F. 375

ANDREAE VESALII,

Caroli V. Imperatoris Invictiſſimi, Medici,

SUORUM

DE

HUMANI CORPORIS FABRICA

LIBRORUM

EPITOME

46501
F.375

ANDREAE VESALII

Invictiſſimi Caroli V. Imperatoris Medici

OPERA OMNIA ANATOMICA & CHIRURGICA

Cura

HERMANNI BOERHAAVE

Medicinae, Botanices, Collegii Practici, & Chemiae in Academia Lugduno-Batava Profeſſoris,

&

BERNHARDI SIEGFRIED ALBINI

Anatomes & Chirurgiae in eadem Academia Profeſſoris.

TOMUS SECUNDUS.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud { JOANNEM DU VIVIE, ET JOAN. & HERM. VERBEEK. } Bibliop.

MDCCXXV

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

LECTORI.

Quod modo damus librorum de Humani Corporis Fabrica Compendium, in duas partes diſſectum eſt. quarum una ſex capitibus complexa, ſuccinctiſſimam omnium partium hiſtoriam complectitur: altera in pluribus tabulis earundem delineationem ſimul cum characterum, quibus inſigniuntur indice proponit. Quare tuo ipſius arbitratu noſtrum ordinem (quem ex vario ad impreſſionis formam, compingendique rationem commodiſſimum ſelegimus) tanti quanti viſum erit pendens, aut partium deſcriptionem, aut deſignationem, notarumque indicem primùm aggredieris, quem omnino à figuris nudas viri mulierisque imagines proponentibus auſpicabere, ubi externarum ſedium appellationes, ceu illarum imaginum index, occurrent. Integram oſſium compagem offert figura à viri tergo impreſſa: quamquam & figurae ad viri illius proportionem delineatae, ac velut muſculorum tabulae inſcriptae, etiam ſectionis ſerie oſſa proponant, & praecipuè earum quarta & quinta. Muſculorum etenim ligamentorumque delineatio petenda eſt primum ab illa quam è regione figurae omnia oſſa exprimentis locamus, ob idque prima muſculorum figura inſcribitur: cui ſuccedit quae tertia nominatur, dein quarta & quinta. Nutritionis quae cibo potuque fit organa, & dein cor parteſque ipſius muniis ſubſervientes, ſimul cum nervorum ſerie proponuntur, figuris nudam mulieris imaginem ſubſequentibus, ubi & mulierum generationis ſpectantur inſtrumenta, perinde ac virorum organa occurrunt in figura quintae muſculorum tabulae agglutinata. Eorum quae calvaria complectuntur imaginem, praeter tabulam nervis commonſtrandis paratam, muſculorum figurae ſatis abſolute referunt. ac primum quidem caput primae figurae, dein ſecundae, mox quartae, ſimul cum imaginibus, quas ejus figurae manus amplexantur, & has ſubſequitur, quae in ſiniſtra quintae figurae manu eſt obvia, aliaque inibi praeter oculi partium effigiem humi decumbens. Vale, & noſtris conatibus candidè (uti offeruntur) utere.

BASILEAE.

SERENISSIMO PRINCIPI,

PHILIPPO,

Divi CAROLI QUINTI, Imperatoris Maximi Invictiſſimique, Filio, Haeredi,

ANDREAS VESALIUS Salutem.

Tenui hoc chartarum contextu, maxime Princeps PHILIPPE, qui immortalis tui nominis ſplendore decoratus, in communem ſtudiorum uſum auſpicatò emittitur, humani corporis hiſtoriam enumerationis modo ita partitus ſum, ſingulaque enumeravi, ut praecipua naturalis philoſophiae pars creaturae omnium abſolutiſſimae & juxta digniſſimae fabricam pertractans, imaginis cujuſdam vice operum Naturae ſtudioſis ob oculos verſari poſſit. quae quoad fieri licet ſuccincte, ac minus operoſe ea exprimat, quae ſeptem hujus argumenti libris diffuſe complexus ſum, quorum haec Epitome ſemita quaedam, aut appendix etiam jure habebitur, capita quae illis demonſtrantur acervatim comprehendens, omniaque ſic ſemel proponens, ut augurer eam pro tua incredibili humanitate, qua etiam tenuiſſimum quodque ſcripti genus alacriter amplecteris, è tuo conſpectu non rejiciendam, quando ut hac ineunte adhuc aetate tam variis virtutibus exornata, omnium diſciplinarum & artium miro amore teneris, ita quoque generoſiſſimi, ac qui univerſo orbi aliquando praeficiatur digni prorſus animi tui domicilium, vel obiter cognoſcere jucundum duces, atque ſummorum Imperatorum, Regum, Conſulum exemplo turpe miſerumque eſſe arbitraberis, nos adeo varia ſectantes ſtudia, corporis quod perpetuò circumferimus harmoniam latêre, ac hominem ſibi ipſi penitus eſſe incognitum, neque inſtrumentorum tam divinè ab immenſo rerum Opifice ſtructorum compagem perſcrutari: quorum munere ea quae potiſſimum, & ſola prope modum admiramur, alioquin conficiuntur. Verum & ſi hac ratione conatus iſte tuo omnibus admirabili judicio forſitan non diſplicebit, illum tamen Medicis adeò nollem reddi familiarem, ut dum prodeſſe conor, ac impoſterum quibusdam ſordidorum typographorum mancipiis ad aliorum labores ineptiſſimè in arctum contrahendos, ſuoque nomine emittendos ad rei literariae perniciem natis, occaſionem praeripere ſtudeo, magnopere obſim. Nemo enim neſcit, quantum diſpendii in ſcientiis omnibus compendia conciliare ſoleant. Quandoquidem etſi illa ad perfectam abſolutamque rerum cognitionem viam quandam & rationem praefigere videantur, ac latius prolixiusque alibi tradita, breviter univerſimque contineant, hocque imprimis nomine inſtar indicis & memoriae ſedis cenſeantur, in quam ſparſim ſcripta ritè collocentur, nihilominus compendia ideo egregiè nocent, magnamque literis cladem adferunt, quod illis ſolummodo addicti, vix quicquam aliud hodie perlegamus, etiam iis, qui ſe totos diſciplinis manciparunt, duntaxat ad ſcientiarum umbram & ſuperficiem aſpirantibus, ac penitius ſolideve nihil eruentibus. Hujus mali quantumvis in omnibus propemodum ſtudiis id late vagari conſtet, medicorum vulgus graviſſimè inſimulandum eſt, quod adeo ignaviter hominis partibus dignoſcendis operam navat, ut ne enumeratione quidem ad eas diſcendas utatur. Quum enim praeter cujusque partis functionem & uſum, ipſius quoque ſitus, figura, magnitudo, color, ſubſtantiae natura, ad caeteras partes connexus ratio, ac ejus generis permulta in partium examine Medico nunquam ſatis perſpecta eſſe queant, quotus quiſque reperitur, qui oſſium, cartilaginum, ligamentorum, muſculorum & venarum, arteriarum nervorumque frequentiſſima per totum corpus ſerie excurrentium, ac viſcerum, quae in corporis habentur cavitatibus, vel numerum modò tenet? Ut peſtilentes praeteream Medicos, in communis hominum vitae exitium graſſantes, qui ne unquam quidem Sectioni aſtitêre, cum in corporis cognitione nemo aliquod operae pretium praeſtiturus ſit, qui non propriis manibus, uti Aegyptiorum Reges conſueverunt, ſectiones obierit, & illas perinde ac ſimplicia medicamina ſedulò frequenterque verſaverit. Unde etiam nunquam ſatis laudabuntur prudentiſſimae Aſclepiadum familiae, liberos domi ut lectione & ſcriptura, ſic & cadaverum reſectionibus exercentes, ut ita edocti, felici Muſarum omine ſtudiis incumberent. Caeterum hîc noſtram in Anatome totius medicae artis baſi ac fundamento perdiſcenda oſcitantiam, & quam nobis, qui medicinae nomen dedimus, perneceſſaria ſit humanarum partium notitia, haud demonſtrandum aſſumpſi: cum cujuſque conſcientia abunde atteſtetur, in morbis curandis eorum cognitionem primas, ſecundas ac tertias partes meritò ſibi vendicare, hancque in primis ab affecta ſede peti, debitum quoque (praeter alia) auxiliorum uſum commonſtrante. Quinetiam qui veteri medicinae nunc in plerisque gymnaſiis priſtino nitori propemodum reſtitutae dedicantur, affatim intelligere incipiunt, quam parum frigideque hactenus à Galeni temporibus in Anatome ſudatum fuerit: qui etſi hujus procerum facilè ſit primarius, humanum tamen corpus nunquam aggreſſus eſt, & ſimiae potius quam hominis ab illius fabrica innumeris ſedibus variantis partes deſcripſiſſe (ne dicam, nobis impoſuiſſe) modò colligitur. Quod autem ad meam attinet audaciam, qua exiguum hoc tuaque indignum Majeſtate munuſculum, tanto patrocinio unicè commendatum, ancipitem judiciorum aleam ſubit, nullam excuſationem praetexurus ſum, niſi quod hanc ſalſam molam, qua maximè per ſtudiorum rationem litare datur, tantiſper meae erga patriae Principem ſingularis obſervantiae pietatisque ſpecimen eſſe velim, dum thura quoque offerre aliquando dabitur. Patavii, Idibus Auguſti. Anno à Virginis partu MDXLII.

AN.

TRACTATUUM

In hoc Tomo II. Comprehenſorum

INDEX ET ORDO.

I. Andreae Veſalii Epitome de corporis Humani Fabrica librorum. pag. 577
Cap. I. *De Oſſibus & Cartilaginibus, ſeu iis, quae corpus ſuffulciunt, partibus.* 577
---- II. *De Oſſium ac Cartilaginum ligamentis, & muſculis arbitrarii motus inſtrumentis.* 579
---- III. *De Organis Nutritioni, quae ex cibo potuque fit, famulantibus.* 585
---- IV. *De corde, ac organis ipſius functioni ſubminiſtrantibus.* 589
---- V. *De cerebro & organis cerebri officiorum nomine extructis.* 591
---- VI. *De Organis ſpeciei propagandae famulantibus.* 594
II. Andreae Veſalii Epistola ad Joachimum Roelands, Radicis Chynae Decocti Rationem modumque propinandi pertractans. 621
III. Gabrielis Falloppii Observationes Anatomicae ad Petrum Mannam. 687
IV. Andreae Veſalii Examen Anatomicarum Obſervationum Gabrielis Falloppii. 761
V. Gabrielis Cunei Examen, Apologiae Franciſci Putei pro Galeno in Anatome. 833
VI. Andreae Veſalii Chirurgiae Magnae Lib. vii. 891

Lib. I. De Oſſibus luxatis reponendis. 891

Procem. *Methodus univerſae Chirurgiae, ejuſque definitio & partium Medicinae diſtributio.* 891
Cap. I. *De Chirurgi delectu, natura & moribus.* 900
---- II. *De Oſſibus & Cartilaginibus, ſeu iis, quae Corpus ſuffulciunt, partibus.* 901
---- III. *De Oſſium ac Cartilaginum ligamentis, & muſculis arbitrarii motus inſtrumentis.* 904
---- IV. *De Organis nutritioni quae ex cibo potuque fit famulantibus.* 910
---- V. *De corde, ac organis ipſius functioni ſubminiſtrantibus.* 913
---- VI. *De cerebro, & organis cerebri officiorum nomine exſtructis.* 915
---- VII. *De organis ſpeciei propagandae famulantibus.* 918
---- VIII. *Externarum humani corporis ſedium Partiumve citra diſſectionem occurrentium appellationes.* 919
---- IX. *De luxatis oſſibus in univerſum.* 921
---- X. *De ratione curandi maxillam luxatam.* 924
---- XI. *De ſpinae luxatae curatione.* 925
---- XII. *De humeri luxati curatione.* 926
---- XIII. *De cubiti luxati curatione.* 927
Cap. XIV. *De manus luxatae curatione.* 928
---- XV. *De palmae ac digitorum luxatione curatio.* 929
.... XVI. *De femoris luxati curatione.* 930
.... XVII. *De genu luxati curatione.* 932
.... XVIII. *De tali luxati curatione.* 933
.... XIX. *De plantae, ac pedum digitorum curatione.* 933

Lib. II. De Fracturis. 934
Cap. I. *Quid ſit fractura, quae ejus differentiae in univerſum, deque earum cauſis, ſignis, ac judiciis.* 934
---- II. *De Calvariae fracturae curatione.* 938
---- III. *De narium fracturarum curatione.* 951
---- IV. *De aurium fractarum curatione.* 952
---- V. *De maxillae fractae curatione.* 953
---- VI. *De juguli fracti curatione.* 954
---- VII. *De pectoris furculae fractae curatione.* 955
---- VIII. *De fracti humeri curatione.* 956
---- IX. *De ſpinae fractae curatione.* 957
---- X. *De brachii fracti curatione.* 958
---- XI. *De manus fractae curatione.* 959
---- XII. *De digitorum manus fractorum curatione.* 960
---- XIII. *De fractarum coſtarum curatione.* 960
---- XIV. *De crurum femorumque fractorum curatione.* 961
---- XV. *De genu, tali, ac digitorum pedis curatione.* 963
---- XVI. *De inſtrumentorum ſerie, ac de modo auferendi oſſa.* 963

Lib. III. In quo de vulnerum curandorum ratione agitur. 966
Cap. I. *Quid ſit vulnus, quot vulnerum differentiae, & de vulneribus in univerſum.* 966
---- II. *De vulnerum cauſis in univerſum.* 967
---- III. *De vulnerum ſignis, & prognoſticis in univerſum.* 968
---- IV. *De vulnerum curatione in univerſum.* 969
---- V. *De vulneribus capitis curandis.* 971
---- VI. *De vulneribus faciei curandis.* 976
---- VII. *De oculorum vulnerum curatione.* 978
---- VIII. *De palpebrarum vulneribus curandis.* 980
---- IX. *De vulneribus naſi curandis.* 982
---- X. *De aurium, & labiorum vulneribus curandis.* 984
---- XI. *De colli & partium ejus vulneribus curandis.* 985

Cap. XII. De *gulae*, & *partium ejus vulneribus curandis.* 988
---- XIII. De *ſcapularum vulneribus curandis.* 992
---- XIV. De *humeri vulneribus curandis.* 995
---- XV. De *cubiti vulneribus*, & *manus*, & *digitorum curandis.* 998
---- XVI. De *thoracis* & *ejus partium vulneribus curandis.* 1000
---- XVII. De *vulneribus ventris inferioris*, & *ejus omnibus partibus curandis.* 1003
---- XVIII. De *femoris*, *ac cruris vulneribus curandis.* 1005
---- XIX. De *genu*, & *tibiae vulneribus curandis.* 1006
---- XX. De *pedis*, & *ejus partium vulneribus curandis.* 1007

Lib. IV. De Ulceribus. 1009

Cap. I. *Quid ſit ulcus*, *ac de ulceribus in univerſum.* 1009
---- II. De *ulcerum differentiis*, & *unde ſumantur.* 1010
---- III. De *ulcerum cauſis in univerſum.* 1012
---- IV. De *ulcerum ſignis in univerſum.* 1013
---- V. De *ulcerum prognoſticis*, *ſeu judiciis.* 1015
---- VI. De *ulceribus curandis in univerſum.* 1017
---- VII. De *ulceris dyſcrati*, *hoc eſt cum intemperie juncti*, *curatione.* 1020
---- VIII. De *ulcerum cum ſupercreſcente carne curatione.* 1022
---- IX. De *ulceris cum tumore particulae curatione.* 1023
---- X. De *contuſi ulceris curatione.* 1025
---- XI. De *ulceris cum duritie*, *decoloratione* & *labiorum curatione.* 1027
---- XII. De *varicoſi ulceris curatione.* ibid.
---- XIII. De *ulceris verminoſi curatione.* 1028
---- XIV. De *ulceris dirupti* & *cum oſſis corruptione complicati curatione.* 1029
---- XV. De *ulcerum aegre cicatrizantium inveteratorum*, & *eorum*, *quae cacoethe*, & *chironia dicuntur*, *curatione.* 1032
---- XVI. De *ulcerum cutis*, *nempe ſcabiei*, *pſorae*, *leprae*, *mentagrae curatione.* 1035

Lib. V. De Tumoribus præter naturam ſeu apoſtematibus. 1038

Cap. I. *Quid ſit tumor praeter naturam*, & *multiplicis ejuſdem definitionis*, *examen*, *ac diviſio*, *tum de tumoribus in univerſum.* 1038
---- II. De *differentiis tumorum praeter naturam in univerſum.* 1043
---- III. De *cauſis tumorum praeter naturam in univerſum.* 1046
Cap. IV. De *ſignis tumorum praeter naturam in univerſum.* 1049
---- V. De *prognoſticis tumorum praeter naturam in univerſum.* 1050
---- VI. De *curatione tumorum praet. nat. in univerſum.* 1051
---- VII. De *abſceſſus nomine*, *ſignis*, *atque omnibus*, *quae abſceſſuum rationem requirunt.* 1070
---- VIII. De *vera phlegmone*, & *aliis a ſanguine procreatis tumoribus.* 1074
---- IX. De *cauſis*, *ſignis*, & *prognoſticis phlegmones.* 1075
---- X. De *phlegmonum curatione.* ibid.
---- XI. De *carbunculo in univerſum*: *de ejus ſignis*, & *prognoſtico.* 1077
---- XII. De *gangraena.* 1079
---- XIII. De *bubone peſtifero.* 1082
---- XIV. De *eryſipelate.* 1087
---- XV. De *oedemate.* 1090
---- XVI. De *ſcirrho.* 1092
---- XVII. De *cancro occulto*, & *ulcerato.* 1094

Lib. VI. Hoc eſt, Antidotarium. 1097

Cap. I. De *medicamentorum purgantium adminiſtratione.* 1097
---- II. *Temporum quibus potiones tuto dari poſſunt particularis deſcriptio.* 1098
---- III. *Eorum*, *quibus purgamus per particularia*, *enarratio.* 1099
---- IV. De *peſſis*, *ac aliis medicamentis intro exhibendis.* 1101
---- V. De *medicamento purgante per dejectionem*, *quod ore ſumitur.* ibid.
---- VI. De *topicis medicamentis.* 1106
---- VII. De *unguentis.* 1110
---- VIII. De *ceratis.* 1115
---- IX. De *oleis.* 1117
---- X. De *pulveribus.* 1121
---- XI. De *trochiſcis*, & *collyriis.* 1122
---- XII. De *medicamentis cauſticis.* 1123

Lib. VII. In quo de Simplicium Medicamentorum ſerie tractatur. 1131

Cap. I. *Quid ſit medicamentum ſimplex*, *ac quae ejuſmodi differentiae.* 1131
---- II. *Quo modo ſimplex medicamentum vim ſuam exerat*, *ut incorpore operetur*, & *quonam pacto dicatur auxilium.* 1132
---- III. *Quo pacto ſimplex medicamentum humores educat*, *delectuque certos evacuet.* 1133
---- IV. *Materia ſimplicium medicamentorum*, *qua corpus expurgamus.* 1136
---- V. De *topicorum medicamentorum materiis.* 1141
---- VI. De *medicamentorum ſimplicium qualitatibus.* 1147
---- VII. De *plantarum differentiis*, *partibus*, *ortu*, *delectu.* 1149

AN-

ANDREAE VESALII, DE CORPORIS HUMANI FABRICA *LIBRORUM EPITOME*

CAPUT I.

DE OSSIBVS, ET CARTILAGINIBVS, SEV IIS QVAE corpus ſuffulciunt partibus.

Omnes humani corporis partes ſunt aut [a] ſimilares, ſenſuve ſimplices, ut [b] os, [c] cartilago, [d] ligamentum, [e] fibrae, [f] membrana, [g] caro, [h] adeps: aut [i] diſſimilares, inſtrumentariaeve, quemadmodum [k] vena, [l] arteria, [m] nervus, [n] muſculus, [o] digitus, & reliqua totius corporis organa: quae eo magis inſtrumentaria fiunt, quo pluribus ſimilaribus, ac dein inſtrumentariis etiam partibus (ut manus & caput) componuntur. Oſſa duriſſimae aridiſſimaeque totius corporis partes exiſtunt. Cartilagines vero oſſibus molliores ſunt, ſecundum oſſa tamen duriſſimae totius corporis partes cenſentur, atque his ſimul & illis univerſum corpus ſuſtinetur, omniaque ipſis adnaſcuntur adſtabiliunturque. [p] Calvaria cerebri ac ſenſus organorum ſedes, multis conſtat oſſibus: in fronte ſiquidem ſaepius [q] unum tantum, idque praecipue in mulieribus, conſpicitur: in occipitio ſimiliter [r] unum, in vertice [s] duo, ad utramque aurem vel tempus [t] unum, cui cavitas inſculpitur, organo auditus reponendo adaptata: & duo complectens oſſicula, quorum unum incudi aut molari denti, alterum vero malleolo non inepte aſſimilaveris. Hoc quoque os, praeterquam quod ipſi cartilago auris corpus erectum ſervans continuatur, tres exigit proceſſus: ac [u] unus uberis pupillam refert: [x] alius ſtylum, aut acum, aut galli calcar: tertius antrorſum ductus, ſuperiorisque maxillae oſſi in externa oculi ſede locato ſerrata compage commiſſus, in altero latere portionem conſtituit ejus ſedis calvariae, quam [y] jugale os vocamus. Quinetiam temporis os poſteriori inferiorique ipſius parte ſimul cum occipitis oſſis baſi eam calvariae regionem efformat, [z] quam praeruptae rupi non duritia modò, verum & imagine conferimus. In capitis baſi [a] os inſigne habetur, cuneo à Diſſectionum profeſſoribus comparatum, & forma impenſe varium, [b] proceſſusque educens veſpertilionum alis ſimillimos. Ad haec, [c] aliud os in narium ſummo reponitur, cribri aut potius ſpongiae forma pervium, & cum ſeptem enumeratis oſſibus amplitudinem cerebro excipiendo paratam conſtituens, nariumque [d] ſeptum efformans. In [e] ſuperiori maxilla, praeter dentes duodecim oſſa recenſentur, unum utrimque in exteriori [f] ſedis oculi regione, & duo utrinque etiam in interiori, & unum utrobique in inferiori, quod maxillae oſſium longè maximum viſitur, ſuperiorum alterius lateris dentium alveolos ſibi inſculptos obtinens. Ad palati finem, quà narium foramina in fauces pertinent, utrobique etiam unum ejus maxillae os conſiſtit. & prominens denique naſi pars duobus exſtruitur oſſibus, privato nomine (ut & caetera maxillae ſuperioris oſſa) deſtitutis, & naſi cartilagines producentibus, quibus cartilagineae narium [g] alae ſtabiliuntur. Hactenus commemoratorum oſſium pleraque invicem ſuturis committuntur, ex quibus transverſim in ſincipite ducta [h] coronalis dicitur: transverſim vero in occipitio prorepens à Λ ſimilitudine [i] nomen obtinuit. quae autem ab hujus vertice ad coronalis medium per capitis longitudinem incedit, [k] ſagittalis vocatur. at quae ab hac aeque diſtant, & ſuper aures feruntur, non ſuturarum ſpeciem, ſed veluti duarum invicem incumbentium ſquamarum imaginem exprimunt, inde etiam [l] ſquamoſae conglutinationes appellatae. Reliqui etiam dictorum oſſium connexus nullibi adeo exquiſitè, ac tres modò dicti, formam ſuturae referunt: imo locis aliquot ſimplicis lineae ſpeciem commonſtrantes, harmoniae potius quam ſuturae nomen merentur. [m] Inferior maxilla ſimplici conſtat oſſe, niſi fortè admodum puerulis in ſummo mento ex binis oſſibus ita coaleſcat, quemadmodum plurima puerulorum oſſa multis oſſibus compinguntur, quae alias illis, qui ad ſummum devenere incrementum, ſimplicia occurrunt. Articulatur vero inferior maxilla utrinque oſſi, quod ad aurem

a ὁμοιομερεῖς.
b ὀστοῦν.
c χόνδρος.
d σύνδεσμος.
e ἶνες.
f ὑμήν.
g σάρξ.
h πιμελή.
i ἀνομοιομερεῖς, vel ὀργανικά.
k φλέψ.
l ἀρτηρία.
m νεῦρος.
n μῦς.
o δάκτυλος.
p κράνιον.
q ὀστοῦν μετώπου.
r ἰνίον.
s βρέγματος, vel κορυφῆς.
t κροτάφου.
u μαστοειδής.
x στυλοειδής, vel βελονοειδής aut πλῆκτρον.
y ζύγωμα
z λιθοειδής.
a σφηνοειδὲς, vel πολύμορφον.
b πτερυγοειδεῖς.
c ἠθμοειδὲς, vel σπογγοειδὲς.
d διάφραγμα.
e ἡ ἄνω γνάθος.
f κόγχος.
g πτερά.
h στεφανιαῖα.
i λαμβδοειδής.
k ὀβελιαῖα.
l λεπιδοειδῆ προσκολλήματα.
m ἡ κάτω γνάθος.

rem conſiſtit, peculiari cartilagine hîc praeter illam interveniente, quae oſſium capita ſinusque ubi invicem componuntur, cruſtae modo oblinit, & articulum promptè verſatilem & ab injuriis in continuo oſſium affrictu liberum reddit. Utraque maxilla plurimum ſedecim [n] dentes nanciſcitur, quatuor nimirum [o] inciſorios, duos [p] caninos, & decem [q] molares, qui ut forma anteaquam eruantur apparente differunt, ſic etiam impari radicum numero ſuis [r] praeſepiolis infiguntur. In [s] faucibus linguae radici [t] os praeponitur υ imaginem verius quam Λ exprimens, & pluribus contextum oſſiculis, ex quibus humiliora ſuis extremis aſperae arteriae capitis (quod [u] laryngem libentius quam guttur nuncupamus) cartilagini committitur, quae [x] ſcutum refert, primaque laryngis cartilago numeratur, ac tangentibus tota occurrit. Secunda enim magna ex parte poſteriorem laryngis ſedem conſtituit, & anulo, quem Thraces dextro pollici ſagittantes imponunt ſimilis nomine deſtituitur, hinc quodammodo [y] id inveniens. Tertia, quae duabus propriis exſtruitur partibus, [z] vaſorum quibus aquam manus lavaturis affundimus orificio reſpondet, in laryngis medio rimam efformans tibiarum linguis, ſeu fiſtularum quas ori indimus rimis ſimilem, [a] lingulamque ob id nuncupatam. His cartilaginibus [b] operculum ſimul cartilagineum & pingue, ligamentique natura participans inſternitur, reliquis interim aſperae arteriae cartilaginibus, quae ipſius caudicem & ramos in pulmonem digeſtos conſtituunt, C vel ς imaginem [c] exprimentibus. [d] Dorſum medullae dorſali iter potiſſimum parans, ac corporis veluti carina in [e] collum cervicemve, [f] thoracem, [g] lumbos, [h] ſacrum os, & [i] coccyx ſeu cuculus os dividitur, triginta quatuor oſſibus (quas [k] vertebras vocamus) efformatum. Ac cervix ſeptenas continet, multis, & in omnibus non pari numero proceſſibus ornatas, ad quarum primam (quae ſola inter reliquas vertebras [l] ſpina deſtituitur, & transverſos proceſſus egregiè protuberantes poſſidet) caput antrorſum retrorſumque recta ducimus. Secundae vero vertebrae (cui [m] proceſſus inſtar canini dentis prominens accidit) beneficio caput circumvertimus. Reliquarum autem opera in latus, ſed tantum ſecundariò, caput fertur. Thorax duodecim obtinet vertebras, coſtarum articulationes admittentes. ac harum fere infima ſuis aſcendentibus & deſcendentibus proceſſibus, quibus vertebrae praeter ipſarum corporum connexum invicem articulantur, à proximis vertebris ſuſcipitur, uti prima cervicis & ſuprà & infrà ipſi contermina oſſa ſuſcipit: reliquis interim dorſi vertebris illi duodecimae ſuperioribus ſuprà quidem ſuſceptis, infrà autem ſuſcipientibus: & qui inferius conſiſtunt, infrà ſuſceptis ſuprà ſuſcipientibus. Subſunt vero illi duodecimae, quinque lumborum vertebrae, dein ſacrum os, plurimum ſex propriis compactum oſſibus, invicem validè nexis. Coccyx vero os infima ſede in cartilaginem deſinens, crebrò quatuor exiguis conſtituitur oſſiculis, nulli vero iter praebentibus, neque ullo donatis foramine, quo dorſalis medulla reponatur. Pectoris [n] os [o] anteriorem [p] thoracis (qui congruam cordi & ipſi ſubſervientium organorum ſedem parat) regionem ſibi vendicans, rariſſime ſeptenis, verum paucioribus exſtruitur oſſibus, ſeptem coſtarum articulationem utrinque excipientibus. Quippe ex duodecim [q] coſtis utrobique poſitis, & in cartilaginem degenerantibus, ſeptem elatiores ſuis cartilaginibus pectoris oſſi coarctantur, hinc [r] verarum & legitimarum nomen ſortitae. Quae autem pectoris os non contingunt, & tanto magis ab illo anteriorique abdominis regione deficiunt, quanto humiliorem ſedem obtinent, [s] ſpuriae vocitantur. Inferior pectoris oſſis ſedes in [t] cartilaginem ceſſat, obtuſo enſis mucroni (perinde ac totum pectoris os enſi aſſimilatur) reſpondens. Superiori autem oſſis ſedi ubi latiſſimum & robuſtiſſimum eſt, [u] jugulumque conſiſtit, utrobique una articulatur [x] clavicula, humeri articulum à thoracis latere removens. [y] Scapula etenim trianguli imaginem quodammodo exprimens, poſteriorem thoracis ſedem altera ex parte occupat, in cervicem deſinens, cui acetabulum inſculpitur, brachii oſſis capiti excipiendo conveniens: dein ex ipſius dorſo proceſſum educit, qui ſuper humeri articulum pertingens, [z] ſummus humerus appellatur: ac claviculae peculiaris cartilaginis interventu (ut & in claviculae ad pectoris os nexu fit) articulatus, humeri articulum à thorace auxilio claviculae diducit: humeri etiam articulum ſuperius perinde muniens, ac [a] interior ſcapulae proceſſus anchorae, & C aut ς comparatus. [b] Brachii itaque os, ſeu humerus, ſcapulae articulatur, & hujus inferiori ſedi variis ſinibus & tuberibus exornatae, rurſus duo [c] inibi oſſa junguntur, [d] radius nimirum & [e] ulna, quae totius membri nomine etiam cubitus appellatur, parique modo in homine ac in quadrupedibus ad brachii os flectitur, & extenditur, ac in ſuperiori ipſius ſede, qua poſteriorem cubiti articuli regionem conſtituit, proceſſum obtinet, quem [f] gibberum plerique nominant. Atque ita etiam inferior ulnae pars alium gerit, [g] qui à ſtyli forma nomen nanciſcitur. Caeterum ſoli propemodum radio [h] brachiale articulatur, ac veluti propria cartilagine ab ulna dirimitur, octo oſſibus inter ſe forma & magnitudine omnino differentibus exſtructum: cujus rurſus inferiori ſedi quatuor [i] poſtbrachialis oſſa unà cum primo pollicis oſſe coarticulantur. Is namque, ut & reliqui quatuor digiti, tribus [k] oſſibus ſeriatim, ac veluti in acie poſitis conſtituitur. Omniaque digitorum oſſa ſunt quindecim. quibus in ſecundo pollicis internodio duo parva accedunt [l] oſſicula, ſeſami ſemini collata: qualia etiam in primis quatuor digitorum internodiis (ſed multo minora, impenſiusque cartilaginea) interiori ſede habentur: & unum in pollicis

n ὀδόντες.
o τέμνοντες.
p κυνόδοντες.
q μυλῖται.
r φάτνια.
s φάρυγγες.
t ὑοειδές.
u λάρυγξ.
x θυρεοειδής.
y ἀνώνυμος.
z ἀρυταινοειδής.
a γλωττίς.
b ἐπιγλωττίς.
c σιγμοειδεῖς.
d ῥάχις.
e αὐχὴν, *aut* τράχηλος.
f θώραξ.
g ὀσφύς.
h ἱερὸν ὀστοῦν.
i κόκκυξ.
k σπόνδυλοι.
l ἀκάνθη.
m ὀδοντοειδής.
n στέρνον.
o στῆθος.
p θώραξ.
q πλευραί.
r ἀληθεῖς.
s νόθαι.
t ξιφοειδής.
u σφαγή.
x κλεὶς.
y ὠμοπλάτη.
z ἀκρώμιον.
a ἀγκυροειδής *vel* σιγμοειδής.
b βραχίων.
c πῆχυς.
d κερκίς.
e πῆχυς, *vel* ὠλένη.
f ὠλέκρανον.
g στυλοειδής.
h καρπός.
i μετακάρπιον *aut* στῆθος.
k φάλαγγες *aut* σκυταλίδες.
l σησαμοειδῆ.

m λαγόνος ὀςῦν. n ἰσχίον. o ἥβης. p μηρον. q γλουτὸς & μέγας τροχαντὴρ. r μικρὸς τροχαντὴρ. s κνήμη. t περόνη. u μύλη, vel ἐπιγονατὶς. x σφυρά. y ἀστράγαλος. z πτέρνη. a σκαφοειδὲς. b ταρσος. c χαλκοειδῆ. d κυβοειδὲς. e πεδίου ὀςᾶ. f ὄνυχες. g ταρσοι.

licis tertio internodio, unumque ad exterius latus connexus oſſis poſtbrachialis parvum digitum ſuſtinentis ad brachiale ſecantibus obſervatur. In reliquis vero digitorum internodiis rariùs unum, niſi in valde ſenibus viſitur. Utrique ſacri oſſis lateri grande os coarctatur: quod ubi amplum eſt, iliaque reſpicit, m ilium os dicitur: ubi vero profundiori acetabulo femoris caput admittit, n coxendicis: ubi autem cum alterius lateris oſſe pubem conſtituit, inſigniterque perforatum cernitur, o pubis os appellatur: quamvis univerſum os ſubinde coxendicis nomine comprehendamus. p Femoris os ſupra rotundo capite cervici prolixae, & introrſum obliquatae adnato, coxendicis oſſi inarticulatur, infra verò duobus capitibus grandioris in tibia oſſis ſinus ſubit, ſinu quodam in eorum capitum medio exiſtente, quo tuber dicti tibiae oſſis recipitur, peculiaribus etiam cartilaginibus in hoc articulo quadrupedum & avium genu ſimillimo intervenientibus. Juxta femoris cervicis externam ſedem grandis apparet proceſſus, quem q natem & magnum rotatorem appellamus. intus quoque alium obtinet r proceſſum, ſed multo minorem exteriori, quem hac occaſione minorem ſeu interiorem rotatorem vocamus. s In tibia, quemadmodum & in cubito, duo ſpectantur oſſa, quorum internum craſſitie exterius longè vincit, totiusque membri nomine comprehenditur, t exteriori interim oſſe, quod femori non articulatur, fibula appellato. Ante tibiae cum femore articulum u os rotundum, & mola patellave dictum, ſcuti inſtar praelocatur. Caeterum imae tibiae & fibulae partes externis ipſorum lateribus prominentes ac excarnes, x malleolique appellatae, y talum eadem ſede in homine ac in quadrupedibus repoſitum, & eundem in illo ac in his uſum ſubeuntem apprehendunt: cui z calcis os ſubjicitur, tibiae rectitudinem in poſteriora longè excedens. Anterior verò tali ſedes in rotundum caput deſinens, a oſſis navicularis ſinum ſubit, cui tria b tarſi c oſſa coarticulantur. d Quartum enim exteriuſque tarſi os cubi & teſſerae imaginem exprimens, calci jungitur. Porrò quatuor tarſi oſſibus quinque e pedii oſſa coarticulantur, & his quinque pedis digiti ſuſtinentur, è quibus pollex duobus tantum oſſibus efformatur, reliquis interim tria internodia ſibi vendicantibus. Quinetiam in pede (quem homo quadrupedibus multo breviorem obtinet) totidem ac in manu exigua occurrunt oſſicula, quae ſeſami ſemini comparamus: quamquam primo pollicis internodio hîc duo longe grandiora quam in manu ſubjiciantur, horumque interius illud ſit, quod occultae philoſophiae ſectatores corruptioni neutiquam obnoxium eſſe affirmant, & tantiſper in terra aſſervandum nugaciter contendunt, dum id reſurrectionis tempore ſeminis modo hominem producat. Ad haec, in pede non minus quam in manu f ungues viſuntur, quos non inopportunè ſubſtantiae gratia huc reponimus: quemadmodum inter partes aliquid ſuffulcientes referimus palpebrarum g cartilagines, cilia quo minus flaccidè concidant erigentes.

CAPUT II.

DE OSSIVM AC CARTILAGINVM LIGAMENTIS, & muſculis arbitrarii motus inſtrumentis.

* σύνδεσμος. a ἀπονευρώσεις. b νεῦρος. c μῦς. d τένων. e δέρμα. f ἐπιδερμὶς. g ὑμὴν σαρκικὸς. h πιμελὴ.

Ligamentum non minus quam muſculorum a enervationes, & organa quibus animalis ſpiritus à cerebro deducitur, b nervi nomine vulgo donatum, corpus eſt ſimilare, ex oſſe aut cartilagine principium ducens, ſenſus propemodum omnis expers, durum, ſed tamen cartilagine mollius, album, & in colligando, continendo, obtegendo, ac muſculis conſtituendis varios in hominum fabrica uſus praeſtans. c Muſculus enim motus ex noſtro arbitratu pendentis inſtrumentum cenſetur, multis membraneis ligamentique naturam poſſidentibus, & carne intertextis fibris formatum, ac ut in ſe contrahatur, movendamque partem agat, nervorum à cerebro animalem vim adferentium opem non ſecus quam ſenſuum organa requirens: ſimiliterque ut reliquae quas enutriri oportuit partes, venis ac arteriis irrigatum. Caeterum d tendo muſculi quaedam eſt enervatio, ac velut illius fibrarum citra carnis interventum coalitus. Quippe tendo à muſculo tunc ſolum producitur, quando ille adeo longam ſedem ab exortu (quem ab oſſe, aut cartilagine, aut membrana quapiam ſumit) ad inſertionem (quam in movendam partem molitur) obtinet, ut ipſius fibrae carnis primariae muſculorum partis implexu univerſo ductu non indigeant. Adeò ut longiores muſculi in tendinem modo teretem, modo latum, & veluti membraneum, modo breviorem, modo longiorem deſinant: breves autem muſculi univerſo progreſſu carnei permaneant, in nullam notatu dignam enervationem degenerantes. Porro frontis cutem membrana ipſi ſubſtrata, & carneis fibris adaucta movet. e Cutis namque nativum corporis tegumentum exterius tenuem admodum obnatam exigit f cuticulam, veluti ipſius verae cutis effloreſcentiam. Interius vero per univerſum g corpus membrana quaedam cuti ſubducitur, quam quòd alicubi (quemadmodum hîc in fronte) carneis fibris adaugeatur, carneam vocari viſum fuit. atque inter hanc membranam & cutem adeps h plurimus homini

aſſervatur. Superior palpebra etiam dictae nuper membranae beneficio movetur : ea enim parte qua haec ad internam oculi ſedis regionem carnea efficitur, palpebram attollit: qua verò ad externam oculi ſedem carneis fibris ad C noſtri imaginem ductis enutritur, palpebrae motus deorſum autor evadit. Oculum ſeptem agunt muſculi, primus in latus introrſum, ſecundus extrorſum, tertius ſurſum, quartus deorſum ducunt, quintus & ſextus nonnihil oculum circumvertunt, primi & ſecundi muſculorum functionem parumper adjuvantes. Atque hi ſex forma, quae oblonga & quaſi teres viſitur, invicem correſpondent, & à dura membrana nervum viſorium inveſtiente pronati, in anteriorem durae oculi tunicae ſedem juxta iridis latera orbiculatim membraneis tendinibus inſeruntur. Septimus vero his occulitur, & ſolus nervum viſorium in orbem ita ambiens, ut ſex dicti ſimul eundem unà cum ſeptimo muſculo induebant, in poſteriorem durae oculi tunicae ſedem carneus implantatur, & iisdem ferè motibus cum ſex illis muſculis praeeſt. Alteram naſi alam ſurſum extrorſumque ducit muſculus, ab interiori malae latere pronatus, unaque parte in alam, altera in ſuperius labrum, qua id alae ſubjicitur, inſertus. Introrſum vero alam contrahit membraneus muſculus, in narium amplitudine ſub tunica illas ſuccingente latitans. Buccas & labra agunt muſculi utrinque quatuor. ac primus à carnea conſtituitur membrana, carneis fibris in anteriori potiſſimum colli ſede & facie ad malas uſque enutrita, muſculoſaque facta. Secundus à malis pronatus, ſuperiori labro implantatur. Tertius ab inferiori maxilla in humilius labrum pertinet. Quartus admodum varius in ea buccarum parte conſiſtit, quam inflamus: atque his accedit muſculi illius portio, quem naſi alam extrorſum agere novimus, qui unà cum dictis mirificos illos variosque buccarum & labrorum motus effingit. Maxillam inferiorem moventium utrinque etiam quatuor habentur, primus [i] temporalis eſt, à verticis oſſe, & frontis quo- i κροταφίτης.
que, & cuneum referente, & temporis oſſibus amplo latoque principio enatus, ac maxillae inferioris acuto proceſſui inſertus. Secundus à mandendo [k] manſorius dictus, ab k μασσητήρ.
ea capitis parte quae jugale os nuncupatur, procedit, externae maxillae ſedi inſertus. Tertius à capitis proceſſibus alarum imaginem exprimentibus, in internam maxillae ſedem implantatur, unà cum dictis maxillam attollens, & in latera prorſumque ac retrorſum agens. Quartus cum ſuo conjuge maxillam deorſum trahit, & à ſtylum imitante capitis proceſſu initium ducens, duobusque ventribus privatim donatus, ad ſummum mentum maxillae inſeritur. Os υ referens deorſum rectà trahunt duo muſculi invicem proximi, atque à pectoris oſſis ſummo pronati. Surſum verò id ducunt alii duo, à maxilla inferiori principium ducentes: in latera autem id os ſurſum allicitur uno utrinque muſculo, qui à capitis proceſſu ſtylum referente naſcitur. Deorſum quoque ad latera utrobique unus movet muſculus, ab elatiori ſcapulae coſta principium obtinens. Octo praeſentes muſculi in anteriorem oſſis υ imaginem exprimentis ſedem implantantur.

Linguae radici à dicti jam oſſis medio carnea moles implantatur, quae duorum muſculorum vice numerari poſſet, introrſumque & deorſum rectà linguam trahit. Ab ejus oſſis lateribus utrobique unus etiam linguae radici inſeritur, introrſum, ſed tamen magis ad latus linguam agens. Quintus & ſextus linguae muſculi in utroque latere ſinguli à capitis proceſſibus ſtylum referentibus enati, linguae radici implantantur, eam ſurſum, prout hic aut illi contrahitur, ad latus ducentes. Septimus & octavus utrinque ſinguli à lateribus maxillae inferioris juxta molarium dentium radicem enati, linguae longitudini ſecundum humiliora inſeruntur, linguae partem ante ſectionem in hiante ore conſpicuam deorſum in latera moventes. Nonus ab interna maxillae inferioris ſede juxta ſummum mentum prodiens, craſſus cernitur, & aliquot donatus inſcriptionibus, linguaeque humiliori ſedi inſertus, eam extrorſum agit. quamquam praeter hos muſculos linguae corpus ante ſectionem apparens, talibus implicetur fibris, ut magna Naturae induſtria in omnem motus differentiam promptiſſime feratur. Primam laryngis cartilaginem ſecundae committunt quatuor muſculi, laryngis rimulam arctantes: & quatuor tertiam cartilaginem ſecundae nectunt, rimulam aperientes: & duo tertiam primae colligant, rimulam claudentes: alii duo in tertiae cartilaginis baſi conſiſtentes rimulam ſtringunt. Atque hi duodecim muſculi, laryngis proprii vocantur. Communium verò duo ab oſſe υ ſimili primae cartilagini inſeruntur, eamque antrorſum attollentes, rimulam laryngis referant: & duo à pectoris oſſe pronati, in eandem quoque cartilaginem pertinent. Dein duo à poſteriori ſede ſtomachi invicem proximi principium ducentes, ejus quoque cartilaginis lateribus toti carnei (ut omnes ferè laryngis) inſeruntur, una cum duobus poſtremò dictis laryngem arctantes. Alii duo ab oſſe υ referente enati, & in laryngis operculi radicem inſerti, id ſurſum antrorſumque vellunt. In caput moventium claſſem illi quoque rejiciuntur, qui primam cervicis vertebram privatim movent. ſunt autem univerſi ſeptem paria, quod ſcilicet utrobique totidem enumerentur muſculi. Ac primum par ex quinque ſuperiorum thoracis vertebrarum ſpinis pronatum, ſenſimque extrorſum oblique adſcendens, occipitis oſſi implantatur. Secundum par, quod non duobus, ſed pluribus efformari videtur muſculis, admodumque varium cernitur, praecipua ipſius portione ex transverſis quatuor ſuperiorum thoracis, & quinque humiliorum cervicis vertebrarum proceſſibus enatum, introrſumque nonnihil oblique conſcendens, occipitis oſſi implantatur.

Ter-

Tertium à ſpina ſecundae cervicis vertebrae enatum, & extrorſum parumper oblique repens, occipitis etiam oſſi inſeritur. Quartum par ſimiliter occipitis oſſi inſertum, à prima vertebra inibi prodit, quà aliae vertebrae in ſpinam deſinunt. Quintum ab occipitis oſſis medio transverſim quodammodo ad laterales primae vertebrae proceſſus fertur. Sextum à ſpina ſecundae vertebrae in eoſdem proceſſus pertinet, ſimiliter ac quinque nunc enumerata in poſteriori cervicis ſede conſiſtens, ac pariter ut tertium, quartum & quintum, muſculis conſtans prorſus carneis & teretibus & gracilibus. Septimum par inſignius eſt, atque à pectoris oſſis ſummo, claviculiſque qua illi articulantur, utrimque unus pronaſcitur muſculus, qui ſurſum obliquè ductus in mamillarem capitis proceſſum inſertionem tentat. Caeterùm primis quatuor paribus ſimul tenſis caput rectà retrorſum ducitur: ſi verò trium primorum parium muſculi ex altero latere tantùm egerint, ad capitis circumverſionem auxiliabuntur, & in illo motu quintum & ſextum par, primam cervicis vertebram unà cum capite in gyrum ducent. Septimi vero paris muſculis ſuum munus ſimul obeuntibus, caput rectà antrorſum flectitur: cum autem alternatim laborant, circumverſionis autores efficiuntur. Verùm ad capitis motum, quo id ſecundariò cum cervice flectitur, & extenditur, ac in latus ad humeros ducitur, cervicis muſculi famulantur, inter octo paria dorſum moventia reponendi. Ac primum par à quintae thoracis vertebrae corporis lateribus incipiens, ad primam uſque cervicis vertebram pertingit, ſtomacho ſubjectum, ſuperioremque dorſi partem flectens. Secundum à prima thoracis coſta utrinque pronatum, & internae transverſorum cervicis vertebrarum proceſſuum ſedi inſertum, cervicem in latus, ſed antrorſum magis, ducit. Tertium ex transverſis ſex ſuperiorum thoracis vertebrarum proceſſibus originem obtinens, externae ſedi tranſverſorum vertebrarum cervicis proceſſuum implantatur, cervicemque retrorſum inclinantem ad latus agit. Quartum par à ſeptimae thoracis vertebrae ſpina ad ſecundam uſque cervicis vertebram pertinet, omnibus intermediis vertebris, uti & primum par, inſertum, ac ex eiſdem principium capiens, ſuperioremque dorſi partem extendens. Quintum par utrimque etiam habet muſculum, ab ilium oſſe in tranſverſos lumborum vertebrarum proceſſus, & infimam thoracis coſtam inſertum, inferioriſque dorſi partis flexus opificem. Sextum ab infima oſſis ſacri ſede in dorſo incipiens, ad cervicem uſque fertur, in transverſos proceſſus lumborum, ſed manifeſtius adhuc thoracis vertebrarum inſertum. Hujus paris ambobus muſculis contractis, dorſum extenditur: altero autem tantum laborante (ut & in aliis paribus) hoc quoque par obliqui ſeu in latera motus auctor evadit. Septimum ſub ſexto occultatum à poſteriori ſacri oſſis ſede principium ducens, ad undecimae uſque thoracis vertebrae ſpinam conſcendit, omnibus intermediis ſpinis aſſertum, ac ſpinas invicem colligendo, dorſum hîc extendens: uti & in ſua ſede octavum par, quod ab undecima thoracis vertebra ad ſeptimam uſque cervicis porrectum, ita prorſus intermediis ſpinis committitur, ut ſeptimum illis quibus adnaſcitur ſpinis. Scapulam ad pectus movet muſculus à thoracis ſecunda, tertia, quarta & quinta coſtis anteaquam in cartilaginem illae finiant enatus, & trianguli modo in internum ſcapulae proceſſum inſertus. Secundus ſcapulam moventium ab occipitio pronatus, & dein ſecundum cervicis longitudinem ad octavae uſque thoracis vertebrae ſpinam à vertebrarum ſpinarum apicibus principium ſumens, in ſcapulae ſpinam ſummumque humerum & claviculae portionem inſeritur, tota ſui parte, quae in cervice conſiſtit ſcapulam ſurſum vellens: ea verò quae ſub cervice in poſteriori thoracis ſede habetur, monachorumque cucullis reſpondet, ſcapulam deorſum trahens. Tertius à transverſis ſuperiorum cervicis vertebrarum proceſſibus enatus, ac elatiori ſcapulae baſis angulo inſertus, illam quoque attollit. Quartus ex quintae, ſextae & ſeptimae cervicis, ac trium primarum thoracis vertebrarum ſpinis praecipuè enaſcitur, ſcapulaeque baſi inſertus, eam ad dorſum nonnihil ſurſum contrahit. Primus brachii motuum autor à media claviculae ſede pectoris oſſi proxima, & pectoris oſſe pronatus, ac quodammodo in angulum arctatus, brachium pectori adducit. Secundus ab altera claviculae parte, & ſummo humero, & ſcapulae ſpina principium ſumens, ſuoque vertice brachii oſſi transverſim inſertus, id ſurſum vario attollit, hunc humeri articulum pulchrè [i] tegens, & figurae Δ non [k] abſimilis. Tertius ab humiliori ſcapulae coſta prodiens, brachium rectà ad dorſum allicit. Quartus à ſextae thoracis vertebrae ſpina ad humiliorem uſque ſacri oſſis ſedem ex intermediarum ſpinarum apicibus originem ducens, & veluti in trianguli verticem coactus, in brachium inibi inſeritur, ubi tres commemorati inſertionem longe ſub oſſis capite ſcapulae articulato moliuntur, atque hic muſculus brachium variè deorſum trahit, uti ipſius principium perquam amplum eſt: neque ex puncto ita ducitur, ut muſculi ſimplicem prorſus motum obituri. Quintus univerſum ſcapulae cavum coſtas reſpiciens occupat. Sextus gibbam ſcapulae ſedem univerſam ſibi vendicat, ſub ipſius ſpina conſiſtentem. Septimus ſinum implet inter ſcapulae ſpinam & elatiorem ipſius coſtam conſpicuum. Hi tres amplis implantationibus in ligamenta humeri articulum ambientia inſeruntur, brachii circumactus opifices, quamvis ſeptimus & ad brachii elevationem aliquid auxiliari videatur. Thoracem moventium primus à clavicula enatus, in primam thoracis coſtam inſeritur, illam ſurſum ducens, hacque occaſione ad thoracis dilatationem juvans. Secundus à baſi ſcapulae

[i] ἐπωμὶς.
[k] δελτοειδὴς.

 pro-

pronatus, tanquam digitis quibuſdam octo ſuperioribus coſtis longè anteaquam in cartilaginem degenerent, inſeritur, eaſque extrorſum movens, thoracem dilatat. Tertius ex apicibus ſpinarum trium inferiorum cervicis, & primae thoracis vertebrarum latum membraneumque principium ducens, ternis veluti digitis, tribus quatuor ſuperiorum coſtarum intervallis ſub ſcapulae baſi inſeritur, easque coſtas ſurſum oblique ducens, thoracem ampliat. Quartus ab ilium oſſe incipiens, ſurſumque ad cervicem ductus, duodecim coſtis quà primum à vertebris diſcedunt, inſeritur, thoracem arctans. Quintus ex ſpinarum apicibus duarum infimarum thoracis & aliquot lumborum vertebrarum membraneus enaſcitur, & transverſim ductus, ac nonae, decimae & undecimae coſtis ubi in interiora reflectuntur inſertus, thoracem dilatat. Sextus in thoracis amplitudine repoſitus, verarum coſtarum cartilaginibus pectoriſque oſſis lateri exporrigitur, thoracis conſtrictioni praefectus. In duodecim coſtarum intervallis interiores ac exteriores [l] muſculi reponuntur. qui exteriores in coſtarum oſſium intervallis conſiſtunt, à ſuperiori coſta antrorſum oblique ſuas fibras in humiliorem mittunt: interiores verò ab inferiori coſta ſurſum oblique in anteriora, ad ſuperiorem coſtam fibras porrigunt. In ſex verò cartilaginum quae legitimis coſtis adſcribuntur intervallis, exteriorum muſculorum fibrae ab humiliori cartilagine in ſuperiorem oblique antrorſum repunt: interiores autem fibrae à ſuperiori cartilagine ad inferiorem antrorſum pertinent, ac proinde in ſex legitimarum coſtarum intervallis quaterni numerantur muſculi. in ſpuriarum autem coſtarum intervallis bini tantum, univerſique unius lateris intercoſtales muſculi quatuor ſunt & triginta, ad unum omnes arctando thoraci praefecti. Atque numeratis hactenus in uno latere thoracis quadraginta muſculis, alii totidem in altero latere congruunt, & his octuaginta unus accedit, utrique lateri communis, ipſum videlicet [m] ſeptum transverſum infimae pectoris oſſis & ſpuriarum coſtarum cartilaginibus & vertebris lumborum ſuperioribus inſertum, ac in medio nerveum, in circuitu verò ad inſertionem carneum, ut ſanguificationi generationique ſubſervientia organa à cordis & partium ipſi ſubminiſtrantium ſede dirimens, thoracemque proprio munere dilatans. His accedunt octo abdominis muſculi, utrimque nimirum quatuor. Primus ſeu extimus oblique deorſum in priora fibras porrigit, cum ſuo conjuge toti abdomini involucrum efformans. Secundus oblique ſurſum in anteriora fibras mittit, & cum ſuo pari involucrum quoque abdomini conſtituit. Tertius rectà fibras ſurſum ducens, à pubis oſſe ad pectus conſcendit. Quartus transverſim fibras digerit, ac cum ſuo pari etiam, ut & obliqui, involucrum abdomini exſtruit, ad thoracis conſtrictionem non minus quàm caeteri abdominis muſculi ſuppetias ferens. Cubitum duo flectunt, quorum anterior unum caput à ſcapulae cervicis elatiori ſede, alterum ab interno ſcapulae proceſſu mutuatur, & illis efformatus capitibus in radium inſeritur. Poſterior à brachii oſſe enatus, in anteriorem cubiti articuli ſedem, potiſſimum verò in ulnam inſeritur. Extendunt autem cubitum tres, ac unus ab humiliori ſcapulae coſta naſcitur, ſecundus à brachii oſſis cervicis poſteriori ſede. hi in deſcenſu invicem connaſcuntur, & ipſis tertius admiſcetur, à media ferè longitudine oſſis brachii enatus, & ſimul cum illis in poſteriorem ulnae proceſſum inſertus. In interna cubiti ſede gracilis reponitur muſculus, qui ab interno oſſis brachii tubere pronatus; in latum degenerat tendinem, internae ſummae manus cuti magna ex parte ſubnatum: cujus beneficio ea cutis minus verſatilis, & ad tangendum aptior reddi creditur. Radius in pronum duobus muſculis ducitur. uno quidem ab interna cubiti articuli ſede enato, & in radium obliquè implantato: altero autem juxta brachiale ab ulna in radium transverſim ducto. In ſupinum vero radius aliis duobus fertur, uno quidem longo, & à brachii oſſe ad inferiorem radii partem, cui brachiale articulatur, pertinente: altero ab externa cubiti articuli regione ad mediam radii longitudinem obliquè exporrecto, ibidemque inſerto. Brachiale quatuor praecipuis agitur muſculis, ac duo primi ab interno tubere brachii oſſis pronaſcuntur, & unus poſtbrachialis oſſi indicem ſuſtinenti, alter vero brachialis minimo oſſi implantatur. tertius à brachii oſſe enatus, bifido tendine in poſtbrachialis oſſa indicem & medium ſuſtinentia inſeritur. quartus ab externo brachii oſſis tubere pronatus, ac ulnae exporrectus, in poſtbrachialis os parvum ſuſtinens digitum inſertionem molitur. Duo primi ſimul brachiale flectunt: tertius vero & quartus ſimul contracti, id extendunt. Verum primo ſimul cum tertio tenſo, brachiale in internum latus agitur: ſecundo autem & quarto unà laborantibus, id in externum latus inclinatur.

[l] μεσόπλευροι.

[m] διάφραγμα, καὶ φρένες καὶ ἡ ἄνω κοιλία.

Digitos manus moventium primus ab interna anteriorique cubiti articuli ſede enatus, ante brachialis radicem in quatuor diſcinditur tendines, ſecundis quatuor digitorum internodiis inſertos, illaque flectentes. Secundus ab eadem ſede cum primo, ſed magis declive, originem ducens, primo ſubſternitur, in quatuor etiam diremptus tendines, qui primi tendinibus ſubjecti, ante ſecundi digitorum internodii radicem eos tendines perforant, tandemque in tertia quatuor digitorum oſſa inſertionem molientes, ea flectunt. Tertius à radio juxta cubiti articulum enatus, tertio pollicis articulo inſeritur, ipſiusque flexus autor evadit. Tertium muſculum, in ſerie alii tredecim numero ſubſequuntur, in extrema manu repoſiti, quorum bini primo ſingulorum quinque digitorum oſſi inſeruntur, ejus flexionis opifices, & tres ſecundo pollicis internodio potiſſimum inſerti id quoque fle-

flectunt. Decimus ſeptimus itaque digitos moventium ab externo brachii oſſis tubere natus, & indici, medio ac anulari praecipuè implantatus, eos digitos extendit. Decimus octavus ab eadem, qua nuper dictus ſede prodiens, parvi digiti extenſionis primarius autor eſt, & varie cum decimiſeptimi tendine tribus anularis digiti oſſibus inſerto commixtus, etiam abductioni verſus exteriora nonnihil inibi ſubſervit. Decimus nonus cum illo, qui vigeſimus primus erit, commune principium ab ulna, non procul à brachialis ſede naneiſcitur: & in duos fere diſſectus tendines, unum exteriori indicis, alterum medii lateri digerit, illorumque digitorum in externum latus abductionis autor cenſetur. Vigeſimus à brachiali pronatus, & extremo poſtbrachialis oſſis parvum ſuſtinentis lateri exporrectus, primoque ejus digiti oſſi inſertus, illum extrorſum in latus abducit. Vigeſimus primus externo lateri exterioris pollicis regionis ad tertium uſque articulum implantatur, pollicis verſus indicem extenſionis autor. Vigeſimus ſecundus ab ulna paulo ſuperius quam nuper dictus prodit: & mox bipartito ſciſſus, una portione in tendinem ceſſat, brachialis oſſi pollicem ſuſtinenti inſertum, & ductum, quo manus radii motum in pronum ſequitur, adjuvantem. Altera autem pars in duas rurſus dirimitur, quae ſingulae unum efficiunt tendinem: & haec quidem ſuum tendinem primi pollicis oſſis exterioris ſedis interno lateri inſerit: illius vero partis tendo illi oſſi tantum obnaſcitur, in ſecundum & tertium pollicis os inſertus. Horum tendinum beneficio pollex introrſum verſus extenditur. Vigeſimus tertius ad internum primi pollicis oſſis latus ſedem obtinens, pollicem ab indice inſigniter abducit. Vigeſimus quartus ab oſſe poſtbrachialis indicem ſuffulciente enatus, & primo pollicis oſſi praecipuè inſertus, pollicem indici proximè adducit. Superſunt adhuc quatuor graciles muſculi, quatuor tendinibus ſecundi digitos moventium muſculi in vola attenſi, & in internum latus primi quatuor digitorum oſſis inſerti, eorumque digitorum ad pollicem in latus adductionis miniſtri. Reponuntur itaque in interna cubiti ſede muſculus, latum manus efficiens tendinem, primus & ſecundus brachialis motuum autores, primus, ſecundus & tertius digitos moventium, & duo radium in pronum ducentes. In externa autem ſede conſiſtunt decimus ſeptimus, decimus octavus, decimus nonus, vigeſimus primus, vigeſimus ſecundus digitos moventium, & tertius & quartus brachialis motibus praefectorum, & duo radium in ſupinum agentes, ſuntque omnes numero novem. Verum decem conſurgent, ſi à vigeſimo ſecundo digitos moventium illam portionem diſtinxeris, quae brachialis oſſi pollicem ſuſtinenti tendinem offert. In extrema manu obſervantur decem muſculi, primos articulos digitorum flectentes, & tres ſecundi pollicis internodii flexus autores & dein digitos agentium vigeſimus, vigeſimus tertius, vigeſimus quartus, & quatuor muſculi quorum beneficio quatuor digiti pollici adducuntur. Singuli virorum teſtes cum ſuis ſeminalibus vaſis tunica obducuntur à peritonaeo pronata, & aliquot rectis carneiſque fibris enutrita, infimaeque ſemen deferentis vaſis ſedi inſerta. His fibris teſti [n] unus conſtituitur muſculus, cujus ope teſtis obſcurè ſurſum vellitur. Sic & membranae uterum firmantes, utrimque carneis donantur fibris, hacque ratione uterus utrobique unum poſſidet muſculum, cujus auxilio leviter ſurſum verſus ilia contrahitur. Veſicae cervici unus orbiculatim obnaſcitur muſculus, intempeſtivam urinae excretionem prohibens. Item alius quoque [o] muſculus, recti inteſtini finem circulatim ambit, immaturae egeſtioni praefectus, & duo alii muſculi poſt egeſtionem rectum inteſtinum alacriter ſurſum attollunt. Penis radici utrimque à pubis oſſe gracilis inſeritur muſculus, nimis quam ſegniter ad ipſius tentiginem juvans. Quinetiam ab anteriori ſede muſculi rectum inteſtinum orbiculatim amplectentis, duo enaſcuntur muſculi, invicem ſibi proximi, & urinae meatui, quà is ſub pubis oſſibus ſurſum reflectitur, implantati, meatumque in ſeminis ejaculatione quo minus ille ad flexum occludatur, dilatantes. Primus femur moventium ab ilium oſſis extima ſede, & coccygis oſſis poſteriori regione enatus, poſteriori magni femoris proceſſus ſedi, & ejus quoque radici ampla inſertione innaſcitur. Secundus ſub primo magna ex parte reconditus, magiſque ab anteriori ilium oſſis ſede pronatus, etiam magno femoris proceſſui inſeritur. Tertius ſecundo longè minor, ipſoque penitus occultatus, ab ilium oſſe juxta poſteriorem coxendicis acetabuli ſedem enaſcitur, magno etiam femoris proceſſui inſertus, & ut duo priores femur extendens, extrorſumque in latus agens. Quartus à tribus humilioribus oſſis ſacri oſſibus pronatus, etiam magno proceſſui inſeritur, femur extendens, & extrorſum non parum circumducens. Quintus omnium corporis muſculorum maximus, & pluribus partibus à coxendicis oſſe ac pubis principium ducens, poſteriorique femoris ſedi ad humiliora ipſius uſque capita inſertus, extenſionis & rectae ſtationis autor habetur, femur etiam introrſum agens, idque ipſius potiſſimum portione à pubis oſſis humiliori ſede pronata. Sextus à duabus infimis thoracis & aliquot ſuperioribus lumborum vertebris initium capiens, minori femoris proceſſui inſeritur, femoris flexus unà cum ſeptimo autor: qui à tota inferiori oſſis ilium ſede enatus, minori quoque proceſſui elatius ſexto implantatur. Octavus à pubis oſſe pronatus, ſub minori proceſſu femori longa inſertione implantatur, id quidem flectens, verum etiam impenſe introrſum movens. Nonus anteriorem pubis oſſis foraminis ſedem occupans, majorique femoris proceſſui inſertus, introrſum femur circumvertit. Decimus poſterio-

n κρεμαστήρ.

o σφιγκτήρ.

rem interioremve dicti jam foraminis ſedem ſibi vendicans, & ſecundum coxendicis oſſis poſteriora tutiſſime reflexus, ac veluti aliis muſculis hîc pronaſcentibus adauctus, majorique femoris proceſſui implantatus, femur extrorſum circumvertit. Tibiam agentium primus ab ilium oſſis ſpinae antica ſede enatus, & admodum obliquè ſecundum femoris internam ſedem ductus, P anteriori tibiae ſedi inſeritur, totiuſque corporis gracillimus, P ἀντικνήμιον & ſimul longiſſimus muſculus efficitur. Secundus à pubis oſſium commiſſura enatus, in eandem cum primo ſedem inſeritur. Tertius à coxendicis oſſis appendice principium obtinens, in eam quoque ſedem tibiae implantatur. Quartus ab eadem ſede coxendicis oſſis pronatus, & portionem ſui à femoris oſſe in deſcenſu aſſumens, tibiae cum fibula articulo, ſed potiſſimum fibulae inſeritur. Quintus ab eadem etiam regione principium adeptus, in anteriorem tibiae ſedem cum tribus primis, verum minus declivis, implantatur. Sextus ab ilium oſſis ſpina pronatus, membranae modo muſculis os femoris amplexantibus obducitur, & potiſſimum ad exterius latus genu articuli inſeritur. Septimus à radice magni femoris proceſſus enatus, & externum femoris latus occupans, cum octavo & nono tendinem efformat, cui patella innaſcitur. Octavus enim à cervice femoris & radice majoris ipſius proceſſus originem ducens, quaſi totum femoris os proximè ambit. Nonus à coxendicis oſſis tubere ſupra ipſius cum femore articulum, anteriori in parte conſpicuo originem ſumens, & ſeptimo & octavo inſtratus muſculis, ad anteriorem genu regionem fertur; ac in tendinem degenerans, cum duobus nuper dictis unum conſtituit tendinem, anteriori tibiae ſedi validiſſimè implantatum. atque ita primus, ſextus, ſeptimus, octavus & nonus tibiae extenſionis opifices habentur, ſecundo interim, tertio, quarto & quinto tibiam liquidè extendentibus. Qui in poplite latitat muſculus, & ab externo genu articuli ligamento in tibiae os obliquè pertinet, tibiam non flectit, & ſi quid agit, obſcurè motum imitatur primi radium in pronum moventis muſculi. Eorum qui pedem movent, primus ab interno femoris capite juxta genu articulum incipit, uti & ſecundus ab externo capite principium nanciſcitur, ambo poſteriorem ſurae partem conſtituentes, & cum quarti pedem moventis muſculi tendine congredientes, in calcem inſeruntur. Tertius exiguus eſt muſculus, ab externo quoque femoris capite pronatus, & in poplitis regione adhuc in tenuiſſimum tendinem deſinens, calcis oſſis interno lateri inſertum. Quartus, pedem moventium maximus eſt, ac à fibulae cum tibia coarticulatione incipiens, in validiſſimum deſinit tendinem, cui duorum primorum tendo unitur, ſimul cum ipſo calci inſertus. Quintus muſculus tibiae ac fibulae poſteriori ſedi proximè adlocatus, ab iisdem pronaſcitur oſſibus, ubi illa primùm dehiſcunt, & juxta interioris malleoli poſteriora tendinem educit in tarſi os, quod teſſeram imitanti oſſi conterminum eſt, inſertum. Sextus in anteriori tibiae ſede poſitus, à tibiae oſſe, quà illi fibula ſuperius coarticulatur pronatus, tendinem in radicem pedii oſſis pollicem ſuſtinentis inſerit. Septimus à fibula principium ducens, externum tibiae latus occupat, ac tendinem ſub pedis inferiora reflexum, pedii oſſi pollicem ſuffulcienti inſerit. Octavus ſeptimo occulitur, atque à fibula etiam enatus, tendinem inſerit radici oſſis pedii parvum digitum ſuſtinentis. Nonus pars eſt ejus quem quatuor pedis digitos extendere mox dicturus ſum: inſeritur verò ad medium ferè longitudinis oſſis pedii, ante parvum digitum poſiti. Primis quinque muſculis pes extenditur, ſeu fortiter terrae admovetur, quamvis tertius muſculus id invalidè praeſtet: & ſi quid ad pedis motum facit, eum in obliquum verſus interiora agit: ſexto autem, ſeptimo, octavo & nono pes flectitur, horumque muſculorum beneficio pes laterales motus, prout ſinguli agunt muſculi, experitur.

Pedis digitos moventium primus in planta totus collocatur, & infima parte membranam impenſe craſſam, & lato in manu tendini non abſimilem pertinaciter obnatam poſſidet: & à calcis oſſe pronatus, ſecundis quatuor digitorum internodiis ſingulos tendines offert, eorum flexus autores. Secundus & tertius poſteriorem tibiae ſedem perreptant, & ſecundus tibiae oſſi magis quam fibulae exporrectus, ab illoque pronatus, tendinem in plantam mittit, qui in quatuor diſſectus tendines, ſingulos quatuor digitorum tertiis oſſibus inſerit, primi muſculi tendines, perinde ac in manu fit, perforantes, eaque oſſa flectentes. Tertius à fibulae ad tibiam nexu enatus, & etiam fibulae multum exporrectus, tendinem in plantam profert: à quo exigua portio tendinibus commiſcetur, indicis & medii tertium internodium flectentibus: reliquus autem totus in ſecundum pollicis os inſeritur, illius flexionis autor. Decem muſculi his ſuccedunt, qui inſigniter mutuo implexi, ac pedii oſſibus adnati, prima digitorum oſſa flectunt, duobus muſculis ad ſingulos digitos pertinentibus. Decimus quartus igitur, cujus pars nonus pedem moventium cenſebatur, à tibiae anteriori ſede pronatus, in quatuor dirimitur tendines, qui quatuor digitis inſerti, eorum extenſionis autores cenſentur. Decimusquintus ab anteriori tibiae ſede etiam procedens, pollici inſeritur, ipſius extenſionis opifex. Decimus ſextus in ſuperiori pedis ſede reponitur, carneaque eſt moles in quatuor diviſa tendines, quorum unus pollicis ſuperioris ſedis externo lateri implantatur, ſecundus indicis, tertius medii, quartus anularis: atque hi tendines eorum digitorum in externum latus abductionis opifices ſunt. Decimus ſeptimus externum pedis latus occupans, & parvi digiti primo oſſi inſertus, illum à caeteris removet. Decimus octavus interno pedis lateri exporrectus,

rectus, pollicem à caeteris digitis abducit. Dein in pedis planta carnea conſiſtit ſubſtantia, in quatuor graciles diſſecta portiones tendinibus adhaerentes, quorum miniſterio tertia quatuor digitorum oſſa flectuntur. Hae portiones interno quatuor digitorum lateri ad primum articulum inſertae, eorum ad pollicem adductionis autores habentur. ac proinde ſi iſtas quatuor portiones quatuor muſculorum vice enumeraveris, in tibiae poſteriori ſede obſervabis primum, ſecundum, tertium, quartum pedem moventium, ſecundum & tertium digitos moventium, & ſub illis quintum pedem moventium. In anteriori verò ſextum, ſeptimum, octavum, nonum pedis motuum autores, & decimum quartum, decimum quintum digitos moventium: in pede autem habueris primum digitos agentem, & decem prima digitorum oſſa flectentes, & decimum ſextum, decimum ſeptimum, decimum octavum digitos quoque moventium, niſi decimum ſextum in plures dividere propoſitum eſſet. Porro in muſculorum enarratione paſſim ligamentorum non memini, quod magna ex parte articuli invicem reſpondeant. Omnibus enim articulis orbiculatim ligamentum ab uno oſſe in aliud, aut in cartilaginem, vel à cartilagine in os, aut cartilaginem inſertum privatim abducitur, paucisque articulis ligamenta acceſſere peculiaria. Ut in capitis articulo teres quoddam à dente ſecundae cervicis vertebrae in occipitis os ducitur, & ſecundum dentis poſteriorem ſedem in prima vertebra unum tranſverſim fertur. Vertebrarum corpora ligamentis admodum cartilagineis committuntur, aſcendentes verò & deſcendentes eorundem proceſſus validis quoque, ſed tantum ambientibus colligantur: dein in ſpinarum intervallis membraneum conſiſtit ligamentum, ſicut in cubito & tibia, ubi oſſa hîc invicem dehiſcunt: inſuper in pubis oſſium foraminibus hujus generis occurrit ligamentum, ſeu membrana potius. In humeri articulo tria peculiaria viſuntur, quorum primum teres eſt, & ab interno ſcapulae proceſſu enatum, in externum humeri caput fertur, alia duo ab elatiori cervicis ſcapulae ſede enata, in idem caput pertinent, & unum quoque hîc ab interno ſcapulae proceſſu in ſummum humerum ducitur. In brachialis oſſium inter ſe & cum poſt brachialis oſſibus connexu, ut & in pede, paſſim cartilaginea ligamenta interveniunt. A ſacro oſſe duo teretia in coxendicis os pertinent. Ex femoris ſuperiori capite teres ligamentum in coxendicis acetabulum inſeritur. In genu articuli medio cartilagineum conſiſtit ligamentum, & dein in poſteriori ipſius ſede, & utrimque ad latera unum peculiare ſecantibus obvium eſt. Ex ligamentorum vero tranſverſim tendinibus obductorum, tendineſque ne ſua ſede declinent, continentium numero, in interna brachialis ſede unum conſiſtit, & ſecundum univerſam internam cujuſque digiti ſedem unum continuum habetur, juxta brachialis radicem in externa radii & ulnae ſede ſex occurrunt. In anteriori tibiae ſede juxta talum unum quoque obſervatur, & tria inter calcem internumque malleolum, dein unum inter calcem & externum malleolum. Sic & in interna inferiorive pedis digitorum ſede, hujus quoque generis ligamenta ſpectantur.

CAPUT III.

DE ORGANIS NUTRITIONI, QUAE EX CIBO potuque fit, famulantibus.

Quandoquidem homo propter ſemen genitale ſanguinemque menſtruum, generationis noſtrae primordia, & eorum quibus conſtamus materiam immortalis fieri nequivit, immenſus rerum Opifex, ut is quam diutiſſime vivat, & ſpecies ipſius nunquam deficiens ſemper immortalis perſeveret, ſolicite machinatur. Ut enim ad debitum incrementum homo attingeret, ac illa quae inſitus calor perpetuo depaſcitur, quam fieri poſſet proxime reſtituerentur, organa nutritioni multifariam famulantia obtinuimus. Cibus namque dentibus, quo poſtmodum leviori opera conficiatur, effractus, perinde ac potus ab ore in ventriculum, tanquam in promptuarium, per [a] viam ducuntur, quae duabus propriis tunicis tendi, atque in ſe concidere aptis formata, ex faucibus ſub aſpera arteria, ac dein ſecundum thoracis vertebras per ſeptum tranſverſum in ſuperius, ſiniſtrumve ventriculi orificium pertinet, & ſtomachus aut gula vocatur. [b] Ventriculus vero inter jecur & lienem ſub ſepto repoſitus, & inſigniter capax, & ſecundum tranſverſum oblongus, in ſiniſtraque corporis ſede quàm in dextra amplior, & duabus demum tunicis diſtendi contrahique idoneis, & tertio quodam involucro quod peritonaeum educit intectis, efformatus: & compluribus venis, arteriis ac nervis implexus, quod ab ore illi delatum eſt concoquit, ac velut in lacteum cremorem inſita vi emutat, quem per ſuum [c] inferius orificium ex elatiori ſede dextri ipſius lateris exortum, in [d] inteſtina popellit. quae corpora ſunt teretia uno continuoque ac innumeris orbibus gyriſque tortuoſo ductu à ventriculo ad podicem pertinentia, & ſimiliter ac ventriculus duabus propriis tunicis exſtructa. quibus tertia à peritonaeo accedit, non minus quàm duae propriae, laxari contrahique apta, non tamen undi-

[a] οἰσόφαγος, aut στόμαχος.

[b] κοιλία.

[c] πύλωρος.

[d] ἔντερα.

dique pariter ampla. Inteſtinorum ſiquidem à ventriculo procedens [e] origo, ſecundum e ἔκφυσις.
ventriculi poſteriora ad dorſum uſque reflexa, & [f] duodenum nobis appellata, ac dein f δωδεκαδάκτυλον.
huic ſuccedens inteſtinorum pars, quam [g] jejunum dicimus, & ea quae [h] ilium ſeu vol- g νῆστις.
vulus nuncupatur, ſuiſque orbibus ilia & ſedem undique umbilico ſubjectam & conter- h ἴλεον.
minam implet, pari quodammodo conſtat amplitudine, quae cum arcta ſit, ut dictis nu-
per inteſtinorum partibus gracilium nomen inderetur, in cauſa fuit. Porro inteſtinorum
pars in quam ilei terminus ceſſat, impenſe craſſa & ampla viſitur, ipſique appendiculum
continuatur, inſtar lumbrici involutum anguſtumque, & uno ore donatum, ideoque
[i] coecum diſſectionis proceribus appellatum. Ipſa verò craſſa inteſtinorum pars à dextri i τύφλον.
renis ſede ad jecoris cavum aſcendens, hinc ſecundum ventriculi fundum ad lienis ſedem,
& illinc ſecundum ſiniſtri renis ſedem devolvitur, & gyro quodam in ſiniſtra pubis ſede
reflexa, totoque illo ductu [k] colum conſtituens, ſuper oſſis ſacri initium rectà deorſum k κῶλον.
ad anum fertur, [l] recti ac principis inteſtini nomen inibi obtinens. In haec itaque inte- l ἀπευθυμένον, vel ἄρχον.
ſtina quicquid ventriculus confecit, depellitur, per varios illorum gyros devolvendum:
venae autem quae innumera ſerie à jecoris cavo una cum arteriis à magna arteria deprom-
ptis, inter duas membranas inteſtina dorſo colligantes, multaque pinguedine ac [m] glan- m ἀδένες.
dulis abundantes, & [n] meſenterium vocatas, in inteſtina pertingunt, ex ipſis (ſed po- n μεσεντέριον, vel μεσαραῖον.
tiſſimum gracilibus) inteſtinis, quicquid ſanguini efficiendo idoneum eſt, ſimul cum a-
queo tenuique concoctionis ventriculi recremento exſugunt, id jecori ſanguificationis
officinae deferentes. Ipſum autem craſſius & ineptum ſuctioni recrementum ſenſim in
craſſa colligitur inteſtina, illic tantiſper aſſervandum, donec hominem moleſtans, reclu-
ſo rectum inteſtinum orbiculatim ambiente muſculo, ſemel univerſimque hominis arbi-
tratu egeratur. [o] Jecur in nullas diremptum fibras lobosve, ipſi ſubminiſtrantium orga- o ἧπαρ.
norum elatiſſimam ſedem occupat, ac ventriculo magna ex parte incumbens, ſeptoque
transverſo proxime ſubditum, & magis dextram quàm ſiniſtram corporis ſedem implens,
ſupra gibbum, infra cavum viſitur, accumbentium illi partium formae adamuſſim con-
gruens, & multarum venarum implexu, quibus propria jecoris ſubſtantia concreto nuper
ſanguini ſimilis circumfunditur, efformatum, tenuique involucro ab ipſius ligamentis qui-
bus peritonaeo firmatur procedente obtectum, nervuloſque duos & arteriam item unam
admittens & naturalis ſeu altricis, aut, ut Plato dicebat, venereorum ciborum & po-
tuum concupiſcibilis animae fomes. Caeterum venarum per jecur diffuſarum una ſeries
in gibbo ipſius conſiſtit, ad cavam pertinens venam, altera in jecoris cavo reponitur,
[p] portae venae caudicem conſtituens: quae primum veſiculae bilem flavam recipienti ſur- p πύλης φλέψ.
culos duos promit, dein ventriculi poſteriori ſedi juxta inferius ipſius orificium: inde
ventriculi fundi dextrae parti ramus offertur, à quo ramuli in ventriculum & ſuperiorem
[q] omenti membranam ſparguntur, quod membraneum eſt corpus ſacculi modo exſtru- q ἐπίπλοον, vel ἐπίπλουν.
ctum, & vaſis tutò deducendis praecipuè adaptatum: quamquam cum venis arteriiſque
& pinguedine illis affuſa ſcateat, inteſtinorum quoque calori fovendo auxilietur. Inſtar
circuli enim à dorſi medio ſub ventriculi poſteriori ſede incipiens, per jecoris cavum ad
fundum ventriculi (à cujus tertio involucro inibi pronaſcitur) ad lienis cavum, & hinc
ad dorſi medium ſuo veluti initio defertur. Hinc vero ſacculi inſtar deorſum protenſum,
anteriori inteſtinorum ſedi obvolvitur, innatatve, colum inteſtinum quà ventriculo ex-
porrigitur, meſenterii vice dorſo committens. Caeterum portae caudex poſtquam omen-
to ſuffultus, dictas nuper deprompſit propagines, in duos partitur truncos, ac dextrum
qui grandior eſt, per meſenterium variè digeſtum, inteſtinis offert, prius duodeno inte-
ſtino, & jejuni initio ramum exhibens, glanduloſo corpore huic inteſtinorum ſedi ex-
porrecto ſuffultum. Siniſter truncus inferiori membrana omenti intextus, ventriculi po-
ſteriori ſedi quà dextram dorſi partem reſpicit, parvam offert propaginem, dein etiam
omenti inferiori membranae, mox [r] glandulis hîc vaſorum tutae diſtributioni praefectis, r πάγκρεας, vel καλλίκρεον.
& colore carneis: dein ſecundum poſteriora ventriculi ramus ab illo aſcendit, ventriculi
dorſi medium ſpectanti ſedi ſurculos primum exporrigens, & coronae ritu ſuperius ven-
triculi orificium amplectens, à quo praeter ſurculos deorſum ſurſumque depromptos,
unus ſecundum ventriculi poſteriora ad inferius ventriculi orificium prorepit. Ipſe autem
ſiniſter portae caudicis truncus ſiniſtrorſum ſemper tendens, inſignem hîc quoque promit
venam, omento & colo inteſtino implicitam: ille vero in varias ſectus propagines, &
ſobolem adhuc humiliori omenti membranae ſpargens, lienis cavo inſeritur, ab ipſius pro-
paginibus, anteaquam lienem ſubeant, ventriculi ſiniſtro lateri ramulos offerens: inter
quos inſignis occurrit, qui fundum ventriculi in ſiniſtra ſede perreptans, ventriculo &
ſuperiori membranae omenti ſoboles derivat. Venae portae autem ſoboles per jecoris
ſubſtantiam diſtributae, quicquid ab inteſtinis & nonnihil à ventriculo quoque jecori de-
tulerunt, in ſe continent: ac jecur ejus cremoris optimum concoquens, in ſanguinem
id emutat, ſuae etiam concoctionis duplex recrementum, uti in vini omnique concoctio-
ne alia fieri cernimus, obtinens: unum quidem craſſius, quod veluti ſanguinis faex &
lutum cenſetur, atraque bilis vulgò ferè dicitur: & per portae venam in [s] lienem able- s σπλήν.
gatur, qui ad ſiniſtrum ventriculi latus ad inferiora poſterioraque repoſitus, linguae craſ-
ſioris imaginem exprimit, accumbentium organorum formae jecoris ritu congruens, &

multis

multis venis ac item arteriis intertextus, quibus propria lienis caro lutoſo ſanguini ſimilis, & tenui tunica, quam omentum porrigit, intecta obnaſcitur. Lien itaque craſſius jecoris recrementum ad ſe allicere, atque in ipſius nutrimentum convertere, & ſiquid ſibi adaptare nequit, in ventriculum id eructare credimus. Tenuius autem jecoris recrementum, [t πόροι χοληδόχοι.] quod veluti flos vini habetur, bilis flava eſt, quam [t] meatus inter portae & cavae propagines per jecoris ſubſtantiam digeſti in ſe alliciunt, & ſenſim collecti in unum meatum ceſſant: [u κύστις χοληδόχος.] qui ex jecoris cavo eductus, in bilis [u] veſiculam pertinet, cavae jecoris ſedi inſtar oblongioris piri media ipſius amplitudine innatam, & corpore conſtantem diſtendi laxarique apto. In hac veſicula bilem aſſervari diſſectionis profeſſoribus perſuaſum eſt, donec ipſa meatus peculiaris beneficio illam in duodenum inteſtinum protrudat: ſimul cum ſiccis ventriculi recrementis egerendam, ac inteſtina ſua mordaci facultate ad propellendum irritaturam, atque à pituita illis inſidenti liberaturam. Caeterum ſanguis dictis nuper excrementis repurgatus, ex anguſtiſſimis venae portae ramis in arctiſſimas cavae venae propagines contendit, tenui aqueoque recremento, quod ex inteſtinis in jecur aſſumptum fuit, vehiculi loco utens. Id namque hactenus ſanguinem concomitans, & ſimul cum ſanguine in cavam venam conſcendens, ſui in his angiportis inſignem uſum praeſtat. Quum vero huc uſque ſanguini promptae digeſtionis nomine aſtitit, & ſanguis tantam ipſius copiam inſuper non requirit, conſonum fuit, ut id à ſanguine alioquin onus [x νεφροί.] ipſi futurum expurgaretur: cui muneri [x] renes appoſitiſſimè famulantur, utrimque ſinguli ad venae cavae latera, & jecori proximè adlocati, ac maximam ſeroſi illius humoris portionem ſtrenuè ad ſe allicientes, illamque à ſanguine excolentes. Quod quo opportunius moliantur, inſignis vena & item arteria reni transverſim exporriguntur, ac ren in ſinum membraneum, & ampliter cavum, in multasque diſſectum propagines, ſeroſum ſanguinem excipit, & ſubſtantiae renis illi ſinui obnatae, & duplici tunica obtectae be- [y πόρος οὐρητήρ.] neficio urinam expurgat, illam in alium deducens ſinum, quem [y] urinarius meatus venae modo conſtructus excipit, hanc in veſicam delaturus. [z κύστις.] [z] Veſica etenim rotundae lagenae quodammodo ritu urinam ſenſim admittentis, ad poſteriorem pubis oſſis ſedem poſita, peculiari conſtat tunica ſimplici & nervea, triplicique fibrarum genere intertexta, & con- [a περιτόναιον.] trahi ac diſtendi prompta, cui à [a] peritonaeo abdominisve membrana, quae hactenus dictorum organorum eſt involucrum & firmamentum, alia obducitur. In poſteriorem veſicae ſedem haud procul ab ipſius cervice, à ſingulis renibus ſinguli meatus admodum induſtrie inſeruntur, ipſaque tantiſper urinam colligit, donec illa aut copia, aut qualitate hominem moleſtans, recluſo orbiculatim veſicae cervicem ambiente muſculo, univerſim excernatur. Sanguis hac induſtria repurgatus per cavae venae ramos, ceu rivulos quosdam univerſo corpori digeritur, ut ſingulae partes ſibi familiare ex ſanguine emulgeant, idque emutantes, & ſibi apponentes, in proprium nutrimentum convertant: ac demum hujus concoctionis quoque recrementa à ſe propriis functionibus abigant. Porro [b κοίλη φλέψ.] [b] cauſae ſeries ejuſmodi plurimum obſervatur. Ubi ea in poſteriori jecoris ſede conſiſtit, ex anteriori ipſius regione ramos promit, in jecoris gibbum numeroſa ſerie digeſtos: ſurſum autem adſcendens, ac ſeptum transverſum cum cordis involucro perforans, duas propagines ſepto largitur. Ad dextram cordis aurem cava ampliori orificio in dextrum cordis ventriculum dehiſcit, quam cavae orbicularis amplitudo uſpiam viſitur. A poſte- [c στεφανιαῖα.] riori ejus implantationis (niſi mavis dicere exortus) ſede, [c] vena prodit, cordis baſim coronae modo cingens, & deorſum per cordis ſuperficiem ramulos digerens. Cava à [d ἄζυγος.] corde ſurſum conſcendens, ac cordis involucrum inibi praetergreſſa, [d] venam paris expertem, & octo frequentius inferiora coſtarum intervalla utrinque enutrientem, à dextro latere promit. In jugulo autem tota bipartitò ſcinditur, ab ipſius anteriori ſede pectoris oſſi & interſepientibus thoracem membranis venas offerens, abdominis ſuperiora perreptantes. A radice verò alterius trunci factae modo in jugulo bipartitionis inſignis promitur vena, ſuper primam coſtam in axillam procurrens, ſed prius in thoracis cavitate ramum promens, in tria ſuperiora ſui lateris coſtarum intervalla abſumendum, & alium per transverſos cervicis vertebrarum proceſſus in calvariam uſque porrigendum, & alium in poſteriora thoracis juxta cervicis radicem ſparſum. Praeſens vena thoracem egreſſa, [e ὠμιαῖα, aut κεφαλική.] interdum hîc [e] humerariam promit venam, & ramum muſculis anteriori thoracis ſedi inſtratis: alium poſteriori ſedi thoracis, & cavo ſcapulae: & lateri thoracis alium digerit, in axillam feſtinans. Trunci autem in jugulo factae bipartitionis reliquum in duos impa- [f ἡ κατὰ βάθος σφαγίτις.] res ramos diſcinditur, & horum interior graciliorque [f] internam jugularem conſtituens venam, duabus propaginibus duram cerebri membranam adeuntibus, calvariam ſubit. Exterior verò ab externo latere propaginem, ex qua humeralis vena conſtituitur, deducens, [g ἡ ἐπιπολῆς σφαγίτις.] ſurſum conſcendit, [g] ſuperficiariam efformans jugularem variè ad fauces uſque excurrentem, & in linguam, laryngem, palatum, faciem, tempora, & verticem diſtributam, tribusque venis calvariam ingredientem. Humeralis vero priusquam ſub clavicula & ſummo humero in brachium fertur, ramum poſteriori cervicis ſedi, & alium ſcapulae gibbo, & alium ſummi humeri ſuperiori ſedi exporrigit, & ſecundum exterius latus muſculi cubitum flectentium anterioris ſub cute prorepens, ſurculosque graciles cuti depromens, ſupra cubiti articulum diſſecta, aliquando unum ramum penitus latentem, & mox ab-

ſumptum, ad cubiti articulum defert, alium ſub cute obliquè ad cubiti flexus medium cum [h] axillaris venae ramo coiturum, [i] communemque venam conſtituturum. tertium ſub cute ſecundum radium in poſteriora cubiti, ac tandem ad brachialis radicem juxta ulnae extremum mittit, qui axillaris propagini inibi commixtus, parvi & anularis digitorum exteriora ſcandit. Axillaris in axilla latitans, & cuti anteriorem brachii ſedem verſus interiora inveſtienti ramum offerens, ſurculum praebet capitibus muſculorum cubitum extendentium, & alium illorum mediae propemodum longitudini, dein aliam propaginem cum quarto brachium petente nervo ſecundum brachii poſteriora ad cubiti usque exteriora ablegat. Mox in duas ſecta venas, unam prorſus toto ductu in profundo ſubmerſam, ac arteria ſemper concomitatam, per cubiti articuli flexus medium deducit, quae ante cubiti longitudinis medium in duas ſecta propagines, unum ſecundum radium, alteram ſecundum ulnam verſus brachiale porrigit. & hic rurſus in ſurculos dirempta, in internam digitorum ſedem ita digeritur, ut ſingulis digitis duae offerantur ſoboles, & ſurculus quidam inter pollicis primum internodium & poſtbrachialis os indicem ſuſtinens, ad manus externam ſedem pertingat. Altera autem vena ſub cute ſemper exporrecta, juxta cubiti articulum in duos partitur ramos; quorum alter obliquè verſus cubiti articuli flexum contendens, cum humeralis ramo commiſcetur, ſimul cum illo communem efformans venam, quae duabus illis [k] mediis venis conſtituta, ac obliquè deorſum repens, radiumque tandem conſcendens, in externa cubiti ſede inſtar Y in duas diſcinditur ſoboles, quarum altera medii digiti potiſſimum externam ſedem petit, altera vero pollici & indici offertur, ſurculum in internam manus ſedem ſpargens, ramulis montem Veneri ſacrum implicantibus commiſcendum. At alter axillaris juxta cubiti articulum factae diviſionis ramus, varias propagines in cubiti internam ſedem depromit: quibus crebro vena accedit, ab altero venam communem conſtituentium ramo, quem axillaris porrigebat, enata. Hae propagines admodum variè modò coëuntes, modò rurſus invicem diremptae, ac internam cubiti ſedis cutem implicantes, tandem in internam manus cutem prorepunt. Caeterum inſignior ejus rami propago ulnae exporrecta, & in cubiti exteriora etiam ſurculos promens, juxta brachialis radicem humerariae ramo commiſcetur, ad parvum digitum & anularem contendenti. Cavae venae pars ſub jecore deorſum repens, à ſiniſtro latere ramum offert pingui renis ſiniſtri tunicae & locis reni conterminis. Dein ſingulis renibus magna depromitur vena. Ab elatiori ſede venae dextrum renem petentis, quae frequenter altius vena ſiniſtro reni propria initium ſumit, propago pinguem dextri renis tunicam accedit. Ab illius verò quae ad ſiniſtrum proficiſcitur renem, humiliori ſede ſiniſtra ſeminalis vena exoritur, dextra interim à cavae caudice demiſſiùs multo principium ducente. Porro ubi cava vertebris lumborum innititur, geniculatim illis propagines dat, in muſculos proximos & ad abdominis uſque latera abſumendas. Atque harum illae ſunt praecipuae, quae à cava inibi pronaſcuntur, qua ſupra oſſis ſacri ad lumborum vertebras nexum in duos pares diſcinditur truncos, quorum ſiniſter perinde ac dexter ſurculos quosdam oſſis ſacri foraminibus offert: & in duos partitur ramos, quorum interior propaginem mittit in muſculos exhauriendam, qui oſſis ilium & ſacri poſteriorem ſedem occupant, & aliam derivat in veſicam, & penem, & mulieribus in uterum multiplici ſobole pertinentem. Quod reliquum ejus rami eſt, ab externo ramo portiunculam aſſumens, per pubis oſſis foramen in femur ducitur, cuti & muſculis internam femoris ſedem occupantibus ſurculos exhibens, & ante genu articulum ceſſans, ſuoque termino cum alterius crus petentis venae ramo, ut mox dicam, coiens. Exterior namque ramus ſiniſtri cavae trunci per inguina femur aditurus peritonaeo propaginem offert, in inferiorem abdominis ſedem ad umbilicum uſque abſumendam: in femur vero procidens, pubis cuti & pudendi muliebris colliculis ſobolem porrigit. Verum inſignem venam per femoris & genu & tibiae inferiora, ſub cute ad pedis uſque digitorum ſummum diffundit, in progreſſu ſparſim cuti ramuſculos depromentem. Aliam quoque ſub cute ad coxendicis articuli anteriora derivat. ipſe autem penitiùs inter muſculos ſubmerſus, propaginem communicat muſculis, & cuti in externa femoris ſede locatis, & aliam offert muſculis internam anterioremque femoris ſedem ſibi vendicantibus. Atque cum hac propagine extremum venae ejus coit, quae per pubis oſſis foramen deſcenderat. Hinc grandis vena ſecundum femoris poſteriora retorquetur, propagines ejus ſedis muſculis communicans, à quibus ramuli in cutem pertinent, tum ſurſum, tum deorſum ad ſuram uſque excurrentes. Inter inferiora verò femoris capita grandis haec vena in duos ſciſſa truncos, minorem exterioremque verſus fibulam derivat, à quo praeter ſoboles anteriorem genu ſedem petentes ramus diſcinditur, ſub cute externam tibiae ſedem verſus poſteriora obtegente, ad digitorum uſque ſuperiora variè diffectus. Quod vero reliquum eſt, altius inter muſculos externae fibulae ſedi attenſos occultatum, ultra tibiae longitudinis medium properat. Interior autem truncus inſigniter amplus, ramum diſpenſat ſecundum internam tibiae ſedem verſus poſteriora ſub cute ad pedis uſque digitos diſperſum. Deinde alium depromit, per ſuram nonnihil reconditum, ad calcem uſque pertingentem. Quod verò hujus trunci praecipuum eſt, muſculos poſteriorem tibiae ſedem occupantes ſubit, & ab anteriori ipſius regione ramum per ligamentum membraneum demittit, fibulam tibiae alligans:

[h] μασχαλιαῖα.
[i] κοινή.
[k] μέσαι.

gans: atque is ſub anterioribus tibiam integentibus muſculis abſconditus, ad pedis uſque ſuperiora pertingit. Ipſa autem vena ſecundum poſteriora deſcendens, & hinc inde cuti & conterminis muſculis ramulos offerens, tandem inter calcem & tibiam pedis inferiora ſubit, inibi in muſculos & digitos in eum modum diſtributa, ut duae ſoboles ſingulis offerantur.

CAPUT IV.

DE CORDE, AC ORGANIS IPSIVS FVNCTIONI ſubminiſtrantibus.

a καρδία.
b κόλποι *ſive* κοιλίαι.
c ἀρτηριώδης φλέψ.
d ἀρτηρία φλεβώδης.
e διάφραγμα τῆς καρδίας.
f περικάρδιον.
g διαφράττοντες ὑμένες.
h πνεύμων.
i τραχεῖα ἀρτηρία.
k παρίσθμιαι.
l ὑποζωκὼς χιτών.
m γαργαρεών.

Organorum, quae inſito nobis calori recreando, & ſpiritibus reſtituendis enutriendiſque fabricantur, [a] cor iraſcibilis animae ſedes facile praecipuum cenſetur, inſtar nucis pineae anterius ac poſterius compreſſae effigiatum, & ſua baſi ſub pectoris oſſis medio collocatum, ſuoque mucrone in ſiniſtrum latus impenſè antrorſum vergens, ſubſtantiaque conſtans carnea, ſed quam muſculorum eſt ſubſtantia duriori & triplici fibrarum genere intertexta, ac venis arteriiſque propriis donata. Dein cor duos [b] ſinus ſeu ventriculos poſſidet, quorum alter in dextro conſiſtens latere, amplior ac rariori tenuiorique cordis ſubſtantia obductus cernitur, & cavae venae orificium ad hunc pertinet, cui tres membranae introrſum ductae praeficiuntur. Quinetiam vas arteriae conſtans corpore, ſed venarum munere fungens, ac proinde [c] arterialis vena appellatum, ab illo ventriculo egreditur, in ipſius orificio tres quoque exigens membranulas extrorſum ſpectantes. Alter autem ventriculus in ſiniſtro repoſitus latere, & craſſa praecipuaque cordis ſubſtantia circumdatus, etiam duobus donatur orificiis, quorum humilius vaſis cujuſdam eſt, arteriae, quod aërem attinet, uſum praeſtantis, at venae corpore efformati: & proinde [d] venalis arteria appellati, & in ipſius orificio duas membranas introrſum conniventes exigentis. Elatius verò orificium arteriae magnae dedicatur principio, cui etiam tres membranas Natura elargitur extrorſum reſpicientes. Atque hi ſinus [e] ſepto interſtinguuntur impenſe craſſo, & comprimi diſtendique apto, & intus foveis plurimis (ut & cordis ventriculi) abundanti corpore exſtructo. Totum verò cor membraneo quodam [f] involucro tegitur, ipſi nulla ex parte connatum, & corde multo ampliori aqueoque humore intus rorato. Hoc exteriùs inferiori ſua ſede ſepto transverſo non mediocri amplitudine connaſcitur, in lateribus autem duabus continetur [g] membranis cavitatem thoracis interſepientibus, & involucrum hoc, ut cor in ſua ſede ſervaretur, ſuffulcientibus. [h] Pulmo autem reliquam thoracis cavitatem, quam cor & dictae nuper membranae & ſtomachus deorſum deſcendens non occuparunt, implet, undique ſeſe accumbentium partium formae jecoris modo adaptans, ac proinde bubulo, aut alioquin biſulco pedi admodum ſimilis, & primùm dextra parte & ſiniſtra conformatus: quae rurſus ſingulae in duas fibras loboſve diremptae, multis vaſorum implexibus exſtruuntur. [i] Aſperae namque arteriae à faucibus (ubi etiam [k] tonſillae & alia duo glandularum genera conſiſtunt) in thoracem deductae, & ut voci famularetur partim cartilagineae: ut vero concidere diſtendique apta efficeretur, ac reſpirationi ſubſerviret, partim membraneae, rami pulmonem paſſim implent: & arterialis vena à dextro cordis ventriculo familiarem ſanguinem pulmoni praeparante, procedens, eumque ſanguinem pulmoni offerens, innumera ſerie in pulmonem diſtribuitur, ſimiliter ac venalis arteria frequenti ſerie pulmonem implicans. Atque his vaſis fungoſa, mollis, ſpumea & admodum ſequax propriaque pulmonis ſubſtantia circumfunditur, quam tenuis admodum & pulmonis dilatationem compreſſionemque haud prohibens tunicula proxime ambit, [l] tunicae coſtas ſuccingenti ſemper attigua. Caeterum quia pulmo thoracis motum è noſtro pendentem arbitratu, vacui beneficio ſequens dilatatur, vacui etiam ratione extrinſecus nos ambiens aër per nares ſecundum [m] gargareonem: & quum vehementius aërem ducimus, is per os etiam veluti in follem attrahitur, ipſius portiuncula per calvariae foramina cerebrum petens, & reliqua portione per fauces in aſperam arteriam ſubintrans, & pulmonis cavitatem ex ipſius dilatatione factam adamuſſim implens. Hunc aërem pulmonis ſubſtantia inſita vi alterat, cordiſque uſibus aptans, optimam ſui portionem à venalis arteriae ramis undique aſperae propaginibus attenſis aſſumi permittit, ut ejus arteriae interventu aër in ſiniſtrum cordis ſinum deferatur, ſpiritus vitalis idonea futurus materia. Cor enim hunc aërem attrahens, & in ſiniſtrum ipſius ventriculum magnam ſanguinis copiam à dextro alliciens, ex halituoſo ejus ſanguinis vapore, & illo aëre, propria virtute ipſius ſubſtantiae inſita ſpiritum conficit, quem ſanguine impetu ruente, concomitatum fotumque per magnam arteriam univerſo corpori diſtribuit, & nativum cujuſque partis calorem ita temperat, quemadmodum reſpiratio cor inſiti caloris fomitem recreat: itaque idem uſus fit reſpirationis & pulſus, quo arteria magna cordis rhythmo dilatatur, & conſtringitur. Ad ſpiritum igitur

tur conficiendum cor aëre utitur, ipſoque illius fervidus calor temperatur. Verum quicquid in hac ſpiritus confectione fuliginoſum ſpirituique efficiendo ineptum eſt, per venalem arteriam in pulmonem reduci, atque hinc cum aëre, qui in pulmone reliquus erat, compreſſo thorace excerni, diſſectionis profeſſoribus eſt conceſſum. Adeò ſane ut cor indefeſſa ipſius dilatatione ſanguinem in dextrum ipſius ventriculum à cava attrahat, ut is partim in ſiniſtrum ventriculum ducatur, partim vero in aptum pulmonis nutrimentum ab ipſo amice praeparetur, & contracto corde per arterialem venam pulmoni offeratur. Cor verò dilatatum in ſiniſtrum ventriculum ex pulmone aërem aſſumit, conſtrictum verò ſpiritum vitalem una cum ſanguine impetu ruente in magnam arteriam propellit. Quo minus autem rapida cordis attractio venae cavae & venali arteriae noxam inferret, Natura cordis [n] aures creavit, velut promptuaria cordi appoſitas. Quatuor autem cordis vaſorum orificiis membranas arbitramur praefectas, ne irritus cordis labor fiat. Membranae enim cavae & venalis arteriae orificiis praefectae, impediunt quo minus in cordis contractione ſanguis in cavam, & ſpiritus vitalis in venalem arteriam refluant. illae vero quae in arterialis venae & magnae arteriae orificiis habentur, obſtant quo minus in cordis dilatatione ſanguis pulmoni oblatus, & ſpiritus vitalis jam emiſſus, in cor denuo regurgitent. Porro [o] magna arteria ſimulatque è corde pronaſcitur, duas educit propagines cordis baſim cingentes, deorſum ramulos per cordis ſubſtantiam ſpargentes. ipſe autem arteriae caudex paulo ſupra cor in duos ſectus truncos, grandiorem ſiniſtrorſum ad ſpinam detorquet, à quo utrimque rami ad octo humiliores coſtas exporriguntur. Quum verò is ſub ſepto deorſum fertur, huic quoque propagines offert, mox ab una radice omento, ventriculo, jecori, bilis veſiculae, colo inteſtino, & demum lieni ſoboles offerens, venae portae ramis concomitatas. Dein aliam radicem truncus hic in meſenterium diſpenſat, & utrimque renibus unam derivat nonnihil inferius, ab ipſius anteriori ſede ſeminales producens arterias, & dein adhuc demiſſius meſenterio alium ramum exhibens, & in progreſſu vertebris lumborum ipſisque accumbentibus muſculis ſurculos depromens. Ad ſacri oſſis initium & ſi arteria prius cavae in ſiniſtro latere ſubjiciatur, eam quo tutior prorepat conſcendit, & eodem cum cava modo hîc bipartito ſcinditur, parem cum illa ad extremum uſque pedis diſtributionem in profundo faciens. quippe nullus hujus arteriae magnae trunci ramus cutem ſubit. Verum id privatim hujus trunci propagini per pubis oſſis foramen procedenti accidit, quod illi arteria committitur, quae ab umbilico ſecundum veſicae latus deſcendens, foetui propria cenſetur. Arteriae magnae caudicis truncus ſuperiora petens, ſtatim à ſiniſtro ipſius latere ramum promit, oblique ad elatiſſimam thoracis ſui lateris coſtam protenſam, à quo primùm propago ſuperioribus coſtis offertur, & dein alia transverſis proceſſibus vertebrarum cervicis, quae poſtmodum in duram cerebri membranam exhauritur. dein alia ſiniſtro pectoris oſſis lateri exhibetur, quae in alto ſemper condita, ad umbilicum uſque pertingit. Ubi verò ramus ille thoracis cavitatem ſuperavit, ſurculum poſteriorem cervicis ſedem occupantibus muſculis transmittit, & ſimiliter ut axillaris vena ad digitorum uſque extrema digeritur, ſi axillaris ramos cutem ſubeuntes exceperis, ac in alto latitantes ſolùm hîc intellexeris. Caeterum inſignior portio dicti nuper magnae arteriae trunci ad jugulum adſcendens, in duos impares ramos partitur. Siniſter, qui & gracilior eſt, ſiniſtri lateris [p] ſoporalem conſtituit arteriam: dexter vero, ab ipſius dextro latere ad primam coſtam propaginem derivat, eodem prorſus modo abſumendam, quo ramus ille qui obliquè primam ſiniſtri lateris coſtam adire dicebatur. Verum dextri rami reliquum, hujus lateris ſoporalem efformat arteriam, quae ſimiliter atque ſiniſtra ſecundum aſperae arteriae latus fauces petens, ramum porrigit in faciem penitiùs, & in temporum cutem ad verticem uſque abſorbendum. ipſa autem laryngi & linguae & triplici hîc repoſito glandularum generi ſoboles offerens, calvariam adit, & in duas diviſa propagines, minorem in primum dextrumve durae membranae ſinum exhauriendam mittit. grandior abſque venae conjugio per proprium foramen in calvariam mergitur, atque hîc mox in durae membranae latus ſoboles ab ipſa derivantur, & alia per peculiare foramen ad narium amplitudinem verſus naſi extremum contendit: ipſa autem propago calvariae baſi inſtrata, & in nullum tamen plexum reticularem digeſta, antrorſum fertur, & ramum cum ſecundo pari nervorum cerebri ad oculum depromens, ſurſum adſcendit, duram cerebri membranam perforans, & partim in tenuem membranam hîc abſumpta, partim verò in dextrum cerebri ventriculum repens, plexus ejus in hoc ventriculo repoſiti, ac extimo foetus involucro comparati portionem efformat, vitalemque ſpiritum cerebro offert, ut ex illo cerebri beneficio animalis ſpiritus, uti nunc dicam, praeparetur.

[n] καρδίας ὦτα.

[o] ἀορτή.

[p] καρῶτις.

CAPUT V.

DE CEREBRO, ET ORGANIS CEREBRI OFFICIORUM NOMINE EXSTRUCTIS.

a ἐγκέφαλος. b νωτιαῖος, μυελός. c μυελός. d παρεγκεφαλίς. e παχεῖα μήνιγξ. f περικράνιον. g λεπτὴ μήνιγξ.

Cerebrum [a] animalis ac principis facultatum ſedes in calvaria reponitur, formam cavitatis, quam occupat concinnè referens, ac ſuperiori ſede ſecundum capitis longitudinem, ac anterius poſteriusque in dextram partem & ſiniſtram diremptum, in ipſius autem baſis medio continuum. Ubi [b] dorſalis medullae ab oſſium [c] medulla plurimùm differentis producit initium. cui rurſus [d] cerebellum unitur, decuplo ferè minus cerebro, ac poſteriori illius parti omnino ſubjectum, neque magis retrorſum quam cerebrum ipſum vergens. Atque haec univerſa cerebri [e] dura amplectitur membrana calvariam proximè ſuccingens, & per ſuturas calvariae fibras porrigens, quae in peculiare [f] involucrum calvariae degenerant. Haec membrana tantum à [g] tenui cerebri membrana diſtat, ut vaſorum ipſius motum non praepediat, proceſſum mittens inter dextram cerebri partem & ſiniſtram, & item alium inter ſedem cerebelli elatiorem & cerebrum qua cerebello innititur. Huic membranae quatuor praecipui inſunt ſinus, venarum arteriarumque uſum ſimul ſubeuntes, & variam vaſorum ſeriem in tenuem cerebri membranam digerentes. Cerebri enim ſubſtantiae, quae continua, alba, & nullis venis intertexta eſt, tenuis quaedam membrana viciniſſime obducitur, quae paſſim in cerebri revolutiones inteſtinorum anfractibus ſimillimas ſe implicans, vaſa cerebri continet. Cerebrum verò tribus inſignibus & impenſe amplis donatur cavitatibus ſeu ventriculis, quorum unus ſecundum cerebri longitudinem in dextra cerebri parte conſiſtit, qui ex poſteriori ſede deorſum per cerebri ſubſtantiam reflexus, ad medium uſque baſis cerebri perfertur. Secundus huic prorſus reſpondens, in ſiniſtra cerebri parte collocatur, & ambo quà internis lateribus ſe invicem ſpectant, ſuperiori ſede tenui quadam cerebri ſubſtantia mutuo diſtinguuntur, quam [h] ſeptum nuncupamus, & quae ſuperius continuatur cerebri portioni, quae quod caeterarum cerebri partium in ſuperficie poſitarum ſubdurior & magis candicans ſit, [i] calloſum corpus appellatur. Humilior autem ſepti ſedes unitur continuaque eſt cerebri [k] parti, quae inſtar fornicis teſtudinisve exſtructa, utrinque ex poſteriori duorum primorum cerebri ventriculorum ſede, ampla baſi pronaſcitur, & ſenſim antrorſum procedens, veluti in acutum trianguli verticem coarctatur, humiliori ſua ſede qua modò recenſendae cavitati incumbit, inſtar fornicis cavata. Humiliores enim dictorum ventriculorum ſedes invicem ſepto non interſtinguuntur, verum in communem ſinum conveniunt, ſub corpore inſtar fornicis formato repoſitum, & uno inſigni meatu rectà deorſum per cerebri ſubſtantiam pertinentem in infundibulum ſeu [l] pelvim à tenui membrana inſtar infundibuli exſtructam: quà cerebri pituita per illum meatum deſcendens, glandi quadratae & oſſi cuneum imitanti ſuperſtratae inſtillatur, illinc ad [m] palatum & narium amplitudinem per inſignia, non autem ſpongiae modo pertuſa, foramina defluens. Iſta communis dextri & ſiniſtri ventriculorum cavitas tertius cerebri eſt ventriculus, poſteriori ſua ſede in meatum deſinens, qui per cerebri corpora [n] teſtibus & [o] natibus non abſimilia, in quartum ventriculum contendit, qui communis eſt cerebello. & dorſalis medullae initio, anteriori ac poſteriori ſede cerebelli [p] proceſſu ornatus, quem ex anfractuum imagine vermi in lignis nato comparamus. Verum in hoc ventriculo, quemadmodum in tribus ventriculis prioribus, nullum peculiare corpus ſecantibus occurrit. In dextrum namque ventriculum (ſimiliter ac in ſiniſtrum) per ipſius inferiorem poſterioremque ſedem ſoporalis arteriae inſignior ramus conſcendit, [q] plexum efformaturus, quem extimo foetus involucro comparamus. Is enim ab illo arteriae ramo & ejus vaſis portione conſtituitur, quod [r] glandula nucis pineae inſtar effigiata, & cerebri teſtibus incumbenti ſuffultum, ab extremo quarti durae membranae ſinus ſecundum cerebelli longitudinem exporrecti, per tertium cerebri ventriculum ducitur, & ab eo ſinu tanquam à [s] torculari, venae arteriaeque materiam ſuſcipit, deinceps in duas portiones diſſectum, una in dextrum ventriculum, altera in ſiniſtrum pertinet, ac cum arteriarum ramis eò pervenientibus, dictum nuper plexum in utroque ventriculo conſtituit. Ex hoc vitali ſpiritu in illo plexu cerebri muniis adaptato, ac ex aëre quem inſpirantes in cerebri ventriculos allicimus, cerebri ſubſtantiae inſita vis ſpiritum animalem conficit, quo cerebrum ad principis animae functiones partim utitur: partim verò per nervos ab ipſo pronatos, ad organa ſpiritu animali indigentia (quae potiſſimum ſenſus ac motus voluntarii ſunt inſtrumenta) transmittit, non mediocrem ipſius portionem à tertio ventriculo ſub teſtibus cerebri in ventriculum cerebello & dorſali medullae communem diffundens, quae poſtmodum nervis omnibus à dorſali medulla ortum ducentibus digeritur. A cerebri enim baſis medio utrimque unus naſcitur proceſſus longus & teres, & ſecundum cerebri baſim antrorſum ductus, & altero ſinui octavi capitis oſſis in-

h διάφραγμα. i τυλῶδες σῶμα. k ψαλλοειδὲς. l πύελος, aut χοάνη, *niſi idhic deſcriptae glandi tribuere viſum ſit.* m ὑπερῷον. n ὄρχεις. o γλουτοί. p σκωληκοειδής. q χοροειδής. r κωνάριον. s ληνός.

incumbens, & olfactus organa proprius: verum quoniam ex calvariae amplitudine non procidit, nervi nomine à Diſſectionum profeſſoribus non donatus. Primum enim ſeptem quae cerebro adſcribuntur parium paulo poſterius quam dicti modò proceſſus nervorum ſubſtantiae reſpondentes, initium à cerebri baſi ducit, viſorios conſtituens nervos, qui in oculi [t] tunicam retis imagini ſimilem degenerant. Oculus namque in centro habet [u] cryſtallinum humorem, cujus anteriori ſedi [x] tunica tenuiſſimae ceparum pelliculae correſpondens obnaſcitur. Poſterior autem ejus humoris regio à [y] vitreo humore continetur, cujus poſteriorem ambit ſedem involucrum cerebri ſubſtantiae reſpondens, in quod viſorii nervi ſubſtantia diſſolvitur. Tenuis autem cerebri membrana nervum viſorium inveſtiens, in [z] tunicam dilateſcit uvae folliculo perquam ſimilem: quippe ipſa univerſum oculum amplectens, anteriori ſedi foramine eò pervia cernitur, quod [a] pupillam dicimus. Dura autem cerebri membrana nervo etiam viſorio circumdata, in [b] duram oculi tunicam finitur, toti oculo obductam, & in anteriori ſede oculi cornu modo [c] pellucidam, quae [d] iride ſeu majori oculi circulo circumſcribitur, ad quem [e] alba adhaerenſve oculi tunica anteriori oculi ſedi obnata definit. Porrò inter corneam hanc & anteriorem cryſtallini humoris ſedem [f] aqueus habetur humor, qui à vitreo tunica quadam tenui & ciliorum imaginem exprimenti, & orbiculatim cryſtallino humori adnata, atque ab uvea principium obtinente diſtinguitur. Secundum nervorum par movendis oculorum muſculis ſervit. Tertium duabus radicibus invicem diſtantibus utrinque enaſcens, minorem digerit quadam portiuncula ad frontis cutem, & quadam ad ſuperiorem maxillam ſuperiusque labrum, & quadam in narium amplitudinem, & quadam ad muſculos maxillam inferiorem attollentes. Majorem verò radicem tertium hoc par linguae exporrigit, haecque illius beneficio guſtus inſtrumentum efficitur. Verum ab hac etiam radice ramus capreoli modo intortus dictis nuper offertur muſculis, & alius ſuperioribus dentibus, aliusque inferiori maxillae ac dentibus illi inflixis & inferiori tandem labro. Quartum par in palati ceſſat tunicam. Quintum duplici quoque radice, ut & tertium par, prodiens, minorem muſculis maxillam inferiorem attollentibus diſpenſat, craſſiorem verò auditus organo offert, quamvis & ab hac binas diſpergit ſoboles per diverſa foramina in commemoratos modo muſculos etiam pertinentes. Sextum par praeter ramuſculos ab ipſo quibusdam in cervice muſculis & laryngi in deſcenſu oblatos, ſeptimi paris portione adaugetur, atque juxta pectoris oſſis ſummum ſoboles quaſdam illinc prodeuntibus muſculis praebens, ramum coſtarum radicibus deducit, in organa ſanguificationi ſubminiſtrantia pulchrè digerendum. Ita hactenus uterque ſexti paris nervus pariter diſtribuitur. Dexter verò privatim ſui portionem ad arteriam dextro brachio exporrectam retorquet, à quo nervus conſurgit ſecundum aſperae arteriae dextrum latus ad laryngem proficiſcens, ob idque nervus [g] recurrens nuncupatus. Quod autem reliquum ab hoc dextro nervo deſcendit, pulmonis dextrae parti & cordis involucro ramuſculos offert, ac ſtomacho tandem commiſſum, ſeptumque permeans, ventriculi ſuperioris orificii ſiniſtram ſedem multis propaginibus donat. Siniſter autem nervus ad arteriae magnae truncum dorſo explicatum, portiones ſuas reverſivum ſiniſtri lateris nervum conſtituentes retorquet. Ab hujus lateris nervo peculiariter cordi gracilis propago digeritur: quod autem ejus adhuc reſtat, dextram ſuperioris orificii ventriculi ſedem intertexit, ſecundum ventriculi ſuperiora ramulum ad jecur uſque mittens. Septimum par praeterquam quod ſextum impenſe auget praecipuè in laryngis & linguae muſculos abſumitur. Nervi à dorſali medulla in vertebris concluſa principium ducentes, triginta complectuntur paribus: quorum ſeptem cervicis dedicantur vertebris, duodecim thoracis, quinque lumborum, ſex ſacro oſſi, nullo interim nervo à coccyge oſſe profiliente. Quae à cervicis labuntur vertebris, in muſculos ipſis adnatos proximosque diguntur: & à quarto, quinto & ſexto parium ſurculis utrimque unus efficitur nervus, ſepto transverſo proprius: dein à quinto, ſexto, ſeptimo, & dein ab octavo ac nono, ſeu primo ſecundoque thoracis paribus, varius nervorum conſurgit textus, à quo in brachium ſex nervi pullulant, praeter varias ſoboles ſcapulae cavo & gibbo diſperſas. Ac primus brachium petens nervus ab ipſius propaginibus, quas brachium attollenti offert muſculo, ſobolem impenſe gracilem in cutem brachii externae ſedi obductam digerit. Secundus per axillam brachium ingrediens, ramulosque priori cubitum flectentium muſculo praebens, inſignem ipſius portionem tertio brachium accedenti nervo impartitus. ipſe verò in cubitum feſtinans, & ramulum primo radium in ſupinum ducenti muſculo exhibens, cutem ſubit: ac in varias diſſectus propagines, ſuperioris interiorisque cubiti ſedis cutem ad extremam uſque manum implicat. Tertius per axillam quoque deſcendens, & anterioris brachii ſedis cuti ramulos depromens, ac ſecundi nervi portione adauctus, propaginemque communicans, poſteriori cubitum flectentium muſculo per anteriorem ſedem interioris tuberculi oſſis brachii cubitum properat, muſculis hinc principium ducentibus ſurculos unà cum quinto nervo ſpargens, & ſecundum radium exporrectus, atque in manus volam ductus, duas ſoboles pollicis internae ſedi, & totidem indici quoque, & unam tantum externo lateri interioris ſedis medii elargitur, non infrequenter etiam medio binos ramu-

los

t ἀμφιβληστροειδής.
u κρυσταλλοειδής; *vel* φακοειδής.
x ἀραχνοειδής.
y ὑαλοειδὲς ὑγρὸν.
z ῥαγοειδής, *aut* ῥογοειδὴς & χοροειδής.
a κόρη.
b σκληρότης, *aut* στερεὸς.
c κερατοειδής.
d ἶρις.
e λευκὸς.
f ὑδατῶδες.
g παλινδρομῶν.

los & unum anulari offerens. Quartus brachii nervus caeteris multo craſſior per axillam ingrediens, & ramos muſculis cubitum extendentibus diſſeminans, ſecundum brachii poſteriora ad externum oſſis brachii tuberculum contendit, in cutem prius duas diffundens ſoboles. Nervus ad hanc externam articuli cubiti ſedem poſitus, ramum in cutem externae cubiti ſedis ad brachiale uſque ſpargens, & mox in duos veluti truncos diviſus, muſculisque ab externo brachii oſſis tubere pronatis ſoboles dans, unum truncum ulnae exporrigit, à quo ramuli in muſculos ab externa ipſius ſede pronatos digeruntur: ipſe autem truncus juxta brachialis radicem ceſſat. Superior verò truncus radio exporrigitur, & praeter ſurculos graciles, quos accumbentibus praebet muſculis, brachiale petit, & duos ramulos externae pollicis ſedi, ac duos itidem indicis, & unum medii digiti interno lateri impartitur. Quintus nervus arteriae brachii proximus in axilla latitat, & nullas ſoboles in brachio à ſe deducens, in cubitum per poſteriorem interioris tuberculi oſſis brachii ſedem pertingit, ac muſculis hinc pronaſcentibus una cum tertio nervo ramos communicans, ſecundum ulnam ad brachiale excurrit, in medio ductu ramum diffundens, qui duobus ſurculis in externam parvi digiti ſedem, & duobus item in anularis, & uno in medii exterioris ſedis externum latus abſumitur. Quicquid verò quinti nervi internam brachialis ſedem adit, interiori parvi digiti ſedi, & anularis & medii ramulos offert. Sextus nervus inſigniter gracilis, ſecundum internam brachii ſedem ſub cute deducitur, & in progreſſu ramulos quosdam in cutem diffundens ad cubitum pertingit, in cujus cutem ſecundum ulnam ad brachiale uſque frequentibus ſurculis diſſeminatur. A nervis è thoracis vertebris proſilientibus, praeter ramos qui retrorſum ad ſpinas vertebrarum, & dehinc in muſculos ab illis principium ducentes porriguntur, ſingula coſtarum intervalla ſingulos ramos ſibi vendicant, ad pectoris & abdominis uſque medium orbiculatim pertinentes, & muſculis thoraci inſtratis, abdominisque muſculis, & demum cuti ſurculos diſpergentes. Ad haec ab intercoſtalibus nervis portiunculae digeruntur, quae ſexti paris nervorum cerebri propagines coſtarum radicibus exporrectas adaugent. Caeterum diſtributio nervorum è lumborum vertebris progredientium thoracis nervis magna ex parte reſpondet: illi namque retrorſum ramos diſſeminant, & ſecundum ilia ad abdominis medium circulatim aſcendunt, ramulos conterminis muſculis & cuti elargientes. Verum à primò horum pari ad teſtes cum ſeminalibus arteriis propagines quam minimae pertingunt, à quatuor autem humillimis paribus nervi in femur procidentes principium ſumunt, quamquam omnium maximus à quatuor primis ſacri oſſis nervorum paribus pronaſcatur. Primum ſacri oſſis nervorum par, ſimiliter ac thoracis & lumborum paria, è vertebris labitur. Quinque autem humiliora ſacri oſſis paria non à lateribus proſiliunt, verum una radice antrorſum, altera retrorſum egrediuntur, & poſterioribus radicibus in muſculos ſacro oſſi & ilium oſſibus adnatos & cuti ſparguntur. Anterior vero primi paris ramus una cum anterioribus trium ſuccedentium parium radicibus dictum nuper nervum conſtituit. Humiliorum autem parium radices in veſicam, anum & penem, aut mulieribus in uteri cervicem & pudendi colliculos deperduntur. Porro quatuor nervorum in femur progredientium primus ſecundum ſextum femur moventem muſculum deducitur, ac in externam femoris cutem ramum diſſeminans, in muſculos abſumitur exterius femoris latus occupantes. Secundus ſimul cum grandiori femoris vena, & arteria femur ſubit, mox ramum depromens per internam femoris & genu & tibiae ſedem ad ſummum uſque pedis digitorumque extrema ſub cute ſimul cum vena, quam hac prorepere dictum eſt, deſcendens: hucque ac illuc ramulos digerens. Quod vero ſecundi nervi eſt reliquum, in muſculos ceſſat anteriorem femoris ſedem contegentes. Tertius nervus pubis oſſis foramen perreptans, & muſculis id occupantibus ramulos offerens, ſobolem derivat in internam femoris cutem aliquouſque ſparſam: reliquum autem ejus nervi in muſculos diſcinditur, in interna femoris ſede inibi locatos. Quartus omnium corporis nervorum, qui ex pluribus nervis conſtruuntur, facile craſſiſſimus, ubi coxendicis os à ſacro dehiſcit, in poſteriora femoris ducitur, ramum in cutem femoris poſteriorem ſpargens, qui paulo ſub media femoris longitudine ceſſat. Humiliori etenim ſedi alius offertur ramus, à quarto propagatus nervo, qui etiam muſculis à coxendicis oſſis infima poſteriorique ſede pronatis, ſoboles exhibet, uti & muſculis ab inferioribus femoris capitibus pronatis. Dein in poplitis regione in duos diſſectus truncos, graciliorem exterioremque ad fibulam defert, à quo ramus ad externam tibiae cutem ad parvum uſque digitum repit, & alius in anteriorem tibiae cutem diſpergitur: ejus verò trunci reliquum fibulae exporrigitur, ubi ſeptimi & octavi pedem moventium muſculorum pendet origo. Caeterum grandior interiorque truncus ramum in internam tibiae cutem; & in ſurae pariter cutem ad calcem uſque porrigit: ipſe vero in muſculis ſuram conſtituentibus occultatus, ramum per ligamentum membraneum mittit, quo fibula tibiae alligatur. hic ramus muſculis anteriorem tibiae ſedem obtinentibus reconditus, tandem in pedis ſuperiora contendit, inibi digitis oblatus. Praecipua ejus grandioris trunci portio ſecundum tibiae poſteriora deorſum properans, & nonnullas ſoboles huc illuc muſculis exhibens, inter calcem interioremque malleolum pedis humiliora adit, & exiguas admodum ſoboles muſculis inibi repoſitis offerens, inferiori ſingulorum digitorum ſedi duas propagines communicat. Atque

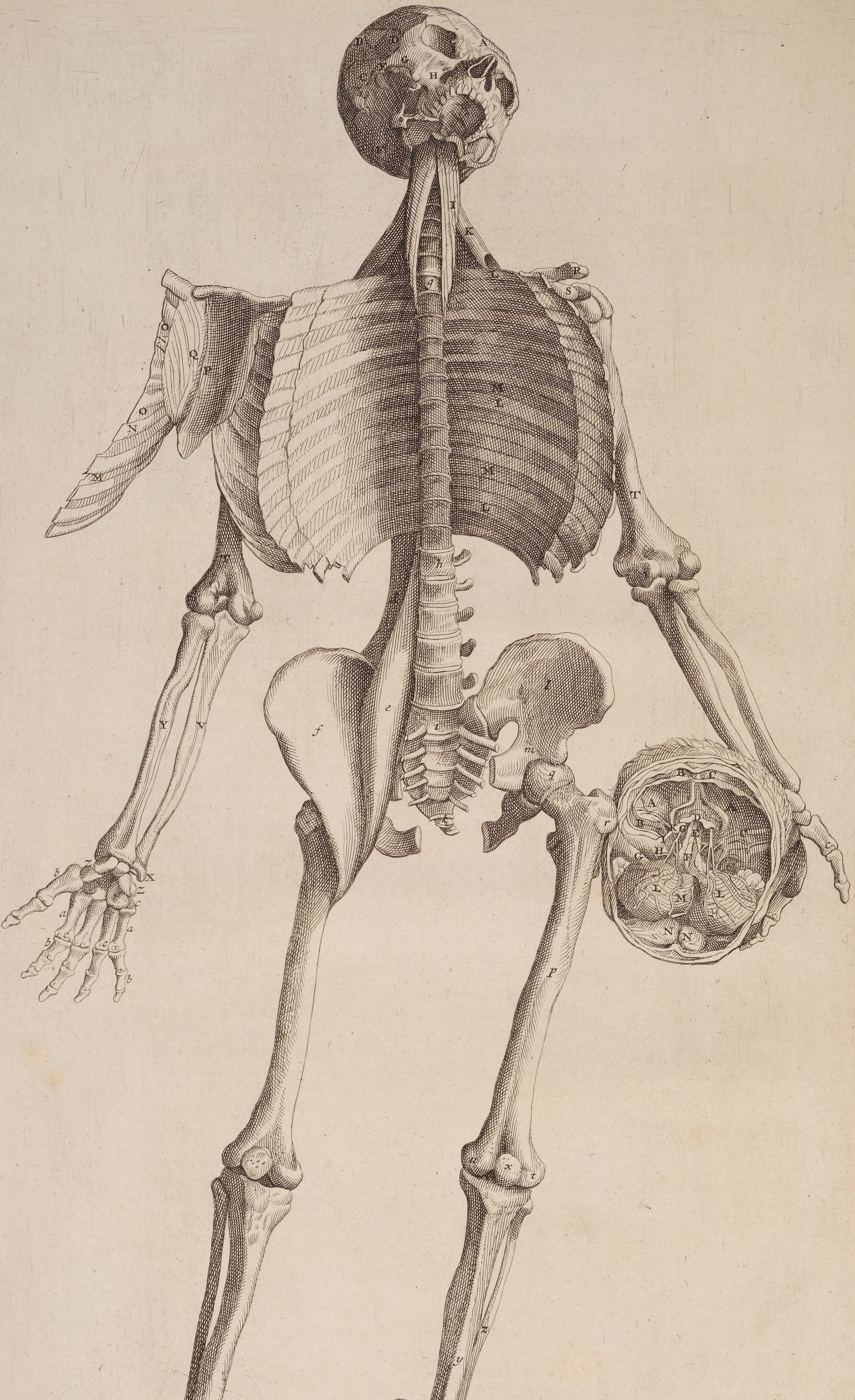
que ad hunc ſane modum immenſus rerum Opifex non ad vivendum modo, ſed etiam ad commode vivendum corpus noſtrum corruptioni obnoxium condidit. quae autem ad ſpeciei ſucceſſionem fabrefecerit, quîque haec nutritionis organis procul à ſenſibus & rationis ſede ſubjunxerit, nunc obiter & quantum haec humanae fabricae partium enumeratio admittit, ſubjiciam.

CAPUT VI.

DE ORGANIS SPECIEI PROPAGANDAE famulantibus.

Initio ad ſpeciei conſervationem humanae fabricae autor duos homines ita exſtruxit, ut vir quidem infantis primarium porrigeret principium, mulier verè id aptè conciperet, infantulumque ex hoc pronatum principio tantiſper non ſecus quam aliquod ſui corporis membrum enutriret, quousque is validior redditus, in aërem nos ambientem produci poſſet. Atque his muniis idonea peculiariaque inſtrumenta vir ac mulier obtinuit, quibus tanta ad generationem delectationis vis & illecebra inditur, ut animalia hac incitata, ſive juvenilia, ſive ſtulta & rationis expertia ſint, haud aliter ſpeciei propagandae incumbant, quam ſi eſſent ſapientiſſima.
Vir quidem duos adipiſcitur [a] teſtes, cute quae hîc [b] ſcortum dicitur, car- a ὀρχεῖς.
neaque membrana obductos, & alba ac continua peculiarique prorſus ſubſtantia exſtru- b ὄσχεον.
ctos: quam [c] valida continet membrana, orbiculatim ſubſtantiae huic proximè adnata, c ἐπιδιδυμίς.
ac eorum quae teſti applantantur inſertionem connexumque excipiens, ſingulisque teſtibus peculiare involucrum conſtituens. Cui [d] alterum quoque proprium accedit à perito- d ἐρυθροειδὴς, aliis δάρθος.
naeo inibi pronatum, ubi id vaſis ſeminalibus viam offert. Illinc namque membrana pronaſcitur, ea vaſa cum teſte continens, & teſti nuſquam, neque etiam ſeminalibus vaſis (niſi quà ex magna peritonaei amplitudine excidunt) pertinaciter connexa. Ad humiliorem enim teſtis ſedem haec tunica ipſius carnea parte tantum adnaſcitur, quam teſtis
[e] muſculum cenſemus. Vaſa autem ſeminalia ſunt, una utrimque vena, unaque arteria. e κρεμαστήρ.
Vena dextrum teſtem petens à cavae caudicis anteriori ſede ſub venarum in renes pertinentium exortu pronaſcitur: quae verò ſiniſtro teſti offertur, ab humiliori ſede venae ſiniſtrum renem adeuntis ob hoc principium ſumere creditur, ut non purum ſanguinem dextrae venae modo teſti perferat, ſed ſeroſum, qui ipſius ſalſa & acri qualitate in ſeminis ejectione pruritum conciliet. Ambae arteriae à grandi arteria paulo inferiùs quàm dextra ſeminalis vena initium ducunt, & dextra cavae caudicem conſcendens ad dextram fertur venam, ſimul cum hac teſtem accedens: & cum vena anteaquam teſtem attingat,
variè perplexa, [f] corpusque efformans multas varices exprimens, ſuaque baſi elatiori te- f κιρσοειδὴς παραστάτης.
ſtis ſudi inſertum, & ramulos intimo teſtis involucro offerens, multifariamque per teſtis ſubſtantiam digeſtum, quae ſanguinem hunc benignum, & ſpiritum ingenita ipſi facultate in ſemen haud ſecus emutat, quam jecoris ſubſtantia cremorem ab inteſtinis ei delatum,
in ſanguinem alterat. Confectum ſemen à [g] valido vaſe inſtar vermis teſtis poſteriori ſe- g πόρος σπερματικός.
di adnato, varieque capreoli ritu implexo excipitur. hoc vas ſurſum ad magnam peritonaei cavitatem ea via conſcendens, qua ſeminalis vena & arteria deſcendêre, nervi cujusdam modo teres efficitur: & deorſum ad pubis os reflexum, poſteriorem veſicae ſedem accedit, ad quam vas à ſiniſtro teſte ſemen deferens etiam properat, quod dextro vaſi
unitum, ſimul cum illo in veſicae cervicis radicem inter [h] glanduloſum corpus cervici hîc h ἀδενοειδὴς παραστάτης.
obnatum inſeritur, communisque ſemini ac urinae meatus conſurgit, qui deorſum modicè ductus, denuo ſurſum ad pubis oſſium commiſſuram foris reflectitur, corporibus [i] pe- i καυλός.
nem efformantibus ſubnatus. Prodit enim utrimque à pubis oſſe unum nerveum teresque corpus, quod intus impenſe fungoſum ac craſſo ſanguine plenum cernitur, utrumque ſimul connatum unitumque penem conſtituit, ejus ſubſtantiae beneficio, quum is ſemen in uterum miſſurus eſt, erigi augerique aptum: & aliàs quum nullus ſuae proceritatis uſus eſt, flaccidum & gracilem, qui etiam ad commodum Veneris uſum ſuo apice [k] glan- k βάλανος.
dis modo tumet, ac [l] cute qua tegi & retegi queat decoratur. Mulier [m] uterum ſibi ven- l πόσθη.
dicat, ſemini excipiendo foetuique continendo dedicatum: qui inter veſicam & rectum m μήτρα.
inteſtinum repoſitus, veſicaeque inſtar fundo ac cervice utrisque tendi ac in ſe concidere aptis formatus, membranis laxis & carneis aliquot fibris (quorum auxilio uterus voluntarie nonnihil agitur) intertextis, ita ſuis lateribus ad peritonaeum alligatur, ut meſenterium inteſtina continet. Fundi forma non prorſus rotunda exiſtit, verum anterius po-
ſteriusque depreſſa: ſuperius obtuſa, & duos (utrimque videlicet unum) [n] retuſos oſten- n κέρατα.
dens angulos, qui vitulorum fronti cornua producturae aſſimilantur. Fundo ſimplex adeſt ſinus, fundi formae adamuſſim reſpondens, & in orificium deſinens, glandis penis modo in uteri cervicis amplitudinem prominens, & naturali tantum vi, non autem mulieris arbitratu ſeſe conſtringens & reſerans. Fundus ſimplici propriaque conſtat tunica, non

prae-

I. Wandelaar fecit.

praegnantibus inſigniter craſſa, ut utero gerentibus in miram amplitudinem extendi valeat. Huic alia obducitur, à peritonaeo initium ſumens. Cervix uteri teres eſt, & in utero non gerentibus aliàs non diſtenſa, haud multo minus ipſo fundo ampla, & veſicae cervicis inſertionem excipiens, [o] coriaceiſque carnibus & [p] colliculis aliſve ad ſuum [q] orificium ornata. Quinetiam utero utrimque unus accumbit teſtis, ad quem vaſa eodem prorſus modo atque in viris pertingunt. Verum hîc id privatim accidit, quod media tantum ſeminalis venae arteriaeque pars teſti offeratur, altera uteri fundum implicante. Vas ſemen tenue & impenſe aquoſum paucumque à muliebri teſte deferens, in obtuſum ſui lateris uteri inſeritur angulum. Venae & item arteriae frequentiſſima ſerie, praeter antea dictas, uterum implicantes, ab illis prodeunt vaſorum diſtributionibus, quae poſt ſacri oſſis ad infimam lumborum vertebram nexum perficiuntur. Atque haec vaſa enutriendo foetui, & ipſius inſito calori recreando ſubſerviunt. Foetus autem in utero complexus tribus involucris integitur, [r] uno quidem vulgò ſecundae vocato, quod inſtar latioris tantum cinguli ipſum ambit, inſigniterque craſſum & lienis modo nigricans eſt: quod utero connatum, vaſa in uterum pertinentia excipit: quo illa in ipſo poſtmodum collecta, duabus venis & totidem arteriis in [s] umbilicum inſerantur, & una tandem vena jecori, duae autem arteriae grandis arteriae propaginibus per pubis oſſium foramina deſcenſuris offerantur. [t] Secundum involucrum membrana eſt, foetum univerſum amplectens, farciminiſque imagini aſſimilatum, inter ipſum & tertium involucrum foetus urinam colligens, quae peculiari [u] meatu ex veſicae elatiori ſede in hanc amplitudinem perfertur, quo minus urina foetus cuti circumfuſa, ipſius acrimonia obſit. [x] Tertium involucrum tenuiſſima eſt membrana, hinc etiam agnina diſſectionis proceribus appellata, foetuique proximè obducta, ac demum foetus ſudorem inter ſe & foetus cutem ſubflavo quaſi luto oblitam aſſervans. Foetus verò in lucem editus, lac familiare ipſius alimentum è [y] mamillis à nemine edoctus ſugit: quae in pectore ſedem vendicantes, & [z] papilla ornatae, glanduloſo corpore inſita vi ſanguinem per venas ipſi adductum in lac convertente exſtruuntur.

o *νύμφη.*
p *πτερυγώματα.*
q *κτεῖς, vel κόλπος.*
r *χορίον.*
s *ὄμφαλος.*
t *ἀλλαντοειδής.*
u *οὐραχὸς.*
x *ἄμνεος.*
y *μαστοὶ.*
z *τιτθοὶ.*

ENVMERATIONIS OMNIVM HVMANI CORPORIS Fabricam ſubeuntium partium finis: quem quoad fieri potuit, collectiſſima integraque earundem Delineatio in ſubſequentibus paginis excipit, ea ſerie intuenda, quam mox initio praeſcripſimus.

FIGVRA E REGIONE HVJVS CHARTAE POSITA, CVIQVE ALIA variis formata partibus agglutinatur, ordine figurarum muſculos oſtendentium quinta numerari poteſt. eos enim proponit, qui ex omnibus in anteriori facie videndi ſunt reliqui. Verum quum hi pauciſſimi ſint, non mirum eſt, praeſentem figuram magna ex parte, uti & praecedentem, nuda oſſa proponere. Cerebri figura, quae ſiniſtra continetur manu, illi ſuccedit quae quartae figurae ſiniſtra amplectitur, & praeſenti illa quae humi (ubi oculi media occurrit pars) jacet. quod verò in calvariae amplitudine ſpectandum eſt reliqui, illis videndum eſt figuris, quae mulieri ſubjiciuntur. Vbi etiam figura cum ſuis partibus explicatur, quam praeſenti figurae agglutinatam cernis, ſi modò organa viris peculiaria exceperis, praeſenti pagina etiam indicanda.

FIGURAE E REGIONE HUJUS CHARTAE POSITAE CHARACTERUM Index, unà cum eorum characterum explicatione, qui organis generationi famulantibus in figura praeſenti chartae agglutinata inſcribuntur.

A *Frontis oſſis portio.*
B *Verticis oſſis dextri portio.*
C *Dextri temporis os.*
D *Cuneum imitans os.*
E *Jugale os.*
F *Occipitii os.*
G *Primum ſuperioris maxillae os.*
H *Quartum maxillae ſuperioris os.* Maxillare ſuperius. *Verùm haec, ut neque foramina in hac calvaria notanda veniunt prolixiùs, ſed magis in figura ſunt ſpectanda, omnia ſimul oſſa exprimente.*
I *Alter primi paris muſculorum dorſum moventium.* Longus Colli.
K *Alter ſecundi paris dorſum moventium.* Scalenus.
L, L *Coſtarum ſunt oſſa.*
M, M *Intercoſtalium muſculorum in coſtarum oſſibus repoſitorum, interiorumque ſpecies. atque iidem in ſpuriarum coſtarum cartilaginum notantur intervallis.*

N, N *Coſtarum verarum cartilagines.*
O, O *Muſculorum intercoſtalium in dictis nuper cartilaginibus poſitorum, eorundemque interiorum imago.*
P *Pectoris oſſis interior poſteriorvè ſuperficies. eſt enim id unà cum cartilaginibus huc in dextrum reflexum, quaſi illo cor & pulmonem aptè integere poſſes.*
Q *Sextus thoracem moventium.* Triangularis Sterni.
R *Summus humerus.*
S *Interior ſcapulae proceſſus.*
T *Brachii os.*
V *Vlna.*
X *Stylum referens proceſſus.*
Y *Radius.*
Z, Z *Octo brachialis oſſa.*
a, a *Quatuor poſtbrachialis oſſa.*
b, b, b *Quindecim digitorum oſſa.*
c, c, c, *Oſſicula ſeſamo comparata notantur.*
d *Dorſum moventium quinti paris alter.* Quadratus, Triangularis lumborum.
e *Sextus femur moventium.* Pſoas magnus.
f *Septimus femur moventium.* Iliacus internus.
g *Primae thoracis vertebrae corpus.*
h *Primae lumborum vertebrae corpus.*
i *Primum os ſacri oſſis.*
k *Primum os oſſis coccygis: atque hîc etiam radices anteriorum nervorum è ſacro oſſe proſilientium notantur.*
l *Ilium os.*
m. *Coxendicis os.*
n *n in agglutinata ad coxendicis os chartula, ut & o obvium, pubis os indicatur.*
o *Cartilago pubis oſſium commiſſuram interveniens.*
p *Femoris os.*
q *Supremum femoris caput.*
r *Major exteriorve femoris rotator.*
s *Interior rotator.*
t, u *Duo inferiora femoris capita.*
x *Patella.*
y *Tibiae os.*
z *Fibula.*
α *Talus.*
β *Calcis oſſis portio.*
γ *Navi forme os.*
δ, δ *Quatuor tarſi oſſa, quorum extimum cubum refert.*
ε, ε *Quinque pedii oſſa.*
ζ, ζ *Quatuordecim pedis digitorum oſſa.*

Cerebri figura, quae ſiniſtra manu continetur, cerebellum à ſua ſede deorſum habet involutum, ac quae modò ſubjungam, proponit.

A, A *Sedes calvariae qua cerebellum retinetur, adhuc dura membrana ſuccincta.*
B, B *Primus durae membranae ſinus adapertus.*
C, C *Secundus durae membranae ſinus.*
D *Foramen occipitii oſſis, quo dorſalis medulla elabitur.*
E *Dorſalis medulla.*
F *Sinus dorſalis medullae cum cerebelli ſinu, quartum conſtituens cerebri ventriculum.*
G, G *Venae cerebelli tenuem membranam petentes.*
H *Quinti nervorum cerebri paris alter.*
I *Sexti paris alter.*
K *Septimi paris alter.*
L, L *Cerebellum tenui adhuc inveſtitum membrana. Verum M mediam ipſius ſedem vermis*
M *modo involutam indicat.*
N, N *Cerebri adhuc relicta portio.*
Γ *Hic humi decumbens figura inferiorem cerebelli ſedem commonſtrat, quae dorſalis medullae committebatur initio.*
O, O *Sedes quibus cerebellum dorſali continuabatur medullae.*
P *Sinus cerebelli cum ſinu dorſalis medullae, quartum cerebri efformans ventriculum.*
Q, R *Apices mediae partis cerebelli, quae vermis modo involvitur. atque hos apices priva-*
S, T *tim à cerebello reſectos, hîc humi proſtratos effinximus, S & T inſignitos.*
Δ *Porro figura humi adhuc reliqua, ac Δ notata, mediam oculi partem à priori in poſteriora transverſim ab alia diviſam oculis ſubjicit, ad hunc modum oculi partes indicatura.*
a *Cryſtallinus humor.*

Tu-

I. Wandelaar

b Tunica cepae pelliculae non abſimilis, ac anteriori cryſtallini humoris ſedi obvoluta.
c Vitreus humor.
d Viſorii nervi ſubſtantia.
e Tenuis cerebri membranae portio, viſorium induens.
f Durae cerebri membranae portio, viſorium quoque inveſtiens.
g Tunica reti aſſimilata.
h Tunica uveae folliculo comparata.
i Pupilla.
k Tunica palpebrarum pilos ſeu cilia imagine referens.
l Dura oculi tunica.
m Cornea oculi tunica.
n, n Aqueus humor.
o, o Muſculi durae oculi tunicae inſerti.
p Adhaerens oculi tunica.

Caeterum notae in figura huic baſi affixa apparentes inter mulieris tabularum notas explicabuntur: ſi modò eas exceperis, quibus organa viro ad generationem peculiaria indicantur, quae habent ferè in hunc modum.

υ, υ Meatus urinam è renibus in veſicam deducentes.
δ Siniſtra ſeminalis vena.
ε Dextra ſeminalis vena.
ζ Arteriarum ſeminalium ortus.
η Siniſtrae ſeminalis venae cum ſiniſtra arteria congreſſus.
θ Ramuli ad membranas deducti, venam ſeminalem & arteriam peritonaeo nectentes.
Siniſtrum teſtem unà cum tunica adhuc ipſi propria, atque à peritonaeo pronata, &
ι, ι ι, ι notata delineavimus: ita tamen hîc eſt diſſecta apertaque, ut nihil quo minus aptè
κ cernatur impediat. imo etiam muſculum illi innatum commonſtrat, κ indicatum.
λ Hac vena & arteria peritonaei amplitudinem egrediuntur.
μ Varicoſum corpus, ipſaque adeo venae arteriae varia & mirabilis implicatio.
ν Siniſter teſtis tunica ipſi proxima obtectus.
ξ, ξ Vaſis ſemen deferentis ad teſtem revolutio.
ο, ϱ Vaſis ſemen deferentis adſcenſus ad pubis os.
π Siniſtri vaſis ſemen deferentis ad pubis oſſa poſteriora inflexus.
ς Dextri vaſis ſemen deferentis reflexus.
τ Dextri ſiniſtrique vaſorum ſemen deferentium coitus.
φ Vaſorum ſemen deferentium inſertio.
χ, χ Glanduloſum corpus vaſorum ſemen deferentium inſertionem excipiens.
ψ, ψ Meatus urinae ſeminique communis.
ω, ω Muſculus orbiculatim dicto jam meatui obductus.
æ, æ Penis, atque adeò ipſius corpora.

QVARTA MVSCVLOS COMMONSTRANTIVM FIGVRA, OMNES IN poſteriori corporis ſede ſub illis qui ſecundae figurae ſiniſtro latere exprimuntur reconditos proponit muſculos, dextro quidem latere eos, qui primum occurrunt, ſiniſtro autem qui ſub ipſis adhuc conduntur, quibus oſtendendis pes & caput humi collocata pariter juvant. Tres vero in hac figura conſpicuae cerebri partium imagines invicem ſectionis ordine ſubſequuntur, ac harum prima in integri hominis conſiſtens capite, ſiniſtro lateri ſecundae figurae capitis ſuccedit, primam autem excipit quae dextra manu hic continetur: illa quae ſiniſtra complectitur, ultimum locum ſibi vendicante.

SINISTRI LATERIS CHARACTERUM INDEX.

A Capitis proceſſus mamillam referens.
B Tertii paris caput moventium alter. Rectus major.
C Alter quinti paris caput agentium. Obliquus ſuperior.
D Alter ſexti paris caput agentium. Obliquus inferior.
E Secundi paris dorſum moventium alter. Scalenus.
F Quarti paris dorſum moventium alter. Transverſalis Colli.
G Octavi paris dorſum moventium alter. Semiſpinatus.
H Septimi paris dorſum moventium alter. Sacer.
I Quinti paris dorſum moventium alter. Quadratus, Triangularis lumborum. Coſtarum vero oſſa, ipſique intercoſtalium muſculorum externi, etiam citra characterum operam conſpiciuntur.
K Scapula prorſus nuda conſpicitur.
L Brachii os.
M Vlna.
N Radius. Caeterum cerebri figura hac manu complexa, cerebri pars cerebello incumbens abla-

ablata eſt, unà cum tanta cerebri portione, ut baſes dextri ſiniſtrique ventriculorum cerebri reſectae videantur. Dein durae membranae pars cerebrum ac cerebellum intercedens, ac O & P notata, in ſua ſede relicta eſt. at ejus ſinus adaperti ſeſe, uti modò ſubjungam, offerunt.

O, P *(see above)*

Q *Cerebelli dura membrana non obtecti portio.*

R *Dexter primusve durae membranae ſinus.*

S *Siniſter ſecundusve durae membranae ſinus.*

T *Dextri ſiniſtrique durae membranae ſinuum concurſus, atque adeò tertii ſinus initium.*

V *Quartus durae membranae ſinus.*

X *Vas à quarto durae membranae ſinu in tertium cerebri ventriculum pertinens, hîc ſurſum reflеximus.*

Y *Alter cerebri teſtis.*

Z *Glandula pinei nucem turbinatamque figuram exprimens.*

f *Cerebri portio.*

g *Soporalis arteriae portio, quae ſecundum humiliorem ſiniſtri ventriculi ſedem ad plexus ſecundinae forma effičti conſtitutionem adſcendens.*

h *Tertii cerebri ventriculi, ſeu communis dextri ſiniſtrique ventriculorum cavitatis portio. Verum orificium in anteriori ſede h conſpicuum, ejus meatus eſt, qui hinc pituitam defert. id autem quod in poſteriori h ſede apparet, ejus meatus eſt orificium qui ex tertio ventriculo in quartum ducitur.*

i *Os ſiniſtro ſacri oſſis lateri commiſſum, excarne modò prorſus eſt.*

k *Membrana pubis oſſis foramen occupans.*

l *Femoris os.*

m *Noni femur moventium portio.* Obthuratoris externi.

n *Propendet hic cum ſuis portionibus decimus femur moventium, a, b, c ſuos indicans tendines.* Obthurator internus, Marſupialis.

o *Ab inſertione dependet in poplite latitans muſculus.* Poplitaeus.

p *Tibiae os hic nudum modò cernitur.*

q *Fibula & hic quoque jam nuda eſt.*

r, r *Quintus pedem moventium.* Tibiaeus poſticus.

ſ *Septimus pedem moventium.* Peronaeus primus, anticus.

t *Octavi pedem moventium portio.* Peronaeus ſecundus, poſticus, ſemifibulaeus.

u, u *Carnea haec moles flexui primorum articulorum pedis digitorum praeficitur.*

x *Hujus muſculi ab inſertione pendentis beneficio quatuor pedis digiti pollici adducuntur.* Flexor digitorum pedis brevis.

y *Secundus pedis digitos moventium ab inſertione hic proſternitur.* Pollicis flexor longus.

z *Tertius quoque digitos pedis moventium humi decumbit.* Flexor digitorum longus.

α *Commixtio tendinis tertii muſculi cum ſecundo.*

Caput hoc, cui ſiniſter pes innititur, nudum exprimit occipitium, una cum duabus ſupremis vertebris, ut tertium caput moventium par, Recti majores, *β & γ notatum in conſpectum veniret.*

DEXTRI LATERIS NOTARUM INDEX.

In hac cerebrum exprimente figura tantum cerebri ablatum eſt, quantum elatiùs calloſo corpore conſiſtit: ipſum vero calloſum corpus in poſteriora, hicque deorſum eſt revolutum.

A, A *Dextra cerebri pars adhuc reliqua.*

B, B *Siniſtra cerebri pars adhuc reliqua.*

C *Dexter ventriculus.*

D *Magna plexus ſecundinam referentis portio.*

E, F, G *Corporis inſtar camerae teſtudinisve efformati ſuperior ſedes.*

H *Everſum hîc in poſteriora eſt calloſum corpus.*

I, K *Linea ab I ad G, & rurſus ab I ad K pertingens, duorum primorum cerebri ventriculorum ſeptum indicat disruptum.*

L, M, N, O *His muſculoſis partibus alter ſecundi paris muſculus conſtituitur caput moventium.* Complexus.

P *Tertii paris dorſum moventium alter.* Spinalis Colli.

Q *Quarti paris dorſum moventium alterius muſculi portio.* Transverſalis Colli.

R *Thoracis motorum quartus, a, b, c, d circumſcriptus.* Sacrolumbalis.

S *Sexti paris dorſum moventium alter, a, b circumſcriptus.* Longiſſimus dorſi.

T *Octavi paris dorſum moventium alterius portio.* Semiſpinati.

V *Scapulam moventium tertius.* Levator patientiae.

X *Thoracis motorum tertius, ab inſertione hic dependet.* Serratus poſticus, ſuperior.

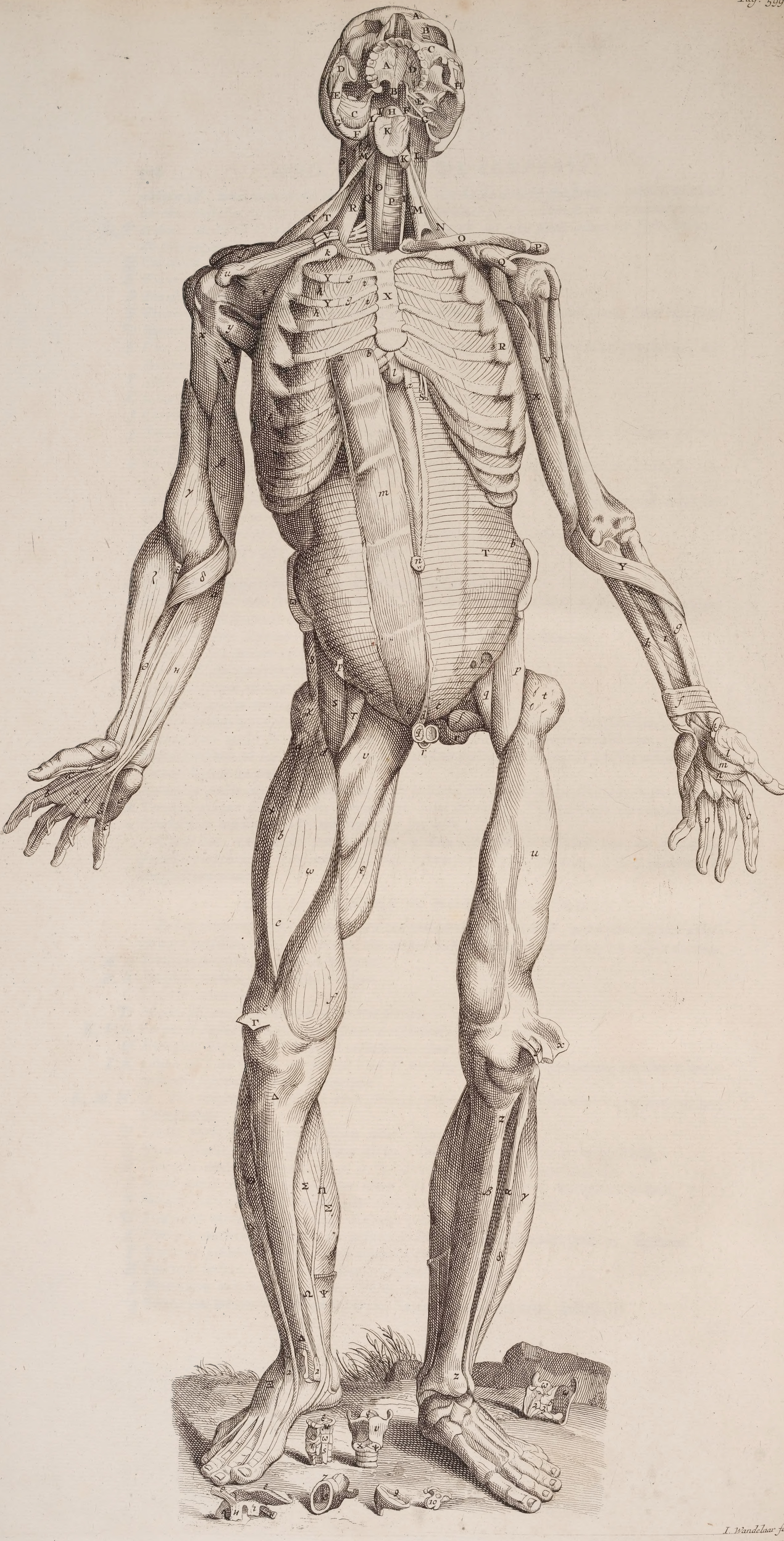
Y *Scapulae gibbum muſculis modò liberum conſpicitur.*

Z *Tertium articuli humeri peculiare ligamentum.*

f *Brachium moventium tertius.* Teres major.

g *Thoracem moventium ſecundi portio.* Serrati antici, majoris, inferioris.

Co-

I. Wandelaar fecit 70

h, h Coſtarum oſſa.
i, i Coſtarum intervalla, atque adeò exteriores intercoſtales muſculi.
k Transverſi abdominis muſculi portio.
l Brachii os jam hîc excarne conſpicitur.
m Primus cubitum extendentium. Gemelli pars interior, quae Longus.
n Secundi brachium extendentium hîc adhuc aſſervata eſt portio. Gemelli partis exterioris.
o Tertii brachium extendentium exortus. Brachiei externi.
p, p Radius.
q Vlna.
r Secundus radium in pronum ducentium. Pronator teres.
ſ Ligamentum radium ulnae qua haec invicem dehiſcunt nectens. Quoniam autem tendines externam manus ſedem perreptantes reſecuimus, extremae manus oſſa ligamentis adhuc contenta occurrunt. Cerebri vero figura hac manu amplexa, ſectionis ſerie ſuperiorem ſubſequitur.
t Corporis camerae modo exſtructi inferior cavaque ſuperficies.
u Sub u vas ſpectatur à quarto durae membranae ſinu in tertium cerebri excurrens ventriculum.
x In dextro ventriculo cerebri plexus ſecundam referens notatur, atque eadem ſiniſtri lateris eſt ratio.
y Meatus à tertio cerebri ventriculo pituitam ad glandem huic excipiendae idoneam deferentis orificium.
z Magna ex parte ilium oſſis dorſum modò nudum conſpicitur.
α Tertius femur moventium. Glutaeus minor.
β Coxendicis articulus.
γ Decimus femur moventium. Obthurator internus, Marſupialis.
δ, δ Decimum femur moventium concomitantes carneae muſculoſaeque partes. Marſupium, Gemelli.
ε Ligamentum ab oſſe ſacro in coxendicis os pertinens.
ζ Magnus exteriorque femoris proceſſus.
ε, θ, ι, ι Quintus femur moventium. verum ſinguli characteres ſingulas indicant portiones. Triceps.
κ Septimi tibiam moventium portio. Vaſti externi
λ, λ Octavi tibiam moventium portio. Vaſti interni.
μ Muſculus in poplite latitans. Poplitaeus.
ν Septimus pedem moventium. Peronaeus primus, anticus, longus.
ξ Octavi pedem moventium portio. Peronaei ſecundi, poſtici, Semifibulaei.
ο Secundus pedis digitos moventium. Perforans, Profundus, Flexor digitorum longus. *Verum hujus tendines in pede hîc humi proſtrato in ſuo ſitu indicantur, eodem charactere inſigniti.*
π Portio tertii pedis digitos moventium, Pollicis flexoris, longi *cujus tendo in pede hu-*
ρ mi proſtrato etiam ρ & ρ indicatur.
ς Tendo eſt trium primorum pedem moventium. Gemelli, ſive Gaſtrocnemii utriuſque Veſ. & Solei.
τ, υ Tendines primi pedis digitos moventium, à ſua ſede diſtracti, utque eorum perforatio in conſpectum veniret adhuc aſſervati. Perforati, Sublimis, Flexoris digitorum brevis.
φ, φ Muſculi digitos pollici adducentium portiones, qui tendinibus ſecundi pedis digitos moventis exporriguntur. Lumbricales.

TERTIA MVSCVLOS OSTENDENTIVM FIGVRA PRIMAM ET ſecundam ſequitur, Muſculos illis quos ipſae ſiniſtris lateribus referebant proxime ſuccumbentes, dextro latere in anteriori facie proponens, dein ſiniſtro latere illos referens, qui dextri lateris ſubſunt muſculis. praeter linguae & laryngis muſculos, & cartilagines hîc humi repoſitas. Cerebri verò partium hic nihil propter capitis in poſteriori reflexum occurrit.

DEXTRI LATERIS CHARACTERUM INDEX.

A Palatum ſua adhuc obductum tunica.
B. Gargareo.
C Tertius inferiorem maxillam moventium, Pterygoideus internus. *eſt enim hic maxilla ad ſummum mentum diſſecta, & utrimque ad latera ducta.*
D Dextra pars inferioris maxillae.
E, F Duo quarti maxillam moventium, Biventris, *muſculi ventres. G Nervea ſedes inter eos ventres conſiſtens.*
H Laryngis operculum. Epiglottis.
I Altera tonſilla.
K Lingua.
L Quintus linguae muſculus.

M, N *Dexter* υ *referens os ad latera trahentium.* Coracohyoideus.
O *Dexter duorum à pectoris oſſe in ſcuti imaginem exprimentem laryngis cartilaginem inſertorum.* Sternothyroideus.
P *Aſperae arteriae caudex.*
Q *Dexter primi paris dorſum agentium.* Longus Colli.
R *Dexter ſecundi paris dorſum agentium.* Scalenus.
S *Portio ſecundi paris caput moventium.* Complexi.
T *Portio tertii ſcapulam moventium.* Levatoris, Patientiae.
V *Series nervorum axillam petentium.*
X *Pectoris os.*
Y, Y *Coſtarum oſſa.*
g, g *Coſtarum cartilagines.*
h, h *Intercoſtalium exteriorum ſeries in oſſium intervallis.*
i, i *Intercoſtalium exteriorum ſeries in cartilaginum intervallis.*
k, k *Secundus thoracem moventium.* Serratus anticus major, inferior.
l *Cartilaginis in quam pectoris os exacuitur ſedes.*
m *Rectus abdominis muſculus a, b, c, d circumſcriptus.*
n *Umbilici relicta portio.*
o *Tranſverſi abdominis muſculi magna portio.*
p *Seminalia vaſa hic ſunt praeſecta.*
q *Penis corporum hic conſpicitur ſubſtantia.*
r *Meatus urinae ac ſemini communis.*
ſ *Septimus brachium moventium.* Supraſpinatus.
t *Quintus brachium moventium.* Subſcapularis.
u *Interior ſcapulae proceſſus.*
x *Brachii os.*
y *Tertius brachium moventium.* Teres major.
α *Quarti brachium moventium inſertionis portio.* Latiſſimi Dorſi.
β *Primus cubitum extendentium.* Gemelli pars interior, quae Brevis.
γ *Poſterior cubitum flectentium.* Brachiaeus internus.
δ *Primus radium in pronum agentium.* Pronator teres.
ε *Inſertio anterioris cubitum flectentium.* Bicipitis.
ζ *Primus radium in ſupinum ducentium.* Supinator longus.
η *Secundus digitos moventium, a, b, c circumſcriptus.* Perforans, Profundus.
θ *Tertius digitos manus moventium, cujus tendo* α *indicatur.* Pollicis flexor, longiſſimus.
ι *Minor primorum duorum pollicis os flectentium.*
λ, μ, ν, ξ *Quatuor muſculi quatuor digitos pollici adducentes.* Lumbricales.
ο *Exterior duorum primum parvi digiti os flectentium.*
π *Ilium oſſis ſpina hic excarnis modò viſitur.*
ϱ *Portio tertii femur moventium.* Glutaei majoris.
ς *Septimi femur moventium portio.* Iliaci interni.
τ *Sexti femur moventium portio.* Pſoae magni.
υ *Octavus femur moventium.* Pectinaeus.
φ *Quinti femur moventium portio.* Tricipitis.
χ *Major exteriorve femoris proceſſus.*
ψ *Septimus tibiam moventium, a, b, c circumſcriptus.* Vaſtus externus.
ω *Octavus tibiam moventium, d, e, f etiam inſignitus, magnaque adhuc portione ſub ſeptimo latitans.* Vaſtus internus.
Γ *Tendo noni tibiam moventium.* Recti.
Δ, Δ *Tibiae oſſis excarnis pars.*
Θ *Decimus quintus digitos pedis moventium.* Extenſor pollicis longus.
Λ *Portio ſeptimi pedem moventium.* Peronaei primi.
Ξ *Decimus ſextus digitos moventium.* Extenſor digitorum brevis.
Π *Tendo tertii pedem moventium.* Plantaris.
Σ, Σ *Quartus pedem moventium.* Soleus.
Ψ *Hic tendo primi & ſecundi pedem moventium*, Gaſtrocnemii utriuſque Veſ. *quarto connaſcitur uniturque muſculo, eſtque hic praeſectus.*
Ω *Portio ſecundi pedis digitos moventium.* Profundi, Perforantis.
2, 2 *Portiones ſunt tranſverſorum harum ſedium ligamentorum.*

SINISTRI LATERIS CHARACTERUM INDEX.

A *Propago minoris radicis tertii paris nervorum cerebri, quae cuti frontis offertur.*
B *Dictae radicis propago, narium amplitudinem petens.*
C *Propago dictae radicis, ſuperiorem accedens maxillam.*
D *Quarti paris nervorum cerebri ſeries in palati tunicam.*
E *Majoris tertii paris radicis propago, inſtar capreoli involuta.*
F *Dictae radicis portio linguam petens.*

Di-

G Dictae radicis portio inferiori maxillae diſtributa.
H Dictae jam portionis ſoboles inferiori labro deprompta. atque hic notatur ſiniſtra inferioris maxillae pars.
I Portio ſecundi paris caput moventium.
K Glandula ſiniſtro lateri laryngis ſubnata.
L Siniſter primi paris dorſum moventium. Longus Colli.
M Siniſter ſecundi paris dorſum moventium. Scalenus.
N Tertius ſcapulam moventium. Levator, Patientiae.
O Clavicula ſiniſtri lateris.
P Summus humerus.
Q. Interior ſcapulae proceſſus.
R Secundus thoracem moventium. Serratus anticus major, inferior.
S Vena ac arteria ſiniſtro pectoris oſſi exporrectae.
T Siniſtri lateris transverſus abdominis muſculus, a, b, c circumſcriptus.
V Brachii os hic prorſus nudum conſpicitur.
X Primus cubitum extendentium. Gemelli pars interior, quae Brevis.
Y Primus radium in pronum ducentium. Pronator teres.
f Secundus radium in pronum agentium. Pronator quadratus.
g Radius.
h Vlna.
i Ligamentum radium ulnae inibi committens, ubi haec oſſa invicem dehiſcunt.
k Tendo primi brachiale moventium. Flexoris carpi ulnaris.
l, m, n Tres ſecundum pollicis internodium flectentes. Qui autem hic in vola ſunt reliqui, octo illi cenſentur, quibus prima quatuor digitorum oſſa flectuntur. Interoſſei.
o, o Transverſa digitorum ligamenta indicantur, quibus primi & ſecundi digitos moventium tendines obducebantur.
p Septimi femur moventis portio. Iliaci interni.
q Sexti femur moventis portio. Pſoae magni.
r, r Pubis os ſiniſtrum.
s Nonus femur moventium. Obturator externus.
t Exterior majorve femoris proceſſus.
u Octavus tibiam moventium, qui univerſum quaſi femoris os proxime ambit. Vaſtus internus.
x Portio tendinis ſeptimi tibiam moventium. Vaſti externi.
y Tendo noni tibiam moventium. Recti.
z, z Tibiae os.
α Fibula.
β Ligamentum membraneum fibulam tibiae colligans.
γ Septimus pedem moventium. Peronaeus primus.
δ Octavus pedem moventium. Peronaeus ſecundus. *Superior autem pedis ſedes omnino jam excarnis eſt, ipſiusque oſſa ligamentis adhuc obducta conſpiciuntur. Poſterior tibiae ſedes hic dextro cruri reſpondet.*

EORUM QUAE HUMI JACENT CHARACTERUM INDEX.

ε *Hic linguam cum ſuis dextri lateris muſculis delineavimus, ac ζ & ζ primum notat, η tertium, θ quintum, ι ſeptimum, κ nonum.*
λ *Hic dextrum laryngis latus cum oſſe υ referente, & μ notato delineatur, & ſtomachi portione υ indicata, ξ muſculi ab oſſe υ referente in laryngis operculum inſerti.*
π *Dexter ab oſſe υ referente in primam cartilaginem* Thyroideam, *inſertorum.* Hyothyroideus.
ς *Portio dextri à pectoris oſſe in primam cartilaginem* Thyroideam, *inſertorum.* Sternothyroidei.
τ *Dexter à ſtomacho ad primam cartilaginem* Thyroideam, *pertinentium.* Thyreopharyngeus, qui Pharyngothyroideus Veſ.
υ *Anterior laryngis ſedes, ipſiusque primae cartilaginis* Thyroideae, *imago.*
φ *Laryngis operculum.* Epiglottis.
χ, ψ. *χ exterior dextri lateris,* Cricothyroideus, *ψ interior ſiniſtri lateris quatuor ſecundam cartilaginem* Cricoideam, *primae* Thyroideae, *jungentium.*
ω, ω *Poſterior facies primae cartilaginis.* Thyroideae.
2, 3 *Duo dextri lateris tertiam* Arytaenoideam, *ſecundae* Cricoideae, *jungentium.*
4 *Dexter duorum in baſi tertiae cartilaginis* Arytaenoideae, *poſitorum.*
5, 6 *Dexter duorum tertiam* Arytaenoideam, *primae* Thyroideae, *nectentium. Siniſtri autem portio 6 inſignitur.*
7 *Haec figura laryngem ita proſtratam, atque à reliquo aſperae arteriae caudice abſe-*
8 *ctam oſtendit, ut ipſius rimula ſeu lingula in conſpectum hic veniat, 8 notata.*
9 *Secunda laryngis cartilago,* Cricoidea, *ex latere dextro expreſſa.*
10 *Tertia cartilago,* Arytaenoidea, *ex latere quoque dextro delineata.*

SECUNDA COMMONSTRANDIS MUSCULIS PARATArum figura, poſteriorem corporis ſedem ita proponit, ut prima anteriorem. In dextro enim latere muſculos oſtendit cuti ſubtenſos, in ſiniſtro autem latere eos qui illis ſectionis ſerie ſubjiciuntur. Praeterea caput etiam ſectionis ordine primae figurae capiti pulchrè ſuccedit.

SINISTRI LATERIS CHARACTERUM INDEX.

Γ, Γ *Hîc ſiniſtrae cerebri partis tanta portio ablata eſt, ut ſiniſtra calloſi corporis relicta portione, ſiniſter cerebri ventriculus appareat. notatur enim* Γ & Γ *cerebri ſubſtantia.*

Δ *Calloſi corporis ſiniſtra pars.*

Θ *Siniſter cerebri ventriculus dextro omni ex parte reſpondens.*

Λ *Siniſtri ventriculi plexus, extimo foetus involucro comparatus.*

A Temporalis muſculi portio.

B Maſſeter, ſeu maxillam moventium in altero latere ſecundus.

C Jugalis oſſis ſedes.

D Portio alterius muſculi ſeptimi paris caput moventium. Sternocleidomaſtoidei.

E Alter primi paris caput moventium. Splenius.

F, F Alterius ſecundi paris caput moventium portio. Complexi.

G Scapulam moventium tertius. Levator, Patientiae.

H Alterius os υ *referens deorſum ad latera vellentium portio.* Coracohyoidei.

I Clavicula.

K Alterius ſecundi paris dorſum moventium portio. Scaleni.

L Portio tertii thoracem moventium, Serrati poſtici, minoris, ſuperioris. *qui figura quinto thoracem moventium,* Serrato poſtico, inferiori, majori, *ac* Y *notando reſpondet.*

M Septimus brachium moventium. Supraſpinatus.

N Sextus brachium moventium, a, b, c circumſcriptus. Infraſpinatus.

O Scapulam moventium quartus, b, c, d, e circumſcriptus. Rhomboides.

P Brachium moventium tertius. Teres major.

Q Secundi thoracem moventium portio. Serrati antici, majoris, inferioris.

R Quarti thoracem moventium portio. Sacrolumbalis.

S Sexti paris dorſum moventium alterius portio. Dorſi Longiſſimi.

T Octavi paris dorſum moventium alterius portio. Semiſpinati.

V, V Coſtarum oſſa.

X, X Coſtarum intervalla.

Y Quintus thoracem moventium. Serratus poſticus, major, inferior.

f, g Hic portio conſpicitur abdominis muſculi ſuas fibras obliquè ſurſum exporrigentis, & interdum à tranſverſis lumborum vertebrarum proceſſibus initium ſumentis.

h Primi cubitum extendentium origo. Gemelli partis anterioris, quae Longus.

i Secundi cubitum extendentium origo. Gemelli partis exterioris, quae Brevis.

k Sedes qua duo primi cubitum extendentium muſculi coëunt.

l Brachii os.

m Caput exterius anterioris cubitum flectentium. Bicipitis.

n Poſterioris cubitum flectentium portio. Brachiaei interni.

o Portio primi radium in ſupinum agentium. Supinatoris longi.

p Tertius brachiale moventium, cujus tendinum inſertionem a & b indicant. Extenſor Carpi Radialis, Bicornis.

q Secundus radium in ſupinum agentium. Supinator brevis.

r, r Ulnae os hic nudum conſpicitur.

ſ Muſculus digitos moventium vigeſimus ſecundus, cujus pars tendinem oſſi brachialis pollicem ſuſtinenti inſerens a inſignitur, reliquae ipſius partes b & c indicantur. Extenſor pollicis.

t Muſculus digitos moventium vigeſimus primus. Extenſor pollicis.

u Digitos moventium decimus nonus. Extenſor indicis.

x, x Hic brachialis oſſa ligamentis obducta oculis ſubjiciuntur, unà cum poſtbrachialis oſſibus, & muſculis illorum intervalla opplentibus. Interoſſeis.

α *Secundus femur moventium a, b, c circumſcriptus.* Glutaeus medius.

β *Quartus femur moventium.* Iliacus externus, Pyriformis.

γ *Decimus femur moventium.* Obthurator internus, Marſupialis.

δ, ε *Duo carneae partes ſeu muſculi, decimum qua hîc ad coxendicis os reflectitur concomitantes.* Marſupium, Gemelli.

ζ *Ligamentum ab oſſe ſacro in coxendicis oſſis acutum proceſſum pertinens.*

η *Ligamentum ab oſſe ſacro in coxendicis oſſis appendicem inſertum.*

θ *Magnus ſeu exterior femoris proceſſus.*

ι, κ *Quinti femur moventium portio.* Tricipitis.

λ *Secundus tibiam moventium.* Gracilis.

Ter-

I. Wandelaar fecit

μ *Tertius tibiam moventium.* Seminervoſus.
ν, ν *Quintus tibiam moventium.* Semimembranoſus.
ξ *Quartus tibiam moventium.* Biceps.
ο *Septimus tibiam moventium.* Vaſtus externus.
π *Primi tibiam moventium portio.* Sartorii, Longiſſimi.
ρ *Octavi tibiam moventium portio.* Vaſti interni.
ς *Tertius pedem moventium.* Plantaris.
τ *Muſculi in poplite latitantis portio.* Poplitaei.
υ, υ *Quartus pedem moventium.* Soleus.
φ *Hic primi & ſecundi pedem moventium,* Gaſtrocnemii utriuſque Veſ. Gemelli, *tendo à quarto pede moventium reſectus eſt.*
χ *Interior malleolus.*
ψ *Septimi pedem moventium portio.* Peronaei primi, antici.
ω *Octavi pedem moventium portio.* Peronaei ſecundi, poſtici.
* *Exterior malleolus.*
Ξ *In pede hic humi proſtrato pedis viſitur planta, ac* Ξ *muſculum primum notat pedis*
Π *digitos moventium,* Perforatum, Sublimem, Flexorem brevem. Π *vero tendinem ſecundum pollicis os flectentem.*

DEXTRI LATERIS CHARACTERUM INDEX.

A, A, B *Cerebrum ſectionis ſerie à tenui ipſius membrana detectum. ac A & A dextrae cerebri partis ſuperficiem notant, quae calvariam ſpectat. B vero eam quae ſiniſtram cerebri partem ſectionis ordine abſciſſam reſpiciebat.*
C *Durae membranae pars, dextram & ſiniſtram cerebri partes intercedens, & ab octavo calvariae oſſe hic dirempta, ſurſumque reflexa.*
D *Tenuis membrana à cerebro divulſa.*
E, F *Secundus ſcapulam moventium, a, b, c circumſcriptus.* Cucullaris, Trapezius.
G *Secundus brachium moventium, poſteriori ſua ſede hic apparens, & a, b, c circumſcriptus.* Deltoides.
H *Portio ſexti brachium moventium.* Infraſpinati.
I *Tertii brachium moventium portio.* Teretis majoris.
K *Quartus brachium moventium, hic a, b, c circumſcriptus.* Latiſſimus dorſi, Aniſcalptor.
L *Muſculi abdominis oblique deorſum ſuas exporrigentis fibras portio.*
M *Primi cubitum extendentium portio.* Gemelli partis interioris, quae Longus.
N *Secundi cubitum extendentium portio.* Gemelli partis exterioris, quae Brevis.
O *Poſterioris cubitum flectentium portio.* Brachiaei interni.
P *Initium primi radium in ſupinum moventium.* Supinatoris longi.
Q *Brachiale moventium tertius, a, b, c etiam notatus.* Radialis carpi extenſor, Bicornis.
R *Excarnis ulnae pars.*
S *Decimus ſeptimus digitos moventium.* Extenſor digitorum communis.
T *Decimus octavus digitos moventium.*
V, V *Notatur varia tendinum commixtio ad quatuor digitorum radices.*
X *Quartus brachiale moventium.* Extenſor carpi ulnaris.
Y *Secundus brachiale moventium.* Flexor carpi ulnaris.
f, g, h *Muſculus digitos moventium vigeſimus ſecundus. verum f partem notat, tendinem oſſi pollicem ſuſtinenti inſerentem. g vero & h partes ſunt, tendines pollici offerentes.*
i *Vigeſimi primi digitos moventium portio.* Extenſoris pollicis.
k *Vigeſimus digitos moventium.* Abductor minimi digiti.
l *Vigeſimus quartus digitos moventium.* Abductor indicis.
m *Secundi femur motorum portio.* Glutaei medii.
n *Sextus tibiam moventium,* Faſcia lata, Membranoſus, *cujus tendo tam tenuis eſt, ut ſubjectorum muſculorum inſpectionem non praepediat. eſt enim hic a, b ſeptimus tibiam moventium.* Vaſtus externus.
o *Primus femur moventium, a, b, c, d circumſcriptus.* Glutaeus major.
p *Secundi tibiam moventium portio.* Gracilis.
q *Teſtis ſua obductus tunica hic propendet.*
r *Tertius tibiam moventium.* Seminervoſus.
ſ *Quartus tibiam moventium.* Biceps.
t, t *Quintus tibiam moventium.* Semimembranoſus.
u *Primus pedem moventium.* Gemelli pars interior, quae Gaſtrocnemius internus Veſalio.
x *Secundus pedem moventium.* Gemelli pars exterior, quae Gaſtrocnemius externus Veſalio.
y *Tertii pedem moventium carnea pars.* Plantaris.
α *Septimus pedem moventium.* Peronaeus primus, anticus.
β *Octavi pedem moventium pars.* Peronaei ſecundi, poſtici.
γ *Excarnis fibulae pars exteriorve malleolus.*

δ *Tendo noni pedem moventium.* Plerumque eſt pars extenſoris digitorum pedis longi.

ε *Aliquot tendines decimi quarti digitos pedis moventium.* Extenſoris longi.

ζ *Decimus ſeptimus pedis digitos moventium.* Abductor minimi digiti.

PRIMA FIGVRA EARVM QVAS OSTENDENDIS MVSCVlis potiſſimum paravimus, in cujus dextro latere muſculi mox ſub cute reconditi, anteriori in facie conſpiciuntur: in ſiniſtro autem illis reſectis obvii ſunt, qui in dextro latere apparentibus proximè ſuccumbunt. Vt verò praeſens figura redderetur copioſior, eorum quae calvaria complectitur imaginem, ſectionis ordine proponere incepimus, humi oculi muſculos, uti characterum Index docebit, delineantes.

DEXTRI LATERIS CHARACTERUM INDEX.

A, A *Dura cerebri membrana ita apparens, uti inter ſecandum calvariae ſuperiori parte ſectionis ordine ablata, occurrit.*

B, B *Durae membranae vaſa ſecundum ipſius latera venarum arteriarumque modo digeſta.*

C, C *Tertius durae membranae ſinus hic ſecundum longitudinem adapertus cernitur.*

D *Circulus iſte os eſt calvariae.*

E *Muſculoſa ſubſtantia frontis cutem movens.* Frontalis.

F *Palpebram ſuperiorem attollens muſculus.*

G *Muſculus eandem palpebram deorſum ducens.*

H *Hic duo muſculi nuper dicti ſeſe contingunt.*

I *Temporalis muſculi ſedes.*

K *Muſculus una portione a inſignita in naſi alam, altera verò b indicata in ſuperius labrum inſertus.*

L *Cartilago ab altero naſi oſſe producta.*

M *Dextra naſi ala.*

N *Muſculus à malis in ſuperius labrum inſertus.* Zygomaticus.

O *Muſculus ex carnea conſtitutus membrana, & labra & buccas movens, & a, b, c, d circumſcriptus. verum d privatim ſedem notat in altero latere ſecundi maxillam inferiorem moventium muſculi.* Platyſma myoides Galeni.

P *Brachium moventium ſecundus hic anteriori ſua ſede a, b, c circumſcriptus.* Deltoides.

Q *Brachii motorum primus a, b, c, d circumſcriptus.* Pectoralis.

R *Portio eſt quarti brachium moventium.* Dorſi Latiſſimi.

S, S *Sedes S, S inſignita, & inter illos characteres media muſculi thoracem moventium ſecundi eſt portio.* Serrati antici majoris, inferioris.

T *Deorſum oblique in anteriora fibras ſuas ducens abdominis muſculus a, b, c, d, e circumſcriptus.* Obliquus deſcendens.

V *Teſtis una cum ſeminalibus vaſis tunica, quam ipſi peritonaeum offert, adhuc obductus.*

X *Prior cubitum flectentium.* Biceps.

Y, Y *Poſterior cubitum flectentium.* Brachialis internus.

g *Cubitum extendentium primi portio.* Gemelli partis interioris, quae Longus.

h *Radium in pronum agentium primo.* Pronator teres.

i *Radium in ſupinum agentium primus.* Supinator longus.

k *Portio tertii brachiale moventium.* Bicornis.

l *Brachiale moventium primus.* Flexor carpi radialis.

m *Latum tendinem ſub interna manus cute producens, ac a, b circumſcriptus.* Palmaris longus.

n *Brachiale moventium ſecundus.* Flexor Carpi ulnaris.

o, o, o *His intervallis primus digitos moventium ſe offert.* Flexor, Perforatus, Sublimis.

p *Digitos moventium vigeſimus tertius.*

q *Portio majoris primum pollicis os flectentium.*

r *Digitos moventium vigeſimus.*

ſ *Penis cute ipſiusve involucro circumciſus.*

t *Primus tibiam moventium, a, b circumſcriptus.* Sartorius, Longiſſimus.

u *Sextus tibiam moventium, a, b, c, d circumſcriptus.* Membranoſus.

x *Glandulae in inguine vaſorum diſtributioni praefectae.*

y *Portio ſeptimi femur moventium.* Iliaci interni.

α *Portio quinti femur moventium,* Tricipitis, *cui octavus,* Pectinaeus, *committitur.*

β *Portio ſecundi tibiam moventium,* Gracilis, *cujus inſertio c inſignitur, tertii autem tibiam agentis* Seminervoſi, *inſertio d notatur.*

γ *Portio noni tibiam moventium.* Recti.

δ *Portio octavi tibiae motorum.* Vaſti interni.

ε, ε *Nuda excarnisque tibiae oſſis ſedes.*

ζ *Sextus pedem moventium, a, b, circumſcriptus.* Tibiaeus anticus.

η *Portio decimiquinti digitos pedis moventium.* Extenſoris pollicis longi.

Por-

I. Wandelaar fecit.

θ *Portio & tendines decimiquarti digitos pedis moventium.* Extenſoris digitorum longi.
ι *Tendo noni pedem moventis.*
κ, κ *Hac oblique prorepunt tendines decimiſexti digitos moventium.* Extenſoris digitorum brevis.
λ, λ *Ligamentum transverſum in tibiae anteriori ſede poſitum hic diſſectum cernitur: uti*
μ, μ *& ligamenta inter internum malleolum & calcem conſpicua, & μ, μ notata.*
ν *Primus pedem moventium.* Gemelli pars interior, quae Gaſtrocnemius internus Veſalio.
ξ *Tendo tertii pedem moventium.* Plantaris.
ο *Portio quarti pedem moventium.* Solei.
π *Secundi digitos pedis moventium portio.* Perforantis, Profundi, Flexoris longi.
ρ *Quinti pedem moventium portio.* Tibiaei poſtici.
ς *Decimus octavus digitos moventium.* Abductor pollicis.

SINISTRI LATERIS CHARACTERUM INDEX.

A, A *In hac capitis parte ſectionis ordine duram cerebri membranam à tenui removimus, hicque tenuis cerebri notatur membrana.*
B, B *Vaſa in tenuem membranam ex tertio durae membranae ſinu deprompta.*
C *Durae membranae pars deorſum à tenui reflexa.*
D *Ductuum inſtar venae ex vaſis per durae membranae latera excurrentibus in tenuem membranam pertinentium unus.*
E *Nervus ſuperiori oblatus maxillae, à minore tertii paris nervorum cerebri radice.*
F *Muſculus in buccis poſitus, ac buccas labraque moventium in altero latere quartus.*
G *Labra moventium tertius.*
H *Primus oſſi υ referenti propriorum.* Sternohyoideus.
I *Septimi paris caput moventium alter.* Sternocleidomaſtoideus.
K *Portio ſecundi ſcapulam moventium.* Cucullaris, Trapezii.
L *Portio tertii ſcapulam moventium.* Levatoris Patientiae.
M *Alterius os υ referens deorſum in latera trahentium portio.* Coracohyoidei.
N *Clavicula.*
O *Primus thoracis motorum.* Subclavius.
P *Hac vaſorum nervorumque copia axillam petit.*
Q *Pectoris oſſis anterior ſedes hoc latere detecta cernitur.*
R, R *Coſtarum oſſa hic quoque aliqua ex parte nuda viſuntur.*
S, S *Coſtarum cartilagines.*
T, T *Intercoſtalium muſculorum exteriorum inter oſſa coſtarum ſedem obtinentium imago.*
V, V *Intercoſtalium muſculorum exteriorum in cartilaginum verarum coſtarum intervallis conſiſtentium forma.*
X *Primus ſcapulam moventium, a, b, c circumſcriptus.* Serratus anticus, ſuperior, minor.
Y *Secundi thoracem moventium portio.* Serrati antici inferioris, majoris.
f *Recti abdominis muſculi portio.*
g *Oblique ſurſum ſuas fibras exporrigens abdominis muſculus, a, b, c circumſcriptus.* Obliquus adſcendens.
h *Umbilici pars.*
i *Teſtis intimo ipſius involucro obductus.*
k *Venae arteriaeque ſeminalium anteaquam teſti inſeruntur implexus.*
l *Vas ſemen à teſte deferens.*
m *Teſtis muſculus.*
n *Ligamentum ab interno ſcapulae proceſſu ad ſummum pertinens humerum.*
o *Interior ſcapulae proceſſus.*
p *Primum ligamentum humeri articulo propriorum.*
q *Brachii os.*
r *Cubitum flectentium anterior*, Biceps, *cujus capita a & b notantur: tendo autem c.*
ſ, ſ *Cubitum flectentium poſterior.* Brachiaeus internus.
t *Cubitum extendentium primi portio.* Gemelli partis interioris, quae Longus.
u *Radium in pronum ducentium primus.* Pronator teres.
x *Radii in ſupinum motus autorum primus.* Supinator longus.
y *Portio tertii brachiale moventium.* Bicornis.
α *Primus digitos manus moventium a, b, c, d quatuor ipſius indicantur tendines.* Sublimis, Perforatus.
β *Secundi digitos moventium portio.* Profundi, Perforantis.
γ *Vlnae portio.*
δ *Tertii digitos moventium portio.* Pollicis flexoris longiſſimi.
ε *Pars vigeſimi ſecundi digitos moventium, quae tendinem inſerit brachialis oſſi pollicem ſuſtinenti.*

ζ, η *Duae portiones ſunt alterius vigeſimi ſecundi muſculi partis, quae ſingulae tendinem pollici offerunt.*
θ, θ *Ligamentum transverſum in brachialis interna ſede poſitum, hic diſſectum viſitur.*
ι *Major duorum qui primum pollicis os flectunt.*
κ, κ *Tendines ſecundi digitos moventium muſculi.* Profundi, Perforantis.
λ *Alter eſt muſculus parvi digiti primum os flectentium.*
μ *Ilium os hic excarne eſt propter oblique deſcendentem abdominis muſculum inibi reſectum.*
ν *Secundi femur moventium portio.* Glutaei medii.
ξ *Septimi femur moventium portio.* Iliaci interni.
ο *Sexti femur moventium portio.* Pſoae magni.
π *Nonus tibiae motorum.* Rectus.
ϱ *Septimi tibiam moventium portio.* Vaſti externi.
ς *Quinti femur moventium portio*, Tricipitis, *cui octavus*, Pectinaeus, *committitur.*
τ *Secundus tibiam moventium, cujus inſertionem a notat.* Gracilis.
υ *Octavi tibiam moventium portio.* Vaſti interni.
φ *Quarti tibiam moventium portio.* Bicipitis.
χ, χ *Excarnis tibiae oſſis pars.*
ψ *Hic ſextus pedem moventium muſculus à tibiae oſſe eſt reſectus.* Tibiaeus anticus.
ω *Decimus quartus digitos moventium, cujus aliquot tendines a, b inſigniuntur.* Extenſor longus.
Γ *Digitos moventium decimus quintus.* Extenſor pollicis longus.
Δ *Nonus pedem moventium.* Saepe pars extenſoris longi.
Θ *Septimus pedem moventium. Reliqua in hoc crure cum dextro conveniunt.* Peronaeus, longus, anticus.
Λ *Oculus ſimul cum ipſius muſculis adhuc integris à ſua ſede erutus, hic humi jacet.*
Ξ *Sex primi oculi muſculi*, Recti quatuor, & obliqui duo, *hic ab exortu ad inſertionem uſ-*
Π *que ſunt liberati, ſeptimo in ſuo loco relicto, & nervo viſorio,* Π *in utroque oculo inſignito.*

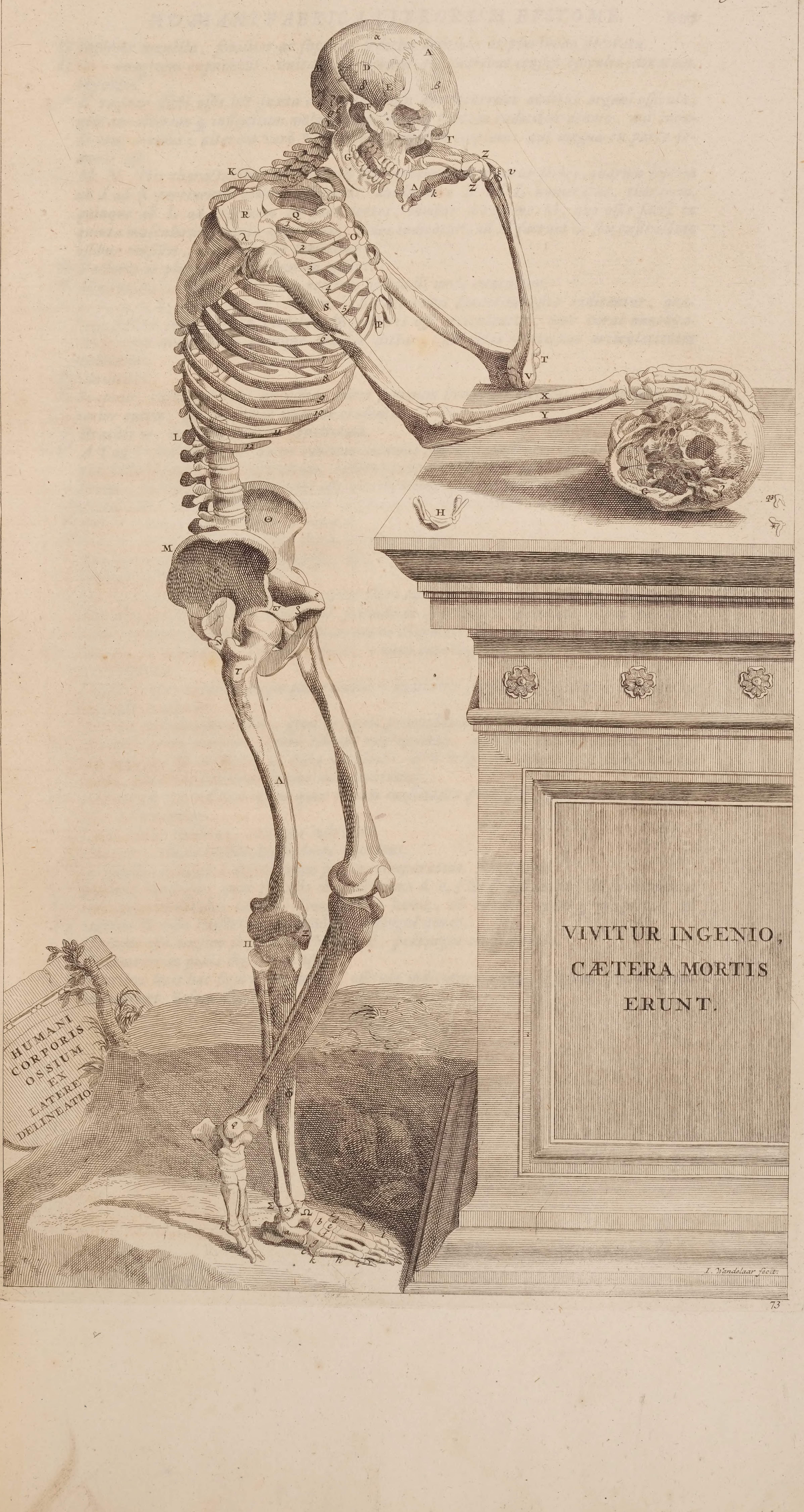
OMNIUM HUMANI CORPORIS OSSIUM SIMUL SUA ſede commiſſorum, omnibuſque partibus quas ſtabiliunt, quaeque illis adnaſcuntur, aut ab ipſis prodeunt liberorum integra delineatio.

CHARACTERUM HUJUS OMNIUM OSSIUM IMAGINEM OSTENDENTIS FIGURAE INDEX.

Etſi in figuris ad praeſentem de humani corporis fabrica Epitomen paratis, & ad proportionem viri mulieriſque quae modo ſubſequuntur, imaginum delineatis, oſſa occurrant: quum tamen id paſſim fiat, neque eadem figura ſimul omnia commiſſis illis partibus nuda detectaque ſpectentur, non abs re fuerit, in hanc paginam alioquin vacantem, ex primo libro huc imaginem rejicere, quae ex tribus illic omnia oſſa ſimul exprimentibus figuris, haec magis & anteriori ac poſteriori ſede proponit. Praeterquam quod hac figura etiam calvariae, cui ſiniſtra manus incumbit, baſim unà cum oſſe υ *imaginem referente & auditus organi oſſiculis ſpectandam offerat. Uti characterum Index modo enarrabit.*

A *Suturarum capitis quae transverſim feruntur anterior, coronaliſque dicta.*
B *Sedes alterius transverſae ſuturae, quae* Λ *imaginem proponit, & à cujus vertice alia ad coronalem, & rarò hinc ad naſi ſummum fertur, quam à recto ductu ſagittalem nuncupamus.*
D *In temporibus obvia inſtar duarum ſquamarum, quae invicem incumbunt, commiſſura, cui ab imagine nomen,* ſquamoſae, *inditum eſt. Reliquis verò calvariae ſuperioriſque maxillae ſuturis, quae nominibus propriis deſtituuntur, nullus adhibitus eſt character.*
α *Alterum verticis os.*
β *Frontis os nunquam geminum, niſi quam rariſſimè à coronalis ſuturae medio ad ſummum uſque naſi ſutura quaepiam pertingit. In hujus baſi in interna calvariae amplitudine os ſpectatur, quod capitis octavum,* Ethmoides, *appello.*
γ *Occipitis os, in grandioribus natu ſimiliter unum.*
δ *Dextri temporis os, cujus proceſſus ſtyli aut acus, aut galli calcaris imagini compa-*
ε, ζ *ratus,* ε *inſignitur: is vero qui uberis papillae confertur* ζ *inſcriptum oſtendit.*
η, κ *Haec calvariae ſedes ab imagine & duritia quam cum praerupta rupe ſimilem gerit, nomen,* Petroſae, *obtinet, quod permultis temporum duntaxat oſſibus adſcribitur.*
E *Os cuneo à diſſectionis proceribus comparatum. Hujus proceſſus, quos alis aſſimila-*
θ *mus,* θ *inſigniuntur.*
F *Haec calvariae ſedes duorum oſſium efformata proceſſibus, perinde ac ſi peculiare os eſſet, jugale os nominatur. Superioris autem maxillae oſſa mihi duodenario numero comprehenſa, cum nominibus careant, hac exigua tabella characteribus non obruenda putavi.*

In-

VIVITUR INGENIO,
CÆTERA MORTIS
ERUNT.
HUMANI
CORPORIS
OSSIUM
EX
LATERE
DELINEATIO
I. Wandelaar fecit.

G *Inferiòr maxilla, ſimiliter ac ſuperior ſedecim dentibus ut plurimùm decorata.*

H *Os* υ *imaginem exprimens, unitatisque nomine, etſi pluribus conſtet oſſiculis, donatum.* Hyoides.

g, * *E regione dicti oſſis hîc juxta calvariae baſin duo occurrunt auditus organi oſſicula, quorum alterum* g *inſignitum molari denti duabus tantum radicibus donato, aut incudi comparamus; alterum verò * indicatum, malleo cuipiam: aut magna ex parte femoris oſſi.*

I, K, L, M, N *His characteribus dorſi oſſium ſeu vertebrarum notatur ſeries, quarum ſeptem ab I ad K pertinentes collum efformant. duodecim a K ad L numeratae, thoracem. quinque ab L ad regionem M ſuccedentes, lumbos. à regione M, quo oſſis ſacri in quinta muſculorum tabula apparentis, ſedes indicatur, ad N ſacrum os ſex exſtructum oſſibus conſiſtit, cui coccyx os ſubjicitur.*

O *Pectoris os pluribus conformatum oſſibus.*

P *Mucronata cartilago, in quam pectoris os gladii modo exacuitur.*

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 *Numeri characteribus duodecim coſtae indicantur, quarum ſeptem ſuperiores & vertebris & pectoris oſſi articulantur, hinc verae nuncupatae: inferiores autem quinque ſpuriae dictae, ad ſolas vertebras articulationem moliuntur.*

Q *Clavicula.*

R *Scapula, cujus ſuperior proceſſus, quem ſummum humerum dicimus,* λ *inſignitur. in-*
λ, μ *terior autem, qui anchorae imagini cenſentur* μ.

S *Brachii os, multis humerus appellatum.*

T, V *A T ad V ſedes metitur, quam cubitum vocamus, duobus conſtructa oſſibus, quorum longius inferiusque, ac T inſignitum, cubitus privatim & ulna appellantur. Hujus po-*
ν *ſterior, juxta illius cum brachii oſſe articulationem proceſſus* ν *inſignitur. Proceſſus*
ξ *autem illius acutus juxta brachiale conſpicuus,* ξ *inſcribitur. Porro ſuperius in cu-*
X *bito os, radius appellatum, X notatur.*

Z *Octo brachialis,* Carpi; *oſſa, duplici ordine digeſta.*

Γ *Quatuor poſtbrachialis,* Metacarpi; *oſſa.*

Δ *Quindecim digitorum oſſa.*

Θ *Hoc charactere ſiniſtrum os eorum quae ſacri oſſis lateribus committuntur,* Innominatum, *obvium eſt: quod in tres ſedes, perinde ac ſi tribus peculiaribus oſſibus conſtitue-*
ο *retur, nomine dividimus, quae dextrum os characteribus notata refert.* ο *namque i-*
π, ϱ, ς *lium os,* π *coxendicis,* ϱ *pubis indicat,* ς *verò cartilaginem pubis oſſium coalitum intervenientem.*

Λ *Femur, cujus exterior majorque rotator* τ *indicatur, interiori & minori interim hic*
τ *nuſquam conſpicuo.*

Ξ *Os ſcuti patellaeque inſtar, genu articulo praepoſitum.*

Π, Σ *A* Π *ad* Σ *ſedes metitur, quam tibiam nuncupamus, quaeque duobus conſtat oſſibus,*
Φ *uno interiori & craſſiori, ac tibia appellato, ac* Φ *inſignito: altero graciliori exterio-*
Ψ *rique, quod* Ψ *inſcriptum fibulae nomen obtinuit.*

Φ, Χ *Inferiorum appendicum oſſium quae tibiam conſtituunt proceſſus, quos malleolos appellare conſuevimus.*

Ω *Talus tibiae ſubditus, calcique inſtratus.*

a *Calcis os, tibiae rectitudinem longè excedens.*

b *Os cymbae imagini à diſſectionum peritis comparatum.* Naviculare.

c, c *Quatuor tarſi oſſa, quae ſingulis characteribus d, e, f & g indicantur. ut ſic interiora*
d, e *tria quae nominibus carent,* Cuneiformia hodiè, *ab extimo, quod g inſignitur, &*
f, g *teſſerae & cubo confertur,* Cuboides, *diſtingui queat.*

h *Quinque oſſa tarſum ſequentia,* Metatarſi, *pedionque conſtituentia.*

i *Quatuordecim pedis digitorum oſſa.*

k *Pluribus locis hac figura k occurrit, oſſicula indicaturum quae à ſeſami ſemine nomen invenerunt.* Seſamoidea.

EXTERNARUM HUMANI CORPORIS SEDIUM PARTIUMVE CITRA DISSECTIONEM OCCURRENTIUM APPELLATIONES.

Hic non prolixior nominum externas hominis ſedes locave indicantium enumeratio inſtituitur, quam commodè imaginum virilis muliebrisque corporis ſuperficiem exprimentium marginibus adhiberi poteſt. Quamquam ſuccinctam eorum deſcriptionem, ac velut praeſentium figurarum indicem duntaxat proponere nil obſtet, quum eadem ferè nomina externis corporis ſedibus ac oſſibus, partibusque externae ſedi ſubditis, accommodentur, quorum praecipua, ab iiſque qui rectius diſſecandi rationem aggreſſi fuerunt inſtituta, jam prius in orationis contextu, quantum propoſita nobis Epitome requirit, recenſuimus. Solet itaque univerſa corporis ſuperficies ab illius nominum inſtitutoribus primùm in magnas ſedes dividi, ac dein illarum partes rurſus variis nomenclaturis donari. Atque ita Aegyptii medici corpus in [a] Caput, [b] Thoracem, [c] Manus, & [d] Crura dividebant: Thoracem, perinde ac Ariſtoteles, nominantes, univerſum corporis [e] truncum, à jugulo aut collo claviculisve ad inguina & pubem, aut magis ad femorum uſque ſuperiora pertinentem: non autem tantum ut Galenus, nonnullique Anatomicorum primarii, corporis ſedem coſtis ſeptam. Alii facultatum corpus univerſum diſpenſantium, animarumque ſedibus mentem adhibentes, quadrifariam quidem ſimiliter ac Aegyptii corporis ſuperficiem diſcernunt, verum ſecus quam illi corporis truncum in duas ſedes primùm diſtinguentes, manus & crura unius partis loco prima hac diviſione enumerant, illa quae [f] Artus propriè vocatos conſtituunt, extremorum nomine complectentes. Ac in corporis trunco duas praecipuas locant ſedes, ſecundùm duas cavitates ſecantibus inibi obvias: quarum inferior ab elatiori, interventu ſepti transverſi ſejuncta, jecur naturalis altricisve animae ſedem ſanguificationisque officinam, ac inſuper huic ſubminiſtrantia organa complectitur, partibus quoque generationi famulantibus parata. Superior cavitas cordi iraſcibilis animae fomiti vitaliſque ſpiritus fonti, illique ſubſervientibus organis adſcribitur. Caeterum tertia corporis cavitas capiti tribuitur, cerebroque potiſſimum principis animae ſedi, animaliſque ſpiritus promptuario ſacratur. Corpore in hunc modum obiter diviſo, ſingularum partium ſuperficies ita rurſus diſtinguuntur, ut capitis totius pars anterior ſuperciliis ſuperpoſita, ac [g] crinibus nuda, [h] lineasque quasdam proponens, [i] Frons nominetur. Hac ſuperior & verſus capitis medium vergens, [k] ſinciput. Utrimque ad ſincipitis latus, ſupraque [l] Aurem, cui [m] Auditorius meatus ineſt, conſiſtens, [n] Tempus. Media capitis ſedes ſinciput verſus poſteriora ſuperans, [o] Vertex, qui veluti centrum eſt [p] circuli crinium originem circumſcribentis. Poſt verticem uſque ad muſculorum, qui utrinque in cervicis ſummo prominentes, in medio foveam oſtendunt, ac pleriſque [q] Tendines dicuntur, elatiſſimam ſedem [r] Occiput ſpectatur. Prior autem capitis pars à fronte ad mentum uſque protenſa, [s] Facies. Inferior enim frontis pars, [t] ſuperciliis veluti eminentibus, pilisque conſitis terminis, eorundemque [u] medio circumſcribitur. His ſubſunt [x] Oculi, inferius & ſuperius [y] palpebris intecti: quarum ſedes ubi invicem connivent, & erectis ordinataque, ut in navibus remos ſpectamus, ſerie poſitis pilis, quos [z] Cilia nuncupamus, ornatur, quodammodoque cartilagineae ſunt, [a] Tarſi habentur. Commiſſionis hujus termini, [b] Anguli ſunt: quorum major naſum, minor tempus ſpectat. In disjunctarum palpebrarum medio praeter [c] Carunculam in majori angulo conſpicuam, [d] Album candidumve oculorum apparet: in cujus medio duo ſe offerunt circuli, quorum amplior [e] Iris & Corona eſt, minor [f] Pupilla. [g] Naſus oculos interjacet, cujus foramina [h] Nares vocantur: quarum externa latera naſi [i] Pinnulis ſeu Alis, interna vero [k] Interſepto naſi conſtituuntur. Sedes ad naſi latera mali in modum prominulae ac rubentes, [l] Malae, & quibusdam Genae vocantur. Sedes inter naſum & malas mediae nonnullis [m] Concava dicuntur, quo nomine alii totam oculorum [n] ſedem à palpebris ad malas metitam vocarunt. Faciei pars quam inflamus [o] Bucca eſt. tota vero ipſius pars à ſuperciliis ad elatiorem uſque dentium ſeriem pertinens, [p] Superior maxilla nominatur, reliqua autem quae in viris [q] Barba decoratur, [r] Inferior. cujus anterius extremum, [s] Mentum nonnunquam [t] Fovea ornatum educit, ſub [u] Labri inferioris rubore conſiſtens. [x] Elatioris labri ſedes naſo ſubdita, [y] Sulculoque donata, [z] Muſtax cenſetur. Quod labris circumſcribitur & continetur, [a] Os, quo hiante [b] Lingua, [c] Palatum, [d] Gargareon, [e] Dentes, [f] Gingivae, internaque [g] Faucium ſedes occurrit. Quod caput ad claviculas uſque aut thoracem excipit, [h] Collum & Cervix eſt, & ſi poſterius nomen magis poſteriori parti accommodetur, uti & anteriorem qua aſpera arteria, & potiſſimum ipſius [i] caput tangentibus occurrit, Guttur dictam legimus. [k] Humerus veteribus vocabatur brachii oſſis cum ſcapula articulus, unde & partem maxime ad colli radicem thoracisque latera

a κεφαλή.
b θώραξ.
c χεῖρες.
d σκέλη.
e ὅλμος.
f κῶλα.
g τείχες.
h στολίδες καὶ ἀμαρυγχί.
i μέτωπον.
k βρέγμα.
l οὖς.
m ἀκουστικὸς πόρος.
n κρόταφος καὶ κόρσος.
o κορυφή.
p περίοδος, καὶ στεφανὴ καὶ περίδρομος.
q τενόντες.
r ἰνίον.
s πρόσωπον.
t ὄφρυες.
u μεσόφρυον.
x ὀφθαλμοί.
y βλέφαρα.
z βλεφαρίδες.
a τάρσοι.
b κάνθοι.
c ἐγκανθίς.
d λευκόν.
e ἶρις, καὶ στεφανή.
f κόρη.
g ῥίς.
h μυκτῆρες, vel μυξωτῆρες.
i πτερύγια.
k διάφραγμα.
l μῆλα.
m κοῖλα.
n γλύκη.
o γνάθος.
p ἡ ἄνω γένυς.
q πώγων.
r ἡ κάτω γένυς.
s γένειον.
t τύπος, vel νύμφη.
u τὸ κάτω χεῖλος.
x τὸ ἄνω χεῖλος.
y φίλτρον.
z μύσταξ, aut ὑπήνη.
a στόμα.
b γλῶσσα.
c ὑπερῶα.
d γαργαρεών, vel σταφυλή.
e ὀδόντες.
f οὖλα.
g φάρυγξ.
h τράχηλος, καὶ αὐχήν.
i λάρυγξ.
k ὦμος.

I. Wandelaar fecit.

74

pag. 608.

I. Wandelaar fecit

75

latera eminentem, [l] Summum humerum dixerunt. Quod ab illo prorſum verſus [m] Jugulum foveamve in colli radice obvium vergit, [n] Clavicula eſt. Quod autem ab ipſo ad extremam digitorum aciem protenditur, [o] Manus: cujus prima pars (ſub qua cavitas [p] Axilla aut Ala appellata, & muſculis quos [q] Tendines permulti illic vocant ſepta, conſiſtit) ad proximum uſque articulum [r] Cubitive flexum producta, [s] Brachium, & Latinorum quibusdam Humerus dicitur. Poſterior flexus illius ſedes [t] Gibberus eſt. Pars ab hoc ad conterminum articulum ducta, [u] Cubitus, & Latinorum quibusdam, Brachium & [x] Ulna. Ad cubiti extremum [y] Summa manus incipit, cujus pars à cubito ad quatuor digitorum radices porrecta, in duas ſedes partitur: ac cubito propinquior [z] Brachiale eſt, alia [a] Poſtbrachiale, quae à conſtructionis ſpecie cum pectore etiam [b] Pectus, à quibusdam Palma nuncupatur. Hujus interior ſedes cavae ac variis monticulis ſepta, multisque lineis interſtincta, [c] Volam efficit. Reliqua ſummae manus pars, [d] Digiti ſunt, ſinguli ternis [e] partibus tanquam in acie locatis efformati, & exterius [f] Unguibus ornati. Horum major aliisque actione oppoſitus [g] Pollex eſt, illi proximus [h] Index, dein [i] Medius ſeu Impudicus, cui proximus eſt [k] Medius & Anularis. Extimam vero ſedem occupat [l] Parvus, Auricularisve. [m] Thoracem hîc nominamus corporis trunci partem [n] Coſtis ſeptam, maximamque ſedem [o] Laterum efformantem: cujus anterior ſedes [p] Pectus eſt, quam [q] Mamillae, atque in illarum medio [r] Papillae cum obfuſco ipſas ambiente [s] circulo occupant. Reliqua anterior trunci ſedes [t] Abdomen conſtituit, cujus regio pectoris oſſis cartilagini & coſtarum cartilaginibus illa humilioribus proxima, perinde [u] ſubcartilaginea nuncupatur, ac viſcera cartilaginibus illis complexa. Sic quibus ſeptum tranſverſum praecordia appellatur, ſedes in quam id cartilaginibus inſeritur, praecordiorum nomen obtinuit: quamquam rurſus alii ita etiam thoracis anteriorem ſedem nuncupent. Quod ſub infimis coſtis & ilium oſſis ſpina (quae mulieribus multo magis quam viris educitur) oſſibus deſtituitur, tangentibuſque cedit, [x] Inania ſunt. & [y] Ilia. in quorum veluti medio [z] Umbilicus cernitur, ſub quo mox [a] Sumen, cujus infima ſedes trunci termino proxima, [b] Aqualiculus nuncupatur. Terminus autem ubi hic [c] Pudenda & Naturalia conſiſtunt, [d] Pubes eſt & Pecten, ad cujus latera in femorum flexu [e] Inguina recenſemus. Maris pudendi pars citra ſectionem conſpicua, [f] Penis & Coles vocatur: cujus ſummitas magis quam reliqua longitudo craſſeſcens. [g] Glandem efformat, in cujus medio meatus urinae ſeminique communis conſpicitur. Hujus involucrum [h] Praeputium eſt, licet aliis tota penis ſummitas ita nuncupetur. In involucro reliquaque ad anum cute protuberantem ſuturae modo lineam vocamus [i] Suturam, & totam hàc exporrectam extuberantemque ad anum uſque penis partem [k] Taurum. Uti & ſedem inter teſtium involucrum (quod ex cute paratum [l] Scortum dicitur) & anum conſpicuam, [m] Interfeminium nuncupamus. Muliebris pudendi rima, quae uteri cervicis eſt orificium, [n] Sinus vocatur, quem [o] Alae & Colles utrinque prominentes, & cuticularis in ipſius ſummo apparens [p] caro ornant. Recti inteſtini orificium per ſedem prodiens, à figura [q] Anulus, & ab officio [r] Strictor appellatur. Poſterior trunci corporis pars, [s] Dorſum aut Tergum ferè nuncupatur, cujus latera in elatiori poſteriorique thoracis ſede [t] Scapulis conſtituuntur. Inter ipſas verò [u] medium & dorſi ſedes hinc ad infimas uſque coſtas, aut [x] ubi id maxime in flexu protuberat, pertinens, thoraci adſcribitur, ac poſt ſeptum tranſverſum conſiſtit. Sedes verò hanc ad nates uſque ſequens, [y] Lumbos complectitur. Sunt autem [z] Nates carneae & globoſae ſedes, ilium oſſium occupantes dorſum, in quarum medio ſacri oſſis & coccygis poſteriores proceſſus velut excarnes ad anum uſque occurrunt. Ubi articulus femoris percipitur, magnuſque [a] Rotator extuberat, [b] Coxendicis eſt, aut Coxa, quod nomen alii [c] Femori adſcribunt, ab inguinibus ad [d] Genu pertinenti: cujus poſterior ſedes & flexus [e] Poples nuncupatur. Genu ad proximum uſque articulum pedisve initium [f] Tibia ſubſequitur, quae nonnullis Crus nominatur, & ſi plures id nomen ſimul tibiae femorique velint eſſe commune. [g] Anterior tibiae ſedes oſſea tangentibus occurrit, poſterior autem ubi ipſius [h] Venter ſeu Sura cernitur, carnea. Tubera ad tibiae imum utrimque velut oſſea tangentibus obvia, [i] Malleoli, neutiquam verò [k] Talus illis exceptus reconditusque nominantur. Poſtica pedis pars extra tibiae rectitudinem retrorſum prominens, [l] Calx appellatur. Reliquae verò pedis ſuperficiariae ſedes prorſus oſſium nomenclaturam aſſumunt, potiſſimum autem [m] Tarſi, [n] Pedii ſeu [o] Pectoris, quod digiti hîc etiam unguibus ornati ſequuntur. Quamquam ubi de integro pede ſermo inſtituitur, infima ſedes qua calcamus plerumque Planta, & [p] Veſtigium, ipſiusque internum latus [q] Concavum, ſuperior vero Tarſus nuncupetur.

l ἀκρώμιον.
m σφαγή.
n κλεῖς.
o χεῖρ.
p μασχάλη.
q τένοντες.
r ἀγκών.
s βραχίων.
t ὠλέκρανον, & κορωνόν.
u πῆχυς.
x ὠλένη.
y ἀκρόχειρ.
z καρπός.
a μετακάρπιος.
b στῆθος.
c θέναρ.
d δάκτυλον.
e σκυταλίδες, & φάλαγγες.
f ὄνυχες.
g ἀντίχειρ.
h λιχανός.
i μέσος.
k περιδάμεσος & ἰατρικός.
l μικρός.
m θώραξ.
n πλευραί.
o πλευρά.
p στῆθος.
q μαστοί.
r θηλή.
s φῶς.
t ὑπογάστριον.
u ὑποχόνδρια.
x κενεῶνες.
y λαγόνες.
z ὀμφαλός.
a ἦτρον.
b ἐφήβαιον, & ἐπίσιον.
c αἰδοῖα.
d ἥβη
e βουβῶνες.
f καυλός.
g βάλανος.
h ποσθή.
i ῥαφή.
k ταῦρος.
l ὄσχεον.
m περιναῖον, & διχάλα.
n κόλπος, & κτείς.
o πτερυγώματα.
p νυμφή.
q δακτύλιος.
r σφιγκτήρ.
s νῶτον.
t ὠμοπλάται.
u μετάφρενον.
x ἄκνηστις.
y ὀσφύς.
z γλουτοί.
a τροχαντήρ.
b ἰσχίον.
c μηρόν.
d γόνυ.
e ἰγνύς.
f κνήμη.
g ἀντικνήμιον, & κρέα.
h γαστροκνήμη.
i σφυρά.
k ἀστράγαλος.
l πτέρνα.
m ταρσός.
n πεδίον.
o στῆθος.
p πέλμα.
q κοῖλον.

FIGURAE AD PROXIMAM PAGINAM AGGLUTINATAE, MULTISQUE PARTIBUS EXSTRUCTAE, CHARACTERUM INDEX.

Quoniam figura hîc è regione à capite ad proximam paginam glutinata, ac omnem venarum arteriarumque ſeriem unà cum organis tunica coſtas ſuccingente & peritonaeo obductis commonſtrans, pluribus inſignienda venit characteribus, non abs re fuerit, primùm praecipuas ipſius partes majuſculis latinis literis indicare, ac dein ſingula uti caſus offeret, aliis characteribus exprimere.

A, A, A Septum transverſum hîc conſpicitur, quà a coſtarum & pectoris oſſis cartilaginibus reſciſſum eſt, & dein quà jecoris & lineis poſteriora ſubit.

B Cordis involucri eſt portio inibi relicta, quà id ſepto magna amplitudine continuatur.

C Cor tam aptè atque hac ſimplici figura licuit in ſua ſede expreſſum, & ſua vaſa auresque oſtendens. Huic cordis figurae alias ſubjeciſſem, quae ipſius ventriculos, orificia, & ipſis praefectas oſtendiſſent membranas, ſi modo id una atque altera chartula fieri potuiſſet.

D, D, D, D Pulmonis quatuor notantur lobi ſeu fibrae. Verum ut cor manifeſtius unica hac figura pingeretur, thoracem interſepientes membranas omiſimus, ac pulmonem velut in latera recidentem delineavimus.

E Aſperae arteriae caudex ſimul cum larynge, ipſique annexis glandibus.

F, F Jecoris gibbi magna ſuperficies tota enim cava jecoris ſedes ſub hac, atque adeo ven-
G triculo delineatur, G & G privatim inſignita.

H Bilem flavam excipiens veſicula.

I Ventriculus ſuis vaſis ac nervis, & dein ſtomacho & ſuperiori membrana omenti, & inferioris etiam humiliori portione ornatus.

K Superior omenti membrana.

L Inferioris membranae omenti portio, quae velut a colo inteſtino initium ducit.

M Inteſtina ad unum omnia.

N, N Inferioris omenti membranae portio ventriculo ſubdita, & colum inteſtinum quà ventriculo exporrigitur, dorſo colligans: atque hic organorum per ipſam diſtributorum delineatur ſeries, ut & vaſorum diſtributio per meſenterium in inteſtina excurrens.

O Lien ex cava ipſius facie potiſſimum expreſſus.

P Dexter ren.

Q Siniſter ren.

R Uterus ſimul cum ſuis teſtibus vaſisque delineatus.

S Mulieris veſica ſimul cum meatuum urinam à renibus deferentium portione, ac dein cum umbilici vaſis expreſſa. Verum animum modò adhibe notis ſupra ſeptum poſitis.

T Venae cavae caudex, qua inter cor & jecur conſiſtit.

V, X Cordis baſis, atque adeò vaſa id coronarum ritu ſuccingentia.

Y Cordis mucro.

Z Venae ſunt ac arteriae per cordis corpus digeſtae.

a Sedes, qua cavae caudex in cordis dextrum ſinum dehiſcit.

b Dextra cordis auricula.

c Siniſtrae auriculae apex.

d Venae arterialis caudex. Venalis autem arteriae initium quia in ſiniſtro cordis latere (ut hic cavae orificium in dextro conſiſtit, conſpici hac figura nequit. Notant tamen
e, e e & e venalis arteriae & venae arterialis in dextram pulmonis partem progreſſus, nondum pulmonis ſubſtantia undique circumdatos.

f Magnae arteriae caudex.

g Magnae arteriae truncus, partes cordi ſubditas petens.

h Superiora petentis magnae arteriae trunci portio, ſiniſtro brachio potiſſimum oblata.

i Dicti modò trunci inſignior portio, atque adeò ipſius in duos impares ramos diſtributio,
k quorum alter ſiniſtra eſt ſoporalis k notata. grandior verò dextram format ſoporalem
l l inſignitam, & arteriam potiſſimum in dextrum brachium excurrentem, & m no-
m tatam.

n, n Hâc excurrunt ſepti transverſi nervi, quorum initium in figura cui illa cujus indicem proſequimur, firmatur, P inſignitur.

o Venae pari deſtitutae initium, ipſius vero ſeries in praeſentis figurae tergo eſt conſpicua.

p Cavae in jugulo bipartitio, ac utrimque ad p latera exortus apparent venarum pectoris oſſi propriarum, ac ad umbilici uſque regionem excurrentium. Harum altera ſi-
**, q. mul cum conjuge ſibi arteria * inſignita, in uno latere q notatur.*

r Venae ſuperior aliquot coſtarum intervalla adeuntis initium.

ſ, ſ Vena per transverſos cervicis vertebrarum proceſſus calvariam petens, atque in ſe-
t, t. u, u. cundum durae membranae ſinum ſimul cum conjuge arteria abſumpta. Notatur enim
x, x. y. primus ſinus t, t. ſecundus u, u. tertius x, x. quarti initium y.

Axil-

z *Axillam petens vena, quae in ſiniſtro latere humerariam* α *indicatam promit. In*
α *dextro autem latere illius initium hic ab externa pendet jugulari.*
β, γ *Hic abtruncatae propagines illae ſunt, quae ab axillam petente vena in thoracis anteriora, poſteriora & latera digeruntur.*
δ *Interior jugularis.*
ε *Interioris jugularis in duas venas diſtributio, quarum altera ſecundum durae membranae petit ſinum, altera in latus ſiniſtrum durae membranae excurrit.*
ζ *Exterior jugularis.*
η, θ. *Exterioris jugularis ad fauces diſtributio.* θ *ipſius pars poſt aures ad occipitium*
ι, κ, λ *excurrens notatur,* ι *ad tempus & verticem,* κ *ad faciem & frontem,* λ *ad ſecun-*
μ *dum durae membranae ſinum.* μ *vero duo ipſius rami indicantur, quorum alter per octavum capitis os calvariam petit, alter per ſecundi paris nervorum cerebri foramen.*

Aliquot ſubſequentes characteres in dextro ponuntur latere, ſoporalis arteriae ſeriem indicantes. Atque hic ν *arteriae portionem indicat calvariam petentem, poſtquam ramum à ſe diffudit, cum externa jugulari ad faciem, & ad tempus, & poſt aurem digeſtum.*

ξ *Soporalis ramus primum durae membranae petens ſinum.*
ο *Praecipua ſoporalis portio per privatum foramen calvariam petens.*
π *Verſus narium amplitudinem exporrectus ramus.*
ρ *Ramus in dextrum latus durae membranae excurrens.*
ς, τ *Rami ſoporalis praecipui, qui plexum reticularem efformare perperam creduntur.*
υ *Ramus oculos petens.*
φ *Ramus tenuem adiens membranam cerebri baſi obvolutam.*
χ *Plexus, quem extimo foetus involucro comparamus.*
ψ *Sexti paris nervorum cerebri dexter nervus, illic abſciſſus, quà ſecundum laryngis latus deorſum fertur.*
ω, ω *Dexter recurrens nervus.*
1 *Sexti paris nervorum cerebri truncus ſiniſter.*
2, 2 *Recurrens nervus ſiniſter.*
3 *Nervulus cordis baſim accedens.*
4 *Poſteriora cervicis & occipitium adiens vena.*
5 *Scapulae poſteriora petens vena. Verum & ſi poſthac arteriam privatim non inſigniamus, prompte ex delineatione liquet, cuinam venae arteria exporrigatur.*
6 *Ad cutem qua ſummus humerus integitur.*
7 *Humeraria quà cutem ſubit, cubitumque adit.*
8 *Humerariae ramus altiora cubiti articuli interdum petens.*
9 *Ramus ab humeraria ad communis venae conſtitutionem repens. Verùm modò conduxerit potius minores latinos characteres aſſumere, ne quum arithmetici characteres geminandi eſſent, plura ipſis obliterentur.*
a, a *Humerariae ramus per radium cubitique exteriora ad ulnae appendicem & brachiale*
π. *properans, axillariſque ramo p notando, illic ubi* π *viſitur, aucta, & parvum digitum, deinde & anularem praecipuè accedens.*
b *Axillaris ramus, cuti anteriorem interioremque brachii ſedem inveſtienti diſpenſatus.*
c *Ad muſculos cubitum extendentes.*
d *Ramus quartum brachii nervum ad cubiti uſque exteriora concomitans.*
e *Axillaris in duos truncos partitio.*
f, f *Truncus in alto latitans, & arteria undique concomitatus, & per cubiti flexum in cubitum tendens.*
g *Dicti trunci ramus radio exporrectus, & ſurculos pollici, indici & medio exhibens.*
h *Arteriae dictum ramum concomitantis ſoboles, externam manus ſedem inter indicem ac pollicem accedens.*
i *Reconditi illius trunci ramus ulnae exporrectus, & parvo digito, anulari & medio ſoboles depromens.*
k *Sub cute excurrentis axillaris trunci juxta cubiti articulum diviſio.*
l *Axillaris ramus communem conſtituens.*
m *Communis vena.*
n *Communis venae inſtar T diviſio, atque dein ipſius per externam manus ſedem ſeries.*
o *Surculus communis internam manus adiens ſedem, & hic aliis commixtus ramulis.*
p *Axillaris ramus ulnae exporrectus, varieque in cutem diſſectus, & ſuo extremo cum quodam humerariae ramo coiens, ubi* π *poſuimus.*
q, q. *Series venarum internam cubiti cutem & volam implicantium.*
r *Umbilici portio.*
ſ, ſ, ſ *Vena ab umbilico in jecur exporrecta.*

t *Meatus urinam foetus inter ſecundum ipſius involucrum & intimum deferens.*
u, u, u, u *Arteriae foetui peculiares.*
x *Veſicae cervix.*
y *Veſicae cervicis muſculus.*
α, α *Superius ventriculi orificium, cui ſtomachus à tergo agglutinatae figurae continuatur. atque hîc etiam notatur vena & arteria coronae modo, id orificium ſuccingens.*
β *Stomachi initium cui tonſillae adhuc affirmantur.*
γ *Inflexus ſtomachi ad dextrum latus, ipſique peculiares glandes.*
δ *Nervorum ſexti paris ad ſtomachum ſeries.*
ε *Vena & item arteria & nervus ab elatiori orificio ventriculi ad inferius excurrentes.*
ε *Verum nervus ille jecur adiens, in jecoris cavo etiam ε indicatur.*
ζ *Inferius ventriculi orificium, & duodeni inteſtini initium.*
η, η *Venae & arteriae huc ab illis deductae, quae lienis cavo inſeruntur.*
θ, θ *Vaſa dextram ſedem fundi ventriculi implicantes.*
ι, ι *Vaſa ſiniſtram ſedem fundi ventriculi intexentia, & ſuperiori membranae omenti, ut & nuper dicta vaſa, ſurculos depromentia.*
κ *Muſculus rectum inteſtinum orbiculatim ambiens.*
λ, λ *Muſculi rectum inteſtinum poſt egeſtionem ſurſum trahentes.*
μ *Sedes qua colum inteſtinum recto continuatur, atque ideo intervallum a κ ad μ rectum eſt in inteſtinum.*
ν, ν, ν, ν *Colum inteſtinum.*
ξ *Coecum inteſtinum.*
ο, ο, ο *Omnes iſti anfractus ilei ſeu volvuli, inteſtini & jejuni cenſentur.*
ζ, π *A π uſque ad ζ duodeni inteſtini maxima eſt portio.*
ρ *Glandium duodeno inteſtino, ut & jejuni initio adnatum.*
σ, σ *Meatus bilis veſiculae duodeno inſertus.*
τ *Venae portae caudex.*
υ *Jecori inſerta arteria, & nervus quoque illi exporrectus arteriae.*
φ *Bilis veſiculam adiens arteria & nervus.*
χ *Venae bilis veſiculam adeuntes.*
ψ *Vena & item arteria poſteriorem ventriculi ſedem juxta ipſius inferius orificium accedentes.*
ω *Vena ventriculum petens, quà gibbum ipſius dextram dorſi ſedem ſpectat.*
a *Vena, arteria, nervus, dextram fundi ventriculi ſedem implicantes.*
b *Minor portae maximae diſtributionis truncus.*
c *Grandior truncus maximae partitionis venae portae.*
d *Vena & arteria duodeno inteſtino potiſſimùm exporrectae, & ipſis attenſo corpore glanduloſo ſuffultae.*
e *Vena cum conjuge arteria dextram ſedem adiens inferioris membranae omenti.*
f, f *Radix arteriae in jecur, ventriculum, lienem & omentum, & bilis veſiculam digeſtae.*
g *Vena cum conjuge arteria ſuperius ventriculi orificium coronae modo tandem cingens, atque in ventriculi figura inter α & α occurrens.*
h *Vena & arteria praecipuam inferioris membranae omenti ſedem petens, & colon quà ventriculo exporrigitur implicans.*
i, i *Glanduloſum corpus vaſorum diſtributioni hîc praefectum.*
k *Inferioris omenti membranae ſiniſtram ſedem accedens vena.*
l, l *Vaſorum ſeries ad lienem.*
m, m, n *Vaſa ab illis quae lieni inſeruntur ſiniſtram ventriculi ſedem adeuntia. Verum praecipua n indicantur, quae ſiniſtram ſedem fundi ventriculi implicant.*
o, o, o *Series eſt venarum & item arteriarum inteſtinis propriarum.*
p, p *Radix praecipuae arteriae inteſtina petentis.*
q, q *Minor arteria inteſtinis propria.*
r, r *Glandulae in meſenterio poſitae, & nuper narratos vaſorum ductus corroborantes.*
s *Foramen ſepti transverſi ſtomachum transmittens, atque adeo ſinus jecoris ſtomacho cedens.*
t *Jecoris ligamentum, quo ſiniſtra ipſius pars ſepto nectitur.*
u *Magna arteria ſeptum permeans, atque adeò ipſius ramus in dextram ſepti partem excurrens.*
x *Cavae venae caudex.*
y *Vena ſiniſtri renis pinguem accedens tunicam.*
α *Vena & arteria reni dextro oblatae.*
β *Vena dextri renis pinguem tunicam intexens.*
γ *Siniſtrum renem accedens vena & arteria.*
δ *Siniſtra ſeminalis vena.*
ε *Dextra ſeminalis vena.*
ζ *Arteriarum ſeminalium ortus.*

Sini-

η, η *Siniſtrae ſeminalis venae & arteriae congreſſus.*
θ *Ramuli à vena & arteria in membranam excurrentes, quà peritonaeo committuntur.*
ι *Portio venae & arteriae teſtem adeuntium, ſuperiorem fundi uteri ſedem petens.*
κ *Commixtio venae & arteriae ſeminalium, quae inſtar pyramidis eſt, & varicibus aſſimilatur.*
λ *Teſtis ſiniſter.*
μ, μ *Vas ſemen à teſte in uterum deferens.*
ν *Obtuſus uteri fundi angulus, in quem vas ſemen deferens inſertionem molitur.*
ξ *Hac ſede fundus uteri in cervicem terminatur, hacque regione ipſius conſiſtit orificium.*
ο, π *Uteri cervix.*
ρ *Hic veſicae cervix in uteri cervicem producitur ac deſinit.*
ς *Vaſa ſunt inferiorem uteri fundi ſedem & cervicem implicantia.*
τ, τ *Cervicis uteri oris colliculi.*
υ, υ, υ *Meatus urinam è renibus in veſicam deducentes.*
a, a *Venae & arteriae lumborum vertebris ipſiſque adnatis muſculis, & abdominis lateribus exporrectae.*
b *Venae cavae & arteriae ſuper os ſacrum partitio.*
c, c *Arteriolae ſunt ſacri oſſis foramina petentes.*
d *Siniſtri partitionis dictae trunci diviſio.*
e *Interioris rami dictae diviſionis propago, nates & coxendicis oſſi adnexa petens.*
f *Dicti rami propago tandem veſicae & utero digeſta.*
g *Pars eſt arteriae foetui peculiaris, quam antea ad veſicae latera u, uti & hic quoque in majori figurae portione, notavimus.*
h *Portiuncula exterioris rami dictae antea diviſionis ad reliquum accedens interioris rami.*
i *Reliquum interioris rami per pubis oſſis foramen in muſculos interiorem femoris ſedem occupantes diſtributum.*
k *Sedes qua ſoboles dicti reliqui alteri venae commiſcetur. Verum hic ex tabula promptè animadvertis, quando & arteriae ſubaudiendum eſt, quum ſcilicet venae arteriam attendi cernis.*
l *Exterioris rami propago, abdominis inferiorem ſedem ad umbilicum uſque perrepens.*
m, m *Vena per femoris & tibiae interiora ſub cute ad digitos uſque pedis diſtributa, & in progreſſu varios edens ſurculos.*
n *Coxendicis anteriora petens, ſub cute tamen.*
o *Muſculos & cutem femoris exteriorem ſedem occupantes intertexens.*
p *Muſculis anteriorem ſedem femoris occupantibus digeſta.*
q *Dictae modo venae congreſſus cum ea quae per pubis oſſis foramen femur adit.*
r *Hàc praecipua femur petens vena ſecundum femoris os reflectitur.*
ſ, t *Propagines muſculos poſteriorem femoris ſedem occupantes, & cutem hujus ſedis ad ſuram uſque accedentes.*
u *Diviſio in poplite, atque adeo rami in muſculos à femoris capitibus hic pronaſcentes diſtributi.*
x *Majoris dictae diviſionis trunci vena, externam tibiae cutem ad ſummum uſque pedem implicans.*
y *Vena & arteria (quamquam id non additum oportuit) fibulae exporrecta, ac inter muſculos latitans.*
α *Majoris dictae diviſionis trunci ramus, cutem internam tibiae ſedem integentem, ad digitos uſque variè ſubiens.*
β *Ramus dicti trunci ſuram ad calcem uſque petens.*
γ *Propago grandioris trunci inter muſculos tibiae anteriorem ſedem occupantes, ad pedis uſque ſuperiora & digitos digeſta.*
δ *Trunci grandioris reliquum inter muſculos poſteriorem tibiae ſedem ſibi vendicantes deorſum repens, & inter tibiam & calcem pedem ſubiens, ramulos digitorum inferiori ſedi communicans.*

VENARUM, ARTERIARUM, NERVORUMQUE OMNIUM integra delineatio, ſimul cum nutritionis quae cibo potuque fit organorum, & cordis pulmonisque ac demum muliebrium generationi ſubſervientium inſtrumentorum imaginibus.

FIGURAE CHARTAE E REGIONE IMPRESSAE, CUIQUE ALIA AGGLUTINATUR, AC QUAE PECULIARITER NERVIS OSTENDENDIS PARATA EST, CHARACTERUM INDEX.

Cerebrum una cum cerebello cerebrique exortibus eum in modum hîc delineavimus, quaſi à calvaria enudatum in ipſius baſi ita conſpiceretur, ut appareret ſi quis erectus caput in poſteriora quam maximè flecteret, ſurſum retrorſumque oculos acturus. Caeterùm quoniam utriusque lateris eadem nervorum in praeſenti figura eſt ratio, ſuffecerit uni tantum lateri characteres adhibere.

A, B, C Cerebri ex altero latere baſis notatur, ac A indicat partem ipſius ad narium ſummum prominulam, nonnullisque mamillarem proceſſum nuncupatam. B verò cerebri partem inſinuat, amplum calvariae ſinum ſubeuntem, qui ad latus ſinus conſiſtit, quo glans cerebri pituitam excipiens reponitur. C autem maxime poſticam cerebri ſedem notat.

D, D Cerebellum.

E Siniſter cerebri proceſſus, organo olfactus ſubminiſtrans.

F Nervi viſorii ſiniſtri ortus.

G Nervorum viſoriorum coitus.

H Tunica, in quam viſorius nervus exſolvitur, degeneratve.

I Secundum nervorum cerebri par.

K, K Minor radix tertii paris.

L Craſſior radix tertii paris.

M Quartum par.

N Quinti paris gracilior radix.

O Quinti paris inſignior radix.

P Membrana, in quam quintum par in auditus organo praecipue exſolvitur.

Q, R Majoris quinti paris radicis propagines, quorum haec per coecum elabitur foramen, illa verò per aliud ſibi proprium.

S Sextum nervorum par.

T Septimum nervorum cerebri par. atque horum nervorum progreſſus hic non delineari potuere, quamvis interim magna ex parte in aliis hujus compendii figuris paſſim, praecipuè verò in huic ſuperpoſita, & tertia ad muſculos oſtendendos praecipue paratarum occurrant.

V Dorſalis medullae ex cerebri baſis medio initium.

O Dorſalis medullae ſedes qua calvariam egreditur.

1, 2, &c. Numeri characteres ſeptem cervicis, duodecim thoracis, quinque lumborum, & ſex ſacri oſſis indicant vertebras, atque adeò triginta nervorum à dorſali medulla proſilientium paria, quorum ſeriem quàm potui accuratiſſimè & ſimpliciſſimè in hac tabella meo marte delineata expreſſi. Verum quia hic locus exiguam characterum declarationem admittit, non omnes nervorum ſoboles literis inſigniturus ſum.

P Septi transverſi ſiniſter nervus, quem citra aliam characterum operam ex quarti, quinti & ſexti parium propaginibus efformari conſpicis, promptum enim eſt delineationem intelligere, ſi prius deſcripta nervorum ſeries hic picturae accommodetur.

Q Nervus à quinto pari cuti ſummum humerum inveſtienti, & dein muſculo brachium moventi praecipue diſtributus.

R Primus brachii nervus, ipſiusque propagines hic in cutem excurrentes.

S Secundus brachii nervus, ipſiusque in anteriorem cubitum flectentium muſculum ſoboles.

T Tertius brachii nervus, ipſiusque propago cui anteriorem brachii ſedem induenti oblata.

V Tertii nervi propago ad muſculum poſteriorem cubitum flectentium.

X Secundi nervi portio tertium accedens.

Y Ramus ſecundi caput adiens longioris radium in pronum moventis muſculi.

Z Secundi diſtributio in duos impares ramos.

a Minor ramus ſecundum radium cuti ad pollicem uſque exporrectus.

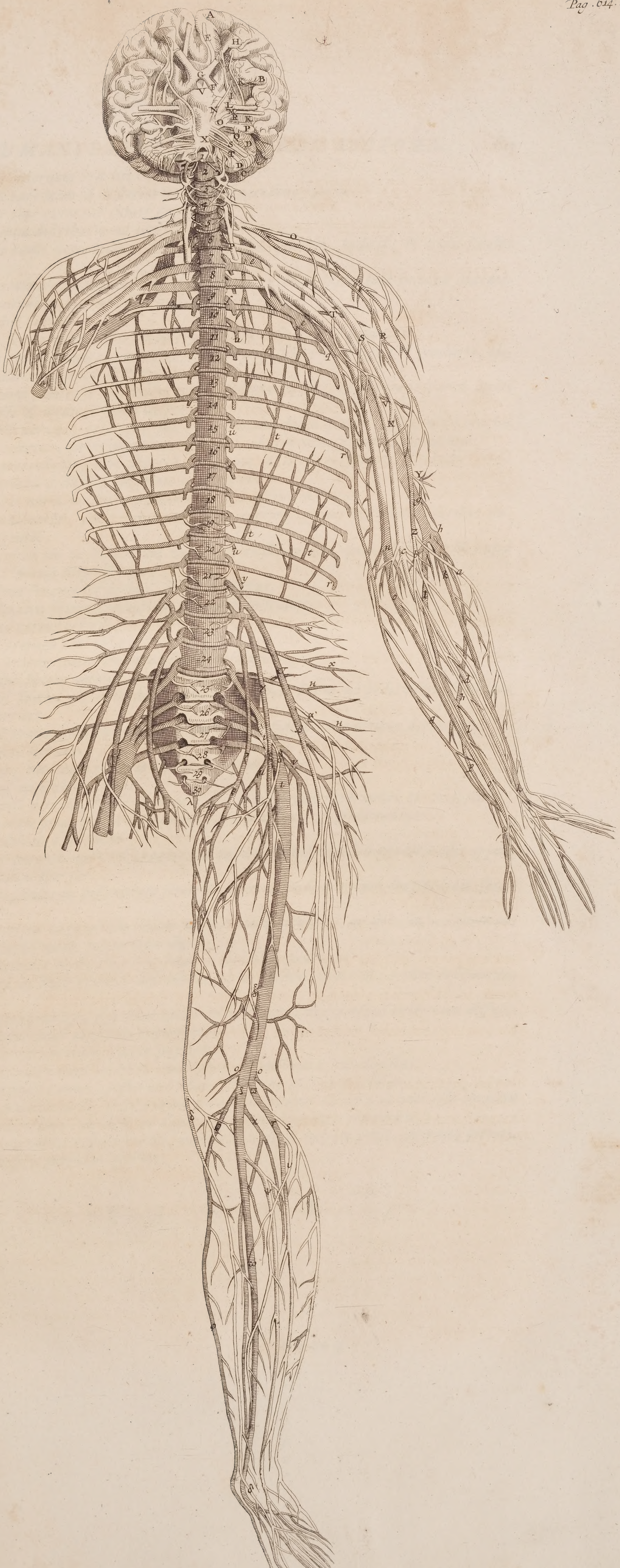
b Craſſior ramus mox in duas propagines diviſus, quarum ſeries in conſpicuo eſt.

c Tertii nervi ſoboles in muſculos internam cubiti ſedem occupantes digeſtae.

d Tertii ramus radio exporrectus, ac dein pollici & indici & medio ſurculos offerens.

e, e Quartus brachii nervus, atque inferius e ramos notat muſculis cubitum extendentibus depromptos.

Quar-

f *Quarti ramus internam brachii cutem adiens.*

g *Quarti ramus externam & poſteriorem brachii accedens cutem.*

h, h *Quarti ramus cuti externae cubiti digeſtus.*

i *Quarti praecipua diſtributio ad ingreſſum cubiti.*

k, k *Quarti ramus radio exporrectus, & externae ſedi pollicis, indicis, & medii ſoboles offerens.*

l, l *Quarti ramus ulnae exporrectus, & muſculis ab externa ipſius ſede initium ducentibus ramulos exhibens, ac ante brachiale ceſſans.*

m *Quintus brachii nervus.*

n *Quinti nervi ſeries in muſculos ab interno brachii oſſis tubere pronatos.*

o, o *Quinti nervi ramus ulnae exporrectus, & internae ſedi parvi digiti & anularis, aliquando & medii ramuſculos diſpergens.*

p *Dicti modo rami ſoboles in externam manus ſedem reflexae, ac externae parvi digiti ſedi & anularis & medii ſurculos diſpenſans.*

q, q *Sextus brachii nervus, ipſiusque ſub cute tantum ducta ſeries. Quis verò brachii nervorum ſit exortus, principiorumque plexus, abſque notis prompte dignoſcitur.*

r, r, r *Nervi ſunt intercoſtales, illic praeciſi, quà cum coſtis antrorſum reflectuntur.*

ſ, ſ *Rami in poſteriora deducti, hic etiam undique obvii.*

t, t *Hujusmodi ſerie nervi muſculos adeunt thoracis oſſibus inſtratos.*

u, u *Propagines indicantur, ſexti paris nervorum cerebri ramum coſtarum radicibus exporrectum augentes.*

x, x *Propagines nervorum ex lumborum vertebris exſilientium, quae abdominis & hujus ſedis muſculis & cuti diſpenſantur.*

y *Nervulus teſtem frequenter petens, hîcque reſectus.*

z *Propagines ſextum femur moventium adeuntes muſculum.*

& *Primus femur petens nervus.*

α *Primi nervi propago cuti oblata.*

β *Primi nervi propago altius inter muſculos abſumpta.*

γ *Secundus femur petens nervus.*

δ, δ *Secundi nervi ſoboles per internam femoris & tibiae ſedem ad pedis uſque ſuperiora ſub cute excurrens.*

ε *Secundi nervi propago muſculis anteriorem femoris ſedem occupantibus deprompta.*

ζ *Tertius femoris nervus.*

η *Tertii propago, internam femoris cutem implicans.*

θ *Tertii propago muſculos adiens.*

ι, ι *Quartus femoris nervus, cujus exortus aeque atque trium ſuperiorum eſt conſpicuus.*

κ, κ *Series anteriorum propaginum inferiorum parium e ſacro oſſe prodeuntium.*

λ *Dorſalis medullae extremum.*

μ *Quarti femur petentis nervi propagines ad capita muſculorum à coxendicis oſſis appendice prodeuntium ſparſae.*

ν *Quarti nervi ſoboles in poſteriorem femoris cutem ad medium uſque longitudinis femoris excurrens.*

ξ *Propago praecipue in quartum tibiam moventium muſculum, ac dein in reliquam poſteriorem femoris cutem juxta genu digeſta.*

ο *Soboles in muſculos ab inferioribus femoris capitibus pronatos.*

π, ϱ *Quarti nervi in duos truncos diſtributio. ac π quidem minorem, ϱ verò inſigniorem notat.*

ς *Minoris trunci propago, externae tibiae cuti ad parvi digiti uſque extremum diffuſa.*

τ *Propago fibulae inter muſculos exporrecta.*

υ *Ramulus anteriorem tibiae cutem implicans.*

φ, φ *Grandioris trunci ramus internae cuti tibiae ad pollicem uſque digeſtus.*

χ *Grandioris trunci ramus, poſteriori tibiae ſeu ſurae cuti exporrectus.*

ψ *Grandioris trunci ramus, ligamentum penetrans fibulam tibiae quà haec oſſa invicem dehiſcunt committens, ac dein ad digitorum uſque ſuperiora excurrens.*

ω *Praecipua grandioris trunci portio, inter tibiae os & calcem pedis inferiora petens, ſingulisque digitis ſurculos offerens.*

F I N I S.

ANDREAE VESALII

Invictiſſimi Caroli V. Imperatoris Medici

EPISTOLA,

Rationem modumque propinandi

RADICIS CHYNAE

Decocti, quo nuper invictiſſimus CAROLUS V. Imperator uſus eſt, pertractans: & praeter alia quaedam, epiſtolae cujuſdam

AD

JACOBUM SYLVIUM

Sententiam recenſens, veritatis ac potiſſimum humanae fabricae ſtudioſis perutilem: quum quî hactenus in illa nimium Galeno creditum ſit, facile commonſtret.

ILLUSTRISSIMO MAXIMOQUE TUSCORUM DUCI
COSMO MEDICES,

Praecipuo ſtudiorum Maecenati,

FRANCISCUS VESALIUS S.

Quum nuper Jacobus Scepperus, juvenis meo quidem judicio, in medicina, & quae ad illam attinent diſciplinis egregiè verſatus, huc ſtudiorum cauſa veniſſet, illumque de rebus noſtratibus prolixè conveniſſem, coepi ſedulò percunctari, quid medici apud Belgas molirentur: & num quicquam ab illis, adjuvandis ornandisque communibus ſtudiis editum eſſet, cujus hic nondum redditi eſſemus certiores. Atque is inter alia quaedam fratris mei Andreae, tuae Illuſtriſſimae Majeſtati addictiſſimi, tuarumque virtutum, quibus tantopere toti orbi commendaris, maximi admiratoris, ac apud doctos amicosque omnes ſtrenui earum praeconis epiſtolam protulit, quam ex autographo à ſe deſcriptam affirmabat, multis nominibus ita mihi eam commendans, ut in quorundam manibus illam variè deſcriptam apud Belgas verſari diceret, quibus haud minus quàm ipſi digna putaretur, ut typis excuſa, omnibus communis fieret. Quod quum nonnullis, quibus hic eſt exhibita, perinde videretur, non diſtuli Scepperum rogare, ut fraterni laboris copiam mihi faceret, quo illum ocyus Joanni Oporino, diligentiſſimo, & non vulgariter docto, ex Graecarum literarum profeſſore facto typographo, mitterem: ne per ſordidi alicujus typographi oſcitantiam, avaritiamque expreſſus, turpiter ederetur. Non enim me latet, quantus Oporini erga fratrem meum ſit amor, quaque diligentia, ab illo ſcripta, ex ipſius officina prodire ſoleant: cui perinde ac noſtrae Veſaliorum familiae, non parum ornamenti praeſtiterunt de Humani corporis fabrica libri, cum eorundem Epitome: quae utinam tam turpiter ab Anglo quodam (quem aliquando tamen fratri convixiſſe arbitror) non eſſet prorſus vitiata. qui, quod ſuccinctè & enumerationis modo, non ſine ſingulari induſtria, in Epitome ſcriptum fuit; locis quibusdam ex libris, quorum illa eſt epitome mutuatis, adauxit: idque, quo illa in primis probanda venerat, omnino corrupit, eleganti quoque pictura & ſculptura, tam ridiculè ruditerque expreſſa, ut Oporinianae editionis auguſtiſſimae imaginem nullam ſervaverit. adeò ut non injuria mihi autor dolere videatur, nomen ſuum ex Anglicana iſtac ineptiſſima editione, non ſubductum, ne quis ſcilicet tam male expreſſas, & in tota ferè nervorum vaſorumque ſeriè depravatas icones, ab illo unquam prodiiſſe arbitraretur. Mirum ſanè eſt, imitatorem illum, aliorum conatibus, quum tanta laboret ſcribendi prurigine, inſidiantem, non legiſſe epiſtolam libris de Humani corporis fabrica praepoſitam, qua frater meus tabulas ſuis ſumptibus paratas nulli ſe diligenti typographo non lubens potius communicaturum ſcribit, quàm ut malè exprimerentur iſtae, & in anguſtiorem formam (quae nunquam aliàs ſatis magna eſſe poſſet) cogerentur. Caeterùm quòd ad praeſentis epiſtolae (quam libri nomine inſcribendam putaverim, ſi non in epiſtolae formam, utcunque prolixa & varia ſit, deſcripta fuiſſe, ac praeter opinionem ſub manu in libri molem excreviſſe videretur) editionem ſpectat, quia in hac fratris conſilio uti non licuit, quòd ſcilicet metuerem ab aliquo illam prius depravatè emittendam, quàm de ejus ſententia mihi ob locorum intervalla & Germaniam modò vexantes tumultus conſtare poſſet: ſpero illum meam operam & diligentiam non improbaturum, aut etiam quòd ipſe (quum quidam id quoque moliretur) editionis autor fuerim, ſuccenſurum. Quò autem minus opinione mea fallar, laborem hunc ſub immortalis tui nominis auſpicio, & ejuſdem ſplendore decoratum, medicinae candidatis communem faciendum duxi: quòd mihi probè conſtet, fratrem tuam Majeſtatem eo loco habere, quo magnates & literarum cultores ad unum omnes. Ille enim ab iis cum quibus nunc indies verſatur, facile ac ſubinde audit, quid de ſui conſilii promptitudine, & ſingulari rerum bellicarum cognitione, & mira in illis (quae ſemper tuta fuit) celeritate, & tuarum ditionum, quae tam heroico animo nondum ſufficere debent, ſancto & nunquam ſatis laudando moderamine, paſſim feratur: adeò ut inter tot illuſtres & ſummos Italiae principes, nullus nunc Germanis & Belgis aequè in ore volitet, atque COSMVS *Tuſcorum dux. Quod non ſolum ob civiles illas bellicasque animi dotes accidit, verùm quia in tuo patrocinio literae & diſciplinae omnes nunc ferè denuò ob multorum principum erga eas ignaviam, ne dicam illorum qui ipſis à conſiliis ſunt, aut praeceptores dantur, invidiam collabentes, foveri, & maximis progreſſibus augeri cernuntur. Scimus quidem, quàm Medicum familia (cui jam unica videbaris relicta ſpes, niſi tam ſcitos atque elegantes, ſummaeque opinionis puerulos orbi, haeredes tuarum virtutum, procreaſſes) in hoc vires univerſas ſemper intenderit, ut praeſtantiſſimos quoſque diſciplinarum cultores ad ſe undiquaque accerſiret, ac liberaliſſimè aleret: non uſque adeò ſolicita, num extra Italiam eſſent oriundi, & à caeteris Italiae principibus Barbarorum nomine haberentur. Quàm verò in hoc virtutis genere, avos tuos ſuperare contendas, argumento eſt vetus illa Piſarum academia, quam tanto ſtudio ac liberalitate priſtinum nitorem capere vis, ut nihil facias reliqui in advocandis illis, quos ſuarum diſciplinarum coryphaeos eſſe non dubitas: adeò ut neutiquam*

quam mirum ſit, tam paucis annis eam academiam tantos progreſſus magno omnium ſtudiorum ornamento cepiſſe, atque modò inter Italiae gymnaſia plurimum illuceſcere. Utcunque interim illi haudquaquam deſint calumniatores, coeli Piſani inclementiam, in illo elegantiſſimo orbis ſitu, rerumque omnium ampliſſimo proventu, nullis non inculcantes: quum tamen tuo beneficio, etſi propemodum opus non fuiſſet, aquarum ductibus, qui ſoli culpabantur, ſit optimè proviſum: nihilque intermiſeris, quo jucundum illic Muſarum domicilium, emporiumque inſtitueretur. huc quoque ſedulò adhortante, multis diſciplinis ac virtutibus ornatiſſimo viro, D. Franciſco Campana, tuae Majeſtati à ſecretis primario, tuarumque laudum non minus ſtudioſo, quàm D. Joannes Baptiſta Recaſulanus Cortonae epiſcopus eſt: qui propter varia, tum verò maximè ob incredibilem humanitatem, atque in tractandis rebus promptitudinem, magnum ſui in Caeſaris aula deſiderium reliquit, poſteaquam illic Majeſtatis tuae orator eloquentiſſimus eſſe deſiit. Adeò, ut divinitus confirmandis recuperandisque diſciplinis, mundo eſſe datus exiſtimeris. id quod etiam omnes ilico augurari coeperunt, poſteaquam pater tuus JOANNES, omnium noſtrae memoriae belli imperator facile laudatiſſimus (ut fato non mediocriter tribuebat) admodum te adhuc puerum, ex nutricis ulnis, ab elatiori quàm quiſquam facile (niſi omnibus in Italia ſatis conſtaret) credere poſſit feneſtra, praecipitem dari, tuo ad patrem properante genio, curavit, ut num & ſuus filius, & is quem ſperabat futurus eſſet, inde conjiceret, quòd citra ullam noxam in ſuo gremio & pallio ſuſciperetis, ac non tanquam fruſtatim divellendus, in terram collabereris. res ſanè militaris, ſed quae non niſi maxima quaeque à tua indole exſpectanda praediceret. Praeterquam igitur quòd fratrem, ſuum hunc laborem, tua autoritate munitum, judiciorum aleam ſubire magnopere gaviſurum arbitror: illius argumentum hujuſmodi eſt, ut tuo ad omnia aptiſſimo ingenio haud improbandum exiſtimem. Nam praeter novorum remediorum uſum, atque in primis decocti Chynae radicis propinandi modum, (quod illis oblatum video, qui tuae gloriae ſunt ſtudioſiſſimi) aliaque medica cognitu non injucunda, quae hac epiſtola continentur, rationes quoque ſunt additae, quibus veritatis ſtudioſus expendere poteſt, Galenum, anatomes profeſſorum facile primarium, homines non diſſecuiſſe, ſed alia bruta, ab hominibus multis locis differentia, deſcripſiſſe: praeter alias inſuper non veras hiſtorias, partium quoque uſus, atque officia, ſaepius non recte aſſignata, argumentaque permulta in anatome non admodum valide inſtituta. Quae omnia à fratre ita propoſita quis meritò exiſtimaverit, ut illis qui ſolis duntaxat libris fidem tribuentes, quo Galenum nullos prorſus anatomicos, uti nec alios ullos, lapſus commiſiſſe oſtendant, neſcio quae ſcripta jam toto ferè triennio (niſi & ante fratris librorum editionem inceperint) conſarciunt, materia ſuppeditetur, qua ſingula quae is ſeriatim, ac quaſi ſub locis communibus nunc proſequitur, ordine diluant: neque ſolum in Galeno laudando, vel calumniis conviciisve ob repertam nunc veritatem deſcribendis occupentur. Tua enim liberalitate, de qua fratrem inter multos non ſemel gloriantem audivi, & ad provehenda ſtudia alacritate factum eſt, ut haec omnia in tua Piſarum academia fuerint in corporum diſſectionibus ab illo ſtudioſis demonſtrata: & ipſe conſcius es, quàm praeſentibus corporibus eruditiſſimi, & ad Galenum purgandum paratiſſimi medici ac philoſophi, in fratris ſententiam deſcendere fuerint coacti. Imò ſpes aliqua ſtudioſis affulgere debet, illum aliquando in tuam academiam rediturum, & medicinae profeſſioni corporum diſſectiones adhibiturum: quò tanquam ad liberum, quem de diſciplinis concertaturis praebes, campum, ſcribas hos, ſi modo tandem è multis (quorum nonnulli turpiter ab incoepto deſtiterunt) aliqui ſeſe deproment, confugere velim, ut perinde ita taciti ex fratris diſſectionibus redirent, atque quoſdam medicos in illius ſententiam pedibus & manibus deſcendere vidi, quum aliquando Patavii menſibus aliquot commoratus, illi anatomica frequentiſſimo coetu docenti adeſſem. Quamquam & ego nunc, qui ſubinde Juris ſtudio contra animi ad medica proclivis ſententiam, à parentibus adhibitus, & rurſus ab illo ſemper reſiliens, multisque peregrinationibus, quibus nihil praeter variam linguarum peritiam comparavi, jam diu deditus, tam diligentem medicinae ſtudio operam me daturum pollicear, modisque omnibus curaturus ſim, ut quantum in me erit, Veſalius neutiquam à ſtudiis in aulam eſſe avocatus ſentiatur. quum ejus vices aliquando in ſectionibus obire conabor, ipſiusque nomine, quae veriſſima hoc ſcripto proponit, aliis oſtendere aggrediar, & acutos, quos Sylvius illi (quaſi ideo à pulcherrimo coepto, ipſaque adeò veritate deterrendus eſſet) minitatur, ſtylos, facile alacriterque repellam. Quum enim nunc fratri parum vacet, illorum qui fruſtra in re evidentiſſima, ſenſibusque objecta Galeno patrocinari ſtudebunt, nugas refellere, non leviter fortè meis ſtudiis conducet, fratris officio fungi, & multo cumulatius quae illis, vix ex dimidiato (quum rationi ſuisque oculis fidem derogent) hominibus, ſtomachum commovebunt, proponere. Interim illuſtriſſimam Majeſtatem tuam obnixè rogatam velim, ut audaciae huic meae ignoſcat, quòd tam liberè, & perfricta prorſus fronte, tot paradoxis, & à communi medicorum ſchola adhuc prorſus alienis dogmatibus eam patrocionari cupiam, fratremque & me omni cum reverentia in deditiſſimorum ſervorum loco, illi adſcribam. Ferrariae, tertio idus Auguſti: anno poſt natum Chriſtum, M. D. LXVI.

DOCTISSIMO VIRO

D. JOACHIMO ROELANTS,

Medico apud Mechlinienſes primario, amico chariſſimo ſuo

ANDREAS VESALIUS S.

Tandem, unà cum Venetorum Oratore, Bernardo Navagerio, tum ob inſignem diſciplinarum cognitionem, tum ob alia multa, ſuae reipublicae ſingulari ornamento, Ratiſponam veni, ubi praeter familiarium amicorum praeſentiam, literae cumulatim mihi abſenti acervatae, taedium ex animo pepulerunt, quod Caeſaris juſſu Noveomagi in difficilis gravisque morbi conflictu devorandum fuit. Mirum ſanè eſt, quantum voluptatis frequentes & ex variis regionibus profectae amicorum literae adducere ſoleant: quae nunc tanto major obtigit, quanto plures ſimul perlegendae occurrerunt. Quàm verò inter reliquas, binae, quas adjunctis filii tui, optimae in arte noſtra ſpei adoleſcentis, literis, abs te ſcriptas reperi, me oblectarint, vel inde conjicere potes, quòd tui erga me amoris fidiſſimi ſint teſtes, ac de rebus noſtratibus adeoque communibus ſtudiis perpetuò aliquid adferant, cujus nomine mihi debent eſſe longè exſpectatiſſimae: praeterquam quòd ex filii literis prolixè, quid Lutetiae magni, mea quidem ſententia, veteris medicinae vindices molirentur, quisque illic ſtudiorum eſſet ſucceſſus, reddebar certior. Caeterùm dum tuarum literarum reſponſionem, propter occupationes, ac quòd parentibus de privatis rebus neceſſariò ſcribendum fuerit, diſtuli, illae mihi redditae ſunt, quibus rationem perſcribi cupis, qua radicis Chynae nuncupatae decoctum, Caeſari, & multis in noſtra aula nuper propinatum eſt: dein quid de radice illa ſentiam: ac demum quàm proſperè, quaque adverſae valetudinis reſtitutione, ipſa utamur. *Occaſio de Chynae radice ſcribendi.* Idem verò & Antonius Zuccha concivis meus, quem ex rara comitate, inſignique doctrina tuis literis commendas, à me non vulgariter deſiderat. Et mirum ſanè eſt, quàm nobis hic vicini Germaniae medici, & qui comitiis in ſuorum Principum familia interſunt, ſedulò ac diligenter de ejus decocti apparatu percunctentur: neque prius moleſti eſſe deſinant, aut exigendi orandique finem ponant, quàm formulam nanciſcantur, qua nos decoctum illud offerre ſibi perſuadent. ut quoſdam interim taceam, adeò hujus cognitionis cupidos ſtudioſosque fuiſſe, ut ſuis principibus iſtius decocti vires ita laudandas duxerint, ut illi apud Caeſarem medicorum cauſa inſtare urgereque non dedignati fuerint, quò à nobis univerſus decoctum illud adminiſtrandi modus ipſis exponeretur. Tantum nominis & opinionis brevi, medicamento praeſtare potuit Caeſaris autoritas, qui ſuo potius Marte, quàm D. Cornelii conſilio (cujus nunc potiſſimum opera, à D. Cavalii diſceſſu, utitur) Chynae decoctum aſſumpſit. *Quo ſucceſſu multi Chynæ ſunt uſi.* Dum enim adhuc Venetiis ſub praeceptoribus, & praecipuis illic artem exercentibus medicis, aegros inviſerem, radix iſta non ſine maxima exſpectatione, ſummisque laudibus illuc fuit perlata: ſed in uſum infelici ſucceſſu, in uno atque altero poſita: quod non tam medicamenti vitio, aut id adminiſtrantium imperitia evenit, quàm quòd in illis tum propinari coepit, qui alioquin morti erant proximi, quibusque nulla ſalus à medico ſperanda fuiſſet. Primo enim, cui decoctum Chynae propinatum vidi, illa ex Antverpia ſimul cum empirico, qui ejus uſum probè noſcere, ac feliciter in Luſitania illam porrexiſſe affirmabatur, tranſmiſſa fuit: atque is nullum non grave Gallici morbi ſymptoma patiebatur, & veluti in ſumma tabe mortem in faucibus gerebat: adeò ut ſimulatque ſudor Chynae beneficio provocari viſus eſt, & urinae unà moverentur, ſolitoque tenuior victus accederet, ilicò expiraverit. Hujus viſcera, quum parentum amicorumque hortatu examinarentur, talia occurrerunt, ut nequaquam ratio comminiſci potuerit, qua in illud uſque tempus vita homini producta, perſuaderetur. Alter, cui eodem ferè tempore Chynae decoctum offerebatur, Gallico morbo citra omnem cutis labem teneri viſus eſt, & cum ſumma corporis extenuatione, ſeu macie, inſignem calculum in ſiniſtro rene diu aluerat. Hic quum decocto diebus plus minus decem uſus eſſet, & ab illo medici propter egregiam quam ipſi ineſſe putabant colliquandi, & urinas ſudoresque provocandi facultatem, temperandum ſuaſiſſent, paucis pòſt diebus cum graviſſimo renum dolore extinctus eſt.

Inſuper, poſteaquam Chynae uſus, propter graves potius laborantium noxas, quam ipſius dotes, ab omnibus irriſus elevatusque fuiſſet, ac jam nulli propemodum in ore eſſet, alius ex Antverpia venit medicus, unum ſanè & ſacrum Chynam eſſe pharmacum, miro hiatu praedicans, ac nulli non morbo, quantumvis deplorato, auxilium praeſtare

poſſe aſtruens. Huic (quum eruditione etiam aliqua commendari poſſet) tanta à nbilibus fides data eſt, ut tabe ac neſcio quibus malis decumbenti Veronenſi epiſcopo Chyna mitteretur. ſed priuſquam illa plenè uti coeperat, ad ſuperos vir ille omni laude dignus commigravit. Adeò, ut tantiſper dum in Italia fui, Chynae decoctum procul rejectum fuerit: neque ego, praeceptores imitatus, magni ipſum fecerim. Audio eodem propemodum tempore, in Burgundia quendam ſtudiorum mihi ſodalem, Chynae decocto ex vino apparato magnis pollicitis uſum fuiſſe: at tam proſperè, ut vix interim illic Chynae nomen auditum ſit.

Verùm anno ſuperiori, orbi clariſſimus Joannes Baptiſta Gaſtaldus, quando magna hyemis parte, tum propter nervoſi generis ſub lumbis cruciatum, ac veluti reſolutionem, & ventriculi pariter imbecillitatem decubuiſſet, & ſub veris primùm initium ſanitati reſtitui videretur, amicorum quorundam ſuaſu poſtquam prodire jam coepiſſet, Chynae decocto, non infelici ſucceſſu uſus eſt: perinde ac Hiſpanus ille nobilis, quem Mechlinia Bruxellam devectum noſti, qui prae caeteris Chynam plurimis commendatiorem reddidit. Illo etiam tempore, quatuor aut quinque, qui Gallico morbo tenebantur, medicos hortati ſunt, ut ipſis quoque decoctum Chynae propinaretur. ac in quibuſdam laudandum ſatis vidimus eventum: in aliis verò, & potiſſimum gravius morbo vexatis, longè minus praeſtitum obſervavimus, quàm ex ligni Guajaci decocto ſperaſſemus. ita ſanè, ut Caeſarem tunc poſtpoſita Chyna, articularis ſui morbi & mali habitus occaſione, Guajaci decocto uſum haud ignores. At quandoquidem novorum remediorum apud quoſdam nullus eſt laudandi finis, ac primates Hiſpani aliquot nihil hac Chyna divinius in omnibus morbis adhiberi, cum aliis pleriſque praecipuis viris, Caeſari praedicarent, lignumque Guajacum in Hiſpaniis, & quibuſdam Italiae partibus procul repelli affirmarent, adhibitis unà variis quoque idem atteſtantibus amicorum literis: Caeſarem decocti Chynae aſſumendi libido quaedam invaſit, facilius huc allectum, quòd tantopere vel ideo Chyna commendaretur, quòd tempus quo hac utendum eſt, brevius, victusque ratio longè quàm in Guajaci decocto facilior, minusque legibus (ut ſic dicam) adſtricta, praeſcriberetur. Atque ita effectum eſt, ut abſentes, quibus ſummum mundi Principem Chyna uſum eſſe conſtat, magnificè de hoc remedio & ſentiant & judicent: ſibique multa deficere exiſtiment, ſi non & ipſis hujus decocti propinandi ratio comperta habeatur. Quamquam interim à Caeſare parum efficax in Chynae commendationem deſumi queat argumentum, quum quindecim tantum diebus, & in varia victus ratione, & mutato ſubinde propinandi modo, idque potiſſimum ſuo arbitratu, Chyna uſus fuerit. quum neque reſpirandi teneretur difficultate, neque per intervalla ipſi moleſtis morbi articularis cruciatibus: licet interim articulum quo ſiniſter humerus ſcapulae committitur, aliàs ex ſuperiori anno adhuc in motu, quo brachium in muſculi Δ imaginem referentis attollitur, nonnihil impeditum, modò prorſus liberum eſſe ſentiat: & id quoque in ſiniſtro crure reſolutum eſt, quod ex eodem tempore, juxta malleolos & tali cum tibia articulum, utcunque motum praepedire, & elegantem alioquin formam depravare videbatur. Praeterea, Caeſar eo animo, quum recte haberet, decoctum urgentibus negotiis intermittere viſus eſt, ut in autumno id rurſus accuratiori cura repetere quodammodo conſtituerit: nunc ea valetudine praeditus, qua in exercitu potiſſimum fruitur, & qua illum totius orbis cauſa continuò eſſe, boni omnes ſupplicibus votis optare deberent. Noſti enim, quàm bellè tum in tanto exercitio & ſummis occupationibus valere ſoleat. Adde quòd poſt Chynae aſſumptionem ferè maturius ſolitò ſurgat: interdum ante prandium ad venationem, aut aliàs ad vicina quae hic circumjacent amoeniſſima loca obequitans: ac non ita intempeſtivè, poſt meridiem nimirum (ut aliàs ſaepe ſolet) prandens: adeò ut nunc majus intervallum ipſius lauto, & quod multis miraculo eſt, copioſo prandio, ac tenuiſſimae ſibi ex more coenae, interveniat. Quibus rationibus etſi nihil aliud, ſaltem bonam concoctionem, quae alioquin ſolet ſubinde vitiari, nanciſcitur. Verùm à Caeſarianis medicis, cum quibus antea verſatus es, proculdubio non ſemel audiviſti, quae Caeſaris ſit vivendi ratio, & in medicorum praeceptis obſervantia: adeò, ut D. Cornelium in eos graviter ſtomachari haud mirer, qui non ſolum quibus modis victus ratio inſtituenda ſit, qua excrementiciorum ſuccorum caveretur copia: qua induſtria viſceribus, ut inculpatè ſuo fungerentur munere, eſſet proſpiciendum: ac demum, ſi quid collectum eſſet ſupervacui humoris, quo artificio is priuſquam in pectus aut articulos decumberet, praeſervante artis parte foret expellendus: praeterea quibus modis, articulis ne humorum impetum influxumve ſuſciperent, aut bonum aliàs delatum ipſis alimentum, in pravos ſuccos, quos poſtea à ſe non abigant, commutarent, robur veniat conciliandum: dein, quî derivando etiam humori ulcera eſſent adurentibus medicamentis quibusdam ſedibus molienda, clam apud magnates quoſdam obmurmurant, ac perpetuam ſanitatem à reſpirandi difficultate & articulorum vitio immunem certiſſimò promittunt, ſed libellis etiam ad Caeſarem ſcriptis haec ipſi Principis alicujus praetextu proponunt. perinde ac ſi eos quos Caeſar ſuae valetudini praefecit, ejuſmodi laterent, iſque ſe tam miſerè vexandum medicinae ſubjiceret. **Pulchrè D. Cavallus**, dum adhuc

huc praeſens eſſet, Caeſarem hortari ſolebat, ut tales ſciolos accerſendos curaret, periculum facturos, quantum illis ejuſmodi medicinae praecepta eſſent ex uſu: quamque facilius ſit in ſcholis eleganter his de rebus diſſerere, aut ſcribere, quàm ipſo opere, in Principibus (qui & in medicinam imperium ſibi vendicant) indies, ac praecipue in articulari morbo, qui omnes corporis artus aliquando non leviter infeſtat, exequi.

Porrò, hunc in modum aliò, quàm ad Chynae decoctum, excurreret oratio. Promptè itaque conjicis, quantum laudis huic decocto ex Caeſaris valetudine depromi queat. Cui propemodum illuſtriſſimus dominus de Boſſu conferendus venit, qui in ejus decocti aſſumptione, * praeſcriptum quoddam ad Caeſarem tranſmiſſum (ex quo veluti ratio propinandi noſtris deſumpta eſt) accuratius imitatus videtur. atque id ad corporis tantum exſiccationem, & robur: nimirum ut ab articulari morbo & nervoſi generis imbecillitate, mitius tractaretur. quamquam interim menſibus aliquot ante decocti uſum, articulorum cruciatu non minus quàm modò laboraverit: dein, ille manuum tam multis annis ipſi familiaris tremor, idem ferè à decocto, qui prius, videtur. Dominus Ludovicus Sances Siciliae regens, vir tum multis rariſque Naturae dotibus admodum inſignis, tum ob raram diſciplinarum rerumque cognitionem nemini non obſervandus, ut ventriculi ex frigore humiditateque imbecillitati, & jecur intertexentium venarum anguſtiae, & bilis meatuum obſtructioni, ac pituitoſo ex capite defluxui (ut inaequali admodum corporis eſt conſtitutione) probè occurreret, Chynae decocti laudibus perlectus, eoque ab amicis provocatus, illud ipſi propinari voluit. Verùm in iſto coctionis modus (quòd aqua ventriculum laedere videbatur) permutatus fuit, reſiccansque victus inſtitutus, opportunis etiam purgationibus uſo. quamvis tamen eum virum integerrima valetudine dignum, magis optatum finem aſſecutum fuiſſe optaverim. Nihilominus ſuorum familiarium unus, cui decoctum eodem tempore exhiberi voluit, ex morbo Gallico ſatis probe videtur reſtitutus. quamquam ante decocti adminiſtrationem, tum venae ſectione, tum epithymi decocto Meſues, ex methodo interim in hellebori quantitate, ſerique lactis menſura, emutato, uſus fuerim: uti & debitis in decocti uſu aliis purgationibus, & tenui exſiccanteque prorſus victu, qualem in Guajaci decocti aſſumptione plerumque laudamus. Idem in aliquot aliis profeci: ſed qui magis tamen Chynae decocto ex amicorum ſuaſu, quàm meo hortatu, uti voluere. at hi neque oſſium excreſcentiis, tumoribusve, neque pravis ulceribus ſcatebant, in quibus Chynae decoctum longè inferius Guajaci decocto eſſe, compertiſſimum habeo. Adde, tanto felicius omnia in decocto Chynae ſuccedere, quanto proximius rationem imitamur, qua in ligni exhibitione utimur: modo illo magna ex parte immutato, quo Chynae decoctum propinari primùm occoepit. niſi fortaſſis amara bile refertus quiſpiam occurrerit, in quo corporis & morbi, ex arte, habita fuit ratio. Haec eò recenſui, ut intelligas, quò uſque voto tuo reſpondere queam, quo methodum praeſcribi cupis, qua Chynae decoctum propinamus. Nihil enim pudet me apud te ignorare, ac potiſſimum in eo medicamento, quod citra rationem tanquam per manus datum, nuda ducti experientia, non ita pridem adminiſtrare auſi fuimus. Hactenus namque, vel certum radicis nomen mihi conſtare non potuit, quum ipſa aliis Chyna, aliis Chynna, aliis Cyna, aliis perinde atque tu ſcribis Echina & Achyna tantum vocetur: quaſi inſula quaedam, aut locus Indiae, vel nuper reperti orbis, ipſi nomen dediſſet. Advehitur enim ab his, qui piper, charyophilos, gingiber, & noſtrum cinamomum adferunt, tam Luſitanis, quam ſub Caeſaris patrocinio navigantibus. Hi referunt, circa maris littora illam colligi. & veriſimile eſt, ipſam in paluſtribus maris locis perinde provenire, ut variarum arundinis ſpecierum, ſtirpiumque illis ſimilium radices naſci obſervamus. Imò ſi rectè ejuſmodi radices expenderimus, poſteaquam è terra evulſae ſunt, & occaſione quapiam à nautis, aut piſcatoribus, aut alia quapiam ratione in varia & mole imparia fruſta effractae, ac dein per mare diu volutae fuerunt, ac tandem in arenoſis littoribus reſident, profectò proxima huic noſtrae Chynae occurret imago. Neque ſcio cuinam aptius ipſa conferri poſſit, quàm nuper commemoratarum ſtirpium radicibus, quae eum in modum caſu in maris aut quorundam fluminum ripis ſeſe ſpectandas offerunt. Niſi fortè illae magis nigricent: Chyna autem obſcurè vulgaris acori, aut etiam nobis appellatae galangae modo rubeſcat. imò quid hujuſmodi acoro jam corrupto, ſtupidoque jam ſapore praedito, Chynae eſt ſimilius? ſi molem demas, & duriciem. Chyna enim magnis & rudibus inaequalibuſque fruſtis eſt conſpicua, & paulo eſt lignoſior: quamquam inſigniter quoque ſit fungoſa, & radicum antè dictarum more, quum creſcit, proculdubio eſt ſucculenta, uti ipſa ad nos advecta, jamque impenſe reſiccata, & teredinibus plerunque infecta, liquidò commonſtrat. Qua etiam occaſione mercatores invenias, qui ut cariem & teredinem abeſſe fingant, Chynam perinde vulgari officinarum bolo Armenio involvunt, ac gingiber emplaſtica illa terra obduci novimus, quod rubeſcens in officinis, ac potiſſimum Antverpianis, proſtat. Percunctatus ſum communem amicum Gerardum, an (ut eſt ſtirpium, quemadmodum & reliquorum omnium, apprimè ſtudioſus) in ſua ad Turcam legatione, quicquam certi de Chynae hiſtoria cognoviſſet. Verùm aliud ab illo nequivi reſciſcere, quàm Chynam Conſtantinopolim quoque advectam, & Judaeo cuidam minori ſucceſſu, quàm aegrorum ſpe ac opinione,

** Scriptum hoc ad Epiſtolae calcem poſuimus.*

Chynae radicis hiſtoria.

nione, in uſu eſſe. A mercatoribus aliud nihil expiſcatus ſum, quàm juxta maris ripas Chynam reperiri, & incolas in ſcabie, perinde atque nos rumice aut lapatio, uti. Quamquam non deſint, qui ut Chynam vendibiliorem reddant, omne morbi genus ipſius decocto ab incolis pelli graviter aſtruant. Seligimus in noſtros uſus, ſimiliter atque in rheobarbaro, caeteriſque ferè radicibus, Chynam pondere praeſtantem, & quoad in aridiſſima illa radice fieri poteſt, ſucculentam, minuſque teredine aut carie infectam, vel alioquin putredinis vitio, quod ex fungoſa & praehumida ipſius ſubſtantia reſervare inter exſiccandum potuiſſet, magis immunem. Utcunque tamen in his, atque inde in teretibus & tenuioribus fruſtis, à lignoſis illis & mole rudibus, ac intervallis quibuſdam dehiſcentibus, ſeligendo ſimus ſtudioſi, adhuc tamen nobis obſcurae ſunt tum primae, tum ſecundae, ut vocamus, qualitates, quae tanta praeſtantia medicamentum donari arguerent, qua vulgò pluribus commendatur. Quum enim ex ſapore potiſſimum eas vires dijudicemus, quid inſipido prorſuſque ſtupido ſapori ineſſe fatebimur? Nam utcunque Chynam, modò alioquin ſiccam & conſiſtentia lignoſam maſtices, ac dentibus conteras, nullo illam ſapore praeditam affirmare poſſis: longeque adhuc minus (quantum in illius, non autem ex adjacentium pharmacorum natura eſt) odorati quicquam prae ſe fert, neque unctuoſi quicquam, quod alii in ipſa obſervaſſe contendunt, deguſtanti, aut aliàs pertractanti oſtendit. Multo ſanè aliter, quàm lignum Guajacum, extolli, laudarive meretur: aut etiam noſtratia nobiſque familiaria medicamenta, multis laudibus in eos uſus efferre poſſemus, ad quos Chyna tanquam ſacra anchora recenſetur. Nemo enim ignorat, quantum de minoris & majoris centaurii radicibus, & rhapontico, & helenii ſeu enulae campanae, & ariſtolochiarum, gentianae, galangae, pentaphylli, lapatii, ejuſmodique ſtirpium radicibus, unà cum capparis radice (ſi modo quid adſtrictionis illa ſibi vendicaret) ac dein abſynthii, hyſſopi, calamenti, pulegii, chamaedryos, ac demum juniperi ligni, noſtrae ſpicae, fraxini liberorum & ejus generis ſimplicium decoctis, in praeſenti negotio ſperandum foret, quando non adeò cum aegris ipſis eſſemus inſani, ut exotica illa, quantumvis cum ratione & artis noſtrae methodo pugnent, tantopere admiraremur, in uſumque poneremus. Neutiquam enim colligere queo, unde Chynae adſcribendum veniat, quod nonnulli jam multo antè illi tribuerunt, atque quo nunc novo inſultu, novis (ut fama creſcit) viribus extolli coepit. nimirum ipſam eſſe calidam, aperiendi facultate praeditam, inſigniter urinas ſudoreſque provocare, redundantium pravorumque & quantumvis variorum ſuccorum conſumptricem & exſiccatricem, ſanguiniſque ita mundatricem comperiri, leniendi & abſtergendi virtute donari: alvum modò laxam, modò, quum ſudores urinaſque potiſſimum duceret, adſtrictam ſervare: ventriculo pituita infeſtato infeſtato remedium exiſtere, jecoris & lienis vitia non mediocriter pellere: illis quos calculus excruciat, efficax praeſidium eſſe, ipſumque confringere: articularem morbum abigere, elephanticis praecipuè prodeſſe, cutis vitia ſanare, non vulgare in fiſtulis & malignis & aliàs curationem non admittentibus ulceribus auxilium exiſtere: Gallicum morbum tam qui nuper, quàm qui olim infeſtari coepit, divinitus ſanare, ac ex illo initium ducentia ulcera eorumque cicatrices reſtituere: cujuſcunque membri cruciatus profligare, tumores diſſolvere, aut qui ad ſuppurationem ſpectant, coquendo, dein aperiendo, extergendo, cicatricem inducendo adjuvare: oſſium corruptionibus & abſceſſibus ſalutem adferre: convulſos contractoſque nervos laxare, & reſolutos emollitoſque reficcare: refrigeratos & ſtupeſcentes ex Gallico morbo nervos calefacere: tabe inde vexatos, obeſos reddere: putidis illis corporibus, ac veluti cadaveribus, odorem gratum concilia e: oris foetorem tollere: difficulter ſpirantibus praeſidio eſſe: longas anginas diſcutere: cerebri noxas ex Gallico morbo pendentes abigere, & omne fluxionis genus raro quodam beneficio ſiſtere: denique iiſdem virtutibus Chynam, quibus Guajacum, probari: imò longè pluribus, invicemque etiam pugnantibus facultatibus, illam huic praeferri. quoniam interim dictus jam antea ſtupidus ſapor, citra omne adſtrictionis indicium, in Chyna occurrat. neque quantumvis ſimplici aquae incoquas, alium ſaporem aquae indes, quàm ex hordeo corticibus non emundato, & minima dulcis radicis portione, conſurgere animadvertes, rubeſcente pariter nonnihil Chynae decocto fulvi admodum vini inſtar, aut ejus quod ex longa in canthato mora ruborem contraxiſſet: adeò ut hinc quod ad manifeſtas qualitates ſpectaret, vix tantum in ſudoris urinaeque provocatione, & illis virtutibus quibus Chyna hodie probatur, ex ipſius decocto, quàm ex hordei, ſperandum eſſet. Imo etiam ducta hinc conjectura, quum Chyna in aegris utendum eſt, iis lubentius decoctum ipſius porrigi debet, quos lentis illis febribus, & acribus humoribus implicitos, bilioſique omnino habitus in Gallico morbo ſpectamus: quibus ferè duntaxat, quod ad artis methodum ſpectat, quicquam rectè ex Chynae decocti uſu ſucceſſiſſe novi. ac mihi etiam perſuadeo, hinc primùm Chynam fuiſſe commendatam. Quamquam mi Joachime, hic dum variae & quodammodo ex diametro diſſitae virtutes Chynae attribuuntur, & quum illius decocto utentes (dextro interim medicamentorum, quae ipſius adminiſtrationem neceſſariò concomitantur, uſu, victuſque opportuna ratione haud neglectis) optatum finem aliquando nanciſcuntur, non deſit aſilum noſtrum, quò nimium ſanè frequenter effugimus, ad reconditam dico, occultamque

que facultatem, quam ſpecificam & eſſentialem nuncupamus, illa quartum medicamentorum ordinem ſtatuentes. Hoc enim refugium adeò latè patet, ut nihil non amplexetur: nobisque nihil latens incognitumque obverſatur, quod non eò rejicimus. Ac proinde quid in praeſentia occurret, quod in amplo iſto campo Chynae non licebit adſcribere? non quidem Chynae duntaxat, verùm quantumvis fungoſo & putrido ligno? ita profectò, ut non amplius Chynae vires modò ſint rationibus expendendae, quum hoc confugium facile admittat, ut Chynam urinas ſudoresque movere dicamus, & peccantes humores ita ſudore ac per occultam reſpirationem educere, ut plurima pharmaca ſelectum aliquem peculiaremque humorem expellere novimus. atque hujuſmodi praetextu nihil erit virium, quod Chynae à ſuis inſtitoribus falſò adſcribi quiſquam affirmare poſſit.

Chynae decocti apparandi modus.

Caeterùm aliquando tempeſtivum erit, Chynae decocti praeparationis modum, & id exhibendi rationem, magna ex parte quodam Italico ſcripto nobis tanquam per manus traditam, perſequi: quod eo praeſtiturus ſum ocyus, minorique negotio, quo doctiori homini in artis noſtrae operibus diu, & ſumma ſuorum civium ope, verſato, illa deſcribenda venit. Simulatque igitur alvi dejectione, primarumque viarum inanitione, ac dein, ſi occaſio incidit, venae ſectione, & opportuna redundantium humorum concoctione, ipſaque demum purgatione, ex methodo pro morbi inſtantis more uſi ſumus, Chynam (ut & antea monui) praeferimus, quae denſior ſit, & minus teredinibus ſeu carie implicita, & quoad conjicere valemus, in ſua ſpecie recentior, minusque arida. Hujus unica, acutiori cultro transverſim in quàm fieri poteſt tenuiſſimos orbiculos ſeu fruſtula diſcinditur, perinde ac ſi nummos in tereti figura mutuò incumbentes quis dirimeret, aut malum citrium, aut raphanum in menſa ex more transverſim in fruſta conſcinderet. Fruſtula vaſi injiciuntur fictili implumbato, ſeu, ut etiam vocamus, invitrato, quod plus minus ob coctionis commoditatem ſedecim aquae libras capere poſſit, quodque non nimium patenti ſit orificio, cui cooperculum reſpondere debet. Fruſtulis dein affunduntur aquae duodecim librae, quam fontanam eſſe convenit, aut alioquin illi proximam, quae propriis ac peculiaribus indiciis optimae & laudatiſſimae loco cenſetur. qua in obſervatione, non minimas partes ſibi aquae ductus vendicant, ne ſcilicet per plumbeos canales longo progreſſu labatur. Ut verò Chyna aquae horis vigintiquatuor melius immaceretur, ollam calidis, non tamen ignitis, cineribus eo intervallo impoſitam ſervare decet: dein lento & continuo igne, qui fumum non edat, decoctio ad tertiae partis evaporationem eſt celebranda. Fiet autem haec opportunè, nocte, aut ſaltem ſub veſperam, pridie quàm decocti uſus erit. Licebit mox à coctione aquam per lineum pannum colare, & alteri vaſi injicere, aut ipſam non colatam in olla ſinere, & tantum ex illa per colum trajicere quantum ſuis temporibus aeger eſt aſſumpturus. Ut ut verò feceris, quandocunque fruſtula Chynae ab aqua cui incocta ſunt, erunt libera, & leviter ſupra colum aliumve pannum reſiccata, aliquò in uſum ſunt reponenda, in quem ipſa in alterius cujuſdam decocti apparatu utilia audies. Adhaec vas, cui excolatam aquam commiſiſti, aut olla cui incocta eſt, cineribus modicè calidis tantiſper eſt imponenda, aut linteis pannisve involvenda, & non procul ab igne (ne aliquando refrigeretur) ſemovenda, dum illius decocti tota die uſus erit. Id enim uni duntaxat diei ſervit: & narrato jam modo indies quamdiu aſſumetur recens decoctum apparari decet. alioquin Chynam extollentes metuunt, id, ſi diutius aſſervetur, acidum reddi, & quodammodo citius hordei decocto corrumpi: parum memores, quantum caloris & virium aromaticarum Chynae, illam tantopere praedicantes, alioquin tribuant.

Primi decocti Chynae offerenda quantitas, & propinandi tempus.

Hujus decocti, quo ad ferri poterit calentis, octo, aut paulo plures unciae manè propinantur: & item horis quatuor ante coenam, in qua ut in prandio decoctum quoque tepidum potus vicem ſubire debet. Propinandi tempus, ut & in Guajaci decocto, ex naturalis diei intervallis colligo, ut ſcilicet juſta ex viginti quatuor horis ſtatuantur ſpacia. Nimirum ut quarta hora manè calens decoctum porrigatur, octava hora prandeatur, quarta rurſus poſt meridiem calens offeratur, octava dein coenetur: videlicet, ut inter calentis decocti, quod mane exhibetur, aſſumptionem, & prandium, quatuor interveniant horae: & inter prandium, ac calentis decocti à meridie propinationem, octo: & inter hanc & coenam, quatuor: uti inter coenam & quae manè offertur potionem, octo etiam horae occurrunt. niſi fortè, ex quibuſdam aegri rationibus poſtremum id intervallum educere ſtatuamus, & prandium coenae magis conterminum eſſe velimus, decoctum manè una altera hora ſerius adminiſtrantes.

Quî ſudor veniat ſolicitandus.

Quando aegri decoctum manè ſumunt, convenit eos in lecto decumbere, perinde tectos, ac ſi ſudorem pellicere vellent. qui poſteaquam ex ratione prodierit, calidis pannis eſt undique, non detecto interim corpore, abſtergendus: & ſubductis, ſi opus ſit, linteaminibus, munda & bene reſiccata ſubucula eſt induenda. Quamquam ne mox à ſudore linteamina ſubtrahere cogamur, aut aegro in frigidam lecti partem commigrandum ſit, amplum aliquod linteamen in eam arctitudinem quater quinquiesve complicamus, ut aegro ex longitudine ſubſtratum cruribus & brachiis verſus pectus obvolvi queat. Dein alium pannum implicatum cervici & occipitio ſubdimus, cujus capitibus finibusve pectus univerſum cum ventriculi regione obtegitur, capite etiam ſecundum rationem munito. Praeter quam enim quòd haec lintea ad ſudoris conciliatio-

nem

nem non parum accommodant, ipſa quoque madentia ita auferre datur, ut poſt ſudorem in ſiccis, & ex incubitu interim calentibus linteaminibus, aeger aliquandiu quieſcere poſſit, ac tandem è lecto ſeſe conferre, & iis quae ad recrementorum cujuſcunque generis excretionem faciunt tentatis, prandium aſſumere queat. Rurſus quando ante coenam Chynae decoctum porrigetur, in lectum ſeſe conferet aeger, eademque quae ante prandium facienda diximus, praeſtabuntur. Quòd verò primis diebus aegri diutius & copioſius quàm inſequentibus ſudent, vel me tacente, ex Guajaci decocti propinatione, & ſeroſi humoris in initio copia, noſti. quanquam multis numeris Chynae decoctum, in ſudoris urinarumque provocatione, illo ſit inferius. Occurrerunt, quibus Chynae decoctum nihil omnino ſudoris movit: perinde atque in craſſis humoribus, aut in cutis denſitate, hordei decocto ſudorem fruſtra promovere nitimur: uti & Guajacum ipſum, non niſi poſt aliquot dies interdum pari occaſione ſudorem provocaſſe conſtat. Caeterùm in decocti ante coenam oblatione, non mihi ſatis conſtat, quamobrem nonnulli medici & in Chynae & in Guajaci uſu ab illa temperent, ac quod ante coenam aliàs porrigitur, horis aliquot à coena jam dormituro aegro offerant: non ſecus quàm ſi tota nocte illi in ſudore ſtertendum putarent. adeò, ut Caeſar quoque rationem eam modò mutaverit, neſcio à quo, qui eum empiricorum morem eſſe ducebat, toto Guajaci uſus tempore praeſcriptam. Quum enim à coena etiam Chynae decoctum initiò ſumeret, ad domini de Boſſu & aliorum quorundam exemplum, eo more praetermiſſo, horis aliquot ante coenam id felicius bibit, quod dormiturus alioquin hauriebat. Chynae uſum praeſcribentes, decoctum mane & à meridie propinandum cyathi menſura offerri decreverunt: cujus loco Caeſar uncias plus minus decem aſſumpſit. Quandoquidem verò decoctum iſtud primis qualitatibus & ſecundis hordei decoctum vix ſuperans, quorundam ventriculos laedere conjeci, ſex aquae libris ad duarum evaporationem Chynae unciam incoquendam curavi, ut hac occaſione decocti quinque aut ſex unciae aliquando ſufficerent. Nonnunquam duas, & item tres Chynae uncias duodecim aquae libris incoquendas praeſcripſi, num ſcilicet decoctum hinc plus roboris viriumque nanciſceretur, periculum facturus. arbitror enim tam exiguam Chynae radicis prorſus inſipidae quantitatem, in tam copioſa aqua elixari, quòd multis coronatis libra divendatur. Quamquam nonnulli haec mihi cum illis conferenti, & ut idem periculum in ſuis facerent aegris monenti, eam variandi rationem improbaverint, quòd occulta tantum vi agens medicamentum, aliò quàm caeteri experientiam praeſcribere teſtarentur, cogere vellem, etiamſi variandi ad Guajaci rationem formula, in eo quod Chyna tentare coactus ſum, nihil hactenus obfuiſſe viſa ſit. Pari quoque occaſione aërem in quo Chyna utentes verſantur, ſubtepidum eſſe convenit: argumento nimirum ab his quibus Guajacum confert, deſumpto: quantumvis qui Chynam propinare primùm coeperunt, non exquiſitam illam in cubili recluſo, & à libera reſpiratione ſeu eventilatione immuni, moram praecipiunt: imò poſt ſeptimam aut octavam diem aegros prodire ſinunt, modo mediocriter induti & à ventis liberi incedant, neque alvus parum aptè reſpondeat. Verùm hactenus nulli Chynam porrexi, qui in eodem cubiculo ſe non continuerit, aut ſaltem liberum aërem non fugerit. Haud ſanè, quòd tantam Chynae rarefaciendi vim ineſſe arbitrer, ut ob patentes cutis poros aërem Chyna utentibus graviter obeſſe ducam: ſed ut tepidus ille aër, & veſtium copia, corpus ad ſudorem aptius ſervarent, debilique Chynae vi ſuppetias ferrent. Atque hinc etiam eſt, non adeò anni temporis, quando opportunius Chynae decoctum ſumi poſſit, perinde ac in Guajaci uſu, rationem habendam eſſe: quum non tantopere à Chynae decocti potu aëris tempeſtatem metuere debeamus, modicè nimirum rarefacta cute. Cibus injunctus eſt primùm humectans, in humorum acrimonia & magna ſiccitate conveniens: elixi nimirum pulli gallinacei, aut capones: & piſces, ſi modo laudati ad manum eſſent, aegerque illos avidè appeteret. Panem non recoctum illum, ſeu, ut dicimus, biſcoctum eſſe ſtatuerunt, ſed aliàs cibarium, vulgato more, citra ſalis tamen condituram, coctum. haud aliter quàm in carnium elixatione, & omni uſu, ſal abeſſe cupiunt: aceti, acidorumque materiam, & jurium quoque frequentiam, & herbacea prohibentes. Dein, ab aſſis prorſus primis quatuordecim diebus interdixerunt: uti reliquo etiam tempore à carnibus omnibus, quas in reſiccante victu laudamus. Concedunt inſuper condîta, quae ſub Conſervarum nomine in officinis habemus, modò ad dulcedinem ſpectent. quibus etiam adjiciunt cydoniorum carnem, aut ſuccum, citra aromatici alicujus commixtionem paratum. Atque ut ſemel dicam, quae praecipiuntur univerſa, à reſiccante victu prorſus ſunt aliena: ſi mel excipias, cujus eſum unicè commendant. ac opinor illos mel ad eum modum paratum innuere, quod coctum Hiſpanis nuncupatur, Caeſarique hyeme in coena familiare, & difficilis reſpirationis nomine admodum amicum eſſe noſti. Praeterea neque panis, neque carnium, neque alterius cujuſdam pondus non inſcitè diffinitur, niſi quòd victum praeferunt tenuem: & quo exquiſitior inſtituitur, eo ex Chyna feliciorem ſucceſſum exſpectandum affirmant: veriſſimè adjicientes, non minorem fructum ejus generis victu, quàm ipſo Chynae decocto conferri. Ego ſanè, in ſuccorum acrimonia non poſſum non maximè hanc victus rationem praedicare. Verùm quia ſaepius Chynae decoctum ab aegris ipſis propinare coactus ſum, in quibus re-

reſiccans & tenuiſſimus victus prorſus erat neceſſarius, promptè etiam tibi perſuades, illam mihi fuiſſe mutandam: atque ideo ad aſſa, paſſulas illas ſubacidas, amygdala, pineae nucleos, & recoctum panem confugiendum, ex univerſa praeſcriptione, cocto, & penidiarum in modum ducto tractoque melle, vix aſſervato. Neque ſcribam, quo pondere, aut numero ſingulis uſus fuerim, quum noveris morbi naturae, & aegri conſuetudini, ac viribus, hac in parte multum eſſe tribuendum. adde, initio aſſumptionis decocti, quemadmodum & ſub finem, longè ſecus quàm in medio, quum omnia convenit eſſe parciſſima, propemodum univerſa oportere emutari: praeterquam quòd diebus, quibus purgantia pharmaca offerentur, magna ex parte veniat aegris indulgendum. neque aliqua in re, perinde atque in cibi pondere medici judicium aequè debere liberum eſſe, mecum ſtatuis. Potus, ut & antea in decocti, cujus hactenus meminimus, apparatu dicebatur, ipſum praeſcribitur decoctum, quod tepidum in prandio & coena, & ſi quando ſitis aliàs moleſta foret, opportuna quantitate porrigitur. Quamquam interim Chynae inſtitutores, adeò aegris conniveri velint, ut ſi vires, aut alia quaevis occaſio non admodum ardua exigant, vinum in prandio & coena offeratur Chynae decocto dilutum. Atque hac lege Caeſar quidem priorem potum ſeu hauſtum ex vino in eum modum permixto, alterum verò ex ſolo decocto magna ex parte aſſumebat. Ventriculi verò imbecillitatis ex frigore cauſa, tanta aquae vi graviter affici videbatur, cujus antea memini, D. Ludovicus Sancez, adeò ut vinum quoque illi porrigendum fuerit, praemanſa interdum etiam medicamenti portione, quod tribus piperis generibus praecipuè conſtat: interdum verò ejus medicamenti, quod ex malorum cydoniorum ſucco à Rhaze ad formam ferè deſcribitur, qua medicamentum prius in libris de Tuenda ſanitate omiſſum, ac tandem amicorum hortatu ad illorum calcem à Galeno ſubjunctum.

Quis potus ex uſu ſit.

Somno decoctum ſumentes, nocte potiſſimum utuntur, illum horis ferè duabus à coena incipientes. Qui à meridie alioquin obdormire ſolent, neque inde noxam ſentiunt, illis quoque ſomno tum temporis non prorſus interdicitur. uti etiam abſterſo ſudore, laxis quodammodo viribus, permulti ſuaviter ſomnum capiunt. adeò ut non tam conſuetudinis nomine, quàm morborum quibus aegri tenentur differentiae cauſa, ſomnum varium praeſcribi promptè conjicias. Uti & exercitia quoque & quietem variari, pro decoctum ſumentium temperie & habitu oportere, ex illis colligis, quibus Guajacum propinamus. Rurſus & ex Guajaci decocti uſu ad recrementorum expurgationem ſumus ſoliciti. Ac de ſudoris provocatione jam prius dictum eſt, qui tantum, aut copioſior ferè primis diebus provenire ſolet, & cum quo etiam ſordes illae tanquam in balneo facile molleſcunt, abſterguntur que, quas cuti ex inſenſibili expulſione adhaereſcere ſcimus. Quod autem ad oculorum, aurium, naſi & oris dentiumque ſordium expurgationem ſpectat, ac dein ad pilorum confricationem, & quae pectine fit divulſionem, ac faciei manuumque lotionem attinet, nihil ab eo more emutatur, quem ſanitatis tempore ex illam conſervantium praeceptorum doctrina quis obſervat. Lotii urinaeve excretio Chynae uſu non impeditur: quamquam minori, quàm ipſi tribui audio, illam promovendi ciendique facultate praedita eſt. Initiò, quemadmodum & in Guajaci decocti uſu, quando ſudores potiſſimum promanare dicebam, urina occurrit magis rubra, temporis ſucceſſu nativum ipſius colorem magis referens. Summa cura enitendum eſt, ut alvus aptè reſpondeat. ſolet enim quibusdam eſſe adſtrictior, idque in primis inter initia, moxque adeò à purgatione, & quando ſudores ac urinas copioſius elici ſentimus. Atque hic ſatis mirari eos nequeo, qui Chynae decoctum primi propinarunt, quòd alvi retentioni ſuccurrere cupientes, ſingulis Chynae decoctionibus, quibus tempore quo alvus adſtringitur utendum eſt, incoqui praeceperint ſimul cum Chyna radicis apii drachmam ſemiſſem: ita enim intelligo dimidium octavae partis unius unciae, quod in illorum praeſcripto legimus. Apii enim radix, ut citandis urinis aliquid ſubſidii conferret, ita alvi feces impenſius reſiccaret, excretionique ineptiora praeſtaret. Ex aequo ferè mirandum venit, quòd alvo ſubducendae injectiones ſeu enemata probant, non quidem ex pharmacopolarum officinis, ut ſcribunt, deprompta, verùm ex cicorii aut boraginis ſtilliticio liquore ſeu aqua, adjecto roſacei olei momento: aut ſi id ad manum non occurrat, communi oleo ſimul cum ſale parata. Non ſecus profectò, quàm ſi ſiccans omne & acre medicamentum tanquam hoſtem fugiendum propoſuiſſent, praecipuusque ſcopus ad humorum acrimoniam illis ſpectaſſet. Hactenus ejuſmodi aquas non curavi injiciendas: verùm conjectura ex Guajaci decocto haud neglecta, Chynae decoctum cum ſordidiori ſaccharo, interdum unà cum roſaceo melle, & vulgari olivarum oleo (niſi caſu medicamentoſum aliquod ratio expeteret) inteſtinis infundendum juſſi, quoties alvum cliſteris beneficio dejiciendam opportunum ducerem. Quia verò ita ſtupidam Chynae vim in primis facultatibus comperi, vix ſemel illam in pulverem comminutam alvo ſubducendae eum in modum praebui, quo Guajaci pulverem in eum uſum aliis nonnullis eidem muneri idoneis miſcere, & inſtar purgantis pharmaci offerre ſolemus. Porrò quod ad animi effectus ſpectat, omnes qui Chyna utuntur, alacres vivere, & moerorem omnem curasque univerſas in illa ſolitudine, & veluti cum carceribus comparanda obſervatione, procul pellere cupio: non ignarus interim, quantum diſcriminis in morborum curatione affectus animi ſegnes & liberi, remiſſive, ab illis habeant, qui magni & concitati graviterque occupati

Somnus & vigiliae cujuſmodi.

Motus & quies.

Excrementorum cura.

Animi affectus quales competant.

ti ſunt. Juvat enim non parum Guajaci decocto utentes, & maximè Gallico morbo vexatos, amicorum praeſentia, & multa de rebus jucundioribus animumque oblectantibus confabulatio: & luſus pariter, quo quis citra magnam animi intentionem, ac ſagacem eventuum praemeditationem, ſe reficere valet. Invenias enim luſus quoſdam, ut eſt latrunculorum ille, quos non minus principis facultatis vires dejicere ſentio, quàm quantumvis ardua & difficilia in diſciplinis ſtudia. Primùm ubi Chynae decocti propinandi modum legerem, nequivi ſatis mirari, ne quis venereis uteretur, ſed procul mulieres, quaeque ad venerem ſolicitare poſſent, abigerentur, ſaepius repetitum: quum rationes mihi occurrerent, eos qui Guajaco uterentur, alia quàm venerem cogitare perſuadentes. Parum enim efficax argumentum videbatur, quam quis adſtruere poſſet, humorum qui Gallicum morbum concomitantur acrimonia, eaque temperies, quam biliosos & melancholicos ad ſeminis excretionem ſtimulare conſtat. Verùm quando Chynam aliquamdiu in uſum poſui, praeceptum illud haudquaquam oſcitanter praetereundum duxi. mirum enim eſt, quàm Chynae decoctum bibentes, tentigine teneantur: potiſſimum ſi non tenuis, reſiccans & exquiſitus valde victus unà inſtituatur, ſed veluti in ocio animique remiſſione, citra exſiccationem, in multo ſuper dorſum incubitu enutriantur. Veriſimile enim eſt, Chynae tam fungoſae alioquin decoctum humiditate ſua hac in re aliquid poſſe: ſecus quàm Guajacum, & alia quae cum eo in parem uſum ex methodo porrigenda eſſent. Nolui itaque hoc praeceptum modò negligere, maximè quum quoſdam interea dum decocto Chynae uterentur, adeò ad venerem provocatos noverim, ut quum diu à coitu temperaſſent, illumque variis rationibus fugerent, à concubitu non abſtinuerint.

Venerea.

Quamdiu primo decocto utendum.

Exſpectas, ſat ſcio, ut tandem ſubjiciatur, quàm diu decoctum iſtud cujus apparatum ſuprà indicavi, porrigere ſoleamus. Praeſcriptum, ex quo Chynae uſum ferè didicimus, vigintiquatuor dierum intervallum proponit: quod ego in meo arbitratu & judicio poſui, quemadmodum in cujuſque methodo & ratione artem pertractantis arbitrio ſitum exiſtimo. Infra illud tempus, praeter Caeſarem, aliquos praeſenti decocto uſos, haud novi: imò pluribus illud in plures dies educendum putavi, tanto foeliciorem ſucceſſum, quum alias obeſſe non poſſem, ſperans. Caeterùm quum admodum ante decocti uſum, opportunis purgationibus &, ſi neceſſitas urget, ſanguinis miſſione aegrum evacuandum cenſui: ita quoque obſervamus, ut ſingulis decem, plus minus, diebus pro aegri natura purgatio inſtituatur. Rurſus hujus decocti propinandi finem purgatione terminamus, quae quàm parum ſemper ſit eadem, ex ſingulari tua in medendo induſtria non ambigis. Occurrit opinor tibi, quando decoctum, cujus hactenus memini, colandum praecipiebatur, me ſcripſiſſe, fruſtula Chynae quae jam fuerunt decocta, in alium quendam uſum aliquò reponenda eſſe, videlicet ad novi, alteriusve decocti praeparationem. Poſteaquam enim abunde quis primo decocto uſus erit, decem ferè inſequentibus diebus, potus loco ſecundum decoctum, cujus modò parandi rationem ſubjiciam, erit aſſumendum. Prius coctorum fruſtulorum in umbra aut ſole exſiccatorum binae unciae, libris aquae ſelectioris duodecim in olla, qua antea uſi fuimus, horis vigintiquatuor macerantur, & paulo plus quam ad tertiae partis evaporationem lento igne citra fumum deinceps coquuntur. Aqua ubi per colum trajecta eſt, potus vice adminiſtratur, ipſaque decoctio ex praeſcripto etiam ſingulis diebus opportunè paratur. Hujus uſus non eſt tanta in cubiculo, aut etiam in aedibus mora, aut victus obſervantia, aut ſudoris & urinarum provocatione, ut prioris decocti. Chynae decocti propinandi modum praeſcribentes, ut id pellendis quantumvis aegrè curationem admittentibus ulceribus commodum eſſe adſtruunt, ita quoque non neglexere, utendi morem praecipere, quo, Guajaco morbum Gallicum multis pravisque ulceribus infeſtantem curaturi utimur: nimirum ut ulcera Chynae decocto abluantur, linteiſque decocto madentibus obtegantur. Hac in re Chynam neque extollere, neque etiam deprimere inſtitui, quum hactenus occaſio mihi non data ſit, ut id abundè experirer: quandoquidem nullis qui ulceribus pravis, aut curationem aliàs reſpuentibus ſcaterent, & extremè Gallico morbo unà divexarentur, Chynam porrexerim. Quamquam non ignorem, quoſdam in ſimili ulcerum curatione exiguum promoviſſe, adeò ut diu levis poſt aurem exulcerationis, aut veluti intertriginis curationem fruſtra tentatam noverim. Neque etiam aſſequor, quid cum ulcerum curandorum methodo Chynae juri commune occurrat, cui nihil abſtergendi aut exſiccandi manifeſtis qualitatibus adeſſe, nobis, quantumvis etiam repugnantibus, fatendum eſt. Licet interim Chynae decoctum membris alioquin dolentibus aliquando non inutiliter adhibuerim, quod fortè calidi fotus nomine potius, quàm alia occulta vi ſucceſſit. Caeterum uti Chynam in vino coquere hactenus non ſum aggreſſus, ita quoque aliud nullum medicamentum illi adjeci, quemadmodum rumicis radicem, cyclamen, thus, ſtoechadem, & alia quaedam Guajaco nonnunquam mixta fuiſſe novimus, quum privatim aliquid Guajacum impenſius agere cuperetur. Ut enim ſimplex Guajacum mihi perpetuò arriſit, ita quoque in novo remedio id minus incipiendum duxi. Cujus etiam generis illud prorſus cenſeri debet, quod in coelum uſque multis, & praecipuè mercatoribus effertur, perinde atque à non paucis huc ex Luſitania reducibus. Stirpis ſanè genus, quod cui noſtrati plantae conferre

Alterius decocti apparandi & ſumendi ratio.

Spartae parillae propinandi modus.

re poſſim, prorſus ignoro. radix enim brevis eſt, & denſiſſimè geniculata, quae humiliori ſede longos inſtar continuorum ſimpliciumque ramorum ſurculos radicum vice derivat. ex ſuperiori ſede invicem proximi enaſcuntur magno numero ſtipites, quos lupulorum exſiccatis ſarmentis comparare poſſemus, niſi quod cortex mori in modum quodammodo quadratus, abſque aculeis interim apparcat. Videtur in paluſtribus locis provenire, & volubilium ritu, quo ſuſtineatur, fulcrum requirere. Folia aut flores hactenus non vidi, ſed ſolam radicem cum ſtipitibus illis propemodum feſtucaceis, qui plures vigintiquinque ex una radice, palmae longitudinem & duorum pollicum craſſitiem vix ſuperante, pronaſcuntur, toto ductu in nullas ſoboles diviſi.

Stirps tota, in cubiti longitudinem fuit ad commodam vecturam, aut opportunam in ſarcinis, compoſitionem citra fracturam, vitis ſarmentorum inſtar complicata. Si quando autem explicatur, viri propemodum longitudinem aequat, quantumvis interim cacumina deſint. Hactenus enim unam duntaxat ſtirpem in noſtram aulam ex Luſitania miſſam videre contigit, cui charta Gallicè ſcripta adjacebat, quae ſtirpem illam Spartam parillam (quod Hiſpanis ferè humilem morum ſonat) vocari innuebat, magno mortalium uſu ex India apportatam, qua omne morbi genus & Gallicus in primis pellitur, ſi quis ſumpta prius opportuna ex praeſentis medici judicio, morbique infeſtantis natura, purgatione, illius ſtirpis unciam aquae menſuris duabus incoqueret, & mane & ante coenam cyathum ejus decocti calidum biberet, ac denique potus loco in prandio & coena aſſumeret, nullo ciborum uſu interdicto, quem aliàs ſanis commendamus. Adhaec, iis qui decocto uterentur, liber ex aedibus egreſſus largiebatur, & decoctum ulceribus ac dolentibus membris linteorum in ipſo madefactorum beneficio adhibitum, inſigne eſſe remedium addebatur: perinde ac ſub finem propinationis, quae ad vigeſimamquartam uſque diem praecipiebatur, uti & in medio tempore, purgationem eſſe offerendam. Aliud praeterea nihil in ſchedula occurrit: quamvis plus ſatis conſtat ſcriptorem, autoremve, eundem ferè modum propinandi utendique voluiſſe proponere, quem in decocto Chynae exhibendo illic, unde ſpartam hanc parillam tranſmiſſam habemus, obſervatum ſcivit. Stipites hos, aut ſarmenta, non minus quàm Chynam, dicas prorſus eſſe inſipida: imò magis omni manifeſta qualitate, quae in ejusmodi medicamentis meritò deſideratur, quàm Chynam, deſtituta. Unde etiam eorum periculum hactenus non faciendum duxi, quandoquidem cui ab amicis divini auxilii vice ſarmenta haec miſſa ſunt, Guajaci decocto à morbo Gallico jam videtur reſtitutus: & neglectis ſarmentis eorum portiones quaſdam aſſumere, & amicis, ut Indicas has impoſturas expendant, tranſmittere, aliisque medicis pronere mihi liceat. Haec de Chyna mihi ſcribenda occurrerunt: eaque ſanè hujusmodi, quae potius ad noſtratia, & nobis familiaria, quorumque vis cognita eſt ad ejus generis affectus in experientiam ducenda, ſedulò urgere nos deberent, quàm ut occultis illis & aridis, inſipidisque & inodoris prorſus radicibus, ſeu ſtirpibus, quae interim cariſſimò veniunt, aegros uti ſuaderemus. Haud facile enim crederes, quàm feliciter in pauperibus quibuſdam Stephanus de Caſala Caeſaris chirurgus pentaphylli, quod tormentillam vulgò dicimus, radice ſit uſus, ipſius decocto citra magnam victus obſervationem, aut in cubili moram, pluribus diebus mane propinato, & ulceribus ſubinde illo decocto ablutis, & dein emplaſtro vulgari tectis, quod quia tribus his aceto oleo & lithargyrio conſtat, triapharmacum nuncupamus. Neque etiam mihi ſuo tempore adhibitum improbari poteſt medicamen, inſtar numinis cujuſdam à Genuenſium primatibus commendatum, & non ſine maximis pollicitis ad perpetuum morbi articularis exilium, ante menſes aliquot D. Marzilio Collae, Caeſarianis equis praefecto, & meliori valetudine ob multas quibus praeditus eſt animi dotibus digno, miſſum fuit: ac nunc item Caeſari quoque ita oblatum, ut illum poſthac (modò medicamen iſtud in uſum poſuerit) articulari morbo non apprehendendum, certiſſimò praedicetur. Continet autem univerſa deſcriptio mehercule ſatis empiricè aliud nihil, quàm, initiò purgationem inſtituendam: dein chamaedryos, ſeu humilis quercus adhuc vireſcentis, ſi ad manum ſit (quum ego reſiccatam interim, ut in aliis herbis ſiccandi facultate donatis, praeferendam duxerim) folia conſcindenda, vinoque albo dein incoquenda, & ejus decoctionis manè cyathum unum offerendum, tribus ante prandium horis. licet interea tanto magis à medicamento ſperandum eſſe addatur, quanto ejus potus prandium diutius anteceſſerit. In victus ratione, ab acidis ſalſisque interdicitur, & vini illius potus ad ſexaginta dies praeſcribitur. hoc adjecto, diſtillaticium humilis quercus liquorem, ſeu aquam, vino illi in viribus (quod mihi ridiculum videtur) conferri: ac proinde quibus decoctum minus placeret, aquam porrigendam. Aliud in univerſum nihil habet huc tranſmiſſa ſchedula, praeter inſignem & turgentem titulum, & hominum magnum ſibi ſubjectum catalogum, qui illius uſu annis aliquot ab articulari morbo immunes vixere, & qui quum tranſmitteretur, ejus uſum aggrediebantur: in quorum claſſe Cardinalis Doria, anteſignanus occurrebat. D. Ludovicus Panizza, noſtrae aetatis praeclarus medicus, Mantua Caeſarem hortatus eſt, tum ad multorum medicaminum, tum maximè ad terebinthinae uſum, cujus portio ſingulis diebus veſperi, unius anni ſpatio eſſet devoranda: opportuna interim obſervata victus ratione, & repetitis ſubinde purgantibus medicamentis. Quàm verò hujusmodi praecepta

Noſtratia & familiaria pharmaca potius quàm exotica in uſum ponenda.

Chamaedryos decoctum.

Caeſari fruſtra ſcribantur, tibi ſatis perſpectum eſt, qui ejus mores vivendique rationem jam multis annis noveris. Ad haec D. Gerardus noſter, pro ſingulari ſimplicium medicamentorum in graviſſimis alioquin occupationibus ſtudio, inter alia quae ex ſua ad Turcam legatione medicamenta ſecum advexit, mihi de Chyna (uti prius innuebam) percunctanti, rha Dioſcoridis, rhaponticum Latinis nuncupatum, exhibuit. non quidem radicem eam quae ſimplicium medicamentorum eruditis, centaurii majoris cenſetur: ſed radicem illo vulgari rhapontico tenuiorem, & magis rufam, fungoſam, aliquantulum levem, non admodum odoram: & quantum ſanè ſeſe offert odoris, id ſuave eſt, ad rheobarbari odorem quodammodo ſpectans. In magna mole vix ullum occurrit fruſtulum teredine, aut carie infectum. Iſtud quoque guſtanti cum remiſſa, ſed inſigniter notabili, adſtrictione lenteſcit: manducatumque colorem reddit pallidum, aut croceum, praeſtantis rheobarbari modo: effractum dein, optimo rheobarbaro illa venularum ſeu rubrarum linearum cum albis interſtitiis implexu, ſerieque elegantiſſimè reſpondet: niſi fortè in hoc rhapontico diſtinctus variuſque ille color, manifeſtior, inſpicientique jucundior occurrat. adde, aſſumenti nullam inducere nauſeam. Quum itaque hi qui Guajacum offerre ſunt auſpicati, ac Chynam demum commendatam cupiverunt, ex Dioſcoride eorum medicaminum vires propoſuiſſe videantur, ubi is rhapontici facultates admodum ſanè inſignes, & plurimum differentes enumerat: operaepretium me facturum ſpero, ſi in Gallici morbi curatione, aliquando ipſo uti incipiam. potiſſimum quum D. Gerardo conſtet, unde, praeterquam ex Germaniae nobis hic adjacentibus montibus, aut vulgari illo hypolapathos, quod (niſi & illud rhaponticum ſit) ſub rheobarbari nomine in noſtratibus hortis colitur, ſui hujus rhapontici non mediocris ſuppeditari poſſit copia. Ego ſanè ex parvo, quod hactenus in nonnullis quos Dioſcorides recenſet affectibus feci, periculo, nihil mediocre de hoc rhapontico ſperandum puto: unde etiam aliquando magis ex artis noſtrae methodo de ipſo, quàm in praeſenti de ſtupida Chyna, aut Sparta parilla, me ad te ſcripturum arbitror. Interim arrabonis loco erunt fruſta rhapontici, & ſtipites aliquot ſpartae parillae, quas cum hiſce literis modò accipies, Chyna apud Antverpienſes undique proſtante. Verùm nunc ea impendent tempora, ut non tam de curationibus, in quibus rhaponticum in experientiam ducere liceret, me ſollicitum eſſe oporteat: quin potius, ubi probatiſſimae Gerardi beneficio adductae terebinthinae, & gummorum reſinarumque, quemadmodum & metallicorum quorundam, periculum facere cogemur. In bello enim, quod nunc optimus & clementiſſimus Caeſar pacandis rebus Germanicis, magno ſanè apparatu, ſed non minori (qui utinam omnibus conſtaret) Germaniae totius concordiam & pacem obnixè deſiderante animo inſtituit, morbo Gallico, aut viſcerum obſtructionibus, aut diuturnis imbecillitatibus (cujusmodi alioquin nos in primis & prolixè ſollicitos habent) non magnopere diſtrahemur: ſed oſſium fracturis, luxationibus, vulneribus, & id genus aliis, quae ludum talem, jam aliquoties, praeter illam quae caſu evenit, empiriciſque duntaxat probatur, anatomen, concomitari expertus ſum. Quae videns, temperare nequeo, quin manus ſubinde operi adhibeam, quas alioquin in illis affectibus abſtrahere cogor, in quorum curatione veram potiſſimamque medicinae vim poſitam intuemur. adeò hominum judicia ſunt depravata, ad medicum manus officium haudquaquam pertinere contendentium. Quam opinionem medici augent, qui nihil habent medicinae, praeter quaedam alvum lenientia pharmaca, & humores evacuationi praeparantes ſyrupos: ac demum, cum evacuantibus aliquot medicamentis, & neſcio quibus punctionum & fotuum formulis, magnum ſupercilium, quo quae in morbis vena ſit incidenda, ridiculè contendunt. Adde peſtilentibus his hominibus adeò ſubſervire calumniam, ut ſi quem aliqua ab ipſis ignorata cognoſcere animadvertant, illum quidem eorum peritum fateantur eſſe, caeterùm (quod ipſi nomine tantum ſunt) medicum eſſe negant. quaſi is demum medicus foret, qui nihil minus quàm medicus verè cenſendus ſit: & perinde, ac ſi abſolutior in aliqua medicinae ſubſervientium diſciplinarum diligentia, ad reliquam medicinae cognitionem obeſſet. Novi enim, quantopere alii propter linguarum peritiam, alii ob mathematum ſtudia, alii ob ſimplicium medicamentorum ſedulum examen, ab omnium horum imperitiſſimis, ac ſoli quaeſtui, procul ſemotis ſtudiis, inhiantibus medicis, apud Principes, quibus aliàs ab adſtantibus commendabantur, traducti fuerint. Neque tu ignoras, quantum, ubi primùm in aulam veniſſem, mihi obſtiterit, noſtra aetate prorſus collapſae anatomes ſtudium, meique quos medicinae candidatis communes feci, conatus. At mi Joachime, ita habent mortalium caſus, ut quiſque ſuos patiatur manes: & nemini non indies occurrat, quo ſe ipſum excruciet, ſeque hac vita liberum cupiat. Quod ſanè ſi quibusdam ex uſu venit, iis potiſſimum familiare eſſe arbitror, qui aliquid commentando, & in lucem edendo ſeſe oblectant: hacque ratione naſcendo moriendoque benè latitare neſcientes, tot calumniis ſeſe exponunt: ac ſibi autores ſunt, ut indies de ſuis ſcriptis audiant, quod animum exulceret. adeò, ut illo potiſſimum nomine aequiore animo feram, me à dulci ſtudiorum ocio alienum, in aula vivere, & non illuſtriſſimi Tuſcorum Ducis COSMI MEDICES, praecipui nunc denuò collabentium magna ex parte diſciplinarum Moecenatis, octingentorum coronatorum ſtipendio medicinam Piſis profiteri: eaque modò me eſſe conditione, ut etiamſi ma-

Non mediocria de vero rhapontico ſperanda.

Infoelices, qui aliquid edendo ſeſe oblectant.

maximè velim, & quantumvis forte philautia aliqua urgeret, in animum ducere nequeam, ut quicquam de novo attentem, atque de alicujus editione delibèrem. Ut enim caeteros praeteream, ac de me loquar, ita omnes ſunt ſolis propemodum autoritatibus irretiti, adeoque paucos habet hoc ſeculum veritatis ſtudioſos, eosque non niſi per compendia, aut diſpendia verius, diſciplinas affectantes, ut multos mihi infeſtos audiam, quòd in meis ſcriptis Galeni medicorum principis, & communis praeceptoris, autoritatem contempſiſſe illis videar, quodque ſuis placitis paſſim non acquieverim: denique vel ullum in ipſius ſcriptis lapſum reperiri, à me eſſe traditum. Parum ſanè mihi & ſtudiis noſtris, adeoque ſeculo noſtro aequi. Quum enim his gratulari deberent, quòd falſam hominum mentibus inſidentem opinionem, primus excutere, ac raram Graecorum impoſturam detegere auſus fuiſſem, noſtriſque ſingularem inveſtigandae veritatis occaſionem praebuiſſem: multos tamen reperias, qui meos labores ob Galeni autoritatem, tam perfunctoriè intuentur, ut nihil prorſus à Galeno in anatome non veriſſimè ſcriptum (ſed citra corporis examen interim) adhuc contendant. Vidiſti quidem multorum noſtrae aetatis doctiſſimorum hominum ſcripta, qui meos juveniles conatus longè ſupra meritum publicè commendarunt: ſuis oculis, non autem Galeni ſcriptis, fidem ab illis tribui, haud illubenter fatentes. At multos eſſe intelligo, qui etiamſi operaepretium me praeſtitiſſe annuant, & plura quàm in me ſentio, mihi adſcribant, tamen Galeni cauſa graviter ſuccenſent. in quorum numero quemvis potius, quàm noſtrae aetatis medicorum decus Jacobum Sylvium repoſuiſſem, niſi literis per tuum filium tranſmiſſis, nimio impetu id atteſtatus eſſet, quum libros meos de Humani corporis fabrica à ſe legi indicaret. adeò ut nunc facile colligas, quid meis ad illum literis, quas, ut filii opera Sylvio redderentur, Noveomago ad te miſi, complexus ſim. Miraris enim, quas chartas Sylvio tranſmiſerim: & ſi caſu duntaxat ad Sylvium literae eſſent, quid argumenti illae pertractarent: arbitratus aliquid de ſtudiis communibus contineri, quod tibi quoque indicatum obnixè deſideras. uti es mearum nugarum cognoſcendarum nimium cupidus. Sylvio quidem illis literis reſpondi, ac diffuſè quaedam interjeci, quae ad ſuas literas potiſſimùm facere perturbatiori animo videbantur. ſed omnia maxima ex parte fuere anatomica: obſervationes nimirum, quibus ea quae illum aegrè habebant, diluebantur: quaeque ſimul oſtenderent, cur minus in illius ſententiam deſcendere poſſem. Quum enim filius tuus Lutetiam ſtudiorum gratia proficiſceretur, illumque Vaſſeo, Fernelio, Oliverio, & aliis quibusdam quos eruditionis nomine plurimum obſervo, literis commendarem, in primis id apud Sylvium, ut & tu quoque conſcius es, praeſtandum duxi: ac praeter filii commendationem, neſcio quae de communibus ſtudiis inſerui: addens pariter, ut ſi quae in meis libris Anatomicis parum ejus judicio arriderent, eorum me vellet reddere certiorem: quòd ad ipſum quoque qui magnum in Anatome nomen inter ſuos comparaſſet, attinere putarem, ſi quid à me ederetur, quippe qui ſub illo medicinae nomen dederim. Hac itaque occaſione Sylvius literas ſcripſit, quibus ex more, & veluti formula quadam, indicavit, ſe neque tantum eruditionis, neque authoritatis ſibi arrogare, ut in re tanta arbiter aut eſſe velit, aut poſſit: tamen quia illum judicem ſtatuerem, ſuam ſententiam paucis aperire. dein, indignis modis Galenum à me perſtringi ſcribens, ſubdidit, quibus praecipuè offendebatur: nimirum à me propoſitum eſſe, Galenum hominum corpora non ſecuiſſe: Venas manus in vivis hominibus apparentes tantum ſpectaſſe: Libros de Partium uſu ex aliis deſcriptos eſſe. Adhaec, alia quaedam ex mea praefatione illinc deſumebantur, ubi de Galeno propter medicos illum ſecutos cenſuram ſtatuo, quorum nemo inventus eſt, qui non idem cum Sylvio ſenſiſſe videatur: quum ſcribat, ſibi hactenus perſuaſum, nihil à Galeno perperam eſſe traditum. Unde etiam literis ſuis inſeruit, locis omnibus in quibus Galenum aut falſò, minusve rectè humani corporis hiſtoriam deſcripſiſſe, aut quaedam praeteriiſſe, aut in officii aut partium uſus parum vera enarratione deliquiſſe, aut vanas ad ſuorum dogmatum robur rationes inefficaciter adduxiſſe notarem, prorſus culpa omni vacare. A quovis itaque prius, quàm ab illo, ejusmodi ſententiam exſpectaviſſem, quòd videlicet admonitus, & jam rurſus medicinam ex ſuae conſtitutionis ratione, ab initio, ubi mox Anatome occurrit, docens, adeò veritatis ſtudioſus eſſe deberet, ut etſi citra offenſam fortè Galeni libros jam ſaepius praelegiſſet, nunc tamen eos aliter excutere, & affectu (uti veritatis amatorem decet) remiſſo, quae à me proponerentur, in corporum ſectionibus conferre inciperet: aut ſi propter ſenium ſola lectio plus ſatis exerceret, diſcipulos ſaltem ad inſpectionem hortaretur. Nequeo enim probare, quod ſcribit, rationibus omnibus ſe operam in ſcholis dare, ne auditori vel ſuſpicio etiam levis obrepat, Veſalium à Sylvio notari, quòd me plurimum amet, & magnifaciat, amicumque retinere velit, modò Galenum criminibus falſis liberem, & culpam vel in pubertatem, vel in Italorum Galeno male volentium ſtudium transferam. nam illi mecum non poſſe convenire innuit, niſi utrique noſtrûm cum Galeno conveniat: addens praeterea, quò metum augeret, etiamſi ipſe tacuerit, parietes nihilominus, ipſius de meis vigiliis ſententiam elocuturos. Sui enim, ſcribit, aliquot diſcipuli in Anatome ipſius ſuffragio exercitatiſſimi, ſtylum in me acuunt, indignè ferentes in communem medicorum patronum aliquid animadverſumeſſe. Quare etiam certior

Occaſio literarum Sylvii, quibus à Galeno nihil prorſus perperam ſcriptum indicabatur.

fieri cupivit, quid hac in re mea cauſa praeſtitum ab ipſo velim. quo pacto videlicet, cantata palinodia, acutos diſcipulorum ſtylos à me averti optarem. Atque ita mi Joachime, argumentum in promptu habes, quod non denſas illas ſolum & prolixas ad Sylvium literas, ſed & librum requirebat: non tantum ut illius judicium retunderem, verùm ut verſatiſſimis illis in anatome (ſi Diis placet) diſcipulis, argumentum pateret, in quo ſtylum tunc demum acuerent, quando acutis novaculis ſectionem diligenter perinde atque ego, eſſent aggreſſi, & quae ſummo candore & juvandorum in primis ſtudiorum cauſa proponebantur, citra affectum expendiſſent, loca accuratè conferentes: quo minus ſcilicet in Galeno laudando duntaxat occupati, ea quae ſtudioſis communia eſſe volui, ſubdolè praeterirent. Quamquam ego rerum non adeò ſum imperitus, aut ita perfunctoriè Titi Livii Carthaginenſium, aut Homeri Trojanorum laudes animadverti, ut non quantum ſterili mea jejunaque dictione datum fuit, Galenum tanquam bonorum omnium autorem, & rarum Naturae miraculum, & medicorum poſt Hippocratem facile principem, & diſſectionis profeſſorum primarium ac coryphaeum, modis omnibus praedicandum putaverim: vel ideo ſanè, ut mihi major ex iis apud poſteros parata eſſet gloria, in quibus Galeni diligentiam primus omnium, qui ipſum ſunt ſecuti, tot innumeris locis requiro. adeò ut Galeni commendatione mihi, qui, ita Dii me ament, erga illum pietate & obſervantia nemini cedo, nihil poſſit, neque etiam debeat eſſe gratius. Nec Sylvius, aut ſui quos narrat, aut quorum nomine abuti ſtatuit, diſcipuli, mea cauſa in Galeno decantando debebant occupari: verùm quae falſò illi impoſita, ob affectum quem nimis erga autores ſervamus tenerum, exiſtimant, ſub incudem potius ſunt revocanda, & accurata indefeſſaque diligentia expendenda: ut hac via caeteri ad veritatis ſtudium incitentur, & ſi quid parum obſervaverim, candide moneat: non autem, quaſi cum Galeno pugnam inſtituiſſem, & non graviſſimè dolerem nobis ab ipſo ita impoſitum eſſe, traducar, ac denique neſcio quibus communibus rationibus tantum obruar. quas quonam pacto in Sylvii literis breviter dilui, lubens perſcribam: vel ideo ſanè, ut quando mearum literarum exemplar (nam ocyus propter nuncii opportunitatem reſponderam) mihi non ſervavi, earum ſaltem ſententiam inter eas epiſtolas reponam, quas de ſtudiis noſtris interdum ad amicos, aut de quorundam implicatorum & peculiare quid ſibi vendicantium affectuum curatione in conſilii, ut vocamus, formam, aegris, aliisve medicis ſcribo, & nonnunquam inde excipiendas curo. Primùm itaque, tanto minus me Sylvii literis turbatum ſcripſi, quanto plures inter diſſecandum vidiſſem doctiſſimos medicos & philoſophos, quos quidem perinde atque ipſum aegrè habebat, me ejuſmodi de Galeno proferre: quique incredibile arbitrabantur, eum medicinae parentem lapſus ejuſmodi in Anatomicis voluminibus commiſiſſe, quae & diligentius & exactius, majorique ſui ipſius commendatione ſcripſiſſet: atque id in eo argumento, quo magis quàm alio ullo, ſemper, etiam dum viveret, valuiſſe creditus eſt. Verùm illi temporis ſucceſſu coeperunt miteſcere: neque aliquis in tanto numero occurrit, qui praeſente corpore Galenum purgare pergeret, & non plus fidei ſuis oculis, quàm Galeni ſcriptis, utcunque reluctans tribueret. adeò ut ſperem Sylvium quoque paulo pòſt ſententiam mutaturum, quando ſenſim in meorum librorum lectione perget, eaque ratione me ſuo patrocinio & amore neutiquam excludet. Quamquam ſi ſecus praeter meritum accideret, me quicquid id erit, mortalium calamitatibus adnumeraturum ſcripſi: quòd hactenus mentiri, & contra animi ſententiam loqui non didiciſſem: praecipuè quum quae in me accuſat, mihi indies augeri, & aetatem (quam pubertatem mihi à Sylvio objectam exceſſiſſe, nimis experior) nihil ex opinione ſubducere animadverto. Ut non dicam, quî non mediocriter me oportuerit commoveri, quòd ex Italorum Galeno male volentium praetextu, neſcio quam excuſationem praemonſtraret: quum nulla divinis Italorum ingeniis Galenum magis colant & venerentur, id quod vel ipſius operum editione abunde probarunt: etiam ſi Arabes interim non penitus contemnant, ex medicinae candidatorum manibus neutiquam excutiendos. ita ut impudentiſſimus forem habendus, ſi in tam doctos, & de me optimè meritos, meique amantiſſimos homines, meae negligentiae (ſi qua modò in illis, quorum accuſor, occurreret) culpam referrem: quum illi non minus quàm modò Sylvius, meis placitis, ubi primùm ſectionibus intereſſent, contraire ſint ſoliti: neque illorum quiſquam exiſtat, quem unquam manum corpori adhibentem viderim: ipſique ſatis norint, in hoc argumento illorum neminem mihi neque praeceptorem fuiſſe, neque adjutorem. Aggreſſus ſum igitur literis ad Sylvium oſtendere, Galenum, etſi nihil de tanto autore gravius magiſque mirandum dici poſſit, humani corporis fabricam non docuiſſe: neque etiam veriſimile eſſe, ipſum ejus reſectionem unquam intuitum fuiſſe. nam etſi duorum hominum aſſiccata, & ad oſſium contemplationem idonea cadavera à ſe viſa ſcribat, nullibi praeterquam Germani militis (cujus etiam ſectioni haud interfuit) diſſectorum hominum mentionem faciens: conſtat tamen illum non hominis, ſed ſimiarum in oſſibus hiſtoriam complecti: quod in primis ex iis conſpicuum eſt differentiis, quas inter hominem & ſimiam in illis praecipuè partibus ſedibusve eſſe intuemur, ubi Galenus oſſium fabricam eum in modum recenſuit, ut differentias quaſdam adnotare nobis datum ſit. Harum ſpeciminis loco deinde aliquot, ut in mentem venerant, literis

Literarum, quibus Veſalius Sylvio reſpondit, ſententiae hic ſcribendae occaſio.

Galenum homines non ſecuiſſe, ſed aliorum animalium hiſtoriam hominis loco docere.

Conjecturae aliquot ex oſſibus ſumptae.

ris Sylvii commiſeram: perinde ac ſi nunc ex variis occurrentibus modò locis, Galenum ſuturam in oſſium ſuperioris maxillae hiſtoria deſcribere indicarem, quae à media ſede ambitus oculi verſus ſuperciliorum medium conſcendit, ac in canibus & ſimiis, non autem hominibus, eſt eleganter conſpicua: qui in oculorum ſedibus, à Galeni deſcriptione variis modis differunt.

Deinde alia ſimiis, illisque animalibus quibus canini dentes longi ſunt, & exerti, peculiaris narratur ſutura, quae inter caninum dentem & proximum ipſi inciſorium procedens, cuidam ſuturae communis evadit, quae transverſim in palato illis animalibus, ab uno canino dente ad alterum ducitur: quibus quum homo breviſſima alioquin donatus maxilla deſtituatur, non poſſumus illi cum Galeno peculiare os adſcribere, cui inciſorii dentes infigantur. Praeterquam quòd Galenus parum verè ſuturam ad caninum prorepentem, à ſuperciliorum medio, continuo ingreſſu ferri ſcripſerit: quum interim ex medio quaſi ſuturae ductu initium ſumat exterius naſi oſſis latus terminantis. In calvariae foraminibus magnum quidem inter hominem & ſimiam eſt diſcrimen: verùm uti Galenus ea nimis perfunctoriè expendit, ita quoque ex foraminum hiſtoria, paucas admodum rationes in noſtram ſententiam colligere poſſimus. Quamquam hoc loco praetereunda vix ſit differentia foraminum, praecipuas ſoporalium arteriarum ſoboles tranſmittentium, quae quum in homine transverſa, & non mediocri naturae induſtria longo progreſſu exſculpta videantur, ſimiis quodammodo recta obtigerunt, illis ferè foraminibus ſimilia, quae inibi nervis viam praebent. adeò ut Galenus tam leviter vel ſimiarum fabricam obſervaverit, ut longè ſecus quàm res habeat, aut inſigne in arteriarum ductu Naturae artificium conſpiciatur, tradiderit, ſoporalem arteriam cum tertio nervorum à cerebro prodeuntium pari, commune foramen exigere. Acuties aciesve capitulorum occipitis in cane, aut ſimia oſſis, quibus primae articulatur vertebrae, argumento eſt, hominis calvariam Galeno non examinatam, quae illa capitula minimum habet extuberantia, poſteriorique ſede antrorſum longo ductu protenſa, ac nihil minus quàm κορώνης nomen merentia: quum interim dictorum nuper animalium capitula inſigniter deorſum educantur, illoque nomine inter reliqua capita, oſſium ſinus ſubeuntia, à Galeno jure appellentur. Hominis inferior maxilla neutiquam ulla coctionis ratione in ſummo mento, ſuique medio poteſt diſſolvi: ut aliquot quadrupedum maxillas Galenus in duo diſtinctas oſſa, vel interdum ante cocturam, disjungi obſervaverit. Et ſi nos Galeno pueruli vix benè nati maxillam ex duobus oſſibus per ſymphyſin coalitumve commiſſis occurriſſe, pietatis ergò fateamur: mox illum oſcitantiae arguemus, quod pueruli occipitis os, & quae oſſi ſacro nectuntur oſſa, & praeter alia permulta, vertebras ipſas pari occaſione pluribus oſſibus extrui, non docuerit. Atque hinc firmius mihi perſuaſerim, Galenum os υ imaginem referens in homine non vidiſſe: quum id, praeterquam quod à brutorum oſſe, ejus characteris, aut λ potius formae comparato, multum differat, pluribus omnino oſſiculis efformetur, quorum nexus & ſpecies multorum muſculorum cauſa, vocisque occaſione non vulgariter debent expendi, & quorum nullum (ſecus quàm in brutis) reperias, quod aliis non conſtructum oſſiculis, υ aut Y aut λ commodè aſſimilare queas. Quòd transverſos ſeptimae cervicis vertebrae proceſſus in homine ſemper foratos intuemur, aliter verò in canibus quibusdam, & propemodum omnibus: liquet propter aliorum anatomicorum ſententiam Galenum ſcripſiſſe, illam modò foratam, modò inforatam conſpici.

Quia Galenus in ſimiis, decimam thoracis vertebram, quam utrinque ſecus quàm in homine ſuſceptam vidit, & duas illi ſubditas transverſis proceſſibus deſtitui arbitratus eſt, id ac ſi in homine ſimiliter eſſet, protulit: quum nimium conſtet, decimam coſtam duobus nexibus decimae vertebrae articulari, quorum alter ad tranſverſi proceſſus apicem pertinet, qua etiam occaſione illa tranſverſis neutiquam privatur proceſſibus. Undecima dein & duodecima humani thoracis vertebrae, tranſverſos quoque obtinent proceſſus, licet minus multo quàm ſuperiorum vertebrarum exertos. Ut modò praeteream, non ſemel Galenum (etſi falſò interim) teſtatum eſſe, coſtas ad unam omnes, duobus ad vertebras coarctari articulis. Quando hominis, & dein ſimiarum, canum, leporum, & id genus animalium vertebras in poſteriorum proceſſuum, ſpinarumve, & transverſorum quoque proceſſuum ductu intuemur: quid veritati conformius cenſeri poſſit, quàm Galenum illorum animalium oſſa, non autem humana, expendiſſe? quum, ut ipſe ſcribit, inferiorum aliquot vertebrarum thoracis, & dein omnium lumbos occupantium, dictos jam proceſſus adeò conſpicuè ſurſum, aliter quam in homine, duci cernamus. Praeterea, in lumborum vertebris Galenus peculiarem deſcribit proceſſum, nervis illinc ex dorſali medulla originem ducentibus propugnaculum: qui in ſimiis quidem & canibus (quorum etiam inferiores thoracis vertebrae eo donantur proceſſu) me neutiquam latet, at hominem eo privari plus ſatis ſcio. Brevi ſermone differentia inter hominem & ſimiam in oſſis ſacri & coccygis fabrica explicari nequit: quia tamen inde non mediocris conjectura haberi debet, Galenum humana oſſa neglexiſſe, aliquot ſaltem verbis opportunè recenſebitur. Homini itaque, ſub infima lumborum vertebra, os inſigne & forma admodum varium reponitur, quod ut plurimum ſex peculiaribus oſſibus conſtituitur, invicem per ſymphyſin

phyſin coalitumve ita nexis, ut in hominibus aetate grandioribus, vix commiſſionis ſpecies in poſteriori oſſis ſede occurrat, quum interim anteriori regione manifeſtum exhibeant nexum, aliquid cum corporum vertebrarum commiſſione praeſeferentem. Eſt enim nexus ille magis conſpicuus, ubi oſſa veluti corporibus (ut id ad vertebras referam) committuntur. nam ubi in lateribus, & veluti transverſis proceſſibus invicem conſtruuntur, vix ſatis coalitus lineam exprimunt. Horum oſſium ſeries tanquam ex lata baſi deorſum arctior redditur, niſi fortè quis transverſos ſecundi oſſis proceſſus in latera magis, quam primi oſſis proceſſus, educi contenderet. Trium ſuperiorum oſſium transverſi proceſſus, tum ſinibus, tum tuberibus donantur, quibus apta coarticulatio cum ilium oſſibus perficitur. Superior oſſis ſedes infimae lumborum vertebrae ita articulatur, ut illam vertebrae ipſi incumbenti junctam novimus: inferior autem ſedes in tuberculum deſinit, quaſi vertebrae cervicis corpori proportionatum. Iſtud citra alium proceſſum ſinum ſubit, ſuccedentis cujuſdam oſſis, quod cum tribus ipſi ſubnexis ordine oſſiculis, coccygis os in homine cenſemus. perinde atque os quod ſex oſſibus extrui dicebamus, ſacrum os ab illis nuncupatum arbitramur, qui pueros domi in corporum diſſectionibus perinde atque in diſcendis elementis, ſeu characteribus exercebant. Quatuor coccygis oſſis oſſiculorum nexus, corporum vertebrarum conjunctioni reſpondet: & cartilagineum ligamentum multo manifeſtius hic intervenit, quàm in ſacri oſſis oſſium coarctatione motus omnis prorſus experte. Infimum oſſiculum in cartilaginem ceſſat, nullo foramine pervium. uti etiam nullum coccygis oſſis oſſiculum, foratum cernitur. Dorſalem enim non admittit medullam, neque nervis ab illa principium ducentibus viam praebet. uti ſanè ſacrum os, gratia dorſalis medullae tota ipſius longitudine non aliter quàm vertebrae exſculptum eſt, & elatiori ſua ſede ſub innitente ipſi vertebra, nervos ita tranſmittit, ut à lumborum vertebris illos in latera exſilire compertum habemus. Reliqua verò oſſium ſacri oſſis compage, & in anteriora, & in poſteriora nervis educendis foramina caelantur, ac ſex utrinque & in anteriori & in poſteriori oſſis ſacri ſedibus foramina occurrunt, duobus invicem coalitis oſſibus ita communia, ut ſuperius os majorem foraminis portionem ſibi inſculptam gerat: niſi interdum quinque tantum oſſibus ſacrum os efformetur, tuncque primi coccygis oſſis oſſiculi alia cum ſacro oſſe exſurgat coarctio, unde ferè ex lateribus nervis ultimis via in poſteriori tantum ſede praebeatur. Canis verò & ſimiae ſacrum os, quod forma ſacro hominis oſſi conferri poſſet, tantum tribus exſtruitur oſſibus, eundem cum humano oſſe coalitum commiſſionemque molientibus. Inferior tertii oſſis ſedes perinde humiliorem lumborum vertebrae regionem imitatur, ut ſuperior ſedes primi oſſis ſuperiorem ejuſmodi vertebrae regionem exprimit. Inferiorem tertii oſſis ſedem ſubſequuntur oſſicula vertebris lumborum figura admodum ſimilia, in proceſſibus ferè omnibus, & potiſſimum in corporum & adſcendentium deſcendentiumque nobis appellatorum proceſſuum nexu, & foraminibus dorſali medullae & nervis ab illa pullulantibus, paratis. Haec oſſicula in canibus & ſimiis caudatis, plura quàm tria occurrunt: illiſque ſolida deinaut non forata ſubſequuntur oſſicula, quibus cauda conſtituitur: aliter quàm in non caudatis ſimiis, quibus Galenus tria ejus generis quae ſacro oſſi proximè ſuccedunt, praebet oſſicula, coccygis nomine ab ipſo dignata. Proinde ſi quis ipſius deſcriptiones ſimiarum, & dein hominum fabricae hic contulerit, permulta occurrent, quae de ſimiis rectè ſcripta videbuntur, hominibus neutiquam convenientia: aliàs ſtatim Galenus ſex foramina nervis parata, & ut minimum tria oſſicula in homine ignoraſſe colligetur. praeterquam quòd oſſium, quorum illi cognitionem fuiſſe donaremus, conſtructionis ſpeciem non fideliter deſcripſiſſet: quum interim Galenum veram ſimiae hiſtoriam utcunque aſſecutum fateamur. Atque id de libris Adminiſtrandarum ſectionum, & de Oſſibus, dictum velim. nam in libro de Uſu partium, in homine ex novem oſſibus, quatuor tantum numeravit, nullam coccygis oſſis, neque in hominibus, neque in ſimiis cognitionem habens. Accedit huc pectoris os, quod in ſimiis & canibus ſeptem oſſibus figura & magnitudine ferè paribus admodum conſpicuè efformatur, non multo latioribus, quàm craſſis: quum interim humanum pectoris os ſuperiori ſua ſede latiſſimum ſit, & multò quàm in reliqua regione craſſius, & forma admodum diverſum. dein rurſus ſub finem ipſius latum quoque evadit, ſed non craſſum eſt: mox deinceps in cartilaginem coarctatum, gladii mucroni non abſimilem. In medio autem longitudinis, & potiſſimum ilico ab elatiori ſede, pectoris in homine os anguſtius eſt, ut inde etiam in lateribus lunatum eſſe veteres accommodiſſimè tradiderint: adeò ſanè, ut permagna ſit humani oſſis à ſimiarum oſſe diſcrimen, neque etiam ſeptem oſſa in hominis oſſe reperies. & quotquot numero illa ſint, alia multo nexus ſpecie, quàm in ſimiis committuntur. Illis enim par omnium oſſium eſt coarticulatio: in homine verò illa eſt manifeſtiſſima, qua primum os ſubjecto committitur, reliquorum oſſium contextus in aetate conſiſtente latet, uti perquam obſcurus in pueris quoque eſt, tamen ſpecie formaque & longitudine oſſium à ſimiis valde diverſus. Quando hominis mucronata cartilago, inter ſeptimae unius lateris coſtae cartilaginis, cum alterius lateris ſeptimae coſtae cartilagine nexu, non ſola educitur, ſed inſtar peculiaris oſſis principium obtinet, id os à ſuperioribus adeò diſtinctum eſt, ut in mediae aetatis hominibus tria pectoris tunc occurrant oſſa: & ſi fortè ſecundum os plu-

ribus

ribus per coalitum commiſſis, in pueris extrui apparet, illa coarctatio ſimiis non eſt comparanda. Et jam antè monui, quantum negligentiae in Galeni libris occurreret, ſi ad nuper natos, in ſui purgationem confugeremus, quum interim ſua deſcriptio quadrupedibus tam concinnè quadret. Adhaec ſolum in admodum ſenibus coſtarum verarum cartilaginem aliquo modo oſſeam conſpexi, neque in mediae aetatis hominibus oſſeum quid in cartilaginibus apparet: ut in canibus & ſimiis & ovibus ad ſummum incrementum nondum perductis, cartilagines oſſeae, friabileſque, ac tantum cartilagines cruſtae in modum circumductae occurrunt. adeò ut haud mirandum ſit, Galenum brutorum, non autem hominum ſectione ductum, ſuperiorum coſtarum cartilagines oſſeas deſcripſiſſe. Pari rurſus ratione, ſi Galenus Romanis medicis quum Germanum militem ſecarunt, perinde adfuiſſet, & illius cor non ſecus quàm elephantis, cujus tam prolixè meminit, expendiſſet, profectò non tam diffuſe cor oſſe donatum contendiſſet, aut ſaltem differentiam hic adnotaſſet. Quae quam ſit evidens, indagari velim, quum decrepiti bovis, aut potius cervi cor cum humano ad manum erit. tunc enim nihil prohiberet, in cervino corde oſſeam ſubſtantiam, ipſaque adeò oſſicula ſecus quàm in humano reperire. Quamquam hic aliquem mihi obſtrepere nollem, ſi fortè in decrepiti ſenis corde ſubſtantiam obſervaſſet, quam meritò cartilagini etiam duriori conferre poſſet. mirum enim eſt quam tota hominis conſtitutio ſiccis nuper commemoratis animalibus mollior ſit, & quàm diu molles exhibeat cartilagines, & per coalitum paratos nexus, quos cartilago intervenire ſolet. Rurſus quum ſcapulam ipſiuſque proceſſus in examen ducimus, atque certiſſimò nobis conſtat, elatiorem ipſius proceſſum cui clavicula coarctatur, à primis diſſectionum profeſſoribus ſummum humerum eſſe nuncupatum, nonne luce clarius eſt, Galenum Hippocratis oratione deluſum, in claviculae cum eo proceſſu coarticulatione, tertium quoddam os hominibus, ſecus quàm res ſe habet, adſcribere, quo ſimiae deſtituerentur, quodque ſummus humerus Hippocrati eſſet nuncupatum? ut interim taceam, tot citra hunc articulum proceſſumque pugnantes Galeni ſententias. Quum enim Hippocrates ſummum humerum hominibus duntaxat datum dixiſſet, conjectura à bobus, canibus, ovibus, porcis, leporibus equis, & ejusmodi quae vulgò occurrunt quadrupedibus ducta, proceſſum elatiorem ſcapulae, cui clavicula nectitur, proculdubio ſubaudivit, quum illa animalia eo proceſſu, uti & clavicula, privari certiſſimum ſit.

Verùm Galenus proceſſum illum in ſuis ſimiis obſervans (quòd nimirum illae perinde atque homo claviculis donentur) tanta veneratione Hippocratem habuit, ut tertium os in dicto contextu, in hominibus eſſe finxerit: arbitratus Hippocratem in ſua oratione hominem ſimiae, quemadmodum aliis quadrupedibus, quae menſis adhibentur, contuliſſe. Quod ſi à Galeno praeſtitum fuiſſet, fruſtra jam diu tertium os in homine haud inquiſiviſſem, neque iſta ratione occaſio hac in parte ſe obtuliſſet, quo anatomes parentem hominum cadavera non examinaſſe colligerem: quamvis & verior humeri ſecundum ipſius longitudinem apud Galenum deſcriptio (non enim paſſim ſibi conſentit) idem quoque atteſtetur, quum cani magis quàm homini competat. Perinde atque brachialis os, quod in ſuperiori ordine quartum recenſeo, ac Galeno rectum & cartilagineum nuncupatur, etiam ſe in ſimia, non autem in homine, obſervaſſe oſtendit: quum illi ut nervi cujuſdam propugnaculum ſit, privatim adſcribat, ex interna manus ſede ad externam devoluti. Nervus enim ille me non latet, verùm in hominibus os ipſum non contingit, multoque minus ſecundum illud contorquetur. quin potius paulò infra medium longitudinis cubiti ab interna illius ſede in externam procedit, duas propagines minimo digito, & anulari, & unam medio, in externa illorum ſede, communicaturus. eſtque ſoboles nervi, quem brachium ſubeuntium nervorum quintum ſtatuo. Caeterùm jam nimius ſum in iis quibus homo à ſimiis diſcrepet recenſendis, ut oſtendam hominis oſſa Galeno non fuiſſe experta: quum ſemel ſuffeciſſet Galenum ipſum illic conſulere, ubi tradit de Oſſibus librum à ſe deſcriptum, cum ſigillatim quale unum quodque os eſſet, praecipuè quidem in ipſis aridis hominum cadaveribus ſin minus, in ſimiis certè diligenter inſpexiſſet. ea oratione plus ſatis indicans ſe, omnia ſimiis & hominibus eſſe communia, ſuaque ſaltem ſimiis, ſi non hominibus, convenire, prorſus fuiſſe arbitratum. Ac proinde poſthabitis oſſibus, in aliis partibus aliquot differentiis nunc propoſitum aggrediar. Mihique hic ſtatim magnum inter ſimiam & hominem adipis ratione ſuccurrit diſcrimen, qui homini ſimiliter ac porco plurimus inter cutem membranamque eam colligitur, quae univerſum corpus cutis modo integens, carnoſa, inter reliquas corporis membranas, vulgò nuncupatur. Atque hujus adipis craſſities, qui in quibuſdam ſedibus, & potiſſimum circa mulierum boni habitus clunes facilè palmae latitudinem vincit, admodum varia eſt, tum in unius corporis regionibus, tum quoque in obeſis & macie confectis corporibus. Neque ullum corpus adeò tabuiſſe obſervavi, cui non aliquid adipis, ac veluti glanduloſae fibroſaeque adipi familiaris ſubſtantiae, adhuc repererim. Quamquam hodie neminem adeò leviter in hominum ſectionibus verſatum ſcio, qui non adipis copiam & craſſitiem inter cutem & dictam nuper membranam obſervaverit: inſuper ipſe aut ſimias, aut canes aggreſſus fuerit, vel laniis in boum, caprarum, ovium, aut venatoribus in cervorum leporumque excoriationibus adſtiterit: haud dubiè illum non latuit, his animalibus nul-

Rationes aliquot ex adipe, muſculis ligamentisque ductae, quibus Galenum hominis fabricam non deſcripſiſſe colligitur.

lam adipem inter cutem & carnoſam membranam ullo unquam tempore reponi, & citra adipis interventum membranam cuti eſſe conterminam. Quod quum ſit, ubi quaeſo Galenus in libris Anatomicis illius adipis meminit, quam tanta mole hominis cuti ſubditam cernimus? Etſi fortè quis molem illam Galeno, inde quòd ejus nullam mentionem fecerit, non ignoratam contendere ſtatuiſſet, Galenus ipſe tum alibi ſaepius, tum praecipuè in tertio de Adminiſtrandis diſſectionibus audiendus eſt, prolixè diſceptans, quo artificio nervi & venae inter cutem & carnoſam membranam repentes, examinari debeant: ubi tam ſedulò rationem docet, cultrum ita injiciendi, ut cum cute membranam haud vulneres, ac ne à ſubditis partibus, laniorum modo, ſimul utraque avellas. Eſt enim non parvae induſtriae, in ſimia aut cane, quod inibi & in primo quoque de Adminiſtrandis ſectionibus ſcribit, ſcitè praeſtare. adeò ut de ſimiis opportunè praeceperit. Verùm nullus tam amens eſt, ut in homine cutem cum adipe & membrana, ſolius tantum cutis loco auferat. Neque ſanè in homine, ut neque in porco, quis admodum monendus eſt, ne cutem cum membrana in cruribus aut brachiis, multoque adhuc minus in pectore, abdomine & thoracis lateribus vulneret, quum ſola cutis illi venit auferenda. At luce clarius eſt, Galenum de ſuis ſimiis & canibus recte loqui, & hominis conſtructionem ea in parte praeteriiſſe: ut turbas ſileam in ſcholis concitatas, quum ridiculè de membrana carnoſa vel ideo diſputari contigit, quod illam cum Galeno cuti proximam, adipemque eum hominis membranae ſubſterni ex ſolis libris navigantes aſſererent: qui non eò ſtupiditatis venerant, ut abdominis muſculos ſimul omnes, membranae, aut ut in Arabum interpretibus legitur, panniculi carnoſi vice haberent. Arbitror enim tibi adhuc in animo haerere, quot nugae in ſcholis Mondini illius carnoſus panniculus movere ſoleat. Huc accedit, hominis cum ſimia & cane diſcrimen in carnoſa membrana, ad thoracis latera occurrens. illis enim animalibus membrana inibi carnoſis enutritur fibris, muſculoſaque ita efficitur, ut Galenus peculiarem ex illa conſtituat muſculum, brachii motuum autorem. quum interim homo nihil hac in parte cum bobus, ovibus, & dictis nuper animalibus commune habeat. Adeò ut non mirum videri debeat, me eo muſculo hominem privare, quantumvis carnoſam illam in ſimiis canibusque ſedem cum Galeno obſervem. Pari etiam ratione, muſculum quem à mammillarum ſede ſurſum ad humeri articulum repere, ac verſus ſpurias coſtas brachium agere Galenus prodidit, in caudatis ſimiis adinvenio, ejuſque hiſtoriam in meis libris, ut quaedam Galeni loca dilucidem, prolixè enarro. Verùm quando in hominibus neutiquam occurrit, & ipſe quoque mihi autor eſt, ut Galenum ſimias, non homines, aggreſſum conniveam. Perinde atque muſculus ille, qui in ſimiis ab occipitis oſſe carnoſum principium ducit, & pari cum ſuo principio latitudine, inſtar muſculi non nimium lati, totus carnoſus tantiſper obliquè nonnihil antrorſum deſcendit, donec ſuperiorem ſcapulae baſis angulum contingat: atque hic in latum ceſſans tendinem, internae ſedi ſcapulae inibi inſeritur, ubi in ipſius dorſo ſpinae radicem ſtatuimus. multò aliter quàm in homine, qui illo muſculo prorſus deſtituitur: non minus quàm alio quodam in ſimiis à Galeno eleganter ſpectato, quem carneo initio ex transverſo primae cervicis vertebrae proceſſu, ac deinceps & ex tertiae & quartae vertebrarum transverſis proceſſibus prognatum, dictoque nuper muſculo latiorem redditum, ſcapulae ſpinae inibi inſertum ſcripſit, ubi haec ſummum educit humerum, ac veluti è regione cervicis ſcapulae ſtatuitur. Non enim muſculus iſte in ſimiis me latet, verùm homines illo privari certiſſimò mihi conſtat. Atque hic animum unà adhiberi optaverim, muſculum ſimiis & canibus communem, qui à transverſis quoque elatiorum cervicis vertebrarum proceſſibus enatus, in ſuperiorem baſis ſcapulae angulum inſeritur, homini validiorem amplioremque, quàm ſimiae obtigiſſe. Neque etiam hoc loco ſubticendum eſſet, quam Galenus prolixè ſuperiorem ejus muſculi partem diſcribit, ac de illa in Lycum ferè ſui oblitus altercatur, quem ego monachorum cucullis comparare ſoleo, mihique ſecundus ſcapulae motorum habetur: quum interim humilioris ejus muſculi partis vix verbo poſt plurium muſculorum enarrationem meminerit. adeò ut non vulgariter hinc quis perſuaderi debeat, illum muſculum non in hominibus, ſed canibus potius à Galeno diſſectum. Praeterea muſculum quem Galenus ab oſſe υ imaginem referente initium ducere, ac ſcapulae implantari, illamque (in muſculi illius officio deluſus) ab ipſo attolli duobus in locis tradidit, in homine neutiquam vidit. aliàs enim illum toto ductu carneum eſſe, quemadmodum in ſimiis videre eſt, non ſcripſiſſet: neque nullum omnino univerſi corporis muſculum imaginem illius referre propoſuiſſet, cui maxillam inferiorem deorſum ducendi munus concreditum affirmamus: qui duobus veluti ventribus efformatus, in medio ductu nervoſus evadit, teretis tendinis formam exprimens. Perinde ac muſculus à ſcapula in os υ ſimile inſertus, homini nerveus ſpectatur, ubi muſculum ſubit, qui à clavicula & pectoris oſſe prognatus, occipitis oſſi implantatur, capitis motibus ſubſerviens. Quòd verò muſculus iſte, in cujus mentionem caſu incidimus, Galenum haudquaquam muſculos caput moventes in homine ſecuiſſe commonſtret, illi demum in confeſſo erit, qui caudatam ſimiam hic homini contulerit, & Galeni deſcriptionem, quae in variis & ſibi hoc loco pugnantibus verior eſt, ſimiae competere didicerit, cui dicti muſculi initia magis quàm in homine ſunt diſtincta: cuique alius attenditur muſculus,

ipſi

ipſi primùm ad inſertionem connatus, multò ſanè aliter, quàm in homine nos cum iis qui Galenum praeceſſerunt anatomicis comperimus, unumque hic muſculum ſtatuimus, quum in ſimiis facile numerum augere liceat. Quamquam quod jam propono, adhuc dilucidius demonſtret ſecundum par muſculorum caput moventium, quorum apud Galenum deſcriptio nimis manifeſtò arguit, illud in cane & ſimia ab ipſo diſſectum: quum illis conveniat animalibus, homini autem nequaquam, qui in eo pari tam multos cum forma, tum ventribus pluribus, tum tendinibus, ac multiplici congreſſu admodum varios exhibet muſculos, quorum hiſtoria non niſi prolixa oratione recenſeri poſſet: à qua temperare licebit, quòd nimium liquidò jam anatomen aggredientibus conſtare arbitror, muſculos hominis caput moventes non fuiſſe à Galeno in examen ductos. Rurſus ſi quadrupedum thoraci hominis thoracem longitudine cedere animadverterimus, non mirum ſanè erit, aliam ſeriem muſculorum thoracem agentium in canibus & caudatis ſimiis, quàm in hominibus reperiri, hincque proculdubio in propoſiti axiomatis robur nobis argumenta patêre. Nam Galenus muſculum enumerat anteriori thoracis parti exporrectum, quem in canibus & caudatis ſimiis adinvenio, tanquam recti abdominis muſculi partem, ubi enim is ſuper coſtarum cartilagines in hominibus ceſſat, illic in iſtis animalibus quaſi latum tendinem educit, coſtarum cartilaginibus ſecundùm pectoris oſſis latus exporrectum, & juxta ſecundae coſtae cartilaginem carneo tubere depreſſi ventris muſculi modo adauctum. Quando itaque horum nihil in homine appareat, ex Galeni autoritate duntaxat muſculum homini, meis oculis fidem haud derogans, adſcribere nequeo.

Uti neque illum homini tribuo, qui Galeno perinde ac mihi in canibus ſimiisque adamuſſim obvius fuit, qui à transverſis aliquot cervicis vertebrarum proceſſibus initium ſumens, ac ſuperiorum coſtarum motibus ſubſerviens, ſecundum anteriorem ejus muſculi ſedem protenditur, qui à ſcapula enatus, octo ſuperioribus coſtis inſtar manus inſeritur, thoracemque moventium ſecundus mihi habetur. Scio etiam, me de lumborum carnibus (ut aliorum anatomicorum voce utar) longè aliam, quàm Galenum, hiſtoriam inſtituiſſe, magnamque hic hominum cum ſimiis differentiam ſeſe offerre: verùm quia Galeni hoc loco deſcriptiones prorſus interturbatae difficileſque mihi occurrerunt, & canibus interim & ſimiis non omni ex parte conveniunt, ab illis nullam mihi qua Galenus homines non aggreſſus probetur, rationem ſumam: utcunque tamen nemo ambigere poſſit, Galeni deſcriptiones canibus vel ob muſculum quo abundant, multo magis quàm hominibus eſſe accommodatas. Quemadmodum & in dorſi ligamentorum enarratione, hominis ligamenta non eſſe Galeno diſſecta, vel ex illis animadvertes, quae ſecundum dorſi longitudinem ad ſpinas exporrigi teſtatur, & in hominibus, uti tamen in bobus ferè & ovibus, non niſi optima ratione neutiquam inveniuntur. Si lateſcentem in extrema manu tendinem obſervaverimus, illum cuti depili manus undique in homine ſubtendi non audemus aſſerere, quum carnea moles primum pollicis occupans articulum, & Veneris montis loco à Chiromanticis habita: dein illa quae ad externum volae latus ſub parvo digito conſiſtit, atque ad Lunam ab ipſis refertur: item digitorum latera, illo tendine non obducantur. quamvis interim, quum ſimiae manum contemplamur, ac depilem in illa regionem obſervamus, oratio Galeni magis veritati conſona deprehendatur. Huic non eſt abſimile, quòd Galenus jam in diſſectionibus exercitatior, neque adeò ex aliorum placitis, aut ſua imaginatione corporis fabricam ſcribendo fingens, tendinem cui tertii pollicis articuli flectendi munus concreditum eſt, graciliorem illis aſſerit, qui tertios reliquorum digitorum articulos flectunt, Videmus enim peculiarem quodammodo muſculum in homine, tendinem validiſſimum verſus tertium pollicis os educere, aliis qui caeterorum digitorum tertium os accedunt neutiquam inferiorem. Quamquam non ſit mirum, ejuſmodi à Galeno poſteris eſſe tradita, quum noverimus ſimiae pollicem longe hominis pollice & robore & mole inferiorem, ac proinde graciliori tendine contentum eſſe oportere. Quòd autem in non caudatis ſimiis, muſculi hujus & tendinis examen inſtituerit, inde colligo: quòd in caudatis, & languido exiguoque pollice donatis ſimiis, muſculus iſte deſideretur, ejus vices ſubeunte tenui ejus tendinis portione, qui illis tertium medii digiti os flectit. Ex volae enim medio, portiuncula ab eo tendine pronaſcitur, pollici transverſim derivata: adeò ut tale quid Galenum aliquando ſpectaſſe arbitrer, quum quinque muſculos primi & ſecundi pollicis oſſium flexionis autores in libris de Partium uſu ignorans, rationem comminiſci voluit, qua pollicem ſuper reliquos digitos verſus volae medium flecti oſtenderet. Ajebat enim, muſculum quendam in quinque tendines dividi, priuſquam brachiale ſuperaret, quorum quatuor tres aequales efformantes angulos, quatuor digitos accederent: quintus autem tendo cum illo qui medium digitum adit, tantiſper colligatus duceretur, donec in volae medium pertigiſſet, illincque tanquam habena qua auriga equum agit, ex anulo transverſim pollici porrigeretur.

Verùm nunc falſarum deſcriptionum, aut repugnantium ſententiarum nullam, neque etiam actionem, vel uſum à Galeno ignoratum, perſequi eſt animus: ſed ea tantum, quae hominem ab ipſo non diſſectum, me annuere cogunt. Ex quorum claſſe & muſculi ſunt cubitum extendentes, quos primo de Adminiſtrandis diſſectionibus (in libris enim

de Uſu partium omnia de cubitum moventibus muſculis ſunt ridiculè confiċta) ut in ſimia habent, recenſuit. adeò ut mirum non ſit, tres muſculos illum inter extendentes (ſecus quàm in homine obſervamus) numeraſſe. Quum enim unum principium homini ab humero, alterum ab humiliori ſcapulae coſta enaſcatur, ambo ante longitudinis humeri medium ita commiſcentur, coëuntque, ac ſi unius muſculi principia cenſenda forent. Deinde quando principium ab humero pronatum, in deſcenſu carnoſa portione augeri à me ſcriptum eſt, id ita fit, ut arduum prorſus & difficile eſſet, illam alicujus privati muſculi loco habere: quum interim ſimiae tres diſtinctos, neque Galeni hiſtoriae parum convenientes exhibeant muſculos, praeter impenſè gracilem quendam muſculum, quem caudatis ſimiis à ſcapula in ulnam ferri, in meis libris traditum eſt. Neque etiam ſat memini, an principium muſculi anterioris cubitum flectentium, quod ab interno ſcapulae proceſſu enaſcitur, ſimiis gracilius ſit illo, quod ab elatiſſima cervicis ſcapulae ſede originem ſumit, quemadmodum Galeno placuit: quum interim in homine omnino ſecus videre ſit. internum enim principium inſigniter latum eſt, partim nerveum, & partim carneum, externo interea principio teretis tendinis duntaxat imaginem referente: quemadmodum & internum quoque in ſimiis fortè nerveum duntaxat occurrit, tendinis ſpeciem referens, quòd interior ſcapulae proceſſus illis minus quàm hominibus educitur. Unde etiam Galenus in illo muſculo promptius videtur eluſus, quem quum ſcapulae motibus duntaxat ſubſerviat, non rectè altioris ad pectus brachii adductionis autorem poſuit. Spectat enim muſculus iſte in ſimiis ſua inſertione nonnihil in articuli ſcapulae cum humero ligamentum, quum tam exiguam inſertionem in internum ſcapulae proceſſum (ſecus quàm in homine) moliri potuerit, cui tota inſertio in inſignem aliàs internum ſcapulae proceſſum pertinet. Primus tibiam moventium muſculus ab anteriori ſede appendicis ilium oſſis pronatus, & obliquo ingreſſu tandem in tibiam ductus, tereti tendine hominibus inſeritur: ſimiis autem, ut Galenus quoque teſtatur, latiori. Quamquam non ex hoc tantum muſculo, verùm & aliis multis tibiae motoribus, Galenum poſteris ſimiarum in muſculis hiſtoriam reliquiſſe conſtat: quando omnibus anteriori tibiae ſedi inſertis tendinibus, latitudinem, (ut in ſimiis profectò cernimus) adſcribat. quum homini interim ſint teretes, & compacti magis. Atque haec differentia in ſectionibus multo inſignior ſpectatur, quàm quis ex ſolis libris ſibi perſuaderet. Jam quoque non minus diſcrimen exhibet muſculus Galeno admodum familiaris, & latus ab illo nuncupatus, quem tibiam moventium quartum cenſemus, aliam longe in ſimia quàm homine ſpeciem ſibi vendicans. Simiae enim ab infima coxendicis oſſis ſede, quemadmodum Galenus rectè prodidit (etiamſi in capitum inde pronatorum ſerie & ordine enarrando peccet) muſculus iſte quartus enaſcitur, valido ſanè initio, quod mox in progreſſu auctum, latum ſimplicemque toto ductu efficit muſculum, ſecundùm exterius femoris caput ad tibiam, inſertionisque ſuae ſedem prorepens. Homini verò, quarti muſculi principium omnino nerveum eſt, & paulò ſub exortu primùm evadit carneum, exacti, quòd ad muris lacertaeve formam ſpectat, non autem lati muſculi ſpeciem praeſeferens.

Quum medium longitudinis femoris quodammodo ſuperavit, gracilior redditur, & externa ipſius ſede inſigniter nerveus, in tendinem ceſſaturus apparet: interna autem, qua carnis naturam adhuc ſervat, portio quaedam carnoſa cui femur initium praebet, illi perinde adnaſcitur, ac ſi peculiaris muſculus ipſum augeret, ſimulque ambo rurſus incraſſatum conſtituerent muſculum, tandem fibulae apici validiſſimè inſertum. Portio muſculi loci quinti femur moventium commemorati, quae homini tendine tereti interno femoris capiti implantatur, carnoſam ſimiis molitur inſertionem. ac proinde non mirum eſt, id à Galeno haud ſecus quàm ſi & in homine idem occurreret, ſcriptis mandatum.

Atque huic propemodum loco correſpondet diſcrimen, in lateſcente ſub pedis planta tendine obſervatum. In ſimiis namque muſculus nos non latet, qui ab externo femoris capite pronatus, poſtquam ad medium longitudinis tibiae pervenit, in gracilem ceſſat tendinem, qui peculiari ſinu in poſteriori calcis oſſis ſede celato vectus plantam ſubit, inibi, ut in manu ſpectatur, lateſcens. adeò ut Galeni dogmatibus ſimia hac in parte quadret: praeterquam quòd calcis oſſi neutiquam portione aliqua tendo iſte implantetur, ſed vix transverſi ligamenti beneficio illi committatur. quum interim Galenus tendinem hunc bipartitum, una portione calcis oſſi innecti, altera plantam ſubire docuerit. In homine autem muſculum in lateſcentem tendinem eductum neutiquam deprehendimus. quamvis interim nos non lateat ligamentum muſculo obnatum, quem ſecundorum quatuor digitorum oſſium flexionis autorem ſtatuimus, quod tendinis ejuſmodi vicibus fungi hinc liquidò patet, quòd muſculus ille in quatuor ſectus tendines, priuſquam transverſa digitorum ligamenta ſubeant, non amplius ligamentum id ſibi obnatum gerat. Verùm id à muſculo inibi abſcedens, in quinque proceſſus deducitur, humiliori quinque pedis digitorum regioni expanſos. Neque eſt quòd quiſpiam muſculum inter pedem moventes mihi tertio loco commemoratum, Galeni hiſtoriae competere credat, quum priuſquam articulum genu notatu digno intervallo ſuperavit, carneus eſſe deſinat, & internae calcis ſedi innaſcatur in medio propemodum ductu quem à tibia ad calcis poſtremum quis

me-

metiretur. Adde illi neutiquam tantum molis eſſe, ut cum nuper commemoratis hominibus peculiari ligamento conferri queat. In praeſenti non oſcitanter inſpiciendus eſſet tendo duorum primorum pedem agentium, qui à femoris capitibus enati, impenſius protuberantem ſurae regionem conſtituunt, atque ſub medio longitudinis tibiae ſimul in validum latumque tendinem deſinunt, qui in caudatis ſimiis deorſum repens, & ſenſim arctior redditus nulli connaſcitur muſculo, ſed incommixtus calcis oſſi, quemadmodum pulchrè Galeni narrat hiſtoria, inſeritur: ſecus multò quàm in hominibus, quibus tendo longè ſupra calcis os, prorſus cum quarti pedem moventium muſculi (qui cum duobus nuper commemoratis ſuram quoque efficit) tendine coit, itaque connaſcitur, ut integrum ad calcis uſque os haudquaquam dirimere queas. Huic quoque differentiae illa accedit, quam in quarti nunc commemorati muſculi tendine non ineptè quis expendendam duxerit. Galenus namque muſculum hunc à tibiae oſſe & fibula pronatum, in exactum & carne deſtitutum tendinem neutiquam deſinere, ſed muſculum illum adhuc carneum in calcis os inſertionem moliri contendit: ea nimirum ratione, qua muſculum eum in caudatis ſimiis inſeri haud ignoro. At homini ſecus fit. longo enim intervallo muſculus ille priuſquam calci inſeritur, in exquiſitum & carnis naturam nullibi referentem ceſſat tendinem, qui duorum primorum muſculorum tendine auctus, calcem adit. Quod ſanè Homerus non ignoravit, funis trajectum deſcribens, quo Hector Achillis currui alligatus, circum moenia Trojae raptabatur. Neque hic etiam praetereunda eſt ſpectatu elegans differentia eorum muſculorum, qui commemoratis modò in poſteriori tibiae regione ſubſternuntur, quorum duo digitorum motibus praeſunt, illosque moventium ſecundus & tertius mihi numerantur, unus duobus illis tectus, tibiaeque & fibulae oſſi proximè accumbens, pedis motorum quintus habetur. Praeſentes enim muſculi in ſimiis priuſquam inferiorem tibiae oſſis appendicem contingunt, ſua carnea ſubſtantia arctantur, & caeterorum ferè muſculorum, quibus teretes tendines obtigerunt modò, in tendinem ceſſant. Homini verò, peculiari quadam forma, ubi tendinem ſunt educturi, tam lati quodammodo ſpectantur, atque in medio illorum ductu, tendinemque ex uno tantum latere depromunt, alterius lateris humiliori angulo adhuc carneo, perinde ac ſi angulus carnei quadranguli cenſendus eſſet. Caeterùm praeſenti negotio magis adhuc congruit, ſexti pedem moventis muſculi in homine diſcrimen, quò à ſimiae conſtructione evariat, ac cum Galeni deſcriptionibus pugnat. Homini enim, in anteriori tibiae ſede, muſculus caeteris omnibus hujus regionis praepoſitus, initium ducit, ubi fibula tibiae oſſi committitur, & elegantem muſculi ſpeciem referens, ſub medio longitudinis tibiae in teretem ceſſat tendinem, qui transverſo in tibiae anteriori ſede juxta illius cum talo articulum occurrente ligamento vectus, in pedii os pollicem ſuſtinens ceſſat. Quum interim caudatis ſimiis tendo ille non tantum bicornis reddatur, ad octavi pedem moventium muſculi imaginem, qui ſecundum humiliorem fibulae appendicem in transverſo ligamento deductus, pedii oſſi parvum digitum ſuffulcienti inſeritur. Verùm caudatis ſimiis duo obtigerunt muſculi diſſecantibus admodum conſpicui, quorum poſterior multo anteriori ipſique inſtrato gracilior eſt, ambo illi oſſi implantati, quod ſextum hominis muſculum admittere dicebam. Muſculus ſecundi quatuor digitorum articuli flexionis autor, vel tantum in homine à ſimia variat, quanta lateſcentis ſimiae tendinis differentia cum ligamento ſpectatur, illi muſculo obnato. praeterquam quòd is tanto longioribus tendinibus in ſimiis eſt conſpicuus, quantum illarum pes humanum longitudine ſuperat. Neque mirum videri debet, nos ſimiae longiorem quàm homini pedem adſcribere, cui Galenus omnium longiſſimum obtigiſſe prolixa oratione oſtendit: ſed quàm verè interim, animum diligenter adhibenti, & à me contrariae ſententiae admonito, facilè conſtat. Jam pedis ſimiae pollex à noſtro varius, illaque diſcrepans digitorum diductio, quam Galenus, quum citra ſectionem ipſi occurreret, in ſuis libris haud ſubticuit, illum quoque docere debebant, aliam multò digitos moventium muſculorum conſtructionem in hominibus, quàm ſimiis exiſtere. Nam etſi in illis deſcribendis ſui ſit immemor, tamen illam veritati proximam dices proculdubio eſſe ſententiam, quae ſimiis ab homine multis numeris variantibus proximè convenit. Atque ne omnes digitos moventes praeteream, ſecundi & tertii ipſos moventium tendines expendendos putaverim. Prius itaque recenſui, quonam pacto muſculi illi poſteriorem tibiae ſedem occupantes, ſuos tendines aliter in hominibus quam ſimiis educerent, quorum ſeries nunc eſt examinanda. Secundi in homine muſculi tendo obliquè per plantam repens, maxima ex parte pollicem adit, ipſius ſecundo articulo validiſſimè inſertus. Tertii autem muſculi tendo, ſub illo verſus terram obliquè vectus decuſſatim, ſeu inſtar X cum ipſo ſituatur: ac tenuem omnino portionem à ſecundi muſculi tendine aſſumens, illaque modicè adauctus, in quatuor tendines partitur, quatuor digitos accedentes, & tertii illorum oſſis flexionis opifices. Atque hi illo qui pollicem petit tanto graciliores occurrunt, quantum pollex caeteros digitos craſſitie & mole anteit. Porrò in caudatis ſimiis, ubi ſecundi muſculi tendo cum tertii tendine decuſſatim incedit, totus ſecundi muſculi tendo, tertii tendini prorſus commiſcetur, & cum illo coit, ac denique ex ambobus unus conflatur tendo: qui ex ipſo coalitu gracilem tendinem portiunculamve transverſim pollici derivat, illius os cui unguis firmatur flexu-

 ram.

ram. perinde nimirum, atque in caudatae ſimiae vola, tendinem tertium medii digiti os flectentem, portiunculam transverſim manus pollici elargiri dicebam. Praecipua autem coalitus illius pars, in quatuor diducta tendines, caeteris digitis exporrigitur, multo portiuncula pollicem adeunte craſſiores. Caeterùm non mirum eſſe debet, diverſam illam pollicis fabricam frequentes in muſculis differentias parare: qualis etiam ex muſculo conſurgit, qui à pedii oſſe indicem ſuſtinente privatim ſimiae pollici inſeritur, illumque indici proximè adducit. Quemadmodum quoque alia ſeries eſt carnoſae illius in homine molis, quae in ſuperiori pedis ſede repoſita, unum tendinem pollici largitur, & tribus illi proximis digitis, illos cum pollice in externum latus inclinans. Nam ſimiae pollici perinde atque in manu duo muſculi obtigerunt, ſuperiori illius ſedi implantati, quorum gracilior illius tendinis officio ſatagit, quem nunc ex ſuperiori pedis ſede ipſum adire dicebam. Ac dein duo ſatis circumſcripti muſculi ſuperiorem pedis ſedem occupant, quibus quatuor digiti à pollice (uti Galenus rectè ſcripſit) ſimiis abducuntur. Sic muſculi primos digitorum articulos flectentes in hominis pede, non tam commodè poſſunt in numerum colligi, ac magis inſtar carneae indigeſtaeque molis ſunt conſpicui, quam in ſimiis, quibus cum manus muſculis elegantiorem proportionem exhibent. Sed quid abſoni eſt, in pedis muſculis tot differentias cumulatim ſeſe proferre, quum magnum in motibus obſervemus diſcrimen, & nunquam parem conſtructionem in operationum actionumque aut uſuum varietate inveniamus? Suffecerit itaque ex muſculorum ligamentorumque hiſtoria haec loca attuliſſe, quibus Galenum hominem non ſecuiſſe conficerem. Quod num perinde in venis & arteriis uſuvenerit, nullius ſanè autoritatem aequè ac ſuam argumento futuram putaverim. Si enim ipſe librum de Venarum arteriarumque natura, & qua per univerſum corpus diffunduntur ſerie, conſcripturus, apertè Antiſthenem monet, ſe illa de venis ac arteriis in commentarios redacturum, quae in ſimiis ipſe ſpectaverat, nulla hominis habita mentione: quid nobis ſecus eſt colligendum, quàm ſimiae venarum arteriarumque ductum & diſtributionem à Galeno deſcribi? idque adhuc magis, quum in nullis Galeni libris alicujus diſcriminis ipſum meminiſſe ſentiam, quo ſimias ab homine in vaſorum propaginibus differre cognoviſſet? Niſi locum fortè in decimo commentario in ſecundum Hippocratis librum de Victus ratione morborum acutorum exceperis, quo occaſione, quam mox dicam, ſumpta, hominis ſine conjuge venam ſecus quam ſimiis, à cava vena initium ſumere, praeter rei veritatem eſt imaginatus. Simulatque enim notatu digna quaedam ex multis diſcrimina propoſuero, quibus homo à ſimia & cane vaſorum digeſtione ductuve variat, aliquid de vena conjuge deſtituta ſubjiciam. Si itaque colum inteſtinum toto inceſſu, quo ſub ventriculo exporrigitur, quove à lienis ſede ſub jecur uſque repit, nullam meſenterii partem in hominibus obtinuiſſe expenderimus, ſed humiliorem nobis vocatam omenti membranam ventriculi poſteriori ſedi omnino ſubjectam, & à liene ad jecur protenſam, ipſi meſenterii vice, ſecus quam in ſimiis, & magis adhuc quam in canibus, eſſe nobis conſtiterit: mox quoque in promptu erit, alia portae venae in homine quam ſimia, ramorum ſeries. A portae enim venae trunco, humiliori omenti membrana ſuffulto, ac lieni praecipua portione exporrecto, in homine inſignes venae colum inteſtinum toto prius dicto ingreſſu implicant, quas Galenum deſcripſiſſe mirandum non eſt, quum ſimiarum canumque hiſtoriam potius quam hominum poſteris communicaverit. Ut praeteream duas venas ventriculi fundum hominibus intertexere ſuperiori membrana omenti innatas: quarum una ventriculum ex dextro latere adit, altera à ſiniſtro: ambaeque ad ventriculi medium ceſſant. unica interim vena in canibus ex ſiniſtro latere ventriculum petente, quae toti illius fundo ad inferius uſque ipſius orificium, ab humillima lieni inſerta vena exporrigitur. Atque huic differentiae illa ſimilis eſt, quae ex frequenti caeterarum propaginum ſerie conſurgit, ab aliis venis pullulantium, quae lieni jam ſunt proximae, ac in totum ipſius corpus diſſeminantur. Quum enim Galenus non ultra duarum propaginum meminit, variae profectò & multiplices homini in lienis ad ventriculum nexu obtigerunt. Verùm non propoſui omnia quae diffuſè in hanc ſententiam meis de Humani corporis fabrica libris in promptu ſunt, huc referre, quum de ſingulis ferè organis aliquid adnotaſſe ſuffecerit. Quare & venae cavae jam meminiſſe conveniet, quae (ſi quicquam aliud modò) praecipuè docet, Galenum hominis anatomen nunquam ſpectaſſe. quod vel ex ejus per ſeptum transverſum ductu quis levi opera animadvertet. Canis enim & ſimia uti thoracis longitudine hominem egregiè ſuperant, ita quoque venae cavae ductus per thoracem alius meritò homini quàm ſimiae contigit. Atque ita ſimiae caniſve vena cava ſeptum transverſum perforans, in cavitatem incidit, inter duas thoracem intercipientes membranas & inter cordis involucrum ſeptumque transverſum conſpicuam: in qua peculiaris lobus ſeu fibra pulmonis conſiſtit, molliſſimi lectuli modo cavam ſuffulciens, ac manus quodammodo ritu, in longo hoc progreſſu, quo aliàs ſuſpenſa nullique corpori innixta duceretur, non ſine ſingulari Naturae induſtria ſuſtinens. Ex hac amplitudine, vena cava eum in modum à pulmone contenta, cordis permeat involucrum, tandem in cor orificio multò quàm ipſius ſit caudex ampliore dehiſcens. Porrò, cordis involucrum in homine tota humiliori ſua ſede inſigni amplitudine ſepto connaſcitur, neque ullum inter cordis involucrum & ſeptum

Loca nonnulla ex venarum arteriarumque ſerie deſumpta: quibus Galenus homines non ſecuiſſe colligitur.

ſeſe

ſeſe offert intervallum, in quo cavitas inter ipſa & thoracem interſepientes membranas occurrere poſſet. Atque ita etiam multo minus pulmonis fibra peculiaris, quae cavam ſuffulciret, hic reponi debuit. Ac proinde cava abſque ullius inanis ſpacii, aut alicujus corporis interventu, ſeptum tranſverſum ſimul cum cordis involucro permeat, hac ratione multis modis à cavae venae in ſimiis & canibus ductu evarians: diſcrimine interim à Galeno haud animadverſo. quemadmodum ſanè in venae conjuge carentis principio differentiam ſtatuit, eamque, quòd memini, inter omnes quas quis ſub cute in diſſectionibus enumerare poſſet, ſolam. adeò, ut accurata diligentia illis veniat expendenda, qui Galenum homines ſecuiſſe, etiam admoniti, contendunt: ut nullum illic diſcrimen animadvertentes, ſuae rationi, pietatis in Galenum ergò, haud derogare pergant. Praeceptum eſt Hippocratis, dolore lateris ad claviculam uſque pertingente, cubiti venam interiorem eſſe aperiendam: dolore verò ad inferiora, atque adeò ſub ſepto conſiſtente, purgans medicamentum porrigendum. Galenus praeceptum hoc perinde intellexit, ac ſi Hippocrates in tumoribus, qui quatuor ſuperioribus coſtis moleſti eſſent, venae ſectionem praecepiſſet: quum verò in aliquibus octo humiliorum coſtarum affectus ſubſiſteret, purgans pharmacum adminiſtrandum foret. non ſecus quàm ſi Hippocrates illas coſtas à venis ſecandis nimium diſſitas arbitratus fuiſſet: aut fortè quod is metuiſſet ſanguinem inflammationi conterminum per cor ducendum, quoties brachii vena in humiliorum coſtarum inflammationibus aperiretur: ad eam nimirum rationem, qua Avicennae canonem inſtitutum novimus, ne per partes digniores venenoſum ſanguinem duceremus. quaſi verò Hippocrates in jecoris, ventriculi & lienis inflammationibus venas in cubito dividi prohibuiſſet. Caeterùm quî ego Hippocratis locum intelligam, alibi à me proditum noſti: atque unà oſtenſum, ex commemorata ejus loci Galeni ſententia, ipſi perſuaſum eſſe, divum Hippocratem in hominum ſectionibus verſatum, aliam in ſuis ſimiis quàm ipſum venarum reperiſſe ſeriem, quae Hippocratem urgeret purgans pharmacum venae ſectioni praeferre. adeò, ut Galenus alium venae pari carentis ortum in hominibus quàm in ſimiis finxerint, & propter Hippocratis oraculum ſe ita turbaverit, ut admodum pugnantia de venae pari carentis initio perſecutus eſſe videatur. In nuper enim commemorato in librum ſecundum de Victus ratione commentario, vel ter ſibi non conſtat. Venae enim cavae ſeriem in thorace deſcripturus, univerſim teſtatur, venam octo inferioribus coſtis propagines diffundentem, à cava initium obtinere, priuſquam ad cor pertingat: ilico ſubdens, in nonnullis animalibus illam ſupra cor à cava pronaſci: in homine verò ex ea cavae ſede ipſam depromi ſcribens, qua haec dextram cordis aurem contingit. Dein ſui parum memor, nonnihil inferius tradit, humiliores hominis coſtas à vena enutriri, quae ſub corde à cava exorditur. Huic ſententiae illa reſpondet, qua in ſexto de Hippocratis & Platonis dogmatibus monemur, cordis involucrum unà cum membranis omnibus thoracem interdividentibus, & pulmoni obductis, alimentum à cava priusquam ad cor deferatur aſſumere. Non enim ambigo, quum inibi membranarum pulmonem ambientium meminit, illum membranam coſtas ſuccingentem ſubaudiviſſe. At in libro de Venarum arteriarumque diſſectione, venam conjuge carentem à dextrae auris ſede ad ſiniſtras thoracis partes proficiſci, atque ad quintam thoracis vertebram deduci in quibuſdam animalibus, prodidit. in ſimiis autem paulò ſuprà aurem in dextris partibus hanc poni aſſerens, pluraque hic quàm in commentariis in libros de Victus ratione, coſtarum intervalla, ex vena abſque pari nutrimentum petere faſſus.

Parem ſententiam in ſeptimo de Adminiſtrandis diſſectionibus profert, niſi quòd illam hic à vena juxta dextrum cordis ſinum conſiſtente initium ſumere, ſimpliciter innuerit, quum illic venam ſine pari ad ſiniſtras thoracis partes duci non verè adjecerit. Quinetiam alio ejus ſeptimi libri loco, hanc venam ex dextro cordis ſinu, non aliter quàm coronalem pronaſci docet: quamvis id in ſimiis neutiquam eveniat. Adeò ſanè, ut nimium evidens ſit, Galenum venam pari carentem in homine aliud initium quàm in ſimiis ſumere, arbitratum eſſe. Et mirum quoque non eſt, tam varia de hac vena in ſuis ſcriptis occurrere, quum hominis venam non examinaverit. cui prorſus eodem modo, ut ſimiis & canibus, exoritur, & omnibus partibus reſpondet: niſi fortaſſis hominis vena ſuperiores coſtas magis, quàm canum vena enutriat. quum toties omnes coſtas à vena conjuge deſtituta, hominibus enutriri, ſobolesque aſſumere ſpectaverimus. Et quamquam Galenus hominem non eſſet intuitus, rationibus tamen nihilominus illi expendendum erat, ſine pari venam hominibus non potuiſſe ſub corde, aut etiam è regione dextrae cordis auriculae initium ſumere, neque hic ullum inter ſimiam & hominem confingendum eſſe diſcrimen. Natura enim, quum à lumborum vertebris, uſque ad elatiores thoracis vertebras venae cavae caudicem dorſo committere, aut ab ipſa geniculatim propagines, perinde atque in lumbis molitur, vertebris intermediis coſtisque offerre nequivit: quòd ſcilicet ſeptum transverſum, & jecur, & dein cor, & vaſa pulmoni diſtributa, cavam venam à vertebris nimium elevarent, neque accumbere ſinerent: neceſſum illi fuit, alicunde propaginem à cava vena deducere, à qua vertebrarum corporibus in inceſſu firmata,

mata, inſtar caudicis, ſoboles omnibus partibus exporrigerentur: quibus propter cavae à vertebris diſtantiam, ab illa ſurculos ſumere inhibitum fuit. Atque hic Natura, uti nunquam aliàs, occaſionem haud praeteriit, ſed ſimulatque cava cor ſuperavit, illiusque involucrum tranſiit, & ſolius magnae arteriae proceſſibus, & aſpera arteria, & via cibum potumque deducente, ab incubitu in vertebras prohibetur, ex dextro ipſius latere truncum illum inſignem eduxit, qui dextro vertebrarum lateri deorſum exporrectus, utrinque coſtis ſoboles elargitur: nobisque vena paris expers ideo nominatur, quòd ex ſiniſtro latere alia ipſi par, conjunxve à cava non enaſcitur. Ex ductu, quem ſecundùm dextrum latus vertebrarum tentat, media ſcilicet ſede, & ſiniſtro latere à magna arteria, & via quae cibos, & potum defert, impeditis, in promptu eſt, illam neque ex ſiniſtro cavae latere, neque etiam ex humiliori ipſius ſede, multoque adhuc minus ex ſuperiori potuiſſe initium ſumere. Atque hinc liquet, eam ſub corde educi haud potuiſſe. nam alia opus fuiſſet vena illi dorſi intervallo offerenda, quod inter illius ortum ſedemque unde nunc principium ſumit, reponitur. Deinde nimium ſuſpenſa, & parum firmata eſſet, ſi ſub corde enata, ad vertebras protenderetur: praeterquam quod homini à cava in cordis involucro adhuc repente, tum enaſci debuiſſet. Quod etiam argumento eſt, illam à cava è regione dextrae auriculae non enatam: & hic ſanè illi obfuiſſent, vena arterialis, & arteria venalis, & dein aſperae arteriae ſoboles in pulmones primùm ſub cordis baſi diſſectae: adeò ut illarum cauſa, aut tam altè, priusquam dorſum adire potuiſſet, neceſſum illi fuiſſet ſcandere, atque modò initium ſumit: aut tam demiſſe deduci, ac ſub corde principium aliàs obtinuiſſet. Hic ſpeciminis argumentorum, quibus ex venarum ſerie Galenum homines non ſecuiſſe mihi perſuadeo, finem poſuiſſem, niſi Sylvius peculiaria loca aliàs omnia ſubticens, privatim aegrè tuliſſet in meis libris legi, Galenum externas & ſub cute reptantes duntaxat venas in homine, citra ſectionem vidiſſe: quod mihi tam veriſimile eſt, quàm quòd maximè. Novi enim, in nulla vaſorum ſerie tantum eſſe diſcriminis, atque in venis cutem cubiti & extremae manus ſubeuntibus, ut raros homines eadem prorſus ſerie donatos videamus. Quia tamen Galeni ejus ſeriei in tertio de Adminiſtrandis ſectionibus deſcriptionem, plurium brachiis, ſaltem in majorum ramorum ductu, convenire animadverti, facile in animum duxi, eas venas illi ita viſas, ut in ſanguinis miſſione eas indies intuemur. ſed Galenum in alto corporis latitantem ramorum ſeriem ſpectaſſe, nequaquam credidi, quum ejus deſcriptio magna ex parte illi non conveniat. Ut enim taceam, nos in humerariae ortu hactenus falſos, quam à jugulari altius multo quàm axillarem, cui cavae in jugulo partitio originem praebet, enaſci, ac neſcio quibus modis ſecundum claviculam contorqueri, libris fidentes putavimus, non intuemur humerariam circa cubiti articulum aliquo pacto penitius ramum notatu dignum immittere, & cum alio axillaris venae ramo venam ſimilem illi conſtituere: quam ſub cute ex duabus conflatam propaginibus, communem rectiſſimè nuncupamus, aliis quibusdam mediae nomen illi tribuentibus. Quum tamen Galenus in profundo corporis eundem ſcribat fieri venarum congreſſum, quem in ſuperficie prius commemoraverat: parum animadvertens, axillarem mox à ſuo in brachium ingreſſu, in duos truncos partiri, ac unum cuti quodammodo exporrectum, tandem illum fieri, quem Galenus totius axillaris nomine habuit. Verùm grandior truncus, hinc inde inſignes à ſe diffundens propagines, arteriae brachium petenti toto ingreſſu junctus, ac inter duos cubitum flectentes muſculos reconditus in cubitum fertur. eandem cum arteria diſtributionem (uti à me ſcriptum eſt) ad digitorum uſque extrema tentans, neque quicquam cum humeraria commune ſibi vendicans. Imò reperias non paucos, quibus ne veſtigium quidem humerariae circa cubitum inveniàs, illo quem narravi grandiori axillaris venae trunco, cuti facile propagines offerente, quibus humerariae vice Natura utitur. Ad haec, ratio Galenum movere debuiſſet, amplas omnino venas radio, & ulnae, & extremae manui, debuiſſe in alto corporis diſtribui, illis multò inſigniores, & eandem magis in omnibus hominibus ſeriem ſervantes, quàm illae ſunt ſuperficiariae, inter cutem & carneam membranam ſparſae. Quod quum ſit, quî quaeſo Natura tam negligens eſſe poſſet, ut venam ſub cute per brachii longitudinem, idque externa illius ſede, duxiſſet, ipſam nimirum humerariam, à qua dein media portio venarum conſtituenda foret, quae cubiti & ſummae manus oſſibus & magno numero illa amplexantibus muſculis erant diſtribuendae? Quinimo ſi Galeni orationem exactè diſcuſſerimus, etiam axillarem illi notam, veluti ſub cute totam ſupra cubiti articulum poſitam, recenſuit: à qua dein propaginem illam enaſci ſcripſit, quae cum humerariae propagine in profundo coiret. Adeò ut quum haec videre, & in tanto doctiſſimorum hominum coetu, praeſentibus corporibus, & Galeni deſcriptionibus non oſcitanter propoſitis, demonſtrare ſolitus ſum: profectò dignus fuiſſem, quem Natura oculis privaſſet, ſi non potius Galeno, quàm illi oſcitantiae neutiquam accuſandae, reclamaſſem, meque, raram Naturae induſtriam calumnians, & manibus & oculis indignum oſtendiſſem. Caeterùm, quum haec de brachiorum venis diſceptatio, ad vitioſas potius deſcriptiones, aut ad ea quae Galenus praeteriit referenda ſit, quàm ut ſimias, & non homines, ipſum ſecuiſſe docerem: illi nunc prorſus ſuperſedebo, orationem ad alia organa relaturus. Moleſtior enim eſt vaſorum diſtributionis enarratio, quàm ut alias dif-

Galenum internas, & in alto latitantes brachii venas, in homine non vidiſſe.

Ductae ex nervis rationes, quibus homines à Galeno non ſectos eſſe conſtat.

differentias adhuc in illa proponendas putem. Qua etiam ratione, in differentiis nervorum commemorandis ero ſuccinctior: atque una tantum non negligenda in medium adferetur, circa nervos ſacri oſſis & coccygis occurrens. Homini enim ſex nervorum paria ad ſacrum os referuntur, ac primum quidem inter elatiorem ſacri oſſis ſedem, & infimam lumborum vertebram exſiliens, nihil peculiare ab illis ſibi vendicat qui thoracis & lumborum vertebris adſcribuntur. Verùm quinque humiliora paria, non ita ex ſacro oſſe proſiliunt, ſed priuſquam ſacri oſſis foramen dorſali medullae paratum egrediuntur, in utroque latere nervi invicem abſcedunt, una portione antrorſum, altera retrorſum petentes. ad eam nimirum rationem, qua hominis ſacri oſſis foramina elegantiſſimè caelata retulimus: dorſali interim medulla ex ſacri oſſis fine, poſteriori in parte decidente. In ſimiis verò, primum ſacri oſſis nervorum par, & deinde duo reliqua, hominis nervorum egreſſui conveniunt, neque illis plura tribus in oſſe ſacro conjugiis poſſunt adſcribi. At dorſalis medulla inibi non ceſſans, ſed per oſſicula, quae Galenus coccygis oſſis loco habuit, quaeque lumborum vertebris imagine plurimum reſpondent, repens, tot nervorum paria dimittit, quot oſſicula perreptat, quae Galenus in ſimiis tria cenſuit, triaque ob id paria coccygis oſſi adſcribens: quum interim à vero coccygis oſſe nullus in homine pendeat nervus, neque dorſalis medulla in illud pertingat. Non eſt interim negligendum, caudatis ſimiis canibuſque haud tria tantum paria ad illorum coccygis oſſis oſſicula referri, verùm tot, quot illis ejuſmodi obtigerunt oſſicula, ſunt quoque nervorum paria aucto numero recenſenda. Adeò ut Galeni in libro de Oſſibus deſcriptio, in nervorum ſerie ad ſimias, neutiquam verò ad hominem ſit referenda. In fragmento autem de Nervorum ſectione, quod vix Galeno adſcribi cuperem, aut ſaltem depravatum haberi velim, illorum nervorum nulla incidit mentio. Quam aptè verò, quum libros de Uſu partium ſcriberet, eos aſſecutus ſit, nemo ambiget, qui illum quatuor duntaxat oſſa ſub lumborum vertebris tunc enumeraſſe, vel cognoviſſe, perſpectum habet. Quia tamen non multum à numero parium recenſendo, in illis libris aberrat: aliorum anatomicorum opera, qui homines ſecabant, eo in loco uſum eſſe, mihi in animum ducere cogor. Praeterea, ex deſcriptionum quibus nervorum brachium & femur petentium ſeriem, ut eam in ſcholis oſtendere ſoleo, pro mea virili perſequor, cum Galeni deſcriptionibus collatione, ſatis conſtat, eas non eſſe conformes. Num verò id in ſimiarum ad homines differentiam undequaque rejiciendum ſit, ideo non ſubjiciam, quòd nervos ſimiarum ſedulò aggreſſus non fuerim. At nunc tempeſtivum erit, aliqua in viſceribus, corporiſque cavitatibus diſcrimina, in praeſentem perſuaſionem quoque commemorare: ubi primùm omenti (ut peritonaei in porcis & ſimiis duriciem ſilentio praeteream, quae Galeni circa id adminiſtrationes facile in animalibus illis admittit: quum interim ob tenuitatem molliciemque in hominibus, parum voti compos fieri ſoleam) ſitus ſeſe offert.

Rationes quaedam ex iis quae peritonaeo continentur, deſumptae.

Rariſſimos enim omnino reperies homines, quibus omentum inteſtinis ad pubem uſque obvolutum viſitur: ſed magna ex parte ſuper coli regionem, quae ventriculo ſecundum corporis latitudinem exporrigitur, retractum ſpectatur, humillima ſua ſede, quae in ſiniſtro latere magis quàm dextro deſcendit, ad umbilici regionem neutiquam pertingens: quamvis manuum dein opera deorſum velli, ac inteſtinis ad pubem uſque obduci queat. In ſimiis verò & canibus, nunquam non ſuper omnia inteſtina ſic extenſum occurrit, ut inter veſicam & rectum inteſtinum in maribus quidem, in femellis autem inter uterum & veſicam quoque ſubſiſtat. Dein me non fugit, homines ἐπιπλοκομιστὰς aliquibus ab omenti mole & ejus geſtatione appellatos, atque Galenum inde homini maximum obtigiſſe omentum arbitratum: quum meo judicio porcos, canes, ſimias multo majus quàm hominem nanciſci cenſeam, uti ex tabe confectis, & rurſus oboeſis admodum mulieribus conjicere cogor. Neque abdomen praepinguibus his hominibus ſeſquipede extans, ut fortè Galenus ſibi perſuadebat, eam molem tumoremque ab omento minima ex parte ſibi vendicat: quamquam id Galenum ſenſiſſe, non mirum eſſe debet, quum nullibi conſtet ipſum adipem inter cutem & carneam membranam hominibus repoſitam, ut antea monui, cognoviſſe. At notatu magis dignum diſcrimen, quo Galenum hominem non ſecuiſſe colligas, ex omenti ad colum inteſtinum nexu occurrit. In canibus enim ne fibrae quidem alicujus beneficio inteſtinis committitur: in hominibus autem tota coli pars, à liene ſub jecore exporrecta, nullius corporis interventu dorſo alligatur, aut veluti à meſenterio continetur, quàm ea membrana, quae quidem Ariſtoteli & multis anatomicis propter hominum ſectionem omenti loco non cenſetur, ſed mihi pro humiliori ipſius membrana eſt habenda: quòd perinde atque humilior omenti in canibus & ſimiis membrana, venae portae & arteriarum & nervorum ſeriem ſuffulcit, ac corpus illud glanduloſum ventriculi poſteriori ſedi ſubſtratum continet. Ea itaque membrana, colum in hominibus dorſo firmat, & dein omenti humilior poſteriorve potius pars quae ſub colo, inteſtinis obducitur, veluti à colo initium ſumit, non manifeſtò illi omenti parti continuatum, quam colo meſenterii vice hoc loco hominibus eſſe diximus: quum interim in ſimiis par propemodum, ut in canibus, ſpectetur continuitas, ac fibris tantum aliquot, & raro nexu privatim in ſimiis (uti rectè à Galeno ſcriptum eſt) colo committatur. adeò ut ſimiae medium quid inter homines & canes ſortitae ſint: evidentiſſimumque haberi

beri debeat, in omenti hiſtoria Galenum ſimiam, neutiquam veò hominem deſcripſiſſe. Quod num & in inteſtinis uſuvenerit, liquidò deprehendetur, quum caecum inteſtinum in canibus viderimus amplum & magnum, atque adhuc amplius in gliribus & ſciuris: ac dein veluti ex dextro coli latere pronatum, aut colo continuum. in homine verò ſpectaverimus gracile illud lumbrici modo involutum corpus, hic ex coli inteſtini initio ex ſiniſtro magis latere eductum, & pariter cum caeco cavum inteſtinum in dextro ileo repoſitum. Si inquam haec expenderimus, proculdubio Galenum hominis inteſtina examinaſſe diffitebimur. atque ex illius hiſtoria, omnes qui Galenum ſecuti ſunt medicos, ſaccum quendam in homine finxiſſe annuimus: quum gracile illud corpus in hominibus nulla ex parte craſſiorum inteſtinorum numero adſcribi valeat, neque ambigendum ſit, à veteribus caeci inteſtini nomine donatum fuiſſe. Verùm ſi quis ſimplicem canis, ad dextri renis regionem, inteſtinorum ſeriem expenderit, ac dein hominis globum illum extuberantem, coli inteſtini exordii, & gracilium inteſtinorum cum ipſo nexum, & appendicis caecum inteſtinum appellati exortum, animadverterit: quamque illa diffuſa & eleganti hiſtoria opus habeant, non neglexerit: meo ſanè judicio promptiſſimè concedet, Galenum haec in homine non eſſe ſcrutatum: ideoque non aliam in ſuis libris hiſtoriam, quàm quae cani accommodari poſſet, reliquiſſe. imò ſi canis inteſtina non diligenter examinaſſem, atque Galenum de ſimiis tantum ſermonem inſtituiſſe fuiſſem arbitratus, ſanè propter aliorum anatomicorum ſententiam, Galenum caeci inteſtini mentionem feciſſe faterer: quum (ſi rectè memini) caudatae ſimiae in hoc à canibus varient, quòd multo caeco inteſtino ſint praeditae. praeterquam quòd Galenus interdum inteſtina enumerans, caeci nullam faciat mentionem. Sed demus haec eſſe exigua, quanam oſcitantia quaeſo putaremus Galenum praeteriiſſe anfractum, ductumque coli inteſtini, quem verſus umbilicum in dextro latere molitur, ubi recto inteſtino eſt conterminum: ſi ab illo in homine ita fuiſſet animadverſus, ut in canibus nullo ejuſmodi anfractu colum ferri ſpectavit? uti quoque revolutionis non meminit, quam colum ſupra lienem molitur, medicis, quum de ſiniſtri lateris colico cruciatu diſceptant, neutiquam parvi pendendam. Adhaec, ut aliquando ab inteſtinis me expediam, ſi Galenus tam hominis quàm porci ac bovis inteſtina ſpectaſſet, & non hominis inteſtina canibus & ſimiis reſpondere fuiſſet arbitratus, neutiquam apud illum legeremus, quorundam animalium colum inteſtinum validis ligamentis donari, ac utrinque veluti in globulos extuberare. nam proculdubio ejuſmodi coli formam homini tribuiſſet, illum non ab animalibus diſtinguens, quae parem hac imagine coli conformationem obtinent. Haudquaquam enim ignoras, quantum in coli inteſtini hominis & porci, forma ſtructuraque, à canum inteſtino, quod Galenus humani inteſtini vice deſcripſit, differentiae ac diſcriminis appareat. Ex Galeno non adeò conſpicuè, atque ex illum ſecutis anatomicis colligere poſſumus, jecur in quinque lobos ſeu fibras diviſum, manus ritu ventriculum amplecti. quamvis ſatis conſtet, Galenum vel ex aphoriſmo decimo octavo ſextae ſectionis, jecur in fibras diſſectum putaviſſe: uti in ſimiis, canibus & porcis in fibras ita diſpartitum cernimus, ut peculiaris ſubſtantiae jecoris interventu non videantur commiſſae. quum interim hominis jecur unicum continuumque ſit corpus, nihil minus quàm in fibras ſectum. & rimula, quò venam ex umbilico profectam admittit, tam levis eſt, ut in duas fibras illud ejus beneficio partitum, nequaquam cenſeri debeat, quum rimula illa ne ſextam quidem craſſitiei jecoris ſedem interſecet: ita ut humanum jecur Galenum non obſervaſſe, neminem deceat ambigere. Ut ligamentum illud praeteream, homini, non autem canibus, aut non caudatis ſimiis donatum, quod ab anteriori corporis ſede in poſteriora rectè incedens, jecur ſepto transverſo nectit, ex dextro latere tranſitus cavae venae per ſeptum. Atque huic reſpondet jecoris in homine ad anteriorem peritonaei ſedem nexus, in hominibus perpetuò, ſecus quam in canibus, ſeſe offerens, beneficio venae ab umbilico in jecur porrectae. Galeni enim eſt ſententia, venam illam & arterias foetui peculiares, ſimul cum meatu urinam ex veſica inter intimum & ſecundum foetus involucrum deferente, in natis animalibus prorſus abſumi: perinde atque in canibus non admodum ſenibus, eorum vaſorum nullum extat veſtigium: quum tamen in hominibus ad extremum uſque ſenium, quatuor illa organa ſecantibus ſint obvia, non quidem cava, & eodem quo ante partum munere fungentia, ſed funiculorum modo conſpicua, multoque adipe enutrita. Adeò ut umbilici vena elegans admodum vinculum jecori humano praeſtet, quo anteriori peritonaei ſedi (quemadmodum paulo antè dicebam) nectitur. Quamvis pari quoque ratione, veſicae ad peritonaeum coalitus, indicio ſit, humanam veſicam Galeno non obſervatam. Videmus enim canis ac ſimiae, uti bovis & ovis, veſicam toto ipſius corpore ſeu fundo, vix proceſſu quodam & levi membraneoque ligamento peritonaeo committi: quum interim tota anterior humanae veſicae ſedes peritonaeo pertinaciſſimè connaſcatur, neque ulla in parte ab illo dehiſcat: praeterquam quòd commemoratae foetus arteriae, & meatus urinae foetus deducendae paratus, ad hunc connexum non perfunctoriè conferant, longeque aliam hominibus quàm dictis animalibus veſicae nexus ſpeciem parent. Quàm verò diſcrimen hoc ſit

ex-

expendendum, inde non leviter judico, quod tot vulnera ex pube in veſicae amplitudinem penetrantia, ideoque urinae viam praebentia, levi opera curari experior. quum interim, ſi par in homine atque in cane veſicae ad peritonaeum foret commiſſura, & non major quàm ad inteſtina, aut ventriculum continuitas, in illorum vulnerum curatione nulla eſſet relicta ſpes. Praeterea, ſi Galenus lienis ſitum, ipſiuſque ad ventriculum nexum paulo abſolutius deſcripſiſſet, poſſemus dubitare, num ex canum ſectione lienem adeo in corporis anteriora, ac deorſum ad humillimam ventriculi ſedem locari, & tam obſcure necti arbitratus fuiſſet, quàm medicorum anatomicorumque vulgus exiſtimat. eſt namque non mediocris in homine ad canem, aut ſimiam, hac in parte differentia. Caeterum ex prolixa penis apud Galenum hiſtoria, & qua plurimum oblectatus videtur deſcriptione, ac dein ex ſedula virilis membri diſſectione, nihil ſanè manifeſtius eſt, quàm id à Galeno nunquam eſſe tractatum. Sedulo enim illius compoſitionis rationem exquirens, & boum taurorumque penis, quo in ſcuticis aut interdum vinculis quibusdam apparandis utimur, memor, cavum neſcio quem nervum effingit: aliaque multa, duobus illis corporibus humanum penem praecipue efformantibus parum convenientia profert, quae fungoſa & veluti carnea conſtant ſubſtantia, craſſa inſigniter membrana, convoluta: quemadmodum Ariſtoteles, aut is ex cujus relatu ipſe anatomica conſcripſit, non perfunctorie videtur animadvertiſſe. adeo ſanè, ut Galeni hiſtoriam meae ſatis diffuſae, neque hic ob prolixitatem repetendae deſcriptioni, aut virilis penis inter ſecandum ſtructurae conferenti, nihil manifeſtius occurſurum ſit, quàm illa eleganter tradita, quae citra anatomen erant obvia: illa vero quae ejus beneficio venerant examinanda, ab hominis conſtructione multis numeris variare. Ut vero uterus tum in ſitu, tum forma, nexu, ſubſtantia, vaſorum inſertionibus, ac iis denique omnibus quae in partium hiſtoria examinamus, permulta habet animadverſione digna, & quae non levi ſuccinctoque ſermone, à Galeno in primis, Attico, & laborem in ſcribendo haud fugiente, comprehendi poſſent: non mirum videri debet, ſi quum peculiarem de Uteri diſſectione librum deſcripſerit, mihi ex communi qua illum homines non aggreſſum duco conjectura, pleraque occurrant, quibus meae ſententiae robur adjiciam. Primum itaque in libro de Uteri diſſectione animadvertendum venit, quòd vaccae & caprae uterum muliebri non ſemel ex propoſito ſimilem eſſe teſtatur. neque ipſe alicujus inter eos uteros meminit diſcriminis, niſi quòd aliorum diſſectionis procerum autoritatis occaſione, nonnullis aperte contradicere non auſus fuerit, quae illorum aliqui de muliebri utero privatim ſcripſerant, quae interim in ſuis vaccarum uteris non occurrerent. Ait enim, illis non facile contradicendum, quòd conſtaret ipſos anatomes cognitionem non in brutis animalibus, ſed in hominibus adeptos: ſibi id quoque non adſcribens, ſed ſuas ſimias ſermoni, mulierum loco, inſerens. Deinde quum nonnulli rurſus à Galeno commemorati diſſectionum profeſſores, caprarum & vaccarum uterum (ex quorum numero fuit Praxagoras) deſcripſiſſent, prioribus diſſona tradentes, non ſine voluptate, qui mihi ſecanti adeſſe ſolent in ſcholis obſervabant, quàm anxius videatur Galenus, quorum ſententiae ipſi acquieſcendum ſit, quidque in univerſum de utero ſtatuendum veniat: quòd videlicet in vaccis poſteriorum hiſtoriam reperiret, prioribus tantum tribuens, ac ſibi non ſectarum mulierum conſcius, ut aperte illorum ſententiam refellere nollet. Quandoquidem igitur humanus uterus à vaccino plurimum differt, in promptu ſunt argumenta, quibus Galenum, uterum humanum non ſecuiſſe, planè liceat cognoſcere. Vaccinus enim uterus os ſacrum in ſitu excedit, ab inteſtino recto etiam illic ſupra vaſa lumbis exporrecta ſurſum declinans, ubi lumborum infimae conſiſtunt vertebrae. adeo ut hic Galeni deſcriptio illi quadret, quum non praegnans mulieris uterus ſitu non tam alte aſcendat, ut longo intervallo euſque pertingat, ubi ſacrum os infimae lumborum vertebrae committitur: neque etiam perinde, ut vaccarum ac canum quoque uteri, veſicam in ſuperiora excedit. longiſſima enim eſt quadrupedum uteri cervix, ſeu collum: idque magis erectum, quàm uteri muliebris. adeo, ut vel hujus gratia ſitum eſſe varium, nemini mirandum ſit.

Atque ex hoc differente ſitu, non poſſumus ambigere, Galenum muliebris uteri cervicis longitudinem digitis duntaxat ex virilis penis longitudine metitum eſſe. nam aliàs non tam altum utero adſcripſiſſet ſitum, ſi vel illa ipſi conſtitiſſet. Formam uteri deſcribens, Herophili ſententiae videtur acquieſcere, quum illam veſicae comparat. At nonnihil infra non amplius ſibi conſentit, ubi de cornibus diſputans etiam aliquouſque Herophili verba mulieribus congrua, in ſuum uſum refert: & pergens varia anatomicorum expoſita ſententia, ſe judicem ſtatuit, ac demum vaccinum uterum humano ſimilem affirmans, ſe turpiter prodit, cornua & formam, quod ad mulieres attinet, ſecus quam Herophilus, non vere enarrans. Eſt enim humanus uterus quodammodo veſicae inſtar rotundus, anteriori & poſteriori ſede compreſſus, ac proinde latior, quam profundior. Deinde ſuperiori ſede, videtur quoque nonnihil depreſſus, & quartam circuli partem, aut creſcentem modo lunam referre. quum aliàs, ſi veſicae inſtar protuberaret, ſemicirculum ex toto circulo exprimeret. atque ita ſuperior uteri pars veluti in tubera ceſſat, capitis vituli in modum, quod cornua paulo poſt eſt educturum. Ea tubera apicesque He-

rophilo cornua, in muliebri utero, fuerunt indubie nominata. In canibus & ſuibus uterus ſtatim ex ſui fundi cum cervice coalitu, in duas partes ita dirimitur, ac ſi indicem à medio maxime abduceres, & ſingulos digitos, ſingulas uteri partes fingeres. Hae non praegnantibus nullibi inflexae apparent. praegnantibus autem, pro foetuum numero complicantur. Illi enim ſeriatim in iſtis uteri partibus continentur. unde etiam qui eorum animalium hiſtoriam ex ſectione narraverunt, illas uteri partes, quum magno & inſigni cornu ſatis reſpondeant, cornua appellarunt, illis foetus contineri & amplecti non incommode tradentes. In vaccis vero omnia ſecus habent: fundum enim, ſi integrum & extimo ipſius involucro non detectum ſpectaveris, à cervice ſurſum ſimplex longo ductu ferri viſitur, forma non globoſa, ſed quaſi tereti anterius & poſterius, perinde ac ſi duo digiti invicem faſcia obducti proponerentur, compreſſa. Dein fundum quaſi in duo arietum cornua invicem cedentia dirimitur. Neque ſcio, an quicquam in univerſo corpore propius alicui aſſimilaveris, atque has vaccini uteri partes arietum cornibus comparare poſſis. Et quoniam foetus in altera fundi parte (eſt enim illud, ut mox dicam, geminum) humilius ſubſiſtit, quàm uteri in ea cornua eſt deductio: & quoniam iccirco in illis foetus, ut ſic dicam, non complectitur, quid mirum eſt, Galenum in cornuum narratione ita eſſe perplexum? quum de differentibus prorſus inter ſe uteris, pugnantia occurrent anatomicorum dogmata? Verum pulchre & callide ſeſe ſubductum putat, quando cornuum actionem, functionemque in alium locum referendam cenſet: quem apud illum nuſquam reperias. Seminalium vaſorum ingreſſus omnibus uteris accidit, in extremos illius apices. mulieribus quidem, in protuberantia utrinque ſuperioris uteri ſedis capitula: canibus autem, in ſummum partium, quas diremptis invicem digitis comparavimus. ut vaccis in apices earum uteri partium, quae arietum cornuum modo, belle implicantur: uti à Galeno quoque optime eſt animadverſum, id alios latuiſſe diſſectionum profeſſores atteſtante. Quamquam non ſatis augurari queo, quaenam vaſa Galenus Herophilo, & aliis quibus contradicere ob magnam quae in aliarum partium enarratione occurrit diligentiam, vereretur, cognita ſcribit, quae cervici veſicae inſererentur. Videtur namque Galenus arbitrari, non minus quàm in viris, glandoſum illum aſſiſtentem nobis appellatum, muliebris veſicae cervici connatum: ac dein vaſa comperiri, quae à teſtibus veſicae cervici in mulieribus ad corpus illud implantarentur. Si Galenus id apud Herophilum legit, ipſeque in eadem fuit ſententia, lubens fateor, me illud glandoſum corpus, neque etiam vaſa illa ſeminaria à teſtibus delata, in mulieribus, ut neque in brutis pariter, inveniſſe. imo Galeni autoritas mihi hac in parte tantiſper ſuſpecta erit, donec ab aliquo hujuſmodi in corporibus reperiri audivero: atque qua ratione ipſa expendere poſſim, certior reddar. quorum nullam interim in mulieribus neceſſitatem expendo. Nolim enim hic de praegnantium, quibus fundi uteri os arctiſſime claudi nullis non in confeſſo eſt, coitu quicquam comminiſci. Similis mihi eſt ſententia de venis & arteriis, uterum, praeter vaſa ſeminis materiam deferentia, ab illis quae in renes feruntur, petentibus: quae Herophilus in quibusdam mulieribus videri tradidit. uti Galenus illum in multis mulieribus eas reperiſſe non dubitat: aliter ſcripturus, ſi & ipſe quoque mulierem unquam fuiſſet aggreſſus, ac perinde ut in ſimiis illas deſiderari animadvertiſſet.

Nam quum ait, non niſi rariſſime in ſimiis illas venas arteriaſque à ſe repertas: non aliter mihi perſuadeo id ab ipſo ſcriptum, quàm ego variam nervorum & vaſorum in quibusdam ſedibus ſeriem commemorans, aliquando hoc, aut illo modo ipſam occurrere, vel ideo adjicere coactus ſum, quòd Galeno, etſi ſecus ſemper obſervaſſem, initio repugnare veritus ſum. Hujusmodi in meis libris locus eſt, de humerariae à cava ortu, de nervorum in tibia & pede diſtributione, ac quorundam nervorum in brachio congreſſu. Verum ſermo ad uterum eſt reducendus, cujus ad alias partes contactum à Galeno in mulieribus imaginari, ſitus & forma ipſum latentes plus ſatis arguunt. Uti magnitudinem male commemorat, arbitratus uteri fundum in mulieribus multo majus eſſe, quàm revera viſitur. numquam enim non praegnantis mulieris uterus mihi occurrit, cui trium digitorum latitudinem tribuere potuiſſem. neque etiam fundi longitudo unquam trium digitorum latitudinem ſuperavit. Cervicis longitudo pro illius extenſione varia ſe exhibuit. eſt enim corpus membraneum, nerveumque, ac proinde plus quàm nonnullis arrideat, ſequax. Quare etiam opinor, ex pudendi muliebris cum vaccarum & caprarum diſcrimine, Galenum arbitratum eſſe, cervicem uteri muliebris tam muſculoſam & carneam eſſe: atque illam aliter quàm revera ſit, commemorat. Rurſus, ut Galenus duos ſinus in vaccino utero recte conſtituit, quum unicus in muliebri ſit: ita quoque vaccini uteri tunicas recte deſcribit, procul ab uteri muliebris conſtructione aberrans. Eſt enim una peculiaris in muliere tunica, quae alia à peritonaeo & ligamentis uterum continentibus pronata, obvolvitur. in vaccis vero, ut fundum uteri ſtatim in duas partes diviſum diximus, ita quoque utraque pars ſua peculiari efformatur tunica. adeo ut hoc nomine Galenus uteri tunicam prodiderit eſſe geminam, cui alia ſimplex à peritonaeo obducitur: quam ideo ûnius tantum loco habet, quòd duas fundi partes ita ſimul inveſtit, ut inter duarum partium commiſſuram non intercedat, faſciae in modum, qua duos digitos aut cornuum arietis radices ac principia ſimul unaque obvolveres. Occurrit enim ut in uteri forma, ita quo-

quoque in tunicis propter uteri diviſionem differentia, qua Galenus muliebrem uterum à vaccino differre ignoravit. In praeſentia, ne uteri ſermonem nimium educam, praetereundus non eſt locus libri de Uteri diſſectione, quo Galenus perinde anxius perplexusque mihi videtur, atque nos interdum verſatilem animum huc atque illuc impelli ſentimus, quoties pugnantibus autorum dogmatibus obruimur. Legerat enim Galenus primarios diſſectionum profeſſores, muliebrem uterum acetabulis privare, & tamen cornutorum animalium uteris ea tribuere. aliis interim, qui perinde atque ipſe vaccinum uterum muliebri ſimilem ducerent, acetabula utero adſcribentibus. Huc etiam accedente Hippocrate, qui in Aphoriſmis acetabulorum meminit, aliud longe eo nomine ſubaudiens, quàm id cui ab acetabuli nominis in diſſectionibus inſtitutore, ipſum attributum, nemo debet ambigere, qui variorum uterorum ſectionem eſt aggreſſus. Mihi enim facile conſtat acetabuli nomen ad tria inter ſe diverſa, ab autoribus relatum: adeo ut ex rei cognitione, quid quiſque ſibi vellet, Galenum animadvertiſſe oportuerit. Primum itaque acetabuli nomine in rotundis, & inſtar ſemiſphaerae cavis ſinibus deſcribendis utimur, hac ratione omnes profundos oſſium ſinus, ac in primis oſſis coxendicis ſinum quo femoris caput ſuſcipitur, acetabulum nuncupantes: nomen, ut in meis libris tradidi, ab herbae nobis acetabulum, aut veneris hortus, umbilicusve nuncupatae, & acetabuli menſurae forma, ducentes. Jam in vaccino, aut ovillo, aut bubulo, aut cervino utero, qui nuper concepit, plurimae foveae conſpiciuntur, quae labris ſuis in uteri cavitatem protuberant, & ita ſinuatae ſunt, ac ſiquis dimidias illis impreſſiſſet piſas. adeo ut nemo ita à me admonitus ambigere debeat, ſinus tales acetabula primum eſſe nuncupatos. Quia vero illi conſurgunt, paranturque ex tuberibus in utero non praegnante ita conſpicuis, ut illos proſtantibus in ano venulis, unde ſanguis nonnunquam per intervalla promanat, anatomici aſſimilaverint: mirum non eſt, & ipſis tuberibus nomen acetabuli ſecundario eſſe accommodatum, utcunque parum apte: quum ſinus, niſi animal cornutum aliquamdiu genituram retinuerit, neutiquam ſint. Rurſus quia ex illis ſinibus venae & arteriae in extimum foetus involucrum procreantur, non mirum eſſe debet, venas illas & arterias de novo inter involucrum id & internam uteri ſuperficiem generatas, acetabulorum nomine quibuſdam appellatas. Uti nimium ſanè conſtat, Hippocratem eo nomine uſum, quando de bimeſtri aut trimeſtri abortu ſermonem inſtituebat, & rationem (quam aliàs ferè ſemper ſubticere ſolet) ad mucum retulit, quo nova illa & invalida vaſa, quibus genitura ſuffulcitur, turgerent. Certum enim eſt bimeſtrem, & multo adhuc minus trimeſtrem foetum, vel in vaccis, ſinubus illis ſolis, aut aſperitatibus ita retineri, ut ſepias & loligines ſuis promuſcidibus, quas acetabulis plenas cernimus, ad ſcopulos aſperasque regiones haerere nemo ambigit. Quum itaque ejuſmodi vaſa in mulieribus perinde atque in vaccis habeantur, acetabuli nomen illa ratione non eſſet perperam mulieri in eo ſignificato attributum. Verum quia muliebris uterus tubera illa exſtantia in ſua amplitudine neutiquam exhibet, & quia deficientibus tuberibus ſinus illi ad formam ſinus coxendicis oſſis exſculpti, conſtitui nequeunt, liquido patet, neque primum, neque ſecundum acetabulorum nomen, mulieri adſcribendum. adeo ut Galenus hic minime perplexus fuiſſet, ſi muliebri utero cum vaccino pugnante, ſeſe etiam exercuiſſet. In foetus quoque involucris permultum eſt diſcriminis, ſed opportunius ad parum veras deſcriptiones illa aſſervabimus, ad ſecundam nunc corporis cavitatem, thoracemve, ſermonem dirigentes. Qui ſuccinctior futurus eſt, propter venae cavae ductum ſuperius commemoratum, in cujus explicatione memini, quonam pacto interdividentes thoracem membranae in canibus & ſimiis, inſignem ſupra nervoſam ſepti tranſverſi partem, & ſub cordis canini involucro conſtituant cavitatem, in homine neutiquam occurrentem. Uti neque peculiaris pulmonis lobus ſeu fibra inibi reperitur, quae illam cavitatem occupans, manus & elegantiſſimi fulcri modo, cavam venam illac prorepentem ſuſtineret, tutoque deduceret, & quinta pulmonis fibra à Galeno eſt nominata: quum alioquin duae in dextro, & totidem in ſiniſtro latere invenias. adeo ut haec cavitas, & illa pulmonis fibra, Galenum ſimias caneſque, non autem homines ſecuiſſe, planè comprobent. Perinde atque cordis involucrum, quod Galenus à ſepto tranſverſo diſſitum, illique non connatum, narrat, uti ſanè in canibus & ſimiis tantum à ſepto removetur, quanta nuper commemorata viſitur cavitas. In homine autem, tota humiliori ſua ſede, inſigni amplitudine ſepti tranſverſi nervoſae regioni connaſcitur, uniturque, & alium prorſus ſitum in homine quàm in canibus aut ſimiis ſibi vendicat, pro cordis nimirum ſitus varietate. neceſſum enim eſt, arculam involucrumque cordis parem cum illo ſitum obtinere. Quòd vero alius cordis ſitus in hominibus, quàm in canibus & ſimiis, occurrat, ex anatome & ratione liquido conſtat. Si enim expenderimus oſſis pectoris in hominibus longitudinem, illam cum canino pectoris oſſe conferentes: prompte etiam animadvertemus, humanum cor alioquin ex proportione maximum, non tam rectum atque ſecundum longitudinem corporis incedentem ſitum ſibi vendicare, quàm Galenus in ſimiis & canibus cordi adſcribit, noſque inter diſſecandum apertiſſime obſervamus. Humani enim cordis baſe thoracis medium, quod ad dextrum & ſiniſtrum ſpectat, occupante, ac veluti tranſverſim locata, reliquum cordis corpus in ſiniſtrum latus admodum oblique deorſum fertur, ſiniſtrae ſepti tranſverſi

Nonnullae conjecturae ab illis partibus pendentes, quae thorace continentur.

ſedi innitens, quemadmodum involucrum ſepto inibi connatum retulit. Perinde profecto, ac ſi humanum cor ad transverſum hunc ſitum cogeretur, neque libere rectius deorſum duci potuiſſet. Uti caninum cor locari novimus, quod ſuo mucrone, non autem toto corpore, ex obliquo nonnihil ſitu, ad ſiniſtrum latus ſurſum nutat. Quum itaque Galenus eum ſitum in canibus & ſimiis obſervaverit, hominemque nunquam aggreſſus fuerit, haud mirum nobis eſſe debet, humani cordis ſitum ab illo non commemoratum: & Galenum ſimplici ſitus ſui enarratione non contentum, quinimo in Ariſtotelem & alios prolixe invectum, qui humani cordis, ita uti in anatome occurrit, & ratio quoque dictitat, ſitum nobis tradiderunt.

Rationes ex iis quae calvaria continentur petitae.

Caeterum quòd ad cerebrum attinet, nimium conſtat, boum cerebra ad illius inſpectionem & anatomen à Galeno eſſe adhibita, quum nullius animalis cerebri alioquin apud illum fiat mentio: & quia in cerebris boum, ut ferè & aliorum animalium, non magna cum hominibus eſt differentia, paucae occurrunt conjecturae, quibus in tertia corporis cavitate, in ipſa nimirum calvaria, Galenum homines non ſecuiſſe conficeremus. Atque harum una, neque illa vulgaris, ex cerebelli ſitu & conformatione dependet. In bobus enim, quemadmodum Galeni quoque habet deſcriptio, cerebellum poſteriorem occipitis ſedem occupat, extra cerebri poſteriorem regionem in poſteriora eductum. quum tamen in homine prorſus cerebro ſubjiciatur, & extima cerebri in occipitio pars, in poſteriora & in occipitium multo magis protendatur, quàm cerebelli poſterior ſedes. Deinde bovis cerebellum altius in occipitio conſcendit, quàm hominis, cui cerebellum ſuperiori ſede eſt latum & compreſſum, bovis interim cerebello in ea ſede rotundo & ſphaerico, ac ad ſuturae Λ imaginem exprimentis elatiorem ſedem uſque conſcendente. Quum tamen humani cerebelli apex in medio tantum ductus conſiſtat, qui à foramine dorſali medullae in occipitis oſſe exſculpto, ad dictam nuper ſuturae Λ ſimilis ſedem metitur. unde etiam non mirum eſt, Galenum in ſitus congregationis duorum primorum durae membranae ſinuum deſcriptione, haud obſcure oſtendere, in bovis, non autem hominis diſſectione ſe verſatum. Conſiſtit enim congreſſus ille ad elatiſſimam nuper commemoratam cerebelli ſedem, quae in hominibus à bobus differt, Galeique deſcriptio his ſatis convenit, ab illis interim abhorrens. Uti etiam plexus arteriarum ad cerebri baſim in bobus magis, quàm hominibus, à Galeno viſus narrabitur, ubi illum in rerum hiſtoria veritati peperciſſe, paulo poſt enitar oſtendere. Jam enim nimius videbor, in differentiis inter hominem & alia bruta adferendis, ex quibus Galenum hominum corpora non ſpectaſſe comprobarem.

Loca nonnulla, quibus Galenus aperte Veteres reprehendit, quod homines, non autem cum illo ſimias ſecuiſſent.

Unde etiam illis finem imponam, ſimulatque addidero, hoc in primis apud Galenum mirandum, quod ſuis confidens ſimiis, toties Veteribus diſſectionum profeſſoribus immerito contradixerit, illosque oſcitantiae arguerit, quod quae ipſe in ſimiis reperiret, illi aut omiſiſſent, aut aliter deſcripſiſſent, prout nimirum in hominibus illa ipſis obverſabantur. Atque hujuſmodi locus ſeſe offert in ſuturarum ſuperioris maximae hiſtoria, ubi Galenus alios anatomicos duas non vidiſſe, aut quaſi non expendendas praeteriiſſe ſcribit: quum interim Galenus ex ſimia in eam opinionem venerit, illis hominis fabricam recte narrantibus. Talis quoque eſt proceſſus ille in lumborum vertebris, quo ſimiae & canes donantur, quem ab aliis praeteritum neglectumque ſcribit, quum homines illo deſtitui, nihil ſit certius. Dein quum ipſi totum pectoris os gladio compararunt, Galeno interim mucronatam cartilaginem ad gladium propter ſuas ſimias & canes referente. Quàm prolixe & ſaepe Galenus veteres arguit, quòd muſculum ex carnea membrana in axilla & thoracis latere efformatum non cognoverint? quum is in hominibus neutiquam reperiatur.

Neque minus ſibi placet, quòd ex muſculis ſcapulam attollentibus, aliquot non obſervaverint: quum nos ex accurata diſſectione ſimias duobus abundare noverimus. Rurſus quis ferre poſſet, Galenum aliis in ſecundo pari muſculorum caput moventium, neſcio quam oſcitantiam adſcribere: quum tam differens ſit hoc in loco à ſimia aut cane homo, ipſeque nihil minus quàm hominis muſculos perſequatur: uti & de muſculo conſtat à clavicula & pectoris oſſe in mammillarem capitis proceſſum inſerto, capitisque motibus ſubſerviente, in cujus deſcriptione longe praeter meritum Galenus ſuarum ſimiarum occaſione veteribus obſtrepit.

Ita quoque non mirum eſt, Galenum alios incuſare, quòd muſculum praeterierint, quem in caudatis ſimiis & canibus recti muſculi abdominis partem eſſe videmus, ſecundum pectoris oſſis latus ad claviculam uſque coſtarum cartilaginibus exporrectam, qua homines omnino carent. Simili ratione eos incuſat, quòd eum ignoraverint muſculum, qui à ſuperioribus cervicis vertebris, coſtis offertur, ſecundum anteriorem muſculi ſedem, qui thoracem moventium ſecundus ſtatuitur, deſcendens. nam hunc in homine deſiderari, ſatis conſpicuum eſt. Quum portionis majoris muſculi, quem ego femur moventium quintum numero, atque inter tibiae motores neutiquam refero, meminit, quae tendine interno femoris capiti inſeritur, alios reprehendit, quòd eam inſertionem tendine, non autem carnea implantatione fieri ſcripſiſſent, uti in ſuis ſimiis ipſi occurrebat. Item alios carpit, quòd tendines muſculorum tibiam moventes, illiuſque anteriori parti inſertos, teretes deſcripſerint: non autem ut in ſimiis videntur, latos. Inſuper quàm ſaepe quoſdam inceſſit, quod muſculum omiſiſſent, à quo lateſcens pedis tendo educeretur? quum tamen

men ipſius deſcriptio non hominibus ſed ſimiis potius conveniat. Alios etiam notat, quòd quartum pedem moventium muſculum carnea inſertione calcis oſſi implantari ignoraverint: quum interim exquiſitum prorſus tendinem in hominibus, ſecus quàm ſimiis, ſibi vendicet. Sed quid manifeſtius (ut cordis ſitum, pluraque ejus generis loca ſubticeam) hanc falſam Galeni accuſationem, & negligentiæ impoſitionem arguet, venae cavae per ſeptum transverſum ductu, & illam ſuffulciente pulmonis fibra? Galenus enim, quum ſimias ſuas ſcinderet, illasque à veterum qui hominum diſſectionibus ſeſe exercebant hiſtoria abeſſe videret, non veritus eſt teſtari, eos illam pulmonis fibram, & neſcio quae alia, latuiſſe. Adeò ut magis impius cenſeri deberem, ſi in vera hominis fabricae hiſtoria Veteres illos non excuſaſſem: quàm ſi propter inſignem quo erga Galenum laboro affectum, ſingularemque obſervantiam, contra oculorum teſtimonium, reique veritatem, illius placita undique imperturbata reliquiſſem: atque hoc noſtrum ſeculum, perinde atque omnia quæ Galenum ſecuta ſunt, hallucinari, & Graecorum impoſturam latêre voluiſſem. Quum itaque mi Joachime, meis ad Sylvium literis hujusmodi, quae nimis cumulatim ſeſe offerunt, ad eum locum reſpondiſſem, quo aegrè ferebat, à me propoſitum, homines à Galeno non diſſectos: ad illum veni, quo nihil perperam ab ipſo neque traditum, neque ſcriptum affirmabat. Atque hic primùm coepi oſtendere, quàm in Galenum eſſemus impii, ſi in deſcribenda hominis fabrica, illi tot falſas deſcriptiones imponeremus, quot nobis ad hominis cum ſimia diſcrimen, in ſuis libris occurrunt. & ut illius autoritatem tueremur, in illarum excuſationem non ſemel dicere mallemus, illum ex ſimiarum potiſſimum inſpectione Anatomen docuiſſe: in hoc errantem, quòd ſimias hominibus nimium ſimiles ſtatueret. Ac proinde, ea quae apud Galenum ab hominis fabrica, propter ſimias brutave differunt, in non verarum deſcriptionum claſſem haudquaquam reponenda duxi: ſed aliquot alias, uti in ampliſſimo parum obſervatorum à Galeno locorum campo ſeſe offerebant, ad hunc penè modum ſubjeci. Galenus oſſium differentiam ex appendicibus conſtituens, non ſolis magnis & grandibus oſſibus appendices rectè tribuit: quum digitorum oſſa, & poſtbrachialis & pedii appendicibus donari nimium conſtet. quemadmodum & totam ex gingivis extantem dentium partem, in pueris quoque appendicem eſſe liquet. ut vertebras taceam, in minorum quoque oſſium numero recenſendas, quarum quaedam, ut propemodum thoracis & lumborum omnes, etiam quinque appendicibus ornari cernimus. Quae etiam argumento ſunt, non illis tantum oſſibus (etſi alia Galeni ſit ſententia) appendices obtigiſſe, quae amplum ſinum medulla quae oſſeis fibris non interſtinguitur, oppletum, ut humerus, ulna, radius, femur, tibiae oſſa, continent: verùm & illis quoque, quibus ejuſmodi ſinus nequaquam adeſt. Neque vertebrae enim, neque ſcapula, neque oſſa ſacri oſſis lateribus commiſſa, neque coſtae ejuſmodi ſinus ſibi vendicant. attamen in illis oſſibus appendices perinde dignoſcuntur, ac in illis quae eo ſinu dicebam conſpicua. Huc ſunt referenda penè omnia, in quibus mihi cum Galeno in differentiis conſtructionis oſſium deſcribendis, parum convenit. Ut quòd Galenus earum ſermonem in libro de Oſſibus inſtituens, ſub ſynarthroſi ſeu coarticulatione ſuturam, harmoniam, & gomphoſim neutiquam comprehendere debuit: quum illa ſimul cum ſymphyſi ſub uno genere locanda venerant, quod oſſium ſtructuras continet, ad nullum penitus motum à Natura fabricatas: quodque illi opponitur, cui ſtructurae ſubſunt, ad motum ſive manifeſtum, ſive obſcurum compoſitae. Synarthroſis enim à diarthroſi ſola motus obſcuritate differt, & utraque iiſdem ſtructurae ſpeciebus coëunt, enarthroſi nimirum, arthrodia, & ginglymo. Sic quoque ad ſymphyſim male refert, oſſa vel alicujus corporis beneficio, vel nullius invicem componi. quum enim ejuſmodi corporum, quorum auxilio aut interventu oſſa conſtruerentur, triplicem differentiam, cartilaginem videlicet, carnem & ligamentum indicavit, tres compoſitionis ſpecies ſuis nominibus appellans, nulla nobis dari poteſt ſymphyſis, quam ligamenti, aut carnis interventu coaluiſſe verè diceremus.

Non omnia in partium hiſtoria à Galeno rectè tradita & deſcripta.

In oſſibus aliquot parum verae deſcriptiones.

Neque id ſanè mirum eſt, quum haec compoſitionis ratio ad omnes oſſium ſtructuras ſit referenda, in quibus facile cernimus ſuturas & harmonias, & in aetate conſiſtentibus ſymphyſes, ſolius ſtructurae nexusque opera, abſque tertii corporis auxilio committi: articulos verò ligamentis tum in oſſium circuitu obductis, tum ipſa commiſſione nonnunquam intervenientibus, ac dein muſculorum (qui carnis loco cenſentur) opera, contineri. Cartilaginem verò in junioribus hominibus ad ſymphyſim concurrere, admodum pulchrè ſpectamus.

Ubi etiam ſuccurrit, Galenum de ſymphyſi loquentem, quòd fungoſa molliaque oſſa, nullis mediis connaſcantur, ſicciora denſioraque nonnullis intermediis coaleſcant, ſcripſiſſe: quum tamen, ut mox retuli, in puerulis, quibus oſſa fungoſa & mollia exiſtunt, ſymphyſes medio cartilaginis fieri cernamus: in ſenibus verò, quibus arida jam ſiccaque & magis denſa evaſerunt oſſa, ejuſmodi cartilago prorſus aboleverit: imò ne coalitus quidem linea plerumque ſe exhibente. Atque ut Galenus commiſſurarum conſtructionumve oſſium differentias ita parum aſſecutus eſt, ſic quoque in exemplis adducendis parcus videtur, quibus ſuas commiſſuras comprobaret. Quamquam neque exempla in cognitis illi commiſſurarum differentiis adducta, prorſus menda vacent. Parum enim ſeſe oſten-

dit

dit anatomicum, quum vertebras ad ginglymon refert, atque elatiſſimam & mediam demens, reliquas ginglymo committi teſtatur, quòd ſimul ſuſciperent & ſuſciperentur: non expendens diſcrimen illud in variis eſſe articulis, ſeque tria oſſa ut ginglymi compoſitionem doceret, adducere. Nam, etſi omnes quae ſupra duodecimam (aut quaecunque illic utrinque ſuſcipitur) thoracis vertebram, ad primam uſque cervicis habentur, ſuperiori ſede incumbentem ſubeant vertebram: inferiori autem ſede ſubjectam admittant: & rurſus quae in lumbis ſunt, contraria ratione articulentur: tamen in duram vertebrarum ad invicem nexu, mutuus non conſurgit ingreſſus, neque idcirco etiam ginglymos. Etſi quis ideo os aliquod ginglymo committi velit, quia ſuperiori parte aliud os admittit, inferiori autem aliud ingreditur: aut contrà, humiliori excipit, elatiori immittitur: nullam articuli compoſitionis rationem habens, neque obſervans quot oſſa ad unum exemplum, adeoque unam conſtructionem ducit, non pauca oſſa, ut prima digitorum, ginglymo necti adſtruet, cum Galeno admodum diſſona propoſiturus: quandoquidem commiſſurarum differentiae, ad duorum oſſium nexum omnino ſunt referendae.

Verùm his neglectis, ad peculiares oſſium deſcriptiones properemus. ubi occurrit capitis os octavum mihi numeratum, in frontis oſſis baſi poſitum, quod miror ſuis peculiaribus ſuturis à Galeno non circumſcriptum: ac cur ſpongiae potius modo, quàm cribri, pervium cenſuerit, quum ejus foramina ad cribrum magis ſint conferenda: neque illa ad pituitae cerebri diſtillationem privatim parata ſint, quum hàc nunquam pituita citra morbum poſſit duci. At haec Galeni ſententia, magis adhuc in cuneo aſſimilato oſſe venit expendenda, quod ſub cerebri baſi ſpongiae modo exſtructum foraminibus variis, neque rectà penetrantibus ad ſpongiae pumiciſque rudioris foraminum effigiem donatum tradit: quum interim id falſum ſit, totaque in calvariae amplitudine conſpicua ſede leve (ſi ſinus ac proceſſus ipſius exceperis) viſatur, & non minus quàm frontis, aut temporum, aut occipitis os integra, neque ſpongiae modo pertuſa cruſta, efformetur. Mirum profectò eſt, Galenum ejuſmodi compoſitionem propter pituitae, quae prorſus inartificioſa eſſet, excolationem confinxiſſe, & non potius quae in illo oſſe frequentiſſimè occurrunt antra indagatum eſſe, in ea ſede, ubi id craſſum eſſe oportuit, tum ob alias cauſas, tum ſinus occaſione quo glans continetur cerebri pituitam excipiens, quique tam elegantibus undique conſitus eſt proceſſibus, non minus quàm ſinus ipſe obſervandis. Imò ex varia & notatu digna quae in calvariae amplitudine occurrit compoſitione, in ſinibus dico pluribus, & tuberibus, maximi uſus gratia à ſummo rerum Opifice inſigni induſtria fabricatis, Galenum nihil expendiſſe, ideo conjector, quod nullius horum mentionem fecerit, nihilque illic apparentium conſcripſerit: niſi fortè quis illum oſſis meminiſſe contendat, quod in cerebro poſitum obſervaretur. Apparet namque, Galenum apud diſſectionis profeſſorum aliquem, oſſis ejuſmodi mentionem reperiſſe: & ne ipſe quicquam ab aliis traditum praeteriiſſe, aut ignoraſſe videtur, ejus quoque quantumvis obiter, meminiſſe. Ego ſanè hominis cerebrum nullo oſſe donatum reperio, ſed in canibus primùm didici, unde hujus oſſis ſermo anatomicis incidiſſet. In canibus enim inter cerebrum & cerebellum, amplum & latum, ſed tenue, conſiſtit os, ſecundum cerebelli gibbum inferius cavum, & ſuperius pro cerebri ſinuatione convexum, ac ab occipitis oſſe eductum, cui omnino eſt continuum. adeò ut augurari liceat, Anatomicos quibuſdam animalibus ejuſmodi os praebuiſſe: Galenum verò, & ſi cujuſmodi id eſſet, ipſi non conſtaret, illius meminiſſe. Quemadmodum in oſſe evenit, quod praeter ſummum humerum & claviculam ex Hippocratis oratione Galenus tertium in illo articulo confinxit. Cavitatis in temporum oſſe, auditus organi gratia exſculptae, apud Galenum nulla eſt hiſtoria: quum tamen tam varia & elegans ſit, ſummique Opificis induſtriam, ſi modo quid aliud, vel maxime atteſtetur.

Atque ut cavitas illum latuit, ita quoque praeter ipſius membranas, oſſiculorum cognitionem haud habuiſſe colligitur, quorum unum femoris oſſi, cui inferiora capita eſſent adempta, vel malleo comparamus: alterum verò incudi, aut molari denti, duobus donati radicibus, ſimile ſtatuimus. Deinde in dentium radicibus enumerandis, Galenus non omni ex parte verus eſt: quum intimi ultimique molares brevioribus, compactioribusque, & ſaepe paucioribus donentur radicibus, quàm qui ipſis ordine ſuccedunt. Sic etiam molares caninis dentibus proximi, non tot radices, quot Galenus illis tribuit, ſibi vendicant. Atque ut radices leviter expendit, ita quoque cavitatem neglexit, quae in ſingulis dentibus pulchrè eſt conſpicua. Quamquam non adeò mirum eſt, Galenum cavitatem dentium alioquin in ipſorum eroſionibus inſigniter expendendam, praeteriiſſe: quum eò uſque parvis oſſibus cavitates denegaverit, ut digitorum oſſa teſtetur eſſe ſolida: quum id neutiquam veritati ſit conſonum. eadem namque ſtructura conſtant, qua femur, aut humerus, in ſinu dico ſecundùm illorum longitudinem protenſo, & medullae conceptaculo. In capitis foraminum hiſtoria, praeter alia non verè ſcripſit, foramen viſorio nervo viam praebens, duplo majus illo eſſe, quod ſecundi paris nervum tranſmittit.

Iſtud ſcribens, nervorum proculdubio rationem duntaxat habuit. nam ſi hoc loco anatomen ſedulò in homine aggreſſus fuiſſet, non nervum tantum ſecundi paris, & portionem tertii conjugii, quam ad oculorum ſedem dirigi ſcimus, per id foramen ferri didiciſſet:

ciſſet:

ciſſet: verùm pituitam cerebri hac non mediocri portione duci, & venae ab oculorum ſede in duram cerebri membranam pertinenti, ac etiam inſigni arteriae calvariae amplitudinem egredienti, viam praebere, ac proinde praeſens foramen meritò illo amplius videri, quò viſorius ducitur nervus. At ut Galenus pituitae ductus parum obſervavit, ita quoque ex ſui plexus reticularis deſcriptione, non dubitamus illum nullam arteriae propaginem ex calvariae amplitudine ad oculos ferri arbitratum: quum quicquid ſoporalis arteriae in caput ducitur, in eum plexum abſumi contendat, à quo rurſus duo tam inſignes conſurgerent rami, quam ipſa ſoporalis erat arteria in calvariam pertingens. Quàm verò haec ſint abſurda, ſuo loco commemorabitur: nunc enim ſermo mihi in oſſium hiſtoria eſt aliquamdiu cohibendus. Paucorum itaque Galenus ex tanto numero meminit foraminum, eaque parum verè ab ipſo ſunt tradita: ut & foramen, quo cum tertio pari nervorum cerebri ſoporalem arteriam duci meminit. quum interim tam elegans & maximè obſervandum foramen arteria privatim adipiſcatur. Praeterea quî reliquarum arteriarum calvariam petentium foramina illum latuerint, ex ipſis conſtat arteriis, quarum nullam praeter ſoporalem ſuo reticulari plexui oblatam, videtur cognoviſſe. In maxillae ſuperioris deſcriptione, Galeno acquieſcendum non eſt: quum illam ſolidam, & medullae expertem, levitateque haud indigentem, ideo confingit, quòd inferioris maxillae ritu non moveatur. nam praeter narium foramina, tam ampla & patentia, utrinque ad illorum latera, cavitates inſignes aëre magna ex parte oppletae cernuntur, admodumque levis hac ratione maxilla evadit, ad eum ferè modum quo cavas quae Divis in templis appenduntur imagines in formulas fundi novimus, quoties divae Luciae oculos, divae Agathae mammillas cum pectore, divo Anthonio brachia & crura appendi ſolent. adeò, ut ſi quis oris conſtitutionem, dentiumque in ſuperiori maxilla ſeriem, & oculorum ſedem expenderit, atque ideo hanc non exiguam fieri cognoverit, Naturam profectò celebrabit, quod fruſtra hominem non oneraverit, ſed ſimul robori & levitati (quum aliàs moles conſtaret) ſcitè proſpexerit. Suturarum ſuperius habita eſt mentio, propter eas quae in ſimiis & canibus, non autem in hominibus viſuntur. quamquam illarum ductum non omnino rectè etiam in ſimiis à Galeno deſcriptum eſſe, tunc quoque ſatis innuebatur: & in aliis quibusdam ſuturis tam eſt obſcurus, ut unam eandemque ſuturam diverſis ſedibus conſpicuam, trium ſuturarum nomine deſcripſiſſe colligatur. Unde verò Galenus os υ imaginem referens, non pluribus & variis oſſiculis conſtructum eſſe prodiderit, haud ſatis aſſequor. Quemadmodum quoque in thoracis vertebrarum, corporibus ſuis contextu, nullius vertebrae corpus humiliori ſua ſede ad vertebrarum cervicis formam educi, & à ſubditae vertebrae elatiori ſede cava excipi, video: & ſi Galeni ea fuerit ſententia. Non minus enim thoracis vertebrae rectis & planis ſuperficiebus corporum ſtructura, quàm lumborum, componuntur. Huic non admodum eſt diſſimile, quòd omnes transverſorum proceſſuum thoracis vertebrarum ſinus, quibus coſtarum ſecundus nexus perficitur, deorſum ſpectare tradidit: quum humiliorum vertebrarum, quibus coſtae altero nexu committuntur, proceſſus, non minus ſurſum pulchrè ſuum ſinum ſpectantem gerant, quam elatiorum vertebrarum ſinus deorſum nutat: uti & mediae vertebrae, in transverſis proceſſibus ſinus neque ſurſum, neque deorſum inclinantes gerunt.

Non ſemel apud Galenum legitur, omnes coſtas duobus nexibus ad vertebras committi, uno ad illorum corpus, altero ad transverſum proceſſum: quum interim decimam, & duas illi proximè ſuccumbentes vertebras, transverſis privet proceſſibus. Decima ſanè coſta duobus nexibus haeret, atque ideo decimam vertebram transverſis non deſtitui proceſſibus, apertè conſtat. Quum verò duae hac humiliores, tam exiguae eſſent, transverſimque & parum admodum obliquè antrorſum ducerentur, illarum cauſa vertebris quibus committuntur, transverſos proceſſus porrigi, non fuit neceſſarium: quamvis interim muſculorum gratia transverſos proceſſus ſibi vendicent, ſed amplos, & perquàm modicè exertos. Jam quid Galeno in mentem venerit, non ſatis teneo, quando humerum poſt femur omnium oſſium maximum cenſuit. Nobis enim fibula humero longior occurrit: & tibiae os non ſolum longius, ſed & craſſius, in hominibus ſaltem viſitur. nam in canibus humero craſſitie quodammodo cedit. Adhaec, oſſa ſacri oſſis lateribus commiſſa, humerum gravitate longè ſuperant. Deinde Galenus demiſſiorem humeri ſedem perſcribens, illius interius tuber, majus exteriori ſtatuit: interius appellans, quod ad latus internum conſiſtit ulnae cum humero articuli; ac multis muſculis initium praebet, deducendisque nervis quibusdam pulchrè ſubſervit: exterius verò id appellans, quod ad externum dicti articuli latus poſitum, cum radio articulatur, & pariter muſculis exortus communicat, multis numeris interius magnitudine & craſſitie & exſertione vincens, utcunque Galenus ſecus ſtatuat. A veritatis inſuper ſtudioſo non perfunctoriè expendi deberet Galeni hiſtoria, de brachialis cum cubiti oſſibus articulo. eſt enim ille non parva Naturae induſtria paratus, quum interim ejus fabricam Galenus non aſſequatur: imò quae naturae negligentiam arguant, haud pauca intermiſceat. Quum enim haec totam brachialis articulationem ad radium, quantum fieri licuit, referendam putaverit, ut quòd radii beneficio in pronum ſupinumque cum univerſa extrema manu ſecundariò moveri debuerat, ulna interim ſupra quam radius tum agitur, magna ex parte eum motum ſuſtinente,

Natura radium juxta brachiale extra reliquam ipſius craſſitiem induſtriè adauxit, ſinum illi oblongum inſculpens, quo tria ſuperiora brachialis oſſa invicem inſtar unius capitis conſtructa & haerentia, inarticularentur. quod & factum eſt, tertii interim oſſis portione ultra radium deducta, & ulnae (non tamen abſque alterius corporis interventu) innitente. Quum enim radius totum ſinum conſtituere nequiret, humiliori ſua ſede cartilaginem produxit, quae ſuperius lubrica & laevis, rotundo ulnae capiti ad internum uſque latus acuti illius proceſſus incumbit, inſtar ſinus cujuſdam articulationis illud ulnae caput ſuſcipiens. Inferius quoque haec cartilago à radio pronata, laevis & lubrica eſt, reliquum tertii oſſis brachialis concinnè admittens, & quicquid radio in ſinu quo brachiale articularetur defuit, adimplens, brachiali interim ulnae oſſi citra alterius corporis interventum, articulorum modo, haud contiguo. Nam ab apice acuti proceſſus, qui dicta nuper cartilagine non obducitur, ulnae ligamentum non aliter prodit, quàm à ſummo apice radii & circumſtantibus ſinus ſuperciliis ligamenta enaſcuntur, brachiale cubiti oſſibus committentia. Is enim ulnae apex laevis nequaquam eſt, articulorumque ritu brachiale contingit: & ſi ſecus Galeno viſum ſit, acuto illi ulnae proceſſui nimium faventi, & brachialis ad cubitum articulationem ex aequo (quantum ex ipſius hiſtoria aſſequor) ad radium & ulnam referenti. quod quantum à Naturae induſtria abſit, ex vero nuper commemorato brachialis ad cubitum nexu, facile patet. Atque ut tam obiter Galenus articulum hunc expendit, ita quoque non mirum eſt, duos illos ſatis in homine laxos articulos ab ipſo non explicatos, quibus radius ulna articulatur. ac ſuperiori quidem articulo radius ulnam excipit, inferiori autem radius ulnam admittit. Pari ratione cartilaginem eam neglexit quae à radio pronata, ulnam à brachiali interdividit, totumque articulum brachialis ad radium penè reducit. Verùm ut hanc cartilaginem praeteriit, ita quoque nullas alias expendiſſe videtur, quae praeter cartilagines oſſibus in articulis laevis in modum cruſtae obnatas, & ſua in mollitie & duritia temperie oſſium articulos injuriis ferendis ineptos reddentes, in quibusdam articulis ita reponuntur, ut nuper commemorata inter brachiale & ulnam mihi occurrit: cartilago videlicet utrinque laevis, & coarticulatis oſſibus, niſi ligamentorum beneficio, in ambitu commiſſa. Reperias autem ejusmodi cartilagines in inferioris maxillae ad ſuperiorem articulis, in clavicularum ad pectoris os commiſſuris: uti etiam in nexu claviculae cum ſummo humero ſuperiorive ſcapulae proceſſu. Brachialis inſuper oſſa non ſunt ita dura & denſa, quin quoque ſungoſa cernantur, & medulla non minus quàm oſſium appendices, aut reliquae oſſium ſedes extra magnos ſinus conſiſtentes, oppleta. Quum Galenus prolixè digitorum oſſa exprimeret, non additum ab illo oportuit, digitorum oſſa parem cum digitis formam obtinere. nam etſi poſtbrachialis & pedii oſſa, quodammodo in longitudine teretia ſint, & digitis aliqua ex parte inde comparari poſſent: digitorum tamen oſſa, ut exterius gibba & teretia viſuntur, ita quoque interius ſunt compreſſa, & in eum modum plana, ut cum tendinibus illorum internae ſedi commiſſis (quae veluti dimidiam teretis figurae partem conſtituunt) teretia tantum occurrant. Neque novi num ita Galeni fuerit ſententia, ut ab ipſo ſcriptum eſt, digitorum articulos omnes ſibi reſpondere, & ſimpliciter prioris oſſis internodium in ſubſequentis ſinum ſubire: non ſecus ſanè, ac ſi enarthroſi digitorum nexus perfici, indicatum voluiſſet. Eſt enim in digitorum articulis magnum diſcrimen: uti etiam motus varius & diſcrepans, non parva Naturae providentia, illis attribuitur. Prima enim quatuor digitorum internodia flectimus & extendimus, & dein utrinque in latera ducimus. Secunda verò & tertia internodia, ſolam extenſionem & flexionem experiuntur, nihil cum laterali motu commune ſibi vendicantia. Satis enim erat ad digitorum diductionem & adductionem, primos artus in latera poſſe dimoveri, ad quorum motus alii artus ſecundariò ſubſequerentur. & interim validiori articulationis ſpecie commiſſis, illorum robori conſulitur. Novimus enim, ut ginglymos minus luxationibus, quàm inarticulatio, ſubjiciatur. ac primi quidem digitorum articuli hac committuntur: ſecundis interim & tertiis, uti à me non obiter ſcriptum eſt, per ginglymon conſtructis. Adeò ut Galenum mirer, quòd quum in libris de Uſu partium muſculorum digitos in latus moventium inſertionem illis tantum oſſibus tribuiſſet, quae proprio motu in latus aguntur: perinde atque Veterum, quorum ſuffragio in illis libris ſcribendis inibi proculdubio utebatur, erat ſententia: in libris autem de Adminiſtrandis ſectionibus ſeipſum malè obſervatorum inſertionum arguat, ut quas in omnes digitorum articulos fieri inibi tradat: tendinibus proculdubio deluſus, qui externae digitorum ſedi adnaſcuntur, ab illis muſculis qui varia commixtione, & illorum extenſioni & in latus à pollice abductioni praeſunt.

Verùm haec ad muſculorum potius, quàm oſſium tractationem pertinere, quis meritò contenderit. Ex magno igitur oſſiculorum quae à ſeſami ſemine nomen obtinuerunt numero, in meis libris commemorato, haud ſatis mirari queo, Galenum nullius ferè ſitum manifeſtè expreſſiſſe, illaque non aliter praeteriiſſe, quàm ſi nulla aut admodum pauca ipſi inter diſſecandum occurriſſent, uti cum ligamentis & tendinibus auferri ſolent.

Quum Galenus tibiae oſſis ſinus expenderet, quibus humiliora femoris capita excipiuntur, illosque ad capitum proportionem caelatos diceret, mirum ſane eſt, ipſum non animad-

animadvertiſſe, quàm obiter & parum altè Natura illos ſinus, ſi cum protuberantibus & magnis femoris capitibus conferendi ſint, exſculpſerit, ac proinde raro & ſingulari beneficio non ſine magna occaſione cartilagines quasdam paraverit, ſinuum cavitatem egregie adaugentes. Videtur enim Galenus in genu articuli examine cartilagines illas non obſervaſſe, quae ſupra infraque leves, inſtar creſcentis Lunae in ſinuum circuitum reponuntur: exterius craſſae, & ſenſim quaſi in aciem deſinentes, ſinusque hac ratione caviores pulchre reddentes, uti non obiter in primo de Humani corporis fabrica à me eſt proditum. ubi etiam patellam duriorem, & alterius conſtitutionis mihi videri, atteſtatus ſum, quàm ut cartilaginei oſſis nomen ab aliis indendum putaverim. Neque etiam inibi praeterire potui, prolixam illam in tertio de Partium uſu, humani pedis cum caeterorum animalium pedibus comparationem, in qua neutiquam Galeno mihi acquieſcendum fuit: quum is longiſſimum pedem tribuat, ego contra breviſſimum. ſi modo pedis voce id comprehendi debeat, quod ſimilibus oſſibus tum numero, tum forma, tum articulationibus, tum muſculis & tendinibus, idque genus aliis quae in partium hiſtoria expendimus, magna ex parte cum hominis pede proportionem habet. Feles enim, canes, & meae muſtelae, ſciuri, lepores, cuniculi, lupi, leones, & magis adhuc ſimiae, calcis os, talum, os cymbam referens, & quatuor tarſi oſſa habent pauciſſimis differentiis ab humanis oſſibus diſtinguenda. & his dein pedium ſuccedit, & digiti, ac dein muſculorum magna eſt proportio. adeo ut corpus his omnibus efformatum, pedem vocare, ac humano pedi conferre debeamus. Incipit autem iſte quadrupedum pes, ubi Ariſtoteles, & in tertio de partium uſu Galenus articulum ſtatuerunt genu humano proportionatum, quo in biſulcis animalibus talum repoſuerunt. quum interim tam equi, quam aſini, aut cujuſque ſolipedis talus quoque ſimilis biſulcorum inibi occurrat. & in quadrupedibus pedes in digitos diviſos habentibus, talus quoque ibidem habetur, hominis talo ſimilis, & illi talo uſu proportionatus, quem biſulca ſpectandum offerunt, & ſi forma invicem non admodum correſpondeant. Ab illo itaque articulo quadrupedum animalium pes incipit, qui quantum humanum pedem longitudine, quando cum illo ſit conferendus ſuperat, nulli non eſt evidentiſſimum, quicunque modo propter affectum quem erga autores habemus aequo pertinaciorem, ſuae rationi imponere noluerit. Scio enim quot ex hac obſervatione corruant Ariſtotelis placita, ſimulatque quis à me didicit, quadrupedibus femur noſtro proportionatum obtigiſſe: quod ſcilicet rotundo capite coxendicis oſſi inarticulatur, & duobus capitibus tibiae oſſi committitur. Habent enim quadrupeda tibiae os femori, non ſecus quàm in homine, articulatum, & patellam ut in hominis genu illi articulo praepoſitam: quamvis femur cum ſuo coxendicis articulo, & genu quoque, in corporis trunco quibuſdam animalibus latêre videantur. Unde etiam Ariſtoteli proculdubio hic (quemadmodum & de avium cruribus alibi oſtendere nitor) impoſitum fuit. Dein tibiae os in omnibus quadrupedibus talo articulatur, cui calcis os in omnibus quoque ſubeſt. Hicque articulus non alio donatur motu, quàm in homine illum flexione & extenſione agi novimus. Hunc articulum dein in animalibus pedem in digitos diſſectum gerentibus, omnia quod ad motum & oſſium ſeriem (non autem ex lateribus numerum) attinet, perinde ut in hominibus quodammodo ſuccedunt. In ſolipedis & biſulcis, etiamſi oſſium cum hominibus non eadem ſit ſeries, quotquot tamen talum ad unguis uſque extremum ſequuntur articuli, parem cum hominum pedum articulis in flexione & extenſione motum (ut ſit dicam) referunt. Adhaec, in anterioribus quadrupedum pedibus, ubi Ariſtoteles, & Galenus in tertio de Partium uſu, articulum ſtatuunt, quem à noſtro cubiti articulo differre volunt, & diſcrimen inter hominem & quadrupeda proponunt, is articulus noſtro brachialis ad cubitum articulo in motu & quaſi conformatione reſpondet. Eſt enim is, quo quadrupedum cubitus brachiali nectitur, cubiti interim articulo altius repoſito, qui flectendo & extendendo & articulationis forma cum ulnae ad humerum in hominibus articulationi reſpondet: quadrupedum dein humero cum ſcapula parem nobiſcum articulationem moliente.

Praeterea in digitis & caeteris manus oſſibus, quantum ad motum referre poſſimus, omnia ſunt paria. Caeterum quantum haec cum Galeno & Ariſtotele, & omnibus qui de animalium ingreſſu, hominis erectione, ſeſſione, talorum luſu, ejuſque generis non paucis frequenter ſcripſerunt, pugnent, quantumque illorum placita evertant, facile à quovis expenditur, qui nunc admonitus, veritatis ſtudio tenetur. Non enim haec mihi ſunt adamuſſim prolixeque perſequenda, qui tantum aliquot parum veras Galeni deſcriptiones obſervationesque in medium ducendas ſuſcepi. quem mirum eſt, adeo in Euripide irridendo occupatum fuiſſe, ut Ariſtotelis ſententiae acquieſceret: quum proculdubio conſtet, illum ſimiarum ſaltem pedes diſſecuiſſe. ac proinde, ut caetera taceam, oportuiſſet illum obſervaſſe ſimiae pedem humano multo eſſe longiorem. Verum nunc de oſſibus ſermoni finis eſt imponendus, ſi antea admonuero, Galenum in pedis conſtructione parum memorem, non animadvertiſſe, hunc uno oſſe à manu ſuperari: quando in ſecundo libro commentariorum in Hippocratis librum de Fracturis, parem oſſium numerum in manu atque in pede commemorat. non expendens, os cubum teſſeramve referens, bis ſibi numeratum: prius id peculiaris oſſis loco recenſens, ut calcem, talum, & cym-

bam referens os, & hoc teſſerae comparatum, quatuor oſſium loco habeat, qui ſuperiorem brachialis oſſium ſeriem complent. deinde quatuor humilioribus brachialis oſſibus quatuor tarſi oſſa confert: non expendens, quartum & extimum tarſi os, illud eſſe, quod cubum aut teſſeram referre dicimus. Muſculi definitio, ut videtur callide & pulchre, Anatomen non aggredienti, aut oſcitanter circa muſculorum naturam verſanti, à Galeno inſtituta: ita quoque illi haudquaquam potui ſubſcribere, ſed aliam, ut in ſecundo meorum de Humani corporis fabrica librorum occurrit, inſtituere coactus ſum. Nullum enim muſculum in univerſo corpore hactenus obſervavi, cui Galeni deſcriptio adamuſſim vel in hoc competeret, quòd aeque ligamenti & nervi natura compos eſſet, aut exacte medium quid inter nervum & ligamentum ſtatueretur: ut non dicam, parem ligamenti & nervi portionem, muſculorum conſtitutionem haud ſubire. nam etſi Galenus id ſaepius indicare videatur, alibi tamen expendit, nervi portionem ligamento minorem eſſe. Quòd vero muſculus non ſit natura medius, vel tendo calcis poſteriori ſedi inſertus, argumento erit, qui ſolus multo craſſior eſt quatuor nervorum, radicibus in femur digeſtis, ſi quis eas in unum corpus coaluiſſe fingeret. Et quot quaeſo alii ſunt tendines, qui tibiae oſſi & fibulae & pedis oſſibus inſeruntur, ab illis muſculis educti, quibus animalem vim à quatuor illis radicibus ferri conſtat? Et quum Galenus nervum ligamento in muſculi ortu adhibet, ut ſimul permiſceri poſſent, ambo in propagines dividi cenſet: quae rurſus in plures diſſectae, tandem denuo in unum ſenſim coirent, ac tendinem conficerent. Quis non talem nervi ſeriem non oportuiſſe fieri ex muſculis animadvertit, qui ſuo principio quam tendine latiores ſunt, neque ſuas fibras ullibi magis diremptas, quàm in exortu oſtendunt? Atque ejus generis ſunt, qui ab ilium oſſe enati, femoris motibus praeſunt, praeter multos brachii motuum autores. Dein intercoſtales muſculi non minus lati in inſertione, quàm in exortu, & toto inceſſu, viſuntur. & transverſi & obliqui nobis appellati abdominis muſculi, ſuis enervationibus ampliores quam exortibus, initiiſque, occurrunt. Ut taceam nervos parem ferè cum venis & arteriis ſeriem aliquando in muſculis, aliquando ſupra muſculos, quum graciles & tenues exiſtunt, moliri. Atque ſi ſeriem hanc expenderis, ſubinde procul à muſculi capite, nervum muſculo porrigi obſervabis, pro muſculi nimirum ortus ſede. Satis enim conſtat, capitibus muſculorum quos femoris & brachii motibus praeeſſe dixi, non ita ut Galenus innuit, nervos offerri: Natura interim non praetereunte, ne ad muſculi contractionis motuſque ductum, contrarios nervorum moliatur inceſſus. Rurſus ſi elixum tendinem nervo alicui ſimul cocto contuleris, & utrinque per transverſum ſecueris, tendinem à ligamento denſitate & continuitate, ac ſubſtantia denique differre adſtrues: quum interim nervus veluti funis aliquis videbitur pluribus cordulis efformatus, tendinique neqte forma neque ſubſtantia correſpondens. Dein muſculorum tendines, propter nervorum commixtionem illorum capitibus & exortibus non ſunt craſſiores, uti Galeni fuit ſententia, qua nervorum commixtionem approbare nitebatur. Ut enim taceam muſculos carneo initio eductos, qui vel trigeſies ampliorem exortum quàm inſertionem obtinent, ut omnes ferè qui femoris motibus praeſunt: illos expendamus, qui nervei quodammodo educuntur, carneos proximè non contingentes. atque ita videamus, num primus, ſecundus & quartus pedem moventium, non majorem & ampliorem nervoſi exortus portionem conſtituant, quàm omnium illorum tendo calci inſertus, craſſitiem obtinet. Et quis non plures fibras & exortus nerveos conſpicit in muſculo brachium attollente, quam illarum videtur in humerum inſertio. Mirum quoque eſſe debet, non ſemel à Galeno inculcari, nullos muſculos oſſa moventes tendinibus privari: quum in multis ſecus conſtet. nulli enim tendines intercoſtalibus muſculis adſunt: uti neque quadrangulari muſculo ſcapulam ad dorſum agenti, & pollicem indici proxime adducenti, & minori primum pollicis os flectentium, ejuſque generis haud paucis. Et ſi tendinis naturam quis, ut à me traditur, non vulgariter obſervaverit, & carnem non ſolum ad fibrarum in muſculis diviſionem fulciendam, uti Galeni eſt opinio, creatam, ſed praecipuam muſculi ſubſtantiam cenſendam eſſe expenderit: is profecto facile colliget, rerum Opificem tum primum tendines muſculis dediſſe, quum illum locum ſibi vendicant, ſecundum cujus longitudinem undique carne conſtare non debuerunt, quum enim arcto loco continentur, neque in longum educuntur, tendinibus carent, aut pro loci ratione longos aut breves obtinent. Similis quoque locus eſt, quo Galenus nullum muſculum niſi ab oſſe originem ducere, aliquoties teſtatur. Debuiſſet enim tunc animadvertere, oculorum muſculos ab oſſibus non enaſci: illum praecipue, qui ſex primis muſculis continetur. Dein muſculi quatuor manus digitos pollici adducentes, ex membranis initium ducunt, quae tendinibus obvolvuntur, tertia illorum digitorum oſſa flectentibus. Et orbicularis quoque ſedis & veſicae cervicis muſculus, ab oſſe neutiquam pendet. Miror pariter Galenum octo muſculos laryngi communes numerare, quum ſex tantum deſcribat: arbitrarer autem illum eos quoque voluiſſe adnumerari, quos ab oſſe υ imaginem referente, in laryngis operculum inſeri, idque ſurſum ducere inveni, ſi vel levis illorum apud Galenum occurreret mentio, & non univerſim dixiſſet, communes laryngis muſculos in primam illius cartilaginem ſcuto comparatam inſeri, ad illamque omnes pertinere.

Nonnullae parum verae deſcriptiones ex muſculorum ligamentorumque hiſtoria deſumptae.

Ut

Ut Galenum non recte munus muſculi cognoviſſe alibi proponam, qui ſcapulam pectori adducit, in internum ſcapulae proceſſum inſertus: ita quoque tum aliis quibuſdam ſedibus, tum vero maxime in ortu, parum apte ab illo deſcribitur. Neutiquam enim, etſi Galenus non ſemel ſecus adſtruit, à ſecunda thoracis coſta & tribus inſequentibus inibi principium ducit, ubi illarum cartilagines pectoris oſſi coarctantur, adeoque ex ipſo pectoris oſſe. verum priuſquam illae in cartilagines ceſſant, praeſenti muſculo initium praebent. Atque ut muſculi hujus ortum Galenus neque in ſimiis, neque in homine eſt aſſecutus: ita quoque non mirum eſt, illum muſculi hujus inſertionem humeri articulo tribuere, quum interim totam inſertionem homini in internum ſcapulae proceſſum tentet. In caudatis ſimiis, quibus hic proceſſus omnino eſt exiguus, & parum eductus, inſertionis portio ad ligamentum humeri articulo circumdatum pertinere videtur. quamquam ejus inſertionis gratia, muſculus iſte illi, quod Galenus ipſi falſo adſcribit, muneri neutiquam praeeſſe poteſt. In ſecundi brachium moventium muſculi Δ imaginem referentis apud Galenum deſcriptione, videntur aliquot ipſi ſubditi commemorari: perinde atque muſculus, quem ego Δ imaginem exprimentis loco duntaxat habeo ex pluribus incumbentibus ita efformaretur, ut tres primos femur moventes, ac ex ilium oſſe continuo ſucceſſu initium ſumentes, mutuo inſtratos commiſſosque novimus.

Verum Galenus in hujuſmodi deſcriptionibus tam verus eſt, ut minime ſibi in decimotertio de Partium uſu, & quinto de Adminiſtrandis ſectionibus, conſtet. Utut ſit, praeter mihi commemoratum muſculum, hoc loco nullum reperies: neque illi à quoquam in brachii elevatione ſubſidium praeſtari arbitror. Nam ſi huc referrem muſculum, qui tanquam muſculi cavam ſcapulae ſedem occupantis pars, ſcapulae gibbi ſinum, ſedemque implet, qui inter elatiorem ſcapulae coſtam, & ipſius ſpinam conſiſtit: illi ſanè nihil tribuere poſſem, quo vel minima ſede muſculum Δ ſimilem contingeret: tantum abeſt, quòd inſigni connexu ipſi junctus eſſet, quod omnes Galeni deſcriptiones potiſſimum videntur deſiderare. Caeterum ut Galenus in aliis muſculis hic ſtatuendis ſe fruſtra occupavit, ita quoque muſculi Δ referentis inſertionem neglexit, quam recta deorſum in humerum fieri tradidit, eam muſculi brachium pectori adducentis inſertioni reſpondere ſcribens: quum interim magna Naturae induſtria quodammodo tranſverſam moliatur inſertionem, deorſum in poſteriora admodum obliquè vergentem. Ex motu enim, quo erecti aliàs, brachium mento & naſo, dein auri, & inde procul poſt occipitium, quaſi in ſemicirculum, beneficio muſculi Δ formae comparati ducimus, prompte conſtat, quàm neceſſarium fuerit, eam quam dixi, quaeque inter ſecandum ſpectatur, inſertionem confici: non autem, ut Galenus voluit, eam quae recta deorſum ſecundum humeri longitudinem duceretur. Atque haec mihi tam de caudatis ſimiis, quàm hominibus dicta accipias velim. illae enim in praeſente muſculo nobis reſpondent, quum interim canes, & alia claviculis deſtituta bruta, plurimum diſcrepent. Quartus brachium moventium muſculus, qui ex ſpinarum à ſextae thoracis vertebrae ſpina ad ſacri oſſis medium uſque eductarum apicibus pronatus, formaque triangularis, & brachium deorſum movens, quando ſua elatiori coſta, ſcapulae baſis humiliori obducitur angulo, nullam in ſcapulam molitur inſertionem, neque inibi ſubſtratis illi muſculis impenſius, quàm tota ipſius amplitudine nectitur, & ſi Galeno ampla & inſigni apprehenſione muſculum hunc ſcapulae adnaſci viſum ſit, quò muſculos confingeret, ſcapulam deorſum ducentes. Neque etiam duntaxat Galenus huic muſculo eam inſertionem praeter meritum tribuit, ſed illum dimiſſius ſuum principium ſumere arbitratus quoque fuit: quum ipſum inibi incipere ſcribat, ubi poſteriorum ſcapulam moventium dimiſſior terminum obtinet. Ita appellans proculdubio partem humiliorem muſculi, quem ſcapulam moventium ſecundum habemus, monachorum cucullis illum comparantes. Haec pars deorſum magis ſpectat, quàm muſculi brachium moventium quarti initium, quod notatu digno intervallo partem illam ſibi inſtratam vendicat.

Muſculus, qui dorſi muſculis ſecundum thoracis longitudinem exporrectus, & ex lumborum carnibus principium ducens, humanum thoracem moventium quartus à me habetur, neutiquam (licet Galeno ſecus viſum fuerit) carneis tantum partibus conſtat, quum tam pulchras inſtar tendinum inſertiones in coſtarum ipſi parata tubercula, moliatur. In ſepti transverſi foraminum hiſtoria, mihi cum Galeno haud convenit, quum ego ſtomacho, ſeu viae qua cibus & potus in ventriculum defertur, peculiare foramen, ab illa ſepti transverſi ſede tribuo, qua vertebrarum corporibus & magnae arteriae lumbos acceſſurae cedit, ac foraminis unius loco Hippocrati & Galeno numeratur, illud ſupra undecimam thoracis vertebram conſtituentibus, & ſtomacho quoque viam ab illo praeberi contendentibus. Superius enim ventriculi orificium nequaquam è regione duodecimae, aut etiam ſi quis velit undecimae thoracis vertebrae ſubſiſtit: ac proinde in promptu eſt, ſtomachum non potuiſſe eò uſque deſcendere. Unde etiam peculiare nanciſcitur foramen, quo ventriculum adit, idque non ſolum ſupra arteriae magnae viam habetur, verùm & ad ſiniſtrum ſepti latus modicè inclinat, uti & ſuperius ventriculi orificium. Caeterùm de ventriculi orificiis nonnulla erunt in ſequentibus commemoranda. in praeſenti enim ſat eſt, monuiſſe ſtomachum cum ſexti paris nervorum cerebri propaginibus illi exporrectis, privatum foramen, ut & venam cavam, ſibi vendicaſſe. Diligens mea de muſculis dor-

ſum moventibus deſcriptio, & nimium obiter à Galeno illorum vix tradita enumeratio, facile in illis muſculis Galeni negligentiam arguunt. nam ut caetera praeteream, quatuor dorſum moventes muſculi illum latuerunt, quos tanquam aliorum muſculorum partes reſecuit. Duo enim ab ipſo praetereuntur, qui à poſterioris ſacri oſſis ſedis termino ad vertebram uſque ſupra infraque ſuſceptam pertinent, intermediis vertebrarum ſpinis adnexi, & initio & fine tenues, in medio autem craſſi. Dein alios quoque duos neglexit, qui à vertebra thoracis, quam ſupra infraque excipi dicimus, ad cervicem uſque porriguntur, vertebrarum quibus attenduntur ſpinas occupantes, illiſque validiſſimè adnati, forma duobus nuper commemoratis muſculis non admodum abſimiles: verùm tanto minores, quanto obſcuriùs thoracis vertebras ipſis lumborum vertebris moveri, ac ſimul illarum ſpinas colligi, aut invicem dehiſcere, in dorſi motibus experimur. Hos itaque quatuor Galenus non animadvertit: quàm perfunctoriè autem alios omnes depinxerit, ex ſuis libris quiſque colligat. Inter ea, in quibus Galeni ſolitam in diſſectionibus diligentiam deſiderare circa vertebrarum ligamenta poſſemus, non minimum mihi videtur, ipſum Veteribus diſſectionum proceribus, quos ex Galeni libris in corporum anatome ſedulò verſatos nobis perſuaſum eſt, ſententiae haud acquieſcere, qua vertebrarum corpora cartilaginis illa intervenientis beneficio necti affirmabant. Obſervamus enim inter vertebrarum corpora mucoſam quandam & mollem fibroſamque cartilaginem, qua nullum aliud corpus ligamenti cartilaginei nomen magis mereri poſſe exiſtimaverim: adeò, ut mihi nihil in univerſo corpore occurrat certius, quam cartilagines eas, aut cartilaginea potius ligamenta, vertebrarum corpora committere. Ac proinde Galeni figmentum admiror, quo praeter ejuſmodi ligamenta cartilaginea, tertii cujuſdam dorſalis medullae involucri (quod proculdubio nihil aliud eſt, quàm vertebrarum membrana illi reſpondens, quam caeteris quoque oſſibus obduci novimus) proceſſus inter vertebrarum corpora ferri tradit, cujus ope, non autem illorum cartilagineorum ligamentorum auxilio, vertebrae committerentur. Mihi enim tertium illud dorſalis medullae involucrum, non occulitur: ſed nullos inter vertebrarum corpora proceſſus mittere, plus ſatis perſpectum habeo. Verùm haec Galeni in Veteres calumnia neminem latêre poterit, qui agni, aut hoedi, aut vituli elixas vertebras intueri non gravabitur: quo inter bina vertebrarum corpora, tres (ut ita dicam) cartilaginum ſeries expendat, duobus oſſiculis interſtinctas. Occurrent namque tunc cujuſque vertebrae appendix, & cartilago, cujus interventu appendix reliquo oſſi coaleſcit, ac demum cartilago cartilagineumve ligamentum, inter duas appendices repoſitum. ita, ut quum vertebras invicem dirimere, aut abrumpere ſtatues, non illas inter appendices dehiſcere, verùm inter appendicem & reliquum os abſcedere animadvertes, liquidoque in promptu erit cartilaginei ligamenti diſcrimen cum cartilagine ad oſſium coalitum aliàs parata. Quando Galenus tantopere tendinem ſub extremae manus cute deliteſcentem conatur deſcribere, ac dein docere, quàm difficulter is à cute ſeparari poſſit, quamque cuti ſit conterminus, illi expendendum erat, quanta globoſi & duriuſculi adipis copia, cutem & tendinem interveniat. Quum tendines ſecundum quatuor digitorum os flectentes, illi oſſi oporteat inſeri, ac ante inſertionem, ut tendines ad tertios articulos eductos tranſmitterent, longa ſectione partiri: debuiſſet ſanè Galenus quoque examinare, illam ſectionem ſeu perforationem, non ſupra ſecundum digitorum os, ſed priusquam primum ſuperarent, perfici. Deinde tendines tertium digitorum os flectentes, quum primo oſſi innituntur, haudquaquam lateſcunt, imò non minus quàm reliquo ductu exactè teretes permanent: & ſi Galeno aliter proditum ſit, qui etiam alibi eos in primum os inſeri (minus adhuc rectè) ſcripſit. Adhaec, tendines ſecundum os flectentes, non in illius oſſis lateribus, aliter quàm Galeni habet placitum, inſeruntur: verùm lateſcentes utrinque ſeſe ſubjiciunt tendini tertium os petenti, ac internae oſſis ſedi partes utraeque ſibi conterminae implantantur. Etſi Galenus poſt deſcriptos libros de Uſu partium, ſecundò ſuos de Adminiſtrandis ſectionibus libros ſcribens, decem muſculos à ſe inventos glorietur, quibus primi digitorum articuli flectuntur: nihilominus tamen, tres pollicis flexioni ſubſervientes, illum perpetuò latuerunt. Praeter muſculum enim ex cubito exporrectum, tertii pollicis articuli flexionis autorem, nobis quinque occurrunt, ad pollicis quoque flexionem ſuppetias ferentes: quorum duo, primi oſſis flexioni praeſunt, tres autem ſecundum flectunt. Quia verò Galenus decem numerat, prima oſſa flectentes duos, qui primi pollicis oſſis flexioni ſubſerviunt, illi cognitos fatebimur, ex Galeni tantum numero, quum formam, ſitum & naturam muſculorum non depinxerit, conjecturam capientes. Atque ita Galeno eos non perſpectos fuiſſe dicemus, qui ſeriatim ad lineae vitalis quaſi ductum, ex vola in ſecundum pollicis os inſeruntur, illiusque flexionis non mediocri naturae induſtria autores exiſtunt. Pari quoque ratione, Galenus peculiarem praeteriit tendinem, radici primi pollicis oſſis in poſteriori ſede inſertum, & non illorum modo altius conſcendentem, qui externae pollicis ſedi elargiuntur. Pendet autem tendo ille à portione tertii principii eorum quae ſecundum ulnae longitudinem ſeriatim enaſci in meis libris ſcriptum eſt. eſtque tertium hoc principium, illud quod brachiali in ortu magis conterminum, inter ſecandum obſervamus, quodque Galenus non verè ſecundum totam ulnae longitudinem naſci tradidit.

Quandoquidem tendinum circa quatuor digitorum radices in externa manus ſede, variam ſubinde ſpectamus ſeriem. Hic eum locum non adducam, quo Galenus uno muſculo in quatuor tendines diſſecto, quatuor digitos extendi: uno autem muſculo in duo partito tendines, indicem & medium in latus à pollice abduci, ac alio perinde anularem auriculare mque in exterius latus inclinari, proſequitur. nam etſi ſecus in homine haec occurrant, non tamen eadem ſerie ſemper omnia conſtant. Quamquam omnino Galeni ſuffragio contrà eundum ſit, quando tendines digitos extendentes oſſibus tantum connatos docet, ubi articulorum occurrunt compages, quum ex aequo toti oſſis longitudini inſerantur. Deinde nunquam non vidimus muſculum, qui in vola poſitus, pollicem à caeteris digitis maximè abducit, primo oſſi non inſeri, quantumvis aliter Galenus docuerit. ſed in ſecundi oſſis internum latus, brevi quodammodo tendine implantatur: & non mirum eſt, Galenum in libris de Adminiſtrandis ſectionibus ejus inſertionem ita deſcripſiſſe, quum libros de Partium uſu ſcribens, hunc muſculum eſſe putaverit, totam carneam molem ad primum pollicis os poſitam, ac Veneris monti à Chiromanticis adſcriptam, quae nobis tamen ſex conſtitui muſculis traditur. Atque etiam ſimilis erat Galeni ſententia, qua carneam molem ſub parvo digito poſitam, ac Lunae monti attributam, eum duntaxat eſſe muſculum arbitrabatur, qui minimum in externum latus maximè abducit: quum interim majorem ejus molis portionem efformet muſculus, primum parvi digiti os in externum latus flectens. Quòd verò in tendinum digitos moventium inſertionibus, à Galeni hiſtoria, tum in quibuſdam jam commemoratis, tum etiam in illorum tendinum implantationibus, qui digitos in latera movent, variem (non enim ego, uti neque qui Galenum praeceſſerunt medici, ejuſmodi inſertiones illis articulis tribuo, qui proprio in latus motu deſtituuntur) facile conſtat, qui ſuae ſententiae in inſertionum enumeratione, accedere haud queam. Ex ſedulo ſinuum appendicis radii examine, & transverſorum in extrema cubiti ſede occurrentium ligamentorum inſpectione, etiam in confeſſo eſt, quantum in Galeni deſcriptionibus nobis deſiderandum adhuc ſit. nam praeterquam quòd ex ſenis, interdum quoque ex ſeptenis illic occurrentibus anulis, quatuor tantum cognovit, etiam tendinum falſum ductum ſimul cum impropriis ſinibus & ligamentis recenſuit. veluti quum muſculi quo quatuor digitos extendi arbitratur, tendines deſcribens, eos in communi ligamento & ſinu ulnae & radii contineri ait: quum interim illum ſinum & ligamentum muſculus occupet, qui parvo digito potiſſimum inſeritur, & à Galeno ejus & anularis à pollice abductionis autor habetur: eleganti interim ſinu in radio illi muſculo parato, qui in tot tendines diſſectus occurrit. Verùm magis adhuc admiror, Galenum membranae non meminiſſe, quae transverſi ligamenti modo muſculorum ſedibus pertinaciſſimè adnaſcitur, quae cutem ſpectant. perinde ac ſi muſculi illius membranae beneficio, ne è ſuis ſedibus agerentur, eſſent continendi. atque id in cubito & tibia potiſſimum obſervatur: in femore interim peculiari muſculo (uti à me ſcriptum eſt) tantum beneficii praeſtante. Jam quadratus muſculus radium in pronum agens, internae radii & ulnae ſedi obductus eſt: non autem, ut Galenus docet, illa oſſa intercedit.

Muſculus ab humero pronatus, & radii appendici inſertus, illiusque in ſupinum motus opifex, non eſt omnium cubitum moventium longiſſimus, ſi muſculum tertios digitorum articulos flectentem illi contulerimus, aut illum qui digitorum extenſionis autor habetur, aut illum quoque qui bicorni tendine in poſtbrachialis oſſa implantatur, & mox ſub illo Galeni longiſſimo muſculo initium ab humero ſumit. Galenus parum animadvertit, internum principium anterioris cubitum flectentium muſculi, amplius multo eſſe exteriori, tendinis teretis forma donato: neque ſolum amplius eſt, verùm partim carnea, partim nervea exoritur ſubſtantia, adeò ut carnea pars veluti privatus muſculus mihi tunc viſa ſit, quando apud Galenum interius principium exteriori gracilius eſſe, primùm legebam.

Quouſque autem Galenus penis muſculos, & eos qui in teſtium vaſorumque ſeminalium involucro à peritonaeo educto occurrunt, aſſecutus ſit, nobis non conſtat: quum nuſquam eorum vera habeatur mentio, ut neque etiam linguae muſculorum: quamvis vel ob hoc quòd Oribaſius & Arabes eorum meminerunt, facile colligo, ipſum illis libris eos perſecutum eſſe, qui nobis injuria temporum interciderunt. Ex muſculis femur moventibus, ut in libris de Adminiſtrandis ſectionibus commemorantur, parum verarum deſcriptionum catalogum neutiquam augere attentabo, quòd in illis finem nullum reperire poſſem. Adde quòd in nonnulla illic haud ſatis aſſequar, exemplariaque egregiè mendoſa putem: ſecus quàm in muſculorum tibiam moventium ſermone. quem ideo etiam tam in libris de Uſu partium, quàm in libris de Adminiſtrandis ſectionibus, ita capite quinquageſimo tertio ſecundi de Humani corporis fabrica libri, expendi, ut illud legenti, dictus nuper catalogus, tum in omiſſis & praeteritis muſculis, tum in cognitorum ortu & inſertione, tum aliis quibusdam inconcinnè deſcriptis cumulatim augebitur, uti & ex mea de pedem & ejus digitos moventium muſculorum hiſtoria. Adeò ut non immeritò ridiculus, laboriſque nimium ſtudioſus tibi videri queam, ſi omnium quae in meis libris hujus argumenti occurrunt, apud te enumerationem faciendam ducerem: potiſſimum

mum quum ex hactenus commemoratis nemini ſanae mentis non debeat conſtare, à Galeno in muſculorum hiſtoria aliquid perperam eſſe traditum: uti contrà à Sylvio nihil in univerſum ab ipſo non optimè dictum, objiciebatur. Sed age experiamur, num & in reliquis organis nihil falſi, parumque recti à Galeno expreſſum ſit, à venis initium ſermoni ſtatuentes. Venae itaque cavae principium in jecoris gibbi medio nequaquam ea forma conſtituitur, ut portae venae initium, quod etiam magis poſteriora jecoris, quàm anteriora, & dextra potius quàm ſiniſtra ſpectat, conſurgere novimus. Unus enim caudex in jecoris cavo nobis apparet, quem portae initium appellamus, quod ex multis innumeriſque propaginibus conflatur, per jecoris ſedem diſtributis: aut verius caudex ipſe, eam propaginum ſeriem in jecur variè diffundit. Ac in brutis quidem primùm omnium in tot ramos diſcinditur, quot jecoris ſeſe offerunt fibrae, ſive quinae, ſive ſenae inveniantur: ex aequo enim omnibus ramus unus immittitur. Homini verò, cujus jecur continuo & ſimplici efformatur corpore, caudex portae primum ferè in duos dirimitur ramos, & hi mox in alias propagines diffunduntur, illaeque in innumeros ſurculos & ſoboles ita ſparguntur, ut humiliorem jecoris ſedem undecunque perreptent. Caeterùm cavae caudex non ſimili ramorum concurſu exſurgit: verùm ipſe in poſteriori jecoris ſede locatus, ſinum quendam jecori inibi impreſſit, in quo anteriori regione & lateribus jecori innatus, poſteriori ſede à jecoris ſubſtantia immunis, aut jecoris carne non circumdatus, viſitur. Adeò ut vel in hac ſede repoſitus cavae caudex, facilè oſtendat, quam Galeni in ſitu deſcriptioni conveniat. Verùm ramorum ſerie magis quàm ſitu variat. ab anteriori enim caudicis ſede, ubi in jecore conſiſtit, duo non procul ab invicem ex transverſo diſſiti educuntur rami, qui in plures dein propagines diſſecti, & illis propaginibus inſuper in innumeram ſurculorum ſeriem diſtributis, per ſuperiorem jecoris ſedem excurrunt, portae venae ramis exporrecti & incumbentes. Praeter duos ramos ab anteriori ſede caudicis venae cavae pronatos, in ipſius adhuc ſecundùm jecoris poſteriora deſcenſu duo aut tres ſurculi jecori quoque offeruntur, vel decuplo magnis illis ramis orificio minores, & exiguo quoque & brevi ingreſſu per jecoris ſubſtantiam digeſti. Utcunque verò ſit, ſi omnia ora ramorum & ſurculorum à venae cavae caudice in jecur diſtributorum in unum colligas, non media tibi profectò conſtabit caudicis illius amplitudo: tantum abeſt, ut ex illis ramis cavam conſtitui, verè quis aſſerere poſſit. Atque haec ſanè in diſſectionibus intuentem, non mediocriter turbare debent, quum corporis fabricam à Galeni hiſtoria quaſi ex diametro prorſus differre animadvertit, qua is venae cavae ex jecore ortum oſtendit: adeò ut nullus unquam haec ſepoſito affectu examinare queat, quin Galenum admiraturus ſit, quòd ſuae tantum fidens imaginationi, Ariſtoteli & aliis gravibus autoribus contradicere hac in parte fuerit auſus, prorſuſque alia quàm in corporibus obſervamus poſteros docuerit. Caeterùm ut ortus venae cavae deſcriptio, ab his quae inter diſſecandum obſervamus, plurium diſcrepat: ita quoque falſiſſimum & anatomico indignum eſt, quòd venae cavae (ut Galenus ſcripſit) exortus caudicem unum, perinde ac magna arteria ex cordis baſi pronata efformet, qui dein arteriae magnae modo in duos truncos dirimitur, uno ſuperiora, altero inferiora petente: quum interim cavae caudex hac in parte nihil cum magna arteria commune ſibi vendicet. Rectà enim ſecundùm jecoris poſteriora procedit, perinde ac ſi à corde ſub jecore ductus, corporis inferiora adiret: & jecori ab anteriori ſua ſede (uti dictum eſt) ramos elargiretur. Arteria autem magna uno caudice ſurſum ducto aliquamdiu ab ortu procedit, qui dein in impares truncos diſcinditur, quorum grandior deorſum reflexus, iis quae cordi ſubſunt diſtribuitur, minor autem corporis ſuperiora petit. Ego neutiquam mihi propoſuiſſem Galenum in diſtributionis venae cavae cum arteria imagine (ſed in ipſo tantum, ut ſic dicam, uſu) ſimilitudinem indicare, niſi Ariſtoteli nimium injurius, ex diſtributionis effigie (etiam contra Hippocratis orationem, qua is venam rectà ferri docuit) argumentum duxiſſet, quo venam cavam à corde non pronaſci conficeret. quod quàm efficax ſit, fortaſſis infrà alicubi indicabitur. Hîc autem ſufficit deſcripſiſſe, erroneam prorſus eſſe Galeni ſententiam, deſcriptionemque, qua unum cavae venae caudicem ex jecoris gibbi medio pronatum ſtatuit, qui dein arteriae magnae modo in duos truncos divideretur, quorum alter ſub jecore repens, illi ſubditis partibus offerretur: alter verò, ſeptum transverſum permeans, elatioribus illo organis nutrimentum porrigeret. Atque ut falſam cavae partitionem nos docuit, ita quoque haud mirum eſt, illum cavae portionem ſub jecore in lumbis conſpicuam, illa multo ampliorem tradidiſſe, cui ſeptum transverſum iter praebet: ratione à partibus quas quaeque enutriret, deſumpta. quum Galenus affirmet, truncum humiliora petentem ideo ampliorem eſſe, quòd pluribus partibus illi alimentum ſit tribuendum, eo, qui ſurſum ducitur. Ac ut hujuſmodi occaſio non parum in explicanda diſtributionis ratione efficax eſt, ita quoque ſedulò debuiſſet Galenus expendere, num cavae pars jecori inferior, pluribus majoribuſque partibus nutrimentum ſuppeditaret, ea quae elatiùs conſiſtit, ut deinde ſuo ſyllogiſmo rectam concluſionem ſubduxiſſet. Ex Galeni enim ratione à nutritione mutuata, partem cavae ſeptum permeantem, ampliorem eſſe inferiore, debet colligi. Bilis veſicula enim, ventriculus, omentum, lien, inteſtina omnia cum meſenterio, à cava vena jecori ſubdita alimentum, neque ramorum

Aliquot falſae deſcriptiones ex venarum arteriarumque hiſtoria collectae.

ſeriem aſſumunt, ſed ſoli renes, genitalia, altera veſica, inferior abdominis pars, lumbi & crura. A cavae vero portione ſeptum tranſeunte, ipſum ſeptum & totus thorax ad primas uſque lumborum vertebras enutritur, cum ſuperiori abdominis regione: uti ex venae pari carentis ſerie, ac dein ex illis cognoſcimus, quae ſub pectoris oſſe repentes ad umbilicum ferè uſque deſcendunt. His adduntur brachia, & collum, & caput, ubi ſanè cerebri moles eſt expendenda, & vaſorum copia cerebrum petens. Nunc pulmo ſe etiam offert, membrum totius corporis maximum, & ſi quod aliud modo, ſanguine indigens. quamvis pulmonis tantum nomine, in cor ſanguis non feratur, verum ut omnes arteriae tandem ab illo impleantur, adeo, ut maxima proportionis ratio ex ſanguine ſumenda ſit, qui arteriis continetur: ita ut in promptu ſit, cavae portionem inter cor & jecur conſpicuam, illa grandiorem eſſe oportere, quam in lumborum vertebris Galenus conſiſtere novit. Et huic rationi etiam ſectio ſubſcribit, ſi quis modo haec examinans, venam ſecundum longitudinem diſſectam aperiat, aut ſaltem non plus ſanguinis ex jecoris, aut cordis, aut potius ipſius etiam ſepti inter diſſecandum motu, in cavae partem lumbis exporrectam cogat, quàm in illam quae in ſepto conſiſtit. Quando cava ſeptum tranſit, in ductu qui inter hoc & cor ſpectatur, nullas propagines interdividentibus thoracem membranis, etſi aliter Galenus docuerit, offert, quum illa eas membranas haud contingat: & ridiculum fuiſſet, tam exiguos ſurculos, quales illae requirebant, nulla membrana ſuffultas duci. Unde etiam Natura membranis potiſſimum providit, propaginibus ab illis venis initium ſumentibus, quae pectoris oſſi ſubtenduntur, & deinde in hominibus privatim, illis venis, quae ſecundum ſepti tranſverſi nervos à jugulo ad ſeptum uſque excurrunt. Adhaec, quibus modis Galeni deſcriptionem corpori accommodabimus, qua cavae ad cor diſtributionem docet, nunc veluti propaginem ab illa in cor deducens, nunc neſcio quomodo illam explicans, quum tamen orificium quo cava cordi committitur, duplo amplius ſit ipſius cavae caudicis amplitudine? non aliter profecto, quàm ſi ex ambitu cavae, uti ſub corde conſiſtit, & deinde ex illius ambitu, quem inibi metireris, ubi dextram cordis aurem tranſcendit, unum ita fingeres ambitum, ut duorum ambituum circulorumve capacitatem, uno circulo complectimur. atque ita cavae amplitudines ſupra infraque cordis aurem occurrentes, duo eſſent circuli, qui unum conſtituerent circulum circumferentiae orificii correſpondentem, quo cava ad cor pertinet. Quando Galenus in libro de Venarum ſectione, videtur venam arterialem tanquam à cava eductam narrare, non arbitror ipſum exiſtimaſſe, illam venae cavae eſſe propaginem: quum illum aliàs non lateret, venae arterialis ſubſtantiam, cavae non reſpondere, hancque ſimplici conſtitutam tunica, illam vero duplici: quarum interior arteriis omnibus propria, etiam quintuplo cavae tunicae craſſitiem vinceret, exteriori interim cavae tunicae craſſitiei reſpondente. Deinde arterialis vena, proprium & peculiare ſibi vendicat orificium, illi quo magna donatur arteria ſimile. praeterquam quòd cordis ſubſtantia inter venae cavae orificium, & arterialis venae exortum, amplo ſatis intervallo occurrit: facile commonſtrans, arterialem venam ex cava haud pronaſci. Etſi Galenus duas coronales venas ſemper reperiri alibi affirmet, nobis tamen unica ferè occurrit, eaque inſignis: non autem, ut alicubi etiam Galenus docet, exilis. Praeterea, etiamſi Galenus in ſeptimo de Adminiſtrandis ſectionibus, coronalem ex dextro cordis ſinu enaſci tradiderit, non arbitror illum tam perfunctorie rerum Opificis in illius venae ſerie induſtriam expendiſſe, ut ſenſerit illam à cava, priuſquam è dextro ſinu eſſet egreſſa, aut priusquam ipſum ingrederetur, pronaſci, ejuſque ortum ſub baſi trium membranarum conſpici, quae cavae venae orificio praeficiuntur.

Quia Sylvius aegre, quòd Galenum homines non ſecuiſſe ſcripſiſſem, ferens, privatim ſubjecerat, quòd Galenum brachii venas exteriores tantum ſpectaſſe, relictis interioribus, & in corporis alto reconditis, affirmaſſem: nonnulla de venarum in jugulo & brachiis ſerie illic ſcripſi. ubi aliquot ex multis rationes adducebam, quibus Galenum in hominum ſectionibus non exercitatum eſſe, mihi eſt perſuaſiſſimum: quae interim huic loco, ubi non verarum deſcriptionum ſpecimen aliquot propono, fuiſſent accommoda: humerariae dico exortum, & dignioris majoriſque axillaris venae trunci ſeriem, in quibus proculdubio Galeni diligentiam quis merito requirat, non minus quàm in quibuſdam crurum venis, & potiſſimum in cerebri vaſis: ubi ex ſenis calvariam in altero latere ſubeuntibus venis, vix duarum meminit. Quemadmodum & ex tribus calvariam ingredientibus arteriis, unius tantum ſeriem explicuit, qua ſuum reticularem plexum efformari putabat: adeo ut in ſinibus durae membranae deſcribendis, haud mirum videri debeat, ſi illorum praecipuos venarum duntaxat munere fungi arbitratus fuerit, quum arterias in illos ſinus exhauſtas, aut in ipſos deductas praeterierit, illoſque & venarum & arteriarum ſubſtantiam ſimul continere non animadverterit. Adeo, ut ex decimiquarti capitis libri tertii de Humani corporis fabrica vaſorum cerebri deſcriptione, ſi quando cum Galeni hiſtoria in nono de Adminiſtrandis ſectionibus ea conferatur, pleraque ſeſe offerant, in quibus Galenum à vera venarum arteriarumque diſtributione declinaſſe, obſervatu ſit facillimum futurum: quae ſi omnia perſequerer, parum verarum Galeni deſcriptionum acervus nimium excreſceret, quum aliquas in vaſorum ſerie exempli

Non admodum verae deſcriptiones ex nervorum hiſtoria acceptae.

loco adduxiſſe ſufficiat. Licet varia de olfactus organo (ut & de nervis aliquid inſeram) apud Galenum ſit ſententia, illa tamen ipſius ſanior eſt opinio, qua proceſſus nervorum modo in anteriori cerebri parte ductos, olfactus organorum nomine habet. Quòd autem ab anterioribus cerebri ventriculorum ſedibus, quae in aciem & coarctationem finiunt, olfactus organa educantur, à veritate eſt prorſus alienum. Primum enim dexter & ſiniſter ventriculus cerebri ea ſede, qua maxime in anteriori cerebri parte conſiſtunt, antrorſumque ſpectant, ampli ſunt, & lati, neutiquam in anguſtum coacti. Deinde ſi quis ventriculorum ſecundum cerebri longitudinem ductum metietur, ac dein in cerebri baſi, ac veluti longitudinis medio proceſſus hos olfactus organorum nomine habitos, originem ducere animadverteret, una quoque obſervabit hanc originem non ab anteriori eorum ventriculorum ſede pendere, ſed è regione medii ipſorum ventriculorum longitudinis. Atque hinc quoque mox manifeſtum evadit, quàm parum in horum organorum anatome Galenus diligens fuerit, quum illa perforata fingit, & ventriculos cerebri in ipſorum cavitatem finire docet, ut canalium modo redderentur, quibus cerebri pituita ad eam calvariae ſedem duceretur, ubi haec organa ceſſant, duraque cerebri membrana cribri modo pervia cernitur. Sunt enim haec à Galeno imaginata. nam ut illorum organorum initium parum recte prodidit, ſic quoque illa perforata & cava eſſe, falſo retulit, nihilque minus quam pituitae canales ductuſque cenſenda veniunt. Imo ſi veram pituitae excolationem, quum homo hac in parte ſanus eſt, neque de ullo in excretione aut retentione ſymptomate conqueritur, ſedulo (uti à me deſcribitur) expenderimus, liquido conſtabit, nunquam ſecundum haec organa pituitam non minus abſque ſymptomate ex proprio ductu in anteriora ferri, quàm quum retrorſum ſecundum dorſalem medullam, & inde ſecundum nervos, in varios artus defluit. Meae negligentiae cogor adſcribere, nervorum viſoriorum foramen me latere, ſi modo illi extra aliorum nervorum fabricam foramen, quod diſſectione comprehendi poteſt, ſibi vendicent. Utcunque enim vivorum animalium ſectionem aggredior, aut humani capitis à ſumpto ſupplicio adhuc calidiſſimi nervos intueor, aut aliquandiu mortuorum calente aqua foveo, illorum foraminum effigies mihi nunquam occurrit. In porcis tamen, differentiam invenio, quòd his ſcilicet viſorius nervus per transverſum diviſus, & elixus, quaſi multis funiculis conſtruitur, nervorum qui in brachiis & cruribus occurrunt modo: quum interim viſorius hominis nervus continua conſtet ſubſtantia, undique aeque denſa: & mea quidem ſententia, foramine manifeſto non pervia. Puto exemplaris vitio factum, quòd in libro de Nervorum diſſectione, ſecundum nervorum par, durius tertio eſſe ſcribatur: adeo ut nolim hac in parte Galenum incuſare, uti & nuſquam aliàs, ubi exemplarium depravatione quicquam commiſſum eſſe, augurari poſſum. Ex duarum propaginum à quinto nervorum pari, quum id adhuc in organi auditus cavitate conſiſtit, verſus temporalem muſculum tertiique paris ramos eductarum, alterius tantum apud Galenum occurrit mentio. Quemadmodum ipſum quoque latuit radix nervi verſus interiora, & non adeo ex latere apud quintum par eum in modum enata: ut minor tertii paris vocata nobis radix, juxta praecipuum tertii paris nervum (exterius tamen) producitur. adeo ut ſumpta inde occaſione, inventam à me radicem quinto pari annumeraverim, ne aliorum anatomicorum numerum ejus gratia interturbarem. Repit autem radix haec antrorſum ſub cerebri baſe, duram cerebri membranam perforans, ac peculiare ſibi foramen in calvaria vendicans, muſculoque dein temporali & in ore delitеſcenti praecipue oblata. Si dorſalis medullae initium à cerebro pendere, & cerebellum illi tantum uno nexu ad utrunque ventriculi cerebello & dorſali medullae communis latus, conſpicuo coaleſcere ſentimus, totam cerebelli conſtructionem ſedulo examinantes, Galeno neutiquam accedemus, qui tot nervorum exortus cerebello praebet, illi intervallo dorſalis medullae adſcribendos, quod à cerebri baſe ad eam uſque ſedem pertinet, qua occipitis os primae articulatur vertebrae.

Deſcripticnes earum partium quae peritonaeo continentur, aliquae non omni ex parte verae.

Superius (ut de his quae peritonaeo continentur, aliquid ſcribam) quando in muſculis non verarum deſcriptionum exempla proponerem, atque de ſepti transverſi foraminibus mentio incidiſſet, ex vera ſitus ventriculi, ipſiuſque orificii elatioris cum ſtomacho coalitus ſedis deſcriptione, colligebam, ſtomachum cum magna arteria lumborum vertebris exporrigenda, eodem haud uti foramine: in praeſentia vero minime ſubticendum eſt, quòd Galenus ſtomachum non tantum uſque ad eam ſedem arteriae magnae deſcendenti conjunctum ſcribit, ubi etiam Galeni ſuffragio id ſepti foramen conſiſteret, ſupra undecimam nimirum thoracis vertebram: verum ad duodecimam uſque vertebram ſtomachum arteriae nexum, non ſecus quàm ſi ſub ſeptum primum ſtomachus ab arteria dorſique vertebris elevatus, ac ex dextris ad ſiniſtra ductus, ventriculum peteret. Quia vero univerſus ventriculus propemodum elatius hac ſede reponitur, quàm abſonum quis ducet, ſtomachum denuo ſurſum revolvi, ut elatiori ventriculi orificio continuaretur? Adeo ſanè, ut non minus ratio Galenum hic vehementer arguat, quàm diſſectio, illum neque ſtomachi ductum, neque ſitum vere deſcripſiſſe commonſtret. Quòd autem ad totius ventriculi ſitus hiſtoriam attinet, Galenus hunc in corporis medio ita ſtatuit, ut id ſecundum omnes dimenſiones anatomicorum vulgus in hominis proportione nimium obiter verſatum refe-

referat. Quamquam neque Galenus id ita leviter ad ipſo dictum voluit, quin majorem ventriculi molem in dextra corporis ſede, cum omnibus illum ſecutis anatomes exſcriptoribus reponi innuerit: addentibus id merito fieri, ut jecori commode ſubjectus, ab illo foveretur, promptioremque concoquendi vim ab ipſo adſciſceret. Profecto, ſi non imaginationibus & noſtris ſomniis, ſed ſedula reſectione inſpectioneque hominis corpus examinaverimus, majorem multo ventriculi partem in ſiniſtra corporis ſede, quàm in dextra, reperiemus. Si enim ventriculi metiemur ex dextris ad ſiniſtra latitudinem, vel duas illius partes ſiniſtrum latus occupare, idque loci occaſione admodum opportune animadvertemus. Lien enim ventriculi poſteriori ſedi humilius in ſiniſtro latere ſublocatus, & ſuo mucrone nonnihil duntaxat antrorſum ad laevam ventriculi ſedem humilius nutans, parum ſiniſtram corporis ſedem occupat, & facile admittit, ut ſiniſtra ventriculi ſedes magna amplitudine ſepto transverſo contermina ſit: quum interim jecoris craſſities admodum ſanè inſignis dexteram ventriculi ſedem, neque ſuo latere, neque etiam poſteriori ſede, & magna quoque ex parte anteriori ſeptum contingere vetet: facileque caveat, ne dextra corporis ſedes ventriculo perinde atque ſiniſtra, locum porrigat. Rurſus, ſi veram ventriculi formam expenderimus, neque tota ipſius latitudine, quam ex dextro latere in ſiniſtrum paulo ante metiebar, aeque amplum contra aliorum deſcriptiones eſſe obſervaverimus, vel formae gratia, ventriculum ſiniſtram corporis ſedem magis opplere videbimus. Eſt enim ventriculus in ſiniſtro latere ſecundum omnes poſitionum differentias inſigniter amplus, ac turgidus, & quo magis dextrorſum fertur, eo magis in anguſtum cogitur, multoque inibi ſtrictior & anguſtior ſpectatur: adeo, ut ſi quis latera circulo obduceret, eum qui dextro lateri circumduceretur, illo qui ambitum ſiniſtri lateris conſtitueret, vel duplo contractiorem ſpectaret. Caeterum neſcio, num Galenum in ventriculi forma & ſitu deſcribendis non unde quaque abſolutum in eorum numero habere debeam, qui inferius ventriculi orificium in humiliori ipſius ſede ſtatuunt: cui ſententiae repugnare hactenus inveni neminem. Neque quicquam in ventriculi orificiorum ſitu aliud obſervatum lego, quam illa mutuo non opponi, aut ſimul ambo in ſiniſtri ventriculi latere haud fabricata: quum tamen orificium nobis inferius appellatum, & inteſtinorum principium, non in humiliori ſede dextri lateris, verum in elatiſſima conſiſtat: & quum inteſtini modo à ventriculo eductum eſt, nonnihil adſcendat, priuſquam ſecundum ventriculi poſteriora reflectatur. Quod ſanè nobis non obiter in plurimis paradoxis eſt examinandum circa ventriculi concoctionem, ciborum ordinem, vomitumque, nunc in diſputationem proponi coeptis. Huic loco ſententia reſpondet, qua ventriculi fundum perinde carneum cenſetur, ac ſi humilior ipſius pars ſecundum corporis latitudinem impenſe carnea & craſſa eſſet, atque à ſuperiori ſede non mediocriter diſcrepans. quum interim ego nullum diſcrimen confingere queam, niſi ſedem ſuperiori orificio proximam, tum propter nervorum multitudinem, tum propter venarum arteriarumque in illa occurrentem copiam, craſſiorem, & quia ſtomacho alioquin ventriculo toto carnoſiori contermina ſit, impenſius carneum ſtatuerem: quum interim neque color, neque ſubſtantia, fundo carneum quid magis tribui praecipiat. Miror non mediocriter, Galenum, quando glanduloſum corpus duodeno inteſtino attenſum examinaret, illudque falſo inferiori orificio ventriculi claudendo praefectum ſcriberet, non expendiſſe ventriculi in ipſius orificiis ſubſtantiam, ubi illa multo craſſior, quàm reliqua amplitudine evaſit, veluti unum circulum in ſingulis orificiis intro protuberantem oſtendens, qui ventriculum à ſtomacho & inteſtinis terminare videtur, non mediocre robur ventriculo adferens, & ab injuriis immunem reddens, ſi aſperum aliquod & grandius corpus orificiis aliquando ducatur. Si quae venarum ſoboles à cava vena ventriculo offerantur, quemadmodum Galenus in libris de Adminiſtrandis ſectionibus quaſdam inde duci aſſerit, ubi illa ventriculo ſubſternitur, lubens inſcitiam meam prodo, quum hactenus nullam invenerim: & ratione quoque mihi perſuadeam, praeter portae venae propagines, nullam ventriculo intertexi. Praeterea ſic ſum cogitando rudis, ut nunquam hactenus aliud quam meram fabulam eſſe putaverim, vulgare mediocrum placitum, undecunque etiam ſumpſerit originem, quo ſtomachum in connexu ad ventriculum anguſtiorem eſſe contendunt, quàm in reliquo ipſius per cervicem aut thoracem ductu, propter atrum & melancholicum ſanguinem ſeu ſuccum, qui à liene huc eructatur, ventriculique ſuperius os colligit & adſtringit.

Verum iſtud magis ad partium uſum, quàm conformationis rationem pertinet. Uti ſanè omenti ſitus, quem ita tradi ab omnibus invenio, ut anteriorem ventriculi ſedem hoc integi ſcribant, adeo ut id reſectum ventriculo, quemadmodum & inteſtinis, imbecillitatem parare cenſuerint. Quamvis interim, ſi diſſectioni fides habenda ſit, ſuturae modo omenti ſuperior membrana humillimae ventriculi ſedi, & fundo connaſcatur, aut ab ipſo potius initium ducat nulla ex parte ventriculi anteriori ſedi incumbens. Atque huic reſpondet illorum hominum coli inteſtini hiſtoria, quod anteriori etiam ventriculi ſedi obductum ajunt, colum ventriculo ſuperequitare ſcribentes: quum interim humiliori tantum ventriculi regioni colum attendatur, nullibi altius quàm ventriculus, in anteriora conſcendens. Quemadmodum Galenus ventriculo propagines quaſdam à cava offerri

ſcripſit, ita quoque in omentum, praeter ramos qui à portae vena multifariam ipſum implicant, propagines quaſdam à cava diffundi teſtatur: perinde ſanè, atque meſenterio pariter, & inteſtinis, alias venas à cava elargiri prodidit. Haec ſententia in ſexto de Adminiſtrandis ſectionibus occurrit. ubi etiam legitur, in meſenterium venas pertinere, ad jecur non terminatas: quum interim nullam venam jecori non commiſſam, contra Ariſtotelem de Venarum ortu diſceptans, in corpore reperiri (utcunque id verum ſit) contendat. Porrò, arbitror illum eo termino diſtinxiſſe propagines à cava eductas, ab illis quae à portae vena inteſtinis implantantur, ſuccumque ſanguinis materiam jecori praeferunt. Quamvis interim mihi nullus ſurculus à cava in omentum, aut meſenterium, aut inteſtina digeri conſpiciatur. cujus ſtudioſos in ſcholis tum monere conſuevi, quum ventriculo, omento, meſenterio, cum inteſtinis è corpore reſectis, caudex cavae deorſum ductus, in conſpicuo, & membranis liber, ſanguineque turgidus jaceret, & nullam propaginem à ſe diſſectam oſtenderet, quae dictis nuper organis offerri potuiſſet. Quod ut melius conſtaret, ramulum aliquem ad renum membranas deductum, aut ſeminalem venam, in ortu dividebam, quo mox effluens ſanguis, argumento eſſet, nullam propaginem à me oſcitanter reſectam. Neque hic mihi tantum tribuebam, quin adſtantes obnixe orarem, ut ſi quando in ejuſmodi venas inciderent, me quoque illas non celarent: ut aliquando mihi vices ab illis reponerentur, qui tam varia, à nemine interim doctus, ipſis citra invidiam communicarem. Galenum quidem, quòd jecur in fibras diviſum eſſet, arbitratum non dubito: quòd vero ipſe autor fuerit ſectionis in quinque fibras, quas nonnulli illum ſecuti, propriis nominibus nuncuparunt, non perinde mihi ex ſuis, qui adhuc ſuperſunt libris, conſtat. Utcunque ſit, Galeni jecoris hiſtoria in homine, parva non caret (vel diviſionis ejus occaſione) menda. In jecoris cavo, praeter nervulum ab illis qui ventriculi ſuperius os implicant eductum, alium à Galeno neglectum obſervo, qui cum arteria jecori oblata ductus, à nervo pronaſcitur, dexteris coſtarum radicibus à ſexto pari nervorum cerebri exporrecto.

Verùm ſi exiguarum nervorum, venarum & arteriarum propaginum mihi ratio habenda foret, nimius ſanè in obſervationum enumeratione redderer: mihique hoc ſcriptum, quod in magnis occupationibus jam taedio eſſe coepit, praeter ſententiam, uti jam accidit, produceretur. Quamvis interim venam praeterire non poſſum, quam meatus cujuſdam modo à liene in ſuperius ventriculi orificium porrigi, anatomicorum cohors ex Galeno, neſcio tamen quonam pacto, contendunt, qua melancholicus ſuccus lieni ex nutrimento ipſius excrementicius in ventriculi os perfertur, magni, ut illi cenſent, uſus gratia, ad augendam videlicet appetitricem ventriculi vim, & illius in conſtringendo robur: & alia quaedam ex Galeni potiſſimum ſermone collecta, quo Naturae commendat induſtriam, bilis veſiculam non in ventriculum, ſed in duodenum inteſtinum exonerantis. Cuperem his, qui me hanc venam latêre ſibi perſuaſum habent, meam in illa examinanda conſtare diligentiam, ut enim tum in brutis, tum in homine non minus privatis quàm publicis ſectionibus hanc venam perquiſivi, priuſquam meos de Humani corporis fabrica libros emitterem, ita quoque poſt illorum editionem Patavii, Bononiae, & Piſis, denuò non minorem curam, in illa cognoſcenda adhibui, vel cujuſdam ſcioli gratia, qui quum uſu (ut literarum rudis eſt) aliquid in anatome mea opera didiciſſet, atque me ejuſmodi meatum, aut venam quam vulgus anatomicorum fingeret, non poſſe reperire, in ſcholis non ſemel audiviſſet, utcunque interim lienem & ventriculum, ipſius aliorumque oculis liquidò propoſuiſſem, me Patavio abſente corpus aliquod diſcindens, ſe incognitam mihi venam reperiſſe jactitavit: arbitratus me poſt meorum librorum editionem, neque reverſurum in Italiam, neque Patavii & Piſis (ut noſti) mea ſcripta cum corporibus, in publicis ſectionibus collaturum. Quare quum tunc ad lienem ſectionis ſerie eſſet deventum, & Patavii mulieris & viri corpus nobis ad manum eſſet, pridie quàm ventriculum movere ſtatuiſſem, obnixè omnes rogavi, ut ipſorum oculos quoque ſedulò inſpectioni adhiberent, illosque qui eam venam aut meatum, ut vocant, à me incognitum riſiſſent, adducerent, & ego quoque ab illis aliquid diſcerem. Verùm ut ſciolus ille, aliàs non indiligens ſpectator, nunquam deeſſe ſolebat: ita bene cavit, ne ſectioni intereà dum haec, aut oculorum muſculi tractarentur, adeſſet. adeò, ut tunc quoque eadem quae antea, ſentire cogerer, quum omnino eadem nobis, quae prius, obverſarentur. Lien nimirum omenti beneficio ventriculo nexus, quod inferiori membrana lieni cum vaſis innaſcitur, ipſique involucrum conſtituit: dein ſuperior membrana lieni & ventriculo communis eſt, venas arteriasque deducens, quae à vaſis lienem petentibus, & jam proxime lieni inſerendis, initium ducunt, quae in hominibus inſigni ſunt numero. quorum nullum à lienis procedit corpore, verùm ut jam dixi, ab illis vaſis pronaſcuntur, quae jam lieni ſunt inſerenda. Quemadmodum verò connexus lienis ad poſteriorem inferioremque ſiniſtrae ventriculi ſedis regionem perficitur, ita quoque vaſorum copia inibi, & magis eſt conſpicua, & inſignior vena ea demum occurrit, quae in hominibus ſiniſtram fundi ventriculi ſedem ambit, ſuperiori omenti membrana ſuffulta. aliae enim venae ſunt multò graciliores, & non longè in ventriculum excurrentes. Omnibus elatior nunquam mihi viſa eſt ita porrigi, ut ſuperius ventriculi orificium illa intertexi po-

potuiſſem aſſerere: uti ſanè illud venas aſſumere novimus, ab illa propagine, quae ex medio ductu trunci portae ad lienem tendentis ſecundùm ventriculi poſteriora conſcendit, & ventriculi ſuperius os multis ſurculis donat, ac in canibus praecipuè coronae inſtar illud elegantiſſimè ambit. Rurſus elatiſſima venarum ab his quae lieni proximae ſunt ventriculum petentium, nulla ex parte amplitudini, longitudinive reſpondent ejus, quam fundo exporrigi dicebam. Dein illa toto progreſſu ſociam ſibi habet arteriam, neque alia ſerie, aut diſtributionis modo ſeſe offert, quàm caeterae ventriculum implicantes venae: neque etiam peculiari ſanguine turget, quem aut craſſiorem aut atriorem dicere poſſemus. Oſculis quoque ſuis, meatus veſiculae bilis inteſtino duodeno oblati ritu, in ventriculi cavitatem neutiquam pertingit. Verùm, ut ſemel dicam, ab omnibus caeteris venis nihil differt, niſi quòd à multis venis gracilitate & brevi inceſſu vincatur. adeò ut mihi adhuc eadem, quae prius, conſtet ſententia: uti quoque iis eadem ſervari debuit, qui poſt librorum meorum editionem mihi ſecanti adfuere. Hinc igitur, aliasque ob cauſas, animo concipere nequeo, elatiſſimam earum, quae ſiniſtro ventriculi lateri inſeruntur, venam (ut comitem illi praeteream arteriam) privatim hujuſmodi foeculentum ſanguinem & melancholicum ſuccum, tam inſignium uſuum gratia, in ventriculi os evomere, quamvis interim de partium uſu in praeſentia non ſit agendum. In renum fabrica, Galeni perfectam deſidero hiſtoriam: de qua vix aliud habemus, quàm venas & arterias per renis corpus dirigi, & per denſam duramque renum ſubſtantiam retento ſanguine, urinam cum bilis, quae ſanguini adeſt, portione tranſmitti, ac in urinarium meatum defluere. Si enim ea quis expenderit, quae de renum conſtructione propoſui, non ſanè renis carnem inſtar coli habebit, uti Galenus illam recenſere videtur: aut ut vulgus membranam in renibus fingit, tam leviter pertuſam, ut urinam & bilem tranſmittens, ſanguinem, utpote craſſiorem, retineat. Verùm non eſt quod renum à me repertam conſtructionem huc referam, quum ex decimo capite libri quinti meorum de Humani corporis fabrica librorum, eam conſtet eſſe ejuſmodi, quae brevi oratione (qua mihi hic duntaxat opus eſt) comprehendi nequeat. Galenus ſeminalibus arteriis parem cum venis originem ſtatuit, quum interim utramque arteriam ab arteriae magnae caudicis anteriori ſede humilius educi plerumque obſervemus, quàm dextrae venae à cava occurrit initium: ſiniſtra interim vena ab illa principium obtinente, quae ſiniſtro offertur reni. Quamquam Naturae induſtria in dextrae arteriae ductu apparens, non erat ſubticenda. arteriam enim ſeminalem cavae venae perinde non ſubjecit, atque magnae arteriae caudicem illius ſiniſtro lateri inibi ſubſtratam novimus: ſed eleganter ſeminalem arteriam transverſim cavam tranſcendere voluit. In teſtium fabrica, cupiviſſem Galenum nobis explicaſſe, qualis venae & arteriae ſeminalium in teſtis corpus ſit ſeries: ut didiciſſemus, peculiaris teſtium ſubſtantiae beneficio, ex adducta illi materia non ſecus ſemen parari, quàm jecoris ſubſtantiam ſanguinem conficere conſtat. & pariter nos non latuiſſet, quî dein à ſemen deferente meatu id à teſtis corpore, vaſisque aſſumeretur. De utero nihil dicam, quòd prolixior tunc fuerim, quando Galenum vaccinum uterum, non verò humanum, praecipuè deſcripſiſſe, colligerem. Scripſerunt tamen ad me nonnulli, in uteri hiſtoria, ac potiſſimùm in illa de menſtruis purgationibus diſceptatione, ubi tuarum literarum incidit mi Joachime mentio, de hymenaeo nihil traditum. quòd ſanè ex induſtria feci, quum nihil certi de illo mihi conſtaret. nunquam enim virginem ſectioni adhibueram, praeter puellam unam ſex fortaſſis annos natam, quam tabe conſumptam, ad ſceleti praeparationem Patavii ſtudioſi cujuſdam opera, qui illam è monumento ſubduxerat, nactus ſui. Atque quum in hac obiter, ut fit, omnia ab oſſibus diſcinderem, neque cujuſquam partis inſpectionem morarer, uterum tamen propter hymenaeum diſſecui: quem etſi talem reperiſſem, qualem nunc poſt meorum librorum editionem illum ſpectavi, nihil de ipſo affirmare auſus eram, quum bruta illo deſtitui cernerem: ut qui neque aliàs ex una aut altera ſectione, quicquam affirmare ſoleam: & quicquid in prima coitione Terentius acerbi poneret, id in tali ferè repoſueram connexu, quo invicem incumbentes muſculos committi ſcimus. Ut illum praeteream venarum, quem Arabes enumerant, concurſum, ab illorum interpretibus centonem nuncupatum. Quamvis interim opinionem mihi augere debuiſſet, hymenaeus in parvis puellis, quoties mingentes crura diducunt, non admodum latens: ſi modo conſtitiſſet, membranam illam aut carneum illud ſeptum hymenaeum fuiſſe appellatum, cui nunc non ambigo à nominis illius inſtitutore, id accommodatum fuiſſe. Quum enim Piſis mihi anatomen aggreſſuro, oſſa deeſſent, atque anatomen prorſus eadem ſerie, qua meos de Humani corporis fabrica libros deſcripſiſſem, in nova illa tanti gymnaſii reſtitutione faciendam, ac cum meis ſcriptis à ſtudioſis conferendam putarem, illuſtriſſimi Tuſcorum Ducis COSMI juſſu (ut eſt juvandis praecipuè ſtudiis à Superis datus, neque quicquam quo ſuae Academiae ſtudioſis commodare poſſit, reliqui facit) Florentia celeri ſcapha monialis neſcio cujus xenodochii cadaver miſſum fuit, ad ſceleti apparatum. ac dein ſtudioſis quibuſdam copia clavium rari & elegantiſſimi coemeterii Sancti Piſani fiebat, ut in monumentis penus inſtar extructis, ſi quid ex uſu illis ad oſſium inſpectionem eſſet, inquirerent. uti ſanè ea ſunt aptiſſima, quae in monumentis transverſim in eo coemeterio poſitis, atque idcirco plu-

pluviam aëremque admittentibus, occurrunt: quum in aliis qui in ambitu tecto ſubſunt monumentis, oſſa propter cariem ac ligamentorum adhaerentiam, ſint ad diſciplinam inutiliora. In horum uno, cujus epitaphium recens motum videbatur, puella ſeſe obtulit gibboſa, annum decimum ſeptimum praetergreſſa, & ex impedita inſpiratione ob malam oſſium compoſitionem, quantum conjectura aſſecutus ſum, mortua: uti facile conſtitit, monialem ex laterali dolore extinctam fuiſſe, inflammatione totam ferè ſiniſtram ſedem membranae coſtas ſuccingentis, praecipuè tamen ad coſtarum radices occupante. Quemadmodum & eo anno elegans meretricula à ſtudioſis è monumento ex divi Antonii adjectitio templo oblata, & ad publicam anatomen Patavii adhibita, ex inflammatione tertia die interiit, quae ſecundùm venae pari carentis ingreſſum, & ipſius propagines totam poſteriorem thoracis ſedem occupaverat, & nobis ad morbi lateralis eſſentiam dignoſcendam egregium ſpecimen praebuerat, reliquo interim corpore leviter emaciato, ac proinde ad diſſectionem, quae mihi ultima Patavii fuit, accommodiſſimo. Quum itaque Piſis monialis illius, & puellae oſſa, ſceleto apparando, carnibus liberarentur, puellae illius uterum cum paucis qui tum aderant ſtudioſis inſpexi, quod virginem eſſe, vel ideo potiſſimum, quòd nemo illam rogaſſet, colligerem. Atque in hac, hymenaeus mihi occurrit: quemadmodum in moniali annos fortaſſis triginta ſex nata, nihil minus, teſtibus ipſius neutiquam non exercitatarum partium modo, tabidis. Praeterea quum ex Gallica expeditione veniſſemus, à Comitiſſae Egmondanae medico rogabar, ut nobilis cujuſdam puellae annos natae duodeviginti, diſſectioni adeſſem, quam pallido colore diu aliàs deformem, & ſpiritum difficulter ducentem (etſi alioquin forma perelegantem) patruus veneno peremptam ſuſpicabatur. Quum hujus ſectionem tonſor imperitiſſimus aggrederetur, manus ab opere continere nequivi, qui aliàs nunquam ſecanti, à duabus quas primum Pariſiis vidi rudibus, & ante triduum in ſchola abſolutis ſectionibus, adſtiteram. Ac proinde ex thoracis anguſtia, & laminae, qua puella, ut junceo & gracili longoque thorace conſpicua foret, uti ſolebat, in pectore compreſſione, circa hypochondria & pulmonem, affectum deſidere ratus ſum. atque quum pulmonis vitium, viſcerumque mira in hypochondriis compreſſio nobis cauſam morbi aperuiſſet, neque quicquam unde uteri ſtrangulatum, niſi ex turgidis admodum teſtibus, dignoſcere poſſem, nobis occurriſſet: hymenaei occaſione, quum adſtantes domicellae ſuas laminas mox abjecturae cum aliquot ſpectatoribus abiiſſent, cum medico puellae uterum ſecui. At non fuit mihi hymenaeus integrè conſpicuus. quamquam non ita tamen latêret, ut in mulieribus vix ſedem, ubi aliàs reponitur, expendere ſolitus ſum: perinde ac ſi digitis, aut alioquin petulanter, aut ex Rhazes ad uteri ſtrangulatum remedio, citra viri uſum, puella illa hymenaeum habuiſſet effractum.

In uteri igitur cervice puellis mox poſt ingreſſum colli veſicae in ſuperiorem muliebris ſinus partem, ſeptum quoddam occurrit transverſum, carnea cuticularique conſtans ſubſtantia, illi prorſus ſimili, qua nymphaeam efformari cernimus. Septum hoc cervicis uteri lateribus ſua craſſitudine eſt adnatum, paulò in connexu, quàm reliqua amplitudine, craſſius, quamvis interim membranae craſſitiem non multum ſuperet. In medio ſepti, foramen occurrit longa ſectione pudendi modo diſſectum, adeò ut menſtruas purgationes in virginibus non retineat, neque opus ſit confingere venas aliquas hoc ſepto ſeu hymenaeo inferiores, è quibus menſtruus ſanguis virginibus promanaret: aut quae ab illis diſtingui debeant, quae mulierum menſes alioquin dimittunt, diſcrimine inter praegnantes & utero non gerentes ſubaudito. Galenus, quum foetus involucra perſequeretur, illa canum & porcorum involucris reſpondere docuit: quàm verò ſuae deſcriptiones interim canibus conveniant, alibi facile oſtendi: & eadem nunc repeterem, ſi tam in humani foetus, quàm canini involucrorum examine, verſatus eſſem. A meorum enim librorum editione, humanum foetum adhuc in utero ſervatum, reſecandi nulla fuit occaſio: & quum ante editionem ſemel atque iterum occurreret, ego cum caeteris adſtantibus medicis ita harum rerum ignarus fui, negotiumque ita praecipitandum fuit, ut diſcrimina inter canem & mulierem parùm adnotare licuerit. Eſt enim differentiae nonnihil in carnea illa ſubſtantia, quae faſciae in modum in canibus occurrit, & extimi involucri loco à me aliquando ob id recenſebatur. in mulieribus namque quemadmodum modò interdum ad difficulter parturientes vocatus didici, carnea ea moles lieni ſubſtantia conſtitutioneque perquàm ſimilis, nullibi univerſum foetum ambit, etſi interim continuum ſit perinde atque in canibus corpus: non autem ut in vaccis, cervis, aliiſque cornutis animalibus, ſparſum. His enim innumera propemodum carnulentae ejus ſubſtantiae fruſtula occurrunt, per membranam totum foetum circumplectentem in eum modum ferè digeſtae, in quem ſeſe offerunt nigriores maculae, per leopardi dorſum ſatae. Ut ut ſit, Galeni de involucris deſcriptiones à veritate & perfecta hiſtoria plurimùm declinare, ſatis liquet. In cordis involucri ſermone (ut & de illis quae in thorace reponuntur, aliquid adjiciam) Galenus parùm rectè illud à cordis baſi pronaſci docuit, quum non minus ab hac, quàm à mucrone, & reliqua cordis ſuperficie involucrum diſtet. Et amplum eſt intervallum inter cordis baſim, & cordis involucri nexum, quo vaſis à baſi progredientibus continuatur: ipſaque vaſa in intervallo illo intermedio deſtituuntur ea

Minus verae deſcriptiones aliquot, ex thorace contentis partibus decerptae.

tu-

tunica, ſeu involucro, quod à conterminis ipſi membranis adipiſcuntur, vena quidem alterum involucrum, arteria autem tertium. Sed magis adhuc mirandum venit, Galenum adeo perfunctorie cordis conſtructionem aggreſſum eſſe, ut venalis arteriae orificium minus orificio magnae arteriae ſcriptum reliquerit, rationes quibus id conficeret in medium quoque adferens, non minus ſanè efficaces, quàm ſectio ipſa oppoſitum pulchre oſtendit. Eſt enim venalis arteriae orificium multo amplius, latiusque magnae arteriae orificio, non contra rationem & ſingularem induſtriam Natura id moliente. Verum Galenus non ſolum magnae arteriae orificium, venalis arteriae orificium amplitudine vincere contendit, ſed omnibus in cor pertinentibus orificiis, id longe amplius eſſe ſtatuit, ipſum ad venae cavae orificium quoque conferens: quum interim citra omne mendacium cavae venae orificium duplo etiam amplius viſatur, arteriae magnae orificio. Neque eſt quòd quiſpiam hujuſmodi à veritate prorſus abhorrentes Galeni deſcriptiones, parvi pendat: aut etiam quum ipſius oſcitantiam in ſectionibus didicerit, exemplaria incuſet: quum ex ſuis falſis horum orificiorum axiomatibus, tam multa argumenta in Ariſtotelem, interdum & Eraſiſtratum, & rurſus ad Naturae commendationem, colligat. quae quàm ſunt efficacia, illi demum conſtat, qui cordis fabricam ſedulo inſpiciens, Galeni majores propoſitiones admittit: ac dein ſecus quàm ipſe, in minore ex rei veritate ſubſumit, veram poſtea, & Galeni ſententiae pugnantem concluſionem inducens. Quando igitur hujusmodi mihi in Galeno occurrerunt, quae Veterum ſententiis contrairent: & quum Ariſtotelem de communibus ſtudiis multo mélius quàm Galenum eſſe meritum fateri cogerer, etiamſi in Galeni verba juraſſem, deberetne alicui mirum videri, ſi quid petulantius in Galenum à me excidiſſet? Utcunque interim, ne id fieret, perpetuo cavi, & quo ad vivam, ne quis de me id vere aſſerat, ſtudebo. quantumvis etiam ab illis irritabor, qui falſis rationibus Galenum purgare pergent. Noſti enim quàm parum firmo, & Galeno non maxime dedito animo, nugaces illae objectiones, calumniis etiam interdum non vacantes, occaſionem praeſtare poſſint, ut quis ſedulus reddatur in Galeni lapſibus coacervandis, ac illis in unum volumen redactis, edendis: quod à me nunquam tentabitur, quum Galenum plus, quàm mortalium quiſquam, obſervem. Et ſi quid ipſum non expendiſſe oſtendo, id tantum ideo fit, ne quis, quum veram anatomen pertracto, ob illius autoritatem, me falſa hominibus proponere exiſtimet. Uti accidit in fibrarum hiſtoria, quae à membranis venae cavae orificio praefectis educuntur, atque à me ſecundum dextri ventriculi latera cordis ſubſtantiae paſſim ad mucronem illius adnatae recenſentur: quum interim Galenus, ipſas cordis ventriculorum ſepto tantum committi (etſi falſo interim) prodiderit.

Ita quoque in glandulis faucium, aliquis me tertium genus illarum fingere arbitraretur, ſi orationi non adjicerem, Galenum glandulas praeteriiſſe, laryngis radici illic accumbentes, ubi ſecunda illius cartilago reliquo arteriae aſperae caudici committitur, quaeque notatu digna extra omne glandularum genus, ſibi non pauca privatim vendicant. Pariter quum ego durae membranae proceſſum inter dextram & ſiniſtram cerebri partes deductum, & illum quoque qui inter cerebrum & cerebellum intercedit, recenſeo, ipſos duplicatos eſſe (quòd revera ſimplices ſint, ac durae membranae lateribus ſubſtantia reſpondeant) inficior: ab aliquo fortaſſis arguerer, quum Galenus inibi duram membranam fingat duplicatam, à ſinibus deluſus, qui in illorum proceſſuum ſede conſiſtunt, qua calvariae committuntur. Rurſus quando cerebri hiſtoriam perſequor, atque id continuum eſſe narro, admonendus mihi fuit lector, ipſum in dextram partem & ſiniſtram non ita diremptum, ut nulla ex parte eſſet continuum. *Deſcriptiones falſae ex iis quae calvariæ ambiuntur collectae.*

Nam Galeni oratio, qua diviſionis cerebri rationem docet, non ſecus ſonat, quàm ſi cerebrum perinde geminum ſit, ac duobus oculis, & duabus auribus nos Natura donari novimus, quum interim cerebrum in baſi ſua ſit continuum, tum corporis, quod calloſum dicimus, interventu, tum illo quoque, quod teſtudini cameratove comparamus, & illo etiam quod natibus & teſtibus aſſimilamus, & dein ampla ipſius cerebri portione, qua dorſalis medullae prodit initium. In cujus etiam ortu deſcribendo, haud potui omittere, Galenum ita id deſcribere, quaſi à cerebro non penderet, & illi ſubſtantia tota non continuaretur. Quum enim Galenus cerebelli conſtructionis rationem inquirit, atque illud dorſalis medullae gratia (quam unicam & non cerebri in ſuperiori ipſius ſede modo, geminam eſſe oportuit) ſimplex & unicum ſtatuit, non ſecus ſermonem aggreditur, quàm ſi cerebellum cerebro non eſſet continuum, & id dorſalem medullam ſimplicem quoque educeret. quae quàm ſint à vera corporis noſtri fabrica aliena, in meis ſcriptis videre eſt: quae ideo quis, ut ſuperius dixi, falſa eſſe ſtatim colligeret, quod aliter Galenus quàm ego, docuiſſet, quum interim admonitus (ſi veritatis modo ſit ſtudioſus) tantiſper ab illa ſententia temperet, dum diſſectione corporisque intuitu, quî res ſe habeat, didicerit. Neque his quoque eſt abſimile, quum anteriorem dextri ſiniſtrique ventriculorum partem obtuſam, amplamque eſſe dico, non autem eos illa ſede in arctum cogi, atque in olfactus organa finire, qui canalium ritu pituitam ad capitis os cribri modo pervium deducerent: ejuſmodique non pauca, quae Galenus prodidit, à vera cerebri fabrica penitus aliena. In quorum numero id minime negligendum eſt, quòd Galenus

nus quum veteres diſſectionis profeſſores tenuis cerebri membranae proceſſus deſcribentes, dicere animadvertiſſet, ejus membranae portiones in tres cerebri ventriculos ferri, ſtatim imaginatus ſit, eos ventriculos tenui membrana ſuccingi, inveſtirique, ratione à cerebri mollitie ita deducta, ac ſi ventriculi concidiſſent, ſi fortè à membrana tenui non ſuffulcirentur. Atque hoc diſcrimine, Galenus quartum ventriculum (quem in cerebello reponimus) à tribus prioribus diſtinxit, quod ſcilicet ille durior ſit, quàm ut tenui membrana obvolvi ſuſtinerique debeat. Quum interim priores ventriculi non minus quàm hic quartus, tenui membrana inveſtiantur: & quartus ventriculus à prioribus non ineleganter à Veteribus variari dictus ſit, quòd nullus durae membranae proceſſus in illo ſeſe offerret: uti in prioribus ventriculis in conſpicuo ſunt plexus ſecundis comparati, & vaſa illorum plexuum conſtitutionem ſubeuntia. Poſtremò, ne falſis deſcriptionibus diutius immorer, non potui Galeni lapſus praeterire, qui in plexus reticularis deſcriptione plures occurrunt. Eſt enim ex omnibus corporis partibus nulla aequè medicis & philoſophis in ore, atque beatum iſtud & mirabile rete. In cujus deſcriptione haud potui admittere, ſoporalem arteriam, ubi calvariae proxima eſt, integram in caput ferri, quum tam notatu dignam portionem retrorſum mittat, quae in durae membranae primùm mihi appellatum ſinum exhauritur. Ut nunc taceam, Galenum foramen omnino ignoraſſe, quo major arteriae ſoporalis pars, alioquin in calvariae amplitudinem fertur. Utcunque igitur illam ſua oratione in capitis calvariaeve amplitudinem Galenus deduxit, totam in plexum quendam abſumi atteſtatur, quem retibus invicem inſtratis comparat, non animadvertens inſignem propaginem, quae durae membranae lateribus offertur, & notatu dignam portionem, narium cavitati exporrectam: praeter amplam ſobolem, quae cum ſecundo pari nervorum cerebri oculorum ſedem ipſosque oculos adit. adeò ſanè, ut non mirum videri debeat, ſi Galeni hiſtoriae paſſim non acquieverim, & pleraque in ſuis libris occurrant, unde non verarum deſcriptionum ſpecimina, ex voto tranſſumere mihi liceat: ut me falſo Sylvii crimine purgarem, ſuisque diſcipulis materiam acuendo ſtylo aptam praeberem, modo illi aliàs, quàm in Galeno laudibus efferendo (quod ad me nihil attinere duco) & non tantum univerſim citra omnium locorum, quibus à me notatum ſentiunt, retractationem obganniendo, & calumnias conviciaque effutiendo, occupari velint: & unà expendere, num quae proponent, alios docuerint, aut propriis manibus in publicis ſcholis in doctiſſimorum, non autem aliquot adhuc medicinae rudium, & jam primùm candidatorum praeſentia, aggreſſi fuerint.

Loca nonnulla, quibus Galenum in partium functionibus & uſibus aſſignandis non eſſe omni ex parte integrum, conſtat.

In praeſentia ſeſe offert, Galenum in partium munere aut uſu recenſendo, vel minimum erraſſe, à me falſo propoſitum. quam objectionem, ita Dii me ament, longè majori rationum copia poſſem diluere, quàm mihi ad duo prius narrata axiomata, fuit ſuppeditata: quòd ſanè ſi per ocium nunc ita liceret, ut quum in Academiis vivebam, noſtrisque ſtudiis, non autem artis operibus eram deditus, meoque arbitratu mihi domi deſidere licebat, diffuſius multo quam aliis in locis objectis praeſtiti, à Galeno perperam aſſignatos uſus & munia, actionesve non rectè traditas ſubjicerem. utcunque verò ſit, ex magno acervo & quaſi promptuario, quaedam ſaltem loca non gravabor ſubnectere, ut hac quoque parte reſponſionis ad Sylvii literas exemplum habeas.

In oſſium hiſtoria.

Ut itaque multa praeteream calvariae foramina, in quorum uſu aſſignando, Galenus non minus quàm in deſcriptionibus hallucinatus eſt, ut in foramine ſecundum nervorum cerebri par transmittente: in foraminibus cribri modo in oſſe exſculptis, quod in frontis oſſis baſi locatum ſcripſimus: in foramine tertium & quartum nervorum cerebri paria tranſmittente: in foraminibus arteriae ſoporalis propaginibus paratis, quae orationem ſuperius terminabant: ac dein in oſſis cuneum referentis in ſua baſi uſu, ubi id falſò ſpongiae modo pervium retulit, ac proinde inibi & actiones & uſus praeter omnem rationem (uti prius alicubi oſtenſum eſt) finxit, capitis inquam motus mihi ſunt proferendi, niſi prius in generalibus oſſium deſcriptionibus aliquid adducendum putares. Ut locus ille eſt, quo Galenus appendicum uſum recenſens, eos in hoc oſſibus datos ſcribit, ut illorum ſinuum quibus medulla continetur, eſſent opercula: non expendens, quî Natura oſſibus ejusmodi ſinu donatis, appendicem illis ſinubus non appoſuerit, ubi compoſitionis ratio, & variorum proceſſuum tuberumque ſeries, inſignem duriciem requirebant, ut in humiliori humeri ſede, & ſuperiori ulnae regione occurrit. Dein appendix oſſibus, quibus ſinus illi magni & cavi adſunt, citra oſſium interſtitium non coaleſcit: niſi jam os ipſum mollius, quàm tota longitudine, redditum ſit, & parem cum appendice ſubſtantiam ſibi vendicare incipiat, ſinusque ille prius communi appendicum materia obduratus occurrat. Inſuper ſcapula nullibi ejuſmodi ſinum exhibens, tot abundat appendicibus, perinde atque oſſa ſacri oſſis lateribus commiſſa, quae appendicem toti oſſis ilium ſpinae obtenſum gerunt. Dein coxendicis oſſi inſignis quoque largitur appendix, ubi tot tibiam & femur moventibus muſculis initium praebet. Rurſus vertebrae quot ſcatent appendicibus? quum ſinum interim non habeant, quo medulla ſeorſum recondatur. Scio enim omnibus oſſibus in fungoſa qua conſtant ſubſtantia, ut & ipſis appendicibus, medullam contineri, aut ſaltem ſuccum, quem medullae conferre cogimur. In hoc itaque appendicum uſu aſſignando, debuiſſet Galenus expendere, quî in puerulis appendices propemodum ſint cartila-

tilaginei, & quî dein illorum ſubſtantia in mollitie à caetera oſſis parte differat: ne ipſe Naturam appendices ſinuum medullam continentium ceu opercula molitam eſſe, comminiſceretur. Caeterum quòd ad capitis ſuper primam vertebrarum motum, & primae rurſus vertebrae cum capite ſupra ſecundam, ac dein capitis cum univerſa cervice ſpectat, nequeo ſatis mirari, quamobrem à quoquam damnari debeam, quòd Galeno non acquieverim, omniaque ex diametro ſuis ſcriptis pugnantia propoſuerim: quum nemo tam mente captus eſſe debeat, quem non ſepoſito aliquantum affectu, in meam ſententiam deſcendere oporteret: niſi ideo mea averſaretur, quòd à juvene fuiſſent propoſita, ipſe autem toties Galeni libros & praelegiſſet, & correxiſſet, & in alium ſermonem convertiſſet, ut illum puderet haec ab ipſo non fuiſſe prius obſervata. idque potiſſimum in capitis motu, in cujus deſcriptione, Galenus doctiorem & attentiorem requirit auditorem, quàm in ulla alia quantumvis gravi & eleganti. Adde quòd tot muſculorum & ligamentorum uſus à Galeno male traditos fatendum ſit, quandoquidem in capitis motibus deſcribendis aberraverit. Neſcio num Sylvium movit, quod hoc argumentum in meis libris tractans, me praeceptoris opera deſtitutum fuiſſe ſcribam: quum fortè arbitretur me ab illo anatomica didiciſſe, qui Galenum nihil perperam ſcripſiſſe adhuc contendit. Sanè Sylvius mihi dum vivam obſervandus, nobis libros de Partium uſu ſuo more legere incoepit: at quum ad primi libri medium, atque adeo ad anatomica veniſſet, illa difficiliora eſſe propoſuit, quàm quae nos medicinae candidati poſſemus aſſequi: atque ideo fore dixit, ut & ſe pariter & nos fruſtra cruciaret. ac proinde quartum librum eſt aggreſſus ad decimi uſque portionem. dein intermediis rurſus ad decimum quartum uſque omiſſis, poſteriores quoque ita legit, ut ſingulis quinis aut ſenis diebus unum librum abſolveret, nihil minus, quàm alibi diverſum quid à Galeno traditum eſſe (uti ſaepe occurrit) nos admonens: aut aliquid ſecus, quàm res haberet, à Galeno ſcriptum oſtendens, nullius interim quàm canis partibus, interdum in ſcholam apportatis. In quarum reſectionibus nos diſcipuli adeo eramus ſeduli, & praeceptoris optimi imitatores, ut is non ſemel poſt praelectiones, noſtram diligentiam experiretur. uti tum accidit, quum altera die membranas venae arterialis & arteriae magnae orificio praefectas, ipſi oſtenderemus, quas pridie à ſe haud reperiri poſſe affirmabat.

Quum itaque Sylvius ea loca, ubi de vertebris agitur, cum pleriſque aliis tranſiliiſſet, neque unquam aliud anatomicum (ſi libros de Muſculorum motu excipias, in quibus etiam undique illi ſana fuit Galeni ſententia) ſuo illo anni trigeſimi quinti quem vocat Curſu nobis praelegiſſet, haud mirum eſt, ſi me praeceptoris opera deſtitutum, diligenter invigilaſſe ſcribam, ut in illorum auditorum numero haberer, quos Galenus à ſuis libris, capitis motus docens, non repellit, atque ad Naturae myſteria percipienda idoneos cenſet. Sic itaque effectum eſt, ut ego caput proprio ſuo motu ſuper primam vertebram flecti, & ſurſum, aut in poſteriora duci tradiderim: quum Galenus caput ſuper primam vertebram in latus agi doceat, ac ſi id ad humeros inclinaremus. Nihil enim aliud capitis motus tradens inſinuat, ac inibi praeſertim, ubi occipitis oſſis capitulum à ſuo ſinu elevari ea in parte tradit, quae lateri in quod caput ducitur, è regione conſiſtit. non ſolum contentus male motus deſcripſiſſe, niſi etiam Naturae tantum oſcitantiae tribueret, ut in digniſſimo totius corporis articulo oſſa ab invicem in motu dehiſcere & abſcedere voluiſſet. quum interim nunquam vacuum inter articulos ſpatium, optima ſanè ratione, in ullo motu fieri videamus. Adeo, ut ſatis conſtet, eum in latera motum à Galeno primae vertebrae cum capite articulo attributum, quum tamen interim caput proprio motu in latus non agatur, ſed ſecundariò tantum, cum univerſa nimirum cervice, quæ ſenſim omnibus vertebris in eum modum conſentientibus, in latus arcuatim ducitur. Dein Galenus minus adhuc artificioſè caput cum prima vertebra ſuper ſecundam flecti & reflecti docuit, illo nimirum motu, quem ego in prima fieri vertebra recenſui. Quòd illa Galeni fuerit ſententia, tum aperta in tribus diverſis libris oratio atteſtatur: tum multo adhuc magis ligamenti uſus mala commemoratio, quod ſecundae vertebrae dentem prohibere adſtruit, ne in capitis in anteriora flexu dorſalem medullam comprimat. quum interim id dentem ita contineat, ut in primae vertebrae ſinu eum in modum recondatur, ut axis ad quam ſphaeram, ut rotam, aut aliud quodvis circumagi notum eſt. Caput enim (quicquid Galenus doceat, aut Sylvii diſcipuli ſuos ſtylos, dentis interim naturam ignorantes, acuant) in gyrum ſuper ſecundam vertebram agitur, neque ullo pacto ſuper eam flectitur & extenditur: Galeno interim nullum articulum, quo caput circumagatur, proponente. Nam ſi quis illum ſub renuendi motu à Galeno intellectum contenderet, atque ita aſſereret ipſius ſententiam fuiſſe, caput ſuper primam vertebram circumduci: iſte ſanè mox obſervabit, quàm abſurda, vel articuli gratia, proponat. duo enim occipitis oſſis capitula, in duos profundos ſinus ſubeunt, ex latere mutuò oppoſitos: adeo, ut non minus caput ſupra primam vertebram in gyrum duci poſſit, quàm circulus, cujus ambo crura aſſeri infixa eſſent. Atque me hic veritati conſona proponere, & oſſium ſtructuram meis placitis convenire, tam mihi conſtat, quàm quod maxime. ut quando primus iſte Sylvii impetus refrixerit, illum mecum indubie ſenſurum exiſtimem: ſi modo oſſa diſcipulis, contrariarum ſententiarum admonitis, ſedulo propo-

ſuerit, ut cum illis obſervet, quàm motus capitis à Galeno male deſcripti, multa in ipſius hiſtoria turbent, ex quibus illum in partium uſu aſſignando, non omnino eſſe integrum affirmare nihil prohibet. Plus aequo enim ſermo educeretur, ſi omnia de muſculis hic, & ligamentis repetenda eſſent, quae neceſſariò ad ignoratum motum ſubſequuntur: adeo, ut vel hujus obſervationis gratia mererer, ne ita ſuis literis Sylvius erga me turbaretur. Galenus, quum proceſſus meminit in anteriori primae vertebrae ſede conſpicui, ac ipſius vertebrae roboris gratia & muſculorum inſertionis nomine, ut nos rectè docuimus, efformati, non debuiſſet illi ſuorum dogmatum inibi oblitus, eum uſum tribuere, ut caput reclinatum in anteriora, ſurſum retruderet. Nunquam enim caput adeò inclinari poteſt, ut illi proceſſui ita incumbat, ut illum uſum is praeſtaret: praeterquam quòd cui oſſium commiſſurarum ratio perſpecta eſt, id prorſus inartificioſum, nullibique alias à Natura tentatum eſſe, non ambigat. Galenus ſeſe tantopere in ratione danda occupans, cur duae humiliores thoracis vertebrae, transverſis proceſſibus deſtituantur, debuiſſet animadvertere, ſuum placitum mendax eſſe, niſi & duas decimae incumbentes vertebras iiſdem quoque proceſſibus deſtitui, eadem ratione docuiſſet. Verum ut illae proceſſibus donantur, ita quoque Galeni argumenta hoc loco ſunt, ut ſuperius monui, à veritate aliena. Ut ſaepe in Anatomicis Galenus contraria docuit, ita quoque non mirum eſſe debet, eandem partem contrariorum officiorum gratia fabricatam eſſe, aliquando ab illo doceri. uti in acuto ulnae proceſſu accidit, in cujus deſcriptione Galenus ab hominis fabrica multum aberraſſe oſtenſus eſt. non enim proceſſus ille extra reliquam ſuperciliorum ſinus, cui brachiale inarticulatur, ſeriem educitur, neque laevis & lubrica cartilagine incruſtatus eſt, neque tertii brachialis oſſis ſinum articuli in modum ſubit. Atque ut Galenus in hujus articuli hiſtoria à veritate plurimum declinavit, ita quoque in libro de Oſſibus parum rectè, beneficio articulationis acuti illius proceſſus cum brachiali, manum in obliquum agi ſcripſit, motum, quantum conjicio, illum ſubaudiens, quo in latera manum ducimus. Quem ſtylus iſte ſi altius conſcenderet, atque ita ut in ovibus ſeſe offert, aut ut Galenus ſcribit, articularetur, pali inſtar manum in externum latus duci prohiberet: tantum abeſt, quòd illi motui Natura illum praefeciſſet. In libris de Partium uſu, non illum duntaxat modum lateralem acuto huic proceſſui tribuit, verum & motus in pronum ac ſupinum ſtatuit autorem. Quod quàm veritati conſentiat, ex manus motu dijudicandum venit, quae nulla ratione in pronum & ſupinum peculiari proprioque motu agitur. Adeo parum Galenus Naturae aſſecutus eſt induſtriam, qua brachialis articulum, quoad potuit, ad ſolum retulit radium, quò ejus beneficio, manus ſecundariò parem cum radio motum aptè experiretur: quem etiam acutus ſtylus prohiberet, ſi Galeni deſcriptionibus conveniret: non ſecus quàm oves & vitulos eo motu articulationis ejus, & ulnae cum radio, ut ſic dicam, coalitus gratia, privari cernimus. Atque ita, delirus meritò cenſerer, ſi tam apertè meae rationi contrairem, ut cum Sylvio Galenum in nullius partis uſus aut operationis deſcriptione, aberraſſe faterer.

Quia Galenus nullum in digitorum articulis diſcrimen docuit, non mirum quoque eſt, illum Naturae in digitorum motu laterali non expendiſſe induſtriam. Jam quia certiſſimum eſt, homini non longiſſimum pedem, ſed potius breviſſimum obtigiſſe, nemo ambigere debet, quàm multa in libro tertio de Partium uſu accuſanda veniant, ſi cui in rebus nimis apertis, & frivolis interim, immorari luberet.

In muſculorum & ligamentorum hiſtoria, aliquot non bene aſſignati uſus, & functiones.

Superius, quum in muſculo non neceſſariam oſtenderemus illam, quam Galenus fingit, ligamenti & nervi commixtionem (ratione tum aliunde, tum à muſculis ducta, qui nullibi ſuas fibras magis diremptas, invicemque diſſitas gerunt, quàm in ipſo exortu, & illis muſculis, qui tam ampli in ortu & medio ductu cernuntur, atque in illorum inſertione) facile quoque fuit animadvertere, carnem à Natura muſculis in hoc praecipue non datam, ut ejuſmodi efflictae diviſionis fulcrum & ſtratum eſſet, quo fibrae illae continerentur. verum ſi muſculi conſtructionem debite expenderimus, caro nobis occurret praecipua illius ſubſtantia: quemadmodum ſcilicet in pulmone, jecore, liene, renibus, teſtibus, cerebro, corde, ac denique in omnibus organis peculiari officio praefectis, propriam, & quae nulli alteri parti communis eſt, recenſemus ſubſtantiam. Ac dein ligamentorum materia muſculo ad robur data eſt, ut aliquid eſſet quod carnis collectione contractum, id cui muſculus inſerendus erat, attraheret. Nervo autem ad animalem vim in primis opus habuit, quem ita ut ſanguinem venarum, & materiam arteriarum offerri animadvertimus, ſi veritatis ſtudio dediti, nimium autoribus non tribuamus. Atque ut parem nervorum cum venis arteriisque ſeriem ſpectamus, ita quoque muſculo commodum videmus, ut illuc animalis vis potiſſimum communicetur, quo colligi in ſe debet muſculus, & quo movendam partem acturus eſt. Atque haec aliàs ita à me diſputata arbitror. ut illis in praeſentia haud ſit immorandum. Ut Galenus in palpebrarum muſculis enumerandis varius eſt, ita quoque in uſu illorum ſibi non conſtat. in libris enim de Uſu partium duos recenſet muſculos, ad ſingulos oculi angulos, unum, quorum illum qui interiorem angulum ſibi vendicat, palpebram ſurſum ducere aſſerit: illum vero, qui in minori exteriorive angulo occurrit, palpebrae ad inferiora ductus autorem cenſet. In libris de Locorum affectorum cognitione, duos

duos illos palpebram deorſum agere ſcribit, tertium fingens muſculum, qui palpebrae elevationis opifex eſſet. Quid verò ego de illis judicem, inibi obvium eſt, ubi palpebrae muſculorum hiſtoriam inſtitui.

Quando Galenus oculorum muſculum, poſt ſex priores recenſet, quem modò plurium, modò unius numero comprehendit, non mihi aptè ipſi uſum praebere videtur, quo illius beneficio oculus ſua ſede contineretur. In brutis enim animalibus, ut & in hominibus, muſculus ille poſteriori oculi ſedi ad viſorii nervi ingreſſum ſua veluti baſi inſertus, ac orbiculatim veluti in mucronem ad initium ipſius deſinens, viſorioque nervo obductus, ita à ſex prioribus oculi muſculis & adipe illis ſubdita integitur, inveſtiturque, ut calvariae os nullibi contingat. Audio quoſdam bovini oculi muſculos, potius quàm humani, à me deſcriptos jactitare: quòd bovinos oculos me ad ſectionem ſemper adhibere viderint, quodque oculi in meis libris delineati, grandiores multò quàm hominis oculi conſpiciantur. Ego ſanè in ſcholis bovinos oculos ſemper exhibui, quòd ex ſectionis ſerie hominis oculi erant nimis flaccidi, & exigui: tamen hominis quoque oculos, utcunque ſeſe offerrent, aggrediebar. uti non ſemel in privatis ſectionibus, ubi meo arbitratu, mox oculos intueri licuit, nullo interim mihi occurrente muſculorum diſcrimine. pupilla tamen homini multò eſt anguſtior: neque color viridis, coeruleus, & impenſe niger, in uveae tunicae interna ſede ſunt obvii. Ac proinde, hactenus adhuc fateri cogor, Galenum in ejus muſculi, quem tantum obiter enumerat, uſus deſcriptione, menda non carere. & propter colorum in uvea tunica diſtinctionem, bovinos oculos, uti & bovillum cerebrum, non verò humanos, ab ipſo diſſectos, viridem dico, & ceruleum, & impenſe nigrum colores in interna ejus tunicae regione occurrentes, non autem eum qui in externa uveae tunicae conſiſtit, ubi haec corneam & pellucidam oculi tunicam reſpicit. cujus coloris gratia, albis, nigris, glaucis oculis homines donari dicimus. Eſt enim color ille in ipſa uvea, ſive oculus humoribus adhuc plenus, ſive iis eductis inſpiciatur. Quod illic ſtudioſos diligenter expendere optaverim, ubi Galenus de oculorum temperamentis ex hoc colorum diſcrimine tractat. Vix enim fieri poterit (ſi modo veritatis amore teneantur) quin hoc meum Paradoxum admirentur, Galeni imaginationes expendentes. Niſi fortaſſis aliquid de colore confingere velimus, qui clarior, aut obſcurior in ipſa pupilla occurrit, pro illius amplitudine. Sed id nugari potius, quam vera proponere eſſet, ut autores purgaremus. Ad muſculos itaque, unde ſermo deflexerat, rediens, nihil dicam de temporali muſculo & maſſitere, in quorum deſcriptione & uſu enarrandis, Galenus in libris de Uſu partium non mediocriter falſus eſt: quum in libris de Adminiſtrandis ſectionibus ſe correxerit, eosque muſculos pulchrè deſcripſerit, nulla tamen librorum de Partium uſu inibi facta mentione, perinde ac ſi illos ſe aliquando recogniturum ſperaſſet. uti quibuſdam locis factum eſſe, muſculi oſtendunt, argumentoque ſunt, qui primos digitorum articulos flectunt, muſculus in poplite latitans, muſculus in ſimiis & canibus in axillis occurrens, ex carnea membrana conformatus, & alii quidam, quorum mentio in libris de Uſu partium extra orationis ſeriem, non ſecus quàm ſi in margine tantum illos adnotaſſet, incidit, & interdum propoſitam ſententiam interturbat. ut liquidò in verſu illo, aut linea evenit, qua obiter muſculi in poplite repoſiti ſermo occurrit: quum interim ex ipſius Galeni ſuffragio, alibi conſtet, eos muſculos illi fuiſſe incognitos, quando libros de Uſu partium, & priores ipſius de Adminiſtrandis ſectionibus libros, qui incendio perierant, ſcriberet.

Verùm hujuſmodi ad alium locum ſpectant: incidi autem in hunc ſermonem, ne me adeò oſcitantem putes, quòd non pleraque obſervaverim, parum anatomicè & diffuſè interim à Galeno in libris partium uſus pertractantibus, de muſculis qui maxillam inferiorem movent, commemorata. Nihilominus tamen, quia in contrariorum & pugnantium quorundam Galeni locorum mentionem propter muſculorum functionis deſcriptionem deveni, non poſſum muſculum praeterire, quem à ſcapula in os υ referens implantatum recenſeo, atque privatum propriumque ejus oſſis muſculum ſtatuo, quemadmodum & Galenus in libris de Uſu partium, illius oſſis muſculos enumerans, potius quàm deſcribens. quum tamen in iiſdem libris, quemadmodum & in libris de Adminiſtrandis ſectionibus, eum muſculum ſcapulae motorem inducat: adeò, ut praeſens muſculus non levem arguat Galeni inconſtantiam, quum interim ſcapulam moventium numero non ſit vel propter gracilitatem adſcribendus. De caput moventibus muſculis tanto numero conſpicuis, quid attinet dicere? quum mihi certiſſimò perſuaſum ſit, in capitis motibus deſcribendis Galenum hallucinatum eſſe. Muſculus ab humiliori ſcapulae coſta enatus, & longa inſertione ſub humeri capite ea regione inſertus, qua muſculus brachium moventium primus anteriorem pectoris ſedem ſibi vendicans, implantatur, retrorſum brachium ducit, oppoſito motu ejus, quem primum ſtatuo. neutiquam verò (& ſi id Galenus indicabat) autor eſt circumverſionis brachii ad exteriora. Unde etiam ſtatim liquet, quouſque Galenus Naturae artificium in muſculo perceperit, gibbam ſcapulae ſedem occupante, & capiti humeri, articulique hic ligamentis ampla inſertione innato, & circumductionis autore. Muſculus brachium deorſum trahens, atque à ſextae thoracis vertebrae ſpina ad ſacri oſſis uſque humiliorem ſedem ex dorſo enatus, uti ſcapulae non inſeritur, ita quoque

Galenus illi ſcapulam movendi munus falſò tribuit. Muſculus in ſimiis & canibus car-
nea conſtans membrana, & in homine deficiens, ex vero fibrarum ductu, quem Gale-
nus etiam rectè deſcribit, promptè exhibet, ſe illud quod Galenus in ſimplici rectoque
motu deorſum, ipſi adſcribit, officium non obire. Quemadmodum Galenus malè or-
tum muſculi deſcripſit, quem ſcapulam moventium primum numero, quique brachium
pectori admoventi muſculo ſubſtratus, interiori ſcapulae proceſſui, non autem humero,
neque articuli ligamento, in hominibus praecipuè, inſeritur: ita quoque in illius fun-
ctione commemoranda, multum aberravit. quando quidem non ſat illi fuit ſcripſiſſe, bra-
chium ejus muſculi auxilio pectori adduci: quin adhuc ſubjiceret, illum elatiſſimæ ad-
ductionis verſus claviculam, autorem eſſe. Primùm enim, brachium non agit: & quum
humilius multò initium ducat, nempe ex ſecunda coſta, aut paulò inferiùs, quàm pri-
mus brachium moventium, qui ex clavicula & pectoris oſſe effertur, ridiculum prorſus
eſt arbitrari, illum ſcapulae muſculum poſſe, etiamſi humero inſereretur, brachium al-
tiùs pectori adducere, quàm primi brachium moventis muſculi elatior pars. Ut ſileam,
quanto inferius illa in humero inſeratur, atque ex ſuperioribus deorſum magis deſcendat,
quàm muſculi ſcapulam agentis eſſet inſertio, à Galeno illi non verè adſcripta. In mu-
ſculis thoracem moventibus, ſeptum ipſum cum caeteris muſculis praeteribo, habita dun-
taxat intercoſtalium muſculorum ratione, quòd illorum uſus à Galeno ignoratus, mihi
ipſius animum conſcium reddat, illum pleraque ſcripſiſſe, quae nunquam vel vidiſſet,
vel in anatome eſſet aggreſſus, ſed quae ſola imaginatione ex falſis axiomatibus fingeret.
id quod mecum omnes cenſebunt, qui autoritatibus non dediti, ſed veritati credentes,
Galenum intercoſtalium munus non cognoviſſe, perſpectum habebunt. Ipſe igitur, ut
non ſemel ſibi non conſtat, ac varius tum in rerum deſcriptionibus, tum uſibus ac fun-
ctionibus aſſignandis ſubinde eſt: ita quoque diverſam ipſius de intercoſtalium muſculo-
rum officio reperimus ſententiam. undique enim hos muſculos thoracem laxare, & com-
primere, arctareve, aut exſpirationi & inſpirationi praeeſſe docet. Verùm alibi interio-
res thoracem aperire, & coſtas deducere, exteriores verò eundem comprimere & arcta-
re, ſcribit: quum aliàs econtrariò his thoracem recludi & coſtas invicem abduci, illis
verò coſtas ad ſe mutuò colligi, & thoracem ſtringi affirmet. Atque quum pugnans haec
ſeſe offert ſententia, leve eſt illam parem conformemque cenſere, refugio ab exempla-
rium mendis deſumpto, quum facile ſit Exteriores pro Interiores ſcribere, aut corrum-
pere. Verùm utcunque nunc conſtantem Galeni ſententiam finxerimus, perpetuò faten-
dum eſt, Galenum aut interiores aut exteriores muſculos intercoſtales apertionis thora-
cis, & diductionis ab invicem coſtarum autores poſuiſſe: quum ego interim & exterio-
res & interiores ducendis ad ſe mutuò coſtis, & arctando comprimendoque thoraci prae-
fectos putaverim. Nunquam enim rationem confingere potui, qua mollia corpora inter
duorum corporum interſtitia, ita in ſe colligi (quod muſculis maximè proprium eſt) poſ-
ſent, ut dura corpora ab invicem diſcedere, aut dehiſcere, & non convenire, cogerent.
Neque hactenus mihi quiſquam aut praeſente aut abſente cadavere, rationem comminiſci
aggreſſus eſt, qua Galeni ſententiam comprobaret, praecipuè quum intercoſtalium mu-
ſculorum naturam ſedulò inſpexiſſet: interim tam multis rationibus ſeſe offerentibus, quòd
arctando thoraci omnes ſubſerviant. Quas & in mortuis & vivis omni qua potui diligen-
tia, expendi, adſtantes obnixè rogans, ut ſi meae ſententiae non acquieſcerent, ratio-
nem ſuae ſententiae (praeter Galeni autoritatem) adducerent, qua opinioni meae ceden-
dum eſſet. Pudet enim Galeni nomine, quem communem habemus praeceptorem, &
undique per univerſam artem ductorem, quod in horum muſculorum munere aſſignando
aberraſſet, & tanta apud nos ſuſpicione laboraret, quòd citra optimas rationes illi poſt-
hac fidere non auderemus. Multas enim tradit vivorum ſectiones, quae ex intercoſta-
lium munere pendent, adeò ut nimis liquidò conſtaret, illas parum ingenioſè ab illo fi-
ctas, ſi modo intercoſtalium munus ignoraverit. Quamquam nonnullae etiam tales ſint,
quae & alioquin videntur inartificioſae, & quae imaginatas ſe ab illo potius, quam ag-
greſſas, teſtantur. Quid dicam de muſculorum dorſum moventium uſu, à Galeno com-
memorato? quum quatuor inſignes dorſum moventes muſculos ignoraverit, & tanquam
non eſſent, praeterierit? neminem enim tam ſtupidum eſſe arbitror, quin ob illorum
muſculorum ignorantiam, caeterorum quoque munus perperam deſcriptum, ſibi perſua-
deat. quamquam Galenus in illis recenſendis, & illorum officio commemorando, tam
ſuccinctus fuerit, ut inde perpauci in uſuum narratione lapſus colligi poſſent. Quum Gale-
nus in libris de Uſu partium falſò ſcripſiſſet, muſculum tertios quatuor digitorum articulos
flectentem, etiam in prima oſſa ſuis tendinibus inſeri: addidit, & illa quoque oſſa ejus
muſculi beneficio flecti. Dum verò libros de Adminiſtrandis ſectionibus ſcriberet, atque
inſertionem illam in rerum natura haud eſſe diligentiori reſectione expenderet, idem mu-
nus dicto nunc muſculo tribuit: verùm ad transverſa ligamenta, quibus tendines ſuper
prima oſſa continentur, flexionem retulit. Quandoquidem igitur ſeſe Galenus correxit,
ipſius ſententia hic, uti & aliàs ſemper, aſſumenda nobis eſt, quae veritati ſit proximior.
Transverſorum itaque ligamentorum beneficio, Galenus prima digitorum oſſa tendinibus
flecti tradidit, qui flexus tertii oſſis autores exiſtunt. Iſtud mihi ex primi oſſis flexionis
ro-

robore veritati repugnare viſum eſt. nam eadem ratione qua tendines tertios articulos flectentes, primos flecterent, illi qui ſecundos flectunt, primorum quoque flexionis opifices eſſent: quum iiſdem in primis articulis contineantur ligamentis, quo illi qui tertios articulos flectunt: & primi inſuper articuli, duos proprios ſibi vendicant muſculos, quibus flexum experiuntur: quum tamen primi articuli imbecillius, quàm tertii, flectantur. Adeò, ut etiam conſtante Galeni autoritate, ab illo neglectum eſſet, primos articulos ab illis tendinibus etiam flecti, qui ſecundis articulis inſeruntur: & ſecundos etiam articulos ab illis tendibus flexum obtinere, qui tertiis implantantur, quum transverſo ligamento non minus in ſecundis articulis, quàm in primo, ambiantur. Deinde Galenus omiſiſſet his, tendinibus brachiale debere flecti, quum etiam in ejus ſinu transverſo ſuccingantur ligamento. Atque ita rurſus in pede multa occurrent, in quibus Galenus defeciſſet, ſi gratia transverſorum ligamentorum, etiam oſſa, quibus tendines non implantantur, moveri voluiſſet. Licet interim tendinum digitos pedum moventium functionem recenſens, hac ratione motus, dixerit eos tendines qui tertiorum articulorum flexui praeſunt, etiam primos & ſecundos movere: tamen inibi omnia apud Galenum ſunt adeò obſcura, & quae in libris de Adminiſtrandis ſectionibus ſcribuntur, tam parum his quae in libris de Partium uſu legimus, conveniunt, ut hac parte nihil certi de ipſius ſententia ſtatuere unquam fuerim aggreſſus. Quando Galenus muſculis brachiale moventibus, munus quoque adſcribit, brachiale in pronum & ſupinum agendi, non minus errat, quàm quum brachiale proprio motu in pronum & ſupinum duci tradit. illo enim motu neutiquam pollet: ac proinde brachiale moventes muſculi illi quoque praefici nequeunt. Quia Galenus in libris de Adminiſtrandis ſectionibus in muſculorum cubitum moventium hiſtoria, tam varius eſt, ab illa, qua ipſos in libris de Partium uſu complectitur: quodque in illis libris omnia, quàm in his, veriora occurrunt, ea omittam, quae admodum nugaciter in libris de Uſu partium, de fibrarum decuſſatione, multiſque aliis ſunt tradita, ne quis me in Galeno corripiendo voluptatem capere, & non cum communi medicorum ſchola de tanto autore graviter dolere exiſtimet.

Verùm id praeterire nequeo, quod quum muſculos iſtos in libris de Adminiſtrandis ſectionibus in ſimiis ſaltem rectè deſcripſiſſet, in illorum functione narranda à veritate declinaverit, quum muſculis illis rectà omnino ductis, & nullam fibrarum decuſſationem interſectionemque molientibus, tam obliquos motus tribuit. Indubitatum enim eſt, cubitum extra rectam flexionem & extenſionem proprio motu non moveri. Nam ſi quis cubitum modò ad pectus, modò ad ſummum humerum flectit, diverſitas flexus ex humeri circumactu pendet, neutiquam ex cubiti articulo, qui ginglymo nexus, ſimplici tantum motu pollet. adeò ut humeri articulus non obiter in muſculorum cubitum moventium hiſtoria, Galenum luſerit. Quàm fruſtra is in ligamenti quod ab ulna brachiali inſeritur, uſu recenſendo ſeſe occupaverit, ex vera brachialis ad cubitum articuli conſtitutione, & proprio brachialis motu, magis conſtat, quàm ut ego in refellendo minus vero uſu à Galeno illi ligamento adſcripto, immorari debeam. In muſculo cervici veſicae praefecto, quorundam ſymptomatum occaſione, quae in veſica & ejus cervice in aegris quibuſdam nuper mihi occurrerunt, non minima mihi perſpecta velim: adeò ut ad diligens examen, utcunque cervix veſicae toties mihi ſecta fuerit, prima quaque occaſione illum ſedulò redigam. Verùm quod ad praeſens negotium ſpectat, miror ſanè, quî Galenus eum muſculum ad urinae reddendae excernendaeve promptitudinem, praecipuo ſuo uſu auxiliari doceat: quum ego arbitrer, eo felicius urinam à circularibus veſicae fibris, & potiſſimum à ſepto transverſo cum abdominis muſculis preſſam egeri, quo veſicae cervicis muſculus ſeſe magis aperuerit, ſuasque fibras impenſius laxaverit. Neque mihi aliud occurrit, quod voluntariae retentionis urinae cauſam, praeter hunc muſculum in ſe collectum, cenſere poſſim. quod enim Galenus de cervicis veſicae, adeoque urinarii meatus proponit anguſtia, & longitudine & circumactu, in mulierculis locum minime habet. quibus veſicae cervix admodum brevis eſt, rectà deorſum ad inſertionem uſque ipſius, cervici uteri exporrecta. Modò, ut muſculi tibiam moventes, uberem diſcriminum copiam ſuppeditabant, quibus Galenum ſimias ſecuiſſe, & homines non vidiſſe, conficiebatur: atque ut iidem parum verarum & pugnantium inter ſe deſcriptionum adeò ingentem acervum propoſuerunt, ut illas commemorare non fuerim aggreſſus: ita quoque tibiam agentes muſculi, ſeſe inter illos exhibent, qui Galeni diligentiam in actionum & uſuum hiſtoria non vulgariter expetunt.

Primum enim in libris de Partium uſu, ubi ex Veterum numero, muſculi tibiam moventes ſola propemodum imaginatione ſunt deſcripti, Galenus tibiam extendi docuit, deinde flecti, ſed triplici ferè differentia, duabus nimirum obliquis flexionibus, quarum una introrſum, altera extrorſum fit, & una recta, aut inter illas obliquas media. Inſuper tibiae, motus in latera tribuit, quibus introrſum aut extrorſum agatur: praeter obliquum quendam, quem ex abundanti in libris de Adminiſtrandis diſſectionibus tibiae aſſignat, quo tibiam attollentes, quaſi alteri tibiae admovemus, decuſſatimque injicimus. His motibus Galenus muſculos adſcribit, admodum in libris de Adminiſtrandis ſectionibus, & libris de Partium uſu ſibi ipſi pugnans. Verùm non eſt quod ſuarum ſententiarum diſcri-

men adferam, quum ego longè ſecus quàm Galenus, tibiam movere indicem. Haec enim ſimplici tantum extenſione, quae in acutum perficitur angulum, movetur, nullo obliquo motu donata. uti ipſius cum femore articulatio ginglymo facta, admodum concinnè oſtendit: & ductus illos laterales & obliquos, qui à Galeno proponuntur, tibia primario non efficit motu, ſed duntaxat ſecundario, ad femoris nimirum in coxendicis oſſe motum, ubi enarthroſis conſiſtit, omne motus genus, quemadmodum in humero ad ſcapulam fit, experiens. Atque hujus beneficio quum tibiam flectimus, illam aut introrſum, aut extrorſum agi, certum adeò eſt, ut neminem jam admonitum ambigere poſſe arbitrer, ſi modò ſtudioſe oſſium articulos & motus in examen accommodaverit. Quum itaque tam differens de tibiae motibus, mihi cum Galeno ſit opinio, in promptu quoque eſt, quàm in muſculorum tibiam moventium uſu aſſignando, ab illo variem. Quamquam interim plurimum miror, tibiae motus non exactè vereque fuiſſe à Galeno obſervatos: quum muſculi, quem in libris de Adminiſtrandis ſectionibus tibiam moventium quartum numerat, munus aliter, quàm in libris de Uſu partium, doceret, ubi illum ſeptimum tibiam moventium ponit, illo tibiam extrorſum ſimul cum flexione abduci, & quodammodo involvi aſſerens: quum interim in libris de Adminiſtrandis ſectionibus totam tibiam ſimplici motu in externam partem illo agi atteſtetur. Mihi enim perſuadeo, Galenum, quia ſaepius hujus muſculi meminit, & hunc latum ſemper appellans, curſori cuidam in certamine avulſum exiſtimaverit, diligenter in ſimiis examen functionis illius muſculi inſtituiſſe, atque ita facile obſervaſſe, illum non niſi ſimplici motu tibiam agere. Quum tamen is obliquiorem ductum tertio muſculo ſervet, quem Galenus à coxendicis oſſis appendice enatum, & ſecundùm internum femoris caput ductum, tibiaeque oſſis anteriori ſedi inſertum, omnium tibiam moventium obliquiſſimum, non recte ſtatuit. Obliquior enim inceſſus proculdubio quarti muſculi eſt, ut qui ab eodem appendice extrorſum ad externam femoris ſedem, adeoque exterius illius caput repat, ac tibiae quoque inſeratur, in ductu ſimiis & hominibus par, quamvis in compoſitionis interim ratione ac imagine in his ab illis inſigniter differat. Quando Galenus tam prolixè, in libris de Adminiſtrandis ſectionibus contendit de quinto tibiam moventium muſculo, ſibique tam varius in eadem pagina occurrit, cupiviſſem illum ſimul cum tertio muſculo alium quendam non reſecuiſſe, ac proinde ipſum non ignoraſſe muſculum qui mihi tibiam agentium qnintus ſtatuitur. ita enim in quinti muſculi uſu non eſſet mihi alia, quàm Galeno: ſententia. Verùm hujuſmodi tantum obiter ſunt monenda, ne in prolixam muſculorum deſcriptionem cogar deſcendere, ac quae pro mea virili dilucide in meis de Humani corporis fabrica libris docui, recenſere. Ubi & in ſexti tibiam moventis muſculi hiſtoria mirabar, Galenum non expendiſſe, quî is membranae modo muſculos femur occupantes ſingulari Naturae induſtria contineret, atque ne aliquò permutarentur, inſtar tranſverſi ligamenti ambiret: quum interim ſexti hujus muſculi loco, Galenus in libris de Uſu partium imaginatione quendam fingit, quando tibiam extrà abducentem muſculum, ab extima ſede coxendicis oſſis enaſci comminiſcitur. niſi quis fortè Galenum hic os ilium ſubaudiviſſe, ſecus quàm in reliqua muſculorum hiſtoria, contendat. Verùm id rurſus ad muſculorum deſcriptiones potius (quemadmodum ſi pariter adducerem Galenum, nonum tibiam moventium muſculum falſo à femoris oſſe pronaſci, etiam in libris de Adminiſtrandis ſectionibus atteſtatum eſſe) quàm ad uſus enarrationem, pertinere meritò videbitur. Quare hic muſculorum finem faciam, ſi prius admonuero, me nulla ratione ex diligenti muſculi in poplite latitantis examine, illi poſſe ullum flectendi poplitis aut genu articuli munus adſcribere: quum interim Galenus aliquando videatur hunc ſolum illius articuli flexus autorem, aut ſaltem ad eum moliendum, praecipua poteſtate praeditum eſſe, cenſere: nimium ipſi favens, quòd fortè illum primus obſervaſſet, aut quòd Veteres ipſum inter tibiae motuum opifices non enumeraſſent. Quia verò de muſculis digitos pedum moventibus aliquid curſim propoſitum eſt, ubi de manus digitorum muſculis ſermo incidebat, illos in praeſentia praeteribo, paucula quaedam de caeteris organis ſubjecturus. Non omni ex parte mihi arridet, Galenum venae portae tribuiſſe vim facultatemque praeparandi ſucci ab inteſtinis jecori offerendi, modo ipſi jecori ſimillimo. Nam etſi communis noſtrae ſententiae de urinarum ſubſidentiis, non ſim immemor, nequeo mihi perſuadere, quî albo, tenui, membraneoque corpori ſanguinis conficiendi vis ineſſe poterit: & ſi quae concoquendi vis praeter illam, qua partes omnes proprio alimento conficiendo praeditae ſunt, venae adeſſet, illa ſanè album potius humorem, quàm ſanguinem procrearet. Et ſi quis mihi in tanta venae portae longitudine, jecoris vicinitatem adduceret, velim illum in libris de Hippocratis & Platonis dogmatibus, Galenum adeò ſui oblitum, atque adeò in arguendo Ariſtotele concitatum videre, ut venae cavae in breviſſimo intervallo, quod inter jecur & cor ſpectatur, ſanguificationis vim negaverit.

Loca ex venarum, arteriarum, & nervorum hiſtoria petita, quibus uſus & actiones non recte Galenum undique aſſignaſſe conſtat.

Dein ad portae venae ramos in ſedem pertinentes ſpectat paradoxum illud, quo melancholicum & craſſum ſanguinem per intervalla ex ano defluente per eos potius ramos, quàm cavae venae propagines, emanare, in ea Epiſtola propoſui, quae inter caetera potiſſimum docet, parum aut prorſus nihil intereſſe, cujus nam cubiti vena in laterali morbo

bo aperiatur: aut ſi quid modo interſit, dextri cubiti venam incidendam, quodcunque etiam latus, aut quamcunque thoracis partem inflammatio obſideat. Caeterum in nervorum hiſtoria, ut alia multa, ita non mediocriter admiror vulgatam in ſcholis quaeſtionem, ex primo de Affectorum locorum cognitione deſumptam, qua prolixè, & neſcio quibus interim rationibus concertatur, quî motus, ſenſu adhuc aſſervato, perire queat: & rurſus, quî ſenſu retento, motus aboleatur: tota ſemper diſputatione de anulari & minimo digito facta. Atque hîc primum fatentur omnes, ad motum, majorem animalis ſpiritus copiam requiri, ac proinde in ſpiritus illius defectu facile poſſe accidere, ut deperdito motu, ſenſus adhuc aliqua ex parte eſſet integer. Verùm non tam prompta occurrit ratio, qualiter motus abolito ſenſu, adhuc ſuperſit: quod Galenum eo ſanè ſeduxiſſe videtur, ut aliquot nervorum ſurculos motui, aliquot verò ſenſui praeeſſe affirmaverit: perinde atque ſi nervus aliquis tactus ſenſu deſtitutus, occurreret. Cui ſententiae nulla ratione poſſum ſubſcribere, praecipuè quum in nervorum muſculorumque diſſectionibus verſato, non opus ſit ad falſum illud axioma confugere, ut motum adhuc abſque ſenſu ſervari doceat: idque potiſſimum in illis digitis, de quibus Galenus ſermonem inſtituit. Si quis enim noverit quartum nervum, eorum qui brachium ſubeunt, à me enumeratum, tum aliis multis, tum muſculis maxime digitos extendentibus ſurculos praebere, & non anularem & minimum digitos, perinde atque reliquos, propaginibus externa illorum ſede adire, verum duos illos digitos à quinto brachium petente nervo & interius & exterius ſurculos aſſumere, perſpectum habuerit: illi licebit in poſteriori brachii ſede, aut in illo eleganti nervorum circa cervicis vertebrarum latera plexu, quartum nervum laedere, aut alioquin colliſum contuſumve ſubaudire, quinto adhuc integro. mox enim minimi digiti, & illi proximi ſenſum aboleri animadvertet, illorum extenſione non vitiata. Rurſus ſi quartum nervum integrum finxerit, quintum vero laeſum, muſculorum digitos extendentium munus non obliterabitur, tamen in minimo digito & anulari ſtupidus occurret ſenſus. Adeo ut hujus propoſitionis veritas (ſi modo vera eſſe unquam occurrat) ex ſedula ſectione potius, quam imaginatione, eſſet petenda, qua nervos ſenſu tactus privatos, contra nervorum naturam, confingeremus. Quandocunque tamen vulgata haec & communis nimium quaeſtio in medium adducitur, de humorum potius in nervum fluxu, quàm ejuſdem diviſione eſſet agendum: quum haec univerſum nervum ſenſu privet, ille autem interdum primam noxam in extremis nervi ſurculis commonſtret, quantumvis ipſe altus conſiſtat. Caeterum non eſt mi amiciſſime Joachime, quòd hujuſmodi diſcrimina, quae in ſcholis nobis diſputantibus propter captiones ſunt indicanda, tibi perſcribam, quam ea ſis eruditione & acri judicio praeditus, ut promptè in quam ſententiam aliquid à me modò dicatur colligas, mihique non cum artis noſtrae tyrone negotium eſſe perſpicias. Ut igitur nihil de uſu dicam, quem Galenus peritonaeo praebet, ne inteſtina, inter muſculos ipſis incumbentes ſeſe inſinuarent, non poſſum expendere, qui peritonaeum etiam accedente ſepti transverſi opera, expellendis faecibus ſubſidium magis praeſtet, quam cutis abdomen inveſtiens, aut omentum, aut adeps cuti ſubditus. Et Galenus quum ejuſmodi uſum peritonaeo adſcriberet, debuiſſet quoque expendere, quî pari ratione membranae coſtas ſuccingenti, vim comprimendi arctandique thoracem, tribuere oportuiſſet. Galenus, & quotquot poſt illum anatomen exſcripſerunt, glandoſum corpus quoddam humiliori ventriculi orificio tribuunt, cujus ope id conſtringi arbitrantur: illorum quibuſdam etiam ſuis ſcriptis adjicientibus, corpus illud, orificium, muſculi quodammodo ritu ambire, & pari uſu cum cervicis veſicae, aut ani muſculo donari. Me ſanè ad duodenum inteſtinum non latet extenſa glandula, illi corpori ſubſtantia ſimilis, quod in humiliori membrana omenti repoſitum, à carnis ſpecie aut pulchritudine nomen obtinuit. Verum nimis mihi conſtat, glandoſum illud corpus claudendo aut aperiendo ventriculi orificio, haud praeeſſe, ſed vaſorum hîc ſecundum inteſtini longitudinem excurrentium elegans fulcrum & ſtratum exiſtere: adeo ut non parum anatomico videatur indignum, glandem hic naturali & quae noſtro non ſit impetu excretioni, praeficere.

Ex eorumque peritonaeo continentur hiſtoria.

Neque ſatis novi, num à Galeno alicubi deſumptum ſit, ventriculi ſuperius orificium à ſepto transverſo claudi, beneficio ſui foraminis, quo ſtomachum tranſmittit, quod aſſerunt ciborum ad ſuperiora etiam regreſſum impedire: parum obſervantes, ſi verum proponerent, ſepti foramen illud, non minus quoque cibi in ventriculum ingreſſum occupaturum. quum facile conſtet, nullo nos in ventriculi orificii motu, qui ex noſtro arbitratu pendeat, donari. De lienis uſu, atque adeò faeculenti & atri ſanguinis in ventriculum naturali, & quae ſingulis concoctionibus (ut in bile flava accidere arbitramur) fieret expurgatione, & ſuperioris dein ventriculi oris conſtrictione, non minus ſanè ambigo, quàm quum meos de Humani corporis fabrica libros emitterem: facilè meae inſcitiae adſcribi ferens, me meatum illum aut venam latêre quae atrum illum ſuccum in ſuperius ventriculi orificium potius, quàm in reliquam ſiniſtri lateris ventriculi ſedem eructaret. Quod non eò dico, quaſi hîc longum de lienis functionibus ſermonem putaverim inſtituendum: verùm ut me adhuc in eadem eſſe haereſi, & adhuc magis de communi medicorum ſententia ambigere, vel inde collige-

ligeres, quòd Belloarmati Senenſis, ſummi juriſconſulti lienem Piſis inſpexerim, jecoris officio indubiè jam diu functum. Is enim quum in officina libraria, quò abſoluta ejus diei in diſſectionibus pomeridiana lectione, cum ſtudioſis conceſſeram, me ſalutarat, atque de ſua valetudine, quam annis multis parum ſecundam habuerat, nonnulla percunctatus erat, egoque in eo ſermone, jecoris & bilis veſicae meatuum obſtructionis, ac demum lienis quoque memineram, affirmavit ſeſe poſtridie ad anatomen venturum, ac ea viſcera, quorum tum ex ſerie fabrica enarranda ſucceſſerat, diligenter obſervaturum. Ubi domum ex officina abiiſſet, & horis aliquot ſtudiis ſe occupaſſet, mox atque coenam auſpicari coepit, de mira corporis imbecillitate conqueſtus eſt, & impedita reſpiratione, remediisque nonnullis quae fluxui bilioſo in ventriculum accommoda putarentur, aliquamdiu à medicis ipſi familiaribus, tentatis, expiravit. Quia vero ejus corpus Senas vehendum, ac patrio monumento reponendum fuerat, illius familiares apud chirurgum quendam ut viſcera eximerentur ſollicitarunt: qui, quum mihi id negotium ſummo mane proponeret, admodum avidè illius inſperatae & tam ſubitae mortis cauſam in tam celebri viro noſcere cupiebam. quumque ipſum diſſecarem, reperi mox univerſum corporis ſanguinem adhuc impenſe calidum, in peritonaei amplitudinem perinde confluxiſſe, atque aquam inibi aſſervatam non ſemel vidi, in ea aquae ſubter cutem ſpecie, quam ab utre nomen ſibi vendicaſſe novimus. Hujus ſanguinis fluxui occaſionem praebuerat induratus quidam in venae portae caudice abſceſſus, qui parte quadam ſuppuratus, effractusque, ſanguini viam dederat. Igitur mox ubi cerebrum & viſcerara omnia abſtuliſſem, itaque reliquum corpus adaptaſſem, ut id & integrius & magis à putredine liberum fore exiſtimabam: jecur illius cum bilis veſicula, & ventriculo, & liene, mecum in ſcholas apportandum curavi, quòd magnum malae valetudinis argumentum exhiberet. Vidimus itaque jecur prorſus candidans, porcini, aut canini pulmonis inflati modò. ſuperficie non conſtabat laevi, ſed admodum inaequali, & laevibus multiſque tuberculis exaſperata. In cava jecoris ſede, tota portae venae ſeries erat conſpicua, jecoris nimirum ſubſtantia ab inferiori propaginum ſede prorſus retracta, abſumptave.

Anterior jecoris pars, & univerſa ſiniſtra ſedes, admodum lapidis erat indurata. poſterior autem ubi cavae caudex conſiſtit, mollis admodum, & putredine vitiata ſeſe ſpectandam obtulit. Bilis veſicula etiam praeter modum pallebat, illaque decem & octo lapilli continebantur, perquàm laeves, ac trianguli imagine aequis undique coſtis ac ſuperficiebus formati, colore virides, & quaſi nigreſcentes. at quum exſiccati eſſent, magis videbantur cinericei, mole cicera referentes. Lien vero, cujus nomine haec imprimis ſcribo, erat admodum magnus, & in corporis anteriora eductus, mollis, & paulò naturali liene albior. Atque, ut ſemel dicam, in tanta ſpectatorum eruditiſſimorumque virorum turba, nemo inventus eſt, qui non promptiſſime aſſereret, lienem proculdubio in eo homine jecoris officio diu functum eſſe, adeo ut nihil videretur jecur cum ſanguificationis munere jam diu habuiſſe commune: liene interim ad jecoris molem excreto, & qui ſanguinem etiam produceret, ſatis, quantum colligere potuimus, in prava illa corporis conſtitutione, accommodum. Et quum hujus venae à vaſis lieni proximis in ventriculum pertinentes, admodum eſſent inſignes, admonui quoque ſtudioſos, ut num vena in ventriculi uſque os insereretur, ſedulo animadverterent. At in illa quae reliquis omnibus verſus orificium propinquius repit, nullum à caeteris hominibus, niſi in amplitudine, nobis occurrit diſcrimen: uti etiam aliae ſiniſtrae ventriculi ſedi communicatae omnes, erant longe ampliſſimae. Dein Proſperum Martellum patricium Florentinum (qui multis annis regio morbo laboraverat, ac inſperata ſubitaque morte, ut Belloarmatus, interierat) etiam diſſecui: quum Florentia abiturus, ac in Franciſci Campani, à ſecretis Duci primarii comitatu, nobilis illius aedes praeterequitans, à dominis quibuſdam coactus ſum, cum aliquot chirurgis qui jam rem aggredi coeperant, mortis cauſam inquirere, quae bilis in ventriculum injectio erat praecipua. is enim ſola bile occurrit turgidus, unà cum jecoris ſcirrho, & illius contractione, ſeu in unum condenſatione: quum lien interim mollior, & grandior naturali eſſet, ſanguinique parando ſubſerviviſſe videretur: bilis tamen veſicula duorum pugnorum magnitudinem facile adaequante, & exiguis lapillis quodammodo plena, qui invicem connexis granis ſeminibusve milii, aut potius aſperae ſuperficiei vulgaris officinarum tutiae erant ſimillimi. Ubicunque venas aperirem, nihil praeter denſiſſimam bilem inveni. imò & in arteriis occurrens liquor, manus non minus quàm bilis ipſa tingebat. Haec eò recenſui, ut intelligas, quamobrem de lienis uſu ambigam, & quî nihil in meis libris in ejus ſermone veniat immutandum. uti, ita Dii me ament, hactenus nihil in illis ſcriptum, ac praecipue ubi Galenus à me notatus eſt, reperio, in quo praeter rationem aliquid interjectum duco: utcunque ſedulo poſt illorum editionem, & Geldricum bellum, à quo rurſus in Italiam revertebar, publicam anatomen Patavii, & Piſis, & aliqua ex parte Bononiae aggreſſus fuerim, quum illàc Piſas profecturus, iter facerem. & omittere non potui, quin amicorum hortatu, in anatome, quae inibi prae manibus erat, pleraſque partes, negotio in multam noctem etiam deducto, diſſecarem, Buccaferreo piae memoriae, & Albio (quibus ob ſingularem erga me candorem multum debeo) illuc, unà cum tot qui aderant ſtudioſis, me compellentibus.

tibus. Quamquam etiam interea principis Arangiae, & Domini de Haluin, ac aliquot aliorum viſcera ſpectaverim, quorum corpora bombardis laeſa, ex noſtro exercitu, neſcio quò, erant devehenda. Neque unquam mihi occaſionem defuturam putaverim, ea quorum admonebor, examinandi. quamquam magis illis Sylvii diſcipulis, & ipſi quoque potius ſuaſerim, ut mea omnia prius non obiter expenderent, quàm ea ex ſolis libris refellere aut damnare aggrederentur, ne forte ſtudioſis occaſionem indagandae veritatis ante tempus praeriperent. Neque ego is ſum, qui aliquid humanum à me eſſe alienum arbitrer: neque me latet, quibus incrementis humani corporis fabricam alios docendo, & ſcribendo didicerim. praeceptorem enim hac in parte nullum prorſus agnoſco: neque exiſtimo Sylvium poſthac, id ſi aſſeram, aegre laturum, ſi quum ipſe nihil à Galeno erratum atteſtetur, ego interim toties illi reclamem. Adde Sylvium ſcribere, quanticunque me faciat, amicum tamen non reſervaturum, niſi idem cum illo de Galeno communi praeceptore ſentiam. adeo, ut nemo vel ideo magnam laudem à me exſpectare, neque mihi quòd magnifice illum inter anatomes profeſſores non recenſeam, malè velle debeat: quum mihi fatendum ſit, omnes Galenum hactenus ſecutos idem cum Sylvio ſenſiſſe, ſuiſque libris tradidiſſe, ſi modo Galenum quoque ſubinde non depravaverint, nuſquam pugnantem in illo locum animadvertentes: quum vel ex hoc ſcripto, tam diſcrepantia in Galeni libris occurrere, ſatis conſtet. Quare etiam non potui ſatis mirari Dryandri literas, Coloniae, quum nuper illàc iter facerem, mihi à communi noſtro amico Joanne Eccio inſigni medico exhibitas, quibus ille conquerebatur, à me noſtrae aetatis celebrium diſſectionis profeſſorum nullam eſſe factam enumerationem, ac me praeter aliquot alios (qui num nati unquam fuerint, haud ſcio) Joannem Guinterium hac in parte praeceptorem non cognoviſſe, quem ego ſanè multis nominibus colo, & in medicina praeceptoris loco publicis ſcriptis habeo. Verum tot mihi modo ſectiones infligi cupio, quot illum aut in homine, aut alio bruto (praeterquam in menſa) tentantem vidi. neque arbitror Guinterium id aegrè ferre, quum ipſi cum non paucis aliis conſtet, num mihi aliquid in hac noſtrae artis parte debeat, ſi quid modo in diſſectionis ratione extra communes Galeni libros, ſibi vendicet. Verum hunc Dryander profert, ſibi forte injuriam factam putans, quòd ipſe illorum numero non ſit adſcriptus: quodque ſe à me notatum doleat, ubi quendam Marpurgi ex aliorum libris undecunque conquiſitis figuris, eas perinde ac ſi ſuae eſſent, emittere ſcripſi. Quaſi vero ego arbitratus fuiſſem, Dryandrum alio ſanè loco prius à me habitum, eos libros anatomicos emittere, quos typographos ſordidi lucelli gratia, ipſius nomine (quo ſua vendibiliora redderent) mutuato, tum latine, tum germanice edidiſſe putabam. Ac proinde ſi illorum librorum Dryander (uti vel ipſe mihi nunc perſuadet) autor fuerit, neque is mihi occaſionem praebuit, ut celebrium noſtrae aetatis anatomicorum catalogus in meorum librorum praefatione inſtitui oportuiſſet, quum & ipſe communi cenſura contentus eſſe debeat: mihique pariter ferendum ſit, ut cum multis aliis, quae non pauci hactenus de me ſcripſerunt, Veſalio invideat, ac laetetur Cornarium propediem Galenum & Ariſtotelem locis omnibus quibus à me notantur purgaturum. id enim iiſdem ad Eccium literis indicabat, quod ab illo potius, qui inter anatomicos & manus operi adhibentes connumerari ſtudet, erat faciendum: Cornario ſuis, quibus communia ſtudia promovet, relictis laboribus. potiſſimum quum haec Galeni purgatio, non ex ipſis aliorumve libris, verum ex hominum, ſimiarum, aliorumque quorundam animalium ſedula & diligenti reſectione, ſit petenda: neque ſufficiat ad male dicendum, & aliorum conatus irridendos, aliquem ſe ſtrenuum ducere, ac ſuae & aliorum pariter gloriae (quum interim tam pauci de ſtudiis bene mereri laborent) detrahere: quando potius communibus conatibus veritati eſſet inſudandum, & nos quoque homines natos eſſe exiſtimandum, quibus aliquid in medicina tam vaſta arte, inveniendi facultas quoque ineſſe poſſet, modo impenſius veritatis, quam alios calumniandi deſiderio, teneremur. Haec cogitans, Cornarii & Fuſchii vices doleo, quòd ſuo ipſorum celebri aliàs nomini obfuerint, quum tantis conviciis utrinque illi, quos exteri pro ſingulari Germaniae ornamento cenſere debebant, ſe mutuo exagitant, eaſque vires inter ſe adhud laſſare pergant, quae in Germanorum & Belgarum laudibus infeſtos erant exercendae. Caeterum quandoquidem haec in miſeros mortalium caſus repono, noſque metipſi ad hujuſmodi opprobria feneſtram nobis aperimus, ne alio affectu ſeducar, & ſermo latius excurrat, ad Galenum revertar: qui quando vaſorum ſiniſtro teſti materiam deferentium (quae ambo non admodum vere ab illis vaſis pronaſci docuit, quae ſiniſtrum renem tranſverſim adeunt) ortus cauſam inquirit, atque ex ſeroſi humoris copia, quam ea vaſa adferunt, titillationem, delectationemque omnem in ſeminis excretione pendere aſſerit, videtur mihi parum obſervaſſe, homines quibus ſiniſter teſtis occaſione aliqua praefectus eſt, in coitu perinde affici, ac quibus dextrum ſubductum novimus. Dein in reddendo lotio mirum eſſet nos eum pruritum non percipere, quem in ſeminis ejectione ſentimus: quum tamen eo loco ubi in glandis extremo & perinaeo ſeminis vim experimur, meatus idem ſemini ac urinae paratus occurrat. unde etiam quum homo ſanus eſt, ab urinae ſalſedine meatus is non magis quàm veſica pungitur. Et quoniam nunc languidiore, nunc autem rigidiore pene, urina nobis redditur, ad penis cale-

factionem urinae qualitati percipiendae promptiorem, non eſt confugiendum. Praeterquam quòd involuntario ſeminis fluxu laborare incipientes, ſeminis excretionem cum pruritu & titillatione percipiunt, etiamſi languido & demiſſo pene ejectio fiat. Rurſus cordis mucro non in hoc craſſus & carneus inſigniter eſt, ne is in cordis contractionibus contra pectoris os ductus laedatur, quum ita haud contundi manifeſtum ſit: verum fibrarum carniſque ſiniſtri ventriculi natura, ac concurſus, ſatis liquido oſtendunt, quamobrem cordis mucro tam craſſus, carneusque evaſerit. Et cupiviſſem ſanè Galenum in cordis ventriculis animadvertiſſe, cordis ferè totam ſubſtantiam in ſiniſtri ventriculi conſtitutionem abſumi, dextro interim inſtar creſcentis Lunae ad ſiniſtrum connato. adeo enim cordis ſubſtantia, dextrum ſiniſtri ventriculi latus conſtituit, ut dextrorſum protuberet, & parem cum reliqua ſiniſtri ventriculi ſuperficie circumactum ambitumque retineat. Verum ſi hujuſmodi multa in examen ducerem, haud ſeſe ocyus exhiberet in uſuum narratione ſcribendi finis, ad quem nunc ſanè eſt properandum: ſi mihi non admodum placere adjecero Galeni rationem, qua duplex cerebrum ſtatuit, ut una ejus parte laeſa, alia ſuo fungeretur munere: perinde atque una aure obturata, adhuc audimus: aut oculo uno excaecato, adhuc altero videmus. Quum enim cerebrum tam ampla ſede in baſi, & deinde aliis ipſius corporibus, quae peculiaribus nominibus appellantur, continuum ſit, debuiſſet Galenus ad commodam nutritionem, cerebri diviſionem referre, uti & cerebri revolutiones, nutritionis illius gratia factas ſatis oſtendi. Quàm vero Galenus ventriculorum cerebri uſus expenderit, inibi ſanè patet, ubi in libris de Hippocratis & Platonis dogmatibus de ventriculorum praeſtantia diſceptans, ſibi ipſi ex diametro pugnat, cum his quae in libris de Partium uſu, poſteris tradidit. Si quis cerebelli proceſſus obſervaverit, quos vermibus aſſimilamus, atque dein ventriculorum cerebri naturam in examen poſuerit, ridiculus ſanè videbitur Galenus, qui vermem imitantes proceſſus aperiendo & occludendo cerebelli ventriculo praeeſſe ſcripſit. Atque ut ejuſmodi proceſſuum uſus male eſt aſſignatus, ita quoque Galeno de illis tendinibus minimè credendum eſt, quos ait utrinque proceſſum vermi ſimilem continere, ne quum contrahitur, aut educitur, in latera aberret. Sed hujuſmodi multa in libris de uſu partium occurrunt, quae eleganter quidem deſcripta, & ſummi Opificis magnam ſolertiam proponere videntur. Verum quum quis ex diligenti ſectione omnia expendit, ſatis mirari nequit, qui Galenus Promethei in modum, ſibi corporis fabricam, & illius partium uſus confingere potuerit, ab hominis conſtitutione multum alienam. quemadmodum & quicquid de pituitae defluxu per oſſa & olfactus organo à Galeno traditum eſt, (uti ſuperius in parum veris deſcriptionibus fuit expoſitum) veritati pugnare conſtat. Nunc proximum eſt, ut Galeni in argumentando demonſtrandoque robur expendamus, nonnullis argumentis (uti ſuperius in aliis communibus locis praeſtitum eſt) ſpeciminis loco adductis. Quia igitur minime ambigendum eſt, adipem ligamentis, membraniſque adnaſci, ac omnia quae in noſtro corpore nutritionis munere alterantur, mutantis colorem aſſumere, mihi adeps putatur albeſcere: non autem, quia eſt aëreus. alias enim membranae, tendines, ligamenta, & his adhuc magis oſſa, fierent nigra, utpote partes maxime ſiccae & terreſtres, minimeque aëriae, & tamen albent, adipique candorem inducunt. Verum, ſi ſpecimen argumentorum ad anatomen praecipue ſpectantium, proponere inſtitui, nuſquam melius, quàm ad cavam venam me conferam, quae tot rationibus à Galeno contra Ariſtotelem ex jecore, non autem à corde, pronaſci contenditur. Atque hac in re nollem quemquam arbitrari, à me aliquid eſſe definitum, ſed tantum Galeni rationes quaſdam in hoc examinatas, ne ex illis falſam humani corporis fabricam ſibi quis confingeret. Occurrunt igitur in ſexto de Hippocratis & Platonis dogmatibus libro, ubi de venarum ortu, & praecipuo altricis facultatis domicilio pertractatur, pleraque loca huic propoſito ſatis accommoda. Galenus enim de venarum ortu diſceptaturus, tria argumenta ad unum ferè axioma redegit, nimirum majora amplioraque, minorum graciliorumque eſſe initia. Primum ex plantis ſumitur, quibus ex illarum è ſemine procreatione Galenus initium ſtatuit, ubi ferè ſunt craſſiſſimae, atque ubi, quum ſemen humiditate & aëre turgens in terra effractum eſt, ſurſum ac deorſum aliquid pullulare conſpicimus: illo quod ſurſum fertur, caudicis in modum aliquamdiu ducto, ac dein in ramos multifidè diſſecto: ſi non etiam mox in ipſo aſcenſu id pro plantae differentia, variè atque in plures partes diſcindatur. Statuit igitur Galenus illic plantae initium, unde & radices videntur dependere, & planta ſurſum efferri. Iſtud ipſi, quum Ariſtoteli potius quàm ſibi medium ſyllogiſmi hac ratione paret, utcunque fiat, eſt concedendum. Pari etiam cauſa Galeno, neque hic, uti neque in libro de Semine, ubi id foetus effectivum ſimul & materiale conſtituit principium, atque una ſeminis ſubſtantiam in plantam mutari docuit, eſt reclamandum, etiam ſi videamus, nova propagine ex humiliori ſeminis ſede diducta, atque radicum more firmata, ſemen univerſum cum ſuo cortice inferius diſſecto, è terra duci, ac mox corticem diviſum decidere: dein duas nuclei aut ſeminis partes utrinque ad novam plantam accreſcere, & tantiſper poſtea vireſcere, dum nova planta folia efferat, ipſiuſque nuclei aut ſeminis partes reſiccatae decidant. adeo ut vix appendiculus ille, qui in duarum nuclei partium acumine conſiſtit, aut in quibuſdam ſeminibus, ut

Ex hiſtoria eorum quae in thorace & calvaria locantur.

Referuntur nonnulla Galeni in anatome argumenta, parum valida.

ut in piſis & fabis, ad illarum ferè ex latere medium reponitur, in plantae ſubſtantiam degenerare videatur. potiſſimum quum è terra eductum ſemen, adeò jam increverit, nihilque ex forma (ſi molem modò demas) multoque minus è ſubſtantia ipſi perierit. Secunda ratio à Galeno venae cavae exortum non à corde pendere edocturo, in fluminibus inſtituitur, quae majora multò in initio, quàm reliquo progreſſu ſpectantur: atque hîc nos ſtatim monet, ne illa inaudiamus flumina, quae aliorum fontium aut fluminum accurſu augentur, facileque in progreſſu initium amplitudine vincunt. adeò ut unius tantum fontis rivus nobis ſit imaginandus, qui eundo nullum incrementum aſſumat, ſed in ramos ſparſus, venarum à caudice eductarum modò, gracilis evadat. Tertia, ab aliis in homine organis aliquid corpori deferentibus elegantiſſimè aſſumitur. arteriae enim à corde caudicem habent, qui variè dein per corpus diſcinditur: & dorſalis medulla caudicis inſtar eſt, à qua nervi, perinde atque in arbore rami, pullulant. Quum primum itaque Galenus tribus iſtis rationibus majora minorum eſſe principia confecit, ilico ſubſumpſit: ſed cava vena in jecore ampliſſima eſt, & latiſſima: adeò ut dein facilè inferret, ipſius cavae initium in jecore ſtatuendum, nimirum ubi arboris eſſet caudex, ubi fontis initium, ubi cavae ſedes arteriarum exortui reſpondens, & quae dorſali medullae conferri poſſet. Atque ita minor propoſitio, nihil negotii Galeno exhibuit, quum omnia in anatome ex libito ſibi confingere poſſe arbitraretur. venam nimirum in jecore tam amplam eſſe, quàm ipſius adſcendentis partis, & etiam deſcendentis ſimul collectae amplitudines, aſſerens: & ex Hippocratis, hac in parte ipſo diligentioris ſententia, cavam ſecundum jecur rectà ferri ſcribens: ſecus quàm aliàs, quando ampliſſimum caudicem ex jecoris gibbo ita enatum teſtatur, ut magna arteria ex cordis baſi prodit: ac quando ut haec in impares partes diſcinditur, ita quoque cavam in majorem portionem, quae inferiora petat, & in minorem, quae in ſuperiora ducatur, diviſam Galenus docet. Dein, poſteaquam ipſe cavae ad jecur amplitudinem proſecutus eſt, ita cavam venam ad cor pertinere ait, ac ſi propaginem tantum aliquam ipſi offerret. Atque quum adſcendentem cavae ſupra jecur partem hac oratione arctiorem deſcendente aſſereret, quo melius inibi ſuis rationibus robur adjiceretur, multas venas à cava inter cor & jecur enaſci docuit: ac eam in primis, quae venae pari carentis munere fungeretur. Quandoquidem igitur apud Galenum hujuſmodi occurrunt, utcunque invitus philoſophis, ut hinc ductis rationibus Averroem, in omnibus Ariſtotelem, in quibus à Galeno accuſatur, optimè purgaſſe contenderent, anſam praebeo, non potui omittere, quin inter docendum, & in meis libris, ſtudioſos monerem, venam cavam ampliori orificio in cor pertinere, quàm ipſius ſit in jecore amplitudo. quin imò ea orificii capacitas aequat amplitudines deſcendentis & adſcendentis venae cavae partium: tantum abeſt, ut minor ſit, etiam adſcendentis ſupra cor venae cavae partis, quemadmodum manifeſtiſſimè Galenus contra rei veritatem colligit. adeò, ut praeſente corpore Galeni majoribus propoſitionibus alias quàm ipſe, minores, ex vera anatome ſubmittere, ac dein in Ariſtotelis ſententiam inferre debeamus. Facileque conſtet, ea in parte Galeni argumenta eſſe inefficaciſſima: praeterquam quòd ſuperius oſtendimus, illum praeter rationem cavae venae ſedem inter cor & jecur poſitam, anguſtiorem illa conſtituere, quae ſub jecore occurrit. Et nimis liquet, venam ſine pari, multaſque alias propagines, non verè à Galeno in libris de Hippocratis & Platonis dogmatibus ſub corde oriri ſcriptum eſſe. Neque tantum de tot falſis Galeni, ut ſuum dogma probaret, propoſitionibus, & in anatome fictionibus miror, atque de illo argumento, quod à cavae venae ad cordis baſim ductu infert, aſſerens, ſi cava à corde naſceretur, enata, perinde atque magna arteria, in duos truncos diſcinderetur, ut ſurſum atque deorſum commodè ferri poſſet. quod adeò parum eſt anatomicum, ut quod minime. Arteria enim magna è baſis medio pronata, tantiſper ſuo caudice neceſſariò ſurſum ducitur, dum à ſe maximam ſui partem dividere poteſt, quae ſecundum cordis poſteriora ad dorſum reflexa, omnibus ſub corde partibus diſtribuitur. adeò ut percommodum & neceſſarium fuerit arteriae, quae ex cordis baſis medio alioquin naſci debuit, uno & ſimplici caudice aliquamdiu duci: non ſecus quàm venam arterialem, quae quia ex baſis quoque medio, non autem latere prodit, unico etiam caudice aliquantiſper fertur, & dein in duos truncos partitur. Caeterum venalis arteria ex ſiniſtro baſis latere, uno quidem orificio educitur, verùm adeò mox ab ortu, in dextram & ſiniſtram partem diſcinditur, ut anatomicorum nonnulli, vel Galeni teſtimonio, illi duo orificia adſcriberent. omnino enim fuiſſet inartificioſum, vas inde pronatum, uno caudice aliquamdiu ferri propter ejus portionem dextrae pulmonis ſedi offerendam. Jam vena cava ad dextrum baſis latus, ſuo orificio, perinde atque arteria venalis ad ſiniſtrum, pertinens, etiam ſi ex corde hinc naſceretur, non debuiſſet uno caudice aliquouſque duci, priuſquam in partem ſuperiora petentem, & aliam quae deorſum repat, dirimeretur. quum enim nunc, ut modò cava habet, obliquè quodammodo ſecundum cor ducitur, ut ſuo caudice in corporis medio conſiſtere poſſit, rude, ac citra omnem creationis induſtriam fuiſſet, unum caudicem dextrorſum adhuc magis ferri, atque dein obliquo ductu ſuos truncos ſiniſtrorſum, verſus corporis medium dirigi.

Galenus, ut ſuperius monui, cavam venam uno caudice à jecore prodire atteſtatur, ac

dein arteriae modo dividi: & ſi interim alibi propter Hippocratis orationem, quae venae caudicem rectà ferri docuit, videatur ab illa ſententia declinare. Verùm utut ſit, non aliter in jecoris poſteriori ſede cavae caudex ſeſe exhibet, quàm à me deſcriptus eſt, nimirum multò ſecus, quàm Galenus illum enarraſſe videtur, quemcunque etiam pugnantium ipſius locorum veriorem judicaverimus. Nam & ſi bipartiri venam alibi non ſcripſiſſet, tamen orificium ipſius in jecore, amplitudinem ſimul adſcendentis & deſcendentis ſuarum partium aequare undique docuit. quod ſi modo ſectioni potius quàm maledicendi in Ariſtotelem ſtudio deditus fuiſſet, de cavae ad cor orificio rectiſſimè aſſeruiſſet. Neque imbecillius mihi occurrit argumentum à Galeno de cordis dextro ventriculo aut ſinu propoſitum, quo animalia pulmone privata deſtituuntur: perinde ac ſi Ariſtoteles, aut illi qui cavam venam à corde pronaſci dixiſſent, id non de animalibus eo ventriculo donatis docuiſſent: & non ſecus de his animalibus, quàm quibus dexter ventriculus deficit, orationem inſtituerent. Neque hic Ariſtoteli ſinus iſte à Galeno erat objiciendus, verùm docendum, cavam venam in cor uno ſinu praeditum, vix propaginem à ſe dimittere. non enim arbitror Galenum prorſus exiſtimaſſe, illorum animalium cor propagine omnino deſtitui: quandoquidem cava eorum animalium, cordis baſi perinde quaſi committitur, ac illis animalibus, quibus duo obtigerunt ventriculi: adeò, ut hinc parum firma pendeat Galeni ratio. Caeterum ubi venas omnes jecori, non autem cordi, communes reddit, quid obſecro commune eſt jecori cum arteriali vena? aut ſi illam venam, quòd arteriae conſtet corpore, eſſe negaveris, venalis ſaltem arteria jecori non minus convenit, quàm portae vena cordi. Rhetoricum eſt argumentum, quod de venarum deſcriptione hiſtoriave infert: imò ſi non ita in Galeni verba juraſſemus, fortaſſis opportunius ducerem, cavae venae, cui omnium in cor pertinentium orificiorum maximum eſſe diximus, ſeriei enarrationem, à corde perinde auſpicari, atque reliquorum vaſorum cordis. Quid enim prohiberet, cavam dicere mox in ſuo à corde ortu geminam eſſe, unaque portione corporis ſuperiora, altera inferiora petere? illinc nimirum auſpicato ſermone, ubi eſt ampliſſima. dein ſubjicere partem deorſum ductam, ſecundum jecoris poſteriora ferri, atque ex ipſius anteriori ſede jecori ramos porrigere? adeò ut hac in primis occaſione ſermo aptior videretur, quòd cavae ex jecore conſtitutionem deſcribere nequeamus, uti ſuprà non obiter admonui. Et ſi prorſus à materiae quam deferunt progreſſu eſſet inchoandum, quum portae vena tantum ſuccum jecori offerat, unde ſanguis, utraque bilis, & urina conſurgit, ejus deſcriptio ab inteſtinis eſſet exordienda. Sanguinis enim quem in eam refluere arbitramur, cum illo ſucco nulla eſt in menſura proportio. Quamquam haec ſint ejuſmodi, quae in utramque partem agi poſſunt. Ratio autem à membranis venae cavae orificio praefectis, per arteriae venalis orificium nonnihil retundi poſſet, ſi quis minima quaeque in diſputationem ducere propoſuiſſet.

De umbilici vena aliquid adjicerem, ſi venam in foetus canini meſenterium, & ad lumbos deductam in humano foetu examinaſſem. Hinc enim, ut & ab arteriis umbilici, ratio duceretur, non neceſſum fuiſſe umbilici venam in cor inſeri: quum ſcilicet ipſi cavae venae cordi propinquius, quàm foetus arteriae, magnae arteriae (uti etiam nunc ſemper fit) communicaretur. Quia arteria venalis per univerſam ipſius ſeriem arteriarum modo non pulſat, uti neque cava vena, inde colligere non poſſemus, cavam à corde non exoriri: imò contrà, Galeni orationem poſſe dilui. Quamquam interea jecori ſanguificationis munus, quod tam prolixè Galenus illi tribuit, non adimam, uti neque Ariſtoteles, vel tum ſanè, quum lienem quoque ſanguificationi praeeſſe diceret. De primo in foetus generatione organo nihil dicam. nam etſi aliorum ſententiam facile in multis improbare poſſem, tamen quod mihi ipſi undique ſanum eſſe videretur, nihil adducerem, adeò de foetus generatione ſunt mihi omnia obſcura, & dubiis plena. Cuperem nihilominus mihi ad manum rationes eſſe, quibus Buccaferreus in ſanguificationis diſputatione Ariſtoteli favebat, quum quae ego nunc propoſui, à me inter diſſecandum didiciſſet. Caeterum haec ferè aliò quàm ad partium fabricam, ſpectant: ac proinde hîc quoque in diſputationem minimè incidam, qua Galenus ventriculum ſuo, quem conficit, inteſtinis offerendo ſucco, enutriri, & jecur partesque omnes ita in adductam illis materiam agere, ut tandem veluti excrementitiam, & ſuae nutritioni ineptam, dimittant. Quum longe alias facultates actionesque partibus ineſſe putem, quibus proprio corpori enutriendo ſubſerviant, & quibus toti corpori famulantur. argumento ex utero & corde, aut etiam veſicis & inteſtinis potiſſimum ducto. Verùm quia ſuccincta oratione hic me expedire non poſſem, ad alia me conferam, quae tribus aut quatuor verbis annotaſſe ſuffecerit. Hujusmodi eſt Galeni ratio, qua dextrum renem ſiniſtro elatiorem eſſe, propter rectitudinem & trahendi promptitudinem, affirmat. Nam, ut non dicam ſiniſtrum nos dextro editiorem ſubinde obſervare, quid obſecro eſt, cur aliam rectitudinem in dextro latere, quàm ſiniſtro, conſtituamus? potiſſimum, quum utrunque cavae venae caudicis latus à jecoris ſubſtantia aequè complecti, ramosque jecori oblatos ex anteriori cavae ſede educi, verae anatomes ſtudioſo conſtet: neque quicquam confingere poſſis, quo hic in cavae lateribus diſcrimen occurreret. niſi forſitan quis Galenum impugnaturus, majorem jeco-

jecoris portionem ad cavae ſiniſtrum latus, quàm ad dextrum conſiſtere proponeret, ratione à cavae ſitu ductuque deſumpta. Succurrit modò Galeni demonſtratio ſaepius inculcata, quam veram irrefutabilemque eſſe aſſerit, ea conficiens glandoſum corpus ad initium cervicis veſicae repoſitum, & vaſorum ſemen deferentium inſertionem admittens, ſemen non generare. quamquam veteres interim illo ſemen retineri tantum (ut ex ſuis verbis colligi poſſet) arbitrabantur: uti etiam inter diſſecandum nulla in parte tantum ſeminis, quantum in ipſo glandoſo corpore, obſervamus. Habet autem Galeni demonſtratio hunc in modum. Si in glandoſis adſtitibus ſemen gigneretur, animalia caſtrata ejus excretionem appeterent. at non videntur appetere. nullum igitur ſemen in his gigni perſpicuum eſt. Haec enim demonſtratio, ut parum ſanè eſt anatomica, ita quantum à decantatis illi & nominatis potius, quàm conſtantibus veritate demonſtrationibus declinet, is demum non ignorabit, qui expendet Galenum, etiamſi corpus illud glandoſum ſemen gigneret, materiam ex qua ipſum conficeretur, abſtuliſſe. unde enim huic corpori materia in ſemen commutari apta, offerri poſſet, quàm à ſeminariis vaſis, quae Galenus interim caſtratione aufert. non animadvertens ſimilem demonſtrationem, imò invalidum prorſus & inartificioſum argumentum, de teſtibus poſſe hunc in modum proponi. Si teſtes ſemini generando facerent, animalia quibus vena & arteria ſeminis materiam deferentes, quà ex magna peritonaei amplitudine labuntur, vinculis interceptae, aut ita ut teſtes tamen in ſcorto adhuc ſervarentur, reſectae eſſent, ſeminis excretionem expeterent: verùm non expetunt: ergo teſtes generando ſemini non famulantur. perinde nimirum, ac ſi teſtes citra materiam, ſemen conficere poſſent. Quòd non dico, quaſi Galenum malè glandoſi corporis munus aſſignaſſe contendam: verùm ut demonſtrandi artificium expenderemus. non ignari, quàm caſtrata animalia non minus interdum, quàm pueri venerem, ſed incaſſum tamen, appetunt. Quum mammillarum ſitus rationem inquirerem, non mihi in Galeno placuit, quòd homini eas ex Ariſtotelis ſententia in pectore locatas diceret, ob alimentum in caeteris animalibus in jubas aut cornua abſumptum: quaſi quadrupeda, venis ſub pectoris oſſe deductis, & aliis per pectoris anteriora excurrentibus deſtituerentur: & perinde ac ſi haec ratio illi non ſimilis eſſet, qua mulierem ſecus, quàm caetera animalia, niſi equam fortaſſis, purgationibus menſtruis teneri vulgo parum rectè aſſerimus. quòd illis animalibus excrementitia in cornua, plumas, jubas, ſquammas diſſolvantur: non ſecus quàm ſi cervus, & aries, non proceriora majoraque, aut ſoli potius in ſuo genere, cornua obtinerent: dein leo non hirſutior leaena eſſet, & gallus plumis quàm gallina ornatior. Verùm quia hujuſmodi ad Ariſtotelis problemata magis, quàm ad Galeni anatomica excurrerent, illis eſt ſuperſedendum. Galenus itaque, praeterquam quòd diligentius illum voluiſſem cognoſcere venarum intervallum, quae uterum petunt, & quae abdominis inferiora accedunt, non mihi rectè videtur colligere, quando à venis utero conterminis ſanguinem ad mammillas ducit, quòd nullae eſſent venae in quas illae promptius ſeſe exonerarent. quum ipſi conſtare debebat, quàm exiguae ſint venae illae ſurſum ductae, & quàm ſint graciles, & quanta cavae caudicis eſt amplitudo, & quî rectus occurrit crurum in venas deſcenſus: accedente huc abdominis tumore, qui ſanguinis ductum ad ſuperiora auferret. tantum abeſt, ut cum Galeno aſſerere velim, tumorem, & abdominis tenſionem, ad ſanguinis adſcenſum auxilio eſſe. Caeterum haec magis ad probabiles & rhetoricas ſpectant propoſitiones, quàm ad anatomen, quò referendae eſſent tot vivorum ſectiones, à veritate ideo abhorrentes, quòd nulli intercoſtalium muſculorum aperiendo thoraci, deducendisque invicem coſtis faciunt. quas ſi explicare aggrederer, ſcriptum hoc mihi praeter ſententiam nimium excreſceret. quamquam ſpeciminis loco ejus ſaltem meminero, qua apud Galenum nulla alia eſt viva ſectio celebrior, nimirum qua in libro de Pulſuum uſu, & libris de Hippocratis & Platonis dogmatibus, ac aliàs utitur, in qua omnia in collo reſecanda docet, quibus cor cerebro communicari poſſet, ſive ea à corde ſurſum, ſive à cerebro deorſum ducantur. Verùm ſi hanc ſedulò expenderimus, ſeſe offerent nobis duae arteriae in durae membranae primos ſinus exhauſtae, ac proinde ex cerebri vaſorum ſerie ad plexum uſque ſecundinis ſeu extimo foetus involucro comparatum materiam cordis offerentes, quas in ſua reſectione intactas integrasque dimittit. Quamquam ejuſmodi non pauca aliàs occurrunt, à ſtudioſis ſedulò examinanda, qui ſeſe Galenicos (uti ſanè debemus omnes) profiteri volunt. Nihil enim in omnibus Galeni libris arduum mihi, praeterquam in Anatomicis, in quibus Galenus admodum frequens eſt, occurrere videtur: adeò ut quum primis diſciplinis ſumus inſtituti, pauca reperiamus, quae praeter anatomen nos in Galeni lectione remorentur. Quod mehercule in Annotationibus in Galeni Anatomica apparandis primùm experiri coepi, vel ex pugnantibus ipſius locis, invicemque variis rerum deſcriptionibus, quales non paucas vel hac epiſtola propoſui, & non rarae etiam de nominum, quae ipſe inſtituit, obſervatione expenduntur: item de oſſium ſtructurarum differentiis: de ſuperioris maxillae oſſium enumeratione: de vertebra utrinque ſuſcepta: de ſacro oſſe: de ſcapulae proceſſibus, ac illorum in primis nominibus: de humeri ſecundum ipſius longitudinem hiſtoria: de pedis oſſium enumeratione: de muſculis palpebrarum: de iis qui maxillam inferiorem movent: de muſculis oſſis υ imaginem referentis: de ſcapulam, cu-

Quam Veſalii in Galeni anatomica Annotationes fuiſſent utiles, & quam parum ſint poſthac exſpectandae.

cubitum, brachiale, digitos moventibus muſculis: de octo qui abdomini adſcribuntur: de femoris, tibiae & pedis digitorum motibus praefectis, ſanè varias ſententias enarrare in promptu eſſet, atque illic facile conſtaret, quae poſt primam editionem libris de Partium uſu à Galeno ſunt interjecta, & quando is aliorum diſſectionis profeſſorum ſcriptis potius, quàm rei inſpectione, uſus eſt: quod à me quoque aſſertum Sylvius graviter ferre videtur: ſi inquam non juſtum nimis librum, epiſtolam inſtituens tibi, qui meus erga te amor eſt, & tecum nugandi confabulandi libido, deſcripſiſſem: quantumvis interim hoc quicquid eſt, parva confecerim moleſtia. Juvat enim ſupra modum illarum rerum memoria, quas mihi tantis laboribus ſordibusque comparavi: pro quibus ſanè aliud longè eram meritus, quàm illorum calumnias, qui quòd illis id ſtudium non aequè ſucceſſit, & res parato non reſpondet nomini, ſuam bilem in me evomunt, tam peſtilenter mihi irati, quòd Galeno non acquieſcam, illiusque cauſa oculis & rationi fidem omnem non derogem. Miror Sylvium, quum jam in literis paulo mitior reddi videbatur, addidiſſe, ſe ſummè cupere, ut id argumentum placidius & aliter tractaſſem: hic ferè ſuſpicans in Galeno non omnia eſſe ſana. ac proinde ſcribit, ſe voluiſſe ea quae in Galenum adnotanda duxiſſem, ſuis libris eſſe addita: perinde atque ex meis libris ſui faciunt diſcipuli, quos in me ſtylum acuere (quum is ille ſit, & Diſcipuli abutatur nomine) ſtudet perſuadere. Quaſi ego quid melius inſtituere potuiſſem, quàm totius humani corporis novam hiſtoriam, quum ab illa omnes tantopere declinaſſent, & in rerum deſcriptionibus Galenus, etſi denſiſſimos libros conſcripſerit, tam parcus eſſet. Neque hactenus vidi, qua ratione ſtudioſis meos labores melius proponere potuiſſem, nulli prorſus ſumptui ut omnia ex ſententia fierent, aliquidque in commune ſtudiorum ſymbolum pro mei ingenii tenuitate adferrem, parcens. Suadet Sylvius, ut meas in Galenum Annotationes (quarum ex occaſione in multorum in primo de Adminiſtrandis ſectionibus libro locorum reſtitutione, in capite de muſculis cubitum moventibus memineram) diu & bene excoquerem: perinde ac ſi propter aetatem, & praecipitem editionem, in meis libris quicquam eſſet commiſſum, cujus modò poeniteret: & non ea aetas uxore, liberis, omnique cura rei familiaris libera, in jucundiſſimo ſodalium convictu, anatomicis tractandis fuiſſet longè aptiſſima. Haudquaquam enim modò Pariſiis in Innocentum coemeterio horis multis oſſa lubens verſarem, aut oſſium videndorum gratia ad Falconis montem adirem, ubi ſemel cum ſodali quodam tot interfectorum canum poenas quaſi dederam. neque nunc me ſolum Lovanio excludi ſinam, ut ſceleto mihi parando media nocte oſſa ex palo ſumerem. Non modò judicibus moleſtus ero, ut hoc aut illo ſupplicio homines necari curent, ſive in hoc aut illud tempus noſtris ſectionibus opportunum conſervent. Non ſtudioſos omnes ſedulò monebo, ut ubi quis ſepeliendus ſit invigilent: aut ut qua valetudine quis in praeceptorum quos propter artis uſum comitantur curationibus moriatur, obſervent (quò grata cunctis tandem obtingeret praeda) nunc adhortabor. Non mihi in cubiculum, aut è monumentis, aut publicis ſuppliciis data corpora, etiam ſeptimanis aliquot aſſervabo: neque ſculptoribus & pictoribus me ita exercitandum dabo, ut ſaepius ob eorum hominum moroſitatem me illis infeliciorem eſſe putarem, qui ad ſectionem mihi obtigiſſent. Quae omnia aetas ad quaeſtum arte parandum immatura, & diſcendi communiaque ſtudia provehendi libido, facilè & leviter pertulerunt. Ut meam interim praeteream diligentiam, qua tribus integris ut minimum ſeptimanis, me in publicis ſectionibus uti viderunt, qui in Italia mihi anatomen docenti adfuère: quum tamen uno anno in tribus Academiis aliquando id praeſtiterim. adeò ut ſi in hoc tempus ſcriptionem diſtuliſſem, & jam primum coctionem aggrederer, mei Anatomici conatus in ſtudioſorum manibus haud verſarentur: qui num recocto Meſue, vel recocto Gatinaria, vel recocto neſcio cujus Stephani de morborum differentiis, eorundemque cauſis, & ſymptomatum differentiis, cauſiſque, tabulis, vel demum recoctae parti pharmacopolarum Servitoris, à poſteritate praeferentur, neſcio. Quòd verò attinet ad Annotationes, quae in ingens volumen excreverant, illae cum integra in decem libros Rhazes ad Almanſorem regem paraphraſi, multò diligentius quàm illa quae in nonum librum proſtat à me conſcripta, & libri cujuſdam de medicamentorum formulis apparatu (in cujus materiam multa meo judicio non inutilia congeſſeram) una die mihi interierunt, cum omnibus Galeni libris, quibus ego in diſcenda anatome uſus eram, quosque, ut fit, variè commaculaveram. Quum enim aulam aditurus, Italiam relinquerem, atque illi quos noſti medici, de meis libris omnibusque quae hodie promovendis ſtudiis eduntur, apud Caeſarem, & alios quoſdam magnates peſſimam feciſſent cenſuram, ea omnia (in poſterum manus facilè à ſcribendo cohibiturus) cremavi: etſi non ſemel interim, ejus petulantiae me poenituerit, meque amicorum, qui aderant, monitus non ſtetiſſe, doluerim.

Quamquam de Annotationibus eo nomine non mediocriter gaudeam, quòd nulla eas emittendi cupido (etſi ad manum eſſent) me capere debeat, quum facilè augurari poſſim, quàm illae mihi omnes infeſtos reddidiſſent, ſi modò tam pauca, quae caſu in meos libros Galeni placitis pugnantia irrepſerunt, adeò multis ſtomachum commoverint, totque Galeno patrocinando, annis tribus, imò ante meorum librorum editionem, ſeſe accinxerint: qui tandem ſemel opinor, tanto hiatu apparata, ſtudioſis communicabunt, & non

brevi

brevi duntaxat epiſtola, calumniis turgida, citra locorum omnium explicationem, prodibunt. De Galeni libris nihil doleo, quum illi in eorum manus forte perveniſſent, qui male à bene in marginibus ſcripta, haud valuiſſent diſtinguere. Es enim, opinor, haud ignarus, quàm multa in ſcholis ſub praeceptoribus, aut quum primum aliquid legimus, in librorum marginibus ſcribere ſolemus, quae poſtea videntur nobis ineptiſſima, & ridicula. Ego ex me vel inde conjecturam facere poſſum, quod Galeni librum de Oſſibus vel ter ſtudioſis praelegerim, priuſquam mendam aliquam Galeni annotare auſus fuiſſem: quum tamen nunc ſatis nequeam mirari meam ſtupiditatem, qui, quae ſcribebantur, tam parum aſſequerer, & ipſe meis oculis ita imponerem. Quia vero in paraphraſi paranda plurimum oblectatus eram, in Arabum cum Galeno caeteriſque Graecis in iis artis partibus, quas Rhazes ſingulis libris pertractabat, collatione, illam mihi periiſſe graviter fero: vel avi mei Everardi nomine, cujus in eos Rhazis libros non indoctam habeo commentationem, praeter in quatuor priores Hippocratis aphoriſmorum ſectiones commentaria, & nonnulla mathematica, quae eum hominem ſingularis ingenii fuiſſe atteſtantur. quum interim non ſemel à patre meo piae memoriae audiverim, illum, quum jam atavi mei Joannis, apud Mariam Maximiliani imperatoris conjugem in medendo vices obire coepiſſet, nondum annos natum triginta & ſex, ad ſuperos commigraſſe: Joanne adhuc multis dein annis ſuperſtite, & medicinam Lovanii in extremo ſenio aetateque ad aulam inepta docente. Cui Petrum patrem medicum fuiſſe, ex ipſius ſcripto in quartam Fen Avicennae, & dein libris quibusdam ſuo nomine inſcriptis conſtat, qui inter eos reperiuntur, quos mater mea adhuc ſervat: in quibus maximis (ſed nunc inutilibus) ſumptibus, omnes libros deſcriptos habemus, qui illius aevi medicis erant familiares. Horum parentum recordatio, memoriaque mihi fuit admodum jucunda & pia, quum Noveomagi in antiquiſſima & celeberrima Cliviae Weſalia, unde ſunt oriundi, WITINGORUM familiae monumenta obſervare licuit, quum illic tam diu à Caeſaris abitu mihi fuit, propter adverſam D. Navagerii valetudinem morandum. Quòd itaque ad me attinet, nullo opus habebam ad coquendas in Galenum Annotationes hortatore: quamquam ex his quae Sylvio reſpondi, colligi poſſet, quàm non fuiſſent ſtudioſis omnino inutiles. niſi fortè ideo veniſſent damnandae, quod multorum in anatome oſcitantiam aperuiſſent, qui in illa magnum nomen ſibi vendicarunt. praeterquam quòd annotationibus oſtenderam, tertium morbi genus in ſolutione continui poſitum, aliò quàm à Galeno, rectè fuiſſe à veteribus reductum: Galenumque eos immerito hac in parte, uti & alias ſoepius, culpare. Deinde nonum temperamentum ex Chryſippo ſumptum eſſe, autoritas à Galeno alibi poſita, arguere monſtrabatur. Inſuper diviſiones aliquae in arte medicinali, ſuae ipſius methodo haud reſpondere oſtendebantur: praeter alia, quorum nunc non eſt recenſendi locus. quae argumento fuiſſent, me non ex aliorum recoctis laboribus, novas mihi texere corollas conſueviſſe; aut ea quae aliis ſcripta eſſent, neſcio quo dictionis ſplendore ornata, tranſpoſitave (ne dicam obſcuriora reddita) tanquam mea proferre. Et quis obſecro animus cuiquam ad lucubrationum ſuarum editionem eſſe poſſit, quum nullibi deſint, aliorum laboribus deſtruendis inſidiantes? uti vel Anglia nunc oſtendit, ubi figuras Epitomes meae, adeo obſcure & citra picturae artificium, non tamen abſque ſumptu, quiſquis tandem illum tulerit in aere, ſunt imitati: ut pudeat aliquem arbitrari, à me ita exiiſſe. Nam, ut alia taceam, vaſorum ductus, quos meo Marte in libris meis delineatos amicis conſtat, uſque adeò ſunt depravati, ut vix ullum meae diligentiae ſpecimen videam. adde, omnia in Anglia citra proportionem turpiſſime imminuta, quum tamen ejuſmodi effigies nunquam ſatis magnae proponi poſſent. Miror ineptiſſimos illos imitatores non obſervaſſe, à me, quum rationem diplomatum, privilegiorumve mihi conceſſorum exponerem, ſcriptum, typographis lubentius multo figuras me conceſſurum, quàm ut ab aliis eas parum eleganter imitari velim. Et ſi id tum ex animo ſcripſi, nunc ſanè idem optaverim omnibus magis ideò indicatum, quòd vel maximam potius rei familiaris jacturam pati velim, & neſcio quid ad editionis elegantiam lubentius ſuppeditare, quàm ut ita turpiter mea non vulgari labore mihi parta vitiarentur: quae interim quiſque tanto meliora eſſe putabit, quo turgidiores tituli, & plures unà autores, novis editionibus proponentur. Ego, ita Dii mea ſecundent, nullam omiſſurus ſum rationem, qua alioquin illis imitatoribus, & qui aliorum conatibus, quum ex ſeſe nihil novi emungere poſſint, inſidiari ſolent, obeſſe potero. Interea valebis, & me communibus amicis commendatum habebis: ac literas ad illos tuis his junctas, dandas curabis, ipſis hoc quicquid in ſcribendo mihi abſumptum eſt laboris (modo id abs te petierint) lubens oblaturus. Ratiſponae, Idibus Junii: Anno Salutiferi partus

MDXLVI.

Tibi addictiſſ. Andreas Veſalius.

ITA-

ITALICUM SCRIPTUM,

QUO

CHYNAE PROPINANDI

modus pertractatur, ita hic additum,

UT AB

ANDREA VESALIO
JOACHIMO ROELANTS

miſſum fuit.

Occurrit non ſemel, eruditiſſime Joachime, cum decocti radicis Chynae propinandi, apparandique modum in literis tibi enarrarem, Italici cujuſdam ſcripti mentio, quod perinde atque in noſtram aulam variis miſſum fuit, ad te quoque tranſcriptum do, ut quantum nobis de hoc novo & multis jam celebri medicamine, per manus traditum ſit, cognoſcas. Et quamvis amicorum gratia, id latinitate donaverim, italice tamen (uti ego id nactus ſum) mitto, quòd te ejus linguae haud eſſe ignarum, noverim: quodque hac ratione futurum ſit, ut autoris (quiſquis ille tandem empiricus fuerit) mentem exactius, accuratiusque expendas, tuoque voto à me ſatisfactum eſſe arbitreris. Quamquam & iſtud ex Hiſpanico idiomate traductum, vix dubito: quandoquidem nobis Hiſpanorum praeſcriptio, ad manum quoque eſt, ſimul cum nugacis Spartae parillae decoquendi & exhibendi modo. Verùm Hiſpana deſcriptio, multo eſt praeſenti Italica ſuccinctior, & magis mutila, & ab artis methodo quibuſdam locis aliena.

RE-

REGIMENTO
PER
PIGLIAR L'ACQUA
DE LA
RADICE DE CHYNA.

SI purgara in principio, mezo & fine, per conſiglio del ſuo fiſico, il quale havera riſpetto ala diſpoſitione in che ſi trovara il patiente. Pigliara oncie vintiquatro de ditta radice, la qual ſi partira in vintiquatro parti, per far ogni giorno aquà freſca. & quella che vorrai metter à bollire domane, il giorno avanti la farai in picoli pezi, & piu ſotıli che potrai, & ſi mettera in un poco d'aqua, laſciando la in infuſione ſino al giorno ſequente. & al hora eſſa radice & infuſione la meterai in una pignatta nova & in eſſa tre bocali d'aqua di pozzo, & la laſciarai bollir tanto che conſumi la terza parte. La pignata ha da eſſer di grandezza, che bollendo non vada fora, la quale ha da eſſer ſempre coperta, acio che la virtu non vada fora, & di poi cotta & levata dal foco, biſogna con panni groſſi tenerla ſtufata, a fin che la non ſi rafredi in tutto, & biſogna che ogni giorno ſi facia freſca, perche altrimente verebbe acetoſa. Et ſel patiente non poteſſe haver beneficio del corpo, mettera per ogni cocitura di eſſa aqua mezo ottavo di oncia di radice de apio cotta con eſſa radice. Et pigliarai di queſta aqua nel far del giorno ſtando in letto un grande bichiero calda & dipoi ben coperto ſi ſtara in letto, & fara forza di ſudar per ſpatio di due hore, & quanto piu ſudara, piu profitto li fara & dipoi fatoſi ſciugar, ſi levara & ſi guardara dal vento eſſendo ben veſtito & ſpecialmente inſino à ſette ò otto giorni, che il corpo andara movendoſi. & ſe dipoi paſſati li otto giorni vorra andar fora, lo potra far guardandoſi dal vento, è andando ben coperto de panni. & tutto il giorno quando vorra bever, bevera di detta aqua, la qual ha da eſſer tepida: & quanto piu calda ſarà, tanto meglio. Mangiera pòlaſtri ò caponi, boliti ſenza ſale. ſi guardara da vino agro, è da ogni coſa acetoſa ſino ali quatordeci giorni: non mangiera neſſun aroſto. Potra mangiar di tutte le ſorti di conſerve, & cotignate fatte ſul dolce, non mangiera coſe di latte, & mangiera cotignate doppo il mangiar ò altre coſe, che faciano haver beneficio del corpo, ſpecialmente il mole, che è, la miglior coſa che, ſi poſſa mangiar, la qual ſi puo mangiar da tutti li tempi, & di tutto ſi ha da mangiar ſobriamente, perche ſi giudica che la dieta faccia altro tanto beneficio & opera che fa l'aqua. Non ſi ha da bever vino ne brodo ne alchuna coſa tanto che durano li vintiquatro giorni, che la detta radice dura: & in queſto tempo biſogna guardarſi dal coito: Da poi che l'aqua ſara tutta cotta & diſpenſata detta radice, quelli picoli pezi ſi metteranno à ſeccar al ſole ò in altra parte, dove ſi poſſano ſeccar, & dipoi che ſarano ſecchi, ſi faranno in piu picoli pezi: & due onze d'eſſi ſi poneranno in la quantita d'aqua ſopra ditta, & ſi fara cocer come di ſopra e ditto: & di quell' acqua ſene bevera altri otto, ò dieci giorni di piu de li vintiquatro. Et ſe quello che prendera detta aqua, havera piaghe, mettera ſopra ſolamente panni bagnati in detta aqua, in tanto che ſtara in caſa: et nel tempo che vorra andar fora, li mettera qualch' altra coſa ch' non bagni, & tornato ritornara à metter detti panni bagnati: & ſpeſſe volte lavara le piaghe con detta aqua, la qual aqua ha fatto tal opera in piaghe, che non puo eſſer meglio. Non mangiera peſce di alcuna ſorte: non obſtante che alchuna volta il bon peſce, non ſi prohibiſſe, & coſi laſſeno che ſel patiente ſia fiacho, poſſa bever vino adaquato con detta aqua lo laſſeno anco mangiar di tutte le coſe che diano nutrimento: Et vietano generalmente tutte le coſe ſequente, come ſono le donne, aceto, ſale, coſe acetoſe, herbe, carne di capra, ò caprone, ò gallo, & di tutte le ditte coſe ſalvo roſtito, che per quindeci giorni non lo conſeſtino. Da li ſette giorni inanzi cominciara dolerſi molto in li lochi dove ſara patiente: & il dolore andara creſcendo ſino ali quatordeci, ò quindeci: & dipoi ſi trovara bene & le piaghe ſaranno ſane (piacendo à dio) perche la virtu di queſta radice è grande, & il patiente ſi debbe ſforzar di compir el regimento, & bever la detta aqua la matina molto calda è il reſto del tempo tepida, & ſforzarſi di ſudar, per-

Zz zz che

che quanto piu ſudara, meglio ſi trovara, & havera miglior voglia di mangiar. Et quanto piu giorni pigliara dela detta aqua fatta per il peſo & menſura ſopraditta, reſtara piu ſano, & li fara piu profito per il corpo, & purgara le parte interiori ſenza far ſpudar ne per beneficio del corpo, ma per ſpecial virtu che tiene ditta radice. Da li ſette giorni poi havera con fatica beneficio del corpo, il qual s'ha dajutar conſervitiali, non però diſpetiali ne di coſa loro, ma ſolamente compoſti d'aqua di cicoria, ò di boragine con olio roſado, ò vero commune con ſale. & queſto ordine ſara per ſei, ò ſette giorni. ſi ſe vedera che habbia beneficio del corpo, non laſciera di andar fora, ma guardiſi dal vento, & ſia ben veſtito, chome diſopra havemo detto.

IL FINE.

GABRIELIS FALLOPPII,

Medici Mutinenſis,

OBSERVATIONES ANATOMICAE,

AD

PETRUM MANNAM,

Medicum Cremonenſem.

GABRIEL FALLOPPIUS

AD LECTOREM.

Cum multae eaedemque ſatis graves reperiantur cauſae, quibus ſcriptores ad edendos libros in lucem, quos privatim ſcripſerint, impelli ſolent: graviores tamen duae, utilitas atque honor, quae ad idem inducere homines valent, potiſſimùm extant. Namque utilitas (ſi privata fuerit) ita ſcriptorum animos aliquando concitat, ut ipſi majoris, ſed alioquin turpioris quaeſtus cauſa labores ſuos pervulgent, eorumque vilem mercaturam faciant, non ſine aliqua ipſius ſapientiae, è cujus uberrimis fontibus ſcripta illa manarint, infamia. Ex horum tamen numero illos planè excipio, qui dura oppreſſi paupertate, ut ſe ipſos, ac conjuges, liberoſque honeſtè alant, quaeſtus hoc genus faciunt. Cum ii non ſolum non infami dedecore, ſed maximo potius honore ſapientiam ipſam afficiant, utpotè illam, quae ſi animo diſciplinarum ornamenta, corpori quoque alimentum, ac commodum praeſtare queat. Sin autem publica fuerit haec utilitas, eo etiam magis ſcriptores urget, ut publici commodi, omniumque hominum uſus rationem habeant: hique ab hac perciti, labores & lucubrationes ſuas perpendentes, ſaepeque ac ſaepius (ut dicunt) ad Lydium lapidem revocantes, ſi illas reliquis hominibus uſui futuras omniumque auribus dignas eſſe noverint, in vulgus libenter edunt, ne avari, vel illiberales erga genus hominum ſint, neve eſſe videantur. Maxima verò, ac propemodum infinita eſt in hac re publicae exiſtimationis vel communis gloriae vis, & efficacitas. Quoniam cum major pars illorum hominum, qui plurimum lucubrantes aeterna mentis ſenſa, & conſilia ſcriptis explicare tentant, non ſolum pulcherrimis artibus, ac diſciplinis ornatum, ſed etiam optimis, & ſanctiſſimis moribus fictum, atque ab omni vitiorum, praecipuè verò avaritiae & arrogantiae labe carentem animum habeant. Cumque ſibi nunquam tantum tribuant, quòd exiſtiment ipſorum ſcripta ejus eſſe auctoritatis, ut alios edocere valeant. Ideo neque à privata, neque publica utilitate impulſi, ſuos libros non exponunt: quòd ſi tandem eos aliquando edunt, illud profecto faciunt, primo ut omnibus aliis pateat, eos otioſam aetatem, & ſine ullo labore quietam minimè traduxiſse: deinde ut quae fuerint ipſorum ſtudia, & quantum in iis laborarint, profecerintve pariter indicent: ſique aliquid quod laude, ac gloria dignum ſit effecerint, ut inde honorem plurimum ſibi acquirere valeant. Nam ſi ea, quae edita ſunt, auribus doctiorum digna eſſe non ſint reperta, vituperium potius, quàm gloriam auctoribus ſuis pariunt. Quare qui honoris cauſa libros edunt, hoc primum optimè animo volvere debent, praecipites iſtas editiones non eſſe ullam laudem ipſis allaturas: ſed ſi talia, quae alios docere poſſint, una cum illis edita fuerint, haec ornamento ac ſummo decori ipſis erunt. Deinde timide quoque ſi tales fuerint libri (cum judicio doctiſsimorum hominum eorum conſilia pendenda exponantur) ipſos emittere debent. Quod quidem uſque ad finem obſervandum eſſe cenſeo, cùm videam doctiſſimos homines plurimos qui Graecè, vel Latinè, vel Italicè quoque ſcribentes, ad extremum fermè vitae libris aliquot editis totam eam gloriam, & dignitatem quam primis aut alteris ſibi acquiſiverant, penitus extinxiſſe. Atque adhuc plures alios novi, qui cum diu praeclara doctrinae fama floruerint, conſcriptis tandem aliquot, editiſque libris, eam totam amiſiſſe, aut potius abjeciſſe mihi viſi ſunt. Hujus autem facti ratio & cauſa eſt in promptu. Quoniam natura nobis eſt inſitum, ut iis in rebus, quas valde ac diu profitemur, aliquando etiam errare poſsimus, atque ſimul erremus. Quanquam autem, ut dixi, privata, aut communi utilitate, vel gloria ipſa commoti ſcriptores ut plurimum labores, ac lucubrationes ſuas aliis hominibus communicent: neutra tamen me haec cauſa impulit doctiſsime lector, ut tibi libellum hunc exponerem. Non publica aut privata quidem utilitas. Quoniam ſemper ita immunis fui ab omni avaritiae rubigine, ut ſi non liberalis, tenax ſaltem communi etiam teſtimonio minimè dici debeam, neque rerum egeſtas ita me oppreſsit, ut tam difficili, ancipitique ratione vitae commoda fuerint mihi paranda.

Neque praeterea ita impudens, arroganſve ſum, ut mihi perſuadeam debile meum ingeniolum in hac arte à clariſſimis viris exculta, ea eſſe pariturum, quae in vulgus emiſſa univerſo hominum generi uſui eſſe debeant. Et quamvis quoque negare minime poſſim, me non ita eſſe gloriae appetentem, vel laudis avidum, ut omnes alii qui ſapientiae ſtudio, & reliquis nobilioribus artibus ſunt penitus dediti. Hujus tamen rei ego libellum hunc non pervulgavi, cum optime noverim ab omnibus, qui ipſum legerint, laudis palmam non eſſe obtenturum. Cum tirones in artem minimè introducturus, aut veteranos quoque perpauca ſit docturus, totuſque paradoxis ſcateat, quae admirationem potius parient, quàm quòd libro dignitatem addant. Sed quoniam quàm plurimi reperiuntur; qui aut ſcribendo, aut publicè, privatimve profitendo, multa inveniſſe, quae ab aliis minimè viſa ſint in hac arte ſibi arrogant, ſeſeque alienis plumis ornantes. uti Aeſopeus graculus, ea quae ab aliis, aut à me ipſo, vel potius à meis diſcipulis audientes malè didicerunt, pro ſuis edunt, & venditant: & aliquando ita ſibi arrogant, ut eadem diſtorta & corrupta exponant.

Praeterea quoque cùm audiam aliquot ex meis amantiſſimis auditoribus, quos in hac arte ſumma cum diligentia erudivi, ut dictis ſuis auctoritatem, ac pondus aliquod addant, ſeſe mihi opponere, ac ſententiis meis adverſari, eaſque aliquando diſtortas, & falſas (quales ne quidem ſomniarim) referre. Ideo ne decipiaris candide Lector, libellum hunc tui gratia edo: ut ſi quando in Anatome horum mentio inciderit, habeas unde haec colligere, veroſque ipſorum auctores agnoſcere poſſis. Librum hunc ante quatuor annos ſcripſeram, rogatus à clariſſimo viro Petro Manna philoſopho, ac medico doctiſſimo, antequam de vitâ decederet. Cui quidem roganti nihil negare unquam potueram, ob ſummam illam auctoritatem, ac exiſtimationem in qua apud me erat, & meritò quidem. Quoniam ſi externa, atque ſimul interna hominum ornamenta alienos animos ſibi conciliare poſſunt tot & tanta in hoc ſanctiſſimo viro erant, ut non ſolum meum atque omnium doctiorum, qui ipſum noverant, animum ſibi conciliare, ſed arctiſſime etiam devincire potuerint. Is enim ex nobili ac ſatis divite familia Cremonenſi oriundus, in doctiſſimum philoſophum ac medicum evadens, atque ob id ultimò Mediolanenſium Duci maximè carus (medicus enim familiaris ipſi fuit) plurimis in hac arte medica honoribus perfunctus nunquam à ſtudio literarum receſſit. Cumque adhuc quaſi ſenio confectus eſſet literas graecas Catonis exemplo didicit, in plantarum hiſtoria ſemper diligens ac aſſiduus fuit. Sed prae caeteris ita anatomae incubuit, ut nil magis, neque unquam legendo, meditandoque niſi mors illum invaſiſſet, defatigatus eſſet.

Hunc ergo librum, ut tanto viro ſatisfacerem ſcripſi, tibique nunc, ne in iis, quae dixi decipiaris, communico. Quòd ſi mihi tandem ſorte obtigerit, ut quae in ipſo continentur tibi ſatisfaciant, dignaque doctorum auribus eſſe videantur, non leve procul dubio honoris, & laudis lucrum inde faciam: quamvis non hac, ſed ea, quam dixi, cauſa, in lucem edam. Tu verò meum hoc inſtitutum aequi bonique facias quaeſo, & Vale.

GA-

GABRIELIS FALLOPPII

MUTINENSIS, MEDICI AC PHILOSOPHI PRAECLARISSIMI;

OBSERVATIONES ANATOMICAE.

AD PETRUM MANNAM,

Medicum Cremonenſem.

Decreveram jam multo antea, quam haec ad te ſcriberem doctiſſime Manna, me nihil unquam, quod ad anatomen pertineret ſcriptis eſſe commendaturum. Ad quod quidem genus inſtituti non levi impellebar ratione, dum abſolutiſſimum Andreae Veſalii opus anatomicum legerem: in quo mihi videbatur nihil poſſe deſiderari, quod aut ad copiam partium explicatarum, aut ſitum, aut magnitudinem, aut ſubſtantiam, aut ſpeciem vel uſum, aut denique quod ad integerrimam humani corporis hiſtoriam pertineret. Hinc enim colligebam divinum hoc Veſalii monumentum perpetuo duraturum eſſe, neque unquam ex animo, aut memoria poſterorum elapſurum: meque vel quoſcunque alios fruſtra enixuros, ſi vellemus eandem hanc provinciam optime, ac integerrime adminiſtratam rurſus aggredi. Quoniam alterum è duobus neceſſarium videbatur, aut ut eadem & fortaſſe ineptius referendo, ſcripta noſtra ne legerentur efficeremus, aut ut contraria vel ſaltem ab iis, quae in eo volumine reperiuntur diverſa tradentes, ab omnibus & merito irrideremur. Hac igitur de cauſa in eadem ſententia plures annos, ne dicam menſes perſtiti, donec aliquantiſper grandior in hac arte anatomica factus, atque etiam audacior auctoritate ipſius Veſalii redditus, cum quaſi ſolidiores animi mei vires perſentirem: primum diſquirere cepi; atque etiam judicium meum interponere tentavi, inter Galenum & Veſalium ipſum, quiſnam illorum magis ad veritatem acceſſerit, in maximis illis controverſiis, ac adverſariis ſententiis, quae inter ipſos, vel ut rectius dicam, inter utriuſque ſectae anatomicos verſantur. Noſti enim plurimos reperiri doctiſſimos viros noſtrorum temporum, qui omnibus viribus Galeni partes tueantur: alii vero qui adhuc plures ſunt, ita Veſalii dogmata defendere, ut ne per latum quidem unguem ab ipſis recedere audeant. In hoc itaque judicio, quamvis non negarim, me illud unum obſervaſſe, nempe quod optimus anatomicus Andreas Veſalius, veluti exercitus victoriae ardore ac impetu actus, ſaepe aliquid tentat quod minus aut ad gloriam propriam conducit, aut optimis ducibus ac imperatoribus ſatisfacit, Galenum aliquando in verbis potius, quam in ſententiis capit, aliquando mutilum, quod facere debuerat, minime excuſat, ac ſaepe indignius quam anatomicum philoſophum, ac medicum tam inſignem deceret, carpit & accuſat. In hoc tamen (inquam) judicio, ut ingenue veritatem illam, quam mihi videor longa exercitatione aſſequutus fatear, non dicam in majori, ſed in maxima adverſarum ſententiarum parte pedibus etiam ipſis ego in ſententiam divini Veſalii veni, atque nunc perſiſto. Quod optime ſemper mihi ceſſiſſe video; Quoniam cum in publicis gymnaſiis Piſano ſcilicet Patavino, ubi tot praeclari philoſophi, atque medici profitentur, ubi tot divina auditorum plurimorum ingenia excoluntur, magis ſemper Veſalii, quam Galeni partibus faverim, nunquam aliquem virum doctum, aut probum inveni, qui hoc meum inſtitutum accuſarit. Plurimos equidem (ne inficias eam) reperiri, qui ob exercitationem optimae juventutis Galeni partes tutati mecum ſaepius diſceptarunt, at tandem ex his nullis unquam à me inventus eſt: qui jugulato propemodum ſenſu, veritatem ipſam fateri noluerit, hacque actus, relicto Galeni placito ad Veſalium non acceſſerit. Poſt hoc autem judicium confirmatis adhuc magis animi viribus, quaerere cepi, an in hac arte, in qua Hippocrates primum, deinde Ariſtoteles, praeterea Eraſiſtratus, Marinus, ac Herophilus, & tandem Galenus erravit, ſolus Veſalius reperiatur, qui nihil unquam dormitando, non ſolum hos divinos ſcriptores, ſed etiam Homerum ipſum aliquando (ut fertur in adagio) dormitantem ſuperarit, ſeu potius aliquid ſit ab ipſo praetermiſſum, vel non ſatis integre enarratum, ſeu aliquid diſtortum, vel ab hiſtoria partium corporis humani diſcrepans in illius volumine anatomico reperiatur. In hoc multum revera varias ob cauſas ſudavi; primum quia tentavi rem per ſe difficillimam; ſecundum quia in verba magiſtri juratus, atque illius auctoritati plurimum tribuens, non audebam ex iis carceribus, quos ipſe arti impoſuit egredi; tertium,

quod & graviſſimum eſt, quod publicam notam pertimeſcebam, momoſque etiam ipſos auribus meis oggannientes jam tum audire videbar. Haec tamen omnia ſatis ſtrenue ſuperavi. Nam rei difficultatem ſummo ſtudio, labore, & vigiliis plurimis vici, Magiſtri reverentiam, & timorem ipſius exemplo lenivi. Quoniam uti Veſalius non in ſcholis quidem vivae vocis auditor, ſed in muſaeo (quia librorum omnium, qui ab ipſo ſcripti ſunt, heluo eximius fuerit) Galeni diſcipulus factus, non ipſius auctoritate deterritus eſt, quin plurima arti adderet, quae à praeceptore ejus praetermiſſa erant. Ita & ego in illius ſchola, quia ejus ſcripta diligenter legerim, verſatus alacrius in hoc pariter artem juvare tentavi. Poſtremo, teſtimonio integerrimae conſcientiae nixus, ac plurimorum doctiſſimorum hominum, qui mea haec praeſentes viderunt, atque manibus etiam tractarunt, aperte cognovi, momos iſtos veluti futiles vanaſque umbras ita eſſe timendos, quae per ſe diſſolutae in fumum abeunt: cum praecipue in iis controverſiis nullus alius judex conſtituatur quam homo ipſe, atque partes illae, quibus humani animi organum conflatur. His haerens ac innitens fundamentis quaedam reperi, non plurima, quibus tanquam novis inventis ars haec noſtra ornari, atque aliquantulum, abſit faſtus, augeri poteſt. Quae cum obſervarim ſtatim mutata priori ſententia ſcriptis notavi ac diſpoſui, & commentarios mihi feci, quos decreveram nonum uſque in annum premere, antequam aliis communicarem, opportune tamen editurus ne publicae utilitati invidere, neve Dei optimi munus ſupprimere, aut meos labores, ſudores, qua merita apud poſteros corona, ſi qua digni forent, defraudare viderer. Quam vero magni ponderis apud ingenuos quoſque veritas ex hac tota hiſtoria, quam tibi retuli non ſolum novi, ſed ſenſu etiam ipſo percepi, cum graviſſimorum hominum auctoritates, praeceptorum doctiſſimorum documenta, communemque apud omnes ſcriptorum exiſtimationem, quaſi negligens veritatem ipſam rerum ante oculos tantum ſemper habuerim, illamque ſolam colere auſus ſim, multos alios in hoc doctiſſimos viros imitatus, quare qui ſcribendo noſtram hanc artem, quam ſapientiam vocamus, aut voce Graeca Philoſophiam illuſtrarunt, haud graviter ferre debent, quando adhuc ſuperſtites ſint, ſi qui illorum ſcriptis doctiores facti aliquid arti addant, quod veritati, quam ipſi ſenſu aut ratiocinatione invenere, omnibus numeris reſpondeat. Neque illi, qui poſtremo loco ſcribunt, nimia audacia vel petulantia, acti priores accuſare debent, eoque minus, cum illorum ſcriptis adjuti, tales in ſapientiam progreſſus habuerint, quibus facti doctiores artem illuſtriorem reddere potuerunt, ni velint ingrati aut impii animi notam ſubire: quoniam utrunque hoc veritatis ipſius leges dictant.

Hoc meum inſtitutum, ut ad ipſum redeam, doctiſſime Petre, ad ultimum uſque calcem, niſi tu impedimento eſſes, perduxiſſem. Verum auctoritati ac exiſtimationi, qua apud me plurimum vales, deeſſe non potui, quin ſtatim cum de voluntate tua certior ſum factus, arrepto calamo partem aliquam eorum ad te ſcribam, quibus carere artem anatomicam, vel potius aliorum anatomicorum ſcripta obſervavi.

Hoc libenter, mihi crede, ſubterfugerem, ſed neſcio quo vultu, philoſopho ſapientiſſimo, medico experientiſſimo, homini aetate ac moribus graviſſimo, & de me quoque optime merito, tibi inquam patri amantiſſimo, hoc officii genus negare poſſum. Quare ſcribendum eſt, lubensque ſcribo. Sed antequam ad enarrationem veniam, haec audi. Primum cum iſta ad te ſcribam ea ſynceri animi puritate hoc facio, veluti ſi Patavinae ſcholae medicis ac philoſophis, vel ad Galenum aut ad Veſalium ipſum ſcriberem. Quare ſi quid erroris in his lucubrationibus erit deprehenſum, id nullo dolo, ſed integra conſcientia ſcias fuiſſe patratum, meque in nominandis aliis anatomicis, ac praecipue ipſo Veſalio, & in iis explicandis rebus, in quibus ab his diſſentiam, nulla unquam petulanti oratione, aut accuſatione turpi eſſe uſurum, cum nullam aucupem gloriolam ex dedecore alieno, ſciamque neminem gratis eſſe pungendum offendendumve. Quamobrem in te uno vellem omnes anatomicos contineri, aut ab illis hoc exorarem, quod nunquam ſibi perſuadeant, me aut vanae ambitionis cauſa, aut ut illos offendam ſcribere, ſed ut potius tibi, ac veritati, quae mihi patuit, ſatisfaciam. Poſtremo à te quoque peto, quod mihi liceat uti brevi oratione, & quaſi per capita haec recenſere, praecipue cum volumen anatomicum moliar, in quo anatomen integram complectar, atque minutiſſima quaeque ad hanc artem pertinentia. Illud erit quam plurimis figuris exornatum, quae corpus humanum, & ſimias etiam, ut Galeni dogmata faciliora ſint, exprimant. Neque hae imagines ſolum ejuſdem generis partes, ac ſimiles inter ſe continebunt, ſed etiam diverſis ex claſſibus inter ſe ſimul complicatas, veluti in ipſomet corpore humano connectuntur, indicabunt. Sed ad Rhombum tandem rediens, ac ad praeſentem inſtitutionem, in ipſa talem ſervabo ordinem, ut primum quae circa oſſa obſervarim, ſcribam; ſecundum quae ad muſculos pertineant; tertium quae circa venas arterias, & nervos, à me viſa ſint: quarum quae in viſceribus abdominis, aut thoracis ſint obſervanda: ultimo vero, quae circa capitis partes notarim, explicabo.

Diſputationem ſatis longam in ſcholis inſtituere, atque eandem etiam perficere ſoleo de natura, & de cauſis oſſium, ac reliquis omnibus quae ad ipſa pertinent. Quae quoniam à me luculenter deſcripta eſt in opere anatomico, cujus mentionem feci, cum-

cumque locus hic eam minime requirat: ideo ipſam praetermitto, atque ad oſſium partes deſcendens, proceſſus ſcilicet, ac appendices, unum quod obſervavi referam.

Plurimae ſunt oſſium partes quas ab anatomicis proceſſus vocari leges, aut audies, cum tamen appendices ſint, veluti in ſecunda cervicis vertebra tuberculum illud, quod dentis formam exprimit, unde & nomen tota vertebra accepit, ab anatomicis proceſſus vocatur, cum tamen appendix ſit. In ſcapulis quoque interior proceſſus appendix eſt, non autem ut dicunt anatomici proceſſus. in femore τροχαντὴρ major ſecundum anatomicos proceſſus dicitur, cum tamen appendix ſit & dici debeat. Os quoque illud acutum, quod juxta mammillarem proceſſum in capite prominet, ςυλοειδὴς proceſſus ab anatomicis vocatur, cum revera appendix ſit. Neque ut aliqui opinati ſunt, hae oſſium partes proceſſus appellatae appendices poſtea adjunctas habent, ſed ipſaemet totae appendices ſunt, quod etiam in quam plurimis aliis praeter has, quas dixi ego obſervavi. Nam cum anatomicis conſentio. Proceſſum eſſe oſſis partem legitimam, non adnatam, ſed ex ipſomet oſſe enatam, ac prorumpentem, quaeque nihil ab oſſe differat, uti in maxilla inferiore apparet. At cum iſta à me dicta in foetus formatione oſſa ſint, aut cartilagines diſtinctae, & tales aliquot annis poſt formationem perdurent, proculdubio non proceſſus ſed appendices appellandae ſunt. De uſu autem appendicum non loquar, cum ad anatomicam ſpeculationem, quam in opere majori perficiam, pertineat haec tractatio. Sed unum hoc tibi promitto, me tibi eſſe verum appendicum uſum proditurum, quod à nullo, quantumvis docto anatomico adhuc factum eſt.

In oſſium commiſſuris explicandis ſcriptores parum inter ſe concordes reperio. Neque eorum diviſiones aut claſſes, in quas oſſium compages diſponunt, mihi arrident. Quoniam aliqua addunt, quae non ſunt, & quaedam alia, quae adſunt, praetermittunt, nec praeterea nuda capita proponunt, unde diviſiones hae ortum ducant. quare ego, ut habeas quid cum aliorum ſcriptis in hac re conferre poſſis, quandam partitionem ſubjungam, quam octo annos ante in ſcholis meis auditoribus jam communicavi, ex hac cognoſcere poteris non ſolum anatomicarum vocum, quae ad articulos pertinent vim, ſed etiam veras ipſas differentias, quibus variae compaginum ſpecies conſtituuntur.

Articuli in omnes ſuas ſpecies diviſio.

Tres ſunt Manna, manifeſtiores differentiae, quibus ſtructurarum varietas in oſſibus continetur. Medium per quod oſſa committuntur. Proportio eorum inter ſe. Et finis ad quem à natura ſunt factae. Inter quas medium, quo junguntur & ipſa ἀναλογία primum locum, mea ſententia obtinere, ac veluti commiſſuram totam formare videntur. Sine enim utroque, aut horum alterutro nunquam oſſa committi poſſunt. Nam quod ad medium attinet, nunquam coſtae oſſibus pectoris optime copulari poterunt, cum nulla adſit proportio, niſi intercedat media cartilago utriuſque maxime reſpondens. In capite vero tanta eſt analogia tum oſſium inter ſe, tum cavitatum ſpiculorumque, ut ſine ligamento etiam ſimul jungantur. At coxae cum femore magna ineſt ſimilitudo, ac proportio, cui tamen additur & medium quo conjunguntur. Quare his exemplis actus ad articulos componendos, medium & proportionem majoris momenti eſſe exiſtimo (cum ipſa ſint, quae oſſa jungant) quam finem ipſum, ad quem fuerunt à natura deſtinati. Propterea ſtructurae differentias, quae à medio ſumuntur primo loco ponam, ſecundo, quae ab analogia, tertio eas quae ſumuntur à fine. Nec reliquas minoris momenti praetermittam, quae vel ab efficiente cauſa, vel à numero, aut partibus oſſium colliguntur.

Oſſium commiſſura (quam Graeci ἕνωσιν, σύνθεσιν, σύνταξιν, ὁμιλίαν, vel etiam Hippocratica voce σύζευξιν vocant) fit cum ipſa junguntur ſimul, vel

Per coalitum nullo diviſionis relicto veſtigio, in quaconjunctionis ſpecie ita ſimul coaleſcunt oſſa, ut unum tantum eſſe videantur, ac praeterea fiant. Hujuſmodi commiſſura σύμφυσις, & ἕνωσις ab antiquis Graecis, Galeno teſte, vocabatur, eo quod oſſa ſimul coaleſcerent, quod triplici de cauſa fieri ſolet, vel

1 A natura ipſa generante, atque oſſa ſimul dum ipſa perficit, conjungente. Quod genus in appendicibus omnibus oſſium apparet. pro exemplo etiam addi poteſt σύμφυσις, una in oſſe frontis, in maxilla una, in occipitis oſſe quaternae, in oſſe, quod à cunei forma σφηνοειδὲς à Graecis vocatur, binae, ternae in qualibet vertebra, excepta ſecunda cervicis, in qua quaternae inſunt, in utroque aurium foramine una proponatur, in oſſe pectoris plures, ternae aut quaternae in ilium oſſe. Et ut uno verbo dicam, in his, & reliquis oſſibus tot ſunt συμφύσεις & coalitus, quot appendices. Nam in humero, qui ſurſum & deorſum appendicem habet, binae inſunt, in femore quaternae, quia unica donatur appendice in parte qua jungitur cum tibia: altera circa caput ſuperius: tertia eſt τροχαντὴρ μείζων, vocatus: quarta vero appendix eſt τροχαντὴρ μείων, vel μικρὸς dictus.

2 Natura priſtinam unitatem reſtituente, ut in oſſibus fractis, quae ferruminantur: Nam in his aliquando ipſius calli conjungentis veſtigium nullum apparet, quod conſtat in calvariae fracturis ferruminantis, & oſſibus infantum tenerrimis.

3 Natura, quae non ex intento, ſed neceſſitate materiae coacta, in ſymphyſi opere ſuo abutitur, veluti fit dum oſſa capitis deletis ſuturis ob ſenium connaſcuntur, vel cum prima cervicis vertebra capiti conjungitur ob hanc vel aliam cauſam: pariter cum duae vertebrae inter ſe, aut radius & cubitus (quod ſaepe obſervavimus) coaleſcunt.

Eſt autem obſervandum Hippocratem varie uſurpare voces iſtas σύμφυσιν, & συμφύεσθαι. Nam aliquando proprie uſurpat, ut cum tertio de fracturis textu tertio, vulnera, quae coaleſcunt συμφύεσθαι dixerit: pariter cum & conjunctionem in maxilla σύμφυσιν vocarit, ſecundo de articulis textu 33. Uſurpat etiam minus proprie vocabula iſta articulum explicans, ut cum 3. de fract. 55. oſſium brachii conjunctionem σύμφυσιν vocat, & cum 4. de Artic. 29. commiſſuras manus digitorum, ac pedis, συμφύσεις appellat.

Sine coalitu, vide in ſeq. Pagina *A*.

- *A* Sine coalitu, nullaque facta unitate, ita ut oſſa diſtincta ſemper maneant, ac unumquodque ſuam naturā ſervet. Haec commiſſura ἄρθρον vocatur à Graecis, à noſtris vero articulus (quamquam utraque haec vox aliud magis proprie ſignificet) in quo junguntur oſſa vel
  - Nulla interveniente copula, aut medio, quo oſſa colligentur, ſed ſuomet corpore, ac materiae inter ſe ipſa committuntur. Haec compoſitio συνάρθρωσις ab antiquis Graecis dicta eſt, quae quidem duobus fit modis, vel
    - Per ſe junctis oſſibus, cum extrema ſc. ſua ſubſtantia connectuntur. Quae conjunctio addita analogia fit in modum, vel
      - Per lineam rectam harmonia manifeſta eſt in naſo.
      - Per circularem aut compoſitam in ſecundo oſſe malarum, quod in interno oculi angulo collocatur, aliquando in parte ſquamoſa oſſis temporum reperitur, &c.
    - Per accidens, id eſt, per aliam commiſſuram. In hac enim ſpecie oſſa junguntur invicem ſine ligamento, verum conjuncta ſervantur, non ſuamet ſubſtantia, ſed merito alterius commiſſurae, & haec addita proportione, quae linea recta, aut circulari, aut compoſita quadret, conſtituunt συνάρθρωσιν, quae ἁρμονία Graecis dicta eſt. Huc etiam ſpectare videtur conjunctio illa, quae aliquando quamvis in ungue fiat, in capite, vel in facie, ita laxa eſt, ut aliis hinc inde apertis ſuturis per ſe dehiſcat.
  - Aliqua interveniente copula vel medio quo colligantur oſſa, merito cujus medii fit commiſſura ab antiquiſſimis ſcriptoribus (ut exiſtimo) διάρθρωσις dicta. Quod autem ita appellari debeat, inferius patebit. Haec praeterea dearticulatio non ſemper eadem unitur copula, ſed aliquando
    - Nervea eſt, vide in ſeq. Pag. *B*.
    - Carnea, &c. *C*.
    - Cartilaginea, &c. *D*.

B Nervea eſt, à qua talis διαρθρώσεως ſpecies συννεύρωσις dicta eſt: quae ob variam adjunctam analogiam, qua inter ſe oſſa copulantur, in varias diſtinguitur ſpecies, aut enim alterum os

- Cardinis more cum altera conjungitur, unde ſtructura ipſa γιγγλυμοειδὴς vocata eſt: quae quidem fit aliquando inter duo oſſa tantum, vel uno in articulo, & aliquando inter tria, vel duobus in articulis.
- Axis more in alterum inſeritur, quod veluti rotae rationem habet, addito ipſius in gyrum motu & manifeſto, veluti ſi circa axem rota moveretur. Quod in prima & ſecunda cervicis vertebra apparet, cum ſuperior ad proceſſum ſecundae ita alligetur, veluti rota ad axem. Haec commiſſura proprio deſtituta eſt nomine, verum imitationis gratia τροχοειδὴς appellari poteſt.
- Cavum valde eſt, alterum vero multum prominens, quod in profundam cavitatem inſeritur, indeque commiſſura provenit, quae tertia eſt διαρθρώσεως ſpecies, vocaturque ἐνάρθρωσις, quae habet motum aut
  - Parvum, aut non valde manifeſtum, veluti articulatio ſeptimi cum ſecundo & primo oſſibus carpi.
  - Magnum valde & manifeſtum, ut in humeri articulo cum cavitate ſcapulae, quam κοτύλην vocat Hippocrates, in tibia ac talo in primo oſſe ad juncturam manus & radio. In prima etiam articulatione pedis & manus. Sed omnes iſtae ἐναρθρώσεις leviores admodum ſunt: illa autem quae reperitur in femore & coxa perfectiſſima & exquiſitiſſima eſt.
- Cavum leniter eſt, alterum vero leniter prominens: quibus ſimul copulatis fit ea διαρθρώσεως ſpecies, quae ἀρθρωδία dicitur. Sub qua variant etiam articuli ratione motus, qui aliquando adeſt, aut
  - Magnus, uti inter primum, & ſecundum pollicis os.
  - Parvus & manifeſtus, ut in articulis oſſium metacarpi inter ſe, & cum quibuſdam etiam ipſius carpi.
  - Nullo aut ſaltem parvo & immanifeſto, ut inter prima pedii & tarſi oſſa, ac in multis aliis articulis cum tarſi, tum carpi, quae ita levi ἀρθρωδίᾳ junguntur, ut nec tantillum moveri poſſint, & quaſi per harmoniam conjuncta videantur.

C Carnea, à qua quidem ſpecie vinculi ſpecies quoque fit διαρθρώσεως, quae συσσάρκωσις vocata eſt. Unum autem eſt notandum, quod iſta συσσάρκωσις duplex eſt:

Una de qua loquuntur Chirurgi medici, quae eſt reſtitutio ſolutae continuitatis quodammodo in integrum, in quacunque corporis parte, quae fit creſcente carne, atque cavum explente.

Altera eſt de qua loquuntur anatomici, quae nil aliud eſt quam colligatio oſſium extremorum ſimul carneo vinculo facta. Haecque dearticulationis ſpecies eſt: quamquam Galenus improprie hanc inter ſpecies συμφύσεως, ad illam Chirurgicam fortaſſe συσσάρκωσιν, quae revera σύμφυσις eſt, reſpiciens, connumeret. In qua anatomica συσσαρκώσει illud etiam eſt obſervandum, quod carnoſae partes ad exornandos potius articulos additae ſunt, vel ad juvandas venas, ac nerveas copulas, quam quod ipſae per ſe primo articulos conjungant. Haec pariter dividi poteſt in quatuor ſpecies ratione analogiae oſſium, quemadmodum dividebatur & συννεύρωσις, veluti in

1. Γίγγλυμον, cujus exemplum reperitur in ipſis vertebris, cum muſculi illi dorſales ipſas ſimul colligare videantur. Aliud exemplum addi poteſt de radio & cubito, cum muſculi, qui pronam aut ſupinam reddunt manum, praeter primum movendi munus, conjunctionem etiam hanc cardinatam aliquantiſper conjungant.

2. Τροχοειδῆ, cujus exemplum non ità in promptu habemus, niſi dicere velimus muſculos illos, qui ſeptimo in loco à me enumerantur inter moventes caput, vim etiam habere conjungendae primae vertebrae cervicis cum ſecunda, inter quas talis dearticulationis ſpecies continetur.

3. Ἐνάρθρωσιν, cujus exempla ſint in articulo femoris & coxae, nec non in illo, quo humerus & ſcapula junguntur: cum hi à carnibus tecti colligari etiam quodammodo videantur.

4. Ἀρθρωδίαν, cujus exemplum in promptu non eſt.

D Cartilaginea vel mixta copula ex nervi ſubſtantia & cartilagine, quae mixta materia νευροχονδρώδης vocatur. Cum itaque à cartilagine jungitur articulus, συγχόνδρωσις vocatus eſt, cujus juxta analogiam variae eſſe poſſunt ſpecies, veluti

Γίγγλυμος, cujus ob partitionem ipſam mentionem feci, non quod exemplum invenerim.

Τροχοειδής, de qua idem dicimus, quod de cardinata ſpecie.

Στεναρθρωδία, cum parvo motu, qualis reperitur in articulo pectoris, cum jugulo.

Ἀρθρωδία cum motu manifeſto, uti in articulo acromii & juguli, vel in articulis, quibus vertebrarum tantum corpora inter ſe ligamento cartilagineo conjunguntur, quamquam harmoniam tales articuli quo ad proportionem aemulentur. Sine motu vero ἀρθρωδία erit, conjunctio illa quae eſt inter os ſacrum, & oſſa ilium, & quae inter oſſa pubis reperitur, & ſi iſta poſterior harmoniam quoque aemuletur.

Unguium ac pellicularum illarum quae à Graecis ἄϱγεμ☉ dictae, ungues circundant, unde ortum ducit commiſſura σύμπηξις εἰς ὄνυχα, id eſt in unguem dicta: cujus exemplum etiam in oſſibus capitis invenitur.

Pannorum ſimul conſutorum. Atque haec à Graecis ϱαφὴ, id eſt ſutura vocatur, quam maxima ex parte in calvaria videmus, quamquam nomine ſuturae & eam, quae ad ungues, & eam quae ad ſerrae ſimilitudinem fit, auctores ſaepe nominent.

Duarum ſerrarum quae adverſis ſpiculis jungantur, ob quam ſerratae conjunctionis ſimilitudinem, haec commiſſura πϱιονοειδὴς à Graecis vocatur, atque inter capitis oſſa ſaepe ac ſaepius reperitur.

Clavi atque excipientis ipſum cavitatis, quae commiſſura in dentibus cum ſuis alveolis apparet. Talisque conſtituta, συνάϱθϱωσις, à Graecis γόμφωσις vocata eſt. Quamquam hoc genus etiam inter ea quae medio conjunguntur, videatur connumerandum. Nam in alveolis malarum, ut teſtantur anatomici, eſt veluti quoddam carneum gluten, & circumquaque inſunt gingivae, quibus dentes illis validius agglutinantur. Tamen cum illa caro ita pauca ſit, ut vix oculis ſit manifeſta, cumque gingivae aliquando ſint hinc inde ita arroſae, ut dentes minime tangant, ipſique nihilominus in alveolis ſuis contineantur, nec cadant. poſtremo, cum plurimos dentes ita fixos malis ac maxillae videamus, ut etiam in cadavere aridiori glutine ac gingivis corruptis, difficillime loco moveantur, aut avellantur: ſub hoc genere potius talem conjunctionem colloco quam ſub illo, quod medium habet.

Inter duo oſſa tantum, cum alterum ex his habet aliquod cavum recipiens & proceſſum aliquem receptum: ac vice verſa, alterum os pariter cavum recipiens & proceſſum receptum poſſidet. Quod quidem fieri poteſt aut in una eademve oſſium parte cum magno ac manifeſto motu, veluti in cubiti articulo, vel in ſecundo, & tertio, quo oſſa digitorum conjunguntur. Aut in variis, diſtinctiſque horum duorum oſſium partibus cum ſatis inſigni motu, veluti in radio & cubito ſimul junctis. Quamquam autem hoc genus articulationis ultimum γιγγλυμοειδὲς vere non ſit appellandum, cum in ipſo unus non ſit tantum articulus, ſed gemini, alter quidem ſuperior, alter vero inferior: quorum uterque ad ſuum genus articuli referri debet, ideoque nos in obſervandis iſtius differentiis, aut proferendis variis exemplis non immorabimur.

Inter tria vero oſſa fit. Cum illud, quod medium eſt recipitur ab utroque extremo oſſe, veluti in foribus antiquorum cardinatis cardo maſculus appellatus recipiebatur à foemina infra ſupraque. Hujus cardinatae compagis exemplum adeſt in maxilla, cum utrunque ipſius extremum caput à cavitatibus utriuſque oſſis temporum excipiatur. Hac de cauſa Celſus hunc articulum cardinis modo fieri dixit. Fiunt etiam tria oſſa, cum illud, quod eſt medium alterum extremis recipit, ab altero vero recipitur, veluti fit in ipſis vertebris, quas ἐπέκεινα, & per ginglymum conjungi Hippocrates 3. de articu. tex. 34. & Galenus in lib. de oſſibus. Conjunctiones has auctoritate Celſi & Hippocratis ad cardinatam commiſſuram retuli: cum tamen re vera, ſi velimus unicam oſſis cum oſſe conjunctionem, & non geminas ſimul obſervare, nihil cum cardine ſimilitudinis habeant.

Διάϱθϱωσιν vocat Galenus commiſſuram, quae habet ἐναϱγῆ κίνησιν. Cujus auctoritati tantum tribuo, ut hoc verum eſſe credendum judicem. Neque id, quod dicturus ſum, velim quamvis adverſum hanc ſententiam feratur, quod audaciae, aut pervicaciae potius quam judicandae veritatis deſiderio adſcribas. Nam ego adduci non poſſum vocem hanc ratione ipſius motus, fuiſſe huic generi articuli impoſitam. Rationem autem audi. Ἄϱθϱα frequenter apud Hippocratem, Galeno etiam teſte, alterum tantum atque rotundum cohaerentium inter ſe oſſium ſignificat. Aliquando non rotundum, ſed illud quod cavum eſt, atque rotundum excipit, raro utrumque ſimul, vel integram commiſſuram notat.

Ab hac voce ἄϱθϱωσις deducta eſt conjunctionem, atque commiſſuram ipſorum ἄϱθϱων ſignificans, quae conjunctio ſi arcte & ſine vinculo medio fiat συνάϱθϱωσις vocanda eſt. Quoniam vox illa σὺν oſſium ipſorum maximam firmiſſimamque, quae ſuomet corpore fiat, juncturam ſignificat. Quod ſi laxior ſit iſta articulatio, neque oſſa ſuomet corpore conjungantur, ſed ad hanc conſervandam ligamentum, vel medium quoddam neceſſario addatur, tunc διάϱθϱωσις mea ſententia eſt vocanda. Nam cum ἄϱθϱωσις, ut dicebam, ſignificet per ſe conjunctionem oſſium addita praepoſitione διὰ, opus eſt, quod talis ſignificatio augeatur, vel imminuatur, vel in contrarium mutetur, aut motus aliuſve rei modus exprimatur, aut quod rariſſimum eſt, eadem penitus ſignificatio maneat. Verum quamvis διὰ in mixtione ſenſum imminuat, ut

apud

apud Hipp. 3. de fract. tex. 51. in voce διακινήματος, & in verbo διακινεῖσθαι apud eundem lib. 2. de artic. tex. 12. quae ſignificant motum imminutum, ut Gal. ipſe lib. 4. de artic. commen. text. 44. teſtatur: in hac tamen voce non eſt dicendum, διὰ diminuere, ita ut διάρθρωσις parvum articulum ſignificet. Deinde quamvis ἔμφασιν, atque intenſionem, aut modum perfectiorem ſignificet, ut apud Hipp. 2. de fract. tex. 64. in verbo διατείνειν, tamen in hac vobe διαρθρώσεως, uti opinor id non facit, cum haec nec perfectior, nec etiam ſolidior ſpecies ſit articuli, quam illa quae contra diviſa συνάρθρωσις appellatur. Quod autem nihil agat, nihilque cum hac voce ἀρθρώσει ſignificatum immutet, haud crediderim. Quid igitur dicendum? cum aliquid agat in hac compoſitione, neque ſignificatum corrumpat, neque eundem imminuat, augeatve? Non ob id ego dixerim motum manifeſtum, aut non manifeſtum adjunctum exprimere, ſed potius in hanc veniam ſententiam, quod in hac voce eandem vim ſervet, quam quaſi propriam extra compoſitionem habet. Nam vox iſta quandam veluti μεσιτείαν notat: quod etiam in aliquot aliis vocibus compoſitis facit, ut apud Hippocratem in ſecundo, de fract. tex. 37. in voce διαφύσεως apparet, dum loquitur de appendice ſuperiori ipſius tibiae. Nam per διάφυσιν intelligit partem quandam oſſeam proceſſus modo prominentem in ipſa appendice, quae inter capita media femoris inferiora inſeritur.

Haec eadem vox etiam apud Galenum in 5. de adminiſtratio. anatom. explicat lineam quandam nervoſam, quae media inſeritur, ac diſtinguit inter muſculos abdominis rectos, & ſextum illorum, qui thoracem movent. Quamobrem διάρθρωσις etiam erit conjunctio oſſium per medium aliquod compacta & laxior, quam ſit ipſa συνάρθρωσις. Quod etiam hac ratione confirmare poſſum. Nam in tertio de artic. commen. tex. 37. inquit προσηρθρῶσθαι (quod eſt quaſi per commiſſuram appenſum eſſe) idem ſignificare quod διηρθρῶσθαι. praeterea Hipp. ſecundo de artic. tex. 8. διηρθρῶσθαι, & ἀπηρθρῶσθαι pro eodem poſuit: quod etiam in commento Galenus teſtatur.

Unde ex his colligere poſſumus, fictis vocibus ἀπάρθρωσιν, προσάρθρωσιν, & διάρθρωσιν, eandem colligationem, in qua os ab oſſe dependeat, exprimere. Et ſi dependet, cum non alteri ſua ſubſtantia affigatur, opus eſt aliquod medium ligamentum reperiri, quo id fiat. Sicque διάρθρωσις erit commiſſura per μεσιτείαν, ut dicam mediationem alicujus facta. Ultimo addamus, quod Hippo. loco dicto, tanquam oppoſita opponit διηρθρῶσθαι & συνηρθρῶσθαι. Nam inquit, Mala quidem immota manet, quia συνήρθρωται, quaſi ſua ſubſtantia, nec per aliud arcte infixa eſt capiti. Et ſubjungit non autem διήρθρωται, id eſt laxa compage, & per aliud ligamentum conjungitur, neque in his vocibus motum ſubintelligendum cenſeo, quoniam abſurdum hoc eſſet. Mala immota manet, quia jungitur immobili commiſſura, & non commiſſura motus magni, ac manifeſti. nam eſſet idem referre variis verbis, Quare rationibus his, & ea praecipue, quod nullibi (quod meminerim) legi apud ſcriptores Graecos διὰ motum manifeſtum, aut magnum ſignificare. His inquam rationibus colligam διάρθρωσιν commiſſuram oſſium eſſe interveniente medio vel copula factam, quam tandem motus magnus & manifeſtus, aut parvus ac immanifeſtus ſequi poſſit.

Nam dubium minime eſt oſſa ligamento conjungi, ut articulus moveri poſſit: veluti illa in quibus motus non requiritur non ligamento, ſed ſuamet ſubſtantia copulantur. Haecque ſententia in quamplurimis articulis intelligenda eſt, quoniam aliquot ex ipſis reperiuntur, qui ligamento nexi, motu deſtituuntur, veluti in pube, atque in lateribus oſſis ſacri, & fortaſſe etiam in fibula, ac tibia.

Jam ad oſſa revertamur, & primum ad calvariam ipſam, cujus formam naturalem ſatis docte explicarunt anatomici omnes, atque uti haec etiam variet, monuerunt. Verum aliqui reperiuntur, qui quartam depravatae figurae in calvaria ſpeciem dari aſſerunt, eandemque proponi ab Hippocrate affirmant, à quibus ego libenter exorarem Hippocratis locum, in quo legere poſſim, quartam hanc figuram. Nam cum Galeno conſentio dari non poſſe, credoque me pariter vidiſſe Venetiis puerum quendam ſtolidum, qui pro exemplo quartae hujus figurae proponitur, cum tamen ſui capitis figura ab hac multum meo judicio, diſtaret.

Quare à te peto, cum ſis in hoc genere obſervationum valde verſatus, ut ſi quam aliquando figuram, huic ſimilem videris, mihi ſignifices, aut iſtud à Joanne Baptiſta Capredono anatomico (ut noſti) exercitatiſſimo quaeras, & locum Hippocratis, ſi in illum unquam incideris mihi demonſtres, nam ingenue fateor ipſum ignoro.

In ſagittali vocata ſutura obſervavi, quod in omnibus puerulis quos non paucos unius anni ſecui, uſque ad narium oſſa ſemper pertingit. Ita ut in omnibus puerulis qui tenerrimi ſunt frontis os ex duabus conſtare partibus repererim. In aliquot quidem uſque ad primum ſeptenarium. In aliquot vero infra: raro in adultioribus reperi: ſemper autem ac perpetuo in iis, qui annum unum non exceſſerant. Neque adhuc obſervare potui, an vera ſit anatomicorum regula: quod ſutura ſagittalis producatur uſque ad nares in iis, quibus lata admodum & anguloſa ſit frons: Uti falſum eſſe optime novi, quod haec eadem ſutura ſagittalis aliquando in infantibus occipitii os uſque ad medullae ſpinalis foramen dividat. Nam ego plurimos puerulos & unius anni, & ſex menſium, & duorum, & unius quo-

quoque tantum ab exortu ſecui. Secui etiam & non paucos ante tempus maturitatis editos, qui octo aut ſeptem, aut ſex menſium ſpatium in utero impleverant, neque unquam hoc miraculum in his reperire potui. Cum tamen omnibus ferme qui nondum ſextum vitae menſem attigere, viderim occipitii os in extremo apice ſuperiori quandam diviſionem continere, quae ad ſagittalem deſinit. Verum nunquam hanc ad medullae foramen pertingentem inſpicere potui. Hocque illud unum eſt, quod aut me, aut alios anatomicos (quod magis arridet) decepit. Quare hoc ita conſtituto ab errore minime vindicari poſſunt, qui aſſerunt os quod à lambdoide ſutura deſcribitur, ex quinque aut ſeptem aliquando oſſibus conſtare.

Saepenumero etiam miratus ſum, quomodo fieri potuerit, ut proportio illa ſuturarum, ac prominentiarum capitis tradita à magno Hippocrate, ita probata ſit ab omnibus anatomicis, quorum ego notitiam aliquam habere potui. Quod omnes uno ore aſſerant: Quoties anterior capitis prominentia perit, perit & coronalis ſutura. Dum perit & poſterior prominentia, perit quoque lambdoidis ſutura. Cum autem utraque protuberantia deletur, ambae etiam delentur ſuturae, atque harum loco una reperitur, quae medium caput per longum, & altera, quae medium per transverſum ſecat, invicemque ſe ſecantes χιασμὸν faciunt, quem noſtri decuſſationem appellant. Quae opinio quantum à vero declinet, omnes qui uti ego feci, in hac re laborare voluerint, aperte cognoſcere poterunt. Nam primum Ferrariae, tum Florentiae, ac praeterea ubicunque locorum mihi licuit ingentes oſſium acervos, ac ſtrues maximas evolvere: hac potiſſimum de cauſa, plurimas calvarias quae penitus rotundae eſſent vidi cum omnibus ſuturis. Vidi infinitas propemodum ſine hac vel illa prominentia, in quibus tamen non deerat haec vel illa ſutura. Vidi in aliquibus obliteratam coronalem, & tamen prominebat frons. Vidi obliteratam lambdoiden, & nihilo ſecius prominebat occipitium. Vidi etiam capita ſine ulla penitus ſutura, nullaeque deerant prominentiae. Gloriari non poſſum me unquam vidiſſe decuſſationem illam in calvaria, neque hominem alloquutus ſum qui ipſam viderit. Praeterea ut ingenue ſententiam meam tibi aperiam, nunquam obſervavi aliquam ſuturam obliteratam, ac ex toto deletam, niſi in calvariis ſenum, ſi recte ſenum calvarias cognoſcere potui, aſſumpto veritatis argumento, à craſſitie oſſis, ac duritie, atque ab ipſius calvariae amplitudine. Cum igitur ob vetuſtatem tantum ipſius animantis haereant ſuturae, quod ſymptoma procul omni dubio non accidit in prominentiis capitis, non video hanc neceſſariam eſſe conſequentiam: occiput non prominet: ergo vacat ſutura: vel vice verſa deeſt haec ſutura: ergo & prominentia. Meque ſummopere confirmat in hac ſententia, quod videam in regione temporum, in qua tantum abeſt ut adſint prominentiae, quod ibi maxime calvariae omnes ſunt depreſſae, adeſſe ſuturas manifeſtiſſimas & ſatis pervias. Neque datur locus objectioni, quod ſuturae hae non ſint, neque ſuturarum nomine ab antiquis, praecipue ab Hippocrate donatae fuerint, quod in 9. de uſu part. notavit Galenus. Quoniam potiſſimum ſuturarum uſum habent, cum ligamentum & vaſa, quibus περικράνιον, & dura membrana cerebri junguntur admittant: atque ab Hippocrate (ſi liber de locis in hominibus Hippocraticus eſt) ſuturae vocantur. Quamobrem enixe à te peto, atque ab omnibus aliis doctis viris, ut quid de hoc dogmate ſtatuendum ſit, quaerant, ac publicis in monumentis librorum collocent.

In quinque ipſius capitis propriis ſuturis conſentio cum aliis anatomicis. In ſexta autem ab aliquibus propoſita diſſentio. Primo quia illa ſutura non eſt, ſed potius harmonia quaedam, etſi hoc quidem leve ſit. Secundo quia cum os illud ad cribri imaginem formatum, non tantum capiti, aut cavitati calvariae inſerviat, ſed etiam narium amplitudini ea ſui parte, qua ſpongiam exprimit, & ſpongioſum ob id ab Hippo. eſt vocatum, ac ſimul cavitati utrique oculis continendis deſtinatae famuletur, ea parte quam divinus Veſalius opinatus eſt eſſe os diſtinctum, ac pro tertio malarum recenſuit, cum tamen re vera iſtius cribri oſſis communis ſit pars. Nam cum multiplex ſit cribroſa parte ipſi capiti, ſpongioſa narium cavitati, plana vero ac lata oculorum ſedi inſeruit. Quamobrem ſi ſutura dividens os πολύμορφον vocatum à reliquis oſſibus non inter proprias capitis, ſed inter communes ſuturas connumeratur, pariter haec pro ſexta propria non eſt cenſenda, cum os vel rectius partem oſſis deſcribat, quod capiti & maxillae commune eſt. Si quis autem iſtius oſſis veram imaginem cognoſcere voluerit, non ipſum perpendat in adultis tantum, in quibus cum difficile à reliquis avellatur, frangitur: ſed in puerulis unius anni: nam in his luce meridiana clarius cognoſcet. Et tertium malarum os dictum & ſpongioſum, & illud quod cribroſum appellamus eſſe unius, atque ejuſdem oſſis partes, quod etiam in adultis percipere poterit, ſed magna opus eſt diligentia, videbitque quantum decipiantur ii, qui nituntur oſtendere duo oſſa ſpongioſa ab hoc cribro diſtincta, quae aliquando à carie Gallica exedantur, cum partes annexae & connatae dicto oſſi ſint.

Occipitii os tribus ex partibus conſtare poſitum eſt. Una quidem quae à foramine medullae ſpinalis incipit, ac deſinit ad fines baſilaris vocati oſſis. Quod autem reliquum eſt totum à ſagittali ſutura diviſum, conſtat in puerulis duabus ex partibus. Alii publice in ſcholis aliquando aſſerunt hoc os ex quinque partibus, vel ex ſeptem in puerulis conſtare. Quod utrunque, ni decipior à veritate alienum mihi videtur. Quoniam in omnibus pue-

puerulis quaſi uſque ad integri anni finem, quatuor tantum partes reperiuntur. Neque ex pluribus, aut paucioribus natura debuerat hoc os compingere, ut apertiſſime conſtabit, cum in opere magno uſum diviſionum & appendicum ipſorum oſſium, quae poſtea obliterantur, legis. Dictae autem partes hae ſunt. Prima eſt tota ea oſſis amplitudo, cui haeret cerebellum, quaeve à veris lambdoidis cruribus continetur. Haec ſemper una eſt, neque unquam in duas partes diviſa. Quamvis in ſummo apice aliquando ſectio quaedam, ſed brevis admodum appareat. Huic adduntur ſecunda & tertia, quae foraminis magni latera efformant, & κορωνὰ vocatas eminentias continentes, ab additamentis lambdoidis ſuturae deſcribuntur. Quarta ac ultima pars ea eſt, quae ſecundam & tertiam copulans foramen anteriori in parte perficit, deſcribiturque haec ab extremis additamentis lambdoidis, atque linea illa, quae additamenta dicta conjungens occipitii os ab Baſilari diſtinguit. Haec ab aliis anatomicis diſſentiens obſervavi.

De mammillari capitis proceſſu gemino loquentes anatomici in hanc communem veniunt ſententiam. Quod factus ſit non ſolum pro inſerendis muſculis quibuſdam, qui caput movent, ſed etiam ut ſua ampla cavitate, qua inſculptus eſt organis auditoriis inſerviat. Quod ultimum non undequaque à me probatur, cum in puerulis auditus organum (ſicuti reliqua ſenſuum inſtrumenta) integerrimum ſit, quod probant prima, ſecunda & tertia cavitas, incus, malleolus, & ſtapes oſſicula minima, quae partes omnes integerrimae ſunt, neque per transverſum pilum in puero unius diei diſtant ab iiſdem in ſene decrepito. Cum itaque integrum & perfectum ſit organum, atque mammillaris proceſſus tunc temporis ferme nullus ſit, nec cavernas habeat: non dicendum eſt quod concameratae illae cavitates, quae poſtea ſuccedunt ob auditorium organum ſint factae: quoniam neceſſario antequam dictae cavernae inſculpantur, ipſum organum imperfectius fuiſſe fatemur, quod tamen minime fateri debemus. Quare ſequeretur eundem uſum has habere, quem reliquae cavitates poſſident, quae in baſilari oſſe, atque malis poſt ortum ſenſim ſculpuntur, cum eadem ratione atque eodem tempore ferme fiant. De hoc autem uſu alibi dicam.

Prope mammillares proceſſus, ſcio quod obſervatis geminas veluti acus oſſeas, quas anatomici ferme omnes proceſſus vocant, atque πλῆκτρα à calcaris effigie, vel γραφιοειδεῖς, à ſcriptorio calamo: vel ςυλοειδεῖς, à columnae figura & rectitudine appellant. Quamvis non deſint inepti, qui ςυλοειδεῖς ſcriptorio ſtylo ſimiles interpretentur. Has acus βελονοειδεῖς etiam dictas, non eſſe proceſſus (ut ſupra quoque notavi) aſſero, ſed appendiculas. Nam in nuper natis pueris oſſeae non ſunt, ſed cartilagines, dumque augeſcunt corpora, ipſae etiam creſcunt, oſſeaeque fiunt, atque ad quartam ferme annorum ſeptimanam uſque per diuturnam elixationem, ut accidit in appendicibus tenerrimorum oſſium, dehiſcunt, ſepararique poſſunt, quod nunquam in veris proceſſibus accidere reperies.

In oſſibus temporum plurima ſunt antra & cavitates, inter quas tres ſunt praecipuae, & magni momenti, factae à natura, ut auditus ipſius organa, & nervum anatomicorum expanſum, purioremque innatum aut complantatum ab iſtis vocatum aërem, contineant. Hae ab aliquot anatomicis ſatis imperfecte, ab aliquot vero falſo deſcriptae ſunt. Igitur quales ſint audi, & uti collocata in ſe organa contineant. Incipiam primo ab exterioribus, atque ab illo praecipue meatu, qui πόρος ἀκουςικὸς dicitur. Hic meatus (loquor de parte oſſea denudata à perioſtio, atque à cartilagineo auriculae canali) dum formatur à natura oſſeus annulus eſt diſtinctus à reliquis ſubjectis partibus oſſis temporum, qui ut ego obſervavi in calvariis puerorum, ferme uſque ad ſeptimum menſem per cocturam ſejungi poteſt. Quoniam cartilagine (ut multae aliae appendices) reliquo oſſi incruſtatus eſt. Hujus rei cauſam fuiſſe opinor membranulam tympani, quae in intimo meatu, primaque cavitate reperitur. Nam ut illa in formatione mollius aliquod haberet principium, unde texeretur: natura hoc interſtitium cartilagineum inter os reliquum & meatum, vel annulum dictum, appoſuit, cui ſublineretur membrana. Extenditur autem ipſa non per transverſum, ſed oblique, veluti ſi ſcriptorium calamum ea parte, qua deraſum & attemperatum dicitur, tenſa membrana obſtruamus: haec enim non per tranſverſum, ſed oblique calamum claudet. Idem fit à membrana in hoc naturali meatu, qui poſtea obliterata cruſta unitur reliquo oſſi & creſcit, canaliſque oſſei effigiem integram exprimit. Cauſa autem iſtius obliquae poſitionis membranae eſt (uti opinor) primo ut membrana magis recta reſpiceret cavitatem primam, quae ipſo meatu elatior eſt: deinde ne illius aër, aut aqua, aut quicquam aliud quod meatum ingrediatur recta hanc membranam petat, ipſamque laedat. Ictus enim obliquus minus laedit quam qui recta fertur. Ab hac itaque membranula, quae myringa auris vocatur à barbaris, falſe credentibus ipſam à tenui cerebri meninge oriri, incipit prima cavitas majorque aliis duabus, quae tympanum ſemper à me vocabitur, ob eam quam habet cum militari tympano ſimilitudinem. Locus iſtius praecipue eſt inter radices mammillaris proceſſus, & ſedem illam cui caput maxillae inſeritur ad articulum. Atque principium proceſſus illius, qui petroſus vocatur, magiſque in interna calvaria conſpicuus eſt, inſculptum in intimis praecordiis hoc tympanum continet. In tympano tria ſunt obſervanda. Primum, oſſicula tria. Secundum, feneſtrae

ſtrae geminae. Tertium, canalis quidam, veluti aquae ductus: quibus tanquam πάρεργον quarto in loco addi poſſet corpus quoddam, quod veluti nerveum filum videtur. Tria autem ea oſſicula ſunt admodum parva, & inter ſe duobus articulis compacta, in quibus incruſtatio cartilaginoſa eadem adeſt, quae in reliquis articulorum generibus reperitur. Haec antiquis anatomicis (ſi eorum ſcriptis fidem praeſtamus) ignota fuere, primuſque, qui in lucem produxerit, fuit Jacobus Carpenſis, primus quoque, procul omni dubio anatomicae artis, quam Veſalius poſtea perfecit, reſtaurator. Nam in Iſagoge anatomica, & in commentariis in Mundini anatomen luculentam duorum oſſiculorum mentionem fecit, quorum hiſtoriam poſtea divinus Veſalius expolivit, atque alterum quod prius eſt malleolum, alterum vero incudem, à ſimilitudine appellavit, ſimulque optime deſcripſit. Tertium (ſi nolumus debita laude quemquam defraudare) invenit ac promulgavit primus Joannes Philippus ab Ingraſſia, Siculus philoſophus ac medicus doctiſſimus, dum Neapolitano in gymnaſio publice anatomen doceret, atque etiam theoricam & practicam (ut ajunt) medicinam profiteretur. Nam vir ille, ut patet ex ipſius ſcriptis editis, ita in omnibus artis noſtrae partibus exercitatus eſt, ut conſummatiſſimus medicus cum ſit, merito etiam haberi, & dici poſſit. Qua autem ratione tertium hoc oſſiculum poſtea divulgatum ſit, audi: anno Domini, 1548. quo ego primum Piſis profiteri coepi, cum neque à Veſalio, qui multo antea, neque à Columbo cive tuo, qui anno proxime ſuperiori anatomen Piſis tractaverat, nulla fuiſſet facta mentio iſtius oſſis, dum eam ego celebrarem, ad me venit quidam auditor meus, juvenis doctiſſimus, qui (ſi recte memini) doctoratus ornamentis jam inſignis erat, Ingraſſiaeque affinitate conjunctus (nomen nunc memoria haud retineo) hicque me monuit Joannem Philippum tertium oſſiculum in tympano inveniſſe, quod ſtapedis nomine ob figuram appellarit. Ego hac re commotus, adhibito majori ſtudio, oſſiculum laetus inveni, ſtatimque publice protuli omnibus admirantibus. Atque praeterea Bartholomaeo Madio, ſanctiſſimae memoriae, medico doctiſſimo ac celeberrimo, per epiſtolam communicavi, ſcripſi etiam de hac re quibuſdam amicis, qui Romae erant, de qua, ut reſcripſere, à Columbo, qui paulo ante anatomen tractarat, nihil audiverant, neque ab ullo alio, cum in Italia tunc temporis, uno excepto, Joanne Baptiſta Cannano medico & anatomico celeberrimo, nullus alius praeter dictos reperiretur, qui docte anatomen publicam docere potuiſſet. Haec vera eſt divulgati inventi hiſtoria. Et quamvis aliquando meum hoc dixerim, aliique illud idem de ſe affirmarint, Deus tamen glorioſus ſcit Ingraſſiae fuiſſe inventum. Atque cum ſtapedis, aut ſtaffae noſtrorum patrum effigiem geſtet, merito ſtapedis nomine ab eodem fuiſſe donatum. Nam ſuperiorum temporum ſtapedes erant veluti triangulares orbes ſine alio diſtincto foramine, per quod poſtea in noſtris additum lorum traduceretur: ſitus iſtorum oſſiculorum eſt talis. Malleolus qui prior eſt, caudam vel pediculum inſertum membranae interna in facie habet, caput vero ſurſum tollitur verſus anteriora. Huic capiti inſidet incus, vel dens ſecundum oſſiculum ea ſui parte, quae latior eſt, & leni quadam cavitate tuberculum dictum excipit. Cumque incus gemina crura poſſideat, altero quod brevius, craſſiuſque, & elatius eſt, haeret parieti ipſius tympani, ea in parte, qua aquaeductus labitur: altero vero oblongiori, gracilique, ac declivi conjungitur cum ſtapedis apice: qui quidem ſtapes ſua baſi alteram, quae eſt ſuperior, tympani feneſtram claudit. Extrema vero horum oſſium quibus in articulum coagmentantur cartilagine, uti dixi illita ſunt, ac mollibus quibuſdam membranulis ligamenti vice colligantur, mobiliaque ſunt. Nam agitata, vel concuſſa myringa malleolus movetur, & incus, & ſtapes, aut aperto ſinu acu quadam uno ex his oſſiculis agitato, reliqua duo ſimul etiam conſentiunt. Si locus hic mihi concederet, ut poſſem ſententiam meam de ſono diffuſe & clare explicare, quis ſit uſus iſtorum oſſium, & fortaſſe verus proponerem: ſed nimis longum eſſet, & ab inſtituto alienum, ideo alibi hoc ſcriptum reperies.

Secundum, quod in hoc tympano obſervare debes, geminae ſunt feneſtrae. Altera elatior & quaſi in media concameratione tympani collocata, quam ſtapedis baſis claudit. Figura iſtius ovalis penitus eſt, quae aperta deſinit in ſecundam cavitatem, quam labyrinthum nominabo. Altera vero humilior eſt, rotundaque, & ad poſteriora cavitatis declinans, quae per os penetrans in geminum canalem aut viam finditur, quarum viarum una in dictum labyrinthum, altera in tertiam cavitatem cochlearem, vel cochleam à me dictam tendit: haec ſecunda feneſtra nullo oſſe clauditur, cum tamen prior ſtapedis baſi ſemper clauſa maneat.

Tertium, quod ego obſervatione dignum exiſtimo, canalis quidam oſſeus eſt, qui tecto hujus cavitatis quaſi ſubtenditur, exitque extra calvariam poſt radicem calcaris inter illam ac mammillarem proceſſum. Principium autem ipſius eſt intra calvariam. Nam ſi recte inſpicias, videbis quintum par nervorum à reliquis anatomicis ita vocatum extendi ad medium ferme proceſſum oſſis temporum, quem internum atque petroſum appellamus, illuc tenſum hoc par ingreditur in canalem quendam inſculptum, in quo latens in duas finditur partes, alteram quidem magnam, alteram vero parvam & gracilem valde, dutioremque. Haec poſterior perforato oſſe occulto quodam canali, verſus anteriora capitis ſerpit: deinde reflexa, tympanumque ingreſſa proprio hoc canali oſſeo deorſum & po-

poſteriora verſus ad pinnae ipſius auriculae radicem erumpit, & diſſeminatur, ut ſuo loco dicam. Via igitur iſtis nervis canalis hic eſt, de quo loquor, & aquaeductum à ſimilitudine appello, quem mea ſententia, non bene norunt reliqui anatomici, cum tortuoſum, vel capreolarem, vel cochlearem aliquando eſſe dicant, aut quod pejus eſt, caecum meatum etiam appellent, non ſine errore. Cum ſciant caecum vocari inteſtinum, qui aditum habeat, exitumque minime. At hic meatus exitum habet manifeſtiorem ipſo aditu. Quod ſi tertiam cavitatem, cochleam à me dictam, caecum meatum (cum nullum veluti cochlearum teſtae exitum habeat) appellarent, recte quidem facerent, verum ab iſto meatu, nullus poſtea nervus labitur ad exteriora à quinto pari, ut fit per dictum aquae ductum vel canalem. Haec curato mi ſuaviſſime pater, ut Capredonus noſter, qui alter Herophilus in anatome mihi videtur, ſumma diligentia detecta tibi exponat, quoniam voluptatem non levem hinc percipies.

Quartum quod parergon appellavi, cum ad oſſa minime pertineat, quodque in hoc tympano obſervandum videtur, eſt filum, vel chorda quaedam tenuiſſima, quae per medium tympanum percurrens incumbit, vel attenditur illi articulo tantum, quo ſtapes cum altero crure incudis copulatur. Quidam nervulum id eſſe opinati ſunt. Ego quid ſit, aperte fateor, ignoro. Aliquando arteriola, aliquando nervus videtur, pro nervo quidem oſtendi, verum ut dixi haeſitans, atque pro nervo in poſterum judicabo, donec in meliorem ſententiam animus inclinet. Tu pro acerrimo tuo ingenio, eniteris veritatem diſcutere, atque diſcuſſam mihi communicabis. Haec vero ſatis ſint de tympano.

Secunda cavitas illa eſt, quae labyrinthus poteſt appellari in radice petroſi proceſſus inſculpta. Ab hac tres cuniculi oriuntur, & in eandem redeunt circulares penitus, à quibus nomen accepit iſta cavitas. Quorum unus eſt inferior, quae ab interiori parte cavitatis divertens verſus exteriora, ac deinde reflexus in eandem cavitatem, per poſteriorem angulum recurrit. Alter cuniculus oritur ab eodem anteriori cavitatis angulo, ſurſumque elatus, quaſi ad ὀρθογώνιον facto ſemicirculo, iterum in cavitatem per angulum poſteriorem regreditur. Tertius oritur & occidit, aut finit in poſteriori angulo cavitatis: nam inde ortus perforatoque oſſe circulari quodam canali exteriora verſus, illuc item revertitur. Cum igitur haec cavitas valde minor priore tot habeat meatus & cuniculos, merito labyrinthus dicetur, in quam proſpicit feneſtra ovalis clauſa à ſtapede, & altera orbicula, quae etiam in caecam cavitatem tendit, de qua jam loquar.

Eſt itaque tertia dicta cavitas valde minor duabus ſuperioribus, atque inſculpta reperitur in eodem proceſſu petroſo in latere ipſius anteriori, interque hanc & canalem illum in quem primum quinti paris nervi gemini, durus ſcilicet & mollis integri ingrediuntur, tenuiſſimum quoddam interſtitium oſſium continetur. Nam in eodem ſitu pares ſunt: verum canalis in medio proceſſu, cavitas vero in anteriori ipſius latere eſt collocata, quae duobus aut tribus gyris in morem cochleae conſtat, neque exitum habet. Unde cochlea, vel cochlearis cavitas, vel caeca etiam eſt dicenda. Haec in intima ſuperficie, veluti etiam ſecunda cavitas & cuniculi ejuſdem, & omnes etiam dentium naturales cavitates membranula quadam molliſſima ac tenuiſſima veſtiuntur, quae an ſit nervus expanſus, an aliud, non refert. Hoc tamen certo ſcio, tria aut quatuor reperiri foramina minima, quae in tertiam hanc & ſecundam cavitatem pertingunt à canali dicto, quem primum nervi quinti paris ſubingrediuntur: per hos meatus parvos nervuli à quinto pari dictae membranae communicari, aut ipſorum facultas & vires poſſunt, vel quod veriſimile eſt, à dictis propaginibus membranula ortum ducit. Summa vero diligentia & arte iſta veniunt tractanda. Quoniam meatus dicti ita parvi ac exiles ſunt, ut vix capillum aliquando admittant. Principium vero caecae cavitatis, oritur à ſecunda illa feneſtra vel meatu, quem ſecundo loco in tympano deſcripſi, quique bifidus effectus in labyrinthum quoque declinat. De uſu vero & cauſis horum omnium alio in libro dicam.

Ad octavum os capitis ita ab anatomicis vocatum venio, ἠθμοειδὲς à Graecis dictum, quod mutilatum ſuis partibus, cum commune ſit capiti & maxillae, tantum inter propria capitis recenſuerunt. Nam ut ſupra quoque à me dictum eſt, parte ea quae cribrum foraminibus aemulatur, calvariae cavitatem explet. Illa vero quae ſpongoides vocari poteſt, & à qua fortaſſe Hippocrates totum os ſpongoides appellavit, ad narium cavitatem formandam concurrit, atque etiam oculi cavitatem, quam orbitam appellant. Nam os illud quod à divino Veſalio tertio in loco recenſetur inter illa, quae malas explent, per ſe diſtinctum os non eſt, ſed pars ipſius ſpongioſi: ſpongioſum vero totum additamentum eſt, vel pars coli: quemadmodum etiam proceſſus ille medius, qui deſcendens partes narium ſuperiores diſcriminat, ejuſdem coli pars cenſenda eſt. Haecque meridiana luce clariora ſunt quam ut probatione egeant. Quamobrem totum os ἠθμοειδὲς quadrupli partium genere conſtabit. Prima ſit proceſſus ille ſuperior, qui jacet inter papillares cerebri proceſſus, vera odoratus inſtrumenta. Secunda pars illa, quae cribri modo perforata eſt, ſuſtinetque membranam iiſdem foraminibus perviam, à qua parte totum os cribri

vel

vel coli nomen acquiſivit. Tertia ſit proceſſus alius inferna parte ſitus, qui priori ex adverſo reſpondet, partemque narium ſuperiorem diſtinguit. Quarta eſt ſpongioſa pars atque cavernulis praedita, à qua totum (ut dixi) os etiam ſpongoides fuit vocatum, quaeve utramque narium ſuperiorum cavitatem explet, oculique intimam orbitam perficit, quod os diſtinctum omnes anatomici numerarunt, atque etiam indicarunt in publicis diſſectionibus, iis exceptis, qui à me admoniti, aut à meis auditoribus errorem agnoſcunt, maleque praeterea erga me grati ſunt. Cum igitur colum tot particulis conſtet, etiam in tenerrimis puerulis, totque efformandis partibus inſerviat, inter communia oſſa erit recenſendum, non autem octavo in loco inter oſſa capitis tantum.

Viſum, ſitum, & compages dicti oſſi praeſens locus non requirit, eoque minus cum à Veſalio haec optime explicata ſint.

Σφηνοειδὲς os deſcribentes anatomici, praetermiſerunt, quod in generatione ex quatuor partibus conſtat, quae ſenſim poſtea ita connaſcuntur, ut cum infans ad ſeptimum menſem, poſt ortum ſuum pervenerit, vix diſtinctae appareant. Partes autem hae ita deſcribantur. Prima atque eadem craſſior eſt, quae quaſi vera baſis totius oſſis videtur, mediamque propemodum baſim capitis occupat, & transverſa linea dirimitur ab extremo additamento, oſſis lambdoidis. Hujus tanta eſt longitudo quanta eſt magnitudo ſellae, quam inſculptam habet ad continendam glandulam, quae ex infundibulo cerebri pituitam colligit ſecundum anatomicos. Eadem cum ſecunda parte copioſa cartilagine copulatur, quae quidem ſecunda pars ea penitus eſt, cui viſorii nervi ſimul copulati primo haerent, atque disjuncti dum oculos petunt, foramina inurunt. Haec veluti alas geminas oſſeas poſſidet dextram & ſiniſtram rimam efficientes, quae maxime omnium in intima oculi cavitate apparent, atque tranſitum ſecundae nervorum conjugationi, dum oculos petunt, atque aliquot aliis tertiae, quartae, & octavae propaginibus miniſtrant. In hac eadem ſecunda parte, in pueris (quamvis ſpongioſa ſit) nulla adeſt cavitas, aut ſinus uſque ad integrum annum. In adultis vero geminus reperitur & ſatis amplus, qui poſt primum exactum annum fieri incipit, & pro oſſium incremento magnus, aut parvus adeſt. Hic quoque ſinus veſtitur tenuiſſima quadam membrana, aut pellicula, veluti veſtiuntur etiam cavitates geminae, quae in oſſe frontis & malis contentae ſunt, quaeque pariter in nuper natis calvariis non reperiuntur, ſed interea dum adoleſcunt, oſſa fiunt. In dictis ſphenoidis ſinibus, quaedam anatomicorum ſententiae non placent. Quarum una eſt, quod in ipſis pauca & mollis admodum medulla contineatur, hoc autem nunquam videre potui, ſed ſemper aut vacuos inveni, aut pituita quadam viſcida imbutos. Alia ſententia eſt à quibuſdam publice promulgata, quod ſinus hi cum ſinibus iis, qui gemini in oſſe frontis ſupra oculos & nares continentur, ſint continui: quae ſententia falſa eſt, quoniam, ut illi in ſuperiorem, anterioremve narium cavitatem declinant, ita hi in eandem amplitudinem poſteriorem prorumpunt, ſpatiumque duorum tranſverſorum digitorum, in adultis inter hos jacet, quod totum ab oſſe ſpongioſo occupatur. Tertia & magis ſuſpecta ſententia eſt quorundam aliorum, nempe quod aër attractus per nares ingrediatur cavitates geminas frontis, ibique tamdiu ſervetur, donec fluat ad os ſinus, à quibus ad cerebrum idem aër attrahitur pro materia ſpirituum. Hanc ſententiam coarguit, & ridiculam indicat, defectus dictorum omnium ſinuum, in pueris per integrum annum, & aliquando etiam diuturniore temporis ſpatio, in quibus tamen ſpiritus naturales recreantur. Ex his ego colligo licere cuique philoſophari, at non ſemper ſine errore. Verum redeamus ad ſecundam partem dicti oſſis. In hac qua reſpicit palatum quidam clavus, & ceu palus oſſeus ineſt, cui affigitur os ſatis longum ac latum in ortu cartilagineum, vomeri, vel cultro potius in aratro, vomer praeeunti, ſimile, quod ab aliquot anatomicis neglectum magnam operam in diſtinguenda narium cavitate dextra & ſiniſtra praeſtat. Succedunt poſtea tertia & quarta pars, quae invicem ſimillimae ſunt, una dextra, alia ſiniſtra: in his ſunt proceſſus alati, & quicquid inter illam rimam oblongam in oculorum cavitate poſitam, atque oſſa temporum continetur. In dictis quoque partibus ſunt foramina illa per quae quinti paris nervorum, propago minor ſecundum divinum Veſalium defertur, ad temporum muſculos: item illa, per quae ſecundum eundem major portio tertii paris, & totum quartum par deferuntur ad linguam & palatum (quamquam haec aliter multo ſe habeant, ut in explicatione dictorum nervorum audies.) Item illa, per quae re vera ramuli arteriae ſoporalis per membranam duram diſtribuendi feruntur. Hae partes una à dextris, & altera à ſiniſtris cartilagine colligantur cum prima tantum parte, ac ſolidiore totius cuneiformis, deinde verſa in os cartilagine ita connaſcuntur, ut ex tot partibus unum tantum os πολύμορφον merito dictum, reſultet: cujus profecto ſi à me dictis ea addes, quae optime à reliquis anatomicis tradita ſunt, de ipſius figura, ſitu, atque uſu, integram hiſtoriam habebis.

In oſſibus capitis, & in ſuturis illis, quibus junguntur aut propriis, aut communibus, quaedam alia addere poſſem: quae cum non ſint admodum magni, momenti, praetermittam, atque ad malas ipſas deſcendam, uno hoc interim obſervato, quod frontis os in pueris ſemper geminum eſt à ſagittali diviſum per integrum annum, & aliquando etiam uſque ad ſeptennium diviſio haec apparet, quae poſtea coaleſcentibus oſſibus obliteratur, atque rariſſime in adultis reperitur.

In

In numero oſſium malarum (loquor de propriis) primo à reliquis anatomicis diſſentio. Nam divinus Veſalius tertium addit in utroque latere poſitum in oculi orbita, quod pars coli eſt: quare his demptis decem tantum erunt deſcripta oſſa ab ipſo. Aliquot alii ſunt, qui ut numerum augeant, ac tredecim oſſa numerent, ſpongioſa illa duo addunt, quorum mentio facta eſt in cribro, ſeu colo: verum uti conſtat, decipiuntur, cum illae ſint communis oſſis partes, non autem propria malarum oſſa. Quare ego certo aſſero undecim tantum eſſe oſſa malarum. Primum, ſecundum, quartum, quintum, & ſextum Veſalii, obliterato tertio, quae poſtea ingeminata decem ſunt, hiſque addatur illud quod vomeris figura conſtat, ut undecim fiant.

In ſuturis etiam malarum diſſentio, primum à Galeno, quoniam ſuturarum enumeratio, quam ipſe in libro de oſſibus facit, falſa eſt, non ſolum in hominibus, ſed etiam in ſimiis, canibus, & brutis fere omnibus, quae ego videre potui. Quamvis ab aliquot anatomicis falſa in hominibus, at in ſimiis, & canibus vera dicatur. Praeterea diſſentio ab iis, qui publice teſtantur reperiri ſuturam ſub palato, per transverſum ad utrumque caninum pertinentem, quae in pueris patet: in adultis vero ita obliteretur, ut nullum ipſius relinquatur veſtigium. Nam reperio hanc diviſionem, vel rimam potius eſſe quam ſuturam, cum os ab oſſe non ſeparet, neque in exterioribus appareat, vel cum os cum oſſe non conjungat, quod ſuturarum munus eſt, ſi ſub articulo contineri debent. Praeterea non mihi videtur haec diviſio magis conſpicua in pueris quam in adultis, in quibus pauciſſimis, atque iiſdem ſenioribus vidi hanc eſſe obliteratam. Ultimo addam, in quarto, ſecundum Veſalium, malarum oſſe reperiri cavitatem inſignem, & ita amplam aliquando, ut in illa articulus ultimus pollicis ipſius manus deliteſcere poſſit. Haec in pueris nulla reperitur, illis creſcentibus poſtea fit, atque tenuiſſima pellicula interna in facie veſtitur, & ſaepe ac ſaepius muco repleta eſt. Quis autem ſit uſus hujus & aliarum cavitatum, quarum mentionem feci, alias dicam.

In maxillae partibus maximam illam controverſiam legiſti, quae inter Veſalium & Galenum ipſum verſatur. Hic enim ex duabus partibus conſtare aſſerit, ille ex una tantum, quid ego obſervarim dicam. In omnibus puerulorum cadaveribus, quae ego ſecui, annum non excedentium, reperi maxillam ſemper conſtare ex duabus partibus oſſeis copioſa cartilagine medio in mento conjunctis, ita ut cultro molliter per medium currente ſejungi potuerint. In iis vero qui annum exceſſerant, magnam adhuc iſtius diviſionis partem reperi. In aliquot etiam, qui ſeptennes erant, veſtigia adhuc quaedam inerant. Idem mihi accidit ſecanti caudatae ſimiae pullum, hic in Italia ortum. nam diſſectam maxillam in mento reperi. In omnibus autem aliis caudatis & non caudatis ſimiis, quas plurimas ſecui, integram ſemper reperi, ut feci in omnibus hominibus ultra ſeptimum annum mortuis. Quamobrem pro Galeno dici poſſet, ipſum de tenerrima maxilla loquutum fuiſſe. Quod ſi adverſarius reſpondeat, non decere dogmata de imperfectis partibus aſſumere, ſed de perfectis eſſe tractandum. Addas, hac quoque cauſa erraſſe omnes anatomicos, qui de appendicibus ita diffuſe loquuti ſunt, cum illae in imperfectis tantum oſſibus, non autem in adultis reperiantur.

Sed vellem ut mecum obſervares, mi doctiſſime Petre, miram alveolorum in malis & maxilla quoque naturam, quae ea eſt, ut cum oſſea ſint, cerea tamen propemodum videantur, nullamque ſtabilem formam aut numerum habeant. Nam ex his quidam renaſcuntur, quidam pereunt & obliterantur, quod fortaſſe incredibile videtur. At ſcias me haec haud finxiſſe, ſed in quamplurimis ſectionibus privatis ac publicis diligentiſſime obſervata meis oculatis auditoribus indicaſſe. Talis autem eſt iſtorum alveolorum natura. Quotieſcunque aliquis dens evellitur, neque novus repullulat, alveolus ſtatim ille conſtringitur, atque conſolideſcit, nullumque ipſius veſtigium apparet. Immo ſi cadat dens unus, ac novus pro ipſo ſubrogetur, novum pariter priori obliterato ſibi excavat alveolum. Ex quo ego colligo, quod uti uſque ad extremum ſenium in dentibus remanet virtus, qua creſcant & formam capiant: idem etiam in malis & maxilla accidit, ideoque circa ſeptuageſimum annum, aliquando erumpentibus genuinis dentibus novi formantur alveoli, & in ultimo quoque ſenio cadentibus ipſis alveoli occaecantur, quod non fieret, niſi vivifica illa vis formatrix adhuc in oſſibus vivens reperiretur.

Ad dentes venio, in quibus dimittam diſputationem, de numero ipſorum, & de radicibus quibus haerent, ſed deſcendam ad formationem, in qua unum obſervavi, quod omnes dentes in ſe habent cavitatem magnam aut parvam, pro ratione molis ipſorum, quae cavitas linitur quadam membrana tenuiſſima, exactiſſimoque ſenſu praedita, quae in cauſa eſt, ut dentes ſentire videantur. Hinc eſt quod caloris & frigoris ſenſum habent: humidi autem vel ſicci nullum: neque etiam ſolutione continui dolent, niſi haec ad membranam pertingat. Rationem puto hanc eſſe, quoniam duri aut mollis, aut ſicci vel humidi qualitas ſtatim non communicatur membranae, & ideo nullus ſenſus adeſt. At ſpiritus qui in ſubſtantia dentium continetur à calefacientibus, aut refrigerantibus patiens, ſtatim à parte poſt partem alterationem membranae communicat, & inde ſenſus fit, quia membrana patitur. At in ſoluta unione, in attritione, & collimatione cum nil patiatur membrana, nullus dolor aut ſenſus adeſt. Aliquot reperiuntur anatomici, qui aſſerunt

(uti audio) membranam hanc conflari ex arteria, vena, & nervolo ſimul miſtis, quae tria vaſa ad ſingulos dentes pertingunt. Verum haec ſententia penitus ſimilis illi videtur, qua anatomici aliquot antiquiores aſſerebant ex nervo, cute, & carne, atque oſſibus ſimul mixtis ungues conſtare, ut teſtatur Galen. in 2. de Adm. Anat. Quod ad radices dentium nervuli, venulaeque, & arteriolae perveniant, non eſt negandum. Verum qua ratione ii, qui diviſionem tenerrimae maxillae in mento non viderunt, poſſint vaſorum ita tenuium mixtionem Lynceis oculis perſpicere, non aſſequor, dicant quicquid velint. Nam ſi in intima cavitate dentes videntur pulſare, dum inflammationem patiuntur, ut divinus Gal. aliquando expertus eſt, id accidit, quia ad radicem dentis pertingit arteriola: quae fortaſſe minima cavitatem ingreditur, (quamvis oculis hoc non aſſequamur) non autem, quia haec vaſa ſimul miſta membranam pariant. Quoniam forma arteriae tunc corrupta eſſet, & per conſequens pulſandi actus. Sinus iſte totum occupat dentem, ea excepta parte, quae gingivis denudata eſt, quae ſolidior ob cibos atterendos requirebatur. In hoc quoque caries doloroſa ſubnaſcitur, vermeſque aliquando colliguntur, qui hominem mirum in modum excruciant. Quare optime ipſum obſervabis.

Sed hoc unum audi in iiſdem dentibus, quod minime placet. Anatomici quia vident in puerulis aliquando evelli dentes, qui in extremo imperfecti ſunt, atque molles, & quaſi cavati, in hanc ſententiam venere dentes appendicibus donari, quae cadant ſubcreſcente reliquo dentis cujuſque exordio. Quod re vera minime dixiſſet divinus Veſalius, ſi in perficienda arte (quod genus laudis minime illi detrahi poteſt) diligentiſſime obſervaſſet puerulorum calvarias, & praecipue eorum, qui per abortum imperfecti adhuc naſcuntur. Quare ut rem hanc optime cognoſcas de dentibus, tibi pauca quaedam diſſeram.

Dentes duo habent tempora, quibus gignantur. Alterum quidem in utero poſt malarum generationem, quo tempore duodecim numero formantur in malis, & totidem in maxilla, ſex ſcilicet in utroque latere dextro, & ſex in utroque ſiniſtro: ex quibus quatuor ſunt inciſorii vocati, gemini canini, & ſex maxillares: tres ſcilicet in unoquoque latere collocati, qui omnes dentes, ſed imperfecti, ac ſine radicibus latitant in ſuis alveolis, qui pariter duodecim ſunt ſub integris ipſis gingivis, ut ego pluribus in cadaveribus obſervavi. Notandum tamen eſt, quod ſemel aut bis ad ſummum in hac prima dentium generatione in maxilla, aut ſuperioribus malis quatuor tantum reperi maxillares, geminos utrinque, qui quatuor collecti additiſque reliquis ſex denarium numerum tam in malis, quam in maxilla explerunt. Dentes hi, dum naſcitur puer diverſa ex materia conſtant, altera oſſea & dura, altera molli. Nam prior pars qua erupturi ſunt oſſea & cava, poſterior vero mollis admodum & humida eſt: atque pellicula quadam tenui veſtita videtur, quod etiam in origine pennarum dum adhuc tenerae ſunt apparet. Quoniam pars illa, quae extra cutem prominet cornea & dura eſt, illa autem quae in aliis latitat mollis humidave, & ceu ſanguis, vel pituita concreta apparet. Ita in his dentibus quod primum eſt durum ac oſſeum, quod medium aut ultimum latet illud molle & veluti concretum phlegma videtur. Hoc erumpentibus ipſis ſenſim & ſenſim obdureſcit, oſſeumque fit, & intus excavatum in radices formatur. Quamobrem accidit, quod ſi nos elixemus calvariam nuper nati, ſed perfecti pueri, per cocturam diſſipata parte poſteriore ita molli, ea tantum, quae oſſea gingivas exceſſura erat relinquatur, & pro dente agnoſcatur. Quod ſi cruda calvaria ſecetur, pars etiam poſterior, nulla difficultate poterit cognoſci, quae in vivente animali ſenſim & ſenſim obdureſcit, & oſſea uti dictum eſt, facta, ſpatio plurium annorum formatur. Quare accidit, ut circa ſeptimum annum, aut paulo ultra citrave evulſi dentes, aut à ſuppullulantibus expulſi imperfecti, & quaſi appendices quarundam radicum, quae adhuc relictae ſint videantur. Quoniam lacerato dente, pars mollis cum pellicula ipſa relicta ſit in alveolo, aut à ſupplantante alio, qui priorem extrudit, ſit corrupta.

Alterum vero tempus, quo dentes gignuntur, eſt, poſtquam in mundum venerit foetus ante ſeptimum annum. Nam latentibus quibusdam ſeminariis, generationis in malarum oſſibus, decem gignuntur dentes, in utraque ſuperiori ſcilicet, & inferiori: quinque in latere dextro, & quinque in ſiniſtro. Ex his quatuor ſunt inciſorii: duo canini, & quatuor maxillares: quorum maxillarium duo ſunt illi, qui proxime caninos ſequuntur: duo quoque illi ſunt, qui à philoſophis & Graecis σωφρονιστῆρες, & à noſtris genuini vocantur. Ex iſtis ſex anteriores dum erumpunt primores extrudunt, atque in eorum loca ſuccedunt, quod ſi accidat caſu, ut occulta aliqua de cauſa, aut negligentia nutricum, primores minime vellantur, aut per ſe cadant: poſteriores hi nihilo ſecius ſtrata ſibi via per novos alveolos in malis quidem ut plurium extra, in maxilla vero intro erumpunt. (Quamvis etiam variet ratio haec) videturque novus dentium ordo exortus, qui hiſtoricos pariter & anatomicos ſaepe deluſit. Ex reliquis quatuor, qui maxillares ſunt: duo ultimi genuini nunquam alios ſua è ſede exturbant: cum circa tertiam annorum ſeptimanam, & ulterius etiam uſque ad decimam exoriuntur. Alii vero duo aliquando primores maxillares expellunt, aliquando (quod frequentius eſt) ad latus eorum exorti numerum omnium augent. Loca in quibus primum creſcunt, ſecundi ordinis,

dinis, dentes ſunt. Genuinorum quidem extremi malarum fines: Maxillarium vero locus immediate ſub radice illius maxillaris eſt, qui in generatione foetus primus poſt caninos ſequitur: quique aliquando à novo expellitur (uti dictum eſt) aliquando autem non: ſed inter ipſum atque caninum proximum novus ſibi ſedem collocat. Caninorum autem ſedes eſt ſub extrema radice utriuſque canini veteris, quae cum in malis ipſis ſit valde alta, inferiorem quaſi oculi ambitum, ac foramen illud, per quod tertii paris nervus ad faciei partem illam emittitur, tangit. Inciſoriorum praeterea illorum, qui in uno latere ſunt (nam duo ſunt dextri & duo ſiniſtri) alter, qui exterior eſt inter caninum & inciſorium ſubjectum: alter vero inter hunc & illum pariter inciſorium, qui interior eſt locum ſortitur. Qui omnes poſtea dentes, diſſipato oſſe, erumpentes in auras, veniunt extruſis, aut cadentibus iis, qui prius extabant. In ipſis autem generationis modum hunc obſervavi. A vivifica facultate agente ſpiritu (uti opinor) excavatur os, ſimulque gignitur folliculus membraneus, qui geminum apicem poſſidet, alterum poſteriorem, cui nervulus, & arteriola, & venula applicantur: alterum vero priorem, à quo veluti cauda quaedam pendet nervea, quae per foramen oſſis anguſtiſſimum ad latus illius dentis, cui novus ſucceſſurus eſt, uſque ad gingivas egreditur. In hoc folliculo concreſcit materia quaedam alba, tenaxque, & tandem dens ipſe in priori tantum parte oſſeus, & in poſteriori ex materia dicta conſtans: quod etiam in iis, qui in utero geniti ſunt accidit. Erumpit autem unuſquiſque dens, per id foramen dilatatum, per quod antea anguſtiſſimum exiſtens, tranſmittebatur folliculi cauda à me dicta. Atque folliculus disrumpitur, & dens nudus, duruſque extat, temporiſque ſucceſſu in partibus poſterioribus perficitur. Haec multo ſudore, & longo temporis ſpatio, adhibitaque omni diligentia vera eſſe obſervavi, neque dubito ſi tu laborem hunc una cum Capredono noſtro ſubire volueris, quin ſis hiſtoriam hanc approbaturus.

Multa ſunt foramina in oſſibus malarum, atque ipſius calvariae, in quorum numero, & uſu, à reliquis anatomicis diſcrepo: ſed quoniam fortaſſe, quae majoris ſint momenti expectas, ideo alibi de his tractabo.

Aſſerunt anatomici os, quod à ſimilitudine hyoides dicitur, habere additamenta ſuperiora, quibus jungatur cum proceſſu ſtyloide: quae additamenta nunc tribus, nunc quatuor oſſiculis & quaſi internodiis conſtent, quorum utrunque nunquam ego videre potui: ſed ferme ſemper reperi additamenta haec unico oſſe & ſatis brevi ac gracili conſtare: quod ad ſtyloidem proceſſum nequicquam pertingeret. Verum illi, per ligamentum nerveum ſatis longum adnectebatur. Saepe, ac ſaepius etiam reperi corpora mollia, qualia ſunt foeminarum, habere os hyoides, ſine his additamentis ſuperioribus, ipſorumque loco adeſſe ligamenta eadem longiora, quae ab hyoidis oſſe medio uſque ad ſtyloidem utrumque pervenirent. Vellem ut hoc in oſſe diligenter uſum peculiarem ac potiſſimum perpenderes, de quo ego à reliquis anatomicis diſſentiens, alibi tractabo.

Sub oſſe dicto collocatur larynx, conſtans ex quatuor cartilaginibus: prima quidem ſcutiformi, ita ab anatomicis dicta: altera, quae ab anuli, quam habet ſimilitudine, crichoides dici poteſt, quamvis ab anatomicis ſine nomine ſit dimiſſa: tertia ex duabus conſtat, quas pro una tantum recenſent anatomici, & aritaenoide vocant. Hacque ratione quatuor ſunt. Ex dictis primam & ſecundam reperi aliquando in valde ſenibus oſſeas factas, neque ſolum in decrepitis, ſed etiam in primo ſenio conſtitutis. Tertiam vero, vel ut rectius dicam, tertiam & quartam, oſſeam nunquam vidi. Neque poſſum illorum opinionem probare, qui laryngem oſſeam, non autem cartilagineam eſſe volunt. Quod ſi aliquando cartilaginea reperitur, imperfectam tunc eſſe aſſerunt. Quoniam natura deſtinavit partem hanc: ut oſſea eſſet, non autem cartilaginea. Quae ſententia ſi vera eſſet, ſequeretur homines integrum vocis organum, uſque ad conſiſtentem aetatem non habere: quod minime concedi poteſt. Deinde ſi illud corpus cartilagineum, quod temporis ſucceſſu oſſeum fit, dum cartilagineum eſt, ſi imperfectum dici debet, proculdubio cartilagines illae, quae coſtas cum oſſe pectoris jungunt, imperfectae dici debent. Quoniam in vetuſtiſſimis animalibus oſſeae fiunt, quod tamen minime dici debet, cum valde perfectiores ſint, dum purae cartilagines ſunt: quod ex uſu ipſarum facile patere poteſt. Unum notavi in prima laryngis cartilagine, quod quando oſſea fit, primum obdureſcere incipit, in partibus lateralibus lineaque illa media, prominens veluti angulus cartilagineus relinquitur à ſummo ad imum, qui tandem & ipſe oſſeus fit. Hoc poſſet quibuſdam non valde exercitatis imponere, dum crederent iſtam cartilaginem geminam eſſe, non autem unicam. Verum ſi rem in ſenioribus valde quaeſierint, reperient omnia oſſea, erroremque facile cognoſcere poterunt. Quamobrem te unum oro, quod Capredonum meum admoneas, urgeaſque, ut omni adhibito ſtudio haec obſervet, & ſi quid contrarium adinvenerit mihi quoque ſignificet.

Ad dorſum venio & totam medullae ſpinam, in qua ab anatomicis diſſentio, cum ipſi aſſerant majora eſſe foramina vertebrarum ſuperiorum quam inferiorum, quod falſum eſt, una excepta prima: niſi magnitudinem hanc metiantur cum amplitudine totius vertebrae. Nam majus eſt foramen ſecundae & tertiae cervicis, reſpectu magnitudinis vertebrae ipſius, quam ſit foramen ſecundae, aut tertiae lumborum, eadem ſervata ratione. Verum ſi con-

conferantur foramina inter ſe, quod ipſi anatomici faciunt, dum medullam continuo, cum deſcendit magis diminui, & ob haec foramina anguſtiora reddi aſſerunt, non poſſum ego partes ipſorum tueri, aut ab accuſatione vindicare.

Credo praeterea, quod à Capredono noſtro audiveris, me opinari una cùm reliquis anatomicis vertebrarum corpora appendices habere ſupra, infraque. Quam ſententiam diligentius poſtea ruminans, reperi aliqua ex parte falſam. Nam re vera appendices non ſunt, ſed extrema ipſius ligamenti cartilaginei vertebras intercedentis, quae in ambitu exteriori ſemilunari quodam circulo duriora atque oſſea facta, ſupercilium dictorum corporum, anteriori tantum in parte augent. Verum in media aut poſteriori parte, ubi foramen medullae adeſt, nihil tale reperies. Hinc accidit, quod in duriſſimis vertebris coctis aut crudis, cum ipſorum corpora nudata ſunt à ligamento, adeſt quidam veluti colis ſemilunaris, qui ab anteriori margine ad poſteriorem uſque partem declivis eſt. Hoc verum experimentum confirmat praeterea ratio, quoniam ſi ſciamus verum appendicum uſum, aperte cognoſcemus nullum in his oſſibus ipſarum eſſe opus.

Verum in his vertebris unum obſervato quaeſo, quod ego maxima cum animi voluptate, fortaſſe primus obſervavi. Ipſas ex tribus partibus oſſeis, dum oritur puer, & quaſi per integrum annum, conſtare: quarum una eſt corpus ipſum, geminae reliquae illae ſunt, quae foraminis medullae latera efformant. Hae corporis lateribus dextro & ſiniſtro, & inter ſe ubi ſpina eſt, cartilagine ligantur, quae poſtea oſſea facta, juncturas delet. Hoc in omnibus verum eſt excepta ſecunda, quae ex quatuor partibus conſtat, corpore videlicet, & duabus poſterioribus, quae latera conſtituunt, & quarto dente, qui quamvis proceſſus vocetur ab omnibus anatomicis, eſt tamen revera appendix nuclearis figurae, quae poſtea ita ligatur converſis omnibus cartilaginibus in os, ut pars vertebrae & proceſſus, potius quam appendix eſſe videatur. De prima vertebra, tecum libere agam, doctiſſime pater, (ingenuitatem quaeſo agnoſce) haec me decepit, quoniam in pueris, qui mature orti ſtatim mortui ſunt, mihi viſa eſt conſtare ex quinque partibus, in aliquot vero aliis ex tribus tantum. Cum ex quinque conſtabat, tales erant: Prima illa erat, quae anterior loco corporis collocata, cum dente ligatur. Secunda & tertia laterales erant, in quibus cum inferiores, tum ſuperiores ſinus inſculpti ſunt, atque hae dictae partes ſecunda & tertia aliquando mihi viſae ſunt purae cartilagines. Quarta praeterea & quinta illae erant, quae reliquum totum foramen perficiebant. Cum igitur ſecunda & tertia purae cartilagines eſſent, tres tantum partes oſſeas reperi, primam ſcilicet, quartam & quintam. Sed hoc aperte fateor, me ob tenuitatem non ita certo ejus hiſtoriam ſicuti reliquarum omnium tenere. Verum mihi parcas, quoniam non omnia poſſumus omnes. Alius ſuperveniet, qui aliquid addens haec mea perpoliet, aut ego, ni vires deſint, idem in alio opere perficiam.

De ea poſteriori parte vertebrarum, qua ſpina conſtituitur, ſcias ipſam totam cartilagineam eſſe, ac deinde oſſeam factam appendicis modo reliquis partibus adglutinari.

Transverſi proceſſus vertebrarum thoracis antequam durum fiat animal multa in extremis donantur cartilagine, quae deinde oſſea facta & tuberculum, & cavitatem, vel ſinum cui inſeritur, coſta efficit, videturque & eſt appendix dictorum proceſſuum.

Thoracis vertebras undecim nunquam videre potui, duodecim ſemper reperi, duobus cadaveribus & maribus quidem exceptis, in quibus ob adauctum numerum à duabus coſtulis ita parvis, ut rudimenta coſtarum potius quam coſtae viderentur, tresdecim reperi vertebras: verum in lumbis quatuor tantum numerabantur. Atque coarticulatio illa, quae in reliquis hominibus in duodecima eſſe ſolet, in his cadaveribus nihil variabat.

Antiquiores anatomici, quod dixerint os ſacrum ex tribus, aut quatuor conſtare vertebris, accuſantur acerrime à recentioribus. Quoniam iſtud os conſtet ex vertebris ſex, aliquando autem ex quinque, ut ipſi aſſerunt. Ego autem obſervavi frequentius ex quinque partibus, quam ex ſex conſtare: unumque aliud notavi, quod quotieſcunque in corporibus à me diſſectis, reperi os ſacrum ex partibus ſex conſtare, coccyx ex tribus tantum factum erat, & in quibus reperi coccyga ex quatuor conſtare, in iiſdem ſacrum ex quinque tantum inveni.

His praeterea addas, quod in nuper natis puerulis, partes ſacri oſſis uti reliquae ſuperiores vertebrae ex tribus conſtant particulis: corpore ſcilicet, & duabus, quae latera poſteriora conſtituunt, foramenque medullae perficiunt: quae etiam partes ita uniuntur poſtea, ut nihil diviſionum appareat.

De coccyge, quae habeo dicenda, haec ſunt. Ipſum totum, dum oritur puer, eſſe cartilagineum, & quatuor ex partibus conſtare, ſi ſacrum ex quinque uti dictum eſt oſſibus factum ſit, ex tribus vero tantum, ſi ſacrum ex oſſibus ſex conſtiterit. Cartilagines iſtae uſque ad ſeptimum fere annum naturam ſuam ſervant, praecipue tres extremae, poſtea incipiunt in oſſium naturam verti, itaque ſolidari ut non tria oſſa, ſed unum tantum (cum ſimul connaſcantur) fiant. Figura harum partium non rotunda, ſed lata eſt, totumque os in roſtrum veluti acutum deſinit.

At magnae admirationis mihi datur occaſio: cum videam à Galeno propoſitum coccygen, qui neque humani, neque ſimiarum dicto oſſi reſpondet. Quoniam ex tribus oſſibus à Galeno deſcriptis, tertium, quod & ultimum eſt in ſimiis non caudatis, à me non reperitur perforatum, neque per illud medium medullae extremum egreditur, uti aſſerit Galenus. Neque etiam inter ipſum & ſecundum oritur tertium nervorum par ex iis tribus, quae à coccyge prodire idem teſtatur. Taliſque praeterea eſt iſtorum trium oſſium ſtructura, ut potius (ſi mihi liceat ab antiquorum placitis recedere) dicendum ſit, eſſe alteram oſſis ſacri partem, quam coccygem: quod quidem ſacrum os in ſimiis quoque ex ſex partibus conſtet, careatque coccyge, cum illo minime eguerit hoc animal. Primo, quia ut ſine cauda eſſet à natura eſt conſtitutum, cujus caudae pars, vel cujus loco coccyx in quamplurimis animalibus reperitur. Secundo, cum ſimia habeat nates praeter modum graciles, immo ſine natibus animal ſit, ideo non egebat tanta dorſi productione. Nam coccyx in hominibus eſt veluti additamentum dorſo additum ob ipſum podicem tantum. Quoniam propter amplitudinem natium inteſtinum rectum erat producendum, aliter incommoda fuiſſet ſecum egeſtio: cumque natura ad hoc egeret oſſe, cui muſculum ani totamque ſedem alligaret, quove inteſtinum ipſum fulciret, hac ratione, uti ego opinor, in hominibus additus eſt coccyx. Quare cum ſimia non caudata minime egeret coccyge, merito natura parte hac illam mutilavit. Divinus autem praeceptor Gal. cum coccygis factam mentionem legiſſet in ſcriptis Herophili fortaſſe, aut alterius, ultimam oſſis ſacri partem in ſimia illi adſcripſit. Haec mi pater conjectura ſit, non autem lex lata, confirmatave. Jam vero in caudatis ſimiis quomodo res iſta ſit conſtituenda non ita mihi compertum eſt: Nam ob eam quidem rationem, quod omnia apertis oculis non inſpiciam, mihique tota res nota non ſit, ſed quoniam reperio vertebrarum magnum eſſe numerum (octo enim ſunt) per quas medulla extrema tranſit, & à quibus nervorum ultima paria oriuntur, ultima excepta, per quam mediam extremum medullae elabitur in nervum ſimplicem formatum. Ex his autem oſſibus quatuor ſunt, quae maximam connexionem, & figurae proportionem inter ſe habent. Haec eadem ſuperiora & majora ſunt, quorum duo priora cum oſſibus ilium connectuntur. Ab his quatuor nervorum paria prodeuntia veluti ab oſſe hominum ſacro ad anteriora aeque ac ad poſteriora feruntur. Poſt haec ſequuntur alia quatuor, per quae media fertur medulla, nervique inde exorti ad latera poſteriora, uti in vertebris dorſi tantum diſſeminantur, per ſinus à proceſſibus adſcendentibus, & deſcendentibus factos elapſi. In extremo autem illorum reliquae medullae, ut dixi, finiunt. Dictorum vero oſſium connexio, & figura tantam analogiam inter ſe habent, ut unius claſſis profecto ſint. Quare ego dixerim, aut omnia haec oſſa, quae octo ſunt numero, ſacrum in caudatis ſimiis explere, & quicquid oſſium ultra haec eſt additum ad exornandam caudam, pro coccyge illud totum fuiſſe adjunctum. Aut priora quatuor ſacrum os explere, & reliqua quae ſubſequuntur quatuor, coccygem: quod conſentaneum erit ſententiae Galeni, cum in 12. de uſu partium c. 12. ſacrum os ex quatuor conſtare partibus dixerit. Haec de oſſe ſacro & coccyge tam ſimiarum quam hominum ſatis dicta ſint.

De coſtarum numero quid dicam, nihil aliud habeo quam quod nunquam undecim invenerim, duodecim ferme ſemper, bis autem ad ſummum, unam ſuperadditam reperi, credoque majori ex parte illos, qui undecim ſe vidiſſe teſtantur, inter coquendum duodecimam aut amiſiſſe, aut nimia coctura eliquaſſe. Addam caput illud ſummum, quo vertebrarum corporibus haerent coſtae, appendicem eſſe, veluti appendices quoque ſunt reliquorum oſſium capita, quibus invicem articulantur. Idem aſſero de proceſſibus illis, quibus coſtae junguntur cum transverſis proceſſibus vertebrarum. nam appendices revera ſunt, non proceſſus. Si aliquando legeris apud aliquem anatomicum ſcriptorem, quod coſtarum partes, quae vertebris alligantur, ſint duriores ac ſolidiores reliquis, iſtius rei memor ſis, me contrarium penitus reperiſſe, cum medias ac laterales partes in iiſdem longe duriores viderim.

Mirum fortaſſe tibi videri poterit: quod ego aſſeram omnes, quos hucuſque legerim ſcriptores in oſſe pectoris deſcribendo negligentiores quam par erat, fuiſſe. Verum tamen ſententiae meae poſtea acquieſces, ſi primo obſervaveris Galenum loquentem de oſſe pectoris ſimiarum, dixiſſe in libro de oſſibus ad tyrones, illud ex ſeptem tantum oſſibus conſtare, quae ſynarthroſi cohaereant: Quod ego falſum reperi in omnibus ſimiis, quas adhuc ſecui. Nam in illis de non caudatis loquor, octo ſemper oſſa inveni, atque illud quod octavum praetermittitur à Galeno, quodque re vera ob cartilaginem mucronatam factum eſt, longius reliquis omnibus vidi: quod etiam negligentiae crimen auget. Deinde ſi in memoriam revocabis ea, quae à recentioribus de his partibus dicta ſunt, tres enim vel ad ſummum quatuor eſſe aſſerunt, eos negligentiores fuiſſe reperies. Nam ſi de numero oſſium loquuntur, quibus conſtat totum os pectoris quando formatur faetus, errant cum dicunt quatuor vel tria eſſe: Quoniam uno excepto primo reliquae partes penitus cartilagines ſunt.

Sin autem de numero illo verba faciunt, quo conſtat os dum puer oritur, aut dum unius menſis eſt, adhuc errant. Quoniam octo tunc numero ſunt oſſa, cartilagine mul-

ta inter ſe diſtincta, quorum ſeptem pro cartilaginibus coſtarum compaginandis, & octavum pro mucronata cartilagine fuit factum. Quod ſi de adultis, & perfectis corporibus loquantur, tantum abeſt ut verus ſit propoſitus numerus, quod unicum os, ut plurimum reperitur.

Quamobrem quid ego obſervarim audi: Generatur hoc os, & neceſſario ob articulos coſtarum ex pluribus cartilaginibus, quae poſtea oſſa fiunt, ſuntque octo numero, ut etiam in ſimiis apparet: tot enim ſunt oſſa pectoris, quot ſunt integrarum coſtarum paria, at in homine ſunt ſeptem iſta paria. Septem ergo erunt, & partes iſtius oſſis. Et quoniam mucronata cartilago fundamentum, cui haereret requirebat, ob id octavum eſt additum. Oſſa autem haec quotidie duriora fiunt, & per integrum ferme annorum ſeptennium diſtincta manent. Hoc exacto, conjungi ſtatim incipiunt & pauciora fieri, ita ut ſex tantum appareant uno facto oſſe ex quarto, & quinto, & alio ex ſexto & ſeptimo.

Praeterea vero unio haec magis creſcit, & quatuor tantum reperiuntur oſſa facta coalitu inter tertium, quartum, quintum, ſextum, & ſeptimum, ita ut unicum os tantum appareat. Nam quod latius ac primum erat os, in hoc cenſu adhuc integrum manet. Idem accidit ſecundo, & idem ultimo, cui haeret cartilago mucronata. Reliqua omnia media in unicum os conflantur, numeruſque quaternarius reſultat, qui etiam temporis curſu ac dureſcente corpore obliteratur, cum facto coalitu inter ſecundum & tertium tria tantum remaneant.

Accedente autem homine ad virilem aetatem, os ultimum unitur, ſecundo ex pluribus facto, & duo tantum remanent, primum ſcilicet illud quod latius genitum eſt, & alterum quod ex illis ſeptem eſt conflatum. Verùm poſt conſiſtentiae annos, quo tempore etiam capitis ſuturae obliterari aliquando incipiunt, accidit, ut articulus, qui inter duo haec oſſa continetur, per coalitum deleatur, & unicum os tantum fiat. Haec ego in multis cadaveribus variarum aetatum diſſectis, ſumma diligentia obſervavi, quae ſi volueris, poteris certo cognoſcere maxima ex parte vera eſſe.

In ſcapularum hiſtoria à reliquis anatomicis in hoc primum diſſentio, quia aſſerunt oſſiculum internum, quod noſti, modo prominet prope cotylen, proceſſum eſſe, atque aliquot ex his aſſerunt ipſum appendice donari. At ego teſtor proceſſum minime eſſe, ſed appendicem penitus, neque nova alia appendice donari, cum tota in generatione cartilaginea ſit, atque oſſea deinde fiat, & appendicum modo ſcapulae per cartilaginem ad ſeptennium uſque adglutinetur. Hoc exacto, cartilago media in os vertitur, oſſiculumque ipſum proceſſus & non appendix apparet, hacque ratione anatomicos decipit.

Vellem mi pater, ut cum dabitur otium mea cauſa tantillum ſubires laboris in inveſtiganda veritate.

Quid ſibi voluerit Hippocrates, in primo de Artic. ſtatim in initio, ubi pluries mentionem facit ἀκρωμίου & ἐπωμίδος, mihique poſtea ſignificares, quid per has voces intellexerit bonus ille ſenex. Quoniam video anatomicos minime inter ſe concordes. Nam (ut à poſteriori voce incipiam) Veſalius & alii anatomici, ab ipſo ſumentes aſſerunt muſculum deltoidem ἐπωμίδα vocari: quod ego apud nullum ſcriptorem veterem adhuc reperire potui. Legi quidem apud Galenum hunc muſculum τῆς ἐπωμίδος, vel πρὸς ἐπωμίδα, vel muſculum τὴν ἐπωμίδα κατειληφότα vocari, & apud Oribaſium vigeſimoquinto collectorum ſimiliter appellari obſervavi. Deinde legi apud Ruffum Epheſium in primo & ſecundo de appellatione partium hominis haec verba: Τὰ δὲ ἀπὸ τῶν τενόντων ἐπὶ τοὺς ὤμους καθήκοντα, ἐπωμίδες, quae ſententia eadem penitus cum ſententia Galeni eſt, qui in Hippo. de articulis, com. 1. tex. 4. ait, ἐπωμὶς δὲ, τὸ ἐπάνω τοῦ ὤμου μέρος, ἐπιτεινόμενον ὡς ἐπὶ τὸν τράχηλον. Ex quibus colligere poſſumus, quicquid ultra humerum ad cervicem uſque continetur, illud totum ἐπωμίδα vocari. quod contra falſum videtur eſſe ex ſententia alia Galeni, in eodem lib. in com. tex. 61. & alibi ubi de deltoide muſculo loquitur.

Item ex ſententia Oribaſii loco dicto, quoniam uti ſcribunt, muſculus δελτοειδὴς epomida occupat. Si ergo deltoides, ut in anatome apparet, non eſt in regione ſupra humerum ad cervicem uſque, ſed infra acromium, atque epomida occupat, ex authoritate horum, ſequetur, inconſtanter epomidis locum eſſe aſſignatum. Hanc varietatem auget Pollux, qui lib. 2. ait, κλειδῶν δὲ τὸ μὲν πρὸς ὠμοπλάτας, ἐπωμίς. & paulo infra ſubdit: τὸ μὲν ὑπερέχον τοῦ βραχίονος, ἀκρωμία, καὶ ὤμου κεφαλὴ, καὶ ἐπωμὶς, &c. Ut ergo colligamus, ſi vox iſta ἐπωμὶς eſt muſculus deltoides, vel eſt regio quam occupat hic muſculus deltoides, vel illa eſt quae inter cervicem & humerum jacet, vel eſt claviculae pars ſcapulis conjuncta, vel tandem brachii ipſius ſummum caput.

Merito dixi anatomicos ipſos inter ſe minime conſentire, atque lucis loco, maximas huic parti tenebras inſperſiſſe. Quid igitur apud Hippocratem per epomida, intelligendum, penes te judicium eſto. Ego hanc conjecturam, ne tacitus difficultatem propoſuiſſe videar, in medium aſſeram. Cum ὦμος apud Hippo. duo ſignificet, & articulum ipſum humeri, & brachii etiam caput, quod in articulo continetur, ἐπωμίδα vocari autumo ex-

externum illud caput, ac minus, quod partim ab appendice, partim vero à brachii oſſe, qua junctum eſt appendici formatur. Quamquam Veſalius totum appendici adſcribat, quod tamen nihil refert. Tuberculum hoc parvus veluti humerus eſt majori, ac vero humero ſuperadditus, unde ἐπωμὶς dicta eſt. Hoc à deltoide muſculo occupatur, atque digitis ipſis in viventibus quoque hominibus tangi poteſt, & quemadmodum ἐπιγουνὶς vocatur à quibuſdam patella, ut teſtatur Gal. in ſecundo de officina Medici commen. text. 14.

Vel ut rectius dicam, cum ab Hipp. in lib. de Artic. ἐπιγουνὶς vocetur in genu tuberculum illud acutius, quod à patella formatur, ita etiam ἐπωμὶς dicitur tuberculum hoc acutius ab Hippo. uti ego opinor, totaque etiam regio, quae ab ipſo occupatur ſub epomidos nomine cognoſcitur. Conjecturam hanc tibi propono, ut ipſius judex ſis, atque etiam ſeverus vindex, ſi à veritate aberrare videatur.

De acromio loquens Galenus in lib. de oſſibus, ait quod ab anatomicis quibusdam ἀκρώμιον vocatur articulus ille, quo jugulum & ſpina ſcapularum ſimul junguntur, & quotieſcunque mentionem facit, dicti articuli, Galenus, ἀκρώμιον ſemper appellat, & aliquando etiam ἀκρωμιαίας, ut in 5. de Anat. adminiſt. cap. 3. fecit. Alii fuere, qui ἀκρωμιαίαν dixerunt eſſe quoddam oſſiculum tertium, quod inter jugulum & ſpinam ſcapularum collocatum ſit. Hujus ſententiae fuit Eudemus, ut teſtatur Ruffus Epheſius, in primo de appellatione partium corporis humani: atque Gal. hanc eandem opinionem adſcribit Hippocrati in 5. de Anat. adminiſtratio. c. 3. & in 13. de uſu part. c. 11.

Quamquam in poſteriori loco non videatur ipſi ſeni hoc adſcribere, ſed potius in hanc ſententiam loqui. Verum qui viderit priorem locum, cognoſcet ex mente Hippocratis, in hoc poſteriori eſſe loquutum, neque tantae inconſtantiae, & vanitatis eſſe redarguendum Galenum.

Quoniam in libro de oſſibus variam quorundam anatomicorum opinionem proponit in 5. de Anat. admi. Hipp. ſententiam explicat: in 13. vero de uſu parte illius oſſis tertii, quod ex auctoritate Hippo. & aliorum quorundam in hominibus reperitur, uſum requirit. Quamobrem haec inconſtantia dici minime debet, eoque minus cum ipſe articulum juguli & ſcapularum ἀκρώμιον fere ſemper appellarit. Ab his diſſentit divinus Veſalius, & ſchola anatomica quae ab ipſo ſumpſit, cum aperte aſſerat ἀκρώμιον eſſe proceſſum ipſum, qui ſpinae ſcapularum additus cum jugulo in articulum jungitur, hancque Hippo. mentem fuiſſe in 1. de Artic. plane teſtatur. Alii quoque fuere anatomici, qui per acromion intellexerunt ligamentum juguli & ſcapularum: Hujus ſententiae fuit Ruffus Epheſius, atque divinus Hipp. à quo Ruffus accepit. nam legimus in 1. de Artic. text. com. 61. haec verba de acromio, quae poſtea Epheſius deſcripſit: ἔϛι δὲ τȣ̃το ὁ σύνδεσμος τῆς κληῖδος καὶ τῆς ὠμοπλάτης. ex quibus verbis aperte colligimus Hipp. per ipſum acromium, aut ligamentum, quo articulus jungitur, aut articulum ipſum ſcapularum & claviculae intellexiſſe. Quoniam ego reperio duas voces apud Hippocratem, ἀκρώμιον ſcilicet & τὸ τȣ̃ ἀκρωμίȣ ὀϛέον, in eodem 1. de Artic. quae mihi videntur res diverſas ſignificare, proboque hac ratione. Si enim poſterior idem ſignificaret cum priore, os acromii ſecundum Hipp. eſſet ligamentum, quod non eſt dicendum.

Quare duo ſunt quae his vocibus explicantur, cumque duo ſint, ego quaerens quodnam ſit hoc os acromii, nullum aliud invenio quam ſcapularum proceſſum, cui mandat Hippo. in quadam humeri prolapſi reſtitutione pedem imponi, ac deorſum propelli. Si itaque hoc erit ἀκρωμίȣ ὀϛέον, procul dubio ex mente Hippocratis ἀκρώμιον nihil aliud erit quam ligamentum dictum, aut articulus inter claviculam, & ſcapulas, qui quamvis etiam reperiatur in ſimiis humano penitus ſimilis, ob id non accuſandus eſt Hippo. quia dixerit in hoc articulo variare naturam hominis & aliis animalibus. Quorum eorum infinitus eſt numerus, quae jugulo & articulo hoc carent, atque excepta ſimia, ea etiam animalia, quae hoc articulo praedita ſunt, ita variantem ab humano poſſident, ut merito Hipp. naturam humanam diſtare à reliquis animantibus, praecipue domeſticis, ac communibus nullo excepto, dixerit. Quare ex his colligens dicam Hippocratem per ἀκρώμιον ligamentum, quod ſpinae appendicem, & jugulum colligat intellexiſſe, aut cum Galeno fuiſſe in eadem ſententia (quamquam ipſe Galenus non animadverterit) quod ſit articulus inter ſcapulam & jugulum conſtitutus. Tu haec, quae dixi, perpendes una cum loco illo Hippocratis, & poſtea per otium ſententiam tuam ad me ſcribes.

In humero vel brachii oſſe, praeter alia anatomicorum praecepta obſervavi, inferiorem partem ipſius duabus appendicibus donari: altera quidem, quae totum tuberculum internum exornat, altera vero quae tuberculum externum, cui radius jungitur occupat, & partem etiam cavitatis, quae trochleam imitatur. Inter has duas quaedam cartilago collocatur, quae ultra ſeptimum annum oſſea facta, & ejuſdem cavitatis partem, atque ſupercilium exterius perficiens, pro tertia appendice à curioſo anatomico addi poſſet. Quamvis omnes hae appendices longiori temporis ſucceſſu ita tandem oſſi uniantur, ut nullius appendicis, nedum triplicis, veſtigium aliquod relinquatur.

Item anatomici aliquot ſuperiorem partem cubiti appendice deſtituunt, aliquot proceſſum poſteriorem quadam parva appendicula donant. Ego vero totam illam partem ſuperiorem

riorem cubiti cartilagineam eſſe obſervavi, dum oritur foetus, poſteriorem ſcilicet & priorem proceſſum coronyn, vel coronon, à Galeno dictum una cum media ſigmoide cavitate.

At ex his poſtea prior proceſſus una cum cavitate ipſa citiſſime in os vertitur, & appendicis veſtigium ſtatim deletur, poſterior vero totus, ac extremum illud, quo olecranon, à quibusdam & ἀγκών, ab Hippocrate, teſte Galeno, & Ruffo, vocatur, uſque ad ſeptimum annum appendix eſt, & quaſi cartilagineum viſitur, poſt ſeptimum autem dureſcere incipit, ac oſſeum penitus factum reliquo oſſi agglutinatur.

Oſſa carpi, vel primae partis ipſius plantae, per ſynarthroſin conjungi aſſerunt anatomici, à quibus ego diſſentio: cum videam primum ordinem dictorum oſſium conjungi cum ſecundo ejuſdem laxo quodam articuli genere, in quo aliquis adeſt motus, & ſatis manifeſtus, praecipue ad poſteriora. Praeterea omnia oſſa inter ſe ita colligata video, ut per diarthroſin potius quam per ſynarthroſin ſint juncta, quamvis motus non ita magnus adſit, ut in genu & cubito.

Praetermiſere anatomici, quod omnia iſta oſſa dum naſcitur foetus, non oſſa, ſed cartilagines ſunt, quae poſtea oſſeae fiunt ſpongioſa ſubſtantia praedita, uti reliqua omnia, quae ex cartilaginibus oſſa facta ſunt. Exemplo addantur appendices, & oſſa pectoris & coccyx, atque ſimilia. Sed quoniam ex his omnibus octavum poſitum à Galeno ultimum eſt, quod fiat oſſeum, & diutius cartilaginoſum, quam reliqua viſitur, ideo à veteribus, ut opinor, cartilagineum eſt vocatum. Huic oſſi quidam Gal. imponentes id, quod ipſe nunquam ſomniavit, adſcribunt in ſimiis ſinum quendam, cui ulnae proceſſus ſtyloides dictus, aptatur. Verum in ſimiis hoc non reperitur, neque Galenus ſinum hunc unquam in dicto oſſe ſomniavit. Verum in tertio primi ordinis oſſi aſſignat, uti plane in ſimiis reperitur.

In digitorum oſſibus nihil quod non ſit à reliquis anatomicis proditum reperi, hoc uno excepto, quod primi, & ſecundi internodii oſſa appendices habent ſupra, infraque ſatis inſignes. Tertii vero articuli phalanx tantummodo habet ſupra: cum caput extremum carni, aut ungui jungatur, nullaque ideo appendice egeat.

Saepe ac ſaepius miratus ſum, qua ratione antiqui ſcriptores in oſſe ilium illud fecerint, quod in omnibus aliis erat praetermiſſum. Nam non memini me unquam vidiſſe alicujus oſſis, quod unicum ſit partes propria nomina habere, oſſaque diſtinctis vocibus appellari, ſed aut ſpinae aut capita, aut proceſſus, aut appendices, aut cavitates hujus vel illius oſſis appellatae ſunt. In hoc vero oſſe video unam ipſius partem, os λαγόνων, id eſt ilium: alteram, os ἰσχίων, id eſt coxendicum: tertium os ἥβης, pubis ſcilicet, vocari, totumque ipſum os, teſte Galeno in libro de oſſibus nomine eſt deſtitutum. Quamquam praeterea ab eodem Galeno, & ab Hippocrate 3. de Artic. tex. 96. aliquando nomine ἰσχίου totum appelletur, atque etiam ab Epheſio λαγόνων ὀστῶν, & à Celſo coxae nomine totum ſit vocatum. Omnis enim regula aliquando fallit. Rem iſtam non ſine ratione ab antiquis factam eſſe credebam, cum tamen eam ignorarem: neque apud aliquem anatomicum ſcriptorem reperire poſſem. At natura oſſis diligentiſſime à me obſervata rem manifeſtavit. Nam inveni hanc partem oſſeam ad ſeptimum uſque annum ex tribus oſſibus, quae ſimul in ipſa cotyle multa cartilagine junguntur, conſtare. Quorum majus totam amplitudinem ilium in ſe continet, & cotyles etiam partem ſuperiorem format. Minus illud eſt, quod ad pubem pertingit, & ad partem anteriorem tantum cotylae efficit, nec non dimidiam quaſi partem illius foraminis quod maximum omnium viſitur in hoc oſſe.

In parte enim inferiori ſimul & anteriori dicti foraminis, cartilagine multa dirimitur à tertio. Quod quidem tertium quo ad magnitudinem ipſam medium eſt inter dicta, totamque hujus partis ilium poſteriorem, & inferiorem regionem occupat, & acetabuli inferiorem ac poſteriorem, & quaſi etiam totam mediam continet. Unde factum eſt, ut cavitas haec ἰσχίου potius & coxae, quam ilium aut pubis dicta ſit. Hoc item tertium os magni foraminis totam ſuperiorem, ac poſteriorem & ferme dimidiam inferiorem peripheriam in ſe habet. Igitur cum haec ego invenerim, mirari deſii, eoque magis cum cauſam, cur ita à natura formatum ſit hoc os, optime noverim, quae à me alibi explicabitur, tibique in praeſentia hiſtoria ſatis ſit, quam veram procul omni dubio reperies.

In femoris oſſe, & tibia, fibulaque nihil reperi, quod multa dignum ſit admiratione, in quo ego ab aliis anatomicis differam. Cum quibus etiam conſentio patellam cartilagineam penitus eſſe dum oritur animal, talemque pluribus menſibus permanere, atque oſſeam poſtea fieri, & duram valde, qualis in adultis apparet.

In pede omnia oſſa tarſi in ortu pueri, & ad plures menſes etiam veluti carpi ipſius oſſa, cartilagines ſunt, excepto calcis oſſe, quod eo tempore neſcio quid oſſei in medio continere mihi viſum eſt. Cur autem natura oſſa carpi, atque haec tarſi pariter prius formarit cartilagines quam oſſa, locus hic non requirit ut ego judicem, cum & rurſus & cauſas reliquorum oſſium, de quibus loquutus ſum praetermiſerim. Pedii praeterea & omnium digitorum oſſa ſupra, infraque appendices habent. Excipiuntur extrema, quibus haerent ungues, quoniam in ſuperiori tantum parte appendicibus praedita ſunt.

De

De ſeſaminibus, quod cartilagines ſint, & perdurent ut plurimum uſque ad conſiſtentiae annos, exceptis illis duobus quae in pede ſub pollicis primum articulum reperiuntur, aſſero.

Quoniam ea multo citius obdureſcunt, & oſſea evadunt. In uſu iſtorum ab aliquot anatomicis diſſentio, ſed de re iſta in hoc libello minime tractabo.

In genere cartilaginum verarum, quae ſcilicet ſemper cartilagines remanent, pauca ſunt in quibus à reliquis anatomicis diſſentiam, eaque potius uſum & collocationem, quam naturam aut numerum ipſarum reſpiciunt. Quare ut ad ea, quae graviora ſunt deveniam, cartilagines praetermittam, hoc uno tantum addito, quod nullus anatomicus hucusque ita deſcripſit aſperae arteriae cartilagines, ut illas noſſe, aut figuram, aut nexum ipſum videatur. Sed de his ego ſuo loco dicam.

Nihil quod auribus tuis dignum ſit habeo in ligamentorum hiſtoria, quibus oſſa inter ſe colligantur, eoque minus cum quicquid ab antiquis, & quicquid à divino Veſalio proditum eſt de ligamentis, ſi optime atque attente legeris, totum veritati reſpondere invenias. Quare ad muſculos venio.

In hoc capite niſi hiſtoria me retraheret, vellem quod diſputationem quandam legeres, qua conſtituo quid ſentiendum ſit de unitate, aut multitudine muſculorum, cum in hoc anatomici valde inter ſe diſcordes ſint, addoque canonem: quo unusquiſque muſculus cognoſci poteſt, an alterius pars ſit, & an potius per ſe diſtinctus conſiſtat. Sed quoniam in ea tractanda prolixior ſum, quam hic locus requirit, ideo disjunctam ab hac hiſtoria, cum novum dabitur otium ad te mittam. Muſculosque nunc aggredior, inter quos illis, qui occiput tenent, primum locum adſcribam. Secundum, muſculis aurium. Tertium, frontis, ac poſtea reliquis ſuum ſervato eo ordine, quem Veſalius ſequutus eſt.

In hoc occipitio gemini muſculi reperiuntur à reliquis omnibus anatomicis praetermiſſi, unus dexter, & alter ſiniſter. Qui tenues admodum oriuntur ab illa linea transverſa in occipite, in quam deſinunt muſculi, qui moventes ſcapulam & caput ipſum in cervice ſunt collocati. Ab hac itaque linea fibris recta ſurſum adſcendentibus dicti muſculi manifeſte inter ſe disjuncti oriuntur, qui breves admodum ſunt (nam longitudinem non excedunt, quam transverſo pollice metiri poſſumus) ſed ita lati, ut unusquisque quaſi auriculam ſui lateris tangat.

Iſti deſinunt in chordam unicam tantum latam, ac tenuiſſimam, quae ex panniculo carnoſo facta videtur, totumque caput occupans, & muſculos aurium anteriores, & frontis quoque perpetuos muſculos ſimul cum dictis copular. Dixi frontis perpetuos muſculos: quoniam ut illos in omnibus, quae ſecui cadaveribus ſemper reperi, ita vice verſa hos occipitii muſculos, aut aurium anteriores dictos ſaepe ac ſaepius non inveni. Hinc fieri opinor, quod plurimos reperimus, qui totum capitis corium movent, cum tamen major hominum pars motu iſto deſtituta ſit, aut ita parvum habeat, ut ſenſu dignoſci minime poſſit. Munus horum duorum muſculorum eſt, cutem capitis ad poſteriora diducere.

Auricularum muſculi tres aliquando reperiuntur, atque in illis praecipue, qui dum viverent manifeſtiſſime aures motabant. Horum primus qui in anteriori parte collocatus eſt oritur à fine extremo & ſuperiori muſculi frontis ejus lateris, in quo eſt auricula ipſa in quam deſinit. Muſculus hic valde tenuis deſcendit verſus aurem, & ſuo fine inſeritur in eam ipſius partem, quae ἀντιλόβιον, & in principium illius, quae ξυστὴρ auriculae vocata eſt.

Munus ipſius eſt ad ſuperiora ac anteriora auriculam trahere. Secundus muſculus, non ut aliqui opinati ſunt à mammillari proceſſu: ſed ſupra ipſum ab occipitio oritur, ubi deſinunt muſculi poſteriores, qui ſcapulam & caput movent. Hic anguſto principio exortus per transverſum fertur deſcendendo, & parum latior factus veluti ſi in tres digitos divideretur poſteriori auriculae implantatur, ut illam ad poſteriora, & aliquantiſper altiora trahat. Tertius muſculus ille eſt, qui primus inter moventes genas, & faciei cutem connumeratur, πλάτυσμα μυῶδες dictus. Nam hic aliquando ita carnoſus fit, itaque adſcendit, ut in partem inferiorem auriculae, quae ſub fibra latitat inſeratur, hancque ad inferiora trahat. Muſculos hos ſaepius vidi, atque aliis ipſos indicavi. Verumtamen ſaepe etiam accidit, ut non reperiantur. Quae varietas potiſſima fortaſſe fuit cauſa, quod horum veluti neque illorum, qui in occipite ſunt nulla, ab aliis anatomicis facta ſit mentio. Unum autem in ipſis obſervavi, quod quotieſcunque priores in occipitio poſiti reperiuntur, ſemper & iſti auriculae omnes manifeſte apparent.

In muſculo frontis, aut unus, aut gemini ſint, quod non magni facio, à divino Veſalio diſſideo, quoniam muſculum eſſe atque ad id à natura factum credo, non autem panniculum carnoſiorem redditum, & fibris pluribus auctum. Cum motus & ductus omnium fibrarum penitus ſimilis, quae duo in carnoſo panniculo deſiderantur, hoc indicent. Ortum hujus muſculi non ab inferioribus, ſed à ſuperioribus partibus eſſe cenſeo, cum illuc attollantur ſupercilia & cutis ſimul totius frontis.

Neque ab hac fronte tantum media oritur, ſed ab ea ſuperiori parte, in qua capillorum

finis adeſt. Aliquando etiam ab ulteriori uſque ad coronalem ſuturam exortum vidi. Neque ob id cum illis ſentio, qui ductum fibrarum hujus muſculi obliquum eſſe credunt, non autem rectum. Quoniam ſuperciliorum motus rectus ad ſuperiora, & diſſectio ipſa contrarium indicant.

In muſculis palpebrarum, qui oculos tegunt ac detegunt diu erravi, una cum Galeno & divino Veſalio, atque ſimul cum tota anatomicorum ſchola. Quoniam ſemper exteriorem illum, qui totum oculum ambit ab interno angulo ortum in duos diſſecui, unamque ipſius partem aperire, atque alteram genus claudere opinatus ſum, mihique ipſi pluries aeque, ac aliis in publicis diſſectionibus & privatis impoſui. Poſtea cum in Oribaſii locum incidiſſem in lib. de diſſectio. muſculorum ex Galeno cap. 29. qui liber eſt 25. collectorum, coepi dubitare de hac re, neque ob id ſciebam à nodo me extricare.

Locus Oribaſii hic eſt. Naturae quidem in palpebris fabricandis artificium inveniſſe, riteque expoſuiſſe (ut modo diximus) optimi diſſecandi profeſſores viſi ſunt. Ego vero ipſis utique omnia crederem, ſi mihi ipſi magni anguli muſculum exacte ac certe vidiſſe perſuaderem. At neque adhuc manifeſte ipſum vidi. Et dum manuaria opera vitium illud, quod egilopa vocant, curatur, locus ille non ſolum plerumque exciditur, verum totus etiam adeo exuritur, ut à ſubjectis oſſibus ſquamae exiliant. Neque tamen propterea palpebrae motus ulla ex parte vitiatur, quo circa res iſta conſideratione egere mihi videtur.

Locus hic ſuſpicionem injecit in animum, atque ita diligentem me fecit, ut tandem veritatem invenerim, ſed vide qua ratione. Anno ab ortu Chriſti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio, quarto Kalendas Januarias, dum hic Patavii in publica anatome totus eſſem, Matthias Guttich medicus Germanus (vir non ſolum philoſophorum ac medicorum diſciplinam, & Latinae, Graecaeque, ac Hebraicae linguae cognitionem doctus, verum etiam in penetrandis medicamentorum medullis per ignis vim, atque ſublimationem vocatam, ita excellens, ut omnes, quos ego adhuc noverim, penitus ſuperet) admirabili quadam ratione Venetiis medicinam faciens, ad me miſit caput phocae in foro piſcario emptum. detulit autem Rubertus Phinch tunc auditor meus, ac veluti filius amantiſſimus: qui poſtquam in excellentem philoſophum & medicum evaſit, artem medicam nunc exercet ſumma cum laude & gloria, apud ſereniſſimam Sarmatiae vel Poloniae Reginam. Ab hoc divino propemodum ingenio, plurima ego expecto aeternitatis monumenta, ſi diuturnam, (ut ſpero) Deus optim. max. vitam illi conceſſerit. Hoc acceptum caput ſecare coepi, atque ſecando obſervavi animal hanc utramque palpebram movere, & oculum undequaque detergere. Inſtrumenta erant quatuor muſculi rubri admodum in oculi orbita una cum reliquis ocularibus muſculis latentes, & cum ortu illorum, qui motuum rectorum oculi opifices ſunt connati, unus in parte ſuperiori: alter in inferiori: tertius in interno angulo: quartus in exteriori ſitus erat. Hi in quatuor chordas deſinebant, quarum una in ſuperiorem tarſum, altera in inferiorem, tertia in internum angulum, quarta in oppoſitum inſerebatur, à quibus oculus undequaque detegebatur tractis muſculis. Quam ſtructuram publice in theatro oſtendi, atque inde admonitus ſtatim in bovino oculo ſimile inſtrumentum, quo ſuperior tantum palpebra tollitur, diſquirere coepi, illudque unicum inveni.

Ab hoc exemplo doctior factus, etiam in humano oculo reperi muſculum parvum & tenuem admodum, cujus principium ab eodem penitus loco oritur, unde etiam manat principium muſculi oculum recta ad ſuperiora attollentis. Hic parvus muſculus in chordam admodum latam deſinens, totum in palpebrae ſuperioris tarſum inſeritur, atque palpebram attollens oculum detegit. Unicus autem eſt, quoniam haec ſola palpebra ſurſum attollitur. Muſculum ipſum maxima animi mei voluptate in eadem anatome publice oſtendi. Gloriorque, quod primus in Italia fuerim, qui nodum ab Oribaſio propoſitum diſſolverim. Nam neque cum ego anatomicum opus Valverdae nuper Hiſpanica lingua Romae excuſum lego, ullam hujus à me promulgati muſculi mentionem factam reperio, quo argumento adducor, ut credam anatomicis etiam Romanis, quorum ex ſententia plurima nova refert Valverda, muſculum hunc ad hanc uſque diem eſſe ignotum.

In muſculis naſi, buccarum & labiorum à Veſalio hoc ratione diſſentio. Quoniam ut à ſexto pari ab ipſo propoſito quod in narium amplitudine locatum eſt incipiam, in hoc minime mihi ſatisfacio, neque quid aperte aſſeram aut negem, habeo. Aliquando enim adeſſe vidi, aliquando non. Audio civem tuum Columbum plane aſſerere muſculum hunc figmentum eſſe. Ego mi Petre, non audeo ita aperte hoc negare: quoniam in aliquot naſutis cadaveribus, ut dixi, mihi viſus ſum vidiſſe, in aliquot vero non. Quare opus habeo praeceptore, atque donec advenerit qui rem patefaciat, anceps ero, aut potius in Columbi ſententiam inclinabo. Dum tertium par deſcripſit, novum muſculum praetermiſit, carnoſum totum, ſed gracilem atque teretem, qui oritur à cavitate illa quae malis ſubjicitur, & in labrum ſuperius, vel potius in frenum ipſum inſeritur. Hic muſculus multa pinguedine obvolutus in omnibus cadaveribus à me repertus eſt. Quintum par ego tale reperio, quod non membraneum, ſed carneum videtur: ne-

neque à malarum oſſe tantum oritur, ſed etiam à tota cavitate, vel à canali illo oſſeo, qui circa nares eſt. Hoc par narium pinnam exteriorem occupat, & in labium ſuperius inſeritur. Quaedam etiam carnoſae fibrae non paucae à medio ſupercilio, & ſpina narium exortae, quae obliquae deſcendunt, praedicto muſculo adduntur, atque pinnae implantantur, ad hanc ſurſum revellendam.

Has poſſet aliquis pro pari muſculorum recenſere, quod nares dilatet: poſſet etiam quinti paris partes aſſerere, quod nihil refert, modo cognoſcat uſum, quem in revellenda pinna habent. Alium praeterea invenio muſculum carneum, ſed parvum, qui circa radicem pinnae narium exoritur, atque illam adſcendens per transverſum, uſque ad ſummum fere dorſum naſi adſcendit, ut contractus ad ſuum principium depreſſa pinna nares claudat. Hic ab ipſo praetermiſſus eſt. Ultimo in loco addenda eſt moles illa carnea, muſculoſa tamen, quae utrunque labium format. Nam & haec in duos muſculos dividitur, quorum alter ſuperius, alter vero inferius labrum efficit, ſuoſque motus aliorum muſculorum habet. Et hoc ſequetur novem eſſe muſculorum paria, quibus narium pinnae, labia, & totius faciei cutis, moventur.

Primum ſcilicet traditum à Veſalio.
Secundum ab eodem deſcriptum.
Tertium, quod ab illo pariter adjunctum eſt.
Quartum prope hoc exortum, quodque ab illo eſt praetermiſſum.
Quintum, quod ab ipſo quarto in loco recenſetur.
Sextum ab ipſo quinto in loco numeratum, quod uti dictum eſt, in duo dividi poteſt. Sed pro uno, cum non multum referat, cenſeatur.
Septimum, quod ab ipſo eſt praetermiſſum.
Octavum, quod ille ſexto in loco recenſet.
Nonum ac ultimum illud eſt, quod utrumque labium efficit.

Omnes qui de muſculis oculorum hucuſque ſcripſere, aut publice profitentes (quod ego ſciam) loquuti ſunt in publicis diſſectionibus, male plane illos enumerarunt. Nam à divino Veſalio incipiam: ipſe nobis ſeptem muſculos enumeravit, qui quidem in bove reperiuntur, quatuor ſcilicet motibus rectis, & geminos circularibus inſervientes: non recte tamen mea ſententia, ut ſunt in bove collocatos. Septimum addit, qui magnus ad radicem oculi ſitus eſt. Verum octavum praetermiſit, qui munus habet trahendi membranam illam cartilaginoſam, quae ab Ariſtotele ſecundo de Hiſt. Ani. cap. 12. vocatur δέρμα ἐκ τȣ̃ κανθȣ̃. hac nictantur animalia bruta cum aliquid ne in oculos incidat, timent, & σκαρδαμύττειν tunc dicuntur ab eodem Ariſtotele. Muſculus igitur, qui hanc trahit à Veſalio praetermiſſus in bobus, qui ipſo donati ſunt, octavus erit, vel ſaltem pars illius, qui oculum ad exteriorem angulum trahit. Qua autem ratione oriatur, quove in loco ſitus, & uti membranae illi alligetur, quaeque ſit dictae membranae ſtructura, collocatio, & uſus à me praetermittuntur, cum in humano oculo minime ſint. Jam addatur Lycus antiquiſſimus anatomicus, qui voluit quinque tantum eſſe oculorum muſculos, cujus ſententiae Romanos etiam anatomicos eſſe ex Valverdae Hiſpani libro colligere poſſum. Ex his quatuor rectis motibus praeſunt, vel etiam circularibus, nec non ſiſtendo oculo continendoque, qui motus omnes à dictis quatuor muſculis, mea etiam ſententia fieri poſſunt, uno illo excepto circulari, qui ut opinor, ab his muſculis ſucceſſive motis fieri non poteſt. Quoniam fieri nequit, ut ex refractis duobus vel pluribus motibus rectis reſultet circularis: cum inter rectum, & curvum nulla detur proportio. Sed riſum continere aliquando nequeo: cum videam in humano oculo adeſſe circularis motus opifices muſculos, hoſque ab exercitatiſſimis anatomicis minime videri. Quintum addunt muſculum, in quo quid ſibi velit doctus Valverda ingenue fateor, ignoro. Id autem fortaſſe fit, aut quia nimis brevi oratione eum deſcripſit, aut quia Hiſpanicam dialectum non ita ego poſſideo, ut in eo intelligendo loco requiritur. Quare ut vides, cum omnes negligenter de his muſculis tractarint, ſinceram ipſorum hiſtoriam, uti ſe habent, in humano oculo ſic habeto. Poſteaque junctis ad ſidera palmis, Deo optimo ac maximo, qui in homine oculos tam inſigni magiſterio ornarit, hymnum laudis canito.

Sunt itaque ſex numero in hominis oculo muſculi à me explicandi, ſique aperientem oculum elata gena adjungere voluerimus, ſeptem numero erunt. Verum hoc ultimo praetermiſſo, ſex tantum nos tractemus. Ex his quatuor ſunt, qui rectis motibus praefecti, ita ſunt collocati, eamque originem & inſertionem plane habent: quam reliqui anatomici adſcripſere, quique ſi omnes ſimul agant intro oculum trahunt & ſiſtunt. Alii duo in gyrum flectunt, quorum prior, qui & longior & gracilior reliquis dictis eſt, in interno angulo collocatus oritur, ab eodem penitus loco, unde is incipit, qui recta oculum ad internum angulum trahit, hic non in hominibus ſolum, ſed etiam brutis ipſis, cum ad anguli interni exteriorem fere marginem pervenerit, cui lacrymalis caruncula ſubjecta prominet, & ubi uterque lacrymalis meatus unitur, in chordam teretem gracilemque deſinens, eam trochleae obvolvit, quae chorda reflexa ad angulum rectum verſus regionem ſuperiorem oculi in illam inſeritur. Inter implantationes duorum illorum muſculorum,

ſi recte memini, quorum alter ſurſum, alter vero ad angulum exteriorem recta oculum trahit. Trochleam vero appello cartilaginem quandam, quae canalem habet, per quem currit dicta chorda, & ligamento membraneo ita ab angulo pendet, ut trochleae penitus imaginem in ſe contineat. Quae cum in oculis bovinis valde magna ſit, & in humanis non minima, miror quomodo fieri potuerit, ut ab anatomicis non fuerit obſervata: aut ſi notata fuerit, qua ratione aliis non communicarint. De iis loquor, qui libros anatomicos ediderunt. Muſculus hic quintus dum intro ad principium trahitur chorda ſua circulari quodam motu oculum ipſum ad angulum internum obvolvit, cui opponitur ſextus, qui in parte inferiore orbitae oritur ab ea rima, quae ceu ſutura apparet facta ab illa ſquama oſſea, ſub qua latens nervus tertii paris ad malas exteriores per ſatis amplum foramen tranſmittitur. Aliquando etiam ortum obſervavi, quaſi in exteriori margine ab ea ſuturae parte, quae in orbita inferiori apparens, conjungit primum os malarum cum illo, quod maximum omnium à Veſalio quarto in loco numeratur. Ab altero itaque ex dictis locis parum intra ambitum exteriorem carnoſo principio ortus hic muſculus gracilis, & teres per transverſum ad angulum exteriorem adſcendens, oculumque transverſum amplexatus, brevi chorda in ipſum inſeritur, ita prope inſertionem quinti, ut aliquando illius atque ſexti iſtius una atque eadem chorda videatur. Dicti muſculi munus eſt, ut dum deorſum trahitur verſus principium ſuum in gyrum ad angulum exteriorem oculum volvat. Huic hiſtoriae Capredonium noſtrum teſtem addo, cui primum inventum hoc demonſtravi, dum una mecum Patavii cadaver quoddam diſſecaret. Quoniam autem hic muſculus ſextus transverſis latitat inter oculum, & chordas duorum muſculorum, quorum alter infra, alter in angulo exteriori collocatus eſt, ideo anatomicorum mentem ita perturbavit, ut aliqui dixerint ipſum ab oculo ortum in eundem inſeri.

Anatomici omnes quatuor tantum muſculorum paria maxillae adſcripſerunt, quintumque ignorarunt non ſine magnae naturae contumelia, cum tamen & perſpicuum inter ſecandum ſit, & proprius uſus ipſum etiam prodat. Minime enim negandum eſt (niſi veritas ipſa ſit jugulanda) quartum par muſculorum à Veſalio deſcriptum os aperire. Temporales vero os claudere, & maxillam magis valide adſtringere. Maſſiteras etiam tum ſtringere, tum ad latera maxillam ducere, unde maſſiteres dicti ſunt. Latentes quoque in ore cum à cavitate proceſſus aliformis oriantur, & ad anteriora declives in maxillam interna in facie citra angulum inferiorem inſerantur productam maxillam retrorſum revocare.

Quod ſi haec vera ſunt, vellem ego ut par illud, quo maxillam ad anteriora producimus, proponerent. Nam maxillae motus ſimplices ſex ſunt, & unus compoſitus. Simplices ſurſum & deorſum, dextrorſum & ſiniſtrorſum, antrorſum & retrorſum. Compoſitus vero ex dextro & ſiniſtro & eo, qui antrorſum & retrorſum fit, ille eſt quo videtur circumduci maxilla. Si igitur motus ſurſum temporales, deorſum quartum par, ad dextram & ſiniſtram maſſiteres, retrorſum vero latentes in ore opifices ſunt, requiruntur neceſſario gemini muſculi, vel unus ſaltem qui antrorſum hanc eandem partem protrudat. Scio mi Petre, quod talem argumentandi rationem falſam eſſe dicere poteris: cum tibi liceat una cum reliquis anatomicis hos motus alia ratione diſtribuere. Verum ne verboſis rationibus litem hanc finiamus, ſed gladiolis ipſis, auferas temporales muſculos: auferas maſſiteras, & diligentiſſime auferas, quoniam ſub his ſtatim novum par muſculorum videbis, quod diſtinctum eſt ortu, ductu, & inſertione ab iis, qui latentes in ore vocantur. Nam illi oriuntur ab intima cavitate, vel canali proceſſuum aliformium: iſti vero principio partim nervoſo, & partim carnoſo exordium ducunt ab ala vel latere exteriori ipſorum proceſſuum, & à facie dicti lateris externa, quae aſpera & inaequalis eſt. Aliqua etiam ex parte oriuntur ab apice illo oſſis ſphenoidis aſperiori & acuto, qui in temporum cavitate ex adverſum os jugale reſpiciens rimae imminet ampliſſimae, quae ab eodem ſphenoide & maximo malarum oſſe eſt formata. Illi praeterea antrorſum declinantes inſeruntur in maxillae regionem dictam. Iſti vero ſatis carnoſi pro ratione magnitudinis facti, & ad poſteriora uſque oblique diducti in maxillae cervicem, & capitis ejuſdem internam in faciem inſeruntur. Munusque ut luce clarius videbis, hoc impoſitum habent, ut maxillam antrorſum trahant. Vide quaeſo quam multa ſint praetermiſſa à divinis anatomicis, ut poſtea nos invenientes haec, plane cognoſcamus in hoc organo divini animi plurima etiam latere, quae fortaſſe Deus glorioſus noſtris oculis non manifeſtabit.

Cum muſculos hyoidis oſſis recenſent anatomici quatuor tantum paria conſtituunt, quae os iſtud moveant: atque aliquando ſecundum hyoidis par cum primo movente linguam ita confundunt, ut idem pro duobus depingant. Ego autem à natura rei edoctus ſex paria muſculorum, quae hypſiloides moveant eſſe dico, quaeve omnibus accurate diſſecantibus plane apparere poſſunt, eaque hoc ordine recenſebo.

Primum par illud ſit, quod à ſummo pectoris oſſe ortum in dictum os, ut alii aſſerunt anatomici, inſeritur: hocque primum Veſalii ſit. Secundum par quaſi cutaneum (quia immediate ſub illis, qui maxillam deorſum trahentes os aperiunt, cuti ſubjicitur) ortum

tum à ſummo mento, atque ejus lateribus, & obliquis fibris deorſum declinans in os hyoides inſeritur. Munus ipſius eſt, ut altero trahente muſculo oblique ſurſum feratur os, utroque vero trahente recta ad apicem menti ſurſum ac antrorſum vellatur.

Tertium par illud ſit, quod tertio in loco à divino Veſalio numeratur, ortum à calcari, & aliquando à quarto muſculo os aperiente perforatum in latera hyoidis, ea ſane inſertione, quae ab ipſo propoſita eſt inſeritur.

Quartum gracile admodum à ſcapula ortum, ac in hyoidis latera inſertum ipſum deorſum trahit, quod quarto etiam in loco à Veſalio collocatur.

Quintum à nemine proditum, & rectis fibris ortum à medio, internoque mento in os hyoides inſeritur. Hoc reliquis anatomicis ignotum eſt, aut inter partes primi moventis linguam collocatum, cum tamen nullam cum lingua communicationem habeat.

Sextum par efficiunt geminae carnes muſculorum effigiem gerentes, quae ab eodem mento ortae, aliqua ex parte commixtae apparent cum primo movente linguam. Verum ulterius ad inferiora procedentes inſeruntur in latera oſſis hyoidis, munuſque habent hoc unum, ut ad mentum ipſum os trahant.

Multum ac diu laboravi in diſſecandis linguae muſculis, neque unquam humanae aliorum anatomicorum placita quadrare inveni. Veſalius divinus novem muſculos aſſignat, qui motuum linguae opifices ſint. Valverda decem eſſe aſſerit. Ego vero tot reperire nequaquam potui: quamquam ſummam diligentiam, atque ſtudium in his inveſtigandis adhibuerim. Quot igitur à me inventi ſint, audi. Primum reperi par ab aſperitate quadam in interno ac medio mento poſita ortum, principio ſatis anguſto, à quo deinde latius factum in mediam fere linguam inferiorem implantatur, atque maxima ipſius pars verſus radicem linguae, minima vero è regione dictae verſus anteriorem apicem fertur: ita ut ejuſdem muſculi partes contrariam ſubeant operam. Nam cum maxima fibrarum portio agit ad exortum tracta exerit linguam extra dentes & labia. Cum vero minima munere ſuo fungitur introrſum eandem revocat. Dictorum autem muſculorum aliquot fibrae aliquando oſſi hyoidi communicantur, ut idem ad mentem attrahant. Primum hoc par moles illa carnea videtur, quae pro nono muſculo à Veſalio numerata eſt. Cujus etiam primum par linguae adſcriptum, niſi pars iſtius ſit, uti in homine reperiatur, ego plane ignoro, meque nunquam vidiſſe fateor. Secundum par ab oſſis hyoidis lateribus oritur, atque in radicem, & latera ipſius linguae inſeritur. Hoc in homine ſimplex eſt, quamvis in bobus reperiatur geminum, idem Veſalii etiam ſecundum dici poteſt. Tertium par ab externa calcaris facie oritur, non uti in bobus carnoſum, & craſſum, ſed gracile, atque inſeritur non ad finem implantationis ſecundi paris, ſed circa ipſam mediam, ac ulterius procedens quaſi ad apicem linguae ſummum pervenit. Hoc Veſalii tertio pari reſpondet. Quartum, quod & faucibus adſcribi poteſt, oritur ab interna facie calcaris gracile admodum, atque ad anteriora declinans, in membraneum veluti deſinit tendinem, qui primae laryngis cartilagini, ac hyoidis lateribus, necnon & extremae linguae inſeritur. Hujus munus eſt linguam & partes dictas retrorſum ac ſurſum attrahere, & fauces in deglutiendo conſtringere. Hoc aeque inter faucium muſculos ac inter linguae motores enumerare poſſumus.

Quare ſi linguae adſcribemus, quatuor erunt paria, quae ipſam movebunt: ſin faucibus, tria tantum: ſciaſque plane nullos alios praeter dictos muſculos reperiri in homine, ſi quis recte ſecare voluerit.

Verum mirari jam deſine, quod ego haec invenerim, cum videas homines in accuſando Veſalio audaciores cuncta ejus veſtigia ſequi, nihilque quod ab ipſo ſit praetermiſſum addere. Nam Veſalius faucium muſculos levi quadam negligentia (quoniam non omnia poſſumus omnes) praetermiſit. Qui poſteriores fuere, quique Galeni & Oribaſii librum de diſſectione muſculorum aut legerunt, aut legere debuerunt, ita horum faucium muſculorum obliti ſunt, veluti ſi non adeſſent, aut ſaltem à Galeno indicati minime fuiſſent. Veſalii enim opus editum erat antequam civis meus Auguſtinus Gadalbinus, medicus doctiſſimus, & de ſtudiis noſtris communibus quam optime meritus, libellum Galeni de diſſectione muſculorum Latinum à ſe factum in lucem dederit. Ut igitur omnes anatomici, qui poſt editum opus Veſalii ſcripſere hoc nomine accuſandi ſunt, ita ille ab hac nota liberandus eſt. Sed ad rem. Galenus in eo libello duos deſcribit muſculos faucium, quorum alterum in dextra, alterum in ſiniſtra parte collocat, ac reliquos praetermittit. Quamobrem quomodo ſe habeant hi muſculi in homine, & quot ſint, audi, diſcaſque quam diligentius anatomici veterum ſcripta debeant obſervare.

Tria ſunt iſtorum muſculorum paria, quae faucibus dilatandis, aut conſtringendis inſerviunt. Quorum primum (ut ab hoc artificioſo incipiam) oritur nervoſo, atque tenui principio ab apice quodam cuneiformis oſſis, qui ultra foramen illud parvum eſt, per quod arteriola per membranam diſpergenda in calvariam ingreditur, quique apex articulum maxillae cum oſſe temporum quaſi tangit. Ab hoc igitur principio ortum, & gracile

cile admodum per cavitatem pterygoidis internae ejus alae, vel alteri attenſum deſcendit, ac deſinens in tendinem nerveum tenuem quidem, ſed latiuſculum, tranſit per mirabilem quandam rimam quae in extrema dicti pterygoidis ala inſculpta eſt, atque inſeritur in cutaneam illam palati partem, à qua gurgulio dependet. Munus iſtius paris eſt, quia reflectitur ad dictam rimam, ut ſurſum atque antrorſum quodammodo gurgulionem, & extremum palatum trahat. Sique ipſius alter tantum muſculus agit, opus eſt ut partes dictas trahat ad illud latus, in quo ſitus eſt. Secundum par nervoſo itidem principio ab eadem propinqua parte, unde primum oritur, atque deorſum declinans ad faucium latera in partes, quae amygdalas vocatas continent, inſeritur, & quaſi totam partem faucium lateralem, ac poſteriorem amplectitur. Munus iſtius eſt, ut amygdalas ſurſum, ac ad latera trahat, totamque faucium cavitatem in divellendo quaſi dilatet. Tertium ortum ab ea parte, qua baſis capitis cervici jungitur, tenue admodum totam faucium poſteriorem, ac lateralem cavitatem veſtit, & deſcendens inſeritur in hyoidis latera, & in primam cartilaginem laryngis, & aliquando in radicem linguae, obſcure tamen. Munus iſtius eſt fauces anguſtare, atque (uti opinor) offae devolutioni vel deglutitioni inſervire. Si quis etiam velit, poterit per me quartum linguae par his adjungere, cum ad idem opus conferat, & quatuor faucium paria conſtituet, quorum duo ad dilatationem, atque ob motum cibi vel humidi alicujus in vomitibus ad ſuperiora propulſi, ne ad nares ferantur ſunt facti. Duo vero reliqui ad conſtringendas fauces, gutturque attollendum ob deglutitionem ſunt deſtinati. Mi pater, cum haec obſervaris, certo ſcio quod ita placebunt, ut ſi nihil aliud novi indicarim, tibi tamen hac una in re ſatis ſuperque ſatisfactum eſſe fatearis.

In muſculis tamen laryngis quaedam etiam habeo, quae tibi communicanda ſunt. Et primum circa proprios vocatos, in quorum primo pari atque ſecundo Galenus ſeipſum decepit, ac ſimul etiam Veſalium, cum in ſeptimo de uſu par. c. 11. & in lib. de diſſect. organorum vocalium c. 5. quatuor hos dicat eſſe muſculos, quod falſum eſt non ſolum in homine, ſed in larynge etiam bovina, cum unum tantum ſit par, quod exortum à cricoide cartilagine in ſcutiformem inſeritur. At praeterea excuſandus eſt Gal. cum in libello de diſſect. muſculorum tacite ſe ipſum caſtigans, pro uno pari tantum numerarit. Quod in ſecunda editione minime fecit Veſalius, neque Valverda, qui cum aſſerat tantam diligentiam ac ſtudium adhibuiſſe una cum cive tuo Columbo in indagandis laryngis muſculis, non viderit ſe par unum tantum bis repetitum pro duobus proponere (unum etenim re vera eſt, non duo) neque praeterea animadvertit locum Galeni à me citatum. Verum hi quoque excuſatione digni ſunt: cum alios anatomicos excuſemus, à quibus majores adhuc errores, quam hi ſint patratos videmus. Neſcio autem quo oculos intentos habuerit civis tuus, atque ſimul idem Valverda dum muſculos laryngis ſimul diſſecarent. Aſſerit enim hic in opere Hiſpano nunquam in conſpectum ipſorum veniſſe quintum par muſculorum inter proprios laryngis à Veſalio deſcriptum, cum fortaſſe nullum aliud iſto magis perſpicuum ſit. Hoc tamen Valverdae dono, quia poſtea fuit valde diligens in obſervando quarto pari communium, quoniam re vera in homine non adeſt, egoque tantum in ruminantibus reperire potui. Sed adhuc ipſum fuiſſe diligentiorem vellem in diſcutiendo ſexto pari à Veſalio inter proprios laryngis deſcripto, an unus ſcilicet ſit muſculus, an duo: quodque munus habeat, an dilatandae conſtringendaeve ligulae. Nam unus mihi videtur, qui ligulae partem dilatet. Haec tantum habeo de muſculis laryngis dicenda, in quibus ab aliis diſſentiam.

De ſcapularum muſculis taceo; quia optime omnia à divino Veſalio ſunt prodita. Idem minime obſervare poſſum in illis, qui humerum vel brachium movent. Quoniam reperio omnes recentiores anatomicos in hac eſſe ſententia; quod ſecundus movens humerum, deltoidis dictus ab auctoribus Graecis ἐπωμὶς vocatus ſit, quod falſum eſt, Hippocratis, Galeni, Ruffi Epheſii, atque tandem Oribaſii auctoritate, ut ſuperius probavi, cum in acromio tibi ſententiam meam aperirem. Quare admonendi erunt omnes ut auctorum verba diligentius perpendant. Rurſus Veſalius, ac Valverda in deſcribendo quarto muſculo, qui humerum eundem deorſum trahit, praetermiſerunt muſculum hunc aliquando, cum ad angulum inferiorem ſcapularum pervenerit, inde plurimas carnoſas fibras recipere, & quaſi novo alio, ſed minimo principio donari, qua non in uno, vel altero tantum cadavere, ſed in quamplurimis obſervavi. Quamquam minime negarim, aliquando hoc non reperiri. Verum majoris momenti muſculus eſt, qui ab ipſis praetermittitur, cum tamen multo antea non fuerit praetermiſſus in ſimiis à Galeno 98. c. libelli de diſſect. muſculorum: neque etiam in ſecundo de Anat. admin. c. 1. Nam in hominibus quoque reperitur, & à tertio ſibi proxime haerenti omnibus notis diſtinctus eſt chorda, ſcilicet inſertione, tunica, & ortu. cumque ita ſe res habeat, ut omnibus patere poteſt, hic octavus merito erit muſculus, qui in omnibus hominibus quos ſecui, oritur à parte ſuperiori coſtae inferioris ſcapularum, quae cervici jungitur, brevisque eſt admodum, ſed non excarnis, à reliquis omnibus manifeſte ſejunctus, qui nervoſo ſine prope ſeptimi muſculi inſertionem, in humerum implantatur, cumque hu-

jus

jus munus ipſo vix conſpecto ſtatim pateat, ideo illud praetermittam. Quando autem muſculum hunc requires, videto quaeſo, an pars tertii à nemine dici poſſit, mequ admoneto.

Jam ad capitis muſculos venio, doleoque, quod in his minime ſim concors cum reliliquis anatomicis. Quoniam nunquam ita rerum novitatem affectavi, ut gratis ab aliorum ſententia recedendum eſſe judicarim. Neque illam laudem, quam ex alieno vituperio mihi acquiſierim, veram aut ſolidam eſſe cenſeo. Cum illud verum ſemper mihi ſatis fuerit in ſcholis poſſe fideli diſſectione aliorum, ac praecipue veterum anatomicorum placita ita explicare, ut ab omnibus meis auditoribus aperte intelligi, ac memoriae mandari potuerint. Quamobrem niſi urgeret veritas ea, quae mihi per plures annos perſpecta videtur, certo ſcias, me nunquam à Veſalii dogmatibus eſſe receſſurum, quod in muſculis capitis facere cogor: cum ea diviſio, quae ab hoc ſummo anatomico facta eſt, ſubjectae rei minime reſpondere videatur.

Quare audi quales à me reperiantur. Primus muſculus movens caput, oritur nervoſo principio à ſpinis primae, ſecundae, tertiae, quartae, quintae, & ſextae vertebrae, thoracis. Deinde adſcendens oritur etiam carnoſo exordio à ligamento illo medio, quod per ſpinas cervicis uſque ad occipitium medium currit, ita ut principium dicti muſculi perduret à ſexta thoracis, uſque ad tertiam cervicis vertebram, qui muſculus inde oblique carnoſus factus ad caput adſcendit, atque ab illa parte, quae à thoracis ſpinis oritur duas membranas chordas producens, eaſdem in proceſſus transverſos primae & tertiae vertebrae cervicis, vel ſecundae, & tertiae & quartae aliquando inſerit. Altera vero parte carnoſiori, quae ut dictum eſt, à cervicis ligamento oritur, ad occipitium uſque adſcendit: atque in ipſum implantatur ea ſane ratione, qua à divino Veſalio prodita eſt, quaedam nervoſa particula excepta, quae in mammillarem proceſſum inſeritur. Uſus iſtius eſt ut circumducat caput, atque eas cervicis partes, quibus adnectitur. Quod ſi una cum conjuge ſuo aeque ad proprium principium vehatur recta dum abnuimus retrorſum caput ac cervicem trahit. Secundus muſculus oritur triplici principio primo, ſcilicet (quod aliquando, ſed raro deeſt) à ſpinae ſeptimae cervicis vertebrae, & aliquando à prima vel ſecunda tantum thoracis ſpina, altero vero naſcitur principio à transverſis proceſſibus primae & ſecundae, tertiae, & quartae, & quintae thoracis vertebrae. Quod ita variat, ut aliquando neque à quinta, neque à quarta oriatur, ſed à primis tantum tribus, aliquando etiam loco quartae & quintae, oritur quodam tenuiſſimo initio, à proceſſu transverſo octavae. Tertium atque ultimum hujus muſculi principium eſt à transverſis proceſſibus quinque inferiorum vertebrarum cervicis. Ex his itaque tribus locis continua tamen ſerie, exortus muſculus, (dicant quicquid velint alii de mole carnea) atque adſcendendo unus ita effectus, ut minime dividi poſſit, comparique ſuo quaſi connatus in occipitium ratione tradita à Veſalio inſeritur. Neque ut aperte videre poteris, portio illa quarta deſcripta à Veſalio huic adjudicanda eſt, ſed potius pro tertio muſculo eſt numeranda. Iſto agente caput retrorſum ad latus trahitur, agente vero toto pari recta retrorſum vellitur. Tertius muſculus non admodum grandis, nec craſſus oritur nervoſo principio à transverſis proceſſibus ſex priorum vertebrarum cervicis (adde quod etiam aliquando incipit à proceſſibus transverſis primae, 2. 3. 4. & quintae thoracis, ſed hoc raro admodum) carnoſusque leniter factus nervoſo fine inſeritur in radicem poſteriorem mammillaris proceſſus. Hunc pro quarta parte ſecundi muſculi tradit Veſalius, cum tamen exacte diſtinctus ſit muſculus. At fibrae aliquot cujuſdam dorſalis muſculi, quae cum principio hujus commiſceri videntur, erroris cauſa fuere.

Munus iſtius eſt, ut ipſo agente retrorſum trahat caput, & ad latus: adjuvante vero ſuo compari, retrorſum tantum leniter ducat. Quartus muſculus is penitus ſit, qui tertio in loco à Veſalio cenſetur. Quintus ſit quartus ab ipſo deſcriptus. Sextus ſit quintus à Veſalio enumeratus, in cujus uſu ego valde ab ipſius ſententia diſſentio. Quoniam huic adſcribit munus movendi caput in gyrum una cum muſculo ſexti paris: quod mihi penitus à veritate abhorrens in hoc quinto videtur. Nam ſi non poteſt moveri caput in gyrum niſi ad modum primae vertebrae, quae circa dentem ſecundae obvolvatur: neceſſarium erit ut ab hoc muſculo prima moveatur, & ad motum ipſius caput pariter vertatur: hoc autem fieri non poteſt, ergo ſequetur non eſſe inſtrumentum motus capitis in gyrum. Videamus enim ortum atque inſertionem: ſi vertebra eſt circumducenda, ortus erit in occipitio, & inſertio in proceſſu transverſo dictae vertebrae. Jam agat hic muſculus, ſi interea caput moveatur: agere non poterit: quia opus eſt quiete ipſius partis unde oritur, ſi trahere debet. Si igitur detur quod caput quieſcat muſculo agente, circumducetur vertebra. at ad motum ipſius circumducitur etiam caput: ergo accidet, ut ſimul & ſemel moveatur caput, & quieſcat. Sed demus caput moveri dum agit hic muſculus. Quaero jam an motu contrario vel eodem moveri debeat? Si contrario moveatur, concurſus procul dubio fiet, atque ita ad modum vertebrae non movebitur caput, quia vertebra dextrorſum, caput vero ſiniſtrorſum motibus contrariis agitantur, per quos concurrent.

Verum ſit idem motus, ut ſiniſtrorſum utrunque feratur. Quaero iterum quodnam ex ipſis

ipſis in motu praecedat, caput ſcilicet, an vertebra? Videtur eſſe reſpondendum vertebram praecedere: quoniam ipſa per ſe moveatur, caput vero per accidens ad motum illius. At à capite adeſt motus principium, quia inde muſculus oritur, qui ipſam trahit, ergo ſequetur à capite vertebram moveri, & non à vertebra caput, quod eſt contra dogma ipſius. Aliquis tamen reſpondere poſſet, quod circumducitur caput ab hoc muſculo à vertebra exoriente atque in occiput deſinente. Verum ſi hoc daretur, ſequeretur quod iſte muſculus moveret caput per ſe, & non per motum vertebrae, & in proprio articulo, qui articulus ſecundum Veſalium eſt ineptus ad motum circularem. Quare ſi concedimus muſculum hunc ſextum, vel Veſalii quintum inſervire circulari motui, neceſſario ſequitur aliquod ex his incommodis, quod verum dogma, immo veriſſimum de capitis motu in gyrum per accidens deſtruat. Decepit autem iſtius ſexti muſculi poſitio divinum hunc anatomicum, quae quaſi contraria poſitioni videtur muſculi ſeptimi paris. Verum ſi ad hanc poſitionem oculos valde intentos habuiſſet, poterat facillime deceptionem vitare: cum iſtius ſexti paris muſculi ab occipite orti quaſi recta deorſum inclinantes in transverſos primae cervicis vertebrae implantari videantur, non autem oblique declinare, uti in motu circulari requiritur, & quemadmodum ſeptimi paris muſculi ſe habent.

Si igitur in gyrum non movet hoc par, quis erit ſuorum muſculorum uſus: ille profecto erit, qui adſcribitur à Gal. in lib. de diſſectione muſculorum cap. 9. ut ſi integrum par trahat, faciat quod recta leniter abnuamus. Sin alter tantum muſculus, ut retrorſum caput in illam partem inclinet. Septimus praeterea muſculus ille ſit, qui ſextus à Veſalio deſcribitur, verus opifex iſtius motus in gyrum dum unicus tantum agit. Quoniam ſi integrum peraget aut ſiſtet caput, aut illud retrorſum vix trahet, ad motum, ſcilicet ad quietem vertebrae, cum haec capiti ob ipſam accidant. Octavus & penultimus ille ſit muſculus, qui ſeptimo loco ab eodem explicatus eſt. Huic nonus muſculus, vel par nonum muſculorum addatur, aliqua ex parte, ſed non integre à Gal. propoſitum, quod in anteriori cervicis facie ſub gula collocatum oritur nervoſo principio, ab omnibus fere vertebris cervicis, chordis quibuſdam originem à principio proceſſuum transverſorum ducentibus. Nam à ſeptima, ſexta, quinta, quarta, & tertia quoque vertebra hac ratione enatum, & carnoſum aliquantiſper factum, adſcendens inſeritur fine carneo in capitis baſim inter utrumque proceſſum, quo cum prima vertebra articulatur, ad hoc ut manifeſte caput ad anteriora flectat. Ultimo in loco notandi ſunt muſculi duo admodum parvi, qui à proceſſu transverſo primae vertebrae orti, valde graciles adſcendunt ad caput, & in illud inſeruntur prope mammillarem proceſſum, videnturque particulae illius, qui à me tertio in loco numeratus eſt. Horum mentionem feciſſe videtur Galenus in lib. de diſſect. muſc. dum loquitur de undecimo muſculo, vel pari caput movente. Tu nunc meam hanc ſententiam ſub incudem ponas, ut cognoſcere poſſis, quod οὐκ ἔστι πονηροῦ κόμματος, ut eſt in adagio, haecque de muſculis capitis tibi ſatis ſint.

Sequuntur abdominis muſculi, in quibus penitus cum divino Veſalio, ac reliquis anatomicis idem ſentio, hoc uno excepto, quod rectis circa principium adſcribunt quandam partem carnoſam à pube ortam, quae nulla ratione illis adſcribenda eſt, cauſas poſtea ſubjungam, cum prius partem hanc deſcripſero. In inferiori itaque abdomine inter lineam illam albam, in quam concurrunt chordae omnium fere muſculorum, atque principium nervorum rectorum, oritur muſculus quidam totus carnoſus, principio non admodum lato ab oſſe pubis, quaſi à parte ipſius exteriori, qui oblique adſcendens verſus lineam dictam in acutum deſinit, totusque obliquo fibrarum ductu in ipſam inſeritur. Longitudo iſtius muſculi non admodum magna eſt, cum non pertingat ad umbilicum uſque, nec ſpatium quatuor transverſorum digitorum excedat. Uſus eſt ipſius mea ſententia ut oblique deorſum lineam illam nerveam atque agente ſuo conjuge alterius lateris recta eandem deorſum trahat, ita ut ad compreſſionem ſubjectarum partium ad inferiora faciat. Nam ſi adhibita diligentia muſculos oblique adſcendentes obſervabis, illas juxta anatomicorum placitum à ſummo ilium ſpina initium ducere videbis. Sique ductum deinde proſequaris, chordam utriuſque dextri ſcilicet & ſiniſtri parum infra umbilicum concurrentem reperies. Qua ratione fit, ut muſculi iſti oblique deorſum comprimant omnia, quae in abdomine ſunt à ſuperioribus uſque ad umbilicum, aut parum infra. At quae in ſumine continentur viſcera, ea ab his nequicquam comprimi poſſunt. Quare hac ratione ſequitur injuſtam eſſe naturam, cum oblique deſcendentes, & transverſi & recti omnia comprimant; oblique vero adſcendentes ea tantum obliqua deorſum trudant, quae ſuperiora ſunt, inferiora vero minime tangant. Haecque tantum à rectis ad deorſum, atque à transverſis compreſſa elidantur. Quare natura aequitatem ſuam ſervans ob iſtorum defectum duos hos muſculos parvos & obliquos in inferiori abdomine collocavit, ut quicquid infra umbilicum eſt oblique deorſum trudant, atque defectum oblique adſcendentium corrigant. Audio quoſdam, qui ſe mihi amicos profitentur, publice hanc opinionem aliquando irridere, atque rationes etiam aliquot afferre, quibus probent auditoribus ſuis hos non eſſe muſculos diſtinctos, ſed potius rectorum partes. Nam aſſerunt, particulae iſtae muſculorum definitionem minime habent; ergo muſculi diſtincti non ſunt. Secundo, carnes

iſtae

iſtae aliquando non reperiuntur, ergo quintum par muſculorum à natura inſtitutum minime faciunt. Quoniam ſi hoc eſſet, ſemper reperirentur. Tertio nullum habent uſum proprium, ergo muſculi non ſunt, confirmatur autem ab his, nullum habere uſum carnes iſtas. Primo, quia non faciunt ad priapum ipſum erigendum; quoniam nullam cum ipſo conjunctionem habent. Secundo, quia nec veſica, nec aliquod aliud viſcus in inferiori abdomine contentum ab his comprimi poteſt, cum ſatis valide ab omnibus octo reliquis muſculis comprimantur. Tertio, non credendum eſt, quod rectis opem ferant, cum ita magni validique ii ſint, ut nullo adjumento praecipue iſtarum minimarum carnium egeant. Quamobrem ex his omnibus ſequitur (ut ipſi aſſerunt) carnes has quintum muſculorum par minime conficere, ſed eſſe potius rectorum particulas. Doleo ego, quod iſti virium ſuarum non ſint aequi aeſtimatores, quoniam non ita libere in alios anatomicos loquerentur, ſed per me liceat quicquid in me velint; amicitiae enim noſtrae illud dono; atque contentionis iſtius occaſionem laudo. Quoniam ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι: ut ait Poëta; ſemperque ex hujuſmodi litibus aliquid in commodum iſtorum, qui addiſcere volunt cedit. Sed tu audi, quam ſe ipſos decipiant, quamve frivolae rationes iſtae ſint, quibus infringere par hoc muſculorum novum tentant. Nam cum primo dicunt, quod definitionem muſculi minime habent, ingenue fateor me ignorare quid ſibi velint per definitionem muſculi. Quoniam ſi definitionem intelligunt, quae tragelaphum nobis exprimat, haec procul dubio iſtis minime competit. Verum ſi illam agnoſcunt, quam ego & ante me Galenus in principio primi de motu muſculorum agnovit. Muſculum ſcilicet eſſe immediatum motus voluntarii organum. Dico hanc diffinitionem ſummopere ipſis quadrare, eſſeque voluntarii motus vera organa, atque ſuminis partes voluntaria compreſſione oblique deorſum trudere, & conſecutione certa muſculos eſſe, atque à me ideo appellari.

Ad ſecundam vero rationem, quod aliquando carnes hae non reperiantur, atque ideo niſi ſint partes rectorum muſculorum, nullum par novum conſtituant, nullumque proprium uſum habeant; reſpondeo. Primum hanc obſervationem poſſe dici falſam. Quoniam & ego plurima diſſecui cadavera, neque hos muſculos aliud quidquam unquam paſſos vidi, quam hoc ſolum, quod ita invicem connati eſſent, ut ex duobus unus tantum appareat factus, hoc vero ſemel vidi. Sed demus iſtos hoc obſervaſſe. Nam fieri poteſt, ut muſculi iſti ſint aliquando à natura praetermiſſi, ut fit in muſculo lateſcentis tendinis in manu, cujus aliquando obliviſcitur natura, ut ipſi optime norunt, qui tamen quando adeſt, pro muſculo habetur, & munus ſuum ſubiit. Quod ſi valeret iſtorum ratio, hic quoque dici poſſet muſculum non eſſe, quin aliquando deſit, & ideo numerandum pro parte primi, aut ſecundi flectentis manum, quibus adnaſcitur. Hoc autem ſi nunquam dicere audent, nec in his dicta ratione idem audeant.

Ad tertiam vero rationem quod uſum non habeant, reſpondeas, uſum potiſſimum habere, ut viſcera in ſumine contenta oblique comprimant deorſum, atque confirmationem iſtius rationis primam ita confuto. Quod non ita facile ego ad priapum recurro, neque unquam dixi, quod ab his muſculis pars iſta moveretur. Neque unquam anatomicus fuit ita ſtolidus, qui in homine recenſuerit aliquem muſculum, qui in abdomine collocatus, coli inſerviat. Concedo igitur muſculum hunc coli non inſervire, atque ſimul conſequentiam nego, quod uſum non habeat. Secundam vero confirmationem tollas negando veſicam, & reliqua ſuminis viſcera oblique deorſum per ſe ab aliquo ex octo muſculis abdominis trudi. Nam obliqui deſcendentes hoc faciunt cum ſurſum oblique trudant. Recti vero minime aut transverſi, cum ad latera, & ad dorſum propellant. Obliqui quoque adſcendentes cum originem ſuam altiorem habeant, atque parum infra umbilicum in lineam mediam chordae ipſorum inſerantur, non poſſunt eſſe opifices iſtius expreſſionis, niſi cum trahunt deorſum viſcera ſuperiora, atque his mediis illa quae infima ſunt trudant, quae expreſſio per accidens eſt, unde poſtea ſequetur, quod veſica comprimi nulla ratione poſſit per ſe deorſum, niſi ſuperiora viſcera quoque illuc impellantur; quod minime dicendum eſt, cum in nobiſmetipſis quotidie experiamur veſicam ipſam compreſſam lotium reddere abſque ulla reliquorum viſcerum compreſſione, dum mingimus leniter. Atque aperte cognoſcimus abdominis muſculos ad hanc actionem, niſi violenta ſit, nunquam concurrere. Nam cum valide lotium ejaculare tentamus, totum tunc abdomen manifeſte ad inferiora contrahimus. Si igitur verum hoc eſt, neceſſarium erit aliud dari inſtrumentum praeter dictos majores muſculos, quo leniter veſica deorſum exprimatur. Galenus in lib. de diſſectione muſculorum hoc munus parti inferiori rectorum adſcripſit. Ego vero, cum ſciam muſculos rectos non deorſum, ſed ad ſpinam propellere, aſſerui obliquos illos parvos iſtius lenis motus eſſe opifices. Neque mihi viſus ſum abſurdum protuliſſe; cum à regione veſicae minime diſtent, ſed potius immediate illi haeredes tangant. Deinde etiam, cum non ita parvi ſint, ut munus hoc explere minime valeant. Quoniam primo, cum lotium aperte cervicis, veſicae muſculo quaſi per ſe effluere poſſit deſcendendo. Secundo cum ſubſtantia veſicae tota carneis fibris contexta ſe ipſam contrahat, hancque expreſſionem adjuvet, merito requirebantur parva inſtrumenta exteriora, quæ rem iſtam perficerent. Neque magnis egebat natura, cum nihil fruſtra agat. Hi itaque erunt, qui moderatas expreſſiones veſicae efficient; violentis vero

inſervient una cum his majores abdominis muſculi, ipſum totum & una veſicam exprimentes. Ad tertiam vero rationem qua probant muſculos hos nullum habere uſum, quoniam credendum minime ſit ipſos rectis muſculis magnis admodum, atque validis opem ferre. Reſpondeo, me nunquam hoc ſomniaſſe, quod rectis opem ferant. Quoniam recti thoracem recta deorſum trahunt, atque in ſe ipſos contracti, quae in abdomine continentur per accidens ad dorſum propellunt. Iſti vero parvi oblique deorſum partem illam tantum in qua ſunt deprimunt. Verum quid deinde ſequeretur incommodi, ſi opem afferrent mea ſententia rectis, validiſſimiſque muſculis, hoc ne fortaſſe eſſet praeter conſuetudinem naturae humanae? Conſpicias mi Petre, tertium Veſalii & Valverdae muſculum, qui pedem movet, atque conferas quaeſo cum primo & ſecundo, & quarto: quoniam videbis illum multo minorem tribus his poſterioribus validiſſimis muſculis, quam ſint hi parvi in abdomine ad rectos relati, & tamen ad eundem uſum penitus factus eſt ille parvus muſculus, ad quem reliqui tres dicti ad extenſionem ſcilicet ipſius pedis. Poſſem quoque aliquot alia iſtius rei proferre exempla, quae brevitatis cauſa nunc praetermitto; atque ſimul colligo hos non ita facile imitari debere, ſi quis aliquando dixerit, naturam juvare maxima organa, illiſque opem offerre minoribus aliquot, imo minimis organis adjunctis. In hac controverſia judicem te, atque una tecum Capredonum noſtrum conſtituo, quo ſententiam feratis utri noſtrum veritatem protulerint. Sed prius audi rationes, quibus ego actus, hoc dogma publicarim.

Prima eſt, quoniam ego viderim muſculos hos membranula quadam tenuiſſima à rectis eſſe diſtinctos.

Secunda, quia iſtorum fibrae nunquam cum fibris rectorum commiſcentur, neque in aliquam illarum transverſarum linearum, quae in rectis nerveae ſunt, deſinunt.

Tertia, quia recti muſculi rectas penitus poſſident fibras, iſti vero obliquas habent.

Quarta, quoniam deſinunt ſemper in illam mediam lineam nervoſam, nunquam autem in rectos muſculos.

Quinta, quia video illos neceſſario illic requiri, cum oblique adſcendentes in Epiſio ut plurimum operam ſuam minime navare poſſint, ut oblique deorſum partem illam exprimant. Dixi autem, ut plurimum; quoniam aliquando accidit (hocque à reliquis anatomicis minime eſt animadverſum) ut dictorum muſculorum principium non incipiat primum à ſpina ilium, ſed inferius à ligamento illo valido, quod ab eadem ſpina, uſque ad oſſa pubis percurrit, atque tunc temporis ſecundum hoc muſculorum par ea quae ſunt inferiora in ſumine etiam deorſum trahit. Verum hoc admodum raro accidit.

Sexta & ultima ratio eſt, quod horum actum manifeſtiſſime non ego ſolus, ſed plurimi alii aperte in ſeipſis agnoſcunt. His de cauſis ego commotus geminos muſculos & non partes rectorum eſſe dixi.

Ad teſtium muſculos deſcendo, in quibus aliam ſane originem reperio ab illa, quae ab anatomicis prodita eſt. Quoniam manifeſtiſſime eos ſemper video ab oſſe ilium, vel ab illo ligamento, cujus mentionem nuperrime feci initium ducere, ſub chorda muſculorum oblique deſcendentium, atque una cum peritonaeo & vaſis per foramen chordae egredi. Aliquando etiam obſervavi à partibus anterioribus oſſis pubis aliquot fibras carneas dictis muſculis communicari, ita ut geminus aliquando ipſorum obſervetur ortus, qui cum in ſimiis ferme perpetuo geminus ſit, & exquiſite diſtinctus, & manifeſte carneus, fuit in cauſa ut Gal. c. 27. lib. de diſſectione muſc. aſſeruerit geminos muſculos habere utrumque teſtem, qui poſtea coëuntes in unum deſinant. In mulieribus quoque ſemper hos muſculos (ſimplices tamen) reperi ab eodem loco ortos, atque per foramen chordae obliqui deſcendentis una cum cremaſteribus uteri egredientes breves quidem atque decurtatos, neque ullam cum teſtibus foeminarum conjunctionem habentes. Haec de muſculis teſtes attollentibus.

Jam ad thoracis muſculos venio; in quibus cum ita vaſtus ſit numerus, mirum fortaſſe tibi videri poſſet, ſi nihil à reliquis anatomicis diſſentiam. Ego vero non libenter ab aliorum ſententia recedo, eoque minus, cum in re maximi momenti illud agendum ſit, quae aut me ſummae audaciae, aut alios anatomicos, praecipue divinum Veſalium, quem veluti miraculum aliquando admiror, negligentiae maximae arguet. Sed cum haec in publicis ſcholarum theatris à quamplurimis probata viderim, non erubeſcam eadem tibi communicare, ut judicium tandem, quod de ipſis feceris, audiam. In primo & ſecundo, atque tertio thoracis muſculo, cum recte ab aliis anatomicis deſcripti ſint, nihil addam, praeterquam quod ſecundum libentius inter ſcapulae muſculos, quam thoracis numerarem. In quarto vero notandum hoc eſt, quod illius partes non inſeruntur in omnes coſtas, ſed tantum in ſex inferiores, ea quidem ratione quam tradit Veſalius; movet tamen non has ſex tantum inferiores, ſed etiam reliquas ſuperiores ſex. Vide autem qua ratione. A duodecima & ultima coſta prope inſertionem dicti muſculi oritur quaedam chorda, quae carnoſa efficitur, atque iterum excarnis facta adſcendens in ſextam coſtam inſeritur, & muſculi gracilis effigiem habet. Ab undecima item coſta pari ratione una oritur chorda, quae inſeritur in quintam. A decima item una, quae in quartam, & à nona alia, quae in tertiam inſeritur.

Sic

Sic quoque ab octava & ſeptima geminae, quae in ſecundam & primam implantantur, omneſque iſtae chordae muſculi diſtincti videntur; ita tamen invicem, & cum praedicto quarto in ſuperficie complicati, ut partes ipſius videantur, cum revera non ſint. Dum igitur quartus muſculus ſex inferiores coſtas deorſum trahit, reliquas etiam ſuperiores ſex praedictorum additamentorum ope movet; cum tamen revera uſque ad primam minime adſcendat. In ſexto thoracis muſculo obſervavi, quod ab omnibus anatomicis qualis potius in canibus reperiatur, quam qui in homine, ſit deſcriptus carnoſus totus, tenuis, atque ſeptem coſtarum integrarum cartilagines occupans. Quae notae ut plurimum in hominibus non inveniuntur. Nam muſculus hic potius nervoſus eſt quam carnoſus, ita ut quibuſdam in partibus nervoſa tela videatur carne infarcta.

Neque unquam ultra ſecundam coſtam vel ipſius cartilaginem adſcendit, quod ego obſervavi in omnibus cadaveribus quae adhuc ſecui. Accidit etiam aliquando, ut ad ſecundam ipſam coſtam non pertingat. Quare mihi credas, quod neque totus carnoſus eſt, neque omnes integrarum coſtarum cartilagines occupat. Reperio deinde tres alios muſculos, quos ego thoracis proprios eſſe opinor, quique niſi addantur, non adſunt inſtrumenta, quibus ad ſuperiora thorax ipſe elevetur.

Nam primus muſculus thoracis à reliquis anatomicis huic muneri deſignatus, cum à jugulo oriatur, jugulum vero ipſum oſſi pectoris, atque acromio, quod thoraci innititur, copulatum ſit, non poteſt valide omnium coſtarum elevationi inſervire. Tertius, deinde thoracis muſculus elevationi coſtarum ab anatomicis praepoſitus, quamvis illas attollat, tamen quia parvus atque obliquus debilem inſertionem habet, ſolus hanc muneris functionem integre obire non poteſt. Quamobrem abſurdum minime eſſe judicarim, ſi pro ſeptimo thoracis muſculo addatur ille, qui nervoſo principio ortus ab interna facie proceſſuum transverſalium tertiae, quartae, quintae, & ſextae vertebrae cervicis, carnoſiorque factus inſeritur in primam coſtam, ut illam ac totum ſimul thoracem attollat, hic à nemine eſt deſcriptus.

Cui octavus adjungatur, ſecundus ſcil. inter dorſales à Veſalio connumeratus, qui oritur ab omnium vertebrarum cervicis transverſis proceſſibus (quamquam prima & ſecunda aliquando excipiantur) atque inſeritur in primam coſtam, & aliquando etiam in ſecundam thoracis: & quamvis ortus iſtius muſculi nervoſus ſit, inſertio vero carnoſa cum vice verſa potius eſſe deberet; hoc tamen impedimento minime ſit, quoniam paris ratio unde originem ducit hoc poſtulat.

Deinde idem facere conſuevit natura, uti plane apparet in primo, ſecundo, & tertio moventibus caput, & in aliquot ſcapulae muſculis, & in tertio huic parti, thoraci ſcilicet à Veſalio adſcripto. Hic attollendo thoraci inſervit. Nonus ſit ille muſculus, qui ortus à proceſſibus transverſis quartae & quintae vertebrae cervicis in ſecundam coſtam inſeritur, & aliquando etiam in tertiam carnoſo fine. His ego tribus poſterioribus atque illi qui in ordine omnium tertius eſt, laborioſam elevandi thoracis operam adſcribo, cum mea ſententia ab uno tantum tertio perfecte id fieri minime poſſit.

Ad intercoſtales venio muſculos, in quibus omnes anatomici pene lapſi ſunt, primuſque fuit Galenus, qui cum in lib. de diſſect. muſc. cap. 23. recte dixiſſet muſculos hos in unoquoque latere viginti & duos eſſe, errorem geminum ſtatim ſubjunxit; alterum quidem dum aſſeruit omnium iſtorum muſculorum fibras uniformes eſſe uſque ad extremum inter coſtas nothas; at inter integras uniformes tantum eſſe uſque ad cartilagines. Quoniam cum illuc pervenerint uniformes tunc mutant ordinem, atque ductu priori contrario feruntur, quae ſententia fuit in cauſa, ut Avicenna prima primi capit. de Anat. muſculorum thoracis deceptus hac fibrarum mutatione dixerit, in unoquoque ſpatio inter coſtas integras quatuor muſculos contineri, quod ita veritati alienum eſt, quam quod alieniſſimum.

Alter vero Galeni error eſt, cum intercoſtalium muſculorum exteriores thoracem dilatare, intimos autem contrahere aſſerit: quod falſum eſſe patet, ſi quis voluerit animam ad rem ipſam revocare. Nam quamvis aliquot noſtrorum temporum anatomici ſibi ipſis atque aliis imponentes, in diſſectionibus vivorum hoc opus oſtendere tentent, illis tamen non ſuccedit, tuncque fide maxima, qua omnia illis credantur, magis quam oculis opus eſt.

Nullus enim muſculus intercoſtalis uti inſtrumentum voluntarium poteſt coſtarum ſpatium, in quo continetur dilatare, vel coſtam à coſta ſejungere. Ea autem ratione, qua ligamenti munere fungitur, quo coſtae inter ſe junguntur, ac ligantur, per accidens facit ad dilatationem. Nam exempli cauſa, dilatatis coſtis inferioribus deorſum à muſculis extrinſecis, aut elevatis ſuperioribus à muſculis extrinſecis: reliquae mediae ſequuntur coſtae, atque ſpatia media dilatantur, quod opus muſculorum intercoſtalium ratione fit, quoniam ipſi coſtas trahunt: & hac ratione per accidens dilatant.

Quod niſi adeſſent inſtrumenta exteriora ab ipſis minime fieret. Poſſunt etiam alio modo intercoſtales muſculi media ſpatia dilatare, ſi illi, qui collocati ſunt inter primam & ſecundam, attrahant unam ad alteram, exempli gratia, ſecundam ad primam; quoniam hoc pacto dilatabitur ſpatium, quod inter ſecundam & tertiam cadit; cum illa verſus primam feratur.

Haec tamen dilatatio non fiet per ſe, nec à muſculo in ſpatio dilatato exiſtente, ſed ab illo, qui ſpatium ſuperius contrahit, & idcirco per accidens. Sed de hoc lis minime inſtituta eſt. Quoniam quaerimus, an muſculus collocatus inter primam & ſecundam exterior has contrahat coſtas, huic vero ſubjectus & magis intimus an eaſdem dilatet. Hoc Galeni atque omnium anatomicorum pace dicam, mihi non probatur, neque etiam divino Veſalio, aut ulli docto viro, qui ab omni paſſionum genere ſit immunis.

Doleo praeterea Veſalium in hanc devolutum eſſe opinionem, qua in ſingulis ſpatiis coſtarum integrarum contineantur quatuor intercoſtales muſculi, cum duo revera tantum ſint; unus exterior, qui incipit in parte poſteriori uſque à proceſſu transverſo vertebrae, cui adnectitur coſta, atque oblique antrorſum declinantibus fibris pertingit ferme uſque ad cartilaginis initium, qua coſta oſſi pectoris jungitur, ibique finit. Alter vero huic ſubjectus non à proceſſu incipit, ſed à parte illa in qua flectitur, curvaturve coſta, & fibris antrorſum oblique adſcendentibus uſque ad os pectoris pervenit, ſpatiumque inter cartilagines ipſas contentum replet.

Hoc autem notatu dignum eſt, quod quanto exterior ulterius oritur in poſterioribus partibus à proceſſu ſcilicet uſque, tanto etiam citius finit in anterioribus, & vice verſa quanto interior tardius à flexura coſtae incipit, tanto etiam tardius finiendo ad os usque pectoris pertingit. Tota haec pars ſecundi muſculi, quae explet ſpatium inter cartilagines contentum, cum aliquantiſper elevetur ad exteriorem illius ſpatii ſuperficiem, locumque ipſius exterioris muſculi, qui non adeſt occupet, fuit in cauſa ut ipſam novum eſſe muſculum Veſalius ſit opinatus; qua quidem ablata cum adhuc fibrae carnoſae contrario ductu poſitae ſtatim appareant, has idem opinatus eſt eſſe quartum intercoſtalem muſculum; cum tamen Deo optimo maximoque teſte, ſint partes ſexti muſculi, de quo ſupra locuti ſumus.

Quare pace tanti viri aſſero in uno quoque coſtarum integrarum ſpatio duos tantum reperiri muſculos, interiorem ſcilicet atque exteriorem; tertiumque ab ipſo deſignatum eſſe ſecundi interiorem partem; quartum vero ſexti, qui in cavitate thoracis continetur portionem. Ex his ſequetur, quod in undecim unius lateris coſtarum ſpatiis viginti tantum & duo contineantur muſculi, non autem triginta & quatuor, hocque omnium oculis, qui perfidioſe ſecare noluerint, manifeſte patere poterit.

At fortaſſe minus dignum tibi videbitur, quod Veſalius uno jactu viginti quatuor muſculos addiderit, qui in hominis thorace non reperiantur, quodque partes ſexti muſculi pro intercoſtalibus recenſuerit. Hoc idem ego quoque fateor, mihique ipſi & aliis quam maximi anatomici auctoritate fretus, per plures annos impoſui, neque triginta quatuor tantum in unoquoque latere oſtendi, ſed etiam tot, ut oſtenderem feci. Verumtamen cum Deus poſtea aurem velleret: non potui veritatem ſupprimere aut tenebris obſcurare, credoque Veſalium ob eam ingenuitatem, quam in aliis etiam deſiderat, non ſolum haec graviter non laturum, ſed potius mihi immortales gratias eſſe habiturum, ſi unquam ad illius doctiſſimas aures haec noſtra pervenerint. Sed haec ſatis de muſculis thoracis, quos dorſales ſequuntur.

Dorſi totius muſculi ita varii & complicati ſunt, ut non ſit mirum ſi anatomici ſcriptores inter ſe concordes non erunt. Nam ut quid ſentiam ingenue profitear, indigeſta moles atque confuſum chaos muſculorum mihi videtur, in quo praeceptorem deſidero, qui diſtincte ante oculos hos mihi diſſecet, ipſiusque partes ad certum numerum ac ordinem diducat. Minime enim in his muſculis explicandis, quod in pauciſſimis aliis accidit, mihi ſatisfacio; eoque minus cum videam, quod ſi ego voluerim meliorem inſtituere diviſionem ob rei difficilem naturam, alius fortaſſe anatomicus eam aſſequi non poterit ob infinitam fibrarum & originum, & inſertionum, quae in hoc chao continentur, multitudinem. Eſt enim veluti plurimarum viarum labyrinthus, in quo tamen coram te quid obſervarim, libere dicam.

In ſex paria muſculorum totam hanc molem carneam ſatis commode dividi poſſe mihi viſum eſt. Quorum quidem parium primum illud ſit, quod primo etiam in loco à Veſalio eſt connumeratum. Nam nihil mea ſententia huic addi debet. Cui addatur ſecundum par triplici ortum principio, priore quidem à proceſſibus transverſis primae, ſecundae, & tertiae vertebrae thoracis, vel à proceſſibus tertiae, quartae, & quintae; nam aliquando ab his, & ab inferioribus uſque ad octavam derivatur principium hoc.

Secundum vero principium ſubminiſtratur veluti pars quinti muſculi dorſum moventis. Nam ab extrema illius parte portio quaedam huic muſculo admiſcetur, quae aliquando non inde, ſed à coſta ſeptima, ſexta, quinta, & quarta orta apparet, hocque ſecundum à me dictum principium transverſis proceſſibus primae, ſecundae, & tertiae vertebrae attenſum, ac adſcendens unitur cum priori, & tertio, ultimove exortu, qui eſt veluti portiuncula extrema muſculi illius, qui inter moventes thoracem quarto in loco ab anatomicis enumeratus eſt.

Hac ratione conjunctum unum in utroque latere format muſculum, qui in proceſſus transverſos ſeptimae, ſextae, quintae, quartae, & tertiae vertebrae cervicis, & aliquando

in omnes penitus inſeritur. Hoc par muſculorum ita videtur miſcere cum tertio capitis pari, ut imponens Veſalio pro uno eodemque tertio dicto ab ipſo delineatum ſit. Tertium par illud ſit, quod totam cervicem occupat, inſertum non ſolum in ſpinas ipſius, ſed etiam in proceſſus transverſos, & illorum radices variis variisque modis. Oritur hoc par à proceſſibus transverſis vertebrarum thoracis, incipiens à nona, vel ab octava uſque ad primam. Oritur quoque ab omnibus proceſſibus transverſis vertebrarum cervicis uſque ad ſecundam, atque inſeritur uti dictum eſt. Uſus ipſius, uti reliquorum ſatis patet.

Quartum addatur par, quod ſub quinto nuper dicendo occulitur, & admodum carnoſum exoritur ab ea cavitate, quae inter os ilium & ſpinam ſacri jacet, atque adſcendens variis principiis augetur ab omnibus transverſis proceſſibus vertebrarum lumborum; cumque ad thoracem pervenerit ab illius pariter vertebris augetur variis principiis, quae tria videntur. Unum elatius ab extremo unius cujusque proceſſus transverſi: alterum inferius quaſi à radice ejuſdem proceſſus: tertium vero à ſpinis ſingularum vertebrarum incipit, ita ut tria muſculorum genera ſimul mixta eſſe videantur.

Uno quidem exteriori fibris longioribus conſtante. Altero vero intimiori exiſtente, quod fibras breviores habet. Ultimo etiam adhuc breviore, quod à ſpinis ortum eſt. Unus tamen muſculus mea ſententia cenſendus eſt, qui dicto multiplici principio incipiat. Hic plurimas chordas emittit, quibus inſeritur in omnes lumborum ac thoracis vertebras multiplici inſertione, alia quidem exteriore, alia magis intima, atque alia etiam in ſpinas ipſas, aliaque in proceſſus transverſos, & ultima in ſedem inter has dictas geminas contentam inſeritur. Hujus muſculi cognito ortu, ac inſertione, uſus ſtatim patet. Quintum vero par illud ſit, quod maximum omnium dorſalium eſt, veluti pars illius, quod movens thoracem quarto in loco numeratum eſt, oriturque nervoſo principio à dorſo oſſis ſacri, atque ab oſſe ilium parte in poſteriori, qua jungitur ſacro, nec non à ſpinis omnibus vertebrarum ipſorum lumborum, ſub quo nervoſo principio tanquam ſub tegumento quodam aliud ſumme carneum exortum latitat. Ab hoc principio exortum par iſtud, robuſtiſſimumque factum, interea dum adſcendit tres inſertionum ſpecies habet.

Nam primo quibusdam chordis parvis admodum inſeritur in omnes coſtas, quo inſeruntur etiam chordae quarti paris, ac proprii ipſius thoracis; accidit tamen ut quandoque non in omnes, ſed in octo tantum coſtas implantetur.

Secundo quibusdam aliis chordis inſeritur in omnes proceſſus transverſos vertebrarum thoracis. Tertio vero implantatur in ſpinas vertebrarum ejuſdem thoracis, incipiendo à decima, atque adſcendendo ad quartam uſque, aliquando vero à ſexta tantum uſque ad tertiam. Haecque inſertio fit nervoſo fine.

Ab hoc extremo pari principium quoddam oritur, cujus in ſecundo pari facta eſt mentio. Sextum atque ultimum muſculorum par illorum ſit, qui à divino Veſalio quinto in loco ſunt enumerati, quoſque inter ψόας à Graecis vocatos muſculos contineri aſſerit non ſine aliqua nota. Quoniam revera muſculi pſoae ab Hippocrate, Galeno, & caeteris dicti, & à quibuſdam aliis νευρομήτορες & ἀλώπεκες appellati, duo illi ſunt, qui à Veſalio numerantur ſexto in loco inter femorum motores.

Et quamvis Clearchus auctore Polluce, vel Clitarchus auctore Epheſio dorſales muſculos exteriores his nominibus vocari dixerit, in errore tamen teſte eodem Epheſio fuit. Legas Gal. in lib. de diſſectio. muſcu. c. 25. & quinto de Anat. Admin. c. 9. ubi pſoas iſtos explicat. Quibus dimiſſis ad pſoas Veſalii redeo, qui ſextum par dorſalium explent, itaque ab ipſo recte explicantur, ut nihil à me deſiderent. Haec eſt ratio muſculorum dorſalium, qua niſi ipſis talis ordo imponatur, revera uti ſint diſponendi me ignorare ingenue fateor.

In muſculorum numero, qui cubitum, atque manum movent, quive in brachio & ulna continentur, penitus Veſalio aſſentior. Quoniam omnia quae ad horum hiſtoriam pertinent, diligentiſſime explicavit, nihilque aliud addendum eſt, quam hoc unum. Quod lateſcentis chordae muſculus aliquando geminus reperitur in utroque brachio, & ab eodem loco penitus uterque ortus, quorum unus in chordam latam deſinit, alter in ligamentum transverſum in carpo inſeritur; quod ego ter aut quater ad ſummum obſervavi. Verum in illis muſculis, qui in ſumma & extrema manu continentur non ita concors ſum. Primo, quia in volae parte illa, quae ab Antiocho Tibertio Lunae mons vocatur, reperio in panniculo pingui ipſius manus carnem quandam, quae muſculorum effigiem habet, ſed muſculorum tenuium ſatis ac brevium, qui duo frequenter ſunt, & aliquando etiam tres: ortaque haec caro in ſylveſtri ac inferiori illius montis parte, ubi octavum carpi oſſiculum ſitum eſt, à panniculo carnoſo per pinguedinem diſperſo, vel à membrana muſculum lunae monticulum formantem veſtiente, atque in interiorem & mediam volam per transverſum lata ad chordam uſque lateſcentem pervenit, & implantatur tota penitus panniculo carnoſo, ac pingui complicata.

Munus hujus eſt mea ſententia, ut potius cutim illius partis corruget, quam quod extendat. Hoc equidem meum inventum non eſt, ſed Joannis Baptiſtae Cannani Ferra-

 rienſis

rienſis medici, viri uti ſine ulla controverſia inter anteſignanos anatomicos collocandi, ita omni genere doctrinae, & morum probitate comitateque nemini ſecundi. Hic celeberrimus anatomicus, cum ego Ferrariae profiterer (agitur ferme decimus & tertius annus) ſuum iſtud inventum mihi communicavit, egoque poſtea Piſis, atque hic Patavii ita publice propalavi, ut ad omnium aures facillime pervenire potuerit. Primus autem, qui publicis ſcriptis muſculos hos commendarit, fuit Valverda in anatome ſua Hiſpano idiomate ſcripta: quamvis non ſatis recte, cum unum tantum muſculum eſſe, atque ad extenſionem factum dicat.

Secundo diſſideo ab eodem Veſalio his muſculis. Quoniam dum tradit inſertionem & uſum illorum quatuor, qui parvi admodum in vola haerent chordis ſecundi muſculi tertium digitorum internodium flectentis, aſſerit hos muſculos implantari in primum digitorum os, atque munus hoc ſubire, ut digitos intro agant, & ad pollicem adducant. Quae res valde diverſa à me reperta eſt, atque etiam (agitur ferme decimus annus) dum adhuc Piſis eſſem in vulgus edita, teſtemque hujuſce inventionis habeo anatomicum ac medicum clariſſimum Antonium Ponzanellum, qui in Academia Piſana tunc temporis auditor erat meus, poſteaque mihi ſuffectus eſt, dum inde diſcederem non ſine magna nominis ſui celebritate, atque inſigni animi mei voluptate, cum illum aeque ac fratrem ob eximiam ipſius virtutem valde diligam. Verum ad rem rediens, dico muſculos hos non inſeri in primum os digitorum, ſed potius deſinere in chordam poſteriorem, quae omnes digiti articulos extendit, atque inſertio haec circa medium primi internodii fieri ſolet: ex qua patet primarius iſtorum muſculorum uſus. Quoniam ipſis ad principia contractis extenduntur digiti, non integri tamen, ſed ſecundus tantum & tertius illorum articulus, in qua re deceptus eſt Valverda. Nam cum aliquid de extenſione facta ab iſtis muſculis audiviſſet (per totam enim Italiam ab auditoribus meis hoc dogma jam multos ante annos diſſeminatum erat) neque diligenter ſuarum chordarum inſertiones inſpexiſſet, in anatomico opere ubi iſtius rei facta eſt mentio dixit, muſculos hos digitos extendere, cum potius eſſet dicendum, alteros atque poſtremos digitorum articulos ipſos erigere.

Et re quidem vera cum chordae iſtorum parvorum ultra primum articulum conjungantur cum chordis extendentibus, non poſſunt eundem primum dirigere, ſed potius flectere debent.

His adde, quod cum dictae chordae in tranſitu ad exteriorem digitorum regionem colligentur cum ligamento laterali primi articuli, id accidit, ut muſculi ii leniter etiam poſſint primum internodium digitorum quodam levi motu ad pollicem adducere.

Tertio ab ejuſdem Veſalii ſententia recedo. Quia locutus de muſculis illis octo, qui inter oſſa metacarpi continentur, atque ſingulis dictis oſſibus gemini diſtribuuntur, ait quod muſculi iſti chorda ſua inſeruntur in latera prima oſſis digitorum, atque hunc uſum habent, ut digitos flectant. Quod in ipſa rei hiſtoria minime invenitur. Quoniam chordae iſtorum octo, veluti & aliorum quatuor, qui nuper à me dicti ſunt, colligatae aliquantiſper ligamento primi articuli digitorum, per latera feruntur ad exteriores chordas, quae extendunt, atque in illas inſeruntur ad uſum extendendi ſecundi & tertii articuli omnium digitorum: neque quicquam variant ab uſu praedictorum quatuor, ſed potius iſtorum tendines cum illorum chordis ante inſertionem aliquando conjunguntur. Miror autem quomodo Valverda, vel qui illum docuit admonitus ab illis primis quatuor non cognoverit quoque iſtorum uſum, & ſi unquam hominem viderit, à quo ob vulnera metacarpo exteriori inflicta primi digitorum articuli extendi non poſſint, non obſervavit, quam cito, & quam valide ſecundus & tertius articuli extendantur. Quod ſi obſervavit, cur præterea non animadvertit ita celerem & vehementem, aut validum motum ab illis ſolis quatuor gracilibus muſculis fieri non poſſe? curque hos non invenit, qui dictis opem ferunt? ſed non omnia poſſumus omnes. Valverdae etiam non leves habendae ſunt gratiae, quod anatomicum librum ita facili brevitate conſcripſerit, & venuſtiſſimis imaginibus ornarit, ut non parum omnibus qui Hiſpanam linguam callent prodeſſe poſſit.

Quarto in loco numerum, aut ordinem illorum muſculorum non probo, qui pollicem moventes ab aliis anatomicis ſunt deſcripti. Numerum quidem, quoniam in plures poſſunt dividi quam ab ipſis ſit factum, ordinem vero, quia ab aliquot ita confuſe una cum illis qui collocantur in ulna, ſunt explicati, ut ſi quis muſculos parvos in vola poſitos, pollicemque moventes quaerat, difficillime longoque labore inveniat. Sum enim ego iſtius ſententiae, quod ſimul omnes hi parvi muſculi, qui pollici inſerviunt ſint ſimul explicandi majoris facilitatis gratia. Quare à me ita explicentur. Primuſque ille ſit quo indici pollex adducitur, eſtque vigeſimusquartus Veſalii.

Hic carneo principio, partim etiam nervoſo, oritur ab oſſe metacarpi quod indici ſubjicitur, atque carnoſus implantatur in totum primum articulum pollicis. Neque ego unquam invenire potui nerveum illum tendinem, quo (uti traditum eſt ab aliis) in ſecundi oſſis radicem inſeritur: Secundus ſit decimusquartus Veſalii, ortus & inſertus, ut optime ab ipſo traditum eſt. Tertius ſit ejuſdem decimusquintus cum eadem penitus origine, atque

atque inſertione. Quartus ſit decimus ſextus propoſitus ab ipſo, cui hoc tantum addendum eſt, quod etiam nervoſo quodam principio oritur ab oſſe metacarpi minimo digito ſubjecto, ubi cum carpo jungitur. Atque ſimul notandum eſt, quod hi tres muſculi, quartus ſcil. tertius, & ſecundus deſinunt in unam tantum, atque eandem chordam, quae attenſa ſeſamino oſſiculo interno inſeritur in latus ſecundi oſſis ejuſdem digiti. Quintus muſculus ſubjectus his tribus proxime dictis, & carnoſus oritur ab oſſe metacarpi, quod ſubditur indici infra medium uſque ad juncturam cum carpo, & jungitur eadem chorda, qua tres dicti ſecundo oſſi ipſius pollicis.

Hic praetermiſſus eſt ab anatomicis. Quidam tamen intuitus omnes hos quatuor poſteriores muſculos unicam chordam habere, atque hanc lateris interioris ſeſamino haerentem in os inſeri, fortaſſe diceret unum tantum eſſe muſculum, atque eo magis cum iſti quatuor à me enumerati omnes in eandem partem pollicem trahant, differantque motus iſtorum per magis & minus tantum, quod per me quidem licebit. Nam ut horum difficilem diviſionem evitem, libenter ex ipſis unum conſtituam. Verum ſi quis aliorum auctoritate fretus, priores, ſecundum ſcilicet, tertium & quartum tres eſſe voluerit, neceſſario etiam quintus erit diſtinguendus. Sint igitur omnes hi aut quatuor aut unus, non multum refert, modo quantus ſit, & unde oriatur optime pateat.

Sextus parvus muſculus eſt, qui nervoſo principio ortus partim à metacarpi oſſibus indici ac medio ſubjectis, ubi cum carpo junguntur, partim etiam ab illo oſſe, quod in brachiali ſubjicitur pollici ab eo propemodum loco, unde ligamenti transverſi pars inferior oritur, atque inde adſcendens in chordam deſinit, quae ita amplexatur ſeſaminum internum ſecundi articuli pollicis, veluti chorda ſeptimi, & octavi, & noni muſculi extendentis tibiam amplexantur patellam in genu, atque deinde inſeritur in latus internum, atque anterius ipſius ſecundi oſſis pollicis ad illud flectendum.

Septimus oritur à ligamenti transverſi parte ſuperiore, atque ſatis excarnis deſinit in tenuiſſimam chordam, quae in latus externum verſus poſteriora ſecundi oſſis inſeritur ad totum abducendum pollicem ab indice, ut opinor. Octavus muſculus oritur à media ſede ligamenti transverſi, atque priori ſeptimo continuus, & admodum ſimilis eſt, deſinitque in chordam pleniorem quam ſit ſeptimi chorda, ac inſeritur in latus externum tantum dicti ſecundi oſſis, prope ejuſdem ſeptimi inſertionem. Conjunctum habet muſculum praedicto.

Verum ſi quis voluerit hos duos muſculos pro uno numerare, iſtud per me ſine ulla controverſia facere poterit. Nonus oritur partim à ſede infima ligamenti transverſi, partim ab oſſe carpi, à quo dicta pars ligamenti prodit. Principium autem ipſius eſt carnoſum, & partim nervoſum, totusque muſculus ſatis carnoſus in duos, ſi quis vellet, diviſibilis, ſed unus tantum ſit, & in chordam latiuſculam finiat, quae exterius ſeſaminum amplexata, inſeritur in anteriorem faciem oſſis ſecundi pollicis. Munus habet, ut ſecundum os dictum flectat, & una cum primo oſſe pollicem totum ad mediam volam, & ultra minimum digitum ducat. Nam primus & quintus ad indicem adducunt: ſecundus ad internum latus medii: tertius ad internum latus annularis: quartus vero ad latus internum minimi: at hic nonus ultra minimum etiam adducere poteſt. Decimus oritur à ſede ſumma & media ligamenti transverſi, ac adſcendens in os primum pollicis latere in externo implantatur, atque etiam obſcure inſerit aliquot fibras in ſecundo os ejuſdem. Hic reſpondere poſſet duodecimo à Veſalio deſcripto, qui latitans ſub ſeptimo & octavo, abducit pollicem verſus lunae montem. Undecimus, qui decimotertio Veſalii reſpondet, oritur à ſede infima ac media ligamenti transverſi, & ab illo oſſe carpi, à quo dictum ligamentum manat. Hic muſculus latens ſub decimo & nono inſeritur in primum os pollicis in externum latus externum verſus. Inſertio vero eſt à radice hujus dicti oſſis uſque ad extremum ipſius. Munusque habet adducendi pollicis ad volam. Si quis tamen nollet ita curioſe haec diſtinguere, poſſet poſtremos hos duos muſculos pro uno tantum recenſere. Quamobrem ſi ita placuerit, tu poteris ad breviorem numerum omnes hos redigere, ita ut ſex tantum numero ſint: primus ſcilicet, qui primo loco eſt enumeratus: ſecundus, qui ſecundum, tertium, quartum, & quintum contineat: tertius, qui ſextus eſt deſcriptus: quartus, qui ſeptimum & octavum continet, quintus, qui nonus eſt: ſextus qui ex decimo & undecimo conſtat. Haec de muſculis parvis in ſumma manu conſtitutis ſatis ſint.

Jam ad muſculum veſicae venio, cum in muſculis penis ab aliis anatomicis minime differam, excepto uſu ipſorum, de quo poſtea, ſicuti & de aliis infinitis rebus, quas hic praetermitto, alibi tractabo. In hoc veſicae muſculo video omnes anatomicos in magnum ſatis incommodum devenire. Quoniam ſi ipſum conſtituant uti faciunt, infra glandulosa corpora, nunquam poterit egredi ſemen ſine lotio in coitu.

Nam ſi debet ſemen egredi, opus eſt quod muſculus cum infra ſit, dilatetur, ipſo autem dilatato egredietur etiam lotium, aut ſaltem aliqua ejus ſtilla. Quoniam eo tempore & ani, & abdominis muſculi contrahuntur, & per conſequens veſica quoque premitur: praeterea in diuturno ſeminis profluvio cum ſemine etiam egrederetur lotium, cum ſit ipſo valde tenuius. Tertio ſi hoc eſſet, lotium ſemper verſaretur circa meatus illos per quos in-

ingreditur ſemen in canalem, atque eoſdem corrumperet, ac perpetuo ſemen impurum exiliret. Quae tamen incommoda cum non ſuperveniant, aperto indicio ſunt muſculum dictum non infra glandulas, ſed ſupra in prima cervice veſicæ eſſe collocandum. In quo non exſpectes integram muſculi, & à ſubjecto canali diſtinctam ſubſtantiam in partibus exterioribus ſitam, uti in ano ac ſimilibus partibus apparet. Sed eſt cervicis ſubſtantia carnoſior transverſis plurimis fibris texta, quibus hoc agit ut ſe ipſam conſtringat. Fibrae autem iſtae latent inter rectas in ipſa cervice.

Nam cum rectas exteriores detraxeris, poſtea apparet muſculus transverſus, vel fibrae dictae, & ſub his aliae adhuc rectae continentur. Quare mihi crede, in homine nil aliud eſt iſte muſculus, quam quod à me dictum eſt, atque in exercitatis diſſectoribus non adeſſe potius quam abeſſe videtur. Sed adeſt tamen ea ratione, quam dixi, ſupra glandulas collocatus. Quoniam vero in canali infra glanduloſos paraſtatas apparent aliquot transverſae fibrae, ideo has anatomici noſtri decepti, muſculum eſſe opinati ſunt.

Verum ſi muſculum veſicae qualem ego expoſui cognoſcere volueris, ut elixes oportet aliquantiſper veſicam, nec penitus coquas. Quoniam tunc facile in prima ſtatim cervice ipſius inter fibras rectas tunicae exterioris, ut dixi, reperies muſculum hunc latentem transverſum, & cum glandularum corpore connatum. Neque (ſcias) unquam alia ratione inſpicere poteris.

In muſculis ani miror cur anatomici non obſervarint locum Galeni in lib. de diſſec. muſc. cap. 30. ubi primo in loco enumerat muſculum quendam cutaneum & circularem in extrema ſedis ora collocatum, qui ita cuti impactus eſt, ut non poſſit ab ipſa ſeparari, quod illis quoque accidit, qui in palpebris, fronte, & ſimilibus partibus reperiuntur. Quare cum in homine hic quoque muſculus, ſit, juſtum eſt, ut quatuor deſcribantur ani muſculi, non autem tres tantum, ut ab anatomicis factum eſt.

Ad muſculos moventes femur veniamus, in quibus penitus mihi non ſatisfaciunt hujus artis magiſtri. Quoniam pro quinto muſculo ita inſignem, atque ita variam carnis molem proponunt, ut in ipſorum hiſtoriis non muſculorum diviſionem, ſed potius unionem mihi affectare videantur. Eſt enim dicti muſculi principium, & fibrarum ductus, & inſertio ipſa ita varia & multiplex, ut ſaltem plures habere partes (ſi unus eſt) videatur, quae mea ſententia erant deſcribendae. Sique liceret ea quae ab aliis tradita ſunt penitus evertere, ego plane tot eſſe muſculos dicerem, quot ſunt partes iſtius quinti, cum inter ſe ortu, fibris, inſertione, tunicis, atque etiam aliqua ex parte uſu ipſo varient. Sed demus unum eſſe muſculum, tu tamen audi quales ſint ipſius partes, & quot numero, ac reliqua, quae ab aliis praetermiſſa ſunt. Inter quae hoc principem tenet locum, quod huic quinto debuerat etiam octavus muſculus, à divino Veſalio deſcriptus adſcribi. Quoniam ita iſtius pars eſt, uti reliquae omnes à me explicandae. At hoc minime factum eſt. Scio, neque revocare tento, ſed voluiſſem, quod cum ex tot partibus quintum conſtituant muſculum, ut contractior, & ideo facilior enumeratio muſculorum femur moventium ſit, (nimia enim rerum multitudo ex omnium ſententia confuſionem parit ita etiam ut adhuc brevior eſſet, octavum huic quinto adjunxiſſent.

Quoniam ita cum iſto quadrat, ut reliquae omnes partes, quae octavo iſto excepto quatuor numero ſunt. Atque harum prima à Veſalio minime deſcripta, oritur ab oſſe pubis à linea ſuperiori nerveo principio, ac deſcendens inſeritur in lineam femoris aſperam ſuo fine. Hujus tamen pars una deſinit in quandam ἀπονεύρωσιν, quae unitur cum tendine quartae partis jam dicendae, atque inſeritur in alterum femoris caput, quod internum ac inferius genu ipſum conſtituit: haecque pars ſtatim ſubjacet, & quaſi quoque conjuncta eſt cum muſculo octavo. Secunda pars quinti, ut ait Veſalius, oritur à tota ferme linea, qua oſſa pubis ſimul junguntur. Haec ſatis carnoſa, & lata obliquis fibris deſcendens, implantatur in partem ſuperiorem aſperae lineae femoris. Tertia pars ita vario fibrarum genere conſtans, ut geminus muſculus videatur (nam quae ſuperiores, ſunt fibrae quaſi transverſae, inferiores, vero plurimae obliquae ſunt) oritur ab appendice coxendicis, atque à tota coxendice in gyrum circa foramen latum, quod nonus muſculus occupat.

Principium autem carnoſum, & aliquantiſper nerveum eſt, à quo muſculus deſcendens, vel pars dicta inſeritur ſtatim ſub minore rotatore in totam lineam aſperam. Quarta pars & ultima, quae tamen prima eſt Veſalio, ab appendice coxendicis nervoſo principio orta, deſcendit ac deſinit in chordam teretem, quæ ſibi adjuncta aponeuroſi ſatis tenui partis primae, de qua ſuperius locutus ſum, inſeritur in internum tuberculum femoris inferis. Hae quinti muſculi quatuor partes, vel quinque potius addito octavo ita deſcribendae atque ordinandae mihi videntur.

Aſſerunt praeterea anatomici recentiores decem eſſe muſculos moventes femur, neque vident quod undecimum praetermiſerunt, qui oritur ab iſchio poſteriori brevis, ſed ſatis carnoſus, & inſeritur in rotatorem majorem in parte poſteriore ſupra inſertionem decimi, vel inter ſpatium illud medium inter rotatorem majorem & minorem ad hoc munus, ut in gyrum femur rotet ad poſteriora. Haec de muſculis femoris ſatis ſint. In moventibus

tibiam

tibiam non habeo aliquid auribus tuis dignum, niſi velim de uſu, & magnitudine, & loco, & compoſitione diſſerere, quae ad praeſens inſtitutum minime pertinent.

Ad muſculos itaque pedem moventes veniam, in quorum enumeratione ego apud reliquos anatomicos eum ordinem non reperio, quem ars fortaſſe requireret. Sed quoniam hoc ad hiſtoriam non neceſſario pertinet, ideo ad aliud me convertam, quod magis animadverſione dignum ſit. Illud autem primum eſt, quod cum natura principium primi & ſecundi muſculi moventis pedem ſumant ab illa cavitate poſteriori, quae ſtatim eſt ſupra tuberculum utrumque in inferiori femore, cumque in cruris directione tubercula illa gemina retro valde ferantur, & ad poſteriora quaſi conculcent ac comprimant principia dictorum muſculorum, ne quid mali inde accideret, eadem valde provida appoſuit ſeſamina oſſa, atque inſeruit dictis principiis ſingulum ſingulo apponens, ne atterantur, aut lacerentur, quod à nemine notatum eſt (quod ſciam) praeterquam à Veſalio per tranſennam in adminiſtratione dictorum muſculorum. Hoc in ſimiis ita frequens eſt, ut in illis perpetuo reperierim, in homine vero accidit, ut ſaepe & ſaepius alterum deficiat, nunc internum, nunc quoque & externum, quod in ſimiis, ut dixi, nunquam vidi.

Quintus & ſextus muſculus inter motores pedis quamvis optime deſcripti ſint à Veſalio: illud tamen notatu dignum continent, quod ut plurimum ea in parte, in qua ſub tarſo ac pedio reflectuntur inſertam habent cartilaginem, atque ſeſaminum oſſiculum ob attritionem ibi magna induſtria à natura collocatum. Sed haec fortaſſe levia, illud majoris momenti eſt. Quod extremos quatuor muſculos, quos inter motores digitorum pedis deſcripſit Veſalius, reperio eadem ratione, qua in manu ſuis chordis implantari in chordas exteriores, quae extendunt, atque horum munus eſſe aſſero, non flectendi, aut adducendi, ſed extendendi, non equidem totos digitos, ſed ſecundum tantum, & tertium illorum articulum. Reliqui vero decem parvi muſculi, quorum quatuor collocantur inter media oſſa pedii, quatuor vero in planta ſub iiſdem oſſibus, & duo ad latera, unum ſcilicet pollicis, & alterum minimi non ita manifeſte deſinunt in eaſdem chordas extendentes digitos, ut in manu, ſed potius videntur deſinere in ligamentum primi articuli ipſorum digitorum, facti ad hoc, ut magis flectant quam quod extendant. Extenſio enim non ita neceſſaria in digitis pedum eſt, veluti in manu.

De venis, atque ortu ipſarum ſatis diffuſe tractavi in ea diſputatione, quam ad te ſcripſi adverſus Ariſtotelicos pro tuenda medicorum ſententia. Nempe quod venarum fons ſit hepar, & non alia nobilis corporis humani pars. Quare ne bis eadem repetam, cumque non ita ad inſtitutum faciant, omnia haec praetermittam, atque ipſorum loco novam aliam controverſiam addam, quae quamvis extra carceres mihi propoſitos contineatur, cum ad uſum pertineat, tibi tamen nequaquam diſplicebit: hacque de cauſa nunc immaturius fortaſſe de ipſa tecum ago, ut maturius ſententiam tuam audire poſſim. Aſſerunt anatomici venarum fibras rectas attrahere, transverſas vero exprimere, atque obliquas retinere ſuccos, qui in illarum cavitatibus continuo ſunt, cum ex hoc triplici genere fibrarum membrana ipſarum conſtet, quod dogma mihi quaſi figmentum videtur. Quoniam fibrae in hac membrana ita latent, ut potius in potentia ſint quam in actu, neque moveri loco poſſunt ob connexionem, atque denſam mutuamque inter ſe texturam. Nam cum omnis attractio, quae fit, ſit duplex; Una quidem vera & univoca, de qua Ariſtoteles ſeptimo phyſic. tex. 10. loquitur, eſtque ſpecies motus localis, in qua motum ab alio & non à ſe ipſo movetur, cum hac tamen lege, ut movens non quieſcat, ſed moveatur, velociorique motu quam motum vel tractum ipſum, neque unquam ab eodem moto ſejungatur. Altera vero fit aequivoca, & non vera attractio, de qua loquitur Aver. in comm. illius 10. text. dicti, in hac trahens quieſcit & non movetur, tractum vero tantum fertur, & iſta eſt ſpecies motus localis prima propoſita ab Ariſtotele in eodem loco, qua motum ſe ipſum movet, & non ab alio. Sed quoniam ſe ipſum movet ad aliquem determinatum motum, aut ſcopum: ideo dicitur trahi ab illo, veluti ferrum trahi à magnete, & alimentum à membris ipſis dicitur: cum tamen re vera non attrahantur, neque vera ſit haec attractio, ſed analoga: quia motus iſte localis non fit ab alio, ſed à virtute intima, qua ferrum vel alimentum movent ſe ipſa ad determinatum magnetem, aut membrum. Praeter has autem duas ſpecies attractionum nullae aliae adduntur, quas ego ſciam. His ita conſtitutis, cum dicant anatomici venas fibris rectis ſanguinem attrahere, vel alios humores, ab ipſis ego quaero, qua nam ſpecie attractionis illud faciant, priori videlicet an poſteriori? Prior equidem conſtitui non poteſt, quia opus eſt ut fibrae rectae moveantur loco, & velocior ſit illarum motus quam ſanguinis vel humoris tracti, cujus motus exemplum luce meridiana clarius apparet in fibris rectis ſtomachi vel gulae. Quoniam dictae fibrae carnoſae, puraeque & non implicatae locali moventur motu, dum cibum, potumque attrahendo movent. At in venis ita textae ſunt hae fibrae cum obliquis ac transverſis, ut nullo modo moveri poſſint, eoque minus cum carne vacent, & in potentia potius quam actu eſſe videantur, niſi dicamus miraculo divino moveri, quod philoſophus naturalis non concedet. Quod autem poſteriori attractione & aequivoca ſanguinem attrahant fibrae re-

rectae, procul omni dubio concedi poteſt, cum ipſae quoque alantur. Verum animadvertendum eſt, quod neque hac ſpecie attractionis privandae ſunt transverſae, neque obliquae, cum omnes alantur, vel ad ipſas alimentum aeque feratur. Quare ego colligam nulla ratione fieri poſſe, quod rectae venarum fibrae faciant ad veram humorum attractionem. Idem aſſero de transverſis expellentibus, Quoniam ſi expellere debent, opus eſt, ut loco moveantur, quamvis poſtea (teſte enim Ariſtotele deficit expellentis motus) ipſarum motus defecturus ſit: motus autem iſte adeſſe minime poteſt, quoniam ita contextae, implicataeque ſunt, ut potentia potius quam actu ineſſe videantur, ac praeterea quod majoris momenti eſt, excarnes ſunt. Sin autem expellunt aequivoce, ita ut illud quod expulſum dicitur ſe ipſum movens illas tanquam contrarium fugiat, idem ſcias commode de rectis etiam dici poſſe. In obliquis praeterea quaero, quomodo retineant, an aequivoca, anve vera retentione: in aequivoca conſentimus, quia ſanguis ſe ipſum movens ad illas illic ſe etiam ipſum ſiſtit, atque principium hujus retentionis in ſanguine intrinſecum eſt: at in vera diſſentimus, quoniam opus eſt fibras iſtas, ſi quid agere debent, ſe ipſas contrahere, quod ſi contrahantur in ſe ipſas, cavitatem contentam per obliquum anguſtiorem reddent, & per conſequens oblique exprimendo expellent. Quare iſtarum motus ad expreſſionem potius faciet quam ad retentionem. Quamobrem his explosis uſibus, ſcias nulla alia de cauſa triplici hoc genere fibrarum venoſam membranam à natura eſſe factam, quam ob dyſpatian. Nam cum ſanguis aliquando nimium redundans extendat venas violentis extenſionibus, aliquando rectis & aliquando obliquis, opus fuit, ut membrana ad poſitiones rectas & obliquas divulſa extendi poſſet, non autem lacerari: quod illis accidit ob ductum rectum transverſum, & obliquum fibrarum latentium in ipſius ſubſtantia. Tu, qui in dialecticis optime verſatus es, rem iſtam perpendas, quaeſo, mihique ſententiam tuam communices.

In vaſorum conjunctione, quae fit in hepate, videntur anatomici hoc ſentire, quod venarum extrema, oſcula ab illa vena, quae ϛελεχιαία dicitur, orta oſculis illarum, quae à cava ſunt ſimul jungantur, & ſibi invicem reſpondeant: quam rem nunquam potui ſatis aperte cognoſcere, quamvis ſummam diligentiam, ſtudiumque adhibuerim. Quare ſi tu unquam hoc inſpicere poteris, mihi ſignificato, atque ſimul etiam modum quo idem aſſecutus fueris. Verum hoc audi, quod fortaſſe problematis alicujus non inutilis occaſionem tibi ſubminiſtrabit.

Aliquando reperiuntur rami venarum à portae trunco per hepar diſſeminati, qui ab extremo apice ſiniſtrae fibrae ex hoc viſcere egrediuntur, & per ligamentum, quo in illo latere hepar aliquando ſepto transverſo jungitur repetentes, atque ipſi ſepto communicati, deſcendunt per poſteriora ad dorſum uſque, ibique junguntur ſub pancreo cum quibuſdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis, ad quem vero uſum maeander iſte ſit factus, fateor ignoro. Adde quod aliquando rami aliquot ab eadem fibra extrema ſiniſtri lateris egreſſi per ligamentum quoddam intermedium in lienem declinant, atque per ipſius ſubſtantiam diſſeminantur, veluti faciunt illi, qui à vena caudicis per meſenterium ducti in eundem lienem inſeruntur. Aliud item obſervavi, quod ramuli venae cavae, qui perforato diaphragmate illi propagines ſubminiſtrant, non ſolum ad cordis involucrum pertinent, ſed etiam ad membranas διαφράττοντας dictas, in quibus ita junguntur cum illis venarum ramis, qui à jugulo ſub oſſe pectoris per eaſdem membranas deſcendunt, ut eadem vaſa penitus adſcendentia & deſcendentia videantur.

In vena ſine pari plurima adnotavi, quae (ut mihi videtur) ab aliis aut falſo erant addita, aut negligentia non levi praetermiſſa. Addita quidem haec erant. Nam Amatus medicus Luſitanus (ut ab ipſo incipiam) in prima curationum medic. centuria, in ſcholiis curationis 51. comprobare volens, in pleuritide ejuſdem lateris affecti venam in cubito ſecandam eſſe, aſſerit quod in principio venae iſtius ſine pari adſunt membranulae ſeu oſtiola, vel opercula dicta, qualia in orificiis vaſorum cordis apparent, quae ingreſſum ſanguini concedunt; egreſſum vero in cavam venam minime: unde ſequitur, quod ſecta vena in cubito quantumvis evacuet cavam, nil tamen ſanguinis educit à vena ſine pari. Quoniam oſtiola illa regurgitantem ſanguinem in cavam egredi impediunt. Teſtimonia partim viva, & partim neci ſubjecta adjungit. Nam teſtatur hoc ſibi oſtenſum fuiſſe à Jo. Baptiſta Cannano nobili anatomico, atque in duodecim diſſectis humanis, & totidem aliis brutorum cadaveribus idem penitus fuiſſe compertum. Vellem mi Petre, quod Joannis Baptiſtae Cannani integerrimos mores, atque ſolidam doctrinam optime, ut ego facio, cognoſceres. Quoniam hominem ad quamlibet aliam operam potius quam ad fingendas fabulas aptum eſſe judicares. Neque credas hoc dogma ab ipſo unquam (niſi ut fortaſſe per jocum aliquot, qui cum Amato adeſſent deluderet) eſſe proditum. Nam re vera opercula haec non reperiuntur in hominibus, nec etiam in brutis, quae ego ſecui. Neque ita ineptus eſt Cannanus, ut ſecando patentem, atque amplam venae ſine pari in exordio cavitatem optime conſpicere non potuerit. Quare ego in Amatum, virum alioquin doctum, potius culpam hujus criminis rejicerem, quoniam non ita recte omnia, quae ad anatomen pertinent, aut viderit, aut intellexerit, ut recte ſunt à Cannano explicata.

Ad-

Addidit idem Amatus, quod ab axilla prodit vena quaedam cum axillari ipſa connata, quae ad thoracis exteriora deſcendens in plures venulas divaricatur, quae poſtea junguntur cum internis illis, quae à vena ſine pari ortae octo inferiores coſtas nutriunt. Hoc equidem partim verum, partim etiam à vero alienum dici poteſt. Quoniam ab axilla vena ea prodit, cujus tres, vel ad ſummum aliquando quatuor rami junguntur cum tribus aut quatuor propaginibus venae ſine pari.

Quorum unus inter tertiam & quartam coſtam: alter inter quartam & quintam; tertius vero inter quintam & ſextam: atque ultimus, qui quartus eſt inter ſextam & ſeptimam perforatis intercoſtalibus muſculis jungitur cum vaſis interioribus. Neque unquam ego potui talem connexionem, aut infra ſeptimam, aut ſupra tertiam reperire. At vice verſa ſaepe ac ſaepius unum tantum aut geminum connexum loco trium, aut quatuor inveni. Quam rem antequam Amati centurias legiſſem, ipſe quoque meo labore ac Marte obſervavi.

Additum etiam à divino Veſalio eſt, venae ſine pari reſiduum per diaphragmatis foramen, vel diviſionem ad aliquot lumborum vertebras deſcendere, quod nunquam inſpicere potui, quamvis ſummum ſtudium, ac diligentiam in hoc inveſtigando adhibuerim. Ut plurimum autem vidi, atque in publicis theatris auditoribus meis oſtendi, extremam venae ſine pari partem dextram & ſiniſtram ad latera corporum ipſarum vertebrarum ſub diaphragmatis imam inſertionem ſerpere ad inferiora, neque ipſum unquam perforare, aut per rimam arteriae dicatam progredi. Vidi quoque has partes venae ſine pari admirabili quadam ratione cum aliis vaſis inferioribus copulari. Nam ut à ſiniſtra incipiam, haec circa tranſverſos vertebrarum proceſſus deſcendens, ac ſub diaphragmatis, & ſexti muſculi moventis femur origine latens, ad emulgentem unam ſiniſtri lateris inſeritur, vario tamen modo.

Aliquando enim in partem ſuperiorem ipſius in adverſum ſeminariae venae. Aliquando in partem poſteriorem, ita ut hujus inſertio non appareat. Aliquando vero accidit, ut ab emulgente ipſa in parte, qua dorſum reſpicit oriatur quaedam vena, quae ad inferiora corpora nutrienda declinet. in hanc itaque cum ab emulgente exorta eſt, inſeritur vena de qua loquor. Aliquando etiam accidit, ut haec pars venae ſine pari tribus aut quatuor ramulis ſuperioribus, poſterioribus, ac infimis emulgentem adeat. Frequentius tamen in ipſam immediate unico ramo implantatur. Quamobrem ſi aliquando per lotium expurgari pleuritim videris, non amplius dicas per venam ſine pari materiam, quae inflammationem fecerit, ad cavam, & ad cordis dextram auriculam, ac tandem per emulgentes ipſas ad renes tranſmitti, cum immediata vena ad renes pateat.

Dextra vero pars reliqua latens ſub membranis circa proceſſus tranſverſos ejuſdem lateris, & ſub dextro principio diaphragmatis, & ſexti muſculi femur moventis, deſcendit uſque ad tertiam lumborum vertebrarum, ibique jungitur cum ramo venae non ab emulgente, ſed à cava parum infra emulgentem ortae, & inde deſcendens cum aliis quibuſdam ramulis venarum juxta lumbos ab eadem cava ſubortis jungitur, praecipue vero cum uno ſatis inſigni, qui erumpens juxta ultimam lumborum vertebram à ramo magno ipſius cavae, qui femur petit, ſurſum ad latera adſcendit.

Hunc connexum, ut plurimum in dextro latere talem obſervavi, raroque admodum reperi in hoc eodem latere venam ſine pari cum emulgente conjungi. Ex his jam colligas, an in pleuritide incipiente vena in poplite ſecta poſſit non leve adjumentum afferre ipſi ſanationi, cum tanta ſit conjunctio venae ſine pari cum illis, quae infra umbilicum ſunt. Has conjunctiones tanti momenti uſusque, inter illa quae dixi à reliquis anatomicis eſſe praetermiſſa, numerabis.

In humeraria vena hoc notato, quod axillaris vocatae propago eſt in hominibus, atque omnibus, quae jugulum habent. In iis vero, quae jugulum non habent, ramus eſt oriundus à vena jugulari externa. Quam rationem ortus nunquam (quamvis ſtudium addiderim non leve) in hominum cadaveribus invenire potui.

Unum addit divinus Veſalius in vena jugulari externa. Nempe ipſam majorem eſſe interna, quod obſervationibus meis valde repugnat. Quoniam ut plurimum internas jugulares externis majoris ac latiores reperi: exceptis aliquot faeminis, in quibus vice verſa, hoc mutatum vidi.

In his autem unum aliud obſervavi, quod ramorum divaricatio illa tradita ab aliis anatomicis non ad amuſſim tota à me reperta eſt. Quare uti unaquaeque ex his venis adſcendens diſtribuatur, audi. Exterior jugularis vena, una cum interiori, atque una cum illa, quae ad axillam tendit, oritur ſub muſculo caput ad thoracem adducente, ab altera duarum illarum partium, in quas tota vena cava dividitur, cum ad jugulum pervenerit. Haec itaque exterior ſtatim orta ramulum à ſe dimittit, una cum axillari quaſi connexum, & ſub jugulo reptantem ad nutriendos muſculos qui ſub ſcapula latitant, & ad acromium & partes circa humerum collocatas. Ab hoc ramo ſtatim orto, aliquando derivantur venae aliquot, quae deſcendentes ad mammillas feruntur. Sed iſtae aliquando deſunt, mutatoque loco oriuntur ſtatim à trunco magno, unde jugulares, & axillares ipſae naſcuntur.

Quare ſub initio juguli, ubi jungitur cum oſſe pectoris, perforatis muſculis ad mammillas deorſum deſcendunt. Ipſa deinde vena jugularis ſupra dictum muſculum adſcendens collum univerſum, ac partes ipſius cutaneas uſque ad mammillarem proceſſum vix ſenſibilibus venulis nutrit, ibique conſiſtens dividitur tota in duos ramos: Quorum altero, qui anterior eſt, conjungitur cum alio ramo jugularis internae, cujus jam ego mentionem faciam, factaque ex his duabus unica vena diſſeminatur, uti ego dicam. Altero vero poſteriori perreptat per partes poſteriores ipſius auris: atque per illas, quae circa mammillarem proceſſum ſunt, ibique finit.

Interior vero jugularis à dicta ſede, unde & exterior, & orta, & una cum ſoporali arteria conjuncta (quibus etiam attenditur ſexti paris nervus) ſuperiora petens, ac ſub muſculis latitans, varias à ſe promit venas. Inter quas prima illa eſt quae ad glandulas inferiores tranſmiſſa muſculis ibi collocatis, atque ſubjecto oeſophago propagines diſtribuit. Secunda eſt illa, quae ad ſuperiores dictarum glandularum partes perveniens, muſculos pariter laryngis ſuperiores nutrit.

Tertia, quae ſatis inſignis ac magna vena eſt, atque in plures alias diviſa tendit variis ramis ad diverſas partes. Nam primo irrigat poſteriores ac laterales laryngis muſculos: ſecundo vena alia ad muſculos hyoidis pervenit, quae partim in illos inſeritur, partim vero cutanea adſcendens ad menati mediam regionem illic diſpergitur. Haecque eadem ſub mento medio unita cum conjuge oppoſiti lateris venam unicam gignit, atque eandem cutaneam, quae uſque ad jugulum deſcendens, ibique divaricata articulum juguli utriuſque, ac membranas circumpoſitas nutrit. Tertio ad muſculos linguae laterales ramum immittit. Quarto magnam ſatis venam ad angulum maxillae inferiorem ac poſteriorem fundit. Quorum primus adſcendens per genam ad angulum oculi internum venit: ſed antequam illuc pertingat, ramulum propagat verſus narem ſui lateris, qui in duas partes ſectus, altera radicem cartilaginis ipſius pinnae ſubit, altera vero ad mediam fere pinnam adſcendens in internam narium tunicam deſinit. Haecque vena eſt, cui hirudines applicandae ſunt internae. Prior autem pars eſt, cui exteriores applicantur pinnae, vel fibrae narium.

Cum igitur prior ductus ramus ad angulum venerit, quandam inſignem partem de ſe in cavitatem mittit, quae per oculi muſculos, & membranas exteriores ſpargitur. Aliam quoque emittit particulam ad ſupercilium, quae cum conjuge alterius lateris conjuncta per naſi dorſum cutanea uſque ad extremum tuberculum deſcendit.

Huicque applicandae ſunt hirudines, quae à medicis aliquando ſummo naſo apponuntur. Tertiam fundit poſtea propaginem ad frontem, quae cum oppoſiti lateris compari, vel conjuge vena conjuncta ſolet formare illam quae ab Hippocrate recta vocatur.

Sed ut plurimum utraque disjuncta manens ac per frontem adſcendens diſſeminatur. Secundus vero dictae quartae venae ramus plures de ſe propagines adſcendendo producit. Quarum una ſubingreſſa maxillam per laterales linguae muſculos diſpergitur, ſimulque venulam per maxillae foramen una cum nervo & arteria ad dentium radices tranſmittit. Altera maſſiterem petit. Tertia cum arteria ad tempus adſcendens juxta auriculae radicem anteriorem per totam illam regionem temporalis muſculi diſſeminatur. Quarta vero cum ramo illo jugularis externo (cujus facta eſt mentio) conjuncta, duos ſtatim producit ramos, atque priorem mittit ad articulum malarum, & ad maſſiterem latentem, omnesque ad illas partes, quae ſummis in faucibus latitant: poſteriorem vero ad auris regionem poſticam, ubi totus diſpergitur. Ultimo, totum quod reliquum eſt ipſius venae jugularis (quod quidem totius ferme dimidium eſt) adſcendens ad capitis baſim poſteriorem per proprium foramen inſculptum, partim in additamento lambdoidis, partimque in oſſe petroſo in fontem ipſorum ſinuum membranae durioris cerebri terminatur. Quorum ſinuum veram & certam hiſtoriam inferius audies. Quando igitur jugularis interna major eſt, quam ſit exterior (quod ferme perpetuo reperitur) in corpore bene venoſo tali divaricatione praedita ſemper à me viſa eſt. Capillamenta vero ipſius extrema ac minima non ſum proſecutus, quia id fieri à me commode non potuit. Sin autem (quod raro accidit) externa major, interna vero anguſtior ſit, immutatur aliquando ratio, & faciei venae ab hac exteriori originem ducunt. Quod tamen perraro (ut dixi) ego obſervavi.

Succedit tertio in loco, quae per tranſverſos vertebrarum cervicis proceſſus adſcendit. In hac non labores, ut inſpicias introitum una cum adjuncta arteria in calvariam, quem illi divinus Veſalius adſcribit. Nam aſſerit, quod cum ad ſummam cervicem venerit haec vena, reſiduum ipſius una cum conjuge arteria tranſit per foramen ſub capitulo utroque, quo caput cum prima vertebra articulatur contentum, ad ſinus membranae. Quod tu nunquam reperies.

Quoniam primo arteria ipſa non inſeritur in aliquem ſinum durae: deinde non ingreditur per dictum foramen in calvariam, ſed per latiſſimum ampliſſimumque illud, per quod medulla ipſa ad ſpinam deſcendit: tertio vena ipſa per primae vertebrae proceſſus una cum arteria minime tranſit, neque per praedictum foramen ingreditur: ſed uti feratur audi. Statim cum vena haec in jugulo orta ſeptimae vertebrae proceſſum ſuperarit, inde

inde ramum inſignem mittit in ſinum cervicis: deinde ſuperata ſexta idem facit: alium enim ramum in eundem ſinum omittit: item ſuperatis omnibus vertebris uſque ad ſecundam idem penitus facit.

Nam cum ad primam pervenerit, quod reliquum ipſius eſt, partim in dictorum ſinum deſinit, partim in poſteriora cervicis diſſeminatur, neque primam vertebram attingit. Non ſolum autem dum adſcendit communicat ramos ſinui cervicis, ſed etiam ex adverſo venas tranſmittit ad muſculos cervicis poſteriores. Quae venae invicem, ac ſimul cum quibusdam aliis colligantur, quae ex ſinibus membranae durioris per foramen dictum extramittuntur. Quoniam multae ſunt venae, quae à dura membrana & per ſuturas, ac per foramina propria ad exteriora capitis propagantur. Quae quidem cum jungantur cum aliquot exterioribus, anſam erroris anatomicis praebuerunt.

Quoniam ipſi credunt, atque aſſerunt eſſe venas exteriores, quae per illa foramina ingrediantur ad membranam: cum potius ſint internae, quae egrediantur, atque copulentur cum externis ipſis. Dictae autem venae ſunt diligenter obſervandae in ipſo capite, cum duces ſint facultatum, quae à medicamentis ſincipiti appoſitis cerebro communicantur.

Sed quoniam mentio facta eſt à me ſinuum ipſius cervicis, merito hic quaerere poſſes, quinam iſti ſinus ſint. Cum neque apud Veſalium, neque apud alium quemquam mentionem factam legeris. Scias duos eſſe ſinus, qui à foramine capitis maximo alter dexter, & alter ſiniſter incipientes uſque ad finem cervicis perveniunt, eadem ratione duram meningem perforantes, uti faciunt alii ſinus in intima capitis cavitate. Sed de his tractabo diffuſius cum de reliquis ſinibus inferius loquar.

Illud quoque obſervatione dignum eſt, quod tu, ſi ſummam adhibueris diligentiam, reperies venas, quae per muſculos rectos adſcendunt ita uniri cum illis, quae deſcendunt à jugulo ſub oſſe pectoris uſque ad cartilaginem mucronatam, ut unica penitus vaſa eſſe videantur, non autem à duobus locis, iiſque adverſis orta. Ratio autem quia junguntur duplex eſt. Nam ab iiſdem venis adſcendentibus videlicet & deſcendentibus communicantur propagines quaedam ipſi cuti ſuprapoſitae, quae invicem concurrentes connaſcuntur & uniuntur manifeſtiſſime rem hanc intuentibus oculis ipſis. Alia etiam ratione idem fit. Quoniam dictarum venarum extremae partes circa hypochondria in extrema ac ſumma rectorum muſculorum parte in facie ipſorum interna invicem junguntur.

Ex hac gemina conjunctione apertiſſime cognoſces magnam eſſe ſympathiam inter cervicem uteri & mammas. Nam venae adſcendentes oriuntur à ramo, qui originem habet eandem quam ille, à quo venae ad uteri cervicem ac ſinum propagantur.

Deſcendentes vero per ſpacia media cartilaginum, quae coſtas pectori uniunt, propagines manifeſtiſſimas una cum arteriolis (quamvis de his dubitet Veſalius) mammillis communicant: Quare magni illius, qui adeſt conſenſus haec poteſt dici potiſſima cauſa. Si tamen aliqua poteſt reddi cauſa ipſorum conſenſuum, qui inter partes corporis humani reperiuntur.

Magnum etiam ob haec vaſa agnoſcimus conſenſum inter nares ipſas & abdominis partes exteriores, quae in hypochondrio continetur. Quoniam venae, deſcendentes naſcuntur circa jugulum ab iis ramis majoribus cavae, unde & jugulares ipſae erumpunt, à quibus poſtea narium venulae ortum habent. Quamobrem non inepte praecepit Hippocrates, quod fluente nare dextra imponamus cucurbitulam hypochondrio dextro, & ſiniſtra fluente, ſiniſtro. Quia iſtorum vaſorum ac conjunctionum opera ſanguinis fluxio ſiſtitur.

Sed poſtquam in mentionem incidimus iſtarum conjunctionum, hoc minime praeter inſtitutum negotium erit, ſi addam omnes venas, quae per corium diſſeminantur, unius cujuſque partis oppoſitas tandem inter ſe copulari, ac conjungi. Veluti in capite, quae ſiniſtri ſunt lateris, cum dextris magna ex parte copulantur: in facie etiam aliquot adſunt exempla. veluti in recta vocata vena frontis, in ſpina narium, ſub mento ac ſimilibus aliis locis. Idem apparet in mammis, & in hypochondriis, uti dictum eſt, atque in lateribus abdominis ac thoracis. Nam venae quae à jugulo ad mammas deſcendunt, cum aliquot aliis erumpentibus à cavitate pectoris ita uniuntur, ut unica vaſa ex duobus faciant. Similiter venae cutaneae, quae ab utraque axilla erumpunt ad inferiora per cutim ita ſuis extremis conjunguntur cum illis, quae ab inguine utroque adſcendunt, ut unus tantum vaſorum ductus appareat.

In cubito atque ſumma manu axillaris dicta vena, & humeraria ita ſimul junguntur, ut aliquando nil referat, aut hanc, aut illam ſecemus. Idem in crure accidit, cum extremae propagines, venae ab iſtis ſaphenae appellatae, ita in pede ac ſura cum ramis Iſchiadicae dictae copulentur, ut non à variis principiis, ſed ab eodem omnes exoriri videantur. Eadem conjunctio etiam datur inter exteriores atque internas. Nam ſinuum, qui in membrana durioris ipſius cerebri ſunt, venae cum exterioribus ſaepe conjunctae apparent. Jugularis interna atque externa aliquot ramis invicem nexis copulantur. Quae per cutim ad mammillas feruntur cum internis pectoris ſaepe videntur conjunctae.

 Quem-

Quemadmodum & propagines aliquot ab axilla deſcendentes (ut dictum eſt) copulantur cum illis, quae à vena ſine pari per ſpatia media coſtarum feruntur. In abdomine etiam venae ab inguinibus ortae, ac per cutim diſſeminatae ita frequentibus venulis junguntur cum illis, quae interiores per muſculos ſerpunt, ut mirum ſit. In cruribus quoque ipſis à tribus, aut quatuor in locis nectuntur internae venae cum cutaneis manifeſtiſſima ratione. Quamobrem veram teſtemur eſſe ſententiam Hippocratis, cum ait in libro de alimento, ξύῤῥοια μία, ξύμπνοια μία, ξυμπαθέα πάντα. Sed ad hiſtoriam.

A vena illa magna, quum per inguina crus utrunque petit, antequam ex inguine penitus exiliat, gemini naſcuntur rami. Quorum alter exterior una cum arteria adjuncta verſus ſpinam oſſis ilium fertur per cutim ipſam ad partes illas laterales nutriendas. Alter vero magis anterior, ſurſum per abdominis cutem anteriorem, ac lateralem etiam reliqua ex parte diductus infinitis propaginibus totam hanc partem exteriorem nutrit, atque extremis oſculis jungitur cum illis cutaneis venis, quae ab axillari ortis thoracis lateralem partem nutriunt, deſcendentes uſque ad abdomen. Venas has & connexionem ignorarunt anatomici, aut ſaltem non deſcripſerunt: veluti etiam non viderunt ramum, qui à ſaphena ſtatim in initio ipſius ortus ad abdomen & ad pubem diſſeminatur manifeſtiſſimis propaginibus.

Dum anatomici explicant venas, quae umbilicales dicuntur, aſſerunt, quod in interna membrana foetum involvente, quae amnyos dicitur: parvulae venae continentur, quas ego nunquam videre potui, adeſſe tamen non negarim, in ea praecipue parte, quae prope placentam eſt.

Aliud etiam: umbilicales venas antequam ad umbilicum perveniant, coire in unam venam ſolam, cum à duabus arteriis & uraco ad umbilicum pervenire. Quam rem vellem, quod uti intelligant, explicarent. Nam ſi de brutis loquuntur: Ego reſpondeo quod geminae ſemper ſunt venae atque geminae arteriae, quae uſque ad umbilicum una cum uraco perveniunt. Venaeque ſtatim antequam abdomen ingrediantur in unam coëunt, quae ad portas jecinoris pertingit, ut in ovibus, capris, ac vaccis omnibus, quorum foetus ſecui, obſervavi. Sin autem contra de humano foetu loquuntur, aſſero me aliquando geminas arterias umbilicales non vidiſſe, ſed unam tantum arteriam, atque unicam venam una cum uraco ad umbilicum adſcendentes, ubi iterum arteria in duas ſcinditur, quae poſtea ad oſſis ſacri latera permeant. Haec in venarum hiſtoria habui, quae tibi communicanda eſſe judicavi.

In arteriarum hiſtoria illud primum in memoriam venit, quod non levem admirationem excitat. Qua ratione factum ſit, quod anatomici fere omnes tam negligenter obſervarint partem illam canalis vel arteriae, qua jungitur vena arterialis circa baſim cordis ipſi aortae: cum in foetu tam aperta pateat, tantuſque ſit aditus ab aorta ad venam arterialem, per quem totus ſanguis vitalis fertur ad pulmones formandos, & nutriendos, dum foetus in utero ſervatur. Et quamvis poſtea ſiccetur, tantam tamen craſſitiem in ſe habet, ut nulla ratione ſenſum effugere debuerit. Nam ſi umbilicalium arteriarum mentionem faciunt, cur hanc praetermiſere, cum ipſam notare debuerint? Primo, quia ſatis magna eſt particula, ſtatimque dum originem aortae atque arterialis venae ductum quaerimus, ultro occurrit.

Secundo quia à Galeno in decimoquinto de uſu partium cap. 6. aliquot (pauciſſimis tamen) verbis deſignatur. Tertio, quia multum facit ad veram cognoſcendam hiſtoriam vaſorum, quae à corde oriuntur. Tu itaque diligenter in foetu tam humano, quam brutorum obſervato canalem hunc per quem ab aorta ad arterialem tranſitus ſanguini datur. Nam tantus tibi videbitur, ut cogites aliquando arterialem ab aorta potius quam à dextro cordis ventriculi originem traxiſſe.

Ab arteriis duabus, quae ſub jugulo ortae ad mucronatam cartilaginem ſub pectoris oſſe deſcendunt, propagines manifeſtas ad exteriora tranſmitti & ad mammillas, praecipue ignorare ſe aſſerit Veſalius: cum tamen admodum conſpicuae ſint. Quare obſervato has quaeſo, & videto an principis anatomici (qualis ipſe eſt) niſi neglexerit, ſenſum latere potuerint.

In arteriis, quae ſoporificae, vel ſoporales, vel ſoporariae ab anatomicis noſtris dicuntur, & à Graecis καρωτίδεις ſunt dictae. Non multa notatu digna reperi interea dum per cervicem diſſeminantur. Verum poſtquam ad caput pervenere, tunc à divino Veſalio diſſentio. Quia non reperio niſi tres ramos arteriarum in uno quoque latere, qui ad membranas cerebri pertingant. Quomodo autem iſti ferantur audi. Prima arteria illa eſt, quae orta unde ait Veſalius, atque eadem ſerie per tranſverſos proceſſus vertebrarum cervicis ducta uſque ad caput, membranam duriorem, quae medullam ſpinalem veſtit, perforat in latere altero inter caput ipſum, & primam cervicis vertebram: atque calvariae cavitatem ingreſſa ſub medullae origine fere media jungitur cum ſua conjuge oppoſiti lateris, unaque facta arteria repit ſub baſi media ipſius cerebri, donec ad ſellae regionem, in qua glandula continetur pertingat.

Ibi dividitur iterum in duos ramos, quorum alter dexter, repit ad dextrum latus ſellae uſque ad ſecundum nervorum par: idem facit alter ſuo in latere: cumque illuc pervenerit uter-

uterque in infinitas propagines diviſus inter primum & ſecundum par nervorum diſſeminatur, complicaturque molli cerebri membranae his propaginibus, quae propemodum infinitae ad formandum plexum choroidem tendunt.

Secunda & tertia ex tribus dictis arteria à ſoporaria magna oritur, capitique communicatur: ratio autem ortus atque communicationis haec eſt, carotis vocata arteria ſtatim in utroque latere orta eſt, uti optime docuit Veſalius, atque conjuncta una cum jugulari vena ad partes faucibus propinquas pervenit, ramum quendam ad laryngis glandulas tranſmittit per ipſas, ac partes alias vicinas diſpergendum. Deinde ramum ſecundum effundit ad eaſdem glandulas, ſed in ſuperiorem ipſarum regionem, & ad omnes muſculos laryngis, aliquotque etiam ipſius hyoidis.

Tertium poſtea gignit ramum, qui quaſi dimidia totius caudicis pars dici poteſt, cujus varias arterias variis quoque partibus diſtribui cernuntur. Prima enim non admodum magna ad oſſis hyoidis muſculos fertur. Secunda vero, quae & major valde eſt, ad maxillam inferiorem tendit, à qua varii rami diſtribuuntur ad glandulas ibi poſitas, & ad muſculos hyoidis & linguae ipſius, & ex his unus ſatis inſignis ad alterum menti latus emiſſus, ac in duos ſurculos diſtinctus, altero in labium oris ſuperius, alteroque in inferius diſtribuitur.

Poſt ſecundam tertia arteria ad eoſdem linguae muſculos, & ipſammet linguam pervenit. Quarta inſeritur in muſculum ſuperficialem, qui caput ad thoracem adducit. Quinta autem ad partes, quae circa mammillarem capitis proceſſum ſunt, defertur. Sexta quoque ad eundem mammillarem reptans partes aurium poſteriores finit. Quod praeterea reliquum eſt totius dicti rami adſcendens aliquot propaginibus in linguae radicem & maſſiterem, & aliquando in maxillae foramen, atque aliquot aliis in internam faucium cavitatem, & in narium amplitudinem pertingit. Aliquot etiam ſurculos tranſmittit ad latentes faucium ac maxillae muſculos, ex quibus unus, qui grandior exiſtit, adſcendens per proprium foramen in oſſe cuneiformi juxta foramen tertiae partis paris tertii nervorum cerebri, factoque ſibi canali in duriori membrana per illam infinitis ſurculis diſtribuitur, atque in cauſa eſt, ut ipſa haec membrana pulſare videatur. Reſiduum vero ultimum hujus tertii rami juxta radicem anteriorem auriculae, & articulum maxillae per tempus reptans uſque ad frontis latera pervenit, ibique terminatur. Poſt tertium atque ita inſignem ramum arteriae, diſtributum tota reliqua arteria, quae paulo minor dimidio caudice totius ſoporalis eſt, quamvis etiam aliquando major ipſius pars ſit, adſcendens integraque manens, pervenit ad proprium foramen, quod in petroſo oſſe inſculptum eſt, perque ipſum in cavitate calvariae, & ad ſellam dictam adſcendit, ubi ſub dura membrana adhuc latens in brutis animalibus infinitas propagunculas à ſe dimittens, rete mirabile efformat, in hominibus vero non inſigne hoc reticulum, ſed ipſius potius umbram, ac imaginem quandam producit. Has autem propagines dicta arteria de ſe mittit, eo pacto, ut ipſa tamen ſemper integra maneat, minimeque in has propagines abſumatur, quod in aliis vaſis accidere ſolet. Ipſa itaque tandem perforata dura membrana erumpit in cavitatem ſub cerebri baſi inter primum & ſecundum nervorum par, ibique in duos ramos tota dividitur, quorum qui interior eſt, jungitur cum interiori conjugis arteriae oppoſiti lateris, factaque una arteria ex duabus, diſtribuitur ac abſumitur in plurimas arteriolas, circaque initium primi paris nervorum diſpergitur per tenuem membranam & ipſius cerebri ſubſtantiam. Qui vero exterior eſt ramus, infinitas ſimiliter producit arteriolas, quarum aliquot uniuntur cum arteriolis illius, quae prima per baſim capitis ſub cerebro uti dictum eſt, ad hanc eandem ſedem pervenit. Aliquot vero disjunctae per tenuem meninga diſſeminantur, uti illae, & per cerebrum ad plexum choroidem formandum. Haec vera eſt arteriarum ad caput internum pertingentium hiſtoria, quam ego ſaepius obſervavi, neque quod aliter ſe habeat unquam videre potui.

Galenus in lib. de Admin. Anat. nono, & in octavo de uſu partium venulas ac arteriolas per cerebrum diſſeminari teſtatur. Verum in verborum progreſſu videtur aſſerere, quod hujuſmodi venae atque arteriae cum meninge molli ſemper texuntur ac ligantur, itaque textae diffunduntur per ipſum cerebrum. quam ſententiam anatomici imitati, aſſerunt vaſa potius cerebro attendi, atque in membrana contexta accumbere, quam per ipſum diſſeminari. Quoniam per cerebri ſubſtantiam ullae neque arteriae, neque venae diductae apparent. Quod ego haud confirmare poſſum. Quoniam & venulas & arteriolas capillares plurimas per candidiſſimam ipſius ſubſtantiam diſſeminatas video, atque conſpicuas, in theatro aliquot jam ſunt elapſi anni, quibus auditoribus meis quotannis oſtendo.

Doleo, & mirum in modum doleo, quod divinus Veſalius, quem amo atque uti praeceptorem colo, veneror que, aliquando dum acrius accuſat Gal. ac alios anatomicos, ipſe erret: quod ipſi accidit in vaſis deſcribendis, quae ad ſinus ipſius membranae durioris cerebri pertingunt. Nam accuſat Galenum, ac reliquos anatomicos, qui non viderint ſinus dictos pulſantes, cum illud manifeſtiſſime faciant. Deinde non invenerint arterias una cum venis ad eoſdem ſinus pertingentes. Quorum utrumque mihi videtur aliquantiſper ab hiſtoriae veritate recedere.

Nam

Nam quamvis ſinus & membrana pulſent, nod id tamen faciunt alia ratione quam quod diſſeminatas arterias, atque eas frequentes per ipſius ſubſtantiam habent. Rami enim arteriae ſunt in cauſa ut tota membrana pulſet, ipſaque agitata, cauſa quoque eſt ut agitentur ſinus. Poſſumus etiam & adjungere, quod haec durior membrana pulſat, quia infinitas aliquot in locis habet ſubjectas arteriolas per tenuem membranam diſſeminatas, quarum motu agitatur.

Huic rei argumento eſt, quoniam ſubſtantia ipſa ſinuum pulſationi inepta eſt, & quamvis concedamus arterias (quod ipſi ſenſui repugnat, neque concedendum eſt) deſinere in hos ſinus, tamen quia ipſorum ſubſtantia, ut dixi, non eſt apta pulſationi: nam venae ſubſtantia ferme eſt, ideo non poteſt pulſare. Quod ſi fieret, ſequeretur etiam venam cavam cum cor adjunctam habeat ac connatam pulſare. Item & arteriam venoſam, quae tamen vaſa non pulſant. Sciasque omnes rationes, quae pro adſtruenda hac opinione adduci poſſunt eſſe leves, ut facile cognoſcere poterit, quicunque diſputationem illam legerit de natura arteriae in opuſculo contentam, de natura partium ſimilarium atque communium corporis humani à me conſcripto, quod propediem editurus ſum.

Quod autem nulla arteria ad ſinus membranae perveniat, ita ſenſibus manifeſtum eſt, ut ne verbum quidem de re iſta dici debeat. Quare his ita conſtitutis colliges primam anatomicorum arteriam minime ad ſinus durae meningis pertinere: ſecundam vero à me non reperiri, multoque minus lateralibus ſinibus uniri: tertiam praeterea adeſſe atque diſtribui ea ratione, quae à me dicta, atque deſcripta ultimo in loco eſt: quartam atque ultimam eam eſſe, quae à me ſecundo in loco eſt enumerata, quaeve diſpergitur per ipſam membranam.

Arteriam ἀορτὴν in lumborum regione dividi in duos ramos inſignes notato, quod omnes aſſerunt, non in illa quidem parte unde incipit os ſacrum, ſed in ea praecipue, in qua eſt ligamentum cartilagineum, quo tertia & quarta vertebra lumborum colligantur, veluti etiam vena cava non dividitur in principio oſſis ſacri, ſed penitus ſupra corpus quartae lumborum vertebrae. Proſequaris deinde hos ramos inſignes arteriae, quouſque ad inguina pertingunt, ibique videbis propaginem ab alterutro ipſorum ortam ſatis inſignem, quo cutim petens non ſolum partes cutaneas quae ad pubem, ſed etiam illas, quae ad ilia ad abdomen pertinent, fovet. Hanc ab anatomicis neglectam ſcias. In reliquis arteriis, quod aut novitate, aut alia de cauſa tuis auribus dignum ſit, nihil dicendum habeo.

Cum igitur omnia, quae obſervaverim in hiſtoria venarum & arteriarum, aut ſaltem ea, quae majoris momenti mihi viſa ſint; tibi communicavi: Jam ad nervos venio in quibus primum probare non poſſum anatomicorum illam ſententiam: Quod nervi uſque ad extremum duabus tunicis cerebri modo induantur. Nam quamvis in diſputatione nervorum aſſeram, quemlibet ipſorum ex triplici illa ſubſtantia conſtare: haec tamen ratione potius quam ſenſu diſtinguuntur, neque exceptis viſoriis alicujus nervi durius, molliuſque ſimul indumentum per anatomen indicari poterit. De tranſmiſſione vero ac fluxu ſpirituum animalium per nervos, an fiat necne, deque uſu nervorum, quo alii molles inſerviant ſenſui, alii vero duriores motui, non requirit hic locus ut agam, cum alibi diffuſius atque opportunius de hac re tractaturus ſim.

Proceſſus cerebri mammillares deſcripſere anatomici omnes, quos etiam olfaciendi organa appellarunt. Verum ita negligenter aut obſervarunt, aut explicarunt, ut neque ortum neque formationem ipſorum docuerint. Equidem in hominibus horum cognitio ſatis difficilis eſt, quia nimis tenues ac parvi ſunt, unde accidit nos reliquis animalibus in hoc ſentiendi actu valde eſſe inferiores. At in brutis, uti bobus, capris, ovibus, ac ſimilibus aliis haud difficile eſt videre oculis apertis, quod proceſſus iſti ab extremis ventriculis anterioribus oriuntur, atque foramen manifeſtum è ventriculo quoque in quemque proceſſum pertingit. Iſti meatum habent ab hoc foramine uſque ad colatorium os, qui meatus pro ratione proceſſus magnus aut parvus eſt. Nam in bovino proceſſu magnus, in humano vero anguſtiſſimus eſt, atque ita anguſtus, ut niſi in recentiſſimo, atque integerrimo cerebro tractetur, nunquam patere poſſit. Quod fortaſſe in cauſa fuit, ut reliquis anatomicis horum proceſſuum hiſtoria minime cognita fuerit. Per eoſdem proceſſus ac canales ipſorum aërem & vapores ad cerebri ventriculos deferri opinor mi doctiſſime Petre. Sed his non amplius immoremur, cum ad reliquos nervos ſit deveniendum.

Horum Veſalius primum par divino quodam modo explicavit, neque quicquam ad illa, quae ipſe tradidit addi poteſt, niſi quod cerebri ſubſtantiam mollem in ſe continent, quae per expreſſionem in lucem venit, indicatque hoc raram eſſe iſtorum ſtructuram, non autem manifeſto canali perforatam, per quam facillime ſpiritus, atque iidem copioſiſſimi refertim ad oculos meare poſſunt. Utinam autem hic divinus magiſter ita adamuſſim reliqua nervorum paria delineaſſet, uti hos primum fecit. Quoniam ego ad alia nunc declinarem. Sed cum in iis hominibus, quos ego ſecui, rem iſtam multo à praeceptis Veſalii alienam reperiam: ideo ſine aliqua ipſius, aut aliorum confutatione, uti nervi iſti oriantur atque diſſeminentur, tibi explicabo.

Se-

Secundum itaque nervorum par proprie originem primi ortum nervo utrobique uno, qui relatus ad viſorium valde gracilis atque tenuis eſt, per proprium foramen optime ab anatomicis deſcriptum una cum quibuſdam aliis nervis, quos poſtea explicabo, ad cavitatem ocnlum ipſum continentem delabitur attenſum viſorio, ſtatim cum os perforarit. In Iſto autem primo veſtibulo ſecundum hoc par ramulum à ſe mittit, qui ſupra viſorium adſcendens, diſſeminatur in muſculum illum, qui palpebram attollit, oculumve aperit, atque in illum etiam, qui recta oculum ad ſuperiora vellit.

Reliqua pars iſtius nervi ſub viſorio contenta aliquot inſignes nervulos de ſe fundit: unum quidem valde conſpicuum, pluribus propaginibus in muſculum, qui oculum recta ad internum angulum trahit diſſeminandum; ſecundum pariter conſpicuum, qui bifido ramo ac pluribus fibellis inſeritur in muſculum oculum recta deorſum trahentem: tertium etiam adhuc inſignem emittit, qui inſeritur in muſculum ſextum, cui ducendi oculum ad exteriorem angulum in gyrum onus inditum eſt. Aliquot praeterea iſtius paris ſunt fibrae tenues, quae viſorium comitatae in membranas oculi exteriores, & in intimam quoque venam diſſeminantur.

Haec vera eſt ſecundi paris diſtributio, quae ad omnes muſculos oculi non pertinet, ſed ad quatuor tantum, & ad illum qui attollit palpebram, neque ad temporalem muſculum tranſmittit propagines, ut aliquot imaginati ſunt. Unum autem ſcias, quod niſi maxima adhibeatur diligentia, ac in ſecando ſimul multum adſit otium, quod tanta eſt complicatio iſtius nervi cum aliis deſcribendis, ut non ſolum ad muſculum temporalem, ſed etiam ad dentes deſcendere videatur. Si quis tamen patientia, ingenio, atque manu pollens ſecuerit, haec quae dixi vera omnino reperiet. Sed ad tertium venio.

In tertio pari toto caelo diſſideo à reliquis anatomicis. Quoniam illud, quod ipſi pro gemino pari tertio ſcilicet, & quarto recenſent, ego pro uno tantum enumero. Nam quamvis origo iſtius nervi videatur pluribus chordis, aliquot quidem mollioribus, & aliquot magis duris conſtare. Tamen cum una ſit, atque uno ex loco orta, & unica tantum in ſede duram membranam perforet, non eſt quod ipſam nos diſtinguamus. Quintum enim, & ſextum, & ſeptimum par nervorum ex pluribus propaginibus originem ducit, atque ſextum praecipue fibra quadam ab origine ipſius valde diſtante augetur. Tamen quia unitae iſtae fibrae, ac ſimul collectae unico ex foramine durae membranae exeunt, ſingularia iſta paria non autem gemina, aut multiplicia deſcribuntur. Praeterea cum paris quinti portio, una mollis valde ſit, altera durior, utraque tamen ſimul collecta pro uno pari & merito cenſetur.

Ergo cum una ſit origo tertii, omneſque fibrae ſimul junctae per unicam viam ex dura egrediantur, pro uno tantum pari ego deſcribam. Sed fortaſſe dixerint, nervus hic ſtatim cum extra membranam eſt antequam extra calvariam prodeat in duas partes dividitur, quarum utraque per proprium foramen delata, haec tertium, illa quartum par edit. In nervorum paribus diſtinguendis foramina calvariae mea ſententia non ſunt obſervanda. Quoniam ſi hoc eſſet, cum per unum atque idem foramen ſecundum par, & tertii portio, & totum quartum, & octavum quoque ad oculum ferantur, omnes hos nervos unum par eſſe ſequeretur. Nam ſi haec duo paria ſunt, quia per duo foramina, haec quoque quatuor unum ſunt, quia per unum foramen ducuntur, quod minime dicendum eſt.

Sed potius diſtinctionis occaſio provenit ab origine atque unione, vel diviſione intra membranas facta; quibus addatur etiam earundem membranarum meatuum vel foraminum unitas. Quod ſi dictae diviſioni extra duram membranam factae obſtinate quis adhuc haerere voluerit, atque ideo diſtinguere; addas tu nervum hunc non in duos diſtingui, ſed in tres potius, videlicet in unum, qui ad oculum, in alterum, qui ad faciem: atque ultimo in tertium, qui ad linguam, & ad caeteras partes, quas audies, fertur, quae manifeſtiſſima diviſio eſt.

Si ergo dividitur in tres nervos, & per tria foramina elabitur ex calvaria, tria erunt procul dubio paria: tertium nempe, quartum, & quintum, quod minime concedendum eſt, ſi quintum illud eſſe volumus, quod ad aurium labyrinthos fertur. At mi Petre, in hoc controverſia non conſiſtit. Quoniam facile meum hoc jus illis cederem, dum haec duo paria facientes recte, uti divaricantur, deſcriberent. Sed cum hoc minime faciant de jure ſuo, quodcunque fuerit diſturbati cedant velint nolint, atque uti hoc par tertium diſſeminetur, audiant.

Tertium igitur par ſatis ampla origine ultra ſecundum exortum à media ferme ipſius cerebri baſi multis ex partibus, ſimul tamen junctis conſtans, atque ad latus oſſis declinans, in quo glandula continetur, duraque membrana unico ductu perforata, in medium ferme plexum retiformem in animalibus in quibus adeſt, incidit, vel in conjunctionem duorum illorum ſinuum membranae durae, qui in baſi capitis ad ſellam uniuntur. Hoc par cum extra membranam eſt, ſtatim in tres propagines dividitur. Quarum illa prima eſt, quae ad anteriora divertens una cum ſecundo pari, & cum quarto & octavo, vel ſi de more aliorum loqui voluerim, una cum ſecundo pari, & cum propaginibus mino-

ribus tertii, & quinti paris tranſit per foramen ſecundi in illam, quae oculorum continet cavitatem.

Quo cum pervenerit, reliquis cum nervis & arteriolis venuliſque ligata, ſtatim in duas partes ſcinditur; quarum major ac craſſior ſupra par ſecundum per oculi partem elatiorem ſerpens inter perioſtium ac pinguedinem, qua muſculi oculum moventes plurima teguntur, uſque ad palpebrae ſuperioris terminum procedit, ibique manifeſte in duos ſurculos diviſa (quamquam diviſio haec in primo ſtatim exordio latens inceperit) in alterum, qui exteriorem angulum reſpicit, & per proprium canalem, vel foramen aliquando oſſeum in ſupercilio ad frontem adſcendit. In hoc deceptus eſt divinus Veſalius, ratus eſſe germen minoris propaginis tertii paris. In alterum vero ſurculum, qui internum reſpicit angulum, quique prope dictum angulum egreditur in muſculum oculum claudentem, & in frontis muſculos diſſeminandus.

Hic autem ſurculus inſculptum aliquando canalem per quem feratur habet in ambitu oſſeo, aliquando vero non. Minor praeterea in ſuperioribus dictae diviſionis pars ab eodem ſecundi paris foramine procedens, inter ramum primum & ſecundum ejuſdem paris ſecundi ſub muſculo, qui attollit oculum ſurſum, & ſub illo, qui attollit palpebram quaſi per transverſum latam, ad eam cavitatis regionem accedit, quae reſpondet angulo oculi interno; cumque illuc pervenerit comite ſibi adjuncta arteria, quae è calvaria una cum viſorio nervo egreſſa erat, & vena quoque, quae ab ejuſdem anguli exterioribus venis in cavitatem prodit; in duas fibras dividitur, quae quidem perforato oſſe ad duram membranam ubi colum in interna capitis cavitate veſtit, feruntur, & per illam diſſeminantur.

Membrana autem ipſa per meatus, ac ſuturam colatorii permeans, nervo admixto internam narium, atque oſſis ſpongioſi tunicam efformat. Tria autem notanda ſunt; Primum quod duae iſtae ultimae fibrae ſolent eſſe aliquando tres, & aliquando una tantum. Secundum quod minor iſta pars, quae nunc deſcripta eſt, quamvis ſit pars primae propaginis dictae tertii paris, ſolet tamen aliquando oriri diſtincta uſque à prima totius paris origine, diſtinctaque ſemper manet ab altera parte, etſi per idem foramen feratur, eademque tunica veſtiatur. Tertium notandum eſt, quod ab hac eadem propagine cum per transverſum declinat inter dictos muſculos, aliquot tenuiſſima capillamenta diſſeminantur per pinguedinem, quae tunicam viſorii ambit, quorum quaedam juxta nervum ipſum percurrunt uſque ad duram ipſius oculi tunicam. Haec de prima tertii paris propagine dicta ſint.

Secunda tertii paris propago, vel truncus pluribus ex fibris veluti nervis conſtans ad foramen proprium pervenit, contentum in oſſe cuneiformi ſub rima vel foramine ſecundi paris vocato, per quod ſatis craſſa, ac inſignis, pluribusque membranis involuta, & pinguedine latens propago haec procedit anteriora verſus, & ſimul per rimam quandam in oculi orbita ſatis conſpicuam, inter cuneiforme & maximum malarum os juxta extremos maxillares contentam. Quamdiu autem in hac rima latitat, plures nervulos de ſe in temporalem muſculum mittit, atque facto veluti reticulo quodam ex pluribus fibris adſcendentes arteriolas amplexatur, quae per palatum, narium cavitatem, malasque, & per muſculos ibi latentes diſſeminantur, ac deinde ab eodem reticulo aliquot minimos nervulos ad oculorum ſedem diſtribuit. Poſtea ex hac rima exſiliens propago in oculi orbitam, latensque ſub duplicato illo oſſe, quod ſuturae ſpeciem ementitam exprimit, ad ejuſdem orbitae ambitum inferiorem, & ad foramen in malarum oſſe maximo contentum pervenit, indeque egreditur una cum arteria, quam ſaepe ac ſaepius huic nervo attenſam reperi, & diſſeminatur per omnes faciei muſculos. Sed antequam per foramen dictum ad faciem egrediatur, nervum producit, qui in partes oculum inferiorem ambientes diſtribuitur, deinde novum alium dum prope dictum foramen eſt, antequam elabatur, producit nervum, qui tendens verſus angulum exteriorem orbitae, ruptoque oſſe deſcendit ad cavitatem illam vacuam, quae in maximo malarum oſſe latitat; atque membranae illam cavitatem veſtienti implicatus, una cum arteriola quadam ſibi aliquando diſtributa recurrit verſus angulum internum & nares ſub foramine dicto repens, per quod eruptura eſt ipſa propago major. Cum igitur nervus hic per cavitatem dictam lapſus ad nares pervenerit, perforato iterum oſſe partim inſeritur in membranam intimam, quae extremas nares illinit, partimque radices dentium anteriorum petit. Hoc ignorarunt anatomici, cum diſtributionem hanc minori tertii paris propagini adſcribant. Ipſa autem propago dicta ex foramine praeterea erumpens per faciem diſtribuitur, uti ab aliis traditum eſt.

Tertia propago, vel truncus tertii paris, qui craſſior ac poſterior duobus aliis dictis eſt per proprium foramen ad exteriora una cum vena quadam calvariam aliquando ingrediente fertur. Hocque foramen in cuneiforme oſſe inſculptum eſt inter illud, per quod ſecunda propago dicta elabitur, & illud, per quod in calvariam incedit arteria per duram membranam diſſeminanda, quam ego inter illas, quae calvariam ingrediuntur ſecundo in loco numeravi.

Hic itaque truncus ſtatim cum extra foramen eſt multa membrana obvolutus in plures divi-

dividitur ramos. Quorum primus ſtatim ad muſculum temporalem delatus, atque per ipſum deorſum ad anteriora declinans, plurimas illi, & latenti muſculo quoque aliquot fibras communicat, poſtremoque perforata in parte laterali ipſius temporis chorda, vel (quod aliquando accidit etiam non perforata) prope latus ejuſdem ad faciem fertur, in qua buccarum muſculis propagines diſtribuit, & tandem ferme totus diſpergitur in ſecundum dictarum buccarum muſculum, & in ſubjectam cutim, & gingivas, & in extremum palatum, fauceſque, ubi amygdalae collocatae ſunt; tantuſque eſt huic nervo nexus cum praedicto muſculo ſecundo, atque cum ſubnata cute, ut inde avelli minime poſſit.

Secundus ramus ortus ab eodem loco unde primus, cui craſſitie nequaquam cedit, in eundem temporalem muſculum inſeritur, ipſoque juxta maxillae articulum perforato, deſcendit in internam faciem maſſiteris exterioris, totuſque per dictum muſculum diſſeminatus, tandem in ipſius chordam deſinit. Connectitur autem nervus hic, dum illac tranſit cum ligamento articuli in tempore.

Tertius aeque magnus, ac ſecundus labens per priorem muſculum latentem in ore, & ex ſe veluti reticulum conſtituens, amplexatur venam & arteriam, quae ibi ſunt, atque procedens ad partem ſuperiorem, ac poſteriorem articuli ipſius maxillae, una cum arteria & vena illac diducta ad anteriorem auriculae pertingit, multiſque propaginibus in partem temporalis muſculi ibi poſitam, & in auriculam diſſeminatur, ſed praecipue in ipſius radicem anteriorem, vel in antilobion à Graecis dictum.

Quartus dictus tribus major deſcendens per exteriorem latentis muſculi ſuperficiem, pervenit ad foramen internum maxillae, ut per illam diſſeminatus radices dentium inferiorum adeat; hucuſque nervi portio per ejuſdem maxillae foramen exterius, atque anterius elabitur ad muſculos, & ad labium, & ad cutim ibi collocatam. Notandum autem eſt, quod ab iſto quarto nervo antequam maxillam ingrediatur, ſolet oriri nervulus quidam validus, qui longus admodum, ac gracilis ſub maxillam ſerpit, donec inſeratur in quartum maxillae muſculum, qui os aperit, & in illos quoque, qui ſub mento poſiti, partim in os hyoides, partim in linguam inſeruntur.

Quintus nervus praedicto quarto aliquantiſper minor (quamquam major aliquando etiam reperiatur) per muſculos latentes in ore tranſiens ad linguae latus infernum pervenit, atque in totam illius dimidiam partem inſeritur uſque ad ſuperficiem ſuperiorem. An vero tunica, vel cruſta ipſius linguae exterior ab his nervis fiat, adhuc cognoſcere non potui. Ab eodem praeterea confinio, ubi quinque hi nervi à tertio trunco dicto oriuntur, tres aut quatuor alii nervuli deducti diſtribuuntur per muſculos in ore latentes.

Haec vera eſt, mi Petre, tertii paris in unoquoque latere diſtributio, multo longoque labore, ac ſtudio à me cognita, quam nullus unquam aſſequetur, niſi ſtudium idem, ac diligentiam cum labore junctam adhibeat, ſimulque etiam calleat mechanicam ſecandi peritiam, ſine qua anatomicus quicquam praeſtare nequit. Nam ſolent aliquot anatomici diſſecto nervo quodam, eodemque tracto inſpicere an aliqua ſimul moveatur pars; cumque vident tres, aut quatuor ſimul moveri, colligunt in has omnes dictum nervum inſeri, cum tamen ſatis commode fieri poſſit, quod aliquot ex his moveantur, quia ſint colligatae quadam alia ratione cum illa parte, in quam ſolam nervus inſeritur, atque ideo ad motum iſtius moveantur, cum tamen nervum non admittant. Accidit quoque quod nervi membranis aliquot in locis obvolvantur, quae multas etiam alias partes colligent, unde fit, ut tractis nervis omnes illae partes conſentiant dictarum membranarum ergo, cum tamen nervum communicatum minime habeat.

Quamobrem opus eſt, cum anatomicus ſit artifex ſenſatus, ut ad extremum uſque proſequatur nervos ipſos, atque omnes minimas particulas, ſi voluerit certam ipſarum inſertionem, ductumque cognoſcere; quod ſine labore, ac ſtudio, aut ut dicebam ſine peritia mechanica fieri non poterit. Sed ad quartum par revertamur.

Quartum par nervorum à quibusdam anatomicis proponitur recentioribus ex auctoritate Veſalii ſub nomine minoris propaginis quinti paris, maleque etiam ex ejuſdem ſententia deſcribitur. Quoniam in his difficillimis rebus (quamquam omnes profiteantur ſe poſſe pluribus notis divinum Veſalium inurere) à praeceptoris ſcripto ne quidquam diſcedunt, cumque inſeri nervum hunc in temporalem, & latentem muſculum apud ipſum legerint, conceptis iiſdem ferme verbis eandem hiſtoriam referunt. Sed multo aliter ſe res habet. Cum igitur ex tertio & quarto unum par ego collegerim, neque reliquis partibus nomina mutare velim; cumque quinti & ſexti ita crebra ſubinde habeatur mentio, ut nihil in arte anatomica crebrius repetatur, ne ſedes vacet inter tertium & quintum par, appoſui quartum illud, quod alii anatomici minorem propaginem quinti appellant.

Hanc ſi inſpicis, certo cognoſces par nervorum diſtinctum eſſe, neque poſſe pro alio quam pro quarto pari cenſeri. Igitur par iſtud à media penitus baſi ipſius cerebri oritur, & quaſi ab incipiente origine ſpinalis medullae, aliquantiſper ſub cerebro ſerpens, ad anteriora & lateralia verſus, perforat membranam inter ſecundum ac tertium par dictum, inde-

indeque aliquando cum quadam arteriola adnexa, & aliquando non, per foramen ſecundi paris in orbitam oculi ingreditur, & totum ferme in illum inſeritur muſculum, qui recta ad angulum exteriorem oculum trahit, neque ullum manifeſtum conſortium habet cum temporali, aut cum latente muſculo. Vide quam differat haec inſertio ab illa, quae ab aliis prodita eſt, vellemque mi Petre, quod Capredonum cogeres, atque impelleres ad diſſectionem ductuum iſtorum nervorum. Quoniam aperte cognoſces nulla alia quam à me dicta ratione ferri. Sed ad ulteriora procedamus. Quintum nervorum par ortum ab ea ſede quae etiam reliquis ab anatomicis explicata eſt, duabus partibus, vel potius nervis conſtat, antequam è membrana egrediatur. Altero quidem, quo nullus nervus mollior eſt exceptis viſoriis, hicque ad auditum deſtinatus eſt.

Altero vero, qui quinto pari etiam aſſignatur, quia naſcitur ab eodem penitus loco cum molliori dicto, & cum eodem ad os petroſum venit; ſed revera diſtinctus eſt nervus & durior priori, atque aeque durus, ut reliqui nervi, qui tertium & quartum, ac reliqua paria efficiunt. Neque ulla ratione videtur pars mollis dicti. Sed quoniam alii anatomici hoc afferunt, ne ab ipſis in omnibus diſſentiam, pariter & ego quintum par conſtare ex parte dura atque molli, vel nervo duriori, molliorique dicam, ac ſimul utrunque, quo feratur, vel diſtribuat, deſcribam. Scias autem, quod ſi qua in parte anatomes laboravi ac inſudavi, haec illa fuit, ut apertis oculis cognoſcerem auditorii organi ſtructuram, atque hujus quinti nervi ductum. Sed ad rem. In oſſe petroſo in cavitate capitis contento, atque in facie ejus, quae poſteriora reſpicit, ineſt quoddam foramen, vel meatus ſatis inſignis, qui recte verſus exteriora aliquantiſper os dictum perforat, parum autem procedit, quia ſtatim occaecatur.

Sinus hic in puerulorum oſſibus brevior eſt, & cujuſdam fornicati antri, vel porticus etiam ſpeciem habet, in adultis vero adaucto oſſe, mutataque priori ſpecie meatus ac cuniculi formam penitus recipit. Ad hunc igitur uterque nervus mollis ſcilicet auditorius à me vocatus, & durior etiam venit, atque utrique meatum uſque ad extremum ubi finit ſubeunt. Tunc durior reperto proprio canali (quem meatum caecum falſo appellant) in latere dicti antri, quod partem cerebri anteriorem reſpicit, per os petroſum perforatum fertur ſub illa ſuperficie quae anterior eſt, ibique aperto aliquantiſper canali comitem admittit arteriam, quae oritur ab illa, quae per membranam duram diſſeminatur, poſtquam calvariam ingreſſa eſt. Nervus hic cum prius per petroſum verſus anteriora iverit, tunc admiſſa arteria, reflexoque ductu per idem os ad poſteriora recurrit, ſed ita oblique ut inferiora etiam atque exteriora ſimul petat, ac deſcendit in cavitatem illam in oſſe contentam, quam tympanum ſupra ego appellavi, perque illam labitur latens ſemper in proprio canali oſſeo, veluti in fiſtula quadam, quam ego aquaeductum, cum tympanum in ſuperioribus deſcriberem, nominavi.

Quo quidem artificioſo ductu fit ut iſte nervus tranſeat, & non tranſeat per tympanum. tranſeat quidem, quia per canalem qui in tympano eſt, iter facit: non tranſeat vero, quia non in cavitate, ſed in proprio canali continetur, hoc tamen nullius momenti eſt. Cum igitur ad tympanum deſcenderit nervus, aperto iterum canali proprio arteriae comitis partem emittit, membranae, quae veſtit tympanum diſtribuendam, ac partibus reliquis ibi contentis, ipſeque nervus adhuc integer cum reliqua arteriae parte quaſi peracto ſemicirculo, ac circumluſtrata feneſtra ovali ipſius tympani manens ſemper in ſuo canali, ac ad poſteriora magis reflexus per os mammillare vocatum aliquantiſper currit, ac tandem pervenit ad illud foramen, quod medium eſt inter baſes mammillaris proceſſus & calcaris.

Sed antequam egrediatur comitem dimittit arteriam, quae per os labens in alteram, ac oppoſitam partem in cavitatem calvariae perforato eodem oſſe petroſo elabitur. Nam in facie anteriori oſſis petroſi ingreſſa erat canalem nervi, in poſteriori vero ex oſſe egreditur. Nervus igitur hic dimiſſa à ſe arteria unicus ſemper exiſtens, dicto ex foramine elabitur, perforatiſque quibuſdam carnoſis partibus, quae mammillari proceſſui haerent, ſub auriculae radice ad anteriora ſerpit, cumque ad maxillam venerit in plures diſtinguitur ramos, quorum primus, atque omnibus inferior per maxillam diductus inſeritur partim in maſſiterem, partim etiam in illum qui ex panniculo carnoſo (ut ajunt) factus primus inter moventes faciem numeratur. Secundus, qui etiam medius eſt, & capillaris, diſſeminatur per partes glandoſas, ac membranoſas, quae circa auriculae radicem ſunt. Tertius, qui eſt major nervi portio, ac duabus reliquis elatior, ſub auriculae fibra percurrens in illam, atque ſimul in totam ejuſdem auriculae radicem anteriorem, inferiorem, atque ſimul poſteriorem diſperit. Notandum quoque quod nervus hic quinti paris cum extra foramen elapſus eſt, capillamenta quaedam in quartum maxillae muſculum, qui os aperit, & in tertium hyoidis perforatum à dicto quarto, in utroſque ſcilicet à calcari ortos fundit.

Altera quinti paris portio, quae mollis eſt, & nervus auditorius à me vocatur, una cum dura ad extremum illius antri perveniens quibuſdam anguſtiſſimis foraminibus mediis in cavitates diſtribuitur geminas, atque illas quodammodo ſublinit, quarum una labyrinthus, altera cochlea, vel cochlearis à me inter oſſa vocata, atque deſcripta eſt, neque ulte-

ulterius procedit, ullumve nervum à ſe dimittit ad exteriora. Neque tu, neque alius quiſquam (ut mihi perſuadeo) aliquam ab hoc quinto pari nervoſam propaginem, quae ullius momenti ſit, praeter à me dictas invenire poterit, magnaque commendatione dignus erit, ſi inveniet. Fruſtra viſa eſt fortaſſe explicatio quinti hujus paris, cum etiam à reliquis tradatur, ſed ſi illorum ſententiam cum hac contuleris, fruſtra non eſſe cognoſces. Ad ſextum par venio, quod cum ab aliis etiam aliqua ex parte, non omnino tamen in ipſo diſſentiam, quale à me ſit obſervatum tibi deſcribam.

Sextum par quamvis intra calvariam ex pluribus fibris conſtare videatur, unicus tamen nervus in utroque latere ob dictarum fibrarum unionem habitus eſt. Quae quidem fibrae non eo uſque uniuntur, aut miſcentur quin revera duo ſemper videantur nervi ſub uno involucro tantum contenti, eodemque ex foramine prolapſi, atque ego pro duabus partibus, quae unum ſexti paris nervum forment, ſemper recenſebo. Sextum igitur par ortum, atque egreſſum per foramen, ut omnibus anatomicis notum eſt, cum ſub membrana latentes duos nervos dictos habeat, alterum quidem anteriorem, ac valde minorem, alterum vero poſteriorem, qui valde major anteriori eſt, ex his minorem anterioremque partem ego prius ſcribam. Minor haec portio, vel nervus ſtatim cum extra calvariam eſt recta deorſum tendit ad muſculos linguae, & ad illos, qui fauces veſtiunt, majorique ex parte in os diſſeminatur, quamquam etiam propago quaedam in radicem linguae finiat. Haec ſexti paris portio anatomicis aliis ignota videtur, quamvis revera adſit, egoque jam potentia gemina cadavera habeo ſecoque, & in utroque maxime conſpicuam video. Major vero portio, ſtatim cum extra calvariam eſt, emittit ramum in illos muſculos diſſeminandum, qui cervicem occupantes à Veſalio in deſcriptione ſexti paris, numerantur. Deinde deſcendens ramum alium ad muſculos laryngis tranſmittit, ad illos praecipue, qui internam laryngis cavitatem occupant; hi ſunt, qui quartum par efficiunt quinto in loco enumeratum. Aliquot etiam tenues ramulos quandoque geminos, quandoque vero plures à dicto ſejunctos, ad faucium muſculos tranſmittit, ſed ex his inſigniorem in muſculum à larynge ortum gulamque ambigentem propagat. Quod autem reliquum eſt illius nervi ſub ſubjugulari vena, atque ſoporali arteria latens ad inferiora deſcendit. Verum unum notetur, quod maximi momenti eſt in hoc ſexto pari, quod tunica, vel membrana illa, qua veſtitur dum per foramen elabitur, aliquando manifeſte abſorbens aliquot fibrillas iſtius nervi, aliquando etiam immanifeſte, cum extra calvariam eſt, producit quoddam corpus oblongum olivaris figurae, aliquando ſimplex, aliquando geminum in utroque latere, quod colore carneum videtur, at ſubſtantia nerveum durumque admodum eſt. Hoc cornus olivare in quandam deſinit fibram nerveam, quae per cervicem declinans propaginibus quibuſdam nervorum, qui à cervice oriuntur à primo ſcilicet & ſecundo pari, & quarto & quinto & ſexto, vel à primo, ſecundo, quinto, ſexto, & ſeptimo copulata eſt, & veluti reticulum, aut complicationem quandam efformat, quae per totam cervicem in unoquoque latere anteriori deſcendit, atque in iſta complicatione nova alia corpora olivaria aliquando concreſcunt, incerto tamen numero, quae nulla alia ſubſtantia quam nervea, & quaſi in callum concreſcente conſtant. Cum ego primus talem nervorum copulam obſervarim, primus quoque nomine impoſito plexum ſexti paris appellabo, à quo plexu plures nervi ad cordis baſim feruntur, ut ſuo loco dicam: atque ab hoc eodem ſaepe ac ſaepius nervus, qui ad ſeptum transverſum fertur in utroque latere ortum ducit; quamquam incrementum accipiat majus à quinto & quarto pari nervorum cervicis. Ab hoc item plexu principium ducit nervus ille, qui deſcendens per thoracem juxta coſtarum radices ad meſenterii origines venit; quamvis addat Veſalius, quod dictus nervus principium ducit à propagine tranſmiſſa ad primam thoracis vertebram à nervo magno ſexti paris per jugulum deſcendente. Sed relicto hoc plexu ad ramum ſexti paris majorem revertamur: in quo praeter illa, quae optime à maximo anatomicorum magiſtro dicta ſunt, illud quoque notandum eſt, quod cum in ſiniſtro latere infra caput arteriae deorſum flexae venerit, producta propagine recurrente, quae aliquando multiplex eſt, adhuc aliam parum infra producit, quae reflexa ad corpus venae arterialis ad plexum quendam nervoſum ſub baſi cordis contentum fertur. De quo ſuo loco dicam. In dextro vero latere ſtatim cum hic nervus recurrentem dextrum fecit, quandam propaginem à ſe producit, quae conjuncta cum alio nervulo à plexu dextro ejuſdem ſexti manante ſub arteria, quae ad jugulum adſcendit, declinat ad cordis baſim, deſinitque in eundem plexum nerveum ibi contentum, cujus luculentam mentionem faciam cum de nervis cordis tractabo. Iidem nervi ſexti paris utriuſque lateris cum ſecundum pulmonem radices tranſeunt, multas fibras non ad hujus viſceris membranam exteriorem tamen communicant, ſed etiam ad ramos aſperae arteriae, quae fibrae dictis ramis quaſi connatae per totos pulmones diſtribuuntur. Addendum praeterea eſt, quod dum dicti nervi ſtomacho haerere incipiunt, aliquot etiam ſurculos ipſi communicant. Poſteaque ad os ventriculi deſcendunt, & diſſeminantur, uti optime tradidit Veſalius. Animadvertendum tamen eſt, quod ab ea oris ventriculi parte, quae dorſo incumbit, una & aliquando geminae propagines à dictis nervis oriuntur, quae in unam conjunctae feruntur in plexum nerveum meſenterii neque unquam ego inſpi-

 cere

cere potui (quod volunt quidam) nervos ab iſtis ſexti paris ad renes & ad uterum pertingere. Sed jam tempus eſt, ut revertamur ad nervorum origines, atque ad ſeptimum ipſum par.

Septimum hoc par ortum, atque ex calvaria elapſum, uti docuit Veſalius, integro conſtans nervo non miſcetur, ſed colligatur cum ſexto pari. Nam ſervato ſuo corpore, ac filo rotundo ac integro ad linguam deorſum fertur, ſed antequam à nexu cum ſexto pari recedat, ipſi communicat minimam quandam ſui portionem, quae unica aliquando fibra, aliquando vero gemina conſtat. at cum ad linguam pervenerit nervus hic minori ſua portione diffunditur per illius atque oſſis hyodis muſculos; majori vero propagine tota inſeritur in linguae ſubſtantiam, ac percurrit uſque ad extremum apicem, hujuſque fibrae aliquot confundi ac commiſceri videntur cum fibris quinti nervi, qui à tertia propagine paris tertii ortus ſimiliter per linguam diſſeminatur. Haec vera ſeptimi paris diſtributio eſt.

Unum adhuc ſupereſt nervorum par ex iis, quae à cerebro vel medulla intra calvariam oriuntur, quod à divino Veſalio ob modeſtiam, ne numerum ab aliis anatomicis poſitum & confirmatum turbaret, pro diſtincto pari non eſt propoſitum, ſed pro minori propagine tertii paris enumeratum. Quae ſi ita deſcripta eſſet ab ipſo, uti in homine reperitur, à me etiam probaretur; ſed quoniam nihil commune habet cum tertio pari; & à regione cerebri valde diſtante ab origine tertii oritur, deinde etiam quia plurium propaginum tertii paris à me facta eſt mentio, ideo ne novam pariam confuſionem, elegi pro octavo pari numerare, cum extra ſeriem omnium aliorum naſcatur, eoque audacius à Veſalii placito declino, cum ipſe quoque in eo deſcribendo nervo ab hiſtoria naturali divertat. Octavum igitur par nervulo per exiguo oritur ab infima & poſteriori ſede vel baſi illorum cerebri proceſſuum, qui nates ab anatomicis vocantur. Nervulus hic inde ortus ad latus baſis ipſius cerebri veniens, atque in dura membrana latitans ad anteriora fertur ſecundum illam regionem, per quam ex dura membrana egrediuntur ſecundum, & tertium, & quartum nervorum paria. Itaque nervulus hic in dicta membrana latitans pervenit ad foramen ſecundi paris, illudque penetrans in cavitate oculum continente, totus inſeritur in muſculum quintum in angulo interno collocatum, qui ad trochleam cartilaginoſam reflexus, oculum ad angulum internum in gyrum trahit. Et veluti anatomicorum nemini haec quinti muſculi poſitio & inſertio patuit: Ita neque iſtius nervi poſitio, ac implantatio potuit patere. Haec ſatis ſint inter illa, quae ad origines nervorum mollium pertinent.

In medulla ſpinali illud notato, quod quamvis anatomici omnes fere aſſerant in exitu calvariae eam eſſe pleniorem, ac craſſiorem: deinde ſenſim & ſenſim uſque ad extremum oſſis ſacri ſemper attenuari, in illis tamen partibus, à quibus oriuntur magni nervi, craſſior ac plenior eſt quam in reliquis inferioribus aut ſuperioribus. Nam in illa parte, quae continetur ab ultimis vertebris cervicis, quaeve origo eſt magnorum illorum nervorum, qui per brachia feruntur, pleniorem procul dubio medullam reperies, ac craſſiorem quam in partibus paulo ſuperioribus aut inferioribus. Ita quoque in lumbis craſſiorem eam partem medullae invenies, à qua maximi illi nervi oriuntur, qui ad crura deſcendunt, non autem tenuiorem, quam ſit in regione ſuperiori dorſi vel thoracis.

In peritonaeo unum notant anatomici, quod ſimpliciſſimum ſit corpus, nullaſque fibras habeat; quod dogma hiſtoriae repugnat. Nam quamvis carnoſas non habeat, aut nervoſas ita inter ſe diſtinctas, ut primo aſpectu ſtatim ſenſum feriant; tamen ſi parum ipſius tela diſtrahatur, disrupta aliquantiſper textura ſtatim omnium generum fibrae apparent. Praeterea in omento vix tantum elevato in humano cadavere, ita apertae apparent fibrae, ut nihil apertius; at hoc peritonaei propaginem eſſe nemo negabit, cumque à ſimpliciſſimo corpore compoſitum nullum provenire poſſit, niſi aliud addatur, ſequetur, quod ſi in omento compoſitio fibrarum adeſt, etiam in peritonaeo, à quo oritur, ſaltem latitat. Aliud addebatur à divino Veſalio, quod in Peritonaeo foeminarum non adſunt ductus illi, aut meatus ad inguina, qui ſunt in viris (de illis loquor, quae vaſa ſeminaria ambiunt) at contrarium ego reperio, nam in foeminis quoque ſunt, & deferunt cremaſteres uteri ad pubem ipſam, ut ſuo loco dicetur, & adſunt ſuſpenſorii muſculi, & foramina illa in chordis muſculorum oblique deſcendentium, veluti etiam in viris ipſis cunctiſque qui diligenter ea loca inſpexerint patere poſſunt. Quae niſi adeſſent, foeminae hernioſae nunquam evaderent, quod genus morbi ſaepe & ſaepius ita patiuntur, ut inteſtina copioſiſſima in inguen deſcendant, ipſaeque per ſectionem antiquorum etiam teſtimonio ſanentur. Quod indicat eaſdem vias in illis reperiri, quae & in viris. Circa peritonaei ortum in hanc communem ſententiam anatomici veniunt, quod ipſum oriatur à ligamentis, quae lumborum vertebras copulant; ego vero geminum principium illi adſcribo; utrunque ſcilicet meſenterii exordium. Nam à plexu illo nerveo gemino & non aliunde oriri mihi videtur. De hoc autem principio nerveo meſenterii dicam ſuo loco. Quae vero me movet ratio haec eſt; Quoniam dum ſeparo peritonaeum ab omnibus partibus exterioribus, ipſum integrum totum ſejungo à vertebris lumborum & ab illarum

rum ligamentis, ita ut manum aut digitos à lumbis dextris ad ſiniſtros ſub peritonaeo tranſmittere poſſim. At principio utrique meſenterii ita annexum eſt, ut integrum inde avelli minime poſſit. Tu videbis, judexque eris, in re tamen quae non magni momenti eſt, quoniam hoc facillime illis etiam concedo ac dono. In ejuſdem peritonaei foraminibus aliqua eſſet quaeſtio; an tot ſint quot tradita ſunt ab aliis. Deinde an illa, quae ad inguina veniunt ſint foramina an canales, & ſi canales ſunt, an pervii fiſtuloſive ſint, vel potius pleni ac denſi, quae cum primo aſpectu patere poſſint, à me cui ſatis eſt digito haec indicare dimittuntur. Hujus farinae quoque ſunt vaſa quaedam, quae in ipſo peritonaeo duplicata canales habent, per quos permeant ad ſua loca, ita ut in iſta duplicatione contineantur, talia ſunt οὐραχὸς vena, & arteriae umbilicares, venae & arteriae, ac pori ſeminales, atque etiam meatus urinarii.

Ad οἰσόφαγον vel gulam venio, in qua tunicae aliter, quam ab aliis traditum eſt, ſunt obſervandae. Nam duas habet quod omnes confirmant, alteram internam, alteram vero exteriorem, interna tamen talis eſt uti à me ſemper reperitur, non uti ab aliis eſt deſcripta. Eſt enim diſſimilaris ſubſtantiae, qua in intima ſuperficie veluti quoddam habet velum fibris rectis, carnoſis, tenuiſſimiſque conſtans, quod totam illam ſuperficiem veſtit: reliqua vero ſubſtantia tunicae tota nervoſa eſt omni genere fibrarum donata veluti tunica ventriculi & inteſtinorum interna, nihilque carnis in iſta eſt.

Prima haec tunica ab illa oritur, quae nervoſa exiſtens fauces intimas veſtit, & uſque ad os ventriculi elatius fertur. Quae quamvis ſejungi poſſit ab illo interiori vallo, veluti cuticula à ſubjecto corio, pro una tamen utramque ego recenſeo, cum mihi ſatis ſit varietatem ſubſtantiae noſſe. Exterior autem tunica gulae carnoſa admodum ac craſſa veluti ſi eſſet muſculus perforatus ortum ducit à ſecunda laryngis cartilagine, quae cricoides à me vocata eſt, ab illa praecipue linea percurrente per dorſum ipſius cartilaginis, quo cervicem ſpectat inter muſculos laryngis ſecundo in pari contentos. Atque inde deſcendens ambit totam gulam à priori tunica formatam, ipſamque amplexatur uſque ad os ventriculi dictum. Tunica haec fibras habet transverſas majori ex parte, ſuperficiem vero totam exteriorem veluti quodam velo rectis conſtante opertam: ſed pro una tantum tunica ab aliis, & à me quoque tota haec cenſetur, quamvis in duas dividi poſſit. Si tu crudum oeſophagum manu arripias, atque ſecare tentes, haec videre integre minime poteris. Verum ſi aliquantiſper elixes (cum elixatio illa nimiam partium humiditatem terminet, quae certam fibrarum diviſionem impedit) & poſtea diſſectionem tentes, omnia quae dixi ineſſe luce meridiana clariora conſpicies.

In ventriculum deſinit ſtomachus vel oeſophagus, ut optime noſti, locus autem eſt undecima thoracis vertebra. Nam in homine ibi collocatur ventriculi os ſuperius. In quo ventriculo primum ſcias falſum eſſe illud dogma: Quod fundus ipſius carnoſior ac craſſior ſit reliquis partibus. Quoniam illae, quae circa πυλωρὸν, vel os ſuperius & circa dorſum ſitae ſunt, carnoſiores craſſioreſque apparent. Tunicarum ventriculi naturam praeterea cognoſcas, cum valde ab ea diſtet, quae ab anatomicis explicatur. Tribus tunicis conſtat una à peritonaeo & duabus propriis interna exteriorique, quod omnes quoque affirmant. At poſtea ita exponunt, ut nihil expoſitio cum re ipſa conveniat. Quare dimiſſis ipſorum ſententiis, uti res ſe habet explicamus.

Interna ventriculi tunica tota nervoſa eſt, & per ipſam ducuntur vaſa, atque in ipſa etiam terminantur. Omne genus fibrarum habet rectum, obliquum, & transverſum: ſed intextum neque ſine diſtractione apparens, veluti in reliquis nervis membranis, ad hoc ut optime continere humida corpora, ne tanquam per colum effluant, utque etiam extendi ad omnes poſitiones poſſit. Verum in intima ſuperficie quadam donatur, veluti cruſta, quae nervea non videtur, ſed carnea potius, habetque meatus & veluti fibras non per rectum vel obliquum aut tranſverſum ductas, ſed quaſi à centro ad circumferentiam, veluti in panno illo ſericino vel bombycino patere poteſt, quem velutum vocamus.

Nam in hoc duo cognoſcimus, primum ſcilicet telam ipſam variis filis rectis, transverſis, & obliquis optime textam. Secundum autem partem illam villoſam, quae filamenta habet ac fibras à centro ad ſuperficiem ductas. Si igitur ex hoc panno fieret canalis, atque texta tela exterior, eſſet ſuperficies, hujus procul dubio partis fibrae omnium generum eſſent, villoſae vero partis internae neque rectae, neque obliquae, aut transverſae: ſed à centro ad circumferentiam ductae viderentur. Ita quoque in hoc, quam dixi cruſtam, meatus vel breviſſimae fibrae feruntur à centro ad circumferentiam, vel ab intima ſuperficie, qua reſpicit cavitatem ad ſuperficiem exteriorem, qua connaſcitur cum vera nervoſa à me dicta. Talis compoſitio vel ſubſtantia gemina interioris tunicae ventriculi manifeſte apparet in brutis animantibus uti in bove, & cane, atque in hominibus etiam manifeſtiſſime, ſi aliquantiſper per elixationem ventriculum coquamus. Nam in crudo nimis difficilis eſt iſta ſeparatio, in ſemicocto autem cruſta haec dicta tota optime ſeparari à nervea tunica poteſt, veluti ſi diſtinctum eſſet involucrum. Sciaſque hoc ita ſe habere, certamque hanc eſſe dictae tunicae compoſitionem. Quod ſi à me quaeras cur natura incruſtarit internum ventriculum hac villoſa tunica, quamvis hoc minime à

prae-

praeſenti inſtituto requiratur (de uſu enim partium non tracto) tamen ut tibi ſatisfaciam reſpondeo, quod ad eundem uſum inſtituta eſt, cui & ſimilis in tota lingua inſeruit. Nam linguae ſuperficies ſimili cruſta veſtita eſt, quae quaſi villis conſtat. Primo, ut aſperior & minus lubrica, qualis eſt nervoſa ſuperficies facilius arrepta cibaria, ac liquores contineat, & per os ipſum obvolvat: deinde ut humores facilius imbibiti per meatus dictae cruſtae recta ferantur ad veram linguae ſuperficiem. Haec enim veluti ſpongia eſt, quae foramina omnia verſus ſubſtantiam linguae converſa habet, quaeve ſucco guſtabili turgens, recta ſtatim illum tranſmittit ad intimam ac lenem ejuſdem linguae ſuperficiem. Poſtremo inſeruit cruſta haec, veluti ſi ſtupa vel goſſipium ob tutelam impoſitum eſſet, ne in longa elocutione, aut perpetua commeſtura, tandem calloſa aut durior fiat linguae ſuperficies, in qua ſumma requiritur mollitudo, ſi ſtatim ſaporis ſenſus excitari debet ob vitam hominis ſervandam, ne noxii ſucci ipſo minime conſcio in ventriculum ferantur. Ita quoque & in ventriculo adeſt, ne à plurimo ingeſto cibo, potuque, ac diutius inibi contento calloſior tandem & denſior fieret nervea illa tunica, atque ne inde capillamenta venarum, quae pro ſugendo chylo ita neceſſaria ſunt, occaecarentur. Nam dubium non eſt, quin dum chylus conficitur in ventriculo ſenſim etiam à venis ejuſdem, quae à porta hepatis ſunt aliqua ex parte ſugatur: aliter citiſſime refectiones, quae vino odorato, juſculiſque, atque ejuſmodi aliis alimentis fiunt, minime conſtarent, ſi nihil ſugerent venae ipſius ventriculi. Itaque ſi dictae venae ſugunt, neque immediate cibaria tangere debent, ne temporis ſucceſſu calloſiores factae ob caecentur, merito tunica iſta ſpongioſa veluti ac villoſa appoſita eſt, quae prius ſua raritate chylum & humorem ſuctum recta ſubminiſtret venis ipſis ſugentibus. Tertio etiam dum haec tunica nervea ventriculo ſe ipſum contrahente cibum colligit, minime requirit lubricam ſuperficiem, ne cibus facile labatur, ideo cruſta hujuſmodi appoſita eſt ad moderatam quandam retentionem. Iſta autem circa internam ventriculi tunicam ſatis ſint.

Exterior ejuſdem tunica tota carnoſa eſt pluribus fibris, iisque carneis conſtans. Nam tota ab ore ſuperiori ad pyloron uſque veſtitur transverſis, ita invicem contextis, ut ex illis ſolis tunica facta videatur: quae fibrae ſtatim detracta tertia, quae à peritonaeo naſcitur tunica, apparent & carnoſae, ſub quibus aliud genus continetur, quae obliquae ſunt, carnoſae quoque ac ſatis craſſae, quae ortae à regione circa os elatius, atque ab illa dorſi ipſius ventriculi parte, quae ſiniſtra eſt, inde feruntur, aliquot quidem ex ipſis recta verſus pyloron per dorſum ejuſdem ventriculi dextrum: reliquae vero, quae plures ſunt obliquae ad fundum verſus eundem pyloron deſcendunt. At hae fibrae, quae obliquae à me appellantur non multae admodum ſunt, ſed paucae ſatiſque plenae ac carnoſae, neque cum transverſis permiſcentur, ſed ſub illis jacent. Praeterea circa os ſuperius ventriculi ſub origine dictarum obliquarum aliae carnoſae fibrae ſuboriuntur circulares penitus atque ejuſdem generis, cujus ſunt illae, quae in oeſophago transverſae appellantur. Hae dictum os ventriculi ambientes ſtringunt clauduntque, transverſae vero totum ventriculum per transverſum ſtringentes, ſi moderate illud faciunt, cibum amplexantur, ſin autem valide ſtringant ipſum exprimunt, ita etiam obliquae mediocriter contractae per obliquum eundem cibum amplectuntur. Sin vero robuſte agunt, per obliquum expellunt. Iſta autem eſt vera exterioris tunicae ventriculi conſtructio, utriuſque fibrarum uſus. Nam ut tibi mentem meam atque animi ſenſum aperiam, ſcias quod exceptis arteriis, quae vitali potius quam voluntario ſe motu agitant, nulla alia particula movet ſe ipſam, motu voluntario, quae non habeat fibras carnoſas, niſi ſit motus convulſionis, aut palpitationis, vel alterius generis, quod praeter naturam ſit. Nam in particula, quae ſe ipſam movet, quatuor haec obſervamus. Primum nempe motum, quo movet ſe ipſam ſecundum facultatem intimam, qua illud agit. Tertium cum facultas haec non inſita ſit partibus ſe ipſas moventibus, ſed à cerebro tanquam fonte defluat, à nobis obſervandus eſt iſte facultatis defluxus. Quartum eſt apta, ac propenſa partis natura ad hanc concipiendam facultatem, quia ſeipſam movere poſſit.

Haec quatuor ſunt obſervanda, ut dixi in omni particula ſe ipſam movente, quae haud conſiſtere poſſunt, niſi particula ipſa fibris praedita ſit, atque illis penitus carneis. Nam ut à motu incipiam, in hoc requiritur fibroſa natura ipſius corporis moti: quoniam quicquid movet ſe ipſum (ut experientia docet) motu contractionis, aut extenſionis illud facit. Exemplo adſint muſculi, qui aut ſeipſos contrahunt aut extendunt. Cum autem in una quaque particula motus hic certus ſit & determinatus ad aliquam poſitionem, ideo neceſſarium fuit, ut tota ſubſtantia ſubjecti corporis diſpoſita eſſet & directa ad talem poſitionem, ne cum corpus contrahitur, aut extenditur, incerto motu agitetur. Talis autem diſpoſitio ſubſtantiae nihil aliud eſt mea ſententia, quam coordinatio minimarum particularum ad ipſam poſitionem dictam.

Cum autem minima alicujus corporis ad aliquam poſitionem coordinentur, duo neceſſario conſequuntur, alterum quod dentur meatus ordinati ad illam poſitionem, alterum vero quod fibras habeat illud corpus. Nam fibrae nil aliud ſunt, quam minima illius ſubſtantiae, aliqua ſerie & ordine compacta. Si igitur moveri debet corpus per contractionem aut dilatationem ad aliquam certam poſitionem, pariter neceſſarium eſt, ut ad eandem

dem poſitionem fibroſum ſit. Rurſus ſi obſervemus facultatem, mihi videtur requiri, quod ſit per univerſum corpus movendum diſtributa, & ita contineatur in proprio ſubjecto. Proprium autem voluntariae facultatis motricis ſubjectum dicitur ſpiritus, ſpiritus autem hic dum latitat in ipſo corpore mobili, neceſſario requirit meatus in quibus ſedeat. At quemadmodum corpus requirebatur ſuis minimis particulis diſpoſitum ad motum certe poſitionis, ita etiam neceſſario requiritur, ut ſpiritus, in quibus concepta eſt facultas, contenti & diſpoſiti ſint ad eandem poſitionem. Quoniam ſi inordinate locati eſſent, inordinate etiam & diſpoſite ipſa facultas undequaque agitaret corpus, ipſumque indiſpoſite agitatum inordinate ſe ipſum moveret.

Ne igitur hoc fiat ſpiritus hi ordinatam locationem requirunt. Hoc ita conſtituto patet pro ipſis ſpiritibus ordinatos requiri meatus, at ordinati meatus in aliquo corpore neceſſario efficiunt fibras. Fibroſum ergo ratione ipſius facultatis moventis requiritur, quod ſit illud corpus, quod ſeipſum movere debet. Tertio ratione tranſmiſſionis. Nam excepto ipſo corde nullum aliud corpus ſe movet per inſitam facultatem, ſed aliunde recipit. Cum autem facultas illa aliunde fluat, & per totum corpus movendum ſtatim & copioſa fluat, neceſſarium eſt, ut meatus adſint diſpoſiti, qui per dictum corpus percurrant, quive ſpiritus contineant, ut poſtea in illis ſpiritibus ita coordinatis, facultas ſpiritualis veluti illuminatio quaedam & irradiatio à parte poſt partem momentaneo quaſi in inſtanti fiat, & fluere videatur. Nam ſi ad unicam tantùm corporis partem perveniret, & non ad totum per hujuſcemodi meatus, tunc pars illa dicta ſe ipſam moveret tantum, reliquum vero corpus moveretur tantum, non autem ſe ipſum moveret. Quamobrem ego colligam ab hoc ut facultas ad univerſas corporis movendi partes ſtatim defluere poſſit neceſſario requiri, quod illud quam maxime fibroſum ſit. Quartum, quod dicebam eſſe obſervandum cujuſque cauſa requirebatur fibroſa ſubſtantia, atque eadem carnea ad hunc motum eſt neceſſaria propenſio, atque apta natura corporis ſubjecti ad hanc concipiendam facultatem, quae quidem propenſio à carne dependet. Quoniam ego video corpora quaedam fibroſa, & quae habent adjunctos nervulos, à quibus facultatem habent communicatam, & tamen ſe ipſa non movent. Alia autem ſe ipſa movent: cum tamen negari minime poſſit priora illa habere transmiſſam facultatem. Nam cum eadem vis transfluxa per nervos faciat & ad ſenſum tactus & ad motum, neque ipſa facultas variet ſpecie quamvis effectus ſpecie differentes edat, ſequetur quod cum dicta corpora vim ſentiendi habeant, habeant quoque motus facultatem, & tamen non moventur, quod exemplis plurimis patere poteſt. Et primum panniculi carnoſi cujus aliquot partes moventur, & ſentiunt, aliquot vero ſentiunt tantum, & non moventur, & tamen omnes fibroſae ſunt, omneſque transmiſſam habent per nervos facultatem. Moventur enim partes, quae in occipitio, in fronte, atque etiam in collo ipſo anteriori ſunt, & in brutis animalibus plurimae, quae circa dorſum. Reliquae vero his dictis conjunctae, vel alibi per corium diſperſae, ulla ratione moventur. Sed hoc manifeſtius apparet in ipſis muſculis, quorum cum geminae ſint partes, altera quidem, quae muſculi corpus carnoſum continet, altera vero chordam: ex his duabus corpus tantum muſculi ſe ipſum movet & contrahit, chorda vero tantum trahitur, neque ſeipſum movet, uti in vivis corporibus manifeſte cognoſcere poſſumus. At in chorda iidem ſunt nervi commixti cum ligamento, qui & in corpore muſculi reperiuntur; ipſa pariter fibroſa eſt, & habet meatus diſpoſitos, atque per illos facultas aeque transfunditur, hocque inde patet, quod ſenſu praedita ſit.

Cur igitur ſi haec omnia adſunt, ſe ipſam non movet, ut muſculi corpus, ſed potius ad illius motum contracta movetur? Profecto nil aliud reſpondere poſſum, niſi illud Ariſtotelicum de viſu ſenum. Nam illi inepte vident, quia ineptum poſſident organum. Quod ſi ſenex oculum adoleſcentis haberet, uti adoleſcens inſpicere poſſet, cum ſeni facultas ipſa minime deſit, organum autem ſit ineptum. Idem pariter genus cauſae adſcribam huic rei, dicamque ſubjecta haec corpora, quae ſe ipſa movent apta eſſe ac propenſa ad concipiendam talem facultatem, qua hoc modo agant. Illa autem, quae nequicquam ſe ipſa movent ineptiora eſſe inſtrumenta iſtius actus.

Si quis autem quaerat unde proveniat haec propenſio, obſervemus quaeſo differentiam dictarum particularum, ut inde eliciamus cauſam hanc. Corpus muſculi praeter fibras nervoſas, atque (ut dicam) ligamentares, carneam quoque ſubſtantiam infartam his fibris habet, quae in chorda deſideratur, ſimiliter & panniculus carnoſus aliquot in partibus carnem admixtam habet, in quibus agitat ſe ipſum, in quam plurimis autem abſolute nerveus eſt, atque motu orbatus. Cum igitur hoc videam, colligo ego carnem ipſam fibris nerveis commixtam illud eſſe quod ſubjectum organum aptum ad concipiendam hanc facultatem motricem reddat. Hac potiſſimum ratione, quoniam facultas ea, quae facit ſenſum intenſior & magis vigens requiritur ad motum. Vigor autem facultati addi poteſt à caliditate ipſius partis cui ſubminiſtratur; at corpus fibroſum, quod carne infartum eſt calidius procul dubio eſt, quam illud idem carne deſtitutum; ergo ſequetur in corpore muſculi, atque in panniculi partibus muſculoſis carnem eſſe, quae corpora haec apta ad hanc facultatem concipiendam reddat. Non inepte igitur aſſerebam nullam partem motu vo-

voluntario ſeipſam poſſe movere, niſi primum fibroſa ſit, deinde etiam carnea. Hoc idem pluribus exemplis confirmare poſſem: ſed hoc unum mihi ſatisfacit: omnes ſcilicet membranas, quae ſe ipſas movent, factas eſſe carneas, & ut ventriculum ac inteſtina dimittam, in quibus aliquis poſſet aſſerere membraneas illas tunicas carneas eſſe factas non ob motum, ſed ob alimenti concoctionem: venio ad oeſophagum, in quo tota exterior tunica craſſa & carnea facta eſt, & intimae quoque interna ſuperficies carnea fibroſaque eſt, cur non tota nervea: cur ita carnea: nullus erit mea ſententia ſtolidus, qui aliam afferat cauſam praeter motum. Sed quid dicam de veſica urinaria: ut de utero & ipſius cervice taceam, nonne in hac videmus tunicam exteriorem carneam manifeſte: nonne in ipſa cum aliquando intromiſſa eſt fiſtula argentea, ut ſuppreſſum lotium educatur, manifeſtum praeſentimus motum, quo ſe ipſam conſtringit, & veluti ſi quaedam manus eſſet, ipſam fiſtulam arripit? Nonne poterat natura veluti intimam tunicam ex puro nervo texuit, exteriorem quoque formare? procul dubio mea ſententia potuit: cur igitur illud non fecit? dices ne mi Petre, ut carne lotium foveret? hoc equidem non eſt dicendum, ſed potius ut motu voluntario, aut ſaltem mixto ſe ipſam moveri poſſit veſica haec ratione iſtius carnoſae tunicae. His exemplis adhuc magis confirmatus, veram hanc eſſe ſententiam aſſero. Nullam particulam in animali ſe ipſam movere niſi fibroſa ſit, ac carnem non intelligo ſubſtantiam ſui generis, (quia in nervis etiam caro haec adeſt) ſed veram carnem intelligo, communem ſcilicet illam ſubſtantiam, quae in muſculis tormenti modo fibris nerveis impacta ſenſu ipſo à nervea materia diſtingui non poteſt, quaeque in vulneribus ac ulceribus expurgatis pura concreſcens ſenſui etiam patet.

Deque hac in diſputatione partium ſimilarium diffuſe tractavi. Hinc manifeſte apparet, qua de cauſa oſſa, cartilagines, hepar, lien, cerebrum, atque ſimiles particulae ſe ipſas non moveant, quia fibroſae non ſunt. Patet etiam cur membranae cerebri, & ſuccingens coſtas, & peritonaeum, & nervi ipſi, chordae, ac ligamenta, nec non & commune corporis involucrum, panniculus, carnoſus, ubi nerveus eſt, cum fibroſa ſint corpora, ſe ipſa tamen non moveant: quia fibrae illorum minime ſunt carnoſae, id eſt non ſapiunt naturam fibrae muſculoſae, quae muſculoſa fibra proprium (ut opinor) organum eſt motus voluntarii. Hoc ita poſito colligere poteris internam ventriculi tunicam (de nervea loquor) quamvis texta ſit ex omni genere fibrarum, quia tamen carnem non habet, nulla ratione ſe ipſam movere. Idem dicas de venis, idem de nervoſa tunica inteſtinorum, idem de tunica veſicae urinariae intima: quae quamvis fibroſae ſint, tamen quia carne carent, ideo movere ſe ipſas non poſſunt. Quare jam patebit non eſſe manifeſtum, aut certum uſum illum ab anatomicis adſcriptum fibris rectis venarum, & transverſis, & obliquis quoque, ut priores attrahant, & alterae expellant, poſtremaeque retineant. Qua enim arte id facient, ſi ſe ipſas movere nequeunt? ergo venae privantur tribus iſtis facultatibus? nequaquam. immo venae attrahunt, retinent, & expellunt, ſed aequivoce (ut dicam) non univoce: univoce enim attrahit interna ſuperficies oeſophagi, & univoce expellit externa tunica ejuſdem, & externa tunica ventriculi, univoce quoque retinet pyloros, aut cervix veſicae, & uteri, σφιγκτήρ. At venae uti oſſa quoque, & reliquae animalis particulae tria haec efficiunt, ſed æquivoce non ſeipſas movendo, ſed quieſcentes ſimilitudinis aut diſſimilitudinis ratione, veluti magnes attrahit, vel retinet, vel expellit quoque ferrum ſine aliquo motu ipſius magnetis locali: de qua re (ut ſuperius etiam memini) tam manifeſte & clare loquitur divinus Averroes in 7. phyſic. comm. tex. 10. in aurea quadam digreſſione, quam ſi quis legerit, hac mea explicatione minime egebit.

Extergas igitur ex oculis caliginem hanc anatomicam Manna mi, tibique certo conſtituas nullam fieri attractionem, aut retentionem ab interna tunica ventriculi, neque ab interna inteſtinorum, quia totae nervoſae ſunt, carneque deſtitutae, idem de venis aſſeras, atque de omnibus aliis membranis nerveis, addaſque in ventriculo adeſſe tantum motum expreſſionis, cum exterior tunica ſe ipſam per transverſum vel obliquum, aut rectum contrahit, quia carnoſa, & fibras quales requiruntur habet, ventriculum autem tunc continere dicas, cum pylorus ſe ipſum conſtringit, atque tunica exterior ipſum leniter amplexata, ſupra cibum quieſcit.

Expurges quoque animum tuum ab haeretico illo dogmate anatomico, quod fibrae obliquae faciant ad retentionem (loquar jam de carnoſis, quae ſe ipſas contrahunt) & quod tranſverſae ad expulſionem, quoniam mea ſententia omnes expellunt, & in transverſis quidem concordes ſumus, in obliquis idem probo. Nam ego quaero ab anatomicis, an retineant dum agunt, vel dum quieſcunt (actum voco motum contractionis, vel dilatationis, quietem vero relaxationem illam dum non moventur.) Si reſpondebunt ex anatomicis iis, qui craſſiores ſunt fortaſſe dicent fibras has retinere dum quieſcunt, cui reſponſo ſequetur, quod dum quieſcunt agant, maximum quippe abſurdum, aut reſpondebunt quod retineant aequivoce ratione ſimilitudinis, non autem quia fibroſae ſint ſubſtantiae ad motum deſtinatae, quam reſponſionem poſteriorem ego concedam. Quod ſi reſpondeant prudentiores, fortaſſe dicent fibras has retinere dum agunt ac contrahuntur; at tu dicas dum fibrae obliquae contrahuntur, dubium non eſt, quod illud iidem

per

per obliquum faciunt, quod per transverſum agunt, transverſae dum contrahuntur. Iſtae vero duo haec faciunt, primo coanguſtant cavum per transverſum, & ſecundo per transverſum expellunt: ergo & obliquae per obliquum coanguſtant ſpatium & obliquum expellunt: ergo velint nolint non retinent. Quod ſi iterum reſpondeant quando iſtae fibrae retinent dum non valide contrahuntur, ſed moderate admodum, ita ut vix amplexentur cibum, & ita retineant; adverſum hos dicas, quod idem faciunt transverſae, cum moderate agunt, quoniam & ipſae vix amplexatae cibum, illud quodam modo retinent. Quod in ipſis manibus etiam apparet, quando lutum digitis, aut aliud corpus molle corripimus. Quoniam ſi illi moderate contrahuntur, retinent; ſin vero valde agunt, exprimunt ac expellunt. Quare colligamus in ventriculo retentionis munus non eſſe obliquarum fibrarum, ſed pylori ipſius, qui ſtringitur, exitumque impedit, atque ad hoc opus praeterea concurrunt fibrae tam transverſae, quam obliquae, ſed (ut dicunt) quaſi negative, quia ſupra cibum quieſcant, non autem exprimant. De hac autem re diffuſius in diſputatione partium ſimilarium tractavi.

In omento nihil habeo quod referam, niſi ignorationem eam atteſter, qua in hac parte ita mentis oculi caligine craſſa mihi obducti ſunt, ut videre nequeant ad quem uſum natura omentum formarit. Loquor de parte illa, quae libere vaga eſt, non autem de illa, quae colo inteſtino pro meſenterio inſervit. Scio equidem, quod dicant alii, & non acquieſco. Quare tu qui plurimum in naturali ipſa ſpeculatione potens es, ſi quid inveneris, quod validis rationibus firmare poſſis, mihi communices quaeſo.

Ad inteſtina ex ventriculo deſcendo, diviſionemque in craſſa & gracilia, atque uſum & collocationem ipſorum probo, nihilque hiſtoriae, quam ſcripſit divinus Veſalius addi poſſe exiſtimo. At compoſitioni aliquid addam. In craſſo inteſtino concamerata illa involucra, & cavitates additas eſſe noſti, ut diutius feces detineantur, neve ſubinde facile egredi poſſint, quod fit in multis animalibus praecipue avibus quibuſdam, quorum inteſtinum fornices has minime habet. Gracile vero inteſtinum cavernas hujusmodi minime requirebat, quoniam ſi adeſſent in ipſo feces facile retinerentur: ac retentae chyli diſtributionem impedire poſſent. Ideo levi ſuperficie erat formandum inteſtinum hoc: ita tamen levi, ut lubrica penitus non eſſet; cum chylus ut abſorberi à venis commode poſſit, neceſſario moderatam quandam in gracili hoc inteſtino moram trahat, aliter quidem ad craſſum inteſtinum & ad feces ipſas ſtatim flueret. Mora haec voluntaria minime dici poteſt, ſed coacta & violenta, ob internam inteſtini gracilis humani tunicam, quae ita formata eſt (hocque notato ab aliis praetermiſſum) ut moderate ipſum chylum retineat. Nam plurimas rugas transverſas habet, quae ad moderatam retentionem faciunt, neque violenter chylum cohibent. Rugae autem iſtae adſunt, quia longior multo eſt tunica haec interna quam exterior ſit, & ideo criſpatur, rugatve, uti apparet etiam in virili pudendo, in quo cutis exterior, quia interna nervea ſubſtantia longior eſt. Nam deſidente ipſo ſemper rugas contrahit.

Ita quoque & haec tunica cum valde exteriori longior ſit rugas dictas contrahit & criſpat, quae quidem rugae veluti in penis cute ſtabiles minime ſunt, neque huic vel illi parti adnexae, ſed mobiles facile ex hac ſede in illam propelli poſſunt, quod ad moderationem & minime violentam chyli retentionem facit. Rugae iſtae non ſolum everſo inteſtino apparent, ſed etiam non everſo digitis ipſis percipiuntur, dum in exterioribus inteſtinum ipſum comprimimus.

Si quoque inteſtinum flatu turgidum luci exponatur, apparent transverſae illae duplicationes, quae rugas faciunt, quas ego aliquando deceptus eſſe venarum ductus latentes opinabar. Ita autem frequentes aliquot in locis rugae iſtae ſunt, ut ſi interna tunica ab exteriori excorietur, illis expanſis ſinibus non duplo modo, ſed triplo etiam exterioris dictae longitudinem excedat. Hoc primo in interna gracilium inteſtinorum tunica obſervabis, quod in craſſis non ita apparet, cum rugae in cavernas & receſſus illos ſint expanſae. Aliud etiam in hac eadem tunica interna obſervabis, quod cum nervoſa penitus ſit, & omni fibrarum genere conſtans, non autem transverſo tantum (ut opinati ſunt anatomici) cumque capillamenta venarum extrema in ſe contineat, habet quoque cruſtam illam, vel tunicam internam parti villoſae, veluti ſericini aſſimilatam, quam etiam internum ventriculi involucrum adactam poſſidet.

Haec cruſta ut opinor, eoſdem uſus habet, quos & in ventriculo (ut dictum eſt) praeſtat, atque in dyſenteriis illa eſt ſuperficies inteſtinorum, quae excoriata aliquando egreditur. Si rem diligenter inſpexeris, videbis inteſtinorum gracilium tunicam internam parum, aut nihil differre ab eadem interna ventriculi. Externa autem inteſtinorum tunica, craſſior eſt quam interior (quamquam contrarium aſſerat Veſalius) eſtque carnoſa. Huic fibrae majori ex parte transverſae ſunt ob motum expreſſionis, verum in exteriori ſuperficie habet veluti quoddam velum integrum ex fibris rectis textum, quae ita junctae ſunt, ut in oeſophagi ſuperficie, ut integram quaſi tunicam efforment, neque rarae ſunt iſtae rectae fibrae (uti aſſerunt anatomici) ſed crebrae, velumque ſpiſſum efficiunt, tenuiſſimum tamen, atque ego ob dictam tenuitatem non diſtinguo partem hanc à ſubjecta, ſed utrumque pro una tunica exteriori recenſeo, cui poſtea obvolvitur nervoſa à peritonaeo membrana, uti omnibus notum eſt.

In meſenterii hiſtoria multa docent reliqui anatomici, partim à Galeno, & partim à Veſalio aſſumentes. Verum (quod miror) principium vel primam originem ipſius non explicant. Tu igitur ſcias, quod meſenterii duplex eſt origo, una quidem ſuperior, altera vero inferior. Suprema eſt circa primam lumborum vertebram; infima autem eſt circa tertiam eorundem lumborum. At occaſio ſuperioris principii oritur à geminis arteriis, quae erumpunt ab aorta ſupra regionem emulgentium, atque ab ea quidem aortae parte, quae ut dixi, primae lumborum vertebrae haeret.

Circa has igitur arterias ſtatim fit quidam nervorum plexus maximus ac robuſtiſſimus, ita ut originem ipſarum valde occultet, qui nervi variis ex partibus ibi ſimul complicantur, atque à plexu ipſo infinita nervorum majorum ac minimorum propago arteriarum ductum ad omnia uſque viſcera concomitatur. Ab hoc eodem principio membranae ejuſdem ſubſtantiae cum peritonaeo ſuboriens vaſa haec veſtire incipit, ibique principium meſenterii ſuperius eſt conſtituendum. Plexus autem iſte originem ducit à triplici nervorum genere.

Primum quidem ab illis geminis nervorum ductibus qui oriuntur à ſexto pari, vel à plexu ejuſdem ſexti paris in cervice, & ſecundum coſtarum principia ſub membrana ſuccingente per univerſum thoracem deſcendentes, cum ſingulis exortibus nervorum à vertebris thoracis erumpentium connectuntur, ac inde incrementum aliquod mutuati ſinguli in utroque latere ſub ſepto transverſo, & ſub muſculis, qui ſexto in loco femur movent, vocanturque ψόαι à Graecis, per lumbos unde & aliquid incrementi à nervis, qui inde ſcatent accipiunt, ad hanc dictam regionem perveniunt, ubi utrinque concurrentes ſimulque conati plexum hunc circa arterias exordiuntur. Secundum vero genus nervorum ab illis eſt, qui à cervice exorti, atque cordis involucro adhaerentes deſcendunt ad ſeptum transverſum, ac per ipſum diſſeminantur.

Ab his igitur ſimplex nervus aliquando oritur, aliquando vero gemini, qui deſcendentes ad hunc plexum ita validum in ipſum inſeruntur, diſtribuunturve. Tertium praeterea genus eſt ab ore ventriculi ſuperiore, qua dorſum reſpicit. nam duo ibi naſcuntur nervi unus ab uno, alter ab altero ex iis geminis, qui à ſexto pari ad ventriculum veniunt, qui duo nervi circa dorſum ſub ventriculi parte poſteriori uniti in unam propaginem, ad eundem plexum deveniunt, ſimulque miſcentur. Neque ego unquam potui ita hos geminos nervos ſecando proſequi, ut illos viderim aliquot propaginibus in renes, aut in uterum inſeri, quod anatomicis quibusdam placet. Ex hoc igitur triplici nervorum genere conflatus plexus primam originem meſenterio praebet. Nam ex hac pendet major ipſius pars robuſtiſſime ſuſpenſa.

Inferioris vero principii occaſio oritur ab arteria unica circa finem tertiae vertebrae lumborum ab aorta erumpente. Haec enim novo alio nervoſo plexu ſtatim circumdatur, qui variis nervis illam comitatur per totum rectum inteſtinum uſque ad ſedem & per partem coli. Plexus autem hic originem ducit à ſuperiori dicto. Quoniam inde in utroque latere propago unica nervorum, ac ſatis craſſa deſcendit, quae à paribus nervorum, quae è lumbis ſcatent adaucta, & ex adverſo concurrens plexum hunc minorem parit, indeque gemina membrana ſubſtantiae ejuſdem cum peritonaeo exorta totam hanc meſenterii partem inferiorem veſtit.

Talem itaque obſervabis utriusque meſenterii originem, in quo collocatae ſunt glandulae plures, quibus uſum hunc adſcripſere anatomici, ut ſint veluti ligamenta vaſorum ne disrumpantur, aut lacerentur in magnis, ac violentis motibus, qui uſus nullus mihi videtur. Rationes autem in alio opere audies, tantumque in praeſentia verus tibi hic proponatur uſus, ut impediant ne vaſorum ductus comprimantur vel à repletis inteſtinis, vel à prono decumbente animali, vel compreſſo abdomine aliquo alio modo. Nam ſi ipſi comprimerentur, chyli diſtributio commoda minime fieri poſſet.

Aliud etiam non minus incertum addunt anatomici, glandulam pancreas dictam ob fulcimentum ventriculi factam eſſe aſſerentes. Quod ſi verum eſſet, inutile penitus reperiretur hoc corpus in brutis, quae prona incedant. Quoniam prancreas in iſtis ſupra ventriculum jacet, non ſub ventriculo: verus autem ipſius uſus eſt, ut inſculptum canalem habeat, per quem vena illa inſignis, quae à portis jecinoris ad lienem tendit, tuto feratur. Illa namque veluti pulvinus inſternitur, atque ab omnibus comprimentibus defendit. Sed haec nihil ad inſtitutum.

Anatomicum dogma eſt, atque ab omnibus receptum, quod pori cholidochi, qui per jecur diſſeminantur omnes collecti in unum meatum recta ferantur in cervicem veſicae felleae vocatae. Quod dogma minime concors eſt cum natura rei. Nam ſi quis ſtudium adhibere voluerit, certo cognoſcet poros iſtos per rectum meatum ferri in inteſtinum duodenum, rectoque tramite, ac continuo in illud bilem flavam ad uſus opportunos exonerare. Sed quoniam ſemper commodum non eſt, dum chylus copioſus & recens reperitur in inteſtino gracili, ut ſubinde ex ipſo inteſtino à bile proritato, ac ſe ipſum contrahente exprimatur, quia non fieret ſuctus, aut diſtributio ejuſdem chyli ad hepar opportuna. Ideo natura magiſtra omnium pulcerrimarum inventionum inſertionem iſtius meatus

tus per quem fertur bilis in inteſtinum artificioſe ita conſtruxit, ut dum extenditur ipſum inteſtinum, atque tunica tunicae conſtringitur, non poſſit hoc excrementum in cavitatem duodeni exonerari.

Hoc autem fit dum inteſtinum plenum chylo in opere diſtributionis quaſi turget, atque eo oblectatur. Ne autem excrementum in hepar regurgitaret, diverticulum fecit natura, in quo colligeretur, veſicam ſcilicet bilis quam huic meatui medio in ductu cervice implantavit, ut in illam ad tempus regurgitans bilis recedere, ac colligi poſſit. Unde poſtea aperto meatu duodeni refluens in inteſtini cavum ſe exonerat. Egreditur autem bilis tunc temporis ex veſica, quia vas hoc ita eſt hepati affixum, ut ab illo ſemper leviter comprimatur in rectis animantibus, in brutis vero comprimitur à ventriculo, qua ex levi compreſſione fit, ut aperto ductu bilis facillime viam inveniat in inteſtinum. Si hoc obſervabis, verum manifeſtumque eſſe illud quod dixi invenies, ac ſimul agnoſces vanum eſſe illud anatomicorum inventum, in facultate triplici hujus veſicae, qua attrahat, & retineat propter oblectationem quandam ipſum fel, tandemque idem expellat, cum neque ipſa veſica attrahat, neque retineat, neque expellat per ſe, ſed omnia efficit ea ratione, quam dixi, & ſi quid attrahit, illud eſt alimentum, quod per venas ad illam, ut alatur & conſervetur fluit.

In hac autem re decepti ſunt noſtri anatomici à ſitu ipſius veſicae. Quoniam cum viderint fundum inferiora reſpicere, & quae ad cervicem pertinent ad portas hepatis adſcendere, ideo opinati ſunt meatus recta in veſicam ab hepate ferri.

Verum ſi obſervaverint quod cervix prope portas quaſi duplicata reflectitur, atque ipſius pars altera, quae cum meatu conjuncta eſt, quod non ſorſum ad portas, ſed deorſum ad duodenum reſpicit, ſimulque diligenter inſpexerint ductum, ac inſertionem ipſius in meatum, non dubito quin palinodiam mutata ſententia canant, ac verum veſicae uſum recognoſcant. In cujus hiſtoria quaedam tecum diſputarem libenter de concretione lapidis copioſiſſimi, atque maximi, quem ego ſaepe & ſaepius cum in ipſa, tum in meatu ab hepate ad inteſtinum lato reperi, ſed locus hic minime iſtud concedit. Quare ad hiſtoriam.

In qua ultimo addendum cenſeo, quod bis aut ter ad ſummum obſervavi meatum hunc, quo exoneratur bilis, cum prope duodenum eſt, dividi in geminum canalem, & utrumque parvo interjecto ſpatio in idem inteſtinum inſeri, ſervata in utroque artificioſa illa inſertione. Nunquam autem vidi meatum aliquem ad ventriculum deferri, quamvis illud minime fieri poſſe negarim adverſus teſtimonium graviſſimum antiquorum, atque divini Veſalii qui hoc vidit, hominemque in quo viderit atteſtatus eſt.

In lienis hiſtoria nihil eſt traditum ab eodem, quod penitus mihi non ſatisfacit, nihilque habeo quod à me ſit addendum, niſi quod hic Patavii publice cadaver ſecuerim, in quo triplicem lienem reperi, unum juſtae magnitudinis, alterum dimidio minorem, tertium vero magnitudinis ovi columbini, atque unuſquiſque ſuas venas & arterias & nervos poſſidebat, ſedesque omnium ſiniſtrum hypochondrium, eadem omnium ſubſtantia, & eadem tunica, & ad ſummum eadem erant omnia.

In renibus hoc obſervavi, quod ab aliorum placitis differt, meatus rectos in ſubſtantia ipſorum eſſe, atque per omnem renum carnem à circumferentia ad ſinum medium ferri, qui ſub oculis omnium patent. Hoc conſtituto, neceſſario etiam ſequitur in illis dari corpus fibroſum, cum omne corpus quod frequentiſſimos meatus habet, atque longos, & ordinatos neceſſario fibris conſtet. Quae ſententia reliquis anatomicis minime placet. At quaenam ſint fibrae iſtae nervoſae necne, an carnoſae, vel utriuſque generis potius, tibi diſcutiendum relinquo.

Obſervavi quoque, atque publice hic Patavii auditoribus meis indicavi geminos meatus urinarios, ac geminos ſinus medios in unoquoque rene in quodam corpore humano, in quo multa alia à ſtata naturae conſuetudine recedentia notavi. In hoc eodem cadavere geminas inſignes emulgentes venas, & geminas arterias ad unumquemque renem ferri vidi. Locus autem in omnibus fere cadaveribus, quae ego ſecui, unde oriantur venae & arteriae emulgentes eſt, ubi ſecunda & prima lumborum vertebra ligamento medio inter ſe copulantur. In renum ſubſtantiam, ac corpus diſſeminari venas, & arterias uſque ad extremum, atque una cum arteriis nervulos per totam ſubſtantiam ferri, non autem in exteriorem tunicam unum tantum nervum deſinere oculis cujuſcunque patere poteſt.

Nam in hominis renibus non reperio ego ſinum illum perforatum, & exteriorem à Veſalio proditum, per quem ferantur venae ac arteriae, ſed video manifeſta ipſa vaſa per totam horum viſcerum carnem diducta, & in arteriis, ac venis hoc obſervavi, quod in renibus ita attenuatur ipſarum ſubſtantia, veluti in illis vaſis fit, quae per cerebrum feruntur. Haec tenuitas fortaſſe cum ſit aptiſſima ad lacerationem, efficiatque ne vaſa tam facile ſenſum feriant, fuit in cauſa ut hoc ab anatomicis minime ſit animadverſum. Sinum etiam illum ſecundum, & interiorem ab eodem Veſalio traditum non reperio, ſed alium hujus loco poſitum.

Nam inter venas & arterias, quae in duas partes diverſae diſſeminantur aliae per ſubſtan-

ſtantiam renis poſteriorem, aliae per anteriorem prope renis portas (portas appello ſimam illam partem, per quam ingrediuntur vaſa & egrediuntur meatus urinarii) vel parum intra ſubſtantiam ipſius, ſinus quidam eſt factus ex nervea membrana, qui plures poſſidet ductus, vel fiſtulas, veluti ſi digitos perforatos haberet, in quibus fiſtulis extremis ſingulis operculum eſt carneum, veluti verruca quaedam acutum, quod aliquantiſper in fiſtulam ingreditur, illamque obturat, & lotii ſtillicidium conſtituit. Nam operculum hoc ex ſubſtantia renis conſtat, quae ad illud foramen, vel fiſtulam pertingit, ut in cavitatem lotium percolet.

Et aliquando in unoquoque renis ſinu reperiuntur octo, vel decem foramina, aut fiſtulae dictae quibus hujuſmodi carunculae aptantur, quae ipſas operculi ingredientis modo obſtruunt. A venis igitur, ac arteriis transfunditur omnis ſanguis aquoſus ad renes, hunc ſimilitudine ſubſtantiae conſequitur ſerum. Sanguis poſtea retinetur pro nutritione, qui quia parum ob tenuitatem alit, multus ſubinde attrahitur, atque ideo multum ſeri continuo ſubſequitur, quod retento ſanguine tanquam noxium per carunculas dictas expellitur, & inſtillatur in ſinum, ibique collectum in latiore ſinus parte fluit ad meatum, qui oritur ab eodem ſinu, & urinarius vocatur, deorſumque latus deſinit utroque in latere in veſicam.

Vera haec eſt renis humani conſtructio, non autem canini, aut caprini. Nam in capris, aut canibus iſta minime ſunt explicanda, quod utinam animadvertiſſet praeceptor meus Veſalius. Quoniam neque in larynge, neque in lingua, neque in oculo ita facile lapſus eſſet, deceptus potius à bovinis, vel aliorum animalium partibus, quas humanarum loco aliquando ſecuit, ac delineavit, quam aut negligentia aut ingenii craſſitie, cum in minutiſſimis quibusdam rebus ipſum oculatiſſimum, maximeque diligentem, ac perſpicaciſſimum fuiſſe videamus.

Nimis enim in renum hominis anatome pinguedinem, non ita tamen timendam timuit, atque inde manavit deſcribendi renis brutorum occaſio. Si autem velis mi Petre, ſinus dicti certam aſſequi cognitionem, advertas ne ſectionem moliaris in dorſo, ac gibba renum parte, ſed impoſito ſpecillo in meatum urinarium ſecando uſque ad ſinum illum gladiolo adſcendas, ſi nunquam ipſum in infima parte dividas per longum à ſuperioribus ad inferiora. Quoniam hac ratione apertis retibus videbis totum ſinum, & meatus, ac foramina illa extrema, ſimulque & carunculas, vel ſtillicidia haec obturantia. Sed de iſtis ſatis.

Ad veſicam jam venio, in qua non aeque diligentes fuere anatomici, ac in multis aliis partibus. Quoniam non obſervarunt ſubſtantiam ipſius, quae partim nervoſa, partimque carnoſa cum ſit, ipſam tamen totam nerveam eſſe aſſeruerunt. Scias igitur veſicam tres habere tunicas, uti ventriculus & inteſtina habent. Unam à peritonaeo communem, & duas proprias. Alteram quidem, quae tenuis admodum eſt, nerveam, lucidam, & candidiſſimam, omnique fibrarum genere nervoſo denſiſſime textam, à natura inſtitutam ad continendum lotium ne extra excolet.

Haec tunica facillime ſi aliquantiſper veſica infletur ab exteriori ſeparari poteſt, ita ut ego aliquando ferme totam ſepararim ſine aliquo negotio, quod magni fuerit momenti. Alteram etiam habet exteriorem carnoſamque, dum autem carnoſam dico, non ita rubicundam carnem videre exſpectes, qualem in muſculis, ſed ſubalbidam, qualem in ventriculi, ac inteſtinorum tunicis videre potes. Ita enim carnoſam hanc tunicam reperies, & crudam, & ſemicoctam: nam opus eſt ut omne experimentum tentes. Haec eadem dum veſica diſſidet ſatis craſſa eſt, ipſa vero extenſa tenuior fit, diſtractis valde fibris, per quas niſi interna adeſſet tunica facile egredi lotium poſſet. Fibrae quae ipſam conſtituunt ſunt ſatis craſſae per longum & transverſum veſicae majori ex parte, ac per obliquum etiam aliquot collocatae ad hoc, ut undequaque commoda fiat veſicae contractio, atque lotii expreſſio, non ut retineant, attrahant, & exprimant, ſed ut expreſſioni tantum, quod in ventriculo etiam dixi, incumbant. Artificioſa vero illa meatuum urinariorum inſertio, quàm fieri tradit Veſalius illis perreptantibus inter tunicam à peritonaeo, ac propriam, fit re vera inter duas has proprias exteriorem, ſcilicet atque internam. Hoc diligenti ſectione à te facile cognoſci poterit.

Quod cum feceris viderisque hanc tunicam exteriorem carnoſam, & ab interna penitus diſtinctam, confirmabis profecto ſententiam meam, veramque eſſe dices: quod nulla pars ſe ipſam movere poſſit niſi fibras habeat, ut ſecundum illarum ductum ſe ipſam colligat contrahatque, atque niſi etiam eaſdem carnoſas (exceptis arteriis) poſſideat. Nam cum veſica ſe conſtringat motu quaſi voluntario, habuit à natura ſecundam hanc tunicam carnoſam: quae qua ratione fieri potuit, ut reliquos anatomicos latuerit: De veſicae muſculo ſupra locuti ſumus, quare deſcendamus ad partes generationi dicatas.

In teſtium tunicis illud primum obſervavi, maximam eſſe controverſiam inter anatomicos. Nam alii tres tantum conſtituunt: alii quatuor: alii quinque vel ſex etiam numerarunt. In his tamen illos magis probo, qui quatuor eſſe dixerunt, duas ſcilicet exteriores ac communes, duasque proprias & interiores. Nam qua ratione acti proprias unius-

uniuscujusque teſtis tunicas quidam tres eſſe dixerunt neſcio, potuerant ſi vellent non tres tantum, ſed quatuor etiam efficere.

Verum ſummi magiſtri diviſio mihi ſemper placuit, quod quatuor ſint, & utinam ipſe nomina ita opportune his impoſuiſſet à ſcriptoribus, qui de his ſcripſere aſſumpta. Quoniam nil in hac hiſtoria amplius deſiderari poſſet. Nam oſcheon vocavit exteriorem tunicam ex cuticula & cute conflatam, ſcrotum à noſtris dictam, & optime quidem, quia à Galeno ſimiliter & à reliquis Graecis omnibus ita vocatur. Secundam vero communem innominatam reliquit, cum tamen à Ruffo Epheſio δαρτός, vel δαρτοὶ plurium voce appellatur; atque etiam à Paulo Ægineta l. 6. c. 61. Haec à panniculo carnoſo ortum ducit, & dartos vocatur, quia in excoriatione maxime apparet, & quia facillime ab externo ſcroto interniſque aliis membranis excoriari poteſt, vel cum illa ſit, quae externum corium (ut ait Paulus) glutinat cum internis membranis, opus eſt ut ipſa excorietur, ac ſecetur, ſi externam ab internis ſejungere velimus.

Tertiam quoque optime deſcripſit orta à peritonaeo, veluti etiam Paulus confirmat: atque hanc vere nominavit. nam ἐλυτροειδὴς vocatur à Galeno, Ruffo, & Paulo: quamquam ἐρυθροειδὴς paſſim legatur voce corrupta, quae in ἐλυτροειδὴς vertenda eſt. Nam cum deſinentia iſtius vocis ἐρυθροειδὴς ſimilitudinem ſignificet, quae ſit iſta ſimilitudo cum rubore non video, à quo tunica ipſa rubro vel rubori ſimilis ſit dicenda: potius ἐρυθρὸς debuerat vocari, quam ἐρυθροειδής. ſed quoniam nulla adeſt in ipſa rubedo, neque etiam erythra dici potuit. Quare optime ἐλυτροειδὴς vocata eſt à Graecis, ob vaginae & involucri ſimilitudinem. involucrum enim ἔλυτρον Graece dicitur.

A Paulo etiam vocatur ἑλικοειδὴς, quia ab illa membrana oriatur, in qua ſunt ἕλικες venarum & arteriarum: immo per hanc etiam diſſeminantur, unde capreolaris, vel capreolo ſimilis vocata eſt. Unum praeterea notandum eſt ex Paulo, quod hujus tunicae illa pars, quae ſimae ac poſteriori teſtium faciei haeret, vocatur ὀπισθία πρόσφυσις. Quartam deinde atque ultimam tunicam optime deſcribit, ſed male appellat, & immerito alios anatomicos nugaces vocat. Nam verum iſtius tunicae nomen eſt dartos ex Gal. at ex Ruffo Epheſio ὑμὴν νευρώδης πρόσφυσις appellanda eſt.

Quod autem ἐπιδιδυμὶς vocari debeat haec tunica (uti opinor) falſum eſt. Quod ego ita probo, atque auctoritate primum. Nam apud quem primum nos legimus vocem iſtam, fuit Galenus, qui etiam hujus pluribus in locis meminit. At ipſe teſtatur in primo de ſemine cap. 15. & 16. eſſe corpus aut particulam quandam corporis capiti ipſius teſtis impoſitam: ergo non eſt membrana veſtiens teſtem. Quod autem non poſſit Galenus intelligere membranam hanc, probo.

Quoniam in lib. de diſſec. uteri ait teſtes foeminarum habere δαρτὸν, uti habent teſtes virorum, quae eſt tunica veſtiens ſubſtantiam teſtis, in 14. vero de uſu part. teſtes mulierum non habere ἐπιδιδυμίδας ait, aut ſi habent, eſſe ita parvas, ut vix appareant, hoc certe non poteſt intelligi de membrana teſtium, cum dicat non apparere in teſticulis foeminarum, quod non dixiſſet, ſi per vocem ἐπιδιδυμίδος tunicam innueret. Praeterea aſſerit in primo de ſemine capitulo 15. ἐπιδιδυμίδα aliquando plenam ſemine reperiri; quod de tunica minime dici poteſt. Quare ex his ego colligo Gal. nunquam hac voce appellaſſe tunicam dictam.

Quod ſi ab ipſo primum promulgatam habemus vocem hanc, atque etiam ipſius explicationem, cur nos abuſi nomine volumus tunicam teſtis improprie, ac immerito ἐπιδιδυμίδα vocare? non video equidem hujuſce rei cauſam. Sed demus Galenum aut non explicaſſe vocem hanc, aut cum ipſam legerit apud Herophilum, vel alium ſcriptorem non recte intellexiſſe. Probo ego jam à verbi ipſius vi non poſſe tunicam hanc ſignificare. Quoniam ἐπιδιδυμὶς vox compoſita eſt ex duabus: altera quidem ἐπὶ, quae *in* aut *ſupra* ſignificat, altera vero διδυμὶς, quae cum deſinentiam τῶν ὑποκοριστικῶν illorum habeat, quae in ις ſub foemineo genere deſinunt, ac pari ratione formetur, neceſſario inter eadem ὑποκοριστικὰ erit connumeranda.

Cumque diminutiva haec omnia idem aut natura, aut ſimilitudine quadam, aut uſu cum prototypo ſignificent diminutum tamen ac tenuius, ideo διδυμὶς deducta ἀπὸ τοῦ διδύμου, ſignificabit quoddam corpus, quod aut natura, aut ſimilitudine, aut uſu idem ſit teſte, ſed tamen diminutum, idque erit teſticulus. Jam videamus an hoc dici poſſit de tunica hac, de qua tractamus. Procul dubio non eadem eſt natura hujus tunicae cum teſte, nulla ſimilitudo, aut figura niſi in rotunditate illa ovali, nulla ipſius uſus communitas, cum haec ad ambiendam ſubſtantiam teſtis, ipſe vero ad generationem ſeminis ſit factus.

Quamobrem ſententia mea dicendum minime eſt tunicam δαρτὸν dictam vocari poſſe unquam διδυμίδα: ſed potius vox ipſa corpus quoddam parvum, quod teſtem referat, notare videtur, ac poſtea addita ἐπὶ illud idem ſupra teſtem, aut aliud corpus, de quo mentio habeatur, inſidere ſignificat. Hoc comprobatur ſimilibus quibusdam vocibus, quarum crebro meminere anatomici, earumque una eſt ἐπιδερμὶς, quae cuticulam natura, figura, atque uſu cum cute eandem, tenuiorem tamen, ſignificat. ἐπιγλωττὶς addatur, quae corpus parvum, figura tamen idem cum lingua, quae γλῶττα dicta eſt, ſignificat. Idem confirmat ἐπιμυλὶς vox Hippocratica, quae molam parvam genu affixam notat: quam partem ἐπιγουνὶς etiam vox apud eundem explicat.

His

His vocibus anatomicis ſatis clare patet, quod per iſtam vocem ἐπιδιδυμίδα debemus intelligere aliquid quod aut ſubſtantia, figura, aut uſu (parvum tamen) teſti ſit ſimile, illique poſtea inſideat, ut ipſa ἐπὶ requirit. At quaeres quiſnam ſit iſte teſticulus? Reſpondeo, quod eſt corpus illud oblongum utrique extremo teſtis in parte ſima alligatum capiti ſcilicet, atque fundo. (Caput autem Ariſto. & Galenus vocant partem teſtis ſuperiorem protuberantem: πυθμένα vero, id eſt fundum, vocat Pollux inferiorem partem) atque in medio ſejunctum, in quod ſeminales venae & arteriae magna ex parte deſinunt, & à quo canalis ſeminarius ortum ducit. Particula enim haec male obſervata ab anatomicis, quamvis in homine videatur in ſuperficie ipſa nervoſa, tamen re vera in intimis glandoſa eſt, & ſi ſecetur ex minutiſſimis quaſi glandulis, veluti etiam & gurgulio conſtat, formari videbitur, quod velim obſerves in crudo coctoque teſte, quoniam hoc certum eſſe reperies.

Glandoſa autem hujus ſubſtantia ſolidior aliquantiſper videtur quam ſit ſubſtantia teſtis, hocque illud eſt quod Galenus, aut divinans, aut forte ab Herophilo aſſumens, dixit ἐπιδιδυμίδα, quo ad ſubſtantiam, eſſe mediam inter teſtem ac vaſa ſpermatica, molliorem ſcilicet his, & duriorem illo.

Cum itaque in hoc corpore eadem ſit ſubſtantia cum teſte, idemque uſus, (nam & in ipſo ſemen fieri concedit Galenus, & refertum ſemine ſaepe reperitur) neque varia adſit, figura, merito teſticulum appellare poterimus διδυμίδα ſcilicet: cumque ipſi teſti adhaereat, ἐπιδιδυμίδα etiam vocabimus, atque illud praecipue corpus eſt, quod in quibuſdam hominibus ita laxo nexu cum teſte jungitur, ut diviſi teſticuli parvi ſpecimen praebeat: unde aliqui τριόρχεις vocantur ob hoc ſymptoma.

Quoniam autem natura mirum in modum appetens conſervationem humanae ſpeciei non quaſdam ſtatas conſtitutiones aut tempora ordinavit, quibus, uti multa alia bruta, ita homines turgore venerio affecti liberis operam darent, ſed omnes tempeſtates, omneſque horas aptas ac opportunas eſſe voluit ad Veneris uſum, atque ad procreandos liberos: cumque hoc minime fieri poſſit, niſi perpetuo apta ſubminiſtretur materia, ideo quoque ejuſdem naturae inſtinctu teſtes & vaſa reliqua generationi ſeminis deſtinata, ipſum continuo producunt: quod deinde à teſtibus per ἐπιδιδυμίδα & meatum ſeminalem perpetuo ad cervicem veſicae, & ad penis originem fertur, ut hoc medio in uterum tanquam in ſeminarium ſpargatur.

Verum in Veneris negotio homo multus eſſe non poteſt, neque perpetuo illi incumbere. Quare neceſſarium eſt, ut ſemen hoc colligatur & acervetur, donec opportuna ſuperveniente hora ſpargi poſſit. At in homine multi ſeminis non ſatis erant meatus, neque epididymis, aut ſubſtantia teſtium ad continendum ſemen, quod duorum, aut trium, & aliquando etiam plurium menſium ſpatio coacervatur.

Quamobrem natura prope implantationem meatuum ſeminalium, quos πόρους σπερματικοὺς vocavit Herophilus & Galenus, atque etiam ἀγγεῖα σπερματικὰ, ubi uniuntur ſimul, ut ſemen effundant in canalem, ad latera ipſorum circa cervicem veſicae appoſuit geminas quaſi veſiculas, unam in uno latere, aliam in altero, quae veſicae nerveae ſunt, ſatiſque inſignes ac magnae, neque unam habent cavitatem, ut aliae veſicae, ſed multiplicem & anfractuoſam, videnturque varicum complicationem formare, & nihil in humano corpore reperitur, cui magis aſſimilentur quam varicoſo vaſi. In has veſicas, tanquam in caſtellum quoddam aquarium exoneratur ſemen continuo, quotieſcunque apertos meatus quibus in canalem influat, minime reperit.

Ne autem copioſum ſemen totum in unica cavitate contentum corrumperetur: ideo natura plures canales ac meatus in his veſicis effinxit, in quibus ſemen integrius ſervetur, atque praeterea voluit plures eſſe & anfractuoſas, ne ſtatim ſemen totum uno in Veneris congreſſu affatim efflueret, magnove ita copioſi humoris impetu (ſi totus ſimul efflueret) ne aut meatus nimis dilatarentur, aut ne (quod ſaepe ac ſaepius in aliis vaſis accidit) ex plenitudine quaedam obſtructio ſtatim fieret.

Semen igitur ex illis varicibus ſenſim ſe explicans tutius ac moderatius exit. Veſicae autem hae, quamvis magnae ſint, latitant inter ligamenta recti inteſtini & veſicae urinariae, ſemperque copioſo ſemine ita turgent, ut quandoque demirer, qua ratione divinus Veſalius has non viderit, nobiſque potius ſeminaria vaſa canina, quam humana deſcripſerit, nihilque pro ipſo reſpondere poſſum, niſi quod aliquando bonus dormitat Homerus, neque hoc illi turpitudini, aut dedecori mea ſententia eſt. Veſicas praeterea iſtas aut vaſa non dubito illa eſſe, quae à ſimilitudine παραστάτας κιρσοειδεῖς vocavit Herophilus in humanorum corporum diſſectione valde exercitatus: quamquam Gal. extremam meatuum ſeminalium partem ſit interpretatus. Hos igitur varicoſos adſtites obſerves mi Petre, quia pulcerrimum in ſe continent naturae artificium.

In penis hiſtoria à Veſalio tradita haec deſiderantur, quae etiam apud alios anatomicos deſunt. Nam quamvis reperiantur ſcriptores anatomici, qui ut Ariſtarchi videantur, libere invehuntur in Veſalium, & quaſi ſemper immerito: in rebus tamen difficillimis ab illis dogmatibus, quae ab ipſo tradita ſunt, nec per latum pilum recedere audent. Talis eſt hiſtoria haec, in qua nihil à Veſalii placitis recedunt, niſi forte dum aliqui negant nervos & venas ad penem derivari.

Sed

Sed ad inſtitutum noſtrum. Penem in intimo canali non cavum ſed ſpongioſum eſſe conſtat, fungoſa quadam materia repletum, non carnea quidem (uti ipſe ex Ariſtotele aſſerit) ſed nervea, ac ita dura, ut quaſi nervi duritiem excedat. Per hanc ſpongioſam materiam uſque ad ſummam glandem vaſa feruntur inſignia, arteriae nempe, quae ita aliquando conſpicuae ſunt, quam quod maxime conſpici poteſt. Ad penem duo genera vaſorum feruntur. Alterum cutaneum, quod non curo: alterum vero illorum vaſorum, quae per corpus nerveum ipſius penis diſtribuuntur: deque his ego loquor.

Sunt enim gemini nervi, qui per mediam illam bifurcationem, à qua originem trahit penis, adſcendentes ad dorſum ipſius, & per dorſum idem currentes, propaginibus non paucis ſubjecto nervo communicatis tandem in glandulam ac totum extremum colem inſeruntur. Nervi ſunt inſignes ac valde manifeſti, ita ut niſi luſcioſos latere poſſint. iique ſunt in quibus, ac ſimul in ipſorum involucris fiunt ganglia non doloroſa, vel glandulae vocatae ab empiricis, quae poſtea ſunt in cauſa, ut dum pudendum erigitur, veluti arietinum cornu intortum turgeat, & non diſtendatur, quod genus morbi mea ſententia propemodum immedicabile eſt.

Sunt praeterea geminae arteriae internae nervos ipſos uſque ad glandem delatae, à quibus vaſis ſatis inſignibus propagines manifeſtae ad fungoſam penis ſubſtantiam feruntur. Hae pariter arteriae per bifurcationem mediam dictam una cum nervis adſcendunt ad dorſum. Poſtremo adſunt geminae venae, quae plurimum cum ad mediam bifurcationem pervenerint, in unam tantum coaleſcunt, à qua quidem vena ſub oſſe pubis propago quaedam inſignis ingreſſa abdomen diſſeminatur per ligamentum quo urinaria veſica oſſibus pubis vincitur. Haec itaque vena ex duabus ut plurimum coaleſcentibus orta currit per medium dorſum exquiſite ipſius penis inter utrasque arterias uſque ad glandem. Horum vaſorum neminem ego reperi, qui veram originem nobis deſcripſerit. Quamobrem tibi hanc ante oculos ponam.

Cum vena cava & arteria aorta in duas partes diviſae receſſerint à quarta lumborum vertebra verſus inguina, antequam illuc pertingant ramum inſignem ac craſſum utraque à ſe propagat ad cavitatem illam, quae ab oſſe ſacro, & toto oſſe ilium in infimo abdomine formatur, qui ramus in duas propagines, in exteriorem ſcilicet & interiorem optime à Veſalio deſcriptas iſti diſtribuitur. Harum exterior, quae & major eſt, tota quodammodo (ut praeceptoris verbis utar) inter ſacrum & coxendicis os qua maximus nervorum crus petentium ducitur, in exteriora transverſa prorepit, & numeroſa ramorum ſerie in muſculos varios diſpenſatur, uti optime ab ipſo proditum eſt. Ab his itaque tribus particulis venae ſcilicet, atque arteriae propaginibus & nervo maximo, ſtatim dum egrediuntur per ſpatium illud inter os ſacrum & iſchium rami ſatis inſignes oriuntur, nervus ſcilicet à nervo maximo, & venula & arteria ab aliis duabus propaginibus. Quae tria vaſa reptantia & quaſi circumducta ad inferiorem coxendicis ambitum, procedunt ad anteriora uſque & ad illam partem adſcendunt, in qua pubis oſſa ſimul junguntur, & per bifurcatam penis originem penetrantia ad dorſum ipſius feruntur. Verum hoc accidit, ut ferme ſemper unius lateris vena ibi in pube conjungatur cum oppoſita & fiat unicum vas venoſum, quod medium inter arterias ducatur uſque ad glandem, quod quidem unionis genus in nervis iſtius partis fieri nondum obſervavi. Vera haec eſt (ut opinor) vaſorum origo, quae per penem diffunduntur, neque unquam alia à me inveniri potuit, ſatisque tibi ſit haec inter illa, quae pertinent ad inſtrumenta ſemini in viro ipſo dicata. Nam ad muliebria venio.

In uteri cervice mihi videtur, quod anatomici noſtrorum temporum fere omnes, qui de hac re locuti ſunt, aliquantiſper lapſi ſint. Quoniam partem illam, quae vere cervix non eſt, cervicem appellant, veram autem cervicem ignorant.

Nam totus ille meatus, in quem virilis penis inditur, ab iſtis vocatur cervix: cum tamen ab antiquis anatomicis, Galen. ſcilicet, atque praecipue à Sorano in tract. de utero, vocetur αἰδοῖον γυναικεῖον, nec non etiam κόλπος γυναικεῖος, nunquam autem cervix, niſi improprie loquantur.

Scito igitur partem hanc ſinum, vel pudendum foemineum eſſe vocandam, veram autem cervicem uteri eam eſſe partem, in qua eſt oſtiolum illud anguſtum, in quod penis non ingreditur quidem, ſed tantum attingit, ſemen vero per ipſum in fundum uteri procedit. Sed haec levia, graviora quae ſequuntur ſunt.

Avicen. 3. lib. fen. 21. circa finem meminit cujusdam partis in pudendo muliebri ſitam, quam virgam vel albathara vocat. Hanc Albucaſis lib. 2. cap. 71. tentiginem appellat, quae ſolet aliquando ad tantum incrementum pervenire, ut mulieres hanc habentes coëant cum aliis, veluti ſi viri eſſent. Partem hanc Graeci κλητοειδα vocarunt; unde verbum κλητοειζειν obſcenum diductum eſt. Anatomici vero noſtri penitus neglexerunt, neque verbum quidem de ipſa faciunt. Particula haec eadem virili peni reſpondet, & ex duplici nervo conſtat intus ſpongioſo, atque atriori craſſiorique ſanguine referto, ut in viris.

Oritur bifurcato principio ab oſſe utroque pubis, atque in utroque principio dicto muſculum ſatis manifeſtum, parvum tamen pro magnitudine partis habet, vaſa per dorſum

currentia adſunt, quemadmodum in virili membro, deſinitque in quoddam extremum, quod ceu glans videtur contenta quadam pelle veluti praeputio, quae pellis jungit pudendi exterioris gemina illa corpora, quae à Graecis, praecipue à Sorano πτερυγώματα vocantur. Totum hoc pudendum, quia parvum eſt, & latitat in pinguiori pubis parte, ideo anatomicos etiam latuit, atque ita latuit, ut ego primus fuerim, qui ſuperioribus annis idem patefecerim, & ſi qui alii de hac re locuti ſunt, aut ſcripſerunt, ſcias quod ipſam aut à me, aut à meis auditoribus accepere, neque tamen ob id rem ipſam bene norunt. Extremam glandem iſtius penis ſtatim reperies in parte ſuperiori ipſius pudendi exterioris ubi junguntur, vel unde incipiunt dicta πτερυγώματα.

Aliud etiam notandum in hoc ſinu mulierum eſt, quod anatomici aliquot reperiuntur illos deridentes, qui hymen ibi collocant. Verum mea ſententia non ſunt ita deridendi, quoniam re vera tu videre poteris in virginibus membranam quandam nerveam, non autem carneam, quae immediate poſt οὐρήθραν, (ita enim vocant Graeci canalem, per quem mingunt foeminae, vel rectius collum ipſius veſicae) adeſt & claudit ſinum per tranſverſum. Attamen non eſt integra haec membrana, ſed in medio perforata tanto foramine, ut minimus digitus manus ſuo apice in adultis facile ingredi poſſit, hocque virginale clauſtrum eſt, ac per foramen ipſius facillime egrediuntur menſes: noluit Soranus eſſe membraneum, ſed potius eſſe ipſius ſinus muliebris anguſtias factas ex quibusdam rugis collectis, quae à vaſis ex utero illuc prodeuntibus contrahuntur. cumque hae dictae rugae extenduntur in ſtupratis virginibus, atque dum vaſa dicta diſrumpuntur dolorem pariunt, & ſanguinem veluti ſi mactata eſſet victima effundunt. Pace tamen ego tanti viri dixerim, quod mihi potius videtur membrana non admodum craſſa, atque in medio anuli modo perforata, quae poſtea lacerata in ſtupro, ac praeter modum diſtenta dolorem incutit, & tandem veluti in viris fit, dum laceratur glandis frenum evaneſcit.

Ad uterum jam venio, in quo ſi aperte ſententiam meam explicabo, dubito ne hanc irrideas, cum ea dicturus ſim, quae non ſolum antiquorum & recentiorum hiſtoriam redarguant, ſed etiam funditus evertant dogmata quaedam, aut ſaltem titubare faciant. Non deſiſtam tamen, neque ita modeſtum riſum docti viri pertimeſcam, quin id quod oculis ipſis ſaepe ac ſaepius vidi, aliiſque etiam oſtendi palam, enarrem. Scias igitur foeminarum uterum geminos habere κρεμαστῆρας, unum dextrum, ac ſiniſtrum alterum, qui ipſum in foeminis ſuſpendunt, veluti in viris teſtes ipſos. Hos opinatus eſt Veſalius eſſe muſculos uteri, atque ſatis male depinxit, calamove delineavit. Muſculi enim non ſunt, quamvis aliquando rubri & carnei videantur, ſed ſunt gemini proceſſus nervei ab uteri lateribus orti, atque aliquando oppleti quodam carneo tormento, ita ut rubri reddantur, qui adſcendentes ad inguina, ac perforantes peritonaeum, veluti in viris vaſa ſeminaria faciunt, per foramen chordae muſculorum oblique deſcendentium egrediuntur, atque cum his ſtatim extra abdomen junguntur muſculi ſuſpenſorii, veluti in viris, ſed parvi admodum: (Nam his muſculis foeminae quoque donantur.) Proceſſus iſti cum extra abdomen ſunt, parum vergunt verſus pubem, ibique finiunt in pinguedine latentes, neque unquam invicem junguntur, neque ad tentiginem pertingunt, ſed ſemper ab ipſa duum digitorum ſpatio diſtant.

In extremo autem iidem proceſſus ſaepe ita cavi ſunt, ut inſculptam membranam elytroidem referant, haecque cavitas aliquando pinguedine infarcta reperitur, atque ſedes haec illa eſt, in qua foeminarum ramex fieri ſolet, quemadmodum in viris ipſis. Egoque opinor, quod ut in foemina omnes partes adeſſent, quae ſunt in viro, ideo pro cremaſteribus, ac tunicis vaginalibus à natura facti ſint hi proceſſus gemini. Omnes anatomici uno ore aſſerunt in teſtibus foeminarum ſemen fieri, & quod ſemine referri reperiantur, quod ego nunquam videre potui, quamvis non levem operam, ut hoc cognoſcerem adhibuerim. Vidi quidem in ipſis quaſdam veluti veſicas aqua vel humore aqueo, alias luteo, alias vero lympido turgentes. Sed nunquam ſemen vidi, niſi in vaſis ipſis ſpermaticis, vel delatoriis vocatis.

Aliud aſſerunt, quod vaſa iſta ſpermatica oriuntur à teſtibus, atque cum illis omnino copulantur, & deſinunt in cornua ipſius uteri ita appellata, quod minime placet; quoniam nunquam obſervare potui meatus iſtos ſeminarios conjunctos cum teſtibus, niſi uterus male affectus fuerit; in omnibus autem aliis, aut virgines fuerint, aut vitiatae mulieres, vel ediderint conceptum foetum aut non, ſemper disjunctos vidi teſtes à dictis meatibus, neque ulla apparet vena, aut anguſtum vas, vel magnum, quod à teſtibus ad hos meatus tranſeat, ſolaque adeſt membranula tenuiſſima à peritonaeo, quae cum omnia ibi contenta vaſa, venas ſcilicet & arterias vinciat, hos quoque meatus & teſtes ſimul copulat, ita tamen ut non ſe invicem tangant.

Nam inter ipſos ſpatium ferme dimidii digiti tranſverſi intercedit, tantumque abeſt, ut ſimul connaſcantur. Si igitur non connaſcuntur, uti revera non faciunt, neque vaſa media intercedunt, vide an verum illud ſit, quod dixerim dogmata aliquot, quae ad generationem ſeminis pertinent valde ne titubent, laborare. Teſtes enim mihi adfuere plurimi fide digni ſpectatores, quod ſaepius in his meatibus ſemen exquiſitiſſimum reperierim, nun-

nunquam autem in teſtibus, praetereaque quod meatus ipſos nunquam cum teſtibus conjunctos, niſi in male affecto utero illis indicare potuerim.

Nam ſi in uno latere adfuit tumor vel cancer, ejuſdem etiam lateris teſtibus ita contractus & colligatus cum dicto meatu apparuit, ut connati ſimul viderentur. At oppoſiti lateris ſani ſcilicet teſtis non ita ſe habere ſemper viſus eſt. Sin autem utrumque latus erat affectum, uterque meatus pariter conjunctus cum teſte à me reperiebatur, hocque bis aut ter ad ſummum vidi.

Meatus vero iſte ſeminarius gracilis & anguſtus admodum oritur nerveus ac candidus à cornu ipſius uteri, cumque parum receſſerit ab eo latior ſenſim redditur, & capreoli modo criſpat ſe, donec veniat prope finem: tunc dimiſſis capreolaribus rugis, atque valde latus redditus finit in extremum quoddam, quod membranoſum carneumque ob colorem rubrum videtur, extremumque lacerum valde & attritum eſt, veluti ſunt pannorum attritorum fimbriae, & foramen amplum habet, quod ſemper clauſum jacet concidentibus fimbriis illis extremis, quae tamen ſi diligenter aperiantur, ac dilatentur, tubae cujuſdam aeneae extremum orificium exprimunt. Quare cum hujus claſſici organi demptis capreolis, vel etiam iiſdem additis meatus ſeminarius à principio uſque ad extremum ſpeciem gerat, ideò à me uteri tuba vocatus eſt. Ita ſe haec habent in omnibus non ſolum humanis, ſed etiam ovinis, ac vaccinis cadaveribus, reliquisque brutorum omnium quae ego ſecui. Venae & arteriae ſpermaticae (quamvis teſtentur anatomici, uti in viris, quod antequam ad teſtes veniant miſcentur) ſejunctae aliquot ultra teſtem feruntur, atque ita conſpicue ad ipſum uterum & ad meatus ſeminarios, quos plurimae ambiunt tendunt, ut ab omnibus diſtingui poſſint. Cum autem ad uterum duplex venarum & arteriarum genus pertineat, alterum ſeminalium à ſuperioribus deſcendens, alterum illarum, quae à lateribus vaſorum oſſis ſacri oriuntur. Has in ſinum. vel (ut utar ipſorum voce) in cervicem uteri, illas vero in uterum ipſum vel fundum propagari dicunt. At ſciendum eſt, quod iſta vaſa ſuperiora antequam omnia diffundantur, per uterum junguntur cum aliquot ex inferioribus, & ita juncta inſeruntur in partem fundi prope cervicem vel ſinum ipſum. Quod ſi aliquando in conjuncta inſerantur, ab illis inferioribus ſemper aliquot rami adſcendunt in fundum inſerendi, qui ſimulatque in ſubſtantiam uteri ingreſſi ſunt copulantur, ac connaſcuntur cum dictis ſuperioribus venis. Quare perpetua ſemper adeſt conjunctio, aut extra uterum, aut ſtatim ſub peritonaeo, quo uterus veſtitur, aut in ipſiusmet ſubſtantia.

Hanc conjunctionem ab anatomicis neglectam opinor factam eſſe, ut foetationis tempore ſanguis nimis copioſus à ſeminariis vaſis delatus (quod in aliquot praegnantibus manifeſtum eſt) poſſit per has inferiores venas in ſinum muliebrem exonerari, cum alias menſtruae purgationes recta per uteri fundum expurgentur. Nollem irrideri ab anatomicis, ſi dixerim in ſubſtantia ipſiusmet uteri horum vaſorum dextrorum ac ſiniſtrorum aliquot propagines etiam ita jungi, ut unica fiant vaſa: non omnes dixi, ſed aliquot; atque ideo conſenſum inter dextra ac ſiniſtra vaſa dari, & ad foetum ab utroque vaſorum genere materiam transmitti, quamvis umbilicales propagines in uno tantum latere uteri radices jecerint.

Unum poſtremo obſervavi in omnibus, quas ſecui foeminis, aut in partu, aut poſt partum ſtatim, aut ante ipſum mortuis, carnem illam, quae placenta à me dicitur ſemper occupare, vel haerere alteri tantum uteri ipſius parti, in quam deſinit foramen à meatu ſeminario veniens, atque illud quoque notavi, foramen hoc eſſe quaſi centrum totius ſpatii, quod à placenta occupatur.

In illis partibus, quae ad foetum pertinent aliquid habeo, in quo diſcrepem à reliquis anatomicis, primumque illud eſt, quod dixi dum de arteriis umbilicalibus tractarem, nempe perpetuo geminas eſſe arterias quae cum vena umbilicali, & uraco ferantur ad foetum, ſed ſaepenumero unam tantum, quae uti ex duabus maximis arteriis chorii ſimul junctis conflatur, ita quoque prae umbilici foribus ſtatim in duas dividitur, ut ad oſſis ſacri arterias ferantur. Secundum eſt, quod placenta illa carnea, quae pro vaſorum ſecuritate utero coaluit nequaquam inter involucra foetus eſt connumeranda. Quamvis quidam aſſerant hanc à Galeno vocari *chorion*, quod falſum eſt. Quoniam Galenus hanc carnem optime novit, non in homine quidem, ſed in aliis brutis, & carnem concretam circa vaſorum orificia appellat, non autem chorion, veluti in primo de ſem. cap. 7. & in 15. de uſu part. cap. 4. neque credendum eſt eum ita ſtultum fuiſſe, ut cum millies dixerit chorion eſſe membranam ex ſemine factam, poſtea carnem hanc craſſam, turpemque concretionem ex ſanguine chorion etiam appellet.

Hanc unicam in homine & multiplicem in cornigeris concretam aliqui volebant eſſe cotyledonas, de quibus loquitur Hippocrates 5. Aph. 45. ſed ii caſtigantur à Galeno in eodem loco, ubi atque etiam in lib. de diſſect. uteri aperte carnes has non eſſe cotyledonas aſſerit, ſed ipſa vaſorum ora, quae in utero purgationum tempore acetabula res quaſdam eminentias innatas habent, quales etiam in haemorrhoidibus eſſe ſolent, veras cotyledonas eſſe probat ex auctoritate Praxagorae, cujus verba etiam adjungit. Sed quoniam incidi in mentionem acetabulorum, duo verba cum nihil de his in hiſtoria uteri dixerim, addam.

Reperio cotyledonas nominatas à quamplurimis, atque in utero collocatas, verum non

omnes per cotyledonas eadem corpora intelligunt. Nam Diocles, uti habemus apud Soranum in tractatu de utero, voluit κοτυληδόνας, quas & πλεκτάνας vocavit, eſſe quaſdam μαστοειδεῖς ἐκφύσεις in ſpatio medio uteri collocatas, quae baſim latam, ac extremum acuminatum habeant, ut foetus, dum eſt in utero, ab his addiſcere poſſit, quomodo papilla ſit trahenda. Alii voluere carnes illas, quae adnatae oſculis vaſorum foetui ſunt, ut ipſa ſtabiliora reddant, κοτυληδόνας eſſe, de quibus ſupra dixi.

Alii appellarunt κοτυληδόνας ora ipſa vaſorum uteri, quae acetabulares quaſdam eminentias menſtruarum expurgationum tempore habent, atque in horum numero fuit Praxagoras, quem ſequutus poſtea Galenus eſt. Alii fuerunt, inter quos connumeratur Ariſt. qui in tertio de Hiſto. Anim. capit. 1. aſſeruit in ſolis cornutis animalibus, ut altera tantum parte dentatis, quibus etiam adduntur ab ipſo δασύποδες, & mures, & veſpertiliones utrinque dentati uterum habere acetabula, atque eo temporum tantum, quo foetus in utero continetur, à quibus acetabulis embryo per media vaſa pendet. Reliqua vero omnia, quae utrinque dentata pedibusque haerentia animal pariunt, aſſerit habere uterum interna in facie levigatum, à qua embryo ſuſpenditur mediis ipſis vaſis, non autem cotyledonibus, quoniam non adſunt. Quae vero ſint cotyledones iſtae idem Ariſtot. in 2 de Generat. Anim. cap. 5. declarat, aitque eſſe corpora quaedam inſculpta, quorum pars cava reſpicit foetum & internam uteri amplitudinem, pars vero gibba reſpicit uterum, illique connata eſt, atque videntur veluti parvae cotulae, unde (ut credo) κοτυληδόνες ſunt dictae, quia κοτύλης effigiem gerant (quid autem fuerit menſura, aut vaſculum illud ab antiquis κοτύλη appellatum, qualive conſtiterit figura quod noveris credo) quibus umbilici venae copulantur, atque inde alimentum trahunt. Quoniam autem non adſunt cotyledones niſi dum in utero foetus continetur, ac poſtea obliterantur, imo & antequam foetus naſcatur obliterari incipiunt dum jam perfectus eſt, & ad exitum tendit, teſte eodem Ariſtot. praecipue in 7. de Hiſto. Anim. capit. 8. merito quaererem ego, qua ratione oriantur iſta acetabula. naſci hoc modo reſpondet Ariſtoteles, quoniam natura ſenſim ac ſenſim tanquam ad mammas tranſmittit alimentum ſanguineum ad capillamenta extrema venarum, quae ſparſa hinc inde ſunt per uterum.

Hoc autem alimentum plurimum ibi coacervatum facit veluti ἐξαίθημα & φλεγμασίαν, hoc eſt tuberculum, in quo contineatur: atque iſtud κοτυληδόνος corpus eſt, à quo poſtea aperto effluit alimentum ad embryonem, quo deficiente, aut quia totum ſuctum ſit, aut quia non amplius à corpore transmittatur, cotyledones omnes obliterantur ac evaneſcunt, & (ut utar Ariſtotelis verbo) συμπίπτουσι, id eſt concidunt, cavumque deliteſcit. Haec ex Ariſtotele acetabulorum hiſtoria eſt.

Ultimo in loco aliquot fuere, qui κοτυληδόνας iſtas figmentum eſſe aſſerunt, veluti Soranus, qui de iſtis loquens, ait, ἀφυσικός ἐστιν ὁ περὶ αὐτῶν εἰσαγόμενος λόγος. In hac ſcriptorum atque ſententiarum varietate quid ego ſentiam audi. Duobus modis loqui poſſumus de acetabulis, proprie ſcilicet, aut improprie; quod ſi improprie loquamur, infiniti erunt modi, atque ſententiae, quae de ipſis proferri poterunt; ſin contra proprie loqui voluerimus, neque per figmenta, aut metaphoras progredi, opus erit ut intelligamus velimus nolimus, quaedam eſſe corpora inſculpta & cava, quae cotylae effigiem gerentia in utero reperiantur. Nam quaecunque κοτυληδόνος nomine donata ſunt, ea omnia cavitate quadam cotylam imitantur, quod in coxae articulo patet, cum cavitas illa oſſea, in qua ingreditur caput femoris κοτυληδὼν ab Ariſtotele capit. 13. primi, & cap. 7. tertii de Hiſto. Animal. vocetur, quae cavitas ab Hippocrate in libro de locis in hominibus, atque in libro de Arricul. vocatur κοτύλη; quo nomine etiam appellata eſt ab Homero in 5. Iliad. hoc carmine: ἔνθά τε μηρὸς ἰσχίῳ ἐνστρέφεται. κοτύλην δέ τε μιν καλέουσι. ubi Euſtathius in comm. ait, cotylen vocari à ſimilitudine κοτύλης vaſculi domeſtici, quo haurire ac perfundere liquores ſolemus. Addamus & κοτυληδόνας, quibus polyporum pedes ornantur. ita enim Ariſtoteles vocat cavitates quaſdam in pedibus polyporum conſiſtentes, quibus arripiunt corpora ipſa, maximaque vi eadem retinent: tantum enim eſt iſtarum cotyledonum robur, ut aliquando repertus ſit polypus, qui ipſis ſolidiſſima ſalſamentorum dolia (Aeliano teſte in 13.) fregerit.

Dictae autem ſunt κοτυληδόνες à ſimilitudine κοτύλης, ut aſſerit Euſtathius in 5. Odyſſeae in hujus carminis Homerici interpretatione: Πρὸς κοτυληδονόφιν πυκιναὶ λάϊγγες ἔχονται. Eſt etiam planta quaedam apud Dioſcoridem libro 4. κοτυληδὼν appellata, à figura κοτύλης, quam poſſidet, ut doctiſſime explicat Marcellus Virgilius in comm. illius Dioſcoridiani capitis. Hujus plantae veram effigiem (unde etiam addiſcere poſſis, quae ſit κοτυληδόνων reliquarum figura) videre poteris expreſſam in divinis illis commentariis, quae doctiſſimus Petrus Andreas Matthiolus philoſophus ac medicus Senenſis celeberrimus, patriae atque etiam totius Italiae decus & ornamentum, non ſolum ad explicandum Dioſcoridem, ſed ad illuſtrandam cunctam plantarum ac metallorum, ne dicam animalium quoque hiſtoriam, doctiſſime ac elegantiſſime conſcripſit. Cum igitur omnia, quae legimus apud probatos auctores κοτυληδόνος appellatione inſignita ob ſimilitudinem κοτύλης, quam geſtant, eo nomine ſint appellata, merito colligere poſſum, ſi proprie loqui volumus, quod κοτυληδόνες iſtae in utero erunt corpora, quae neceſſario acetabuli figura conſtabunt; ſimulque etiam colli-

colligemus veram tantum eſſe ſententiam atque opinionem Ariſtotelis, qui cum ſemper fuerit graviſſimus auctor, vere etiam atque proprie, ut ſcriptoris gravitatem tueretur, de his corporibus loquutus eſt ſub nomine κοτυληδόνος: quod quidem non obſervarunt alii; ut incipiam à Praxagora & Galeno, qui improprie & immerito vocarunt κοτυληδόνας capillamenta venarum, cum in his non adſit ulla hujus nominis occaſio. Multoque adhuc minus obſervarunt illi, qui mammillares geminos proceſſus vel caruncula, à quibus ſugendi normam diſceret embryo, acetabula appellarunt.

Quoniam non reperiuntur, neque ſi adeſſent illas ſugere poſſet, ut demonſtrat adverſus iſtos Ariſtoteles in 2. de Gene. Anim. cap. 5. Praeterea ſi etiam reperiantur, nullam cum habeant figuram cotylae, non ſunt cotyledones appellandae. Quemadmodum neque carnes illae aut plures ſint aut una tantum zonae vel cinguli, aut placentae figura conſtans, quibus vaſa ſtabiliuntur, & quaſi ad uterum picantur ulla ratione κοτυληδόνες poſſunt dici, meritoque hujus ſententiae auctores à Galeno caſtigati ſunt. De Sorano vero, qui ſigmentum acetabula eſſe dixerit, nihil addam, neque in ipſum invehar, cum certo ſciam ipſum loquutum fuiſſe de utero humano, in quo non reperiuntur. Acetabula igitur ea ſint, de quibus locutus eſt Ariſtoteles; quae revera non inveniuntur in matrice humana, neque in canina, ut docet anatome, ſed ſolum in cornutis animalibus, aut illis tantum quae recenſet Ariſtot. neque etiam veritate ipſam rem hanc indicante perpetua adſunt in his brutis, ſed tantum dum embryo in utero continetur, quod ego ſaepiſſime in bubalis, vaccis, ac ovibus vidi, plurimiſque aliis etiam oſtendi.

Loco autem ipſorum acetabulorum in vacuo utero prominent tubercula aliquot ſatis inſignia, quae in enixis vaccis, atque etiam in illis, quae nondum taurum admiſere, neque conceperunt, apertiſſime conſpiciuntur. Hoc ita conſtituto quid dicendum eſt de Hippocrate, qui dum de humano utero loquitur, acetabulorum meminit? Mihi parcant manes tanti viri, qui numen artis medicae fuit, dicam ego, quod falſa oratione vera teſtatus eſt. Nam ſi quis dubitarit (mea ſententia) crudos aut frigidos humores, vel mucos ipſos in utero contentos, eſſe cauſam abortus, revera in medio lumine caecutiret: quod praeterea humores hi in cotyledonibus contineantur falſum eſt, quia hi non adſunt. In oſculis autem vaſorum contineri poſſent hi humores, abortum tamen ideo minime facient.

Quoniam inibi retentus mucus obſtructionem pariet, ob quam foetus alimento deſtitutus neceſſario abortu peribit, non autem quia diſrumpantur ligamenta, pondus ferre minime poſſint. Neceſſarium enim mea ſententia eſt, ut mucus iſte illi adjungatur parti, cujus munus eſt colligare vaſa umbilici cum utero ac foetum ſuſpendere, ſi lacerationis iſtius cauſa eſſe debet, haec autem caro placentae eſt, quae ſi imbuatur muco ita laxa ſit, ut facillime diſrumpatur, neque embryonem amplius ſuſpendere poſſit. Hac itaque ratione patebit Hippo. improprie locutum fuiſſe ſub nomine acetabuli de hac carne, quae quoniam in brutis cornigeris in acetabulis continetur, neque proprium nomen habet, ab ipſo brevitatis aphoriſticae leges ſervante, ut longas circumlocutiones vitaret κοτυληδόνος, vel acetabuli voce eſt explicata, & continentis nomine contentum ipſum per συνεκδοχὴν eſt appellatum.

Quod ſi illi, qui κοτυληδόνας carnes has interpretabantur, tantum ut Hippoc. mentem explicarent, id dixerunt, non ſunt reprehendendi: ſin autem abſolute κοτυληδόνας carnes has eſſe dixere nulla ſunt digni excuſatione. Quod autem Hippoc. intellexerit carnes iſtas nomine acetabulorum patet, quia in Aphoriſ. ipſis aſſignat munus ſuſtinendi foetus, atque ait ipſa lacerari, quod dici non poteſt, neque de oſculis vaſorum uteri, neque de continentibus cavis etiam ſi adeſſent. Nam vaſa uteri non habent hoc munus, ut ſuſtineant foetum, ideo de illis non loquitur: cavitates vero ſi adeſſent, quamvis faciant ad ſuſtinendum foetum, tamen ipſae nunquam diſrumpuntur aut lacerantur, quare de tomento hoc carnoſo intelligendum eſt, quod figurata oratione ſit explicatum, neque mirari debemus, ſi Hippo. non valde in hominum anatome exercitatus per alluſionem ad illa, quae in brutis novit, de rebus quae ad hominem pertinent aliquando locutus eſt. Jam ad foetum revertamur, in quo illud tertium erit, in quo ab aliis diſcrepo, quod geminae tantum ſunt membranae, quibus ipſe involvitur, quamvis antiqui & recentiores tres eſſe dixerint, illaſque etiam numerarint, quae in aliquot brutis; ut in ove, ac ſimilibus reperiuntur, geminae quippe quae ambiunt totum foetum, & tertia, quae ſecundo in loco eſt, continetque lotium, ἀλλαντοειδὴς vocata à Graecis.

Nam in illis animalibus, quorum uterus habet acetabula venae umbilici ſunt diſperſae per totum chorium, nullaque eſt ipſius pars, in qua non ſit aliqua vena & arteria, hacque ratione chorion in his brutis inſervire minime potuit ad continendum lotium. Quoniam, ut opinor, vaſa diu haerentia ipſi lotio refrigerata nimis fuiſſent, ac praeterea cum continuo arteriae dilatentur, ſemperque aliquid dilatatae attrahant à circumfuſis corporibus humidis, ſi haeſiſſent lotio procul omni dubio inde aliquid ſeroſi humoris, aut vaporis attraxiſſent. Ideo natura cum in his totum chorion ſit refertum vaſis addidit (ut opinor) quendam ſaccum ac novam membranam, qua lotium contineatur, ne corpora vaſorum ac praecipue arteriarum tangat.

At in hominibus, in quibus χωρίον totum non eſt plenum vaſis, ſed tantum in illa parte,

te, qua placentae haeret, totaque reliqua membrana, aut nulla, aut quam minima vaſa pro ſui nutritione habet, natura coacta minime fuit formare novam lagenam pro lotio, ſed ipſum transfundit inter χωρίον atque ἀμνειὸν, non quidem in regione ubi ſunt vaſa diſperſa per χωρίον, quoniam ibi quantum ſcilicet durat placenta, ita connatae ſunt iſtae membranae inter ſe, ut ſejungi difficile poſſint (ſejunctae tamen aliquando reperiuntur). At in reliquo ambitu quamvis pariter conjunctae ſint, non tamen is adeſt coalitus, qui ab augeſcente lotio ſejungi facile poſſit.

Abutitur itaque in hominibus natura parte ipſius chorii, atque hinc fit quod geminae tantum adſint membranae, exterior, quae uterum totum ſublinit, & χωρίον ab omnibus vocatur, quamvis falſo aliqui in hominibus hanc ἀλλαντοειδῆ appellarint, quaeve ſemper in exteriori ſuperficie, etſi nervea ſit tota, habet expanſam, glutinis modo ſubſtantiam carneam, qua toti utero agglutinatur. Haecque carnea ſubſtantia unguibus, ac novacula facillime abradi poteſt, quae niſi deradatur, eſt in cauſa, ut membrana haec nervea non ita lucida, uti eſt, appareat.

Interior vero ex his duabus membranis ad continendum foetum, atque ſudoris excrementum apta ἀμνειὸς dicta eſt. Neque mi Petre, aliam in hominibus videre exſpectes, quia revera non reperitur. at in brutis cornigeris, vel omnibus habentibus uteri acetabula, tertiam veluti farcimen invenies inter ἀμνειὸν & χωρίον collocatam.

In ventre inferiori nihil ad ea, quae dicta ſunt poteſt addi à me, quare ad medium thoracem ſcilicet jam venio, in quo duo tantum obſervavi praetermiſſa à reliquis anatomicis, quae mihi alicujus momenti eſſe videantur. Horumque illud primum eſt, quod ad nervos cordis pertinet, qui nervi ſecundum alios anatomicos unici ſunt in ſingulis hominibus à recurrente nervo ſiniſtro oborti, quae ſententia ita differt ab eo, quod ego frequentiſſime vidi, atque infinitis propemodum auditoribus meis manifeſte oſtendi, ut vera dici non poſſit, tantumque de auctoritate iſtius nobilis ac ita neceſſarii viſceris detrahit, ut ipſum quaſi ſtupidum reddat.

Cum enim in renes, in ventriculum, in lienem, atque in hepar tot nervi à ſexto pari, & plexu illo meſenterii ferantur, ut illorum ope laeſiones proprias cognoſcere poſſint. Injuſta profecto videtur haec noverca natura appellata, ſi in cor nobiliſſimum omnium viſcerum unicum tantum nervulum diſtribuat. Deinde ſi à conſequentibus argumentari licet, videmus in hoc viſcere ita magnum, itaque exquiſitum ſenſum adeſſe, ut nullam poſſit neque intemperiem, neque ſolutionem continui, quamvis minimam ferre, ſed ſtatim valde ingens ſuccedit dolor, qui homines jugulat.

Si igitur magnus dolor, magna etiam vis ſentiendi adeſt, haec autem cordi communicari minime poteſt unico eodemque minimo nervulo: Neceſſarium itaque eſt, ut aut unus maximus ad ipſum pertingat nervus, aut parvi ac plures. Cum ergo dogma hoc receptum à juſtitiae legibus recedat, atque ab oculata anatomes demonſtratione, ego ipſo deleto, tibi quot, qualeſve ſint nervi cordis referam.

Sub baſi ipſius, ubi vena arterialis incipit ad ſiniſtrum latus flecti, atque ubi adeſt meatus ille inſignis arterialis in embryone, qui conjungit venam dictam cum arteria aorta, eſt plexus quidam aut complicatio nervea, qualis etiam in meſenterio à me deſcripta eſt, ſed minor, robuſta tamen ac ſolida, à qua abundans copia nervoſae materiae totam cordis baſim amplexatur, perque ipſam plures propagines parvorum nervorum inde deductae diſperguntur, ac per totam ipſius ſubſtantiam, quamvis illas minutim proſequi nequeam.

Hoc anatomici ligamentum fortaſſe rati neglexerunt, hacque ratione non viderunt. Nerveus autem iſte plexus originem ducit à quinque nervorum propaginibus, quae quamvis aliquando quatuor tantum ſint, quinque tamen ut plurimum reperiuntur; harumque prima illa eſt, de qua in ſuperioribus locutus ſum, dixique oriri à ramo magno nervi ſexti paris ſiniſtri parum infra exortum recurrentis nervi, atque inde delatam & reflexam ad venam arterialem ſiniſtram in dictum nerveum plexum adſcendere. Secunda vero & tertia propago in eodem latere ſiniſtro oritur à plexu illo, quem ego in cervice deſcribens plexum ſexti paris appellavi.

Ab hoc igitur plexu in ſiniſtro latere gemini oriuntur nervuli (aliquando etiam unus tantum eſt) qui deſcendentes ad cordis baſim per eundem plexum diſtribuuntur. Quarta etiam propago & ipſa ſiniſtra ea eſt, quae ab aliis proponitur à recurrente ejus lateris nervo exorta. Haec ſimul cum tertia & ſecunda deſcendens in dictum plexum diſſeminantur. Quinta vero propago, quae ultima in dextro latere ſita eſt, geminum habet principium. Nam à plexu ſexti paris dextro nervulus exoritur, qui recta tendit ad cor, ſimiliter quoque à nervo ejuſdem ſexti paris, qui recurrentem dextrum facit ſtatim cum thoracis cavitatem ingreſſus eſt, alius nervus non admodum parvus emanat, qui cum priori dicto jungitur, unicumque ſatis craſſum nervum facit. Hic quintus à me vocatus duplici ex principio manans ſub arteria, quae jugulum ſiniſtrum petit latitans venit ad eandem complicationem, ac in ipſa ſimul cum aliis quatuor confunditur, unicumque fit principium ſolidum ac nerveum, à quo poſtea veluti rivuli ad cor non pauci feruntur.

Alterum, quod obſervavi hoc eſt. Omnes anatomici dum loquuntur de cartilaginibus collocatis in aſpera arteria, illis aut anularem figuram adſcripſere, aut σιγμοειδῆ, quod qui

dem

dem verum eſt in parte ea arteriae, quae extra pulmones apparet, & in principiis quoque illorum duorum ramorum, in quos ipſa ſtatim dividitur. Verum cum in anguſtiores propagines diſtribuitur ad extremos uſque pulmones, non obſervarunt anatomici cartilaginoſa illa corpora non anularia eſſe aut σιγμοειδῆ, ſed teſſellarum more variis figuris conſtare: alia enim ῥομβοειδῆ ſunt, alia quadrata, alia triangula; & ut uno verbo dicam, quot ſunt figurae earum laminarum ferrearum, quibus loricata capitis tegumenta noſtris temporibus formantur, ut ſub pileo latentia capitis verticem tueantur, tot ſunt facies iſtarum cartilaginum, ex quibus veluti teſſellatum conſtruitur opus in his aſperae arteriae minutioribus ramis, ut ipſi nunquam dum contrahuntur pulmones valida etiam compreſſione ſtringi, aut connivere poſſint. Nam ſi conniveant, neque fuligines, neque vapores calidi, neque etiam pulmonum, aut thoracis excrementa (uti aliquando fit) excerni poterunt. Quoniam iſtae cartilagines appoſitae ſunt ipſi arteriae ad hunc uſum, ne cadentibus pulmonibus conſtringatur, non autem ut arteriae materia ſint, quoniam vera tunica ipſius membranoſa eſt, taliſque etiam requirebatur, ut aër facilius per ipſam egredi & ingredi poſſet. Nam ſi ex cartilagine conſtaret, facilis tranſitus non daretur per ita durum ac ſolidum corpus, quale eſt cartilagineum.

Igitur arteria ex membrana facta eſt, cartilagines autem ſunt appoſitae veluti fulcimenta ad dictum uſum. Haec in thoracis viſceribus obſervavi, quae illis adjunges à me de vena ſine pari, deque oeſophago ſupra explicatis.

Ab aſpera arteria adſcendamus ad fauces, in quibus anatomici mentionem luculentam glandularum illarum, quae παρίσθμια dicuntur fecere, verum de tunica nervoſa, qua veſtiuntur nil dixerunt, quod proprium harum eſt, non autem commune cum reliquis glandulis. Aliud etiam praetermiſerunt, quod maximi eſt momenti, tunicam ſcilicet dictarum glandularum perforatam eſſe variis in locis foraminibus ſatis amplis, quae ſi aliquando moderate intumeant, glandulae imponere noſtris medicis ſolent (quod aliquando notavi) ita ut ulcera eſſe credant, partemque ipſam, ceu ulcerata eſſet curant, cum tamen revera ulcera non adſint, deſidenteque glandularum tumore, ſecundum naturam penitus ſe habeant. Quoniam foramina ea, ut dixi, naturalia ſunt. Quare chirurgos tibi familiares admoneo, ne in iſtos craſſos errores incidant.

In iiſdem faucibus praetermiſſum eſt, quod palatum, quod conſpicitur non totum oſſeum eſt, ſed hujus dimidia ferme pars poſterior in fauces deſinens à latere ad latus tenſa glanduloſa conſtat carne, quae ſatis craſſa eſt, quamvis in inferiori ſuperficie à palati membrana, ſupra vero à narium tunica veſtiatur. Ab hac glandoſa palati parte media fere dependet aliud glandoſum, non autem carneum corpus, quod γαργαρεῶνα vocant Graeci, noſtri gurgulionem laxa quadam ac molliſſima pellicula veſtitum. Hoc pendens ſupra ἐπιγλωττίδα ac laryngem illam mediam aliquidque quod limpidiſſimum ſit ſemper inſtillans humectat.

Nam talis eſt hujus penduli corporis uſus, non autem ille, quem ad temperandum aërem, aut commoderandam vocem adſcribunt. Et quamvis quidam experimenta ſua in morbo Gallico in medium afferant eorum comprobata exemplis, quibus vox depravata aut corrupta eſt ob gurgulionis abſumptionem: ſcias tamen, quod vox tantum depravatur in illis, in quibus Gallica ulcera non gurgulionem ſolum, ſed magnam etiam illius glandoſi corporis partem, quod extremum palatum complet, exederint, aut palati os & membranam perforarint.

Quorum tantum gurgulio exeſus eſt, certo ſcias nullum vocis detrimentum ipſis ſupervenire, egoque hujus rei plurima habeo exempla, atque tu ſi hoc recte obſervabis aperte poteris cognoſcere, quod niſi cum gurgulione pereat ſubſtantia palati, nequidquam laeditur vox, dicant quicquid velint alii.

Ad oculos ipſos ex faucibus egrediens venio, in quibus primum praetermiſere anatomici duo foramina parva in angulo interno poſita (quorum unum eſt in palpebra ſuperiori, alterum in inferiori) in viventibus adhuc hominibus, ſi quis inſpicere voluerit apparentia. Quae foramina habent meatus, qui ſub caruncula ἐγκανθὶς vel ἐπικανθὶς dicta, uniuntur in quendam communem ſinum in narium cavitatem deſinentem per canalem proprium in oſſe ſquamoſo, quod internum angulum occupat inſculptum. Per hos meatus major lacrymarum pars, ut ego in fletibus mulierum obſervavi ad oculos emanat, ipſorumque ſinus aliquando exulceratur, fitque collecta ſanie ſpecies illa ulceris, quae fiſtula lacrymalis dicta eſt. Haec ſanies, ſi dum collecta eſt exprimatur ſinus, ita manifeſte excernitur per meatus dictos in internum oculorum angulum, ut nihil manifeſtius conſpici poſſit. Meatus iſti lacrymalia vocantur à recentioribus chirurgis, atque ſemper à me eodem nomine appellabuntur.

In oculorum cavitate major anatomicorum pars nullam ponit glandulam, quidam ſunt, qui duas addunt, ſed neutri placent. Quoniam una tantum manifeſta ac perpetua, & ſatis inſignis à me reperitur in parte ſuperiore oculi prope angulum exteriorem, praeter hanc vero nulla alia adeſt, quae perpetuo appareat, ita ut momenti alicujus eſſe videatur. At in reliquorum brutorum oculo, quae nictari videntur, & praecipue in bovino reperitur quaedam alia glandula calloſa, ac durior in interno angulo colloca-

cata, quae ob lacrymas ibi (ut reor) minime poſita eſt, ſed ratione illius membranae qua nictant.

Nam in dictis animalibus membrana quaedam latitat interno in angulo ungui ſimilis, quae cum cartilaginis, vel corneae tunicae naturam ſapiat, tenuiſſima tamen eſt. Haec movetur motu voluntario ad angulum externum, & oculum apertis etiam palpebris operit. De hac Ariſtot. in ſecundo de Hiſto. Anim. cap. 12. locutus eſt, uti ſuperius dixi, quae circa radicem habet membranam quandam validiſſime dictae glandulae calloſae haerentem, ad hunc praecipue uſum (credo) ut dum trahitur cutis ad oppoſitum angulum, tendatur glandoſum iſtud corpus veluti cornu ipſius arcus, ſtatimque remiſſa cute recurrat, atque ipſam in proprium angulum retrahat.

Ducitur autem haec membrana ad oppoſitum angulum duplici chorda, altera quidem ſuperius, altera vero inferius ſub adnata membrana latente, quae à muſculo quodam oritur in exteriori angulo collocato, qui muſculus à me pro parte illius, qui totum oculum ad exteriora trahit recenſetur. Sed ut ad rem redeam, praeter dictam glandulam in parte oculi ſuperiore prope angulum externum collocatam in humano oculo nullam aliam reperio, quae ſenſu facile, ac perpetuo percipi poſſit, dignave cognitione habeatur, cui poſtea in brutis adjungitur illa durior, de qua dixi.

In oculorum tunicis parum ab aliis diſſentio, atque iis praecipue quae non valde magni momenti ſunt, quorum primum eſt membrana κερατοειδὴς à Graecis dicta. Quoniam non poſſum ego mihi perſuadere ipſam eſſe durioris partem, quae à dura cerebri meninge erigitur, cum non ſolum ſubſtantia, ſed & craſſitie ac figura videam differre. Quoniam haec cornea per ſe ſola quaſi ſphaericam aliam cavitatem conſtituens extollitur extra ſuperficiem durae, & veluti novum tuberculum efficit, quod in viventibus hominibus facile apparet, ita ut non ob oculum univerſum, ſed ob humorem albugineum tantum facta videatur.

In ciliari corpore illo, quod inter uveam & humorem cryſtallinum ac vitreum intercedit, à divino Veſalio diſcrepo. Quia tunica minime eſt, ſed potius nexus aut ligamentum, quo uvea jungitur extremae membranae cryſtallini, ideo non eſt dicendum tunica, neque pro tunica numerandum, ſed potius pro ligamento, quod nos ciliare vocabimus. In tunica illa, quae ambit cryſtallinum non placet quorundam opinio, qui aſſerunt eſſe eandem cum tunica vitrei. Quoniam haec valde ſolidior eſt quam ſit illa vitrea tunica, deinde ipſe vitreus humor in cavitate etiam, in qua latet cryſtallinus propriam habet tunicam. Quare cum huic nulla ratione inſerviat, dicenda non eſt ipſius tunica, ſed cryſtallina potius adjudicanda, atque ἀραχνοειδὴς vocetur, uti ab omnibus anatomicis fit.

Verum enimvero tunica quae vitreum humorem ambit, & in illa cavitate cryſtallo dicata, & in reliqua totius humoris ſuperficie à Veſalio praetermiſſa procul omni dubio addi debet. Et quamvis haec non cuivis patere poſſit, teſtimonio tamen diligentiorum anatomicorum ſemper probabitur, hancque tunicam velim connumeres inter illa, quae difficillima, plures jam ſunt anni elapſi, à me fuere inventa, quam poſſem ex Ruffi ſententia vocare ὑαλοειδῆ, ſed locus ille, in quo de tunicis ac humoribus oculorum tractat, ita corruptus eſt, omniaque ita ſimul confuſa ibi leguntur, ut nihil inde, quod ſolidum ſit ac diſtinctum conjici poſſit: ideo ne ſupra arenam aedificium erigere videar, hac dimiſſa appellatione, vitrei tunicam appellabo. In humoribus autem hoc notavi, quod quamvis Veſalius affirmet humorem κρυσαλλοειδῆ eſſe utraque in facie depreſſum, lentiſque formam (à Galeno aſſumens) exprimere: in parte poſteriori tamen exacte ſphaericus eſt in humano oculo, in anteriori vero depreſſus, ita ut haec facies parum à plana diſtet.

Superficies autem has neceſſario inter ſe hac ratione variare ſi opticorum campos ingredi liceret, probarem, ſed non licet. Quare nuda haec tantum veritas tibi nunc ſatisfaciat. In aqueo etiam humore quaedam adſunt, quae quamvis grammaticen aliqua ex parte ſapiant, à me tamen tua cauſa non praetermittentur. Primum eſt, quod anatomici aſſerunt humorem hunc ita tenuem uti aqua eſſe, ego vero ſemper aliquantiſper craſſiorem reperi, niſi forte illud accidit, quia refrigerato corpore concreſcat. Secundum eſt, quod Veſalius negat Graecos contuliſſe hunc humorem ovi albo, à quo quidem albugineus vocatur à recentioribus, quamvis Galenus illud fecerit in 10. de uſu partium cap. 4. his verbis: ἅμα δ᾽ ὑγρὸν λεπτὸν καὶ καθαρὸν οἷόν περ τὸ ἐν τοῖς ὠοῖς ἐστι. Aëtius etiam idem fecit, qui lib. 7. cap. 1. & 25. vocat hunc humorem ὠοειδὲς ὑγρὸν. neque unquam ego legi (uno excepto Introductorio) apud aliquem ſcriptorem Graecum vocari humorem hunc ὑδατοειδῆ: ſed ſemper apud Galenum reperi, quod appellatur, aut ὑγρότης λεπτὴ, aut ὑγρὸν λεπτὸν καὶ καθαρὸν, aut ὑγρὸν κατὰ τὴν κόρην, aut ſimilibus vocibus. & quamvis tenuis vocetur humor, id ob relationem ad reliquos humores fit, non autem quia ipſe aqueus ſit, nec ita tenuis, ut aqua eſt.

Adſcendamus ad ſuperiora, & ad caput ipſum, in quo illud primum notandum eſt, quod membrana, quae περικράνιος à Graecis dicitur, non ſolum oſſa capitis veſtit, ſed etiam muſculos temporales uſque ad jugalia oſſa vocata, quibus in locis valde craſſa eſt ac dura, quae quamvis ab anatomicis tunica temporalium muſculorum vocetur, pars tamen eſt pericranei dictos muſculos amplexata ob majorem ipſorum cuſtodiam. Nam ſi haec eſſet propria muſculorum

lorum tunica, eos cunctos uſque ad inſertionem indueret, neque ab ipſis unquam recederet, quod tamen facit, cum prope os jugale deſcendit; quoniam ibi inter membranam ac muſculum utriuſque lateris pinguedo aliqua invenitur, ac ſpatium in quo latitat.

Aliud etiam obſervandum eſt, quod idem pericranium veluti dura cerebri membrana aliquot in partibus capitis poteſt (difficile tamen) in duas partes ſeparari, in alteram, quae cuti haereat, atque alteram, quae oſſi connaſcatur, utraque tamen pars unum tantum corpus efficit, quod pericranium eſt, totumque ortum ducit à ligamento intercurrente per ſuturas, neque diſtinguendum eſt pericranium à perioſtio, quod aliquot noſtrorum temporum anatomici faciunt. Quoniam idem penitus eſt in capite pericranium, quod alibi perioſtium, caveantque anatomici ne aliquando panniculi carnoſi, qui veluti chorda à muſculis frontis ad muſculos occipitii & aurium quandoque percurrit, partem aliquam ſecent, & pro pericranio accipiant, verumque pericranium pro perioſtio, nam hoc facillime fieri poteſt.

Quemadmodum autem pericranium oſſibus capitis in exteriori ſuperficie pro perioſtio adeſt, ita etiam internae calvariae ſuperficiei perioſtium ſubeſt, membrana cerebri durior dicta, aut ſaltem exterior ipſius pars. Nam dura haec meninx facillime dividitur in duas membranas, quarum quae exterior eſt durior minuſque texta, & quaſi tendo quidam latus huic membranae expanſus ac connatus videtur, quae autem interior, aequalior atque ſolidior viſitur, ac in ipſa ſinus inſunt, ut aperte anatome indicat. Pro perioſtio igitur oſſi inſeruit pars dicta exterior ipſius meningis. Quod autem membrana haec duplex quaſi ſit, majori ex parte ignorant anatomici.

In membrana eadem dura canales quidam ſunt, quorum numerus ab aliis anatomicis traditus illi non reſpondet, quem ego obſervavi. Conſtituendum autem primo eſt, de quo genere canalium loquamur, cum geminum ipſum ſit in membrana hac. Unum per quod currunt vaſa veluti arteriae, quae per membranam diſſeminantur. Alterum in quod deſinunt venae, hocque genus canalium loco venarum eſt, & ſanguinem in ſe continet, veluti in vena ipſa reconditum, & ab hoc vaſa quaedam oriuntur, quae venae penitus ſunt per cerebrum, aut per ſuturas ad exteriora diſtribuendae. De hoc igitur poſteriori genere canalium vel ductuum loquor, qui διπλόαι, vel διπλώσεις ipſius membranae vocantur à Galeno, neque horum numerus integer propoſitus eſt, nec ipſa etiam conformatio.

Nam veteres & recentiorum aliqui aſſerunt venas per has duplicationes ferri, quod ego nunquam potui videre, quamvis non leve ſtudium adhibuerim: at ſemper vidi venas in has duplicationes deſinere, atque cum ipſis jungi tanquam ſi venae & ipſae eſſent, vidique ductus illos, quos ὀχετὸς etiam vocat Galenus diſſeminandos per varias partes ab his duplicationibus exoriri veluti à vena aliqua majori, neque unquam potui venae tunicam à meninge duplicata ſejungere, meritoque iſtud à natura factum eſt, cum meninx ipſa eandem ſubſtantiam ac telam, quam venae habent, poſſideat.

Quare fruſtra fuiſſet tunica venae aut duplicatio ipſa, cum alterum ex his opportune munus idem perficere poſſit. Nam quicquid philoſophatur Galenus de ſecuritate illa venarum in 9. de uſu partium cap. 5. illud totum ob ingenii foecunditatem commentatus eſt, non quod duplicationes iſtae, quas ſinus vocant noſtrorum temporum anatomici, quatuor tantum ab ipſis numerantur, duae poſteriores, tertia media, & quarta per rectum inter cerebrum, ac cerebellum tendens; at reliquae omnes, quae ſub baſi cerebri ſunt, praetermittuntur. Quare ut horum omnium ſinuum certum numerum habeas, ita à me deſcribantur.

Cum vena jugularis, quae defert ſanguinem ad cerebrum, à me ſuperius deſcripta, pervenerit ad calvariam, vel ad os illud, quod petroſum dictum eſt, ſtatim ingreditur ſinum inſignem partim in oſſe petroſo, & partim in additamento lambdoidis exſculptum, ibique deſinit in membranam duram, quae totam hanc cavitatem perioſtii more veſtit. Ab hoc loco tanquam à perenni aliquo fonte omnes ſinus unius lateris membranae dictae ſcaturiunt, atque ideo à me cavitas iſta fons & origo ſinuum ſemper appellabitur, à qua primus oritur ductus, qui per duplicatam membranam ſub baſi cerebri, in inſculpto canali oſſeo in additamento lambdoidis veluti latens, fertur ad anteriora uſque ad os illud, in quo eſt glandula, quodque ego à ſimilitudine ſellam vocare ſoleo. ibique conjungitur cum ſecundo ejuſdem lateris ſinu, de quo jam loquar. Ab hoc itaque primo ſinu antequam ad finem perveniat aliquando venulae aliquot oriuntur, quae per mollem meningem ibi ſuperpoſitam diſperſae apparent. Ab hoc eodem fontis principio oritur vena, aut canalis quidam, qui ad poſteriora habens perforato oſſe poſt illud tuberculum, quo caput cum prima vertebra copulatur, partim deſinit in ſinum cervicis à me quarto in loco deſcribendum, partim etiam diſtribuitur per cervicem, & copulatur cum venis ibi diſſeminatis.

Fons praeterea ipſe duplicationum poſtquam primas has ſoboles à ſe derivavit per inſculptam ſedem in oſſe temporis verſus poſteriora adſcendit uſque ad ſummum oſſis petroſi dorſum, indeque unica, & aliquando geminae treſve oriuntur venae, quae per ſuturam lambdoidem poſt mammillarem proceſſum erumpentes ad poſteriora aurium per cutim diſſeminantur, parteſque ibi collocatas, atque aliquando cum exterioribus adſcendentibus venis conjunguntur. Cum itaque ad ſummum dorſum oſſis petroſi per-

perveneri fons dictus, tunc anguſtatur atque deſinit in duos ductus, in ſecundum ſcilicet, ac tertium.

Quorum prior perforata membrana ſub baſi pariter ipſius cerebri deorſum ad anteriora ac media capitis fertur per idem dorſum dictum petroſi oſſis, donec perveniat ad ſellam, ibique jungatur cum primo. Ab hoc dum prope ſellam eſt oriuntur venulae quae per membranam tenuem prope arterias anteriores diſſeminantur, atque ab utriſque ſimul junctis his ſinibus, primo ſcilicet, ac ſecundo, venulae oriuntur, quae ad cavitates varias oſſium diſtribuuntur, & uſque ad oculi orbitam etiam pertingunt. Poſterior vero ſinus qui tertius eſt, adſcendens per poſteriora ad occipitii medium conjungitur cum ſuo oppoſito, veluti optime traditum eſt à divino Veſalio, apud quem hic tertius primus eſt, integreque deſcriptus.

Quare ego de hoc nihil aliud addam, ſed ad quartum venio, qui in cervicis latere utroque collocatur. Nam cum meatus, vel potius vena illa, de qua ſecundo in loco dixi, orta à fronte penetrarit extra os poſt capitis tuberculum, tunc reflexa ſupra primam vertebram cervicis membranam in canali cervicis contentam perforat, ſinumque unum efficit ſui lateris in ea membranae parte, quae corporibus vertebrarum haeret. Hicque ſinus uſque ad latera ſatis ampla cavitate inſignis pertingit, ac multo ſanguine refertus eſt.

Quoniam cum vena, quae per transverſos cervicis proceſſus repit, ſuperarit ſeptimae vertebrae proceſſum, ſtatim immittit magnam propemodum ſui partem in hunc ſinum, quodque reliquum eſt adſcendens, ac ſuperata ſexta novam propaginem in eundem ſinum inſerit. Idem ſuperata quinta ac omnibus reliquis facit uſque ad ſecundam, cum enim illam ſuperarit, tota in principium dicti ſinus deſinit, unico excepto ramo, qui ab ipſa exoriens per exteriora latus, in poſteriores cervicis carnes diſſeminatur. Per proceſſum vero transverſum primae vertebrae, nunquam vena haec, quod ego viderim, tranſit, ſed arteria tantum. Ab hoc autem ſinu unius lateris oritur meatus, qui in alterius lateris ſinum pertingit, ita ut his nexibus obſervatis, ac vaſorum complicationibus, cum Hippocrate dicere poſſimus ξύῤῥοια μία, ξύμπνοια μία, ξυμπαθέ' ἁπάντα. Cum itaque quatuor ſint hi ſinus in uno latere, ſi addantur totidem in oppoſito octo erunt omnes, quibus poſtea adjungatur nonus, qui ſub ſagittali uſque ad frontem pervenit, tertioque in loco à Veſalio deſcriptus eſt. Addatur quoque & decimus, qui quartus aliorum eſt, quique inter cerebrum & cerebellum recta ad glandulam in extremo tertio ventriculo cerebri contentam, atque peni ſimillimam fertur. Ab omnibus iſtis duplicationibus venae oriuntur, quae ad plexus χωροειδεῖς formandos tranſmittuntur, ac diſtribuuntur per ſubſtantiam ipſius cerebri, quaeve nervos cerebri, ac medullae ſpinalis committantur, ac tandem, quae ad varias partes extra calvariam alendas diſtribuuntur. In tenui meninge ita ſe ſtrenue geſſerunt reliqui anatomici, ut nihil ego, quod ab illis non ſit proditum invenire potuerim, veluti etiam in cerebro ipſo, in quo utinam aliquando videre licuiſſet motum contractionis, ac dilationis, quem primus ipſi cerebro adſcripſit Galenus, & noſtrorum temporum anatomici aliquot approbarunt. Quoniam ratio mihi contrarium penitus dictat, neque argumenta illa, quae afferuntur à Galeno in libro de inſtrumento odoratus, & in libro de util. reſpirationis, & in duodecimo de uſu partium tanti ſunt momenti (parcat mihi magiſtri, cui omnia debeo, auctoritas) ut unquam perſuaderi potuerint motum adeſſe in hoc viſcere, cui motui obſtet tota ipſius ſubſtantia, quodque pulſans ſenſu ipſo (quod magis eſt) nunquam aſſequi potuerim, neque in vivorum brutorum anatome, neque in maximis capitis vulneribus, neque ulla alia evidenti, quam ſenſum ſubminiſtraret ratione, quamvis ſummum ſtudium, ac diligentiam hac in re adhibuerim. Adeſſe audacter non negarem, ſed aut ob ipſius parvitatem, aut aliam ob cauſam me nunquam hoc aſſequi potuiſſe affirmo.

Ad calcem jam perveni, mi doctiſſime pater, enumerationis eorum, quae ego nullo dictante, nec labore levi in anatome deprehendi, atque utinam ita vera ſint, uti mihi ſunt viſa, tibique ita faciant, ut ego in ſcribendo dum voluntati tuae obtempero (alioquin minime) mihimet ipſi ſatisfeci. Atque utinum neminem ex iis, ad quorum manus libellus hic pervenerit noſtra (quod ſummopere exopto) offendat oratio, cum in ipſo nihil à me ſcriptum ſit, quod alios anatomicos laedere valeat, ſi juſti aequive rei ipſius aeſtimatores eſſe velint. Omnes enim qui adhuc vivunt amo ac colo, & illorum quoque, qui mortui ſunt manibus optime precor, nullius illorum gloriae, aut laudibus invidens, cum tam vaſtus ſit optimae exiſtimationis campus, ut inde unusquisque maxima ornamenta ſibi colligere poſſit ſine detrimento alienae gloriae. Quod ſi aliquando divino Veſalio, aut alicui alio anatomico non lubens, ſed inſciens potius, vel invitus vulnus aliquod inflixi, oro ut hoc antidoti loco à me accipiant, quod aut imprudenter erravi, aut ſi vera protuli, omnia ipſi praeſertim Veſalio accepta refero: quoniam ita mihi viam ſtravit, ut ulterius licuerit progredi, quod nunquam certe hac ope deſtitutus facere potuiſſem. Vale, & Joannem Baptiſtam Capredonum, nomine meo plurimum ſalutato.

F I N I S.

ANDREAE VESALII, ANATOMICARUM GABRIELIS FALLOPPII OBSERVATIONUM EXAMEN.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Quum Andreas Veſalius nuper hac Hieroſolymam proficiſcens, in taberna mea libraria ab Auguſtino Gadaldino & Andrea Marino aliiſque quibusdam, qui unà caſu convenerant, praeſtantibus Medicis ſalutaretur, illi ab ipſo ſunt percunctati, ne quid de ſuo anatomicarum Gabrielis Falloppii obſervationum examine factum eſſet, quod ille Venetorum cuidam oratori, ut Patavium perferretur, datum eſſe ab Alexandro Baranzono intellexiſſe ipſis ſignificaverat. Ajebat Veſalius diſcedenti ex Philippi Regis aula clariſſimo Paulo Teupulo, Veneti Senatus ſingulari ſane ornamento, ſuum illud examen datum quidem fuiſſe, verum interea quum ille ob inteſtina Gallorum bella triremiumque abſentiam multis menſibus in Cathalonia haerere cogeretur, & ſerius huc veniret, Falloppium (uti ipſis conſtabat) è vivis diſceſſiſſe hacque occaſione examen illud à Teupulo hactenus ſervatum eſſe, & ab ipſo facile obtineri poſſe. Quandoquidem igitur tum illorum, qui aderant, nonnulli hujus ſibi copiam fieri exoptabant, illis viſum fuit omnibus, ut id mox à Teupulo receptum mihi primum daretur, egoque id excuſum omnibus communicarem. Quantum vero decoris & augmenti rei anatomicae ex hoc ocyus elaborato, ſed diu ſuppreſſo ſcripto accedat, ipſo uſu diſces, prompteque experieris, qui collatis amice mutuo anatomen exercitantium Studiis, illa adhuc indies increſcere poſſit.

Venetiis XXIV. Maji.
Anno MDLXIV.

AN-

ANDREAE VESALII, ANATOMICARUM GABRIELIS FALLOPPII OBSERVATIONUM EXAMEN.

Ad GABRIELEM FALLOPPIUM.

Tertius jam agitur dies, amiciſſime Falloppi, à quo Aegidii Ducis, medici Bruxellenſis beneficio, tuas obſervationes anatomicas accepi. Quam vero mihi gratae fuerint, vel inde poſſis colligere, quod abs te, qui ut in variis medicinae partibus, ita quoque in diſſectionibus corporum adminiſtrandis haberis dexterrimus, ſint editae: ac ex Patavina illa totius orbis laudatiſſima venerint ſchola, in qua annos fere ſex munus illud, quo nunc in ipſa praeclare fungeris, obivi. Dein, cum te non latet, quibus incrementis, humanae fabricae cognitionem, mihi iſthic potiſſimum comparare ſolebam; & pariter intelligis, hanc tam eſſe inſignem, & variam, ut novi ſemper aliquid illam tractanti offerat, & ſuas quaſdam prius non perſpectas partes, harumque antea haud animadverſa officia ac uſus commonſtret, neutiquam profecto mirari debes, ſi tuas lucubrationes avide laeteque exoſculatus fuerim. A tuo enim indefeſſo ſtudio, quo totis viribus anatomen ab eo tempore, quo jam renata fuit, diligentiſſime tractas, non niſi maxima quaeque exſpectare potui, quibus noſtram hanc diſciplinam miris modis auctam exornatamque arbitrarer. Unde etiam poſthabitis rebus omnibus tuarum obſervationum voraci, & ſubitae lectioni me totum dedi: in qua quam ſummae exſpectationi meae ſit ſatisfactum, quantumque meum, quod in perquirendis naturae myſteriis impendi ſtudium, jam mihi merito placere debeat, ex his familiaribus literis conſpicies, quibus ego, non obſcuris certe titulis pollicitiſque, & non levi metu, ne quis illa pro ſuis venditet, tandem abs te in lucem emiſſa, amice ſum examinaturus. Hac namque ratione, tuas ſententias denuo veluti in ſtatera ponderabis, animoque multa obverſabuntur, quibus auditores tuos in illarum enarratione, erudias. Et ſi forte hoc ſcriptum illis, qui obſervationes legunt, communicare viſum tibi fuerit, ipſis autor eris, ut diligentius illas diſcutiant, & locupletiorem artis cognitionem (ne dicam veluti mei de Humani corporis fabrica operis appendicem) ſibi comparent. Laudo itaque imprimis inſtitutum, quo tuas ſententias editis libris (quacunque tandem occaſione id facias) in communem hominum uſum profers. Ut autem animum hunc in tuo ſuavi iſto literarum otio, & in illa doctiſſimorum virorum, quibus ſtudia cordi ſunt, & cum quibus conceptus mentis tuae conferre indies poſſis, cohorte, diu ſerves, non leviter optaverim. Sic enim ex illa arena, à qua juvenis ad mechanicum medicinae uſum, totque bella, & continuas profectiones diſtractus fui, artis noſtrae ornamenta pullulare ſentiam, illaque perfici video, quibus pro mea virili, ut tum ferebat aetas & judicium, fundamenta non poenitenda jeci. Perge igitur communem ſcholam, cujus dulciſſima mihi perpetuo eſt memoria, tui ingenii, & induſtriae foetibus honeſtare, apertoque ſi lubet obſervationum libro, haec mea cum illis ſeriatim expendito. Primum, poſt tuas praefationes, de Oſſium natura, & cauſa, & his quae ad ipſam pertinent, tu in ſcholis agere ſcribis, illamque tractationem tanquam in aliud promiſſis ſane locuples opus, inpraeſentia retines. Quia tamen primam obſervationem in oſſium appendicibus & proceſſibus inſtituis, haecque cum multis aliis, quas ſubinde profers, ex diſcrimine pendet, quod inter pueri, & illorum qui plenum incrementum obtinuerunt, oſſa ſpectatur, ac quia lectorem veluti in hactenus inaudito appendicum uſu, ſuſpenſum ſervas, ego hîc de oſſium ſubſtantia, atque adeo appendicum natura, aliquid intertexam. Quum igitur adultorum oſſa intuemur, quae ſpecie tanquam unum quodpiam os, & veluti una undique circumſcripta pars, ſingula apparent, illa exterius denſa, & ut ſic dicam, continua occurrunt, nullaque foramina (niſi illa alterius alicujus ratione, quam propriae ſubſtantiae cauſa, ſint efformata) oſtendunt. Verum cum franguntur, aut ſerra varie diſſecantur,

Quae hic in oſſium ſubſtantia atque adeo in appendicum natura examinantur.

tur, illorum plurima raram quandam & poroſam ſubſtantiam, intus commonſtrant, quam laeviori pumici, aut non dehiſcenti magnis foraminibus ſpongiae, aut globoſo potius exſiccatoque fungo conferimus. Ut enim ille ad integri panis quaſi effigiem, intus eſt rarus, & denſa pellicula exterius rarae illi ſubſtantiae obducta, componitur, ſic ipſa oſſa intus rara videntur, & medulla medulloſove ſucco oppleta: ac exterius continua veluti ſquamma ſeu cruſta conſtant, pro oſſium modo, craſſitie & duritia plurimum differente. In multis praeterea oſſibus, aut quibusdam ipſorum ſedibus, rara haec ſubſtantia non apparet, ſed ſedium illarum ſubſtantia tota denſa cernitur. quod in illis obſervamus oſſium regionibus, quae quum tenues ſint, & craſſitiem non requirant, aut haec ipſius fuiſſet inutilis, fungoſa illa & rara ſubſtantia, roboris nomine deſtituuntur. Praeterea, in illa quoque oſſium ſede, qua ſinus ſecundum oſſis proportionem magnus, & veluti oſſis materia vacuus, ſolaque medulla infarcitus conſiſtit, oſſium ſubſtantia, quae ſinum continet, denſa reperitur, ac ſolida. Sic, ubi natura amplas quasdam & ſpecie varias in oſſibus (quae magnam aliàs conformationis inſignisque uſus gratia habere debuerunt craſſitiem) cavernas pulchre effinxit, ſubſtantia has continens efformansve, denſa eſt, nihilque fungoſum exprimit. Hanc ſubſtantiae varietatem, ut exemplum aliquod proponam, in ſcapula eſt cernere, & illis oſſibus, quae ſacro oſſi, utrimque committuntur. In his namque ſedes mediae tenues ſunt, & denſae: & dein variae ipſarum partes, craſſae, itaque intus rarae conſpiciuntur. Verum, etſi alia multa in exemplum oſſa huc duci poſſunt, occipitis tamen os, non venit, vel tua cauſa, praetereundum. Quod humillima occipitis ſede, qua tenue eſt & denſum, ab illa variat, quae in occipite ad verticem altius conſcendit, & craſſior eſt, ac non ita denſa, ut intus fungoſam ſubſtantiam non proponat. In capitis autem baſi, ubi occipitis os capitula habet primae cervicis vertebrae articulata, & qua ad os cuneo à nobis comparatum fertur, id impenſe rarum eſt fungoſumque uti etiam craſſiſſimum. Humerus, femur, & tibiae os, ut & poſtbrachialis, & pedii, & pleraque digitorum oſſa, in illorum ponenda ſunt claſſe, quae intus magnum ſinum medulla plenum, & denſa oſſis ſubſtantia contentum, obtinent: & quae aliis ſedibus ſuis ad opportunam articuli compoſitionem, aliisve occaſionibus craſſeſcunt, intusque fungoſa illis ſedibus reperiuntur. Jam ea frontis oſſis ſedes, quae oculis eſt proxima, quamque opportunioris figurae cauſa, & ad oculos muniendos inſigniter craſſam fieri oportuit, & maxima ſuperioris maxillae oſſa, ſimili fere modo exſtructa, ne pondere aliàs gravarent, amplis & non plene infarcitis ſinibus, inſtar cavarum, quae cera effinguntur imaginum, donantur, itaque ſecundum illas cavernas denſam commonſtrant ſubſtantiam. Neceſſaria haec oſſium ſubſtantiae, & conformationis differentia, occaſionem praebet, ut longe ſecus illa in pueris, quam iis qui ad juſtum incrementum pervenere hominibus conſtent: utque quando elixum coctumve os, quod aliàs unius continuae partis naturam ſibi vendicat, aliquot in partes divellimus, id pluribus quaſi portionibus effingi exiſtimemus. Qualiter vero haec accidant, nunc ſubjungam. Quum foetus formatur, ac partium ſuarum delineationem ſuſcipit, mollis illa & fluida ſeminis ſubſtantia, quae oſſa conſtituit, ilico veluti nerveum quid & membraneum prae ſe fert, quod tandem cartilaginoſum evadens, in cauſa eſt, ut lata oſſa cartilagineae membranae ſpeciem habeant, & longa oſſa, cartilagineis ſtipitibus aſſimilentur: uti brevia, & craſſa oſſa, cartilagineos nucleos globuloſve quodammodo referunt. Mox denſae oſſium ſedes, oſſeae redduntur, ſenſimque cartilaginis naturam perdunt: & ſedes quae intus fungoſa eſt, dein ſerius in oſſeam ſubſtantiam mollem, rubram, & ſanguineo ſucco ſcatentem immutatur: quae tandem in adultis fit fungoſa. Oſſa, quae variam illam ſubſtantiam non continent, ut eſt talus, & navi comparatum os, tarſi oſſa, brachialis oſſa, patella, cum ſint in foetu cartilaginea, ſemper in ſuo veluti centro, rubea mollique dicta nobis ſubſtantia, conſtare incipiunt, temporisque ſucceſſu, in illam quam novimus ſpeciem evadunt. Atque ut haec oſſa, in centro ac veluti in medio, primum oſſea redduntur, ita etiam craſſae, ideoque intus rarae fungoſaeque oſſium varia diverſave ſubſtantia conſtantium ſedes, in ſui medio illic, ubi craſſiſſimae ſunt, ac juxta extremum, ubi peculiari quodam modo duritie denuo opus habent, primum oſſis naturam incrementumque in cartilagine aſſumunt, cum interim denſa compactaque horum oſſium ſedes, jam multo prius oſſea fieri inceperit. Unde etiam accidit, unam quampiam pueri cartilaginem, quae unius oſſis effigiem exhibebat, jam plures oſſeas ſedes oſtendere, ea cartilaginis parte ab invicem diſtantes ſemotasve, quae nondum in oſſeam ſubſtantiam coaluit. Praeterea, cum oſſea ſubſtantia, perpetuo augetur, cartilaginoſa autem, ut ſic dicam, obliteratur, plures illae oſſeae ſedes, tandem ſe mutuo tangunt. itaque tota junioris foetus una cartilago, jam unius oſſis imaginem (ut id etiam unum eſt) in media aetate, aut citius proponit. Quia tamen priusquam haec complentur, cartilago diverſas illas, quae unum illud os conſtituunt, oſſeas ſedes intercedens cum ipſisque continua, per elixationem aliamve cocturam ab oſſeis ſedibus divellitur abſceditque, aut in ſepulcris tota putreſcit ac corrumpitur, fit ſane, unum aliquod mediae aetatis hominum os, in puerulis veluti pluribus oſſibus efformatum videri. Neque quis alia profecto ratione, in puerulorum vertebris, aut oſſibus ſacro oſſi utrimque commiſſis, aut inferiori maxilla, aut occipitis oſſe,

ſe, aut cuneo comparato oſſe, plura quam in viro oſſa, unquam merito recenſuit. Uti etiam vocatae nobis appendices, non alio quam dicto nunc pacto, à reliquis ſuis oſſibus ſunt diſtinguendae. Quia enim in juniorum animalium oſſibus, priusquam tota jam ſaepius dicta cartilago, quae inter oſſeas ejuſdem oſſis ſedes eſt media, penitus oſſea evaſit, ab oſſium extremis oſſeae quaedam partes coctione putredineque abſcedunt, illae inquam additamentorum & appendicum nomine ſunt comprehenſae, & à proceſſibus (quos excedentes extuberantesve ac veluti enatas alicujus oſſis partes ſedesve ſtatuimus) ita à diſſectionum profeſſoribus diſtinctae, ac ſi revera, oſſis partes haud exiſterent. Etiam ſi interim in juſto hominis incremento, illas nemo non oſſis partes ſedesve ſic habere debeat, ut nullum omnino veſtigium inibi plerumque occurrit, ubi aliquando inter duas ejuſdem oſſis oſſeas ſedes, os ipſum diutius cartilaginoſum permanſerat. Quandoquidem vero cartilagineae ſedes illae, in uno oſſe citius, quam in alio obliterantur deperdunturve, & quia in ejusdem etiam oſſis diverſis ſedibus, & in unius veluti appendicis pluribus ſubinde portionibus, hac in parte pro foetus & junioris animalis aetate, & pro varia undique oſſis ſubſtantia, magnum occurrit diſcrimen, haud mirum omnes corporis appendices, & diſtinctas cartilagine ſingulorum oſſium ſedes, certo numero parum commode comprehendi poſſe. Ut ut ſit, ad differentem univerſi ejuſdem oſſis ſubſtantiam ſingulari opificis rerum induſtria magnaque occaſione inſtitutam, appendicum naturam, & conſtructionis rationem uſumque (uti jam multo ante in meis libris optime tradidi) refero: hocque veluti fundamento, tuam nunc aggredior obſervationem, qua vis plurimas oſſium partes à diſſectionum peritis proceſſus nomine haberi, quum tamen appendicibus conſtent. quod ſane ego non inficior. Nemo enim ſcapulae ſpinam, ipſiusque partem, quam corvino roſtro, aut (Graecorum literae conferimus, aut femoris rotatores (quando horum extra integram ſuorum oſſium hiſtoriam, fit mentio) appendices vocavit, quam tamen appendicibus, vel in mediocriter adultis donari, à me ſcribuntur. Idem de transverſis vertebrarum thoracis proceſſibus, & lumborum vertebrarum ſpinis dico, & vocata nobis ilium oſſis ſpina, & infima coxendicis oſſis regione, & quibusdam ſcapulae baſis eductis ſedibus, à quibus ſcilicet appendices poſt coctionem in junioribus avelluntur: quas omnes in ſingulorum oſſium hiſtoria, & appendicum deſcriptione, haud obiter expreſſi.

Proceſſus appendicibus donatos appendicis nomine, non undique merito explicari.

Neque hic fui immemor (quod aliàs tibi modò erat imprimis expendendum) haud leviter intereſſe, proceſſum aliquem eminentemve, aut eductam oſſis ſedem, diu cartilagineam permanere, continuoque ad extremum uſque cartilagineae ſedis apicem (ita atque in transverſis lumborum & cervicis vertebrarum ſpinis accidit) oſſeam evadere, & contra, exſtantem pueri foetusve oſſis cartilaginem in ſuomet apice oſſeum nucleum, adeoque appendicem ob neceſſariam inibi ſubſtantiae oſſeae diverſitatem, recipere, aut conſtituere. Atque ita ſecundae cervicis vertebrae proceſſui partive, quam dentem vocamus, quaeque ſuo apice canini dentis in modum mucronato, in pueris cartilaginea eſt, appendicem (qua etiam non donatur) neutiquam adſcripſi: minusque illam appendicis nomine in rerum paſſim hiſtoria, nuncupandum exiſtimo.

In dente ſecundae vertebrae examinata.

Et cum cartilagineam illam pueruli lineam, quae inter dentis radicem, & vertebrae corpus intervenit expendo, praeterquam quod haec mature obliteretur, ipſa mihi occaſionem praebet, ut dentem illum ad majorem vertebrae oſſium numerum copiamve potius, quam ad appendicis (quae aliàs oſſis extremum occupat conſtituitve) appellationem, ſic referam, ut puerilis dorſi vertebras pluribus oſſibus citra appendicum commemorationem conſtare, nobis perſuaſum habemus. Immo, hic haud negligendum eſt conſpecta à me praeter ſimiam quadrupede, cartilagineam lineam à dentis ſecundae vertebrae ſummo, per totum vertebrae corpus recta ſic habere deſcendentem, ut in illis dens nullo etiam pacto in appendicum claſſe recenſeri queat. Interiorem ſcapulae proceſſum (ut is ſeſe mihi ante juſtum augmentum profecto obtulit) appendicem oſtendere à me ſcriptum eſt.

In interiori ſcapulae proceſſu.

Si vero hanc majorem, vel minorem, aut nondum etiam in extraneo cartilaginis oſſeam evaſiſſe inveneris, id cadaveris abs te viſi tribui aetati. Immo, ſi diligenter omnia diſcuties, paulo grandioribus pueris, in proceſſus ſeſe dilateſcente nonnihil extremo, appendicem conſiſtere videbis: & dein adhuc cartilagineae cujuſdam lineae in his illis ſpectabis imaginem, ubi ſcapula ad interni hujus proceſſus radicem, craſſam intuſque raram commonſtrat ſubſtantiam: adeo, ut circa hunc proceſſum, & appendicem, & oſſium copioſiorem una numerum, liceat expendere. Femoris rotatores, ex parte appendicibus conſtare, in meis libris dilucide, ac ut paulo poſt dicam jure, tradidi, hos in illorum proceſſuum claſſem rejiciens, quibus privatim appendices obtigerunt, quoſque ſtatuto veluti à me pacto, proceſſuum magis voce, quam appendicum, in partium corporis deſcriptione, nuncupandos duxi. Longas temporum oſſium partes, quae ſtylo quo ſcribimus, aut acui comparantur, proceſſus nomine (non ſecus quam tu quoque in illa, quam de oſſe υ referente inſtituis obſervatione) omnes hactenus, & merito quidem, explicaverunt. Quamvis enim hae in pueris, quemadmodum & in vitulis & agnis, diu permaneant cartilagineae, & in multis calvariis, quae in coemiteriis occurrunt, abruptae ſpectentur, non ideo tamen in appendicum numero veniunt commemorandae. Humiliori namque ſede, ſerius oſſeae, quam in initio evadunt: quod homini altè admodum inter auditus organi commiſſum auri

ca-

canalem, & anteriorem mamillaris proceſſus baſis regionem occultatur. Quum itaque ſinguli proceſſus iſti, nuſquam duas oſſeas oſtendunt ſedes, cartilaginea linea ab invicem interſtinctas, non magis ſanè in his appendicem ſtatuere licet, quam in omnibus alioquin proceſſibus, qui etſi prima aetate diutius ſint cartilaginoſi, appendice tamen in univerſum deſtituuntur. *In femoris rotatoribus.* Quando exteriorem femoris rotatorem (nam de interiori ſcapulae proceſſu ſententiam meam nunc ſatis aperui) appendicem & non veluti proceſſum appendice donatum eſſe proponis, eademque ſubinde inculcas, debes profectò animadvertere, id quod modo adfers, tunc primum obſervandum, quando cartilaginea oſſis ſubſtantia inter appendicem, & reliquum os intercedens, lineae in modum tenuis eſt, & non craſſa, aut tota ſic cartilaginea, ut oſſeum futurae appendicis nucleum, intus vix commonſtret. Haec enim expendenti, in propatulo erit, quouſque praecipua alias femoris pars, veri proceſſus in modum, ante appendicem ad univerſi (ut ſic dicam) exterioris rotatoris conſtitutionem extuberat eminetve. Verum, quia haec tua, in puerulo forte quopiam obſervaſti, cujus femur adhuc duntaxat ſecundum ſuam longitudinem illic oſſeum evaſerat, ubi alioquin id eſt denſum, & cujus appendicum centra, nondum erant inſignia, ſcapulae ſpinam tibi proferam, cujus appendix nunquam oſſeam imaginem oſtendere poteſt, priuſquam ipſa ſpina ſic oſſea evaſerit, ut hanc proceſſus nomine appellare debeas. Idem de omnibus vertebrarum proceſſibus appendice donatis, & aliis inſuper permultis tibi erit ſtatuendum, quando appendicum (quem ſcilicet tantopere promittis) uſum nobis es communicaturus. *In oſſium commiſſurarum ſpeciebus.* In oſſium cartilaginumque ad invicem conſtructionis ratione commemoranda, mihi is fuit ſcopus, ut primum cauſas, cur multis & non uno tantum quopiam oſſe, corpus noſtrum conſtituitur, aperirem: ac dein addidi, quemadmodum cauſae ejuſmodi variae occurrunt, ita quoque diverſas differentesve contextuum procreatas eſſe formulas. Quibus explicatis, & eo quod ſingulis illis natura intendit ſubnexo, media ac modos quibus formulae compinguntur, deſcripſi: omnibusque his rebus Hippocratis & Galeni admodum ſibi paſſim hic inconſtantium nomina, quibus ipſae exprimuntur, pro optima, quae in animum incidit conjectura, adjeci. Atque ita initio, oſſa committi dicebam motus, aut alterius, alicujus à Galeno, & me explicatarum occaſionum gratia. Compoſitionem, quae motus nomine perficitur, articulum vocavi; qui tam in manifeſtis, quam obſcuris motibus, triplici perficitur formula, quarum una extuberante quavis tandem figura conſurgit capite in alterius oſſis ſimplex cavum, ſimplicemve ſinum inarticulato. Secunda, variis capitibus ſeu extuberantibus ſuperficiebus, & variis ſinibus excavatisve ſuperficiebus, mutuo quodam oſſium ad invicem ingreſſu perficitur. Tertia, oſſibus veluti planis ſuperficiebus ſe mutuo contingentibus, adimpletur. Haeque omnes formulae, ſive in unico duorum oſſium articulo, ſive in pluribus conſurgant, laevibus & cartilagine obcruſtatis fiunt ſuperficiebus; ſi rarum peculiaremve excipias nexum, qui vertebrarum corpora invicem ſingulari, & à me ſedulo explicata naturae induſtria compinguntur. Formulae vero commiſſurarum aliàs ob cauſas, quam ob motum factarum, ſunt ſutura, & harmonia, quae nexus eſt in morem duarum invicem accumbentium, & non inſigniter implicatarum linearum concinnatus, ac veluti ab exquiſita ſuturae compoſitione (quemadmodum & referenda ad illam, ſquammoſa conglutinatio) deficiens: dein illa formula, qua unum os in alterius oſſis cavum citra lubricam, & cartilagine incruſtatam ſuperficiem, ita ſubit, ut clavus aſſeri, aut equorum ungulae infigitur. Poſtremo, huc naturalis oſſium unio coalituſve accedit. Mox dein ſubjeci, has omnes ad unam uſque formulas perfici, aut citra alicujus, praeterquam ipſius oſſei contextus, corporis medium: aut beneficio & interventu cartilaginis, aut ligamenti, aut carnis. Ut vero duo haec nomina, Synarthroſis, & Diarthroſis, (quorum alias ob ambigitautem nullus mihi uſus eſt) ſuo mea ſententia loco recenſerem, malui ad compoſitiones motus gratia factas, ita utraque adhibere, ut hoc quidem ad manifeſtos motus & veluti laxius compactos articulos, illud autem ad obſcuros motus & pertinacius adſtrictos articulos, referatur, quam ſynarthroſin illis tantum commiſſurarum formulis cum Galeno in initio libri de Oſſibus tribuere, quae nullo penitus omnino ſecundum naturam aguntur motu, & quas vero articulo (qui non quaevis tandem nobis hîc debet eſſe compoſitio) aegre ſubjici poſſe exiſtimo: quaſque nullo inſuper modo, in ſuperioris proceſſus ſcapulae ad claviculam, & brachialis oſſium inter ſe, & poſt brachialis oſſium ad brachiale, & horum ad ſe invicem, & plurium coſtarum ad pectoris os coarticulatione, & in fibulae ad tibiae os, & calcis ad talum, & tali ad navi aſſimilatum os, & hujus calcisque oſſis ad tali oſſa, & iſtarum ad invicem, ac ad pedii oſſa contextu, aliiſque quibusdam ſedibus reperis. In quibus omnibus, obſcuri conſpiciuntur motus, & ſynarthroſis à Galeno in propriis illarum ſedium capitibus ſtatuitur, & quarum coarticulatio, citra omnem ſuturae, harmoniae, & gomphoſis imaginem, haud ſecus lubricis, & cartilagine obcruſtatis ſuperficiebus, & invicem differentibus pro ipſorum uſu, & ratione formulis perficitur, quam illorum articulorum, qui evidentes aliàs maximeque manifeſtos motus oſtendunt: ſive hi muſculorum inſertionem proxime (ut in tibiae ad femur, & cubiti ad humerum articulis accidit) ſive remotam velutique non propriam (quemadmodum in tali ad tibiam, & brachialis cum cubito fit articulus) pro variis, & in obſcuris motibus à me po-

potiſſimum expenſis naturae ſcopis aſſumant. Cum enim in nobis & quadrupedibus, brachialis veluti circularem obliquamque & dorſi quaſi motibus comparandam, non vero veluti acuto angulo, & unico tantum oſſe, factam flexionem, & ejusmodi etiam quid circa talum, animadverto, mox articulorum hic undique occurrentium & obſcurum motum edentium ratio, & magnae tendinum inſertionis differentiae, & oſſium copiae cauſa pulchrè mihi obverſantur. Verum hoc meum univerſum inſtitutum, (nam quicquid hic ſcribis, ad me refero, qui ſolus quod ſciam, poſt Galenum haec tractaverim) in tuis obſervationibus perturbaturus, meam diviſionis commiſſurarum rationem improbas, novamque ſubſtituis. Quae quam mihi arrideat, & undique inculpata habeatur, plenius, quam tu de mea facis, lubens tibi aperiam. Quum igitur tuae ſectioni titulum impoſuiſſes, articuli in omnes ſuas ſpecies diviſionem, nullaque tibi eſſe deberet oſſium commiſſurarum ſpecies, quae illis non eſſet ſubjecta, mox tamen commiſſuram partiris in illam, quae coalitu fit, & illam quae ſine coalitu perficitur. illo quidem diviſionis membro vocatam nobis ſymphiſim, aut unionem complectens, hoc vero, omnes reliquas oſſium commiſſuras, ita comprehendens, ac ſi unio à tuo articulo, foret magis ſecludenda, quam ſutura, aut harmonia, aut gomphoſis: nexus ſcilicet nullo penitus motu praediti. Quum enim articuli diffinitionem, ita late (haud ſecus quàm etiam alicubi Galenus) vis patere, ut ad illas etiam commiſſurarum formulas educi debeat, mihi videretur unio, aut ſub ipſo quoque complectenda, aut prorſus à commiſſurarum moderamine quibus oſſa compinguntur, numero ſemovenda. Uti ſanè ego illam à commiſſurarum formulis rejicerem, ſi non niſi in unius alicujus puerorum oſſis ſedibus illis recenſenda foret, ubi diverſae ejuſdem oſſis regiones, oſſeae jam factae, ſe invicem inibi reſpiciunt, ubi adhuc inter illas cartilago, commemorato prius à me modo, interjacet: quae ipſiusmet oſſis non minus, quam ipſae oſſeae ſedes, eſt portio, & cujus cartilaginea natura, haud minus ante juſtum corporis incrementum, in oſſeam immutabitur, quam illae oſſeae ſedes, nunc oſſea natura conſtant. Adeò, ut ubi univerſum illud unum os, tam differentibus ſedibus prius efformatum (continuum tamen) plane nunc oſſeum evaſerit, nulla jam alia unionis commiſſura alicubi privatim magis commemorari in illa debeat, quam in omnibus continuae alicujus partis regionibus, ipſa ſtatueretur: quicquid etiam illius oſſis, priusquam id totum oſſeum efficeretur, coctio, aut in ſepulchrum, aut alibi, levis quaedam corruptio oſtenderet. Verum quia ſecus quam tu unionem in uno aliquo oſſe hunc in modum duntaxat, non ſubaudio, ſed & in oſſium ſacri oſſis inter ſe contextu, & in pubis oſſis commiſſura, & in oſſium quae ſacri oſſis lateribus committuntur, cum illo compage, & oſſiculorum oſſis υ referentis adinvicem contextu, & in pectoris oſſe naturalem (non autem quae contra naturam ac morboſe in decrepitorum gibboſorumque vertebris, & aliis plerisque articulis, & calvariae ſuturis perficitur) unionem refero, ac quia haec tam varia pro aetatum ratione, nunc cum magna verae cartilaginis, & nonnunquam cum cartilaginis ligamenti naturam aliquantulum participantis copia, nunc cum parva, & fere nulla cartilagine occurrit, ego inquam unionem in oſſium commiſſurarum recipiendam arbitror numerum. Unde etiam non video, quamobrem in tua diviſione, unionem privatim caeteris ad unam uſque omnibus commiſſuris opponas: non ſecus quam ſi mox initio dixiſſes, omnes commiſſurae, aut ſutura conſtant, aut non ſutura & dein contextui citra ſuturam facto, reliquas omnes formulas ſubjiceres. Et quia commiſſurarum formulas modosve, in tua diviſione, cum medio, & beneficio, quo illi haerent attexunturque confundis, & me judice, parum recte dividis, & media inſuper quibus oſſa continentur, ante contextuum ſpecies imaginesve aut formulas, in tua ſectione proponis, haud mirum eſt, te in exemplis tuarum commiſſurarum inveniendis, mirè eſſe ſolicitum, ac non leviter perplexum. Quum enim appellata nobis ſynchondroſi, hoc eſt nexu, in quo cartilago intervenit, aut ad commiſſionem aliàs juvat, unionem deſtituis, hujus nexus revera nullum (niſi forte longe petitum in vertebrarum ad ſe invicem ſuis corporibus peculiari & ambigente nonnihil ad unionis formulam articulatione) reperis exemplum. Initio enim atque adeo in titulo tuae diviſionis, coſtarum cartilagines pro medii exemplo adfers, quo oſſa invicem committuntur. Quod ſane locum habere poſſit, in primae utriusque lateris coſtae ad primum pectoris os commiſſura, quae unio aut coalitus (quem tu, uti dixi, ſynchondroſe interim privas) exiſtit, plus minusve pro animalis aetate, in ſe habens cartilaginis. Verum caeterarum coſtarum cartilagines, nullo pacto medii vice cenſeri poterunt. Illae namque rotundis capitibus, pectoris oſſis finibus laevi & lubrico contextu, inarticulantur. Et coſtarum oſſa, non ideo in cartilaginem finiunt: quod ſi ad pectoris uſque os producta & lubrica cartilagine incruſtata fuiſſet, illi ita ac ſuae cartilagines rotundo capite articulari non poſſent, ſed reſpirationis alteriusque magni uſus gratia, coſtarum cartilagines (ut indubie non ignoras) à natura procreantur. Jam ſi pubis oſſium commiſſuram, coctione, aut putredine in ſepulchro, diſſolvi vidiſſes, animadvertiſſesque hanc cartilagine, ſic propemodum perfici, ut appendicum cum ſuis oſſibus exſtruitur connexus; ipſum ſane ad tuam diarthroſim, hoc eſt ad commiſſuram motum obſcurum aut manifeſtum te autore edentem, non retuliſſes: ad tuam deinceps ſynchondroſim eam collocans: at ſub unionis formula abs te fuiſſet habita, cui vera ſynchondroſis alioquin

Kk kk k maxi-

maxime eſt propria. Immò, ſi in pubis commiſſura inaequalem in cartilaginis ab oſſe receſſu faciem conſpexiſſes, & cartilago per medium recta cultro abs te perpetuo non fuiſſet diſſecta, haud ſane tam perfunctoriè, commiſſuram hanc obſervaſſes, ut illa ad arthrodiam tibi reponeretur. Quid enim obſecro huic pubis commiſſurae cum arthrodia, hoc eſt articulo motum edente, & lubricis planisque inſuper ſuperficiebus efformato, poteſt eſſe commune? Atque cum hic tuam diviſionem ſub incudem rurſus revocans, pubis commiſſuram plene ad tuam ſynarthroſim, hoc eſt, ad nexum nullo prorſus modo praeditum conferes, expende quaeſo, qui praeſentem commiſſuram ullo pacto ad harmoniam, hoc eſt liniarem, qui non admodum (ut mox dicam explicatius) obliquatur, aſperum contactum rejicere poſſis? Et ſi forte aliquis rectus commiſſurae pubis ductus, & abolita jam cartilagine integer coalitus, in ſene aut brutis etiam non valde natu grandibus, hic te luſit, oſſium ſacro oſſi commiſſorum ad id contextus, tibi ſaltem ejusmodi apparere debuiſſet, ut quum illum ad unionem nolles reducere, nihil ipſum tamen ſimile habere cum arthrodia, minusque adhuc cum harmonia, animadvertiſſes. Ego namque non obiter deſcripſi, qui cum rectis lineis, aut planis ſuperficiebus haec oſſa (uti neque appendicum unio) nihil habeant ſimile, adeo, ut mirer, illa tuae ſynchondroſi per ginglymon factae, pro exemplo non veniſſe. Verum quum contextus horum oſſium, nullum prorſus habeat motum, & laevibus lubricisque non fiat ſuperficiebus, ac noveris denique cujuſmodi is in hominum & brutorum ſceletis in campis ſubinde occurrit, velim inquam ut aliò ipſum, quam hactenus feciſti, una mecum reponeres. Praeterea, quum mobilem rarumque & veluti ambiguum (ut dixi) corporum vertebrarum connexum illuc quod dictas nuper commiſſuras collocas, & ad harmoniam quodammodo retrudis, haud praetereundum tibi eſt, cervicis vertebrarum corpora invicem planis ſuperficiebus neutiquam committi. Ad haec, quum ſcires nullum ante me earum cartilaginum meminiſſe, quae multis articulis interpoſitae, lubricae ſunt, & non oſſibus, ſed tantum ligamentis, in orbem nectuntur, & tamen ſynchondroſis nomen dudum fuiſſe inſtitutum, qui potuiſti obſecro (ut aliquae ſaltem ſynchondroſes tibi ſtatuerentur) illas cartilagines in exemplum ducere? potiſſimum quum ad laxitatem potius articuli, & aliqualem motuum (quod ſane imprimis eſt animadvertendum) commixtionem, quam ad oſſium connexionis robur, ſint à natura, induſtriè admodum inſtitutae. Mirum, quod non eadem ratione, cartilaginum memineris, quibus articulorum oſſa incruſtantur, quaeque in articulorum medio hac ratione conſiſtunt, & vel una ſaltem ſuperficie oſſibus uniuntur. Si namque id feciſſes, in nullis ſynchondroſis tuae ſpeciebus, non magis, quam in ſynneuroſi, exempla deſideraſſes: vel in illa etiam rotatoria quodammodo ſpecie, quam primae cervicis vertebrae cum ſecunda contextus occaſione, veluti denuo ex mea cum Galeno de hujus contextus officio pugnante ſententia, illisque locis adduxiſti, quibus ex Celſo, & Polluce recenſitis, meam illam ſententiam ſtabilivi. Interea tamen hic haud eſt negligendum, praeſentem contextum, homini tribus veluti diſtinctis articulis perfici, cum in quadrupedibus unico continueque ſuis ſuperficiebus conſurgat articulo, ad novam quampiam formulam magis, quam tres ſimul hominis articuli, referendo. Quum gomphoſin, etiam ſi in gingivarum reſtitutione, & dentibus firmandis, in dies nobis multum ſit elaborandum, ac dentes inciſorii, & canini, & proximi ipſis molares, utpote radicibus non admodum dehiſcentes, coctione tam prompte excidunt, carnis beneficio (ut ſcilicet id ad ſolam diarthroſin reponeres) privas, & ungularum molliumque cornuum ad oſſa quibus ſuſtinentur connexus oblivíſceris: miror quoque, qui in exemplis perquirendis, ita haereas, & in ginglymo tuo non proferas, ulnae cum humero articulum, illorum nimirum muſculorum occaſione, qui ab humero pronati in ulnam inſeruntur. In arthrodia vero, quam in homine ad primae cervicis vertebrae cum ſecunda ad dentis latera eſt cernere (ne quid de tam innumeris in dorſo occurrentibus articulis, qui exacte planis ſinguli ſuperficiebus efformantur dicam) cur quaeſo, etiam & muſculos anteriorem vertebrarum ſedem occupantes, & illos retices, quos paulo ante, in primae vertebrae ad ſecundam compoſitione, exempli gratia attuleras? Aut cur coarticulationis claviculae ad ſuperiorem ſcapulae proceſſum es immemor, quae tam pulchre muſculi ſcapulam attollentis inſertione, & muſculi Δ referentis exortu, veluti carnis beneficio conſtringitur, & continetur. Quando de ginglymi formula agis, mirandum qui tali cum duobus in tibia repoſitis oſſibus articulum, ad ipſum, non vero ad inarticulationem, haud repoſueris: quum ſcilicet is articulus tam dilucide, in homine & brutis, vel ideo ſit à me deſcriptus, quod apud autores (quorum aliàs diligentiam hic requirimus) tali frequentiſſima incidit mentio, quodque vera exempla, plurimum ad naturae ſcopos (quos nimium videris in tua ſectione, etſi aliter promittas, negligere) expendendos conferant. Unde etiam parum laudo, ſecundum pollicis articulum ad arthrodiam ideo abs te reponi, ut hujus in articulis motu manifeſto pollentibus, exemplum depromeres. In illo enim articulo, ad inarticulationem potius, quam aliò referendo, etiam ſi ob capitis ſui latitudinem rarum aliquid (ut aperte docui) is ſibi vendicet, planae non viſuntur ſuperficies. Immo nullae ſimplices arthrodiae (quamvis tu de illa, quam in coarticulatione exterioris ſcapulae proceſſus cum clavicula propoſui, ſecus judices) motu admodum manifeſto ſunt praeditae. Uti contra, illarum quas in diverſis duorum oſſium articu-

articu-

ticulis obſervamus plereque (quemadmodum in collo paſſim fit) liquidum ſatis motum commonſtrant. Quum ginglymi formulam explicarem, in memoriam illos vocavi cardines, quibus mutuus quidam conſurgit uno articulo ingreſſus, itaque is mihi non obverſabatur, quo noſtrates ſuas grandiores portas (uti ante annos aliquot cum Galeni beneficiis aedificando didici) eleganter figunt, & Hiſpani hic omnia ſua fere oſtia, etiam citra ferri plerumque operam ſuſpendunt. Is perficitur uno tubere penis quaſi in modum in ſuperiori oſtii parte, & altero in inferiori, eductis eminentibusve, & dein inferiori tubere in humilioris liminis ſinum ingrediente, & ſuperiori tubere, in elatioris liminis ſinum excavatumve orbem ac veluti feminam ſubeunte. Quando vero tibi cardinatae hujus compoſitionis, duarum veluti inarticulationum formulam exprimentis, libuit meminiſſe, ac plures articulos ſedibus diſtinctos, & plura item oſſa duobus in una commiſſurae propter Hippocratem formula cum Galeno recipere, ac ſic denique vertebras (ne quid de inferioris maxillae articulis dicam) commemorare, cur quaeſo duodecimam thoracis vertebram praeteriiſti, quae ſupra infraque à conterminis ipſi vertebris excipitur? Haec namque ad tertiam iſtam cardinum ſpeciem, magis quam caeterae ideo referri potuiſſet, quod caeterarum vertebrarum primam ſubſequentium, una quidem tantum pars excipiatur, altera autem, contra cardinis hujus naturam, ſuſcipiat. In dialectica hac tua diviſione, non obiter quoque remoror, te plures unius cujuſpiam formulae ſpecies, in illam propter varias numeroſioresve quibus eadem formula aſſimulari poteſt, externarum rerum imagines, coacervare. Quamvis enim ſuturae compoſitio, ſic nobis explicetur, ut unus quidem illam ad ſerras ſuis dentibus mutuo oppoſitas, alius ad nexum conſtructionemque referat, quam veluti ab invicem ſuſcepti ungues conſtituunt, alius vero ad varios diverſorum colorum pannos invicem interſutos aſſimilet, & aliud denique ad aſſerum trabiumve illam conſtructionem, ſuturam comparet, cui à mului caudae imagine fabri nomen dant, & quo aſſeres arcularum latera conſtituentes citra glutinis, aut clavi beneficium attexuntur & haerent, non tamen inquam conſtructionis oſſium in ſuturae formam factae, quatuor, aut etiam plures in commiſſurarum oſſium diviſione, ſpecies ideo enumerandas arbitror. Dein cum harmoniam ſecundario, aut veluti per accidens tantum haerere ſtatuis, & ſuturae ideo & gomphoſi velut per ſe haerentibus ex diametro apponis, ſcito nullam in corpore linearem occurrere compoſitionem, quae non alicubi (perinde ac ſquammoſae conglutinationes,) ſuturae in modum plus minuſve haereat. Mihique harmonia, non alia ſane eſt formula, quam deficientis ſuturae imago: ita nimirum, ac in interna calvariae ſede, non illam ſuturae effigiem, quam in externa videmus: utque longe alia ſuturae Λ referentis, quam illarum quae frontem ſpectant, imago ſeſe offert: ac ut bruta minus ampla ſuturarum compage quàm homines donantur. Atque in hunc modum naſi oſſa, etſi inferiori ſede ſimplicem fere intus, & extra in ipſorum contextu oſtendant lineam, verſus ſupercilia tamen, inter ſe mutuò aſperitate quadam ſic compinguntur, ac haerent, ut haud mirum ſit, ſi omnes ſuperioris maxillae harmonias, Galenus ſuturae nomine interdum explicaverit. Caeterum, quando ad harmoniam arthrodias, hoc eſt nexus planis ſuperficiebus ad motum (uti ego interpretor) factos refers, parum mihi videris aſperas ſuperficies recta propemodum in non inſigniter intortae lineae formam, non vero latioris admodumque involutae ſuturae imaginem incedentes, & invicem proprio contextu citra externum auxilium cohaerentes, ab illis ſuperficiebus interſtinguere, quae laeves ſunt, & lubricae, ac quae cartilaginibus obcruſtatae ad invicem non niſi ligamentorum, & tendinum muſculorumque beneficio ſic firmantur, & haerent, ut articulos manifeſtiſſimis motibus praefectos, externa veluti ope colligari cernimus. Ut vero has ſuperficies levius quam deceat expendis, ita quoque nimis perfunctorie obſervas, longe aliud eſſe commiſſuram nullo prorſus motu pollere, & illam obſcurum, hoc eſt à vulgo non plene, aut mox perſpectum motum oſtendere. Quum enim pedem planum reddimus, & dein illico cavum ſtatuimus, illoque huc illuc in latus ducto, aliquid quodammodo amplecti ſtudemus, illorum ſane pedis articulorum motus ſunt obvii, quos nimirum parum anatomicè, harmoniae formulae vis accommodari. Mea itaque ſententia, ubi quis in ſchola oſſium cartilaginumque multitudinis occaſionem tironibus commemoraſſet, mox formulas omnes modoſque, quibus illa invicem compinguntur, recte explicaret, & dein commonſtrata ratione, & beneficio, quibus formulae haereant, & contineantur, naturae in ſingulis, jucundiſſimae cognitionis ſcopi intentioneſque proponerentur, ubertim tunc undique ſeſe offerente exemplorum copia, & nominum omnium, quibus autores noſtri ſubinde abutuntur, quibuſque ideo nos mirifice torquemus cauſa.

In Capitis figuris.

Capitis figuras vulgari diſſectionis profeſſorum ratione, ad doctrinam expreſſi: & indicavi pariter, non naturales figuras ab ipſis deſcriptas, in coemiteriis raro obſervari: haſque omnes me vidiſſe, neutiquam aſſerui. Et quia cerebrum nulla peculiari admodum donari figura oportuiſſe, arbitratus ſum, non mihi in tot quae ſubinde oriuntur monſtris, mirum videbatur; ſi transverſa illa reperiretur figura, quam Galenus non poſſe in rerum natura exiſtere, contendit. Nam etſi ſenſuum organa, & cerebri baſis cum ſuis proceſſibus, non tranſponantur, poteſt tamen, uti non ſemel vidi, calvaria anteriore, & poſteriore ſedibus mire comprimi, & in latere multo longius, quam

illis ſedibus extuberare: licet interim fortaſſis ea, quae huic figurae ab anatomicis ante Galeni tempora tribuebatur, ſuturarum ſeries, non ſuccederet. Quum Oeniponto meis quibusdam lucubrationibus nimium ſane accelerato itinere Villacum proficiſcebamur, mirum dictu, quam differentes in Styriae, ac Carinthiae (quae varia raraque hominum & animo & corpore alunt monſtra) coemiteriis viderim calvarias, quae multiplices in figura, naturae luſus proponebant; quos, quum ad rem ſcilicet illi parum attinent, prolixius commemorare haud expedit. Porro Galenum interim in nono libro de partium uſu, ita leviter legi, ut Hippocratem in illorum etiam numero habuerim, qui quatuor non naturales capitis figuras (non autem ut Hippocrates in libro de Capitis vulneribus tres tantum) effingebant.

In ſutura quibusdam per frontem ducta.

Quibus ſuturam ſagittalem comperi per frontem ad naſi ſummum uſque duci, ut illi, ſi omnes calvariarum ſpectemus acervos, non fuerunt admodum multi, ita quoque lata fronte ipſos donatos animadverti: hinc ideo mox non inducens, omnes anguloſa fronte praeditos ſuturam illam oſtendere, frontemque in bina oſſa habere diremptam. Tua autem illa puerorum linea, quam veluti perpetuam in fronte narras, aut dictum jam in fronte ſagittalis ſuturae eſt additamentum (quod ſpeciem ſuturae haud ita, atque tota alioquin ſagittalis in vertice, exprimit) aut cartilaginea illa eſt ſubſtantia, quae in pueris, majoris numeri oſſium occaſionem praebet. Quamvis interim oſſis frontis ſubſtantiae ratio (quum ſcilicet haec ſatis ſit aequalis, & in frontis medio propter ſinum ipſi cavitatis cujusdam durae cerebri membranae gratia, inſculptum, minus rara atque adeo denſior) cartilaginoſam ſubſtantiam vix magis in medio, quam lateribus requirat. Unde etiam minus miror, puerorum calvarias à me hactenus conſpectas, frontis os ſimplex unicumque propoſuiſſe: quod ſecus forſitan eveniſſet, ſi talis puer alioquin mihi caſu fuiſſet obvius, qui etiam circa plenum incrementum, ſuturam in fronte commonſtraſſet.

In puerorum occipitis oſſe.

Sagittalem, vel in foetu, per occipitium ad foramen uſque dorſalem medullam tranſmittens deferri, neſcio quis ſcripſerit videritve. Ego nihilominus obſervans in puerulis craſſam, & ideo raram intus, quae in occipitii oſſis ſummo eſt ſubſtantiam, inibi cartilagineam expendi ſedem, quae non niſi in immaturis foetibus ad dictum uſque foramen forte pertinet. Dein alia ſedes cartilaginea, etiam in grandioribus pueris illic ſpectatur, ubi craſſa oſſis ſedes, quae in baſi eſt capitis, ſolidae illic & denſae committitur, quae humiliorem occipitis ſedem complet. Atque ita ſecundum poſteriora foraminis, quo dorſalis medulla procidit, cartilaginea ſedes, nunc craſſior, nunc tenuior, transverſim in pueris, quemadmodum & vitulis, fertur: triaque hic, iſta ratione conſurgunt oſſa. Niſi tunc duo tantum ſint, quum cartilaginea occipitis ſedes elatius conſiſtens, ad foramen dorſali paratum uſque non defertur. Si his oſſibus appendices duas occipitis oſſis adjeceris, aut quinque aut ſaltem quatuor oſſa in eum modum conſtitues, quo plura oſſa in pueris quam adultis enumeramus. Quis autem in ſeptenarium haec redegerit, ignoro; neque ego ejus numeri ſum autor. Quamquam, ſi quis foetus non nimium grandis, baſim capitis coquat, videbit fore occipitii oſſis craſſam & raram ſedem pluribus oſſeis nucleis, & cartilagineis ſedibus conſtare: quae quum ab invicem divellentur, copiam oſſium indubie augebunt.

In oſſis cribro aſſimilati circumſcriptione.

Suturas, capitis oſſa à ſuperioris maxillae oſſibus dividentes. Galenus omnes, uti etiam ſunt, ſuturas appellavit: & quid dein ab ipſo de harmonia in oſſium maxillae ſuperioris deſcriptione ſtatutum ſit, tibi debebat hic eſſe perſpectum, ubi ſuturam os quod cribro aſſimilatur, in calvariae cavitate circumſcribentem, harmoniae voce non fuiſſe à me explicatam, immerito arguis. Porro ſi ſuturam hanc, qua os illud ambitur, ejus ſuturae partem eſſe cenſemus, quam Galenus à temporibus per cava oculorum ad naſi uſque ſummum progredientem frontis os à ſuperioris maxillae oſſibus diſtinguere tradidit, ſique dein aſſeruimus, cribro comparati oſſis ſuturam, & in oculorum ſedibus, & calvariae amplitudine eſſe conſpicuum, & nullo ipſam modo in narium cavitatem pertinere, nullum ſane occurret interſtitium, quo cribrum referens os, à tertiis mihi in ſuperiori maxilla conſtitutis oſſibus, determinare queam. Unde etiam ſequeretur, numerum oſſium mihi ſolito hic magis contrahendum. hocque illud eſt univerſum, quod in praeſentia, & aliquot dein locis pertractas. Quandoquidem vero ſutura, quae tertia illa ſuperioris maxillae oſſa, à frontis oſſe ſeparat, mihi in narium amplitudinem homini juxta ac ſimiae deſinere videtur, illaque oſſa à frontis oſſe & cribro comparato oſſe, in calvariis prompte diſtrahimus, aut plerumque in coemiteriis ſejuncta intuemur, non video, quid in mea hiſtoria, ſit modò immutandum. Quod de oſſium hic continuitate, ob puerulorum diſſectionem adfers, hactenus non expendi, at quum agni, aut vituli, aut hoedi eliſum tracto caput, calvariae ſedes, quae in cribri colive modum perforatur, eleganti ſpectatu ratione, tota occurrit cartilaginea, denique opera inſtar feneſtrae cujusdam, in narium amplitudinem protenditur frontis oſſe & totis cavitatibus, quae oculos continent, adhuc integris, oſſeaque natura efformatis. Quum interim cribro comparatum os, & ſeptum narium (quod ab ipſo producitur) & variae inſuper illae oſſium laminae, in elatiſſima narium ſede ad oſſis cribrum referentis inferiora occurrentes, in illis animalibus adhuc ſint cartilaginea, & impenſe mollia. Quod vero in pueris idem accidat, etiam ſi id hactenus in illis non examinaverim, ratiocinari tamen mihi eſt promptiſſimum. Quia jam paulo ante unà tecum de occipitis oſſis partium in pueris nu-

mero

mero egi; ad mamillarem capitis proceſſum, nunc me confero. Quum itaque dixiſſem hunc ad opportunam muſculorum inſertionem à temporis oſſe tam varium, & inſtar praeruptae alicujus rupis inaequaliter eductum, addidi illum ſuis quibus admodum multis donatur intus cavitatibus, auditus organo, quoque eſſe accommodum. Quod tu ita deſpicis, ac ſi hae cavitates ad oſſium levitatem (à me quoque non omiſſam) ita eſſent duntaxat paratae, ut in frontis oſſe ad ſupercilia, & in oſſis cuneum referentis medio, & alibi quoque, ſinus cavitatesque quasdam reſidere novimus. In hujus tuae improbationis robur, adfers cavitates mamillaris proceſſus, in pueris nondum (etſi ſecus res ſeſe ex parte habeat) comparere, ipſorumque alias auditus organum, eſſe integerrimum. Profectò, tua hac ſententia, illam omnem ludis diligentiam, quam in conſtructione auditus organi abs te impenſam, toties laudas & extollis. Quum enim mamillaris proceſſus elatiores cavitates ex auditus organo rejicis, video ſanè te nunquam illud corpus in vitulis, ovibus, porcis aliisque innumeris animalibus expendiſſe, quod quia mamillari proceſſu, ſecus quàm homo & ſimia muſculorum ratione, in temporis oſſe illa deſtituuntur, hujus proceſſus, quantum ad organi auditus munia ſpectat, vicem gerit, praecipuaque uſu, uti & magnitudine pariter, iſtius organi pars eſt cenſendum. Cujusmodi vero illud ſit corpus, mox ſubjiciam, ſimul atque hic intercidentis tuae obſervationis gratia, addidero, illos temporum oſſium proceſſus, quos aeneo argenteove ſtylo quo in tabulis ſcribimus, & columnae & acui, & telo, & calcari veteres compararunt, ac quatuor inſtitutis ex illarum rerum effigie nominibus appellarunt, in appendicum ſeriem (etiam ſi diu in pueris perſeverent cartilaginei) ob dictas prius à me cauſas, neutiquam recipiendos. Velim itaque, ut primo quoque tempore, quo ſcilicet ad dicti nuper corporis inquiſitionem ocyus venias, agninum caput (cui hoedi proxime accedit) decoqui juberes, & univerſum temporis os, à conterminis oſſibus (quod factu facillimum eſt) divelleres, ac dein ab ipſo oſſe duas veluti ipſius partes diſtraheres. Quarum una, reſpondet proceſſui temporis humani oſſis, qui petram duritia & imagine proxima refert, & in interna calvariae ſede conſpicuus, quinti paris nervorum cerebri implantationem excipit, auditusque organi magnam portionem complectitur. Proceſſus iſte, in homine appendicis modo à reliquo oſſe auferri nequit, ſed reſpondens ipſi in agno pars, facile à toto oſſe avellitur: & per ſe, inaequalis admodum petrae imaginem, & album colorem, & duritiem unà pulcherrimè repraeſentat: variisque intus foraminibus & cavernis (uti poſt ſcribam) donatur. Altera pars, à reliquo temporis oſſe diſtrahenda, eſt ipſe auditorius meatus, qui inſtar oſſei canalis ab aure in interiora temporis oſſis ducti, ab illo oſſe abſcedit, cui alias eleganti ſpectatuque jucunda articulatione, quodammodo committitur. Verum haec pars, non ſolum oſſeum continet canalem, ſed ipſi oſſea portio quaedam inſignis eſt continua, quam rotundae rotae in qua ferreus globulus includitur, aut vacuae alicui ſimplici diſtentaeque perae, aut minutae illi conchae aſſimilari poteſt, quae unica purpurae in modum conſtans teſta, frenis in ornamentum aſſui ſolet. Caeterùm, etſi oſſea haec portio, ſubſtantia, conchae illi, aut teſtae magis quam perae accedit, propter ſuos tamen, quos in baſi huc illuc educit proceſſus, illis peris quas multi hodie cingulis appendunt, vicinius quam illis teſtis forma imagineve, conferri poteſt. Quando igitur totam hanc ſecundum temporis oſſis partem in manibus continebis, univerſamque obiter intueberis, in memoriam revoca, ſibilos illos, aut argenteas aureasve fiſtulas, quas venatores collo appendere ſolent, & quibus plerique nobiles, ſervos advocant. Hae longo conſtant canali, cui grandis cavusque globus ſubeſt: & in anteriori ſede illis amplum foramen oſtendunt, ubi canalis in globum ceſſat: ipſeque canalis impenſius, quam globus ad foraminis formationem excutitur. Atque ita in poſteriori hac tua, quam à temporis oſſe diſtraxiſti parte, auditorium canalem confer fiſtulae canali: & peram illam quae auditorio canali additur, fiſtulae globo aſſimilia. Foramen in fiſtula ad ipſius canalis cum globo unionem patens, foramini conferto inſigni, quod in hac tua parte, ſimili loco, & ratione, eſt obvium. Quemadmodum verò, tam ſimiles undique reperis imagines, ita quoque oſſea hac parte à putaminibus liberata, ſibilum illa non ſine admiratione emittes. Si modo lubebit, porci temporis os ſpectare, promptiſſime priorem partem quam petrae comparavi, à reliquo oſſe illic adimes, ubi inſtruitur foramini illi, quod inter peram, & canalem ſuperiori hac ſede patet & dehiſcit. Foramen namque illud, mox in conſpicuo eſt, uti ipſa & pera: quam in porco comparare poteris illi coreaceo ſacculo, quo ruſticorum fiſtulae conſtant. Aut quia ille totus cavus eſt, hanc porci peram longis illis mercatricum confer marſupiis, quae innumeris fere intus antris, & interſtitiis efformantur. Oſſeum namque porci marſupium, impenſe pro loci natura magnum, non ita atque ovium, aut caprarum pera, totum eſt cavum: ſed intus tenuiſſimis laminis denſiſſimi favi in modum diſtinguitur, quae à canalis termino ab invicem ſenſim deorſum, ita dirimantur, ut fundus marſupii à canalis termino, ſenſim lateſcit, & diſtenditur. Porro marſupium hoc, cum ſuo canali, à reliquo temporis oſſe, vel in admodum teneris porcellis adimi nequit, toti namque oſſi eſt continuum. In vitulo, neutra dictarum partium à reliquo oſſe divelli poteſt. & quamvis pars petram colore, & caeteris ſimilitudinibus in hoc animali referens, ſatis anteriori ſede, & poſteriori, adeoque interiori. à ſubdita ſibi

In mamillari proceſſu.

In oſſea auditus organi compoſitione.

bi parte dehiſcit, facileque ab illa abſcederet, externo tamen ſuo latere, reliquo temporum oſſi continuatur: ipſiuſque proceſſus, tantum cenſeri debet. Qui cum à reliquo oſſe, ubi id latiſſimum eſt, frangitur, ſua radice quandam fodinarum veluti venam proponit. Inſtar metallicae enim cujusdam venae alba illa denſaque petroſi hujus proceſſus pars, ex fungoſa rarave oſſis regione, jucundo ſpectaculo prodire cernitur. Dein canalis meatusve auditorius, reliquo etiam oſſi, in grandiori vitulo continuus exiſtit cum ſua portione, quae dictae fiſtulae globo, aut agni perae, aut porci marſupio, correſpondet. Haec vituli portio, imagine aurigarum perae merito conferenda, grandis quoque eſt, admodumque tenui conſtat oſſe, intus oſſeis tenuiſſimisque laminis, ita pleno, ac ſi papaveris exſiccatum caput potius, quam perae alicujus loculos, in imaginem ducere, hujuſque totam compoſitionem, ad iſtum vituli globum, conferre oporteret. Laminae iſtae, ſeriatim à canalis termino productae, ab invicem ſenſim, perinde ac in porci marſupio, dirimuntur: unde etiam ſecundum perae circumferentiam multo magis, quam ad canalis terminum, ab invicem diſtant, & ſejunguntur. In hocque vitulus à porco differt, quod minus denſis compactisque vituli pera, quam porci marſupium, laminis conſtituitur. Poſteaquam jam trium horum animalium (ne quid de canibus, leporibus, & avibus quoque dicatur) cavam iſtam portionem, oppido quam inſignem, & auditorio meatui continuam, inſpexeris, & non fruſtra illam à natura inſtitutam eſſe tibi conſtiterit, hanc quoque in homine perquirito: diligenter expendens, quanto natura hic uſa ſit compendio. Quum enim mamillaris proceſſus baſim, in hac parte, ſecus ſcilicet quàm in commemoratis animalibus, reperiret, illam ſane ita excavavit, ut hujus cavernulae in eum modum ad auditorii meatus terminum pertinerent, quo dictorum animalium cavae illae portiones, ad meatum ſpectant, & haerent. Nunc inſuper in his animalibus obſervato, quam laevis, & lubricus ſit auditorius meatus, & qui ſuo termino, quo his portionibus eſt proximus, veluti in circulum expanditur dilataturve. Sedes haec, plana etiam conſtans ſuperficie, tenuiſſimo oſſe, ita ambitur, ac ſi meatus totus vas eſſet, aquae ex puteo deducendae aptum. Ut enim amplae planaeque pelvis in modum exſtructa eſt horum vaſorum ſedes, cui jam hauſta ſitulis aqua infunditur, atque haec ſedes in rotundum canalem arctatur, ita etiam auditorius meatus interna ſede, hic patet ampluſque eſt, & planae pelvis in modum cavus cernitur: ad auremque incedens, rotundus canalis efficitur. Ubi iis jam orbem implet, in ſuo orificio utrimque ad latera, unum tuberculum obtuſumve proceſſum, quaſi ſuperiore in parte, commonſtrat. Adde planam illam, & pelvi comparatam meatus ſedem, in ſui medio talem foveam oſtendere, quali lapideae pelves, longo, & continuo aquae injectu excavantur. Pateſcens haec meatus ſedes, & oſſea ipſam continens ambienſve ſquamma, membranae illius occaſione imprimis ſunt expendendae, quae à tota illa ſquamma pronaſcens, ſurſumque verſus eam ſedem, qua meatus jam omnino orbicularis eſt, & veluti in pelvim patet dictaque profert tubercula, adſcendit, & ad modum membranae tympani, meatum occludit, illaque demum oſſicula complectitur, quorum paulo poſt mentionem quoque faciam. Neque haec alia occaſione ſcribo, quam ut obſerves, quid ab humano auditus organo rejicis, quum mamillaris proceſſus cavitates, huic non conducere, contra me contendis, utque etiam aſſequaris, quam praeter rationem in hoc organo, maximam cavitatem eſſe exiſtimes, quae inter amplam pelviſque in modum exſtructam meatus auditorii ſedem, & inferiorem petroſae partis, quam mox definiam ſuperficiem, conſiſtit. Haec namque in amplitudine, neutiquam cum cavis mihi hactenus commemoratis ſedibus, in nullo animali, meritò venit conferenda. Verum interim in tuis obſervationibus quoddam iſtius organi adducis oſſiculum à me neglectum. Quum enim mihi inter mundandum ad ſceleti apparatum calvariam, caſu oſſiculum quoddam ex aure procidiſſet; auditus organum in cruda calvaria aperui: & cum illo oſſiculo, ſecundum inſuper quoddam reperi; remque ut tum mihi occurrit, deſcripſi. Poſteaquam vero audiviſſem, tertium quoque oſſiculum quoddam repertum, ego illud etiam mox inveni: hocque tam exiguum eſſe conſpiciens, obſervatoris Ingraſſii Siculi praeſtantiſſimi medici operam laudavi, comparationemque cum ſtapide apud Neapolitanos equites factam, jucunde recepi. Stapidi enim, illique inſtrumento, quo monetae argenteae ac aureae funduntur, quodque à ſtapide nomen habet, mihi videtur tum proximè aſſimilandum, quando ſuperiori ſuae ſedi, ſtapidis baſim referenti innititur. Hac enim ſede oſſiculum (quod quis Δ Graecorum literae, aut ferreo illi non abſimili triangulo, qui anulis aliquot obſitus, mendicum cantilenis apud multas nationes familiaris eſt, non inepte etiam contulerit) latius eſt & amplius, longoque ſinu veluti ad inarticulationem concinnato donatur, quo ſuperiorem foraminis ſedem ſpectat, quod mox principium antri cujusdam ſtatuetur, fodinae amplam ſedem referentis, à qua plures cuniculi & viae principium habent, & in eandem circulatim huc illuc incedentes, regrediuntur. Oſſiculum hoc, inferiori ſede tenuius eſt, & aſperum, tertio nimirum pedis digitorum oſſiculo ſatis reſpondens: potiſſimum ſi id, cum tertii oſſiculi auditus organi modo longius ſit, quam latius, & ante & retro (ſed ante magis) depreſſum, quadrato & acus foramini quamſimillimo foramine ad tertii auditus oſſiculi formam, pervium fingeremus. Foramen id, jam dicti antri foramen ſpectat, uti etiam univerſum oſſi-

oſſiculum illi praepoſitum cernitur. Caeterum, ut haec promptius aſſequi poſſint, inſpicienda eſt petroſae jam commemoratae temporis oſſis partis ſuperficies, auditus meatus pelvim & orbem amplamque rimam ſpectans, quae in cavas hactenus deſcriptas ſedes portionesve, à pelvis circumferentia pertinet. Haec itaque ſuperficies, in univerſum cava eſt, & cum dictis ſedibus cavitatem quandam efformat, quam commemoratae prius membranae occaſione tympanum appellas. Inferior haec petroſae partis ſuperficies, duo inter caetera oſtendit foramina, auditorii meatus orbem veluti ex ſuperiori regione ſpectantia. Horum anterius quidem oblongum eſt, ac veluti ex lateribus (potiſſimum vero ex poſteriori) compreſſum; poſterius autem foramen rotundum & in homine paulo minus, anguſtiusve quam anterius viſitur. In vitulo tamen & ove, poſterius foramen amplitudine anterius quodammodo (dicendae poſtea occaſionis gratia) vincit. Praeter haec foramina, praeſens ſuperficies, in poſteriori ſede tuberculum oſtendit, quod cum ſubdito ipſi foramine rotundo & extuberante, ſuperiori ſedi illius parvae conchae conferre poſſis, quam in frenorum ornamenta adhiberi dicebam. Superficies haec, in anteriori ſede, ſinum etiam utcunque inſignem & notatu dignum habet, cui nervoſum quid & fibroſum, inſtar rotundae oblongaeque cujuſdam glandulae, quum integrum eſt organum, inſiſtit. In tubere antrum quoddam latitat, teſtae buccinae, aut cochleae in modum excavatum. Ut enim buccinae teſta (quae quum auri aliàs ſuo foramine adhibetur, miros ſibilos, & tinnitus ſpontè profert, ac quum in apice aut cavo perforata, ſic atque ſatyros moliri videmus, ore inflatur, tubae in modum ſonat) intus inquam ab ampla baſi excavatur, & gyris tribus, aut quatuor procedens, anguſtatur & ceſſat: ſic quoque antrum illud dicto tuberi inſculptum, tribus ferè, aut quatuor gyris abſolvitur. Anterius foramen, mox atque aliquouſque in oſſe ingreſſum eſt, ſua poſteriori ſede in buccinoſum illud antrum inſigni ſatis amplitudine ſe aperit, & cum anteriori ſede foraminis buccinoſi antri, ita commune efficitur, ut non aliter hoc in illud, quam illud in hoc pertinere, quis poſſit aſſerere. Poſteaquam anterius foramen, ſeſe poſteriori velut communi portae conjunxit, in interiora dein progrediens, dilatantur, forumque quodammodo, aut praecipuam fodinae alicujus metallicae ſedem conſtituit, à qua multae plateae, aut viae, aut cuniculi excurrunt, qui per duram oſſis ſubſtantiam velut in circulum excavati, incedentesque in amplam cameram rurſus revertuntur & pertinent. A poſteriori amplae hujus camerae regione, plures viae excurrunt, quam ab anteriori. Retrorſum procedentes, ita feruntur, ut duae circulares viae (uti etiam ſcribis) rectis quaſi angulis ſeſe bis interſecent: nuſquam tamen toto progreſſu, in ſe invicem manifeſte patentes. Praecipua & manifeſtior interſectio, ſupra apicem buccinoſi antri illis perficitur, ubi foramen, totum, quinti paris nervum excipiens finit, & tenuiſſima veluti ſquamma, ab hac viarum interſectione, dirimuntur. Ad poſterius hujus viarum interſectionis latus, exiguum occurrit antrum, buccinoſo antro imagine nonnihil ſimile: verum illo multis numeris minus. Haec in homine, quam caeteris quae ſectioni adhibui animalibus, ideo ſunt magis conſpicua, & inſignia, quod petroſi proceſſus in homine magna portio, introrſum poſt quinti paris nervorum cerebri in ſuum foramen ingreſſum, protuberat. Adeo ut praeter dictos eadem ſerie ſemper fere procedentes cuniculos & vias hujus proceſſus extremum varias inſuper & multas oſtendat cavernulas, illis ſimiles, quae in radice mamillaris proceſſus conſiſtunt, & ad oſſis levitatem quoque videntur inductae. Caeterum ut petroſus iſte in homine temporis oſſis proceſſus (propter propriam ipſi, uti arbitror, capitis amplitudinem) magis, quam in caeteris animalibus introrſum protuberat, ita quoque foramini, quo quintum par admittitur, conficiendo, locus in illo, quam his, occurrit longior. Quum enim caeteris animalibus foramen illud, anfractus cujusdam inſtar, veluti in ſuperficie conſiſtit, in homine rotundi foraminis habet imaginem, & per os aliquousque procedens, ſuo fundo modicè dilatatur: itaque veluti caecum inibi perſiſtit. Quamvis interim amplus hic foraminis iſtius locus (qui tenuiſſima tantum oſſea ſquamma, à ſubditis ipſi antris ſe jungitur) duobus parvis ſit pervius foraminibus. Horum poſterius, quo boves & oves pariter donantur, exiguum eſt admodum & ad ſuperiorem praecipue dictorum cuniculorum interſectionis ſedem pertinet: portionem quinti paris nervorum cerebri (ut ſuo explicabitur loco) tranſmittens. Anterius foramen, poſteriori amplius, & ad quinti paris nervorum cerebri portionem quoque deducendam paratum, mox integer efficitur meatus, canaliſve, in petroſae partis anteriori ſede, inſculptus. Meatus iſte, ſecundum anteriora antri fodinarum cameram referentis procedens, retrorſum ſupra inferiorem petroſae partis ſuperficiem retorquetur: itaque continuo in oſſe tantiſper progreditur, donec extra calvariam ſub auditorii meatus ad aurem foramine, procedit. Hic meatus, in homine ſeſe exiguo intervallo ad initium antri fodinarum camerae comparati adaperit, nullibi aliàs ſub inferiori petroſae partis ſuperficie (uti ſane facit in vitulis, ovibus & porcis) pariter dehiſcens. His namque animalibus, in humiliori illa ſuperficie, ad anterius latus anterioris mihi deſcripti foraminis, quoddam hujus meatus occurrit foramen, nervusque qui meatu illo deducitur, hic in conſpicuo venit & patet. Ab hoc foramine, meatus iſte ſecundum inferiorem petroſae partis ſuperficiem

ficiem reflexus, tota ſede, qua ſecundum illam ſuperficiem juxta duo praecipua ipſius foramina incedit, dimidius tantum eſt canalis, nervumque ſuum ex dimidio detectum complectitur. Quum autem meatus ſuperficiem hanc ſuperavit, integer rurſus ad ſuum uſque ex calvaria finem, meatus efficitur. Neque id tantum diſcriminis in homine, & bove ex hoc meatu (quem aquae ductui aſſimiles) conſurgit, verum foramen quo meatus iſte arteriam, quam cum nervo continet, à ſe dimittit, in his quoque varium viſitur. Vitulo namque conſiſtit mox ad meatus in petroſa parte initium, eſtque ſinuoſo anfractui quintum par excipienti proximum. In homine vero, illic emergit, ubi in petroſa parte, ea conſiſtit regio, quae in anteriori ejus partis ſede conſiſtens, praecipui foraminis quintum par admittentis initio, eſt è regione. Caeterum quum haec alias in tuis obſervationibus tam ſolicite adniteris explicare, miror magnum quoddam inſuper diſcrimen inter vitulum ovemque, & hominem, te haud obſervaſſe. Nam quum petroſam partem, ab horum animalium peris in anteriori ſede diremptam vidiſti, debebas conſideraſſe, qui ſedes illa, qua partes hae ab invicem dehiſcunt, in interiore ſuo latere, veluti rotundo quodam, & amplo meatu patet. qui dimidii canalis modo ſecundum interius latus perae defertur, & grandibus vaſis admittendis eſt utilis. Ne quid dicam de nervoſa parte per hunc meatum (quem in amplitudine meatui auditorio quis quodammodo aſſimilare poterit) progrediente, & illi nervoſo glanduloſoque corpori communi, quod notatu digniſſimum in ſinu illo conſiſtit, quem in inferiori ſuperficie petroſae partis prope anteriora expendendum ſcripſi. Huic vituli meatui, in homine (cui oſſium hic eſt continuitas) duo foramina reſpondent, mutuo ſibi accumbentia, & tenuiſſima tantum oſſea ſquamma invicem dirempta. Haec quum longiori etiam itinere progrediuntur, meatus quoque, & canales nominari poſſunt: qui ſub inferiori petroſae partis ſuperficie, à dicti jam ſinus radice in anteriora introrſum ita feruntur, ut tandem in calvariae veluti amplitudinem excidant, juxta ſuperiorem ſedem foraminis ſoporalem arteriam huc deferentis. Horum meatuum anterior, quaedam vaſa continet; poſterior autem nerveam portionem ejus corporis amplectitur, quod minime in auditus organo dixi praetereundum. Meatus iſte ſub foraminis nomine in meis ſcriptis habentur, quo quinti paris portionem quoque excedere, aliquando judicavi, & quo aërem ex faucibus in auditus organum deferri arbitratus ſum. Quia vero praeſentium meatuum in quinti paris nervorum diſtributionis ſerie explicanda, rurſus tuo nomine, incidit mentio, illis nunc ſuperſedebo, pauculo de oſſiculorum auditus organi ſitu, hic adhuc ſubnectens. Is potiſſimum pendet ex membranae illius ratione, quam ab extanti oſſeo margine, quo auditorii meatus ſedes pelvis in modum ampliata circumambitur, exortam, ſurſum verſus exteriora tantiſper ferri dixi, donec totum orbem auditus meatus obtegat, inibique craſſiſſima ſit: & vinculis illic quodammodo teneatur, ubi utrinque ad orbitae auditorii meatus latera, proceſſus extuberat. Primum itaque oſſiculum (quod femoris oſſi contuli, cujus pars in duo illius juxta genu protuberans capita, eſſet reſecta) longae ſuae tenuiſque portionis fine, in hac membrana interiori facie illic conſiſtit, ubi pelvis habetur medium veluti ex attritu cavum. Hinc oſſiculum, membranae obnatum, in exteriore ſurſum fertur, & ſuis proceſſulis (quos femoris rotatoribus aſſimilavi) ligamentis illis excipitur nectiturque, quae ab uno meatus auditorii tubere transverſim in alterius lateris tuber pertinent.

Oſſiculi (quod etiam malleo aſſimilamus) rotundum caput, ac veluti globulus, tuber poſterius latusve meatus auditorii ſpectat: caputque hoc ſecundo oſſiculo articulatur, quod molari denti duobus radicibus efformato, ut & incudi, comparavi. Hujus oſſiculi tuber, primi oſſiculi rotundo capiti, ita committitur, ut iſte nexus ad articulationem lubricis, & laevibus ſuperficiebus efformatam, referri poſſit. Oſſiculorum in membrana compactio, eſt valida; & ipſa etiam ligamentis mutuo haerent. Brevius ſecundi oſſiculi crus, poſteriori tuberi orbitae meatus auditorii alligatur, illique veluti inſiſtit. Longius ſecundi oſſiculi crus, quod ſuo apice nonnihil intorquetur, ſurſum ex membrana eminet, & inferiori tenuiorique parti tertii oſſiculi affirmatur, & nectitur. Tertium id oſſiculum oblongo poſteriorive foramini inferioris ſuperficiei petroſae oſſis partis praeponitur, & ſua ſuperiori parte, qua latius eſt, & ſinuatum, ejus foraminis ſuperiori ſedi quodammodo articulatur; ad illamque tanquam ad articuli cujusdam caput, eſt mobile. Hoc oſſiculum proprio ſibi foramine, oblongum nunc enarratum petroſae partis foramen ſpectat: miramque cum caeteris oſſiculis, accedente huc rotundo illo jam ſaepius dicto nerveo corpore, & nervoſis ab illo, nervoque hac repente eductis fibris, compoſitionem, & ſeriem intuenti exhibet. Verum quid juvat has perſequi, quum omnium iſtorum (quae innumeris muſicorum inſtrumentis paſſim conferre liceret) maxima admirandaque indubie officia uſusque me lateant; neque magis de his quicquam, quam de viſus, & olfactus inſtrumentis; certo queam ſtatuere? Et quousque tu (etiamſi non mediocria videaris polliceri, invitumque te ab uſuum enarratione dicas cohiberi) opificis Dei aſſequeris induſtriam, ex illis poſſum augurari, quae (etſi praecipua) in hoc mirabili auditus organo, non expendiſti. Caeterum (ut ad tuas nunc revertar obſervationes) auditus meatum in pueris à reliquo temporis oſſe appendicis in modum avelli poſſe, ſatis conjicio; at nexum appendicibus proprium illic minime ſubſiſtere arbitror, ubi meatus in pelvim

ex-

expenditur, membranaque praecipue eſt obvia, cujus occaſione, mollitiem in oſſe haud ſecus requirit, quam ſi duriſſimis oſſium ſedibus (quales in calvariae amplitudine plurimas eſt cernere) membranae paſſim non eſſent conterminae. Obſervatione tamen hic non eſſet indignum expendere, qui oſſeus meatus ad aurem in cartilaginem ceſſet: quae tandem finitur, illa continetur ampleđiturque cartilagine, quae ab oſſe temporis ad illius meatus circumferentiam veluti ex profundo eduđa, auris corpus, potiſſimum efformat, hancve ſuſtinet. Porro, etiam ſi in auditus organi obſervationibus anatomicos arguas, quod foramen meatus illius, quo quinti paris nervorum cerebri portio ſub aure excidit, caeci foraminis nomine donarunt (ut etiam rurſus in quinti paris nervorum cerebri hiſtoria, id foramen caecum, falſo appellatum aſſeris) ego tamen tacitus illam obſervationem praeterivi, ne ſermonis mei ſeries, plus juſto ipſa interturbaretur. Non lateat itaque te, Galenum id foramen ipſiusve meatum haud ideo caecum vocaviſſe, quod in interiori calvariae ſede nullum correſpondens nervumque ſuſcipiens habeat foramen, ſed quod immiſſa ipſi ſeta, id difficulter, vixque profećto, perquiri poſſit. Imò, in integra jamque arida bovis calvaria, propemodum impoſſibile eſt ſetam à foramine extra calvariam conſpicuo, in illud foramen ducere, quod in meatus initio inibi conſiſtit, ubi is ex amplo foramine quintum nervorum par excipiente, originem ducit. Seta namque ſic intruſa, ſub inferiori ſuperficie petroſae oſſis partis adeò aberrare debet, ut in foramen ingredi nequeat, quo meatus iſte à ſuo initio huc perduđus, ſub hac ſuperficie dehiſcit, tantumque dimidiatus canalis efficitur. In homine autem calvaria, etiam ſi ſeta hanc ſuperficiem, ſub qua ſcilicet meatus non aperitur, ſuperare poteſt, tamen in foramen potius tranſit, quo meatus iſte arteriam (quam una aliquousque deducit) in calvariae amplitudinem procidere ſinit, quam ut ullo pađo in amplum foramen ſeta ferri poſſit, quo quintum nervorum par admittitur. Adeo ſane, ut aſtruere nequeas, Galenum aliud foramen, quam quod ego indicavi, caecum appellaſſe. Si vero difficultatis in deducenda ſeta, ratio, tibi inſufficiens ad caeci nominis inſtitutionem videbatur, potuiſſet id obſervationis qualitercunque tandem examinandae loco, abs te adduci. Si tamen in bove amplum illud foramen animadvertiſſes, quo vaſa auditus organum petunt, ac in quo nervus inſignis ſubſiſtit, & in homine meatus maximo illi foramini proportionatos non neglexiſſes, ſi denique vidiſſes, qui in exſiccata calvaria, ex auditorio meatu per illud foramen illosve meatus perſpicitur, non admodum profećto mirareris, ſi ad hoc foramen fađa fortaſſis in nervorum hiſtoria collatione id quod ſat aure habetur foramen, arbitrarer caecum fuiſſe appellatum. Quod autem id quosdam cochleare, aut capreolare dicis nuncupaſſe, etiamſi inſigniter ſit tortuoſum, ad me non refero, & multo minus foramen hoc caeco inteſtino à me (quod ſciam) unquam fuit comparatum. Quod ſane aliis occaſionibus ſuum nomen, quam praeſens foramen obtinuiſſe, quid quaeſo obſtat? Quum vero tu petroſae partis antrum, buccinae teſtae ſimillimum, non vero dićtum à me foramen, à caeci inteſtini imagine, caecum nuncupandum proponis, obſerva quaeſo, num hujus antri conus in ipſi incumbentem camerati antri interſećtionem, non pateat? Immò, quoniam ab inteſtino ſpeciem, comparationemve ducere tibi lubuit, porcini caeci, & ſacco perquam ſimilis inteſtini forma, in memoriam erat aſſumenda, cui totum foramen, quintum par admittens, conferri poſſit: quum interim meatus tandem ſub aure ceſſans, tenuis & circumdući vertiginoſique inteſtini loco, perpulchre cenſeretur. Atque haec collatio, unà cum appellatione tibi imprimis debebat arridere, qui contra rei hiſtoriam ex amplo varioque foramine, in quod quintum par ingreditur, nullum manifeſtum foramen meatumve educis, praeter illum, qui in caecum Galeno deſcriptum foramen, longa ambage finitur. *In caeco foramine.*

Quandoquidem jam ſemel, de illo oſſe egimus, quod colo, aut cribro, aut ſpongiae etiam, propter ipſius foramina, & uſum non vero ſubſtantiam, comparatum arbitror, abs re fuerit, prius tradita, hic (perinde atque tu modo facis) rurſus repetere. Animadvertendum tamen eſt rerum quae paſſim de portione quadam oſſea vomeri abs te aſſimilata hic ingeris occaſione, univerſum illud ſeptum, quo narium amplitudo in dextrum & ſiniſtrum diſtinguitur, mihi oſſis cribro aſſimilati partem cenſeri, quae extra calvariam, inſtar vaccini pedis, inferiorem oſſis cuneum referentis ſedem magno intervallo, citra aliam connexus quam latioris harmoniae formulam, ſuſtinet, vomerique abs te comparatur. Unde etiam haec tua pars, ad ipſum narium ſeptum, adeoque ad cribro aſſimilatum os, debet referri, & ab imitante cuneum oſſe, anteriori in ſede, illa veluti ſutura diſtingui, quae id à frontis oſſe & cribrum referente oſſe, diſterminat, abundeque à me explicata. Atque ita hanc ſepti narium portionem modo cuneum referenti oſſi adnumeras, modo privati oſſis loco, inter maxillae ſuperioris oſſa recenſes, inſtitutamque bene dođrinam perturbans, tibi ipſi parum conſentis. *In oſſis cribro aſſimilati partibus.* Initium tuarum in oſſe cuneum referente obſervationum, ad oſſium in puero pluralitatem auđioremve numerum adeoque ſubſtantiam ſpećtat, quae per menſes in tam vario oſſe, ita mutantur, ut vix certo diffiniri queant. Porro, quum inſtabilia haec multisque nota, obſervationum loco haberi cupis, cur quaeſo addere oblitus es, qui oſſis cuneum referentis ſedes tempora occupantes, & partim verticis, partim frontis oſſibus inſtratae, cartilaginearum membranarum ſpecie, in pueris diu exprimunt? In cavernis cuneo comparati oſſis, quae illius levitatis gratia (quem ſcilicet magna oſſis craſſitie opus hic fuerit) à natura ſunt procreatae, illisque *In oſſe cuneum referente.*

liſque fabrica reſpondent, quae in fronte, & ſuperiori maxilla occurrunt, molles ſpectamus membranas, nunc, & interdum veluti molli medulla plenas. Quamvis interim membranae has cavitates non ſuccingant, neque omnino plene infarciant: uti etiam ipſae, non ſemper mole, & ſerie pares reperiuntur. Atque id jam ſemel (ne ineptam aliorum philoſophiam ad me referam) dixiſſe ſufficiat: in memoriamque revocemus, qui in quadrupedum jam grandium fronte, tales cavitates plurimae conſiſtunt. Uti & porcis & elephantibus in capitis parte inter aures nunc acuminata & prominula. Item in boum oſſeis illis turbinatis proceſſibus, qui cornua ungularum naturam referentia ſuſtinent, cavitates hae cum ſuis membranis ſunt obviae: à quibus etiam illarum, quae in homine ſimiles obſervantur cavitatum membranarumque naturam didici, & deſcripſi, haud immemor, qualiter membranae iſtae in cervorum fronte ad cornuum baſim ſeſe offerentes, vermium ſpecie, venatores ludunt. Jam antea, qui narium ſeptum ab oſſe cuneum referente diſtinguitur, dixi: & qui id aliàs à ſuperiori maxillae oſſibus ſecundum narium ad palatum longitudinem ſeparatur, à me ſuo loco, non eſt praetermiſſum. Dein, hic rurſus eadem, quae prius, de frontis oſſis diviſione, tibi eſt cantilena. Quum ſepto narium ſuam adimis amplam partem, qua caneum referenti oſſi ſubjicitur; & tuum cribro aſſimilatum os, ita varium & multiplex magnumque ac noſti, ſtatuis, non mirum, ſi bene conſtitutum à me ſuperioris maxillae oſſium numerum, perturbes. Suturam Galeni, quam is per inferiorem orbitae qua oculus continetur, ſedem, ad ſupercilio-rum uſque medium conſcendere ſcripſit, illamque quae ſecundum caninos dentes in ſuperioris labri regione, & item in palato ferri, ab illo traditur, canibus, quo ad id fieri potuit, conſonas reddidi, hominemque illis deſtitutum, merito indicavi. Reliqua vero hominis cum ſimiis (quas poſtea primum vidi) in ſuturis diſcrimina, non ſum perſecutus: facileque novi, & ſcripſi pariter, qui aliàs hic multa in Galeno deſiderem. Quia autem in ea palati ſede, quae inter caninos dentes ſubſiſtit, quid ſuturae transverſim à foramine hic conſpicuo aliquouſque ductae, aut potius dehiſcenti, ac ex qua cartilago excidiſſet unioni reſpondens, in homine aliquando obſervavi, id nolui ideo praeteritum, ne paſſim aliàs Galeni dogmatibus me haud voluiſſe accommodare viderer. Quando ſuperioris maxillae oſſium inſtitui hiſtoriam, manifeſto contra Galeni ſententiam oſſa illa ſolida exiſtere tradentem, docui, quibus cavitatibus commemorata quarto loco à me hujus maxillae oſſa, levitatis tantum fere nomine, ita ſint praedita, ut cavis quae ex cera funduntur imaginibus ipſa meritò comparaverim. Adeo ut ignorem quorſum hic obſervationem adferas: praeſertim quum neminem latere arbitrer, qui hujus generis paſſim obviae cavitates tempore (uti in cornigeris animalibus imprimis ſpectamus) augeantur paulatimque increſcant. Cui occaſio ratiove copiae multitudiniſque oſſium in puerulis & foetu, jam eſt perſpecta, quique expendit maxillae inferioris in mento craſſitiem, ideoque intus raritatem, & in poſterioribus ipſius ſedibus inſigniter denſam cum tenuitate conſtitutionem, is ſane non poterit ambigere, illam his ſedibus diu eſſe oſſeam, quum in illa adhuc permaneat, videaturque cartilaginea. Quare, ut hoc modo inferiorem puerili maxillam duobus, aut etiam pluribus oſſibus (ſecus ſcilicet quam in adultis hominibus, & ſimiis pariter) efformari dicas, per me (qui hactenus in coemiteriis illam ſemper unicam reperi) citra contentionem licebit. Quae de dentibus hic profers, mihi perplacent: & dentes appendicibus non donari, & hos pueris in alveolis molles, & ſuccedentes, extra vero duros, & oſſeos eſſe, ex agni hoedique capitis commeſtione, ſum edoctus, in qua poſtremorum molarium dentium fundum, plerique in deliciis habent. Immo, quum lactantium adhuc porcellorum aſſatas maxillas, variè effringimus, hanc molarium dentium (qui prorſus citra maxillarum pertuſionem tum latent) naturam, promptiſſime diſcimus. Caeterum multos interim dentes effractos, perinde ac ſi appendices eſſent, in pueris aliiſque multis animalibus decidere, etiam conſtat. Uti etiam nihil ambigo cavitatem, quam ego primus quod ſciam ſingulis dentibus pro ipſorum forma, & magnitudine adſcripſi, illorum ſinuum numero referendam, qui levitatis oſſium cauſa, & ad nutritionem unà, ſunt procreati. Ad haec, ipſam pariter cavitatis dentium membranam, à dictorum ſinuum membranis, & medullari ſubſtantia, nihil differre exiſtimo. Dein, cavitas in perfecto dente, non magis à dentis baſi, quam radicis mucrone diſtat, aut ſejungitur. In inciſoriis tamen, quum qua ſecant tenues ſint, ſinus à baſi magis, quam in caninis & molaribus removentur. Multis oſſibus venas arteriaſque, ne dicam nervos, ipſorum ſinibus manifeſte inſeri, videmus; quod ut in dentibus fieri imagineris, quis vetet? Foraminum in ſuperiori maxilla, univerſaque adeo calvaria occurrentium, magnus ſane eſt numerus, egoque illa recenſere & deſcribere utcunque conatus ſum. Qui vero tu hic promiſſis aliquando ſtabis, ignoro: etiamſi non admodum elegans ſpecimen tuae dederis diligentiae, in illis pertractandis foraminibus & meatibus, quae ad auditus organum pertinent. Quum ſcilicet quaedam foramina vaſis admittendis & nervis quibuſdam continendis parata, & à me alioquin deſcripta, ac ſi non adeſſent, in illo cum multis aliis intractata reliqueris. utcunque etiam numeris omnibus abſolutam hujus organi hiſtoriam abs te modo propoſitam eſſe, habeas perſuaſiſſimum. Oſſis υ imaginem referentis additamenta, ſic atque mihi varie viſa ſunt, nunc oſſea eſſe, & nunc (ut in ſimiis ſemper ſecus, quam in aliis bru-

In maxillae ſuperioris oſſibus.

In dentibus.

In foraminibus capitis.

In oſſe υ referente.

brutis accidit) ligamentoſa, à me deſcribuntur, hujuſque differentiae ſum probe memor. Ad illa vero, quae paſſim in aliam tractationem, perinde atque hic modo, rejicis, non habeo quod ſcribam. Caeterum obſervationis loco hic adducis ſecundam laryngis cartilaginem ab anuli effigie κρικοειδῆ dici poſſe, quum interim à diſſectionum profeſſoribus nomine deſtituatur. Quaſi vero ego non magnis rationibus docuiſſem, illam in ſua baſi (quam Galenus alicubi κρικοειδῆ appellavit) completum conſtituere anulum circulumve: & perinde, ac ſi Galenus poſtea non adjeciſſet, totam cartilaginem illam veluti ſine nomine nuncupatam fuiſſe, quod in univerſo mundo non facile quicquam nomen ſortitum occurreret, cui illa comparari queat. Et quamquam ego hanc in univerſum anulo illi pulchrè conferri poſſe tradidi, quem ex cornu ferè aut ebore, peculiari effigie conſtantem, Graeci quum arcu concertant, non parvo uſu pollici imponunt, ipſum tamen potius ſecundam laryngis cartilaginem vel innominatam cartilaginem, quam alio obſcuro novoque nomine, paſſim vocandam duxi. Deinde, eſtne in tertiae cartilaginis hiſtoria quicquam à me ideo praetermiſſum, quod cum hujus duas partes & veluti duas cartilagines, plene deſcripſiſſem, neceſſariaeque hujus partitionis uſum recenſuiſſem, veterum numerum, itaque doctrinam, nomenque, non mutaverim? In ſenibus cartilaginis naturam in friabilis oſſis ſpeciem mutari, à me quidem dictum eſt, verum illius oſſeae laryngis ſubſtantiae, quam hic commemoras, non ſum autor, mirorque cur artis imperitorum neniis, tuarum obſervationum numerum, plerumque cupiveris increſcere. Obſervatum enim ſcriptumque à me eſt, qui homo prae caeteris animalibus humidiſſimo mollique corpore conſtet, & qui in ovibus, porcis, bobus & conſimilibus animalibus, quae inſpectioni adhibemus, mox primis annis coſtarum cartilagines ac aliae multae, intus oſſeae evadunt: quum interim in hominibus ultra juſtum incrementum, & in ipſo ſenio cartilaginis ſpeciem adhuc retineant. Adeo, ut mirer, quid in laryngis cartilaginum hiſtoria requiris, modo oſſium & cartilaginum ſubſtantiae rationem expendas. Unde etiam illico conſtat, tertiam duabus ſibi prorſus correſpondentibus partibus efformatam cartilaginem; potiſſimum vero harum partium ſuperiori ſede (ex cujus imagine univerſa cartilago nomen invenit) caeteris cartilaginibus ſerius oſſeum quid, ob mollitiem ſuam & nervoſam naturam, debere oſtendere. Idem in hominis primae cartilaginis laryngis medio, quo illa breviſſima eſt, & molliſſima, ſecus multo nimirum, quam in bobus & porcis, tibi eſt ſtatuendum. Mirum, quod his, quorum nomine hanc obſervationem inſtituis, oſſium in ſenibus praeter naturam unionem contextumque, non objeceris, illamque arteriarum è corde pronatarum ſpeciem in memoriam non vocaveris, quam in magnae arteriae trunco in admodum ſenibus, aliquando tibi etiam occurriſſe arbitror. Is namque in nonnullis oſſeis caninisque, ut ſic dicam, hominibus, in extremo ſenio repertus eſt ejusmodi, ut cartilagineae in totum fiſtulae imaginem, longo in lumbis intervallo, referret. In foraminum dorſalem medullam per vertebras deducentium deſcriptione, Galeni mentem ſum ſecutus, hancque proculdubio, veram eſſe obſervavi. Quemadmodum in diſſecto ſecundum longitudinem hoedo, & in vervece, nunc quoque hujus dogmatis veritatem experior: nihilque in his conſideratu promptius eſt, quam dorſalis medullae viam in lumborum vertebris, & ſacro oſſe (ubi aliàs longe pleniſſimos craſſiſſimosque haec profert nervos) anguſtiorem, quam in cervice, aut thoracis ſummo exiſtere. Vertebrarum corpora, tales, quales nunc refers appendices, ſupra infraque obtinere, non praeter rationem ſcripſi. Quod quum tu in dubium vocas, memoriae quaeſo oſſium ſubſtantiae naturam adhibeto, obſervatoque ad quem modum, in hoedo, aut agno, aut porcello, quisvis ſcilicet horum primus in menſa ad manum erit, appendix cum cartilagineo ligamento inter vertebrarum corpora occurrente à reliquo corpore abſcedit, & cartilaginem, quae inter appendicem, ac reliquum os aliàs viſitur, unitam ſibi, non ſecus retinet, quam appendicem citius à ſuo oſſe, quam ab adnatis ſibi ligamentis, coctione diſtrahi cernimus. Dein collige, vertebrarum extrema, his ſedibus, quam reliquo corpore, merito debuiſſe duriora effici: itaque vertebrae corpus quibusdam ſedibus prius, quàm aliis oportuiſſe oſſeum evadere: ac ſi tandem appendices, hic eſſe productas. Ad haec, ſi dicti nuper cartilaginei ligamenti naturam ad deſcriptos à me uſus longè opportuniſſimam, examinabis, & in medium corporis vertebrae, & poſteriorem ipſius ſedem (quod ſcilicet privata duritie extra corporis vertebrae centrum nucleumve inibi haud opus erat) appendicem non ſemper pertinere expendas, mens hic tibi pacabitur, vertebrarumque partes, atque adeo appendices, ligamenti portiones exiſtere, neutiquam imaginaberis. Oſſium numerum pertractans & alibi etiam ſuis locis, vertebras in pueris, pluribus efformari oſſibus, haud tacui, ut etiam cartilagineas ſedes quibus illa diſtinguuntur enarrare, non fui oblitus. Praeterea, ex propoſita mihi tecum initio, de oſſium ſubſtantia, & illorum in pueris multitudine ſententia, facile conſtat, quàm hic fruſtra ob oſſium multitudinem ab aliis non ignoratam voluptuaris: & in primae vertebrae puerorum oſſibus recenſendis (quum ſcilicet pro menſium fere numero illa varient, & ideo difficulter definiuntur) te excrucias. Hujus etiam farinae ſunt, quae de vertebrarum ſubjicis hic modo appendicibus, à me haud ſane in harum hiſtoria neglectis. Quod de vertebrarum thoracis, & item coſtarum monſtruoſo adfers numero, etiam à me animadverſum eſſe teſta-

In laryngis cartilaginibus.

In vertebris.

In oſſe ſacro & coccyge.

tus ſum. adeo ut quid hic, & alibi ſubinde, in obſervationibus, hoc eſt, in neglectorum, aut male deſcriptorum ab aliis (ut tua promittit praefatio) enarrationibus, tibi velis, prorſus ignorem. Hujus cohortis propemodum ſunt, quae de oſſe ſacro, & coccyge adducis: in quorum hiſtoria, neque copiam oſſium in pueris, neque cartilagineam coccygis naturam praeterivi. Dein coccygis oſſa, non rotunda, ſed lata eſſe propoſui, ideoque cuculi roſtro illa comparavi. Quod ad oſſium ſacri oſſis adultorum numerum attinet, ego in deſcriptione, ſacrum os ſex oſſibus efformatum retuli: non ſubticens, qui plerumque & ſaepe profecto, quinque efformetur oſſibus. Quum enim in ſcholis mihi ad manum eſſet, viri mediae aetatis, pulcherrimè conſtructi os ſacrum, quod ſex oſſibus erat fabricatum, potui id melius, quàm quod quinque tantum oſſibus conſtituebatur, Galeni ſententiae accommodare. Quae multis illa videbatur, ut tria quidem ſuperiora oſſa, Galeni ſacrum eſſent os, tria autem humiliora, coccygem ſtatuerent: & dein noſtrum hominis os coccygis, ſive tribus, ſive quatuor compingebatur oſſiculis, cartilaginis cujuſdam vice haberetur. Verum cum haec ſententia variis argumentis, conſiſtere non poſſet, abſoluta hominis oſſium enarratione, canis & caudatae ſimiae oſſium, ideo memini, ut Galeni ſententiam verius aſſequeremur, quae potiſſimum in libro de oſſibus, ideo examinanda venerat, quod in hoc pleniorem hiſtoriam, non vero numerum aliquem duntaxat, eſſet perſecutus. Atque ita Galeni oſſis ſacri deſcriptio, canibus, & ſimiis tam caudatis, quàm cauda carentibus non ineptè quadrat: & ſi ex oſſibus longa ſerie in cane, & caudata ſimia vertebrarum veluti modo, oſſi ſacro ſubditis, tria tantum aſſumamus, & tertium in cartilaginem (ſecus tamen ac fit) ceſſare imaginamur, illa profecto Galeni utcunque conveniunt coccygis oſſis hiſtoriae, citra libri ipſius illam, quae à Sylvio perperam inſtituitur, corruptionem. In ſimiis cauda carentibus illorum oſſium quae ſacro oſſi ſubſunt, duo ſuperiora Galeni dictae modo deſcriptioni plene ſatis conveniunt, ſive ſcilicet laxum ſpectes in illorum corporibus connexum, ſive in poſteriori eorundem ſede illam quae vertebrarum in lumbis repoſitarum articulationibus reſpondet commiſſarum, ſive nervorum progreſſum, aut illos deducentia foramina, ſive horum oſſium in transverſis proceſſibus aut laterum extremis imaginem, & quam illa inter ſe habent diſtantiam unà examines. In tertio interim oſſiculo id deſiderare debemus, quod nullum fere dorſali medullae praebet iter, etſi aliàs ferme duobus ſuperioribus utcunque reſpondeat; in infima ſede exiguum ſibi additum habens ſubinde oſſiculum, quod illi, veluti ſolo corpore nexum, in cartilaginem coccygis ceſſat. In elegantiſſima quàm unquam vidi non caudata ſimia, exiguum id oſſiculum ipſumque adeo trium aliorum oſſium additamentum, tertii oſſis loco fuit à Galeni deſcriptione, aut ſuperiorum oſſium imagine penitus diverſum. Multis itaque modis tria prima quibus ſacrum os Galeni conſtituitur oſſa, à tribus humilioribus (quaecunque tandem tertio oſſiculo eveniat figura, aut quodcunque additamentum ipſi adnexum cernamus) differunt: & undique hic magnum homini cum ſimiis (uti multo antè à me clariſſimè eſt traditum) conſurgit diſcrimen. Unde etiam cum non caudatae ſimiae oſſa, & hominis ferè unà, quaternario Galeni in libris de uſu partium numero ſtudes accommodare (praeterquam quod multa in libro de oſſibus, & libris de Adminiſtrationibus hac ratione vitias) non videris perpendere quanta religione autorum ſcripta veniant immutanda, & quam ridiculum ſit nobis autorem alicubi purgantibus, aut (ut in ſcholis dici ſolet) concordantibus, illam ipſi ſententiam tribuere, à qua ſuiſmet non obiter diſcuſſis rationibus, plerumque eſt alieniſſimus.

In coſtis.

De non naturali coſtarum numero, eadem quae de vertebrarum thoracis, inſtituitur doctrina; itaque hic nihil obſervatu dignum adfers. Appendicum pariter in coſtis ad ipſarum cum vertebris coarticulationem ratio, à me non eſt neglecta: mirumque eſt, cur in frivolis rebus iſtis, tam luculenter à me explicatis, puerulorum occaſione, tam ſis frequens. Verum hoc in loco, meae videris obſiſtere ſententiae, qua non omnia oſſium capita, ſecus ſcilicet quam hic infers, appendices eſſe jure propoſui, cum talo in variis capitibus, nulla ſit appendix, uti neque inferioris maxillae capita appendicibus conſtant: & multa vertebrarum capita, quibus aliis illae articulantur vertebris, & brachialis oſſium capita, ejuſmodique non pauca in appendicum numero neutiquam veniunt reponenda. Quorum omnium cognitio, ex propoſita mihi prius de oſſium ſubſtantia appendicumque adeo natura, dependet. perinde atque hinc obvium eſt, coſtas circa dorſum qua maxime retrorſum inflectuntur, multo eſſe denſiores, quàm quà in cartilaginem finiunt, & quà ad articulorum, ſtructuram craſſeſcunt, intusque rarae ac laxae efficiuntur.

In pectoris oſſe.

Quinetiam, tua de pectoris oſſe obſervatio, & eodem manat fonte. quamvis enim oſſea hominum mediae aetatis in pectore regio, tribus veluti oſſibus exſtructa apparet, in foetibus tamen, illa in univerſum eſt cartilaginea, ſenſimque rubrorum, & tenui ſquamma conſtantium oſſium modo, pluribus veluti centris oſſea evadit; ſicque medium trium, mihi deſcriptorum oſſium, pluribus (quamquam interim nunquam quinque, aut ſex, ut tu ais) efformari videtur oſſibus. Verum id ſecus quam in canibus aut ſimiis accidit, quibus alius oſſium pectoris, deficientibus etiam illorum animalium appendicum laxitatibus, numerus (uti & forma quoque) quam in homine, latiſſimo, & breviſſimo pectore donato, conſpicitur, itaque neſcio quidnam in mea pectoris oſſium hiſtoria, merito te remorari de-

debeat. Mirum tamen, quod (ut oſſium ſcilicet numerus praeter rationem major hic tibi conſurgeret) inferiores hominis legitimas coſtas à ſe mutuo diſtantibus articulis, perinde ac ſuperiores, aut ita ac omnes legitimas in canibus & caudatis ſimiis coſtas, pectoris oſſi articulari, ſecus ac res habet, exiſtimas. Ut etiam ſic haud animadvertis, mucronatam pectoris cartilaginem, cum ſuperiori ſua parte homini nonnunquam eſt oſſea, meumque tertium pectoris oſſis os in media aetate conſtituit, vix nihil commune cum ſecundo mihi enumerato oſſe, ita habere, ut id, vel in decrepitis, ſecundo oſſi per unionem jungi jure adſtrueres. Quod in canibus aliiſque quadrupedibus, utpote longo pectore praeditis, accidit tamen: quibus id mucronatae cartilaginis os perpetuo viſitur longiſſimum, & pectoris proximo ſibi oſſi, maxima amplitudine contextum. Non ſane aliquouſque ſub ultimo perfectarum coſtarum ad pectoris os articulo, ſed inibi, ubi infimae illae coſtae, pectoris oſſi inarticulatur. Os namque illis animalibus in mucronatam ceſſans cartilaginem, cum adnexo ſibi oſſe, ſinus conſtituit, quos dictarum jam coſtarum capita ſubeunt. Sicque hoc os, ſeptimum pectoris os, illis animalibus conſurgit, quibus ſeptem alioquin tantum utrimque cartilagines, pectoris oſſi diſtantibus intervallis copulantur. Non enim ſeptimum quoddam os, ſub infimarum coſtarum articulatione ſubſiſtit, quod deorſum aliquouſque deſcendens dictum jam mucronatae cartilaginis os, ſibi illo nexu commiſſum habet, quo pectoris oſſa alioquin cavi, mutuo compinguntur. Unde etiam quum elatiſſimae coſtae, primo oſſi per unionem ſuperiori in ſede quodammodo junguntur, ſecundae vero ad commiſſuram primi oſſis cum ſecundo, articulationem habent, & reliquae deinceps ſua ſerie ſic ſubſequuntur, ſeptimae profecto coſtae inibi inarticulationem moliuntur, ubi ſextum os ſeptimo connectitur, quod in canibus deorſum valde deſcendens, in enſi comparatam finit cartilaginem. Atque id ſane in Galeni defenſionem, ideo additum volui, ne praeter rationem, ipſi os quoddam in illis quadrupedibus praetermiſſum adſtruas, quibus ſeptem tantum utrimque coſtae, pectoris oſſi committuntur. Quibus ſi forte coſtarum increſcit numerus, oſſium quoque pectoris amplior exſurgit copia: & par ſemper oſſis mucronatam cartilaginem proferentis obſervatur ratio, tuo in Galenum inſultui parum favens. Ad puerorum differentem ſubſtantiam quoque ſpectant, quae de interno ſcapulae proceſſu ſubjicis: cujus quum antea luculenter memini, non eſt quod una tecum, eadem hic rurſus repetam.

In ſcapula.

Quum ego claviculae cum ſcapula, qui beneficio ſuperioris ſui proceſſus fit, articulum deſcripſiſſem, ne quis forte ex Galeno aliquod os, praeter à me in illo articulo commemorato, hic requireret, inſinuavi, me aliud nullum os, poſt claviculam & ſuperiorem ſcapulae proceſſum, in ipſo cognoſcere, Galenumque ex Hippocrate, non debuiſſe praeter illa duo oſſa, hic aliud ſtatuere, adjeci, etiamſi Hippocrates alia animalia deſtitui acromio indicaſſet. Quod ego ita interpretatus ſum, ac ſi ſpinam ſcapulae illorum animalium, non eouſque educi dixiſſet, ut claviculam (qua etiam privantur) admitteret, aut veluti ſupra humeri articulum, reponeretur, aut hujus articuli ſedis, veluti quoddam eſſet extremum ac ſummum. Adeo ut acromii nomen, nunc ad dictam hominis ſcapulae ſpinam proceſſumve cum ſua appendice, nunc ad ipſius cum clavicula articulum, nunc ſedem, qua is conſiſtat, nunc veluti ad medium beneficiumque quo ſcapula claviculae colligatur, ab Hippocrate fuerit eleganter, & ut ſubjecta res poſtulabat, accommodatum. Jam quum Galenus in ſimiis, quas Hippocrates boum, ovium, porcorum, caprarum, leporum rationem habens (uti ego ſcripſi) neglexit, haec eadem oſſa, quae ſunt in homine, obſervavit, veluti aliquid ipſi hic ſcilicet non perfectum, os tertium quoddam deſideravit. huc etiam forte illorum ſermone adductus, qui acromium veluti tertium quoddam os, quo ſcapula claviculae jungitur, ſtatuerunt: totam illam nimirum ſcapulae ſpinae partem regionemve, in homine veluti privatum os recenſentes, quae in quadrupedibus clavicula carentibus, requiritur.

In ſcapulae cum clavicula articulo.

Muſculum, quem Graeci Δ aſſimilarunt, cujuſque, frequens paſſim incidit mentio, ſemper aut muſculum Δ referentem, aut ſecundum brachium moventium, aut brachium attollentem vocavi, & in ipſius deſcriptione, illum ἐπωμίδα appellari ſemel, atque id obiter dixi, ſumpta inde conjectura, quod veluti in circulo totum humeri articulum (qui ὠμὸς Graecis dicitur) ambit tegitque, & ſuo principio undique altius, quam ipſe articulus, veluti orbiculatim reponitur. Non ſane, quod ego aliis rationibus in hanc ſententiam ducar, aut ignorem pariter, dictam mihi nunc regionem ſedemve, ita appellatam fuiſſe, quae etſi verſus collum ab humeri articulo, ab aliquibus pertingere dicatur, hujus mehercule muſculi inſignis portio, verſus collum altius ipſo articulo conſiſtit, illiuſque muſculi ſcapulam attollentis univerſae inſertioni eſt proximus, qui cum ſuo in altero latere pari, vocatos in collo ab Hippocrate & Galeno & à Ruffo hic abs te adducto, τένοντες efformant. Dein muſculo, quem Δ conferimus à ſuis principiis liberato, ac deorſum ab humeri articulo ad inſertionem uſque ſuam reflexo, articulus pulchre detegitur: & quibus brachium permanet luxatum, illis muſculus iſte, adeoque ipſius qua continetur ſedes, emaciantur. Porro, quum tu alicujus oſſis partem, aut os aliquod, hoc nomine (jam ſcilicet re diligentius, ſi Diis placet, examinata) dici cupis, ipſumque illi humeri, oſſisve brachii parti adſcribis, quae veluti ad exteriora capitis, quo ſcapulae id articulatur repoſita, ligamentorum & quorundam etiam tendinum inſertioni potiſſimum fa-

ἐπωμὶς quid.

mulatur, debes inquam perpendere, brachii oſſis caput, quadam ſui regione altius, quàm illam tuam partem eminere, hancque ita ligamentis contentam, & muſculis brachium circumducentibus ſeptam complexamque, ut nudari per ſectionem nullo modo valeat, niſi toto articulo jam quodammodo luxato, & à ſua naturali diſpoſitione, emoto. Adeo, ut hanc oſſis partem, Hippocrates neutiquam nudari voluerit, primo illo ſuo quem adfers loco: minuſque in ſecundo, aut is, aut Galenus docuit, illam tuam oſſis partem, tempore in luxato brachio gracileſcere. Dein illa oſſis brachii pars, quam ἐπωμίδα vocari cupis, illa demum eſt, quam Hippocrates in loco abs te producto, in exteriora vergere ſcribit, quum alias ſcilicet brachii caput, anteriora articuli intuentibus, ſeſe ſpectandum proferat. Atque ita etiam Hippocrati & Galeno, ea claviculae regio aut pars, quae ſcapulae articulatur, aut horum oſſium hic contextus, ἐπωμὶς, perinde ac Polluci haud dicitur: qui illa oſſa, aut ipſis conſtitutam potius ſedem, in integris hominibus (quemadmodum ſane & muſculus Δ referens, veluti totius brachii eſt caput) ſic appellavit, quod humero veluti incumberet, aut ſuperſterneretur; non quod parvum brachii oſſis eſſet caput. Neque ſcio, qui hanc tuam brachii oſſis partem, digitis admodum patere aſſeras, quum à brachii capite in mediocriter bene habito homine, tactu diſcerni diſtinguive nequeat. uti fere arduum eſt, non luxatum humeri caput, in illo homine contingere. Dein, qui poſſis aſtruere, tuam oſſis partem, à muſculo brachium attollente occupari, quum is illam ne tangat quidem, ſitque illa jam prius aliis muſculis recondita. Immo, in univerſum ſane exiguus, aut propemodum nullus omnino contactus eſt muſculi hujus cum tota hic obvia humeri appendice, itaque cum tua appendicis hujus portione.

In humero, aut brachii oſſe.

Non in ovibus, capris, & aliis pleriſque quadrupedibus tantum, ſed & hominibus, inferior humeri appendicis cum reliquo oſſe coalitus imago, citius longè quam ſuperior, obliteratur, & perit. Quum enim in hominibus, qui vigeſimum aetatis annum aliquantulum ſuperarunt, in ſuperiori humeri ſede, coalitus appendicis adhuc interdum appareat veſtigium, ac perpetuo fere conſpicuum ſit, inibi coalitum hujuſmodi aliquando exſtitiſſe, in non admodum tamen grandibus pueris, inferior humeri ſedes, ſic ſeſe undique offert, ac ſi oſſis ſubſtantia, inibi nunquam fuiſſet varia, aut alicubi inter plures oſſeas ſedes, cartilagineum quid haud conſtitiſſet. Unde etiam non miror, Galenum ſuperiori tantum humeri ſedi appendicem, ſecus quam te modo, & tam longè prius me quoque, adſcripſiſſe. In mea namque appendicum hiſtoria, & alibi quoque haudquaquam praetermiſſum eſt, inferiorem humeri ſedem in admodum pueris appendice efformari. Et quum ſedes haec tam impenſè in tenuitate & craſſitie, ac in peculiari inſuper homini latitudine, merito variet, haud mirum, ſi inferior humeri appendix, in illorum appendicum ſerie habenda veniat, quae pluribus oſſeis ſedibus, quae cartilagineis lineis ſunt interſtinctae, ita conſtituuntur, ut exterioris ſuperiorisve ſcapulae proceſſus ſeu ſcapulae ſpinae appendici, accidere prodidi. Si tamen quis per foetus aetates puerileſque annos, horum cartilaginearum interſtitiorum, & plurium oſſearum ſedium initia, & dein illarum in pauciores numero ſedes coagmentum, recenſere ſibi propoſuit, incertum ſane & indefinitum, & ob varietatem prolixiſſimum ſermonem indubie ita inſtituet, atque tu hujus ſpecimen in praeſentia (veluti notatu dignam ſcilicet obſervationem ſcribens) proponis.

In ulna.

In hunc pariter modum, etiamſi Galenus ſuperiori ulnae ſedi nullam attribuit appendicem, ego nihilominus in pueris, ut & in agnis & hoedis ad muſculorum cubitum extendentium inſertionem, aliquando appendicem obſervavi, ſimulque in appendicum hiſtoria deſcripſi, etſi interim hujus coalitus veſtigium, in hominibus longe manifeſtius ocyuſque quam in humiliori ulnae ſede intercidat. Quemadmodum etiam mox primis annis, cartilagineae illius ſedis nulla ſpectatur effigies, quae inter ulnae partem ſinum, quo humerus articulatur, continentem, & eam ulnae regionem in humano foetu (aliter nimirum quam in agnis & hoedis) habetur, quae intus longo ſinu medulla oppleto cava eſt, ſolidaque & denſa circum ſinum hunc efformatur ſubſtantia.

In brachialis oſſibus.

Quum Galenus coſtarum cartilagines, pectoris oſſi, & dein poſtbrachialis, & brachialis, & pedii, & tarſi oſſa multaque inſuper alia in propria horum oſſium hiſtoria privatiſque capitibus ſynarthroſi committi ſcriberet, ſciremque illa neutiquam, aut ſutura, aut harmonia, aut gomphoſi conjungi, abunde ſatis ſuo loco explicavi, quamobrem ſynarthroſin potius ad articulos obſcuris motibus praeditos & laevibus interim & lubricis ſuperficiebus conſtantes, & externa tantum ope per ligamenta & muſculos haerentes, quam cum Galeno in initio libri de oſſibus, aut Hippocrate, ubi maxillarum nexus diſtinguit, ad tres illas jam dictas formulas referrem: quæ omni prorſus motu deſtituuntur, & cum dictorum oſſium inter ſe, aut cum conterminis ſedibus, commiſſura, nihil omnino commune obtinent. Tu interim, quaſi hujus meae explicationis ſententiæve eſſes ignarus, & perinde ac ſi non veriſſime & evidenter brachialis oſſium coarticulationes motuſque commemoraſſem, hic univerſim omnes anatomicos non aliter accuſas, quam ſi coarticulationes illas ad ſynarthroſim ſic retuliſſent, ut ipſas aut ſutura, aut harmonia, aut gomphoſi, aut fortè etiam unione, citra omnem motum, longe a mea ſententia, naturae induſtria, connecti exiſtimaviſſent. In puerilis, oſſa brachialis eſſe cartilaginea, neminem ambigere reor; at quod de eorundem duritia & denſitate, adeoque univerſa ipſorum natura a me ſcribitur, ad mediae aeta-

aetatis homines (non vero foetum aut extreme decrepitum) venit referendum.

In brachialis ad ulnam nexu.

Brachialis ad ulnam radiumque contextum explicans, Galeni locum ex libro de Oſſibus, in medium protuli, quo acutus ulnae proceſſus in tertium os ſuperioris ordinis oſſium brachialis, inarticulari traditur. Dein quae homini cum brutis hic obveniat differentia, ſic commemoravi, ut nunc non injuria mirer, quem inarticulationis in illud os autorem ſtatuis, quod cartilaginoſum paulo ante appellas, mihique quartum ſuperioris ordinis oſſium brachialis ſtatuitur. Memini, quam ſedulo Galeni ſententiarum de acuti iſtius ulnae proceſſus articulatione, & uſu, non ſibi undique conſtantium gratia, ovis & canis cubiti oſſium cum brachiali articulum, in ſchola proponere ſolebam, ut nimirum hunc cum homine conferens, in ove quidem inſignis oſtenderetur ginglymos, & in cane medium quid inter hanc, & hominem: cui magis adhuc accedit ſimia, in hoc ab homine differens, quod primum ſuperioris ordinis oſſium brachialis os, profundiori ſinu apicem radii ſuſcipit, & quod tertium os cum portione quarti, ſinum quoque efformat, aut continet, quo acutius ulnae proceſſus veluti admittitur. Quum interim in homine, ulnae, & radii non ſit inſignis aliquis exceſſus, uti etiam ſinus vix in illo extra ſemicircularem ſuperficiem apparent, quibus ejusmodi exceſſus (in laxiori ſcilicet, & mobili magis in latera, hominis articulo) reciperentur.

In digitorum oſſibus.

In appendicibus oſſium digitorum recenſendis, ambo nimium ſumus liberales. nam etſi oſſium extrema, in puerulis ſint cartilaginoſa, non ideo tamen, undique oſſeum habent illic centrum, aut nucleum, qui cartilagine à reliquo oſſe (ut appendicis requirit natura) ſejungitur. Atque ideo, vel inferiores oſſium digitorum ſedes, cum ſubſtantia non admodum à reliquo oſſe varient, neque inibi impenſe craſſeſcant, vix ita, atque ſcribimus, appendicibus donantur. Quod ſanè, in ſuperioribus oſſium poſt brachialis ſedibus, & in multis item pedii oſſibus, haud venit negligendum.

In oſſibus quae ſacri oſſis lateribus committuntur.

Oſſium, quae ſacri oſſis lateribus committuntur, cartilagineas ſedes, lineasque, quas tanquam à nemine animadverſas, plurimum in puerulis nunc admiraris, & auctiorem quodammodo oſſium in illis numerum, haud oblitus ſum, vel tertiò deſcribere. Verum ſecundum lineas has, tria quae toti unius lateris oſſi accommodamus nomina, abs te diſtribui, mihi videtur ridiculum. Quum enim lineae omnes in coxendicis acetabulum, veluti in centrum concurrant, totius oſſis ſedes, ad illarum ſitum deſcribi nequeunt. Amplam namque & veluti rotundam oſſis partem, ilium os appellamus: & partem qua acetabulum continetur, coxendicis os, & eam quae in pube cum alterius lateris oſſe unitur, pubis os nuncupamus. Ad doctrinam hic forte conferret addere, nos vulgo pubis os quandam vocare ſedem, ex duabus oſſium partibus, dextra, ſcilicet & ſiniſtra conſurgentem. non ſecus nimirum, ac in calvaria ſedem, quae ex duorum oſſium proceſſibus mutuo ſutura nexis conflatur, jugale os appellamus.

In patella.

Quando videris anatomicorum diligentiam idcirco commendare, quod patellam in pueris obſervaverint eſſe cartilaginoſam, perinde ſcilicet, ac ſi congenera patellae oſſa in pueris cartilaginea reperiri ignoraſſent: ſcito me conſtitutionis, quam patella in pueris exhibet, non ita privatim meminiſſe, quaſi aliorum oſſium ſubſtantia in pueris me lateret, verum ut rationem modumque plenius explicarem, quibus veteres cartilaginoſorum oſſium titulo, patellas expreſſerunt.

In pedis oſſibus.

Quum cartilagineam pedis oſſium naturam, obſervationis loco profers, ſcito oſſeum illud, quod in calce tibi occurrit, oſſeum fuiſſe nucleum, quem ego in cartilaginoſa, illorum oſſium ſubſtantia primum naſci indicavi, quae intus fungoſa ſunt, & magno ſinu, denſaque ad illum circumferentia, deſtituuntur. Caeterum, ut quadrupedum calcis os, procerius in poſteriora à tibiae cum talo contextu, quam hominis os, educitur, & ſuo fine inſigniter craſſius, quam in ſuae longitudinis medio (quod aliquid cum media femoris, aut humeri regione commune nanciſcitur) evadit, ſic quoque inſtituta à me appendicis ratione, in ſuo extremo (quo dilateſcit, & veluti novam duritiem in apice expetit) utcunque magnum commonſtrat appendicem: cui craſſiſſimus inſeritur tendo & quo alius quidam (qui ſimiae in latum extenditur tendinem) veluti in trochlea incedit vehiturve.

In ſeſaminis oſſiculis.

In ſeſamo comparatis oſſiculis, mihi in uſu & numero univerſaque adeo ipſorum natura, abunde ſatisfacio: quid autem praeterea in medium aliquando adduces, augurari nequeo. Idemque de aſperae arteriae cartilaginibus, in praeſentia dictum arbitrator, in opportunum interim locum illis aſſervatis, quae de harum natura, minus recte poſtea adducis.

In muſculis.

Quia videris ſubinde in muſculorum hiſtoria, illorum pleniori, quam ego forte, oblectari numero, contuliſſet ſane vel obiter huc attuliſſe, in quo nam in illo obſervando, à communi diſſectionis profeſſorum ſchola, diſcrepas.

In aurem moventibus.

Muſculi, quos ab occipitio ducis, & ad aurium, & cutis in poſteriori capitis ſede obviae, motum refers, hactenus mihi non ſunt obſervati, ut nullum fortè, qui motu illo inſigniter polleret, unquam diſſecui. Idem de caeteris tuis aurem moventibus ſtatuo muſculis, quos in canibus, ut & in caudatis ſimiis, mihi viſos ſcripſi.

In frontis cutem movente.

Quemadmodum carnoſam, quae cuti ſubjicitur membranam, quadrupedibus in varii corporis ſedibus, potiſſimum verò ſub axillis ad thoracis latera, & dein (ut & hominibus) in anteriori imprimis colli regione, & ad maxillas, carneam muſculoſamque reddi novimus, ita ſane membranam hanc, in fronte carneam fieri, muſculique naturam recipere, liquidò tradidi. Haud enim aliud variorum cutis in fronte, & ſuper naſum, ipſaque ſupercilia obviae motuum autorem

ſta-

ſtatuere poſſum, quam molem portionemve illam carneam, qua membrana his ſedibus ſubſtrata, affatim intertexitur, & donatur. Prout enim carneae fibrae paſſim ſub dictis nunc ſedibus exporrectae, & cuti pertinaciter adnatae, in ſe colliguntur conglobanturque, ita etiam hanc illamve cutis partem, agi convellive exiſtimo. Et tantum fere, carnoſae huic ſubſtantiae ſitum locumve in corpore tribuendum reor, quantum cutis regionem moveri (etiam interdum ad verticem uſque) experior, parum ſolicitus, undenam carnearum fibrarum (quae inibi uberius occurrunt, ubi & motus eſt evidentior) initium deſcribere auſpicor. Pro carnoſae enim partis, variis ſedibus collectione, ſupercilia, & naſi frontique cutem huc illucque ſurſum deorſumque moveri, mihi perſuadeo. Caeterum, ut nobis receptum eſt, muſculoſas membranae hujus partes ſub axillis, & in collo, & humiliori ſede, faciei muſculos appellare, & in muſculorum numerum eas recipere, quis inhibebit quaeſo, inſignem quoque carneam ſedem, quae in fronte, & ad ſupercilia, & naſum occurrit, muſculi etiam nomine (uti ego cum Galeno muſculoſam ſubſtantiam, illam voco) explicare, & deſcribere? Adeo, ut vix bene aſſequar, quidnam hic requiras, niſi falſò me obliquarum quas adfers fibrarum inventorem ſtatuas, aut carneas hic fibras, ipſamque muſculoſam naturam, carneae mihi dictae membranae adſcribi damnes, diſtinctumque aliquem recenſeas in fronte muſculum, inter membranam illam & cutem (quod ego haud conceſſerim) interjectum. Muſculoſam enim frontis ſubſtantiam, aut (ut tu hanc nominari jubes) frontis muſculum, à carnea membrana nunquam diſtinguere ſeparareque potui: isque hujus membranae corpus exiſtere, ita mihi ſemper viſus eſt, ut illos muſculos, partes membranae illius eſſe fateamur, quos aliis ipſius ſedibus, nemo non illi attribuit. Immo quod tu quoque illic facias, expendito, ubi meam de muſculorum compoſitione aſſumens ſententiam (omnibus iſtis ſimul obſervationibus longe praeferendam) in tuo de ventriculi tunicis ſermone, carneam membranam, ea regione, qua frontis cutem movet, in exemplum adhibes. Ubi primum audiviſſem, Romae muſculum quendam compertum, cui palpebram attollendi munus opportune attribui poſſit, huncque in oſſea qua oculus continetur cavitate intellexiſſem ſubſiſtere, mox rurſus mihi in animum, Galeni ille locus incidit, quem ex libris de locis affectis, quum vehementer de palpebrarum motu ambigerem, adduxi, quique tuo Oribaſii (& ſi interim ex Galeno is ſit deſcriptus) loco, ad conjecturam multo potior, muſculum quendam elevationis palpebrae opificem, à frontis oſſe pronaſci docet. Hujus namque loci gratia, muſculum ejusmodi aliquem circa frontis os, interdum perquiſivi: & quamquam de glandulosa illa, & lata rotundaque carne, quam ad ſuperiorem externi lateris oculi ſedem repoſitam docui, vehementer ambigerem, illam tamen muſculi palpebram attollentis vice, non auſus fui recenſere. Pariter quum aliquando animadverti, muſculo oculum ſurſum trahenti quandam veluti maculoſam partem ac veluti muſculum attendi, illam ſane privati alicujus muſculi, quo palpebra attolleretur, loco non habui, ſed illam eidem muneri, quod ab oculum ſurſum ducente muſculo perficitur, praeeſſe arbitratus ſum. Quando vero à romana diligentia provocatus, rem ſectione diligentius inquiſivi, univerſam illam portionem carneam, quae palpebras veluti circulatim ambit, & in univerſa ipſarum amplitudine conſiſtit, ac ex vocata nobis carnea membrana conſtituitur, palpebrarum collectionem moliri, hacque palpebras (ut frontis cutem ſua carnea ſubſtantia) agi ac corrugari didici: adeo ut nullam circularis hujus carneae molis ſeu amplitudinis portionem deducendis palpebris opportunam eſſe animadverterim. Dein, latam illam & rotundam & carneam, quam ego in orbita oculi propoſui glandulam, muſculi loco habere coepi, quo palpebram attollimus: hicque admiratus fui mediam illam, quae huic muſculo obtigit, inter muſculorum carnem, & glandularum ſubſtantiam compoſitionem, & illum humorem articulorumve veluti mucum, qui inter frontis os & carneam hujus glandulosi muſculi ſubſtantiam, cerebri nimirum motus gratia, ſubſiſtit ac ubertim reperitur. Sic itaque habitam mihi prius glandem, pro muſculo palpebram attollente recenſui; cui illum, quem modo proponis, vidi eſſe collegam. Is namque gracili admodum principio, ad elatiorem foraminis ſedem enaſcitur, quo viſorius nervus in oculi orbitam labitur. Dein muſculus ſuo initio, mox carneus redditus, recta antrorſum fertur gracilisque eſt admodum, pauloque latior, quam ut omnino teres ſit, viſitur: inibi in nerveam tenuitatem dilateſcens, ubi jam elatiſſimae oculi ſedi eſt proximus. Tenuitas haec, aut tendo, ſuperiori ſedi membranae illius inſeritur, quae internam palpebrae ſedem efformans, adhaerenti tunicae oculi continua communisve ſpectatur. Utque muſculus iſte continuatur membranae, ita etiam ſuperioris pulchra cartilaginis illi regioni inſeritur, qua haec in ſuae longitudinis medio ſurſum ampliatur, & dilateſcit, & ab inſertione etiam comprehenditur illius muſculi, qui tibi adhuc in glandium duntaxat numero recenſetur. Immò, in porcis & ovibus, carnea illa & longa glans, quam ad internum oculi angulum reconditam ſcripſi, cujuſque paulo poſt mentio incidet, mihi etiam viſa eſt interdum ejusmodi, ut muſculi cujusdam inſtar, illam diducendis palpebris putaverim eſſe opportunam. Motus, quo naſi alas intro verſus illius ſeptum ducimus, ſurſumque hac ſede veluti convellimus, colligimusque, à ſola profecto (etiamſi Galeni haec ſit ſententia, & tu quoque illi videaris ſubſcribere) non perficitur inſpiratione: & obvium ſane eſt, qui etiam quum

In palpebram moventibus.

In naſi alas, labia & buccas moventibus.

uum validiſſime per nares expirationem molimur, noſtro arbitratu quandocunque lubet, conſtrictas compactasque nares, facile aſſervamus. Dein tunica nares ſuccingens, mihi ita fibris carneis conſpicitur intertexta, ut ſatis mirari nequeam, cur carneam hic ſeſe offerentem ſubſtantiam, è rerum natura velis quodammodo rejectam. Narium etiam compreſſionem, ad ſuperioris labii muſculos (uti quibusdam viſum fuit) referre, abſurdius ſane eſt, quàm ut nunc veniat oratione refellendum. Num tertium verò meum muſculorum labia & buccas moventium par diſſecans, muſculum quendam gracilem, & in adipe latentem, & ejuſdem cum tertio pari muneris pro ſua mole opificem, cum Galeno praeteriverim, aut tu potius adipem hîc plerumque conſpicuum, & tertio muſculo in amplo ipſius, & vario initio hic illic attextum, non opportune muſculorum diviſorem ſtatuas, per occaſionem (etſi interim in ſimia hic nihil deſiderem) inquiram. Caeterum, quando aliquem muſculum univerſum membraneum voco, neutiquam illum carne prorſus deſtitui indicatum velim, ſed lata ipſius & tenuis ac veluti membranea ſpecies (qua fere omnes faciei muſculi praediti ſunt) ſic inſinuatur: illiusque maxime muſculi, qui ex carnea vocata nobis membrana in collo conſtituitur, natura, illum in modum venit explicanda. Fibrae carneae in externa vaſa ſede ſub ſuperciliorum medio, integrumque adeo illius dorſum occurrentes, quum de muſculoſa frontis cutem movente ſubſtantia, aut frontis muſculo pertracto, in illa inquam muſculoſa mihi reponuntur narranturque compage, quae in carnoſa membrana inibi ſpectatur, ubi haec motuum cutis, illic eſt opifex. Verum vix video, qui muſculoſa hic carnoſae membranae ſubſtantia (etſi hujus beneficio cutis ſurſum corrugetur) naſi alas comprimi occludique velis; mirorque cur hanc potius à naſi extremo ſurſum ducas, quam veluti partem muſculoſae ſubſtantiae frontis, ſtatuas. Quod ſane ego longè magis expendendum puto, quam tuam in augendo numero aviditatem. qua etiam labiorum carneam fungoſamque, & linguae correſpondentem ſubſtantiam, optime profecto à me deſcriptam, privatorum muſculorum loco, haberi deſideras. Mirum tamen, qui hunc muſculorum labiorum implexum, ac ſubſtantiam, non potius unius aut plurium circularium quorundam muſculorum vice, quam unius, qui ſuperius labrum, & alterius, qui inferius occupet, recenſeas, modo ſcilicet ſolius numeri fere tantum gratia, meam adeoque Galeni doctrinam, turbare lubuerit.

In oculos moventibus.

Quia hominis oculi, quum ad illorum ſectionem in ſcholis deveniri ſolet, rugoſi occurrunt, bovinos etiam & ovinos, ut qui recentiſſimi & unà magni nanciſci potuere, illorum demonſtrationi, ut plurimum adhibui. & quamquam in oculi iridis magnitudine, & dein in internis uveae tunicae coloribus, & carnea illa glande aut particula, quae in majori internove oculi angulo comperitur, differentiam adnotaverim deſcripſerimque, non tamen magnum illud diſcrimen tum obſervavi, quo jam dudum & mihi conſtat hominem pariter cum ſimia à bove, capra, ove, porco, cane innumerisque adeo animalibus in illius muſculi defectu variare, quem in muſculorum oculum moventium hiſtoria ſeptimo in loco recenſui. Primum namque quatuor à me deſcribuntur muſculi, qui rectis motibus praeſunt, quorumque forma ſatis ſibi reſpondet, neque quicquam in illorum numero & hiſtoria deſideras. His quintus accedit muſculus, qui illis gracilior, ad internum latus foraminis nervum viſorium tranſmittentis à cono orbitae cavitatisve oculi initium ducit juxta latus muſculi oculum ſurſum ducentis. Dein ſecundum frontis os antrorſum veluti recta repens, circa ſuperiorem ſedem interioris lateris oculi (uti bene adnotas) in transverſo quod hic ab oſſe exoritur ligamento continetur, in illoque veluti habena in anulo retorquetur, & carneus adhuc exiſtens, ſub tendine muſculi oculum attollentis fertur, inibi tandem in nerveam tenuitatem ceſſans, quae ſuperiori ſede exterioris lateris oculi, oblique ſatis & verſus anteriora inſeritur. Membranula in qua muſculus veluti in transverſo ligamento vehitur cartilagineum quid ad muſculi reflexum (idque in bobus praecipue) oſtendit. Sextus muſculus, primis quatuor etiam gracilior, ad foramen illud carneus pronaſcitur, quod inſigne in interiori angulo orbitae oculi repoſitum, in narium ſpectat amplitudinem. Muſculus hinc transverſim ſecundum inferiora oculi repens, & oſſeae orbitae ſemper proximus, inter os & muſculum illum repit, cujus beneficio, oculum deorſum agimus. Ubi vero ſextus muſculus externum latus oculi attigit, in membraneum ceſſat tendinem, illi lateris oblique tam alte verſus anteriora inſertum, ut quinti muſculi tendinis externum latus veluti attingat. His muſculis, circumvertendi munus adſcripſi, illisque oculum verſus minorem angulum valide etiam agi exiſtimo. Poſt hoc ſeptimus à me commemoratur muſculus, cujus in homine abſentiam in marcorem potius, & multam flavi adipis copiam inſignemque hominis mollitiem in animo meo rejicere ſoleo, quam quod illo tam eleganti, & raro muſculo hominem vere deſtitui exiſtimarem. Imprimis cum ipſe ad Galenum in libris de partium uſu intelligendum eſſet unà perneceſſarius. Quantumvis namque muſculi iſtius obſcurè & turbate mentio in illis libris incidit, is tamen eſt, quem vario numero Galenus ſex prioribus adjicit, quemque in bove quum illius ſecaret cerebrum indubie expendit: etiamſi interim ipſum in ſimiae muſculorum claſſe, merito non reponat. Interea verò in bove illum ignoro muſculum, quem veluti octavum in mea hiſtoria requiris, & quo membranam unguis veluti in modum in interno oculi angulo ſubſiſtentem, toti anteriori oculi ſedi de-

ductis etiam palpebris, obvolvi aſſeris. Ne quid igitur de avium, teſtudinum, multorumque ſerpentium inferioris palpebrae addam motu, & vera (ut ſic loquar) nictatione, in bove profecto illa me latet membrana quae illius palpebrae inſtar oculo viciſſim ex tua ſententia obvolvitur, & illum retegit incognitamque mihi oculorum nictatione profert. Tuam itaque hanc membranam in bove non obſervo, in quo aliàs carnem ſub membrana oculo, & palpebris communi, & hic veluti diffluente, & laxa reperio, quae longae, & carneae glandis ritu, in interno oculi angulo habetur, & ſuo anteriori fine, in cartilaginem ita exacuitur, illamque ita habet innatam, ut cornua telis ne haec arcus nervo findantur, inglutinari novimus. Cartilago haec, ubi & anterior glandulosae carnis pars, dicta nunc membrana obducitur, illique connaſcitur: & caro homini quoque eſt communis, etiamſi in cartilaginem non ita finiat. Porci, & oves & caprae, quod ad cartilagineam attinet ſubſtantiam, medium quid commonſtrant, & illis animalibus caro haec etiam obtigit maxima. Hujus tum alibi ſaepius, tum in oculi muſculorum diſſectione memini, & illa aliquando inter ſecandum veluti muſculi cujusdam vice mihi habita eſt, uti prolixius in quodam tuae ad oculum pertinentis obſervationis examine, erit commemorandum. Interea vero, hic monendus es, quod contra naturae hiſtoriam quinto meo muſculo teretem adſcribis tendinem, huncque in transverſo nobis dicto ligamento dicis ſubſiſtere. Muſculus namque inibi, adhuc carneus viſitur, & ita carneus (quod ſane imprimis tibi erat explicandum) aliquousque fertur inter oculum, & muſculum, cujus beneficio is attollitur; tantum abeſt, ut quintus muſculus dicto jam muſculo hic circa oculum incumberet. Uti rurſus contra veritatem, ſextum muſculum aperto ſermone recondis inter oculum, & muſculum, qui oculum deorſum agit, & illius quoque tendinem, quo oculus extrorſum ſeu in externum latus promovet. Sextus namque muſculus undique oſſi attenſus, illos muſculos non ſubit; ejusmodique occultatio in muſculi uſu, & inſertione praeter omnem cenſenda eſſet rationem. Contumeliam ab anatomicis, naturae illatam ſcribis, quod muſculum inter maxillae inferioris motores neglexerint, quo illa antrorſum ducitur. An vero tu contra, hic illis calumniam non pares, diligenter expendito. Quum enim motus, qui antrorſum fit, quique prae caeteris maxillae motibus, cum illo quem in poſteriora molimur, eſt invalidus, autorem (veluti aliorum motuum opificibus nunc abunde repertis) deſideras, male profecto excutis latum muſculi temporalis, & magis adhuc maſſiteris ſecundive maxillam moventium muſculi initium: & ſane non animadvertis, qui magnis rationibus hos muſculos tui iſtius in anteriora motus, autores merito conſtituerim. Quandoquidem enim anterior horum muſculorum ſedes, oblique in poſteriora verſus ſuam inſertionem fertur, illa liquido oſtendit, qui ipſa in ſe collecta, conglobataque maxillam in anteriora ducimus. Uti etiam contra obvium eſt, qui poſteriorum praeſentium muſculorum partium ope, maxillam retrorſum agimus; huc etiam accedente ejus muſculi opera, quo maxilla deorſum fertur. Adeo ut muſculi temporalis illa pars, quae ab externa ſede proceſſuum, quos veſpertilionum alis comparamus, aut ex tua ſententia, paulo altius quoque pronaſcitur, tibi peculiarii muſculi vice neutiquam ſit recenſenda, cujus beneficio maxilla privatim, & veluti ſolum, in priora ducitur. Praeterquam enim quod temporalem hac ſua parte maxillam valide ſurſum attollente, mutilas, hujus ſane partis origo & inſertio neutiquam tibi tales videri debent, ut in obliquitate adeoque deſcripto à me officio, dictis antea temporalis & maſſiteris anterioribus ſedibus conferendae veniant. Ne quid dicam, quam procul in anteriora initium maſſiteris muſculi in illis animalibus peculiariter pertinet, quae ruminant, illoque cujus hic eſt mentio motu, manifeſtiſſime pollent. Ac proinde, etiamſi temporalis muſculi partem quampiam pro novo inſtituere velis muſculo, non eſt tamen quod hunc illi muneri duntaxat, & veluti ſingulariter praeficias, quo anteriores temporalis, & impenſius adhuc maſſiteris muſculorum ſedes, pulcherrime funguntur. Interea tamen, quum eam muſculi temporalis partem, quae ab externa ſede proceſſuum alis veſpertilionum aſſimilatorum, adeoque ex humiliori oſſis cuneum referentis regione, tempus occupante, pronaſcitur, mihi in memoriam vocas, non videtur Galenus in libro de partium uſu, omnino praeter rationem, ex veterum potius, quam ſua ſententia temporali muſculo attribuiſſe, quod veluti ex ſui medio ſuum educit tendinem. Si enim apicem proceſſus maxillae ad temporalis inſertionem admittendam parati & tantopere in ruminantibus ab homine in proceritate, & obliquo inſtar cornu in poſteriora progreſſu differentis ſpectemus, & in homine, magisque adhuc in ruminantibus totam exortus muſculi regionem expendamus, parum aberit, quin indicare oporteat, tendinis inſertionisque hujus initium, veluti in muſculi medio exiſtere. quod illic occurrit, ubi medium lineae reponeretur, ab elatiſſima principii juxta verticem parte, ad humillimum oſſis, quod cuneum refert ſedem productae, muſculique exortus longitudinem commonſtrantis. Atque ut medium hoc ſecundum longitudinem metimur, ita etiam habita craſſitiei muſculi ratione, inſertionis ſuae profecto initium, in ipſiusmet muſculi craſſitiei medio perſiſtit, aequaliterque propemodum intus & extra, maxillae inferioris proceſſum amplectitur. Porro num in muſculis oſſi υ referenti propriis, ſecundum à me commemoratum par, jam à Galeno in libro de Simiae muſculorum diſſectione aliter inſtitutus, ita diſſeces, ut ex illo etiam novum quoddam quintum par conſtituas

In moventibus inferiorem maxillam.

In muſculis υ referentis oſſi propriis.

tuas (idem ſcilicet, quod certiſſimo in temporali muſculo uſu tibi venit) expendendum eſt. Quum ego enim ſecundum par, carnoſum ſtatuo, tu vero cutaneum id eſſe aſſeris, mirum ni interiorem ſecundi paris mei partem, pro alio pari ſubornes: cui nihilominus idem munus tribuis, ad quod meum par ſecundum, Galeni in libris de partium uſu hiſtoriae, adeoque hominis & ſimiae pariter (quo ad indicare poſſum) fabricae quadrans, cenſetur accommodum. Ita quum ſextum quoddam muſculorum par ex eodem libro de muſculorum diſſectione, proponis, & ejuſdem muneris cui meum ſecundum par famulatur, autorem id eſſe commemoras, videris ſane mihi (quo ad haec aſſequor) linguae muſculorum portionem (ut ſcilicet ſimiarum hiſtoriae te accommodes) imminuere. Haec namque diſſectione non obſervavi, uti ſane aliquando poſt meorum librorum editionem, linguae muſculos rurſus conſpexi: etiamſi hic nihil magni quo artem magnopere illuſtrem, de novo adferre queam. Praeter enim exactiorem quandam in linguae parte, quam in delitiis habemus, non ita variantium fibrarum, ac veluti ejus partis ſubſtantiae inſpectionem, & quorundam muſculorum prolixiorem longioremque, quam à me expreſſus eſt ſub illa parte, ad linguae uſque apicem ductum, nihil relatu dignum occurrit. Quum tamen de linguam moventibus muſculis ſermo mihi poſthac inſtituetur, dictam hanc linguae partem anguillae aut murenae comparabo, quae propria ſua agitur carne, & ſe ipſam ſic movet, ut ea linguae pars ipſave lingua ſeſe colligit & laxat varieque ut ſemel dicam, torquet involvitque. Dein murenam hanc multis qui ex illius capite & ventre pendent funiculis ad diverſas antri cujuſdam ſedes alligari, & illis funiculis externa ope tractis huc illuc viciſſim agi fingam: quo ſcilicet illis funiculis muſculos comparem quibus linguae corpus inſtar oſſis alicujus aut membri movetur. Hoc namque exemplo proprios linguae corporis motus ut aliorum autores à motibus prompte diſtinguam, quos vocati nobis linguae muſculi moliuntur. quos ſane (uti prius ſcripſi) videris modo quum linguae muſculos exprimis, aliquo privare, quod oſſi υ referenti nunc tribuis. Atque in hunc etiam modum faucibus faves. in quibus etſi carnoſum fungoſumque quid inter ipſas, ut ſic dicam, oris palative & narium amplitudinis tunica obſervari ſcripſerim, id tamen in nulla muſculorum definitam ſeriem redegi. Utque verum fatear, vix proprios beneque circumſcriptos, hic exiſtere muſculos, ſum arbitratus, etiamſi ſedulo caput Avicennae de Gutturis muſculis inſcriptum, legeram. quod inſigniter depravatum, duos veluti faucium muſculos proponit. Laudo itaque hic tuam diligentiam; & perinde ac Oribaſium nunc legi, ita quoque Galeni librum de muſculorum ſectione (cui tantopere inniteris) perluſtrabo, ſimulatque illum hic alicubi nanciſcar. Gaudeo interim tibi in eo Galeni libro locum occurriſſe, quo ſecus quam in libris de Partium uſu, & libro de Vocalium inſtrumentorum ſectione, utrinque unicus tantum recenſetur muſculus illorum, qui primam cartilaginem ſecundae nectunt, & in anteriori laryngis facie reponuntur. Quos ego etiam utrimque ſimplices & unicos (ſi modo recte expendis) enarro, etſi interim quandam intercoſtalium muſculorum ſimilitudinem, aut mutuum ſaltem duorum ſibi ſimilium muſculorum incubitum, me aliquando vidiſſe ratus, Galeni numero pluribus locis tradito, citra muſculorum functionis turbationem, me accommodare ſtuduerim. Sive enim tota illa carnea pars, quae in altero latere à prima cartilagine in ſecundam pertinet, unius muſculi loco tantum habeatur, aut cujuſdam veluti fibrarum diſcriminis gratia, aut quod anterior ipſius regio, veluti exterius à prima cartilagine prodit, & poſterior, tanquam interius à poſteriori ſede (quod Galenus in libro de Vocalium inſtrumentorum diſſectione non videtur neglexiſſe) dependet, duorum muſculorum vice cenſeatur totius ſane carneae illius ſubſtantiae beneficio, prima cartilago hic ad ſecundam colligitur convelliturque. Quando quartum par communium laryngis muſculorum nominas arbitror te illos ſubaudire muſculos, quos ab oſſe υ referente, in laryngis operculum implantari, ſcripſi, quosque certiſſime in homine ſcio aliquando à me viſos. Utcunque interim in ſcholis bovinam laryngem ſubinde, vel quod humanae laqueo plurimum laeduntur, minoresque ſunt, ſectioni adhibuerim. Quia vero hos muſculos in ſolis ruminantibus animalibus reperiri aſſeris, velim ut porcinam laryngem, his muſculis indubie donatam, per otium examinares. Memini tamen, in non caudatis ſimiis muſculos iſtos deeſſe: uti magnum ſane illis cum homine caeteriſque animalibus hac in parte, vel ideo, eſt diſcrimen, quod media ſedes ſuperioris regionis primae cartilaginis ſurſum egregie adſcendens, duo educit tubera, & veluti capitula, quae levia & lubrica, in vacua quadam, & concava ſimiliterque lubrica verſantur ſede, quae in poſterioris regionis oſſis υ referentis medio, eleganti ſpectaculo & naturae induſtria, occurrit. Muſculos in baſi tertiae cartilaginis poſitos, ad laryngis lingulae ſeu rimae conſtrictionem, cum Galeno dixi eſſe opportunos. Exiſtimo autem te dilatationi ejuſdem velle illos potius ſubſervire, quod videantur tertiae cartilaginis partes, quae laryngis ſingulam conſtituunt, extrorſum, ac veluti in latera poſterioraque retrahere. quod obſervatione profecto non eſt indignum. Quia jam antea, de epomidis voce, quantum ad tuorum dubiorum explicationem ſat fuit, abunde egi, non eſt quod illam huc unà tecum revocem. Laudo interim hortationem tuam, qua autorum verba, diligenter animadvertenda praecipis. Si enim illi praecepto diligenter inſtitiſſes, muſculum Δ referentem, aut ſaltem illam, quam ipſe imprimis occupat conſtituitve

In linguae muſculis.

In laryngis muſculis.

In brachium moventibus.

ſedem ἐπωμίδα apud Galenum, & Hippocratem, & Oribaſium eſſe haud abnegaſſes; ac brachii oſſis partem aliquam poſt hujus in illis, qui perfectum attigere incrementum, luxationem emaciari, & gracileſcere, & illam, ut naturalis humeri articuli ſitus naturaque ſpectaretur denudandam, & ſuperiorem integri totiusque brachii ſedem, ac veluti caput, conſtituere, praeter alia multa, quae ex hac tua opinione conſurgunt abſurda, neutiquam tibi perſuaſiſſes. Ad haec, ſi tuum hoc praeceptum, in latiſſimo maximoque brachium movente ad dorſumque detrahente muſculo non neglexiſſes, mihi nunc nullum in ipſius hiſtoria inſtituendum eſſet examen. Quum enim arguis me, illosque qui ſua ex meis deſcripſerunt, praeteriviſſe, muſculum hunc inibi, qua inferiori angulo baſis ſcapulae inſternitur, plurimas carnoſas fibras ac veluti nova initia aſſumere, debebas ſane animadvertere, à me teſtatum, Galeno in libris de partium uſu, eam conſtare ſententiam, ut tradat muſculum hunc ad dictam ſcapulae ſedem, veluti inſertionem quandam moliri, ac illius beneficio, ſcapulam quoque cum brachio agere. Dein oportebat expendere, qui in quinto de Adminiſtrandis diſſectionibus libro, non notatu dignam hujus muſculi inſertionem, ſed connexum quendam ad muſculos ſcapulam hic occupantes, & ad quosdam thoracis, & dorſi muſculos, quibus ſcilicet is quoque inſternitur, Galenus proponit: qui nexus, non carneis, ſed membraneis fibris conſtans, citra mutuam muſculorum ulcerationem, vocata Galeno inibi excoriatione, divelli poteſt. Ut ut ſit, à Gal. undique hic longe declinas mente, & ab ipſa pariter rerum hiſtoria; leviterque rationes meas expendis, quibus neque dicta nuper inſertio, neque ſcapulae motus, mihi placeant: Adeo, ut velim diſcipulos tuos hac in parte abs te admonitos, ut praeſente cadavere primum Galeni loca nunc adducta, & illum qui in libro de muſculorum ſectione obvius eſt, ac dein mea quoque ſcripta, ſimul conferrent, ac poſtea num ex merito haec tua principia inſtituis, & ubinam ſcapula ad illa emittenda pateat, ſedulo examinarent. Mihi namque iſta initia, aut contra Galeni prius propoſitae inſertiones, nunquam in hominibus, ut neque etiam in ſimiis occurrunt, & me omiſſionis hic injuria reum abs te haberi, neutique ignoro. Unde etiam haud miror, ſi tandem hanc tuam obſervationem, exigui eſſe momenti inferas, fatearisque haec tua initia (quae officiis naturae hic plurimum me judice, incommodarent) multoties in diſſectionibus non comparere. Caeterum nunc in Galeni librum de Muſculorum diſſectione Lugduni impreſſum, peropportune incidi, qui cum Oribaſii libro ad ſubſequentem modo tuam obſervationem intelligendam, mihi eſt accommodus. In Oribaſio namque, in ſimiae muſculorum officiis, quam numerorum commemoratione, non admodum hic integro, & item in Galeno, magis hoc capite, quam Oribaſius corrupte, exigui cujusdam muſculi mentio incidit, qui ab humiliori ſcapulae coſta enatus, pars ejus inſignis muſculi ſtatuitur, qui ab humiliori ſcapulae coſta verſus baſim enatus, interbrachium moventes, tertius mihi enarratur. Ego ſane obſervavi hominem hac in parte à ſimia (quae aliàs & imprimis caudata, aliquot muſculis illum in hoc articulo ſuperat) ideo variare, quod muſculus ille inſigniter ſit ſimiae latus, & homini ad teretem nonnihil figuram, ſic quodammodo accedat, ut id meis ſcriptis expreſſe addiderim. Si vero libri de muſculorum ſectione, mihi tum fuiſſet copia, indubie examinaſſem, cujusmodi nam illa tertii muſculi pars in homine, & in ſimia eſſet, quae peculiaris muſculi vice, illo libro commemoratur. In libris namque de uſu partium, ubi brachium moventes muſculi diffuſe, idque ſecundum hominis fabricam explicantur, de hac parte, aut parvo muſculo, nullus eſt ſermo. Et licet tu in primo ſecundi libri de Adminiſtrandis diſſectionibus capite, Galenum hujus meminiſſe ſcribas, praeterquam quod nullum exemplar per capita digeſtum mihi hactenus viſum eſt, in univerſo illo libro nihil occurrere arbitror, quod ad tuam hanc ſententiam apte reduci queat. In quinto etiam illius operis libro, qui muſculorum brachium moventium hiſtoriam, inprimis complectitur, nihil quoque obverſatur, unde praeter deſcriptum mihi in tertio loco muſculum, alium quempiam peculiarem, ex humiliori ſcapulae coſta (quae etiam muſculo cuidam cubitum extendenti, initium offert) in brachium ferri colligerem: vel illic ſane, ubi Galenus in muſculi Δ referentis ab aliis ipſi conterminis muſculis diſſectione, Oedipo opus habet. Proinde, ſi praeter tertium brachium moventium muſculum, alium quendam brachium agentem, ab inferiori ſcapulae coſta pronaſci, & numeris illis, quos profers, omnibus ab hoc diſtingui, in homine, ſecus quam ego, reperis, eſt ſane quod tuam hanc obſervationem & Galeni de Muſculorum diſſectione librum, utpote caeteris ſuis operibus hic perfectiorem, exoſculer, admittamque hunc tuum muſculum in homine octavum agentium brachium enumerari poſſe. Nolim tamen, ut ſemel dicam, inficiari, me nullo pacto parvum hunc muſculum, aut tertii illius mei partem, neutiquam in non caudata ſimia potuiſſe per ſectionem deprehendere. Num vero tu Galeni libri occaſione, homini muſculum affingere ſtudeas, ſuo tempore (etſi interim meae diligentiae ſim probe memor) experiar. Mirum profecto, quod non eadem opera muſculum (ſi modo illi mentem aliquando adhibueris, aut Galenum hic aſſequeris) omiſſum obſervas, cujus in decimo octavo capite libri de Muſc. ſect. is meminit, & cui dein peculiare caput, inibi eſt conſacratum. Muſculus enim ille, à me in capite de muſculis brachium moventibus non recen-

recenſetur; uti ſane mihi ſermo de ipſo incidiſſet, ſi Galeni librum de Muſc. ſect. invidi quidam homines hactenus non ſuppreſſiſſent. Hic namque Galeni muſculus, non me in rerum hiſtoria fugit, quum ſcilicet carnoſa exiſtat pars interioris principii ejus muſculi, quem cubitum flectentium anteriorem appellamus, cujusque Galenus ſubinde illo libro meminit, ſub nomine magni muſculi in brachio poſiti. Quum enim is omnium in brachio occurrentium ſit longiſſimus, & pariter craſſus inveniatur, non immerito hoc nomine, eſt obvius. Hujus itaque cubitum flectentium muſculi interius initium, quod ab interiori ſcapulae proceſſu enaſcitur, magna parte carneum eſſe ſcripſi: & qui carnea illius initii portio brachii oſſis peculiari aſperitati inſeritur, & veluti muſculi cujusdam, quo brachium attolleretur, loco haberi poſſet, manifeſte explicavi: uti etiam id pluribus tabulis meis non obſcure eſt delineatum. Caeterum, quum ſtudioſi poſt hac, carneam illam dicti initii partem, jam compertis inſuper Galeni ſcriptis, jure accommodabunt, & hujus mentionem inter brachium moventes, ex ratione inſtituent, illis neutiquam diſcrimen quoddam inter hominem, & ſimiam hic occurrens, eſt negligendum. In homine enim non aeque, ac in ſimia, carnea illa portio ab anteriori cubitum flectentium muſculo poteſt diſtingui, aut peculiaris muſculi vice, ab aliquo exprimi. Unde etiam Galenus, pluribus locis, interius hujus cubitum moventis muſculi initium, tenuius exteriori deſcripſit, quod à ſummo ſcapulae ſinus, qui humerum admittit, ſupercilio exoritur. Quum in capitis cum prima cervicis vertebra, & hujus vertebrae cum ſecunda articulis, tantopere atque noſti, à Galeni ſententiis diſſentirem, operam profectò dedi, ut horum articulorum motores veriſſime primum, ac dein ſic quoque diligenter, pertractarem, ut intelligendis Galeni, quae mihi ad manum erant ſcriptis, lux quam poſſit maxima ſimul accederet. Atque ita muſculis, qui tam in ſimiis, quam hominibus, in poſteriori ſede colli, caput moventibus muſculis inſternuntur, Galeni in libris de Adminiſtrandis ſectionibus ordinis cauſa, commemoratis, mox primum horum par, verè (uti adhuc exiſtimo) deſcripſi. An autem par illud una ſpina dimiſſius, quam quintae thoracis vertebrae ſpina conſiſtit (quemadmodum tu cenſes) originem ducat, parum moror: etiamſi interim id non minus veniat indagandum, quam ligamenti illius natura, haud eſt negligenda, quod ſecundum cervicis vertebrarum ſpinas ductum, occipitis medio inſeri, & huic primo muſculorum pari, longo progreſſu, carneum principium porrigere ſcribis. Indicavi namque me in homine, ut neque in ſimia, illud ligamentum non obſervare, quod à ſeptimae cervicis vertebrae, & aliquot ſuperiorum thoracis vertebrarum ſpinis pronatum, canibus quidem in ſpinam ſecundae vertebrae, ovibus autem in medium occipitii fertur: raramque & non vulgariter expendendam prae caeteris ligamentis naturam obtinens, hi paris muſculis quà primi illi committuntur, valide in dictis animalibus adnaſcitur. Unde, an hic nullum inter ovem canemque cum homine & ſimia diſcrimen ſtatuas, vehementer ambigo. Non ſine magna enim profecto oſcitantia, tam inſignis differentia, ubi aliàs nulla eſſet, à me proponeretur. Sic pariter, in homine lubens ſpectarem tuas illas praeſentis paris membraneas chordas (ne quid de tua peculiari, quam in mamillarem proceſſum inſtituere videris, dicam inſertione) quas à thoracis vertebrarum ſpinis enatas, in transverſos primae & tertiae vertebrarum cervicis proceſſus, implantari ſignificas. Illas enim me animadvertiſſe haud memini; neque etiam poſſum colligere, ubinam proceſſus illos huic tuae membraneae velis vacare inſertioni. Quemadmodum, etiam me remoratur, quod à dicto & mihi in hominis fabrica incognito canum oviumque ligamento, univerſam carneam primi paris portionem enaſci, & ita atque ego ſcripſi, illam in occipitium inſeri doceas: utque ſemel dicam, pro luce (quam tuas adferre decuiſſet obſervationes) mihi hic tenebras offundi fateor. Num verò in ſecundo muſculorum pari, idem quoque uſu veniat, mecum jam examinato. Primum enim ego, id par valde varium, inſigniterque mutliplex eſſe dixi, ac ut Galeno ſimul me accommodarem, mox qui in caudatis, & non caudatis fere, ſimiis & canibus id (ſimplex nimirum & enarratu promptum) ſe habeat, ita deſcripſi, ut parvas omnino ac nullas fere occaſiones invenirem, quibus unius lateris muſcululum, in plures diſtinguere, illumve plurium muſculorum vice, enumerare potuiſſem. Quia tamen Galenus ſignificaverat, quosdam id par ita recenſuiſſe, ac ſi ex quatuor, aut quinque utrimque efformatum eſſet muſculis, ſubjeci hos de humano corpore id non immeritò (quod ſcilicet ita res ſeſe propemodum in illo haberet) propoſuiſſe. Sic igitur, varias, & ad deſcribendum, aut certum in numerum redigendum difficiles muſculorum ſedes, partesque in hoc pari pro virili mea deſcripſi, quibus carnea quaedam portio ſubjicitur illis inferna ſede, ſatis pertinaciter fibris connata, & ſecundi paris muſculorum canis imagini naturaeque multum accedens. Et quamquam carneam illam portionem (quam ego habita deſcriptarum prius ſedium partiumve, quantum ad magnitudinem, & tendinum ſpeciem attinet ratione, carneam molem appellavi) à variis illis muſculorum partibus quodammodo diſtinguere poſſem, nullus tamen eſſet expeditus modus, quo numeroſas partes illas, & ſedes, alioquin in definitum muſculorum numerum exacte redigerem, adjeci inquam, quibus rationibus, quis hic plures utrimque poſſit conſtituere muſculos: etſi interim omnes, veluti ſub uno pari, ut Galeni ordo minus interturbaretur, à me opportune collocandos, tan-

In caput moventibus.

tandem cenſuerim. Tu modo, quaſi hujus inſtituti pactique ignarus non ſine longa praefatione, te artem mirifice adjuturum arbitraris, ſi ſervato interim hic undique, quod ego muſculis tribui officio, plures, & à quibus ſane (quod etiam rideo) te neutiquam ob varietatem explicare poſſis, hic utrimque ita recenſeas muſculos, ut multiplices, quae exterius ſe offerunt partes, unus muſculus, & ſubjecta his inſignis portio, alterius muſculi vice, tibi habeatur. Quum quarti mei paris ab occipitio in transverſos primae vertebrae proceſſus inſerti munus explico, hoc arbitratus fui aliquali capitis unà tamen prima vertebra circumvolutioni, ita ſuccurrere, ac quis longi aſſeris in axem ſi voles, collocati medio deductis invicem cruribus firmiter inſiſtens, funibus quibusdam ad aſſeris angulos colligatis, hunc, atque ita ſe ipſum, vel modice voluerat. Prout nimirum nunc hic, nunc ille muſculus (tot accedentibus videlicet undique auxiliatoribus, & praecipuis, qui ad hoc officium deſtinati ſunt muſculis) etiam colligitur. Tu interim, quum erga hanc ſententiam prolixe philoſopharis, praeter alia multa id quoque parum animadvertis, quod in tuo uſu commemorando, alterum occipitii oſſis caput primae vertebrae inarticulatum, vis altius aſſurgere, ac ab illa vertebra in ſuo articulo (quod contra omnem naturae eſt hiſtoriam) dehiſcere. Quando illi omnes caput moventes à me commemorati erant muſculi, qui in poſteriori ſede colli ſunt obvii, illosque praecipuos caput agentes addidiſſem, qui à pectoris ſummo exorti, mamillaribus proceſſibus inſeruntur, illorum mox memini, qui ſub ſtomacho in tota colli longitudine, & ſuperiori thoracis ſede exporrecti, ad flectendam ſuperiorem dorſi ſedem, ſunt accommodi, & capiti quoque inſerti, ipſius flexioni famulantur. Variis dein horum muſculorum originibus & inſertionibus (quas ſcilicet dorſales muſculi ſibi privatim vendicant) commemoratis, ipſos utrimque ſingulos enumeravi. Tu interim elatiorem iſtorum ſedem, propter Oribaſii, aut Galeni in libro de Muſculorum diſſectione ſententiam, ita modo videris diſtinguere, ut ex hoc pari plures, quam ego feci, componas muſculos. Cupiviſſem igitur explicatius additum, num deſcriptis mihi muſculis, alios inſuper merito ſuperponas, à Galeno in libris de Adminiſtrandis diſſectionibus, & in meis ſcriptis, non pertractatos, quum nimirum me (qui jam multo ante hac in parte Oribaſium legi) in hominis, & ſimiae pariter, hiſtoria, nihil hic detineat. Praeterea, ejus Oribaſii, & Avicennae loci non fui immemor, quo poſt omnes commemoratos hactenus, caput moventes muſculos, duo alia inſuper paria proponuntur. Unum quidem à capite in primam cervicis vertebram inſertum, aliud autem, ex prima vertebra in ſecundam pertinens. Quandoquidem vero, hos muſculos non poſſem in homine, & ſimia comperire, locum iſtum, ita ſubaudivi, ac ſi rurſus hic illa repeterentur paria, quae prius ab illismet autoribus, fuerant iiſdem fere verbis commemorata, & à Galeno in libris de Adminiſt. diſſect. & à me in libris de corporis humani fabrica, dilucide explicantur. Si librum Galeni de Muſculorum diſſect. tum legiſſem, neutiquam ſane Galeni autoritatem, ita atque Oribaſii, & Avicennae placita, rejeciſſem; ſed muſculos illos à ſtudioſis inquirendos monuiſſem, & qui à me interim reperiri hactenus vel in ſimia non potuere, neutiquam ſubticuiſſem. Neque etiam hic tuam probo operam, ſi (uti quoque non leviter fateris) ſecundi mei paris tam inſigniter varii portionem, ideo minus forte recte dividas, ut ſpecimen aliquod unius tandem duorum veluti novorum parium muſculi, non admodum anatomicè tibi conſtituatur. Multus ſane es, in ea recti abdominis muſculi parte commemoranda, quae in hujus muſculi initio carnea mihi deſcribitur, illorumque muſculorum carneo magis initio haud leviter aſſimilatur, quos pedem moventium primum ac ſecundum enumero. In cujus partis hiſtoria nihil te morari debet, niſi illam forte paulo magis, quam ego feci, à reliquo recti muſculi corpore, ſic ſeparari velles, ut inſtar proprii, & quo ſimiae & bruta, quod ſciam, omnia, nonnullique homines carent, ſtatueretur muſculi. Quod ſane, ita atque nihil aliud magis, affectas, etſi interim mihi haec tua tam prolixe, & anxiè inſtituta modo contentio, de lana videatur eſſe caprina. Huic namque parti, quando in ſe colligitur, abdominis, aut peritonaei potius, comprimendi munus, perinde ac toti recto muſculo, debet adſcribi. Verum interea, quum huic à me primum inſtitutae parti (cujus magnum me hercule ſuſcepiſti patrocinium) plus aequo faves, omnium obliquorum quos vocamus muſculorum abdominis, & transverſorum pariter, vitias hiſtoriam. De his enim non ſecus agis, quam ſi ea recti muſculi pars adeoque totum ſumen nervoſis obliquorum muſculorum tenuitatibus, ad pubis uſque os non integerentur, & transverſorum muſculorum membraneae portiones, rectis muſculis, itaque carnoſae huic de qua agimus parti, & conterminae ipſi nervoſae, non eſſent ſubſtratae. At quum in hac, qua plurimum turbaris diſceptatione, receptui canis, veram hujusmodi nervoſarum partium hiſtoriam, videris admittere, immerito tamen adjiciens, illam ab aliis non eſſe deſcriptam. Praeterquam enim quod obliquorum, & transverſorum muſculorum in ſumine pubeque ſe offerens ratio, diffuſe vereque à me eſt pertractata, haec ſane à Galeno in libro de Adminiſtrandis diſſectionibus, non eſt praetermiſſa. Ut neque in libro de Muſculorum ſectione: in quo etiam tibi obſervandum erat, Galenum poſteaquam is muſculos abdominis ad dura alvi recrementa deorſum protrudenda dixiſſet eſſe utiles, tandem ſubjeciſſe, infernam eorundem ſedem, veſicae conterminam (in qua infima recti mu-

In abdominis muſculis.

muſculi pars, ſive ſimplex haec, ſive gemina diſſecanti occurrit, etiam eſt ſubaudienda) comprimendae educendaeque urinae eſſe accommodam. Ego virilis teſtis muſculorum (qui conſtat fibris aliquot carneis per tunicam, qua teſtis cum vaſis ſeminariis continetur, quaeque à peritonaeo pronata, vaginae eſt ſimilis, excurrentibus) ab ilium oſſe pronaſci, hactenus non conſpexi: mirorque plurimum, ubinam ad hujus muſculis, originem, ilium os excarne ſeſe offert, utpote una cum ſuperiori coxendicis oſſis regione, hic eo occupatum muſculo, qui internam illius oſſis ſedem opplens, & ab ipſa originem ſumens, ad femur contendit. Praeterea ſi teſtis muſculus inibi mea ſententia incipit, ubi peritonaei proceſſus teſtem vaſaque ſeminaria (ut nunc dixi) complectens auſpicatur, neceſſarium ſane eſt, muſculorum cum illo proceſſu cui tota ſua longitudine innaſcitur, per tres nervoſas illorum muſculorum tenuitates duci, quae juxta proceſſus exortum, peritonaeo, quemadmodum à me ſcriptum eſt, obducuntur. Antea in Avicenna (uti ex mea facile conſtat hiſtoria) & dein quoque in Oribaſio, legi binos ſingulis teſtibus adſcriptos eſſe muſculos, quod quum tu quoque apud Galenum in libro de Muſculorum ſectione, haberi inſinuas, & ſimiam geminos inſignes utrimque muſculos, ſecus quam virum (qui vix bene unum muſculum impenſe obſcurum adipiſcitur) aut canem, oſtendere ſubjicis, mihi illam ſane auges opinionem, qua Galenum, hominem nunquam ſecuiſſe mihi habeo perſuaſiſſimum, arbitrorque de uſu partium libros (in quibus unicus tantum enarratur teſtis muſculus) magna ex parte ex illorum diſpectionis profeſſorum placitis deſcriptos, qui hominis potius, quam ſimiarum fabricam ſpectarunt. Ut interim indicem quid mihi in non caudata ſimia occurrerit, ſcito me univerſum fere exterius teſtis involucrum in illa carneis fibris inſtar carneae cujuſdam membranae intertextum comperire, & carneam ſubſtantiam mox ad ipſum peritonaei corpus in involucri ortu tam ab interno, quam externo latere, adeoque in orbe auſpicari, nihilque huic carni, ut neque involucri etiam initio, cum ilium oſſe, aut coxendicis oſſe, commune exiſtere. Ut enim muſculorum digitos ad pollicem adducentium exortus à membranis tendinibusque dependent, ita quoque involucri carnoſa ſubſtantia, à nullo oſſe pronaſcitur. Quod de muliebrium muſculorum extra peritonaei amplitudinem pendente ſcribis exortu, illic poſtea liquido expendam, ubi horum in uteri hiſtoria, prolixius meminiſti. Quum conjecturas ſcripſerim, quibus quis ad ſecundum thoracem moventium muſculum, inter ſcapulae motores recenſendum, induci poſſit, cur hic in obſervationum argumento hanc rem non praeteris, aut ſaltem plene definiens, muſculum hunc (qui in ſimiis perinde ſe ac in canibus habet) ex thoracem moventium claſſe, uti oportet non rejicis? Verum videris hic à me ſcripta, non legiſſe, aut in hanc obſervationem, ob ambigentem hac de re in libro de Muſculorum ſectione Galenum inductus eſſe. In quarto thoracem moventium muſculo requiris, ut illum in progreſſu veluti nova quaedam initia ſumere dicam, quod fere omnibus dorſum moventibus muſculis eſt commune, ex quorum numero is cenſetur, qui interno hujus quarti muſculi lateri undique eſt proximus: illique peculiari & rara fabrica imagineque (uti ſcribo) ſimillimus, & immerito ob varias inſertiones, exortuſque plures, quos eundo aſſumit, multorum muſculorum loco, enumerandus. Miror interim, cur tandem hunc thoracis muſculum inficiaris ad primam uſque coſtam conſcendere, quum mihi videatur etiam in ſeptimam uſque cervicis vertebram illis ſuis tendinibus pertingere, quos palmae ramis comparavi, elegantiſſimeque deſcripſi: uti etiam univerſa muſculi effigies diligenter eſt expreſſa. Quum ſextum à me primo proditum thoracis muſculum, per ſua latera talem, qualis is in homine mihi occurrit, deſcripſiſſem, addidi illum eſſe tenuem totumque carneum. Non ſane, quod mire clunium muſculorum modo, craſſum illum eſſe judicaverim, verum quod nullibi in tendinem, notatuve dignam tenuitatem nervoſam ceſſat, multumque ab illo differt muſculo, qui in canibus & ſimiis anteriori cartilaginum ſedi exporrectus, ipſi veluti opponitur, & paulo antea à me, Galeni intelligendi gratia, ſub quinti ſimiarum muſculi numero comprehenſus fuerat. Ille enim muſculus, qui cani & caudatae ſimiae veluti pars recti abdominis muſculi exiſtit, hoc ſibi privatim vendicat, ut vix alium in ſimiarum corpore reperias, qui lata tenuitate nervea praeditus, pro ſua mole, minus ſit carneus. Praeterea, quum tenuis iſte ſextus thoracis muſculus, intercoſtalium muſculorum, qui in verarum coſtarum cartilaginum intervallis conſiſtunt, rationibus quibuſdam veluti pars cenſeri poſſit, merito totus carneus in ſua hiſtoria ideo deſcribitur, ne quis illum minus carneum eſſe exiſtimet, ubi cartilagines, quam ubi harum intervalla ſpectat ſuccingitque. Atque hoc ſane nomine, & muſculi non tam obliquo fibrarum ductu, à proximis ſibi intercoſtalibus, eſt ipſe diſtinguendus, uti etiam in multis animalibus adipe, & vaſorum inceſſu praeter propriam, ut ſic dicam, circumſcriptionem, ab intercoſtalibus muſculis, ſeparatur. Caeterum, quod in homine (qui thoracis in pectore longitudine à cane & aliis quadrupedibus ſuperatur) ſextus hic muſculus etiam intervallo ſecundae, & primae coſtarum ſutenditur, itaque ad primam pertingit coſtam, minime inficiandum, adhuc arbitror. Motum quo thorax ampliatur inſpiratioque perficitur, non tam validam eſſe, hactenus judicavi, ut quoſdam non deſcriptos à veteribus muſculos, in homine inſuper, idque maxime in ſuperiori thoracis ſede, requirerem. Atque ita, quum tu novos quoſdam thoraci deinceps tribuis muſcu-

In teſtium muſculis.

In thoracem moventibus.

muſculos, vereor ne dorſum cervicemque moventes laceres, easque partes tam manifeſtis ſummeque neceſſariis motibus praeditas, ſuis peculiaribus muſculis defraudes. Non enim aliud ex tua oratione, qua muſculos iſtos inſtituis, huc usque (uti paulo poſt conſtabit apertius) aſſequor. Quum Galenus paſſim tradidiſſet intercoſtales muſculos in ſex verarum coſtarum cartilaginum intervallis, fibrarum ductu ab illis differre, qui in oſſium intervallis reponuntur, is Avicennae occaſionem praeſtitit, ut numero illos ab his diſtingueret, & non mutata rerum hiſtoria, Galeni numeros quodammodo adaugeret. Atque id eſt, quod ego meis ſcriptis dilucide explicavi, in hoc à Galeno diſſentiens, quod ſextum meum thoracis muſculum in intercoſtalium claſſe non habuerim, aut illum de novo in medium ita duxerim, ut vel hac ratione quandam intercoſtalium geminam naturam immutaverim. Quum vero tu interim unicum tantum obſervas fibrarum genus in cartilaginum intervallis exiſtere, & meum hunc ſextum muſculum ab illis quoque ſeparas, & in rerum naturam hic admittis, quaſi magnum aliquid de utili artis parte dicturus, numerum hunc Avicennae, adeoque Galeni in fibris ſeriem, immutas, meque ſummae (ſi Diis placet) negligentiae, quod autores illos in re exigui admodum momenti non exploſerim, reum habes: Ego ſane haud ſemel, & in homine, & in brutis nullam fibrarum in intermediis cartilaginum ſpatiis (à quibus ſextum meum muſculum ſeparo) interſectionem reperi; neque quisquam gratius mihi abs te affirmari poſſit, quam in univerſum, nullam exiſtere. Hac etenim ratione, meum de intercoſtalium muſculorum officio dogma, validius conſtat, quo illos omnes, contra Galeni ſententiam totamque anatomicorum ſcholam, comprimendo thoraci cenſeo eſſe utiles: quodque ad tuarum obſervationum numeri incrementum, abs te modo etiam ſtabilitur. Hoc quoque eſt ejusmodi, ut non magnopere nervi ſecundum inferiorem coſtarum ſedem repentis gratia, contendendum exiſtimaverim, undenam fibrarum quibus intercoſtales muſculi efformantur ductus initium in ipſorum deſcriptione, primum venit aggrediendum. Interea vero, quum fibrarum interſectionem à cartilaginum intervallis, aperte rejicis, & non adamuſſim expendis, muſculorum una cum coſtis ipſis ubi hae in cartilaginem finiunt, reflexum adeoque craſſitiem, parum ſane obſervas, quanta inſtituendi erga te examinis, feneſtra pateat, quod intercoſtalium muſculorum juxta vertebrarum initia diffiniens, à naturae declinas hiſtoria. Mihi namque nihil aeque conſtat, quam interiores muſculos, proximius ad vertebrarum corpora brutis omnibus & homini pariter originem, quam exteriores ducere. Interiores enim, non illis primum, ubi coſtae in poſteriora maxime reflectuntur, initium obtinent, ſed antea quàm illae ſecundum ad vertebras moliuntur articulum: quum interim exteriores, à ſecundo illo tantum articulo, ſeriem ſuam auſpicentur. Quod me in obſervationum de muſculis thoracem moventibus examine, ſuſpicari innuebam, re ipſa verum eſſe, nunc comperio, quum enim in illis praeter Galeni meamque opinionem, novos quibus thorax dilataretur, muſculos inſtituis, arbitrabar collum ſuis muſculis abs te defraudari. Quod plane ſic ſe habere, praeſentes tuae in muſculis dorſum moventibus arguunt obſervationes, quibus collum praecipuis illis ſuis privas muſculis, quorum beneficio in latus anteriora verſus, motu prae caeteris ſuis omnibus magis inſigni & potiſſimo, agitur. Quia enim motus illius autores, praeter omnem ſane rationem thoraci jam prius tribuiſti, illorum hic nulla tibi incidit mentio, & optime propoſitam, à me de dorſum moventibus muſculis hiſtoriam, uti modò aperiam, undique interturbas. In primo pari meo, quod ſtomacho ſubjicitur, & collum praecipue flectit, tibi eandem, quae mihi obverſatur, ais eſſe ſententiam. verum quum hic adnotaverim, quibus conjecturis, ſinguli iſtius paris muſculi, plurium numero comprehendi poſſint, mirum eſt, propter Galeni locum, qui in capite nono libri de Muſculorum ſimiarum ſectione, in praeſentium dorſi muſculorum enarratione ſe offert, numerum eorundem hic abs te modo non eſſe adauctum. Ab hoc pari, praetermiſſis primariis illis, quibus ſecundum par meum merito conſtituitur muſculis, tuum ſecundum par aggrederis, quod meum eſt tertium. Ut vero aliquid obſervatu dignum, hic videreris adducere, inquis hoc dorſum agentium par, ita cum carnea portione ſecundi mei adeoque Galeni paris caput moventium commiſceri, ut pro uno eodemque muſculo, cum carnea illa portione, fuerit à me delineatum. Sit hic itaque tuo judicio mihi integra rerum hiſtoria: quod vero ad picturas attinet, quam modo hallucineris, decima tertia muſculorum tabula, pulchre edocet. In hac enim ab A usque ad H portiones, aut ſi voles muſculi, in altero latere notantur ſecundi paris caput moventium: & G, G privatim indicant apparentem, hic carneam illam mihi vocatam portionem, quae ſecundo caudatae ſimiae canisve caput moventium pari reſpondet, tibique tertii paris caput agentium vice habetur. H autem inſignitur tertius muſculus, ſeu alter tertii paris dorſum moventium. Unde quum ignorem in qua nam alia tabula, tertium illud par ſub ſecundo alioquin caput moventium quadam ex parte latitans, occurrat, haud mirum tibi videri debet, ſi mea, adeoque veritatem, leviter abs te expendi, nunc arbitrer. Tertium tuum par, ex meo quarto optime deſcripto, conſtituis. Quartum tuum par (etſi ſatius multo fuiſſet te hic, inſtitutum à me ordinem obſervare) ex meo ſeptimo efformas pari. Quintum, ex ſexto meo componis, octavumque par meum (quo thoracis vertebrarum ſpinae eleganter, cum ſexti

In dorſum moventibus.

mei

mei paris potiſſimum opera, colliguntur, figuramque dorſi, gibbo contrariam, pulchrè conſtituunt) praetermittens, nulla ſuſceptae ſupra infraque vertebrae habita ratione (ut verum dicam) hic undique pro luce tenebras, rerum hiſtoriae offundis. Sextum tuum par, ex meo quinto conficis, quumque id inter muſculos, qui ψόαι & νευρομήτορες, & ἀλώπεκες appellantur, nobisque ſub internarum carnium lumborum nomine, ſunt obvii ſeu explicantur, à me perperam enumerari, adnotas obſervasque, occaſionem ſane mihi uberem largiris, ut non obiter me meae poeniteat diligentiae, quam in praeſentis paris, & muſculorum femur moventium explicatione, ſedulo (ut ſcilicet Galeni oratio à quovis intelligeretur) impendi. Quamquam enim inibi diligenter hortatus ſum, ad magnum diſcrimen, quod inter hominem, & ſimiam hic ſpectatur, animadvertendum, & licet omnes muſculos, qui internis lumborum ſedibus ablato jam peritonaeo ſeſe offerunt, ſimul ad ψόας retuli unaque deſcripſi, & metui pariter Galeni libros hic alioquin obſcuriſſimos, à quibusdam ſectionum ignaris depravandos, tu tamen interim (qui omnium quos novi diutiſſime ſaxum hoc non parvis ſane auxiliis volvis) adhuc Galenum, ita leviter perluſtras, ut ſextum femur moventium muſculum duntaxat, ψόας illum appellaſſe exiſtimes. Atque ita, caput vigeſimum quintum (etſi tamen hîc trigeſimum primum tibi potius venerat nominandum) libri de Muſculorum diſſectionibus, & nonum Caput libri quinti de Adminiſtrandis diſſectionibus mihi objicis. In quinto ſane hoc libro, & trigeſimo primo Capite illo, ſextus femur moventium muſculus inter ψόας quidem complectitur. at non expendis, quosnam alios cum illo, tum prius, tum poſterius quoque, in illarum numero Galenus recenſeat. In quorum profecto enarratione, inprimis opus habemus diſcriminis illius notitia, quo ſextus, & ſeptimus femur moventes muſculi in ſimiis ab homine in hoc variant, quod quum huic ſinguli manifeſto, & veluti terete tendine parvo femoris rotatori inſeruntur, illis longe ante inſertionem ambo muſculi adhuc carnei exiſtentes, ſimul uniuntur, & unius veluti muſculi forma aliquousque deſcendentes, unica partim carnea, & partim nervea inſertione in illum rotatorem implantantur. Dein huc confert ejus muſculi cognitio, quo ſimia hominem in lumbis utrimque ſuperat, quique primus in illis occurrit, ſimulatque peritonaeum hic avellimus. Muſculus iſte, dorſi flexioni cum alio quodam in ſuo latere accommodus, ad duarum infimarum thoracis vertebrarum, & unam, aut alteram ſupernarum, quae in lumbis ſunt vertebrarum corporum latera carneus conſiſtit, teresque propemodum effectus, & deorſum oblique extrorſum ductus, in tenuem longumque ceſſat tendinem, illic internae coxendicis oſſis ſedi valide innatum, quae à tergo ſinus acetabulive occurrit, quo femur excipitur. In Capite itaque vigeſimo quinto libri de Muſculorum ſectione, Galenus ſolum ψόας appellat, duos maximos muſculos, qui in lumbis repoſiti, inferiorem dorſi partem flectunt, quique in homine quintum meum dorſum moventium muſculorum par conſtituunt. In trigeſimo autem primo Capite, ubi omnium in lumbis hic occurrentium, & non tantum directorum jam poſtremo muſculorum enumerationem inſtituit, omnesque ſimul inibi obvias carnes, ψόας appellat, uti ego citra Graeci exemplaris (quod alioquin hic deſidero) ſubſidium colligo, primum illum enarrare muſculum, quo ſimia hominem in utroque latere ſuperat: mox addit maximum muſculum, qui quinti mei dorſum moventium paris eſt alter: & dein illos, qui ex hac regione parvum femoris rotatorem petunt. Inter quos ultimos, etiamſi ſextus femur moventium muſculus, jure veniat comprehendendus, non eſt tamen, quod tam perfunctorie Galenum (ad quem aliàs intelligendum, novas promittis tabulas inſigneque opus) legas, ut ſextum hunc ſolum, ψόας eſſe contendas, aut ipſum quavis tandem ratione, in vigeſimum quintum Caput rejicias. Sic pariter, etiamſi ignorem, ubinam novum libri quinti de Adminiſtrandis ſectionibus Caput diſtribuas, non tamen me latet, eo loco, quo Galenus dorſum moventes perſequitur muſculos, itaque ψόας ſeu internas lumborum carnes, ac dein aliqua ex parte externas recenſet, ipſum mox in ſuae narrationis initio, de illis agere muſculis, qui humiliorem dorſi ſedem inflectunt. Inter quos non illos ſolum conſtituit, quibus hominis dorſum moventium quintum meum par efformatur, verum & illos inſuper muſculos, quibus ſimia hominem numero hic excedit. Dein, quum praeter hos utrobique in lumbis illi quoque reperiuntur, qui parvo femoris rotatori inſeruntur, ad tres propemodum ſpecies, ψόας internasve lumborum carnes Galenus tandem ita refert, ut neutiquam augurari queam, ecquid poſt meam in reſtituendis Galeni libris (quos nunc aliqui unum tantum utrimque lumborum muſculum ſibi effingentes depravarunt) diligentem operam, meamque in lumbis tum internorum, tum externorum muſculorum exactam plane hiſtoriam, & tuam indubie Hippocratis in libro de luxationibus, & Galeni in illum commentariorum lectionem, ſic mentem tibi turbaverit, ut duntaxat ſextum femur moventium muſculum, ψόας nominari tam aperte adſtruis? Quemadmodum verus lateſcentis in manus vola tendinis uſus, ſi non ad aliquam quoque manus flexionem, is cum ſuo muſculo accommodat, egregie obſcurus eſt, ita quoque in omnibus hominibus ejus tendinis non ſemper eadem apparet ſeries. Ego quidem diverſas aliquot deſcripſi: & tu item aliàs modo addis differentias, dictae nunc à me flexionis, & veluti volae colle-

In lateſcente in vola tendine.

In muſculis in manu obviis.

ctionis rationi non refragrantes. Ante meorum de Corp. hum. Fabr. librorum (in quibus peculiare eſt Caput de carnea quadam ſubſtantia digitis, & volae obducta) editionem, pictos vidi illos muſculos, quos in lunae vocato monte ad cutem inibi movendam reponis. Verum quum illos diſſectione in hominibus, ut neque in ſimiis reperire nequiverim, & multo minus, immotis prorſus in quovis ſitu, manus oſſibus, cutem illam quopiam modo, aut extendi, aut, ut tu vis, corrugari, ullove alio pacto per ſe moveri videam, illos (utpote praeter rationem inſtitutos, & quorum interim Galenus non meminiſſet) ſilentio praeterivi. Tu interim expende, numine hic forte aliquid dictae mihi prius carnis ſpectans, in noſtri communis amici Joannis Canani gratiam, tuos fraudes oculos, & immobilis aliàs prorſus cuti, neſcio quos motus, adeoque illorum autores, adſcribis. Sane ſi animum quoque ſedulo gracilium illorum muſculorum, qui tendinibus tertium quatuor digitorum os flectentibus adhaerent, fabricae, & muſculorum brachiale, & talum moventium induſtrioſae inſertioni, adhibuiſſes, non hic Galeno, & mihi repugnares, illosque digitorum extenſionis opifices eſſe, arbitrareris. Quum enim digitorum oſſa, interna ſede ſint veluti plana, & exteriori ex dimidio teretia, horumque muſculorum adnexus, aut inſertio in interno debeat fieri ipſius primi oſſis, aut ipſi hic obnati ligamenti, latere, illa ſane non potuit amplis alioquin tendinibus digitos extendentibus non eſſe proxime attenſa. Dein, quum hanc inſertionem, ſecundum digitorum longitudinem caſu membranae in modum ab oſſibus aliquousque liberaſti, & muſculos inter ſecandum tum traheres, in illam veniſti opinionem, ut verum horum muſculorum opus, praeter omnem profecto rationem abnegares, illisque munus ſecundum, & tertium oſſa extendendi adſcriberes. Verum ſane eſt, horum muſculorum inſertionem veluti altius quam primus conſiſtit articulus conſcendere: non quidem, ut digiti illa extenderentur, at ut toti quodammodo melius in internum latus, ad primi oſſis motum adducerentur, opportuniorque articulorum nexus conſurgeret. Et quamquam ego variam, & ſibi non conſtantem tendinum digitos in externum latus agentium, cum illis qui illorum extenſioni praeſunt commixtionem in homine enarro, ſimiae tamen, quibus ejusmodi non eſt commixtio, muſculorum ſingulorum naturam pulchrè aperteque commonſtrant. Immo eundem tuum hunc lapſum, in illis adhuc magis longe admiror muſculis, qui ſoli primum quatuor digitorum os flectentes poſtbrachialis oſſibus interna potiſſimum ſede adnaſcuntur, ac veluti in vola conſiſtunt. Hi quum obliquis etiam in flexione motibus ſubminiſtraturi erant, latera etiam primorum oſſium in inſertione debebant amplecti, & lata veluti inſertione, vel ideo donari, quod hic cedendum fuerat teretibus tendinibus ſecunda & tertia oſſa digitorum adeuntibus: qui velut ſupra amplam dictorum muſculorum inſertionem reptantes, ab illis continentur tuberibus, quae utrimque ad tendinum illorum latera propter ſeſamina illa eminent oſſicula, quae in ſimiis, quam hominibus manifeſtius, in parvorum horum muſculorum latis tendinibus inſeruntur innaſcunturve. Expende igitur citra horum muſculorum prima digitorum oſſa flectentium inſertionis (quae ſcilicet primos articulos neutiquam excedit) inſtar ligamenti membranaeve ad ſubſequentes articulos à primo oſſe deraſionem, quo illi donantur ſitu & ductu, aliaque hic conſideranda, ne primos quatuor digitorum articulos flexione diutius privans, in hac tua admodum abſurda ſententia, perpetuo haereas. Ego, qui alios nullos illorum primorum articulorum (quos tantopere à ſecundorum & tertiorum articulorum fabrica variare novimus) flexionis autores, praeter hos muſculos novi, neque noſcere etiam debeo, hic tecum prolixius agerem, niſi quum muſculis prima omnium ſimul quinque pedis digitorum oſſa flectentibus, etiam extenſionis officium adſcribis, propter ipſorum ſitum, quo fere in pedis planta inſigni mole conſiſtunt, de hac tua nova ſententia leviter addubitares: fere colligens quam ſectioni repugnet, unico eodemque tendine primum os potiſſimum flecti, & ſecundum ac tertium extendi. Valuitne tantum quaeſo, apud te Valverdae (qui manus ſectioni nunquam adhibuit, & medicinae, uti & primarum diſciplinarum eſt ignarus, & in Hiſpanam linguam interpretis tantum in noſtra hac arte munus, turpis quaeſtus cauſa obivit) autoritas, ut ita à communi ſchola diſcedens, ipſum tuae, quam ex hac opinione adeptum te putas, gratiae nolueris eſſe participem: ac ita cum illo contendas, quaſi ſeriam aliquando operam arti impendiſſet. Exemplum quod is, aut ſuus praeceptor Columbus, (quem citra literas & cujusquam commentarios anatomen apud me didiciſſe non paucis conſtat) de vulneratis in externa brachialis regione, adfert, quodque videris in tuae ſententiae commendationem ac robur amplecti, ridiculum eſt, tuamque ſententiam falſam eſſe arguit. Nam quibus tendines digitos extendentes, ea in ſede ſunt penitus reſecti, ii digitorum (quod certo certius ſcio) tenſionem perdunt: & quod modo in ſecundi & tertii oſſium extenſione vos ludit, eſt ejusmodi. Quando tendines extenſioni alias praefecti, poſt vulnus ob nimis extenſam prorſus in curatione manum, non inepte colligantur, tum manus in media undique conſtans figura, & digitorum nullam flexionem attentans, ita atque non ignoras ſemiaperta ſubſiſtit. Verum, quum digitos dein exqui-

quiſite flectit, hi medium illum ſitum figuramve mutant: in quam quum digiti ſoluta jam flexione, redeunt, ſecundi & tertii potiſſimum articuli, extenſionem moliri ſtolide obſervantibus videntur. Adeò, ut vel haec in vivis indies obvia conſideratio, te tua quam male concepiſti de muſculis quatuor digitos pollici adducentibus, & muſculis prima illorum digitorum oſſa flectentibus opinione, liberare debeat: quae ſane gravius à me penditur, quam muſculum aliquem levi quapiam occaſione, in plures muſculos ejusdem muneris tamen & officii autores, enumerare. Ut in illis, qui pollicem moventium, in manu collocantur, ita facis liberaliter, aut obſcure potius, ut tuam mentem, ſic Deus me amet, nequeam capere. Tibi hic erat animadvertendum, illum aliam debere ſeriem inſtituere, qui omnes pollicis reliquorumque unà digitorum motores, non unica tantum ſede repoſitos, ſimul deſcribit, & aliam qui muſculos pollicis aliorumque digitorum occaſione in manu duntaxat obvios, per ſe (uti ego in opportuno loco, operam lectori nimirum daturus, praeſtiti) explicat, aut qui de muſculis pollicem moventium in manu occurrentibus, peculiare Caput tua forte cauſa exornaret: ne ſcilicet cum illis deſcriberentur, qui pollicem agentium, à cubito principium ducunt. Caeterum ego autor ſum illius inſertionis muſculi pollicem indici adducentis, quam te non reperire ſignificas, cujusque occaſione obſervationem hîc modo inſtituis. Quum enim toti longitudini exterioris lateris primi pollicis oſſis, muſculum hunc, carneum inſeri dixiſſem, addidi ipſum membraneo (non autem, ut tu non fideliter refers nerveo) tendine in radicem ſecundi quoque oſſis implantari apprehenſionem ita indicans membraneam, quam muſculus in exterius ſecundi articuli latus molitur. Unde ſi hic forte teretem aliquem, & forma nervo ſimilem requiris tendinem, ab illo extremo muſculi innexu ſecundum reliquam pollicis longitudinem conſcendentem, is à me non eſt deſcriptus. Et orationis meae ſeries, ita eſt ſubaudienda, ut hujus muſculi membraneum quid, ultra latus primi oſſis ad ſecundum articulum, intelligas pertingere. Quia enim ſecundus pollicis articulus, lati ſui capitis gratia, vix ullum lateralem experitur motum, non inepta cenſetur praeſentis muſculi ad radicem ſecundi oſſis applantatio. Quo etiam nomine, muſculus pollicem ab indice optimè removens, & ſecundi articuli interno lateri praecipue inſertus, ſuo bene fungitur munere, etiamſi ampla inſertione, primo pollicis oſſi (quod tamen ſui ad brachiale articuli cauſa, laterali motu potiſſimum agitur) privatim non implantetur. Utque haec ſatis recte arbitror tradita, & magni in motu ſecundi articuli in homine, & ſimia diſcriminis ſum probe memor, ſic quoque duorum muſculorum primum pollicis os praecipuè flectentium, & dein trium qui ſecundum os flectunt, mea deſcriptio, hactenus non diſplicet. Si vero his quinque muſculis, alios inſuper quosdam pollicis flexores in vola ſtatuis, nuncque commemoratorum (quibus alias ampla lataque ſunt initia) hos tuos partes eſſe inficiaris, ipſi ſanè à me cum quinque illis ſunt reſecti, & ab oſſibus negligentius abraſi. Mirum interim multorum muſculorum, qui in manu collati pollicem agunt, & muſculi, qui parvum digitum à caeteris digitis maximè in latus abducit, cujusque plenior tibi debuiſſet hic haberi mentio, inſertiones, non ita ab oſſibus cum ligamentis membraniſque deraſas, & muſculos dein attractos in tuis ſectionibus fuiſſe, ut illis quoque muſculis extendendi articulos munus, praeter rationem adſcriberes.

Quando novum veſicae profers muſculum, parum profectò mihi videris expendere, qui urina mingentibus ſupprimitur, ſi quando ex venuſtae occurrentis puellae aut mulieris aſpectu, aliave cauſa tentigine corripiantur: & quam haec generoſe diſtento pene, etiamſi quis abdomen maxime comprimit, nequeat profluere. Atque ut haec leviter obſervas, ita quoque non mirum eſt, ſi qui ipſa propter vaſorum ſeminalium diſtentionem, ideoque veſicae hic occluſionem accidant, abs te negligatur. Dein involuntario ſeminis fluxu laborantes, multo plus ſeminis in urina oſtendunt, quam illis ſenſim citra urinam manat. Immo, per multi nihil foedi illius ſeminis per penem citra urinam emittunt, quum diu alias in urina, ipſius adhuc magnam ſpectemus copiam. Huc etiam pertinent, quos tibi non minus, quam mihi ſuſpicor fuiſſe eſſeque adhuc ſubinde obvios, qui ob tuberculum inflammationemque in glandibus illis, quae vaſorum ſeminalium implantationem recipiunt, & aſtites glanduloſi nobis appellantur, ſinus quosdam & veluti fiſtulas aſſervant: quae continuo pure manantes, tum id potiſſimum in urinae initio reddunt, quum ſunt urinam (ad cujus excretionem ſubinde aliàs ſolicitantur) emiſſuri. Haec primum purulenta exiens facile oſtendit, pus illud, poſt deſcriptum à me veſicae muſculum, ex ſinu fiſtulave ac ulcere effluxiſſe, ac veluti in veſica (ut ſic dicam) contineri. Praeterea, quid ad ſeminis puritatem vaſorumve ſeminalium conſervationem incommodi eſt, ſi meatibus ſeminariis quum omnia lege naturae conſiſtunt, occluſis beneque habitis, & veſicae cervice hic alioquin anguſta, urinam ad vaſorum ſeminalium ingreſſum, vel modice ſubſiſtere donamus, quum rerum opifex peculiarem ſemini meatum in toto pene, noluerit effingere? Adde quam crebro illis ſit mingendum, qui involuntario putrique ſeminis fluxu, ſcortatorum (uti & tota lues venerea) inſigni flagello, tenentur. Verum haec ſunt exigua, quandoquidem (ne quid de illis dicam, quibus certa occaſione ſemen in veſicam magis, quam extra penem coëuntibus propellitur) ipſe ſenſus, quem in ſupprimenda urina perſentimus, hic inprimis quoque veniat obſervandus. Quum enim veſica ideo uri- *In veſicae muſculo.*

nam retinet, quod ipſius cervix ſponte, nullo accedente muſculi cervicem comprimente voluntario motu connivet, ſi quando inquam veſica à muſculis abdominis, & ob retentam vi exſpirationem comprimitur, aut nimium diſtenta, urinam dimitteret, nos tamen aliqua occaſione illam reddere nolimus, mox cervicis muſculum in auxilium adhibentes, hanc retinemus, & manifeſtiſſime ubi compreſſionis conſiſtit ſenſus, experimur. Locus autem iſte eſt, ubi ſub glandibus, veſicae fundi termino adnatis, inter ſecandum transverſas fibras reperiri fateris, & ubi omnes alii veſicae virilis muſculum opportune conſtituimus. Cui ut brevis omnino cervicis ductus eſt, ab inferiori glandium illarum ſede, ad penis uſque corporum initium pertinens, ita quoque muſculi hujus effigies, in viro non aeque ac in quadrupedibus iiſque macilentis, eſt conſpicua. Unde etiam tua, & Patavinae juventutis (quam ejusmodi tuis placitis nimium imbui doleo) cauſa, velim, ut apri ſpectes veſicam, intervallumque cervicis ipſius examines, quod à dictis glandibus ad penis usque initium (ubi cervix illa privatim aliis inſuper quibusdam donatur glandulis) pertinet. Id namque univerſum, ad tam candidam & membraneam nihilque prorſus, quantum ad muſculi ſpeciem attinet, carneam veſicam continuum, magna mole muſculoſum viſitur, muſculique quo noſtro arbitratu urina continetur, naturam ideoque & fibras, appoſitiſſime ac jucunde exprimit. Uti ſane illam in nullo à me diſſecto animali, tam mare quam foemina non manifeſtiſſime comparere conſpexi. Immo, tota illa moles carnea, quam pueri veſicam inflantes manu continent, veſicae muſculi eſt portio, haecque argumento eſt, quantum interſit, carneam illam muſculi vice habere, & transverſas quasdam fibras in veſicae corpore in foeminis, & in prima aetate caſtratis animalibus ante hanc fere carnem, & in tauris, apris, arietibus, hircis jam grandioribus, ante glanduloſum (qui inſignis admodum eſt) aſtitem, comminiſci & effingere. Quamvis enim hac ſede, ad venarum nimirum & arteriarum nervorumque & meatuum urinam ex renibus deferentium applantationem, veſica ſit utcunque craſſa, nullae tamen mihi hic occurrunt transverſae fibrae, ne nerveae quidem. Uti etiam omne fibrarum genus, longè aliter quam tu, à veſicae corpore nunc prorſus rejicio: quantumvis interim illos in non exercitatorum diſſectorum numero habeas, qui transverſas tuas fibras adeoque immaginatum tuum effictumve veſicae muſculum ſectione non aſſequuntur.

In recti inteſtini muſculis. Etiamſi Galeni librum de Muſculorum ſectione in illo capite quo ſedis muſculos commemorat, nunc (uti & prius Oribaſium quoque & Avicennam) lego, non mihi tamen quisquam obverſatur, quod in mea horum muſculorum hiſtoria, aut etiam in Galeni alio loco traditis de his deſcriptionibus, jure deſideres. Ego namque orbicularem recti inteſtini muſculum enarro ſuperiori ſua ſede craſſiorem eſſe, quam inferioti, qua cuti perinde ac muſculoſa labiorum ſubſtantia, intertexitur uniturve. Neque ulla mihi in mentem venit ratio, quae inferiorem hanc muſculi partem à ſuperiori jubeat ita diſtinguere, ut privati alicujus muſculi vice, cenſeri numerarive debeat. Quum ſcilicet à cute ad elatiorem usque totius muſculi ſedem, nullum quam in craſſitie ſenſim ſeſe adaugente, conſpiciatur diſcrimen, cujus occaſione, hunc muſculum in duos, unum nimirum humiliorem, alterum ſuperiorem, debeamus diſtinguere. *In femur moventibus.* In muſculis femur moventibus, excrucias te, quod quintum muſculum non plurium muſculorum numero expreſſerim, quaſi vero quicquam à me plenius manifeſtiusque, quam hic muſculus undequaque deſcriptum eſſet, & non modos rationesque commonſtraſſem, quibus is variè enumerari poſſit. Ut autem tu rei difficultatem augeres, minusque intelligereris, contraria ſanè, quam ego (qui jam multa muſculorum ex infima oſſis coxendicis ſede enatorum principia juſto ordine deſcripſeram) feci ſerie, initiorum partiumve muſculi deſcriptionem auſpicaris. Et illi octavum femur moventium muſculum inſuper (ut Galeni doctrina numerusque magis confunderetur) addens, ita negotium abſolvis, ut quandam portionem quinti hujus muſculi à pubis oſſe pronatam, me omiſiſſe immerito concludas: huc forte quodam ſimiae cum homine hic diſcrimine, & Galeni libro de Muſculorum diſſectione, praeter rationem, ductus. Nolim tamen te latere, octavi mei muſculi, & trium praecipuarum quinti mei muſculi partium loco, in ſimia duos tantum diſtinctos muſculos reperiri: unum quidem qui veluti meae primae parti reſpondens, ab illa ampla rotundaque coxendicis oſſis ſede enaſcitur, quae excarnis multumque ab hominis fabrica differens, & pingui cartilagineoque callo obducta, ſedenti ſimiae ſubſervit, depilisque tandem viſitur. Muſculus iſte juxta illos, qui hinc in tibiam feruntur enatus, veluti liber incedit, & muſculi forma praeditus, partim carneus, & partim nerveus in internum femoris caput implantatur. Alius muſculus univerſae illi lineae inſeritur, quae ſecundum totam femoris longitudinem, ſub minori rotatore, in poſteriora eminet: & muſculus totus carneus exiſtens, à pubis oſſium commiſſura ad amplam inferioremque, quam prius expreſſi, coxendicis oſſis ſedem uſque pronaſcitur, nullibi tendinis naturam, ut neque deſcriptiones regionesque oſtendens, quarum gratia, vel abs te, in plures muſculos quovis tandem pacto, enumerari poſſit. Quos autem nunc recentiores anatomicos voces, ignoro: mihi etenim probe conſcius ſum, quam ſtudioſe muſculum obſervaverim, deſcripſerimque pariter, qui internam pubis oſſis ſedem occupans, rara naturae induſtria ſecundum coxendicis poſteriora reflectitur, inibique carneas partes, ac veluti novos muſculos, propemodum in orbe aſſumit: quas ita explico, ut

numeri

numeri muſculorum augendi creſcendive occaſionem abunde ſuppeditem. Unde ſi aliquid à me hic praetermiſſum exiſtimas, id obſervationis loco apertius erat explicandum. Si autem haec tua, non ad me, verum compendiorum ſcriptorem quempiam refers, non profecto ſine artis injuria, illum in anatomicorum numerum recipis. Ego ſane, in muſculorum humanum femur moventium hiſtoria, mihi abunde ſatisfacio, & conjecturis quibusdam Galeni hactenus à me lectas ſententias ex caudatarum ſimiarum diſſectionibus adniſus fui dilucidare. Quod vero inſuper non caudatam ſimiam quoque ſecui, magno mihi nunc in intelligendo trigeſimo primo libri de Muſcul. ſectio. Capite, eſt auxilio: quum id ſcilicet admodum, vel ideo ſit obſcurius, quod de ſolis non caudatis agens ſimiis, cum femur moventibus muſculis, quosdam dorſi, & tibiae motibus famulantes intermiſcet, praeterquam quod orationis ſeries contextusque non omnino mihi placeant. Quam verò tu Galenum inibi aſſequeris ex illis inter caetera, poſſum conjicere, quae de pſois, lumborumve internis carnibus, jam antea in me praeter omnem profecto rationem obſervaſti, quorumque examen praeſenti Galeni capiti intelligendo eſt commodiſſimum. Quandoquidem ſaepe levi quadam occaſione, de partis alicujus uſu obſervationem inſtituis, voluiſſem, ſi quid ſingulare de tibiam moventibus muſculis obverſatur, id quoque vel illorum gratia additum, qui genu, & cubitum extra rectas flexiones, & extenſiones juxta Galeni ſententiam, moveri adhuc contendunt, beneque à me inſtitutis hic, ubi alibi paſſim frui nequeunt.

In muſculis pedem moventibus.

Ordo in diſciplinis artibusque omnibus tractandis, nulli non fuit ſemper laudatus; cui etiam omni ſtudio me dedi, ſive primum muſculos pedem moventes unà, & dein digitorum pedis motibus praefectos per ſe deſcriberem, ſive omnium ſimul muſculorum numerum recenſerem, qui in anteriori, & dein poſteriori tibiae ſedibus ſunt obvii, & qui inſuper ſimul univerſi in pede ſpectantur, ſive denique iſtorum omnium diſſecandi rationem, & quam illi cum ſimiis habent differentiam, opportuniſſime ſuis locis proponerem. Quam verò tu obſervationes contexens, mea ſcripta ordine examines, id quod de ſeſaminis hic profers oſſiculis demonſtrat; quum illud nimirum in capite ipſis dicato, & in illorum quos hic commemoras muſculorum hiſtoria, diligentius veriusque, quam tu modo, ſim proſecutus: leporum & canum, quibus ſicca oſſeaque magis eſt natura (uti tu modo ſimiarum) exemplo utens. Hujus generis illud eſt, quod de quinti, & ſexti muſculorum pedem moventium tendinibus perinde ſubjicis; ac ſi ego qui tendo ſexti muſculi ea ſede, qua ad cubum referens os circumvolvitur, pulchre dilateſcit, qualisque is evadit, non diffuſe explicaſſem: aut cartilagineae ſubſtantiae, adeoque ſeſaminis oſſis, hic non fuiſſem memor. Sed quam immerito, quinto hominis, aut ſimiae etiam pedem moventi muſculo, qui nullum acutum inſigniter, reflexum (uti neque primus, & ſecundus digitos pedis moventes) alicubi molitur, tendinis amplitudinem & ſeſaminum os attribuis, proxima ſectione tua, examinato. Qua, etſi forte haec leviora (uti ſane merito facis) eſſe duces, non erit tamen obſervatio tua ad incudem non rurſus reſumenda, quam veluti praecipuam, de muſculis digitos pollici adducentibus, hic proponis. Quum enim carnoſam portionem, quae veluti in quatuor graciles muſculos partitur, expendes, & horum muſculorum applantationem, in primum quatuor digitorum os factam ab illo oſſe ad ſecundum usque os, incaute, aut ſtudio non derades, neutiquam hos mehercule extenſionis autores, poſthac conſtitues. Praeterea, quum carnes eas omnes, ac veluti muſculos, qui in planta obvii, primorum in digitis oſſium flexioni famulantur, exquiſitius nunc examinabis, ipſos illi ſane muneri, non verò ſecundorum, & tertiorum oſſium extenſioni praeeſſe judicabis, ſive hic inſertionem, ſive ſeſaminorum, (idque potiſſimum ad pollicis primum articulum) oſſiculorum naturam, & omnia quae in hoc examine requiri poſſunt, ſedulo pertractes. Verum, quum nullos hic motores primi pollicis oſſis invenires, quam muſculos pari ſerie cum his quibus prima reliquorum digitorum oſſa vere flectuntur exporrectos, coepiſti in ſanam inclinare ſententiam, hisque omnibus flectendi munus, leviter adſcribere. Quod ſane ex horum exemplo, in manu quoque erat ſtatuendum, cujus quatuor digitorum primi articuli flectentibus muſculis à te haud erant modo privandi. Unde etiam mox oportebat colligere, quam abs re ſit, illis qui primos articulos flectunt muſculis, ſuccedentium articulorum extenſionis munus aſſignare. Quum interim omnibus pollicis & reliquorum digitorum manus ac pedis oſſibus extendendis, tam affabrè (ut ſcilicet ratio, & proportio rerum hic undique requirebat) adaptati ſint muſculi, vel ſolo ſitu progreſſuve tuam hanc novam ſententiam abunde redarguentes.

In venarum ſubſtantia.

Neque hic ea tibi, utpote aliàs bene inſtituta rectaque improbanti danda eſt venia, quae forte mihi debebitur, quum interdum (expurgata interim tot falſis undique dogmatibus anatome) vulgarem medicorum ſententiam, parum alioquin veram, mox quoque è medio non penitus rejeciſſe videbor. Qualis illa eſt (ne hic ſcilicet de venarum ortu, quam tuarum opinionum, ſi quas fortè novas habeas ſim ignarus, aliquid aggrediar) quam de venarum in attrahendo, & retinendo, & propellando ſanguine vi, modò adducis. Quod enim in his officiis, communi Galeni ſcholae de earundem fibris figmentum deprimis, mihi haud diſplicet: quandoquidem jamdudum ex animo meo fibras illas prorſus amoviſſe, pleroſque medicos non lateat, cum quibus quamnam in morbis venam magis ſecare oporteat, proximis an-

nis ſum collocutus. Atque ita, venae corpus a ſimplici membrana (ſecus fere quam tu, qui fibras ſenſui aliàs non obvias, adhuc imaginatione complecteris) nihil diſtare exiſtimo; neque manifeſtius fibris quibusdam, quam coria uteresque, quibus vinum, aut oleum reponimus, id conſtare arbitror. Non negaverim tamen, quam lubens cognita jam venarum omnium ſerie, rationem ſemper adinveniſſem, qua κατ' ἴξιν harum ſectionem faciendam, veteres praeceperunt: ſive ſcilicet ſanguinem ne quo flueret, ex diſtantiori parte revellendum, ſive illum qui parti cuipiam vicinus eſt, proximeque in illam influeret, aut bona etiam portione in illiusmet partis venas praeter naturam jam decubuit, ex contermina magis ſede, per venae ſectionem derivandum exiſtimarent. Quum enim κατ' ἴξιν, ſecundum rectitudinem, vel e directo, vel e regione interpretemur, ſciremque apud Hippocratem in libro de Fracturis, & libro de Luxationibus κατ' ἴξιν ſic uſui eſſe, ut tam longitudini, quam latitudini, & profunditati, ſeu omnibus unà tum corporis totius, tum partium quoque ſingularum dimenſionibus, pro orationis ſerie accommodetur, & quum magnis inſuper rationibus, & commodis, oſſa κατ' ἴξιν diſtendantur, in ſuam ſedem impelluntur, fracta diriguntur, ulcerum labra vinciuntur, ferulae imponuntur, aliaque inſuper multa paſſim in arte complentur, augurandum ſane erat, ecquid tandem magni, laudandique fructus, venae ſectio κατ' ἴξιν facta celebratave, compararet, & cur nam inſignis cujuſdam boni cenſeri poſſit occaſio. Ac proinde, quum venarum corpus fibris componi plerique veterum falſae vaſorum diſtributioni (ut piè credendum eſt) haud inſiſtentium, ſibi perſuaſiſſent, quarum rectae ſanguinis attractioni, tranſverſæ ejuſdem expulſioni eſſent opportunæ, harum profecto conſenſum in venae ſectione plurimum conferre, meis quibuſdam ſcriptis arbitratus ſum: ac commonſtrare ſtudui, in venae ſectionibus a fronte ad occiput, & a dextro brachio in ſiniſtrum, & ab uno crure ad reliquum, a veteribus inſtitutis, eundem paremque fibrarum conſenſum obſervari, quem ab inferiori corporis ſede, in ſuperiorem e directo ac veluti e regione & ſecundum rectitudinem occurrere, tum mihi perſuadebam. Dein memini, quam acris mihi cum Matthæo Curtio apud Bononienſes aliquando his de rebus fuerit controverſia, quum ipſe in corporum ſectionibus, num venarum fibrae ſenſui obviae eſſent ambigerem, ac non levem impugnandarum fibrarum anſam Curtio, ſuisque diſcipulis, qui dudum ipſius placita divulgarunt, porrigerem. Quum enim venarum ſubſtantiam varie diſcerperem, fibrarumque inveniendarum gratia, crudam illam coctamque diſſecarem, fibrae mehercule autorum noſtrorum potius nomine venerant imaginandae, quam ut in rerum natura illas eſſe poſſimus (ut verum fatear) aſſerere. Adeo, ut tandem, quum & ego nimirum de fibris iſtis addubitarem, & negotium univerſum ad quandam vulgarem magis, quam meam ſententiam rejicerem, alicubi ſcripſerim, fibris non multum tribuendum, & his cum ſuis, quæ ipſis aſſignantur officiis e venarum ſubſtantia ſemotis & abſentibus, noſtras de quaenam vena in ſanguinis miſſione aperienda ſit, rixas, magna ex parte de lana eſſe caprina. Atque ideo haud mirandum, ſi omnes diverſarum in his altercationibus ſententiarum patroni, ſua quae veluti aras & focos defendunt dogmata, cupiant experientia & artis uſu eſſe ſtabilita.

In portae vena. Talem adultorum venae portæ cum cava conjunctionem, qualem paulo poſt in fœtus vaſis explicabo, aut qualis ex mutuo ſurculorum praeſentium vaſorum nexu coalituve, admodum perſpicua conſurgeret, nunquam vidi. Neque aliam in illis ſanguinis ex una vena in aliam aſſumptionem novi, quam qua portae venulas ex inteſtinis ſuccum ſanguini conficiendo idoneum aſſumere credimus. Niſi etiam in illo accubitu, quo per jecoris ſubſtantiam venae portae propagines, cavae propaginibus, veluti citra jecoris ſubſtantiae interventum, invicem proxime attenduntur, mutuis oſculis, quæ anaſtomoſes vocamus, & quorum nonnihil inferius habebitur mentio, vaſis communionem quandam adſcribere velimus. Verum quum tu paſſim mirus venarum ad invicem commixtionis, vel ex tuismet obſervationibus videaris eſſe inſtitutor, exiſtimabam ſane, ex tua ſchola venarum hunc extremis ſuis ramulis in jecore coalitum unionemque proveniſſe: mihique ſuſpicio interdum incidit illarum per jecur ſeriem, minus verè, à me eſſe pertractatam.

In ſepti tranſverſi venis. Venas, quas aliquando ex ſiniſtra jecoris regione, tum in lienem, tum aliò deductas obſervaſti, nunquam reperi; minusque quid illis, quum tibi occurrerunt, natura attentaverit, conjicio. Venas per ſepti tranſverſi corpus diſperſas, cordis involucro, qua id ſepto privatim in hominibus adnaſcitur, propagines impartiri, perinde ac fortaſſe conterminae ſepto membranarum thoracem interſepientium ſedi, nihil mirum, neque meis ſcriptis id repugnat. At cavam ullibi in toto ductu, quo à ſepto ad jugulum uſque fertur, involucro illi, aut dictis jam membranis proprias ſoboles aliquas offerre, cum veritate & ratione pariter pugnat. Et ramulorum quoque à ſepto in interſepientes membranas excurrentium, parca admodum & brevis eſt ſeries.

In vena pari carente. Num Cananus mecum, ita jocatus ſit, atque ipſum cum parum mihi aequo Amato aliisque aliquot per riſum egiſſe tibi perſuades, neſcio. Ratisbonae enim, quum Dominum Franciſcum Eſtenſem aegrum, cum ipſo viſerem, is mihi retulit, ſe in venae conjuge carentis initio, & item in venarum renes adeuntium, & in ſectionum venae juxta elatiorem ſacri oſſis ſedem occurrentium orificiis, membranas ejusmodi obſervare, quales in venae arterialis, & magnae arteriae occurrunt principiis, hasque ſanguinis re-

fluxui

fluxui obſtare aſſeruit. Unde etiam hinc mihi occaſio offerebatur, ut rem num ita ſeſe haberet, mox ſectione expenderem, quumque Amatum inſuper in Canani comperirem eſſe ſententia, illumque ex hujus judicio pendere legerem, fini capitis illius, quo qui natura venarum robori in diſtributione proſpexit, perſequor, ſatis dilucide addidi, quidnam de ejusmodi membranis, veniat ſtatuendum. Has namque non reperi, verum venae corporis in ipſis orificii, quandam obſervavi notatu dignam craſſitiem, & roboris nomine (perinde ac in ventriculi orificiis cernimus) factam extuberationem, quam membranarum vice inſpectoribus occurriſſe ſcripſi. Interim tamen quum poſt hac hujus extuberantis, ac veluti laxè, quum ſanguis effluxit, propendentis venae, corporis ſubſtantiae mentionem in ſcholis aliquando facies, membraneum illud corpus neutiquam veniet praetereundum, quod poſteriori illius orificii, quo nuncupata nobis arteria venalis in cavam pertinet, cujusque ſuo non obliviſcar loco, ſedi adnatum & quodammodo in arterialis venae amplitudinem propendens, in grandiori foetu jam ſectione aſſequor, quodque materia potius eſt qua foramen id foetu in lucem edito, opportune clauditur, quam ut ſanguinis in cavam venam refluxui obſtet.

Quinimo, huc etiam facit, orbiculatim dependens conſpicuave in illo foetus orificio membrana, quod vocatae nobis arterialis venae, & magnae arteriae invenimus eſſe commune, ſanguinisque regreſſui neutiquam obluctatur, aut non etiam liquidò in foetu proxime naſcendo, eſt conſpicua. Caeterum, ut venae pari carentis orificii naturam ſedulo perluſtratus ſum, ſic quoque Amati occaſione, quis coalitus, quaeve unio venis coſtas perreptantibus, cum venae illius ramulis eſſet, indagandum duxi, quae à vena in axillam prolapſura, exteriori thoracis ſedi, potiſſimum vero ipſius cuti muſculorumque hic conſiſtentium exteriori ſuperficiei, aliquousque exporrigitur, & cum ſuis ſociis, eleganter in meis ſcriptis explicatur. Amatus namque, internarum venarum cum externis unionem proponit, quae à me nunquam ſectione eſt animadverſa, & quam venarum per tubos inflatione, in diſſectionibus obviam reddi, ac à natura ad lateralis morbi curationem inſtitutam, aſſerit. Verum mox deprehendi, illum fratris mei piae memoriae autoritate (uti is mihi praeſens enarravit) abuti, & venas ex thoracis cavitate per coſtarum intervalla excidentes, & ad muſculos qui thoraci paſſim inſternuntur digeſtas, perperam ipſi illarum propaginum loco haberi, quae altiora profundiorave corporis ab illa vena non ſubeunt, quam circa axillam exoriri novimus. Ac proinde quum hic integram in meis libris rerum ſcirem eſſe hiſtoriam, & illud unionis commentum, potius irridendum, quam aliàs indicandum ducerem, hujus non memini. Caeterum ne tu gloriae, quam effictam hanc & ementitam lateralis morbi cauſa unionem, ſuo inventori parare arbitraris, non eſſes unà particeps; haud ſecus orationem hic modo inſtituis, quam ſi obſervares, venas exteriora thoracis perreptantes, numeroſe in thoracis cavitatem ſubire, & diſtribui: mirificae coſtarum intervallis, in quibus id accidit, ſerio, ac magno veluti ſtudio, abs te enumeratis. Nullae profecto venae externae, thoracis & peritonaei cavitates ingrediuntur ſed innumerae ab his, quae ſub pectoris oſſe, & ſecundum coſtarum cartilagines repunt, & à pari carentis venae propaginibus, tum in pectore, tum in thoracis lateribus, tum in dorſo excidunt, & proximas ipſis corporis ſedes intertexunt, undique ſervata naturae in vaſorum diſtributionibus induſtria, & ſumma quoad fieri potuit, vaſorum cuſtodia & ſecuritate. Si vero venae ex corporis alto ad exteriora digeſtae, alicubi quando cutem quoque adeunt, cum aliis venis (ut mira undique cutis venarum eſt unio & ſeparatio) congrediuntur, quid ideo abſurdius comminiſci poſſit, quam implexum illum ob ſanguinis in interiori thoracis ſede praeter naturam in magnis craſſioribusque venis contenti evacuationem, à natura inſtitutam colligere & adſtruere? Deinde Franciſcus Rota, ſuis literis quaſdam affecti thoracis hiſtorias mihi deſcribens, & de puris per urinam purgatione, neſcio quae addubitans, de venae pari carentis cum renum venis quas emulgentes nuncupamus, coitu, mecum egit, utque num quis eſſet indagarem, cauſam praebuit. Ego ſane, non perfunctorie (& ſi aliquem eſſe diffiderem, rationibusque nullum eſſe ſatis colligerem) ſectione rem non ſemel perquiſivi: verum neque in hominibus, neque aliis animalibus congreſſum aliquem ejusmodi (quod idem tibi adhuc teſtor) adinveni. Quum venam pari carentem ideo à natura induſtre procreatam eductamque trado, ut ab ipſa omnibus dorſi ſedibus rami geniculatim offerrentur, quibus cavae caudex altius ad vertebrarum corporibus ſublevatus, ejusmodi ſoboles elargiri nequivit, mirum tibi videtur, quod pari carentis venae portionem cum magna arteria ſupra inferiores thoracis vertebras, adeoque lumborum initium, ſecundum ſepti transverſi conſiſtentes hic portiones caudasve, deduci ſcripſerim, quaſi vero, vena ſine pari, quoties indiviſa uno trunco huc deſcendit, aliam poſſit habere ſeriem, ſi utrimque ad latera propagines in dictas nuper ſedes, (etiam ſub illis ſepti transverſi caudis) debeat diffundere. Si tamen meam orationem ita ſubaudis, ut exiſtimes venae pari carentis caudicem, aut hujus vice duos ipſius truncos, in dictarum vertebrarum corporum medio, ſubſiſtere, & dein in peritonaei cavitate per anteriores caudarum finiumque ſepti transverſi ſedes, utrimque ramos ab ipſis pullulare, eſt ſane cur mea ſententia clarius tibi explicetur. Ego namque velim indicatum, venam pari carentem, illic ubi ſeptum transverſum vertebrarum corpora reſpicit,

&

& ſuis caudis dehiſcit, & arteria magna extra thoracem labitur, non ceſſare, & unà cum illo deorſum ſecundum vertebrarum corpora in ſuo latere tantiſper ferri, donec vena cava opportune è ſuo caudice ramos dorſi ſedibus diſpergere poſſit. Adeò, ut nullum pari carentis venae ramum ſub renibus in anteriori ſepti ſede, & in peritonaei amplitudine cavitateve, hic ad ſepti caudas utrimque exporrigi ſcripſerim, aut etiam unquam viderim. Tantum abeſt, ut ejusmodi ramos, renum venis commiſceri, unirique animadvertiſſem, nimisque parum anatomice, puris manandi gratia, illum congreſſum, unà tecum in animo meo requirerem. Et ſi forte ad infimas venae pari carentis ſoboles, quaedam cum venae cavae propaginibus (uti tu aſſeris) hic alicubi obtigit unio (quae profectò, perinde ac congreſſus ad renum venas, Hippocrati, & Galeno, ubi quorundam dorſi vitiorum ſolutionem pertractant, pulchrè obſtaret) cur quaeſo, pedis venam morbo laterali viciniorem, quam dextri cubiti venam proponis, & non in hac tua tantum unione, ſed aliis multis paſſim à te propoſitis patentium amplorumque ramorum vaſorumve potius, quam tenuium, & viſum fugientium errabundoque ductu incedentium ſurculorum (ut ſemel id à me audias) rationem habes? Porro quum diligenter tuam hanc venae pari carentis, cum venis renes adeuntibus congreſſum aliquoties (ſed fruſtra interim) perquiſivi, ſuſpicio mihi incidit, ipſasmet cavae hic conſiſtentis venae ſoboles, à pari carente vena, in cavam pertinere, te eſſe arbitratum. Perinde ſane, ac ramos, qui à vena ſine pari, & venis ſub pectoris oſſe incedentibus, ex thorace ad inſtratos huic muſculos feruntur, ab aliis quibusdam venis produci, & in thoracem ingredi ſcribis, quae aliàs extimam ipſius ſedem tantum, idque exiguo ſpatio, perreptant. Quum has uniones tuas in brutis quoque animalibus, uti jam dixi, aliquando (etiamſi ſemper incaſſum) inveſtigavi, in ove & porco pari carentis venae ortum ab hominis, ſimiae caudatae, & canis venae origine, diverſum eſſe, nonnunquam expendi. His namque juxta inferiorem orificii venae cavae in cor pertinentis ſedem à cava vena, inſignis oritur propago, quae aliquamdiu ſecundum cordis baſin coronalis venae modo per poſteriora incedens, ad ſiniſtrum latus corporum vertebrarum thoracis labitur: & ramum inſignem in dextrum latus à ſe educens, ita ſane varie diſtribuitur, ut hominis venae pari carentis munus, & officium pulchrè (citra omnem tamen cum renibus unionem) ſubeat. Quod profectò vel ideo nolui reticere, quod multa apud Galenum loca reperias, quibus ille venam pari carentem à cavae caudice educit, priusquam is in cor dehiſcit pertinetvè: quodque Galeni diſſentientia ſibi loca, in unam ſententiam, verborum aliquot immutatione, non ſunt temere redigenda. Ne dicam, quam turpiter jam multi ſeſe dederunt, indiesque ſe adhuc produnt, qui Galeni libros in uno aut altero verbo depravantes, illum meae ſententiae adeoque humanae fabricae veritati, & ſibi ipſi interdum volunt eſſe concordem. Quando verò per humerariae venae originem, tuas obſervationes augere tibi viſum fuit, non debebas profectò negligere, neminem, quod ſciam ante me, qui illa à vena in axillam mox deferenda exoriatur perſcripſiſſe. Quod vero animalibus clavicula carentibus in quorum numero canis exiſtit, ab exteriori jugulari (quae nunquam non illis animalibus interiori craſſior uti etiam fere ſimplex, viſitur) initium ducit, eſt certo certius, cauſamque cum Galeni autoritate praebuit, ut humerariae ortum veluti à jugulari pendentem, alicubi etiam delineaverim. Caeterum ut varii in venarum diſtributione luſus nobis occurrunt, ita etiam ab externa jugulari juxta colli longitudines fere medium aliquando ramum educi vidimus, qui deſcendens & tandem cum humeraria coiens illam quodammodo adaugebat. Et quamquam humerariam interdum deeſſe videmus illumque ipſius ramum imprimis qui juxta cubiti articulum corporis altiora petit, nihilominus illum tandem ſemel atque iterum tam comperi inſignem, ut reconditi axillaris venae trunci ramo cuidam commixtus, velut communem quandam internam efformaret venam, Galeni deſcriptioni ſatis conformem, ſed gracilem, & non procul ſub muſculo excurrentem, qui radium in ſupinum ducentium eſt longiſſimus. Internam jugularem, ſemper illam appellavi venam, quae arteriae ſoporali, & nervo ſexti paris nervorum cerebri ad latera aſperae arteriae unica ſimplexve attenditur: externam verò variam illam ſeriem, quae magis ex alto, in collo conſiſtit, & tota ſane interdum ſub cute carneaque membrana in homine vix ſubtenditur. Ut ut ſit ſive ſimplex, ſive gemina, ſive numeroſius adhuc diviſa occurrit, exterior jugularis, amplitudine illam, quo adjudico, tam in viro, quam muliere, & in ſimiis quoque ut plurimum vincit, quae ſecundum ſoporalem arteriam, in collum exporrigitur. Quia verò tu variè admodum de jugularium venarum magnitudine ſentis, haud mirum quoque eſt, ſi diverſam unà, & ſibi non conſtantem ſuorum ramorum ſeriem, ſic proponis, ut illa meae hiſtoriae internam jugularem exteriori graciliorem conſtituenti, modo reſpondeat, modo alteri cuidam diſtributioni accedat, quae internam jugularem exteriori craſſiorem, veluti pacto quodam ſtatuit. Neque haec me adeò habent ſolicitum, ac paradoxum illud, quo (ſi te aſſequor) ex primo mihi in dura cerebri membrana enumerato ſinu, quendam educis ſinum, venae cujusdam inſtar ad cervicis uſque finem (quem ego ad thoracis ſuperiora exiſtere ſubaudio) deſcendentem, & multas ſeriatim ſoboles à vena illa aſſumentem, quam unà mecum per transverſos cervicis vertebrarum proceſſus ſurſum ferri annuis, & tandem alia quam ego via, in du-

Tertio libro Commentar. in lib. de Luxat. Comm. 4.

In humeraria vena.

In jugularibus.

duram cerebri membranam, diſtribuis. Profecto, etiamſi varias vaſorum ante ipſorum in durae membranae ſinus ingreſſum commixtiones implexusque (uti ſuo loco dicam apertius) obſervo, ille tamen ſinus, quem ex tua deſcriptione hic colligo, & qui per totius colli longitudinem proreperet, mihi paradoxi loco habetur. Hujus verò neutiquam oblivíſcar, quum durae membranae ſinuum vaſorumve ſermonem, poſterius inſtituam, ad quem has tuas obſervationes, quas de arteriarum venarumque in calvariam ingreſſu egreſſuque depromis, opportune aſſervabimus. Venas arteriasque in poſteriori rectorum muſculorum ſede obvias, & inferiore quidem regione, à vaſis quae crus per inguina petunt, enaſcentes, ſuperiore verò ab illis propagatas, quae à jugulo ſub pectoris oſſe dimiſſius multo quam pectoris mucronata conſiſtit cartilago, repunt, invicem nunquam ſic uniri obſervavi, ut communia quaedam & eadem vaſa, illa effici eſſeve poſſem aſſerere. Caeterum venas abdominis cutem ſive ab inferioribus, ſive ſuperioribus, aut dextris, vel ſiniſtris regionibus adeuntes, variè invicem uniri commiſcerique, & ab invicem rurſus retis quaſi modo diſcedere, ita mihi conſtat, ac per univerſam corporis cutem, varios venarum coitus, & regreſſus ideò fieri (potiſſimum venarum brachii, & cruris ſeriem, quam imprimis in venarum ſectionibus expendimus, & quae primum in enarratione mihi ſeſe obtulit, pertractans) ſcripſi, ne una quapiam vena vulnere diſſecta, cutis (quae undique nimirum injuriis exponitur) alimento deſtitueretur, & non mox alia quaedam vena, diſſectae venae invicem ſubiret. Iſte venarum coitus, & regreſſus, in cauſa ſane eſt quod unius alteriusve venae ablatione, aut per transverſum ſectione, crurum varices curare nequeamus, verum multis illis hic opus ſit inuſtis lineis, quas veterinariam exercentes, in equorum & mularum cruribus transverſim, & recta, & obliquè, magno ſanè uſu, per cutem huicque mox ſubditas venas, urere conſpicimus. Sed cur quaeſo, tam ſolicite uteri cum mamillis in exiguis & gracilibus prorſus vaſis (quae ortu ab inferioribus uteri vaſis longius, quam vulgus arbitratur, & tu quoque modo proponis, diſtant) conſenſum quaeris, quum ſuccincta aeque via, venae cavae caudicem, huc in medium, uti ego feci, adferre queas? Quando gravidi uteri vaſa, & habituram jam lac mamillam conſpicis, mira profecto, ſpectatuque jucundiſſima obſervas horum augmenta, ac ſtupendam veluti ſeriem, & interim tamen in abdominis cute, adeoque rectis muſculis, nulla inſignis occurrit mutatio. Niſi forte ejus imaginis rationem habeas, quam cutis ob ſummam, qua in mulieribus partui proximis, aut utero aqua admodum diſtento laborantibus afficitur, diſtenſionem, in venis ſuis, nimium ſane liberaliter in illum modum proponit, quo ſenum cutem, & alias multas cutis, ob tenſionem gracilitates, ſuas venas oculis proponere novimus. Culpas non ſemel, me exiguas, aut ferè nullas arterias mamillis adſcribere, perinde ac ſi in non lactante muliere, aut fuſco & egregie mammato viro, inſignis quaedam arteriarum in mamillis, atque adeo ſub illarum cute, à te obſervaretur ſeries: & arteriae pulſus multo magis, quam in temporibus, & poſt aures, & ad naſi apicem, ſeſe hic ad mamillarum cutem offerrent. ut taceam, quam paucae, ſeu propemodum nullae arteriae, in mamillarum cancro affectarum ablatione, ſanguinem profundunt, adeò, ut etiam in lactante mamilla mihi admodum ſane impar arteriarum veluti de novo etiam pullulantium, cum multis venis, occurrat proportio. Quando tam ſaepe in conſenſuum mentionem incidis, mihi obverſatur, qui fibrarum vim ex venis jam pridem ademimus: quamque ideo hic vanae ſint, de rectitudine contentiones. Niſi forte interceptum quoddam in univerſa venae cavae caudicis longitudine, ridicule effingamus, aut tam male corporis fabricam habeamus perſpectam libremusve, ut cum Hippocrate ex jecore unam in dextrum brachium venam produci, & unam aliam à liene in ſiniſtrum brachium ferri arbitremur, mireque ita ſiniſtra à dextris diſtinguamus. Caeterum, interea quum in cutis venarum conſenſu (perinde ac ſi is quemquam lateret) explicando, is prolixior, venarum quarundam inferiorem abdominis ſedem adeuntium enarrationem deſideras, quas ſane & à me deſcriptas, & pariter ſic atque alias nullas corporis venas, ſuis ſaltem exortibus, delineatas arbitror. Neutiquam enim illae venae à me ſunt praetermiſſae, quae cum venis poſteriori recti abdominis muſculi ſedi intertexta, communem aut ſaltem proximam radicem obtinentes, in abdomen variè diſſeminantur: minusque illae, quae à cavae caudice in lumbis adhuc exiſtente, in dorſi muſculos & abdominis latera lumbosque & thoracis quoque latera excurrunt, & implexis in modum retis propaginibus, per cutem numeroſa & dicta jam prius à me ſerie, diſperguntur. In hunc etiam modum, licet in capite qúo cavae venae per crus digeſtae ſoboles enarrantur, nullas venas ad pubem & pudenda conterminasque ſedes (uti etiam neutiquam inibi debebam) diſtribui, in praecedentis tamen illud capitis fine, illarum partium venas (uti & mamillarum cum utero conſenſus rationem) commemorare, haud quaquam fui oblitus. Verum quum in brachii & cruris vaſis, & in inſignioribus in corporis alto reconditis diſtributionibus, utpote in utili artis parte & in qua tantopere à Galeni ſententiis merito reclinavi, nihil fortè erat quod adduceres, in levibus his (quamquam etiam uti ſpectas praeter rationem) detineris. Atque ita quum umbilici vocatam nobis venam deſcribo, & foetum involventes tunicas pertracto, exiguas quasdam venulas in involucrum foetum proxime tegens ſpargi (uti etiam ſparguntur) à me ſcriptum eſt. Quamvis hae innumeris mo-

In venis per abdominis cutem & muſculos digeſtis.

In mamillarum arteriis.

In umbilici vena.

modis, illis ſint tenuiores gracilioresque & rariores, quae exterius involucrum, ubi id etiam prorſus exiſtit membraneum & carne non obductum, perreptant. Porro quum in umbilici venae mentionem, jam incidiſſes, exſpectabam ſane majora, quam ut tandem propter brutorum quoddam cum homine diſcrimen, velles determinari, num haec vena in umbilico unica, & ſimplex apparens, illo quoque ductu, quem à ſua cum involucris unione, ad umbilicum uſque habet, unica, an gemina reperiatur. Quum enim diligentius foetum ſecui, & integram umbilici venae ſeriem ſtudui cognoſcere, hanc in jecoris ſubſtantia conſiſtentem, vidi totam indiviſam in elatiorem caudicis venae portae ſedem inſeri: aut illi ita copulari, ut venam in renem propagatam, aut pari carentem venam, cavae caudici continuam eſſe novimus. Mox ex venae portae caudicis poſteriori regione, obſervavi propaginem in cavae venae caudicem diſtribui, illicque anteriori cavae venae ſedi inſeri, ubi ipſa maximos ſuos ramos jecori offert, hive in illam pertinent. Haec propago, qua portae vena cavae jungitur, magis ferè quam dimidio gracilior eſt, ipſa umbilici venae inſertione, aut umbilici venae amplitudine. Haud ſecus ſcilicet, quam ſi cava ſanguinem illa propagine, in ſe non tantum aſſumeret, ſed & ea quoque ratione, qua in adultis ſanguinem diſtribui tranſumive credimus. Tale enim quid, & propaginis anguſtia & foetus bilis in ſua veſicula ſubſiſtens, aluique recrementa, commonſtrant. Quum hanc expendi propaginem, & dein venae cavae cum arteria venali coitum (quem paulo poſt ex tuo ordine tibi aperiam) coepi mecum ratiocinari, qualis omnium venarum eſſet unio conſenſusque: Et quandoquidem haec omnia (ut mea eſt contra Galenum opinio) eodem unoque momento, in utero formentur, haud leviter riſi, nos praeter rationem, de vaſorum ortu eſſe ſolicitos, & ad rabiem uſque contentioſos. Caeterum (ut ad te redeam) miraris plurimum, anatomicos nullam feciſſe mentionem unionis mutuaeque apertionis venae arterialis ad magnam arteriam: Galenique locum ex decimo quinto de uſu partium adducis. Mi Falloppi, hic locus me non latuit, ac multo minus is, cujus miror hic te non meminiſſe, & quo in ſexto de Uſu partium, Galenus, perinde ac in decimo quinto, non tantum hanc unionem, verum & illam, quae arteriae venali cum cava vena obtigit, ſatis prolixè & (ſi quis animum ſedulò intendit) aperte commemorat. At quum propagines quaſdam, ut veluti vaſa quaedam ex uno vaſe in aliud producta, extra magnorum vaſorum cavitates parum recte perveſtigarem, illam unionem non reperi. Et quamquam interdum in ſcholis in vivorum catulorum ſectione, horum Galeni locorum mentionem feci, illa tamen in meis ſcriptis tacitus praeterivi, faſſus me in multis, quae ad foetum ſpectant, non mihi ſatisfacere. Verum quum Franciſcus Rota, ſuis literis hanc foetus cum adultis differentiam, in meo de Humani corporis fabrica opere deſiderari nuntiavit, ſedulo Galeni locis rurſus perlectis, & obſervato, quid ille aliàs per anaſtomoſes in vaſorum hiſtoria, ſibi vellet, quodque potius de foraminibus quibuſdam, quam propaginibus (etiamſi vaſorum ſemel atque iterum voce, uſus ſit) loqueretur, coepi inquam denuo expendere, quibus nam ſedibus vaſa illa de quibus ſermo mihi eſt, in adultis invicem necterentur, & ubinam in ſe mutuo poſſent eſſe pervia. Adinvento itaque connexu, mox in foetu, venae cavae caudicem, ubi connatam habet dextram cordis auriculam, & qua illi transverſim ſubjicitur ea venalis arteriae portio, quae dextram pulmonis ſedem petit, longa ſectione ſecundum rectitudinem aperui. Hic ſeſe tum nihil manifeſtius mihi obtulit, quam maximum venae cavae in venalem arteriam pertinens foramen, vaſorumque elegans unio: ex qua ſpecillum in omnem venalis arteriae ſeriem protrudere erat promptiſſimum. Ut vero membranea mihi illa obverſaretur ſubſtantia quam inſtar materiae qua foramen nunc dictum & ovata praeditum effigie, in foetu jam in lucem edito promptius & ocyus obſignaretur, hic ſubſiſtere prius monui, poſteriorem inquam ſedem trunci arteriae venalis aperui, quae huic foramini eſt edirecto. Hac enim ratione, illa mox ſeſe obtulit: ſed magno mehercule pro foetus aetate (quod animadverſione non eſt indignum) diſcrimine, & facili conjectura, quod mihi habito inutili & incognito uſu membranea haec ſubſtantia ſanguinis in venam cavam refluxum non impediat, ſanguinemve ſemel modo in venalem arteriam dimiſſum, in cavae venae amplitudinem redire haud ſineret. Pari artificio, venae arterialis caudicem, qua is anteriori magnae arteriae ſedi adnaſcitur, & ſecundum poſteriorem hujus ſedem dextra parte ſua ad dextram pulmonis regionem contorquetur, longa etiam ſectione patefeci, caudicisque illius cum magna arteria unionem & mutuum foramen obſervavi. Quod quum facerem, videremque in hac unione connexuve nullum inſigne medium eſſe intervallum, quo vaſa illa ab invicem dehiſcunt, miratus fui, quamobrem Galenus hic tam dilucide vaſis privatim meminit, quo vena arterialis in magnam arteriam pertinet: quum ſcilicet niſi mutua quaedam hic conſurgat, citra manifeſtum, aut ſaltem aliquouſque eductum vaſis canaliſve progreſſum, vaſorum arteriae corpore conſtantium apertio. Quamquam vero Galenus in hac nullam peculiarem recenſuit membranam, obſervatu tamen in naſcendis proxime foetibus eſt promptiſſimum, huic apertioni orbiculatim adnatam eſſe illam tenuiſſimae membranae ſubſtantiam, quae ſuperius promptae poſt nativitatem occluſioni foraminis accommoda cenſebatur. In expendenda hic undique ſingulari naturae induſtria, pulmonis quoque colorem & veluti ſubſtantiam, unà animadvertebam, quod ſcilicet illa obſcurius, quam in

Omnes corporum venas in foetu unius venae inſtar eſſe.

In foetus vaſorum circa cor unione.

in adultis rubebat, & carneum neſcio quid, impenſius prae ſe ſecundum Galeni mentem, ferebat. Et quamquam innumera in Hiſpano Valverdae occurrant compendio, ex quibus promptiſſimum ſit colligere neque illum, neque ſuum praeceptorem Columbum, vel leviter in Galeni aliorumque lectione verſatum eſſe, illa tamen loca id non perfunctoriè oſtendunt, quibus ſubinde gloriatur à ſe compertum eſſe, venalem arteriam ſanguinem continere, quum ſcilicet id tam diffuſè vereque à Galeno, multisque inſuper aliis, fuerit pertractatum. Hic de venalis arteriae pulſu, etiam aliquid adjicerem, niſi te ſtomachaturum ideo arbitrarer, quod illum perinde videaris è medio repellere, ac ſi à Galeno non elegantiſſime veriſſimeque (uti in vivorum diſcimus ſectionibus) fuiſſet multis ſane locis propoſitus. Verum (ut ad ea quae mihi deinceps abs te imputantur redeam) licet fortè, non tantam arteriarum, quantam immerito expeteres ſeriem, ob propoſitas antea à me cauſas, mamillis tribuerim, miror tamen arteriarum ſub pectoris oſſe à jugulo deſcendentium à me deſcriptam propagationem, ita obiter abs te expendi, ac ſi ego non multas ſoboles ab illis ex thoracis cavitate, ad inſtratas huic partes procidere, luculentiſſimè ſcriptis unaque & tabulis ſignificaſſem. *In arteriis à jugulo deſcendentibus.*

Arteriam per transverſos cervicis vertebrarum proceſſus conſcendentem, multos dorſali medullae hac delabenti ramos offerre vidi ſcripſique. Qui non ſolum circa foramen, quo ſpinalis medulla ex calvaria procidit, verum multo etiam inferius, inter oſſium ſuperficiem, & externam durioris, quo medulla haec inveſtitur involucri ſedem, varie, ac ſimplicis retis modo, implicantur. Dextris his ramis cum ſiniſtris, non una tantum ſede concurrentibus, plexus ejusmodi ſub dura cerebri membrana, ad oſſis cuneum referentis usque medium, ac veluti ad glandis pituitam excipientis latera, pertingunt, qui jam accedentibus hinc inde novis ſurculis, inibi non tam rari ſimplicisque, ſicut in collo, & juxta foraminis dorſalem tranſmittentis anteriora, reticularis plexus ſpeciem commonſtrant, verum hic incumbentium invicem implicatorumque tenuiſſimorum retium imaginem quandam proponunt. Caeterum, ramulorum iſtorum undecunque inſigniter ſubtilium, & lineas propemodum, & fibras (ut ſic dicam) referentium ſubſtantia, tam tenuis eſt, & inſigniter rubente colore praedita, tamque ſubtiles habet paſſim exortus, ut num ad venas, aut arterias, ſoboles has referre debeam, vix bene conſtet. Neque ego horum plexuum ſeriem, ad tenuem cerebri membranam, itaque ad cerebrum ferri, poſſum extendere: quum ſcilicet arteriarum ad viſoriorum nervorum latera, cerebrum manifeſte, inſignique, & non implicata amplitudine adeuntium, propagatio, horum plexuum mihi nulla videatur ſoboles. Tu interim ab his plexibus (quos ego materierum vaſorumque commixtionis quoddam initium conficere arbitrer) adeoque arteriae per transverſos vertebrarum proceſſus adſcendentis propagatione, in durae membranae amplitudinem, ac in tenuem membranam, & cerebrum, numeroſam ſeriem, hic videris diſtribuere. Niſi tu forte, jam mihi dictorum, & qui in cervicis vertebrarum ſummo, & in calvaria ad oſſium ſuperficiem extra duram membranam conſiſtunt, tenuium illorum ramulorum plexus, & ſeriem hic negligens, de illis agas vaſis, quae in tenuis cerebri membranae occurrunt exporriguntur ve portione, quae à ſecundi nervorum cerebri paris ortu, in cervicis uſque vertebras, dorſalem medullam cerebellique baſim complectitur. Atque ita, ſi de his tibi ſermo eſt vaſis, quae tenuiſſimarum venarum nunc habent imaginem, & partim in ipſa cervice, partim ab illis vaſis, quae à durae membranae propaginibus ad tenuem membranam, hic variis ſedibus excurrunt, ortum obtinent, & ab illis arteriis partim pronaſcuntur, quae duram membranam rectà perforant, jam profecto res huc uſque ferè perducta eſt, ut omnia tenuis membranae vaſa, arteriarum ſanguine donari, debeas colligere. vaſa namque ex tenuiſſimo ſubſtantia corpore efformata, & hic undique in tenui membrana exporrecta, arteriarum perinde, ac venarum munere, mihi videntur fungi. Et ſi omnia haec vaſa, venas nunc vis eſſe, ego nullam inibi perſpectam habeo arteriam, uti quoque nullam venam, ſi omnia arterias eſſe cenſeas. Adeo, ut levi opera, ad tenuis membranae vaſorum in arteriarum etiam munere rationem, debeas nunc induci, bonaque parte illius doloris liberari, quem mea cauſa (quod ſcilicet durae cerebri membranae ſinibus arterialem quoque ſanguinem tribuam) te concepiſſe, paulo poſt ſubjicis. Verum interim, arteria per transverſos cervicis vertebrarum proceſſus adſcendens, cum conjuge ipſi vena, in tot ramulos extra duram membranam ſecundum oſſa excurrentes, & item propagines intra duram membranam ad tenuem diffuſas, tota non abſumitur, ſed ejus portio, non ſanè, niſi me fallant oculi, contemnenda, & jam ſuo corpore in tenuiorem ſubſtantiam immutata, calvariam extra duram membranam ſubire, mihi viſa eſt. Non quidem per foramen dorſali medullae paratum, aut per peculiare, ad poſteriorem capitis ſedem obvium, quo occipitis os in hoc latere, primae cervicis vertebrae inarticulatur. Neque hic doctrina, rerumque ſeries admodum interturbaretur, ſi vas per foramen illud tranſiens, jam multo ante in cervice, venae arteriaeque inter ſe commixtarum naturam habuiſſet, ac ſic durae membranae ſinui hic implantaretur. Quum enim tu hoc vas arteriam eſſe inficiaris, illudque veluti venam exiſtere arbitraris, à dura membrana in cervicem ad thoracem uſque deductam ſcribis, ſinuſque nomine explicas, ſcito tuam hiſtoriam ſaniorem futuram, ſi vas in duram mem- *In arteriis caput petentibus.*

branam, perinde atque ipſam quam continet materiam ferri ſcriberes, etiamſi id forte arteriarum naturae nullo pacto velis eſſe particeps, nullamque (quod non fieri arbitror) arteriae ſobolem ipſi in ſuo per civicem progreſſu, commiſceri traderes. In ſoporalis arteriae diſtributione, id fere videris mecum inſtituere diſcriminis, quod nullum hujus ramum, per amplum illud foramen, calvariam vis ingredi, per quod ſextum nervorum par procidit. Atque hunc modo, & aliàs non ſemel, tam certo non reperiri aſſeris, ut oculis meis, ac memoriae diffidens, me hic luſum, aut in inutili aliàs artis parte nimium feſtinaſſe, quodammodo exiſtimem. Immo, niſi praecipuam auditus organi arteriam (cujus tamen ramulum aliquousque cum duro tuo quinti paris nervo exporrectum, alibi enarras) aliasque inſuper quasdam hic propagines, in tua ſerie abs te neglectas, veriſſime cognoſcerem, prorſus in tuam ex adeo affirmata aſſertione, ſententiam declinarem. Illi tamen tanto promptius animo meo accedendum eſt, quo magis, procul à tua ſententia, mihi conſtat, praecipuos ſoporalium arteriarum ramos, qui per capitis baſis medium id ingrediuntur, ſoboles quasdam diffundere, quae multipliciter diſſectae, in illas exhauriuntur propagines, quae à primis mihi vocatis durae membranae ſinibus ſub cerebello ſpinalique medullae initio, illuc usque excurrunt, ubi oſſis cuneo comparati medium conſiſtit: de quibus mihi ſermo inibi prolixius inſtituetur, ubi propagines illas praecipuorum veluti ſinuum nomine propones. *In cerebri vaſis.* Quum cerebri vaſorum pertractabam hiſtoriam, inſinuavi ſubſtantiae illius, haud ita, atque pulmonis, jecoris, lienis, renum, teſtium, cutis, & membranarum ſubſtantiis, venas intertexi, verum vaſa in cerebri membranis contenta, in variis cerebri anfractibus ſubſiſtere, ex hisque cerebrum alimentum aſſumere. Et quamquam ejusmodi vaſa ſint inſignia, & admodum ampla, propter quaedam tamen rubra fortaſſis puncta, quae in laqueo ſuſpenſis, & interdum à phrenitide mortuis, in diſſecta cerebri ſubſtantia videntur hanc meam ſententiam turbas, & perinde ac ſi ſubſtantia illa manifeſtiſſimis venis undecunque ſcateret, rem modo proponis. Ego ſanè (qui venularum anteriorum cerebri ventriculorum ſuperficiei obtenſarum, & rubrorum aliquando occurrentium punctorum, non ſum in mea hiſtoria oblitus) acutis & obtuſis cultris, poſteaquam membranae exquiſitiſſime eſſent undique ablatae, cerebri ſubſtantiam non ſemel ſecui, & coctam & crudam manibus effregi, verum illa notatu digna vaſorum per ipſum ſeries, quam modo inducis, mihi nunquam fuit conſpecta. Si tu forte leves aliquas tenuesve vaſorum veluti fibras in cerebri ſubſtantia repereris, non tamen rara, & peculiaris in alendo cerebro, naturae induſtria, venit ideo explodenda. Nulla enim tuarum fibrarum cum manifeſtiſſimis hic paſſim vaſis eſt proportio, in tanta cerebri omni ex parte craſſitie, & tam inſigni multarum ſuae ſubſtantiae portionum, à vaſis illis diſtantia. *In cerebri membranarum vaſis.* Si in uno quopiam loco, perinde atque ego praeſtiti, vaſa omnia in calvariae amplitudine cavitateve conſpicua, pertractaſſes, ego tuas de illis obſervationes, uno quoque examine, potuiſſem expendere: verum quum id minus, neſcio qua tandem occaſione, feceris, neceſſum quoque eſt interrupta ſerie, ac diſſipato ſermone, tuis obſervationibus me accommodare. Idque hic imprimis, ubi tuo quem mea cauſa ob arteriarum ſanguinem à me ſinibus durae cerebri membranae attributum, amice concepiſti dolori, opem ferre ſtudeo: cujus ſanè haud minimam partem illi (ſi modo ipſis aures dare velis) communicarent, qui multa Galeni loca, potiſſimum vero ex libris de partium uſu, congerunt, quibus hunc voluiſſe, omnes durae membranae ſinus, arteriarum munere fungi, contendunt. Adeo, ut ſi forte loca quaepiam Galeni in nono de Adminiſtrandis diſſectionibus ſententiae (qua is durae membranae ſinibus non niſi venalem ſanguinem contineri ſtatuit) reluctantia, adduci poſſint, jam mihi eadem cum Galeno conſtaret de his ſinibus, opinio. Sed age, ſit illa, quam tu ſtatuis, Galeno in univerſum conſtantia, aut ea, quam alii nunc inferunt, ſententiarum ipſius pugna, tuo judicio in toto durae membranae tam vario, & amplo corpore, nulla eſt arteria, quam tenuis illa, & gracilis vnà cum vena (ut jam aliquantiſper adhuc ſic loquar) ſecundum durae membranae latera excurrens, & non magis proprium aut peculiare vas, quam caeterae omnes membranae cavitates, & ſinus. Hoc eſt, arteria haec, non debet cenſeri arteria, uti neque vena illa, vena: ſed veluti ſinus & canalis aliquis, in denſo corio ſubula quapiam ſecundum corii craſſitiem huc illuc formatus, aut pertuſus: & non veluti alterius corii, aut plumbi meatus aliquis denſo illi corio obnatus, aut ita innexus, ut per omentum & peritonaeum reliquasque corporis membranas, venae atque arteriae diſſeminantur. Quod quum ſit, cur quaeſo, tam prolixe contendis, durae membranae ſinus omnes ſubſtantiae cauſa non poſſe pulſare? & cur huic tantum laterali & tenuiſſimo ſinui adſcribis pulſum, illumque univerſorum durae membranae, qui à nobis ſpectantur pulſuum autorem opificemque etiam ſtatuis? In hoc enim ſinu, hacve cavitate, quam tu duntaxat arteriae loco, arterialemve in dura membrana cognoſcis, ipſa membrana à caeteris ſuis ſinibus, ſubſtantia non variat. Huc tibi in medium adferrem (ne quid de vaccarum umbilici venae in arteriale corpus extra foetum transmutative hic loquar) illos in arte noſtra tam frequentes tumores, qui interdum duorum aut trium pugnorum mole conſtantes, arteriarum ritu pulſant, niſi illos propria arteriarum ſubſtantia efformari eſſes dicturus. Sed his modo nihil opus eſt, uti neque arteriae venalis (de cujus aliàs motu

&

& pulſu ſiniſtrè ſentis) exemplo, quum in corporum ſectionibus manifeſtiſſimè obvium ſit, in fronte & occipitio, & in verticis ſummo (ad quas ſedes tuus arterialis ſinus non pertingit) duram membranam pulſare non quidem tenuis membranae vaſorum cavitatumve tantum gratia, ſed propriarum ipſiusmet durae membranae ſinuum cauſa. In capitis namque vulneribus, & magis in nati nuper vituli, aut porcelli (in quo ſcilicet calvaria levi opera diſcinditur) viva ſectione, non difficulter diſtinguimus ſinuum durae membranae pulſum, à totius alioquin durae membranae corporis, quae veluti ſecundaria eſt, ſublevatione. Et quamquam hic multa de pure ſub dura membrana collecto, & durae membranae pulſu tunc intermiſſo, & ancipiti, quod tum aliquando molimur, per durae membranae pertuſionem auxilio, poſſum adferre, in viva tamen illa, quam propoſui, ſectione, licet animadvertere, qui quum ex latere duram membranam diſcindimus, & citra ſinus ſui per capitis longitudinem exporrecti vulnerationem, membranam tenuem detegimus, hujus vaſorum inſigni numeroſaque ſcaturigine ex ſinu illo ſecundum capitis longitudinem incedente prodeuntium pulſum, liquidiſſime obſervamus. Et interim huc nullas poſſimus deducere arterias, quam quae ad glandis pituitam cerebri excipientis latera, duram membranam perforantes, quadam ſerie in tenuem membranam exporriguntur. Harum mox cum numeroſiſſimis membranae tenuis vaſis nullum eſt diſcrimen: mihique impoſſibile eſt, hoc vas magis, quam illud venam aut arteriam, uti ad uſum, ſic neque ad ſubſtantiam, appellare. Niſi fortè ſubſtantiae tam tenuis gratia, haec vaſa ne venarum quidem nomine, quis nollet complecti: quum ſcilicet nulla corporis ſit vena, quae tunicaè tenuitate, his tenuis membranae vaſis (quae tanti profecto mali in capitis contuſionibus cauſa exiſtunt) conferri queat. Adeo, ut ſi durae membranae ſinibus arterialem ſanguinem velles per arterias tribuere, numeroſa tamen vaſa ab illis in tenuem membranam educta, hunc ipſis communicarent. Conſpice in internis aliis corporis ſedibus, ut in peritonaeo, omento, meſenterio, membranis thoracem interſepientibus, nullas fere eſſe membranas, in quibus vena absque conjuge fertur arteria, & tu interim ambas cerebri membranas hocque ipſum, tam parce arteriarum beneficio, vis donari. Haec igitur altius tecum expendito, raramque & peculiarem vaſorum, quae etiam ante ipſorum in calvariam ingreſſum, alicubi auſpicatur commixtionem, illorumque adeo variantem à ſedibus caeteris ſubſtantiam, ex rerum natura non perturbato. Nolim ſane veritatis indagandae gratia, nunc ſubticere, duos durae membranae ſinus illos, qui inſtar venae & arteriae ſeſe in omento, aut meſenterio concomitantium, per durae membranae latera excurrunt, quorumque unum ego venae nomine, & alterum arteriae explico, me neutiquam ita poſſe adamuſſim interſtinguere, ut quemnam ipſorum arteriae magis, quam venae loco habere debeam. Unde etiam nunc reor, utrumque ſinum ex aequo venarum & arteriarum materiam ex vaſorum hic ad cerebri baſim occurrentium plexu & ſerie, quodammodo aſſumere: naturamque ideo gemino ſinu canalive hic uſam, ne quum inibi nulla eſſet ſedes, in quam veluti in dehiſcentem cerebri partium inter ſe, & harum cum cerebello regionem, teretis unius grandioris ſinus partem veluti incluſam, reponere non poſſet, illius ſinus occaſione, & calvaria nimium exſculpenda foret, & tenuis membranae vaſorum pulſui, plus juſto obſtaretur, haud ſecus nimirum, quam ſi natura duobus mutuo accumbentibus ſinibus id praeſtare voluiſſet, quod uno alioquin, ut ſic loquar, inſigniter craſſo, ſed in hac ſede incommodo & inopportuno, compleretur. Atque id quod dico, tanto magis erit obvium, quo diligentius triangularem quatuor praecipuorum durae membranae ſinuum formam, conſtructionisque rationem, & quarundam tenuium & teretium propaginum, quae ab ipſis originem ducunt, & per duram membranam excurrunt, ſeriem rimabimur. Si quum venam cavam ad oſſis ſacri ſummum, arteriae magnae ſubſterni, hancque inibi in duas partes diſcindi ſcribo, ita id ſubaudis, ut bipartitio exquiſite ſuper os ſacrum in poſteriora tam inſigniter reflexum, fiat, obſervationem tuam non improbo, qua illam ſuperius paulo (uti in meis picturis non eſt praetermiſſum) quam os ſacrum conſiſtit, fieri proſequeris. Quamvis interim in vertebrarum in lumbis conſiſtentium numero aſſignando, nunc videaris mihi ideo illiberalior, quod haec vaſorum diductio, à ſacri oſſis cum ultima lumborum vertebra articulo, tam altè, atque tu ſcribis, neutiquam removeatur. Licet forte arterias in abdominis & pubis cutem (uti etiam haud fieri oportebat) tam numeroſe, atque tu modo, non diſtribuerim, ideo hic in inguine eae ſunt omiſſae arteriae, quae ubi in abdomine notatu dignae conſiſtunt arteriae, cum venis diſpenſantur. In nervis omnibus non poſſe à propria ipſorum, quam cerebro acceptam ferimus ſubſtantia (perinde ac in viſoriis nervis ſit promptiſſime) duas diſtinctas membranas tunicasve per anatomen divelli diſſecarive, haud eo inficias. Quod ſane in illis potiſſimum ſpectatur nervis, qui inſtar multorum funiculorum ſimul rectà attenſorum, ſe offerunt. In quibus ſingulae partes funiculive molle quid, cui membraneum obducitur, ſatis liquido oſtendunt: & dein funiculi invicem membraneis nexibus & fibris haerent, ſimulque ferè, tenui membraneo involucro obteguntur. Quinimmo, ut ligamentoſam ſubſtantiam muſculis quibusdam nunc ad opportunum exortum, nunc ad innexum inſertionemve nunc roboris occaſione imprimis accedere, mihi habeo perſuaſiſſimum, ſic membraneam ſubſtantiam propriae nervorum qui procul ſunt ducendi ſubſtantiae

In cavae venae juxta ſacrum os diviſione.

In nervorum compoſitione.

tiae ad robur conferre, unà eſt docendum. Uti ad ſubſtantiae illius augmentum & robur illae etiam conducunt glandulae, quas à Galeno in ultimo de Partium uſu libro pertractatas eſſe, mox ſubjiciam.

In olfactus organis. Molem, ortum, inceſſum, colorem, ſubſtantiam illorum proceſſuum, qui in homine nervorum (non verò papillarum) modo in cerebri inferiori ſede, verſus anteriora, conſiſtunt, & ſub olfactus organi titulo deſcribuntur, ſatis feliciter, me enarraſſe arbitror: & qui organa haec in ove & cane multis numeris, quam in homine craſſiora magisque conſpicua ſint, pariter indicavi. Verum quod tu de ipſorum à prioribus, ſeu dextro & ſiniſtro cerebri ventriculis ortu, adeoque perforatione adfers uno aut altero verbo, mihi nunc videtur obſervandum. Anterior ventriculi anterioris ſedes, alte in cerebro proculque ab olfactus organorum initio conſiſtens, lata ac veluti orbicularis eſt, ipſiusque extremum, neutiquam (etſi aliter Galenus doceat) ſic in arctam turbinatamve figuram agitur, ut quis hunc in illos proceſſus finire, apte dicere, aut ſcribere poſſit. Immo, ipſa anterior haec ſedes, inſigniter ampla multo magis in priora, quam proceſſuum ortus, fertur ac conſiſtit: & acutum turbinatumque ventriculi utriusque extremum (quod à poſteriori ventriculi regione deorſum in anteriora per cerebri ſubſtantiam progreditur, & poſt viſoriorum nervorum initium, arteriam ad plexus exteriori foetus involucro comparati formationem, hac conſcendentem admittit) neutiquam in ſui lateris proceſſum pertinet. Quae quum ſint, quumque in homine, tenues iſti proceſſus, haud quaquam canalium ritu perforati ſeſe hactenus mihi obtulerint, in mea hiſtoria nihil requiro. Quia tamen nunc bovis ovisque meminiſti, quid in illis & capris, ac porcis invenerim, modo aperiam. Proceſſus iſti, quemadmodum & antea à me proditum eſt, in ove ſunt craſſiſſimi, quintuploque hominis proceſſus mole ſuperant, & longiſſimis papillis juniorum vaccarum ſimiles, intus manifeſto canali donantur. Non quidem mox in ſuo initio, quo albo colore à reliqua inibi ſubſtantia cerebri variante, paulo ante viſoriorum nervorum originem, (ut & in homine) prodeunt, ſed poſteaquam in anteriora aliquousque, cerebro ſemper continui, repſerunt, ac veluti ſub anteriori ventriculorum primorum ſede, jam conſiſtunt. Ex interiori namque anterioris utriusque ventriculi regionis latere, meatus declivis in ſuum proceſſum fertur.

Meatus iſte, non exquiſite teres eſt, ſed ſecundum proceſſus formam, utrimque in latere comprimitur, illic uſque conſpicuus, ubi proceſſus duram cerebri membranam variè pertuſam contingit, & veluti in mucorem mollitiemque ad illius foraminula diſſolvitur, ac veluti lateſcit, penitiusque (uti etiam ſuo loco tradidi) quodammodo, durae membranae foraminibus ſeſe inſinuat. Immo, in hac proceſſuum diſſolutione, & veluti implantatione, meatus ipſi, quibus proceſſus ſunt pervii, ampliores, quam reliquo progreſſu, mihi quum diligenter attendo, etiam conſpiciuntur: omniaque ſimul, quaedam ad olfactus organi cognitionem opportuna, ſuppeditant. Duo iſti meatus, in utroque nimirum latere ſinguli, illi ſunt, quibus Galenus (uti alias tradidi) in octavo de Partium uſu (& ſi interim ipſum id nunquam ſomniaſſe aliqui contendant) cerebri pituitam ad narium ſummum decumbere docuit. Quos ſane ſi unquam in homine, vel adhuc à decollatione calente, obſervare potuiſſem, in humana ſane fabrica illos neutiquam neglexiſſem. Ubi etiam meatus illius non fui oblitus, qui ex ductu canalive ex anterioribus cerebri ventriculis ad cerebellum inter cerebri nates, ut teſticulos perlato, ac ſuperiori ſuo initio foramineve elatiori camini regioni à veteribus aſſimilato in priora verſus ejus meatus finem incedit, qui ex priorum ventriculorum medio ad glandem, cui cerebri pituitam inſtillari credimus, inſigni amplitudine rectà delabitur. Obliquus enim ille meatus (quem poſtremum illorum quatuor Galeni meatuum, quibus is pituitam in cerebro expurgari tradidit eſſe cenſeo) in ovibus hoedisque, & dictis antea animalibus, ſemper eſt conſpicuus, at in homine non raro, ita latitat, ut prorſus deeſſe videatur, re veraque comperiri inter diſſecandum nequeat. Unde, ſi tu modò hominis proceſſus organo olfactus ſervientes, aut ipſa potius olfactus organa, reperiſti canalium modo pervia, & meatus in illa è cerebro pertinentes obſervaſti, eſt profecto quod tibi, & arti quoque gratuler. Sin vero minus haec conſpexeris, meam hiſtoriam, hominis fabricam imprimis pertractantem, non vellica. Mirum, ne aliquod tandem nobis occurret animal, quod viſorios quoque nervos exhibeat perforatos: itaque illorum, qui foramina in ipſis deſcripſerunt, ſententiae nobis ſit acquieſcendum, aut ſaltem de animalium diſcrimine, ita atque modo feci, aliquid ſtatuendum. *In primo nervorum pari.* Immo, quum ego in molli continuaque nervorum viſoriorum ſubſtantia, quae ex cerebro pendet, ac non male à me deſcribitur, nullum foramen unquam obſervare potui, ejus differentiae etiam memini, qua grandiorem natu porcum à caeteris animalibus in hoc variare interdum vidi, quod huic ſubſtantia illa veluti pluribus efformetur funiculis, & nervos referat, qui funium forma, & natura, in brachiis, & cruribus, alibique paſſim ſunt obvii. In ſecundo nervorum pari, hoc mecum videris ſtatuere diſcriminis, quod quum ego id omnibus muſculis in cavitate oculum continente conſpicuis diſtribui cum Galeno dixiſſem, tu ex illis interim duos excipias. unum quidem quo oculus in externum latus agitur, alterum autem qui oculum circumvertentium eſt ſuperior, quintusque inter oculi motores mihi recenſetur. Laudo

itaque

itaque tuam diligentiam, ideo tamen (ut in octavi tui paris examine dicam apertius) mihi ſuſpectam, quod non ſim immemor, quid in quinti ejus muſculi tendinis ratione, & in ſexti muſculi ductu, & ſitu inſertioneque, & dein muſculis palpebram attollentibus, ac carnea glande in interiori oculi angulo occurrente, ſupra in te deſideraverim. Porro, quem ſeriei hujus paris in temporalem muſculum, autorem ſtatuis, quum id à me, quod ſciam, non ſit proditum, ignoro. Sic pariter non aſſequor, quid tibi velis, quum tandem ſecundum par in intimam quoque venam diſſeminari ſcribis: neque ſcio qui typographi errorem (quem aliàs hic aliquem ſubeſſe ſuſpicor) debeam reſtituere, praecipue quum pro Venam, Uveam legere ideo non auſim, quod nullos ſecundi paris ramulos, cum viſorio nervo, in oculi interna, adeoque in uveam tunicam, cum venis ac arteriis ſubire conſpexerim. Caeterum, quum in foraminibus ſecundum par tranſmittentibus, mihi tam diverſa à Galeno ſit ſententia, qui quaeſo obſervationem ſcribens ais, illa ab anatomicis, quaſi nulla ipſis eſſet controverſia, recte deſcripta? Vetus fuit medicorum opinio, praecipuam tertii nervorum cerebri paris portionem, linguae guſtus inſtrumento offerri, quartum vero par, ad palatum guſtum etiam praedictum, imprimis diſpenſari, ac dein nervi quos ex cavitate oculum complectente, ad frontem, ac narium amplitudinem, & ſub malis in faciem exporrigi videmus, tertio pari praeter varias in muſculos inferiorem maxillam attollentes, ipſamque hanc maxillam digeſtas propagines, etiam adſcribebantur. Horum omnium nervorum ortus, & quam adhuc in dura cerebri membrana habent ſpeciem, veriſſime explicans, modos rationesque propoſui, quibus quis ad varianda mutandave parium nervorum nomina, induci poſſit, verum doctrinae gratia, vulgari numero magis, quam novo alicui inſiſtendum monui. Atque ita quartum par (aut ut tu vis, poſteriorem tertii paris portionem) à tertio, nomina potius ac conſuetudine, quam ſingulari quapiam alia occaſione, diſtinctum deſcripſi, & nervulum etiam procul utrumque ab illis paribus ortum, & à te pro quarto pari jam enumeratum, ideo in rerum hiſtoria à tertio pari non divulſi, quod plurimas tertio pari alioquin attributas propagines, mihi viſus erat educere. Itaque hunc, minorem tertii paris portionem nuncupavi, ipſum (ut ex tua diligenti nunc colligo obſervatione) nimium locupleti diſtributione donans. Illae enim propagines, quas à praecipua tertii paris (ut ſic adhuc loquar) portione, in dictam oculi cavitatem producis, veluti illius minoris portionis mihi in ea cavitate, habitae ſunt ſoboles. Immo haec tua obſervatio, rationi ideo mihi videtur conſona, quod ipſe interdum animadverterim, non exiguam praecipuae tertii paris portionis partem, poſt hujus ex dura membrana egreſſum, & priusquam haec extra calvariam labitur, antrorſum verſus cavitatem oculum continentem ferri, inibique varie diſtribui. Haud ſecus profectò, quam ſi liceret ambigere, num Galenus portionem illam minorem neglexerit, minusve obſervaverit, adeò ut illas propagines, quas mox extra duram membranam à praecipua tertii paris portione educi nunc videmus, illorum nervorum radices cenſuiſſet, qui ex oculi orbita, à tertio pari diſpenſari ab ipſo traduntur. Quamobrem verò gracilem hunc nervum, quem tertii paris minorem portionem vocavi, quique in Galeni deſcriptionibus non eſſet amplius recipiendus, me ad quintum par referre non ſemel ſcribas, hujusque ſententiae neſcio quos autores adducas, non mediocriter miror, quum ipſum nunquam ad quintum par contulerim: uti profecto doctrinae gratia, illum nervulum, ex quo octavum tuum par, paulo poſt conſtitues, in quinti paris hiſtoria, aperte deſcripſi: Quod in tertii paris ſerie, plexum appellas, ſub capreoli vitis, aut cincini imagine, & mutuo ramulorum congreſſu, & ab invicem ſeparatione, ab aliis jam ante fuit explicatum, quum reliquam tertii quartique ſuorum parium diſtributionem, à tua non admodum pugnantem deſcripſerunt: nullumque profecto ramulum praetermiſerunt, qui in facie illisque ſedibus occurrit, ubi praeſentium, & mox ſubſequentium parium ſeries, ad utilem artis partem, poteſt referri. Quando tertii in auditus organo repoſiti officuli gratia, id ſolito diligentius perluſtravi, & magnum illud diſcrimen inter hominem, & illa quae ſecamus bruta, in illo foramine obſervavi, quod univerſum quinti paris nervum excipit, miratus ſane ſum, qui in tam levi hujus organi enarratione, nervi iſtius ſeries, non ita abſurde, atque tu modò, poſt ſummam, (quam tantopere extollis diligentiam, videris innuere, hactenus eſſet deſcripta. Conſiderato enim humani foraminis nervum admittentis anguſtiori ingreſſu, at dein ipſius in longiori ductu, latitudine, & auditus organi cavitatum, & antrorum aliquali natura, cum oblongo illo nerveo corpore, quod in ſinu inferioris ſuperficiei petroſae nobis vocatae partis conſiſtit, nerveasque fibras, à ſe liberaliter diſtribuit; non mihi mirum inquam videtur, ſi propoſuerim quinti paris nervum per auditus organi cavitates, varie eſſe propagatum, quodque dein duos nervos ex his cavitatibus extra calvariam procidere ſcripſerim: unum quidem per foramen, quo vaſa in hoc organum ſubeant, in anteriora egredientem: uti ſane nervus inibi conſiſtit, tertii paris nervo tandem ita commixtus, ut is ab illo enatus in auditorium organum perferri, ab aliquo dici poſſit. Hoc illud eſt, quod Galenus ex antiquorum doctrina de illa exſpectatione videtur proponere, quam tertii paris portioni tribuit, cui portio quinti paris, vario plexu permiſcetur, cujusque in tua operoſa tertii paris diſtributione (quod non leviter miror neutiquam meminiſti. Alterum verò nervum,

In tertio & quarto paribus.

In quinto pari.

vum, à quinto pari, per longum ipſique proprium canalem, qui oſſi tortuosve inſculpitur, prolixo ductu in oſſe ferri, & tandem ſub auditorii meatus ad aurem initio, extra calvariam labi, dicebam: qui hinc in anteriora dein per muſculos incedens, ita atque à me traditum eſt, diſtribuitur, ceſſatque. Ne hic interim quicquam de gracili illo dicam nervo, qui juxta quintum par initium obtinens, in quinti paris hiſtoria, à me deſcribitur, & jam octavi paris vice, à te haberi coepit. Qui modo quintum par in exortu durum eſſe & molle proponis: & durum quidem nervum per proprium ſibi meatum, ita diſtribuis, ut ſe ſolum in auditus organi cavitate in tranſitu detegat, & nullos ſurculos inibi à ſe diffundat, totusque extra calvariam propagetur. Mollem verò partem, in auditorii organi cavitates, ullo manifeſto foramine ferri negas: etſi tamen de obſcuris quibusdam & pilum vix tranſmittentibus foraminulis mentionem inſtituas, & de nervea quadam fibra ſub inferiori ſuperficie petroſae nobis dictae partis exporrecta, loquaris, deque hac, num nervus ſit, an arteria addubites. Haecque ut ſemel dicam, ſunt univerſa quae de quinto pari, in obſervationibus proponis. Ego interim diſcrimen illud, quod abs te in molli & duro in quinti paris exortu, (qui aliàs veluti duobus fit funiculis) & in ipſius ad ſuum proprium foramen progreſſu, adfertur, non memini me obſervaſſe: & rationi, uti nunc colliges, haud videtur conſonum. Mihi namque nulla vicinior occurrit via, qua anterior quinti paris nervi portio, (quae veluti gracilior eſt funiculus) in bobus & ovibus, & manifeſtius adhuc in porcis quidem, ad inferiorem petroſae partis ſuperficiem, in homine autem, ad initium antri quod fodinarum camerae comparo, deferri & diſtribui queat. modo antrorum in petroſa parte exſculptorum debeat haberi ratio, illaque citra cauſam & ſeriem, non fuerint temere perforanda. Et quamquam duram quinti paris tuam portionem, ita defers deſcribisve potius, ac ſi auditus organo nullum uſum conferret, animadvertendum tamen eſt, qui oblongo illi nerveo corpori in bove adnaſcitur, & in homine per foramen camerato antro peculiare, propaginem exhibet. Corpus hoc, proprio ſinu in inferiori petroſae partis ſuperficie contineri, jam ſaepius dixi: illisque oblongis corporibus conferri poteſt, quae in nervorum complexibus, olivaria appellas, ego autem flocculis & nodulis illarum chordarum aſſimilare ſoleo, quae cardinalium galeris appenduntur. Ut enim corpora illa, nervea ſimul & glanduloſa ſubſtantia, efformata, nervis adnaſcuntur, aut potius nervorum incrementum conſtituunt, ita quoque hic in auditus organo, tale olivare corpus in proprio ſinu reponitur: quod quinti paris applantationem admittens, aut ab illa conſtitutum, humiliori ſua ſede nervos à ſe diffundit, qui oſſiculorum auditus organi nexibus, craſſarum & manifeſtarum fibrarum ritu, partim exporriguntur, & partim illac ad coalitum cum non ſpernenda tertii paris nervorum cerebri portione, procidunt, qua vaſa auditus organum ingrediuntur. Quae quum diligentius aliquando in examen revocabis, prompte animadvertes, in nervorum diſtributione, tibi non pauca inſuper deſideranda. Poſteaquam igitur natura eleganti compendio, his ſedibus anteriorem quinti paris portionem diſtribuit, & reliquam quinti paris portionem (quae velut craſſior eſt funis) quodammodo ante oſſeam tenuitatem ſubſiſti & dilatari voluit, quae inter cuniculorum camerati antri praecipuam interſectionem, & foraminis quintum par admittentis baſim obſervatur, ipſa inquam natura, nerveam portionem in illam interſectionem, demandat, quae proprio foramine, licet arcto, in cuniculos illos fertur, & fibroſis diſtributionibus per antra in petroſa oſſis parte hic conſpicua, diſpenſatur. Eſtque haec diſtributio, bobus & ovibus pariter ac homini communis, etiamſi in hoc, quam in illis ſit manifeſtior, uti & camerati antri ſeriem, aut imaginem in homine ampliorem potentioremque quam illis, eſſe expendimus. Immo, quum foramen quintum nervorum par admittens obſervo, & in anteriori hujus ſede meatum auſpicari intueor, qui ſub aure tandem extra calvariam finitur, non poſſum ſatis colligere, qui dum quintum par in mollem & durum nervos partiris, & quum durum, graciliorem & ſitu poſteriorem ſtatuis, ipſum nuper dictum meatum ingredi cupias, citra neſcio cujus decuſſationis, alteriusve rationis explicationem, quae durioris tui nervi ſupra aut infra molliorem, ductum ſitumve argueret. Mihi enim (ut quid reperiam, ſemel rurſusque inſinuem) anterior quinti paris nervi portio non vero poſterior, meatum illum ſubire cernitur, qui ſub aure verſus poſteriora in illud ceſſat foramen, quod Galenus ob difficilem ſetae tranſmiſſionem, quemadmodum à me eſt commonſtratum, ſatis

In Sexto pari.

ex merito caecum nuncupavit. Sexto nervorum pari, poſteaquam è calvaria excidit, portiones quasdam tribuis, quod ego ita intelligo, atque omnes poſt hac fere ſubſequentes nervi, in plures veluti portiones, ac quaſi funiculos, divelli queunt. Plexus, quibus varii nervorum ſurculi concurrunt & ab invicem rurſus ſeparantur (quales ſcilicet praecipue in collo & in lumbis ego recenſui) chordulis illis conferre ſoleo, quas cardinalium galeris appenſas cernimus. In quibus nodi & flocculi chordarum contextibus circumdati, tuo iſti cujus hic mentionem facis, olivaris corporis imaginem referunt, quod veluti glandulis vaſorum diſtributioni praefectis, conferri poſſit. Hujusmodi corpus, illud fere eſt, de quo in auditus organi hiſtoria, jam aliquoties locutus ſum. Et in porcorum collo, praeterquam ad ſexti paris è calvaria egreſſum, duabus ſecundum longitudinem ſedibus, corpora haec manifeſtius, quam in hominis collo, ſpectantur: non quidem

dem ubi nervorum aliqui occurrunt plexus, verum quaſi in nervorum trunco. Corpora haec in trunco obvia, vix aliquo (ſecus ſcilicet quam illud quod juxta calvariam obſervatur) ab ipſo nervo defluunt dependentve, neſcio quid cum illis extuberantibus radicum ſedibus commune habentia, quae in peonia, & vocata magis adhuc filipendula, aliisque multarum ſtirpium radicibus obſervamus. Interea vero (ut illa praeteream quae de glandulis iſtis & nerveae velut ſubſtantiae incremento à me ſunt ſcripta) miror abs te Galeni in decimo ſexto de partium uſu libro locum non eſſe expenſum, quo haec nervorum augmenta gangliis ac vocatis in tumorum tractatione nobis vulgo nodulis aſſimilantur. Si namque illum legiſſes, forte horum te inventorem & primum obſervatorem haud ſcriberes, tibique non magis olivae aut oleae quam glandulae comparatio (ut id ſemel alicubi intelligas) accideret. Caeterum, etſi tuam liberalem illam ſexti paris ad muſculos in faucibus repoſitos diſtributionem propemodum exactiorem, quam deceat, eſſe ſuſpicer, de illa tamen nihil ideo dicam, quod tantum nervorum phalangem cordi adſcribis, ut nulla in univerſo corpore nunc pars occurrat, aeque copioſis nervis, atque cor ipſum intertexta. Profecto, quum ſexti paris dexter truncus, in jugulo conſiſtit, & propagines à ſe diſtribuit, quibus recurrens nervus dexter efformetur, is mihi ſane citra multum implexum, ad pulmonis poſteriora ferri videtur, qua ſtomachus reptat: inibi truncus ille in pulmonis tergo ad vaſorum in hujus ſubſtantiam ingreſſum ramos (de quibus paulo poſt unà tecum agam) pulmoni offert: ac dein deſcripta à me ratione modove, ad laevum ſiniſtri orificii ventriculi latus, varie diviſus fertur. Siniſter truncus, ubi recurrentem ſui lateris nervum diffudit, & cordis involucro nervum ad cor diſtribuendum eduxit, verſus pulmonis quoque poſteriora in ſuo latere, perinde ac dexter, reflectitur. Ac proinde, quia me non latet, quam fibris accititiisque membranis libera ſint cordis vaſa, tota regione illa, quae à baſi cordis ad vaſorum in hujus involucro nexum pertingit, & quia mihi perſuaſum habeo, nullis ſedibus, quam ad vaſorum in hac regione latera, cordis nervios poſſe conſiſtere, novique pariter, quanta animi intentione, unum, aut alterum cordis nervum, tandem obſervaverim, & diffidam denique me plures nervos inſuper reperturum, tuam mehercule laudo diligentiam, tuumque lynceum viſum, quorum ope tot, atque modo enumeras, nervos, cordi animadvertiſti inſertos. Quod te judice, nervorum numero ſiniſtrum elatiusve ventriculi orificium, omniaque adeo jam viſcera, longe ſuperat, & vincit. Neque etiam aliud habeo, quod de tuo hoc paradoxo, & tanta plexuum nervorum cohorte, adferam. Idem propemodum de pulmoni oblatis nervis, mihi fatendum venit. Quamvis enim primam in pulmonem illorum ſeriem, probe ſpectem, neque manibus tamen, neque oculis tantum valeo, ut illos nervulos ſecundum univerſam aſperae arteriae ramorum propagationem, unà tecum perſequi, queam. Licet interim aegrè ex animo rejiciam meo, varia pulmonum vitia poſt hominum mortem à me conſpecta, quae (etſi merito ex tua doctrina aliter debuiſſent) gravioribus nullis doloribus viventes exercuerunt. Quum tamen illis ſemper graves perſeverent cruciatus, quibus pulmo inibi ſuppuratur, ubi fibris (quod hominibus ſcripſi propemodum eſſe peculiare) thoraci connectitur. Deus bone, quales vidi in nunquam ſatis laudati Comitis de Bura pulmone, poſt graviſſimam anginam, & in juguli glandio abſceſſum, ſupputationes, quales in quibusdam aliis calculos, ſcirrhos, tumores varios, imprimis arteriarum dilatationes, & ſinus mirasque cum innumeris malis putredines, qui tamen de triſti doloris in pulmone ſenſu, nunquam fuerunt conqueſti. Ut taceam me pluribus argumentis colligere, pulmonis nobiliſſimi ſane ad caloris nativi ſubſtantiam alendam conſervandamque viſceris ſpecifice formae ſubſtantiaeque vitia, admodum profecto frequentia, ſaepius quam jecoris, aut alterius cujuſpiam membri, longorum letaliumque morborum eſſe opifices. Verum quum haec longe alterius, quam tuae obſervationes, ſunt argumenti, ad illas nunc revertar, inſinuans quoque me nunquam à nervis ſiniſtrum ventriculi orificium numeroſe implicantibus, & in deſcriptas mihi ſoboles digeſtis, in tuum meſenterii ad primam lumborum vertebram exortum, nervos illos vidiſſe exporrectos, quos modo profers, quorumque diſtributioni, ratio parum favet. Praeterquam, quod alios inſuper nervos à ſexti paris propaginibus ſeptum transverſum permeantibus, meſenterio perinde offers, ac ſi praeter illos nervos, qui ventriculum proximè adeunt, hic alicubi alii ſeptum tranſirent, in quibus illi etiam non ſubaudirentur, quos ſecundum coſtarum radices incedere ſcribimus. Dein tua mihi ita hic videntur perplexa, ut ignorem, num vocatam nobis humiliorem omenti partem, quae ventriculo ad dorſum ſubſternitur, & canibus totque aliis animalibus neutiquam inteſtinorum alicui connaſcitur, meſenterii loco, cum vero meſenterio, in tua nervorum hiſtoria habeas. Praeterea, quum in hujus omenti ſedis & meſenterii ad dorſum nexu, tam multiplex variaque ſit nervorum ſeries, quid mirum erit, ſi nonnulli praeter alios uteri nervos, ſoboles aliquot ex humilioribus meſenterii ſedibus, in uteri membranas viderint excurrere. Uti ego etiam (quemadmodum & tu quoque, ubi cordis nervos poſtea enumerabis) renum nervos, non aliunde aptius initium ducere obſervavi, quam ab his, qui omento à nervis ſecundum coſtarum radices progredientibus, & à dorſalis medullae nervis incrementum aſſumentibus, jam ſunt inſerendi. Quemadmodum ſextum par, paulo liberalius juſto, in faucibus diſtribuere videbaris, ita quoque ſeptimum par ad illud collatum, nonnihil quam debet, vel in ſuo ad ſextum par coitu, avarius tibi habetur. Etſi interim probem longam illam pridemque mihi conſpe- *In ſeptimo pari.*

Pp pp p ctam

ctam ſeptimi paris ſeriem, ad linguae uſque mucronem ſecundum latus inferiora ſedis linguae pertinentem, & in proceſſu, in pauculas omnino ſoboles diffuſam. Quum octavum quoddam nervorum par, hic nobis inducis, & neſcio cujus negligentiae (ut magis ex merito novum veluti dogma inſtituere videaris) me accuſas, miror qui toties modo repetas, iſtud tuum par, tertio pari à me attributum, ipſiusque ortum, perperam à me deſcriptum eſſe. Ego namque gracilem hunc nervum, à nemine quod ſciam antea obſervatum, & novi tui octavive paris titulo cum ſuo conjuge jam abs te traditum, non in tertii paris, ſed in quinti hiſtoria deſcripſi. Dein hunc non prope tertium par, ſed juxta internum latus quinti paris, initium ducere, veriſſime enarravi: ac denique multum diſcriminis in hoc ortu, ab illius nervuli origine recenſui, qui juxta tertium par eductus, & tenuitate huic octauo tuo pari ſimilis, tibi nunc quarti paris loco exiſtit. Caeterum, qui dicere poſſis, tuum par octavum à cerebri clunium natiumve baſi pronaſci, ignoro: quum ſcilicet illa ab utriusque lateris nervi principio ſupra, & ante diſtet, & ſejungatur. Immo, ſi hic omnia ſedulo metiri velis, primum à nervorum ex dorſalis medullae initio (quod ex cerebri medio enaſci docui) pendentium origine ad nates uſque cerebri, tantum eſt ſtatuendum intervalli, quanta eſt initii illius recta craſſities. Deinde, ab illius dorſalis medullae initii ſede, quae ſub poſteriori regione natium cerebri conſiſtit, tertium par, cum hactenus habito ab omnibus quinto pari, enaſcitur. Et quartum par in vitulo, tertio pari magis quam hominibus, aut porcis eſt contiguum, itaque paulo minus illi, quam his, in poſteriora prodit. Nervulus vero, quem utrinque pro minori radice tertii paris recenſeo, quique tibi jam quarto pari deſcribitur, & à Galeno (ubi prius conjeci) neglectus fuiſſe videtur, ſui lateris nervo tertii paris non eſt contiguus: & longe magis in externum latus, ac veluti à cerebro magis, quam à dorſalis medullae dicto jam antea initio enatus, ſuo ortu à tertii, paris nervo remotius diſtat, quam mei quarti paris initium, aut etiam quinti paris nervi origo; quae poſterius multo, quam è directo poſterioris ſedis natium cerebri, à dicto dorſalis medullae initio prodit. Et quamquam dextri quinti paris nervi à ſiniſtro, in ortu, non illa quae tertii, & quarti parium praecipuis radicibus abinvicem, eſt diſtantia, nihilominus tamen ex medio quinti paris nervorum intervallo, illi duo nervuli verſus anteriora exoriuntur, quos in quinti paris hiſtoria commemoravi, quique ſinguli à media dorſalis medullae initii hic ſede lineave tantum ortu dirimuntur, quantum à quinti paris nervorum radicibus ſemoti videntur. Adeo ut etiamſi ex his nervulis quodammodo ante quintum par, & longe ante ſextum, & ſeptimum (quae jam diſtantibus abinvicem, ſurculis ſingula originem ducunt) enatis, octavum par veluti de novo velles inſtituere, non oportebat ſane meam de nervorum omnium exortibus inſtitutam bene hiſtoriam interturbare, neque falſae hic deſcriptionis accuſare. Interim tamen, quum tenues hos in eodem, quo quintum par capite deſcriptos à me nervulos, recte ad orbitarum oculorum conos perduxiſſem, addidi illos in temporales muſculos diſſeminari. Quam vero tu in utroque latere nervulum, ad ſuperiorem foraminis, quo viſorius nervus in oculi orbitam labitur, ſedem deduci, & univerſum in quinti oculum moventium muſculi hinc prodiens initium inſeri, appoſite ſcripſeris, ſuo tempore non minus inveſtigabo, quam illa nunc examinavi, quae de dorſali medulla, praeter omnium opinionem, modo adfers. Quamvis enim hanc in homine, hoc ſibi privatim vendicare ſcripſi, quod inferiori ſua ſede, multis veluti funiculis invicem attenſis conſtituitur, nequeo tamen obſervare, qui in lumbis, & oſſe ſacro (in quo maximos craſſiſſimosque, ſi modo ullibi, educit nervos) ſit, quam in cervicis elatiori ſede, aut in thoracis medio, lumborumque initio craſſior. Uti etiam ad thoracis ſuperiora, ex quibus inſignes quoque pendet nervi, videtur, quam ad primas cervicis vertebras, gracilior. Adeo, ut in medullae gracilitate, quam ſenſim acquirit eundo, à Galeni ſententia nobis haud ſit declinandum: ſi modo vervecis, & hoedi pariter medullam (quam tuae obſervationis gratia, ante coctionem aſpexi) non nimium oſcitantem leviterve expendo. Quia vero his in rebus ſtuduiſti adeo eſſe oculatus, mirum an utilis hic artis pars in brachii, & cruris nervorum diſtributione potiſſimum verſans, ita adamuſſim à me ſit explicata, ut vel nullius etiam momenti, in tuam copioſa elegantique & cognitu neceſſaria nervorum ſerie, nihil confingere adducereque tibi lubuit. Cujusmodi id forte eſſet, quod quemadmodum à nervis poſteriorem tibiae ſedem perreptantibus, ramus per ligamentum quo fibula tibiae oſſi nectitur, veluti in tibiae anteriora exporrigitur, ita etiam nervulus quidam ab externa cubiti ſede inter ulnam, & radium per ligamentum illud incedit, quo illa oſſa ſecundum ipſorum longitudinem mutuo committuntur. In anteriori enim ejus ligamenti ſede, ejuſmodi nervulus mihi in ſimiis occurrit, qui ad ulnam exporrectus in muſculum illum fere pertinet, qui juxta brachiale repoſitus, radium in pronum ducit. Si is itaque nervulus in homine, ut ſane eſt veriſimile, occurrit, operae pretium erit, illum quoque in naturae hiſtoriam recipere. Quando cocos, elixarum gallinarum pectora, ad albi illius, quod Hiſpanis celebre eſt, pulmenti apparatum in fibras videmus diſcerpere, quumque bovini omaſi partem aliquam menſae appoſitam in fibras divellimus aut muſculos, & cor, & ventriculos, congenerasque his partes, inter diſſecandum pertractamus, quid ſit organum inſtrumentumve aliquod fibris conſtare, diſcitur. Dein vero papyrum, aut membranam, in qua ſcribimus, ſiccam, aut madentem laceramus, ſummamve cuticulam, quum caſu abſceſſit, in partes quocunque lubet diſtrahimus, quae ſit ſim-

In nervulis juxta quintum par enatis.

Dorſalis medulla eundo gracileſcit.

In peritonaeo examinata.

ſimplicis membranae compoſitio, facile colligitur. Cui modò nunc exemplo, aut peritonaeum, aut omentum, quantum ſcilicet ad membranam (quae continua eſſe debuit) compoſitionem, attinet, velis accommodare, apud te diſquirito. Mihi interim, neutrum naturali, & peculiariter utili fibrarum contextui, nequit aſſimilari: & in unam potius dimenſionem, quam in aliam neutrum (ſecus ſcilicet quam vere fibroſum corpus) disrumpitur, & laceratur. Illa etiam quam tantopere oculis obviam & in diſſectionibus obſervatu promptam eſſe dicis verarum omenti fibrarum effigies, me quoque non aliter, quam in divulſa, quum jam madet, in qua ſcribimus membrana, & in externa inflatae inſigniter veſicae ſuperficie, latet. Tuaque etiam obſervatio, tibimet ipſi ſuſpecta eſſe debet, quum triplex ſimul fibrarum genus indifferenter peritonaeo omentoque, ita aſſignas, ut venae corpus, & internam ventriculi tunicam, & veſicarum propriam, fibris illis exſtrui, adhuc tibi perſuaſum habes. Quas & ſi ſectione demonſtrare nequis, animo tamen & imaginatione adhuc ſic complecti videris, ut quis in coriaceo utero varia cingula ſeu zonas variasque vinculorum, & funium, & veluti fibrarum ſpecies contineri adſtrueret, & haec quandocunque luberet, ex integro illo utero diſcinderet. Ut paſſim artem mirifice abs te ideo illuſtratam exiſtimas, quod mulieribus omnibus virilia quaedam, caeteris ignorata anatomicis, adſcribis, ita quoque hic modo adſtruis, me inter virum, & mulierem immerito in illis peritonaei proceſſibus diſcrimen ſtatuiſſe, qui extra magnam peritonaei cavitatem teſtes vaſaque ſeminaria complectuntur; & carneis fibris intertexti, teſtium muſculis ornantur, & à vaginae imagine, nomen habent, & ſinguli utrinque ſub exterioris propriarum teſtis tunicarum tunicae appellatione comprehenduntur, & ramicum denique materiam, ut plurimum praeter naturam continent. Ego ſane, ut mulieri non hermaphrodito, teſtes & vaſa ſeminaria extra peritonaei amplitudinem conſiſtere, nunquam vidi, ita etiam viriles iſti peritonaei proceſſus mihi neque in mulieribus, neque brutis feminis, ab inguinibus ad pubem ducti, occurrerunt. Immo, ut te praeter rationem mulieribus omnibus in pudendi ſummo ſub pubis cute & vocata nobis nympha, parvum penem adſcribere, poſtea oſtendam, ſic quoque mihi nunc perſuadeo, propter quendam naturae in hermaphrodito luſum abs te forte fortuna in anatome viſum, modo nobis hos peritonaei proceſſus, in omnibus mulieribus proponi. Quia vero de his, neceſſario in uteri hiſtoria prolixius erit agendum, ſtudioſos hic tantum monitos velim, ut poſt hac diligenter animum intendant, num hos peritonaei proceſſus (ut tua nunc eſt ſententia, longe à mea experientia differente) in omnibus mulieribus, ſectione deprehendent. Interea tamen, hic te neutiquam remorari debent, mulierum tam inteſtini, quam omenti ramices, quos haud fere infrequentius ad umbilicum & ad rectorum muſculorum circa umbilicum latera, ne dicam ſupra umbilicum, non procul ab ipſis praecordiis, quam in inguinibus provenire animadverti. Etſi tam ſaepe hos ramices (quorum naturam rationemve mihi videris nimium frigide expendere) per peritonaei inter nervoſas muſculorum tenuitates laxati intortionem & dein ligaturam & praeſectionem, curari, atque ego, vidiſſes, non eſſet ſane quod hujus morbi occaſione, novos quosdam peritonaei proceſſus ad pubem uſque progredientes, propter hermaphroditos (quantum ſcilicet adhuc exiſtimo) proponeres. Quum peritonaei perquiris originem, primum animo tuo conſtare debet, id eodem momento, quo vertebras ipſas, & reliquas omnes, quibus conterminum eſt, partes, in nobis propemodum formari, nihilominus tamen nos ex more quodam conſueviſſe, membraneis corporibus exortum, aut etiam inſertionem inibi adſcribere, ubi oſſeae alicui parti, aut proximo ipſis ligamento, validius connaſcuntur. Ad hanc ſane rationem, peritonaeum ex vertebrarum quibus committitur ligamentis pronaſci ſcribimus: non euntes inficias, id interim illis vertebris dorſoque pertinacius committi, ubi non tantum fibris haeret, ſed etiam nervorum nexibus inſuper compingitur. Si igitur ſexti nervorum cerebri paris propagines, quae ſecundum vertebrarum latera excurrunt, augmentumque à nervis dorſalis medullae in ſuo inceſſu aſſumunt, veluti à vertebris per peritonaeum in inferiorem omenti membranam, & in meſenterii centra initiave affatim conſurgunt diſtribuunturque, haud mirum ſane eſt, peritonaeum juxta ejusmodi nervorum ſeriem firmius, ac tanquam alio, quam membranearum fibrarum medio, vertebris connecti, praeſentisque tuae obſervationis (ne quid de vaſis, hic merito etiam undique tum ad dorſum, tum ad ipſum quoque peritonaeum expendendis dicatur) cauſam praebuiſſe. Peritonaei quae hic appellas, & forte in minorem numerum contrahi velles, foramina, ſic ſunt à me manifeſtata, ut mirer, cur nodum nunc in ſcirpo quaeras. Dixi namque peritonaeum tot paſſim vaſa non tranſmittere, laxo & hiante ab illis orificio, verum proxime vaſis ita circumnato, ut etiam membranulam ac veluti tunicam qua circumdantur, illis offerat. Caeterum praeter communem illam omnibus vaſis & meatibus tunicam, peritonaeum inſuper viris utrinque unum (cujus paulo ante memini) ex ſe educit proceſſum, qui ſeminaria vaſa & teſtem, ubi haec ex magna peritonaei cavitate amplitudineve conſiſtunt, vaginae in modum amplectitur. Utriusque lateris proceſſus, inibi tantum vaſis quae ambit, pertinaciſſime connaſcitur, ubi illa ex magna peritonaei amplitudine procidunt, accititiamque ab illo tunicam mutuantur. Hic nexus exigua longitudine praeditus dum laxatur, aut diſſolvitur, in ſiniſtro quidem latere, omento magis, in dextro autem gracilibus

libus inteſtinis ſaepius, in illum peritonaei proceſſum vaginamve aditum praebet, ramiciſque (qui etiam in umbilico & aliis quibusdam abdominis ſedibus viro interdum, ut & mulieri, brutisque animalibus evenit) occaſio perficitur. Idque eſt, quo nunc haud leviter torqueris, etiamſi ſuo loco, ſic fuerit à me luculenter ramicum imprimis gratia explicatum, ut tuo digito indice, nunc parum opus fuerit. Pariter, quum ratio & modus à me commemoratur, quibus organis omnibus & vaſis à peritonaeo contentis involucra & tunicae obnaſcuntur, quid quaeſo manifeſtius in meo ſermone eſt obvium, hac tua quam veluti de novo adfers peritonaei multis ſedibus duplicatione? Non quidem in vaſis ſolum longo intervallo ad illud ductis (ut illa ſunt, quae foetui cenſentur peculiaria, & urinarii meatus ex renibus pendentes, & venae arteriaeque ſeminales & magnae arteriae, & cavae venae caudices) ſed & in hiſtoria humanae veſicae, quam veluti in duplicato peritonaeo (uti & renes propemodum ipſos) conſiſtere & recondi, à me privatim eſt proditum. *In ſtomacho & ventriculo.* In ſubſtantia tunicarum ſtomachi & ventriculi pertractanda, ideo deliqui, quod Galeni de fibris, quas tunicis illis tribuit, ſuſpectam aliàs mihi ſententiam ſum ſecutus. Interiori enim ſtomachi tunicae, quae non magis fibroſa eſt, quam venae & arteriae corpus, aut avium ingluvies, aut exquiſita aliàs membrana, aut corium, rectas fibras adſcripſi. Exteriori, quae veluti muſculoſa (idque ſuperiori parte magis) conſpicitur, transverſae fibrae (uti etiam à me factum eſt) ſunt potiſſimum tribuendae: quod ſcilicet tunica illa cruda adhuc, & manifeſtius jam elixa, in illas fibras utcunque diſcerpitur. Interea tamen exactius expendito, quam apte orbicularem & longam tunicam (cui accititium quoque & veluti tertium ſtomachi membraneum accedit involucrum) à ſecunda laryngis cartilaginis linea illa pronaſci tradas, quam inter rectos muſculos, tertiae cartilaginis ambas partes, ſecundae cartilagini committentes, in poſteriora eminere docui, quaeque fibroſis (neutiquam vero carneis) nexibus accititii involucri quaſi beneficio, minus fere ſtomacho committitur, quam dicti jam muſculi & ille quoque, qui poſteriorem ſtomachi ſedem, & latera in orbem quodammodo hic complectentes, primae cartilaginis lateribus inſeruntur. Ut interim praeteream, qui deglutientibus laryngem ſurſum in fauces aſſurgere, & inſpirantibus, hanc deorſum ex faucibus, veluti in collum deduci, non levibus occaſionibus ſcripſerim. Interior ventriculi tunica, ſubſtantiae & fibrarum ratione, ab interna ſtomachi nihil variat, prorſusque nervea, fibris deſtituitur. Quum vero nerveum dico, id ſubaudio, quod illa voce vulgo in explicanda ligamentorum, & membranarum & tendinum quoque ſubſtantia, intelligimus. Exterior ventriculi tunica, quae interiori eſt mollior, & carneum quid prae ſe fert, in fibras (quas quis praecipue ventriculi formae & ſitus ratione, tranſverſis appellaverit) etiam ante coctionem prompte, non magnoque negotio diſſolvitur, mox atque tertiam ventriculi tunicam, peritonaei proceſſum, quis avulſerit. Hocque propemodum eſt univerſum, quod de ſubſtantia tunicarum, meae hiſtoriae duxerim accommodandum. Nam quod tu in medium adfers de carnoſiori in ventriculi fundo, quam per reliquum ipſius corpus, ſubſtantia, jam antea à me non perfunctorie fuit reprehenſum, & qui ſeſe res habet, diligenter vereque enarratum. Quemadmodum etiam primus, quod ſciam, craſſam & introrſum protuberantem illam ventriculi ſubſtantiam deſcripſi, qua tam ſiniſtrum ventriculi orificium, quam dextrum conſtituitur. Quod vero interiori ſtomachi, & ventriculi quoque tunicae, veluti novam quandam adſcribis tunicam propter effloreſcentiam à me tum alibi, tum in arteriae corporis deſcriptione, aliunde explicatam, ac quae ſummae cuticulae modo, à ſtomacho & ventriculo jam coctis, aut ex fervente aqua calentibus diſtrahitur, in augendo involucrorum numero, tibi forte concederetur, at quum effloreſcentiam hanc carnoſam eſſe, & in ſtomacho quidem rectis fibris, in ventriculo autem ad villoſi ſerici ſtaminum filiorumque imaginem efformari ſtatuis, unà cum vulgari de venarum fibris opinione, venis longè explodendus. Quum enim porci ventriculus, aut etiam ruminantium animalium ventres interna ſede emundantur, illam quam dico effloreſcentiam, ac veluti cuticulam prompte abradi ſpectamus: & nihil tunc facilius viſu eſt, ac hanc non magis fibris conſtare, quam cuticulam, quae à porcis, quum calentis aquae beneficio depilantur, unà cum pilis deraditur, & tenuiſſimi papyri modo, divellitur. Hujus effloreſcentiae cauſa, interior ventriculi ſuperficies, albo membraneove colore non ſpectatur ſuffuſa. ſed in homine, porco & cane, rubrum quid & valde fuſcum nubiloſumque oſtendit: uti in bobus fere nigricans intenſeve virens cernitur. Interim tamen, neque his, neque illis, effloreſcentia iſta carnea eſt, aut fibroſa: mihique peculiaris tunicae involucrive loco, neutiquam cenſetur. Quum de internae hujus ſuperficiei agis aſperitate, & villoſum pannum (perinde atque ego inconſutilem veſtem ad fibrarum in venis confictam nobis ſpeciem commemorandam, ſcriptis quibusdam meis ridicule aliquando propoſui) in exemplum ducis, velim tibi perſpectum, hominis, ut neque canis, aut ſimiae, aut porci ventriculum, neutiquam intus liquido eſſe aſperum. Et ſi interim ad quandam cibi in ore morem, animalium horum lingua, ad ſuam radicem inaequale, quid ac aſperum oſtendat: perinde ſcilicet, ac ſcrobes in anteriori palati ſede obvios, in illum quoque uſum, excavatos arbitror. Verum, ut mira eſt linguae in ruminantibus aſperitas, palatique ſcrobium ingens numerus, ita quoque in ipſorum omaſis cellulas illas conſpicimus, quas

quas favo comparare ſoleo. Et quamquam horum occaſione, mira ſit in bove inaequalitas, ſummae tamen cuticulae efflorescentiae cellulis illis obductae gratia, haec parum increſcit. Caeterum ut ſtomacho compreſſoriam vim (quam orbicularium recti inteſtini & cervicis veſicae muſculorum in comprimendo muneri, quodammodo aſſimilare nil vetat) ſuarum fibrarum nomine, nunc aſſigno, ita pariter ſecundae ventriculi tunicae, quibus illa conflatur fibrarum occaſione, motum aliquem tribuendum duxerim. Haud ſecus profecto, quam ſi ventriculum, uteri cujuſdam in modum, cibum ac potum admittere, & ſuae conformationis & orificiorum ſitus beneficio, illum tantiſper continere dicerem, donec fibrae ipſius in ſe collectae, comprimendi ſua vi uterentur. Et quamquam de harum fibrarum ſapientia & facultate, quam ipſis forte aliunde (ut in muſculis fieri concedimus) mittitur, non parum ambigo, cordis tamen ſubſtantia, hic mihi in mentem venit: ut & avium quoque ventriculus, ab ingluvie cibum admittens. Qui quum rara quadam carnis ſubſtantia conſtituitur, unum illud orbicularium transverſarumque fibrarum genus, veluti ex nerveis centris excurrens, pulchre oſtendit. Fibrae iſtae aut potius carnea haec fibroſa ſubſtantia, exterius avium ventriculi involucrum, ac tunicam impenſe craſſam efformat: interiori interim tunica, craſſiſſimae membranae ſpeciem, cum ſua etiam efflorescentia, referente. Quum tam prolixe de carne & fibris hoc in loco pertractas, experior qui mea ſententia ſis adjutus, & qualiter illa placeat, quam de muſculorum compoſitione primus propoſui: quando carnem aut fibras carneas in ſe collectionis muſculi, cauſam conſtitui. Hac namque collectione, & veluti conglobatione, muſculum breviorem reddi, itaque movere exiſtimo: & quum is illam collectionem brevitatemque relaxat, ipſum motam prius partem, ſuo veluti arbitrio relinquere, mihi perſuadeo. Quia tamen in hac tua diſputatione, quum tendinem communi omnium opinione carneis fibris privas, in ipſo illam adhuc videris reponere commixtionem, fibrarumque ſeriem, quam ex nervo & ligamento Galenus ipſi adſcripſit, cuperem ſane, ut tuorum diſcipulorum cauſa, expenderes, qui praeſectis nervis digitos intertexentibus, tendines in illis obvii, ſenſu deſtituuntur, etiamſi nervi adhuc ſint illaeſi, qui illorum tendinum muſculis implantantur, aut proxime ad initia ipſorum attenduntur. In hac dein obſervatione, illorum quaeſo recorderis oſſiculorum, quae tanquam ſtyli mundandis dentibus accommodi, in caponum majorumque Gallorum pedibus occurrunt, & ſupra infraque tendinis vocatá mihi ſubſtantia, conſtant. Haec namque cum patella, & ſeſaminis oſſiculis, ſiquid aliud, vulgatam illam nervi ligamentique in tendine commixtionem, ne dicam fibrarum ſeriem, è rerum natura pulcherrime exturbant: uti etiam illam, quae muſculi initio ab aliis adſcribitur mixtionem, illa quoque, praeter alia multa, refellunt oſſicula, quae primorum pedem moventium muſculorum initiis in natu grandioribus magisque oſſeis hominibus occurrunt. Hac etiam tua de fibris diſputatione (cui multis profecto locis in veſtra ſchola non defuturi ſunt obſervatores) veſicae inprimis meminiſti, cujus quum proprio loco non obliviſceris, ego etiam tuarum fibrarum, & tui hic propoſiti, & haud quaquam veri de fibris illis paradoxi examen, illum in locum aſſervabo. Quum de ejus partis omenti, quae inteſtinis inſternitur uſu ambigis, ex illis quaeſtionibus aliquam audire videor, quas ſtudioſis inter diſſecandum de omento, liene, bilis veſicula, & aliis nonnullis partibus, de quarum uſu non immeritò inquirendum ambigendumque putabam, proponere conſuevi. Mihi namque in dicta omenti parte (quam ſaepiſſime hominibus ſurſum ad ſiniſtra revulſam ſpectamus) non ſatis probabatur, quod illa inteſtinis ſuo calore fovendi gratia obduci innatareve diceretur. Potiſſimum quando inutilis propemodum corpori adipis (qui inter alias ſcilicet hominis partes vix eſt recipiendus) copia ſcateret. Neque, etiamſi omentum in foetibus nuperque natis animalibus, in quibus id adhuc adipe omni caret, inſtar tenuis membranae cerebri, circum inteſtina collocatum obvolutumque ſpectabam, ideo inquam auſus ſui affirmare omentum ita inteſtinis enutriendis eſſe opportunum, ac cerebrum ex attenſis ſibi numeroſe vaſis alimentum imprimis ſumere conſtat: perinde ſcilicet, ac ſi meſenterii venae, non ſatis ſanguinis inteſtinis offerent. quamquam enim fluxus, & refluxus materierum citra omnem levitatis rationem, in vaſis fieri concedimus, veriſimile tamen videri poterat, meſenterii venas plus aequo ſuccis ex inteſtinis aſſumptis ſcatere. At quum hic mihi (etiamſi nunquam alias illuc induci potuerim, ut ventriculum, & inteſtina magis, quam ambas veſicas, vel aliquid nutrimenti à contentis in ipſorum cavitatibus materiebus aſſumere exiſtimarem) nihil omni ex parte ſatisfaceret, vulgarem de omento ſententiam non mutavi: licet tamen addiderim quam vaſis deducendis, id ad ventriculi poſteriora, & in jecoris cavo, & circa lienem ſit accommodum, & qui privatim in homine, meſenterii vicem ad illam coli inteſtini partem ſubit, quae à liene ſecundum ventriculum, ad dextrum uſque jecoris latus exporrigitur. Quod ad gracilium inteſtinorum attinet lubricitatem, quam illa intus commonſtrant, neſcio quid diſcriminis inter canis, porci, & hominis inteſtina, debeas ſtatuere. Et quum extima inteſtinorum tunica, quam peritonaeo tribuimus acceptam, ac veluti à meſenterio producimus, ab inteſtinis eſt divulſa, haec tua propriarum tunicarum in longitudine differentia, mihi magna ex parte viſa eſt obliterari. Quum in meo de humani corporis fabrica libro, ſubſtantia tenuium inteſtinorum deſcribitur, ſemel te-

In inteſtinis.

tenuior pro craſſior male legitur, quod ex orationis ſerie quisque prompte animadvertit. Dein ex tunicarum inteſtinorum cum ventriculi tunicis comparatione, illic ubi harum uſus explicatur, & exterior carnoſa eſſe dicitur; id etiam prompte licet colligere. In fibrarum quoque inteſtinorum hiſtoria, Galeni aliorumque mentem ſum ſecutus: quum tamen nullum fibrarum genus interiori tunicae, non minus quam venarum corpori aſſignandum fuerat. Exteriori tunicae ſuas quas habet fibras adſcripſi: neque in praeſentia occurrit, quid de illis ſecus, quam de ventriculi fibris ſtatuam. Hicque de transverſis, quae hujus exteriori tenuium inteſtinorum tunicae obtigerunt plurimae, loquor: nam rectas, ubi illa his donatur, quemadmodum ſcripſi, transverſarum robori ſuccurrere exiſtimo. Quamquam interim mirer, ubi nam inter tertiam gracilium inteſtinorum tunicam, & hanc propriarum exteriorem, tantum rectarum fibrarum, quantum proponis acervum, adinvenias. Niſi fortè huc illa velles referre corpora, quae veluti ligamentorum naturam exprimentia, ſecundum craſſorum inteſtinorum longitudinem, in homine, non autem in cane aliisque multis animalibus, exporriguntur. Quamvis muci ab interna inteſtinorum cavitate, ab his qui illa ad farciminum praeparationem emundant, facile abſterguntur, illa tamen effloreſcentia, & veluti ſumma cuticula, non ita dilucide ab inteſtinis, ac à ventriculo, avelli poteſt. Et quam ſana tua hic de inteſtinorum iſta cuticula, ſit ſenten-

In meſenterio. tia, ex his quae de cuticula ventriculi dicta ſunt, abſque negotio nunc auguraberis. In meſenterii hiſtoria, ipſius originem (etiamſi id eodem tempore, quo contermina omnia ipſi organa, formatum, non ambigerem) explicare neutiquam ſum oblitus. Nam quum id veluti ex peritonaei fibris portionibusque, inibi ubi ipſi connaſcitur, principium ducere dixiſſem, varias dein meſenterii ſedes ac veluti partes deſcripſi, ſingulis ſuam qua prodeunt originem adjiciens. Quod vero meſenterium inibi dorſo firmiſſimè haereat, ubi praeter fibroſas membraneasque peritonaei partes nervos quoque & arterias admittit, nemo unquam, quod ſciam refragratus eſt. Sed quod nervi, aut arteriae, membraneam ſubſtantiam (quae meſenterii praecipua & primaria eſt portio) ipſi ſuppeditent nunquam verè, aut recte dixeris. Caeterum, quum tuis meſenterii exortibus faves, miramque nervorum congeriem in ipſis accumulas, quae nam ſunt quaeſo, illa viſcera, ad quae ex illa congerie nervos derivari ſtatuis? Mihi namque nullus ex meſenterio nervus, quam ad inteſtina porrigi viſus eſt, & neque renibus neque utero ex his nervis propagines offerri, jam antea, uti & modo, es inficiatus. Immo, hic quoque non immemorem te eſſe opinor, quid omenti praeſtet pars ventriculo ſubjecta, & non vulgarem nervorum in jecur, lienem, ventriculi fundum, ipſumque adeo reliquum omentum diſtributionem complectens, & canibus multisque adeo animalibus, nulli inteſtino adnata. Quam ſi tu univerſam, ideo quod privatim in homine, coli inteſtini exiguae illi parti, quae ſecundum ventriculum exporrigitur, meſenterii inſtar ſubſervit, menſenterio, non autem, uti hactenus conſuetum eſt, omento adſcribi velis, id ſane venerat hic abs te ſtatuendum, modo nimirum ejusmodi tua in nervorum explicatione ſit ſententia. Sive ſcilicet hic, uti etiam in ſexti paris nervorum cerebri hiſtoria, de illis ageres nervis, qui revera per hanc omenti regionem, quemadmodum jam dixi, multis organis diſtribuuntur, ſive de illis tibi eſſet ſermo, quos mihi haud perſpectos, velut de novo tuis meſenterii exortibus in praeſentia offers. Praeter nervos enim à me in humiliori membrana omenti, & in meſenterio, deſcriptos, alios inſuper ad numeroſos tuos meſenterii plexus accumulas: hosque partim à ſiniſtro ventriculi orificio, partim à nervis ſexti paris in ſepto transverſo collocatis profers. Perinde nimirum, acſi ſeptum alii ſexti paris nervi permearent ſuperarentve, quam qui coſtarum radicibus exporrecti, in omentum, & meſenterium diſſeminantur, & illi, qui vere ſeptum tranſeuntes, in ſiniſtrum ventriculi os innumeris propaginibus diffunduntur, ex quibus aliquae ſecundum elatiorem ventriculi ſedem excurrentes, etiam in jecur (uti à me traditum eſt) tandem diſtribuuntur. Quum plures glandulas in variis corporis ſedibus, vaſorum diſtributionem robori ſecuritatique conferre ſcripſi, privatoque capite omnes fere corporis glandulas fui complexus, non tam exactum abſolutumque ſermonem potui inſtituere, quin varios adhuc inſuper naturae ſcopos in illis per otium quis forte excogitare poſſit. Atque ita, novum in glandulis meſenterii uſum inſtituis, quum has praecipue in hoc, ne vaſa comprimantur, procreari exiſtimas. Quem uſum & ſi quis veram & integram vaſorum ſeriem hic non cognoſcens, veluti primarium, tuo judicio admittet, quid dicemus de jugulo, inguine, faucibus, turbinata cerebri glande, quae uti & dictarum ſedium glandes, vaſorum potius compreſſionem augent, quam ſublevant? ut taceam plurimas corporis anguſtias, glandulis deſtitutas. Immo, quum tuus iſte uſus tantopere tibi placet, & compreſſionem, quae aliis quibusdam vaſis, quae glanduloſis corporibus ſunt conterminae, incommodare poſſet, minus ſuſpectam habes, miror naturam abs te non incuſari, quod duodeno inteſtino tantam glanduloſae carnis portionem attendit, & rectum interim inteſtinum inibi, qua ad longitudinem ipſius vaſa repunt, carne illa prorſus deſtituit. Poſteaquam glanduloſam illam carnem, quae in humiliori membrana omenti ſubſiſtit, tutae vaſorum diſtributioni, & commodo deductui, idoneam eſſe dixiſſem, & obſervato dein inter ſecandum ventriculi in illam incubitu, addidi inquam obiter, & veluti per tranſennam, hanc ventriculo inſtar pulvinaris ad dorſum ſubjici. Tu interim po-

poſterioris hujus uſus, ita in praeſentia meminiſti, ac ſi de priore, & veluti potiore, ne cogitatum quidem antea fuiſſet, & ventriculus ineptè illa carne (ut cava vena, quadrupedum quinto pulmonis lobo) ſuffulciretur, & non leves uſus, dignioribus aliquando, adjici non poſſint. Qua etiam ratione, in ſcholis, etſi caloris circa ventriculum uſus non eram immemor, nonnunquam addubitare ſolebam, num caro haec à continuo magnae arteriae pulſu, non pulchrè ventriculum tutaretur? In veſiculae bilem continentis hiſtoria, illam in longam cervicem, aut meatum ceſſare ſcripſi: & dein qui ille, una quidem portione ſurſum in jecur fertur, alia autem ad inteſtina declivis rectà pertinet, addidi. Itaque meatuum ſeries à me eſt inſtituta, ut ſi à jecore, ipſorum hiſtoriam incipere libuerit, unum dicas meatuum ex pluribus ſurculis conſurgentem, ex jecore in inteſtinum rectà deorſum ferri, & ex hujus meatus longitudinis quaſi medio, canalem educi, qui ſurſum retrorſumque conſcendens, & non recto meatu (quod ſane imprimis eſt obſervandum) longe gracilior in bilis veſiculam expanditur. His addita eſt concinna iſtius meatus inſertionis in inteſtinum explicatio: ita ut quonam hic in vera partium deſcriptione remoreris, ignorem. Immo, quum ego rectum meatus ex jecore ad inteſtinum expendi inceſſum dictamque modo craſſitiem & Ariſtotelem Pliniumque legiſſem, homines quosdam recenſere, qui bilis veſicula deſtituti, vita eſſent firmiſſima, coepi inquam in meis ſcriptis (uti & antea apertius in ſcholis) ambigere, cur bilis veſiculam à natura inſtitui oportuerit. Bilis enim videbatur jecta deorſum è jecore in inteſtinum poſſe diffluere, citra ipſius in veſiculam adſcenſum, & in illa collectionem. Et quamquam mihi in memoriam hic veniret, bilis in veſicula ad opportunos forte in inteſtina defluxus mora, & aſſervatio, ejusmodique alia permulta, quae in ſcholis confingere ſolemus, & ex quorum numero tua quam adfers regurgitatio eſſe poſſit, & ſapiens, ne dicam ridicula, tua, quam vicinae partes moliuntur compreſſio, aut non vera de fibris quibus veſiculam intertexi vulgo diximus, ſententia, nihilominus interim rem tacitus praeterivi. Tu modo, veluti ex alto reſpiciens, & falſarum deſcriptionum me (quum ſcilicet omnes in univerſum hic homines) injuria accuſans, omnem bilem recta in inteſtinum ferri aſſeris, niſi inteſtino ſuccis, quos ventriculus demiſit oppleto, bilis ingreſſus praepediatur, illaque tum in veſicam regurgitet: ex qua dein ob factam ab accumbentibus partibus preſſionem, inteſtino forte fortuna ſuccis libero, difflueret. Verum, ſi interdum foetus adhuc in utero contenti, & qui nunquam alias edit, veſiculam bile plenam inſpexiſſes, animumque illorum corporum ſectionibus adhibuiſſes, quae turgentem bile veſiculam proponunt, etiamſi alias ſecundum hanc ſani, multis ante mortem diebus cibo uti noluerint, aut affectus alicujus cauſa non potuere, bilis ſanè in veſiculam fluxus coacervationisque occaſionem, in naturalem inteſtinorum ſucci copiam, haud rejiceres. Dein, ſi miras bilis, hujusque veſiculae differentias (uti aliquot veſiculas lapide onuſtas vidiſti) in è longis morbis mortuorum diſſectionibus obſervaſſes, in hanc regurgitationis regreſſusve & preſſionis opinionem (quaſi jam nihil poſt hac foret ambigendum) deveniſſes. Longum ſanè eſſet, ea quae in quibusdam tertiana, & quartana laborantibus, & dein ſuſpendio, aut capite plexis, in furiis & mania obſeſſis, in melancholia morbo affectis, ex variis febribus (quae continuae fuerunt & rigorum & ſudorum inordinatos circuitus faciebant) generibus exſtinctis, foedo ictero, eoque vario vexatis, malo habitu diu preſſis, & dyſenteria cruciatis, ſubinde reperi, modo commemorare: ſive ſcilicet hic inſignem bilis nunc flavae, nunc atramenti quo ſcribimus in modum atrae, ſive albicantis propemodum colorem (qui fere conterminas partes infecit) ſive fluidam, aut luti modo, aut unguenti cujusdam ex farinis & melle & terebinthina apparati ritu conſiſtentis ſubſtantiam, ſive varias calculorum effigies, ſive bilis veſiculae molem inſtar duorum pugnorum ob contenta tumidam, ſive omnis bilis defectum recenſerem. quae omnia me de hujus veſiculae natura adhuc magis, quam antea, habent ſolicitum. Qui verò de lienis uſu (niſi is etiam ſanguini conficiendo ſit accommodus) animum adhuc inconſtantem geram, non eſt quod ſcribam, quum tu illum obſervatione, non fueris dignatus. Nihili enim tendo, unius lienis vice, plures ipſius partes tibi fuiſſe conſpectas, quum id in canibus & bobus magisque adhuc in porcis & ejusmodi animalibus, quibus is natura longus & gracilis obtigit, non ſit infrequens, & conſtituto mihi uſui haud repugnans. In quem modum canis & ſimia (ut porcum, capram, ovem, leporem cum aliis multis animalibus praeteream) in illo renis ſinu ab homine variant, qui in cava ſimave illius ſede obvius, renis venam arteriamque admittit, ſatis commemoravi: uti etiam addere non fui oblitus venae illius & arteriae diviſionis differentiam, qua hae in homine ſecus multo quam dictis animalibus partiuntur. Immo vaſorum iſtorum anteaquam illa renem ſubeunt peculiaris quae in homine viſitur diviſio, & meatus urinam è renibus deferentis parum ſibi conſtans ſeries, adipisque qui in homine frequenter occurrit copia, in cauſa fuere, ut ad canini renis inſpectionem anatomes ſtudioſos non parum adhortatus fuerim. Hujus namque fabrica mihi ſimplex & nunquam varia videtur, & cognitu facilis, renum naturam elegantiſſime commonſtrat, prorſusque eſt ejusmodi, quae etiam nunc in humani renis cognitionem pulchrè ducit. Quum enim memor ſum rotundi illius membranei corporis quod in cane duabus manibus in brachiali unitis & in ſe perviis patentibusve & in digitos (qui dein in plures ramos etiam dirimun-

In bilis veſicula.

In liene.

In renibus.

muntur) diviſis comparo, quodque urinarium meatum in ſui medio obtinet, qui in ſinum inter digitos illos medium & ſub alba renis ſubſtantia externo latere non nihil interſeptum, tunc inquam obſcuram hic hominis fabricam, utrumque aſſequor. eſt vero illa hujusmodi vena & arteria nuper commemorata diviſione, renis ſubſtantiam ingredientes & in propria vaſorum ſubſtantia inſigniter attenuatae, ſecundum anteriorem poſterioremque vocatas nobis renis ſedes, varios in ramos diſtribuuntur: qui in alios dein ad gibbam uſque renis regionem excurrunt. Haec ramorum ſeries, neque continuo ductu, neque intervallorum aequalitate illam elegantem oſtendunt diſtributionem, in quam corporis manibus in cane comparati rami diducuntur, anterioresque cum poſterioribus pulchrè coëunt. Adhaec hominis rami nusquam tam liberi & nudi patent, ac ejus canini corporis rami in illo ſinu magna amplitudine denudantur, in quem urina canis colatur, & in quam urinarius canis meatus tanto dehiſcit foramine, quanta ipſius aliàs toto progreſſu eſt extra renem amplitudo. Verum inter totam venarum & arteriarum in hominis rene ſeriem, ipſe (uti videris quoque ſcribere) urinarius excurrit meatus, in varias etiam propagines per renes digeſtus. Num verò has à meatu, quum jam teres ac ſimplex extra renem conſiſtit, duci dicam, num autem ipſa ſenſim in meatum colligi, unà tecum cenſeam, parum intereſt, modò non ignoremus meatum hunc in multas & certo numero difficulter comprehendendas propagines diſſecari: quae magis quam ipſe meatus in medio inceſſu dilatatae in patentibus veluti terminis carnem renis immerſam continent. Adeo, ut meatus urinarii ſeries, & in tot ramos propaginesve abiens cavitas, ſinus illius vices in homine obeant, in quem urinarius canis meatus pertinet, nuſquam altius in renem digeſtus. Dein caro quae in humani meatus veluti ora prominet, illi carni eſt in uſu aſſimilanda, quae albeſcens in ſinum illum ad ſepti imaginem producitur. Attractum itaque renis ſubſtantiae vi ex toto vaſorum genere ſerum, ex renum vaſis in urinarium meatum excolatur: mirorque te non minus fibras omnes hic rejicere quam in venarum & arteriarum corpore. Quum autem tam varios urinam deferentes meatus, & vaſorum renes adeuntium diverſam adeo ſeriem tibi ſcribis occurriſſe, mihique non eadem hic ſemper ſint viſa, apud te quaeſo expendito haec eſſe ejusmodi quae ramorum urinarii meatus, tum vaſorum numerum parum plene in renis corpore complecti vetant. Profecto, etiamſi vulgo renum ſuperficiei nervos adſcribimus, promptum ſane eſt expendere & penitius nonnihil illos diſſeminari. Qui vero glandulas in pingui renum tunica nonnunquam obvias, & vaſorum diſtributioni praefectas, admirantur, leviter quae generatim de illis undique à nobis proponuntur, videntur (uti & alia non pauca) diſcutere. In bovina larynge, ſummum cum humana in primae cartilaginis imagine, & in ſuperioris ſedis univerſae laryngis amplitudine ſpectatur diſcrimen, quod ſanè non tacui. Et humanam, non vero bovinam vel hac ratione delineatam propoſui, etiamſi hominem illis privemus muſculis, qui laryngis inſeruntur operculo, & in porcis aliquotque non ruminantibus animalibus ſunt obvii. Bovino oculo, in perſpicuae partis durae oculi tunicae & in papillae magnitudine, dein in coloribus in interna uveae tunicae ſedi obviis cum homine eſt differentia, à me non praetermiſſa. Et carnem in majori oculi angulo conſpicuam, non ut bovi, ſed ut homini obtigit, deſcripſi. Et quamquam hominem illo pulcherrimo privamus omnes nunc muſculo, qui ſeptimus in ſerie à me recenſetur, illius tamen non leve veſtigium in muliebri adhuc vidi oculo, jam poſtremo à me examinato. Bovinae linguae muſculos (ita me ament Superi) nunquam ad diſciplinam ſecui: & quum illa, ut hominis aut canis lingua in ſui corporis medio ligamentum non oſtendat, plurimumque hac parte ab humanae linguae deſcripta à me fabrica diſcrepet, non venerat bovina lingua abs te modò mihi, neſcio quam candide objicienda. In veſicae hiſtoria, ſolus uti arbitror, magnum diſcrimen inter hominem, & quadrupeda propoſui: quod ſcilicet his veſica veluti laxa & ſoluta, tantumque ſuo collo & vaſorum circa id implantationibus firmata, in peritonaei cavitate continetur: à quo tenue quoddam ligamentum anteriori veſicae ſedi circa illam regionem plerumque exporrigitur, ubi meatus urinam foetus per umbilicum educens, veſicae eſt continuus. Ligamentum id, & peritonaei juxta veſicae cervicem conſiſtens regio, veſicae illam offerunt tunicam; quae propriam veſicae unicam tunicam undique induens, peritonaeo fertur accepta. In homine verò, tota anterior veſicae ſedes peritonaeo ſic connaſcitur, & peritonaeum poſteriori veſicae ſedi ſecundum connexus illius circumferentiam, ſui portionem ſic obducit, hacque veſicam ſic continet, ut illam aperto jam per ſectionem peritonaeo, vix obſerves, niſi propter urinae copiam diſtenta & turgida, ſuo veluti tubere ſe prodat. Tantus namque hic conſurgit connexus, ut inibi una prorſus continua univerſi peritonaei, & poſterioris ſuperiorisque veſicae ſedium, videatur eſſe ſuperficies: itaque poſterior tantum, ut ſic dicam, veſicae regio, ſuae peculiari & propriae tunicae accititiam illam obnatam habet tunicam, quae à peritonaeo procedit. Anterior enim regio, quum ipſi peritonaeo adnaſcatur, peculiarem nullum peritonaei obtinet proceſſum, ipſumque peritonaei corpus, accititiae tunicae vicem inibi pulchrè ſubit, veſicaque veluti in peritonaei quadam duplicatione continetur. Hinc etiam fit, hominis veſicam, ita levem aequalemque ac veluti lubricam à corpore, ac brutorum veſicam, nullo modo poſſe eximi. Quia enim hominis veſica à peritonaei cor-

In veſica.

corpore, magna difficultate deraditur, tota ipſius anterior ſedes inaequalis evadit & aſpera, & veluti hinc inde pendentibus fibris ulcerata: poſteriora interim regione, propter obnatam ipſi peritonaei portionem lubricam & aequalem ſuperficiem offerente. Haec portio, quum ſtudio longoque & fere irrito labore à veſica, vel elixa etiam per ſectionem diſcerpitur, univerſa veſicae ſuperficies, tum aſpera & miſerè lacera conſpicitur. Magnum igitur hic paſſim (ne quid modo de humana mollitie, & lutea ac rubente quodammodo copioſa pinguedine adferam) inter hominis & brutorum quadrupedum veſicas conſurgit diſcrimen. Cujus ideo meminiſſe volui, quod arbitrer tuam hanc novam, quam veſicae immerito jam elargiris tunicam, peritonaei nunc dictam eſſe portionem, imprimis quum fibris illis tuis hanc intertextam effingis. Mihi namque de fibrarum in venae corpore natura ſolicito, magnum ad harum cognitionem ſubſidium dediſſe aliquando exiſtimavi fibrarum illam ſpeciem quam puer boum veſicas tum ad natationem, tum alios quosdam luſus inflans, non ſemel in veſicae ſuperficie undique obſervavi, quum ſcilicet unguibus veſicam exterius veluti divellens, & laevi ſcamno aut aſſeri alicui incutiens, illam interdum nonnihil igni ad opportuniorem diſtentionem, adhibitis quoque puerilibus, quae ad incrementum ſolicitabant cantilenis, admoverem. At illam fibrarum imaginem, nihil aliud eſſe quam divulſionem lacerationemque ſolius peritonaei portionis poſtmodum expendi, quae inſtar tunicae cujusdam, ſuper propriam & legitimam veſicae tunicam, in quadrupedibus quidem undique, homini autem in poſteriori tantum veſicae ſede, obnaſcitur. illamque diſtentionem & inflationem non ſuſtinet, quam legitimam illam veſicae tunicam perpeti cernimus. Atque ita mihi modò conſtat ſententia, ut nullo fibrarum genere propriam veſicae tunicam, ut neque venarum corpus, efformatam arbitrer: hancque à corii & ſimplicis membranae fabrica, hac ex parte nihil variare exiſtimem. Unde mox infero, veſicam, uteri coriacei in modum urinam admittere, & inſita vi ſua illam non comprimere: urinaeque excretionem non niſi tanquam uteri in ſe concidentia, & vicinarum veſicae partium preſſione abſolvi. Interim vero monendus es, neutiquam te ſyphonis aut catetheris ex manu veluti in veſicam aſſumptionem, ad tuam hanc (etiamſi forte quae eſſet) carnoſam tunicam, debere referre. Mihi namque non ſemel aſſumptio illa (cujus ſupra, dum tibi de ventriculi fibris ſermo erat, meminiſti) obvenit, ſed tum praecipuè, poſteaquam urina è veſica per ſyphonem jam profluxiſſet. Perinde ſcilicet, ac ſi ſypho cum urina ob preſſam à circumdantibus partibus veſicam, inter mingendum veluti deprimeretur, & urina jam reddita, & homine ſpiritum, quem inter excernendum continebat, citra vim emittente, veſicae cervix jam prius detruſa, adſurgeret, itaque ſypho ſurſum alliceretur. Expende ad diligens hujus rei examen, qui compreſſo abdomine, podex & veſicae collum quando egerimus deorſum ferantur, & qui rurſus completo opere, adſcendant. Sic namque examinato rurſus tuo, quem magni argumenti inſtar profers aſſumpti ſyphonis ſenſu, conſtabit, quid tuis veſicae fibris (quae etiam ſi in rerum eſſent natura, ſecundum ſyphonis longitudinem veſicam compellere, haud poſſent) debeas attribuere. Immo, de his omnibus rectius ſtatues, ſi aſſequeris, in mulieribus ſyphonem cum inanita veſica ſurſum veluti ex tua manu, ideo non revelli, quod in his ſypho podicis rective inteſtini motu, haud ita, atque in viris agitur. De transverſis veſicae fibris, quas circularis muſculi in modum, retentioni urinae nimis ſane contra naturae hiſtoriam, praeficis, ſuo loco ſuperius actum eſt: miror tamen, qui has retentioni, & illas, quas hic modò in tua imaginaris tunica, expreſſioni velis eſſe dicatas. Quum inculpata, vel te hic judice, teſtes involventium tunicarum à me inſtitueretur hiſtoria, tunicis illis Graeca, quae tum mihi obvia fuere nomina, credibilibus conjecturis adhibui. Quandoquidem verò aliquot de his autorum controverſias propoſui, aliaeque adhuc inſuper quaedam mihi obverſentur, quo ad in me fuit, ſedulo cavi, ne nominum illorum uſus obſcuritatem aliquam ſermoni paſſim induceret. Nunquam enim, praeterquam in peculiari tunicarum deſcriptione, mihi illorum nominum habita eſt ratio: & tunicas, duas quidem utrisque teſtibus communes, duas autem ſingulis teſtibus proprias (quoties aliàs illarum mentio incidit) ſic ſum circumlocutus, ut nullum me lectori negotium attuliſſe exiſtimem. Quia tamen in graecorum nominum ratione meam (neſcio quam ex merito) deſideras diligentiam, in illisque retractandis, utcunque es diffuſus, ego nunc ipſa tecum lubens ſum examinaturus. In rugoſae igitur cutis teſtes involventis ac ſcrotum appellatae, nomine, eadem nobis (quum ſcilicet illam ὄσχεον nuncupemus) ſtat ſententia. Involucrum vero huic ſubtenſum, ac veluti à carnea univerſi corporis membrana, cui nullus adeps hic privatim inſternitur, productum, & variis fibris laxe ſatis exteriori propriarum teſtem integentium tunicae adnatum, nomine à me deſtitui conquereris, quum tamen Ruffo & Aeginetae δάρτος, aut δάρτοι, illud appellatum fuiſſe inſinues: Profecto, ut autores hi in tunicarum hiſtoria, ſunt mutili, & nimium manifeſte oſtendunt, qui partium hoc in loco ignorent fabricam, non videbatur ſane illorum cauſa Galenus offendendus, qui tunicam teſtis ſubſtantiae proxime obductam, δάρτον colligitur nuncupaſſe. Quia tamen vocem illam, excoriabilem interpretamur, augurari licet, ab illo excoriationis ſeu ſeparationis modo, quem Galenus

In teſtium vaſorumque ſeminarium tunicis.

in tertio libro & item quinto de adminiſtrandis ſectionibus, ex omnium anatomes profeſſorum placito imprimis inſtituit, & κατάδαρσιν appellat, nominis hujus rationem pendere, idque interiori communium amborum teſtium involucro accommodari poſſe. Quum enim memores ſumus qui involucrum id tum in corporum ſectionibus, tum in ramicum curationibus, non ſecus ab exteriori propriarum teſtis tunicarum (in quo ramicum ferè continetur materia) avellimus, ac hoedum, leporem, ranam & anguillam deglubimus excoriamusve cur involucrum id δάρτος quibusdam dictum fuerit, utcunque colligo. Verum, ſi in animum quoque revocare lubet, qui à vervecum (quibus ſeminaria vaſa ad caſtrationem, tantum invertuntur involvunturve) & aliorum grandium animalium teſtibus, quum longa ſectio ipſis adhuc crudis obducitur, & dein aſſati menſae apponuntur, intima & ipſorum ſubſtantiae obducta proximè tunica, abſcedit, & prompte à ſubſtantia illa excoriatur, mox ſane ratio in promptu erit, cur tunicam hanc δάρτον aliqui appellaverint. Denſi enim & duri corii inſtar, à teſtis ſubſtantia veluti ab animali, vel ſponte tum recedit, parvaque vi diſtrahitur: & teſtis ſubſtantia ad eſum ita patet, ut Galeni ſententiae hic potius tibi ſit acquieſcendum, quam ut nomen id communi amborum teſtium membraneo involucro, ipſiusque membraneis fibris, affingendum ducas. Ubi primum teſtis tunicarum ſcriberem hiſtoriam, in nullo exemplari ἐλυτροειδής vox, ſed undique ἐρυθροειδής, & alibi ἐρυθρόν mihi occurrit. atque ita factum eſt, ut exteriorem propriarum teſtis tunicam, quae à peritonaeo enaſcitur, poſterioribus illis nominibus dici mihi perſuaſerim. Similitudinem vero aliquam, aut rationem in hac tunica perquirens, qua nominis cauſa explicaretur, obſervavi illam hoc ſibi privatim vendicare, quod carneis fibris inibi eſſet intertexta, ubi teſtis conſtituitur muſculus, qui ut viro pauculis omnino carneis fibris abſolvitur, & adimpletur, ita in cane eſt amplior: & in ſimiis carnoſae fibrae huic tunicae intertextae, tam ſunt multae, eamque occupantia tunicae amplitudinem, ut illa rubeae, & veluti carneae vaginae ſit eleganti ſpectaculo ſimillima. In hunc itaque modum, praeſentem tunicam, quodammodo rubram, aut rubicundam vocari poſſe exiſtimabam: idque magis, quum tot venulis quoque eſſet obſita, quae ruborem augent, illaeque ſunt, in quibus varicoſos: & dein ſecundum illos, carneos ramices, potiſſimum procreari novimus. Caeterum poſteaquam ἐλυτροειδής dictio, in quibusdam exemplaribus fuit inventa, ego illam recepi, & tunicam exteriorem à vaginae, aut involucri forma, ſic vocari, poſterioribus meis ſcriptis (quae tibi ad manum ſunt) addidi. eamque dictionem praecipue amplectendam arbitror. Dein apud Aeginetam (quem traditum à ſe praeſentis tunicae nexum, vaſis ſemen aſſumentis infimae potius circa teſtis poſteriora ſedi, quam teſti, aut tunicae ipſi proximè obnatae decuiſſet adſcribere) ἑλυκοειδής vox quoque occurrebat: ſed quum nihil mihi obverſabatur, in quo capreolis vitium, aut cucurbitarum hanc tunicam conferre poſſim; & in teſtium fabrica non me illa lateret pars, cui id nomen opportuniſſime accommodatur, Domini Guinterii obſervationem laudavi, qua vocem illam in ἐρυθροειδής (ut alias nimirum paſſim legebatur) immutandum cenſuit. Licet interim ſatius fuiſſet, illam in ἐλυτροειδής tranſcriptam eſſe: quo modo abs te non praeſtitum, haud minus ſane miror, quam graviter cruciaris, me conjeciſſe, tunicam teſtis ſubſtantiae obnatam & plerisque δάρταν (uti ſcripſi) appellatam, ἐπιδιδύμιδα à veteribus vocari. Hic profecto (ne quid dicam de nugaci illorum, qui ramicum curationem hodie docent & moliuntur, ſententia) me non latuit, Galenum vaſis ſemen à teſte ad penem deferentis partem illam ſic nominaſſe, quae tunicae iſti adnaſcitur, & plene vereque (& ſi ſecus inſinuas) à me cum univerſa hujus vaſis hiſtoria, eſt deſcripta: verum non valebam aſſequi, qualiter pars haec medium illud cenſeri queat, cujus beneficio omnia ſimul vaſa ſeminaria veteres illi, qui pueros anatomen docebant, teſti committi voluerunt: adeo ut Galenum longè in alia ſententia, quam illos eſſe arbitratus fuerim. Ego namque teſtis ſubſtantia, & tunicis ipſius ſedulo commemoratis, ſeriem venae ac arteriae ſeminalium deſcripſi, ac mox, vas ſemen à teſte aſſumens, fui aggreſſus: idque tereti alicui nervo ideo comparavi, quod colore nervo ſit ſimile, & inter ſecandum exangue, & plerumque occluſum, non autem manifeſtè, venae aut arteriae modo patens, cavumque, aut pervium reperiatur. Hujus initium ſtatui in elatiſſima eſſe teſtis ſede, quam ipſius caput nuncupamus, & ubi baſis commixtionis venae ac arteriae ſeminalium (quam varicum imagini meritiſſimo comparamus) conſiſtit. Dein, ad quem modum vas illud circum teſtem inſtar compactiſſimi cucurbitae aut vitis capreoli, vel involuti comptarum mulierum cincinni intortum apparet, & qui quum à teſte deraditur (etiamſi exterius undique laeve ſit & lubricum) inaequale, & aſperum, & imagine fungoſum, videtur, & qua eſt ſubſtantia, & qui ſemen aſſumit, & qui gyros ſuos adhuc aliquousque poſteaquam à teſte receſſit, concinnè, ad capreoli involutiones ſuas jam dimittentis effigiem, ſervat, ſic expreſſi, ut in apris ſuperiori, & inferiori tantum teſtis ſedibus id adnatum, & in medio inter illas ſedes ductu, ſuos vertigines gyrosve nihilominus retinere ita conſpexi, ut non ſatis mirari queam, quamobrem Galenus tantopere ſeſe occupet, in medio hujus vaſis in ſitu, & ſpecie ſubſtantiave enarrando, cujus auxilio id teſti committeretur. Imo, quum is rem ſedulo expenderet, ſummam manum priori libro de ſemine imponens, tandem addidit, ſuum hoc medium, ipſummet vas ſeminale exiſtere, ubi potiſſima mehercule, & non magnopere, aut nihil

nihil potius, à reliquo vaſe diſtinguenda, ipſius pars cenſetur. Ne hic dicam, vas ipſum ad ſuam in penem inſertionem, rurſus in capreoli effigiem aliquot implexibus involvi, & craſſeſcere, illicque denuo veluti medium, Galeni rationibus habendum, quo ipſum aſtitibus glandulofis (qui aliàs inſigniter duri ſunt) adeoque cervici veſicae adnaſceretur. Verum concedamus Galenum, in ipſomet vaſe ſemen deferente, veterum (quos ego tamen tunicam teſti proximè obnatam medii vice habuiſſe auguror) mentem aſſecutum fuiſſe, huicque parem cum illis conſtare ſententiam, qui quaeſo involutum hujus vaſis capreolum inferiori teſtis parti longe amplius, quam ſuperiori adnatum, inſtar medii cum Galeno ſtatuemus, quo venae & arteriae ſeminales, teſtis ſubſtantiae committantur? Mihi namque nulla occurrit ratio, qua id quovis tandem pacto faciam: adeo ut non mirer, ſi intimam virilis teſtis tunicam (quocunque etiam illa appellanda veniat nomine) medii loco pulchrè habuerim, quo & vaſa teſti materiam adferentia, & vas ſemen ab illo ad penem deferens, teſtis ſubſtantiae alioquin molli & terminum male aſſervanti, peropportune committuntur, & cujus beneficio vaſa ex illa ſubſtantia minus promptè evellantur. Finge hic quaeſo teſtis ſubſtantiam ita atque illam extrui oportuit mollem, tunica hac peculiari ſua carere, & amplam venarum arteriarumque ſeminalium implexus baſim lata ſuperficie iſti ſubſtantiae primum adnaſci, & dein variis ſurculis in illam excurrere, ex hisque ſemen jam in teſtis ſubſtantiam paſſim reſudare & colligi, ac id à nominato nunc ſaepius mihi capreolo (qui in hoc exemplo, teſtis ſubſtantiae proximè eſt adnatus) cognita nobis facultate aſſumi, & ad penem demum ferri, illico ſane obvium erit, quantopere internam teſtis tunicam, modò deſiderabis, quamque merito medii cujusdam vice veteres id (ſecus ſcilicet quam Galenum) habuiſſe, mihi perſuaſerim. Remoratur hic te ipſius locus, quo mulieres (quas certe nunquam ſecuit) ἐπιδιδύμιδα non habere docet, & quem conſiderato undique inter virum, & mulierem hac in parte diſcrimine, non ſemel expendi: quamquam non ita aperte, ut ſatis ex ſententia, me ab illo extricarem. Quum enim à muliebris teſtis ſubſtantia, ſive illa variis veluti veſiculis conſtabat, ſive inaequali ſuperficie praedita, ac denſa & dura depreſſaque compoſitione (ut ſcilicet hanc variam occurrere noſti) eſſet obvia, talem ſpecie tunicam nullo pacto auferre valerem, qualis molli & aequali undique virilis teſtis ſubſtantiae in tota ſua circumferentia, peculiaris ſane obtigit, videremque inſuper qui Herophilus ſtudio muliebris teſtis tunicam à virili tunica meritiſſime diſtingueret, mihi inquam in animum incidit, veteres mulieribus virilis teſtis tunicam, atque ita viri ἐπιδιδύμιδα, non attribuiſſe, ſed talem aliquam tenuem tunicam, qualis ex contermina quapiam membrana educeretur. Ut enim ab omento & meſenterio glandulis, quae in illo continentur, involucra accedunt, ita quoque à membranis quibus mulierum teſtes veluti in meſenterio & omento firmantur, involucrum tenue & multis partibus commune, & non (ut ſic dicam) proprium, aut peculiare, obtinent. Praeterea, à membranis uterum, ipſiusque & teſtium venas & arterias continentibus, proceſſus quidam laxus & amplus enaſcitur, qui vas ſemen à teſte in uterum deferens, ſic comprehendit firmatque, ut meſenterium inteſtina complectitur. Ut namque inteſtinum veluti meſenterii ſummum conſtituit, ita quoque vas illud membranei illius proceſſus ſummum occupat, integri vitis capreoli ſpeciem ſatis appoſitè exprimens. Quemadmodum enim capreolus ad ſuum, quo ex ramo pendet initium amplior eſt, & citra gyros obliquo nonnihil ductu, longo intervallo procedit, & dein in gyros & vertigines volvitur, ac inſuper gracilius tenuiuſque effectum, gyros deperdit, & laxe involutum, prorſusque extenuatum ac veluti flaxidum lacerumque finit, ſic ſeminale mulieris vas, ad uteri humerum cornuve amplum eſt longoque & parum errabundo ductu, tereti & nonnihil attenuante ſe figura ad teſtem fertur, & ubi huic anteriori in ſede innititur circumtenditurve, gyros vertiginesque capreoli aut calamiſtrati cincinni efformat, & gracilius dein multo redditum, tandem terminatur & ceſſat, unà cum diffluente laxè membrana (qua continetur) veſpertilionum alae quandam, uti docui, imaginem in muliere, ſecus ſcilicet, quam in vacca & ſue, referens. Hujus vaſis gyri (qui non adeo prorſus compactam, & aequali ſpecie ad modum vermis in teredine degentis, circumvolutam imaginem in mulieribus, ac in viris commonſtrant) etiamſi vicine teſti accumbunt, illi tamen neutiquam ita ut viro, proxime beneficio & medio tunicae teſtis ſubſtantiam continentis adnaſcuntur. Membrana enim meſenterii ritu vas continens, & membranarum uterum & teſtem & venas arteriasque & nervos hic undique comprehendentium uti dixi, proceſſus, ipſi teſti continuatur, mediumque quo vas huic connectitur, pulchrè evadit. Quum diſſecantes, vas ſeminale à teſte ſublevamus attollimusve, membrana inter teſtem & vas media, illuc uſque inſtar meſenterii, quum inteſtinum aliquod ſurſum trahitur, ſic diſtendi ampliarique poteſt, ut notatu dignum illud ſpectetur intervallum, cujus occaſione paulo poſt, anatomicorum dogmata, in muliebris ſeminis hiſtoria prorſus everti, aut ſaltem titubare, tibi perſuades. Perinde ſcilicet, ac ſi laxi illius connexus gratia, meatus porique deeſſent, quibus à teſte ſemen in dictas, involutiones vertiginesque & adeo in ipſummet vas ſeminale, veneris tempore (quo omnia nervorum turgent & dehiſcunt apertiunturque) pulchrè aſſumeretur, & ac ſi membrana meatus illos porosque in ſe digeſtos amplectens, non unà teſti & vaſi ſeminali, inſtar meſenterii vaſis obſiti haud eſſet

communis. Quum itaque vaſis ſemen deferentis ſedes circa teſtem involuta & vertigi- noſa, teſti inſternitur, totique vaſi eſt continua, ipſumque adeomet vas exiſtit, & virili vaſi in ſubſtantia hic eleganter reſpondet, aut mollior etiam & carnoſior eſt, & quum denique perinde ac teſtes ipſi inter ſecandum ſemina turgida nonnunquam reperiri poteſt; illa ſane non minus à Galeno ἐπιδιδυμὶς in muliere, quam in viro, appellanda venerat. Verum diverſa connexus vaſorum ad teſtem ratio, & differentia teſtis involucro, veteribus aliquod diſcrimen ſic ſtatuere, ut conjecturis quibusdam, Galeni mentem à veterum diſcrepaſſe mihi perſuaſerim, arbitratusque fuerim involucrum teſtem proximè veſtiens, ἐπιδίδυμα à veteribus ita vocatum fuiſſe, ut cuticula, qua cutis induitur ἐπιδερμὶς ipſis nuncupabatur. Quod ſi tu forte, vaſis ſemen deferentis circa teſtem involutam vertiginoſamque portionem, ἐπιδιδύμιδα perpetuo nominari velis, nulla certè mihi ſuppetit ratio, quae vocem illam, mulieris vaſi minus, quam viri, accommodandam ſuadeat. Caeterum, quemadmodum in praeſenti hac tua obſervatione, parvum quendam hic praeter rationem inſtituis teſtem, huicque veluti tertium, qui revera aliquando in hominibus, uti nonnunquam etiam in Gallorum caſtratione, aliquando per diſſectionem à me viſus eſt, quemque aliquot in Belgica familiae, ſibi velut peculiarem vendicent, omnibus ſtudes adſcribere, ita quoque ſuperius oſtendi, quam abs re, ad ἐπωμίδα parvum brachii oſſis caput, aut potius parvum humeri articulum, referre adniteris. Et γλωττὶς, ſive laryngis lingula, nihil cum vera oris lingua habet commune, ſed junctis tibiarum calamis lingulisve, aut variarum fiſtularum rimis venit comparanda. Et licet hujus operculum, hederae folio aſſimilatum, ad aliquam linguae oris effigiem (nollem enim dicere, etiamſi id hic imprimis requireres, ſubſtantiam) obſcurè conferri poteſt, ἐπιγλωττὶς tamen ideo dicitur, quod laryngis lingulam integit, ipſique ſuperſternitur. Et patellae genu quae hic adducis nomina, non ab oſſium genu ſubſtantia, aut genu imagine, aut quod parva hic obviam veniunt genua, aut exiguae quaedam molae, ſed à ſitu ſedeve quam patella occupat (perinde ſcilicet ac ſcapula ἐπινώτιον dicitur) ſunt indita, tuaeque hic ſententiae parum favent: quicquid etiam de nominum deſinentia, argute in medium adferas. Caeterum, contentiones hae, quibus autorum inter ſe, & ſibi quoque inconſtantium, in nominibus ſententiis, veram alioquin & optime nobis perſpectam rerum hiſtoriam, ſumptis huic inde conjecturis, accommodare ſtudemus, jure propemodum cenſendae ſunt inutiles. At in harum profectò claſſe tua jam ſubſequens obſervatio, omni ex parte neutiquam venit habenda, qua Galeno, & mihi (quemadmodum arbitraris) incognitas hactenusque inauditas proponis veſicas: in quibus veluti in ciſterna quapiam, multorum menſium ſpatio ad plures venereos uſus, frequentesque & ſaepius repetitas ſeminis, variis etiam congreſſibus, ejectiones, nunquam non id affatim coacervari, & à diſſecantibus in homine, non vero in canibus aliisque brutis animalibus, reperiri magno veluti paradoxo adſtruis. Ego namque, praeter glanduloſum à me ad veſicae cervicem deſcriptum & exterius veluti duarum ſibi accumbentium adnatarumque & continuarum glandium imaginem referens, & vaſorum denique, aut meatuum ſemen in veſicae cervicem deducentium inſertionem admittens, recipiensque corpus, & vaſorum illorum ſeſe juxta inſertionem dilateſcentium, & in gyros, & vertigines involventium regiones ſedesve, hic ante penis radicem, & ad canalem ſemini urinaeque communem, nullam inquam generationi, aut ſemini ſervitutem, aliam obſervavi particulam. Quia vero gyros illos, & anfractus, (quos Herophilo παραστάτας κιρσοειδεῖς nuncupatos, ex Galeno tradidi) primum in caudata ſimia, inſigniter in numero, & copia ab hominis gyris differre animadverti, addidi illos in caudatis ſimiis eſſe, quam in homine, multo manifeſtiores. Dein glandium, quae ad horum vaſorum ſemen deferentium inſertionem reponuntur, magnitudinem, & nubiloſam quandam imaginem, in caudatis ſimiis obſervans, ejus quoque quod tum mihi viſum hic fuit diſcriminis memini. Quando autem deinceps, non caudatam ſimiam aliquando ſecui, glandes illas ſpectavi eſſe exiguas; hasque ideo dicta prius magnitudine, & nubeloſa imagine mihi prius occurriſſe expendi, quod glandes, & utrumque ſeſe offerentes gyri in ſuis lateribus tanquam communi membrana continebantur. Ut enim cerebellum tenui ſua veſtitum membrana, exterius veluti laeve, & continuum tactui eſt obvium, utque gyrorum ſuorum ſpecies per membranam tranſparet, ita etiam vaſorum ſeminalium gyri involutionesque membrana adhuc obducti, continuum quid oſtendunt, & dictae jam cerebelli imagini ſunt conferendi. Ut verò tenui membrana jam undique à cerebello divulſa, hujus anfractus, omnino patent, & tenuium inteſtinorum ſibi mutuo in proprio ſitu accumbentium, & ab omento detectorum, ſpeciem quandam proponunt, ſic gyri iſti ſeminales diſtracta ab illis ipſorum membrana, ab invicem dehiſcunt, dictamque modo ſpeciem eleganter commonſtrant, levique opera, in ambitu à glanduloſo aſtite ſejunguntur: mirumque eſt quantum hic ſimia ab homine, uti prius monui, differat. Si itaque praeter commemoratos à me vaſorum ſemen deferentium gyros (quibus ego varicoſorum aſtitum nomen attributum fuiſſe ſcripſi) novas aliquas veſicas, juxta glanduloſos aſtites noris, fateor, ut ſemel dicam, illas mihi hactenus fuiſſe incognitas: & meo judicio ſimias multaque alia animalia hominem pro proportione admodum in gyrorum, & anfractuum, qui ad ſeminalia vaſa referuntur magnitudine, & numero ex-

In ſeminalium vaſorum juxta veſicae cervicem hiſtoria.

excedere. His addo, in vaſorum ſemen deferentium (et ſi haec compacta & ſolida plerumque mihi ſecanti apparuerint) involutionibus gyriſque tum juxta teſtem, tum ad glanduloſum aſtitem obviis, aliquid ſeminis reponi, & colligi tam homini, quam brutis poſſe, quod forte per inſomnia proximè effluet, aut in venere, non magna diutinave agitatione proſiliet, verum id ſemen ad multos congreſſus, variaſque ſeminis ejectiones ſufficere, neque illa quae in coitu fit vaſorum convulſio, neque motus affrictusque & naturalis vaſorum apertio, & ſeminis in ſanis impetuoſae ejaculationes, mihi perſuadent. Praeterea, ex vaſis ſemen deferentibus, ſive in toto vaſorum ductu, ſive in ſuis varicoſis involutionibus, & amplitudinibus ad inſertionem ipſorum conſpicuis, nulli pendere mihi videntur meatus, aut viae, aut orificia, ex quibus ſemen in tuas de novo ſcilicet inſtitutas veſicas defluat. Uti etiam in veſicae cervice, nullos habeo perſpectos meatus, quibus tuae illae veſicae (modo mea ampliata, & involuta vaſorum ſeminalium non ſunt extrema) ſemen in illam profundant. Quod verò inquis, inter urinariae veſicae ad rectum inteſtinum ligamenta tuas ſeminis veſicas latitare, ideoque illas à Galeno & à me non eſſe animadverſas, ſcito univerſum veſicae fundum, ne fibra quidem recto inteſtino haerere, & vaſorum ſemen deferentium juxta ſuam inſertionem amplitudines vertiginesque, quodammodo liberas eſſe, & neque veſicae, neque recto inteſtino privatim ligamentis committi. Immò, poſterior aſtitis glanduloſi ſedes, in quam vaſa implantantur, recto inteſtino niſi veluti peritonaei & accititiarum tunicarum interventu, colligatur, adeo, ut niſi multo humilius tuas ſeminales veſicas ſtatuas, quam vaſorum ſemen deferentium varicoſae habentur involutiones, & amplitudines, eorundemque viſitur inſertio, non eſt, quod verius urinariae veſicae colli ad rectum inteſtinum connexus, illas inter diſſecandum mihi obſcuraſſet, aut recondidiſſet. Quum primum hanc tuam obſervationem legerem, & quàm ſiniſtrè de veſicae cervicis muſculo, qui alioquin recto inteſtino haeret, ſentias, non eſſem immemor, conjiciebam ſanè, vaſorum ſemen deferentium juxta ipſorum inſertionem extrema, quae in deſcriptos mihi gyros vertiginesque involvuntur, & ampliantur, & dilateſcunt, tibi caſu ſemine oppleta inter ſecandum occurriſſe (uti ſanè patent & dehiſcunt, & veluti putri ſemine plena ſunt, his qui foedo illius involuntario fluxu laborant) teque immerito exiſtimaſſe, vaſorum illas implantationes, & veluti veſicas mihi non fuiſſe perſpectas. Quinimmo quum tam aperte haec omnia cum animalium inter ſe diſcrimine, in meis libris perſecutus fuerim, mihi iſta tantiſper conſtabit ſententia, quouſque tuas ſeminis veſicas illas reperiam, quae à vaſorum ſemen deferentium hic gyris, & amplitudine diſtinctae inter ligamenta nexumque latitant, quibus veſicae collum ſub glanduloſis aſtitibus recto inteſtino ante penis corporum originem committitur. Interea verò, quum praeſenti tua obſervatione, intelligerem virum à ſeminis multitudine, & vaſorum mole, & novo inſuper organorum numero indefeſſaque quodammodo coëundi promptitudine, tam inſigniter commendari, praeterquam quod brutorum maſculorum non admodum ſanam mihi paſſim videris inſtituere rationem, ſubriſi nonnihil, te viro tale comparaſſe patrocinium, quale illam Poggii nuptam nuper mulierem lenire potuiſſet, quando ſtupidum ſuum aſellum ad ineundas aſinas egregie ſemper accinctum, liberalius, quam maritum membris ornatum expendens, matrem parentesque caeteros ad divortium ſolicitabat. Ne dicam, quam ſinibus illis vaginiſque de quibus paulo poſt pertractabitur, patrocinium hoc tuum arriſiſſet, quum illae (ut veſter liber cui à parva mente nomen eſt, facere commemorat) Jovi ſupplices fuere, ut ad vilium ſaltem aſinorum exemplum, craſſiores proceriores que, & magis enutritos, & in ſuum uſum promptiores enſes, ipſis adaptaret. Subſtantiam, quae in nervoſis à me deſcriptis penis corporibus ſecanti occurrit, inibi ubi praecipuam illius perſequor hiſtoriam, tradidi eſſe impenſe rubram & veluti nigram, & ſpongioſam raramque, & nigricante ſanguine plenam: non ſecus ſane, quam ſi è tenuiſſimis invicemque compactis venarum ac arteriarum conflata eſſet ſurculis, qui ſubſtantia duri denſiſſimorum invicemque incumbentium retium quandam prae ſe ferunt imaginem. Dein quum venas, & arterias penem adeuntes, verè rectèque deſcripſiſſem, atque vaſa cuti exteriorique penis corporum ſuperficiei exporrecta, facile videri reperirique tradidiſſem, ſubjeci me vix obſervare, quinam arteriae in fungoſam illam penis ſubſtantiam ſubeunt, ac per illam notatu digna craſſitie digeruntur. Atque ita inſuper, tota penis abſoluta à me hiſtoria, monui Galenum praeter alia quaedam, hic malè penis tradidiſſe originem, huncque cavum conſtituiſſe: quod fore improbans, internaeque penis corporum ſedis ſubſtantiam rurſus neceſſario explicans, addidi illam eſſe fungoſam, ac quodammodo, uti Ariſtoteles recte dicebat, carneam. Hinc tu obſervationis argumentum captans, non ſecus rem aggrederis, quam ſi propoſita à me penis corpora, carne duntaxat infarciri ſcripſiſſem; & perinde ac ſi non animadverteres, ruboris, & ſubſtantiae quodammodo mollitiei, raritatiſque quibus interna haec ſedes à ſolida compactaque & nervea ſubſtantia ipſam ambiente diſtinguitur occaſione, Ariſtotelis ſententiam (quae Galeni opinione longè erat ſanior) me recepiſſe. Unde, ſi tu ob admiſſam Ariſtotelis ſententiam, arbitraris me dictam penis ſubſtantiam compacta muſculi carne efformatam intellexiſſe, & veram interim ejus ſubſtantiae traditam aliàs à me hiſtoriam vis negligere, non mror, ſi praeter rationem, hic remoreris ob-

In pene.

obſervationesque procul abs re coacerves. Dein, ſi tu arterias liquido, ac admodum manifeſtò, per hanc ſubſtantiam, veluti per muſculum quendam, in totius penis longitudine citra peculiarem à me hic ſedulo explicatam naturae induſtriam, repere conſpexiſti me ſane es oculatior: & ſi dein arterias in tentigine, aut laxo pene, ita atque arterias multas ac manifeſtas inſignesque deceret, pulſare experiris, tactus ſenſu me ſuperas. Verum ſi tentiginis initium, & finem rite examinabis, totiusque penis motus, non ad pulſus arteriarum numerum repetere expendes, rarae huic, & privatae penis ſubſtantiae, aliquid perinde adſcribes, ac alias in caeteris viſceribus organiſque ſubſtantias, ſingularium munerum facultatumve autores eſſe cognoſcimus, obſervationis locum, Galeni cauſa hic habere debet diſcrimen, quo ſimiarum penem, à virili pene, in hoc diſcrepare animadverto, quod is ſimplici unoque nerveo conſtat corpore, quod teres eſt, & illo interſepto deſtituitur, cujus potiſſimum occaſione, duo nervea corpora in viro recenſui, ne quid interim dicam de penis muſculorum differentia, & cartilagineo oſſe in ſimiae penis glande conſpicuo. De penis nervis, non ſecus agis, quam ſi illi à me non forent deſcripti, egove, aut quiſpiam forte alius, cujus nomen retices, cujusque ſententia me latet, penem nervis deſtitutum propoſuiſſem. Nodulos illos, qui extenſum penem, aliquo retorquent, non tam nervis iſtis, & ſedibus ſecundum quas illi feruntur, quam fungoſae juxta & nerveae corporum penis ſubſtantiae, adnumerato. Hi quum nervis implicantur, itaque extra nervea mihi dicta penis corpora ſubſiſtunt, levi opera evelluntur, quod in interna penis ſubſtantia, non ita factu promptum eſt. Mihi princeps quidam vir, qui vos Patavii, tum horum nodulorum, tum doloris cujusdam circa lienem & coxendicem verſantis cauſa, conſuluit, ſuos quosdam penem inſigniter detorquentes oſtendit nodos: & quum tandem ex abſceſſu circa lienem oborto, potiſſimum exſtinctus eſſet, ac ut ad ſuos in Italiam devehi poſſet, à me diſſecaretur, nodulorum illorum naturam indurati fibroſique ſevi ac glanduloſae carnis ſpeciem proponentem, ſedulo inquiſivi. Graciles ſunt arteriae, quae penis nervos longius concomitantur illaeque, in ſuo ad glandem ductu, in internam penis ſubſtantiam, etſi ſecus ſcribas, non ingrediuntur. At bono numero & inſigni craſſitie, illic penis corpora accedunt arteriae, ubi illa initium ducunt, haeque perinde ac venae, corporibus illis ita multipliciter diſſectae inſeruntur, ut dein ipſarum ſeries mihi ſit obſcura, penitusque, quemadmodum prius dixi, me lateat, & ut fungoſa illa & rara ſubſtantia, vaſorum vicem, ſubire videatur. Penis vaſorum ortus, etſi hic de illo prolixam inſtituis orationem, nihil habet peculiare, & uti ſcripſi, à proximis penis radici ad poſteriora vaſis, non autem ex inguine, aut pube, oriuntur. Et quia tu tam manifeſtam arteriarum in penis corporibus proponis ſeriem, expendito quaeſo arterias in gracillimum apri penem implantatas, quae, ut in viro, ab illis oriuntur anteriis, quae coccygis oſſis lateribus ſunt conterminae. A quibus hae penis arteriae pronatae, ſecundum recti inteſtini latera, ad penis feruntur initium: tamque ſunt craſſae, ut tenuis gracilisque aliàs penis dimidiam portionem, amplitudine quodammodo ſuperent, & tamen in fungoſa penis ſede ſecundum totam ipſius longitudinem manifeſta harum illa non patet ſeries, quam tu nobis, hic paſſim (non ſine naturae ſingularis, quod ego inſinuo, artificii obliteratione) inducis. Certum ſane eſt, Galeno tum in libro de uteri ſectione, tum alicubi in libris de Partium uſu, amplitudinis illius ſeu cavitatis, in qua conceptus fit, & foetus continetur orificium, uteri cervicem collumve appellari, ideo nimirum, quod id, plene profectò vereque à me deſcriptum, & neutiquam (etſi ſecus hic ſignifices) mihi incognitum, veluti longior ſtrictiorque quidam videatur eſſe meatus, ante magnam illam conceptui paratam amplitudinem, praepoſitus. In hunc etiam modum, orificium iſtud, uteri os ſic fuit multis ſimpliciter nuncupatum, ut nihil aliud uterum ſeu vulvam eſſe quis fere colligeret, quam ipſius illam partem, quae foetum amplectitur, & quam longe aliter imagine ac conformatione in muliere, quam in vacca, & quam rurſus in cane hisque ſingulis reſpondentibus animalibus, adinveniri doceo. Quandoquidem verò inſignem corporis portionem, quae in coitu penem, ſinus longioris aut vaginae in modum recipit, ac à pudendo cunnove ad uteri ſedem uſque, qua foetus aſſervatur, pertinet, utero quoque adſcribi oportuit, neutiquam ſane doctrinam cenſeo improbandam, qua mox in uteri hiſtoriae initio, univerſum ſimul uterum, integrae cujusdam veſicae ritu, in fundum & collum cervicemve diſtinxi. Ut ſcilicet fundum praecipua ſit illa uteri ſedes, qua foetus continetur, quaeque nullo pacto mulieris arbitrio ſubeſt: collum verò illa habeatur, quae ad affrictum caloriſque in venere concitationem, & ſeminis denique provocationem libidinemque, imprimis apparata, & mulieris voto ſatis alioquin ſemper expoſita, à pudendi labris aliſque longo & veluti tereti ductu ad fundum uſque uteri protenditur, & longum aliquid, & tenue (quum ſponte aliàs connivet) quiddam eſt, ante amplam quampiam & in muliere imprimis globoſam quodammodo ſedem conſiſtens: quod certe cervix aut collum jure nominatur. Et quia non praegnans uterus exteriore ſui fundi circumferentia, colli circumferentiam non admodum mole excedit, uterus foetu turgidus, in exemplum quoque à me in hac doctrina vocabatur, quae ad rerum undique explicationem, mihi ſemper viſa eſt perutilis & opportuna: ſive ſcilicet fundi orificium, à colli orificio veniat multis differentiis in oratione diſtinguendum, aut utrum-

In muliebri utero.

utrumque ſeorſum privatimve deſcribendum, aut colli ſinus & cavitas, à fundi ſinu cavitateve debeat ſermone diſcerni, aut vaſorum uteri ratio, & veſicae urinariae cervicis inſertio, & varia fundi uteri, & colli ſubſtantiae, ſitus, forma, ad alias partes connexus, eaque omnia (ut ſemel dicam) ſint enarranda, nominandave, quae collo vel fundo peculiariter accidunt, quibusque duae illae uteri praecipuae ſedes ab invicem magnis uſibus, & occaſionibus diſcrepant. Etiamſi interim ambae ſedes, interna, & externa ſuperficie, ſic invicem ſunt continuae, ut nemo non uteri fundum, & ipſius ſic conſtitutum collum, unius in univerſum partis vice, ſimul habere debeat. Interea vero, quum fundi orificium toto tempore, quo uterus gerit, exquiſitè claudi impenſiusque ſolitò arctari, & ſpecillum minus admittere Galenus docet, obſervandum ſane eſt, qui continens efformansve ipſum ſubſtantia, diu ante partum incraſſeſcit, auctaque veluti reduplicatur, & multis profundis, & patentibus rugis ornatur, & ipſum denique orificium ſenſim dehiſcens in ſui medio viſcidum quoddam corpus oblongum, & utcunque craſſum inſtar ſmegmatis continet, quod pictorum glutini, aut concreto, & tanquam congelato juri quis merito aſſimilaverit. Mira namque induſtria orificium id natura adaptat quo minus in partu dilaceretur, & non ſatis opportune extendi valdeque patens foetum edere poſſit. In elatiore muliebris pudendi ſede, quae anteriori pubis oſſium regioni innititur, inter pudendi labra alasve duas lingularum fere in modum prominulas eminere ſcripſi cuticulares carunculas, quae non omnibus, vel ejusdem regionis mulieribus aeque ſunt magnae ac procerae: uti etiam eidem quoque mulieri, ambae non pari ſemper modo eminent. Quibus vero carunculae hae ad ſuaviorem indubie affrictum, ac veluti titillationem, & illecebram procreatae, & in ſeptentrionalibus mulieribus, & pudicis, longe, quam in caeteris, humiliores, & dimiſſae donentur nominibus (inter quae κλιτορὶς etiam occurrit) & qui apud Aegyptios jam nupturis virginibus (uti etiam omnibus puellis adhuc hodie apud Abdaritas ſeu vocati nobis presbyteri Joannis gentem, perinde ac maſculorum praeputium, religionis ergo) praeſcindi ſoleant. dein qui ſubinde veſtium attritu veluti in tentiginem actae tumeant inſurguntque, & interdum viro in venere moleſtius obſiſtunt magna ex parte, ſuo loco à me eſt deſcriptum. Jam ſi varios hermaphroditos (quos ego in meis anatomicis ſcriptis, quoad illa ad morbos, & monſtra non pertinent, haud praetermiſi) perinde atque ego vidiſſes, aut tum Patavii fuiſſes, quum uni qui jam pretio ſeſe aliquando ſpectandum denudaverat, Pavanellus Chirurgus per parvi cujusdam in lingularum loco conſiſtentis penis parvorumque illi accumbentium teſticulorum reſectionem ſuccurreret, isque plane ab ipſo mulier divulſo unà utcunque craſſo hymene, reddebatur, fortaſſis inquam propter quendam naturae luſum in quapiam muliere abs te obſervatum, alios omnes inſcitiae modò praeter rationem, non argueres, novamque & interim inutilem prorſus partem, ac veluti membrum aliquod, integris alioquin mulieribus haud adſcriberes. Exiſtimo namque ſatis propendentem, & in tentiginem aliquando ſeſe educentem in hermaphroditis (qui alioquin muliebria habuerunt perfectiora, & qui apud Aeginetam apertè deſcribuntur) non ſemel mihi viſum penem, & illum Avicennae albatharam, & Graecorum nimis excedentem & in morborum claſſe habitam nympham, mulieris cuipiam ita proveniſſe, ut penis ille extra cutem non eſſet exortus, rudimentaque tantum quaedam puſillae mentulae haberet. Quae quum forte fortuna tibi inter ſecandum occurrit, illa hujus tuae obſervationis cauſam dedit. Nihil namque certius eſt, quàm in omnibus mulieribus, in ſuperiori pudendi ſede, in qua à me deſcriptae, & adhuc in naturae metis comprehendendae eminent carunculae, penem vel minimum haud reperiri, qui à pubis oſſibus pronatus, & muſculis aliquot praeditus, ſub cute dictave pudendi ſede latitat, tentiginemque experitur, & illum innaturalem, quem fere ex Albucaſi (qui aliàs de morbis hic loquitur) ipſi aſſignas uſum, praeſtat. In tua de hymene obſervatione, prorſus meae inſiſtis hiſtoriae, praeterquam, quod illum nervea, non verò (uti ego trado) carnea membrana exſtructum adnotas. Verum perinde profecto, atque praeputii, & linguae ligamentum, non nerveum, ſed veluti carneum eſſe aſſero, hacque quaſi diſtinctione, ab oſſium ligamentis, id differre innuo, ſic pariter mollem carneamque hymenis ſubſtantiam expendens, illum carneam eſſe membranam diffinio, quae à peritonaei verarumque aliàs membranarum alba & duriori ſubſtantia, non leviter variat. At miror, ſi modo hunc (cui carnei ligamenti nomen aptius, quam membranae inderemus) aliquando videris, te non obſervaſſe, me illum nonnihil altius penitiusve in totius uteri collo, quam veſicae cervicis in illud pertinens foramen conſiſtit, parum rectè, uti & te modò, deſcripſiſſe. Non enim tam profunde in cunno pudendove latitat: egoque in ipſius hiſtoria luſus ſum anfractu quodam, & veluti caeco foramine, in pudendo illic ut plurimum apparente, ubi inferiori pubis oſſium commiſſurae ſedi, id eſt proximum. Anfractus namque ille ad opportunam frictionem, hic unà cum conterminis ipſi ſcribendis anteriori palati ſedi correſpondentibus exſtructus, mihi quum hymenem primum expenderem, pro dicto veſicae colli orificio altius nonnihil recondito, cernebatur. Praeterea hymen, pudendi inferiorem poſterioremve, quae anum ſpectat, ſedem, & hujus ſedis laterum imam tantum regionem occupat, adeò ut in ſui medio illum eſſe perforatum, haud vere aſſeramus. Atque ita ut menſtruis purgationibus, undenam illae

In pudendi lingulis.

In hymene.

illae tandem defluant, non obſtat, ſic quoque urinae egreſſum neutiquam impedit: nihilque ſanè eſt aliud, quam ſi praeputii ad penem vinculum, plus juſto conſcendere fingeremus. Unde etiam haud mirum eſt, ſi multae matres, & harum juſſu obſtetrices, hymenem tanquam laterum hic pudendi tenue ſubmembraneumque, & praeter rationem uſumque fere aliquem occurrens ligamentum, adhuc admodum puellis acicula quapiam, aut hamo haud ſecus divellunt, quam praeputii, & linguae excedens ligamentum ab illis frequenter disrumpi novimus. Utque linguae praeputiique vinculi, non idem ſemper eſt modus, ita quoque hymen non aeque perpetuo craſſus, meatumque colli uteri eadem formula occludens, aut virginitatem pariter commendans, reperitur. Quod antea de hermaphroditis dixi, luſibusque naturae, quibus illa interdum, quamvis raro admodum interim, viris muliebria quaedam, & mulieribus virilia affingit, idque obſcurius, modo manifeſtius, in cauſa profectò eſſe ſuſpicor, ut mulieri veluti in univerſum hic eos peritonaei adſcribas proceſſus, quibus propriarum in viris teſtium tunicarum exteriores efformantur, quique muſculis teſtium intertexti vaſa ſeminaria ac teſtes complectuntur, & qui quum in ipſorum exortu à ſeminariis vaſis inibi, ubi aliàs ipſis firmiſſime adnaſcuntur, forte fortuna abſcedunt laxanturque, inteſtina, aut omentum, veluti ramicum materiam, in ſe recipiunt. Perinde igitur atque mulierem vidiſti, cui parvula, & adhuc ſub cute latens nondumque (uti ego aliàs non ſemel conſpexi) extra cutem proferri apta ſatis dependens mentula, praeter naturam obtigerat, ſic quoque exiſtimo, mulierem illam fictitia habuiſſe virorum ſeminalia vaſa, & aliquid cum teſtibus (quos etiam unà cum pene in quibusdam hermaphroditis, ut ſic dicam, feminis, in ſumine pubeve eminere videmus) proportionatum, unà cum tunicis, his partibus alioquin propriis. unde tandem hic abs te obſervata, ad omnes mulieres (uti reor) cenſes referenda. Lubens namque fateor me in ſanarum mulierum diſſectionibus, nihil his tuis, quae extra peritonaeum reperiſti, correſpondens ſpectaſſe: utcunque etiam abdominis muſculos in nonnullis mulieribus diſſecuerim, vel in illa ſane, quae laqueo ſuſpenſa & venuſtiſſimae formae mihi Lutetiae ad anatomen prima obtigit, & talem (uti tempore didici) vaſorum ſemen à teſtibus in uterum deferentium carnoſam imaginem oſtendit, ut ſcripſerim, me in diſſectionibus adhuc citra omnem praeceptoris operam tironem, aliquando arbitratum fuiſſe, vaſa illa, uteri eſſe cornua, & veluti ad quandam muſculorum naturam, referenda. Immo, ſi hic te aſſequor, ejusmodi vaſorum ſemen in uterum deducentium imago tibi quoque nonnunquam apparuit: & illam non vaſis ſeminarii vice, ſed neſcio quorum uteri ſuſpenſoriorum loco habes recenſesque. Dein illam à vaſis ſemen in uterum ſpargentibus, ita diſtinguis, ac ſi omnibus mulieribus farciminoſa quaedam adſcribenda eſſent uteri ſuſpenſoria, & vaſa pariter ſemen in uterum deferentia, ab illis ſuſpenſoriis diſtincta. Profectò, quum ego diſcrimina quaedam inter ſecandum nonnunquam obvia, mecum expendo, ſi non quandoque in membranis teſtes venasque & arterias ipſorum & uteri continentibus, carnoſae quaedam fibrae brevi & non amplo intervallo, ita excurrant, atque in virilis teſtis exteriori accidit involucro, quod vaginae comparatum à peritonaeo enaſcitur, ego ſane nullos muliebribus teſtibus aſſignare queo muſculos. Ad uterum vero hucusque nullos repoſui muſculos, neque etiam hactenus in mulieribus, & minus quoque in quadrupedibus aliquos utero tribuere poſſum. Perinde ac utero etiam nullum aliud adſcribere queo ſuſpenſorium, aut fulcrum, quam ab illis conſurgit membranis, quibus is veluti à meſenterio laxe contineri firmarique, à me enarratur. Carnoſum verò illud, quod ego juxta vera uteri cornua interdum ſpectavi, nunc plenius tibi in artis illuſtrationem deſcribam, tuarum ſcilicet obſervationum ſeriei ac ordini me opportunè accommodans. Quamvis itaque in mulieribus, perinde ac in viris & in quadrupedibus tam maſculis, quam foeminis, vaſa ſemen à teſtibus deferentia, nervi in modum candicant, mulieres tamen aliquas invenias, in quibus vaſa illa terreſtris lumbrici craſſioris & bene enutriti colorem quodammodo, & veluti ſubſtantiam, ſicque carneum quid, commonſtrant. Et, ut vaſa haec naturaliter craſſiora amplioraque ſunt, qua in uteri humeros cornuave inſeruntur, utque hinc rurſus ad teſtes errabundo ductu repentia, nonnihil gracileſcunt, ſic quoque mulieribus quibusdam carnoſam illam ſpeciem oſtendentibus, vaſa illa, ampla veluti baſi juxta uterum conſtare vidi, quae in latera recedens, ſenſim inſtar longi & tenuis admodum cornu attenuabatur. Atque hoc eſt, quod tu nunc ad farciminis quandam ſpeciem aſſimilas, illique propemodum amplitudini eſt conferendum, quam vaſa maſculorum ſemen deducentia, ad ſuam in veſicae cervicem inſertionem obtinent. Quandoquidem verò, rubrum hunc vaſorum ſemen deferentium colorem, & carneam veluti ſubſtantiam (quae ingluviei avium meatus juxta ſuam in ventriculum implantationem compoſitioni reſpondent) non tantum in ſanis, ut ſic dicam, mulieribus aliquot vidi, verum in nubili quadam etiam virgine, pulmonis tabe confecta, non ſat ſcio, in quamnam tandem occaſionem, hanc (etſi rarius interim) diſſecantibus obviam varietatem, rejicere debeam. Niſi enim in virgine illa maraſmo propemodum abſumpta, rubentem illum colorem, & dictum mihi vaſis totius incrementum comperiſſem, augurarer ſane, nerveam alioquin, & compactam & quodammodo imagine ſolidam univerſi vaſis ſubſtantiam, tunc intumeſcere rubereque & emolliri, quum ſuo probe fungi poteſt manere, ſeminisque aliquid

In hermaphroditis.

In vaſis ſemen utero offerentibus.

aliquid ſibi coacervat aut reponit: ita nimirum ac concepturae mulieris aut alterius animalis uteri nerveam albamque ſubſtantiam intumeſcere, venoſamque & quaſi carneam ſanguineamque reddi, tum ex tota uteri compoſitione, tum ex vaſorum & uteri obſervamus diſcrimine, quo canes foeminae conceptum novem fere dierum ſpatio appetentes, ab illis eleganter differunt, quibus venus friget. Immo, diſcriminis hujus in brutis animalibus jucunda ſpectatu obſervatio, ſi modo quid aliud rationes ſterilitatis in mulieribus pulchre ſuppetit, aut cauſas profert, cur ſana alioquin habita mulier varii & ſaepe multorum annorum ſpatio diremptis intervallis, aut nullo etiam tempore parit. Niſi denſa enim illa & compacta, nobis inter ſecandum ut plurimum apparens non praegnantis uteri ſubſtantia, naturali inſito ſibi beneficio intumeat, carneaque & venoſa mollisque evadat, is ſane Platonis illud avidum generandi, & moram aegre ferens animal, non efficitur: etiamſi interim mulier ſecus quam bruta animalia, nunquam fere non laſcivam venerem (vario tamen longe affectu & libidine) admittat. Quemadmodum itaque diſſecantes, vaſorum virile ſemen à teſte aſſumentium foramina, & meatuum quibus in penem vaſa pertinent cavitates, ut plurimum aegrè obſervamus, utque haec omnia quum ſuo funguntur munere & affrictu motuque incaleſcunt, turgent, in brevitatem convelluntur, aperiuntur & dehiſcunt, aliam omnino ſpeciem habent, quam quum mortua frigidaque, & compacta à nobis ſpectantur, ita quoque haud mirum, ſi meatus in mulieribus perpetuo hic obeſis, nos inter ſecandum, fere lateant, quibus vaſa ſemen utero deferentia, id à teſtibus aſſumunt. Meatuum iſtorum tenuitas, tibi occaſionem praeſtitit, ut ſummae alicujus obſervationis loco nunc aſſeras, nonnulla Galeni aliorumque anatomicorum circa muliebris ſeminis hiſtoriam dogmata funditus everti, aut ſaltem titubare: utque quum ob variantem vaſis ſemen deducentis in viris & mulieribus ad teſtem connexum, muliebre ſemen à teſte in vias illud aſſumi inficiaris, rationem nullam proponas, nullave tibi ſit obvia, qua ſemen in vas illud feratur, quo id in uterum ſpargitur. Superius quum quid ἐπιδίδυμις ſit, perſequerer, plenam vaſis muliebre ſemen deferentis hiſtoriam neceſſariò deſcripſi, ac qui id teſti proximè accumbens, illique circumtenſum in gyros vertiginesque involvitur, & laxa membrana veluti meſenterio quodam continetur, & qui ejus membranae ſummo (inteſtinorum videlicet ad meſenterium modo) occupat, explicavi. In hac membrana, meatus illi conſiſtere mihi apparent, quibus vas ipſum in teſtis ſubſtantiam pertinet, & illa quoque membrana non ſecus extendi poteſt, quam inteſtini quapiam parte ſurſum attracta, meſenterium cum ſuis vaſis extendi ampliarique longo etiam intervallo, ſpectamus. Adeò, ut & ſi membrana haec, vaſi ſeminali, & teſti communis, inter diſſecandum ad dimidii digiti, uti tu diffinis, latitudinem diſtendi queat, & vas ipſum à teſte tum aliquousque contra naturam ſublevatum conſpiciatur, apud me tamen dogma illud non ſubvertitur, quo venae arteriaeque manifeſto varicoſoque in mulieribus, & brutis implexu, teſti ſeminis materiam offerri credo, & id à teſte in vas ipſum deferens allici aſſumique mihi habeo perſuaſiſſimum: probè memor, quam foramina me lateant, quibus portae venae propagines ſuccum ſanguini conficiendo idoneum, ex inteſtinis aſſugunt, & quibus urina è renum vaſis delabitur, praeter alia hujus generis (ne quid de ſanguinis ex dextro cordis ventriculo in ſiniſtrum tranſſumptione dicam) innumera, velim interim ſtudioſos admonitos, ut hic naturae myſteria diligenter ſcrutentur, utque in pugnante adeo tua à meis ſcriptis ſententia, veritatem (quaecunque tandem illa ſit) adinveniant. non ſolum quidem in ſeminis à teſte, aut undecunque tandem aſſumptione, ſed num praeter vaſa ſemen deferentia, ſemper carnoſa quaedam aut farcimini ſimilia, utero quae proponis, accedunt ſuſpenſoria. Neque is etiam locus examine eſt deſtituendus, ubi vaſis ſemen in uterum deferentis initium ſtatuis ad uteri cornu eſſe tenuiſſimum, & in ſuo extremo, poſteaquam ſupra circumque teſtem cincinni, & involuti capreoli in modum vertigines ſuas obtinuit, ampliſſimum id eſſe, ac veluti amplius tubae orificium inibi efformare inſinuas. Mihi namque vas illud ſive candicans ſive carneum ſeſe offerat, juxta uterum latius ampliusque quam alibi in ſua alias tereti figura viſitur, & poſt ſuas involutiones ad teſtem factas, in tenuiſſimum meatum ceſſat, & cum diffluente laxave qua continetur membrana, veſpertilionis alae, uti ſcripſi, effigiem proponit. Quam tu ſane collectis in ſe attritarum veſtium fimbriis verius, quam alicui amplo orificio (quum ſcilicet vas hic nullum conſtituat orificium, neque extra tenuis, & varie producti incedentisve, & laceri meatus ſpeciem amplietur) aſſimilaveris. Venam arteriamque ſeminales, in mulieribus non totas ad teſtem ferri, ſed earum portionem, per membranas teſtem, & uterum vasque ſemen deferens continentes variè ac veluti in meſenterio excurrere, ac dein in uterum implantari, dilucide ſcripſi & pinxi. *In venis & arteriis uterum accedentibus.* Praeterea non his tantum vaſis, uterum implicari, à me additum eſt, verum alia inſuper vaſa à diviſionibus ſub ſacri oſſis ſummo factis, in membranas uterum vincientes, tanquam per meſenterium quoddam aſſurgere inſpargique, & haec tum in vocatum mihi uteri collum, tum in ipſius fundum, cum prius commemoratis vaſis diſtribui, non perfunctoriè tradidi, adeo ut quid hic deſideras ignorem. Niſi forte ſecus, ac res ſe habet, à venis arteriisque in ea membranae parte, in cujus ſummo veluti in meſenterii orbe, vas ſemen deferens amplectitur excurrentibus, ſeminis materiam in vas illud de-

deduci exporrigique (procul ſemoto, ſcilicet teſtis, & venarum arteriarumque ante teſtem obviae implicationis uſu) exiſtimes. Aut niſi arbitreris, mihi non perſpectum, qui venae ac arteriae per membranas juxta uterum digeſtae in praegnantibus augeantur, & intumeant, ac quam errabunda reticularisque ſit per uterum horum vaſorum ſeries: aut collectu mihi difficile eſſe ſuſpiceris, qui apertis in collum uteri vaſis, ſanguis praegnantibus manare poſſit. Perinde ſanè, ac ſi hujusmodi, ſilentio obvolviſſem & in menſium purgationis hiſtoria, à me illa non prolixe eſſent explicata. Verum non eſt, quod poſt hac diverticulum illud vaſorum in uteri cervicem diſtributionis ſectemur, quum & in praegnantibus ex fundi uteri orificio, ſanguinem (contra naturam tamen) quandoque non ſecus profluere mihi conſtet, ac nuper in illuſtribus quibusdam hic matronis, vocatam nobis ſuperfoetationem, jam ſecundo conſpexi: ne quid de praegnantium ſeminis emiſſione (quae aliàs multos moleſte ambiguos habet) praeter inſtitutum, huc depromam. De vaſorum uterum intertexentium vario concurſu, & ab invicem receſſu, inibi à me luculenter actum eſt, ubi ſolicitus ſum, qui internam propriamve uteri tunicam, veteres venoſam eſſe ſcripſerunt vocaveruntve. Non praegnantis enim & menſtruas purgationes non dimittentis, aut conceptum avide non expetentis uteri tunicam, in muliere albam & impenſe craſſam, & compactam, & vaſis velut deſtitutam, ſecus fere quàm in caeteris animalibus, in quibus ea ſanè non occurrit craſſities & denſitas, reperimus. Et licet mulierum uteri plerumque nobis tales occurrunt, praegnantes tamen, variam illam multiplicemque vaſorum diſtributionem non ſecus oſtendunt, quam venulae adhaerentem albamve oculi tunicam implicantes, quum illa primum inflammatione corripitur. Dein in mulieribus, quibus menſes ſunt profluxuri, haec uteri tunica intumeſcit, tenuisque & rara fit; & ipſe uterus ob tunicae incrementum nonnihil attollitur, vaſaque uteri ſubſtantiae intertexta, in propatulum veniunt, facileque (ut hic triſtis cujusdam ſenſus, ac veluti ponderis diſtentionisque non latitat occaſio) etiam videre eſt, qui vaſa illa ſanguinem in fundi uteri cavum diſtillare permittunt. Haec namque mihi cum multis obſervatu digniſſimis, in principe noſtrate matrona fuerunt viſa, poſteaquam variis ſymptomatibus circa uterum vaſaque ſeminaria diu male affecta, infelici ſanguinis oborto ex utero fluxu, cum varia febre, interiiſſet. Quum jam in ſubſtantiae uteri mentionem quodammodo incidi, occurrit ſanè, quam praeter rationem, legitimae propriaeve uteri tunicae, rectas fibras, quibus ad ſeminis attractionem utatur, & obliquas, quibus foetum contineat, & transverſas, quae ad foetum protrudendum auxilientur, vulgo cum Galeno adſcribimus. Non enim hic minus, iſta fibrarum natura, videtur removenda, quam ex venae arteriaeque corpore, & interiori ventriculi inteſtinorumque tunica, & utrisque veſicis, coriaceoque quovis alio utero, illam tollendam exiſtimo. Non mihi injucunda tua (ſi modo vera ac perpetua) eſt obſervatio, qua rotundae à me deſcriptae carnis, quae vaſorum humani foetus gratia ad internam uteri ſuperficiem producitur, centrum expendiſti, ad meatus ſemen deferentis in uterum inſertionem reponi, quum interim id in ſuibus & canibus aliisque ſimul plures foetus edentibus animalibus, fieri nequeat. Multorum namque quos illa animalia in utero continent foetuum, nullius ſanè caro vaſorum diſtributionem ſuſcipiens, & faſciae à me comparata, illis uteri apicibus eſt continua, aut propinqua, in quos vaſa ſemen deferentia implantantur. Immo, in animalibus, quae in ſuperiori maxilla inciſoriis dentibus deſtituuntur, & uteros acetabulis conſitos oſtendunt, nulla hujusmodi carnis (quae ſparſim in illis eſt obvia) portio inibi conſiſtit, ubi vas, ſemen utero offerens, in ſui lateris uteri cornu inſeritur. Neque ego ſanè induſtriam naturae, non niſi laudare poſſum, quando unicam tantum arteriam, non autem geminas ab exteriori foetus involucro ad umbilicum uſque defert, hancque dein in duas portiones inibi dividens, illas ſecundum veſicae latera ad magnae arteriae ſub ſacro oſſe obvias ſoboles, porrigit. Neque profecto iſtius tantum diſcriminis, quo hominem à cornutis animalibus hic variare conſtat, nos Galeni deſcriptionum cauſa memores eſſe convenit, verum & differentiarum quoque quas tum in umbilici vaſorum ductus longitudine, tum nodulis quibusdam, tum venoſi corporis in arterialem craſſitiem permutatione unà obſervavi. Quandoquidem vero dictam nuper carnem, quae vaſorum collectioni, & robori praeficitur, Galeno in hominis fabrica incognitam fuiſſe exiſtimem & illam ſolis cervis cornutisve animalibus Galenum tribuiſſe ſcripſerim, non ego in illorum numero recenſendus ſum, qui carnem illam rotundam (quae in hac forma hominibus fere eſt propria) Galeno χωρίον appellari ſcribunt. Unde verò hi in illam devenerint ſententiam, paulo poſt, ubi de foetuum involventibus pertractas membranis, aperiam: etiam ſi hoc tuo opere, tantum à me omiſſa, aut perperam tradita, deſcripturum te, in tua praefatione, videaris polliceri. Qua etiam occaſione, non ſatis mirari poſſum, abs te tam prolixum de uteri acetabulis ſermonem modò inſtitui, quum praeter autorum locos, & diſſenſionem, nihil adducas, quod abſolutiſſime veriſſimeque à me jam dudum, non ſit enarratum. Niſi tu, forte mihi culpandus venias, quod praeter rationem parumque profecto anatomicè, mures aliquotque alia animalia canibus, & ſuibus in uteri conſtructione correſpondentia, cum Ariſtotele in illorum numero habes, quae vaccarum animaliumque altera tantum parte inciſoriis dentibus donatorum modum, uteros veris acetabulis (quando nuper conceperunt) conſertos obtinent. Ac dein quod car-

In vaſis & involucris foetus occaſione in utero de novo pronatis.

carnem, vaſorum in utero coacervationi ad modum fulcri praefectam, ab Hippocrate acetabulorum nomine potius comprehenſam eſſe contra Galeni ſententiam aſſeris, quam ipſa vaſa de novo ad internam uteri ſuperficiem genita. Quae, vaſorum ex ſinibus acetabuli formam nuper praegnante è cornigerum genere animale, referentibus, & à tuberculis, quae in papillarum, aut hemorrhoidum imaginem in utero illius animalis prius protuberant, enatorum productorumve modo, foetus involucra, itaque foetum ipſum firmant, & ſuſtinent. Haec vaſa, illa ſunt, quae quum maturorum fructuum modo, naturaliter ab utero abſcedunt, aut alias immaturè diſrumpuntur, partum ſolicitant, & quae quum mucoſo ſanguine alioquin foetui alia inſuper occaſione noxio, plena ſunt, promptè quum tenuia ſcilicet ſint, & invalida, divelluntur, & ab utero ipſiusque vaſis decidunt, ſicque abortus cauſa cenſentur. Et ſi forte, caro illa humidior, ac flaxidior minusque ſolida ſit, id à vaſorum muco obtinet, illaque non ſolutis vaſis, quicquam incommodare nequit, praeterquam, quod homini unica ſit, & plurium numero donari haud poſſit. Oſtendi tamen, qui ad hanc quoque carnem, acetabuli nomen (quamvis improprie interim) devolutum fuerit. Dein, licet Galenus in acetabulorum hiſtoria, ideo admodum, & fere ridicule ſit perplexus inconſtansque, quod Praxagorae ſententiae omnia in capris, & vaccis (quas ipſe ſectioni, non vero mulieres, accommodabat) conformia reperiret, & interim Herophilus in mulieribus, tum tubera illa, quae papillis, aut eminentibus ani venis in nou praegnante capra aſſimilantur, tum ſinus illos veraque acetabula, quae ex tuberibus illius, quum capra jam concepit, producuntur, non obſervari, recte (uti & Soranus) tradidiſſet, non ideo tamen Praxagoras abs te cum Galeno hic ita traducendus erat, ac ſi in menſtruis purgationibus eminentias quasdam is recenſuiſſet, quibus acetabulorum nomen ab ipſo tribueretur, & quas ille vera eſſe acetabula exiſtimaſſet. Praxagorae enim de capris tantum ſermo eſt, quibus nullae menſium oboriuntur purgationes, & quarum tamen uteri illis eminentiis tuberibusque eleganter donantur, ex quibus poſteaquam illae non ita pridem conceperunt, ſinus illi exſurgunt, qui meritò acetabuli nomen, in naturae hiſtoria, primum in utero obtinuerunt. quum interim mulieribus, quando illae menſes dimittunt, uti etiam nunquam aliàs hujusmodi nihil cum capris commune obtingat. Porro quum lubens foetus involucra cognoviſſem, mihique, ut non ſemel teſtor, mulieris uteri foetu turgidi non obveniret ſectio, canes hic diſciplinae adhibui. Et quum in iisdem uſibus eandem fere inſtrumentorum fabricam reperiri, mihi perſuadebam, meliorem exſpectans occaſionem, ut tum involucra occurrebant, illa deſcripſi, & in ſcholis oſtendi. Quandoquidem verò tria involucrorum mihi apud Galenum in obſcura alioquin, & inconſtanti rerum deſcriptione, obverſabantur nomina, ego illa pro viribus, compertae à me inter diſſecandum fabricae, accommodare ſtudui. Atque ita latum illud carneum cingulum orbiculatim in faſciae formam catulum obvolvens, & quo vaſa de novo in canis utero genita, excipiuntur, & per quod ſenſim illa ſic ad invicem coëunt, ut tandem umbilici vena & arteria ex ipſis conſurgant, chorion appellavi. Hucque magis ductus fui, quod tota illa canis membrana, cui cingulum illud obnaſcitur extra cinguli ſedem, in ſe aliam nullam tota ſui amplitudine oſtendebat vaſorum ſeriem, quam quae ipſi ad nutritionem calorisque nativi temperiem offertur. Quum vero viderem praeſenti membrana, catuli urinam contineri, cerneremque qui quum inverſa eſſet, ac carnem illam in ſe amplectebatur, farciminis imaginem pulchrè exprimeret, ab ejusmodi occaſione, hanc ἀλαντοηδῆ à primis nominum inſtitutoribus, appellatam fuiſſe conjeci. Interius involucrum, quod catulo proximum eſſe videbam, quodque tenue & molle ſe offerens, ſudorem continebat, citra omnem ſcrupulum, illam membranam eſſe concepi, quae ἀμνιὸς ab iisdem fuit nuncupata. Hanc meam ſententiam (quam aliàs, ne quem luderem variis Galeni deſcriptionibus non quadrare, citra fucum protuli) illi demum ſunt ſecuti, qui in artis diſpendium, ex meis libris abſque omni diſſectione, compendia deſcripſerunt. Poſtea verò, quum in editis jam in lucem pueris, ipſorum involucra utcunque ſpectare licuit, magnum ſanè inter canem & hominem, & dein cornigera animalia obſervavi diſcrimen, in ejus carnis formula & ſitu, quae vaſorum diſtributionem continet. Haec namque in cane cinguli imaginem prae ſe fert: in homine vero planus tantum plenaeque lunae ſimilis eſt orbis, foetum nusquam ex toto ambiens: & cornutis animalibus, paſſim inſtar leopardi macularum, ſparſa occurrit. Unde etiam mox carneam hanc cum vaſorum diſtributione, aut potius in ſe collectione, molem in peculiaris involucri numero, locove non amplius, vel in cane etiam, habens, illam chorion haud appellandam duxi. Itaque animalium differentia abundè à me dein deſcripta id chorion à veteribus nuncupatum tradidi, quod vulgò ſecundam aut ſecundinam, aut loculos (quia foetum ſcilicet in partu ſubſequitur, aut quia foetum in utero continet amplectiturque) vocamus. Dein inverſi jam exterioris involucri elegantem undique ſpectans imaginem formamque, non potui à farciminis effigie, nomen illi impoſitum fuiſſe, non mihi perſuadere: interioris involucri nomine interim non immutato. Caeterum, uti in vaccis quandam inſuper tertiam conſpexi eſſe membranam, quae inter duo deſcripta mihi involucra interjacens, & vitulum non ambiens, idcircoque involucri foetus appellatione non comprehendenda, veſicae cujusdam modo, urinam admittebat, quumque Sylvius (cui

Rr rr r 2 aliàs

aliàs ſemper multum tribui) hanc in mulieribus ſe reperire, tam ſanćte ſuis quibus Galenum mulieres, non vero capras aut vaccas hic ſecuiſſe, praeter meritum oſtendit, ſcriptis, dejuraret, coaćtus inquam fui, aut lubuit potius, ob neque tunc gravidae mulieris oblatam ſećtionem, meo de Humani corporis fabrica libro quum ſecundo ab Oporino imprimeretur, veluti extra ſeriem interponere, illam in qua urina privatim colligitur membranam, aliquando ſecantibus occurrere, & farcimini conferri, ab hujuſque imagine, nomen obtinere, ac tum exterius involucrum, chorium, interius verò, ſuo ſemper nomine nuncupari. Itaque evenit, ut id quod vaccis & capris animalibusque caeteris in ſuperiori maxilla inciſoriis dentibus deſtitutis & ſubinde ſaltantibus, perpetuo & ſolum fere erat aſſignandum, perinde ac ſi nonnunquam (licet rariſſime interea) in muliere quoque compareret, deſcripſerim: probè ſemper memor, qui Galenus ex rerum cognitione potius mihi ob tantam nimirum animalium, quae ipſe ſecuit, ab homine differentiam, paſſim intelligendus fuerit, quam ex illius hiſtoria, veram hominis fabricam, adeoque res ipſás, aſſequerer. Quia jam antea, de cordis nervis tecum egi, non eſt quod de illis papyrum hic occupem; niſi illi ad memoriam tibi vocandi ſint, qui in ſiniſtro cordis ventriculo miram glanduloſae carnis molem, aliosve quosdam affećtus diu geſſerunt, & ex crurum alteriusve alicujus partis gangraena (quum ſcilicet illius nativus calor ob pulſuum penuriam recreari non poſſet) mortui ſunt, priusquam de aliquo triſti in corde ſenſu doloreve, conquererentur, & niſi pulſus, circa cor vitium aliquod latitare perſuaſiſſet, de cordis morbo, ante mortem, ne cogitatum quidem fuiſſet. Hujusmodi exemplum viderunt plerique Auguſtani medici, qui ut ad nobiliſſimum & juxta dоćtiſſimum Dominum de Imerſel adhuc viventem, cruris gangraena affećti imprimis occaſione, vocati erant, ita quoque mihi cor illius perluſtranti, aſtitere. Uti etiam eodem anno cor famuli Domini de Mol ſpećtarunt, cui gangraenae item cauſa, primum crus ſub genu, & dein manum circa medium longitudinis cubiti aliquot ante mortem diebus ſerra (etſi interim exigua ſpe) abſecuimus. Verum haec aliam trаćtationem, & eam ſanè quantum reor, ad artis mediace uſum praeceptaque, imprimis opportunam, ne dicam ſumme neceſſariam, habent. Caeterum, etſi tuam hanc nervorum cordis numeroſam cohortem ſedulo deinceps expendam, probe tamen ſum memor, quantum ad unum aliquem conſpicuum nervum (ut illo ſcilicet Ariſtotelis non paucis dogmatibus in Galeni patrocinium, obſtaretur) reperiendum, aliquando laboraverim, quum omnium cordis vaſorum intervalla, ſtudioſe perveſtigarem, quae à cordis baſi ad ipſius uſque involucrum pertingunt, & accititiis tunicis, fibris, membranisque, & adipe propemodum, inibi deſtituuntur. Quamvis tu interim in his intervallis, ipſoque adeo cordis involucro, frequentem quendam nervorum plexum ſtatuas, totque hic nervos congeras, ut reticularem in calvaria occurrentem vaſorum ſeriem, frequentia ſuperent. Miror, in tuo nervorum cor adeuntium examine, nihil de cordis ſubſtantiae fibris abs te obſervatum, quum mihi probe conſcius ſim qui plures quam oporteat harum differentias, & ipſarum varios ſitus, ac uſus quoque, aliter quam fere deceat ſermone, effinxerim, & ſi tamen interea ventriculorum cordis forma, & inter ventriculos interpoſitae cordis ſubſtantiae craſſities ejusmodique per multa obſervatu inibi digniſſima, primum à me fuerint verè deſcripta. Immo, quum hic paſſim obſervationum anſas niteris adinvenire, qui potuiſti quaeſo, illa paradoxa hîc ſilentio praeterire, quae tam numeroſe in illo Capite meae anatomes occurrunt, quo cordis ſuarumque partium uſum proſequor, illaque propono, quae in tuo literarum jucundo otio, ac in tanta dоćtiſſimorum antagoniſtarum copia, erant potius examinanda, quam illa, quorum occaſione, multas tam parvi ſaepe momenti obſervationes accumulare tibi lubuit? Si meam de aſpera arteria hiſtoriam perlegiſſes, hac, uti reor, quam modo de illa inſtituis obſervatione, non occuparer. Galeni namque adjutus dоćtrina recenſui, quam opportunum fuiſſet, hanc univerſam reſpirationis occaſione, ex membraneo quodam corpore efformare, ut inſtar venae cujusdam, & arteriae, modo ſubſidens, modo dilatata, aërem quidem quum diſtenditur, aptè reciperet, quum autem comprimitur colligiturve, illum commode redderet. Verum quum hanc vocis quoque organum fieri oportuit, voxque multo aëre ex amplo loco per arćtum in patentem rurſus locum vehementius arćto percuſſove conficitur: ex uſu fuit aſperam arteriam ſic patere, ut aërem in promptu habeat, qui per larynges rimam ſeu lingulam plus minusve coarćtatam propulſus, vocis eſſet materia. Itaque expediviſſet aſperam arteriam vocis nomine inſtar fiſtulae cujusdam eſſe cavam & rotundam, & totam ſub illa rimula cartilagineam, & ex ſonora, quo ad fieri potuit, materia conſtitutam. Ex hujusmodi principiis, ſimilibusque mihi abunde contextis rationibus, mox obvia fuit naturae induſtria, quae arteriam ita fecit cartilagineam, ut voci ſit accommoda, & ita membraneam, ut inſpirationi exſpirationique juxta, pulchrè ſubſerviat. Atque hujus etiam illico conſtitit, quamobrem ipſius cartilagines ſeriatim ſub larynge ſuccedentes, non plene efficiantur anulares circularesve: haud ſolum ſcilicet in aſperae arteriae caudice, ubi ſtomachus ipſi ſubjicitur, ac quà defećtus cartilaginum occaſione arteria videtur ſtomacho cedere, verum etiam in tota ſuorum ramorum per pulmonem propagatione. A completi namque anuli imagine, cartilagines illae in pulmonis ſubſtantia haud minus, quam in caudice ideo differunt, ut

In cordis nervis.

In fibris cordis.

In aſpera arteria.

ut arteria ad dicta duo munia, idoneum efficeretur organum. Praeterea, quum ego hujuſmodi cartilaginum, & membranarum tunicarumque illas continentium, & totam adeo aſpere arteriae caudicis ramorumque fabricam abſolventium rationes commemoraſſem, addidi quamobrem ſecunda laryngis cartilago in ſua baſi (quam Galenus anulo comparavit) completum, & perfectum conſtituat ſub laryngis rima circulum. etiamſi hoc modo, aſpera arteria ſtomacho, & ciborum deglutioni, erat incommodatura. Tu vero neglecta naturae induſtria, neſcio quas cartilaginum formas in pulmone nunc recenſens, nam ſecus de illis agis, quàm ſi ad inſpirationem exſpirationemque tantum, aſpera arteria foret conſtructa. Neque hic expendis, te potius tuo uſui (qui corpus ad pulmonis motum ſequax ſolum requirebat) obeſſe quàm quod ipſi aptius, quam ego feci, inſtrumentum confingeres. Et ſi forte natura, magis ad completi anuli formam cartilagines, ſecus ac fecit efformare voluiſſet, cur quaeſo, à rotundi vaſis opportuna forma, hic ullo pacto defeciſſet? & cubicam hoc loco, & triangularem, magisque uti videris innuere, variam adhuc cartilaginis ſpeciem aſſumpſiſſet? Profecto, ut loricarum, quibus hodie utimur, artifices, nullas alias quam anulares formas, in ſuum opus, utpote multis lammiis ſecundum latitudinem invicem implexis opportunè conſtitutum, aſſumunt, ſic etiam natura hic omnes formas in teretis quodammodo vaſis conſtitutione, reſpuit, quae ab lammiis ſeriatim in longitudinem digeſtis, variant. Neque, & ſi laminarum tam forma inter ſe diſcrepantium hic meminiſti, aliud quidquam ego nunc loricae genus, opus ſcilicet illud teſſellatum noſtratium in tectis tegularum compoſitioni, & thoracibus quibus Veneti ſuos remiges in conflictu induunt reſpondens, videaris proponere, non tamen exiſtimo te tuas cartilagines extra vaſis compoſitionem ita ſtatuere, ac ſi lapideis teſſellis longum aliquem quadratum canalem exſtrui fingeres, quo meatus aliquis coriaceus, aut plumbeus, ita tutò duceretur, & ab incumbentium occurrentiumve corporum impetu, comprimi collidive non poſſit. Id namque ab aſperae arteriae conſtitutione, & uſu pariter, foret nimium ſane alienum. Quandoquidem omnium glandularum in faucibus conſiſtentium diligens à me tradita erat hiſtoria, non decebat profectò, hic ob tunicae glandulas, quae ſuperiori laryngis ſedi ad latera gurgulionis apponuntur, inveſtientis ſubſtantiam, foraminaque, obſervationem contexere. Quum enim dixiſſem illas habere tunicam toti ori, & faucibus communem, ut id quod ſibi hac in regione oris tunica privatim vendicat, explicarem, ſcripſi illam hic quàm alibi eſſe tenuiorem, & fungoſam: hunc in modum recte foraminula (ne dicam ſenſibilia cum Galeno in libris de ſemine, vaſa) indicans, per quae productus à glandulis humor ad laryngem conterminasque ſedes reſudaret. Tua interim obſervatio, qua mones hanc tunicae tenuitatem, & fungoſam imaginem, nonnunquam dum glandulae intumeſcunt, foraminum exulceratorum ſpeciem falſò referre, mihi tum magis arrideret, quum harum glandium inflammationis, aut quo ſubinde etiam corripiuntur, pituitoſi tumoris, naturas in ſcholis doceres, quam modò, dum praeter rationem, illos qui id non ignorant, oſcitantiae inſimulas. *In faucium glandulis.*

Huic reſpondet, quod quum ſermonem de gargareone inſtituo, ac unumquemque hortor, ut ore alicujus aperto illum intueatur, & quae hic in univerſum obvia ſunt, inſpiciat, non indicaverim oſſeam palati ſedem, non tam procul in poſteriora protendi, atque gargareonis conſiſtit baſis. Perinde, ac ſiquis gargareonem ſpectans, vicinae ipſi verſus inferiora palati regionis motum, & cuticularum carneamque, non vero oſſeam, aut oſſeae ſedis modo ſtabilem, ut ſic loquar, naturam, haud intueretur animadverteretque. Quamquam & hujus interim partis cum ſuis muſculis (ſi modo qui praeter carnoſam fungoſamque inibi inter oris palative, & narium amplitudinis tunicas obviam, & in meis ſcriptis non praetermiſſam, & linguae magna ex parte correſpondentem ſubſtantiam) aliquanto pleniorem ſignificationem, meo exemplari, nunc adjiciam: non obmiſſurus diſcrimen illud, quo palatum efformans os, à ſepto nares diſterminante, hac ex parte variat. Quamvis enim ad palati oſſis in poſteriora ſpectans extremum, carnea fungoſaque jam dicta mihi portio, inter palati, & narium tunicas repoſita, cum his ipſis tunicis adeoque gargareone adnaſcitur, & magnum illud intervallum conſtituit, quo palatum oſſeum non eſt, tunica tamen ſeptum illud oſſeum quod inter duas nares ponitur ſuccingens, cum ipſo oſſe propemodum ceſſat, & narium amplitudo ſupra laxam mobilemque palati regionem obvia, tota una eſt, & membranis tunicisve inibi haud ita dirimuntur, atque à naſi apice ad poſtremam uſque oſſei ſepti ſedem, dextra naris à ſiniſtra diſtinguitur, interſepiturve. *In efformante palatum ſubſtantia.*

In ſubſtantiae gargareonis explicatione, illam dico eſſe fungoſam, & carneam. mihi namque intus fungoſum, aut rarioris glandulae ſimile quid, quod carnea oris tunica veſtitur, gargareo offert. Tu interim ejus ſubſtantiam, uti illam opportunius à lectore, aut auditoribus aſſequi poſſe duces, definito. Dein huic alium quam feci uſum adſcribere nequeo, illosque rejeci, qui id cerebri recrementorum quoddam ſtatuerunt eſſe receptaculum. Neque novi, qui hanc tam exiguam nulloque pacto aſperae arteriae accumbentibus glandulis proportione comparandam corporis particulam, primario ac veluti ſolum, in hoc inſtitutam velis, ut laryngem humectet: quum tam facile laryngi efficiatur moleſta, ſi quando ab incumbente illi pituita, prolixius dependeat, ſermonique non minus *In gargareone.*

obſit, quam ego illum alias, quum bene habet, voci modulandae, arbitror eſſe utilem. Quod quum dico, neutiquam immemor ſum, quam multae vocis laeſae, aut etiam corruptae ſint differentiae, quamque illa magis ac minus offenditur, pro locorum in palato eroſione, & perforatione, & quando unà gargareo quoque deperditur, conſumptione. Quum foramen, quod in interno orbitae cavitatisve oculum continentis angulo, notatu dignae magnitudinis ſpectatur, deſcriberem, addidi nos credere, aliquam pituitae cerebri portionem per illud ad nares defluere. Atque ut id vulgo nobis habemus perſuaſum, ita etiam arbitramur, carnem illam glanduloſam, quae in interiori angulo oculi reponitur obſtare, quo minus huc decumbens humor, in genas profluat. Membranam tamen, qua anterior hujus carneae glandulae (quam in bove ab hominis glandula variare ſcripſi) ſedes inveſtitur, & oculo & palpebris communis mihi habetur, hic ita laxam interim & raram eſſe ſtatuimus comperimusque, ut lachrymis locum offerat. Et haec raritas tum imprimis apparet, quum clauſo ore; & naribus per digitos compreſſis exſpirantes & oculum veluti à feſtucis aut pulvere liberantes, aërem veluti in illam carnem membranamque compellimus, & aërem cum humore aliquo, hac prorumpere ſentimus. Quamvis interim non ita luculenter, ut raram hanc & quodammodo foraminulentam ſubſtantiam, meatuum nomine donandam exiſtimem. Ego in oſſea cavitate qua oculus continetur, latam quandam & rotundam carneamque recenſui glandem, ſuperiori ſedi lateris externi oculi incumbentem: & dein carneam veluti glandem in interno oculi angulo deſcripſi. neque in praeſenti cavitate aliud quid glanduloſum aut cognoſco, aut deſcripſi. Sic itaque lata illa carnea glans, ui prius tradidi, muſculi cujusdam vice mihi habetur, quo palpebram attollimus. Pars autem in interno angulo repoſita, illa eſt, quam anteriori ſua ſede membrana illa, quae oculo & palpebris pariter communis eſt, & laxè in interiori angulo convoluta jacet, integi, & in bobus ab hominibus in hoc differre jam ſcripſi, quod his quidem tota quodammodo mollis ſit, illis autem anteriori ſuo extremo in cartilaginem & veluti in unguem ſic finiatur, ut telis ideo corneum quid inglutinari cernimus, quo minus ab arcus nervo promptè ſindantur. In porcis verò & hoedis medium quid inter hominem bovemque (cui equus ſatis reſpondet) ſecando comperimus. Tu interim carneae hujus partis cartilaginem, illi membranae attribuis, qua cartilago integitur: neque ſecus rem hic tractas, quàm ſi membrana, ipſamet eſſet cartilago. Unde etiam haud mirum eſt, ſi de hujus cartilaginis uſu & motu, multa ad incudem tibi ſint revocanda, quae hic Ariſtotelis occaſione refers, & ad illam pertinent membranam, quae pleriſque avibus & ſerpentibus ſub palpebris, & palpebris etiam adhuc diductis, toti oculo obvolvitur. Ad quorum omnium examen, illa ſuccurrunt, quae in muſculis oculum moventibus jam prius fuerunt examinata. Durae oculi tunicae partem, quae in anteriori ipſius ſede, perluc da eſt, & tenui laevigatoque ad lucernarum fabricam cornu aſſimilatur, nomenque inde invenit, à tota tunica disjunctione aliqua, aut continui ſolutione diviſam, non videmus: & quamvis in oculorum piſcium, aliquotque aliorum animalium coctione, abſceſſus quandam conſpicimus formulam, tenuitate tamen duntaxat, & quod vitri non infecti modo perlucet, perlucidam hanc partem à totius tunicae reliqua portione diſtinguimus. Dura namque haec tunica, in univerſum poſteriore ſua ſede, qua oculi poſteriora conſtituit, & in orbem à ſeptimo oculi muſculo comprehenditur, multo craſſior & durior cartilaginoſiorque quam reliquis ad perlucidam uſque partem ſedibus, exiſtit. Immo, perlucida haec pars, etiam tenuior, nonnihilque mollior, quàm illae ipſi proximae ſedes viſitur. hacque occaſione, quum ſcilicet ſequacior ſit, extendique promptior, ac quum adhaerente oculi tunica non obtegatur, ipſa nonnunquam in nonnullis hominibus extra reliquam oculi globoſam ſuperficiem, procerius extat: interdumque in quibusdam oculi morbis pure oppleta, inteſtini in modum educitur prociditque. Verum haec omnia, ad durae tunicae ſedium nomina duntaxat varianda, non autem ad tunicarum, vereque diſtinctarum partium numerum augendum, quis poterit proponere. Quemadmodum etiam (ut multos taceam muſculos, aliasque quasdam corporis partes) ſepti transverſi nerveam membraneamve, ſedem à carnea, ac ſi una quaepiam diſtincta pars foret, numero non ſeparamus. Porro, quum perlucidam hanc durae oculi tunicae partem, non ob univerſum oculum, ſed ad aqueum humorem duntaxat continendum, inde procreatam arguis, quod per ſe, veluti aliam ſphaeram cavitatemque conſtituit, ſcito hanc partem extra reliquam oculi rotundam globoſamve figuram, non niſi contra naturam, nulli animali eminere. Et quamvis aqueus humor oculique ſpiritus, praecipua ſua portione aliàs poſt pupillam conſiſtentes, poſteriori perlucidae hujus partis ſedi obverſentur, hique iſta ratione, quodammodo anteriori regione ab illa contineantur, haec pars tamen unà cum univerſa dura tunica, omnes humores & molles tenuesque admodum ipſis obductas, aut interjectas tunicas, complectitur: ac quantum ad continendi munus uſumque attinet, à tota aliàs dura tunica, nihil diſcrepat, & cum illa univerſa, exactum nullibique eminentem globum conficit. Verum haec privatim, non infecti colore quopiam vitri in modum perlucida eſt, ne criſtallini humoris officio, ita obſtet, atque viſum laedit, ſi quando calidiſſima aqua perfuſa, aut ignitae pelvi (uti Turcas apud Mahumetis ſepulchrum obcaecari novimus) oppoſita,

In glanduloſa carne in interno oculi angulo obvia.

Num glandes oculo accumbant?

In oculo.

aut ob cicatricem, ſuive ulceris, aut vulneris curationem, non amplius perlucet, ſed proprio veluti colore, perinde ac reliqua durae tunicae pars, alba jam ac quodammodo membranea in colore redditur: ne quid dicam qui aetate durior & veluti glauca calenteque aqua ambuſta, perficitur.

Caeterum nunc mihi ſuccurrit, ſtudioſos opportunè monendos, ut bovis, aut ovis, aut canis quoque (cui ſcilicet perlucida durae tunicae portio, longe major ampliorque, quam homini obtigit) integros adhuc nihilque diſſectos oculos, ita aliquando aggrediantur, ut in illis adhuc fere calentibus & veluti vivis, ſcalpello admodum acuto perlucidam hanc partem proximè in vocata nobis iride, à non perlucida parte orbiculatim auferre diſcant. Atque id una ſectione ſenſim in orbem procedente, fieri poteſt: aliquando autem facto prius per ſcalpellum ſectionis initio, illius reliquum forpicula abſolvi poterit. Hac namque adminiſtratione, uveae tunicae colores perlucidam partem illam reſpicientes, ipſaque adeo pupilla, erunt ad manum, & aquei humoris etiam quantitas, ſitus & natura. Dein divulſa, aut obſecta tunicae uveae tota portione, quae perlucidam illam durae tunicae partem ſpectabat, criſtallini humoris & vitrei ſeſe offert ſitus, illaque tunica, quam ciliis comparavi, & illa inſuper quae anteriori criſtallini humoris ſedi obducitur. Tunicis his leviter avulſis, & dura tunica cum adhaerente tunica, in iride hic illis per ſectionem magis aperta, humores illi ex oculo protrudi evellive poterunt. Niſi forte aliquando, dictis poſtremò tunicis non aliter avulſis, humores ex oculo aſſumere, ac dein illos expendere luberet. Variè namque in brutorum oculis, & dein per occaſionem in humanis, haec ſunt aggredienda, ut certius conſtet, quod de aquei humoris copia, in ſcholis ambigere conſuevimus. Quum enim oculum frequentius mea vulgari illa, quam in meis libris deſcripſi, adminiſtratione, ſolebam ſecare, omnes tres ſimul humores in volam ex oculo procidebant: & quando tum duae aut tres tantum aquei humoris ſe offerebant guttulae, univerſum illud ſpatium, quod illi humori in oculo adſcribimus, etiam ſpiritu oppleri exiſtimabamus. Et quamvis impar omnino aquei humoris cum vitreo videbatur tum proportio, ſpirituum tamen illorum, & oculi mox à morte anteriore in ſede collapſus, ac curationis denique quam in ſuffuſionum depreſſionibus acu molimur, occaſione, criſtallinum humorem magis, quam oportuit, in poſteriora retruſi; quemadmodum etiam juſta vitrei humoris moles, à me non eſt explicata. Nulla namque hujus cum aqueo eſt proportio, iſque magis quam ad mediam oculi ſedem antrorſum ducitur. Et hac ſua anteriori ſede, non plana fere conſtat ſuperficie, ſed in eum modum cava, quo induratum coctione ovi albumen, ea ſede ſimum cernitur, ubi à putamine teſtave, ovi vetuſtatem arguens, dehiſcit. Aut illam formulam vitreus humor refert, quam cerae aut pinguedinis ſuperior commonſtrat pars, quam in rotunda olla & ad ſummum fere plena, hae ſunt refrigeratae, & in media ſede, quam in orbe ſunt magis demiſſae, aut cavae. In hujus vitrei humoris ſuperficiei medio, criſtallinus ita reponitur, ut altius quam media ſua portione, in illam ſit dimerſus. Uti etiam globus aquae innatans, paulo profundius quam media portione, in aqua ſubſidet. Hinc mox patet, tunicae palpebrarum pilis ſeu ciliis aſſimilatae ortum anterius, quam hactenus feci eſſe ſtatuendum, uti & tunicae ex viſorii nervi ſubſtantia diſſolutae, major amplitudo, & longior in anteriora ductus (uti etiam tacitè feci) debebant aſſignari. Adeo, ut etſi ſpirituum forte aliqua debeat haberi ratio, & in viventibus ea quam cernimus criſtallini humoris à cornea & pupilla, occurrat diſtantia, non eſt tamen is humor ita retrorſum collocandus ut exacte oculi centrum ipſi tribuamus. Verum ne his prolixius inſiſtam, ad tuas me confero obſervationes, in quibus nunc illa ſeſe offert, qua interſtitium inter aqueum humorem huicque commixtos ſpiritus, & vitreum humorem obvium, tunicae nomine immerito explicari contendis. Ego quum primum id, venularum forte numero à quibuſdam habitum, obſervaſſem, & à nigricantibus palpebrarum pilis ciliisve, ipſi ſimilitudinem nomenque tribuendum duxiſſem, ideo tunicam appellavi, quod anteriorem vitrei humoris ſedem integit, continet & amplectitur. Neque ſcio cur minus tunicae ſignificari poſſit nomine, quam adhaerens albave oculi vocata nobis tunica, quae tantillae duntaxat ac noſti, oculi ſedi obnaſcitur: vel illa etiam tenuiſſima oculi pellicula, quae anteriori tantum criſtallini humoris ſedi obtenditur, & tunicae tamen appellatione, nemini non explicatur. Quis vero interim hanc pelliculam, humoris vitrei tunicae portionem ſtatuerit, ignoro, quum hucusque tam oculatus eſſe nequiverim, ut peculiarem quandam tunicam, à me non deſcriptam vitreo humori tribuere valeam. utcunque etiam, quum humoris iſtius ſedem, qua criſtallinum amplectitur, ſpecillo attento, & quum humorem variè comprimo, & divello, araneum quid me videre obſervareve mihi vel maxime cupiam eſſe perſuaſum. Quando humorem criſtallinum ſupra infraque & ad latera ſecundum orbem, dixi eſſe ampliorem, quam in recta linea, quae ab anteriore ipſius ſede in poſteriorem fertur, ne quis quendam compreſſionis modum, male ſubaudiret, globum in exemplum duxi, à cujus medio, quaedam portio eſſet ablata, & cujus dein reliquae partes forent unitae. Adeò ut ego anteriori criſtallini humoris ſedi (quam tu praeter rationem quodammodo planam eſſe contendis) non inſigniorem compreſſionem, quam poſteriori putaverim adhuc adſcribendam. Hujusmodi ſane à me ideo fere ſunt praeſcripta, ut

ut libris Galeni intelligendis lucem quam poſſem maximam adferrem. Cujus etiam generis illud quoque eſt, quod de aqueo humore modo ſubnectis. Quum enim is humor, tenuitate, & colore aquae potius, quam albo ovi humori, conferendus mihi videbatur aquoſi humoris nomen magis, quam albuginei (quum ſcilicet utrumque apud veteres in uſu fuiſſe cognoſcerem) arriſit. Et quum humorem hunc cernerem à craſſitie, & denſitate albi humoris ovi, plurimum diſtare, quo veterum qui arti ante Galenum initia dedere, diligentiam laudarem remque ſubjectam dilucidius explicarem, addidi Graecos aqueum hunc tenuemque, & incoloratum, & purum oculi humorem, illi craſſo, & tenaci ac non fluido ovi humori haud comparaſſe, ſed illi aquae ovi, quae putamini, aut teſtae quum ovum aſſatur, ſudoris in modum incumbit. Immo, quum haec in ſcholis tractare ſolebam, illum humorem quoque interdum in memoriam vocavi, in quem albumen diutiſſime virgis caeſum, aut diſſecto in ſtellae formam calamo circulatim diu agitatum, jamque ſpumoſum ſenſim diſſolvitur: quod is ſcilicet humor, quem ad colorum praeparationem, aut quoſdam oculi affectus conficimus, jam oculi aqueo humori erat ipſo albumine ſimilior, uti ſudor ovi, impenſius adhuc ſimilitudine, ipſi accedit. Tu interim ſeriam hic quandam obſervationem non ſecus contexis, quam ſi inficiarer aqueum oculi humorem à Graecis, hoc eſt, ut tu interpretaris, à Galeno, ovi humori non fuiſſe comparatum: aut illos nomen aqueo humori oculi, ab ovi humore, haud indidiſſe contenderem. Avulſa à capite cum ſubnata ipſi carnea membrana cute, temporum muſculis perinde ac multis paſſim ſub cute exſtantibus muſculis, membranula quaedam adhuc obnaſci videtur tenuis, & ab exſtantibus circa muſculos oſſibus pronata, & non immerito, pro muſculorum tegumento aliquo habita, etiamſi univerſorum muſculorum conſtitutionem non ſubeat, neque illic muſculis non obnaſcatur, ubi altius ſub oſſibus, aut aliis muſculis ſe condunt, aut iisdem, ſuis veluti lateribus accumbunt, vel compinguntur. Caeterum ſedibus, quibus membrana haec capitis oſſibus ſecundum temporalium muſculorum exortum committitur, aut ab ipſis prodit, vocato nobis pericranio, hoc eſt membranae, excarni capitis oſſium regioni obnatae, eſt continua. unde etiam quis membraneum illud muſculorum tegumentum, veluti pericranei partem, forte cenſuerit: adeo ut nequeam, quorſum hanc obſervationem inſtituas, colligere. Hujus propemodum generis eſt, quae modò ſubſequitur, quamque ad me magis, quam ſuperiorem refero. Poſteaquam enim ex Galeni ſententia deſcripſiſſem fibrarum à dura cerebri membrana per ſuturas egreſſum, ipſarumque in membranam, quae oſſa exterius ambit concinnam expanſionem diſſolutionemve, hanc membranam περικράνιον cum caeteris omnibus vocavi. Verum quia praeter hanc membranam, alia inſuper calvariae obnaſcitur, quae aliàs omnibus fere oſſibus eſt communis, & perioſtios ſeu circumoſſalis nominatur, utraſque membranas nomine ab invicem diſtinxi, non ignarus membranam hanc oſſi proximiorem, non minus, quam inſtratam ipſi membranam, aut etiam capitis cutem, & temporales muſculos (quantum ſcilicet ad nominis rationem attinet) pericrania poſſe appellari. Sed quum illa membrana, cui id nomen dedi, hac in ſede privatim occurrit, caeteriſque corporis oſſibus haud eſt communis, videtur nomen illud hujus membranae cauſa, praecipue inſtitutum. Caeterum, poſt cutis & carnoſae nobis vocatae membranae facilem profecto avulſionem, & quam Galenus explicat excoriationem, duas adhuc membranas oſſibus capitis pertinaciter, idque imprimis ad ſuturas obduci, certiſſimum eſt, quod illis, perinde atque dicta nuper prompta avulſio, haud leviter expendendum venit, qui calvariam ad ipſius fracturarum, aut ſectionum inſpectionem, & ſcalpturam terebrationemve denudant. Qualiter exterior durae cerebri membranae ſuperficies, ab interiore, tum colore, tum aſperitate, & fictitia quadam fibrarum imagine differat, non oblitus fui deſcribere. Verum (etiamſi ſubinde id attentaverim) duram cerebri membranam, in geminas veluti membranas bono aliquo notatuve digno intervallo, diſſecare haud potui. Quod quum in variis hujus membranae aggreſſus fui ſedibus, in illis ſane ipſius proceſſibus portionibuſque periculum cumprimis feci, quae inter dextram, & ſiniſtram cerebri partes, ac cerebellum, & cerebrum conſiſtunt. Hae namque extra ſinuum ſuorum quibus donantur cavitates, non magis geminae duplicataeve mihi obverſantur, quàm tota durae membranae regio, quam calvariae undique attenſam novimus. Et ſi enim ſinuum (qui in his portionibus occurrunt, & triangularem, non vero teretem cavitatem, intus commonſtrant) ejus anguli occaſione, qui alibi inter cerebri partes, alibi inter cerebrum & cerebellum penitius reponitur, talis his videatur durae membranae duplicatio, qualem pannus externae digitorum ſedi obductus, illic oſtenderet, ubi inter digitos ad volam uſque implicaretur, dura tamen inquam membrana, extra angulum hunc, panni illius in modum, ſeſe mihi non offert gemina. Quamquam & inibi membranam, ubi ipſa cavitates ſeu ſinus continet, aut in ſe formatos habet, duplicari, aut ingeminari, ideo non apte dicimus, quod ſinuum latera ex dimidio fere tantum, ad univerſam aliàs durae membranae craſſitiem attingant: quodque praecipuorum ſinuum latera, quae ſecundum calvariam exporriguntur, ad nullam tandem duplicationis ſpeciem conferri poſſunt. Uti ampliſſima etiam ſinuum initia ipſorumque veluti fontes, illic nullam duplicationis ejus, qui inter digitos ad volam usque geminatur panni imaginem proponunt, ubi adhuc humilius, quam cere-

In membranis calvariae obnatis.

In cerebri membranis & eorundem vaſis.

cerebelli ſuperior ſedes cerebro ſubſtrata viſitur, calvariae attenduntur. Haec ſunt, quae in ſcholis & in meis ſcriptis de durae membranae duplicationibus, quo Galeni libri melius intelligerentur, veritasque conſtaret, propoſui: non obſcure profecto explicans, qui durae membranae ſinus canalibus illis teretibus integrisve ſunt conferendi, quos in craſſo aliquo corio ſecundum illius craſſitiem quis ſubula moliretur. Immo, ſi dura membrana, extra ſinuum ſedem, duorum inſtar coriorum invicem ad latitudinem conglutinatorum, mihi perinde ac tibi gemina ſpectaretur, ſinuum durae membranae formulam, ad meatus quosdam conferrem, qui inter duo illa coria virgis quibusdam aut funiculis chordulisve effingerentur. Si enim quum coria illa, aut membrananae invicem conglutinantur, paſſim in ipſarum medio madentes oleo chordulae interjicerentur, illae quum poſtea, jam reſiccatis coriis extraherentur, canales conſtituerent, quos tu durae membrane ſinibus pulchrè comparares. Non ſanè, quod in canalibus nova veluti duplicatio opportune abs te ſtatueretur, verum quod membranarum conglutinationem, & veluti duplicationem, ad canalium fabricam abſcedere dehiſcereque, non ineptè teſtareris. Uti etiam mox obverſare debebat, quanto ſatius fuerit duram membranam, ſimplicem & impenſe craſſam (uti illa mihi undique videtur eſſe efformata) conſtitui, quam duplicem ac geminam. Si namque gemina eſſet, & in ſua veluti duplicatione cavitates ipſius ſinusve conſurgerent, illa profectò ne ob ſinuum diſtentionem ſubinde ſepararetur, periculo haud ideo vacaret, quod nulla (uti etiam non decuit) propria vaſa per durae membranae ſinus & cavitates exporrigi illic inſinuas, ubi poſt unam aut alteram paginam, hac de re alioquin à me fideliter vereque deſcripta, obſervationem inſtituis. Licet jam prius, ubi de arteriis calvariam ingredientibus actum eſt, etiam de durae membranae ſinibus cavitatibusque, quibus ſanguis (cujusmodi is tandem ſit) continetur, non obiter, uti & modo, pertractavimus, quia tamen tantopere ſinus arteriales, ut ſic dicam, ab illis hic videris diſtinguere, quos venis aſſimilas, optaverim ſane (ne videar hic obſervationem praeterire) ut poſthac auditores tuos doceas, qui invicem duo illi durae membranae ſinus variant, qui ad venarum imaginem ſecundum cerebri latera digeruntur, lateque excurrunt. Quum enim horum unum, arteriae munere vis fungi, alterum verò venae, neceſſario ſane ſecundum tuam mentem, aliquod diſcrimen, inter ipſos debes inſtituere. Quod quum propoſueris, ac ſinum arterialem ex tuo voto, quem amborum velis indicaveris, mox doce, qui is à venali tuo ſinu diſcrepet, ab illisque ſinibus differat, qui per humiliorem ejus durae membranae proceſſus ſedem feruntur, qui inter dextram cerebri partem & ſiniſtram intermittitur: praeter alios innumeros durae membranae ſinus venae modo teretes & ad venae formam progredientes, ac tum in fronte, tum occipitio, tum circa cerebri baſim innumera ſerie conſpicuos. Ego namque in his omnibus, uti neque in majoribus & triangulari figura intus conſtantibus durae membranae ſinibus, tale nullum in ſubſtantia obſervare queo diſcrimen, quo hunc potius, quam illum ex merito, arterialem nuncupare valeam. Caeterum, quum tu de durae membranae agis ſinibus, quibus ſanguis veluti extra propria vaſa continetur, in dubium vocas, num in illis ſinibus cavitatibusve, toto ipſorum ductu, venae corpus enſis cujusdam in vagina modo defertur, quod neutiquam fieri, me aperte ſatis deſcripſiſſe arbitror. Quemadmodum & omnia in calvariae amplitudine occurrentia vaſa, me adamuſſim quoque perſecutum reor. Neque ſcio, quos nam tu ſinus modo in ea durae membranae portione, quae à cuneum referentis oſſis medio, verſus foramen medullam dorſalem tranſmittens pertinet, capitisque amplitudini cerebellum continenti potiſſimum adſcribitur, prolixè & variè commemoras. De propaginibus enim, quae huc, illuc in proximas durae membranae ſedes à primo & ſecundo meis ſinibus diſſeminantur, non ſecus mihi videris agere, quam ſi illae quaedam praecipuae eſſent cavitates, ab illisque differrent ductibus, qui paſſim ex quatuor maximis & primariis mihi conſtitutis ſinibus (qui triangularem formam intus obtinent) in duram, tenuemque membranas dein ſparguntur. Mox itaque, ac quatuor illos inſignes ſinus deſcripſi, horum propagines ſum aggreſſus: illasque primum enumeravi, quae in duram membranam, qua illa cerebellum continet, excurrunt, ramulosque in tenuem membranam ſparſim à ſe educunt. In quarum ſanè propaginum numero, eas comprehendo, quae in eam durae membranae ſedem pertinent, quam à foramine dorſalis medullae gratia exſculpto, ad cuneum referens uſque os, conſiſtere diximus, illique dorſalis medullae portioni viſitur proxima, cui cerebellum eſt continuum, & quae à cerebri baſi ad colli uſque vertebras protenſa, multis etiam cerebelli portio habetur recenſeturve. Propagines porro, quae à primorum ſinuum initio, ſurſum ad anteriora ſecundum coſtas illorum oſſium temporum proceſſuum quibus auditus organa continentur, in dura membrana excurrunt, opportunius ad membranam cerebellum complectentem, quam ad illud dorſalis medullae initium referuntur, deſcribunturve. Ac proinde, ſi dictae harum ſedium propagines, aliquid privatum rarumque obtinent, quo illae deſtituuntur propagines, quas duram membranam, qua in occipitis poſteriori ſede cerebellum ambit, & qua illi in lateribus inſternitur, implicare noſti, id me ignorare lubens fateor, dignumque adnimadverſione duco. Sin vero minus, parum hic tua mihi probatur diligentia, qua propaginum aliquot etiam inſigniter craſſarum occaſione, inſignium praecipuorumque durae membranae ſinuum augere, aut turbare potius ſtudes numerum. Quum ſcilicet ejusmodi propaginum (quae ubi calvariam ſpectant, proprios etiam in illa ſinus, aut cavitates ſibi vendicant) infinitam propemodum cohortem deſcripſerim. Caeterum, praeter has propagines, quae certo definitoque ſinuum numero abs te comprehenduntur,

 &

& indubiè (etiamſi hactenus id non ſis aſſecutus) à reticularibus jam antea mihi deſcriptis plexibus, & in caput pertinentibus arteriis ramulos, itaque vel hic materierum communionem admittunt, alios inſuper adjicis ſinus, propter doctrinae potius inverſum abs te ordinem, quam alia de cauſa, expendendos. Quum enim ego per peculiare & in bobus vix conſpicuum foramen, ad tergum capituli, quo caput ex altero latere primae vertebrae, articulatur, vaſa in primum mihi conſtitutum in dura membrana ſinum ferri ſcribo, tu ex illo ſinu, quendam ſinum venae in modum incedentem, deduci ad thoracem uſque aſſeris. Quem ego non ſecus, uti prius ſcripſi, ſubaudio, quam vaſis initium, quod venarum arteriarumque materiam aſſumit, & in duram membranam potius exhauritur, &, ut ſic dicam, inſeritur, quam uti ab ipſa materiam deorſum ducat, aut ab illa pronaſcatur. Idem mihi ſtatuitur de illo tuo ſinu, aut pluribus ſinibus, quos ex calvaria quoque in occipitio profers, quique mihi, venarum duram membranam adeuntium vice commemorantur. Uti & tu pariter, quum hos tuos ſinus cum huc conſcendentibus venis coalitos unitosque ſcribis, pro materierum ſane ductu, aptius illos in calvariam ferri, quam ab illa egredi teſtareris. Adeò ſanè, ut univerſa haec tua tractatio, illis obſervationibus communis ſit, quibus vix exiguam tandem arteriam durae membranae, tot inſculptis ſibi vaſis cavitatibusve ſcatenti concedis, inficiarisque illis, ac tenuis membranae vaſis in vertice, & fere per reliquam cerebri ſuperficiem conſiſtentibus, arterialem ſanguinem, hujuſque vim contineri. Hunc unicum ſanè tantum, ſi recte memini, in univerſo tuo opere locum obſervo, quo à Galeni placitis, in rerum hiſtoria, me praeter meritum declinaſſe proponis. Quum ſcilicet illum tuae hic ſententiae ſtatuis autorem, meque accuſas, & meo nomine pro tuo erga me candore, graviter doles, quod contra Galeni mentem (quam aliqui interim longe ſecus, quam tu, uti antea, monui, quibusdam locis interpretantur) noſtrumque verum humani corporis librum, numeroſos durae membranae ſinus recenſuerim, qui unà venales arterialesque exiſtunt. Ad librum autem iſtum tantiſper adhuc appello, donec alia mihi ſtet ſententia, cerebrumque & cerebellum ita atque tu, extra cerebri baſim & anteriores ipſius ventriculos, arteriis omnibus privare cogar.

In cerebri motu.

Quanta verò id futurum ſit difficultate, ille quem hic modo adfers proprius naturaliſque cerebri motus, tibi argumento eſſe poterit. Quamvis enim hunc à Galeno variis aliàs locis proditum, à recentioribus quibusdam ſcriptoribus in medium rurſus duci inſinuas, mihi tamen nulla illius habetur ratio, mihique ſemper fere nullus in rerum natura eſt habitus. Quum ſcilicet nunquam mihi perſuadere potuerim, cerebrum cordis in modum dilatari, in ſeſeque rurſus colligi & concidere: qualem aliàs motum ſtatuere oporteret, ſi modo ullus cerebro foret attribuendus. Nam arbitrari univerſam cerebri molem, veluti à calvariae baſi, ad verticem duci, aut aſſurgere, & in ſui medio ventriculisve, & cavitatibus non viciſſim ampliari, ac comprimi, prorſus eſt ridiculum. Verum, ne hic in prolixam aliquam contentionem cum aliis quibusdam artem noſtram interturbantibus nimiſque leviter in ipſa verſatis incidam, velim ſtudioſos, non tantum in puerulis quibus vertex nondum oſſeus evaſit, & in capitis vulneribus caſu obviis, ſed etiam in viventibus vitulis, aut porcellis diligenti ſectione expendere, proprium durae membranae ſinuum motum, & dein univerſae ipſius membranae motum, qui ob tenuis membranae vaſorum agitationem, veluti ſecundariò ſuccedit. Horum namque vaſorum tam implicata numeroſaque ſerie in omnibus tenuis membranae ſedibus exporrectorum motus, ille ſanè eſt, qui ad arteriarum pulſuum numerum, adeoque univerſam earundem naturam agitur, & non ſecus quam ſi ipſiusmet cerebri eſſet, Galeno & his qui bene inventis adhuc ob inſcitiam arrogantiamque uti nequeant, turpiter imponit. Quum itaque ejuſmodi vivorum ſectionibus ſtudioſi, dum adhuc integra eſt dura cerebri membrana, motum hunc examinaverint, illico hanc variè, uti prius monui, diſſecantes avellentesque, tenuem membranam denudabunt; & hanc rurſus à cerebri ſubſtantia (quod factu promptum eſt) dilacerabunt. Ita enim luce clarius conſtabit, univerſum qui his ſectionibus, & in capitis vulneribus, & in puerulorum vertice ſpectatur motum, ad membranarum vaſa referendum, quae contra tuam ſententiam jure exiſtimo eſſe in officio quoque arterialia: tantum abeſt, ut praeſentem tuam de proprio cerebri motu obſervationem, mea cauſa obortam arbitrer; aut diffuſius quam feci, de illo in meis ſcriptis agendum fuerit. Niſi forſitan, quum ego motum hunc prorſus è medio rejiciendum ducam, meum hoc paradoxum, apertius nonnihil veniat aliquando explicandum. Jam itaque ad tuarum obſervationum calcem, non ſine voluptate aliqua, & ſuaviſſimae vitae illius, quae mihi Anatomen in Italia ingeniorum vera altrice tractanti obtigit, jucunda laetaque memoria, perveni. Quandoquidem verò, abs te modò communicata, non ſine magno foenore, nunc me levi opera tibi repoſuiſſe colligis, optaverim ſanè, ut quum deinceps in eruendis naturae myſteriis, te ipſum vinces ac ſuperabis, illorum me certiorem redderes, quae forte nova poſthac occurrent. Ego interim, etſi nulla hic (ubi ne calvariam quidem commodè nanciſci poſſim) ad diſſectionem aggrediendam incidere poteſt occaſio, opportunitate tamen aliqua, verum illum noſtrum humani corporis librum, hominemve ipſum, adhuc aliquando me perluſtraturum ſpero. Quod autem is tum pro ingenti ſuo copiae cornu, ſuique opificis ſingulari artificio, animadverſione inſuper dignum exhibebit, viciſſim tibi in artis complementum, impartiar. Madriti, ex aula regia, XXVII. Decembris, anno MDLXI.

F I N I S.

GA-

GABRIELIS CUNEI,

MEDIOLANENSIS,

APOLOGIAE

FRANCISCI PUTEI

PRO GALENO IN ANATOME,

EXAMEN.

GABRIELIS CUNEI,

MEDIOLANENSIS,

APOLOGIAE

FRANCISCI PUTEI

PRO GALENO IN ANATOME,

EXAMEN.

AD FRANCISCUM PUTEUM.

Examinis hujus ſcribendi occaſio.

Non illorum duntaxat qui me anatomen, Mediolani & Ticini docentem audiunt precibus, verum & multorum Subalpinae ſcholae medicorum literis, vehementer rogor, ut quàm foedè tuam pro Galeno in Veſalium apologiam inſtitueris, tibi ſignificem. Immo Gabrielis Falloppii, & Jo. Canani, & Petri martyris Troni, ac meam denique ſententiam, ſic tuo ſcripto invocas, ut noſtro quod ex publicis privatisque diſſectionibus indies comparamus judicio, prorſus ſtare velis, nosque tuorum conatuum & opinionum cenſores conſtituas, Falloppius ſanè, priusquam ſuperiori anno è vivis magna ſtudiorum clade diſceſſit, anatomicis ſuis in lucem editis obſervationibus, mentem ſuam omnibus propoſuit. Non obſcure enim atteſtatur, omnium ſe illorum qui ſuis ſectionibus adfuere, & quibus animi ſui conceptus expoſuit, judicio, non in quibusdam tantum, ſed in quamplurimis quae à Veſalio in Galeno deſiderantur, ſententiae Veſalii meritò jureque acquieſcere, ac pro illa, adeoque veritate, perpetuo ſtare. Dein ſi ipſius obſervationes diligenter expendo, non alius locus in quo Galenum contra Veſalium purgare ſtudet, mihi occurrit, quàm quo Galenum etiam variè increpans, in praecipuis durae cerebri membranae finibus nullam arteriarum materiam profundi (non recte tamen) contendit. Praeterea, quum is poſt renatam nobis anatomen, ſuis obſervationibus in multos annos preſſis, hanc cum aliis quibusdam in Italia augere adniſus eſt, ubertim, & longè ſecus quàm tu, omnibus conſtare voluit, quàm multa in corporis humani fabrica, à Galeno ignorata fuerunt, & praeterita. Eſt enim illa tam locuples & varia, ut ipſam ſedulo propriis manibus perluſtranti, ſemper aliquid novi offerat, quo Dei ſummi rerum opificis induſtriam ſolertiamque magis admiremur: utque multa adhuc ſupereſſe videamus, in quibus illam intelligere, & aſſequi non valemus. Cananum etiam, in eadem cum Falloppio eſſe ſententia, tum ipſe Falloppius ſcribit, tum Canani ipſius, quam cum Veſalio ſaepius habuit, familiaritas, tum horum non diſſimiles in ſecando docendoque opiniones, coarguunt, Tronum quoque familiarem & concivem meum, & omnes quos non ſolis libris addictos, anatomen aggredi ſcio, in eadem, qua Falloppius fuit, ſententia verſari, mihi eſt perſpectiſſimum. Quam turpiter verò & ridiculè te, ut Antonii Foſſani in Veſalium (quod ſcilicet hic illius ſolitum aliàs queſtum, in Caeſaris Caroli & Regis Philippi aula non leviter imminuerit) invidiae ſubſervires, inſcitiamque tuam omnibus detegeres, tuis in Veſalium conviciis dederis, ac quàm arti cui manus nunquam adhibuiſti, praeter rationem te ingeſſeris (quandoquidem nimirum ita cupis) nunc citra ſcurrilem tuam dicacitatem rabiemque omnem aperiam. Quum itaque centonem neſcio quem de medicae artis inventione coacervas, tandemque illam ſic abſolutam eſſe proponis, ut nihil in ipſa amplius inveniri, & illam non amplius augeri poſſe, tibi omnes tuo infelici ingenio metienti perſuades, illis ſanè laudatiſſimis viris injuriam facis, qui hanc novis optimisque praeceptis indies adhuc illuſtrant, & veteribus incognita parumque rectè ab illis animadverſa, nobis ſubinde exhibent, ac etiam liquido commonſtrant, quanta in illa adhuc requiramus, & de quàm multis, meritò ambigimus. Verùm, ut de univerſa aliàs medicina ſileam, atque illam artis partem tecum modò expendam, quae humani corporis fabricae, cognitionem docet, veritatem ſanè, ac Dei opera deprimere obſcurareque adniteris, quum hanc tam integrè à Galeno pertractatam aſſeris, ut poſt ejus libros nihil magis expetere de-

Medicinam ut neque anatomen à Galeno eſſe abſolutam.

debeamus; quumque omnia calumniaris, quibus cognitionem illam poſt Galenum, à Veſalio exornatam auctamque certiſſimo novimus. Quamquam enim Galeno communi omnibus praeceptori plurimum ſumus devincti, non tamen nos adeo ipſi addictos eſſe decet, ut in quibus humani corporis fabricam illum minus rectè vereve tradidiſſe nobis conſtat, illi potius quam veritati Deique operibus ſit acquieſcendum. Audax mehercule & magnum facinus fuit, medicis totique orbi proponere, Galenum (quem ad noſtra uſque tempora nemo nec minimum quid in anatome deliquiſſe arbitratus eſt) humanum corpus nuper mortuum nunquam diſſecuiſſe: & ſi forte is hominis oſſa obiter conſpexit, ſimiarum tamen potius, quam hominum oſſa deſcripſiſſe, & ad cerebri cognitionem boves, ad uteri autem & foetus examen capras imprimis, nunquam vero hominis corpus, aggreſſum fuiſſe, ac denique in caeteris partibus ſimiarum, non autem hominum fabricam docuiſſe, & interim hoc ſummopere ſuis ſcriptis voluiſſe cavere, ne cui illum humanas partes haud expendiſſe, aut non vidiſſe, ſuboleret. Veſalius paradoxi hujus non absque ſumma ſeniorum ipſo medicorum invidia, & animi perturbatione, primus autor, ſuae ſententiae potiſſimum robur inde ſumpſit, quod ex innumeris inter ſimiarum & hominum corpora occurrentibus undique differentiis, Galenus nullas cognovit, quam quas citra ſectionem, in integris corporibus unicuique licet animadvertere. His multa Veſalius adjecit, in quibus Galenum neque ſimiarum, & longè minus hominum conſtructionem bene pertractaſſe, & partium uſus ſubinde haud recte expreſſiſſe, & immerito in plerisque veteres accuſaſſe, ipſumque variis locis contraria docuiſſe, non raro commonſtravit. Caeterum quum tu Galeno in hoc patrocinari ſtudes, ac minimam ſane eorum quae nunc commemoravi partem, & illam quoque levioris fere momenti aſſumis, in Galeno apud Veſalium praedicando, & laudando tibi nihil impendendum erat laboris, quum hic illum non anatomes tantum, ſed & totius poſt Hippocratem medicinae principem undique habeat, Galenique (ſi quisquam modo alius) ſit ſemper ſtudioſiſſimus. Uti etiam ipſi anatomen in Italia docenti, nihil unquam prius exſtitit, quam Galeni ſcriptis humanam fabricam, & illa quae ſectionibus comprehenderat, quoad poſſet accommodare, & omnem operam in medium conferre, qua anatomici Galeni libri (qui tantum potiſſimumve preceptore indigent) à quovis intelligerentur, & rejectis quorundam de anatome turpibus libellis, Galenus in hominum manibus in hac quoque artis parte verſaretur. Quando autem tu Galenum, hominum potius fabricam quam ſimiarum docuiſſe & homines frequenter ſecuiſſe conniteris aſſerere, acervus ſanè aliquis illarum differentiarum, quibus homo à ſimia longè diſcrepat, & quae non niſi reſectione diſcuntur, tibi erat in medium deducendus, & rationibus cur Galeni deſcriptiones in illis homini magis quam ſimiae quadrent, venerat tibi demonſtrandum. Quae enim tu adfers huc ex Galeno loca, praeterquam quod multis argumentis mihi conſtat, illa Veſalium non latuiſſe, ipſius ſententiam magis quàm tuam non paucis rationibus ſtabiliunt. Quamvis enim Galenus peropportunè de piſcium corde, & pulmonum in illis defectu, & oculorum in cancris ſitu & duritia, & aliarum quarundam quibus homo perinde ac ſimia à multis animalibus variat partium, ideo meminit, ut humanae conſtructionis modum clarius explicaret, nihil inde tamen poſſis conficere, niſi ex innumeris tot differentiis, quibus per diſſectionem tantum, non externarum vero ſedium inſpectionem, homines à ſimiis differre, Veſalius late diffuſeque commonſtravit aliquas Galeno cognitas fuiſſe doceas. Quod adfers de digitorum pedis in longitudine differentia, & tendine, quo ſimiam privatim donari Galenus aſſerit, parum profectò tuae favet ſententiae, & interim tuam anatomes ignorantiam prodit. Citra ſectionem enim unusquisque obſervat, ſimiae pedis digitos longiores majoresque quam manus digitos eſſe: & qui pedis ſimiae pollici, non ſecus quam manus pollici, tria oſſa ſint vel motus occaſione aſſignanda, nemo dubitat, ſed quam immerito Galenus inde conjecerit, hominem tendine ſeptimi in Veſalii enarratione pedem moventium muſculi deſtitutum eſſe, ex illo debebas diſcere. Homini namque perinde ac ſimiae, muſculus ſecundum fibulam verſus tibiae anteriora conſiſtit, qui ſuo tendine ad os cubo comparatum reflexus, paulumque lateſcens, inibi cartilagine aut ſeſamino oſſa donatur. Dein rurſus teres redditus, homini quidem ad radicem pedii oſſis, quod pollicem duobus tantum oſſibus efformatum ſuſtinet, inſeritur; ſimiae verò, in primi pollicis oſſis (quod dicto pedii hominis oſſi mole neutiquam par eſt) cum tarſo nexum implantatur, & utrisque pedi ſurſum adducendo eſt accommodus. Quia autem Galenus, aliam pollicis ſimiae, quam hominis obſervavit eſſe rationem, illo tendine hominem deſtitui, citra hujus diſſectionem, malè eſt imaginatus. Hic multas hominis cum ſimiis in muſculis digitos pedis moventibus differentias, quae Galenum hominis muſculos non vidiſſe arguunt, in medium ferrem, diſſentientiumque de illis Galeni locorum mentio à me inſtitueretur, niſi tam horum omnium videreris ignarus, tamque leviter in Veſalii ſcriptis verſatus, ut adhuc neſcias Hippocratem, acromii ſeu ſummi humeri nomen, nunc ad exteriorem ſcapulae proceſſum cum ſua appendice, nunc ad proceſſus illius cum clavicula articulum, nunc ad ſedem qua is habetur aut conſiſtit, nunc verò velut ad medium quo clavicula ſcapulae colligatur (ut ca

Locorum quibus Galenum homines ſecuiſſe perperam colligitur examen.

ea ſcilicet quam tractabat res poſtulabat) in hominibus appellaſſe, & alia animalia ſummo humero privaſſe. Unde profecto occaſionem Galeno obveniſſe certiſſimum eſt, quod ſimiam hic ab homine differre, fuerit male ſuſpicatus. Quum enim ille in ſimia claviculam, & hujus ad exteriorem ſcapulae proceſſum coarticulationem, quoque inveniret, ob Hippocratis (qui capras quidem, boves, equos, oves, lepores & aſinos, non autem ſimias, ab hominibus in hac corporis parte diſtinguebat) orationem, parum rectè hic tertium os deſideraſſe videtur: itaque parum laudabili illa conjectura, quam tu modo adfers, ſe homines non ſecuiſſe, ſatis comprobat. Citra ſectionem omnibus in propatulo eſt, in quo ſimia ab homine in cruribus erigendis, aut in genu extendendo differt, verum diſſectione deprehenditur, qua in regione muſculi quibus tibia movetur, carnei eſſe deſinunt, & quam ipſorum tendines formam habent, & ubi verè inſeruntur. Quum itaque in his, & in alia hic muſculorum hiſtoria, inſigne inter hominem & ſimiam ſectione deprehenditur diſcrimen, cumque Galeni deſcriptiones ſimiae, non autem homini quadrent, & is nullius aliàs differentiae, qua homo à ſimia variaret, hic meminit, certo certius eſt, Galenum citra ſectionem duntaxat, in poplitis flexu productas longius inſertiones, quae oculis in integro corpore ſubſunt (uti Veſalii eſt ſententia) ſtatuiſſe. Quando inquis Galenum adſtruere femoris caput obliquius coxendicis acetabulo in ſimiis quam hominibus committi, docendus es, quadrupedibus & avibus quoque caput femoris, quod coxendici articulatur, nulla fere longa cervice extra femoris totius rectitudinem donari, breveque omnino intervallum inter magnum trochanterem, & caput illud occurrere: quum tamen homini caput id à trochantere illo plurimum diſtet, ac transverſum veluti collum ſeu cervicem inter hoc & trochanterem, inſigni ſanè diſcrimine & uſu, in homine obſervemus. Dein diſcendum quoque tibi eſt, ſimiae femur, etiamſi in cervicis longitudine multò magis femori humano, quam vitulino aut ovillo ſit camparandum, aliorum tamen quadrupedum femore obliquius eſſe, & magis humano femori, quàm quadrupedum, poſſe aſſimilari. Adeò, ut ad reliqua quadrupeda & aves facta comparatione, Galenus ſimiae femur coxendici obliquius committi potuerit quidem aſſerere, inſtituta vero ad hominem ſimilitudine, nequaquam. Immò quum hic Galeni ſermo homini rectius femur quam ſimiae tribuit, is ſane liquido atteſtatur, Galenum femur humanum ſectione nunquam examinaſſe; imprimis quum hic dicere nequeamus, transverſam, ut ſic loquar, humani femoris cervicem, cum obliqua magisque recta ſimiarum femoris cervice, Galenum hic comparaſſe. Simiae calcem hominis calce anguſtiorem eſſe, nemo non abſque ſectione animadvertit, ſed muſculi ſuo tendine in planta ſimiae dilateſcentis fabrica, & tendinum calci inſertorum inter ſe conjunctio, & ſubſtantia, ſolis diſſectionibus comprehenduntur. Unde etiam haud mirum, ſi Galenus veteres qui in hominum diſſectionibus ſe occupabant, hic immeritò arguat, quòd tendinem quendam per calcis poſteriora veluti in ſinu quodam incedentem, ſub pedis cute in planta dilatari non ſcripſerint, quodque primi & ſecundi pedem moventium muſculorum tendinem, non citra ullam cum quarti muſculi tendine unionem, calci docuerint inſeri, & quod denique quartum muſculum adhuc carneum, ſuam inſertionem moliri, non explicuerint. Quum enim illi, quae in hominum ſectione in jam dictis muſculis ſunt obvia, memoriae prodidiſſent, Galenus tamen ipſos ideo erraſſe perperam exiſtimavit, quod haec ſecus in ſimiis, quam illi verè enarraverant, ſe habere obſervaret; affatim inſinuans, qui hos muſculos, ut neque calcis os, in homine nunquam ſectione examinaverit. Muſculorum qui ſimiae & hominis nates conſtituunt, Galenus nullum aliud diſcrimen docuit, quam quod cuivis citra ſectionem in podicis anive coopertione, innoteſcit. Quod ſi forte ejusmodi muſculorum in homine longitudinem & tumorem ſectione Galenus deprehendiſſet, in ipſorum numerum, perinde ac hic paſſim in oſſium natura, ſimiae potius quam homini ſuam orationem, haudquaquam accommodaſſet. Neque etiam veteres argueret, quod muſculum ignoraverint, quem ipſe à coxendicis oſſis interna ſede ad ſuperiores lumborum vertebras in ſimiis, non verò in hominibus, pertinere animadvertit. Sic quoque in diſcrimine, quod in ſexti & ſeptimi femur moventium muſculorum inſertione, & tendinum natura & coalitu viſitur, ſuam orationem non ſolis tantum ſimiis (ut hic alia multa taceam) convenire voluiſſet. Idem de ſimiarum pollice, tibi erat colligendum; quamquam enim Galenus hunc ſimiae minorem multò, quam homini obtigiſſe citra ſectionis beneficium animadvertit, non ideo tamen in tendinum tertios digitorum articulos flectentium explicatione, craſſiorem tendinem pollici, quàm minimo digito adſcripſit, & diſcrimen minime expendit, aut vidit, quo hominem hic à ſimia per ſectionem inſigniter variare novimus. Si Galenus differentiam, quam in lumborum vertebrarum numero poſuit, & quae à Veſalio recte eſt animadverſa, non potius veterum numero, & lumborum in ſimiis longitudinis, quam hominis ſectione, reperiiſſet, is ſane veteres non immeritò accuſaret, quod proceſſum quendam in lumborum vertebris praeteriiſſent, quo ſimiae & canes, non vero homines donantur. Uti etiam non decimam thoracis vertebram ſupra infraque ſuſcipi, ut ſcilicet in ſimia ſit, ſed duodecimam dixiſſet. Dein (ne quid dicatur de muſculorum in lumbis illo diſcrimine, quo Galenum veteres ignorantiae injuria inſimulare, paulo ante ſignificabam) is ſi hominis vertebras vel

obi-

obiter vidiſſet, poſteriorum & transverſorum proceſſuum earum vertebrarum, quae in lumbis occurrunt, ductum inceſſumve non ut in ſimiis (ſecus nimirum longè quam in hominibus) ſe habent, deſcripſiſſet. Quando Galenus venam quae pari aut conjuge carens, nobis appellatur, alia ſede in homine, quam in ſimiis & canibus exoriri tradidit, ſe nunquam hominem ſecuiſſe, vel inde conſtat, quod in venae illius exortu (qui ſupra cor & extra cordis involucrum occurrit) inter hominem & illa animalia, nullum ſpectetur diſcrimen. Magnae differentiae, quibus caprarum & vaccarum uteri, à muliebri utero in ſitu, forma, cornibus, tunicis, acetabulis aliisque quibusdam inſigniter variant, ſi quid ſanè aliud, liquido oſtendunt, Galenum hunc nunquam inſpexiſſe. Et quum caprarum uterum muliebri utero ſimilem eſſe ſibi ob unicum qui ab illis fere editur foetum, perſuaſit, non mirum ſi diſcrimen aliquod inter ſimiae aut canis, aut ſuis uterum (qui plures plerumque foetus continet) & mulieris uterum eſſe merito cenſuerit. Inſignis illa differentia, qua canes & ſimiae ab homine in illo ipſorum pulmonis lobo variant, qui ſub cordis involucro inter membranas thoracem dividentes, cavam venam manus inſtar concinnè amplectitur, in cauſa profecto eſt, quod Galenus lobum illum à veteribus, hominum corpora diſſecantibus praetermiſſum & ignoratum fuiſſe, injuria contendit, tantum abeſt, ut magnum loborum fibrarumve pulmonis diſcrimen atteſtaretur, Galenum homines ſecuiſſe, horumque fabricam deſcripſiſſe. Ac proinde, quum in tam varia & multiplici undique hominis ad ſimiam, & ad vaccarum uterum, & ad bovinum cerebrum differentia, Galeni deſcriptiones homini non conveniant, quid inde poſſis concludere, quod libri de partium uſu, de hominibus, non verò de ſimiis (quemadmodum ſanè libri de Venarum, Arteriarum, Nervorum & Muſculorum ſectione) ſunt inſcripti? Idem fatendum eſt, de exſiccati cujusdam latronis in agro relicti cadaveris, & alterius humani corporis ad Nili ripas reperti oſſium, quam Galenus ſibi obtigiſſe miraculi cujusdam inſtar ait, inſpectione, quum is non haec, ſed ſimiarum oſſa nobis undique deſcripſerit. Quod ſane haud eveniſſet, ſi aliquando Alexandriae hominis oſſa, perinde ac paſſim ſimiarum à Galeno domi ac quum ſcriberet, fuiſſent pertractata, ipſique occaſio illa, ad quam omnes hortatur, absque falſae ſimilitudinis perſuaſione, contigiſſet. Si namque cum ſingulari ſua in ſimiarum ſectionibus peritia, hominum corpora ipſi quantumvis raro etiam ſecare (uti nobis modo ſimiarum) licuiſſet, innumeras ſanè illas differentias haud quaquam reticuiſſet, quibus hominem à ſimia diſtare, Veſalius per ſolas reſectiones didicit. Dato itaque poſt hac operam, ut ex hominum ſimiarumque ſectionibus, differentiae hae non amplius te quoque lateant, ne ſcilicet Galeni locis tuae ſententiae contrarium prorſus affirmantibus, veritatem cum magno dedecore tuo, poſthac impiè oppugnes. In recenſendis oſſium & cartilaginum ad ſe invicem conſtructionibus, Veſalii ſcopus fuit, rationes cur non uno oſſe homo efformetur explicare, variosque contextuum oſſium uſus pertractare: dein additis formulis, quibus oſſa committuntur, media & beneficia quibus formulae illae haerent, ſubjungere, ſeſeque quoad poſſet Galeni ſententiis, quas ſaniores eſſe arbitrabatur, quasque undique interpretatus eſt, accommodare ſtuduit.

In oſſium ad ſe invicem conſtructionibus examinata.

Quamvis igitur Galenus in initio libri de oſſibus, ad ſynarthroſim ſeu coarticulationem retuliſſet ſuturam, harmoniam & gomphoſim, quia tamen ſex coſtarum cartilagines ad pectoris os, & brachialis oſſa inter ſe, & poſtbrachialis oſſa ad brachiale, & fibulam ad tibiam, & talum ad calcem, & calcem & navi comparatum os ad tarſi oſſa, & haec ad paedii oſſa (ut quaedam alia taceam) per ſynarthroſim in illo libro paſſim in privatis oſſium deſcriptionibus, committi docuit, haecque omnia neutiquam ſutura, aut harmonia, aut gomphoſi, Veſalio conſtrui videbantur, is ſane maluit ſynarthroſim ad illos articulos referre, qui obſcurum edunt motum, & laevibus & lubricis cartilagineve obductis ſuperficiebus non ſecus quam articuli manifeſtum motum edentes, exſtruuntur. Omnes enim illi nexus, praeter primae coſtae ad pectoris os unionem, quos jam ſynarthroſi Galenus componi, innuebat, neutiquam ſutura & harmonia & gomphoſi, utpote omni prorſus motu deſtitutis, conficiuntur, ſed dictis conſtant ſuperficiebus, & partim enarthroſi, & partim arthrodia, & partim gynglymo componuntur. Tu interim, ut Galenum ſibi concordem eſſe oſtendas, harmoniam non ad deficientis in lineae imaginem ſuturae, formulam, ſed cum arthrodia, quae planis & lubricis ſuperficiebus motus gratia perficitur confundis, parum inter lineam & ſuperficiem diſtinguens. Dein gomphoſim ita patere vis, ut ad enarthroſim, hoc eſt formulam qua manifeſte cava unius oſſis ſuperficies, protuberantem alterius oſſis ſuperficiem excipit: idque ſuperficiebus cartilagine obcruſtatis, & ad motum nunc obſcurum, nunc evidentem conformatis. Mirum quod non eadem opera (ut videlicet omnia ocyus perturbes) ſuturas in dictorum oſſium cartilaginumque nexibus inibi reperiri eſſeve effingis, ubi illi mutuo ſeſe ſuſcipientibus & ſubeuntibus ſuperficiebus adeoque gynglymo conſtituuntur: quum nimirum ſuturae mutuo quodam ingreſſu, mutuaque admiſſione componuntur. Neque etiam te pudet, hic Veſalium accuſare, quod omnes hactenus dictos oſſium cartilaginumque nexus, quos ad ſynarthroſim refert, ſola arthrodia ſeu planis tantum ſuperficiebus exſtrui cenſuerit, quaſi non & multas enarthroſes, & fere gynglymos, in illis deſcripſiſſet. Placeas interim tibi quantum voles, quum fibulae ad tibiam, & tarſi oſſium ad navi comparatum os contextus (qui pla-

planis & lubricis ſuperficiebus ad ſe invicem componuntur, & non niſi ligamentorum muſculorumque beneficio haerent.) ad harmoniam reponis, non ſis tamen ob Galeni locum ex ſecundo de partium uſu libro abs te adductum, & veriori in aliis libris Galeni ſententiae non admodum congruentem, tam amens, ut omnia brachialis oſſa invicem ejusmodi planis ſuperficiebus, aut (ut tu inepte loqueris) ſimplicibus lineis, coarticulari certes, aut exiſtimes. Miror (etiamſi forte tibi enarthroſin cum gomphoſi confundere permitterem) qui tam obiter in corporis fabrica ſis verſatus, ut poſtbrachialis oſſa tum brachiali per gomphoſim necti arbitreris, quum hic nullus inſignis profundusve occurrit ſinus, uti neque eductum longè tuber, adeoque manifeſta enarthroſis. In coſtarum ad vertebras articulationibus, nemo, quod ſciam, obſcuros motus, & ſynarthroſin tecum immeritò ac contra Hippocratis in libro de articulis ſententiam, conſtituit, neque Galeno unquam in mentem venit coſtarum inibi articulos, uti neque illos, qui ad pectus pertinent & ad enarthroſin à Veſalio reponuntur, clavium ritu inſigi aut coarctari. Quum verò harum articulationum aliquam, Hippocrati κιγκλισμὸν vocari, imperite ſignificas, tibi conſtari debet, non primam ſolam coſtam aliter quàm quinque ipſi ſuccedentes, oſſi pectoris citra omnem motum uniri, ſed neque de illo coſtarum ad pectoris os contextu, Hippocratem loqui. Huic enim ſermo eſt, de claviculae cum pectoris oſſe articulatione, dein non de claviculae ad pectoris os manifeſto aut exiguo pertractat motu, verum de illo, quo clavicula ſimul cum pectoris oſſe veluti ſecundario agitur, quem ab illo jure diſtinguit motu, quo clavicula ſimul cum ſcapula movetur. Si namque motum claviculae, quem illa ad ſcapulae ſuperiorem proceſſum obtinet, cum illo conferre velimus, quo claviculae caput in pectoris oſſis ſinu movetur, certum eſt hunc, qui ad pectus ſpectat, illo longè eſſe manifeſtiorem: conſtatque diſcrimen illud, quod inter duos illos motus conſpicimus, affatim cum diverſo oſſium contextu arguere, qui evidentem motum ab obſcuro nos deceat in oſſium ad ſe invicem conſtructionis diſciplina interſtinguere. In qua non illorum motuum, qui alterius partis motum veluti ſecundariò ſequuntur, habenda eſt ratio, etiamſi tu interim dentes ad maxillarum motum agi, pueriliter nunc contendis. Mirum profectò, quod non pari ratione oſſium appendices, & ſuturas & veras harmonias cum ſuis in quibus conſiſtunt partibus moveri adducis, ut jam tandem neque ulla oſſium unio, neque ulla conſtructura aut commiſſura, motu deſtituatur, ſicque omnia in arte ruant, & ſemel undique perturbentur. Illic ubi Galenus ob Hippocratis orationem, qua dorſi vertebrae in ulteriore ipſarum parte ad cardinum motum committi dicuntur, gynglymon in vertebris recipit, monendus ſanè poſt veram vertebrarum ad ſe invicem articulationem deſcriptionem, erat lector, Galenum ad gynglymi compoſitionem inibi quatuor, quae ab invicem diſtant, & propriis formulis conſtituuntur articulationes, & tria ſimul oſſa recipere. Uti etiam Veſalius ſcripſit Ariſtotelem ad ſuam gomphoſin, tria ſimul oſſa accommodaſſe, quae duobus aſſeribus ſpeculo uno commiſſis aſſimilatur, & in biſulcorum tali cum tibia & calce compoſitione, eleganter continuo quaſi articulo, & non interrupta medii oſſis ſuperficie ſpectatur, pulcherrimamque ſupra & infra gynglymon conficit. Interim tamen Veſalius, vertebrarum ad ſe invicem compoſitionem, ad illorum cardinum, qui ab ipſo proponuntur, & duabus tantum conſtant partibus unoque adeò articulo, imaginem referre nequivit. Et quum in ſuo anatomicarum Falloppii obſervationum examine, duos qui ex tribus diſtinctis partibus conſurgunt cardines, ſibi proponit, & ad unam gynglymon plura oſſa, & plures cardines nititur admittere, illam tantum ex omnibus vertebram in exemplum ſe poſſe ducere ſignificat, quae ſupra infraque ſuſcipitur, oſtioque quodammodo aſſimilari poteſt, quod proceſſu tubereve uno ſuperiore tanquam maſculo, in ſuperioris liminis ſinum ac veluti foeminam ingreditur, & inferiore tubere in humilioris liminis foveam inarticulationis, non vero mutuae admiſſionis & ingreſſus mutui modo ſubit. Ac proinde, ſi tu quicquam habuiſſes, quo autorum mentem hic aſſequi poſſimus, aut rationes quibus illi inſiſtunt, nobis confingeremus, id erat in medium depromendum, & non ridiculè inferendum, haud eſſe abſurdum ad unius articulationis formam, tria concurrere oſſa, quum plures dentes maxillae inſigantur: quaſi omnis ſimul dentium cum maxilla compoſitio, unica eſſet gomphoſis, & quaſi non ſingulis dentibus, ſingulae ſuae eſſent conſtructionis formulae, duorum veluti tantum oſſium contextu exſtructae. Ex hactenus dictis, uti etiam undique ex Veſalii libris, abunde conſtat, qui is ſymphyſim, utpote nullo prorſus motu praeditam, ad ſynarthroſin, cui motum obſcurum aſſignat, nunquam (etſi immerito id ipſi imponis) retulerit. Immo, niſi hanc in oſſe υ referentis oſſiculorum ad ſe invicem contextu, & in pube, & in oſſium quae ſacro oſſi committuntur, & ſacri oſſis oſſium adinvicem ſtructura, & alibi in diverſorum oſſium concurſu locaret, illam penitus ab oſſium commiſſuris ideo rejiceret, quod ſymphyſis, quam in appendicem compactione & illis ſedibus in quibus unum aliàs os in pueris pluribus oſſibus conſtare vulgatim cenſemus, non magis compoſitio aut unio ſit, quam unius cujusque oſſis omnes propemodum ſedes. Caeterum, quum tu neglectis in ſecundo de Partibus animalium Ariſtotelis, & Galeni in ſecundo de Adminiſtrandis ſectionibus, locis parvum & fortaſſis hic corruptum depravatumque Galeni de Oſſibus librum ita vis ſequi, ut ſymphyſim velut genus

 eſſe

eſſe cupias ad omnes nexus, qui carnis, aut ligamenti, aut cartilaginis beneficio, aut proprii contextus formulaeque occaſione haerent, tibi ſane ejusmodi conſtructurarum exempla erant adducenda, & ſymphyſes commemorandae, quae ſuturarum & harmoniarum, ac propemodum gomphoſium ritu, propria conſtructione firmentur, ac haereant, & aliae, quae articulorum motus gratia exſtructorum modo, muſculis, tendinibus, ligamentis, & alicubi velut cartilagine, perpetuo compingantur. Veſalius namque (& merito quidem) hujusmodi ullas ſymphyſes cognoſcere ſe negat. Idem de molliorum & durorum oſſium ad ſe invicem contextu, quem Galenus in libro de Oſſibus eodem loco proponit, tibi erat commonſtrandum, verae illius quam ſupra ſcripſi appendicum, & plurium in pueris oſſium compoſitionis, haud immemori. Caeterum quum haec neutiquam praeſtare queas, promptum collectu eſt, quam pueriliter ac dialecticè ſymphyſim ſummum quodam genus conſtituas, illique ſubjicias, quod ad omnem oſſium ad ſe invicem, ſimul compoſitionem, venit referendum. Veteres diſſectionum profeſſores, quandam capitis figuram ſtatuerunt naturalem, & alias plures monſtruoſas, quarum Galenus cum Hippocrate tres quidem admittit, quartam verò quae caput latius quam longius haberet, abnegans, illam haud poſſe conſiſtere oſtendit. Veſalius haec explicans, ſe unum aut alterum amentem & monſtruoſum alias hominem ſpectaſſe addit, cui caput eſſet à dextro latere ad ſiniſtrum longius, quam occipitio ad frontem. Verum interim, capitis illius ſuturas à ſe viſas neutiquam aſſeruit: & quum innaturales monſtruoſasque omnes figuras à Galeno deſcriptas, in coemiteriis rarius occurrere, ſignificat, nec illarum ſuturas ab ipſo obſervatas, ſatis colligitur: uti etiam mihi conſtat ipſum (etiamſi ſuturas variè vel in ſenibus deeſſe, aut non apparere noverit,) illas non vidiſſe. Ego ſanè, ne quid de monſtris illis Alpes prope Villacum, & veſtras quoque paſſim inhabitantibus, & infinitam figurarum ſpeciem oſtendentibus adferam, Germanorum & Helvetiorum militum aliquos expendi, quibus caput latius, quam longius hinc forte exſtitit, quod Germanorum in dorſo quum in cunis ſervantur, incubitus, capita ipſorum plerumque in occipitio comprimit, quodque ideo quibusdam latitudine longitudo monſtruoſe compenſatur: etiamſi forte interim ſuturarum nusquam occurrat diſcrimen. Quando autem te hic pulchrè cum Galeno rhetoricari exiſtimas, leviter expendis, quod in monſtris naturam ſaepe moliri cernimus: perinde ſcilicet, ac ſi transpoſitis calvariae ſuturis, naturae arduum eſſet, duram cerebri membranam ſuperioribus quibusdam calvariae ſedibus ita nectere, ut illam aliàs lata ſuperficie, in nonnullis calvariae baſis regionibus, adnaſci voluit: utque hanc ſuperioribus etiam ſedibus commiſit vaſculorum quorundam ſparſim ſecundum ſuturas propriis foraminibus perreptantium interventu, & illis inſuper foveis aut ſinibus, quos Veſalius terebrationem calvariae interdum periculoſam reddere commonſtravit. Videris hic (cui nihil intereſt, an aures an nares apud Galenum legas) ex vera hominis fabrica ignorare poſticam cerebri ſedem magis, quam ipſum cerebellum in poſteriora vergere, & olfactus organa, & oculorum nervos ex cerebri baſi, ac veluti ex media inter dextrum & ſiniſtrum latera regione, non autem ex illis quae frontem tangunt ſedibus pullulare, & nullum denique nervum in calvaria oriri, qui non ante occipitii oſſis foramen, quo dorſalis medulla labitur, initium duxerit. tantum abeſt, ut illorum ortus ad poſteriorem cerebelli ſedem, referri à nobis apte poſſit. Praeterquam quod concinne à Veſalio oſtenditur, cerebrum haud aliqua peculiari forma, (perinde fere ut neque pulmonem, & jecur & lienem) eguiſſe, ſed ad accumbentium cerebro partium neceſſitatem, formam ipſi à natura eſſe accommodatam. Ab eo tempore, quo Veſalius veram oſſis cuneo comparati hiſtoriam nobis tradidit, varias vidi, ideo quod Galeno non acquieverit, obortas ſententias. Sylvius enim foramina illa, & ſpongioſam oſſis ſtructuram, quibus ad pituitam colandam Galenus naturam ea in oſſis ſede cui glandula pituitam excipiens veluti in thoro aut lectulo inſternitur, uſam ſcribit, Veſalium nolle videre, contendit. Fuchſius verò & Sylvii diſcipulus, qui praeceptoris rabiem retulit, ſpongioſam ſpeciem inibi Galenum ne ſomniaſſe quidem aſſerunt, & voce cribri in cunei vocem apud Galenum libro nono de partium uſu mutata, parem Veſalio cum Galeno ſtatuunt eſſe ſententiam, Veſaliique omnia, corporis humani fabricae reſpondere affirmant. Hiſpanus porrò quidam, qui mire ſibi placens eandem quam tu in veritati obſiſtendo provinciam aſſumpſit, Veſalii deſcriptionem ſententiamque recipit quidem, verùm miratur, illum adeo eſſe negligentem, ut cum cuneo aſſimilatum os, primum, ſecundum, tertium & quartum paria nervorum cerebri, & arterias quasdam variis foraminibus tranſmittit, inſignique rima à petroſo temporis oſſis proceſſu dehiſcit, non arbitratus fuerit, foraminum illorum gratia, id os, cribrum referens à Galeno per opportunè nuncupatum fuiſſe, & Galenum voluiſſe per illa foramina rimamque pituitam defluere, non verò, per foraminula, quae alii in glandis pituitam defluere, non verò, per foraminula, quae alii in glandis pituitam excipiendis ſede, Galenum male aſſequentes confingunt. His tu modo accedis, Sylvii ſententiae in parvis foraminibus acquieſcens, ſed antra illa quae in natu grandioribus cuneo comparato oſſi Veſalius tribuit, & quae Galeno (uti etiam in bobus & ovibus non conſpiciuntur) fuerunt incognita, modis omnibus illam colaturam, quae veluti per ſpongiam fieret, ſecludunt. Sapias itaque hic cum Sylvio quan-

In capitis figuris.

In pituitae per cuneo comparatum os tranſitu.

quantum voles, me interea, uti & Veſalium, parva illa foramina in quovis tandem animali latent, quibus per os cuneo comparatum, pituitam veluti ſpongia quadam colari aſſeris. Atque ita Fuchſii & Hiſpani illius & Veſalii ſententiae accedo; hoc eſt, per foramina nervos & arterias tranſmittentia, & dictam nuper rimam, manifeſtò pituitam defluere, exiſtimo: ac in oſſe continua ſquamma & in interiori & exteriori ſuperficie, illa parte qua glandula pituitam excipiens continetur, efformato, neutiquam viſum fugientia requiro foramina: quum tam manifeſti & patentes meatus, pituitae deducendae in cerebro & dura tenuique cerebri membranis fuerint procreati. Verum Fuchſii ſententia, qua is huic meae opinioni, Galeni mentem vult eſſe conformem, à Veſalio inde reprobatur, quod tam diffuſe Galenus fruſtra & praeter rationem, veteres in pituitae per ſpongiam tranſcolatione, reprehendit: quodque Fuchſius commemoratos in ipſo cerebro à Galeno meatus ad quosdam oſſis cuneo aſſimilati ſinus male refert. Unde, ſi Hiſpanus, qui tua & Sylvii foraminula, (uti prius ſignificavi,) merito non cognoſcit, illum colandi modum, quem Galenus propoſuit, ſedulo expendiſſet, non ideo os cuneo comparatum, cribro aut ſecundum Galeni mentem ſpongiae aſſimilaſſet, quod peculiaribus illis quae privata tranſmittunt corpora foraminibus, ſit pervium. Veſalius antra illa, quae oſſi cuneum referenti inſunt, ad oſſis levitatem ſic exſtructa arbitratur, ac illae cavitates quae homini in frontis oſſe ad ſupercilia occurrunt, & in cornutis animalibus ad cornuum radices, & bobus in illis inſuper partibus ſpectantur, quibus cornua unguium naturam referentia firmantur & ſtabiliuntur. Et quum Veſalius, harum cavitatum (niſi etiam muſicorum inſtrumentorum cavitatis ritu, ſono ſint accommodae) alium ignoret uſum, ipſumque ideo reprehendas, tuum erat alium, ſi quem habeas, nobis indicare, & vel minimo, quod nuſquam alioquin facis, artem ornare. Quum narium oſſa hic nominas, & de octavo capitis oſſe ſermonem videris inſtituere, erat tibi diffiniendum, num tertia in cavitatibus quae oculos complectuntur, enumerata oſſa, & quae in horum medio conſiſtunt tenuia, & velut ſpongioſa oſſicula, octavo capitis oſſi adnumeres. Ut ut ſit, conſtat hoc os à quibusdam ob cribri colive imaginem cribriforme, & rurſus ab aliis ob ſpongiae cum illo comparationem, ſpongiaeforme, nuncupatum fuiſſe. Quia verò in calvariae cavitate, planis duabus exſtruitur ſuperficiebus, cribri aut coli in modum concavis, & perforatis, & neutiquam ſpongiae, aut pumicis, aut effracti oſſis modo aſperis, & inaequalibus, & externae oſſium ſuperficiei in ſubſtantia non reſpondentibus (ne quid de rectorum ipſius foraminum inceſſu dicam) viſum inquam forte alicubi Veſalio fuit, hoc os cribro opportunius, quam ſpongiae comparari, & raris illis ſpongioſisque oſſiculis in narium ſummo obviis, ſpongiae ſimilitudinem adſcribere. Quum autem tu hanc ſententiam, veluti de re quapiam inſigni pertractans, ſtudes deprimere, praeterquam quod veram octavi hujus oſſis hiſtoriam è medio rejicis, & oſſiculorum illorum naturam ignoras, parum profecto expendis, te capitis ſedi qua os iſtud continetur, illa Galeni accommodare, quae in ſermone pituitae expurgationem pertractante, oſſis cuneum referentis baſi, ab ipſo contra veterum placita reique adeo veritatem, adſcribuntur. Dein tam perfunctoriè Galenum legis, ut exiſtimes octavum capitis os tam molle ſubſtantia eſſe, ut mollioris ſpongiae in modum à natura ſubinde tanquam manu quapiam comprimatur. Quamquam enim Galenus colandi per ſpongiam rationem, in oſſium hiſtoria ubicunque tandem exprimit, non tamen ſpongioſam quae ab ipſo hic proponitur fabricam, non minus dilatari expandive, aut comprimi exiſtimavit, quam raros illos lapides conſiſtentiam mutare videmus, quibus in ciſternis aquam colari novimus. Inſuper quum de quatuor Galeni meatibus pituitam in cerebri corpore ſubſtantiave deducentibus agis, memor eſſe debebas diſcriminis illius, quo vituli & oves ab homine in olfactus nobis vocatis organis plurimum variant: quum ſcilicet illa homini neutiquam ſint perforata, longisque meatibus pervia, & minus pituitae ductus canalesve cenſeri poſſint. Uti etiam meatus ille, qui illis animalibus tam conſpicuo ex media longitudine canalis, qui ex tertio cerebri ventriculo, in quartum pertinet, ad glandem cerebri pituitam excipientem fertur, in hominibus vix unquam eſt conſpicuus: tantum abeſt, ut Veſalium hic undique Galeni ſententiae concordem eſſe, meritò cenſeas. Quando de maxillis tibi eſt ſermo, examina quàm inopportune Galeni verba adducas, quum ſcilicet ſecus omnino quam tu interpretaris, ſonent. Galenus enim (ut res quoque ſe habet) mox poſt hominem ſimiae breviſſimam inter caetera animalia maxillam obtigiſſe docet, tu contra homini longiorem, quam ſimiae tribuis: & Veſalium tam in partibus animalium quibus adunca non obtigerunt roſtra, cognoſcendis rudem exiſtimas, ut utrasque maxillas non eandem in oſſium ſtructura longitudinem ſortiri, ipſum aſſerturum metuas. Elaborato itaque, ut adductum abs te Galeni locum intelligas, & dein ipſum in illorum locorum numero habeto, qui Galenum homines non ſecuiſſe liquido arguunt. Si enim Galenus differentias quae in ſuperioris maxillae ſuturis inter ſimiam & hominem occurrunt, aeque ſectionibus obſervaſſet, atque citra has maxillarum longitudinem ipſi liquit expendere, profecto ſimiae maxillam non potius nobis, quam hominis deſcripſiſſet. Eſt autem hoc quod dico obvium ex ſuturis quae ſecundum caninos dentes in externa maxillae ſede, & ſecundum inferiores orbitarum quibus oculi continentur regiones in ſimiis ac canibus, non vero hominibus pro-

In octavo capitis oſſe.

In meatibus pituitam in cerebri corpore deducentibus.

In maxillarum inter hominem & ſimiam differentia.

In illarum ſoliditate. repunt, & à Galeno explicantur. Quando Galenum rectè ſuperiorem maxillam, eo quod non movetur, ſolidam ſtatuiſſe, & inferiorem cavam & medulla, ut ad motum magis ſequax reddatur, praeditam, aſſeruiſſe ſignificas, non oportebat ſanè te manifeſtiſſimas cavitates illas ex naturae hiſtoria rejicere, quae ad ſuperioris maxillae oſſiumve ipſius laevitatem conducere, & maxillam cavis ex cera fuſis imaginibus ſimilem reddere, Veſalius verè oſtendit. *In inferioris maxillae oſſium numero.* Si is (ut & illorum, quos ego novi, nullus) inferiorem adoleſcentis maxillam coctione nunquam in duo oſſa, quemadmodum ſcilicet in vitulis & aguis fit promptiſſime, diſſolvi, aut diviſam in cemiteriis reperiri conſpexerit, quorſum vis illum autorum gratia ſecus atque res habet atteſtari? Immo, gratiae Veſalio ſunt dandae, quod appendicum rationem, & cauſam cur unum aliquod adulti animalis os, in foetu, aut in prima omnino aetate ex pluribus oſſibus conformari arbitramur, explicatè deſcripſit. Atque ita ut in adultis, appendices ab oſſibus non diſtinguimus, & in uno oſſe plura non enumeramus oſſa, ſic quoque inferior maxilla, unius tantum oſſis vice, eſt habenda. Sedes enim cartilaginea in puerulorum mento occurrens, illa eſt, in qua univerſum maxillae os, in oſſeam naturam nondum plenè coaluit, ad illum ſanè modum, quo in juniorum animalium vertebris, cartilagineas ſedes obſervamus, quae quum coctione abſcedunt, plura in vertebris oſſa praeter ipſorum appendices (etiamſi Galenus haec nunquam enarraverit) commonſtrant. Uti etiam Galenus, juniorum animalium illas ſedes cartilagineas non deſcripſit, quae os altero ſacri oſſis lateri commiſſum, in tria oſſa (quae ſedibus quibus privata nomina tribuimus haud congruunt) per coctionem reſolvunt. Perinde ſcilicet, ac cartilagines linea ſecundum foraminis occipitii oſſis, quo ſpinalis medulla fertur, poſteriora, in vitulis, ut & pueris transverſim repens, & pluralitatis oſſium occaſionem dans, à Galeno non eſt explicata. Quam verò tu in his omnibus naturae perſpectam habeas induſtriam hiſtoriamque, inde patet, quod perperam niteris ex Galeno colligere, occipitis os in plura oſſa ſuturarum interventu, procul ab omni Galeni ſententia, eſſe diremptum. *In dentibus.* Licet Galenus nervos dentium radicibus applantari dixit, non ideo ab illo (qui dentes ſolidos aliàs conſtituit) ea cavitas commemoratur, quam in quovis viventis etiam hominis dente obſervamus. Quum illa ſcilicet ſecus longè quàm tu exiſtimas, in hominibus, ut & in bobus, ovibus, & canibus, ſit manifeſtiſſima, foramenque nos lateat, per quod nervus in illam illuc uſque fertur, ubi ipſa etiam extra maxillarum oſſa, & ſupra ipſas adeo dentium radices, ejus quem Veſalius ipſi tribuit uſus gratia, conſiſtit. Quando autem inſeri, pro adplantari, in Galeno interpretaris, non minus immerito dentes inde cavos eſſe arguis, quam ſi in tibiam aliudve os implantatos inſertosque tendines, in amplum oſſis ſinum quo medulla extra fungoſam oſſis ſubſtantiam continetur, ferri, & ejusmodi ſinum gratia tendinum exſtrui aſſereres, nullamque inſertionem absque cavitate in extuberantibus aliàs inſertionum cauſa proceſſibus, fieri exiſtimares. In explicandis dentium radicibus, nihil comperio Veſalium in Galeno requirere, niſi inde forte diſcrimen aliquod inter ipſos ideo ſtatuas, quod non omnibus unius maxillae molaribus, eandem omnino radicum magnitudinem, & numerum pariter, Veſalius meritò commemorat. Molaribus enim, qui caninis dentibus ſunt contermini, minores paucioresque radices obtingunt, quàm molaribus, qui his introrſum ſuccedunt, moleque prioribus grandiores amplioresque ſpectantur. Et cum quinque molares homini ex quocunque latere, aut quavis in parte, provenerunt, horum intimus ſeu quintus radicum magnitudine, & interdum etiam numero, à quarto & tertio molari (& ſi Galenus nihil ejusmodi in una quinque molarium ſerie indicet) facile vincitur. *In foraminibus primum & ſecundum paria nervorum transmittentibus.* Galeni quidem eſt ſententia, calvariae foramen, quo viſorius tranſit nervus illo amplius eſſe, quod ſecundo pari nervorum, & non exiguae unà tertii paris portioni viam praebet, Veſalius autem hoc foramen, non ſimpliciter ſolum illo amplius eſſe docet, verum etiam id duplo primi paris foramine amplius exiſtere, admodum verè ſcripſit. Neque eſt quod hic carioſas ipſi objicias calvarias, quum in nuper mortuis corporibus hac Veſalii opinione, nihil ſit manifeſtius. At non mirum eſt, Galenum hic Dei induſtriam leviter aſſequi, quum per hoc foramen ſecundo pari tranſitum praebens, cerebri pituitam delabi, ignoraverit, minusque multò ſciverit, quàm magnae arteriae per hoc foramen iter praebeatur: quae ab illa pullulat, quam per oſſis temporis foramen, in calvariam pertingere novimus, quamque Galenus poſt reticularis ſui plexus formationem, pari qua calvariam ſubiit magnitudine, ad cerebrum ferri, contra omnem rei hiſtoriam, tradidit. Praeterquam igitur quod calvariae hic non oſcitanter tibi veniunt obſervandae, multa ſanè hic erant ex Veſalio tibi prius perdiſcenda, quam veritati obſiſtens, falſis dogmatibus tuendis, te omnibus irridendum proponeren. *In foraminibus tertium & quartum par transmittentibus.* Quamquam interim Galeno nonnulla imponas, quae procul ab illius ſunt ſententia, is nunquam in hac tua tractatione, proceſſus aut portiones temporis oſſis, quae revera petrae ſunt comparandi, & magnam auditus organi portionem conſtituere nunc novimus, à temporum oſſibus non diſtinguit: & quamquam Galenus tertii & quarti parium cerebri nervorum exortus ſecundum aut juxta illos lapidoſos proceſſus conſiſtere ſcribit, neutiquam ideo illa paria (quibus cuneo comparatum os ovali, ut ſic dicam, foramine egreſſum praebet) per ipſos à calvaria labi tradidit. *In foramine ſoporalem admittente.* Quam vero foramen arteriam ſoporalem in homine admittens, à bovis foramine variet, tibi erat diſcendum,

dum, & quam huic veluti rectum, illi verò transverſim oblongum, & admodum à bovis foramine diverſum obtingere animadvertiſſes, neutiquam eo oſcitantiae veniſſes, ut rotundum longo inceſſu per os temporis ductum homini foramen, tertio & quarto pari, non verò arteriae ſoporali praeparatum duxiſſes. Hic docerem, quanto exterius à cerebri baſis ſecundum dextrum & ſiniſtrum medio, tertium cerebri par exoritur, quam ſoporalis arteria in calvariae amplitudinem ingreditur, niſi te Galeni libros tam perfunctoriè legiſſe expenderem, & foramen quo quintum nervorum par mox ab exortu ſuſcipitur, apud Galenum potius caecum vocari arbitraris, quam quod portiunculam quinti paris transmittens, extra calvariam ſub auditorii organi meatu conſiſtit, cui auris continuatur: tantum abeſt, ut te (quem foramen, tertium & quartum paria transmittens, penitus latet) hic in viam ducere poſſim.

In caeco foramine.

Quum Veſalius oſſiculum quoddam caſu quando elixa jam calvaria mundaretur, ex auditus organo procidere animadvertiſſet, is illa occaſione duo obſervavit iſtius organi oſſicula, & dein alia quam Falloppio ſcribit occaſione ſuborta, tertium inſuper quoddam adinvenit.

In auditus organi oſſiculis.

Quia autem Galenus nullam horum oſſiculorum mentionem feciſſe videbatur, Veſalius illa veteribus & Galeno incognita fuiſſe, non injuria eſt arbitratus. Non enim Galenum in libro de oſſibus, & libris de Hippocratis & Platonis placitis & alibi quoque, ubi auris oſſa nominat proponitve, de oſſiculis iſtis loqui exiſtimandum erat, at de illis tantum, quae in ſuo latere poſteriorem jugulis oſſis portionem conſtituunt, & mamillarem, & illum quem ſcriptorio ſtylo conferimus, proceſſus, & eam oſſeam regionem quae petrae imaginem duritiemque refert, eleganter educunt, & aptas auditus organo cavitates ſinusque & meatus & foramina in ſe exſculpta commonſtrant, & magnam denique temporis partem occupant. Quando itaque Galenus in libro de Oſſibus, capitis oſſa enumerans inquit, Poſthaec deinceps quae in utraque aure ſunt, is profectò non alia ſubaudit oſſa, quàm quae inibi, paulo ante & poſt (uti etiam alibi paſſim) ad aurem, aut ad ſuam aurem ſita eſſe ſcribit. Dein quum in quinto libro de Hippocratis & Platonis placitis, illo quem tu infra adducis, ac ad quem modò lectorem remittis loco legitur, quemadmodum & auris oſſa, haec etiam quibus cartilagines aurium firmantur & adnaſcuntur, quibusque membranae & nervi & variae ſedes meatusque inſunt oſſa meritò ſubaudimus: non vero tria illa auditus organi oſſicula, quae modo tandem habemus perſpecta. Quorum ſi Galenus ullam habuiſſet notitiam, ſique illa Cryſippo in libris de Hipp. & Platonis placitis, perinde ac oculi particulas, objicere voluiſſet, in libris ſanè de partium uſu (ad quos ex dictis jam libris nos ſubinde revocat) oſſicula haec ſilentio cum multis quae in auditus organo nunc cognoſcimus, haud obvolverentur.

In capitis motibus.

Veſalius in capitis motuum deſcriptionibus, Galeni mentem in flexione & extenſione, levi opera explicuit, quum ſatis conſtabat illas ſupra ſecundam colli vertebram fieri, Galenum voluiſſe. At in lateralis motus explicatione, ideo videbatur laborandum, quod illo motu Galenus, modò hunc quo caput humeris adducimus, modò illum, quo caput in dextrum & ſiniſtrum velut renuentes aliquid, circumagimus, intellexiſſe videretur. Interim tamen illo circumactu, nemo alium aut ampliorem motum intellexit, quam quo homines & multo adhuc magis quadrupeda, caput circumducunt: ſic videlicet, ut humerum & femur circumverti dicimus, etiamſi illorum caput in orbem rotae in modum integrè, ut tu malè interpretaris, non circumvolvatur. Quia autem Veſalio impoſſibile viſum eſt, caput duabus à ſe invicem diſtantibus inarticulationibus primae vertebrae inarticulatum, ullo pacto ſupra illam circumagi poſſe, & quia Galenus in laterali in dextrum, ut ſic loquar, motu, capitulum occipitis oſſis ſiniſtrum ex ſiniſtro primae vertebrae ſinu aſſurgere ſublevarive docuerat, idque aliquo pacto (licet interim praeter naturam) fieri poſſet, Veſalius inquam per lateralem motum, à Galeno illum intellectum magis voluit, quo caput humeris admovemus, quam quo id circumducimus. Verum tu ita adhuc agis, ut utrosque hos obliquos veluti motus ſupra primam vertebram fieri adſtruas, idque Galenum etiam ſenſiſſe contendas: quum interim Veſalius doceat, caput ſupra primam vertebram flecti & extendi, ſive antrorſum retrorſumque duci, & dein caput cum prima vertebra, ſupra ſecundam noſtro circumactus. motu ferri, & ſolius colli beneficio, veluti ſecundario, ad humeros inclinari. Veſalii ſententia undique hic mihi eſt integra; & quum is aut anatomici de alicujus partis motu agunt, illum de oſſium, non vero de oſſibus cohaerentium partium motu ſubaudiunt. Quum enim quis de tibiae ad femur motibus pertractat, & tibia hoc, aut illo motu acta, femur quieſcere inquit, is ſane intelligit femoris os non moveri, etiamſi id amplexantes muſculi, modo in ſe colligantur, modo laxentur, ſi quando illi tibiam ſunt moturi. Atque ita, quum quis caput ad humeros, non moto prius collo, inclinari negat, is de muſculis vertebras moventibus haud agit, verum de ipſis colli oſſibus ſeu vertebris, quae caeterorum oſſium ritu fulcra ſunt, & ſtabilimenta. In hunc itaque modum, erecto manente collo, caput ad alterum humerum inclinari poſſe, haud animadverto. Et quamquam tu irrides, alterum occipitis oſſis capitulum non poſſe ſecundum naturam aut non debere ex ſuo ſinu ſublevari, nullum ſcito corporis fieri motum, quo os ab oſſe dehiſcit & amovetur. Quamvis enim nunc haec, nunc illa capitis femoris aut humeri pars, ſinum cui inarticulatur, pro vario motu contingit, nunquam tamen femur aut humerus à

 ſuo

ſuo ſinu diſtat, & intervallo aliquo ſemovetur, corporiſque continuatio, aut contiguitas perditur. Et quum adducis, ſi caput ſupra primam flecteretur vertebram, oportere tunc unum articulum in anteriori foraminis dorſalem tranſmittentis ſede, & alterum in poſteriore conſtitui, non animadvertis, qualiter illi non ſecus dimoveri dehiſcereve deberent, quam illi, qui ad propriam capitis flexionem & extenſionem concinnè, ac citra turpem ſublevationem, à natura nunc ſunt inſtituti, indecore maleque ſejungerentur, ſi in illis caput ad humeros duceretur. Porro caput poſſe articulis primae vertebrae cum occipitis oſſe, noſtro circumactus motu agi, tam eſt poſſibile, quam circinum duobus diſtantibus cruribus aſſeri altius infixum circumvolvi: quum interim illo circumactus motu, prima vertebra cum capite ſupra ſecundam pulcherrime agatur, tanto magis rotae ad axem poſitae in multis quadrupedibus exſtructa imagine, quanto illa caput prolixius quam nos circumducunt. Adeo ſanè, ut ille oſſium contextus, nihil manifeſtius commonſtret, quam ſupra ſecundam colli vertebram caput neutiquam flecti, multoque minus in poſteriora mediam ultra figuram protendi. Tu hic ad rerum, multis adductis nugis, appellas naturam, quae ſi tibi aliquando, reperta nunc veritate, ad inſpectionem ſedulò fuiſſet adhibita, non fieri poſſit, ut repertis frugibus glande adhuc veſci, & quorundam forte veterum ſententiae refragari velles. Nequid enim de nominibus dicam, quibus Veſalius primam & ſecundam vertebras vocari docuit, tam leviter res expendis, ut capere nequeas, qui caput duobus diſtantibus capitibus, primae vertebrae inarticulatum, cogatur cum prima vertebra circumduci, & qui caput tunc ſumma rerum opificis induſtria, cum prima vertebra veluti unum, ut ſic dicam os efficitur. Dein ſi forte caput ſupra ſecundam (uti tu cum Galeno vis) flecteretur extendereturque, quonam pacto immota prima vertebra, id ex tua ſententia praeſtari poſſet, quum caput nullum ad ſecundam vertebram habeat articulum, tantumque ligamento à dentis apice pronato, ipſi committatur? Quia Galenus ob veterum ſententiam de transverſorum ſeptimae cervicis vertebrae proceſſuum perforatione ambigit, Veſalius ſuam in artis ornamentum obſervationem addidit, qua ſe in canibus & ſimiis illos nunquam, ſecus ſcilicet quam in hominibus, fieri cernimus, perforatos reperiſſe, aſſerit. tu interim ſi quid aliter obſervaſſes, id in medium debebas depromere. Item ſi Veſalius, perinde ac nos omnes modo, decimam thoracis vertebram transverſis proceſſibus haud deſtitui, obſervavit, cur id erat quaeſo ſubticendum? Galeni locum, quo is tam ex veterum anatomicorum in vertebris quibus lumbi conſtituuntur numero, tum ex lumborum in longitudine differentia, quam citra ſectionem diſcimus, quinque homini quidem, ſex autem ſimiae vertebras in lumbis comperiri ſcripſit, & quem Veſalius in harum vertebrarum hiſtoria, ſatis expendit, antea ubi illius meminiſti, abunde diſcuſſi, etiamſi illum huc uſque reſervaveris. Quam parvi enim momenti ſit, inde patet, quod Galenus decimam thoracis vertebram, ut ſimiis accidit, non verò duodecimam, ſupra infraque ſuſcipi ſcripſit, & poſteriorum proceſſuum, ſeu ſpinarum & transverſorum proceſſuum ductus, ut in ſimiis, non verò, ut in hominibus habent, commemoravit: praeterquam quod veteres proceſſum quendam in lumborum vertebris ignoraſſe dicit, qui canibus quidem & ſimiis, non autem homini eſt peculiaris. Ut muſculorum hic diſcrimen taceam, & oſſis ſacri & coccygis in homine à ſimia differentias, in quibus omnibus Galenus ſimiarum, non hominum hiſtoriam (quod tibi erat animadvertendum) percenſuit. Quando Galenum in libris de partium uſu, ideo oſſis coccygis vis meminiſſe, quia quatuor oſſis ſacri oſſa inibi enumerat, quodque quartum os, coccygis loco enumeratum cenſeas, non ideo coccygis vox inibi reperitur: & hac qua multa oſſa unius loco habes, interpretatione, Galenum oſtendis & inibi, perinde ac in libro de oſſibus, ſimiarum, non verò hominum hiſtoriam perſequi. Nemo enim unquam ſecluſo etiam coccygis oſſe, quatuor tantum ſacri oſſis oſſa in homine numeraverit. Proceſſus transverſi oſſium ſacri oſſis, & potiſſimum ſuperiorum, ampli ſunt & craſſi & ſibi mutuo unius veluti oſſis forma, continui: & ſimiae hic hominibus reſpondent. Ne vero quis illos ſubtiles tenuesve ex Galeno in libris de Partium uſu eſſe arbitraretur, Veſalius meritò loci illius lectorem monuit. Quando autem tu ſubtile idem vis eſſe quod amplum & magnum, & Veſalium parum recte proceſſus illos craſſos commemoraſſe inſinuas, diſcrimen illud parum obſervas, quo transverſi lumborum vertebrarum proceſſus, à ſacri oſſis lateribus differunt, & qui ſimiae coccygis oſſis proceſſus, à ſacri oſſis proceſſibus variant, & qui in oſſe ſacro proceſſus illi ea oſſium ſede corpulentiores craſſioreſque cernuntur, quam corpus in vertebris appellamus. Porro tuis ſophiſmatibus, citra contextus transverſarum ſedium ſacri oſſis cum ipſis commiſſis oſſibus cognitionem oblecteris quantum voles, quod autem veritati hic deinceps in illis repugnes, in quibus, Galeni deſcriptiones homini potius, quam ſimiae convenire quadam veluti caterva, & veluti obiter ſignifices, ideò non eſt ferendum, quod ego ſecus in ſcholis indies doceam & cenſeam: quodque jam nullae propemodum medicorum ſint ſcholae, in quibus hominis & ſimiae, aut ſaltem canis aut cuniculi aut leporis oſſa, non ſint ad manum. Unde etiam nunc nemo ignorare poteſt, aliam longè homini, quàm ſimiae ſacri & coccygis oſſium eſſe rationem, & integerrimas Galeni deſcriptiones ſimiis competere, & has proceſſu illo abundare, qui in duabus inferioribus thoracis vertebris, & ſuperioribus aliquot lumborum vertebris, in illis & ca-

In foramine transverſi proceſſus ſeptimae vertebrae cervicis.

In inferioribus vertebris thoracis, & lumborum vertebris.

In ſacro oſſe, & oſſe coccygis.

canibus cernitur, quemque Galenus vertebris incognitum, injuria docuit, quemadmodum etiam neminem latet, transverſos ſimiae lumborum proceſſus, uti & ſpinas, ſecus quàm homini ſurſum duci. Non omnes item coſtas duplici articulo ad vertebras connecti, tu ipſe paulo poſt cum Veſalio affirmabis. Hominis etiam in mollitie adeoque in cartilaginum natura cum quadrupedibus fere omnibus diſcrimen, neminem debet latere, perinde ac hominis, tibiae os ipſius humero minus eſſe, & humerum fibula longiorem, & oſſa ſacri oſſis lateribus commiſſa, ponderoſiora humero reperiri, nemo verè dixerit. Quemadmodum etiam nemo non exoſculari debet laudatam à Veſalio naturae in corporum vertebrarum per cartilaginea ligamenta (quae facile prementibus cedunt oſſibus, & his rurſus diductis, prompte exſurgunt) induſtriam, ejusmodique, ut tu dicis, multa, quorum nomina anatomen ab ipſo exornatam auctamque non ſine tua tuique ſimilium rabie ac ira, praedicamus. Ut ut ſit, non decimam humani thoracis vertebram, ſed potius duodecimam videmus ſupra infraque ſuſcipi: ut ſcilicet ſimiis ac canibus decima thoracis vertebra incumbentem & ſubſtratam vertebras ſubit. Caeterum quando tu ais decimam thoracis vertebram duntaxat, in rotundam ſpinam quaſi fornicem deſinere, expendito apud Galenum quaeſo, qui rationes aſſequeris, cur una tantum vertebrarum utrimque recipiatur, & ex Galeni ſententia, rectam & nusquam inclinantem ſpinam gerit. Quandoquidem coſtae novem ſuperiores duobus manifeſtò ad vertebras coarctantur articulis, duodecima vero & undecima unico tantum articulo committitur, non mirum eſt ſecundum decimae coſtae articulum, quo transverſo articulatur proceſſui, ita obſcurum exiſtere, ut is ambigat, an articulus lubricis ſuperficiebus conſtans ſit, an tantum ligamentorum interventu facta quaedam nexio. Unde etiam haud mirum, ſi forte Veſalius decimam duobus articulis interdum non committi ſcripſerit, quum aliàs duos ipſi tribuit articulos. Quod verò Galenum, novem ſolum coſtas duobus articulis necti, tunc voluiſſe ais, quum omnibus duos adſcripſit articulos, poſſis quidem ex rei hiſtoria colligere, ſed transverſis interim proceſſibus (quales ſcilicet à Veſalio ſunt depicti) humiliores thoracis vertebras omnino privari, nequis verè aſſerere. Inſuper in hominibus illos non reperis proceſſus, quos Galenus his vertebris declives ita obtigiſſe ſcripſit, atque ſuperiores lumborum vertebrae, proceſſus illos adipiſcuntur. Homo namque ſecus ac ſimia (uti jam ſaepius dictum eſt) tam in ſuperioribus lumborum vertebris, quam in humilioribus thoracis, deorſum illis ſpectantibus Galeni proceſſibus merito, uti & muſculo qui ipſis privatim adnaſcitur, caret. Quum oſſium ſubſtantia Veſalio explicatur, illa quibusdam ſedibus fungoſa, aut pumicis modo foraminulenta, quibusdam verò denſa & ſolida eſſe dicitur: & hac ſolida, totam oſſis illam portionem conſtare novimus, quae cavitates ſinusve ambit, aut exterius conſtituit, quibus medulla oſſeae naturae non permixta, continetur, illa autem rarae oſſium ſedes efformantur, quae medullarem ſuccum veluti in pumice continent. In hunc itaque modum Veſalius, digitorum oſſa inibi denſa ſubſtantia exſtrui dixit, ubi amplum ſinum medulla plenum obtinent, perinde ac ſi aenea itaque denſa fiſtula, medullam aſſervari ſcripſiſſet. Digitorum enim oſſa, uti & poſtbrachialis & pedii oſſa, in conformatione (quamvis interim non in magnitudine) à femore, aut tibia, aut humero non poſſunt diſtingui. Sinum namque medulla plenum nanciſcuntur, & ſecundum hujus longitudinem, denſa conſtant ſubſtantia, & ſupra infraque intus fungoſa exiſtunt. Neutiquam enim cum Galeno digitorum oſſa, denſa & dura & medullae in propria cavitate contentae ſimul expertia, veniunt cenſenda; uti etiam neque lapillis comparanda. Haec ſi noſceres, & quantum digitorum oſſa, ab integrorum digitorum forma in tereti figura differunt animadverteres, & Galenum in cartilaginum explicatione aſſequereris, tua (quam ex putri & fragili alga contexuiſti) naſſa Veſalium haud contineri ſcires. Quid namque abſurdius eſt, quàm contendere, Galenum ideo de cartilaginibus externum orbem ſinuum quibus inferiora femoris capita excipiuntur, loqui, quod ſuperiores tibiae oſſis appendici ſinus inſculptos dicit, quodque cartilagines articulorum ſuperficiebus obcruſtatas, illasque quas in appendicum cum reliquo ſuo oſſe unione, in pueris vulgò ſtatuimus, alibi deſcripſit? Non enim ejusmodi à Galeno pertractata, Veſalius inficiatur, verùm cartilaginum illarum nullam reperit factam mentionem, quae inferna & ſuperna ſuperficiebus, quibus cartilaginem oſſibus obcruſtatam tangunt, & neutiquam illi adnaſcuntur, laeves & lubricae ſunt, & ligamenti ſubſtantiae nonnihil participes, oſſibus non niſi ligamentorum articuli beneficio, connectuntur. Atque ut harum cartilaginum non videtur Galenus meminiſſe, ita & illas praeteriit, quae in maxillae inferioris ad ſuperiorem articulis, & claviculae ad pectus ac ad ſummum humerum commiſſuris, & inter ulnam & brachiale hominibus, non ſine magno naturae opificio, praeter cartilagines oſſibus obnatas inveniuntur. Ejusmodi profecto priusquam ad ſcribendum te conferres, erant diſcenda, uti & appendicum quoque natura ac ratio, quas miraris Veſalium pro ſinuum medullam continentium operculis, non recipere. Mihi crede, illic appendicum unio, non mox conſiſtit, aut unum aliquod os poſtremò oſſeum inibi non evadit, ubi ſinus illi finiuntur, ſed ubi oſſa ſinu illo donata, jam fungoſa & craſſa evadunt, & media inter duras denſasque unius alioquin oſſis ſedes, fungoſior & mollior occurrit. Caeterum an materiam in fungoſa rarave oſſium ſede obviam, & qualem in appen-

In coſtis.

In digitorum oſſibus.

In privatis genu articuli cartilaginibus.

In appendicum ratione.

pendicibus citra magnam cavitatem Veſalius recenſet, medulloſum ſuccum, aut medullam appelles, nihil ſane refert. Sed miram quandam rerum oſtendis inſcitiam, quum ex tot innumeris appendicibus, quae oſſibus citra grandes ſinus medullam continentes, paſſim obtigerunt, aliquando à Galeno in decimo tertio de Partium uſu explicatam fuiſſe, niteris adſtruere. Quamquam enim plurima vertebrarum corpora, ſuperiori & inferiori ſede appendicem oſtendant, aliaeque etiam appendices alibi quoque nonnullis vertebris praeter illam accidant, locus tamen iſte quem adducis tuus, illarum non meminit. Ipſius namque ſententia eſt, duas infimas thoracis vertebras transverſis proceſſibus deſtitui quidem, verum illis ab utroque latere proceſſum quendam obtigiſſe, qui deorſum vergit, quemque alibi ſuperioribus lumborum vertebris dixit eſſe (uti ſanè etiam in ſimiis, non verò hominibus, videre eſt) communem. Dein, inquit illarum vertebrarum uni articulatam eſſe ultimam coſtam, & ad alteram, ſepti transverſi applantationem pertinere.

In patella.

Etiamſi patella appendicum modo in pueris ſit cartilaginea, in adultis tamen (de quibus ſimplex ſermo, venit ſemper ſubaudiendus) eſt appendicum ritu & oſſium tarſi & navi comparati oſſis modo dura: & à tendinibus quibus innaſcitur poſt coctionem aut ſepulturam liberata, non magis eſt cartilaginea, quam magnus femoris proceſſus, aut alia ſedes, quibus tendines inſeruntur, quasque in adultis cartilagineas eſſe, nequimus oſtendere. Nemo enim femoris & maxillae inferioris proceſſus, ut neque occipitis os & manus digitos, quà tendinum inſertionem admittunt, verè dixerit eſſe cartilaginea. Patellae verò ſedes, quae extra tendines in poſteriora eminet, levique & lubrica cartilagine incruſtatur, ab aliorum articulorum ſuperficiebus adeoque ſubſtantia, nihil variat, ejusque cartilaginis gratia, non magis cartilaginea, quam articulorum capita & ſinus, nuncupari poteſt.

In pedis oſſium numero.

Quamquam Veſalius Galenum ſecundo libro commentariorum in Hippocratis librum de Fracturis, in enumerandis oſſibus pedis, unum os bis recenſere ſcripſerit, hujuſque rei lectorem monuerit, non Galenum ideo oſſium hic hiſtoriam ignoraſſe propoſuit.

In oſſe υ referente.

Magnum ſane ovis, aliorumque brutorum aliquot, oſſis υ referentis cum hominis oſſe eſt differentia, in illiusque compoſitione oſſiculum unum occurrit, quod Λ magis quam υ aut Λ ſimile exiſtit. Simiae verò os, hominis oſſi eſt quam ſimillimum, neque alibi fere ab hominis oſſe differt, quam quod medium ipſius oſſiculum, multo quam hominis amplius ſit, & poſteriori ſede inſigniorem multo quam hominis oſſiculum oſtendit cavitatem; cui ſecus quam in homine, ea primae cartilaginis laryngis ſedes involvitur, quae ex media ejus cartilaginis regione, in ſuperiori parte aliter longe, quam homini producitur. Verum interim me fugit, ubinam Veſalius Galenum oſſis υ referentis nullam habuiſſe notitiam, uti tu adfers, tradiderit: neque etiam id ex Veſalii hujus oſſis hiſtoria, & muſculorum ab illo oſſe exortorum, & ipſi inſertorum deſcriptione poſſum colligere.

In Oſſiculis auditus organi.

De tribus oſſiculis, quae in auditus organo nunc in ſcholis promptè oſtenduntur, ſuperius tecum egi, commonſtravique Galenum in libris de Placitis Hippocratis & Platonis, per aurium oſſa, non alia intelligere, quam vocata nobis temporum oſſa: quae in libro de Oſſibus & alibi paſſim, nunc in auribus, nunc ad aures collocat, illisque vocibus obvia reddit. Et quum tu nugaris, idcirco Galenum oſſiculorum illorum hiſtoriam in libro de Oſſibus neglexiſſe, quod neque frangantur, neque luxentur, oſtendis per Jovem, qui illa tibi ſint ignota, & qui neſcias qualiter illa frangi & ſua ſede, tum externis cauſis, tum obortis in auditus organo tuberculis, dimoveri queant. Immo etſi oſſicula haec, in illarum forte partium numero habeas, quarum cognitionem ad inutilem artis partem vulgò rejicimus, non ideo tamen veriſimile eſt, quod non vel privato libro in opere de Partium uſu fuiſſent, multis ſane hymnis & ſummi rerum Opiſicis laudibus à Galeno eleganter & exactê deſcripta, ſi modo ſecus quam multae cerebri partes, ipſum non latuiſſent.

In ſeſaminis oſſiculis.

Veſalius, oſſiculorum ſeſami ſemini comparatorum, Galenum nullam habuiſſe notitiam, minime protulit, verum quot omnino ſint numero, & ubi, & quo modo reponantur, quemque uſum vere habeant, ab anatomicis non explicatum ait: & quum ſe ſubinde ac indies adhuc plura per diſſectionem reperire fateretur, omnia quae ab illo obſervata tum fuerunt candide in medium, tum in proprio oſſiculorum Capite, tum paſſim in tendinum per ſectionem examine, profert. Qui quaeſo in libro ſecundo de partium uſu (in quo Galenus horum imprimis meminit) illorum potuiſſet inculpata inſtitui hiſtoria, quum inibi muſculos quibus prima digitorum flectuntur oſſa, Galenus ſuo ipſius teſtimonio ignoraret, & parem articulationem ſecundi & tertii articulorum, cum primi articuli conſtructione cerni, procul à veritate & à naturae induſtria, doceret? Nemo etiam ſane in ſecundis & tertiis articulis quatuor digitorum, & tertio pollicis articulo, interna in ſede duo, quemadmodum Galenus perſuadebat, vidit ſeſamina oſſa: & qui tendinibus quibusdam, & alicubi muſculorum etiam initiis omnia ſeſamina oſſicula innaſcuntur, & qualiter oſſium vim exſolvunt, & tendines capitaque muſculorum muniunt, & quod illorum uſus ex patellae fabrica deſumi debeat, à Veſalio primum didicimus. Jam ſi Galenus humani pedis diſſectione, duo illa inſignia obſervaſſet oſſicula, quae ad primum pollicis articulum in muſculorum hunc flectentium tendinibus ſpectantur, indubie multa in libris de Partium uſu de ipſorum cum caeteris ſeſaminis digitorum oſſiculis differentia, commemoraſſet. Quum enim ſimiae, tam in manus quam pedis pollice, minora longè quam in caeteris digitis obtigerunt oſſicula, hacque in parte

ſimia

ſimia ab homine (uti & pollicum parvitate) admodum variat, haud mirum, ſi Galenus privatim nihil de pollicum oſſiculis, commemoraverit. Niſi etiam in ipſo deſiderare velimus, quod praeter rationem, primo pollicis in manu articulo, qui ad brachiale habetur, & primo pollicis ſimiae articulo, quem ad tarſum referimus, duo etiam videtur referre ſeſamina oſſicula, illis ſimilia, quae juxta primos reliquorum digitorum articulos, tendinibus illos flectentibus innaſcuntur.

Quam itaque in oſſium hiſtoria te Niobem eſſe praeſtitiſſet, jam deprehendi, quam vero in muſculis inſuper illam te imitari conduxiſſet, unà mecum (ſed aſſervatis interim tibi tuis maledictis & inani futilique veritatis impugnatione) expendito. Galenus igitur quum ſolos quidem nervos ob exilitatem mollitiemque, ligamenta autem quod animali facultate motoria nervorumque adeo vi eſſent deſtituta, non poſſe oſſa movere docuiſſet, commixtionem quandam amborum, ligamenti nimirum, & nervi propoſuit, quae ligamenti & nervi unà naturis participaret. Verum quum nihil opportunè miſceri poſſet, quin in varias diſcindatur partes, modum Galenus docuit, quo ligamentum & nervus primum in paucas partes, & hae rurſus in plures, haeque dein in numeroſiores adaucto inſuper adhuc in tenuiſſimas plurimasque particulas ſectione diſcinduntur, ac quo iterum plurimae illae portiunculae ac fibrae quodammodo in pauciores coëunt, haeque rurſus in numero pauciores, ſed craſſiores congrediuntur, corpusque quoddam inter ligamentum & nervum veluti medium conſtituunt. Corpus hoc Galenus, tendinem, ac dictae commixtionis caudam ſic appellat, ut commixtionis initium, primasque adeo partitiones, caput nuncupavit. Caeterum Galenus quum hac ligamenti & nervi diſſectiones, arbitrabatur fore invalidas, ſi ſtrato quodam non continerentur, carnis in hac commixtione neceſſitatem ac uſum ex ſua ſententia propoſuit, muſculique naturam in illum modum abſolvit. Hanc Galeni mentem, Veſalius nobis explicuit, & Galenum inter ligamentum & nervum, quid medium ſtatuere, oſtendit. Et quamquam Galenus ita privatim de tendine (quem veluti praecipuam muſculi partem cenſet) nonnunquam loquatur, non tamen Galenum ideo muſculum ex ligamento & nervo conſtituiſſe, nemo negaverit, neque malè, niſi tu, aſſeruerit. qui Galeni in muſculi generatione ſententiam ita hic videris ignorare, ac ſi nullam in univerſo muſculo quàm in tendine ligamenti & nervorum permixtionem, mutuamque & mediam, ut ſic loquar, naturam, Galenum poſuiſſe arbitrareris, & tendo non in muſculi, quam Galenus ſibi ſtatuit naturam, foret referendus. Scito hic nos tua in adducto abs te Galeni loco, parum opus habere parentheſi, verum mirari plurimum, cur non cognoſcis, Galenum inibi tendinum affectus, non cum muſculorum (uti tu parum medicè doces) ſed nervorum vitiis conferre, ſimilesve, aut communes ſtatuere. Tantum abeſt, ut in quo Veſalius à Galeno in muſculi conſtitutione, tendinumque neceſſitate aſſignanda differt, aſſequereris, aut arti condignum aliquid ex tuis grammaticae ſordibus, in medium huc adferres. Si Fuchſii illo, quod adducis teſtimonio offenderis, ipſius (ne tibi multa doctiſſimorum virorum ingeram teſtimonia) legito in ſuae anatomes ex Galeno & Veſalio conſcriptae epitomes praefationem, quo ocyus ſcilicet invidia totus crepes, aut aliquid quo inſtructior in hoc certamen deinceps venias, tibi compares. Quando Galeni nervorum cum ligamento per muſculum in multas partes primum diſtributionem, ac dein harum rurſus congeſtionem, collectionemve, Veſalium non recte admittere ideo contendis, quod omnes muſculorum partes, tactus ſenſu, niſi nervorum fibris implicarentur, eſſent expertes, videris ſane parum cognoſcere, non omnem cutis partem totumque quodvis praeter muſculos (à quibus Veſalius nervorum vim neutiquam ſecludit) organum nervorum fibris implicari: ne dicam (quod tu tamen innuis) in univerſum conformari. Et quum paulo poſt cum Veſalio admittis, capitibus initiisve muſculi cubitum flectentium anterioris, nervum non prius implantari, quam ubi illa in unum coëunt, carneaque ſubſtantia jam conſtare incipiunt qui illis principiis in tanta ipſorum ductus longitudine, ſenſus aderit, quam ex nervorum vicinis, & non illa Galeni commixtione. Si quando etiam nervorum in manum progredientium aliqui, non procul à brachiali, aut etiam in brachiali, aut poſtbrachiali, illaeſis tendinibus offenduntur, digitorum ſenſus ea in parte perit, quam nervi illi perreptant; etſi ejus partis tendines, non à nervis per partem illam digeſtis illum exquiſitum ſuum ſenſum, ſed à nervis qui muſculorum capitibus in illorum ab humero brachiive oſſe exortu implantantur, prorſus obtinerent, tendinum ſenſus nunquam periret, nervis ante ſuorum muſculorum initia non praeſectis, aut aliàs ita, ut animalis facultatis aditus praepediretur, oblaeſis. Haec qui in longiſſimis tendinibus quorum muſculi ex diſſita & remota regione ortum ducunt, in manu & pede & genu & alibi quoque ſedulò obſervabit, promptè cernet, tendines hos ſenſum à conterminis ipſis nervis, non autem ex dicta Galeni commixtione, obtinere: & omnes partes pro ſua conformatione, à nervis modò attenſis, modo implantatis vim ſentiendi ita recipere, ac calorem innatuum arteriarum beneficio refici, eventilarique novimus. In hujus rei examine (praeterquam quod ligamenta ſentiendi vi, injuria nos vulgo diſtituere, ex artis uſu quum illa, ut interdum quoque tibiae oſſa, attractamus, indies diſcimus) non mediocriter Veſalii illa ratio conferet, qua ex oſſea cartilagineaque natura, tendinum illam Galeni commixtionem improbat. Quandoquidem enim, perinde ac patella tendinibus in genu innaſcitur, ſic tendines quosdam in

In muſculorum & tendinum natura.

 pede

pede & manu, ubi oſſa ſeſamo comparata conſiſtunt, primum cartilagineos, & mox oſſeos etiam evadere videmus, illico medium illud, quod Galenus tendini ex ligamento & nervo praebet, ex naturali hiſtoria rejiciendum ſpectamus. Id magis etiam liquet, quum praeter oſſeas in tendinibus ſedes quae in tendinibus inter edendum nobis in porcorum, boum & ovium pedibus occurrunt, in gallorum & gallinarum quibus grandior eſt aetas, cruribus longa illa expendimus oſſicula, quae multi expurgandis dentibus adhibent, & quae ſupra infraque communi tendinum materia efformantur, & tendinis talem ſequelam arguunt, quale in chorda quapiam ligneum aut ferreum eſſet intervallum, quod ideo eſſet chordae intertextum, aut utrimque chordis contineretur, ne forte mollior chordae ſubſtantia ex compreſſu, aliquo ejusmodique quapiam occaſione, citius, quam lignea aut ferrea virgula attereretur, laedereturve. Taceo non aliam principii muſculi cubitum flectentium anterioris, quod à ſcapulae ſinus cui humerus inarticulatur ſupercilio, ad carneam uſque ejus muſculi ſedem pertinet, & ejus muſculi qui femur moventium quintus Veſalio ſtatuitur, & illorum qui à vertebrarum ſpinis educti, carneis implantationibus in coſtas inſeruntur, aliorumque quorundam muſculorum longa & carne deſtituta initia, à tendinibus nihil differre, ſive hi teretes craſſique, ſive membranae in modum lati ſpectantur. Verum tu hujusmodi nihil expendens, non etiam facile animadvertis in quem modum Galeni permixtio in muſculis haud reperiri imaginarive poſſit, qui tam lati in exortu ſunt, ac in inſertione, & iis qui latiſſimo principio donati, illo longe quam reliqua univerſa ipſorum ſede latiores ſunt, ſubindeque trianguli effigiem commonſtrant, cujus baſis, muſculorum illi principio merito confertur: & in illis denique muſculis, qui qua in membranarum tendinem ceſſant, in illius fine multo ampliores ſpectantur, quam reliqua tota ipſorum regione. Quum itaque ex his te extricare nequis, non mirum ſanè, ſi elegantiſſimam hanc tractationem praeteriens, & chartas injuriis opplens, tandem in fictam quandam abs te Veſalii de nonnullis femur moventibus muſculis inconſtantiam, ſermonem convertis. Ideo enim illum inconſtantiae arguis, quod quum tres femur moventes muſculos, quibus ex ilium oſſe initium eſt, latis & admodum carnoſis principiis exoriri ſcripſerit, illis quoque (potiſſimum autem duobus exterioribus) latos tendines tribuerit. Perinde profecto, ac ſi ex vera horum muſculorum Veſalii deſcriptione, aut corporum diſſectionibus, quemquam fugeret, his muſculis initium inſtar ſemicirculi obtigiſſe, hocque amplo intervallo ſecundum muſculorum craſſitiem, ſic ac muſculos temporales, ex oſſe enaſci, ac dein utrumque muſculum ab illo initio, tanquam in trianguli verticem arctari, & in magnum exterioremve femoris rotatorem, non terete & qui veluti puncto, aut parvo & interim pleno circulo implantaretur, ſep lato tendine inſeri. Arbitraris ne forte, quia tendinem horum muſculorum, ut & eorum quibus brachium circumvertitur, latum, & inſertionem muſculi brachium pectori adducentis longam & inſertionem muſculi Δ referentis amplam eſſe dicimus, ideo nos inſinuare, tendines inſertionesve in latitudine dictorum muſculorum initiis conferendas, & non omnes hos muſculos ad trianguli figuras quodammodo fuiſſe comparatos, quum ſcilicet tam exacte muſculorum latera, à Veſalio in ipſorum deſcriptione, paſſim metiantur? Quando Veſalius rationem modumque docet, quibus natura tendines ſive teretes, ſive longos, in pluribus muſculis produxit, is naturae ſcopum ad muſculi ſitum, & robur quo ille donari debebat, & opportunam corporis totius ſedisve quo muſculus continetur formam, & uſum retulit: haud ſecus ſanè, quam ſi tendo ex accidente tantum (ut ſic dicam) muſculo adeſſet obtingeretve. Quemadmodum & illae excarnes muſculorum ſedes, quae in quibusdam admodum longae ſunt, priusquam carnea muſculi portio veraque adeo muſculi fibroſa compoſitio occurrit, aut contexitur, non ex muſculi eſſentia, ſed velut nova peculiarique cauſa, ſunt procreatae. In hunc itaque modum, Veſalius oſtendit infinitam muſculorum cohortem dictarum jam occaſionum gratia ante ipſorum inſertionem, in notatu dignam nervoſam tenuitatem, ſeu enervationem, quae carne deſtituitur, haudquaquam finire, verum carnoſis apprehenſionibus in movendas partes inſeri: haecque is (quaecunque tandem Galeni fuerit ſententia) tam muſculis qui aliud quam os agunt, quam qui oſſium praeſunt motibus, docuit eſſe commune. Ut enim muſculi qui palpebras claudunt, & qui labia & buccas agunt, & qui anum & veſicae collum comprimunt, & qui à prima laryngis cartilagine procedentes ſtomachum ambiunt, & plures laryngis proprii, & penis muſculi, linguaeque muſculorum magnus numerus, tendinibus carent, ita etiam multis caput moventibus, multis dorſum & ſcapulas agentibus, omnibus propemodum reſpirationi ſubſervientibus, aliisque multis inſuper muſculis, niſi carneas fibroſasque quibus muſculus conſtat, inſertiones adſcribere poſſimus. Uti etiam major piſcium copia, & omnia ſerpentia, muſculorum naturam citra omnem tendinis neceſſitatem, aut praeſentiam, Dei operum ſtudioſo, elegantiſſimè proponunt. Atque haec à Veſalio ideo ſunt diligentius explicata, ut carnem carnoſasve fibras, non verò tendinem, praecipuam muſculi partem eſſe (uti poſt dicam) oſtenderet; tantum abeſt, ut dolere debeas illum ignoraſſe, Galenum omnibus muſculis oſſa moventibus tendinem adſcripſiſſe, & alios muſculos, modo tendinibus praeditos, modò illis deſtitutos, recenſuiſſe. Quum per adductum, abs te Galeni locum, cupis docere, ipſum muſculorum omnium exortum oſſibus non tribuiſſe (quamvis Veſalius id candidè interim interpretetur) tam es rerum & vocum ignarus, ut neque Galeni verba, quae peſſimè latina facis, neque muſculorum naturam in-

intelligas. Galenus namque illa ſua ſententia, oculorum muſculos à teſtium & penis muſculis in hoc diſtinguit, quod hi latis & membraneis enervationibus ſeu tendinibus in duram oculi tunicam inſeruntur, illi autem carnoſis partibus adeoque inſertionibus, teſti ac peni implantentur. Haec ſententia Galeni vera eſt, probatque muſculorum aliud quàm os agentium, aliquos quidem tendine, aliquos autem nullo donari, nulla de exortu, qui ab oſſibus penderet, facta mentione. Immo oculum agentes muſculi tendine praediti, ex oſſe originem ſumunt: uti penis & teſtium omnes ſecundum Galeni ſententiam ex oſſibus pronaſcuntur. Utcunque hac ex parte Galeno Veſalius jure non acquieſcat, quum bifidus ſcilicet penis muſculus ex recti inteſtini fine, non vero oſſe aliquo producatur: & unicus ſimplexve virilis teſtis muſculus, & duplex aut etiam numeroſior ſimiae teſtis, cum oſſe nuſquam commiſſi occurrant. Caeterum cum tu deinceps bona & helleboro neutiquam curanda mente, tendinis neceſſitatem ex Galeni exploſa muſculi compoſitione, in muſculis invenire ſtudes, illamque univerſam exſcribis, non expendis, quam immeritò jam antea Veſalium culpaveris, quod muſculum à Galeno veluti medium quoddam inter ligamentum & nervum ſtatui tradidiſſet: & parum unà animadvertis, te omnibus ad unum uſque muſculis, hac tua muſculi conſtitutione, tendines contra omnem rei hiſtoriam tribuere, ac demum tendinem veluti primarium motus organum (quod meritò reprehendebat Averrois) aut ſaltem praecipuam muſculi partem cum Galeno ſtatuere. Videtur namque omnis haec Galeni compoſitio & permixtio illuc ſpectare, ut tendo generaretur, qui ſanè quum muſculis alioquin accidit, funi quo campana ad ſonum agitur, tantum venit comparandus, non verò homini, qui ſe colligens & contrahens, ac dein viciſſim ſe remittens, funem agit, vereque campanam movet, tanto nimirum fune indigens, quanto intervallo à campana ſemotus eſt aut diſtat. Si namque hanc manibus contingeret, fune atque adeo tendine, haudquaquam indigeret. Quandoquidem igitur fibroſae muſculorum carnis beneficio, accedente (uti in ſenſuum fit organis) per nervum animali facultate, Veſalius muſculum in ſe conglobari breviarique docet, tendoque ejusmodi nihil patitur, ſed illam contractionem laxitatemque funis in modum duntaxat ſequitur, non mirum ſane ſi alium peculiaris & privatae carnis in muſculis uſum, quam aut Plato, aut Ariſtoteles, & Galenus denique (qui uſum ab illis deſcriptum adauxit) nobis Veſalius inſinuaverit. Si ex illo etiam didiciſſes, tendinis crudi aut elixi ſubſtantiam, in ſimilari, ut ſic dicam compoſitione, à ligamentorum ſubſtantia, haudquaquam variare, tendinem profectò ſecus, quam ligamenta, fibris exſtrui, hic cum Galeno tuoque patre, non aſſereres. Et quamquam vulgo nervorum voce ligamenta, & tendines, & nervos à cerebro ſpinalique medulla productos, ſimul intelligimus, veriſimile tamen eſt Platonem hoc ex Timaeo abs te adducto loco potius ligamenta, quam tendines ſubaudiviſſe. Primum enim qui nervis oſſa invicem compinguntur colligenturque, & dein qui his moveantur expreſſit. etiam nobis conſtat, tendines haud magis quam ligamenta fibris conflari, aut componi. Verum interim non inficior, tendines ad oſſium conſtrictionem, ac aliqualem colligationem ita conducere, ut muſculis oſſa etiam colligari cenſemus, quum vocatam diſſectionum profeſſoribus ſynſarcoſin ad univerſam oſſium inter ſe ſtructuram, non verò unà tecum & Galeno in initio libri de Oſſibus, ad ſolam ſymphyſin unionemve referimus. Atque haec ideo tibi indicare non gravor, ut patris tui commentarios, non falſam tuamve anatomen, ſed veram redolere facias. Quam verò, quod nunc de *In carnoſa membrana.* panniculo carnoſo ſubjicis, Mundini interpretum doctrinam ſapiat, rerumque imperitiam inſignem arguat, unà etiam modò indicabitur. Quum enim illi (quibus membranae omnes panniculi vocabantur) perinde ac tu, inter cutem abdominisque muſculos, membranam quandam, quae (uti mox dicam) non immerito carnoſa nuncupatur, reponi, alicubi legiſſent, eamque in abdominis reſectione adinvenire nequirent, nervoſas obliquorum abdominis muſculorum tenuitates membraneasve ſedes, quae rectis in abdomine muſculis ſecundum totam horum longitudinem obtenduntur, & ſubſtantia nomineque aliorum muſculorum nervoſarum tenuitatum ritu, à carneis muſculorum ſedibus diſtinguuntur, membranae loco viceve haberi, ac praeter rationem panniculum carnoſum appellari, voluerunt. Quamquam enim Galenus in ſexto methodi medendi, cutem in membranam finire tradidit, illic ſanè non alia ipſi ſubauditur membrana, quam quae idcirco quod multis in corpore ſedibus privatim & extra reliquarum membranarum fere naturam, carnoſis intertexitur fibris, carnea jure appellari poteſt. Verum quod te cum tuis praeceptoribus hic ludit, magna illa adipis, quae inter cutem & hanc membranam in homine frequenter occurrit, & quam inter diſſecandum cum membrana veluti excoriatione illi perpetuò auferebant, eſt copia: cujus occaſione, membrana ſic acute dirimitur diſtatque, ut aſſequi nequiverint, qui cutem in ejusmodi membranam finire Galenus propoſuiſſet. Diſcito itaque ſub corporis vocata nobis cute (quam cuticula exterius toto corpore ambit) membranam quandam non ſecundum duntaxat rectorum muſculorum amplitudinem, aut in univerſa abdominis tantum regione, ſed per omne corpus ſubtendi, & inter membranam hanc & cutem, infinitam venarum & nervorum ſeriem diſtributionemque ferri, & horum plurimarumque fibrarum interventu, membranam hanc cuti adnecti & compingi. Membrana haec homini tota anteriori colli ſede ipſiusque lateribus,

ad aures propemodum uſque, & in buccis totaque ad genas uſque facie, & in palpebris, & fronte, carnoſa muſculoſaque efficitur. Simiae vero iisdem quoque partibus muſculoſa evadit, & majori ſpatio in poſteriori ſede colli & circa aures talis, quàm in homine redditur: & ſimiae inſuper, ut & cani innumerisque aliis quadrupedibus in iliis, & thoracis lateribus & axillis potiſſimum, carnoſa cernitur, quum interim id homini neutiquam accidat. Praeterea quantumvis obeſos boves, & oves aliaque mihi cognita quadrupeda, praeter porcum & ericeum, diſſecari videmus, nullum omnino adipem, aut pinguedinem inter hanc membranam & cutem ſubſiſtere cernimus: utcunque etiam copioſa pinguedo muſculis ipſorumve membranis exterius obnata ſit, à qua membrana haec ita cum cute divellitur, ut lepores, agnos, vitulos ejusmodique animalia cute cum iſta membrana prompte liberari inter excoriandum cernimus. Adeo ut nullum hujus generis (in quo ſimiam quoque comprehendimus) animal tam pingue ſit obvium, cui notatu dignum adipis aliquid inter membranam hanc & cutem reponitur. In homine verò & porco & ericeo, quum his creſcente prima aetate adeps inutilis & in corporis partium numero vix recipiendus, obvenire incipit, nunc major, nunc minor hujus copia inter membranam & cutem pronaſcitur, hacque in parte homo à ſimia inſigniter differt. Atque hoc diſcrimen, in cauſa eſt, quod Veſalius illic Galenum ſimias tantum ſecuiſſe, candide inſinuet, ubi tam ſolicite cutem à dicta hactenus membrana ad venarum nervorumque inter illa repentium examen, Galenus ſeparare docet, & famulorum opera ſe ſimias deinceps excoriari noluiſſe, fatetur. Immo, diſcrimen hoc rationes ſubminiſtrat, cur alio labore porcus ac homo cute absque carnea nimirum membrana, ſed cum multis adipis particulis, quam pinguiſſima ovis excoriatur, in qua nimirum membrana illa cum cute absque omni adipe, prompte & illacerè & aequaliter, trahentem quodammodo ſequitur.

In adipe. Veſalius non ſcripſit Galenum ignoraſſe, adipem cuti ſubeſſe, verum hanc inter dictam membranam, & cutem reponi, Galenum ignoraſſe, oſtendit: arbitraturque Galenum ea ſede homini adipem tribuiſſe, ubi ſub carnea membrana muſculis proximè ita obnaſcitur, ut illa ſolum ſede adipem bobus & ovibus quantumvis etiam pinguiſſimis, ſub dicta membrana, non vero inter illam & cutem aſſervari, paulo ante dicebam. Tu interim tam rerum es rudis, & hominum & porcorum adipem, qui tot pollicum craſſitiem ſaepe ſuperat, ac inter cutem & dictam membranam aliàs colligitur reponiturve, muſculorum obliquorum abdominis nervoſis membraneisve tenuitatibus viciniſſime & citra dictae membranae interventum, obnaſci etiam nunc male exiſtimes: membranamque (ut in ſimia aliisque quadrupedibus fit) omni homini citra medium adipem commiſſam, & cutem in hanc, ut oſſis proceſſum in cartilaginem, finire perperam arbitreris. Intelligito itaque Galeni in libris methodi medendi locum, ac ſi diceret, in abdominis medio per totam ipſius longitudinem primùm cutem cuticula obtectam occurrere, dein membranam, quae univerſo corpori communis eſt, & cuti valide multisque mediis idque proximè (niſi forte adeps in homine interjaceat) adnaſcitur; dein membraneas obliquorum abdominis muſculorum tenuitates, dein rectos muſculos, dein nervoſam membraneamque tenuitatem transverſorum muſculorum, & ultimò peritonaeum. In lateribus verò abdominis cognoſcito, ſub communi illa membrana, primum ſeſe offerre carneam muſculi obliqui deſcendentis ſedem, dein carneam obliqui adſcendentis ſedem, mox carneam transverſi muſculi ſedem, & ultimò peritonaeum. Poſtea prout hominem quum is jam non amplius puer exiſtit, imaginaris obeſum, adipem reponito inter cutem praecipue & membranam toti corpori communem & hujus etiam aliquid ſupra obliquos deſcendentes muſculos, & hoc magis in interna peritonaei regione, & in admodum obeſis inter ipſos muſculos, & in ipſis muſculis ſecundum carnearum ipſorum fibrarum diſtributionem, itaque veritati te ſenſim accommodato. Neque profectò tecum aliter loqui poſſum, qui nulla ex parte anatomen poſt Galenum augeri poſſe exiſtimans, tam perfunctoriè ipſum legis, ut muſculos palpebram moventes, ſimul cum iis qui oculum agunt confundis, & quae Galenus nunquam cogitavit, illum ſcribere intelligereque magna cum ipſius injuria cupis.

In muſculis palpebras, & oculos moventibus. Is namque nullum oculi motorem, palpebrae unquam adſcripſit, aut palpebram agentem, oculo (uti tu inſinuas) tribuit. Et nulla exemplarium tam latinorum quam Graecorum vitia Veſalio occaſionem dedere, ut in palpebrarum muſculis à Galeno declinaverit, aut potius diſſentientium ſibi admodum Galeni locorum, lectorem admonuerit. Quinimo ex Veſalii examine obſervationum anatomicarum Falloppii, libenter video, qui is Galeno nimirum hic fuerit addictus, & qui tandem in veram palpebras moventium muſculorum hiſtoriam, nunc devenerit. Quum enim is duos muſculos ex Galeni in libris de uſu partium ſententia deſcripſiſſet, ſibi non ſatisfaciens, aliudque longe quam à ſe ſcriptum erat, ſubeſſe ratus, addidit palpebrae motuum ipſorumque muſculorum cognitionem eſſe perquam difficilem: & inferioris palpebrae in avibus & ſerpentibus motum ſubinſinuans (ut ſcilicet & aliis ſibique per otium inquirendi cauſam daret) Galenum in libris de locis affectis duos palpebram claudentes, & unum aperientem ſeu attollentem, qui ex frontis oſſe enaſcitur, deſcripſiſſe. Qui locus poſtquam Romae muſculum quendam quo palpebra attollitur cuique ex frontis oſſe principium eſſet, repertum Veſalius audivit, ad veram hiſtoriam ſic juvit, ut is illam latam carnoſamque quam ſuperiori oculi ſedi in oſſis oculum

lum continente orbita incumbere ſcripſit glandem, unum eſſe muſculum, qui palpebram levaret, cognoverit. Ut etiam alium addidit longum & gracilem, qui ſecundum muſculum quo oculus ſurſum ducitur incedens, membraneo etiam tendine in palpebrae ſuperioris cartilaginem inſeritur, quae in amplitudine creſcentis lunae, non vero longae tantum virgulae, formam gerit. Clauſionis verò, ſeu adductionis collectionisque palpebrarum munus, toti illi muſculoſae ſubſtantiae adſcribitur, quae circularibus quodammodo fibris efformata, inter cutem & illam membranam conſiſtit, quae interiorem palpebrarum ſedem componens, cum adhaerente oculi tunica communis eademque cenſetur, tantum abeſt ut tu Galenum idem ſentire, nihilque amplius comperiri poſſe, verò doceas. Immò ex Falloppii ex Galeni libro de Muſculorum diſſectione adjuti, ac deinceps rurſus Veſalii diligentia conſtat, quousque in muſculorum oculum moventium hiſtoria, naturae induſtriam animaliumque diſcrimen, melius modò, quam hactenus intelligimus. Praeter exactiorem enim muſculorum oculum circumvertentium inceſſum ſitumque, nobis jam liquet hominem perinde ac ſimiam eleganti illo ut plurimum deſtitui muſculo, qui in pyramidis formam extractus, à Galeno in libris de partium uſu (ſecus nimirum quam in libro de muſculorum ſectione) deſcribitur, & ſeptimus oculum moventium muſculorum à Veſalio eſt enumeratus. Hic namque quum in ſcholis bovinos potius oculorum muſculos, quam humanos, ideo diſſecare ſolet, quod bovini oculi majores & recentiores & non tanta pinguedine obſiti offerantur, quam hominis oculi, qui occurrente tum ſectionis ſerie, flaccidi eſſe conſueverunt, non expendit ſanè, ſeptimum illum Galeni in libris de uſu partium muſculum, homini non obtigiſſe. In hunc etiam modum, diſciplinam noſtram (etſi tu ſecus omnino cenſeas) haudquaquam obſcurat, quod Veſalius de oculi coloribus, ubi res id expetebat, obiter inſinuavit. Quum enim in uveae oculi tunicae hiſtoria, nigrum illum colorem & viridem, & ceruleum, ſubalbidumque, quos in interna hujus tunicae ſuperficie certis diſtinctisque ſedibus conſpicimus, & quibus boves ovesque ab hominibus variare novimus, Veſalius deſcripſiſſet, profecto tunicae illius colores etiam venerant explicandi, quibus haec externa in ſede ſuperficieve donatur. Uvea enim tunica, tota ipſius illa amplitudine, qua à dura oculi tunica proximè & ſine ulla diſtantia continetur, perfecteque globoſa eſt, ſubcineritio colore ſpectandam ſe offert. Ubi verò pellucidam cornu in modum durae illius tunicae partem reſpicit, & poſt ipſius ad duram tunicam in vocata nobis iride connexum, ab illa abſcedit dehiſcitque, & plana ſuperficie praedita, foramine quod pupillam dicimus perforatur, color ipſius homini, uti & caeteris animalibus eſt varius, raroque idem. Interdum namque nigrum ſeu aquilinum potius colorem, interdum glaucum, interdum caecium refert, uti quibusdam hominibus (perinde ſcilicet atque in equis aliquando videmus) album prorſus, glacialemque colorem citra noxam, aut ſymptoma, exprimit. Adde, in piſcibus quibusdam, & avibus, rubro colore, aliquando etiam aureo flavoque & aliis pluribus coloribus hanc uveae tunicae partem eſſe conſpicuam. Breviter, coloris hujus uveam in dicta jam ſede tingentis occaſione accidit, quod variis hominibus, variisque nationibus, diverſos oculorum colores adſcribimus, & hos felium, illos canum, illos muſtelarum, illos falconum, aquilarumve, ac alios aliorum tandem animalium oculis conſpicuos dicimus, & oculorum denique pulchritudinem, aut venuſtatem prout cuique libitum eſt, metimur admiramurque. Quum interim omnibus ſanis hominum (quibus ſcilicet ſecundum naturam arctior, quam multis animalibus obtigit pupilla) oculis color, qui in pupilla eſt obvius, & medius in dictis nuper coloribus conſiſtit, ſic niger appareat, ut in profundo opacoque puteo claram alias aquam, nigredinis ſpecie nobis occurrere cernimus. Quandoquidem enim cornea tunica ante pupillam vitri in modum pellucet, uti & humor ille aqueus, quem vaporoſo cuidam & humido Spiritui Veſalius confert, & qui ante & poſt pupillam conſiſtit, quumque pellicula tenuis anteriori humoris criſtallini ſedi obducta, & continuis araneae telis, aut caeparum pelliculis comparata, ſimul cum humore criſtallino & vitreo eſt quoque pellucida, neceſſarium ſane eſt, habitam bene pupillam, nigrum, & opacum colorem ſic referre, ac arctum amplioris profundiorisque putei cooperculi foramen, nigrum quid atrumque & obſcurum proponit. Ut verò foramen id ablato jam à puteo operculo, non amplius nigredinis, ſed amyli in lucido aëre pendentis modo, lucis ſpeciem exhibet, ſic pupilla abjectis oculi humoribus, & uvea tunica ab aliis tunicis reſecta, cernitur clara & lucida. Et quemadmodum exterioris ſuperficiei operculi color, quisquis ille tandem ſit, non mutatur, ſive antro incumbat, ſive ab illo ſemoveatur, & ſive id per pellucidum vitrum aut pellucidae aquae modicum, ſive citra vitrum, aut aquam reſpicias, ſic profecto, varius mihi jam dictus uveae tunicae color qui pellucidam corneae tunicae ſedem ſpectat, idem ſe offert in integro ſanoque oculo, & quum uveam tunicam caeteris omnibus oculi partibus liberam in manibus tenemus, ejusque illam partem quae aliàs à cornea abſcedit, in papyrum, aut indicis ſiniſtrae manus apicem interna ſuperficie extendimus. Eſtque iſte color, quem Veſalius homini ſemel datum, temperie, & humorum copia & defectu, pupillaeque contractione & dilatatione, haud mutari, neque ſecus quam ſe habet conſpici; neutiquam ſanè ignarus, qui non naturales ac veluti ſymptomatici in oculo colores proveniant, & quibus modis aquam colore quopiam non infectam,

In oculi coloribus.

fectam, pro ipſius in profunditate & vaſis quo continetur colore, & ab aquae ſuperficie elevatione, & varia vaſis obturatione, aut in ſuperiori ſede anguſtia, diverſas colorum ſpecies intuenti exhibere conſtat. Verum hac ſpeculatione, quae ad pupillae variorum animalium coloris rationem dijudicandam, non eſt inutilis, neutiquam nobis opus eſt, in natura illius coloris examinanda, qui tam varius diverſis animalibus & homini in anteriori uueae tunicae ſede obtigit, quumque tu praeter omnem naturae hiſtoriam eundem in ſano integroque oculo & in diſſecto, conſpici inficiaris. Et quamquam in oculo, cui ob vulnus, aut pendentem ex acri humore ulcerationem, aut puſtulam albugo, ac veluti jam albus color in cornea tunica obvenit, aut etiam ex corneae ſiccitate quid glaucedini ſimile accidit, aut qui ungui tegitur, is inquam uveae tunicae color non videtur, ille tamen in illo oculo alius non eſt, quam in reſectione ſe offert: nullusque etiam innaturalis ſymptomaticusve glaucus color, uveae tunicae obvenire poteſt. Quandoquidem vero jam unam glaucedinis ſpeciem tibi quodammodo aperui, ut ocyus te tuiſmet nodis extrices, alias inſuper commemorabo. Ut itaque animalium oculos, quae à cocis ferventi aquae variis occaſionibus obiter immerguntur, in cornea tunica mox glaucos reddi conſpicimus, ita etiam ſenibus, & Turcis qui poſt viſum ab ipſis Mahumetis ſepulcrum candenti ignitave pelvi oculos ſibi exſiccari ſinunt, itaque ne in poſterum aliquid plane videant ſeſe obcaecari permittunt & cupiunt, ac dein in illis quibus fervente aqua oculi offenduntur, corneam tunicam non pellucidam, ſed glaucam eſſe cernimus. Inſuper quibus pupilla praeter naturam dilatatur, plusque lucis hac ratione poſt pupillam (quemadmodum in ovibus multisque aliis animalibus fieri cernimus) conſiſtit, color qui exactè ſano homini in pupilla niger apparet, in eum modum glaucus conſpicitur, ut nigram aquam ideo glaucam reddi cernimus, quod putei cujusdam operculi foramen amplius, quam antea efficitur. Dein ſuffuſionis materia, quum ab aquea ſubſtantia ſenſim in albae veluti pelliculae membranaeve ſpeciem perfectamque adeo ſuffuſionem mutatur, haud mirum, ſi initio, & ante album plene colorem, glaucum aliquid proponit. Praeterea, ſi tenuiſſima illa, quae anteriori criſtallini humoris ſedi obvolvitur tunicula, ſic ac de ſenum cornea dixi tunica, exſiccetur, minusque hoc pacto reddatur pellucida, neceſſario ſane niger, ſanitatemque arguens pupillae color, ſic glaucus evadit, ut nigricantem ob ſui profunditatem aquam ob diminutam multo exhauſtu profunditatem, glaucum aliquid prae ſe ferre conſtat. Quum enim pelliculae hujus, aut etiam humoris criſtallini craſſities & ſiccitas, viſum per vitreum quoque humorem ferri prohibent, non mirum, ſi glaucum quid tunc in pupilla ſit obvium, praeterquam quod pellicula illa, & humor criſtallinus, quum ſenio, aut alia occaſione craſſeſcunt & reſiccantur, pellucidum (ut ſic dicam) colorem perdunt glaucoque colore inficiuntur. Verum haec omnia ut neque aquei humoris abundantia (quam luſcoſitatis exiſtimant nonnulli eſſe cauſam) colorem illum perturbat, cujus gratia ſanos alioquin oculos, in varios multiplicesque colores diſtinguimus, & qui uveae tunicae tota hominis animalisve vita eſt ſanè proprius. Et ſi tuo hic praecepto, quod ad corporum diſſectionem magis, quam librorum lectionem figurarumque inſpectionem meritò hortaris, vel leviter inſtitiſſes, hanc ſententiam injuria cum tot conviciis haud impugnaſſes. Quid namque minus operoſum, quam in cujusvis tandem animalis oculo, corneam tunicam ſecundum iridem ſcalpello, aut cultello primum perforare, ac dein forpicula in foramen indita, ſecundum orbem illam excindere, itaque uveae colorem, ac dein pupillae naturam contueri, ac demum qui ſecus de hujus, quam illius ratione agendum ſit, omnino colligere? Quando de muſculis inferiorem maxillam moventibus contentionem inſtituis, in univerſum abnegas, Galenum in muſculorum hiſtoria, non alios cognoviſſe muſculos dum libros de Adminiſtrandis ſectionibus, quam quum libros de Uſu partium ſcriberet: & praeterquam quod muſculorum prima manus ac pedis digitorum oſſa flectentium, & illorum qui in axillis & collo buccisque in carnea nobis vocata membrana producuntur, & quorundam aliorum circa coxendicem occurrentium (ut caeteros taceam) nulla tibi eſt ratio, de illis quibus maxilla attollitur, varia &, ut tu dicis, de lana caprina quaedam tantum comminiſceris. Ego in meo Veſalii librorum de corporis humani fabrica exemplari, longam collationem illam Galeni librorum in muſculorum maxillam agentium enarratione, quam adfers non reperio, ſive prolixitatis vitandae gratia, ſive quod illos magis quam aliquando exiſtimavit, conſentientes poſtea Veſalius repererit, illam eſſe ſubductam imaginer. Nihilominus tamen in horum muſculorum hiſtoria, quam ſedulo & diligenter vereque ab illo perſcriptam ſcio, fatetur ſe non poſſe aſſequi, quamobrem Galenus in libris de partium uſu, ſecus quam in libris de Adminiſtrandis ſectionibus, tantopere naturam laudet in tendinis muſculi temporalis rara omninoque peculiari productione. Non ſecus ſcilicet quam quum aliis muſculis ab uno aliquo ipſorum extremo tendines provenire ſolent, temporalis non ab aliquo ſui extremo, ſed ex medio, tendinem ita promeret, ac tiliae folium virgulam illam in qua flores, ſemenque proveniunt, eleganter educit: utque per quaedam herbarum folia, veluti caulem produci & ex quorundam grandium foliorum medio, parvum enaſci folium conſpicimus. Ad quam etiam rationem, tua quoque videtur quadrare ſimilitudo, qua in quindecim graduum ſcala à medio

In inferiorem maxillam moventibus.

dio gradu, tendinem procreari ſtatuis, quaeque cum illa eſſet diverſa, qua ex triangularis flabelli manubrio, flabellum expandi, aut id in manubrium veluti ad angulum colligi diceremus. Interea tamen nos in temporalis muſculi tendinis productione, nihil ab illorum muſculorum natura diverſum obſervamus, qui latis orti principiis, & bono numero inter hos qui brachium & femur movent conſpicui, quodammodo in trianguli verticem anguſtantur, ex quo veluti ab extremo quodam, & fibrarum muſculive partium congreſſu, tendo inſertiove provenit. Tuum igitur hic erat, ut Veſalii ſententiam deturbares, & libros de Partium uſu, libris de Adminiſtrandis diſſectionibus jure hic praeferres, diſcrimen aliquod docere, in productione muſculi Δ aſſimilati brachiumve attollentis, verbi gratia, ſimiliumque illi muſculorum à tendinis muſculi temporalis, in ſitu procreatione. Id namque Veſalium remoratur, non vero tendinis, uti tu confingis craſſities, ſeu magnitudo, aut carnea muſculi ſedes, quae ex humiliori oſſis cuneum imitantis regione, ut reliquum muſculi principium enaſcitur, & illa quae juguli oſſi, & ipſi etiam maſſeteri eſt continua. In hunc pariter modum, quando nulla Veſalio obverſatur ratio, quae maſſeterem ulla ſuſpicione in duos muſculos, & multo minus in tres diviſum eſſe, dividive poſſe, oſtenderet, quumque nullus illius muſculi inſertioni tendo tribui poſſet, non mirum, ſi occaſiones Veſalius profert, quibus plures maſſeteres aliis diſſectionum profeſſoribus enumeratos citra hujus muſculi malam Galeni diviſionem, conjiciat, & quaedam quibus Galenum remque ipſam melius aſſequeremur, hic ſubjungat. Cujus etiam generis eſt, quod aliam rationem, quam Galenus aſſignet, defectus carnoſae ſubſtantiae in muſculorum maxillam deorſum trahentium medio obvii, licet id tu, uti & optima quaeque, quibus ars à Veſalio ornamentum accepit, tacitus praetereas. Sylvius, quem hic recenſes, quum jam eſſet capulo proximus, & magnum in arte nomen eſſet adeptus, nihilque unquam, perinde ac tu, in Galeno non veriſſimum reperiri poſſe ſibi perſuaſiſſet, Veſalii ſui alioquin amantiſſimi diſcipuli & diligentis triennio auditoris ſcripto, graviter fuit perturbatus, quumque hoc multi Sylvio objicerent, & quidam Caroli Caeſaris medici, ſenes Veſalii collegae ob conceptam in hunc tam juvenem invidiam, Sylvii rabiei faces ſubminiſtrarent, is primùm in Galeni librum de Oſſibus commentarium ſcripſit, hocque ſe imprimis ſtudere & conari profeſſus eſt, ne Veſalii haereſi (quam jam Italiae, Germaniae & Galliae bonam partem invaſiſſe miſerrimè dolebat) ſtudioſorum animi inficiarentur. In hoc commentario, aſſeruit totam Galeni de oſſibus, & omnium aliarum partium quibusvis in libris doctrinam, ſolorum eſſe hominum, non vero ſimiarum, aliorumque in quibusdam partibus brutorum. Quum tamen deinceps Galenum à vocatis ipſi Veſalii calumniis purgare ſtuduit, ac illarum depulſionem magna, ſed fruſtrata, multorum exſpectatione edidit, paulo jam exercitatior redditus, inquit Galeni quidem librum de Oſſibus, & libros de Adminiſtrandis diſſectionibus, de ſimiis, & non hominibus perſcriptos eſſe, ſed libros de Uſu partium, duntaxat hominum, non vero etiam ſimiarum conſtructionem perſequi. Inſuper in ſuo illo extremo ſenio diſſectiones diligentius ſummo cum moerore maximisque animi conturbationibus aggreſſus, & à ſuismet diſcipulis, qui ipſius jacula pulcherrime repulerunt edoctus, introductionem ad anatomen moriturus reliquit, qua jam multa quae Veſalius in Galeno deſideravit, paſſim etiam contra Galeni ſententiam, ſed ad verae hiſtoriae fidem accommoda, inſeruit; praefationemque illi libro maximam praepoſuit, qua admodum ridiculè omnibus oſtendere ſtuduit, Galeni temporibus aliam hominum, quam noſtris fuiſſe fabricam, ideoque haud mirandum ſi à noſtrarum partium deſcriptione, Galenus ſubinde declinaverit. In hunc igitur modum Sylvius ipſe oſtendit, quid veritas in iratiſſimo, & excruciante ſe animo, valuerit. Et quamquam is in nullo Galenum purgare ſtuduit, quod idem tu modo poſt tot annos, non inculcas, & quamquam ſimilas ipſius ſcripta, quae nunc lubens recenſeo, à te non lecta, Sylvii ſane tanti nominis viri invita & tandem exorta confeſſio, tibi argumento eſſe deberet, quam immerito fruſtraque à Galeno nihil optime ſcriptum, commonſtrare adniteris. Neque ſat tibi eſt, tete ipſum undique prodere, quinimo invidiae quodam incendio flagrans, multos inſuper nominas, quos quum in eadem qua tu ſententia eſſe arbitraris, ſecus ac ſunt, ipſos artis ignorantiſſimos eſſe proponis. Exiſtimasne obſecro, illorum qui modo in Italia medicinam profitentur, quemquam tecum tam eſſe imperitum, ut non noverit multum intereſſe, num quis de lato loquitur muſculo, qui ex carnea membrana conſtitutus, colli cutem & buccas labraque movet, & quatuor veluti lateribus efformatur, an de ſuperiori ejus muſculi parte, quam monachorum cucullis aſſimilatum, nunc ſecundum ſcapulam moventium numeramus. Hic namque ubi de aurium motu ſermonem inſtituis, tam te ſtupidum eſſe commonſtras, ut quia ſuperiorem illam dicti jam ſcapulae muſculi partem aliquo pacto ad trapezion conferimus, illique veluti quatuor latera adſcribimus, ipſam illum latum arbitreris eſſe muſculum, qui in buccas & labra moventium claſſe, primus nobis habetur. Atque iſte eſt muſculus, cujus quartum ſuperiusve latus ab occipitio ſecundum aurem in faciem pertinere Veſalius ſcribit, cujusque ſedes ad auris radicem obvia, modo ampliori, modo minori regione carneas delineationes fibrasque aſſumit: prout nimirum aliqui hominum eam cutis ſedem impenſius manifeſtiusque quam alii movent. Latus enim iſte muſculus, omnibus illis qui in collo & demiſſione faciei

In labri buccas & labra moventibus.

faciei ſede ſpectantur, cutis motibus, potiſſimum praeeſt. Et quum horum cutis motuum, hujusque muſculi ſermo alicubi inſtituitur, illius ſanè muſculi, quem ſcapulam agere dixi, tum nulli anatomicorum fit mentio. Dato itaque cum illis, qui forte tecum hallucinantur, poſt hac operam, ut utriusque muſculi naturam diſcas, quo dein tibi conſtet, quam praeter rationem, utrumque veluti unum efformes, & quam indecorum ſit, latum illum qui ex carnea conſtituitur membrana, & ſuperiori ſuo latere verſus aures pertingit, hactenus tibi cum univerſa membranae quae cuti ſubeſt conformatione & hiſtoria, fuiſſe incognitum, teque arbitratum fuiſſe de hoc Veſalium loqui, aut Galenum etiam agere, ubi ſcapulam moventes deſcribuntur muſculi, in lati hujus, qui cutem agit muſculi natura, tibi quoque eſt perdiſcendum, hunc ſimiae altius ſecundum auris adſcendere, & in tota poſteriori colli regione longè ampliorem manifeſtioremque & magis carnoſum quàm in hominibus comparere: uti etiam major cutis portio, inibi ſimiae, quam homini, motu pollet voluntario. Mirum profectò, quod Galeni nomine, qui libro ſuo de Muſculorum ſectionibus, de ſimiis titulum praefecit, gratia, Veſalium aurem moventes muſculos, vis proferre, etiamſi is hominum qui aures ita ac ſimia, & minus multo ut canis, movebat, nunquam ſecuerit. In quarto pari muſculorum, qui oſſi υ referenti à Veſalio adſcribuntur, niteris tertium inſuper quam is adduxit Galeni locum adferre, quo illud par ſcapularum, non vero oſſis illius motibus uſibusque attributum fuiſſe doceres, perinde ac ſi aliquot adlatis ab ipſo locis id oſtendiſſe non ſat erat. Verum interim non commonſtras, Galenum in undecimo de Partium uſu ex veterum ſententia, id par iſti oſſi tanquam ſibi proprium, haud adſcripſiſſe. Ut ut ſit, Veſalii eſt ſententia, hoc pari os υ referens deorſum oblique ſic contineri, atque à tertio pari quod à proceſſibus acui aut galli calcari comparatis initium ducit, ſurſum obliquè ac veluti ad latera retrahitur. Quod verò quartum par ſcapulis attollendis, non ſubſerviat, ex officio quod os iſtud ſibi praeſtari hic optat, & reliquorum muſculorum qui oſſi ſunt proprii magnitudine, proportioneque, & quod ſcapulae alias maximis muſculis ſurſum ducuntur, quodque hoc pari haud opus habent, ac denique ex nervi inſertione, Veſalius meritò, ac quoad ego judicare poſſum, recte conficit. Tu autem his muſculis magnum & inſignius quam iis qui aliàs ſcapulam ſurſum agunt, robur inde aſſignas, quod (uti Veſalius primum docuit) in medio ductu carne deſtituuntur, & veluti teretis tendinis imaginem referunt: quaſi ideo in trahendo muſculo eſſet fortior: & non ex carnis mole, ſed tendinis longitudine, muſculorum vis potiſſimum penderet: & perinde ac ſi carnis defectus ille, nob ob renixum ad muſculum qui à jugulo ad mamillarem proceſſum fertur potius, quam ut potentia muſculo accreſceret, liquido accidiſſet. Addis ligamenta oſſi υ referenti data, quibus ita continetur, ut muſculis illis haud indigeat, verum non animadvertis, te nullum oſſi ligamentum, ut neque recta deorſum, ſic neque ad declives in latera ſedes, porrigere, & ratione ex ligamentis ducta, os hoc, ut ſecundum par, ſic & quartum imprimis requirere. Culpas Veſalium, quod oſſis hujus ligamenta noluerit enarrare, at male obſervas illum in hujus oſſis hiſtoria docuiſſe inferiora oſſis latera proceſſibus primae laryngis cartilaginis alligari, & ſuperiora oſſis latera, aut longis & teretibus oſſiculis, aut teretibus cartilagineque participantibus ligamentis, ad proceſſus acubus comparatos, pertinere ac necti. Neque alii (etiamſi tu ſecus videris colligere) quam quos ex muſculis ducere licet, oſſis hujus per ligamenta ad alias partes occurrunt connexus, ſive linguam, ſive laryngis operculum, ſive ſtomachum denique reſpicias. Si ſeptimi nervorum cerebri paris ſeriem in Veſalio, quum & ad muſculos oſſis υ referentis illam ferri, obiter ſcribit, ſic ſubaudis, ut muſculis qui ab inferioribus corporis ſedibus in ipſum inſeruntur, quibusque aliàs privatim nervi adſcribuntur, illic quoque explicari exiſtimes, eſt ſane, quod peculiaribus potius deſcriptionibus reique veritati, quam univerſali mentem adhibeas. Quam praeter rationem contendas octo laryngis communes muſculos à Galeno in libris de Uſu partium ut enumeratos, ſic quoque deſcriptos eſſe, ipſius de Muſculorum ſectione liber, argumento eſt. Is namque tantum ſex enumerat & totidem quoque explicat muſculos; facileque docet non octo, ſed ſex illis in libris legendum eſſe. Quod verò Galenum illos muſculos, qui multis animalibus, potiſſimum vero ruminantibus, ab oſſe υ referente, in laryngis operculum implantantur, pro ſeptimo & octavo habuiſſe contendis, primum male ignoras ſimias his muſculis deſtitutas, Galenumque communes muſculos appellaſſe, qui primae laryngis cartilagini aliisque quibusdam ſedibus ſimul ſunt commiſſi. Dein primam ſex muſculorum conjugationem, in ſuperiorem anterioremque primae cartilaginis partem inſeri Galenus ſcribit, neque haec ullo pacto (quantumvis etiam multiplicem illam fingeres) poteſt eſſe ejusmodi, ut portio ipſius ad laryngis operculum referri queat. Praeterquam quod laryngis apertionem, cujus Galenus meminit, perperam ad operculi elevationem, & non tantum ad lingulae rimaeve laryngis ampliationem, retrudis. Quum deinceps ais Galenum duabus muſculorum conjugationibus docere laryngem operiri, hincque inſinuas, ſua communium muſculorum prima conjugatione, quatuor commemorari muſculos, ut horum myſteriorum es inſcientiſſimus, ita liquido commonſtras, te inter communes & proprios laryngis muſculos nihil interdiſtinguere, & una ignorare, illic Galenum de quatuor loqui muſculis, tertiam car-

In muſculis oſſis υ referentis.

In quibusdam laryngis muſculis.

cartilaginem ſecundae vertentibus, & illius ſententia, laryngis rimulam lingulamve diducentibus. Porro quid mirum eſt, te in his tam exiguis muſculis neque rem ipſam, neque Galeni mentem cognoſcere, quum in anatome adeò coecutias ignarusque ſis, ut magnorum brachium moventium muſculorum hiſtoria te uſque adeo lateat, ut tres à Galeno diſtinctos numeris omnibus muſculos, Galenique illorum diverſas deſcriptiones, ſimul ac in unicum veluti muſculum, turpiſſime confundas? Diſcito itaque Galenum in quinto de Adminiſtrandis ſectionibus unum recenſere muſculum, qui à ſpuriis coſtis ac ſub mamilla exortus, ad humeri articulum fertur, cujusque mentio apud Veſalium eſt, mox poſt primi ipſius brachium moventis muſculi deſcriptionem. Dein Galenus maximum deſcribit muſculum, quem ob fibrarum interſectionem, & exortus amplitudinem, duorum veluti muſculorum vice habet, & cujus inferiore parte ait anteriorem cavitatis axillae ſedem ſic conſtitui, uti poſterior ejus cavitatis ſedes ab illo efformetur muſculo, qui brachium ad dorſum detrahit, & in Veſalii ſerie, quartus occurrit: quemadmodum ſcilicet ſecundus ille Galeni muſculus, primo in loco, Veſalio deſcribitur. Carneas ſedes iſtas ad axillae cavitatem obvias, Galenus in his qui exercitantur, & admodum muſculoſi ſunt, pulchre comparere & conſpici, verè tradidit; uti etiam in omnibus hominibus promptè citra diſſectionem, viſu & tactu deprehenduntur, axillaeque cavitatem efformant. Jam Galenus latum & tenuem illum deſcribit muſculum, quem à caeteris ignoratum aſſerens anatomicis, ex carneis fibris conſtare videmus, per vocatam nobis carneam membranam digeſtis. Hujus muſculi, quem ſimiis & canibus, non vero homini poſſimus adſcribere, Veſalius meminit, mox poſt quarti brachium moventis muſculi hiſtoriam. Quando itaque haec didiceris, expendito, quam turpiter unum eundemque muſculum à mammis ſurſum ad humeri articulum ferri, & hunc à Galeno primum fuiſſe inventum, & in his qui exercitantur eſſe conſpicuum, ſcribis. Ubi namque ſic pueriliter eris inſtructus, indubiè animadvertes, quid ego cum aliis omnibus qui ſectiones modo aggrediuntur, ſentire debeam, quum ſtudioſos tibi adeſſe cupis, ut quae in ſimiis, non verò hominibus, ſunt obvia, illis in hominum ſectione commonſtres. Interea verò noris, neque me, neque eorum quos novi neminem, in homine illum muſculum unquam reperiſſe, qui à Galeno primus deſcribitur, ac à mammis ſurſum ad humeri articulum incedit, & in caudatis etiam ſimiis magis, quam nonnullis cauda carentibus, eſt conſpicuus. Uti etiam is in homine, ſecus quam in omnibus fere quadrupedibus, non reperitur, quem ex carnea membrana ſimiis conſtitui formarique novimus. Profectò, in naturalem hiſtoriam, graviſſimè offendis, quum deſcriptas à Veſalio (cui in tuis ſordibus, turpique tenuitate, ſervi nomen, etſi is nullius noſtrae aetatis medici fortunis invidere debeat, objicis) inter hominem & ſimias differentias, non admittis, multaque ſimiis peculiaria, homini etiam attributa, male ſimulas: & quum quae ſenſui nobis ſunt manifeſtiſſima, ſecus ac ſe habent, Galeni deſcriptionum gratia, comperiri citra rerum examen, tibi perſuades. Si namque in illis te exercitaſſes, muſculi ſcapulam ad anteriora pectusque moventis ortum & inſertionem haud ignorares. Is enim homini à coſtis priusquam in cartilaginem finiunt, eo quo Veſalius ſcribit initio exoritur, & ad humeri articulum contendens, inibi anguſtus redditur, in latumque tendinem ceſſans, ſcapulae proceſſui, quem ancorae comparamus, neutiquam verò in articuli illius ligamenta, inſeritur. Quae quum ita ſe habeant, muſculus iſte in brachium moventium claſſe neutiquam eſt reponendus, verum totus ſcapulae merito tribuitur. Et quamquam muſculi hujus ex pectore verſus humeri articulum progreſſum, & tendinis productionem, Veſalius diffinit, non ideo tamen ſubticuit, tendinem non in articuli ligamenta homini, ſed in dictum nuper proceſſum duntaxat, implantari: praeterquam quod facilè oſtendit, muſculum hunc etiamſi brachium moveret, neutiquam ipſum illi quem Galenus indicat brachii motui, poſſe prodeſſe. Si Galenus alicui brachium agentium muſculo (uti forſitan feciſſe videtur, in muſculo qui brachium deorſum vellens, externam axillae cavitatis ſedem conſtituit) motum aliquem quo ſcapula etiam ducatur tribuit, id ſane illum non minus immeritò egiſſe Veſalius docet, quàm quum ipſius primum ſcapulam moventium muſculum, brachii motibus, Galenus male praefecit. Quod autem Galenus iſtum de quo nobis ſermo eſt, muſculum, in libro de Uſu Partium etiam ſcapulam aliquo pacto agere inſinuaverit, neutiquam Veſalius, etſi ſecus judicas, inficiatur. Si aliquando muſculorum illam congeriem vidiſſes, quibus ſecundum vocatum nobis caput moventium muſculorum par, in homine conſtituitur, & id cum ſimiae fabrica contuliſſes, neutiquam ſanè ex adducto abs te hic Galeni loco, hominis muſculos, non verò ſimiarum deſcriptos ipſi fuiſſe, contenderes. Quid enim ſimile eſt, quibusdam muſculorum in ſimia inſcriptionibus, quae veluti tres utrimque muſculos conſtituerunt, cum tam multis tendinum, & ventrium muſculorum in homine imaginibus, varioque horum hic quidem concurſu, illic aut ſeparatione? praeterquam quod huic congeriei ſubſunt adhuc in homine carneae illae moles, quae toto ſimiarum ſecundo pari in inſcriptionibus reliquaque ipſorum imagine, correſpondent. Adeo, ut neutiquam vel ideo mihi perſuadere queam, Galenum iſtam muſculorum congeriem vidiſſe, quod multas paginas in ipſorum explicatione, in libris de Partium uſu, uti neque in libris de Adminiſtrandis ſectionibus (ut meritò feciſſet) non abſumpſerit. Simulatque Veſalius, muſculorum abdominis abſolviſſet hiſtoriam, ſubjecit illos deſcriptum inibi ſitum, nunquam variare:

In brachium moventibus.

In ſcapulam ducente ad pectus.

In ſecundo caput moventium pari.

In abdominis muſculis.

 Ga-

Galenique locorum in quibus non undique eadem ſerie illi enumerantur, lectorem monuit, ne ex illis forte innaturalem quendam muſculorum ſitum, ſibi confingeret. Horum locorum tu duos, in quibus nimirum te ingenioſum fore ſperas, aſſumis, & inficiaris meliorem in libris Methodi medendi ſeriem, quam in libris de locis affectis, à Galeno obſervatam. In hac diſceptatione, parum animadvertis, rectos abdominis muſculos ſecundum totam abdominis longitudinem obliquis muſculis tegi, ac proinde obliquos ante rectos (quemadmodum in libris Methodi evenit) non vero rectos poſt obliquos (ut in libris de locis affectis fieri conſtat) eſſe recenſendos. At tu in levibus parvique momenti rebus tantum te occupans, maximas quasque (ut ſcilicet tui ingenii captus eſt) hic undique tranſilis. Atque ita plurima in reſpirationi ſubſervientibus muſculis praeteriens, Galenum ſibi non diſſentire contendis, quum alibi interioribus quidem muſculis intercoſtalibus thoracem dilatari, exterioribus autem arctari ac comprimi, alibi verò his thoracem dilatari, & illis colligi docuerit. Quod quum agis, parum animadvertis, quam facile Veſalio fuiſſet, eandem lectionem undique in Galeni libris inſtituere, & *ex* in *in*, aut è diverſo, tranſponere, modò is rationem invenire potuiſſet, qua vel exteriores, vel interiores muſculos intercoſtales, in quocunque tandem coſtarum oſſium aut cartilaginum intervallo, coſtas à ſe invicem abducere dilatareve, opportune aſſereret. Adeo, ut hic tuis ridiculis non opus erat interpretationibus, & falſo quod aſſignas muſculorum officio, hominumque tui ſimilium commendatione, ſed primum ratio tibi erat hic in medium ducenda, quae intercoſtalium muſculorum aliquem, dilatando thoraci accommodum eſſe oſtenderet. Dein tibi quoque erat cognoſcendum, qui in cartilaginum verarum coſtarum intervallis, ſimplices fere intercoſtales muſculos tantum reperiri, nunc audemus affirmare.

In intercoſtalibus muſculis.

Nemo, poſteaquam à Veſalio monitus eſt, ſtomachum duodecimae thoracis vertebrae cum magna arteria incumbere in illaque ſepti transverſi rima conſiſtere vidit, in qua arteria illa & vertebrarum hic corpora continentur, & qua ſtomachum ferri, Galenus prodidit. Verum peculiare in ſiniſtra ſepti ſede foramen omnes inveniunt, ſtomacho ad ventriculum contendenti praeparatum, & altius quam duodecima thoracis vertebra repoſitum. Dein Veſalius, non duntaxat ſtomachi anfractum, qui à duodecima vertebra ſurſum ad ventriculi os produceretur inutilem arduumque fore arbitratur, verum nec illum quoque exiſtere, ſatis vere oſtendit. Et quamquam magnus, ut tu etiam cenſes, gyrorum anfranctuumve, qui in inteſtinis ſpectantur, ſit ob ſucci diſtributionem uſus, gyrus tamen nuper dictus ſtomacho fuiſſet ideo inutilis, quod breviſſima quoad fieri potuit. ex ore in ventriculum via, rerum opifex utitur, quodque ventriculum quam licuit proximè, ori ſubjecit. Praeterea, ſi ob dorſi vertebrarum, muſculorumqe dorſalium craſſitiem & abdominis interim tenuitatem, non magis expediret remedia ventriculi orificio accommoda, abdominis elatiſſimae ſedi, pectorisque infimae regioni, quam dorſo adhibere, diverſa ſanè foraminum Galeni & Veſalii ratio, & illud quod ſeptum forte adferret interſtitium, non obſiſterent, cur minus apte ventriculo, ex dorſo, quam ex anteriori regione, ſic mederemur, ac ſtomacho idcirco ex dorſi ſedibus ſuccurrere cogimur, quod vertebris veluti proximè inſternitur, & ex anteriori ſede, tot oppoſita habet organa, oſſeumque pectoris contextum. Quae non negligens, in adducto abs te Galeni in decimo tertio Methodi medendi loco, graecam magis, quam latinam Lynacri lectionem amplector: & ubi is habet, *Verum in gula quae proprie ſtomachus vocatur, cataplaſmata ſuper ſpinam dorſi imponimus, non autem ad pectus. Idem facimus & quum os ventriculi phlegmone urgetur*, lego, *Verum in ſtomacho cataplaſmata ſuper ſpinam dorſi imponimus, non anteriori parte, quemadmodum quum os ventriculi phlegmone urgetur.* Cuicunque tamen tu interim regioni auxilia vis adhiberi, non debes tamen Galeni aut Hippocratis nomine, contra naturalem hiſtoriam, Veſaliumque contendere, arteriam dorſique vertebrarum corpora, illo foramine, quod ſtomachum tranſmittit in ſepto complecti.

In ſepti transverſi foraminibus.

Poſtquam Veſalius muſculos ſuperiorem dorſi ſedem (in qua collum referimus) moventes deſcripſiſſet, & dein diſcrimen quod inter ſimiam & hominem in internis lumborum carnibus ſeu vocatis Galeno pſois occurrit, unà cum nono & decimo dorſum agentibus muſculis pertractaſſet, illi adhuc tria muſculorum paria in dorſi externa regione obvia, ſupererant enarranda: quorum primum duntaxat, Galeno inquit fuiſſe cognitum, addens & ip parum apte ab ipſo fuiſſe deſcriptum. Tu interim ut Galenum duorum quoque aliorum poſteriorum parium, hoc eſt decimi tertii, & decimi quarti, ac dein decimi quinti & decimi ſexti dorſum agentium muſculorum, notitiam habuiſſe oſtendas, illa huc adfers loca, quibus undecimum & duodecimum muſculos Galenum non latuiſſe, Veſalius auguratur potius, quam certo cognoſcit. Quamquam enim undecimus muſculus à capite (ut primus tuus habet locus) aut à ſecunda colli vertebra (ut poſterior docet) in os ſacrum uſque non pertingit, ſed ab extremo oſſis ſacri, tantum ad primam uſque thoracis vertebram fertur, & quamquam Galenus elegantem illam ipſius tendinem quae palmarum ramus aſſimilantur ſeriem, ipſi non tribuit, nerveamque naturam qua decimo tertio muſculo inſternitur, non explicat, & ſeptimum dorſum moventium illi fere adnumerat, Veſalius

In dorſum moventibus.

ſalius tamen Galenum ita ſubaudit, ac ſi undecimum illum dictis locis deſcripſiſſet. Sed quum huic undecimo, neque in longitudine, neque in forma, neque in fibrarum ductu, neque ſubſtantia, neque officio, cum decimo tertio, & cum decimo quinto nihil ſit commune, meritiſſimoque ab illis veniat dictis rationibus diſtinguendus, tu artis, quod Veſalius illi hic addidit incrementum, debebas amplecti, & neutiquam ſtudioſorum animos ab ipſius in perſcrutandis deinceps naturae operibus imitatione (ac ſi Galenus jam omnia abſolviſſet) craſſa hac tua inſcitia, diſtrahere. Cujus etiam egregium ſpecimen profero, in illarum cutis differentiarum aſſignatione, quas ideo ex tot non intellectis abs te Galeni locis turpiter confingis, ut tendinem in manu dilateſcentem internae ſuperficiei cutis proximè & citra medium aliquod connatum, ex tua illa quam Galeno adſcribis ſententia, oſtendas. Veram namque cutem vocatae nobis cuticulae loco, in manu habes, & adipoſam illam & duriuſculam ſubſtantiam, quam inter cutem ac tendinem bona inſignique craſſitie occurrere Veſalius tradidit, cutis verae, & quae ſola à ſubditis ſibi partibus difficulter ſeparari poteſt, vice recenſes. Profecto, hic male ignoras internam manus ſedem, non magis quam externam, ac omnem corporis ſuperficiem, cuticula deſtitui, & huic cuticulae talem cutem qualis in toto corpore viſitur, ſubeſſe: etiamſi duritie & mollitie pro manuum harumve munium officiorumve ratione variet, exquiſitumque illud, quod vulgo diximus, ad pondus temperamentum, aliquando prae ſe ferat. Dein te latet, magnum illud diſcrimen, quod inter diſſecandum in ſeparatione ſeu liberatione cutis verae craſſaeve aut corii à ſubdita ſibi per univerſum fere corpus membrana illa, quae non immerito carnoſa dicitur, ab illa ſeparatione ſtatuimus, quam membranam hanc cum cute, aut ablata jam prius cute ſolam, à corpore auferimus liberamusve. adeo ut ex ſeparationis modo, cutis differentiam, aut aliam prorſus ſubſtantiam naturamque, hic male inſtituas. Ut itaque cutis à membrana illa & adipe, (quum is ſcilicet inter membranam & cutem, uti in homine accidit, reperitur) longo labore in toto corpore aufertur, ſic quoque in manus vola, cutis à ſubdito illi duriuſculo adipe, non levi opera divellitur. Atque hinc liquet, adipem illum veluti peculiarem, non magis appellatione cutis donari poſſe, quam hominis reliquum adipem, qui inter cutem membranamque illam eſt obvius, & venis nervisque adnaſcitur, qui inter membranam & cutem repunt: membranaeque ad cutem nexus pertinaciam augent & conficiunt. Ut vero exquiſitioris tactus gratia, nervorum plures ſurculi illum manus duriuſculum adipem perreptant, ita quoque non mirum, ſi paulo validius is cuti, quam reliquus adeps, & dicta jam ſaepius membrana per alias quasdam corporis ſedes, connectatur. Immo quum haec ruminabis, & forte manus operi adhibebis, obſervandum ſane eſt, qui adeps iſte duriuſculus, à lato tendine, aut lata in pede ligamenti ſubſtantia, ſic propemodum avellitur, ac adipem cum dicta membrana per reliquum corpus, paucis adhibitis nimirum ſectionibus, prompte diſtrahimus. Quum itaque tendinis à cute aut corio (cui nervorum plurium occaſione ſenſus tactus uberior in manu, quam alibi, obvenit) inſignis notatuque digna ſit diſtantia, quumque conſtet tendines vicinorum nervorum beneficio potius, quam Galeni tendinum compoſitionis occaſione, ſenſu donari, facile eſt colligere, quam vanum ſit tendinem hunc exactioris ſenſus gratia, ſub cute lateſcere, aut hujus tendinis beneficio, manus cutem eſſe minus reliqua corporis cute verſatilem, & (ne hic multa ſimul congeram, & alias à Veſalio ubertim tradita complectar) duram & depilem. Quum itaque hic de praecipuo tactus organo diſputationem inſtituis, tendini neutiquam tribuito, quod nervis venit adſcribendum: & corio cutive ſenſum non adimito, etiam ſi per duriuſculum adipem nervulorum non levis intertexatur congeries, cutis potiſſimum gratia à rerum opifice producta. Dein ſi medium aliquod hic ad ſenſum requiris (praeterquam quod nudato nervo, nullum nobis ſubinde obverſetur, quando acribus medicamentis tot rigorum & convulſionum quandoque ſumus autores) non deeſt hic cuticula, quam nos in interna manus ſede & planta, ut & in univerſo corpore cognoſcimus, & illam hic corium cutemve optimo ſenſu praeditam exiſtere haud cenſemus. In muſculorum digitos moventium deſcriptione, aperta Veſalii eſt ſententia, Galenum quum libros de Partium Uſu ſcriberet, illos omnino haud cognoviſſe muſculos, qui in manu ac pede repoſiti, prima digitorum flectunt oſſa: ipſumque tunc ſcripſiſſe, tendines tertia digitorum oſſa flectentes ad prima oſſa ampliari dilatarive, ac illis inſeri, itaque prima & tertia ſimul oſſa flectere. His addidit Veſalius, Galenum quum ſecundo libros de Adminiſtrandis ſectionibus ſcriberet, muſculos, qui in manu & pede collocati, prima digitorum oſſa flectunt, perſpectos habuiſſe, animadvertiſſeque tendinem quo tertium os flectitur, ad primum os neque ampliari, neque inſeri, & nihilominus tamen illo primum os flecti adhuc arbitratum eſſe, non quidem inſertionis beneficio, ſed transverſi tendinem ambientis ligamenti occaſione. Dein ſubjecit, Galenum hac ſibi conſtante ſententia, tria de transverſo ligamento verba, in libro de Uſu partium poſtmodum interjeciſſe, quibus ſe univerſam quandam paginam ſic reſtituere exiſtimabat, ut ipſius in libris de Adminiſtrandis ſectionibus ſententiae, illa prorſus nobis videretur eſſe conformis. Conjecturae hujus rationem, Veſalius inde (etſi & alia quaedam hujus generis obverſentur) potiſſimum ſumit, quod Galenus inibi ubi transverſi ligamenti interjecta eſt mentio, id plene

In tendine in vola manus dilateſcente.

In digitos moventibus.

non expunxit obliteravitve, quod de tendinis ad primum os dilatatione & inſertione prius ſcripſerat. Et quamquam inibi inſertionis modus videtur forte ablatus, is tamen illic adhuc plene eſt à Galeno aſſervatus, ubi inſertiones applantationesque tendinum in univerſum enumerat, qui digitorum oſſibus ex illa quae tum ipſi fuerat ſententia, obtigerunt: in quorum ſanè claſſe, tendinis tertium os flectentis adhuc commemoratur ad primum articulum falſa inſertio & applantatio. Quae quum ſint, prompte colligis, quam praeter rationem adniteris oſtendere, in libris de Uſu partium Galenum de transverſo ligamento perinde, ac in libris de Adminiſtrandis diſſectionibus egiſſe, idque Veſalium immeritò inficiari. Quin immo dictarum nunc inſertionum numerus, quem Galenus non correxit, argumento eſt, illum quum tendinem os tertium flectentem, ad primum os dilatari ſcripſit, inſertioni opportunam tendinis ampliationem inſinuaſſe. Uti etiam paulo poſt, Galenus inibi ſubjicit; tendinem ſecundum os flectentem illic dilatari, ubi is amplior redditur, & teretis tendinis formam perdens, ſecundo oſſi inſeritur. Idem etiam ſentit, quum tendines quibus digiti extenduntur, non teretes, ſed dilatatos oſſibus quae ab illis moventur inſeri adnaſcique paſſim docuit. Adde Galenum dilatationis voce, diſcrimen inter tendinem tertium os flectentem, & illum qui ſecundum flectit, ſupra primum os (ubi unus alteri ſubjicitur) conſtituiſſe, quam hunc teretem inibi manere, illum verò (ſecus tamen quam accidit) dilatari indicet. Si vero Galenus, uti tu interpretaris, perdilatari, longius progredi, non autem ſecundum latera ampliari teretemque & craſſam figuram amittere, intellexiſſet, illo ſuo verbo diſcrimineque haud opus erat, quum uterque tendo longius; quam primi oſſis habetur initium, prorepat. Quod vero Veſalius non injuria exiſtimet, primum digitorum os (cui aliàs proprii ſui non deſunt muſculi flexores) transverſi ligamenti beneficio, à tendine tertium os flectente haud agi, inde conſtat, quod nunquam tertia oſſa poſſemus flectere, niſi mox manus brachialeve, & prima oſſa, ne dicam ſecunda, ſimul flecterentur. Dein quum flexio, quam transverſi ligamenti interventu obiremus, ideo ſuccederet, quod tendo contra ligamentum protruditur impetumque & tenſionem infert, primum ſanè os à tendine ſecundum os flectente, ocyus propemodum, quam à tendine tertium os flectente moveretur. tantum abeſt, ut aliquo hic pacto, recte Galeno aut in deſcriptionum inconſtantia, aut non veri uſus aſſignatione, patrocineris, teque anatomes neſcium non plane oſtendas. Et quamquam id undique nimium mihi commonſtres, fieri tamen haud poterit, quin tibi ipſi idem quoque conſtet, ſimulatque muſculorum in manu occurrentium ſeriem obiter, ut puerum te docuero, & qui illam aſſequaris, dein oſtendero. Offerunt itaque ſeſe in manu, quatuor longi & graciles muſculi, qui tendinibus tertia quatuor digitorum oſſa flectentibus exporrecti, illos digitos ad pollicem, aut verſus internum latus ducunt: unus qui pollicem indici admovet: unus qui hunc maximè ab indice abducit: unus qui parvum digitum ab anulari in latus potenter ſe movet: decem qui prima quinque digitorum oſſa flectunt, binis ſcilicet ad ſingulos digitos relatis: tres quibus ſecundum pollicis os flectendi munus adſcribimus. Tres hos poſtremos, Veſalius ſcripſit Galeno in libris de Uſu Partium, non ſolum haud fuiſſe incognitos, verum rationes ipſum in tendinis tertium pollicis os flectentis deductu illic adjeciſſe innuit, quibus imperitior quis perſuaſus ab illorum muſculorum inquiſitione abſtineret. Dein veriſimile etiam eſſe conjecit, Galenum quum ſecundo Adminiſtrationes anatomicas ſcriberet, & quum in ſecundo de Partium uſu lineam unam de muſculis primos digitorum articulos flectentibus, reliquae inibi ſuae ſententiae non accommodam, interjiceret, illos quoque non pernoviſſe. Quia autem Arabes, Avicenna nimirum, muſculos quibus digiti flectuntur undecim (non verò decem duntaxat, uti Galenus in dictis jam libris) enumeraverunt, Veſalius ipſis dictos jam muſculos fuiſſe perſpectos, auguratus eſt. At quum illi perinde ac Oribaſius, muſculos enumerant potius, quam deſcribunt, metuit ne undecim pro decem ex Galeno in libris de Adminiſtrandis ſectionibus tranſcripſiſſent. In hunc ſanè modum Veſalius cum vera ſua humani corporis deſcriptione, viam nobis ſtatuit, ut Galeni de Muſculorum ſectione librum (quo is ſemper caruit, & Arabes illo notius, quam caeteris libris hic uſos fuiſſe ignoravit) ſic aſſequimur, ut quodammodo conjicere poſſimus, Galenum in muſculis qui in manu obvii, digitorum flexioni famulantur, pollicem à reliquis digitis in hoc diverſum ponere, quod quum illis ſingulis duo acciderint muſculi, quibus primum illorum os flectitur, pollici tres obvenerint. Quorum primus, illis muſculis quibus caeteri digiti donantur minor, juxta ſecundum pollicis articulum inſeritur, etſi hunc minus manifeſto quamprimum flectat. alii autem duo pollicis muſculi, ſecundi ipſius articuli flexionis ſunt autores. Id tamen hic in Galeno (qui ſimias minori pollice, quam ullo alio digito conſpicuas ſecabat) hoc adhuc Veſalius merito deſideraret, quod in homine duo nobis ut minimum occurrunt muſculi, quibus primum pollicis os flectitur, & qui ſecundum os flectunt, admodum manifeſtè ternario numero comprehenduntur. Verùm quum tu Galenum, nihil in corporis humani fabrica praetermiſiſſe, neque quicquam ſibi non conſtans contrariumve docuiſſe, hic affirmas, tam obiter in Galeno in libris de Uſu partium, & libris de Adminiſtrandis ſectionibus (ut nunc tua ſeriatim aggrediar) es verſatus, ut ignores ipſum illis libris de nullo muſculo locutum, qui in manu poſitus, ſecundum pollicis articulum

fle-

flectit, uti etiam nullum in his muſculis inter pollicem & reliquos digitos enarravit diſcrimen: tantum abeſt, ut muſculos ſecundi pollicis articuli flexores, cum his qui revera primum flectunt, inibi numeris commiſcuiſſet, aut ut pollicis, vel ſimiarum habent muſculi, vere tradidiſſet. Dein ita hallucinaris, ut eosdem putes eſſe muſculos, quatuor illos graciles, qui quatuor digitos pollici lateraliter adducunt, & octo illos qui primorum in illis digitis oſſium flexionem moliuntur. De his namque in adducto abs te Galeni in libris de Adminiſtrandis ſectionibus loco, ipſi ſermo eſt: in loco autem librorum de Partium uſu, de illis gracilibus agit, quibus cum flectentibus nihil eſt commune aut proprium. adeo ut te hic nihil juvet, diverſum muſculorum numerum aliis quibusdam ſedibus, nonnunquam ab anatomicis fuiſſe non injuria inſtitutum. Inſuper, in fine capitis vigeſimi ſecundi, libri de Muſculorum ſectione, ubi Galenus poſteaquam non ſatis rectè muſculis prima digitorum oſſa flectentibus, poſtbrachialis oſſium flexum quoque adſcripſit, pollicem flectentes muſculos, in pauciorem numerum, ſecus ac deberet, contrahit, & illis ſecus multò quàm res ſe offert, aſſimilat, qui prima quatuor digitorum oſſa flectunt. Galenus inquam illorum gracilium muſculorum nullam habet rationem, qui quatuor digitos pollici adducunt, quosque tu hic rurſus à flectentibus non ſeparas, omnes quos hic depromis numeros, indiſcriminatim flexuum autoribus, turpiter adſcribens. Rurſus, in Galeni loco, quem ex ſecundo de Partium uſu exſcribes, nullus Galeno de pollicem flectentibus (quos & inibi ignoravit) eſt ſermo, ſed de illis ſolum, qui in manu collocati, lateralibus digitorum praeſunt motibus. Praeterea, ex libro de Muſculorum ſectione (uti jam antea propoſui) non niſi unum qui pollicis primum os flectat, ut ſummum, poſſimus extorquere: uti ex nullis aliis Galeni libris, quam ex illo, ullum licet elicere muſculum, cui ſecundi oſſis flectendi munus aſſignaremus. Jam prius, ubi ſcilicet tu id exigebas, rationes protuli, ob quas Veſalius meritiſſimo ſcripſerit, Galeni in libris de uſu partium ſententiam fuiſſe, tendines tertios articulos quatuor digitorum flectentes, ad prima digitorum oſſa dilatari & inſeri, etiamſi Galenus inibi tria de transverſis quibus tendines continentur ligamentis, verba, poſt primam librorum deſcriptionem, interjecerit. Variam illam tendinum, quae etiam citra ſectionem in nobis, ſecus fere quam in ſimiis, ad radicem parvi digiti & anularis in externa manus ſede, ut plurimum, eſt obvia permixtionem, & decimiſeptimi à Veſalio deſcripti muſculi in tres tantum tendines juxta extremum cubiti, diviſionem, & decimi octavi muſculi ſeriem, & ſinuum ligamentorumque quibus ad cubiti extremum varii tendines continentur rationem, praeter alia multa, quibus ſtudio à Galeni ſententia Veſalius hic declinat, quaeque praecipue abs te fuerant examinanda, ad rerum inſpectionem (ut quoniam ſic ſe, ac Veſalius docet, habere liquidò nobis indies commonſtrat) opportunè remittis. Quum verò rationibus veritati obſtare adniteris, qui neque Galeni, neque Veſalii ſententias, ſectione perpenderis, argumento es. Si namque omnium muſculorum, qui tribus mutuo ſuccedentibus initiis ab ulna exoriuntur, & tum radii, tum digitorum obliquis motibus praeſunt, inceſſum, ac reliquorum radium moventium, & multorum dorſum agentium, atque adeo omnium univerſi corporis muſculorum in ſitu, & fibrarum ductu, inſertioneque cum articulationum formulis, naturam obſervaſſes, non mirareris Veſalium decimi octavi muſculi munus à decimi noni officio diverſum, ex variantis horum muſculorum ſitus & ductus, atque adeo decimi octavi cum tendinibus decimi ſeptimi juxta digitos permixtionis rationibus ſtatuere, ipſumque Galeni hic ſententiae ſe haud poſſe accommodare. Dein quum tu digitos à pollice abducere, & hos extendere, idem apud Galenum eſſe perperam contendis, parum abs te expenditur, qui quatuor digitos ſimul commiſſos, ſubinde extendimus, itaque commiſſos in extrema tenſione, quam diu viſum eſt, continemus, & inſuper, quum lubet, non mutata extenſione ſemovemus, varieque dirimendo, ex noſtro arbitratu pollici adducimus, & ab illo reducimus. Ut etiam digiti promptè junguntur, quum in media inter extenſionem & flexionem figura aſſervantur. Praeterea, quum in flexione, digitos pollici perpetuò adduci proponis, praeterquam quod id falſo, & contra Galeni mentem aſſeris, parum ſanè ipſius cauſam cognoſcis, qua veluti ad brachialis volaeque medium, & tendinum adeo digitos flectentium inibi colligationem, tanquam ad centrum digitos flecti docuit. Verum quum haec levis ſit, & à Galeno quum muſculos prima digitorum oſſa flectentes adhuc ignoraret, excogitata, eorum quoque hac tua philoſophia muſculorum munus neſcire te oſtendis, qui prima quatuor digitorum oſſa flectentium, externum latus occupant, flexioniſque à pollice declinantis ſunt autores. Ut verò motuum lateralium, quos in obliquum Galenus fieri paſſim docet, in digitis ratio te latet, ſic haud ſanè mirum, ſi ſummam tuam in diffiniendis manus ad cubitum motibus, inſcitiam nobis manifeſtas. Quum enim Galenum in illis ſibi conſentientia, & vera pariter docuiſſe, immeritò ſtudes commonſtrare, primum te noſcere oportet, ovis animaliumque huic ſimilium brachialis ad cubitum articulationem: ſic gynglymo mutuaque aut cardinata ſuſceptione conſtructam eſſe, ut ſola flexione & extenſione, citra omnem motum lateralem agatur. Dein canis, etiamſi nullo radii in pronum ſupinumque motu donetur, dictam nihilominus articulationem, ſimplicibus magis quam ovis ſuperficiebus habet contextam: itaque haec praeter flexionem ex-

In brachialis ad cubitum motibus.

extenſionemque, obſcurum inſigniter quendam ad latera motum profert. Simia verò, ut hominis ridicula eſt imago, utque natura ab extremis ad extrema, per media quaedam pulchrè incedit, radium ab ulna ſic habet diremptum, ut is (quamquam interim non admodum evidenter) in pronum ſupinumque ſimiae moveatur, & dictam nuper brachialis ad cubitum articulationem ita ſimplici inarticulationi habet conformen, ut niſi ulnae proceſſus quem columnae aſſimilamus, veluti rotundo laevique & cartilagine obcruſtato tubere in ſinum tertii brachialis oſſis ſubiret, aliquidque hic adhuc gynglymo cardinataeve compoſitioni reſpondens efformaret, contextus ille totus ad inarticulationem eſſet reponendus, uti ſane in homine accidit, cui proceſſus is in brachiale non inarticulatur, cujusque manus jam plene in latera multo manifeſtius, quam ſimiae ducitur: quemadmodum etiam radius cum manu in ſupinum & pronum plenius multo homini, quam ſimiae agitur. Huic namque motus iſti, adhuc tantum offenduntur, quantum ab hominis conſtructione, hic variat, quantumque natura in illa adhuc luſit. Quando igitur, ut oſſium compoſitionis, ſic & motuum in his omnibus differentias didiceris, diligentiam impendito, ut intelligas homini, ut neque ulli prorſus alteri animali, magno profecto naturae, quam Veſalius explicuit, induſtria, manum nullo penitus pacto in ſua ad cubitum articulatione, in pronum & ſupinum agi, aut circumverti, verum omnem ejusmodi motum, veluti ſecundario tantum, manui adeſſe, hancque radii duntaxat beneficio, aut cum radio (quieſcente interim ad humerum ulna) in pronum ſupinumque verti. Quod ſi fit, quorſum attinet cum Galeno in libris de Partium uſu confingere, motus illos per inarticulationem ulnae in brachiale perfici, & non fateri, ſimiam tanto minus his motibus praeditam, quo ipſi inarticulatio illa manifeſtior, quam homini accidit? Non hic ſane, tuis injurioſis & ſcurra dignis increpationibus erat opus, at demonſtratione, qua manum illis motibus per ſe pollere, illosque ſupra acutum ulnae proceſſum fieri, exſurgente tum elevatoque ſcilicet longo brachialis veluti capite, ex longo qui radio inſculpitur ſinu. Porro, quum manus proprio motu ad cubitum, uti flexione & extenſione, ſic etiam in latera ducitur, quumque jam antea videmus, Galenum lateralem digitorum (qui nullo pacto circumvertuntur) motum, ſub obliquo motu (qui recto quodammodo, quem in flexione & extenſione obimus, opponitur) ſic intelligere, ac falſos ſibi propoſitos femoris laterales motus, ad obliqua fieri tradit, viſum ſane fuit Veſalio, per obliquum manus motum, cujus in libro de Oſſibus, & alibi Galenus meminit, lateralem illum potius intelligere, quam motum qui in pronum & ſupinum conficitur, quo manum neutiquam moveri Veſalius oſtendit. Atque ut is hunc motum nullo pacto in rerum natura exiſtentem, neutiquam ſupra acutum ulnae proceſſum celebrari poſſe docuit, ſic quoque rationes ſubjecit, quibus ille quo manus in externum latus ducitur, tanto magis veluti ab obſtante palo impeditur, quo acutus ille proceſſus brachiali altius inarticulatur, ſimiaque ovium & canum ſtructurae proprius, quam homo accedit. Ac proinde, quum tu quoque has rationes quibus lateralis ille motus impeditur recipis, quumque radii cum ulna articulationem occaſione, manus cum radio in pronum ſupinumque, aut in tuum, ſi voles, obliquum motum ducitur, quumque ridiculum eſſet brachiale ex radio eductum, aut ex illo dehiſcens luxatumve ſupra acutum ulnae proceſſum, in pronum & ſupinum agi aut circumverti, in propatulo jam eſt, quam futiliter Galeno patrocineris, & qui ipſius dogmata hic veritati reddis conſona.

In muſculis cubitum moventibus.

Caeterum ut manus ad cubitum inarticulatio, ita in longum transverſim ducitur, ut nullo pacto manus ad cubitum circumverti poſſit, utque in praeterita nunc diſceptatione quendam circumverſionis motum, tibi falſò praefingebas, ſic ulnae ad humerum talis eſt gynglymos, mutuaque compoſitio, ut niſi rectiſſime flecti extendique queat: utque tu etiam hic impoſſibilem quae vel modice in latus deviet flexionem extenſionemque, in his quae modò aggrederis, contra rei naturam proponas. Non minus enim quam bonum circinum extra rectam lineam flectere extendereque haud poſſimus, ſic quoque cubitum nulla prorſus inclinatione flectimus, aut extendimus, minusque in latera vel modice agimus. Et ſi quae in horum motuum examine inclinationis imago nos decipit, id circini cruris quod veluti quietum in charta aut aſſere tenemus, cuique aliud crus variè ad diverſa unius lineae procul à crure quieto diſtantis puncta adducimus, aut humeri in ſcapulae ſinu circumactui, venit adſcribendum. Humeri namque aut ipſius capitis converſio, in cauſa eſt, ut cubitum in anteriori corporis ſede non ſecus, quam in dorſo, recta tamen ſemper linea flectimus & extendimus. ſumma hic undique obverſante nobis naturae induſtria, quae corporis robori cum motuum ſufficientia, pulchrè proſpexit. Ut autem concinna ulnae ad humerum articulatio, tantum ſimplicem qui ipſi ſat erat, motum admittit, ita quoque radii ad humerum (qui molli cera aut caſeo non conſtituitur, ſeque comprimi haud ſinit) compoſitio, nullam in extremum latus, fieri non cederet inclinationem. Et ſi forte cubitus introrſum vergeret, radius tunc contra omnem articuli naturam ab humero prorſus dehiſceret, neque huic amplius eſſet contiguus. Adeo ſane, ut Veſalius neque magnam à Galeno in libris de Uſu partium, neque minorem in libris de Adminiſtrandis ſectionibus propoſitam in flexione, & extenſione cubiti, ad latus inclinationem, merito recipiat. Ut

vero

vero Galenus non parem undique propoſuit inclinationem, ita quoque mira de muſculorum cubitum moventium ortu, poſitione, inceſſu fibrarumque intercuſſione, in libris de Partium uſu effinxit, quibus magnae illius inclinationis autores commode conſtitueret. In libris vero de Adminiſtrandis ſectionibus, muſculorum cubitum moventium hiſtoriam verius (quamquam interim ſimiarum fabricae magis, quam hominum convenientem) perſecutus, dicti muſculorum inceſſus, & ſitus fibrarumque interſectionis, merito haud meminit: quumque inibi ſecus, quam prius ſcripſerat, rem ſe habere cerneret, non tam liberalem cubito in latera flexionem & extenſionem, uti antea tribuit. etſi interim in libris de Partium uſu hanc quoque poſt primam illorum deſcriptionem correxiſſe videatur. Qua interim occaſione, Veſalius in libris de Adminiſtrandis ſectionibus, exteriora pro interiora legerit, hincque aliam (praeter hactenus dictas) Galeni de cubitum flectentibus muſculis in illis libris, de Partium uſu ſententiam ſubaudiverit, ignoro, ſive ſcilicet alicujus exemplaris (uti nimirum tu hic antrorſum pro extrorſum, ſecundo ac tertio ſcribis) vitio id acciderit, ſive quod animum hic ideo remiſſius intenderit, quod neutrum flectentium muſculorum, aut ad exteriora, aut interiora cubitum extra rectam lineam nullo modo flectere, ſibi verè & procul à Galeni ſententia, perſuaſerit. Quum vero tu fibrarum dictam prius incruciationem diverſumque muſculorum progreſſum, adhuc velles mentibus hominum ingerere, parum animadvertis, illam (uti prius monui) in vera muſculorum ſimiae deſcriptione, à Galeno jure eſſe omiſſam. Et quum tuorum quos effingis motuum opifices requiris, tam in flexione quam extenſione muſculos, noris illos perinde, ac nec motus ipſos à natura in homine, ut neque in ſimia aliisve quadrupedibus, haud procreatos eſſe. Quando interrogas, cur haec non unico flectente & altero extendente tantum ſit uſa, modò recta tantum flexione & extenſione cubitum agi voluit? male profectò, tibiam moventium muſculorum, & illorum qui calcis oſſi inſeruntur copiae rationem (ut multos alios taceam muſculos) habes perſpectam: & ignarus ſane es naturae induſtriae, qua extendentes cubitum muſculos veluti in unum muſculum homini (cui etiam cubitus in poſteriora aequè ac quadrupedibus non educitur) congeſſit. Praeterea neſcis, quam parvus locus in humeri oſſe, jam ipſum moventium muſculorum inſertione occupato, vacabat, ad unum duntaxat flectentem, qualis ſcilicet eſt poſterior, producendum. Te etiam latet, quanto natura artificio, tam longa, atque modo videmus, anteriori flectentium muſculo initia conceſſit, anteaquam carneus evaderet: & qui haec poſteriori, utpote brevi muſculo, nullum tendinem tribuit, quum interim anteriori ſatis ſanè longum tendinem adeſſe voluerit. quae omnia myſteriis ſunt plena, illumque fugere nequeunt, cui vera muſculi compoſitio eſt perſpecta. Cujus quàm adhuc ſis ignarus, inibi oſtendis, ubi non ex carnis carnoſarumve fibrarum copia & mole, ſed tendinis longitudine, muſculorum robur in praeſentia (uti & alias ſaepius) ſic metiris, ac ſi muſculus ſuo tendine in manus vola dilateſcens, & tertius inter pedem moventes à Veſalio deſcriptus, ob tendinum ſuorum longitudinem, omnium corporis totius muſculorum eſſent validiſſimi, univerſisque robore praeſtarent. In hunc etiam modum, non conſideras, quam brevis cani ſimilibusque ipſi animalibus, ſit humerus, & quàm ſit homini multo quàm illis juxta cubitum latior, adeoque ad poſterioris flectentium cubitum muſculorum productionem aptior. Homini quoque, ſecus quàm cani, interior ſcapulae accidit proceſſus, & illi in amplectendo, quam huic opus fuit majori robore. Uti canis cum ipſi correſpondentibus brutis, ad inceſſum ſaltumque opportuniorem, extendentium muſculorum magnitudine & numero hominem ſuperare debuit, nulla tamen ad cubitum, quam rectiſſima flexione & extenſione (ut neque homo) praeditus. Si Veſalius liquido oſtendit, cervicis veſicae muſculum, tanto liberiorem urinae exitum praebere, quanto magis ſe laxat, ſuamque collectionem opusque quibus meatum, ne quid in tempeſtivè per ipſum labatur, comprimit, non laborantium muſculorum modo remittit, qui vis quaeſo, illum ſentire, muſculum hunc ideo ad accelerandam urinae excretionem eſſe utilem, quia poſt excretionem ſeſe aliquando colligens, id propellit, quod caſu in meatus amplitudine eſſet reliquum? Ad eum namque tantum modum, muſculus excretioni illius reliqui urinae eſt opportunus, quo totus urinae meatus ſua mollitie in ſe poſt redditam urinam concidens, id emittit, quod in ipſo ſervetur, ſi ſecus quam plumbea aeneave tuba, in ſe non concideret, & per excreta diſtentus, denuo non coarctaretur, ſibique qualis ante excretionem erat, ſimilis non evaderet? Quum autem quendam Galeni ex libro de Muſculorum motu locum profers, qui verae Veſalii ſententiae eſt conformis, ac Galeni in libris de Uſu partium opinioni penitus repugnat, tu ſane artem ornas Veſaliique promptitudinem non deſpicis, qua ipſum aliquando illorum meminiſſe lubuit, quibus lector in Galeni libris potuiſſet offendi, & quibus juſtum partium munus, à rerum imperitis forte venerat impugnandum. Interim ego ſum tam leviter in tua logica tritus, ut non minus aſſequi queam, qui circularis, veſicae muſculus ad univerſae urinae excretionem auxilietur, quam cur quis non remittentes laxanteſque ſe prorſus, qui cubitum extendunt muſculis, ad illius flexionem conducere, merito affirmaret. Diſpeream, ſi ex iſtis tuis nugis aliud poſſum colligere, quam te ſtudio voluiſſe omnibus innoteſcere, quam undique anatomes ſis imperitus: uti mox etiam liquet, ex his quae modo de muſculis tibiam mo-

In veſicae muſculo.

In tibiam moventibus.

moventibus pueriliter profers. Quum enim omnia quae in horum deſcriptione Veſalius in Galeno deſiderat, ad rerum inſpectionem, cui indies nunc incumbimus, & quae placita Veſalii confirmat, remittis, Galeni quaedam haud magni momenti loca hic tantum invicem ita confers intelligisque, ut ab illorum cognitione videaris eſſe alieniſſimus, Galenumque potius calumnieris, quam purges. Veſalius namque tibiam moventium ſecundi in opere de Adminiſtrandis ſectionibus, & quinti in opere de Uſu partium muſculi munus, quod Galenus ipſi in ambobus operibus tribuit, fideliter vereque enarrat. Et quamquam tu, ad internum latus ducere, & elatius interiusque attollere, idem eſſe arbitraris, & Galenum ſibi non pugnare videris tibi oſtendere, Veſalius tamen diſcriminis hic nullius meminit, & rectae duntaxat flexionis tibiae, muſculum hunc autorem (uti ſanè eſt) ſtatuit. Atque ita, quum is Galeni de tibiam moventium, in libris de Adminiſtrandis ſectionibus tertiique, & ſexti in libris de Partium uſu muſculi officio ſententias recenſet, ipſe profectò illas eſſe diſſonas, non quidem commemorat inſinuatve, ſed motuum à Galeno huic muſculo adſcriptorum, illum muſculum opificem eſſe optimo jure inficiatur. Immo aliqualis aſſignatorum à Galeno motuum affinitas, in cauſa eſt, ut merito Veſalius tertium hunc librorum de Adminiſtrandis ſectionibus muſculum, cenſeat ſextum in libris de Uſu partium occurrere. Quum vero tu tertium hunc muſculum, quintum in libris de Partium uſu eſſe ſtatuis, parum animadvertis, muſculum quinto loco à Galeno inibi deſcriptum, obliqui ad exteriora motus autorem ſtatui, hujusque inſertionem ad externum tibiae latus referri. Adeo, ut quintus iſte librorum de Partium uſu, ſextus in libris de Adminiſtrandis ſectionibus, & in Veſalii ſerie, habeatur. Et niſi Galenus, quinti exortum ex coxendicis oſſe dixiſſet pendere, hic nulla obverſaretur difficultas: quae etiam in univerſum ceſſabit, ſi & Galeni deſcriptio veritati hic (ubi nimirum tu non ita exquiſitum requiris ſermonem) accommodaretur, coxendicis oſſis appellatione univerſum os comprehendemus, quos aliàs in ilium os, & coxendicis, & os pubis diſtinguitur, & coxendicis oſſis voce, nobis ſaepe eſt obvium. Sextus namque Veſalii muſculus, miram prae caeteris formam ſibi vendicans, & in ſimiis longiori & ampliori intervallo, quam hominibus carnoſior, ab externis ilium oſſis partibus pronaſcitur, ortuque tertio Galeni in libris de Adminiſtrandis ſectionibus muſculo (qui in libris de Partium uſu quartus eſt) quodammodo opponitur. Dein inter pubis os, & externam oſſis ilium regionem, humilior coxendicis oſſis ſedes appendixve conſiſtit, à qua ſextus & ſeptimus, & octavus, librorum de Partium uſu muſculi exoriuntur: qui hac occaſione, inter quartum & quintum librorum de Partium uſu, & ſecundum & ſextum librorum de Admin. Sect. muſculos, à Galeno jure collocantur. Haec ſi didiceris, mox obverſabitur, qui quartus libri de Adminiſtrandis ſectionibus muſculus, librorum de Uſu partium ſit ſeptimus. Is namque in illorum numero, qui inter internum & externum, ſeu tertium & quartum librorum de Uſu partium muſculos, medii occurrunt, extimus eſt, illique muſculo ad externum cruris latus conterminus, qui in libris de Partium uſu quartus, & in libris de Adminiſtrandis ſectionibus ſextus recenſetur, & membranae cujuſdam ritu (uti optimè à Veſalio explicatur) quartum illum muſculum librorum de Adminiſtrandis ſectionibus integit. Ut verò quartus iſte, ſexto eſt appoſitus, ita etiam tertius quoque libri de Adminiſtrandis ſectionibus muſculus, illum ſpectat, qui ordine inibi ſecundus eſt. unde etiam fateri debebas tertium illum librorum de Adminiſtrandis ſectionibus muſculum, eſſe ſextum librorum de Uſu partium. Et quia quintus librorum de Adminiſtrandis ſectionibus muſculus, qui à Galeno in internum femoris caput inſeri traditur, veluti inter ſextum & ſeptimum libri de Partium uſu muſculos habetur, is ſanè octavi librorum de Partium uſu vice cenſeri debet: tantum abeſt, ut quintum illum, opportune ſeptimum librorum de Uſu partium muſculum conſtituas. Quum tu interim muſculum aliquem in libris de Adminiſtrandis ſectionibus requiris, quem octavum librorum de Partium uſu commemores, parum expendis, te illum quoque adferre, qui interno femoris capiti inſeritur, & omnibus ſuis portionibus, femoris tantum motibus famulatur. Hunc Veſalius, Galenum immeritò inter tibiae etiam motores recenſuiſſe, inibi docet, ubi quintum ſuum tibiam moventem deſcribit muſculum, & inconſtantium Galeni locorum acervum eorundemque explicationem profert. Quae ſi tu aliqua ex parte purgare potuiſſes, ſecus ac naturae habet hiſtoria, muſculum quendam in internum femoris caput inſeri ſignificatum abs te oportebat, qui alius quam ille, qui inter femur moventes à Galeno in libris de Adminiſtrandis ſectionibus primus, & à Veſalio quintus commemoratur, exiſtens, tibiae motibus ſubſerviret. Quando Veſalius primum tibiam moventium muſculum, id univerſum munus, quod Galenus ipſi tribuit, haud quaquam obire commonſtrat, ita aperte in tibiam flectentium muſculorum munere ipſum habet, ut ejus muſculi officium ab illo non expreſſum fuiſſe immerito accuſes. Et quum is in genu rectam tantum flexionem & extenſionem agnoſcat, nulloque tibiam movente muſculo, femur duci arbitretur, ac omnia ad opportunam formam oſſiumque naturam in muſculorum ſerie, rerum opificem reduxiſſe, liquido comprobat, non eſt profectò, quod in muſculi cujus quam tibiam agentis munere, commemorando, amplius addat, quam hunc quidem ad flectentium, illam autem ad extendentium claſſem reponi. Quando autem tu incognitis mihi

mihi modis, dicto nuper muſculo femur attolli ſurſumque duci aſſeris, nequeo augurari, quamnam hic muſculi brachium ſurſum ducentis portionem inſinuas, nulla namque mihi brachium attollentium portionum innotuit, quae praeter id, aliud os attollat. Si tamen ſcapulam ad pectus aut ſurſum ducentium aliquem, etiam brachium agere tibi perſuades, ſcito id non ſecus fieri, quam ſi tibiam moventibus, pedem quoque duci contenderes. Caeterum Galenus non ita femoris motus hic ſubaudivit, ſed ſic, ac ſi quiſpiam muſculis, qui cubitum moventium, à ſcapula pronaſcuntur, brachium, & his qui à femore in pedem feruntur, tibiam (ut hujus generis innumeros vel in cubito obvios taceam muſculos) moveri praeter omnem rationem affirmaret. Quàm diligenter, & quonam pacto tibiam agentium muſculorum motus examinari debeant, ad finem ejus capitis occurrit, quo illorum muſculorum diſſecandi adminiſtrationem, Veſalius perſequitur. Interim tamen naturae hiſtoriae, injuriam facis, quum ſecus quam Veſalius ſcribit, illam hic habere exiſtimas, & ignoras pariter magnum hic undique ſimiarum cum homine eſſe diſcrimen, Galenique demum deſcriptiones undique ſimiis potius, quam hominibus, quum verae ſunt, quadrare. Muſculus in poplite latitans (qui ſimiae multo quam homini major obtigit) merito ſecundum Veſalii rationes tibiam non videtur flectere, hicque tibi (qui etiam aegra in diſputationem adfers crura) eſt obſervandum, aliud eſſe ſacrum os, & oſſa quae ſacri oſſis lateribus committuntur, de quibus, non vero ſacro oſſe, Veſalii rationes, hic inſtituuntur. Sic pariter in quinta ſecundi commentarii in librum ſextum de Morbis vulgaribus, Galeni ſectione, (etſi ſecus hic ſcribas) nullius in poplite latitantis muſculi uſus, habetur mentio. Et quamquam de vena in poplite ſecanda, Hippocrati ac Galeno in quinta primi commentarii ſectione, ſermo incidit, nulla tamen inibi praeſentis muſculi ſe offert memoria. Quandoquidem verò hic tuam diligentiam, forte ad incudem revocabis, operae pretium ſane tum fuerit Galeni occaſiones in examen ducere, quibus femoris in renum quibuſdam affectibus, ſtuporis cauſam reddidit. In nervos enim interiora femoris adeuntes potius, quam in venas & arterias rationem rejicere oportebat: ſi modo qui ſtupor ille internam potius anterioremque femoris regionem, quam alias occupat, & qui tumidus cum ſuis conterminis ſedibus ren, & calculus per urinarium meatuum prolabens, & dolorum gratia tumorem inducens, ſubſtratos ipſis nervos comprimunt, haud ignoramus. Verum interim non ſatis mirari poſſum, qui ſumma quadam imprudentia, poſteaquam frivola haec in muſculorum tibiam moventium hiſtoria pertractaſti, illos qui forte magna quadam ſpe, Galeni nomine haec tua legent, ita ſtupidos fore arbitraris, ut jam multis annis reſtituta nobis auctaque anatome, non animadverſuros exiſtimes, quam frigidus inopsque ſis Galeni patronus, quum ut paſſim in difficillimis in muſculorum ſermone obviis inter Galenum & Veſalium differentiis, perpetuo fere ſubtices, ita hic rurſus innumera ad muſculos circa coxendicem, & in tibia, & in pede repoſitos pertinentia, ad ſolam rerum inſpectionem, citra ullum patrocinium rejicis. Perinde nimirum, ac ſi quemquam lateret, illa quibus Veſalius artem illuſtravit, ſectione examinanda, & jam quotannis in noſtris ſcholis non obſervarentur. Tuum hic erat omnia, quae inter ſimiam & hominem in dictarum ſedium muſculis occurrunt, & à Veſalio verè recenſentur diſcrimina, ubertim diſcutere, & dein oſtendere, qui Galeni deſcriptiones non ſimiis, ſed hominibus (ne dicam aliquid de muſculorum uſu & munere) conveniunt. Verum quum hic nihil poſſis, veritati tantum leviter obſtrepis, abs teque hujusmodi nihil unquam ſectione expenſum perquiſitumve aut attentatum fuiſſe nimium cum tuae ſcholae (quam alioquin Joannis Argenterii ſummae ac ſingularis doctrinae viri praeſentia, mirificè exornat) ignominia, teſtaris. Quantum verò in internarum partium valeas cognitione, ex tua ſerie in paucis illis quas aggrederis diſceptationibus perquiram.

In muſculo in poplite latitante.

In portae venae officiorum enarratione, non admiſit Veſalius illam ex Galeni in libris de Uſu partium ſententia, ſanguinem jecori praeparare, & ipſum ſimillimo modo, quo jecur illum conficit, procreare; quod ſcilicet vena, ſi quid ad ſui nutritionem, aut etiam forte alia toti corpori utili occaſione concoqueret, non rubrum, ſed album ſuccum deberet inducere. Immo hanc Galeni ſententiam, non longius impugnandam duxit Veſalius, quod Galenus ipſa illis rationibus ſibimet contrairet, quibus venae cavae à corde in jecur pertinentis beneficio, ne ſanguificationis quidem vim porrigi poſſe, contra Ariſtotelem contendit: demonſtravitque venae corpus non ſanguinem, ſed album quid & viſcidum duntaxat, ſimileque ſibi, poſſe conficere. Quinimmo, ſive à jecore, ſive à corde naturalem ſpiritum per venas in univerſum corpus diffundi, & illo naturales omnium partium adeoque venarum facultates foveri demus, non ideo tamen mox ſequitur, venas (ut neque albas totius corporis partes) contentum ab illis allatumve ipſis ſanguineum ſuccum, aut cordis, aut jecoris ſubſtantiae modo, magis minusve rubrum parare, aut rubrum perpetuo aſſervare ſibive apponere. Quum itaque multum interſit, aliquid ſanguificationis vi donari, & illa privari, ac rurſus differt, id quod à venis concoquitur, rubrum reddi, & album fieri, non poſſum ſanè ulla logica, contrarias Galeni commemoratas jam de portae vena & cava ſententias, ſibi conformes cenſere. Ut neque etiam aſſerere licet, portae venam rubrum quendam ſuccum ſanguificationis munere, jecori magis praeparare, quam nullam aliam corporis venam (undecunque id tandem ipſi accideret) jecoris aut cordis

In portae vena.

ritu, ſanguinem rubrumve ſuccum coquendo alterandoque conficere mihi eſt perſpectiſſimum. In dextri inferiorisve orificii ventriculi (quod ne cibus ocyus juſto elabatur, ſuperiori ſtrictius anguſtiusque eſt praeparatum) hiſtoria, Veſalius tradit Galenum una cum quibusdam qui ipſum praeceſſerunt, glandoſam quandam carnem illi orificio tribuere, docereque hanc ad illius conſtrictionem auxiliari. Quum autem Veſalius, quaenam ejusmodi ſit caro, candide nobis veluti conjectura quapiam indicare ſtuduit, glandoſam illam ſubſtantiam, quae carnis magis ſpecie, majorque in cane, quam in homine, ſecundum duodeni inteſtini longitudinem procul nonnihil ab inferiori ventriculi orificio exporrigitur, à Galeno ſubauditam fuiſſe arbitratus eſt: non verò protuberantem craſſamque ventriculi ſubſtantiam, quam in interiori utrorumque ventriculi orificiorum ſuperficie, Veſalius reperiri & ad anguſtiam orificiorum opportunam, horumque robur utilem eſſe, commemorat. His addit, quosdam ex ſolis libris anatomen tractantes glandoſum illud Galeni corpus, ita interpretari deſcribereque, ac ſi muſculus aliquis eſſet, inferius ventriculi orificium ambiens: dicitque hoc corpus iſtud ſic pylorum ſeu oſtiarium appellare, ac Galenus in octavo de partium Uſu, ſuum glandoſum corpus, pylori nomine donari, quodammodo aſſentitur. Ut ut ſit, Veſalius inficiatur, glandoſam carnem illam inteſtino duodeno nulla amplitudine, ſed tantum in longitudine exporrectam, vel quicquam ad orificii ſibi vicini, aut inteſtini conſtrictionem adjuvare: itaque à Galeni, magisque adhuc ipſius interpretum ſententia prorſus recedit. Tuum igitur hic erat commonſtrare, quonam pacto glandoſa illa caro inteſtinum ſuo beneficio veluti lubricans humectansque, & non comprimens ſtringensque ad intempeſtivam ſuccorum è ventriculo excretionem cum retentrice ventriculi facultate, naturalique orificii inferioris conſtrictione accommodare exiſtimes, priusquam ſcilicet hic cuperes docere, aliud eſſe quidpiam alicui uſui aut functioni in totum praeeſſe, aut illi ſuppetias tantum aliquas, aliquodve auxilium cum aliis praeſtantioribus partibus conferre. Ut praeteream, quam ridicule de coadjuvantibus in geneſi ſtellis quid ſentias, ſic, ac ſi magnum quid ſaperes, explicare adniteris; optimis & doctiſſimis viris male obloquens, qui non minus excellentes ſunt mathematici quam noſtrae aetatis medicorum laudatiſſimi. Ut enim Fernelium Gallum, Veſalii praeceptorem taceam, nonne hic vivit clariſſimum noſtrae patriae decus Hieronymus Cardanus, & apud Germanos nonne agit artis medicae uſu celeberrimus Achilles Gaſſarus, & apud Belgas Gemma Phriſius, & Antonius Gogavinus, qui cum aliis multis innumeris medicis matheſin ſuis ſcriptis profeſſioneque ſua ornarunt, quorumque permulti adhuc indies magis magisque illam uti & medicinam, illuſtrant? Culpas interim Veſalium, quod quum glandoſae carni duodeno inteſtino adnatae inter caeteros quos illi attribuit uſus, communem etiam illum uſum quo glandulae vaſorum diſturbationibus praeſunt, non adducto Galeni teſtimonio, aliqua ex parte adſcripſit, quaſi ſane quemquam lateret, quid Galenus ex veterum ſententia de glandulis ad vaſorum diſtributiones obviis, in univerſum prodiderit: & ſemper Galenus eſſet adducendus, quoties aliquid ipſi illisque perſpectum, in partium hiſtoria commemoraretur. Immo hic tibi obſervandum, non ita eſſe promptum quaenam Galeni ſit glandoſa caro, quam ad inferioris orificii ventriculi conſtrictionem, habet accommodam. Is namque nullam glandoſam carnem quae inteſtino duodeno exporrigitur, aperte deſcripſit, & nullum quoque (etſi tu id hic videaris ignorare) inter hanc carnem & meſenterii glandulas, & illam maximam praecipuamque glandoſam carnem eſt diſcriminis, quae in inferiori membrana omenti, ventriculo ad dorſum ſubjacet, vaſorumque diſtributioni elegantiſſima comparatur. tantum abeſt, ut Veſalius ſuis ſcriptis addere debuiſſet, longam duodeni inteſtini glandoſam carnem, ex Galeni voto, deducendas vaſis eſſe opportunum. Quum haec, quam modo de venae cavae ortu inſtituis diſceptatio, ex illis potiſſimum pendet, quae diſſectione redduntur obvia, tuum profecto erat hic candidè initio indicare, quae tunc à Veſalio didiceras, quando illum Bononiae, quae modo aggrederis, caſu pertractaſſe commemoras. Is namque quum poſt abſolutam Patavii anatomen, illo anno quo ex Italia diſceſſit, Piſas hanc quoque docendi illic gratia accerſiretur (uti à Trono noſtro tum Veſalio itineris comite jam quoque audio) apud Albium divertit, & ab illo in ſcholas in quibus tum diſſectio adminiſtrabatur perductus, à Buccaferreo omnium qui frequenti conſeſſu advenerant nomine rogabatur, ut aliquid ſecando dicendoque ſtudioſis gratificaretur. Hic dum quamnam corporis ſedem Veſalium diſſecare, magis ex uſu eſſet, nonnihil inter adſtantes contenderetur, viſum tandem plerisque fuit, thoracem, & quae illo continentur organa, pertractari. In horum explicatione, quandoquidem neceſſario venae cavae diſtributio oſtenderetur, & à Veſalio veluti opportunitas quaereretur, illam à corde integro corpore auſpicandi, ad ſermonis finem, de cavae origine actum eſt: hicque Veſalius primum rationes ſubjecit, quibus exiſtimabat ſeminales corporis partes, itaque venas & arterias in foetus formatione, eodem omnino tempore delineationem formationemque ex ſemine accipere: & fibroſam nerveamque cordis ſubſtantiam, non prius quam arteriarum & venarum, conſtitui, delinearive. Adeo ut modum effingere ſe poſſe negaret, quo quatuor cordis vaſa, è corde ſic naſci aſſereret, ac arborum viſcum ex illis temporis ſucceſſu pullulare cernimus.

In glandoſa carne duodeno adnata.

In venae cavae exortu.

nimus. Uti etiam minus adhuc, ſe illam rationem hic poſſe in medium adferre dicebat, qua filicula ex arboribus, aut ſtirpes è terra provenire, omnibus conſtat. Quia tamen haec vaſa cordi continuantur, itaque ſe ad illud habent, ut plumbei aeneive aut lignei canales, quibus veluti tubis quibusdam aqua in varias partes ducitur, ad puteum referuntur, in quem naturales aquarum ſcaturigines proveniunt, & quia canales illos, cum puteo arte continuatos unitosque ab illo quodammodo originem ferre dicimus, Veſalio ſanè videbatur, ex aliquo ejusmodi exemplo, vaſorum ortus modum, poſſe interpretari. Sive animalium enim pulmone donatorum, ſive illo carentium, cordis vaſa tam arteriae quam venae ſpectentur, cavitas ſemper nobis in corde occurrit, quae putei alicujus aut magni labri inſtar, ſanguinem continet: & vaſa huic cavitati ſic ſunt naturali unione continua, ac ex ipſa quodammodo pronata, ut aquae ductuum canaliumve initia, puteo magnisve aquarum alveis ac conceptaculis agglutinamus, ut ex puteo alveove non niſi in canalium cavitatem, aqua profluat. Dein, ut canales iſti in varios ſubinde civitatum urbiumve regiones ex puteis, aut alveis, aut labris in quae aliunde aqua influit, diſtribuuntur, itaque ſenſim arctiores fiunt, & nullibi quam in initio ſunt ampliores: ita cordis quoque vaſa qua ſuis orificiis cavitatem cordis ſpectant, ſunt quam reliquo toto progreſſu, quo in ramos diſcinduntur, & in illos gracilescunt, latiora, magisque capacia. Atque ut id in vena arteriali eſt omnibus manifeſtum, ita profecto in cava vena Veſalius id commonſtravit eſſe longè magis obvium. Haec namque in univerſo corpore, nullibi amplior eſt, quam ubi dextro cordis ventriculo, veluti alveo alicui & magno labro, aut pleno aqua puteo unitur, & una quidem ſui portione, mox in ortu ſurſum, altera autem deorſum (uti paulo poſt dicam apertius) per univerſum corpus diſpenſatur. His addebat Veſalius, aquae impurioris ductus, ita interdum ferri, ut alicubi in illorum medio, colatorium aliquod ac veluti ſedes adaptetur, in qua lapidum rariorum ac pumici correſpondentium beneficio, aqua emundetur, expurgeturve. Et quamquam aquae ductus amplitudo & formae, hic brevi ſpatio interpellantur, & veluti ad colatorii, hujus initium ceſſent, & dimiſſior inſuper cavitas hic quaedam, aut novum aliquod vas recrementis admittendis colligendisque idoneum, arte exſtruitur, alius tamen ductus meatusve expurgatam & veluti limo liberam aquam, ita mox excipit, ut ductuum quaedam continuatio accidat ac enarretur. Huic exemplo, venae cavae ramorum per jecur excurrentium cum portae venae ipſis exporrectis nexisque ſurculis commiſſionem, Veſalius ſic comparavit, ac ſi vena portae tanquam continuus ramus cavae exſtitiſſet, ſi natura in jecore nullam materiei in venis contentae & ex ventriculo & inteſtinis perductae expurgationem confici voluiſſet, ipſaque ideo aquae ductus continuatio & figura quodammodo emutanda fuiſſet: veſicula bilis hic in hoc apparata, ut excrementorum inibi foret receptaculum. Adeò ſanè, ut Veſalius aliquo hujusmodi exemplo, venam portae, veluti ramum quendam cavae venae cenſendam ducebat, qui ab anteriori cavae trunci ſede exortus, & per jecur tranſiens, in ventriculum, lienem meſenteriumque diſtribuerentur, iisque uſibus eſſet accommodus, quos aliàs cum materierum in eodem vaſe fluxu & refluxu, venae portae tribuimus. Quae ſuo caudice tam ampla viſitur, ac venae cavae ramorum in jecoris ſubſtantiam porrectorum tota eſſet (ſi una colligerentur) amplitudo: quae nullo pacto totius hic cavae venae trunci capacitati amplitudinive, par cenſeri poteſt. His ſubjungebatur ille ſurculorum venae cavae cum portae ramis in jecore congreſſus coitusque, qui multis diſſectionem hodie aggredientibus, tantus videtur, ut non dubitent affirmare, cavam venam, portae eſſe continuam, uniusque ideo venae loco recenſendam. Immo hoc coitu, manifeſtior eſt inſignis propago, qua in foetu (in quo nimirum non tanta ac in adultis excrementorum in jecore opus erat purgatione) portae venam cum cava jungi, Veſalius ad Falloppium ſcribens docuit. Atque ut in foetu illa portae ad cavam continuatio privatim conſpicitur, ita quoque in illo ſe offert umbilici vena, portae caudicis initio non ſecus continua, quam venam in renem à cava vena eductam, cavae continuam ſtatuimus. Rurſus, poſterior cavae venae ſedes juxta cordis baſim conſiſtens, & ſub qua dexter truncus arteriae venalis in pulmonis dextram regionem porrigitur, maximo foramine in illum truncum eſt pervia, manifeſtiſſimaque hic cavae venae cum venali arteria conſurgit unio. Adeo ſanè, ut in foetu jam nullum ſit vas, venae conſtans corpore, quod non unius (craſſitie tamen inaequalis) meatus quaſi modo, cum cava vena ſit continuum, & pervium, venaeque omnino uſum foetui praeſtans. Verum interim nulla horum vaſorum in foetu, ut neque in adulto, eſt ſedes, quae amplitudine ſedi cavae venae reſpondet, qua cordis unitur ventriculo. Ut autem venarum omnium una eſt in foetu continuatio, ſic quoque vena arterioſa, qua in duos truncos finditur, & dextro ſecundum magnae arteriae caudicem reflectitur, ita in magnam arteriam patet, illique unitur, ut non niſi unum communeque vas cum ipſa efficiatur: uti & umbilici arterias, magnae arteriae ramis crura adeuntibus ſic unitas novimus, ut nulla in foetu vaſa arteriarum corpore conſtantia occurrunt, quae venoſorum vaſorum ritu, in ſe mutuo, non ſunt pervia & continua. Et quamquam roboris gratia, & ob nullam tenuitatis neceſſitatem vaſa ex quibus umbilici vena in cornutis animalibus conſtituitur, inter uterum & umbilicum, arteriarum efformentur corpore, & foetus arteriis non ſint continua, id

non miramur, quum illa veluti in foetus corpora, non recenſemus ſtatuimusve. His ſubjiciebat Veſalius, ſe non aliter jecoris conſtructionem poſſe intelligere, quam ut neceſſario arbitraretur, id perinde ac pulmonem, lienem, renes, & teſtes in foetu generari, hoc eſt, procreatis jam vaſis quae ex ſemine conficiuntur, ſanguinem accreſcere, ex quo propria jecoris ſubſtantia caroque producitur, haud ſecus mehercule, quam ſi hac ratione jecor ex venis potius, quam venas à jecore oriri deberemus adſtruere. Quemadmodum ſcilicet in aegris quibusdam, illam jecoris propriam ſubſtantiam ſubinde ita abſumi tubeſcereque, ac indurari & albeſcere cernimus, ut venae portae ramos per illam digeſtos magna ex parte nudos, ac ab illa non obtectos intueamur. Porro quum Veſalius ſeriatim diſſecando, cavae venae ad cordis ventriculum amplitudinem, & dein veram ipſius per jecur ſeriem, manifeſte demonſtraret, omniaque in quibus à Galeno declinare cogebatur, ita atque libris ſuis diffuſè prodidit, exponeret, ajebat adſtantium pleroſque miraturos, cur quum medici ſanguinem in jecore generari demus, hujusque non plurimam partem in cor diſtribui arbitremur, quamobrem ſanguinis canalis juxta cor, quam juxta jecur eſſet amplior. Verum hic addebat omnes eodem majorique adhuc jure mirari debere, cur portae venae caudex non multo amplior eſſet, ampliſſima venae cavae ſede. quum illa ſcilicet non ſanguinem ſolum qui circa cor verſatur, prius, ſed univerſi in cava vena contenti ſanguinis & urinae & bilis materiam, cum ſanguine illis quibus portae venae diſtribuitur partibus alendis utili, aliquando continuit deduxitque. Galeni enim rationibus in falſae amplitudinis venae cavae, quam is circa jecur ſibi imaginatur, occaſionem inſtitutis, deberet potae venae (uti & umbilici venae in foetu) amplitudo, cavae amplitudinem vincere, & ſuperare. At quum nemo unquam portae venae, & multo minus umbilici venae amplitudinem, cavae amplitudini parem ſtatuit, & certiſſimum ſit, cavam in ſuo ad cor ſpectante orificio, & contermina illi ſede, multò quam uſquam alibi ampliorem capacioremque eſſe, videtur ſane amplitudinis vaſorum ratio, ad perfecti ſanguinis, qualis in cordis eſt ſinibus, praeſentiam, adeoque quoddam principium potius, quam ad materierum quae in vaſa ferri poſſunt, multitudinem, referenda. Neque haec tantum in animalibus pulmone donatis dicebat Veſalius eſſe conſpicua, ſed ajebat ſe nullum unquam piſcem conſpexiſſe, cui vena non multo amplior ſuo in cor pertinente orificio truncoque, quam in jecore exiſteret. Ut ſanè grandiores lucii id pulchrè commonſtrant, quibus ſecundum albicantis jecoris longitudinem vena exporrigitur, quibusque jecoris & cordis colorum differentia, aliquid etiam argumenti ſuppeditat, quo cor potius, quam jecur, ſanguini ſuum colorem (ne quid de venae corporis in jecore dicam interſtitio) tribuere, quis prompte colligeret. In hoc ſermone, Veſalius omnes interrogabat, num caſu portae venae ramos juxta ventriculum, & in meſenterio, & ad inteſtina conſpicuos, quandoque alio quam rubro ſucco adeoque ſanguine plenas reperiſſent. quum ſcilicet ſibi nunquam animal (quantumvis id ſedulo & diligenter in variis temporibus perquiſiviſſet) occurriſſe diceret, in quo aliud quam ſanguinem, in illis ramis obſervaſſet. Hic multa de arteriarum ſecundum omnes dictos ramos exporrectarum multitudine, & illarum quae renibus offeruntur amplitudine, ab ipſo inſuper adferebantur, & quum materierum fluxus & refluxus in iisdem vaſis nos debere neceſſario admittere, variis in ſanguinis motu, & hic quae in portae venae fieri arbitramur exemplis, oſtendiſſet, tandem commonſtravit, qui nulla ratione ſanguis, quem in ſiniſtro cordis ventriculo, & arteriis obſervamus, ex dextro cordis ventriculo per cordis ſubſtantiam tranſire poteſt. Dein ex ſanguinis univerſi corporis in vulneribus evacuatione, uſus ille, qui membranis quatuor cordis orificiis praefectis adſcribitur, aliqua ex parte leniebatur, retundebaturque. Uti etiam huc faceret membranae illius commemoratio, quae in foetu quum is partui eſt proximus, in poſteriori ſede illius foraminis reperitur, quo venalis arteria in cavam venam foetus pertinet. Haec membrana, uſu, quamvis interim non forma, illi membraneae correſpondet ſubſtantiae, quae orbiculatim in illo ſe offert perfectioris foetus foramine, quod magnae arteriae & venae arteriali habetur commune. Caeterum in cordis membranarum mentione, hic etiam non ſubjiciebatur membranarum cavae venae orificio praepoſitarum, ad illas quae in venalis arteriae orificio ſpectantur, comparatio. Quamvis enim hae binario numero, illae vero ternario recenſentur, binae tamen venalis arteriae membranae ternas cavae venae membranas amplitudine longitudineque & robore, pro orificiorum proportione, ſuperant. Venalis item arteriae orificium, non ſolum amplitudine orificio magnae arteriae non reſpondet, verum id arteriae magnae orificio (etſi hoc Galeni in praeſenti diſputatione, & ubique aliàs ſententiae adverſetur) amplius multo ſecantibus occurrit. Hic etiam indicabatur (praeter ſanguinis impetum, quo is in animi affectibus, modo ad cor ruit, ac ab illo in exteriora corporis fertur) in nulla corporis ſede, quam in cordis ſinibus (maxime autem ſiniſtro) in jugulato animali quid ſanguinis adhuc aſſervari obſervarique. Uti etiam in integro aliàs corpore, nullibi ſanguinem, quam in venis & arteriis, & durae membranae ſinibus, qui uſu ac veluti compoſitione illis aſſimilantur, & cordis ventriculis inter ſecandum reperimus. Ventriculi enim iſti miris foveis cavernisque ornati, citra alterius membranei corporis medium in ſua ipſorum ſubſtan-

ſtantia veluti in ſimplici vaſe, ſanguinem complectuntur: magnoque diſcrimine, hic cor à pulmone, jecore, liene, renibus & teſtibus variat. Immo Veſalius proprio ſermoni, ita ſeſe implicuit, illiſque qui ſanguinem primario à corde generari adſtruunt, rationes ſic ſuppeditare videbatur, ut quànam ipſe emergeret ignarus, tandem ſub ſermonis finem poenitentis in modum adjiceret, ſe cui Galeni adeoque artis medicae beneficio vivendum erat, non poſſe ita illius medicorumque placitis contraire, ut primaria ſanguificationis vi, jecur privandum duceret. Etſi interim Ariſtotelis Profeſſores non id facile facturos augurabatur, ſi ipſorum rationes illis quae tunc per ſectionem viſa erant, attexerent. In hunc itaque modum ejus ſequentis diei colloquii, intempeſtiva jam ſaevaque ob frigus nocte, occaſio oborta fuit, quod aliqua ex parte hic deſcribere conaris, & quo illis, quae Veſalius in Galeno hic paſſim deſiderat, ſatisfactum putas. Profectò (ut ſcilicet de illis tecum agam, in quibus Veſalii ſententiam non videris obſervaſſe) ex ſectione nobis eſt obvium, Galenum à veritate declinare, quum ex multis ramis in gibbum jecoris concurrentibus, unum venae cavae caudicem conſurgere docet, qui aliquouſque magnae arteriae in modum adſcendens, in duos truncos partitur, quorum craſſior corporis inferiora, tenuior vero & grandior, ſuperiora petit. Quemadmodum etiam cum naturae pugnat hiſtoria, ex graciliori adſcendenteque trunco, ramum veluti ac portionem aliquam, ipſo trunco anguſtiorem, cordi offerri. Cavae venae enim orificium in cor pertinens, aut ex corde eductum, tam amplum capaxque eſt, quam duo ſimul ipſius trunci, quorum hic ſurſum, ille deorſum exporrigitur. Dein is qui deorſum fertur, recta ſecundum jecoris poſteriora ita deſcendit, ut magna poſterioris ſedis trunci regio, à jecoris ſubſtantia ſecundum totam ipſius longitudinem, non ambiatur contegaturque. Et truncus ille ab anteriori ſua tantum ſede, non vero lateribus aut poſteriori regione, ramos jecori offert, neutiquam trunci amplitudini ſimul reſpondentes, ſed portae tantum venae caudici aequales. Unde etiam facile ſpecimen dant, ex ipſis cavae venae truncum per poſteriorem jecoris ſedem vectum, neutiquam conflari. Ex his illico collabuntur, quae de fontium, arborum, nervorum arteriarumque exortibus, ob initii craſſitiem, in argumentum Galenus aſſumpſit. Mox etiam obvium eſt, quam inefficax ipſius illa ſit laudata omnibus demonſtratio, qua cavam à corde oriri inficiatur, quia aliquouſque arteriae magnae inſtar, ſimplex non fertur, & dein in duos ſecta truncos, ſurſum deorſumque non porrigitur: quaſi vero non prorſus inartificioſum Veſalius fore oſtendiſſet, ſi cava ex dextro cordis baſis latere, dextrorſum aliquouſque uno caudice procederet, qui dein in duos truncos diſſectus, illos admodum oblique ſiniſtrorſum, ad corporis videlicet medium, turpiter inutilique gyro & ambage proferret. Et ſi quis arteriae magnae, & venalis arteriae tanquam ex cordis baſi prodeuntium initia caudiceſque ſpectat, & rationem perquirit, cur illi aliquouſque indiviſi adſcendunt, & dein venalis arteriae, ac cavae venae initiorum ex cordis baſis lateribus pendentium ſubitam in ipſo ſtatim exortu partitionem examinabit, is profectò Galeni hanc demonſtrationem veluti parum anatomicam, procul rejiciet: potiſſimum ſi veram, & non illam quam Galenus docuit cavae per jecur ſeriem, non ignorat. Praeterea, quamvis piſcibus multis pulmones deſint, ipſorum tamen vena nullibi craſſior, quàm ad impenſe rubrum cor apparet: in quod patenti orificio, tanquam in cavitatem quandam, dehiſcit, in qua extra venarum corpus, & citra venae corporis medium (quod imprimis eſt expendendum) ſanguis continetur: quum interim vena ad jecur (quod perpetuo fere albicat cordiſque modo haud rubet) tenuior ſe offerat. Inſuper, ſi quis venarum hiſtoriam vellet à corde primùm inſtituere (perinde ſcilicet ac Veſalius in ſua illa quam hic narras diſſectione fecerat) quid promptius eſſet, quam ita ac magna arteria & arterialis vena nervique deſcribuntur, ſic etiam dicere, maximam venae cavae ſedem adeoque exortum, in duas partes ſecari, & harum craſſiorem deorſum repere, & ipſi cordi coronales illius venas porrigere, & dein ramos ſepto offerre, & jecoris poſteriora petere, ubi ex anteriori ſua ſede ramos illi porrigit variè propter quandam elaborationem excrementorumque purgationem diſſectos, & dein ita (ut ferè ſuum muſculum Galenus conſtruit) collectos, & truncum quendam conficiat, qui ex cava jecoris ſede prorepens, in ventriculum, lienem, meſenterium, inteſtina aliaſque quaſdam partes diſtribuitur. Et ſi quis ſanguinis gratia, cavae deſcriptionem à jecore velit primùm inſtituere, itaque à ſurculis & non à caudice, qui in cavitatem quandam, ac veluti alveum patet, auſpicari, ſciat ſe male deſcriptionem portae venae ab inteſtinis, ex quibus tantam ſuccorum ubertatem, illam aſſumere credimus, non inchoare. Qui ob portae venam, omnes corporis venas cordi non continuas eſſe contendit, ideoque cavae venae exortum, cordi tribuendum inficiatur, & ita portae cum cava, quam multi commemorant, in adultis unionem rejecit, non ignoret is, quam jecori nullo pacto communis ſit arteria venalis, aut etiam vena arterialis. Et quamquam tu ex Galeno in hac diſputatione multarum tum ex ventriculo, tum liene, tum inteſtinis, tum meſenterio, tum omento pertinentium venarum videris meminiſſe, quae cum corde non participant, harum ſane copia non aliud, quàm unicam portae venam, tantum indicare potes. Ne hic rurſus referam, quae de omnium venae corpore conſtantium vaſorum in foetu mutua inter ſe apertione & unitate, ſuperius ſunt veriſſimè pertractata.

Quae quum ſint, videas quaeſo, quam imparatus inermiſque in eam quam narras arenam, deſcenderis, quando Galenum nihil à veritate alienum, in cavae venae circa cor ac jecur hiſtoria, & in illis quas de venarum ortu inſtituit diſputationibus, deſcripſiſſe, abs te ſola aliquot ipſius locorum commemoratione, demonſtratum arbitraris. Profectò, ad confictí magna ex parte abs te colloquii finem, non erat Galeni ſententiarum impugnatio tibi exoptanda, ſed ea venerant refellenda, quibus illarum multas veritati parum conſonas eſſe, Veſalius dudum ſignificavit. Verum quid tu praeſtares, quum tam parum in diſſectionibus poſſis, ut ex qua nam cavae venae regione, vena quam ſine pari nuncupamus, in homine originem ducit, modò adhuc neſcias? Quamvis enim nemo unquam mortalium illam non ſupra cor, & extra hujus involucrum (ut ſcilicet Veſalius ſcribit) & quemadmodum in ſimiis & canibus & omnibus pedes in digitos diremptos habentibus animalibus, etiam fieri videmus) exoriri animadvertit, tu tamen ipſam ex Galeni ſententia inferius quam venae cavae in dextrum cordi ſinum pertinens orificium habetur, initium ducere exiſtimas. Unde etiam ignoras, hinc eſſe perſpectiſſimum, hominem nunquam à Galeno fuiſſe diſſectum, & Hippocratis occaſione (qui in morbo laterali ſub ſepto transverſo conſiſtente, purgationem praeſcripſit) Galenum arbitratum eſſe, in homine ſecus quam in ſimia aut cane, venam ſine pari, principium obtinere. Interim vero Veſalius ad Falloppium ſcribens, ſe aliquando in ove & aliquot aliis biſulcis animalibus obſervaſſe teſtatur, hanc venam ex poſteriori ſede caudicis venae cavae inibi exoriri, ubi humilior ſedes dextrae cordis auriculae conſiſtit. Caeterum num Galenus idem quoque aliquando obſervaverit, ac hominem biſulcis illis ſimilem hic eſſe, ſibi perſuaſerit, ignoro. Dein ut quis eandem ſententiam apud Galenum ſubaudiat, itaque ipſum in ſuis libris ſibi conſonum reddat, ſive is venam pari carentem à cava priusquam ad cor pertingat, ſive ubi dextram cordis aurem cava contingit, ſive ſub corde, ſive inferius corde, pronaſci ſcribit, per me inquam licebit: nolim tamen quemquam (perinde ac te) latere, Galenum illis verbis, atque etiam quum venam pari carentem ſinum ſupra cor naſci ſcribit, de alia vena ſuum ſermonem, neque in commentariis in Hippocratis librum de Victus in morbis acutis ratione, neque in libro de Venarum ſectione, neque in libro de Foetus formatione, neque in libris de Hippocratis & Platonis dogmatibus, quam de illa intellexiſſe, quae humiliorem thoracis ſedem (quam Galenus octo utrinque coſtis diffinit) ramis ſurculiſque implet ac intertexit. Sive enim Galenus ſuis libris in cavae per thoracem ſerie, inferiorem thoracis ſedem, ſive ſedem octo coſtis comprehenſam, ſive membranas pulmonibus obductas, ſive ſimpliciter thoracem nominat, illam profecto corporis regionem vult intellectam, quae pari carente vena enutritur. Diſcito itaque tu (qui Galenum venas quarum ille nunquam meminit, quaeque in corpore nullius animalis habentur, deſcripſiſſe, ac à pari carente vena diſtinxiſſe hic ignoranter niteris commonſtrare) alias longè eſſe membranas, quae thoracis cavitatem veluti duo ſepta interdividunt, & quibus, aut qua thoracis univerſa cavitas ſuccingitur obliniturque. Dein expendito, Galenum quando magnos ramos ſepto transverſo, & tenues gracilesve aut parvos membranis thoracem interſepientibus, & cordis involucro, à cava porrigi dicit, hunc gracilium illorum ramorum nullam ſuccingenti coſtas membranae, adeoque inferiori thoracis ſedi offerri, tradidiſſe. Uti etiam nullae, quae membranas thoracem interſepientes implicant venulae, ſuccingentem coſtas membranam multoque minus thoracem adeunt. Immo, ex ſectione diſcimus, à ſepti venis, & pari carentis venae propaginibus, potiſſimum verò ab illis venis, quae ex jugulo deorſum ſub pectore deſcendunt, & illis quae ſecundum ſepti transverſi nervos à jugulo homini porriguntur, membranas thoracem interſepientes, uti & involucrum, venas ſibi proprias obtinere & peculiares nullas inter ſeptum & dextram cordis aurem membranis illis in homine, (etſi ſecus ſcribat Galenus) bono jure non diſtribui. Porro, ut haec omnia te (etiamſi de venae in morbo laterali ſectione, commentarios abs te ſcriptos glorieris) longè fugiunt, ita quoque haud mirum, ſi adductum hic ex libro de Foetus formatione locum non intelligis. Illo enim Galenus, venae cavae diſtributionem ſic enarrat, ut adſcendentem illius partem dicat primùm notatu dignos aut ſatis craſſos ramos ſepto transverſo offerre, & dein tenues quoſdam ramos membranis thoracis cavitatem interſepientibus, cordiſque involucro porrigere, ac poſtea, proceſſum in dextrum cordis ventriculum mittere, & deinceps alium proceſſum in thoracem diſſeminare. qui profecto non alius eſt, quam ipſa pari carens vena thoracem enutriens, varieque per illum digeſta. Quia verò Galenus in ſermonis ſui ſerie, illum cavae venae proceſſum quem thoraci offert, poſt illum quem dextro cordis tribuit ventriculo, commemorat, obvium ſanè eſt, ipſum hic venae pari carentis initium ſupra cor, ut ſcilicet in ſimiis obſervavit, non verò ſub corde, aut ſaltem ſub dextra cordis auricula, inibi conſtituiſſe, ubi hominis pari carentem venam enaſci, parum rectè ſibi perſuaſit. Adeo ut nullibi ex Galeni oratione poſſis colligere, inferiori thoracis ſedi, quae octo coſtis determinatur, aliam venam quàm pari deſtitutam, obtigiſſe. Immo, quum te ipſum hic foedè ludis, venam pari carentem ſolis muſculis alendis, judicas eſſe procreatam, & coſtas & has ſuccingentem tunicam, vertebrarumque corpora, ſecundum quae vena pari carens, ſingulari naturae induſtria exporrigitur, aliis

In vena ſine pari.

In humerariae venae ortu. aliis quam illa venis implicari, contra omnem veritatem arbitraris. Veſalius, quemadmodum & Galenus, venas & arterias adeoque parva vaſa inter cutem & membranam huic ſubditam excurrentia, non perpetuo, vel etiam in ejusdem hominis lateribus, eundem ſitum & numerum, aut gracilitatem ſervare fatetur; idque gracilibus nervis per eandem repentibus ſedem, non raro uſu venire, tradidit. Ubi verò Galenus de majoribus nervis, & vaſis (uti tu videris hic proponere) idem, ſecus ac Veſalium feciſſe ſcio, cenſuerit ignoro. Et quamquam fortè alicubi talis Galeni parum anatomica occurreret ſententia, non ideo tamen vaſorum diſtributionis doctrina, eſt explodenda, & de humerariae exortu, ſecus ac res habet, ſentiendum. Ego namque illam nunquam in hominibus ab externa jugulari initium ducere vidi, ſed (ut Veſalius contra Galeni ſententiam docet) communem quendam truncum ex jugulo verſus axillam ferri, animadverti, à quo procul ab jugulo humerariae, pendet principium. Adeo, ut hac in parte, aliisque quam plurimis, quae in vaſorum ſerie in calvaria, & internis brachiorum & crurum ſedibus, alibique pariter, à Veſalio (qui ſe interiorem quandam communem venam ex axillari & humeraria conflatam ſemel jam aut iterum conſpexiſſe ſcribit) ſunt obſervata, cum illo à Galeni placitis declinare cogar. Neque etiam miror, in illis te Galenum purgare non aggreſſum, quum quid in vaſorum diſtributione noveris valeasque in his abunde didicerim, quae Veſalium ipſum circa cordis regionem, Bononiae in tanta doctiſſimorum virorum frequentia, ſecantem demonſtrantemque (uti narras) conſpexiſti.

In nervorum cerebri parium numero. Quandoquidem in nervorum hiſtoria, admodum pauca aggrederis, non erant ſanè illa quorum obiter meminiſti, ſic praetereunda, ut nullius vel falſi etiam patrocinii ſpecimen redolerent. Quum enim Veſalium veluti plura nervorum paria, quam ſeptem conſtituere, ſed illa tamen ſeptem capitibus (ne veterum ſcilicet doctrinam nimium interturbaret, nervorumque quodammodo nomina paſſim immutarentur) comprehendiſſe ſcribis, tuarum profectò erat partium, modo docere, ubinam illorum nervorum Galenus ſermonem inſtituit, quos illi incognitos fuiſſe, & ex quibus plura nervorum paria recenſeri poſſe, Veſalius auguratur. Ex Veſalii enim Falloppii obſervationum examine, conſtat Galenum nullibi graciles illos nervos deſcripſiſſe, quos Veſalius ſub gracilium tertii paris radicum appellatione, adeoque in capite quod tertio pari adſcribitur, commemorat, & locupletiori in ſuis libris diſtributione, quam decet, adornat, non expendens (uti fatetur) tertii paris caudicis truncum quendam multas propagines diffundere, quas gracili nervulo illi adſcripſit. Dein tibi erat demonſtrandum, ubinam Galenus illorum nervulorum hiſtoriam perſequitur, quos Veſalius à nemine deſcriptos aſſerit, & ideo in capite quinto pari dicato, explicat, quod inter duos ejus paris nervos initium ducunt; illique pari magis, quam alteri alicui, ſunt contermini. His mox accedit, ſummum illud diſcrimen, quod inter hominem & bovem ovemve Veſalius in illis cerebri commemorat proceſſibus, qui ab ipſo ſub olfactus organi titulo deſcribuntur. *In olfactus organis.* Illis namque animalibus, aliquotque aliis, tam magni ac craſſi obtigerunt proceſſus, ut viſorii nervi craſſitiem multis numeris ſuperent, & omnem nervorum ſpeciem excedant, ac juniorum vaccarum papillis quodammodo ſint comparandi. Dein ſinguli meatu quodam ex anterioribus cerebri ventriculis pendente donantur, qui illic quam reliquo ductu latior nonnihil evadit, ubi proceſſus durae membranae illi incumbunt ſedi, quae foraminibus multis pervia, octavo capitis oſſi, quod cribro aſſimilamus, inſternitur. Ut enim hac ſede, proceſſus latiores evadunt, & magis mucoſi & molliores, ſeſeque penitius in foramina illa ingerunt ac digno notatu intervallo in illis conſiſtere videntur, ita & meatus dicti amplitudo, hic quam alibi amplior ſic ſe offert, & urinae meatum in penis glande dilatari novimus. Homini interim proceſſus iſti nervorum imagini prorſus accederent, ſi exacte eſſent teretes. ea quippe ſunt tenuitate, ut latitudine viſorios nervos vix aequent, profunditate verò, à viſoriis nervis utcunque ſuperentur. Meatu quoque nullo ſunt pervii: & multo minus pituitae aliquid vel maximè redundantis, per hos ex cerebri ventriculis in narium ſummum defertur. Ut ut ſit, tam animalibus quae craſſis illis ornantur proceſſibus, odoratuque magno pollent, quam homini (quem veluti ejusmodi proceſſuum imaginem tantum quandam habere quis verè quodammodo diceret) Veſalius arbitratur odores illis percipi, ubi proceſſus illi, molliores mucoſique magis & latiores in ſede cribro aſſimilata, quam reliquo ductu evadunt. Ipſe enim non exiſtimat, odorum qualitatem ſic, ut ipſa à naſi extremo ad dictorum cerebri proceſſuum terminum & cribroſam capitis regionem citra aliquod de illa ſumptum judicium, fertur, ita quoque à termino illo (qui nondum ſcilicet odores perſentiret) in amplam anteriorum cerebri ventriculorum cavitatem duci, illicque primum odores percipi, & primariam olfactus organi partem ſedemque conſiſtere. Imo Veſalius in ventriculorum illorum cavitate, in qua ſenſuum omnium principium quoddam vulgo ſtatuimus, quamque veluti communem quampiam horum eſſe officinam ratiocinamur, odores non magis dijudicari primumque percipi arbitratur, quam colores, ſonos, ſapores & tactiles qualitates illis ventriculis diſcernimus. Atque hinc etiam à Veſalio, in ſua diverſarum de olfactus organo ſententiarum enumeratione, quid aliis ex Galeni libris, de olfactus organo viſum ſit, quam quid Galenus ipſe ſtatuerit, magis exponitur. Quum enim Galenus in hos olfactui ſervientes proceſ-

ceſſus, canales ex anterioribus ventriculis (uti etiam in bobus videre eſt) diſpenſat, itaque apud illum communem quandam cavitatem ventriculorum & proceſſuum conſtituere debemus, Veſalius inquam Galenum in anterioribus cerebri ventriculis odoratum fieri dicentem, ſic tacitus interpretabatur, ut etiamſi ſenſus odoratus in horum proceſſuum celebraretur termino, illum tamen ad anteriores ventriculos quodammodo referri poſſe. In hunc igitur modum, Veſalius illorum ſententiam retrudit, qui in anterioribus ventriculis olfactum ſic perfici ex Galeno ſtudent colligere, ac ſi ille quidpiam aliud olfactus organo, hoc eſt noſtris iſtis cerebri proceſſibus, quam caeteris ſenſuum inſtrumentis, praeſtarent, & ſoli olfactui eſſent accommodi. Dein, illorum quoque ſententiam, Veſalius non admiſit, qui hujus Galeni opinionis occaſione, praeter dextrum & ſiniſtrum cerebri ventriculos, alios inſuper duos anteriores effingunt cerebri ventriculos, in quibus odores primùm dejudicari arbitrantur. Niſi forte hi meatus ac canales qui in bovis & ovis proceſſibus, ſecus quam in homine reperiuntur, aliquo pacto ventriculorum cerebri vice, ſibi procul à Galeni mente confingerent. Tu interim nihil horum expendens, quaſi operae pretium aliquid adlaturus, Galeni loca hic exſcribis, quibus conſtat, illum in anterioribus cerebri ventriculis, olfaciendi facultatem poſuiſſe. Haud ſecus profecto, quam ſi Veſalius, aut alius quiſpiam, Galenum non ita ſenſiſſe (quod ſciam) prodidiſſet. Unde etiam, ſi tu in dictorum cerebri proceſſuum terminis, qui molliores & ſpongioſi jam redditi, in foramina quae cribri, aut ut tu vis, ſpongiae foraminibus aſſimilamus inſeruntur, ita odoratus organum, ut viſum in oculo, & guſtum in lingua, non ſtatuis, itaque tandem (ut ſcilicet in viſu & guſtu alioquin facimus) ad cerebri ventriculos non refers, ſed odoratum ad ſolos ventriculos ita, ac guſtum ad linguam, & viſum ad oculos reponis, ſicque Galenum docuiſſe exiſtimas, tua ſanè ſententia cum illorum opinione rejicitur, quos idem quod tu ex Galeno colligere ſentireque ſuperius nunc eſt indicatum. Odores namque in narium tantum ſummo, dictorum proceſſuum terminis peculiari raraque ſubſtantia conformatis, expenduntur; neutiquam verò illorum qualitas per totam ventriculorum cerebri amplitudinem magis ſentitur, quam aëris, amarive ſucci ſaporem ventriculis illis diſcernimus. Veſalius interim nunquam rationes ullas recenſuit, quibus Galenus anteriores cerebri ventriculos, olfactus organa eſſe voluit, tantum abeſt, quod illum ex aliqua ventriculorum anguſtia, rationem ſumpſiſſe (uti tu hic proponis) ſignificaverit. Porro quum vulgaris illa ex Galeno ſumitur opinio, quae anteriores hos ventriculos, in canales quosdam (qui abs te hic malè in Galeni doctrina videntur rejici) finire docet, qui proceſſibus cerebri, quorum hic eſt mentio, inſculpti, pituitam cerebri ad nares perferunt, & quia quum latum aliquem alveum in canalem meatumve finire dicimus, anguſtiam alvei ejus aliquam, perinde ac juxta pyramidis conum, ſubaudimus, illamque hic multi interpretentur, non mirum ſanè eſt, ſi Veſalius, ut id quod in hominum ſectionibus obvium eſt inſigniterque dictae jam ſententiae adverſatur, commune explicaret, ventriculorum ſedes tam amplas, quam in arctum anguſtumque ac veluti in meatum aliquem coarctatas finienteſve deſcripſerit. Hac namque ratione, ubertim demonſtravit, amplam anteriorum ventriculorum ſedem, quae frontem ſpectat, maximeque antica cernitur, nequaquam arctari, & in anguſtantis ſeſe alvei modum, in meatum finire, & poſteriorem ventriculorum ſedem, quae deorſum in anteriora deſcendens, eorum in modum in anguſtum cogitur, arteriamque per illam conſcendentem admittit, nihil minus, quam in ejusmodi olfactus organo dicatos proceſſus ſpectare, aut duci. Interim tamen, qui in bobus & ovibus ex anterioribus ventriculis citra illorum in anteriori ſede anguſtiam, meatus in illos proceſſus (aliter longè quam in hominibus) deducuntur, ac pertinent, à Veſalio in Falloppii obſervationum examine clarius, quam alibi eſt expreſſum. Tunc ſcilicet, quum forte aliquos etiam futuros exiſtimat, qui animal quodpiam indicabunt, in quo viſoriorum nervorum motus illos conſpicimus, quibus iſti à Galeno dicuntur eſſe pervii, quosque Veſalius quacunque adhibita diligentia, nunquam à ſe viſos aſſerit. Et quamquam tu interea, in bove, meatus illos conſpici, modò contendis, nondum Veſalii tamen exſpectationi abs te debet eſſe ſatisfactum, quod ſcilicet meatum cujus occaſione nervi viſorii, pororum nomen mererentur, neque in nervorum coitu, neque in toto illorum ad oculos progreſſa, ſed tantum in illorum initio, apparere ſignifices. Placeat igitur hic tibi viſus tui in univerſa aliàs anatome caliginoſiſſimi praeſtantia, qua hic me forſitan ſuperas, qui non niſi ex continua & non foraminulenta cerebri ſubſtantia, nervos viſorios pronaſci conſpicio; probe etiam cognoſcens qui fines illi, in quos poſteriores anteriorum ventriculorum ſedes velut declives antrorſum ducti, velut in cornuum apices circa cerebri baſis medium anguſtantur, coarctanturve, non ad viſoriorum nervorum exortus, ſed inibi patent, ubi arteriae ad plexuum ſecundinis comparatorum conſtructionem, in illos cerebri ventriculos adſcendunt. Quod quum te latere videam, neque ſedem deſcribas, qua ventriculi anteriores cerebri, in nervorum viſoriorum initia dehiſcant, aut alia etiam cerebri foramina meatusve ullos quibus nervorum initia ſunt continua, hic commemores, quid collectum mihi promptius eſt, quam te & hic quoque vacuum & inanem eſſe puteum? Caeterum ut in viſoriis nervis, quam viſu vaTleas oſtendis, ita quoque in ſecundi paris, & tertii paris mollitie dijudicanda, quid guſtu ta-

In viſoriorum nervorum meatibus.

In ſecundi & tertii parium duritia.

tactuque poſſis, omnibus inſinuas. Quum enim modò diſſecantibus, tertium par mollius ſecundo eſſe non videatur, tu tamen ob Galeni in libro de Nervorum ſectione ſententiam (quae ex non integra etiam potius ratione, quam experientia inſtituitur) ſecus discernis. Excellas igitur & hic ſenſibus quantum voles, ſed quum arbitraris Veſalium & de Graeci quoque exemplaris libri de Nervorum ſectione menda hic non ſuſpicari, ne te adeo mentis expertem, itaque parum in Galeno naturaeque hiſtoria verſatum prodas. quaeſo, ut quartum nervorum par muſculis maxillam inferiorem moventibus magna ex parte diſtributum exiſtimes. Hoc enim ideo nunc confingis, ut inde tertii paris tot propaginibus in varios undique muſculos digeſti, non naturalem quandam mollitiem falſo adſtruas, ignarus quam quartum par tertio pari proximè exoriatur, ſubſtantiaque ab illo nihil variet, & qui denique ſic ſe habeat, ut penitus tertio pari à quibuſdam adſcribatur, qui Veſalii graciliorem tertii paris radicem, quarti paris vice recenſent. Mirum profectò, Galenum hic abs te non accuſari, quod ex tua ſententia quintum nervorum par (ne quid de ſexto dicam) ſecundo & quarto paribus non mollius ſtatuerit: quum ſcilicet ſenſui tantopere id ſubſerviat, ſuumque quendam ramulum muſculis tandem oblatum, tot gyris in oſſeo meatu circumagat. Quum Veſalius ſpinalis medullae principium ex continua ſibi, & non gemina cerebri baſi, pronaſci docet, & anteriorem poſterioremque cerebelli ſedes, medullae illi non connaſci, ſed parvo prorſus tantum intervallo cerebellum ex lateribus ſpinali medullae continuari explicat, eam ſane rationem non admittit, qua arbitratur Galenum colligere, unicae ſpinalis medullae producendae gratia, unicum tantum, & non cerebri modo geminum cerebellum à natura procreatum. Tu verò quaſi magnum aliquid adferens, ais Galenum inibi unde haec Veſalius aſſumit, non de cerebro aut cerebello, ſed de horum ventriculis locutum fuiſſe. Perinde ſcilicet, ac ſi Galenus in adducto abs te loco, ſpinalem medullam à cerebello oriri, ideo inficiaretur, quod illam ex cerebelli ventriculo enaſci, parum aptè ſcribat: & perinde ac ſi ventriculorum gratia cerebrum geminum, & cerebellum ſimplex eſſe, Galenus non cenſuerit ſubaudiveritve. Immo tu tam leviter in Galeno es tritus, ut una aut altera linea ante illum quem hic ex octavo libro de Partium uſu adfers loco, non animadvertas illum ex gemini cerebri ratione, binarium ventriculorum numerum quodammodo hac oratione inſtituere. *Duos autem praeſtitit eſſe ventriculos, quam unum, cum canalis & perforatio inferna eſſet duplex, & ſenſorium omne, & ipſum denique cerebrum, ſit geminum.* Dein in libro etiam nono de Partium uſu, quum durae cerebri membranae illam primum portionem deſcribit, quae cerebrum à cerebello ſublevans, inter cerebrum & cerebellum mediat, Galenus manifeſte atteſtatur, qui in octavo libro demonſtraverit, hoc ab illo debuiſſe ſejungi. Rurſus quum illam durae membranae portionem, quae inter dextram cerebri partem & ſiniſtram eſt media, Galenus in ſua ſerie deſcribit, hujusque in cerebri diviſione utilitatem proponit, cerebrum geminum oportuiſſe eſſe innuit. Hicque quum ſcribit Uti ſupra diximus, ſe ad octavum quoque librum refert, quo cerebrum, ut & ipſius ventriculos geminum eſſe docuerat. Adeò ut interpres ratione prioris loci, quod de cerebelli ſeparatione à cerebro agebatur habita, & illis quae octavo libro de gemini cerebri cauſa, dicta fuerant non neglectis, id ut ſupra diximus, multo melius ad cerebri diviſionem, quam durae membranae illam portionem, quae in diviſione quodammodo conſiſtens, nondum erat expreſſa, retulerit: etiamſi tu quum paulo poſt hunc locum profers, beneque reſtituta corrumpis, aliter ideo ſentias, quod ineptiſſime arbitraris Galenum quando duorum cerebri ventriculorum meminit, non una de gemino cerebro, ſermonem ſuum inſtituiſſe. Veſalius ſcribit anatomicorum vulgus de anteriori cerebro & poſteriori cerebro ſeu cerebello, ſic agere, ac ſi duo haec communi quadam ſubſtantia, nullibi eſſent continua. Neque is ullam Galeni mentionem hic fecit, etiamſi ille cerebrum cerebello nullibi junxit, quam quum illa meatu ex tertio cerebri ventriculo in quartum perducto, committi obiter inſinuavit, tantum abeſt, ut dorſalis medullae inibi latitudinem & craſſitiem expreſſiſſet, ſedesque illae ab ipſo enarrarentur, quibus cerebellum procul à cerebro uno parvo circularique loco in ambobus lateribus medullae illi continuatur. Uti etiam imprimis miror, à Galeno modum non eſſe expreſſum, quo cerebellum poſteriori ſede ſua lato intervallo à dorſali medulla dehiſcit, ipſique non niſi mediante tenui membrana committitur. Quemadmodum huc quoque, ubi de cerebelli cum cerebro agitur unitate, ſpectat Galenum quando illos arguit, quibus cerebrum veluti ex ſpinali medulla propagari videbatur, ſe ſatis evidenter ſpinalis medullae ortum (cui dictus nuper meatus quodammodo inſculptus eſt) ex cerebro inibi educere, ubi anfractibus gyriſque deſtituitur, Veſaliusque ſpinalis medullae initium, cum multa praefatione, ſtatuit. Verum rurſus expendendum, quibus modis cerebellum, ut Veſalius ſcribit, anfractuoſum cernitur, quantumque hic undique ſpinalis medulla anfractuum ratione, & coloris, ſubſtantiaeque occaſione in externa ſuperficie, à cerebello differt. Hinc etiam obſervare oportet, quid tandem inde in Galeno ſit deſiderandum, quando cerebellum privat anfractibus, in quos tenuis membrana ſe ingerit, implicatque: & quando is alias ex cerebelli ventriculo dorſalem medullam enaſci contendit. Ut Veſalius gyros & anfractus, qui in externa cerebri & cerebelli ſuperficie occurrentes, tenuis cerebri membranae implexum ingreſſumve admittunt, ad commodam nutritionem exſtructos arbitratur, ſic etiam cerebri diviſionem, & cerebelli à cerebro ſeparationem, nutritionis potius gratia, quam ventriculorum numeri & ſimplicis unicaeve dorſalis medullae initii cauſa, productas docet.

In cerebri diviſione & cerebelli unitate.

In cerebri ac cerebelli anfractibus.

Quod quum facit, neutiquam membranarum cerebrum tegentium hiſtoriam, illarumque vaſa, quae cerebro enutriendo ſunt opportuna, cum magnis paſſim ſane obſervationibus, oblitus eſt deſcribere. Tu interim quum Galenum quoque nutritionis, & non ventriculorum gratia, cerebri diviſionem propoſuiſſe, illique eandem quodammodo cum Veſalio eſſe hic ſententiam, vis oſtendere, tuae opinioni parum congruentes adducis locos. Sunt namque duo illi, quos in nono de Partium uſu, argumento eſſe jam docui, Galeno de cerebri diviſione, & cerebelli à cerebro ſeparatione, eandem quae de numero duorum anteriorum cerebri ventriculorum, & unici cerebelli ventriculi, eſſe rationem ac ſententiam. Reponito itaque ambos locos, quos jam ex ordine ſuo pervertiſti, ſua ſede, videtoque Galenum de duobus prioribus durae membranae primum agere ſinibus, qui in occipitio obvii, ſuturae Λ comparatae ſunt contermini; deinde illa portione durae cerebri membranae, quae inter cerebrum, & ſuperiorem cerebelli regionem habetur media. Mox de tertio durae membranae pertractatur ſinu, qui per capitis longitudinem procedit, & ſagittali ſuturae eſt commiſſus, deinceps de illa durae membranae portione, ſermo incidit, quae inter dextram & ſiniſtram cerebri partes reponitur, hasque dividit. Adeò, ut hic nullibi Galenus cerebrum geminum eſſe, & hoc à cerebello ſeparari, ob opportunam nutritionem, aut ut dura membrana, cerebri diviſionem ſubingrediatur, doceat. Caeterum, quale inter hominem maximo praeditum cerebro, & bovem ovemve diſcrimen in illo durae membranae proceſſu occurrat, qui inter dextram cerebri partem & ſiniſtram reponitur, ex Veſalio inſignem homini proceſſum, & nullum fere illis animalibus jure adſcribente, diſcimus. Quod ſanè tibi imprimis venit obſervandum, qui ut Veſalii, diviſionis cerebri, & hujus & cerebelli anfractuum gyrorumque uſus aſſignationem deprimas, durae membranae gratia, diviſionem cerebri ideo inductam arbitraris, quod duram cerebri membranam, ſanguinem nutritioni opportunum continere ex Galeno diſcis. Haud ſecus profectò, quam ſi Veſalium (qui tot laboribus cerebri hujusque membranarum vaſa pertractavit) hoc Galeni placitum lateret: & perinde ac ſi is, non alio ſcopo ſinus vaſave quae ſanguinem continent, ſcripſerit eſſe accommoda, quam gyros & implexus, in quos tenuis membrana ſe implicat, ingeritque, & qui hac ratione (non aliter nimirum ac cerebri diviſio) vaſa cum membranis penitius veluti in cerebri cerebellique ſubſtantiam ſubire ſinunt. Tantum abeſt, ut Veſalius, cerebri cerebellique

Qui motus deperdito ſenſu in parte quapiam adhuc ſupereſt.

ſubſtantiam, membranarum gratia, & non has illorum nomine, fabricatas eſſe cenſuerit. Quaeſtioni, qua qui ſenſu in quapiam corporis parte abolito, motus adhuc aſſervari poſſit, & motu deperdito, ſenſus aliquando ſuperſit, in ſcholis agimus, Veſalius (etſi tu hic illum rerumque naturam parum aſſequeris) non exiguum lucis praebuit. Qualiter enim haec in anulari & minimo digitis fieri queant, ex vera nervorum ſerie, utrumque oſtendit, citra illam rationem, qua majorem vim animalem ad motum, quam ad ſenſum requirimus, aut qua nonnulli medici, aut anatomici nervorum quosdam ſurculos absque tangendi facultate, ſoli praeeſſe motui adſtruunt, aut citra illam quoque falſam opinionem, quae etſi nervum muſculo oblatum ſenſu etiam praeditum ſtatuit, illum tamen ab illis ſuis ramis ſentiendi parvitate diſtinguunt, qui poſt ramos muſculis oblatos, cutem aut alias quae muſculi non ſunt partes intertexunt, majorique ſenſoria vi, pollere, falſò creduntur. Verum ut Veſalius haec in dictis jam digitis (prout ſcilicet aut quartus brachium accedens nervus, aut quintus ſupra cubitum vulnere, vel contuſione, vel humoris affluxu, vel alio quopiam vitio, animalis facultatis deductum prohibente laeditur) quodammodo interdum fieri oſtendit, ita quoque ab illo vellem demonſtratum, eadem in alia corporis ſede, ex remotis diſtantibusque ab illa procul nervorum offenſionibus, perinde ac in illis digitis, aliquando contingere. Quamquam enim is ab exercitato in nervorum diſtributionibus viro, haec in aliis item corporis partibus obſervari poſſe, ſatis opulenter praefert, aliud tamen nullum, quo illa comprobentur exemplum adduxit. Haud ſecus profecto, quam ſi fatendum foret, Galenum de illa corporis ſede in hac quaeſtione caſu, aut ex propoſito locutum, in qua duntaxat hujus veritatem ex nervorum propagatione, quis opportune diſcuteret. Quum enim anularis & minimus digiti, neque in alto, neque in ſuperficie, nervulum nullum admittunt, quàm à quinto brachii nervo (qui ratione peculiari totam internam aeque ac externam illorum digitorum ſedes cum media indicis regione ad externum latus conſiſtente, ſuis ramis occupat) neceſſario ſane horum digitorum ſenſus offenditur, quinto illo nervo tam juxta cubiti longitudinis medium, quam alibi ſupra cubitum laeſo. Et quum in hoc opere, muſculi digitos moventes non offenduntur, qui in externa cubiti ſede, à quarto nervo, & interna cubiti ac manus ſede, à tertio nervo animalem vim aſſumunt, illorum muſculorum beneficio, digitorum motus illi adhuc obeuntur, quibus dicti jam muſculi praeſint; illis interim muſculis feriantibus, qui à quinto nervo ſuam facultatem mutuantur, hacque ratione quorundam in digitis motuum abolitionis, autores exiſtunt. Tale profecto exemplum, in nervorum ſupra cubitum laeſionibus, in reliquis digitis adduci nequit: quanto enim nervo transverſim diſſecto, ut exterioris illorum digitorum ſedis ſenſus aboletur, ita etiam externarum illos moventium muſculorum munus occumbit. Tertio item nervo male affecto, ut interioris digitorum ſedis ſenſus deperditur, ita quoque flectentium digitos muſculorum tam in cubito, quam manu officium intercidit. In crure etiam (in quo nervuli ſub femoris & ſimul ſub tibiae cute, ad interiorem uſque malleolum nonnunquam repentis, non debet hic haberi ratio) maximus craſſiſſimusve nervorum femur adeuntium, aliquo ſupra poplitem intervallo, non poteſt offendi, quin mox omnium pedis digitorum motus & ſenſus unà infirmentur. Et quamquam nervus ille ex multis veluti conſurgat efformeturque funiculis, quia tamen à nullo illorum ſenſoriam vim auferimus,

non eſt quod quicquam de illis hic ita comminiſcamur, ut nervum ex parte tantum aliqua diſſectum, aut unica tantum ſede imbutum humore, aut aliqua occaſione compreſſum effingamus. Quod ſi forte etiam in brachio, aut cubito, aut femore cutis tantum quaedam ſedes, ob nervorum qui hanc implicant vitium ſtupidior evadet, caeteraque omnia bene habeant, non ideo tamen brachium, aut cubitum, aut femur ſenſu privatum dicimus: iſtaque inter illas partes non referenda exiſtimo, quae ſenſu abolito, motum adhuc integrum aſſervare (ut in parvis alioquin fit digitis) affirmamus. Praeterquam quod aegrè ſupra muſculorum cubitum moventium regionem, ſecundum & ſextum brachii nervum (ut ſcilicet cutis internae cubiti ſedi obducta ſenſu privaretur) praeſectos imaginaremur, citra aliquam muſculorum cubitum moventium offenſam. Cutem etiam femoris internae ſedi obductam, ſenſu ſolum & citra femur agentium muſculorum labem, ſpoliare non poſſimus, ſectione altius quam illi conſiſtunt muſculi, attentata. Arduum igitur eſt, ex remotis & ſupra muſculos, qui partem aliquam movent repoſitis nervorum laeſionibus, tale exemplum, quale in parvo digito & anulare Galenus propoſuit, in aliis corporis regionibus tam internis, quam externis, competere. Unde etiam huc non ſpectat, quod quis tertium & quintum brachii nervos, ad brachialis radicem abſciſſos fingat, & muſculorum ex cubito ad digitos praecedentium munus integrum ſtatuat. vel quum etiam in nervorum circa tali regionem occurrentium laeſione, illos pedis muſculos indamnes ſibi proponat, qui in tibia collocati, pedis ipſiusque digitorum motibus famulantur. Non enim licet de illorum muſculorum impedito aut integro hic agere officio, qui ſua carnoſa ſede altius conſiſtunt, quam nervorum de qua pertractamus laeſio habetur. Si tamen quis affectae nervorum ſedis, cum parte ſenſu deſtituta, & motu adhuc aliquo pollente, vicinitatis nullam habet rationem, veramque tendinum naturam cognoſcit, poſteriora illa quae effinxi exempla, ipſi erant percommoda. Caeterum quid tu in praeſenti argumento cum tua Speculativarum (ſi Diis placet) ſcientiarum ubertate valeas, pluribus longe ineptiis, quam ſermonis tui periodis, obvium reddis. Quamquam enim nervi in brachium producendi, non procul à vertebrarum lateribus variè invicem hic, illic permiſceantur, & rurſus ab invicem ſeparentur, diſtentique ſeu expanſi retis imaginem quodammodo referant, illi tamen ſimul neutiquam communibus vinculis haud continentur, ac veluti unius funis pluribus chordis exſtructi modo (uti tu videris inſinuare) concreſcunt progrediunturve. Dein nullus nervorum per brachii cubitique ſuperficiem ſua parte praecipua incedentium, ultra brachiale vix pertingit, multoque minus in digitorum cutem diſpenſatur. Primus namque in Veſalii (ad cujus numerum te etiam refers) deſcriptione nervus, ante cubitum, ſub cute ceſſat, & ſecundus obductam internae ſedi cutem ramis imbuens, admodum levi portione radium accedit. Sextus, cuti inferiorem cubiti ſedem inveſtienti, quodammodo dicatus, brachiale non adſcendit. Quintus nervus, neque in brachio, neque in cubito, ſub cute ſe prodit, & is ſane eſt, qui totam internam externamque minimi & anularis digitorum ſedem ramis donat, & dimidiae ſedi indicis, duas item propagines impartitur. Tertius, totam pollicis & indicis internam ſedem, & dimidiam internae ſedis medii accedens, ante brachiale cutem nuſquam attingit. Quartus, brachii nervorum longe craſſiſſimus, ac pollicis & indicis ſedibus externis, & dimidiae regioni medii digiti velut proprius, ſub cute nullibi ante brachiale occurrit, praeterquam ſurculis quibusdam, quos ex alto, cuti in brachio & cubito expromit, & neutiquam ad digitos uſque diſpenſat. Quando autem Galenus duos nervos (qui in Veſalii numero ſunt ſecundus & ſextus) ſub manuum cute ferri, & alios brachii nervos in alto recondi, dixit, is ſanè majorem totius membri quod à ſcapulis ad ungues uſque metimur, illique manus dicitur, portionem ſedemve ſuo more eleganter ſubaudivit, & non ideo illos cutis nervos, neque ſuperiores brachii ſedes, neque digitos ſub cute ſuis ſurculis adire voluit. Id namque ſingulorum nervorum Galeni deſcriptiones, reique natura, manifeſtè comprobant. Quod quum ſit, nullum profectò ſecundi & ſexti nervorum vitium, neque ſenſum, neque motum (etſi tu id non aſſequeris) digitorum laedere offendereve poteſt, quod ſane praeſtabunt quatuor nervorum per profundiora brachii & cubiti incedentium (uti Veſalius recte explicuit) variae laeſiones & offenſae. Nihil mirum profectò, ſi Veſalius praecipuos etiam anatomicos, in propoſitae quaeſtionis ſolutionem, nervorum quosdam ſurculos confingere ſcripſit, qui tangendi facultate deſtituuntur, quum id ſcilicet hic à medicis perpetuo proponi in ſcholis audiviſſet, quumque Galenus quando in libris de Adminiſtrandis ſectionibus nititur conficere, cor non eſſe muſculum, ejusque ſententiae quosdam videatur reprehendere. Immo quum hic indoctiſſime inter nervos cutem adeuntes, & hos qui muſculis implicantur, in tangendi facultate diſcrimen ponis, & ſentiendi quodammodo vim, ad finem orationis tuae à muſculorum nervis ridiculè aufers, ejusmodi ſane unius ejusdemque nervi funiculorum ſurculorumque diſcriminis (quod Veſalius aliàs rejicit) aſſertor quoque eſſe videris. Quum enim nullus omnino nervus, neque pedis neque manus digitos accedat, qui non multo ante ramos in infinitam muſculorum cohortem digeſſit, qui quaeſo te in ſentiendi facultatis magnitudine, in ejuſdem nervi partibus differentiam ſtatuere non colligam? Vis namque ejusdem nervi ramos, qui digitos exquiſitiſſimo ſenſu praeditos adeunt, alia ſentiendi vi, quam illos nervi ramos

pollere, qui in muſculos diſpenſantur, cerebroque quam digitorum nervi citra ambagem gyrosve ſunt propinquiores. Caeterum non miror te tam perfunctoriè in nervorum diſtributione, naturaque verſatum, ut omnes digitorum propagines ex his nervis qui plurimos muſculis ramos jam prius obtulerunt, finire educique ignores, dummodo ita ſentias, ut Veſalium culpes, quod ad humores, uti & nervi praeſectionem compreſſionemque motus ac ſenſus impedimentum rejecerit. Perinde ſcilicet, ac ſi craſſus in nervo humor ſcirrhum inducens, at tenuis nervum laxans madefaciensque humor, non in cauſa eſſet, ut animalis facultatis tranſitus impediatur, muſculique ad quos nervus pertinet, movendi ſentiendique facultate privarentur, & cutis etiam (ſi forte nervus ille poſt ſedem qui humorem continet, illi offeratur) tactus ſenſu careat. Immo, tu ſtuporis, ut & prorſus aboliti ſenſus occaſiones, in easdem cum Veſalio (ſecundum majorem videlicet minoremque nervi contuſionem & compreſſionem, aut humoris collectionem multitudinemque) cauſas debes rejicere, non verò in unius nervi portionum naturalem ſentiendi facultatis magnitudinem aut parvitatem. Quae quum unà cum nervorum diſtributione ignoras, haud mirum ſanè hic te in Galeni loco primi libri de locis affectis varie turbari, perplexumque in ſtuporis & aboliti prorſus ſenſus differentiis, videri: ac non rectè inſuper ſentire, quintum brachii nervum, qui in totum parvum digitum, & anularem, mediamque ſedem medii (ut ſaepius jam dictum eſt) citra omnem alium nervulum diſtribuitur, infimum omnium nervorum eſſe, qui à dorſo brachium adeunt, huncque in muſculos aliquot non ſparſum, priusquam ad digitos pertingat. Atque hinc etiam liquet, quam ab illis objectionibus Veſalius ſit alienus, quas illum tuis falſis dogmatibus (quae in digitis in quibus alias nulli collocantur muſculi, duo nervorum genera male ſtatuunt) forte objecturum conjicis. Quarti nervi illorum qui femur accedunt, compoſitionem, quam is ſecundum femoris longitudinem habet, Veſalius recte explicat, quum illum inibi unica circumſcriptione, unius teretis inſtar corporis incedere, & veluti una tantum membrana complecti, illumque membrana ejusmodi diſſecta, aut lacerata, in multos veluti rectos teretesque funiculos diſſolvi poſſe ſcripſit. Unde etiam meritò lectorem hic ejus Galeni ſententiae monuit, qua is nervum hunc dicto inceſſu toto geminum conſpici tradidit. Ex hac namque ſententia, quis facile arbitraretur, nervum illum in tota femoris longitudine inſtar duorum teretium corporum, quae ſibi mutuo accumbunt, & privatis membranis continentur, geminum eſſe, & non contra caeterorum corporis nervorum fere rationem, in multas omnino partes & funiculos, ſola digitorum opera, per ſuam longitudinem ſeparari poſſe. Verum haec exigui ſunt momenti, modò cum illis conferantur, in quibus Veſalius à Galeno in praeſentis nervi per tibiam & pedem diſtributione diſſentit, & quae non parva tui in hoc inſtituto ignominia praeteris. Non quod hic quicquam pro Galeno patrocinii vere poſſit adferri, ſed quod turpe ſit, in levibus tantum rebus te irridendum praebere, & difficilia ad artemque maxime neceſſaria, perinde ac ſi in rerum non eſſent natura, & Galenus in illis non notaretur, ſilentio obvolvere.

In quarto cruris nervo.

In peritonaeo.

Quia peritonaeum nullo pollens motu, duntaxat ſepti transverſi, & muſculorum transverſorum abdominis, aliorumque quibus obducitur obnatumque eſt muſculorum motum ſequitur, id ſane non magis alvi recrementorum expulſioni, quae muſculorum beneficio perficitur, auxilio eſſe Veſalius ſcripſit, quam chirotheca pilam pelli dicimus, quum hac induta manus, illam percutit, aut omentum cutemque ad eorum quae in inteſtinis, & in veſica continentur excretionem auxiliari ideo diceremus, quia illud à muſculis ſupra inteſtina premitur, haec vero ad muſculorum abdominis compreſſionem, in poſteriora adeoque verſus inteſtina fertur. Rurſus quia membrana coſtis obnata, illarum tantum, muſculorumque intercoſtalium & ſepti transverſi motum ſubſequitur, Veſalius arbitratur illam membranam non magis arctando thoraci, ac pulmoni comprimendo utilem, quam comprimendis inteſtinis ac veſicae, peritonaeum non famulatur. Quemadmodum itaque talis premendi uſus, praeter rationem peritonaeo eſt attributus, ſic quoque miratur Veſalius, cur ejusmodi uſus inſtitutores, non eadem opera, coſtas ſuccingentem membranam, in organorum expirationem inſpirationemque ſuo motu molientium numerum, malè non retulerint. Videto igitur, qui tua puerili dialectica demonſtrare potes, Veſalium conceſſiſſe, peritonaeum per ſe, & absque alicujus auxilio (uti tu loqueris) alimenti ſuperflua deorſum trudere. Uti etiam Veſalius non admittit, peritonaeum ſepti transverſi, aut abdominis muſculorum motui, quo ventriculus, inteſtinaque premuntur (etſi id ex Galeno tamen perperam colligis) ſuppetias ferre. Immo quo peritonaeum craſſius duriusque effingemus, eo magis muſculorum conglobationi depreſſionique, durioris & ſiccioris chirothecae in manus apprehenſione inſtar, obſiſtere, credendum eſt. Praeterea, tuam hic dialecticam tantiſper feriari ſinito, quousque tibi perſpectum ſit, membranam coſtas ſuccingentem, non minus ſuperiori ſepti transverſi obductam eſſe regioni, quam inferior ſepti pars, peritonaeo inveſtitur: ac donec cognoveris, illam membranam non minus, quam peritonaeum ſepti motum conſequi: & hanc membranam, thoracis internam adeoque quam ipſamet conſtituit cavitatem, & pulmones ſic reſpicere, ut peritonaei pars ſepto obnata, internam peritonaei cavitatem ventriculumque & inteſtina intuetur. Haec ubi ex naturae hiſtoria didiceris, quam cerebrum tibi claudicet, & male

male concluſum dehiſcat, bono jam otio argumentator. Veſalius non inficiatur, peritonaeum (quod inſtar continuae cujusdam membranae, muſculos abdominis, & alios quibus obnaſcitur ab inteſtinis & caeteris quae continet organis ſeparat) accommodum eſſe, quo ſerius inteſtina inter abdominis muſculos ſeſe praeter naturam morboſèque implicent, atque à muſculis offendantur, & muſculos premendo, illorum etiam munus impediant: verum inquit inteſtina inter illos muſculos quousque illaeſi ſunt transverſi abdominis muſculi, non poſſe intercidere. Transverſi enim muſculi, inſtar continui involucri, ac veluti alterius cujusdam peritonaei, reliquos abdominis muſculos ab inteſtinis interdividunt, & nullibi ſecundum naturam patent, ubi inteſtinis (quae illos tantum, & non alios ullos mediante peritonaeo contingunt muſculos) exitus patere poteſt. Dein quum tu quandam curationis facilitatem in transverſis muſculis hic ideo confingis, quod carnei & non peritonaei modo, membranei ſunt, malè profectò cognoſcis, quanta ſede transverſi muſculi ad dorſum, & multo majori adhuc intervallo ad abdominis medium, nervoſa tenuitate membraneave natura, efformentur. Praeterquam quod Galenus, partis unius curationem, alterius curatione, non promptiorem facilioremve hic ſtatuat, ſed tantum indicet, illos quibus abdominis vulnera in interna, & quae inteſtina & omentum ſpectat regione, non bene coiverunt, ad inteſtinorum prolapſum, ac veluti ramicem, eſſe opportunos.

Veſalius Galenum non accuſat, quod ventriculum (quem natura quo ad commodè potuit, ori proximè ſubjecit) in corporis medio repoſitum ſcribit, verum illos Galeni damnat interpretes, qui non ſimpliciter, ac velut obiter illud enumerant, ſed ventriculum inſtar communis officinae, & regis cujusdam ſecundum omnes corporis dimenſiones adamuſſim in medio exiſtere arbitrantur. Dein quum Veſalius clare oſtenderit, majorem longè ventriculi portionem in ſiniſtro corporis latere, quam in dextro collocari, & hic ſe Galeni ſententiae contraire adnotaverit, qui exiſtimas quaeſo, illum Galeni loci fuiſſe ignarum, qui ſecus quam res ſe habet, ventriculum majori ſua portione in dextris ſtatuens, abs te modo adducitur? Porro ſi tu exemplaria quaedam (ſecus nimirum quam nos omnes hactenus) videris, quae *ſiniſtra* pro *dextris* continent, ſcito illa veritati magis conſona, & ex naturae hiſtoria, eſſe reſtituta. Diſcrimen interim, quo canis & ſimiae jecur ab humano in forma variat, & in ſiniſtram corporis ſedem magis, quam hominis vergit, dein canis & ſimiae lienis figura ac ſitus, quibus ille ab hominis liene inſigniter diſcrepat, in cauſa etiam ſunt, ut homini magis, quam illis animalibus, ventriculus in ſiniſtra corporis producatur & conſiſtat. Ne quid interim dicam, quanto canis ſimiaeque ventriculus exquiſiti globi magis imagini, quam hominis ventriculus, accedat. Huic enim ex dextro latere in ſiniſtrum ventriculus quam illàc eſt longior, aut latior; quemadmodum etiam homo caeteris animalibus, hic eſt latior, minusque ab anterioribus in poſteriora, quam illa profundus. Caeterum, ut hic paſſim Veſalius ex diſcrimine in ventriculo, jecore, liene, omenti ad coelum inteſtinum nexum, coli inteſtini forma, caeci inteſtini amplitudine, aliisque multis partibus inter canem caudatumve ſimiam, & hominem hic obvio commonſtrat Galenum non hominum anatomen, ſed illorum potius animalium docuiſſe, ita ſanè tu contra (ſi modo poſſes) loca adduceres, quibus Galeni deſcriptiones potius homini, quam illis animalibus congruere ſignificares. Quum Galenus in quarto de Partium uſu, differentiae cujusdam meminit, qua hominem veluti ab aliis quibusdam animalibus diſtinxit, haec ſanè in vocatis coli inteſtini illis ligamentis habetur, quae ſecundum coli longitudinem (ut ſcilicet contingit in portis & cornutis fere omnibus animalibus) Veſalius in hominibus ferri ſcribit, ubi colum utrimque veluti globoſum cellulatumque ſpectatur. Ligamenta iſta & cellulae, in canibus & caudatis ſimiis multisque aliis animalibus haudquaquam ſunt obvia, hisque ſecus quàm homini, colum inteſtinum maxima me hercule cum differentia, teres cernitur: & Galenus homines illis reſpondere, parum recte, ex ſicciorum forte alvi recrementorum forma illa ſibi perſuaſit, quàm maxime naturalem eſſe, Hippocrates atteſtatur. Quia Galenus (ut nunc de quarto de Partium uſu libro nihil dicam) in ſexto de Adminiſtrandis diſſectionibus, in ventriculum & omentum venas variè propagari ſcribit, à magna vena ſub ventriculo ſecundum ipſius longitudinem ducta, Veſalius fatetur, ſe locum illum ita aliquando intellexiſſe, ac ſi cavae venae Galenus inibi meminiſſet. Adeò ut non mirum ſit, ipſum aliquando per ſectionem inquiſiviſſe, num ulli venae cavae rami ventriculo ac omento offerantur, ſcripſiſſeque ſe nullos unquam obſervaſſe: quos tamen (ſi modò te aſſequor) tu in rerum natura eſſe, turpiter adhuc arbitraris. Ut itaque tuum hic erat docere, num aliàs ventriculi venas, quàm Veſalius commemorat, ſectione deprehendis, ita quoque tuum in lienis venis erat oſtendere, an Veſalius, quicquam in illis aliter quam res ſe habet, pertractaverit, ut ſcilicet conſtaret, quod nam illud ſit in naturae hiſtoria vas, quo melancholicum ſuccum in ſuperius ventriculi os expurgari, quodque Veſalio (vel ipſius confeſſione) incognitum eſſe exiſtimas. Praeterea, non tibi in Veſalium hic eſt ſtomachandum, quod vix ſemel ullam meatus bilem in inteſtina deducentis portionem, neque homini, neque alicui alteri animali, viderit inſeri, quum tu viventium modo neminem profers, qui id unquam alias obſervaverit. Ut ut ſit, mihi perinde ac amicorum meorum

In ventriculi ſitu.

In coli inteſtini forma.

In ventriculi venis.

In lienis vaſis.

In bilis veſiculae meatu.

rum nulli, portio ejusmodi eſt inter diſſecandum comperta: neque mihi, ut neque Veſalio (quem etiam portionem illam non vidiſſe, forſan merito ſuſpicaris) cogitatu intellectuque arduum eſt, qui bilis ex inteſtino duodeno in ventriculum contra naturam ſurſum ferri, nauſearumque & vomituum, citra illam quam tantopere expetis portionem, autor eſſe queat. Rurſus non eſt tibi Veſalius, uti illorum qui ſectiones hodie aggrediuntur nemo, accuſandus, ſi homini non majus, quam ſimiae, cani, porco, ovi & aliis quadrupedibus omentum tribuunt, modo ſectio (cui alia quàm Galeno fides eſt adhibenda) contrarium non oſtendat. Et quamquam plerique, homines aliquos, omenti geſtores vocaverunt, illi forte decepti ſunt aliquot interdum pulmorum adipe, qui viris quibusdam & mulieribus in abdomine mox ſub cute eſt obvius; omento interim vix bene pollicis craſſitiem aequante. Praeterea, centum inteſtinorum ramices nobis ſe offerunt, quum omenti ramex vix unus, aut alter ſit conſpicuus. Neque etiam ramicis in homine frequentia, ad omenti magnitudinem eſt referenda, ſed ad flatum, & erectionem, hominisque opera, & naturalem corporis humidam mollemque conſtitutionem. Simiam herinioſam vidi nunquam, canes vero venaticos, ut & illos qui in dominarum ſunt deliciis, quandoque hernia laborare, quemadmodum & equos interdum obſervavi. Galenus in ſexto de Adminiſtrandis ſectionibus, quemadmodum & in quarto de Partium uſu, peritonaei proceſſus meſenteriique & omenti ex illis initia commemoramus, cum iſtis proceſſibus venas diſtribui tradit, à magna vena ſub ventriculi longitudine ducta. Hunc locum Veſalius ſic aliquando intellexit, ac ſi à cava adeoque magna vena ſub ventriculo ſecundum corporis longitudinem quodammodo recta deſcendente, & ad illos peritonaei proceſſus, peritonaeo colligata, venae meſenterio offerri dicerentur: hacque occaſione Veſalius num hujusmodi quaepiam venae in diſſectionibus occurrant, nonnunquam ſectione perquiſivit. Verum in ſuis libris ante multos annos rurſus editis, Galenum undique hic interpretatur, ac ſi is de portae vena locutus fuiſſet. Veſalius etiam recte adnotat, in quarto de Partium uſu, illum locum reperiri, quo Galenus inteſtinis adeoque meſenterio venas adferri teſtatur, in jecur non terminatas, aut (ut alii vertunt) non trajicientes. Quid vero de hac ſententia, quam tu craſſa quadam ignorantia, apud Galenum inveniri negas, Veſalius ſentiat, ex dictis jam ipſius libris (ne ſcilicet hic ſcribendo longior ſim) diſcito. In illis namque, ut breviter dicam, non trajicientes venas, illas eſſe ſubaudit portae venae propagines, quae alendis partibus potius, quam ad ſuccorum ex inteſtinis in jecur attractionem, ab hac diſſeminantur. Mirum profecto te tantopere excruciari, quod Veſalius, hominis caecum inteſtinum, gracillimum eſſe, & craſſiori brevique lumbrico comparandum, proponit, idque in canibus, porcis & magis adhuc in ſciuris eſſe ampliſſimum, Galenique deſcriptionibus ſatis accommodum fateatur, modo ſectione haec ſeſe ita habere, omnes jam deprehendimus? Rurſus quum tantas inter homines & ſimiae canisque jecur in forma & fibris lobisve differentias obſervamus & Galeni deſcriptiones cani, neutiquam vero homini, convenire cernimus, quid obſecro ſtultius eſt, quam autoris alicujus (quem homines nunquam ſecuiſſe certiſſimum eſt) nomine propriis velle derogare ſenſibus? Ego ſanè, ut neque Veſalius, nunquam vidi humanum jecur in fibras, ut caninum, aut porcinum, magis quam vituli jecur, diviſum: neque etiam homines in nullo, quod ſciam, minus variant, quam in univerſi jecoris unitate. Quum autem hic Ducem quendam veſtrum (qui quam procul à Priami fuerit ſpecie, omnes novimus) in exemplum profers, tanto principi profecto injuriam fieri arbitror, quod inſuper in internis ſedibus illum monſtro potius, quam homini ſimilem fuiſſe, nulli non conſtare cupias. Et quamvis forte tuam hic anatomes imperitiam velles prodere, non erat tamen ideo princeps ille falſo (ut jam diſces) traducendus, & omnes quos hic modo recenſes viri, non venerant tui ſimiles indecore confingendi. Si Veſalium, ut refers, Bononiae ſecantem videris, aliisque quorundam publicis ſectionibus adfueris, abunde tibi eſſe debebat, illarum te meminiſſe, modo quid rariſſime eveniens, quo videlicet veritatem impugnares, ex illis depromere potuiſſes. Licet igitur Princeps ille, canis in modum jecur in lobos diſſectum habuiſſet, impoſſibile tamen fuit (ſecus nimirum quàm in canibus etiam accidit) poſteriorem caudicis venae cavae ſedem univerſam, jecoris ſubſtantia circumdari, huncque non recta quodammodo ſurſum & deorſum ferri, ſed arteriae magnae modo aliquousque ſimplicem incedere, & dein in duos tandem impares truncos diſcindi: etiamſi illum à jecore pronatam fuiſſe, nemo negaverit. Immo tu hic Veſalii deſcriptiones tam leviter expendis, ut videaris adſtruere ab illo negatum, venae cavae caudicem jecori ramos in ſuo per id tranſitu offerre, & illos per jecur eodem ritu quo portae propagines diffundi, jecorisque ſubſtantia complecti ac contineri; quum id ſcilicet veluti rarum quid, aut à Veſalio non conceſſum, in principe hoc occurriſſe, proponas. Ad haec, quum hominis thorax ſit breviſſimus, canum vero & reliquorum quadrupedum longior, mox inde maxima inter hominem & canem conſurgunt undique diſcrimina. In cane enim interſepientes thoracem membranae in ſe intervallum & cavam veluti ſedem inter ſeptum transverſum & cordis involucrum continent, in qua pulmonis obſervatur portio ſeu lobus, qui manus in modum cavam venam hac tranſientem amplectitur, nullaque proportione illis pulmonis reſpondet lobis, qui in thoracis dextra & ſini-

In omenti magnitudine.

In portae venae propaginibus.

In caeco inteſtino.

In jecoris fibris.

ſiniſtra occurrunt cavitatibus. Quum interim cava hominis vena, ſimul unaque cordis involucrum & ſeptum tranſeat, taleque nullum in illo ſpectetur intervallum, & multo minus pulmonis lobus, cui cava innititur. Quum itaque illuſtriſſimum Principem illum brevitate thoracis deformem fuiſſe, non ignoremus, quo pacto illum quaeſo, ita caninum fuiſſe nobis perſuadebis, ut bene formatorum hominum, fabricam longo intervallo, & inſigni cavitate, & quantumvis putri pulmonis lobo, & venae cavae progreſſus longitudine, ipſum ſuperaſſe arbitrabimur? Mirum quod hic etiam non effinxeris, praeter globoſam canini ventriculi formam, & longum & non ad ventriculi poſteriora repoſitum lienem, & portae venae caninam, non vero humanam diſtributionem, pectoris oſſa duci veſtro etiam fuiſſe longiora, & arctiora, numeratuque promptiora, ut Galeni videlicet deſcriptionibus canumque & ſimiarum fabricae magis reſpondentia, quam in homine haec obſervamus. Uti etiam hic (praeter muſculos quosdam, qui in anteriori thoracis ſede repoſiti, hujusque motibus famulantes, in canibus tantum ac ſimiis, non verò hominibus ſunt obvii) additum oportebat, Duci huic quemadmodum cani & ſimiae longius cor magisque teres, & in media thoracis ſede magis quam homini collocatum accidiſſe. ut ſcilicet Galeni quidem deſcriptiones veras, Veſalii autem falſas eſſe comminiſcereris. Quemadmodum etiam videris tuo Principi hic caecum inteſtinum canini aut ſuilli aut ſciuri potius inteſtini modo amplum & grandiori alicui ſacco ſimile, non verò humani inteſtini inſtar, craſſioris & unà brevioris lumbrici modo gracile, perperam adſcripſiſſe. Quod verò ſcribis in veſtra diſſectione illa, de renum munere ſic actum fuiſſe, ut veriſſimae & eleganter propoſitae in canibus Veſalii ſententiae contrairetur, id quidem abs te (qui illam uti conjicio non intelligis) factum facile reor, quum naturae in humani etiam renis fabrica (quam ſuo examine obſervationum Falloppii Veſalius plene propoſuit) induſtriam ita leviter cognoſcas, ut illa nunc poſtpoſita, in renum ſitu tantum, te occupes. Praeterquam igitur quod ſiniſtrum rènem dextro altiorem in hominibus, non raro reperimus, tu hic ignoras truncum venae cavae in jecore obvium, ex anteriori tantum ſua ſede, non autem lateribus, ramos in jecur diſpenſari, quorum nullus dexter ſiniſtro ſuo pari, in exortu eſt craſſior. Dein quando Veſalius ſiniſtrum trunci illius latus aeque jecoris ſubſtantia, ac dextrum contineri ſcribit, non adeo ponderoſam univerſi jecoris portionem partemve in ambobus trunci venae cavae lateribus obſervari ait, ſed unum latus alio à jecoris ſubſtantia, non magis liberum eſſe aut dehiſcere, inſinuat. Si tamen quis ſecus ac tu (qui cavam in jecore eadem regione, qua in lumbis conſiſtit, reponi male exiſtimas) noverit quantum ſepti transverſi foramen cavam tranſmittens ab illius medio in dextrum declinet, quantumque cavae in jecore tranſitus à vertebris recedat, & obliquum etiam ad dextra hic cavae ductum ſimul cum totius jecoris mole & forma, perſpectum habuerit, is ſane ad laevum cavae venae latus non minus jecoris, quam ad dextrum ſtatuet. Quantum enim craſſitie, dextra pars ſiniſtram vincit, tantum illa ab hac longitudine, ac veluti in ſiniſtrum progreſſu, ſuperatur. Praeterea ſiniſtrum cavae trunci, ubicunque is conſiſtit, latus, dextro reni vicinius eſſe nemo ſanae mentis contendet, quam cavae venae eſt craſſities, aut amplitudo: quae per Jovem ſepto quodam neutiquam ita interſtinguitur, ut ſanguine, qui dextro lateri vicinior eſt, aliquò fluente, is in vena retineatur, qui ſiniſtro latere aliàs complectitur. His accedit, Veſalium modò, nosque omnes, univerſas illas fibras, corpori venae penitus denegare, quibus id attrahere, retinere ac propellere, falſo tu adhuc arbitraris. Adeo ſanè, ut multa undique occurrant, quae Galeni tuamque rationem retundunt, qua dextrum potius renem, quam ſiniſtrum attrahendo expurgandoque ſanguini, quis contenderet eſſe opportunum. Quae quum te lateant, prompto augurari poſſum, quàm validus in Veſalii de venae ſectione ſententiis, tuo quod hic extollis ſcripto, refellendis Hercules exſtiteris.

In renum ſitu.

Quia Veſalius nullum diſcrimen inter omnes venas ab his quae lieni jam implantantur, in ventriculum digeſtas, ſectione unquam potuit deprehendere, & quia iſtae, neque diſtributionis forma neque contenti ſucci qualitate, ab omnibus ventriculi omentique venis differre apparuerunt, ille inquam lienis uſus Veſalio ſuſpectus haberi coepit, quo lienem recipiendo cuidam jecoris excremento, ſeque ex illo enutriendo, & dein in ventriculum, quod illi ſupereſt, expurgando, medici accommodum cenſent. Qui inſuper miram ejus excrementi (quum ſcilicet ad ventriculum potius quam inteſtina id eructari adſtruunt) in ſuperiori dextrove ventriculi orificio utilitatem commemorant. Non hic dicam qui aliquando intellexerim Veſalium in ſcholis interrogare ſolitum, quamobrem id excrementum (ſi modò tale aliquod ſit) recte in ventriculum ex jecore citra lienis procreationem non profluit. Quemadmodum ipſum quoque ſcriptis ſuis mirari videmus, cur bili ſi ſolum excrementi cujusdam inſtar haberi debeat, non recta absque ſui in veſicula jecori innata congregatione, aut in illam adſcenſu, ad inteſtinorum initium non profluit, imprimis quum bilem deferens meatus, ex jecore recta ad inteſtina deſcendat, & veluti ex ſuae longitudinis medio, anguſtiorem ſe ipſe meatum ad bilis veſiculam porrigat. His addebat, non parvi etiam pendendum eſſe, melancholicum illum nobis vocatum ſuccum, neque in liene, neque juxta lienem, neque in ventriculo, ſic poſſe diſſectionibus obſervari, ut ſicciora alvi recrementa, urinam, bilem, ſeroſos humores, pituitam aliosque quos-

In lienis officio.

quosdam ſuccos veluti per ſe in propriis ſedibus & abſceſſibus conſiſtere videmus. Ne hic dicam, quid in his qui mania, & aliis melancholicis affectibus laborant, in bilis veſicula varie obſervemus, & quae multis hominibus in tota membrana colligantur reponanturve, quam à jecore ad lienem metimur, quamque ventriculo ſubditam, colo hominis inteſtino, omni illo intervallo meſenterii vice eſſe dicimus, quae ſecundum ventriculum à dextro latere in ſiniſtrum porrigitur. Sunt autem quae hic coaſſervantur, quae poſt longas variasque modo intermittentes, modò continuas febres, per multas inteſtinorum difficultates, & tenaſmos excerni videmus, variorumque etiam vomituum, quando ſcilicet in ventriculum feruntur, occaſiones exiſtunt. Porrò quum hic morborum elegans undique, & alio tractanda argumento, ratio non debet mihi tecum inſtitui, neque illa quae in aegris corporibus indies inſigni artis ornamento invenimus, tibi ſunt recenſenda, de iis agam, quae in ſanis hominibus, nobis ſunt obvia. Quum itaque videam Veſalium non admittere ſanguinem ex dextro cordis ſinu in ſiniſtrum, eo quo Galenus tradidit modo ferri, etſi nonnulla de mutua venarum & arteriarum oſculis ſcribat, videtur tamen mihi ſuſpicari, & in arteriis, beneficio lienis ſanguinem cordi, ut & in venis munere jecoris, apparari. Tale enim quid colligitur innuere, quum ſibi ipſi parum ſatisfaciens, aut diſputationum illarum quae illi tantum odii compararunt pertaeſus, obiter tantum ſuis ſcriptis ingerit, tot fere arterias ventriculo & inteſtinis implantari, quot venae portae ſoboles, & ramum arterias, venarum proportioni quodammodo reſpondere: praeter illa quae de mutuo materierum in vaſis fluxu & refluxu commemorat, & de cordis ſanguificatione non ſubticet. Quemadmodum igitur, venam portae ex ventriculo & inteſtinis ſuccum jecori offerre, & ſanguinem rurſus per eandem venam, bilis veſiculae, ventriculo, inteſtinis, omento, & craſſum jecoris (ſi Diis placet) recrementum lieni docemur perduci, dein ut quandam vaſorum in multas ſoboles diſtributionem & veluti cunctationem & moram, in jecore ponimus, quae portae caudicem & cavae truncum intercedit, & unius continui meatus venaeve ſeriem verſus cor à dictis jam partibus incedentem, aut potius à corde ad illas progredientem ſanguificationis cujusdam gratia interturbat, ſic ſane nihil mirum erit, ſanguinis materiam per eadem vaſa in lienem duci, & ſanguinem in eadem rurſus recipi. Neque hic quicquam jecori magis, quam lieni erit cum renibus commune, multaque (ut ſemel dicam) ſeſe nunc offerunt, quae haud immerito Veſalium, ut & Fernelium praeter alios multos in Ariſtotelis & autoris libri de Reſpirationis uſu placitum duxerunt. Neque leve etiam eſt, in multis hominibus parvum & album velutique jam inutile jecur reperiri, & lienem magnum & ita rubro colore elegantem evadere, ut nihil ambigendum ſit, illum ſanguificationis muneri etiam eſſe praefectum. Tu interim ex nigriore lienis in Principe veſtro colore, huic placito occurris, non animadvertens, nunquam tam nigrum alicui viſum eſſe lienem, ac bilioſorum hominum ſanguis inibi niger viſitur, ubi ſub rubente & veluti purpurea ipſius portione, quae fere cultri craſſitiem in ſcutella aut vitro refert, nigerrimus ſubſidet: Immo, etſi ſuperior ſanguinis pars pallida, ac adipis modo, craſſiorisque olei aut pictorum glutinis inſtar alba aut flava & interdum ſubcaerulea conſpicitur, inferior tamen, majorque ſanguinis pars, ita nigricat, ut nullum lienem ipſi conferre queas. Ne hic dicam qui lien canibus omnibusque calidis & ſiccis animalibus rubeat purpureusque ſit & fluenti è vena ſanguini colore ſimilior, quam jecur ipſum exiſtat. Dein quo lien praeter naturam magis incraſſeſcit, eo magis deperdito jam nigro aut ſubpallido colore, rubet, cordisque colori magis accedit. Et quamquam jecur quum reni inflammato incubuit, aut quum bilis nigra & atramento ſimilis in ſua veſicula reperitur, nigerrimum eſſe juxta bilis veſiculam & renem obſervemus, tale tamen aliquid in aegro liene, nunquam potui expendere. Dein quum animal naturae legibus vivit, nullam prorſus partem alimenti ſui colorem aſſumere, ſed alentis colorem in nutriti colorem mutari omnes concedimus. Aliàs enim rubra intus primae aetatis oſſa, ut & ipſorum medulla ſuccusque ſemper magis rubeſcerent, ſanguinisque colorem ita, ac tuum lienem nigrum fieri vis, continuo (ne de membranis & tendinibus cerebroque & pulmone ſubfuſco & vario colore in hominibus conſpicuo, aliquid adferam) aſſumerent. Quum tam ſolliciti ſumus de ſanguificationis quam in jecore fieri damus excrementis adinveniendis, mirum ſane cordi & pulmonibus in ſuis elaborationibus alterationibusque nulla eſſe aſſignata, ac circa illa aliquot lienes non eſſe effictos? Ego nunquam tam oculatus eſſe potui, ut venas in jecore, tenuiori corpora tunicave quam lienis venas conſtare obſervaverim, qui nunquam mihi perſuaſi alicuive limi ſanguinis ex coquendi attenuandique gratia, tot arterias per lienem fuiſſe tam variè implicateque digeſtas. Si ſanguinis urinaeque materiam, vulgo ex venulis à ventriculo & inteſtinis pendentibus, per jecur, portae & cavae venarum beneficio ferri concedimus, quid oberit quaeſo, à liene ſanguinem materiamve per easdem venas duci, & id quod ipſi per arterias ex ventriculo & inteſtinis allatum erit, in arterias ſuo tempore ſic refluere, ac à jecore ad lienem ac ventriculum omentumque ſanguinem pervenire, omnes fatemur? Verum quid haec ad te ſcribo, qui tam leviter in Veſalio, vaſorumque natura & ductu, & ſanguinis huc illuc fluxu & refluxu, es verſatus, ut duntaxat ex majori aliquo liene per diſſectionem forte caſuque invento, ipſum ſanguificationis quan-

quandam vim lieni ineſſe arbitratum fuiſſe, tibi perſuadeas. Veſalius, cordis ſubſtantiam portionemve inter dextrum & ſiniſtrum ventriculos obviam, aeque craſſam eſſe propoſuit, ac cordis illa eſt ſedes, quae ſiniſtrum latus & anteriorem poſterioremque ſiniſtri ventriculi cordis ſedes conſtituit. Dein retulit, portionem illam, gibboſa & non concava ſuperficie in dextrum ventriculum (cujus cavitatem creſcenti lunae, modo aſſimilamus) conſiſtere aut protuberare: & hanc non ſolum ſuperficiem, & illam qua dextrum latus ſiniſtri ventriculi componitur, foveis quibusdam eſſe donatas, ſed omnem internam ventriculorum ſuperficiem, inaequalem foveisque obſitam, reperiri docuit. Adhaec, fibras, quae veluti ex ſemicirculi cujusdam gibbo, à membranis cavae venae orificio in corde praefectis, & his quae venoſae arteriae ſunt propriae, enaſcuntur, carnoſaque cordis ſubſtantia ad ipſorum finem ambiuntur augenturve, non omnes ad eam cordis regionem finire continuarique dixit Veſalius, quae inter cordis ventriculos habetur, verum has illis ventriculorum ſedibus continuas eſſe aſſeruit, quas ſingulae fibrae juxta ventriculorum fundum mucronemve è directo reſpiciunt. Adeo, ut fibrarum illarum nonnullae, externis ventriculorum lateribus, & anterioribus poſterioribusque illorum ſedibus connaſcantur, aut ab illis prodeant, non autem ſoli illi ventriculorum interſtitio, univerſae ſunt continuae. Atque ut haec omnia inſigni naturae fiunt, induſtria, itaque in diſſectionibus ſe habere reperiuntur, ſic Veſalio gratiae ſunt habendae, quod haec ideo indicata voluit, ne Galeni deſcriptionibus illuderemur. Tu autem, ut ſecus iſta (quae non exſequeris) habere comprobes, monſtruoſi Ducis tui (modò alias vera, licet interim in natura rerum impoſſibilia ſcribas) ſectionem, hic ita profers, ac ſi quam meritò à Galeni ſententiis hic declinetur, in ſcholis nunc quotannis non oſtenderemus. In hunc quoque modum, etiamſi Galenus cordis involucrum, à baſi hujus pronaſci ſcripſit, non debemus tamen ipſius ſententiae ita mordicus inſiſtere, aut tam exquiſitum ſermonem poſtulare, ut quum involucrum corde ipſo amplius eſſe oportuerit, Veſalio reique hiſtoriae reluctemur negemusque, notatu dignum quatuor vaſorum cordis intervallum à corde ad involucri hujus cum illis connexum occurrere, quod membrana illa ſeu involucro eſt vel ideo liberum, ne ipſummet, cordis motibus obſiſtat: tantum abeſt; ut tibi credam, in Duce tuo involucrum illud cordis baſi adeoque cordis ſubſtantiae, ita adnatum fuiſſe, ut ex illa, probe diſſecantibus oriri videretur. Ita etiam Veſalius nunquam ſibi perſuaſit, Galenum coronales vocatas nobis venas, etſi ita is in libris de Adminiſtrandis ſectionibus ſcribat, ex dextro cordis ventriculo voluiſſe omnino enaſci. Verum Galeni in illis libris ſententiae, hic tantum meminit, ne quiſpiam, perinde ac tu, illa offenderetur, remque ita aut in hominibus, aut canibus, aut ſimiis comperiri, praeter rationem affirmaret. Quamvis enim proxime ad ventriculum venae illae oriantur, ipſorum tamen ortus extra venae cavae orificium cordi adſcriptum, conſiſtit, uti etiam arteriae cordis baſim ambientes, extra arteriae magnae orificium adeoque poſt illius membranas, initium mutuantur. Doleo ſanè cum tua admirabili inſcitia, tuorum qui veſtrae Ducis ſectioni adfuere ſociorum, imprimis vero boni & docti viri Marci Antonii Caprae, Veſalio familiaris ignorantiam ſic manifeſtari, ut puer veſtra expenderet mendacia, & ſummam in legendis Galeni libris oſcitantiam. Propter Galeni enim locum obiter in libris de Adminiſtrandis ſectionibus ſcriptum, effingis Duci veſtro venas cor ambientes ex dextro cordis ſinu, non vero extra hunc principium ſumpſiſſe, & interim rationes non animadvertis, quarum occaſione Galenus in ſexto de Uſu partium libro, illas venas ex dextro ſinu cordis non debuiſſe produci, commemorat. Quamvis enim rationes illae Veſalio non habentur integrae bonaque ex parte ab ipſo rejiciantur, ſunt tamen ejusmodi, quae veram & his quae ſectionibus diſcimus reſpondentem Galeni de harum venarum origine ſententiam, pulcherrimè arguunt. Inquis alia etiam quamplurima in Duce illo, cujus magnus profecto es calumniator, fuiſſe obvia, in quibus Veſalii diligentia à te ſociisque tuis, culpabatur: quae autem illa fuerint, augurari nequeo, niſi forte Duci venas inter ſeptum transverſum & cor pronatas fuiſſe intelligas, quae humiliorem thoracis partem, praeter venam conjuge carentem nutrirent, hancque ſub cordis aure, non vero ſupra cor, exortam vos vidiſſe, inſinues. Ita enim ſe in hominibus habere, partim ob male intellectum abs te Galenum, partim quod is hominem nunquam ſecuit, ſuperius admodum in erudite docuiſti. Unde quàm illic, & univerſo hoc ſcripto, illorum quibus tuum pro Galeno patrocinium tot jam annis tantoque hiatu, & cum maximis illis Antonii Foſſani quibus tam impenſe gloriaris auxiliis, mutuisque multorum, ut ais, conatibus, promiſiſti, ſatisfactum ſit exſpectationi, ipſe jam per otium in patriae veſtrae ſumma pace, dijudicabis. Quum Veſalius, aliter ſcilicet quam Galenus, ambabus arteriis ſeminalibus eandem exortus regionem adſcribit, ac de ſiniſtrae ſeminalis venae initio pertractat, non admodum illi probabilis videtur Galeni ratio, quae ſiniſtri teſtis venam, à vena in ſiniſtrum renem exporrecta, ideo pronaſci docet, ut ſerioſioris ſanguinis aliquid ad ſeminis materiam deduceretur ſemenque inde pungendi & pruriendi titillandique vim obtineret, cujus beneficio in ipſius excretione, ſic delectatio voluptasve oboriretur, ac ſcabie vexatos, ad ignem, aut ſub calentibus ſtragulis delectari videmus, quum ſcalpendo, acribus ſalſisque & mordacibus ſuccis, exitum in cute praebent. Veſalium in hanc ſententiam duxit nullus pruriginis, quem vel rigido excalefacto pene mingentes, ſecundum

In cordis ventriculis.

In cordis involucro.

In coronalibus venis.

In ſeminis materia.

dum Galeni rationem experirentur ſenſus, ut & titillatio, quam illi etiam primis morbi temporibus percipiunt, qui languido propendulove pene, involuntarium ſeminis fluxum patiuntur, & demum quod & ramicis curatione, aut alia de cauſa ſiniſtro teſte privati, non ſecus in ſeminis emiſſione ſuaviter affici ſe aſſerunt, quam ſi utroque adhuc teſte donarentur. Praeterea, quum Veſalius Ariſtotelis opinionem, quae ſeminales arterias ſanguine vacuas, & ſpiritu plenas eſſe ſtatuit, non reciperet, & nullam harum arteriarum materiam, ad tentiginem conducere ſibi perſuaderet, ac denique ſpiritui nihil pungens & pruriens titillansve in ipſius excretione (ſi modo ejusmodi aliqua ſit) adſcribere poſſet, hicque Galeno ſe parum accommodaret, Veneris delectationem ad ſpecificam ſeminis formam eſſentiamque, & dein partis qua ipſius qualitas veluti privato quodam ſenſorio organo, dijudicatur rationem, reduxit. Semen namque (quod ſuo tantum calore halituque non demulcet) alias corporis partes, perinde ac glandis amplitudinem (quae ſeminis occaſione magis, quum reliqua meatus urinarii latitudo excavatur) & uterum haud afficit: & Veſalius illecebram in ſeminis ejaculatu, ac conceptu obvenientem, ab illa longè diſtinguit, quae tentigine, & affrictu, aliove titillatu, & placido reciprocoque calore inducitur, ac ſpadonibus puerisque grandioribus aliquotque mulieribus & viris, qui non reſolvunt, communis quoque habetur. Qui vero haec à Veſalio manifeſtiſſimè pertractata, tu intelligas, aut impugnes videto, quum ais (ſi modo te aſſequor) ipſum aſſerere, Galenum coitus voluptatem univerſam in ſolius ſeminis projectu poſuiſſe, aut non eſſe veriſimile, illam ex ſeminis excretione procedere, quum horum nihil ſcilicet Veſalius ſenſerit aut ſcripſerit. Dein, quando impoſitam ſic ipſi praeter rationem ſententiam, ſtudes repellere, Galeni loca (quaſi illa quemquam laterent) adducis, quibus illum ſpiritibus delectationis partem ſecundum Ariſtotelis opinionem aſſignaſſe demonſtras: interim de ſeroſi humoris vi, neque de ſpirituum qui forte excernerentur ſtimulandi, ac pruriendi facultate, nihil aggreſſus, in quibus aliàs Veſalii à Galeno declinans ſententia, tantum venerat oppugnanda.

In glandulosis adſtitibus.

Quando Galenum in ſuo de glandulosis quos vocamus adſtitibus demonſtratione, nihil falſum ſibi effinxiſſe, ſtudes oſtendere, mox initio, tam te anatomes imperitum prodis, ut non longè aliam corporis partem illos adſtites eſſe exiſtimes, quam quae varicoſorum adſtitum nomen à veteribus obtinuit. Diſcito itaque glanduloſum corpus ad veſicae finem repoſitum, & vaſorum ſemen deferentium inſertionem admittens, ab implexibus gyrisque illorum vaſorum toto coelo differre, in quos illa ante ipſorum hic inſertionem varicum, aut variè complicati cucurbitae capreoli, aut mulierum cincinni in modum involvuntur, quique in ſimiis multo majori numero, multitudineque, quam in viris ſpectantur. Vaſorum iſti implexus (ne forte in horum deſcriptione uſuque pertractandis, aliquò longius rapiar) illi ſanè ſunt, quibus id varicoſorum adſtitum nomen fuit attributum, quod glandulosis adſtitibus nunc male adſcribis. Quum itaque Veſalius, tum ad opportunam vaſorum ſemen deferentium inſertionem, tum ad humoris cujusdam viſcidi, & citra ſemen in tentigine ſaepius profluentis generationem, & ſorte ad quandam ſeminis perfectionem, & alicujus ſuae portionis coacervationem, corpus hoc dixiſſet eſſe utile, Galeni demonſtrationem expendit, qua is nititur conficere, corpus hoc ſemini generando non eſſe accommodum. Ait namque, ſi in glandulosis adſtitibus ſemen gigneretur, excretionem ejus caſtrata animalia appeterent, at hanc non videntur appetere: nullum igitur ſemen in his gigni perſpicuum eſt. In hac, Veſalius adnotat, Galeni ipſius teſtimonio anatomicos omnes quibus glanduloſi adſtites cogniti erant, dixiſſe ſemen in illis contineri, non autem gigni. Dein adjecerat, caſtrata animalia, ut & ſpadones & adoleſcentulos venerem (ſed incaſſum interim) appetere, ac veluti tentigine, qua oblectantur apprehendi: ita ſcilicet veluti quendam ſeminis emittendi appetitum indicans, & nihil interim adhuc in Galeni demonſtratione infirmans. Ad illam namque retundendam, conducere exiſtimavit, quod etſi adſtites glanduloſi ſemen gignerent, illi tamen in caſtratis animalibus hoc praeſtare non poſſent, quod vaſa illis jam ſint ablata, quibus materia ſemini gignendo aut etiam perficiendo apta glandulosis adſtitibus adportaretur. Neque etiam Veſalio, ut neque Galeno, ullum caſtrandi genus eſt perſpectum, quo ratio ſervari queat, qua caſtrato animali quidpiam ex vaſis ſemen deferentibus, in glanduloſos adſtites adduceretur. Si vero Galenus, quum ſeminaria haec vaſa eſſent ablata, aut ſic, ne quid in illa à teſtibus feratur, eſſent affecta, venis & arteriis, quae glandulosis adſtitibus ſunt conterminae, illisque in alimenti ſubminiſtrationem & caloris nativi eventationem ſubſerviunt, materiam aliquam ſemini gignendo aptam adſtitibus illis adferri potuiſſe, arbitratus fuerit, jam omnium vaſorum ſeminalium teſtiumque uſus, à Geleno eſſet ſublatus; & parum is expendiſſet, qui in grandioribus animalibus, quae prima aetate fuerunt caſtrata, vix benè imago adſtitum iſtorum reperitur. Quum enim vaſa, quae ſuo tempore ſemen detuliſſent, illis animalibus fuerunt ablata, adſtites illi nihil increverunt, & citra illa vaſa, nihil ſe poſſe & inutilia eſſe, oſtendunt. Unde etiam obſervatu non eſt injucundum, qui grandioris bovis, & vervecis, & verris veſica à tauri, arietis & apri veſica differat. Quae quum Veſalius expendiſſet, Ariſtotelis ſectatores cum Galeno ſic poſſe (falſo tamen) agere, obiter innuit. Si in teſtibus ſemen gigneretur, excretionem ejus animalia, quibus in inguinibus venae & arteriae ſeminales, adhuc in ſcroto ſervatis teſtibus, eſſent praeſectae aut alioquin in-

inverſione praecluſae, appeterent: at hanc non videntur appetere: nullum igitur ſemen
in teſtibus gigni perſpicuum eſt. Quemadmodum enim Galenus in ſuo argumento, ma-
teriam adſtitibus glanduloſis auferebat, idque ideo eſt invalidum, ita quoque in iſto argu-
mento, teſtibus materia procreando ſemini apta tollitur. Tu interim hic multa de termi-
norum multitudine, & arguendi formula, pueriliter & indoctè effutiens, nullam caſtran-
di rationem adfers, qua omnia circa adſtites glanduloſos cenſerentur integra, & qua am-
borum argumentorum falſa ſibi in materiae praeſentia & aptitudine effingentium diſſimili-
tudinem edoceres: etiamſi Veneris appetituum omnis diſtinctio, & horum collectio li-
berae, ex tuo arbitrio tibi relinquantur. Quia virilis membri ſitus, cuivis citra ſectio- *In virili membro.*
nem eſt obvius, hunc Veſalius ſcribit à Galeno benè pertractatum: ſed quia ipſius fabri-
ca, quae diſſectionibus tantum cognoſcitur, à ſimiarum aliquotque aliorum animalium
ſimiis hac in parte reſpondentium, penis conſtructione variat, Galenique deſcriptio ſimiis,
non autem hominibus quadret, non mirum ſanè, ſi ad hiſtoriae fidem, Veſalius id neu-
tiquam ſubticuerit. Quamvis igitur penis ſubſtantiarum, tum nervoſae ſcilicet, tum fun-
goſae, quae nervea illa comprehenditur, eandem rationem (uti tu tandem concludis viſ-
que) à Galeno & Veſalio praeſcriptam demus, non ideo tamen ſummum illud diſcrimen
intercidet, quo ſimiae penis unico nerveo corpore prorſus tereti, hominis verò penis, ge-
mino duorumque indicum digitorum internis ſedibus ſibi commiſſorum inſtar; lato cor-
pore nervoſo conſtituitur. Unde etiam mox erit manifeſtum, quam malè, unicum ca-
vum teretemque Galeni nervum, homini poſſimus accommodare, quum is interim ſimiae
fabricae, peropportunè adhibeatur. Dein, etiamſi contendas eandem ſubſtantiam in ner-
voſa membraneave penis ſubſtantia, ab utriſque deſcriptam intellectamve, non eſt tamen
Galeno acquieſcendum, quando penis glandem intus alia ſubſtantia, quam ſuum cavum
nervum conſtitui, glandemque veluti plenam & non nervi ſui modo cavam eſſe tradidit:
forte etiam oſſiculo quodam minimo animum adhibens, quod in ſimiae penis glande ob-
ſervamus. Et quamvis Galenus (non ſecus ac quivis alius anatomes ignarus judicaret)
penis aut ſui cavi nervi initium ex ſuperiori pubis oſſis regione (ubi ſcilicet penis à pube
ſupra teſtes nunc dependet, nunc eminet) exoriri ſcribit, non eſt tamen, quod ſimiae
unicum nervoſum corpus ab humiliori ſede connexus pubis oſſium, & hominis ambo ner-
vea corpora inibi ubi oſſa illa verſus anum ab invicem dirimuntur, ita atque Veſalius do-
cuit, pronaſci non credamus. Caeterum, ut haec ex ipſius libris priusquam veritatis, *In uteri cornibus.*
Deique operum oppugnationem ſuſciperes, abs te diligenti adhibita ſectione erant diſcen-
da, ita quoque plurima illa modò diſcrimina, quae inter vaccinum & muliebrem uterum
occurrunt, tibi debebant eſſe perſpecta. Quum enim hic paſſim fatearis vaccas, capraſ-
que in uteri fabrica cum homine reſpondere, & eadem tibi hac in parte cum Galeno ſit
ſententia, quid mirum, ſi hic undique non pauciores ineptias, quam verba effutire videa-
ris? Si namque ignoras, qui farciminoſa illa ſubſtantia, quae in membranis uterum con-
tinentibus nonnunquam in mulieribus eſt obvia, & Veſalio cornuum taurorum imaginem
quodammodo referre viſa eſt, in capris vaccisque non ſpectatur, & inſuper non cogno-
ſcis, uteri humani cornua obtuſis quadratae frontis angulis, vaccini autem uteri cornua,
quae longis apicibus intorquentur, proceris magniſque arietum cornibus eſſe ſimilia, &
canum ſuumque vocata uteri cornua, duorum quae in arctum ducuntur inteſtinorum ima-
ginem referre, quonam pacto quaeſo, loca illa intelliges, in quibus Veſalius docet Gale-
num perplexe ideo de uteri muſculis & cornibus locutum, quod muliebrem uterum nun-
quam viderit? Conſtat namque ex diligenti Galeni librorum obſervatione, illum & de
mulierum & vaccarum, & canum ſimiarumque cornibus propemodum citra diſtinctio-
nem locutum. Quum enim quibusdam animalibus, foetus in cornibus collocari docet,
duas illas ſuis canisve uteri partes ſubaudit, quae duobus veluti inteſtinis in apicem co-
numve tandem deſinentibus comparantur, & foetus ſeriatim poſitos, in ſe, in iis anima-
libus continent, à quibus plures plerumque foetus ſimul, in utero geruntur. Dein quum
Galenus duos vaccini uteri ſinus, & poſtea horum apices, quibus vaſa ſeminaria recipiun-
tur, deſcribit, & Diocli quidem apices hos, Praxagorae autem ſinus illos, cornua dici
inſinuat, ſuamque hic quoque ſententiam explicat, nulla ſane obtuſorum muliebris uteri
angulorum inſtituitur ratio, ſed vaccinum uterum ideo muliebri ſimilem eſſe ſibi perſua-
det, quod vaccae, uti & mulieres unum fere foetum edunt. Quando autem Galenus
Herophili (quem muliebres uteros diſſecuiſſe, is merito ſibi perſuadebat, cuique ideo ti-
midè fidem dare cogebatur) occaſione, uteri formam (ſecus quàm aliàs ſemper) rotundam
eſſe admittit, ibique obtuſorum uteri angulorum meminit, muliebris uteri cornua, modis
omnibus in forma à vaccarum uteri cornibus diverſa, ſubaudit: etiamſi illum haec nun-
quam vidiſſe, ſit longè certiſſimum. Quum itaque ejusmodi multa, ex Veſalii ſcriptis ſint
obvia, Galenique libros ex trium inter ſe admodum differentium uterorum cognitione,
nunc opportunè interpretemur, mirum profectò eſt, te hic occupari, in oſtendendo Ga-
lenum uteri cornua non ignoraſſe, modò tu cum illo adhuc in ea ſis haereſi, qua vacca-
rum uteri cornua, à muliebris uteri cornibus, in forma & ſitu ac veluti ſubſtantia, non
eſſe diverſa, adhuc falſo & temere credis. Immo quod de cornibus ſtatuis, etiam in uteri
cavitate, & forma (ne dicam tunicis) adhuc turpiter fateris. Ex Dioclis namque &

Praxagorae Galenique quas hic adducis ſententiis, duos ſinus muliebri utero, ut in vaccis videre eſt, tribuis, uterumque non ſimplicem, ſed geminum eſſe affirmas, procul ſane à muliebris uteri fabrica aberrans, & Galenum rurſus meritò accuſandum inducens. Nemo enim, qui veram muliebris uteri formam rationemque perſpectam habet, Galenum non culpabit, quod in ſua virilium membrorum cum muliebribus adducta hic abs te comparatione, ſcrotum ſimpliciter utero non aſſimilaverit, ſed gemini vaccarum uteri, duorumque illius ſinuum ac duplicis internae uteri tunicae, occaſione, hic virum à muliere diverſum eſſe immeritò propoſuerit. Atque quum haec tu non expendens, inſuper oſtendere cupis Galenum duos muliebri utero ſinus, quales ſcilicet in longis vaccarum uteris ſunt obvii, tribuiſſe, non animadvertis profectò, te locum hunc tuae ſententiae, & vaccini uteri fabricae contrarium ſubjicere, quo Galenus ex Herophili autoritate, non autem ſua inſpectione, rotundam uteri formam & mamillares ipſius proceſſus, ſubindicat. Vaccinus enim uterus, nullo pacto veſicae, neque interius, neque exterius conferri poteſt, & ipſius etiam apices cornuaque arietum cornibus forma ſimillimi, mamillarum papillis neutiquam veniunt conferendi: uti etiam comparari nequeunt, vituli frontis, quae paulo poſt cornua eſt productura, angulis; quibus vera uteri muliebris cornua Veſalius undique ſibi in hoc conſtans, aſſimilavit. Quum itaque in his omnibus vaccinus uterus ab humano plurimum variet, qui quaeſo Galenus ſibi conſentiens habebitur, qui veluti in unius uteri hiſtoria, nunc humanum uterum, nunc vaccinum in illis in quibus variant, depingit, & hos uteros ſibi invicem ſimillimos interim eſſe, ſecus ac res ſe habet, unà tecum arbitratur? Nullibi (quod ſciam) Veſalius tradit Galenum in aliam uteri partem vaſa ſemen deferentia, quàm in cornua (quaecunque tandem illa Galeno fuerint) voluiſſe implantari, quod vel illinc colligitur, ubi miratur Galenum tam Herophili fuiſſe ſtudioſum obſervantemve, ut in libro de Veteri ſectione, alia quaedam vaſa ſeminaria contra omnem naturae hiſtoriam, propemodum admiſerit, praeter illa, quae in uteri cornua inſeruntur. Ad Galeni caeterorumque autorum libros in ſermone, qui de uteri acetabulis inſtituitur, intelligendos, nulla inquis opus eſſe Veſalii diverſorum uterorum deſcriptione, ſatiſque te tuis partibus functum putas, ſi Galeni locum hic cites, quo acetabulorum cognitionem illum habuiſſe, haecque abunde deſcripſiſſe, exiſtimas. Quaſi vero non iſte locus etiam argueret, Galenum muliebrem uterum nunquam ſecuiſſe, & autorum, qui omnes non eundem uterum ſecuerunt gratia, valde haeſitaſſe ecquid de acetabulis tandem deberet ſtatuere, & poſtremo illa muliebri utero affinxiſſe, quae nullo unquam tempore in illo, magna per jovem naturae induſtria, inveniuntur. Hi namque qui hominum corpora ſectioni adhibuerant, illaque deſcripſerant, uterum acetabulis carere prodiderunt. Alii vero, qui capras vaccaſque tantum aggreſſi fuerunt, humanum uterum, illorum animalium uteris per omnia ſimilem eſſe ſibi falſo effingentes, acetabula, in utero reperiri tradiderunt. Porro, & ſi Galenus priorum autoritati multum tribuat, poſterioribus tamen magis acquievit, taliaque in utero haberi acetabula confeſſus eſt, qualia Praxagoras deſcripſit, ipſeque in cornutis animalibus obſervavit, & nullo interim pacto in mulieribus reperiuntur. Neque horum ſanè acetabulorum ratione, vaccinus uterus jam concepturus, à muliebri utero conceptionem appetente, tantum differt, ſed non concepturus, & qui concepit, & qui partui eſt proximus vaccinus uterus, ab omni muliebris uteri habitu, acetabulorum cauſa plurimum diſcrepat. Vaccae enim uterus, qui nondum concepit, & qui non admodum nuper peperit, multis tuberculis & veluti papillis ſparſim per univerſam ipſius cavitatem eſt obſitus: quae laevia ſunt, & non aſpera, fuereque venis in ano tumentibus, ab his qui vaccas ſecuerunt comparata. Quum autem vacca concepit, tubercula haec non amplius laevia permanent, verum illis procerius protuberantibus & excreſcentibus, varii ſinus imprimuntur, aut ipſa in ſinus ſic dehiſcunt, ſinusve quidam in ipſis ſic patent, ut polyporum & ſepiarum promuſcibus evadant ſimillima, in quibus cavos quoſdam ſinus, quorum beneficio animalia illa ſeſe ſcopulis figunt, acetabula vocamus. Quemadmodum vero uterus ſecundum foetum ampliatur & increſcit, ita quoque tubercula magis adhuc augeri introrſumque craſſius extuberare cernuntur, venaeque & arteriae uteri in tubera haec finientes, ac veluti ex dictis jam tuberum finibus de novo genitae, cum vaſis illis continuantur, quae in foetus ſecundina, ad umbilici vaſorum conſtitutionem, procreantur. Vaſorum hunc connexum aut continuationem, ambit complectiturque carnea illa ſubſtantia quam lienis carni Veſalius comparavit, & quae ſingulis uteri tuberibus unica obtigit, & unà cum ſuo tubere ad internam ſecundinae cavitatem cum illa etiam quae ipſi obducta eſt ſecundinae portione, eminet. Ex his tuberibus in internam ſecundinae cavitatem exſtantibus, talis conſurgit imago, qualem cerneremus ſi ſparſim inter ſecundinam & uterum ova columbarum forent interjecta, quae inibi ubi ipſa conſiſterent, ſecundinam ab utero ſemoverent, ac veluti à reliqua uteri ſuperficie introrſum protruderent. Si ova haec nullibi ſibi contigua, cum utero imaginatus fueris uniri, uterive partes exiſtere, finxeriſque conterminas ipſis ſecundinae portiones, orbiculatim vaſorum interventu ad illa obligari, eorum ſanè ſimilitudinem quandam ſtatues, quae in praegnantium vaccarum ſectionibus, eleganter ſunt conſpicua. Jam ſi ſecundinam vi à tubere aliquo divellis, vaſaque rumpis,

In acetabulis.

pis, mox ſecundina quae ſecundum tuberis ſuperficiem inaequalis erat, ac veluti introrſum prominebat, plana expanſave cum carne ſibi obnata efficitur. Ipſum vero tuber ſinibus multis foveisque plenum tunc conſpicitur, quae acetabulis indubiè fuerunt primum comparata. Et ſi umbilici Veneris herbae ſimul multa producentis folia, itaque totius unius latioris plantae imaginem huc retuleris, ab illa, tuberibus his ac ſinibus cotylodonum nomen à Veteribus inditum obſervabis. Caeterum, & haec non ſine ſingulari naturae operum admiratione, in cornutis animalibus obſervantur, ita ſanè his tuberibus, in muliere nihil apparet ſimile magnumque hic, ut & in uteri forma, inter hanc & vaccam occurrit diſcrimen. Muliebris namque uterus, qui non concepit, quodammodo aequalis eſt, nihilque minus quam hujusmodi tubera obtinet. Dein quum concepit, exterius foetus involucrum una tantum continua ſede, utero committitur, uterique ſubſtantia innumerorum in vaccis tuberum modo, ad internam uteri ſuperficiem haud prominet. Et quum exterius involucrum vi ab utero avellitur, nihil uteri prominet, in quo ſinus illos profundasque foveas effingamus, quae acetabulis ſepiarum, & polypum, & herbae cui ab his & cymbalis nomen obtigit, comparari poſſunt. Ut autem exterius humani foetus involucrum, unica tantum ſede impenſe la a utero firmatur, ita & canum & ſuum ſinguli foetus, una tantum ſede (ſed quae in forma ab humani foetus involucri variat colligatione) utero adnectuntur: hisque nulla etiam ſecus nimirum quam cornutis animalibus, ſunt in utero tubera: ut neque quum praegnantes ſunt, in tuberibus illis ſinus veraque adeo acetabula in illis conſpiciuntur. Et quamquam in his animalibus, vaſorum uteri lata amplaque ſit continuatio, & carnis vaſa ſtabilientis copia, uteri tamen ſubſtantiae in illis nullum tale ſuccedit incraſſamentum, quali vaccarum tubera inſigniter increſcere augerique jam dicebam. Quae quum ſint, nemo ſane mirari deberet, Veſalium recte nobis inſinuaſſe, Praxagoram hosque qui vaccarum uteros ſectioni adhibuerunt, papillas adeoque obvios interdum in his papillis ſinus acetabulaque, in utero haud immerito recenſiſſe. Herophilum verò, & qui humana aggreſſi ſunt corpora, jure mulierem illis privatam ſcripſiſſe: & Galenum denique, quia mulierem nunquam ſecuerat, in ſua ſententia de acetabulis proferenda, perplexum dubiumque exſtitiſſe. Pudeat itaque hic te, quod Veſalii non velis, aut per inſcitiam non poſſis, uti diligentia, quodque occaſiones ex medio rejicere cupis, quibus autorum placita & ſenſus, poſſimus modo veritati accommodare, aut ſaltem diſcutere. Idem etiam in foetum ambientibus involucris tibi ideo uſu venit, quod te fugit, praeter duo humani foetus involucra, cornutis animalibus, quae dictis in utero tuberibus, & quum utero gerunt, tuberum illorum ſinibus donantur, tertiam quandam obtigiſſe membranam, quae interiori involucro tenuior, inter duo totum foetum ambientia involucra, longae cujusdam veſicae inſtar, veluti ab uno vaccini uteri cornu in aliud procedit, inteſtinique in extremis ſuis conſuti inflatique, ſeu aqua pleni imagini poteſt comparari. Membrana illa ex urinario meatu, qui è veſica per umbilicum incedit, propemodum enaſcitur, vitulique urinam in ſe colligit: quae alias in hominibus & canibus inter duo involucra absque tertia illa membrana & proprio conceptaculo, vana continetur. Diſcrimen quo mulieres & canes à vaccis hic variant, & omnium horum non uno tempore facta à Veſalio ſectio, & dein ea quam Galeno ſemper tribuit autoritas, in cauſa (uti ad Falloppium ſcribit) fuere, ut aliquando de his involucris membranisve variè cenſuerit, inſtitutaque ab autoribus nomina, his quae viderat, non uno ſemper modo, conjecturis quibusdam accommodaverit. His diſcriminibus, & illud accedit, quod in vaſorum umbilici ab interiori involucro ad umbilicum progreſſus longitudine, venarumque & arteriarum unitate & ſubſtantia, & nodulis quibusdam inter vitulum & puerum obſervatur: quod etiam in cauſa eſt, & hominis fabricam quis verè enarrans, à Galeni placitis etiam hic debeat non parum declinare. Tu interim expendito, an non magis foetus involucra ex Galeno recenſes, quam ex illa meretriculae quam Magium aggreſſum dicis ſectione. Dein, ſcribis te in iſta, maculas illas carneas non vidiſſe, quae leopardi aut tigri pellis macularum modo in vituli ſecundinis occurrunt, quum illae ab uteri tuberibus ſunt avulſae; & veluti explicatae: haud ſecus ſcilicet, quam ſi hic vitulus à puerulo non plurimum variaret, diſcrimenque quod hic inter illos eſt, non plenè ex Veſalii ſcriptis, comprehenderemus. Ais quoque Veſalium ſcripſiſſe, interius foetus involucrum, cui à mollitie nomen eſt inditum, foetuique proxime obducitur, ſudoremque continet, totum foetum non ambire, quum tale nihil ab ipſo ſit proditum, nec quicquam apud autores occurrat, quo in ejus membranae involucrive hiſtoria ambigere, aut retardari debeamus. Quando Veſalius, uteri cum mamillis in muliere & ſimia communionem ſanguinisve tranſumptionem per cavae venae caudicem potius, quam per illas venas ſtatuendam ſuadet, quae inferiorem abdominis partem occupantes, illas reſpiciunt, quae ſuperiorem abdominis partem implicant, & ex altioribus pectoris ſedibus illuc feruntur, is ſane non indicavit Galenum voluiſſe, nullum mamillis ſanguinem quam à conterminis utero vaſis ſurſum per abdominis regionem offerri, vaſaque pectus in omnibus animalibus occupantia, non niſi ab uteri ſedibus, ſanguinem obtinere. Adeo ut ignorem, quorſum hic Galeni locum, qui à ju-

In foetus membranis.

In maxillarum vaſis.

jugulo mamillis ſanguinem porrigi docet adferas: imprimis quum par in pectoris venis Galeno & Veſalio ſit ſententia. Niſi forte ad Veſalii opinionis robur, nullum pauciſſimumve ſanguinem ab inferioribus abdominis ſedibus ſurſum ad mamillas deduci, hoc Gani loco, oſtenſum cupias. Quia Veſalii de mamillarum ſitu rationes tuo more vel futiliter non impugnas, ſed illas Ariſtotelis quibusdam ſectatoribus tibique imprimis diſplicuiſſe, hic tantum ſubmurmuras, illae à me huc non ſunt adducendae, & novis inſuper argumentis (quod aliàs factu promptum eſſet) confirmandae.

In mamillarum ſitu.

In cordis partium in denſitate differentiis.

Veſalius, cordis fibrarum ſeriem, in ſexto ſuo de corporis humani fabrica libro quantum tunc potuit explicans, & (quemadmodum Falloppio indicat) in illorum numero & ſpecierum varietate aſſignandis Galeno nimium acquieſcens, aliaque inſuper ac debebat affingens, majorem fibrarum in cordis mucrone collectionem ac veluti compactionem, quam in cordis baſi propoſuit. In hac enim fibras magis ſic dicit ab invicem, quam in mucrone dirimi, ut rectas viminiae pyramidis virgulas, in baſi remotius, quam in cono ab invicem dehiſcere cernimus. Dein compactiorem cordis ſubſtantiam, quae in illius mucrone quodammodo eſt obvia ad ejusmodi fibrarum collectionem mutuamve conſtrictionem potius retulit, quam ut cor ideo mucrone ſuo durius reddi cum Galeno exiſtimaret, ut minus à thorace, in ſuis contractionibus, adeoque in longum productionibus, offenderetur. Tu interim Galeni lectioni tam leviter incubuiſti, ut in ſexto de Partium uſu libro, non legeris, quibus rationibus is conum mucronemve cordis in ſubſtantiae denſitate, robore & compactione, ab ipſius baſi diſtinguit, ac qui tandem mucronem ideo duriorem validioremque procreatum docet, ne in fortibus maximiſque cordis motibus ille à pectoris oſſibus offenderentur, ac ex oſſibus obſtaculum impedimentumque motibus illis impenderet. Si namque haec apud Galenum legiſſes, neutiquam tam impudens modo fuiſſes, ut illa ab ipſo nunquam ſomniata, ſed à Veſalio ipſi eſſe falſo impoſita, ſcriberes, utque huc Galeni locum adferres, qui neminem latens, cordis ſubſtantiam docet. Quamquam enim hoc loco Galenus in univerſum illam recenſet, neque ullius inter cordis partes diſcriminis inibi meminit, inerudite tamen inde colligis, illum vel eodem libro mucronem à baſi, ita ac Veſalius ipſum feciſſe ſcribit, non diſtinxiſſe, & mucronis craſſitiei & duritiei, ex ſuo arbitratu, cauſas non commemoraſſe. Quandoquidem verò in levibus his rebus, cogeris in Veſalium falſi aliquid (cui tamen integrum tuum conſacras ſextum librum) comminiſci, admodum ſanè argumento es, quid in temerè ſuſcepta abs te provincia, praeſtare queas; imprimis quum tam multa ſexto Veſalii libro paſſim obverſentur, in quibus ſtudio manifeſtiſſimeque is in magni momenti rebus à Galeni ſententia declinat. Quam verò aliquot ejusmodi controverſiis, monſtruoſi Ducis tui ſectione, aut potius tuis in optimum Principem calumniis abs te ſuperius ſatisfactum ſit, ſuo loco abundè oſtendi, & inſuper à me prompte diſces, ſi futurae hyemis ſectionem, in noſtra Ticinenſi ſchola tot doctis viris adeoque teſtibus ſtipata exornataque, inſpicere non gravaberis.

In ſeptimo apologiae libro.

Ubi etiam audies, quàm praepoſteris judiciis in ſeptimo tuo hic libro omnia ſimul in unum congeris, quibus Galenum anatomen non tantum auxiſſe, ſed & penitus abſolviſſe ſuſpicaris. Parum enim obſervas qui illorum pleraque citra tuum vel irridendum nobis patrocinium ſimul cum aliis enumeras, in quibus Galenus ideo veteribus immerito contradixiſſe à Veſalio jure oſtenditur, quod Galenus non perinde ac illi, hominum corpora ſecuerit. Dein quum eandem rem ſaepius inculcas (ut ſcilicet haec ex variis Galeni locis, & diverſis libris, aliis & aliis interpretum verbis imperitè exſcripſiſti) ipſe commonſtras, te illam neque cognoviſſe, neque intellexiſſe. Ut itaque praeteream, quoties tibi latorum qui buccas movent muſculorum, & illorum qui ſimiis canibusque, non vero homini in lateribus thoracis occurrunt, & ex carnea conſtituti membrana, in brachium agentium muſculorum numerum à Galeno referuntur, ejusmodique multorum mentio diverſis orationum formulis incidit, ac ne illa rurſus repetam, quae ſuperius tradita, in acervum hic conjicis, illic tua modo examinabo, ubi de cerebro ſermonem inſtituis. Ex Galeno itaque, veteres hic primum inſimulas, quod cerebrum formam ſuam veluti à calvaria aſſumere (quemadmodum & Veſalius) dixerint. Ipſe enim cerebrum, & pulmonem, & jecur, & lienem in illarum partium habet numero, quae peculiari & propria quapiam figura, ſingularis & ſuimet muneris & beneficii occaſione, non egnerunt, ſed ſeſe conterminis ſedibus accommodant, ac formam illis opportunam ac veluti neceſſariam, mutuantur. Jecur namque ſecundum convexam ſepti transverſi ſedem, uti & lien, eſt gibboſum, & ſecundum ventriculi rotunditatem cavum. Pulmo item opportunis neceſſariisque thoracis & ſepti transverſi & cordis ſeſe adaptat formis, uti & cerebrum, calvariae. Si quis enim calvariam merito rotundam, & poſteriori regione, quam anteriori ſecundum omnem dimenſionem debuiſſe capaciorem fieri expendit, & dein ipſius impreſſiones cavitateſque animadvertit, quibus temporales muſculi continentur, & una excavatas ac in calvariae interiora productas oculorum & narium cauſa regiones, & illas ſedes quae auditus organorum occaſione, & illam quae incraſſandi oſſis cuneum referentis, & illam qua occipitii os corroboratur, in calvariae cavitatem emi-

In cerebri forma.

nere

nere ſpectaverit, is ſane cognoſcet, qui cerebri forma calvariam imitetur, ipſaque ſe calvariae adapret. Neque hic credendum eſt, cerebrum ante calvariam in foetus formatione, ſuam abſolute delineationem recipere, aut Naturam, quum cerebrum creat, cujusmodi opus ipſi ſit calvaria, ignorare. Illa namque ſepto transverſo & ventriculo, jecoris formam veluti in exſculpta apte figura, non effinxit, ſed illam talem format, qualem conterminis ſedibus (quibus non quaevis & non maximè neceſſaria convenit figura) ſciebat fore idoneam, & jecoris interim muneribus compoſitionique (quibus omnis quodammodo corpulenta craſſaque figura ſatisfaciebat) non inopportunam. Dein, ut coſtas ſuccingens tunica, thoracis ſeptique transverſi figurae rationem obtinet, ita & dura cerebri membrana, calvariae (cui eſt proxima & multis ſedibus firmiſſime connata, ac veluti continua) ſeſe accommodat. Inſuper cerebrum ab hac adeoque calvaria, non ita diſtat, ut id calvariae cavitates eleganter implere, & ipſius tuberibus cedere, immerito dicatur: harumque cavitatum & tuberum gratia, exterioris ſuperficiei cerebri formam, non jure effictam, modo arbitramur. Si veteres, ut majorem implexuum anfractuumque cerebri profunditatem, adeoque copiam hominibus, quam caeteris animantibus adſcripſerunt, ita quoque cerebri magnitudinem illi tribuerint, & dein ex his omnibus hominem principis animae facultatibus excellere collegerint, non ita profectò atque Galenus refert, venerunt culpandi, quum ſola mole adeoque implexuum multitudine (ne quid dicam de ſingulari quae oculis non patet temperie, & materia) homines caetera animalia hic ſuperant: non vero ventriculorum cerebrique aut cerebelli cavitatum aut meatuum forma, vel multitudine: praeterquam quod horum aliqua, in hominibus potius, quam brutis deſideremus. Verum quum neque ego de principis animae facultatum ſedibus agere inſtitui, Veſalii (ne aliud proferam) rationem amplector, qua cerebri implexus & anfractus ad opportunam hujus nutritionem inſtitutas ſcripſit. Non mirum profectò, Galenum veteres in meatibus pituitam cerebri deducentibus arguere; quum ſcilicet hi, quae in hominibus viderant, memoriae prodiderunt, ipſe verò illis inſiſtat, quae in bobus & ovibus, aliter quàm in hominibus ſeſe habere obſervamus. In hominibus namque meatus illi ſectione non reperiuntur, qui ex anterioribus ventriculis in illos cerebri proceſſus pertinent, quos olfactus organo conſacramus. Dein meatus ille, qui ex ductu ex cerebro in cerebellum pertinente vitulis ac ovibus ad vocatum nobis infundibulum fertur, in hominibus rariſſimè eſt obvius. Ad haec, in homine, ut neque in brutis, ratio nobis non patet, qua Galenus contra veterum ſententias, pituitam per cuneum referens os veluti per ſpongiam ſenſim longaque mora colari docuit. Quo ſolo Veſalius etiam à Galeno in pituitae expurgatione declinat, modò animalium diſcrimina interim non ſubticeamus, quibus Galeni meatuum in cerebro deſcriptionem interpretamur. Quum Veſalius apud quos ipſi aliquando extra liberas Italiae ſcholas vivendum eſſet, non ignarus, de cerebri ventriculorum uſu ea ſcripſiſſet, quae apud omnes nationes eloqui nemo timeret, de principis animae facultatum in ventriculis ſedibus proventuve, nihil egit, obiter indicans Galenum, ventriculorum principatum non eidem ſemper ventriculo tribuiſſe. Locum namque in libro octavo de Uſu partium ita ſubaudivit, ut Galeno illis qui medium ventriculum communemve dextri ac ſiniſtri ventriculorum cavitatem, principaliſſimum conſtituerunt, non acquieſcens, Herophili ſententiae, quam veluti meliorem & cerebelli poſtremoque ventriculo primas adſcribentem ſubjecerat, ſeſe accommodaret: etiamſi Galenus in libris de Hippocratis & Platonis dogmatibus, illarum ſe omnino partium eſſe ſignificet, quos in libris de partium Uſu (ſi rite ſermonis ipſius ſeriem expendimus) quodammodo reprehenderat. Interim tamen, ne Galeni ſententiam ſibi diſſonam arbitrer, & tu non aliquid ſaltem (etſi minimum ſanè) in Veſalio jure deſiderare, per univerſum tuum ſcriptum videaris, in ſexto capite libri ipſius ſeptimi in hunc modum lego. *Liceat itaque vel illorum hominum gratia me ab alio ventriculorum uſu inquirendo abſtinere, & veterum de illorum principatu ſententias non diſcutere, quorum quidem Herophilus, cerebelli ventriculo, utpote poſtremo, ac veluti defaecatius aliquid in ſpiritibus continenti, primas tribuit, alii verò (quibus Galenus & in libris de Uſu partium, & libris de Placitis Hippocratis & Platonis aſſentiri videtur) medium ventriculum, qui communis dextri ac ſiniſtri ventriculorum eſt cavitas, principaliſſimum ſtatuerunt, illum quarti ventriculi appellatione donantes. Ac proinde* &c. Interea verò, etſi in hunc modum Galeni libros ſibi conſonos ſtatuimus, non eſt tamen quod exiſtimes, Galenum ſimpliciter illorum veterum non fuiſſe partium, illorumque ſententiam non tranſcripſiſſe, qui ſecus ac magnus ille Herophilus ſenſerunt. Cujus nomine Galenus (qui ipſum ſcilicet hominum corpora diſſecuiſſe, ſibi meritò perſuadebat) praeter alia quaedam in quibus in uteri forma, & cornibus, & acetabulis, & jecoris unitate, & in venis inteſtinorum, ſuiſmet ſenſibus quodammodo derogat, etiam vaſa quaedam ſemen deferentia in libro de Uteri diſſectione admittit, quae in muliebris veſicae cervicem implantari, longe ſecus quam naturae habet hiſtoria, & in libris ſuis de ſemine docetur, aperte concedit. Et ſi ſuperius de nervorum viſoriorum meatibus egeris, hic tamen rurſus, ut veteres magis negligentiae arguas, Galeni de illis ſententiam repe-

In cerebri gyris.

In meatibus pituitam cerebri deducentibus.

In cerebri ventriculis.

In viſoriorum nervorum meatibus.

repetis, non obſervans ſanè, quam procul amplae dextri & ſiniſtri ventriculorum ſedes per cerebri longitudinem ductae, ab illorum nervorum diſtent initio, & qui harum ſedium fines in arctum coacti, & à poſteriori regione antrorſum deſcendentes, in viſorios nervos non pertinent, ſed admittendis huc conſcendentibus arteriis, pituitaeque purgationi ſunt comparati. Immo quousque mihi viſoriorum nervorum meatus ac foramina erunt in aliquo animali obvia; mihi perſuadeo, illa Herophili occaſione, à Galeno fuiſſe imaginata. Ad hunc etiam modum, Veſalius ſuſpicatus, propter aliquam Herophili, aut cujusdam alterius ſententiam, qua is in tres quidem cerebri ventriculos, non autem in cerebelli ventriculum, tenuis membranae cerebri proceſſus quosdam ſeu portiones cum vaſis quibusdam immitti vere ſcripſit, Galenum inquam arbitratum fuiſſe, & tradidiſſe omnem cerebri amplitudinem ſuperficiemve, qua tres illius ventriculi efformantur, non vero cerebelli ventriculum, tenui membrana cerebri ſuccingi ſeu oblini. Veſalius enim docens quid ſingulis inſit ventriculis, commonſtrat Galenum exiſtimaſſe, tres cerebri ventriculos, propter ſubſtantiae qua conſtant molliciem, quodque ſine fulcro, validoque incruſtamento, facile in ſe conciderent, ſic tenui membrana obduci, ut thoracis cavitatem ſuccingente illam tunica, & ventrem quo organa nutritioni famulantia continentur, peritonaeo obcingi cernimus. Addit dein Veſalius, Galenum quia cerebelli ventriculum duriori ſubſtantia conſtitui, huncque mollioris, inſtar corporis in ſe non poſſe collabi aut concidere arbitrabatur, ſibi perſuaſiſſe, illum tenui membrana cerebri non debuiſſe incruſtari, aut inveſtiri. Quum interim certiſſimum ſit, non minus tres cerebri ventriculos, quam cerebelli ventriculum, tenui membrana cerebri haud obvolvi. Quemadmodum contra veriſſimum eſt, in hoc nullam ejusmodi tenuis membranae portionem comperiri, qualis in prioribus occurrit ventriculis, quae ex venis & arteriis carneaque quadam ſubſtantia, ſic efformatur, ut meritiſſimò ab exteriori foetus involucri imagine aut compoſitione choroideos nomen ipſi fuerit ab illis veteribus inditum, qui vel carnoſae hic à Veſalio deſcriptae ſubſtantiae gratia ejusmodi tenuis membranae portionem aut vaſorum in ventriculis illis obviam ſeriem potius, quam univerſam aliàs tenuem cerebri membranam choroidea tandem appellandam duxerunt. Et quamquam haec à Veſalio manifeſtiſſimè tractantur, tu tamen tam naturae myſteriorum es rudis, adeoque perfunctoriè in diſſectionis profeſſorum libris verſatus, ut ignores Galeno aliud longè eſſe plexus illos qui in anterioribus ventriculis obvii, ſecundinis pulchrè aſſimilantur, & illas tenuis membranae portiones, quibus omnem illorum ventriculorum cavitatem inveſtiri oblinique falſò exiſtimat. Dein, tam malè hic (ubi etiam parum tua intereſt, ſive de dura cerebri membrana, ſive de tenui loquaris) Galenum Veſaliumque intelligis, ut non alium ſermonem apud hos de totius cerebelli per tenuem membranam obductione, quam de illius ventriculi per hanc incruſtatione arbitraris inſtitutum. Quamvis enim ambo cerebelli ventriculum tenui membrana non ſuccingi affirment, illorum tamen nullus (uti tu interpretaris) cerebellum exterius undiquaque illa indui negavit. Expendito igitur quam ridicule hic modo niteris docere, ventriculum cerebelli, membrana tenui non inveſtiri, & omnibus eſſe obvium, qui cerebellum tenui membrana, perinde ac cerebrum, exterius obtegitur: quum ſcilicet in his nemo, cui ſecus viſum ſit, tibi obverſetur. Nullus igitur abs te ad macellum, ut ſummi Opificis ſeriem in commoderandis calvariae & duarum cerebellum veſtientium membranarum, & cerebelli ſubſtantiis obſervaret, mittendus erat, verum modus tibi venerat explicandus, quo ſecus ac res habet, omnem cerebri ventriculorum ſuperficiem tenui membrana obcruſtari poſſimus cernere, ſive hanc ſcilicet undique à corpore teſtudini aut fornici comparato, ſive à pellucido propemodum ventriculorum ſepto, ſive ab horum meatibus, aut aliis quibusvis ipſorum ſedibus divellere cuperemus. Neque etiam hic ſat eſt te mirari, Veſalium (qui nonnulla diſtributionis maximarum calvariam ingredientium arteriarum in animalibus quibusdam diſcrimina jure propoſuit, variasque vaſorum ſub dura membrana commixtiones ſeparationesque Falloppio recenſuit) humani corporis fabricam plexu illo reticulari, quem tam manifeſte aperteque Galenus deſcripſit, privare, quum rationes huc ex diſſectionibus reique natura erant abs te adducendae, quibus in Galeni potius, quam Veſalii ſententiam duceremur, & aliter quam quotidianae nos nunc docent ſectiones, crederemus. Soporalis namque arteriae, in homine praecipua portio, per nullum foramen in oſſe cuneum referente exſculptum, adeoque cum tertio pari nervorum cerebri, in calvariam ſubit, at proprium, & longo itinere relatum in temporis oſſe foramen, ipſi eſt paratum. Dein, dextra arteria, in multas ſoboles ſecta, ſiniſtrae neutiquam commiſcetur, & reticulari plexu donatur, & rurſus ex innumeris ramis conflata, pari craſſitie duram cerebri membranam non penetrat, qua in calvariam venit. Priusquam enim arteria illuc feratur, ramum durae membranae contermino ſibi lateri offert, praeter quosdam, qui retrorſum ducti, ac variè diſſecti, quibusdam durae membranae ſinibus offeruntur. Inſuper inſignis magnaque hujus arteriae portio, per foramen ſecundum par nervorum transmittens, ex calvaria labitur, in oculos & muſculos maxillam inferiorem attollentes, & in multas faciei partes diſtribuenda. Atque haec cum aliis multis in cauſa profectò

In cerebri ventriculorum incruſtatione.

In plexu reticulari.

fectò ſunt, ut Veſalii ſententiae ac veritati contra ire nequeam. qui etiam nullum ſe animal obſervaſſe fatetur cui deſcriptionem Galeni accommodare potuiſſet: utcunque in quibusdam animalibus alium quam homo, arteriae in calvariam ingreſſum habentibus, numeroſiorem quam in illo arteriae ſub dura membrana diſtributionem repererit. Quamquam adducta hic abs te modo Praxagorae & Philotimi de cerebri ex dorſali medulla propagatione opinio, nihil ad Veſalium attinet, ex illo tamen diſcimus, quibus involutionibus gyrisque totum illud cerebellum donatur, quod veluti ſubſtantia & colore & ejusmodi anfractuum ac involutionum imagine, à dorſali medulla (quae non ex anfractuoſa & non ſubrubente cerebri baſis regione pronaſcitur) haud injuria diſtinguimus. Quinimmo tu hic Galeni inſinuas locum, ex quo medullam hanc ex dicta cerebri baſi melius quam ex cerebello, aut ex hujus ſaltem ventriculo, utcunque manifeſto producit. Quum ex Galeni ſententia, glandem pineae nuci ſimilem, ſpiritibus retinendis praeeſſe, contra veterum opinionem, meritò inficiaris, non hic praetereundum tibi erat, Veſalium non aliud arbitrari proceſſum vermis imagini comparatum eſſe, quam anteriorem cerebelli ſubſtantiae apicem, qui ſuos anfractus & gyros ad vermis modum impreſſos incedentesve nanciſcitur, quique immobilis & ſpiritibus viciſſim admittendis, Veſalio habetur inutilis. Adeo, ut quidnam à Galeno per vermiformem proceſſum (quem tantis uſibus is praeficit) intellectum fuerit, abs te erat nunc explicandum, modo Veſalii ſententia minus forte arrideret. Verum nihil majus digniusve abs te, quam in univerſo tuo opere hactenus comperi, in praeſentia hic exſpecto: quod (ita Deus me amet) non in alium finem ſcriptum colligo, quàm ut varia effictaque patrocinii ſpecie, Galenum communem omnium praeceptorem medicorumque principem, magis inſuper notandum reprehendendumque produceres, & invitus inſciusque Veſalio triumphum canens, ad ambigendum de Galeni diligentia majorem adhuc feneſtram, quàm unquam à Veſalio factum eſt, aperires. Unde ſi haec mea levi labore exiguaque induſtria ex quotidiano cui hic incumbimus exercitio, & diſſectionum inſpectionibus curſim ſcripta & petita, cum tuis his conatibus, quos tot annis tantorumque tui ſimilium anatomicorum collatis undique ſuppetiis, te tandem abſolviſſe ſcribis, aliquando conferes, indubiè profectò tuarum quas in Naturam evomis ineptiarum te pudebit; & ab his quos in tui operis calce invocas, veniam deprecaberis, quod tot maledictis & calumniis exornandae augendaeque arti obſtare ſtudueris, & à bene inventis, & his quae in locupleti aliàs corporis humani fabrica, à quibusdam adhuc obſervabuntur, juventutem arti nunc deditiſſimam, quoad tua inſigni temeritate poſſis, invidè pertinaciterque ex obſcuro coenoſove Puteo & Foſſa garriens, dehortaris. Mediolani XXVI. Martii anno MDLXIII.

In dorſalis medullae ortu.

In pineali glande.

F I N I S.

ANDREAE VESALII,

Caroli V. Imperatoris Invictiſſimi, & Philippi Hiſpaniarum Regis, Medici

CHIRURGIA MAGNA

In ſeptem libros digeſta:

In qua nihil deſiderari poteſt, quod ad perfectam, atque integram de curandis humani corporis malis, methodum pertineat.

Ab Excellen. Philoſopho, ac Medico Regio,

PROSPERO BORGARUTIO,

Recognita, emendata, ac in lucem edita.

Formae etiam inſtrumentorum, quibus Chirurgi utuntur, his in libris apprimè deſcriptae ſunt.

NOBILISSIMO AC EMINENTISSIMO

JACOBO ANTONIO CORTUSIO,

PATRITIO PATAVINO,

ET IN

ARTE MEDICA

ERUDITISSIMO,

PROSPERUS BORGARUTIUS

Philoſophus & medicus Regius

S. P. D.

Magna ſemper fuit medicinae dignitas, magnaque apud omnes gentes auctoritas. Cum enim ſcientiarum omnium nobiliſſima antiquiſſimaque ſemper ſit habita, ita culta eſt & à regibus, & à ſacerdotibus, & à philoſophis, & ab iis denique, qui ingenii acumine caeteris longè praeſtiterunt (nobiliſſime, ac doctiſſime Cortuſi) ut minimè mirabile ſit, ſi ad altiſſimum quoddam faſtigium, ſummumque gradum evecta fecit, ut qui eam caſtè, pureque colerent, eximiis praemiis, ſingularibusque honoribus cohoneſtarentur. Itaque cum ſit tota diviſa in partes tres, ut una medicamentis, altera victus ratione, tertia manu curare exiſtimetur: inventi ex omni aeternitate ſunt viri ingenio, doctrinisque praeſtantes, qui vel omnes partes, vel certè earum aliquam ſummo ſtudio, ſummaque diligentia expolirent, ac Graeci quidem, à quibus haec ars ſaluberrima, ut etiam ceterae ſcientiae, tanquam de fonte quodam manavit, ita omnia, quae ad perfectam ejus & cognitionem, & tractationem pertinent, ſunt perſequuti, ut poſteris longius progrediendi ſpem ademiſſe videantur. At quoniam ad philoſophandum lata omnibus & prompte aperta via eſt, idcirco praeter eos non Arabes defuerunt quam plurimi auctores, apud quos fuſiſſimè quidem ars ipſa exculta eſt. Sic idem apud Latinos tum antiquos, tum noſtrae tempeſtatis de re eadem complete tractatum fuit, atque quotidie omnes elaboramus, ut ea poſteris perfecta relinquatur. Quapropter effectum eſt, ut poſt Hippocratem, Galenum, Avicennam, Celſum, ac alios propemodum infinitos, Andreas Veſſalius Bruxellenſis Medicus olim Regius, ac Caeſareus, etiam multa expoſuerit, quae partim extant, partimque ob illius mortem immaturam ſepulta quodammodo forent, niſi aliquorum induſtria publicarentur, & eorum praeſertim, apud quos maxima in ipſum ſemper fuit obſervantia. In quorum numero cum ego praecipue adſim, cumque intelligerem apertiſſimum illud eſſe grati animi ſignum, ſi quis quem diligit, ejus immortali-

talitati ſtudeat, & quantum decoris atque ornamenti eſſem Clariſſimi Veſſalii nomini allaturus, quem ſemper velut humanum numen obſervavi, animadverterem; ob id ſemper à Diis immortalibus contendi, ut aliqua mihi ſe alicunde occaſio offerret, qua tandem poſſem incredibilem illam tanto viro benevolentiam detegere, qua ego illum ſtudioſiſſimè proſequebar. Cum igitur, ſuperioribus diebus, accuratiſſimo bibliopolae Vincentio Valgriſio ejusdem Veſſalii Chirurgicam praxim, in ſeptem libros digeſtam, in qua univerſa chirurgia fuſiſſimè comprehenditur, typis dare, eſſet propoſitum: mecumque egerit, ut quoad fieri poſſet, idipſum opus emendarem, & ſi qua in parte indigeret, expolirem, in ordinem digererem, & omnibus numeris abſolutum redderem, meoque nomine in lucem ederem: ob eximiam, inquam, meam in Veſſalium, animi propenſionem, omnia quàm libentiſſimè, ac ſedulò equidem à me acta fuere. Nec aliud jam mihi deeſſe videbatur, praeterquàm quòd eligerem virum tanto Authore dignum, cui ipſius doctiſſimae lucubrationes nuncuparentur. Cumque plurimi ob oculos mihi verſati fuerint, tu unus, prae caeteris omnibus (nobiliſſime, ac elegantiſſime Cortuſi) eligendus occurriſti. Quippe in quo ſunt omnia, & ſingularia, eximia probitas, fides, innocentia, integritas, conſtantia, humanitas, ingenium acerrimum, omnium diſciplinarum, praecipueque artis medicae cumulus, ſumma prudentia, plurimus rerum uſus, incredibilis quidam reipublicae amor, admirabilis rebus in omnibus ſapientia, maxima denique virtutum omnium ornamenta. Cui plurimum ex beneficiis abs te ſuſceptis Veſſalius dum viveret debebat, & ego in dies magis obligor, univerſaque medicorum ſchola gratias quotidie maximas merito refert: majoresque tota Patavina reſpublica agit. Unde nemini mirum ſi à tot tantisque illuſtribus ac excellentiſſimis celebratus ſis auctoribus, ut Matthiolo noſtro, rei medicae, atque herbariae hac tempeſtate facile principe, Remberto Dodoneo, medico celeberrimo, Mongio, Coſtaeo, Cluſio, Geſnero, doctiſſimo Anguillario, Maranta, & aliis quamplurimis. Neque admirari quiſquam debebit, ſi etiam toto (ut ajunt) applauſu ab integro Conſilio antiquiſſimae Paduae Salutis defenſor fueris judicatus, ac electus. Sed ne tot tuas laudes, ac Veſſalii aliquo pacto obſcurare videar, conſulto multa, quae mihi dicenda forent relinquo, atque ſeptem hoſce libros tibi do, dico, & addico, quibus aliqua ex parte beneficiorum abs te quotidie ſuſceptorum par referre, pari omnibus oſtendam atque declarem, auctorique patronum maximum deligam. Vale Patavii V. nonas Octobris. 1568.

AN-

ANDREAE VESALII,

Caroli V. Imperatoris Invictiſſimi & Philippi Hiſpaniarum Regis Medici,

CHIRURGIAE MAGNAE,

Hoc eſt de curandis humani corporis malis.

LIBRI SEPTEM.

QUORUM PRIMUS EST DE OSSIBUS LUXATIS REPONENDIS.

Methodus univerſae chirurgiae, ejuſque Definitio, & partium medicinae Diſtributio.

Haud immeritò Galenus, ad juſtum de partibus artis medicinalis opus conſcribendum, appoſitè illum dubitaſſe ſibi videri affirmat, quae nam, & quae eſſent medicae artis partes, aliis aliter eas ſcribentibus. Ut quidam in φαρμακευτικὴν, διαιτητικὴν, καὶ χειρουργικὴν artem ſecarent. Nonnulli, curatricem, ſanitatis conſervatricem, tum & praeſervativam; quas Graeci θεραπευτικὴν, ὑγιεινὴν, προφυλακτικὴν, vocare conſueverunt, praecipuas eſſe medicinae partes adſtruebant, adjicientibus aliis, reſumptivam, evectivam, & gerocomicam, ſenum nempè educatricem. Quidam & paedotrophicam, hoc eſt infantium, prout & alii decorativam eam à comptiva ſeparantes. His partibus alii quidam Phyſiologicam, & Pathologicam, hoc eſt naturalem, & morborum, ſeu affectuum cognitricem, tum & ſignorum, & cauſarum alias duas adjicientes, integras medicinae partes eſſe voluerunt. Verum cum ii omnes, & ſi non omnino ineptè, artem in ſua quaſi membra diſpartiantur, pleraque tamen vel omitterent, vel confuſè, & inaccuratè tractarent, eorum non eſſe ſequendas, ut ab his poſitae ſunt partitiones rectè Galenus adſtruxit. Primas itaque, atque praecipuas partes eas eſſe voluit Galenus, quae à fine artis petuntur, & per quas finem artis conſequimur. Nam vel praeſentem ſanitatem ſervare ſtudemus, vel morbum depellere, ſi primum, id ea parte perficimus, quae ſalubrium eſſe dicitur: ſi alterum, curatrice parte obimus. Non enim morbus aufferri, niſi curationis via poteſt. Sed cum ad hanc complendam materiis quibuſdam ceu inſtrumentis idoneis opus ſit, nempè victu, medicamentis tum intro aſſumptis, tum foris admotis, denique etiam manuum ſaepe miniſterio; hinc tres aliae partes à materia medendi deſumptae derivantur, quas vocant diaetam, pharmaciam, chirurgiam. Effectus autem chirurgiae (ut ab ipſa jam noſtra evadat enarratio) quae Celſo autore, pars eſt medicinae vetuſtiſſima, inter caeteras artis medendi parteis evidentiſſimus eſt, & maxime neceſſarius, ne dum utilis. Siquidem in morbis cum multum (inquit ille) fortuna conferat; remediaque cùm ſaepe ſalutaria, ſaepè vana ſint, jure dubitari poteſt, ſecunda valetudo, medici ne induſtria, an corporis beneficio contigerit. In his quoque affectibus, in quibus medicamentis extrinſecus admotis maximè utimur, quamvis profectus evidentior eſt, tamen ſanitatem, & per haec fruſtra quaeri, & ſine his reddi ſaepè manifeſtum eſt. Sicut in oculis, vel phlegmone, vel lippitudine arida, aut ea humorum defluxione, quam epiphoram appellant, laborantibus quotidie deprehendimus, qui à medicis, collyriis, aut alterius generis medicamentis, diu vexati: ſine his aliquando ſaneſcunt. At in hac parte, quae manu curat, evidens eſt omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc tamen potiſſimum manare. Quot enim morbos, eoſdemque graviſſimos, in ruſticis, & urbanis, qui delicatiores ſunt & medicinam averſantur, quotidie videmus: ſine illa victus ratione tam exacta, nulliſque adhibitis medicamentis, naturae duntaxat beneficio, evinci, & profligari? At ſi cui vel crus, vel brachium fractum ſit, vel luxatus humerus, aut quiſpiam articulus, nunquam ſine manus opera, & chirurgi induſtria ad ſanitatem perducetur. Itaque cum tanta ſit ejus artis dignitas, uſus, neceſſitas, mirum nequaquam fuerit, ſi ea ab

Medicae artis partes, quae ſint.

Morborum curatio quo pacto aſſequatur.

ab antiquiſſimis medicinae ſectatoribus tam exculta videatur. Vetuſtatem porrò illius declarant primi illius autores Podalyrius, & Machaon Aeſculapii medicinae parentis legitima proles, quos bello Trojano Agamemnonem ducem ſecutos, non mediocrem commilitonibus ſuis medendo opem tuliſſe, non quidem medicamentorum praeſidio, ſed vulneribus tantummodo, ferro, & medicamentis in id accommodis intentos curando fuiſſe Homerus Iliad. 2. ſcribit. Ex quo apparet hanc medicinae partem ſolam ab his eſſe tentatam, eamque eſſe vetuſtiſſimam. Utilitates porrò ex ingentium abſceſſuum, vulnerum, ulcerum, luxationum, fracturarumque curationibus abundè per ſe patent. Quas quidem conſiderans ſemel Galenus lib. 1. de rat. vict. acut. com. ſext. non mirum eſt tandem, ſi chirurgiam hanc hoc modo definivit: ut ſcilicet eſſet curationis ductus quidam, qui per conſuetas, tum ſectiones, tum aduſtiones, & alia, quae manu fiunt perficitur. Introductorii autor, quisquis ille fuerit, ad hunc modum eam definivit, ut ſit alieni per inciſionem, concinnationemque cum via quadam, & ratione ablatio: ad haec vulnerum, atque ulcerum curatio, quae in corpore humano adminiſtratur. Si quis verò accuratius, & preſſius ejus rationem exprimere velit, eſſe dicet therapeutices methodi tertiam partem, quae manuum artificio urendo, incidendo, artus luxatos, oſſaque ſuis ſedibus mota reponendo, aliaque hujusmodi praeſtando morbis medeatur. Cauliacenſis Guido cap. ſing. ita definivit, ut ſit ſcientia, quae rationem, & qualitatem operandi doceat, praeſertim agglutinando, incidendo, & alias id genus operationes, quae manu fiunt exercendo, homines quoad licet per hoc ſanitati reſtituens. Scientiae nomen hoc loco communius accipere oportet, & prout ad eam chirurgiae partem, quae meditando, praecepta, & methodum tradendo, non manu operando confertur. Conſtat enim chirurgiam, artem non ſcientiam proprie eſſe, ut cujus finis ſit effectio, non ſola veritatis contemplatio: atque ob id eam meritò Ariſtoteles lib. de art. mech. & artem eſſe voluit, & inter mechanicas, & manuarias repoſuiſſe eſt viſus. Caetera in definitione poſita differentiae locum tenent. Haec verò temere (ut quidam arbitrantur) pars illa adjecta in definitione eſt (homines quoad licet ſanitati reſtituens) & ſi enim chirurgo ſit propoſita perpetuo pro ſcopo ſanitas, non eam tamen ſemper aſſequi arte poteſt, cum ſint plerique morborum, qui ſub artem cadunt inſanabiles, vel quod ſuapte natura tales ſint, ut elephantiaſis, vel quod ſuſcepta curatio, majus incommodum, longeque graviorem morbum quam ſit is qui curandus ſuſcipitur gignit. Ut cum vitiliginem antiquam, lichenas, haemorrhoidas, & ſinuoſa ulcera, fiſtulasque veteres, cancrosve curare aggredimur: aut demum cum refractarium, nec dicto audientem, minimeque medico obtemperantem aegrum habemus. Haec efficiunt quominus vindicari in ſanitatem omnes arte poſſint. Modo partes chirurgiae aggredientes, duas eas eſſe confirmabimus in genere. Altera ſcilicet factiva, vel πρακτικὴ, ſeu potius ποιητικὴ, quae id quidem exequitur, quod ab alia eſt praeceptum. Altera verò, quae docet quae artis ſint, praeceptaque tradit, quibus munitus artifex rectè operari poſſit, & hanc Graeci θεωρετικὴν; nos verò theoricam, ideſt contemplatricem rectè nuncupamus. Quae autem effectiva modo nuncupatur, quoniam id praeſtat quod ab altera eſt praeceptum, propterea ab ipſa ars tota pendet, ac perficitur. Haec enim ipſa munia ſua exercet omnia, aut in membris mollioribus, aut in particulis durioribus. Mollia autem intelliguntur, quae ex ſanguine ortum habent, & carnea dicuntur: dura quae ex ſemine. In his particulis chirurgia ſecando, excindendo, evellendo, reponendo, urendo, vim ſuam exercet. Cujus ſanè & aliae quaedam partes ſunt ſpeciales magis, prout ea circa quae ſpeciatim ars ipſa verſatur. Sunt autem haec tumores praeter naturam, vulnera, ulcera, fracturae, luxationes. Itaque ut quinque ſunt, quae tractat ars, ſic quinque erunt in univerſum chirurgiae partes; ea, quae luxata reponere novit, quae vulnera, quae ulcera, quae fracturas, quae tumores curare docet. Finis autem, in quem actiones ſuas omnes, & apparatus chirurgia dirigit, eſt eorum morborum, qui manu curari poſſunt, ablatio, ſanitatisque in aegro corpore reſtitutio: quem ſanè finem non ſemper ob eas, quas paulo antea adduximus cauſas conſequi artifex poteſt, cum virium ſuarum non ſit morbos omnes curare. Primum itaque quod in aegris medicum inſpicere oportet, eſt, quae nam corporis pars ſit affecta, & nunquid ea per ſe afficiatur, vel alteri conſentiat. Quamobrem ſemper, non in chirurgia ſolum, ſed in omni medicina, incipere oportet à laeſae actionis inſtrumento; quo invento, ipſam deinceps diſpoſitionem quaerere opus eſt: ut ex utriſque ſimul, totius curativi generis indicatio ſumatur, ut apud Gal. liquet 3. de locis aff. Verum quae nam pars afficiatur, priusquam ejus natura ſeu eſſentia ſit cognita, actio ſeu uſus ejus, & compoſitio cum qua, & ſocietas, quam cum aliis habet, comprehenditur, ratione quadam, ac via ritè inveſtigabit nemo. Haec autem per artem ſecandi corpora accurate cognoſcere oportet, praeſertim qualis nam ſit cujuslibet partis eſſentia, ac compoſitio: ut exinde earum cujuslibet cum actiones, tum uſus manifeſtentur, non ſiquidem ſolis anatomicorum libris fidem omnino adhibendo, qui magna ex parte infinitis erroribus pleni comprehenduntur, ut optime, ac facile ſatis videre liquet per Galeni noſtri magnas anatomicas lucubrationes, tot libris digeſtas, quas mendoſas tum in humani corporis adminiſtratione, tum etiam ſimiarum videre licet, ſed propterea propriis oculis diligenter inſpiciendo.

Chirurgiae definitio.

Co-

Cognita namque hoc modo cujusvis partis ſubſtantia, ac compoſitione, actionem cujusque earum, quinetiam earundem utilitates, nullo negotio invenies, ab ipſa partium natura doctus: cùm videlicet exactè, ut diximus, partium eſſentiam, ac totam earum conſtructionem noveris. Hanc namque corporum diſſectionem ſeipſum Galenum docuiſſe, pro comperto habemus ex pri. de locis aff. cum alia multa, tum cujuslibet partis eſſentiae proprietatem. Hanc igitur anatomen propriis oculis, ac ſaepius rectè inſpicere ab his, qui eam callent, conetur chirurgus optimus, ut quae dicturi ſumus, promptè intelligere valeat. Nam iis, qui eam ignorant, fortè quae dicemus, & ſi ratione dicta ſint, veluti inſomnia quaedam videbuntur. Hos verò his, qui corporum diſſectionem haud ignorant, ſed propriis oculis mecum, vel ab aliis adminiſtratam probè, ac ſaepius inſpexerunt, has lucubrationes ſcribere paramus. Hi namque, partium eſſentia, ac compoſitione cognita, earum cujuslibet, cum actionem, tum uſum haud ignorabunt. Cum ſingulae noſtri corporis partes aut peculiarem habeant actionem, aut aliquem praeſtent uſum, pro comperto etiam habeant actiones partium duplices eſſe pro duplici earum natura, alteras ſimplicium, & ſimilarium, reliquas compoſitarum, ſeu inſtrumentalium. Quae ſiquidem partium actio motus eſt earundem factivus. Inſuper non praeteribit quemlibet partium uſum, ac gratia conſervationis, & tutelae fuiſſe, vel ut cauſam ſine qua non poteſt actio perfici, aut ut melius eadem perficiatur. Ex quibus antedictis liquidò conſtat, ad ea, quae ſenſum effugiunt cognoſcenda, neceſſariam eſſe anatomen, id eſt corporum inciſionem, & actionum utilitatumque notitiam. Alioqui neque ſubſtantia, neque magnitudo, neque forma, neque numerus, neque ordo, neque proceſſus, neque origo, neque vicinitas, neque connexio earum partium cognoſci: imo nec earum functiones, nec utilitates, proinde nec ab his conjectura artificioſa ſumi poſſet. Quoniam autem conjectura aliquando cogimur morbum perquirere, nec perpetuo ſenſus oculorum affectum in corpore demonſtrat, de artificioſa etiam conjectura hoc loco pauca mihi videntur eſſe non incommodè tradenda, tum ad antedictorum, tum ad eorum, quae deinceps declarabuntur, faciliorem intelligentiam: ad internorum enim morborum cognitionem maximè neceſſaria eſt. Conjecturae igitur aliae artificioſae ſunt, aliae arte carent, quales exiſtunt quae in autorum teſtimoniis, ac experientiis nulla probabili ratione confirmatis poſitae ſunt: quibus ferè Avicennae, aliorumque Arabum ſectatores, pro artificioſis conjecturis, atque adeo pro certis demonſtrationibus utuntur. Artificioſae autem, aut ex veriſimilibus fiunt, aut ex rerum notis, ac ſignis: quae quia ſenſibus apparent, φαινόμενα Graeci appellant. De veriſimilibus autem, quoniam non medicorum, ſed oratorum ſunt propria, diſceptare, hoc loco ſupervacuum foret. Ex rerum igitur notis, ac ſignis artificioſas conjecturas medicus ſumit ex functionibus nempè, qualitatibus temperaturas partium ſequentibus, & ex his quae ex corpore rejiciuntur, aliiſque quamplurimis, quae procedente ſermone explicabuntur. Functiones ſunt, animalis, vitalis, naturalis. Animalis autem ſenſus, motus voluntarius, & actio princeps. Senſus alius exterior, quem & principium vocant: alius internus, qui & communis appellatur. Exterior autem, viſus, auditus, odoratus, guſtus, & tactus. Internus verò, ſomnus, vigilia, inſomnium. Motus voluntarius, tum corporis univerſi, tum ejus partium: ut thoracis reſpiratio, crurum progreſſio, manuum comprehenſio. Princeps actio, intellectus, judicium, & memoria. Vitalis functio, cordis, & arteriarum pulſus, iracundia, timor & caetera. Naturalis actio, veneris concupiſcentia, cibi potusque appetentia, concoctio, nutritio. &c. Qualitates quae partium temperaturas ſequuntur, quia ſenſus movent, ſenſibiles vocant: viſum enim color, figura, ſitus, numerus, & magnitudo movet. Color quidem, ut cutis rubor, & nigritia. Figura autem, ut capitis rotunditas, & longitudo. Situs, ut oculorum prominentia. Numerus, ut digitus ſuperans, aut deficiens. Quantitas, ut oculorum magnitudo & parvitas. Olfactu odor percipitur, ut anhelitus ſuavitas, & graveolentia. Guſtatu ſapor, ut linguae amaror. Tactu principes qualitates, calor, frigus, humiditas, & ſiccitas. Quaeque has conſequuntur, ut duritia, mollitia, aſperitas, laevitas. Dolor quoque, & pruritus, titillatio, & voluptas, ſub tactus genere continentur. Auditu ſoni & voces percipiuntur. In notarum quoque, ac ſignorum genere continentur, quae è corpore expelluntur, cujusmodi ſunt propriae partium unde rejiciuntur ſubſtantiae, quae aliae in aliis exiſtunt, ut renum, verbi gratia, carnoſa, veſicae membranoſa. Itaque ſi cum urina caruncula excernatur, renes: ſi membranula veſicam, ulceratam eſſe conjiciendum eſt. Rejectae quoque ſubſtantiae magnitudo, conjecturam artificioſam efficit: ex craſſis enim inteſtinis major, ex tenuibus minor per dyſenteriam tunica rejici ſolet. Porrò autem momenti ejusdem ſunt, quae in ſpatiis continentur tam ſuis quàm alienis: ex veſica enim, & renibus urina, ex inteſtinis ſtercus tanquam propriis locis, calculus verò & arenulae ex renibus & veſica, lumbrici ex inteſtinis tanquam alienis ſedibus expelluntur. Ejusmodi igitur notae artificioſas conjecturas pariunt, quemadmodum principia demonſtrationes. Sed haec inter ſe differunt, quod ex principiis ſtatim ex certa indubitataque ſcientia naſcitur, ex notis verò non protinus fit artificioſa conjectura. Ferè enim fit ut unius notae multae

Functiones, quae.

Cc cc cc ſint

ſint cauſae non neceſſariae, proindeque earum nulla neceſſariò concludatur, ſed adhuc dubium ſit, quae nam ex ipſis ſignum nobis conſpicuum pepererit. Non enim ſi quis aegrè ſpiret, protinus conjiciendum eſt ipſum pleuritide laborare: ſiquidem aliae permultae cauſae ſunt, quae ſpirandi difficultatem invehere poſſunt: cujusmodi eſt peripneumonia pituita pulmonibus infarcta, & id genus multa. Itaque propoſitam nobis notam ſenſui manifeſtam, in ſuas omnes cauſas deinceps reſolvere oportet, tantiſper dum ad poſtremas deventum fuerit: deinde ſingulas conſiderare, quae nam ſcilicet earum propoſitae notae cauſa exiſtat. Quod cum adhuc evidens non ſit, rurſus conſideranda ſunt omnia, praeſentia, & praeterita, tam interna quam externa. Intus ſiquidem quaedam fuerunt, quaedam praeſentia ſunt, quae una cum propoſita nota affectum indicare poſſunt: ſcilicet prodeuntia ab eadem cauſa: verbi gratia, pulſus inaequalitas febrem ex putredine ſignificat: cum pulſus inaequalitate eſſe poſſunt caloris acrimonia, & alia ſigna eundem affectum ſignificantia, tanquam effectus ſuam cauſam, aut contra cauſa ſuum effectum indicet. Certum enim eſt natura calidos & ſiccos procliviores in linioſos morbos eſſe. Ejusmodi enim temperaturae, efficientis cauſae rationem obtinent, quemadmodum & aetates, quarum quaeque ſuos morbos habet. Aliis enim pueri, aliis juvenes, aliis ſenes morbis obnoxii ſunt. Atque haec quidem interna ſunt. Eandem externa vim poſſident, quae ſcilicet in aſſumendis, faciendis, & foris incidentibus continentur. In aſſumendis quidem, qualia ſunt cibus, & potus, medicamentum intro aſſumptum, & aër attractus. In faciendis, frictiones, ambulationes; in ſumma, omnia, quae circa corpus fiunt. Somnus quoque, vigilia, & venus, cum quibus ſunt & animi motus, in hoc genere continentur. In his quae foris incidunt, ſunt circumductus aër, unguenta, medicamenta foris adhibita, lavacra, & id genus alia: haec enim omnia, ut nemo neſcit, corpus noſtrum afficiunt, alia alias. Calidus enim cibus, & potus calefacit, frigidus refrigerat. Eadem vi praedita ſunt medicamenta intro aſſumpta, & inſpiratur aër. Frictiones autem, & corporis exercitationes calfaciunt, ocium verò & quies refrigerant. Somnus humectat, & vigiliae exſiccant. Circumductus aër non aliter atque inſpiratus calfacit, refrigerat, humectat, & ſiccat: hic quidem internas, ille externas corporis partes. Aeſtas calfacit, & exſiccat, hiems refrigerat, & humectat, autumnus inaequaliter corpus afficit, & ver ſanguinis molem auget: temperatiſſimum enim omnium eſt. Ex his conſtat alios in aliis temporibus morbos generari, ut in tertio Aphoriſ. libro abundè docet Hippocrates. Qui igitur cuncta, quae diximus, exactè noverit, non nihil utilitatis ex his, quae dicemus, exportabit. Ut autem & hi mentem exerceant in affectorum locorum notitia, tres exercitationis modos, Eraſiſtrati auctoritate Gal. ſecun. de locis affectis propoſuit in prooemio, ſic dicens. Scopus eſt, jubente Eraſiſtrato, exercere mentem cum in aliis artis operibus, tum verò in ea, quam nunc propoſuimus, affectorum locorum notitia. Circa quam tres ſunt exercitationis modi. Unus circa ſingulas corporis partes, quas locos nominant. Alter circa cauſas & diſpoſitiones. Tertius eſt de accidentium differentia. His etenim probè percognitis, ac ritè inter ſe diſtinctis, facilè propoſitae rei veritas percipi poteſt, ſingulorum per eam facta contemplatione. Reliquum denique erit de affectae partis cognitione breviter hoc loco aliqua interſerere, poſtquam ea primò venit inveſtiganda. Cum verò ex nonnullis notis ipſa deprehendi poſſit, ut teſtatur Gal. pri. de locis aff. à laeſa tamen actione prius ejus dignotio auſpicanda eſt: ex qua ſola, cum nulla alia pateret via, idemmet Gal. confeſſus eſt inveniſſe partem affectam, tertio de loc. aff. Eſt namque cujuſque partis affectae accidens proprium, propriae actionis ejuſdem noxa, ſive ſimilarium, ſive inſtrumentalium partium actio fuerit, ſingularum etenim animalis corporis actionum, unam eſſe propriam particulam, per quam fiunt, omnibus medicis in confeſſo eſt. Igitur ſedes affectae (teſte eodem Gal. ſecundo praecitato libro) dignoſcuntur, & ab accidentibus, & ab actione laeſae, & excrementorum qualitate, & à tumoribus praeter naturam, & doloribus, & à coloris vitio, quod ſequitur, vel in univerſo corpore, vel in una quapiam parte, vel duabus, idque maxime in oculis, & lingua, quibus addere poteris, ſi vis eam quoque affectionem, quae propriè per conſenſum afficere dicitur, veluti ſuperius apertè jam diximus. Ab accidentibus, inquam, innoteſcit partis affectio, quibusdam propriis: nam ore ventriculi affecto faſtidium infeſtat, propter hepatis imbecillitatem. Non ab re igitur ex actione laeſa diximus inveſtigari debere ipſam partem, vel ſedem dicas affectam, quomodolibet ipſa afficiatur. Nam velut naturalis actio, neceſſario comitatur corporis ſtatum naturaliter ſe habentem: ſic contrà, ſi à natura receſſerit, actio ſtatim praeter naturam ſe habet, quae aut non fit, aut male fit, diminutè videlicet, aut depravatè. Excrementorum etiam qualitates partem affectam deſignant, quorum quaedam ad exquiſitam perducunt ſedis affectae notitiam, quaedam verò artificioſam conjecturam producunt, atque aliquando tandem affectarum ſedium partes, ut diximus, ipſarum videlicet eſſentia, vel ſoluta, vel diſſecta excernuntur, interdum ea, quae in ipſis continentur, non nunquam aliquid, quod morboſas diſpoſitiones ſequitur, idque vel ſolas, vel ſemper, vel magna ex parte inquit Galenus lib. tertio de locis aff.

De-

Declarant verò partis affectae eſſentiae proprietatem, ſi ea excernantur, quae ſunt de propria ejuſdem partis ſubſtantia, ſeu eſſentia. Ut ſi tuſſiendo aliquando aliquod exſpuatur bronchion, ulcus maximum in pulmone eſſe exiſtimamus ab eroſione, vel putredine ortum cum pars eſſe non poſſit arteriae aſperae, quae inter fauces, & pulmonem exiſtit, utpotè tam grandi ulceratione haud quaquam potente in ea fieri, quin prius mors animal praeoccupet. At ſi magnitudinem quoque excrementorum interdum perſpexerimus, haud obſcurè, locum etiam affectum indicabunt. Nam fruſtum vaſis tuſſiendo rejectum, ſi magnum fuerit, pulmonem affectum eſſe demonſtrat. Poſitus ſimiliter ubi ſe habent excrementa, affectum interdum locum oſtendit: ſi enim membranoſae tunicae fruſtulum excernatur, ulcus alicubi eſſe oſtendit: atque in qua ſit particula ex poſitu diſcere licebit. Si vomendo etenim rejectum fuerit, ventriculi, aut gulae, ſi tuſſiendo aſperae arteriae, ſeu gutturis, ſi ſcreando, faucium, ſi per ſedem, inteſtinorum alicujus, ſi per mulieris pudenda, uteri affectum portendit. Conducit namque & haec non nihil ad affectorum locorum inventionem: conſtat inſuper, quod ſinguli dolores pro poſitus varietate, affectam ſedem oſtendere norunt. Quippe apparentibus per vomitum ulceris notis, animadvertendum erit, utrum anteriores partes circa hypochondria, aut poſteriores circa dorſum dolor infeſtet. Qui enim in anterioribus percipitur, ventriculum, qui verò in poſterioribus, gulam affectam occupare cenſendum eſt. Atqui ex diverſa doloris ſpecie, licebit quoque affectam ſedem comprehendere. Pulſatorium ſiquidem dolorem arterias inferre dicimus, cum ipſae videlicet per ſphacelodes, hemicranias primogenia affectione laborant. Punctorius verò dolor membranas eſſe affectas indicat: & haec de doloribus hoc loco nobis dicta ſufficiant: quandoquidem (teſte Gal. ſec. de loc. aff.) nemo ſingulorum dolorum ſpecies conſcribere poteſt, niſi ipſemet paſſus fuerit, ſitque medicus, qui interpretandi aliis facultatem habeat, & qui prudenter & ſine mollicie comprehendere poſſit ſuos affectus, dum laborat. Modo ad affectus cognitionem pertranſire tempus idoneum fuerit, ac qua ratione, & quibus indiciis is dignoſci debeat, declarare: cum non ſolum an aliqua afficiatur pars à medico conſiderandum ſit, verum etiam quis affectus urgeat, atque diſtinguere, quae nam notae affectibus propriae ſint, & quae nam partibus affectis, cum tria inveniamus tantum in univerſum rerum praeter naturam genera: Quandoquidem omnium accidentium cauſa eſt, ea corporis diſpoſitio, quae affectus ſive morbus nuncupatur, jure meritò ex accidentibus ipſis morbi cognitio declaratur. Nec quicquam hoc loco contrarii ſumus definitioni Galeni lib. I. de ſanit. tuen. prim. de diff. mor. & pri. de ſym. diff. in morbo, cum inquit eum eſſe conſtitutionem praeter naturam, à qua primò actio vitiatur, & per ſe. Quod enim Graeci διάθεσιν, affectum nos meritò, ſeu diſpoſitionem appellamus, non adſtricta illa preſſaque ſignificatione, quam Ariſtoteles uſurpavit, diſpoſitionem ad habitum disjungens, ſed ampla, & fuſa verbi poteſtate, quae omnem corporis conſtitutionem complectatur, ſive ea facilè, ſive difficulter amoveri poſſit, ſive in qualitate & temperamento, ſive in ſubſtantia, ſive in ſtructura, figura, numero, magnitudine, & poſitu ſita ſit, atque conſiſtat. Quamobrem ſpeculationem quandam invenire oportet, qua diſpoſitiones dignoſcamus univerſas: praeſertim eas, quae circa partes intimas conditae fuerint. Ex excrementis igitur id percipimus, ut ſi ulcus ſit, ex ramentis, ex ſabuloſa quoque urina lapidem deprehendimus. Ex proprietate doloris, ex loci natura, ut lingua nigricans febrem ardentem portendit. Ex accidentium quoque proprietate affectuum indicia ſumimus. Ab ipſorum quoque locorum affectorum natura, ut ſi lapis in renibus, & in veſica etiam naſcatur, atque etiam in colo, & coeco (ut ſaepius nos in corporum diſſectionibus experti ſumus) & lumbrici in inteſtinis gignantur. Ex praecedentibus etiam quandoque indicationes oriuntur, ut victus ratio, conſuetudo, aetas, anni tempus, regio, aëris conſtitutio, ac reliqua conſideranda ſunt, totius corporis diſpoſitione non neglecta. Quibus rite perceptis ad ipſius affectus, ac affectorum locorum cauſae cognitionem deveniendum erit. cum nihil ſine cauſa fieri univerſae, & Philoſophorum & medicorum contendant ſcholae, ſitque hoc axioma medicum, vel praecipuum, ut quo non conceſſo, nullius aut laeſae, aut amiſſae actionis, nulla aut ſanitatis, aut morbi ratio conſtare uſpiam poſſet, concidereque univerſam artem eſſet neceſſe. Cauſam itaque id eſſe medici volunt, quod ſuapte natura, ei quod fit, aliquam ſuae generationis partem inducere poteſt. Quo enim tangente afficimur, & ſeparato ceſſat affectus, id cauſam eſſe medici voluerunt. Erit igitur cauſa, quae in corpore quicquam facit, affectumque quempiam, qui actionibus efficiat, creat. Quod enim primo actionem laedit morbus eſt, id verò quod praecedit, morbi cauſa. Quicunque igitur affectus praeter naturam morbos praecedunt, cauſae (ut diximus) rationem obtinent, ac morbificae cauſae denominantur. Integram autem cauſarum morboſarum doctrinam ſuſcipiemus, ſi attente ea, quae Galenus lib. de conſtitutione artis medicae, lib. de diff. ſymp. lib. 2. methodi medendi, ac ſexcentis aliis in locis teſtatum reliquit: atque ab ipſo perfectiorem, ac uberiorem doctrinam ſeligere de cauſarum integra tractatione licebit, quam anatomicorum librorum aliquam veritatem. Redeamus igitur ad id, quod praeponere ulterius ſancitum erat, ac poſt cauſas ad ſignorum indagationem accedamus. Signum ergo medici hoc modo definiunt, ut ſit rei quae contingere debet

Partem affectam quae indicent.

Nil ſine cauſa fit.

dignotio, vel eſſe id, quo cognito aliud quod nobis erat ignotum deprehendatur: veluti & notationem, rei minus patentis per notas, ſeu ſigna perceptionem. Quaecunque igitur ſenſibus noſtris ſeſe obtrudentia, aliud quippiam patefaciunt quod minus adhuc pateat, ſigna rectè dicentur, ut pulſus, urina, alvi excrementa, ſudor, ſputum, faciei aegrotantis habitus, ſermo, vox, decubitus, ſomnus, vigilia, dolor, ſedes, ſeu poſitus affectae partis, facultatum corporis, rectè vel perperam obitae functiones. Differt autem ab indicio ſignum ſi Galeno lib. pri. prog. com. 42. vel cap. 14. novae verſionis credendum fuerit, quòd ſignum ex obſervatione, indicium ex demonſtratione ſumatur. Omne autem indicium, ſignum rectè haberi poteſt, non tamen ſignum omne, indicium dici. Signum verò omne, vel id quod praeſens eſt declarat, vel quod futurum denunciat, vel quod praeteritum eſt in memoriam revocat. Genera praeterea ſignorum tria eſſe medici in confeſſo habent, demonſtrativa, prognoſtica, & rememorativa; idque praecipua ratione, quod praeſentium rerum fit demonſtratio, futurarum praeſagium, praeteritarum memoria. Itaque ad ea, quae praeſentia ſunt, & ſenſibus noſtris ſeſe applicant, declaranda, demonſtrativis ſignis planè eſt opus. quomodo enim quod non eſt demonſtrari poteſt? Ea verò quae futura ſunt, quod non dum ſint, praedici quidem, & praeſagiri, demonſtrari autem minimè poſſunt: uti quae praeterierunt, in memoriam revocari ſatis habent. Hae itaque ſignorum recenſentur differentiae, à quibus rurſus aliae adhuc exoriuntur, quum quaedam ſint ſalubria, quaedam morboſa, alia neutra. Quae ſalubria nuncupantur ſanitatem praeſentem indicant, & futuram praenunciant, & praeteritam ad memoriam referunt. Sic & morboſa, ſic & de neutris quoque confirmandum eſt. Haec autem ſigna omnia veteres medicorum ſcholae prognoſtica appellare conſueverunt, quamvis ineptè noſtra quidem ſententia, & incongrue ſatis, ut ex antedictis ſatis apparet. Maximas igitur ſuſcipiemus utilitates ex ſignorum diligenti obſervatione, cum ſanitatem, & morbos omnes, corporisque, ac partium ejus temperaturam ſignis propriis dignoſcamus, ſi verò (ut diximus) & praeſentia indicare, futura praedicere, & praeterita in memoriam revocare probè ſciverimus, magno erimus aegrotantibus uſui futuri, illique nos admirabuntur, & ſeſe fidei noſtrae facilius committent, nobisque fidem habebunt, ut Hipp. lib. praeſ. primo affirmavit. Qui praeterea ſignorum naturam exactè tenuerit, is profectò de ſingulis morbis quid eventurum ſit certò pronunciare, atque praedicere poterit: nec ſolum diem, in quo vel ſalubre decretorium adfuturum ſit, ſed & horam quoque. Sanitatis autem ſigna dicuntur naturales corporis habitus, & proba functionum in univerſum editio. adverſae verò futurae valetudinis, cum aliter ſe corpus habeat, atque per naturam conſueverit, nec functionibus obeundis aeque, atque antea valeat. unde eſt illud Hipp. ſpontaneos labores morbos pronunciare. Si itaque lentè quis ſanorum munia obeat, quae antea alacriter obire ſolebat, ſi item moveri pigeat, animus torpeat, ſpiritus gravior ſit, ſi circa caput gravitas, & intentae venae, cum pulſatili dolore moveantur, ſi frequentes oſcitationes, ſi genua quaſi delaſſata ſentiantur, totumve corpus laſſitudinem ſentiat; omnia haec futuros proculdubio morbos ſignificant: ſi etiam plenior, quis, & ſpecioſior, & coloratior ſe ipſo factus eſſe videatur, ſuſpecta habere bona ſua debet: ſi quis etiam praeter morem macruit, decoremque ac vividum colorem amiſit, futurum morbum pro certo habeat. Alia praeterea ſunt adverſae valetudinis futurae ſigna, quae brevitati ſtudentes conſulto praetermittemus, & ad praeſentis morbi ſigna deveniemus. Quae igitur jam aegrotant corpora, ſenſibilibus operationum laeſionibus diſtinguuntur, & ubi facultatum corporis actiones offenſae ſunt, neque illas obire ſecundum naturam partes corporis poſſunt, morbum jam adeſſe ſignificatur. Mala autem in aegrotantibus ſigna haec erunt, cum aeger ſupinus jaceat, porrectis manibus & cruribus, cum vigilia nocturna premitur, cum ſomnus, neque interdiu, nec noctu accedit, cum horrenda facies, in qua nares acutae, oculi cavi, tempora collapſa, frigidae, ac contractae aures, & imis partibus leviter verſae cutis circa frontem dura, intenta, & arida, totius faciei color aut niger, aut pallidus, aut livens, aut plumbeus, aut ventris vehemens reſolutio, aut inedia gravis praeceſſerit; item cum lumen aegri refugiunt, cum praeter voluntatem lacrimant, oculi pervertuntur, alter eorum minor efficitur, & quae in ipſis alba ſunt rubent, per ſomnum palpebrae non committuntur, inter has ex albo oculorum quippiam apparent, palpebra, vel labrum, naſusve diſtorquetur, aut pallore, & livore afficitur, labra quoque reſoluta, ſuſpenſa, frigida, candicantia apparent: cum ſeipſum aeger continere non valens ad pedes ſubinde delabitur, pedes nudat, nec calor iis ſubeſt, externis partibus friget, internis ardet, hians dormit, dentibus ſtridet, manibus feſtucas carpit, inſanit, familiares non agnoſcit, frequenter, & cum dolore aut anguſtia ſpiritum ducit, cibum averſatur: cum in ſputis, urinis, aut alvi excrementis nullum coctionis ſignum adſit, ſed cruda perſtent: cum plus juſto, & nimis celeriter macreſcere incipiat, poſt ſudorem inhorreſcat, à vomitu ſingultus obrepat, timor in ſomnis apparet, pulſus deficiat, ſyncopa prehendatur crebra aeger: morbum aegerrime ferat. Iſthaec ſi per acutos morbos appareant, aut morbi malignitatem, aut certè etiam ſaepenumero aegri mortem denunciant. In morbis porrò ſigna petuntur ex membrorum poſitu, & loco, ex dolorum proprietate, ex exeuntium natura, nempe uri-

Morbi ſigna unde ſumantur, & quae ea ſint.

Aegrotantium ſigna mala.

urinis, alvi egeſtionibus, ſputis, tum etiam & functionum recta, pravave obitione, ut ex pulſuum, & reſpirationis mutata ratione, & aliis hujusmodi. At verò ut haec morbi ſigna habenda ſunt, ſic quoque quae mox dicemus bona in aegrotantibus ſigna cenſeri debent. Spectanda in primis aegri facies, quae ſi ſanorum ſpeciem, maximè verò ſui ipſius ſimilitudinem repraeſentet, eam optimam cenſet Hipp. ſignumque ſalutare habendum. Decubitus item in latus dextrum, aut ſiniſtrum, cruribus paululum reductis, pro bono habendum, uti ſi facilè convertitur, ſi noctu dormit, ſi interdiu vigilat, ſi facilè ſpirat, ſi nulla corporis parte dolet, ſi non conflictatur, praecordia plana, aequalia, mollia, tractabilia, non tenſa, dura, in ſublime elata, apparuerint, ſed digitis cedentia. Corpus item molle, aequale, mentis conſtantia, & alia id genus ſimilia ſigna bona in aegrotantibus dicuntur. Inventis denique affecta parte, ipſo affectu, & cauſa, ex eorumque notitia ſelectis omnibus ſignis, vel prognoſtico, reliquum erit, ſi curari morbus valeat, ad ejus curationis modum accedere. Etenim curationem definiunt medici, morbi ademptionem. fit autem affectus cujusque per contraria ademptio, unde ſequitur ut morbo ipſi, primò, ac per ſe debeatur. Cum itaque curare ſit morbos propriè praeſentes tollere, ergo communiſſimam quoque curandi rationem in medium afferre licebit, quae ex aequo morbis omnibus congruat, quae nam ſit. Equidem cum morbis omnibus commune aliquid ſit, quo ſecum ipſi conveniant, neceſſum eſt & commune aliquid eos habere, quo auferri ipſi poſſint. Id autem eſt autoribus Hipp. lib. 1. de flati. & Galeno in arte medic. cap. 89. per contraria oblatio. Conſtat igitur curationem omnem in genere, contrariò perfici, ac perſolvi. Nempè cum ea contrariorum natura ſit (autoribus Plat. in Alcibia. 2. & Ariſt. cap. de contra.) ut una eſſe nequeant, ſeſeque mutuo expellant, efficitur profectò, ut non niſi contrario pelli, curarique morbi poſſint. Nam ſi immoderatum eſt omne praeter naturam, moderatum verò ſecundum naturam: neceſſe omnino eſt, ut immoderatum ab immoderato contrario ad mediocritatem redigatur. Ea cauſa ſanè eſt, cur calido affectui frigidum quod eſt, medeatur: frigido affectui, calidum: humido ſiccum, ſicco humidum remedio ſit: & ita in conjugatis intemperaturis. Calidae namque & ſiccae intemperaturae, refrigerantibus ſimul, & humectantibus: calidae, & humidae, refrigerantibus, & exſiccantibus: frigidae & ſiccae calfacientibus, & humectantibus: frigidae, & humidae, calfacientibus, atque ſiccantibus opitulatur. Cum verò contrario curationem perfici dicimus, de eo intelligi volumus, quod facultate, atque potentia tale, non ſecundum imaginationem extiterit, hoc eſt, quod re ipſa verè tale exiſtit, quale eſſe dicitur, ut cum aquam refrigerare, euphorbium calfacere, oleum humectare, ſiccare gigarta dicuntur. Nec verò nunquam, non verum erit, contrario curationem perfici, & ſi ſimili quandoque abſolvi videatur: ut cum febrim calida interdum data potione curamus. Ea enim non qua ratione calida exhibetur, actuque talis eſt, febrim curat, ſed qua refrigerandi poteſtatem habet. Quod enim morbum pellit, illi eſt contrarium omnino, non itaque calor calorem curat, ſed frigus calorem, & ſi ex accidenti id facere quandoque poſſint dici, ut cum calidis, vel ſudorem in febre elicimus, vel urinam movemus. Ea enim non per ſe, & primò, ſed ſecundariò, & ex accidenti (quatenus morbificam cauſam adimunt) febrem curare dicuntur. Omnis praeterea medendi methodus per indicationem fieri dicitur, & indicatione quippiam invenire, ſit ab ipſa rei natura ordiri, atque ab ipſa quod ſequens ſit, citra experientiam invenire. Si enim per experientiam inveneris, obſervator, & Empiricus es nuncupandus. Unum igitur eſt in omnibus curationibus initium, tum & via, quae ab eo principio uſque ad finem ducit, in omnibus particularibus morbis ſimilis eſt. Unde ſi in ſingulis morbis privata quaedam methodus ſanandi appareat, commune tamen in omnibus genus unum eſt: auſpicari etenim perpetuò oportet ab indicatione, quae ab affectu, cui mederi paramus, ſuſcipitur. Eſt namque indicatio, ſequentis ſeu agendi inſinuatio quaedam; quam ſubſequitur artifex diligentiſſimus examinando, ac diſcernendo, an cauſa, quae affectum excitavit, jam deſierit, an ipſum quoque nunc, tum augeat, tum faciat. Hunc praeterea reliqui multi ſcopi ad curationem neceſſarii ſequuntur: ſiquidem & corporum temperies, & anni tempora, ac conſtitutiones, & aetates, & conſuetudines, & partium naturae, ac poteſtates, & induſtriae, & habitus, & animi mores, & ſexus diſcrimina, rectè curanti, cauſaeque unde morbi naſcuntur, conſideranda prorſus veniunt: ſuntque haec omnia cum morbo coindicantia. Remediorum ſiquidem initium inveniendorum, ab ipſa prorſus natura morbi proficiſcitur: & curatio omnis, ubi cauſa adeſt, ab ipſa ſanè auſpicanda eſt. Sumuntur deinde curationis indicationes ab actionibus, nunquid videlicet cunctis animalis partibus utilis ſit, aut paucis quibusdam, aut uni ſibi: quamvis haec in iis intemperiei generibus deſervit, quae ex humoribus ſunt orta, quoniam audacter evacuare licebit, ſi pars ſibi ſoli inſerviat, prout affectus ſuadebit, virtuti tamen ejus attendendo. At cùm non par ſit actionum dignitas, ad portionem actionum dignitatis, etiam cujusque partis proſpiciendum eſt robori. Sequitur deinceps, & maximi momenti indicatio à figura deſumpta partis affectae, à qua quidem modus evacuandi excrementa ſuggeritur: nam venter vomitu, dejectioneque inanitur: & inteſtina dejectione tantum, ſicut jocinoris cava. Renes autem, & hepatis gibba, veſica, ſi mul-

Curationis definitio.

multo vitioſo ſucco ſint referta, per urinarios meatus. At cerebrum per palatum, nares, & aures, pectus, & pulmo per fauces, & aſperam arteriam. Alias praeterea reperies indicationes in curationibus, ut à ſitu, à ſenſibus, & ejusmodi, quae cum difficultatem pariant practicanti nullam brevibus transgrediuntur. Antequam verò ad integra curationis inſtrumenta deveniat exquiſitus chirurgus, ipſas in univerſum curationis formulas, in morbis tum ſimilarium partium, tum organicarum ritè perquirere debet. Figura etenim vitiari conſuevit, quando à naturali mediocritate receſſerit: ut ſi quae ſecundum naturam cavitas parti ineſſe debeat, meatusve, aut orificium aſperitas, vel lenitas, ea à naturae habitu, atque forma evariarint. Quo in genere vaciae, vari, plauci, valgi, & quae luxata dicuntur, reponi jure debent; quorum omnium curatio eſt ad naturalem formam, atque habitum reductio: blaeſae namque, varae, & obliquae partes, ſi mollis, & tenellus adhuc puer fuerit, formatione commoda, atque alligatione in contrarium deformatae partis acta, reduci conſueverunt, ſed ſi vitia haec inveteraverint, duroque corpori evenerint, immedicabilia eſſe putandum eſt; quandoquidem quae indurata ſunt, emendari minimè poſſunt: quod & medicam manum, & medicamentorum vim reſpuant. Contingunt vitia in magnitudine, actu partis, exceſſu, & defectu: ut cum in majorem molem partes attolluntur, vel in minorem, quàm par ſit, devolvuntur. Quae naturalem magnitudinem partes exceſſerunt, quiete, commoda alligatione, atque compreſſu, adſtringentibus, diſcutientibus, & deſiccantibus medicamentis, item inedia curari ſolent. Partes verò, quae à naturali magnitudine deficiunt, & naturali motu, ac frictione moderata, & pleniore, eoque ſucculentiore cibo, & quibuscunque aliis, plus ſanguinis attrahere in partem natura aptis, emendari ſolent: attamen partes, quae ex ſanguine oriuntur, ſi deficiant, corrigi quidem, & reſarciri non multo negotio poſſunt: quod & materia regenerationi partium deficientium apta, copioſaque ſubſit, & opifex natura, ex ſequaci materia reficere quod deficit ipſa poſſit. Morbi praeterea in numero, duas quoque differentias habent, exceſſum nempè, & defectum. Quae numero excedunt, his ablatio cauſa ſalubris eſt, ſed inſpicere oportet in quibus id fieri poſſit, quoniam in omnibus ex aequo fieri id minime poteſt: quandoquidem pupillae ſuffuſionem objectam, aut unguem in oculo, adimere non poſſumus: quod cum accidit, ea, quae numero excedunt tranſponere alio tentandum. Quod nos efficimus dum acu ſuffuſionem tranſponimus, ſi nullis ipſa remediis cedat: uti & in veſica calculum, ſi urinam ob ſui magnitudinem cervici veſicae impactus ſupprimat, alio avertimus, corporis concuſſu, & agitatu. Quae verò à decenti numero deficiunt partes, curationem non admittunt, quod id naturae, non artis ſit opificium; imo in eo ipſo vitio manca naturae quoque poteſtas eſt. Quae autem malo ſitu poſita, transferri poſſunt, convertere ea in oppoſitum ſitum omnino oportet: quae non ceu immedicabilia relinquere convenit. Tum verò curari mali partium ſitus queunt, cum ii à tumoribus, qui curationem admittunt, originem trahunt: à phlegmone enim interdum deturbari à naturali poſitu partes contingit: at ea curata in naturalem mox poſitum, partes revertuntur. obſtructio verò, cum & ad partes ipſa inſtrumentarias pertineat, & à variis cauſis oriri poſſit, varias quoque habebit & curandi rationes, ſed una tamen obſtructionibus omnibus communis curativa intentio habetur, apertio: quae & ipſa variis fieri modis deprehenditur. Ubi enim ſub cute haerent obſtructiones, per ſectionem, vel ignem, vel adurentia medicamenta curari poſſunt. Qua à viſcidis, & craſſis oritur humoribus, detergentibus, & incidentibus molienda curatio eſt: ubi ab humorum copia, evacuatio remedio eſt. ſi ab ſtercore duro, quod inteſtinum interſepſit, mollientibus primum, humidis, pinguibusque clyſteribus, mox acribus evacuationem moliri oportet. ſi à lapide, vel tranſpoſitionem, ſi urinae meatum impediat, vel inciſionem, & extractionem deſiderat. ſi à tumoribus, eorundem tumorum ablatione curatur. ſi verò ab extranea quapiam humiditate, ut ſanie, grumo, aut putrefacto humore, ſanatio in omnimoda ejus, quod impactum eſt evacuatione conſiſtit; cujus evacuatio fit aut tuſſi, & excreatu, aut vomitu, aut ſeceſſu, ſi in inteſtinis ventriculoque, aut urinae emiſſione, ſi gibba hepatis, renes, veſicaque obſtruantur: vomitu verò educuntur quae ventriculum infeſtant. Quae praeter naturam exaſperatae partes ſunt, lenitate naturali inducta ſanare expedit: oſſa quidem laevigando, arteriam autem, & linguam leniendo, humidis morſu carentibus, & quae lentorem habeant: ſi lenitate nimia partes laborant, aſperitas eſt revocanda partibus naturalis, medicaminibus quidem, quae ſufficienter abſtergeant, & parum adſtringant. Abſceſſuum porrò omnium communis curatio eſt, ablatio per evacuationem. Haec autem fit, ſi aut ſuperfluitas retrocedens, frigidis, adſtringentibusque admotis evacuetur: aut ſi per ipſammet patientem particulam educatur: retrocedit autem quod influit, vel impulſum, vel attractum, vel transmiſſum, uno inquam horum aliquo, vel omnibus ſimul repelli debet, quod in partem praeter naturam influit. Per partem porrò, quod moleſtat evacuabitur, vel ſuppucato, ſenſibiliterque educto humore, vel diſcuſſo, & in inviſibilem halitum converſo. Modo ad ejus morbi, qui communis tum ſimilaribus, tum inſtrumentariis partibus habetur, quem & ipſum unitatis ſolutionem vocant, communes curationes aggrediamur. Omnis itaque continui ſolutio, unionem in univerſum deſiderat, atque ea in inſtrumentariis par-

Abſtructio quomodo curanda.

partibus perfici nequit, in ſimilaribus verò non omnibus poteſt, ſed quibusdam, nempè carnoſis, quae adglutinatione, ſive coalitu ſanantur. Cur verò inſtrumentariae partes, ut brachium, crus, manus, pes, ſi amputata ſint, uniri non poſſint, in promptu certè cauſa eſt. Cum enim unionem, & coalitum partium efficere ſolius naturae munus ſit, ea autem abſciſſam inſtrumentariam partem à reliquo corpore ſeparatam, non amplius regat, aut moderetur: fieri ſanè non poteſt, ut ipſam alteri parti adglutinet. Carnoſae autem partes diſſectae adglutinatione curantur, quae ut fiat, ubi vulnus majus fuerit diductarum partium commiſſione, atque adductione, adhaeſuque eſt opus. Hanc firmant, ſtabiliuntque deligatura conveniens, quae ſeparatas partes conjungat, & ſutura, item & fibulae idipſum quoque perficiunt. Diſſidentes porrò vulnere partes, ad priſtinam unitatem reſtituere, naturae eſt opus, quae ex ſanguine, tum copia, tum qualitate moderato, carnem in parte diſſecta regenerans, unit quae diſſita erant, diductasque partes adglutinat. Diductas partes ſutura cogimus, commiſſas eadem ſutura, & ligatura ſervamus, atque aliena ne incidant inter vulneris labra, manus opera, & deterſione congrua procuramus, atque effluxa, & partis affectae ſubſtantiam mediocriter ſiccantibus conſervabimus. In oſſe continuitatis ſolutio, quae fit, fracturam dici omnes volunt, vera quidem adglutinatione, quae ſimilium partium deperditis reſtitutione efficitur, curari minimè poteſt: non enim ſimile fracto oſſi regenerari omnino poteſt (quod ex ſemine fit) verum connexione poteſt, callo quidem fracti oſſis diſſidentes partes circumligante, ac vincientе. Cum enim adglutinari fracti oſſis partes ob ſiccitatem non queant, modum excogitavit natura, quo connecti tamen invicem poſſint, glutinis cujuſdam adminiculo diſſidentes partes ferruminans. Glutinum id, calloſa quaedam eſt ſubſtantia, ex oſſis nutrimento vi naturae genita, quae ſeſe partibus fractis applicans, illas conjungit, ac copulat: & ſi veram agglutinationem non efficiat, quod ea in carne ſolum perfici poteſt. Callo itaque fracturae curantur, cui generando proprio oſſis nutrimento eſt opus. Nervorum, & tendonis punctim facta vulnera, ob ſentiendi praeſtantiam, & cum cerebro communionem, convulſionem accreſcere parata ſunt: egentque ad curationem apertione, & exſiccatione, materia quapiam tenui, quae in altum & ad vulneratum uſque nervum penetrare poſſit. Caeſim verò vulnerati nervi curatio ſiccantibus medicamentis perfici debet. Arterias, venasque diſſectas fuere non convenit: curari autem debent, linamentis ſuper impoſitis, & medicamentis iis, quae emplaſtica vocantur: interdum etiam iis quae cruſtam faciunt: averſione etiam utendum, ut regeratur alio ſanguis, vaſique aperto & digitos admovere (ſi in aperto vas ſit) & deligare, atque adſtringere expedit. Interdum etiam arteriam ſi transverſim vulnerata ſit, praecidere ex uſu eſt. Contuſae autem partes calfacientibus, & modicè ſiccantibus ſunt attrectandae, ſed praeſertim relaxantibus. Atque haec de curatione morborum pro chirurgi munere dixiſſe ſufficiat. Nunc verò de inſtrumentis curationis, ac de chirurgi muniis hac methodo abſolvere tractatum curabimus, & ad ea quae exercitiis conjuncta videntur accedemus. Ea igitur inſtrumenta dicuntur, nempè congrua victus ratio, quam diaetam nuncupant, Pharmacia, & quae manuum miniſterio operamur, quorum quidem rationem haud facile percipiemus, & ad practicum (ut vocant) actum adducere tutò poterimus, niſi optimè prius intellectis chirurgi (ut diximus) muniis. Praecipua itaque ejus munia, in quibus univerſa artis ratio ſita eſſe videtur, tria ſunt: aut enim continuum ſolvit, & ſeparat, aut diviſum conjungit, in probamque unionem reducit, aut ſuperfluum amputat. Continuum porrò dividit chirurgus, incidendo, excindendo, venam ſecando, ſcarificando. Diviſum conjungit, vulnera agglutinando, luxata reponendo, fracturas curando. Superfluum reſecat, tumores praeter naturam auferendo, idque manuum miniſterio, ut dum ganglia, carcinomata, ſcirrhos, nodos, ſtrumas, & id genus alia, variis modis exſtirpat, aut dum ſeroſum humorem ex hydropicis exhaurit, ſextumve digitum, aut pterygion, ſuffuſionemve ex oculo aufert. Haec quidem in univerſum chirurgi munia, hae operationes ſunt, quas ſumma fide exequi debet: idque porrò fiet, ſi iſthaec omnia tutò, & citra dolorem, celeriter, ac promptè, ſi etiam ſine impoſtura, ac fraude perfecerit: quae medici rectè curantis munia pro confeſſo profeſſio apud omnes autores exiſtit. Inexpugnabiles praeterea, atque inſanabiles morbos (quales occulti cancri, elephantiaſis, vetuſta, calloſa, ſinuoſa, fraudolentaque ulcera) ne aggredi quidem tentet, ne mali chirurgi nomen ſubeat. At quoniam quae modo diximus officia, cum ſine inſtrumentis opportunis perfici nequeant, quae ea ſint, quorum ope munitus artifex, quae ſuae artis propria ſunt obire poſſit, mox dicemus. Sunt autem haec in genere duplicia, medicinalia, inquam, & manuaria. Prioris generis ſunt proba victus ratio, quae vulneribus curandis, abſceſſibus, ulceribus, fracturis, ac luxationibus debetur: tum ſanguinis miſſio, atque purgatio, & quae affectis locis topica adhibentur auxilia, unguenta, emplaſtra, fotus, pulveres, cataplaſmata, & id genus ſimilia. At in victu inſtituendo, pharmaco propinando, & ſanguine mittendo, cùm & majoris periculi ea ſint, ſi non rectè adminiſtrentur, & magnam ſaepè chirurgis infamiam, aegrisque detrimentum pariant, in his tribus periti medici conſilio uti debet: ex cujus praeſcripto tanti momenti praeſidia in aegri ſalutem, ſumma cum fiducia adhibere queat. Alioqui, ſi vel doctus deſit medicus,

Cur membra quaedam, amputata uniri amplius nequeant.

Chirurgi munia.

cus, vel praeſens aliqua neceſſitas urgeat, poterit tum ſanè chirurgus, & ſecare venam, & ſi opus fuerit pharmacum etiam praeſcribere: dummodo eruditione, & judicio, atque experientia valeat. Unguenta porrò quibus munitus eſſe debet, eaque perpetuo in pixide chirurgica habere, ſunt haec, videlicet baſilicum, apoſtolorum, aureum, album, & dialthaea. Baſilicum ad maturandum, & pus movendum: apoſtolorum ad detergendum: dialthaea ad dolorem ſedandum; aureum ad implendum: album ad glutinandum. Emplaſtra, pulveres, fotus, & ſimilia in progreſſu declarabuntur: atque haec quidem medicinalia inſtrumenta chirurgo neceſſaria erunt. Manuaria deinde inſtrumenta ferramenta ego potiſſimum intelligi volo, ad chirurgicos uſus idonea, maximeque neceſſaria, quorum aliqua ad incidendum, & excindendum, alia ad extrahendum, ad explorandum non nulla, ad ſuendum quaedam propria ſunt, alia ad urendum. Ad incidendum, atque ſecandum valent, forfices, novacula, ſeu culter raſorius, ſcalpellum chirurgicum: vulgò phlebotomum, ſeu lancettam vocant. Ad extrahendum idonea ſunt forcipes, vulgò tenaculae nuncupatae, volſellae, ſeu vulſellae, hamus recurvus, uncus, & ferramentum id, quod Graecis diocleum graphiſcum vocari, ad extrahendas ſagittas Celſus ſcribit. Ad explorandum ſpecillo idoneè utimur: ad ſuendum autem acus, & cannulae propriae habentur: uti ad utendum varii generis cauteria, quae actualia officinae vocare in uſu habent, & pro vario uſus modo varias & ipſa ſortiuntur, & figuras, & nomenclaturas, ut ſint alia in coni acuti modum faſtigiata, & punctualia vocant, myrtea alia, olivaria, dactylica, cultellaria, ſic dicta à ſimilitudine rerum, quas ferramenta hujusmodi effingunt. Myrtea namque myrti folia, olivaria, oleae, dactylica phoenicia imitantur, uti cultellaria, cultri formam referunt. Haec quidem ferramenta chirurgis communia neceſſaria ſunt: ſed poſt ea habentur etiam alia propria, quaedam certis corporis partibus dicata, uti capiti modioli, quos vulgus chirurgorum trepans vocant, malleus, ſcalpri, ſerra tum capiti, tum reliquis oſſibus, vel excindendis, vel evellendis, vel radendis conveniunt, uti falx ſedi, ſeu ano propria eſt, ſpeculum oris, ori, matricis ſpeculum matrici. Innumera ſunt alia telis extrahendis, globulis tormentariis, & aliis infixis idonea, de quibus ſuo loco uberius pertractabimus. Modo ad ea quae rectè nequaquam in chirurgia fiunt accedamus, quae quidem haec ab Hippocr. breviter traduntur. Pus in ulcere, aut tuberculo exiſtens non cognoſcere: & fracturas, ac luxationes non cognoſcere: & ſpecillo admoto ad caput non cognoſcere an os fractum ſit: & fiſtulam in veſicam immiſſam demittere non poſſe: & lapidem in veſica exiſtentem non cognoſcere: & ſuppuratum exiſtentem ex concluſione non dignoſcere: & ſecando, aut urendo, aut à profunditate, aut à longitudine aberrare, aut urere, & ſecare quae non oportet, & haec quidem non rectè. Et haec generaliter in methodo hac nobis dicta ſufficiant: poſtquam in ſermone ſatis patent quae in perito chirurgo, ac rationali potiſſimum deſiderentur, exacta videlicet cognitio totius chirurgiae, quae ſint ei ſubjectae materiae, quis ejus finis, & quis ordo ſervari debeat. Quod ſit chirurgi munus, quomodo manuales ſuas operationes exequi debeat; quibus mediis devenire poſſit in ſingularum operationum cognitionem, quas exercere debet in humanis corporibus: conditiones requiſitas, ut probè fiant hujusmodi operationes.

Unguenta, quae deferre debeat chirurgus.

CAPUT I.

DE CHIRURGI DELECTU, NATURA, ET MORIBUS.

Prudentem, & exercitatum eſſe debere medicum teſtatum reliquit Galenus lib. de conſtit. artis med. tertio de facul. nat. & lib. oct. methodi med. naturaque ac ingenio perſpicaci, ut quidvis promptè aſſequatur, inſtitutione in diſciplinis optima: adhaec optimis praeceptoribus addictum, laboris patientiſſimum, veritatis in primis amantem, atque ſtudioſum, artis ſuae callentiſſimum, multo uſu, atque exercitatione probatum. Quod quidem omne ad chirurgum, qui praeſtantiſſimus futurus ſit, transferendum pro indubitato haberi debet. At praeter haec privatim quaedam chirurgo, ut manuario artifici conveniunt, quae in medicum non cadunt: nempè eſſe debet chirurgus aetate adoleſcens, aut certè adoleſcentiae propior, hoc eſt intra conſiſtendi aetatem, & virilem, ea namque aetas, & ſenſibus, & robore viget ad ea rectè obeunda, quae artis propria ſunt, atque ut quod ars indicat praeſtare commodè poſſint, ſenſuum imbecillitate non impediente, manu inſuper ſtrenua, & valida, & ad opus quod molitur ſtabili, ſive ſecandum ſit membrum, ſive urendum, ſive etiam excidendum, eſſe oportet: acie oculorum acri, & clara, animo intrepidus, & immiſericors ſit, ut ſanari velit eum, quem accipit non ut clamore, & ejulatu, aut mollitie aegrotantis motus, vel magis quam res deſiderat, properet, vel minus quam neceſſe eſt ſecet, aut urat, aut excindat: ſed perinde omnia faciat, ac ſi clamores ejus, qui afficitur non audiret, nullusve inde in ejus animo oriatur affectus. Quoniam verò chirurgum

gum doctrina valere diximus, in eo potiſſimum elucet eruditio: ſi & theoriam artis, & praxim quoque exactè tenuerit, hoc eſt ſi res naturales, non naturales, atque praeter naturam noverit. Quae luxationum, quae fracturarum, vulnerum, ulcerumque cauſae, quae ſymptomata, quae item convenientia praeſidia. Praxi demum valebit, ſi ſe plurimum, ac diu in artis operibus exercuerit probè, celeriter, concinnè, & expeditè operando. Sit autem in primis, quod ad mores pertinet, pius erga Deum, miſericors erga proximum, in rebus tutis, & quas agi omnino oporteat audax, & animo intrepidus, in rebus dubiis, & periculoſis cautus, ac minimè praeceps, comis & humanus, placidusque erga laborantes, facilis, & manſuetus erga ſuae factionis homines, ſociorum amator: prudens, ac tardus, ſummeque, in praeſagiendo circumſpectus, caſtus, ac temperans: pecuniae minimè cupidus, nec acerbus exactor. Volenti praeterea ex arte curare, primum (ut diximus) diligenter inſpiciendum eſt quae nam corporis pars ſit affecta, nunquid per ſe afficiatur, an per conſenſum. Ergo incipere debet à laeſae actionis inſtrumento, quo cognito diſpoſitio quaedam cognoſcitur, ut ex utriſque ſimul curandi ratio ſumatur. At quae nam pars (ut toties eadem repetamus) afficiatur, minimè comprehendimus, ſi natura ejus, actio, uſus, ſocietas, quam cum aliis habet ignorentur. Id autem praeſtat Anatomia, quae confert non ſolum ad cognoſcendos affectus, ſed curandos, & praeſagia. Quamobrem nec mores, nec ejus natura, nec reliqua, quae diximus, pro recta curandi ratione optimo in chirurgo convenire exiſtimamus neglecta corporum humanorum ſectione, nec nos exactam chirurgiae methodum referre judicaremus relicta ſilentio hac portione. Quo enim pacto diligens manuarius artifex oſſa luxata reponere poſſet, ignorata penitus oſſium propria, ac peculiari ſede? de quibus primo hoc libro abſolutè pertractabimus. Quomodo etiam fracturas, vulnera, tumores, & reliqua id genus exactè judicaret, humani corporis partibus antea non intellectis. Unde operae pretium eſſe duximus antequam vel de luxationibus tractatio, & exercitium aggrederemur tenuiſſimam, ac breviſſimam ſeptem antea libris digeſtam, Epitomen humani corporis fabricae hoc loco reponere. Idque non modo in mentem noſtram evenit, ſed quampluribus ab hinc annis, antequam eadem chartarum complicatio cum abſolutiſſimis figuris delineata in vulgus omnium prodiret: opera nequaquam noſtra (qui Epitomen, hac tantum de cauſa coëgimus, ut cum chirurgia hac noſtra jungi poſſet ex magna ſeptem librorum mole) decerptam ſed amicorum quorundam noſtrorum. Quod eo lubentius hoc loco declaro, ne bis, ac toties eandem repetam hiſtoriam, neve rem adeo huic loco conjunctam, ac maxime neceſſariam, nullo commotus vel quaeſtu lectoris, vel qualibet leviſſima occaſione disjungam, ac ſegregem.

CAPUT II.

DE OSSIBUS, ET CARTILAGINIBUS, SEU IIS QUAE CORPUS SUFFULCIUNT PARTIBUS.

Omnes humani corporis partes ſunt aut ſimilares, ſenſuve ſimplices, ut os, cartilago, ligamentum, fibrae, membrana, caro, adeps: aut diſſimilares, inſtrumentariaeve, quemadmodum vena, arteria, nervus, muſculus, digitus, & reliqua totius corporis organa, quae eo magis inſtrumentaria fiunt, quo ex pluribus ſimilaribus, ac deinde inſtrumentariis etiam partibus (ut manus & caput) componuntur. Oſſa duriſſimae ariditſſimaeque totius corporis partes exiſtunt, cartilagines verò oſſibus molliores ſunt; ſecundum oſſa tamen duriſſimae totius corporis partes cenſentur atque his ſimul, & illis univerſum corpus ſubſtinetur, omniaque ipſis adnaſcuntur, adſtabiliunturque. Calvaria cerebri ac ſenſus organorum ſedes, multis conſtat oſſibus in fronte ſiquidem ſaepius unum tantum, idque praecipue in mulieribus, conſpicitur: in occipitio ſimiliter unum, in vertice duo, ad utranque aurem vel tempus unum, cui cavitas inſculpitur, organo auditus reponendo adaptata: & duo complectens oſſicula, quorum unum incudi aut molari denti, alterum verò malleolo non ineptè aſſimilaveris. Hoc quoque os, praeterquàm quòd ipſi cartilago auris corpus erectum ſervans continuatur, tres exigit proceſſus: ac unus uberis, papillam refert: alius ſtylum, aut acum, aut galli calcar: tertius antrorſum ductus, ſuperioriſque maxillae oſſi in externa oculi ſede locato ſerrata compage commiſſus, in altero latere portionem conſtituit ejus ſedis calvariae, quam jugale os vocamus. Quinetiam temporis os poſteriori inferiorique ipſius parte ſimul cum occipitis oſſis baſi eam calvariae regionem efformat, quam praeruptae rupi non duritia modo, verum & imagine conferimus. In capitis baſi os inſigne habetur, cuneo à diſſectionum profeſſoribus comparatum, & forma impenſè varium, proceſſusque educens veſpertilionum alis ſimillimos. Ad haec, aliud os in narium ſummo reponitur, cribri aut potius ſpongiae forma pervium,

Corporis partes vel ſimilares, vel diſſimilares: & quae illae ſint.

Calvaria, quae habeat oſſa.

& cum ſeptem enumeratis oſſibus amplitudine cerebro excipiendo paratam conſtituens, nariumque ſeptum efformans.

Oſſa ſuperioris maxillae quot & quae.

In ſuperiori maxilla, praeter dentes duodecim oſſa recenſentur, unum utrinque in exteriori ſedis oculi regione, & duo utrinque etiam in interiori, & unum utrobique in inferiori, quod maxillae oſſium longe maximum viſitur, ſuperiorum alterius lateris dentium alveolos ſibi inſculptos obtinens. Ad palati finem, qua narium foramina in fauces pertinent, utrobique etiam unum ejus maxillae os conſiſtit. & prominens denique naſi pars duobus extruitur oſſibus, privato nomine (ut & caetera maxillae ſuperioris oſſa) diſtitutis, & naſi cartilagines producentibus, quibus cartilagineae narium alae ſtabiliuntur. Hactenus commemoratorum oſſium pleraque invicem ſuturis committuntur, ex quibus tranſverſim in ſincipite ducta coronalis dicitur: tranſverſim vero in occipitio prorepens, à ſimilitudine nomen obtinuit. quae autem ab hujus vertice ad coronalis medium per capitis longitudinem incedit, ſagittalis vocatur. at quae ab hac aequè diſtant, & ſuper aures feruntur, non ſuturarum ſpeciem, ſed veluti duarum invicem incumbentium ſquammarum imaginem exprimunt, inde etiam ſquammoſae conglutinationes appellatae. Reliqui etiam dictorum oſſium connexus nullibi adeo exquiſite, ac tres modo dicti, formam ſuturae referunt: imo locis aliquot ſimplicis lineae ſpeciem commonſtrantes, harmoniae potius quàm ſuturae nomen merentur.

Maxilla inferior quot conſtet oſſibus.

Inferior maxilla ſimplici conſtat oſſe, niſi forte admodum puerilis in ſummo mento ex binis oſſibus ita coaleſcat, quemadmodum plurima puerulorum oſſa multis oſſibus compinguntur, quae alias illis, qui ad ſummum devenere incrementum ſimplicia occurrunt. Articulatur vero inferior maxilla utrinque oſſi, quod ad aurem conſiſtit, peculiari cartilagine hic praeter illam interveniente, quae oſſium capita ſinusque ubi invicem componuntur, cruſtae modo obtinuit, & articulum prompte verſatilem, & ab injuriis in continuo oſſium affrictu liberum reddit.

Quot dentes ut plurimum ſortiatur utraque maxilla, in homine, & quoque iidem vocentur.

Utraque maxilla plurimum ſedecim dentes nanciſcitur quatuor nimirum inciſorios, duos caninos & decem molares, qui ut forma anteaquam eruantur apparente differunt, ſic etiam impari radicum numero ſuis praeſepiolis infiguntur. In faucibus linguae radici os praeponitur imaginem verius quam os exprimens, & pluribus contextum oſſiculis, ex quibus humiliora ſuis extremis aſperae arteriae capitis (quod laryngem libentius quam guttur nuncupamus) cartilagini committitur, quae ſcutum refert, primaque laryngis cartilago numeratur, ac tangentibus tota occurrit. Secunda enim magna ex parte poſteriorem laryngis ſedem conſtituit, & anulo quem Thraces dextro pollici ſagittantes imponunt ſimilis, nomine deſtituitur, hinc quodammodo id inveniens. Tertia, quae duabus propriis extruitur partibus, vaſorum quibus aquam manus lavaturis effundimus orificio reſpondet, in laryngis medio rimam efformans tibiarum linguis, ſeu fiſtularum quas ori indimus rimis ſimilem, lingulamque ob id nuncupatam. His cartilaginibus operculum ſimul cartilagineum & pingue, ligamentique natura participans inſternitur, reliquis interim aſperae arteriae cartilaginibus, quae ipſius caudicem & ramos in pulmonem digeſtos conſtituunt vel imaginem exprimentibus. Dorſum medullae dorſali iter potiſſimum parans, ac corporis veluti carina in collum, cervicemve, thoracem, lumbos, ſacrum os, & coccix, ſeu cuculus os dividitur triginta quatuor oſſibus (quas vertebras vocamus) efformatum. Ac cervix ſeptenas continet, multis, & in omnibus non pari numero proceſſibus ornatas, ad quarum primam (quae ſola inter reliquas vertebras ſpina deſtituitur, & tranſverſos proceſſus egregie protuberantes poſſidet) caput antorſum retrorſumque recta ducimus. Secundae vero vertebrae (cui proceſſus inſtar canini dentis prominens accidit) beneficio caput circumvertimus. Reliquarum autem opera in latus, ſed tantum ſecundario, caput fertur.

Thorax quot ſortiatur vertebras.

Thorax duodecim obtinet vertebras, coſtarum articulationes admittentes, ac harum fere infima ſuis adſcendentibus & deſcendentibus proceſſibus, quibus vertebrae praeter ipſarum corporum connexum invicem articulantur, à proximis vertebris ſuſcipitur, uti prima cervicis & ſupra & infra ipſi contermina oſſa ſuſcipit; reliquis interim dorſi vertebris illi duodecimae ſuperioribus ſupra quidem ſuſceptis, infra autem ſuſcipientibus: & qui inferius conſiſtunt, infra ſuſceptis, ſupra ſuſcipientibus. Subſunt vero illi duodecimae, quinque lumborum vertebrae, dein ſacrum os, plurimus ſex propriis compactus oſſibus, invicem valide nexis. Coccyx vero os infima ſede in cartilaginem deſinens, crebro quatuor exiguis conſtituitur oſſiculis, nulli nervo iter praebentibus, neque ullo donatis foramine, quo dorſalis medulla reponatur.

Os pectoris rarò ſeptem oſſibus exſtruitur.

Pectoris os anteriorem thoracis (qui congruam cordi & ipſi ſubſervientium organorum ſedem parat) regionem ſibi vendicans, rariſſime ſeptenis, verum paucioribus exſtruitur oſſibus, ſeptem coſtarum articulationem utrinque excipientibus. Quippe ex duodecim coſtis utrobique poſitis, & in cartilaginem degenerantibus, ſeptem elatiores ſuis cartilaginibus pectoris oſſi coarctantur, hinc verarum & legitimarum nomen ſortitae. Quae autem pectoris os non contingunt, & tanto magis ab illo anteriorique abdominis regione deficiunt, quanto humiliorem ſedem obtinent, ſpuriae vocitantur, inferior pectoris oſſis ſedes in cartilaginem ceſſat, obtuſo enſis mucroni (perinde ac totum pectoris os enſi aſſimilatur) reſpondens. Superiori autem oſſis ſedi ubi latiſſimum & robuſtiſſimum eſt, jugulumque conſiſtit, utrobique una articu-

latur

latur clavicula, humeri articulum à thoracis latere removens. Scapula etenim trianguli imaginem quodammodo exprimens, poſteriorem thoracis ſedem altera ex parte occupat, in cervicem deſinens, cui acetabulum inſculpitur, brachii oſſis capiti excipiendo conveniens: dein ex ipſius dorſo proceſſum educit, qui ſuper humeri articulum pertingens, ſummus humerus appellatur: ac claviculae peculiaris cartilaginis interventu (ut & in claviculae ad pectoris os nexu fit) articulatus, humeri articulum à thorace auxilio claviculae diducit: humeri etiam articulum ſuperius perinde muniens, ac interior ſcapulae proceſſus anchorae, & corvino roſtro comparatus. Brachii itaque os, ſeu humerus, ſcapulae articulatur, & hujus inferiori ſedi variis ſinibus & tuberibus exornatae, rurſus duo inibi oſſa junguntur, radius nimirum & ulna, quae totius membri nomine etiam cubitus appellatur, parique modo in homine ac in quadrupedibus ad brachii os flectitur, & extenditur, ac in ſuperiori ipſius ſede, qua poſteriorem cubiti articuli regionem conſtituit, proceſſum obtinet, quem gibberum plerique nominant. Atque ita etiam inferior ulnae pars alium gerit, quia à ſtyli forma nomen nanciſcitur. Caeterum ſoli propemodum radio brachiale articulatur, ac veluti propria cartilagine ab ulna dirimitur, octo oſſibus inter ſe forma & magnitudine omnino differentibus exſtructum: cujus rurſus inferiori ſedi quatuor poſt brachialis oſſa una cum primo pollicis oſſe coarticulantur. Is namque, ut & reliqui quatuor digiti, tribus oſſibus ſeriatim, ac veluti in acie poſitis conſtituitur. Omniaque digitorum oſſa ſunt quindecim. quibus in ſecundo pollicis internodio duo parva accedunt oſſicula, ſeſami ſemini collata: qualia etiam in primis quatuor digitorum internodiis (ſed multo minora impenſiusque cartilaginea) interiori ſede habentur: unum in pollicis tertio internodio, unumque ad exterius latus connexus oſſis poſt brachialis parvum digitum ſuſtinentis ad brachiale ſecantibus obſervatur. In reliquis vero digitorum internodiis rarius unum, niſi in valde ſenibus viſitur. Utrique ſacri oſſis lateri grande os coarctatur: quod ubi amplum eſt, illaque reſpicit, ilium os dicitur: ubi vero profundiori acetabulo femoris caput admittit, coxendicis: ubi autem cum alterius lateris oſſe pubem conſtituit, inſigniterque perforatum cernitur, pubis os appellatur: quamvis univerſum os ſubinde coxendicis nomine comprehendamus. Femoris os ſupra rotundo capite cervici prolixe, & introrſum obliquatè adnato, coxendicis oſſi inarticulatur, infra vero duobus capitibus grandioris in tibia oſſis ſinus ſubit, ſinu quodam in eorum capitum medio exiſtente, quo tuber dicti tibiae oſſis recipitur, peculiaribus etiam cartilaginibus in hoc articulo quadrupedum & avium genu ſimillimo intervenientibus. Juxta femoris cervicis externam ſedem grandis apparet proceſſus, quem natem & magnum rotatorem appellamus. intus quoque alium obtinet proceſſum, ſed multo minorem exteriori, quem hac occaſione minorem ſeu interiorem rotatorem vocamus. In tibia, quemadmodum & in cubito, duo ſpectantur oſſa, quorum internum craſſitie exterius longe vincit, totiusque membri nomine comprehenditur, exteriori interim oſſe, quod femori non articulatur, fibula appellato. Ante tibiae cum femore articulum os rotundum, & mola patellave dictum, ſcuti inſtar praelocatur. Caeterum imae tibiae & fibulae partes externis ipſorum lateribus prominentes ac excarnes, malleolique appellatae, talum eadem ſede in homine ac in quadrupedibus repoſitum, & eundem in illo ac in his uſum ſubeuntem apprehendunt: cui calcis os ſubjicitur, tibiae rectitudinem in poſteriora longe excedens. Anterior vero tali ſedes in rotundum caput deſinens, oſſis navicularis ſinum ſubit, cui tria tarſi oſſa coarticulantur. Quartum enim exteriusque tarſi os cubi & teſſerae imaginem exprimens, calci jungitur. Porrò quatuor tarſi oſſibus quinque pedis oſſa coarticulantur, & his quinque pedis digiti ſuſtinentur, è quibus pollex duobus tantum oſſibus efformatur, reliquis interim tria internodia ſibi vendicantibus. Quinetiam in pede (quem homo quadrupedibus multo breviorem obtinet) totidem ac in manu exigua occurrunt oſſicula, quae ſeſami ſemini comparamus: quamquam primo pollicis internodio hic duo longe grandiora quàm in manu ſubjiciantur, horumque interius illud ſit, quod occultae philoſophiae ſectatores corruptioni neutiquam obnoxium eſſe affirmant, & tantiſper in terra aſſervandum nugaciter contendunt, dum id reſurrectionis tempore ſeminis modo hominem producat. Ad haec in pede non minus quàm in manu ungues viſuntur, quos non inopportunae ſubſtantiae gratia huc reponimus: quemadmodum inter partes aliquid ſuffulcientes referimus palpebrarum cartilagines, cilia quo minus flaccidè concidant erigentes.

CAPUT III.

DE OSSIUM AC CARTILAGINUM LIGAMENTIS, ET MUSCULIS ARBITRARII MOTUS INSTRUMENTIS.

Ligamentum non minus quàm muſculorum enervationes, & organa quibus animalis ſpiritus à cerebro deducitur, nervi nomine vulgo donatum, corpus eſt ſimilare, ex oſſe ut cartilagine principium ducens, ſenſus propemodum omnis expers, durum, ſed tamen cartilagine mollius, album, & in colligando, continendo, obtegendo, ac muſculis conſtituendis varios in hominum fabrica uſus praeſtans. Muſculus enim motus ex noſtro arbitratu pendentis inſtrumentum cenſetur, multis membraneis ligamentique naturam poſſidentibus, & carne intertextis fibris formatum, ac ut in ſe contrahatur, movendamque partem agat, nervorum à cerebro animalem vim adferentium opem non ſecus quàm ſenſuum organa requirens: ſimiliterque ut reliquae quas enutriri oportuit partes, venis ac arteriis irrigatum. Caeterum tendo muſculi quaedam eſt enervatio, ac velut illius fibrarum citra carnis interventum coalitus. Quippe tendo à muſculo tunc ſolum producitur, quando ille adeo longam ſedem ab exortu (quem ab oſſe, aut cartilagine, aut membrana quapiam ſumit) ad inſertionem (quem in movendam partem molitur) obtinet ut ipſius fibrae carnis primariae muſculorum partis impexu univerſo ductu non indigeant. Adeo ut longiores muſculi in tendinem modo teretem, modo latum, & veluti membraneum, modo breviorem, modo longiorem deſinant: breves autem muſculi univerſo progreſſu carnei permaneant, in nullam notatu dignam enervationem degenerantes. Porro frontis cutem membrana ipſi ſubſtrata, & carneis fibris adaucta movet. cutis namque nativum corporis tegumentum exterius tenuem admodum obnatam exigit cuticulam, veluti ipſius verae cutis efflorescentiam. Interius vero per univerſum corpus membrana quaedam cuti ſubducitur, quam quod alicubi (quemadmodum hic in fronte) carneis fibris adaugeatur, carneam vocari viſum fuit. atque inter hanc membranam & cutem adeps plurimus homini aſſervatur. Superior palpebra etiam dictae nuper membranae beneficio movetur: ea enim parte qua haec ad internam oculi ſedis regionem carnea efficitur, palpebram attollit: qua vero ad externam oculi ſedem carneis fibris ad noſtri imaginem ductis enutritur, palpebrae motus deorſum autor evadit. Oculum ſeptem agunt muſculi, primus in latus introrſum, ſecundus extrorſum, tertius ſurſum, quartus deorſum ducunt, quintus & ſextus nonnihil oculum circum vertunt, primi & ſecundi muſculorum functionem parumper adjuvantes. Atque his ex forma, quae oblonga & quaſi teres viſitur, invicem correſpondent, & à dura membrana nervum viſorium inveſtiente pronati, in anteriorem durae oculi tunicae ſedem juxta iridis latera orbiculatim membraneis tendinibus inſeruntur. Septimus vero his occulitur, & ſolus nervum viſorium in orbem ita ambiens, ut ſex dicti ſimul eundem una cum ſeptimo muſculo induebant, in poſteriorem durae oculi tunicae ſedem carneus implantatur & iiſdem fere motibus cum ſex illis muſculis praeeſt. Alteram naſi alam ſurſum extrorſumque ducit muſculus, ab interiori malae latere pronatus, unaque parte in alam, altera in ſuperius labrum, qua id alae ſubjicitur, inſertus. Introrſum vero alam contrahit membraneus muſculus, in narium amplitudine ſub tunica illas ſuccingente latitans. Buccas & labra agunt muſculi utrinque quatuor. ac primus à carnea conſtituitur membrana, carneis fibris in anteriori potiſſimum colli ſede & facie ad malas uſque enutrita, muſculoſaque facta. Secundus à malis pronatus, ſuperiori labro implantatur. Tertius ab inferiori maxilla in humilius labrum pertinet. Quartus admodum varius in ea buccarum parte conſiſtit, quam inflamus: atque his accedit muſculi illius portio, quem naſi alam extrorſum agere novimus, qui una cum dictis mirificos illos varioſque buccarum & labrorum motus effingit. Maxillam inferiorem moventium utrinque etiam quatuor habentur. primus temporalis eſt, à verticis oſſe, & frontis quoque, & cuneum referente, & temporis oſſibus amplo lataque principio enatus, ac maxillae inferioris acuto proceſſui inſertus. ſecundus à mandendo manſorius dictus, ab ea capitis parte quae jugale os nuncupatur, procedit, externae maxillae ſedi inſertus. Tertius à capitis proceſſibus alarum imaginem exprimentibus, in internam maxillae ſedem implantatur, una cum dictis maxillam attollens, & in latera prorſumque ac retrorſum agens. Quartus cum ſuo conjuge maxillam deorſum trahit, & à ſtylum imitante capitis proceſſu initium ducens, duobuſque ventribus privatim donatus, ad ſummum mentum maxillae inſeritur. Os referens deorſum recta trahunt duo muſculi invicem proximi, atque à pectoris oſſis ſummo pronati. Surſum vero id ducunt alii duo, à maxilla inferiori principium ducentes: in latera autem id os ſurſum allicitur uno utrinque muſculo, qui à capitis proceſſu ſtylum referente naſcitur. Deorſum quoque ad latera utrobique unus movet

vet muſculus, ab elatiori ſcapulae coſta principium obtinens. Octo praeſentes muſculi in anteriorem oſſis imaginem exprimentis ſedem implantantur. Linguae radici à dicti jam oſſis medio carnea moles implantatur quae duorum muſculorum vice numerari poſſet, introrſumque & deorſum recta linguam trahit. Ab ejus oſſis lateribus utrobique unus etiam linguae radici inſeritur, introrſum, ſed tamen magis ad latus linguam agens. Quintus & ſextus linguae muſculi in utroque latere ſinguli à capitis proceſſibus ſtylum referentibus enati, linguae radici implantantur, eam ſurſum, prout hic aut ille contrahitur, ad latus ducentes. Septimus & octavus utrinque ſinguli à lateribus maxillae inferioris juxta molarium dentium radicem enati, linguae partem ante ſectionem in hiante ore conſpicuam deorſum in latera moventes. Nonus ab interna maxillae inferioris ſede juxta ſummum mentum prodiens, craſſus cernitur, & aliquot donatus inſcriptionibus, linguaeque humiliori ſedi inſertus, eam extrorſum agit. quamquam praeter hos muſculos linguae corpus ante ſectionem apparens, talibus implicetur fibris, ut magna Naturae induſtria in omnem motus differentiam promptiſſime feratur. Primam laryngis cartilaginem ſecundae committunt quatuor muſculi, laryngis rimulam arctantes: & quatuor tertiam cartilaginem ſecundae nectunt, rimulam aperientes: & duo tertiam primae colligant, rimulam claudentes: alii duo in tertiae cartilaginis baſi conſiſtentes rimulam ſtringunt. Atque hi duodecim muſculi, laryngis proprii vocantur. Communium vero duo ab oſſe ſimili primae cartilagini inſeruntur, eamque antrorſum attollentes, rimulam laryngis referant: & duo à pectoris oſſe pronati, in eandem quoque cartilaginem pertinent. Dein duo à poſteriori ſede ſtomachi invicem proximi principium ducentes, ejus quoque cartilaginis lateribus toti cranei (ut omnes ferè laryngis) inſeruntur, una cum duobus poſtremo dictis laryngem arctantes. Alii duo ab oſſe referente enati & laryngis operculi radicem inſerti, id ſurſum antrorſum vellunt. In caput moventium claſſem illi quoque rejiciuntur, qui primam cervicis vertebram privatim movent. Sunt autem univerſi ſeptem paria, quod ſcilicet utrobique totidem enumerentur muſculi. Ac primum par ex quinque ſuperiorum thoracis vertebrarum ſpinis pronatum, ſenſimque extrorſum oblique adſcendentes, occipitis oſſi implantatur. ſecundum par, quod non duobus, ſed pluribus efformari videtur muſculis, admodumque varium cernitur, praecipua ipſius portione ex transverſis quatuor ſuperiorum thoracis, & quinque humiliorum cervicis vertebrarum proceſſibus enatum, introrſumque nonnihil oblique conſcendens, occipitis oſſi implantatur. Tertium à ſpina ſecundae cervicis vertebrae enatum, & extrorſum parumper oblique repens, occipitis etiam oſſi inſeritur. Quartum par ſimiliter occipitis oſſi inſertum, à prima vertebra inibi prodit, qua aliae vertebrae in ſpinam deſinunt. Quintum ab occipitis oſſis medio transverſim quodammodo ad laterales primae vertebrae proceſſus fertur. Sextum à ſpina ſecundae vertebrae in eoſdem proceſſus pertinet, ſimiliter ac quinque nunc enumerata in poſteriori cervicis ſede conſiſtens, ac pariter ut tertium, quartum, & quintum, muſculis conſtans prorſus carneis & teretibus & gracilibus. Septimum par inſignius eſt, atque à pectoris oſſis ſummo, claviculiſque qua illi articulantur, utrinque unus pronaſcitur muſculus, qui ſurſum obliqué ductus in mammillarem capitis proceſſum inſertionem tentat. Caeterum primis quatuor paribus ſimul tenſis caput recta retrorſum ducitur: ſi vero trium primorum parium muſculi ex altero latere tantum egerint, ad capitis circumverſionem auxiliabuntur, & in illo motu quintum & ſextum par, primam cervicis vertebram una cum capite in gyrum ducent. Septimi vero paris muſculis ſuum munus ſimul obeuntibus, caput recta antrorſum flectitur: cum autem alternatim laborant, circumverſionis autores efficiuntur. Ac primum par à quintae thoracis vertebrae corporis lateribus incipiens, ad primam uſque cervicis vertebram pertingit, ſtomacho ſubjectum, ſuperioremque dorſi partem flectens. Secundum à prima thoracis coſta utrinque pronatum, & internae transverſorum cervicis vertebrarum proceſſuum ſedi inſertum, cervicem in latus, ſed antrorſum magis, ducit. Tertium ex transverſis ſex ſuperiorum thoracis vertebrarum proceſſibus originem obtinens, externae ſedi transverſorum vertebrarum cervicis proceſſuum implantatur, cervicemque retrorſum inclinantem ad latus agit. Quartum par à ſeptimae thoracis vertebrae ſpina ad ſecundam uſque cervicis vertebram pertinet omnibus intermediis vertebris, uti & primum par, inſertum, ac ex eiſdem principium capiens, ſuperioremque dorſi partem extendens. Quintum par utrinque etiam habet muſculum, ab ilium oſſe in transverſos lumborum vertebrarum proceſſus, & infimam thoracis coſtam inſertum, inferiorisque dorſi partis flexus opificem. Sextum ab infima oſſis ſacri ſede in dorſo incipiens, ad cervicem uſque fertur, in transverſos proceſſus lumborum, ſed manifeſtius adhuc thoracis vertebrarum inſertum. Hujus paris ambobus muſculis contractis, dorſum extenditur: altero autem tantum laborante (ut & in aliis partibus) hoc quoque par obliqui ſeu in latera motus autor evadit. Septimum ſub ſexto occultatum à poſteriori ſacri oſſis ſede principium ducens, ad undecimae uſque thoracis vertebrae ſpinam conſcendit, omnibus intermediis ſpinis aſſertum, ac ſpinas invicem colligendo, dorſum hic extendens: uti & in ſua ſede octavum par, quod ab undecim thoracis vertebra ad ſeptimam uſque cervicis porrectum, ita prorſus intermediis ſpinis committitur, ut ſeptimum illis

Laringis muſculi quod & qui.

illis quibus adnaſcitur ſpinis. Scapulam ad pectus movet muſculus à thoracis ſecunda, tertia, quarta, & quinta, coſtis antea quam cartilaginem illae finiant enatus, & trianguli modo in internum ſcapulae proceſſum inſertus. Secundus ſcapulam moventium ab occipitio pronatus, & dein ſecundum cervicis longitudinem ad octavae uſque thoracis vertebrae ſpinam à vertebrarum ſpinae apicibus principium ſumens, in ſcapulae ſpinam ſummum humerum & claviculae portionem inſeritur, tota ſui parte, quae in cervice conſiſtit, ſcapulam ſurſum vellens: ea vero quae ſub cervice in poſteriori thoracis ſede habetur, monachorum quae cucullis reſpondet, ſcapulam deorſum trahens. Tertius à tranſverſis ſuperiorum cervicis vertebrarum proceſſibus enatus, ac elatiori ſcapulae baſis angulo inſertus, illam quoque attollit, Quartus ex quintae, ſextae & ſeptimae cervicis, ac trium primarum thoracis vertebrarum ſpinis praecipue enaſcitur, ſcapulaeque baſi inſertus, eam ad dorſum nonnihil ſurſum contrahit. Primus brachii motuum autor à media claviculae ſede pectoris oſſi proxima, & pectoris oſſi pronatus, ac quodammodo in angulum arctatus, brachium pectori adducit. Secundus ab altera claviculae parte, & ſummo humero, & ſcapulae ſpina principium ſumens, ſuoque vertice brachii oſſi tranſverſim inſertus, id ſurſum varie attollit, hunc humeri articulum pulchre regens, & Δ figurae non abſimilis. Tertius ab humiliori ſcapulae coſta prodiens, brachium recta ad dorſum allicit. Quartus à ſextae thoracis vertebrae ſpina ad humiliorem uſque ſacri oſſis ſedem ex intermediarum ſpinarum apicibus originem ducens, & veluti in trianguli verticem, coactus in brachium inibi inſeritur, ubi tres commemorati inſertionem longe ſub oſſis capite ſcapulae articulato moliuntur. atque hic muſculus brachium varie deorſum trahit, uti ipſius principium perquam amplum eſt: neque ex puncto ita ducitur, ut muſculi ſimplicem prorſus motum obituri. Quintus univerſum ſcapulae cavum coſtas reſpiciens occupat. Sextus gibbam ſcapulae ſedem univerſam ſibi vendicat, ſub ipſius ſpina conſiſtentem. Septimus ſinum implet inter ſcapulae ſpinam & elatiorem ipſius coſtam conſpicuum. Hi tres amplis implantationibus in ligamenta humeri articulum ambientia inſeruntur, brachii circumactus opifices, quamvis ſeptimus & ad brachii elevationem aliquid auxiliari videatur. Thoracem moventium primus à clavicula enatus, in primam thoracis coſtam inſeritur, illam ſurſum ducens, hacque occaſione ad thoracis dilatationem juvans. Secundus à baſi ſcapulae pronatus, tanquam digitis quibuſdam octo ſuperioribus coſtis longe anteaquam in cartilaginem degenerent, inſeritur, eaſque extrorſum movens, thoracem dilatat. Tertius ex apicibus ſpinarum trium inferiorum cervicis & primae thoracis vertebrarum latum membraneumque principium ducens, ternis veluti digitis, tribus quatuor ſuperiorum coſtarum intervallis ſub ſcapulae baſi inſeritur, eaſque coſtas ſurſum oblique ducens, thoracem ampliat. Quartus ab ilium oſſe incipiens ſurſumque ad cervicem ductus, duodecim coſtis qua primum à vertebris diſcedunt, inſeritur, thoracem arctans. Quintus ex ſpinarum apicibus duarum infimarum thoracis, & aliquot lumborum vertebrarum membraneus enaſcitur, & tranſverſim ductus, ac nonae, decimae, & undecimae coſtis ubi ad interiora reflectuntur inſertus, thoracem dilatat. Sextus in thoracis amplitudine repoſitus, verarum coſtarum cartilaginibus pectoriſque oſſis lateri exporrigitur, thoracis conſtrictioni praefectus. In duodecim coſtarum intervallis interiores ac exteriores muſculi reponuntur, qui exteriores in coſtarum oſſium intervallis conſiſtunt, à ſuperiori coſta antrorſum oblique ſuas fibras in humiliorem mittunt: in interiores vero ab inferiori coſta ſurſum oblique, in anteriora ad ſuperiorem coſtam fibras porrigunt. In ſex vero cartilaginum quae legitimis coſtis adſcribuntur intervallis, exteriorum muſculorum fibrae ab humiliori cartilagine in ſuperiorem oblique antrorſum repunt: interiores autem fibrae à ſuperiori cartilagine ad inferiorem antrorſum pertinent, ac proinde in ſex legitimarum coſtarum intervallis quaterni numerantur muſculi. in ſpuriarum autem coſtarum intervallis bini tantum, univerſique unius lateris intercoſtales muſculi quatuor ſunt & triginta, ad unum omnes arctando thoraci praeferti. Atque numeratis hactenus in uno latere thoracis quadraginta muſculis, alii totidem in altero latere congruunt. & his octuaginta unus accedit, utrique lateri communis, ipſum videlicet ſeptum tranſverſum infimae pectoris oſſis & ſpuriarum coſtarum cartilaginibus vertebris lumborum ſuperioribus inſertum, ac in medio nerveum, in circuitu vero ad inſertionem carneum, ut ſanguificationi generationique ſubſervientia organa à cordis, & partium ipſi ſubminiſtrantium ſede dirimens, thoracemque proprio munere dilatans. His accedunt octo abdominis muſculi, utrinque nimirum quatuor. Primus ſeu extimus oblique deorſum in priora fibras porrigit cum ſuo conjuge toti abdomini involucrum efformans. Secundus oblique ſurſum in anteriora fibras mittit & cum ſuo pari involucrum quoque abdomini conſtituit. Tertius recta fibras ſurſum ducens, à pubis oſſe ad pectus conſcendit. Quartus tranſverſim fibras digerit, ac cum ſuo pari etiam, ut & obliqui, involucrum abdomini extruit, ad thoracis conſtrictionem non minusquam caeteri abdominis muſculi ſuppetias ferens. Cubitum duo flectunt, quorum anterior unum caput à ſcapulae cervicis elatiori ſede, alterum ab interno ſcapulae proceſſu mutuatur, & illis efformatus capitibus in radium inſeritur. Poſterior à brachii oſſe enatus in anteriorem cubiti articuli ſedem, potiſſimum vero in ulnam inſeritur. Extendunt autem cubitum tres, ac unus ab humiliori

Thoracem moventes muſculi qui.

ſca-

ſcapulae coſta naſcitur, ſecundus à brachii oſſis cervicis poſteriori ſede, hi in deſcenſu invicem connaſcuntur, & ipſis tertius admiſcetur, à media ferè longitudine oſſis brachii enatus, & ſimul cum illis in poſteriorem ulnae proceſſum inſertus. In interna cubiti ſede gracilis reponitur muſculus, qui ab interno oſſis brachii tubere pronatus, in latum degenerat tendinem internae ſummae manus cuti magna ex parte ſubnatum: cujus beneficio ea cutis minus verſatilis, & ad tangendum aptior reddi creditur. Radius in pronum duobus muſculis ducitur. uno quidem ab interna cubiti articuli ſede enato, & in radium oblique implantato: altero autem juxta brachiale ab una in radium transverſim ducto. In ſupinum vero radius aliis duobus fertur, uno quidem longo, & à brachii oſſe ad inferiorem radii partem, cui brachiale articulatur, pertinente: altero ab externa cubiti articuli regione ad mediam radii longitudinem oblique exporrecto, ibidemque inſerto. Brachiale quatuor praecipuis agitur muſculis, ac duo primi ab interno tubere brachii oſſis pronaſcuntur, & unus poſt brachialis oſſi indicem ſuſtinenti, alter vero brachialis minimo oſſi implantatur. tertius à brachii oſſe enatus, bifido tendine in poſt brachialis oſſa indicem & medium ſuſtinentia inſeritur. quartus ab externo brachii oſſis tubere pronatus, ac ulnae exporrectus, in poſt brachialis os parvum ſuſtinens digitum inſertionem molitur. Duo primi ſimul brachiale flectunt: tertius vero & quartus ſimul contracti, id extendunt. Verum primo ſimul cum tertio tenſo, brachiale in internum latus agitur: ſecundo autem & quarto una laborantibus, id in externum latus inclinatur. Digitos manus moventium primus ab interna anteriorique cubiti articuli ſede enatus, ante brachialis radicem in quatuor diſcinditur tendines, ſecundis quatuor digitorum internodiis inſertos, illaque flectentes. Secundus ab eadem ſede cum primo, ſed magis declive, originem ducens, primo ſubſternitur, in quatuor etiam diremptus tendines, qui primi tendinibus ſubjecti, ante ſecundi digitorum internodii radicem eos tendines perforant, tandemque in tertia quatuor digitorum oſſa-inſertionem molientes, ea flectunt. Tertius à radio juxta cubiti articulum enatus, tertio pollicis articulo inſeritur, ipſiusque flexus autor evadit. Tertium muſculum, in ſerie alii tredecim numero ſubſequuntur, in extrema manu repoſiti, quorum bini primo ſingulorum quinque digitorum oſſi inſeruntur, ejus flexionis opifices, & tres ſecundo pollicis internodio potiſſimum inſerti id quoque flectunt. Decimus ſeptimus itaque digitos moventium ab externo brachii oſſis tubere enatus, & indici, medio ac anulari praecipue implantatus, eos digitos extendit. Decimusoctavus ab eadem qua nuper dictus ſede prodiens, parvi digiti extenſionis primarius autor eſt, & varie cum decimiſeptimi tendine tribus anularis digiti oſſibus inſerto commixtus, etiam abductioni verſus exteriora nonnihil inibi ſubſervit. Decimusnonus, cum illo qui vigeſimusprimus erit, commune principium ab ulna, non procul à brachialis ſede nanciſcitur: & in duos fere diſſectus tendines, unum exteriori indicis, alterum medii lateri digerit, illorumque digitorum in externum latus abductionis autor cenſetur. Vigeſimus à brachiali pronatus, & externo poſtbrachialis oſſis parvum ſuſtinentis lateri exporrectus, primoque ejus digiti oſſi inſertus, illum extrorſum in latus abducit. Vigeſimusprimus externo lateri exterioris pollicis regionis ad tertium uſque articulum implantatur, pollicis verſus indicem extenſionis autor. Vigeſimusſecundus ab ulna paulo ſuperius quàm nuper dictus prodit: & mox bipartito ſciſſus, una portione in tendinem ceſſat, brachialis oſſi pollicem ſuſtinenti inſertum, & ductum, quo manus radii motum in pronum ſequitur, adjuvantem. Altera autem pars in duas rurſus dirimitur, quae ſingulae unum efficiunt tendinem: & haec quidem ſuum tendinem primi pollicis oſſis exterioris ſed interno lateri inſerit, illius vero partis tendo illi oſſi tantum obnaſcitur, in ſecundum & tertium pollicis os inſertus. Horum tendinum beneficio pollex introrſum verſus extenditur. Vigeſimus tertius ad internum primi pollicis oſſis latus ſedem obtinens, pollicem ab indice inſigniter abducit. Vigeſimus quartus ab oſſe poſtbrachialis indicem ſuffulciente enatus, & primo pollicis oſſi praecipue inſertus, pollicem indici proxime adducit. Superſunt adhuc quatuor graciles muſculi, quatuor tendinibus ſecundi digitos moventium muſculi in vola attenſi, & in internum latus primi quatuor digitorum oſſis inſecti, eorumque digitorum ad pollicem in latus adductionis miniſtri. Reponuntur itaque in interna cubiti ſede muſculus, latum manus efficiens tendinem, primus & ſecundus brachialis motuum autores, primus ſecundus & tertius digitos moventium, & duo radium in pronum ducentes. In externa autem ſede conſiſtunt decimus ſeptimus, decimus octavus, decimus nonus, vigeſimus primus, vigeſimus ſecundus, digitos moventium, & tertius & quartus brachialis motibus praefectorum, & duo radium in ſupinum agentes, ſuntque omnes numero novem. Verum decem conſurgent, ſi à vigeſimo ſecundo digitos moventium illam portionem diſtinxeris, quae brachialis oſſi pollicem ſuſtinenti tendinem offert. In extrema manu obſervantur decem muſculi, primos articulos digitorum flectentes, & tres ſecundi pollicis internodii flexus autores, & dein digitos agentium vigeſimus, vigeſimus tertius, vigeſimus quartus, & quatuor muſculi quorum beneficio quatuor digiti pollici adducuntur. Singuli virorum teſtes cum ſuis ſeminalibus vaſis tunica obducuntur à peritonaeo pronata, & aliquot rectis carneiſque fibris enutrita, infimaeque ſemen deferentis vaſis ſedi inſerta. His fibris teſti unus conſtituitur muſculus, cujus ope teſtis obſcure ſurſum vellitur.

Sic

Sic & membranae uterum firmantes, utrinque carneis donantur fibris, hacque ratione uterus utrobique unum poſſidet muſculum, cujus auxilio leviter ſurſum verſus ilia contrahitur. Veſicae cervici unus orbiculatim obnaſcitur muſculus, intempeſtivam urinae excretionem prohibens. Item alius quoque muſculus, recti inteſtini finem circulatim ambit, immaturae egeſtioni praefectus, & duo alii muſculi poſt egeſtionem rectum inteſtinum alacriter ſurſum attollunt. Penis radici utrinque à pubis oſſe gracilis inſeritur muſculus, nimis quam ſegniter ad ipſius tentiginem juvans. Quinetiam ab anteriori ſede muſculi rectum inteſtinum orbiculatim amplectentis, duo enaſcuntur muſculi, invicem ſibi proximi, & urinae meatui, qua is ſub pubis oſſibus ſurſum reflectitur, implantari, meatumque in ſeminis ejaculatione quo minus ille ad flexum occludatur dilatantes. Primus femur moventium ab ilium oſſis extima ſede, & coccygis oſſis poſteriori regione enatus, poſteriori magni femoris proceſſus, ſedi, & ejus quoque radici ampla inſertione innaſcitur. Secundus ſub primo magna ex parte reconditus, magisque ab anteriori ilium oſſis ſede pronatus, etiam magno femoris proceſſui inſeritur. Tertius ſecundo longe minor, ipſoque penitus occultatus, ab ilium oſſe juxta poſteriorem coxendicis acetabuli ſedem enaſcitur, magno etiam femoris proceſſui inſertus, & ut duo priores, femur extendens, extrorſumque in latus agens. Quartus à tribus humilioribus oſſis ſacri oſſibus pronatus, etiam magno proceſſui inſeritur, femur extendens, & extrorſum non parum circumducens. Quintus omnium corporis muſculorum maximus, & pluribus partibus à coxendicis oſſe ac pubis principium ducens, poſteriorique femoris ſedi ad humiliora ipſius uſque capita inſertus, extenſionis & rectae ſtationis autor habetur, femur etiam introrſum agens, idque ipſius potiſſimum portione à pubis oſſis humiliori ſede pronata. Sextus à duabus infimis thoracis & aliquot ſuperioribus lumborum vertebris initium capiens, minori femoris proceſſui inſeritur, femoris flexus una cum ſeptimo autor: qui à tota interiori oſſis ilium ſede enatus, minori quoque proceſſui elatius ſexto implantatur. Octavus à pubis oſſe pronatus, ſub minori proceſſu femori longa inſertione implantatur, id quidem flectens, verum etiam impenſe introrſum movens. Nonus anteriorem pubis oſſis foraminis ſedem occupans. majorique femoris proceſſui inſertus, introrſum femur circumvertit. Decimus poſteriorem interioremve dicti jam foraminis ſedem ſibi vendicans, & ſecundum coxendicis oſſis poſteriora tutiſſime reflexus, ac veluti aliis muſculis hic pronaſcentibus adauctus, majorique femoris proceſſui implantatus, femur extrorſum circum vertit. *Muſculi tibiam moventes.* Tibiam agentium primus ab ilium oſſis ſpinae antica ſede enatus, & admodum oblique ſecundum femoris internam ſedem ductus, anteriori tibiae ſedi inſeritur, totiusque corporis gracillimus, & ſimul longiſſimus muſculus efficitur. Secundus à pubis oſſium commiſſura enatus, in eandem cum primo ſedem inſeritur. Tertius à coxendicis oſſis appendice principium obtinens, in eam quoque ſedem tibiae implantatur. Quartus ab eadem ſede coxendicis oſſis pronatus, & portionem ſui à femoris oſſe in deſcenſu aſſumens, tibiae cum fibula articulo, ſed potiſſimum fibulae inſeritur. Quintus ab eadem etiam regione principium adeptus, in anteriorem tibiae ſedem cum tribus primis, verum minus declivis, implantatur. Sextus ab ilium oſſis ſpina pronatus, membranae modo muſculis os femoris amplexantibus obducitur, & potiſſimum ad exterius latus genu articuli inſeritur. Septimus à radice magni femoris proceſſus enatus, & externum femoris latus occupans, cum octavo & nono tendinem efformat, cui patella innaſcitur. Octavus enim à cervice femoris & radice majoris ipſius proceſſus originem ducens, quaſi totum femoris os proxime ambit. Nonus è coxendicis oſſis tubere ſupra ipſius cum femore articulum, anteriori in parte conſpicuo originem ſumens, & ſeptimo & octavo inſtratus muſculis, ad interiorem genu regionem fertur: ac in tendinem degenerans, cum duobus nuper dictis unum conſtituit tendinem, anteriori tibiae ſedi validiſſime implantatum. atque ita primus, ſextus, ſeptimus, octavus & nonus, tibiae extenſionis opifices habentur, ſecundo interim, tertio, quarto & quinto tibiam liquide extendentibus. Qui in poplite latitat muſculus, & ab externo genu articuli ligamento in tibiae os oblique pertinet, tibiam non flectit, & ſi quid agit, obſcure motum imitatur primi radium in pronum moventis muſculi. Eorum qui pedem movent, primus ab interno femoris capite juxta genu articulum incipit, uti & ſecundus ab externo capite principium nanciſcitur, ambo poſteriorem ſurae partem conſtituentes, & cum quarti pedem moventis muſculi tendine congredientes, in calcem inſeruntur. Tertius exiguus eſt muſculus, ab externo quoque femoris capite pronatus, & in poplitis regione adhuc in tenuiſſimum tendinem deſinens, calcis oſſis interno lateri inſertum. Quartus, pedem moventium maximus eſt, ac à fibulae cum tibia coarticulatione incipiens, invalidiſſimum definit tendinem, cui duorum primorum tendo unitur, ſimul cum ipſo calci inſertus. Quintus muſculus tibiae ac fibulae poſteriori ſedi proxime allocatus, ab iiſdem pronaſcitur oſſibus, ubi illa primum dehiſcunt, & juxta interioris malleoli poſteriora tendinem educit in tarſi os, quod teſſeram imitanti oſſi conterminum eſt, inſertum. Sextus in anteriori tibiae ſede poſitus, à tibiae oſſe qua illi fibula ſuperius coarticulatur pronatus, tendinem in radicem pedis oſſis pollicis ſuſtinentis inſerit. Septimus à fibula principium ducens, externum tibiae latus occupat., ac tendinem ſub pedis inferiora reflexum, pedis oſſi pollicem ſuſful-

cienti inſerit. Octavus ſeptimo occulitur, atque à fibula etiam enatus, tendinem inſerit radici oſſis pedis parvum digitum ſuſtinentis. Nonus pars eſt ejus quem quatuor pedis digitos extendere mox dicturus ſum: inſeritur vero ad medium fere longitudinis oſſis pedis, ante parvum digitum poſiti. Primis quinque muſculis pes extenditur, ſeu fortiter terrae admovetur, quamvis tertius muſculus id invalide praeſtet: & ſi quid ad pedis motum facit, eum in obliquum verſus interiora agit: ſexto autem, ſeptimo, octavo & nono pes flectitur, horumque muſculorum beneficio pes laterales motus, pro ut ſinguli agunt muſculi, expetitur. Pedis digitos moventium primus in planta totus collocatur, & infima parte membranam impenſe craſſam, & lato in manu tendini non abſimilem pertinaciter obnatam poſſidet: & à calcis oſſe pronatus. Secundis quatuor digitorum internodiis ſingulos tendines offert, eorum flexus autores. Secundus & tertius poſteriorem tibiae ſedem perreptant, & ſecundus tibiae oſſi magis quam fibulae exporrectus, ab illoque pronatus, tendinem in plantam mittit, qui in quatuor diſſectus tendines, ſingulos quatuor digitorum tertiis oſſibus inſerit, primi muſculi tendines, perinde ac in manu fit, perforantes, eaque oſſa flectentes. Tertius à fibulae ad tibiam nexu enatus, & etiam fibulae multum exporrectus, tendinem in plantam profert: à quo exigua portio tendinibus commiſcetur, indicis & medii tertium internodium flectentibus: reliquus autem totus in ſecundum pollicis os inſeritur, illius flexionis autor. Decem muſculi his ſuccedunt, qui inſigniter mutuo implexi, ac pedii oſſibus adnati, prima digitorum oſſa flectunt, duobus muſculis ad ſingulos digitos pertinentibus. Decimus quartus igitur, cujus pars nonus pedem moventium cenſebatur, à tibiae interiori ſede pronatus, in quatuor dirimitur tendines, qui quatuor digitis inſerti, eorum extenſionis autores cenſentur. Decimus quintus ab anteriori tibiae ſede etiam procedens, pollici inſeritur, ipſius extenſionis opifex. Decimus ſextus in ſuperiori pedis ſede reponitur, carneaque eſt moles in quatuor diviſa tendines, quorum unus pollicis ſuperioris ſedis externo lateri implantatur, ſecundus indicis, tertius medii, quartus anularis: atque hi tendines eorum digitorum in externum latus abductionis opifices ſunt. Decimus ſeptimus externum pedis latus occupans, & parvi digiti primo oſſi inſertus, illum à caeteris removet. Decimus octavus interno pedis lateri exporrectus, pollicem à caeteris digitis abducit. Dein in pedis planta carnea conſiſtit ſubſtantia, in quatuor graciles diſſecta portiones tendinibus adhaerentes, quorum miniſterio tertia quatuor digitorum oſſa flectuntur. Hae portiones interno quatuor digitorum lateri ad primum articulum inſertae, eorum ad pollicem adductionis autores habentur, ac proinde ſi iſtas quatuor portiones quatuor muſculorum vice enumeraveris, in tibiae poſteriori ſede obſervabis primum, ſecundum, tertium, quartum pedem moventium, ſecundum & tertium digitos moventium, & ſub illis quintum pedem moventium. In anteriori vero ſextum, ſeptimum, octavum, nonum pedis motuum autores, & decimum quartum, decimum quintum digitos moventium: in pede autem habueris primum digitos agentem, & decem prima digitorum oſſa flectentes, & decimum ſextum, decimum ſeptimum, decimum octavum digitos quoque moventium, niſi decimum ſextum in plures dividere propoſitum eſſet. Porro in muſculorum enarratione paſſim ligamentorum non memini, quod magna ex parte articuli invicem reſpondeant. Omnibus enim articulis orbiculatim ligamentum ab uno oſſe in aliud, aut in cartilaginem, vel à cartilagine in os, aut cartilaginem inſertum privatim obducitur, paucisque articulis ligamenta acceſſere peculiaria. *De ligamentis.* Ut in capitis articulo teres quoddam à dente ſecundae cervicis vertebrae in occipitis os ducitur, & ſecundum dentis poſteriorem ſedem in prima vertebra unum tranſverſim fertur. Vertebrarum corpora ligamentis admodum cartilagineis committuntur, adſcendentes vero & deſcendentes eorundem proceſſus validis quoque, ſed tantum ambientibus colligantur: dein in ſpinarum intervallis membraneum conſiſtit ligamentum, ſicut in cubito & tibia, ubi oſſa hic invicem dehiſcunt: inſuper in pubis oſſium foraminibus hujus generis occurrit ligamentum, ſeu membrana potius. In humeri articulo tria peculiaria viſuntur, quorum primum teres eſt, & ab interno ſcapulae proceſſu enatum, in externum humeri caput fertur, alia duo ab elatiori cervicis ſcapulae ſede enata, in idem caput pertinent, & unum quoque, hic ab interno ſcapulae proceſſu in ſummum humerum ducitur. In brachialis oſſium inter ſe & cum poſtbrachialis oſſibus connexu, ut & in pede, paſſim cartilaginea ligamenta interveniunt. A ſacro oſſe duo teretia in coxendicis os pertinent. Ex femoris ſuperiori capite teres ligamentum in coxendicis acetabulum inſeritur. In genu articuli medio cartilagineum conſiſtit ligamentum, & dein in poſteriori ipſius ſede, & utrinque ad latera unum peculiare ſecantibus obvium eſto. Ex ligamentorum vero tranſverſim tendinibus obductorum, tendinesque ne ſua ſede deſtinent, continentium numero, in interna brachialis ſede unum conſiſtit, & ſecundum univerſam internam cujuſque digiti ſedem unum continuum habetur, juxta brachialis radicem in externa radii & ulnae ſede ſex occurrunt. In anteriori tibiae ſede juxta talum unum quoque obſervatur, & tria inter calcem internumque malleolum: dein unum inter calcem & externum malleolum. Sic & in interna inferiorive pedis digitorum ſede, hujus quoque generis ligamenta ſpectantur.

CAPUT IV.

DE ORGANIS NUTRITIONI QUAE EX CIBO POTUQUE FIT FAMULANTIBUS.

Deus curat immortalitatem noſtram.

Quandoquidem homo propter ſemen genitale ſanguinemque menſtruum, generationis noſtrae primordia, & eorum quibus conſtamus materiam immortalis fieri nequivit, immenſus rerum opifex, ut is quam diutiſſime vivat, & ſpecies ipſius nunquam deficiens ſemper immortalis perſeveret, ſolicite machinatur. Ut enim ad debitum incrementum homo attingeret, ac illa quae inſitus calor perpetuo depaſcitur, quam fieri poſſet proxime reſtituerentur, organa nutritioni multifariam famulantia obtinuimus. Cibus namque dentibus quo poſt modum leviori opera conficiatur, effractus, perinde ac potus ab ore in ventriculum, tanquam in promptuarium, per viam ducuntur, quae duabus propriis tunicis tendi, atque in ſe concidere aptis formata, ex faucibus ſub aſpera arteria, ac dein ſecundum thoracis vertebras per ſeptum transverſum in ſuperius, ſiniſtrumve ventriculi orificium pertinet, & ſtomachus aut gula vocatur. Ventriculus vero inter jecur & lienem ſub ſepto repoſitus, & inſigniter capax, & ſecundum transverſum oblongus, in ſiniſtraque corporis ſede quam in dextra amplior, & duabus demum tunicis diſtendi contrahique idoneis, & tertio quodam involucro quod peritonaeum educit intectis, efformatus: & compluribus venis, arteriis ac nervis implexus, quod ab ore illi delatum eſt concoquit, ac velut in lacteum cremorem inſita vi emutat, quem per ſuum inferius orificium ex elatiori ſede dextri ipſius lateris exortum, in inteſtina propellit. quae corpora ſunt teretia uno, continuoque ac innumeris orbibus gyrisque tortuoſo ductu à ventriculo ad podicem pertinentia, & ſimiliter ac ventriculus duabus propriis tunicis exſtructa. quibus tertia à peritonaeo accedit, non minus quam duae propriae, laxari contrahique apta, non tamen undique pariter ampla. Inteſtinorum ſiquidem à ventriculo procedens origo ſecundum ventriculi poſteriora ad dorſum uſque reflexa & duodenum nobis appellata, ac dein huic ſuccedens inteſtinorum pars, quam jejunum dicimus, & ea quae ilium ſeu volvulus nuncupatur, ſuisque orbibus ilia & ſedem undique umbilico ſubjectam & conterminam implet, pari quodam modo conſtat amplitudine, quae quum arcta ſit, ut dictis nuper inteſtinorum partibus gracilium nomen inderetur, in cauſa fuit. Porrò inteſtinorum pars in quam ilei terminus ceſſat, impenſe craſſa & ampla viſitur, ipſique appendiculum continuatur, inſtar lumbrici involutum anguſtumque, & uno ore donatum, ideoque caecum à diſſectionis proceribus appellatum.

Caecum inteſtinum, quare ſic appellatum.

Ipſa vero craſſa inteſtinorum pars à dextri renis ſede ad jecoris cavum adſcendens, hinc ſecundum ventriculi fundum ad lienis ſedem, & illinc ſecundum ſiniſtri renis ſedem devolvitur & gyro quodam in ſiniſtra pubis ſede reflexa, totoque illo ductu colum conſtituens, ſuper oſſis ſacri initium recta deorſum ad anum fertur, recti ac principis inteſtini nomen inibi obtinens. In haec itaque inteſtina quicquid ventriculus confecit, depellitur, per varios illorum gyros devolvendum: venae autem quae innumera ſerie à jecoris cavo una cum arteriis à magna arteria depromptis, inter duas membranas inteſtina dorſo colligantes, multaque pinguedine ac glandulis abundantes, & meſenterium vocatas, in inteſtina pertingunt, ex ipſis, (ſed potiſſimum gracilibus) inteſtinis, quicquid ſanguini efficiendo idoneum eſt, ſimul cum aqueo renumque concoctionis ventriculi recremento exſugunt, id jecori ſanguificationis officinae deferentes. Ipſum autem craſſius & ineptum ſuctioni recrementum ſenſim in craſſa colligitur inteſtina, illic tantiſper aſſervandum, donec hominem moleſtans, recluſo rectum inteſtinum orbiculatim ambiente muſculo, ſemel univerſimque hominis arbitratu egeratur. Jecur in multas diremptum fibras lobosve, ipſi ſubminiſtrantium organorum elatiſſimam ſedem occupat, ac ventriculo magna ex parte incumbens, ſeptoque transverſo proxime ſubditum, & magis dextram, quàm ſiniſtram corporis ſedem implens, ſupra gibbum infra cavum viſitur, accumbentium illi partium formae ad amuſſim congruens, & multarum venarum implexu, quibus propria jecoris ſubſtantia concreto nuper ſanguini ſimilis circumfunditur, efformatum, tenuique involucro ab ipſius ligamentis quibus peritonaeo firmatur procedente obtectum, nervuloſque duos & arteriam item unam admittens, & naturalis ſeu altricis, aut, ut Plato dicebat, venereorum ciborum & potuum concupiſcibilis animae fomes. Caeterum venarum per jecur diffuſarum una ſeries in gibbo ipſius conſiſtit, ad cavam pertinens venam, altera in jecoris cavo reponitur, portae venae caudicem conſtituens: quae primum veſiculae bilem flavum recipienti ſurculos duos promit, dein ventriculi poſteriori ſedi juxta inferius ipſius orificium: inde ventriculi fundi dextrae parti ramus offertur, à quo ramuli in ventriculum & ſuperiorem omenti membranam ſparguntur, quod membraneum eſt corpus ſacculi modo exſtructum, & vaſis tuto deducendis praecipue adaptatum: quamquam quum venis arteriiſque & pinguedine illis effuſa ſcateat, inteſti-

no-

norum quoque calori fovendo auxilietur. Inſtar circuli enim à dorſi medio ſub ventriculi poſteriori ſede incipiens, per jecoris cavum ad fundum ventriculi (à cujus tertio involucro inibi pronaſcitur) ad lienis cavum, & hinc ad dorſi medium ſuo veluti initio defertur. Hinc verò ſacculi inſtar deorſum protenſum, anteriori inteſtinorum ſedi obvolvitur, innatatve, colum inteſtinum quo ventriculo exporrigitur, meſenterii vice dorſum committens. Caeterum portae caudex poſtquam omento ſuffultus, dictas nuper deprompſit propagines, in duos partitur truncos, ac dextrum qui grandior eſt, per meſenterium varie digeſtum, inteſtinis offert, prius duodeno inteſtino, & jejuni initio ramum exhibens, glanduloſo corpore huic inteſtinorum ſedi exporrecto ſuffultum. Siniſter truncus inferiori membrana omenti intextus, ventriculi poſteriori ſedi qua dextram dorſi partem reſpicit, parvam offert propaginem, dein etiam omenti inferiori membranae, mox glandulis hic vaſorum tutae diſtributioni praefectis & colore carneis: dein ſecundum poſteriora ventriculi ramus ab illo adſcendit, ventriculi dorſi medium ſpectanti ſedi ſurculos primum exporrigens, & coronae ritu ſuperius ventriculi orificium amplectens, à quo praeter ſurculos deorſum ſurſumque depromptos, unus ſecundum ventriculi poſteriora ad inferius ventriculi orificium prorepit. Ipſe autem ſiniſter portae caudicis truncus ſiniſtrorſum ſemper tendens, inſignem hic quoque promit venam, omento & colo inteſtino implicitam: ille vero in varias ſectus propagines, & ſobolem adhuc humiliori omenti membranae ſpargens, lienis cavo inſeritur, ab ipſius propaginibus, anteaquam lienem ſubeant, ventriculi ſiniſtro lateri ramulos offerens: inter quos inſignis occurrit, qui fundum ventriculi in ſiniſtra ſede perreptans, ventriculo & ſuperiori membranae omenti ſoboles derivat. Venae portae autem ſoboles per jecoris ſubſtantiam diſtributae, quicquid ab inteſtinis, & nonnihil à ventriculo quoque jecori detulerunt, in ſe continent: ac jecur ejus cremoris optimum concoquens, in ſanguinem id emutat, ſuae etiam concoctionis duplex recrementum, uti in vini omnique concoctione alia fieri cernimus, obtinens: unum quidem craſſius quod veluti ſanguinis faex, & lutum cenſetur, atraque bilis vulgo ferè dicitur: & per portae venam in lienem ablegatur, qui ad ſiniſtrum ventriculi latus ad inferiora poſterioraque repoſitus, linguae craſſioris imaginem exprimit, accumbentium organorum formae jecoris ritu congruens, & multis venis ac item arteriis intextus, quibus propria lienis caro lutoſo ſanguini ſimilis, & tenui tunica, quam omentum porrigit, intecta obnaſcitur. Lien itaque craſſius jecoris recrementum ad ſe allicere, atque in ipſius nutrimentum convertere, & ſi quid ſibi adaptare nequit, in ventriculum id eructare credimus. Tenuius autem jecoris recrementum, quod veluti flos vini habetur, bilis flava eſt, quam meatus inter portae & cavae propagines per jecoris ſubſtantiam digeſti in ſe alliciunt, & ſenſim collecti in unum meatum ceſſant: qui ex jecoris cavo eductus, in bilis veſiculam pertinet, cavae jecoris ſedi inſtar oblongioris piri media ipſius amplitudine innatam & corpore conſtantem diſtendi laxarique apto. In hac veſicula bilem aſſervari diſſectionis profeſſoribus perſuaſum eſt, donec ipſa meatus peculiaris beneficio illam in duodenum inteſtinum protrudat: ſimul cum ſiccis ventriculi recrementis egerendam, ac inteſtina ſua mordaci facultate ad propellendum irritaturam, atque à pituita illis inſidenti liberaturam. Caeterum ſanguis dictis nuper excrementis repurgatus, ex anguſtiſſimis venae portae ramis in arctiſſimas cavae venae propagines contendit, tenui aureoque recremento, quod ex inteſtinis in jecur aſſumptum fuit, vehiculi loco utens. Id namque hactenus ſanguinem concomitans, & ſimul cum ſanguine in cavam venam conſcendens, ſuis in his angiportis inſignem uſum praeſtat. Quum vero huc uſque ſanguini promptae digeſtionis nomine adſtitit, & ſanguis tantam ipſius copiam inſuper non requirit, conſonum fuit, ut id à ſanguine alioquin onus ipſi futurum expurgaretur: cui muneri renes appoſitiſſime famulantur, utrinque ſinguli ad venae cavae latera & jecori proxime allocati, ac maximam ſeroſi illius humoris portionem ſtrenue ad ſe allicientes, illamque à ſanguine excolantes. Quod quo opportunius moliantur, inſignis vena & item arteria reni tranſverſim exporriguntur, ac ren in ſinum membraneum, & ampliter cavum, in multasque diſſectum propagines, ſeorſum ſanguinem excipit, & ſubſtantiae renis illi ſinui obnatae, & duplici tunica obtectae beneficio urinam expurgat, illam in alium deducens ſinum, quem urinarius meatus venae modo conſtructus incipit, hanc in veſicam delaturus. Veſica etenim rotundae lagenae quodam modo ritu urinam ſenſim admittentis, ad poſteriorem pubis oſſis ſedem poſita, peculiari conſtat tunica ſimplici & nervea triplicique fibrarum genere intertexta, & contrahi ac diſtendi prompta, cui à peritonaeo abdominisve membrana, quae hactenus dictorum organorum eſt involucrum & firmamentum, alia obducitur. In poſteriorem veſicae ſedem haud procul ab ipſius cervice, à ſingulis renibus ſinguli meatus admodum induſtriè inſeruntur, ipſaque tantiſper urinam colligit, donec illa aut copia aut qualitate hominem moleſtans, recluſo orbiculatim veſicae cervicem ambiente muſculo, univerſim excernatur. Sanguis hac induſtria repurgatus per cavae venae ramos, ceu rivulos quoſdam univerſo corpori digeritur, ut ſingulae partes ſibi familiare ex ſanguine emulgeant, idque emutantes & ſibi apponentes, in proprium nutrimentum convertant: ac demum hujus concoctionis quoque recrementa à ſe propriis functionibus abigant. Porrò cavae ſeries ejusmodi plurimum ob-

Caudicis portae partitio.

Veſicae tunica.

obſervatur. ubi ea in poſteriori jecoris ſede conſiſtit, ex anteriori ipſius regione ramos promit, in jecoris gibbum numeroſa ſerie digeſtos: ſurſum autem adſcendens, ac ſeptum transverſum cum cordis involucro perforans, duas propagines ſepto largitur. Ad dextram cordis aurem cava ampliori orificio in dextrum cordis ventriculum dehiſcit, quàm cavae orbicularis amplitudo uſpiam viſitur. A poſteriori ejus implantationis (niſi mavis dicere exortus) ſede, vena prodit, cordis baſim coronae modo cingens, & deorſum per cordis ſuperficiem ramulos digerens. Cava à corde ſurſum conſcendens, ac cordis involucrum ibi praetergreſſa, venam paris expertem, & octo frequentius inferiora coſtarum intervalla utrinque enutrientem, à dextro latere promit. In jugulo autem tota bipartito ſcinditur ab ipſius anteriori ſede pectoris oſſi & interſepientibus thoracem membranis venas offerens, abdominis ſuperiora perreptantes. A radice vero alterius trunci factae modo in jugulo bipartitionis inſignis promitur vena, ſuper primam coſtam in axillam procurrens, ſed prius in thoracis cavitate ramum promens, in tria ſuperiora ſui lateris coſtarum intervalla abſumendum, & alium per transverſos cervicis vertebrarum proceſſus in calvariam uſque porrigendum, & alium in poſteriora thoracis juxta cervicis radicem ſparſum. Praeſens vena thoracem egreſſa, interdum hic humerariam promit venam, & ramum muſculis anteriori thoracis ſedi inſtratis: alium poſteriori ſedi thoracis, & cavo ſcapulae: & lateri thoracis alium digerit, in axillam feſtinans. Trunci autem in jugulo factae bipartitionis reliquum in duos impares ramos diſcinditur, & horum interior graciliorque internam jugularem conſtituens venam, duabus propaginibus duram cerebri membranam adeuntibus, calvariam ſubit. Exterior vero ab externo latere propaginem, ex qua humeralis vena conſtituitur, deducens, ſurſum conſcendit, ſuperficiariam efformans ſingularem varie ad fauces uſque excurrentem, & in linguam, laringem, palatum, faciem, tempora & verticem diſtributam, tribusque venis calvariam ingredientem. Humeralis vero priuſquam ſub clavicula & ſummo humero in brachium fertur, ramum poſteriori cervicis ſedi & alium ſcapulae gibbo, & alium ſummi humeri ſuperiori ſedi exporrigit, & ſecundum exterius latus muſculi cubitum flectentium anterioris ſub cute prorepens, ſurculosque graciles cuti depromens, ſupra cubiti articulum diſſecta, aliquando unum ramum penitus latentem, & mox abſumptum ad cubiti articulum defert. alium ſub cute oblique ad cubiti flexus medium cum axillaris venae ramo coiturum, communemque venam conſtituturum. tertium ſub cute ſecundum radium in poſteriora cubiti, ac tandem ad brachialis radicem juxta ulnae extremum mittit, qui axillaris propagini inibi commixtus, parvi & anularis digitorum exteriora ſcandit. Axillaris in axilla latitans, & cuti anteriorem brachii ſedem verſus interiora inveſtienti ramum offerens, ſurculum praebet capitibus muſculorum cubitum extendentium, & alium illorum mediae propemodum longitudini, dein alium propaginem cum quarto brachium petente nervo ſecundum brachii poſteriora ad cubiti uſque exteriora ablegat. Mox in duas ſecta venas, una prorſus toto ductu in profundo ſubmerſam, ac arteria ſemper comitatam, per cubiti articuli flexus medium deducit, quae ante cubiti longitudinis medium in duas ſecta propagines, unam ſecundum radium, alteram ſecundum ulnam verſus brachiale porrigit, & hic rurſus in ſurculos dirempta, in internam digitorum ſedem ita digeritur, ut ſingulis digitis duae offerantur ſoboles, & ſurculus quidam inter pollicis primum internodium & poſtbrachialis os indicem ſuſtinens, ad manus externam ſedem pertingat. Altera autem vena ſub cute ſemper exporrecta, juxta cubiti articulum in duos partitur ramos: quorum alter oblique verſus cubiti articuli flexum contendens, cum humeralis ramo commiſcetur ſimul cum illo communem efformans venam quae duabus illis mediis venis conſtituta, ac oblique deorſum repens, radiumque tandem adſcendens, in externa cubiti ſede in duas diſcinditur ſoboles, quarum altera medii digiti potiſſimum externam ſedem petit, altera verò pollici & indici offertur, ſurculum in internam manus ſedem ſpargens, ramulis montem Veneri ſacrum implicantibus commiſcendum. At alter axillaris juxta cubiti articulum factae diviſionis ramus, varias propagines in cubiti internam ſedem depromit: quibus crebro vena accedit, ab altero venam communem conſtituentium ramo, quem axillaris porrigebat, enata. Hae propagines admodum varie modo coëuntes, modo rurſus invicem diremptae, ac internam cubiti ſedis cutem implicantes, tandem in internam manus cutem prorepunt. Caeterum inſignior ejus rami propago ulnae exporrecta, & in cubiti exteriora etiam ſurculos promens, juxta brachialis radicem humerariae ramo commiſcetur, ad parvum digitum & anularem contendenti. Cavae venae pars ſub jecore deorſum repens à ſiniſtro latere ramum offert pingui renis ſiniſtri tunicae & locis reni conterminis. Dein ſingulis renibus magna depromitur vena. Ab elatiori ſede venae dextrum renem petentis, quae frequenter altius venae ſiniſtro reni propria initium ſumit, propago pinguem dextri renis tunicam accedit. Ab illius vero quae ad ſiniſtrum proficiſcitur renem, humiliori ſede ſiniſtra ſeminalis vena exoritur, dextra interim à cavae caudice demiſſius multo principium ducente. Porrò ubi cava vertebris lumborum innititur, geniculatim illis propagines dat, in muſculos proximos & ad abdominis uſque latera abſumendas. Atque harum illae ſunt praecipuae, quae à cava inibi pronaſcuntur, qua ſupra oſſis ſacri ad lumborum vertebras nexum in duos pares diſcinditur truncos, quorum ſiniſter

perin-

perinde ac dexter ſurculos quoſdam oſſis ſacri foraminibus offert: & in duos partitur ramos, quorum interior propaginem mittit in muſculos exhauriendam, qui oſſis ilium & ſacri poſteriorem ſedem occupant & aliam derivat in veſicam, & penem & mulieribus in uterum multiplici ſobole pertinentem. Quod reliquum ejus rami eſt, ab externo ramo portiunculam aſſumens, per pubis oſſis foramen in femur ducitur, cuti & muſculis internam femoris ſedem occupantibus ſurculos exhibens, & ante genu articulum ceſſans, ſuoque termino cum alterius crus petentis venae ramo, ut mox dicam, coiens. Exterior namque ramus ſiniſtri cavae trunci per inguina femur aditurus peritonaeo propaginem offert, in inferiorem abdominis ſedem ad umbilicum uſque abſumendam in femur vero procidens, pubis cuti & pudendi muliebris coliculis ſobolem porrigit. Verum inſignem venam per femoris & genu, & tibiae interiora, ſub cute ad pedis uſque digitorum ſummum diffundit, in progreſſu ſparſim cuti ramuſculos depromentem. Aliam quoque ſub cute ad coxendicis articuli anteriora derivat. ipſe autem penitus inter muſculos ſubmerſus, propaginem communicat muſculis & cuti in externa femoris ſede locatis, & aliam offert muſculis internam anterioremque femoris ſedem ſibi vendicantibus. Atque cum hac propagine extremum venae ejus coit, quae per pubis oſſis foramen deſcenderat. Hinc grandis vena ſecundum femoris poſteriora retorquetur, propagines ejus ſedis muſculis communicans, à quibus ramuli in cutem pertinent, tum ſurſum, tum deorſum ad ſuram uſque excurrentes. Inter inferiora vero femoris capita grandis haec vena in duos ſciſſa truncos minorem exterioremque verſus fibulam derivat, à quo praeter ſoboles anteriorem genu ſedem petentes ramus diſcinditur, ſub cute externam tibiae ſedem verſus poſteriora obtegente, ad digitorum uſque ſuperiora varie diſſectus. Quod vero reliquum eſt, altius inter muſculos externae fibulae ſedi attenſos occultatum, ultra tibiae longitudinis medium properat. Interior autem truncus inſigniter amplus, ramum diſpenſat ſecundum internam tibiae ſedem verſus poſteriora ſub cute ad pedis uſque digitos diſperſum. Deinde alium depromit, per ſuram nonnihil reconditum, ad calcem uſque pertingentem. Quod vero hujus trunci praecipuum eſt, muſculos poſteriorem tibiae ſedem occupantes ſubit, & ab anteriori ipſius regione ramum per ligamentum membraneum demittit, fibulam tibiae alligans: atque is ſub anterioribus tibiam integentibus muſculis abſconditus, ad pedis uſque ſuperiora pertingit. Ipſa autem vena ſecundum poſteriora deſcendens, & hinc inde cuti & conterminis muſculis ramulos offerens, tandem inter calcem & tibiam pedis inferiora ſubit, inibi in muſculos & digitos in eum modum diſtributa, ut duae ſoboles ſingulis offerantur.

CAPUT V.

DE CORDE, AC ORGANIS IPSIUS FUNCTIONI SUBMINISTRANTIBUS.

Organorum, quae inſito nobis calori recreando, & ſpiritibus reſtituendis enutriendiſque fabricantur, cor iraſcibilis animae ſedes facile praecipua cenſetur, inſtar nucis pineae anterius ac poſterius compreſſae effigiatum, & ſua baſi ſub pectoris oſſis medio collocatum, ſuoque mucrone in ſiniſtrum latus impenſe antrorſum vergens, ſubſtantiaque conſtans carnea, ſed quam muſculorum eſt ſubſtantia duriori & triplici fibrarum genere intertexta, ac venis arteriiſque propriis donata. Dein cor duos ſinus ſeu ventriculos poſſidet, quorum alter in dextro conſiſtens latere, amplior, ac rariori tenuiorique cordis ſubſtantia obductus cernitur, & cavae venae orificium ad hunc pertinet, cui tres membranae introrſum ductae praeficiuntur. Quinetiam vas arteriae conſtans corpore, ſed venarum munere fungens ac proinde arterialis vena appellatum, ab illo ventriculo egreditur, in ipſius orificio tres quoque exigens membranulas extrorſum ſpectantes. Alter autem ventriculus in ſiniſtro repoſitus latere, & craſſa praecipuaque cordis ſubſtantia circumdatus, etiam duobus donatur orificiis, quorum humilius vaſis cujuſdam eſt, arteriae, quod ad aërem attinet, uſum praeſtantis, at venae corpore efformati: & proinde venalis arteria appellati, & in ipſius orificio duas membranas introrſum conniventes exigentis. Elatius vero orificium arteriae magnae dedicatur principio, cui etiam tres membranas natura elargitur extrorſum reſpicientes. Atque hi ſinus ſepto interſtinguuntur impenſe craſſo, & comprimi diſtendique apto, & intus foveis plurimis (ut & cordis ventriculi) abundanti corpore exſtructo. Totum vero cor membraneo quodam involucro tegitur, ipſi nulla ex parte connatum, & corde multo ampliori aqueoque humore intus rorato. Hoc exterius inferiori ſua ſede ſepto transverſo non mediocri amplitudine connaſcitur, in lateribus autem duabus continetur membranis cavitatem thoracis interſepientibus & involucrum hoc, ut cor in ſua ſede ſervaretur, ſuffulcientibus. Pulmo autem reliquam thoracis cavitatem quam cor & dictae

Cor ſedes iraſcibilis animae.

Cor, quot poſſideat ventriculos.

dictae nuper membranae & ſtomachus deorſum deſcendens non occuparunt, implet, undique ſeſe accumbentium partium formae jecoris modo adaptans; ac proinde bubulo, aut alioquin biſulco pedi admodum ſimilis, & primum dextra parte & ſiniſtra conformatus: quae rurſus ſingulae in duas fibras lobosve diremptae, multis vaſorum implexibus extruuntur. Aſperae namque arteriae à faucibus (ubi etiam tonſillae & alia duo glandularum genera conſiſtunt) in thoracem deductae, & ut voci famularetur partim cartilagineae: ut vero concidere diſtendique apta efficeretur, ac reſpirationi ſubſerviret, partim membraneae, rami pulmonem paſſim implent: & arterialis vena à dextro cordis ventriculo familiarem ſanguinem pulmoni praeparante, procedens, eumque ſanguinem pulmoni offerens, innumera ſerie in pulmonem diſtribuitur, ſimiliter ac venalis arteria frequenti ſerie pulmonem implicans. Atque his vaſis fungoſa, mollis, ſpumea & admodum ſequax propriaque pulmonis ſubſtantia circumfunditur, quam tenuis admodum & pulmonis dilatationem compreſſionemque haud prohibens tunicula proxime ambit, tunicae coſtas ſuccingenti ſemper attigua. Caeterum quia pulmo thoracis motum è noſtro pendentem arbitratu, vacui beneficio ſequens dilatatur, vacui etiam ratione extrinſecus nos ambiens aër per nares ſecundum gargareonem: & quum vehementius aërem ducimus, is per os etiam veluti in follem attrahitur; ipſius portiuncula per calvariae foramina cerebrum petens, & reliqua portione per fauces in aſperam arteriam ſubintrans, & pulmonis cavitatem ex ipſius dilatatione factam adamuſſim implens. hunc aërem pulmonis ſubſtantia inſita vi alterat, cordisque uſibus aptans, optimam ſui portionem à venalis arteriae ramis undique aſperae propaginibus attenſis aſſumi permittit, ut ejus arteriae interventu aër in ſiniſtrum cordis ſinum deferatur ſpiritus vitalis idonea futurus materia. Cor enim hunc aërem attrahens, & in ſiniſtrum ipſius ventriculum magnam ſanguinis copiam à dextro alliciens, ex halituoſo ejus ſanguinis vapore, & illo aëre, propria virtute ipſius ſubſtantiae, inſita ſpiritum conficit, quem ſanguine impetu ruente, concomitatum fotumque per magnam arteriam univerſo corpori diſtribuit, & nativum cujusque partis calorem ita temperat, quemadmodum reſpiratio cor inſiti caloris fomitem recuperat: itaque idem uſus fit reſpirationis & pulſus, quo arteria magna cordis rhythmo dilatatur & conſtringitur. Ad ſpiritum igitur conficiendum cor aëre utitur, ipſoque illius fervidus calor temperatur. Verum quicquid in hac ſpiritus confectione fuliginoſum ſpirituique efficiendo ineptum eſt, per venalem arteriam in pulmonem reduci, atque hinc cum aëre qui in pulmone reliquus erat, compreſſo thorace excerni, diſſectionis profeſſoribus eſt conceſſum. Adeo ſanè ut cor indefeſſa ipſius dilatatione ſanguinem in dextrum ipſius ventriculum à cava attrahat, ut is partim in ſiniſtrum ventriculum ducatur, partim vero in aptum pulmonis nutrimentum ab ipſo amice praeparetur, & contracto corde per arterialem venam pulmoni offeratur. Cor vero dilatatum in ſiniſtrum ventriculum ex pulmone aërem aſſumit, conſtrictum vero ſpiritum vitalem una cum ſanguine impetu ruente in magnam arteriam propellit. Quo minus autem rapida cordis attractio venae cavae & venali arteriae noxam inferret, natura cordis aures creavit, velut promptuaria cordi appoſitas. Quatuor autem cordis vaſorum orificiis membranas arbitramur praefectas, ne irritus cordis labor fiat. Membranae enim cavae & venalis arteriae orificiis praefectae, impediunt quo minus in cordis contractione ſanguis in cavam, & ſpiritus vitalis in venalem arteriam refluant. illae vero quae in arterialis venae & magnae arteriae orificiis habentur, obſtant quo minus in cordis dilatatione ſanguis pulmoni oblatus, & ſpiritus vitalis jam emiſſus, in cor denuo regurgitent. Porro magna arteria ſimulatque è corde pronaſcitur, duas educit propagines cordis baſim cingentes, deorſum ramulos per cordis ſubſtantiam ſpargentes. ipſe autem arteriae caudex paulo ſupra cor in duos ſectus truncos, grandiorem ſiniſtrorſum ad ſpinam detorquet, à quo utrinque rami ad octo humiliores coſtas exporriguntur. Quum vero is ſub ſepto deorſum fertur, huic quoque propagines offert, mox ab una radice omento, ventriculo, jecori, bilis veſiculae, colo inteſtino, & demum lieni ſoboles offerens, venae portae ramis concomitatas. Dein aliam radicem truncus hic in meſenterium diſpenſat, & utrinque renibus unam derivat nonnihil inferius, ab ipſius anteriori ſede ſeminales producens arterias, & dein adhuc demiſſius meſenterio alium ramum exhibens, & in progreſſu vertebris lumborum ipſisque accumbentibus muſculis ſurculos depromens. Ad ſacri oſſis initium, & ſi arteria prius cavae in ſiniſtro latere ſubjiciatur, eam quo tutior prorepat conſcendit, & eodem cum cava modo hic bipartito ſcinditur, parem cum illa ad extremum uſque pedis diſtributionem in profundo faciens. quippe nullus hujus arteriae magnae trunci ramus cutem ſubit. Verum id privatim hujus trunci propagini per pubis oſſis foramen procedenti accidit, quod illi arteria committitur, quae ab uno umbilico ſecundum veſicae latus deſcendens, foetui propria cenſetur. Arteriae magnae caudicis truncus ſuperiora petens, ſtatim à ſiniſtro ipſius latere ramum promit, oblique ad elatiſſimam thoracis ſui lateris coſtam protenſam, à quo primum propago ſuperioribus coſtis offertur, & dein alia tranſverſis proceſſibus vertebrarum cervicis, quae moſtmodum in duram cerebri membranam exhauritur. dein alia ſiniſtro pectoris oſſis lateri exhibetur, quae in alto ſemper condita, ad umbilicum uſque pertingit, ubi vero ramus ille thoracis cavitatem

Pulmonis ſubſtantia.

Cor, quare utitur aëre.

Aures cordis, quare à natura procreatae.

tem ſuperavit, ſurculum poſteriorem cervicis ſedem occupantibus muſculis tranſmittit, & ſimiliter ut axillaris vena ad digitorum uſque extrema digeritur, ſi axillaris ramos cutem ſubeuntes exceperis, ac in alto latitates ſolum hic intellexeris. Caeterum inſignior portio dicti nuper magnae arteriae trunci ad jugulum adſcendens, in duos impares ramos partitur. *Magnae arteriae rami.* ſiniſter, qui & gracilior eſt, ſiniſtri lateris ſoporalem conſtituit arteriam: dexter vero, ab ipſius dextro latere ad primam coſtam propaginem derivat eodem prorſus modo abſumendam, quo ramus ille qui oblique primam ſiniſtri lateris coſtam adire dicebatur. Verum dextri rami, reliquum, hujus lateris ſoporalem efformat arteriam, quae ſimiliter atque ſiniſtra ſecundum aſperae arteriae latus fauces petens ramum porrigit in faciem penitius & in temporum cutem ad verticem uſque abſorbendum ipſa autem laryngi & linguae & triplici hic repoſito glandularum generi ſoboles offerens, calvariam adit, & in duas diviſa propagines, minorem in primum dextrumve durae membranae ſinum exhauriendam mittit. grandior abſque venae conjugio per proprium foramen in calvariam mergitur, atque hic mox in durae membranae latus ſoboles ab ipſa derivantur, & alia per peculiare foramen ad narium amplitudinem verſus naſi extremum contendit: ipſa autem propago calvariae baſi inſtrata & in nullum tamen plexum reticularem digeſta, antrorſum fertur, & ramum cum ſecundo pari nervorum cerebri ad oculum depromens, ſurſum adſcendit, duram cerebri membranam perforans, & partim in tenuem membranam hic abſumpta, partim vero in dextrum cerebri ventriculum repens, plexus ejus in hoc ventriculo repoſiti, ac extimo foetus involucro comparati portionem efformat, vitalemque ſpiritum cerebro offert, ut ex illo cerebri beneficio animalis ſpiritus, uti nunc dicam, praeparetur.

CAPUT VI.

DE CEREBRO, ET ORGANIS CEREBRI OFFICIORUM NOMINE EXSTRUCTIS.

Cerebrum animalis ac principis facultatum ſedes in calvaria reponitur, *Cerebrum, ubi reponatur.* formam cavitatis quam occupat concinne referens, ac ſuperiori ſede ſecundum capitis longitudinem, ac anterius poſteriuſque in dextram partem & ſiniſtram diremptum, in ipſius autem baſis medio continuum. Ubi dorſalis medullae ab oſſium medulla plurimum differentis producit initium. cui rurſus cerebellum unitur, decuplo ferè minus cerebro, ac poſteriori illius parti omnino ſubjectum, neque magis retrorſum quàm cerebrum ipſum vergens. Atque haec univerſa cerebri dura amplectitur membrana calvariam proxime ſuccingens, & per ſuturas calvariae fibras porrigens, quae in peculiare involucrum calvariae degenerant. Haec membrana tantum à tenui cerebri membrana diſtat, ut vaſorum ipſius motum non praepediat, proceſſum mittens inter dextram cerebri partem & ſiniſtram, & item alium inter ſedem cerebelli elatiorem & cerebrum qua cerebello innititur. Huic membranae quatuor praecipui inſunt ſinus, venarum arteriarumque uſum ſimul ſubeuntes, & variam vaſorum ſeriem in tenuem cerebri membranam digerentes. Cerebri enim ſubſtantiae, quae continua, alba, & nullis venis intertexta eſt, tenuis quaedam membrana viciniſſime obducitur, quae paſſim in cerebri revolutiones inteſtinorum anfractibus ſimillimas ſe implicans, vaſa cerebri continet. Cerebrum vero tribus inſignibus & impenſe amplis donatur cavitatibus ſeu ventriculis, quorum unus ſecundum cerebri longitudinem in dextra cerebri parte conſiſtit, qui ex poſteriori ſede deorſum per cerebri ſubſtantiam reflexus, ad medium uſque baſis cerebri perfertur. Secundus huic prorſus reſpondens, in ſiniſtra cerebri parte collocatur, & ambo qua internis lateribus ſe invicem ſpectant, ſuperiori ſede tenui quadam cerebri ſubſtantia mutuo diſtinguuntur, quam ſeptum nuncupamus, & quae ſuperius continuatur cerebri portioni, quae quod caeterarum cerebri partium in ſuperficie poſitarum ſubdurior & magis candicans ſit, calloſum corpus appellatur. Humilior autem ſepti ſedes unitur continuaque eſt cerebri parti quae inſtar fornicis teſtudinisve exſtructa, utrinque ex poſteriori duorum primorum cerebri ventriculorum ſede, ampla baſi pronaſcitur, & ſenſim antrorſum procedens, veluti in acutum trianguli verticem coarctatur, humiliori ſua ſede qua modo recenſendae cavitati incumbit, inſtar fornicis cavata. Humiliores enim dictorum ventriculorum ſedes invicem ſepto non interſtinguuntur, verum in communem ſinum conveniunt, ſub corpore inſtar fornicis formato repoſitum, & uno inſigni meatu recta deorſum per cerebri ſubſtantiam pertinentem in infundibulum ſeu pelvim à tenui membrana inſtar infundibuli exſtructam: qua cerebri pituita per illum meatum deſcendens, glandi quadratae & oſſi cuneum imitanti ſuperſtratae inſtillatur, illinc ad palatum & narium amplitudinem per inſignia, non autem ſpongiae modo pertuſa, foramina defluens. Iſta communis dextri & ſiniſtri ventriculorum cavitas tertius cerebri

rebri eſt ventriculus, poſteriori ſua ſede in meatum deſinens, qui per cerebri corpora teſtibus & natibus non abſimilia, in quartum ventriculum contendit, qui communis eſt cerebello & dorſalis medullae initio, anteriori ſede cerebelli proceſſu ornatus, quem ex anfractuum imagine vermi in lignis nato comparamus. Verum in hoc ventriculo, quemadmodum in tribus ventriculis prioribus, nullum peculiare corpus ſecantibus occurrit. In dextrum namque ventriculum (ſimiliter ac in ſiniſtrum) per ipſius inferiorem poſterioremque ſedem ſoporalis arteriae inſignior ramus conſcendit, plexum efformatus, quem extimo foetus involucro comparamus. Is enim ab illo arteriae ramo & ejus vaſis portione conſtituitur, quod glandulae nucis pineae inſtar effigiatae & cerebri teſtibus incumbenti ſuffultum, ab extremo quarti durae membranae ſinus ſecundum cerebelli longitudinem exporrecti, per tertium cerebri ventriculum ducitur, & ab eo ſinu tanquam à torculari, venae arteriaeque materiam ſuſcipit, deinceps in duas portiones diſſectum, una in dextrum ventriculum, altera in ſiniſtrum pertinet, ac cum arteriarum ramis eo pervenientibus, dictum nuper plexum in utroque ventriculo conſtituit. Ex hoc vitali ſpiritu in illo plexu cerebri muniis adaptato, ac ex aëre quem inſpirantes in cerebri ventriculos allicimus, cerebri ſubſtantiae inſita vis ſpirituum animalem conficit, quo cerebrum ad principis animae functiones partim utitur: partim verò per nervos ab ipſo pronatos, ad organa ſpiritu animali indigentia (quae potiſſimum ſenſus ac motus voluntarii ſunt inſtrumenta) tranſmittit, non mediocrem ipſius portionem à tertio ventriculo ſub teſtibus cerebri in ventriculum cerebello & dorſali medullae communem diffundens, quae poſtmodum nervis omnibus à dorſali medulla ortum ducentibus digeritur. A cerebri enim baſis medio utrinque unus naſcitur proceſſus longus & teres & ſecundum cerebri baſim antrorſum ductus, altero ſinui octavi capitis oſſis incumbens, olfactus organo proprius: verum quoniam ex calvariae amplitudine non procidit, nervi nomine à Diſſectionum profeſſoribus non donatus. Primum enim ſeptem quae cerebro adſcribuntur parium paulo poſterius quam dicti modo proceſſus nervorum ſubſtantiae reſpondentes, initium à cerebri baſi ducit, viſorios conſtituens nervos, qui in oculi tunicam retis imagini ſimilem degenerant. *Oculus, quem habeat humorem in centro.* Oculus namque in centro habet cryſtallinum humorem, cujus anteriori ſedi tunica tenuiſſimae ceparum pelliculae correſpondens obnaſcitur. Poſterior autem ejus humoris regio à vitreo humore continetur, cujus poſteriorem ambit ſedem involucrum cerebri ſubſtantiae reſpondens, in quod viſorii nervi ſubſtantia diſſolvitur. Tenuis autem cerebri membrana nervum viſorium inveſtiens, in tunicam dilateſcit uvae foliculo per quam ſimilem: quippe ipſa univerſum oculum amplectens, anteriori ſedi foramine in eo pervia cernitur, quod pupillam dicimus. Dura autem cerebri membrana nervo etiam viſorio circumdata, in duram oculi tunicam finitur, toti oculo obductam, & in anteriori ſede oculi cornu modo pellucidam, quae iride ſeu majori oculi circulo circumſcribitur, ad quem alba adhaerensve oculi tunica anteriori oculi ſedi obnata deſinit. Porrò inter corneam hanc & anteriorem cryſtallini humoris ſedem aqueus habetur humor, qui à vitreo tunica quadam tenui & ciliorum imaginem exprimenti, & orbiculatim cryſtallino humori adnata, atque ab uvea principium obtinente diſtinguitur. *Secundi & tertii paris nervorum in oculis uſus.* Secundum nervorum par movendis oculorum muſculis ſervit. Tertium duabus radicibus invicem diſtantibus utrinque enaſcens, minorem digerit quadam portiuncula ad frontis cutem, & quadam ad ſuperiorem maxillam ſuperiusque labrum, & quadam in narium amplitudinem, & quadam ad muſculos maxillam inferiorem attollentes. Majorem verò radicem tertium hoc par linguae exporrigit, haecque illius beneficio guſtus inſtrumentum efficitur. Verum ab hac etiam radice ramus capreoli modo intortus dictis nuper offertur muſculis, & alius ſuperioribus dentibus, aliusque inferiori maxillae ac dentibus illi infixis, & inferiori tandem labro. Quartum par in palati ceſſat tunicam. Quintum duplici quoque radice, ut & tertium par, prodiens, minorem muſculis maxillam inferiorem attollentibus diſpenſat, craſſiorem verò auditus organo offert, quamvis & ab hac binas diſpergit ſoboles per diverſa foramina in commemoratos modo muſculos etiam pertinentes. Sextum par praeter ramuſculos ab ipſo quibusdam in cervice muſculis & laryngi in deſcenſu oblatos, ſeptimi paris portione adaugetur, atque juxta pectoris oſſis ſummum ſoboles quaſdam illinc prodeuntibus muſculis praebent, ramum coſtarum radicibus deducit, in organa ſanguificationi ſubminiſtrantia pulchrè digerendum. Ita hactenus uterque ſexti paris nervus pariter diſtribuitur. Dexter vero privatim ſui portionem ad arteriam dextro brachio exporrectam retorquet, à quo nervus conſurgit ſecundum aſperae arteriae dextrum latus ad laringem proficiſcens, ob idque nervus recurrens nuncupatus. Quod autem reliquum ab hoc dextro nervo deſcendit pulmonis dextrae parti & cordis involucro ramuſculos offert, ac ſtomacho tandem commiſſum, ſeptumque permeans, ventriculi ſuperioris orificii ſiniſtram ſedem multis propaginibus donat. Siniſter autem nervus ad arteriae magnae truncum dorſo explicatum, portiones ſuas reverſivum ſiniſtri lateris nervum conſtituentes retorquet. Ab hujus lateris nervo peculiariter cordi gracilis propago digeritur: quod autem ejus adhuc reſtat, dextram ſuperioris orificii ventriculi ſedem intertexit, ſecundum ventriculi ſuperiora ramulum ad jecur uſque mittens. Septimum par praeterquam quod ſextum impenſe auget, praecipue in laryngis & linguae muſculos abſumitur. Nervi à dor-

dorſali medulla in vertebris concluſa principium ducentes triginta complectuntur paribus: quorum ſeptem cervicis dedicantur vertebris, duodecim thoracis, quinque lumborum, ſex ſacro oſſi, nullo interim nervo à coccyge oſſe proſiliente. Quae à cervicis labuntur vertebris, in muſculos ipſis adnatos proximosque digeruntur: & à quarto, quinto, & ſexto parium ſurculis utrinque unus efficitur nervus, ſepto transverſo proprius: dein à quinto, ſexto, ſeptimo, & dein ab octavo ac nono, ſeu primo ſecundoque thoracis paribus, varius nervorum conſurgit textus, à quo in brachium ſex nervi pullulant, praeter varias ſoboles ſcapulae cavo & gibbo diſperſas. Ac primus brachium petens nervus ab ipſius propaginibus, quas brachium attollenti offert muſculo, ſobolem impenſe gracilem in cutem brachii externae ſedi obductam digerit. Secundus per axillam brachium ingrediens, ramulosque priori cubitum flectentium muſculo praebens, inſignem ipſius portionem tertio brachium accedenti nervo impartitur. ipſe vero in cubitum feſtinans, & ramulum primo radium in ſupinum ducenti muſculo exhibens, cutem ſubit: ac in varias diſſectus propagines, ſuperioris interiorisque cubiti ſedis cutem ad extremum uſque manum implicat. Tertius per axillam quoque deſcendens, & anterioris brachii ſedis cuti ramulos depromens, ac ſecundi nervi portione adauctus, propaginemque communicans, poſteriori cubitum flectentium muſculo per anteriorem ſedem interioris tuberculi oſſis brachii in cubitum properat, muſculis hinc principium ducentibus ſurculos una cum quinto nervo ſpargens, & ſecundum radium exporrectus, atque in manus volam ductus, duas ſoboles pollicis internae ſedi, & totidem indici quoque, & unam anulari offerens. Quartus brachii nervus caeteris multo craſſior per axillam ingrediens, & ramos muſculis cubitum extendentibus diſſeminans, ſecundum brachii poſteriora ad externum oſſis brachii tuberculum contendit, in cutem prius duas diffundens ſoboles. Nervus ad hanc externam articuli cubiti ſedem poſitus, ramum in cutem externae cubiti ſedis ad brachiale uſque ſpargens, & mox in duos veluti truncos diviſus, muſculisque ab externo brachii oſſis tubere pronatis ſoboles dans, unum truncum ulnae exporrigit, à quo ramuli in muſculos ab externa ipſius ſede pronatos digeruntur: ipſe autem truncus juxta brachialis radicem ceſſat. Superior vero truncus radio exporrigitur, & praeter ſurculos graciles, quos accumbentibus praebet muſculis, brachiale petit, & duos ramulos externae pollicis ſedi, ac duos item indicis, & unum medii digiti interno lateri impartitur. Quintus nervus arteriae brachii proximus in axilla latitat, & nullas ſoboles in brachio à ſe deducens, in cubitum per poſteriorem interioris tuberculi oſſis brachii ſedem pertingit, ac muſculis hinc pronaſcentibus una cum tertio nervo ramos communicans, ſecundum ulnam ad brachiale excurrit, in medio ductu ramum diffundens, qui duobus ſurculis in externam parvi digiti ſedem, & duobus item in anularis, & uno in medii exterioris ſedis externum latus abſumitur. Quicquid vero quinti nervi internam brachialis ſedem adit, interiori parvi digiti ſedi, & anularis & medii ramulos offert. Sextus nervus inſigniter gracilis, ſecundum internam brachii ſedem ſub cute deducitur, & in progreſſu ramulos quosdam in cutem diffundens ad cubitum pertingit, in cujus cutem ſecundum ulnam ad brachiale uſque frequentibus ſurculis diſſeminatur. A nervis è thoracis vertebris proſilientibus, praeter ramos qui retrorſum ad ſpinas vertebrarum, & dehinc in muſculos ab illis principium ducentes porriguntur, ſingula coſtarum intervalla ſingulos ramos ſibi vendicant, ad pectoris & abdominis uſque medium orbiculatim pertinentes, & muſculis thoraci inſtratis, abdominisque muſculis, & demum cuti ſurculos diſpergentes. Ad haec ab intercoſtalibus nervis portiunculae digeruntur, quae ſexti paris nervorum cerebri propagines coſtarum radicibus exporrectas adaugent. Caeterum diſtributio nervorum elumborum vertebris progredientium thoracis nervis magna ex parte reſpondet: illi namque retrorſum ramos diſſeminant, & ſecundum ilia ad abdominis medium circulatim adſcendunt, ramulos conterminis muſculis & cuti elargientes. Verum à primo horum pari ad teſtes cum ſeminalibus arteriis propagines quam minime pertingunt: à quatuor autem humillimis paribus nervi in femur procidentes principium ſumunt, quamquam omnium maximus à quatuor primis ſacri oſſis nervorum paribus pronaſcatur. Primum ſacri oſſis nervorum par, ſimiliter ac thoracis & lumborum paria, è vertebris labitur. Quinque autem humiliora ſacri oſſis paria non à lateribus proſiliunt, verum una radice antrorſum, altera retrorſum egrediuntur, & poſterioribus radicibus in muſculos ſacro oſſi & ilium oſſibus adnatos & cuti ſparguntur. Anterior vero primi paris ramus una cum anterioribus trium ſuccedentium parium radicibus dictum nuper nervum conſtituit. Humiliorum autem parium radices in veſicam, anum & penem, aut mulieribus in uteri cervicem & pudendi coliculos deperduntur. Porro quatuor nervorum in femur progredientium primus ſecundum ſextum femur moventem muſculum deducitur, ac in externam femoris cutem ramum diſſeminans, in muſculos abſumitur exterius femoris latus occupantes. Secundus ſimul cum grandiori femoris & genu & tibiae ſedem ad ſummum uſque pedis digitorumque extrema ſub cute ſimul cum vena, quam hac prorepere dictum eſt, deſcendens: hucque ac illuc ramulos digerens. Quod vero ſecundi nervi eſt reliquum, in muſculos ceſſat anteriorem femoris ſedem contegentes. Tertius nervus pubis oſſis foramen perreptans, & muſculis id occupantibus ramulos offerens, ſobolem derivat in internam femoris cutem aliquouſque ſparſam:

reliquum autem ejus nervi in muſculos diſcinditur, in interna femoris ſede inibi locatos. Quartus omnium corporis nervorum, qui ex pluribus nervis conſtruuntur, facile craſſiſſimus, ubi coxendicis os à ſacro dehiſcit, in poſteriora femoris ducitur, ramum in cutem femoris poſteriorem ſpargens, qui paulò ſub media femoris longitudine ceſſat. Humiliori etenim ſedi alius offertur ramus, à quarto propagatus nervo, qui etiam muſculis à coxendicis oſſis infima poſteriorique ſede pronatis, ſoboles exhibet, uti & muſculis ab inferioribus femoris capitibus pronatis. Dein in poplitis regione in duos diſſectus truncos, graciliorem exterioremque ad fibulam defert, à quo ramus ad externam tibiae cutem ad parvum uſque digitum cepit, & alius in anteriorem tibiae cutem diſpergitur: ejus vero trunci reliquum fibulae exporrigitur, ubi ſeptimi & octavi pedem moventium muſculorum pendet origo. Caeterum grandior interiorque truncus ramum in internam tibiae cutem, & in ſurae pariter cutem ad calcem uſque porrigit: ipſe vero in muſculis ſuram conſtituentibus occultatus, ramum per ligamentum membraneum mittit quo fibula tibiae alligatur, hic ramus muſculis anteriorem tibiae ſedem obtinentibus reconditus, tandem in pedis ſuperiora contendit, inibi digitis oblatus. Praecipua ejus grandioris trunci portio ſecundum tibiae poſteriora deorſum properans, & nonnullas ſoboles huc illuc muſculi exhibens inter calcem interioremque maleolum pedis humiliora adit, & exiguas admodum ſoboles muſculis inibi repoſitis offerens, inferiori ſingulorum digitorum ſedi duas propagines communicat. Atque ad hunc ſanè modum immenſus rerum opifex non ad vivendum modo, ſed etiam ad commode vivendum corpus noſtrum corruptioni obnoxium condidit. quae autem ad ſpeciei ſucceſſionem fabre fecerit, quique haec nutritionis organis procul à ſenſibus & rationis ſede ſubjunxerit, nunc obiter, & quantum haec humanae fabricae partium enumeratio admittit, ſubjiciam.

CAPUT VII.

DE ORGANIS SPECIEI PROPAGANDAE FAMULANTIBUS.

Primarius noſtri ortus.

Initio ad ſpeciei conſervationem humanae fabricae autor duos homines ita exſtruxit, ut vir quidem infantis primarium porrigeret principium, mulier vero id apte conciperet, infantulumque ex hoc pronatum principio tantiſper non ſecus quam aliquod ſui corporis membrum enutriret, quouſque is validior redditus, in aërem nos ambientem produci poſſet. Atque his muniis idonea peculiariaque inſtrumenta vir ac mulier obtinuit, quibus tanta ad generationem delectationis vis & illecebra inditur, ut animalia hac invitata, ſive juvenilia, ſive ſtulta & rationis expertia ſint, haud aliter ſpeciei propagandae incumbant, quam ſi eſſent ſapientiſſima. Vir quidem duos adipiſcitur teſtes, cute, quae hic ſcrotum dicitur, carneaque membrana obductos, & alba ac continua peculiarique prorſus ſubſtantia exſtructos: quam valida continet membrana, orbiculatim ſubſtantiae huic proxime adnata, ac eorum quae teſti applantantur inſertionem connexumque excipiens, ſingulisque teſtibus peculiare involucrum conſtituens. cui alterum quoque proprium accedit à peritonaeo inibi pronatum, ubi id vaſis ſeminalibus viam offert. Illinc namque membrana pronaſcitur, ea vaſa cum teſte continens, & teſti nuſquam, neque etiam ſeminalibus vaſis (niſi qua ex magna peritonaei amplitudine excidunt) pertinaciter connexa. Ad humiliorem enim teſtis ſedem haec tunica ipſius carnea parte tantum adnaſcitur, quam teſtis muſculum cenſemus. Vaſa autem ſeminalia ſunt, una utrinque vena, unaque arteria. Vena dextrum teſtem petens à cavae caudicis anteriori ſede ſub venarum in renes pertinentium exortu pronaſcitur: quae verò ſiniſtro teſti offertur, ab humiliori ſede venae ſiniſtrum renem adeuntis ob hoc principium ſumere creditur, ut non purum ſanguinem dextrae venae modo teſti perferat, ſed ſeorſum, qui ipſius ſalſa & acri qualitate in ſeminis ejectione pruritum conciliet. Ambae arteriae à grandi arteria paulo inferius quam dextra ſeminalis vena initium ducunt, & dextra cavae caudicem conſcendens ad dextram fertur venam, ſimul cum hac teſtem accedens: & cum vena anteaquam teſtem attingat varie perplexa, corpuſque efformans multas varices exprimens, ſuaque baſi elatiori teſtis ſedi inſertum, & ramulos intimo teſtis involucro offerens. multifariamque per teſtis ſubſtantiam digeſtum, quae ſanguinem hunc benignum, & ſpiritum ingenita ipſi facultate in ſemen haud ſecus emutat, quam jecoris ſubſtantia cremorem ab inteſtinis ei delatum, in ſanguinem alterat. Confectum ſemen à valido vaſe inſtar vermis teſtis poſteriori ſedi adnato, varieque capreoli ritu implexo excipitur. hoc vas ſurſum ad magnam peritonaei cavitatem ea via conſcendens, qua ſeminalis vena & arteria deſcendere, nervi cujuſdam modo teres efficitur: & deorſum ad pubis os reflexum, poſteriorem veſicae ſedem accedit, ad quam vas à ſiniſtro teſte ſemen deferens etiam properat, quod dextro vaſi unitum, ſimul cum illo in veſicae cervicis radicem inter glanduloſum corpus cervici hic obnatum inſeritur, communiſque ſemini ac urinae meatus conſurgit, qui deorſum modice ductus, denuo ſurſum ad pubis oſſium commiſſuram foris reflectitur, corporibus

pe-

penem efformantibus ſubnatus. Prodit enim utrinque à pubis oſſe unum nerveum tereſque corpus, quod intus impenſe fungoſum ac craſſo ſanguine plenum cernitur. utrunque ſimul connatum unitumque penem conſtituit, ejus ſubſtantiae beneficio, quum is ſemen in uterum miſſurus eſt, erigi augerique aptum: & alias quum nullus ſuae proceritatis uſus eſt, flaccidum & gracilem, qui etiam ad commodum veneris uſum ſuo apice glandis modo tumet, ac cute qua tegi & retegi queat decoratur. Mulier uterum ſibi vendicat, ſemini excipiendo foetuique continendo dedicatum: qui inter veſicam & rectum inteſtinum repoſitus, veſicaeque inſtar fundo ac cervice utriſque tendi ac in ſe concidere aptis formatus, membranis laxis & carneis aliquot fibris (quorum auxilio uterus voluntarie nonnihil agitur) intertextis, ita ſuis lateribus ad peritonaeum alligatur, ut meſenterium inteſtina continet. Fundi forma non prorſus rotunda exiſtit, verum anterius poſteriusque depreſſa: ſuperius obtuſa, & duos (utrinque videlicet unum) retuſos oſtendens angulos, qui vitulorum fronti cornua producturae aſſimilantur. Fundo ſimplex adeſt ſinus, fundi formae ad amuſſim reſpondens, & in orificium deſinens, glandis penis modo in uteri cervicis amplitudinem prominens, & naturali tantum vi, non autem mulieris arbitratu ſeſe conſtringens & reſerans. Fundus ſimplici propriaque conſtat tunica, non praegnantibus inſigniter craſſa, ut utero gerentibus in miram amplitudinem extendi valeat. Huic alia obducitur, à peritonaeo initium ſumens. Cervix uteri teres eſt, & in utero non gerentibus alias non diſtenſa haud multo minus ipſo fundo ampla, & veſicae cervicis inſertionem excipiens, coriaceiſque carnibus & colliculis aliſve ad ſuum orificium ornata. Quin etiam utero utrinque unus accumbit teſtis, ad quem vaſa eodem prorſus modo atque in viris pertingunt. Verum hic id privatim accidit, quod media tantum ſeminalis venae arteriaeque pars teſti offeratur, altera uteri fundum implicante. Vas ſemen tenue & impenſe aquoſum paucumque à muliebri teſte deferens, in obtuſum ſui lateris uteri inſeritur angulum. Venae & item arteriae frequentiſſima ſerie, praeter antea dictas, uterum implicantes, ab illis prodeunt vaſorum diſtributionibus, quae poſt ſacri oſſis ad infimam lumborum vertebram nexum perficitur. Atque haec vaſa enutriendo foetui, & ipſius inſito calori recreando ſubſerviunt. Foetus autem in utero amplexus tribus involucris integitur, uno quidem vulgo ſecundae vocato, quod inſtar latioris tantum cinguli ipſum ambit, inſigniterque craſſum & lienis modo nigricans eſt, quod utero connatum, vaſa in uterum pertinentia excipit: quo illa in ipſo poſtmodum collecta, duabus venis & totidem arteriis in umbilicum inſerantur, & una tandem vena jecori, duae autem arteriae grandis arteriae propaginibus per pubis oſſium foramina deſcenſuris offerantur. Secundum involucrum membrana eſt, foetum univerſum amplectens, farciminiſque imagini aſſimilatum, inter ipſum & tertium involucrum foetus urinam colligens, quae peculiari meatu ex veſicae elatiori ſede in hanc amplitudinem perfertur, quo minus urina foetus cuti circumfuſa, ipſius acrimonia obſit. Tertium involucrum tenuiſſima eſt membrana, hinc etiam agnina diſſectionis proceribus appellata, foetuique proximè obducta, ac demum foetus ſudorem inter ſe & foetus cutem ſub flavo quaſi luto oblitam aſſervans. Foetus verò in lucem editus, lac familiare ipſius alimentum è mamillis à nemine edoctus ſugit, quae in pectore ſedem vendicantes, & papilla ornatae, glanduloſo corpore inſita vi ſanguinem per venas ipſi adductum in lac convertente exſtruuntur.

Naturae mira ſolertia in pene, & utero conſtituendo.

Foetus in utero, quot involucris integatur.

CAPUT VIII.

EXTERNARUM HUMANI CORPORIS SEDIUM PARTIUMVE CITRA DISSECTIONEM OCCURRENTIUM APPELLATIONES.

Hic non prolixior nominum externas hominis ſedes locave indicantium enumeratio inſtituitur, quam commode imaginum virilis muliebriſque corporis ſuperficiem experimentum marginibus adhiberi poteſt. Quamquam ſuccinctam eorum deſcriptionem, ac velut praeſentium figurarum indicem duntaxat proponere nihil obſtet, quum eadem ferè nomina externis corporis ſedibus ac oſſibus, partibuſque externae ſedi ſubditis, accommodentur, quorum praecipua, ab iiſque qui rectius diſſecandi rationem aggreſſi fuerunt inſtituta, jam prius in orationis contextu, quantum propoſita nobis Epitome requirit, recenſuimus. Solet itaque univerſa corporis ſuperficies ab illius nominum inſtitutoribus primum in magnas ſedes dividi, ac dein illarum partes rurſus variis nomenclaturis donari. Atque ita Aegyptii medici corpus in Caput, Thoracem, Manus, & crura dividebant: Thoracem perinde ac Ariſtoteles, nominantes, univerſum corporis truncum, à jugulo aut collo claviculiſve ad inguina, & pubem, aut magis ad femorum uſque ſuperiora pertinentem: non autem tantum, ut Galenus, nonnullique Anatomicorum primarii, corporis ſedem coſtis ſeptam. Alii facultatum corpus univerſum diſpenſantium, animarumque ſedibus mentem adhibentes, qua-

Aegyptii, quoque corpus dividebant.

quadrifariam quidem ſimiliter ac Aegyptii corporis ſuperficiem diſcernunt, verum ſecus quam illi corporis truncum in duas ſedes primum diſtinguentes, manus & crura unius partis loco prima hac diviſione enumerant, illa quae Artus proprie vocatos conſtituunt, extremorum nomine complectentes. Ac in corporis trunco duas praecipuas locant ſedes, ſecundum duas cavitates ſecantibus inibi obvias: quarum inferior ab elatiori, interventu ſepti transverſi ſejuncta, jecur naturalis altricisve animae ſedem ſanguificationisque officinam, ac inſuper huic ſubminiſtrantia organa complectitur, partibus quoque generationi famulantibus parata. Superior cavitas cordi iraſcibilis animae fomiti vitalisque ſpiritus fonti illique ſubſervientibus organis adſcribitur. Caeterum tertia corporis cavitas capiti tribuitur, cerebro potiſſimum principis animae ſedi, animalisque ſpiritus promptuario ſacratur. Corpore in hunc modum obiter diviſo, ſingularum partium ſuperficies ita rurſus diſtinguuntur, ut capitis totius pars anterior ſuperciliis ſuperpoſita ac crinibus nuda, *Frons.* lineaſque quasdam proponens, Frons nominetur. Hac ſuperior & verſus capitis medium *Sinciput.* vergens, Sinciput. Utrinque ad ſincipitis latus, ſupraque Aurem, cui Auditorius *Tempus.* meatus ineſt, conſiſtens, Tempus. Media capitis ſedes ſinciput verſus poſteriora ſuperans, *Vertex.* Vertex, qui veluti centrum eſt circuli crinium originem circumſcribentis. Poſt verticem uſque ad muſculorum qui utrinque in cervicis ſummo prominentes, in medio foveam o- *Occiput.* ſtendunt, ac plerique Tendines dicuntur, elatiſſimam ſedem Occiput ſpectatur. Prior *Facies.* autem capitis pars à fronte ad mentum uſque protenſa, Facies. Inferior enim frontis pars, Superciliis veluti eminentibus, pilisque conſitis terminis eorundemque medio cir- *Oculi.* cumſcribitur. His ſubſunt Oculi, inferius & ſuperius palpebris intecti: quarum ſedes ubi invicem connivent & erectis, ordinataque, ut in navibus remos ſpectamus, ſerie *Cilia.* poſitis pilis, quos Cilia nuncupamus, ornatur, quodammodo quae cartilagineae ſunt, Tarſi habentur. Commiſſionis hujus termini, Anguli ſunt: quorum major naſum, minor tempus ſpectat. In disjuncturarum palpebrarum medio praeter Carunculam in majori angulo conſpicuam, Album candidumve oculorum apparet: in cujus medio duo ſe offerunt circuli, quorum amplior. Iris & Corona eſt, minor Pupilla. Naſus oculis interjacet, cujus foramina Nares vocantur: quarum externa latera naſi Pinnulis ſeu Alis, interna vero, Interſepto naſi conſtituuntur. Sedes ad naſi latera mali in modum prominulae ac rubentes, Malae & quibuſdam Genae vocantur. Sedes inter naſum & malas mediae nonnullis Concavae dicuntur, quo nomine alii totam oculorum ſedem à palpebris ad *Faciei partes.* malas metitam vocarunt. Faciei pars quam inflamus Bucca eſt. tota vero ipſius pars à ſuperciliis ad elatiorem uſque dentium ſeriem pertinens, Superior maxilla nominatur, reliqua autem quae in viris Barba decoratur, Inferior. Cujus anterius extremum, Mentum nonnunquam fovea ornatum educit, ſub Labri inferioris rubore conſiſtens. Elatioris *In ore, quae continentur.* Labri ſedes naſo ſubdita, Muſtax cenſetur. Quod Labris circumſcribitur & continetur, Os, quo hiante Lingua, Palatum, Gargareon, Dentes, Gingivae, internaque Faucium ſedes occurrit. Quod caput ad claviculas uſque aut thoracem excipit, Collum & Cervix eſt, & ſi poſterius nomen magis poſteriori parti accommodetur, uti & anteriorem qua aſpera arteria, & potiſſimum ipſius caput tangentibus occurrit, Guttur dictam legimus. Humerus veteribus vocabatur brachii oſſis cum ſcapula articulus, unde & partem maxime ad colli radicem thoracisque latera eminentem, Summum humerum dixerunt. Quod ab illo prorſum verſus Jugulum foveamve in colli radice obvium vergit, Clavicula eſt. Quod autem ab ipſo ad extremam digitorum aciem protenditur, Manus: cujus prima pars (ſub qua cavitas Axilla aut Ala appellata, & muſculis quos Tendines permulti illic vocant ſepta, conſiſtit) ad proximum uſque articulum Cubitive flexum producta, Brachium, & Latinorum quibusdam Humerus dicitur. Poſterior flexus illius ſedes Gibberus eſt. Pars ab hoc ad conterminum articulum ducta, Cubitus, & Latinorum quibusdam Brachium & ulna. Ad cubiti extremum ſumma manus incipit, cujus pars à cubito ad quatuor digitorum radices porrecta, in duas ſedes partitur: ac cubito propinquior Brachiale eſt, alia Poſtbrachiale, quae à conſtructionis ſpecie cum pectore etiam Pectus, à quibusdam Palma nuncupatur. Hujus interior ſedes cava ac variis monticulis ſepta, multisque lineis interſtincta, Volam efficit. Reliqua ſummae manus *Digitorum notitia & poſitus.* pars, Digiti ſunt, ſinguli ternis partibus tanquam in acie locatis efformati, & exterius Unguibus ornati. Horum major aliisque actione appoſitus Pollex eſt, illi proximus Index, dein Medius ſeu Impudicus, cui proximus eſt Medicus & Anularis. Extimam vero ſedem occupat Parvus, Auricularisve. Thoracem hic nominamus corporis trunci partem Coſtis ſeptam, maximamque ſedem Laterum efformantem: cujus anterior ſedes Pectus eſt, quam Mamillae, atque in illarum medio Papillae cum obfuſco ipſas ambiente circulo occupant. Reliqua anterior trunci ſedes Abdomen conſtituit, cujus regio pectoris oſſis cartilagini & coſtarum cartilaginibus illa humilioribus proxima, perinde Subcartilaginea nuncupatur, ac viſcera cartilaginibus illis complexa. Sic quibus ſeptum transverſum praecordia appellatur, ſedes in quam id cartilaginibus inſeritur, Praecordiorum nomen obtinuit. quamquam rurſus alii ita etiam thoracis anteriorem ſedem nuncupent. Quod ſub infimis coſtis & ilium oſſis ſpina (quae mulieribus multo magis quam viris educitur) oſſibus deſtituitur, tangen-

gentibusque cedit. Inania ſunt & ilia. in quorum veluti medio Umbilicus cernitur, ſub quo mox Sumen, cujus infima ſedes trunci termino proxima, Aqualiculus nuncupatur. Terminus autem ubi hic Pudenda & naturalia conſiſtunt, Pubes eſt, & Pecten, ad cujus latera in femorum flexu Inguina recenſemus. Maris pudendi pars citra ſectionem conſpicua, Penis & Coles vocatur: cujus ſummitas magis quam reliqua longitudo craſſeſcens, Glandem efformat, in cujus medio meatus urinae ſeminique communis conſpicitur. Hujus involucrum Praeputium eſt, licet aliis tota penis ſummitas ita nuncupetur. In involucro reliquaque ad anum cute protuberantem ſuturae modo lineam vocamus Suturam, & totam hanc exporrectam extuberantemque ad uſque penis partem Taurum, uti & ſedem inter teſtium involucrum (quod ex cute paratum Scrotum dicitur) & anum conſpicuam, Interfeminium nuncupamus. Muliebris pudendi rima, quae uteri cervicis eſt orificium, Sinus vocatur, quem Alae & Coles utrinque prominentes, & cuticularis in ipſius ſummo apparens caro ornant. Recti inteſtini orificium per ſedem prodiens, à figura Anulus & ab officio Strictor appellatur. Poſterior trunci corporis pars, Dorſum aut Tergum fere nuncupatur, cujus latera in elatiori poſteriorique thoracis ſede Scapulis conſtituuntur. Inter ipſas vero medium & dorſi ſedes hinc ad infimas uſque coſtas, aut ubi id maxime in flexu protuberat, pertinens, thoraci adſcribitur, ac poſt ſeptum transverſum conſiſtit. Sedes vero hanc ad nates uſque ſequens, Lumbos complectitur. Sunt autem nates carneae & globoſae ſedes, ilium oſſium occupantes dorſum, in quarum medio ſacri oſſis & coccygis poſteriores proceſſus velut excarnes ad anum uſque occurrunt. Ubi articulus femoris percipitur, magnusque Rotator extuberat, Coxendix eſt, aut coxa, quod nomen alii femori adſcribunt, ab inguinibus ad Genu pertinenti: cujus poſterior ſedes & flexus Poples nuncupatur Genu ad proximum uſque articulum pedisve initium Tibia ſubſequitur, quae nonnullis Crus nominatur, & ſi plures id nomen ſimul tibiae femorique velint eſſe commune. Anterior tibiae ſedes oſſea tangentibus occurrit: poſterior autem ubi ipſius Venter ſeu Sura cernitur, carnea. Tubera ad tibiae imum utrinque velut oſſea tangentibus obvia, Malleoli neutiquam vero, Talus illis exceptus reconditusque nominantur. Poſtica pedis pars extra tibiae rectitudinem retrorſum prominens, Calx appellatur. Reliquae vero pedis ſuperficiariae ſedes prorſus oſſium nomenclaturam aſſumunt, potiſſimum autem Tarſi, Pedii ſeu Pectoris, quod digiti hic etiam unguibus ornati ſequuntur. Quamquam ubi de integro pede ſermo inſtituitur, infima ſedes qua calcamus plerunque planta, & veſtigium, ipſiusque internum Latus Concavum, ſuperior vero Tarſus nuncupetur.

Pudenda viri quando vocata.

Muliebris pudendi ſitus ac nomen.

Tibiae anterioris à poſteriori diſcrimen.

CAPUT IX.

DE LUXATIS OSSIBUS IN UNIVERSUM.

Quum Luxationes circa oſſium legitimas ſedes contingant, conſequens eſt, ut de iis generatim poſt ſceleti delineationem verba ſtatim faciamus. Moventur etenim ſuis ſedibus oſſa violenta vel extenſione, vel impulſione. Extenſio fit ab influxu humoris in articulum, aut aliqua alia materia quae oſſa conjuncta diducit: ſine tumore, ſi exigua fluxio ſit, velut in coxendicum doloribus: cum tumore verò, ſi magna. Tunc etenim oſſa non ſolum dehiſcunt, ſed & ſuo loco penitus expelluntur in hanc vel illam partem, quo ſcilicet humor magis propulerit. Utrunque affectum luxata oſſa latinè vocamus, graèce autem priorem παραρθρήματα, poſteriorem ἐξαρθρήματα dicunt. Non nunquam autem à forinſecus incidentibus vehementius expelluntur, ut in lucta, caſu, ſaltu, & id genus aliis, in quibus ſaepe etiam nervi, ac vincula rumpuntur, atque interdum oſſium ſupercilia franguntur: unde ſuo loco oſſa omnino excidunt. Non nunquam autem articulos humiditas reddit lubricos: non nunquam verò acetabula, hoc eſt cotylae, parum profundae ſunt, unde ſine magna vi excidere poſſunt. Curantur autem oſſa ob humorum influxum diducta vacuatione: vacuatur autem, ſi exiguum ſit quod incidit, digerentibus medicamentis: ſi verò ingens ſit fluxio, primum ſanguinis miſſione, vel purgatione, vel utroque: deinde humoris qui in parte relinquitur, digeſtione, ac diſcuſſione. Cum verò ſuis ſedibus exciderunt oſſa extendi adverſa vincula, ac nervi debent, poſtea verò reponi, ut uberius ſuo loco demonſtrabimus, in oppoſitam qua exciderunt partem repellendo. In ſcrotum deſcendunt quandoque inteſtina, quandoque verò omentum, de quibus alibi diſputatio ſufficiens praeponetur, ne candidum lectorem hoc loco pluribus offendamus. Erit igitur ex jam praedictis luxatio oſſis è propria ſede, ſive acetabulo, in alienam, atque inſolitam ſedem prolapſus, quo motus voluntarius impeditur. Quam quidem exactam definitionem omnes chirurgiae optimi profeſſores amplectuntur, ac retinent, quamvis aliqua facile quaeſtionis cauſa ex ipſa oriri in mente hominum aliquando poſſet. Si etenim luxatio oſſis è propria ſede, ſeu acetabulo in alienam eſſe dicatur, id fortaſſis inconveniens ſuſcitaret, ut totum ſcilicet corpus, unica particula luxata luxaret. Sagax ſiquidem, & vigilans ſatis natura ſtrictam adeo fabricam corporis humani compo-

 ſuit,

ſuit, ut vel vacuum nullum reperias locum, vel partem à parte disjunctam, ſemotamque. Idque liquido maximè conſtat tum ex nobiliorum membrorum propagatis vinculis, tum etiam ex partium robore, quae ab ipſis reguntur, ac nutriuntur. Cor ſiquidem affectum cerebrum ſi ſentiat, ipſum quoque quamprimum afficitur, atque cum ipſo hepar perturbatur, ac laeditur. Ex quibus palàm res eſt, ut definitio luxationis ſpuria quodammodo videri, judicarique poſſit: cum conſequens quoque ſit, ut oſſe vel minimo luxato atque in alienam ſedem recepto, vel ſedem illam vacuam invenerit, vel membrum, quod in eadem antea ſede à natura locatum fuerat, luxationis naufragium paſſum ſit, & per conſequentiam aliam membri alicujus ſedem occupaverit, & ſic ſemota quaelibet in corpore particula, infinitas quodammodo dimoveri neceſſe eſt. Quod autem ita abſurdum erit, ut vacuum nullum detur à natura. Nec eſt quod aliquis hoc loco vice argumenti reſpondeat, ergo in luxationibus non contingit oſſa ex ſede propria moveri; quandoquidem ſi moventur conſentaneum eſſe oportet ut ab uno ad alium locum fiat commotio, atque ſi id contingat, ubique neceſſum erit ut vicina aliqua pars eodem quoque tempore expellatur à naturali ſtatu. Contingit imo in omnibus luxationibus partem vicinam aliquo pacto ab altera comprimi, ſed non penitus à ſe divelli: quamobrem afficitur quoque vicina pars, ac afficitur corpus totum, alia tamen ratione. Veruntamen quaelibet particula luxata non omnino ſedem occupat alterius, ſed quia ad vicinas compellitur propterea largo ſuſcepto vocabulo eam optimam eſſe diximus luxationis definitionem. Differunt praeterea (ut ex praedictis conſtat) à luxatione luxatio, ea tantum cum Paulo Aegineta ratione ut major minorque dicatur; quando enim in luxatione complicata appareat inflammatio, aut fractura, vel ulcus, vulnus, aut quid ſimile, propterea proprie à luxatione non differet niſi tantum per magis, ac minus. Quod revera conſideraſſe ſubtilius debuiſſent quamplurimi chirurgiae recentiores, ac excellentiores profeſſores, tum Gabriel ille acutiſſimus Fallopius Mutinenſis, tum plerique ejus ſectatores, ac Avicennae aliorumque Arabum interpretes quotidiani. Si enim preſſius conſideraſſent legitimas luxationum differentias ſectatores iſti, eorum etiam errorem proculdubio cognoviſſent: quoniam re vera differentiam non conſtituunt inflammatio in luxationibus, & caetera, quae jam diximus, ſed potius quaſdam praeter naturam diſpoſitiones complicatas. Hujusmodi enim ſymptomata cum ſeorſum, ac per ſe ſubſiſtere poſſint, nullius unquam alterius differentiam conſtituent. Id autem, eos tam doctos decepiſſe liquido conſtat, quod ſummi luxationum generis, rationem, ac notionem non exactè cognoverunt, nec fortaſſe dialecticis inſtrumentis hoc loco uſi fuerunt. Modo ad luxationum eas differentias accedamus, quas ſitus partis luxatae conſtituere ſolet, de quibus nunquam verba Fallopius fecit, tanquam eas minime exiſtimaſſet, vel nullo pacto cognoviſſet. Acutus ſiquidem is exiſtit, laboribus haud parcus, inventionibus diligentiſſimus, ac naturae actionum optimus indagator, & tamen ſenſui tacitè abnegavit hos quatuor, in hac materia motus, in partem ſcilicet anteriorem, poſteriorem, exteriorem, & interiorem moveri quamplurimas corporis particulas, quibus etiam contingunt luxationum quatuor differentiae, & cum ipſis quandoque in ſuperiorem, & inferiorem eveniunt luxationes; ita ut quot eſſe huic, vel illi membro apparentes motus, totidem fieri ex ſitu differentias contingat, quaedam ſcilicet in omnes ſex modos, quaedam verò in certos promoventur. Moventur hujusmodi partes, ac luxantur, nempè caput, maxilla inferior, vertebrae, clavicula, brachium utrunque, manus, digiti, coxendices, genua, pedes, & inteſtina. Ex quibus quaedam in anteriorem partem luxantur, ut maxilla inferior: quaedam in poſteriorem, & priorem, ut vertebrae: aliquae in priorem, poſteriorem, & ad inferiora, ut humerus, ſive brachii caput, quod ad homoplatae ſinum demittitur: quaedam in interiorem, exteriorem, & poſteriorem, ut genua: & quaedam in interiorem, exteriorem, anteriorem, & poſteriorem, ut manus, cubitus, & femur. In omnes deinde partes capitis proceſſus luxantur, & clavicula aut nunquam aut rarò movetur à propria ſede ab omnibus partibus, quemadmodum vix in ſanitate moveri eam contingat. Modo ad luxationum quoque cauſas univerſales accedentes, ſuſpenſum eum particularem ſermonem detinebimus, qui cuique parti luxationem ampliorem oſtendet, & cum ipſo integram curationem in medium adferet. Luxationum igitur cauſae duabus rationibus reperiuntur; cum externae tantum ſint, atque internae. Quae autem internae dicuntur ab intrinſeco aliquo mucoſo humore pituitoſoque originem trahunt, qui quidem in articulis acervatur, ligamenta humidiora reddens, ac madefaciens, laxansque, ac partem praedictam debilitans (ut ſic dixerim) propter fluxum vehementem, ac copioſum, non omnino ſua ſede os ipſum protrudit, quemadmodum perverſè quidam arbitrati alias fuerunt, nam tunc fractura ſuccederet articulationis, ſed magna ex parte, atque ita, ut actiones, & motus praeſertim, laedantur, dolorque ſequatur. Hujusmodi autem cauſa ubique quodammodo reperiri poterit, at magis in partibus fluxibus praedicti humoris pituitoſi obnoxiis, atque illae quidem aegritudines aliquando ſunt, quas vulgus catarros vocare in uſu habet, nulla facta vel diſtinctione cauſarum, ac ſymptomatum affectorum locorum. Cauſae verò, quas externas vocamus, facile inveniri poſſunt, habent enim praecedentem ſatis cognitam indicationem, vel caſus enim aliquis praeceſſit, vel percuſſio, & violenta, atque in-

Quo pacto differat à luxatione luxatio.

incongrua membri alicujus extenſio, aut diſtorſio, ſeu perverſio. Percuſſio autem, ac caſus, ſimili quo praediximus modo, membra omnia, quae luxationibus diximus eſſe ſubjecta, diſtorquere, extendere, ac pervertere quoque poſſunt. Atque hae in univerſum luxatarum partium erunt cauſae, de quibus abundè jam ſatis hoc loco locuti ſumus. Ad ſignorum igitur noſtra ſeſe convertat cantilena univerſalem inquiſitionem, quae quidem quam utilis curationibus ſit futura, ex ſequentibus abundè conſtabit. Signa itaque luxationum duplicem quoque diviſionem à priſtinis chirurgiae profeſſoribus ſortita fuerunt, quodammodo cauſarum ordinem ſubſequentia: quaedam ſiquidem omnium communia nuncupantur; quaedam membri cujusque propria. Propria autem quaelibet particula ſecum manifeſta defert, ac propterea de ipſis non agemus hoc tempore, cum de univerſalibus huc uſque noſtra dicatur tractatio, non autem de particularibus. Quae verò ſigna communia duntaxat referuntur, triplicem habent indicationem, vel enim à ſubſtantialiter inhaerentibus ſigna ſuſcipimus, hoc eſt, ab iis, quae ſecundum eſſentiae rationem inſunt: ut à mala partis compoſitione; vel ab iis, quae ex neceſſitate conſequuntur: vel ab actione laeſa. In ſubſtantialiter autem inhaerentibus, tumor oritur praeter naturam, in ea parte, in qua os, non praerumpit (ut ſine ratione, ac ordine ſatis confuſo voluit eo loco Joan. Tagautius lib. v. inſtitut. chirur.) ſed potius luxatum eſt, & cavitas, ſive ſinus inſolita ea, à qua expellitur manifeſto apparet. In quibus verò ex neceſſitate conſequuntur ſigna luxationum, dolor ex ipſa luxatione contrahitur, ſicuti iis, qui ab actione laeſa apparentibus ſignis, quibus ſcilicet motus conſequitur difficilis, & perſaepe nullus. Et haec erunt in univerſum luxatarum particularum ſigna, quae hoc loco pertractanda viſa fuerunt. Sequitur poſt cauſas, ac ſigna, ut de judiciis jam agamus, quae quidem ſicut multa numero ſunt, atque demonſtrantur, ſic etiam magnum praeferunt in curatione auxilium, & cum plurium iſte numerus excedat ne aequivoca interdum absque diſtinctione permittamus, opus aureum eſſe duximus dum omnia ſegregatim adducere excogitabimus, ſuſcepto tandem ab Hippocrate, Celſo, ac reliquis optimo auxilio, atque diſtinctione deducta ab iis luxatis oſſibus, quorum cauſas principio recitavimus, ab humore nempè pituitoſo contractas. Duobus igitur aphoriſmis coxendicum luxationes lib. 6. aphor. 59. & 60. declaraſſe his verbis Hipp. eſt viſus, videlicet. Quibuſcunque à longo coxendicum dolore moleſtatis cavitate ſua excidit (ut vertit interpres) coxa, & rurſus recidit: iis mucores ſuperveniunt. Cujus aphoriſmi ejuſmodi commentum tradidit poſtea Galenus. Saepe in articulis humor pituitoſus acervatur, quem mucorem appellat: à quo madefacta articulationis ligamenta laxiora redduntur: atque ideo facile à cavitate articulus excidit, & rurſus facile recidit: quae nunc ait accidere iis, qui ita morbo laborant coxendicum. Quando autem coxam ait excidere, articulum coxae debemus intelligere: quomodo etiam in libro de articulis dicebat: Humeri autem articulum uno modo novi lubricare, ac ſi dixiſſet, articulum ſecundum humerum. Deinde ſubſequitur Hipp. Quibuscunque à coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa, iis crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur. Quibus ſubdit Gal. Hunc aphoriſmum non debemus à ſuperiore ſejungere, ſed ipſum conjungentes, ita unum accipere ſermonem. Vult enim dicere, quòd à coxendicum morbo moleſtatis, quibus propter mucoris multitudinem articulus excidit, & rurſum recidit, neceſſarium eſt proceſſu temporis os contabeſcere, niſi prius utendo humorem mucoſum exſiccemus: quod in libro de articulis conſulit fieri in brachio jugiter excidente, nam & nunc eadem eſt ſermonis vis, cum ipſe ſuadeat aduri coxam, ut in libro de articulis docebat: ut & id quod mucoſum, abſumatur, & ut laxitas cutis, ad quam articulus lubricabat, magis ex aduſtione contracta arctet, & prohibeat migrare. Quod ſi ob multitudinem mucoris extra ſuum locum diu coxa ſteterit (eſt quidem jam hoc cruris claudicatio) neceſſario per atrophiam contabeſcet, ut etiam aliis ſolet accidere privatis motibus, qui illis ſunt ſecundum naturam. Haec Hippocrates, haec etiam Galenus in judiciis luxationum praedictarum nos docuerunt, quae vice prognoſtici hoc loco nobis ſufficiunt. Modo ad Cornelii Celſi verba conſideranda accedamus, neque idipſum facientes ut quae Tagautio olim commilitoni noſtro in ſchola Montiſpeſſulana inſeruierunt, eadem & nobis inſervire videantur, ſed potius ut virum tantum in re chirurgica cujuſmodi Celſus videtur, ſubſequamur. Is autem lib. 8. cap. de oſſibus luxatis, poſteaquam modos duos luxationum demonſtravit, quaedam quoque eodem loco inſeruiſſe eſt viſus, quae profectò prognoſtici rationem facile obtinent, ſicuti etiam quaedam modo eodem cap. 13. ejusdem libri complicuit, quae facere ad exactam judicationem ipſemet confeſſus eſt. Quae igitur verba primo nobis recenſenda veniunt ea ſunt, cum inquit. Multum autem eo confert, & corporis & nervorum habitus. Nam ſi corpus tenue, ſi humidum eſt, ſi nervi infirmi, expeditius os reponitur. Sed & primo facilius excidit, & poſtea minus fideliter continetur. Quae contraria his ſunt, melius continent. Sed id quod expulſum eſt, difficulter admittunt. Deinde inquit capite jam citato de capite luxato. Hi proceſſus interdum in poſteriorem partem excidunt, quo fit ut nervus ſub occipitio extendatur, mentum pectori adglutinetur, neque bibere is, neque loqui poſſit, interdum ſine voluntate ſemen emittat. Quibus celerrimè mors ſupervenit. Ponendum autem hoc eſſe credidi, non quo curatio ejus rei

ulla

ulla ſit, ſed ut res indiciis cognoſceretur, & non putarent ſibi medium defuiſſe, ſi qui ſic aliquem perdidiſſent. Haec Celſus, ſed Galenum modo audiamus lib. 4. de loc. aff. cap. 3. ſic dicentem ex Lacuna. Porrò ubi afficiuntur priores vertebrae ſpinae, licet rarò evenire, tamen interdum angina poteſt, idque in pueris magis, quam in adultis. Praeterea ſubdit. Per anguloſas tamen luxationes ſpinae, ſubjectas omnes partes laedi neceſſe eſt. Paulatim verò facta luxatione, atque in orbem magis nihil notatu dignum patiuntur particulae, quae commotae vertebrae ſubjiciuntur. Sed in obliquum luxatio, laedit omnino eas partes, ad quas nervi ex luxatis vertebris procedentes, perveniunt: idque magis in cervice, in thorace minus, ſed multo minus in lumbis accidere ſolet. Atque haec ex Galeni autoritate hoc loco dicta ſufficiant. Quibuſcunque igitur luxatis partibus vulnus, aut dolor, vel imflammatio ingens acceſſerit, periculum haud leve oſtendunt, atque propterea curatu difficiles hae quoque ſunt luxationes. Ubi praeterea diutius pars luxata remanſit, atque vetuſtate jam callo obduruerit, tunc judicium maximam praeferet difficultatem, tum tempus aegroto oblongum maxime conſtituere debet chirurgus ne interim breviſſima aliqua ſpe deceptus, chirurgus parvum nomen haberet. Atque propterea ſtatim, ſi liceat, reponi pars luxata debebit.

Articulus ſedulò reponendus.

Praecavendum quoque perpetuo eſt, ut exactè quo poſſis articulum quam firmius reponas, quandoquidem id ſemper accidat ut excidere omnes articuli non poſſunt, ſic non omnes reponuntur. Evidens verò indicium partis luxatae in ſuam naturalem ſedem reductae id eſſe ſcias, cum veluti ſtrepitus aliquis auditus eſt, dum nativum acetabulum legitimè occupabat. Atque haec de luxatis oſſibus in univerſum hoc loco nobis dicta ſufficiant: ea enim, quae ordine de curandi ratione generaliter in omnibus luxationibus dici debuiſſent, facilius ac utilius in unaquaque particulari declarabuntur.

CAPUT X.

DE RATIONE CURANDI MAXILLAM LUXATAM.

Crocodilus non movet ſuperiorem maxillam.

Maxillas duas reperiri in hominis formatione jam diximus, quarum ſuperior cum non in homine ſolum, ſed & in omnibus animalibus, praeterquam in crocodilo immobilis exiſtat, propterea luxationibus obnoxia nunquam eſſe poteſt: inferior verò haud difficulter movetur, & per conſequens luxatione periclitatur. Quo autem pacto id ipſum contingat, ex praedictis jam ſciri poteſt, quemadmodum qua cauſa, ac quibus ſignis id perſpici poſſit, nec propterea aliud quicquam hoc loco dicendum erit, niſi ejuſmodi curationem exactam abſolvere. Quamquam communis quaedam methodus, ac curandi indicatio omnium ſit luxationum, ut propria, ac naturalis ſubinde ſedes parti luxatae reſtituatur. Dum igitur maxilla è loco ſemota fuerit, ac in anteriorem partem luxum ejuſmodi videamus, hoc nobis incommodum adfert, ut dentes invicem ſuperiores cum inferioribus filo, & aequalitate minime reſpondere ſint apti, oſque ipſum coactè apertum quouſque permanet, dum propria ſedes ſemotis vinculis reſtituatur: loquela itidem non percipi poteſt. Unde non injuria cum Galeno una dicamus iſtud facile evenire dementibus tantum poſſe. In curatione praedictae partis luxatae hoc primum animadvertendum erit, quod capita extrema, cum ſuperiori maxilla connexa, firmiſſima admodum ſunt, ex quibus nervoſi tendones, validis annexi muſculis exoriuntur, ac propterea nunquam luxari contingit, niſi quam maxime os apertum violenter fuerit, ſive oſcitando, aut aliquid magnum ore excipiendo. Attamen utcunque id contingat, ſtatim ſi liceat reponenda eſt pars illa luxata, ne interim dolor immenſus artificium aliquo modo impediat, vel inflammatio, aut quid ſimile.

Maxilla luxata, quomodo reponenda.

Reponere autem hac ratione maxillam debemus: primo ut ſedeat aeger in ſella admodum muliebri, hoc eſt ſatis humili, & infima, cui ab utroque brachio ligna adaptata ſint, quibus ſcilicet aegrotans ejus brachia commode ſuſtinere valeat. Faſciis praeterea & brachia, collum, ac univerſum corpus conſtringantur, ut motus penitus removeatur, idque conſilio fiat, ne dum maxillam artifex diligens reponere ſtudeat, ob mollitiem praedicti aegrotantis, luxatio iterum contingat, ut facile in junioribus, adoleſcentulis, pueris, ac effoeminatis hominibus, ac mulieribus evenire poſſet. Quapropter obligatis, conſtrictiſque omnibus membris, ex adverſa parte luxationis tam diu maxillae capita, quae & proceſſus vocamus, ambabus manibus circa aures conſtringas, ac perbelle verſus aliam, quam dixi partem luxatam reducas, ut dentium ordo reſtitutus commode videatur. Claude interim quamprimum os patientis (ut hoc utar ſermone) partemque repoſitam roborare, atque firmare debes: idque optime ſatis fieri continget ſi roſaceo perlinatur, ac praeterea pannus aliquis lineus, gracilis, vetus, ac lenis rhodino delibutus, particulae applicetur; ut ſatis argutè nos docuit Leonardus Fuchſius lib. VIII. de meden. morb. cap. 11. quo loco dum agit de luxatis oſſibus in univerſum, integram tum hiſtoriam, tum verborum

ſeriem

ſeriem ex Tagautio ſuſcepit, furtumque manifeſtum abſcondere arbitratur dum idem per eadem verba deſcripſit; Sed quoniam exactè uterque rem pertractavit, propterea culpa uterque vacat. Debemus igitur & maxillam luxatam, & reliquas corporis articulationes, leniter & ſine aliquo dolore, quatenus fieri liceat loco proprio penitus reducere, & cum diverſis luxatis particulis alia, atque alia extendendi ratio habenda eſt, idcirco exemplum particularium praepoſuiſſe ſat erit. Applicato itaque roſaceo, pannis (ut diximus) lineis, ac reliquis jam dictis remediis loco adhibitis, ſtupae, ac panni multiplices, ovorum candido perfuſi ſuperaccommodentur, ac faſciis verſus caput tendentibus obligetur locus affectus. Deligatio autem fieri debet nullo pacto ut quidam voluerunt, ſtrictiſſimis nempè, ac vehementiſſimis ſtricturis, quoniam inflammationis periculo non vacant: quantum autem negotium phlegmon adductum faceſſat, judicent illi, apud quos haec ratio in uſu habetur. Facta igitur praedicta tali colligatione, caveat aeger ne ex eodemmet latere dormiat, neque loquatur, vel alio modo os ipſum, vel maxillam movere ſtudeat, idque quamdiu ligamenta non reſolvantur, hoc eſt poſt ſeptimum, octavum aut decimum diem, ſi nullum ſymptoma (ut ille inquit) pravum acceſſerit. Cibus praeterea, ac univerſa victus ratio tenuis admodum ſit, & in ſorbitionis formam omnia reducantur; venaque, niſi aliud impediat, cephalica ex adverſo ſecanda eſt, & venter purgante aliquo medicamento ſubducatur, alicujus tamen periti medici habito praeſcripto. Quod ſi contingat ut ab utraque parte fuerit in maxilla luxatio (quod rarò tamen evenit) ſtatim, ſi liceat in propriam ſedem reducenda eſt, ne interim febris aegrum aggrediatur, ac prava itidem ſymptomata, dolor capitis ac ejuſmodi, quoniam ſi haec accidentia ſuſcitarent, aegrotans procul dubio poſt decimum diem non viveret. Atque haec dicta jam ſatis ſint de maxillae luxationis integra curatione.

Oſſibus luxatis, quae applicanda.

CAPUT XI.

DE SPINAE LUXATAE CURATIONE.

Dorſum medullae dorſali iter potiſſimum parare, ex praecedentibus abundè conſtat, ac corporis veluti carinam in collum cervicemve, thoracem, lumbos, os ſacrum, & coccygem, ſeu cuculum os dividi, trigintaquatuor oſſibus (quas vertebras vocamus latine, ac σπονδύλια graece) efformatum. Multiplices uſus habet pars iſthaec, ac motus diverſos, unde meritò etiam varias luxationis ſpecies, diverſas intentiones curationis, atque diligentiorem requirit contemplationem. Quamobrem non injuria omnes in confeſſo habent vertebrarum luxationem mortem momentaneam aliquando adferre; idque non ſolum ob partis in ipſarum cavitate contentae nobilitatem, ſed etiam propter artificis ineptiam, indiſtinctè dum operatur. Luxantur ſpinae vertebrae & in priorem duntaxat partem, in poſteriorem ſupra ſeptum tranſverſum, & infra, ac nonnunquam etiam ex toto dilabuntur. Porrò vertebrae, ſive articulus capitis adeò magni eſt momenti, animalibus, ut omnium ſolus, non dico luxationem magnam, ſed ne deflexionem quidem vel temporis momento ferre queat. Repente ſiquidem reſpiratione ac voce, motuque ſimul & ſenſu totum privatur animal ipſa nimirum nervorum radice affecta. Cum verò ex toto loco mutantur, nulla etiam reſtitutionis ſpes relinquitur, praecipitemque mortem inferunt, atque facile id percipere poſſumus, tum per continuum excrementorum involuntarium deſcenſum, tum etiam per externarum partium depravatum & motum, & ſenſum, nempè brachiorum, manuum, pedum, & aliarum extremitatum, & tandem intra triduum homo moritur. Unde eſt illud à Celſo lib. VIII. cap. de ſpina luxata optimè adnotatum, nempè. Id enim non poteſt fieri, niſi & medulla, quae per medium, & duabus membranulis, quae per duos à lateribus proceſſus feruntur, & nervis qui continent, ruptis. Excidunt autem & in poſteriorem partem, & in priorem, & ſupra ſeptum tranſverſum, & infra. Si in utramque partem exciderint, à poſteriore parte vel tumor, vel ſinus oritur. Si ſuper ſeptum id incidit, manus reſolvuntur, vomitus aut diſtentio nervorum inſequitur, ſpiritus difficulter movetur, dolor urget, & aures obtuſae ſunt. Si ſub ſepto, femora reſolvuntur, urina ſupprimitur, interdum etiam ſemen ſine voluptate prorumpit. Ex ejusmodi caſibus, ut tardius quam ex capitis, ſic tamen intra triduum homo moritur. Haec Celſus. Quapropter animadvertendum perpetuo erit, nunquid ſupra ſeptum antedictum luxatio contracta fuerit, vel infra, & ſi ſupra nulla eget vel doctrina, vel praxi, cum repentè mors ipſa curationem abſolvat. Quae autem vertebrae curationem admittunt, ex Hippocratis doctrina hominem pronum ſuper latam tabulam collocandum eſſe requirunt, idque praecipuè dum in exteriorem partem vertebra prolapſa fuerit, ac gibbum hominem quodammodo fecerit; extendendumque hominem eſſe ipſemet nos monuit praedictus ſenex, tum calce aliquem ſuper ipſum debere conſiſtere, & diligenter intus luxatam ſive prolapſam,

Vertebrae luxatae ſi curationem admittant, quomodo curandae.

quam diximus partem, impellere. Quo ſtatim contracto, modo jam praecitato in maxillae luxatae curatione, firmanda, ac roboranda eſt ſedes, oleo roſaceo, pannis lineis, ac totus praedictus ordo hoc quoque loco obſervandus eſt. Iis tandem ritè apparatis, membrum in figura ei maximè naturali, atque à dolore alieniſſima, ad quietem reponendum eſt. nec propterea opus eſſe exiſtimo, ut cuidam Bruno, viſum eſt, tabulae ſupra longum dorſum applicatione, quandoquidem vel nihil prodeſt, vel occultè ac parum, manifeſtumque periculum imminere demonſtrat tum ratio, tum praecipua experientia. Quod quidem hoc loco tantum dixiſſe ſufficiat, ſicuti etiam nullo pacto plumbeam laminam apponendam eſſe opinor, quam idemmet Brunus maxime excellere eſt arbitratus. Imo, ut lamina plumbi partem refrigerare idonea eſt, ſic contra (niſi recentiſſima admodum luxatio repoſita fuerit) calidis modicè rebus ſuffulciendus locus erit, modo calefacta aqua, modo altheae, ac malvae decocto, in quibus vis aliqua caliditatis exiſtit. Unde merito id duplici duntaxat ratione agendum judico, dolorem ſcilicet, ut demulceamus, & quod in luxata ſede contractum fuerit digeramus. Dolor autem in vertebris luxatis neceſſario contingere debet, ob nervorum varias compages, tendinum quorundam muſculorum, ac medullae ſpinalis nobilitatem. Quod ſi dolor meritò intervenerit, & humorum etiam à vicinis partibus conceptorum fluxus judicandus erit. Dum itaque partem hanc, modo quo diximus foveris, ac praecipuè legitimo tempore, mox emplaſtrum ex Tagautio adhibere fas eſt, ex farina videlicet volatili, pulvere rubro communiter appellato, & albo ovi in unum corpus redactis. Quod quidem ſexcentis in locis ad praedictum uſum Vigonius Joannes comprobavit in ejus Chirurgicis praeceptis, & ante ipſum Razes ille Arabs celeberrimus. Quamobrem ſi vertebrarum aliqua portio luxata fuerit niſi recentem medicus inveniat, calidis potius moderatis rebus, ut diximus muniendus eſt locus, nec ullo pacto adhibendum eſt plumbi folium ad frigiditatem aliquam contrahendam. At ſi tamen ea uti conveniat in recenti admodum luxatione intelligere debemus, autore principe Avicenna. calfacientes enim, atque humectantes partes relaxare facile poſſumus, ac potius diſſolutas reddere: unde imbecilliores fiunt, & ad fluxum ſuſcipiendum proniores. Praeterea & inflammationi opportunae efficiuntur, & luxati ſinus humiditate ſuperflua opplentur, ex quo ſubſequi neceſſe eſt, ut articulus in nativo ſuo acetabulo diu perſiſtere non poſſit, ſed lubricus, ac ſubterfugiens delabatur. Prohibet quoque Avicennas calidos impenſe pannos membro recenter luxato admoveri, ne fluxionem etiam evocent, & inflammationem eo loci excitent. Quin potius eos cerato refrigeratorio, aut vino aliquo auſtero imbutos adhiberi jubet, quo forſan adductus Brunus exemplo plumbeam laminam plurimum comprobavit.

CAPUT XII.

DE HUMERI LUXATI CURATIONE.

Humerus magisquam alia membra luxationem incurrit.

Humerus omnium maximè articulorum luxationi obnoxius exiſtit, modoque in alam excidit, modo in partem priorem, ac exteriorem, in poſteriorem partem labitur nunquam, ob omoplatae, ſeu ſcapulae ſitum quod prohibere natura voluit. Luxatio autem in alam frequenter in iis evenit, qui non multa carne praediti ſunt, in ſuperiorem verò ferè nunquam promovetur, ut quod ab utroque ſcapularum proceſſu, & eo ſcilicet qui anchorae ſimilis eſt impediatur. Si in alam praeterea demiſſus fuerit, & victus cubitus recedit ab ejusmodi latere, concavitatemque tunc evidentem ſatis in ſcapularum capite percipimus: rurſum juxta ejuſdem partis aurem cum humero porrigi non poteſt, longiusque (ut Celſus abundè refert) altero id brachium eſt. Igitur diſtinguere quamprimum nos cogimur, an ſcilicet humeri luxatio in homine jam maturo, aut in puerili admodum aetate ſit, in qua re maximas curatio haec partes habere comprehenditur. Si enim vaſtius, ac maturum corpus compertum habeamus, tunc nervi robuſtiores erunt, ſed ſi puerile adhuc eſt corpus, vel molle, certè & imbecillibus nervis intentum eſt, & varias idcirco curandi ſuſcipimus indicationes, varianturque etiam inſtrumenta. Satius enim in puerili, vel molle humero luxato eſſe dicimus, eum in ſedili collocare, & ex duobus miniſtris alteri imperare, ut lati ſcapularum oſſis caput leniter reducatur, alteri ut brachium extendat: ipſum poſteriore parte reſidentem humerum ſub ala ejus cogere, ſimulque & latum os, & altera manu brachium ejus ad latus impellere. At ſi corpus vaſtum fuerit, non ita facilis erit rectificatio tum ob nervorum robur, tum partium ſingularum fortitudinem, ſed ſpatula quaedam lignea neceſſaria eſt, ſi Celſo credimus, & quae craſſitudinem digitorum duorum habeat, & longitudine ab ala ad os perveniat. In qua ſumma (ut idem autor nos docet) capitulum eſt rotundum, & leniter cavum, & recipere particulam aliquam ex capite humeri poſſit. Bina in ea foramina tribus locis ſunt inter ſe ſpatio diſtantibus, in quae ea lora mollia conjiciuntur. Eaque ſpathula faſcia involuta, quo minus tactu laedat, ad alam à brachio dirigitur,

gitur, ſic ut caput ejus ſummae alae ſubjiciatur. Deinceps loris ſuis ad brachium deligatur, uno loco paulum infra humeri caput, altero paulum ſupra cubitum, tertio ſupra manum. Cui rei protinus intervalla tunc aptata ſunt foraminum. Sic brachium deligatum ſuper ſcalae gallinariae gradum trajicitur, ita altè, ut conſiſtere homo ipſe non poſſit, ſimulque in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium intenditur. Eoque fit ut ligni capite caput humeri impulſum, in ſuam ſedem, modo cum ſono, modo ſine hoc compellatur. Quidam praeterea ex recentioribus chirurgiae ſectatoribus, vel Celſi auctoritati non omnino ſe confidere oſtendunt, vel potius ſpathulae negotium ſubterfugiunt, atque aliam rationem hoc loco reperiunt: brachium nempè luxatum ſurſum levari jubent, idque non aeger experitur ſolum, ſed & adſtantium quidam. Elevatoque interim humero manus pugillum audacter ſupponunt, articulumque fortiter elevant, donec legitima ei ſedes reſtituta ſit. Debet autem tunc adſtans ille praedictus luxati brachii manum extollere, eamque penitus extendere, ac tamdiu declinare, ſurſumque, ac deorſum leviter agitare, ut locum convenientem affecta jam ſedes requirat: atque hoc modo luxatum humerum reponere profitentur. Quod quidem non in luxatis diutinis particulis locum habere crediderim, ſed potius in recentioribus: quandoquidem ſancitum jam ſit ut aqua calefacta ſuffumigetur membrum, quod diu prolapſum ſine auxilio remanſit, atque interim herbas quaſdam aquae decoquendas imponendas jubemus, quae mollificandi vim poſſideant, cujusmodi malvae folia, violarum, radiceſque meliloti, althaeae, & hujusmodi eſſe dicimus. Aliqui deinde hominem robuſtum comperiunt, qui altitudine multum aegrotum ſuperet, & ſub humero jam luxato praeſtituunt ſcapulam imponere, ac violenter onus ſuſtollere praecipiunt, & per pedes alterum attrahere jubent, poſtea leniter deponere donec reintegrata pars optime videatur. Multas alias eſſe adhuc rationes ſcire facile eſt uno Hippocrate lecto, ſed non alia magis uſu comprobata eſt, quam ea, quam Celſus deſcripſit jam praecitato loco. Sed ſi in priorem partem luxatio humeri contingat, ſupinus homo collocandus erit, habenaque, aut faſcia media ala circumdanda exiſtit, capitaque ejus poſt caput hominis miniſtro tradenda, brachium alteri: praecipiendumque ut ille faſciam, hic brachium extendat. Deinde caput quidem hominis repellere ſiniſtra debemus, dextra verò cubitum cum humero attollere, atque os in ſuam ſedem compellere, faciliusque id in hoc caſu, quam in priore jam dicto revertitur. Repoſito optime humero lana alae ſubjicienda eſt. Si in interiore parte os fuit, ut ei imponatur, ſi in priore parte, ut tamen commodius deligetur. Tum faſcia ſub ala primum devoluta, caput ejus comprehendere debet, deinde profectus ad alteram alam, ab eaque ad ſcapulas, rurſusque ad ejuſdem humeri caput tendere. Dum autem lana alae ſubjicitur, emplaſtrum quoque, quod pulverem melinum, ovi album, ac olibanum recipit applicare oportet, nec ante diem ſeptimum, ſi accidens nullum pravum acceſſerit, brachium reſolvere debemus, aut aliis adhibitis medicamentis curare, ſed ita tenere. Quae quidem ratio, ne toties eadem repetamus, univerſaliter luxatis membris commodè inſervire poterit, ſicut etiam quamplurima, quae ante diximus communia eſſe poſſunt. Caeterum luxato, ita ut dictum eſt, humero in ſuam ſedem reducto, firmatoque, & ad quietem convenienti figura repoſito, ipſum à dolore, & inflammatione vindicandum erit. Quod ſi conſequi ſtuduerimus, humorum in partem laborantem influxum modis omnibus prohibebimus. Si enim fluxione tentetur, & dolorem ſtatim perſentiſcet, & phlegmonem experietur. Quae duo quidem incommoda, ne dum in humero luxato, ſed in luxatis omnibus membris, maximopere vitanda ſunt. Atque haec tutò evitabimus ſi quae in maxillae curatione, tum de victu inſtituendo ab initio tenui, tum de venae ſectione, tum etiam de pharmaco propinando praepoſuimus obſervabuntur.

CAPUT XIII.

DE CUBITI LUXATI CURATIONE.

Brachii os, ſeu humerum ſcapulae articulari jam dictum eſt, & hujus inferiori ſedi ſinibus variis, & tuberibus exornatae, duo rurſus inibi oſſa junguntur, radius nimirum, & ulna, quae totius membri nomine etiam cubitus appellatur. Quare ordine quodam non deſerto de cubiti luxati curatione poſt reſtitutum jam humerum verba facere modo fas erit. In cubito autem coire tria oſſa, humeri, & radii, & cubiti ipſius, ex omnibus autorum monimentis in confeſſo jam habetur. Partis ejusmodi luxationes variae comperiuntur, tum in partem interiorem, tum exteriorem, anteriorem, ac poſteriorem; atque propterea ejus luxatio gravis admodum reputatur, nec facile reduci aliquando poteſt. Si in interiorem, exterioremve cubitus porrectus eſt, ſed paulum in eam partem à qua os receſſit recurvatum, quicquid incidit, reponendi ratio una eſt: ſed ſi in anteriorem extenſum brachium reperies, neque

Cubiti luxationes variae, & curatu difficiles.

ex ſe recurvari poſſe: ſi verò in poſteriorem, curvum brachium exiſtit, neque extenditur, breviusque altero fit. Ergo ſi in anteriorem partem cubitus prolapſus eſt, extendi per duas manus, interdum etiam faſciis ſatius eſt; deinde rotundum aliquid à lacerti parte ponendum eſt, & ſuper id repente cubitus ad humerum impellendus eſt. Alio etiam utimur aliquando ordine in luxati cubiti repoſitione, videlicet ut miniſter unus ſpathulam firmiſſimam obſervet, ac brachium alter detineat, extendatque, ac poſitis interim manibus circa cubitum, cum pollice utriuſque manus luxata pars reponitur. At in aliis caſibus commodiſſimum eſt eadem ratione brachium extendere, quae luxato cubito ſuperpoſita eſt, & tum oſſa reponere. Obſervet aeger per quamplurimos dies brachium collo ſuſpenſum, nec quicquam moveat vel manum extremam, vel digitos perſtringat, donec ſanitati reſtitutus judicetur: atque interim perveniente, poſt ſanitatem contractam, ardore aliquo, aut gravedine partis, circa dearticulationem humectatio procuranda eſt, ſive in balneis arte confectis, ſive potius adipe hircino, vel butyro temperato calefacto.

Si luxatum cubitum phlegmon opprimat, vel dolor, quid agendum.

Caeterum diligentia magna in brachii cubito luxato perpetuò adhibenda eſt, ſi antequam voceris dolore pars illa infeſtetur, aut phlegmone depreſſa ſit, non prius eam in locum ſuum à quo excidit reſtituere tentabis, quàm dolor finitus fuerit, ac phlegmone conquieverit. Idque maxime cavendum eſt non in cubiti luxati tantum reſtitutione, verum enimvero in quacunque corporis luxata parte ne interim convulſio, vel nervorum diſtentio, aut aliud pravum id genus ſymptoma ſuſcitetur. Quod conceptis verbis Celſus ex Hippocratis ſententia declaraſſe eſt viſus, ſic inquiens. Quicquid autem loco ſuo motum eſt, ante inflammationem reponendum eſt. Si illa jam occupavit, tum conquieſcat, laceſſendum non eſt: ubi finita eſt, tentandum eſt in his membris, quae id patiuntur. Multum autem eo confert, & corporis & nervorum habitus. Nam ſi corpus tenue, ſi humidum eſt, ſi nervi infirmi, expeditius os reponitur. Sed & primo facilius excidit, & poſtea minus fideliter continetur. Quae contraria his ſunt, melius continent: ſed id quod expulſum eſt, difficulter admittunt. Oportet autem ipſam inflammationem levare, ſuper ſuccida lana ex aceto impoſita. Haec Celſus. Quamvis locum hunc viciniorem corruptum eſſe affirmet Tagautius, & poſt ipſum Fuchſius quoque, atque ita reſtituendum eſſe exiſtiment. Oportet autem inflammationem ipſam atque dolorem levare ſuccida lana ex hydrolaeo, id eſt, aqua & oleo moderate calido, acetique momento ſuperimpoſita. Cavendum inſuper eſt ne longo temporis curriculo à luxati cubiti viſitatione ulcus aliquod intercludatur, neve inter luxandum vulnus quoque contractum fuerit: idque magis in cubito animadvertendum eſſe opinor, genu ac ſuperioribus articulis, quàm in aliis luxatis membris. Idcirco niſi multa diligentia, ac etiam prudentia repoſitae hae partes fuerint, ingens periculum ſuſcitatur, ac mortem quandoque hoc modo luxati articuli cum vulnere immaturam adferunt. Facile enim inflammantur & nervi adjacentes, & muſculi ex diſtenſione, atque dolores, convulſiones, acutae febres propterea ſuboriuntur: quod his verbis Galenus breviter animadvertit, lib. 3. meth. med. nempe. Similiter ubi luxatio cum ulcere in aliquo majorum articulorum incidit, ulcus ſanamus, luxationem autem inſanatam relinquimus. Nam ſi hanc quoque ſanare conemur, convulſiones haud dubie ſequentur. Quod 17. lib. de uſu part. confirmaſſe idem autor eſt viſus, dum inquit. Nam qui affectus inſunt cruribus incurabiles (ut luxationes, quae cum ulcere incidunt, aut perverſiones coxendicum) inſanabilem in futurum tempus ſignificant ambulationis noxam. Nec idcirco male Celſus etiam in cubiti luxati curatione admonuit, ſic ſcribens. Celerius tantum & ſaepius id reſolvendum eſt, multoque magis aqua calida fovendum, diutius ex oleo & nitro ac ſale perfricandum. In cubito enim celerius, quam in ullo alio articulo, ſive extra remanſit, ſive intus revertit, callus circumdatur, isque ſi per quietem increvit, flexus illius poſtea prohibet. Quare dum tot autoritatibus periculum maximum comprobamus, eodemmet argumento diligentiam eſſe adhibendam, ac celeritatem in cubiti repoſitione conſulimus, ut praedicta omnia commode, ac tutò prohibeantur.

Celſi locus reſtitutus.

CAPUT XIV.

DE MANUS LUXATAE CURATIONE.

Manus, quomodo Ariſt. vocatae.

Velut organum quoddam ante organa manum eſſe ſtabilivit Ariſtoteles, cujus dignitatis exemplo vigilantes nos eſſe oportet in manuum continua praeſervatione, ut dum ipſae exacte munus ſuum corpori noſtro praeſtant, organum organorum apud nos integrum habeamus. Iccirco praeter ceteras, quae ipſis ſuccedunt laeſiones, ac diverſas aegritudines, ea hoc loco perſcrutanda nobis accedit, quae ſingulis horis, ac momentis, parvaque occaſione accidere poteſt, nempè ejusmodi luxatio. Ex earum etenim partium manum eſſe conſtat numero, quae in omnes quatuor partes prolabuntur, cujuſmodi cubitus, & femur exiſtunt, hoc eſt in in-

interiorem, exteriorem, anteriorem, & poſteriorem, & quandoque etiam in ſuperiorem, ac inferiorem, quod omnes chirurgiae profeſſores tacuiſſe viſi ſunt, vel penitus ignorantes, vel cum praecedentibus aliis quatuor confundentes. Aliud tamen ſignificare unicuique conſtat anterior motus, aliud poſterior, aliud interior, aliud exterior, atque aliud etiam ſuperior, aliudque inferior, quamquam curationis abſolutam methodum in hac parte hoc minime impedire valeat, cum eadem omnino exiſtat, nec reponi difficillime manus luxata poterit utcunque luxatio contingat, dummodo cum fractura non evenerit. Tunc etenim ex diverſorum affectuum complicatione, major difficultas ſuſcitatur, nec periculo uſque adeo pars ipſa vacat. Tempore autem curatio fracturae praecedere ſemper debet, luxatione demum loco ſecundo relicta. Quod ſi aliquando fieri nequaquam poſſit, atque luxatio commode praecedat, diligentiſſime id praeſtandum eſſe judico, dum acutus, & vigilans chirurgus id tuto diſtinguere valeat. Veruntamen ad luxationem redeuntes, ſi manus in poſteriorem partem ceciderit, ex digitorum ſtupido motu id facile comprehendere poterimus, quoniam porrigi minime poſſunt: ſi in priorem non inclinantur: ſi in alios ſubſequentes latus, manus in contrarium, hoc eſt, aut pollicem, aut minimum digitum convertitur. Caeterum quod tuto reponi poſſe demonſtravit ſenex Hippocrates libro de fractorum, luxatorumve oſſium curatione, manus una eſt, praeter digitos, & plantas etiam; atque reliquas omnes corporis partes, quae quidem luxationi obnoxiae ſunt difficultatem aliquam, tum & periculum adferre idem autor confirmavit. Per ſe tamen reponi cum non poſſint, aliquo iccirco egent auxilio, atque aliqua diligentia, praecipuè ſi dolor (ut millies diximus) vel inflammatio ſupervenerit. Tunc ſiquidem ſancitum jam abundè fuit ut donec ambo perſolvantur, nos quoque ſuperſedeamus. Ubi verò haec ſymptomata minimè contingant, aut aliud quid ſimile nullo negotio obſtet ad loci coarctationem deveniendum quamprimum eſſe opinor. Duram primum habeamus tabulam ligneam aliquam, vel quodvis aliud durum, (ut Albuchaſi, ac Celſo placuit) atque commodum, ubi manus luxata permaneat, ac renitentem ex una tunc parte manum intendamus, ex altera verò brachium, ſic ut prona ſit: ſi in poſteriorem partem, ſupinam accommodemus, ſed ſi in priorem, ac interiorem, exterioremve, ſuperiorem, ac inferiorem, in latus convenienter reponemus. Diducantur deinde, nullo violento motu, ſed benigne potius, ac pedetentim nervi, qui praeſunt: & ubi ſatis fuerint tandem adducti, ſi in alterutrum latus procidit manus, brachium in contrarium repellendum eſt. Repoſita tandem manu, ſemotoque omni accidentium periculo, eleganter diſtenſa conſervetur aut ligneis tabulis, vel corio, aut aliqua dura convenientique materia, ac poſtea faſciis circumdetur uſque ad quartum, vel quintum diem, circa quod ſpatium temporis commode ſatis perſpici poterit, & ſi neceſſe fuerit aliquo ex jam dictis medicamentis muniri, atque roborari. Verum ſi manus luxatio inveteraverit, & ob temporis ſpatium, calloſa inibi durities contracta fuerit, ea decocto malvae, & althaeae perfundenda eſt, unguento deinceps (quod vulgus dialthaeae in officinis ubique vocat) collinenda: quo facto, emplaſtrum quod Diachilon magnum nominatur, ſuperapponendum eſt, vel ejus loco, lana ſuccida viſcillagine quapiam emolliente delibuta. Ad hoc etiam efficax habetur cortex radici althaeae, & cum axungia ſubactus, ut quodammodo malagmatis lentor contrahatur: & loco tandem ſub his ſufficienter emollito, luxatam manum in priſtinam ejus ſedem revocemus.

Manus luxata, quomodo reponenda.

CAPUT XV.

DE PALMAE AC DIGITORUM LUXATIONE CURATIO.

Oſſa etiam in manus palma ſuis ſedibus aliquando promoventur, quamquam Cauliacenſis Guido chirurgus, depoſita ſermonis barbarie, non inutilis, & poſt ipſum ſectator ejus Tagautius, ac quamplurimi de hac parte noſtrae aetatis ſcriptores, verbum nullum fecerint, nec rem alicujus etiam momenti proſpexerint. Luxatio igitur palmae modo in anteriorem partem, modo in poſteriorem hominibus contingit, nec magno admodum negotio in ſuam ſedem optimè reducitur. Quo autem pacto in parte luxatio pernoſcatur, duobus verbis nos Celſus eleganter admonuit ex Hipp. doctrina, ſic inquiens. Signum id ſolum eſt, quod omnium commune eſt, tumor ab ea parte, in quam os venit: ſinus ab ea à qua receſſit. Sed ſine intentione digitorum, tantummodo bene preſſum os in ſuam ſedem revertitur. Concluditur ergo luxationem deprehendi poſſe mala partis laborantis compoſitione: in ea quippe tumor praeter naturam ea parte qua os prorumpit, & ſinus inſolitus ea qua receſſit, manifeſta apparent. Quibus communibus ſignis evidenter etiam digitorum, qui in manu ſunt, luxatio deprehendi poterit, tum ſi in anteriorem, cum etiam poſteriorem partem ceciderint, in quibus tantummodo modis labi ea oſſa ab omnibus firmiſſime jam conſtat, ac concluditur. Cum igitur eadem omnino ſigna, idemque luxationis ordo praeter na-

Palma manus, qua parte luxata ſit, quomodo dignoſci poſſit.

turam obſervetur, reliquum eſt etiam, ut parum curationis ſcopus à praecedentibus differat. Sed in ipſis manus digitis extendendis non aeque vi opus eſſe omnes volunt autores, cum & articuli breviores, & nervi minus validi ſint, cum finem eorum jam proximum eſſe à nobis abunde declaratum ſit. Quamvis autem digitorum connexus vel articulatio triplex in omnibus, praeter pollicem, reperiatur, atque tripliciter luxus contingere poſſit, una tamen eadem curatio cuique exiſtit. Si enim manum tantummodo extendi ſuper menſam jubeamus, haud difficulter luxationis accidens reſolvetur, dummodo palma jam noſtra diligenter compellamus: hoc etenim modo qui digiti in anteriorem, vel poſteriorem partem exciderunt, atque qui in latus elapſi ſint, reſtitui poſſunt. Caeterum etiam in digitis idipſum animadvertendum erit, quod paulo ante de manus reſtitutione dicta fuerunt, tum etiam ut per aliquot dies collo ſuſpenſum brachium detineatur, manusque optimè faſciis obligetur, ut vel frigus intenſum digitos nullo modo obſtupidos reddat, neve humores ob motum aliquem uberius concurrant: quod facilè evenire experientia comprobatur etiam in partibus convaleſcentibus.

CAPUT XVI.

DE FEMORIS LUXATI CURATIONE.

Femoris poſitio.

Femoris os ſupra rotundo capite cervici prolixae, & introrſum obliquatae (ut abunde jam dictum eſt) adnato, coxendicis oſſi inarticulatur, infrà verò duobus capitibus grandioris in tibia oſſis ſinus ſubit, ſinu quodam in eorum capitum medio exiſtente, quo tuber dicti tibiae oſſis recipitur, peculiaribus etiam cartilaginibus in hoc articulo quadrupedum, & avium genu ſimillimo intervenientibus. Juxta femoris cervicis externam ſedem grandis apparet proceſſus, quem natem & magnum rotatorem appellamus. intus quoque alium obtinet proceſſum, ſed multo minorem exteriori, quem interiorem rotatorem vocamus. Hanc autem eſſe femoris integram oſſium ſtructuram apud omnes in confeſſo eſt, maximumque omnium corporis oſſium optimè unicuique conſtat. neque iſtud injuria quidem à natura tale confectum eſſe res ipſa apertè declarat, cum tale onus ſuſtinere cogeretur. Primum namque hoc confirmatum eſt cavitate, primumque omnem corporis molem ſuperjacentem vehit: curvum quidem priore, & externa parte, reſimum verò partibus his contrariis. Quibus enim femur fuerit natura rectius, quam convenit, blaeſi fiunt omnino ad genu. Quapropter cum pars haec tanti corpori humano momenti perſiſtat, eam ob omnibus extrinſecis, & intrinſecis omni diligenti methodo vindicare licebit. Cum verò de praecedentibus dixerim, de his ſubſequentibus quoque quae in cruribus ſunt, videri poſſum dixiſſe. ſiquidem etiam in hoc caſu quaedam ſimilitudo eſt femori, & humero, & tibiae, & cubito, & pedi, & manui. Luxatio itaque femoris in omnes quatuor partes quam maxime ſaepe deprehenditur, ſaepiſſime in partem interiorem, deinceps in exteriorem, raro admodum in priorem, aut poſteriorem, nunquam autem in ſuperiorem, ac inferiorem. Quamquam diverſi autores, diverſas publice de praedictis luxationibus opiniones depoſuerunt. Quidam etenim tres tantummodo in partes femur moveri, vel luxari poſſe contendunt, in partem nempè interiorem, exteriorem, ac poſteriorem, in priorem verò nunquam, ut ex Albucaſis doctrina videre manifeſte licet. Brunus praeterea, Theodoricus, Lanfrancus, & Avicennae ſectatores antiqui, quatuor magis luxationes in femore poſſe contingere diligentiſſimè confeſſi fuerunt, ſed dum ſubtiliter in re hac invicem contendere excogitarent, aequivoce poſuerunt pro contrariis contraria, ut ex eorum argumentis abunde videre poſſumus. Quorum autem diverſas opiniones, dum in medium Cauliacenſis Guido depoſuiſſet, nullam ex ſe ſententiam quoque oſtendere recordatus fuit, tanquam cum omnibus ſi fieri liceret vel concordaret, vel unicuique tacite diſſentiret dum ſtatim ſigna perquirere deſiderat. Si igitur femur in interiorem partem prolapſum eſt. autore Avicenna, crus longius altero, & vaſtius exiſtit: extra enim pes ultimus ſpectat: ſed ſi in exteriorem, tunc brevius, ac rarum fieri contingit, intusque inclinatur, planta pedis loco calcis terram vix contingit, meliusque id crus ſuperius corpus, quam in interiore luxu fert, minusque baculi auxilio eget. Si verò in anteriorem crus extenſum apparet, neque complicari poteſt, parque alteri cruri ad calcem proſpicitur; quamvis inferior pedis planta minus in anteriorem partem inclinetur, dolorque in hoc caſu praecipuus eſt, & maxime urina ſupprimitur. Sed ſi in poſteriorem (quicquid ſibi dicat Cauliacus ex praedictorum ſententia) extendi crus minime poteſt, ac brevius extat, neque calx terram contingere poteſt ſi quieſcit, aut homo erectus conſtat. Haec ſunt igitur femoris in univerſum luxationum ſigna, haeque differentiae, ac ſpecies, quarum exacta curatio magno quidem periculo non vacat, ne vel difficulter reponatur, vel repoſitum rurſus excidat. Unde eſt illud Celſi libro jam toties praecitato, cap. de digitis pedum ex Hippocratis ſententia, videlicet. Haec facienda ſunt in his caſibus; ubi

De femoris luxatione, opiniones variae.

ſine

ſine vulnere oſſa exciderunt. Hic quoque & ingens periculum eſt: & eo gravius, quo majus membrum eſt, quovè validioribus nervis ac muſculis continetur. Ideoque humeris, femoribusque metus mortis eſt, ac ſi repoſita oſſa ſunt, ſpes nulla eſt. non repoſitis tamen, non nullum periculum eſt, eoque major in utroque timor eſt, quo propius vulnus articulo eſt. Hippocrates nihil tuto reponi poſſe, praeter digitos & plantas, & manus dixit, atque in his quoque diligenter eſſe agendum, ne praecipitarent. Quidam brachia quoque & crura repoſuerunt. & ne cancri, diſtentionesque nervorum orirentur, ſub quibus in ejusmodi caſibus mors fieret matura, ſanguinem ex brachio miſerunt. Verum ne digitus quidem in quo minimum ut malum, ſic etiam periculum eſt, reponi debet ante inflammationem, aut poſtea cum jam vetus res eſt. Si repoſito quoque oſſe nervi diſtenduntur, rurſus id protinus expellendum eſt. Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neque repoſitum eſt, ſic jacere convenit, ut maximè cubantem juvat, tantum ne moveatur, ne ve dependeat. In omnique tali morbo magnum ex longa fame praeſidium eſt. Quamobrem generali habito hoc conſilio maxima quidem ſolertia femur luxatum reponere exacte tentemus, unum ex tot ab autoribus adhibitis modum utique commodum ſeligentes. Guido ille Cauliacenſis, quem omnes hujuſce aevi ſecuti ſunt autores, ſcopum primum, ac communiſſimum ex Albucaſis ſententia ſelegit, quo optime luxatum femur in propriam ſedem reducere profitetur, atque jubet ut aeger à miniſtro aliquo fortiſſime per ſpatulas detineatur, vel circa humeros ligulis obligetur, circumcingens eodemmet tempore circa columnam aliquam, ut eademque ligamina à ſupernis jam dictis locis ad inferna, nempè inter utrunque femur, detracta ſint, & tandem ad genua uſque decurſus, manu altera circa inguina, ac altera ad genua pro viribus luxatum femur attrahi jubet, atque uno viciſſim tempore ita extendendum, ut à terra ſublevetur aeger, & tamdiu femur agitetur hinc, inde, donec ſedi propriae tandem reſtitutum fuerit. Celſus praeterea, à quo omnia Tagautius, ac quamplurimi deſumpſerunt, ex Hippocratis ſententia hoc pacto luxatum femur reducendum eſſe egregie ſtabilivit, videlicet. Tentandum eſt, & ſi tenerius membrum eſt, ſatis eſt habenam alteram ab inguine, alteram à genu intendi. Si validius, melius adducent, qui eaſdem habenas ad valida bacula deligarint: tumque eorum fuſtium imas partes oppoſito muro objecerint, ſuperioresque ad ſe utraque manu traxerint. Etiamnum valentius intenditur membrum ſuper ſcamnum, cui ab utraque parte axes ſunt, ad quos habenae illae deligantur, qui ut in torcularibus converſi, rumpere quoque, ſi quis perſeveraverit, non ſolum extendere nervos & muſculos poſſunt. Collocandus autem homo ſuper id ſcamnum eſt, aut pronus, aut ſupinus, aut in latus: ſic ut ſemper ea pars ſuperior ſit, in quam os prolapſum eſt: ea etiam inferior, à qua receſſit. Nervis extentis in priorem os venit, rotundum aliquid ſuper inguem ponendum, ſubitoque ſuper id genu adducendum eſt eodem modo, eademque de cauſa, qua idem in brachio fit, protinusque ſi complicari femur poteſt, intus eſt. Rogerius deinde, ac reliqui ejus ſectatores, ſi qui ſunt, aliam rationem femur reponendi deſcripſerunt, quae cum parum differat à praecedentibus, in ejus libris integram conſulto relinquere judicavimus. Repoſito itaque ex quacunque doctrina femore jam luxato, quamprimum cavenda inflammatio ex toto corpore erit, idque commode diutius fieri poſſe, feliciter quidem experti ſumus, ſi loco ſuccidae lanae ex hydrelaeo moderatè calido, balſamum noſtro artificio confectum ſuperponatur, atque femoris, ac ſuperiorum, inferiorumque vicinarum partium ſedes praedicto oleo calido inungamus. Sua ſiquidem facultate praeditum eſt, ut ne dum repente phlegmonem ipſam prohibeat, ſed doloris etiam exacerbationem, ac faſtidium, cujus praeparationem, deſcriptionem, uſum, ac reliqua, quae in exacto hoc medicamine deſiderari maxime poſſunt, libro hujus chirurgiae tertio deponemus. Si verò inflammatio aliqua, aut convulſio, vel quippiam ex ſupradictis, repoſito femore acciderit, id rurſus cum eodemmet pharmaco expellendum eſt. Lectulo interim aeger ad quadrageſimum ſaltem diem potius decumbat, quàm ad trigeſimum ſpatium, ut ex quibusdam in hac curatione conſtat, atque, ſi fieri commode id poſſit, ſingulis ſeptem diebus deligetur locus affectus, vel oleo noſtro iterum inungatur, vel Guidonis ſparadrapum, aut oxicroceum diligenter confectum ſuperponatur, habito tamen periti alicujus medici conſilio, tum in re hac adhibenda, tum etiam in victu ordinando, pharmaco exhibendo, vena aperienda, & hujusmodi, quae facile quandoque poſt femoris luxationem convenire compertum abunde eſt. Atque ſub finem quidem curationis, ſi è ſententia res ceſſerit, luxatum locum perfuſione aquae decoctionis roſarum, abſinthii, & muſci albi quercini roborare nitemur.

CA-

CAPUT XVII.

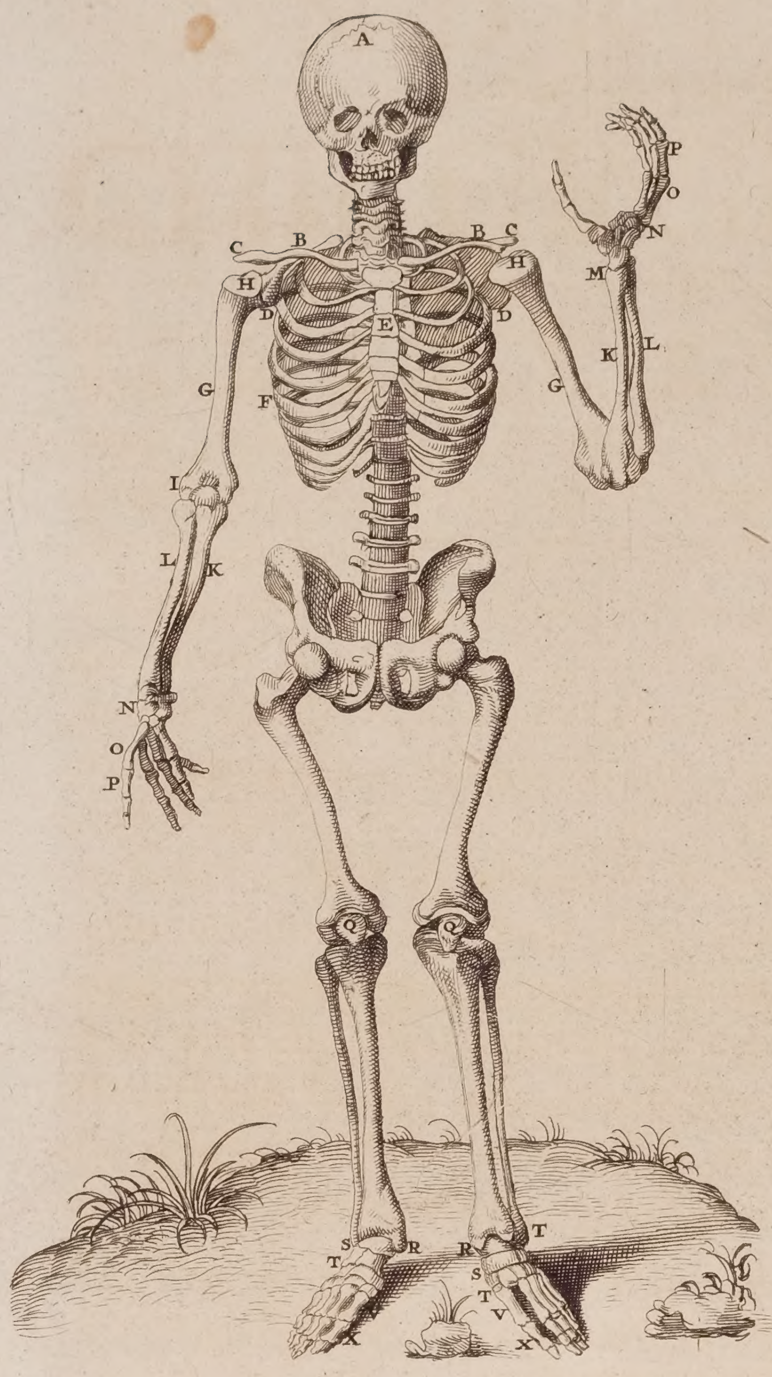
DE GENU LUXATI CURATIONE.

Quaecunque ad luxationes partium corporis humani univerſaliter ſigna, prognoſtica, cauſae & aliae indicationes convenire viſa ſunt, antea fuerunt breviter pertractata, & praeterea quae fracto particuliariter unicuique membro circa curandi methodum abſolutiſſimam requiri debuerunt uſque ad praeſentem luxatam particulam, diligenter negotio ſatisfecimus. Unde antequam ad caeteras partes luxatas ordine accedamus, circa ipſum aliqua etiam admonuiſſe inutile opus eſſe minime judicamus: quamvis difficultatem nullam, vel ſaltem modicam genu repoſito generare unquam poſſit. Velociter tamen luxari genu ſancitum eſt, ita ut ſine cauſa manifeſta pars haec deambulando tantum loco ceciderit aliquando. Ipſum quoque in exteriorem, interiorem, & poſteriorem partem excidere manifeſtum eſt, in anteriorem verò prolabi plerique ob rotulae oppoſitionem minime poſſe voluerunt, & nos quoque aliquando tum in libris noſtris anatomicis, tum etiam in conſiliis quibuſdam eandem penitus opinionem tutati libenter fuimus, Galenum maxime admirantes, qui tertio libro de uſu partium circa finem ad hunc uſum patellam, ſive rotulam eſſe voluit, ut partes anteriores articulationis omnes coërceret, prohibens quidem & ipſum femur prolabi ad anteriora, atque ne nos cadamus haud modicam praebens utilitatem. Quatuor enim cum ſint regiones circa articulum genu, anterior, poſterior, dextra, & ſiniſtra, anteriori quidem, ceu magis fallaci, caeteriſque magis laboraturae appoſitam fuiſſe patellam cum eodemmet autore quandoque arbitrati ſumus: externae, quae periculis magis obnoxia eſt, quam interna, ligamentum unum rotundum, validumque, ſimul cum fine lati cujuſdam muſculi applicuit: interne natura ſagax aliud indidit ligamentum. At poſteriori, plus nimirum laboraturae, quam paſſurae, neque os neque inſigne ligamentum appoſuit, praeter lata illa & tenuia, quibus omnis articulus copulatur. Cum tamen quamplurimos Hiſpanos viderim, qui dum in militia eſſent pro Ceſare noſtro invictiſſimo Carolo Auſtriaco Quinto, ſemperque Imperatore Auguſto, adverſus Sulimani Caſtra apud Tranſilvanos, tormentorum bombardarumve caede circa genu vulnerati eſſent, patellamque, vi atque impetu magno ſedem propriam permutaſſe, & inter femoris majores muſculos radices quodammodo tales egiſſe, ut vanum eſſet ad priſtinum locum eam reſtitui: nec praeterea eorum quiſquam, poſt vulneris ſanationem, vel tantillum in anteriorem partem plus ſolito genu deflecteret, nec tibiam plus juſto illac verſus agitaret, ſed tantiſper vix claudicaret, deprehendi hanc patellam non propterea eſſe à naturae artificio conditam, ut modo cum Galeno praeſenſimus, ſed ad hunc tantummodo uſum ut oſſium copulam, ſive articulationem ab extrinſecis laeſionibus facile conſervaret: & cum oſſium ſuperficies, propter eorum coarctationem, ac muſculorum tendines ab utraque parte maximo ſenſu praeditos, eo loco terminantes videremus, naturae etiam maximam tum vigilantiam in conſervanda illa parte animadvertimus. Neque enim (ut vera fatear) omnino ad ejuſmodi uſum patellam ſtatutam eſſe credere liquet, nempè ut motum in anteriorem partem violentum genu, aut tibiae prohibeat, cum ex ſexcentis rem perſpicimus nullam ob ſemotam, noxam experiri. Imo cum partes illas conjunctas optime contemplatus deinde magno utique commodo fuiſſem, admirabile naturae opus ad anteriorem fluxum prohibendum, non ex patellae huic ſedi appoſitionem inveniſſe confiteor, ſed ob copulationis firmiſſimam tutelam, cum vincula tantum id munus ſatis obire poſſent. Verum cum hic conveniens non ſit niſi de luxato genu diſputandi locus, dubitationes iſtas ſilentio libenter praetermittemus: exemplis enim ab animalibus quibuſcunque deſumptis, quae patella quamvis careant, genu tamen nec tibia in partem anteriorem flecti poteſt, rem hanc procul dubio abſolvemus; neque cubitus in hominibus aliquo modo flectitur in poſteriorem partem, nec tamen patella à natura fuit propterea condonatus, ſed talis tantum oſſium compago, ut ab eadem tantum inutilis motus iſte impediatur. A quacunque igitur parte, nempè aut poſteriore, aut exteriore, aut interiore genu luxatio contingat, haudquaquam difficulter reponi, aptarique ſua ſede poteſt: imo talis in ipſo commoditas exiſtit, ut per ſe aeger aliquando evadat à nemine ſuſcepto auxilio, ſicut Meges apud Celſum videtur, qui quidem eum, cui in priorem partem excidiſſet, à ſe curatum eſſe memoriae prodidit. Curatio eadem omnino cum cubiti curatione exiſtit, nec ulla ratione prorſus differt, ac propterea, ne bis eadem praedicemus, lectorem ad praecedentia conſulto demandare ſtatuimus.

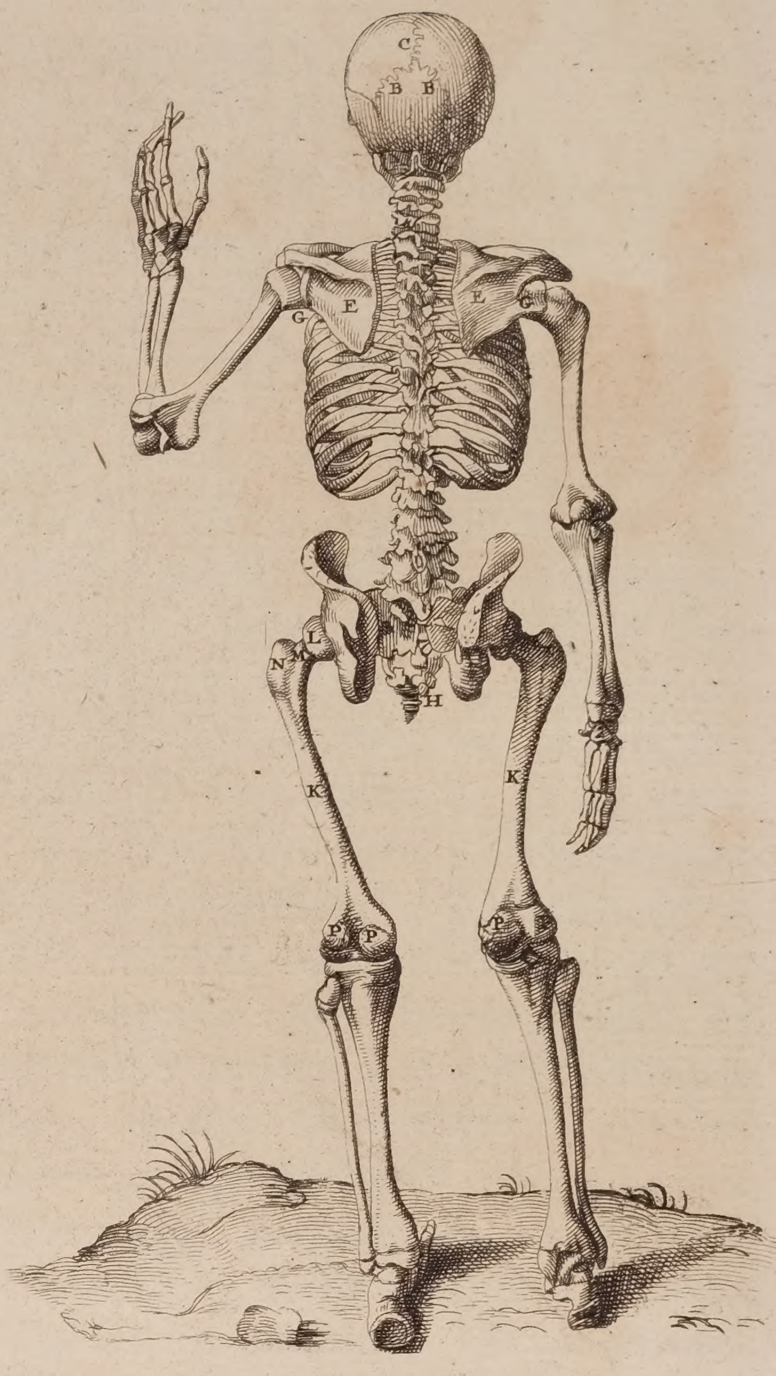
Regiones circa genu articulum.

Patella genu, ad quem uſum condita.

I.

II.

III.

IV.

CAPUT XVIII.

DE TALI LUXATI CURATIONE.

Caeterum imae tibiae, & fibulae partes externis ipſorum lateribus prominentes ac excarnes, malleolique appellatae, talum eadem ſede in homine ac in quadrupedibus repoſitum, & eundem in illo ac in his uſum ſubeuntem apprehendunt: cui calcis os ſubjicitur, tibiae rectitudinem in poſteriora longe excedens. Haec verò pars tibiae, quam talum modo nuncupavimus, non dupliciter tantummodo, ut ille autor Brunus falſo arbitratus eſt, luxationi obnoxia eſt, ſed quadrupliciter, in partem ſcilicet anteriorem, poſteriorem, interiorem, & exteriorem. Si in partem anteriorem luxatio contingat à poſteriore latus nervus durus, & inſanus eſt, minusque is opus eſt: ſi in poſteriorem calx penè conditur; ſi in interiorem, pars ima pedis in exteriorem partem convertitur: ſi verò in exteriorem contrarium interioris ſignum extat. Facilis quoque erit partis hujus repoſitio, ita ut per manus ſimpliciter opus tutò perficiatur, prius in diverſa pede, & crure diductis, & poſtea faſcia ſuper talum data, inde obliqua ad ſuperiora pedis porrecta, poſt haec ſub planta demiſſa, ſic, ut ad ſuperiorem partem reverſa, X, literae ſimilitudinem referat, alligata verò plantae circumducitur in orbem. Quippe in hoc quoque luxato membro, diutius in lectulo perſeverandum eſt, ne is talus, qui totum corpus ſuſtinere aptus eſt, parum confirmatis nervis ferendo oneri cedat, rurſusque prorumpat. Calceamentis quoque humilioribus primo tempore utendum, ne junctura talum ipſum laedat, & haec nobis dixiſſe de luxati tali curatione ſint ſatis. *Bruni error.*

CAPUT XIX.

DE PLANTAE, AC PEDUM DIGITORUM CURATIONE.

Talus ab imis tibiae, ſuraeque proceſſibus comprehenditur, ut jam abunde declaratum eſt: at planta poſt tarſon inchoatur, poſt quam deinceps pedis digiti ſiti ſunt, qui ex ternis internodiis omnes conſtant, pollice excepto, qui ex duplici tantum conflatur. Duae hujusmodi partes ut confuſae aliquantiſper, ſic quoque nullo praeſervato ordine à Galeno lib. de oſſibus cap. ulti. indiſtincte, atque conjuncte per idem caput declaratae fuerunt, ut cuilibet candido lectori videre commode licet; quamvis ſua ipſius jactantia ſparſim hinc inde delata, ſe ordinis cujusdam in re medica inventorem, ac tutorem mirabilem praebeat, uno oblito Platone, à quo ordinem illum quam manifeſte ſuſcepiſſe eſt viſus, ſed ſilentio his rebus detentis, ad praedictarum partium curationem feſtinare potiſſimum procuremus. Quapropter plantae oſſa, modis iiſdem, quibus in manu prodeunt, atque iiſdem conduntur. In digitis verò pedum, nihil ultra agendum eſſe arbitror, quam quod in his qui ſunt in manu poſitum eſt, & ſi aliqua ſaltem quaelibet harum partium in re à praecedentibus differre poſſint, in faſcia pro planta, & in quodam canaliculo pro digitis referendum erit. Quippe faſcia in orbem magnum digitum complectatur, ab eoque per plantam procedat circa talos, inde obliqua revertatur ad plantam, ſic ut non longe à minimo digito ſimilitudo literae X, fiat, poſt haec ad ſuperiorem partem pedis intendat, & ad eandem rationem circumeat. Tum digitis luxatis poteſt conditus articulus medius aut ſummus canaliculo aliquo contineri, cum in reliquis nihil ejusmodi curatio, à manus digitorum curatione differat manifeſtum ſit. Guido Cauliacenſis, cujus opera ubique hodie comperiuntur, tam exacta, admirabilique diligentia plantae luxatae luxatorumque digitorum curationem aggreſſus eſt, ut infeliciter digitos praetermiſerit, nec verbum pro ipſis tandem appoſuit. Et haec dicta ſufficiant de plantae, ac pedum digitorum abſolutiſſima methodo curativa. *Plantae pedis ortus.*

LIBRI PRIMI DE LUXATORUM OSSIUM CURATIONE, FINIS.

ANDREAE VESALII CHIRURGIAE MAGNAE, LIBER SECUNDUS. DE FRACTURIS.

CAPUT I.

QUID SIT FRACTURA, QUAE EJUS DIFFERENTIAE IN UNIVERSUM, DEQUE EARUM CAUSIS, SIGNIS, AC JUDICIIS.

Cum fractura oſſium quoque adverſa quaedam valetudo manifeſtè appareat, ac magis extrinſecus per gradus quoſdam eſſe dicatur, quàm luxatio, quae articulationibus tantum oſſium occurrit, & ipſamet fractura in quacunque oſſis ſede contingat, iccirco de ipſa hoc loco, uno relicto Hippocratis ordine, qui quidem luxationibus fracturas antepoſuit, pertractare conſentaneum viſum fuit, ab ejusmodi definitione initio noſtro ſuſcepto. Eſt autem fractura, Galeno lib. VI. meth. med. atteſtante, omnis unitionis, ſive continuitatis, quae in oſſe fit, ſolutio, Graecisque proprio nomine κάταγμα dicitur. Vel eſt oſſis diviſio, ut Paulus voluit, aut ruptura, aut praeciſio, diſciſſiove à violentiae quadam extrinſecus irruente accidens. Vel erit continui ſolutio, autore Guidone Cauliacenſi tract. V. cap. I. in oſſe, non à qualibet re facta, ſed ab ea tantum, quae contundit, ut vera ſit prima ſolutionis differentia oſſis, quod quaedam eſt inciſa, quaedam contuſa. Quippe morbi portio quaedam eſt, cum per continui ſolutionem ita naturae myſteria disjunguntur, ac perturbantur, ut laeſio ſtatim appareat, quam pro varia partium, vel membrorum affectorum poſitione, denominationem etiam variare neceſſe eſt. In carnoſa enim parte ulcus, ſicuti etiam vulnus, in oſſe fractura, in nervo convulſio, in vaſis & muſculis ruptio, ex violento ictu, gravive caſu, vel alio quopiam valente motu excitata, in ligamento ἀπόσπασμα dicitur. Differentiae verò fracturarum primariae duae tantum conſtituuntur, nempè ſimplices quaedam, aliquae autem, quae componuntur: & ſimplices praeterea aliae ſunt, quae oſſis fracti partes jam poenitus diviſerunt, quas idcirco cauledon, raphanidon, atque etiam ſicyedon factas Graecè dicunt, videlicet ad caulium, raphani, & fractorum cucumerum ſpeciem, ac ſimilitudinem, ſi Galeno credendum eſt, vel autori graeco, qui libros quatuordecim de medendi methodo in lucem prodidit, ſub falſo, ac velato quodam Galeni nomine, ut ejuſdemmet autoris verbis rem patefactam reddere liquet, libro ſeptimo hoc pacto relata. Medendi methodum, Eugeniane chariſſime, quam olim in Hieronis gratiam ſcribendam ſuſceperam, poſteaquam illum functum vita intellexi, ipſi quoque perſequi deſtitimus. Tu namque mihi conſcius es, neque hoc me opus, neque aliud ullum, popularis aurae ſtudio fuiſſe aggreſſum: ſed quo vel amicis gratificarer, vel meipſum ſimul utiliſſima ratione ad rem propoſitam exercitarem ſimul ad ſenii oblivionem (ut Plato inquit) commentarios mihi reponerem. Quippe multitudinis laus commodum ad uſus non nullos inſtrumentum viventibus aliquando eſt: mortuis certè nihil prodeſt, ſicuti neque viventium quibusdam. Nam qui vivere in tranquillo optarunt, & fructum ex Philoſophia ceperunt, ſuntque iis, quae corpori curando ſufficiunt, contenti, eis utique impedimento non parvo eſt apud vulgum fama, ut quae ipſos à rebus pulcherrimis plus juſto transverſos auferat. Ego verò (haud ſcio qua ratione) ab ipſa uſque adoleſcentia mirificè, ſive inſpiratus, ſive furore percitus, & vulgi famam contempſi, & veritatis, ſcientiaeque ſtudio flagravi: nullam eſſe hominibus neque honeſtiorem, nec diviniorem poſſeſſionem ratus: ob idque nulli meorum librorum meum nomen praeſcripſi. Haec ille autor Galenus loco praecitato verba de ſe locutus fuit. ſed ad inſtitutum noſtrum redeuntes, nempè ſimplices fracturarum continuando, una cum caeteris recentioribus chirurgis patere dicemus fracturas quaſdam per transverſum eſſe factas, quaſdam verò per longitudinem. In quibus quidam non omnino ſeparari à ſe partes ſic oſſis fracti contingit, ſed veluti per rectitudinem finduntur. Unde eſt illud à Lanfranco ex Galeno, ac aliis Graecis collectum, & à Vigonio Jo. uſurpatum, quod videlicet quaedam ex ſimplicibus fracturis transverſim fiant, quaedam per latitudinem, quaedam per longitudinem, vel

Fractura quid.

Galeni nomen fictum.

Galeni verba.

Galeni jactantia.

vel per rimam. Quas praeter hos jam dictos enumerans Leon. Fuch. Tagautii diligentiſſimus ſectator, inquit, à graecis χιδακιδὸν nuncupari, quaſi aſſeris modo deductas fuiſſe dixerit. Quae quidem per longitudinem magis fiunt, oblongaeque oſſis fiſſurae nuncupantur, atque propterea fiſſurae tantum, largo ſignificatu, dicuntur, cum omnino ſeparatio (ut diximus) non evenit. Aliàs adhuc Guido Cauliacenſis, ac ferè omnes adhuc ſimplices tum à Graecis, tum ab Avicenna, Lanfranco, & aliis deſumptas differentias recenſet, quas Tagautius doctiſſimus hoc modo ex barbaro illo, ineptoque idiomate, in latinum elegantem his verbis repoſuit.

Fracturarum aliae diff. ſimplices.

Praeter has aliae quaedam adhuc ſimplices numerantur fracturae differentiae, quarum aliae Graecis dicuntur fieri εἰς ὄνυχα, id eſt ad inſtar unguis, aliae alphitidon, id eſt ad farinae vel pollinis ſimilitudinem. Aliae κατὰ apothrauſin, id eſt juxta refractionem, ſeu (ut alii interpretantur) abruptionem. Fractura, quae εἰς ὄνυχα, id eſt in unguis formam fit, fiſſura eſt oſſis, quae cum aliqua in parte recta ſit, in extremo tamen lunata evadit. Atque haec etiam calamidon, id eſt arundinatim ab aliquibus nuncupatur. Alphitidon ad ſimilitudinem farinae, vel pollinis dicta, eſt cum os in tenues multas partes confringitur, quae & ipſa caryedon, id eſt nucatim à quibusdam vocatur. Apothrauſis, quae & apocope dicitur, id eſt abſciſſio, ſeu praeciſio, eſt cum pars oſſis per ſummitatis rupturam, ſeu ſuperficiei abruptionem detrahitur, ita ut pars ea quae detracta eſt, & receſſit, ſupereminent, ut ferè fit cum ſquammula ab oſſe reſolvitur. Caeterum hae fracturarum differentiae curioſè nimis (ut Galenus inquit) atque ambitioſè, à medicis Hippocrate junioribus, iis propriis nominibus interpretatae ſunt. Non contenti enim fuerunt oratione, os quod varie ſeu multifariam ſit fractum explicaſſe. Itaque ſummatim hae ſunt, quas diximus, ſimplices fracturae differentiae: nempè quae ad caulium fractorum ſpeciem referuntur, ad raphani ſimilitudinem, ad cucumerum fracturam, per transverſum ſcilicet, per longitudinem aſſeris quaſi modo, in unguis formam, ad farinae, vel pollinis ſimilitudinem, & κατὰ ἀπόθραυσιν, hoc eſt juxta abruptionem, quae fit cùm pars (inquam) oſſis per ſuperficiei abruptionem detrahitur, ac recedit. Praeter has, ſimplices fracturarum differentiae plures ab autoribus tum Graecis, tum Barbaris, ac Latinis non recenſentur, nec plures à natura praeponuntur, ac ſtabiliuntur, & idcirco alias perquirere ſupervacaneum eſſe exiſtimo.

Compoſitae fracturae diff.

Modo ad compoſitarum fracturarum differentias, ſi quae ſint, pertractationem tranſeuntes, eadem penitus, quae de luxationibus enarravimus, in medium hoc quoque loco adferemus, videlicet fracturarum veram, ac praecipuam differentiam eſſe nuſquam, quicquid Vigonius lib. 6. cap. proprio ſibi adſcribat. Quandoquidem ex Galeni, ac omnium medicorum autoritate, quod ſeorſum, & per ſe conſiſtere poteſt, nunquam alterius erit differentia, ut iiſdem verbis ex eodem autore lib. 3. meth. med. cap. 10. videre licet, hoc eſt. Ubi luxatio cum ulcere in aliquo majorum articulorum incidit, ulcus ſanamus, luxationem autem inſanatam relinquimus. Nam ſi hanc quoque ſanare conemur, convulſiones haud dubiè ſequentur. Primus igitur medendi in hiſce eſt ſcopus ille, qui veluti à cauſis ſumitur ejus quod eſt futurum: alter, qui ceu rationem obtinet ejus ſine quo non; tertius denique is, de quo nuper diximus, qui ad id quod urget dirigitur. Porrò quod conſiſtere ſeorſum, & per ſe poteſt, id nullius unquam differentia fuerit alterius: ſed quod alteri accidat, nec ſeorſum per ſe conſiſtit. Quamobrem ulcus, gangraena, phlegmone, & putredo, quum ſeorſim, & per ſe conſiſtere poſſint, affectus quidam praeter naturam potius dicenda ſunt, quam ulceris differentiae. Quapropter ſi dolor, vulnus, inflammatio, & id genus alia per ſe, ac ſeorſum conſiſtere poſſint, verae etiam fracturarum differentiae, & ab ipſarum natura deſumptae, nec re vera ſunt, nec rectè dici poſſunt, quod nequaquam ſatis Vigonius Joannes praecitato loco cognoviſſe eſt viſus, cum compoſitam fracturam hoc pacto definiat, ut ſit illa, quam modo vulnus, modo ulcus, modo dolor, modo contuſio, & ejusmodi aſſociantur. Perſaepe equidem eveniſſe memini, ut fractura cum calli nimia ſiccitate, ac duritie appareat, vel cum callo nimium excreſcente, vel cum contuſione, vel pruritu, vel gangraena, phlegmone, dolore, vulnere, & id genus ſimilibus contingat; nulla tamen praedictarum compoſita differentia legitimè nuncupari quidem poterit, ſi Galeno credendum ſit, cum ſeorſum, ac per ſe merito conſiſtere haec omnia dicantur. Verum enimvero quoniam ab iis omnibus ſupra commemoratis agendorum ſumuntur indicationes, ut ipſemet Vigo. recenſuit, atque ejus qui ſunt ſectatores, donemus eas cum Fuchſio differentias appellari. Diſtinguantur itaque (ut jam demonſtratum abunde eſt) in ſimplices, ac compoſitas differentias, tres tantum legitime fracturarum ſimplices ſpecies invenio, inter quas primum tenet locum θλάσις ab Hipp. & Galeno, noſtri contuſionem vocant. quam ſpeciem (mihi parcant) ignorat Paulus, & Vidius toto coelo aberrat; quia ponunt inter compoſitas,

Pauli, & Vidii error.

& Hippocrates ante Galenum rectè explicavit. atque iſti minime advertunt. Sciendum enim eſt, quod quoties aliquid contunditur, neceſſarium eſt ut loco cedat corpori contundenti: poteſt autem contuſum gemino modo cedere loco, vel quod recedat ex illo loco, aut quod cedat loco in ſua ſubſtantia contracta. Si, verbi gratia, eſſet quid ſpongioſum, quod non dimovetur ex ſuo loco. quando ergo contunduntur partes, cedunt loco in ſecunda ſignificatione; quia illud, quod eſt in ſuperficie illiditur in interna

ſubſtantia, & conſtringitur & coarctatur. cedit loco in ſe ipſum; & id ſemper dicit Hipp. talis eſt contuſio, quae fit in partibus corporis humani. quum iſtae partes contrahuntur, vel ſolvuntur, actu non ſolvuntur; ſed ſua mollicie non patente ad ſenſum contrahuntur, deinde reſiliunt. ſi particulae latentes patiantur ſolutionem continui, tunc dicitur ſolutio illa contuſio: iſta fit in partibus mollioribus, & durioribus corporis. & ad iſtam contuſionem haec requiritur conditio, ut cum ſubſtantia ceſſerit loco ablata cauſa contundente perveniat ad locum ſuum. Haec accidit in oſſe, & in mollibus partibus. Non noverunt autem Paulus, nec recentiores: nam os capitis noſtri, quamvis ſit durum, tamen in interioribus partibus, & meditullio, non eſt adeo durum, & haec contuſio magis apparet in puerulis, in reliquis non patet omnino ſenſui, & ideo eſt perniciosa, quia cum non ſit patens viſui, decipit medicos. Haec ergo eſt prima ſpecies fracturae, ſcilicet contuſio in oſſe, quae eſt ſolutio continui juxta minimas particulas ſolutas per compreſſionem ſubſtantiae oſſeae, quae ad ſenſum minime patet. Secunda ſpecies eſt, quando percutitur os, & ob duritiem non cedit loco, tunc frangitur, & contrahit rimam, & iſta rima ab Hippocrate nuncupari ſolet, quam quidem ſemper cum contuſione conjunctam eſſe demonſtrat, ut nunquam detur rima ſine contuſione: quae res fecit, ut Vidius diceret: ſi contuſio reperitur ſemper cum fiſſura, & rima, ergo eſt ſpecies compoſita ſolutae unitatis. & ſolvit ex Paulo non rectè. Si eſt parva contuſio non curatur, & nullius eſt momenti, & ideo non eſt compoſita. quaſi id, quod componitur ex magno, & parvo non ſit compoſitum. Ego dico, quod, quamvis ſit magna contuſio in rima, differt tamen contuſio à rima; & prima cauſa eſt, quia nos cognoſcimus contuſionem abſque rima, ergo eſt diſtincta à rima, & datur contuſio ex Hippoc. ſine rima. Secunda, in parte, in qua eſt rima, non eſt contuſio, idque ab eodem Hipp. ſexcentis in locis habemus. Tertia, non unum & idem eſt: contuſio eſt ſpecies non apparens ad ſenſum, rima apparet ad ſenſum, & ita decipitur Vidius dicens, quod fractura, quae rima dicitur, rima, & contuſio à Galeno vocatur: quod quidem longe à veritate alienum eſſe maxime patet. Iſta enim rima aliquando anguſta eſt, aliquando latior, quandoque capillaris. Tertia ſpecies fracturae ſimplex ſedes vocatur ab Hippoc. & eſt ſectio, quando os ſecatur à gladio, ubi ſedes remaneat, qui gladius ſit tantum acuminatus, non gravis. Habemus ergo tres fracturarum oſſis ſimplices ſpecies, unam ex toto ſenſui apparentem, & eſt ſedes; aliam nunquam apparentem, & eſt contuſio: tertiam aliquo modo apparentem, aliquando latentem, & eſt rima. Ex his ſimplicibus, quaedam ſolent adeſſe in aliis partibus, quam in parte vulnerata, ut poteſt eſſe, ut una pars percutiatur, & alia frangatur, & hoc de rima dici poteſt, de contuſione vidiſſe nunquam memini: ac impoſſibile eſt de ſede. Compoſitae praeterea fracturae illae dicuntur ſpecies, quae una cum diſſoluta continuitate oſſis habent aliud genus morbi, ut quum os removetur à propria ſede, non remanet in ſuo loco; vel quando ſolvitur continuum, & aufertur aliqua oſſis quantitas. Iſtae ſunt duae ſpecies compoſitae fracturae, & primum de loco mutato: ſolet aliquando percuti os in contuſione, vel rima, vel vulneratione. aliquando accidit ut diducatur os, vel quum detruditur intro, vel quum excluditur extra, in extractione ferri, vel inſtrumenti ferientis. Cum os deprimitur, & comprimit membranam, iſta ſpecies vocatur à Graecis engiſoma, quaſi inhaerentia: vocatur etiam ecpieſma, quaſi compreſſio, quia comprimit, & gravat membranam: & hic accidunt puncturae membranarum, & frequenter id evenire ſolet. Secunda eſt, ut quis lancea, alterius caput percutit, ſi voluerit extrahere lanceam, ita compactum eſt ferrum cum oſſe, ut extrahat os in partes ſuperiores, & iſta vocatur camaroſis, concameratio; quia os facit veluti cameram, & haec rara eſt. Tertia ſpecies compoſitae fracturae eſt, cum amputatur ſubſtantia oſſis cum fractura, vel rima, vel contuſione: & haec ſpecies vocatur eccope, ideſt exciſio. Modo ad fracturarum differentias quaſdam redeuntes, à locis humani corporis eas aſſignare commodum erit, & primum, quae in capite fiunt fracturae, quaeve in brachiis, manibus, tibiis, pedibus, & ejuſmodi: deinde quae in calvaria, in maxillis, in naribus, in claviculis, in ſpina dorſi, in ſcapulis, coſtis, humero, cubito, radio, femore, patella, ac in digitis tum pedum, tum etiam manuum, quas quidem Albucaſis, atque ejus univerſi ſectatores pro differentiis retinuerunt. Modo cognoſcere oportet an os fractum ſit, antequam pervenire ordine poſſimus ad ſpecies praedictas, ac differentias pernoſcendas. Os autem fractum hac ratione cognoſcere liquet, ut ex Hipp. lib. de Coacis praediction. docemur, nempè ut videremus an ſtrepitum ederet fractura, qui ſonus percipiatur ab aegrotante, ſi hoc eſt, indicium eſt oſſis fracti. Caeterum novimus naturam oſſis ex praecedentibus, quot modis frangitur, quot differentiis diſtent fracturae, nam aliquot ita curantur, ut aperiendae ſint, aliquae curari ſine apertione poſſunt. Ergo ordine ſuccedit ſignorum fracturae ratio, atque propterea videre debemus praecognoſcenda, & quae ſunt illa quae ſubminiſtrant ſigna, quibus indigemus. Nos debemus cognoſcere noxam oſſis, neceſſarium eſt ergo ut primum cognoſcamus qualis, & quanta ſit noxa: iſta autem duplex eſſe poteſt, aut magna, aut parva. Praeterea aut eſt denudatio tantum oſſis, & tunc proprio denudatum veſtimento refrigeratur, & non bene nutritur, & ſaniem gignit, & intemperiem pa-

Vidii error.

Compoſitae fracturarum ſpecies.

Fracturarum à loco diff.

Signa fracturae.

patitur: aut eſt fractura, & tunc opus eſt ſcire an os nudum fractum ſit, vel non: & ſi fractum, vel per rimam, vel per contuſionem, vel ſedem vel depreſſionem, & an per compoſita ex his, vel duo, vel tria ſimul. Sed quae nobis ſubminiſtrant ſigna ſunt oculus, ſpecillum, interrogatio aegri, vulnus, pars affecta, & ejusmodi. Primus igitur erit oculus, quo cognoſcemus tales affectiones oſſis, & denudationes, & fracturas: ſecundum erit ſpecillum, quo aliquando utimur, & partes affectas pertentemus, accidit quandoque ut neque ſpecillo, neque oculo aſſequi poſſimus, & tunc accipimus argumentum ab illis, quae continentur in vulnere, ut ſi reperimus ferrum, aut pilos concretos, ut in capitis fracturis plurimum evenire patet: quarto obſervamus loca affecta, & conſideramus an affectio in parte ſit debili, vel robuſta, an ſit in ſutura (ut in capite) vel circa ſuturas: quinto cum haec etiam nobis non ſatisfaciant, interrogamus aegrotantem, quid ſenſerit in hac vel illa parte, & ſic habemus certa ſigna. Aliquando verò neque haec, nec illa ſigna ſatisfacere poſſunt; unde obſervandum eſt de natura laedentis, ex qua, habemus quantitatis affectus ſigna: & an ex induſtria oblaeſerit, vel caſu, ſi induſtria erit laeſio gravior, ſi ira, & ebrietate, levior. Praeterea an ex alto loco, quoniam majus erit, quam ex aequali. Opus eſt etiam ut conſideremus ictum, & vulnerationem, quomodo vulneratus eſt, an per projectionem inſtrumenti, ut per lapidem projectum, vel inſtrumento feriente contento in manu, quia multum refert: praeterea an pungendo, vel caedendo factus ſit ictus: deinde vel recta: vel obliqua: nam quae fiunt recta, & obliqua multum faciunt ad cognitionem fracturae, & affectus. Sed non ſatis eſt hoc, oportet conſiderare corpus, ſupra quod cecidit, an durum, an molle, & cujus figurae: ſi autem corpus cadit ſupra eum, opus eſt ut diligentiſſime obſervemus, an illud corpus quod ex alto ceciderit ſit grave, ſit durum, ſit obtuſum nec ne: atque haec omnia pro cauſis ſimul ac ſignis inveſtiganda erunt. Tela etiam ſunt obſervanda, nam conſiderandum eſt an rotundum, an orbiculatum, planum, an obtuſum & ultimo an grave & durum: ſi erit longum, tenue, acutum, leve, aut non franget os, vel ſi fregerit, ſedem faciet, vel rimam, non contuſionem. Ultimo ſunt ſymptomata ſupervenientia, quorum aliquot immediate veniunt, aliquot addito temporis ſpatio. Atque haec nobis pro cauſae, ac ſignorum obſervatione in oſſium fracturis univerſim dixiſſe ſufficiant. Pro cauſarum loco, quae contundunt, vel oſſa dividunt ſatis jam ſunt, cum externae omnes ſint penitus, internae verò nullae. atque pro ſignis reliqua omnia, quorum tactus etiam adminiſtratio ſuccedit. Tactu enim oſſis partes disjunctae, ſeparatae, ac variae reperiuntur, membri figura inaequalis percipitur: dum membrum dimovetur, & manu varie tractatur, oſſa colliduntur, & veluti crepitus quidam ex ea colliſione auditur. Locus verò affectus, contactus dolet, corpus membro fracto haudquaquam inniti poteſt: cauſae quae frangunt, aut contundunt praeceſſerunt. Cum os fractum cognoverimus, aut oculis, aut ſignis, oportet judicium proferre, atque propterea quae majus periculum partes affectae, afferre poſſint, ab eis, quae minus patiuntur diſtinguere exactè debemus, ut exactum proinde prognoſticum proferamus. Oſſa verò minimè periculoſa media franguntur in humeris, brachiis, femoribus, cruribus, ac digitis. quo autem propior fractura capiti vel ſuperiori, vel inferiori ipſius oſſis eſt, eo pejor judicatur. Unde aliqui volunt, ut ſemper proferamus mortem in fractura oſſis: aliqui verò magis audaces nunquam pronunciant: ſed ambo errant, quoniam, ſi non adeſt aliquod ſymptoma ſuperveniens, & poſſumus omnia exactè agere pronunciemus magis periculum, ſed per ſe non eſſe letale, & ita periculum, ut aeger, adſtantes, ac medicus ſint oculis apertis: ſi ſint accidentia, verbi gratia, ſi febris ſupervenit, periculoſiſſimum eſt, ex Hippocratis ſententia. Praeterea ſi caput praeter modum calidum, & deſtillationibus aptum: tertio ſi habeamus hominem patientem eryſipelas ſua natura in capite ex ſententia Hipp. pronunciemus audacter maximum adeſſe periculum. Fractura itidem, quae in artuum vicinia eſt, curatu difficilis judicari debet, vel eo potiſſimum nomine, quòd commodè ligari non poſſit; atque haec ut plurimum motum relinquit difficilem. Ea autem quae cum dolore, vel inflammatione, aut carnis contuſione incidat mala eſt, unde fortaſſis jam relatum judicium deſumpſerunt, qui ſemper mortem pronunciandam eſſe confirmant: cum ex Hipp. ratione id faciant audacter, nempè quod ſolus Deus tractare poſſet fracturas ſine dolore. Simplex verò fractura ſi in transverſum vertat maximè tolerabilis extat; pejor autem ubi fragmenta, atque ubi obliqua, & peſſima ubi eadem acuta, quandoquidem carnem vulnerare coguntur, interdum quoque muſculum, ac nervum. Ubi itidem cum fractura vulnus carnis etiam reperiatur, periculum etiam denunciandum eſt, atque praecipue ſi id muſculis humeri, aut femoris evenerit: quandoquidem & inflammationes multo graviores, & cancros promptiores habent, ut Celſus lib. VIII. nos docuit, pro cancri nomine gangraenam, & ſphacelum intelligens. Addamus, cum Tagautio lib. IV. circa initium, quod in ejusmodi fractura neque ferulis, neque canalibus, uti commode poſſumus, nec primis etiam faſciis, quas Hippocra. ὑποδεσμίδας, id eſt ſubligamina nuncupavit, fracturam contegendam eſſe exiſtimant, tum recentiores chirurgi, tum etiam qui Hippoc. ſeculo fracturas curabant.

Quae conſideranda infra-ctuis.

Judicia.

In cranii oſſis fractura malum portendunt membrana immobilis, nigra, vel livida, dementia, acris vomitus, nervorum vel reſolutio, vel diſtentio, caro livida, maxillarum livor, ac cervicis. Cujus judicii partem majorem ſigna quae praeceſſerunt in cranii fractura ſubminiſtrant: ſymptomata enim ſupervenientia in vulnere immediate, & cum temporis ſpatio, partis praedictae ſigna fuerunt: Medicus enim obſervare debet quae immediate ſuccedunt, ſi optimus judex haberi velit, & iſta ſunt ſopor, caligo ante oculos ſuperveniens, vertigo, caſus in terram ex ictu. Labia itaque vulneris depreſſa ſi videantur, & non tumida in ſecunda viſitatione magnum periculum imminere demonſtrant. ſi accidat ut os in principio denigratum appareat, letum declarat. quemadmodum ſi vigiliae ſupervenerint, & corpus ſit cachochymum letalia judicia ſunt. Recentiores noſtri ſigna prognoſtici aſſumunt ab oculis, & pulſibus quae ego minimè curo; ſed ſi ſopor, vel vertigo ſupervenerit, mortem timere debemus. Si verò membrana mobilis ſit, ac ſui coloris, caro increſcens rubicunda, facilis motus cervicis, & maxillae, ſpem certam denunciare poterimus. Caetera, quae ad ſomnum, cibi deſiderium, febrem, puris colorem, & id genus alia attinent, eadem quae in caeteris vulneribus in futurum declarabuntur, vel ſalutaria, vel mortifera ſunt. Oſſa verò, quae ſupra genua fracturam ſenſerunt, ut deplorata non continges, quoniam eo loco nunquam ferruminantur, quemadmodum ſi fracta arma reperiamus, quorum curatio locum in medicina non obtinet, quia nervorum diſtentio ſequitur, quae caput ſcapulis annectat. Si femur fractum ſit in periculum venit, ſpeſque ſalutis in anguſto eſt. In omni fractura cum vulnere timendum eſt, ut inquit Damaſcenus, ſed tamen hortari debemus aegrum ne expaveſcat, & haec de praeſagiis hoc loco dicta ſufficiant. Quaedam adhuc praeſagia Tagautius praecitato libro inſeruit, quae magis commoda in curatione cujuslibet particulae nobis viſa ſunt, quam hoc loco cum caeteris conjungere. Nonnulla tamen meritò deſumpſimus, ne dum feliciter aliorum labores nobis ipſis contribueremus, quae magis convenientia forent ſilentio ineptè traderemus: quemadmodum Fuchſium peritiſſimum medicum feciſſe conſtat: Qui omnia de verbo (ut ajunt) ad verbum ab eodem Tagautio furtim ſuſcepit, quae de fracturis, tum differentiis, tum cauſis, tum ſignis, tum curatione idem excellens chirurgus inſtitutarius egregiè ac breviter pertractavit, & interim judiciorum examen inconſulto praetermiſit, atque hoc modo à cauſis ad ſigna, à ſignis tandem ad curationem pervenit, nullam fortaſſe utilitatem animadvertens ex prognoſticorum lectione. quam multi fecerunt ſeniores, ac recentiores medici in omni affectorum locorum exacta inquiſitione, ac praecipue Hippocrates, atque caeteri ejusmodi ſectatores, quorum monumenta ſaltem hoc loco nequaquam legiſſe Fuchſius eſt viſus, nec leges eorum ſtrictius obſervaſſe.

Fuchſii error.

CAPUT II.

DE CALVARIAE FRACTURAE CURATIONE.

Fractura igitur, ſolutio continuitatis eſt in oſſe: quae quatenus ad primum ſcopum attinet, non ſaneſcit: quatenus vero ad ſecundum quodammodo curari poteſt. Primus autem ſcopus, autore Galeno, eſt agglutinatio, quae fieri ob ſiccitatem non poteſt: Secundus verò connexio, quae callo fracturam circumligante perficitur. Non enim ſimile fracto oſſi regenerari omnino poteſt (quod ex ſemine fit) verum connexione, callo quidem fracti oſſis diſſidentes partes vinciente. Cum enim adglutinari fracti oſſis partes ob ſiccitatem non queant, modum excogitavit natura, quo connecti tamen invicem poſſint, glutinis cujusdam adminiculo diſſidentes partes ferruminans. Glutinum id, calloſa quaedam eſt ſubſtantia, ex oſſis nutrimento vi naturae genita, quae ſeſe partibus fractis applicans, illas conjungit, ac copulat: & ſi veram agglutinationem non efficiat, quod ea in carne ſolum perfici poſſit. Miſcentur enim mollia cum mollibus (quod in vera glutinatione eſt neceſſarium) non dura cum duris. Itaque humor inſitus utriusque partis ſolutae carnis miſcetur, non aliter atque cera mollis cum altera molli: deinde mixtus glutinatur, ac concreſcit in ſpeciem carnis, quod nihil aliud eſt, quam συνφύεσθαι, hoc eſt coaleſcere, concreſcereque: quod in carne perfici quidem poteſt, in oſſe, ob duritiem, & ſiccitatem non poteſt. Callo itaque curantur fracturae, cui generando proprio oſſis nutrimento eſt opus. Origo verò calli quatenus ex materia & à natura fit, aliis eſt communis: quatenus verò formam habet oſſi ſimilem, ex ejus nutrimento gignitur, ut idemmet Galenus ex Hippocratis doctrina teſtatum reliquit. At molle, puerileque os coaleſcere poteſt, quamvis ejusmodi affectus ſine alterius ſocietate, raró contingere ſoleat. Fractis enim oſſibus, muſculi una cum aliis vicinis partibus ut plurimum afficiuntur: quocirca duplicem curationem ſuſcipiemus: unam quidem oſſium fractorum, alteram circumſtantium partium: de qua

qua diſſeremus cum de vulneribus, ac carnoſarum partium affectibus aliis agemus. Ubi igitur calvaria pertuſa eſt, protinus (ut inquit Celſus) requirendum eſt, niſi oculis exactam fracturam conſpexerimus, num bilem is homo vomuerit, num oculi ejus obcaecati ſint, num obmutuerit, num per nares auresve ſanguis ei effluxerit, num conciderit, num ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit, quae quidem non niſi oſſe fracto eveniunt ex omnium ſententia. Atque examinantes praeſentia, eaque conjungentesque cum ſignis, caeterisque indicationibus jam enarratis, judicium ſtatim vel bonum, vel malum, vel mediocre denunciare commode poterimus. Poſtea qua plaga erit, ut certiorem adhuc notam exploremus, demitti ſpecillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum, ne cum in quosdam ſinus naturales inciderit, opinionem fracti oſſis fruſtra concipiat. Nos autem in cranei fractura inter ea, quae maxime deſideramus cognoſcere, eſt os an denudatum ſit: quod poſſumus quidem cognoſcere quamplurimis modis, & ex illis, quae contineri dicemus in vulneribus, & ſunt praecipue capilli: nam ſi capilli ſunt reſecti, ſtatūamus perpetuo os eſſe denudatum, quia videmus capillos in plaga. Quidam in hac re inquiunt cauſam eſſe, quoniam cum capilli ſunt duri non poſſunt ſecari, & ideo oportet ut pericraneum mollius ſectum ſit: quia valet ſectum eſt pericraneum, ergo detectum eſt os: ſciſſa veſtis, ergo denudatus eſt homo: non valet conſequentia, quoties fiunt ictus, quos ſcarſos vocant; quoties manriverſo (ut Hiſpani inquiunt) ſecamus capillos & non pericraneum? non intelligunt rem iſtam uſque ad medullam: tota vis conſiſtit in hoc, ut capilli ſint intra plagam: hac enim ratione ingrediuntur, inſtrumentum ſiquidem ſecans non eſt ita acutum, ut ſecet capillos, ſed una ducit ſecum, & ingreditur cutim, quia eſt ſubſtantia viſcida cedens. Si reperimus capillum reſectum vulneri impactum, indicium erit, quod gladius una cum capillo venit ad os, quo duro exiſtente, non poteſt capillus ultra incedere, quare neceſſe eſt, ut incidatur. Qui autem voluerit diligenter aſſequi, an fractum ſit os capitis, & qua ratione; opus eſt ut diligentiſſimè qualitates hujus oſſis naturales cognoſcat: inter quas primum ſibi locum vendicarunt mollities, atque durities, raritas, & denſitas, biformis ſubſtantia, & intima pars rarior, craſſities, & robur: tenuitas, & imbecillitas, ideſt ſubſtantia oſſis tenuis & craſſa. Per imbecillitatem verò intelligimus, vel inhaerentem oſſi naturalem, vel alia ratione. naturalis eſt laxitas ſubſtantiae, imbecillitas contracta in primordio oſſis; nam quaedam ſunt partes, quae in ſuo ortu contrahunt imbecillitatem, ita ut imbecillus calor ſit, & levis compactio, & laxa; ita ut corpus ſit friabile, & facile pars à parte ſeparari poſſit: vel quum non viget calor, ut facilè non coquatur, & immutetur, & noxia non expellantur. Alia imbecillitas eſt ratione tenuitatis: & eſt aut intima oſſis cauſa, aut externa: intima eſt tenuitas, quia attenuatum os facilè laeditur; alia eſt ratione adhaerentiae, & continentium, aut contentorum. Os capitis nos dicimus imbecillum primum ratione continentiae, cum habeat carnem ſuprapoſitam tenuiſſimam: & ideo illud os minus reſiſtit, vel huic oſſi adjuncta eſt aliqua vena, vel vas magnum, vel muſculus inſignis; & cum in illo loco offenditur, facilius laeditur. Praeterea ratione contentorum, illud os facilè laeditur, quod majorem quantitatem habet cerebri ſubjecti, & magis adhaerentem membranam. Habemus igitur primum locum imbecillitatis, ac tenuitatis in capite, & eſt ſinciput, idcirco ad ſecundum jam devenire operae pretium erit, quod minus imbecillum eſt, ut os circa tempora, ac ad tertium, in quo oſſa minus laeduntur, & eſt pars circa verticem, & in parte poſteriore aurium. Ratio autem cur iſta ſint minus imbecillia haec eſt; quia iſta oſſa ſunt craſſiora, atque idipſum patet per Anatomicos, qui volunt, quod os, quod facit occiput ſit craſſius reliquis oſſibus, & anterioribus & ſuperioribus. Secundo ſunt oſſa petroſa poſt aures, & ratione craſſitiei robur habent, & in illa parte copioſior eſt caro, & cutis eſt craſſior, & magis carnoſa: ac multae praeterea ſunt chordae, & ligamenta, quae addunt operculum oſſi, ut non ita facilè laedatur: deinde in parte illa poſteriori continetur cerebellum, quod non eſt ita nobile, ut cerebrum: poſtmodum minor quantitas eſt cerebri ibi, quam alibi, ideo & ratione continentium, & contentorum robur habent oſſa iſta. Propoſitis igitur & natura ipſius calvariae cognoſcenda à Medico, & imbecillitate, propoſitis ſpeciebus fracturarum, ad curationem jam deſcendamus, quae conſiſtit primum in cognitione affectus, deinde in his, quae agenda ſunt circa locum affectum; atque propterea curatio talis memoriae perpetuo retinenda erit. Quoties itaque caſu non ſolum calvaria frangitur, ſed quodcunque os, & videamus fracturam adeſſe, indicatur primum ut videamus an os ſit extra locum, & ſic reſtituatur, ſin minus relinquamus: & quia in fractione ſuccedit aliquis dolor, & ideo periculum eſt ne confluat materia multa, & faciat inflammationem, & eo magis ſi os non fuerit in ſede ſua; ideo uſque ad ſeptimam, qui eſt primus terminus inflammationis, vel uſque ad nonam, qui eſt ſecundus terminus, debemus bene advertere, & propterea tunc temporis oportet impedire inflammationem: & hoc dupliciter, vel per lenitionem doloris, vel expreſſionem, & deligationem loci, ne defluat materia. Lenimus autem medicamentis oleoſis, quae habent vim refrigerandi, per deligationem, pluribus faſciis. Haec agenda ſunt uſque ad ſeptem, vel novem, atque hoc facto reſtituatur os. Ligatur autem os (ut jam ex Galeni ſententia ſuperius adnotavimus) non conglutinata ſubſtantia propria, ſed concreſcente

Quorundam error.

te

Quomodo fiat callus in oſſibus. te aliquo callo, qui eſt ſubſtantiae oſſae: qui hoc videlicet modo fit. Affluit ad locum rimoſum alimentum pro nutriendo oſſe, ibi fervet, ebullit, & concoquitur, & tantus fervor eſt, ut eliquet, extendat, & in tumorem tollat ſubſtantiam oſſis, ſenſim obdureſcat, & ſic unum & idem fiat os, cujusmodi, exempli gratia, inſertiones in arboribus conſpiciuntur quotidie, ubi ramus conſiderari poteſt, qui concreſcit os cum alia arbore. Concreſcit quoddam gluten, quod facit fervorem, dum concoquitur, & extendit ſubſtantiam ligni, ubi fit inſertio, poſtea fit concretio, & ex duobus fit tandem unum, & idem: ita fit in oſſe: interea ob ebullitionem poſſet fluere materia multa, quae craſſum potum faceret, vel non poſſet conferruminari in callum: ad haec duo, occurrit deligatio ſtringendo moderate locum, ut non poſſit effluere tanta materia. Iſta indicantur in fracturis oſſium; & niſi haec faciamus, nunquam ſanabitur os fractum. Frangitur praeterea os capitis, fractum non poſſumus conglutinare, niſi vendicemus ab inflammatione uſque ad ſept. vel non hoc fit per expreſſionem, & talis expreſſio non poteſt fieri in capite, quia talis deligatio non convenit: ſi verò non poſſumus deligatione auferre dolorem, neque poſſumus impedire fluentem materiam. Si igitur hoc eſt, ergo non poſſumus habere eandem rationem in capite, quam habemus in reliquis fracturis; quid igitur erit agendum? ne iſta materia cum fluxerit ad locum, faciat ſaniem, corrumpens cerebrum, tentemus exitum iſtius materiae: exitus autem duorum generum eſt, aut eſt per locum affectum aperto oſſe, aut per medicamentum diſcutiens materiam, atque reſolvens. Verum iſta medicamenta diſcutientia non habent vim detecto oſſe, quia tunc refrigeratur os: ſi igitur hoc eſt, opus eſt, ut aperiatur os, & materia iſta habeat exitum, & haec dicitur coacta curatio. Cum ergo haec indicet methodus, meritò inter praecepta collocamus hoc unum, ut diligenter obſervemus, quae ſint rimae; nam aliquot ſunt apertae per ſe, expurgantque propriam ſaniem: quae non ſunt apertae, ſunt aperiendae. Sed dato quod os ſit coopertum, & habeamus fracturam manifeſtam, quaerimus modò an debeamus aperire cutim, praeterea eſt diſcutiendum an callo oſſeo ligentur oſſa capitis defecta, & aperta? dico quòd ſic: quoniam, quamvis caro videatur, tamen ſucceſſu temporis oſſeſcit, & nunquam vidi calvariam, in qua invenerim foramen, quod cum medici faciunt, reſtituitur integra calvaria. Sed ad rem noſtram. Differunt genera iſta fracturarum inter ſe, quoniam aliquot ſunt, in quibus oſſa aperienda, & dilatanda ſunt, ne ferveat materia, & deſcendat ad cerebrum corrumpens illud: ut ergo detur exitus materiae, aperienda ſunt oſſa: ſunt autem aperienda illa, in quibus inconſpicua rima eſt ad viſum, ideſt ſi ſeparationes oſſeae minimae, non pateant ad ſenſum, ut ſanies poſſit emanare: praeterea quando contuſio manifeſta eſt ad oculos, tamen quia ſoluta continuitas non eſt aperta, ſecandum eſt os. Contuſio ergo ſeu manifeſta, ſeu immanifeſta, requirit oſſis apertionem: rima etiam aperienda eſt, ſive manifeſta, ſive immanifeſta ſit: quia ex rima poteſt colligi materia; ſed non tanta ut medicus omnem colligere poſſit, atque extrahere: aliquot fracturae non requirunt perforationem. Si ergo ſimplex contuſio, & ſimplex rima, ſive manifeſta, ſive occulta ſemper aperiendum eſt os. ſi verò compoſita fractura fuerit, quid agendum? ego memini me ſaepius erraſſe; ſed quando adeſt rima ſemper aperio à principio ad finem dummodo detecta ſit pars, pars cooperta non aperitur. detegatur pars oſſis quatuor digitorum, & adſit rima quatuor digitorum. Noſtri, & ego errantes ita agebamus: in una parte cum ſuo modiolo, quod tympanum vocant faciebamus foramen, & credebamus exhibuiſſe materiei exitum. at tres adſunt digiti rimae, qui generant ſaniem ad cerebrum deſcendentem, ac facientem inflammationem: ideo aperiendum eſt os uſque ad meditullium, aliter generatur inflammatio. Hoc autem non ex recentiorum ſcholis colligere poſſumus, verum ex divi Hippocratis doctrina, quia ſi comparatur ſedes, & contuſio; ſedes non eget apertione, aperta namque eſt; tamen ſi adſit rima, & contuſio idemmet autor vult ut aperiamus. Rima eſt ad latera ſedis apertae, unde ſi poſſet ſedes expurgare ſaniem, quae ſit in rima, non oporteret aperire, ſed ſedes non expurgat rimam, cum pereant homines, niſi aperiatur. atque ecce occaſiones mortis, quae non cognoſcuntur à medicis. Habemus etiam aliud ab Hipp. praeceptum in lib. de capit. vuln. ac lib. de fract. neglectum à noſtris, qui quanto magis depreſſum eſt os, tanto citius aperiunt, & perforant. dicit Hipp. ſi os contraxit rimam apertam, ut poſſit egredi ſanies, cum videntur vulnera magna in capite, etiam ſi depreſſum eſt os, dummodo non faciat affectiones, ſcilicet compunctionem, non oportet ut afficiatur, & crucietur aeger in apertione; quia refrigerantur partes, & multus dolor aegris miſerrimis infertur. Jam partes differre triplici loco dictum fuit, in parte poſteriori, anteriori, & circa tempora, ſed quia praeter ſubjectum cerebrum videmus quod & continentia, & reliqua adſunt, idcirco ſuturam etiam meminiſſe hoc loco non injucundum erit: quoniam imbecillitas augetur, vel diminuitur ratione ſuturarum. Ubi enim eſt ſutura, & cerebrum admittit facilius nocumenta. Sutura igitur auget imbecillitatem: unde opus eſt, ut diligentiam adhibeamus in obſervatione ſuturarum in fracturis, & vulneribus. Nam ſi non adeſt ſutura, tantum eſt loci naturalis imbecillitas: ſi verò ſutura fuerit, augetur imbecillitas, & tanti momenti eſt, ut ſi ſit vulnus in parte poſteriori, in ſutura, adaequat periculum laeſionis factae in anteriori parte ſine laeſione ſuturae. Gemina

Contuſio requirit apertionem oſſis.

mina autem eſt cauſa, cur ſutura tantum periculum inducat; altera per ſe patet, quia in ſutura os eſt diviſum: & non eſt dubium hoc quod facilius caedit utraque, quam faceret, ſi integrum eſſet os. Alia cauſa aſſumpta eſt à ligamento conjungente membranam veſtientem os, & cerebrum. cum autem membrana facilius inflammetur, ideo ſtatim laeſa ſutura, laeſio communicatur ligamento, quo mediante cerebro impartitur. Colligimus ergo ex praedictis oſſis imbecillitatem oriri etiam ex ſuturis, cujus appoſitum videtur ſentire Galenus in lib. de uſu partium capit. de uſu ſuturarum, ubi dicit ſuturas factas, ut oſſa capitis difficilius patiantur; nam inquit. Si contunditur pars anterior non exiſtentibus ſuturis communicaretur contuſio partibus poſterioribus, ergo ſuturae faciunt ad robur, non ad imbecillitatem, ut ſentire viſus fuit alias Hipp. lib. de vuln. cap. Utraque ratio vera eſt, & rectè ſentit Galenus, rectiſſime Hippocrates, nam verum eſt, quod ad robur univerſi capitis facit ſutura; ſcilicet ut rimae, & fracturae non procedant ab una parte capitis ad aliam, ut infra videbimus, ubi agemus de his, cur cum percutitur una pars frangitur oppoſita, ut patet in vitris. Sed eo praecitato libro de hac offenſione non loquebatur Hipp. quae poteſt communicari caeteris partibus; nam non eſt dubium, quod ſutura ad aliquem uſum facta eſt, & ſi ſutura facta eſt, ut fuligines exhalent à cerebro, tamen eſt cauſa, ut aër ingrediens frigore cerebrum infeſtet: ita, inquam ſuturae inſerviunt, ut impediatur communicatio fracturarum ab una parte ad aliam, ipſae tamen per ſe partem illam, in qua ſunt imbecillem faciunt. A ſuturis ſe fuiſſe deceptum in capitis fracturis, Hipp. memoriae prodidit, Celſo l b. oct. teſte, more ſcilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt. Poteſt autem ſutura (ut idem Celſus eodem lib. his verbis atteſtatur) eo nomine fallere, quae aeque aſpera eſt, ut aliquis hanc eſſe, etiam ſi rima ſit, exiſtimet eo loco, quo ſubeſſe hanc veriſimile eſt. Ergo eo nomine decipi non oportet, ſed os aperire tutiſſimum eſt, nam neque utique certa ſedes, ut ſupra poſui, ſuturarum eſt & poteſt idem, & naturaliter commiſſum, & ictu fiſſum eſſe, juxtave aliquid fiſſum habere. Quaeramus modo, antequam cranii fracti integra curatio abſolvatur, nunquid percuſſa una ejusmodi parte contrahatur rima in altera, & oppoſita. Quamplurimi enim medici, & recentiores, & antiquiores dixere oppoſitam partem rimam contrahere, & etiam multi ex Graecis hujus fuere ſententiae. & primus fuit Soranus lib. 8. cap. 4. in tractatu de vulneribus capitis. Ejuſdem etiam opinionis habetur Celſus libro jam citato, ac Gentilis in lib. 4. fen. 4. tract. 5. Avic. & ultimo eſt Nicolaus Florentinus Arabici idiomatis peritiſſimus. Praeterea inter Empiricos eſt Joannes de Vico, qui teſtatur ſe hoc vidiſſe. poſtremo eſt horum Empiricorum communis opinio: & iſti qui hanc opinionem admodum tuentur, rationem aſſignant, atque primo Soranus inquit. Nos vidimus in omnibus vaſis vitreis, & teſtaceis, quae cava ſunt, quod ſi percutiamus unam partem, tunditur oppoſita, & ego etiam expertus fui: eſtque etiam exemplum: nam ſi quis fuerit in turri, & campanam obtundat, digitis poſitis tantum in parte oppoſita, ſtatim frangitur in illa parte, ubi digitus impoſitus ſit, licet hoc etiam ſine digiti appoſitione accidere poſſit. Hoc ſtante: cum habeamus caput fragile teſtaceum, & cavum, non eſt mirum, ſi hoc poteſt fieri in capite etiam. & ratio cur phiala contuſa in una parte, in oppoſita frangatur, eſt aër contentus, qui recipit ictum, & contuſus, & illius currit ad partem poſteriorem & frangit eam: quod autem aër poſſit id ipſum facere patet; nam ſi poteſt ſcindere montes, turres, & alia, multo magis poteſt & frangere partem oppoſitam phialae. Et cum hoc fiat ratione aëris incluſi, Graeci recentiores hanc fractionem vocaverunt apichima, & per Graecos recentiores intelligo eos, qui fuerunt Galeni tempore, & per antiquos, qui fuerunt ante ipſum, & tempore Hippocratis. Et quoniam hoc non ſufficit; eſt alia ratio, nam in omni percuſſione, quae fit in corpore, percipitur quidam impetus, & agitatio in ſpiritibus intra corpus, & eſt ſubſtantia illa ſpirituoſa, quae continuò, & continuò exhalat à corpore; & hinc eſt, quod corpora exhalando diſſipantur. haec autem latitat in internis corporis poris: hac inquam de cauſa, quod in omni percuſſione agitatur iſte habitus ſpirituoſus in internis partibus. Quod autem concutiatur iſte ſpiritus patet per tremorem, qui habetur in corpore contuſo, à principio uſque ad finem percuſſionis, ut patet in mortariis, campana, ligno, ferro, & oſſe, ac in omni ſubſtantia dura, & molli, dummodo continuata ſit. Et iſte tremor ex contuſione provenit illorum ſpirituum, qui poſtea agitant totum corpus: ergo ſi iſta agitatio communicatur ſpiritibus, dato corpore circulari percutiatur in una parte, tunc iſti ſpiritus concurrunt per utramque partem corporis circularis, & duplicatur contuſio parte oppoſita, & ideo in parte oppoſita frangitur propter illam duplicationem, & hac de cauſa non ſufficit prima ratio de aëre, quia hoc fit etiam in phiala plena aqua, ut ego multoties expertus ſum. Gentilis inquit, ſe hoc habuiſſe à Chirurgo fide digno eſſe verum. Nicolaus Florentin. dicit ſe hoc vidiſſe in quodam artifice, qui funes faciebat, & fuit percuſſus in capite clave, facta fuit apertio in parte affecta, ac nihil fuit repertum: in tertia poſtea die ſucceſſit febris, & facta fuit apertio in parte oppoſita, & reperta eſt ſanies in magna copia; & ego expertus ſum in multis poſtquam mortui fuerunt, in quibus nihil aderat in parte affecta,

Suturae faciunt ad robur.

Quare vas contuſum in una parte rumpitur in alia.

& ubi feci apertionem in parte oppoſita reperi copioſam ſaniem collectam, & magnam contuſionem. Paulus accuſat hos. ſecundus fuit Guido noſter, qui dicit hoc eſſe falſiſſimum. tertio Dinus de Garbo Florentin. in quintam quarti Avic. dicit mendacium iſtud eſſe, & multi recentiores laudant hanc ſententiam. Ad illud de vaſe dicunt, quod vaſa ſunt plena aëre, & ſic vacua, at caput plenum eſt. attamen hoc minimè valet, quoniam ego millies expertus ſum non ſolum in vaſis vacuis, ſed etiam aquae plenis. Verum reſpondetur hoc ipſum proponendo, quod illa vaſa ſunt continua, ut nono. de uſu part. cap. XVII. inquit Gal. & caput conſtat ex pluribus oſſibus, & ideo factae ſunt illae ſuturae, ut impedirent rimam ne procedat; & ſi retinent rimam, retinent etiam ſpiritus illos contuſos; & ideo, quia in capite adſunt ſuturae, impoſſibile eſt ut caput frangatur in parte oppoſita. Praeterea aliqui dicunt quod iſta vaſa non ſint eadem, nam vaſa vitrea ſunt tenuiora quam calvaria hominis. ſed hoc falſum eſt: nam tunc non fieret contuſio in parte oppoſita in campana, & mortario, cum haec admodum craſſa ſint. Ergo dicamus in capitibus, in quibus non ſunt ſuturae, hoc fiet: ego hoc concedo, & veriſſimum eſt, tamen id raro evenit; quia inter centum capita hominum non reperies unum caput ſine ſuturis; ergo non fit hoc, & ſi fiat, rarò eſt, ſicut rara ſunt capita ſine ſuturis: & haec vera, & viva ac potens ratio. Nec propterea inter curandum fracturas calvariae omnino recuſandum id erit, quod Celſus his potiſſimum verbis nos docuit videlicet. Itaque ſi graviter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neque ea parte qua cutis diſcuſſa eſt, rima reperitur, non incommodum eſt parte altera conſiderare, nunquis locus mollior ſit, & tumeat, eumque aperire. Siquidem ibi fiſſum os reperietur, nec tamen magno negotio cutis ſaneſcit, etiam ſi fruſtra deſecta eſt. Quandoquidem locum curandi hic ſcopus maximè habere poterit in calvariis illis ſine ſuturis jam inventis. In ſenioribus invenitur aliquando, quod ſuturae ſint obliteratae in ſuperficie: non autem in intima parte; & non omnes ſuturae, quia temporales nunquam pereunt. Quod autem hoc fiat (ut ter, aut quater ego ſecui) cauſa eſt, eodem Celſo, ac Galeno autore, nam multoties rumpuntur vaſa intima, & effluit ſanguis, qui in principio ſolet facere ſoporem, ſi multus eſt, ut facit compreſſio; ſi ſanguis non fuerit multus contracto grumo cum non ſit in parte calida, quia in cerebro, in quo non eſt fervor, ut in corde, putreſcit; ſed tardè, ut in decima, & quartadecima die; antequam grumus ille convertatur in ſaniem non adſunt ſymptomata, nec deliria, quae in ſaniem converſo accidere ſolent, & tandem mors, quae cauſatur ex aliquo vaſe diſrupto. Os autem fractum niſi ſuccurſum eſt, gravibus, inquit Celſus, inflammationibus afficit, difficiliusque poſtea tractatur. Rarò, ſed aliquando tamen evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus verò ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rupta aliquid ſanguinis mittat, isque ibi concretus magnos dolores moveat, oculos quibus obcaecet. Nam, ſi percutiatur caput, ſolent iſta vaſa interiora diſrumpi in parte oppoſita, & non in parte ubi percutitur, quoniam fit quidam impetus in corpore, & partibus internis, qui facit ad repercuſſionem, & ad antidoſim, ut patet in pila, cum projicitur in parietem, illiditur in partem poſteriorem, ſic cerebrum cum contineatur in vaſe, cum impetus pervenit ad poſteriorem calvariae partem, reflectitur, & propter hanc reflexionem vaſa lacerantur in parte poſteriori, & iſte motus reflexus eſt valentior, quam ille, qui fit in parte anteriori, & hac de cauſa ille reflexus poteſt vaſa diſrumpere in parte poſteriori, ictus verò ſimplex, & primus non poteſt diſrumpere vaſa in parte anteriori. Quod autem reflexus validior ſit, hoc exemplo patere poterit: accipiamus nempè lignum unius, aut duorum palmorum, & uni extremo parvum infigamus clavum, & poſtea firmè illud lignum in manu detineamus, & aliud extremum, & aliam partem malleo percutiamus, aliove aliquo inſtrumento, moderatè tamen, videbimus, quod ille clavus in parte oppoſita infigetur ligno; & hoc non ob aliam cauſam, niſi quia manus ſuſcipit ictum, & nos retinemus illam ne cedat ictui, & qua retentione cauſatur motus reflexivus, qui eſt in cauſa ut clavus ingrediatur. Nunquid autem motus iſte reflexivus valentior ſit quam ſimplex ex ſignis res conſtat, quia ſimplex non habet tantum vim expellendi clavum, quantam habet reflexivus infigendi: quod quidem moderatè intelligendum procul dubio erit, quandoquidem ſi cum magno impetu percutiatur lignum, clavus propelletur, & non infigetur, quoniam ſimplex motus, reflexivum ſuperabit. Cum ergo hoc fiat in capite, non eſt mirum, ſi fit abſceſſus in parte oppoſita. quod autem vaſa frangantur patet experientia; nam ego vidi plurimos habentes caput fractum in parte poſteriori ex ictu magno, & poſtea per effluxionem ſanguinis magnam per nares ſanatos eſſe. Hic autem ſanguis ex vaſis tantum eruptis effluere potuit, & propterea nullus ſanatur, qui ex maximo ictu percutitur in parte anteriori, & diſrumpantur vaſa in poſteriori; quoniam ille ſanguis non habet unde fluat. Modo ad calvariae fractae curationem proximiores accedentes, videre hoc loco licebit quid nobis agendum ſit quando os fractum ſit, integra adhuc cuti apparente, ut omnia praedicta confirmentur, ac omnia invicem neceſſaria conjuncta reperiantur. Si igitur os jam frangatur, integraque remaneat cutis, non lacerata nec ſecta, integrum quinetiam pericranium, nosque ex ictus ratione, tactu digitorum, & accidentibus ſupervenientibus habemus conjecturam fracti oſſis, adhibito atramento ſcriptorio, cum aceto, ut

Rara capita ſine ſuturis.

Oſſi calvariae fracto, & integra cute apparente quomodo ſuccurrendum.

ut ex Hippoc. ſententia Celſus voluit, ac poſt ipſum caeteri omnes, id accurate perſcrutamur. Accipiunt enim atramentum ſcriptorium, cui acetum adjungunt, ſi non tenue ſit, & ita linteolum madefactum imponunt, vel calamo guttam infundunt ſupra os, poſtea faciunt ut detectum ſit aliquantiſper, & demum cooperiunt uſque ad ſubſequentem diem, & ſic atramentum penetrans demonſtrat rimam. Praeterea ſolent recentiores medicamentum ſupra os infundere, quod eſt, accipientes album ovi, & pulverem maſtiches conficientes veluti paſtam, quam ponunt ſupra os detectum, relinquunt per 24. horas, & detegentes obſervant, in quibus partibus eſt deſiccatior pars: ubi reperiunt ſiccatam partem, dicunt inibi oſſe fracturam, & ratio eſt, quoniam ab illa parte fracta non amplius emanat tantum ſpiritus humidi, quantum à parte integra. Quidam alii, praeterea accipiunt pulverem thuris (& hoc faciunt cum dubitant de fracto oſſe cuti exiſtente integra) hoc modo. accipiunt thuris, caerae, ladani, an. drach. duas. ſimul miſcentur, & imponuntur capiti deraſo per noctem: poſtea obſervanda cutis mane, & dicunt, quod in illa parte, ubi cutis exſiccata eſt, ibi fractura. Alii conficiunt hujuſmodi emplaſtrum, quod recipit cerae, ladani, thuris, ana unc. duas, therebin. far. fabarum, aceti, an. unc. 1. haec optime ſimul diſſolvenda, & miſcenda, extendi debent. poſtea ſupra linteolum, ex quo fiat biretum capiti imponendum, ſequenti die inviſatur locus, in illa parte, ubi medicamentum perforatum eſt, ubi eſt os ruptum. Habitis igitur ſingulis praedictarum rationibus quaeramus tandem quid ulterius ſit nobis agendum, nam diverſorum variae ſunt opiniones authoritate, ratione, ac experientia quadam confirmatae. Aliqui enim volunt, ut ſtatim ſecto corio ſecetur etiam os: alii volunt ut vindicemus hominem à periculo abſque ſectione cum medicamentis. Qui volunt ut ſecandum ſit, moventur rationibus, & primo authoritate Hippocratis, qui mandat, ut os aperiatur, ne fluat ſanies ad membra: nam, ſi relinquitur os tectum, fluet ſanies. Secunda ratio ex Celſo, & Paulo, qui ſtatim detegunt, & aperiunt. Tertia eſt authoritas ejuſdem Hipp. qui vocat hunc ictum maximam calamitatem. qua ratione id facit? reſpondent omnes; quia non poſſumus ſecare, & detegere os, & membranam, manente corio integro. Quarto Hipp. volebat, ſi caſu contunderentur caro, & corium, ut ſecemus, & detegamus, ut melius poſſit cognoſci contuſio: ergo magis eſt neceſſarium in fractura oſſis. His rationibus moventur, qui tenent aperiendum eſſe pericraneum. Alii contrarii dicunt primo, quod haec fuit mens Hippocratis, qui in libro de vulnerib. capit. nullam mentionem facit de oſſe ſecando, quum os fuerit tectum. Hinc patet, quòd Hippocr. laudat ſectionem oſſis in apertione oſſis, de qua mentionem facit. Secunda ratio eſt, quia talis ſectio fruſtra eſt: poſſumus enim diſcutere, & digerere materiam, quod non poſſumus facere oſſe detecto: quando generatur ſanies, & fit oſſis refrigeratio, non poteſt fieri digeſtio bona; ſed uti in phrenitide digerimus; ita in hac, cum calor naturalis ſervetur. Adferunt exemplum in vulneribus abdominis, cum inteſtinum fractum eſt, conſuerunt vulnus abdominis, quo ſanato, ſanatum quoque eſt vulnus inteſtini. Hoc videre potuerunt, quoniam faeces conſueto modo per inteſtina egrediebantur, ſic integro corio capitis tanta fiet concoctio, & erit tantus vigor caloris, ut materia parum gignatur, & genita diſcutiatur. Praeterea eſt authoritas Galeni libro 3. de fractu. comm. 43. ubi inquit, quod quoties in fracturis erit pellis ablata, vel corium, ſtatim debemus reducere corium ad partes, & rationem reddit, quia aliter medicamenta non bene agent, eo quod privabitur pars affecta calore: ecce quid faciat proprium indumentum in loco. Si relinquatur os tectum, omnia bene ſuccedunt. Quarto & ultimo à ſimili probabant non eſſe detegendum os, nam Hipp. in lib. de vuln. capit. cum ſecat os modiolo, & pervenit ad extremam laminam, non vult aut ſtatim auferatur, ſed mandat, ut relinquamus in alteram diem, ne ſtatim refrigeretur membrana, ut aſſueſcat interea rima aëri ambienti. Si hoc reſpicit Hipp. in detecto oſſe, quanto magis in oſſe tecto, in quo nulla adeſt refrigeratio? ergo concluditur quod nunquam debeamus ſecare. Utraque ſententia peccat obſtinate manendo, & ego ſum iſtius ſententiae, quod integro corio, non debemus detegere, excipiendo tamen in aliquo caſu: & maximè laudo, qui fugiunt ſectionem: ac pro majori parte non eſt aperiendum vulnus. nec valent rationes quod nos, & Hipp. aperiamus membranam, ne fluat ſanies, bene facit ipſe, quando os eſt tectum, gignitur ſanies in minori quantitate, & facilius poteſt educi oſſe tecto. Secundo quod Hipp. vocarit calamitatem: meritò calamitas eſt appellanda; quia ſupervenientibus ſymptomatibus, neſcimus locum certum, uti ſcimus certè in vulnere, & ideo neſcimus ubi imponendum emplaſtrum: omnis affectio eſt calamitoſa, idcirco non facit ad rem. Quod autem Celſus, & Paulus utantur hujuſmodi ſectione: re vera de Celſo poſſum teſtari quòd aperit, etiam non ſupervenientibus ſymptomatibus; quod quidem non ſatis laudo; magnum enim imminet periculum in ſectione, & apertione membranae. Paulus certis rationibus facit, quas recenſere non dedignabor: neque qui negant aperiendum omnino ſunt probandi, quoniam ſi fit aliquid ex iis, quae non poſſunt ſuperari à natura, vel à medicamentis, facienda apertio. Primum eſt magna quantitas ſanguinis grumoſi, quae ſit contenta inter membrum, & cranium. Secundum eſt fruſtulum oſſis pungens membranam. Tertium eſt os depreſſum ita ut comprimat membranam, & ventriculos cerebri; in his ca-

Opiniones variae circa oſſis calvariae fracti curationem.

Affectio omnis calamitoſa.

caſibus medicamenta, & natura non poſſunt operari ſufficienter; ideo dico, quod ſemper in his tribus caſibus eſt aperiendum os, & detegenda membrana. Nec valent rationes iſtorum, atque Hippoc. loquutus eſt de apertione tantum in oſſe detecto. fortaſſe defectus eſt in ultimo, non loquutus eſt ipſe de tali affectione. Similiter aliae authoritates ejuſdem, atque Galeni. verum eſt quod debemus ſervare indumentum, ſed coacti cura neceſſario aperiendum eſt. Ad illam hiſtoriam vulnerati in abdomine, ego habeo hiſtoriam unam ſuperiorum annorum, & erat mulier quaedam vulnerata in abdomine vulnere parvo, & medicus conſuit abdomen, ſanatum quidem hoc fuit, ſed intumuit, & aperto egrediebantur faeces, non ergo valet ſi caſu acciderit aliquando ſanatio illa. Quare videndum erit ſtatim oſſe fracto an accidentia adſint, quae indicant ſanguinis grumum magnum adeſſe: hoc autem cognoſcitur per egreſſum ſanguinis per nares, per aures, per gravedinem capitis, per ſoporem, per ſtuporem. praeterea digitis, ſi etiam emungit aeger naſum ſentiet puncturam, adeſt fovea depreſſi oſſis, ſtupor in media parte corporis, vel totum corpus ſtupidum: tunc aperiemus, quia non poteſt natura, & medicamentum integram praeſtare ſalutem. In oſſibus puerulorum mollibus, quae poſſunt educi à medicamentis ſolent concedere, ut non aperiantur, ſed praeſtat aperire, & arte os ad ſedem ſuam reducere, ſi haec ſymptomata non adſint nulla ratione aperire. Sed quo pacto igitur fractum os, integra cuti exiſtente curandum jam erit, ut partes reducantur, periculaque omnia prohibeantur, atque priſtina valetudo recuperetur. Ego ſtatim in principio hanc normam perpetuo ſervavi, ab aliis non praepoſitam, nimirum devenio ad medicamenta habentia vim ſiccandi, & inflammationis evitandae, & ita derado caput, & impono medicamentum adſtringens, & leniens, ac ſiccans. Tale eſt emplaſtrum factum ex farina hordei cum poſca, & ol. roſ. ſed miſceo adſtringentia, ut ladanum, pulver. roſ. myrtillor. & maſtiches, conficio emplaſtrum, quod matutina, & veſpertina hora permuto. Exhibeo medicamentum educens choleram, & ab eodem latere impono cucurbitulas ſcarificatas, & ſeco venam. Praeterea recipio ole. amygdal. dul. & infundo in aures, ut materia effluat per nares, idque facio uſque ad diem quartam, ad quam cum venio, gargariſmatibus utor, quae faciunt ad materiam educendam. Ego vidi homines expuere ſaniem à quar. ad 14. vel à ſept. ad 14. nulla ratione alia, niſi quia natura transmittere ſolet ad proprios cuniculos: & ideo gargariſmate utor. accipio aquam hordei, in qua coquo paſſulas, & hyſſopum, & in hac impono mel roſ. vel oxymel ſimplex, & ita mando ut gargarizetur aeger. Soleo accipere ol. amygdal. dul. ex quo illinantur nares internae penna; nam ſaepenumero materia fluit per nares, ſi poſt ſept. accidentia ſupervenerint collectam ſaniem indicantia, aperio ſtatim, ſed non in principio, quoniam, niſi per retentam ſaniem ſupervenerint accidentia, rarò vidi ſupervenire; longè enim plures ſanantur non aperta cuti, quàm aperta, & ſi caſu ſupervenirent haec accidentia, tunc aperire. Poſt uſum emplaſtri hujus, ſoleo ego accipere pul. roſ. myrtillorum, nucum cupreſſi, ſandali albi, & rub. pul. abſynthii, ladani, ſquinanthi, aſari, an. drac. unam. addo ladanum eodem pondere, ol. roſ. compl. ol. myrt. an. unc. III. cerae uncias II. & med. miſce & conficiatur unguentum, quo illino univerſum caput, & foeliciter ſuccedit, à principio uſque ad ſeptimam utendo hoc poſteriori medicamento, vel priori, facta ſeptima, vel nona devenio ad diſcuſſoria, ut eſt emplaſtrum de betonica, oleo anetino diſſolutum, ſi eſt aetas ol. roſ. ſoleo uti cerato de gumma elemi, aliquando accipio emplaſtrum ſacrum, & diluo diapalma, ana. aliquando ſi video multam materiam collectam miſceo cum empl. ſacro dimidiam partem cerines emplaſtri, accipio empl. ſacri, cerines, diapal. an. & illino caput. Ita agendum eſt: quoties ita curamus caput, ſolet fieri ut ſanetur homo. At ſi in fractura oſſis calvariae contingat ut & cutis etiam erumpatur, adſitque & vulnus, & fractura, majorem tunc diligentiam adhibere debemus, quae compoſita dicatur fractura haec, & variis periculis obnoxia, & propterea perſpecta laeſionis parte, ſuſceptoque omnium praepoſitarum exacto examine, ac manifeſtis indiciis, rationem victus ante omnia inſtituemus. In curatione igitur periculoſi vulneris, primum prohibendum eſſe vinum ab omnibus praelibatae authoritatis authoribus ſancitum jam eſt, ſed concedatur decoctum hordei, vel ſimplex aqua haec in tam magna copia, ut quibusdam empiricis placuit, quandoquidem ex victu humidiore concreſcere callus non poteſt: ex craſſiore verò ac tenaci poteſt, & propterea cibus univerſus eſto, qui ſuccum bonum gignat, atque tenacem, mediocriterque craſſum. Itaque tantus taliſque cibus ſit ſumendus, quantus, qualiſque generando callo eſt neceſſarius, non enim quantuslibet, nec qualiſcunque requiritur, ſed qui tam in quantitate, quam qualitate mediocritatem ſervet. Quare carnes non concedendas eſſe primis diebus ſtatuimus ſi fractura praeſertim aperta, ac manifeſta cum vulnere adſit. Ratio autem cur oporteat ut aeger parum alatur in promptu adeſt, primo quia decumbit, ſecundo quia timemus fluxum materiae, & propterea damus alimenta hordeacea, ut ſunt, hordeum, panis coctus in aqua, herbae aliquot, uti malva, beta, aſparagi dulciores, aliquando lactuca, quae quamvis offendat caput, tamen compeſcit vapores calidos ad caput adſcendentes; fercula ex ſpinach. cichor. endi. bona ſunt edulia, &, ut uno verbo dicam, totus ille victus, quem Hipp. libro de vul. cap. vilem appellavit, conveniens eſt uſque ad 14. ita & panatella cui addatur ſacch. bona

Victus ratio in curatione oſſis fracti calvariae cum periculoſum eſt vulnus.

Lactuca offendit caput.

na eſt. Praeſtat etiam ut aeger accipiat poſt cibum ſacchar. viol. vel roſ. vel borag. vel cotognatam: & ſi pyrum coctum ſub cineribus demus, non peccabimus: omnia autem ſint corroborantia caput. ut ſyrupi impedientes vapores calidos, cujuſmodi ſyrup. de betonica, roſaceus recens, vel de roſis ſiccis cum decocto hordei, cicho. & betonicae, &c. Motus autem, & quies conſiderandi maxime erunt in curatione cranii fracti, quemadmodum in aegritudinibus univerſis, ſi omnibus medicis credendum eſt. Quieſcendum igitur erit, non concedendi motus, atque obſervandum eſt, quod non ſolum debent eſſe in quiete, ſed debent etiam oculi quieſcere: lumine enim copioſo agitantur ſpiritus interni: claudantur ergo feneſtrae, adſit lumen candelae, & mediocres tenebrae, non caeciſſimae, quoniam cruciatio eſſet aegrotantis. Poſt motus, ac quietis obſervationem deveniendum ordine eſt ſatis tractationi convenienti ad aëris inſtitutionem, in quo maxima lis eſſe ſolet tum inter medicos, cum etiam chirurgos: quandoquidem nonnulli volunt aliquem aërem eſſe peſſimum: tamen omnis aër ambiens craſſus expetendus eſt, veluti aër Romanus, Venetus, Pariſienſis, & ejusmodi; atqui tenuis malus reputatur, ſed non interficit homines; monet medicos ut minus liberum aërem admittant, tamen aër (ut jam dixi) non interficit, ſicut in vulneribus thoracis, attrahitur aër ad illas partes, ita eſt in hoc loco. Sunt nugae, & aliqui dicunt quod Neapolitanus, & Antverpienſis aër ſit vulneribus capitis ſua proprietate inimicus, ſed profecto neſciunt quid ſit proprietas. Non dubito quod ſi quis nutritus in tenui aëre, eat ad locum craſſiorem, vel è contra, ſi vulneretur in aëre illo facilè moritur, ſed indigenae non interficiuntur ita facilè. Ego ſanavi deſperata capitis vulnera in locis maxima ab aliis medicis periculoſis propter aërem ambientem, nec eum tamen timui: cautior fui; quia cum eſſet tenuior, magis faciebat ad penetrationem, ſed tenuis aër cohabitantibus, & indigenis non eſt pernicioſus: ſed aër frigidus, & nimium calidus eſt vulneribus inimicus, & ideo non eſt nimis calefaciendum, nec frigus ingredi erit permittendum, & ideo medicamenta tepida imponenda ſunt. Quo ad tempeſtates autem attinet, ſi meta aliqua aſſignari malefactoribus poſſet, hyems praeſtantior eſt, & ego magis timeo aeſtivo tempore; primum quia, ut plurimum aſtantes aeſtivo tempore volunt calefacere thalamum, & lintea, & claudere feneſtras; praeterea hyems eſt commodior ventribus, quia fiunt concoctiones robuſtiores, ſed aeſtate fuligines multae fluunt, humores ſunt eliquati, & concurrit inflammatio, & materia ad locum; & ideo quamplurimi mortui ſunt in aeſtate, quàm in hyeme in manu mea triplo, aut quatruplo. Sed aliquis dicet, oppoſitum nos docuit Hipp. dum dixit frigidum cerebro inimicum, veruntamen non loquebatur ipſe de tempeſtate, in qua eſt frigus, ſed de ambiente frigido, & valde frigido, veluti medicamenta, & aqua. At ego laudo hyemem propter digeſtionem, non autem propter frigus, imo volo, ut thalami calefiant: & idcirco reprehendo ſanantes aqua frigida, quos approbant deſperati milites in exercitibus, & à deſperatis laudantur iſti lanii: nos cruciamus aegros, qui timent deraſionem, incidunt in mortem. Itaque dico quod Hippocrat. non eſt mihi oppoſitus, imo aſſero, quod tepida imponenda, non frigida ſint, quibus concordatis ad ſomnum, vigilias, animi motus, & excretiones accedemus. Somnus igitur, & vigilia moderata ſint, die non dormiendum, ſi nocte dormivit, atque perturbationes animi fugiendae: & idcirco eſſe debet medicus eloquens, ut fingat, & ſibi certam perſuadeat ſanitatem: neque eſt de excrementis dubitandum, quod horum rationem habere debemus, & ideo clyſteriis educenda ſunt. non retinendae faeces in ventre ſiccae, quoniam augentur ſymptomata, alvo plena. Itaque quod ad abſtinentiam, & primos, ulterioresque cibos pertinet, atque potiores, eadem, quae in vulneribus praecipiemus ſervanda erunt: eò magis, quo periculoſius haec pars afficitur. Quinetiam cum jam non ſolum ſuſtineri, ſed ali his quoque apparebunt, tamen erunt maximopere vitanda quaecunque mandenda ſunt, item fumus, & quicquid excitat ſternutamentum. Quibusdam praeterea videtur non ſecandam eſſe venam in hoc affectu, cum capitis vulnera non facile inflammentur, quia eſt pars elevata: ſecundo, quoniam dum habemus os fractum, ſecamus cutim, & deradimus os, ex quibus effluit ſanguis copioſus, qui eſt in cauſa, ut non ſuccedat inflammatio. Praeterea Gal. IV. meth. licet magnus morbus ſectionem venae indicet, tamen Hipp. loquens de capitis vulneribus, nunquam fecit mentionem mittendi ſanguinis, & ideo ex his rationibus, & cauſis tribus concludunt, quod non ſit ſecanda vena. Contra omnes chirurgi in oſſe fracto eam ſecant, quia dicunt quod eſt impoſſibile, ut magnus non fuerit ictus, & quibus rebus contuſio, & concuſſio facta non ſit in partibus interioribus, & ideo facilè phlegmone ſequeretur. Haec ratio non cogit, atque propterea Hippocratis erit ratio addenda, qui quidem (ut antea diximus) obſervat quod ſolus Deus tractare poſſet vulnera ſine dolore, vel ſcalpendo, vel deradendo, ſed iſte dolor longus, inſignis, repetitus (quoniam aliquando dilatamus, aliquando tribus diebus deradimus) facit ad attractionem, & attractio phlegmonem parit. Ideo cum Gal. in II. de compoſit. medica. cap. de dolore capitis, & plaga, teneo ſecandam venam capitalem, vel communem lateris laeſi, & quod non ſufficiat fluxus ſanguinis ex deraſione, ſectione, & id genus: patet, quia ſemper videmus quotidie effluentem illuc materiam. Si ergo vires adſint, ſecemus audacter venam, & ratione virium ſanguinis copiam menſuremus. Poſ-

Vulneratis cur prohibeatur copioſus aër.

Opinio eorum qui non ſecant venam.

ſumus etiam cucurbitulas applicare, ut evitemus venae ſectionem, prout res ſibi poſtulaverit, cujus utriuſque uſum in univerſum alio loco uberius exponemus. Sed accidit quandoque ut aperire venam non poſſimus, vel quia vires non conſtant, vel quia aetas non viget, vel quia tempus inhibet, idcirco ad pharmaci exhibitionem diſcedendum erit. Aliqui autem noluerunt ut exhiberetur, inter quos eſt Guido Cauliacenſis, qui vult ut clyſteribus evacuetur corpus alternis diebus. Joannes Vigonius excellens practicus idem confirmat. At Celſus lib. VIII. cap. IV. nullam pharmaci propinandi mentionem fecit, & quod majus eſt, Gal. loco jam dicto, ait ſi non poſſumus ſecare venam, clyſteriis uti debemus, & non ſubſtituit pro ſectione venae pharmacum, ergo Galenus ejus uſum non laudat: poſſumus afferre rationem, nam os fractum, ut fractum non requirit medicamentum, non etenim dolet os, nec ratione cauſae efficientis, nam dantur medicamenta in morbis, in quibus cauſa eſt humor, vel fluens, vel fluxurus, vel qui fluxit, morbus iſte non provenit à fluxione, quare cogemur exhibere pharmacum? ſecundò, cum medicamenta purgatoria agitent corpus, afferemus incommodum aegro, quia calefaciemus humorem. quibus rationibus quidam negant exhibendum eſſe pharmacum in hoc effectu. At alii quidam oppoſitum tenent, & volunt quod in omnibus vulneribus in quibus eſt fractura debeamus exhibere pharmacum. Nam Hipp. in libello de vul. cap. medicamentum cholagogum exhibebat. praeterea Paulus, & Avicenna, dum loquuntur de fractura calvariae exhibent medicamentum purgatorium. In quo loco Avic. adeſt varietas in textu, & eſt textus, qui dicit ſolvens ſemel, ideſt unica vice ſolvens, id eſt ſit purum medicamentum, quod faeces craſſas educat, ideſt ſit medicamentum leniens. Unde Gentilis lenitivum interpretatur medicamentum, ſed codex eſt corruptus, nam mens Avic. ibi eſt referre authoritatem Pauli, & Hipp. attamen Hipp. exhibet medicamentum robuſtum; haberet vices clyſteris illud medicamentum? quod haec non ſit mens Avic. legamus eum in III. lib. ubi loquitur de dolore capitis ex contuſione: ubi utitur clyſteribus acribus, & ſi adeſt febris exhibet pillulas cochias, praeter enemata acria. Nos accipiamus aut pill. cocch. Raſis, aut Gal. quae omnes ſunt robuſtiſſimae; adeſt colocyntis, ſcammonium, agaric. & ſimilia, atque ſi exhibet robuſtiſſimum medicamentum Avic. in fractura capitis levi quomodo credemus ipſum exhibere lenitivum in vul. cap. magnis? Itaque (ut diximus) Jac. Dinus, & Gentilis ex Avic. authoritate robuſta exhibent medicamenta, quos ſequitur Petrus ex Argillata, & major pars chirurgorum, exhibentes elect. indum. diaphi. & alia, adducentes etiam rationes. nam non ſecamus venam, ut conſolidemus vulnus, nec impediamus cauſam efficientem, aut conſervantem. ſed non animadvertunt iſti, quod ſi concedunt venae ſectionem, ut phlegmonem impediant, concedent etiam pharmacum, Quaero an hoc faciant ut ſanetur vulnus, nequaquam, inquiunt ipſi, ſed ut retrahantur humores noxii, & praecipue tenues fluentes ad locum, & qui poſſunt excitare dolorem; & ideo exhibent medicamentum purgatorium, & praeſertim educens bilem. quae cum ſit calida, facilè penetrat ad partes ſuperiores. Iſta eſt indicatio, & quamvis hujuſmodi medicamenta calefacere poſſint, habemus illa, quae effugere non poſſunt, & (ut ego adferam in re tam opportuna ſententiam meam) quum obſervo vulnera capitis cum fractura, & agenda in his ego non dubito, quod ratione vulneris ſit ſecanda vena, & exhibendum pharmacum: ſed cum obſervo ſymptomata timenda, & victus ratio, & quae pertinent ad ſomnum, & vigiliam, & ad faeces potius faciunt pro praeſervatione, quam curatione: omnia ergo haec à praecautrice potius, quam à curatrice facultate indicantur. non adeſt dolor, non materia fluens, nec tumor, eſt ne ſecanda vena, atque pharmacum dandum? Dico dandum eſſe, quia nos timemus fluxionem: in iſto vulnere nos debemus excoriare, abradere, & tractare operibus, impoſſibile eſt non fluere materiam ad locum, ſed ſi adſit dolor capitis, vel tumor, vel ſtupor, indicatur & ſectio venae, & exhibitio pharmaci à curatrice facultate: quoniam aut incipit inflammatio, vel adeſt calor, in hoc caſu ſectio venae optima eſt, quia revellit materiam, & idem agit pharmacum. Dico igitur quòd vel ratione praecautionis, vel curationis debemus aut venam ſecare, aut pharmacum dare, vel utroque uti, praeſertim pleno exiſtente corpore, & abundantibus ſeroſis, vel bilioſis humoribus: & primum debemus ſecare venam, & poſtea ad medicamentum deſcendere. At in corporibus ſanguineis ſemper vena ſecanda eſt; in quibus non poſſumus mittere ſanguinem, pharmacum propinamus, & in hoc caſu ego exhiberem medicamenta purgantia, quae educant ſerum, atque bilem, & non calefaciant; & haec ſunt mirobalanorum genera, ad quae tanquam ad ſacram ancoram confugio: quia praeter evacuationem, roborant caput, & conſtipant venas. Mirobalani ergo decocti, vel infuſi ſint, quibus ego admiſceo elect. lenit. & quum bilis nos timor moleſtet, exhibere tum poterimus elect. de ſucco roſ. diaprunis ſolut. in moderata tamen quantitate; atque iſta ſunt medicamenta praeſtantiſſima. & ſi voluerimus praebere infuſ. rhabar. admixtis mirobalanis cum ſyr. roſ. ſolut. & viol. hoc eſt praeſtantius medicamentum. Nec obſtat Celſi locus, quoniam tantum ibi tractat de curatione circa locum affectum, & cum veniſſet ad cibum, dimiſit lectorem aliò. Authoritas Gal. nec obſtat; quia ex illa authoritate colligimus ita imbecillas fuiſſe vires, ut etiam pharmacum impedierint, cum ſit imbecillitas non humorum, ſed magni vulneris ratione.

Opinio de pharmaco exhibendo.

Ra-

Rationes nec obſtant, cum his medicamentis praecaveamus, non curemus vulnus, & ideo tuto bilem evacuantia exhibere poterimus. Sed quoniam poſt venae ſectionem, ac poſt pharmacum exhibitum non perfectè curatur aeger niſi ad alia progrediamur, propterea de reliquis in curatione maximè convenientibus tractare licebit. Quandoquidem poſt illa communia capita, quae pertinent ad res non naturales, ſequuntur etiam particularia, quae locum affectum reſpiciant, & ita curatio loci affecti ſuccedit. Modo in curatione hac adminiſtrando quatuor medicorum ſectas reperio varias, quarum prima eſt eorum qui curant linteolis madentibus aqua, vel oleo benedictis, vel linteolis ſiccis benedictis: quam rem cum abhorreat Chriſtiana religio, & ex ea plurima exeant damna, ideo execremur & nos, ut iniquam, & inutilem. Alia ſecta curat per potiones, & nihil agit in loco affecto, quae quidem mihi videtur Grilli magiſtri medicina, laborat caput, inungunt nates: atqui compoſitiones hae magni ſunt momenti, quas non expertus ſum in hoc calvariae affectu, ſed in aliis, & mihi ſucceſſit. Tertia eſt ſecta Empiricorum, qui nihil exhibent per os, nullam victus habent rationem, nullo habito diſcrimine imponunt capiti medicamenta nobilia, ut eſt mater balſami, ideſt balſamum artificiale, vel ſtillatitias aquas nobiliſſimas: ſi opportunè uterentur his medicamentis, bonum eſſet: ego uſus ſum, & foelici ſucceſſu, ut dicam poſtea. Quarta ſecta eſt Hippocratica, & omnium rationalium medicorum, qui faciunt ratione cum experimento conjuncta, & hi exhibent potiones, quando opus eſt, imponunt aquam, acetum, linteola, olea, & caetera medicamenta opportuna. Hic eſt veluti faſciculus florum ſelectorum, quibus omnibus fruimur ſelecta occaſione. In hac ſecta purgatur corpus, ſecatur vena, adminiſtrantur clyſteria, exhibentur potiones, inſtituitur victus ratio, atque in loco affecto conſpiciunt vulnus, conſiderant an latum ſit, ut omnia ſub conſpectum cadant, ſi non eſt ita latum, ut conſpicere poſſit, bene ſecandum, vel dilatandum eſt, & ſi dilatatum eſt non ulterius dilatant. Dilatandum autem eſt, atque ſecandum, ut detegatur os, idcirco non tantum corium, ſed pericranium etiam aperiendum, quandoquidem ſeparare ipſum oportet ab oſſe, ut libro octavo, ac ultimo apparebit ex Celſi auctoritate. Modo poſt cranii ſectionem, & ſeparationem, quae fit ex Celſo, & Hipp. vel unguibus vel inſtrumento, ad vulneris dilatationem, nec propterea admirabitur lector hoc loco ſi multa de vulneribus etiam pertractare cogamur, quoniam naturalis eſt partium quidam ordo, ut ſi velimus curare fracturas, quas fieri in oſſe diximus, minimè concedatur niſi de vulneribus aliqua etiam interſerantur. Separamus igitur pericranium, ne pungatur, quum deradimus os, quia ſentit dolorem, & ex dolore fit inflammatio, & ex inflammatione mors ſuccedit. & haec tandem eſt Celſi ratio cur ſecetur hujuſmodi locus, in cujus tamen dilatatione, ac deraſione tria debent praeponi praecepta, videlicet. Primum ne ſecetur niſi in parte, quae neceſſario detegenda eſt. ſecundo fugiamus loca importuna, quorum unus eſt circa muſculum temporalem, & alter circa ſuturas. Attamen praeponetur nobis ſectio quaedam per longum, & tunc quomodo fiet? reſpondendum eſt quod debemus linamentis aperire hujuſmodi vulnus, & poſtea ſcalpro tenuiſſime facere, & ſi eſt punctura, ego non audeo tractare, quoniam ſcio, quod morietur tunc aeger. Quapropter Empiricorum fortunae fidem adhibere non curemus, quibus aliquando ſuccedit ſectio. Tertius locus ſunt omnes ſuturae, & ideo nunquam in ipſis facienda eſt ſectio, ſed ad latus, neque auferendum eſt pericranium à ſutura, quia non fit ſine periculo inflammationis, ratione illius ligamenti. Quartum praeceptum addo poſt haec, & eſt, ut in dilatatione, praecipue circa frontem advertatur, ne cadant ſupercilia, quae attolluntur, & deprimuntur ratione muſculi, qui eſt in fronte, & non ſecetur muſculus per transverſum, quia non aperiretur bene oculus, & eſſet tetricus aſpectus: idcirco debemus ſecare ab inferiori ad ſuperiora per rectum, ſed ſi non ſufficit, in hoc caſu non erit ſecandum ſectione transverſali, ſed opus eſt tribus ſectionibus. Ab ipſo vulnere ſectionem faciamus per rectum: poſtea ab eodem puncto ducae ad ſuperiora duas alias, quae oblique adſcendant: & ita erit ſectio triangularis, & cum fibrarum per obliquum ſectarum, una alteram ſuſtentet, & alia aliam, donec veniant ad partem ſanam, ſic ſuſtentatur ſupercilium: atque hoc modo habebimus quantam oporteat dilatationem habere, oculorumque turpedinem effigiemus, & commodius poſtea pericranium auferemus. In dilatatione deinde vulneris docuit Celſus ut acetum acciperemus, ſed robuſtum, & durum eſt hoc genus medicamenti; noſtris temporibus eſt mollicies, & ideo mihi acetum non placet, ſed loco ejus linamenta accipio, quae ovi albo imbuo, atque interdum, leniendi gratia dolorem, ſoleo etiam luteum admiſcere, & digitis haec agenda ſtatuo, atque habendus oculus ad pericranium, ut optime dilatetur: atqui iſta linamenta dilatant, & ſanguinem ſiſtunt. Hoc facto, aliqui ſunt, qui relinquunt vulnus uſque ad tertiam diem, ſed nimis tarda eſt detectio, praeterea nimis exſiccantur linteola, & ſiccata dolores excitant, idcirco ad 24. uſque horam permaneant, poſtea detegantur. Aperto autem vulnere, diligentiſſime expenſitemus circa locum, & videamus an aliquid appareat, an aliquis cruor ex oſſe reſudet, an poſſimus per ſpecillum ſedem, vel fracturam invenire; mandandumque aegro erit, ut detentis naribus retineat flatum; ſi enim rima adeſt, cruor ex vulnere manat. Poſtea videndum, vel impoſito digito, vel inſtrumento, an depreſſio ſit, an magna ſit ſectio, an humor contentus agitetur: ſi autem agitatur, fractura magna eſt, & non pervenit ad membranam, quae detecta eſt; quoniam motus

tus agitationis apparet ratione motus membranae, non ratione cerebri motus, quòd non movetur, quamvis dicat Realdus Columbus maximae authoritatis Anatom. contrarium ex Curtii cujuſdam ſententia, ex cujus praelectionibus adamuſſim omnia tacite aufuratus praedictus Columbus eſt, non aliter atque Gabriel Fallopius acutiſſimus diſcipulus olim noſter in Academia Patavina, à nobis omnia deſumpſit, & propriis armorum inſtrumentis noſtris, nos necare, trucidare, & ex toto, ut ajunt orbe, exulem publicare auſus eſt, ſed res ſtatim redeat unde diſceſſit. Praeterea compoſitio ſubſtantiae illius non eſt fibroſa, ideo non eſt apta ad motum; non poteſt facere natura, ut motum habeat diaſtoles, & ſyſtoles corpus non fibroſum. Cum ergo id videamus, inſigni fractura os fractum eſſe dignoſcemus, atque ſi viderimus materiam poſſe egredi, & deſcendere in membranam, tunc non debemus deradere, & circa curationem Celſus cum viderit fractum os, ut apertione non indigeat, imponit medicamentum ſiccans robuſtum, & primum emplaſt. Philote, & viride empl. ſupra os. Haec ratio medendi non placet, quia ſunt calchantum, calcitis, aerugo, quae robuſta ſunt, & ratione oſſis convenirent, non ratione labiorum, & propterea imponendum potius cephalicum emplaſtrum judico, quod idem Celſus lib. 5. Judaei emplaſtrum nuncupavit, vel infundamus cephalica arida, ut ſunt pulveres ex gentiana, iride, thure, maſtiche, & aliis ſimul collectis. Aliqui ſunt recentiores Chirurgi qui loco horum aridorum, oleum roſ. infundunt, & quamvis non eſſet detecta membrana, quum non opus eſt abraſione utuntur oleo iſto, quod nulla quidem ratione convenit: nam cum non debeamus offendere locum, non oportet ponere impedimentum doloris; os autem nihil, quod humectet, aut refrigeret requirit, ſed exſiccantia praeter modum, & propterea mirum non eſt ſi aliquando pereant homines. Itaque laudo ut ad pulveres illos deveniamus, quos dicam ſuo loco in Antidotario noſtro. Si autem os fractum eſt, & neſciamus an fractura perveniat ad membranam, & ignoremus, an poſſumus educere ſaniem, quid agendum? aliqui volunt, ut ſiccantia medicamenta imponamus; aliqui oleo roſ. & dicunt quod debeamus exſpectare ſigna retentionis ſaniei, ut eſt delirium, febris, ſopor, & ſimilia, & tunc monent, ut aperiamus. tamen curatio haec non eſt vera: aliqui deinde volunt ut aperiamus, praeſentibus his conditionibus, & fuit Conciliator diff. 181. qui tres conditiones praeponit, in quibus debeamus aperire os, quarum prima eſt, ſi ſtatim fuerint mala ſymptomata, ſi vir fuerit vertiginoſus, ſi ſopor advenerit. ſecunda conditio eſt, ſi fracta calvaria, fluxerit ſanguis ad membranam, & ibi concreverit, in eo caſu debemus ſecare os. tertia conditio eſt quando ex aliqua magna contuſione fractum eſt aliquod vas, & collectus ſit ſanguis in membrana, qui non poſſit habere exitum. Nicolaus Florentin. duo tantum exempla proponit, in quibus vult, ut ſtatim aperiamus calvariam. primum quidem eſt, quum magna facta eſt attritio oſſis, atque multa ejus fruſtula in loco adſunt affecto. ſecundo ſi fractura fuerit capillaris, quoniam in eo caſu poteſt deſcendere materia, & non poteſt egredi, ſed autor iſte alia quamplurima eo loco praetermiſit. Fuit Lanfrancus Placentinus diligentiſſimus, & doctus, qui de hoc etiam ſermonem fecit, & dixit, quod duae tantum ſunt occaſiones, in quibus debemus detegere os; una cum os eſt detectum, ita ut una pars deſcenderit in partem ſanam. altera occaſio eſt quando aliquod fruſtum oſſis pungit membranam: in reliquis (inquit) non debemus aperire os; quoniam letalis eſt detectio membranae. & dico re vera, quòd maximum periculum eſt, ſed ſanies letalior eſt. in omnibus itaque aliis affectibus, vult ut os minime detegamus, & inquit quod ſi rima erit, & contuſio, deſcendet ſanies, exemplumque de phrenitide, & lethargo adfert, in quibus medicamentis impoſitis capiti excutimus materiam plurimam exiſtentem circa cerebrum. Non ne etiam ex uno tantum loco pauca quantitas materiae educetur? ego vellem, ut hic ſuppoſuiſſet, quod laborantes lethargo, quaſi nunquam liberantur, maximè cum lethargus eſt inſignis. praeterea in phrenitide non omnes liberantur per medicamenta, & qui liberantur, rari ſunt, quare debemus ne ex raritate hac conſtituere regulam? atque deinceps aliud opinandum in oſſe detecto, refrigerato, & aliud in non refrigerato: quomodo medicamenta ea, quae agunt in oſſe calido non affecto, praeſtare poterunt in oſſe refrigerato, fracto, affecto? ſcio, quod dummodo non adſint accidentia, & fruſtum oſſis pungens membranam, quod non eſt detegendum os; quoniam per multa medicamenta poſſumus educere materiam: ſed quo nam pacto educemus materiam? quia medicamenta actuantur à corio calido: ſed in oſſe detecto non poteſt hoc ipſum ſperari quoniam (ut diximus) refrigeratum eſt os, & ideo non poſſunt medicamenta educere materiam. Habemus Dinum, & Gentilem, qui volunt quòd nos aperiamus in multis fracturis, hac una conditione excepta, quoties corpus fuerit boni ſucci, ut humor non peccet in quanto, & quali, quod vulnus latum ſit, & quod nos ſperemus virtutem expultricem validam: tunc non debemus aperire os. Conditiones iſtae raró ſuperveniunt, mihi videtur hoc vulnus depictum, quae quidem norma in mente concipi poteſt, at in actu non reperitur: nunquam vidi vulnera haec. Quare cum multi errent in hoc, & varii varia dicant, ego etiam ſententiam meam in medium adferam, nempè detecto oſſe, inſpectis fracturis, ſi apertiſſima ſit fractura, quid ſupra os imponendum ſit jam enarrato, quid etiam infundendum membranae. ſi hoc non eſt, oportet detegere os, ut ſanies habeat

exi-

exitum, & non excitet membranae inflammationem. Quare indicatio aperiendi oſſis proponitur nobis ab his, ſcilicet quae continentur intra calvariam, & quae exitum quaerunt; quoties ergo aliquid continetur praeter naturam in illa cavitate, ſemper debemus ſecare os, & idcirco videndum eſt quae poſſunt contineri in illa cavitate praeter naturam. Prima eſt inſtrumenti ferientis fruſtum ſagittarum, pugionum, lapidum, & ejusmodi: ſecundum eſt icor, quando detecto oſſe habemus indicia, quod ſanies penetrat ad cavitatem: tertium, ſi frangatur os, & aliqua portio disrumpatur, & pungat membranam: in quo caſu exitum dare neceſſum eſt; quarta, ſi aderit fruſtum inſigne oſſis depreſſum, quae quidem depreſſio contuderit membranam, ex qua compreſſione ſtupor advenerit ex cerebri depreſſione, in qua occaſione membranam detegere debemus, & attollere. Si autem prematur membrana, atque patiatur, vomitus ſtatim, vel delirium ſupervenire videbimus, & ſi delirium accidit, & videamus depreſſionem, procul dubio membrana tunc patitur. Verum animadvertendum eſt, quod aliquando evenit ut frangantur oſſa, & oriatur indicatio aperiendi oſſis, ut materia fluat; in quo caſu, cum appareat rima, ex qua timemus, non devenire ſtatim debemus ad detectionem membranae, ſed inquirendum prius eſt in omni fractura an ad intimam partem deveniat, quoniam ſi deveniret, non eſſet opus detectione, quoniam letalis detectio eſt: atque ideo advertendum eſt antequam detegamus: primum deradamus os, & ad meditullium deveniamus, poſtea ad intimam laminam, nam ſi frangitur lamina exterior ſolum, nullum eſt periculum, nec ad apertionem devenire debemus, niſi punctura, vel depreſſio fuerit: ſed ſi rima erit, vel ſedes, tentare oportet per oſſis abraſionem. Hoc autem agendum eſt, hac ratione: primum parva linteola accipiamus, quibus labia vulneris cooperiantur, ne tangant inſtrumenta, atque refrigeſcant: tectis autem labiis detegamus os ipſum, ad ſcalpros devenire poſſumus, qui duum generum reperiuntur: alii nempè exciſorii & ſunt veluti illi, quibus ſcalpimus lignum: alii ſunt raſorii, quibus utimur. Ego verò prioribus utor, non per malleolum, ut antiqui faciebant, & ideo frangebant os, ſed manu propria, & aequilibrio adjuncto: ſed praecipuus eſt ſcalprorum, qui raſpatorii dicuntur. Hujusmodi autem ſcalpra abraſoria ſolent eſſe aut inflexa, aut plana, aliqua habent aciem circularem, & inflexam, aliqua planam, quae aut linearis, aut angularis eſt, quorum icones in hujus de fracturis libri calce reperiuntur. His ergo utimur, atqui in uſu horum praeceptum Galeni extat, ut primum incipiendo abradamus latiori, deinde anguſto, ultimo anguſtiſſimo: atqui interea dum ſcalpimus, ſolemus pericraneum, & labia dolore afficere: propterea dolorem lenimus oleo roſ. quo facilius currat inſtrumentum, & non incaleſcat os, & ſi fluit ſanguis, infundimus portiunculam poſcae, hacque madefacimus linteolum. Sed notandum eſt quod ſemper poſtea imbuendum ſcalprum eſt oleo roſ. quia ſecus exaſperaretur, & retunderetur ejus acies ab aceto: quo facto, cum deraſum fuerit os, donec videatur meditullium, & nulla appareat rima, ita quod deliteſcat, non eſt amplius abradendum, ſed deveniemus ad Hipp. ac Celſi, & multorum experimentum ex atramento: tunc enim, ſi aderit nigra rima capillaris, ibi erit rima in oſſe, & ideo proſequemur ſcalpendo: & ſi integrum erit os, neque rima appareat, tunc cephalicis aridis pulveribus medebimur, vel ſupra os imponendo tantum medicamentum iſidis, vel oleum abietinum, & ſimilia, veluti ſi nihil paſſum eſſet os, deraſa tamen prius ſuperficie oſſis. Si autem ſecunda lamina fracta ſit, opus eſt ut aperiamus, idque praecipuè faciendum cum omnia ſigna apertionem indicaverint. noſtri tamen recentiores aperiendum dicunt, quum ſuperveniunt ſymptomata, vel ſeptima, vel decimaquar. quum delirium vel inflammatio incipit, ſed miror profectò quod velint ſuccurrere quo tempore non poſſunt: non enim exſpectanda eſt ſeptima, quando veniunt ſymptomata in aeſtate, nec 14. quando superveniunt in hyeme: ſtatim ante quartam facere expedit. Praeceptum hoc Hipp. eſt, Celſi, & Pauli, nunquam veniendum ad quartam, in qua incipiunt putredines humorum, & naturae inſultus contra aegritudines: ideo in prima, vel ſecunda vel tertia die agendum: ſi autem advocati non fuerimus uſque ad quartam, ſi adſunt indicationes aperiendi, & induciae conceduntur, differre poſſumus ultra ſept. vel ultra nonam ne motum naturae impediamus: ſi autem procraſtinatio non adeſt, ut poſſim traducere tempus: ſtatim ego ſeco, etiam ſi in ſeptima ſit, vel criſis adſit: & hoc eſt ſi depreſſio fuerit, aut ſtupor, vel fruſtum pungens, etiam in quarta: & quamvis adſit criſis, vel in ſeptima aperiamus, ſed ſi haec non offendunt, poſt ſept. agendum erit, nec exſpectanda erunt ſymptomata. Facta praedictorum exacta obſervatione, antequam detegamus obſervandus eſt primo locus, ſecundo quantum oſſis auferendum, tertio qua ratione, atque de loco, ſi vulnus fuerit in parte ſumma, ſemper membrana detegenda eſt, in tota illa parte, in qua eſt fractura, non in medio tantum. Secundo notandum eſt, quod ſi in una parte tantum detegenda eſt, in declivi parte faciamus, ut humiditas poſſit fluere ad illam partem declivem: ex decubitu verò declivis pars obſervabitur, quoniam partes declives in rectitudine hominis, non ſunt in decubitu: ſed quum debeamus partem multam detegere membranae, vel membrana perforata eſt, & apparet cerebrum, fugiamus declivem partem, quoniam, cum cerebrum ſit molle, labitur, & detruditur facile ad loca de-

Icones quorundam inſtrumentorum ubi ſint.

clivia, & ideo egredi poſſet, & marceſcere. Haec igitur pertinent ad locum; aliud eſt, ut nunquam ſinamus empiricos aperire ſupra ſuturam, ſed ſemper ad latus ſuturae: & ſi inſignis eſt fractura in ſutura, ego detego membranam ad ambo latera, quoniam detegi unum latus, & poſt 7. vidi quod materia detinebatur, & transfuſa fuit, & ideo ſtatim aperui os ultra ſuturam, & ſaniem reperi, qua purgata ſanatus eſt aeger. Quòd verò ad quantitatem attinet oſſis auferendi, ſi erit fractura capillaris, vel ſedes non lata, auferre debemus totum os circa fracturam, dummodo detectum ſit, & ſi nolumus hoc, debemus ſaltem uſque ad meditullium totum os auferre, verbigratia detectum eſt os longitudinis trium digitorum, & totidem ſit rima, omne os auferendum, & ſi volumus ut membrana non detegatur tantum, ſaltem ad meditullium aperiemus totum os, poſtea faciemus levem apertionem. Sed inquit Galenus ſexto meth. quod non debemus detegere omnem rimam, intelligit quando non eſt detectum os: imo ſi ſit os habens quatuor rimas, niſi detegamus in omnibus partibus membranam, mortis fomentum relinquemus. At Galenus loquitur de illis, quae procedunt, ſed tectae ſunt: quoniam ope medicamentorum poſſumus extrahere materiam, at ubi detectio eſt, & refrigeratio debemus aperire. Capitis autem fracturae (inquit) ſimplices, quae ad ſecundam uſque laminam calvariae perveniunt, ſcalpellis anguſtis indigent, expedit autem hos, ut numero multos, ſic eſſe magnitudine impares: atque ubi os vitiatum, nudatum fuerit, primò quidem utendum latiore eſt: ſecundo loco, eo, qui ſit illo anguſtior: mox ita deinceps reliquis, uſque ad anguſtiſſimum omnium: quo ſanè eſt in ipſa ſecunda lamina, quam diploen appellant, utendum. Poſt haec tum protinus, tum ad finem uſque ſiccis eſt medicamentis medendum, quae ob id cephalica vocitantur. Ea componuntur ex iri Illyrica, & ervi farina, & manna, & ariſtolochia, & panacis radicis cortice, & in ſumma omnibus, quae extergere citra morſum poſſunt. Ipſa namque generatio carnis, naturae opus eſt. Atqui paulo poſt ſubdit. Sin cum contuſione aliqua, quod contuſum eſt excindi debebit: idque vel terebellis prius in circuitu foratum, ac mox ſcalpris admotis, vel protinus ab initio cycliſcis. At quae per terebellam quidem ratio perficitur, parum tuta eſt: propterea quod dum audacius eam tractant, duram membranam, quae oſſi ſubſternitur non rarò violant. Quod verò per cycliſcos opus adminiſtratur, ne id quidem omnino vitio caret, quum quatiat immodicè caput, quod potius quietem poſtulat. Caeterum ſi magnae ſint fracturae, & oſſa quae fracta ſunt, vehementer mota, mihi cycliſcorum uſus perplacet. Quippe paucis exciſionibus facies lenticulatis exciſoriis locum: ſin firma plurimum oſſa ſint, foranda ſunt terebella. Terebellis autem ipſis, ut mergi non poſſint, parum ſupra cuſpidem nonnulli ſupercilium extans efficiunt. Expedit itaque id genus complures praeparatas habere ad omnem calvariae craſſitiem. Commodiſſimè tamen cycliſcis uteris, & primo quidem aggreſſi latioribus, poſtea magis anguſtis, donec ad craſſam membranam perveneris. Verum quod excidi oportet, id totum cycliſcis nudandum non eſt, ſed ex ea maxime parte, qua fractura eſt graviſſima, nam praeter alia, etiam membrana ipſa ab oſſibus, quae ſunt vehementer afflicta, recedit celerrimè. Si verò unam ſemel partem nudaveris, atque ſcalprum in cuſpide habens praefixam, obtuſam, & laevem lenticulae ſpeciem, aciem vero per longitudinem erectam, ſubmiſeris, ubi latam partem lenticulae ſtatueris ſuper membranam, feries malleolo, ac ſic calvariam quam tutiſſimè divides. Neque enim qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modum alium invenias. Jam verò inſtrumento, quod oſtagram vocant, non nulla oſſium vehementer comminutorum, vel exaltantes, vel convertentes, per eam potiſſimum partem lenticulato ſcalpro praeparabimus aditum. Quod quidem ubi demiſſum fuerit, diſcere poſſis illud proverbium celebre. Dimidium facti, qui bene coepit habet. Igitur quod vehementer confractum eſt, id totum eſt auferendum. Si vero ab eo fragmenta quaedam longius excurrant, haec perſequi ad finem non expedit, illud perſuaſum habentibus, minimè futurum, ut ex eo noxa ſequatur ulla, modo reliqua ritè ſint nobis peracta. Atque indicatio agendorum hic quoque ex natura ipſarum partium affectarum ſubminiſtratur. Neceſſum itaque in capite nobis, quatenus dictum eſt, primo fracturae aliquid denudare, quo videlicet detergere, & abluere à membrana ſaniem poſſimus. Poſt vero quum flegmones tempus praeteriit, omniaque ad unguem ſunt ſicca, carnem producere, ac cicatrice locum includere. Porrò quum unus atque alter homo occurriſſet mihi, habens ſincipitis atque temporis os confractum, equidem ſuperius, hoc eſt ſincipitis os, exemi: à temporali autem abſtinui: cui callum inducendum curavi, nec infeliciter ceſſit nobis negotium. Quòd verò ad medicamenta poſt foratum os infundenda pertinet, quandoquidem auditorius meatus (qui non ſolùm uſque ad cerebri duram membranam penetrat, ſed etiam nervum contingit, qui in ipſum deſcendit à cerebro) vehementiſſima medicamenta tolerat: nihil miri ſit, ſi craſſa membrana cerebri, antequam notabiliter occupetur flegmone, valentiſſimis poſt forationes etiam medicamentis gaudet, ceu naturaliter ſiccam ſubſtantiam poſſidens. Haec Gal. ſunt verba, quae facile ex nobis jam dicta roborare, partim videntur, ac partim alio loco, ubi de modo auferendi oſſa, ac de inſtrumentis pertractabimus videntur. Quare cum prolixè

Inſtrumentorum uſus in oſſibus fractis.

lixè multa de hac corporis parte fracta enarraverimus, tempus jam ſatis opportunum eſſe opinor, ut ad caetera exploranda accedamus, hoc ſolum cum adjunxerimus, nempè quod omnia oſſa comminuta valde ſunt auferenda, etiam ſi non pungant, quia os fractum, ſi inibi linquatur, cum ſit ſeparatum à partibus, ſanguinem perfidum gignit, membranarum ſubſtantiam corrumpentem, ſed ſi magna non fuerit fractura, & illa oſſa haerent partibus ſanis, non auferemus, niſi quantum praenarravimus. Quo facto, caetera, quae diligentius perpendenda veniunt in capite, cum magis vulneribus propinqua eſſe videantur, idcirco abſurdum non eſſe puto ea praedicto loco reponere, ut ſemel tantum (ſi fieri poſſit) de unaquaque re ſermo habeatur, non autem confuſe omnia tractantes, ac indiſtincte vulnerum curationes ex toto cum fractis oſſibus copulantes: Quieſcat ergo, neque id injuria curandi ratio vulnera capitis, in quibus nihil paſſa eſt membrana, & cum ipſa quieſcant interim caetera omnia, quae huic facto convenire videntur.

CAPUT III.

DE NARIUM FRACTURARUM CURATIONE.

Quod ad olfacientem potentiam ſpectat, odorandi ſenſorium eſt principium anteriorum cerebri ventriculorum: inſervit autem naſus odoratui ſimul, & reſpirationi. Si igitur vel contundatur ipſe, vel ejus obſtruatur meatus, idque vel ab humore aliquo, vel à tumore praeter naturam, olfaciendi facultas vel minus probè odores percipiet, vel eos omnino non ſentiet. Cauſas autem fracturarum ab aliquo intrinſeco accidente nullas habere naſum ex praecedentibus conſtat, cum unamquamque corporis humani particulam cauſas externas in fracturis habere in confeſſo jam habeamus, eaque omnia, quae contundere, vel dividere oſſa poſſunt. Signa praeterea narium fractarum, quamvis nota admodum eſſe dicat Jo. de Vigo, ſectator in hoc caſu Petri de Lacerata, Lanfranci, & aliorum quorundam, breviter tamen Celſus pertractavit lib. VIII. cap. V. dum inquit. In naribus verò & os, & cartilago frangi ſolet, & quidem modo adverſa, modo à latere; ſi facta adverſa ſunt, alterumve ex his nares deſidunt, difficulter ſpiritus trahitur: ſi à latere os fractum eſt, is locus cavus eſt: ſi cartilago in alteram partem nares declinantur. Haec quidem erunt ſigna, quae non tanquam minimè neceſſaria à praedictis autoribus omiſſa eſſe opinor, ſed tanquam maximè ſenſui noſtro nota, atque manifeſta, ut idemmet Vigonius teſtatum ſuis verbis reliquit, dum dixit, quod aliquando accidit vel caſu, vel percuſſione, ut os naſi frangatur, cujus ſigna manifeſte comprehendi poſſunt ipſis oculis. Unde & nos etiam relictis tum ſignis, tum ſilentio particularibus prognoſticis, curationem quamprimum aggrediemur, ne dira interim ſymptomata ſupervenientia, aliquo pacto actiones noſtras impediant, aut in moram majorem detrahant. Haec autem curatio duplicem habet intentionem, nempè os ejus fractum reponendo, & medicamenta internè, ac externè applicando; ſed quoniam praecedit ſemper ſedis reſtitutio, idcirco de ipſa primo loco tractabimus. Ea verò perficitur digitum in nares imponendo, osque depreſſum non violenter elevando, cum alia autem manu os ipſum fractum adaequetur, & poſtea immittentur tentae (ut ſic dixerim) quae neque tam magnae ſint ut dolorem excitando humorum defluxum pariant, neque ita parvae, ut facilè cadant; externè poſtea, imponantur linteorum fruſtula in albumine ovi madefacta, in quo quidem albumine olei mirtini portionem immittemus, atque roſacei, & farinae volatilis, hordeaceae, ſanguinis dragonis, boli armeni (ſi legitimus bolus uſquam hodie reperitur) quorum aequa ſit praedicta quantitas, ac optimè viciſſim cum albumine commixta. Quare non ſine ratione hoc medicamenti genus Jo. Vigonius praelibatae auctoritatis practicus chirurgus à Petro, ac Lanfranco deſumpſit, quamvis nec ineptè quidem eos operari dixeris, qui Celſum ſectati ſunt, qui quidem in oſſe narium fracto digitis ea in ſuam ſedem revocabat, atque ubi adverſum id ictum erat, utranque narem impleri jubebat: ubi à latere, ea, inquit, os impulſum eſt, imponendumque ceratum, & paulo vehementius deligandum eſſe jubet; & à tertio die aqua calida fovendum locum ſtabilit, tanto magis, quanto propius eſſe ſanitati debet. Quod ſi plura eſſe fragmenta conſpexerimus, nihilominus extrinſecus, ſingula in ſuas ſedes digitis erunt compellenda. At ſi quod fragmentum undique reſolutum cum caeteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore, qui multus ex vulnere feretur, volſella verò extrahetur. Quicquid verò in cartilaginem incidit, excitandum leniter eſt, aut ſubjecto ſpecillo, aut duobus digitis utrinque compreſſis. Haec autem erit narium oſſium fractorum curatio ſine vulnere aliquo extrinſeco, quod ſi adſit, modo ſubſequenti vulnus ipſum curabitur, quamvis majori difficultate non vacet, neque tum Vigonis ceratum, neque roſaceum admittere cenſet ratione Tagautius, idque in quacunque fractura cum vulnere obſervandum, quandoquidem haec ulcus tum ſordidum, tum etiam putre efficerent, ſed in-

Oſſis naſi fracti cura curatio.

Hic textus facilè eſt vitiatus.

invicem eorum pulvilli praelongi vino nigro, ac ſtiptico imbuti, ſuperinjiciendi erunt. Poſthaec deligare nares maximè debemus, & magni admodum ſit momenti negotium, ita variae labuntur opiniones. Lanfrancus enim inquit quod ligatura duabus fieri debeat ligaturis, quarum una ſit ſub naſo, alia verò ſupra naſum, quae medicamenta turò detinere valeant. Guido autem, & cum ipſo Rogerius, cum bindula quadam per medium inciſa deligant, ſic ut naſus poſſit pertranſire, & ligant retro caput. Henricus deinde hoc totum comprehendit, & inquit quod melius ſine obligatura conſiſteret, quia ſi ipſa ſit nimis ſtricta naſum deformabit, ſi laxa multum, parum perficit, & in ſomno poterit nocere ex compreſſione, vel ex verſione, vel ex motu inordinato. Quam poſtremam opinionem, ut inter alias magis ineptas, ita facile Jo. de Vigo ſecutus, amplexusque eſt, ut quibus Galeni libellus de faſciis familiaris minime ſit, à quo varias narium ligaturarum formas deſumere potuiſſent. Is enim linteolum ſciſſum ad naſum deſcripſit, funda etiam ex quatuor capitibus delineatur, eademque ex tribus, ex duabus, & cum ipſis quamplurimas faſcias maxima diligentia ad hunc quoque uſum idem autor depinxit, quae niſi maxime curatione narium convenire deberent, dubio procul non adpoſitae fuiſſent, nec obſtant rationes Henrici, qui dum timet hinc inde periculum, eas propterea prohibet, quandoquidem non uni Henrico, nempè chirurgo puſillanimo, ac viro jam decrepito haec tractanda committuntur, ſed tali, quem principio nos quoque depinximus libro de luxationibus, videlicet circumſpecto, ut haec pericula diligenter ſubterfugiat, atque hac vel illa ratione potius obligationem adminiſtret, quam arbitratu ſuo medicamentum deſinat, cum eadem nimirum pericula occurrant in ſomno, & inter detorquendum. Victus idem obſervetur, quem paulo ante deſcripſimus, quemadmodum etiam de venae ſectione, ac pharmaco propinando, idipſum adjungentes, ut maximopere fumum prohibeamus in aegri cubiculo, ac ea omnia, quae lacrimas ab oculis extorquent, & ab omnibus ſternutatoriis, atqui, ut uno me verbo expediam à motu violento reſpirationis, & totius capitis.

CAPUT IV.

DE AURIUM FRACTARUM CURATIONE.

In aure quoque interdum rumpitur cartilago: quam minime exiſtimaſſe puto quotquot poſt Celſum artem chirurgicam poſteritati tradiderunt, cum verba nuſquam de ipſis fecerint, non Guido, non Nicolaus Florentinus, non Gulielmus Placentinus, non Brunus, non Theodoricus, non Lanfrancus, non Petrus ab Argillata, non Jo. de Vigo, non denique quiſquam ex recentioribus de aurium fracturis pertractarunt ut fortaſſe id à Galeno argumento deſumere arbitrarentur, qui cum quidem de affectibus aurium libro 3. de comp. med. ſecund. loc. egiſſet, caetera omnia tetigiſſe eſt viſus, praeter ejusmodi affectum de quo nos modo erimus tractaturi. Sed, pace omnium dixerim, aures etiam aliquando franguntur, neque id difficulter contingit: omiſſa interim eorum inutili quaeſtione, qui in oſſe tantum ex omnibus auctorib. fractura legitimè nuncupari contendunt, in cartilagine autem nequaquam. Unde ipſam curationem admittentes primo cartilaginem ante ſejunctam appropinquabimus: quod ſi inciderit antequam pus oriatur, imponendum glutinans erit aliquod medicamentum, ſaepe enim ſuppurationem prohibere vidimus, atque aurem egregiè confirmare. Illud verò & in auribus, & naribus etiam ignorari non oportet: non quidem cartilaginem ipſam glutinari, circa tamen carnem increſcere, ſolidarique eum locum, atque optime roborari. Medicamenta verò illa, quae roborare vim habere dicimus, eaque tum nares, & aures, tum caeteras corporis oſſium fracturas, eadem quippe ſunt, in quibus facultas exſiccativa in promptu exiſtit, conglutinativa, & cum modica caliditate commixta, cujusmodi erunt, myrrha, thus aloë hep. & ejusmodi. Si verò pus natum ſit, aperire ab altera parte cutim omnino debemus, atque cartilaginem ipſam contrà lunata parte excidendam volumus, deinde medicamento aliquo utemur leniter ſupprimente, quale lycium eſſe voluit Celſus aqua dilutum, donec ſanguis fluere deſinat: tum imponemus linteolum cum emplaſtro, ſic ut pingue omne evitemus, & parte poſteriori mollis lana auri ſubjicienda eſt, quae vacuum illud totum, quod inter caput, & aurem reperitur adimpleat. Deligabimus praeterea aurem fractam ex Galeni ſententia, atque Celſi auctoritate non admodum ſtrictè, ſed leniter potius, hac videlicet deligatura. Mediam auriculam complectamur, linteolo in quatuor partes ſciſſo; ex partibus verò ſciſſis, quae ſuper auriculam ſunt, ubi X, literae figuram acceperint, una per frontem, altera per ſummum caput, ad occipitium porrigemus, tum quae per frontem procedebat, qua X, literae ſimilitudo eſt, attrahatur, quae per verticem, ad frontem ducatur, & à latere capitis ambae inter ſe vinciantur, ſed partes ſubjectae adverſae inter ſe procedant, & altera per poſteriorem partem, altera ſub mentum detur ad occipitium, ibique nodum ac-

accipiant, vel hoc modo. Faſcia poſt laeſam aurem propè occipitium orſa, per ipſam ferri debet, ut ex parte eandem includat, inde inter frontem, & verticem attrahi non longe à fronte, tum per priorem partem propè alteram aurem, ac ſub mentum ad aurem affectam, deinde inter verticem & frontem ad poſteriorem partem integrae auris, & ſub mentum, atque infimam auriculam ad occipitium, inde circa frontem, ac rurſus ad occipitium, atque hae convenienter deligationes huic parti convenire ſatis videbuntur. Victus autem ratio, quam in aurium ejusmodi affectibus non magni ponderis eſſe videatur, nihilominus non erit aſpernendus: victu enim omnibus ex aequo morbis medemur, ut ſine cujus congruo uſu, nec in ſecunda, nec in adverſa valetudine conſiſtere uſquam valeamus. Quamobrem in his quoque generibus abſtinentia primi temporis neceſſaria eſt, donec inflammatio finiatur, atque interim vitanda erunt ſternutatoria omnia.

CAPUT V.

DE MAXILLAE FRACTAE CURATIONE.

Ab his ad maxillam venturus, indicandum in ipſa quoque eſſe opinor rationis curativae inſtrumentum in ejusmodi fractura, cujus dignotio haud difficulter percipitur, tum ab inaequalitate dentium, tum ab una parte depreſſa, altera verò elevata. Conveniunt autem ad ipſam reducendam omnes antiqui, atque recentiores medici, qui de ejuſmodi fracturis pertractarunt, ut facilè ex eorum monumentis videre erit, nempè ex Albuc. Halyabb. Avic. Celſo. & integra chirurgorum caterva, ut digitis in primis duobus utrinque prementibus, & ab ore, & ab cute omnino oſſa in ſuam ſedem compellenda ſint, ut libro praecedenti manifeſtè demonſtratum eſt. Repoſito deinceps, qua potuimus diligentia oſſe, quamvis ab omnibus Celſi ſectatoribus, unus ordo tantum obſervetur, ut videlicet linteolum duplex madens vino, & oleo ſuperinjiciunt, nos tamen recentiorum opinionem ſectati, à prima uſque ad ſeptimam oleum roſ. myrtinumque, ac ovi albumen in unum redacta omnia, ita ut emplaſtri induant quandam formam, loco imponimus, modica farinae volatilis portiuncula, non neglecta. Ex quo ſcilicet omnium medicamine, maximas curationis partes, quae per remediorum applicationem fit, ſeligere tuto poterimus. Si etenim ſuperventurum calidum apoſtema aliquo pacto timeamus, lana ſuccida in albumine ovi madefacta idipſum removebimus, ſicuti etiam ex volatili farina, ac oleo roſ. commixtis, ac myrtino intentionem eandem ſeligere in confeſſo eſt. Deinde aut faſcia, aut molli habena media in longitudinem inciſa, ut mentum utrinque complectatur, atque ejusmodi inde capita ſupra caput adducta ibi deligantur: vel diducatur in primis faſcia retro collum, & adducatur ſupra maxillam, ſub aures revertendo retro caput reducendo ligetur in fronte, atque ſi pluribus adhuc revolutionibus egeamus, per eundem modum eaſdem deducere poterimus, donec ligatura ſit bene confirmata. Si tamen cum fractura aderit in maxilla vulnus externe, fracturam interim curabimus, quouſque huic libro finis eſto, & in ſubſequenti vulneri curationem aſſignabimus. Si verò eſſent fruſtula oſſis ſeparata, ea tunc extrahere curabimus, ut ex praedictis liquido conſtat. Reformatur autem maxilla ſi rectè tractetur intra 28. diem ſi Albucaſi, & Avicennae credendum eſt: interdum verò intra decimum quartum, vigeſimum, & vigeſimum quintum. Non enim in omnibus eadem proportio extat, nec eademmet regula poteſt perpetuò aſſignari, quemadmodum neque etiam in aliarum noſtri corporis partium fracturis eandem temporis menſuram ſuſcipere debemus, & quamquam ab omnibus ferè autoribus calvaria dicatur triginta quinque diebus reformari: brachium, & tibia diebus circiter quadraginta: cubitus diebus, ut plurimum triginta; coxendicis os diebus decem, & octo: coſtae diffractae, poſt unum & vigeſimum diem Celſo: aliis poſt 28. ferruminatae ſaneſcunt: jugulum, ſcapula, os tali, calx, manus, planta, intra idem tempus cum maxilla: coxa Hipp. diebus quinquaginta: pes ſexaginta dierum ſpatio concreſcit, tamen ad celerem, tardamve fracturarum coalitionem plurimum facit aetas, virium robur, habitus corporis, vitae ratio, aëris conditio, ut in his ferruminationum terminis nihil proſtato, & firmo ponendum ſit. Quae verò in victu inſtituendo pro maxillae fractae curatione conſideranda nobis veniunt, parum, aut nihil à praecedentibus differunt, dummodo ſorbilia cibaria, quae ſub humidi nomine nos Celſus docuit, diu aſſumantur, atque primis diebus nullus, ſi fieri poſſit capitis, linguae, narium, dentium, labiorumque motus adſit, quod idem autor ſilentii vocabulo totum amplexus eſt. Ea praeterea cibaria vel humida, vel ſorbilia dixeris parum refert, dummodo ſtricta manu concedantur: in omnibus ſiquidem ſancitum eſt fractis oſſibus, ut fames primis tribus diebus neceſſaria ſit, deinde à tertio die humidum cibum ſublata inflammatione paulo pleniorem concedemus, eamque, qui carnem alat: per omne tempus vinum eſſe alienum, cum paralyſim, ſtuporem, apoplexiam, nervorum

Fracturarum coalitionis tempus.

incontinentiam, furorem, rabiem, convulſionem, vertiginem, arthritidem, caecitatem, malum habitum, omnemque frigidorum morborum colluviem tandem ex vini potu contrahere in fracturis facile poſſumus. Quae in pharmaco, ac phlebotomia conſiderare oporteat in maxillae fractae curatione, ex praecedentibus optime indicatio extorquetur, & idcirco de eis modo ſermo non erit habendus, cum maxime in ſequentibus de utroque propinando, adminiſtrandoque capita nobis erunt aſſignanda univerſalia. In maxillae fractae curatione, dum quaedam nos docuit ſatis indiſtinctè Celſus, hinc inde confuſè potius labens, tria fracturarum genera in oſſibus eſſe proponit, haec verba faciens. Omne os (inquit) modò rectum, ut lignum in longitudinem finditur, modò frangitur transverſum, interdum obliquum: atque idipſum non nunquam retuſa habet capita, non nunquam acuta, quod genus peſſimum eſt, quia neque facile committuntur, quae nulli retuſo innituntur, & carnem vulnerant, interdum nervum quoque aut muſculum. Quinetiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiunt, ſed in aliis quidem oſſibus ex toto ſaepe fragmentum à fragmento recedit. Maxillae verò ſemper aliqua parte etiam vexata, oſſa inter ſe cohaerent: Haec Celſus, à quo finem huic capiti imponere tempus conveniens erit.

CAPUT VI.

DE JUGULI FRACTI CURATIONE.

Cur rebus tantum duris, & renixu contranitentibus, fracturae ratio conveniat, ex Ariſtotelis penu depromendum erit. Is namque lib. meteororum 4. cap. nono, hanc videtur hujus rei rationem adferre, quod frangi ea tantum jure dici poſſint, quae in magnas partes ſecari, ac diſtrahi, divellique queant: quaeque ſubſtantiam nec mollem, nec vacuam aut ſequacem: ſed ſolidam, & duram, renixuque reluctantem nacta ſint: qualem naturam cum oſſa ſortita ſint, & multis praeterea meatibus ſcateant, fit ut non frangibilia tantum oſſa, ſed & friabilia, & comminui quoque parata, haberi meritò debeant. Hoc enim frangibilia à comminuibilibus diſtare, idem Ariſtoteles voluit, quod fractilia, quae ſunt longè porrecta foramina habeant, ob idque non niſi in magna, & longè poſita ſecari poſſint: friabilia verò, ſeu comminuibilia, & multa, & obliquè potius, quàm directim poſita foramina contineant. quamobrem & minutatim diminui, & quaſi fruſtillatim atteri ipſa poſſint. Ad fracturam item duobus potiſſimum opus eſſe, rerum naturae ſcientiſſimi exiſtimant, valido frangentis impetu, & rei frangendae renixu. Quae cauſa eſt, quod neque carnem, neque medullam, aut adipem, aut id genus mollium quidpiam frangi dicimus, quòd facile caedant, mollitieque ſua frangentis impetum minimè ſuſtineant. quamobrem contundi potius aut vulnerari, quàm frangi, jure dicemus. Quod praeter Ariſtotelem ſenſiſſe ejus interpres Averrous, lib. meteor. 4. comm. 44. conceptis penè verbis eſt viſus. Cauſam ex praedictis attulimus, cur oſſibus tantum fracturae nomen congruat, fracturam nunc juguli curemus, eamque quamprimum aggredi maxime conemur, ne ob moram interim vetuſtioris fracturae nomen accipiat; ea ſiquidem quò vetuſtior exiſtit, hoc eſt quò tardius diffracta oſſa haec ferruminantur, eo contumacior efficitur, quòd & ſpatia inania aliena ſubſtantia impleantur, & callus inaequalis gignatur. Quod non in juguli fractura tantum evenire declaramus, verum etiam in omnibus caeteris fracturis. Iſthaec autem curatio, quae quoque in omnibus fracturis eadem penitus exiſtit, quatuor praecipuis ſcopis perfici commode ſolet, praeſertim transverſim factis. Prior eſt, ut diffractae partes ad rectitudinem dirigantur, inque naturalem ſitum coaptentur: ſecundus, ut ſic conformata oſſa, riteque commiſſa prorſum immota donec curata ſint, maneant: tertius, ut calli cum diffractis partibus adglutinationem moliamur: quartus, ut quae ſuperveniunt ſymptomata arte emendemus. quibus ſcopis non juguli tantummodo, maxillae, aurium, narium, atque calvariae: ſed univerſa fracturarum perficitur curatio. Verùm ſi, ut rectè à medico in actum educantur, obſervationibus quibusdam opus eſt, ſine quarum praeſidio ritè procedere curatio nequit. Illud in primis obſervandum, ut in fracturarum curationibus docti in primis adhibeantur chirurgi, prudentesque miniſtri, qui accurate imperata facere norint: locusque, lumen, medicamenta, linamenta, ferulae, vincula, faſciae, parata, promptaque ſint omnia. Medicamenta ſint, oleum roſaceum, idque omphacinum, ſi haberi poteſt, ovorum albumina, oxſicraton, locus planus, ac lumine colluſtratus, ut ritè chirurgus operari queat, linamenta concerpta multa ſint, ſeu etiam ſtuppae lenes ad contegendum membrum, ferulae probè dolatae, tenues, è ſequaci ligno, coriove fabrefactae apparentur. Faſciae latae, oblongae, firmae, è tela nec rigida omnino; nec molli, & quae ad vinciendum membrum ſatis ſint, conſtruantur: ut lectus, & ſtragulae veſtes, probè ad aegri quietem compoſitae ſint. Quae ubi paratae fuerint, tum ad fracti oſſis reductionem, ſeu aequationem eſt arte properandum. Ubi namque ad dex-

dextram detortae oſſa ſunt, ad ſiniſtram ducenda erunt, & contra; ſemper namque in directum agendae oſſis fracti partes ſunt. Directum autem id audire oportet, cùm in naturalem figuram, quam prius habebant, oſſa reducuntur. Eum verò ſitum autore Galeno, lib. 6. meth. med. habuerint, ſi quis ea, quae diſſident oſſa, integrae partis intuitu in contrarium adducat: à qua tranſpoſitionis oſſium certiſſima indicatio petenda erit. Haec autem omnia, quae unicuique fracturae convenire pro curatione enuntiavimus, in jugulo etiam fracto inſpicienda eſſe fas erit. Jugulum ſiquidem non nunquam elabitur, & ſi transverſum fractum ſit, per ſe aliquando rectè rurſus coit, atque ſi quieſcat ſanari ſine junctura poteſt. Ubi ad pectus juguli os converſum ſit, ipſum quidem retro dandum, humerus autem (Celſo autore) in priorem partem adducendus eſt: & ubi ad ſcapulas tendit, ſimul extra manu plane propellendus in poſteriorem partem humerus eſt, & illud in priorem attrahendum: ac ſi is inferior eſt, non id quod à pectore eſt, deprimendum eſt, quia immobile eſt, ſed humerus ipſe attollendus. Ita ut praeceps ea re facile depromatur, ut tum prorſum, tum retrorſum, tum in hanc, tum illam partem juguli oſſis tranſlatio, fracturave ſit, ea in oppoſitam partem, pelli conveniet. Si plura fragmenta ſunt, excipere ea oportet ex ferula facto canaliculo, eodemque intus incerato ne faſcia diducatur, quae jugulo compoſito circumdanda eſt, ſaepius potius, quàm valentius, ut conceptis verbis idem Celſus nos docuit, quod ipſum quoque in omnibus oſſibus fractis perpetuum eſſe contendit, atque nos quoque cum ipſo eadem ſuperius ſemper admonuimus, atque perpetuo quoque id praecepti loco à maximis medicinae autoribus obſervavimus, ut cum reducta oſſa, aequataque fracta ſunt, ea in aequatione commoda ligatura (quae faſciis obvolutis, varieque circumactis perficitur) ſerventur, idque citra dolorem, quantum quidem fieri poterit, hoc eſt, ut quae admoventur faſciae, ferulaeque, neque nimis arctè conſtringantur, nec laxè nimis pateant. Arcta namque ligatura dolorem: laxa ad continendum invalida eſt, ut alias indicavimus. Arcta rurſus immodicè, gangraenas & ſphacelos parit (quod ego ſaepe fieri animadverti) laxa aequata oſſa diſſolvit. *Ligaturae, quomodo fieri debeant.* Sit itaque ligatura inter extrema haec mediocris, ut neque compreſſu dolorem, mortificationemque inferat, nec laxitate diſſolutionem. In jugulo praeterea fracto haec maximè animadvertenda ſunt, ut pro diverſitate fracturarum, diverſis etiam deligationibus utamur, quod inter omnes chirurgiae qui extant ſcriptores latinos, unus Celſus expreſſiſſe his potiſſimum verbis eſt viſus. A dextro verò jugulo, ſi id fractum eſt, ad alam ſiniſtram, à ſiniſtro ad dextram: rurſusque ſub ala ſua faſciari debet. Poſthaec ſi jugulum ad ſcapulas inclinatum eſt, brachium ad latus: ſi in partem priorem, ad cervicem deligandum eſt: ſupinusque homo collocandus, caeteraque eadem facienda quae ſupra comprehenſa ſunt. Victus praeterea talis inſtituendus erit, qualem ſuperius adnotavimus ſicuti in pharmaco exhibendo, venae ſectione, eadem utique veniunt obſervanda: motus prohibendus, ira expellenda, & reliqua omnia, quae in cranii curatione enarravimus non erunt negligenda.

CAPUT VII.

DE PECTORIS FURCULAE FRACTAE CURATIONE.

Furcula pectoris frangitur interdum in extrema parte atque aliquando interna, cujus ſignificatio occultatur ſenſui apud tactum cum manu, tamen peritus in fracturis, ac diligens chirurgus haud difficulter cognoſcet, tum digitorum immiſſione, tum etiam accidentium obſervatione. Quae ſaepius fractura ejusmodi partis contingit interior profectò eſt, quamquam aliter nonnulli ſentire videantur, & ideo eam primum quomodo reducamus docere ſtatim oportet, & cum magni momenti exiſtimentur, ope tamen quorundam inſtrumentorum, facilior praedicta reductio habebitur. Habita igitur exacta fracturae interioris dignotione, hoc nimirum pacto eam retrahere ad priſtinam ſedem nitemur, genu ponentes in medio ſpatularum, ac fortiter humeros ad poſteriora trahendo: atque manu tunc alter fracturam placide reducat. *Furcula, quo pacto retrahi poſſit.* Vel reducatur aeger ad terram, vel retro ſpatulas pulvinar aliquod rotundum obduratumque, aut gibboſum premanturque fortiter humeri ad terram, & tunc cum manu reducatur fractura. Reducta interim parte fracta, inſpicere diligenter oportet num punctura cum dolore percipiatur ab aegro, indicium enim hoc eſſe ſcias, fruſtulum oſſis ineſſe, quod ſtatim ex ſancitis praeceptis ſejungi debet, divelli, ac extrahi, & primo ſcindendum eſt ſuper coſtam depreſſam. convenienter enim nos extrahere poſſemus quaecunque adfuerint fruſtula, quamquam ineptus miniſter haud difficulter errare valeat, mortemque aegro indubitatam adminiſtrare, ſi ſiphac tantummodo laedat. In ea autem fractura, quae ad exteriores partes reperitur, duos oportet miniſtros convocare diligentes, & quamvis magnum adeo periculum nequaquam, ut ſuperior portendat, tamen inconſulto non erit curandum, & idcirco duo illi miniſtri advocentur, quorum unus adjutorium,

rium, quod ſequitur furculam fractam ſuſtineat, eum ad ſuperiora, & exteriora extendendo: alter verò collum verſus partem adverſam extendat, & interim fracturam digitis ſuis reducat chirurgus, ea interim medicamenta ſupponens, quae ſuperius adnotavimus. Deligetur praeterea aegrotus cum faſciis convenientibus, quae pertranſeant ſub aſcellis, deinde ſuper collum, & ſubſequantur totidem revolutiones, ut locus ſit honeſtè ſtrictus, neque in poſteriori hac fractura eodem modo procedendum erit, ſicuti in altera priori, videlicet in aſpectando affecto loco, ſed haec quotidie videatur, ut voluit Albuca. altera verò minimè erit perſolvenda uſque ad ſeptimam, aut octavam, niſi acciderint ſymptomata aliqua, quae ad ſolutionem faciendam nos maximè attrahant, cujusmodi eſſet pruritus, vel dolor, vel calidum apoſtema, aut quid ſimile. Tempus autem, ab Albuca ſi jam praeſcriptum eſt potius XXIV. dierum, quàm XXXIV. ut falſò dixit Guido Cauliacenſis: & ſi neque hoc perpetuo, vel ut plurimum promittere poſſimus. Victus verò talis praeſignari debebit, qualem antea adnotavimus, & cum ipſo confidenter animadvertere opus erit, an pharmacum ſit propinandum, quale, quantum, quando, & quomodo. Idque facilè ab aetate, uſu, temperatura, locis, tempore, & aliis ejusmodi indicium extorqueri licebit, ex quibus etiam venae ſectio ſuſcipietur.

CAPUT VIII.

DE FRACTI HUMERI CURATIONE.

Humerus fractus qui reponatur.

Humeri os rarò frangitur in medio, ſed plerunque circa ejus latera, & quandoque evenit ad internas partes, aliquando ad externas, cujus ſignificatio manifeſta admodum apparet ex ipſo manuum tactu. Quocunque tamen modo fractum ſit, non ſic ut membrum aliud intenditur, neque omnes autores unanimes in repoſitione comperimus. Celſus equidem, (ut à vetuſtioribus noſtris incipiamus) hoc modo lib. VIII. cap. X. repoſuit, videlicet, hominem collocando alto ſedili, medicum autem humiliore adverſus. Una faſcia brachium amplexa ex cervice ipſius, qui laeſus eſt, id ſuſtineat: altera ab altera parte ſuper caput data, ibi accipit nodum: tertia juncto imo humero deorſum dimittitur, ibi quoque capitibus ejus inter ſe junctis. Deinde ab occipitio ipſius, miniſter ſub ea faſcia, quae ſecundo loco poſita eſt correpto: ſi dexter humerus ducendus eſt, dextro, ſi ſiniſter, ſiniſtro brachio, demiſſum inter femina ejus qui curatur brachium tenet: medicus ſuper eam faſciam, quae tertio loco poſita fuit, palmam injicit dextram: ſi ſiniſter ſiniſtram: ſi dexter humerus ſumatur, ſimulque alternam faſciam miniſter attollit, alteram premit medicus: quo fit, ut leniter humerus extendatur. Faſciis verò, ſi medium aut unicum os fractum eſt, brevioribus opus eſt: ſi ſummum longioribus, ut ab eo ſub altera quoque ala per pectus & ſcapulas porrigantur. Protinus verò brachium cum deligatur, ſic inclinandum eſt id, quod afficit, ut ante faſcias quoque ſic figurandum ſit: ne poſtea ſuſpenſum aliter, aliter cum deligabatur, humerum inclinet. Brachioque ſuſpenſo ipſe quoque humerus ad latus leniter deligandus eſt: per quae fit ut minimè moveatur, ideoque oſſa ſic ſe habent, ut aliquis compoſuit. Cum ad ferulas ventum eſt, extrinſecus eſſe earum longiſſimae debent, à lacerto breviores, ſed ſub ala breviſſimae. Saepius eae reſolvendae ſunt, ubi in vicinia cubiti humerus fractus ſit, ne ibi nervi rigeſcant, & inutile brachium efficiant. Quoties ſolutae ſunt, fractura manu continenda, cubitus aqua calida fovendus, & molli cerato perfricandus, ferulaeque vel omnino non imponendae contra eminentia cubiti, vel aliquanto breviores ſunt. Petrus verò Bononienſis ſi ad extra fractus ſit humerus, hoc modo reponendo ſtabilivit, videlicet pilam aliquam magnam ex lana, vel ſtuppa confectam ſub aſcellam imponendo, & ſic comprimit cubitum uſque quaſi ad coſtas, & tunc cum manu aequat ipſam fracturam, & ligatura faſciarum confirmat. Vigonius autem Januenſis jubet, ut medicus cum mane premat locum eminentem, & cum altera manu humeri caput accipiat, per longum à parte inferiori fortiter attrahendo. & hoc pacto partem aut elevatam, aut depreſſam ad priſtinum locum reponi affirmat, atque poſtea, ſi opus nempè ſit, ipſe etiam pila ſtuppea vino madefacta ſub axillis utitur, parum à Petro differens: quemadmodum recentiores omnes cum ipſo potius conſentiunt, quam cum Celſi mira admodum doctrina, praeſertim in deligandis partibus fractis cum faſciis, & ferulis imponendis. Et quamvis intentio noſtra ſectari penitus facilitate quadam cogatur Petri praedicti praecepta, obſervavimus nihilominus, ex praecedentibus quantum utilitatis ſuſcipiamus à commoda, convenientique faſciarum ligatura, quam Celſus etiam celitus elevare videtur. Quin & cavendum quoque eſſe ſcimus, ut quod ad ferulas pertinet, initio ne gravemus, quod eo loco non praepoſuit Celſus, neque ſcabrae, aut durae, ſed leves, dolatae, mollioreſque admoveantur, & quae continere quidem diffracta oſſa poſſint, compreſſu torquere nequeant. Poſt ſeptimum verò diem paulò firmiores admoveri poterunt, ubi à phlegmone metus non ſubſit, ut Gal. lib. VI. meth.

Ferulae, quo pacto aptandae.

Humeri reponendi opiniones variae.

meth. meden. & Avic. fen v. quar, conceptis verbis ſenſiſſe ſunt viſi. At verò neque parum de diſſolutionis ferularum atque faſciarum tempore ſoliciti eſſe debemus. Nam ſi vel nimis properè ante oſſis ferruminationem eas ſuſtulerimus, ingens malum parti inferemus, ſin nimium tardè, longo compreſſu membrum in mortificationis periculum adducemus. Itaque ſi neque pruritus, neque dolor, grangraena, inflammatio adſint, ſolvere ante decimum, aut quintumdecimum, aut vigeſimum minimè expedit. Sin illa alterumve illorum adſit, intra ſeptimum ſolvi poſſunt, imo quotocunque die illa, quae diximus apparuerint, Hippocratis juſſa ſequentes lib. de fract. qui tertio quoque die deligationem ſolvendam, ubi dolor, pruritusve infeſtarint, & membrum temperata aqua fovendum praecipit, ut & acris ſanies diſcutiatur, & mitigetur dolor, prurigoque ſedetur. Quae omnia non in humero tantum fracto obſervanda veniunt, ſed in quacunque particula fractura reperiatur, & praecipuè in brachiis, femoribus, cruribus, digitis, & ejusmodi partibus, in quibus ſimiles ex magna parte caſus, curationesque adſunt. Victus nec differat à praecedentibus, & ſemper eadem ratio quoque obſervanda erit, tum in hac parte, tum etiam in caeteris quae ſubſequuntur fracturis, videlicet, ut ab initio tenuiter cibetur aeger: à vino, carnibusque arcendus: ſed ubi regenerari porus incipit (ut perſaepe ſancitum fuit) plenius alere ipſum ex uſu eſt. Haec Hippocratis, Galeni, & Raſii ſententia eſt. Quae autem adjectio, & ciborum etiam detractio à calli generatione diducenda erit, circa quam tota verſatur ars, qui ut gignatur cogi, concreſcereque cum fracto membro aliquid proprii oſſium alimenti oportet, quod in fracturae labiis conſiſtens oſſa diffracta ferruminet, prudens artifex intelliget. Craſſa haec materia porro gignenda idonea, ad duodecimum, vel quintumdecimum diem ab oſſis fractura gigni incipit, vel Guidonis teſtimonio, tametſi in aliis (ut jam diximus) citius, tardius in aliis id fiat. *Callum aggenerari, quae indicent.* Callum porrò aggenerari indicant, dolor ſedatus, inflammationis, & tumoris ſecuritas, bonus, ac floridus perfracti membri color. Quae cum apparuerit, paulò plenior inſtituendus victus tùm eſt, cibisque valentioribus alendus aeger, qui & ſuccum bonum, & tenacem creare valeant. In hanc rem oriza ſimilagineus panis, è tritico paratae pultes, vel farre, aut amylo, tum & animalium pedes, ventres, ac capita, Avicennae valde probantur, praeſertim haedi, vituli, ac vervecis. Carne, & vino ad decimum uſque diem, ex Hippocratis praecepto abſtinendum: poſtea craſſiore, & ſtyptico vino utendum, dum porus gignitur, qui moderatus eſſe debet, neque juſto major, aut minor quàm conveniat, ut docta Galeni ſexto methodi ſententia eſt. Per initia fracturarum, antequam gignatur callus, tenuiter (inquam) cibandus aeger, detrahendus ſanguis, ſi validae ſint vires, aetasque florens, ac reliquae indicationes concurrant, atque idem de purgatione in praeſentia dictum ſit, ne toties eandem cantilenam impropriè, ac inſulſè (ut ille inquit) decantemus. Quibus dictis hujus capitis finis jam eſto.

CAPUT IX.

DE SPINAE FRACTAE CURATIONE.

In ſpina quoque eſt quod propriè notemus, nam diverſis ejusmodi partibus fractura accidere ſolet: tum in colli vertebris, tum etiam in aliis, & in cauda, ut hoc utamur ſermone, quamquam ex Albucaſis ſententia minimè fractura in collo contingat, ſed in aliis partibus duntaxat, quam doctam opinionem cum ipſo ſenſu etiam ut falſam ex ex Paulo tacitè refellit Avicenna, dum inquit quod oſſibus ſpondilium rarò accidit fractura: ſed ut plurimum accidit attritio. Frangitur tamen haec pars, nec ſine maximo periculo, ita ut facile ſit mortis januam attingere, propter ſpinalis medullae nobilitatem, ac tracheam arteriam, ac nervorum compagem, ex quibus haec ſymptomata oriri ſolent, nimirum immenſus dolor, reſpirationis difficultas, nervorum nimia elongatio, paralyſis brachiorum, & aliarum extremitatum, ex quibus difficilior curatio redditur, non tamen deſperatum negotium aliquando habetur, quamvis axioma vulgi id exiſtat, ut fracto collo, ſuccedat omnino mors; ſed hoc nullo pacto locum habet niſi in iis aegrotantibus, in quibus urina, atque ciborum caetera excrementa, ex fractura miſerrimè exeant, quae ſigna mortem vicinam portendunt: in reliquis verò licet in vado res ſemper non habeatur, cura nihilominus diligenti adhibita, evadere poterit aeger. Reponuntur itaque oſſa fracta, adhibetur emplaſtrum ex farina volatili, oleo roſ. myrt. & ſimilibus, quae diximus, & tandem convenienter tum faſciae, tum ferulae imponantur. Animadvertendum quoque eſt, num fractura ſit ſimplex tantum (ut recentiores noſtri loquuntur) vel compoſita, hoc eſt cum vulnere, quia tunc creſcit artificis operatio, ſicut in ſequentibus lib. de vulneribus apparebit. Victus verò non differt à praecedentibus, & quod hoc loco adnotandum eſſe convenienter ſcimus, ſolum eſt quae Joannes de Vigo adnotavit nempè, ut quotidie aeger vel naturaliter egerat, vel pharmaci, aut clyſteris auxilio. nec inutilis obſervatio quoque eſt Guliel.

Spinae fractura, cur periculoſiſſima.

Placentini, qui primis diebus ex cephalica vena ſanguinem detrahere, ex parte adverſa, vel ejus loco cucurbitulas ſcapulis imponere docet, dummodo, & vires, & aetas idipſum conſentire videantur. Caeterum poſt colli vertebrarum fracturas, in ſpinae partibus cauda etiam frangi aliquando poterit, quae fractura ſub ſenſum optime cadit, neque adeò periculoſa exiſtit, ut quidem eſſe diximus in collo, neque etiam difficulter reponi ſolet,

Cauda fracta, quomodo reponenda.

hoc praeſertim modo. Stet aeger ſic, ut chirurgus coccygem commode una manu ſupprimere valeat, altera verò cum indice in ano immiſſo ſublevare nitetur, idque tamdiu fieri neceſſe eſt, quamdiu os iſtud priſtinum locum adeptum eſſe videatur. Quo facto ſtatim vel emplaſtrum toties cum farina volatili, oleo roſ. & ejusmodi repetitum ſuperimponatur, vel emplaſtrum quod recipit ovorum albumina quatuor, olei myrtini, olei roſ. ana unc. ij. terebinthinae optimae unc. i. ſſ. thuris drach. iij. maſtiches drac. i. ſſ. myrrhae, aloes, ana drach. ij. ſanguinis draconis, boli armeni, an. drac. ſſ. farinae volatilis unc. iij. miſce, & utere. Verum quoniam vertebrarum omnium fractura ſub periculum cadit, idcirco quo citius poſſumus, tum partem reducere, tum quoque remedia adhibere, eo audacius agendum erit: & quoniam facilis eſt materiae in parte hac concurſus, & multa ſymptomata accidere poſſunt, propter medullae nobilitatem, nervorumque diverſas compages, ac muſculorum, lumborum, venarum, ac arteriarum periculum, propterea omnia praemeditari, ac pro viribus prohibere debebit accuratus artifex. Ne autem materiae concurſus nos aggrediatur, atque ut locus aliquo pacto foveatur, & ut jam decurſa materia reſolvatur, ſupra locum affectum non ſine lucro ejusmodi medicamentum adhibere poterimus,

Defenſivum Joan. de Vigo, ad frac. vertebras.

quod à Joan. de Vigo ſub defenſivi nomine, hoc pacto ordinatur. Recipe ol. roſ. ol. myrt. an. unc. iij. cerae albae unc. i. ſſ. liquata cera cum oleis praedictis circa lentum ignem, antequam frigeſcat adjunge boli armeni unc. i. omnium ſanthal. drach. i. ſari. fabaceae drac. x. farin. hordeaceae unc. i. ſſ. miſce, ac ſupraponas loco cerati, & cum neque victus, nec caetera, quae ſupradiximus de purgantibus pharmacis, & de venae ſectione tantillum variant, propterea verba hoc loco ſilentio concedemus.

CAPUT X.

DE BRACHII FRACTI CURATIONE.

At ſi brachium fractum eſt, principio inſpicere operaepretium eſt, alterum os, an utrunque comminutum ſit, non quòd alia in ejusmodi caſu curatio admoveri debeat, ſed primum ut valentius extendatur, ſi utrunque os fractum eſt. Oportet enim medicum fracturarum extenſiones quam directiſſimas facere. Haec enim, autore Hippo. juſtiſſima natura eſt: ſi verò quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem vergere convenit: minus enim hoc peccatum eſt, quàm ad ſupinam. Frangitur itaque aliquando focile brachii magnum, aliquando verò parvum, atque aliquando utrunque, autore Avicenna, Celſo, & reliquis, ſed noxa eadem non eſt, quandoquidem in minoris focilis fractura, difficultas non adeo magna adnaſcitur, ut in majore contingit: ſi vero utrunque fractum ſit, difficilior adhuc res ſuccedit: quia neceſſe eſt minus nervos contrahi altero oſſe integro, eosque intendente: nam ubi alterum integrum eſt, plus opis in eo, quàm in utroque fracto ſuſcipitur. Si ergo frangitur ſuperius os cubiti, quod & radius Latinis, & focile minus Guidoni, & Graecis κερκὶς vocatur, tunc eſt neceſſe ipſum adaequare, & parvam extenſionem facere

Cubitis oſſa, quot ſint, & quomodo vocentur.

ſat quidem eſt. Altero verò fracto, nempe majori oſſe, quod inferius dicitur, & longius cubiti, & ulna à Latinis, & nomine totius cubiti habetur, ac Guidoni focile majus, Graece autem πῆχυς, minimo occurrit digito, rectumque eſt, ut ſuperius obliquum, tunc ipſum aequare majori extenſione. Capiat itaque aliquis manum brachii fracti, alterque interim cum manu dextra cubitum amplectatur, & aequaliter extendat brachium, donec poſtea chirurgus diligens commodè remittat ad priſtinum locum os fractum, & ſi in utroque focili fuerit fractura, utrunque hoc pacto remittere poterit. Poſtmodum circa membrum impoſitis oleis, atque caeteris, quae praepoſuimus medicamentis, faſciis deligabimus ipſum, ac ferulis ſex, vel ad minus quinque, inter quas ea ferula craſſior propè fracturam promptè immittetur. Hoc tandem facto brachium deligatum aequaliter ſuper ſtratum imponatur, ita tamen ut manus aliquantiſper elevetur, ne humores inibi decurrant, ſemper enim accuratus chirurgus tum in fractura hac, tum in omnibus cavere artificio debebit, ne dira interim ſymptomata curationem impediant, vel praeſignatum finem retardent.

Symptomata in fracturis evenientia, quae & quomodo iis ſuccurrendum.

Ea porrò quae in fracturis evenire ſolent ſymptomata, ſunt dolor, inflammatio, pruritus, ulcus, intemperies, gangraena, durities, pori deficiens, aut excedens magnitudo. Si dolor inflammatiove urgeant, confeſtim ferulae, faſciaeque diſſolvantur, deligatioque ſolvenda, & pro Guidonis praecepto lanam mollem, oleo, & aceto imbutam, parti dolenti admovere, & id genus praeſidia, quae dolori ſedando conveniant, ut eſt mica panis ex lacte caprino, adjecto roſaceo, ovorum vitellis duobus, & momento croci. Quod ſi inflammatio adſit, repellentibus ab ini-

initio utemur, mox diſcutientibus. Quod ſi diſcuti nequeat, modicè ſuppurantibus utendum eſt, curandaque detergentibus tandem ſanies. Pruritui medebimur aquae tepidae fotu (ut Hippocrates, & Galenus ſenſere) aut aqua ſalſa, ut recentioribus in more eſt, locum perfundemus: unguentove albo vocato, aut eo, quod pompholygen accipit, adjecto ſulphuris momento: quod ad pruritum plurimum valet. Ulcus ſiccantibus remediis, ſi adſit, curetur: & ſi ſanguinis profuſio ſit, ſiſtatur. Intemperies, ſi calida ſit, refrigerantibus, ſi frigida calfacientibus emendabitur: prout humida ſiccantibus, ſicca humectantibus. Gangraena ſi ſuperveniat, ſcarificatu multo, & ablutione aquae ſalitae ex lixivio, vel aegyptiaco vocato unguento curanda erit. Quod ſi livor, nigrities cum mollitie, & putredine ſerpente, partem occuparit (ſphacelum id vocant) extirpanda putredo omnis, parsque demortua erit. Durities emollientibus, tum fotibus, tum ceratis, atque unguentis emendabitur. Pori deficiens magnitudo alimenti valentioris copia, & perfuſionibus, & emplaſtris ejusmodi, quae emplaſtricam ſubſtantiam habeant, quale eſt ex pice paratum, tum ex frictionibus partis affectae reparatur. Ubi verò callus plus juſto grandior factus fuerit digerentibus medicamentis, autore Galeno minuendus erit. Cum recens adhuc callus eſt, valde adſtringentibus medicamentis utendum. Paulus cenſet, deligationem paulò firmiorem, quae & comprimat adhibendam, in quem uſum plumbi lamina, admota, partique alligata optimè facit. Si malè ferruminata oſſa ſint, recensque ſit callus, fotibus ex aqua temperata fovendus locus erit: frangendus rurſus callus, oſſaque dirigenda, & ligaturis, ferulisque optimè tractanda. Verum ſi jam occalluerit, & in lapideam naturam verſus ſit, attrectandum nullo prorſus pacto, una cum Albucaſi cenſeo: id enim & dolores acerbos, & inflammationes excitat, & nonnunquam etiam mortem. Notandum praeterea quòd quando vel in brachio, vel in qualibet corporis parte, una cum fractura ſit ea ſolutio continui, quae vulnus nuncupatur, tunc cauti eſſe debemus in ligaturis, & ferulis, quoniam foramen dimittere oportet apertum, ut ſanies, & virulentia commodè exire valeant, quod his verbis ſenſiſſe nobiſcum etiam Celſus eſt viſus. Caetera eadem quae ſupra ſcripſi, facienda ſunt, praeterquam quòd neque canalibus, inter quae vulnus ſaneſcere non poteſt, ſed pluribus tantummodo, & latioribus faſciis opus eſt, ingerendumque ſubinde in eas eſt calidum oleum, & vinum, magisque in principio fame utendum, vulnus aqua calida fovendum, frigusque omni ratione vitandum eſt, & tranſeundum ad medicamenta, quae puri movendo ſunt, majorque vulneri, quàm oſſi cura agenda. Ergo quotidie ſolvendum, nutriendumque eſt. Inter quae ſi quod parvulum fragmentum oſſis eminet, id ſi retuſum eſt, in ſuam ſedem dandum: ſi acutum, antè acumen ejus longius eſt praecidendum: ſi brevius, limandum, & utrinque ſcalpro limandum, tum ipſum recondendum eſt: ac ſi id manus facere non poteſt, volſella, quali fabri utuntur, injicienda eſt, rectè ſe habenti capite ab ea parte qua ſima eſt, ut ea parte qua gibba eſt, eminens os in ſuam ſedem compellat. Si id majus eſt, membranuliſque cingatur, ſinere oportet ea ſub medicamentis reſolvi, idque os, ubi jam nudatum eſt, abſcindere: quod maturius ſcilicet faciendum eſt, prodeſtque ea ratione & os coire, & vulnus ſaneſcere.

Oſſa, cum malè ferruminata ſint quid agendum.

CAPUT XI.

DE MANUS FRACTAE CURATIONE.

Oſſibus brachialis, ſeu cum Arab. raſcetae, quae καρπὸς Graecis dicitur, parum, & raró accidit fractura, ſicut rarius evenit poſtbrachiali, quod μετακάρπιον Graece nuncupatur, & pecten à noſtris, ſed ſeparatio ſi tamen contingat, manus, autore Albucaſi extendatur ſuper tabulam, comprehendendo, & plaſmando reducatur, quod facile ut plurimum fiet, ſi circa initium fracturae opus iſtud aggrediatur. quandoquidem ſi primis diebus id omiſſum eſt, inflammationis periculo pars minime vacat, ſub qua & difficilè, & periculoſè vis nervis adhibetur: nam diſtentio nervorum, vel cancer ſequitur, vel certum, ut diutiſſime alatur, pus. Reductis deinde his oſſibus in ſedem priſtinam, conſueto emplaſtro ex farina volatili tota manus emplaſtretur; poſtmodum faſciis obligetur, ac ferulis optime devinciatur, atque ſingulis demum quatuor diebus inviſetur, donec integrè ſalus reſtituta eſſe dicatur. Sed interim cavere oportet, ne in hac viſitatione (ut hoc verbo utamur) valde manus dimoveatur, quandoquidem magno periculo non vacat, praecipuè ad ſeptimum uſque diem: atque ferula, quam imponere debemus, talis exiſtat, ut à cubito ad extremitatem digitorum perveniat, & ſemper diſtenſa ſuper ferulam manus detineatur, nec digiti ullo prorſus modo contrahantur uſque ad trigeſimum diem, etiam ſi opinio, ut plurimum chirurgiae profeſſorum talis exiſtat, ut viginti dierum termino pars haec ſanitati reſtituatur. Quae verò tum de dieta, tum etiam de pharmaco exhibendo conſideranda

Manus fractae, quomodo ſuccurri poſſit.

 hoc

hoc loco veniant, cum à praecedentibus intentionibus non differant, propterea ſilentio merito committemus, & ad reliquas fracturas accedemus.

CAPUT XII.

DE DIGITORUM MANUS FRACTORUM CURATIONE.

Hominis miſeria.

Dura, denſa, medullaeque expertia ſunt digitorum oſſa, quia nuda ſunt omnia, & propterea facilè patibilia, & per conſequens facili occaſione frangibilia, & cum hominem unum natura nudum genuiſſet, & inermem, & in nuda humo natali die abjecerit, alienis velatum opibus, alienaeque opis egentem, quique praeter vagitum, & lachrymas, nihil ſponte ſciat, non fari, non ingredi, non veſci, nec quicquam ſine doctrina, cum caetera mox ortus ſui initio naturam quaeque ſua ſentiunt, animalis reliquorum principis miſerta opifex rerum natura, in fragilitatis ſuae ſubſidium, rationem indidit, manusque rerum omnium opifices dedit, quibus, quae ad vitam regendam utilia forent invenire, inventaque manuum ope diſponere cuncta poſſet, digitorumque miniſterio. Digitis autem multoties animi tum affectiones, tum ea, quae ſub linguam cadere poſſunt commode demonſtramus, declaramusque, & multa ad corporis noſtri utilitatem convenientia, ipſis validis exiſtentibus digitis acquirere parareque etiam valemus. Unde cum varios ex bene valentibus digitis uſus extrahamus, multa quoque incommoda ex ipſis aegrotantibus attrahemus, ac praeſertim, inter caetera dum fractura digiti manus vexentur, à qua diverſa poſtmodum maleficia oriri facilè poſſunt. Idcirco de horum reſtitutione hoc capite à palma, ac reliquis manus particulis diſtincto pertractare inutile minime fuerit, ut per quam eorum neceſſariae functiones obiri commode poſſint. Hoc verò pacto cujuslibet digiti fracti curatio perficitur, nempè attrahendo cum altera manu digitum affectum, & cum altera exaequando; poſtea cum emplaſtro jam deſcripto, quod farinae volatilis portionem recipit utiliter fovendo; ferulisque, ac faſciis ipſam deligando. Ferulae autem duae tantum numero ſint juxta digiti convenientem proportionem, ne vel alios digitorum connexus offendamus, vel eum affectum peſſimè pertractemus; quod perpetuo non in parte hac ſolummodo nos res obſervare conſtringit, ſed quaelibet humani corporis particula fracta. Digitum igitur in propriam conſervent formam, & ut commodius aeger quieſcat extenſum omnino digitum ſuper ferulam accommodato, eaque tandem ferula à cubito uſque ad extremum digitum, quemadmodum in manu fracta praeſignato capite adnotavimus. Caetera verò quae in fractura hac convenire videntur, jam ex praedictis conſtant, & ideo capiti jam finem imponamus.

Digitorum munia.

CAPUT XIII.

DE FRACTARUM COSTARUM CURATIONE.

Coſtarum fractura, furculae, & thoracis oſſium in multis conveniunt differentiis, cauſis, ſignis, prognoſticis, & modo curandi, quoniam coſtae etiam aliquando ad partem externam franguntur, aliquando ad internam, & aliquando plicantur ſolummodo, non autem fractionem patiuntur. Interdum etiam ſic finduntur coſtae, ut ne ſummum quidem os, ſed interior ejus pars, quae rara exiſtit laedatur: interdum ſic, ut totam coſtam is caſus perruperit, propriè tamen quaedam de ipſa dicenda ſunt, quae cum caeteris partibus communia eſſe non dicuntur, quia juxta viſcera, gravioribus periculis haec pars expoſita eſt. Si tota fracta non ſit coſta, nec ſanguis exſpuatur, nec febricula ſequatur, nec pleureſis, nec quicquam ſuppuret, niſi admodum rarò, nec dolor magnus eſt, tactu tamen is locus leniter indoleſcit, abunde eſt eadem quae ſupraſcripta ſunt facere. Sed ſi tota coſta perfracta eſt, caſus aſperior judicatur: nam & graves inflammationes, & febris, & ſuppuratio, & ſaepe vitae periculum ſequitur, & ſanguis ſpuitur. Modus verò reducendi multiplex reperitur, nam Halyabb. Albucaſ. Avic. & multi alii, & diverſimode, & ſine diſtinctione de fractura hac pertractarunt, & cum oleis, lana, ligamentis, & id genus ſimilibus curationem aggreſſi fuerunt. Roger. autem cum manibus operatur, linefactis cum materia aliqua viſcoſa: Gulielmus cum manibus ſimpliciter reducit, & cum ovorum albumine, & farina: Lanfrancus Rogerium aſſequitur in omnibus, praeter quàm quòd praecipit, ut patiens in tuſſiendo juvet extrahere coſtam ad partem externam. Nos verò coſtam reducimus, niſi tota perfracta ſit, ſed tantummodo ad externam praedictam partem maculata, manum primo comprimentes ſuper ipſam eam ſtatim aequando, & ſi ad internam pro-

Coſtas fractas, quo pacto poſſimus reſtituere.

procedemus, vel cum emplaſtro, quod ovi albumen recipit, ac farinam, & caetera quae agglutinandi vim poſſident; quale eſt hoc medicamentum. Recip. ovorum albumi. far. volat. unc. ſſ. dragan. pulverizati, thur. ana. drag. i. viſci optim. quercini drag. vi. mucaginis cum aqua roſ. confectae, & colla piſcium. drag. i. ß. miſce omnia ſimul, & ſecundum artem cerati liquidi formam exhibe; poſtea utere hoc pacto, nimirum manum inunge groſſo modo, eamque loco affecto applicato, donec parum incaleſcat, & ſit tenax, & ita in detractione manus neceſſe eſt ut attrahatur coſta, & ad priſtinam ſedem reducatur; vel loco manus, linteum aliquod ſatis forte ſuſcipiemus, ceratumque ſuperponemus, & parti affectae tamdiu relinquemus, ut jam exſiccatum reperiamus, tunc etenim ita ſuper cutim agglutinatum erit, ut ſine difficultate non retrahas. quamquam repoſitione jam conquiſita, facilè cum olei roſacei vel modica admodum portiuncula inungentes ceratum detrahi poſſit, quod nos milies experti ſumus. Poſtea faſcia à media deligandum erit, praeſertim ſi tota coſta fracta non ſit, ne in alterutram partem haec cutem inclinet, quod maximè profectò animadvertere ſemper debemus ob calli exacta propagationem. De victu praeterea inſtituendo, ac caeteris convenientibus inſtrumentis ad hanc curationem abſolvendam, quamquam multa ex praecedentibus à me relata ſint, attamen aliqua etiam coſtis peculiaria in medium adferre non dedignabor, facta prius diligenti obſervatione nunquid tota fracta ſit coſta, nec ne: quoniam quemadmodum varia ſunt ſymptomata, ita quoque varia erit victus inſtitutio. Iis enim quibus coſtas, ut diximus totas fractas minime reperimus, cibis uberioribus utendum eſſe demandamus, ut corpus quam pleniſſimum fiat, quo melius os veſtiat, quod illo loco tenerum adhuc injuriae ſub tenui cute expoſitum eſt. Per omne autem tempus curationis vitetur clamor, ſermo quoque, tumultus, ira, motus vehementior corporis, fumus, pulvis, & quicquid vel tuſſim, vel ſternutamentum movet, ne ſpiritum quidem magnopere continere expedit. At ſi tota coſta perfracta erit, tunc ſtatim ſi vires patiuntur & aetas conſentit, ab eo brachio, quod ſuper eam coſtam eſt, ſanguinem nullo negotio mittemus, quicquid Joannes de Vigo inferat, qui ut plurimum ex parte adverſa venae ſectionem aggreditur; praeceptorum fortaſſe immemor tum Hippocratis, tum Galeni lib. IV. de rat. vict. acut. tex. LXVII. & lib. de ſan. miſſ. quo loco illud in ſanguinis miſſione inviolabile mandatum extrahimus, ut per directum, ac rectitudinem ſemper fiat, ſive revellere, ſive derivare velimus. Itaque (ut exemplo res confirmetur) in ſanguinis è naribus eruptione, ſi è dextra nare ſanguis fluat, è dextro brachio aperienda eſt, ſi ex ſiniſtra nare, ſiniſtri brachii venae tundendae erunt. Sic enim in pleuritide, quae dextrum latus obſeſſit, è interiore dextri brachii vena, haurire ſanguinem expediet. Si fracta in ſiniſtro latere ſit coſta, ſiniſtra quoque brachii vena ſecanda erit. Poſt haec alvus ſine ullo acri ducenda erit, aut clyſteribus, aut quibusvis aliis inſtrumentis, & pro aliqua ventoſitate repellenda, cicerum juſculum, in quo foeniculi radices decoctae ſint plurimum valet. Diutius quoque inedia pugnandum erit in curatione hac, eaque tali ut & panis etiam ante ſeptimum diem minimè concedatur, ſed una ſorbitio tantum, dummodò conſuetudo idipſum non prohibeat. Quandoquidem qui Itali ſunt, vix ferunt victum quemcunque, pane tantum prohibito, ut quibus à cunabulis conſuetum ſit panis quotidianus uſus. Cum itaque ſervandam ſemper conſuetudinem, Hippocrates, & Galenus ſexcentis in locis affirmarint, quanti ſit periculi à conſuetis deſciſcere, eaque in contrarium mutare praeſertim ſi repentè, aut immodice id fiat, perſpectum omnibus eſſe arbitror. Unde eſt illud Celſi lib. pri. cap. III. Periclitatur & qui ſemel, & qui bis die cibum incontinenter contra conſuetudinem aſſumit. Item neque ex nimio labore ſubitum otium, neque ex nimio otio ſubitus labor, ſine gravi noxa eſt. Ergo cum quis mutare aliquid volet, paulatim debebit aſſueſcere. Quam quidem ſententiam ille ex Hipp. mutuaſſe videtur, qui aut plurimum aut repente evacuare, aut replere, aut calefacere, aut refrigerare, ſive quovis alio modo corpus movere, periculoſum eſſe adſtruxit.

An ſanguis mittendus ſit, cum coſta fuerit fracta.

Mutatio paulatim agenda.

CAPUT XIV.

DE CRURUM FEMORUMQUE FRACTORUM CURATIONE.

Femur quando frangitur ſi debet reſtaurari, forti admodum eget attractione ex ſententia Avic. & idcirco primum extendatur ſupinus aeger in lecto, vel alio quocunque commodo loco, & adſint miniſtri duo fortiter contrahentes, atque interim chirurgus peritus os ipſum reducere manibus poterit, fractamque partem diligenter aequare, nec quicquam differre judicamus in curanda ejusmodi fractura, ab illa, quam paulo ante pro humero depoſuimus, praeterquam in praeſignata contractione, quae uberior eſſe debebit quàm in caeteris totius noſtri corporis oſſibus fractis. Sicuti in deponendis etiam ferulis parum differre oportet ab aliis, quia ejusmodi longe longiores conveniunt, unde eſt illud Avic. quod raròevadit homo

Crura & femora fracta, quomodo deliganda.

ab hac fractura ſine perpetua claudicatione. Antequam ferulae antedictae ſuperponantur, hoc eſt ſtatim circa fracturae reductionem, emplaſtrum circumponere expedit, cum albumine ovi, oleo roſ. & ſimilibus jam deſignatis, & poſtea tot ferulas imponere poterimus, ut ab una duorum digitorum ſpatio conſtituta ſit altera. At Albuc. doctrina tribus tantum ferulis deligat, quas planas, aequabiles, ideſt neque in latus, neque in ſuperiorem, aut inferiorem partem diſtortas in ſummis partibus, ex Hipp. mandato eligendas eſſe jam diximus. Aliqui autem Avic. morem ſequentes, cum duabus potius ferulis ligari femur fractum contendunt, quas ad pedes uſque deducunt: & quidam Lanfran. ſectatores capſulam uſque ad pedes conficiunt, in qua commode quidem imponunt femur, & integram tibiam, quod maximè mihi placet dum rectè conficiatur, & apta ſit pro reliqua curatione. In crure praeterea, in quo duo jam oſſa ſexcentis in locis reperiri diximus, haec tantum animadvertenda erunt nempè an minus facile fractum ſit, vel majus, quandoquidem facilior longe reſtitutio erit, ſi in minori fractura contigerit, quàm in majori, & maxima poſtmodum dicetur ſi in utroque eodem tempore idipſum acciderit, ut pro confeſſo omnes jam habent, quemadmodum in brachii oſſibus abundè dictum eſt. Repoſitio eſt eadem cum femore, atque id quoque commune habent ex Celſo, quod ubi deligatum eſt, in canalem conjiciendum eſt. Is canalis (inquit) ab inferiori parte foramina habet, per quae ſi quis humor exceſſerit, deſcendat: & à planta moram, quae ſimul & ſuſtineat eam, & delabi non patiatur: & à lateribus cava, per quae loris datis mora quidem crus, femurque, ut collocatum eſt detineat. Eſſe etiam is debet à planta ſi crus fractum eſt, circa poplitem: ſi femur uſque ad coxam: ſi juxta ſuperius caput femoris, ſic ut ipſa quoque ei coxa ſit. Neque tamen ignorari oportet, ſi femur fractum eſt, fieri brevius, quia nunquam in antiquum ſtatum revertitur, ſummiſque digitis poſtea cruris ejus inſiſti, ſed multa tamen femori debilitas eſt, ubi fortunae negligentia quoque acceſſit. Victus deinde inſtituendi rationem à praecedentibus deſumemus, quemadmodum etiam venae ſectionem, ac pharmaci propinationem, ſi hoc unum generale paradoxon huic loco adjunxerimus, videlicet, ut ſemper ea expurgentur, qualia expurgari debent, ut conferat, & leviter ferant aegrotantes, ut ſancitum reliquit pri. aphor. Hipp. atque ea purgatio profectò vitioſis, corruptis, putridis, & à naturae uſu alienioribus factis humoribus, competit. Quapropter, definiente Galeno, purgatio erit humorum qui ſua qualitate moleſtant, evacuatio. Sed in ea apparanda, atque probè adminiſtranda, magna certè cautione eſt opus, ne vel quae purgari convenit relinquamus, vel quae non expedit educamus. Sponte autem evacuari corpus dicimus, quaecunque ſine aliqua medicatione excernuntur. Quoniam verò non eſt una humorum natura, ſiquidem hi tenaces, glutinoſi, lenti, craſſi, aut viſcidi fuerint, tenuatione, diſſectione, deterſioneque, pro Galeni ſententia lib. art. med. & lib. 8. meth. med. indigent. Hoc ſiquidem eſt, quod ab Hippocrate dicitur. Corpora ubi quis vult purgare, oportet prius fluida facere. Erunt autem fluida corpora, ſi quis craſſos, ac tenaces incidat humores, & meatus aperiat eos, per quos tranſmitti, atque trahi hujuſmodi ſuccos, à medicamentis, quae purgatoriam vim habent, oportet: ſic ſanè purgatio rectè procedet. Quod ſi neglectum id fuerit, difficiles quidem, & gravibus caſibus comitatas fieri purgationes, eſt omnino neceſſe. Hinc tormina, vertigines, nauſeae, laborioſae ſeceſſiones, mali pulſus, deliquia animi, ac diſſolutiones, quas in purgationibus oriri haud raro videmus. Si verò humores tenues, aquoſi, fluxiles, ſuapte natura fuerint, quales ſincera, & exquiſita bilis, aut ſeroſus humor eſſe ſolet, vacuatione protinus indiget, nec praeparatione ulla ad evacuationem humoris ejuſmodi, opus eſſe, unà cum Galeno cenſeo. At verò ubi craſſi, tenaces, & viſcidi fuerint qui moleſtant ſucci, tunc profectò ineptiſſimi ad evacuationem cùm ſint, craſſitie, lentore, & tenacitate facilem eductionem impediente, ac potius remorante, adminiculo egent, quo expulſioni obſequentiores fiant. Adminiculum id erit inciſio, attenuatio, & deterſio, quae vi attenuantium, incidentium, & detergentium medicamentorum perfici debebit. Ob id in viis vacuandis exſpectanda à medico concoctionem, meritò Galenus eſt arbitratus lib. quos purgare conveniat, Hippocratis vetuſtiſſimum praeceptum illud imitatus lib. 1. aphor 11. Concocta medicari oportere, atque movere non cruda. Concocto namque humore, & evacuationi parato, adminiculantem tunc habemus naturam, quae expulſionem facilem reddit, ut metus non ſit, ne gravia, inter vacuandum ſymptomata accidant: quod fieri conſuevit, ubi crudi evacuantur humores. Atque haec breviter in memoriam reduxiſſe hoc loco ſint ſatis de purgante medicamento adminiſtrando in corpore aliquo, in cujus aliqua particula fracta ſint oſſa: caetera alias promittentes, ubi occaſio honeſta idipſum poſtulabit.

Crura & femora quomodo reponantur.

Humorum varietas.

CA-

CAPUT XV.

DE GENU, TALI, PLANTAE, AC DIGITORUM PEDIS CURATIONE.

Patellae luxatae curatio.

Patella, & rotula genu, quae Graecè nonnullis μύλη, hoc eſt, mola, aliis ἐπιγονατὶς, quaſi ſupra genu, os cartilaginoſum nulli alteri conſertum dicitur, rarò frangitur, ſed ut plurimum loco movetur, ſed ſi aliquo pacto eam frangi contingat, quod ſemel tantum vidiſſe memini, cum digitis ſolummodo, neque difficulter reducemus, autore Albucaſi. Reducto igitur diligenter hoc oſſe, vel manibus, vel quocunque meliori inſtrumento, ſtatim locus circumplaſtretur eodem conſueto emplaſtro, & poſtea deligetur, ferulis ex corio rotundis eleganter appoſitis, & quietem loco deligato condonabimus uſque ad quintum, vel ſextum diem; ſub cujus ſpatio viſitandus poſtmodum erit, & iterum accommodandus, niſi aliud ſupervenerit ex praedictis ſymptomatibus, quae ſuperioribus capitibus breviter adnotavimus. Victus ratio à praecedentibus non differt, ſicuti neque permutantur indicationes jam deſignatae pro ſectione venae, ac pharmaco exhibendo, & cum nihil aliud ſuperſit praeter doloris abſolutionem, cum haec pars doloribus ſatis obnoxia ſit, ipſum quamprimum levare conabimur. Ingens enim dolor, inſperatam ſaepenumero mortem adferre ſolet, proſtrata nimirum confertim facultate, & fugato concitatus ad ima calore: hique qui dolore oppreſſi vitam finiunt, veluti ſyderati, attonitique moriuntur. Nam & in iis fugit intimus calor ad principium, ac nativus ſolvitur ſimul, & extinguitur calor: ad cujus extinctionem omnino mors ſequitur, eaque violenta. Teſtis eſt Philoctaeta ille fortiſſimus, vulnerum dolore ejulatum emittens, dum morti proximus haec funderet verba.

Heu, quis ſalſis fluctibus mandet,
Me ex ſublimi vertice ſaxi.
Jam jam abſumor, conficit animam
Vis vulneris, ulceris ictus. &c.

Pedis luxati repoſitio quomodo fiat.

Nec id profectò injuria, quod fortiſſimum ad vires proſternendas omnes, mortemque ciendam validiſſimum ſymptoma dolor ſit, vel Hipp. & Gal. lib. praedictionum primo comm. 38. teſtimonio. Idcirco cum tanti momenti ſit dolor, atque rotula in genu oblaeſa maximos adferat cruciatus, conſentaneum quoque erit, ut ipſe ſtatim, ſi aderit tollatur, vel adventus ejus prohibeatur. Os verò baliſtae, quod vulgo talus nuncupatur, & ἀστράγαλος Graecis: os pectinis, ſeu plantae, atque digitorum oſſa cum rarò admodum frangantur, raram etiam curationem requirent. Cum id mali tamen evenerit, non ſine maximo labore, atque induſtria reducuntur, & propterea docto admodum egent chirurgo, propter ſymptomatum correctionem, quae ut plurimum accidere ſolent teſte Avicenna. Quandoquidem ob nervorum copiam dolores facilè quidem ſuſcitantur magni, atque cum ipſis apoſtemata: neque enim oſſa praedictorum jam locorum franguntur ſine maximo nervorum quoque attritu, atque muſculorum. Docuit nos tamen Albucaſis, ut pedem ad terram imponamus aegri, deinde pedem noſtrum ſuperponamus fortiter utique comprimentes, deinde emplaſtremus, & ligemus cum ferula, quae lata ſit ex corio obdurato, & bene aequemus cum manibus illas cavitates. Nos tamen repoſitis oſſibus, loco emplaſtri toties advocati, lenientibus potius utimur, ac mitigantibus uſque ad ſeptimum diem, hoc nimirum pacto ordinantes. Recipe olei myrtini, olei roſ. onf. ana unc. ij. ovorum album. iij. quinquenerviae, minutim inciſae, ac trituratae, man. ij. far. vola. far. hordei cribellatae, far. faba. ana drach. vi. omnia ſimul miſce, & fiat emplaſtrum, quod loco dolenti utiliter imponemus, & cum de victu inſtituendo, vel pharmaco propinando, aut venae ſectione adminiſtrandà nihil hoc loco immutandum, aut innovandum ſit, finem huic capiti imponemus.

CAPUT XVI.

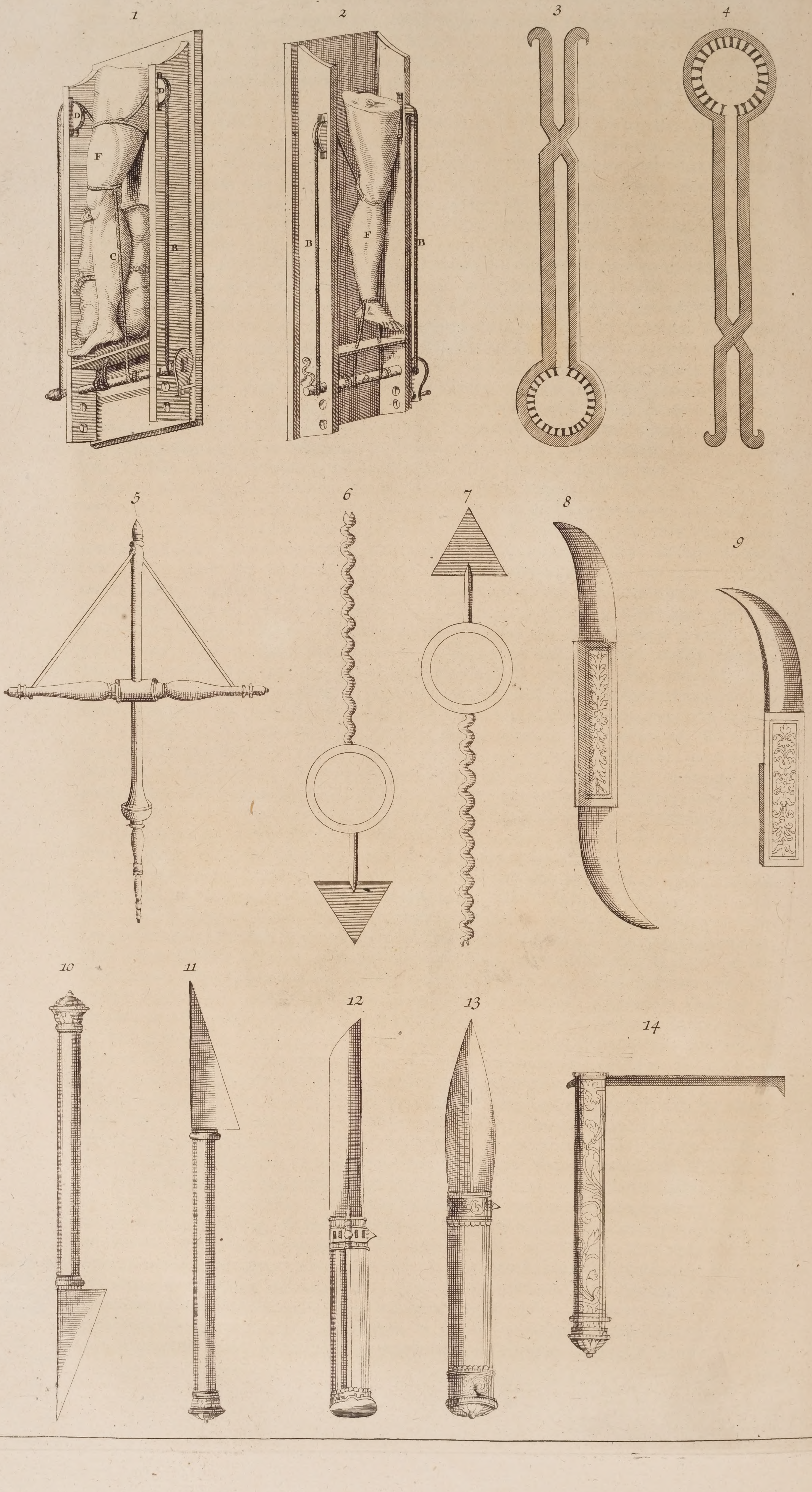
DE INSTRUMENTORUM SERIE, AC DE MODO AUFERENDI OSSA.

Inſtrumentorum chyrurgicorum uſus, formae, & nomina.

Quae corporis partes frangantur à capite uſque ad pedes jam abſoluta tractatio habetur; ſicuti quae curatio, quis ordo, & quae in univerſum fractis oſſibus adhiberi debeat: & cum ſaepius fruſtula oſſis in fracto membro comperiantur, atque interdum haud difficulter extrahantur ſine cognito modo, perſpectiſque inſtrumentis, idcirco de ipſis hoc capite tractare inutile, ac inconveniens non erit. Primum igitur locum obtinent inſtrumenta, quae primo dicuntur ſcalpri quidam, quibus radere, & ſecare poſſumus. Secundum genus ſunt ſerrulae quaedam anguſtio-

guſtiores. Tertium eſt inſtrumentum, quod vulgo trapanum vocant, terebram ſcilicet: Quartum genus ſunt forcipes quidam ad arripienda, abſtrahenda, ſecanda, & comminuenda oſſa. Quintum genus eſt inſtrumentorum incidentium acutorum, quibus perforamus. Sextum genus ſunt vectes chalybei, qui levae vocantur ab iſtis, ſic dictae ab attollendo, & elevando oſſe. Septimum ſunt meningophylaces, quae ponuntur ſupra membranas, ne laedantur à ſcalpris. Ac primum de ſcalpris ſcire debemus, quod duo genera reperiuntur, primum quod exciſorios continet, qui ſunt illi penitus, quibus utuntur fabri lignarii: alii ſunt, qui vocantur xiſtires, quibus utimur ad radendum os. ſed exciſoriorum aliquot ſunt plani, aliquot cavi, & veluti circulares, aliquot habent alias figuras. Plani autem habent aciem in ſummo, aut in latere: qui habent in ſummo rarò erant in uſu apud medicos antiquiores, qui habebant aciem in latere, erant valde in uſu, & ſcalpri dicebantur lenticulares, quia erant veluti gladiolus habens aciem, in qua erat ferrea lenticula. Alter ſcalper non habebat lenticulam, ſed veluti pomum quoddam, & dicebatur milotis, atque idem erat uſus iſtorum: alter erat ſcalper cavatus, & qui ſunt cavati habent aciem in ſummo circularem, & iſti vocantur Cycliſci hoc eſt circulares. Sunt itaque tria genera ſcalprorum, planum commune, cavum, & circulare: habemus ſcalprum lenticulare medicorum antiquorum, illo plano non utebantur, cycliſco frequentiſſimè, pariter lenticulari, cujus uſus pervenit uſque ad tempora noſtra, ſed noſtri chirurgi neſciunt uſum. nam antiqui utebantur malleolo, quoniam faciebant foramen in una parte, & aliud in alia: poſtea ponebant lenticulam ſupra membranam, & aciem ad os; demum percutientes malleolo frangebant os. Secundum genus inſtrumentorum erat ſerra, quod probatum eſt ab Hippocrate, & quamvis Galenus praetermittat, & non probet, Paulus, tamen maximo in uſu fuere apud Hipp. iſtae aut magnae ſunt, aut parvae: & parvis utimur in vulneribus capitis, magnis in oſſibus magnis, & iſtas ſerras bandirolas vocant. Hoc ego utor ad imitationem Hipp. & ſeco ductu recto foelici quidem ſucceſſu. Tertium genus inſtrumenti eſt trapana vulgo, & terebra, quae ſunt veluti formatae in circulo: eſt inſtrumentum excavatum in medio habens dentes, ut ſerra circulariter, & ita aperit os: eſt fiſtula ferrea ſatis lata, in extremo margine habens dentes, in medio clavum, qui eſt veluti polus, & facit foramina rotunda. Hoc inſtrumentum erat in uſu apud Hipp. & chimichidion vocabatur, chichidis à Paulo, à Celſo modiolus. & quamvis reprobetur à Galeno, optimus tamen ejus uſus eſt, & deſcribitur à Celſo, & pulcherrimè: utebatur ipſe habena quam involvebat circa inſtrumentum. noſtris temporibus reperta eſt ratio, qua nos circum ducimus manu ſine habena. Sed notandum eſt, quod hoc inſtrumentum duplicatum habemus, maſculum ſcilicet, & foeminam, quoniam ſunt gemini aequales modioli, unus habet clavum in medio chalybeum, alter non habet: ad hunc uſum adeſt clavus ille, quia primum aliquo gladiolo perforamus os, & poſtea ponimus clavum illum; ac ſi non eſſet clavus, de loco ad locum laberetur: cum autem provenit ad meditullium, imponimus foeminam, ubi non adeſt clavus, quoniam cum polus debeat eſſe longior modiolo, ideo membranam pertingeret prius clauus ille, quàm os perforaretur. Tertium genus erant terebrae, quibus utebantur, ut perforarent os, ut illud poſtea ſcalpris ſecare poſſent: ſicuti videre eſt in fabris lignariis: atqui hoc ſapiebat nimis craſſam artem mechanicam, tractare oſſa humana veluti tabulas acerbum eſt, parcat mihi antiquitas, quamvis Galenus celebret. Sed quia erat periculoſum; quoniam cum perveniſſet ad vitream, poterat ferire membranam, ideò faciebant, ut acies eſſet in fine acuta, in ſummo obtuſa: addebant etiam ſupercilium, ut, ſi os erat craſſum aut tantae craſſitudinis, tantam magnitudinem terebrae extendebant, & vocabant abaptiſtus, ideſt inemergibiles, quia non poterant deſcendere. Tamen conjectura ſaepè fallax eſt, & credimus aliquando tenue os, & erit craſſum, & ideo oportuiſſet medicum officinam habere terebrarum, quare dimittimus uſum iſtius inſtrumenti, quamquam Galenus ita laudet, ut nihil poſſit inveniri laudabilius. Quartum genus erat forcipum ſecantium oſſa, in quo genere non reperio authoritatem, quid probem antiquos cognoviſſe: habeo mentionem factam ſcalprorum oppoſitorum; & aliqui opinantur eſſe forcipes, ſed decipiuntur, quoniam erant gemini ſcalpri, ponebantur in oppoſitum, & ità percuſſi utrique ſecabant: atque iſti vocabantur ſcalpri oppoſiti, ut patet ex Galeno lib. oct. de admin. anat. cap. 7. Nos habemus varios, alios penetrantes, alios non penetrantes, adduntque alii forcipes non ad ſecandum, ſed ad colligenda, & extrahenda oſſa, oſſagrae dictae, hoc eſt oſſium collectores, imitantur roſtrum corvinum, ſive cornicum, & iſti erant in uſu apud antiquos, & praeterea adſunt vectes ferrei, levas vocant Barbari ad levanda oſſa, & corpora oſſibus infixa. Ultimo ſunt laminae tenues meningophylaces, hoc eſt membranarum cuſtodes, & loco iſtorum nos uti ſolemus ſpecillis in extremo dilatatis, & attenuatis. Haec ſunt inſtrumenta: ſed notandum eſt, quòd interea dum aperimus oſſa, oportet notare praeceptum Hipp. & Celſi, ut nos madefaciamus inſtrumentum, vel aqua, vel oleo, ne incaleſcat inſtrumentum, & os ob attritionem, ideò ſubinde deſiſtendum ab opere, atqui madefaciendum oleo roſ. quod magis laudo. Praeterea optimè oportet percipere ſonitum inſtrumenti, praecipuè in capite: quoniam ſi pervenimus ad ſonum, qui ſit corporis ſicci, & reſonantis, pervenimus ad vitream. Tertio oportet ſpecillo ten-

In oſſe aperiendo, praeceptum Hipp. & Celſi.

78

tentare cavitatem, ne in una parte ſecemus os, & vulneremus membranam: & ideo cum videmus partem profundam, nos debemus inclinare ad partem non profundam, ut aequalis ſit ſectio. Quarto advertendum ut rectè poſſimus auferre os, quia frangitur vitrea: quoties poteſt fieri operatio leviter ſemper eſt bonum, ut evitemus periculum vulnerandae membranae: & ſi dentes remanent, & apices, dentato ſcalpro deradimus, & limamus. Quinto in capite notandum quum ſanguis meditullii abundat, ſtatim poſca firmemus. poſtea ne retundatur inſtrumenti acies, oleo malefaciemus, praeterea panno calido fovebimus, potius tepido, quàm praeter modum incalefacto. Multa adhuc ſingulis diebus reperiuntur inſtrumenta, atque in molem tam magnam jam devenerunt, ut nihil ſuperius: de quibus quidem omnibus ineptum eſſet verba facere, cum ſuperſtitioſi munus potius videatur, quam neceſſarii ad chirurgiam optimè exercendam. Et cum aliqua ex praecedentibus noſtris temporibus minimè nobis inſerviant, idcirco eorum, quae magis in uſu dicuntur ſub finem hujuſce tractatus icones ad vivum delineabimus, atque effingemus, quibus dictis, jam de fracturis finis eſto.

LIBRI SECUNDI DE FRACTORUM OSSIUM CURATIONE, FINIS.

Figura 1 & 2. *Formula gloſſocomi, inſtrumenti ad gignendum callos in fracturis idonei, ex Tagautio deſumpta.*

Fig. 3 & 4. *Forceps concava.*

Fig. 5. *Antiquorum trapanum magis commune.*

Fig. 6 & 7. *Terebellum inverſum.*

Fig. 8. *Roſtrum inciſorium.*

Fig. 9. *Semiroſtrum inciſorium.*

Fig. 10 & 11. *Culter exciſorius.*

Fig. 12. *Scalpellum commune.*

Fig. 13. *Scalpellum myrteum, & phlebotomus.*

Fig. 14. *Phlebotomus quorundam.*

ANDREAE VESALII CHIRURGIAE MAGNAE, LIBER TERTIUS.

In quo de vulnerum curandorum ratione agitur.

CAPUT I.

QUID SIT VULNUS, QUOT VULNERUM DIFFERENTIAE, ET DE VULNERIBUS IN UNIVERSUM.

Abſoluto de luxatis oſſibus libro, perfectaque de fracturis breviſſima methodo, ſubſequens eſt, ut de vulneribus hoc tertio libro tractemus, quandoquidem poſt continui ſolutionem, quae in oſſibus fractura, paulo ante vocabatur, ſequitur ab ipſis oſſibus verſus externas partes venientes, ut de vulneribus ante alia ſermo habeatur, ſicuti in quarto libro de ulceribus, ita ut ſolutae unitatis morbus, vulnus ſeu ulcus medicis dici conſueſcat. De hujuſmodi igitur morbo hoc libro pertractare ſancitum eſt, oſtendentes quòd vulnus, & ulcus invicem differant: & ſi ſaepè pro eodem utramque vocem uſurpare, Galeni interpretibus mos ſit. Vulnerum differentias omnes, ſigna, cauſaſque trademus, ſic ad eorundem curationem progredientes. Ergo & ſi vulnus, ulcuſque pro ſoluta in carnoſa parte continuitate ſumantur, aliud tamen vulnus, aliud ulcus propriè ſignificare videtur: vulnus namque eam in carnoſa parte ſolutionem unitatis deſignat, quae ex vulnerando relicta eſt: ut nimirum ea tantum unitatis ſolutio, quae ab uno quopiam telorum genere facta ſit, atque mollem contingat corporis partem, vulnus propriè ac ſignificanter dici debeat. Quod animadvertens Galenus lib. 3. meth. med. hanc de ea re ſententiam tulit. Unitatis (inquit) ſolutio unionem poſtulat: ea in oſſe fractura nuncupatur: in carnoſa parte vulnus: ſicuti etiam vulnus, & ruptio & convulſio. Unus quidem (ſubdit) ſolutio quaedam ex vulnerando in carnoſa parte genita. Ex quibus ſanè verbis, liquidò conſtat vulnus id propriè Galeno dici, quod in carnoſa parte diſſectum, atque ſolutum vulneratione fuerit. ut haud immeritò Guido Cauliacenſis, atque omnis chirurgorum ſchola; vulnus definiverit, ſolutionem continuitatis in mollioribus partibus extrinſecus incidentem, quae recens ſit, cruenta, ſine ullo pure. quod genus affectus plagam latini appellant, uti Halyabb. interpres, Tagautius, & quamplurimi recentiores. Quare ſicut partium unitatem, tam ſimilaribus, quam etiam organicis partibus antea convenire diximus, ſic illius contrarium continui ſolutio morbus eſt utriſque communis. Pro varia autem partium, quibus incumbit natura, ac ratione varia quoque nomina ſortitur: in carnoſa parte ulcus, ſicut etiam vulnus, in oſſe fractura, in nervo convulſio, in vaſis & muſculis ruptio, ex violento ictu, gravive caſu, vel alio quopiam valente motu excitata, in ligamento apoſpaſma dicitur. Haec in univerſum ſolutae continuitatis ſumma, primaque genera, quae in varias & ipſa diducuntur differentias, nam quae in molli & carnoſa parte accidunt, pro alio, atque alio rei vulnerantis impetu, pro varia vulnerum figura & forma, pro telorum natura innumeras accipiunt & differentias, & nomenclaturas, ut ſit aliud altum, atque profundum & ad interiora pertingens, aliud in ſuperficie poſitum, cavum aliud, ſinuoſum, anguſtum, aliud planum, patens & latum: ſic & à figura, quaedam rotunda, oblonga alia, ſerrata, retuſa, & inaequalia, pro varia ſcilicet telorum vulnerantium forma. Differunt etiam vulnera Guidoni, & recentioribus chirurgis ab his tribus potiſſimum, nempè à natura particularium corporum in quibus conſiſtunt: ab eſſentia ipſius ſolutionis continuitatis: à propriis differentiis ipſius ſolutionis unitatis ex vulnere excitatae. Quae verò ab ſolutae unitatis eſſentia vulnerum differentiae ſumuntur, ab ipſis ſimplicitate, vel cum aliis complexu petendae ſunt: ut ſit vulnus quodpiam ſimplex, quod cum nullo alio cujuſvis generis affecto copulatum eſt: ſolamque habet unitatis ſolutionem, taleque ſimplex appellatur: uti compoſitum, quod cum alio quopiam pluribuſve affectibus conſiſtit. A ſolutae unitatis differentiis quae in ſpatio, quantitate, ſeu magnitudine diviſionis continui, figuraque poſitae ſunt, variae quoque vulnerum rationes, atque diſcrimina naſcuntur, qualia ſunt vulnus magnum, (ut diximus) parvum, longum, breve, anguſtum, latum, profundum, in ſuperficie aequale, aut inaequale, quae differentiae omnes à ſpatio,

Vulnus, ſummo Galeno quodnam dicatur.

Vulnerum differentiae.

tio, ſeu magnitudine ſumuntur, uti à figura vulnus rectum, obliquum, cavum, retortum, rotundum, vacuum, pro ratione teli vulnerantis. Sumuntur & quaedam ab eventu, & fine differentiae, ut vulnerum quaedam ſalubria toto genere, quaedam letalia ſint, periculoſa quaedam, alia periculo vacantia. Simplicia vulnera, & in ſuperficie poſita, ſalubria ſunt: uti letalia principum partium, cordis, cerebri, hepatis: periculoſa magna vulnera, & quae in finibus muſculorum, & articulis ſunt: uti quae intra peritonaeum permeant. Quaſdam etiam differentias Galenus à generationis modo, tum & à ſitu, ſeu loco affectae partis aſſignat: qualia ſunt vulnus diruptum, inciſum, partim inciſum, partimque diruptum: ad quod genus referuntur punctio nervi, ejusdemque praeciſio, veluti venarum atque arteriarum praeciſiones. A ſitu ſunt hae differentiae, vulnus ſecundum longitudinem, vulnus ſecundum transverſum, in principio muſculi, in fine, in medio. A complexu autem multae etiam differentiae ſumuntur: ut ſi cum ſymptomate uno, vel pluribus, aut morbo aliquo vulnus complicetur. atque ad ſymptomatum complexum pertinent vulnus crucians, ſeu doloroſum, dolore vacans, vulnus pruriens, vulnus cum delirio, cum reſolutione, cum ſpaſmo, cum animi deliquiis, cum ſanguinis immoderata profuſione. Ad morborum complexum pertinent vulnus cum intemperie, cum phlegmone, cum eryſipelate, cum oedemate, cum ſcyrrho, cum ſupercreſcente carne, & cum aliis, quae ſimul cum vulnere jungi poſſunt. Atque hae in univerſum autoribus recitantur vulnerum potiſſimae differentiae, à quibus ad cauſas deveniemus.

Vuln. differen. à ſitu, & complexu.

CAPUT II.

DE VULNERUM CAUSIS IN UNIVERSUM.

Vulnerum cauſae porrò ſunt, quaecunque per ſe continui ſolutionem efficere poſſunt: quas Galenus lib. de morborum cauſis cap. ultimo in duo praecipua genera deduxit, nempè externarum, & earum quae in animali ipſo ortum habent. Quaecunque igitur extrinſecus advenientia ſecare, dividere, vulnerare, frangere, collidere, comminuere, atque contundere poſſunt, ea omnia, vulnerum extrinſecus irruentes cauſae jure ſtatuendae. Quamobrem cujusvis generis tela, quae id praeſtare occurſu ſuo poſſunt, tum & quae ex animalibus offendere nata ſunt, cornua, calces, dentes, aculei, ungues, & ejusmodi, ea omnia illativae vulnerum cauſae cenſeri meritò debent. Demum erodentia, quae admoventur, ut cauſtica medicamenta, & valde acria, tum praecipuè candens ferrum, ignis urens, & omnia denique telorum genera, quae ſecare, diſrumpere, frangere, & contundere valent. Hae vulnerum ſunt cauſae, quas quidem exactè debet cognoſcere accuratus chirurgus, ut inde cauſarum indagationis univerſalem hanc nanciſcatur utilitatem, quae non in vulneribus ignoſcendis, vel curandis, ſive perſanandis tantum inſervire poterit, ſed omnibus, & ſingulis morbis. Inquirendarum porrò cauſarum fructus hic eſt, ut qui intemperamentorum cauſas norit, is ad naturam ſuam reducere valeat, ut 2. de facul. nat. cap. 9. teſtatur Galenus. Equidem cum praecipuum medici munus Galeno eodem autore lib. 2. meth. med. ſit, morbos adimere: adimi verò manentibus cauſis ne quicquam poſſunt, cum fieri nequeat, ut curetur affectus quiſpiam, manente quae ipſum excitavit cauſa, ut meth. med. ſept. idem protulit: cauſae verò morbificae auferri minimè poſſunt, ipſis prius haud exactè cognitis, ac perpenſis, efficitur profectò, ut ad curationem morborum, cauſarum agnoſcendarum magna ſit medico habenda ratio. Unde illud rectiſſimè dixiſſe Gal. eſt viſus lib. ſec. meth. med. cap. 5. Methodicos medicos morborum cauſas aſſignare, atque inveſtigare. Et aliud item in arte medicinali, commune id in omnibus morbis obſervandum praeceptum, ut unamquamque prius, quae efficit, cauſam reſcindamus, ut ſine cujus abſciſſione auferri nunquam affectus poſſit. Proinde non tam ad cognitionem, quàm ad curationem vulnerum, utilis ac neceſſaria eſt eorum cauſarum diſpoſitio, atque cognitio.

Vuln. cauſae.

Morbus non poteſt curari, niſi adimatur prim. cauſa ejus.

CAPUT III.

DE VULNERUM SIGNIS, ET PROGNOSTICIS IN UNIVERSUM.

Signa etiam, quemadmodum de cauſis jam dictum eſt, maximas, ac praecipuas nobis in morbis curandis utilitates praebent, quoniam inde cognitionis affectuum in corpore omnium, ſive eorum quae ſecundum naturam ſunt, ſive contra, ratio omnis plenè ſuppeditatur. Quam dignoſcendi rationem exactè Galenus, cum lib. de ſanita. tuen. tum lib. de affect. loc. tum arte medic. praecipuè complexus eſt. Conſtat autem ſine exacta morborum dignotione curari eos minimè poſſe, ut idem Gal. lib. 2. meth. med. & lib. 2. de rat. vict. acut. comm. 38. & Avic. fen. 1. 4. cenſuerunt. Quamobrem cum ſignorum conſideratio tanti ſit momenti, ut per ea affectus corporis noxiam inferentes cognoſci commodè poſſint, ſubindeque curari, efficitur, ut in ſignorum indagatione medico ſit non minimum, nec leviter inſiſtendum. Eſt & altera commoditas, ac ſanè haud quaquam inferior, quòd ſi & praeſentia indicare, & futura praedicere, & praeterita in memoriam revocare probè ſciverimus, magno ſumus aegrotantibus uſui futuri; illique nos admirabuntur, & ſeſe fidei noſtrae facilius committent, nobiſque fidem habebunt, ut divinus autor Hipp. lib. praeſag. 1. affirmavit. Signa igitur, ſine notae vulnerum ipſa ſeſe produnt, nempè ſenſuum judicio conſpicua: tactu enim, & viſu ſolutam unitatem deprehendimus, praeſertim cum illativae vulnerum cauſae praeceſſerint, ictus ab enſe, gladio, ſaxo, aliove teli genere, aut caſus, & offenſio acciderint: tum enim ſolutam eſſe continui unitatem viſus judicio cernimus. At verò ut demonſtrativis ſignis vulnera dignoſcere promptum eſt, ſic de eis judicium ferre non ita promptum. *Prognoſtica unde ſumuntur.* Sumuntur autem prognoſtica, ſive judicia tum ex propria affectus, hoc eſt vulneris eſſentia, tum ex ſymptomatis vulnera concomitantibus, aut conſequentibus: tum verò ex ſubſtantia, uſu, actioneque vulneratae particulae. Vulnera itaque magna, autore Galeno, grave adferre periculum ſolent: magna autem, graviave dicuntur tribus modis, aut ob afflictae, vulneratae que partis praeſtantiam, ac dignitatem, aut propter affectus magnitudinem, aut quòd cacoëthe ſint, ideſt mali moris, contumacia, rebellia, ac prorſus maligna. Eo fit ut capitis vulnera, vel Hippoc. teſtimonio lib. de cap. vuln. ob partis excellentiam periculoſiſſima ſint: tum & quae intra thoracem, intrave peritonaeum penetrant, praeſertim ſi quid intus ſit laeſum. Vulnera item, quae in articulis accepta ſunt, & quae ob ipſorum magnitudinem ſutura indigent, gravia, nec ſine periculo aeſtimanda ſunt. Veſicae itaque vulnera, inteſtinorum gracilium, ſepti transverſi, cordis, hepatis, cerebri, letalia eſſe dixit Hipp. lib. 6. aphor. 18. & lib. 5. aphor. 65. 66. & quibus tumores apparentes deliteſcunt, vel in quibus tumor non apparet, maligna eſſe idem affirmavit: ut quae in capitibus muſculorum accepta ſunt, prava dici affirmat Gal. citato jam 5. lib. aphor. comm. 66. Cum autem periculoſa vulnera eſſe dicimus, periculi nomine vel mortem, totius corporis, vel partis ſingularis, quam ſphacelum partis, ſeu maleficium ac vitae privationem dicunt, aut affectae partis impotentiam perpetuam, hoc eſt ſenſus, ac motus abolitionem intelligi volumus: quod vitium juriſconſulti mutilationem appellandam cenſent, cum pars vulnerata ſuo *Mutilatum Jurec. quid vocetur.* amplius munere, ob illatum vulnus fungi non poteſt, at cùm membri pars vulnere ablata eſt, ut digitus in manu, aut manus ipſa tota, id mutilatum jure optimo vocant. In ſumma quaecunque vulnera magno impetu, ac valida vi illata, magnam attulere noxam, vel interiora laeſerunt, ventriculum, inquam, tenuia inteſtina, ſeptum transverſum, cor, pulmones, hepar, veſicam, renes, lienem, aſperam arteriam, & venas grandiores, cerebrum, ejusve membranas, aut in articulis, nervoſiſque partibus conſtiterint, ea omnia in difficillimis, ac letalibus, majore ex parte habenda ſunt. Quae ſanè cuncta ſumma animadverſione ſpectare, atque dignoſcere peritus medicus debet, ut ſi quando illi coram magiſtratu de illatis vulneribus, pro teſtimonio dicendum ſit, rem totam ad veri normam expromere queat: quae una cautio illi ſummopere tenenda eſt, ut nunquam à vero deſciſcat, praeſertim ubi de capite agitur: nec livore, invidia, odio, aut alia ulla perturbatione affectus, aut metu, miniſve cujusquam impulſus, à Dei timore, à veritatis amuſſi declinet. Sed vulneris naturam, magnitudinem, ſedem affectam, & quae in eo letalia, aut ſecus, ſymptomata apparuere, accuratè deſcribat, & quoto die inſequuta mors ſit explicet: quae intus laeſa ſint, quam alte telum deſcenderit, ne id quidem praetermittat. Curationem etiam adhibitam recenſeat, ne vel incuria, vel ignoratione periiſſe aeger videri poſſit. Eſt enim prudentis hominis (ut rectè nos docuit his verbis Celſus lib. 5. circa initium cap. 26.) primum eum qui ſervari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ejus, ut occiſi, quem ſors ipſius peremit. Deinde (ſubdit) ubi gravis metus, ſine certa tamen deſperatione eſt, indicare neceſſariis periclitantis in difficili rem eſſe, ne ſi victa ars malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur. Sed ut haec prudenti viro conveniunt, ſic rurſus hiſtrionis eſt, parvam rem attollere, quo plus praeſtitiſſe videatur.

CA-

CAPUT IV.

DE VULNERUM CURATIONE IN UNIVERSUM.

Solutae continuitatis curationem in univerſum docuit Galenus in arte medic. cap. 90. 91. 92. & libris 3. 4. 5. ac 6. method. meden. è quibus locis curativa ulcerum omnis generis, atque fracturarum omnium methodus petenda eſt. Unde ſciendum eſt quod omnis continui ſolutio unionem, & agglutinationem poſtulat: quae in inſtrumentariis quidem partibus diſſectis perfici minimè poteſt: in ſimplicibus quibusdam, carne ſcilicet, ac pinguedine poteſt: in oſſe verò per ſe nequicquam, ſed interventu calli, ſeu pori, quem ſarcoïdem vocant. Cur verò in organicis partibus fieri Galeno minimè poſſit, nos cauſam breviter modò exponemus: cum quae ex ſemine ſunt unitatis ſolutionem ſi admittant, uniri (niſi in pueritia, & molli exiſtente corpore) prorſus nequeunt, coalitione ea, quae deperditi ſubſtantiam verè repraeſentet. Quae verò ex ſanguine conſtant, coaleſcere integrè poſſunt. Ex ſemine porrò conſtant ſolidae corporis partes, oſſa, cartilagines, nervi, tendines, copulae, arteriae, venae, membranae: ex ſanguine genitae ſunt, caro tantum, & adeps. Sed cur illae diſſectae regenerari minimè poſſint, ea poſſint, non ſic facilè explicata ratio eſt. Difficultatum hanc Galenus compendiò diluit lib. de ſemine primo, in materiae inopiam, & facultatis effectricis defectum, cauſam omnem rejiciens: nam cum ad deperditae ſubſtantiae regenerationem, & materiae copia, & formatrice facultate opus ſit, in ſpermaticis verò vocatis membris, haec ambo deſint, efficitur profectò, ut ſemel corrupta regenerari minimè poſſint qualia prius conſtiterunt. Quae verò ex ſanguine conſtant, ut caro, & adeps, cum & materiam ſatis amplam in corpore habeant, unde rurſus renaſci in corpore corrupta poſſint, & facultas carnis generatrix, in iis item membris valida ſubſit, poterunt ſanè membra haec diſſecta, & uniri, & qualia ante fuere regenerari. Prima igitur in vulneribus curandis exacta curatio, hoc eſt faciendi inſinuatio omnibus nota eſt: conſtat enim quod diviſum eſt, & divortium perpeſſum, unitione eſſe ſanandum, quòd unitio divortio contraria ſit. At verò per quae ea fiat, non ſic uſquequaque omnibus notum: ac proinde rectiſſimè illud à Galeno dictum eſt lib. 3. method. med. primas morborum indicationes, omnibus hominibus natura praeſto eſſe: at id non ſatis eſſe tamen, ad rectam vulnerum curationem. Non enim qui vulneratae parti naturalem unionem eſſe moliendam novit, is jam medicus eſt: ſed qui quibus rebus idipſum perfici debeat, & quo pacto remediis ſit utendum, & omnem curationis viam, eouſque percalluit, ut ipſum conſequi deſtinatum finem queat, is demum eſt qui medici nomen meretur: ac ob id Gal. lib. jam citato non eſſe cujusque probè vulnus curare, primamque indicationem, quae vel plebeis patet, minimam eſſe curationis partem, rectiſſimè affirmavit. Prima itaque curationis vulnerum indicatio, eaque maximè communis, unitio eſt, ex ipſa affectus natura deſumpta, quae praecipuè à natura, ceu opifice, ſuarumque virtutum, atque alimoniae adjumento perficitur, tum verò à medico, ceu naturae idoneo miniſtro, omnium namque hujusmodi operum natura opifex eſt, medicus verò miniſter, ut in arte medic. autor eſt Galenus. Ut autem deſtinatum finem, hoc eſt vulneris coalitionem aſſequamur, quatuor veluti ſcopis propoſitis niti medicum oportet: quorum prior eſt, ut extrinſecus incidentia, quae multa labris vulneris intercidere poſſunt, qualia ſunt pili, oſſium fruſta, armorum cuſpides, & minuta infixa pittacia, innumeraque alia, ea omnia amoveantur, atque hic primus eſt ſcopus. Secundus extrema diſtantia applicare, atque ad ſe ipſa adducere jubet. Tertius ſic commiſſa labra, atque adducta conſervare docet. Quartus ſcopus laeſae ſubſtantiam partis tueri, ſervareque praecipit. Quibus quintum adjungunt recentiores ſcopum, ut evenientia in vulneribus ſymptomata ſingula, quaeque pro ipſorum natura corrigamus, & haec veriſſima à Galeno curandorum vulnerum tradita methodus lib. 3. & 4. meth. med. & in arte medic. cap. 90. Primam itaque intentionem aſſequemur, extranea quae inciderunt amovendo, ſi non ſatis dehiſcat vulnus, quo extrahi commodè ipſa poſſint, vulnus amplificare, ut patentiore orificio poſſint ejici, quae intus ſixa erant: quae ut conſpicua facta fuerint, mox digitis, volſellis, aut forcipe quàm molliſſimè, & citra dolorem extrahenda erunt, atque evellenda. Quod ubi peractum fuerit, mox ad committenda quae diſtant labra vulneris properandum erit: atque id aſſequemur adductis vulneris labris diſſidentibus, atque in unum conjunctis, neque enim agglutinari vulnus poteſt, niſi prius orarum ipſius adductio fiat. Variis autem modis conjungi in unum diſſidentia poſſunt, vinculo, ſutura, fibulis, & ejusmodi: vulnus quidem ſi ſimplex & exiguum eſt, atque in parte molliore conſtans, ſola partis deligatura orbiculatim faſcia circumdata, coaleſcere facilè poteſt. coalitionis ejus opifex, & praecipua cauſa natura eſt, quae alimenti interventu ex ſanguine carnem generat, partibusque vulneratis ex aequo applicat, unde conditio fit. At verò ubi majus vulnus fuerit, labra-

Medici nomen, qui adipiſcatur.

Vuln. conjunctio quomodo fieri queat.

braque longè diſſita, tum, ut coëat vulnus, ſutura opus erit, tum etiam ligatura, atque his praeſidiis, quae glutinandi vim habeant; quaeque collectam ſaniem deſiccare commodè queant. Omne namque vulnus, authoribus Hipp. & Gal. lib. de ulc. & lib. 3. meth. meden. ſiccari poſtulat, ſicuti etiam ulcus, ut ſequenti libro adnotabimus: ſui autem carnoſae partes vulneratae debent, ut quae ſuturam facilè admittant. Si verò adeo patens eſt vulnus, hientque labra ita, ut ſutura, aut deligatura committi non poſſint, fibulis impoſitis adducere oras ſolebant antiqui, quarum nunc uſus periit, earumque in vicem ea ſutura, quae ſicca chirurgis appellatur, ſucceſſit. Fit pittatiis glutino adſtringente litis, & parti admotis, filiſque ſericeis validioribus, ab utroque pittatiorum capite impoſitis, & invicem copulatis. dum enim junguntur fila, invicemque committuntur: adducuntur item vulneris orae, ſed non ita, ut coëant, eo fit, ut cicatrix lata poſtea inducatur, quod committi diſſidentia labra minimè potuerint. Sequitur tertius ſcopus, in vulnerum curatione obſervandus, ut diductorum orae, quae jam in unum per adductionem conjunctae ſunt maneant, atque ſerventur: quod iiſdem ferè auxiliis perficitur, quibus & in idem adducta ſunt, congruo inquam membri poſitu, quiete, deligatura, atque ſutura. Duplici autem ratione agglutinantur, quae commiſſa ſunt. alia quidem per ſe, nulliusque alienae ſubſtantiae interventu, ut caro ipſa, & quaecunque ſequacem habent ad unitionem materiam. Quaecunque verò dura, ſiccaque ſunt, ut oſſa, & nervi, atque ligamenta, eorum partes ſine glutino coire non poſſunt: partis autem ſubſtantia ſervatur mediocriter exſiccantibus, ut docet in arte medicinali Galenus, atque ſic quarta propoſita intentio perficitur. Corriguntur porrò evenientia in vulneribus ſymptomata, pro ipſorum varietate: nimiae enim ſanguinis profuſioni, vinculis, faſciis, & ligamentis ex poſca imbutis, aut adſtringente vino, pulvere adſtringente, qui ex armenia terra, leporis pilis, ſanguine draconis, thure, & manna ejuſdem conſtat, ovi albore excepto, & admoto, tum quiete, & congruo membri poſitu medemur. Convulſioni, unguinibus cervici & nervorum propaginibus admotis, & calente lana pingui, oleis lenitivis imbuta ſuperinjecta: ſervata tamen prius exacta victus ratione, corporeque purgato, proſpicimus. Sit autem unctio in ſpaſmo ex oleo liliorum, violaceo, & anthemidis florum, coſtino, laurino, & butyro recenti, additis ſtyrace, calamintha, & rubra, maſtiche chia, olibano, & ſimilibus. Syncopi, & animi defectionibus, vini meracioris hauſtu, frictionibus validioribus, clamoribus, & ſtrepitu: & facies ex roſacea aqua, aut vino optimo irroretur: ſic enim facilè reviviſcit aeger: arcenda tum à conclavi ingredientium turba eſt, & aura frigidiore levandus aeger. Dolorem ſedamus variis ingeniis, averſione facta ſanguinis miſſione, aut purgatione (eſt enim ſanguinis miſſio in magnis inflammationibus, & vehementiſſimis doloribus, teſte Gal. lib. 1. aphor. commen. 25. praeſentiſſimum auxilium) anodinis item remediis, fotibus, cataplaſmatis ex mica panis albi lacte excepti, vitello ovi, & croco, interdum momentum opii ob vehementiam doloris admiſcere cogimur. Delirio ſuccurrimus, ſanguinis miſſione, ſi vires valentes ſint, purgatione, ſomniferis admotis, & crurum lotionibus, atque ſimilibus. Sed ante omnia inſtituenda vulneratis tenuis, & cauta victus ratio, ab initio eſt, ne in phlegmonem abeat vulnus, & nevè humorum ſubluvies, nimietate alimenti in vulnere gignatur, ſordidumque & mali moris efficiat. A vino & carnibus arcendus aeger, donec à phlegmone tutus evadat, poſtea juſculis pullorum, & pane loto uti, poſt ſeptimum ſine noxa poterit. Mittendus item ab initio ſanguis, ſi non ſatis ex vulnere fluxit, & aetas florens, validaque virtus fuerit. Purgatio in omnibus ferè vulneribus, ſed praecipuè capitis, ventris, articulorum, autoribus Hipp. & Gal. optime facit: purgandi autem, qui in corpore ſuperare ſucci maximè videbuntur, ut ſi bilis adſit, & abundet, cholagogum dare expediet: ſi pituita, quae illam vacuent: ſicque de atra bile dicendum. Itaque bilioſos radice barbara, catholicone, ſiliqua Aegyptia, roſaceo ſyrupo, in mollioribus naturis. in fortioribus verò electuario roſ. & ex prunis ſolutivo vocato apud pharmacopolas, oxi laxatiuo, & ſimilibus, purgabimus commodè humoris bilioſi exceſſum: uti pituitae agarico, diaphoenicone, elect. chartamo parato, quo ego plurimum utor, & apud Flandros, & Hiſpanos optimum reperitur, quamquam pauci ſint in Italia qui eum hoc tempore in officinis conficiant: elect. Indo majore, & de citro vocato: tum catapotiis cocciis, aggregativis, & de agarico. Atram bilem, ſena, polipodio, epithymo, catholicone, electuario ex ſena confecto, quod diaſenae ſolutivum vocant, confectione hamech, pillulis de fumoterrae, aureis, & de quinque generibus myrobalanorum, atque ſimilibus educemus: ſi modò prius pro Hippocratis praecepto corpora fluida facere tentabimus, congrua victus ratione, & humorum lentorem, atque craſſitiem attenuantibus, & incidentibus. Vulneratos enim (inquit Hipp. lib. de affectionibus ſeu de morbis) fame affligito, & ex alvo, quae inſunt ſubducito, aut per clyſterem, aut pharmaco infra purgante exhibito, & in potu dato, aquam, aut acetum, aut ſorbitiones praebeto. Atque haec de curativa vulnerum methodo in univerſum.

CAPUT V.

DE VULNERIBUS CAPITIS CURANDIS.

Abſoluto jam de univerſali vulnerum curatione capite, ſubſequens eſt ut ad particularia deveniamus, & primo ad ea, quae in capite contingunt vulnera accedentes, de ipſis pro vulnerum ratione tum ſigna, tum judicia, tum curationem, tum omnia, quae convenire huic facto videbuntur apponemus, nulla habita anxietate de fracturis oſſium, cum abſolutus jam abunde ſit earum ſermo in libro huic praecedenti. Caput autem, juxta omnium ſententiam, tripliciter vulnerari poteſt, uno modo cum frangitur os, vel intra, vel extra, & haec eſt una ſpecies vulneris capitis. igitur fit, ut primo modo vulneretur quam frangatur os, & hoc dupliciter, vel non fracto corio, vel fracto & aperto corio & carne. Secundo modo vulneratur caput, ut os denudetur, & non patiatur: cum ergo hic patiatur corium, & pericranium tantum, & non frangatur caput, ideo tranſcendere oportet ad ſcopum ejus, quae tamen vulnera non ſunt negligenda. Tertium genus eſt, quum vulneratur caput, & os non detegitur, ſecatur caro, & pericranium integrum manet. ex quibus vulneribus leviſſimum eſt hoc poſtremum, ſecundo loco eſt, in quo detegitur ſine offenſione os, tertio verò eſt, quum frangitur os. Cum ergo primum, & ſecundum genus ſint leviora, ego prius de his tractabo, & poſtea tertium aggrediar, & perſolvam, ut interim quaelibet pars conveniens ſibi auxilium habere valeat, ſicut in praecedentibus de luxatis, fractiſque oſſibus dictum abundè fuit. Unde ſi detur aliquod vulnus, quod perveniat ad os ipſum, tunc non pericranium ſecabimus, ut quidam peſſimè faciunt, ſed cum integrum eundem panniculum reperiamus, eandem aggrediemur curationem, quae fieri ſolet in quolibet ſimplici vulnere. Si aderit contuſio, contuſionis curationem aggrediemur calfacientibus, & modicè ſiccantibus, & relaxantibus: ſi enim caro aliquo telo tum contuſa, tum caeſa ſit, huic ita medendum eſt, ut quam celerrimè ſuppuret: nam & minus phlegmone urgebitur, & neceſſe eſt carnes, quae contuſae caeſaeque ſint, putrefactas, & in pus verſas liquari, poſtea novam carnem naſci. Contuſa itaque ſuppurari primum pro Hipp. ſententia, mox deſiccari modicè poſtulant, ut quarto methodi medendi jubet Galenus. Si verò non adſit contuſio, poſſumus dupliciter ſanare, per agglutinationem, & per carnis generationem. primum fit (ut ſec. de compoſ. med. per genera cap. de dolore capitis ex ictu) ſi in vulneribus fibulas imponamus, cum praeſertim in capite faſciis uti non poſſimus, idcirco primo intuitu fibulas adaptamus, uno loco excepto, ſcilicet ſi fuerit in muſculo temporali, ubi conjungimus labia illius vulneris, perforando corium tantum, ne muſculum temporalem conſuamus praecaventes. Quae autem circa vulnus ligamenta, medicamenta, & lintea, atque cataplaſmata adhibentur, conſiderare omnia oportet, ut conferant, maximè ſi aegrotae parti adhibeantur, ut Hippocrates lib. de medico autor nobis eſt. Nos praeterea in omnibus vulneribus temporum ſolemus conſuere corium, dummodo non adſit vulnus in profundum, obſervantes numquid vulnerata ſint vaſa, quae percurrunt per tempora, quandoquidem in hoc caſu, filo adligamus, corium conſuendo ne refrigeretur muſculus, & ſequatur convulſio. Quare ſi vaſa ſint in temporibus, ſemper laqueo comprehendimus, deinceps corium relicto muſculo conſuimus, & ut cavitas non impleatur ſupra medicamentum ponimus duplicatum linteum. Facta contuſione, ſupraponimus barbarum, vel emplaſtrum Iſidis, vel pulveres glutinantes, de quibus ſuo loco abunde agemus. Id autem fieri debet in ſimplici vulnere, ſi velimus agglutinare: ſed ſi volumus per generationem carnis ſanare, tunc ſarcoticis potius utemur, quàm oleo roſ. ut quidam ineptè faciunt. Si autem caſu fiat, ut vulneretur membrana veſtiens os, tunc inſpiciendum eſt an magna oſſis portio detecta ſit, vel modica, nam fieri poteſt, ut denudatio ſit cum exciſione oſſis, & etiam oſſe intacto. Detegitur autem os duobus modis, aut ſine laeſione, aut cum aliqua reſectione: atque iſtud fit aut parum, aut multum: & in ejuſmodi caſibus, praeſuppoſito primum quòd os non contraxerit fracturam, nec ſedem, nec rimam, nec aliud: tunc habenda eſt ratio oſſis, & carnis, ut nos docuit Gal. lib. jam citato de comp. med. per gene. Quoties itaque os detectum eſt, ita ut per duas horas ab aëre afficiatur, ſemper refrigeratur, & contrahit ſiccitatem in ſuprema parte: & ideò extrema ſuperficies moritur, ac propterea removenda erit illa ſquamma ſuperior, quoniam agglutinatio impediretur, & tarda fieret ſanatio. Et quoniam in his vulneribus ſemper procedendum eſt per agglutinationem, etiam ſi totum caput eſſet detectum, idcirco deradendum eſt os, donec refrigeratum & exſiccatum abſtulerimus, quod commodè his ſignis cognoſcemus, nempè videntes tandem ſanguinem manantem, & erumpentem, idque ſignum eſt manifeſtum ſuperficiem adhuc vivere, & efflorescere carnem ſtatim pro facienda agglutinatione, & ideo non abrademus ſi ſtatim erumpat ſanguis, & cruentum fiat os: ex oſſe enim vivo flo-

Capitis vulnera, quomodo curanda.

Temporum vulnera curandi modus.

ſloras emittuntur carunculae quaedam, quae ad agglutinationem optimè faciunt. Sed ſi aliquis cortex oſſis abraſus eſt gladio, ſi illa percuſſio venit uſque ad meditullium molle, non erit abradendum: ſi autem oſſiculum ſit conjunctum cum corio, & pericraneo, auferendum eſt fruſtum, utcunque ſit vel magnum, vel parvum, quoniam cutis melius fovebit: illa enim oſſis pars, quae adhuc vivit ſemper à non vivente eſt ſeparanda, & revocanda eſt cutis. At ſi nolimus conſuere, & tentare agglutinationem, carnis generationem ſaltem (ut dictum eſt) tentabimus: & hoc duobus medicamentis: primo quòd ſit aptum generare carnem in oſſe: ſecundo quòd ſit aptum generare carnem in corio, quoniam haec duo differunt in remiſſione & intentione. Sarcotica in oſſe debent eſſe ſiccantia, in tertio detergentia magis, dummodo non faciant dolorem, & ſunt medicamenta, quae capitalia vocantur, quae ſuo loco explicabuntur: ideo conveniunt pulveres

Cephalica medicamenta, quae.

poſiti à Galeno lib. VI. meth. med. cap. ult. cephalica medicamenta, & eſt ariſtolochia utraque, peucedani radix, orobi amari radix, & cujusmodi ſiccantia in tertio gradu, farina lupinorum amarorum, ſquamma aeris, & quae alias dicentur, ex quibus fiunt pulveres, quibus detergimus oſſa. Sed quamvis altera haec propoſita ſit ratio curandi per expletionem ſanguinis, tamen deradere oportet os in principio, vel ſaltem poſt ſept. & quotidie inſpergemus os illis pulveribus, tegentes deinceps linamentis ex filis ſiccis. poſtea explebimus ſarcoticis medicamentis, aut baſilico unguen. aut terebint. aut unguen. de matreſilva, & ſimilibus, in quibus reperitur ſarcotica facultas. Partes praeterea circumpoſitae, fovendae ſunt oleo roſ. linimento ſimplici, vel emplaſtro Hipp. ex farina hordei & poſca, vel vino, & oleo roſ. vel aliquo ſimili habente vim refrigerandi, & dolorem ſedandi, & reliquis quibus poſſumus uti ad evitandam inflammationem, excepta deligatione, & actu frigidis, ne fiat conſpiſſatio cutis, & idcirco tepida omnia ſunt applicanda, quia valde calida noxia ſunt, ob metum inflammationis: unde errant cooperientes capita pellibus, ſtuppis, & aliis calefactitiis rebus. Modo ad profundiora capitis vulnera progredientes, detecta calvaria, primo obſervare debemus an membrana ſit vulnerata: ſecundo an habeat contuſionem: tertio an adſint grumi ſanguinis, vel ſanies tantum & non offenſa ſit membrana. ſi enim inflammatio ſuccedit, alio modo procedendum, ſi membrana nihil paſſa eſt, tunc oritur diverſa curatio ob diverſas antiquorum opiniones. Non nulli enim volunt, ut curationem proſequamur cum exſiccantibus medicamentis, cujus ſententiae fuit Cous Hipp. ſenior, qui vult ut membrana ſtatim purgetur à grumis illis, poſtea exſiccetur, ne diutius madens hebes fiat, atque putreſcat, ſi diu ſordes illae permanſerint: non expurgatur membrana, niſi per medicamenta purgantia, & detergentia. praeterea non modo membrana (niſi ſiccetur) poterit putreſcere, & inflammari, ſed etiam ſequeſtrari, ſicut accidit oſſi: & uti dictum eſt, quòd oſſa refrigerata ſquammam emittunt, ita membrana tunicam emittens putreſcet, & foetida fiet: ideo oportet, ut medicamenta ſiccantia detergentia adminiſtrentur, & propterea Celſus laudavit acetum membranae ſtatim infuſum, praeterea emplaſtrum viride, emplaſt. Judaei, & haec explet aceto, & ultimo omnia tegit lana aceto infuſa. Alter autem Hippocrates magnus Chirurgus, Eudemus, & quidam alii (ut ex Gal. patet lib. VI. meth. med. cap 6.) detecta membrana imponebant emplaſt. Iſidis, & oximel infundebant, & Galenus inquit, quòd ipſe plurimos ab Eudemo ſanatos vidit, & quòd vult hujusmodi curationem tentare: & probat exemplo, membranam pati hujusmodi medicamenta, quoniam in meatu auditorio, ubi ſunt tales membranae ejusdem naturae, poſuit robuſtiſſima medicamenta, & paſſae ſunt, nec eſt dubium: ſemper enim os detectum ſiccandum: ſi habemus carnem mollem, debemus ſiccantia applicare, ſi carnem duram, ſiccantia robuſta, & haec eſt vera methodus. Habemus tamen uſum antiquorum in contrarium, quia temporibus Galeni, qui Romae erant, utebantur methodo leniente, tamen utraque eſt ratio certa, nullaque eſt in errore: quoniam poſſumus inflammationem, & ſequeſtrationem lenitione, & ſiccatione evitare. Tunc temporis invaluerat ratio leniens, ita ut uſi ſint oleo roſ. ſupra membranam detectam, cum in eo adſit vis repellens & mitigatoria, & neſcio quid detergens. Utebantur etiam ſanguine columbae, ut recitat idemmet Gal. in lib. I. ſimpli. med. facul. cap. 10. neque ſolum hoc erat in frequenti uſu Romae, ſed habemus Archigenem ita facientem, habemusque teſtem Hipp. ex ſec. de comp. med. loc. cap. de dolore capitis. praeterea Apollonius, & Paulus lib. VI. idem facit. Cum igitur Galenus & omnes medici ſuorum temporum in Italia probarint ejusmodi rationem, ideo poſſumus dicere utranque eſſe bonam, dummodo diligenter, & tempeſtivè vel lenienti, vel altera methodo utamur. quoniam in uſu ſiccantium triplicem habemus medicamentorum ſeriem, nimirum in primo conſtituentes unguen. Iſidis, quod ſtatim chirurgi noſtri temporis meliores ſupra membranam imponunt, & ſolent uti linamentis, vel ex ſerico confectis in grana tinctorum infecto, vel ex linteolis lineis albis, mundis, & imbutis ung. Iſidis dicto, poſtea inſpergunt os iſto pulvere. Rec. ervum amarum; mannam thuris, peucedani radicem, iridis radicem, pulverizentur, & oſſi inſpergantur. reliquum vulnus aut terebinthina explent, aut ung. Iſidis temperato, quod conſtat ex duabus partibus cerati roſ. & una emplaſtri Iſidis, vel robuſtius, quando corpora duriora ſunt, & tunc dimidium eſt cerati roſ. dimidium empl. Iſidis. poſtea accipiunt ariſtolochiam rot. rad. iridis, radic.

brio-

brioniae albae, & conficiunt pulveres aequis portionibus, & inſpergunt, applicantes poſtea medicamenta praedicta, atque hoc modo expletur curatio per ſiccantia. Dum autem lenire volumus, uti poſſumus oleo roſ. & ſupra membranam infundere illud: quod quidem oleum roſ. debet vim aliquam habere deſiccantem: iſtud autem eſt oleum omphacinum completum, in quo eſt virtus lenitiva, quia oleum eſt, abluitur, qua ablutione aufertur unctuoſa, & aërea ſubſtantia, quae facit ad putredinem, & corrumpitur illa aſperitas ratione ablutionis. adduntur roſae deinde, & completae, quia incoquuntur illae roſae, & etiam infuſio roſarum incoquitur in duplici vaſe, & tunc habet magnam vim abſtergendi. oleum mitigat, quia ex ſucco acerbo abſtrahitur, abſtergit, reſtringit, & ſiccat ratione infuſionis, & tandem eſt medicamentum in ſe habens plures vires. calidum, ac tepidum infundi debet poſitis linamentis, idque fit primo die, poſtea admiſcere poſſumus ſyr. roſ. recentem una cum illo oleo ad ſeptimam uſque incipiendo à tertia die. Si autem timeamus inflammationem, in eo caſu oleo roſ. omphacino ſimplici uti debemus ſine ſyr. roſ. poſt ſeptimam melle roſaceo, quia major deterſio requiritur, & oleo abietino, aut terebinthino. Si verò ſequeſtratur pars detecta, & incipit marceſcere, & foetet: nihil praeterea timebimus, quamvis pars dimidia ſequeſtraretur. ſed ſi adſit nigredo, & non foetor, malum ſignum, quoniam deberet eſſe ſemper maximus foetor, quum ſequeſtratur maximè in ſuperficie exteriori, & cum hoc ob oculos noſtros ſeſe offert, audacter utamur vel reſina abietina, aut terebin. cum copioſo melle roſ. Tandem detecta membrana, exſiccata, & lenita, reliquum vulnus primis diebus explebimus uſque ad quartam oleo roſ. vel oleo abietino admixto cum ol. roſ. aut oleo roſ. cum tereb. & poſt quartam diem poſſumus imponere pulveres exſiccantes, ut ex ariſtol. iride, peucedano, maſtiche, thure, & ejusmodi: reliquum vulnus explentes cum terebint. aut ung. de matriſilva, aut de gumma elemi magiſtrale Petri Anconitani, quod medicamentum tale eſt. Rec. gummi elemi unc. iij. opopanacis, unc. iij. bdellii unc. ſſ. reſinae pini unc. I. terebint. unc. iiij. thuris maſculi, maſtiches ana drach. ij. cerae citrinae, olei roſ. ana lib. I. miſce & ſecundum artem fiat unguentum de gumma elemi, quod diluitur aliquantiſper & redditur molle cum oleo roſ. atque hoc medicamento ſolemus vulnus explere. Circa partem exteriorem aliqui utuntur lenientibus, aliqui linimento ſimplici, alii cum oleo roſ. alii Hippoc. emplaſtro, quod eſt factum ex farina hordei, & poſca, adjungentes ol. roſ. & ſic in primis diebus explent vulnus, uſque ad ſeptimam eodem medicamento utentes, quod nobis maximè & prae omnibus ſatisfacit. Quum verò perventum ſit ad ſept. poteſt mutari, & admiſceri diapalma cum linimento ſimplici aequis portionibus, vel unguen de betonica magiſtrali, quod ceratum de betonica ſolet nuncupari. cujus compoſitio talis exiſtit. Rec. fol. pimpinellae, betonicae, piloſellae, agrimonii, ſalviae, pulegii, millefolii, conſolidae majoris, & minoris, & mediae, matriſilvae, an. unc. vj. thuris, maſtiche, an. unc. ſſ. ireos, ariſtolochiae rot. an. drach. vj. cerae albae, unc. iiij. gummi elemi, unc. ij. reſinae pini, unc. v. terebinthi. olei abietini, an. unc. vij. vini albi odorati, quantum ſuff. haec omnia infundantur in dicto vino per octo dies, poſtea coquantur lento igne ad conſumptionem duarum partium ſemper agitando, poſtea percoletur, & infrigidetur, deinde manibus aqua madefactis maceretur, & malaxetur. Hoc facto infunditur in lib. IV. lactis (factis quibusdam paſtillis) aut caprini, aut ovini, & tenetur ibi per integrum diem, ut nutriatur lacte, poſtea iterum maceratur manibus, & uſui reponitur, eo modo, quo conſervari ſolent in officinis reliqua ejusmodi cerata, quod mollificatur poſtmodum cum oleo roſaceo, & imponitur, & ita procedimus uſque ad integram ſanationem in parte exteriori. At ſi contingat ut denigrata appareat membrana, nos noſtra tempeſtate detergimus grumos goſſipio, & poſtea infundimus, non acetum, vel oximel, ut faciebant olim antiqui, ſed horum loco ſanguinem columbae, in quo adeſt vis mitigatoria, & deterſoria: deinde infundimus purum ſyr. roſ. vel mixtum ſang. columbae. poſtea mel roſ. vel ſolum, vel admixtum oleo roſ. omphacino, vel eodem ſanguine columbae. atque aliquando ſolemus imponere oleum abietinum in principio ſtatim cum melle roſ. vel terebint. Si autem nigredo percurreret, devenire poſſumus ad oximel, & cum haec leviora non faciant, in eo caſu illa nigredo non corruit, quia non fit à contuſione: non enim poſſet tantum perdurare, & ſi perdurat ultra quartum diem, non eſt contuſio, ſed refrigeratio, qua non poteſt fieri concoctio, & propterea deveniendum tunc eſt ad medicamenta valde calida, ut ſunt oleum terebinthinae ſtillatum, vel oleum abietinum ſtillatitium, non commune, infundendo guttulam tantum, nam ejusmodi olea ſumme calida ſunt: poſtmodum devenire poſſumus ad naphtam, ſed hoc quoties membrana fuerit denigrata ob frigiditatem. prae terea inſpergenda eſt membrana ex pulvere mannae, thuris, myrrhae, & maſtiches, ponendo deinde emplaſtrum de gumma elemi, calidis fovendo, quoniam niſi hoc pacto fiat, brevi temporis ſpatio, peribit aeger. Sed ſi inflammata membrana ſit, nullaque appareat nigredo, ſed ita tumida ſit, ut aliquando oſſa excedat, & rubra penitus fiat, ac vaſa intendantur, propriumque motum amittat, tunc imponemus oleum roſ. non omphacinum, ſed roſ. purum, lotum quidem, & completum, quod factum ſit ex puriſſimo oleo. Celſus ſolet applicare poſtea folia lenticulae trita, folia vitis una cum butyro, vel adipe an-

Ung. ad vulnera explenda.

Cerati de betonica confectio.

ſerino recenti. Paulus vero, quia videt oportere valentiori uti opera, antequam impo-nat medicamenta, primum fovet diligentiſſimè membranam decocto altheae, & ſemin. lini, & foenugraeci: quibus ſi addamus malvam, & violariam optimum habebimus decoctum: poſtea accipit farinam tritici, & ſeminis lini, & infundit decocto dicto, addito adipe gallinaceo, vel anſerino, vel oleo roſ. ſed cum viderimus exactè inflammationem antequam curationem aggrediamur, praedicendum eſt dubium ſub quo imminet vita aegrotantis, quoniam pauci ſanantur, imo rariſſimi. Si autem fieret abſceſſus in membrana, & repente ſanies colligeretur, debemus aperire membranam, & dare ſtatim exitum materiae, ne fiat vomica, & fluxio ad partes interiores, & cerebrum, & poſtea cum ejuſmodi medicamentis detergentibus, quae poſuimus pauló ante pro denigrata membrana curabimus aegrum. Si verò membrana eſſet vulnerata, & fluat ſanguis copioſus, celerrimè tunc nulla habita ratione, aut aegrotantis, aut loci affecti, ſi viderimus locum eſſe circa partem membranae, in qua ſint ſinus, prima die aperire debemus os, & ita detegere membranam, quamvis ſit ſupra ſuturam, quoniam vix fieri poteſt, ut vulneretur ſinus membranae, quin ſuturae pars non feriatur. & majus adeſt periculum ex fluxione ſanguinis, quàm ex abraſione oſſis in ſutura, & quia ſinus illi ſunt magni multo repleti ſanguine, ſi ſtatim illum ſanguinem non cohibeamus, ille ſinus membranae, cum ſit in continuo motu, difficilius firmatur, unde facile mors ingreditur, & interficit aegrum. Aperiamus igitur, ut dictum eſt, & poſtea infundamus aloën, & mannam thuris, albo ovi diſſolutam ad mellis craſſitiem, & primum inſpergamus copioſum pulverem praedictum, deinde ponamus linamenta ex pilo leporino, quia habet majorem vim exſiccandi, ſingulis ad ſummum diebus mutando, non autem de tertio in tertium, ut quidam recentiores dixerunt. Et quoniam timemus tum dolorem, tum etiam inflammationem, idcirco obviam ire oportet cum medicamentis, quae vim habeant utrunque auferendi, nam ſymptomatum correctio, & profligatio in curandis non ſolum capitis vulneribus, ſed quibuscunque aliis magni eſt momenti, atque inter plurimas intentiones quae requiruntur, una etiam haec eſt, quam aſſequimur propria cuique ſymptomati applicando. Quapropter maxima admodum cura ſtatim adhibenda erit, ut dolor demulceatur, ac ſedetur, ne major adhuc ſanguinis copia attrahatur, unde etiam inflammatio ſequeretur, quemadmodum contingit aliis etiam corporis particulis vulneratis, nam omnis dolor fluxionis cauſa eſt. Idcirco dolorem ſedabimus fovendo partem vulneratam vel ex oleo roſ. vel ſaltem oleo communi, albumen ovi adjungentes, niſi magna prohibet inflammatio, ſeu vehemens calor, neque ullo pacto in capitis vulneribus ad ea medicamenta pro dolore ſedando devenire debebimus, quae ſtupefaciendi vim habeant, cujusmodi eſt oleum ex papavere, opium, mandragora, & ejusmodi, quae in aliis utique vulneribus commodius applicari poſſunt, pro vehementi ſedando dolore, quam in capitalibus, ubi parva re ſtupidus, ac ſtultus redditur aegrotus. Unde qui oleum tantum roſ. cum albo ovi, vel ſaltem oleum commune laudant, mihi non diſplicent, & ſi devenerimus ad Celſi, & Pauli remedia ſuperius citata, errorem nullum inde deducemus, quod magis nobis arridet, quam uſus emplaſtri Theodorici ex foliis malvae coctis, & in mortario contritis, & cum furfuris cribratura commixtis. quòd ſi olei roſacei momentum adjiciamus, melius adhuc medicamentum reddemus, ſed potius pro ſedando dolore in aliis corporis partibus quibuscunque, quam ſupra cerebrum, quemadmodum etiam confirmandum eſt de medulla panis tritici in aqua ferventi macerata, & ejusmodi. Verum accidit, ut ita vulneretur membrana, ut cerebrum etiam vulneretur, & detegatur. tunc major diligentia adhibenda eſt, cum ejusmodi vulnus inter ea, quae mortem adferunt connumeretur: nam ut plurimum pereunt, qui habent membranam & cerebrum perforatum, & hoc apparet ex ariditate labiorum vulneris, quae fovenda ſunt hidreleo, & oleo communi: apparet livor, cui nulla eſt medela; adeſt delirium: ſupervenit febris: fit reſolutio, convulſio, ſopor, & ejusmodi. Igitur ſi ſanguis non fuerit cohibitus, quae ad ejus cohibitionem dicta ſunt, hoc etiam loco ſufficiant, & ſi cohibitus goſſipio grumos eripiemus, & tunc poſtea curationem aggrediamur, cum ol. roſ. abietino cum aqua betonicae loto, & per retortam extillato, & ejusmodi; poſſumus etiam pulveres inſpergere thuris, mannae thuris, & haec fiant uſque ad ſeptimam, vel quousque cerebrum incipiat ſequeſtrari. vel creſcat caro. Sed ſi fuerit lividum cerebrum, & foetor non adſit malum eſt ſignum, & tunc mihi placet opinio eorum, qui infundunt ſyr. roſ. recentem pro detergendo cerebro: quòd ſi multum cerebri exeat, in his parum ſperanda eſt vita: tamen debemus inſpergere jam dictos pulveres, & aliquando admiſcere vitellum ovi, vel oleum ſtillatitium in quo nulla ſit acredo. At quoniam in magnis vulneribus capitis, convulſio ſolet eſſe peculiare ſymptoma, quòd vulnerato uno tempore ex Hippo. lib. III. de fract. comm. 43. & in praedict. Coacis, contundatur reliquum: ſoletque accidere, quòd vulnerata parte dextra capitis, convellatur oppoſita, idcirco ad convulſionis curationem breviter deveniemus. Convelluntur itaque partes (ut ex Galeno conſtat. lib. III. de locis aff. cap. 6. & lib. II. de cauſ. ſympt. cap. 2. & lib. de diff. ſympt. cap. 3. & lib. XI. de uſu part. cap. 2. & ſec. de art. comm. XXII. & III. de art. comm. 100.) duobus modis, aut ſecundum naturam,

aut praeter naturam: & convulſio naturalis eſt retractio muſculorum, quae fit à muſculis inter muſculos tantum fraternos. Convulſio verò praeter naturam, dupliciter fit, nempè aut cum convulſo nervo, hoc eſt reddito eo breviori, vel cum fit cum palpitatione, & convulſione nervi: propterea debemus ſemper diſtinguere convulſionem, vel in motum convulſivum, vel in convulſionem veram, in qua contracta remaneat pars diuturno tempore. Motus autem convulſivus dupliciter fit, vel ratione conſenſus, & fraternitatis partium, vel ratione contuſionis nervorum, & Galenus inquit veram convulſionem eſſe, aut propter exſiccationem nervorum, vel repletionem, quoniam breviores fiunt nervi: ſed ego non credo, quòd in motibus convulſivis ſtatim factis fiat convulſio ratione inanitionis, vel repletionis, quoniam non poteſt expleri, & evacuari tam celeriter nervus, & inanitus non tam cito reſtauratur: ergo motus convulſivus non habet cauſas veras, quas verae convulſiones habent. Convulſiones quaedam quae breves ſunt, & ſunt motus convulſivi, non ſunt verae & perpetuae convulſiones, & fiunt à materia habituoſa, & tenui, quae facilè eliditur. quod ſi materia fuerit craſſior, perdurant ad menſes & difficulter perſanantur. motusque convulſivi non fiunt repletione, vel inanitione, ſed fiunt palpitatione, & cocuſſione principiorum nervorum, & tales ſunt illi, qui fiunt in epilepſia, ubi adeſt convulſio, quae debet dici motus convulſivus. Idem accidit in vulneribus capitis, nam non vidi hominem convulſum convulſione durante, ſed motibus convulſivis: & animadverto quòd pars oppoſita laxatur, & relaxatur, ita in muſculis temporum ſemper cognovi motum convulſivum: in convulſione totius lateris ſemper vidi motus convulſivos, & raro convulſiones, & ita Hippocrates per convulſiones intelligit motus convulſivos. Cauſa eſt concuſſio principiorum cerebri dicunt quamplurimi, non animadvertentes, quòd vapores mali, qui aut ratione putredinis, vel alterius malae qualitatis conceperint venenum, ſi ſuperveniunt ad cerebrum, ſolent diſſipare ſpiritus animales, & ita ſupervenit torpor. ſi veniat ad principia nervorum, cum perturbet facultatem, facit convulſionem, ut patet in epilepſia. Haec igitur eſt potiſſima cauſa, cur malignus vapor non facit concuſſionem in cerebro, quia non habet ſubſtantiam aptam, non eſt fibroſum, at nullum corpus poteſt in ſe ipſo moveri, quod non ſit fibroſum, ideo vapor petens principia nervorum, quae ſunt fibroſa, etiam quòd ſint molliſſima, habent hanc facultatem in ſe, ut ſubſtantia ipſa poſſit contrahi, & extrahi, & ideo palpitant, & fit contractio in muſculis, & ita fiunt motus convulſivi. Haec eſt cauſa in epilepſia, ſed in capitis vulneribus, ego obſervavi quod reſolvitur prius latus laeſum, & poſtea in oppoſito ſuccedunt convulſiones, quoniam retenta materia in parte oblaeſa ita corrumpitur cerebrum, & principia nervorum, ut pereat omnis potentia illarum partium, & idcirco reſolutio fit in eo latere. Quoniam autem ibi eſt inſignis putredo faciens vaporem putridum, & venenoſum, cum totus hic exitum habere non poſſit partes ſanas petit, quae patiuntur hoc, ut ſuperveniat velut deperditio facultatum, & tunc cadunt facultates animi aegrotantis: raro aeger hoc ſentit, & cognoſcit: poſtea cum ille ſpiritus venenoſus petat principia nervorum, quae non ex toto infecta, & humectata ſanie, & ideo percutiuntur, & concutiuntur, & propterea fit concuſſio. Hanc igitur credo eſſe motus convulſivi cauſam, & aliquando memini me vidiſſe, quòd cum relaxatum eſſet latus, etiam poſt mortem remanſit convulſum, in quodam qui in capite fuerat vulneratus, ſed loquor de convulſione manente in vita. Quod ſi velimus aliarum convulſionum etiam reddere rationem, & Galeni partes ſuſcipere, porrò omnes convulſionis cauſas nos quoque in duo praecipuè capita revocabimus, nempè in plenitudinem, & inanitionem corporum videlicet nervoſorum, à quibus ſecundum electionem motus perficiuntur, ut exactè ipſemet Gal. nobis declarat tum lib. de tremore, palpit. convul. & rigore: tum lib. II. de locis aff. tum ter. & ſexcentis aliis in locis, praeter citationem ridiculam à Tagautio factam in lib. V. de ſympt. cauſis, qui liber nunquam extitit, & praeter tres nunquam de tali materia in lucem edidit Galenus. Poſt duas praecitatas convulſionis cauſas, tertiam adhuc habemus ex Avicenna, quae quamvis materiae haud quaquam, ſaltem per initium, proportione reſpondeat, noxam tamen contriſtantem cerebrum inducit: proinde nervi, hanc ceu moleſtum quidpiam refugientes, contrahuntur, & ad ſuam recurrunt originem, adnituntur que interturbantem cauſam ipſam expellere. Convulſio facile percipitur ex aegra membrorum dimotione, ex labiis contractis, ex maxillarum, dentium, & gutturis adſtrictione, ex oculorum perverſione, & quamplurimis aliis ſignis. Convulſio confirmata, praecipuè ex inanitione, & nervorum ſiccitate, prorſus curationem non recipit, Galeno autore lib. VII. meth. med. Ea autem, quae ex repletione fit, per evacuationem, tanquam per ſuum contrarium, ſanari poteſt, quemadmodum ea etiam, quae ex ſiccitate fit, non prorſus adhuc conſumata, interdum curari poterit, quamvis longo poſt tempore ea ſiccitas removeatur, dummodo ex adurentibus febribus id non eveniat, quoniam cùm totum corpus exſiccetur, & nervis deinde ex ſiccitate convulſio contingat, tunc inſanabilis omnino efficitur. Curabitur porrò ea convulſio, quae curationem non ſpernat, non ſolum his quae paulo ante diximus, nempè cum unctione ex oleo violaceo, liliorum, coſtino, laurino, & ejusmodi, ſed cum oleo etiam communi, in quo debet natare aeger, ut fit in colica paſſione, hoc eſt calido prae-

Convulſivus motus, quot modis fiat.

Convulſionis ſigna.

parato communi oleo, vel etiam eodem modo in calido balneo ex aqua dulci, in qua humectantia quaedam, & lenientia decoquantur, cujuſmodi ſunt capita, & extremitates agnorum, vitulorum, haedorum, arietum, & ſimilium animalium; ſimiliter malvae, ac violarum folia, altheae radices, cydoniorum ſemen, & id genus alia, adjecta olei tertia portiuncula. Sunt qui infraſcripto linimento totam ſpinam, juncturasque omnes illinire non ſine beneficio uſi ſunt. Rec. oleo amygdalarum dulcium, pinguedinis gallinae, medullae crurium vituli, ana drach. viiij. olei violarum unc. vi. pinguedinis haedi, & vituli, ana drach. xv. omnia bulliant ſimul in decocto malvarum, radicum altheae, & ſeminis cydoniorum, uſque ad conſumptionem ipſius decocti, deinde percolentur, & fiat linimentum. Porrò ſi ex plenitudine, & humiditate ſupervenerit convulſio, tunc per evacuantia curabimus, quae evacuatio fiat à toto corpore, & ab ea parte convulſa, & propterea ſanguinem mittere poterimus niſi aetas, anni tempus, & regio & reliqua id genus impediant, & poſtmodum per pharmacum purgans, materiam peccantem evacuabimus, vel clyſteribus acribus, vel peſſis, aut aliis convenientibus remediis. Corpore verò optime jam purgato, poterimus ad Rogerii, & Theodorici unguentum pervenire, quod hoc modo componitur. Rec. olei muſcellini, unc. I. petrolei, ſemunciam, olei communis, & butyri ana unc. iiij. cerae unc. unam, ſtyracis calamitae, ſtyracis rubrae, an. drac. ij. ſſ. maſtiches, olibani, gummi haederae, ana unc. ſſ. ex iis omnia quae liqueſcere poſſunt igni admoveantur, alia verò trita, & in pulverem redacta, illis commiſceantur: poſtremo addatur ſtyrax, & fiat unguentum, ex quo moderatè calefacto cervix, collum totum, ac tota ſpina dorſi inungatur. Utile eſt etiam pro eadem intentione, & eodem modo adminiſtratum unguentum aragon, unguentum Agrippae, oleum vulpinum, laurinum, rutaceum, chamamelinum, de junipero, de terebinthina, oleum philoſophorum, oleum benedictum, oleum de ſcorpionibus ex Matthiolo, balſamum noſtrum artificiale, & ejuſdem generis alia. Sed ſi ex compatiendi ſocietate eveniat convulſio, anodynis tunc utemur, cerebrum in primis roborantes, quod in omni convulſione, & ex quacunque cauſa faciendum maximè erit. Tandem cùm omnia haec remedia, quae diximus non ſatisfaciant, ad Galeni, & Raſis conſilium properabimus, quod quidem eſt nervi, aut muſculi, ex quo convulſio orta eſt per transverſum inciſio, & haec ſint ſatis de vulneribus triplicibus capitis, ac de omnibus iis quae eadem vulnera comitantur, tum ſymptomata, tum alia curatu neceſſaria.

Linimentum ad convulſionem ex ſiccitate.

CAPUT VI.

DE VULNERIBUS FACIEI CURANDIS.

Facies eſt membrum decorans hominem, & propterea ſi vulnus curandum in ea parte contingat, omnibus modis curare debemus, ut cicatrices non ſint turpes, & ne ob imperitiam, vulneris labra malè coaptentur. Unde primum animadvertendum eſt, quòd in facie poſſunt recipi & vulnera, quae ſimplicia dicuntur, & citra ſubſtantiae deperditionem, & cum ſubſtantiae amiſſione, ſed non profunda niſi os etiam ipſum corripiant, quoniam non eſt ea carne praedita quaevis faciei pars, ut ſunt quamplurimae corporis particulae: & quamvis ſimplex vulnus, & quod ſine ſubſtantiae deperditione fit, aliud reperiatur profundum, aliud ſummo tenus factum, & aliud ex utrisque fit particeps, ut cum pars una diviſionis per longitudinem factae, altè deſcendit, altera in ſuperficie tantum haeret: tamen praeter has vulnerum duas differentias, quae ſub ſimplici reperiuntur vulnere, profundum dari non poteſt ſine deperditione ſubſtantiae in facie. Idcirco vulnera cum deperditione aut fiunt cum amiſſione cutis tantummodo, aut cum ablatione cutis, & carnis ſubjectae ſimul, quae ambo in facie pariter inveniri poſſunt. Si igitur detur in facie vulnus ſimplex, in ſuperficie carnis tantum, non propterea intentionem curandi mutat, aut differt ab aliis cujusvis corporis membris, niſi in majori diligentia contrahendae cicatricis, ob partis decorationem: in reliquis autem praeter jam aſſignatos quinque ſcopos communes, unum ſpecialem adhuc habet, nimirum ut ſanguinis profuſio cohibeatur, praecipuè ſi nimis immoderate effundatur, ut teſtis nobis eſt Avicenna, his verbis. Satius eſt enim ipſum fluentem ſanguinem ex vulnere, non omnino, ac ſtatim ſupprimere, ſed ſi nimis abundè prorumpat, ejus duntaxat impetum moderatè infrenare oportet. Quod idem à Galeno ex Hippocratis praecepto confirmari lib. IV. meth. med. videtur. Fit enim (inquit Hippocrates) effluente ſanguine vulnus ſiccius: proinde & ſanius: nam ſiccum ſano vicinius eſt, humidum verò non ſano. Ubi igitur ſimplex vulnus in facie, vel in alio membro, quodque ſolum in carnoſa parte conſiſtit, diſſidentium labiorum commiſſionem, quae ſola decenti fit ligatura, expoſtulat, Galeno autore lib. III. meth. med. dum inquit. Quae enim diſſident (de ſimplici ulcere loquens) atque invicem diſtant, ſi in idem adamuſſim componas, citra omnem reliquam extrinſecus molitionem coaleſcunt. Id-

Idcirco diductorum labiorum ex hoc ulceris praecepto agglutinationem, praecedit neceſſario eorum in idem adductio: quod totum confirmavit etiam Raſis, & qui eum cum Galeno ſequuti ſunt omnes: quamvis nequaquam ſint condemnandi poſt illos recentiores chirurgi, qui ejusmodi recentia vulnera albumine ovi diutius agitato, & levi ſtuppa excepto quotidie nituntur curare. nam ejusmodi medicamentum & ſanguinis profluvium ſupprimit, dolorem ſedat, refrigerat, & inflammationes prohibere aptum eſt, teſte Galeno lib. II. de ſimpli. med. facultatibus atque diligentiores illi inter noſtros chirurgos meritò dici poſſunt, qui idem medicamentum ante tertium diem non removent, quandoquidem, ut ipſe Gal. inquit lib. III. meth. med. parva vulnera ejuſmodi naturae ſunt, ut poſt orarum adductionem, & commiſſionem, unius diei, aut duorum dierum ſpatium adhuc requirant quo proba fiat unio, & agglutinatio. Quod ſi vulnus in faciei ſuperficie acceptum, ad tantam magnitudinem diviſum ſit, ut ſola deligatura labra ipſius, neque adduci, neque committi poſſint, ſutura aut fibulis eadem ipſa labra disjuncta, adducenda, & conjungenda eſſe nos docuit Galenus lib. III. meth. meden. Recentiores tamen, & periti in hac arte chirurgi, omnes ferè hoc tempore his vulneribus pulverem rubrum, quem incarnativum vocant, imponere conſueverunt, qui quidem pulvis diverſimode compoſitus reperitur, ſed magis tamen communis ille dicitur, qui recipit thuris optimi unc. ij. ſanguinis draconis, unc. unam. Albucaſis tres uncias calcis vivae adjungit, cujus ſententiam ſectatus eſt etiam Lanfrancus. Halyabbas verò ſantalos loco calcis vivae appoſuit, & Guido bolum armenam adjunxit, quemadmodum ex eorum ſcriptis unusquisque videre poteſt. Aliqui praeterea hunc pulverem rubrum appellatum, labiorum vulneris agglutinativum, & ſuturae conſervativum hoc pacto componunt. Reci. boli arme. terrae ſigillatae, ana drach. vi. thuris, maſtiches, ſarcocollae, ana drach. ij. & ſemis, myrrhae, aloes, ana drach. I. ſſ. tragacanthi piſti, ſanguinis draconis, ana drach. i. farinae hordei, farinae fabarum ana drach. ſemis. miſce fiat pulvis, ex quo cum albumine ovi portio quaedam agitari poterit, donec in corpus unum coëant: quod glutinis inſtar lenteſcat: poſtea ſtuppis levibus excipiendum erit medicamentum, & vulneri ita admovendum, ſupra quod aliae adhuc ſtuppae ſolo ovi albumine imbutae, & intra pannum lineum eodem madefactum liquore involutae apponendae ſunt. Sed & ſupra vulnus nulla alia intercedente materia, pannus linteus ſubtiliſſimus, hoc eſt, tenuis, albus praedicto imbutus albumine ovi, admovendus omnino erit, ne ſcilicet dum removentur ſtuppae, ſuturae jam factae puncta abrumpant, aut dilacerent, & per conſequens pravum finem poſtea conſequamur. Qualis autem ſutura, aut deligatura, quales etiam pulvilli, ex ejusmodi ſtuppis facti, his vulneribus, percuſſimve in ſuperficie acceptis, convenire dicantur, & quo nam pacto fieri debeant, in ſequentibus abunde ſatis dicemus. Modo facta hac diligenti curatione cum ovi albumine, & pulvere rubro commixtis, ſi poſt quartum diem non coaleſcat vulnus, tunc vino aliquo ſtyptico calente abluendum erit, & poſtea ſtuppas eodem vino imbutas, & expreſſas ſupra vulnus apponemus, easque alligabimus, & ſingulis poſtea diebus permutabimus. Quandoquidem fieri non poteſt, ut ſpatio dierum brevi hoc pacto vulnus non agglutinetur, ac perſanetur, ut Galeno viſum eſt lib. IV. meth. med. ubi Theſſalum arguit, qui vulnera in multos menſes, & interdum in annum, aut etiam longius tempus protrahebat, & incurrere ſinebat, quae alioqui pauciſſimis diebus, ut ſex, aut plurimum ſeptem curari potuerant. Quapropter uſque ad quartum diem cum ovorum (ut diximus) albumine, & pulvere illo rubro vulnus curari poterit, quoniam ab eodem medicamento, ſic compoſito, hanc nunquam ſpernendam utilitatem, ſortiri certum eſt, ut ſcilicet ſanguinem ſiſtamus, dolorem ſedemus, & inflammationem fieri prohibeamus. Sed interim ſummopere cavendum eſt (ut antea admonuimus) ne vel pilus, vel oleum, vel quidpiam aliud extraneum, & ſequeſtratum in medio labrorum vulneris negligentia intervenerit: nam tunc ejusmodi vulnus ſola diſſidentium partium conjunctione agglutinari non poteſt: quamvis circa vulnus, roſacei inunctio non prohibeatur: imo factum bene exiſtimamus, hoc enim modo laeſam particulam à dolore, & inflammatione vendicabimus, dummodo illud dictum circa vulnus, non tam larga ſignificatione ſuſcipiatur, ut etiam intra oleum penetret, nam intentio eſt operantis, ut loca circum vulnus adjacentia jungantur. Peractis deinde quatuor primis diebus, ad ſtypticum vinum deveniendum eſt, modo jam dicto; vinum etenim (ut Galen. inquit lib. III. meth. med.) omnis ulceris, quatenus ulcus eſt, optimum medicamentum exiſtit, & quae ab ipſo de vino pro ulceribus comprobata fuerunt, eadem & nos cum recentioribus in vulneribus affirmabimus Poſt verò hanc vini fomentationem quidam infraſcriptum pulverem vulneri inſpergunt. Recipe myrrhae, drach. iij. aloës hepat. drach. iiij. thuris drach. duas, miſce, & fiat pulvis, qui in hoc caſu magnae efficaciae à Tagautio praedicatur, & poſtea recenſet aliorum quorundam ordinem in curandis his vulneribus, in hunc modum dicens. Sunt qui poſt amotionem primi apparatus, emplaſtra, & unguenta admovent, quae in promptu ad hanc rem parata habent, ac ſtatim ſtuppas ſuperponunt. Galenus autem in re propoſita, plurimi facit emplaſtrum, quod nigrum appellavit: Avicennas verò unguentum de lino, quod tamen magis dicatum eſt carni regignendae, quàm agglutinationi labiorum vulneris; Guido à Cauliaco in hac re uti conſue-

Pulveris incarnativi confectio.

ſueverat unguento, quod conſtat praedicto pulvere rubro, mixto cum terebinthina lota. Quidam verò terebinthinam ipſam cum praedicto pulvere commixtam, & (ut dicunt) incorporatam, ſtatim per initia cruentorum vulnerum admovent, atque in diem quartum relinquunt. Haec enim oras vulneris coire facit, & ſuturam eo nomine conſervat. Nos verò, in quibus vel vinum ſtypticum non reperiatur, vel praedicta medicamenta, in promptu non ſint, hoc utimur medicamento. Recipe ſandaracae, thuris optimi, maſtiches, aloës hepat. ſanguinis draconis, boli armen. uſualis, cum vera non reperiatur, tragacanthae, gummi armoniaci, pondus aequilibrum, terebinthinae ad neceſſitatem, miſce, fiat unguentum. glutinat enim hoc ſeptem dierum ſpatio, & plurimum valere milies experientia comprobavimus: ſed cum refluit ſanguis, album ovi appono cum bolo arm. & ſanguine draconis, poſt hoc & dictum praeſidium. Arnoldus de Villa nova plurimum commendabat in cruentis, & recentibus vulneribus aquam ardentem (quam & aquam vitae nuncupant) ea abluendo celerrimè ad ſanitatem perducebat, quippè quae inſigniter deſiccet. Quod ſi vulnus in facie ſuſceptum in profundum penetret, ſine amiſſione ſubſtantiae, ſutura tunc, & decenti ligatura id curare aggrediemur, dummodo hoc fieri poſſit, & vel partes non impedierint, quae disjunctae ſunt, exactè ad imum uſque ſibi conjungi non poſſint, vel potius quia in fundo collecta jam ſit ſanies, aut pus, cui nullus pateat effluxus. Si enim hoc contingeret, curationem non ſimpliciter ligatura, vel ſutura aggrederemur, ſed ipſam fluxionem, tum ex contrarii loci diviſione, tum ex ejuſdem, & ſitu partis accommodo amoliemur. Quod idem nos docere Galenus viſus eſt circa finem libri tertii method. meden. dum inquit. Si vulnus cavitatem altè reconditam, ſub cute habet, conſiderare oportet, utrum ea in ſuperiore parte ſit, ita ut ſanies ex ea prona effluat: an in inferiore, ſic ut illic ſiſtatur. Ejus igitur cui effluxus patet, eademque aliorum curatio eſt: cui verò non eſt, huic ipſi moliamur effluxum oportet. Ejus autem effluxus molliendi duplex ratio eſt, ubi exprimente ligatura nihil promovemus, aliàs tota cavitate diſſecta, aliàs in fundo tantum aperta. Quando verò harum alterutra ſit ineunda, docebit tum locorum ipſorum natura, tum verò ulceris magnitudo. Si namque ea loca ipſa dubiam, ſeu fallacem, ac periculoſam, ſectionem faciant, & ulcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit. Sin contra ſe habeant, praeſcindere, ſeu dividere praeſtat. Deligatio verò ejus incipiat quidem (ut dictum eſt) ſupernè, finiatur infra, ubi ſcilicet patet effluxus. Situm igitur partis affectae accommodum intelligimus, quando vulneris hiatus, ſemper deorſum ſpectat, fundum verò ſurſum, ita ut ſanies ex ipſo vulnere prona, & liberè effluere poſſit. Nos autem pro curatione hac molienda, ordinem Guidonis obſervamus, utentes nimirum ſectione, quia melius ſordes deterget, & totum pertranſit ſpatium, minoremque infert dolorem. Eum autem intromiſſorio ad formam acus facto immittimus, vel ligneam haſtulam in cavum vulneris imponimus, & ſuper eam tutius ſectionem facimus. Deinde ſectione facta, mundificativum medicamentum levi ſtuppa ſuperponimus, quod bis in die mutamus. Sed ſi convenientem poſitionis figuram vulnus in parte affecta ſervaverit, utcunque id contingat ſectionem non aggredimur, ſed vulneris curationem, ut indicatio ſeſe offert. Et cum de tot vulneris modis in facie acceptis jam dixerimus, cumque ad unguem omnium curationem tradiderimus, conveniens modò eſt, ut ad oculorum vulnera curanda noſter tandem vertatur ſtylus.

Medicamentum ad oras vulnerum conjungendas.

CAPUT VII.

DE OCULORUM VULNERUM CURATIONE.

Quae curatio pro vulneribus faciei modo explicata, ac demonſtrata breviter fuit, eadem quoque applicari poterit in quacunque corporis particula, dummodo eadem prorſus natura ea vulnera potita fuerint. Modo ad oculorum vulnera devenientes, eadem etiam modò praedicto conſiderabimus, nempè ſi ſint profunda, ſi ſimplicia, ſi complicata, & ſimilia, & quaecunque ea ſint, peculiarem eis curationem eſſe tribuendam affirmamus. Ut tamen res ſit, omnia oculorum vulnera ſunt timenda, tum ob viſus facilem deperditionem, tum propter cerebri propinquitatem, & ideo conſiderato vulneris ſitu, conſiderataque ejusmodi figura, vel mors erit praedicenda, vel ſaltem caecitas judicanda, quae parvo admodum ictu amitti poteſt. Si contingat, ut oculus in ea parte vulneretur, in qua muſculi oculum motu arbitrario moventes, qui ſeptem omnino ſunt, ſi Diis placet, non quinque ut falſò arbitratus eſt Columbus, Valverdius, Fallopius, & Borgarutius: primus enim in latus introrſum, ſecundus extrorſum, tertius ſurſum, quartus deorſum ducunt, quintus, & ſextus non nihil oculum circumvertunt, primi & ſecundi muſculorum functiones parumper adjuvantes. Atque hi ſex forma, quae oblonga, & quaſi teres viſitur, invicem correſpondent, & à dura membrana nervum viſorium inveſtiente pronati, in anteriorem durae oculi tunicae ſedem juxta iridis latera orbiculatim membraneis tendinibus inſeruntur.

Oculorum vuln. periculoſiſſima.

Septi-

Septimus verò his occultatur, & ſolus nervum viſorium in orbem ita ambiens, ut ſex dicti ſimul eundem una cum ſeptimo muſculo induebant, in poſteriorem durae oculi tunicae ſedem carneus implantatur, & iiſdem ferè motibus cum ſex illis muſculis praeeſt. Si inquam contingat, ut in praedicta parte vulneretur oculus, fieri aliquando poteſt, ut intacta viſiva facultas remaneat, cureturque exactè oculus, & ideo primum conſiderandus locus affectus, & poſtea vulnerantis inſtrumenti natura. Nam vulnera interdum fiunt à ſagitta, interdumque à virga, vel ab aliqua re pungente, & ſi exempli gratia ſagitta laeſionem, ſive vulnus in oculis inferat, tunc integra ejusmodi curatio tribus perficitur ſcopis, nempè ratione victus, purgatione, & (ut ille inquit) localium applicatione. Diaeta igitur, modo quo diximus antea inſtituatur tenuis & cauta, ne in phlegmonem abeat vulnus, & neve humorum ſubluvies, nimietate alimenti in vulnere gignatur, ſordidumque & mali moris efficiat. Utatur igitur farre condito cum amygdalis, vel hordei farina, vel cucurbita, vel lactuca, vel portulaca, vel juſculis pullorum, & pane loto, & ejusmodi, quamdiu à phlegmonis periculo evaſerit: & poſtmodum deveniat ad carnes haedinas, pullorum gallin. & à vino arcendus eſt, donec à praedicta phlegmone fuerit tutus: poſtea bonis fruatur carnibus, & etiam optimo vino, quoniam illud generat bonum ſanguinem, & per conſequens humiditates ſecundae optime generantur, quae ſunt cauſa citae conglutinationis, quamvis contra confirmare Henricus videatur. Aër optimus eligatur, clarus, & omni fumo, ac obſcuris nebulis expers, ne oculus affectus pravis humoribus repleatur, neve lachrimae excitentur. Quieſcat caput, & totum corpus curis omnibus, & ſolicitudinibus privetur, & per contrarium hilari eſto animo, atque honeſtè noctis tempore dormiat, ne ob nimium ſomnum depravetur aliquo pacto nutrimentum, vel cibus aſſumptus, evitetque ſomnum meridianum. Quae autem pro ſecunda intentione eſſe diximus ab ipſa ſanguinis miſſione initium ſuſcipientes, venam ſecabimus, habitis primo memoriae his ſcopis, quos huic rei convenire antea declaravimus, atque habita aetatis, regionis, anni, & ejusmodi aliarum conſideratione, atque tandem ratione habita ſanguinis quantitatis, quae ex vulnere effluxit. quòd ſi multa eſſet, loco phlebotomiae ex ipſa brachii vena, ſatius eſſet cucurbitulis opus perficere. Purgatio autem ſine humoris redundantis concoctione exhiberi minimè poteſt, idcirco advocetur medicus, praecipuè ſi febris ſuperveniat, & ſi aliqua urgeret neceſſitas, ſaltem dentur pilulae vel de hiera ſimpl. vel cocchiae, vel lucis, vel ſimiles, quae oculos reſpicere dicuntur. Si verò ſagitta appareat, & facilè extrahi poſſit, capiatur in cannula ſua cum tenaculis, & hinc inde leviter devolvatur, donec ſemoveatur, & poſtea locus ille impleatur ex terebinthina & vitello ovi, quia multum locum confortat, & dolorem mitigat, atque circa labra imponatur oleum roſ. cum bolo arme. idque fiat uſque ad quartum diem, poſt quem imponemus farinam hordei cum melle roſ. donec mundificatio perfecta ſit, & tandem conſolidetur locus. Si autem ſagitta non appareat, obſervata diaeta, & purgatione, & aliis prohibentibus dolorem, & inflammationem, in loco apponendum eſt oleum roſ. & penicillum, ſeu turundam (quas tentas vulgus nuncupat) eodem oleo imbutam, quia ratione olei locus optimè dilatatur: quòd ſi ad ſufficientiam dilatari non poſſet, turundam ex ſpongia, aut ex ariſtolochia rotunda apponere opus erit, cum qua vulnus ipſum dilatabitur, ut facilè ſit ſagittam perquirere, atque eam extrahere. Quod ſi etiam hac methodo neque reperiri, vel extrahi poſſit, tunc ordine à nobis in ſequentibus obſervato, omnino opus noſtrum perficiemus, praeſertim ſi modum inveniendi inſtrumenta, rationem extrahendi, differentias ſagittarum, ac telorum, inſtrumentorum ſeriem, & quaecunque alia huic facto convenientia ſint, demonſtremus, ac declaremus. Si verò vulnus eſſet in oculo à virga, vel ab aliqua re pungente corneam, vel conjunctivam, obſervata praecedenti victus ratione, phlebotomia, & pharmaco purgante, ad localium applicationem deveniemus, & primo ad hoc collirium. Recipe boli armen. unc. i. thutiae, ſanguin. draconis, tragacanthae, gummi arab, an. unc. ſſ. terantur, & cribellentur, & miſceantur cum lib. una aquae roſ. & facta commiſtione, ponantur omnia in ampulla vitrea, diligenter obturata, ac ita bulliat in balneo mariae per horam, poſtea removeatur ab igne, & ſuperaddantur unc. ij. vini de pomis granatis, & tandem percoletur, & guttulatim ponatur in oculo affecto bis in die, ipſo tamen exiſtente tepido. Quidam adhuc ſatis celebrant ovi albumen, diu agitatum in mortario, & ductum in formam unguenti, ſed efficaciſſimum cum ſit ejusmodi collirium, ab ipſo nos nunquam diſcedimus: in ipſo enim vis maxima reperitur ad viſus, & oculi tutelam. Hoc facto, & debili adhuc exiſtente oculo, ſi lachrimae ſupercreſcerent, magnaque tum contracta eſſet rubedo, ut utrunque perſolvatur, ſingulis diebus, ter per vices aut quater in oculis aſpergatur ſubſequens aqua. Rec. ſacchari albi, aloës haepat. ana drach. v. thutiae praeparatae, ſcript. ſſ. camphorae, gran. ij vini albi clari, aquae roſ. aquae foeniculi, an. drach. iiij. miſce in ampulla vitrea, in qua quieſcat per ſex horas ad minus, & deſuper obligetur linteum ſubtiliſſimum, & modo praedicto inſpergatur. Quod ſi adeſſet dolor cum rubore, loco praecedentis aquae ſtatim haec mucillago praeparetur, Rec. aquae foeniculi, roſ. euphragiae, ana unc. i. decoquantur cum drach. ij. ſemin. foenugraeci, fiat mucillago, cui commiſce drach. ij. thutiae optimè praeparatae, & utere. Si verò viſus de-

Collirium.

Aqua ad oculos rubentes, & lachrimantes.

Ad oculos cum dolore rubentes.

Ad viſum debilitatum, & obfuſcatum.

debilitatus tum eſſet, ac offuſcatus (ut ſic dixerim) ſuccurramus tunc cum ſequenti balneo, cum hac aqua, & cum hoc pulvere noſtro. Rec. herbarum potentillae manip. iij. parietariae, eupatorii veri, chamaemillae, verbenae, ſavinae, ana man. ij. decoque & fac balneum pedibus per duas horas mane, & tres veſperi. interim injicias in oculo aquam foeniculi cum ſanguine columbino mixtam, & hunc pulverem devoret ſub aurora, & veſperi. Rec. radicis ſcabioſae, henrici herbae ana unc. i. ſſ. ſeminis rutae, foeniculi, ana unc. i. galangae radicum, drach. iij. fiat pulvis. Quidam etiam ad viſum clarificandum quandam conficiunt compoſitionem ſtillatitiam, quam aquam mirabilem vocant ad oculos clarificandum, quae hoc modo fit. Rec. euphragiae, capilli veneris, betonicae, rutae, foeniculi, verbenae, chelidoniae, chamaemillae, endiviae, roſarum rubrarum ana man. I. ponantur in vino albo per noctem, poſtea ſummo mane extrahantur & extendantur ſuper tabulam, ut vinum per ſe effluat, & removeatur: diſtillentur poſtmodum per retortam, & habebimus aquam primam pretio argenti, ſecundam auri, & tertiam balſami. Colliria deinde, pulveres, electuaria, & quamplurimae aliae compoſitiones ad ejusmodi ſcopum tendentes, & ad alios diverſos oculorum affectus abundè deſcribentur in antidotario noſtro, ac in ſerie multorum ſimplicium.

Aqua mirabilis ad viſum clarificandum.

CAPUT VIII.

DE PALPEBRARUM VULNERIBUS CURANDIS.

Quamquam vulnera quaedam vel letalia ſint, vel ita deſperata ut membri deſtructionem omnimodam nobis polliceantur, non ob id tamen relinquendus eſt aeger vulneratus absque auxiliis: quin omnia aggredi, ac tentare debet chirurgus, quae ex arte & ſecundum rationem fieri poſſunt, dummodo ſaltem ab aſſidentibus conſanguineis, & amicis ipſius aegrotantis obnixè rogatus fuerit, ac de futuro rei exitu coram eis, antequam vulneratum attingat, praeſagiverit, ut ſe ab indoctorum calumnia, & maledicentia vindicet. Plerique enim praeter ſpem medicorum modo quodam mirabili, ac ſtupendo mortem interdum evadunt, ac ſanitati reſtituuntur: atque alii membrum deſperatum recuperant, & reſtaurant, & ideò cum ſaepè etiam praeter exſpectationem quaedam eveniant, curatio aggredienda eſt. Quod ſi vulneratum ipſum omni auxilio deſtitutum relinqueremus, & inde vel mors, vel membri abolitio ſequeretur, impii, ac inhumani merito diceremur, & haberemur. Quae quidem praecepta ne dum in oculorum deſperatis vulneribus, ſed in omnibus aliis totius corporis humani obſervanda perpetuo erunt, atque iis omiſſis, vulnerum palpebrarum curationem aggrediemur. Unde ſi palpebra vel dextra, vel ſiniſtra aliquo pacto incidatur, ex ſententia Guidonis, ac aliorum recentium, primis diebus debet acu curvato ſui, quia ob loci concavitatem non poſſet ſutura adminiſtrari, niſi cum tali acu, quae levis eſſe debet, cuſpide triangulari, caudaque excavata, ut in ea filum recondatur, & tranſitum acus non remoretur. Et quoniam ejusmodi vulnera nihil peculiare habent praeter ſuturae egregiam ac perpolitam adminiſtrationem, propterea quo modo idipſum conſequi facilè poſſit, hoc loco oſtendere abſurdum fore non opinor: cum praeſertim palpebrae, naſus, aures, & quamplurimae corporis particulae vulneratae ſui deſiderent. Tres igitur in univerſum ſuturae communiter à recentioribus in vulneribus connumerantur: una ſcilicet, quae agglutinatoria nuncupatur, ſive barbarè loquentes, incarnativa, in vulneribus in molli parte acceptis conveniens, quorum labra ſic diſſident, ut ſola deligatura in unum adduci nequeant, & quibus nihil jam extraneum inter ipſas oras intercipitur. Secunda dicitur incarnativa, ſive agglutinatoria, acu, aut pinna cum ipſo acu introducta, qua ſutura uti poſſumus in magnis, & profundis vulneribus, in quibus labra plurimum inter ſe diſtant. Tertia verò & ultima ſutura, labiorum in unum adductorum conſervatrix dicitur, fierique debet, ut aliae duae, quae praeceſſerunt, ſed non aequè arcta eſſe debet; eo etenim duntaxat nomine fit, ut ſimul maneant, quae commiſſa ſunt labra, tantiſper dum coaluerint. Sutura agglutinatoria tantummodo in recentibus vulneribus competit: vel ſaltem ſi vetera fuerint, ac calloſa, duraque labra contraxerint, per ſcarificationis modum, aut cutis ablationem, ſanguine extracto renovata. Atque haec quinque differentiis diſtinguitur, nempè filo, acu, verruculis, fibulis, & pannis. Primo igitur filum eſſe debet laeve, aequale, ac forte, cujusmodi eſt ſericum, colore vel album, vel rubrum, ſi fieri poteſt, non autem nigrum, ob atramenti, & aliorum, quae in tali colore faciendo, imponuntur, adverſam intentioni noſtrae facultatem. Haec autem ſutura (ut doctiſſ. Fuchſius lib. ſex. de med. morb. cap. pri. ex Tagautio ad verbum nos docuit) fieri debet in communibus vulneribus, hoc modo, nempè primum punctum faciendo in medio diviſionis vulneris, ut exempli gratia ſi menſuretur ſpatium longitudinis vulneris, idque quinque digitorum ſit, tunc qui tertius digitus numeratus eſt, ſuſcipiat primum praedictum punctum, deinde ſecundus digitus alterum punctum, ita ut in quinque

Suturarum in vulneribus modi, quot.

que digitis, tria tantum dentur puncta, donec vulneris labra ritè commiſſa fuerint. Quamobrem cavendum eſt ne nimis crebra, vel nimis rara ſutura fiat: nam ex nimia punctorum civitate, dolor excitatur, quia quo ſaepius acus cutim pertranſivit, quoque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes, Celſo lib. v. cap. 26. atteſtante, oriuntur. Ipſe enim inquit. Comprehendi namque ſutura, vel fibula non cutem tantum, ſed aliquid etiam ex carne, ubi ſubierit haec, oportebit, quo valentius haereat, neque cutem abrumpat. Utraque optima eſt ex acia (non autem ex acu ut quidam peſſimè emendavit) molli, non nimis torta, quò mitius corpori inſidat. Utraque nimis rara, neque nimis crebra injicienda eſt. Si nimis rara eſt, non continet. Si nimis crebra eſt vehementer afficit, quia quo ſaepius acus tranſivit, quoque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes oriuntur, magisque aeſtate. Neutra etiam vim illam deſiderat: ſed eatenus utilis eſt, qua cutis ducentem, quaſi ſua ſponte ſubſequitur. Ferè tamen fibulae latius vulnus eſſe patiuntur. Sutura oras jungit, quae ne ipſae quidem inter ſe contingere ex toto debent, ut ſi quid intus humoris concreverit, ſit qua emanare, ac effluere poſſit. Haec Celſus. Solent itaque communiter digiti transverſi ſpatium inter injecta ex acia ſericea vincula relinquere. Altero modo fit ſutura agglutinatoria, acu, vel pinna cum ipſo introducta, qua quidem in magnis, ac profundis (ut dictum eſt) vulneribus utimur, in quibus labra plurimum inter ſe diſtant. Totidemque acus imponere debemus, cum filo in eas intromiſſo, quot neceſſariae videbuntur: ita ut non unica tantum acu adminiſtranda haec ſutura ſit, ſed quamplurimis, quarum numerus ab indicante vulneratae partis ſpatio maximè deſumitur. Filum autem circa eas revolvendum eſt, eo modo, quo mulierculae facere ſolent, dum ſuas acus ſuper manicas, aut capitia aſſervant, atque hoc modo relinquuntur uſque ad vulneris coaleſcentiam. Acus autem longa ac laevis eſto cuſpide triangulari, cauda verò excavata, ut in ipſa filum commodè recondatur, & tranſitum acus non remoretur: atque eadem à cuſpide ad caudam uſque rotunda, aequaliſque ſit, non autem, ut peſſimè omnes recentiores conſueverunt, nempè poſt triangularem cuſpidem ſubtiliorem ſibi comparare, ita ut ſciſſa recenter cuti ab ipſa cuſpide, ſtatim contrahatur, aperiaturque iterum in tranſitu ipſius caudae: unde quamvis breviſſimo tempore id eveniat, aliquis tamen excitatur dolor, cum praeſertim pluries idipſum opus neceſſario repetatur. Cannulam deinde feneſtratam habere oportet, cui incumbat ac innitatur altera pars labii vulneris, ne ſcilicet huc atque illuc evagetur dum ipſa acus intermittitur, & ut per feneſtrellam videri poſſit, quando acus pertranſiverit. Trajecta tandem acu, una cum filo trahatur, ſed vulneris labrum interim, quod filo magis vicinum eſſe conſtat, ſpecillo huic parti applicato, tanquam fulcimento, & adminiculo innitatur, ne dum filum extrahitur, labrum etiam conſequatur. Quae praeterea ſutura requiritur in palpebris, propter concavitatem, quae conſpicitur circa oculum acum curvam procul dubio deſiderat, alioquin commodè fieri non poſſet, ſed tamen, & longa, & laevis, & ut diximus aequalis, cuſpide quadrata, ac cauda concava eſſe debet. Ligatura verò ubique eadem eſt, nempè primo involutionibus duabus, ſecundo una duntaxat, deinde filum aliquantulum à nodo remotè ſcindatur. Tertio modo fit ſutura agglutinatoria dicta, diductas vulneris oras committendo, pannis utrinque admotis, qui figuram triangularem referant, atque eadem eſſe magnitudine oportet, quae membro laeſo congruere videatur. Quae ſuturae ratio in iis praecipuè locis convenit, in quibus volumus cicatrices, facta vulneris agglutinatione non apparere, ut in facie. Pannos autem ejusmodi omnes ferè uno modo applicant, ut viſcido nimirum linimento ac pertinaciter obliniantur, quod recipiat pulverem ſanguinis draconis, thuris, & maſtiches, ſarcocollam, picem, & farinam volatilem molendinariam, quam pollinem vocant: quae omnia cum ovi albumine ſubigi debent, ac in unitatem redigi: atque ubi linimenti formam induerint, ſupra dictos pannos extendi debent, qui utrinque poſtea ad vulneris latera, ad pollicis unius diſtantiam ſupra vulneratum membrum agglutinandi ſunt. Cum verò deſiccati panni fuerint, ingenioſe, & ut oportet conſui debent. Quarto modo ſutura haec fieri debet aequalibus veruculis, ex ſtuppis vehementer contortis, & gracilibus ad modum ſcriptorii calami, longitudine ferè medii digiti. Haec ſutura cum ſtuppis facta tam diu non perdurat, quemadmodum ſi fieret calamo ſcriptorio, earum vicem agente, & propterea ſi neceſſitas aliqua nos conſtringat, ut longo tempore detineatur ſutura, omnes conveniunt, ut calamus ſcriptorius, vel pinna ſtupparum loco ſuſcipiatur: fit autem in hunc modum. Vulneris ambo labra trajiciuntur, acu filum ducente: deinde facto per idem foramen recurſu, ex ea parte qua venerat, recipienda eſt: ſic quidem, ut anſa una remaneat ea parte qua remeavit, in qua alterum veruculi extremum imponendum erit. Poſtmodum filorum amborum fines, euntis nimirum, & redeuntis conſtringamus, & ſuper alterum veruculi caput ligaturam faciamus, ibi fila reſcindentes, atque veruculum hoc pacto uſque ad perfectam vulneris agglutinationem relinquentes. Quinto, & ultimo haec ſutura fit fibulis, disjunctas, atque hiantes vulneris oras committentibus: quae quidem fibulae ipſae vel majores, aut minores exiſtant, pro ratione, ac differentia vulneratae particulae, ſed ab utraque parte recurvae, unusque hamus in altero vulneris labro infigatur, & verſus alterum tendat, in quo & alter hamus eodem modo fixus ſit, ut facere

Suturae agglutinatoriae confectio.

Vulnera, quomodo ſuantur.

cere ſolent qui pannos tundendo apparant. Atque ejusmodi fibulae, quibus labra vulneris ſejuncta contrahimus, non violentia aliqua ducendae erunt, ſed eatenus utiles ſunt (ut paulò ante retulit Celſus) quatenus cutis ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequatur. Sequitur modò ut ſecundae ſuturarum differentiae, ſeu modi rationem adferamus non quae labiorum in unum contractorum eſt conſervatrix, ſed quae ſanguinem commodè ſupprimit, cum id muneris in contractione, & conſervatione tertii dicatur modi, ut paulò poſt adnotabimus. Acus igitur requiritur in ſutura ſanguinem ſupprimente, quae filum trahat, trajectis utriſque vulneris labiis, per modum revolutionis, uti pelles conſui ſolent. Ipſius autem ſuturae uſus recentioribus chirurgis, is eſt, cum alia uti non poſſumus, tanquam maxima neceſſitate coacti propter magnum ruentis ſanguinis impetum, praeſertim ſi vulnus in aliqua parte conſiſtat, in qua venae aliquis non exiguus truncus, ſive ramus magnus reperiatur. Quod Tagautius expreſſiſſe eſt viſus his verbis. Accepto in venis vulnere, quaſi dari vulnera etiam poſſint in aliqua corporis particula abſque venae etiam continui ſolutione, quod quam maximè abſurdum ſit judicet Fuchſius ejusmodi imitator, & judicent omnes recentiores Anatomici, tum Fallopius acutiſſimus diſcipulus noſter, tum argutus contemplator Borgarutius. ſed ad rem propius accedamus. Utimur quoque hac eadem ſutura in inteſtinis conſuendis, cum fuerint ſauciata, in panniculis vulneratis, & omnibus locis carne deſtitutis, quamvis optimo indigeat chirurgo, ac practico (ut ita dicam) ſutore, quoniam tuta admodum non exiſtit, niſi diligentia adhibeatur: uno etenim abrupto puncto, caetera etiam relaxantur, unde fit, ut difficulter poſtea labra coaleſcant, & ſine aliquo ſuperveniente ſymptomate vulnerata pars perſanetur. Modo ad tertium ſuturarum modum accurrentes, quem eſſe diximus labiorum in unum contractorum conſervatricem, eum fieri poſſe declarabimus, ut reliqui alii praedicti, & ſi in aliqua admodum invicem re differre dicantur, haec eſt duntaxat, quòd non aeque arctus eſſe oportet. Ea etenim ratione, ſeu uſu fieri ſolet, ut ſimul maneant quae labra commiſſa jam ſint, donec vulnus conglutinetur. Ea autem utimur pro vulneribus in carne, aut molli parte acceptis, in quibus magna admodum facta eſt dilaceratio, & ſubſtantiae deperditio, quoniam hoc modo ſejunctae partes in unum adducuntur, ut citius coaleſcant. Illis etiam vulneribus rectè ejusmodi ſutura accommodatur, è quibus poſtea aliquid detrahere deſignamus. atque haec de ſuturis, ac earum in univerſum differentiis dixiſſe pro omnibus ſuendis tum palpebris, tum auribus, naſo, fronte, vel bucca, vel labris, vel gutture, vel ventre, vel quibuſcunque vulneratis partibus ſint ſatis, ſi id unum adjunxerimus, ut in ſuturis, ac fibulis in univerſum perpetuo animadvertamus, ne unquam illis utamur, antequam vulnus intus purgatum ſit, ne ſanguinis aliqua portio concreti ibi relinquatur, quoniam in pus converteretur, & magnam inflammationem ſuſcitaret, neque vulneris agglutinatio fieret. Quod magnopere animadvertens Tagautius, ante Fuchſium, quamvis eadem prorſus verba, puncta, & literatura in ambobus ſcriptis reperiatur, in hunc modum ex Celſi ſententia ſcripſiſſe eſt viſus. Sed ne linimentum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſa inditum eſt, inibi relinquendum eſt, nam id quoque inflammat. Comprehendi verò ſutura, vel fibula, non cutem tantum, ſed etiam aliquid ex carne (ubi ſubierit haec) oportebit, quo valentius inhaereat, neque cutem abrumpat. Tempus autem in quo commodè ſuturam abſolvemus, ac removebimus, ab ipſo rei effectu deſumi debet, nam antequam conglutinationis ſigna aliqua ſeſe offerant, removenda ſutura non erit, cum ad hunc tantummodo finem ea adminiſtrata prorſus ſit. Sumpta igitur ab ipſo effectu indicatione, ſuturam praedictam hoc modo removere poterimus: nempè ſpecilli caudam, hoc eſt anguſtum mucronem filo ſupponentes, filumque ipſum mox abſcindentes, poſtea latum ipſius ſpecilli mucronem labro vulneris per quòd filum educitur, ſuperponentes. Hoc enim pacto pulchrè admodum opus perficiemus, ac ne quid filum evellendo laceretur evitabimus. Quamobrem palpebrarum vulnera primò optimè cum iis medicamentis, quae vim purgandi habent, purgare debebimus, poſtea qua poſſumus diligentia, ac elegantia conſuemus, & tandem opportuna ſumpta occaſione cicatricem adducemus.

Suturae ac fibulae quando applicandae.

Sutura, quomodo removenda.

CAPUT IX.

DE VULNERIBUS NASI CURANDIS.

Naſus quandoque vulneratur, quandoque frangitur, quandoque teritur, & quandoque conquaſſatur. hic tamen neque de fracturis agere debemus, cùm de ipſis abundè libro praecedenti jam dictum ſit, & propterea agetur propriè de vulneribus, quae in naſo recipi accidenter poſſunt. Unde primum ejusmodi contracti vulneris naturam proſpicere licet, nunquid videlicet totus naſus abſciſſus fuerit, vel pars aliqua tantum, quoniam neque naturae artificium, neque artificis munus tam amplo

pri-

privilegio conſtitutum eſt, ut abſciſſum penitus à facie naſum, in integrum reſtituère poſſit. Atque proinde ejusmodi curationem tentare, idem eſt, ac ſi ſimia philoſopharetur, velletque per aërem volare, quandoquidem ſancitum eſt, ut partes, quae ex ſemine ſunt, unitatis ſolutionem ſi admittant, uniri (niſi in pueritia, & molli exiſtente corpore) prorſus nequeant, conditione ea, qua deperditi ſubſtantiam verè repraeſentet. Quod ſi in ſolutione continui partium ex ſemine id contingat, multò magis cùm integrum membrum, à membro ſejunctum omnino ſit. Fieri tamen maximo labore, & mirabili admodum naturae adminiculo poteſt, ut ſi naſus integer abſciſſus prorſus ſit, nullumque reſtet remedium, à dextro, vel ſiniſtro brachio, iterum detrahatur caro, quae maximo tum artificio naſi formam quandam recipere apta eſt, & iterum à loco vacuo cònglutinari, hoc pacto. Proponitur homo, cui vel modo, vel paucis ab hinc diebus, vel longo etiam poſt tempore naſus abſciſſus ſit; primum facta convenienti humorum purgatione, detracto ſanguine, ſancitaque convenienti victus ratione, ſi recens abſciſſio ſit, ita ut nihil adhuc operatum à chirurgo ſit, locum nequaquam ſcarificamus, ſed ſi cutis generata fuerit, adſitque tantum cicatrix, vel anguſtiſſimum orificium, tunc temporis ante ſcarificationem, brachium, quòd magis aegroto ſit commodum accipimus, & cubitum in anteriorem partem muſculum ſuperficialem flectentem, propè tendonem, hoc eſt circa locum copulationis ejuſdem tendonis manibus diligenter exquirimus. Eo autem invento ab utroque latere violenter ita vulneramus, ut reliqui vicini muſculi minimè malum perpatiantur: atque eadem vulnera ſcalpello profunda efficimus, curamusque ne vel dolor, vel inflammatio ſuperveniat, & interim pedetentim quotidie magis perforamus, donec linteum ab utraque parte facilè aditum habeat, ac ſi dicas te velle muſculum elevare, in ea parte, in qua magis carnoſus, ac corpulentus exiſtit, & ab aliis ſubjectis partibus totum ſejungere. Hoc facto ab altera ſuperiori parte paulatim adhuc ſegregamus, donec undequaque dermis, & epidermis contracta ſit, quod medicamentorum ope commodè ſatis perfici poteſt. Interim locum in quo antea naſus erat diligenter ſcarificamus, donec ſanguis maximus effluat, poſtea faciem ita cum muſculo jam affecto conjungimus, ut ne moveri quidem vel caput, aut brachium quadraginta dierum ſpatio poſſit. Secamus nos tunc ſuperiorem muſculi partem carnoſam, quam diximus, & undequaque cum parte jam ſcarificata fuimus, & cum ſequenti medicamento, utranque partem tamdiu ſemel in die curamus, ut coaleſcant, coëant, ac unam ſortiantur ſubſtantiam, naſi locus, cum brachii muſculo. Secamus deinde aliam partem muſculi, & eodem tempore brachium reſtauramus, & ſubinde naſum ex carne conjuncta effingimus, efformamusque, ac pro poſſe eum depingimus, conſolidando ab omnibus regionibus, nares, atque orificia duo procreando, ac tandem naſi vicem attribuendo. Idque curriculo quadraginta (ut diximus) dierum perfici ſolet, quo tempore ne tantillum moveat aeger brachium à capite, ac propterea faſciis, ac ligulis obligetur, vivatque interim tenuiſſimè, & juſculis, panatella, ac aliis ſorbilibus cibis interim utatur. Medicamentum verò, quo id totum tandem conſequimur balſamum noſtrum artificiale eſto, quod hoc pacto componitur. Recipe terebinthinae opt. lib. I. olei laurini, unc. iiij. galbani, unc. iij. gummi, unc. iij. ſſ. thuris, myrrhae, gummi ederae, centaureae majoris, ligni aloës, ana unc. iij. galangae, cariophyllorum, conſolidae minoris, cinnamomi, nucis muſcatae, zedoariae, zinziberis, dictammi albi, ana unc. i. olei vermium terreſtrium, unc. ij. aquae vitae lib. vI. terantur, quae contundi poſſunt, & omnia infundantur in aqua vitae per tres dies, poſtea per retortam optimè lutatam lento igne extrahantur tres liquores, quorum primus eſt ſubtiliſſimus, aquoſus, & maximè clarus, ſecundus eſt flavi coloris, ſubtiliſſimus etiam. tertio loco ſubſequitur balſamum artificiale, rubei, ac purpurei coloris. Qui primò extrahitur liquor, mirificè, ac valenter juvat, & prodeſt in omnibus ventriculi affectibus ex cauſa frigida provenientibus, potenter enim phlegmam, ac flatuoſos ſpiritus conſumit: ſecundus in vulneribus agglutinandis, & cicatrice obducendis, in nervorum ſedandis doloribus, in prohibenda, ac fuganda inflammatione, paralyticis, convulſis, ac apoplecticis mirum in modum efficaciſſimus eſt. ultimus verò prae caeteris in omnibus his aegritudinibus excellens comprobatur. Atque haec de naſi deperditi fabrica hoc loco dicta ſint ſatis. Modo ſi naſus ab una tantum parte vulneratus ſit, vel per tranſverſum, vel per longum id contingat, vel etiam latum ſit vulnus, vel perſtrictum, eandem prorſus victus rationem ſtabilire ſat erit, atque ſumpta non ab ipſa vulneris differentia, ſed ab aliis indicationibus ratione, & venam ſecabimus, atque corpus vel totum evacuabimus, vel ſimpliciter caput. Si verò ſtrictum adſit vulnus, tunc ſola ligatura nobis ſufficere videtur, praecipuè ſi per longum vulneris labra extendantur, vel ſolis etiam punctis adhibitis, dummodo neque caro, neque cutis deperdita aliquatenus ſit, quod oculi judicium idipſum nobis praeſtabit. Sed ſi vulnus ſit per longum, atque latum, cum oſſis, vel cartilaginis ſciſſura, tunc repoſitis partibus loco convenienti ſuere, & incarnare ſat erit. Quod ſi vulnus collatum ſit cum carnis deperditione, conemur nos tunc eam medicamentis redimere, ut Recipe thuris, myrrhae, ana drach. ij. farinae foenugraeci, unc. ſſ. raeſinae, unc. i. ſſ. cerae, & olei quantum ſufficit, miſce, & ſecundum artem fiat unguentum. Vel ſi hoc ad ejusmodi noſtrum opus perficiendum ſatis non ſit, ad Ga-

Naſus penitus abſciſſus nequit reſtitui.

Hoc equidem mirabile, & notatu dignum.

Balſami confectio.

Balſami artificialis noſtri, vires.

leni medicamentum protinus accurremus. Rec. ſtrobilinae, unc. iij. cerae, unc. i. aeruginis raſae, drach. iiij. thuris maſculi, drach. ij. aceti, quod ſufficit: aeruginem pluribus diebus conterito, thus uno die: tum caeteris liquatum commiſceto: clementius fiet, ſtrobilina mollita prius, roſaceo, vel terebinthina, ſtrobilinae loco mixta. Plurimum etiam praeſtat ſubſequens pulvis, praecipue in vulneribus naſi, in quibus deperdita ſit carnis ſubſtantia, oblaeſaque tum cartilagine ſuppoſita. Recipe maſtichae, thuris, myrrhae, tragacanthae, gummi arab. ana drach. ij. farinae foenugraeci, unc. ſſ. miſce fiat pulvis, & utere poſt factam optimam digeſtionem cum ovi vitello, ac terebinthina. Si autem vulnus ex transverſo naſi reperiretur, atque ita profundum ut totus abſciſſus eſſet, poterimus tunc vel ſuere, conjunctis exactè labiis, vel deligare. Hoc verò diverſis modis fieri inveniemus, nam quidam ex recentioribus noſtris, nempè Lanfrancus, & Theodoricus dixerunt quòd locus ligetur cum duabus ligaturis: quarum unam ſub naſo ponebant, & capiti ligabant: aliam ſuper naſum, quae ſuſtineret medicamenta ſuper locum affectum. Rogerius verò, & Gulielmus dicunt, quòd cum una binda (ut eorum verbo utar) per medium ſciſſa, ubi naſus poſſit ingredi ligetur. Henricus ejusmodi modos reprehendit, ac reprobat, dicens, quòd ſi faſcia eſſet ſtrictior, quàm oporteat nihil operaretur: quare (inquit) melius eſt dimittere ligaturam, vel ſi fieri debeat fiat ſub, & non deſuper. Petrus autem de Arzillata, dicit. Ego parum curo de iſta alteratione, quia in facie non poteſt dari certa regula deligaturae, quare quilibet faciat ſecundum quòd ſuum ingenium melius invenire poterit. tamen ego imponerem unam coffiam in capite bene ſtrictam, & ligarem naſum, ut dicit Gui. & bindam ſuerem coffiae. Guido poſtea, inquit quòd Albucaſis, & Avic. ligaturam in naſo prohibent, & poſtea ad Lanfrancum & caeteros accurrit, in eandem prorſus ſententiam confirmatus cum Petro, & ſectatoribus ejusdem. At nos, qui libenter Galeni praecepta ſectati ſemper ſumus, dum ratio veritatis tanti praeceptoris autoritatem confirmare videatur, in naſi ligatura ejusmodi linteum paramus, quòd hiſce verbis ipſe libro de faſciis cap. 41. iterum in praecedentibus praecitato, nobis oſtendit. Faſcia eatenus lata eſſe debet, ut naſum complectatur, longa verò, ut duplicata à naribus ad occipitium perveniat. Orſam igitur ab occipitio recta per verticem, & inter ipſum & frontem ad medium naſum adducimus, & quod ex ipſa ſupereſt à facie ſinimus dependere, quod rectum in duas partes ſcindimus, uſque dum ventum ſit ad ſuperius labrum. quo facto alteram faſciolam mediam, ab imo naſo orſam ſuper eam, quae ſciſſa pendet à facie, in utranque partem, ſub imas aures ad occipitium ducimus, ſuper partem primò injectam ſic, ut ibi X. literam repraeſentet, miniſtroque tradimus, deinde partes ſciſſas à facie convertimus ab utraque parte naſi inter ſupercilia, ut ibi literae X ſimilitudinem accipiant, per ſummum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite jungimus, ſuper quas deinde capita à miniſtro contenta circa frontem attrahimus ſic, ut à latere nodo, vel fibula inter ſe vinciantur. Hoc itaque ligaturae modo ex Galeno accepto libentius utimur in agglutinandis, ſeu, ut vulgus inquit, incarnandis vulneribus naſi, quàm funda ex quatuor capitis, vel quamplurimas alias per ſua capita praecitato libro aſſignata. Commodè etenim cum hac eadem ligandi obſervatione, tres omnes ligaturarum utilitates conſequi poſſumus, nimirum expellere, retinere, & incarnare, de quibus fuſius in ſequentibus loquemur, dum earum differentias totas aſſignabimus.

CAPUT X.

DE AURIUM, ET LABORUIM VULNERIBUS CURANDIS.

Vulnera labiorum, & aurium, duobus verbis per idem caput abſolvit Guido, nihil ab aliis membris peculiare habere confirmans. Quare ſi aures vulnerantur nullaque fiat perditio in eis, ſuantur, & incarnentur, ſeu agglutinentur cum pulvere, quem vocant incarnativum, & albumine ovi admixto cum oleo roſ. ut antehac de aliis vulneribus dictum eſt. Si autem fuerit deperditio carnis, digerantur labia cum digeſtivo ex terebinthina, & vitello ovi, poſtea mundificentur cum labia vulneris projiciunt ſaniem, & ſi ſanies ſit craſſa, abſtergemus cum melle roſ. vel cum farina hordei, & mellis roſ. portiuncula, vel cum alio quopiam mundificativo: quòd ſi fuerit virulenta, exſiccabimus cum ung. apoſtolorum, & tandem cum aureo implebimus, & albo adglutinabimus, & dolorem cum dialthaeae unguento ſedabimus. Eadem prorſus ratione curare quoque poterimus, quae vulnera curari debeant labiorum, ſed majori quantitate mellis roſ. utentes, cum in eo magna reperiatur facultas digerendi materias phlegmaticas, & ab omnibus praedicetur tanquam optimum pharmacum omnium oris aegritudinum. Quod ſi humores in ore excreverint, diamoron ex Meſue praeſtantiſſimum erit remedium, cum conveniat apoſtematibus gutturis, & ad ulcera, & ad omnia genera praefocationum, & ideo cum experientia ipſa nos doceat,

ceat, quòd vulnera labiorum, magnam in ore attrahunt humiditatem, quae quidem facilè hominem praefocaret, idcirco diamorone praedicto cum hordei decocto commodè gargarizantes utemur. Sed cum etiam haec vulnera, tum aurium, tum labiorum ligari aliquando poſtulant, & cum diverſae ſint in eadem re opiniones, ideo in univerſum de ligaturis capite de vulneribus ſpatularum, & partibus ejus pertractabimus, quo loci accedat accuratus chirurgus, cui hae noſtrae lucubrationes placuerint. Et cum poſt aures, ac labia, ad colli vulnera propius adire debeamus, abſolutis jam omnibus faciei, & partium ejus vulnerum curationibus finem huic capiti tandem imponere licebit, ſi tantum cicatricum memoriam aliquam habeamus, antequam obdureſcant, cum tenerae adhuc exiſtant, ac recentes. Tales enim cicatrices Raſi autore facilè inſtaurari poſſunt, admoto diachylone, aut litargyro (ut ajunt) nutrito, & ſi Celſus lib. v. cap. 26. dicat, quòd ſi vel excrevit cicatrix, vel concava eſt, ſtultum eſt decoris cauſa rurſus, & dolorem & medicinam ſuſtinere. Alioqui (ſubdit) res utrique ſuccurri patitur: ſiquidem utraque cicatrix exulcerari ſcalpello poteſt. Si medicamentum aliquis mavult, idem efficiunt compoſitiones hae quae corpus exedunt. Cute exulcerata, ſuper eminentem carnem exedentia medicamenta conjicienda ſunt: ſuper concavam implentia, donec utrunque ulcus ſanae cuti aequetur, & tum cicatrix inducatur. Nigras quoque cicatrices deformes, atque indecoras in facie aliquando reperiemus quas tollemus cum oleo, in quo radix brioniae, tum albae, tum nigrae decocta ſit; dum ſuccum reddat impoſitum. Idem praeſtat calamintha ex vino cocta: argenti etiam ſpuma cum roſaceo albo lota: aerugo quoque, ac plumbum paribus portionibus miſta, eodemque roſaceo cocta, qua ſive cicatrix ungitur, ſive id ut emplaſtrum imponitur, quod in aliis partibus imponendum eſſe nobis Celſus conſuluit, & unctionem in facie fieri poſſe confirmavit. Craſſiores verò & jam inveteratae cicatrices, oleo balſamitae appoſito, vel radice cucumeris ſylveſtris, contrita & appoſita. Quod ſi hiſce aut ſimilibus non tollantur, id totum quod ſupereminet, atque creſcit, cultro raſorio reſcindendum eſſe affirmat Tagautius, & ante ipſum Guido, & poſt Fuchſius, qui tres eadem prorſus cantant, & idem judicium in rebus habere oſtendunt, cum alter ab altero non diſcedat, neque abſque alio unus incedat. Aſini etiam pinguedo cicatrices tollit, praecipuè ſi per balneum mariae (ut vocant) oleoſa ſubſtantia detrahatur: criſocolla quocunque vis modo adhibita; calamentum in vino coctum: radices bryoniae, admiſtae cum orobis, foenugraeco, & terra ex Chio: alcionium primum, & ſecundum; folia & radices ranunculi in modum emplaſtri appoſita: radices etiam virides celidoniae majoris contuſae, cum ſulphuris portiuncula plurimum valent in cicatricibus nigris removendis, ſi loco applicabimus in emplaſtica forma: raphani ſuccus, aut mel in quo raphani ſemina ſint diſſoluta, & contrita valet: mel etiam & ſal ſimul prodeſt, atque penè innumera alia medicamenta vel compoſita, vel ſimplicia, quae partim in noſtro deſcribentur antidotario, partim libro de ſimplicibus, partim hinc inde ſparſa, & partim ab aliis autoribus in unum collecta, ut ex eorundem ſcriptis maximè apparet.

Faciei cicatrices nigras, quae tollant.

CAPUT XI.

DE COLLI ET PARTIUM EJUS VULNERIBUS CURANDIS.

Colli vulnera quaedam in ſola carne: quaedam in oſſibus vertebrarum: quaedam in ligamentis lateralibus: quaedam in venis: quaedam in parte priori: quaedam in poſteriori: & quaedam cum amiſſione ſubſtantiae cutis utriuſque, & carnis ſubjectae tantum non etiam oſſis. Porrò quae vulnera in ſola carne recipiuntur cum vel nervum, aut venam, aut aliquod vaſculum principale non laedant, vel magna admodum non ſint, propterea ambiguam curationem non admittunt, ſed in numero eorum ſunt, quae Celſus libro quinto cap. XXVI. pro tutiſſimis connumeravit. Quae verò vel vertebras, vel ligamenta, aut magnas venas, aut partem aliquam nobiliorem offendiſſe reperiuntur, eadem omnia in collo vel vitae periculo, vel perpetua partis oblaeſione non vacant, & ideo diſtinguenda inſanabilia ab aliis, quae difficulter ſanari poſſunt, atque haec ab iis quae tutiſſimam curationem admittere diximus, & cuncta ſub prognoſtici ſerie diligenter reducere. Indicia enim ea perpetuo quorum ſunt naturam declarant, nec fallunt unquam, ea dico quae certa medici dici volunt, quae propriè indicia dici merentur: de quibus rectiſſimè pronunciaſſe illud viſus eſt Hippoc. lib. iij. prog. cap. xiiij. Quovis anno, & quovis tempore mala, malum: bona bonum denunciare: nunquam enim aut bona malum, aut mala bonum indicabunt: ac proinde certa, vera, fidelia ſunt exiſtimanda. Quamobrem Hippocratis haec praecepta imitantes, antequam colli vulnerum curationem aggrediamur, ea primum quaecunque futura ſint judicare oportebit: quid enim admirabilius in tota arte, quàm providentiae, praeſagiendique artis beneficio ea quae futura ſunt, quaeque nec aeger nec aſſiden-

dentes praeſenſere ſignorum apparentium adminiculo praedicere? Unde primò videndum erit an nervus aliquis non exiguus vel tendo vulneratus, abſciſſusque ſit, an integer intactusque remaneat: rarò etenim accidit, ut iiſdem in collo praeciſis, liberum motum partis reſervent, & ideo praedicendum quamprimum erit periculum, quod vulnus ſub hac conditione imminet perpetuae membri oblaeſionis. Cui verò in ſpinali medulla percuſſio facta eſt, ſervari non poſſe in vita aſſeruit Celſus eodem lib. & cap. jam citato, quod idem ex Rogerii autoritate Guido etiam confirmaſſe eſt viſus. Quod maximè adſtantibus, & conſanguineis praedicendum audacter erit, ut optimum medici nomen ſubſtineamus: at ſi uſque ad exquiſitam medullae percuſſionem vulnus non venerit, inter curabilia connumerandum utique erit, veruntamen periculo omnino non vacat dum nervus aliquis abſciſſus appareat. Praeterea in parte anteriori vulnera contracta cum reſectione recurrentium nervorum, perpetuam futuram raucedinem pollicentur, quemadmodum hominem generationi ineptum fore Guido confirmavit, cui nervus aliquis, ex iis qui propè aures pertranſeunt, abſciſſus fuerit. Venarum deinde ac arteriarum vulnera in quacunque colli parte, periculoſa eſſe dixeris, quoniam ex immodico ſanguinis effluxu, ſpiritus quoque vitales exhalare nituntur. Arterias enim receptacula quaedam ſpiritus ſagax natura effecit, ut 6. de uſu part. cap. 10. Galenus nos docet. & haec de vulnerum colli prognoſticatione dicta ſint ſatis, cum caetera quae ſupervenire poſſent ab iſtorum exacta obſervatione facilè reperiri poſſint. Modo curationem propius aggredientes, eam ut moris eſt, diligenti ſtylo obſervabimus, quod commodè fieri poterit, ſi vulneris tum differentias, tum qualitatem exactè examinemus. Quomodo autem curari poſſit, aut debeat, vulnus ſimplex in carne ſummotenus acceptum: quomodo item magnum, percuſſim diviſum, in ſummo reſidens, hoc eſt in ſuperficiali, & minimè profundo, in quo non ſola ſufficiat deligatura ad oras ipſius applicandas, & conjungendas: atque quomodo profundum, & occultum, ſine amiſſione ſubſtantiae accepto reſtitui debeat, ex praecedentibus liquido conſtat. Quae quidem vulnera ſi in collo, aut ejuſcemodi partibus contrahantur, aliud quicquam peculiare nihil habent, ſed ſatis eſſe dixeris ſi, ut licet aptentur, & ſecundum ſancita praecepta ſuantur, ſtabilianturque. Curatio autem quae propter venarum, arteriarum, nervorum, tendonum, ac ligamentorum huic loco inquirenda eſſet, cùm locus magis opportunus, cap. ſequenti, & de cubiti vulner. curand. nobis judicetur, proinde ad eundem ſtatim recurramus, ne bis de eadem re pertractatio fiat. Ea deinde, quae cùm amiſſione ſubſtantiae cutis utriuſque, & ſubjectae carnis tantum, non etiam oſſis, vel aliarum partium, vulnera cava in collo curari debent, nequicquam ab aliis ejuſdem naturae in aliis corporis partibus differre dicimus, ſed ubicunque ea contracta fuerint, certis atque univerſalibus indicationibus ſanitati reſtituuntur. Indicant autem ejusmodi naturae vulnera, ut unitio partium fiat, & carnis etiam repletio: quoniam & geminus affectus eſt, vulnus nempè, quod unitatis ſolutionem eſſe diximus, & cavitas, quae ex amiſſa aliqua animalis propria ſubſtantia eſt contracta. Itaque continui divortium, unitionem, cavitas repletionem deſiderat. Sed quoniam in propoſito vulnere unire minime poſſumus, quae diſſident, niſi prius cavitatem impleverimus, curationis ordinem à cavitatis impletione ordiri neceſſe eſt. Omnis namque quae praeter naturam eſt cavitas, impleri poſtulat, ut libro tertio method. medend. autor eſt Galenus: quare & quae in carnoſa etiam accidit parte. Ipſa enim impletio inveniendorum remediorum finis, quo tenditur, eſt, quem idiota, vel privatus quisque etiam novit. Unde particulares indicationes, ex quibus invenienda remedia, ſeu medicamenta ſunt, quae vulneris cavitatem implere idonea ſint, quadripartita à noſtris recentioribus fuere, nempè ex ipſius vulneris ſubſtantia: ex aegri temperamento, non corporis univerſi modo, ſed partis etiam vulneratae: ab iis, quae connexa dicuntur, cujusmodi ſunt affecti membri intemperies, & ambientis nos aëris temperatura: atque ex indicationum contrarietate, ut cùm laeſa particula contrario eſt temperamento, cum toto, hoc eſt cum corpore univerſo. Prima igitur, quae ſeſe ſanandi cavi vulneris indicatio ob oculos offert, carnis regeneratio potiſſimum eſt: nequaquam enim impleri, quod cavum utique eſt poterit, niſi ſubſtantia omnino ſimilis ei quae periit, regignatur. atqui carnis gignendae materia ſanguis eſt: opifex verò, ſeu effectrix cauſa, ipſa natura. Tamen non ſatis eſt ſanguinem dixiſſe, niſi etiam & bonum addiderimus, qui quidem qualis eſſe debeat, unicuique jam innoteſcit, nempè bonus, ut neque quantitate, aut qualitate vitioſus ſit. Sed neque ſatis etiam hoc loco fuerit ſanguinem bonum dixiſſe, & naturam etiam, niſi quorum natura adjectum ſit, atque ubi. Porrò rationem opificis habere non poterit natura ſubjectarum particularum, quibus deficiens caro reſtituenda eſt, niſi juſtum, & minimè vitiatum calidi, frigidi, humidi, ac ſicci temperamentum obtineat. Quamobrem in quocunque cavo vulnere, duo illa primum conſideranda ſunt: nempè quod ſubjectum eſt, juſto an temperamento ſit, & ſanguis, qui influit, bonus ne, an modicus ſit. Caeterum in ipſa primae carnis generatione duplex provenire excrementum neceſſe eſt: alterum quidem craſſius, alterum verò tenuius, quod in vulneribus ſanies Latinis dicitur: atque craſſum ſordes ab omnibus nuncupatur, & propterea carne ea replere dicimus, quae humiditatem ſiccant, & ſordem detergent, ut abundè Galenus lib. III. meth. med. nos

doceat

docet. Nihilominus ſatis adhuc non erit, cujuſmodi quidem genere eſſe medicamentum debeat, inveniſſe, ſed & ſpecies aliqua invenienda eſt, quae ejusmodi vulneri ſit accommoda, & carnem producere apta ſit: quandoquidem & ſi ſiccantia, & detergentia medicamenta convenire in confeſſo habeamus, non omnia haec tamen carni producendae apta ſunt, ſed ea potius, quae primo ordine tum ſiccare, tum detergere valeant. Quippè quae ſuper haec fuerint, ita, ut non modò humoris, qui influit, redundantiam conſumant, ſed etiam affluentem ſanguinem populentur, haec refici carnem ceu materiam ejus abſumentia prohibebunt. Quòd optime idipſum efficere poſſe thuris lachrimam, ariſtolochiam inter ſimplicia, cadmiam, pompholygem, panacem & ſimilia apud omnes in confeſſo eſt: quae omnia majoris, minorisque diſcrimine inter ſe diſſident, quandoquidem ariſtolochia, & panax, tum caeteris plus ſiccant. At hordeacea farina, fabacea, quae eadem facultate praedita ſunt, multo his minus ſiccant, & minimè calida exiſtunt. Thus verò moderatè calet: minus tamen illis ſiccat. Erui etiam farinae, & iris, horum, atque ariſtolochiae, & panacis medium locum ſortiuntur. Caeterum thus in humida corporis natura carnem producere poteſt: in ſicca autem non poteſt: vim tamen movendi pus habet, nimirum cum mediis, ac temperatis naturis conſentiens, ut ea quae ſupra diximus roborentur, ac confirmentur. Sunt namque pro ſecunda intentione curandi vulneris cavi (authore Gal. lib. III. methodi med.) duae differentiae primarum indicationum: quod ſecundum naturam ſe habet, cuſtodiam ſui indicante, & propterea quae ſibi ſimilia ſunt, poſtulante: quod praeter naturam eſt, ſublationem ſui, eoque requirente contraria: perit enim quicquid in contrarium, & à contrario. Vulnus ergo, atque ulcus, quo humidius fuerit, eo ſanè medicamento, quod magis ſiccet, indiget. Corporis verò natura, quanto eſt humidior, tanto quod minus ſiccet medicamentum poſtulat. Quamobrem ex vulneribus aequè humidis, quod quidem in ſicciori temperamento conſiſtit, utique magis ſiccari poſtulat: quod in humidiori autem, minus, quatenus natura naturae intereſt. Siquidem productam carnem, ei quae praefuit ſimilem eſſe oportet. Jam verò, ſi medicamen vulneri cavo admotum minimè profuerit, continget utique id, aut quòd exſiccarit impenſius, aut quòd parcius id ſit molitum: quod ſanè primum ex inſigni vulneris puritate, ſecundum verò ex ipſius ſordibus facilè conjiciemus. Ubi igitur priſtina caro ſiccior fuit, novellam quoque ſicciorem fieri conveniens erit, & ideo uberius haec ſiccari poſtulat: atque quo magis ſicca fuerit, tanto quod admovetur medicamentum, magis ſiccam facultatem habere debebit, atque in humidiore natura, tanto rurſus iis quae minus ſiccent, medicamentis eſt opus, quanto caro ipſa minus eſt ſicca. Remedium praeterea pro tertia intentione, inveniendum eſſe, occaſio ipſa nobis inſinuat, quod proportione, & ſtatuto quodam ordine, ac gradu, ipſis affectibus, qui ſimul cum ipſo vulnere incidunt reſpondeat: eoſdemque affectus prius ſummovendos eſſe, quàm ipſum vulnus carne implere tentemus. Fieri enim non poteſt (eodem teſte Galeno lib. praecitato) ut in vulnere, ſeu ulcere, vel carnis productio, vel ſinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio (quae omnia naturae ſunt opera) rectè unquam cedat, niſi ſubjecta caro pro naturali modo ſe habeat. Quocirca legitimi (inquit) ulceratarum, ſeu vulneratarum partium temperamenti, major tibi ſolicitudo erit, quoties eas vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere ſtudes. Congruis itaque, atque opportunis auxiliis, adverſus illos, qui cum vulnere incidunt affectus, pugnare oportet, priusquam vulneris ipſius curationem aggrediamur. Ut igitur ſi inflammatio unà cùm vulnere urgeret, priusquàm haec eſſet diſcuſſa, nemo id vel carne implere, vel glutinare, vel inducere cicatrice tentaret: ad eundem arbitror modum, etiam ſi ſine inflammatione ſola intemperies ſubſit, nullum horum fore prius ſperabimus, quàm illa fuerit ſanata. Cavenda tamen ſunt interim immodicè cùm calefacientia, tum etiam refrigerantia. Ergo (ſubdit Gal.) hyoſcyamum, mandragoram, & cicutam, ceu ſupra modum refrigerantes herbas vitabis: tametſi ſiccent eae quoque, quantum ſit ulceri ex uſu. Reſina verò, & pix, & aſphalius, quamquam modicè ſiccent, immodicè tamen ſunt calidae: ideoque eis ſolis utetur nemo, nec aliter niſi admiſtis cum leviter refrigerantibus, unum ex omnibus medicamen fecerit, quod ſit temperatum. Inſpicienda quoque eſt & aëris nos circumdantis temperies; ſiquidem veluti medicamentum quoddam, is etiam corporibus noſtris forinſecus incidens, ubi immodicus calore, vel frigore eſt ſanationem moratur. Danda igitur opera eſt, ut medicamenta ejus exceſſui occurrant. Ideoque Hippocrates in calidioribus anni temporibus, iis, quibus frigidior facultas ſit, medicamentis utitur, calidioribus per frigidiora. Jam verò quemadmodum humidior natura, humidiora, ſiccior ſicciora medicamenta exigebat; ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requiret; contraria ſcilicet ſemper iis, quae praeter naturam, & quae ſecundum naturam ſunt, indicationem praeſtantibus. Quippe quae ſecundum naturam ſunt, ſimilium ſibi indicativa ſunt; quae praeter naturam, contrariorum, ſi modò illa ſervari, haec ſubmoveri eſt neceſſe. Quarta tandem indicatio particularis curandi vulneris cavi vel in collo, vel in qualibet corporis parte, deſumenda eſt ab ipſa indicationum contrarietate, quae nimirum in uno eodemque tempore ejusmodi curationis offeruntur: ſi quantò aegri temperamentum juſto eſt humidius, tantò particula juſto ſit ſic-

ſiccior, tale adhibendum eſt pharmacum, quale vulnus in medii temperamenti particula corporis mediocriter temperati conſiſteret adhiberemus. Pari modo in aliis quibuſcunque qualitatibus, quòd contrario temperamento ſit pars cum toto. At ſi pars ſit ſiccior juſtò, quàm corporis temperamentum ſit aequo humidius: utique in tantum intendi ſiccitatem medicamenti conveniet, quantum particulae temperamentum totius temperamentum excedit. Veluti ſi exulcerata pars, quatuor numeris ſit ſiccior medio temperamento, aegri autem natura gradibus tribus humidior; manifeſtum eſt, particulam, quae nunc vulnerata eſt, ſiccius uno gradu deſideraturam medicamentum, quàm quae ſit temperata particula: ſimili modo & de aliis exceſſibus licet nobis ratiocinari. Porrò ſicciores particulae ſunt, quae minus carnoſae exiſtunt: cujus generis ſunt, quae circa digitos, articulosque habentur: praeterea quae circa aures, naſum, oculos, dentes conſiſtunt, atque, ut ſemel dicam, ubi crebrae cartilagines, & membranulae, & ligamenta, & oſſa, & nervi adſunt, adeps verò & caro vel omnino nulla eſt, vel perexigua. Caeterum apud Galenum lib. jam praecitato, ordo curandi cava vulnera, & ſordida, à ſorde expurganda oritur: quum nec glutinari quicquam, nec carne impleri poſſit, prius quàm purum fuerit: ſecundum locum exiget cavitatis ſanatio: tertium cicatricis obductio. Quod ſi una cum illis dolor, inflammatio, vel eryſipelas, vel gangraena, vel intemperies aliqua ſimplex, compoſitave partem infeſtet, niſi quis prius eam perſanarit, vulnus implere carne non poterit. Carnis ſiquidem generatio ex ſubjecta, quae ſana eſt ortum ducit: ex ea verò quam premit phlegmone, quaeque intemperata eſt, & aegrota gigni caro nova non poteſt. Quapropter concludendum eſt quòd ſi inflammatio, & cavitas, & vulnus, & ſordes, in eadem particula ſimul adſint, primo inflammationem, ſecundo loco ſordem, tertio cavitatem, quarto vulnus ſanare oportet. Caeterum affectus, unde primum maximeque imminet periculum homini, hic debet antea curari, atque etiam ſolus interdum, veluti ſi puncto capite muſculi, convulſio, quae congruentium omnium medicamentorum vim reſpuit accidat: praeciſo per transverſum toto muſculo, convulſionem quidem ſanabimus, aliquem tamen ex particulae motibus vitiabimus. Ad eundem modum, quum ex vena, arteriave ſanguis immodicè fluit, ſi totum vas per transverſum praecideris, vulnus quidem ejus poſtea ſanare non poterimus: periculum tamen, quod ex profluvio ſanguinis impendebat, ſublevabimus. Quae quidem praecepta majori ex parte obſervant recentiores chirurgi in ejusmodi vulnere cavo curando. Stata enim jam ſanguinis effuſione, & membro affecto ab inflammatione, & dolore vindicata, calente vino vulnus abluitur: mox ipſo perluto, ac optimè deſiccato, pulvis aliquis carnem regenerans, aut unguentum aliquod ſarcoticum admovetur. Itaque (ut inquit Tagautius, qui totam hanc rem ex 3. lib. meth. med. ex Gal. quoque depromere voluit) linamenta iis ſarcoticis conſperſa aut imbuta, in ſinum vulneris demittuntur: & deinde aridae ſtuppae, vel quae vino maduerint, ſuperponuntur, & tandem deligatura convenienti omnia ſubjunguntur: atque aeſtate bis, hyeme verò ſemel tantum iiſdemmet medicamentis curare licebit. Porrò ejusmodi medicamina, quae vulnerum quidem cavitates implere apta judicantur, mediocriter (ut lib. v. ſimplic. medic. facul. adnotavit Galenus) citraque morſum abſtergentia ſunt, cujusmodi hoc eſt noſtrum unguentum. Recipe pinguedinis gallinae, anſeris, & porci, & mellis, ana unc. I. aloës, calcis vivae tantillum, ſucci braſſicae, quantum ſat eſt, miſce & ſecundum artem fiat unguentum, & utere modo praedicto cum penicillis, & pulvillis convenientibus, de quibus capite de vulneribus thoracis curandis fuſius dicemus. Vel recipe thuris optimi, maſtiches, aloës, picis, quam vulgus Hiſpanicam vocat, ariſtolochiae rotundae, ana lib. I. fiat omnium pulvis, & cum oleo communi, & cera fiat unguentum, & poſt calefactum, atque vino calente ablutum vulnus utaris.

CAPUT XII.

DE GULAE, ET PARTIUM EJUS VULNERIBUS CURANDIS.

Gulae vulnera timenda ſunt omnia, ex quocunque telo proveniant, vel enſe, pugione, cultello, haſta, ſagitta, & ejusmodi, vel tormento, bombarda, animalis venenoſi ictu, ac ſimilibus, vel per transverſum, vel per longum, vel cum ſubſtantiae deperditione, vel magno vulnere ſuperficiali, vel alio quolibet modo: propter particulas, quae ſub vulnerata admodum cuti, humanae vitae conſervandae neceſſarias vulnerantur, offenduntur que. Idque non ſolum ratione tracheae arteriae, unde ſpiritus aëreus ad pulmones & cor deducitur, ex quo vitales reſtaurentur, munusque ſuum obiter faciant, atque cum caeteris particulis, nempè epiglottide, & aliis, vocem animalis efforment: ſed etiamnum propter magnas alias venas, arterias, nervos, tunicas, & gulam ipſam, quae cum ventriculo continua, non autem contigua, vel conjuncta exiſtit. Unde ſi omnium praedictarum, quae cum gula ſunt ſubſtan-

ſtantiam, magnitudinem, figuram, compoſitionem, numerum, ſitum, temperamentum, actionem, & uſum animadvertamus, quàm maximo in periculo verſari debeat, in hoc membro vulneratus facilè deprehendemus. Curanda tamen & haec vulnera ſunt, ſed antea prognoſtico diligenter uti, nam ex Celſo lib. v. cap. 26. ſancitum eſt, quòd in vita diu ſervari non poſſit, cui baſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui jecinoris portae, cui in ſpinali medulla percuſſio eſt, cui aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius inteſtinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati ſunt, cuive circa fauces venae, vel arteriae praeciſae ſunt. Pro quo notandum eſt, quòd ejusmodi venae & arteriae ſtatim diriguntur ad cor, ex quorum nocumento per viam communicationis ſequitur nocumentum pulmoni, & cordi, ratione cujus ſubſequitur mors. Vulnus in ſubſtantia ſtomachi, mortis periculo non vacat etiam, quia cibus, praeter alias rationes, non attrahitur debito modo. Tamen facta, ſi occaſio id concedat, diligenti evacuatione, ſtabilita exquiſita victus ratione, atque adhibita methodo phlebotomiae, ad tertiam curativae partem deveniemus, & cùm jam ex praecedentibus quid nobis ſit agendum in vulnere ſimplici, ac in aliis plerisque liquido conſtet, ideo ad alia tranſire opus erit. Et primo quia venae magnae, tum & arteriae fluxum in hoc vulnere portendunt, & ſpirituum (ut diximus) vitalium evaporationem, idcirco non abs re fore judicavimus ſi vulneris, cum ſanguinis profluvio, ex ejusmodi vaſis curatio aggrederetur, ut rectè antiquorum praecepta conſerventur, hoc eſt ab iis quae magis urgent initium ſuſcipientes, hoc eſt ab ipſo ſanguinis fluxu, & poſtea ad vulneris agglutinationem, ac integram curationem proximè accedemus. Cauſas autem inquirere in ejusmodi vulneribus quamobrem ſanguis effluat, neceſſe admodum non eſſet, cùm manifeſta admodum ſeſe offerat. Nam ex diviſione tunicae venarum, & arteriarum ſunt, ut vulneratio, contuſio, ruptio, & eroſio, quod ex praecedentibus facilè percipitur. Sed poſteaquam de vulneribus huc uſque curatis, abundè ſatis determinatum eſt, ut & loci praecipui, in quo tractationis occaſio nos detraxit, & univerſaliter omnis corporis intentio eadem obſervaretur, propterea ordine eodem conſervato de omnibus vulneribus cum ſanguinis profuſione, ex venis & arteriis hoc capite modo agemus. Quapropter ſi cui vena (ut inquit Gal. lib. v. metho. meden.) arteriave magna vulnerata eſt, & copioſum ſanguinis profluvium continuo ſupervenit, & glutinari id vulnus, difficile quidem etiam in vena eſt: in arteria verò non ſolum difficile, ſed etiam, quod fieri omnino fortaſſe non poſſit. Porrò ſanguinis profluvium interdum contingit ex vena, interdum ex arteria, interdum ab uno earum vaſe, interdum ex plurimis, interdum ex principalioribus, atque interdum ab aliis, interdum ex vulnere cum ſubſtantiae amiſſione, interdum è contra, interdum cum eroſione, interdum ſine eroſione, interdum fluit, interdum fluxurus eſt, interdum cum apparenti cauſa, interdumque occulta. Signa praeterea, quibus venas, atque arterias inciſas eſſe cognoſcimus, eſt ipſemet ſanguinis fluor, qui ſi cum impetu & ſaliendo ſanguinem deducat, flavumque ac tenuem, cum frequentia apparere faciat, arteriam non venam diviſam eſſe ſignificatur: ſed ſi craſſior, & nigrior conſpiciatur, ac quietè ſine pulſu, & citra ſaltum effundatur, indicium eſt ipſum non ab arteria, ſed à vena profluere. In ſanguinis profluvio ſyncope, convulſio, delirium, ſingultus, malum portendunt, ut Hippoc. lib. v. aphor. iij. adnotavit. Scopus deinde, ſive methodus, qua curari debeat ſanguinis profluvium, à recentioribus chirurgis, qui Arabem Avicennam ſectati ſunt, triplex deſignatur, & ſi duplex tantum à Galeno traditus nobis ſit. Primò ſcilicet medicamentis, quae fluxum avertere apta ſunt, tum derivando, tum etiam revellendo: ſecundò remediis, quae validè intercipere, atque effrenare fluxionem poſſint: tertio topicis, hoc eſt localibus auxiliis. Avertitur autem ſanguis, tum ad proxima derivatus, tum ad contraria revulſus, tam à venis, quàm arteriis eundem fundentibus, & quibusdam medicamentis fit, quae nihil extra corpus evacuare dicantur, & quibusdam etiam, quae evacuant. Citra vacuationem, fluxum ſanguinis commodè trahunt, & alio avertunt, ſiccae cucurbitulae, cum flamma admotae, frictiones, & ligaturae, primùm in vicinioribus partibus factae; poſtea in remotioribus. Cucurbitulae enim potenter materiam attrahunt, celeriter ac vehementer, & ideo ubi magis retrahere, aut derivare, quàm vacuare oportet, utiles ſunt, praeſertim ſine ſcarificatione. nam ſancitum ab antiquis eſt, quòd contrà, ubi magis vacuare quàm retrahere, aut derivare, ex uſu ſint ſcarificationes, ac hirundines: blandè enim vacuant. nec è longinquo, nec cum impetu trahunt. Frictiones verò foras evacuant, ac digerunt, ut ſuo loco lib. vi. dicemus, magis minusque, pro ſua multitudine, ac vehementia. Ligaturae autem attrahunt vehementer, vel leniter, pro conſtrictionis modo; nihil tamen aut parum vacuant. Sanguis autem avertitur cum evacuatione, atque ad alia membra convertitur, tum ad proxima derivatus, tum ad contraria revulſus, vena in ea parte inciſa, quae profuſioni è directo reſpondet, quaeque ipſis membris ſanguinem fundentibus conjuncta eſt. Derivatio ad vicina loca fit, neque multum refert ſi dixeris ad latus, ut voluit Acachias in comm. lib. ii. ad Glauc. ubi definiens derivationem, eam eſſe inquit vacuationem quandam ad latus, cùm derivare etiam legitimè ſit, quum id quod per palatum vacuatur, teſte Galen. lib. v. meth. med. revulſio autem ad contraria, quum ad inferna revellitur, non tamen ſemper ad remotiſſima,

Sanguinis profluvium, unde.

Achaiae error.

Pp pp pp ut

ut falſo quidam arbitrati ſunt. Rurſus quod per ſedem profluit, id derivamus per vulvam, ſurſum verò revellimus, ita namque & natura ipſa facere ſolet. Mulieri enim (inquit Hippocrates) ſanguinem vomenti, menſes ſupervenientes remedio ſunt. Eandem ob cauſam, ſi ex dextra quidem nare profluat ſanguis, eum retinere voluit Galenus praecitato libro per maximam cucurbitulam hepati admotam, ſi ex ſiniſtra autem, lieni, ita ut à dextris ad ſiniſtra revelli poſſe dixerit, ſicut ab iis rurſus ad illa: ſimiliter ab iis quae intus habentur, ad ea quae foris ſunt: contraque ab his ad illa. Quod ſi reſolutus adhuc aeger non ſit, vena (ut diximus) in eo loco ſecanda erit, quae profuſioni è directo reſpondeat, & vulneratae parti conjuncta ſit, ſive derivare, ſive revellere ſtudueris. Caeterum ubi paululum detraxeris, mox unam horam intermittens, rurſus detrahes: poſt iterum, pro laborantis viribus. Cauſae ſanguinem intercipientes, atque ejus profluvium infrenantes, quaedam ſunt incraſſantes, ac inſpiſſantes, ut lentes, oriza, jujubae, cotonea mala, & in univerſum fructus omnes ſtyptici. Aliae verò ſunt ſtupefacientes, cujusmodi aqua frigida, tum circa locum projecta, tum etiam epota, atque res omnes, quae inſigniter refrigerant, non autem ſupra vulnus ipſum, vulneribus enim, & ulceribus frigidum mordax, unde eſt illud à Galeno lib. eodem v. de med. meth. Porrò qui è vaſis profluit ſanguis, aut propterea quòd amplius non confluet ſiſtetur: aut quia occluſa diviſio erit: aut etiam ob utranque cauſam: id quod tutiſſimum fuerit. Hac enim ratione frigida tum pota, tum parti foris affuſa, ſaepe haemorrhagias ſuppreſſit. Idem etiam moliuntur, & poſca, & vinum acerbum, aliaque omnia, quae vel adſtringendi, vel ſimpliciter refrigerandi vim habent. Clauditur ipſa diviſio, ſi vel contrahatur, conniveatque id, quod diviſum eſt, vel obſtruatur. Sanè contrahitur, tum adſtrictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tum vinculo exceptum. Obſtruitur vel intrinſecus, vel extrinſecus. & intrinſecus quidem à concreto ſanguine. extrinſecus verò, tum ab hoc ipſo, tum à linamento, & ſpongiis, & cruſtis, & medicamentis iis, quae lentitia, craſſitieque ſua meatus obſerant. Abſolutis jam duobus praecedentibus ſcopis, ad tertium tandem devenire poterimus, in quo localia, ſive topica remedia, quibus ſanguinem cohibemus enarrabuntur. Haec autem in quinque partes, ſive differentias, aut modos recentiores chirurgi repoſuerunt (& ſi octo ab Avicen. recenſeantur) nempè per ſuturam primo: per linamenta altero, ſive per penicillum: tertio per exciſionem totius vaſis fundentis ſanguinem: quarto per deligaturam, & vinculum: quinto & ultimo per aduſtionem, per candentia ferramenta, vel per cauſtica remedia. Primum igitur modum coërcendi ſanguinem, qui per ſuturam fit, his maximè vulneribus convenire affirmant recentiores, in quibus nulla facta eſt ſubſtantiae amiſſio, ut abundè capite de vulneribus palpebrarum curandis antea dictum eſt cum de ſuturis in univerſum tractaremus. Repurgato autem integrè ſanguine ex vulnere ipſo concreto, commodè poſtmodum fieri ſutura poteſt in idem labra diligenter adducentes, & deinde communi ſutura, qua pelliones utuntur ſuendo, praeſertim ſi magno impetu ſanguis effluat. Atque dum hoc pacto ſuitur vulnus, ſatis altè acum eſſe in carnem demittendam jubet inter recentiores Tagautius, & poſtea pulverem adſtrictorium ponendum eſſe voluit, ac deinde ſtuppae ovi albumine, & pulvere illo adſtringente imbutae ſuperimponuntur, & tandem membrum affectum deligat, & ſitu appoſitum collocat. Hoc enim primo modo, vulneris labra prius diſtantia in unum adducuntur, & inter ſe committuntur, locus affectus refrigeratur, & adſtringitur, quae omnia Gal. lib. v. meden. meth. animadvertenda eſſe in hoc affectu confirmat. Sed & ſaepe ſaepius adſerit Avic. neceſſarium eſſe ut carnis vulnera conſuantur, quem etiam Henricus, & Theodoricus ſectati ſunt. Alter modus ſiſtendi ſanguinem, qui per linamenta fit, & vulneribus in quibus amiſſa eſt ſubſtantia, commodus, & exquiſitus habetur, non poteſt alia ratione prodeſſe, niſi haec praecepta ab artifice obſerventur. Nempè, ut primo vulnus aliquo adſtringente pulvere inſpergatur: deinde vel ſtuppis, vel goſſipio, vel linamentis ſuperpoſitis vulnus impleatur, quae ſicca primo ſint, & poſtea, ſi fortiori res indigeat auxilio, aceto, aut aliquo alio medicamento, quod ſupprimendi vim poſſideat, madefactis, atque ſupra ſpongiam ex frigida aqua expreſſam imponamus, & ita obligemus, membrum appoſitè apponentes. Qui quidem modus ſupprimendi ſanguinem apprimè utilis eſt, ut conceptis verbis quinto praecitato libro hoc modo affirmat Galenus. Neque enim ſuere fas eſt, arteriae venaeque vulnus. Obſtruetur vaſis oſculum & ſanguine ipſo concreto, & iis, quae foris illi admoventur emplaſtris, linamentisque, nec non igne, & medicamentis inducentibus cruſtam. Horum autem optima eſſe eidem, quae ex frixa reſina, & farinae triticeae tenuiſſimo polline, & gypſo, aliisque id genus laudat poſteritas, ovi albo macerata, & leporinis pilis impoſita. Tertius jam modus ſupprimendi ſanguinem, qui fit totum vas ſanguinem fundens, per transverſum praecidendo, competit maximè venis & arteriis, quae in profundo ſitae ſunt, ut nobis Galenus eſt autor libro toties praecitato. Cogimur (inquit) non modò arterias, ſed etiam interdum venas totas praecidere, utique transverſas. Incidet autem hujus neceſſitas in iis, quae ex profundo loco rectè aſſurgunt, praeſertimque per anguſtas, vel principes particulas. Caeterum ex utraque parte, pars utraque retrahitur, celatur, atque integitur vulnus, & poſtea pulvis aliquis ſanguinem cohi-

Sanguinem cohibentia, quae.

hi-

hibens ſuper vulnus imponendus eſt, & ſtuppae, vel ſpongia medicamentis facultatem ſupprimendi ſanguinem habentibus, imbuta ſuperalliganda erit. Jam ſequitur quartus modus ſiſtendi ſanguinem, qui fit funiculo vaſi ſanguinem fundenti circumpoſito, competit praeſertim arteriis (inquit Tagautius, qui omnia haec praecepta à Galeno, & Guidone detulit) quae in penitioribus delitеſcunt. Itaque ſi alia auxilia profluvio (ſubdit) vincuntur, arteriae nudandae ſunt, ut Avicenna praecipit, & hamo apprehenſae, mox vinculo aliquo gracili, ut filo ſerico, excipiendae, ac fortiter ſtringendae ſunt. Poſthaec medicamentum glutinans, ſive incarnativum vulneri apponendum erit, & membrum faſciis, ut oportet, deligandum, ſituque appoſito collocandum. Tutius autem eſt, vel Galeni teſtimonio utrunque moliri, & vinculum vaſis radici injicere, & quod deinceps habetur, praecidere. Vaſis radicem vocamus, priorem ejus partem, quae vel jocinori eſt propior, vel ipſi cordi. Haec ſiquidem in collo, ab inferiore eſt parte: in brachiis, & cruribus, à ſuperiore: in ſingulisque reliquarum partium, prout ex diſſectione intelligere licet. His ritè ſic peractis, implendum carne vulnus eſt, antequam vinculum à vaſe decidat. Itaque ſiſtendo ſanguini longè ſunt commodiora emplaſtica, quàm inducentia cruſtas: quandoquidem in his eſt verendum, ne ubi cruſta deciderit, rurſum ſanguinis profuſio ab ipſo vaſe excitetur, quum vas magis nudatum carne, quàm pro ipſius naturali habitu, derelinquat. Siquidem generatio cruſtae ex ſubjectis fit, circumpoſitisque corporibus ſemiuſtis. Porrò Galenum ſectantes medicamenta aliqua hoc loco ſubjiciemus, quae ſiſtendi ſanguinem facultatem habeant. Primum itaque, atque omnium optimum eſt, quod ab eodem Galeno lib. v. meth. med. deſcribitur, quo etiam ad cerebri membranarum, nec non ſphagitidum venarum haemorrhagias tutiſſimè utemur, & eſt quod ſubjiciam. Recipe thuris partem unam, aloës dimidiam, miſceantur ita, cum ovi albumine, ut perveniant ad craſſitudinem mellis: poſtea verò leporis molliſſimis pilis excepta, tum vaſi, tum univerſo ulceri, & vulneri liberaliter admoveantur. Alligandum autem id forinſecus faſcia eſt ex tenui linteo: cujus faſciae primi quatuor quinqueve amplexus ipſi profluenti vaſi injicientur, ducenturque mox verſus ejus radicem, niſi in quibus partibus id non licet, ut in cerebri involucris. His factis ubi tertio die ſolveris, ſi tutò adhuc medicamen loco affecto adhaeret, aliud rurſus ſuperimpones, deligabisque, ut antea ſimiliter. Quod ſi prius linamentum deciderit impones alterum, ac ſic, quoad carne munietur, curandum ipſum vas eſt: necnon à principio ad finem uſque vulnerata particula mediocriter ſupina ſervanda. Vitandum autem eſt, ne dolor incidat, ac rurſus profluvium excitet: quum nihil ſit, quod profluvium magis, quàm dolor proritet, & phlegmonas augeat. Jam manna thuris magis quàm thus adſtringit: eſt autem minus emplaſtica. Conſtat verò in duris corporibus plus aloës immiſcendum eſſe praedicto medicamento, in mollibus autem plus thuris. Caeterum ubi medicamentum id facere magis emplaſticum optas, deligere thus reſinoſius oportet: quod quidem & mollius eſt, & candidius, manſumque non comminuitur, ſed partes ſuas ſibi cohaerentes tuetur, ut maſtiche. Aliud ejuſdem facultatis medicamentum ſumitur ab Avicenna, quod recentiores omnes chirurgi comprobant, atque extollunt, & hoc pacto componitur. Recipe boli armen. ſangui. draconis, thuris, aloës ſuccotrini, ana pares portiones, redigantur in pulverem, qui apponatur, ut ſupra dictum eſt. Aliud adhuc medicamentum ex Raſis lib. diviſionum, & ex Albucaſi deſumpſit Brunus, quod eandem vim habere in confeſſo omnes habent, & ſic fit. Recipe calcis vivae, ſanguinis draconis, gypſi, aloës, thuris, vitreoli, ſingulorum aequas portiones, redigantur in pulverem, & cum ovi albumine & tela araneorum miſceantur, donec in unum corpus coëant, & loco affecto imponantur. Sequitur deinde quintus modus ſupprimendae profuſionis ſanguinis, qui per aduſtionem fit, qua cruſta (quam eſcharam Graeci vocant) inducitur, maximè venis competens, ſuae unionis divortium ab eroſione perpeſſis, Galeno autore ſic ad verbum quinto lib. meth. med. tradente. Maximam autem neceſſitatem vel cruſtificis medicamentis, vel ignitis ferramentis utendi animadverti, ubi ex eroſione putreſcentis alicujus profluvium ſanguinis excitatur, ut in pudendis & ſede: quae partes & propter naturalem humiditatem, & quòd excrementorum canales ſint, ex levi occaſione putreſcunt. Ubi igitur totum quod jam computruit ſublatum fuerit, tum in hiſce opus eſt radicem ipſam exurere, idque aut ferro candenti, aut medicamentis excitantibus cruſtam, ſed quae etiam facultatem adſtringendi poſſideant, qualis in chalcitide, & myſi, & ſutorio atramento viſitur. Porrò quae ex calce non extincta conficiuntur, ea utique valentiora his ſunt: caeterum calx vim adſtringendi non habet. Excidunt igitur citius, quae ab his fiunt cruſtae: haerent autem diutius, quae ab adſtringentibus, quod utique longè eſt utilius. Quare nec feſtinare quidem debemus ad amoliendas cruſtas, ubi haemorragiae periculum adeſt, niſi in illis tantum affectibus depaſcentibus in quibus propter putredinem candens ferrum admovere corpori fuimus coacti. Unde jubebat Avicennas aduſtionem faciendam eſſe, & ferramentis candentibus, & valenter in profundum adactis, quo craſſae ac profundae cruſtae fierent, quae nec facilè exciderent, ſed diutius haererent. Quapropter inter recentiores Theodoricus omnibus cauſticis medicamentis, arſenicum, quod ſublimatum vocant, non immeritò praeferebat; nam & quamprimum omnem ſanguinis effuſionem

Medicamenta ſanguinem ſiſtentia.

ſiſtit, & albam, ut ipſemet confirmat, ac diutius haerentem cruſtam inducit. Alia adhuc cauſtica, ſeu cruſtam inducentia medicamenta arſenico non poſtponenda quotidie viſuntur, atque meritò ab aliis recentioribus celebrantur, ſed cùm ſuo loco magis convenienti de eadem re pertractaturi abundè ſimus, propterea hoc loco ſilentio omnia relinquemus, nec aliud jam cùm in curatione hac remaneat, niſi ut praecepta recentiorum adnotare, finem huic capiti opportunè imponemus. Ferrea igitur inſtrumenta, quibus cruſtam excitare in ſanguinis ſuppreſſione, cum ignita ſint, ea ex vino, vel aceto extinguenda erunt, quod ritè in qualibet occaſione obſervare diligenter oportebit. Sed quoniam abſoluti omnes quinque jam ſunt ordines, ſive modi, quos cum recentioribus ſupra poſuimus, neque facta eſt mentio de peculiari quodam modo ſanguinem reprimendi, qui tametſi adhuc minimè fluat, mox tamen fluxurus eſt: ut cum ſagitta, telumve aliquod corpori infixum, extrahendum eſt, idcirco, ut omnia ſuo loco explanata habeantur, de hoc praedicto ordine breviter verba faciemus. Quapropter cum id nobis occurrat, pulvillos tres, aut quatuor apparare debemus, forma quidem circulari, & circa medium perforatos, pharmaco aliquo ſanguinem ſupprimente delibutos. Poſtmodum ipſius ſagittae, aut alterius teli ſtipitem, ſeu haſtile per foramen immittamus, ipſoſque pulvillos circa haſtile perſtringendo, miniſter aliquis ſuper vulnus comprimat. Chirurgus verò ſagittam extrahat, atque ſtatim pulvillos praedictos adaequet, ita ut nullum amplius foramen in illis appareat, & ſupra vulnus comprimat, ac alios deinde non perforatos ſupra illos apponat; qua autem via, ſive ratione fieri pulvilli debeant, capite de vulneribus thoracis curandis nobis aptiſſimè erit deſcribendum, quibus dictis hujus capitis jam finis eſto.

CAPUT XIII.

DE SCAPULARUM VULNERIBUS CURANDIS.

Scapularum vulnera ab aliis peculiare nihil habent praeter prognoſticum, ligaturam, & ſituationem, quae aliquatenus ipſiſmet convenire magis videntur, quàm aliis in quacunque corporis particula contractis vulneribus. Quae igitur primo vice prognoſtici conſiderari potiſſimum debent, haec ſunt, nempe quod ſi tremor iſtis vulneribus contingat, & cum intemperie, hoc eſt cum febre, timendum tunc eſt de convulſione, quoniam vigor non fit in vulneribus nervorum principalium, niſi materia currat ad locum, quae quidem cum continui ſolutionem inveniat, membris illis imbibitur, & facit tremorem, atque ſi multae ſit quantitatis convulſionem inducit, ac apoſtema, ſed ſi ſupercaleſcit, febris contrahitur, & propterea in hoc vulnere ſedandus quamprimum eſt dolor, nam à dolore, ut paulo ante diximus haec omnia ſortiri neceſſum erit. Quare ſemper timenda ſunt ſcapularum vulnera, tum rationibus modo enucleatis, tum propter nervos, qui deſcendunt ad brachia, unde ſenſus, & motus vel amitti, vel debilitari facilè poteſt, tum etiam ob colligantiam principum partium, nempè cum cerebro propter praedictos nervos, cum medulla dorſi quam ſpinalem vocant, mediante cartilagine ipſius oſſis ſcoptulae, vel ſpatulae, & cum thorace etiam, mediante clavicula, vel furcula. Abſoluto prognoſtico, cum eadem prorſus ratione conſiderentur ejuſmodi vulnera, qua pro futuris adminiſtrandis caetera omnia conſiderata ſint, atque conſideranda veniant, ideo à praecedentibus edocti, haec quoque, ſi opus fuerit conſuemus, illis adhibitis medicamentis, quae facto opportuna videri poſſint. Hoc facto, maximas partes, ac praecipuas vim jam habere haec vulnera dixerimus à ligaturis, ideo ſi opus perficere velimus de ligaturis ipſis ordine pertractabimus, eodem, quo etiam maximè tum de futuris, tum de dolore, convulſione, ſanguinis profluvio, ac pleriſque aliis antea diſſeruimus. Porrò ligaturarum differentias, ſive modos, tres eſſe ex Avicenna Fen. 4. libro IV. concludunt recentiores, hoc eſt agglutinatoriam, quam incarnativam vocant, expulſivam, & retentivam. Quae autem agglutinatoria dicitur, recentibus tum vulneribus, tum fracturis accommodatur, & propterea uſui magno atque auxilio nobis in ejuſmodi curandis affectibus eſſe poteſt, rectè, ac tempeſtivè ſi applicetur. Quod, ut foelicius contingat, faſcia à duobus initiis verſus medium ejuſdem circumvolvi, & principium deligaturae fieri debet ex parte adverſa loci vulnerati ducendo, atque injiciendo alterum faſciae principium verſus partem ſuperiorem membri, alterum verſus inferiorem. Ea verò latitudine eſſe debet faſcia, ut ſemel revoluta, non vulnus tantum, ſed uſque ad aliquid utrinque etiam oras ejus comprehendat. Secunda deinde deligaturae differentia, quam modò expulſoriam nuncupavimus, antiquis ulceribus, & cavernoſis, propriè dicata eſt, hoc enim commodi praeſtat illis, quod à fundo ad os collectam humorum colluviem extrudit, & ne quid amplius in locum affectum defluat, validè prohibet. Haec verò faſcia fieri debet ab altero tantum principio revoluta, atque ab inferiore parte primò particulae laborantis diducenda

cunda eſt, ubi arctior ſit oportet, & ad ſuperiorem vergens facta revolutione circulari, eam paulatim ſolvendo, diſpenſatur. Quae quidem ligatura commodè adaptatur iis potiſſimum membris, quae ſunt inaequalis craſſitudinis, & in antiquis ulceribus, varicibus, & tibiarum inflationibus maximè deſideratur. Tertia, & poſtrema deligaturae ratio, quae retentrix nuncupatur, eo quòd medicamenta accommodantur iis membris, in quibus fieri non poteſt arctatio, ſeu ſtrictura, neque alia deligatio, ut in collo, & ventre, atque omnibus abſceſſibus, & diſpoſitionibus dolorificis. Haec autem perfici debet faſcia, quae unum finem habeat, vel multos, pro ut res ipſa exigit, dummodo ejuſmodi principium ſuper ſedem affectam injiciatur, & in parte oppoſita vel nodus, vel potius ſutura fiat. Ejuſmodi deligatura, citra dolorem, & cum exigit tempus ſolvenda erit, & ſi faſcia, aut linteola nimis adhaereant, vino madefacienda ſunt, donec facilè ſeparari poſſint. Materia deinde faſciarum noſtris temporibus non differt, cum omnes ex panno linteo veteri, non tamen nimis detrito, ſuavi, leni, & mundo fiat, non autem ex lana, membranulis, aut aliqua diverſa materia, prout fieri tempore tum Hipp. tum Galeni ſolebat, ut ipſemet Galenus lib. de faſciis nobis autor eſt. Quarum uſus, quum neque unus ſit, neque ſimilis, ſed diſpar, ubi opus erit eas accipere conabimur, quae morbo maximè congruant. Quaecunque ergo adſtringenda erunt, linteis alligabimus, at ubi adſtringere non oporteat, propterea quòd hoc inflammationi ſit inimicum, abundè ſit continere vel tegere, nam faſcia quae laxior ſit, non continet. quod autem non continetur elabitur, & quae vehementius perſtringit, dolorem premendo excitat, proinde fluxionem proritat, & inflammationem accreſcit, quandoque etiam gangraenam. Faſcias praeterea inter ſe non materia differre tantum voluerunt antiqui, ſed longitudine, latitudine, & ſtructura, quae omnia niſi ritè cognoſcat accuratus chirurgus, atque exactè diſtinguat, neque trium deligaturae differentiarum adminiſtrationem cognoſcere poterit: nam non in ſola nuda cognitione harum differentiarum conſiſtit operis abſolutio, ſed in gradibus etiam, per quos ad ipſarum optimum uſum devenimus maxima pars ſita eſt. Habitu itaque inter ſe faſciae diſtant, quum aliae glomeratae, aliae ſciſſae ſint, aſſutae aliae: glomeratae ſunt, quae ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil aſſuitur, tales ſunt, quibus perfracta membra vinciuntur, ſciſſae, quae ex uno linteo extremis partibus vel alibi ſciſſo conficiuntur, quales ſunt, quae ad capitis vulnera dantur, ſive in quatuor partes ſcindantur, ſive in ſex, ſive in octo, aſſutae ex pluribus habenis varia figura inter ſe junctis componuntur, quales ſunt, quae ſuſpendunt, quae cingunt, quae mammas devinciunt, quae mammis, & loco praeterea, qui juxta anum eſt, accommodantur. Longitudine cum quaedam breviores, quaedam longiores ſint, prout partis ipſius natura expetere videtur. Latitudinis eadem ratio eſt, ſi quidem tam haec, quàm illa debet vinciendis partibus reſpondere; ut ſi humerus ſit nobis deligandus, faſciam, quae latitudinem ſex digitorum habeat, aſſumemus: ſi femur, quinque, ſi tibia quatuor, ſi brachium trium, ſi digitus unius digiti latitudine faſcia aſſumenda eſt. Structura, nam aliae texuntur, aliae conſtant ex materia per ſe coacta, vel certo ordine implicata, quae ſimplici textura fiunt, non nullae hac de cauſa contexuntur, non nullae conficiuntur ex tela, quae ad alium uſum texta ſcinditur in faſcias, & his plerumque vulnera obligamus. Eſt praeterea perpetuo hoc nobis obſervandum, ut qui vinciunt, faſciis abundent, & quas habent, ſciant quàm optimè adhibere, atque ubi deligandi locus eſt, tales accipiant, quales docuit Hippocrates, quum inquit. Jam verò faſciae parentur, leves, tenues, molles, mundae, latae, ſine ſuturis, ſine eminentiis, ita valentes, ne extentae rumpantur, & paulo amplius. Mundas quidem eſſe convenit, quoniam ſordidae praeterquàm quòd indecorae ſunt, liquore aliquo reſperſae, non madeſcunt, deteriuſque id reddunt, quo perfunduntur: eſſe item ſui coloris debent, ne aliquo alio colore, eandem noxam adferant: tenues inſuper, ne ambitus in tumorem nimium aſſurgant: molles, ne ob duritiem urgeant: leves, ne onere infeſtent; ſint praeterea ſine ſuturis inaequalibus, ob quas futurum eſſet, ut comprimerent: tum ſine eminentiis, hoc eſt non ſint orae à lateribus ipſa textura confectae, vel alioqui verſae atque conſutae, nec quaedam extantia, quaſi fibrae. cum quae eminent, vinculum reddant inaequale, quae extant, non patiantur faſciam facilè circuire. Quod ſi faſciae ex inciſo linteo fiant, incidatur non tranſverſum, ſed in longitudinem, ſicut intextum eſt, ſectione ad ſtamen directa, ſic enim lintea facilè ſcinduntur, quod ſecus habet, ſi qua ſub tegmen procedit, hoc tentetur: adde quòd quae in longitudinem ſcinduntur faſciae, quod vinctum eſt, firmius continent.

Faſciae ad deliganda vulnera quomodo eſſe debeant.

At vinciendi ratio nomen aliquando invenit à ſede, cui adhibetur: aliquando ob eventis, non nunquam tranſlato vocabulo à ſimilitudine animalium. à ſede, quae ligatur nomen trahit, oculus, naſus, inguen, caeteraque hujus generis: ab animalibus, cancer, accipiter, aries, lepus, teſtudo: ſed ab eventis, vallum, ſeu conjunctum, ſeu disjunctum, operculum, habena, & quae his ſimilia ſunt. Quoddam item vinculum certis ſedibus idoneum eſt, reliquis alienum cum ſit: quoddam aliis quoque aptatur. Conſentit autem cum capite humeri faſcia ad alteram alam demiſſa: cum inguine, ad alterum ilium: cum crure, ſuper partem hujus poſteriorem, quae carnoſa prominet. quibus autem ſurſum labitur, ab inferiori parte ſuſpendenda eſt: quibus deorſum à ſuperiori. ubi

Vincula, unde nomen ſumant.

nihil tale eſt, quemadmodum in capite, qua maximè aequale eſt, contineri faſcia debet, & duci quàm minimè obliqua, ut poſtremo obvoluta, qua valentiſſimè haereat, vagos circuitus contineat. De uſu autem ligaturarum ſcire licet quaedam ea de cauſa adhiberi, ut continendo curantibus praeſidiis obſerviant: alia non propter hoc, ſed ut ipſa per ſe agant, quibus curatio committitur. Oportet autem deligantem ad ea reſpicere, quae in ligatura requiruntur, cujus Hippoc. duas eſſe ſpecies teſtatur, unam ejus, quod injicitur, alteram ejus, quod injectum eſt, dum vinculum injicitur, ut celeriter, jocundè, prompte, eleganter. Oportet item, ſi quid abſceſſit, ita devincire, ut quae ſublimia ſunt ſedem contingant, hoc eſt locum, unde receſſerunt, at non premant. Haec omnia quaſi leges, vel praecepta chirurgum tenentem, obſervantemque expedit id eligere, quod ſingulis vitiis idoneum eſt, minimeque ad certos locos conſilium dirigere. Expellunt non nulli varia ligamenta, non modò tanquam nihil proficientia, ſed veluti uſum praeſtantia maximè alienum. id quod nulla ſtabili ratione firmant: ſed teſtimonio majorum nituntur. primum Hippoc. quum inquit. Sed qui praeſtantia vincula amant, ſine mente complura alia laedunt. Sed ſatius fuiſſe eos dignoſcere, non vinculorum varietate id accidere, quòd adducunt, ſed inſcitia alligantium, atque haec de modo ligandi tum vulneribus neceſſario, quae ſpatulis traduntur, ſed quibuſcunque aliis, & in univerſum pro omnibus opportunis occaſionibus. Modò ſi vel mala victus aegrotantis ratione, vel ob vulneris naturam, vel ob ulcus ſpontè ortum, vel contuſionem, fracturam, rupturam, luxationem, laſſitudinem, vel ob aliam quamvis cauſam inflammatio in ſpatularum vulneribus oriretur, quae maximè quidem timenda eſt, cum vel os, vel cartilago, vel muſculus aliquis, vel nervus laeſionem accepit, aut ubi parum ſanguinis pro vulneris ratione profluxit, inflammationis curatio primum aggredienda eſt. Unde quoties quid tale erit, ſanguinem maturè (inquit Celſus lib. v. cap. 26.) ſupprimere non oportebit, ſed pati fluere, dum tutum erit, adeo ut ſi parum fluxiſſe videbitur, mitti quoque ex brachio debeat: utique ſi corpus juvenile, & robuſtum, & exercitatum eſt: multoque magis, ſi id vulnus ebrietas praeceſſit. Quòd ſi muſculus laeſus videbitur, praecidendus erit. Nam percuſſus mortiferus eſt: praeciſus ſanitatem recipit, praecipuè per transverſum nempè ab inflammatione, & convulſione vindicatur. Aliquis tamen ex particulae motibus vitiabitur, attamen meliorem eſſe laeſionem, quàm mortem autor nobis eſt Galenus. Sic & nervum punctum (ut ipſe lib. III. meth. med. affirmat) ſaepe cogimur transverſim praecidere, quoties vel convulſiones, vel deliria, vel ambo magna aegreque ſanabilia ſupervenire vulnerationi cernimus. Caeterum quo nam pacto curari debeant inflammationes, aut tumores praeter naturam in vulneribus concitati, exactiſſima methodo docebimus libro quinto, cum de tumoribus agemus. Hoc tamen in loco tantum Avicennae emplaſtrum ponere non dedignemur, quod mirè ab eo commendatur, idque indiſcriminatim omnibus partibus, à capite uſque ad pedes maxime extollit, atque hoc modo componit. Recipe malum punicum dulcis ſaporis in vino ſtyptico incoctum, & poſtea in mortario ſubactum, in emplaſtri formam redigito. Quod ſi febris vulneratum apprehendat, victu refrigerante, qualem in calidis praeter naturam tumoribus deſcribemus, laborans uti debet, & pro febris poſtmodum natura reliqua adminiſtrentur, pro cujus obſervatione, nos medicamenta quaedam compoſita libro ſexto enucleabimus, tum materias, tum etiam formas multiplicesque medicamentorum differentias, atque uſus, & facultates omnium tradentes. Caeterum ne febris quidem ipſa terrere debet, ſi in magno vulnere, dum inflammatio eſt, permanet, ſed illam eſſe pernicioſam affirmat Celſus, quae vel levi vulnerè ſupervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, ſive delirium movet, vel ſi nervorum rigor, aut diſtentio, quae ex vulnere orta eſt, eam non finit. Si autem citra humorum affluxum, diſpoſitio quaedam calida, quam deſcraſiam Graeci vocant, vulnus occupaverit (quod ex rubore, & veſicatione commodè comprehendimus) affectum tunc locum infrigidare debemus, roſis, plantagine, unguento albo, & iis, quae tum deſiccandi, tum moderatè refrigerandi vim habent. Quod ſi frigida ea fuerit (quae ex mollicie, & cutis livido colore dignoſci facilè poteſt) ſtatim per oppoſitum excalefacientibus auxiliis ſuccurremus, vel vino, vel unguento baſilico, vel nigro, vel fuſco, aut hujusmodi. Sed ſi ſicca, aut humida adfuerit dyſcraſia, ſuo quoque contrario profliganda erit, & ita de compoſitis intemperiebus agemus, id unum praecaventes ne vel mandragora, vel hyoſcyamo calidam intemperiem refrenare tentemus, quoniam plus juſto refrigerant, quemadmodum neque pice, aut reſina, aut aſphalto frigidam propellere nitemur.

CAPUT XIV.

DE HUMERI VULNERIBUS CURANDIS.

Pluribus modis vulneratur humerus, ac telis diverſis, nempè per longum, per tranſverſum, in orbem, per rectam lineam, cum ſanguinis profluvio, cum ſubſtantiae deperditione, ſuperficialiter, profundè, cum carnis tantum inciſione, cum carnis & oſſium, nervorum, muſculorum, & tandem quibuſcunque dari vulnera poſſint, cultro, enſe, haſta, ſagitta, & ejusmodi armis. Si autem recta linea vulnus per longum contractum ſit, facilè curari poterit, cum praeſervatione motus & ſenſus particulae affectae: ſed pejus eſt ſi colliſum, quàm ſi tantum abſciſſum fuerit, adeo ut acuto quoque, quàm retuſo telo vulnerari commodius ſit. Pejus etiam vulnus eſt, tum in humero, tum in aliis quoque corporis particulis, ex quo aliquid exciſum eſt, ex quove alia caro parte abſciſſa, alia dependet, ſed peſſimum illud exiſtimandum eſt, quod in orbem eſt collatum, atque quò propius huic, vel illi figurae vulnus humeri exiſtit, eò vel deterius, vel tolerabilius eſt. Unde ab ipſa vulneris etiam figura licebit prognoſticari, antequam curationem aggrediaris. Confert etiam aliquid & corpus, & aetas, & vitae propoſitum, & anni tempus, vel Celſo autore lib. v. cap. 26. quia facilius ſaneſcit puer, vel adoleſcens, quàm ſenior, valens quàm infirmus: neque nimis tenuis neque nimis plenus, quàm ſi alterum ex his eſt: integri habitus, quàm corrupti: exercitatus quàm iners: ſobrius & temperans, quàm vino, venerique deditus: opportuniſſimumque curationi tempus vernum eſt, aut certè neque fervens neque frigidum: ſiquidem vulnera, & nimius calor, & nimium frigus infeſtant: maximè tamen horum varietas, ideoque pernicioſiſſimus autumnus eſt. Sed pleraque ex vulneribus (ſubdit Celſus) oculis ſubjecta ſunt, quorundam ipſae ſedes indices ſunt: quaedam vicina ſunt, ut cum apparet vulnus in ſumma parte, quarum omnium obſervationes maximè praeſtare dicuntur, ut tutò ſcire poſſimus ex quibus, vel ſpes, vel deſperatio oritur. Caeterum ejusmodi pars vulnerata, proprii nihil habet ad ipſam curandam, nam ſi adeſt dolor, ſi inflammatio, ſi intemperies, ſi ſanguinis fluxus, omnia ordine ſuo peculiari removeri facilè poſſunt. Si ſit vulnus ſimplex, ſi magnum percuſſim diviſum, ſi profundum, ſi cavum, propriam omnium curationem ex praecedentibus depoſuimus: quemadmodum ſi ſutura, ſi ligatura, ſi purgatione, ſi phlebotomia, quae omnia etiam ſuo loco peractis jam capitibus enucleata ſunt, ita ut aliud nihil tandem ſupereſſe videatur, niſi curationem ſagittarum, ac telorum omnium, ne dum in humero, ſed etiam in aliis corporis partibus defixorum brevibus adferre, nempè quae vulnerando in corpore remanent. Ut igitur hoc etiam expletum eſſe videatur, ſciendum primò eſt, quod admodum difficilè ſit vulnus aliquod exactè curare, in quo ſubſtantia aliqua extranea diutius detineatur. nam praeter quàm quòd naturae operationem impediat, prava interdum quaedam ſymptomata ſuſcitat, ut ex minimo ejuſmodi vulnere mors obſcura, & praeter ſpem contrahatur. Quamobrem ne vel ſagittam aut quodcunque telum diutius in vulnere curando relinquendum erit, ſed ne ſubtiliſſimus etiam pilus: imo non extrinſeca tantum, ſed neque oſſis exiguum fruſtulum, quod tamen cum reliquo corpore quandam affinitatem habere conſtat, ut proprietate quadam deberet ſine oblaeſione permanere, & tamen cum ſegregatum à reliquo oſſe ſit, ſtatim natura abhorret, & tanquam deperditum aufugit. Unde ſi ſagitta, aut quodvis telum in corpus defixum ſit, cito extrahere expedit, ut ſagax natura ſublevetur, neque id confuſè, & ſine arte facere licet, ſed ſecundum rationem, & exactiſſima methodo, quae non ſolum ab ipſa laeſa particula, vel à naturae contemplatione, ſed ab ipſis etiam rebus infixis. Ex quibus duobus inſtrumentis, quo tandem inſtrumento id fieri poſſit, habetur. Cognita igitur telorum ſerie, quae propemodum in infinitum decurrit, & ſi ſub octonario finito numero Avicennas conatus ſit reducere; & recentiores ſub ſenario tantum, atque cognitis eorundem omnibus differentiis, tertius poſtea, ſeſe offeret extrahendi modus, qui certè varius, & multiplex exiſtit. Sex igitur numero à recentioribus telorum differentiae in totum aſſignantur, nempè materia, figura, magnitudo, numerus, habitus, & facultas, in quibus differre dicunt tela, quae noſtris corporibus inſiguntur. *Telorum differentiae.* Materia quippè, quatenus ea quae imponuntur, & hoſtilia vocantur, vel lignea ſunt, vel arundinea, ſed telorum, vel aerea, vel ſtannea, vel ferrea, vel plumbea, vel cornea, vel aurea, vel vitrea, vel argentea, vel oſſea, vel etiam lignea, vel arundinea reperiuntur. Figura, vel triangula ſunt, vel quatrangula, vel rotunda, vel ſulcata, vel triſulca, vel ſpiculata, ſeu barbulata, quae quidem vel in anteriora barbulis (ut ſic dixerim) vergunt, ſpicula habentia, ut propulſata, infigantur & lanient, vel in poſteriora, ſpiculis, quae dum contrahuntur, contra idem faciant hoc eſt defigantur, vel ſpiculis quibusdam utroque verſum, ut dum extrahuntur, & dum propelluntur, atque intruduntur, corpus dilanient, & in objecta infigantur,

gantur, vel etiam ſpiculis quae ita moventur in impulſione, ut contrahantur, in extractione explicentur, atque ita telum revelli prohibent. Magnitudine, ut trium digitorum ſint, duorum, unius, quatuor, & ejusmodi, ſicut etiam dicendum eſt de numero, quatenus vel compoſita ſint, vel ſimplicia, & ita de habitu, ut quaedam ſint cum ferro acuto haſta infixo, alia concavo, ut haſtile in ipſo inſeratur: quaedam firmiter, alia negligentius, & ſimilia. Facultate, ut quaedam venenata, alia non, quaedam rectè ſecent, alia dentibus ex lima, ut carnem lacerent, atque dilanient. Quare inſtrumenta, quae ab hiſce telorum differentiis excogitari poſſunt, & ſi multa numero ſint, octo tamen apud Guidonem, Tagautium, & caeteros recentiores chirurgos ſunt magis communia.

Inſtrumenta, in calce hujus tertii lib. appoſita.
Tagautii error.

Primum (inquit) forcipes ſunt, ut vulgo loquuntur, tenaculae Avicennae, quae denticulatae ſunt, & capita habent ad inſtar limae. 4. Fen. lib. IV. Secundum ſunt forcipes Albucaſis, in modum roſtri avis, etiam denticulatae, quod primo loco apud Tagautium depingitur, & primum novo quodam ordine in poſtremo loco adaptatur, ut liberius fortaſſe anſam lectori praeberet ad tot ejusmodi furta occultanda. Tertium ſunt forcipes in modum cannae, aut ſcriptorii calami concavae, quas vulgò tenaculas cannulatas vocant, ad ſagittas barbulatas extrahendas accommodae. Quartum eſt terebellum inverſum, quod in ferri infixi tubulum, ſive doliam imponitur, quo leviter ipſum ferrum educimus. Quintum eſt terebra in longum porrecta, dilatandis oſſibus idonea. Sextum eſt culter exciſorius, ad carnis vulnera amplificanda, quò facilius infixa extrahantur. Septimum eſt propulſorium, quod geminum eſſe Tagautius confirmat, nempè cavum, & ſolidum, ſive ſurdum: illud foeminam, hoc marem appellant. Iis tela protrudimus, donec ab altera parte apprehendi, & extrahi poſſint. Octavum eſt in modum arcus illius, quem baliſtam vocant. Hoc autem, ictum telum excutitur. atque haec de octo Guidonis inſtrumentis dicta ſufficiant, cum eorum icones in hujus libri calce proximè delineandas curabimus. Modò ad ejusmodi tela extrahenda redeuntes, ſi ea in conſpectu ſint, ſic ut ſe habeant protinus extrahere oportet, ſi verò non apparuerit Hippocratis ordinem conſequemur. Corpus affectum in ea figura conſtituendum eſt, dummodo aliquid minimè impediat, in qua quidem erat dum vulnus accepit, atque quo tetenderit telum ſpecillo ita explorandum erit. Quod ſi aliqua praecipiti occaſione, vel erectus, vel curvus, vel alio modo aeger tamdiu permanere non poſſit, jaceat ſaltem, & reliquo corpore quàm proximè fieri poſſit ad eam figuram accedat. Si telum defixum primis conatibus commodè evelli non poſſit, ſic eousque dimittendum eſſe, donec circumpoſita caro emarceſcat, putreſcatque ex Avicennae, Albucaſis, ac Bruni praecepto nos Tagautius docuit, ſemetipſum ratione, ac autoritate quadam confundens.

Tagautii error.

nam ſi contingat interim ut telum in corpore fixum veneno aliquo imbutum ſit, quo nam pacto, vel qua tandem methodo virus tempore diffuſum curabit? Nam ſi veneni ea natura eſt, ut tota ſubſtantia animanti ſit adverſiſſimum: illiusque ſubſtantiam nulla ſui mutata, aut ſuperata parte corrumpens, cujus meritò totum eorum genus deleterion, & peſtilens, vel autore Galeno lib. III. de temper. dici meruit, qui fieri poteſt, ut in corrumpendo animante, moras venenum trahat, ac non potius ubi per telum aſſumptum eſt, & in viſceribus conditum, mox animal corrumpat? Quod enim adeo potens eſt, ut à virtute corporis domari, aut devinci nequeat (cujusmodi venenum eſt) id ſanè confeſtim exercere vim ſuam, ſeque in actum deducere ſolet, ut fieri poſſe minimè videatur, ad certum quoddam & praefinitum tempus, venenum opus letale ſuum differre. Verùm ſi & gravium & praejudicatae authoritatis virorum ſenſa paulò penſius expendamus: ſi & demonſtrationum vim, & experientiae fidem, cui uni perpetuò in rebus dijudicandis eſt inhaerendum, inveniemus profectò ita retundi, ac reprimi veneni citum opus poſſe, ut celeritati tarditas, & praecipiti leto diuturnus languor ſuccedat. Ita ut temperamento quodam refracto veneno, poſſit in praefinitum quoddam latitudine tempus, illius vis, atque effectus protrahi. Quod ſi Tagautius idipſum tueri ex graviſſimorum autorum aſſertionibus velit, tum Galeni authoritate, tum etiam Theophraſti doctrina, in obſtinationis delictum protinus decurret. nam, & ſi Galenus libro de partibus artis medicinalis (& ſi Galeni non eſſe id opus quidam falſò ſunt arbitrati: ego quidem legitimum eſſe illius partum non temere arbitror) oſtendere volens, qualis nam ea diſpoſitio ſit, quam neutralitatem appellant, eam his letalibus venenis comparet, quae poſt tempus interficiunt: ſimilemque eam velit eſſe in corpore diſpoſitionem, quam neutralitatem dicimus, ei quae in demorſis à rabioſo cane, vel qui letale venenum ejus generis ſumpſerunt, quod non de repente, ſed temporis mora ac intervallo perimit. Atque & ſi Theophraſtus, author ut vetuſtiſſimus, ſic ſanè probatiſſimus & fidei incorruptae, libro de hiſtoria plantar. 9. cap. 15. indicans, quae loca fertilia medicamentis ſint, ita in hac re differat: Nam in Aethiopia qua ſagittas ungunt, radix mortifera eſt: apud Scythas non ſolum ea radix, ſed etiam aliae plures comperiuntur, quarum aliae confeſtim eo interimunt tempore, quo guſtatae ſint, aliae poſt: Nihil propterea ad rei propoſitum in quaeſtione hac praedictorum authoritate concludet Tagautius, quoniam, ſi quaedam ex Theophraſto dantur deleteria, quae temporis ſpatio interimant, dantur etiam, quae confeſtim abſumunt. Adde quod ipſemet ſibi ipſi repugnat, dum in curatione adverſus omnes morſus, & ictus virulentos haec verba inquit.

Viru-

Virulentorum omnium animantium morſus, aut ictus non nimium diſtantem curationem deſiderant, quamvis in ea multum antiqui variarint. Quare ex duobus unum concludendum erit, ut vel de repente telum infixum evellamus, ſicut Henrico viſum eſt: vel ſi quicquam neceſſaria retardaret, ſtatim medicamentum aliquod, cum ſtylo in vulnere projiceretur, quod ſua facultate venenis maximè reſiſteret, & ab aerugine telum & carnem ſubjacentem defenderet. Quod ſi haec praeſto non adſint, valeat Tagautius, Guido, Brunus, Avicenna, Albucaſis, & quicunque idipſum ſentiunt, atque cum Henrico ſtatim ac ſine mora, tela quocunque modo fixa ſint extrahantur. Quòd ſequenti etiam exemplo nobis maximè, quo ſuam in hac ſententia inconſtantiam majorem oſtenderet, ut patet, confirmaſſe idem Tagautius eſt viſus, ſic inquiens. Si armatus homo telo ictus fuerit, nec poſſit leviter, ac facilè telum manibus evelli, vulneratum protinus ſuis armis exui jubeto, & ritè apparatis omnibus, quae ad opus ejusmodi conducere videbuntur, emiſſoque ac praefato (ut ſupra dictum eſt, praeſagio, forcipe communi apprehenſum telum (praeſertim ſi ſagitta eſt) ipſum leniter contorquendo extrahito. Quòd ſi hac communi forcipe nihil promoveris, fortiores aſſumito. De quibus hactenus. *Tagautius taxatur.* Sedes praeterea in quas tela, ſagittae, & ejusmodi penetrare conſpexeris, vel caro eſt, vel os, vel articulus, unde exactiſſima quaedam methodus, ſive ratio, eadem revellendi emanat, atque conſpecta ſubſtantia vulnerata, aut in ipſa telum altè infixum erit, vel in ſuperficie duntaxat, aut ſaltem ad mediam quandam regionem devenit. Quòd ſi huic, aut alteri extremorum magis vicinum fuerit, nomenclaturam tantum mutabit, ſed non curationem; quemadmodum etiam vel membrum unum ictum conſpicimus, vel plura ſimul confixa, ita ut particula una telo trajecta, alteri affigatur. Quamobrem ſi in ſuperficie telum infixum ſit, ſatius erit ut leniter, qua venit extrahatur, ut etiam fieri poterit, dum in profundum penetraverit, manibus, aut forcipe prout teli haſtile commodius nobis ſeſe offerre videatur, dummodo tam altè nequaquam penetret, ut major diſtantia comprehendatur à principio teli ingreſſus, uſque ad profundum, quàm à profundo ad aliam regionem perrumpendam: nam eo caſu niſi aliquid obſtet, melius eſt aperire quod ſupereſt, eaque propulſatu telum educere, aut haſtili ipſo, vel aliquo propulſorio inſtrumento. Quod ſi vel ob ſpicula, vel ejusmodi aliqua praecipiti occaſione id fieri prohibeatur, ut ſi telum ulterius proceſſerit, nec ea parte poſſit extrahi, qua infixum eſt, dividemus tunc ſtatim quae appoſita ſunt, & per illa ipſum eximemus, vel per eam partem in quam tetendit, ut dictum eſt, propellentes, ſumma cura perpetuo habita, ne vel nervum, vel tendonem, vel majorem venam, aut arteriam incidamus, offendamusque. Si verò telum carni infixum, ea parte qua venit, recipiendum ſit, nec aliter educi poſſit, amplificandum ſcalpello, aut novacula vulnus erit. Ubi autem ſatis inciſum eſt, telum eximere audacter poterimus. Quod ſi telum in carne ita conditum ſit, ut minimè appareat, neque deprehendi poſſit, ut lapis, plumbea, vel ferrea glans, quod ex contuſa carne, ac ſublivida, mole aſpera, & inaequali percipi facilè poteſt, latius vulnus eſt aperiendum, idque quod ineſt, ea qua venit, aut ſcalpello, unco, adverſoque aut ſpecillo reſpiciendum erit, aut denticulata forcipe extrahendum. Sed ſi ſpicula apparuerint, eaque brevia, & tenuia ſint, forcipe comminuenda erunt, ac vacuum telum educendum, vel tenaculis cannulatis ſpicula deprehendenda, & telum item eximendum. Si tamen ſpicula utroque verſum ſpectantia, in neutram partem ſequantur, juxta ipſum telum alia ſectione aperiendum eſt vulnus, niſi quid ſequatur incommodi, atque modeſte tollendum. Si verò poſt carnem aliquod telum oſſi inhaeſit, attrahentes potius quàm impellentes idem educere debemus, dummodo in oſſe altè non cohaereat, quia tunc exciſorio cultro, oſſe quod juxta eſt exempto, vel terebra prius perforato telum ipſum extrahere nitemur. At ſi inter duo oſſa telum contractum fuerit, circa membrum vulneratum duo membra faſciis, habenisque deliganda, & per has in diverſas partes diducenda eſſe conſuluit Guido, ut tendones, ligamenta, nervos diſtendant, quibus extentis laxius inter oſſa ſpacium eſt, ut commodè telum evellatur. Sin autem contingat, ut non una tantum particula, ſed plures telo eodem confixae ſint, telum ab exteriore parte, ſicut in una, deprehenſum extrahemus, ſi non per totum praeſertim utrunque membrum penetret telum praedictum. ſed ſi ambae partes transfixae fuerint, dimidia ligni parte reſecata, eàs ligni partes, quàm facillimo fieri poterit modo, ſigillatim evellemus. atque haec de telis, quae quocunque modo vel in carne, vel in oſſe confixa ſunt, extrahendis dicta ſufficiant. Sequitur modò, ut de telorum venenatorum extractione verba faciamus, in qua quidem eo diligentiores eſſe debemus, quo natura à diverſis affectibus agitata nos infeſtet. Tota tunc caro, quae veneno jam commutata eſt, praecidenda, & ab ea ſubtus adhuc ſana exiſtente revellenda confeſtim erit. Quòd ſi tantum temporis occurrat, ut virus carnem totam commutaverit, nempè pallidam ſupramodum, ſublividam, & veluti mortuam reduxerit, circa vulnus tunc ſcarificanda, ac incidenda caro erit, quo plus jam ſanguinis vitiati extrahatur, ac poſtea cucurbitula vulneri admovenda, quo venenum extrahatur, ſine cucurbitulis quidem id fieri liceat, gallinaceus gallus anò depilatus, ſic vivens cum ano vulneri applicetur, & obturato roſtro diutius detineatur, aperiaturque, ut ſpiritum adducendo partem etiam veneni ad ſeſe attrahat, & tandem ſi res id exigere admo-

dum videatur, deveniendum eſſe ad Tagautii remedium judicamus. Nempè, ut homo quidam vilis adhibeatur, qui vulnus exſugat, ſed ne intereat, ante attendat, ne quod in gingivis, palatove, aliave oris parte ulcus habeat: hoc enim pacto, & ipſe tutus reddetur, & tutum hominem vulneratum praeſtabit. Siquidem venena, vel Celſi teſtimonio, non guſtu, ſed in vulnere nocent. Caeterum ſi carni fruſtulum aliquod oſſis, vel ſpina, vel lapis aut ſimile quidpiam, neque manibus, vel enarratis jam inſtrumentis revellere valeamus, tunc ſimplicibus vel compoſitis medicamentis, quae talem habere vim praedicantur, protinus occurremus. Simplicia verò, quae hac facultate praedita eſſe quamplurimi affirmant authores, ſunt capita lacertorum minutim inciſa, & loco applicata; bulbi anagallis, dictamnus, ſinapi, radix harundinum contuſa, ſemina pycnocomi, folia, ac ſemina & ſuccus tragii, radix gladiolae, ariſtolochia rotunda, & ejusmodi vulneri in emplaſtri formam adaptata. Compoſita verò praeter ea quae ſuo loco recenſeri poterunt, primas obtinet partes Avicennae medicamentum à Guidone, & Tagautio uſurpatum, quod hoc pacto componitur. Recipe fermenti, mellis optimi, aut alvearium ſordiciei, quam propolim Graeci nominant, ana libram ſemis, viſci quercini, quart. unum, ammoniaci quart. ſem. olei quartar. unum, ex quibus omnibus fiat emplaſtrum, quod loco ſuperponatur. Aliud noſtrum quod ex betonica, & leporis pinguedine conſtat, ad unguenti formam redigendo. Pleraque alia loco ſuo, hoc eſt libro VI. adhuc deſcribenda reſervantur, quae vim attrahendi habent, & infixa evellendi, cujusmodi haec duo medicamenta ſunt, & alia id genus multa, quae paſſim apud authores praelibatae authoritatis concernuntur, de quibus abundè dictum ſit. Caeterum telo à corporis particula evulſo, vulnus eadem prorſus ratione curare licebit, qua reliqua in quibus infixum nihil extat, dummodo qui alteratus eſt ſanguis exprimatur, & evacuetur, oleoque calente perfundatur vulnus, ut doloris ſuſpicio detollatur. Si autem neque dolor, neque inflammatio adſit, ſuturis adhibitis, ac medicamento, quod cruentis vulneribus adhiberi ſolet, integrè curandum eſt.

CAPUT XV.

DE CUBITI VULNERIBUS, ET MANUS, ET DIGITORUM CURANDIS.

Cubiti, & manus vulnera, curatione non differunt, niſi in magnitudine membri, quod magis urgeat: nam in utraque parte vel in interna parte, vel in externa contrahuntur. Vulnera autem cubiti interna, ob venarum principes ramos, nervorum, arteriarum, timenda valde ſunt, cum inde ſanguinis effluxio magna, paralyſis, convulſio, motus, ac ſenſus amiſſio, dolores ingentes, inflammationes, & ejusdem generis parva diraque ſymptomata facile oriri poſſint. Quae verò vulnera in parte externa contrahuntur, periculo etiam non vacant, propter copulationem ac conjunctionem nervorum, ligamentorum oſſa colligantium in unum. In manu autem neque adeo timenda ſunt, neque tam magna eſſe poſſunt, quamvis periculum aliquod immineat ob facilem motus, ac ſenſus digitorum, aut alterius partis amiſſionem. Unde peculiare nihil habent, cum totidem intentionibus perfici poſſint, quot quidem reliqua jam deſignata vulnera, nempè extrinſecus incidendo, ſi opus ſit, partes diſtantes applicando, coactas conſervando, ſalubrem ſubſtantiam continuando, atque accidentia corrigendo, & (ut dictum eſt) propulſando. Quae omnia quibus inſtrumentis conſequi poſſint, abundè etiam demonſtratum hactenus, neque aliud ſuperadjungendum tandem fore opinor, niſi quaedam ad nervorum, tendinum, ac ligamentorum curationem convenire videantur, cum totidem in manus textura prorſus reperiantur. Ejusmodi igitur vulnera, & caeſim & punctim fieri poſſe nos docuit Galenus libro VI. meth. med. quem ſequutus deinde eſt Avicenna lib. IV. ſuae medicinae, atque interdum cum contuſione, interdum verò ſine ipſa, interdum caeca, interdum aperta vulnera, modò transverſa, modò per longum accepta, modò cum carnoſae ſubſtantiae deperditione, cute etiam diviſa, adeo ut nudus nervus appareat, modò nervi transverſim caeſi non ex toto, ſed ex parte. Omnia verò quae incidunt, contundunt, penetrant, pungunt, ut antea in univerſum diximus cauſae eſſe poſſunt ejusmodi vulnerum, quemadmodum de ſignis etiam, quae ex praecedentibus comprehendi poſſunt. nam nervi, tendones, & ligamenta, minimè vulnerantur, quin cutis & caro etiam cum ipſis ſcindantur, atque praeterea ſtatim dolor ingens, motus, ac ſenſus laeſio percipiuntur, unde in conjecturam quandam facilè devenimus nervorum ſubſtantiam eſſe vulneratam. Si verò tumor aliquis in nervorum vulneribus apparuerit, & poſtea diſparuerit, convulſionis, ac delirii periculum imminet, quod maximopere animadvertendum eſſe conſtat, ſi praeſagio hoc loco uti debeamus. Curatio praeterea vulneris nervoſarum partium, ut puta manus, cubiti, & ejusmodi, communis eſt cum ea, quae & vulneribus partium carnoſarum accommoda-

datur: hoc uno tamen excepto, quod ſymptoma illis ſuperveniens, nempè dolor primo loco removendus eſt. Nervi enim & tendones magno (ut diximus) ſenſu praediti ſunt: ideo ſi pungantur, dolor neceſſario accedit, quem comitatur humorum defluxio, & hanc inflammatio, non ſolius quidem puncti nervi, ſed & totius inſtrumenti. Quòd ſi ob vulneris parvitatem nihil exhalare poſſit, convulſio ſequitur: & ideo in his affectibus dolorem in primis, qui haec invehit incommoda, mitigare admodum oportet, ne oriatur inflammatio. Itaque anodyna parti admovenda ſunt: & quod tutius eſt, cutis vulnus aperiendum, apertumque ſervandum, ut qui in eum locum humor influxit, ac influxurus eſt, vacuari commodè poſſit. Nam ſic & inflammationis cauſam tollemus, & dolorem mitigabimus. Quo peracto adhibenda remedia ſunt valenter exſiccantia, citra tamen dolorem: mediocriter verò calida, vel modicè ad calorem declinantia, tenuandique facultate praedita: haec enim in profundum penetrant uſque ad vulneratum nervum, in halitum digerunt, quod in nervo relictum erat, atque ſic exſiccant, locumque à ſupervacuis humoribus liberant, doloremque ac inflammationem prohibent. Cujusmodi oleum eſt Sabinum, vetus, quod tanquam utiliſſimum ad praeſentem curationem lib. VI. meth. med. & tertio de compoſ. med. per genera Galenus nos docuit. Frigida verò, & adſtringentia non tutò admoventur: ſiquidem frigus praeter id quod ſuaptè natura nervis (ut Hipp. 5. aphor. ſcribit) inimicum eſt, etiam tenues meatus claudit, quemadmodum & adſtringentia medicamenta. Itaque neque crudum oleum, neque aliud quodcunque ſimili facultate praeditum, nervorum puncturis tutò adhiberi poteſt. Vehementer verò calida inutilia ſunt, ut potè quae defluxionem accerſant, & dolorem excitent. Quare ea ſola admovenda ſunt, quae modice (ut diximus) calefaciant, valenter exſiccent, citra tamen cutis contractionem ac morſum: quaeque tenuandi facultate praedita ſunt. Itaque oleum etiam tenue utiliter adhibetur, terebinthina, propolis; & id genus alia, ut libro de curandi ratione, ac duobus praecitatis Galenus fuſiſſime tractavit. Si vehemens dolor aegrum excruciet, oleum ex vitellis ovorum tutò etiam adminiſtrari poterit. Propoli verò, ac terebinthina commodè utemur in mulieribus pueris, eunuchis, & aliis ejusmodi naturis, quas vulgo effoeminatas vocant, hoc eſt molli carne praeditis. atque ſagapeno in duris corporibus utemur, cum oleo, & terebinthina admixto, quo etiam modo opoponace, lachryma Cirenaica, & ejuſdem generis utebatur ſuo tempore Galenus. Nec ſecus ſulphur vivum (ut ipſe inquit) ac minimè lapidoſum, tenui oleo permixtum, donec ſordium craſſitudinem contrahat. Calx etiam lota, oleoque commiſta, ſimiliter auxiliatur, praecipueque ſi in aeſtu caniculae bis, terve aqua marina abluatur. Ego verò (ſubdit) ad nervos punctos hoc uti conſuevi emplaſtro. Recipe cerae partem unam reſinae terebinthinae, aut loco ejus humidae pineae, aut colophoniae, aut abietinae, unius partis dimidium, picis tantundem. Si itaque humidam reſinam miſcebis, tunſum, cribratumque euphorbium reliquis immittes liquatis. Eſto verò pondus ejus pars cerae duodecimae. Sin ſiccam, ſicuti quae colophonia dicitur, utique oleum puſillum deſiderabit euphorbium. Itaque vulnerati nervi curatio medicamenta poſtulat, quae & tepidum calorem excitent, & valenter ſiccent: tum quae ex ſubſtantiae ſuae natura, & attrahendi vim habeant, & tenuium ſint partium. At ſi nervus non punctus, ſed per directum ſit caeſus, nudusque diviſa cute oſtendatur, vim euphorbii non feret, ita ut quum interpoſita cutis eſt, ferre poteſt. Quare optimè tunc calce elota, & in plurimo oleo ſoluta utere. Salutare etiam eſt, quod ex pompholyge medicamentum fit, ſi in largo ſit roſaceo liquatum: quod utique melius fuerit, ſi tum roſaceum ipſum, tum oleum, ſalis ſit expers. Si verò robuſtus ſit, qui vulnus accepit, & cui corpus ſit à ſupervacuis humoribus mundum, in hoc fas eſt, valentioribus remediis non nullis uti, cujusmodi ſunt linamenta imbuta paſtillis Polyidae, ſapa ſolutis, & ſuper aqua calida tepefactis. Ubi verò nervus alicui transverſim eſt vulneratus, detrahere largius ſanguinem expedit, ac tenui magis, quàm illis uti victus ratione: tum in quiete omnino ac lectulo molli hominem continere: tum oleo calenti ubertim in axillis, collo, tendonibus, ligamentis, & capite uti. Quod ſi vulneratus nervus ex iis ſit, qui in crure habentur: ſicuti quum in manu eſt, alae, ita in his bubones largo oleo imbuendi: tum per totam ſpinam ad collum, & caput adſcendendum. At contuſi nervi, ubi cum eis eſt ſimul & ipſa cutis contuſa, cataplaſmate ex oxymelite, & fabacea farina curantur. Qui verò absque cutis ſimili affectu contuſi ſunt, iis oleum calens, atque tenuium partium auxilio eſt. At ſi dolor una cum contuſione cutis, & nervi infeſtet, etiam picem liquidam immiſcere illi cataplaſmati, ac bene coquere tum calens medicamentum imponere oportet: atque ubi magis ſiccans efficere voles, erui farinam injicies. Verum ſi totus praeciſus nervus ſit, metus praeterea nullus inſtat: debilis tamen remanebit particula, curatio verò ejus communis eſt cum ea, quae aliorum eſt vulnerum. Caeterum quae medicamenta poſthaec à recentioribus chirurgis in vulneribus nervorum haec potiſſimum valentiora habentur. Nimirum medicamentum ad nervos caeſim vulneratos, ac etiam tendonum vulneribus expeditiſſimum eſſe quidam praedicant, quod unguentum ex vermibus vulgo nuncupant. Recipit autem centaureae minoris, linguae canis, lanceolatae, quae plantago eſt minor, piloſellae, conſolidae majoris, & minoris, ana manip. unum, vermium terre-

Nervis punctis, quae utiliter remedia adhibeantur.

Emplaſtrum ad punctos nervos.

Medicamentum ad nervos caeſim vulneratos.

reſtrium, lib. ſſ. olei communis lib. unam, vini, lib. 1. ſſ. ſubigantur ſimul, & ita ſeptem diebus nutriantur. Deinde illis addantur ſepi arietis à pelliculis emundati, lib. 1. picis nigrae, reſinae ana quar. unum, gummi ammoniaci, galbani, opoponacis in aceto diſſolutorum, ana drach. v. ſimul omnia moderato igne decoquantur uſque ad vini & aceti conſumptionem, & percolentur. Ubi verò haec penè refrixerint, adde terebinthinae, quart. ſemis. thuris, maſtiches, ſarcocollae, ana drach. iij. croci drach, ij. ſpatula agitentur in mortario & fiat unguentum. Cataplasma item, quod ex oximelite, & fabarum farina, vel ervorum, vel lolii, vel ciceris, vel lupinorum, vel hordeacea conficitur, hiſce nervorum diviſionibus valde accommodum Galeno lib. iij. de compoſ. med. per gen. habetur, ſed prae omnibus anteponendum eſſe procul dubio exiſtimo balſamum noſtrum artificiale, in de naſi vulneribus curandis proprio capite jam deſcriptum.

CAPUT XVI.

DE THORACIS ET EJUS PARTIUM VULNERIBUS CURANDIS.

Quod à coſtis utrinque circumſcribitur, pertinetque anteriore quidem parte ad pectus, ac ſeptum transverſum, decumbit verò poſteriore ad ſpinam, hoc omne ſpatium medici appellant thoracem, in cujus amplo ſinu, cor, pulmones, venae notabiles, magnae arteriae, nervi quamplurimi, muſculi, oſſa, cartilagines, tendones, ligamenta, & quamplurimae partes ad vitam humanam conſervandam maximè neceſſariae continentur. Quarum quaelibet ſuo perpetuo munere fungi cogitur, quo corpus hoc totum ne dum vivat, ſed commodè, ac ſanè etiam vivat, quod utique fieri contingit, tum ex temperamento omnium partium, tum etiam ex proba cujusque ſtructura, & ejusmodi. Si verò accidat ut vulnus (de quo noſtra futura eſt haec tractatio) in corde, totum à natura tam artificioſe compoſitum quamprimum ruit, ita ut in ſolo membro, hoc eſt corde, thoracis vis tota collocata ſit, atque tanquam clavis totius videatur. Si in pulmonibus, non cito admodum, ut in corde, mors, & deperditio ſuccedit, ſed brevi temporis curriculo, ita ut quidam ſex diebus, quidam decem, viginti, centum à vita receſſerit, pro vulneris perverſa natura. Si arteria illa trachea vel vena, aut quodlibet magnum vaſculum inciſum, atque vulneratum ſit, ob mirabilem omnium uſum oblaeſum vel mors repentina, vel paulò poſt, vel ſaltem ſub judice lis eſt. Si verò ſeptum transverſum, vel aliqua alia thoracis adhuc pars, vix ſanitatis vinculum reſtringitur, vel Celſo autore lib. v. cap. 26. Quare cum locus iſte tot modis ad vitae curſum praeſervandum concurrat, cumque ejusmodi vulnera vel difficilia, vel impoſſibilia (ut ſic dixerim) ad curationem eſſe dicantur, mirum quidem non eſt ſi Guido, & quot ejus ſectati ſunt opinionem, Galenum, Avicennam, ac Halyabbatem mirum in modum reprehendant, qui de hujusmodi partis vulneribus ne verbum fecerint, & ſi Galenus tantum hinc inde breviter pertractaverit, ut quarto, & quinto lib. methodi medendi teſtis ipſe eſt. Reprehendit deinde Guido alios ante ipſum magiſtros qui multa licet enarraverint, diſcordes tamen inter ſe fuerunt, & ut omnia in integrum obſervemus ejusdem Guidonis verba, quo modo ipſe depoſuit, hoc eſt barbarie obſcurata recenſere hoc loco non dedignabor. Magnum mirum (inquit) eſt quod Avicennas, neque Halyabbas, neque Galenus de iſto vulnere ſcripſerunt. Et alii magiſtri poſt illos multa dixerunt, inter quos magna eſt diſcordia: nam aliqui dicunt quod tenta debet poni in vulnere, & locus teneatur apertus cum ipſis tentis, & conſequenter debet mundificari cum emplaſtris, unguentis, & lavamentis, hanc nimirum rationem adducentes, quoniam ſi materia retineatur in concavitate pectoris fluxa ratione vulneris, timor eſſet, ut illa materia ad cor tranſiret, vel ad aliquod aliud membrum cum putrefacta eſſet, quare timor eſſet de morte: ne ergo retineatur illa materia, & ut ipſa exire poſſit, praecipiunt iſti, ut locus apertus teneatur, ut talis materia exire, & exſiccari poſſit. De numero quorum fuerunt iſti magiſtri ſolemnes, ſcilicet, Rogerius, Jamerus, Rolandus, Gulielmus, Brunus, & Leofrancus. Alia opinio eſt, quòd vulnera talia debent ſui & incarnari, nec aliquo pacto debet tenta poni, & fundatur ſe ſuper hoc, quia niſi citiſſimè clauderetur vulnus, timor eſſet ne ſpiritus vitalis per loca illa citiſſimè exhalaret. Secunda ratio, nam ex apertione vulneris aër frigidus ſuperingrederetur ipſos ſpiritus confundens, & conturbans eos. De quorum numero fuit Henricus, & Theodoricus. Ego verò concordans dictas opiniones, dicam illud, quod verius mihi videbitur incipiens primò à ſubſtantia rei. Dico ergo primò quòd in thorace vulnera quaedam ſunt, quae non penetrant ad ſubſtantiam intrinſecam, & quaedam, quae penetrant uſque ad concavitatem, idque tam à parte anteriori, quàm ab altera, poſteriori ſcilicet contingit. Et quae penetrant, aliquando ſimplices, & ſine contentorum membrorum vulnere exiſtunt: aliquando verò tum pulmones, tum diaphragma, & ejusmodi internae partes vulnus ſuſceperunt.

perunt. Et iſtorum vulnerum, quaedam ſunt in quibus parum vel nihil ſanguinis cadit in concavitatem pectoris, & quaedam ſunt, in quibus ſanguis copioſus cecidit, unde in ejusmodi vulneribus differentiae curationis ſuſcipiuntur. Quibus dictis ſtatim ad cauſas indagandas decurrit Guido, ac ſigna & poſtea ad deligandi modum per longum progreſſum, ne interim praedictorum diverſae opiniones ejusmodi ordinem pervertant, quamvis cauſas horum vulnerum perquirere, aliud nihil ſit, quàm eandem cantilenam recantare. Signa verò maximè neceſſaria eſſe videbantur, non pro curandis exactè iisdem thoracis vulneribus, ſed etiam, ad ea quae dicturus erat roboranda, atque confirmanda. Quare ejusdem methodum modò ſectantes, ſigna nos quoque aſſignare hoc loco nitemur, atque prorſus ea, quae partem à parte vulnerata ſejungunt, cum ſignorum perſcrutatio tanti ſit momenti, ut per ea affectus corporis noxam inferentes cognoſci commodè poſſint, ſubindeque curari. Signa igitur vulneris penetrantis in pectore, ſunt exhalatio ſpirituum flatuoſorum, ex ipſo orificio vulneris, praecipuè dum nares, & os clauduntur, idque admota candela accenſa, vel lana, aut goſſipio, vel ſpeculo cryſtallino facilius percipitur, quàm per ſtyli, vel alterius cujusque inſtrumenti perſcrutationem. Extinguitur enim candelae lumen, lana, & goſſipium tremit, & ſpeculum obſcuratur ſi vulnus penetraverit, nec quicquam percipitur iſtorum ſi fuerit in ſuperficie tantum. Signa percuſſi cordis, ſunt ſanguinis effluxio magna, venae languidae, color corporis admodum pallidus, ſudores frigidi, malique odoris, qui tanquam in rotato corpore oriuntur, extremisque partibus frigidis, & tandem matura mors ſequitur. *Signa cordis percuſſi.* Pulmone verò icto, ſpirandi difficultas eſt, ſanguis ſpumans exiens tum ex vulnere, tum etiam ex ore, ex plaga rubens tamen, ſimulque etiam ſpiritus cum ſono fertur: in vulnus inclinari juvat, quidam ſine ratione conſurgunt, inflammantur, tuſſiunt: multi ſi in ipſum vulnus inclinati ſunt, loquuntur: ſi in aliam partem, obmuteſcunt. At ſi ſeptum transverſum (in cujus orificiis tribus enucleandis parum oculatus Realdus Columbus fuit, & cum ipſo Fallopius diſcipulus noſter malè judicavit, ut rectè, atque argutè noſtri vices agens Proſperus Borgarutius Italicè Anatomiam tradens, ac modò in Academia Patavina publicè ſecans, eos in ſua Contemplatione taxare videtur) percuſſum eſt, praecordia ſurſum contrahuntur, ſpina dolet, ſpiritus rarus eſt, ſanguis ſpumans fertur, tuſſis ſicca, phreneſis, delirium, ac ſyncope. At ſanguinis intrinſecus effluxi, ſignum praeſtat praecipuè Galenus lib. VI. aphor. Si in ventrem ſanguis effundatur praeter naturam neceſſe eſt ipſum putrefieri; ſunt gravitas, & pondus ad latus, juxta ſpurias coſtas, ſputum putridum, foetor in vulnere, & in ore, tuſſis multa, & primis diebus febricitat. Praeter ea, quae prooemii loco, praeſagia modo retulimus, conſequens eſt ut aliqua etiam hoc loco poſt ſigna conferamus, ut ordo noſter potiſſimum conſervetur, nec aliquid neceſſarium omittatur. Vulnera igitur, quae penetrant à parte dorſi, magis timenda ſunt, quàm quae à parte anteriori, propter venam illam cavam, ſive magnam, atque ejus multiplices ramulos adſcendentes, atque propter arteriam magnam, quae venae aſſociatur, & propter nervorum compages, & etiam propter aſperam ſive tracheam arteriam. Modò ad Guidonis curandi rationem redeuntes, ipſe nos admonet, quòd ſi per ejusmodi indicia, ac ſigna certi ſimus nullum ex intrinſecis membris eſſe vulneratum, nec aliqua materia intus decurſa, commodè ſine turunda, quam ipſe tentam vocat cum emplaſtris agglutinativis, ac pulveribus, & unguentis eandem vim ſortientibus, & ſtuppis vino madefactis ſuperpoſitis, atque loco optimè devincto, ut alia curavimus vulnera, quod idem voluit Henricus, & Theodorus. Si verò vulnus penetraverit, & membrum aliquod internum oblaedat, ſed materia intrinſecus nulla deſcendat, curationem propterea non variabit, niſi in adminiſtratione per os pharmacorum, quae viſcida, & glutinantia eſſe oportet, Galeno lib. V. meth. med. authore. Siccare igitur omnino licebit per oppoſita extrorſum medicamenta, & ea quae deglutiuntur per aquam, & vinum ſubtile, ſicut eſt diapapaver, diadragacanthum, & ejusmodi, & ſuo loco embrocationes (quas vocant) cum vino, aut emplaſtris deſiccativis, cujusmodi eſt diapalma, & ejusmodi applicare. Si modò vulnus thoracis penetret, & materia intus defluxerit, vulnus turunda dilatandum quam primum eſt, Gulielmo autore, ut liberè, ac manifeſtè ſanguis, & ſanies generata intus, per ipſum vulnus poſſit exire: & penicillus propterea ſit magnus exterius ne in vulnus decideret, & liberius extrahi poſſet. Poſtmodum inungatur locus affectus cum defenſivo ex bolo armena, donec ab inflammationis periculo tuti ſimus: tunc enim ſuppurantibus, & digerentibus curandus eſt: idque duplici duntaxat ratione, nempe internè, & etiam externè, quae autem internè ſyringa projiciuntur. hoc primas partes apud recentiores obtinet medicamentum, à Gulielmo quidem deſumptum. Reci. decopti myrrhae, farinae lupinorum, ana unc. I. ſſ. mellis roſ. percolati, unc. I. floris camamillae drac. 4. vini albi lib. II. bulliant omnia ſimul donec farina, & flores decoquantur, percolentur, atque ex ipſa colatura imponatur cum inſtrumento praedicto, ſecundum quantitatem, quam commodè aeger ferre poſſit, nec natura gravetur. Quo facto ſuper vulnus ſe totum convertat infirmus, ut tota haec decoctio evacuetur, idque toties repetendum erit, donec decoctum praeſignatum ſuum in exeundo colorem praeſervare videatur. Quòd ſi aeger hoc totum ſufferre non

 poſſit,

poſſit, facta prima impoſitione decoctionis ſuper vulnus hoc imponatur ſequens emplaſtrum mundificativum. Rec. mellis roſ. colati, drac. I. myrrhae, thuris, ſarcocollae, ana drach. ſſ. farinae hordei, foenugraeci, quod ſufficit ad inſpiſſandum ad modum emplaſtri, quo utere. Aliud. Recipe mellis roſ. colati, drach. vj. terebinthinae, drach. iiij. farinae hordei quantum ſufficit ad inſpiſſandum ad emplaſtri formam, quo etiam praedicto modo utaris, donec ſanies fuerit exſiccata. Quod ſi neque convulſio ante quatuor dies, neque tremor, aut palpitatio, neque difficilis anhelitus ſuperveniunt, ex Albucaſi optimum indicium eſſe denunciato. At quum toties turundarum rationem aliquam tradere ex ſuperioribus polliciti ſimus, quumque magnas partes in thoracis vulneribus curandis potiſſimum habeant, propterea abſurdum non fuerit, quando, quo modo, ad quem uſum inventae illae ſint rationem praedictam aſſignare. Uſus itaque ex penicillis, ſive turundis talis exiſtit, ut ſordes commodè detergantur in vulneribus, & tunc ex panno linteo, nequaquam aſpero, efformantur; ut vulnus hians, & apertum maneat, & tunc ex ſtuppis bene pexis, & à ſordibus emundatis, vel ex praedicto linamento ſubtili, mundo, vel etiam ex goſſipio (quod xilum, ſive cotonem vocant) effingimus: ut aër commode perſpiretur, ut exempli gratia in naribus: & in altis vulneribus, ut ſanies, & pus per ipſam turundam deferatur, & foras egrediatur, & tunc ex canna aenea, vel argentea fieri debet perforata. Aliquando etiam penicilla inſerviunt, ut vulneris os magis dehiſcat, & amplificetur, fiuntque tunc aut ex ſpongiolis vehementer compreſſis & intortis, aut ex radice gentianae; haec enim dum multum humorem, quo ſcatet vulnus, combiberint, turgeſcunt, & ita magis apertam plagam efficiunt. Modus autem, ſive forma turundarum aequalis ex linamentis debet, ex aliis verò materiis in modum claviculi lignei, quem Latini impagem vocant, ne, ut ſupra diximus, intro labantur: atque haec interdum quopiam delibuta ſit unguento, interdum verò ſicca admoveatur, prout res ipſa exigit. Iis tandem utimur in octo tantum vulnerum generibus, quae modò aſſignabimus, in omnibus verò aliis, inducendae cicatrici ſtudemus, abſque ejuſmodi auxiliis. Primo igitur utimur penicillis in vulneribus contuſis. Secundo in vulneribus ab aëre alteratis, & ſordidis quae detergenda ſunt. Tertio in cavis vulneribus, in quibus eſt neceſſaria carnis regeneratio. Quarto in vulneribus, quae cum inflammatione, aut quo vis alio tumore praeter naturam laborant. Quinto in vulneribus, quibus perſanandis admovenda manus eſt circa oſſa. Sexto in vulneribus ampliandis, ſeu detergendis, vel cum aliquid ab eorum fundo vacuandum eſt, ut in praeſentibus thoracis vulneribus, & in omnibus profundis, in quibus neceſſum eſt alibi vulnus ipſum aperire, ut ex fundo, & ſinu, ſanioſa colluvies, inibi collecta vacuetur. Septimo in vulneribus, quae per morſus fiunt, quoniam ejuſmodi vulnera non ſunt feſtinanter agglutinanda, & ad cicatricem perducenda. Imo diutius aperta, & ampliata conſervari debent. Ultimo in vulneribus, quae jam vetuſtate in ulcera defluxionibus ſcaturientia degenerarunt. Atque haec dicta de turundis vulneribus convenientibus ſint ſatis. Sed quoniam ſaepè ſaepius in curandis plagis id evenit, ut penicillis in unum duobus, tribusve, pro ut res ipſa exigit, uti cogamur, praecipuè quidem in cavernoſis vulneribus, in quibus neceſſaria eſt carnis deperditae regeneratio, quumque commodè loco ſuo vel colligari, vel diutius absque aliquo auxilio contineri non poſſint, propterea antiqui inſtrumentum quoddam compererunt, quo quidem turundas ſine partis laeſione inter vulnerum labra conſervarent, easque diſſolutas partes comprimerent, & ſuffulcirent, membrique genuinum calorem conſervarent, atque à gravi, moleſtoque vinculorum faſciarum pondere, vulneratam particulam tuerentur. Ejuſmodi verò inſtrumentum, vel (ut proprius loquamur) auxilium, pulvinar, pulvillus, & plumaceolus vocari ſolet, eo quòd fieri antiquitus ſolebat ex plumis inter duos pannos candidos, ſacculi more conſutis. At quoniam valde taedioſum ex hac materia erat, nimiumque particulam calore oppreſſam detinebant ejuſmodi ſacculi; adde quòd non aptè appararentur, abluerentur, & exſiccarentur, idcirco poſteritas eos innovare, atque immutare neceſſario incepit, ac magis poſtea placuit ejuſmodi pulvillos ex ſtuppis cannabinis conficere, praeſertim ſtudioſè pexis, & emundatis. Multi etiam hodie loco ſtupparum, panniculos laeves, candidos, aequales, hoc eſt non aſperos, duplicatos, aut triplicatos admovent: alii lanam, goſſipium, vel ſpongiam pulvillorum loco adaptant. Caeterum ex quacunque praedictarum materia fiant hoc nihil refert, dummodo, & numero, & figura maximè conveniant: unus enim, duo, & tres etiam aliquando apponuntur; atque ii non perpetuò quadrangulati, neque rotundi, neque triangulares fieri debent, ſed prout res ipſa expetere videtur. Quadrangulati ſiquidem fiunt, ut partem affectam à faſciarum, & vinculorum injuriis vindicent: rotundi ſicci aliis ſuperponuntur, ut nativus calor laeſi membri conſervaretur, & ſi ſaniem, ac pus in ſe recipiant: triangulares, glutinandorum vulnerum gratia. Praeter has tres pulvillorum formas non egemus: atque hi quandoque ſicci, nonnunquam verò candido ovi, aut alio liquore imbuti, ut vino, poſca, oleo, & ejuſmodi imponuntur: unusque ex utroque latere labiorum vulneris conſtituitur, ita ut ſuper vulnus inter ſe jungantur lateribus.

CA-

CAPUT XVII.

DE VULNERIBUS VENTRIS INFERIORIS, ET EJUS OMNIBUS PARTIBUS CURANDIS.

Abſolutis vulneribus capitis, quod ſuperiorem ventrem Anatomici nominant, atque perfecta integra curatione thoracis vulnerum, quem ventrem medium appellant, atque ordine curatis etiam quibusdam extremitatum ſuperiorum vulneribus, neceſſum, & opportunum jam tempus erat ad abdominis vulnera curanda devenire. In abdomine autem extrinſecus cutis omnibus anteſtat: quae in membranam finitur: poſt cutem, medio circiter loco, nervea tenuitas muſculorum gemina tenditur, membranarum ritu. Poſt has deinceps habentur duo muſculi recti, & carnoſi, qui à pectore ad ipſa pubis oſſa perveniunt. Atque haec quidem omnia ſibi mutuo cohaerent, abdomenque conſtituunt. Quòd verò deinceps hoc excipit, peritonaeon Graecis dicitur, eſtque corporibus duobus exanguibus, & nervoſis conflatum: verùm alterum eorum nervoſa tenuitas eorum muſculorum eſt, qui per transverſum ſe agunt: alterum, membrana tenuis, veluti aranea, quae utique verè eſt peritonaeum. ac tale quidem in medio ſui eſt abdomen. Partes verò ejus, quae utrinque ad latus quatuor quaſi digitos recedunt, hae ſtatim à cute obliquos muſculos habent, priores quidem, qui à pectore demittuntur, ſecundos, qui ab ilibus adſcendunt: dein poſt hos, transverſum utrinque muſculum, ſub quo eſt peritonaeum. In hac autem concavitate primo ventriculus, deinde hepar, ſplen, renes, inteſtina, omentum, teſtes, veſica, & aliae ejusmodi partes, quarum vulnera maximopere ſuis ſignis diſtinguenda erunt. Primo igitur, cauſis veluti cognitis poſt habitis, ſigna quae nos docent abdominis vulnera non eſſe profunda ex impoſito ſtylo argenteo deprehenduntur: ſtylus enim non altè progreditur, neque omenti aliqua portio exit, ut in profundis, ac penetrantibus fieri contingit. Signa verò peritonaei vulnerati ſunt, dolor in parte non exiguus, omentum exiens venis, ac pinguedine refertum, lividum, ac nigrum colore. Signa ſtomachi, ſunt ſingultus, & bilis vomitus inſequitur: ac ſi quid cibi, vel potionis aſſumptum eſt, id citiſſimè redditur: venarumque motus elangueſcunt, ſudores tenues oriuntur, per quos extremae partes frigeſcunt. Communes verò jejuni inteſtini, & ventriculi vulnerati notae ſunt cibus & potus, qui per vulnus exeunt, praecordia indureſcunt, non nunquam bilis per os redditur. Inteſtino tantum ſedes inferior eſt: ſed caetera inteſtina icta, vel ſtercus, vel odorem ejus exhibent. Jocinoris autem vulnerati notae ſunt, multus ſub dextra parte praecordium profuſus ſanguis, ad ſpinam reducta praecordia, in ventrem cubandi dulcedo, punctiones, doloresque uſque jugulum, junctumque ei latus ſcapularum, os intentum. quibus non nunquam etiam bilioſus vomitus accedit. At liene vulnerato, ſanguis niger à ſiniſtra parte prorumpit, praecordia cum ventriculo ab eadem parte indureſcunt, ſitis ingens oritur, dolor ad jugulum, ſicut jocinore vulnerato venit, quae quidem omnia oſtendunt vulnus penetrare ad partem uſque ipſius lienis. Renibus verò percuſſis, dolor ad inguina, teſticuloſque deſcendit, difficulter urina redditur, eaque aut eſt cruenta, aut cruor fertur. Veſica verò vulnerata, dolent inguina: quod ſuper pubem eſt, intenditur, pro urina ſanguis, aut ex ipſo vulnere urina deſcendit, ſtomachus afficitur, & ita aut bilem vomunt, aut ſingultiunt, frigus ex eo, & mors ſequitur. At cum vulva percuſſa eſt, dolor inguinibus & coxis, & femoribus eſt: ſanguinis pars per vulnus, pars per naturale deſcendit, vomitus bilis inſequitur. Quaedam obtumeſcunt, quaedam mente labuntur, quaedam ſui compotes, nervorum, oculorumque dolore urgeri ſe confitentur, morientesque tandem, eadem quae corde vulnerato patiuntur. Signa percuſſorum teſtium, & partium externarum cum ſatis oculis pateant non deſcribentur, ſed eorum loco ad judicia potiſſimum tranſibimus. Minus periculi ſunt vulnera, quae ad latus recipiuntur, quam in medio abdomine, ut lib. VI. meth. med. teſtatur Galenus: quum tenuem aponeuroſim nullam habeat, & ſutura in medio difficulter adminiſtretur: quum nimirum & hac parte maximè procidant inteſtina, & aegrè inibi contineri queant. Si igitur majus ſit abdominis vulnus, tum plura neceſſe eſt inteſtina excidere, tum difficilius denuo immitti: quamquam & parva vulnera tractatu etiam ſint difficilia. Nam niſi quod procidit, illico in ſuum reponatur locum, inflatur, ſurgitque in tumorem: quo fit, ut per anguſtum foramen immitti nequeat. Quare minus grave per hujusmodi vulnera mediocre foramen eſt. Si verò omentum excidat, neceſſario putreſcit, autore Hippo. lib. VI. aphor. LVIII. quam ob cauſam medici partem illam, quae fuerit nudata, ſolent reſecare. Inteſtina, quae exciderunt, niſi velociter remittantur, inflantur ex frigore ambientis aëris, ac difficulter poſtea remittuntur. Veſica deinde diſciſſa, aut praecordiis, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut jecore, letale eſt, vel Hipp. teſtimonio lib. eodem praecitato, aphor. XVIII. atque Celſo lib. V. ſupra allegato loco,

loco, ubi renes etiam, & jejunum inteſtinum adnumeravit inter ea vulnera quae ſervari non poſſunt. Abdominis autem vulnera, quae non penetrant, peculiare nihil habent, niſi rationem colligandi, atque ſuendi, cum in caeteris eandem prorſus curationem obſervent cum carnoſis (ut ita dixerim) vulneribus. Sed quae ulterius penetraverint, neque ex praedictis membris aliquod exierit, peculiarem habent ſuendi modum, nec aliam requirunt à praedictis curationem. Itaque principio id agendum eſt, & poſtmodum ad ea medicamenta deveniendum, quae agglutinandi facultatem habent. Sed ſi tale ſit vulnus, ut ventriculi tota ſubſtantia ſit perforata, quamprimum oleo abſinthino confortare, ac roborare ipſum nitemur, vel myrtino, vel oleo cydoniorum, aut aliquo ejusmodi, poſtea cum mundificativo, ut vocant, procedendum erit, ex terebinthina, farina hordei, & vitello ovi, & poſt quatuor, aut quinque dies ſequenti medicamento agglutinandum. Recipe vini cytoniorum, thuris, & maſtiche quod ſufficit, bulliant ſimul, & utere. Item plantaginis aqua cum thure, & maſtiche plurimum auxiliatur, & alia quae ſuo loco poſtea enarrabuntur. Ut verò inteſtina, quae exciderunt in ſuum recondantur locum, principio id agendum eſſe docuit Galenus lib. VI. meth. med. Secundò, ut vulnus ſuatur. tertiò, ut medicamen imponamus. quartò, ut nequa praeſtantior pars ſimul afficiatur, proſpiciamus. Si ergo adeò parvum ſit vulnus, ut inflatum inteſtinum ex frigore ambientis aëris, remitti nequeat, diſcutiemus flatum, ſpongia molli, & ex calente aqua madenti, moxque expreſſa, inteſtinum ipſum calfacientes. Praeparatur verò interea vinum auſterum calidum. Quippe id magis calfacit, quàm aqua, roburque inteſtino addit. Quòd ſi huic quoque praeſidio inteſtini inflatio non ceſſerit, incidendum peritonaei tantulum ſyringotomis eſt, quantum ei quod excidit, reponendo ſit ſatis. Scalpelli verò, quibus acies utrinque habetur, aut quibus cuſpis acuta eſt, ſunt omnino fugiendi. Situs autem laboranti ſit talis, ut quae vulnerata pars eſt, ſublimiorem ſemper locum obtineat. Cavendumque magnopere eſt, ne id quod exeiderit, degravetur quicquam ab inteſtinis aliis. Qui igitur inteſtina per magnum vulnus prolapſa, reponere in propriam vult ſedem, is ubi totum vulnus manibus ſuis extrinſecus apprehenderit, debet intrò reprimere, tum conſtringere, ac exiguum ſemper ſuenti praenudare: quin etiam idipſum, quod aſſutum eſt, modicè comprimere, quo ad totum perſuatur. Quoniam igitur coire, inquit Gal. coaleſcereque oportet cum peritonaeo abdomen, incipiendum quidem à cute eſt, atque ab externo introrſus acus injicienda eſt. Ubi verò tum cutem, tum rectum muſculum totum tranſierit, praeterito quod ei ſubeſt peritonaeo, per reliquum peritonaeum eam ab interno extrorſus injicies, atque inde per reliquum abdomen ab interno extrà tranſmittes. Ubi hoc penitus penetraverit, rurſus ab externo introrſus idem abdomen eſt perforandum. Mox ubi peritonaeum, quod illi quoque ſubhaeret, praeterieris, atque ad contrarium veneris, hoc quoque ab interno extrorſus eſt perpungendum, unaque cum eo totum ipſi conjunctum abdomen. Deinde ab hoc incipiendum rurſus, atque id cum contrario peritonaeo conſuendum: ac rurſus vicina quoque cute transmiſſa, iterum ab ea parte acus introrſus eſt trajicienda, conſuendumque abdomen id cum peritonaeo contrario, etiam inibi vicina cute tranſmiſſa. Atque haec iterum, iterumque facienda, quoad totum vulnus ſimiliter conſuerimus. Quòd verò ad intervallum punctionum earundemque altitudinem pertinet, mediocritas eligenda eſt. Filum etiam inter durum & molle medium quoddam obtineat. At verò medicamenta, quibus in his utemur, ejusdem materiae ſunt, cum vulnera glutinantibus. Porrò alium ſtatim Galenus ſuendi abdominis modum deſcribit, ab aliis nimirum ſuſceptum, in hunc modum referens. Sunt qui aliter vulneratum abdomen conſuant, ad hunc modum: oportet à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrſus per id tantum acum tranſmittere. Poſt, praeteritis utriſque peritonaei labris ex adverſa parte ab externo introrſus per utrunque ejus labrum acum revocare: dein rurſus hanc revocare, atque ab interno extrorſum per adverſum abdomen trajicere. Atque ita totum peritonaeum ſibi mutuò coaleſcens, prorſus intra abdomen abſconditur. Deligatio verò extrinſecus, vel praecipuè in his neceſſaria eſt, atque ad haec, quod inter bubones & axillas eſt, id totum molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circumdare oportet: ſatius item fuerit, ſi & per clyſterem inteſtinis, aliud ſimile infundas. Quod ſi quid ipſorum inteſtinorum ſit vulneratum, quae extrinſecus fieri debent, omnia ſimiliter, ut diximus, ſunt peragenda. Caeterum quod injicitur, vinum nigrum, auſterum, & tepens erit. Ac craſſa quidem inteſtina, ſanatu facilia ſunt è contrario difficilia, quae tenuia exiſtunt. Jejunum autem eſt omnino incurabile, tum propter magnitudinem multitudinemque vaſorum, tum quòd tunica ejus nervoſa, praetenuisque ſit. Adde, quòd tum bilem ſinceram hoc inteſtinum recipit univerſam, tum quòd omnium maximè eſt vicinum jecinori. Ventriculi autam quae carnoſae partes infernae ſunt, curare cum fiducia tentabis: quae verò in ore ejus ſunt, eis ſenſus acumen, quo minus ſanentur, obeſt: atque hoc etiam, quòd medicamenta illic diu haerere non poſſunt. At verò omentum, ſi per vulnus exciderit (praeſtat enim haec pars animali uſum non uſque adeo magnum: conſtatque ex membrana tenui, arteriis, atque venis contexta) ſi quid ex eo nigricans ſit, excipiemus id vinculo: ac ſic, quod poſt vinculum eſt, amputabimus: atque ut in imo fine jam

Abdominis ſuendi forma ſecundum Galenum.

Jam praedictae ſuturae abdominis pendeant ipſius vinculi extrema curabimus: quo nimirum ea, quum ex vulnere ſuppurante evomentur, facilè recipiamus. Hepar autem, renes, & lien, cum mortalia habeant vulnera, propterea curationem potius ab ipſa natura recipiunt, quàm à perito admodum artifice: veruntamen relinquenda auxiliis non ſunt, ſed quamprimum ſi ſanguis intus effluxerit, evacuetur ſi liceat, aut ſi fieri poſſit, alioquin ad inguina, ſi aeger evaderet, laberetur, ibique bubonem, aut fiſtulam, vel quid ſimile insereret, quod poſtmodum breviſſime appareret. Quare evacuato ſanguine, ſubinde modo praedicto, atque eadem diligentia ſuatur locus vulneratus, praedictiſque medicamentis foveatur. At ſi in veſica, teſticulis, vulva, vel virga vulnus coiverit, cum omnes ejusmodi partes eodem prorſus modo curentur, nihil tamen ab aliis vulneribus membrorum carnoſorum peculiare habere videntur: & ideo primò nunquid ſutura locus oblaeſus egeat, eamque rationibus ſuo loco ſupra conſignatis, ſuemus. Quod ſi ſutura locus minimè indigeret, ſatis erit vulnus primis diebus oleo roſ. & ovi vitello ſimul commixtis, curare; poſtmodum terebinthina, olei loco, cum vitello ovi ad pus incitare: tertio extergere ex melle roſaceo farina hordei, ac terebinthina: & quartò ſi caro fuerit mollis induretur cum unguento apoſtolorum, incarnetur, & conſolidetur.

CAPUT XVIII.

DE FEMORIS, AC CRURIS VULNERIBUS CURANDIS.

Femorum, ac crurum vulnera mortis periculum nunquam portendunt, niſi magnitudine ſubſtantiam excedant, quaecunque enim vulnera magna dixeris, periculo non vacant, ob ſubjectarum partium ſolutionem. Spasmus in harum partium vulneribus aliquando contingit, animi deliquium, & non exigua inflammatio: praecipuè ſi aliqua majorum nervorum, vel tendinum, vel capitis muſculi, ſive venarum, ſive arteriarum, aut oſſis medullae portio ſecta fuerit; unde etiam ſequitur claudicatio. Intentiones nullae prorſus hic ab aliis particulares enaſcuntur, ſed à dolore, inflammatione, & aliis ſymptomatibus cuſtodiendum erit membrum; ſuenda, ſi neceſſe fuerit, labra erunt, & tandem agglutinandus eſt locus. Quòd ſi contingat, ut perſaepe in hujuſcemodi naturae vulneribus vidiſſe memini, vel propter errorem à medico, aut aegrotante, vel quolibet modo, ut caro nimium in his vulneribus excreverit, atque in magnam molem devenerit, remediis protinus ſuccurrendum eſt, cum & hic quoque in morborum numero dicendus ſit, qui in quantitate, magnitudineve partium ſpectatur, quemadmodum & cavitas erat, de qua ſuo loco pertractavimus. Quamobrem ſicut vulnus cavum, non unus eſt defectus, ſed duo, nempè vulnus & cavitas, ita vulnus, quod ſupercreſcentem carnem habet, non unum dicitur vitium, ſed cum vulnere carnis excreſcentia. Ergo duae ſeſe offerunt indicationes, cum duos eſſe differentes morbos dixerimus, nempè carnis ſupercreſcentis detractio, quae ſolis medicamentis perficitur: & ſolutarum partium agglutinatio, quae naturae munus Galeno, & omnibus dicitur. Medicamenta verò, quorum egemus perpetuo auxilio in ſupercreſcentis carnis detractione, talia natura eſſe oportet, ut vehementer exſiccent, & facultate acri: cujusmodi eſt ſpongia, ſtuppae minutim inciſae, linamenta è pannis carpta muria acriori imbuta, & reſiccata: chalcantum, ſeu atramentum ſutorium, chalcitis, ſeu vitriolum, radix hermodactyli, & aſphodelorum, oleum etiam, ſeu aqua ſulphuris, & alia id genus medicamenta, quae pro aegrotantium natura, tum benigniora, tum valentiora ſeligenda erunt, ut uberius lib. VI. dicemus. Ejusmodi autem remedia, donec vulnus aequale atque impletum reddant, applicanda erunt, & poſtea ſemovenda, quorum loco, ea quae cicatricem inducant ſuccedere protinus debent: nam ubi purgatum, impletumque, ac aequale carne vulnus fuerit, cicatrice tantum induci poſtulat. Quae autem eſſe ejusmodi debeant medicamenta, quove gradu exſiccare, atque conglutinare debeant, loco ſuo in Antidotario reperies.

CAPUT XIX.

DE GENU, ET TIBIAE VULNERIBUS CURANDIS.

Vulnera, quae in genu recipiuntur, propter diverſas cauſas, maximè erunt pertimenda, cum propter ligamentorum, tendinum nervorumque copulationem, tum propter promptum, ac facilem humorum decurſum. quod animadvertens Avicen. Vulnera (inquit) quae cadunt in genu apud rotulam, ſunt mala, & ad ea quandoque ſequuntur accidentia mala, è quibus pauci liberantur. Hujuſcemodi vulnera, quum in particula magno praedita ſenſu contingant, non fiunt ſine vehementi admodum dolore, quem ſequitur aliquando mors, aliquando totius membri jactura, & per conſequens non poteſt prohiberi inflammatio. Caeterum à quacunque parte, vel regione vulnus in genu recipiatur, proculdubio ex ſuperficiali admodum ictu, nervorum, ac tendinum ſolutio contingere debet, ob locum modica carne praeditum: atque interdum os ipſum tangit, ac ſecat, unde, (ut dictum eſt) peſſima ſymptomata excitantur, nempè profuſio ſanguinis, dolor vehementer crucians, convulſio, ſyncope: à quibus & agendorum etiam indicationes ſumendae ſunt: nam vulneris, qua vulnus eſt, ſanatio mediocris ſiccatio exiſtit: at vulneris, quod cum alio affectu conjunctum eſt, ejus curatio, ut vulneris ſolius non eſſe oportet, ſed prior illius affectus, qui cum vulnere conſiſtit, ſecunda verò ipſius vulneris, idcirco ſive phlegmone quaepiam, ſive nigritia, ſive eryſipelas, ſive oedema, aut ejuſmodi vulneratam carnem obſederit, primum ejus molienda curatio eſt. At verò, quòd vulnus interim non ſolum non commode curatur, ſed multò etiam majus redditur id neminem latere arbitror. Itaque, ſive dolore fuerint circumpoſita vulneri loca, ſeu inflammatio, aliusve praeter naturam tumor in his conſtiterit, propria ejus affectus ſanatio invenienda nobis eſt: illud pro certo habentibus, fieri non poſſe, ut vulnus ſanetur, niſi locus in quo conſtitit, prius ſit ſanatus. Quapropter quomodo haec omnia ſint prohibenda, aut arcenda, partim ex praecedentibus abundè conſtat, partimque lib. v. declaranda conſignata fuere. Idcirco in vulneribus genu curandis, poſt exactum prognoſticum, poſt phlebotomiam per venas cubiti, ſi fluxio praeſertim ad ejuſmodi partes occurrat, atque plurimum attollatur, praeterea totum corpus ſanguine plenum appareat, & valida laborantis vis, tempuſque anni ſit ver, & temperata regio, aeger adoleſcens, aut juvenis, quas requiri conditiones in phlebothomia ejuſce partis retulit nobis Galenus lib. II. ad Glauc. artis curativae, quo loco inquit: is ſanguinis evacuatione ex ſuperioribus partibus indiget: oportetque ejus incidere in cubito venam, aut ſcilicet interiorem, aut mediam: quum ſemper fluxionis motum ad contrarium revellere oporteat. Poſt purgationem, ac victus etiam rationem, arcenda haec ſymptomata ſuis opportunis, ac enarratis medicamentis erunt, reliquum vulnus poſtmodum, vel ſuentes, vel obligantes, aut alia ratione curantes, prout ex praecedentibus conſtat: idque non in ſolis genu vulneribus obſervandum eſſe opinor, ſed etiam in ejuſcemodi, quae tibiarum propria eſſe conſtat, quae quidem omnia, cum omnibus communem curandi rationem obtinent, praeter oſſis vulnerati animadverſionem, quae contemplatio ſummo etiam futura erit auxilio vulneribus oſſium brachiorum. At cum vulnera oſſium dixerimus, non idcirco fracturam, cum vulnere confundimus, ſed alterum ab altero affectum penitus ſejunctum eſſe volumus, & ſi ab omnibus ſancitum ſit, ſolutionem continui, in carnoſa parte dici vulnus, & ulcus, in nervo convulſionem, in vaſis & muſculis ruptionem, in ligamento apoſpaſma, & in oſſe fracturam meritò dici. Verum & ſi continuitatis ſolutio in oſſe Galeno libro III. meth. med. ac lib. VI. & paſſim alibi catagma, hoc eſt fractura dicatur, recentiores tamen, fracturam vocare conſueverunt, ſolam eam oſſis diviſionem, quae ſine inciſione à violento ictu extrinſecus, ut ruptio accidente, fiat, & oſſis vulnus praeciſionem telo incidente factam. Quae quidem cum cauſam, ſignaque manifeſta habeant, primo ſunt praeſagio judicanda, ut ſenex Hippocrates fecit, qui lib. v. apho. frigus nudatis oſſibus infeſtiſſimum eſſe judicavit. & lib. VII. In oſſis (inquit) exutione eryſipelas malum. Si verò magna oſſa, veluti eſt os, quod propriè brachium, & humerus dicitur, & utrunque focile, ſive os tibiae majus, & minus tota praeciſa ſint, adeo ut medulla egrediatur, ejuſmodi vulnus periculoſum admodum eſt, & magna ex parte membrum, quod ita praeciſum eſt emoritur. In ejuſcemodi autem curandis exactè vulneribus, quatuor recentiores indicationes nobis propoſuerunt, quarum prima eſt, ut iis, quae infixa ſunt, & oſſium fruſtis exemptis, labra invicem diſtantia in unum adducantur, & commiſſa maneant, vulnus in carne acceptum, ſuturis altioribus, & validioribus contrahendum eſt. Secunda, ut auxilia, quae conveniant, adaptentur. Tertia, ut deligaturae modus decens adhibeatur. Quarta, ut poſtquam ab inflammatione tuta ſint, victus poro gignendus aptiſſimus inſtituatur. Quomodo autem primam aſſequi poſſimus loco ſuo demonſtratum abundè fuit, neque iterum ſunt enucleanda.

cleanda. Secundam verò hoc modo conſequi poterimus. Sutura (ut Guido, & Tagautius nos docent) decenter facta, penicillum in vulneris locum decliviorem imponamus, quo ſanies, & oſſis fruſtula (ſi quae ſint) commodè expurgentur: pulverem interim ſuturarum conſervativum ſuperponentes, quem primis diebus cum ovi albumine admiſcere poterimus, & poſtea agglutinatorium commune ex pulvere illo, terebinthinae permiſtum accommodabimus, vel aliud ſimile incarnativum. Tertiam verò intentionem abſolvemus, ſi totum membrum, in quo os integrè abſciſſum eſt, poſt ſuturam, excepto vulnere duplici panno obvolvemus, qui quidem primis diebus albumine ovi, aliis verò calente vino ſtyptico imbuemus, & faſcia longa, ac juxta membri magnitudinem lata deligabimus. Quartam aſſequemur, ſi quo tempore porus, ſive callus ſupergignitur corpus boni ſucci cibis nutriamus, & qui multum nutriant, ut praelapſo. 2. lib. abundè docuimus.

CAPUT XX.

DE PEDIS, ET EJUS PARTIUM VULNERIBUS CURANDIS.

Quae in pede contrahuntur vulnera, ſi methodo ab inflammatione, & dolore praecaveantur, communia prorſus cum praecedentibus erunt, quod quonam pacto faciundum id ſit, abundè ex praedictis conſtat. Quare reliquum eſt, ſi vulneribus totius corporis humani finem imponere velimus, aliqua tandem huic capiti de vulnere ex ictu, vel morſu venenoſorum animalium verba facere: quae idcirco inter pedum vulnera depoſita ſunt, propter faciliorem aditum multorum ſerpentum, quibus incommodum nihil eſſe conſtat, quo hominem interficiant, ſi pedibus, aut digitis virus ſuum projiciant, ac dentibus inſerant. Quare & ſi de venenis medico tractare, neceſſaria magis quàm benigna materia ſit, & quamvis de omnibus venenis multi pertractarint maximae authoritatis medici antiquiores, cum Graeci, ut Dioſcorides, Oribaſius, Paulus, Aëtius, & quamplurimi, tum Arabes, ut Avicenna, Raſis, Moſes, ac alii, tum etiam Latini, ut Celſus, Henricus, Petrus Conciliator, & reliqui, nos tamen hoc loco vulnerum ex morſu, punctuve illatorum curationem referemus, atque eam adhuc duntaxat, quam maximè chirurgia molitur. Primum itaque venenata vulnera ex morſu, aut ictu, vel punctu ejuſcemodi ſignis cognoſcenda ſunt, quòd nempè infixum vulnus validè doleat, color perit, ac permutatur, rubetque, & inflammatur, aut livet, vel nigricat. Vulneratus gravibus extorquetur moleſtiis, ac totus ardet, obſtupeſcit atque ejusmodi ſymptomata majora quidem & minora patitur, pro veneni adverſa qualitate, pro loci natura, pro aegri ac partium ejus robore, & pro ratione adhibiti auxilii. Porrò venenorum differentias, cauſas, ſigna, & prognoſtica ab aliis petito, cum nobis ſat ſit hoc loco curationem tantum admittere, quandoquidem alias de ea re tam neceſſaria tractatum integrum ſimus palam daturi. In omni igitur morſu, vel ictu venenoſi animalis, geminam ex Galeno lib. XIII. meth. meden. curandi indicationem habemus: nempè veneni ipſius evacuationem, & ejus quod dolorem creat alterationem. Virus ſanè ejaculatum vacuant, tum excalfactoria medicamenta omnia, tum quae citra calefactionem vehementer trahunt, veluti & cucurbitulae, & cornua quaedam, quibus non nulli cucurbitularum vice utuntur. Sunt autem & qui ore ſuo virus extrahunt, aegrae videlicet particulae admoti, ipſumque vulnus labiis complexi. Huc ſanè pertinet, & cauterium, & medicamenta quae cauteriis ſimiliter eſcharam efficiunt. Atque haec omnia totam ejus quod infeſtat ſubſtantiam exinaniunt. Alterum genus auxiliorum eſt eorum, quae qualitatem per contrariam qualitatem alterant. Porrò, ut ad morſuum, ictusve curationem hanc à Galeno traditam aliqua ab aliis ſuſcepta adjiciamus, refert Dinus ſe hoc ſequenti unguento in omni morſu tam venenato, quàm non venenato uſum foeliciter fuiſſe. Recipe cerae, picis nigrae, axungiae vervecinae, olei antiqui ana quart. I. galbani, unc. I. fiat unguentum. Emplaſtra quoque, & cataplasmata ex dictamno, & aliis medicamentis calfactoriis, quae vehementer trahant, plurimum laudantur. Praeter opinionem etiam facit Aëtio ex viperis theriace Andromachi emplaſtri modo impoſita, & compoſitum hoc medicamentum, quod recipit ſpumae argenti, ceruſſae, reſinae pinus, ſingulorum libram, olei veteris lib. tres, cerae unc. ſeptem, ammoniaci, thymiamatis trientem, hoc eſt unc. quatuor, galbani tantundem: ceruſſam, argenti ſpumam, & oleum coquito donec non inquinent manus, deinde liquefacta adjicito, unito, & utitor repoſito ad omnem morſum, & ad abſceſſus, & tubercula mammillarum, panos, ſinus, fiſtulas, parotidas: ad miraculum enim diſcutit ipſas. utitor & ad carbunculos. Arcet vehementer inflammationem, & raro citra magnam commoditatem, & efficaciam adhibetur. Deinceps in magnis quoque, ac vehementibus ictibus, tum morſibus potens eſt hoc ſubſequens Guidonis medicamentum, quod acrioris eſt potentiae. Recipe galbani, ſagapeni, opopanacis, aſſae foetidae, myrrhae, piperis,

Vul. venenatorum ex morſu, vel ictu curatio.

Unguentum ad morſus quoſcunque.

peris, ſulphuris, ſingulorum ſemiunciam, ſtercoris columbini, & anatis, ana unc. ij. calaminthae, mentaſtri, ana unc. i. diſſolvantur gummi ex vino, & in unum miſceantur omnia cum melle, & oleo antiquo, & fiat emplaſtrum. Plurimum etiam praeſtare retulit oleum ex ſcorpionibus Matthiolus lib. VI. Dioſc. circa initium, quod ſuo loco lib. VI. deſcribemus, quemadmodum etiam ab eodem compoſitum mirabile electuarium, & alia ejus generis medicamenta, & cum poſt Galeni praecepta aliud nihil quicquam ſuperſit, id unum adnotare tandem volo, ea omnia quae modò nobis relata ſunt, atque alia quaecunque ſunt recenſenda medicamenta, ſi primis diebus praetermiſſa fuerint, fruſtra poſtmodum adhiberi: non enim virulentam illam materiam, quae jam ad intima, neglecta curatione pertranſiit, ſatis evocare poſſent. Quare nulla utique eorum adjectionis foret utilitas, ſed incaſſum corpora doloribus ſternerentur. Atque hujus libri de vulneribus finis eſto.

LIBRI TERTII, DE VULNERIBUS CURANDIS, FINIS.

Sequuntur formulae aliquot inſtrumentorum, quae telis extrahendis idonea ſunt, & Tagautio deſumptae.

Figura I. *Forcipes denticulatae, ad extrahendum oſſicula, ſpinas, ligna, mucrones, & acuta id genus alia.*

Figura 2. *Forcipes Albucaſis ſub hac duplici forma depictae. Quae ſunt ſecundum Guid. inſtrumentum. & Tagautii primum.*

Figura 3. *Roſtrum corvinum quorundam, ſive ſerpentinum inſtrumentum.*

Figura 4. *Forcipis genus ad globos educendos, vulgo barbatula.*

Figura 5. *Alia forcipis forma denticulatae.*

Figura 6 & 7. *Forceps cannulata, quae haud differt multum, à forcipe concava, cujus icones in praecedenti libro videntur.*

Figura 8. *Forma inſtrumenti ad extrahendum ferrum vel aliud infixum.*

Figura 9. *Terebra directa ad oſſa amplianda, quibus tela inhaerent.*

Figura 10. *Terebra quorundam directa.*

Figura 11. *Forma cavi impellentis, quod & propulſorium nuncupatur foemina.*

Figura 12. *Forma ſurdi impellentis, quod & propulſorium mas dicitur.*

Figura 13. *Forma forcipis exciſoriae ad vulnera amplianda, quo infixa eximi facilius poſſint.*

Figura 14 & 15. *Inſtrumentum baliſtae ſimile.*

Figura 16. *Stilus uncus.*

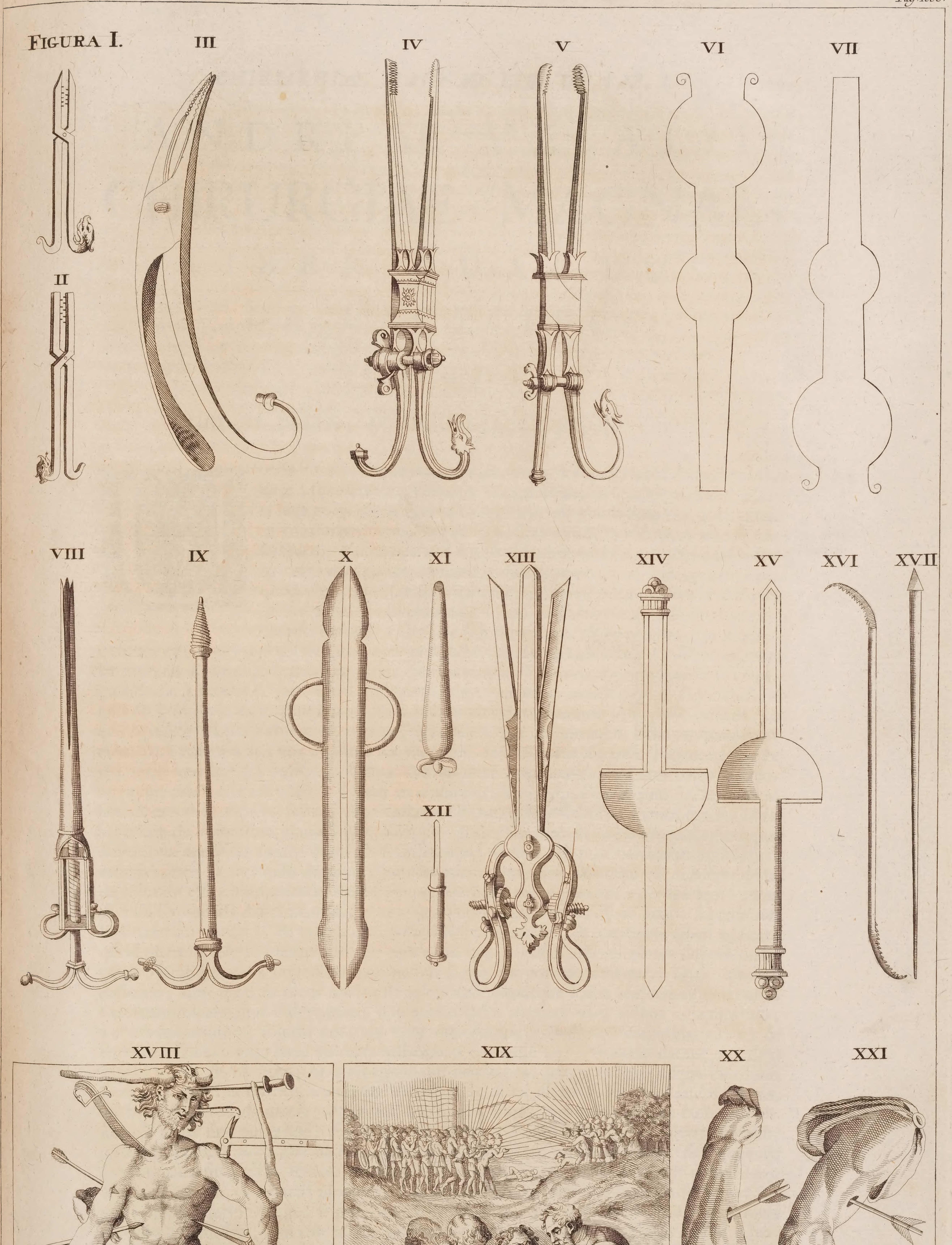
Figura 17. *Stilus rectus.*

Figura 18. *Corpus multis modis vulneratum.*

Figura 19. *Quomodo plumbeus globus immiſſus extrahatur.*

Figura 20 & 21. *Brachia multifariam ſagittis perforata.*

AN.

FIGURA I.
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
XIX
XX
XXI
79

ANDREAE VESALII CHIRURGIAE MAGNAE, LIBER QUARTUS.

DE ULCERIBUS.

CAPUT I.

QUID SIT ULCUS, AC DE ULCERIBUS IN UNIVERSUM.

Ulceris nomen frequens apud recentiores à voce Graeca deductum eſt, nam Hippocrates, Galenus, & quotquot Graeci autores eos ſectati ſunt ἕλκος dicunt ἀπὸ τοῦ ἕλκεσθαι hoc eſt à diſtrahendo, quaſi quod in contrarias partes, atque oppoſita, illud, quod ulcus patitur diſtrahatur. Vulnus pariter à vellendo dictum eſſe videtur: quaſi quòd in contrarias partes dividantur vulnerata corpora. *Ulcus, & vulnus unde dicta.* Inde quid ſit hoc, quod ulcus appellamus, videndum modo eſt, cum unde vox deducta ſit invenimus. In ejusmodi autem diffinitione multos antehac elaboraſſe autores video, ſed fruſtra vana, & inepta tandem dixiſſe, quorum opiniones rationibus quam maximis abſolvere, atque in futurum evellere nitemur. Et primum Avicennas quar. quar. dixit ulcus nominari ſolutionem continuitatis in carne, quando facit ſaniem & pus. quae differentia etiam vulneri convenit, quod tamen diſtinguit ab ipſo Avic. in eodem libro. Nam vulnus eſt ſoluta continuitas in parte carnoſa, ex qua egreditur ſanies vel pus. & tamen Tagautius excipit definitionem hanc tanquam optimam cum tamen nobis non explicet naturam rei, ſed deceptus fortaſſe Tagautius eſt ex Guidonis verbis, qui poſtquam Galeni definitionem amplexus fuit, quam etiam Avicenna poſuit celebraſſe eſt viſus. Verum errat maximè Tagautius cum inquit. Caeterum in hac ulceris definitione, ſolutio continuitatis, locum generis obtinet, cujus ſpecies libro ſuperiore de vulneribus abundè recenſuimus. Reliquae verò definitiones particulae pro differentia appoſitae ſunt. Nam & ſi differentiae locum reliquae particulae poſſideant, eadem tamen, (ut modò diximus) vulneri etiam convenire neceſſum eſt. Aliqui deinde ſolutam eſſe continuitatem dixere, immundiciem habens plusquàm per ſpatium ſeptem dierum: quod eſt deliramentum, cum quamplurima ſint ulcera, quae neque ſeptem diebus emittunt ſordem, & tamen ulcera meritò ſunt dicenda. Recentiores aliam addunt, quòd ulcus ſit ſolutio continuitatis in carne, in qua conſiſtit una vel plures diſpoſitiones, quae conſolidationem impediunt, ex quibus ſanies aut putredo cauſatur. Quae quidem definitio, non quid ſit ulcus nobis oſtendit, differentiasque nimis remotas aſſumit, quae ſpecierum ulceris ſunt differentiae, non autem ipſius ulceris: nam vulnus inflammatum, vel eryſipelatum eſt ſolutio continui cum diſpoſitione impediente conſolidationem, & egreditur ſanies: ergo haec vulneris inflammati erit definitio. Secundo dantur quaedam ulcera ſicca, & ita ſicca, ut nihil egrediatur neque pus, neque ſanies, neque tantillum humoris: quòd in morituris apparet. quaero tunc, ſi ex ulcere debet exire ſanies vel pus, an haec ſint dicenda ulcera, & procul dubio non erunt. tertio datur ulcus cum putredine, & ulcus ſine putredine: ſi putredo eſt differentia, ac veluti forma ulceris putridi, quod eſt ſpecies: ergo non ulceris, quod eſt genus. aliter forma humana eſſet animalis generis, cum ſit ſpecies, ſcilicet hominis. quare neque ejusmodi definitio erit conveniens. Autor de conſtitutione artis medicae, cap. 6. videtur ad rem magis acceſſiſſe, cum inquit, quòd ſolutio continui ſi provenit ex eroſione in oſſe, dicicitur teredo, in reliquis partibus mollioribus, vocatur ulcus. quo loco tacitè nobis innuit, quid ſit ulcus. Quare ulcus eſſe compoſitam ſolutionem continui carnoſi, immediatè factam dicemus, nec melior inveſtiganda definitio eſt, quae ulcus quid ſit explicet. Si volumus hanc ſpeciem ſolutionis eſſe diſtinctam à vulnere, aut à cauſa, eſt aſſumenda ratio. Aut igitur una cum Galeno omnem ſolutionem carnis, à cauſa iſta, vel illa provenientem ulcus, & vulnus vocemus, aut quemadmodum facit Celſus, lib. v. & vi. qui haec confundit, & aliquando plagam, aliquando vulnus, aliquando ulcus idem appellat. Diximus ſolutionem eſſe continui, quia Galenus de ulceribus tanquam de ſolutione continui loquitur. nam decem ſpecies ſolutionis continui lib. iii. & iv. metho. med. conſtituit: inter quas eſt ulcus. Sed dicet modo aliquis ex recentioribus, ſoluta iſta continuitas, eſt per te com-

compoſita, ſed Galenus nunquam haec prodidit. Avicenna, Conciliator, & omnes recentiores infinitas ſpecies ſolutionis enumerant, quas nunquam ad immediata ſua genera revocant. Sciendum igitur eſt continui ſolutionem ex Galeni ſententia lib. de differen. morb. cap. 4. & 9. & etiam lib. II. V. & VIII. med. meth atque paſſim, eſſe morbum ſimplicem, quia una tantum qualitas, vel diſpoſitio naturalis corporis patientis aufertur, quae eſt naturalis unio: nam ſimplicis morbi, & compoſiti, haec ratio eſt, quod hic plures diſpoſitiones naturales aufert, ille unam tantum, quod patet exemplo in qualitatibus. Sequetur ergo (dicet aliquis) quòd ulcus cum ſit ſolutio continui, ſit morbus ſimplex, nequaquam, ergo compoſitus, concedo: ergo ſolutio continui aliqua compoſita, verum eſt, ergo malè Gal. hoc non ſequitur, atque utinam tam verè ac liberaliter loquutus in Anatomicis adminiſtrationibus foret, ſed tunc temporis Graecus erat, ergo mendax, ut ille inquit, cum vera fatetur Romanus evadit, ſicuti nunc dicendum eſt. Nam ſcire licet, quòd ſolutio continui verè eſt morbus ſimplex, & optimè loquitur Galenus: nihilque eſt niſi illa partium unio disjuncta, & ſeparata. Ut plurimum tamen jungitur iſta ſolutio continui cum aliis morbis ſimplicibus, & intemperie varia, cum ſit cum imminuta quantitate, & quantitate adaucta, cum ſubſtantia immutata ac ſimilibus: & ita fit morbus compoſitus. Sed quoniam ex adjunctis intemperiebus, aut morbis unaquaeque prius ſanatur, quàm ſolutio, atque illa uſque ad integram ſanitatem ſemper remanet (quod commune quidem cum vulneribus ex praecedenti libro conſtat) hac ratione hujuſmodi morbi appellationem potius à continui ſolutione, quàm à quantitate, aut intemperie, aut quid ſimile ſumpſerunt. Exemplum patet in quolibet ulcere, aut herpete, cancro, fiſtula, ulcere cavo, ac ſimilibus, cum carne addita aut imminuta. Quare doctiſſimè Galenus lib. III. meth. med. loquens de ulcere ſimplici, ut eo, quod vere eſt ſolutio continui, dicebat eos falli, qui credunt cavitatem, inflammationem, carnem ſupercreſcentem, eryſipelas, cancrum dolorem eſſe differentias ſimplicis ac ſolius ulceris, vel ſolutae continuitatis, cum hi ſint magis morbi quidam compoſiti, quàm ſimplices. quòd etiam optimè obſervavit lib. IV. meth. med. dum loqueretur de eroſione, quam inquit, eſſe affectionem unitatis, & quantitatis. Igitur ulcus, de quo nos loquimur, cum ſemper disjunctionem partium habeat, ſoluta eſt continuitas, & cum ſemper de ſubſtantia aliquid deſit, aut ſupercreverit, aut quid ſimile adſit fit quòd compoſitus ſit morbus, vel ſolutio compoſita, cum à diuturniori nomen accipiat. atque hac ratione differt ab ulcere ſimpliciſſimo, vel vulnere. Et quoniam ſunt quaedam ſolutiones continui compoſitae, ut ulcus inflammatum, cavum, cancroſum, neque nos de his tantum ſimus compoſitis fuſius loquuturi, ſed de iis, quae ab iſtis ulcera vocantur, propterea cauſam efficientem pro differentia adjunximus, ſcilicet intemperie, vel cauſa interna: nam in cavo ulcere deeſt quantitas, in vulnere etiam cavo deeſt quantitas, prorſus in carne: & in vulnere, quia à ferro, aut aliquo telo, vel materia extrinſecus incidente exciſa eſt: in ulcere, quia ab intemperie eliquata. Dicamus igitur hoc pacto. Ulcus eſt ſolutio continui carnei, ſine ſectione facta, cum deperdita quantitate. Et quando dicimus continuum carnoſum, cutem, cuticulam, & carnem intelligimus, ut facit Galenus lib. III. meth. med. qui inquit, Ulcus & ſolutio continui in parte carnoſa. & poſtea cap. 4. ejusdem libri ait, ulcus eſſe ſolutionem continui, vel in epidermide, vel in cute tota, vel unà cum cute ſubjecta. Unde colligimus carnoſum intelligi pro carnoſa parte, & cute etiam, quae naturam carnis ſapit. quibus dictis ad ulcerum differentias jam propius accedamus.

Graeci mendaces, contra Rom.

Ulceris definitio.

CAPUT II.

DE ULCERUM DIFFERENTIIS, ET UNDE SUMANTUR.

Morborum differentiae omnes, vel à partibus morbi inſident, vel à qualitate morbis conjuncta, vel à tempore, & mora ſumuntur. A partibus quidem prima, praecipuaque genera conſtituuntur, ut ſunt alii ſimilares, organici alii. Similares hi jure dicuntur, qui parti ſimilari inſidentes illius temperiem evertunt: eſt enim temperies. ſi quid Galeno Graeco homini creditur lib. I. de uſu part. partium ſimilarium eſſentia. Organici, qui inſtrumentariae particulae incumbentes, illius vel figuram, vel magnitudinem, vel numerum, vel ſtructuram, & conformationem infringunt, ac labefactant. Similaris autem partis duplex eſt rurſus morbus, ſimplex inquam & compoſitus: atque ſimplex, intemperies ſola primarum quatuor elementorum qualitatum, calida, frigida, humida, ſicca: compoſitus, intemperies omnes, quae conjunctis qualitatibus conſiſtere poſſunt, ut calida & humida ſimul, calida & ſicca, frigida & humida, frigida & ſicca. Intemperies autem omnis, autore Galeno lib. I. de diff. morb. cap. 5. vel ſine affluxu ſubſtantiae vitioſae eſt, vel cum affluxu ejusdem: ac ſine affluxu intelligantur intemperies nudae, ſola qualitatum altera-

teratione noxam inferentes, de quibus dictum ſit: cum affluxu verò, cum ſubſtantia quaepiam vitioſa jam dictis qualitatibus praedita, nempè ſanguis, pituita, bilis utraque, ad ipſa ſimilaria corpora fluit. Unde tumores omnes praeter naturam excitantur in corpore, phlegmone, eryſipelata, oedemata, ſcyrrhi, cancri, phimata, phygethla, ſtrumae, elephantiaſes, pſorae, leprae, vitiligines, & ejus generis alia, de quibus futuro proximò libro fuſius loquemur. Prioris generis intemperiem, quae ſine affluxu ſubſtantiae eſt, ſcholae intemperiem immaterialem, veluti alteram illam materialem vocare ſolent; quòd illa nuda ſit, nec ulli materiae conjuncta: haec materiam, cui inſideat ſecum habeat comitem. Omnis itaque praeter naturam intemperies, ſive nuda ea ſit, ſive cum affluxu vitioſae ſubſtantiae, ſimilaris partis morbus eſt. Ad partem organicam pertinent depravata figura, indecens magnitudo, numerus vitiatus, conſtructio partium inepta, unde vaciae, vari, valgi, planci, luxatae, & prominentes, vel caſu, vel ictu, vel vitio aliquo partes figurae vitiatae morbi cenſentur: uti magnitudinis auctae ſupra juſtum naturae modum partes, eaedemve minores effectae. Sic & indecentis numeri vitia ſunt, cum quid praeter naturam adeſt, quod adeſſe non debet, ut ſextus in manu digitus: vel deeſt quod adeſſe debet, ut ſi unus è quinque digitis deſit. Conformationis, ſeu conſtructionis partium vitium eſt, indecens ſitus, & connexio partium praeter naturam, ut in enterocaele, epiplocaele, hoc eſt deſcenſus inteſtini, vel omenti in ſcrotum, in articulorum item tum luxatione, tum parathroſi, ideſt, commotione. Per hujusmodi enim vitia partium inſtrumentalium ſitus depravatur, uti connexus partium quando vicinae partes inter ſe non bene conſentiunt, ut in vinculo linguae, pudendi, articulorum, ligamentis, laxis, intentis, ruptis, brevioribus, aut longioribus effectis: ad quod item genus refertur, labiorum, digitorum, palpebrarum, & ſedis coaleſcentia. De magnitudinis, numeri, & conſtructionis differentiis jam ſatis pro hujus loci ratione dictum ſit, quae nobis quantum in differentiis ulcerum auxilio ſint futurae ex ſequentibus patefaciemus, poſtquam in ipſis inveniendis recentiores ita inepti ſunt, ut nihil dicant, quod ad rem faciat, quia artem ipſam ignorant. Halyabbas lib. VIII. theor. cap. 19. multas ulcerum differentias nominat, ſed tamen inordinatè, quemadmodum idem Avicennas, & Raſis feciſſe viſi ſunt. Galenus deinde inter Graecos differentias non aſſignat, ulceris iſtius, de quo nos loquimur, ſed ſimplicis ſolutionis continui, in quo deceptus eſt inter juniores Tagautius, qui ea quae Galenus dixit optimè cum Guidonis praeceptis confundit. Differentias ulcerum à tribus poſſe ſumi aſſerit, nempè à cauſis ea excitantibus, membris, & accidentibus, ſeu diſpoſitionibus cum eis complicatis: quamquam has à membris poſtea miſtas faciat. Verum differentiarum fontes, à quibus ejuſcemodi differentiae expiſcantur quinque (ſi Diis placet) eſſe modò oſtendemus. primus eſt compoſitionis ratio. ſecundus cauſae ipſius affectus. tertius effectus ipſius morbi. quartus à partibus ipſius affectionis. quintus, & ultimus ab extraneis rebus, & quae nihil fermè ad curationem faciant: unde differentiae accidentariae ſumuntur. A primo igitur fonte tot ſignificantur unde poſſint oriri differentiae eſſentia morbi, & quantitas diſcreta, ac deciſa, immutata magnitudo, vel quantitas, figura, numerus, magnitudo ſecundum omnem dimenſionem. Ulcera igitur alia ſunt magna, alia parva. magnum ulcus in magna ſolutione continetur, hoc eſt longa, vel profunda: parvum, quod brevi, ac ſuperficiali ſolutione conſtat. Et quoniam in ulcere ſemper cum ſolutione eſt cavitas, igitur ulcus aliud erit multum cavum, aliud parum: ulcus totum patens, ulcus ex parte tectum, quod cavernoſum vocant: ulcus pariter latum, atque amplum, vel anguſtum, ac breve. Unde miror valde quòd Guido, & Tagautius dicant, ulcus profundum, ſinuoſum, ac ſimiles ſpecies ulcerum, conſtitui à differentiis deſumptis à cauſis. neſcio profectò quae cauſa profunditas, vel ſinus ulceris conſtituat ipſum ulcus tale. A figura etiam naſcuntur ulcerum differentiae, à rotunda, ab inaequali, obliqua, recta, intorta, pampini modo, fiſtulari: unde ulcus fit rotundum, quòd difficillimè ſanatur ob figuram illam. inaequale ulcus eſt illud, in quo major copia remota eſt carnis in hac parte, quàm in illa, in quo magis caro ſupercrevit hic, quàm ibi, vel crevit ſupra modum: vel in quo ſolutio continui inaequalis facta eſt. rectum ulcus fit, quod per rectam lineam eſt ſolutum, vel per rectam figuram patitur comminutionem: obliquum, & intortum fit ulcus ad pampini modum, ut in fiſtulis dictis, plurimis accidit: fiſtuloſum, quod anguſtum, rectum, ac productum eſt, ac circulare, ut fiſtularum cavitas. Numerus etiam nobis varietatem ulcerum indicat, an ſit unum ulcus, an ſimplex, an compoſitus: & ſi compoſitum, ut hoc de quo nos agimus, an in hoc genere aliud compoſitius alio: atque ita à componente morbo oriuntur differentiae, atque appellatio ſpeciei. Morbi autem, qui poſſunt conjungi cum ulcere, ſunt intemperies, abſceſſus, inflammatio, eryſipelas, gangraena, vel corruptio, cancer, callus, vel oſtracoſa durities, os carioſum, varix. hinc fit ulcus cum intemperie calida, frigida, humida, ſicca, in quo copia ſaniei atque ſordis, caro humidiſſima, & molliſſima. Ulcus cum apoſtemate, apoſtematoſum appellant, quod ob adjunctum morbum differat ab alio: ulcus inflammatum, ulcus eryſipelatum, ulcus corruptum, foetidum, putridum, ac gangraenoſum: ulcus canceroſum, ulcus calloſum, oſtracoſum, denigratum, ulcus cum oſſe corrupto, varicoſum. Iſtae ſunt ſpecies ulcerum

Vitium partium conſtructionis.

Tagautii dementia.

Guidonis, & Tagautii error.

Morbi, qui cum ulcere conjungi poſſunt qui ſint.

Ulcerum ſpecies.

ſuma-

ſumptis differentiis à compoſitione, ac variis modis compoſitionis, in quibus non poſſum ſatis mirari, quomodo recentiores has differentias ex ſymptomatibus oriri dixerint, cum haec non ſymptomata, ſed morbi ſint penitus. Habemus jam quot ſint ulcerum ſpecies, quae à ſumptis differentiis à natura ipſius ulceris conſtituuntur, ſcilicet à magnitudine longa, lata, & profunda: à figura circulari, recta, obliqua, aequali, apparente, & non à numero, vel ſimplicitate, vel compoſitione cum hoc, vel illo morbo: eo denique ſimplici, vel compoſito. Haec penitus naturam, ac modum eſſentiamve ulcerum ſequuntur. Succedit modò ſecundus fons, in quo cauſae reperiuntur, quarum aliae efficientes, quae erant cacochymia, intemperies partis, acre appoſitum, corpus contagioſum. Ab his differentiae ſumuntur: hinc ulcus cacochymum, ulcus rheumaticum apud Galenum, ulcus melancholicum apud Avicennam. Ab intemperie nulla differentia ſumitur, cum ſit cauſa conjuncta, atque ſemper magna, aut parva, aut minima adſit. Ab extrinſeco erodente, vel urente, ulcus ambuſtum. Ab atterente, intertrigo, vel intertriginoſum ulcus. A contagio, ulcus dicitur per contagium acquiſitum, atque ita differt ab ulcere, quod cauſam internam habebat. Cauſa materialis nobis etiam differentias ſubminiſtrare poteſt. Morborum autem materia duplex exiſtit, altera veluti ex quo conſtent morbi, ut materiam inflammationis dicimus ſanguinem, atheromatis phlegma, quia hi tumores ex hac materia fiunt, & conſtant: altera eſt veluti ſubjectum, in quo conſiſtant morbi, & ab hac oriuntur differentiae ulcerum: nam ulcus cutaneum eſt, ulcus carnem arripiens, ulcus tunicas oculi occupans, ulcus in parte duriori, ac ſicciori, ulcus in parte molli, ut muliere, & puero, ulcus capitis, ulcus oculorum, faciei, aurium, oris, colis, totius corporis, & ejusmodi. A fine etiam, qui eſt ſanitas, differunt ulcera, de quibus nos loquimur, ulcus ſanabile, ulcus letale, à fine enim haec oriri dicimus. Tertius fons differentiarum proponebatur effectus, & per effectum intelligimus aut proprietates, aut accidentia, vel ſymptomata. Proprietates ſunt mores: unde ulcus rebelle, malignum, contagioſum, non contagioſum, quae quidem ſunt proprietates uniuscujusque morbi. Accidentia ſunt actiones laeſae, ulcus doloroſum, crucians, pungens, pruriens, pulſans, exurens, & ejusmodi, quae ad ſenſum pertinent. Ab operibus naturae, ut ulcus excrementoſum, ſordidum, purum, ſanioſum, putridum, ac foetens. Quartus fons partes affectas vel morbi continet, ut ulcus incipiens, creſcens, declinans, ac ſaneſcens: ulcus recens, vetuſtum, chronicum, ac inveteratum. Ultimus fons ex numero erat eorum, quae non faciunt ad naturam affectus, ut ulcus Chironium, quòd Chironem requirat, ulcus Telephium, quòd Telephus paſſus ſit, ulcus gallicum, Sancti Lazari, vel Iobi, & ejusmodi.

CAPUT III.

DE ULCERUM CAUSIS IN UNIVERSUM.

Cauſae ulcerum.

Ulcerum cauſas in univerſum exquirere tempus conveniens, ac opportunum jam eſt, à quibus etiam plurimae morborum differentiae oriuntur. Recentiores noſtri Dinus, Guido, & qui eos ſectati ſunt geminas tantum ponunt, alteram nempè antecedentem, ſeu procedentem, quae Graecis προηγούμεναι dicuntur, alteram conjunctam, ſive continentem, quae συνεκτικαὶ Graece appellantur. Procatarcticas namque, hoc eſt praegreſſas, & evidentes, ſeu primitivas cauſas minimè adnumerant. Antecedens cauſa cacochymia eſt aliquando cum quantitate, aliquando ſine quantitate. humores enim fluunt ad cutis partem, & cum ſint maligni, & erodentes, illam exulcerant, ut Galenus lib. v. de locis affect. cap. 5. teſtatum reliquit. Hujus autem ex Galeni ſententia aſſignantur cauſae, vel totum corpus male affectum, vel hepar, vel lien, unde fluunt in totum hi vitioſi ſucci. Haec quidem cauſa non nobis ſatisfacit ſine coadjutore, ſeu appendice aliquo, quandoquidem non perpetuo propter communem cacochymiam ulcera fieri inconfeſſum eſt, neque ipſo jecore affecto, aut ſplene; ſed tamen ob pravum, ac vitioſum humorem. Pedum ſiquidem ac manuum ulcera, ob frigus oriuntur, quoniam ſanguis fluit ad partem dolentem, ibique humor putreſcit, & ulcus facit. haec igitur altera eſt cauſa antecedens, malus humor, qui talis fiat in parte: pariter excrementum quod gignatur in parte ipſa, illamque exulceret, vel aliunde deſcendat, ut ſalſum phlegma à capite ad pulmones. Secunda cauſa, quae ab his proponitur, eſt conjuncta, intemperies ſcilicet, vel (ut ajunt) malitia illa complexionum, quae in parte vulnerata, vel tumida, vel puſtuloſa excitata eſt, atque eadem maligna. Cauſam procatarcticam dividunt, & ratio haec eſt, quòd quamvis illud, quod incidit, laxet, disrumpat, commoveat cauſas internas ad ſaniem gignendam, tamen non ſubito facit: nec ſtatim cum cauſa agente ineſt pus, vel ſanies. Verum hi non meritò propter hoc procatarcticas cauſas pertranſeunt, cum ſanies non faciat ad naturam ulceris, ut antea dictum eſt abundè ſatis. At ſupponamus verum id eſſe, nihilominus datur cauſa procatar-

catharctica ulcerum aliquando, ut teſtatur Galen. libro IV. meth. med. circa initium, cum loquitur de eroſione, quae ulceris, ac ſolutae continuitatis eſt ſpecies: nam illa habet cauſas internas & externas, ut valens medicamentum, vel etiam illud, quod ſepticum vocatur, & quantitatem imminuit, continuum ſolvit, & ſimul & ſemel ſanies adeſt. Sed mirari jam occurrit, quomodo contagium, quod eſt tanti momenti, ſilentio praetermiſerint: adſit etenim ulcus pectoris, quod à vaporibus infectis putredine oritur, & erodentibus, atque ulcera excitantibus, non autem ab alia cauſa. Eodem etiam modo de ſcabie dicendum erit, cum eadem cauſa excitetur. ſi quis enim tantum cum ſcabioſo dormiat, vel in lecto ſcabioſi juvenis decumbat, ſcabie profecto occupabitur. Cariem item patietur juvenis in cole, ſi mulierem cognoverit, quae carioſum habeat pudendum, neque optimè ſe abluat, poſtquam coierit. Iſtae itaque cauſae internae non ſunt dicendae, ſed externae, ergo & ulcerum dantur cauſae procatarcticae, aliquando medicamentum, & ignis, aliquando corpus fricans, aliquando materia contagioſa, vel corpus fricans, vel tactus contagioſus. Quas quidem procatarcticas cauſas neque Dinus, neque Guido admiſerunt, vel (ut verius dixerim) non cognoverunt, neque poſt ipſos rectè Tagautius animadvertit, & ſi exactè admodum dixerit, recentiores cauſas procatarcticas, inter alias ulcerum cauſas non connumerare.

CAPUT IV.

DE ULCERUM SIGNIS IN UNIVERSUM.

De Ulcerum ſignis recentiores chirurgi multa nobis ſcripta reliquerunt, & praeſertim Guido, qui ea ex definitionibus deducenda eſſe arbitratus eſt, cujus verba, ne dum praecepta paſſim ſibi Tagautius impunè contribuit. De iiſdem Avicen. in fine primi cap. tertii tract. quart. quarti egit. quae uſurpantes praedicti recentiores prognoſtica cum diagnoſticis confundunt quidam ex ipſis, & alii diſtinguunt, ſed ea ratione, ut quid proſit ad ſigna inveſtiganda, neſcire ſe indicent. Quamobrem indicationes unde ſumantur ejusmodi ſigna modò inveſtigare melius oportet, ſi velimus exactè cognoſcere, ea omnia quae circa ulcus cognoſcenda veniunt. Prima igitur quae ſeſe nobis ante oculos offert indicatio à Galeno in arte medicinali cap. 8. proponitur, cum inquit. Salubrium autem corporum dignotiones ſumendae ſunt ab iis, quae ſecundum eſſentiae rationem eis inſunt: & ab his, quae neceſſariò ſequuntur ipſa functionibus, atque ſymptomatis, quae propriè accidentia nominantur. Ab eſſentia quidem ipſa, eorum, quae optimam habent conſtitutionem, commenſuratione, conſimilium quidem in caliditate, frigiditate, ſiccitate, humiditate: inſtrumentorum verò, in quantitate ac numero eorum, ex quibus conſtant: ac praeterea formatione, ſituque partium ſingularium, & totius inſtrumenti. Igitur eſſentia vel natura rei, & quae illam conſequuntur: prima indicatione nobis proponitur cognoſcendorum. Altera praeterea indicatio ſignorum ex eodem Galeno lib. I. de differ. feb. cap. 14. elicitur, cum ephemerae febris ſigna inquirit, ac primum ſignum dicit aſſumendum eſſe à cauſa procatarctica: neque hoc ſolum in febribus ſervit, ſed etiam in omnibus aliis morbis. igitur ſecunda indicatio erit cauſa ulceris. Tertia pariter traditur aperte ab eodem Galeno lib. ac cap. praecitato art. medic. cum inquit, & ab iis, quae ex neceſſitate conſequuntur ipſa functionibus, atque ſymptomatibus, quae nihil aliud ſunt, quàm effectus, ergo effectus ulcerum. vel morbi erit tertia indicatio, locusve atque origo ſignorum. Quarta, & ultima non ex Galeno quidem deſumitur, ſed deſumitur ab analogia, ac proportione, vel ſimilitudine. Ad primam igitur indicationem redeuntes, in qua futurum ulcus, per ſigna praevidendum eſt, à forma, ac natura rei nullum ſignum habere poſſumus: res enim, quae non eſt, nihil nobis indicare poteſt, quamobrem nullum ſignum inde eliciemus. Ab effectibus pariter, cum conſequantur rem ipſam, veluti umbra corpus, & res iſta non ſit, ſignum nullum oritur, & ideo duo tantum ſcopi nobis remanent, à quibus oriri haec ſigna reperiemus, quae ulcus futurum nobis indicare valeant, à cauſis ſcilicet & ab analogia. A cauſis igitur efficientibus non poſſumus praevidere ulcus: atque primò à remotioribus, ut ambiente aëre, ac ſtatu coeli, ut ſi hyems aquilonia fuerit, & ſicca, ver autem auſtrale, aut pluvium: ut plurimum ſolent in aeſtate ſuccedere ulcera, ac tormina inteſtinorum, teſte Hippocrate lib. III. aphor. undec. cum inquit. De temporibus: ſiquidem hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver verò pluvioſum & auſtrale, neceſſe eſt aeſtate febres acutas fieri, & lippitudines, & inteſtinorum difficultates, praecipuè verò mulieribus, & viris qui natura ſunt humidiores. Vere ſimiliter adventante nos praevidemus lepras, ſcabies, ac puſtulas ulceroſas, quae eo tempore ſolent oriri, eodem teſte Hipp. lib. III. aphor. 20. Vere (inquit) etenim furores, & morbi melancholici, & comitiales, & profluvia ſanguinis, & angina, & gravedines, & raucedines, & leprae, & tuſſes, & impetigines, & vitiligines, & puſtulae

Tagautius taxatur.

 ul-

ulceroſae plurimae, & tubercula, & articulorum dolores. A cauſa exiſtenti, ſi apponimus dropacem, ita vocatum medicamentum, aut ſinapiſmum alicui corporis particulae, ut coxendici affecto, ſtatim praevidemus ulcus ſucceſſurum. idcirco paramus quae requiruntur. Si quis dormierit cum infecto ſcabie, aut ulceribus gallicis, aut elephantiaſi, & cognoverit mulierem infectam gallico morbo, nos praevidemus ulcera ab hac cauſa oriunda, atque praecautione ſtatim utimur. A cauſa verò interna efficiente, ſi videamus cacochymiam in corpore eſſe praeſentem, atque praecipuè humores ſeroſos, vel bilem craſſam, quae cutem impetere ſolent. nam ſi fricatis dentibus ac ſcalptis, ſanguis egrediatur ſalſus, ſi color plumbeus, lividus adſit, ſi calor cutis ſit ſatis acris, ſi victus fuerit ex ſalſioribus omnibus rebus, tunc cenſemus eſſe cacochymiam ex ſalſo phlegmate. A ſubjecta materia etiam ſignum aliquod oritur, ſi praeſentibus reliquis ſubjectum videamus aptum ad hunc morbum, ut in juventute tabes, ſi reliqua adſint. Ab analogia pariter hoc idem confirmare poſſumus: ſaepe accidit ut plurimi laborantes hyeme quartana eaque finiat in ſcabiem: cum igitur hoc viderimus eo tempore in plurimis, eodem morbo affectos eſſe praevidere poſſumus. Praeterea cognoſcendum eſt ulcus, quod quidem ſignis non eget, cum ſit ex iis quae oculis ſubjiciuntur, praecipuè ſi fuerit in exterioribus, & tactui ſubjiciatur. Quòd ſi fuerit in partibus internis & abditis, ut potè in veſica, primò à cauſis cognoſcimus, ut ſi ſciamus bibiſſe cantharides, vel acrem urinam ipſum ut plurimum excernere hominem, ab effectu, ut ait Hippoc. lib. IV. aphor. 75. 77. 79. 81. ſi ſanguis, vel ſanies, vel urina craſſa cum furfuribus quibuſdam, ſi dolor gravis in his partibus adſit, ſi urina admodum foetens ſit, ſigna ſunt exulceratae veſicae. Ab analogia etiam ſi aliquae aeſtate vagentur dyſenteriae, epidemiales, ſtatim cum quis queritur de dolore ventris, judicamus ineſſe ulcus, & praecipuè cum non adſit cauſa alia, ut pharmacum, abſceſſus, ventus, ac ſimilia. Ulcera igitur occulta per haec ſigna cognoſcuntur: atque ipſorum ſaepe numero compoſitio cognoſcenda eſt: an cum intemperie calida, vel frigida, vel humida, vel ſicca. quae omnia à cauſis cognoſcuntur gignentibus, ſi ab humore calido, frigido, humido, ſicco. Si ab extrinſeco calido, ut igne medicamento adurente, ſeu erodente. Ab affectionibus, ſi aeger calorem, uſtionemve ſentiat in loco affecto, & juvetur à frigidis. ſi frigus ſentiat, & juvetur à calidis. ſi humiditas, vel ſiccitas adſit, mollities, vel durities, aut aſperitas, autore Galeno lib. IV. meth. med. Color ruber inquit Avicennas indicat calidam intemperiem, albus frigidam, viridis, vel niger frigidam, & ſiccam. Cognoſcendae ſunt ſpecies. cognoſcendum eſt, an cum aliquo alio genere morbi ſit conjunctum, & idcirco ſigna illorum ſunt petenda. ulcus enim virulentum eſt, in quo virus, ac liquidum excrementum, nempè ſanies citra eroſionem abundat. Ulcus quod ſua malignitate, parti, quam jam occupavit, erodendo, atque interdum eſcharam gignendo, majus, atque amplius in dies efficitur, corroſivum ſive arrodens dictum eſt. Quòd ſi ejus malitia (ut inquit Tagautius) adeo creſcat, ut non modo ulceratas atque corruptas carnes, ſed etiam ſanas abſumat, depopuleturque, ulcus jam depaſcens appellabitur. Ulcus putridum dicitur ex quo vapor aliquis graveolens, foetidus, & cadaveroſus expirat: habetque ſemper ſibi adnexam ſorditiem, atque extraneam caliditatem, cum humiditate ſuperflua, & plerunque febrem. Cavernoſum ulcus appellatur, cujus orificium ſtrictum eſt, atque anguſtum: profunditas verò latior, & ſenſum effugiens, ſive occulta, multosque anfractus habet, & vias hinc inde diſcurrentes, citra tamen calloſitatem, & duritiem. Fiſtuloſum ulcus à nuper deſcripto cavernoſo non differt, niſi quod meatus illos anfractuoſos, & ſinuoſos, calloſos habet, & duros. Ulcus canceroſum, eſt viſu horrendum, foetidum, habens dura labra, craſſa, tumida, atque inverſa: colore interdum inter rubrum, & nigrum medio, ut pote fuſco, aut livido: adhaec circa locum ulceratum venae quaedam lividae exaltatae, turgidae, craſſo, & nigriore ſanguine plenae apparent. Ulcus dyſcraton, eſt in quo quaedam dyſcraſia, hoc eſt intemperies, ſeu mala quaedam qualitas praeter naturam dominatur, ut caliditas immoderata, vel frigiditas, vel humiditas, vel ſiccitas, aut plures ex illis ſimul. Ulcus crucians ſive doloroſum appellatur, quod laborantem atrociter moleſtat, ſeu in quo ſenſibilitas rei contrariae reperitur. Ulcus rheumaticum dicitur, quod aliunde fluentes humores vetat ſaneſcere. Verminoſum ulcus dicitur, quod vermibus ſcatet, quorum opifex eſt putredo. Ulcera cacoëthe appellantur quae omnibus ritè, decenterque factis, ſanari tamen non poſſunt, quod ſcilicet in particula ulcerata, malignitas quaedam adſit caeca, & nobis occulta, ea ſanari prohibens. Ulcus varicoſum nominatur, quando in partibus eo ſuperioribus venae quaedam eminentes, ac turgidae, craſſo ſanguine, aut vitioſo aliquo ſucco oppletae apparent, quae ipſi ulceri fluxionem ſuppeditant, atque ita ſaneſcere ipſum vetant. Apoſtematoſum ulcus dicitur, in quo tumor aliquis praeter naturam eſt ab humore quopiam procreatus, ut phlegmone, aut eryſipelas. Haec in univerſum à Tagautio ſunt ſigna hinc inde collecta. Tertium, quod cognoſcendum venit, eſt pars ipſius, vel tempora, quibus ulcerum aetates diſtinguuntur. Primum igitur, principium ab ipſa rei natura dignoſcitur, tactu, & viſu: à cauſis, quae incipiunt tam externis, quàm internis: ab affectibus, incipiente dolore, pruritu, vel alio morbo, qui conjunctus ſit. Secundum, augmentum per collatio-

Ulcerum nomina & qualitates.

tio-

tionem ad principium: à re ipſa, ſenſu, tactu, ac viſu: à cauſis, quae augeantur, atque intendantur: ab effectibus, qui & ipſi intendantur, atque idem de ſtatu, & declinatione dicendum erit. Cauſae, quae erant quarto loco cognoſcendae, ſignificantur ab eſſentia morbi: ſi eſt canceroſum, ſcimus cauſam eſſe materiam aduſtam: ſi herpes ſcimus eſſe à materia billioſa: ſi inflammatio, ſcimus eſſe à ſanguine putrido: ſi ſiccum & calidum, ſcimus eſſe ab hujusmodi intemperie: ſi augeatur, ac magis erodatur, idque non à medicamento fiat, arguit cauſam praeſentem, ſcilicet acres humores. Ab effectibus, ſi color ulceris, & totius corporis fuerit candidus, purpureus, fuſcus, citrinus, cauſam hepar eſſe indicat, atque corruptionem in tota maſſa ſanguinea: ſi malignum ambiguitatem cauſari ab analogia: ſi in vere, ob crapulam praeteritam in hyeme, plurimis orta ſcabies; ſi in ſcabioſo, per analogiam indicabitur cauſa: ſi plurimis ob auſtrinos flatus oriantur ulcera oculorum, in affecto eodem tempore, poterimus dicere ſimilitudinem nobis indicare cauſam. Quinto, locus affectus cognoſcetur oculis, tactu manuum, vel ſpecilli, & ejusmodi, & à natura ulceris: nam ſi ſit carioſum, ſignum eſt ipſum in pudendis, vel in ore paſſim, & ſimilia: aliquando à cauſis externis, ut ſciamus ſubſtantiam colocynthidos per clyſterem infuſam, ſcimus rectum inteſtinum tantum ulceratum eſſe: ſi quis medicamentum exurens biberit, ſcimus gulam, ac ventriculum exulceratum eſſe: ſi ſanguis mingitur, neque ſciamus an ab ipſis renibus, vel à veſica, ſi ſciamus hominem poſtea cantharidas bibiſſe, erit ſignum veſicam eſſe ulceratam: ab effectibus, primum ex actione laeſa, ſi quis non poſſit deglutire, aut cum magno dolore id agat, gulam, aut ventriculum exulceratum eſſe putandum erit: ſi ſanies vomatur, ſi mordicatio ſentiatur à cibo ſumpto, ventriculum judicamus ulceratum. & reliqua ſigna ſumentur, quae ſunt connumerata in cognoſcenda ipſamet affectionis eſſentia. Sexto loco cognoſcenda erat affectus proprietas, ut malignitas: haec noſcitur à cauſis, & ab effectibus: à cauſis ſignum, ut ſi videamus continuum eſſe ſanguinis fluxum, vel humoris maligni. ut pote exuſti, & melancholiae, vel ſi per contagium factum ſit ulcus: nam contagioſa cauſa ſemper malignitatem conjunctam habet: ab effectibus ipſis ſymptomaticis, ut à dolore, ſi doloroſa eſt praeter modum caro, ſi continuo doleat, ac mordeat, ſi nullo medicamento bene ſe habeat, ſi nullo medicamento cedit, ſi cicatrice obduci non poteſt, ſi ſanatum ſit, & poſtea deliteſcat, ſi longiſſimo tempore perduret: haec malos morbos indicant, & eadem difficultatem ſanationis oſtendunt: pariter ſi pili circa ulcera decidant, malignitatem indicant: ſi rotundum ſit ulcus, ſi caro ſuperflua, non bene expurgatum oſſis abſceſſum, longitudo temporis, natura ulceris, ut fiſtula locus affectus, exiens ſanies ichoroſa, mortis futurae ſignum: à loco item affecto, à natura morbi, ariditas, lividitas, pallor, ſanies: à natura rei, cauſis, loco, ab effectu. Atque haec in univerſum de ſignis ulcerum dicta ſufficiant: quod ſi plura admodum deſiderentur, ab eruditiſſimo Jacobo Sylvio petenda ſunt, qui de omnibus morborum ſignis exactiſſima methodo, ad commune ſtudioſorum commodum parvo tabellarum libello pertractavit.

CAPUT V.

DE ULCERUM PROGNOSTICIS, SEU JUDICIIS.

Teſtium loco in ulceribus ſunt ſigna, atque indicia, quorum teſtimonio aegrum vel evaſurum, vel moriturum deprehendimus. Id autem qua ratione praecognoſcatur, docet Galenus lib. de quatuor morb. tempor. & de totius morbi temporibus. & lib. 1. de criſib. cap. 3. & 10. ac 14. & lib. 11. de criſib. cap. 12. nempè ex aegritudinis forma, & anni tempore, coeli conſtitutione, ex circuituum etiam proportione, acceſſionum anticipatione, & vehementia, atque etiam ex mox apparentibus, atque coctionibus, ex iis enim omnibus cum reliqua ulcerum tempora, tum verò praecipuè ſtatum cognoſcere poterimus. Equidem cum ſex in univerſum modis morbos mutationem accipere contingat, quibus vel ſerventur aegri, vel deficientes pereant, nempè vel confertim ad ſanitatem inclinantibus morbis, vel ſubito ob eorum malitiam interimentibus, vel ſenſim ad ſanitatem aut mortem properantibus, vel mixtim tandem alterutrum conſequutis, ſola ea mutatio, quae de repente ſanitas, obvenit, judicii nomen meretur. Quod ſanè fit, cum virium aegrotantis fortitudine, mali cauſa, valida ſequuta excretione aliqua, expellitur, aegerque ipſe morbi noxa liberatur. Id enim verum, ſalutareque judicium dicitur, quo reus inſons declaratus, noxae eripitur, poenaque liberatur: ac proindè rectiſſimè criſis nomen in morbis à judiciis forenſibus deductum videtur. Ut enim judicium ſine reo, accuſatore, teſtibus, patrono, ac judice conſtare minimè poteſt: ſic & in morborum judiciis iſthaec eſt omnia invenire. Rei perſonam, aeger qui judicandus eſt, repraeſentat: accuſatoris vicem morbus implet. Neglectae enim victus rationis, contemptaeque ſalubritatis, aeger à morbo convincitur. Teſtium loco ſunt (ut modo diximus) ſigna, atque indicia quorum teſtimonio aegrum

Morbi, quot modis mutationem accipiant.

vel evaſurum vel moriturum deprehendimus. Patronum eximium natura aegrotantis agit, quae virium robori innixa, quoad poteſt, aegrum ſervare, & à morbi injuria vindicare, ſtudet. Judex in hac aegri cauſa medicus ipſe eſt, qui pro virium aegri fortitudine, aut imbecillitate, pro varia morbi natura, ac magnitudine, pro ſymptomatum, quae in morbo ſpectantur ſaevitia ac levitate, pro reliquorum ſignorum apparentium inſpectione, atque animadverſione, de aegrotantis futura ſalute, aut morte judicium profert: taleque judicium, praeſenſio, praecognitio, praeſagitio, ſeu praedictio Hippocrati, ac caeteris medicis dici meritò ſolet. Ulcera igitur & ipſa, cum in ſerie morborum ſint, cumque ſigna quamplurima habeant, quae ſupra praecedenti capite enarravimus, meritò praecognitionem, praedictionem, judiciumque deſiderare videntur. Quae cum majori ex parte ab Hippocrate, Galeno, Avicenna, ac reliquis magnae autoritatis medicis uberrimè pertractata ſint, propterea longa à nobis hoc loco inquiſitione non declarabuntur, cum etiam idem Tagautius inter recentiores fecerit. In ulceribus (inquit lib. VI. aphor. 45. Hippocrates) annuis, aut etiam diuturnioribus, abſceſſum oſſe communicari eſt neceſſe, & cicatrices cavas fieri. Quaecunque ulcera longo tempore (ſubdit Galenus in comm. ejusmodi aphor.) manent, vel cicatrice nullo modo adveniente, vel ſi facta ſit, rurſus reſoluta, nihil videlicet medicis in curatione delinquentibus: neceſſe eſt vel propter diſpoſitionem in membris contractam temporis longitudine ex humoribus influentibus, vel propter influxum vitioſorum humorum, vel ob aliquam paſſionem oſſis in eo loco corrupti, difficulter ſanari. Quod quidem capite praecedente paulo ante judicium, ſive prognoſticum, loco ſigni in ſexta claſſe à nobis repoſitum fuit, una cum aliis quibusdam ſignis, quae prognoſtica etiam non injuria dici poſſent. Omne ulcus (inquit Avicenna Fen. 4. cap. 1. quod poſteaquam carne impletum eſt, & cicatrix illi induci debet, ſubitò renovatur) periculum eſt ne in fiſtulam degeneret. Ulcera frigida, albedine, & mollitie dignoſcuntur, & praeſertim ſi calidis juventur. Calida verò ad rubedinem tendunt, & frigidis gaudent, ſed & tactu etiam diſcernuntur. Quapropter horum utraque cognoſces, partim colore, partim tactu, partim laborantis ſenſu. Ulcera, quae aliis morbis ſuccedunt, aegrè ſanabilia ſunt. Ulcera circum glabra, ex Hippocratis mandato lib. VI. aphor. 4. prava ſunt. Quando videris pilos (ſubdit Galenus) defluentes à circumjacentibus ulceris locis, vel cutem ſqammulas è ſumma cute dimittere: ſcito iis qui ita ſe habent, pravos humores ad partem confluere, qui ulcus erodunt. Cum enim radices pilorum corrumpant: non permittunt loca ulcerata ad cicatricem devenire. Ulcus ſive ante extitit (inquit primo libro praedictionum Hippocrates) ſive in ipſo morbo natum eſt, diligenter obſervari debet, nam ſi moriturus aeger eſt, aridum & livens, aut pallidum ante mortem apparet. Ulcera, in quibus poſt longam ſaniei emiſſionem pus laudabile apparere incipit, bonum nobis portendunt; ſiquidem & naturae robur, & materiae obedientia notatur. Ulcera quae in extremitatibus muſculorum dorſi, vel tibiarum aut brachiorum ſunt, periculo non vacant Avicennae. Valde etiam perículoſa eidem cenſentur: quae interna membra occupant, aut ad ea uſque perveniunt. Quibus ulceribus (ex Galeno lib. IV. meth. med.) ante abſolutam deterſionem, ſarcotica medicamenta adminiſtrantur, mala, ac ſuperflua caro illis generatur. Attamen quaecunque probè & opportunè expurgata ſemper ad ſiccius promoventur, atque his caro (inquit Hipp.) magna ex parte non ſupercreſcit, niſi ſi contuſa ſunt. In orbem ulcera circumducta, hoc eſt rotunda, peſſima eſſe ſolent, ac tardè magnoque negotio ad cicatricem perducuntur. Proindè pueros in perniciem trahunt. Artuum ſive extremarum partium ulcera, ut pedum, & manuum, ſaepenumero phlegmonas, aut alios ejusmodi praeter naturam tumores in aedenoſis partibus accerſunt, atque excitant, praeſertim verò ubi corpus plethora laborat. Hae enim partes, quoniam imbecillae ſunt rarae, & facilè tentantur fluxionibus. Sic igitur fit, ut & propter ulcus, quod in manus, aut pedis digito fit, ejusmodi glandulae, in inguinibus & alis, tum intumeſcant, tum inflammatione occupentur, cum defluentem ad ultimos artus ſanguinem, aut alios humores, priores acceperint, & exceptos, ob eam quam habent laxitatem, & raritatem retinuerint. Quin etiam in collo, & ſecus aures ſaepenumero glandulae his quibus in collo, capite, vel aliqua vicina parte ulcus eſt natum intumeſcunt. Cum medicamenta ulceribus adhibita conferunt, aut ſaltem nihil nocent, argumentum eſt ea ritè, ac decenter adminiſtrata eſſe. Cum vero noxae aliquid adferunt, & ulcus humidius reddunt, aut ſiccius, calidius, aut frigidius, indicium eſt, ea non eſſe praeſenti morbo idonea. Ulcera, in quibus ex inflammatione tumidum non ſedatur, dum alia, quae ſimul imflammari, ac tumeſcere coeperunt, ſedantur, etiam hoc non coaleſcere periculum eſt, ex Hippocratis praecepto lib. de ulcer. Cui tumor obortus fuerit circa ulcus, ulcere non inflammato, huic poſtea temporis progreſſu tumor puris ſubſidentiam habet. ex eodem lib. de ulceribus. Ulcera non purgata, non committi ſolent, etiam ſi abducantur, neque ſua ſponte coëunt, eodem libro. Qui de ulceribus cognoſcere volet, quomodo ſingula finient, eum primum hominum ſpecies perſcrutari oportet, tum eas quae meliores ſunt ad ulcera, tum quae deteriores: deinde aetates noſſe, in quibus ſingula ulcera curatu difficilia exiſtunt (inquit Hippocrates lib. II. praedictionum.) Locos autem in corporibus perſpectos habere, quantum alii ab aliis

Ulcer. frigidi vel calidi, ſignum.

aliis differunt. Sed & alio, qualia in ſingulis bona, aut mala accidunt noſſe oportet. Si quis enim omnia haec noverit, is ſanè ſciet etiam quomodo ſingulorum eventus continget.

CAPUT VI.

DE ULCERIBUS CURANDIS IN UNIVERSUM.

Cum ubi deſinit contemplatio, inde incipiat operatio, neceſſe eſt, duo eſſe quae medicum reddant peritum: univerſalium contemplatio, & particularium exercitatio. Itaque morborum prius notio habenda eſt, quàm mederi illis queas: ac proinde rectiſſime Galenus, principium methodi medendi, morbi cognitionem poſuit: ut à qua omnis curatio pendeat. Hujus autem medendi principium in re medica, eodem autore, morbi eſt cognitio, finis autem invenire cujuſque morbi remedia. Equidem cum morbis omnibus commune aliquid ſit, quo ſecum ipſi conveniant (eſſe namque praeter naturam, & actionibus incommodare, vel ex ipſa morbi definitione omnibus ex aequo morbis convenit) neceſſum eſt & commune aliquid eos habere, quo auferri ipſi poſſint: id autem eſt autoribus Hippocrate, & Galeno lib. de flatibus, & in arte medicinali capite octuageſimo nono, per contraria ablatio. Hoc his verbis expreſſit Hippocrates, vel quisquis libri de flatibus autor eſt, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐςὶν ἰάματα. Contrariorum inquit contraria ſunt remedia. Et Galenus, curatio (inquit) unam praecipuam, ac communiſſimam habet intentionem, ad id quod eſt diſpoſitioni auferendae contrarium. Ex hoc ſiquidem genere ſunt cauſae illae omnes, quae ſanitatem efficiunt. Conſtat igitur ex citatis jam majorum autorum locis, curationem omnem in genere, contrario perfici, atque abſolvi. Nempè cum ea contrariorum natura ſit (autore Platone in Alcibia. ſecun. de voto, atque Ariſtotele cap. de contrariis.) ut unà eſſe nequeant, ſeſeque mutuo expellant, efficitur profectò, ut non niſi contrario pelli, curarique morbus poſſit. Nam ſi (quod loco citato ait Galenus) immoderatum eſt omne praeter naturam, moderatum verò ſecundum naturam: neceſſum eſt omnino, ut immoderatum ab immoderato contrario, ad mediocritatem redigatur. Et ea cauſa ſanè eſt, cur calido affectui frigidum quod eſt, moderatur: frigido affectui, calidum: humido, ſiccum, & ſicco humidum remedio ſit. Cum verò contrario curationem perfici dicimus, de eo intelligi volumus, quod facultate, atque potentia tale, non ſecundum imaginationem extiterit, hoc eſt, ut interpretatur Galenus in arte medicinali cap. 89. quod re ipſa verè tale exiſtit, quale eſſe dicitur, ut cum aquam refrigerare, euphorbium calefacere, oleum humectare, ſiccare gigarta dicuntur Haec enim talia profectò ac re vera ſunt, qualia dicuntur. Ejusmodi autem praepoſitio, cum in omnibus debeat morbis obſervari, tum etiam in quolibet, atque cum ulcera inter morbos meritò medicis adnumerentur, ob id conſentaneum eſt, ut ipſis etiam applicentur atque conveniant. In curatione enim ipſorum ulcerum duo capita nobis proponuntur, alterum ſimpliciſſimi ulceris, alterum compoſiti, atque per ſimpliciſſimum illud intelligimus, cui nihil adjunctum eſt praeter cavitatem, & continui ſolutionem; per compoſitum, illud, quod aut cauſam conjunctam habet, aut aliquod genus morbi, aut ſymptomata. Recentiores dicunt, ulcus inquantum ulcus, requirit exſiccationem, quod Galenus lib. IV. method. med. & lib. etiam V. & alibi docet. Hippocra. adjungitur ſententia in principio lib. de ulceribus ſiccum eſt proprium ſano, humidum eſt vicinum non ſano: ergo ſignificatur quòd ulcus quatenus ulcus, ſiccandum ſit. Praeterea idem Hipp. ſemper exſiccantia in ulceribus ponit, ſic & in ulceribus capitis. Haec autem cum vera ſint, ſaltem methodo aliqua à recentioribus roborarentur. nam ulcus, ut ulcus nihil aliud eſt quàm ſoluta continuitas, aut imminuta quantitas. Si hoc verum eſt quod à Galeno toties invenitur in 2. meth. med. & in 9. quod unum non indicat niſi unum, & in rebus praeter naturam indicatio fit ratione contrarietatis, in rebus naturalibus indicatio fit ratione ſimilitudinis. In ulcere, quod eſt morbus, eſt ſolutio continui, & quantitas imminuta, ratione contrarii indicatur unitas ipſa, & indicatur repletio, quae ſunt ipſius contraria, quandoquidem ſancitum eſt, ut contraria contrariis curentur: ergo ulcus, ut ulcus, replendum eſt carne, & uniendum, & tandem caro addenda. Caro autem, iſta quo nam pacto adjungatur, docet Galenus libro III. meth. med. carnis gignendae duplicem eſſe cauſam dicens, alteram efficientem, alteram materialem: efficiens cauſa eſt ipſa natura, non totius corporis tantum (ut antea docuimus) ſed etiam partis, quae carne eſt explenda, ſcilicet temperies, à qua fit attractio, fit concoctio, fit appoſitio, & fit aſſimilatio. Haec nullam ſiccitatem indicant, ſed ſui conſervationem: atque materia conſervationis partium, victus eſt ratio opportuna, ſcilicet cibus & potus. nam quae ſanguinem calidiorem acriorem, & aquoſiorem reddunt, omnes partes tandem alterant, & praecipuè affectas. Motus & quies, ne-

Ulcus, exſiccantia exquirit.

neceſſariae, ut particula quieta maneat, mota incaleſcat, & intemperies oboriatur. Somnus & vigilia multum conferunt, alter quo humiditates plurimae exſolvuntur, alter quo ſiccatae partes humectantur, praecipuè nervoſae. Excrementorum evacuatio, opportuna eſt. Animi perturbationes, ut totius corporis ſtatum immutant, ita animi quies eum conſervat. Ultimo ambiens aër maximè facit ad hanc temperiem conſervandam, ne nimis incaleſcat, ne frigidior, humidior, ſiccior ſit: nam ventus meridionalis multum temperiem partis afficit: ſic frigidus aër, & quoddam coelum eſt mutandum, quod ob aërem eſt ulceribus inimicum, cum immutet temperiem partis. Haec ſunt optimè obſervanda in ulceribus, pro conſervanda cauſa efficiente, hoc eſt temperie partis, ſi praeſens fuerit. Altera cauſa carnis gignendae Galeno, erat materia: haec eſt ſanguis purus, ſimplex, & ſyncerus, qui ſi adſit, nihil indicat, niſi ut iisdem rationibus conſervetur, quibus ſervatur intemperies totius corporis, & partis: quòd ſi non adſit, ille praeparandus eſt per alterationem maſſae ſanguineae partium, quae alimentum concoquunt, & per evacuationem illorum, quae admixta ſunt. Si nimia copia adſit, illa imminuenda, ſi parva copia, illa victu opportuno augenda. Sed Galenus addit, quòd in omni actione, ac generatione, vel concoctione, quae fit à corpore noſtro, hic effectus ſequitur, ut ſemper excrementum duplex gignatur: alterum tenuiſſimum; alterum craſſius. Tenuiſſimum illud eſt, quod per inſenſibilem halitum, aut aliquando per ſudorem excernitur: craſſius illud, quod ſordes corporis vocatur. Cum in replendis ulceribus carne fiat coctio, & nutrimenti aſſimilatio, proculdubio hic copioſiora excrementa reperiri debent, alterum humidius, alterum craſſius: illud quod humidius, humectabit partem eam ne cito exhalet: illud quod craſſius, inhaerebit, & carnis additamentum impediet. Indicatio tunc patebit, ut eorum natura perſpecta ſit, & cum ſint praeter naturam, contraria admodum indicantur, quo ſemper axioma noſtrum valeat, & conſtet. Humidum igitur illud excrementum eſt ſiccandum: & craſſum illud, cum noceat quia haeret, contrarium indicat, ſcilicet abſterſionem: & quoniam à principio ad finem in ſimplici ulcere, non quatenus ulcus ſolutum, ſed quia ulcus, humido excremento abundat, & craſſum haeret, igitur hoc ulcus primò indicat carnis reſtitutionem, & exſiccationem, & deterſionem. Id autem qua materia fieri debeat, & ad quem uſque terminum agendum ſit, quae indicationes requirantur, ac tandem qua facultate ſuo loco in ſexto libro abundè ſatis declarabitur. Modo ad compoſitum ulcus accedentes, quod ordine poſt ſimplex debet ſubire, eandem rationem aſſignare, eidem nitemur, quae praecipuè conveniens ſit. Tribus igitur modis per compoſitum intelligemus, nempè aut cum ſua cauſa generante, aut conſervante, aut cum ſymptomatibus, aut cum aliquo morborum genere: &, ut brevius dicam, illud non eſt ſimplex, ſed compoſitum, in quo plures duabus in ulceribus dantur indicationes: nam ſi cum cauſa eſt, indicatur cauſae ablatio, expletio, & cicatrix: nec curabitur, niſi omnes ſcopos aſſequamur, ſciendum quo ordine res agenda, quae ratio à Galeno libro III. meth. med. tradita eſt. Videndum ergo eſt, ſi plures habeantur ſcopi, vel unus ſit cauſa alterius, ut temperies repletionis: an unus, quamvis non ſit effectus cauſa, ſit tamen cauſa, ſine qua non, ut puritas ulceris in repletione: an unus ſit magis urgens, & adhuc majus commodum ſequatur, vel incommodum, ſi illud non aſſequamur, ut doloris mitigatio: ſi erit magis urgens unus, certè inde inchoandum: Sin autem ſit cauſa aliorum, cum nihil fiat in hac arte ſine cauſa, prius ille eſt ſcindendus. Ultimo ſi eſſet ſine qua non, certè & hic primò obſervandus eſt optimè. & ideo in ulcere curandi cauſa, cum tres ſint ſcopi, unus ablatio cauſae, ſecundus repletio, tertius cicatrix: quemadmodum repletio eſt cauſa ſine qua cicatrix proba, & aequalis duci non poteſt: ſimiliter cauſae extinctio eſt id, ſine quo non replebitur, neque ſanabitur ulcus, idcirco ab hoc ſcopo incipiendum erit. Cauſae autem geminae ſunt (ut dictum eſt) internae & externae. has dimittemus, quoniam facilè illarum ablatio. illas geminas propoſuimus, humores ipſos fluentes, & intemperiem conjunctam parti, quae ulceratur, de quo poſtea humores acriores facti ac corrupti ſubſtantiam erodunt, atque ulcus conſervant. Igitur ſi volumus cauſam removere, opus eſt, ut prius humorem fluentem auferamus. Humor ſuperfluus aufertur tribus rationibus, ut docet Galenus quarto libro meth. med. prima, ſi ſit fluxio facta evacuando, ac ſiccando. ſecunda ſtringendo partes, ac conſtipando, & ſimul exprimendo. tertia auferendo cauſam fluxionis. Siccabimus hunc humorem, ſi utemur ſarcoticis paulò ſiccioribus, quàm ſi non adeſſent hic humores, utpotè ſiccantibus tertio ordine, vel ſiccioribus. exprimetur appoſitis medicamentis repellentibus (quorum natura libro ſexto oſtendetur) circa ulcus, ac partes ſanas ſuperiores, ut poſca, vino auſtero, atque acerbo: unguento de lythargirio, de ceruſa, de tutia magiſtrali inſperſis pulveribus adſtringentibus vocatis, & roſis, ſanthalis, bolo armeno, ſanguine draconis, ac ſimilibus. ultimo inducta faſcia, ut nos docet Hippoc. lib. I. de pract. bis, aut ter ſupra ulcus, poſtea ſurſum ad partem ſanam, ut illic finiat. Talis enim deligatura meatus adſtringit, per quos materia ad ipſam particulam ulceratam influit. Utemur autem his duabus rationibus. cum ſanguis non fluat nimis, multus, vel parum à naturali immutatus. Quòd ſi nihil proſit, ad tertium deveniendum, cum fluxus ſit paſſio humorum: atque ſi fieri opus eſt, ut ſemper habeat praeſentem

Humor ſuperfluus, quot modis tollatur.

ſentem cauſam, & quod illa ablata firmetur. Cauſa igitur fluxionum eſt auferenda, quam oſtendit Galenus libro II. de differ. febr. cap. 15. & lib. XIII. meth. meden. cap. 3. 4. 5. & reliquis, duas proponens attractionem nempe, & tranſmiſſionem, hoceſt partes corporis tranſmittentes, vel partes attrahentes. Quibus duabus cauſis poſſumus nos addere tertiam, impetum illum ſine attractione, aut impulſione, quando humor ſeipſum movet huc atque illuc. Quòd autem humores aliquando fluant abſque duabus cauſis prioribus, conſtat in hydrope, cum humores deſcendant ad pedes ſuo pondere, non autem quia expellantur: natura enim & pars ita imbecillis eſt, quae hoc facere non poteſt. Pariter in his qui faciunt iter, quibus tument pedes, & ſi haec fluxio aliquatenus ab agitato calore, qui ad partes illas attrahit humores: poſtea humores recurrunt, ſi dormierint elevatis pedibus. Igitur tranſmiſſio, vel attractio, vel proprius motus humoris erit firmandus. Sed tranſmittit pars aggravata multitudine, aut qualitate humoris, aut utroque, teſte Galeno lib. XIII. meth. med. jam ſuperius citato. Si igitur humoris multitudine (cujus ſigna jam non enumeramus) illam imminuemus, aut tenui victu, aut pharmaco, quod non laedat ſanguinem, aut ſecta vena revocantes ſemper, aut vacuantes per diverſam partem frictiones, balnea, ac ſudores: exercitationes ſuperſunt, quae ſolent minuere multitudinem: ſed in hoc fugiendae, quoniam ſanguinem eliquant: atque inde facilius fluit, ipſumque leviter evacuant. Sin verò mala qualitate ſtimulata pars expellit, ut hepar, quod in morbo gallico tranſmittit ad inguina, ad colem, ad anum, ad fauces, tunc cognita qualitate humoris illam educemus, aut variis medicamentis alterabimus, aut victus ratione optima. Et ſi pars mandans fuerit illa quae etiam gignat, tunc ipſam medicinam requirit qua affectus ille, qui hanc malam materiam gignit, corrigatur. Hepatis igitur, lienis, cerebri curam habebimus, cum ut plurimum haec membra mandantia ſint. Tertio ſi utraque cauſa inerit: utroque utemur, nempè & evacuatione, & etiam alteratione jam humoris fluentis. Quòd ſi humorum confluxus ad ulcus non ex tranſmiſſione fit, ſed ex attractione: hujus proponitur gemina cauſa à Galeno, partis intemperies calida, & dolor, ut lib. IV. meth. med. cap. 2. & lib. XIII. meth. cap. 3. Haec igitur auferenda, dolorque ſedandus (ut abundè praecedenti libro etiam diſſeruimus) cum iis rebus quae ſuo loco paulò ultra recenſentur, cum ulcus dyſcraton, hoc eſt cum intemperie conjuncta curabimus. Ita & de dolore, cum libro de vulneribus multa enarrata fuerint, hoc loco nihil quicquam renovandum eſſe duximus. Tertio ſi humor fluat, neque tranſmittatur, quòd fiet quia ſit eliquatus & fuſus à calore quodam intrinſeco, ut ab animi motibus, ab affectu, ut à febre, à medicamento quodam purgante; tunc denſandus quiete corporis & animi, febris extinctione, medicamentorum ablatione, medicinis ſanguinem craſſiorem reddentibus, ut pote potibus frigidioribus ex endivia, ſolano, ſoncho, julep variis, decocto jujubarum, myrtillorum, zuccharo roſaceo, violaceo, & ſimilibus, & victus ex lactuca, cichoreo, pane puriſſimo, hordeo, amylo, oryza, carne humidiſſima, ovis durioribus, piſcibus in poſca decoctis, vino auſtero, ac adſtringenti, ac ſimilibus, lactis uſu, ac caſei recentiſſimi, & hoc pacto tandem ejusmodi ulcus cum humore fluente curari poterit. Caeterum ulceris, quod cum alio affectu conjunctum eſt, cujus videlicet praecedere curationem oportet, ejus curatio, ut ulceris ſolius non eſt, ſed prior illius affectus, poſtea ulceris, quemadmodum in vulneribus quoque curandis demonſtratum libro praecedenti. Nam ſi inflammatio quaedam, ſive eryſipelas, ſive oedema, ſive nigritia, ſive ecchymoſis ulceratam carnem obſederit, primum molienda ejus curatio eſt. Quòd ſi valentior aliqua intemperies (quae imbecillitatis affectae partis cauſa eſſe ſolet) exulceratae carni adſit, huic nimirum primò medendum erit, & poſt ejusmodi ſanationem, ad ulceris curationem properabimus: ita quoque & varices, qui ſaepe ſupra exulceratum locum ſunt, prius ſanabimus, ut deinde mox ulcus perſanemus. Auſpicari itaque perpetuo oportet ab indicatione, quae ab affectu cui mederi paramus, accipitur: aeſtimare verò ac diſcernere, an cauſa, quae affectum excitavit, jam deſierit, an nunc quoque ipſum tum faciat, tum augeat, utique ſi etiamnum nihil fit, affectum tantum curabimus nihil de cauſa laborantes. ſin verò nunc quoque aliquid fiat, duos tum praeponemus ſcopos, id quod factum eſt curare: quod autem futurum eſt prohibere ne fiat, ut in arte medicinali nos docuit Galenus. Hi profecto medendi ulcera ſunt ſcopi, hae verae indicationes, à quibus ratio omnis curandi pendere debet. Namque medicum ſcire oportet (teſte Hippocrate lib. de natura humana) opponere ſe contrarium inſtantibus morbis, & naturae, & aetatibus, & temporibus, & diſtenta ſolvere, & ſoluta diſtendere. Sic enim vel maximè morbum ſedaverit, & mihi ſanè hoc ipſum ſanatio eſſe videtur. Omnia ſiquidem ſecundum rationem facienti, ſi non ſuccedat ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad aliud ſtante eo quod à principio viſum eſt, inquit lib. II. aphor. 52. Hippocrates. Ut autem tutò curemus ulcera haec, tria propria ſunt, vel Galeni teſtimonio lib. XIV. meth. med. quibus intentos nos eſſe oportet: unum primumque ut abſolutionem operis conſequamur: alterum, ut ſicubi hanc non conſequamur, ſaltem cubantem non laedamus: tertium, vitium, ut non facilè revertatur.

Medici munus.

CA-

CAPUT VII.

DE ULCERIS DYSCRATI, HOC EST CUM INTEMPERIE JUNCTI, CURATIONE.

Tagautius taxatur.

Abſoluta jam methodo ulcerum curativa in univerſum, jactatisque omnibus potioribus praeceptis, tandem ad ulceris dyſcrati, hoc eſt cum intemperie juncti curationem devenire tempus eſt. Igitur cum ulcus habet conjunctam intemperiem, non ſtatim curanda eſt poſtea cognoſcenda, quemadmodum Tagautius feciſſe eſt viſus, ſed ſcopi ſive indicationes ſunt inveniendi, nempè repletio, temperies, cicatrix. ſed cum ſecundus habeat rationem efficientis cauſae ad primum, & tertium, hoc eſt ad repletionem, & cicatricem, in ipſum erit inſpiciendum. Intemperies igitur primo ſuis contrariis auferendae erunt, ſed eas prius cognoſcere oportet, ac poſtmodum curare. Temperatum igitur, quod & medium dicitur, id cenſetur, quod omnis exceſſus expers eſt, idem verè aequale ac ſymmetron: conflatur enim ex extremorum mixtione, hoc eſt in priore illo calidi, frigidi, humidi, ſicci par mixtio eſſe debet, ipſumque, pari ab utroque extremorum intervallo abeſſe, ut non magis calidum, quàm frigidum, humidum, quàm ſiccum, ſed exactè medium dicatur. Ab hoc quodcunque in alterutrum latus declinat frigidi, calidi, humidi, aut ſicci, intemperatum dicitur, hoc eſt juſto calidius, frigidius, humidius, aut ſiccius, aut ſimpliciter quidem, cum una tantum qualitate receditur, aut per conjugationem, cum duabus: à vincente enim perpetuo denominatio ſumenda. Quicquam verò cum intemperatum dicitur, id ad medium generis conferentes, accipere debemus, atque ſuis propriis ſignis intemperiei exactè cognoſcere. Intemperies igitur ulceris calida, colore conſtabit, quantitate, ſenſu medici, & aegrotantis, autore Galeno lib. IV. meth. med. & tunc ad ipſam quidem curandam, qui ſcopus principio à Tagautio, ut diximus poſitus eſt, utemur medicamentis factis ex terebinthina pluries in aqua plantaginis lota, ex cadmia, ex plumbo uſto novies ablutis, ac cera alba, atque oleo roſaceo ſecundum hanc formam. Recipe terebinthinae lotae, olei roſacei, ana unc. ij. farinae fabarum, hordeaceae, ana unc. iij. miſce: vel ex oleo roſ. & viol. unc. iij. cadmiae, plumbi uſti, pompholigis lotorum, ana ſcrup. iiij. cerae albae quantum ſufficit prò unguen. partibus propinquis illinemus triapharmacum, vel unguen. de tutia magiſtrale, oleum roſ. completum, madefacta faſcia poſca, vel ſucco plantaginis, vel ſolatri, vel lactucae, ac ſimilibus. Quòd ſi intemperies frigida fuerit, conſtabit colore, quantitate, ſitu, ac cauſis, atque tunc uſus ſarcoticorum, ultimo gradu conveniet, laricina reſina, & abietina optima, oleum hypericonis completum, diligenter partes liniantur, oleo de ſpica, de hypericone, irino, madeant faſciae in decocto vini potentis, de menta, ſalvia, ruta, lauro, ac ſimilibus, continueque calidis pellibus, aut pannis foveantur. Caeterum intemperies ſicca ulceris his ſignis parebit quoniam ſicca viſui ſquallens apparebit: nullus inde fluor, aut quàm minimus: tactus ipſius aridus, ac durus aliquo modo: impoſitio medicamentorum nimis ſiccantium: tunc ergo humectandum erit. Hoc autem duabus rationibus fiet, altera evocando humiditatem naturalem ad locum affectum, relaxatis meatibus ob ſiccitatem contractis, & fricatio maximè convenit: alter, ſubſtantia etiam medicamenti humiditatem augendo per aquam fontis, vel putei, vel amnium puram, ac calidam: calor autem non ſit multus, ſed tepidus tantum, ut poſſit fundere humores & liquare, ut ſubſtantia aquae poſſit penetrare, ut pars poſſit trahere. Aqua autem calida ex iis quidem eſſe conſtat, quae humectant, atque ex iis, quae reſolvunt, & ſiccant: nam quando volumus reſtituere partem aliquam humidam, ut gracilis fiat, ea utimur, & in fracturis etiam, ut humores acres evacuentur. Sed diſcutit primò hac ratione, ſi valde calida fuerit, quia nimis fundit, ac eliquat humores, qui ſtatim in halitum verſi reſolvuntur. Deinde ſi non valde calida, ſed temperatiori diffundatur diutius, atque in illa ſtet pars affecta, humectat. & ideo modus ſit talis, ut non ſit valde calida, ſed tepidior: neque in illa diu ſervetur pars. Non ſolum autem immodicè calfacientia, verum etiam nimium refrigerantia in hoc caſu vitanda eſſe ſcriptum reliquit Galenus lib. III. method. med. quemadmodum hyoſciamus, mandragora, cicuta, & ejusmodi, quo in loco prolixè ſcribit, quid ſit rectè ulcera curaturo obſervandum ac peragendum. Cavenda tamen ſunt interim (inquit) immodicè cum calfacientia, tum etiam refrigerantia: ergo hyoſciamum, mandragoram, & cicutam, ceu ſupra modum refrigerantes herbas vitabis: tametſi ſiccant eae quoque, quantum ſit ulceri ex uſu. Reſina verò, & pix, & aſphaltus, quamquam modicè ſiccent, immodicè tamen ſunt calida: ideoque eis ſolis utetur nemo, nec aliter, niſi admiſtis cum leviter refrigerantibus, unum ex omnibus medicamen fecerit, quod ſit temperatum. Inſpicienda quoque eſt & aëris nos circumdantis temperies. Siquidem veluti medicamentum quoddam, is etiam corporis noſtris forinſecus incidens, ubi immodicus calore, vel frigore eſt ſanationem moratur. Quis verò erit

Intemperiei ulc. calidae, ſigna, & curatio.

Intemp. frigidae, ſigna.

Intemp. ſiccae, notae.

erit terminus hujus, cum non omnes partes aequaliter hac humectentur? Idemmet autor Galenus lib. 4. meth. med. duo proponit pro termino, quantitatem partis, & colorem. nam aqua tepida, vel calida ex iis eſt, quae attrahendo humectant: & ipſa humectat etiam illud, quod attrahendum eſt, id autem eſt ſanguis. cum igitur attractum videmus, tunc quieſcendum eſt, atque ſanguis cognoſcitur colore. Quamobrem cum videmus partem non ita ſquallentem, ſed rubicundiorem, tunc quieſcendum: ſecundo quum videmus mollem partem, ac humentiorem, deſinendum eſt: nam ſi ſequeremur, attractus humor diſcuteretur. Modus verò exhibendi, triplex eſt, aut fotu, aut perfuſione, aut balneo, fotu, ſpongia, panno, ſtuppa, goſſipio, atque hic optimus eſt modus: nam perfuſio ſaepe dolorem excitat, ſi cadat craſſa, aut ex alto: ſaepe etiam pars non poteſt balneari. Quare fotus ex ſpongia optimus eſt, magis etiam probatur hydrelaeum vocatum ab antiquis, quod conſtat ex oleo, & aqua ſimplici, quorum utrunque, teſte Galeno lib. v. de ſimplic. med. facul. cap. 5. humectat, & magis ſimul ſumptum. Hydrelaeo igitur calido perfunderem locum, idque praecipue hyeme: nam quamvis aqua dum fovet, ſit calida, tamen poſt fotum refrigerat partem, propter evocationem caloris ad ſuperficiem, ut ait Galenus lib. III. de officina medic. comment. 15. Et quia humidum aqueum quo humectata eſt, ſemper frigidum continet: igitur ne exhalet calor, oleum optimum eſt, quod meatus obſtruit. Verum etiam nos monet Galenus lib. III. de offic. med. quòd antequam utamur hoc medicamento, videamus an corpus ſit nimis repletum: nam ſi nimis repletum, nimis ad locum attraheretur. Videndum eſt an cacochymum: nam malus humor attraheretur, & idcirco evacuandum prius & purgandum, poſtmodum aquae, vel hydrelaei fotu utemur, ac poſt fotum aliquod cataplaſma, quod ex ſui natura jam humectet imponemus, ſed tale eſſe conveniet, ne ſordem nutriat. Aſſumemus igitur cremoris hordei lib. ſſ. foliorum malvae coctorum in aqua drach. ij. farinae triticeae, drach. ſſ. pulpae amygdalarum dulcium, drach. duas, mellis cocti, drach. I. croci ſcrup. ſſ. pinguedinis porcinae, aut humanae parum, miſce & tere in mortario pro emplaſtro. Hoc etiam ſequenti medicamento uti poterimus, nimirum. Recipe olei communis unc. ij. terebinthinae, unc. v. cerae parum. miſce pro linimento. At ſi neque calida, neque frigida, neque ſicca, ſed humida intemperies fuerit, ex copia excrementorum, carnis ipſius mollitie, ex ſupercreſcentia conſtabit, nam in humidiori temperatura ſupercreſcit caro aliquando ablata omni humorum fluxione, & ideo ſicciori medicamento utemur, quod quidem non in primo gradu ſit, ſed ſecundo ac etiam excedat. Unde optima erunt ſarcotica, quae ſuo loco lib. VI. in tertio loco adnumerabimus, vel argenti ſpuma acerrimo aceto abluta, ac deſiccata, teſte Galeno lib. I. de compoſ. medic. per genera, cap. 9. anethum combuſtum, & lib. VI. de ſimpl. medic. facul. plumbum uſtum, ſtibium praeparatum, ferri ſquammam, ſtomoma, aeris ſquammam, ſpumam aeris, ut lib. IV. de compoſ. medic. per genera reperitur, primo his optimè tritis, atque aceto acri, bis aeſtivo tempore lotis uti poterimus, aridis, vel in medicamento, quod Graeci ἔμμοτομ appellant, quaſi pertineat ad linamenta. Sic Hippoc. vocat lib. IV. de artic. cap. 55. homines illos qui patiantur ulcus cavum, ita ut egeat linamentis, quod Gal. eodem nomine appellat variis in locis, & Paulus lib. VI. cap. 62. De hac conſiſtentia qualis requiratur, ſciendum eſt aliquos medicos habuiſſe compoſitorum medicamentorum duo genera, conſiſtentia varia: alterum molle ac durum, alterum durum non humectans: primum inquinans vocarunt: ſecundum non inquinans. Itaque durum, & ſiccum, ut nequaquam inquinarent manus. Mollium, & humidorum etiam quatuor ſunt genera, teſte Galeno lib. VII. de compoſ. medic. per genera cap. II. primum eſt, in quo tanta copia olei ingreditur, & cerae, ut fluere poſſit, & hoc correſpondet noſtris linamentis: ſecundum eſt etiam molle, quo inungebat loca ob laſſitudinem dolentia, vel alia de cauſa, talis erat miſcela, ut olei eſſent quatuor partes, cerae una tantum. Hoc medicamentum noſtris unguentis reſpondet, quae ſecundum Saladinum recipiunt olei lib. unam, cerae drach. tres: tertium medicamentum erat olei partes duae, cerae pars una, quod medicamentum reſpondet medicamento Pauli lib. VII. cap. 24. aliud deinde fiebat copioſiori addita cera, ſed parum. Secundum genus non inquinantium erat, quod tantum coquebatur, donec oleum, & cera non inquinaret: atque horum duo genera, alterum altero durius, ſed neutrum inquinabat. Emplaſtrorum etiam ſubſtantia magis, ſeu minus dura, vel mollis erat, quae noſtris quidem ceratis reſpondent, conſiſtentia durioribus. Itaque poterimus ejusmodi ſimplicia medicamenta componere ad conſiſtentiae diverſitatem ſecundum varios uſus: ut puta quando, aut in ulcere, aut circa ulcus volumus medicamentum applicare. Poſſumus etiam uti cerato ex pice navali, ſanguine draconis, ſanthalis, galliſque, ac oleo liliorum alborum, facto, ac circumponere. Lavandum quoque eſt ulcus ob detergendam ſordem, ac ſitum. tunc poſca atque vinum laudatur à Galeno, ſed in his ſit aliquod decoctum ſiccans ac ſtringens, ut roſa, abſinthium, betonica, ſalvia, pentaphyllon album, & nigrum: nam Hippocrates duorum meminit in lib. de ulcer. optima omnium urina humana, nam ſiccat & deterget, & ſummopere commendatur à Gal. in hoc uſu lib. x. de ſimpl. med. facul. cap. de urina. Efficaciſſima etiam thermarum aqua, cum aluminoſa ſit, optimè ſiccat, & deterget, ac etiam repellit,

ſi ea ulcera abluantur, ac purgatio prius corpore foveatur: atque hujusmodi alumnioſae aquae in ulceribus humidis ſummopere commendatur à Galeno lib. I. de ſimpl. medic. facult. cap. VII. & nos poſſumus etiam illam parare, ſed ea ratione ne nimis aluminoſa ſit, quoniam exaſperat. In his autem decocto, vino, aut urina madeant lintea, ſpongiae, aut faſciae, quae imponendae ſunt loco affecto, donec auferamus in integrum humidam intemperiem. Qua tandem ablata, ſiccatoque ulcere, tunc explendum erit carne, ac cicatrice obducendum purum ulcus, prout in aliis jam curatis tribus intemperiebus idipſum facere oportet; non aliter planè nunc curata intemperie, quàm ſi citra ulcus incidiſſet. Quo manifeſtum ſit, non eſſe ulceris, ſed intemperiei propriam omnem ejusmodi curationem, quae tamen ulceris ipſius ſanationem omnino praecedere debet. Siquidem fieri non poteſt, ut in ulcere, vel carnis proculdubio, vel ſinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio, rectè unquam cedat, niſi ſubjecta caro pro naturali modo ſe habeat. Haec autem rectè ſe habuerit, ſi quod reliquis etiam eſt commune) proprium temperamentum tueatur.

CAPUT VIII.

DE ULCERUM CUM SUPERCRESCENTE CARNE CURATIONE.

Caro in ulceribus ſuprà quàm par eſt excreſcit, eaque vel mollior, vel durior exiſtit: atque mollior aliquando oritur in ulceribus carnoſis, aliquando in ulceribus cum oſſe detecto, quae exſiccantibus medicamentis tollitur, quae quidem non exedant, ut ſunt galla, thuris cortex, aloë: metallica, ut tutia, antimonium, quae cocta ſint, & ſaepius abluta, poſtea inſperſa. linamenta imponantur, ſicca, vel madida hoc decocto. Recipe thuris, maſtiches, ana drach. unam, folio. roſ. myrtillorum, rutae, ana unc. ſſ. ſalviae, manip. ſſ. aluminis rocchae, drach. unam, cum aqua fiat decoctum. Ex eodem etiam numero diphryges ſunt (cujus tria genera Dioſcor. lib. V. adnumeravit) inſperſum, vel cataplaſmatis inſtar inductum, aeris ſquamma, atque teſtacea omnia combuſta: Aſiae flos petrae, ſori, chryſocolla, chalcitis, miſy, & ejuſmodi. Erant in uſu plurima, optima quidem, quae à Galeno, & Paulo variè deſcribuntur, & praeſertim Fauſtini paſtilli, triti atque inſperſi, qui lib. VII. hoc pacto ab eodem Paulo deſcribuntur. Recipe auripigmenti drach. xij. ſandarachae, drach. VI. calcis vivae, drach. viij. chartae combuſtae, drach. I. myrti baccarum ſucco vel decocto excepta in paſtillos redigito, Item medicamentum, quod recipit calcis vivae, hoc eſt aqua non extinctae, ſquammae aeris, & mannae thuris, partes aequales. Noſtri etiam pharmacopaei in officinis ad manus habent alumen combuſtum, quod optimum eſt, ſquammam aeris, aeruginem aeris, pulverem hermodactylorum, pulverem aſphodelorum, praecipitatum, omnium optimum, quia agit ſine dolore. Ex compoſitis habent in communi uſu unguentum aegyptiacum, unguentum apoſtolorum, unguentum iſidis, quae omnia has carnes ſupercreſcentes exedere, ac tollere ſolent, ſed validius in omnibus eſt Aegyptiacum. Veruntamen aliquando accidit, ut caro non quolibet leviori poſſit auferri, atque propterea quòd Aegyptiacum diffunditur, aut apoſtolorum, ſtimulant integram carnem, unde nimius excitatur dolor, ideo commodè horum loco linamentis ita paratis uti poterimus. Recipe aquarum ſolani, plantaginis roſarum, ana unc. iiij. appii ſcrupul. I. medullae panis optimè cocti, unc. ij. argenti ſublimati, ſcrup. iiij. ſublimatum ſuper lapidem porphyritidem teratur, deinde miſce, & bulliant ad conſumptionem medietatis, & colentur cum linteo ſolidiori, poſtea imponantur fila excepta, & ſimul parum bulliant: poſtea extrahantur, exprimantur, & uſui ſerventur. Caeterum dum haec erodentia, atque cauſtica admoventur, partes, quae in circuitu ſunt, refrigerantia deſiderant, ne ſcilicet in partem ulceratam ex eroſione, calore, & dolore, humorum fluxio advocetur. Verum unum eſt obſervandum, quòd ſi non poteſt exſiccari caro, tunc exedenda eſt, ea ratione, quam jam demonſtrabimus. & quamvis Galenus nobis proponat organum unum, per quod agendum, pharmacum ſcilicet, id tamen ferro etiam fieri poteſt; ut ſaepenumero forcipe, aut novacula carnem decidimus, atque ulcus cicatrice obducimus, ſi aptè inſtrumentum ipſum admovere poſſimus. Quare tentandum erit, ut forcipe, aut ſcalpello carnem diligenter ſecemus, & poſtmodum eam aequaliter cicatrice obtegamus, dummodo aliquid non obſtet. Tria autem ſunt quae ſectionem hanc impedire poſſunt, nempè particula ipſa, cum ſaepe non poſſimus aptè adjungere ferrum. ſecundum, aeger, praecipuè mulier, quae ita timida eſt, ut aliquando ipſo animo deficiat, ſi tantum forcipe tangatur, vel guttam ſanguinis fluentem videat. tertium eſt carnis natura ita mollis, & humida, ut praeter diminutionem, ſiccitatem magnam etiam requirat, quod utrunque fit medicamento. Ejusmodi igitur tria impedimenta nobis occurrere poſſunt, atque retardare curationem ex ferro, quae longè brevior tamen eſſet, quàm ſi praedictis aliis tum ſimplicibus, tum compoſitis medicamentis utamur. quin & ſi potentiori adhuc cauſtico negotium aggrederemur.

CA-

CAPUT IX.

DE ULCERIS CUM TUMORE PARTICULAE CURATIONE.

Caeterum vel cauſticis medicamentis malè adhibitis, vel ferro facta confuſa ſectione, vel aegrotantis, ac adſtantium errore, cum ea minimè praeſtiterint, quae debebant, vel alia quacunque cauſa, contingit interdum, ut cum ulcere, tumor etiam complicetur, atque aegrum maximo labore infeſtent niſi citò curatione occurratur. Ejusmodi autem curatio (quemadmodum ex praedictis latiſſimè conſtat) non ab ipſo ulcere emolienda erit, ſed ab eo morbo, qui eidem ſupervenit, hoc eſt à tumore; fieri enim non poteſt, ut ulcus tumore manente ad ſanitatem perducatur, quemadmodum etiam de vulneribus ſancitum eſt. Quapropter omni ſtudio laborandum erit, ne inflammatio, eryſipelas, aut quivis alius tumor praeter naturam, in ulcere excitetur: quod ſi id prohibere non poſſit, medicamentis dicatis occurrendum quamprimum erit, ulcere tamen interim non neglecto. Qua autem methodo tum inflammatio, eryſipelas, tum omnis praeter naturam tumor curandus apprimè ſit, libro ſequenti fuſiſſimè demonſtrabitur, cum hoc loco opportunè de omni tumorum curatione tractandum ſit, ſed potius breviter, ac ſuccinctè aliqua pro loci ratione obiter demonſtrandum, compendii tantum vice tanquam de quo iterum plenum opus perficiatur. Compendiaria igitur obleſſarum inflammatione ulceratarum partium curatio, per id genus ſubſidia obitur Galeno lib. IV. metho. meden. Sed de curatione (inquit) ulcerum ſic verba fecit Hippoc.. Quodcunque ulcus caeſim perverſimque acuto telo eſt diviſum, medicamentum enaemon, & ſiccans, & quod ſuppurari vetet, admittit. Sin caro aliqua telo tum contuſa, tum caeſa ſit, huic ita medendum eſt, ut quàm celerrime ſuppuret. Nam & minus inflammatione urgebitur, & neceſſum eſt, carnes, quae contuſae, caeſaeque ſint, putrefactas, & in pus verſas, liquare, & poſtea novam carnem produci. Quo quidem ſermone nos docet, oportere omnia ſiccari, praeter ea, quae ſunt contuſa. Porrò omnia, quae putrefiunt, ex calido & humido ſic afficiuntur. ideoque etiam ea cataplaſmata, quae ex hordei farina conſtant, ceu quae calfaciant, humectentque, omnibus iis affectibus, quibus moveri pus expedit, admovebimus. Hordei namque farina ex aqua & oleo, itemque panis ex aqua & oleo, praeterea fomentum multae calidae aquae, & tetrapharmaci vis, omnia denique calfacientia ſimul & humectantia pus quàm celerrimè movent. Sciendum tamen eſt, admoveri cataplaſma calidum atque humidum inflammationi, haud quidem tanquam remedium ipſius (phlegmones namque remedia facultatem ſicciorem poſſident, ut verbaſcum coctum, & folia trifolii cruda, & epipetri folia cocta, & polium) ſed ut lenimen quoddam ſymptomatis. Ac proinde hordei farina lenit quidem dolorem: minimè autem medetur inflammationi. Si igitur imflammatio ulcera obſideat, medicamentis, quae deſiccent, atque inflammationem arceant utemur, cujusmodi inter liquida eſt vinum, deinde poſca, vel Paulo autore, oleoſa item, acriaque & ejusmodi. Quod ſi eryſipelas, aut ejusmodi quippiam ulceri acceſſerit, iis protinus utendum eſt praeſidiis, quae adverſus illa in futurum proſcribentur, non tanquam ſymptomata prorſus ea ſint, ſed tanquam legitimi admodum morbi, quamvis ex Galeno ſymptomata quodammodo appellentur. Veruntamen, & in ulceribus etiam prout in vulneribus, tumoribus & aliis ſejuncta ſymptomata à morbis, & à cauſis hoc pacto eſſe debent. Bifariam igitur, una cum Galeno lib. de ſympto. differ. cap. I. & 2. dici ſymptoma poteſt, generatim quidem ac ſpeciatim: atque id in genere ſymptoma eſt, quodcunque praeter naturam homini accidat, atque proinde id ἐπιγένημα, hoc eſt ſuccedens rectè vocant: ſuccedere enim veluti germina quaedam, ſymptomata morbo ſolent, & ſi non nihil inter has duas voces ſymptoma, & epigenema, intereſſe Galenus velit: ut ſit ſymptoma, quicquid animanti utcunque acciderit, epigenema verò, id tantum, quod morbos neceſſariò conſequitur. Hoc diffuſo ſymptomatis ſignificato, tam morbus, quàm illius cauſa, ad haec etiam quod morbo ſuccedit, ſymptomata jure appellari poſſunt, quòd praeter naturam animanti cuncta obveniant. Unde non injuria ſymptoma à Galeno tumor ſeu inflammatio, quae verè morbus eſt, cum ulcere conjuncta nuncupantur ſupra loco à nobis citato, ſed generalem quandam ſequuto, ut modo demonſtravimus ſymptomatis ſignificationem, nam quae ſit ſymptomatis ſpeciatim dicti ratio, qua ipſum tum à morbo, tum morbifica cauſa, diſtinguere liceat, id nobis accuratè oſtendendum modo eſt. Eſt itaque ſymptoma in ſpecie dictum, quod praeter naturam homini accidit, ſi modo neque cauſa ſit, neque morbus. Hujus autem ſymptomatis ſpeciatim dicti, triplex eſt differentia; aut enim in actionis noxa conſiſtit, aut in iis, quae praeter naturam immodicè vel excernuntur, vel retinentur, aut tandem in affectibus quibuſdam praeter naturam: neque refert, vel repugnat, ſymptomata quaedam, in affectuum genere collocaſſe. Actionis noxam intelligi volumus, de-

Medicamenta pus moventia.

Symptoma quod nam ſit.

Actionis noxa, quae.

debilitatem, depravationem, atque etiam abolitionem. non ſolum enim actionis cujusque difficultas, imbecillitas, aut depravatio, illius noxa eſt, ſed multò magis integra abolitio, cum omnino fieri ipſa nequit. Laeſarum verò actionum, animales aliae, aliae naturales, vitales reliquae habentur: atque in his omnibus ſymptomata ſita ſunt. Animales porrò, in ſenſiles, motrices, & principes diducuntur. Senſiles ſunt viſus, auditus, guſtus, odoratus, tactus: motrices voluntarii omnes motus, muſculorum ope perfecti: principes ſunt, quae à principe facultate manant, imaginatio, cogitatio, memoria. Has actiones omnes, aut debiliter fieri, aut depravatè, aut omninò aboleri contingit, ut fuſiſſimè Galenus lib. de ſymptom. differ. docet. Sic & in naturalibus actionibus, attractione, retentione, concoctione, expulſione, nutricatione, eaedem noxae accidunt, perinde atque in vitalibus, nempè pulſu, & reſpiratione, in quibus debilitas, depravatio, & privatio, omninò accidere poſſunt, ut libris pulſuum, & de utilitate, ac cauſis reſpirationis, monſtratur. At de ſymptomatis, quae in actionum noxa contingunt, haec dixiſſe ſint ſatis. Quae verò immodice, ac praeter naturam, vel excernuntur, vel retinentur, ad alteram ſymptomatis differentiam ſpeciatim dicti pertinent, atqui ea vel tota ſubſtantia, vel qualitate, vel quantitate nocent. Tota ſua ſubſtantia, ut haemorragia gravis, hoc eſt ſanguinis manatio è naribus, pulmone, ventriculo, alvo, haemorrhoidibus, vel alia parte, ex morbis aut inſtrumentariis aut ſimilaribus, aut tandem ex ſymptomatis aliis originem ducens: nempè vel apertione oſculorum vaſis, vel eroſione, ruptura, vulnere, aut retentricis imbecillitate, aut expultricis immodico impetu, atque motu, vel noxa utriuſque. Qualitate nocent, quae nimium acuta, vellicantia, calida, aut frigida nimium, craſſa, viſcidaque ſunt, flatulenta, aut glutinoſa. ad haec colores, odores, praeter naturam in ſuccis noxam inferentibus, apparentes. Quantitate laedere dicuntur, quae immodicè, aut vacuantur, aut detinentur, ut immodica excretio, ſudoris, ob cutem nimium vel raram, vel denſam, vel humorum naturam, vel facultatis, aut retentricis, aut expultricis culpam: urinae, ut in diabete, dyſuria, ſtranguria, iſchuria: ſtercoris, ut in lienteria, dyſenteria, volvulo, colico dolore, dyſenteria hepatica: menſium, vel ſuppreſſorum, vel largius fluentium: muci, & deſtillationis à cerebro vel manantis, vel ſuppreſſae. Ad tertiam differentiam ſymptomatis ſpeciatim dicti, pertinent, affectus quidam praeter naturam, qui ad alios quoque affectus conſequuntur: atque ii interdum ad vitiatum colorem, interdum ad corruptos ſonos, aut voces, nonnunquam ad tetros odores, ſaepè etiam ad depravatos ſapores, demum ad tangibiles qualitates referri poſſunt. Depravati colores apparent, aut in corpore toto, aut in parte una, vel pluribus: in corpore toto, ut in morbo regio, morbo hepatico, ſplenico, leucophlegmatia, elephantiaſi: in partibus, ut in lingua, facie, oculis, & reliquis partibus, in quibus abſceſſus inſident nigricantes, aut liventes, aut rubore ſuffuſi, ut in gangraena, carbone, herpete, & id genus ſimilibus. Ad auditum referri debent, clangoſae voces, turbidae, & tremulae, & raucae ob morbos faucium, columnellae, pulmonum, oris, & aſperae arteriae: tum & ſoni percepti in internis partibus, rugitus, ſtrepentes flatus, murmurilla, ſtridores ob inſtrumentorum anguſtiam, vel errabundam ſpiritus flatuoſi fluctuationem. Ad olfactum pertinet graveolentia totius corporis, narium, oris, aurium, axillarum, pedum, & reliquarum partium, ob affectum aliquem putreſcentium: adhaec ructus acidi, nidoroſi, viroſi, graveolentiam rei corruptae referentes, hujus ſunt ordinis. Prout ejus qui ad guſtatum pertinet, ſapor extraneus, vel ſudoris è corpore manantis, vel ſalivae, ſalſam, aut amaram linguam reddentis, aut ſanguinis per os rejecti, aut reliquorum, quae ex pulmonibus, ventriculo, & aliis partibus rejiciuntur, quae vel dulcia aegrotanti percipiuntur, amara, acida, ſalſa. Tactus ſunt caliditas, frigiditas, ſiccitas, humiditas, & quae ab iis naſcuntur mollities, durities, ut in cute dura, arida, intenta, laxa, rugoſa cernere licet. Symptomatum differentias omnes collegimus, cauſas compendio expendamus. Sunt autem ſymptomatum omnium, cujusvis tandem generis ea ſint, cauſae affectus ipſi, primò & per ſe functionibus incommodantes. Morborum enim germina ſymptomata ipſa ſunt: unde rectè ſuccedentia appellata ſunt, ut principio diximus. ſuccedunt enim ſymptomata morbis, veluti umbrae quaedam, ad affectusque perinde ſequi ſolent, atque umbra corpus. Peculiares verò ſymptomatum cauſae quae nam, qualesque ſint exactiſſimè Galenus, tribus libris ad id dicatis expreſſit. Explicandum poſtremo illud eſt, num ſymptomati, quà tale eſt, curatio debeatur, poſtquam paſſim in his libris noſtris de ſymptomatis loqui contingat. Id, ut intelligendum, quid curatio ſit, & cui propriè debeatur, prius inveſtigandum. Curationem igitur, morbi ademptionem, definiunt Medici, ut ex Galeno tum 2. tum 4. meth. med. tum lib. aphor. 2. conceptis verbis colligi poteſt. Fit autem affectus cujusque per contraria ademptio, ut millies in mille locis Galenus. Ergo cum curatio propriè morbi ſublatio, ſive ademptio ſit, ſequitur, ut morbo ipſi, primò ac per ſe debeatur. Unde eſt illud Galeni, ſive functionem ipſam vitiatam, ſive unde haec provenit affectum, morbum nominare velis, nihil id medendi methodum immutare oſtenſum eſt, modò unum illud intelligatur, primam ipſam curationem (quam etiam nonnulli continentem appellant) affectus eſſe, qui actioni incommodat. Et rurſus lib. IV. meth.

Curatio quod propriè.

meth. Ergo (inquit) praeſentes jam affectus tollere, ſive amovendis iis, quae naturae opus impellunt, id fiat, ſive per medicamenta quid ipſi moliamur, omnes profectò homines curare dicunt. Cum itaque curare, ſit propriè morbos praeſentes tollere, ſymptomata autem ſpeciatim dicta morbi non ſint, conſtat profectò ſymptomatum propriè, qua talia ſunt non eſſe curationem, nec illis, ſed morbo, qui functionibus incommodet, deberi. Quae docta Galeni lib. XI. method. meden. ſententia eſt. Nam cum ſymptomata, morborum ſint veluti germina quaedam, illisque ſuccedant, curari profectò ipſa non poſſunt, non prius ſublato, à quo ceu cauſa effectrice procedunt affectu, cui verè ac propriè curatio debetur. Quinetiam ſymptomata ipſa, adempto prius morbo, confeſtim & ipſa ſanantur, quòd, velut umbra corpus comitari, ſic morbum quoque ſoleant. Verum ex his quaedam tanti momenti ſunt, atque ita ſaepenumero premunt, & in vitae diſcrimen aegrotos agunt, ut ad ſe omnem ferè medentis ſcopum animumque vertant, ut in vehementiſſimis doloribus, in valida haemorrhagia, in ſyncope, & animi deliquiis, in vigilia immodica, in valida excretione, & ſimilibus eſt videre. Quae quidem dum adſunt, omnem profectò ad ſe curantis animum, atque mentem evocant, ſed his ſymptomatis occurrere, neglecto eo, à quo progrediuntur affectu, non propriè curare, ſed blandiri potius eſt: cum vera ſymptomatum ablatio, ſit effectuum unde pendent curatio. Iis enim methodo ſublatis, protinus certè quae ab ipſis emergunt ſymptomata auferentur, ut in exemplo: Si ab ingenti ulcere, vel praeter naturam tumore, aut ejusmodi, parti cupiam inſidenti, dolor vehemens oriatur, non is profectò in totum auferetur, non prius curato, à quo pendet ulcere, & ſi quadantenus vel repellentibus, vel diſcutientibus, vel anodynis, ſedari utrunque, atque leniri poſſit, hoc, ut ante dictum eſt, curare non erit; ſiquidem curari nihil quicquam poteſt, manente quae ipſum excitavit cauſa, vel Galeni autoritate lib. VII. meth. med. Quamobrem cum affectus ipſi ſymptomatum propriè, ac verè cauſae ſint, neque in habentibus cauſas ademptio perfici uſquam poſſit, non prius ſublata effectrice cauſa, neceſſario ſequitur curationem propriè, non ſymptomatis ipſis, ſed morbis quorum ſunt, potius convenire. Aquae haec de ulceris cum tumore curatione, ac de ſymptomatis in univerſum, ſtrata à Galeni verbis occaſione, pro ulceribus, vulneribus, tumoribus, fracturis, ac luxationibus dicta ſint ſatis.

CAPUT X.

DE CONTUSI ULCERIS CURATIONE.

Poſt abſolutam de ulceribus cum tumoribus curationem, ac de ſymptomatis in univerſum, quae ita ulcera, ac reliquos morbos concomitantur, velut corpus umbra, ſequetur modò ut aliqua de contuſi ulceris curatione ſubjungamus, ut hujuſcemodi exemplis ulcera in quacunque corporis particula confeſtim curare poſſimus. At cum ulcera omnia praeter continui ſoluti aſſimilationem ſiccis medicamentis tanquam per contraria, ut referunt recentiores curari deſiderent, illa tamen quibus contuſio conjuncta ſit, non ſtatim ſiccare, ſed quàm celerrimè pus commovere poſtulant. Quandoquidem niſi ſubjecta ipſa caro putreſcat, cum contuſione, nova nequaquam generari poterit, ac propterea non protinus id ulcus cum contuſione exſiccari conveniens erit, ſed calefacere, ſimul atque humectare oportebit. Nam ea quae calefaciunt & humectant, omnibus his affectibus, quibus moveri pus expedit, ſemper admovere debemus. quemadmodum cataplaſmata ea eſſe dicuntur, quae ex hordei farina, aqua & oleo conficiuntur: vel quae ex pane, aqua & oleo componuntur: aut fomentationes multae calidae aquae, & in ſumma quaecunque humectantia, ac calefacientia, & purulentam materiam quàm celerrimè moventia convenire omnibus in confeſſum eſt. Nam praeſtat carnes contuſas (ut Galeni verba ſupra citata ex Hippocratis autoritate confirmentur) ac caeſas, putrefactas & in pus verſas liquari, poſtea novam naſci. Sed quoniam paſſim cum de ulceribus tractamus ejusmodi voces, pus, ſanies, ſordes, virus, & id genus alia excrementa nobis occurrunt, non abs re factum putabimus, ſi hoc loco, quid apud medicos ſignificent, quoque inter ſe conveniant, & diſſideant paucis aperiamus. Ergo in variis autorum libris, genera varia excrementorum reperiuntur, nominibus variis appellata, ut modò retulimus, ac ut ex Celſo lib. V. cap. 26. videre licet. Unde notandum eſt, quòd ex ulceribus quaedam excrementa emanant, quae nullam quidem alterationem ſenſerunt, ſed pura fluunt, qualia in venis, vel in carne continentur. Hi autem humeros in lib. de tumor. praet. nat. aliquando ichores vocantur, & nos ichoroſum ulcus vocare hoc libro poterimus, quòd his ulcera abundent. Emanant etiam alia quaedam excrementa, quae alterationem ſenſerunt, vel ob alterationem talia ſunt facta; atque haec varia eſſe neceſſe eſt, cum alterationes in ulceribus variae ſint, & varium ſit agens, & ſaepe varia materia illius, quod alteratur, quod hoc

pacto patebit. Galenus lib. v. de ſimplic. medi. facul. cap. 6. inquit, quòd alteratio una fit à calore naturali in materia admodum familiari: atque in hac dominatur natura, & calor ingenitus ſuperat, ut in cibo, vel ſanguine, ac ſimilibus. Secunda alteratio in corpore facta, huic contraria eſt, nam à calore putrefaciente potius fit, quàm à naturali, atque in materia inutili ac putreſcibili: de qua meminit Gal. lib. II. aphor. 47. ubi inquit, quòd fit cum putredine olida. haec materia alterata penitus, inutilis eſt. Tertia alteratio inter iſtas quodammodo media eſt, & veluti mixta ex naturali, & hac contraria: nam materia ex qua fit alteratio, prorſus benigna non eſt, neque tamen omnino maligna vel aliena: agens verò ingenitus eſt calor, ſed non omnino ad uſum corporis conveniens, vel rectius, ut loco nuper citato, neque ſolus calor extra naturam, neque ſolus ſecundum naturam calor agit: veluti mixtus ex utroque. Jam ergo ab alteratione, quae à puriſſimo calore naturali fiat, in ulceribus non credo oriri excrementum aliquod, quoniam, quamvis non adſit intemperies manifeſta, quamvis fiat nutritio, quamvis gignatur caro; tamen quòd perfectiſſima nutritio ſit, credo: & quòd calor, ac vis ſemper aliquid patiatur, cenſeo. A ſecunda alteratione, quae erat praeter naturam, ſanies ac excrementum ſemper apparet, quod Galenus crudum vocat, quia non elaboratum, à calore naturali, aliquando tenuiſſimum, quia non coctum (nam coctio craſſiora reddit tenuiſſima) aliquando etiam ob exuſtionem craſſum fit, ita ut ſit ſordes nigra, foetens, aliquando viſcoſa, diverſorum colorum, pallidum nigrius, luteum, male olidum, quoniam à calore putredinali penitus elaboratum: atque in his magis & minus reperitur. Nam quamvis calor putredinalis ſit idem: tamen quia materia variatur, aliquando magis putrida, aliquando minus, uſu venit, ut iſtae ſaniei notae, interdum mitiores, interdum intenſiores fiant: non nunquam tamen accidit, quod non adſit aliquis fervor, & inaequalitas ſubſtantiae, & colorum. Igitur omne hujuſmodi excrementum, ſanies cruda, olida, craſſa, virus, vel virulentia nuncupabitur. A tertia verò alteratione, quae à calore fit naturali & non naturali ſimul, non ſolum excrementum oritur quoddam, ſed paucum, & tenue, quod à Galeno lib. III. meth. meden. & lib. II. ad Glauc. coctum dicitur, alterum craſſius, quod noſtri pus vocant, à Galeno quidem, ſed impropriè, ſordes appellatur. Hujus materia duplex, altera recenſetur ab eodem Galeno lib. v. de ſimpl. medic. facul. cap. 6. quae humiditas nihil eſt niſi ſanguis ipſe paſſus tantum aliquid: altera materia eſt caro confuſa, ut ex iiſdem locis Galeni conſtat: nam in hac alteratione, quae à Galeno lib. II. aphor. 47. dicitur, excrementum hoc gignitur. Hujus igitur conditio prima puris eſt, ut ſit album, ſed non quocunque albo, ac colore cinereo, ut teſtatur Gal. lib. VII. de fractur. comm. 32. ſecunda aequale, nullis cum grumis: tertia, aequale, cum ſuperficie: quarta, ſine ullo foetore: quinta ex Celſo quòd ſit leviter craſſum, ac viſcidum. Sed uſu venit aliquando, ut hoc pus ſit craſſiſſimum ac glutinoſum, non ratione efficientis alterationem, neque materiae, ſed aut medicamento nimis ſiccante, & adſtringente: aut ab aëre ambiente nimis frigido, quod ſiccat: aut quia diutius in loco ſervatum ſit, & ibi ſiccatum: aut quia pars ipſa ex ſui natura ſit ſymmetro ſiccior, atque tunc hoc excrementum non pus tantum, ſed ſordes etiam vocabitur. Unde ex praedictis jam conditionibus ſtatim contrarium cognoſcere poterimus, hoc eſt, quale pus dicendum ſit malum, ac qualis ſordes, qualiaque omnia ulcerum excrementa; nam ob eam rem, bonitatis atque malitiae notae, in horum ſingulis diligenter à medico perpendendae ſunt, ut & deprehendere, & pronunciare poſſit, quae ulcera inſanabilia ſint, quaeve facilem, aut difficilem curationem habeant: quae res non parvi ſanè eſt momenti, ut chirurgus ipſe, & ſe aliis admirabilem praeſtet, & calumniam devitet. Quòd tanti quidem Celſus lib. v. cap. 26. feciſſe eſt viſus, ut mala etiam ſigna appoſitiſſimè in hunc modum deſignaverit. Malus autem (inquit) eſt ſanguis nimium aut tenuis, aut craſſus, colore vel lividus, vel niger, aut pituita mixtus, aut varius. Sanies igitur (ſubdit paulo poſt) mala eſt, multa nimis tenuis, livida, aut pallida, aut nigra, aut glutinoſa, aut mali odoris, aut quae & ipſum ulcus, & junctam ei cutem erodit. Melior non multa, modicè craſſa, ſubrubicunda, aut ſubalbida. Ἰχὼρ autem pejor eſt, multus, craſſus, ſublividus, ac ſubpallidus, glutinoſus, ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior eſt ſubalbidus, qui caetera omnia contraria prioribus habet. Meliceria autem mala eſt percraſſa, multa: ac melior quae & tenuior eſt, & minus copioſa. Pus inter haec optimum eſt: ſed id quoque pejus eſt multum, tenue, dilutum, magiſque ſi ab initio tale eſt. Itemque ſi colore ſero ſimile, ſi pallidum, ſi lividum, ſi foeculentum eſt. Praeter haec ſi male olet, niſi tamen locus hunc odorem excitet. Melius eſt, quo minus eſt, quo craſſius, quo albidius. Itemque ſi leve eſt, ſi nihil olet, ſi aequale eſt, modò tamen convenire & magnitudini vulneris & tempori debet: nam plus ex majore, plus non dum ſolutis inflammationibus naturaliter fertur. Elaeodes quoque pejus eſt multum, & parum pingue, quo minus etiam, quoque idipſum pinguius, eo melius eſt. Atque haec de ulceris contuſi curatione, de pure, ſanie, ac ſorde dicta ſufficiant.

Ulcerum excrementorum ſigna bona, & mala.

CA-

CAPUT XI.

DE ULCERIS CUM DURITIE, DECOLORATIONE ET LABIORUM CURATIONE.

Non poteſt ſanari ulcus illud cujus labra dura ac decolorata ſint, niſi eadem durities, ac pravus color à ſuis contrariis expellantur: nam interdum ſanguis niger circa ipſius ulceris partes fluit, vel ibi incraſſatur calefactus, quem ſtatim removendum eſſe curatio poſtulat. Idcirco cum labra ulceris tantum decolorata, hoc eſt, vel nigra vel livida, vel nimis rubra ſint, ac dura, excidenda ea eſſe praecipiebat lib. IV. meth. meden. Galenus, ad ſanam uſque carnem. Hippocrates, & Avicennas, ſi ejusmodi aliquem colorem contraxerint, ſcarificandum locum, ac ſanguinem evacuandum pluries praecipiebant: & ſi non fluit ſanguis per ſe, ſanguiſugam eſſe apponendam, admonet Avic. aut cucurbitulam. Sanguine verò, quod ſatis eſſe videbitur, educto, ſpongiam ſiccam, hoc eſt nullo liquore madentem imponendam idem Arabs jubet; vel poſtea medicamentum aliquod facultate ſiccans admovendum conſulit, ulcusque poſtmodum curandum, ut reliqua ulcera à ſymptomatis ſublevata curari ſolent. Si verò ulceris labra ſint dura, calloſa, ac oſtracoſa (ut ajunt) ea non ſolum ſcarificanda erunt, ſed excidenda, loco praecitato, voluit Galenus, novacula, aut medicamento aliquo vehementi erodenda, cujusmodi eſt aqua erodens, oleum vitrioli, oleum ſulphuris & ſimilia. Quum verò altius id malum ſerpit, deliberatione (inquit Galenus) eſt opus, excidendum ne ſit, omne quod praeter naturam cernitur, an temporis ſpatio curandum: qua in re certè conſulendus eſt etiam aeger. Quandoquidem aliqui (ut rectè recentiores interpretantur) longiori tempore curari citra ſectionem malunt: aliqui quidvis ſubire, dummodo citius ſanentur, ſunt parati. Verum utilior eſt ſectio, quoniam minor dolor ac brevior: neque magis exſiccatur locus, quod fit à medicamento valido, à quo ſemper aliqua malignitas tranſmittitur: ideo hac de cauſa potius actuali cauterio utendum, quàm potentiali propter incommoda enumerata.

CAPUT XII.

DE VARICOSI ULCERIS CURATIONE.

Quod urget, primum ſummovendum eſt: ubi verò nihil urget, ordo à cauſis eſt petendus, idque non in varicoſi ulceris tantummodò exacta curatione, ſed in omnibus morbis curandis, atque expellendis. Unde ulcus cum varicibus complicatum, perſanari non poteſt, niſi prius varices ſanentur, tanquam illud quod magis urgentem curationem poſtulet, Galeno lib. IV. meth. meden. autore, quoniam ſemper malus ſuccus affluit. Ita igitur & varices (inquit) quae ſaepe ſupra exulceratum locum ſunt, prius ſanabimus, ut deinde mox ulcus ſanemus. Varices verò quae ſint eodem libro declaratur, & Paulo lib. VI. cap. 32. quòd intelligimus dilatationem praeter naturalem, atque antiqui omnes, venas cujusque generis κιρσοὺς vocabant, hoc eſt varices, cum fuerint dilatatae, eodem Galeno teſte lib. de tumor. praet. nat. cap. 16. ſed poſtea arteriarum ἀνευρίσματα, venarum propriè κιρσοὶ vocatae ſunt. Loca in quibus varices oriuntur, ſunt circa tempora, infra umbilicum, ut Paulus lib. praecit. inquit, circa teſtes, & ut plurimum in cruribus. Cauſae varicum, aliquando imbecillitas ipſarum venarum, quae etiam benignum affluentem ſanguinem non poteſt expellere, ac regere, Galeno autore lib. de tumor. praet. nat. capite jam citato, & lib. de atra bile, cap. 4. Atra bilis exuſta, vel ſanguis atrabilioſus, atque fervens, deſcendens ad vaſa inferiora, atque ibi impactus, & obſtructus venas dilatat: ac quilibet etiam alius humor erudus, viſcidus, ac craſſus admiſtus ſanguini facit varices, & phlegmonem, ut autor eſt Galenus lib. de artic. commen. 4. aliquando etiam cum majoribus, & amplioribus alimentis refertae, atque obſtructae ſunt venae, fiunt varices. Signis ac judiciis varices non egent, nam nigrae ex atro, pallidiores ex phlegmone, rubicundiores ex puro ſanguine. *Varices unde fiant.* Curatio in hac maxima eſt difficultas, an ſint curandae varices ac intercipiendae, nam ſaepe utiles ſunt. Non ſunt ſecandae, ſi à malo humore oriuntur, ut Hipp. lib. III. de artic. tex. 4. gibberum ſolvi varicibus, ac alios morbos infra thoracem, teſtatum reliquit, & furorem curari, etiam lib. VI. epidem. comm. 2. ac lib. VI. aphor. 21. nos docuit purgari totum corpus à faeculento ſanguine: ergo non ſunt ſecandae, ac tanto minus ſunt auferendae, cum tales ſint, quia haec incommoda ſequuntur aliquando Galeno teſte lib. V. ſcilicet adverſus Eraſiſt. cap. 6. & lib. de atra bile cap. 4. atra bilis, in-

inſania, pleuritis, renum dolor, fluxus ſanguinis ex ano, tuſſis cum ſanguine ex thorace, attonitus morbus, aqua inter cutem. Unde niſi varices maximae ac tenſiſſimae ſint, ac timeamus vaſis fracturam, atque ſanguinis fluxum; niſi inflammentur, atque non multum doleant: niſi adſit ulcus malignum, & magnum, nullo modo ſunt ſanandae. Si verò haec adſint, tunc perſanare eas potiſſimum nitemur, ſed non properè, ac immaturè curabimus, quemadmodum quidem facere conſueverunt quidam medici, quos Galenus accuſat lib. adverſus Eraſiſt. cap. 6. nam huic ſuccedunt ea mala, quae enarrata ſunt: & ideo cum diligentia, ac induſtria agere oportet. Primum ut docet Galenus lib. IV. de compoſ. medic. per gene. cap. 2. & lib. de atra bile cap. 4. exemplo Strabonici ſui praeceptoris. mittendus ſanguis multus, vacuandus eſt bis, terve, atque optimè hepar eſt temperandum: lien, ſi idem malus, corrigendus; poſtea ad varices veniendum. At primo varici ſimplicem ſectionem ſcalpello per longitudinem adminiſtrabimus, eamque tam leviſſimè, ut ipſam venam ſic in verticem elatam non ſecemus, atque altius quàm par ſit ſcalpello penetremus, ſed cutis tantum obſcindatur. Secundo facta in hunc modum inciſione, labra vulneris hamulis deducere nitemur, & cultro, vel ſcalpello ad ramicem aquoſum accommodo, membranulas ſenſim excoriare oportebit. Tertio loco poſt venae enudationem, eandem obtuſo hamulo attrahendam, ac ſuſpenſam detinendam eſſe cenſemus, ex veterum medicorum autoritate: atque deinceps acum duplex linum extrahentem ſubjiciemus, ſubterve tranſmittemus, lini habenulam ſic amputantes, ut funiculi duo efficiantur, tum venam dilatatam, ſcalpello per medium reſecare nitemur, ac ſanguinis ad ſufficientiam detrahemus. Poſtea altero funiculo ſuperiorem vaſis partem conſtringere oportebit, membroque elevato, ſanguinem, qui in ipſo apparebit, manuum expreſſu vacuabimus, & poſtea ab altera parte altero lino iterum venam deligare poterimus, ita ut inter duo illa vincula ſpatium exiguum detur, ubi aliquando debet ſectio fieri, & aliquando ſua ſponte ſcindi, hoc eſt relinquentes donec putrefiat, & diſrumpatur. Quo facto conſequens eſt, ut ſicca linamenta in plagam ipſa inferamus, ſpleniumque oenelaeo madens ſuper imponendum eſſe, ac deligandum jubent Hippoc. Aëtius, ac Paulus. & deinde linamentis medicamento aliquo ad pus movendum convenienti imbutis curandus locus erit, caetera quae reliquis ulceribus communia ſunt, optimè peragendo.

CAPUT XIII.

DE ULCERIS VERMINOSI CURATIONE.

Cum unumquodque magis de ſe, quàm de alio, indicare poſſit, neceſſe eſt, remediorum inveniendorum indicationem à morbi natura certiſſimè deſumi. Itaque, ut luxata membra ſe in ſuum locum reponenda eſſe oſtendunt, fracta oſſa ſarcoide quaſi ferruminanda, vulnerata ſe in cicatricem eſſe reducenda, ita in ulcere ratione contrarii, ut cap. 6. de ulcerum curatione in univerſum enarravimus, indicatur unitas ipſa, & repletio, quae ſunt ulceris contraria. Ergo ulcus, ut ulcus eſt, replendum eſſe carne jam diximus, & uniendum, ac cicatrice obducendum: ſed interim aut intemperies, aut tumores, aut contuſio, aut durities, aut varices, aut vermes cum ulcere ipſo complicantur, atque propterea antequam ulceris curatio ſuſcipiatur, intemperies, tumor, contuſio, durities, varix, vermesque ſemovendi ſunt. Vermes igitur hoc capite in ulceribus oriuntur, quorum cauſa immediata eſt humiditas nimia putredinalis, calor magnus, excrementorum copia, atque idipſum provenit, aut quia talis ſit intemperies totius corporis, aut quia ulcus neglectum ſit, aut quia non poſſit bene expurgari, ut in aure, ſinu, & hujusmodi. Curatio talis eſt, ut primum vermes ex ulcere auferantur, poſtea humiditas, atque putredo ulceris exſiccetur. Sed cum ſæpe contingat, ut vermes non poſſint inſtrumento auferri, neque corripi: vel ſi corripiantur, ita haerent carni, & cavernis, ut evulſi maximos admodum cruciatus pariant: idcirco opus eſt illos vermes prius interficere medicamentis, quae ſimul etiam humiditatem, ac putredinem ulceris auferant. Quapropter ejusmodi decoctum inſtillare poterimus cum melle commiſtum. Reci. abſinthii. centaurii majoris, marrubii, calamenti montani, ana unc. I. aquae pluvialis quantum ſuffic. miſce & coque ad medietatis conſumptionem, percola, & exprime. hujus excipe lib. unam, mellis crudi lib. ſemiſ. miſce & ulceri infunde. Quod ſi ejusmodi benigno medicamento non enecentur vermes praedicti, tunc ſtatim ad vehementiora medicamenta deveniendum eſſe exiſtimo, pro qua intentione ſubſequens compoſitum validius exiſtit. Rec. radic. ellebori albi, capparis, gentianae, dictamni albi, ana unc. ſſ. aquae putei, vel pluvialis quantum ſatis eſt, & fiat decoctio ſecundum artem, cujus decocti recipe lib. I. urinae humanae veteris, ſucci abſinthii, ana unc. ij. unguenti aegyptiaci, unc. unam, miſce optimè in mortario & infunde. Hoc autem valenter vermes interficit, & eodem tempore ulcus detergit, atque deſiccat, cujus auxilio indiget noſtra praeſens curatio, ut exacta haberi dica-

Decoctum ad educendos vermes ab auribus.

dicatur. Succus etiam, ac decoctum, per balneum mariae, abſinthii & agrimonii, vel centaurii, & ejusmodi, maximè in principio antequam vermes obdureſcant praeſtant, & auxiliantur. Ex Archigene etiam habemus optimum medicamentum, & paratu non incommodum, quod fit hoc pacto. Rec. ceruſſae, polii montani ana unc. ij. picis navalis liquidae quantum ſit ſatis, miſce optimè in mortario pro linimento. Haec autem medicamentorum ſeries in ulceribus, ubi ſint ex negligentia congeniti vermes, valde prodeſt, ſed dum ex ipſa totius corporis intemperie provenerint, juvare exactè non poſſunt niſi antea comminuatur ſanguis copioſus, diaetaque tenuiſſima utatur, & tandem etiam, ſi opus fuerit, guajaci ligni decoctum, vel quidpiam ſimile, quod ejusmodi humiditatem abſumat, propinandum, quandoquidem in hoc affectu prima pars ad victus inſtitutionem eſt referenda: in qua aër eligendus eſt temperatus, cibi enchymi, coctuque faciles, & qui humores nec craſſos, nec viſcidos, nec tenues, & acres gignant. Altera pars in purgationibus conſiſtit, in quibus clyſter ex decoctione communi, caſſia, & catholic. primum locum habebit: vel potionem ex caſſiae drac. vj. catholic. iij. rhabarb. in pulverem redacti, drach. ſſ. cinnamomi, gra. ij. aquae bugloſſi unc. iij. ſyr. viol. vel roſ. unc. i. dabimus: aut bolum ex caſſia, catholic. & diaſenna offeremus. Poſtea ſequenti die non autem eadem, ut pravè quidam utuntur, venam ſecabimus, & pro ratione humoris peccantis praeparabimus condecentibus (ut ajunt) ſyrupis, & tandem ad decoctum venientes. Recipe ligni guajaci, & corticis ejuſdem, non à Luſitanis extenuati, quemadmodum major pars Europae ſpe tantum inutiliter utitur, ſed crudi, & peroptimi, atque corticis ejuſdem infuſorum, & coctorum, ana unc. iiij. rad. acori, galangae craſſae, ana drach. vj. rad. ruſci, graminis, aſparagi, filicis, enulae campanae, lapatii acuti cum foliis, ana unc. unam, betonicae, ſalviae, meliſſae, gallitrici, chamepiteos, primulae veris, trifolii, fumariae, hepaticae, endiviae, bugloſſi, capill. quinque, ana manip. I. ſemin. melonum unc. i. ſemin. aniſi & foeniculi ana unc. ſſ. liquiritiae contuſae, unc. i. ſſ. paſſularum mundat. unc. ij. prunorum, & ficuum, ana pari. viij. polipodii quercini, & medullae ſeminis carthami, ana unc. ij. ſenae orientalis. unc. I. ſſ. agarici trociſ. unc. ſſ. hermodactyl. drach. iij. colocynth. drach. ij. hellebori nigri, drach. i. ſſ. mirobal. Indarum, & chebul. arte confricat. ana drach. ij. thymi, & epithymi, ana drach. i. ſſ. trium florum communium, ſtoecad. & florum geniſtae, ana pugil. I. fiat decoctio in aequis partibus ſucci fumariae, & ſeri caprini, cape de col. lib. ij. in quibus diſſolve mell. roſ. & ſyr. roſ. ſolut. ana unc. iij. ſacchari quantum ſuffic. fiat apozema, mediae decoctionis, clarificetur, & aromatiz. cum cinnam. & diarhod. abb. ana drach. i. capiat unc. iij. pro doſi. Humores jam praeparatos vacuabis vel elect. de pſyllio, vel de ſucco roſ. vel Indo majori, vel diaphenic. & ejusmodi, pro natura intentionis. Supra ulcus autem iſidem temperatum, aut praecipitatum cum unguento roſ. aut apoſt. ponemus ut ſiccetur ulcus, ac caro. & reliqua agenda, ut in ſimplici ulcere.

CAPUT XIV.

DE ULCERIS DIRUPTI ET CUM OSSIS CORRUPTIONE COMPLICATI CURATIONE.

Praeter ulcera, quae cum intemperie conjunguntur, vel cum carne ſupercreſcente, vel cum tumore, vel contuſione, duritie, varicibus, & vermibus, aliquandò etiam contingit, ut os corruptum, carioſum, atque apparens, vel non apparens cum ulcere complicetur. Unde curatio interdum unica vice adhibita, atque cicatrice ulcere obducto, tempore ſatis exiguo denuo aperitur, & ita detectum os manere facilè oculorum intuitu deprehendimus, quod nos vitiatum eſſe cognoſcimus per ſigna illud indicantia. Nam veluti pingue, lividum admodum, nigrumque etiam videtur, niſi à medicamento idipſum proveniat, carioſum, & exeſum, ſaniem quandam oleagineam mittit: deinde ſi imponatur linamentum ſiccum, poſtea altero die auferatur, cum maximo foetore: ultimo ex Celſi autoritate, quando praeierit fiſtula, vel aliud ulcus, quod admodum vetuſtum ſit, tunc ſignum eſſe affirmat, tectum ulcus malum eſſe: Quae ſupernatis gravibus (ait) ulceribus, aut fiſtulis, hisque vel longa vetuſtate, vel etiam cancro occupatis, eveniunt. Curatio ejusmodi ulceris idem commune cum aliis complicatis ulceribus poſſidet, ut primò à ſymptomatibus magis urgentibus ſublevetur, neque id fiet, niſi oſſis corrupta pars ex toto auferatur, alioqui neque exſiccantia medicamenta adhibita, neque cicatricem inducentia in integrum nobis ſatisfacient. Scopus autem, quo id fiat, duplex conſtituitur, nempè vel removetur quod corruptum eſt manus auxilio, vel ab ipſamet natura, quae expellit id quod noxium eſſe percipit. Uterque ſcopus probatur maximè: ſed quandoque haec magis, quandoque illa, hoc eſt quandoque natura, quandoque manus id expedit: neque enim ulterius perturbandus erit aeger

Signa corrupti oſſis in ulcer.

cum hoc vel illo extrinſeco inſtrumento, ubi ejusmodi natura ab onere eundem levare poſſit: nec etiam è converſo relinquendus eſt in anguſtiis, dum natura imbecillis, morbus autem fortis agnoſcatur. Manu eſt os ſeparandum, quando parva eſt portio oſſis corrupti, atque ſuperficie tenus: quando timemus naturam tardè expulſuram; & citam curationem quaerimus, ut in thorace, ac ſimilibus locis, organis uti poterimus, neque antea adhibenda ſunt topica medicamenta, quàm carnem ipſam reſecemus, quae ſupercreverit, atque optime os detegamus. Qui autem vel ex papavere ſilveſtri, vel ex qualibet materia medicamenti quantitatem adminiſtrare (ſi Diis placet) unquam poteris, morbi etiam quantitate non dum perſpecta, & cognita? Neque enim exſiccantibus uti medicamentis ſat eſt, in curandis ulceribus cum oſſis corrupti portione, ſed quantitas medicamenti, quae cum affecto etiam libranda eſt, conſiderari debet, ut ex praecedentibus praeceptis conſtat. Quamobrem os primò & ante omnia vitiatum, ac corruptum nudare oportet, ulcere exciſo, & ſi latius ejus corrupti oſſis vitium eſt, quàm ulcus fuit carnem ſubſecare, donec integrum os undique pateat, deinde methodo convenienti reliqua tum auxilia praebere. Illud autem ſcalpris communibus, prius tamen terebra adactis quibusdam foraminibus ad ſanum uſque os: aut etiam utimur ſcalpris communibus raſoriis, quod tutius fit, atque donec ad ſanam deveniamus partem, abradimus, quam quidem ex colore percipere facilè poterimus, cum alba ſcilicet oſſis pars proſpiciatur, cruorisque aliquid emanat ex ulcere, totumque carioſum abſumptum eſt, atque denigratum vel livens. Porrò qui radit haec audacter, vel Celſi autoritate lib. VIII. imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturius deſinat. Quo facto, exſiccans medicamentum imponendum commodè erit, ut ariſtolochiae, & myrrhae pulvis, donec caro ſupercreſcat, ac denuo expleatur ulcus. At quae nam ariſtolochia eligenda potiſſimum erit, cum in quibus craſſum humorem validius extenuare oportet, illic uſus eſt rotunda: proinde dolores à craſſo ſpiritu inductos, eadem exactius perſanat: extrahit ſpicula, ita ut interdum ſub emplaſtri forma ipſam adminiſtremus in extrahendis oſſium fruſtulis: putredines corrigit; ulcera ſordida purgat, atque ex tribus ariſtolochiis omnium ſubtiliſſima rotunda eſt. Aliarum verò duarum, quae clematitis appellatur, fragrantior eſt, infirmior tamen. At longa, tenuitate quidem à rotunda vincitur: abſtergendi tamen, calfaciendique & ipſa potentiam obtinet: minus ſanè quàm rotunda, abſtergens & digerens, ſed non minus calefaciens, imo forſan plus ex Galeni hiſtoria lib. VI. de ſimpl. med. facult. Itaque (inquit) in quibus uſus eſt modicae abſterſionis, commodior eſt longa, ut puta in ulceribus carne implendis. Caeterum ſemoto oſſe corrupto, caro ſupercreſcere debet, ulcusque repleri, quam facultatem ejusmodi ariſtolochiam longam poſſidere compertum eſt, idque efficacius praeſtare quàm vel rotundam, vel alteram clematidem dictam: ac propterea ejuſdem uſus eligendus maximè eſſet, rotunda excluſa, ac altera. Verum quoniam quae nam optima, vel praeſtantiſſima ſit ariſtolochia, aliquatenus dubitant quidam ex recentioribus, idcirco, ut hoc dubium evitemus, rotundae auxilium non recuſabimus, cum praeſertim easdem habere facultates ex Dioſcoride reperiamus. Quòd ſi videamus nos nimiam eſſe oſſis corrupti partem, neque poſſe ferro removeri, id naturae relinquemus agendum, eamque medicamentis adjuvabimus, quae cum ſicca valde ſint, atque tenuium partium, ſiccant os ipſum, atque partem integram ſiccam ſervant & calefaciunt, aut ſaltem calorem conſervant: atqui tale medicamentum ad auferendas ſquammas vocamus, quod diverſis modis ac materiis parari poteſt. Aliqui enim Pauli duo ad hanc intentionem praeponunt medicamenta, licet autorem non citent, cujusmodi eſt inter recentiores Tagautius, qui lib. de ulceribus, cap. 14. ubi de hiſce ulceribus curandis abunde tractavit, in hunc modum ſcripſit. Oſſium autem ſquammae facilè excident, ſi agreſtis papaveris, & fici arboris foliis cum polenta laevigatis, atque ex vino illitis ipſius oſſis ſinus concavos repleveris, aut alterci (quem Graeci hyoſciamum dicunt) ſemen, & atramentum ſutorium, pari pondere contrita impoſueris. Quae duo ſaltem medicamenta Paulo autori reſignaſſet, ut paulò poſt quoddam emplaſtrum Avicennae à Guidone deſumptum reſtituit: vel ſaltem medicamenti cum papavere ſilveſtri, & ficus foliis ſimul tritis, & cum farina triticea ac vino mixtis, & ſuper impoſitis paucam in hoc caſu utilitatem, cum leve admodum medicamentum id ſit, neque aptum ad exſiccandum, neque ad penetrandum in profundum, ut ipſa res maximè exigit: nam os corruptum exſiccare nitimur, ut copula auferatur, & integrum roboretur. Quod etiam ſcire debuiſſet Tagautius recentium maximus chirurgus: quemadmodum facilè ei ex praedictis fuiſſet animadvertere, quae in ſecundo Pauli medicamento deſunt. nam quod ex hyoſciami ſemine cum calchanto, medicamentum conficitur aequali pondere, plurimum non probari debet, quoniam licet calchantum validiſſimè ſiccet, atque calefaciat, veruntamen non generabit ſubjectum os, quia craſſarum eſt partium, & nimis hyoſciami ſemen additum eſt, quod ſaltem idem autor correxiſſet. Quapropter praeſtantiora ſunt inveſtiganda, neque damnandum eſt Avicennae admirabile emplaſtrum, quod oſſium etiam ſquammas brevi tempore detrahit, atque novam probamque carnem deſuper renaſci facit, & hoc pacto fit. Recipe ariſtolochiae, ireos, myrrhae, aloës, corticis plantae panacis, cambil aduſti, ſcoriae aeris, corticis pini, ana portiones aequales, melle omnia excipiantur, & fiat emplaſtrum. Quin & ipſa peucedani

Ariſtolochiae rotun. opera.

Tagautius notatur.

Pauli error.

Avicennae emplaſtrum admirabile.

ni radix ſicca, atque in pollinem redacta, iridis communis radix, ariſtolochiae rotundae radix, & opoponax etiam per ſe melle unumquodque exceptum mirabiliter facit. Sulphuris extractus ſuccus, ſive oleum dixeris, ſive liquor, vel aqua ignis impetu extracta maximas obtinet partes rectè ſi adminiſtretur. Simili modo à quibusdam euphorbium praeponitur, anethum uſtum, antimonium, & alia id genus, & ſi praeſtantius antimonio non viderim, ſi optime antea fuerit praeparatum. Quod ſi hoc praeſtò haberi non poſſit, ſecundo loco euphorbium ſua vice addendum erit. Sed hoc unum eſt obſervandum, quod cautè vel oleum ſulphuris antedictum, vel euphorbium imponendum ſit ſuper os corruptum, ne in carnem circumpoſitam diſtillet: cauſticum enim utrunque eſt, atque exurens, ac propterea carnem maximè laederet, eam urendo. Quapropter ſi ſolo euphorbio uti velimus, ſtipandus circumquaque erit locus, linamentis ſiccis, poſtmodum oſſe liberè detecto, ſupra ipſum quamprimum imponendum erit medicamentum, atque prima vice modica admodum portio eſſe debet, ne ſtatim ſtupefiat ſubjecta pars, neve perioſtion, quod circa reliquas oſſis partes ſanas extat, dolore aegrum adhuc magis infeſtet. Propterea vel accipere pulver. rad. peucedani, iridis, ana unc. ij. euphorbii, ſcrup. ij. optime conterentes, ac commiſcentes, poterimus, in emplaſtrique forma cum panis medulla omnia ſimul excepta, eoque utemur, vel aliquo alio modo prout res ipſa exigit. Caeterum aliquando accidit, ut tanta ſit oſſis corrupti copia, ut vel euphorbio, vel quovis alio topico medicamento non poſſit ſatis ſiccari, ſed validiori adjumento indigeat natura, quam quidem ad 40. uſque diem quamplurimi exſpectari jubent, ut hoc temporis ſpatio vel oſſis ſquammas expellat, vel nobis operari cedat. Eo igitur peracto ad os comburendum devenire expedit, nam ſi corruptela oſſis humiditate excrementoſa & ſupervacanea, ipſius oſſis ſubſtantiam labefactante ortum habet, nullum praeſentius, aut tutius remedium excogitari poteſt, ipſa uſtione, ſeu cauterio (ut vocant) actuali. Hoc enim decenter admotum, & cito, & tuto, in ſummoque & in alto, non ſecus quàm ignis ipſe actualis deſiccat. Idcirco aliquando conſpiciendum eſt, nunquid in ſuperficie tantum, vel in profundo, inſtrumento apto comburi liceat: terebraque tribus, aut quatuor in locis, aut pluribus aliquando perforemus os & in illa foramina cauterium olivare ignitum admittemus diligenter. Nam in exurendo oſſe id unum obſervandum, idemque, quod paulò ante de euphorbio, & oleo ſulphuris praepoſitum eſt, nempè ne circumpoſita caro exuratur, ſi fieri poteſt. ex quo uti praeſtabit fiſtulis quibusdam ferreis, quibus defendatur caro, atque medicamentis ſubinde frigidioribus. Fiſtulae tres, aut quatuor ſint, ut cum una excaleſcat, altera frigida ſuccedat, ne ex vicino ignei inſtrumenti maximo calore, fiſtula etiam excandeſcat, atque caro ipſa patiatur. Praeterea cavere perpetuo oportet, ut ea aquea ſubſtantia, quae ex oſſis aduſtione reſudat, continuè ſpongia potius quàm panno exſiccetur: alioqui cum ſit calefacta vicinas partes exuret. Quod ſi contingat vel ob artificis imperitiam, aut negligentiam, vel ob inſtabilem aegrotantis particulam, vel quoquo modo, ut carnis aliqua portio exuratur; poſt ſtatim locus, ovi albo, & aqua roſacea, & ſtuppa madeat, atque frequentius, ut inflammatio ab oſſe, & carne arceatur, ſimul & carnis dolor: poſtea axungia, aut butyro, aut tetrapharmaco eſcaram maturabimus: & ſupra exuſtum os, aut peucedanum ſolum, aut ceratum ex euphorbio ſuper imponatur, donec os exuſtum abſcedat. Ejusmodi autem ceratum hoc modo fit. Recipe pulveris peucedani, ariſtolochiae rotundae, opopanacis, euphorbii, ana drach. i. terebinthinae, unc. iij. cerae, unc. i. aceti drach. ij. miſce & coque ſecundum artem ad cerati conſiſtentiam, & utere. Guido verò poſt uſtionem ferro candente factam, roſaceum, candido ovi admixtum, tribus primis diebus admovebat, poſtea loco albuminis, luteum ovi eodem roſaceo commiſcebat, poſtea butyrum cum melle roſaceo infundebat, & utebatur; & deſuper continuo unum de mundificativis, uſque ad oſſis exfoliationem imponebat, & poſt cum pulvere emplaſtri mirabilis Avicennae incarnabat (ut ejus idiomate utar) & conſolidabat. Caeterum tibiae aliquando oſſa corrumpuntur, aut digitorum vel manus, vel pedis, uſque ad medullam, nec propterea ab actuali uſtione deſiſtendum erit, quemadmodum ubique erit faciendum, praeterquam in oſſe capitis, femoris, vertebris, in quibus locis igne, aut valida inciſione utendum non erit, ſed tantum potentialibus auxiliis ſupra declaratis.

CAPUT XV.

DE ULCERUM AEGRE CICATRIZANTIUM INVETERATORUM, ET EORUM, QUAE CACOETHE, ET CHIRONIA DICUNTUR, CURATIONE.

Ulcera, quae aegrè ad cicatricem ducuntur dyſepulota Galen. lib. I. ac paſſim de comp. medic. per genera nuncupavit, quemadmodum, quae aegrè ſanabilia, doloſa, malefica, contumacia, ac rebellia dicimus, cacoethe nominavit: uti & quae inveterata, & vix cicatricem recipientia, quidam ex Graecis chironia appellarunt, ceu Chirone peritiſſimo chirurgo, ut principio cum de ulcerum differentiis ageremus, indigentia; & telephia, quòd in ejusmodi ulcere Telephus conſenuerit. Galenus libro praecitato de compoſ. medic. per genera cap. 18. inquit. Quae dyſepulota, ideſt vix ad cicatricem venientia: quae cacoëthe, hoc eſt maligna vocem, diſtinguendum modo eſt: quia hoc non ſolum in praeſentem diſputationem, ſed etiam in futuram commodum futurum eſt. Quae itaque ex humorum confluxu, vel multorum confluxu, vel multorum, vel acrium oriuntur ſine eo quod locus affectus hujusmodi jam diſpoſitionem habuerit, ut licet bonum ſit quod influat, tamen ipſum corrumpat, dyſepulota nomino. Porrò quae jam dictam obtinent diſpoſitionem, ſingulari vocabulo cacoëthe appello. Deinde lib. IV. de comp. med. per gen. ulcera cacoëthe dividit penes vehementiae differentiam in maligniora, ſeu praeter modum malefica, & mediocria ſeu moderatiora: atque haec quidem imbecillioribus, illa verò valentioribus remediis curari praecipit. Illa autem non mediocriter: ſed maximè maligna, contumaciaque ulcera ex Aſclepiade, ac caeteris antiquioribus cum Galeno chironia propriè nominabimus. Caeterum Celſus lib. v. cap. 28. chironium ulcus appellat, quod & magnum eſt, & habet oras duas calloſas, tumentes: exit ſanies non multa, ſed tenuis: odor malus neque in ulcere, neque in ejus tumore eſt, ut ipſe inquit, nulla inflammatio, dolor modicus eſt, nihil ſerpit: ideoque nullum periculum adfert, ſed non facilè ſaneſcit. Interdum (ſubdit) tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusque renovatur, & maximè fit in pedibus, & cruribus. Inter Arabes Avicennas chironia ulcera eſſe affirmat ſine putredine, hoc eſt neque putrida, neque corroſiva, neque ambulativa: ſed unius diſpoſitionis, plana, claudentia ſeſe, & recidivantia ſaepè, hoc eſt cicatricem frequenter ducentia, & rurſus ſaepè ſe aperientia, & renovantia. Cauſarum verò numerus, cur ejusmodi contumacia, ac maligna ulcera aegrè perſanentur, multiplex eſt, nam aliquando intemperies talis in ulcere exiſtit, ut potiſſima cauſa ſit, ulcerum coitionem, & ſanationem remorari. Poteſt etiam cauſa eſſe, ut labra exulceratae partis calloſa & dura retineant ulceris conditionem; quemadmodum & varix ſuperjacens, & imbecillitas particulae affectae, & prava artificis praeterita curatio, atque aegri totum corpus vitioſis humoribus refertum, & ejusmodi. Inter quas quidem, convenientibus admotis auxiliis, quae ex intemperie ulcera depravata, maligna, ac cacoëthe redduntur, haud ita difficulter tandem perſanantur, ut ea quae cum humorum in toto corpore inaequalitate, cacochymia, ac plethoria nutriuntur. Quae profecto malignitate, contumacia, rebellione, ac obſtinatione, ne dum cum intemperiei cauſa praedicta, ſed vel cum calloſitatis, varicumque ac imbecillitatis, vel pravae artificis curationis cauſa, maximopere antecedunt. Ac propterea non injuria hae omnes cauſae relatae, & ſi quae plures eſſent ab una parte in unum cumulum congregantur, nempè in carnis ſubjectae intemperiem, haec verò in alium cumulum è regione conſtituitur, in humorem ſcilicet confluentem, ita ut quotquot cauſae ſint, in ejusmodi duas potiſſimas cauſas revocare liceat. Unde ſi ejusmodi ulceribus, ac omnibus in univerſum corporis morbis aliquando mederi velis, cauſas neceſſe eſt, quae illa ulcera, vel illos utique morbos creant, primum ſummoveas, atque abſcindas, à quibus inchoanda perpetuo curatio erit. Remediorum namque inveniendorum initium, ab ipſa morbi natura proficiſcitur: & curatio omnis, ubi cauſa adeſt, ab ipſa ſanè auſpicanda eſt, ut abundè ex praecedentibus conſtat. Magna igitur attentione inſpiciendum venit, vel Tagautio ſic tradente, num corpus totum cacochymum, vel plethoricum exiſtat, vel lien aut jecur malè afficiatur, vel labra ulceris dura, & calloſa ſint, vel intemperies aliqua ſubjectae carnis inſignis, vel varices, aut quid ejusmodi negotium nobis faceſſit, & ab eo, quod magis urgeat, incipienda curatio erit. Igitur ſi univerſum corpus cacochymia, aut plethoria laboret, prius expurgare, vacuareque expedit, quàm ulcus externis remediis curare. Id verò quod Graeci πλῆθος, & πληθώραν vocant: nos noſtro more plenitatem,

Plethoriae, & cacochymiae ſignificatio.

& ſuccorum redundantiam rectè dixerimus, idque ratione certè optima: nam ubi eouſque adaucti corporis ſucci ſunt, ut & vaſa impleant, & naturae negotium faciant, an

non

non redundare, & juſtum naturae modum recedere jure dicentur? quem ſanè corporis habitum, & plenitudinem & plethoram vocare jure debemus: prout alterum illum in quo unus quiſpiam ſuccorum dominatur, non omnes aequaliter, humorum vitium: Graeci κακοχυμίαν appellare ſolent: quae tum fit, cum vel bilis, vel pituita, vel atra bilis, vel ſeroſus humor ſeorſim in corporis habitu redundaverit. Itaque illud conſtat, omnium humorum abundantiam jure plenitatem, ſeu plethoram dici: unius tantum humoris exſuperantiam, cacochymiam. Signa verò, ac prognoſtica ex praecedentibus praeceptis, ſeu ſcopis, vel indicationibus aſſignatis abundè patent, eaque tum ſi plethoria, aut cacochymia adſit, cum etiam reliquae praeſignatae cauſae. Ergo expurgato jam corpore cum iis medicamentis, quae huic vel illi ſuperfluo humori requiruntur, quorum formae ac exempla ſexto libro aſſignabuntur, vacuatoque convenienti pharmaco, ulceratae parti medicamenta admovere ſat tempus conveniens erit, valida & citra mordicationem optimè ſiccantia. Dummodo in ſumma hoc perpetuo obſervetur, ne ab aliis minus urgentibus cauſis remediorum adminiſtratio fiat, nam praeter quam quod fine ſuo fruſtrabitur artifex, in ſupremam rebellionem, malignitatem, ac contumaciam ulcus evadet. Unde ſi intemperies, ac imbecillitas adſit, vel jecur, aut lien male affectum ſit, his prius providendum erit, deinde ad ulcus curandum devenire oportebit; ut idem de varicibus ſupervenientibus, atque quibusvis effectricibus ac magis urgentibus cauſis erit intelligendum. Quoniam verò malignorum, & difficulter cicatricem recipientium ulcerum curationis ſummus eſt ſcopus, ut medicamentum citra morſum exſiccet, Galeno autore lib. IV. de compoſ. med. per gene. cap. 3. ac paſſim cum de ejusmodi ulceribus agit. Haec enim ab aliis ulceribus hoc uno diſſidere, quod medicamenta citra demorſum, atque eroſionem, vehementer ſiccantia deſiderare, ex ejusdem Galeni verbis latiſſimè conſtat. Quare talis pharmacorum materia, quo ad ejus fieri poſſit, invenienda eſt, unde ulcus citra dolorem ſiccescat: quod accurate fieri nulla ratione licet, medico ignorante quem effectum medicamen exhibitum oſtendat, ut ipſemet Galenus autor eſt eodem lib. cap. primo à quo adamuſſim omnia tam confuſè Tagautius clam deſumpſit, ut mordicationem, quam ipſemet Galenus cauſam doloris eſſe confitetur, ipſe cum dolore, tanquam ſecundam cauſam conjunxit, ut furtum fortè occultaretur. Indicatum itaque Galeno lib. meth. meden. cum quidem nullus vitioſus habitus ulceratas partes infeſtat duos ſcopos habeas: unum, ut id quod influit repellamus, alterum, ut quod affectae parti inhaeret, infixumque eſt diſcutiamus. Atque haec (inquit lib. de compoſ. med. per gen. jam citato, capite eodem) contrariae vires praeſtant. Siquidem influxum reprimunt, quae ſunt adſtringentia pharmaca: digerunt impacta jam exceptaque poteſtate trahendi praedita. Porrò quae adſtringunt, ut plurimum exaſperant, atque hac occaſione moleſta ſunt. Trahentia verò, ac digerentia ex alto humiditates, non citra acrimoniam id efficiunt. At acrimoniam dolor aliquis neceſſario ſequitur, ulceratam partem mordens. atque ſic propter dolorem, quem exaſperantia erodentiaque concitant, humores ulceratis partibus influentes irritare contingit, unde quoque ulcus phlegmone obſideri, exedique. Ex quibus ſanè dictis colligitur, ulceribus dyſepulotis praeſidia inveniri non poſſe: multo minus adhuc malignis. Quippe (ſubdit paulo poſt) ex ambobus compoſitum, erodente puta & adſtringente, neceſſario validum exiſtit. Verum ſordes & humiditatis copia id genus ulceribus incumbens, veluti propugnacula quaedam ulceratis particulis facta roſionem valentibus pharmacis adimunt, ſolvuntque. Itaque attendendum eſt, quantum primus uſus humiditatis in ulcere deſiccaverit: vel ſi etiam ſordes habeat, quantum inde abſterſerit: ac ita ſecundum, tertiumque uti illo debemus, donec purum, & ſiccum ulcus apparuerit. Ubi verò id tale conſpexeris, ad aliud medicamentum te conferes ejusdem quidem ſpeciei, ſed priore imbecillius: nam validiora, dum mordendo ulcus dolorem inferunt, fluores movent, & phlegmonas concitant. Quòd ſi rurſus aliquod multo imbecillius priore pharmacum adhibeas, ulcus humidum, ſordidumque evadet. Hac igitur parte eo artificio utens medicus, qui ſolo experimento innititur, melior eſt, quòd ſciat ulcus non alia medicamentorum virtute curari, quàm dum affecta pars eam ſiccitatem conſequatur, quam in naturali ſtatu ſita poſſidebat. Quod factum intelligimus, ubi neque tenuis amplius ſanies influat, neque pus producatur. Hanc autem diſpoſitionem ulcera nanciſcentur, quo dixi modo ſiccescentia, hoc eſt adſtricta, diſcuſſaque: dein ubi ſicca quidem fuerint, verum ſordida adhuc appareant, deterſoriis pharmacis repurgantur, quae & ipſa in opere de ſimplicibus medicamentis commemoravimus. abſolutiſſima autem methodus in lib. therapeutices, univerſa deſcripta eſt, in quo prius exercitatum eſſe convenit, qui hinc omnino frugem reportaturus eſt. At cum ampla ſit latitudo (inquit propè capitis ejuſdem libri principium) utrinque in eo, quod alterum altero magis minusve dyſepulotum, malignumque eſt, tantum medicantium pharmacorum eſſe numerum oportet, quantus ipſorum quoque ulcerum extiterit. Merito igitur omnes, qui unum duntaxat medicamentum ulceribus malignis cicatricem inducere promittens habent, ſucceſſu crebro fruſtrantur (ut idem hic furtum quadantenus aperiens Tagautius adnotavit) Nam duo (minimum) quae idem pollicentur, eandemque facultatem oſtendunt, diverſa alioquin inter ſe non ſimpliciter majoris, minorisque, verum, ut apertiſſimè dicam, maximi ac mi-

Tagautius notatur.

minimi ratione in promptu adeſſe illi convenit, qui omnia id genus vitia curare propoſuerit. Medicamenta verò quibus Galenus eo libro uſus fuit, plurima quidem ſunt, atqui ea tum ſimplicia tum compoſita recenſentur, cujusmodi eſt terra lemnia, vel ſigillata, cadmia, chalcitis, aerugo, & alia id genus, quae lib. VII. reponuntur, ſicuti lib. VI. Andromachi, Aſclepiadis ac aliorum ad hunc uſum medicamenta recitabuntur. Sed quoniam multoties contingit, ut eos qui morbo gallico affecti ſunt, ulcera aegrè ſanabilia maximè proſequantur, propterea aliqua de earum curatione hoc loco inſerere abs re nequaquam fore arbitrati ſumus. Quum igitur jam pervicacia, & multorum dierum ulcera occurrerint, in pene puta (nam hic à tempore ſumpta indicatio ad curam confert aliquo modo, non autem ubi jam per varias corporis partes haec manifeſtetur affectio) ſciſcitandum ab aegro eſt, num talia ſponte devenerint, vel potius, poſt uſum rodentis alicujus pharmaci; quòd ſi immediate poſt medicamentum rodens contigerit, per duos dies deſiſtendum ab iis eſt, tantum parti exulceratae medicamentum apponemus, quod mellis recipiat partem unam & ſemiſſem, ſucci roſarum, & terebinthinae, ana partem unam, unguenti Aegyptiaci, partem ſemiſſem, ad ignem omnibus bellè permixtis. nam hoc in linimenti formam leviter abſtergit, ac concoquit, ſic ut durities, vel putredo ex medicamentis fortè antea irrationabiliter adhibitis pervenerit, tum hujus auxilio, vel alterius cujuſpiam ſimilis, quod dolorem nullum excitet, tum naturae munere corrigi conſpicies, nullo alio auxilio egens ab iis, quae ſimplicibus ulceribus conveniunt. Si verò interea nil in iis videatur remiſſi, augeanturve, vel ea etiam ex ſe ad hunc ſtatum pervenerint, illicet baſilicam brachii dextri propatientis viribus obtundemus, ac die ſequenti corpus valenter purgabimus. Ulcus verò cum toto pene hoc fotu fovebimus, poſt ſectam venam. Recipe ſerpilli, foliorum vitis, & quercus ana manip. unum, bulliant in ſufficienti quantitate aquae, addita ſexta parte aceti, & ex hac cum ſpongia virga foveatur, praecipuè pars ipſa affecta: ſit autem calida aliquantulum, inſiſtatque per octavum horae partem, mox ſpongia in vino nigro auſtero, ac calido, madida ac expreſſa, tantillum foveatur. inde fotibus abſolutis linteo leni circumvolvatur, & paululum quieſcat ſubinde, ulcus hoc ſequenti curetur medicamento. Reci. mellis terebinthinae, ana drach. ij. praecipitati, drachmas tres, miſce quo ulcus repleas, nec moveas uſque in eandem ſequentis diei horam, in qua quidem illud met efficies quod nunc, atqui ſat fuerit ſi vehemens durities non fuerit: at ſi illa profundius ſit inſerta, tutius adhuc die tertio repetes, mox ab uſu hujusmodi medicaminis deſiſtes, nam perpetuo in omni ulcere non plus ſemel vel bis, vel ad ſummum ter, rodentia medicamenta ſubſequenter ſunt apponenda, quin duos poſt, vel tres intermittas dies, quò quid haec praeſtiterint intelligas. Si verò fortiora ſint rodentia, ut cauſtica varia cum ſublimato compoſita, vel aqua, fortis dicta, vel alia quamplurima quae arte parantur, quae omnino omittenda hic cenſeo, tanquam aequo ſaeviora, neque etiam neceſſaria: haec, inquam, ſemel tantum, ubi ſit opus adhibentur, quindecim, vel ad minimum octo, vel decem dies exigentia, ut ab iis enecta caro ab altera ſeparetur, ſed (ut dixi) extremis iis omiſſis. Foelicius quod in hoc caſu exoptatur, ex praecipitato, comparaturque à quovis alio, quod uſui ſit, medicamento; cui quidem ſuccedit, quod ex aeris fit flore, ut Aegyptiacum, nam interim dum ex cauſticis uſtae carnis caſum exſpectamus, iis mitioribus frequentius uti poſſumus, ad quae & humoris inſidentis concoctio, & puris evacuatio diuturnè ſequitur, quod ſummè juvat. Ab adminiſtratione verò eorum, quae vehementer carnem ſubditam extinguunt, ulcus ſiccum permanet octo dierum ſpatio, quod tantum abeſt, ut prodeſſe poſſit, ut obſit potius non leviter: nam quantum fieri poteſt colluvies à parte affecta è veſtigio eſt eximenda, nec quia illud altius imprimitur, ob id plus juvat, non enim omne infectum enecat, ſic quod reliquum eſt, occluſa per cauſticum illi via circum ſitam ulceri carnem valentius inficit: unde à cruſtae decidentia, quo tempore ulceris meliorem ſtatum exſpectabamus, major nobis ſeſe offert corruptela, & ulcus majus multò, nam deciſa cruſta ora dilatantur. Quare praeſtantius eſſe experientia comprobatum abundè eſt, haec omnia penitus in ejusmodi affectu eſſe omittenda. Plures (inquies) ſanitati reſtitutos vidimus, ex unica ac ſimplici aquae fortis inſperſione: ex iis etiam & ego vidi, & aliquot hoc medicamento, dum junior eſſem, aliorum veſtigia ſequens curavi: mutavi tamen ſententiam, quum adverſum quandoque effectum conſpexerim. Diligentius inde examinans, cum ratione, cum experientia, quid cauſae eſſet, quòd alios medicamentorum genera haec ſanarent, alios ſupra modum afficerent, non ſecus ac alia ejuſdem generis omnia. Novi illis duntaxat eſſe praeſidio, qui recenter morbum contraxerunt, ſic ut totum vel penè quod infectum erat illo extinguebatur: ſed hos vel etiam integrè ſanat, ſimplex aquae fotus, vel repetita (ſi aliqualis ſit durities) praecipitati aſperſio, in nullum diſcrimen aegrum inducentia. Sed jam redeat oratio unde digreſſa eſt. Si verò durities, vel ulceris corruptela, praepoſitis praeſidiis cedere non videatur, vena colis ulceri proxima aperienda eſt, vel ſanguiſuga affigenda, quo putridus ſanguis ulcus nutriens, hoc ingenio educatur, & iterum ad praecipitati uſum redire, à balneo abſtinere, fotu tantum leviore ex vino auſtero, & aqua contenti. Praecipitatumque balſamo artificiali à Jo. Vigonio deſcripto componere optimum eſt, nam hoc optimè ejusmodi durities evertit abſumitque, ulcus boni moris reddens, roborandaeque, ac repetendae purgationes.

Ulcerum aegre ſanabilium in Gallica lue curandorum ratio.

In omnibus ulceribus quod obſervandum.

CA-

CAPUT XVI.

DE ULCERUM CUTIS, NEMPE SCABIEI, PSORAE, LEPRAE, MENTAGRAE CURATIONE.

Scabies, pſora, lepra, ac mentagra, à quibusdam recentioribus, inter morbi gallici ſpecies connumerantur: imo eadem met gallica affectio modo mentagra dicitur, modo pſora, lichenes, modo impetigo etiam nuncupatur. Quod propter varias apud Graecos, ac Arabes, ſatis confuſas voces fortaſſe eveniſſe arbitror, cum ejuſmodi morbi, luis venereae loco ab iis praecipue uſurpantur, qui eam antiquioribus fuiſſe notam confirmant. Sed Paulus eos, ac Celſus, Marcellus, Quintus Serenus, Plinius, atque Avicenna maximopere interturbant, & tacita quadam objectione reprehendunt, damnantque manifeſtè. Conſtat enim ex Paulo lib. IV. cap. 2. ejuſcemodi voces, lepram, & pſoram, & cap. 3. lichenas, & cap. 9. exanthemata, ad ſcabiem noſtrorum temporum, non autem ad dirum ſaevumque gallicum morbum referri poſſe, quemadmodum ex Marcello cap. 19. reperiuntur hae voces, ſcabies, lepra, mentagra, impetigo, & lichenes, ita etiam apud Plinium lib. 26. cap. 1. apud Quin. Serenum cap. 6. & cap. 11. apud Celſum lib. V. cap. 28. apud Avic. lib. IV. Fen. 7. tract. 2. & 3. & apud reliquos reperiuntur papulae, pruritus ſalſus, albaras nigra, ſaphati, ſerpigo, ſcirrhones, pediculi, derbia, phlegma ſalſum & ejusmodi. Quapropter ut res pateat, nos diſtinctè hoc modo ponemus. Scabies inter cutis affectionis connumeratur, & latè apud nos patet, quemadmodum etiam apud Celſum loco jam citato, ubi humorem eſſe cutis rubicundum, ex quo puſtulae oriuntur, quaedam humidiores, quaedam ſicciores affirmat, ad hunc modum tradens. Scabies verò eſt humor cutis rubicundior, ex quo puſtulae oriuntur, quaedam humidiores, quaedam ſicciores. Exit ex quibusdam ſanies, fitque ex his continuata exulceratio pruriens, ſerpitque in quibusdam citò. Atque in aliis quidem ex toto deſinit, in aliis verò certo tempore anni revertitur. *Scabiei ex Celſo deſcriptio.* Pſoram etiam ſummam tantum cutim occupare affirmat Paulus, cujus ſquammae minores, tenuioresque ſunt, quam in lichene, atque variae, furfuracearum inſtar. Quod ſi profundam cutim depaſcuntur, ſquammae verò craſſae, & quales piſcium rotundae cum maximo pruritu lepra ab eodem Paulo, & reliquis etiam Graecis, & à Marcello vocatur. Mentagra itidem in ſumma cuti morbus exiſtit, atque primo mentum corripit, ut infra latius patebit. Affectiones verò cutis geminas eſſe vel judex ſenſus oſtendit, alteram ſcilicet in qua accidentia tantum cutis alterantur, atque immutantur: alteram verò in qua ſubſtantia ipſa patitur. Primum genus quasdam affectiones habet, quae morbi non videntur, affectiones tamen ſunt, & ad decorationem ſpectare videntur: atque circa colorem hujusmodi genus affectum verſatur, aliquando, ut in morbo regio, cutis inficitur pallido, vel luteo colore, & ob id regius morbus nuncupatur: aliquando atro, ut in icteritia à liene, & nigra hac ratione dicitur, & aliquando ex ſole nigra. Ejusmodi autem affectiones quidem ſunt, non tamen morbi, cum nihil actiones patiantur. Aliquando cutis color in album colorem mutatur, non univerſi corporis, ſed in hoc vel illo loco: aliquando in nigrum, & atrum, vel ſanguineum. Atque duorum generum eſt affectio haec: nam altera ſummam tantum cutim inficit, neque pilos tingit, atque vitiligo à Celſo vocatur, à Graecis alphos, morphea ab Avicenna, & recentioribus. altera cum caro albo afficitur, atque pili albi, ac cani naſcuntur. Secundum genus eſt quando non ſolum cutis, ſed caro ſubjecta inficitur, corpus patitur, ac ſubſtantia ruit praetermiſſis elephantiaſi, verrucis, acrochordonibus, ac ſimilibus, quorum curationes infiniti penè tradiderunt. Aliquando cutis patitur, ut in ſenibus, morbum, qui prurigo à Graecis, pruritus ſalſus à Sereno vocatur: aliquando oriuntur quaedam animalia in ſubſtantia cutis minima, atque vix viſibilia, quae illam exedunt, atque veſicas excitant: aliquando afficitur cutis pluribus ſquammis, & puſtulis, parvisque ulceribus cum pruritu multo, veluti quodam circulo afficiens: cutim non admodum ſiccat, atque in medio circulo aliquando munda eſt cutis. Ultimo, aliquando cutis humore quodam putrido corripitur: inde novae, ac novae puſtulae oriuntur, inde ulcuſcula doloroſa, prurientia, ſanies egreditur: ſuntque aliquando ſicciora ſerpunt per totum corpus, atque ſtatis temporibus talis affectio oritur. Haec verè vocatur ſcabies à Celſo, Avic. & aliis quampluribus, de qua niſi ſub nomine generali exanthematum loquuti ſunt Graeci, nam ſcabiei ſpecies eſt ſecundum Oribaſium. Hujus duas ſpecies Celſus lib. V. cap. 28. altera ſcilicet mitis, altera agria dicta, quia aſperior ſit, & validus pruritus, difficiliorque levatu occurrat. Cauſas materiales, varias eſſe neceſſe eſt, pro ratione puſtularum, atque pruritus. Sanguinem quidem eſſe corruptum teſtatur Avic. admixtum tamen aliquando bile, aliquando pituita ſalſa, aliquando exuſto humore, & melancholico. Hinc ſaepe accidit, ut puſtulae ſint vel aqua plenae, vel ſcateant flavo humore, vel cruento, vel ſint ſicciores, vel magis

pruriant, vel minus. Aliquandò vel Avic. teſtimonio, ex puſtulis aliquae ex ſanguine calidiori, & acutiori, productiores, & acutiores ſunt: aliquae contra latiores, contractiores, atque profundiores, ex materia minus calida & acuta. Alias duas adhuc cauſas ex Quinti Sereni autoritate adjungemus, ut in calce totius Celſi voluminis per ejus carmina videre licet, dum agit de pruriginis, ac ſcabiei curatione in hunc modum incipiens. Illotus ſudor, vel copia nobilis eſcae, ſaepe gravi ſcabie correptos aſperat artus. Ergo lutum prodeſt membris adhibere fricatis. Corporis itaque immundities ſaepe eſt cauſa corruptionis, & intentionis humorum in cute, aut nimia copia eſcarum, aut earum nobilium, quod etiam confirmat Avic. à quo aliae adduntur cauſae, imbecillitas cutis, eruditas in ventriculo. Addamus nos, vim validam profundarum partium, & contactum corporis ſcabioſi. Signa ac prognoſtica per ſe admodum innoteſcunt, ut non egeamus nimio labore in earum explicatione, nam neque extremus morbus eſt, vel naturae ejusmodi, ut vel nos aliquo pacto decipere valeat.

Scabiei curatio.

Curandum igitur erit corpus ſcabioſum, & primo venter caſſia leniendus, ſanguis evacuandus per venae ſectionem copioſus, nam ſemper adeſt plenitudo: poſtea praeparanda erit materia, quae ſi fuerit tenuis, cum illis, quae illam refrenant ut ſyrupo de cichorea, endivia, roſato acetoſo, hoc eſt de ſucco acetoſae: ſi craſſa, oximellite, ſyrup. de cichorea, de betonica, de capillis veneris, melle roſ. & ſimilibus. Parata materia, purgetur cum rhabarbaro, agarico, ſena, elect. roſato, & ſucco roſ. confectione hamech, & aliis id genus, quorum formae, atque exempla lib. VI. patebunt. Corpore optimè purgato, ſi nimis copioſa materia cute impacta ſit, tunc evacuanda in balneo, vel per ſudorem validum, niſi validam corporis incaleſcentiam timeamus: vel cucurbitulis ex cornu poſitis, & ſcarificationibus. Evacuato corpore, & cute, ſequenti decocto abluamus loca affecta. Recipe foliorum malvae, violarum, betae, ellebori nigri, fumiterrae, ana man. iij. hordei, man. vj. miſce, & ſecundum artem fiat decoctum. Qua facta ablutione, exſiccato linteis valenter corpore, ad unctiones tandem occurrimus. Caeterum ſi ſcabies non valde magna fuerit, dimiſſo balneo, ſcarificationibus, & lotione, his medicamentis ſubſequentibus utemur, à levioribus duntaxat, perpetuo inchoantes, ut nimirum hoc pacto. Recipe terebinthinae, butyri recentis ana unc. vj. miſce, & laventur optimè novies, primo poſca, reliquis vicibus aqua communi, olei roſ. olei myrtini, ana unc. i. ſſ. ovorum lutea, num. iij. ceruſſae unc. iij. ſalis communis candidiſſimi, unc. ij. miſce optimè per horam in vaſe cum ſpatha lignea, & utere. Vel iſto alio medicamento. Rec. ſulphuris triti, unc. i. ſſ. ter ablue cum aqua roſ. laridi ſaliti, lib. I. tere exactè, terque ablue cum aqua roſ. ſucci limonum, unc. duas, miſce, fiat linimentum. Poteſt etiam fieri cum ung. roſ. Meſ. vel ſic. Recipe terebinthinae, butyri recentis, ana unc. iij. abluantur pluries, unguenti roſ. Meſue unc. iij. olei laurini tantundem, ceruſſae unc. ij. ſublimati ſuper marmore triti drach. ij. miſce optimè in mortario, & utere. Vel hoc alio medicamento. Recipe pinguedinis porcinae, vitulinae, ana unc. ij. olei maſticini, laurini, roſ. ana unc. ſſ. terebinthinae, unc. i. ſſ. lithargyri aurei, ceruſſae, ellebori nigri, ana drach. duas, ſtyracis liquidae, unc. ſſ. argenti vivi extincti, unc. i. ſſ. miſce diu in mortario & utere. Verùm tenuiter, & non univerſum corpus, at uno die partem unam, alio alteram; altero ſcilicet dexteram totam, altero ſiniſtram: imo ſatius erit matutino tempore crus unum inungere, in veſpere alterum, vel brachium qualevis, ſequenti die caeteram partem ſic illinire. Haec autem medicamenta hoc more adhibita, tantum abeſt, ut intrinſecus humores occludant (ut quidam opinantur) ut potius diſſolvant brevi, quod cutem moleſtat, unde mox haec quieſcens robuſtior eſt. Cogimur autem ad ea, quae ultimo loco poſita ſunt confugere, quum jam in malum habitum cutis devenerit, ſed ante victus moderatè tenuis inſtituendus eſt, neque admodum attenuans.

Pſorae, & leprae curatio.

Modo ad pſorae & leprae curationem propius accedamus, cujus cauſa ſunt humores craſſi, melancholici, ſine tenui humore admixto: aër ambiens, victus ratio, pars interna peccans, atque contactus. Purgatio non praetermittenda, inſtituto victu humido & temperato, miſſo ſanguine, qui intemperatus eſt, ad reliqua quam celeriter deveniendum erit. Attenuato igitur humore, purgandus ſtatim eſt aeger: idque duabus aut tribus vicibus, donec maxima pars laedentis ſucci ex toto corpore extrahatur: poſtea ſerum caprinum, aut ovinum, & aſininum pluribus diebus exhibendum, quod proponit Avicennas, & quocunque tempore exhiberi poteſt. Hoc facto ex ſententia Avic. hirudinum appoſitio eſt de melioribus medicinis, quae cuti potius apponendae ſunt, quam ano, nam niſi impactus atque craſſus humor egrediatur, nequaquam poterit ſanari ejuſmodi affectus: quandoquidem hirudines ſuctu illum extrahunt, atque evacuant. Veruntamen harum loco, utimur nos in balneis cucurbitulis ex cornu, atque ſcarificationibus optimo cum ſucceſſu, ac leviori admodum negotio, nam hirudines antequam applicueris, non facilè parti admoveri poſſunt, niſi prius nitro perfricetur, aut unguibus ſcalpatur, cum ſic promptius eam apprehendant.

Praecepta quae traduntur in applicatione hirudinum.

Propterea longiori hirudines egent ubique obſervatione, ac multiplici praeceptorum numero, quàm ejusmodi cucurbitulae. nam niſi exactè conſerventur in vaſe puro, latique oris, aquae tepidae repleto, aliqualiter earum venenum non extinguitur; niſi ſpongia optimè comprehendantur, viſcoſitasque ab eis detergatur, manu difficulter applicantur: niſi poſtquàm adhaeſerint,

ſerint, oleum tepidum particulae infundatur, refrigeratur pars, neque valenter quod quaerimus conſequimur: ſi parum depaſcuntur, nihil effeceris niſi forfice caudam praeciſeris ſecundum filamentorum rectitudinem: nam effluente ſemper ſanguine trahere non deſiſtunt, donec ſalem, aut cinerem ipſarum ori inſperſeris; tum ſi manibus, aut pedibus admovendae ſint, ipſam partem, aquae cui inſunt ſanguiſugae immergere oportet. Adde quòd ubi hirudines exciderint, ad cucurbitae affixionem nihilominus devenire cogimur, ut venenum avellatur, quo fit, ut duplici detineamur negotio, cum in hoc praecipue affectu ſimpliciter cucurbitulis vel corneis, vel aeneis applicatis res ipſa perſolvi commodè poſſit. Quapropter & ſi in hoc caſu ſanguinem tantùm quo caro imbuta eſt, evacuare debeamus, non autem illum, qui in profundo eſt, commodius tamen id evenerit eiſdem parvulis admotis cucurbitulis, quàm ipſis hirudinibus. Poſt hoc ad localem affectionem deveniemus, atque ad ea medicamenta, quae poſſint detergere, attenuare, atque ex alto revocare materiam illam, & ſimul ſiccare.

LIBRI QUARTI, VEL DE ULCERIBUS, FINIS.

ANDREAE VESALII CHIRURGIAE MAGNAE, LIBER QUINTUS.

DE TUMORIBUS PRAETER NATURAM, SEU APOSTEMATIBUS.

CAPUT I.

QUID SIT TUMOR PRAETER NATURAM, ET MULTIPLICIS EJUSDEM DEFINITIONIS, EXAMEN, AC DIVISIO, TUM DE TUMORIBUS IN UNIVERSUM.

AD exactam de morbis tractationem ſupereſſe tantum videtur, ut de tumoribus praeter naturam ſermonem inſtituamus. Hi enim ex omni morborum genere (quod plerumque in externis corporis partibus inſidere ſolent, & ſi non nunquam in internis etiam accidant) ſenſibus conſpicui magis ſunt. Illud igitur in praeſens de tumoribus inquirendum, quid nam tumor, ſeu apoſtema ſit: num ſimplex affectus, num compoſitus potius apoſtema cenſendus ſit: an in apoſtemate temperies ipſa partium primò, & per ſe, an conſtructio, an unitas praecipuè laedatur: quae apoſtematum differentiae, quae cauſae, quae ſigna, quae prognoſtica, ac poſtremo de curatione agemus. Ergo tumoris nomen aggrediens, dico variis donatum eſſe appellationibus: Graecè ſiquidem ὄγκος dicitur, tam & ſi propriè vox iſta non tumorem praeter naturam ſonet, ſed inflationem quamlibet, & magnitudinem in molem elatam. antiqui enim quantitatem elevatam debebant intelligere, unde poſtea vox iſta eſt diducta, quae (inquam) inflationem, vel elevatam molem, vel tuberum, vel tuberculum latinè videtur reddere. Eſt enim veluti generica vox, & ideo non exquiſitè affectum hunc, qui tumor praeter naturam dicitur, nobis explicat. Hanc aliam quoque vocem, nempè exochen apud Graecos inveni, quae eundem hunc morbum videtur explicare, ſed quàm appoſitè, & propriè id efficit eſt vox iſta oncoſparaphyſin, quae nihil aliud quàm tumorem praeter naturam, de quo nos acturi ſumus, ſonat & explicat. Caeterum, ut melius vocum iſtarum ſignificatio intelligatur, ſcire oportet, quod prominentiarum alia eſt, quae ſemper naturalis exiſtit, qualis ea eſt quam in articulis conſpicimus, & in genu: altera eſt prominentia quae nec naturalis, nec praeter naturam eſt, ſed ſupra naturam, vel extra naturam dicitur, cujusmodi eſt, quae in obeſis corporibus apparet: hujusmodi enim tumor non dicitur praeter naturam, quia actiones non impedit, ſed vocatur ſupra naturam, vel ultra: alia eſt prominentia, quae laedit actiones, & partes corrumpit, & conformationem ſimul, & haec ea eſt, quae propriè oncoſparaphyſin, hoc eſt tumor praeter naturam dicitur. Sed Latini, cum affectum hunc volunt nobis explicare, vocem illam omittunt, praeter naturam, & tantummodo tumorem dicunt: ita ut tumor apud Latinos, idem ſit, quod apud Graecos oncos para phyſin. Unde melius, & magis appoſitè loquutus eſſet, qui libellum de tumoribus praeter naturam Galeni Latinum fecit, ſi de tumoribus ſimpliciter vertiſſet, omiſſa voce illa praeter nat. Tumor apud Plinium, apud Cic. Celſum, ac reliquos elegantes viros denotat propriè praeter nat. haec eadem affectio quae tumor praet. nat. fertur, ab Hippocrate phyma vocatur, quae vox tuberculum nobis ſignificat: dicitur autem phyma, quia, ut plantae è terra erumpunt, ita tubercula videntur ex cute oriri. Ab eodem Hippocrate vocatur oedema: tam & ſi apud alios Graecos vox iſta peculiarem quandam tumoris ſpeciem ſignificet. Igitur tumoris nomine id cum Galeno lib. 1. de morb. diff. cap. 5. & cap. 12. ac lib. de tumor. praet. nat. intelligi volumus, quod ſupra juſtum naturae modum in molem nimium ſecundum omnem dimenſionem aſſurgens, membrorum functionibus officit. Neque enim temerè id adjectum eſſe putare oportet: tumorem namque aliqui ſecundum naturam membris quibusdam inſunt, qui (ut jam demonſtravimus) neque membrorum actionibus officere, jure putandi ſunt. At ubi tumor aliquis ex affluxu vitioſae ſubſtantiae natus, in parte quapiam inſederit, qui actioni noceat, jam is profectò morbus eſt.

Hunc

Hunc medicorum vulgus apoſtema nominare ſolet, cum ſit apoſtema tumoris praeter naturam ſpecies quaedam, quam abſceſſum Latinè, Graeci ἀπόστημα nuncupant, quod à ſe invicem ſpatio quodam partes abſcedant, ac diducantur, contento utique in ſpatio, aut copioſo, aut vitioſo quopiam humore, flatuoſave ſubſtantia aliqua. Propriè verò abſceſſus, ſeu apoſtematis nomine ſi uti voluerimus, id pro genere uſurpabimus, quod ſub ſe omnes praeter naturam tumores complectatur. Sic enim communis medicorum ſchola de apoſtematibus loqui conſuevit: & ſi qui Avicennae interpretis, atque Arabum partes ſequuntur, apoſtema non nunquam tumoris differentiam faciunt diverſum quid ab exitura, quam vocant, ſtatuentes. Nos rudioribus conſulentes, ſub apoſtematis nomine, de omnibus praeter naturam tumoribus agemus, vel ingroſſatio ſit praet. nat. vel eminentia praeter nat. vel elevatio praet. nat. vel excreſcentia praet. nat. dicatur, illud ipſum ſemper intelligemus. Eſſentiam praeterea, ut à nomine ad definitionem rei accedamus, naturamve tumoris praeter naturam variis modis fuiſſe explicatam reperimus. Chirurgi enim antiqui, qui quatuor magiſtri vulgo vocati ſunt, Theodoricus ſcilicet, Brunus, Lanfrancus, & Henricus, unanimes affectum hunc hoc modo definiverunt. Apoſtema eſt groſſities, & inflatio facta in membro ultra ſuam, ac propriam naturam. Quam definitionem inter alios recenſet Guido Cauliacenſis, ipſamque damnat, & jure viciſſim optimo, quoniam nimis communis eſt, cum ſolum conveniat huic morbo, de quo agimus, verum etiam tumorem quem ſupra naturam, vel ultra naturam vocamus nobis explicet. Sed ſi vera fateri volumus, Guido imponit illis quatuor viris, ut ex eorum ſcriptis cuique perſpicuum eſt, in quibus quaenam ipſorum extiterit definitio, clare apparet, quae talis eſt. Apoſtema eſt groſſities, & inflatio facta in membro ultra propriam naturam; & praeter formam. Hanc cum damnarit Guido, aliam ipſe adfert definitionem dicens. Apoſtema eſt tumor praeter naturam in quo materia aliqua replens, & diſtendens eſt aggregata: & hanc dicit ſe accepiſſe ab Halyabbate inter Arabes celeberrimo lib. VIII. theor. cap. item. 8. Sed etſi prave dixerim, mentitur, quoniam Halyabbatis, vel potius Iſaac Iſraëlitae definitio eſt, quod apoſtema ſit groſſities, & tumor, qui in membro fit ex abundantia materiei replentis cavitatem. Nec talis definitio admittenda eſt, cum nugatoria ſit potius deſcriptio quaedam, quam definitio: nam nihil aliud videtur dicere quam quod apoſtema ſit apoſtema, cum groſſities, & tumor praeter naturam idem ſint prorſus. Praeterea non ſolum tumoris praeter naturam, de quo nunc eſt ſermo, eſſentiam nobis aperit, verum etiam tumoris ſupra naturam, vel ultra naturam vocati. Tumor enim quem in pinguibus corporibus inſpicimus, fit etiam ipſe ex abundantia humoris diſtendentis, & partes vacuas replentis. Hernia quin etiam inteſtinalis, eſt tumor praeter naturam, & fatentur omnes, nulla tamen humiditas ibi reperitur diſtendens, & replens, cum tumor ille aliunde proveniat quàm ex inteſtino in ſcrotum prolapſo. Quamobrem non eſt uſque adeo extollenda definitio haec à Guidone, & poſt ipſum à Valleriola in locorum medicinae communium Appendice, ubi hoc pacto ejusmodi locum Halyabb. explicat. Qua in definitione tumor generis locum obtinet, praeter naturam, ad differentiam eorum tumorum, qui vel natura nobis inſunt, ut capitis, ventris, articulorum adductum eſt: vel ob incrementa ea, ſeu totius, ſeu partis cujusdam. quae cum praeter naturam non ſint, ſupra naturam tamen, vel ultra naturam cenſeri, ex Galeni ſententia, debent. Neque enim tumor omnis, incrementumve quodcunque naturalem ſtatum ſuperans, apoſtema confeſtim dici debet, cum & ſanis alioqui non modo aegris (autore Galeno) tumores hujusmodi accidere ſoleant, ut in obeſis, & ventricoſis hominibus cernere licet: qui & ſi ſupra naturalem habitum in vaſtum tumorem attollantur, obeſitate nimia, non tamen extra naturae limites egreſſos eſſe fateri oportet, quoad exceſſus hujusmodi actionem laedat. Quod cum fit, tum & praeter naturam eſſe, & morbi nomine appellandum incrementum hujusmodi, una cum Galeno jure cenſemus. Cum namque partium incrementa ita conſtant, ut ipſa partium eſſentia ab omni noxa immunis evadat, tum quidem minimè in morborum ordinem redigi debent: ut de cujusdam lingua immodicè aucta, teſtatur lib. de morb. diff. Galenus. Cum verò in definitione adjicitur ex materiae replentis, ac diſtendentis abundantia, ex eo intelligi datur ſuperfluum eſſe quod membro incumbit, & à naturae modo, vel quantitate, vel qualitate alienum: tum & illud quoque malam conſtructionem, unitatisque ſolutionem, cum intemperie partis adeſſe ſignificari his vocibus replentis, & diſtendentis. Haec Valleriola. Aliam deinde tradidit nobis definitionem Guido, quae eſt Avicennae, quòd Apoſtema ſit aegritudo compoſita ex triplici genere morborum, in una magnitudine aggregatorum. Quam definitionem ipſe approbat, & cum eo Conciliator Aponenſis Petrus ille, qui eo ſublimitatis ipſam extollit, ut exquiſitiorem, melioremque reperiri non poſſe affirmet. Tria autem illa morborum genera, quae ad apoſtematis eſſentiam complendam concurrunt, ſunt partis intemperies, incommoderatio (quam malam compoſitionem dicunt) & ſoluta unitas. Adeſſe namque iſthaec omnia in apoſtemate, vel ipſa ſenſuum fide deprehendimus: ut haud immerito eſſentialem hanc eſſe apoſtematis definitionem, quae genere, & differentiis conſtet Guido contendat. Sed hanc defini-

Apoſtema quid ſit.

Apoſtematis definitio.

Alia definitio.

Apoſtem. alia definitio.

nitionem, quam ex Avic. (ut diximus) ſec. 1. cap. 1. eliciunt, potius quam clara, & expreſſa inibi habeatur, licet Guido commendet, & ut probam accipiat, ego tamen non poſſum ipſum in hac re laudare, quippe qui in hoc valde fuerit hallucinatus, quamvis aliis in rebus quamplurimis oculatus admodum vir extiterit, & Galeni definitionem damnaverit. Attamen Avic. definitionem ut potius ineptam, & nullo prorſus modo tumoris praeter nat. eſſentiam patefacientem aſſeram. Tumor etenim praeter nat. non eſt compoſitus morbus, ut talis definitio demonſtrat, ſed potius ſimpliciſſimus, nec loquor de tumore, qui eſt accidens, ſed de tumore morbi, qui actiones laedit. Sciendum namque eſt, quod plures ſunt alterationes ſympt. dictae, quae noſtris corporibus immutant particulas, ſed non omnes quidem ſunt noſtrae; quoniam quaedam ſunt, quae ſive intenſae, ſive remiſſae ſint, paſſiones tamen vocantur, qualis eſt infectio cutis à Sole; quae paſſio vel affectio praeter naturam dicitur, non tamen eſt morbus. Altera eſt affectio, quae cum eſt in corpore, ſive ſit imbecille, ſive quomodocunque, morbus ſtatim dicitur: ut ſi augeatur oculus, quivis humor ſit, modo humor, ille multus, aut paucus, humor, auctus tamen dicetur morbus, ſiquidem laedit actiones: ſimiliter eſt dicendum de luxatione oſſis ex propria ſede, & de reliquis. Datur etiam tertium genus paſſionis corporum, quae paſſio ſi leviſſima ſit, non impedit actiones: ſi intenſa utique, ut ſi leviter refrigeratum ſit membrum aliquod, refrigeratio illa non dicitur morbus, ſed ſymptoma, vel affectio ſimplex, nec vocabitur intemperies praeter naturam: ſin autem valde ſit refrigeratum, refrigeratio illa appellatur morbus, quia actiones impedit. His ſtantibus, oſtendimus tumorem praeter naturam non eſſe morbum compoſitum, ſed ſimplicem, loquendo etiam de vero tumore, qui actiones laedit, ſiquidem plures habuimus tumores, qui verè ſunt tumores, nullam tamen ſibi adnexam intemperiem habent. Neque oportet exiſtimare, quod hoc loco intelligamus de tumoris ſpecie illa levi, ita, ut nec tumor ſit dicenda, cum nec ſua magnitudine nequaquam actiones valent laedere, ſed loquor de tumoris ſpecie altera huic ex diametro oppoſita, quae non affectio tantum ſicut illa eſt praeter naturam, ſed affectio, & morbus actiones deſtruens, de hoc, inquam tumore loquor, & tamen dico non eſſe morbum compoſitum, ob rationem nuper aſſignatam. At fortaſſe aliquis dicet Avic. optime loquutus eſt, nam Conciliator ait, quod in tumore, illud, quod peccat, eſt intemperies immutata. igitur intemperies erit de eſſentia tumoris praeter naturam: quod & Galenus videtur voluiſſe in lib. de diff. morb. cap. 12. ubi connumerat tumores inter morbos compoſitos, qui intemperiem habent conjunctam. In libro etiam de inaequali intemperie, cap. ulti. inquit. Tumor eſt inaequalis intemperies facta in parte à materia fluente, & ſic videtur Avicenna, & ſi ſecus probo, ſenſiſſe. aliter enim res ſe habet, & ideo ad Conciliatorem primo dico, ſuum dictum habere veritatem in tumore hoc vel illo particulari, non autem in tumore, quatenus tumor eſt, quo modo à nobis in praeſentia non conſideratur: quod affectus communis eſt, nec intemperiem habet adnexam. At ſi tumores particulares accipimus, verum eſt quod conjunctae ſint intemperies, & hoc pacto intelligendus eſt Conciliator: alioquin erraremus, quoniam ſi intemperies eſſet de eſſentia rei, nempè tumoris, quatenus tumor eſt, ſequeretur quod intemperies non eſſet, quod per ſe, & à tumore videtur diſtincta, quod maximè & rationi, & veritati ipſi adverſaretur: quoniam intemperies per ſe non apparet ſenſui exiſtere cum ſemper cum hoc vel illo tumore particulari reperiatur, & ſit, non ob id tamen ſequitur quod non ſit, & quod per ſe re ipſa diſtincta, ſicut non valet ſi quis dicat humanitas, vel animalis natura, non videtur quo ad ſenſus ſeparata à particularibus tumoribus, ſed ſemper cum ipſis, & in ipſis requiritur: ergo humanitas, aut animalitas ut ita dixerim, non diſtinguitur re ipſa à Socrate, à Platone, & ab aliis particularibus hominibus: eodem modo non ſequitur quod intemperies ſemper reperiatur cum hoc vel illo tumore, idcirco non habet rationem per ſe, ſed eſt de tumoris eſſentia. Praeterea ſi intemperies eſſet de natura tumoris, ſequeretur quod quilibet tumor inquantum tumor, conjunctam ſimul haberet intemperiem: ſed conſequens eſt falſum, & falſitas conſequentiae patet ex hoc, quoniam aneuriſma tumor eſt, nullam tamen habet conjunctam intemperiem. Et ut hoc aptius percipiatur, debemus ad memoriam revocare, ſi quando tonſorem aliquem venam ſecantem vidimus, qui quandoque propter rei imperitiam non venam ſolum, verum etiam & arteriam ſublitefcentem ſimul pungit: arteria itaque compuncta cum non poſſit, vel ſaltem difficiliter conſolidari, ſuccreſcit caro, & facit tumorem aneuriſma appellatum, qui quidem verè tumor eſt. ſed quis tamen auderet aſſerere tumorem hunc habere intemperiem aliquam conjunctam? Hernia item inteſtinalis tumor, & verè tumor eſt, attamen nullam habet intemperiem ſibi copulatam: nullum enim in ipſo curando medicamentum admovemus, quod intemperiem removere ſit aptum. Callos etiam oſſeos, tumores eſſe quis inficias iret, at intemperiem aliquam habere conjunctam fateretur nemo. Exoſteſis quoque, affectio illa de qua Galen. 14. meth. cap. 17. loquebatur (oſſium eminentiam interpretantur iſti) verè tumor eſt, qui ex virtute vegetabili valida plus humidi quàm ſibi opus ſit ad partem alendam attrahente provenit, & oritur inſtar fungorum & ſpongioſae cujusdam ſubſtantiae.

tiae. Ejuſmodi autem verè (inquam) tumor eſt, nullam habet tamen conjunctam intemperiem, nec calidam, nec frigidam, nec aliam. In inflammatione rurſus incipiente adeſt tumor praeter naturam, ſed nulla adhuc intemperies: at poſtea cum facta fuerit obſtructio, & ſanguis perinde effervеſcere, ebullireve coeperit, tunc ſanè incipit fieri intemperies: priusquam verò fuerit facta ſanguinis ebullitio, intemperies nulla adeſt. Quare perſpicuum jam ſatis factum eſt, intemperiem non eſſe de tumoris eſſentia, & ad primam Galeni autoritatem, qui enumerabat tumorem praeter naturam inter morbos compoſitos, reſpondeo quòd Galenus de morbis loquitur compoſitis, qui habent intemperiem, ex fluxu materiae, quos etiam morbos vocat tumores, non vult tamen ob id, quòd intemperies ſit de tumorum eſſentia. Ad alteram autoritatem in lib. de inaequali intemperie, ex quo loco Braſavolus medicus egregius ſolebat colligere intemperiem eſſe de eſſentia tumoris, dico quòd Gal. intendit ibi intemperiem explicare inaequalem cum fluxu materiae, & ideo, ut res clarior fieret, in exemplum accipit tumores quosdam, ut cancrum, non quod cancer ſit tumor cum intemperie, ita ut intemperies ſit de ejus eſſentia, ſed quod cancer proveniens ex fluxu materiae habet conjunctam intemperiem. Loquitur ergo de fluxione cum intemperie, & quia fluxio cum intemperie rarò reperitur abſque tumore, idcirco Galenus accipit exemplum in tumoribus particularibus. Verum, dicet aliquis ſi tumorem cum intemperie, & fluxione aliqua reperiremus, eſſet ne propterea tumor, praeter naturam ſimplex, vel compoſitus? Vice verſa ſic reſpondendum opinor, quod compoſitus tunc meritò exiſtimetur, neque idcirco rationes praecedentes ſubvertemus, aut ipſum Avicen. vel Concil. tutabimur. Eſſe autem tunc compoſitum potius quàm ſimplicem affectum, illud indicat, quod tria lapſuum genera in unum, eo in affectu concurrunt. Vitiatur namque tum temperies ipſa, tum ſtructura, tum partium unitas, quae ſimul aggregata, ac in unam veluti eſſentiam collecta, apoſtematis eſſentiam complectuntur. Quamobrem cum in tumore omni praet. nat. intemperies concurrat, una cum affluxu ſubſtantiae vel calidae, & humidae ſimul, vel calidae & ſiccae, vel frigidae & humidae, vel frigidae & ſiccae, conſequens certè eſt, affectum hujusmodi compoſitum tunc eſſe dici de Galeni mente libro primo de morb. diff. cap. 12. Carni praeterea ulcus ſimplex, atque cum intemperie, & phlegmone accidere poteſt, uti & omnia tumorum genera eidem quoque evenire experientiae fide conſtat. Ex quibus colligitur tumorem praet. nat. quando compoſitum dicere meritò poſſimus, & quando ſimplicem. Sed abundè jam demonſtratum eſt, quod primum morborum genus quod in tumore praet. nat. reperiri dicebat Avicen. idcirco nullo modo eſt de tumoris eſſentia. Quod autem nec alterum in mutatam compoſitionem, conformationemve dicebat, oſtendam exemplo accepto ab oedemate. Corripiuntur manus, ergo tumore, qui oedema dicitur, ita ut oedema totam corrumpat manum, tunc quaeramus an manus compoſitio immutata, corruptave ſit: profecto nequaquam, nec extrinſecus, neque intrinſecus. nulla enim vena eſt transformata, nihil obſtructum, nihil laxatum, nec ulla manus particula locum immutavit, tam & ſi manus quo ad molem ſit aucta. Altero etiam exemplo id ipſum demonſtrare poſſumus. mulieres à partu ſolutae ſolent ex imbecillitate à partu derelictae, cum vel niſi victus ratione, vel aliqua re erraverint, licentioſeque nimium vixerint, varios, magnos, inſanabilesque tumores contrahere, ut manus videlicet reddatur major reliqua. tum quaero an manus grandior facta fuerit, quo ad conformationem immutata, nec ne? profecto non poteſt dici, quod ſi tumor eſt, tamen praeter nat. Satyriaſis etiam virilis morbus, pudendi, eſt tumor praeter nat. cum totum membrum intumuerit, tamen tantum abeſt, ut ipſius compoſitio fuerit immutata, ut potius elegantius appareat. Praeterea in ſcrofis, ideſt tumoribus ſcirrhoſis nulla apparet glandularum tumore corruptarum immutata compoſitio, ſed eadem eſt, earum figura, licet prae humiditate exuberante majorem adeptae ſint molem. Quare factum eſt, ut immutatio compoſitionis ſit de natura tumoris cum multae partes tumore afficiantur, & nullam inde compoſitionis immutationem contrahant. Verum tamen eſt quòd dimenſio, ut & ipſe Avic. confitetur, immutatur, quoniam ex tumore augetur quantitas, magnitudo autem eſt pars quantitatis. De ſitu verò, quòd immutetur, falſum profecto eſt, neque enim glandula cum patitur ſcrofam, locum mutat, quare nec immutata compoſitio eſt de tumoris eſſentia, quod erat alterum morborum genus. Secundum genus pro autoritate, & exemplis, nec tertium genus, ſcilicet dum unitas conveniat tumori, quatenus tumor eſt, quandoquidem ſciendum eſt quod unitatis, continuationisve ſolutio duplex eſt, quaedam ſenſui clara, quae ſaepè ſolet actiones impedire & eſt morbus: quaedam verò occulta, quae licet affectio quaedam ſit praeter nat. tamen cum non impediat actiones, non dicitur morbus, ſed affectio non naturalis. Si itaque cum dicunt ſolutionem continui eſſe de tumoris eſſentia, de ea quidem ſolutione intelligunt, quae ſenſim apparet, actionesque laedit, hoc prorſus à me negatur: ſin autem de occulta, & actiones non impediente, concordari poſſum, tam & ſi hoc eſſet dubitabile admodum, dantur enim tumores plurimi, in quibus multa nec manifeſta, nec occulta reperitur unitatis ſolutio. Jam itaque patet tumoris

ris definitionem ex Avicenna collectam ineptam aliquo pacto eſſe: quae nam igitur erit bona? nulla ſanè alia, niſi quam ex Galeno accipiemus. Gale. itaque lib. XIII. metho. med. cap. I. in hoc inquit totius operis tertiodecimo, de tumoribus, qui praeter naturam incidunt, differere incipiemus, in quibus ſcilicet partes à naturali habitu in quantitate receſſerunt. Haec ſunt Gal. verba, ex quibus colligere clarè poſſumus, quod tumor praeter nat. ſit morbus, quo membra à naturali habitu ſecundum quantitatem recedunt. Ex qua definitione, & maxime ex illa particula (membra) tumorem habemus praeter nat. eſſe morbum organicum, hoc eſt habere pro ſubjecto partes inſtrumentales, & non ſimilares, quod eſſe poteſt autoritate ejuſdem Galeni lib. II. de cauſ. ſymptom. cap. 2. ubi ait, quod tumores ſunt morbi inſtrumentales, & hoc bis, terve repetit. Probatur etiam ratione, quia partes ſimilares non laeduntur à magnitudine, & quantitate, ſive magna ſive parva ſit, caro enim ſive ſit ſub magna mole, ſive ſub minima, nihilominus creſcit, & augetur ab humido tranſmiſſo, atque itidem intelligendum eſt de pinguedine, & reliquis ſimilaribus partibus. Cum itaque ſimilares partes, quatenus ſimilares non adſcribant ſibi determinatam quantitatem, ſed tantam ſolum, quanta pro ſuſtinenda ſit ſatis ſua forma: ſequitur ipſas non eſſe ſubjectum tumoris praet. nat. Contra autem cum partes organicae quantitatem determinatam ſibi adſcribant, alioquin non agerent, & ex immutata quantitate patiantur palam eſt ipſas eſſe tumoribus obnoxias. Sed in oppoſitum ſunt autoritates Gale. & magni quidem momenti, & primo ibi lib. de differ. morbo cap. 12. cum enumerat morbos particulares partium ſimilarium, connumerat ſcirrhum, oedema, & inflammationem: iſti autem ſunt tumores praet. nat. ergo tumor erit morbus varius, & ſimilaribus, & organicis partibus. Praeterea eodem libro, cap. 5. ſpecies morborum enumerans, qui partibus ſimilaribus accidunt, dicit quòd in ipſis ſit morbus, qui interdum in intemperie ſimpliciter conſiſtit, & cum calefiunt, vel frigeſcunt, & interdum morbus in intemperie, qui habet conjunctam humoris fluxionem, & ſit tumor. cum igitur in hoc genere morborum, qui eſt in intemperie cum fluxione materiae, contineatur tumor, & morbus talis in ſimilaribus partibus fiat, ſequitur quod tumor praet. nat. habeat & ſimilares partes pro ſubjecto. Rurſus idem Gal. in eodem lib. cap. 13. inquit, inflammatio eſt morbus partium ſimilarium, nec per inflammationem intelligit phlegmonem, quae vox apud antiquos quandoque fervorem alicujus partis, intemperiem calidam, & ſiccam ſine alicujus materiae fluxione ſignificat, ut cum manus calefit, rubraque evadit: calefactio, & rubedo illa vocabatur inflammatio, & haec propriè eſt phlegmone. Aliquando etiamnum apud ipſos tumorem praeter naturam ſignificabat, cum materiae fluxione. Dico itaque quod inibi Galenus non intelligit de illa inflammatione, quae phlegmon propriè appellatur, ſed de una, quae eſt cum fluente materia, & ſic videtur quod Galenus ſibi ipſi, & noſtrae opinioni adverſetur. Eſt praeterea & ratio deſumpta ex Avicenna in ſecun. 1. doctri. 1. ubi ſic argumentatur. partes oſſeae, & dentes nutriuntur, ergo faciunt excrementa, & illa excernunt, ſi excernunt, ergo poſſunt & illa retinere, & ſic fieri morbi, & tumores in illis partibus. A ſimili dicemus nos, partes ſimilares ſunt quantae, & per conſequens tumores patientur, & Conciliator diff. 75. cum vidiſſet hanc difficultatem, poſt multa, dixerit tandem quod tumor non eſt ſolummodo partium organicarum, verum & ſimilarium, & ita morbus communis: ſed (bona ipſius venia dixerim) decipitur, quoniam ſequeretur quod diviſio morborum à Galeno tradita, eſſet vana, ſive manca, quia, quartum omiſiſſet membrum. dividens namque morbos Galenus, dicebat aliud eſſe partium ſimilarium tantum, qui in intemperie conſiſtit, alterum verò genus ad inſtrumentales duntaxat partes attinens. Et hoc quatuor habet differentias, ſeu ſpecies, aut enim morbus iſte eſt in numero, aut in quantitate, aut in compoſitione, aut in ſitu. Tertium morborum genus dicebat eſſe commune, & eſt ſolutio continui, quae eſt morbus per ſe partium tam ſimilarium, quam organicarum. Quartum & morborum genus, tumor ſcilicet praeter naturam eſſet iis tribus adjungendum, ſi eſſet vera ſententia Conciliatoris, quod nihil magis abſonum. Sed dices non ne habes morbum, & bene ſicut eſt extortum membrum. & dico quod membri extorſio non eſt communis, quia ratione extorſionis figurae competit organo, ratione autem intemperiei, partibus ſimilaribus; eſſet jure communis, ſi non magis ſecundum figuram, quam ſecundum intemperiem competeret his atque illis partibus, ſimilaribus videlicet, & organicis. Caeterum quid ad Galeni autoritates, quae difficiles profectò admodum ſunt, & quamplurimos vel doctiſſimos viros defatigarunt, nec quenquam adhuc vidiſſe memini, qui difficultatem hanc enodarit. ego autem ſolvam ut potero, eaque levi; ſed antequam ad ipſam ſolutionem veniam, ſcire oportet quòd affectiones partium ſimilarium ſimplices, varias habent appellationes, & proprias etiam, ut caliditas, frigiditas &c. At morbi compoſiti earundem partium non habent proprias voces, una excepta febre, quae per ſe explicatur, quod ſit paſſio calida, & ſicca, caeterae autem affectiones omnes per aliud explicantur, ut aut eſt intemperies calida, & humida, aut frigida, & humida, & caetera. Et cum intemperies iſtae ſimplices careant propriis nominibus, tanto magis carebunt ejuſdem intemperie inaequali complicatae, ut ſi verbi gratia in manu fluat bilis, & humectetur, ac exſiccetur, intem-

Conciliatoris error.

tem-

temperies iſta manus appellationem non habebit propriam: & cauſa eſt, quia rarò accidit, ut iſti morbi ſint per ſe, ſed ut plurimum conjuncti cum ſolutione unitatis, & quantitate aucta, & cum materia fluente. Ideo affectus iſti innominati ſunt, & nomen ſortiuntur qualitatum ſimplicium, ita ut quando, exempli gratia, in cute reperitur intemperies calida, & ſicca cum ſoluta unitate, & ulcere, appellatur herpes, ſed intemperies his poſitis facillime cognoſcitur per ejusmodi nomen. Ad primam modo Galeni autoritatem accedentes, cum enumerabat tumores praeter naturam inter morbos ſimilium partium, ut ſcirrhum, oedema, & ejusmodi, dico quòd loquebatur de complicatis intemperiebus, quas explicavit per hanc vocem tumorem, & per inflammationem, ibi intellexit phlegmonem, quòd eſt intemperies calida cum rubore. ſed quia iſta inflammatio, ut plurimum habet conjunctum tumorem, hac ratione inflammationem vocavit. Idipſum dicendum quoque erit de oedemate, & de aliis, ne eadem toties repetere videamur, & hoc pacto expoſuimus primam jam dictam autoritatem. Ad alteram autem, quae erat quod Galenus inquit morbos partium ſimilarium alios eſſe intemperie, alios cum fluxione humoris, dico quòd volebat duo genera explicare morbi, & ad rationem cum dicebat partes ſimilares ſunt quantae, tumor praeter naturam eſt morbus in qualitate, nam eſt auctio in magnitudine, ergo dico quòd partes ſimilares, ut ſimilares non patiuntur tumores. Similarium namque partium natura non eſt dividi (ut ſic dixerim) in ſimilia, ſed in augeri, & apponere: ut erunt ſimilares partes, vegetabiles ſunt, patiuntur affectiones quantitatis, & expoſitio, & ſolutio igitur eſt, quòd partes ſimilares, quatenus quantae, ſapiunt nomen organorum, & ideo patiuntur affectiones quantitatis. In quantum verò ſimilares ſunt, non ſunt obnoxiae quantitatis affectionibus, & per conſequens non tumoribus, quapropter ſtat adhuc tumorem praeter naturam eſſe ſolum partium inſtrumentalium, & morbum eſſe ſimpliciſſimum.

CAPUT II.

DE DIFFERENTIIS TUMORUM PRAETER NATURAM IN UNIVERSUM.

Quod autem tumor praeter naturam ſit ſimpliciſſimus affectus, ex eo etiam patet, quòd unicam differentiam, formamve habet, quae eſt quantitas immutata, quam quidem Galenus in lib. de tumoribus praeter naturam extenſionem vocat praeter naturalem, in longam latam, & profundam. Sed dicet modo aliquis, unde igitur tot recentiores medici, ab antiquorum duntaxat monumentis tot tumorum praeter naturam differentias deſumpſerunt? cui ego hoc pacto objectioni breviter ſatisfaciam, quod dum de differentiis ſcriptores aliquorum morborum loquuntur, ut plurimum differentias ipſas ſpecies proclamant, de quibus eodem modo nos quoque in praeſentia pertractare conabimur, facta interim ea de propria tumoris praet. nat. differentia non inutili declaratione. Cap. igitur de tumorum praet. nat. differentiis, ſeu ſpeciebus, hoc acturi ſumus, quaedam interim praeponentes, ex quibus tanquam ex fontibus tumorum differentias omnes facilè poterimus eligere. Primum igitur erit affectus naturae, ideſt forma morbi de quo agimus, quae forma eſt magnitudo acuta. Cum itaque habeamus, quòd tumor ſit magnitudo acuta, & quòd magnitudo augetur, vel in magnam molem, vel parvam, aut mediocrem, habemus quoque tres tumorum differentias, quòd ſcilicet alii ſint magni, alii parvi, alii mediocres, & haec verò quòd magnitudo conjungatur cum hac, vel illa intemperie, habemus quoque quòd tumorum alii ſint calidi, alii frigidi, alii autem alio modo affecti, & ita primo ſumemus differentias tumorum per naturam, ſeu eſſentiam. Altero modo, ſive capite dicemus praeterea eſſe materiam, quae ſi una fuerit, morbus quoque unus erit, ſi multiplex, morbus ſimiliter multiplex: & ſi materia erit bilis, tumor erit bilioſus, ſi phlegma phlegmaticus, & ſic de aliis. Tertium eſt cauſa efficiens, quae duplex eſt, nempè extrinſeca, & intrinſeca: ab extrinſeca non oriuntur differentiae, inflammatio enim, ut exemplo id patefaciam, quae fit à gladio, non differt ab inflammatione, quae fit à contuſione: ab intrinſeca autem accipi differentia ſolet, quòd alii tumores fiant per diſtillationem, alii per collectionem. Quartum eſt accidentia, & conſequentia morbi, ex quo ſumuntur differentiae, quod alii ſunt dolorifici, alii ſine dolore: alii cum pulſatione, alii ſine: alii rubei, alii non: alii tenſi, alii laxi: alii duri, alii molles, & alii liquidi. Quintum eſt tempus, vel tempeſtas, in qua tumores fiunt, ut tumorum alii dicuntur aeſtivi, alii hyemales, alii autumnales, alii vernales. Sextum eſt locus, vel pars affecta, ut alia eſt inflammatio oculorum, alia cerebri membranarum, aut alius tumor eſt internus, alius externus, & alii ſunt tumores pueriles, alii foeminiles. Septimum eſt motus morbi, & aetas, ut tumorum alii ſunt celeres, alii tardi: alii cito creſcunt, & deſinunt, alii è contra. Primae autem, ac potiſſimae tumorum praet. nat. differentiae, à materia propria, ex qua gignuntur ſumendae

vi-

videntur poſt cauſam formalem. Itaque ut quatuor ſunt, quae praeter naturam tumores creare ſolent, ſanguis, pituita, bilis, & atra bilis, ſic quatuor erunt praecipue tumorum praet. nat. differentiae, Phlegmone, Oedema, Eryſipelas, Scirrhus. *Tumorum differentiae.* Phlegmone ſanguinei confluxus germen eſt. Oedema pituitae tenuis. Eryſipelas bilioſae fluxionis. Scirrhus, limoſi, & foeculenti ſanguinis, vel craſſae, lentaeque pituitae, autore Galeno lib. de tumor. praet. nat. cum haec exſuperarint germina ſunt. His addenda ſunt flatuoſus ſpiritus, & aquoſus humor: qui ſui generis tumores creant, ut paulò poſt dicemus. Abſceſſus autem extraneam quandam, & purulentam varii generis materiam intra ſe continent. Phlegmones porrò duae ſunt differentiae, prout vel ex ſanguine puro, ſinceroque, nec aliis humoribus commixto creatur, vel ex eodem impuro, & aliorum admixtione coinquinato. Quae ex ſincero gignitur ſanguine, phlegmone vera nuncupatur: quae ex eodem impuro, non vera: atque pro ratione vincentis in ea humoris denominationem aliam, atque aliam ſortitur, ut ſi bilis ſanguini admiſceatur, phlegmonem eryſipelatoſam: ſuperante verò bili, eryſipelas phlegmonoſum, atque ſic de pituita, & atra bili admixtis dicatur, ut ſit phlegmone quaedam oedematoſa, ſcirrhoſa alia, ut Galenus lib. de tumoribus praeter nat. affirmavit. *Affectus phlegmonoſi.* Phlegmonoſi etiam affectus cenſentur dothienes, bubones, phygethla, phymata, carbones. Dothienes, Celſo furunculi, Avicennae aldemurrenul dicuntur. Sunt autem tubercula acuta, cum inflammatione, & dolore: bubones laxarum partium, & glanduloſarum inflammationes ſunt. Phygetlum de genere phlegmones eryſipelatodis eſt, & Celſo panus vocatur: in inguinibus, & alis ut plurimum naſci ſolet. Phyma glandularum phlegmone quaedam eſt, quae cito & incrementum ſuſcipit, & ad ſuppurationem accelerat. Celſus id genus tuberculum nuncupat. Ex phlegmonarum quoque genere & carbo eſt, ex fervente ſanguine originem trahens, qui & cruſta integitur, & puſtulis iis, quae ex igne fiunt, ſimillimis, circum ambitur: atque ob id & febrem acutiſſimam creat, & non rarò vitae periculum infert, ſi ei praeter fervorem contagio peſtilens adſit: quod in peſtilentibus conſtitutionibus fieri ſaepè vidimus. Phlegmonas etiam non rarò ſequuntur abſceſſus, ſinus, fiſtula, gangraena, ſphacelus. Abſceſſus interdum nulla etiam praecedente inflammatione fit, interdum, idque ſaepius, ad illam ſequitur. Gignitur autem, autore Galeno libro de tum. praet. nat. cum natura à fluore devicta, non amplius in pus, ſed peregrinam aliquam mutationem, alias aliam ſanguinis permutatur: vel cum pus retentum, & à carne ei ſubjecta recedens, & acredine vulnerans ſubſtat, tandemque foras erumpit, niſi quis ſectione id antevertat. Sinum id eſſe vult Galenus cum pus acredine ſua erodens, ita particulam excoriat, & continentia à ſubjectis ſeparat, ut diſtantia inter ſe priſtinum ſtatum recuperare haud facilè queant. Hunc verò affectum, niſi quis ſedulò curare aggrediatur, callo obducitur, ut agglutinare ipſas, quae interjacent partes difficillimum ſit: tumque ex ſinu fiſtula efficitur, arctus nimirum, oblongusque ſinus. Gangraena ingentes phlegmonas ſequitur, eſtque veluti partis mors quaedam: veluti ſphacelus, ſeu ſyderatio completa, & exacta partis corruptela, in qua foetor, nigrities, frigiditas, ſenſus privatio, atque motus, ob caloris nativi, ſpirituumque defectionem inſunt. Phlegmonarum quoque genera ſunt, quae à partibus, quibus inſident, pro ipſarum ratione, varias nomenclaturas ſortiuntur, ut uvae, tonſillae, pariſthmia. Uva autem gurgulionis inflammatio eſt, quam Graeci γαργαρεῶνα, καὶ σταφυλὴν, Latini columellam dicunt. Tonſillae, glandularum (quas amygdalas vocant) inflammatio quaedam eſt, παρίσθμια Graeci vocant. Sed haec tria non ſolum morborum, ſed & partium quoque nomina ſunt. Sequitur eryſipelas, quod bilioſae fluxionis germen eſſe Galenus variis in locis prodidit, ut lib. de tum. praet. nat. lib. XIII. meth. meden. & lib. de morb. differ. & ſi lib. II. ad Glauconem ex ſanguine, & flava bili mixtam fluxionem eryſipelas eſſe dixerit: quo etiam loco ex ſanguine quidem, ſed effervescente, & ſecundum ſubſtantiam tenuiſſimo, creari eryſipelas affirmavit. Exquiſitum eryſipelas ſolius cutis affectio eſt, & abſque ulcere: illegitimum verò, non cutim modò, ſed etiam ſubjectam carnem occupat. Interdum nimia humoris acrimonia cutem exulcerat: ſed id dum facit, jam ad herpetis magis naturam, quàm eryſipelatos vergit. Fit & non nunquam ex aliorum humorum cum bili miſcela, ſanguinis, pituitae, atrae bilis, tumque eryſipelas, vel phlegmonoſum, vel oedematoſum, vel ſcyrrhoſum, jure vocatur. Herpes à ſincera bili natus, eaque à ſanguine ſecreta eryſipelati proximus eſt. Hunc duplicem Galenus ſubſtituit, exedentem & miliarem: exedens, qui Graecis ἐσθιόμενος dicitur, à bili fit acriore, ſed mera, cutim univerſam ad ſubjectam uſque carnem cum incendio & pruritu depaſcentem, unde illi exedentis nomen. Miliaris, κεγχρίας Graecè, ex bili tenuiore, atque dilutiore, ob pituitae tenuis admiſtionem, fieri creditur: ob id albicantia quaedam protuberant inſtar milii ſeminum, unde illi miliaris nomen. Ad eryſipelatos porrò genus pertinent, quae Graecis φλύκταιναι, καὶ φλυκτίδες dicuntur puſtulae, veluti bullae quaedam, iis ſimiles, quae in corpore à fervente aqua exoriuntur. Jam verò ad oedema tranſeamus, quod & ipſum, vel ut morbus, vel ut ſymptoma concipi poteſt. Oedema, ut morbus eſt, tumor laxus, mollis, fungoſus, doloris expers, ex pituitae tenuis influxu originem ducens. Fit & ex pituita aliis humoribus confuſa, tumque illegitimum oedema naſcitur. Ut verò ſymptoma-

matis rationem habet, alios affectus ſequi conſuevit, ut cachexiam, & aquam inter cutem: praeſertim eam, quae λευκοφλεγματίας, ϰ ἀνασάρκα dicitur. Sumitur Hippocrati oedematis vox, pro omni tumore partem quampiam infeſtante. Tumores namque cujusvis generis omnes, oedemata ſolet appellare, ut comm. pri. ad lib. progno. Hipp. comm. 33. teſtatur Galenus. Oedema quoddam phlegmonodes, eryſipelatodes, ſcyrrhodesque à ſanguinis, bilis, & atrae bilis admiſtione dici conſuevit. Ad oedematis porrò naturam referenda ſunt hydrocaele, aſcites, & leucophlegmatia. Hydrocaelen vulgò herniam aquoſam dicunt, cum aqueus humor in teſtium tunicas allabitur. Aſcites, ſeu aquoſus, Hydrops, cum ſeroſus humor in membrana abdominis interiore continetur: uti leucophlegmatia, cum corpus ſubtumidum totum efficitur, inſtar mollis, & ſubtumidi panis. Scyrrhus ab atra bile naſcitur, eſtque Gal. tumor durus, abſque doloris ſenſu, ſi exquiſitus fuerit, qui & ipſe curationem haud quaquam admittit. Non exquiſitus verò, ut non omnino ſine ſenſu eſt, ita & difficulter curari ſolet, non ſolum ex atrabiliario ſucco, ſed ex pituita lenta, craſſaque, tenuiore ejus parte reſoluta, fieri ſcribit Galenus lib. de tum. praet. nat. & lib. 11. ad Glauconem. Fiunt quoque & ſcyrrhi ex tranſmutatione, cum phlegmone eryſipelas, aut oedema plus aequo perfrigerantur, tranſitque in ſcyrrhum affectus. Sunt & ſcyrrhi phlegmonodes quidam, eryſipelatodes, ac oedematodes, pro ratione humoris confuſi, à quo fiunt. Melancholici porrò tumores ſunt, *Melancholici tumores.* cancer, elephas, pſora, lepra, phagedaena tumens, ulcera maligna, ut chironia, & telephia. Cancer ab atra bile fit, citra fervorem: elephas univerſi corporis cancer eſt: pſora & lepra tantum cutis vitia ſunt: ſed altera profundius ſe immittit, altera cutem tantum afficit: phagedaena cum cute pariter carnem ſubjectam depaſcitur. Satyriaſmus, ſeu elephas incipiens, ad hoc genus refertur. Varices quoque atrabilario ſanguine tumentes ejusdem ordinis cenſeri poſſunt. Inter tumores quoque ad hoc genus pertinentes cenſentur, quae Graecis ἐκχυμώματα, & ἀνευρύσματα dicuntur: quorum alterum ex contuſione, ruptioneve naſcitur ubi ſanguis cutem ſubiens tumorem cum livore facit: alterum tumor eſt ex vulnerata arteria natus, cum incumbens arteriae cutis obducta, arteria verò nondum agglutinata, interjacens ſanguis tenuis tumorem facit: barbari autem emborisma depravata voce nominant. Scyrrhoſi etiam affectus ſunt ab affecta parte non ſortiti: chaerades, & ſarcocaele: alterum glandoſarum partium tumor eſt, alterum teſtium. Hic varix Latinis, alter affectus ſtrumae vocantur. Inflationes porrò ad flatuoſum tumorum genus pertinent, ut tympanites, quae Hippocrati aqua intercutem ſicca in aphoriſmis dicitur: & priapiſmus, qui pudendorum, à flatulento ſpiritu in cavernoſum nervum ſeſe immittente, intentio eſt. Sunt & parvi quidam tumores in cute orientes, ut achores (ſalſae plerumque pituitae germina) eademque parva in cute capitis ulcera, tumore modico praedita. Favi, ex quibus melli conſimilis humor effluit, & foraminulenti tumores exigui ſunt. Duriora, & prominentiora ſunt, verrucae latiores, & penſiles; quarum priores μυρμήκιας, poſteriores ἀκροχορδόνας Graeci vocant. Sic & epinyctides, exanthemata, & ecthymata, ad puſtularum genus referri, quaeque in ſuo genere poſſunt epinyctides, exigua ulcuſcula ſunt, ſuapte ſponte erumpentia, puſtularum formam nacta, quibus disruptis cruenta ſanies manat. Inde autem nomen ſumpſerint, quod interdiu non admodum, noctu gravius aegrum infeſtent. Exanthemata, efflorescentiae quaedam ſubtumentes ſunt, inſtar gemmarum in plantis turgentium. Has Plinius, & Latini papulas, & pituitae eruptiones vocant (vulgus medicorum variolas) quae interdum latiores, & abſque pruritu multo, à frigidiore, & craſſiore humore naſcuntur: interdum ſublimiores apparent, & à calidiore ſimul, & tenuiore humore ortum habent. Pſydracia, tumores non admodum ſupra ſummam cutem protruſi, bullis ſimiles, quae ab igne excitantur, ſunt. Tumoribus, porrò adnumerantur, non iis, qui ex humoribus naſcuntur, ſed qui ex tumente aliqua corporis parte fiunt, nullo contento humore, ut epiplocaele, enterocaele, enteroepiplocaele, cirſocaele, bubonocaele, & umbilici prominentia. Fit epiplocaele, cum omentum in ſcrotum labitur: enterocaele cum inteſtina deſcendunt: enteroepiplocaele, cum inteſtinum ſimul cum omento in ſcrotum delabitur: cirſocaele hernia varicoſa: bubonocaele, inguinis ramex eſt: & fit rupto peritonaeo juxta inguem, aut eo vulnerato, & procidente. Ex carne porrò ſupercreſcente fiunt epulides, & parulides. hoc eſt exigui abſceſſus circa gingivas orti, carne nimium ſupercreſcente. Polypus, deformis, eaque carnoſa prominentia quaedam in naribus eſt, pendula, multisque radicibus, ſeu pedibus nixa, unde illi nomen. Sic atheromata, ſteatomata, melicerides, abſceſſus ſunt in quibus quid ſimile pulti, melli, ſevo invenitur: uti etiam quibusdam aliis, variae, atque extraneae quaedam ſubſtantiae reperiuntur, veluti lutum, coenum, limus, faex, ungues, lapides, pili, pori, oſſa, teſtae, vermes, & ejusmodi animalcula ex putredine orta. Atque hae tumorum praeter naturam omnis generis differentiae.

CAPUT III.

DE CAUSIS TUMORUM PRAETER NATURAM IN UNINERSUM.

Tumor igitur praeter naturam eſt morbus organicus, & ſimplex in magnitudine extenſa conſiſtens, atque haec eſt naturalis, ſeu formalis cauſa ipſius, dum de cauſis in hoc capite tractaturi ordine ſumus. Succedit modo cauſa materialis, neque id injuria factum eſſe arbitror, cum dicat Guido. nota quod cauſa materialis tumoris praeter naturam continetur in loco, & ita eſt conjuncta: quippè jure optimo ipſius pertractatio ſuccedit poſt formalem cauſam. Avicen. itaque, ut ab eo exordiar, in ſecun. pri. doct. pri. dixit, quòd materia hujus morbi eſt multiplex, vel potius ſeu triplex: quatuor humores, ſcilicet ſanguis, pituita, bilis, & atra bilis, ac praeterea univerſus humor, & flatus. Verum Avic. in hoc diminutus eſt, nam licet tumores ex his fiant, non tamen omnes ex aliquo iſtorum fiunt, ſed dantur aliae multae materiae, & res ab iis, quae faciunt tumores. Guido autem, inquit quod materia tumorum eſt duplex, aut enim materia tumorum eſt materia naturalis, aut non naturalis: naturalemque materiam dicit eſſe humores naturales: non naturalem verò, humores non naturales. Vocatque humores naturales, maſſam ſanguineam, quae ſanguis abſolutè à Galeno ſexcentis in locis dicitur, & eſt aggregatum ex quatuor humoribus, qui omnes in illa maſſa ſunt in potentia, & inter ſe refracti, non autem ſunt in actu. Scire enim debemus quod vox iſta ſanguis aliquando ſignificat maſſam ipſam ſanguinis aggregatam ex quatuor humoribus, in qua maſſa, ut jam dixi, ſunt in potentia, & refracti: atque interdum ſignificat quartam partem maſſae: igitur per humores naturales Guido intelligit maſſam hanc, quae licet aliquando humidior, aliquando calidior, juxta diverſorum corporum habitus fiat, tamen materialis dicitur, quoniam ex ipſa, ſeu ex quatuor humoribus, quibus conſtat, partes omnes aluntur, ſive modo humores, in ipſa maſſa aequales ſint, ſive alter ſuperet alios, & excedat. Non naturales verò quatuor eoſdem humores appellat à maſſa ſeparatos, & inter ſe non amplius commixtos, ſed actu per ſe, & ſeparatim exiſtentes, quos humores appellat non naturales, quia ſic ſeparati non nutriunt partes. nulla enim reperitur pars, quae ex ſola bile, atra, vel flava, pituitave nutriatur, & de natura iſtorum quatuor ſuccorum eſt, ut cum ex maſſa fuerint ſeparati, & extra vaſa, non amplius concreſcant. Humores igitur naturales, & non naturales, juxta Guidonis ſententiam ſunt tumorum praeter naturam materialis cauſa, cujus inventio venuſta quamvis ſit & docta, manca tamen eſt, & diminuta, quoniam multae aliae res inveniuntur, quae tumores faciunt, ad nullam tamen iſtorum duorum cap. poſſunt redigi, cum nec naturalis, nec etiam non naturalis exiſtat, ut infra paulo patebit. Ego autem dico ſeptem eſſe capita, vel fontes, ex quibus tumorum omnium materiam haurimus, ex quibus primum quidem caput, vel prima materialis cauſa eſt maſſa ſanguinis, quae facit tumores, vel quando naturaliter ſe habet, vel quando propter materiam ſecundum materiam ſe habet maſſa ſanguinea: quando eſt integra, & in ſua natura conſiſtens: non integra verò quando ex natura eſt corrupta, ut ſi exempli gratia ſanguis fluat in partem aliquam, & faciat tumorem, tunc tumor ille dicitur fieri à maſſa ſanguinea naturali, vel naturaliter ſe habente: ſi contra ſanguis in parte aliqua obſtruatur, inibique putreſcere incipiens abſceſſum faciat, materia illius tumoris non naturalis nuncupabitur. Alterum caput, ex quo ſumitur tumorum cauſa materialis, ſunt humores à maſſa ſeparati: ſunt inquam, humores iſti hoc modo accepti tres tantummodo phlegma, & bilis utraque; ſanguis verò non poteſt re ipſa ab aliis humoribus ſeparatus reperiri actu per ſe exiſtens, ſed ſemper in maſſa: caeteros autem humores ſingulos, per ſe ſejunctos à maſſa, & quemcumque actu exiſtentem inveniri, tum ſenſus, tum ratio ipſa docet, & ſicut maſſa ſanguinea. Tertium erit cauſa tumorum, vel ut cum ſecundum naturam ſe habeat, vel quando praeter naturam: ita etiam humores iſti tumores faciunt, ut quando non ſunt corrupti, aut cum putreſcunt. Quartum caput eſt pars ſolida, nam ſaepè partes ſolidae recedentes à propria ſede tumores efficiunt, ut cum oſſa luxantur, ſuoque loco dimoventur, faciunt, ut partes, in quas prolapſa ſunt intumeſcant: ita & inteſtinum deſcendens, & caro excreſcens circa vaſa ſeminalia, efficit tumorem in ſcroto, qui ramex dicitur, ut antea adnotavimus: atque omnes iſti tumores cum habeant pro materia partes ſolidas, ad hoc caput, ſeu fontem redduntur. Quintum caput eſt materia aquoſa, quae non eſt ſimpliciter humor; & aquoſa iſta materia eſt aliquando naturalis, aliquando praeter naturam: naturalis eſt, ut quae in inteſtinis, & abdominis cavitate reperitur, quae quidem naturalis eſt, quia inteſtinorum motio ineſt, ut haec eadem humiditas aquea in abdominis cavitate contenta deſcendat interdum in burſam, ſcrotum dictum, & faciat herniam: non naturalis verò haec eſt humiditas aquea, ut cum hydropem facit. Sextum caput eſt vapor, ſeu fumus quidam, ut eſt in hernia ventoſa, vel rami-

ramice ventoſo, flatuoſove. Septimum & ultimum eſt quòd ad omnia, quae ex toto increſcunt, praeter naturam reducuntur: haec autem ſunt multiplicia, quae in locis contenta, ſeu retenta faciunt tumorem, & ideo vocamus praeter nat. retenta in parte aliqua, & primo ſunt quaedam veluti polenta, urina, amurca, muccus, & ejusmodi: ſecundo pus, hoc eſt ſanies: tertio mellea quaedam ſubſtantia: quarto materia quaedam à laridi ſimilitudine ſic dicta: item grumus ſanguinis, calli, capilli, ungues, filamenta, lapides, carbones, glandes plumbeae, animalia ipſa viventia, ut vermes. haec enim omnia aliquando, imo ſaepius viſa ſunt efficere tumores. Haec igitur ſunt ſeptem capita, ex quibus tumorum materiae omnium accipiuntur, quibus ſuccedit efficiens cauſa, quae eſt duorum generum prolata; primitiva dicta, & à Celſo in praefat. 1. lib. cauſa evidens, & cauſa externa, eo quod extrinſeca ſit, & pateat: altera verò cauſa ſub ſecundo genere contenta, dicitur cauſa antecedens, & à Celſo addita cauſa, & cauſa continens morbum appellatur. Cauſa autem primitiva dicitur, teſte Gale. in 1. de cauſis pulſ. cap. 1. totum illud quòd extra corpus humanum poteſt facere morbum: & hanc Guido duplicem eſſe dixit, caſum enim & percuſſionem: ac per caſum fracturam, luxationem, & ſimilia intelligit; per percuſſionem autem omnem contuſionem. Harum etiam cauſarum meminit Avicen. ſec. pri. doctr. 2. c. oct. & decimo, tractans de tumoribus praet. nat. & 4. fen. 1. lib. cap. 25. addit his duobus morſum, vel ictum venenoſorum animalium. igitur ſecundum ipſum tria erunt genera vera cauſarum effectivarum tumoris praeter naturam, ſed deceptus utique eſt vir iſte, quoniam aliae multae cauſae dantur, quae ad nullum iſtarum trium generum reduci poſſunt, ſicut paulò infra patebit. Ob id Tagautius, ut & ipſe aliquid inveniſſe videatur, cauſas eſſe inquit caſum, percuſſionem, fracturam, diſſenſionem, luxationem, & errorem, qui in victus ratione committitur. ſed nihil & ipſe agit, quoniam omnes iſtae cauſae ab ipſo aſſignatae, ad illa duo genera Guidonis reducuntur: nam mala victus ratio ad ipſummet reducitur primum: reliquae verò & omnes ad ſecundum, ſcilicet percuſſionem, & ita omittit etiam animalium venenoſorum ictum, quae tamen cauſa neceſſario requiritur. Dicamus ergo quòd prima efficientium cauſa tumorem ſit ambiens aër, qui inducendo hanc vel illam intemperiem eſt in cauſa tumoris, ut ait Galenus in ſuis comm. de nat. humana. Intemperies autem iſta, qua mediante aër ambiens efficit tumores, vel eſt nimis calida, vel laxa, vel tepida, vel frigidiſſima, vel qualitas contagioſa: à caliditate quidem nimia fiunt tumores, ut ſi quis aeſtivo tempore ſub Sole deambulans, ſuccedat ſibi tumor epatis, ut ſaepè contingit: à tepido autem, laxoque calore, ut ſi quis noctu faciat iter ſub plenilunio, iter illud lunare tepidum, ſaepè facit tumorem, ut glandularum, vel narium, & hujusmodi: nam calor ille ſuo tempore poteſt humores eliquare, ſed non diſcutere, ſicut etiam fieri ſolet à calore ſolari martio, vel aprili menſe: à frigiditate tertio intenſiſſimi ſolent tumores oriri, ut perniones pueris admodum familiares, qui non aliunde oriuntur, quam ab externa frigiditate intenſiſſima: à qualitate autem maligna, ut ſi quis permanſerit in loco aliquo, ubi fuerit aliquis, qui in carbonis re fuerit paſſus, ex mala qualitate inibi relicta contrahat praeter naturam. Saepè etiam viſum eſt fieri tumores ex mala qualitate arborum, ut juglandum, ſub quarum umbra dormientes, ut plurimum tumores contrahunt: quod idem compertum eſt etiam fieri, ſi quis fodiat tapſiam, ſine caligis adverſo vento: ſtatim enim ex mala qualitate illius tranſmiſſa intumeſcit foſſoris burſa. Iſtis igitur modis ambiens aër ſolet eſſe cauſa tumorum. Altera cauſa eſt omne corpus ſolidum, contangens humanum corpus, ut contactus alicujus rei ſolidae, calidiſſimae, vel ignitae, vel etiam frigidiſſimae, ſicut nos vidimus in muliere quadam, quae ex ſeſſione nudis natibus aeſtivo tempore ſupra marmores lapides frigidos, tumorem maximum contraxit. Sequitur praeterea corpus fricans, & atterens, cujusmodi eveniunt calli pedum, & intertrigines, hoc eſt veſiculae aqua plenae quae in pedibus ex attritione ſuccorum, vel calceamentorum ſolent aliquando aboriri. Deinde eſt corpus praeter modum attrahens, ut cucurbitulae, ſi diu inhaereant corpori ſolent ex valida attractione partem in tumorem elevare. Poſtea eſt corpus extrinſecum faciens ſolutionem continui, vel manifeſtam, vel occultam: manifeſtam, ut ſi pars aliqua vulneretur, ſaepè vulneratae parti tumores ſuccedunt, cauſa autem eſt corpus ſecans: abditam verò, ut tumor, qui in parte aliqua inducitur ex contuſione à corpore extrinſeco contundente: & ad hoc caput reducitur etiam caſus & luxatio. Alia ſunt deinceps animalia, quae ictu, vel vulnere excitant tumores, ut ſcorpio, vipera, ceraſtes, mus, grancus, re haec enim animalia, ſi partem aliquam corporis momorderint, ſtatim excitatur tumor, non ſolum partis iſtius, verum etiam & totius corporis aliquando. Altera cauſa eſt labor, ut longa equitatio, quae ſolet interdum, imo ſaepius tumores in inguinibus facere; ſic & malus uſus, ut ſi quis cum labore ambulet, nam propter impedimentum alicujus muſculi cruris alterius labor ille aliquando ſolet facere tumores. Poſtrema tandem cauſa eſt, totum illud, quod aſſumitur in corpus, & ſub hoc capite continetur mala victus ratio: haec autem quae aſſumuntur in corpus, ut cibaria & hujusmodi, ſolent facere tumores, vel ſua quantitate, ut nimia ciborum copia facit plenitudinem: unde poſtea verno tempore tubercula in cute oriuntur; vel ſua qualitate, ut ſi quis ſit retentus à vino, & incipiat ipſo uti, ſaepe vinum illud ob

Cauſa primitiva, quae.

Tumores aliquando fiunt ex infecto aëre.

Animalia tumores excitantia.

ſuam caliditatem excitat tumores praeter naturam in corpus illius, qui ſit abſtentus à vino: vel ratione occultae qualitatis, ut ſi parva portio cantharidum exhibeatur cuipiam in vino, ut ſolet fieri ocii gratia in ruſticis, videmus enim illorum pudendum ſtatim intumeſcere. Haec ſunt capita à quibus omnes cauſae extrinſecae, & efficientes tumorum accipiuntur, ac ſub quibus tumores multi comprehenduntur. Interna autem efficiens cauſa duplex exiſtit; una quidem receptio, ac collectio excrementorum, vel humiditatum in aliquo loco; altera verò tranſmiſſio, vel fluxus. equidem humiditatis excrementa aut contingit, ut retineantur in loco variis de cauſis Avic. autore in ſecun. 1. doct. 1. & Gale. in libro de cauſis morb. cap. 5. Quandoque enim excrementum recipitur, & continetur in aliqua parte propter facultatem concoctricem debilem, quae ſua imbecillitate nequeat cibos concoquere, & convertit illos in excrementa, quae poſtea retenta tumores faciunt. Quandoque ob nimis validam vim retentricis facultatis, quae ita aliquando valida eſt, ut non ſolum quod bonum eſt retineat, verum etiam malum, quod poſtea in cauſa eſt, ut fiat tumor in parte illa, ubi retinetur. Hae ſunt cauſae retentionis excrementorum ſecundum Gal. quibus addemus nos meatus anguſtiam partis; ſi enim meatus non pateant, excrementa nequeunt foras propelli, & ſic efficiunt tumores, ut videmus teſtes intumeſcere ex obſtructione meatuum ſeminalium. Secundo addemus ineptiam excrementi ad hoc, ut poſſit expelli, ut cum excrementa nimis craſſa, & viſcida ſunt. Avicenna addit aliam cauſam tumoris praet. nat. & eſt anguſtia, brevitasque vaſorum illorum, quae ſunt in loco; quando enim vaſa manus, exempli gratia, ob eorum brevitatem, & anguſtiam nequeunt totum illud ſanguinis, quod eo tranſmittitur in ſe recipere, & continere, tunc fit ut ſanguis ille extrafundatur, & eſt in cauſa, ut pars, in quam ex tranſmiſſione, transfuſioneve, eſt prolapſus, intumeſcat. Cauſa autem conſtrictionis vaſorum ſolet ſaepè eſſe frigiditas venas conſtringens, ac arterias, & poterit aliquando dici cauſa tumorum, quae primitiva, & extrinſeca dicitur. Succedit modo cauſa interna, quae nihil aliud eſt, quàm fluxio humoris à loco ad locum, quae nec ipſa ſimplex eſt, nam ad hoc, ut materia aliqua humida fluat in partem aliquam, tria requiruntur, motus humoris, tranſitus opportunus, & aptitudo partis, ſeu loci, in quem humor fluit ad excipiendum ipſum. niſi enim humor moveatur, & agitetur, nequit in partem aliquam fluere; ut etiam ſi viae, per quas humor debet tranſire non pateant; ſimiliter quoque ſi humor fluat in partem aliquam, & illa nequeat ipſum cohibere, ac recipere, antequam excitabitur tumor. Tria igitur ad hoc, ut fluxio faciat tumorem requiruntur, motus (inquam) humoris, tranſitus opportunus, & aptitudo partis ad recipiendum, & retinendum ipſum, teſte Galeno libro 13. meth. med. Sed motus humoris ad fluxionem, altera duarum cauſarum fieri ſolet, aut enim movetur, quia expellit, aut quia attrahitur, quibus addemus nos tertiam, quam humor ipſe habet ſibi annexam, neque illam fortaſſe cognovit Galenus libro jam praecitato, cap. 3. ubi de duabus praecedentibus curioſè admodum tractat. Neque enim ſemper humor movetur ad aliquem locum, ut expellatur, vel attrahatur, ſed quandoque movetur, & à principio ſui intrinſecè, & cum natura quod grave eſt deorſum tendit. ſimiliter & in humore fit aliquando, ut cum ſanguis eſt maxime ſpirituoſus, & calidus, tunc enim facile humores moventur, abſque quo aut expelluntur, aut attrahuntur. Redditur autem ſanguis ſpirituoſior, & calidior, aut ex totius, aut partis calefactione; atque ſolet totum corpus incaleſcere, aut motibus, aut cibis, aut pharmacis, & hoc modo tripliciter, non dupliciter, ut aliqui volunt erit cauſa motionis humoris à loco ad locum, expulſio, attractio, & propenſio. Sequitur modo ut de aliis duobus verba faciamus, & primo de expulſione. Galenus itaque libro XIII. method. med. capite praecitato inquit, quòd ſanguis à loco, ad locum expellitur, ſcilicet à parte ſana ad partem affectam, vel quia moleſtat partem ſua quantitate, vel qualitate manifeſta, aut quantitate & qualitate ſimul, ſed omiſit qualitatem occultam Galenus eo loco. Pars igitur in qua humor reſidet aliquis inſurgit ad illius expulſionem, vel quia laeditur à ſua quantitate, vel qualitate maligna, aut utraque, vel ab eadem qualitate abdita. Dicamus modo de attractione, nam & ipſam poſuimus cauſam fluxionis humoris, ſed per attractionem intelligemus de vera illa attractione, quae eſt cum trahens movetur celeriori motu, quam id quod trahitur: hoc enim requiritur ad veram attractionem: veram inquam, quoniam analogica quaedam attractio datur, qualis eſt magnetis ad ferrum, de qua non eſt nobis ſermo, ſed de ea duntaxat, qua videmus partem affectam trahere ad ſe humores, quae ideo dicta eſt attractio, quoniam in cauſa eſt, ut humor fluat, & talis cauſa eſt in parte affecta, atque ob id pars dicitur attrahere, ut enim in vera, & analogica attractione partis affectae, cauſa attractionis eſt in attrahente, ita in attractione partis affectae cauſa attractionis eſt in affecta parte. Aliam cauſam, qua humor fluat ex loco ad locum eſſe diximus tranſitum opportunum, craſſorum ſcilicet, quae inter partem à qua, & partem ad quam fluit humor, de qua fuſius in ſuperioribus dictum fuit. Tertiam cauſam conſtituimus eſſe receptionem, ſeu aptitudinem partis ad quam fit fluxio, ſed cauſa cur pars ipſa excipiat fluentem humorem, non ſimplex eſt: aliae enim partes excipiunt quia debiles ſunt, & ita una cauſa erit debilitas, quae nec ipſa unica eſt, teſte Gal. lib. de cauſ. morb. aliquando propter intemperiem aliquam:

quam: aliquando eſt imbecilla, non ratione intemperiei, ſed propriae ſubſtantiae: altera cauſa imbecillitatis particulae, quaedam eſt proprietas à natura definita ad excipienda excrementa: altera cauſa exceptionis humoris eſt vaſorum conformatio in parte affecta. ut ſi alicubi venae ſint latae, & in loco cavo ſitae reddentur faciles, & accommodatae ad excipiendum retinendumque: tertia ſitus, ut partes inferiores ratione ſitus facile humores recipiunt, & alias res ſua gravedine deorſum tendentes; ſuperiores verò partes excipiunt flatus, & levia omnia, & hae ſunt cauſae internae efficientes tumores praeter naturam, & ante ipſas externae. Quare concludere cum aliis meritò poſſumus, cauſas eſſe quaecunque tumores iſtos gignere valent: ut ex praecedentibus caſus, offenſio, vulnus, luxatio & hujusmodi: ex internis & corporeis, varii humorum (ut adnotavimus) in partem quampiam decurſus. Cum hi vel copia aggravantes, vel acrimonia, maláque qualitate alia infeſtantes, expultricem facultatem ad horum propulſionem proritant, & à fortibus partibus in imbecillas dejectis, tumores varii generis excitant, ut Galeni milies in mille locis ſententiam eſſe adnotavimus, ut commode apparet tum lib. XIII. meth. med. jam citato, tum etiam lib. de inaeq. intemp. & lib. de tum. praet. nat. Atque haec de tumorum praeter naturam cauſis, externis, ac internis dicta ſint ſatis.

CAPUT IV.

DE SIGNIS TUMORUM PRAETER NATURAM IN UNIVERSUM.

Signa tumorum omnium in conſpicuo ſunt: ipſa namque ſenſibus ſubjecta ſeſe produnt: apparet enim elatum in omnibus tumoribus membrum, modo cum dolore, renixu, rubore, duritie, modo ſine his, pro ratione humorum tumores creantium. Quapropter ad ipſa declaranda neque multum deſudabimus, neque valde prolixi erimus, ſed duo nobis capita conſideranda breviter praeponentur: primum quidem, ut inveſtigemus quot ſint iſta ſigna, quibus poſſimus devenire in tumorum cognitionem praeter naturam: ſecundum, quot ſint loca, & quae, ex quibus ſigna iſta eliciamus. Dicendum autem de primo capite, quod certè eſt maximè obſervandum: nam ſigna rem ipſam quantumcunque abditam nobis ante oculos ponunt. Prima igitur ſignorum utilitas (in hoc enim cap. iſtud videtur verſari) eſt quod ex ipſis cognoſcimus an humor aliquis debeat in parte aliqua ſuboriri, nec ne, ut ſi brachium magno vulnere, vel dolore ſit affectum, ſigna nobis indicabunt, an tumor aliquis debeat dolorem illum intenſum, vel vulnus ſubſequi, aut non. Secunda utilitas eſt quòd per ſigna in ſpeciei cognitionem deveniemus, & naturae tumoris. Tertia mores tumorum demonſtrat: quarta cauſas: quinta ſubjectam partem, quae nam videlicet ſit pars illa, quae tumorem patitur, de quo quotidie lis eſt inter medicos, & praeſertim ſi tumor ſit in partibus internis, & abditis. Sexta indicat tempus, motum, & ſucceſſionem tumoris: tempus quidem, ut an citae, vel tardae ſit naturae: motum, ut an ſit finiturus in abſceſſum, an in gangraenam, & caetera. Septima docet affectus, ſymptomata, & proprietates, ut nunquid tumor iſte ſit malignus necne, & alia hujusmodi. Erit alterum caput de locis, in quibus ſigna ipſa eliciuntur: primus igitur locus eſt natura ſive forma tumoris, quam ſi noverimus plura ex ipſa eliciemus ſigna. Sed dicet fortaſſe aliquis, tu tibi ipſi hoc pacto contradicis, quoniam ſupra poſuiſti morbi naturam cognitam, & cognoſci à nobis per ſigna: quomodo igitur hic ponis ipſam tanquam locum vel fontem, ex quo ſigna colligamus. Dico quòd ſuperius intellexi de natura hujus, vel illius tumoris particularis, hic autem de natura, quae ſpecies eſt, à qua non eliciuntur ſigna ſpeciei tumoris de natura tumorum: habita enim cognitione cauſarum, multorum ſimul ſignorum habetur notitia, ut ſi ſciveris, quòd inflammatio fiat à ſanguine occurrenti, mox inflammationi cuipiam, ſtatim dices hic adeſt inflammatio: inflammatio fit à ſanguine, ergo tumorque eſt inflammatio: ecce quomodo ex cognitione cauſae materialis, ſcilicet ſanguinis, tu cognoviſti tumorem hunc eſſe inflammationem. Eodem modo diſcurrere in aliis poterimus, donec ſignis propriis perveniamus in exactam cauſae materialis cognitionem, à qua quidem maximas ſeligemus pro ejuſmodi curatione utilitates. Tertius fons affectus continet, & ſymptomata, ut ſi videro tumorem aliquem, ubi ſit pulſatio, rubedo, calor, dolor magnus, & ejusmodi affectus, & ſymptomata, inferam tumorem hunc eſſe inflammationem. Quartus fons, eſt analogia, ut verbi gratia, hac aeſtate graſſabantur carbones peſtilentes in inguinibus, qui cito fiebant, ſi videro alicui in inguine cito oboriri tumorem, ilico inferam ab analogia ſumpta indicatione, quòd tumor iſte ſit peſtilens, & hoc pacto videmus proportionem nos duxiſſe in cognitionem tumoris peſtilentis. Capita igitur ex quibus ſumuntur ſigna omnia tumorum praeter naturam ſunt quatuor, ut diximus, natura morbi, cauſa, ſymptomata, & analogia, ſeu proportio: ſuccedit modo, ut de judiciis tumorum praeter naturam aliquà inferamus.

Signorum prima utilitates.

CAPUT V.

DE PROGNOSTICIS TUMORUM PRAETER NATURAM IN UNIVERSUM.

Mox ad prognoſtica accedere debemus tumorum praeter naturam, cum venientium praeſagia, ſeu futurorum prognoſtica ex praeſentibus ſumantur, invento ſcilicet affectu ac parte affecta, qui praeſentes ſunt, cognitisque eorum cauſis, ex eisdem namque iis, quonam terminaturus morbus ſit, praecognoſcimus, & uſus dexter ſuppetit nobis adjumentum. Medicus namque futura praeſagiendo, ac praedicendo, triplicem comparat uſum: nam cum fieri non poſſit, ut omnes ad ſanitatem aegri perducantur, mortis culpa eum vacare oſtendetur, ſi futura praedixerit: obtemperantesque aegrotos reddit, cum propenſius ipſi pareant: & de longinquo ipſi morbo obviam it, multò ante remediorum tempus opportunum edocens. Primum igitur ſciendum eſt quòd in judiciis univerſorum tumorum praeter naturam, capita, ſive ſcopi, vel inſtrumenta quamplurima requiruntur, neque una duntaxat ſimplici obſervatione in exactam judiciorum obſervationem pervenire ſtatim poterimus, omnium tamen iſtorum capitum, optimum haberi debet, & expetendum illud erit, quòd per ſenſu imperceptibilem fit diſſolutionem, poſt illud verò, quod per ſuppurationem. At verò capitum praedictorum, primum id apponemus, omnes eos tumores, quae vera apoſtemata vocant, invicem magna ex parte complicari, neque facilè aliquem eorum ſyncerum, ac purum inveniri. Quandoquidem inflammationi illi, quam cum Graecis, phlegmonem antea nuncupavimus, ex ſanguine, ut plurimum aliquid commiſceri compertum eſt, quod vel oedematis, vel eryſipelatis, aut ſcyrrhi naturam ſervet. Eryſipelati autem, quòd phlegmones, aut oedematis, aut ſcyrrhi ſpeciem referat. & ita in reliquis omnibus. Illi autem praeter naturam tumores, quae non vera apoſtemata vulgares medici appellant, majori ex parte ſynceri, ac puri reperiuntur. Secundum deinde caput tempora tumorum complectetur, nam declinatio cognoſci debet, ac caetera quae conjunguntur tria tempora: & haec à tribus potiſſimum ſuum diſcrimen accipiunt, nempè ab ipſius tumoris eſſentia, hoc eſt magnitudine, vel parvitate, à materiae diſpoſitione, & ſymptomatibus. Incrementum itaque, ſtatus, principium, & declinatio multum nobis prodeſſe poſſunt, ut exactius de tumoribus judicemus, iiſque praeſertim, qui ex humorum influxu fiunt. Neque verò hic, dum de tumorum praet. nat. temporibus loquimur, temporis vocem Ariſtotelico more ſumimus pro menſura motus ſecundum prius & poſterius, & ſi haud incongruè adaptari tumoribus, haec temporis ſignificatio poſſit: neque pro temporis opportunitate ea, quae auxiliis adminiſtrandis idonea putatur. Sed temporis voce hoc loco, tumorum praet. nat. aetatem, atque decurſum intelligi volumus, quo viciſſitudine quadam, in alium, atque alium morem demutantur, mutatio neque ea varie aegrum afficiunt. Cur autem his quatuor temporibus, omnem tumorum praedictorum decurſum metiri medici voluerint, in promptu cauſa eſt, quòd quatuor ſint effatu dignae, ſenſuque perceptae in ipſis mutationes, quarum viciſſitudine omnem eorum decurſum concludi ſit neceſſe. Siquidem ſi futuri tumores praet. nat. ſunt, ſui ortus initium aliquod habeant oportet. Principii autem nota eſt cum particula diſtendi incipiat, & fluxionis adſit initium, cum dolore adhuc exiguo. Cum verò nihil quicquam confeſtim ſummum fieri poſſit, niſi prius augeſcens ad hanc perfectionem deveniat, augeri ipſum, & increſcere prius oportet: dein ſummum ſtatum aſſequi, cum nihil quicquam perpetuo in immenſum augeſcere, ſine ullo termino queat. At incrementum adeſſe judicamus, cum videmus tumorem attolli, partemque affectam impleri, ac ſymptomata, quae unumquemque tumorem ſequi ſolent, manifeſtè augeri. Cum itaque tumores incrementi ſui finem nacti ſunt, tum certè in ſummo vigore conſiſtere dicuntur: perinde atque plantae, & animalia dum augeri deſinunt, quae vigere, & conſiſtere tum rectè dicuntur. Ubi autem ſtatum tumores conſequuntur, cum diu in eo perſiſtere nequeant, ob caſuum, eo in tempore vehementiam, ſi ſalubres tumores futuri ſunt, mox ab hoc ſummo vigore ſe remittentes ac veluti deferveſcentes declinant, donec omnino parta aegrotantibus ſalute finiantur. Status verò indicium eſt: cum praedicta omnia, tumor ſcilicet, & ſymptomata cujuſque tumoris differentiae proprium vigorem ſuum obtinent: nec amplius poſſunt incrementum aſſumere, quin materia faciens tumorem, in alterius generis ſubſtantiam degeneret, & tranſmutetur. Declinatio autem tunc adeſſe cognoſcitur, cum tumoris moles, & propria ipſius ſymptomata, imminuuntur: vel materia, quae tumorem facit, in aliam ſubſtantiam incipit tranſmutari. Primum igitur tumorum praeter naturam tempus principium eſt, coctionis ſignis ab aliis diſcretum. Reliquum verò tempus uſque ad vigorem, quod à principio ad ſtatum medium intereſt, adſcenſus, ſive incrementum nominatur: tum enim augetur tumor, fiuntque ſymptomata

Medicus, futura praeſagire debet.

quàm

quàm in initio graviora, coctioniſque veſtigia quaedam tum apparere incipiunt. Partem hanc ſtatus ſequitur, pars, ut ait Galenus lib. de criſib. cap. 8. totius tumoris vehementiſſima, ut in qua caſus omnes vehementiſſimi, & aegro periculum minitantes omnino appareant: unde eſt illud Hippocratis lib. II. aphor. 30. Circa ſtatum omnia fortiora. Ultima tumorum pars declinatio eſt, ut in qua eorum remiſſio, accidentiumque ſedatio, tandemque abolitio fiat. Caeterum quatuor haec tempora ſimul aliquando coincidere videntur, propter brevem ſcilicet ac penè imperceptibilem uniuſcujuſque durationem, ut contingit in venenoſis inflammationibus non laetalibus, quae ſtatim vigent ac florent. Tempora itaque ejusmodi à tribus potiſſimum ſuum diſcrimen accipiunt, nempè ab ipſius tumoris eſſentia, hoc eſt magnitudine, vel parvitate, & reliquis ante aſſignatis. Tumores porrò hujusmodi, qui ex humorum praeſertim fiunt influxu, niſi fieri prohibeantur materiam reprimendo inſtantem, vel ſponte, & citra ullam manifeſtam occaſionem intro recurrente fluxione deliteſcant, aliquo iſtorum quatuor terminari neceſſum eſt, inſenſibili exhalatione, ſeu reſolutione, vel facta ſuppuratione, vel corruptione, vel induratione. Haec igitur quatuor ſunt illa tempora, quae nos manu ducunt ad exactè de tumoribus judicandum, & curationem aggrediendam, atque illa tantopere medicorum ore celebrata. Sequuntur poſthaec, capita quaedam prognoſticorum, quae potius complectuntur eas exituras, quas abſceſſus etiam cum aliis vocamus, quibus diligenter praecognitis non parvam quoque utilitatem ſuſcipiemus, omiſſis interim ſignis quibusdam per Tagautium cum judiciis conjunctis, tanquam maxime ex praecedentibus cognitis. Quandoquidem de ſignis in univerſum tumorum praeter naturam qui tractationem, ſive peculiare caput aggrediuntur, ordinem aliquo pacto ſubvertunt, dum cum ipſis judicia etiam conjungunt, atque confundunt. Quamquam ſigna multa, & ſi pro ratione eorum, quae ſignificantur, modo demonſtrativa, modo prognoſtica, alias verò rememorativa appellentur, veteres tamen medici (quod teſtatur Galenus in arte medicinali) omnia illa prognoſtica appellare conſueverunt, tam & ſi praeſentia, & praeterita ſignificent: ſed ineptè, mea quidem ſententia, & incongruè ſatis. De eo enim, quod praeteriit, praeſagium fieri non poteſt, cum ſit praeſagium, ſeu prognoſticum, rei futurae, per ea quae apparent, praedictio. Abſceſſus igitur, qui juxta membrum aliquod nobile, vel propè juncturas fit, atque adeo in venoſis, aut nervoſis partibus, quique imbecilli particula, & nativo calore propemodum deſtitura, praedura quoque & denſa cute obtecta conſiſtit, ad haec craſſiore materia, & ad motum tardiore conſtat, planus etiam ſeu aequabilis, & in coni formam non ſubductus, ſuſpectus admodum eſt, aegreque ac tardè maturatur. Qui verò huic ex adverſo reſpondet, boni moris eſt, & laudabilis, citò enim, & facilè in ſuppurationem vertitur. Caeterum puris optimi, ac teterrimi notas, oraculo ultimo libri primi praeſag. nobis expreſſiſſe eſt viſus Hippocrates, ad hunc modum inquiens. Pus illud optimum cenſetur, quod album, aequale, laeveque & quam minimè foetidum eſt. Quod verò huic maximè contrarium apparet, peſſimum eſt. Atque haec de tumorum praeter naturam in univerſum prognoſticis hoc loco dicta ſufficiant.

Praeſagium quid.

CAPUT VI.

DE CURATIONE TUMORUM PRAET. NAT. IN UNIVERSUM.

Succedit modò, ut de curatione tumorum praeter naturam univerſali caput imponamus, in quo quidem prolixi admodum non erimus, quoniam infra de curatione particulari verba facere maximè cogemur. Proponitur ergo tumor praeter naturam curandus, & primò via, ſive methodo diviſiva procedere opus eſt, ac videre nunquid tumor fiat, an verè factus ſit: ſecundo ſi fiat, an fiat à materia, quae in parte gignatur, ubi ſit tumor, inibique coacervetur, an verò aliunde fluat, hoc enim principio ſcire multi refert. Neque enim eandem admittit curationem tumor, qui jam incipit, & fit à materia fluente, quam requirit tumor jam factus, & à coacervata materia in parte affecta: ſiquidem, ille requirit praecautricem medicam facultatem: ſed qui factus eſt, curatricem. Quando autem tumor eſt partim factus, & partim fit, peculiarem quiſque, & à praedictis diverſam poſtulat curationem, quoniam indicationes tumoris partim incipientis, & partim facti ſunt compoſitae; qui verò factus tumor eſt, & qui fit ſimplex. Et idcirco primum quod in curando tumore incipere debemus, eſt, ut conſideremus an fiat, an factus ſit, an partim factus, & partim non, ſed tumor, de quo prius ſermo nobis erit hoc loco inſtituendus, ille erit qui à fluxione fit. Si itaque occurras iſtiusmodi tumori, quem ſis curaturus, & caſu contingat, ut ejus naturam cognoſcas, ex cognitione naturae ipſius habebis quoque ſtatim quòd fit à fluxione, ut exempli gratia ſi tumorem cognovero, qui eſt in manu, & videro in ipſo ruborem, pulſationem, dolorem, & ejusmodi, quamprimum inferam adeſſe inflammationem: mox quòd fit à fluxione. Nam inflammatio à ſanguine oritur, ſanguis

guis autem non in manu gignitur, ſed in hepate. igitur opus eſt, ſi debeat fieri inflammatio, ut ſanguis inde in manu fluat. Sed ſi contingat, ut morbum cui occurris non cognoſcas, confugiendum erit ad materiam, quandoquidem ipſa ducet te in exactam, ac manifeſtam cognitionem, quod tumor à fluxione fiat, ut ſi tumorem pallidum proſpexeris, dices hic abundat bilis, ſi rubrum, ſanguis; ſed iſti humores non generantur in manu, ergo inferes tu non coacervantur ibi, ſed potius aliunde fluunt. Ecce quo modo à materia, vel à colore tumoris cognoviſti tumorem fieri à fluxione. Si verò caſu fieret, ut nec tumorem, nec etiam humores cognoſceres, poteris à maſſa ſanguinis in utriuſque notitiam devenire, ut ſi videris tumorem, verbi gratia, podagricum in crure, & neſcias cujus nam ſit naturae, obſerva patientis corporis habitum, & ſi videas quòd ſit validus, rubicundus & hujusmodi, ſtatim habebis quòd abundat ſanguis in ipſo: ſi contra ſit macilentus, tenuis, arteriae durae, & ejusmodi, dicito eſſe bilioſum, quoniam hic humor ſubſtantiae tenuis, calidus & ſiccus poteſtate, colore pallidus, ſeu flavus, ſapore amarus ſuapte natura eſſe ſolet, ac gignitur in his potiſſimum qui calidiore, ſiccioreque temperatura, cum totius habitus corporis, tum verò haeptis praediti ſunt. Et hinc ſubito colliges quae nam ſit materia faciens tumorem, & etiam quòd tumor fiat à materia fluente. Utrum autem fiat tumor à materia fluente, an ab ea, quae in loco affecto gignitur, & coacervatur, à motu tumoris cognoſci maximè poteſt: qui enim à fluxione fit, cito incipit, cito augetur, & cito definit: qui verò à coacervata materia, è contra. Item ex ſymptomatibus, nam tumores, qui ex fluxione fiunt, vehementer dolent, quia ſubito fit continui ſolutio, & magnam habent pulſationem: qui verò ex coacervatione materiae, nec pulſant, nec dolent: cum enim materia ſenſim, ac ſenſim fiat, ut coacervetur, nec cito, ſed longiori temporis curriculo, ideo non poteſt unio ſolvi. Hi ſunt modi, quibus tumor à fluxione, ab eo quod ex coacervatione materiae fit dignoſcitur: numquid autem tumor incipiat, aut factus ſit, brevitas primo temporis indicat, ut ſi quis ſtatim dolet, manu, mox ipſam tumidam jam factam inſpicias, ſtatim habes tumorem iſtum in principio eſſe. Secundo indicat actio partis, nam ſi actio ſit laeſa in particula, & dolor adſit parvus, poteris affirmare tumorem incipere. Tertio poteris idipſum cognoſcere propriis oculis, ut ſi qualitas in parvam molem ſit elata, ſignum eſt, quòd tumor incipiat. Tumoris natura hoc modo cognita, quid poſtea ſit agendum inveneris ex una illarum trium rationum medendi, ſcilicet vel analogiſmo, vel experientia, vel propriis morbi indicationibus: & ſi analogiſmo ſcopum attingere non poteris, ad experientiam ipſam confugias, quae ſi nec ipſa ſatisfaciat, ad indicationes erit recurrendum. Verum cum rationales nos medici ſimus, ea medendi ratione debemus uti, quae ab indicationibus accipitur. Prima igitur indicatio in tumore curando eſt, ut ſi morbus incipiat, impediamus ne fiat, ſi factus auferatur: & non ſatis eſt hoc, ſed opus etiam eſt, ut ſciamus qua ratione, quibusve inſtrumentis hoc poſſit fieri. Haec autem indicantur à quantitate, & à qualitate materiae facientis morbum, ut exempli gratia, eſto quòd tumor quem ſumus curaturi ſit inflammatio; primum quòd nobis proponatur agendum eſt, ut cognoſcamus cauſam talis tumoris, quia tumor dum fit, ſemper habet cauſam conjunctam. Inflammatio igitur ſi fiat, impedienda erit ne ulterius progrediatur, impediri tamen non poſſet, niſi cauſa, quam habet conjunctam auferatur: & idcirco cauſa eſt primo cognoſcenda; & habita, quòd cauſa ſit fluxio, ſiſtendam eſſe indicatur. Et quia cauſa fluxionis non unica eſt, nam fit vel ratione partis ſanae, vel partim ſanae, partim affectae, vel ratione materiei ipſiuſmet humoris, pars autem ſana eſt cauſa fluxionis, aut quia gravatur à quantitate, aut quia ſtimulatur à qualitate, aut ab utraque, ſive à venenoſa, & occulta quadam qualitate: ideo videndum erit à qua nam cauſa fluxio fiat, & illa poſtea erit ſummovenda. Dicamus ergo tumor incipit, ergo impediendum ne ulterius procedat; fit à fluxione, & fluxus à parte demandante, quia humoris peccat quantitas, igitur quantitas minuenda: ſed neque hoc eſt ſatis adhuc, nam diminutio habet quantitatem, qualitatem, modum, tempus, & locum, per quem fieri debeat. Primo pro evacuanda tali materia ſcire oportebit ipſius quantum minuendum, qua minutione, quo tempore, & per quem locum: poſſumus enim evacuare per venae ſectionem, per balneum, per ſudorem, per calefactionem, per exercitium, frictiones partium, per medicamenta digerentia, cujusmodi ſunt teriaca, mitridatum, ſyrupi, & caetera medicamenta purgantia. Verum non omnes iſti modi evacuandi opportuni eſſe poſſunt; nam ſi tumor ſit, pro exemplo in crure, primo quantitas per exercitium evacuari nequit, quoniam ob motus, quantitas ipſa potius augetur, quam imminuatur: neque per frictiones etiam, quia eliquat maſſam ſanguineam: neque per balneum, quia augetur fluxio: neque digeſtione, quia tarda eſſet nimis evacuatio: neque victus ratione, eandem ob cauſam; neque pharmaco, quia eliquat humores, & ſeria nimium eſſet. igitur una tantum per venae ſectionem via relinquitur opportunè, & ideo ſtatim dicamus in incipiente inflammatione in crure, ob fluxionem mittendus eſt ſtatim ſanguis, atque eodem modo indicationes deſumemus in aliis tumoribus. Sed dices perſiſtendo in exemplo accepto, concedo quòd ſanguis ſit mittendus, ſed utrum continuata ſerie, an per vices, dico quòd debemus obſervare, quae nam plenitudo ſit illa, quae adeſt, utrum quoad vaſa, ita ut

vaſa

vaſa nequeant tantam ſanguinis copiam retinere, an verò plenitudo ſit quo ad vires: ſi autem quo ad vaſa, mittendus eſt continuata ſerie, & in bona quantitate, ita ut quandoque libra extrahatur, quandoque uſque ad animi defectum: ſi verò quo ad vires aderit plenitudo, per vires erit mittendus; ſed ſi quo ad utrunque ſcilicet quo ad vaſa, & quo ad vires, per vices ſimiliter erit evacuandus, ita ut una vice parum ſanguinis extrahatur, altera vice ſimiliter, & ſic quoque de altera. Incipiente igitur inflammatione ex fluxione materiae à parte ſana demandatae, ſiſtenda erit fluxio, minuendaque materia per venae ſectionem, non immiſſo tamen prius clyſtere, ut plerique medici aſſerunt, ac praecipuè inter Italos doctiſſimus diſcipulus noſter Gabriel Fallopius medicorum perpetua haereſis, quoniam antiquorum praecepta ſub ficto nomine ſectandi, ea interim evellere, ac diluere conatur, ut modò in clyſteris uſu eidem oſtendere me accingam, atque aliis quoque cum ipſo qui viam eandem quotidie proſequuntur. Eſt itaque ferè in omni morborum genere clyſteris exhibitio multis nominibus utilis, in his tamen qui venae ſectione opus habent, poſt illam illum ſemper adhibere oportet, non ante, ut praedictus autor, ac vulgares hucusque facere conſueverunt, qui ſeducti quadam Avicennae auctoritate quar. 1. cap. de phlebotomia, ubi inquit non eſſe faciendam phlebotomiam faece exiſtente ſicca, exiſtimant, ſemper ante ſanguinis miſſionem clyſtere eſſe injiciendum. quod quantum habeat erroris ex eo probari poteſt, quòd eodem Avicenna autore multis in locis clyſter praecedat phlebotomiam, quos legant apud illum, ut ſui erroris conſcii fiant, qui tantopere illum colunt, ac venerantur. Adde etiam quod ipſe Avicennas canonem illum univerſalem loco citato de clyſteris exhibitione ante venae ſectionem ſumpſit ex Galeno in libro de praeſagio experimento confirmato, ubi ſemel in uno particulari ſolum caſu, quando ſcilicet alvus conſtipata eſt faecibus, alibi verò ſemper debere praecedere, imò ſubſequi Hipp. & Gal. docent. Nec etiam credendum eſt de Avicenna, ut tam libere repugnare velit Galeno, cujus ſe interpretem eſſe fatetur, qui nunquam excepto illo caſu, cum videlicet inteſtina faecibus conſtipata ſunt, jubet ante venae ſectionem injicere clyſterem, imo ſemper ut ſubſequatur, non ſolum ille, verum & Hipp. qui lib. IV. de ratione victus in morb. acut. comm. 71. poſt factam venae ſectionem, inquit, clyſterem poſtea exhibebis. ubi Gal. in comm. quaſi generalem regulam ponit, dicens, quòd Hippoc. poſt ſanguinis miſſionem clyſterem adhibere jubet niſi ſpontanea excrementa bene exierint. Rurſus Hippo. eodem lib. IV. comm. 18. univerſaliter jubet venam eſſe ſecandam in acutis morbis, inquiens. Si plus ſanguinis ſubtraxeris, clyſtere tertio quoque die utere. Quo loco Gal. in comm. inquit. Nempè relaxato per ſanguinis miſſionem corpore, quòd ex morbificis humoribus qualitate vitioſum ſuperfluit, per clyſterem id vacuari jubet. Praeterea idem Hipp. in eodem lib. IV. de vict. rat. in morb. acutis textu 19. in multis affectibus, qui venae ſectione opus habent, venae ſectio inquit, in his praeferenda venit, deinde clyſmis opus eſt. Ad haec Galenus lib. II. de compoſ. med. 2. locos, cap. 10. ita inquit. Deinde venae ſectio è cubito, & alvi evacuatio per validum clyſterem. Ultra etiam libro primo artis curat. ad Glauc. cap. de cura quartanae, monet venae ſectionem exercendam eſſe, & poſt illam clyſteribus eſſe utendum, quae ſi à vulgaribus medicis adverterentur, non ita tam ſtultè paſſim inſanirent, docentes, & jubentes apud aegros, quorum curam habent, venae ſectioni clyſterem eſſe praeferendum, quòd quantum erroris habeat rationibus quoque demonſtrare aggrediar. Primum ſi ante venae ſectionem clyſter injiceretur, alvus ipſa quodammodo incaleſceret infuſione ipſius clyſteris, cujus calefactione internae corporis partes, calorem partium exteriorum una cum ſanguine, & ſpiritu, in venis & arteriis contentis ad interiora adeo vocarent, ut partes exterioris corporis refrigerarentur: quo fieret, ut venae jam inanitae, & veluti pauperes redditae, vix ſecari poſſent, ut ſanguis nequam etiam exire non poſſet. Ultra ſi prius venae ſectione clyſter infunderetur, non parvum ſequeretur nocumentum, quòd ſcilicet cum aeger de lecto ſurgeret ad expellendum ſtercus, corpus refrigeraretur, & calor ſanguinis tepeſceret, quo fieret, ut redderetur ad exitum ineptus, quia qui infectus eſt frigiditate illa, concreſcit. Rurſus venae, adhibito prius clyſtere, fermè expulſione facta exiles fiunt, detumeſcunt, concidunt, ac relaxantur, & ob id, ut ſaepiſſimè experti ſumus, venae ſectio commodè exerceri non poteſt. Accedit etiam quòd ſi clyſteris uſus antea permittatur, ut bonus ſanguis communiter exeat, non tamen vitioſus, imo ille, qui vulgo excolatus appellatur: quae minimè accidere ſolent, ſi venae ſectio praeferatur clyſmis. Dices tamen, ſi clyſter praeferatur venae ſectioni, & venae ſectio per tres horas non fiat, partes interiores corporis, & ſanguis calefient, & commodè tum temporis ſanguis poterit mitti, quòd nec ſatis eſt, quia praeter illud, nullus eſt medicorum, qui hoc faciat, imo ſtatim poſt clyſterem immiſſum cum venter exierit, venae ſectio paſſim exerceri ſolet, ac venae adhuc laxae, & debiles remanent, & ſanguis tenuis (ut experimento multorum certum eſt) exit. Eſt etiam alia non vulgaris ratio, quia clyſtere antea injecto, moventur praeter excrementa etiam materiae communes, quibus inteſtina, & venter inferior abundare ſolet: moventur ad inferiorem ventris partem, quae quidem per modum ſequelae alias attrahunt materias, ad

Clyſter, poſt phleboth. adhibendus, non ante.

Clyſteris uſus quando.

Zz zz zz

ad quam attractionem materiae exiſtentes in venis, propter motum & agitationem illarum materiarum communium etiam moveri ſolent, quod nec mirum eſſe debet, quia clyſter non ſolum vacuat quae in inteſtinis ſunt, ſed etiam ob revulſionem ea, quae ad caput feruntur, ut Galenus ait libro 11. de comp. med. ſecun. locos, à nobis jam citato. Quo loco oſtenditur clyſterem vim habere extrahendi materias per viam ſequelae à ſuperioribus ad inferiora: quo fit, ut illis qui clyſterem ſumpſerunt, ſaepenumero accidat debilitas, ac animi defectus, quibus etiam viſus deficere ſolet, propter bilis agitationem verſus ipſius ventriculi os, unde quia humores agitantur, & divertuntur, per clyſteris infuſionem prius adhibiti, apti non ſunt ut bene vacuentur per venae ſectionem. Quare Avicen. fen. 10. 3. cap. de cura pleuriſis prohibet venae ſectionem, cum quis ſemel, aut bis in die aſſellarit, ita inquiens. Aſſellare ſemel, aut bis in die excuſat à phlebotomia. Quod non ob aliud quidem dicit, quàm quòd aſſellando ſemel, aut bis, divertuntur ſuperfluitates à venis ad inteſtina, ex quo non vacuaretur ſanguis malus ſed bonus. Si igitur in morbo laterali (in quo admodum neceſſaria eſt venae ſectio, imo eſt potiſſimum curationis auxilium) venter ſemel aut bis exeat: prohibetur ſanguinis miſſio, clyſtere etiam injecto, ſi ſemel aut bis alvus abeat, quod ſaepiſſimè accidit, etiam venae ſectio prohibenda eſt. Ex quibus luce clarius oſtenditur in omnibus morbis, atque adeo tumoribus praeter naturam, qui auxilio venae ſectionis indigent, quique de praeſenti, quod dicitur, curationem requirunt, ſemper venae ſectionem clyſteri praeferendam eſſe, & poſt illam clyſterem eſſe injiciendum.

Clyſterem exhibendum ante phlebot. quando intelligendum.

Quòd ſi adferantur aliquot Avenzoaris, Avicennae, & Averrois autoritates, quibus jubent ante phlebotomiam clyſterem eſſe exhibendum, dicimus illorum eſſe ſententiam interpretandam de cura, non praeſentis morbi, ſed illius praeſervandi, & cavendi gratia. Quare meminerint poſthac, qui pravis ſectis tantopere dediti ſunt, hanc noſtram ſententiam meliorem profiteri, aut errorem execrandum hunc de uſu clyſteris ante phlebotomiam omnino obliviſcantur. Quantitas autem ſanguinis pro minutione materiae inflammationis, à viribus nobis indicabitur, ab ipſa inflammationis neceſſitate, & à fluente aegrotantis aetate,

Sanguinis mittendi, ſcopi.

quandoquidem mittendi ſanguinis in morbis tres aſſignantur à medicis praecipui ſcopi, morbi ſcilicet magnitudo, virium robur, florensque aetas: quos ſanè conſequuntur, plenitudinis tum quantitas, tum qualitas naturalis totius corporis habitus, tempus, regio, anteacta vita, conſuetudo, & excretionum ſolidarum conſideratio, & haec ſint ſatis de qualitate minuendae materiae, & quantitate. Sequitur nunc de loco, & modo in ſecanda vena, nec praeter rem de hoc eſt nobis hoc loco agendum, quoniam non quilibet locus pro evacuanda materia opportunus eſt: ſi enim cuipiam bubo ſub axilla ſiniſtra inciperet, non erit accommodata evacuatio per locum ipſum affectum, ut quidam peſſimè faciunt, qui incipiente bubone peſtilenti ſtatim ipſum ſecant. In angina quoque poſſumus materiam evacuare per venae ſectionem propinquae, ut ſecta vena ſub lingua, vel in cubito, ut ex ſententia recentiorum colligere abunde poſſumus. Verum in inflammationibus his, & reliquis aliis nulla per iſtos locos evacuatio conveniens eſt: quoniam tam & ſi quae in loco affecto continetur materia evacuetur, copioſior tum eo aliunde attrahitur, nos autem ea evacuandi ratione uti debemus, ut non ſolum materia, quae in affecta parte continetur, educatur, verum etiam ne nova rurſus eodem attrahatur. Et ideo debemus per illum locum evacuare, ut materia non ad partem affectam, ſed ad aliam attrahatur, hincque ſumpta occaſione de retractione, & averſione ſunt nobis dicenda. Adnotandum itaque eſt quod quando natura expellere tentat, & expellit ratione quadam humorem, à quo pars aliqua partis dicitur retrahere, ſeu avertere, qua medicus & ipſe utitur, quoniam natura ſua imbecillitate nequit, idcirco ſaepe quod illa non poteſt, operatur medicus, quem propterea naturae miniſtrum antiqui philoſophi nuncupaverunt.

Medicus miniſter naturae.

Eſt autem averſio duplex, Galeno teſte in lib. v. method. med. cap. 3. una, qua medicus id aufert quod natura abhorret, eamque latinè derivationem propriè appellat: altera verò revulſio dicitur. Utitur itaque medicus derivatione, in evacuando, & retrahendo materiam abundantem per locum propinquum loco affecto; non tamen per ipſummet affectum locum, ut ſi tumor eſſet in ala, & ſecaret venam in cubito, vel in manu, dicetur derivare, ita ut medicus tunc materiam derivet, cum per locum affectae parti propinquum evacuat, ut nobis latiſſime conſtat ex Galeno lib. 11. epid. comm. tex. 7. ubi inquit quòd materia offendens renes ad veſicam derivatur, atque ad inteſtina, ideſt per inteſtina evacuatur, & per partem aliquam propinquam, ut per canale urinarium derivamus. Quin etiam cum in inflammatione faucium venam ſecamus ſub lingua, vel venam in angulo oculorum, vel quae in fronte exiſtit: venae enim hae omnes vicinae ſunt. Derivando item evacuamus cum in inflammatione, vel aliqua alia capitis affectione aperimus, vel phlebotomo, vel hirudinibus venas narium, & in inflammatione oculorum, venarum poſt aures. Verum evacuatio haec per derivationem facta, non eſt opportuna in affectu, de quo nunc verba facimus, ſcilicet in incipiente inflammatione, quoniam attrahit materiam ad locum affectum, ſed quae nobis conveniens & accommodata eſt averſio, & revulſio nuncupatur, & eſt cum incipiente tumore ſecamus venam in oppoſito latere. Revulſio igitur haec, quae per oppoſitam fit partem,

tem, ea eſt, quae uſui nobis eſt, quod his quidem verbis Galenus lib. XIII. meth. med. expreſſiſſe eſt viſus, dum inquit. Siquidem in omnibus talibus revulſio debet fieri in contrarium. neque igitur cum vel circa ſedem, vel aliquam huic partem vicinam, initium phlegmones incidit, alvum dejicies. Verum oppoſitio revulſioni huic inſerviens, non ſimplex eſt, ſed triplex juxta Galeni ſententiam lib. v. aphor. prima quidem oppoſitio eſt, quae ſurſum reſpicit, ac deorſum, unde ſi tumor fuerit in partibus ſuperioribus, venam ſecamus in inferioribus; ſi verò in inferioribus econtra: altera eſt oppoſitio ſecundum latitudinem à dextris, ſcilicet ad ſiniſtra: tertia eſt ſecundum altitudinem, hoc eſt à poſterioribus ad interiores partes, de qua oppoſitione locutus eſt Hipp. in 5. aphor. 68. cum dixit, dolenti capitis parte poſteriore, prodeſt ſectio venae in fronte. & Gal. in lib. de hirudin. ſi tamen Galeni eſt ille liber, & non Oribaſii, illud idem confirmat: quarta datur oppoſitio, & neceſſario quidem, quae eſt à centro ad circumferentiam, de qua revulſione, quae fit per oppoſitionem à centro meminit idem Gal. lib. IV. de tuenda ſanitate, & lib. v. meth. med. cap. 3. & ita octo ſunt loca oppoſita nobis inſervientia in ſecanda vena. Sed dices ſi tumor ſit in parte capitis cutanea, in qua corporis parte ſecanda erit vena? dico in poplite, vel in pedibus, ut materia revellatur à partibus ſuperioribus ad inferiora. & è contra ſi pars affecta ſit uterus, vel crus, vel quae vis alia inferiorum partium, ſecanda erit vena in cubito, vel in alio loco partium ſuperiorum. Partes autem inferiores eas eſſe dicimus non ut mathematici volunt, qui umbilicum pro corporis centro conſtituunt ſuperiores eas partes omnes nuncupantes, quae ſupra umbilicum ſitae ſunt, inferiores verò, quae infra: nos autem non mathematicos, ſed medicos inſequentes hoc loco dicimus cum Hippoc. & Gal. lib. VI. epidem. ſect. 2. tex. 14. quod partes inferiores illae omnes dicuntur, quae infra hepar ſunt collocatae, ſuperiores verò, quae ſupra, vel una cum ipſo ſunt ſitae. Sed hic ſtatim oritur dubitatio de liene: utrum videlicet inter ſuperiores, vel inferiores collocetur partes, & per conſequens, ſi tumorem, vel affectionem aliquam patiatur, utrum nam venae ſectio conveniat. quam dubitationem abſolvere nitemur hoc nimirum pacto reſpondentes, quòd cum habeat rectitudinem ad hepar, equidem venae ſectio in ipſius affectibus conveniet, atque cum lien hoc loco ſit collocatum, inter ſuperiores partes ipſum non connumerabimus, quoniam in ejusmodi affectibus quandoque ſalvatella vena aperiri ſolitum eſt, ut infra docebimus: quamvis utilis, aut curioſa non admodum ſit ejusmodi diſputatio. Igitur ſuperiorum partium venae erunt ſecandae, ſi affectus ſint in partibus inferioribus, & è converſo, quod etiam confirmatur autoritate Gal. in lib. x. de comp. med. 2. loc. cap. 2. ubi in inflammatione iſchiadis ſecat venam in cubito, & in lib. de cur. per ſang. miſſ. cap. 18. & 19. in inflammationibus renum, venam in cubito ſecat. item in aliquibus purgationibus, eorum ſcilicet hominum, qui conſueverunt corripi morbis partium ſuperiorum, praecipit ſecandam eſſe venam in poplite, ne hi inciderent in epilepſiam, quae cerebri affectio eſt: rurſus ne qui podagricis tumoribus ſunt obnoxii incidant in paroxiſmos prae tumorum illorum dolore vult ſecandam eſſe venam in cubito: inſuper in 2. ad Glauc. cap. 2. in tumoribus uteri venam cubiti ſecat: in lib. etiam de affect. renum (ſi tamen Galeni is liber eſt) inflammatis renibus ſecat venam cubiti: ultimo in 5. Epid. in tumoribus pedum vult ſecandas eſſe venas ſuperiores, & quod ſemper ſit revellendum per partem oppoſitam. Haec eſt Hipp. & Galeni igitur ſententia, uſus tamen omnino in oppoſitum eſt, quod certè eſt miratione dignum: omnes enim medici noſtri temporis, in inflammationibus oculorum, vel faucium, vel aliarum his ſimilium partium, non in poplite venam ſecant, ſed in cubito: idipſum faciunt in tumoribus reliquarum ſuperiorum partium: in affectibus autem uteri, ſecant venas non ſuperiores, ſed inferiores, ut poplitis, vel malleoli. Sed, ut vera fateamur, neque iſti errant, quoniam Galenus in 6. Epid. & in eodem 2. ad Glauc. cap. 2. revellit materiam in affectibus capitis per ſectionem venae in cubito, & ita in affectibus partium ſuperiorum revellit ſecando venam ſuperiorem: & in 13. meth. med. cap. 11. in inflammationibus thoracis, pulmonum, & ſepti transverſi, ſecat venam in cubito: item in 2. ad Glauc. monet laborante manu dextra, ſecandam eſſe venam in manu ſiniſtra, & è contra, atque affecto crure ſiniſtro, ſecandam eſſe venam in poplite cruris dextri, & econverſo. Et ita ambiguum ſatis videtur utrum revulſio fieri debeat per oppoſitam partem, ita ut laborantibus partibus ſuperioribus, revellendum ſit ex ſectione venarum in partibus inferioribus, & vice verſa. Sed quoniam utrinque ſunt anguſtiae, nec facile admodum eſt difficilem hanc quaeſtionem ſolvere, nos tamen antequam ulterius progrediatur diſputatio, ut poterimus enitemur abſolvere, memoriae interim reducentes, fieri tumorem vel à materia fluente à loco ad locum, vel à materia congeſta, quae ſcilicet gignitur paulatim in parte aliqua, & facit denique tumorem: ſi tumor fiat ex materia cito fluente, indicium nobis eſſe confirmavimus inhibitionum talis materiae fluxus contrariae, verum quia motus hujusmodi materiae, ſanguis videlicet, eſt impetuoſus, & velox, non poſſumus ipſum ſtatim ſiſtere, ſed reflectimus eum, revellendo ſcilicet materiam ad alium locum. Sed ſi materia fluens eſt copioſa, non ſat eſſet, ſi reduceremus ipſam ad aliquem locum, ſed alia adhuc nobis ſeſe offert indicatio, nimirum evacuatio, alioquin faceret tumorem in parte illa, ad quam eſt revulſa,

Partes inferiores, apud medicos, quae.

vulſa, & ita in inflammatione incipiente à materia fluente indicatur, ut ſimul & revellamus, & evacuemus. Praeterea quia cito ex tali materia fit tumor, ut patet de pleuritide, quae cum fiat à materia fluente, citiſſimè fit, ita ut nunc aliquis ſanus ſit, & hinc ad horam, ſe dolorem ad mammillam dextram, verbi gratia, perſentire affirmat. Quia igitur ex materia fluente cito fit tumor, tertia nobis offertur indicatio, ut cito debeamus ei occurrere, & ita opus eſt ea revulſione uti, quae non ſolum revellat, ſed etiam evacuet materiam illam: & ideo ea venae ſectio erit deligenda, quae omnia poſſit haec praeſtare. Nec tria haec obſervaſſe ſufficiet, ſed quarto loco erit addendum, ut obſervemus tres terminos in materiae defluxione: datur enim terminus à quo humor fluit, terminus ad quem, & inter utrunque medium, ut ſi pro exemplo inciperet angina ex materia fluente, tres termini in ipſa erunt obſervandi, ſcilicet terminus à quo, qui eſt habitus totius corporis, terminus ad quem, qui eſt pars illa, quae in tumorem erigitur, & terminus medius, ut eſt ductus ille medius, per quem materia fluit ab ambitu totius in locum, ad quem. Medius autem iſte ductus, ſunt venae illae jugulares, quia recipientes ſanguinem à termino à quo, ideſt à venis exiſtentibus in ambitu totius corporis, & cum propter nimiam copiam illius ſanguinis nequeant ipſum continere, ſed ſinant, ut effluat in muſculos, ſeu glandulas: hoc enim modo fit inflammatio ex fluxione materiae, & ita in terminis his tribus in curanda inflammatione debemus eſſe intenti. Non ſolum enim materiam illam fluentem, copioſeque & cito fluentem debemus revellere, & ſimul evacuare, ſed etiam eo modo revellere, & evacuare oportet, ut & materiae illius, quae tranſmittitur à termino à quo, & quae eſt in termino medio, & quae in termino ad quem habeatur reſpectus. Ea itaque vena erit ſecanda, quae cito revellat, materiamque evacuet, quae fluit à venis totius corporis, & quae eſt in venis mediis, vicinisve, & quae in loco jam inflammato. ex quo patet quod in angina ſectio venae in poplite, vel in alia parte remotiſſima non convenit, quia tam & ſi ex tali venae ſectione evacuaretur materia fluens ex totius ambitu, non tamen evacuabitur niſi in longo tempore, & in parva admodum quantitate materiae, quae in venis proximis parti inflammatae, & quae in ipſamet parte continetur. & ita aut parum, aut nihil ſectio ejus venae prodeſſet, cum ob longinquitatem venae illae ſupra locum, & proximae inflammationi vix ſanguinis eductionem perſentirent; adeo ut ſi quantum ſanguinis opus eſſet vellemus ex ipſis, ut puta ex jugularibus educere ſex uncias, neceſſe eſſet evacuare à vena ſecta in poplite, vel malleolo duas, tres, & quatuor fortaſſe libras. Praeterea ſervanda eſt venarum rectitudo, facilis enim eſt revulſio, quae ſecundum rectitudinem fit: per rectitudinem autem intelligo conſortium, quod venae inter ſe habent ratione rectarum fibrarum. Si igitur velimus manum ex tribus his locis, revellere, & evacuare, cito, & abundanter, neceſſe eſt rectitudinem venarum ſervare, ex quo apparere arbitror duplex eſſe revulſionis genus, alterum quidem improprium, & eſt illud de quo jam ſumus locuti, quo, inquam, revellitur, & evacuatur materia à venis totius ambitus, à venis mediis, & à loco inflammato: revellitur cito, & multum, fitque non per oppoſitiſſimas partes, ſed per eas, quae quoquo modo ſint oppoſitae, ut opponitur, exempli gratia, dextra capitis, dextro brachio, & fit etiam per rectitudinem fibrarum: alterum revulſionis genus eſt, quod propriè hoc nomen ſortitur, fit autem talis revulſio per oppoſitas, & remotiſſimas partes, ut cum affecto capite ſecatur vena in malleolo, vel poplite, & ea non evacuat à loco affecto, nec cito, & ideo inutilis eſt ad curationem incipientis inflammationis, à materia fluente, ſed ea utimur in facta inflammatione, vel quae fit à materia coacervata, & genita paulatim in parte inflammata, ubi non cita, nec multa requiritur revulſio, atque evacuatio. Utimur etiam hoc revulſionis genere in praecautione, ut ſi verbi gratia materia calida flueret quot annis ex ambitu totius ad caput, & faceret inflammationem, tunc ſolemus ante tempus, quo materia iſta ſolet infeſtare, revellere ſectione facta in poplite, vel malleolo, ut natura tentet eo materiam illam tranſmittere, & non amplius ad caput. Convenit autem talis revulſio propriè dicta in hoc caſu, quia cum materia non dum ſit fluxa non egemus cita revulſione, nec evacuatione: convenit quandoque etiam talis revulſio in pletora maxima totius corporis, ut ſcilicet plenitudo illa minuatur. Quae verò mittendo ſanguini obſtare poſſe dicimus, ſunt puerilis aetas, ſenilisve, aëris conditio nimium aeſtuoſa, ut in canicularibus diebus, nimia corporis raritas, & mollities, crudorum humorum copia, cum ſanguinis laudabilis exiguitate, foetus in utero geſtatio, virium infirmitas, & aegri repugnans animus: cum enim haec adſunt vel prorſus à ſanguinis miſſione abſtinere aut parum detrahere erit neceſſe. Quòd ſi gravis aliquis caſus in hujusmodi repugnantiis, ad ſanguinis miſſionem nos adigat, obire id muneris magna certè cautione oportebit, eique intendendum quod magis urget, & à quo praeſentius imminet periculum, reliquo tamen non neglecto. In ſanguine autem mittendo, tum ut materiae fluxus divellatur, tum pro quibusvis indicationibus, & tempus, & hora, & regio, & aetas & coeli conditio, & vires aegrotantis, & tumoris natura ſpectanda veniunt. Vere, juxta Hipp. ſenſa lib. VI. aphor. tex. 47. congruentius ſanguis mittetur: aeſtate, ut incommodius, ſic certè parcius ſanguis mitti debet: autumno itidem modicè vacuabimus: hyeme paulo liberalius, niſi ingentia adſunt frigora. Hora, ſi deligere eam liceat, matu-

Vena ſecanda, quae.

tutina poſt Solis ortum convenientiſſima, & ea etiam in qua tumoris remiſſio, vel quies eſt: quo ſanè tempore ſanguis mitti debet. ſin res celeritatem poſtulat, omnis congrua habenda eſt, modo in ventriculo, aut recens acceptus cibus, aut cruditas minimè ſubſit. In regione porrò calida, parcius, in frigida audacius, ſanguinem mittimus. Ob id Germanis, & Gallis copioſius: Hiſpanis, & Mauris Aphricam incolentibus, vel etiam Aſianis parcius omnino mittere ſanguinem expedit. Aetas inventae multam, puerilis vel ſenilis exiguam vacuationem indicat. Si coeli conditio aeſtuoſa copioſam vacuationem non admittit, frigida, vel temperata concedit. Vires ſui cuſtodiam ſemper indicant: verum ubi valentes fuerint, de mittendo uberius ſanguine, poteſtatem medico faciunt: uti ſi invalidae fuerint, à mittendo deterrent, & ſi tumor non nunquam exigere id videatur. Cui verò ſanguis mittitur, is à ſomno protinus cavere debet: id enim fractionem in membris, non nunquam verò ſyncopas, & animi deliquia creat. Supino etiam, & decumbenti venam aperuiſſe, magis quam ſedenti, ex uſu eſt: ne vitalis deficiat virtus, linquaturque animo tum aeger. Venae porrò quae ſecari in brachiis ſolent, tres ſunt, exterior, interior, & media: exteriorem humerariam, & cephalicam ſcholae vocare in uſu habent: interiorem baſilicam, & regiam: media ſuum nomen retinuit: Avicen. fen. 4. 1. cap. 20. his addit funem brachii, & aſcellarem vocatam. Humeraria à ſupernis partibus, quae ſupra thoracem ſunt hodie vacuat: interior ab imis, quae ſub ſepto ſunt transverſo: media ab utriſque, uti & quae ſalvatella vocatur, ſiniſtrae manus à liene evacuare creditur, quae in dextra manu eſt, ab hepate. Venae etiam, quae ſub lingua conſpicuae viſuntur, ſecari in angina, & faucium morbis ſolent: uti quae ſub poplitibus apparent, & in talis propè malleolum (quarum internas ſaphenas ſcholae vocant) menſibus evocandis, ac renum, veſicae, & uteri affectibus prodeſſe omnes cenſent. Vena frontis, poſtremi cerebri affectibus diſſecta uſui eſſe creditur, juxta illud Hipp. lib. v. aphor. 68. Poſteriora capitis dolentia, recta in fronte inciſa vena juvat. Quae in malleoli externa parte eſt, coxendicis doloribus conferre Avic. fen. 4. 1. cap. ſupra citato dixit. Atque haec erunt in venae ſectione conſideranda, neque in tumoribus praeter naturam quibuſcunque, ſed in aliis quamplurimis morbis, cujusmodi ſunt continentes febres, & aliae omnes, in quibus putreſcens ſubeſt humor, ſi modo neque vires, & caetera relata impediant: adhaec viſcerum omnium internorum inflammationes, pleuritides, anginae, peripneumoniae, jocinoris, & lienis phlegmone, ophthalmiae vehementiores, arthritides, comitiales melancholiae, furores, phrenitides, ſanguinis per os dejectiones, vertigines, lethargi, vulnera gravia, caſus è ſublimi, quae tandem in parte inſederint, ſi modò acuti, & clamoſi ſint. Subſequitur modo ut de aliquo inſtrumento idoneo in praeſenti curatione verba nequaquam faciamus, nimirum de pharmaci exhibitione, niſi ulterius de aliis magis neceſſariis rebus aliqua referamus, quoniam ſuperius diximus pharmacum non tam cito id efficere poſſe, quod venae ſectio poterat, venae praeſertim illius, quae quidem revellere poſſit, atque ſimul evacuare materiam, quae eſt in venis totius corporis, in iis mediis, & in parte inflammata. Caeterum quia ſuperius diximus cauſas tumoris plures eſſe, ideo explicata univerſali curatione, ſeu methodo curandi inflammationem factam ex fluxione ſua quantitate ſanam gravantem partem, reliquum eſt, ut communem oſtendamus viam quandam curandi inflammationis ex fluxione materiae ſtimulando partes vel mala qualitate, vel alio modo, de quibus ſupra abundè dictum eſt. Si itaque mala qualitas ſit cauſa, ut partes irritatae expellant materiam ad aliquem locum, quae facit tumorem, prima indicatio, quae nobis offertur eſt, ut qualitatem illam ſtimulantem auferamus, vel immutetur, ſi fieri poſſit: quoniam generatio, & fluxio humoris cita in modum eſt, ut difficillime natura talis humoris alteretur, fluxioque ſiſtatur: tentandum tamen eſt alterare talem acredinem, quoad fieri poſſit. Inſurgit alia indicatio, & eſt, ut humor ille retrahatur ad aliquem opportunum locum, & evacuetur. neque evacuatio, quae fit per balneum convenit, ſimiliter nec quae per frictiones, nec quae per exercitium, & hujusmodi, quoniam longo nimis tempore fiunt, ſed ea caeteris opportunior eſt quae fit purgante pharmaco, nam pharmacum purgans habet ſimilitudinem aliquam cum tali humore acri. In principio igitur incipientis tumoris ab humore acri, & ferventi exhibendum eſt medicamentum purgans, & tuto exhibendum eſt: nam ſi materia illa non evacuaretur, periculum immineret ne tumor aliquis magnus fieret, ac malus: aliquandò autem accidit, ut generatio ejusmodi humoris ſit adeo cita, ut medicus deſperet poſſe ipſum impedire, & ideo tunc non ſat eſt pharmacum purgans propinaſſe, ſed vena quoque ſecanda eſt: tamen ſi per ſectionem venae valde major copia ſanguinis boni, quàm mali evacuaretur: ſimili modo ſi cachochimia eſſet in toto corpore, oportebit ab exhibito pharmaco venam ſecare, modo quo diximus antea. Quotieſcunque igitur videamus pro tali humore evacuando non ſufficere pharmaci purgantis propinationem, venam ſecare poterimus: ſed ſi nec ita eſt continua veri humoris generatio, nec cachochimia, nec aliquid hujusmodi nos admoneret pharmaci exhibitionem non ſufficere, abſtineamus à venae ſectione, quoniam virtus redditur admodum debilis, quia plus boni, quam mali ſanguinis evacuaretur, ut dictum abundè eſt: & ideo non eſt ſecanda vena, niſi quando neceſſitas requirit, ut etiam ſi tumor eſſet in partibus intrinſecis,

Sanguine in mittendo, obſervanda eſt regio.

Venae à brachio ſecari ſolitae, quae.

ſecis, nimirum in ventriculo, vel in hepate, aut in ſplene, ſic pharmacum purgans non eſt exhibendum, quoniam attraheret humores ad tale viſcus à toto corpore, ſed vena erit ſecanda, vel exhibenda lenientia tantum, vel clyſteria injicienda, ut ſolum materiae, & excrementa, quae ſunt in ventriculo, & in inteſtinis, educantur. Quum igitur tumor erit in partibus internis, nunquam exhibendum pharmacum ſolvens, tametſi celeris generatio humoris acris, & alia hoc indicarent, ſed ſecanda eſt vena, & exhibenda lenientia medicamenta, quae non attrahunt humores à toto corpore, vel clyſteria ſunt injicienda, neque aliquo pacto locum habere poterit per balnea diverſa idipſum aſſequi, ut ineptè quidam voluerunt, quoniam (ut ſupra enarravimus) ſera nimis eſſet operatio: ac propterea de eorum imperitia valde miror, qui uno conſulto Galeni verbo, audacter hoc exerceri poſſe affirmant. ſed neque Galenus hoc concludit, nec talis eſt ejusmodi doctrina, ut in curatione hac, balnea inſtituat, quod ut firmiſſimè probari poſſit, ejus verba ab aliis prave citata in medium afferre non dedignabor. Galenus igitur lib. XIII. methodi medendi, ubi omnes modos avertendae fluxionis, ac rationem inhibendae inflammationis, quae adhuc in generatione eſt, nobis expreſſit ad hunc modum ſcribit. Porrò ubi aequaliter inter ſe ſucci omnes ſunt aucti, plethora, ſive plenitudo is affectus vocatur: ubi verò vel flava bile, vel nigra, vel pituita, vel ſeroſis humoribus refertum corpus jam fuerit, eum habitum cachochimiam vocamus. Ergo plethora tum ſanguinis miſſione curatur, tum balneo frequenti, tum exercitatione, tum frictione: praeterea digerentibus medicamentis, atque etiam inedia. at ſuccorum vitium, purgatione, quae redundanti ſucco ſit accommodata, corrigitur. Caeterum ſi jam aeger febricitet, nec exercitatione vacuare licet exuperantiam, nec unctione, quae calefaciat, ſed nec multa frictione, nec balneo: imo ſanguinis miſſione, una cum inedia, vel purgatione aliqua. at ſi non febricitat, omnibus jam dictis utare, optimum quodque ad id quod inſtat, deligens. Haec itaque ſunt Galeni verba, quae quidem ſi judicio examinentur, vel inutilia judicabuntur, vel ubique minime convenientia, quoniam (ut ſupra diximus) ſi tumor ſit in crure, quantitas primò nequit per exercitium evacuari, ſiquidem ob motus quantitas augetur, nec frictione, quia eliquat maſſam ſanguineam, nec per balneum, quia fluxio creſcit; nec digeſtione, quia tarda nimis evacuatio: nec inedia, eandem ob cauſam: nec pharmaco quia eliquat humores. Quapropter abſolutè Galeni praecitatus locus integram curandi methodum in tumoribus omnibus nequaquam praebere poteſt, ut principio ſui de tumor. praet. nat. lib. cap 5. affirmaſſe Tagautius eſt viſus, dum primam intentionem, quae eſt fluxionem avertere, ac eam omnino intercipere, perfectam eſſe demonſtratam à Galeno, loco à nobis jam citato. Si verò humor ſtimularet partem ſua quantitate, & qualitate, faceret tumorem, duplex in ipſo curando offertur indicatio, ut ea cauſa duplex eſt: indicatur enim in initio exhibendum prius eſſe pharmacum, deinde ſecandam eſſe venam. Sed ſi cauſa expulſionis eſſet maligna, & venenoſa humoris qualitas, ſicut fit in tumoribus peſtilentibus, duplex datur indicatio, vel enim qualitas illa virulenta eſt evacuanda, vel jugulanda: evacuatur autem pharmaco: jugulatur verò antidoto aliquo. Inter alias quoque cauſas tumorum diximus eſſe ſuperius aliquando humorem per ſe ipſum fluentem in aliquam partem, atque ſi fieret inflammatio ex fluxione ſanguinis, qui quidem ſanguis nec expelleretur à parte ſana, nec attraheretur ab affecta, ſed per ſe ipſum flueret, ſi nunquam à tali ſanguine fieret inflammatio, pro ipſius curatione indicatur nobis. primum inveſtigandum eſſe cauſam eliquationis ſanguinis, qua cognita erit removenda ſive cum illa fuerit extrinſeca, ſive intrinſeca. Inter extrinſecas autem cauſas eliquantes ſanguinem ſolet aliquando eſſe mora ſub ſole, motus validus, ira vel excandeſcentia magna, & hujusmodi: inter internas autem, ut putredo, quoniam ab ipſa elevantur vapores calidi, qui ſanguini mixti eliquant ipſum, & ſic fluens ſanguis inflammationem facit. Igitur ne hoc fiat in initio inflammationis putredo erit auferenda, atque ſi cito non poterimus qualitatem illam à ſanguine removere, tentanda nobis erit ipſius alteratio, & incraſſatio, nec non refrigeratio: hoc enim modo impediatur ejusmodi fluxio. Creſcit autem, refrigeraturque ſanguis, in mutando ſex res non naturales, de quibus ſupra abundè ſatis locuti ſumus: idipſumque ſolet & pauca venae ſectio efficere, ipſam qualitatem extrahendo. Verum cum non niſi longo tempore omnia jam enarrata contemperet, refrigerent, & craſſefaciant ſanguinem ipſum, ideo cogimur, ſi volumus incipientem inflammationem impedire, ne ulterius progrediatur, aliis uti auxiliis, quae quidem poſſint cito ſatisfacere, & ita alia inſurgit indicatio, quae eſt ut tentemus refluxionem motus illius fluentis ſanguinis: hoc autem fit, ſi aliquo modo mutabimus motum illum, & retrahemus materiam ad aliam partem, quae nobis magis ſit accommodata tali retractioni: & ideo eligendae ſunt partes validiores. Pro reflexione igitur motus illius retrahenda eſt materia ipſa fluens ad alium locum, hoc autem praeſtare poſſet recluſio per pharmacum, & per ſectionem venae, quae ſimul revellit, & evacuat: ſed talis, vel per pharmacum, vel phlebotomiam facta revulſio non eſt ad propoſitum, quoniam ſaepè, is qui patitur inflammationem eſt puer, vel praegnans mulier, vel imbecillis, vel alia habet impedimenta, quae ſectioni venae refragantur: & ideo omiſſa tali revulſione, iis utimur inſtrumentis, quae nos docuit Gal. in lib. V. meth. med. cap. 3. quorum primum

Sanguinem eliquantes, cauſae extrinſecae.

mum eſt revulſio per cucurbitulas, atque has applicabimus in parte oppoſita loco affecto, prout magis videbitur opportuna, & per cucurbitulas, eas hoc loco, quae igne ſicco applicantur intelligemus, & ab eodem autore vocantur leves, à recentioribus verò ſiccae. Scire namque oportet cucurbitulas in duplici eſſe differentia: aliae enim ſunt, in quibus non ſcarificatur cutis, atque hae laeves vel ſiccae vocantur: aliae in quibus cutis ipſa ſcarificatur, quae graves, & humidae appellantur. Igitur primum inſtrumentum, quo poſſumus reflectere motum ſanguinis per ſe fluentis ſunt cucurbitulae laeves: & ſecundum inſtrumentum ſunt vincula doloroſa, quae in uſu ſunt frequentiſſimo pro revulſione. ſed haec non debent fieri, ut conſuevere mulieres, quae in fluxu ſanguinis è naribus ſtatim ligant auricularium digitum, ſed debemus incipere à parte propinquiori, à loco, à quo volumus ſanguinem retrahere, & per gradus ſaepè & ſaepius vinciendo, & ſolvendo, tandem ad ligaturam devenire etiam partium extremarum; hoc enim modo facilius, citiusque retrahitur materia. Tertium verò inſtrumentum ſunt frictiones artuum factae per transverſum, quae quidem frictiones eſſe debent doloroſae, & ideo noſcenda frictionum diverſitas, quae in earum qualitate, ac quantitate conſiſtit, ut modo infra narrabimus. Frictionum etenim, ut multas eſſe differentias, ſic & commoda multa Galenus, lib. II. de ſanit. tuen. aſſeruit, quibus profecto omnibus commune opus eſt calefacere; quoniam accenditur frictione nativus corporis calor: ii etiam frictionis in univerſum effectus eſſe deprehenduntur, ut rara denſet, mollia induret, dura emolliat, & denſa laxet, atque remittat. Quamquàm non eadem frictio praeſtare haec omnia poſſit, ſed pro ſui tum quantitate, tum qualitate, modo denſare rara, modo mollia indurare, interdum dura mollire, aut denſare, ac remittere poteſt. Quapropter earum differentias hoc loco declarare inconveniens eſſe minimè arbitror, quoniam in corpore humano ſaepè, ac ſaepius maximas habent partes, atque praecipuas, ut diximus in tumorum quorundam curatione. Propriae igitur differentiae qualitatis in frictionibus, ſunt dura, mollis, mediocris: quantitatis verò, pauca, multa, mediocris: atque eas, quae qualitatis ſunt, ſi tribus aliis, quae à quantitate ducuntur differentiis junxerimus, novem omnino conjugationes efficiemus. Omnium verò appoſitiſſimè, vetuſtiſſimus Hippocrates frictionum differentias, lib. de medici officina expreſſiſſe eſt viſus inquiens, ἀνάτριψις δύναται λῦσαι, δῆσαι, σαρκῶσαι. μινυθῆσαι ἡ σκληρὴ δῆσαι μαλακὴ λῦσαι, ἡ πολλὴ, μινυθῆσαι, ἡ μετρίη, παχῦναι. Frictio (ait) poteſt ſolvere multa, minuere, mediocris, ſeu moderata craſſefacere. Quatuor hae ab Hipp. proditae differentiae ex quadruplici omnis frictionis tum facultate, tum uſu oriuntur. Sunt autem frictionum diverſarum hae potiſſimum virtutes, ſolvendi, ligandi, carnem augendi, minuendi. Itaque dura frictio his convenit corporibus, quae ſupra modum ſoluta ſunt: contra mollis his, quae conſtricta: multa his, quae obeſa nimium ſunt, ut eorum obeſitas, carnisque multitudo minuatur: quae verò modicè ſe habent corpora, atque in qualitatum exceſſu moderata ſunt, ea nec molliter, nec duriter, ſed quo ad ejus fieri maximè poteſt, utroque declinato extremo ſunt infricanda. Frictionis porrò hic eſſe modus debet, auctore Gale. libro II. de ſanit. tuen. ut primis manuum ductibus, atque adeò primo contactu blandius, inde ſenſim paulò fortius fricemus, eatenus aucta ſemper ad valentius frictione, ut premere leviter, ac citra laeſionem carnem videatur. In id enim corpora fricamus, non ut validè corpora induremus, ſed ut ad exercitationis munus paratiora, promptioraque ſint, roburque partibus, caloris acceſſu acquiratur. At ubi extenuare & emaciare corpora ſtudemus, & multam, & qualitatem mediocrem adhibere conveniet: ſin reficere, tum qualitatis ratione, mediocrem. Frictio enim primùm quidem attollit, poſtea contrahit, ac contractam ex ipſa auctiorem molem deponit, atque haec pauca de frictionibus hoc loco adnexa fuiſſe ſint ſatis, neglecta ea interim frictionis ratione, quam athletis olim antiqui medici adminiſtrare ſolebant. Sequitur jam quartum inſtrumentum, quod appoſitio dicitur medicamenti alicujus calefacientis, attrahentis, & digerentis ſupra locum ipſum oppoſitum affectae parti, & haec ſunt inſtrumenta, quae pro tali revulſione tradidit nobis Galenus, quibus recentiores noſtri quaedam alia addiderunt. Et primum eſt aqua calida, ita ut aeger poſſit ipſam perferre: ſecundo ſunt medicamenta veſicatoria, dropatia, ſinapiſmi, & ruborem inducentia vocata: nam rubedine ſtatim, cum applicata ſunt, cutim afficiunt, & veſicam excitant in ipſam, ac ſua caliditate aperiunt, attrahuntque. Ipſorumque uſus eſt valde frequens in affectibus capitis, ut in phrenitide, apoplexia, ſopore, & ejusmodi: applicant enim ipſa in carpo manus, ut retrahatur materia à capite, ac mirum in modum aliquando prodeſt: tertio eſt exuſtio, vel cum medicamento cauſtico inducunt cruſtam, vel cum ferro ignito, de quibus ſub cauteriorum nomine exactè antea pertractaſſe ſit ſatis. Cum igitur voluerimus materiam ipſam retrahere, non autem evacuare, aliquo iſtorum inſtrumentorum uti maximè poſſumus, quae quidem inſtrumenta ad duo tantum capita reduci poſſunt, nimirum ad caliditatem, & ad dolorem; namque modo dicto revellunt, quia calefaciunt, vel quia dolorem inducunt. Sed dicet fortaſſe aliquis, quonam iſtorum inſtrumentorum, & qua in parte uti debeo, dico quòd pars ipſa affecta ad quem locum materia ſit revellenda nobis indicat, & locus ipſe poſtea oſtendit quo genere dictarum revulſionum debeamus uti; ut ſi, pro exemplo, pars inflammata eſſet cer-

Frictionum differentiae.

cervix, indicabitur materiam eſſe retrahendam, nempè ad dorſum: habito hoc ſtatim ſcitur quo nam pacto aut inſtrumento utendum ſit pro tali revulſione: utique enim manifeſtum eſt quòd nec revulſio per ligaturas, nec per aquam calidam erit accommodata, ſed vel per cucurbitulas, vel per medicamenta, & ejusmodi, & ideo pars inflammata indicat ad quem locum ſanguis ſit revellendus, & locus ad quem ſanguis retrahi, indicat quali revulſione ſit utendum. Tertiam & ultimam cauſam efficientem tumorem in parte eſſe diximus affecta, cum ſcilicet pars ipſa tumeſcens, vel tumeſcere incipiens attrahendo eſt cauſa fluxionis humorum ad ſe. Si igitur inflammatio fieret ab ipſo ſanguine attracto à parte affecta, quod primum indicatur eſt cauſae ablatio attractionis: talisque cauſa quandoque eſt in ipſamet parte affecta, quandoque in alia, ſibi tamen propinqua, ita ut excitetur tumor. aliquando non in parte ubi reſidet cauſa attractionis, ſed in aliqua alia proxima, ut idem declarabat Galen. libro XIII. meth. med. cap. 4. ubi ait quòd aliquando ex ulceribus crurum fit tumor in inguinibus, nam ulcerata attrahit humorem à partibus ſuperioribus, qui quidem humor attractus deſcendit, & ſic fit tumor. Pro curatione igitur tumoris ab attractione excitati, vel in parte aegra attrahente, vel in alia ſibi propinqua, removenda principio eſt: attractio autem haec removeri nequit, niſi ex cauſarum remotione: attamen attractionis cauſa in parte affecta eſt duplex, vel enim eſt dolor, vel caliditas, ſed harum una attrahit per ſe, altera per accidens: per ſe attrahit caliditas, quatenus rarefacit, & aperit cutim, ac poros, quibus apertis humor fluit: hoc enim modo Galen. vult ut attrahat caliditas; Ariſtoteles verò vult, ut calor non aperiendo, ſed per ſe attrahat. nam dicit proprium eſſe caloris attrahere, ſed quomodocunque, ſit nihil hoc loco refert, dummodo Gal. in attractione alias evidenter non erraſſet, atque Gal. rationes indignas in medium non attuliſſet, ut libro ſequenti maximè rem adnotabimus. Sat enim nobis eſt modo quod una attractionis cauſa ſit caliditas ipſa, quae per ſe dicitur humores attrahere: dolor verò per accidens quatenus partem affligit, in inſtrumenta virtutis regentis corporis, ſcilicet nervos ipſos, per quos defertur per univerſum corpus virtus vitalis. Nervis igitur afflictis excitatur natura, & ita inſurgens, ut opituletur parti laboranti, tranſmittit ſpiritus, & una cum ipſis tranſmittuntur humores facientes poſtea inflammationem. Si velimus igitur inflammationem excitatam ab humoribus, attrahere à loco affecto, neceſſe eſt cauſam, qua mediante ipſe attrahit removere, & ita ſi id fiet à caliditate, hoc eſt ab intemperie calida introducta in ipſa parte inflammata, videndum eſt à qua nam cauſa intemperies illa gignatur, qua cognita, erit removenda. Intemperies autem iſta quandoque fit ratione intrinſecorum quidem, ut putredo, interdum enim accidit, ut ſit putredo in aliqua parte interna corporis: ex putredine illa elevantur vapores inflammati, & putridi, qui inflammant etiam ſpiritus & ſanguinem: & ſic tandem pars aliqua extrinſeca caleſit, & tumeſcit. Si itaque pars attrahat ratione calidae ejus intemperiei, indicatur remotio putredinis: putredo autem altero duorum modorum ſolet auferri, aut ſiccando, aut calefaciendo, & ideo vel exſiccabimus partem illam, in qua eſt putredo, vel calefaciemus. Ab extrinſecus verò ſolet introduci intemperies calida in aliqua parte, ut à pravo calefacienti victu, ab ira, à Solis calore, ab exercitationibus, & ejusmodi, praeſertim quae propè ignem fiunt. Cauſa igitur qualiſcunque iſtarum, & conſimilium fuerit, erit auferenda, ne ulterius inflammatio progrediatur, poſtea extrahemus, auferemusve caliditatem jam introductam cum his, quae refrigerent, cujusmodi eſt oleum roſ. completum, quo madefaciemus ſaepè locum inflammatum, vel cum oleo violaceo ſimiliter completo, vel cum nenupharino, quod etiam magis refrigerat. Poterimus etiam unguenta admovere, & ita optimum erit infrigidans Galeni ceratum humefaciens, aliàs dictum unguentum roſ. Meſue, ſed ſit recens: ſucci quoque erunt opportuni, ut ſuccus lactucae, ſpinacium, endiviae albae, ſempervivi, & ſimilium: conveniet quoque unguentum populeon, quod in officinis paratur: ſimiliter aqua roſacea; poſca ex aceto & aqua: proportioque quam acetum ad aquam in conficienda poſca debet habere, eſt ut aſſumpto aceto, tantum aquae ſenſim ſuperinfundamus, quòd acetum reddatur protabile, ita ut nequaquam mordicet. Poſca igitur poterimus inflammatam partem ſaepius madefacere; ſimiliter parare emplaſtrum vel cum ſupra enarratis herbis, vel cum aliis refrigerantibus, ut ſupra locum affectum apponere, ſed circa ipſorum applicationem, vel unguentorum, & ſimilium, obſervandum erit, ne unquam nudae cuti applicemus, ſed ſemper madefacere expedit linteamen aliquod tenuiſſimum, & rarum, quale eſt illud, quod ex góſſypio conficitur; alioqui ab ipſorum viſciditate obſtruerentur pori, & ita augeretur potius, quàm minueretur calida intemperies. Praeterea obſervandum eſt ne unquam emplaſtra, unguenta, & reliqua calida applicentur, ſed vel tepida, vel frigida potius: neque unquam linimenta, vel unguenta illinenda erunt ſupra cutim, ſed ſupra linteolum, & applicandum ipſi, atque ſaepè, ac ſaepius auferendum linteum ſupra ipſam, vel novum linteolum eodem modo linitura cuti ſupponendum: nam citò caleſit quicquid applicatur, & ideo ſi ſaepè non removeretur, intemperies calida magis augeretur: & hoc modo curatur incipiens inflammatio excitata ab humore attracto à parte laeſa ratione caliditatis. Sed ſi inflammatio fiat ab humore attracto ratione doloris, pro ipſius exacta curatione indicatur primò doloris ablatio: dolor autem ad ſenſum per-

pertinet, ſive modo ſit prorſus triſtis ſenſatio, ſive ſymptoma inſequens ad triſtem ſenſationem, nihil hoc loco refert, ſed ſatis nobis eſt quod ſemper eſt in fieri, hoc eſt ſemper habet cauſam conjunctam, qua poſita, ponitur, & dempta, demitur dolor: idcirco ſi dolorem velimus auferre, neceſſe eſt, ut cauſam, à qua ipſe pendet auferamus, ſed tria oportet eum, qui rectè dolorem vult auferre, obſervaſſe, videlicet cauſam doloris, dolorem ipſum, & partem, in qua eſt dolor: ita quoque tria medicamentorum propoſita nobis à Galeno ſunt, lib. III. de facul. ſimpl. cap. 18. & ſequenti cap. quorum alterum reſpicit doloris cauſam, alterum dolorem ipſum, tertium partem dolore correptam, & ita medicamentorum quaedam removent cauſam doloris, quaedam dolorem, & non cauſam, quaedam nec cauſam neque dolorem, ſed ſenſum partis tantum, & per accidens etiam dolorem, ſub quo genere ſtupefacientia comprehenduntur, quae teſte Galen. loco nuper citato, ſub tali genere impropriè reperiuntur, anodyna dicta, quoniam non ex diametro pugnant in dolorem, ſed ipſum per accidens ſolum removent, ſenſum removendo ab ipſa parte dolente. Propriè tamen anodyna dicuntur ea, quae dolorem reſpiciunt, & talia non auferunt ſenſum partis, ſed leniunt dolorem, aperiendo cutim ipſam. Pro auferendo igitur dolore, poſſumus altera trium viarum incedere, aut cum his, quae reſpiciunt cauſam, aut quae dolorem, ſive cum his, quae partem dolentem. Si velimus veram, ac propriam methodum indicationum ſequi, opus eſt, ut his utamur, quae magis dolori opponuntur, ſin minus, ut adhibeamus quae reſiſtant, & opponantur cauſae doloris. Verum ſi velimus methodum praeter naturalem ſequi, ſtupefacientibus nos uti oportet: atque cum praeter naturalis methodus haec ſit, & unum malum expellendo, alterum ne ducat, omittenda eſt: ſtupefacientia enim medicamenta nequeunt dolorem expellere, niſi partem ipſam ſenſu privent, & ideo non niſi neceſſitate coacti, & poſtremo loco, ipſis uti debemus. Sed neque vera methodo ab indicationibus ſumpta opportunum eſt, quia medicamenta dolorem reſpicientia, vereque anodyna dicta, leniunt in principio cum applicantur aliquantulum dolorem, ſed lenitio parum durat, & ſic iterum revivifcit dolor, quia neceſſe eſt uti his medicamentis, quae ſub tertio genere continentur, & cauſam ipſam facientem dolorem reſpiciunt, & auferunt. Igitur prima indicatio, quae nobis ſe ſe offert eſt, ut principio tentemus removere cauſam, utendo medicamentis ipſam reſpicientibus: ſecunda, ut ſi nequeat auferri, inſiſtamus in ablatione ſymptomatis, ſcilicet doloris, & cauſae ſimul; tertia & ultima ut tandem ad ſtupefacientia deveniamus. Cauſa itaque doloris principio eſt auferenda: auferri autem non poteſt, niſi dignoſcatur, & ideo neceſſe eſt prius inquiſiviſſe quae nam ſit cauſa illa, quae facit dolorem, & Gal. ait in lib. XIII. meth. med. cap. 6. quod cauſa doloris eſt, vel intemperies manifeſta, ſive ſimplex, ſive complicata fuerit, vel intemperies occulta, vel ſolutio continui. Intemperies manifeſta faciens dolorem eſt vel ſumma caliditas, vel frigiditas, vel ſiccitas: de humiditate nihil dicam, quoniam adhuc ſub judice lis eſt, utrum ab ipſa poſſit excitari dolor. Intemperies autem complicata erit vel calida, vel ſicca, vel frigida & ſicca; atque ab intemperie occulta fit dolor, ut ſaepè accidit in ictibus, & morſibus animalium virulentium; imprimitur enim qualitas quaedam, quae tota ſua natura opponitur membro, in quo eſt impreſſa, & facit dolorem non ratione caliditatis, vel frigiditatis, & ejusmodi, ſed cujusdam occultae proprietatis, malaeve qualitatis. Ultimo ſolet fieri dolor à ſolutione continui, dum ſcilicet ipſa ſolutio fit, ut patet cum pars aliqua vulneratur, vel acus, vel ſimile aliud figitur in aliquo loco: diximus autem dum ſolutio fit, quoniam dubium eſt apud Galenum, utrum cum ſolutio continui facta jam eſt, cauſa doloris ſit ipſa ſolutio. Tria igitur cum ſint genera cauſarum excitantium dolorem, videndum erit à qua nam cauſa dolor fiat, & ipſius remotioni danda erit opera, ut ſi dolor fuerit ab intemperie frigida, ſtatim in principio removenda erit ipſa intemperies, & hinc colligere poſſumus errare chirurgos recentiores, qui in curandis pernionibus exſpectant, ut factus ſit tumor, & poſtea applicant valdè calefacientia, quae quidem potius obſunt, quàm proſint, & potius incipiente pernione, quàm jam facto eſſent applicanda: nam in talibus tumoribus ex materia frigida, ſeu ex frigiditate nimia provenientibus, debemus applicare calefacientia cum incipiunt, non autem cum facti ſunt. Sed ſi dolor fiat à qualitate aliqua maligna, & venenata, ex quo dolore maximi gangraenoſi ſolent fieri tumores; nam ratione doloris intenſi, magna humoris copia attrahitur; ratione verò veneni, fiunt gangraenoſi, tunc indicatur occurrendum eſſe quam citiſſimè, & cum validiſſimo remedio, quoniam & venenoſa talis qualitas cito, & vehementer agit: nam per venenum illud intelligo, de quo intellexit Gal. in I. lib. ſem. cap. 160. ubi ait illud venenum propriè dici, quod ſtatim remotiſſima, oppoſitiſſimave qualitate ſua aliqua afficiat noſtrum corpus: & ita dico ab hoc, ut aliquid dicatur propriè venenum requiruntur primum quidem, ut natura ipſius longè diſtet à natura corporis, unde partis nequa agit; alterum, ut citiſſimè agat: ea etenim, quae vere ſunt venena, cum primum corpori noſtro applicantur, validiſſimè agunt, quia maximè ipſi oppoſita ſunt, & citiſſimè: quoniam non agunt, ut à calore noſtro actuentur, ſed ſat eſt, ut tempore quodam acquirant, & agant adverſus ipſum. Hoc ſtante, colligere poſſumus, ſpeciem illam venenorum, quae ſtata dicuntur, eo quòd ſtatis quibusdam

Dolorem auferre cupienti, quae obſervanda.

Doloris cauſae.

temporibus agant, & homines interficiant; verbi gratia quaedam in uno menſe, quaedam ſpatio trium, aut quatuor, quaedam unius anni eſſe venena, ac quaedam breviſſimo temporis curriculo, ita ut per paucas horas interficere valeant, atque per diem agant. Cum itaque venenoſa qualitas validiſſime, citoque agat, ita quoque in ſedando dolore ab hujusmodi qualitate excitato, duae inſurgunt indicationes, nimirum, ut validiſſimè, citiſſimeque reſiſtamus, & idcirco eligenda ſunt medicamenta, quae utrunque praeſtare poſſint, quae quidem medicamenta deleteria vocantur, atque alexipharmaca, quae juxta Gal. ſententiam lib. v. de ſimpli. med. facul. cap. 18. ſunt duorum generum: alia enim alexipharmaca medicamenta ſunt, quae alterando, qualitatem ipſam venenatam jugulant: aliaque non alterando, ſed attrahendo, & vacuando ipſam removent. Poſſumus igitur qualitati virulentae reſiſtere vel cum alterantibus, vel cum evacuantibus, educentibusve ipſam extra partem affectam: ſed veniamus primò ad alterationem, & quoniam venenata qualitas duplex eſt, una quidem manifeſtiſſima, ut frigiditas opii, cicutae, & ejusmodi, quae ſuis qualitatibus manifeſtiſſimis, & oppoſitiſſimis humano corpori mortem inducunt: altera verò qualitas venenoſa eſt occulta. Quia igitur venenata qualitas eſt duplex, manifeſta & occulta, ita & alteratio erit duorum generum, quorum alterum verſabitur circa qualitatem manifeſtam, alterum circa occultam. In alteratione itaque virulentae qualitatis manifeſtae debemus conſiderare, & inſpicere an qualitas illa calida ſit, vel frigida: ſi calida, refrigerantia erunt opportuna, & ita commodè uti poterimus oleo roſ. ſucco lactucarum, malvarum, & hujusmodi: ſin autem frigida, alterabimus calefaciendo, ut vel cum vino potenti, vel cum theriaca, aut aliis; nec difficile admodum eſt, qualitates has manifeſtas alterare, ac vincere. Oppoſitum autem eſt de qualitatibus occultis, quae à tota ſubſtantia humanae naturae opponuntur, qualis qualitas eſt ea, quam viperae, ſcorpiones tam terreſtres, quam aquatiles, paſtinaca marina, & ſimilia animalia inducunt percutiendo, pungendove partem aliquam. Si itaque hujusmodi occulta, & à tota ſubſtantia oppoſita noſtrae naturae qualitas imprimeretur in partem aliquam quae erit alteranda, Galenus lib. v. de ſimpli. med. facul. cap. 18. inquit alterandum eſſe cum medicamentis mediis inter naturam veneni, & naturam humanam: talia enim medicamenta ſimilitudinem quandam habent cum veneno, non ob id tamen hominis naturae obſunt, dummodo pauca eorum quantitas aſſumatur. Medicamenta igitur pro alteratione occultae qualitatis venenoſae, media eſſe debent inter venenum, & habitum corporis, ita ut aliquantulum remota ſint à natura veneni, & contra ipſum à tota ſubſtantia agant, nec valde ab ambitu corporis recedant, adeo ut ſi parva eorum quantitas ab homine aſſumeretur, ipſum non interficerent. Hujusmodi autem medicamenta media, habentur, & quidem plurima, ſed nec arte, nec ratione, verum uſu duntaxat, atque experientia inventa, & inter ipſa eſt optima caro viperae, bolus orientalis, ſi legitimus haberetur, ſmaragdi pulvis, & illa terra, quam vulgus ex Melites Inſula hinc inde ferre conſuevit, atque id genus reliqua, quae omnia ſi per os pauca in quantitate fuerint aſſumpta, à tota ferè ſubſtantia venenoſae qualitati reſiſtunt, & corpori non obſunt, ſed ſi multa eorum quantitas aſſumeretur, dubio procul necarent. Caeterum nobis hic unum obſervandum eſt, quod à Galeno praetermiſſum fuit, nimirum quod inter medicamenta, quibus qualitati occultae poſſumus reſiſtere, dantur quaedam, quae non ſunt media inter naturam veneni, & corporis habitum, ac nihilominus virulenti qualitati à tota ſubſtantia opponuntur, & humanae naturae amica adeo ſunt, ut nec pauca, nec magna quantitate laedant: cujusmodi eſt caro ranarum, venter muſtelae ſalitus, veneno etenim reſiſtit à propria ſubſtantia, corpori tamen non obeſſet etiam ſi magnam quis ipſius quantitatem comederet: caro quoque paſtinacae marinae eſui aptiſſima gratiſſimaque eſt: ſimiliter & caro ſcorpionis marini, nec quicquam nobis offendit, etiam ſi ad ſaturationem ipſa veſceremur. Quod tamen veneno reſiſtant clarum hinc ſanè fit, quoniam ſi animalia haec ſuis aculeis aliquem pungant, venenoſam ſtatim qualitatem imprimunt: attamen ſi ipſorum jecur, vel caro ictui ſubito ſupponatur, proprio veneno medetur. Igitur venenoſa qualitas ſi occulta fuerit, duplici medicamentorum genere poteſt alterari: aut cum his, quae media ſunt inter venena, & naturam humani corporis, vel cum his, quae non ſunt media, ſed humanae naturae prorſus amica, & familiaria, veneno tamen adverſantia. Sed aliam, ab his dictis, curandi venenoſae qualitatis occultae rationem profectò probatiorem, idoneamque magis habemus, atque illa quidem eſt venenoſae qualitatis evacuatio; quae certè curandi ratio, tutior longè eſt; poſſumus etenim qualitatem ipſam venenoſam evacuare, quae cum his quae manifeſta qualitate ſunt calida attrahunt, quae non ita educunt extra venenum quòd aliquam ipſi oppoſitam vim habent: ſed quia calefaciendo rarefaciunt, attenuant, aperiuntque, cujusmodi ſunt caepae, allia, & ejusdem ordinis reliqua: vel cum his, quae venenum ab occulta qualitate quadam attrahunt, quaeque agunt in venenum, ipſum educendo per aliquam oppoſitionem, quam habet ad ipſum, ut ait Galenus in principio de facul. naturalibus cap. 4. & lib. 5. ſimpli. med. cap. 18. Requiritur autem, ut medicamenta haec, quibus uti volumus pro evacuatione venenoſae qualitatis, ſint media inter venenum ipſum, & corporis habitum: nam ratione cujusdam ſimilitudinis quam habent ad venenum attrahunt ipſum, ſi videlicet ſuperponatur ictui, ita & ſcorpio terre-

ſtris

ſtris ſuo, & ſic de aliis ejusdem claſſis, nec ob id venenum augetur, & ſuper impoſitione horum animalium venenoſorum, quia intenſum non agit in remiſſum, & praeterea quia habent naturam mediam. Neque enim dubitandum erit, uti ejusmodi medicamentis mediis, ut ſupra oſtendimus, & praeterea genus aliud medicamentorum, quòd licet noſtrae naturae nihil obſit, ſive pauca, ſive multa qualitate aſſumantur, veneno tamen reſiſtant. Pro evacuanda igitur venenoſa qualitate poterimus uti medicamentis his, quae manifeſta ſua qualitate attrahunt, vel his quae media ſunt, vel quae corpori noſtro noxam non inferunt, & veneno adverſantur. Praeter haec autem medicamentorum genera, pro tali ſcopo aſſequendo, vana, frigidaque omnia ſunt, quae à Chimiſtis exhibentur, aliquando evacuant enim per ventrem venenum cum ſuo praecipitato, quod profectò venenum eſt, niſi opportunè fuerit praeparatum, & ideo fugiendus eſt ejus uſus ad partes intrinſecas. Sciendum itaque eſt quod venenum imbibitum parte aliqua extrinſeca hoc nimirum pacto extrahi debet. primum, ut partem ipſam novacula, vel ſcalpello ſcarificemus, & cum fuerit ſcarificata, tunc ad evacuationem erit accedendum, quae fit per ſuctum, aut quae fit per cucurbitulas. Igitur ſi venenum erit impactum in partem, ubi poſſint applicari cucurbitulae, iiſdem uti licebit, quae tamen ſint parvae: neque hac tantum evacuatione debemus eſſe contenti, ſed & aliam, quae medicamentis fit, opus eſt adjungere.

Veneni extrahendi forma, cum fuerit parte extrinſeca imbibitum.

Primum igitur locum abluemus acri lixivio, & calido, mox applicemus aliquod medicamentum, quod venenum attrahat, ut roſmarinum utrumque, vel ſulphur vivum, vel euphorbium, vel caepae, vel allia, vel picem navalem liquidam, vel ſemina ſinapi, vel nitrum, vel calamentum, & ejusmodi. quae quidem omnia venenum ex alto attrahunt: vel ſi non placeant haec ſimplicia, conficiamus ex ipſis aliquod medicamentum habens formam emplaſtri, cujusmodi eſſet hoc. Recipe ariſtolochiae rotundae, rad. dictamni albi, ana drach. ſſ. aſſae foetidae, ſagapeni, ana drach. 1. ſtercoris communis, picis navalis, ana unc. 1. ſalis nitri unc. ſſ. ſemin. ſinapi drach. ij. caeparum, alliorum ſub prunis coctorum, ana unc. iij. olei liliorum alborum quantum ſuff. contritis quae conterenda ſunt optime, miſce, & fac emplaſtrum, quod applicetur loco affecto, immuteturque, ut opus fuerit;

Remedia ad dolorem excitatum à venenoſa qualitate.

atque ſi haec non proſint, dolorque non mitigetur, ad validiora medicamenta deveniemus, cujusmodi eſt gallus gallinaceus, vel gallina diſſecta, & ita calida ſupra locum impoſita, vel ſi non totam velimus applicare, partem ipſius aliquam ſuperponamus, ut modo alam, modo coxam, & ejusmodi. Sed ſi venenum ſit adeo impactum, ut nullo iſtorum, quo caliditate manifeſta attrahunt poſſit evacuari, deveniendum erit ad ea medicamenta, quae non à qualitate manifeſta, ſed occulta, & propria quadam ſubſtantia id agunt, & primo ad ea, quae benigniora ſunt, noſtraeque naturae amica, poſtea ad ea, quae media, cum Galeno diximus eſſe inter habitum noſtri corporis, & naturam veneni. Si igitur contingeret, ut pars aliqua afficeretur dolore propter venenum impreſſum, vel à paſtinacae marinae ictu, vel hujusmodi alterius animalis, curandum eſt ut capiatur animal illud, & accepto ejus hepate ſuperponatur calidum ictui, vel ſi eſſemus in loco, ubi poſſet haberi aqua quaedam frigidiſſima, limpida, & ſubtilis; & quod de paſtinaca marina diximus, intelligendum eſt de quocunque alio animali, quod poteſt ſuo morſu venenum imprimere, nam propria cujuſque caro ſuo veneno medetur. Quod ſi venenum ſit ita imbibitum, ut his non cedat, ſtatim exuramus locum, vel cum ferro candenti, vel cum carbone accenſo, vel ſimilibus: vi etenim ignis venenum attrahitur ad cruſtam, inibique etiam diſſipabitur ab igne illo actuali, & hoc modo curatur dolor, excitatus à venenoſa qualitate. ſed quoniam aliquando fit etiam dolor à qualitate aliqua, non dico occulta, ſed manifeſta, & acri ſolvente continuum, mordicanteque, cujus dolore meritò attrahuntur humores, & fit tumor, ideo & de ejus doloris curatione opus eſt dicere. Sciendum ergo quod duplex hic datur indicatio, prima, ut auferatur cauſa ipſa, hoc eſt humor acris, & ſtimulans: altera verò ut dematur ſymptoma, nempè ipſe dolor. Verum quia humor iſte faciens dolorem ſaepius eſt ita impactus, ut non niſi longo tempore, & cum maxima difficultate removeatur, hac de cauſa cogimur aliquando neglecta cauſa, ideſt tumore ipſo acri, incumbere ſymptomatibus, & applicare ea, quae aut conſervant cauſam ipſam, aut augeant, & ſunt ea, quae ſumpta à Galeno diximus proprie vocari anodyna. Talia enim ſunt aut calida in primo gradu tantum, aut temperatum habent calorem, cujus merito leniunt dolorem; & quia materia, ſeu humor acris faciens dolorem afficit ratione acredinis, & acredo fit à calore, ideo hinc patet quod talia medicamenta propriè anodyna dicta, vel conſervant cauſam doloris, vel augent, nam hujusmodi medicamenta leniunt dolorem, ut diximus, ratione temporis, quatenus aperiunt aliquantulum poros, rarefaciendo: ac poris rarefactis exeunt aliqua vaporum illorum acrium, & facientium dolorem, & ita redditur aliquo pacto mitis dolor, ſucceſſu tamen temporis augetur, quoniam cauſa ipſa à talibus medicamentis, vel conſervatur, vel augetur. & quamvis hoc fiat, tamen cogimur ſaepe ſpreta cauſa, dolori duntaxat incumbere, ut dictum eſt. Si igitur cauſa doloris eſſet intemperies calida, & videamus intemperiem non poſſe ita facile removeri, tentanda erit ablatio doloris, fovendo locum, vel cum his, quae actu calida ſunt, ut panni calefacti, ſacculi ex milio, ſale, & furfuribus praeparati ſimul in

ſartagine calefactis, quae quidem valde ſolent dolorem mitigare, & maxime dolores podagricos. Anodyna etiam, quae ob ſimilitudinem quandam leniunt dolorem, conveniunt, ut fotus partis cum lacte tepido: inunctio cum oleo dulci olivarum, cum butyro; convenit etiam applicatio lanae ſuccidae calidae, inunctio cum adipe ſuilla, gallinaceo, vitulino, ſed omnes iſti adipes ſint recentes. nam ſi rancidi eſſent, nimis calefacerent: praecipue etiam convenit inunctio cum humano adipe, & cum oleo vitelli ovorum, & maxime in doloribus illis, qui excitari ſolent à globulis plumbeis. Quippe ſi viderimus quòd calidioribus ſit opus, utamur oleo camamelino, vel anetino, vel ſemin. lini, vel amygdal. dulcium, vel lumbricato, vel oleo, in quo decocta ſit caro vulpeculae, vel caro erinacea, vel oleo ex floribus ſambuci, vel ſapa, vel vino dulci fovendus eſt locus, calidis videlicet, unde maximi aliquando ſolent dolores remitti: convenit etiam flos caſſiae, & praecipue in doloribus podagricis, & ultimo pulpa malorum dulcium coctorum ſub prunis, cum ſapa diluta & portiuncula croci adjuncta. Atque hoc tandem modo in ſymptoma pugnare poterimus. & ſi contigerit, ut nullo connumeratorum remediorum propulſaretur dolor, nec doloris cauſa, deveniamus poſtremo loco ad medicamenta ſtupefacientia, quae quatuor ſunt, nimirum hyoſciamus, mandragora, cicuta & opium. quicquid enim ſtupefacit, vel aliquod iſtorum eſt, vel ex his compoſitum. Modo reliquum erit, ut curandi rationes doceamus, quando tumor fit ratione mediarum viarum, & partis excipientis, & primo de mediis viis erit ſermo ſuſcipiendus, ne ordo interim ſubvertatur. Cum itaque medii iſti ductus, qui ſunt venae, & arteriae connumerati, ſint inter cauſas tumoris, quando ſcilicet propter nimiam eorum latitudinem facile tranſitus ſuppeditatur humori, primo indicatur, ut tales vias reſtringamus, nam facilis iſte tranſitus cum fuerit remotus ceſſabit inflammatio. Ut ſi (verbi gratia) humor flueret ad partes ſuperiores, ut ad caput, & faceret inflammationem, vel in membranis cerebri, vel in aliqua alia vicinarum partium, tum ſciemus nullas univerſales vias dari, per quas tumor ille tranſeat, quam vena verticis colli, & ideo indicatur, ut conſtringamus venas, & arterias illas, ne tantus humor per ipſas ad caput fluat. Similiter ſi humores fluerent ad locum & facerent inflammationem, cum viae mediae non poſſint eſſe aliae, niſi venae, quae ſunt in temporibus, opus eſt tranſitum removere, quod fiet ſi venae conſtringantur, & hinc apparet habendam eſſe rationem partium coadjacentium. Has autem vias coarctabimus, cum his, quae refrigerant, & adſtringunt, & ſunt ea, quae à barbaris Chirurgis defenſiva vocantur, & ideo poterimus uti poſca, hoc eſt aqua frigida cum aceto mixta, vel aceto puro, vel aqua frigidiſſima, madefaciendo ſcilicet faſciam in aliquod iſtorum, & abvolvendo partem ſuperiorem: vel utemur decoctis adſtringentibus, & non ſolum ſub forma liquida poterimus defenſivis uti, verum etiam redactis in formam emplaſtricam. Recentiores autem noſtri Chirurgi, utuntur ſolum defenſivis emplaſtricis, quibus ſupra linteum delinitis parti applicant; componuntque emplaſtrica defenſiva multis modis, ut Rec. bol. armeni, ſanguin. dracon. maſticis, myrtillorum pulveris, & gallarum, ac roſarum, ana unc. 1. olei myrti. roſ. an. quan. ſuff. & cum pauca cera alba fiat unguentum. Conficiunt etiam aliud lenitivum ex ſanguine draconis, albo ovi, bolo arme. & aceto, & hoc habent in uſu frequenti, ita ut mulieres ipſum ſciant parare, & utantur. Sed peſſimum eſt medicamentum, & uſus ſive modus utendi malus, imponunt enim linteolum, ſupra quod tale medicamentum fuerit illinitum, & ſupra locum tamdiu relinquunt, ut medicamen ſicceſcat, ex quo fit, ut dolores magni, & veſicae aliquando excitentur, quamobrem potius offenſivum, quam defenſivum poterit dici medicamentum. Habemus etiam aliud defenſivum, quo utimur in tumoribus oculorum peculiariter, quando ſcilicet humor fluit ad oculos, vel puerorum, vel juvenum, vel ſenum, & ejusmodi, dum inquam volumus impedire fluxum ipſo utimur illito ſupra ſtuppam, & venis temporalibus applicato. Medicamentum autem hoc recipit ſanguinem draconis, bolum armenum, pulv. gallarum, ana unc. 1. quae omnia diſſolvimus in albo ovi ad mellis conſiſtentiam, deinde accipimus ſtuppam, & parvam ex ea formamus rotulam, quam immergimus in medicamento, & applicamus venis temporalibus, ejus videlicet partis à qua humor fluit ad oculum. Hoc etiam medicamento ſolemus uti ſaepius ad eundem ſcopum, ſed ſub alia forma, nimirum linimenti, & tunc non album ovi, ſed picem colophoniam, & maſticem, quibus liquefactis ad ignem accipimus, & deinde ſanguinem draconis imponimus, ac pulveres dictos, & ſimul miſcemus. poſtea accepto panno albo, vel rubeo, vel nigro, vel cujusvis coloris, conficimus orbiculum, & ſupra ipſam, prius tamen calefactum ad ignem fundimus medicamentum, quod poſtea venis applicamus temporalibus. Tertiam deinceps tumoris cauſam ſupra poſuimus partem ipſam humorem recipientem; tumor enim ex humore fluente nunquam fiet niſi pars in quam effluit excipiat ipſum, ut ſi fluat humor ad manum & manus non recipiat ipſum, ſed expellat, nunquam intumeſcet. igitur ad generationem tumoris ex fluxione requiritur exceptio humoris, & qua cauſa cur pars aliqua humorem accipiat, eſt ipſius imbecillitas, non quae ob intemperiem aliquam provenit, ſed illa, quae eſt quaſi naturalis ipſius partis, & haec imbecillitas aut eſt laxitas praeter naturalis, hoc eſt introducta à morbo aliquo, dummodo non ſit introducta à frigiditate, aut eſt ſitus ipſius par-

Stupefacientia, quae.

Defenſivum.

Lenitivum.

partis inferior, nam pars inferior aptior eſt ad receptionem humorum in partibus vicinis, ut exempli gratia in partibus inferioribus ad ſedem ſunt venae illae mariſcae vocatae, quae, ut plurimum ſunt apertae, ita ut facile exeat ex ipſis ſanguis, & idcirco ſaepe ſunt in cauſa, ut partes illae adjacentes patiantur, quia ratione ipſarum excipiunt humores, & ita partes illae propinquae mariſcis dicuntur debiles, quoniam facile excipiunt humores ob adjacentium vaſorum laxitatem. Pro removenda igitur exceptione, quam diximus eſſe tertiam cauſam fluxionis humoris, indicatur ſuum contrarium, quod eſt repercuſſio illius humoris, & ideo tentanda erit repercuſſio. Eſt autem percuſſio, ut eliſio, & reduplicatio motuum facta à parte ad quam humor fluit, haec inquam eſt vera repercuſſio, quae conſtat ex receptione, & repulſione. Unde colligere poſſumus quod ſi humor defluat in partem aliquam, inibique manſerit per aliquod tempus, ita ut quieverit, & deinde evacuetur, vel potius expellatur ad aliquem locum, talis repulſio, vel expulſio non debet dici repercuſſio, ſed potius excretio quaedam, nam repercuſſio proprie vocatur cum humor fluens dum eſt in motu repellitur. Duo enim neceſſaria ad veram repercuſſionem requiruntur, primum quidem, ut humor ſit in motu, alterum, ut motus ille ſtatim repercutiatur, reflectaturque: alterum quod talis repercuſſio non fit à medicamentis, quamquam aliter recentiores dicant; neque enim medicamenta repercutiunt, ſicut nec quae attrahentia vocantur verè, ac proprie attrahunt, atque hoc loco de his medicamentis loquimur, quae qualitate aliqua manifeſta dicuntur attrahere, non autem de illis, quae à tota ſubſtantia id agunt, nam talia vere attrahunt. Quare repercutientia medicamenta debent eſſe adſtringentia, frigida, & exſiccantia, vel ſaltem refrigerantia, & adſtringentia, ut habemus apud Galenum lib. v. med. ſimpl. cap. 17. Horum autem medicamentorum Guido Cauliacenſis duo proponit genera, alterum quorum commune vocat, alterum peculiare, & proprium: ſub primo genere contineri affimat ea omnia, quae frigefaciunt, & adſtringunt moderate, cujusmodi eſt oleum roſ. camamel. unguentum roſ. Meſue, ung. infrigidans Gal. & ejusmodi: ſub proprio verò vocato genere, inquit comprehendi ea, quae frigefaciunt, adſtringuntque validiſſime, cujusmodi ſecundum ipſum eſt bolus armen. abſinthium, ratione ſcilicet auſteritatis. Quae quidem diviſio, licet quoquo modo probari poſſit, tamen praeſtantior longe eſt, quae à Galeno traditur lib. XIV. meth. med. cap. 17. ubi ait quod medicamentorum repellentium, quaedam ſunt frigida abſque ulla adſtrictione, & licet minime adſtringant, tamen repercutiunt quatenus frigida ſunt, nam propter antipariſtaſim colligunt calorem, calor in ſe ipſum collectus ipſemet repercutit materiam. Igitur primum genus repercutientium eſt eorum, quae frigida tantum ſunt, & ratione frigiditatis repercutiunt, ſub quo genere poſca eſt, aqua frigidiſſima, & alia multa, quae ſuo loco connumerabimus. Quod autem talia ſua frigiditate repercutiant omnibus licet experiri, & idcirco de ipſa contentio nulla fieri debet, tanquam quoddam expertum, ac manifeſtum, & ideo ab ipſis ad aliud genus repercutientium deveniemus, quod continet ſub ſe ea omnia, quae adſtringunt, ſive calida ea ſint, ſive ſaltem non frigida, & propterea, qui ſub hoc ſecundo genere contineri volunt quae tantum adſtringunt, non errant, hoc enim ſolum requiritur, licet poſtea talia ſint primo calida, vel valde, vel remiſſe. Tertium & ultimum genus eſt eorum, quae frigida, & adſtringentia ſimul ſunt, & hoc pacto medicamenta repercutientia ſunt trium generum, quorum primum continet ſub ſe quae frigida, vel actu, vel poteſtate tantum ſunt: alterum quae adſtringunt tantum, quamvis poſtea ſint vel valde calida, vel non frigida: tertium verò eſt eorum, quae & frigefaciunt, & adſtringunt. Sub primo genere haec omnia continentur, aqua frigida, acetum, aqua frigida, & acetum ſimul, aqua viol. ſubſtantia violarum, oleum viol. lactucae, oxalis, ol. roſ. ol. nenuphar. cucurbitularum caro: ſub ſecundo genere continetur vinum potens acerbum, viticis ſemen, ſiſimbrium, menta viridis, abſinthium, maſtix, chalcanthum, & ejusmodi: ſub tertio verò genere ſunt gallae immaturae, cupreſſi nux, oenanthe, portulaca, ſempervivum, plantago, mala punica, & quicquid ex ipſis conficitur, ut ſuccus, cortex, cidonia mala, & quae ex cidoniis fiunt omnia, omnia aſſumpta ex myrtho, vinum acerbum, & immaturum, ac acidum, ſandali omnes, decocta ex rebus immaturis, bolus armen. ſang. draconis, & lapis haematites. Haec ſunt repellentia medicamenta, quae ſemper applicanda ſunt in principio tumoris, ut materia repercutiatur, & tumoris generatio impediatur. Sed hic ſtatim oritur dubitatio, nam non videtur probè factum applicare univerſaliter in quocunque incipiente tumore repercutientia, quoniam habetur ex Hippocrate in 6. aphor. 25. quod ſi eryſipelas introvertitur, malum eſt, ſi extra, bonum. eryſipelas autem tumor eſt procul dubio, & tamen inquit Hipp. quod ſi intro mittatur eſt malum: cui nam autem, dubium eſt, quod ſi applicaremus eryſipelati repercutientia, propelleretur ad partes interiores. Secundo idem Hippoc. eodem lib. VI. aphor. 37. ait ab angina habita ſi tumor fiat in collo bonum, atque ibi Gal. in comm. inquit. ſermo verus eſt, & cauſa in promptu, ſi quidem ex intimioribus, & principalioribus partibus paſſiones confert ad cutim transferri. Tertio ſi vera eſſet univerſalis propoſitio propoſita, quod in quolibet incipiente tumore repercutientia ſunt applicanda, ſequeretur quod & in tumoribus peſtilentibus eſſet idem faciendum, omnes tamen medici huic rei refra-

gan-

gantur, nam materia venenoſa repelleretur ad partes interiores, & ſic fieret mors, ut etiam accideret in variolis. praeterea in podagricis etiam tumoribus, cum accidunt verno tempore, aut autumnali, corpore repleto, & cacochimo exiſtente, nemo eſt, qui repercutientia applicet, quoniam poſſet materia ad partes ſuperiores trudi, ut ad caput, & facere vel phrenitidem, vel conſimilem affectum, quare male, & praeter rationem dictum eſt ſupra quod in principio cujuſque tumoris pro impedienda ejus generatione applicanda ſint repercutientia. Utrinque tamen ſunt anguſtiae: nam certum eſt quod in quocunque morbo incipiente probè fit, ut praecaveamus, & impediamus ipſum ne fiat. cum autem hoc poſſimus ex appoſitione, ſive applicatione repercutientium praeſtare, neceſſario videtur medicamenta talia in principio eſſe applicanda. Eſt praeterea Galeni authoritas lib. XIII. metho. meden. cap. 6. ubi ait, quòd in quacunque incipiente inflammatione applicanda ſunt repercutientia. quam quidem ſententiam omnis medicorum ſchola admittit, ac comprobat; eſt etiam author in pri. de compoſ. med. per loc. cap. 8. & quamplurimis aliis in locis, ſi vellemus hanc defenſionem tollere, & quid pro veritate tentandum ſit aſſequi, opus eſt diſtinguere de principio tumoris. Quod autem duplex eſt principium, alterum nempè quod dicitur primus inſultus, ut eſt cum humor incipit agitari, & tranſmitti ad meatus partis, non tamen adhuc ſenſibilem facit tumorem, & vix tale principium cognoſcitur, quoniam eſt veluti momentaneum, dignoſcitur tamen ab ipſo medico exercitato, atque huic principio raro medicus adeſt, nam prius manſit quam advocatus eſſet. primus igitur humoris inſultus dicitur principium tumoris. Alterum principium eſt quando jam ſenſui ſubjectus eſt tumor, hoc eſt quando jam apparet factus ad viſum, & moles acuta eſt, ac tale principium non eſt momentaneum, ſed quandoque perdurat duos, aut tres dies, ita ut nullo modo videatur augeri. Niſi igitur principium hoc pacto diſtinxerimus, ut & Galenus ipſe diſtinguebat in primo de criſibus cap. 4. 6. 7. facile erit ne in errorem incidamus, ſicuti inciderunt recentiores, qui quidem ut difficultatem hanc enodarent, decem nobis propoſuerunt capita indicantia quando conveniat applicatio repellentium in principio, & quando non conveniat, & primum caput eſt quod ſi materia fiat in emunctoriis, atque ibi fiat inflammatio, non debemus materiam illam repellere: ſecundum eſt, ſi materia faciens tumorem erit venenoſa: tertium, ſi fuerit craſſa, & inepta repulſioni, magis enim obdureſceret, & craſſeſceret: quartum, ſi materia ipſa ſit in parte vehementer fixa, & impacta, quoniam ex repercuſſione magis figeretur: quintum ſi materia ſit critica, quando ſcilicet natura oppreſſa ab aliquo morbo vult ſe exonerare, materia illa faciente morbum, & tranſmittit illam ad aliquam partem, tunc materia non erit repercutienda: ſextum caput eſt quando tumor fit à cauſa primitiva, ut vel à contuſione, vel à luxatione, vel à vulneratione, & hujusmodi, tunc materia in principio tumoris repellenda: ſeptimum, ſi corpus ſit plethoricum, valdeque repletum humoribus: octavum ſi corpus ſit valde debile, nam virtus ob ſui imbecillitatem non poſſet pro ſuo arbitrio gubernare materiam repulſam, & ita magis affligeretur: nonum eſt, cum tumor ſit propè partem aliquam principem, ut ſi in thorace, vel in abdomine fieret: decimum, & ultimum, non debemus uti repellentibus, quando tumor eſt cum maximo dolore conjunctus, nam propter dolorem attraheretur magis humoris copia, nam ex repulſione dolor augeretur, & ita fieret attractio major, ne major tumor. Haec itaque eſt recentiorum circa repellentia obſervatio, quae mea quidem ſententia inepta eſt, & nullo modo ſatisfacit, ſi loquamur de primo principio tumoris quod diximus eſſe primum, & ferè inſtantiſſimum inſultum humoris fluentis ad partem, nam ſi materia fluat à venis ad extra venas, hoc eſt ad partes extrinſecas corporis, ut poteſt fluere, ita quoque poteſt repelli antequam excipiatur in partem, & faciat tumorem. Itidem dico de cauſa qualibet primitiva, veneno excepto, nulla enim ipſarum impedit, quo minus materiam in primo principio repellamus, imo in uſu jam poſitum eſt, ut ſi frangatur, vel luxetur pars aliqua, ſtatim repoſito oſſe in ſuam ſedem applicetur aliquod medicamentum repellens, ut repercutiatur materia illa, quae ob luxationem jam inceperit fluere. Non ne etiam Hippoc. in fracturis oſſium, ſubito repoſito oſſe in ſuam ſedem, applicabat ol. roſ. vinum, & ejusmodi unde ſatis perſpicuum eſt, quod in principio tumoris, momentaneo ſcilicet, utimur repercutientibus, & licet hoc ſit verum non tamen eſt faciendum, quoniam dantur aliqui caſus, in quibus nec in principio tumoris, quod quaſi momentaneum eſt, non poſſumus nec debemus repercutientibus uti, ut in materia venenoſa, ſimiliter & in papulis illis variolis vocatis. ſi enim materiam illam repercuteremus ad partes intrinſecas, periculum eſſet ne mortem induceremus. Ut autem ſciamus quando materia in principio (loquor ſemper de primo illo principio, nempè inſultu materiae) utendum ſit ſemper repellentibus, & quando non, ego non decem capita, ut recentiores, ſed quinque tantum ex ipſis hoc loco proponam, atqui primum eſt, repellentia non ſunt in principio admovenda, quoniam materia eſt venenoſa: alterum quando materia eſt critica, aliquando fieret recidiva, ſed huic addendum quod praetermiſſum eſt à recentioribus, ſi criſis futura eſt bona. Maximi enim refert, nam poſſet eſſe, quod natura exonerans ſe tranſmitteret materiam ad aliquam partem nobilem, & periculum eſſet, ſi ipſa exciperetur, ne fieret longe major morbus illo, quem natura intendit ſolvere ex

trans-

tranſmiſſione illius materiae, & ideo in illo caſu, licet materia ſit critica, tamen licet uti, ut ſi natura tranſmitteret materiam à capite ad oculum, vel ad fauces, ut ſolveret aliquem morbum in cerebro exiſtentem, tunc debemus in principio fluxus illius materiae, antequam excipiatur in fauces, & faciat tumorem ſenſibilem, applicare repercutientia, aliter poſſet homo ſuffocari. Quod ſi repellamus materiam hoc non fiet, & poterit etiam accidere, ut materia illa non ad proprium locum, à quo tranſmittitur, ſed ad alium repelleretur, evacuareturque inibi, & ita duplex ex repercuſſione inſequeretur commodum. Quare alterum caput erit quòd quando materia eſt critica, & criſis futura eſt bona, tunc non debemus in principio uti repercutientibus, quoniam plenitudo, & cacochimia impedient ipſam repulſionem, atqui dixi ſi tumor fieret in emunctorio, nam viſcus quodlibet proprium habet emunctorium, per quod ſua excernat excrementa, & ita ſicut viſcus quodcunque directè per proprium emunctorium, ut plurimum ſua excernit excrementa, ita quoque propter eandem proportionem, ſi tumor eſſet, vel potius fieret in emunctorio, & materia repercuteretur, poſſet recta ad viſcus illius emunctorii materia repelli, & major morbus fieri. Quartum quia pars in qua incipit tumor eſt praeter modum imbecilla; atque de imbecillitate loquor partis alicujus determinatae, non autem de imbecillitate totius corporis, ut male recentiores arbitrati ſunt; quia corporis debilitas non impedit, quin materia poſſit repelli. Cum igitur pars, in qua oboriri incipit tumor, eſt mirum in modum imbecilla, non convenit, ut applicemus repellentia, uti ſi è longo itinere per nives eſſent ſupra modum pedes refrigerati, & propterea jam perniones fieri inciperent, tunc non debemus repercutere materiam, quia cum pars illa ad defectum caloris ſit valde imbecilla (calor enim fermè nullus eſt in ipſa) periculum eſt, ne pars corrumpatur. Quintum & ultimum caput eſt, quod non debemus uti repercutientibus, quando in parte tumeſcere incipiet, & maximus dolor exiſtit, ut ait Gal. in lib. VI. de compoſ. med. ſecun. loc. cap. 2. His itaque quinque ca. ſervatis, in reliquis omnibus tumoribus incipientibus utendum eſt repellentibus, loquendo de principio illo, quod eſt tumoris primus inſultus, ut toties jam diximus. Sed diceret aliquis, eſto quod non adſit primum illud principium, quod cum momentaneum ferè ſit, raro medicus poteſt ſibi adeſſe, verum adſit aliud principium temporaneum, quod eſt cum tumor ex fluxa jam humoris portione, & firmata in loco eſt partim factus, perduratque aliquando per tres, aut quatuor dies, adeo ut tumor nec augeri, imminuique nequicquam videatur, & tunc ſeptem ſunt capita obſervanda, quinque enumerata de principio primo, & duo alia jam enumeranda, quorum duorum primum eſt, ſi transmiſſa materia ad locum intumeſcentem, ibique fuerit impacta, & refrigerata, non debemus applicare repellentia, quia inepta eſt ad repulſionem, tum quia impacta eſt, tum quia ob refrigerationem craſſior eſt reddita, & ita ſi tentaretur repulſio, ineptior magis efficeretur ad expulſionem, quia magis impingeretur tunc ad concoctionem. Alterum eſt ſi materia fuerit maxime impacta, quod cognoſcemus ex ipſius tumoris tenſione, duritieque magna, & quotieſcunque viderimus quòd tumor ſit ſenſus, aut durus, dicamus ſubito quòd materia, quae hunc facit tumorem, vel eſt valde craſſa, ut viſcida, vel admodum impacta, & ideo à repellentibus abſtinendum, quoniam materia magis impingeretur, figereturque in parte affecta, & ita ut vix ſanabilis, aut omnino inſanabilis poſſet reddi tumor. Quinque igitur ſunt capita, quae impediunt applicationem repellentium in primo principio tumorum, ſeptem verò in ſecundo principio, ſed unum habemus ab Avicenna propoſitum, atque illud eſt, quod quando in ſecundo principio volumus majus repellere, non debemus applicare medicamenta, quae ſimpliciter, ſed admiſcere cum ipſis aliquid quod calefaciat, ut exempli gratia juncum odoratum, ne materia recrudeſcat, atque intelligamus quando tumor ſit à materia frigida. Verum haec ejus obſervatio non eſt ad propoſitum, quoniam cum habemus medicamenta ſimplicia, quae & repellant, & ſimul calefaciant, ut ruta, ideo ſupervacanea eſt mixtio, dicendumque eſt ad Hipp. auctoritatem (ne interim ipſa pugnare cum his, quae modo enarramus videatur) qua oſtendebatur non convenire applicationem repercutientium in principio tumoris, nam in eryſipelate, dicebat ipſe, ſi materia propellatur ad partes internas malum eſt, ſi verò ad extrinſecus bonum. dicendum inquam eſt, quod Hipp. loquitur de ſecundo principio, & de jam facto eryſipelate, in quo jam putruit materia, & propter putredinem acquiſivit quodammodo naturam veneni, & ideo tunc malum eſt ipſam intus propellere, ut ſupra in aſſignatis ca. eſt à nobis exceptum, non eſſe ejusmodi materiam repercutiendam. Ad alteram Hipp. auctoritatem lib. VI. aphoriſ. 37. & Gal. ibidem in commen. cum dicebatur ab angina habita ſi tumor fiat in collo bonum, dico quòd caſus iſte etiam à nobis ſupra exceptus eſt, & propterea Hippoc. debuit intelligi, quòd bonum eſt ſi materia ab intrinſecis, & illarum nobilioribus, vel ex intrinſecis, & à principalibus partibus remotis propellatur, ad cutim, ut etiam malum eſt propellere ipſam à cute ad partem intrinſecam nobilem, vel ad partem propinquam parti nobili. A variolis, & peſtilentibus tumoribus fateor quod non eſt tutus repellentium uſus, ut ſupra dictum eſt aſſignatis capitibus de tumoribus podagricis: fateor pariter, quòd ſtante plenitudine, materia non eſt repellenda, in reliquis autem omnibus caſibus, praeter ſeptem ſupra exceptos ſemper debemus applicare repellentia,

quo-

quoniam exſiccabitur pars mollis, roborabitur debilitas, & coarctabuntur vaſa, ac pori, quae tria, ſcilicet mollitiem partis, debilitatem & laxitatem tum vaſorum, tum ipſius partis decimus eſſe in cauſa cur pars ipſa exuberet & fiat tumor. Sed ſi etiam ſitus ipſius partis eſſet cauſa, ut flueret facile humor ad ipſam, immutemus ſitum ne fluat: ut ſi tumor eſſet in manu, & efflueret humor in ipſam, quia pendula maneret, faciamus, ut ſuſpenſa detineatur, quòd removebitur fluxio, & haec ſatis ſint de cura incipientis tumoris à fluxione materiae. Et quia quatuor diximus eſſe tumorum tempora, principium, augmentum, ſtatum, & declinationem, ſive decrementum, ſequitur jure optimo, confecta jam de principio curatione, ut de modo curandi tumoris in augmento exiſtentis pertractemus, incipientes à deſcriptione ipſius augmenti tumoris. Avicennas ita ait augmentum vocari quando & magnitudo, & extenſio augetur, quam deſcriptionem exponens Guido Cauliacenſis dicit augmentum eſſe auctionem quantitatis, & acuitatis tumoris manifeſtam, & per quantitatem intelligit molem ipſius tumoris, quae manifeſtiſſimè augetur, ita ut ſi augmentum incipiat hoc mane, & ejus tumoris moles ſit quanta eſt juglandis, videbimus veſpere factam eſſe longe majorem, adeo ut oculus ipſe judicet magnitudinem eſſe auctam, & ideo dixit manifeſtam eſſe auctionem ad differentiam etiam tumoris exiſtentis in principio, quia tunc, & ſi augeatur, tamen inſenſibilis eſt illa auctio. Addidit praeterea Guido auctionem acuitatis tumoris intelligens per acuitatem cauſas, & ſymptomata ipſius tumoris, nam morbus augetur, quia & cauſae, hoc eſt fluxio augetur, & quia cauſae, & morbus augentur, tanto etiam magis intenduntur: & praeterea videbimus quod ad auctionem tumoris intenduntur & ipſius accidentia, ut color, gravedo, calor, pulſatio, ictus dolor, punctio, & ſimilia, & jam accidentia, & eſſentia tumoris ducent nos in cognitionem augmenti, ſimiliter & proportio quam habet ad alias partes: nam quanto magis augebitur, tanto etiam magis proportionem minus conſpiciemus. Cognito quod tumor augeatur primum nobis erit obſervandum quòd una pars tumoris eſt facta, ſecundo quòd altera pars ſit, & ita duae inſurgunt indicationes, altera quidem, ut reſiſtamus ne fiat, altera ut pars, quae facta eſt auferatur. De prima indicatione loquuti ſuperius abunde ſumus in curatione incipientis tumoris à fluxione; diximus enim fluxionem eſſe ſiſtendam, & hoc fieri per remotionem cauſae fluxionis, quas tres in univerſum propoſuimus eſſe, partem ſcilicet demandantem, quia hoc vel illo modo ſtimularetur ab ipſo humore, vias medias, & partem incipientem, quas cauſas omnes, quomodo, & quibus poſſemus auferre jam diximus, & propterea priori omiſſa indicatione ad alteram deveniendum eſt. Pars igitur tumoris, quae jam facta eſt, ut auferatur indicat: hoc autem fieri non poteſt, niſi cauſam, quam habet conjunctam, nimirum humorem ipſum, demamus, evacuemusque. Poteſt autem talis humor ex affecto loco removeri, vel revellendo, vel derivando, vel percutiendo, vel evacuando ipſum, per ipſummet locum, ut ſi tumor eſſet in humero partim factus, ac partem jam factam curare vellem, quòd fieri poteſt ablatione conjunctae cauſae, firmata jam fluxione, poſſem eum humorem, qui tumorem fecit in humero auferre retrahendo ipſum ſecta vena in oppoſito brachio, aut derivando ſecta vena in eodem brachio, aut repercutiendo, repellendove humorem ipſum ad venas intrinſecas corporis, aut educendo, evacuandove per ipſummet locum tumentem: revulſione autem id praeſtare non poſſumus, niſi materia, quae facit tumorem ſit flatus, ſi materia non ſpirituoſa, ſed craſſa non poſſumus ipſam revellere, etiam ſi tenuior eſſet. Hippocrates tamen hoc poterat efficere, ut patet ex Galeno lib. 11. de locis affec. cap. 10. ubi rationem etiam reddit quare Hipp. concederetur revellere materiam tenuem in augmento, nobis autem minime, quia (inquit) concedebatur etiam ipſi mittere ſanguinem uſque ad animi deliquium: ſiquidem corpora illius temporis longe eſſent robuſtiora, quàm noſtra, & hac de cauſa poterat etiam Hipp. in jam facto tumore pleuritico, materiaque putrida jam quaſi reddita evacuare, ipſam revellendo. Revulſio igitur non eſt tentanda, nec ſimplex repercuſſio, quoniam illi humores, qui ſunt in motu, non autem qui ſunt jam facti, ſive firmati, indicant repercuſſionem, nec derivatio conveniens eſt, quoniam cum fiat per vicinum locum, major humoris fieret attractio. Sola itaque evacuatio, quae fit per locum convenit, ſed ipſa cum multiplex ſit, videndum eſt; quae nam ipſarum ſit opportunior; quaedam enim evacuatio per locum eſt ſenſui ſubjecta, quaedam verò occulta: ſenſibilis per locum adhuc evacuatio nec ipſa unica eſt: quaedam enim eſt, quae fit applicatis hirudinibus loco affecto; quaedam fit ſcarificationibus, quia ſecatur cutis affecti loci: quaedam fit ſectione loci profunda, ita ut non ſola cutis, ut in ſcarificatione, ſed & caro ipſa intima ſecetur. Quae nam igitur iſtarum evacuationum conveniat, eam eſſe, quae fit per profundam ſectionem non indicatur, quoniam tumor eſt in augmento, adeo ut nulla adhuc nec bona, nec mala facta ſit materiei concoctio, nec fluxio firmata, nec totum evacuatum: haec enim, talis evacuatio requirit, nec quae per ſuctum hirudinum fit (ut prave quidam ex recentioribus hodie arbitrantur) eſt conveniens, quia copioſior attraheretur humor: nec quae per ſcarificationem, niſi (addamus ex Gal. libro 11. ad Glauc. cap. 9.) timeamus tantam fluxionem, & augmentum materiae ad locum affectam, ut maxima fiat vaſorum obſtructio: tunc enim debemus omnino ſcarificare, alioquin

quin fieri poſſet gangraena, & tandem corruptio membri, quod evitatur ex ſcarificatione, per quam continuo, & continuo, quae fluit materia exit, exibitque quamdiu venerit tempus, ut poſſimus uti aliis evacuationibus, & ſic ſanare locum. Convenit ſecundo locum ſcarificare in augumento, ut ait Galen. lib. XIV. meth. med. cap. 10. quando fit tumor ab humore ferventiſſimo, ut fit in carbunculis: niſi enim tunc ſcarificaretur tumor, pro evacuatione partis materiae ferventiſſimae exureretur locus, & membrum totum, ita ut vel cruſtoſum redderetur, vel veſicis circundatum, perinde ac ſi ferventiſſima aqua fuiſſet exuſtum. Locus igitur & opportunitas ſunt ea, quae ſcarificationem indicant; eſt autem ſcarificatio laevis quaedam inciſio cutis facta cum opportunis inſtrumentis. Opportunis (inquam) inſtrumentis, quoniam neceſſitatis gratia aliquando ſcarificamus cum his, quae minus opportuna ſunt, nec in uſu omnino exiſtunt. Inſtrumenta verò opportuniora, & quae in uſu ſunt frequenti, duo praecipue habentur, novacula, & phlobotomus: minus verò opportuna, & praeter uſum ſunt vitrum, oſſea materia, ungues, ſpini, harundines, harundinarum folia viridia, ſed his non niſi in egeſtate utimur, phlobotomo autem lenticulari, & novacula maxime utimur. Unde ſicut duo dantur aptiora inſtrumenta ad ſcarificandum, ita quoque duo ſcarificationis genera apud Oribaſium inveniemus: alterum quorum vocatur ſcarificatio facta per impulſum, quae fit phlobotomo lenticulari, percutiendo ipſum digito, & haec ſcarificatio profundior eſt: alterum genus eſt, quod fit novacula dicta, quae quidem ſcarificatio etiam aliquando fit per transverſum. Alias addit ſcarificationis differentias Galen. lib. XIV. meth. med. cap. 7. quòd quaedam eſt profunda, quae ſecatur non ſolum cuticula, ſed etiam cutis ipſa, nempè corium, & panniculus carnoſus: quaedam punctio levis, qua ſecatur cuticula ſolum. Quotieſcunque igitur habemus tumorem curandum, qui ſit in augumento, & fiat à materia ferventiſſima, debemus in longum cum novacula ſcarificare, & alte quidem, aliter materia fervida non evacuaretur: ſi verò materia faciens tumorem non erit fervens, indicabitur nobis evacuatio inſenſibilis, quae dicitur reſolutio, vel diſcuſſio materiae inſenſibilis à loco affecto. In augumento igitur tumoris dummodo non timeamus maximam fluxionem, vel exuſtionem, ſemper indicatur evacuatio inſenſibilis, quae fit à loco ipſo affecto. à medicamento reſolvente indicatur evacuatio non materiae illius, quae fluit, ſed alterius, quae jam fluxit, & partim jam fecit tumorem, atque talis evacuatio fit cum medicamentis, quae à Latinis dicuntur reſolventia, à Graecis autem diaphoretica. Et quia ſaepius accidit, ut medicus advocetur quum tumor eſt in vigore, quam cum eſt in principio, vel augmento, nam ſymptomata vehementia perſiſtentia, quae tumoris vigorem conſtituunt, ſtimulant magis eo tempore, ita ut aeger cogatur, & ſi nollet medicum advocare, idcirco meritò à nobis propoſitum eſt, ut de evacuatione tumoris in ſtatu exiſtentis modo agamus. Ab ipſius ſtatus deſcriptione incipientes dicemus cum Galeno lib. I. de criſib. cap. I. ſtatum morbi appellari partem morbi totius, & conſequentium ipſum: ſed advertendum quòd talis ſtatus duplex: quidam eſt adeo brevis, ut momentaneus ferè poſſit dici, & non cognoſcitur, niſi reſpectu declinationis, ob id curationem non admittit, ut dicebat Gal. lib. I. de criſ. cap. 8. alter verò eſt ſtatus, qui diuturnus aliquando eſt, ut perduret decem, & plures dies, juxta tumoris cujus ipſe erit ſtatus naturam: cum enim tumorum alii breviores, alii longiores, ita & ſtatus alius erit brevior, alius prolixior, & iſte ſtatus curationem accipit, ut inquit Galenus praecitato primo de criſib. lib. cap. 3. eſtque, ut dixi pars vehementiſſima morbi, & eorum, quae morbum conſequuntur, hucusque enim & priori, & ſecundo ſtatui deſcriptio convenit: ſed ſecunda ab ipſo priori differt, quia in ipſa requiritur, ut vehementia morbi, & ſymptoma perduret, in priori autem, cum ſit ferè momentanea pars, hoc non requiritur. Status ergo iſte ſecundus neceſſe eſt, ut curetur. non poteſt autem niſi cognoſcatur, & ideo neceſſe eſt, ut ſciamus rationem, & modum cognoſcendi ipſum: cognoſcitur autem primo ab eſſentia ipſius tumoris, ut ſi viderimus quod tumor non amplius creſcat, ſed maneat per aliquod tempus veluti immobilis, indicatur quod ſit in ſtatu: alterum ſignum habetur aliquando à cauſa, ut ſi viderimus fluxionem eſſe imminutam, ſtatim dicemus ceſſare cauſam, hoc eſt fluxionem, & auctionem: ſed poſt augumentum ſequitur ſtatus, ergo à ſymptomate etiam cognoſcitur ſtatus tumoris, ut ab ipſius colore, à caliditate, ab intumeſcentia à dolore, à tenſione, à pulſatione, & à cunctis circumſtantibus: à calore quidem quando tumor eſt in ſtatu tunc apparet color humoris peccantis, & magis quam in principio, & in augumento: à caliditate, ſi in principio fuerit blanda, poſtea tenſius aucta fuerit uſque ad gradum aliquem, & in eo gradu perſeveret, habemus pro confeſſo tumorem eſſe in ſtatu: ſimiliter dicendum de tenſione, pulſatione, dolore, & reliquis. nam ſi adſint majora quam in principio, & perdurent, proculdubio indicant tumoris ſtatum. Cognito ſtatu curationem aggredi oportet, quod agendum Avicen. in 4. pri. ait, quando apoſtema eſt in facto eſſe indicat ejus reſolutionem, at ſi craſſus fuerit, idcirco oportet uti medicamentis, quae eliquent, & reſolvant. Sed hoc loco notandum eſt unum ex recentioribus, quod in principio ſtatus (tria enim & ſtatus, ſicuti, & principii, & augumenti, & declinationis ſunt tempora) non debemus applicare ea, quae ſolum reſolvunt, ſed cum ipſis admiſcendum aliquid, quod

repellat, & ideo medicamenta in principio ſtatus applicanda debent eſſe reſolventia, & habere aliquam vim repellendi. Caeterum obſervandum eſt, quod ſi aderit ſtatus, declinatio, & natura agat validiſſime contra hoſtem, tunc non debemus applicare quae valide reſolvunt, quia adderetur ſtimulus materiae, & ita natura ſtimulata à medicamento mordicanti ageret praeter modum, impetuoſe expellendo, ita ut poſſet tumor in vehementiſſimo motu craſſeſieri, ut tandem novum genus morbi fieret. Altera etiam de cauſa reſolventia valide, ut ſunt ea, quae ſub tertia claſſe continentur, non ſunt in declinatione ſtatus applicanda, quia poſſet excitare dolorem, cujus meritò nova attraheretur materia, & idcirco valide reſolventia non ſunt in declinatione ſtatus applicanda, niſi tumor ſit in parte profunda, vel calloſa, vel nervoſa, & frigida. nam in his tuto poſſumus valida reſolventia applicare, quia eorum caliditas à parte ipſa remittitur, in reliquis autem ſemper mitiora, vel potius mediocria ſunt applicanda. Verum ex Galeno in in lib. de tumor. praet. nat. cap. de inflammatione, & XIII. libro meth. med. cap. quinto, notandum eſt, & ex Avicen. in 2. pri. doctri. pri. quòd non omnes tumores eodem modo procedunt, ut primo incipiant, augeantur, maneant in ſtatu, & declinent tandem, ut dictum fuit, ac ſanentur, ſed plurimi cum perveniunt ad ſtatus tempora, permutantur in alium tumorem, & ita novum, pro declinatione exſpectata, morbi genus habemus. Datur ergo tranſmutatio de tumore in tumorem, & quia tranſmutatio haec, ut plurimum ſolet duci, & terminari in abſceſſum, idcirco huic capiti fine impoſito, breviter de abſceſſu in ſequenti primum agemus.

CAPUT VII.

DE ABSCESSUS NOMINE, SIGNIS, ATQUE OMNIBUS, QUAE ABSCESSUUM RATIONEM REQUIRUNT.

Caeterum quod Latini vocant abſceſſum, eſt collectio humoris in aliquo loco, quando ſcilicet humor fluit ſequeſtratus ex variis locis circumſtantibus in aliquem communem locum, ibique collectus ſenſim augetur, & ideo apud Latinos abſceſſus vocatur coacervatio humorum ſegregatorum ex partibus circumſtantibus, non autem ex loco determinato. Quando verò humor fluit à loco ad locum non dicitur abſceſſus, ſed jam humores ſequeſtrantur, & ſenſim confluunt in communem finem, ibique paulatim aucti faciunt tumorem, & ille tumor à Graecis apoſtema dicitur, quod apud Arabes ſignificat omnes tumores, quos ipſi exituras appellant, eo quòd materia in illo ſinu colligatur, ut exeat. Male igitur nonnulli apoſtematis, & inflammationis nomina confundunt: quando inflammatio & cum apoſtemate, & ſine eo, quemadmodum apoſtema cum inflammatione, & ſine ea poteſt accidere. *Abſceſſus unde fiat.* Fit autem abſceſſus ex vaporoſo ſpiritu, aut humida materia, aut utraque mixta; vapor ac ſpiritus ſpatium ſibi diſtendendi molitur: humor autem, vel acrimonia exulcerante, vel abundantia diſtendente rumpenteque velut ſinum aliquem, in quem ſe recipiat, facit. Hanc autem materiam ſuggerit inflammatio, vel eryſipelas, vel mixta ex inflammatione & eryſipelate affectio, cum in pus vertuntur, vel humor, aut vapor in loco genitus, aut aliunde accitus: igitur quocunque modo fiat abſceſſus, id ſpatium quod abſcedentes interjacet partes, humoribus eum efficientibus impletur. qui ſi diutius aliquando maneant, in varias formas mutantur nempè lapidibus, arenis, teſtis, lignis, carbonibus, luto, ſtrigmento, amurcae feci, & id genus aliis ſimiles. Nam pro humoris tum colore, tum concretione & caloris magnitudine, temporiſque ſpatio aliae, atque *Abſceſſuum formae, & ſigna.* aliae formae in aliis & diverſis abſceſſibus fiunt: nempè durae, molles, liquidae, nigrae, rubrae, flavae, albae: craſſam enim materiam in duritiem temporis proceſſu cogit calor vehemens. quae ſi nigra ſit, carbonis ſpeciem repraeſentabit: mediocrem verò, calor mediocris, in pus mutabit: liquidam digeret. Quomodo autem cognoſcendus ſit tumor aliquis, qui habiturus ſit abſceſſum, varia, ac plura adſunt ſigna, quibus optime id totum aſſequi poterimus, & primo à pulſatione, quae ſi in tumore adſit, diuque perduret, futurum indicat abſceſſum, nam pulſatio fit primo, quia arteriae à calore loci agitantur valide, & ideo quaerentes refocillationem dilatantur, & conſtringuntur. Verum quia partes carnoſae ipſis circumpoſitae ſunt, humore repletae, ita ut arctiorem campum arteriis faciant, ideo arteriae dilatantes ſe in anguſto loco, validius percutiunt partes circumpoſitas, & ita major fit pulſatio, quae ſi diu perduret, indicat tumorem illum terminaturum in abſceſſum. Alterum ſignum eſt calor, qui ſi diu nimis perduret, indicat tumorem illum converti in alium tumorem, ut in ſcyrrhum, vel in abſceſſum, vel in alium, nam ſi tumor erit mollis indicatur futurum abſceſſum: ſi verò durus, ſcyrroſus tumor evadit. Tertium ſignum imminentis tumoris, ſi dolor non remittatur in ſtatu, ſed diu perduret quoniam ſit dolor, non quia fluat materia in locum, aut introducatur nova intemperies, ſed à ma-

materia ibi contenta eſſeruntur vapores fuliginoſi acres. Quartum eſt, ſi in tumore oriatur aliqua inaequalitas, quae non praefuerit in ipſo tumore, ſive inaequalitas ſit in colore, ſive intenſione, ſive in prominentia, ut ſi inflammatio in manu oborta augeatur, & aequalitate augeatur calor, tenſio, & ſuperficies, ita ut una pars tumoris non ſit magis tenſa, vel magis colorata, & in ſtatu videamus oriri ſubito inaequalitatem aliquam, colligamus tumorem degenerare in alium. & ſi viderimus quod inaequalitas in prominentia appareat, ita ut pars aliqua fiat prominentior aliis, cognoſcemus futurum abſceſſum, quoniam naturam tentat ibi tumorem foras propellere. Quintum ſignum à ſymptomatibus deſumitur, ut ſi in ſtatu adſit major dolor in una parte tumoris, quam in alia, ſi major pulſatio, punctio, pruritus, indicatur quod natura tentat exitum in illa parte. Sextum ſignum à ſymptomate corporis accipitur, ut ſi quis patitur inflammationem, & laboret febre, & videamus quod febris ſtatim, dum inflammatio eſt in ſtatu, ex nulla extrinſeca cauſa augeatur colligamus futurum abſceſſum, quoniam natura concoctionem tentat. Qui igitur in carne cuti ſubjecta conſiſtunt, facile his ſignis cognoſcuntur, nec aegrè curantur, ſiquidem materia, ex qua fit abſceſſus, craſſa, aut glutinoſa, aut mucoſa, aut grumoſa, aut in aliquam ex antedictis formis mutata, tactui renititur: humimida verò, ac tenuis, aut jam in pus verſa, prementibus digitis cedit, niſi multitudine cutem diſtendat, duris enim caro noſtra cedit, carni verò mollia. Curantur autem in ſumma cute inflammationes, quae in abſceſſum vertuntur, initio quidem abſceſſionis dolorem ſedando, ac relaxando. ea verò jam procedente, ad maturandi, & ejus quae propriè ſuppuratio dicitur rationem tranſeundum eſt. Dolor interim, dum inflammatio in abſceſſum mutatur, vehementius affligit, quia qui tum putreſcit humor, partem acrimonia exulcerat, calor inflammat, & eandem multitudine diſtendit, ac unitatem ejus ſolvit. Mitigatur igitur dolor acrimoniam exulcerantem retundendo, calorem extinguendo, & diſtenſionem remittendo, atque acrimoniam retundunt ἐπικεραϛικὰ, ideſt quae ſuae ſubſtantiae miſtura eam molliorem, minuſque mordentem reddunt; qualia ſunt lac, oleum, aqua dulcis, & id genus alia. Inflammatam partem refrigerant, propriè quidem, facultate frigida: impropriè verò & ex accidenti, calida, materiam quae partem inflammat, digerendo ac diſſipando. Laxant verò, quae emolliunt, rarefaciunt materiam in meatibus contentam, extenuant, aequant, ac reſolvunt, proindeque dolorem ſedant, & propriè anodyna dicuntur. Conſtat autem haec medicamenta, aut temperata, aut temperatis paulo eſſe calidiora. Mitigato verò dolore, ad affectus curationem procedendum eſt, atque curatur affectus vacuata, quae in ſpatium eſt collecta materia. Quoniam autem ea varia eſt, ideo non eadem ratione omnes vacuantur, nam ſi in ſinu minimè profundo tenuis, & pauca materia reſolvique idonea contineatur, cutiſque rara ſit, digerentibus molienda curatio eſt: ſin ob humoris craſſitudinem aut copiam, cutis denſitatem, & abſceſſus altitudinem digeri non poſſit, ad maturationem, & ſuppurationem tranſeundum eſt: uti in inflammationibus maximè, quae in abſceſſum jam verſae ſunt. In quibus verò abſceſſibus nulla ob craſſitudinem nec digeſtionis, nec maturationis ſpes relicta eſt, ut in ſteatomatis, uno praeſidio utimur, nempè exciſione: quemadmodum & in aliis, quibus pus, ac alia materia digeri non poſſit: non nulli enim abſceſſus ſolam manus curationem efflagitant, in quibus materia propter craſſitudinem nec digeri, nec putreſcere poteſt. Quidam verò tam ſectionem, quàm maturationem admittunt, ut in quibus humor maturari quidem poteſt, ſed ob craſſitudinem, aut lentorem digeri non poteſt: cujuſmodi eſt atheroma. Alii triplicem curationem, nempè digeſtionem, maturationem, & ſectionem recipiunt: quales ſunt, qui ex tenuiori conſtant humore, ſed non ut totus digeri poſſit. Igitur ubi inflammatio in pus convertitur, doloremque invehit, aqua dulci calida liberaliter fovenda eſt, ac oleo dulci perfundenda, ut dolor mitigetur: aqua enim potentia refrigerando inflammationis vehementiam extinguit, actu calfaciendo materiam calidam digerit: oleum verò humectat, emollit, relaxat quod diſtentum erat. utrunque remedium, utpote calidum, impoſitum rarefacit, digerit, aequabilem reddit humorem, atque ſuae lenis ac dulcis ſubſtantiae miſtura acrimoniam mitigat. tribus igitur his nominibus, nempè refrigerando tam per ſe quàm per accidens, relaxando, & ſua miſtura temperando, dolorem lenit. Poſteaquam ſedatus eſt dolor, imponendum eſt cataplaſma, quod maxime Galenus lib. II. ad Glauc. celebravit, ex triticea farina in aqua & oleo mediocriter cocta: ubi enim nulla digerendi humoris ſpes eſt, caeterum maturandi eſt, ad ea quae pus movendi facultatem habent, tranſire oportet. Pus movent, quae nativam humiditatem, nec augent, nec minuunt: caloris verò ſubſtantiam non ſolum ſervant, ſed & augent, & ideo haec medicamenta noſtro calori ſimilia eſſe debent, atque emplaſtica, ne ſupervacanea caliditate, ac ſiccitate diſſipent, frigiditate, & humiditate coctionem impediant, ſed ſuo lentore corporis meatus obſtruendo nativi caloris diſſipationem prohibeant. nam in coquendo humore plurimum ſpiritus intus ſervari oportet. ejuſmodi autem eſt cataplaſma, quod ex farina triticea in aqua & oleo mediocriter cocta conſtat. Haec enim farina lentoris quidpiam habet, proindeque emplaſtica vi praedita eſt: quemadmodum & oleum. quoniam autem haec farina noſtrum calorem excedit, in aqua coquitur, ut ejus calor noſtro aequetur: oleum verò praeter

quàm quòd temperatum eſt ac emplaſticum, efficit, ut medicamenti vires diutius inhaereant. commodè igitur ejusmodi cataplaſma, ubi pus movere conſilium eſt, imponitur. Celerius enim ad ſuppurationem ducit, quàm quod ex pane conficitur. hoc enim maxime digerit, ut quòd ſalem & fermentum recipiat, exacteque ſit coctum, nihil verò obtinet horum quod ex triticea farina fit. Conſtat enim panem, in quo quidem ſal ſit adjectus ac fermentum, calidiorem noſtro temperamento eſſe, extergendique ac digerendi vim habere; fermentum enim putris caloris eſt particeps, tenuitate partium pollens, ideo ex profundo ſine moleſtia extrahit, & digerit: ſal exſiccat, & humorem abſumit redundantem. quòd ſi modicè coctus panis ſit, magis maturat, & minus digerit. Itaque cum initio ſuppurationis, inflammationis curationem moliris, ſi ſperes hanc prohibere poſſe, panem oleo & aqua permiſtum plurimum incoques: aquae autem quàm olei, major ſit portio, atque ſperamus ſuppurationem prohiberi poſſe, ſi qui inflammationem producit humor, nec multus ſit, nec craſſus, nec lentus, proindeque nec medicamentorum vim ſuperet. Hinc autem antevertemus humorem, qui abſceſſum gignit, vacuando, quod commodè fiet digerentibus, exſiccantibus, humoremque depaſcentibus medicamenti. quale eſſe jam oſtendimus cataplaſma ex pane in oleo, & aqua plurimum decocto; farina itidem hordeacea eodem modo parata ſuppurationem magis impedit. Altheae autem radix in aqua cocta ſit, quae in hac curandi ratione perfunditur. haec enim medicamenta, exſiccandi, ac detergendi vim obtinent, ideo & inflammationis diſcutiendae. Si verò cutis partis inflammatae, vehementer diſtenta ſit, hanc frequentibus plagis per ſumma ſcarificare oportebit: poſtea hordeaceam farinam, modo declarato, coctam imponere. Cutis diſtenditur in hoc affectu humorum plenitudine inflammationem efficiente, quae quò major fuerit, eo majorem faciet diſtentionem, & quò ex tenacioribus ac craſſioribus, eo aegrius diſcutietur, & ideo ubi cognoverimus medicamentis hunc affectum reſolvi non poſſe, & inflammationis ardor reſtinctus ſit, frequentibus plagis cutis ſcarificanda erit: tantis quidem, quantum ex uſu fore noverimus. Quamobrem cognito quòd natura tentat facere abſceſſum, tunc oportet eam adjuvare, & cum praedictis auxiliis, & cum aliis ejusdem facultatis, aut potentioribus medicamentis, praecipuè ſi dolor vehementiſſimus eſſet; tunc enim indicatur, ut attendamus ſedationi maximi doloris, & ita per aliquod tempus donec dolor leniatur removendum erit à loco affecto medicamentum, & applicandum aliud, quòd relinquemus donec lenitus fuerit dolor, taleque medicamentum pro dolore vehementiſſimo ſedando in hunc modum diligenter componere poterimus, videlicet. Recipe farinae hordei, pulveris florum camamillae, ana unc. v. hyſſopi humidi, unc. iiij. olei roſ. lumbricati, & camamill. ana unc. I. ſapae dulcis unc. xx. miſce ſecundum artem, & fiat linimentum, liquida miſcendo in ſartagine, & poſita ad ignem dum bulliunt inſpergantur pulv. & ſimul miſtis detur forma linimenti, aut emplaſtri, ac loco affecto ſuperponatur. Poſſumus etiam, neque id ſine maxima utilitate in initio curationis abſceſſus, mitigatoriis uti medicamentis, quae chalaſtica Graeci vocant, hoc eſt relaxantibus, ſive remittentibus, cujusmodi eſt medicamentum, quod à Galeno tetrapharmacum appellatur, molle quidem, & anodynum, quod ex cerae, reſinae, colophoniae picis, ſevi taurini, pari portione. Sed quoniam in abſceſſibus etiam ſecundum temporis progreſſum, variae mutationes facilè comprehendi poſſunt, propterea non ſemper curandus abſceſſus erit cum his, quae diximus ſupra, verum ad ea, quae concoquendi, ſeu maturandi, ac ſuppurandi vim habent devenire audacter debemus. Cum verò in alienam ſubſtantiam, & toto genere praeter naturam degeneraverunt, tunc chirurgiae auxilio curare penitus oportebit, habita ſemper ratione praeſentis, quae extat indicationis. Exiſtente igitur abſceſſu jam maturo, aut tranſmutato, ſive valenter impacto, ſi pus aut alia quaevis materia ibi contenta non diſcutiatur, vel ſi tempore convenienti citra manus operam, non aperiatur, ſecare exitum ei, quod digeſtioni non ceſſit oportet. Et hic duo potiſſimum ſunt nobis inſpicienda, nimirum, ut ſymptomatibus, quae accidere poſſunt, valenter occurramus, atque id, ut eadem debiliora fiant, & ut idoneus medicus in ſectione adſit in opere exercendo. Symptomata verò, quae in ſinu aperiendo evenire facilè poſſunt, ſunt defectio animi, ſanguinis effluxio magna, dolor immenſus, quae omnia debet accuratus medicus praevidere, & medicamenta, quibus obviam ire poſſit, antea praeparare, ut ſi talia ſymptomata contingant, illis quamprimum etiam occurrat, idcirco praeparare debemus quaedam os ventriculi roborantia, cujusmodi eſſet offa parata in aliquo vino aromatico, ut eſt apud nos Hiſpanum, apud Italos Malvaticum, Graecum, & ejusmodi, aut frigida aqua, qua inſpergimus faciem, aut acetum maxime acetoſum, cujus odore ſpiritus refocillantur, & in hoc caſu acida omnia conveniunt. Quod ſi timeamus magnam fieri haemorrhagiam, tunc parabimus pulveres conſtrictivos, avt illos, qui conſtant ex bolo arm. gallis immaturis, ſanguine draconis inaequali duntaxat portione, aut calchantho uſto, aut ejusmodi oleo, aut utimur Galen. medicamento, quod ipſe lib. v. meth. med. cap. 4. cum albumine ovi compoſuit, & aliis. ſive utimur Avic. medicamento ab ipſo 4. I. cap. 26. enarrato ex telis araneis conſtans, pilis leporum, & ovi albo. at ſi haec non conferant, ad validiora deveniendum erit. Secunda actio nobis venit obſervanda antequam ſecemus abſceſſum, in qua quidem

dem primo particulam incidendam contemplari debemus, ſecundo locum tumoris ſecandi, tertio ſectionem convenientem, quarto inſtrumentum, quinto materiam extrahendam, & ſexto tractationem ipſam. Circa verò inciſionem particulae, conſiderandum, an pars ſit magni momenti, an minimi, nam hoc maxime refert, an abſceſſus ſint in thorace, aut in brachio, vel in teſtibus, quandoquidem ratione varietatis membrorum habent varii reſpectus, & ideo Avic. nos monet ut omnia debeamus in anatome obſervare, nempè venas, arterias, muſculos, nervosque & ejusmodi, quae conferunt ad cognitionem partis ſecandae. Praeterea obſervabimus, an abſceſſus occupet partem carnoſam & nervoſam ſimul, aut alteram partem tantum: ut in hydrope, quando evacuatur aqua illa, videndum quomodo ſit ſecandum, & ſemper debemus fugere partes nervoſas, quoniam & difficulter ſanari poſſunt, & maximos dolores porrigunt. Poſtea videndum eſt qualis conveniat ſectio, vel magna, vel parva, quoniam multum refert facere illam magnam, aut parvam, & ratio eſt, quia ſi minor, tunc ſanies non exit propter materiae craſſitiem, unde oportet partem comprimere, ex qua compreſſione facilè generatur callus, qui poſtea eſt cauſa fiſtulae: contra ſi os tumoris ſit latum, nulla aderit cauſa generationis fiſtulae, & facilè poteſt os anguſtari: ſed ſi majorem ſectionem fecerimus, tunc tria autore Galeno lib. XIII. meth. med. cap. 5. ſuccedunt incommoda. primum eſt partis turpido: ſecundum quòd partes ſubjectae propter magnam inciſionem alterantur ab aëre ambiente, teſte eodem Gal. lib. VIII. de uſu part. tertium eſt, quòd ex majori inciſione ſequitur deſtructio partis inciſae. Antiqui, ut Paul. lib. VI. cap. 34. aliam habuere ſectionem factam ad ſimilitudinem myrti folii, quam multum laudat Galenus ſexcentis in locis, quoniam ex tali inciſione nihil ſaniei retinetur, & labia circumducta non inflammantur, atque quòd totum putridum ſectum eſt. Sed (pace Galeni, & omnium antiquorum, qui hanc ſectantur haereſim, & recentiorum venia etiam dixerim) tali non utimur ſectione; quia non poſſumus talem formam inſtituere myrtini folii unica tantum inciſione, ſecundum antiquos: ſed nos unica ſectione, & non trina conſtituemus inciſionem habentem formam praedictam, ut primo ſecando, ſecundo extrahendo pus, tertio imponendo lintea, ex quibus omnibus introducetur figura myrti. Idcirco minime mihi placet antiquorum praeceptum, neque utor illa figura niſi tantum in duobus caſibus, nempè in aegylope, & hoc ne ſuccedat fiſtula lachrymalis, nam inciſio communis & uſitata, quae eſt in prima die incidere, in ſecunda abluere, periculoſa eſt, ne ad fiſtulam tranſeat, quoniam materia illa non expurgatur. ſecundus caſus eſt, in bubonibus gallicis, ubi non adeſt multus ſenſus; quia ubi adeſt exquiſitus ſenſus, talis non eſt adminiſtranda, ſed tantum ubi labia ſunt corrupta, & parvi ſenſus. Aliam habebant antiqui ſpeciem ſectionis, quae triangularis appellatur, ſed ea non eſt in uſu, de qua quidem meminit Paulus lib. IV. Aliam etiam tunc temporis praepoſuerunt adminiſtrandam, quatuor habentem angulos, aut plures, qua etiam nos utimur in magnis capitis talpis, & in atheromatis, quia cum materia detineatur in folliculo, niſi cum eodem eradicetur, talis tumor recidivam faceret. Antiqui poſt talem inciſionem imponebant linamenta, quae lemniſci appellantur. atque haec de ratione inciſionis abſceſſus nobis dixiſſe ſunt ſatis. Modo inſpicienda erit ſanies, in qua ejusmodi quantitatem conſiderare plurimum debemus, ſi enim fuerit pauca digitis ſaltem exprimere ipſam facilè poterimus, ſed ſi multa, paulatim ipſam extrahemus, ne interim cum multa materia multi ſpiritus exhalent, & ejus evacuatione abſumantur, ut in hydrope contingere poterit, in abſceſſibus lumborum, & articulorum, & ejusmodi. Tandem omnia haec perpetuo erunt à medico adminiſtranda, blande, hilariter, ac tuto, citoque perficere, ſemper incidendo ſecundum rugas, & proceſſum muſculorum, nervos vitando, venas, & arterias, quoad fieri poterit, neque diu immoretur poſt factam tandem apertionem, in detergendo locum, & carne implendo. & ad cicatricem perducendo. Facta igitur inciſione, ſymptomatibus occurrendum eſt, ſanguinem ſiſtentes, cum lineamentis ex ſtuppa lini cum albumine ovi, atque deligato loco, per integram 24. horarum diem ulterius non removebimus; dummodo dolor nos non conſtringat, quem quidem levare tentabimus cum oleo roſ. puro, vel vino, aut oleo camamel. animadvertendo ne oleum tangat ulcus, quoniam ipſum putridum redderet, neque ſanguis ſiſteretur. Primis autem diebus, poſt exactam praecedentem adminiſtrationem ſufficit Guidoni vitellus ovi, alumine zuccharino inſpiſſatus, poſtea verò tutò devenire poterimus ad mel roſ. & mundificativum ex apio, & tandem ad unguentum apoſtolorum, & aegyptiacum, ſi res ita deſideret. Supra verò admovebimus, baſilicon, diachylon, & diaphoenicon vulgo nuncupatum, nam & facultatem mundificatoriam invenire oportet, & incarnatoriam, qua praeditum eſſe ſcimus baſilicon medicamentum majus Meſue. digerit autem diachylon, neque alia tandem medicamentorum ſerie, vel ratione abſceſſum tandem inciſum curare licebit, quam eadem aliorum ulcerum, & ideo ad eorum curationem accedemus. At ſi laborans, nec ſcalpello, neque candenti ferro, fieri ſectionem pro mollicie, aut alia urgente cauſa admiſerit, medicamentis adurentibus erit molienda apertio, cujusmodi eſt ſemen lini, fermentum, & ſtercus columbinum, quibus maximas tribuit partes

Avic. in fine tract. I. fen. 3. lib. IV. quae ſanè efficaciora adhuc efficiemus, ſi cum ſapone molli, aut muccagine ſeminis ſinapis miſceamus, quamquam non injuria cauſticum, quod ex calce fit, & ſapone à recentioribus, inter caetera medicamenta tanquam praeſtantiſſimum comprobetur, quandoquidem principatum obtinet. Sed quoniam plerumque tumores, & abſceſſus tranſeunt in gangraenam, phygethlon, & ſimilia, ideo de his primò eſſet agendum, ſi ordo noſter pateretur. tamen quoniam omnes, qui in arte chirurgica perſcripſerunt, poſt abſolutam abſceſſus tractationem ad phlegmones, ſive quatuor humorum tumores devenerunt, ita & nos etiam eorum ſeriem complectentes de inflammatione primum agemus, & poſtea de reliquis omnibus tumoribus.

CAPUT VIII.

DE VERA PHLEGMONE, ET ALIIS A SANGUINE PROCREATIS TUMORIBUS.

Abſoluto tandem in univerſum ſermone de tumoribus, qui praeter naturam conſiſtunt, tempeſtivum eſt, de ſingulis eorum differentiis particulatim diſſeramus. & quoniam medici antiqui, & recentiores, praecipuè Tagautius chirurgus eruditiſſimus, Guidonem ſecutus, per claſſes quatuor inſtituerunt tractationem tumorum, quemadmodum quatuor ſunt humores, à quibus genera itidem quatuor tumorum oriuntur, idcirco eundem nos quoque ordinem ſubſequemur. Ex ſanguine primo oritur phlegmone atque ejusmodi bifariam Galeno lib. I. de morb. & ſympt. accipitur, nempè communiter pro omni veluti partium inflammatione quadam, hoc eſt pro quacunque calida, ac veluti flammea quadam diſpoſitione; altero verò pro tumore ex ſanguine vero ac puro procreato, atque haec duplex recentioribus eſſe dicitur, vera ſcilicet, & non vera, tum quam veram eſſe affirmant, à ſanguine benigno, ſed copioſiore quàm ſit parti ex uſu ortum habere dixerunt, ſicuti verſa vice non veram ex pravo, & non naturali ſanguine fieri voluerunt. Avic. verò 3. 4. doctri. I. cap. 2. declarat quod phlegmone tria ſignificat, primo exarſionem, in qua tantum eſſe vult intemperiem ſine humore, quae exarſio dicitur ad differentiam inflammationis, ut habetur à Galeno lib. XII. meth. med. cap. I. & lib. II. ad Glauc. cap. I. ſecundo ſignificat phlegmone communiter, continens ſub ſe omnem inflammationem, aut tumorem ex materia calida, ut patet 2. ad Glauc. capite jam citato. ſignificat tertio inflammationis ſpeciem iſtam, quae eſt à ſanguine cum materia. Eſt autem ſanguis, humor calidus, & humidus ex temperatiore parte ipſius chyli progenitus. Humor verò faciens inflammationem, autore Gal. lib. XIII. meth. med. & pluribus aliis in locis, non eſt niſi ſanguis (ut nos quoque diximus) benignus, quod confirmat Paulus lib. VII. & Avic. 2. I. doct. 3. Recentiores tamen, dum loquuntur de cauſa materialis inflammationis, diſtinguunt, quia ſanguis fluens aut eſt naturalis, aut non naturalis, ſcilicet non ratione ſui, ſed ratione alterius, ſi ſic dicunt duplicem eſſe ſanguinem facientem inflammationem. Naturalis eſt humor calidus, & humidus, ſubſtantia mediocris, colore multum rubens, odore, & ſapore dulcis, mitis ac benignus, fluitque à tota maſſa ſanguinea. ſecundus ſanguis non naturalis ille dicitur, qui ab eo jam deſcripto deflexerit, degeneraveritque, non tamen quòd jam tranſeat in aliam naturam, quia continetur in latitudine ſanitatis. Hic autem ſecundus humor duplex extat, alter ſcilicet non naturalis ex ſui natura, alter non naturalis propter admiſtionem alterius humoris, erat tamen prius naturalis. quibus enarratis volunt recentiores quod omnis inflammatio ex alterutro ſanguine generetur. Si fiat ex naturali praedicto ſanguine, talis vera erit inflammatio, quam Graeci appellant ſub hac voce phlegmone: ſed ſi fiat ex ſanguine praeter naturali, tunc reſultant quatuor ſpecies inflammationis, quarum primam jam enarravimus. ſecunda eſt quando admiſcetur bilis, tunc enim phlegmone eryſipelatodes nuncupatur. tertia eſt quando admiſcetur pituita, & talis dicitur phlegmone oedematoſa. quarta eſt quando admiſcetur atra bilis, & dicitur phlegmone ſcyrrhoſa. Harum verò denominationum ratio eſt, quia cum humores illi puri faciant ſpecies morborum diverſas; idcirco ratione admiſtionis, tales ſortiuntur denominationes, ſed in hac re id ex Avic. 2. pri. adnotandum erit, quòd prima vox ſemper morbi ſpeciem denotat, ut phlegmone eryſipelatodes, & eryſipelas plegmonodes, atque idem de aliis copulis erit exiſtimandum. Quatuor igitur eſſe inflammationis ſpecies ex praedictis conſtat, ſed tantum eas ſub hoc quaterno numero eſſe conſtitutas nequaquam affirmare, vel concludere idcirco debemus, quoniam quaedam ſortiuntur nomina ratione locorum, in quibus ſunt, ut quando inflammatio corripit membranas cerebri, tunc dicitur phrenitis: quando corripit membranam oculorum conjunctivam, tunc lippitudo vocatur, & ophthalmia. quod ſi corripiat muſculos faucium dicitur angina. ſi membranam ſuccingentem coſtas, pleuritis. ſi pulmones peripneumonia. ſi emunctoria, bubones, phymata, quae cito reſolvuntur, & ſaneſcunt, phigethla. Et cum inflammatio cutim

Phlegmone, quot ſignificet.

Sanguis naturalis, & non naturalis.

cutim tantum, vel muſculos uſque ad oſſa impediat, magnae, & parvae nomen acquiritur; parvae Galeno dothienes appellantur, & Celſo magni furunculi, atque ejusmodi ſunt ſpecies inflammationis, quae quatuor praedictas ſubſequuntur.

CAPUT IX.

DE CAUSIS, SIGNIS, ET PROGNOSTICIS PHLEGMONES.

Phlegmones autem cauſae tres ab autoribus aſſignantur, quemadmodum & aliorum omnium tumorum praeter naturam, qui per defluxionem fiunt. atque ex his quaedam ſunt internae, & copia boni ſanguinis, quae cum corpus univerſum aggravet ad partes inflammatas transmittitur. deinde calor inflammatus in maſſa ſanguinea propter agitationem ad partes tranſmittitur. poſtea pars calida & dolens ſanguinem ad ſe trahit, & tandem enumeratur ſitus, quoniam ipſe etiam requiritur ad recipiendum. Quaedam verò ſunt extrinſecae, & ut plurimum eſt aër nos ubique ambiens, attritio, attractio, continui ſolutio, luxatio, inter quas adnumerantur à recentioribus disruptio, fractura, vulnus, & ulcus, quas ſub ſolutionis continui denominatione nos breviter expreſſiſſe poteramus, quae quatenus dolorem in aegrotante particula excitant, fluxionem accerſunt. Et hae ſunt cauſae tres phlegmones, nimirum evidentes, ſub quibus externas poſuimus occaſiones, antecedentes, ut ſanguinis probi exuberantiam, & conjunctas ſeu continentes cauſas, ut ipſum ſanguinem, qui jam in loco farctus eſt. quibus dictis ad ſigna jam veniamus. Signa praeterea inflammationis, plurima eſſe poterunt, inter quae principaliora adnotabimus, & primo cognoſci poterit inflammatio, cum venae, quae prius erant occultae, incipiunt detumeſcère, rubicundioresque fiunt, vel nigriores, dummodo ſanguis non ſit multum niger. ſecundo quando adeſt extenſio loci, quae videtur ut in aliquo contineatur. tertio eſt renixus, cum ſuperponendo digitum ſtatim pars remittitur, ac ad locum revertitur. quarto quando adeſt pulſus cum dolore. quinto cum adeſt magnus dolor, ac vehemens, niſi inflammatio ſit parvi momenti. ſexto cum adeſt color rubicundus in parte, non tendens ad alios colores. ſeptimo cum percipimus maximam exarſionem, & calorem. octavo cum viderimus cito fieri tumorem, & cito creſcere, & ſi quae ſint alia, quae praeſentem ſanguinis abundantiam in parte aliqua teſtantur. Caeterum in prognoſticis phlegmones tempora ejusmodi memoriae erunt reducenda, quae quatuor eſſe diximus, nempe principium, augmentum, ſtatum, & declinationem, niſi aliquid ſaltem contingat, ut fluxio recurrat. Sed quando haec omnia tempora percurrerit, oportet ejusmodi materiam abſolvi, vel ſuppurari, ſive corrumpi, vel in ſcyrrhoſam, & lapideam ſubſtantiam terminari, quibus dictis curationem phlegmonum tandem aggrediemur.

CAPUT X.

DE PHLEGMONUM CURATIONE.

Quum itaque inflammatio quampiam corporis particulam occupaverit, principio cauſa erit cognoſcenda, qua quidem ſemota, affectus quoque ſemovetur, ac tollitur. & quoniam qui confuſe operatur, nequaquam poteſt perficere ſuum opus, niſi per accidens id eveniat, idcirco ordinate phlegmonis ejusmodi curationem moliri neceſſe erit, quod commode ſatis fiet ſi recentiorum praecepta ſectati fuerimus. Viam igitur eorum ſequentes, & praecipue noſtri Tagautii eruditiſſimi, & ante ipſum Guidonis, quatuor ſcopos, ſeu intentiones, vel capita praeponemus, à quibus univerſa phlegmonum curatio maximè perficitur. & quamvis quinque non nulli capita admittere conentur, quatuor tamen diligenter obſervatis, finem noſtrum omnino aſſequi poterimus. Prima itaque intentio perficitur debita ſex rerum non naturalium, obſervatione, ut habetur à Gal. in arte medic. cap. 85. & primo quae ad aëris ambientis obſervationem, ſi magna aderit inflammatio, eaque à tempore aeſtivo, laborantem in loco frigido collocabimus, & ipſum aërem foliis & frondibus rectificabimus, ſi tamen hyemali, aër temperatus non autem calidus eſt eligendus, Galeno autore lib. ſec. ad Glauc. cap. 2. Paulo lib. IV. & Avic. 3. quar. cum dicunt, quòd in aeſtate actu frigida ſunt applicanda, hyeme verò tepida. Victus tenuis, frigidus eligatur, & moderatè humidus, & ideo lotus panis in aqua ſucco aranciorum aſperſus cum modico ſaccharo inconveniens non erit, aquam pro potu adjungentes, ut ex Gal. lib. oct. de comp. med. per loc. cap. ſept. conſtare videtur, qui jubet in inflammationibus vinum non eſſe exhibendum, exceptis illis qui habent ventriculum debilem. Motus & quies hoc pacto con-

ſide-

ſiderantur, ut pars phlegmone obſeſſa minimè exercitetur, quoniam ex motu valido corpus incaleſcit, & hinc eliquantur humores, qui ſaltem ſunt cauſa augmenti inflammationis, & idcirco quietem quantum poſſimus, praecipuè in ſuccorum abundantia ſervabimus. In ſomno, & vigilia, nocte obdormiat aegrotus, vel auxilio medicamentorum, vel quovis modo, atque die omnino vigilet. Pro inanitione, & repletione, ſatis eſt, ut à crapula, & ingluvie ſummopere caveat, & excrementorum habenda ratio eſt, quoniam excrementa dura, & ſicca multum obſunt; quoniam ex faecibus duris in inteſtinis generantur vapores acres, & maligni, qui per univerſum corpus diffunduntur, ac propterea maxime inflammationi obnoxia, idcirco quotidie ſunt excernenda, aut per ſolutivum aſſumptum benedictum medicamentum, cujusmodi caſſia, vel manna exiſtit, aut per commune clyſtere. Clamorem, iram, contentionem, atque omnia animi pathemata fugienda penitus erunt. A Veneris uſu & venerea cogitatione, quoniam accendunt calorem, tanquam ab hoſte infeſtiſſimo aeger ſubtrahendus eſt. Sequitur modo ſecunda curandae inflammationis indicatio, quae eſt materiae adaequatio, quae quidem nihil aliud eſt, quàm fluentem materiam removere, in qua primo conſiderare debemus an copioſa ſit, & tunc teſte Gal. libro I. aphor. comm. 23. vena erit ſecanda uſque ad animi deliquium, ſi valida reperiatur vis laborantis, tempusque anni, regio, aetas, & id genus alia non impedierint. Quae autem vena ſit ſecanda, à qua parte, & quae ſectioni convenire videantur antea declaratum abunde fuit, dum acriter ſumpta convenienti occaſione diſputatum fuit quae utilitates detrahantur dum vena è regione ſecaretur, etiam ſi plethora adſit, vel fervor, in quibus ſecabat venam Galenus, ut videre eſt in lib. de curan. rat. per ſang. miſſio. Sectione ergo removebimus inflammationem, materiam ſanguini admixtam evacuando, quod notavit Raſis lib. II. tract. 2. cap. I. & Avic. ter. quar. tract. I. cap. 9. & ante ipſos Hippo. I. reg. acut. tex. 2. Conferunt quoque non parum ad materiae adaequationem frictio, & ligatura partis oppoſitae cucurbitulae, ſanguiſuga, & ejusmodi, atque ſi ſanguis propter tenuitatem ſit mobilis, non autem propter caliditatem, tunc tutò ſanguinem denſabimus hujusmodi potionem ordinantes. Rec. decoct. hordei, injubarum, graminis, oxalidis bugloſſi, ſem. ſumach. an unc. iiij. ſyr. viol. unc. i. ſyr. diamorum, ſyr. de papavere, an. unc. ſſ. miſce fiat potus. Tertia deinde indicatio, materiam eſt conjunctam evacuare, quae in loco compacta reperitur, quam aſſequimur ſolis per initia inflammationis repellentibus (exceptis prius memoratis quibusdam caſibus) particulae laboranti admotis. Repellentia verò quae maximè prodeſſe poſſunt haec ſunt, nempè. Rec. olei roſ. completi, album ovorum, aquae roſ. lactis muliebris, an. quantum ſuff. miſce, ſuperponendo madidis linteis, vel Rec. olei roſ. ol. viol. lactis mul. an. quantum ſufficit, ova num. tria integra, concutiantur omnia ſimul, & fiat medicamentum, quod modo praedicto ſuperponatur. Quod ſi haec non proſint ad Gal. compoſitum lib. II. ad Glauc. deveniemus, quod tale eſt. Rec. farinae hordei, corticum granati coctorum in vino, foliorum ſempervivi majoris, ſem. ſumach. quantum ſuff. miſce cum modico lacte, fiat emplaſtrum. Poſſunt etiam in principio phlegmones alia imponi medicamenta, quale eſt hoc. Recipe ſanthal. alb. & rub. ana drach. 3. bol. armen. terrae ſigill. an. 3. I. ſſ. ol. roſ. unc. ij. fol. portulacae, plantaginis, lactucae, ſempervivi majoris, ſolani, ana quantum ſuff. pul. ſumach. unc. ſem. tritis terendis miſce, & fiat emplaſtrum ſecundum artem. Vel utemur Gal. oxicrato, quod poſcam aquoſam Latini vocant, ſive illo utemur ex Halyabb. quod valde efficax comprobatur, cujus compoſitio talis exiſtit. Recipe ſanth. alb. rub. an. drach. 3. glaucii drach. 2. terrae cimoliae, boli arm. an. drach. I. & ſſ. omnia in tenuiſſimum pollinem terantur, cribrentur, & poſtmodum diſſolvantur in ſucco ſempervivi, aut portulacae, vel lactucae, & fiat linimentum. Quae quidem omnia compoſita maxime valent in phlegmones initio, & cum ipſis alia adhuc tum ſimplicia etiam medicamenta, ſtringendo, & fluxionem reprimendo conferunt, quae partim ex lib. VI. partim ſeptimo, partimque ex aliis auctoribus, qui de hac re pertractarunt requirenda ſunt. Cum verò augetur inflammatio, tunc inter ejusmodi remedia forinſecus admota, ſubveniunt repellentia, & reſolventia admixta, & primo efficaciter auxiliatur oleum roſ. in quo quidem partim reperitur facultas repulſiva, partim per halitum digeſtiva: ſecundo uti poſſumus oleo chamamelino, ex Meſ. quòd benedictum dicitur expertorum juvamentorum, ſedativum dolorum, & reſolutivum: tertio, ſi haec medicamenta non ſufficiant, utamur conſimili, ut. Recipe abſynth. malvae, roſ far. hordei, flor. chamam. an. aequali portione, coquantur in ſuff. quantitate aquae omnia, praeter far. quae poſtea aſpergenda eſt, & demum adhibito oleo cham. fiat emplaſtrum. Subſequitur etiam aliud compoſitum ex Avicen. inflammationis augmento valde efficace, quod recipit fol. malvae, manipu. unum, abſynth. roſ. ana unc. ſſ. far. hordei, unc. unam, olei chamam. quartar. ſſ. coquantur, & pinſentur, ac in emplaſtri mollis formam redigantur. Aliud ejuſdem Avicen. quod recipit vini ad dimidias, vel tertias cocti, quart. unum, aquae roſ. aceti, ana quart. ſſ. croci drach. 2. moderato igne parum ferveant. poſtea colato, & panni eo liquore imbuti parti inflammatae applicentur, epithematis more. Quod ſi in ſtatu veniat inflammatio, tunc reſolventia erunt adhibenda, & cum in ea vehementes urgeant dolores, melilotum in paſſo decoctum, & cum

cum pane admotum, vel malvam cum modico pane & roſaceo illitam multum conferre arguit Aëtius: illud etiam poſſunt (inquit) & palmulae in paſſo elixatae, & cum pane & roſaceo confectae, & admixtae. Probatur quoque Galeni illud emplaſtrum, quod ille lib. XIII. method. med. deſcripſit: diſcutit enim, & dolores mulcet, cujus compoſitio haec exiſtit. Recipe medullae panis frumentacei lib. unam, maceretur ſpatio unius horae in aqua ferventi, poſtea exprimatur, & huic admiſceatur mellis optimi quart. unum, formeturque cataplaſma. Utile etiam hoc erit ſequens compoſitum, in quo magna quidem reperitur facultas in digerenda inflammatione, quae in ſtatu debeat curari, & fit hoc modo. Recipe malvae, parietariae an. manip. unum, farinae volatilis, furfuris ſubtilis, an. pug. unum, anethi, foenugraeci, an. unc. ſemiſ. olei chamamelini, quart. ſemiſ. vino decoquantur, & ſubigantur, donec coëant, & fiat emplaſtrum. Advertendum tamen quod maxime probatur ab Avicenna unguentum baſilicon, & quod è ſuccis fit diachylon, ad quae duo, ubi praedicta non proſint, deveniendum audacter erit, quemadmodum ad diapalma etiam aliquando cum oleo roſac. diſſolutum, & ad alia, quae à Joan. de Vigo, & ab aliis recentioribus deſumi poſſunt. In declinatione verò, ſolis diſcutientibus medicamentis utemur, cujusmodi probatur lana ſuccida, ſpongiae, ſtupae, & ejusmodi vino calente imbuta, poſtea expreſſa, & impoſita: probatur quoque agreſtis malva illita, & paſſulae exemptis acinis, cum pane, & modico melle, & hordei farina ſimul applicata: probatur etiam Galeno lib. II. ad Glauc. oleum chamamelinum. Quod ſi haec non ſint ſatis, vel ob morbi pertinaciam, materia nimis pertinax reperiatur, ad alia tunc devenire neceſſum erit, neglecta omnino eorum doctrina, qui ſtatim ad ſecandum locum affectum accedunt, & primum ad illud vulgare, & ab omnibus his temporibus uſurpatum medicamentum deveniemus, quod hoc pacto componitur. Recipe corticis rad. altheae, rad. erigeron, & foliorum malvae, an. man. I. farinae triticeae, quart. unum, far. ſemin. lini, unc. unam, axungiae ſuillae recentis, lib. ſemis. decoquantur herbae, & radices in aqua ad ſufficientiam; & contundantur cum reliquis ſecundum artem in mortario, fiatque cataplaſma. Emplaſtrum etiam quod ex farina triticea, in aqua, & oleo temperatè cocta conſtat, plurimum laudatur, quoniam celeriter phlegmonas, quae digeſtioni non ceſſerunt, ad ſuppurationem perducit, ut ex Galeno libro. II. ad Glauconem manifeſtum eſt. Quod ſi inflammatio tranſeat in aliud genus morbi, praecipuè in abſceſſum, tunc venit curanda abſceſſus curatione, qui ſi ſponte non aperiatur, ſcalpello, vel cauterio, aut medicamento quopiam erodente, molienda puri evacuatio erit, deinde ulcus ad cicatricem, ſimiliter reliquis ulceribus, perducendum, hoc eſt detergendo, carne implendo, glutinando, & cicatricem inducendo. Sequitur modo quarta, & ultima curandae inflammationis intentio, quae quidem in ſymptomatum correctione conſiſtit, quae, ut plurimum ſunt dolor, regreſſus materiae, & ejusmodi. Unde ſi dolor vehemens infeſtaverit, eum ſtatim mitigare nitemur, medicamenta imponentes, quae dolorem, citra omnem noxam mitigent, levent, atque demulceant, cujusmodi eſſe reperitur, quod ex paſſo, oleo roſ. & paucula cera, cum his ambobus liquata, ex Galeni auctoritate conficitur: hoc autem ſuccida lana, quae plurimum habet oeſypi, excipiendum eſt, ac aeſtate quidem frigidum, hyeme verò tepidum (ſicut ſupra adnotavimus) apponendum. Caeterum ſi adhuc in aliud morbi genus pertranſire ab abſceſſu videatur, tunc curatio ſecundum morbi diverſitatem, in quem tranſivit, diverſificanda erit. & quoniam in ſcirrhum aliquando à vehementer exſiccantibus medicamentis, ac digerentibus inflammationi temere admotis, reliquiae tumoris abierint, idcirco de ſcirrho hoc loco potiſſimum tractare deberemus. ſed quoniam omnes recentiores de carbunculo ſubſequens caput ſtatim adjungunt, propterea nos etiam de eodem verba faciemus.

CAPUT XI.

DE CARBUNCULO IN UNIVERSUM: DE EJUS SIGNIS, ET PROGNOSTICO.

Carbunculus ex humore craſſo fervidoque gignitur, cui ſi pituitoſa ſanies mixta ſit, cum puſtulis: ſin ſyncerus ac purus, ſine his: quam occuparit partem, exurit, exulcerat, ac ei cruſtam inducit, magis, minusve, pro humoris conditione. Nam ubi craſſus ſanguis uritur, minus: ubi flava bilis ſupra modum torretur, magis periculoſum carbunculum creat. Interdum verò vitioſam peſtilentemque putredinem contrahit, iſque enecare protinus ſolet. Unde ex malignitate inſita, & vehementia morbi, carbunculus magnum negotium facit medico. ex quo recentiores quamplurimi, duos, & tres morbos conſtituerunt, decepti auctoritate Avicen. & Serapionis, qui ignem Perſicum, ignem ſacrum, & prunam legebant: & cum ipſis accedit Raſis: qui libro XXII. tract. 7. cap. I. tractat de pruna & igne Perſico, & poſtea in cap. 5. agit de carbunculo. Hinc Joan. de Vigo, & alii recentiores capita illa

diſtincta fecerunt, & male quidem, cum eandem cantilenam ſupervacaneum fuerit toties recantaſſe. Guido verò Cauliacenſis ignem ſacrum, prunam, ignem Perſicum, & carbunculum idem eſſe arbitratus fuit, tamen anthracem ab ipſis differre falſò excogitavit: quoniam omnes iſtae voces, una cum anthrace conſtituunt unum genus morbi, ut patet ex Galeno, Paulo, Oribaſio, & aliis Graecis, atque ex Latinis interpretibus, qui ſemper per anthracem exponunt carbunculum. *Carbunculi ſigna.* Signa verò carbunculi, ſunt primo quando oritur maximus tumor, & in ejus medio eſt quoddam veluti cruſtoſum ulcus ad unguis magnitudinem, & tamen ille tumor totam afficit partem, quam obſidet. Secundum ſignum, (ut habetur ex Gal. libro II. ad Glauc. cap. I. & lib. XIV. meth. med. cap. 10. & à Paulo lib. IV. cap. 25.) illud eſt, quòd aeger percipit in media parte tumoris pruritum maximum, & adeo intenſum, quòd niſi ligentur manus, fricat partem, unde plures oriuntur puſtulae, tantum loci occupantes, ut eſt latus unguis, atque veſicae, ſub quibus aduſta caro reperitur purpurei coloris. Tertium ſignum eſt color non perpetuo idem in cruſta, ſed varii viſuntur colores, ut optime Paulus, & Avic. declarat. Quartum ſignum eſt ex loci inflammatione, qui quidem non eſt ut vera inflammatio, ſed color eſt niger cum quodam ſplendore, ut ait Paul. Quintum ſignum ſumitur ab ipſa doloris qualitate: & quamquam in inflammatione, & eryſipelate adſit dolor magnus, nihilominus dolor carbunculi eſt valde gravis. Sextum ſignum eſt, quòd ſemper adeſt febris, ut lib. I. de diff. feb. ca. non. & 14. method. med. ca. 10. Galenus teſtatus eſt. Septimum ſignum eſt, quòd aeger corripitur nauſea, & quandoque vomitu. Octavum ſignum eſt cordis tremor. Nonum ſignum colligitur ex Galeno in I. comm. prorrhet. comm. oct. & eſt delirium, atque haec ſint nobis ſatis ſigna ad cognoſcendum ipſum carbunculum. Modo prognoſtica aſſignantes, primo advertendum erit, quòd ſi carbunculus ſit circa partes nervoſas, & ſenſibiles, tunc eſt difficilis curationis, cum autem carnoſas partes occupet, tunc facilius curatur. Secundo ſi carbunculus occupet pectus, ut plurimum eſt mortale, ut recitat Celſus, & ſubjungit Avic. quòd ſi ſymptomata ſuperius enumerata augeantur, mors eſt praedicenda. Tertio ſi oriatur carbunculus, & ſtatim deliteſcat, neque ceſſent ſymptomata, tunc mors etiam praedicenda erit, atque haec prognoſticorum vice hoc loco ſint ſatis. *Carbunculi curatio.* Pro curatione carbonis, primo conſtituemus ut totius ſanguineae maſſae fervorem extinguamus, quod fiet, ſi res non naturales immutabimus, ut non afficiant corpus. Secundo materiam evacuabimus, per pharmacum, vel clyſtere aut ejusmodi, ut paulò poſt adnotabimus. Carbonis igitur haec propria erit curatio, ut candenti ferro, ſi fieri id commodè poſſit, protinus venenum intus latens extinguatur: quod nullo praeſentiore remedio, quam igne fieri poteſt. Quòd ſi ignem aeger ferre non poſſit, vel nolit, ſcarificatu circumcidendus eſt locus, ſanguisque effluere copioſè ſinendus: moxque in ambitu, ne venenoſa, vel ſaltem maligna materia latius ſerpat- bolum armenum, ex aceto, & oleo roſ. imponere expedit. Carboni verò ea admovenda ſunt, quae adurendi vim habeant, & trahendi facultate ſint praedita, inter quae primas, quae ſequuntur partes obtinent. Recipe vitellum ovi, tritum ſalem, camini fuliginis, fermentum acre, caricas bene pingues, ſcabioſam, & ſymphitum ſimul contrita, & oleo liliorum imbuta, & in modum cataplaſmatis imponito. Theriaca, optimè parata ex adipe ſuillo admota, cum ſalis momento & pipere valenter facit. Nonnulli ſaphyrum tota ſui ſubſtantia valere praedicant: ſi carbunculo admoveatur. Quiſnam ſcopus exurendi eſſe debeat, declarat Celſus, ut primò uſquequo in una quaque parte ſentiatur dolor: ſecundo quòd materia quae debet uri, ſit exſiccata, & ſit veluti cruſta. Factaque uſtione, tunc ad cruſtae maturationem tranſeundum eſt, quae fiet ex butyro, aut axungia porcina, ponendo folia malvarum, violarum, & radicum altheae aequali portione, coquantur & more emplaſtri imponantur. vel ejus loco baſilico Meſ. utemur. Detergetur verò melle roſ. terebinthina, addendo ſuccum apii. Herba etiam venti appellata, quae conſolida major eſt, trita, ac ſuperimpoſita, integra die cruſtam curat, ut auctor nobis eſt Rogerius, Guido, Tagautius, & quamplurimi. Cibabimus interim aegrotum maximè victus ratione perſtricta, cum acetoſa, boragine, beta, bugloſſa, cum prunis aquae infuſis, & electo aceto, vel ſaccharo roſ. Poſtea (ſi fieri poterit) aeger dormiat die integra, ac nocte: id enim experientia comprobatum eſt, & quo citius hoc fiat, eo melius ac utilius. Sed ſi dolor, aut aliud ſymptoma ſomnum impediant, rebus iis utemur, quae ſomnum conciliandi vim habeant, & cum praedictis jam rebus carbonem removebimus. Verum id unum interim animadvertendum erit, ut quotidie corpus evacuetur, idque vel cibis, vel natura, vel ſuppoſitoriis, aut pharmaco, aut clyſtere, & ut res ipſa poſtulare videbitur: eaque repetentes, donec corpus ſemper molle obſervetur. Poſtea copioſè ſecanda erit vena, ſi vires & reliqua conſentiant, atque ſi ſemel non ſuffecerit, iterum repetemus, juxta ſcilicet medici conſilium, ac rationem. Quod ſi debilitas, vel quidpiam aliud ſectionem venae non admiſerint, cucurbitulis ſcarificatis hoc fiet, aut hyrudinibus juxta morbum applicatis, dummodo quod nocuum eſt evacuetur. Atque haec de carbonis curatione, vel maligni, vel peſtiferi dicta ſint ſatis.

CAPUT XII.

DE GANGRAENA.

Hic morbus peſſimus eſt quia corrumpit partem in qua eſt, praecipuè cum eſt factus. nec recipit curam niſi amputando partem. Apud Arabes reperiuntur hae voces, primo gangraena, aſchachilos, & eſthiomenos, & ignis S. Antonii, quae voces quatuor, idem genus morbi ſignificant: quibus vocibus correſpondent ſecundum graecos, gangraena, phagedena, ſphacelos, & carcer: quibus correſpondent ſecundum latinos ſyderatio, putrefactio, corruptio, & mortificatio, quae voces omnes unum genus morbi indicant. hinc patet morbum iſtum eſſe peſſimum cum tot habeat nomina. Notandum quod aſchachilos Arabum eſt ſphacelos graecorum, qui eſt morbus intenſiſſimus. eadem eſt gangraena Arabum, & graecorum. Eſthiomenon Arab. eſt gangraena rodens & ambiens. Phagedena ſecundum Celſ. eſt eadem natura morbi; differt tantum ratione loci. Celſ. lib. v. cap. 6. capit cancrum pro gangraena, in 6. vero lib. ſignificat tumorem ſcyrrhoſum in oculo. advertendum quod gangraena apud graecos oritur ſive ulcere: apud Celſ. verò aliud nomen ſortitur. quae tamen nomina omnia, ut ſuperius dictum eſt, unum genus morbi ſignificant. differunt tantum ratione majoris & minoris corruptionis, & ſecundum ulcerationem, & ſecundum quod ulcere carent. Dicitur gangraena morbus conſequens ad affectum, non autem ad cauſam, nec ad particulam, morbus ſcilicet exedens. dicitur ſphacelos apud graecos, quia eſt veluti compreſſio, & coarctatio partium. Verum eſt advertendum quod ſphacelos apud antiquos erat nomen aequivocum. differt ſphacelos à gangraena quod ſphacelos corrumpit molles. Dicitur etiam hi morbus epherioma, quaſi ſaevus, nam epherioma eſt animal ferum apud Graecos. Notandum ex 6. epid. ſect. prima, tex. 24. quòd epherioma ſignificat phtiſim. Unde apud Hipp. non ſemper ſignificat unum genus morbi. Notandum tamen quod ſyderatio propriè eſt paſſio plantarum, ut quando ex aeſtu amittunt humorem radicalem. dicitur vulgo ſyderatio, quaſi ſydere percuſſus. Unde colligitur quod gangraena eſt tumor praeter naturam cum maxima inflammatione & ardore; neque ita intenſus reperitur alter in corpore noſtro. Cujus cauſae ſunt tres immediate. prima eſt intemperies partis. ſecunda quando prohibetur tranſmiſſio ſpirituum. tertia quando calor & ſpiritus in parte exiſtentes ſuffocantur. In quibus cauſis eſt advertendum, an fiat ex intemperie. Fit etiam gangraena in vulnere ſclopetorum propter intemperiem calidam, qua partes illae eliquantur, & calor naturalis deſtruitur. Contingit etiam ex magna frigiditate ut quando quis iter agit per nives, & loca frigida & gelida. Solet tertio fieri (& hoc modo fit ſaepe) ex errore medicorum, qui in principio dum curant eryſipelata applicando frigidiſſima actu & potentiora, deſtruunt calorem naturalem. Cauſatur quarto gangraena, quando in inflammatione aut eryſipilate tantus eſt fervor ut deſtruat calorem naturalem, & abſumat humiditatem nativam. Fit quinto gangraena cum medicamentum erodens parti applicatur, ut riſagallum & ſimilia, cum ſine ratione applicantur, tum introducitur intemperies calida deſtruens caliditatem naturalem partis: & hoc ſaepe in mentula contingit, dum barbitonſores pro enecandis tarolis utuntur aqua erodente: idem propter eandem cauſam contingit in ore, gingivis, & faucibus. Sexto deſtruitur pars cum oritur aliqua puſtula venenoſa, quae cum non perfectè curatur, tranſit in gangraenam: & hae praecipue contingit in morbis epidemicis, quia gangraena & ſphaceli ſolent enumerari inter morbos craſſantes. Solet ſeptimo fieri gangraena ex ictu venenoſo, aut ex inciſione facta cum venenoſo inſtrumento: Tunc niſi ſtatim ſuccurratur, ſuccedit partis corruptio ſeu gangraena. Octavo accidit ex immoderata ſiccitate. Vidi ego ſemel in quodam, qui laboravit febre hectica per 9. menſes maraſmode, qui correptus eſt gangraena in pedibus & pedum digitis, manibus, brachiis, tibiis, & aliis etiam membris. & hic nulla alia aderat cauſa, niſi ſuperflua ſiccitas. Avic. admirandus dicit quòd gangraena fit quando ſpiritus cordis & animae impeditur à ſuo ſolito tranſitu, quaſi velit Avic. quòd ad generationem hujus morbi uterque ſpiritus requiratur. Nos tamen videmus quòd ex interceptione ſpiritus vitalis fit gangraena. Et fit gangraena ex interceptione ſpiritus animalis, quod ſaepe contingit ex vinculis extremarum partium. ſecundo quando aliqua arteria in parte ſuperiore patitur tumorem, aut contuſionem, aut alia ſimili de cauſa. Ultimo contingit & ſaepe, ex obſtructione in principiis nervorum, quod patet in magna paralyſi, in qua privatur tranſitus ſpirituum animalium, dato, quòd vitalis permeent, & hoc ſaepe contingit ex nervis tantum obſtructis, cum hoc quod venae & arteriae ſint apertae; ut mihi ſemel contingit in muliere quadam, in qua aderat haec oppilatio nervorum & paralyſis. tertio quando calor naturalis ſuffocatur, quod contingit in magnis inflammationibus & eryſipelatibus in quibus natura tranſmittit magnam copiam ſanguinis & ſpirituum; qui cum non poſſint exhalare & eventrari propter

Gangraenae diverſa nomina.

Gangraena, quid ſit, ejusque cauſae.

Gangraena unde fiat.

Gangraenae ſigna. medicamentum adſtringens; tunc ſequitur gangraena. Cauſa materialis verò eſt tumor ſeu ſanguis bilioſus in loco exiſtens. Succedunt ſigna. primum ſignum eſt quando videmus in inflammatione calorem illum florentem tranſire ad colorem pallidum; ſignum eſt quod tendit in gangraenam. ſecundum ſignum eſt, quando praeceſſit inflammatio eryſipelas, aut tumor in quo non perſentitur pulſus arteriarum, nec dolor; ſignum eſt futurae & proximae gangraenae. tertio quando membrum redditur molle & laxum, quibus aſſociatur aliquis malus odor cum nigredine; tunc jam incepit gangraena. quartum ſignum certum eſt, dum digito comprimitur, ſi caedit tactui; tum videndum eſt an caro recurrat, quòd ſi non recurrat (quia in oedemate recurrit) tunc ſignum eſt gangraenae, imò profundae. praeterea cum apprehendimus cutim manu, illa videtur ſeparata, quia deficit calor. Ultimum ſignum, & certiſſimum eſt, cum incidimus cutim & aeger non perſentitur, tunc res acta eſt: & haec duo ſigna ſunt certiſſima. Advertendum, quòd non ſat eſt cognoſcere morbum, ſed oportet etiam cognoſcere magnitudinem morbi: quia cum hic ſemper ſit magnus morbus, & quandoque oporteat amputare aliquam partem integram; oportet aliquid praedicere; quemadmodum quando cutis & partes ſubjectae non ſentiunt, nec moventur; tunc neceſſario eſt tota pars amputanda. quòd ſi cutis & muſculi non ſint omnino ſenſu deſtituti, adhuc ſupereſt aliqua ſpes ſalutis, praecipue ſi ſit in corpore juvenili: debemus tamen ſemper potius totius quam partis curare ſalutem. Notandum quòd quandoque tanta eſt alicujus membri corruptio, quòd etiam quòd pars ſecetur, non curabitur: nec ſanabitur: ut quando corruptio eſt circa thoracem aut verſus inguina. & debent tunc potius à morbo interfici quàm à medico: praecipue ubi adeſt magna copia carnis, quia opus fruſtratur. Quòd ſi corruptio ſit intra genu, in brachio, & intra foemur ſaltem per quatuor digitos, tunc ſperatur de ſalute. Quo ad curationem debemus primo victum conſtituere eo modo, ut in cura carbunculi, vergentem non parum ad ſiccitatem. Unde uſus acetoſorum optime convenit, quia reprimunt & adſtringunt leviter. Victus ſit talis, ut in cura carbunculi. Unum tantum addo, quòd poſt cibum ſemper aliquid eſt exhibendum ventriculum corroborans una cum cerebro. ego ſoleo exhibere cydoniorum conſervam, cui admiſceo diarrodon Abb. pulveres ſeu ſpecies, & conſervae ſmaragdi an. parum. Somnus parcus & opportunus convenit, multus & profundus peſſimus. Excernantur excrementa quotidie aut ſaltem alternis diebus clyſteriis aut lenientibus. Animus allevietur quantum eſt poſſibile. Aër ſit frigidus ut in cura carbunculi. Evacuatio debet fieri venae ſectione aut pharmaco. Notandum quòd ſi adſit plenitudo & copia ſanguinis faciens gangraenam, tunc debemus ſecare venam: quod confirmat Celſ. de qua re nihil antiqui nos monent. ſed volunt ut eadem curatione utamur qua uſi ſumus in carbunculo. Unde liceret nobis mittere ſanguinem ubi gangraena oritur ex aliquo fervore. Quòd ſi oriatur ex frigiditate aut ex applicatione alicujus cauſtici, aut ex ictu venenoſo; tunc phlebotomia non convenit: nec ubi accidit ob exſiccationem, ut diximus de laborante febre hectica: niſi aliquod urgeat (quod in omnibus ſemper eſt intelligendum). Unde in curatione cauſae ſunt optimè conſiderandae, ut ſecundam illarum varietatem poſſimus curationem diverſificare. Eſt autem advertendum, quòd ubi non convenit phlebotomia, nec ibi purgans medicamentum, & econverſo. eſt tamen exhibendum medicamentum, quod removeat materiam illam fluentem exuſtam craſſam & melancholicam, & praecipuè, cum gangraena ſuccedit inflammationi aut eryſipelati, ſecundum hanc formam. Rec. foliorum ſenae. unc. 1. rad. polypodii unc. v. tamarindorum drach. 6. cinnamomi ſcrup. 1. zingiberis ſcrup. ſſ. tritis terendis cum ſ. q. aquae decoctionis lupulorum & fumoterrae infundantur per horas 10. aut bulliant parum, poſtea colentur; in qua decoctione diſſolvantur confect. hamech drach. 3. flor. caſſ. drach. 6. ſyr. roſ. ſol. aut violarum ſol. unc. iij. fiat potio, & ſumatur in aurora. Multa alia poſſem in medium afferre, ſed ſufficiat iſtud. Addenda eſt haec regula, quòd ſi gangraena non ſit valde acutus morbus, tunc poſſumus attenuare materiam & illam concoquere, quoniam morbus dat inducias. Sin minus, exhibeatur medicamentum majori pondere. ſuper loco affecto ſi proveniat ex frigiditate, ego utor hoc medicamento optimo & divino, quo plures ſanavi. Rec. rapum unum domeſticum, unam ſatis craſſam radicem raphani. haec optime deradimus; cum verò ſunt deraſa. Rec. pul. ſem. ſynapi unc. 1. gariophyllorum drach. 3. ol. ſem. lini, ol. nucum jugland. vetuſtiſſ. an. g. 5. miſce in mortario, & fiat emplaſtrum, & calidum ſuperponatur aut tepidum, & optimum eſt. Si verò oriatur à gangraena ex obſtructione aut ex inciſione arteriae magnae, aut venae magnae, aut nervi magni, aut ex ſiccitate; tunc emplaſtrum, praedictum multum confert juvamentum, nec aliud melius eſt medicamentum. Unde patet totum ſecandum locum affectum. Quòd ſi fiat ab ictu venenoſo: tunc curandus eſt hic morbus eo modo, quo ictus venenoſus. Si verò gangraena ſuccedat (quod ut plurimum ſolet evenire) inflammationi, aut eryſipelati; ſanguis compactus eſt evacuandus. Unde ſolemus ſecare cutem & partem ſubſtantiae carnoſae: quòd ſi non; ſaltem ſcarificationibus profundis eſt cutis incidenda. Ut verò ſanguis fluat, ſolemus apponere multas ſanguiſugas, & hoc modo dum gangraena fit, poteſt ſanitas reſtitui. Verùm cum ſanguis fluit & materia illa viridis & putrida eſt, debemus habere ſpongiam infuſam in lixivio acerrimo, in quo ſit diſſolutum ſal, aut oximel

ſimpl.

ſimpl. aut ung. aegyptiacum, cum qua detergendus eſt locus. Pau. lib. IV. cap. 29. monet quòd exiſtente vena turgente in parte, ex qua debet fieri ſcarificatio, debemus venam ſecare: & ceſſante fluxu poſtea adminiſtrare medicamentum. Eſt tamen advertendum, quia ex venae ſectione multa incommoda poſſunt oriri, & inſequi. Docuit Paulus quòd quando incidimus venam, debemus illam vincire, quia aliter continget fluxus ſanguinis, & per conſequens mors. Ideo debemus venam vincire, & munire, ne fluxus contingat. Poſt ſcarificationem imponemus emplaſtrum ex farina hordei, orobi, & fabarum, quoniam ibi adeſt putrefactio, & eget pars exſiccatione; ſed ita, quòd emplaſtrum nullam faciat opilationem; quia aliter augeret putredinem. ideo debemus uti his medicamentis exſiccantibus. Sed advertendum eſt, quòd nos non habemus ubique verum orobum. habemus lolium, ſed ejus farina non utor. Ego vero hoc modo conficio emplaſtrum. Accipio farinam lupinorum coct. in lixivio valido, & infundo oximel ſimpl. & optimum eſt medicamentum in principio gangraenae. Paul. utitur decocto lupinorum: idem teſtatur Dioſc. idem Gal. in lib. VI. de ſimpl. med. Unde puro potes uti, ſed prius in partes ſcarificatas infunde parum ſimplicis aegyptiaci: poſtea impone emplaſtrum praedictum. Quòd ſi unguenta non valeant, tunc utere cauterio actuali. Unde dico, quod, ubi multa eſt caro; debemus tentare novacula, removere carnem illam, ne ex cauterio fiat multa aſſatio faetida: quod ſi totum membrum corrumpatur, amiſſa vita membri, eſt incidendum. Verum eſt, quod imminet maximum periculum, primo propter fluxum ſanguinis, ſecundo quia in artuum ſectione contingunt animi deliquia valida, adeo quòd difficulter removentur. tertium periculum eſt, quod medicus debet vereri totum membrum ſecare. quartum periculum eſt, quod maximus inſequitur dolor ob inciſionem partium nervoſarum & muſculorum. Hac de cauſa Guido, ut evitaret quatuor illa pericula, nos monet ut primo ſcarificemus partem rectis ac obliquis ſcarificationibus & profundis uſque ad os. ſecundo nos monet, ut apponamus in parte ſana tale defenſivum. Rec. ol. roſ. omph. ol. myrt. ol. viol. ana unc. I. aceti acerrimi unc. ij. ſucci plantag. ſolani, ſucci abſynthii, ſcabioſae, conſolidae minoris, quae prunella à Fuchſio vocatur, an. unc. I. bulliant haec ſimul ad conſumptionem ſuccorum, deinde adde boli armeni, ſanguinis draconis, ſandalorum omnium, macis, cinnamomi, ſquinanthi, cyperi an. drach. I. haec ſimul miſce, & cum cera. q. ſuff. fiat unguentum, quod ponitur ſuper parte ſana. Hoc facto habeantur arſenicum, & ſublimatum pari pondere: pulverizentur. quo pulvere explendae ſunt ſciſſurae prius factae, & permittimus hoc medicamentum operari. Quòd ſi medicamentum firmatur, optimum eſt: ſin minus, debemus, denuo innovare illud, & cooperire hoc ſparadrapo: & hoc medicamento ſeparat natura bonum à malo. Sparadrapum verò eſt ceratum factum cum panno lineo. i. quod infundimus telam in medicamento illo liquefacto ſecundum hanc formam. Rec. aloës, myrrhae, acatiae, galliae muſcatae, aliptae muſcatae, cort. granatorum, nucum cupreſſi, nucis muſcatae, ſandalorum omnium, ligni aloës, cymini, alumnis rochae an. drach. I. m. ſimul & optime terantur. Rec. hujus pul. unc. I. picis navalis ſeu nigrae, reſin. pini, colophoniae, an. unc. ij. thuris maſtiches, ſtyracis liquid. an. unc. ij. gummi arab. dragacanthae an. unc. v. haec ſimul mi. & optime liquantur: poſtea ter imponimus linteolum, & illud ſiccamus in umbra. Quòd ſi videamus medicamentum multum durum poteſt addi portiuncula ſepi hircini: ſed ſciendum eſt quod talis modus curationis, tantum poteſt operari, quando corruptio pervenit ad articulum, ut quod manus corrupta deveniat uſque ad brachium, aut brachium ad cubitum, aut tibia ad genu. Quòd ſi tantum perveniat uſque ad dimidium brachii, tibiae, aut femoris, haec curatio non poteſt adminiſtrari. tunc ad aliam curationem eſt tranſeundum, & talis erit ſectio partis, dato, quòd multa ſymptomata ſoleant, ut dictum eſt, inſequi: tantum oportet illam adminiſtrari: & ubi eſt unum tantum remedium, oportet (teſte Cel. lib. VII. cap. 33.) ut ad illud etiam inviti accedamus. Monet nos Cel. loco allegato, quòd in inciſione potius debemus aliquid bonae carnis ſecare quàm malam relinquere; ne mala bonam corrumpat. verum debemus pro poſſe in recto & vero confinio incidere, & debemus uſque ad os incidere; demum debemus carnem retromittere, ut valeamus parum ſupra os ſecare; ut poſſit poſtea os carne cooperiri. Vult etiam quòd poſt oſſis ſectionem abradamus oſſis ſcabroſitatem & aſperitatem quae relinquitur à ſerra. tunc permittimus carnem recurrere. & ſi os non tegitur carne; debet tegi pannis. Unum etiam nos docet, quod nunquam ſecemus in articulo, imo debemus ſemper per ſpatium quatuor digitorum infra articulum ſecare, & potius ex ſana parte aliquid excidatur, quam ex aegra relinquatur. Quae ſententia Celſi non eſt approbanda; quia non convenit cum curatione Galeni & aliorum antiquorum. in 2. ad Glauc. cap. de gangraena. ubi potius vult quòd in ſectione relinquamus partem corruptam quàm ſanam incidamus. Quod etiam rationibus confirmatur, primo ne fiat convulſio. ſecundo ne fiat fluxio ſanguinis. tertio ne fiat dolor intenſus, quod contingeret ſi partem ſanam ſecaremus. imò cum articulus & vena corrupta ſecantur, raro faciunt magnum profluvium ſanguinis, nec nervi pariunt dolorem: unde facilius pars tolerat cauſtica, quae poſt inciſionem ſolent applicari. Unde damnanda eſt *Celſi error.* opinio Celſi, & illum ſequentium, qui volunt ut potius aliquid ſani ſecetur, quàm ali-

quid corrupti relinquatur. Verum moderni, pro remotione doloris ſolent applicare ſtupefacientia quaedam ſenſus & ſpiritus animalis, adeo quod multum dormiant. Sed nec valet haec ratio; quoniam cum dolor ſit adeo intenſus, oporteret ut eſſet ſomnus mortis: quia ſi ſoporifera ſunt levia, non juvabunt: ſi valida, ſunt valde periculoſa. Ego verò hoc modo procedo. primo conſidero an virtus ſit valida, quia non in omnibus ſecandus. Nunquam enim ubi vires ſunt debiles, ſecandus eſt artus. ſecundo nunquam illud debetis facere; niſi aeger conſentiat, ſemper proteſtando quòd res eſt magni momenti: imò niſi ab aegro rogati non debemus adire curam ob multa incommoda, quae poſſunt ſuccedere: quia plerunque ſuccedit mors ob communicationem putredinis cum corde. Ante ſectionem debet prius aeger ſumere duo ova ſorbilia: poſt quae ſumat parum vini aromatici, ut ſpiritus refocillentur, quia plerunquè delinquunt animo, maxime propter membrum inciſum. debent poſtea inſtrumenta & medicamenta neceſſaria praeparari. hoc facto habeatur funiculum, & incidatur phlobotomo aut novacula pars laeſa, donec reperiatur confinium: tunc funiculo ligetur mediocriter pars infra terminos ſanae & corruptae partis: poſtea ſenſim aſcendamus uſque ad partem ſanam per quatuor digitos: demum imponatur novacula in igne cum manubrio ferreo & alio ligneo, ne comburatur manus: tunc novacula illa eſt incidenda caro uſque ad os, relinquendo per digitum carnis apud ſanam. Utimur tali novacula accenſa, quia duplex habemus auxilium, cauterii. ſ. & inciſiones, & ſtatim facta inciſione ſecabis ſerra: ſtatim etiam tegenda eſt pars ſecta, deinde habeantur ferramenta ignita; & ubi adſunt vaſa illa magna, applicentur. & caro adeo exurenda eſt, donec excitata permanſerit. Terminus uſtionis eſt, quando aeger dolorem perſentit: ſecundo quando ceſſat ſanguis: tertio quando adeſt cruſta. hoc facto ſtatim incidemus funiculum: poſtea accipimus ferreum inſtrumentum latum, & cauterizamus os urendo in ſupercilio. cavendum tamen eſt ne medullam exuramus, quoniam quandoque ex tali uſtione oſſa inflammantur. quandoque etiam uſus ſum ſucco porri. nunc aliud ſoleo adminiſtrare. Capio linamenta ſtupea in albo ovi madefacta, poſtea utor chalcanto rubefacto, & impono cum linteis ſupra cruſtam. demum capio ol. roſac. aquae roſac. aceti roſac. partes aequales & linteum ex his madefactum impono ſuper partem laeſam & ſanam. verum ſuper ſanam impono bolum ar. & relinquo per horas 24. poſtea impono ea quae removent eſcharam, pro qua removenda tantum utor tetrapharmaco, & abluo partes illas ſucco apii, quod oreoſelinon à Dioſco. vocatur. deinde ſarcotium medicamentum eſt apponendum. ſ. quod provocet os ad emittendum ſquammas, & tale faciet deſquammare. Rec. terebinthinae, picis colophoniae an. unc. v. ol. de ſpica unc. i. pul. iridis, dictami albi, peucedani, orobi, opponacis, euphorbii an. ſcrup. 5. cerae albae q. ſ. terantur optime, & fiat ceratum. Advertendum quod in oſſis foramine imponantur linamenta ſicca, dura, & ſine aliquo medicamento. ſuper os ponitur ceratum nunc dictum. ſuper parte ſana medicamentum ſarcoticon. ratio quare in oſſis foramine imponatur linamentum eſt, quia cum continuè fluat per partem illam humiditas, tunc linamenta illam exſiccant, quae ſi non abſumeretur, impediret partis ſanationem. Cum reliquis verò ulcus conſolidandum eſt. Unum eſt notandum, cum aliquod membrum amputatur & cor, hepar, & reliqua membra fungantur ſolito munere circa ſanguinis generationem, & alias actiones, quod plerunque ob defectum membri abſumentis materiam ipſi ſuggeſtam à natura, ipſa natura tranſmittit ſanguinem per nares, per menſtrua, haemorroidas, & alia loca, adeo quòd quandoque ſuccedunt ſymptomata mala, ut ruptio venae in pectore, aut in ventriculo. hac de cauſa iſti debent in principio veris evacuari ſanguinis miſſione, aut pharmaco, aut utroque & hoc per multos annos, ut fugiamus periculum praedictorum ſymptomatum.

Recentiorum error.

CAPUT XIII.

DE BUBONE PESTIFERO.

Chyrurgorum error.

Dicebamus ſuperius chirurgos decipi circa voces illas ſignificantes carbunculum tantum, non autem varios morbos ſpecie. Errant etiam putantes quod althoim ſit idem cum carbunculo, quod non eſt; imo althoim eſt bubo peſtifer, de quo tradit Avicen. & eſt genus tumoris, quod à Graecis bubo dicitur. & quoniam bubo apud graecos multa ſignificat; ita althoim apud Arabes multa ſignificat, ut patet apud Avicen. qui tamen Avic. deceptus multa & diverſa nomina adducit, & male. Inquit Avic. quod Arabes antiqui per althoim intelligebant quodcunque genus tumoris. ſecundo intellexere eſſe genus tumoris exidens in corpore glandoſo. tertio intellexere tumorem peſtiferum in glandoſo corpore, quod genus morbi, eſt idem cum bubone peſtifero Graecorum: quando dicimus bubonem peſtiferum, audimus inflammationem peſtiferam. quòd autem haec ſint idem, patet ex Avic. declarante, quid ſit althoim. quod Gal. 2. ad Glau. 1. & 13. met. 11. dicit bubonem eſſe afflictio-

Althoim, Arabibus quid.

ctionem corporis glandoſi, & quod quandoque aſſociatur febri peſtiferae. De hoc ſumus tractaturi: & primo agam de cauſis, quae duae ſunt conjunctae. efficiens conjuncta eſt robur & vivacitas expultricis facultatis ipſarum partium principalium, quae expulſio ſemper ab illis fit ad ſua emunctoria. Cauſa materialis eſt ſanguis quidam corruptus & omnino privatus propria natura: & adeo eſt alteratus & immutatus, ut à tota ſubſtantia ſit naturae inimicus, adeo quod carbunculus & gangraena communicant in parte affecta. Cauſa verò hujus corruptionis eſt inquirenda. Notandum, quòd in inflammatione & eryſipelate ſanguis fluens eſt bonus, quia non expellitur, niſi quantitate gravet. haec verò expellitur ratione malae qualitatis. Colligimus ergo bubonem eſſe inflammationem peſtiferam glandoſarum partium: unde eget medico exercitato & experto diſcernente & cognoſcente, ubi conſtitutio temporis minatur, & maximum eſt dubium. Bubonis peſtiferi ſignum ponitur à Raſi, & eſt febris continua intenſa, quae non appareat multum *[Bubonis peſtiferi, ſigna.]* calida, fauces verò ſint exuſtae, & lingua denigrata, in quo caſu medicus non percipit colorem, nec aeger ſentit calorem, tamen nunquam quieſcit in lecto, nec reperit locum ſtabilem. ſecundum ſignum eſt color totius corporis: & tunc debemus petere an totius color ſit fuſcus, aut eryſipelatoſus. quod ſi adſit bubo, tunc clarum eſt quòd adſit bubo peſtifer. Anno 1528. dum graſſaretur illa peſtis, quibus aderat bubo ille in inguine; ſemper in facie aderat color citrinus: & tunc erant certi talem eſſe peſte correptum. Tertium ſignum eſt lingua nimis arida & nigra, & aeger non percipit caliditatem. quartum eſt, quòd urina eſt tenuis & aquoſa, aut turbida & ſubjugalis, ut habetur tertio de praeſag. ex pul. quarto. quintum ſignum eſt, quando egeſtiones ſunt admodum faetidae: ratio eſt, quia calor ille putredinalis corrumpit faeces imminuendo coctionem. Addamus, quòd ut plurimum in bubone peſtifero fluxus ventris bilioſus, & eliquativus, & egeſtiones varios habent colores. egeſtionis primo color eſt ruffus, ſecundo eſt intenſus, tertio niger, ut 4. aphor. 21. declarat Galenus. ſexto, quòd ut plurimum adeſt nauſea & vomitus, qui vomitus correſpondet egeſtioni varietate materiarum. ſeptimum ſignum eſt ſudor faetidus, & tale ſignum eſt immediatum. Octavum ſignum proponitur à Gal. *[Gal. error.]* (quod vidi in febribus peſtilentibus, non tamen vidi in bubone peſtilenti) tertio de praeſag. ex pulſu. cap. 4. & eſt halitus faetidus. nonum ſignum eſt quod difficulter reſpirant, & ultra hoc percipiunt maximum dolorem circa thoracem, quod ſignum contigit anno 1528. & talis dolor aſcendit uſque ad claviculam. Addamus, quod, quando volunt loqui, vox redditur rauca. decimum ſignum eſt quod hi ferè ſemper oſcitant. Addit Raſis, quod patiuntur pandiculationem, hoc vel illud membrum extendendo. undecimum ſignum eſt totius corporis maximus pruritus & praecipue narium: & ratio eſt, quia halitus qui deſcendit ad thoracem cum recipit illam malignitatem aſcendit ad ſuperficiem totius, & ad cap. duodecimum ſignum eſt maxima gravitas capitis, quae ſolet febrem praecedere. decimum tertium ſignum eſt bubo. Addamus quod percipitur caput valde calidum cum magna tenſione. adeſt magnus dolor, qui videtur tranſire per dorſum: unde totum dorſum dolet, decimum quartum ſignum ſunt vigiliae intenſiſſimae, quas ſequitur delirium aut ſuum oppoſitum; 1. coma vigilo qui eſt ſopor quidam, dato quod non ſit valde intenſus. decimum quintum ſignum eſt inappetentia maxima ciborum, adeo quod aliqui ſteterunt per tres aut quatuor dies ſine cibo. Addamus, quod, in ventriculo adeſt mordicatio, & magnus dolor: quod fit propter vapores tranſmiſſos. ſextum & decimum ſignum eſt, quod quandoque adeſt ſincope adeo magna ut mortem pariat. Advertendum quod in bubone varii colores cernuntur, citrini, lividi, & nigreſcentes; & taliae *[Colores bubonum, qui.]* ſignificant bubonem eſſe peſtiferum: & quando color eſt niger in bubone, tunc rari evadunt. & illud eſt, quod dicit Avic. & anno 1528. accidit, quod in bubone videbatur tumor ſubflavus, & cum veſica, & videbatur color ille pellucidus. ultimum ſignum eſt analogia; in qua obſervandum eſt, ut caveamus à tactu pulſus aegri: & quando audimus, quod in aliquo loco ſit peſtis, tunc non licet adeſſe. Et haec de ſignis. in hoc morbo ſemper eſt mors praedicenda: ratio eſt, quia talia ſymptomata ſunt ſaeva, magis in evaſuris quam in morituris. & cum morbus ſit validiſſimus, ideo mors ſemper eſt praedicenda. verum eſt quod ut plurimum ſymptomata ſunt aeque ſaeva. In curatione oportet eſſe animi conſtantis. & primo maxima eſt aëris habenda cura, quia aër potiſſima cauſa fuit bubonis. In cubiculo ergo inſpergantur aqua roſ. acet. roſ. & conſimilia. Componunt quaedam medici, quae conveniunt in temporibus calidis, ſecundum hanc formam. Rec. corticum malorum communium, corticum cydoniorum, cort. citri. an. unc. ſſ. ſandal. omnium, roſ. rube. an. unc. i. camphorae, carabae, an. unc. i. fol. myrti, fructuum myrti, an. unc. ſſ. maceres, ladani an. drach. 1. ſſ. flo. viol. unc. i. nucum cupreſſi unc. ij. tritis terendis, miſce optime. poſtea cum ſ. q. picis colophoniae, maſticis an. parum. His eliquatis inſpergimus pulveres, & facimus poſtea paſtam, de qua imponimus ſupra prunas in cubiculo & tota domo. ex illo odore rectificatur aër, & ſpiritus coroborantur. Advertendum unum quod eſt in uſu, & eſt, quod quando corpus affectum eſt bubone, ſolent abluere corpus vino malvatico aut aqua roſ. Verum haec ablutio mala eſt, & tantum convenit in ſanis: quoniam in aegris non convenit ob conſtipationem, quia augeretur putredo. Docent recentiores pro praeſervatione, & ut aeger

con-

conſtet animo, ut conficiamus pilam cum foraminibus ex cupreſſo, conſtantem ex duabus partibus; in cujus medio imponatur ſpongia madida aliquo liquore praeſervante: & cum fuerit exſiccata, denuo eſt madefacienda. Liquores ſeu liquorum materia varia eſt. aeſtivo tempore hoc medicamentum erit praeſtantiſſimum. Rec. ſpecierum cordial. temperatarum unc. ſſ. muſci, ambrae an. gr. 2. camphorae gra. 1. ſandal. omn. an. drach. ſſ. ligni aloës ſcrup. 1. ladani drach. 2. vini malvatici, aquae roſ. aquae ex florib. myrti, aquae vulgo lamphae, aquae ex floribus aranciorum an. q. ſ. aceti parum, ſuperiora terantur & miſceantur cum aquis, in quibus ſpongia eſt madefacienda. Tempore hyemis utimur calidioribus cum praedictis aquis. debet etiam, cum quis correptus eſt bubone, ſtatim mutare locum ubi eſt ſuſpicio, & eat ubi non eſt ſuſpicio. Victus ſit boni nutrimenti. Utatur jure avicularum montanarum, phaſianorum, perdicum & aliorum conſimilium. & dato quod morbus ſit acutus, tamen non convenit victus tenuis; ratio, quia ut plurimum in principio concidunt vires. & tunc tenuis exquiſitiſſime victus non convenit, niſi adeſſet minima portio virtutis. ſecunda ratio quia cum tota maſſa ſanguinea ſit correpta, egemus reſtauratione novorum ſpirituum, quo valeamus vires conſervare, & fovere. Notandum, quod uſus herbarum acetoſarum optime convenit in quocunque condimento, cum carnibus & ferculis: & hoc quia reſiſtunt putredini, & putridos humores facient deſcendere ad partes remotas, ut acetoſa, calendula, betonica; poſſumus etiam miſcere ſuccum limonum, & aranc. & praecipue cum peſtis provenit ex aëris corruptela: quia & ſi cutem adſtringant praedicta, cum morbus fiat ob latitudinem viarum & pororum; conveniunt, quia magis reſiſtunt ambienti. Conveniunt cortices citri cum zuccaro conditi, & flores aranciorum, & mali citri: quae omnia faciunt ad peſtem: & ita ſuave eſt conditum, ut praeter cinnamomum non detur aliquod ſuavius. debet ſubſtantia citri adeo macerari, ut amittat ſaporem vini: ſed flores conſervant ſuum odorem quia virides conficiuntur. Panis ſit optimus: qui ſi ſit biſcoctus, dummodo digeratur, erit melior. Potus ſit aquae coctae electae cum ſyrupo acetoſo ſimpli, cum diamoron & ſimilibus. Raſis jubet ut exhibeamus aquam fontis frigidiſſimam, quam tamen non laudo, quoniam cùm calor ſit exiguus; extinguetur ab illa, ſecundo ventriculus relaxatus, & augetur inappetentia, quod ſuperius dictum eſt eſſe maximum ſymptoma, nec laudo calidam aquam, ſed frigidam prius tamen coctam; coquendo ſimul parum cinnamomi, aut coriandrorum. Verum non eſſet inconveniens vinum impotens, quia penetrat & roborat ſpiritus & partes, per quas tranſit; quia ſi in febribus peſtiferis quandoque vinum conceditur, ergo magis in bubone. Monent aliqui ut calix in quo potant, ſi poſſibile eſt, ſit aureus, & quod habeat quartam vel quintam partem argenti admixtam à natura. Verum hae ſuperſtitiones mihi non placent, quia ſatis imò optime miſcent aurifices; nec video cauſam cur velint argentum admiſceri auro, niſi eſſet, ut color mixtus ille eſſet magis delectabilis animo & oculis. Addunt quod lamina candida aurea eſt infundenda in vino, & hoc optimum eſt. quoniam aurum reſiſtit putredini, dato quod ſit difficilis concoctionis: dum vero concoquitur, optimum eſt. Convenit etiam in hoc caſu aurum potabile, quo ſaepe utuntur principes. Debet ergo tota ratio victus exſiccare, roborare, refrigerare, ut valeat putredini reſiſtere. Dictum eſt victum tenuem non convenire, ſed craſſum. imò videtur oppoſitum. ſcilicet quod victus tenuis conveniat: & prima ratio eſt, quod non conveniat victus craſſus. Ubi humor eſt craſſus, ibi requiritur victus attenuans; ſed in peſtilenti morbo tumores ſunt craſſi: ergo egemus victu attenuante. Secunda ratio. In tali bubone ut plurimum vires ſunt debiles: ſed his viribus convenit victus qui facilè nutriat: ergo victus attenuans convenit, quia facilè nutrit & facilè diſtribuitur, quod non facit victus craſſus. Dixi ſuperius, quod victus debet eſſe incraſſans cum aliqua ſiccitate, & frigiditate, ut tales qualitates alterent maſſam ſanguinis: & hoc quando medicamentis non poſſumus id praeſtare, quia illo praedicto victu auxiliamur naturae & materiae putrefactae. erat altera ratio, quod ne vapores petant cor, incraſſabamus & infrigidabamus maſſam ſanguineam victu illo. tertia ratio, quia talis victus conſtituitur ob partium principalium roborationem; ut hepatis & venarum; quod non fiet à victu attenuante. Ad duas illas rationes in oppoſitum adductas, reſpondetur. Ad primam, negatur, quod ſanguis ſit craſſus, imò bubo ille peccat ut plurimum in tenuitate, quàm in craſſitie. quod denotat color ille rufus bilem, niger vero atram bilem, indicans. adeſt & quandoque humor ſeroſus, & aliquando acris. Ad ſecundam reſpondetur quòd jam conſtitutum eſt, ut victus ſit optimae concoctionis, & quod facilè concoquatur, uti juſcula ſuperius poſita. Verum eſt quod addebam quaedam adſtringentia, & refrigerantia, ut partes roborarentur, & reſiſterent putredini. Somnus & vigilia. haec duo capita multum agitant medicos: quia ſunt variae opiniones. Quòd ſomnus conveniat, probant, quia reſiſtit ſymptomatibus: inter quae ſymptomata enumerabantur vigiliae: ergo ſomnus confert. Secunda ratio, vigiliae calefaciunt & abſumunt corpus: ergo non conveniunt ſed ſomnus ſic. Tertia ratio, Avic. 3. tertii dicit, quod vigiliae debilitant cerebrum: oppoſiti tamen egemus in hoc caſu. Quarta ratio, in ſomno materiae peccantes concoquuntur: ergo ſomnus convenit. Sunt etiam ad partem oppoſitam rationes validae. prima ratio eſt: in bubone peſtifero ſolet accidere coma vigil,

Liquorum praeſervantium à bubone, confectio.

Raſis error.

vigil, cui contrariae ſunt vigiliae: ergo vigiliae conveniunt. Secunda ratio, in materia venenoſa, nunquam eſſet dormiendum ſi poſſibile eſſet, cum materia illa in ſomno petat cor: ſed in hoc bubone materia eſt venenoſa, ergo. Probatur aſſumptum ex Avic. in curatione illius qui aſſumpſerat venenum; ubi ait; ſomnum eſſe peſtiferum. Tertia ratio. In tali morbo peſtifero ut plurimum accidit ſyncope: ſed in ſyncope requiruntur vigiliae, ut declarat Avic. 3. primi, & undecima tertii. Quarta ratio eſt, in ſomno attolluntur vapores copioſi ab humoribus qui petunt caput, qui poſſunt gignere varias ſpecies morbi in capite ſecundum illorum vaporum diverſitatem. Quinta ratio, in morbis exitialibus ſomnus facit labores, tremores, & convulſiones: ſed bubo eſt morbus exitialis: ergo ſomnus non convenit. Ultima ratio eſt, quod uſus omnium medicorum eſt, ut jubeant vigilias: ergo vigiliae inſtituendae, non autem ſomnus. Sed, neutra harum opinionum abſolute eſt tuenda, ſed potius media. quoniam cum caput afficitur aut repletione aut torpore; tunc ſomnus non convenit. verum cum adſunt vigiliae, deliria, & alia ſimilia, tunc ſomnus convenit. Unde modò unum, modò alterum convenit juxta diverſitatem diſpoſitionum: quod cognoſcetur, ſi ſomni vires ſint nobis cognitae. Sed quid agit ſomnus? primo, ex ſomno animalis facultas quieſcit. Secundo facultas naturalis magis viget, & concoquit. tertio viſcera magis exercitantur ex ſomno, ſicut in vigiliis magis partes exteriores. quarto calor naturalis augetur. quinto ſanguis & calor intima petit. ſexto corpus humectatur. Ultimo ſomnus ſitim reprimit & extinguit. Ex his colligitur, quòd non poſſumus loqui de ſomno & vigilia, niſi in reſpectu ſymptomatum inſequentium: quae cum ſint varia, modò ſomnus, modò vigilia convenient. Advertendum, quòd ſi quis eſt morbus, qui non admittat errorem, hic unus eſt; in quo ex quolibet errore aeger moritur. Succedit motus & quies, & clarum eſt, cum motus calefaciat ſpiritus, quòd non convenit: ſed quieſcere debet. Eſt etiam excrementorum habenda ratio, & debent quotidie, ſi vires ferant, excrementa vacuari, aut ſaltem alternis diebus clyſteribus ex decoctione malvarum, viol. furfuris, & ſimilibus, addendo mel roſ. aut viol. Paſſiones animi quantum poſſibile eſt, fugiendae. Venus tanquam inimiciſſima eſt fugienda. Cum bubo ſit morbus incoquens materiam, talis materia eget evacuatione, quae fiet aut pharmaco, aut venae ſectione, aut digerentibus, aut repellentibus. Inter quos modos numeratur phlebotomia, quae à quibuſdam non conceditur tanquam laeſiva: ab aliis verò conceditur, praecipue in principio. Secunda ratio habetur à Gal. in 11. meth. c. 14. ubi inquit, quòd in omni febre putrida, ut putrida convenit venae ſectio. ſed in bubone ſemper eſt febris putrida: ergo neceſſario vena ſecanda eſt. tertia ratio eſt, quòd ex ambiente corrupto non ſolum communicatur corruptio ſanguinis, ſed cauſat obſtructionem labes iſta, qua fovetur talis corruptio. Et Gal. 8. meth. 4. habet, quòd febris ex obſtructione procius remotione eget phlebotomia, ut minoretur quantitas: ſed talis obſtructio datur in bubone: ergo vena ſecanda eſt. quarto phlebotomia ſaltem convenit, cum apparent ſigna ſanguinis praedominantis; quod cognoſcitur ex urina, cum eſt craſſa, opaca, & rubea; aut ex victu praecedente. Confirmatur ex Avic. 1. quarti, ubi in febre peſtifera mandat ut ſecemus venam. & Raſis in lib. de peſte cap. 6. Pau. lib. 11. cap. 36. & Avenzoar in lib. 111. Theyſir tr. 3. hanc opinionem confirmant. Ex quibus omnibus colligitur venam ſecandam eſſe. Verum in hac materia caute eſt ambulandum: imò contra praedictam ſententiam teneo, quod nunquam convenit venae ſectio apparentibus variolis, bubone, & ſimilibus; dato quod in febre peſtif. ſive his conveniat phlebotomia. & qui illis apparentibus ſecant venam, aegros interficiunt. Et hae duae opiniones ferè in omnibus civitatibus ſunt diviſae, ut quidam concedant; alii vero non. Ego verò ex ſucceſſione morbi judicandum eſſe credo; quaenam opinio melior ſit. His ſtantibus modo dico quòd inchoante bubone adeſt debilitas virium quae poteſt contingere ex omnibus tribus illis cauſis; quoniam ſanguine per contagium affecto ratione contagii afficitur etiam cor: unde neceſſario cadent vires. ſed deficientibus viribus non convenit phlebotomia. ratio, quia illa gravitas eſt ob cacochymiam, & tunc non convenit phlebotomia. quod ſi quis dicat, quod optimus ſanguis praeceſſit: ergo plenitudo, ergo vena ſecanda. Dato quod praeceſſerit plenitudo ex copia bonorum humorum, non convenit phlebotomia. ratio eſt, quia ex contagio corrumpitur bona pars ſanguinis; & phlebotomando jugulamus calorem naturalem. Dico, ſi totus ſanguis eſſet corruptus, nonne eſſet vena ſecanda? Reſpondeo, quod ſic: ſed hoc difficile accidit, quod totus ſanguis putreat, & ſtet vita; dato quod corpus poſſit nutriri ſecundis humiditatibus. Paul. lib. v. c. 2. in curatione ictus venenati docet quomodo conveniat phlebotomia. in cura tamen canis rabidi nemo venam ſecat, Avic. excepto, qui in hoc caſu erravit. Tunc dico quod in corruptione illa totius ſanguinis competit phlebotomia (verum credo quod cum tali habitu non ſtet vita) ratio quia evacuata illa materia natura alleviata critice operatur, & expellit. Cum verò natura tranſmittit ad inguina materiam; tunc inchoante bubone non debemus phlebotomare, quia tunc natura critice operatur: ſed debemus medicamento & antidotis evacuare. Modo ſupereſt ut reſpondeamus ad rationes oppoſitum probantes. Ad primam, quando dicunt, morbus eſt magnus, ergo vena incidenda. negatur quod ſimpliciter à magnitudine morbi eliciatur de venae ſectione. ratio eſt, quia ſi in aliquo morbo

Somni effectus.

In bubone, an ſecanda vena.

bo extrahatur parum ſanguinis, tunc illa ſectio non indicat morbum magnum: quia ſi magnus morbus indicat magnum auxilium, tunc phlebotomia debet eſſe cum magna multitudine ſanguinis. Dubitatur etiam utrum conveniat evacuatio per pharmacum: quia aliqui ſunt qui dicunt, quod non. & primo, quia ut plurimum adſunt egeſtiones illae colliquativae; & ubi natura evacuat in febribus, illi opus eſt relinquendum. Secundo, quia medicamenta purgativa ſunt calida valde. Verùm hae rationes nullae ſunt, quia etiam quod vires ſint debiles, illud contingit ratione humoris peccantis, mala qualitate affecti; quo evacuato removetur cor ab illa affectione, quia corpus alleviatur. Ad ſecundam, adeſt fluxus ventris: ergo nulla convenit evacuatio. verum experientia compertum eſt, quod talis fluxus evenit ratione putredinis: & ſaepe illa remota ceſſat fluxus. Ad tertiam reſpondeo quod majus eſt juvamentum nocumento. Praeterea, nonne exhibentur medicamenta frigida?& Avenzoar in lib. III. tr. 3. cap. 4. exhibet euphorbium. quid plura? nonne omnes exhibent antidota, theriacam, mithridatum, & ſimilia, quae omnia ſunt calida? Ideo haec medicamenta non ſunt fugienda. Aliqui fugiunt ſcammoneata, & confugiunt ad medicamenta benedicta; ut ad aloën, mannam, mirobalanos, tamarindos, diaprun. non ſol. diaſenam, diacatholicon, rhabarbarum, caſſiam. quae ſententia eſt comprobanda, dummodo etiam aliquando concedant ſcammonium. quoniam & ipſum optimè evacuat. Dices, calefacit. verum eſt. ſed majus eſt juvamentum nocumento. Verum circa evacuationem eſt advertendum, quiſnam humor putreſcat, & ſecundum diverſitatem humoris utimur diverſis medicamentis. Eſt etiam advertendum quod licet abundet pituita in his febribus, quae egeret agarico pro ejus evacuatione, tunc tamen humor proportionalis eſt recipiendus, qui exuſtus eſt. Aliud eſt advertendum, quod quando exhibemus aliquod medicamentum purgans, ſemper aliquid antidoti eſt admiſcendum, ut partes corroborentur. Notandum, quod theriaca non eſt admiſcenda, quia impedit operationem medicamenti purgantis, & nihil vacuat tale medicamentum, ſive theriaca exhibeatur ante, vel poſt illud. Antidoti de ſanguinibus deſcriptio habetur à Democrito in 2. de antid. in carminibus. Verum quoniam multa ingredientia non repeririuntur; ideo aliam deſcriptionem paratu faciliorem tradam, quae talis eſt. Rec. ſanguinis ſiccati, anatis maſculi, anatis foeminae, ſangu. anſeris, ſangu. hoedi, rutae ſylveſtris, ſem. foeniculi, cymini, anethi, ſem. naporum, an. drach. iij. rad. gentianae, trifolii, ſquinanthi, thuris, roſ. rub. ana drach. iiij. piperis albi, piperis longi, coſti, phu, cinnamomi, aniſorum, ana drach. ij. myrrhae electae, ſpicae nardi, an. drach. vj. belzuini, aſſari, ammoniaci, ana drach. iij. amaraci, agarici, ana drach. ij. carpobalſami officinarum gr. xx. ireos, croci, rhabarbari, gingiberis, maſticis, ana drach. i. ſtoecadis drach. v. haec omnia miſce & paretur pulvis ſubtiliſſimus, & cum quatuor lib. mel. deſpumati optimi miſceantur, & fiat electua. & ſervetur in vaſe argenteo, aut vitreo: & hoc utimur cum medicamento purgante. Quidam utuntur hoc medicamento purgante. Recipe caepas albas magnas nu. 2. Fiant foveae indictis caepis ſingulae in ſingulis, & in qualibet imponunt drach. ij. antidoti de ſanguinibus, illas coquunt in furno, poſtea terunt: ex quibus exit ſuccus quidam, quem miſcent cum confectione hamech, elect. roſac. Meſ. ſyr. roſac. ſol. ana drach. 1. flor. aviae, mannae elect. an. drach. v. cum aqua ſcabioſae conficiunt potum: quod medicamentum dicunt moderni eſſe optimum. Eſt notandum, quod cum habemus vulnus venenatum, tunc utimur coepis cum medicamentis, quae optime educunt venenum. Facta purgatione, ſi optime ſuccedit, tunc devenimus ad optimum antidotum, inter quae ſmaragdus principatum obtinet, cum eſt bonus, debet teri in mortario primo, poſtea ſuper lapide marmoreo pictoris levigetur, cujus exhibentur gr. v. aut vj. aut viij. cum vino aromatico, quod medicamentum optimum eſt. Pro remotione ſymptomatum recurrendum eſt ad curationem carbunculi ſuperius traditam. ſi adſit ſitis ardens, & vehemens; exhibent medici pilulas detinendas in ore ſub lingua; ſecundum hanc formam. Rec. ſeminum citruli, gummi, dragacanthi, an q. ſ. diſſolvantur gummi cum albo ovi, cui admiſcentur ſemina, & fiunt paſtilli ad umbram, & ex illis aliquis detineatur in ore. Quòd ſi haec non ſufficiunt, exhibeatur talis aqua. Recipe aquae bugloſſae, aquae borraginis, aquae meliſſae, aquae gallegae, aquae capil. vene. & ſcabioſae, ana unc. iij. ſyr. de ſucco aut de acetoſit. citri. ſyr. roſ. ſimp. an. unc. ij. haec clarificentur eo modo quo utuntur officinae, & exhibeantur aegro, quo ſeu quibus colluatur os: quod tepidum quandoque etiam bibere poteſt. Eſt ſemper advertendum, ne aeger jaceat ſupinus, nec ore aperto, quia talis arſio evalet peſſima, & difficilis curationis; nec ea, quae ſunt ſuperius, enumerata, ſatisfacient.

CA-

CAPUT XIV.

DE ERYSIPELATE.

Poſt ſermonem de tumoribus à ſanguine provenientibus, explicabimus tumores à bile ortum trahentes. cum bilis (quam choleram moderni appellant, dato quod longe differat à cholera graecorum) ſit humor calidus, ſiccus, & amarus. hic erit cauſa materialis horum tumorum, quae duas habet partes in generatione: altera pars generatur ex parte illa chyloſa amara; quia in animali reperitur diſſimilitudo illa propter varia, quae ad chyli generationem concurrunt: ſunt enim omnia quae comedimus, mixta ex quatuor elementis. Unde neceſſario aderit in chylo aliquid proportione reſpondens elementis conſtituentibus talia mixta, ut eſt, amarum, dulce, acre, frigidum, craſſum, tenue, ſecundum quorum diverſitatem fiunt humores diverſi in corpore noſtro. Praeterea cum in hepate adſit pars quaedam tenuis calidiſſima, haec à natura agitata tranſmittitur ad partem quandam, & talis bilis dicitur. Notant moderni, quòd bilis aut eſt naturalis, aut non naturalis, ut etiam dicebant de ſanguine. Bilis naturalis eſt humor calidus & ſiccus, potentia declinans ad flavum aut citrinum, aut ſubrubrum colorem, guſtu valde amara, ſubſtantia tenuis, & ſui natura detergit, & ob ſubtilitatem penetrat, nec laedit partes, à quibus tranſit, quoniam non eſt valde acris: non nutrit, quia non habet partes quibus poſſit nutrire. quae verò oppoſitum facit, dicitur non naturalis: quod patet, quia morbus regius fit ex oppilatione meatuum, quibus defertur bilis ad chiſtim follis: & tamen illa bilis non alterat partes per quas tranſit, quoniam talis naturalis eſt. Secunda non naturalis eſt illa, quae ut plurimum fit ex ſanguine attenuato & fervente: & ſicut ſanguis non erat naturalis duabus de cauſis, aut ratione ſui, aut ratione permixtionis alterius humoris; idem de bile dicitur; quia altera natura ſui non eſt naturalis, & talis eſt, quando exuritur, & adeo exuritur, ut quodammodo deſtruatur; & talis exuſtio cauſatur à calore putredinali & extraneo. Alia ſpecies bilis non naturalis eſt ex ſe, quando bilis vitellina exuritur à calore non putredinali, & fit bilis porracea, aut aeruginoſa. (ſic enim vocatur propter ſimilitudinem coloris). Alia ſpecies fit nonnaturalis ex mixtione quando admiſcetur aliqua portio pituitae cum bile, ut patebit in formica miliari; & talis bilis, citrina vel crocea dicitur; quia tenuis pituita & admixta. Si verò admiſcetur phlegma craſſum cum bile (cum praedominio tamen bilis) tunc fit bilis vocata vitellina ob ſimilitudinem quam habet cum vitello ovi: ſi verò admiſceatur cum bile, aliquis humor melancholicus, tunc reſultat alia ſpecies bilis aduſta vocatam per admixtionem, quia moderni diſtinguunt in tres ſpecies bilis aduſtae. Prima per aduſtionem. Secunda ſine aduſtione. Tertia aduſta, eſt per admixtionem. Colligitur ergo, quod hi tumores generantur à bile non naturali. Inter quos tumores eryſipelas primum obtinet locum, ergo de illo primo eſt tractandum. Erit ergo eryſipelas tumor praeter naturam non admodum elevatus, nec magnus, imò enumeratur inter tumores humiles, qui externam partem cutis & corium cujuſcunque partis ſubjectae occupat, quandoque tamen etiam occupat cum corio partes ſubjectas ſuperficiales muſculorum, à bile proveniens. Notandum, quod multi ex recentioribus decipiuntur, qui putant eryſipelas tantum cutim & corium occupare, quia plerumque internarum partium occupat ſuperficiem; Differt ab inflammatione, quae ferè ſemper occupat partes ſubjectas. Cauſae eryſipelatis efficientes ſunt duplices, internae & externae: internae ſunt, ut fluxio humoris bilioſi, quae provenit aut à qualitate humoris mordicantis, aut à quantitate moleſtantis: quandoque accenſio ſanguinis ad iram cauſat eryſipelas. Externae cauſae, ut plurimum, eſt vulnus aliquod ſupercalefactum, quod fit cauſa erroris medici multum calefacientis vulnus: ex qua calefactione generatur eryſipelas. Contingit etiam eryſipelas ex durioribus frictionibus: attrahitur enim materia ad locum. Oritur ultimo eryſipelas ratione medicamentorum calidorum attrahentium bilem ad partem. Cauſa eſt ipſa bilis non naturalis: quia bilis naturalis, & ſi inficiat cutim non tamen parit eryſipelas, quod patet in arquato morbo. Advertendum, quòd ut bilis non naturalis eſt multiplex; ita poteſt fieri eryſipelas multarum ſpecierum; imò quandoque fluit haec bilis non naturalis cum modico aut nihil ſanguinis, quandoque fluit ſanguis bilioſus; & ex tali fit verum eryſipelas, qui ſanguis eſt valde calidus. Accidit quandoque ut aequalis ſit portio ſanguinis & bilis. Si verò fluat bilis cum mediocri copia ſanguinis; tunc dicitur eryſipelas phlegmonodes, ideſt inflammatorium, quia apparent ſigna aliqua inflammationis. Quarto quandoque fluit bilis cum portiuncula pituitae aquoſae, & dicitur eryſipelas oedematoſum. Quinto fluit bilis aut cum portiuncula phlegmatis craſſi, aut cum portiuncula humoris melancholici, & tale dicitur eryſipelas ſcyrrhoſum. Ultimo quando fluit materia bilioſa pura & per ſe, quae exurit cutim, & tale dicitur eryſipelas ulceroſum. Cognoſcitur eryſipelas, per collationem ad puram inflammationem.

Bilis, quotuplex, & quae.

Eryſipelas, quid ſit.

Recentiorum error.

Eryſipelatis ſigna.

nem. Quoniam tantum videntur inter ſeſe differre, quatenus contra diſtinctae, & contrapoſitae, quamvis ſint ſub eodem genere. Et quemadmodum inflammatio habet colorem rubicundiſſimum, ita eryſipelas habet colorem ad flavum declinans; qui color conſtat ex pallido aut flavo declinans in rubedinem. Addamus quod appoſito digito ſupra eryſipelas leviter fricando, ſtatim color ille deliteſcit. Non autem comprimimus; quoniam ex inflammatione & compreſſione digiti deliteſcit ſanguis; ratio eſt, quia cum humor ſit tenuis, ex quacunque levi compreſſione facilè deliteſcit, ſtatim etiam recurrit, & principio color lividus aut flavus eſt, poſtea (propter frictionem levem) rubeſcit. Secundum ſignum eſt, quod tumor eſt parvus & tantum cutim occupans. Cognoſcitur, quod tantum cutim occupet, quia impoſita manu ſuper eryſipelas ex exundatione digitorum percipitur exundatio humoris ſubjecti: & hoc etiam optimum eſt ſignum. Tertium ſignum eſt vehemens calor, qui eſt commune ſignum omnibus tumoribus caloris in eryſipelate, tamen calidior eſt caeteris. Quartum ſignum eſt pulſatio quaedam levis, & parva, quia pulſus eſt parum doloroſus. Quintum ſignum eſt dolor, qui non tenſivus, ut in inflammatione; ſed pungens eſt, & mordens. Unum eſt advertendum, quòd hic tumor ſecundum partium diverſitatem eſt magis periculoſus, ut in facie: ratio eſt, quia partes illae ſunt laxae, & panniculi habent communionem cum cerebro. Unde cervice aut capite ab eryſipelate correpto periculoſum eſt, ſecundum Celſum. Paul. in IV. libro c. 23. reddit cauſam, cur in praedictis locis ſit eryſipelas periculoſum. Notandum quod raro eryſipelas evenit, niſi in tibiis & circa caput. Verum circa caput ſuccedunt ſymptomata mala, & adeo vehementia, quemadmodum ſi adeſſet inflammatio. Secundo eſt periculoſum imò periculoſiſſimum eryſipelas, quando ſuccedit vulneribus aut ulceribus: quod declarat Hippoc. 7. apho. 19. quod etiam verum eſt in diſlocationibus, & fracturis, in quibus caſibus ſemper eſt lethale. Hip. 7. aph. 2. addit quod in eryſipelate ſuppuratio mala. & ratio eſt, quia eryſipelas fit à tenuiſſimo humore & parva obſtructione: cum verò contingit multa obſtructio, & calor detinetur, tunc abſumit & deſtruit partes ſolidas, quod non contingit in parvis obſtructionibus. Addebat. Hippo. 6. aph. 25. quod eryſipelas ab exterioribus ad interiora verti, malum; ab internis ad externa, bonum. hoc mihi bis ſucceſſit: ſecuta enim mors cum eryſipelas deliteſceret; quoniam, cum materia biliosa evaneſcit, ſive reſolutione aut ab alia cauſa coadjuvante, tunc petens interna deſtruit partes, in quas repit. Addit Hipp. 5. in loco eodem, quod ſi mulier aut utero gerens patiatur eryſipelas, mortale eſt; ſexto, cum aliquis medicus multum refrigeravit eryſipelas, ſemper eſt timendum: quia eryſipelas eſt curandum eo modo, ut morbus in quem tranſit, contra verò ſi rectè curatur; cum morbus ſit acutus, eſt brevis terminationis. In curatione eryſipelas, quia morbus calidus eſt: eo modo eſt agendum, ut in inflammationis curatione dictum eſt. iidem ſyrupi, eadem refrigerantia conveniunt. Unum eſt obſervandum, quod eriſipelas occupat faciem, tunc vigiliae conveniunt: in reliquis verò partibus, mediocris ſomnus convenit. Ratio eſt, quia in longo ſomno repletur, & oppilatur cerebrum. Unde afficitur facies, pars propinqua. Eodem modo aliae ſex res non naturales ſe habent, ut in curatione inflammationis dictum eſt. Hic morbus poteſt medicamentis & venae etiam ſectione curari. Celſ. libro V. cap. 26. jubet venae ſectionem, dummodo vires ferant: quam ſententiam approbat Paul. lib. IV. c. 21. praecipue, quando occupat partes faciei; dato quòd etiam exiſtente eryſipelate in aliis partibus, conveniunt. Verùm & ſi iſti ſint graves medici, adverſantur tamen Gal. in 14. meth. 3. & 2. ad Glauc. 2. ubi negat venae ſectionem. Tamen pro priori opinione ſunt rationes. Prima, morbus eſt acutus & celer. ergo eget auxilio cito operante. Tale eſt phlebotomia, quia evacuat bilem facientem eryſipelas, praecipuè quando occupat faciem. Secundo, Gal. in principio capitis ſupponit eryſipelas ortum trahere à bile, cui ſit ſanguis admixtus; & tunc tanto magis convenit ſectio venae. Addamus quod Paul. vult venae ſectionem praecipuè cum eryſipelas occupat caput aut partes circumſtantes, & tunc talis morbus urget. Hoc enim dicunt aliqui, ut concilient Paulum cum Gal. Sed haec concordia nulla eſt, quia ſi eſſent concordes Paulus & Gale. ſequeretur quod Paulus non tractaret de eryſipelate puro. quia ſi ibi tractat de eryſipelate mixto: ubi tractat de eryſipelate puro? certe nullibi. Paulus ergo de ſimplici eryſipelate, non autem de mixto tractat. quod confirmatur ex modo procedendi in ejus curatione. Nam praeter phlebotomiam omnia exhibet, quae Gal. adminiſtrat. Quando verò iſti dicunt, quod Paul. loquitur de eryſipelate capitis, quod ut plurimum eſt admixtum ſanguini; hoc eſt falſum, imò puriora eryſipelata ſunt illa capitis, quam caetera aliarum partium. Ego verò non teneo Pauli opinionem, quoniam quicquid agitur, methodo eſt agendum. Videamus indicationes requiſitas. Cum eryſipelas fiat à bile; quid nobis indicat? Indicat ut humor retrahatur, ille ſcilicet, qui eſt in fluxu: &, ut qui jam eſt in loco fluxus, evacuetur. Quomodo evacuabitur materia fluxa? aut communi evacuatione, aut propria: exempli gratia, quando evacuamus bilem rhabarbaro, illa propria dicitur evacuatio, quia à proprio medicamento evacuatur: Item dicimus propriè evacuari, quando diureticis, petroſelino, & ſimilibus ducimus lotium, aut materias exiſtentes in renibus & veſica. pariter phlebotomia eſt propria evacuatio, cum ſanguinem evacuamus. Communes evacuationes ſunt

Eryſipelas, ubi oriatur.

Raſis error.

Evacuationes communes.

ſunt ſudor, frictiones, balnea, evacuatio humorum per urinas. Phlebotomia etiam eſt communis evacuatio, dum omnes humores evacuare volumus. Hoc ſtante, ſi quaeratur qua nam evacuatione debemus uti communi aut propria? Certum eſt, quod propria evacuatione, nec eſt ſecanda vena, quia ex ſanguine hauſto, ſanguis remanens redditur ſubtilior. ſecundo removetur bilis frenum, ut inquit Avic. tertio evacuamus & bonum, & malum; unde virtus debilitatur. Quod ſi eryſipelas ſit ſanguini admixtum; tunc bene poſſumus venam ſecare. Eſt tamen unum notandum, quod ſi contingat in curatione eryſipelatis, ut eryſipelas retrocedat, tunc vena cephalica (ſi vires ferant) eſt ſecanda, aut applicabimus ventoſas ſcarificatas; & hoc debet fieri neceſſitate urgente. ſin minus, nunquam debemus venam ſecare: imò debemus uti medicamento purgante. Gal. & Paulus, reddunt rationem, quia cum quantitate bilis adeſt qualitas intenſa. Poſt evacuationem egemus refrigerantibus validis, quia ex validis refrigerantibus ante evacuationem fieret maxima repercuſſio, ex qua poſſet aliquod membrum nobile corripi: ante tamen evacuationem poſſumus uti refrigerantibus mediocribus. Eſt tamen advertendum ante evacuationem, aut tumor ſit magnus, an debilis: ſi ſit magnus, tunc egemus medicamento purgante: ſi verò ſit levis, tunc ſatisfacient clyſteria acria. Oportet etiam advertere, quia ut plurimum cum eryſipelate adeſt febris; ideo fugienda ſunt medicamenta ſcammoneata, & valde calida; ſed erimus contenti diacatholicone, caſſia, manna, & ſimilibus levioribus. Unde cum Paulus & Celſ. errent, cum Gal. debemus curare. Tradam igitur unam aut alteram formam purgantium medicamentorum. Rhab. electi ſcrup. 4. florum violarum, borraginis ana drach. 1. decoctionis tamarindorum q. ſ. infundantur flores & rhabarbarum per horas decem. coletur, & in colatura diſſolve diacatholiconis drach. 3. aut drac. 4. ſyr. roſ. ſol. unc. ij fiat potio brevis. Quòd ſi maluerit bolum. Rec. flores caſſiae, diaprunis non ſol. an. unc. ſ. confect. hamech. drac. 1. rhabarb. elect. ſcrup. 2. miſce & fiat bolus. Quòd ſi morbus ſit mitis & ſufficiat evacuatio per clyſterem; conficiatur hoc modo. Rec. fol. mercurialis, betarum, caulium an. q. ſ. ſem. carthami, fol. centaureae minoris, florum viol. an. unc. 1. miſce, & fiat decoctio ſecundum artem. Rec. praedictae decoctionis lib. 1. ſ. aut tantum lib. unam, ut tibi melius videbitur, hierae ſimpl. caſſiae extractae an. un. 1. mell. roſ. col. unc. iiij. ſalis cochleare unum, olei viol. unc. iij. miſce pro clyſteri. Poſſunt & multa alia ad hujus ſimilitudinem parari. Notandum, quod quotidie aliquid eſt exhibendum, ut removeatur caliditas illa. ſyrupi ſint, ut ſyr. roſ. ex multiplici infuſione roſar. acetoſae, ſyr. de cicorea. His peractis ad locum affectum eſt deveniendum: quae curatio parum differt à curatione inflammationis in modo procedendi. quia primo debemus (peractis univerſalibus) repercutere. Verum quoniam eryſipelas peccat in quantitate & qualitate, (ut ex Gal. ſuperius dictum eſt 14. meth. 3.) potius dicitur exarſio quàm inflammatio; ideo infrigidantia debent eſſe validiora quam in inflammatione. Unde in principio valde frigidis utendum eſt. Eſt tamen advertendum, quod medicamenta valde frigida introducere ſolent aliud genus morbi, ut ſcyrrhum, gangraenam, & aliquid ſimile. ideo terminus refrigerationis ſecundum Gal. loco praeallegato & Paulum lib. IV. cap. 21. eſt quando fervor deſidet. quod tribus rationibus cognoſcitur. prima eſt ſenſatio aegri, qui ſentit partem magis temperatam. ſecunda ratio eſt cum calor partis eſt pene totus remotus & extinctus. tertia, quando color eryſipelatis mutatur in colorem lividum & nigrum. Utimur his medicamentis frigidis donec fervor decidat. Sed eſt advertendum, quod haec medicamenta non debent adſtringere. & ratio eſt, quia cum vapores ſint acres, ſi detinerentur, corrumperent partem; ut habetur à Gal. 1. de comp. med. per gen. cap. 4. haec medicamenta ſunt trium generum: primo ſunt ſucci & decoctiones: ſecundo ſunt quaedam narcotica, quae ſtupefaciunt. tertio eſt medicamentum ex ol. & cera. Primi generis ſunt lactuca, ſempervivum, umbilicus ven. qui à Graecis cotyledon. Vide Mathio. lib. IV. c. 8. lenticula paluſtris, portulaca, trifolium paluſtre, ſeris, cucurbita, & ejus ſuccus, aut ſeminis mucilago, ſem. cydonei, polygonon, vulgo corrigiola. his ego utor. Capio paleam hordei & macero in aqua, cui immiſceo portulacam, aut lactucam. Utimur quandoque ſucco juſquiami, aut mandragora; quandoque opio, ſcilicet quando adeſt maximus ardor. Tertio loco ſunt quaedam unctuoſa; nam Paulus utitur cerato ex aqua hoc modo. Rec. ol. roſac. cerae q. ſ. ad conficiendum ceratum. abluantur amboter aut quater, & fiat ceratum: demum hoc ceratum coquatur in aceto; cui poteſt addi parum opii aut mandragorae. Gal. 1. de compo. m. per genera. loquens de diacalcite dicit, quod diſſolutum cum ol. roſac. ſine ſale (quia quandoque ol. roſac. fit cum ſale) addendo parum ſucci ſolani, aut agreſtae, confert. Hic dicet aliquis, non convenit agreſta, cum adſtringat. Reſpondet Gal. eo in loco dicens, quod agreſtae ſuccus convenit pro extractione ſucci portulacae, lactucae, & ſimilium: unde ſuccus ille poteſt dilui cum ſucco aut portulacae, aut lactucae; ſuccus verò agreſtae convenit ad extrahendum ſuccum praedictarum herbarum, quia attenuat partes illas, & facilè exit ſuccus, aut ejus loco poſſumus immiſcere parum aceti; & hoc quidam habent pro ſecreto. Poteſt etiam huic medicamento admiſceri opium, aut mandragora, ut ſuperius dictum eſt. Unum eſt notandum, quod licet poſſimus uti narcoticis & liquidis medicamentis; haec tamen

men ſemper ſunt evitanda, & praecipue narcotica; quoniam frigiditate ſua quandoque interimunt partem. Idem dicendum de medicamentis unctuoſis: quia ſua unctuoſitate emplaſtrant partem, & halitus non poteſt egredi. ſecundo quia oleum facilè inflammatur. Eſt advertendum, quod eſt applicanda ſpongia frigida mixta cum frigidis illis ſuccis; quae tamen ſaepe eſt innovanda, ut ferè ſemper ſit actu frigida. Deſinente fervore, quid agendum? ſi tantum remanet tumor eryſipelatoſus; ſumemus farinam hordei ex hordeo cocto, & cum aqua faciemus pultem ſine aliqua coctione; ex quo medicamento refrigerante tota pars eſt cooperienda. At ejus loco utemur hoc meo familiari. Rec. ol. roſac. compl. ol. chamomel. an. unc. ij. lythargiri argenti drach. 2. ſuccorum mentae, rutae, an. unc. v. coquantur omnia ſimul uſque ad ſuccorum conſumptionem, cavendo ne medicamentum evadat ſolidum, ſulphur. vivi pulverizati ſcrup. 2. ſſ. & inungatur pars affecta. loco hujus poſſumus etiam uti ſolo diapalma, diluto aut cum ol. roſa. vel ol. camom. Quòd ſi eryſipelatis color reddatur lividus; tunc ſcarificandus eſt locus leviter, & aqua calidiſſima cum ſpongia eſt abluendus; hoc enim materia illa compacta reſolvitur. jubent quidam, ut loco aquae utamur muria vel aqua maris, & ambo conveniunt: hoc facto capimus farinam hordei, farinam fabarum crudam. diſſolvantur in muria aut aqua maris: (nam alterum pro altero capi poteſt) & fiat pultis, & ſupponatur: & hoc medicamentum eſt optimum. Vel poſſumus apponere medicamentum ex ſulphure pro obducenda cute cum diapalma. Si verò eryſipelas ſit ulceratum, tunc utimur diapalma diluto cum ol. roſ. aut utimur unguento de tutia, aut aliquo conſimili officinarum.

CAPUT XV.

DE OEDEMATE.

Oedema Arabibus dicitur undimia vel apoſtema molle. Verum eſt advertendum circa hanc vocem, quia Gal. in lib. de offic. medi. commen. 3. & 33. & 4. aph. comm. 14. declarat quid velit haec vox oedema, dicens quod, & ſi apud antiquiores vox haec ſignificaret omne genus tumorum (ut apud Hipp. ſemper ſignificat omne tumorum genus) apud tamen recentiores & contemporaneos Gal. unam tantum tumoris ſpeciem ſignificat, qui tumor nihil eſt aliud niſi affectio organica ut 3. de cauſis ſymptomatum, & exactius 2. ad Glauc. 3. declarat Gal. & 14. Met. cap. 4. Ubi dicit, quod oedema eſt tumor, mollis, laxus, ſine dolore (quia in ſubſtantia laxa eſt tumor) Avic. notat unum non praetermittendum in tertia quarti in 2. cap. 2. ubi loquens de undimia addit quod eſt tumor ſine calore: qua nota diſtinguitur ab inflammatione. Ex deſcriptione verò Galeni diſtinguuntur à ſcyrrhoſis & duris tumoribus ac melancholicis. talis enim eſt ejus natura. Cauſae aliae ſunt efficientes, aliae materiales. Materiales variae ſunt, efficiens cauſa quae nam ſit, declaratur à Gal. 2. progno. comm. 46. dicente, quod communis cauſa efficiens tumorum eſt fluxio humoris (ut in hoc caſu) pituitoſi de loco ad locum, quae cauſa habet vel qualitatem vel quantitatem humorum gravantium. Advertendum, quod hic tumor non eſt malignus aliquo modo, nec peccans qualitate; ideo tantum quantitate ſtimulat partem. Notandum, quod non in omni parte generatur oedema, & ratio eſt, quia non ſemper reperitur ſubſtantia illa laxa; Secunda cauſa efficiens eſt frigiditas & debilitas partium. Tertia cauſa efficiens eſt, ut, quando magni morbi interim ſunt cauſa oedematis, quemadmodum eſt hydrops & alii ſimiles affectus interni, in quibus quandoque tranſmittitur materia ad extimas partes. Addamus, quod quies longa quandoque, imò ſaepe cauſat oedema: quod ſaepiſſime in praxi videbitis, ut quando aliquis vulneratur, maneat qui in lecto per multo dies: ex illo ocio fluunt multi humores: qui cum non poſſint concoqui, in tumorem elevantur. Addamus etiam, quod ſaepe ex cauſa externa efficiuntur hi tumores, ut à dolore & à calore alterante partem; ex ictu veſparum ſaepe contingunt oedemata mixta, non autem inflammatio. Hae ſunt cauſae efficientes; Materiales cauſae à recentioribus ponuntur humor pituitoſus & naturalis. nam eo modo diſtinguunt pituitam, ut diſtinguebant ſanguinem & bilem. De ſignis primum eſt advertendum circa colorem, quia pars affecta parum immutat colorem: tantum vergens ad albedinem. ſecundum ſignum eſt, quod ſi comprimatur, nullus percipitur dolor in compreſſione. tertium ſignum eſt, quod nullus calor percipitur appoſita manu; cujus oppoſitum contingit in aliis tumoribus. quartum ſignum certum & proprium oedematis eſt, quod tumor caedit digito prementi, & admittit foveam, nec veſtigium reſilit. quintum ſignum eſt, quòd nullus adeſt pulſationis ſenſus, cum in aliis tumoribus omnibus aut pulſatio percipiatur, aut aliquid ſimile. Advertendum, quòd tumores qui fiunt ex flatu in pluribus communicant cum oedemate: differunt verò, quia ex flatuoſo percipitur pulſatio, ut in aliis; & non admittit veſtigium digiti imprimentis. Circa praeſagium eſt advertendum, quod ex fluxionibus tumorum, quaedam ſunt ſaevae, ut fluxiones materiae ſanguineae bullientis, melan-

Oedema, quid.

Oedematis ſigna.

lancholicae aduſtae, & bilioſae. Contra benignae ſunt, quae à ſanguinitate benignae fiunt, & ex pituita. Erit ergo oedema tumor benignus. Unde praeſagiendum eſt, quod hic tumor, benignus cum ſit, ſalubris & longus erit. Cum curatio per indicationem ſit eligenda, ſemper tria capitula prae oculis habere debemus, primo ſex rerum non naturalium uſus & adminiſtratio. ſecundo totius evacuatio & cuſtodia. tertio parti affectae conſervatio, & morbi remotio. Quo ad primum, quoniam morbus eſt ex materia frigida, quae fluit de loco ad locum, inſurgit indicatio retractionis, ſeu revulſionis materiae, & evacuationis & minorationis. ſecundo quia materia eſt frigida, inſurgit indicatio, ut cauſa auferatur, & pars generans alteretur calefaciendo illam. quae alteratio perficitur uſu ſex rerum non naturalium: Unde aër debet ſemper exſiccari in hoc morbo. ſecundo cibus & potus debet eſſe attenuans, & exſiccans, erit ergo calidus; ideo vinum convenit, quia digerit & concoquit. Advertendum, quod victus debet eſſe tenuis & attenuans. debet vinum in parva quantitate exhiberi. eodem modo, & caetera edulia erunt exhibenda in parva quantitate, ut calor valeat abſumere illas humiditates ſuperfluas. Convenit caro pullorum & avicularum in arboribus degentium, & potius aſſa quam elixa: quibus ſemper eſt addendum parum piperis, aut cinnamomi. alvus debet ſemper eſſe aperta, ſi poſſibile eſt; quod fit clyſteribus, alternis diebus ſaltem. Quidam volunt, ut capiantur ſex caricae cum carthamo per horam ante prandium. mihi vero magis placet, ut capiant aloën aut lotam, aut non lotam. quia ultra lenitionem abſumit humiditates, & illas exſiccat. Convenit motus, ſi fieri poteſt ſine partis labore. ſit ſomnus moderatus. Paſſiones animi ſunt peſſimae. Venus tanquam peſſima, fugienda. ſecundum caput principale reſpicit totius corporis habitum; in quo eſt obſervandum (quia haec materia fluit ad partem) utrum tantum ab una parte fluat, an à multis. Eſt notandum, quod qui dormiunt ſub luna aut ejus radiis, in mane ſemper ſuccedit tumor alicujus partis, & talis tumor fit ab una parte determinata. Eodem modo in oedemate quandoque materia ab una parte tantum, quandoque à toto corpore fluit. Unde oritur indicatio materiae evacuationis, & partis tranſmittentis aut partium roboratio; ne materia amplius generetur. Evacuabitur materia aut per partem, aut per totum corpus, ſi opus erit. Sed cum duplex ſit evacuatio, alia, quae fit per pharmacum, alia per venae ſectionem, eſt advertendum quod nunquam in puro oedemate convenit venae. ſectio duabus de cauſis, prima quia rarò cum oedemate eſt plenitudo. ſecundo quia cum oedema ſit morbus ex materia benigna, non habet mala ſymptomata, nec eſt morbus magnus: ergo non competit ſectio venae. Addamus, quod in morbo humido, & corpore humido nunquam ſecamus venam. Verùm ſi oedema conjungatur inflammationi; tunc, cum mixtus ſit morbus, curatio etiam debet eſſe mixta, utrique ſcopo ſatisfaciendo. Reſtat ergo, ut cum in oedemate ut plurimum ſit cacochymia, per medicamentum purgans evacuemus materiam peccantem. & Avic. inquit, quod ſemper debemus illam evacuare, niſi aliquod ſymptoma ſuccedat; & tamen Gal. nullam facit mentionem de evacuatione. & miror certe cum ſit in omnibus valde diligens. Evacuandus ergo eſt humor, qui non eget multa praeparatione, quia tenuis, aquoſus, & in motu eſt unde facile educitur. Ego ſoleo dare oximell. ſimp. & mell. roſ. an. unc. i. ſſ. cum decoctione de iva. poſtea exhiberem pilulas cochias, quae optimae ſunt: & illis utor, quia evacuant omne genus phlegmatis ſine corporis alteratione. Evacuato corpore, tunc debemus calidis & roborantibus alterare. His peractis debemus ad locum affectum accedere. Sed prius advertendum, an oedema ſit per ſe morbus, an ſymptoma conſequens ad morbum: Si ſecundum, tunc non curatur, niſi removeatur morbus, à quo dependet, quia aliter nunquam curabitur: Verum eſt, quod etiam ad locum laeſum aliquid ſemper agendum eſt, ne locus ulceretur. quia hydrops ſecundum Hipp. ulcera mala parit. Sed quid agendum, cum adeſt materia in loco? Dico quod talis eſt diſcutienda; & cum aliquo modo fluat, eſt repercutienda: & cum adſit parum doloris ille eſt ſedandus. ideo tres erant ſcopi, primus reſpicit fluxionem. ſecundus partem affectam. tertius dolorem. Ideo debemus locum fricare cum oxirhodino & ſale, & hoc cum oedema eſt ſymptoma. Quòd ſi verus ſit morbus; tunc tantum duplex eſt ſcopus; revellere primo ſeu removere fluxionem partim repellendo, & partim diſcutiendo uſque ad ſtatum. ſecundus ſcopus eſt diſcuſſio materiae fluxae ad partem. Gal. Avic. & alii med. nos movent ut fricemus partem panno, poſtea infundatur ſpongia nova in poſca, quae fit ex aceto & aqua infecta potabili; & tale eſt medicamentum repellens leve. Sumitur ſpongia nova, quia habet parum ſalis admixtum, quo mediante exſiccat. quod ſi nova ſpongia deſit, accipiemus ſpongiam antiquam, & illam inficiemus aut nitro, aut ſale, aut muria, aut aqua maris. hac deficiente, utemur lychnio Tarſio, qua etiam materia caremus. Avicenna vult, quòd utamur panno duplicato, quod mihi non placet. Verùm talis ſtupa prius eſt praeparanda cum lixivio acerrimo, & parum aceti acris, ex quibus duobus fit poſca. demum parti eſt applicanda. Quòd ſi talis medela non juvaret; tunc acetum eſt augendum, illi admiſcendo parum aluminis. Quòd ſi haec non conferant, monet Gal. ut utamur medicamento ex Glaucio, quo cum careamus, cum praedicta non conferunt, utor hoc medicamento. Rec. fol. chamaemeli, roſarum, myrtorum, abſinthii, ſtaechados an. man. ſſ. balauſtiorum, nucum cupreſſi an. man.

Dormienti ſub Luna, quid eveniat.

man. I. ſalviae, roſmarini, ſquinanthi ana parum. aluminis rochae, ſalis communis an. unc. i. ſſ. capiatur poſca facta ex aceto aut lixivio, & coquantur haec omnia uſque ad tertiam conſumptam. In quo decocto madefaciamus ſpongiam. & illa madefacta utimur uſque ad ſtatum. In ſtatu ungemus tumorem oleo communi. & ratio eſt, quia dolor genitus ex compreſſione removetur. ſecundo ne locus alteraretur ex valido medicamento. Utemur poſtea ſpongia madefacta in lixivio capitali tonſorum. & illam ſupra partem ligabimus eo modo ut ligantur fracturae; quod medicamentum & ſi conferat, tamen Paulus notat, quod omnis terra convenit in oedemate, praecipue terra gypſea. Aëtius verò notat, quod terra creta ſingularis convenit: & ego uſus ſum, in ea coquendo betonicam, aut aliquid ſimile, miſcendo poſtea ſal & acetum. Quod ſi relinquatur betonica, & addatur parum ſalis: tunc eſt medicamentum pro oedemate, quo putamus etiam uti in principio. Addit Paulus, quod glaſtum mixtum cum ſale, & aceto, optime convenit: quod apud Paulum poteſt videri. Capimus roſmarini, ſalviae, betonicae, an. man. I. ſalis cochlear unum, aceti parum, bulliant omnia uſque ad conſumptionem medietatis, colata decoctione fiat paſta ex illa decoctione & terra, & permittatur parum ad ſolem. Quod ſi volumus magis repercutere, poſſumus addere acetum. quo medicamento poſſumus etiam in principio uti augendo repercutientia, & diminuendo diſcutientia ſecundum exigentiam.

CAPUT XVI.

DE SCIRRHO.

Scirrhum, moderni duritiem appellarunt, quem Avi. 3. quarti tr. 2. cap. 12. appellat ſephiros, quam ſpeciem Graeci ſcirrhon appellant. Et connumeratur inter illos morbos, qui ſymptomata morbi explicant, & ſi non partis. Cum verò haec nomina reperiantur durities, ſcirrhus, & ſephiros; eadem morbi ſpeciem ſignificant. Avic. 2. primi. d. prima, cap. I. ſic deſcribit. *Avic. error.* Durities eſt apoſtema quietum, ſedatum, deſtruens ſenſum, & permanens, permanens in membro in eodem ſtatu. in quo non eſt dolor. Haec eſt deſcriptio, quae aliquo modo eſt bona; ſed ſecundum aliquas partes reddit deſcriptionem multum particularem; quia in non exquiſito ſcirrho non eſt deſtrictus ſenſus, eſt tamen ſcirrhi ſpecies. Gal. in lib. de tu. praetern. ſic nobis ſcirrhum deſcribit. ſcirrhus eſt tumor duriſſimus ſine dolore. Eſt advertendum, quod inter tumores à materia nullus eſt aeque durus, ut ſcirrhus: ſed tumores oſſium ſunt duriores ſcirrho. Cauſae hujus ſunt, ut etiam aliorum tumorum: ut fluxio in humoribus craſſis & viſcoſis, quibus humoribus excitatur fluxio. Addamus quod mala victus ratio multum addit ad hanc fluxionem. Addamus, quod tales humores craſſi & viſcoſi generantur ex lienis & hepatis affectione, aut ratione intemperiei, aut obſtructionis. Hinc eſt quod quandoque deſinente quartana contingunt tumores ſcirrhoſi, aut intrinſece, aut extrinſece. Addamus quarto, quod haemorrhoidarum aut menſtruorum ſupreſſio ſunt cauſae generationis horum malorum humorum: quod contingit praecipue mulieribus monachalibus, quae cum ſaepe patiantur menſtruorum ſuppreſſiones; tunc illa materia aſcendit ad mammas, & facit ſcirrhum. hoc & mala curatio medici tumores ſuperfluè refrigerando parit ſcyrrhum; qui dicuntur ſcirrhi per tranſmutationem. Materialis cauſa ſecundum recentiores eſt ſuccus melancholicus: qui & ipſe dividitur in naturalem & non naturalem: naturalis eſt ille, qui tranſmittitur ab hepate ad lienem, & ex tali ſucco melancholico generatur, exquiſitus, verus, & ſyncerus ſcirrhus. Secundo dicunt quod ex melancholia non naturali fiunt ſcirrhi, qui ſunt in quatuor differentiis ſecundum quod quatuor dicunt eſſe ſpecies non naturalis melancholiae. Prima ſpecies, quando faex ſanguinis aduritur, ex qua fit ſcirrhus non legitimus. Secunda ſpecies eſt, quando melancholia exuſta fit ab aliis humoribus, praeterquam à melancholia. Tertia ſpecies eſt, quando per refrigerationem aut propter nimiam exſiccationem redduntur tumores craſſi; putà ex medicamentis: quae ſpecies coincidit cum prima ſpecie naturalis melancholiae. Quarta ſpecies non naturalis melancholiae eſt, quando melancholia admiſcetur aut ſanguini, aut bili, aut pituitae. Ex quibus eliciunt diverſas ſcirrhi ſpecies ſecundum diverſitatem ſpecierum melancholiae nuper enumeratarum. Verùm non ita diſponimus materiam hujus tumoris: ſed tantum dicimus quod ſcirrhus habet materiam craſſam viſcidam & lentam; quae in partibus collecta; ita illas partes reddit, ut ſi eſſent in lapide. poſtea illam tripliciter dividimus, alia fit ex pituita, alia ex ſola melancholia pura. Tertia ex melancholia admixta alii humori. Ex quo colligimus duplicem eſſe ſcirrhum: aut ſcirrhus ſyncerus; aut non ſyncerus. & talis diſtinctio non fit ratione materiae ſubjectae, quia ex materiebus enumeratis omnibus poteſt fieri ſcirrhus verus, & non verus; ſed diſtinguuntur per ſuas proprietates. ſ. ut habent & carent ſymptomatibus, ut adeſt & caret vehemens durities, & ut eſt particeps, & expers ſenſus aut doloris. Additur

ditur tertia ſpecies, & eſt quando aliquis alius humor admiſcetur melancholiae: & tunc eſt affectus mixtus, ut de aliis ſupradictum eſt. Qui affectus varia nomina ſortiuntur ſecundum varietatem humoris admixti. Sed dubitatur, quomodo mixta pituita, cum melancholia faciat ſcirrhum, cum inter ſeſe ſint contraria, quia proprietas oedematis eſt mollities, ſcirrhi verò durities: Ideo dicendum, quod quando dicimus quod pituita admiſcetur, eſt audiendum, quod illa pituita eſt tenax & craſſa, quae tertia ſpecies, non eſt admittenda, quia cum ſcirrhus ſemper ſit durus; non poteſt dici oedemoſus, cum non poſſint adinvicem admiſceri. Omiſſis recentioribus, qui unam tantum ſpeciem ſignorum enumerant, eſt advertendum, quod duo tantum ſunt ſigna durities ſcilicet & privatio doloris, & haec ſunt vera & inſeparabilia ſigna ſcirrhi. Adde quod ſi in compreſſione ſcirrhi cum digitis careat ſenſu, tunc eſt confirmatus, & tunc non recipit curationem, & praecipue cum accidit circa articulos, ut circa genua, & talos, & alias juncturas. talium verò curatio eſt relinquenda. Secundo ſi ſcirrhus non ſit exquiſitus, nec declinet ad cancrum; tunc talis non eſt curandus, niſi dolor urgeat. quia ſunt cancri occulti, quos melius eſt non curare, teſte Hippoc. in aphor. praecipue circa partem affectam, in reliquis verò aliqua poſſumus exhibere. In ſcirrhis verò qui habeant ſenſum, non eſt deſperandum, quia quandoque curantur. Et tales duplici modo curantur: vel per reſolutionem, vel per maturationem, aut concoctionem, vel abſceſſum; Advertendum, quod ſemper debemus prius tentare reſolutionem quàm maturationem. & ratio eſt, quia ſcirrhi qui tranſeunt in abſceſſus, rarò evadunt, quin tranſeant in fiſtulam. Eoſdem tres ſcopos ſervamus in ſcirrhi curatione, quos in aliis ſervavimus. & primo debent omnia attenuari & ſubtiliari, nam aër eſt ſubtiliandus & attenuandus pro poſſe, quia multum confert: Omne genus olerum fugiendum, praecipue braſſica, legumina omnia, carnes bubulae. Eligendae ſunt carnes avicularum montanarum, vituli, & ſimilium. Convenit etiam vinum purum & bonum, niſi ſcirrhus fiat ex aduſtione, & tunc vinum eſt diluendum aqua. Exercitiorum habenda eſt ratio, & conveniunt niſi pars laeſa afficiatur: ſint tamen moderata. Excrementorum quoque habenda eſt cura alvum leniendo aut clyſteri, aut aliquo conſimili, alternis ſaltem diebus. Idem dicitur de aliis rebus non naturalibus. Secundum caput verſatur circa habitum totius corporis. Conſiderandum eſt, cum peccet humor craſſus, an ſit exuſtus, an non exuſtus. Avicen. vult quod quando venae extuberant, mittatur ſanguis. Cui eſt conſentiendum, quia optime ſuccedit, & hoc rationabiliter; quia cum humor non poſſit niſi difficulter praeparari, debemus humores minuere venae ſectione, dummodo ſcopi neceſſarii ſcilicet aetas & virtus conſentiant. Praeparamus poſtea humorem cum ſirupo de betonica, regis, ſabor, de fumoterrae, cum decoctione meliſſae, boraginis, ſumach, & fumiterrae. Praeparatis humoribus, ſunt evacuandi cum cortice ellebori nigri infuſi in ſero, aut mirobalanis nigris, cum electuario Indo majori, cum ſena, lapidibus, lazuli, & Armeno, & ego utor iſtis lapidibus lotis novies; attamen adhuc ſolvunt, ut elleborus niger. etiam convenit confectio hamech. Evacuato corpore devenimus ad partem affectam, quae eget evacuatione propter tumorem; & evacuatio debet eſſe inſenſibilis: & talis fit medicamentis calidis & ſiccis. Verùm dubium eſt, ne augeatur ſiccitas, & tunc reddatur incurabilis, agemus eo modo, quo agit ſol in rebus liquabilibus. nam cera appoſita ſoli, ſenſim liquefit. Unde medicamenta debent eſſe valida, in paſſivis temperata, malactica dicuntur, & emollientia. Horum medicamentorum triplex eſt genus. Primum ſunt medullae, pinguedines, & mucilagines. inter medullas principatum obtinet cervina, ſecundo vitulina, quae calida eſt, & humida. inter adipes principatum obtinet adeps leoninus, ejus loco utimur anſerino, aut urſino. utimur etiam adipe gallinaceo, bovino, hyrcino, caprino. & iſti ſunt gradus caliditatis in modo procedendi. Mucilagines ſunt iſtae, primo ex rad. altheae. Secundo ex faenugraeco. Tertio ex ſem. lini. Quarto cum diachylone. Quartum genus medicamentorum peregrinorum, ut eſt bdelium, galbanum, ammoniacum, gummi. ſ. maſtix aegyptia. & haec ſolemus miſcere cum ſuperioribus. Nos ut primo utemur medicamento tenuium partium, ut ſi infundamus partem affectam in oleo anodino, imò potius in ol. antiquo & rancido, poſtea inungamus partem pinguedinibus. poſtea addimus gummi illa, donec locus reddatur mollior. cum verò nobis indicatur, quod materia eſt digeſta; tunc debemus uti exſiccantibus. Ego utor medicamento hoc optimo cum ſucceſſu, quod tale eſt. Rec. marcheſitam, à Graecis pyrites dicitur: & igniatur ter & quater: & ignita imponatur in aceto, & ſuffumigetur locus laeſus: poſtea ſuperponatur ammoniacum infuſum in eodem aceto. Eſt etiam ceratum de marcheſita, quo utor etiam in ſcrophulis optimo cum ſucceſſu: non apertis cerato illo & uſu illius lapidis marcheſitae mihi ſuccedit quandoque ultra concoctionem reſolutio in maximis tumoribus; non dicam duriſſimis, ſed valde duris. Notandum, quòd ſemper in ſcrophulis apertio eſt fugienda; imò reſolutio tentanda: quod mihi ſaepe ſuccedit à principio cum mollitivis ſupra enarratis, poſtea cum ſuffumigiis marcheſitae, & cum emplaſtro ejuſdem lapidis. vel ejus loco admiſcemus lapidem pulverizatum cum diachylone cum gummis. Sed unum eſt ad-

Recentiorum opinio refellitur.

advertendum, quòd reſolutio & mollificatio per interna eſt adminiſtranda, ne alterutrum extremorum contingat. Utor etiam Raſis medicamento ad hunc modum. Rec. bdelii, ammoniaci, galbani, ſingulorum partes aequales, terantur in mortario, cum oleo de ben (quod Graeci balanum myrepſiam, Latini glandem unguentariam vocant) aut de lilio. Deinde cum mucaginum foeni graeci, ſeminis lini, & ficuum, pondus omnium praedictorum, terantur omnia ſimul, donec in unum coëant. Galenus ad eam rem magnopere commendat corticem radicis althaeae (quam, inquit, vulgus anadendromalachen, quaſi dicat arboreſcentem malvam vocat) anſerino, vel gallinaceo adipe liquatam, & cum eo contuſam, atque in cataplaſmatis forma redactam.

CAPUT XVII.

DE CANCRO OCCULTO, ET ULCERATO.

Bilis atra triplex reperitur in corpore humano. prima nempè ad modum faecis vini gignitur. Haec dum probe repurgatur, nihil ejus in venas praeter naturam colligitur. Repurgatur autem à liene hanc ex jecore attrahente, aut natura per hemorrhoidas, vel locos muliebres naturaliter propellente. Cum igitur nativa animantis temperies hunc humorem pravum generat, ad idque confert victus ratio, & lien ad ſe quod gignitur, valenter trahit, nihil ejuſcemodi recrementi in venis colligitur. Contra verò plurima congeruntur, ſi jecur ad ejuſmodi excrementi procreationem ſit pronum, victus ratio craſſum faeculentumque ſanguinem gignat, lien imbecillius attrahat, ſuppreſſaeque ſint mariſcae, aut in mulieribus menſes. Secunda ab hac fit, ubi amplius in aliquo loco calida efferbuerit, aut putruerit, aut alio quovis modo incaluerit. atque haec longe malignior eſt, quàm prima: tanto quidem, quanto calidior fuerit, majoremque acrimoniam contraxerit. Tertia verò ex bile retorrida ortum habet, praeſertim vitellina, quae calfacta non minus quàm haec eſt maleſica. *Cancri ex quo humore oriantur.* Ex primo genere naſcuntur cancri, minimè quidem ulcerati, quos latentes vocant, ſi nondum acrimoniam contraxit differentem, pro humoris conditione, curationem habentes. Nam ubi niger & craſſus ſanguis apparet, non ſine chirurgia: ubi verò non admodum craſſus videtur, ſine hac curationem recipit. Ulcerati autem cancri ab atro humore fiunt, qui jam levem quandam acrimoniam contraxerit, non dum tamen tantam, ut jam maleficus ſit. Nam ex hoc naſcuntur carbunculi, de quibus ſuo loco diſceptamus. Igitur cancer occupat cum reliquas corporis partes, tum maximè laxas, cujusmodi ſunt nares, labra, mammae, & id genus aliae natura fungoſae, & inanes, proindeque humorem craſſum recipere idoneae. Circa hoc malum venae intumeſcunt, & expanduntur non aliter, atque cancri aquatilis pedes: unde nomen cancri hoc vitium adoptavit. Adde quòd tam difficulter ab eis partibus quibus inhaeret evellitur, ut cancrorum aquatilium morem agat, qui loco, quem ſemel apprehenderit, pertinaciter haeret. Coloreque ſubnigro, ejuſcemodi animalis ſuperficialis color apparens judicatur. *Cancri deſcriptio.* Cum autem cancer hoc pacto deſcribatur, ut ſit ſpecies quaedam tumoris duri, inaequalis, venoſi, rotundi, coloris fuſci, liveſcentis, & nigricantis, & moderatè calidi, neſcio cur recentioribus quibusdam unus morbus, una cauſa, & unus tumor ex eodem humore congenitus in duos nimirum morbos diſtinctus nempe fuerit. Sancitum enim cùm ſit, ut cum vulnere, phlegmon aliquandò accidat, cum ulcere tumor aliquis, cur etiam cum tumore non conjungetur alius? vel cùm ſciamus certo quòd vulnus non ut talis morbus curatur, ſed interveniente (ut plurimum) ulcere, mirum quidem eſt cur Tagautius, *Tagautii error.* & qui eum ſectati ſunt cancrum ipſum modò ulcus, modò tumorem eſſe conſtituat. Ipſe enim dum libellum de tumoribus praeter naturam agit, cancrum inter ipſos tumores conſtituit cap. 15. & libro deinde de ulceribus cap. 19. inter caetera ulcera eundem conſtituiſſe eſt viſus, ſic dicens. Cancrorum (ut in tractatu de tumoribus praeter naturam diximus) alii cum exulceratione, alii citra ulcus fatigant. Sed quoniam de eodem morbo per diverſa capita tractare firmiſſimis rationibus abſurdum eſſe ſcimus, ne in eundem errorem incurramus, hoc unico capite primum de cancro, ut tumor eſt, agemus, & poſtea de eodem cum ulceris interventu. Neque enim cancer à cancro differt, niſi quòd tumor canceroſus, ſive apoſtematoſus primum eſt, poſtea leve interventu (ut diximus) acrimoniae occurrit ulcus, complicaturque id genus morbi cum altero duntaxat morbo. Igitur de his primum agere inſtituimus, quos Hippocrates latentes nominavit, hoc eſt minime ulceratis, quorum initia vix comprehendi poſſunt ad parvuli ciceris magnitudinem, ita ut mirum non ſit ſi vulgus tunc lateat, neque primis illiusmodi jactatis germinibus eum tollere nequaquam curet, ſed in molem ut concreſcat. Quandoquidem tam magnos cancros vidiſſe in quibuſdam memini, ut peponis magnitudinem ſuperarent, ne-

neque latere eos vix quidem vulgo poſſe. Signis verò id genus cancri diſtinguendum erit, ut & caeteri omnes morbi, atqui eadem à colore, forma, ſymptomatibus, & ſimilibus. Color enim circa locum affectum fuſcus, ſive lividus perſpicitur, forma inaequalis, duritie rotunditateque particeps, turgidis in circuitu venis: delirium aliquando adeſt, dolor continuus (quicquid Galenus dicat) calor extraneus, & circa ſedem ipſam affectam punctura ſeu ictus percipiuntur. Cum vero ulceratus is morbus eſt, tumor, durities, dolor, ſordes, & inaequale ulcus conſpicitur; ulcuſque horrendum, labra habens praetumida, & humorum concretorum colluvies magna viſuntur. At quae pura videntur, livida, foeculenta, ſubrubra, & cruenta apparent: ſanies inde manat continuo tenuis, aquoſa, nigra, aut fulva, graviter olens. Haec itaque ſigna cancri ulcerati traduntur, quae diligenter obſervanda ſunt, antequam curentur: quandoquidem quodlibet vel minimum ulcus, quibusdam pulveribus ſuperjectis, eadem ſigna quamprimum penitus prae ſe ferens, efficiet ut nequaquam cognoſcere ejuſcemodi affectum niſi accuratus medicus valeat. Unde iſtriones multos vidiſſe memini, qui ut melius fallaciam virtutis ſummotenus tollerent, ex profeſſo ulcerum ora, labia, & omnes partes ejus effingebant, ut inde cancrum congenitum medici omnes affirmarent: curatoque interim ulcere, ſe cancrum curaſſe referebant, quod totum unica piperis pulverizati ſubtiliſſima inſperſione contingit. Idcirco cavendum eſt ne unum affectum curantes in alium tandem incidamus, quod maxime contingere poſſet legitimis morbi ſignis minime intellectis, ſed ad rem propius accedamus. Caeterum propter affectus perniciosſam, diram, & gravem naturam, vix conſaneſcit ob humoris craſſitudinem, quandoquidem nec repelli, nec diſcuti queat, & ideo prognoſtico id enunciandum erit. Nam tanta adeſt malignitas, ut neque totius corporis purgationi conſentiat, atqui mitiora remedia planè contemnat. Unde cum humor ipſe ater, ſive melancholicus in particulam aliquam defluxerit, ibique impactus manſerit, interdum varices efficit, de quibus libro de ulceribus abundè loquuti fuimus, & interdum ferveſcente in cancrum degenerat. Ejuſcemodi autem morbus aliquando in elephantiaſim convertitur, cum praeſertim bilis illa ad cutim univerſam expellatur, ita ut in confeſſo apud omnes ſit, cancrum particularem dici elephantiaſim, quam vulgus male lepram appellat. Quanto autem ſanguis ex quo ortum habet cancer craſſior fuerit, ac nigrior, tanto deterior affectus erit. Cancer recens, & qui ex humore minus inveterato conſtat, minusque tumentes venas exerit, curationem admittit. nam medicamentis hujusmodi humor cedit. Itaque vacuandus eſt, ut mox dicemus. Craſſus verò non cedit, ideo ſine chirurgia non curatur: quae cum ſine aegrotantis periculo miniſtrari non poſſit, temere adhibenda non eſt. In eo curando ſcopus eſt, ut humor hoc vitium procreans vacuetur, deinde affecto loco remedium adhibeatur. Ab ipſa vacuatione igitur nos auſpicari oportet: primum ſanguinem ducentes quantum ipſa res efflagitat: deinde purgare, per initia quidem mitioribus quale epithymum eſſe conſtat, utentes: deinde vehementioribus, paulatim vim eorum augentes, pro ut diverſarum evacuationum formae, ac exempla ſequenti libro, & multarum materiae ſeptimo libro abunde nos docent. Nam ſi per initia medicamentum adhibeas, quod vehementer trahat, non ſequente atro craſſoque humore, ſanguinem & carnes eliquabit, naturamque irritabit. Sin mite, ac blandum, multum naturae negotium faceſſet, ſed leniter trahet. itaque blandis ac frequentibus purgationibus uti oportet, paulum, ut dixi, vim inaugendo, tantiſper, dum reſtituta ſanitas ſit. Sic enim quod magna vi ſemel educi ſine incommodo non poteſt, ſenſim tutoque vacuatur. Caeterum quibus ſuppreſſae ſunt ſolitae excretiones, provocentur. Imperanda quoque victus ratio eſt, quae tenuis ſit bonique ſucci, cujusmodi ſunt cremor hordei, omnis generis aves, praeter paluſtres, piſces ſaxatiles, ovorum ſorbilium lutea, & ejusmodi; olera item, quae refrigerantis atque humectantis naturae ſunt, veluti malva, blitum, atriplex, cucurbitae, citrulli, borago, in cibis permittuntur, praeſertim ſi caliditas citra febrem in particula laborante adfuerit, quo tempore lac bubulum à quo butyrum fuerit extractum, vel ſerum lactis tutò offerri poteſt, ſed diligenter obſervandum, ne in ventre concreſcat; quod cavebitur, ſi mel illi admixtum ſit, aut ſalis, quo veſcimur, exiguum. Quod ſi ob jecoris caliditatem & ſiccitatem craſſus in corpore ſanguis gignatur, cibis adhuc magis refrigerantibus, & humectantibus utendum eſt. loco autem dolenti imponenda remedia ſunt, quae repellant, & digerant, minimè verò irritent. Repellentia imponenda ſunt & ante purgationem, & purgationis tempore: digerentia verò, ubi integrè corpus repurgatum eſt. ubi verò mediocriter, mixtum ex digerentibus & reprimentibus. Quae autem imponuntur neque imbecilliora ſint, neque valentiora. Haec enim quod in venis eſt tenuius, digerunt ac repellunt: craſſius verò nec evocant, nec reprimunt. Illa verò nihil efficiunt. Igitur ſi vehementioribus per initia utaris, tumorem quidem minues, ſed quod relinquitur reſolutioni contumax reddes. Quare mediocribus opus eſt, quae nec ob imbecillitatem vincantur, nec propter vehementiam ſuccum craſſiorem efficiant. Caeterum neque haec mordeant, ne vitium irritent. itaque ejusmodi remedia viribus ſint mediocria, & qualitate minime mordacia, cujusmodi ſunt uſta, elotaque metallica, item ſolani ſuccus, quo linteum duplicatum imbuitur, & loco affecto admovetur, ſuperque mollis lana imponi debet, quae eo ſucco

Cancri occulti, ſigna.

Cancri prognoſtica.

Cancrorum curatio.

 ſubin-

ſubinde inſpergenda eſt, ne ſiccescat. Plumbum item elotum, & uſtum, & alia id genus, ex quibus temperantur medicamenta ad hunc modum. Recipe argenti ſpumam, & ceruſam in plumbea pila cum oleo roſaceo, & in ſole tantiſper terantur dum plumbi colorem, quod ex his fit, unguentum nactum ſit. Aliud quod habet plumbi uſti & eloti, pompholygis, thuris ſingulorum uncias quinque, abſinthii unciam unam, olei roſacei ſelibram, cerae ſeſcunciam, ſucci ſolani, ut ſatis eſt ad unguenti craſſitudinem. Aliud etiam ex Theodorico quod recipit olei roſ. cerae albae ana uncias quinque, ſucci granorum rubrorum, ſolani uncias quatuor, ceruſae lotae uncias duas, plumbi uſti, & eloti, pompholigos ana unciam unam, thuris unc. ſemiſſem. Aliud ex Apollonio à Galeno uſurpatum, quod habet olei vel roſ. vel omphacini heminam, quod in pilam plumbeam infuſum tantiſper ſub ſole, cocleario etiam plumbeo agitari debet, aut piſtillo plumbeo teri, donec craſſeſcat, nigreſcatque adeo, ut plumbi colorem referat: deinceps ſeorſim teratur lithargiri libra una, ceruſae tantundem, & cum oleo admiſceantur, & fiat unguentum. Aliud ex Paulo, quod accipit cancrorum fluviatilium crematorum, & cadmiae parem modum, in pollinem coactus inſpergitur, aut cancrorum cinis cum cerato inſpergitur. *Cancri ulcerati conſideratio.* Quod ſi ulceratus cancer occurrat, curarique admodum deſideret, cognito ſuis ſignis evidenter affectu, nimirum à dolore, tumore, duritie, eroſione, inaequalitate, ſordibus, horridoque aſpectu, & concretu humorum colluvie ingrata non ſine chirurgia levari poteſt. Ergo à vacuatione (ut diximus) curationem auſpicabimur, deinde totum quod vitiatum eſt, prorſus excidemus, ſic ut nulla ſuperſit radix, patiemurque ſanguinem effluere, ac preſſis vicinis partibus craſſum ſanguinem exprimemus. Poſtea alia ulcera ſimiliter curabimus, vel vivotenus aduremus, vel contritas cantharides ex alumine, & cyprino oleo imponemus, vel antimonii praeparati pulvere non ſine lucro utemur. Quod ſi à ſectione & uſtione, quae fit ignito ferramento abſtinere velimus ad alia topica medicamenta levia occurremus, cujuſmodi hoc eſſet. Recipe ceruſae, unc. ſem. caphurae, drach. duas, plumbi uſti, drach. unam, abluantur omnia cum aqua roſacea tertia, aut quarta vice, deinde accipe bol. armeniae drach. ſem. ſucci ſempervivae minoris, olei roſ. & cerae, ana, quantum ſufficit. fiat unguentum, & linteis albiſſimis utatur. Hoc autem medicamentum ad octavam uſque vel decimam diem commodè inſervire poterit, ſed cum aſſueta jam fuerit in ejuſcemodi facultate natura aegrotantis, tanquam ſibi familiare nutrimentum retinet, eoque laetatur, & ideo hoc alterum medicamentum per totidem adhuc dies inſtituemus, quod hoc pacto componitur. Recipe ſulphuris virginei, thuris albi, ſalis gemmae uſti in ovorum corticibus, fiat pulvis ad parem modum ſingulorum, omnibus permixtis, & loco ulcerato impone. deinde. Recipe ceruſae, pompholygis (quem & tutiam vocant) ana unciam unam, miſce cum oleo roſaceo, & ſucco portulacae depurato, ſecundum artem fiat unguentum in pila plumbea, quo, ut diximus modo utatur. poſtea ad ſubſequens deveniamus. Recipe vitrioli albi, ellebori nigri, ſulphuris vivi, auripigmenti, lithargirii, calcis vivae, aluminis gallae, argenti extincti, viridis aeris, an. dr. duas, miſce fiatque pulvis, deinde recipe ſucci depurati, boraginis, ſcabioſae, fumiterrae, ana unc. tres. bulliant lento igne, & adde faecis olei veteris, unc. duas, aceti optimi tantundem, & cum praedictis pulveribus ebulliant, & utere. At ſi ejuſcemodi medicamentis minimè quidem hic morbus cedat, tandem ad extremum tanquam remedium deveniemus, hoc eſt arſenicum ſublimatum, cujus egregias dotes ſupra jam alias commemoravimus. Quod ſi periculum ex ejuſcemodi medicamentis timeamus, ſat fecerimus ſi hunc augeri prohibeamus, his, quae ſupra diximus medicamentis. Excidi autem ut plurimum non poteſt ſine magna ſanguinis eruptione, ubi venae arteriaeque amplae ſunt, quae ſanguinem immodicum reciſae effundunt. Has ſi arcendae profuſionis gratia, laqueo comprehendas, ingenti dolore afficietur. Sin ejus mali radices exurere velis, neque hoc quidem ſine gravi jactura vicinarum partium fiet. Tutius igitur, cum contumaciam morbi hujus videamus, à vehementibus medicamentis abſtinebimus, ſolis lenibus, & quaſi adblandientibus contenti, praecipuè in maximè ulceratis cancris. In quibus ſi non aliud agamus, ſaltem ſaniem abluamus.

LIBRI QUINTI, HOC EST DE TUMORIBUS PRAETER NATURAM CURANDIS, FINIS.

AN-

ANDREAE VESALII CHIRURGIAE MAGNAE, LIBER SEXTUS.

HOC EST ANTIDOTARIUM.

CAPUT I.

DE MEDICAMENTORUM PURGANTIUM ADMINISTRATIONE.

Munia, & officia chirurgi, in quibus univerſa artis ratio ſita eſſe videbatur, tria ſancita ſunt; aut enim continuum ſolvit & ſeparat, aut diviſum conjungit in probamque unionem reducit, aut ſuperfluum amputat. Continuum porrò hactenus diviſit chirurgus praecedentibus quinque libris, incidendo, excindendo, venam ſecando, ſcarificando: diviſum conjunxit, vulnera agglutinando, luxata reponendo, fracturas curando: ſuperfluum reſecavit, tumores praeter naturam auferendo, idque manuum miniſterio, ut dum ganglia, carcinomata, ſcirrhos, nodos, ſtrumas, & id genus alia variis modis extirpavit. At quoniam chirurgi officia eſſe diximus duplicia, nempè manuaria & medicinalia: abſoluto integrè manuali munere, abſolutiſque convenienti, ac neceſſaria inſertione ſcopis quibusdam medicinalis partis; hoc eſt praepoſita proba victus ratione, quae vulneribus curandis, abſceſſibus, ulceribus, tumoribus, fracturis, ac luxationibus debetur, atque ſanguinis miſſione, ad reliquas medicinalis officii partes propius accedemus, nimirum ad purgationem, & quae affectis locis topica adhibentur auxilia, unguenta, emplaſtra, fotus, pulveres, cataplaſmata, & id genus ſimilia devenientes. Purgatio igitur, eſt humorum qui & qualitate intentiore, & quantitate majore adaucti ſunt quàm eorum temperies ſanguinis inculpatè generando neceſſaria egeat evacuatio. Qui autem ſint quibus purgantia medicamenta dari poſſint, tum demum patebit quum quibus purgantia dari non debent demonſtratum erit. Sunt igitur duodecim hominum genera quos attrahente cathartico purgare non licet: nam qui ſymmetro, ac commoderato ſunt corpore iis alvus catharticis ſolvenda non eſt. Quum enim purgans non invenit in corpore humores praeter naturam colliquato corpore ea quae ſunt ſecundum naturam educit. Qui phlegmone interna laborant ii à purgantibus abſtinere debent: nam dum medicamentum cucurbitae modo ex omnibus corporis partibus ad ſe humores trahit, tantum abeſt, ut interna phlegmone decreſcat, ut multo magis augeſcat. Quibus eſt vitae ratio intemperata iis fruſtra purgationes praeſcribuntur: quantum enim putredinis purgatio ſubduxerit tantum corruptionis intemperata victus ratio addiderit. Quibus largo ventres fluxu ſolvuntur, ii purgationes non ferunt. quòd periculum ſit ne tum naturae motu, tum purgantis vi largiore facta purgatione viribus deſtituatur aeger. Qui adeo imbecillis ſunt viribus, ut eorum ſalus deſperata ſit, ii cum eorum vita potius alimento ſit confirmanda quam purgatione periculo mortis exponenda purgantibus non ſunt exagitandi: nam praeter id quod nihil proficimus, remedia quae aliis profuere & profutura ſunt infamamus. Quibus ventriculus ſubvertitur iis cathartica aſſumenda non porrigitur, ſed vena aperta ſi vires ferant curamus: fruſtra enim medicamentum aſſumitur, quod aſſumptum rejicitur: accedit & hoc quod natura violento illo motu debilitatur. Corpora quae crudis humoribus abundant, largis purgationibus non ſunt exhaurienda: ſed paulatim humoribus corruptis potius levanda & optimis alimentis reficienda: etenim vehemens catharticum crudos & viſcidos humores movet quidem, ſed motos non educit. itaque attrahente medicamento & retinente natura afficitur aeger magna moleſtia. Quod ſi eos eduxerit purgans, cum bona pars eorum quae ſunt in corpore ſint praeter naturam, copioſior fit evacuatio quam aegri vires ferant. Febre laborans ardente aut alio quovis morbo acuto niſi turgeant humores purgationi eſt ineptus, tum quia cum hic morbus cito extremos habent labores non dat inducias, nec ſpatium ad humores expulſioni praeparandos: quare ſi purgare tentes crudos humores reluctante natura quae ante concoctionem nihil movet, evelles; tum vero quod criſes & naturae motus impedies. Itaque non purgante ſumpto ſed clyſtere injecto alvus emollienda eſt. Mulieres utero gerentes non purgantur niſi materia turgente inter quar-

Chirurgi officia.

Quae hominum genera, purgare non licet.

quartum & ſeptimum menſem: ergo primo ſecundo tertio ſeptimo octavo & nono purgari nullo modo debent: cujus rei cauſa eſt quod catharticum ante quartum menſem menſtruum ſanguinem nondum confirmatum diſcutit, & poſt ſextum menſem foetum jam maturum ſua vi deleteria, & naturae perturbatione extinguit. Pueri ante decimumquartum annum quod in his per inſenſibilem tranſpirationem plurimum ſpiritus evacuetur & eorum ſubſtantia mollis facile diſſolvatur: ſenes vero poſt octogeſimum annum quod eorum corpus frigidum & ſiccum imbecille ſit, purgantibus non debilitandi. Qui magna in aliquam partem decumbente fluxione laborant, ſuntque craſſis & frigidis humoribus pleni, ii non apte purgantia aſſumunt, quod humores medicamenti calore fuſi in partem affectam defluant. Denique qui ſunt corpore nimis obeſo, aut nimium gracili, quod illorum calor nativus debilis facile extinguatur, ab hujusmodi pharmacis abhorrent. *Purgationes, qui ferant.* Reſtat igitur ut ii ſolum purgationes ferant, qui ſunt impuris referti humoribus: ſine interna inflammatione: abſque magna humorum crudorum defluxione: ſine ventris fluxu: qui nauſea non laborant: qui acuto morbo non verſantur: mulieres ſine foetu: qui ſunt firmis viribus, integra aetate, corpore quadrato: qui optimo aluntur cibo: qui habent coctos humores. Quid ergo? ſenes, pueri, abundantes crudis humoribus utentes pravo alimento corpore obeſo, & gracili inflammatione laborantes, aut alia quavis fluxione gravidae mulieres, qui ſunt viribus imbecilles omnino purgantibus abſtinebunt? minime vero: ii enim omnes & ſi purgantia attrahendo, aut comprimendo non ferant, juvantur tamen iis, quae leniendo alvum ſolvunt. Haec vero ſunt ptiſana, oximeli, caſſia, tamarindi, manna, mulſa, viola, mirobalani, & alia ejus generis ſimplicia, quae libro ſeptimo abunde reperiuntur.

CAPUT II.

TEMPORUM QUIBUS POTIONES TUTO DARI POSSUNT PARTICULARIS DESCRIPTIO.

Potionis exhibendae tempus eligitur ſumpta indicatione à partibus anni, à partibus diei, à natura humorum morbos efficientium, à temporibus morbi & ſymptomatis. Symptomata quae hic conſiderantur ſunt criſis & paroxiſmus: in quibus nec cibus nec medicamentum dari debet, propterea quod natura humori coquendo & expellendo intenta à tam neceſſario opere non eſt evocanda ad conficiendum aut alimentum, aut medicamentum. Tempora autem morbi ſunt principium ſtatus augumentum & declinatio. in ſtatu potionem non dabimus, partim quia tunc ſymptomata ſunt vehementiſſima, partim quia natura eſt eo tempore ad humorem coquendum maxime occupata: ergo aut in morbi augumento, aut in declinatione purgabimus à partibus diei ſumpta indicatione, exhibetur purgans medicamentum in aurora, quo tempore facta ciborum concoctio eſt, atque ſtomacho vacuo, ne medicamentum cibos corrumpat, & ſic putrefactionem augeat; aut vis medicamenti cibis impediatur, quemadmodum quae concoctionem adjuvant, non ſtatim à cibo praebentur, ſed paulo poſt cibum. Calida enim ſunt & cerebrum vaporibus obnubilant. & ſaepe etiam coctioni ſunt noxiae ſuo calore, ut diatrion pipereon ſimplex, diacitonites, diacalaminthes, & hujusmodi. Quae conferunt diſtributioni chili detumeſcente ventriculo adminiſtrantur, ſicut quae flatus diſſolvunt & corrigunt cruditates tribus horis ante cibum praeberi ſolent: ut etiam quae excitant appetentiam, paulo ante cibum: & quae cerebrum roborant ſtatim à cibo praebentur: ita & praeparantia humores, incidentia, & diſſolventia, duabus horis ante cibum: ſomnum conciliantia hora ſomni, & purgantia quatuor horis dantur ante cibum. Indicatione ſumpta à partibus anni non purgabimus aeſtate propter nimiam caloris nativi à calore externo diſſolutionem: nec hyeme ob poros corporis frigiditate clauſos, niſi nos magna cogat neceſſitas. Humores indicant purgandi tempus: nam ſi humor ſit plane putrefactus, concoctus, praeparatus, ſine mora caeteris conſentientibus educendus erit: ſi verò ſemiputris, poſt coctionem, ad aeſtivos morbos cavendos, vere: ad hiemales verò, autumno purgabimus. Sed tamen quae dicta fuere, ea intelligi debent, dum humores parti alicui adhaereant, & purgantia attrahendo ſint cathartica: nam turgentibus humoribus, & leniendo, purgando medicamentis quovis anni tempore non exſpectata concoctione in principio morbi, poſt tamen acceſſionem extra criſim, ſtomacho vacuo, mane alvum ſubducemus. Parti autem alicui affixo humore & plane corrupto poſt concoctionem extra paroxiſmum mane ante cibum, tempore aeſtatis lenientibus medicamentis, aliis autem temporibus vehementioribus agemus. Quod ſi humor non planè corruptus ſit, ſed ad corruptionem tendat, autumno ad hibernos: vere ad aeſtivos morbos fugiendos poſt praeparationem extra acceſſionem in diluculo ante cibum purgabimus. Atque haec de temporibus, quibus potiones tuto dari poſſunt breviſſimo methodo atque enarratione hoc loco dicta ſufficiant.

CA-

CAPUT III.

EORUM, QUIBUS PURGAMUS PER PARTICULARIA, ENARRATIO.

Qui ſint purgandi, quo tempore purgatio fieri debet, jam expoſitum fuit: reliquum eſt, ut per quae purgatio fieri debeat, ſingulatim dicamus: & cum purgatio ipſa ſit vel univerſalis, vel particularis expleta partim univerſali ſuperioribus libris, cum de venae ſectione ageretur, reliquum eſt, ut de particulari in futurum pertractetur. Particularis eſt vomitus, clyſter, balanus, peſſus, apophlegmatiſmus, errhinum, de quibus hoc capite dicere ſtatuimus initio ab ipſo vomitu ciendo ſuſcepto. In vomitu igitur ciendo conſideramus, qui ſint apti ad vomendum: per quae moveatur vomitus, quo tempore ſit movendus: quibus aegros praeparamus: quae ſit potionis ſumendae quantitas. Apti ſunt ad vomendum, qui ſunt abſque dolore capitis, ſine inflammatione interna: qui habent partes abdominis & ventriculi robuſtas: quibus ſurſum materia fertur: qui habent thoracem latum; qui aſſueti fuerunt vomitui. Qui non ſunt morbo extenuati: qui non ſunt tabidi; qui fuerunt ante praeparati. Praeparantur autem tum mulſa cum hyſſopo cocta; quae humores crudos coquunt, extenuant, & incidunt: tum verò cibo humidiore & quiete; quae nervos, ligamenta aliasque corporis partes ſicciores humectant, & corporis meatus aperiunt; quod fit, ut evitetur convulſio; humectant cibi temperati. Vomitus concitatur aeſtate poſt aſſumptionem ciborum acrium & ſalſorum, poſt coctionem humorum, & corporis praeparationem, poſt acceſſionem, niſi ea materia ſurſum moveatur. Quantitas decocti ut plurimum ad ſummam unciarum quinque aſcendit cum unciis duabus oximelitis. Forma verò vomitorii praecipue ad pituitam educendam ejuſmodi exiſtit, nempe. Recipe radicum narciſſi, ſeſſamoidis, ana unciam unam, ſeminis anethi, & naſturtii an. drach. unam, radicis ellebori albi drach. tres. fiat decoctio ad uncias quinque colo transfuſas; quibus ad oximelitis ſcilitici unc. duas fiat vomitoria potio, quae tepida detur poſt eſum raphanorum; immittatur in oeſophagum penna oleo intincta ad irritandam virtutem expultricem. at verò quia principio curationis, ſi alvus adſtricta ſit, emollientibus enematis ſolvenda eſt, idcirco de cliſteribus mihi hic dicendum eſſe duxi. Sunt autem duo prima enematum genera, unum alvi, & alterum matricis. Alvi enematum ſex ſunt ſpecies, emolliens, purgans, glutinans, adſtringens, dolorem ſedans, & nutriens. Quoniam autem clyſter, ut caeterae medicamentorum ſpecies, conſtat materia & forma, materia verò propria cuique ſpeciei, forma omnibus communis eſt, ob id primum de forma, deinde de materia ſingularum ſpecierum agam. Clyſter conſtat decocto juris, colo transfuſi, ſimplicium poſt deſcribendorum libra una & ſemiſſe, purgantis doſi dupla ad doſim, quae ore ſumitur, olei unciis tribus, mellis uncia una, ſalis drach. una. ſimplicia autem decoquenda ſimul hac ratione ponuntur, ut radicum & corticum ſint unciae. 5. foliorum manipul. 4. ſeminum ſint drach. 6. fructuum paria decem, florum pugilli quatuor; aqua librarum ſit decem, aut tanta, quae haec omnia obruat, & ſuperet latitudine trium digitorum. Coquantur, dum tertia pars aquae conſumpta fuerit: quod quidem ſequenti exemplo demonſtrabitur pro clyſtere alvi excrementa emolliente. Recipe radicum ebuli, altheae, liliorum alborum leniter contuſorum, ana uncias duas, foliorum acanthi, atriplicis, mercurialis, helxines, ana manipulum unum, prunorum, caricarum, ana paria quinque, ſeminum lini, foenugraeci an. drach. tres florum violarum, chamaemeli, ana pug. unum, fiat decoctio ad libram unam ſemis. Quibus colo transfuſis, adde olei violacei & liliacei, mellis violacei, ana unciam unam ſem. lohoch de caſſia, diaprunis, ſimpl. ana unciam unam, hierae picrae Galèn. drach. 5. ſolis drach. unam ſem. miſce fiat clyſter; injiciatur mane horis tribus ante cibum. Clyſteris bilem purgantis exemplum. Rec. radicum altheae, biſmalvae ana uncias duas, foliorum mercurialis, helxines, acanthi ana manipulum unum, prunorum damaſcenorum, uvarum paſſarum mundatarum ana paria. 5. ſeminum melonis, cucurbitae & cucumeris, ana drach. tres, florum nympheae, cirſi & bugloſſi, ana pug. unum, fiat decoctio in decenti quantitate aquae ad conſumptionem tertiae partis. De jure colo transfuſo accipe libram unam & ſem. olei de lilio & amygdalarum dulcium, ana unciam unam ſem. mellis violacei colo tranſmiſſi, unciam unam, catholici, diapruni ſimplicis, ana unciam unam, ſalis drach. 1. fiat clyſter. Clyſteris pituitam educentis exemplum. Recipe radicum helenii, acori, aſparagi, ruſci ana unciam ſem. polypodii querni unciam unam, folia betonicae, meliſſophylli, hyperici ana manip. unum, malvae, biſmalvae, violarum, acanthi ana man. ſem. caricarum paria quinque, ſeminum urticae, dauci an. drach. tres, florum ſambuci, & chamameli ana pug. 2. Fiat decoctio ad lib. unam ſem. adde olei anethi, & abſinthii ana unciam unam ſem. mellis roſacei unciam unam, trochiſcorum alhandal drach. ſem. ſalis gemmae drach. unam. Fiat clyſter; injiciatur mane. Clyſteris melancholiam educentis exemplum. Recipe quinque ra-

Particularis purgatio.

Enematum alvi ſpecies.

radicum diureticarum ana drach. duas, polipodii quercini drach. iij. foliorum thymi, epithymi ana drach. IV. ſcolopendriae, betae, malvae ana manip. unum, ſeminum foeniculi, aniſi ana drach. iij. florum violarum, bugloſſi, intybi ana pug. duos, fiat decoctio ad libram unam. Adde poſtquam colo transjectum fuerit jus, mellis anthoſati unciam unam ſem. olei anethi unc. tres, catholici, confectionis hamech, an. unciam unam, ſalis gemmae drach. unam. fiat clyſtere. Enematis adſtringentis exemplum. Recipe radicum tapſi barbati, conſolidae majoris ana unciam unam foliorum plantaginis, caudae equinae, burſae paſtoris, myrti an. manipulum unum, baccharum lauri, gallarum recentium ana paria ſex, ſeminis portulacae, orizae toſtae ana drach. vj. fiat decoctio in aqua calybis ad lib. I. adde tragacanthi, gummi arabici ana drach. unam, & ſemis, ſucci ſorborum recentium depurati lib. ſemis, olei myrtillorum unc. duas. fiat clyſter. injiciatur mane longe à paſtu. Enematis flatus diſcutientis exemplum. Recipe rad. galang. unc. i. fol. abrotoni, origani, calaminthae an. man. I. ſemin. rutae, agni caſti, an. unc. ſem. florum meliloti, antheos, ana pug. 2. fiat decoctio ad libram ſem. Adde diaphaemici unciam ſem. oleorum ruthae & anethi ana unc. ſemis, mellis anthoſati drach. vj. fiat clyſter. Forma metrenchytarum. Metrenchytes eſt clyſter, qui ad menſes aut movendos, aut ſiſtendos in matricem injicitur. Item quae ad tumores praeter naturam diſcutiendos, aut ſolutiones continui perſanandas. Conſtat autem metrenchytes unciis ſex aut octo medicamentorum: morbo expellendo convenientium pulveris aut electuarii purgantis ſi morbus exigat uncia ſem. injicitur tempore ſomni, retinetur ſex horis plus aut minus pro natura morbi: praeſcribitur mulieribus loco cujus. virginibus inſeſſus inſtituitur. Metrenchyte fluxus muliebres melancholicos educentis exemplum. Recipe ſabinae, roſmarini, valerianae, thymi an. man. unum ſampſuchi, ſmyrnii, feniculi an. man. ſem. coquantur in ſufficienti quantitate aquae. De decocto colo transfuſo accipe uncias ſex. In quibus diſſolve ſtyracis drac. duas, catholic. unciam ſem. fiat metrenchytes: injiciatur hora ſomni. Metrenchyte menſes ſiſtentis exemplum. Recipe abſinthii, fragariae, burſae paſtoris an. man. unum balauſtiorum calycum glandium an. man. ſem. fiat decoctio ad uncias quatuor, maſtiches, thuris, myrtillorum in pulverem redactorum an. drac. duas. fiat metrenchyte. Metrenchyte flatus diſcutientis exemplum. Recipe origani juniperi, ſmyrnii an. man. unum, ſeminum anethi, aniſi, cumini ana drach. duas, ammeos, piperis an. drach. unam. fiat decoctio ad uncias ſex. diſſolve in his hierae Galeni unciam ſem. olei rutae unciam unam, fiat metrenchyte. Supereſt modo ut de forma glandium, breviter agamus, quae quidem eſt apprime utilis & neceſſaria. Plerumque fit ut clyſteres non reddantur propter craſſa excrementa, quae rectum inteſtinum occluſerant aut injici prohibentur ob aegri imbecillitatem ex quo fit ut glandium in quam non parva ſit utilitas: quarum triplex eſt genus. Quaedam enim ſunt lenes, quae parantur ex radice betae, braſſicae ad digiti indicis longitudinem & craſſitiem, praeparata ante tamen detracto extimo cortice & melle peruncta Aut ex lardo & ſuillo adipe ſale inſperſo: aut ficu inverſa & ſale conſperſa: aut folio mercurialis intorto cum pauco ſale. Quaedam vero ſunt mediocres quae fiunt ex melle cocto cum vitello ovi, & croco vel cum ſolo melle ſale conſperſo, ea quidem proportione ut ad unciam unam mellis adhibeatur drach. una ſalis aut drach. ſem. pulveris hierae aliorumve purgantium medicamentorum. Aliquando ex ſolo ſapone aqua roſarum eloto. Poſtremo quaedam vehementiſſime parantur ex hiera picra, euphorbio, elleboro, tauri felle, ſcammonio, colocyntide, ea certe ratione ut ad unciam unam mellis ponantur iſtorum medicamentorum ſcrupulum unum & ſemis, aut diagredii grana quinque. Quae in pulverem redacta conjiciuntur in mel prope jam coctum ne vis illorum ab igne abſumatur. Glandes igitur tribus conſtat melle, aut cera, aut pice, quae veluti fulcrum & baſis eorum quae ſuperponuntur, ſunt. Deinde ſale, euphorbio, diagredio, pulvere colocynthidos, hierae picrae aut alio quovis vellicante medicamento. Poſtremo butyro, oleo, pinguedine ſuilla: quibus balanus illita lubricatur, & in anum illabitur. ad ſingulas autem mellis unc. poſt mellis coctionem ponuntur ſingulae drach. pulveris. Ex maſſa cocta ſumitur, quantum ſatis erit ad formandam figuram digiti indicis: quae butyro illinitur. Balani alvum dejicientis exemplum. Recipe ex maſſa mellis bene cocti unciam ſem. ellebori, ſcammonii, ſalis in pulverem redactorum ana ſcrup. unum. Quibus miſtis formetur glans ad formam digiti indicis. Balani flatus diſcutientis exemplum. Recipe ſeminum aniſi, cumini, colocynthidos an. ſcrup. unum, ſalis gemmae ſcrupulum ſemis. Quae diligenter trita excipiantur melle perfecte cocto. fiat glans: quae butyro recenti illita imponatur tempore neceſſitatis. Quantitas mellis raro exprimitur: ſed pharmacopolae judicio relinquitur.

Metrenchytes quid ſit.

CAPUT IV.

DE PESSIS, AC ALIIS MEDICAMENTIS INTRO EXHIBENDIS.

Peſſus medicamenti genus eſt: quod in collum matricis inditum, menſes, aut ſuppreſſos movet, aut motos ſiſtit: itemque matricis colli ulcera ſanat. Eſt autem forma tereti, longitudine octo digitorum, inſtar fiſtulae paſtoralis. Fit cera, aut melle perfectè cocto: ut baſis ſit his, quae ſuperponuntur. Apponuntur enim pulveres, aut ſucci, aut purgantia ea, quae morbus, cui mederi cupimus poſtulat. Eaque ratione miſcentur, ut ad unciam cerae, aut mellis perfectè cocti adjiciatur uncia etiam una medicamenti morbo convenientis. Quae in formam fiſtulae redacta, & panno ſerico obducta matricis collo injiciantur appenſo filo: quo extrahantur quando eſt opus, cujuſmodi exemplum eſt ſubſequens. Recipe mellis perfectè cocti unciam unam. cui circumadde hierae picrae unciam unam, euforbii in pulverem redacti, ſcrupulum unum: miſce, fiat peſſus, qui panno ſerico obvolutus vulvae immittatur. Quod ſi volumus menſes ſiſtere utemur hoc peſſi exemplo. Recipe cerae, & acaciae ana unc. ſſ. burſae paſtoris drag. duas, balauſtiorum, radicis ſymphyti, in pulverem redactorum ana drach. unam, fiat peſſarium. Si volumus uti peſſario tumores emollienti hoc modo ordinabimus, ſcilicet. Recipe cerae, medullae cervi, galbani, ana drach. duas, bdellii drach. tres, fiat peſſus, qui butyro illitus & panno lineo obvolutus in collum matricis filo adpenſo immittatur. Poſt peſſus contingit aliquando ut errhinis uti debeamus: quae medicamenta ſunt, quae per nares hauſta, cerebrum pituitoſis humoribus expurgant. Eſt autem errhinum duplex ſolidum & liquidum: ſolidum craſſiore conſiſtentia fit, pulveribus, & liquoribus conſtans; ea quidem miſtionis ratione, ut pulveres cum liquoribus miſti craſſeſcant in unguenti formam, pannoque lineo, aut ſerico forma pyramidali naribus indantur. Errhini ſolidi exemplum ejuſmodi erit nempe. Recipe ſeminis nigellae, piperis contuſorum ana drach. unam, caſtorii, ſcrupulum ſemis. excipiantur ſucco betae, & reducta in formam pyramidalem naribus indantur. Utimur etiam aliquandò apophlegmatiſmis, quae ſunt medicamenta, quae ore retinentur & per palati emiſſoria caput humoribus praeter naturam purgant; atque eorum duplex eſt forma, hoc eſt ſolida & liquida. Quod eſt forma ſolida, fit pulveribus medicamentorum attrahentium aliquo ſucco idem efficiente exceptis: unde fiunt trochiſci, ſeu rotulae. Quod eſt forma liquida, fit ex ſuccis humorem attrahentibus. Detinentur ore per intervalla hiante, & deorſum inclinato, ut humor attractus effluat, atque dantur matutino tempore cum à reliquis excrementis corpus purgatum fuerit. Solidus ſic fit: accipiuntur pulveres medicamentorum, quae ſequenti libro habebuntur, quae melle excepta aut ſucco betae in trochiſcos rediguntur. Liquidus fit ex decoctione medicamentorum humores attrahentium, quae in ore retinentur gargarizando, poſtea expuitur. Apophlegmatiſmi ſolidi exemplum. Recipe piperis albi, pyretri, zinziberis ana drach. unam; trita excipiantur melle: fiant trochiſci: teneantur in ore. Apophlegmatiſmi liquidi exemplum. Recipe carpeſſiorum drach. tres, ſinapi drach. unam, uvarum paſſarum ab acinis purgatarum, granorum ſtaphidis agriae ana drach. duas, hyſſopi, origani ana man. ſſ. fiat decoctio, quam gargarizando ore diu teneat, poſtea expuat aeger.

CAPUT V.

DE MEDICAMENTO PURGANTE PER DEJECTIONEM, QUOD ORE SUMITUR.

In hoc purgandi genere tria conſideranda ſunt: per quae medicamenta humores ſint ad expulſionem praeparandi ante cathartici ſumptionem: deinde per quae praeparatos expellemus: denique quibus remediis corrigemus ſymptomata, quae poſt pharmaci ſumptionem eveniunt. Quae humores expulſioni aptos reddunt, alia ſunt liquida, alia ſolida: liquida ſunt julapia, quae ex ſerapiis, & aquis ſtillaticiis componuntur: apozemata, quae radicibus, lignis, corticibus, herbis, fructibus, ſeminibus, floribus, parantur: ſolida ſunt vel electuaria, vel opiata, vel condita, de quibus deinceps nobis dicendum eſt. Julapia fiunt ex ſerapiis, & aquis ſtillaticiis. hac quidem ratione, ut ad unciam unam & ſemis ſerapii, adjungantur unciae tres & ſemis ſtillaticiarum aquarum: unde naſcitur quantitas julapii unciarum quinque. Quae dantur aegro mane, repetendo per quatuor dies ante cibum horis tribus. Serapia autem, & aquae, alia ad flavam bilem, alia ad melancholiam, alia ad pituitam expulſioni parandam apta

ſunt. Item ex ſerapiis, & aquis, unicuique humori deſtinatis quaedam ſunt capitis, quaedam thoracis, quaedam ventriculi, quaedam jecoris, quaedam lienis, quaedam renum, quaedam denique uteri. Quorum ſequuntur cathalogi, & particulares deſcriptiones, ut ſerapia, & aquae melancholiam praeparantia, ſunt ſerapia fumariae, ſcolopendriae, calaminthae, bugloſſi, de byzantiis, oximeli ſimplex & compoſitum; mel roſaceum, ſerapium de pomis, de thymo, de epithymo. aquae ſampſuci, cirſii, fumiterrae, meliſſae, ocimi, abſinthii, ſcolopendriae, bugloſſi, lupulorum, florum ſambuci, & ejusmodi. Serapia & aquae bilem flavam praeparantia, ſunt ſerapia nympheae, chichorii, violarum, agreſtae, de ſucco roſarum, de granatis, de limonibus, de acetoſitate citri, de ribes, de roſis ex infuſione, de ſucco acetoſae. Aquae cichorii, plantaginis, portulacae, nympheae, lactucae, cuſcutae, endiviae, violarum. Serapia & aquae pituitam expulſioni praeparantia, ſunt ſerapia de duabus radicibus, de quinque radicibus, de ſtoechade, de acetoſa: mel roſaceum, oximel compoſitum & ſimplex, oximel ſcilliticum. Aquae menthae, aſparagi, petroſelini, nepetae, ſalviae, abſinthii, apii, foeniculi. Serapia & aquae ſanguinem ad munditiem praeparantia, ſunt ſerapia de violis, de capillis veneris, de lupulis, de fumaria, de abſinthio, de violis. Aquae roſarum, bugloſſi, fumariae, eupathorii, politrichi, pulegii, adianti, epathicae. Julapii in bilioſo humore praeparando exemplum. Recipe ſerapii acetoſi ſimplicis uncias duas, de endivia ſimplicis unciam unam & ſſ. de limonibus unciam unam; aquarum ſtillaticiarum lactucae, ſcabioſae, acetoſae, ana uncias tres, fiat julapium pro tribus doſibus. Julapii in pituitoſo humore exemplum. Recipe mellis roſati, ſerapii de ſtoechade ana unciam unam & ſſ. aquarum ſtillaticiarum, abſinthii, & foeniculi ana uncias tres, fiat julapium pro duabus doſibus: repetatur quatuor diebus ſequentibus. Serapia & aquae melancholiam ſingularum partium praeparantia in morbis diſſimilaribus, & capitis melancholiam praeparantia, ſunt ſerapium de fumaria, de lupulis, de pomis, oximel. Hepatis, ventriculi, lienis, ſerapium de epithymo, de thymo, mel roſaceum, oximel. Aquae horum omnium, ſunt meliſſae, baſilici, fumariae, bugloſſi, cirſii, ſcolopendriae, ſampſuci, & aliae ejus generis ſimiles. Serapia & aquae flavam bilem ſingularum partium praeparantia. Capitis, ſerap. de papavere, de nymphaea: aquae lactucae, plantaginis, nymphaeae. Thoracis, ſerap. è glycirrhiza, de jujubis, de violis: aquae capillorum veneris, violarum, hordei. Hepatis, ſerap. de byzantiis, de cichorio cum rhab. de ſucco endiviae, acetoſum ſimplex: aquae cichorii, portulacae, oxalidis, endiviae. Lienis, ſerap. de duabus radicibus, de violis: aquae circii, bugloſſi, ſcolopen. Ventriculi, ſerap. oxalidis, agreſtae, è ſucco acetoſae, è ſucco cydoniorum, aquae plantaginis, oxalidis, lactucae, cichorii, roſarum. Renum, ſerap. endiviae, violarum, acet. ſimpl. & compoſiti, aquae ſolatri, endiviae, malvae, quatuor ſeminum commu. frigid. Serapia, & aquae ſingularum partium pituitam praeparantia. Capitis, ſerap. de ſtoechade, mel roſaceum: aquae ſalviae, betonicae, ſampſuci, roriſmarini. Thoracis, ſerap. de calamintha, de praſio, de hyſſopo, de violis: aquae ſalviae, hyſſopi, capillorum veneris, helenii, ſcabioſae. Lienis, ſerap. de calamintha, de thymo, de eupatorio, oximelis ſimplicis, & compoſiti: aquae partenii, cuſcutae, ſcolopendriae, bugloſſi. Hepatis, ſerap. de eupatorio, de abſinthio, oximelis ſimplicis & compoſiti, aquae apii, cichorii, eupatorii, abſinthii. Ventriculi, ſerap. de mentha, de abſinthio, mel roſaceum, aquae melliſſophylli, maratri, menthae, abſinthii. Renum, ſerap. de radicibus oximel. ſimpl. & compoſiti: aquae ſaxifragiae, foeniculi, aſparagi. Matricis, ſerap. de artemiſia, de rubea tinctorum, oximel. ſimpl. & compoſit. aquae nepetae, foeniculi, matricariae, artemiſiae, melliſſophylli. Julapii pituitam in capite praeparantis exemplum. Recipe ſerap. de ſtoechade, mellis roſacei. ana unc. ij. aquarum ſtillaticiarum betonicae, & ſalviae ana unc. iiij. ſampſuci unc. ij. fiat julapium pro tribus doſibus. Forma apozematis in ſimilaribus morbis. Apozema conſtat radicibus, corticibus ligneis, quae aequant plurimùm pondus unciarum quinque, herbis ad man. quatuor, fructibus ad paria decem ſeminibus ad drachmas ſex, floribus ad p. quatuor. Coquuntur decenti quantitate aquae: quae plerumque ſupereminet omnibus ſimplicibus latitudine trium digitorum. Haec decoquuntur, ſi longam ferunt decoctionem, dum media pars aquae abſumpta fuerit: ſi verò mediocrem, dum tertia pars aquae conſumpta eſt. De jure decocto coloque transfuſo, ſervatur lib. I. & ſſ. aut lib. II. quòd major quantitas corrumpatur antequàm ab aegro ſit conſumpta. Cuilibet autem librae decoctionis colo transfuſae admiſcetur ſelibra ſacchari aeſtate, aut mellis hyeme, ad ſaporem addendum: & aromatum drach. ij. ad odorem, & naturae confirmationem. At apozematum alia tantùm praeparant, quibus non ſunt permiſta purgantia, alia purgant, & praeparant. Apozematis bilioſum humorem ad expulſionem praeparantis & diminuentis exemplum. Rec. radicum glycyrrhizae mundae, utriuſque cichorii, ana unc. i. ſſ. foliorum cirſii, bugloſſi, utriuſque hieracii, ana man. I. uvarum paſſarum unc. I. prunorum, & ſebeſten an. paria decem, tamarindorum purgatorum unc. ij. coluteae orientalis, medullae granorum cnici ana unc. iij. florum violarum, bugloſſi, & cichorii, ana p. 2. fiat decoctio ad lib. I. ſſ. Quibus colo transfuſis, adde ſaccha. unc. quinque. in depuratione adde ſucci roſarum unc. ij. cinamomi & rhabar. ana drach. I. fiat apozema pro tribus doſibus. In hoc apozemate tamarindi, ſuccus roſarum, rhabar. bilem

lem flavam educunt: ſena orientalis, quam Theophraſtus coluteam appellat, melancholiam; cnicus, qui carthamus dicitur, pituitam trahit. Quod fit, quia cum bile plerumque pituita, & melancholia permiſtae ſunt. Uvae paſſae hepar confirmant, aniſum flatus diſcutit, cichorium meatus aperit: hieracium, humectat, & refrigerat; ſacch. ſaporem dat: cinnamomum odorem praeſtat; radices glycir. & cicho. detergunt. Apozematis pituitam praeparantis exemplum. Rec. hyſſopi M. ij. menthae M. i. ſſ. abſinthii M. i. calaminthae, aniſi, foeniculi, an. unc. i. roſarum rubearum unc. ij. fiat decoctio ad lib. i. & ſemiſſem. Quibus colo transfuſis, adde ſaccha. lib. ſſ. fiat apozema clarificatum, & aromatizatum cum cinnamomi drach. ij. pro quatuor doſibus. Hyſſopum eſt calidum, & ſiccum in tertio gradu; incidit craſſos & viſcidos humores, educit crudos. Itaque triplici ratione morbo frigido & humido convenit. Quae res facit, ut ejus quantitas ſit maxima in hoc apozemate. Mentha calida & ſicca ſecundo gradu, confirmat ventriculum, aufert putrefactionem, extenuat humores; ideo ſecundum locum in quantitate tenet. Abſinthium calidum primo gradu, aperit meatus, idcirco tertium gradum tenet in quantitate. Calamintha quia primis ſolum qualitatibus convenit huic morbo, ob id minima quantitate datur. Semina autem ponuntur ad aperiendos poros. Roſae ad confirmandam naturam, ſaccha. additur ad dulcedinem inducendam. Haec ſunt, quae de ratione miſcendorum medicamentorum dicere volui, ut ſcirent candidati medicinae, non eſſe temere medicamenta praeſcribenda. Apozematis melancholicum humo. educentis exemplum. Recipe radicum marathri, bugloſſi, cum toto, aſparag. graminis, an. man. ſſ. foliorum callitrichi, lupuli, adianti an. man. i. caricarum, uvarum paſſarum mundatarum an. paria decem. Corticis cappar. tamaricis an. par. i. ſemi. melonis citrulli, an. unc. i. anethi, cumini, an. drach. ij. hordei par. 2. thymi, epithymi, an. unc. i. ſſ. fiat decoctio ad lib. duas. Quibus colo transfuſis adde ſerapii de fumaria, de cichorio, ſacchari, an. unc. ſſ. fiat apozema depuratum, & conditum ſandal. citrini drach. ij. pro quinque doſibus. Apozematis ſanguinem ad purg. praeparantis exemplum. Recipe radicis aſphodeli, rad. cichorii, cum toto, an. man. ſſ. foliorum bugloſſi, ſpinaciae, lupuli. an. man. i. tamarindorum, caſſiae mundatorum an. unc. i. florum violarum, ſtoechados, bugloſſi, an. par. 2. fiat decocti ad lib. i. Adde ſerapii de limonibus, & acetoſa an. unc. ij. fiat apozema clarificatum pro tribus doſibus. Apozematis bilioſum humorem in capite coquentis exemplum. Recipe radicis cichorii, bugloſſi an. unc. ij. foliorum cucurbitae, lactucae an. man. 2. violarum man. 2. corticis ſalicis. man. ſſ. ſeminum myrthi & cucurbitae, an. drach. ij. florum roſar. & violar. an. par. 2. fiat decoct. ad lib. ſſ. fiat apozema clarificat. & aromatizat. ſand. citrini, & rubei an. d. i. ſſ. pro quatuor doſibus. Apozematis humorem pituitoſum in pulmone praeparantis exemplum. Recipe radicum carvi, & mei, an. unc. ſſ. foliorum abſinth. marubii, an. m. i. ſſ. hyſſopi, pulegii, an. man. ſſ. calami aromatici drach. iij. baccarum lauri, & juniperi an. paria decem. Florum utriuſque ſtaechados an. par. 2. fiat decoctio ad lib. duas. Quibus colo transfuſis, adde ſerap. de praſio, & hyſſopo an. un. iiij. mellis roſacei colati. unc. ij. Fiat apozema clarificatum, & aromatizatum. cinna. drach. i. pro quinque doſibus. Forma electuarii ſolidi. Cum de iis, quae forma liquida humores praeparant, dictum jam ſit, ſequitur, ut de illis, quae forma ſolida ad idem parantur, dicamus: ac primùm de electuariis. quorum alia ſunt calida, alia frigida. Ex quibus tum calidis, tum frigidis, quaedam ſunt capitis, quaedam pectoris, quaedam cordis, quaedam ventriculi, quaedam lienis, quaedam renium, quaedam matricis, quaedam denique juncturarum. De quibus poſt hac eſt ordine nobis agendum. Electuaria ſolida comparantur pulveribus aromaticis, aquis ſtillatitiis, morbo expellendo aptis, & ſaccharo, aut melle cocto, quo pulveres formam ſolidam accipiunt. Haec verò hac ratione miſcentur, ut ad ſingulas drachmas pulverum adhibeantur ſingulae unciae ſacchari, aquarum ſtillaticiarum quantum ſufficit diſſolvendo ſaccharo. Solent praeſcribi drachmae pulverum tres: ex quo fit, ut tres quoque unciae ſacchari praeſcribantur, quòd major quantitas eſſet ſuperflua aegro, & minor non poſſet commodè coqui. Coquitur ſacchar. ad conſumptionem aquae: deinde inſpergantur pulveres. Maſſa ex his compoſita ab igne remota, & in planum projecta dividitur in teſſellas: quarum ſingulae aequant quantitatem drach. i. ſſ. Ex quibus datur una ſingulis diebus hauſto apozemate mane. Electuarii ſolidi pituitam in ventriculo coquentis exemplum. Rec. pulv. roſat. novel. arom. roſati, an. drach. i. ſeminis ammeos, & aniſi, an. dr. ſſ. trochiſc. de capp. drach. i. ſſ. ſacch. in aqua praſii diſſoluti unc. quatuor. Fiat electuarium in tabellis, quarum ſint ſingulae drach. i. ſſ. Capiat unam ſingulis diebus, manè ante cibum horis tribus. Electuarii flavam bilem in capite coquentis exemplum. Recipe pulv. diacydonii, & ſandalorum rubei & citrini, an. drach. iiij. ſſ. ſacchari in qua lactucae diſſoluti unc. iij. Fiat electuari. in teſſelis: quarum ſingulae ſint drach. i. ſſ. ſumatur una ſingulis diebus mane poſt hauſtum apozematis. Forma conditi. Hactenus de electuariis: ſequitur, ut de conditis agatur. Conditum eſt medicamentum, quo natura confirmata humores facilius coquit. Fit autem conſervis, ſaccharis, floribus, corticibus, radicibus confectis. itemque electuariis, aut eorum pulveribus, & ſaccharo, hac quidem ratione, ut primò ponantur conſervae, ſeu ſacchara condita ad quantitatem

unc. ij. aut iij. deinde pulveres ad unc. i. ſſ. Poſtremò additur ſacchari quod ſatis erit, pulverizati: & piſtillo miſcentur. Pro divitibus addi poſſunt bracteae auri tres, aut quatuor. De quo ſumi poteſt ſingulis horis ad quantitatem avellanae. Conditi pro humore frigido exemplum. Recipe confectionis de oxalide, & cappar. an. unc. ſſ. electuarii de gemmis drach. iij. ſeminis aniſi, cumini, & foeniculi, an. drach. ij. corticis citri conditi unc. ſſ. ſacchari quod ſatis erit. Fiat conditum auro obvolutum: de quo ſumat aeger cochlea. 1. poſt cibum. Conditi pro humore calido exemplum. Recipe conſervae bugloſſi, roſarum, & nymphaeae, an. unc. ſſ. fragmentorum lapidum pretioſorum, an. ſcru. 1. corall. rubei, diamargariti frigidi, an. drach. ij. ſeminis oxalidis, portulacae, cichorii, an. drach. ij. bracteas auri numero quatuor, ſacchari quod ſatis erit. Fiat conditum auro obvolutum: quo utatur aeger ad quantitatem avellanae quavis hora diei. Forma potionis purgantis. Purgantia quaedam forma liquida, quaedam verò ſolida dantur. Liquida ſunt, potio, coctio, infuſio. Solida ſunt, bolus, pilulae, & electuaria. Potio conſtat decocto lenientium medicamentorum, aut loco illius aquis ſtillatitiis: deinde opiatis purgantibus humorem corruptum: quibus adjunguntur, quae compoſitorum vires augent, ſimplicia, & horum vim deleteriam corrigentia. Poſtremò admiſcentur, quae ſaporem & odorem ingratum emendant. Simplicia, quae opiatis adjunguntur, ſunt in pollinem redacta. Potionis ad bilem flavam exemplum. Recipe fol. abſinth. lupu. an. m. 1. flo. ugol. roſar. an. par. 1. Fiat decoctio ad unc. iiij. in qua diſſolve diapru. ſimp. hierae Gal. an. drach. iij. rhab. ſcru. 2. ſpic. ſcr. 1. quibus in pollinem deductis adde oxyſacchar. unc. i. fiat potio. Potionis ad melancholiam exemplum. Recipe aqua. ſtillaticiarum, graminis, & lupi ſalict. an. unc. ij. Quibus diſſolve diaſenae, & confection. hamech. an. drach. iij. turbethi ſcru. 2. zingib. ſcru. 1. diligenter tritorum, ſerap. bugloſ. unc. i. Fiat potio dejectoria. Potionis pituitam educentis exemplum. Recipe aquarum ſtillatit. hyſopi, & praſſii an. unc. ij. electua. indi major, & benedict. laxat. an. drach. ij. epithymi in pulverem redacti. drach. iiij. hermodact. drach. 1. cinn. ſcr. i. diligenter tritorum, ſerap. de cortic. citri unc. i. fiat potio. Potionis ſang. mundantis exemplum. Rec. prunor. damaſce. paria ſex, ſebeſten par. 4. coquantur in decenti quantitate aquae bugloſſi. De decocto colo transfuſo accipe unc. vj. In quibus diſſolvantur ad ignem tamarind. & caſſiae mundat. ana unc. i. ſſ. Poſt colaturam adde diacath. drach. iiij. fiat potio. Quae ad ſingula membra purgantia dirigant. Ante dicta purgantia non modò ſimilaribus morbis, ſed diſſimilaribus etiam, cum iis, quae ſequuntur, dirigentibus accommodantur. Aquae autem, & ſerapia ſingulis membris convenientia in julapiorum compoſitione fuerunt commemorata. Huc ergo transferantur. Ad caput dirigunt nux moſchata, cubebae, chamaedris, chamaepitis, ſtoechas. Ad pectus, uvae paſſae, hordeum, praſium, glycirrhiza. Ad hepar, ſpica nardi, aniſum, cinnamomum, daucus. Ad ſplenem, eupatorium, foeniculi, cappares, calamintha. Ad renes & veſicam, ſaxifragia, petroſelinum, quinque radices aperitivae. Ad matricem, ſabina, matricaria, pentaphyllon, pimpinella. Ad juncturas, aſarum, cardamomum. Forma decocti purgantis. Decoctum catharticum conſtat ſimplicibus purgantibus. Quibus adjunguntur pharmacam vim toxicam emendantia. Additur & liquor, quo purgantia decoquuntur. Poſtremò, facta decoctione, liquori colo transfuſo, cujus quantitas eſt unc. iiij. aliquid ex opiatis purgantibus, & morbo expellendo aptis, permiſcetur. Itemque alicujus ſerapii noſtro inſtituto convenientis, ad ſaporem cathartici corrigendum, unc. i. Differt ergo in hoc haec purgandi ſpecies à potione, quod hic purgantia coquuntur, illic verò non. At danda opera eſt, ut quanto major erit quantitas purgantium decoctorum, tantò minor ſit quantitas eorum, quae poſt colaturam adjiciuntur. Debet enim in omni purgantium compoſitione ex miſtis proportione ad juſtitiam, oriri tanta medicamenti vis, quanta eſt neceſſaria ad morbum expellendum: ne ſi minor ſit, à morbo vincatur: ſi verò major, naturam cum morbo vincat. Decocti purgantis bilem flavam exemplum. Recipe prun. Damaſc. paria. v. thymi p. 1. flor. roſar. & viola. ana p. ſſ. radicis polipod. quercini, & folior. ſenae orientalis, ana unc. 1. fiat decoctio ad uncias quatuor. Quibus adde ſerap. de abſinthio unc. i. diaprun. ſolutivi drach. ij. fiat potio dejectoria: detur in diluculo ante cibum horis tribus. Decocti melancholiam educentis exemplum. Recipe bugloſſi cum toto m. 1. pulegii m. ſſ. flor. ſtoechad. p. ſſ. epithimi unc. 1. mirobala. indor. unc. ſſ. lapid. lazul. loti ſcrup. ij. fiat decoctio. De qua colo transfuſa accipe unc. iv. quibus miſce ſerap. de thimo unc. i. fiat potio: detur mane ſtomacho vacuo. Decocti pituitam purgantis exemplum. Recipe radicum aſari, drach. i. polypod. quercini, drach. iij. vuarum paſſarum mundat. unc. ſſ. ſeminis carthami drach. iij. agarici trochiſcati drach. iij. zing. drach. 1. fiat decoctio ad unc. iiij. Quibus colo transfuſis adde Serap. de ſtoechad. unc. ſſ. fiat potio dejectoria. Decocti ſanguinem purgantes exemplum. Recipe ſebeſten, jujubar. prun. Damaſc. ana paria quatuor, adiant. polithric. bugl. ana man. ſſ. tamarind. caſſiae recenter extract. ana unc. i. ſſ. fiat decoctio ad unc. v. Quibus diſſolve diacath. drach. iiij. ſer. de bugloſſ. unc. i. fiat potio. Forma infuſionis. Infuſio differt à coctione, quòd ſimplicia cathartica illic decoquuntur in liquore aliqua, tunc verò ſolum macerantur per duodecim horas. Itaque in infuſione macerantur ſimplicia cathar-

thartica in liquore aliquo ſtillatitio, aut decocto medicamentorum morbo conveniente, ad humorem corruptum educendum, dupla quidem quantitate, ad quantitatem, qua dantur in ſubſtantia. Poſt infuſionem magma, & faeces colo excernuntur à liquore. De quo accipiuntur unc. quatuor. Quibus admiſcetur aliquid ex opiatis purgantibus, & ex ſerapiis, quae morbo conveniunt, unc. ſſ. aromatum drach. i. & fit potio. Diluti purg. flavam bilem exemplum. Recipe aqu. ſtill. abſinth. & fum. an. unc. ij. in quibus macerentur. xij. horis, rhabar. drach. ij. cinamom. drach. ſſ. myrobal. flavor. unc. ſſ. in jure colo transfuſo diſſolve hierae picrae Galen. drach. ij. ſerap. de acetoſit. citri unc. ſſ. fiat potio dejectoria. Diluti melancholiam educentis exemplum. Rec. uvarum paſſar. p. 1. bugl. fuma. ana man. ſſ. polipod. quercini unc. ſſ. origani m. ſſ. fiat decoctio ad unc. iiij. in quibus macerentur per noctem foliorum ſenae unc. i. lapidis cyanei loti & triti drach. i. manè exprimendo colentur: in colatura diſſolve confectio. hamec. drach ij. ſerap. de lupul. unc. fiat potio. Diluti pituitam trahentis exemplum. Recipe quinque radic. diuretic. omnium unc. ſſ. rad. ebul. drach. ij. chamepityos M. ſſ. florum ſambuci, ſtoccad. an. P. 1. fiat decoctio ad unc. v. in quibus macerentur per noctem ſem. cartha. hermodact. contuſor. ana drach. iij. cinnam. drach. i. Mane colo transfuſis adde diaphoenici drach. ij. ſerap. de duabus radicibus unciam ſemis: fiat potio. Forma boli purgantis. De purgantibus forma liquida dictum fuit: reſtat, ut de iis, quae forma ſolida dantur, dicamus. Bolus igitur fit, aut ex ſimplicibus, aut ex compoſitis, aut ex ſimplicibus & compoſitis permiſtis. Quòd ſi purgantia, quae bolum ingrediuntur, illa ſint ſicca, ut abſque liquore externo conjungi nequeant, admiſcendum erit ſerapium morbo curando conveniens, quo ea conjungantur: & ſaccharum addi debet, quod ſaporem addat. Itaque haec forma conſtat quatuor medicamentorum generibus: purgante ſimplici aut compoſito: aromate, quod purgantis vim corrigat; ſaccharo, quod ſaporem addat: ſerapio, quod partes jungat. Boli flavam bilem purgantis exemplum. Recipe elect. è ſucco roſar. drach. ij. caſſiae recens extractae unc. ſſ. rhab. in pulverem redacti drach. ſſ. ſacchari violacei unc. ſſ. ſerap. oxalid. quod ſatis erit iis permiſcendis. fiat bolus. Boli melancholiam educentis exemplum. Recipe confectionis hamech. drach. iij. mirabol. indor. diligenter tritorum drach. i. turbethi ſcrupul. ij. zingib. ſcrup. i. conſervae bugloſſi & fumariae, an. drach. ij. ſerap. de thimo, quod ſatis erit. fiat bolus. Boli pituitam purgantis exemplum. Rec. diacartha. & diaphaen. ana drach. ij. hermodact drach. i. maſtiches, ſcrup i. turbethi drach. ſſ. zingiberis ſcrupul. ſſ. quibus diligenter tritis, adde conſer. hyſſo. & roriſmarini, ana drach. ij. ſacchar. è lavandula drach. iij. ſerap. de praſio, quod ſatis erit iis permiſcendis. Conficiatur buccella. Boli ſanguinem purgantis exemplum. Recipe cath. & diaſen. ana drach. iij. rhab. ſcrup. i. ſpicae nardi ſcrup. ſſ. ſenae drach. ij. quibus diligenter tritis, adde conſer. bugloſſi, & cichor. ana drach. iij. ſerap. acetoſi quod ſatis erit. fiat bolus. Forma pilularum, quae aegris ſumendae deſcribuntur, componuntur plurimum ex maſſa duarum, aut trium pilularum, quas confectas ſervant pharmacopolae: ſic, ut ex ſingulis tribus maſſis aſſumpto ſcrup. i. fiant ex una drachma maſſae globuli novem, aut tredecim. Adduntur grana aliquot medicamenti ſimplicis, vel compoſiti acrioris, quod globulorum vires augeat. Ex quibus, cum ſerapio noſtro inſtituto conveniente, fiunt pilulae nunc novem, nunc tredecim pro aegri natura: quas cinnamomo, vel auro poſtea obvolvimus ut minori negotio devorentur. Ergo in pilulis conficiendis quatuor conſiderantur: maſſa ex pharmacopaeorum maſſis deducta: quod illius vires auget: ſerapium, quod illa duo conjungit: cinnamomum, quod ſaporem addit Dantur autem mane, ut cetera cathartica, ſtomacho vacuo. Pilularum pro flava bile exemplum. Recipe pilularum aurearum, & de rhab. ana drach. ſſ. elater. gra. 4. cum ſerap. de limonibus quod ſufficiet. Fiant pilul. novem, quae auro obvolutae, dentur mane ante cibum. Pilul. ad melancholiam educendam exemplum. Recipe pilul. de fum. & de lap. lazuli, ana drach. ſſ. ellebo. nigri, in pollinem redacti, ſcrup. ſſ. tragacanthae, & lapid. Arme. loti ana gra. 4. terantur diligenter cum ſerap. de bizantiis, quod ſatis erit. fiant pil. novem, cinnamomo obvolutae. Pilul. ad pituitam attrahendam exemplum. Recipe pillular. cochia. pillul. lucis, ana drach. ſſ. trochiſcor. dialhand. ſcrupul. ſſ. euphor. gra. 4. cum ſerap. de praſio. Fiant pill. duodecim: quae cinnam. obductae, dentur manè ſtomach vacuo. Pil. ad ſanguinem mundandum exemplum. Recipe pilul. de cinogloſ. & de fumaria, ana drach. ſſ. rhabar. triti. ſcrup. 2. ſpicae nar. in pulverem redactae, ſcrup. ſſ. cum ſerapio de fumaria fiant pilul. 13. & hae ſint ſatis pro formis, & exemplis omnium medicamentorum, intro aſſumentium.

CAPUT VI.

DE TOPICIS MEDICAMENTIS.

Topicorum medicam. effectus.

Medicamentorum, quae intro aſſumuntur, tum materia tum forma ſuperiore ſermone expoſita fuit. Supereſt, ut pari ratione de localibus medicamentis agamus. Medicamenta igitur, quae foris adhibentur, ſunt emplaſtra, linimenta, cataplaſmata. Ex iis verò ſingulis alia repellunt, alia emolliunt, alia diſcutiunt, alia abſtergunt, alia carne ulcus implent, alia cicatricem inducunt, alia attrahunt, alia carnes exedunt. De quibus ſigillatim eſt dicendum. Forma emplaſtrorum. Emplaſtrorum quaedam fiunt per decoctionem, quaedam verò ſine decoctione. Quae ſine decoctione fiunt, haec ex adipibus, axungiis, reſinis, gummi ad ignem liquefactis conſtant. Quibus adjiciuntur pulveres ex plantis, & metallis, quae ubi permiſta fuerint, ab igne removentur: & in aquam frigidam injecta, manibus tamdiu premuntur, dum planè coaluerint. At verò emplaſtra, quae per decoctionem fiunt, conſtant aut ſucco, aut ſubſtantia plantarum, oleo, cera: aliquando gummi, reſinis, & pulveribus metallorum. Quando igitur herbarum ſubſtantiam accipiunt, tunc ſic parantur: Planta coquitur, donec in mucilaginem redacta ſit. Deinde mucilago ſetaceo cribro tranſmiſſa, tamdiu oleo coquitur, donec omnis humiditas exhalarit. Poſt additur cera aut gummi in aceto diſſolutum: & iterum fit coctio, donec humiditas omnis conſumpta fuerit; quod cognoſcitur, injecta emplaſtri particula in prunas: quae ſi ſtridat, nondum facta fuit concoctio. Poſtremo adduntur pulveres, qui longam decoctionem non ferunt, idcirco ſtatim ab igne removetur emplaſtrum, & formantur magdaleones. At ſi non ſubſtantia plantarum, ſed vel mucilago, vel ſuccus in emplaſtro ſit; haec coquuntur cum oleo, donec omnis humor abſumptus fuerit. Quo factò, adduntur cera, & pulveres aromatici. Nam ſi ſint pulveres metallorum, qui longam decoctionem exigunt, cum oleo macerandi, & diu coquendi ſunt. Quantitas autem miſcendorum ita ſe habet, ut ad unc. i. pulverum, addantur unc. iij. olei, ad unc. iij. olei addatur lib. I. cerae, quae veluti corpus emplaſtro det: & reſinae unc. ij. quibus emplaſtrum fiat tenax. Quamquam hoc tempore ſoleamus quantitatem pulverum, & oleorum exprimere, deinde addere haec verba, & cerae, quod ſatis erit; fiat emplaſtrum. Augere verò, aut diminuere quantitatem pulverum, vel oleorum, aliorumve medicamentorum, quae emplaſtro vires addunt, ille ſolus novit, qui & medicamentorum vires, & morbi magnitudinem tenet; quantitatem autem cerae, aut aliorum, quae emplaſtro tantum corpus praeſtant, is ſolus novit augere, vel minuere, qui totius emplaſtri, & integri quantitatem ante praeſcripſit, quàm partes definierit emplaſtri. Cum enim medicamentum debeat, quod eſt ſecundum naturam, conſervare, & quod eſt praeter naturam, expellere; neceſſe eſt, ut aucto morbo, augeatur etiam medicamentum. Morbus verò non eſt ſemper idem. Fit ergo ut medicamentum non poſſit eſſe perpetuò idem. Quare certa medicamentorum quantitas praeſcribi omnibus apta non poteſt; ſed relinquitur prudenti Medico, qui nunc augendo, tantum faciet medicamentum, quantum exiget morbus. Deſcribitur tamen quaedam univerſalis quantitas, quae addendo, aut diminuendo pro natura morbi, fit poſtea morbo propria. Emplaſtri repellentis exemplum. Recipe terebinthinae, reſinae pini, ana unc. i. cerae albae unc. iiij. ſſ. gummi helenii unc. ſſ. Quibus ad ignem diſſolutis, adde boli Armeni, terrae ſigillatae, an. drach. ij. ceruſſae, drach. iij. radicis cyperi drach. i. chalciteos drach. ſſ. quibus diligenter tritis, fiat emplaſtrum. Emplaſtri duritiem mollientis exemplum. Recipe mucilaginis rad. lilii, & althaeae, an. lib. ſſ. olei lauri, & chamaemeli an. unc. iij. Quibus coctis ad conſumptionem ſucci, adde galbani, ammoniaci, bdellii in aceto diſſolutorum, an. unc. ſſ. Quibus denuo coctis ad humiditatis conſumptionem, addantur propoleos & ceruſſae an. unc. quinque. fiat emplaſtrum. Quod generoſo vino infuſum malaxetur. Emplaſtri diſcutientis exemplum. Recipe radicum althaeae, & malvae, an. man. ſſ. foliorum abſinthii, & papaveris corniculati, an. man. I. ſeminis faenograeci, orobi, contuſorum, an. par. I. coquantur, donec redacta ſint in formam maſſae: cocta ſetaceo tranſmittantur. De tranſmiſſa mucilagine accipe lib. I. olei, anethi, & hyperici, an. unc. ij. axungiae veteris porci, & gallinae, à fibris purgatae an. unc. i. coquantur ad conſumptionem humiditatis. Poſt adde ſalis uſti drach. ij. corallii drach. i. ſeminis aniſi, an. drach. iij. farinae lolii & hordei an. unc. i. croci ſcrup. ij. cerae, quod ſatis erit: fiat emplaſtrum. Emplaſtri tumorem praeter naturam coquentis exemplum. Recipe caricas albas, numero viginti, uvarum paſſarum mundatarum à vinaceis uncias duas, radicum lapathii, & althaeae, an. uncias tres, ſeminis faenogr. & lini, an. unciam unam ſemis. Contuſa coquantur, dum in mucilaginem redacta fuerint: deinde colo tranſmittantur. De colatura accipe libram unam, olei de liliis lib. ſſ. Denuo coquantur, dum omnis humiditas exha-

halarit. Adde adipis ſuilli, & vitulini, purgati à fibris, an. uncias quatuor, radicis ireos in pulverem redactae, farinae tritici, reſinae Colopho. an. uncias tres, cerae, quod ſatis erit: fiat emplaſtrum. Emplaſtri vomicas aperientis exemplum. Recipe radic. hermodactyl. radicis bryoniae, an. drach. i. faecis vini uſtae, ſtercoris columbini an. drach. i. ſſ. pinguedinis ranarum viridium, olei antiqui, an. unc. ſſ. propoleos, & terebinthinae an. quod ſatis erit: fiat emplaſtrum. Emplaſtri ulcera abſtergentis, exemplum. Recipe ſucci ſolani, marrubii, plantaginis, olei roſacei an. lib. ſſ. Coquantur ad conſumptionem ſuccorum. pulverum cicerum, oſtreorum, ſtercoris caprini uſti, calcis lotae, an. unc. iiij. aeruginis lotae, arſenici, in pollinem redactorum, an. drach. ij. Galbani, hamoniaci, aloës, an. drach. iij. terebinthinae, unc. ij. cerae viridis, quod ſatis erit: conficiatur emplaſtrum. Emplaſtri carnem generantis, exemplum. Recipe ſuc. ſola. aizoi, an. unc. iij. radicis ireos & bryoniae an. unc. iiij. olei roſat. lib. ſſ. Coquantur ad conſumptionem ſucci. Quibus adde reſinae Colophoniae, & gummi helenii in aceto diſſolutorum, an. unc. ij. Denuo coquantur ad conſumptionem humiditatis. Adde cinerum oſtreorum & buccinor. an. unc. i. corallii, ſpodii, an. drach. ij. cerae, quod ſatis erit: fiat emplaſtrum. De unguentorum forma & materia. Forma unguenti differt ab emplaſtris, quod ſit mollior. Nam cum unguenta habeant plus olei, & minus cerae, quàm emplaſtra, neceſſe eſt ſint molliore forma. Itaque, quùm facimus unguenta, ad drachmam unam pulverum addimus. unc. i. olei, & ad unciam unam olei adhibemus. unc. i. cerae. Modus verò conficiendi, & materia, ex quae fiunt unguenta, eadem omnino ſunt, quae de emplaſtris dicta fuere. Unguenti carnem generantis exemplum. Recipe ſucci millefolii, & verbenae, an. unc. iiij. olei roſac. lib. ſſ. axungiae vaccae drach. ij. coquantur ad conſumptionem ſucci. Adde galbani ſtyracis, in aceto diſſolutorum, an. drach. ij. Iterum coquantur, dum humiditas exhalarit. Poſtremò adde cerae quantum ſatis erit: & ab igne ſe movendo adde aloës diligenter tritae drachmas tres fiat unguentum. Cataplaſmata fiunt ex radicibus, foliis, ſeminibus, floribus, pinguedinibus, & oleis, hoc modo: Plantae contuſae, & in aqua maceratae ita coquuntur, ut in quaſi mucilaginem redigantur. Sic cocta ſetaceo transjiciuntur. De transjecto accipimus quantitatem, quam volumus: cui admiſcemus aut olea aut pinguedines. Quae permiſta ſtatim ab igne removentur, & uſui ſervantur. Haec autem hac ratione miſcentur, ut in ſingulos manipulos plantarum addantur ſingulae unciae, & ſemiſſes oleorum, aut pinguedinum. Cataplaſmatis emollientis exemplum. Recipe radicum althaeae, malvae an. man. I. liliorum alborum, & cucumeris agreſtis an. man. ſſ. caricas numero decem, ſeminis lini, faenigraeci, an. man. I. contuſa, & in aqua macerata coquantur, dum in mucilaginem deducta fuerint. Deinde colo transjiciantur. De tranſmiſſo accipe libram unam. Cui adde olei de lilio, & amygdalarum dulcium, an. uncias duas, medullae caprae & cervi ana unciam unam, cerae, quod ſufficit. Fiat cataplaſma. Quibus dictis ad varias medicamentorum compoſitiones propius accedemus, ab emplaſtri initio prius ſuſcepto. Emplaſtrum diachilon commune ſive diachilon album. Rec. faenigraeci, ſeminis lini, radicis althaeae à quibus omnibus extrahantur mucilagines, & accipe ex ipſis mucilaginibus ana unam libram, lithargyrii contriti contritione ultima & mundati à plumbo & ſcoria lib. I. ſſ. olei antiqui clari lib. III. lithargyrium & oleum diu in mortario lapideo cum piſtillo ferreo conquaſſentur, & elaboretur in eorum conquaſſatione multum: deinde bulliant ſuper ignem cum facilitate, ſemper & inceſſanter agitando cum ſpatula uſque dum coaguletur litargyrium. tunc deponatur ab igne, & dimittatur infrigidari paulatim: poſtea. Rec. mucilagines, & bulliant bullitione aliqua. Deinde paulatim projice mucilagines ſuper litargyrium & oleum ſemper cum piſtillo conquaſſando donec fiat eorum conveniens permixtio. tunc verò coquatur ſuper ignem uſque quo inſpiſſetur. Et ſi vis ipſum facere ireatum, tunc de intentione filii Hamech, permiſce pulverem ireos ſubtiliſſimum. & ſunt alii qui pro communi oleo ponunt oleum irinum, & ſi addas mucilaginem ſeminis meliloti erit ſedatio ejus fortior. Emplaſtrum diachylon cujus juvamentum notum eſt ad apoſtemata dura & ad duritiem hepatis, ſplenis, & ſtomachi, & ad ſcrophulas, omnemque duritiem. Emplaſtrum diachylon parvum. Rec. litargyrii unc. vj. olei veteris clari lib. I. mucilaginis pſilii unc. iiij. mucilaginis hioſciami unc. i. ſſ. mucilaginis ſeminis lini, mucilaginis radicis malvae ana unc. ij. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Diachylon parvum reſolvens & maturans tumores à caliditate factos, & apoſtemata. Emplaſtrum diachylon magnum. Rec. litargyrii mundi triti & cribellati unc. xij. olei irini, id eſt, ireos, olei chamaemelini, olei anethini ana unc. viij. mucilaginis ſeminis lini, mucilaginis foenigraeci, & radicum althaeae, mucilaginis ficuum pinguium, mucilaginis paſſularum, ſucci iridis, ſucci ſcillae, hyſſopi humidae, glutinis alkanach, id eſt, glutinis piſcium ana drach. xij. ſſ. terebinthinae unc. iij. reſinae pini, cerae citrinae ana unc. ij. conficientur hoc modo: lithargyrium, & ſupraſcripta olea diu in mortario lapideo cum piſtillo ferreo conquaſſentur per ſpatium mediae horae, deinde bulliant ſuper ignem levem cum facilitate ſemper agitando cum ſpatula donec coagulentur: tunc deponantur ab igne & dimittantur infrigidari. deinde Rec. mucilagines ac alia, & ſimul iterum bulliant donec efficiatur ejus forma dura: deinde ab igne deponantur ſuper marmor, & fiant magdaleones, empla-

ſtrum

ſtrum diachylon magnum operoſius eſt quam praecedens, & ideo ad reſolvendum & maturationem omnis duritiei & inflammationis expertum. Emplaſtrum de mucilaginibus. Rec. mucilaginis ſeminis althaeae, ſeminis lini, mediani corticis ulmi, foenigraeci, ana unc. iiij. ſſ. oleorum chamomeli, de lilio, anethi, ana unc. 1. ſſ. ammoniaci, galbani, opopanacis, ſerapini, ana unc. ſſ. cerae novae, unc. xx. croci drach. ij. terebinthinae unc. ij. fiat emplaſtrum ut decet. emplaſtrum de mucilaginibus eſt lenitivum & mollificativum omnis duritiei. Emplaſtrum ad ſtomachum, & hepar. Rec. ligni aloës, abſinthii, gummi arabici maſtiches, cyperi, coſti, zinziberis ana unc. ſſ. calami aromatici, olibani, aloës, ana drach. iij. cariophylli, maceris, cinnamomi ſpicae, nucis moſcatae, galliae muſcatae, ſpicae nardi, ſchaeno anthos an. drach. i. ſſ. aggregentur omnia cum miva aromatica, id eſt, miva cum ſpeciebus: & extende ſuper pannum, & ſuffumigetur ſuper ligno aloës, & ſuperponatur emplaſtrum ſtomachum, & hepar confortans, & calefaciens ea. Emplaſtrum de granis lauri. Rec. olibani, maſtiches, myrrhae, an unc. i. ſſ. granorum lauri, unc. ij. cyperi, coſti an. unc. ſſ. mellis colati, quantum ſufficit, ad aggregandum: & extendatur in panno, & calidum ſuperponatur ubi oportet. ſi autem triplicetur cyperus, & ponatur de ſtercore vaccarum, aut caprarum ſicco, invenitur mirabile ad hydropiſim, & inflationes diſcutiendas. Emplaſtrum de granis lauri, Meſue, conferens ad dolores ex frigiditate factos, & ventoſitate, & proprie ad dolorem ventris, & ſtomachi, renum, & matricum, veſicae, & aliorum viſcerum praeſidio eſt. Emplaſtrum de meliloto. Rec. meliloti unc. vj. florum chamomeli, foenigraeci, granorum lauri, radicis althaeae, abſinthii, ana drach. iij. ſeminis apii, cordumeni, id eſt, carvi agreſtis, iridis, cyperi. ſpicae nardi, caſſiae ligneae, ammis, aniſi, ana drach. ij. ſſ. ſampſuci drach. iij. ammoniaci drach. x. ſtiracis calamitae, bdellii ana drach. v. terebinthinae, unc. i. ſſ. ficuum pinguium num. 12. ſepi hircini, reſinae ana unc. ij. ſſ. cerae unc. vj. olei ſampſucini, olei de ſpica ana q. ſ. ad infundendum, & contundendum. Emplaſtrum de meliloto mollificans omnem duritiem quae eſt in ſtomacho, hepate, & ſplene, & omnia viſcera mollificat. Emplaſtrum de gallia. Recipe galliae moſcatae, ſchoenu anthus, ana unc. i. ſſ ramich rhois, acaciae, hypociſtidos, ladani, gallarum non perforatarum, calami aromatici, roſarum, ſandalorum alborum, ſandalorum rubrorum, maſtiches, xiloaloës, cariophyllorum, ſpicae nardi, thuris, coſti, myrrhae, cyperi, abſinthii ana drach. ij. panis biſcocti drach. iij. dactili ſicci, num. 12. ſucci myrti, ſucci lauri, aquae roſarum, vini auſteri ana unc. i. ſſ. mivae aromaticae unc. iij. vel iiij. gummi arabici, aſſari drach. vij. terantur accurate omnia, deinde panis, & dactili 24. horis macerentur in ſuccis. Haec leviga, & miva excipe gummis additis, coquentur igne lento ad mellis craſſitudinem: quibus in mortario diu permiſce pulverem praedictum donec totum fuit viſcoſum: tempore utendi ſufficitur ligno aloës panno illitum. Emplaſtrum de gallia ventrem totum inferiorem roborat adſtringendo & calefaciendo, quare lienterias, diarrhaeas; dyſenterias juvat à cauſa frigida productas. Emplaſtrum alterum de gallia. Recipe galliae, rhamich foliorum, & ſeminis roſarum, rhois, ſantali albi, & rubri, ſpodii, ſanguinis draconis, electri, balauſtii, capitum granatorum, hypociſtidos, acaciae, corticum mandragorae ana drach. ij. camphorae drach. ſſ. polentae, baccarum myrti, gummi arabici, aſari tenuiſſime tritorum, ana unc. ſſ. ſucci uvarum agreſtium unc. i. ſucci capreolorum, vitis agreſtis unc. ij. ſucci extremitarum myrti, aceti, ana unc. iiij. mivae acidae, unc. ij. vel iij. tere omnia tenuiter, polentam, baccas myrti gummi, aſarum tenuiſſime trita ſuccis uvarum, capitulorum myrti, & aceto, macera: quibus adde mivam, & coque igne lento ad glutinoſam craſſitiem. tunc pulveres his diligenter miſce ex hoc portio alutae illita tempore utendi ſuffiatur xiloaloë. emplaſtrum hoc de gallia ad effectus eoſdem, ſed à cauſa calida profectos valet. Emplaſtrum Andromachi ſecundum Meſue. Rec. ſepi arietum, picis an. drach. xiij. gummi pini unc. viij. ſandarachae, auripigmenti, aluminis ſciſſilis, calcis vivae ana drach. iij. ammoniaci unc. ij. ammoniacum ſuper ignem diſſolvatur vino rubro, eique adde olei lib. II. & reliqua probe pulverata. emplaſtrum Andromachi, podagram, gonagram, iſchiadem, & reliquos articulorum dolores antiquos & eorum tumores, & laterum, ſcirrhumque ſplenis, & hydropem juvat. Emplaſtrum Andromachi cauſticum ſecundum Meſue. Recipe aquae ardentis lib. IV. ſeminis orizae, frumenti excorticati ana unc. vij. macera in vaſe vitreo bene obſtructo, donec granis diſſolutis totum fiat mucoſum. ſerva, ſed diebus ſingulis ligneo baculo move, & obtura: exceptum cortice avellanae, vel arundinis, vel cera pertuſa, & parti admotum, tribus horis aut plus cauterii vice ulcerat, & urit. Emplaſtrum filii Zachariae ſecundum Meſue. Recipe cerae flavae, medullae cruris vaccae, adipis anatis, adipis gallinae, muccaginis, ſeminis lini, pares portiones, olei lini quantum ſufficit, muccaginis althaeae, muccaginis foenigraeci, portiones pares. olei leucoji pro oleo lini, vel cum eo, muccaginis oeſipi, muccaginis ictyocollae, quantum ſufficit. Emplaſtrum hoc juncturarum tophos ac nodos duros mollit, diſſolvit, & craſſa, lenta, aequè pulmonis, & thoracis excrementa expectorare magis habilia reddit. Emplaſtrum ceroneum Recipe picis navalis bene colatae, cerae ana unc. ij. & drach. iij. ſerapini unc. ij. ammoniaci, terebinthinae, colophoniae, croci ana unc. i. & drach. iij. aloës, thuris, myrrhae

rhae

rhae ana unc. i. opoponacis, ſtiracis calamithae, galbani, maſtices, aluminis, foenigraeci ana drach. iij. confitae, id eſt foecis ſtiracis liquidae, bdellii, ana drach. iij. litargyrii unc. i. ſſ. confice ſic: ſerapinum, galbanum, opoponacum, ammoniacum, gummi aliquantulum tuſa cum vino temperentur: deinde ad mediae partis vini conſumptionem bulliant: & vaſo ſtanneo poſito ſuper ignem, cum inceperit bullire, pix navalis bene colata addatur, & cum ſpatula bene agitetur, donec liqueſiat. liquefacta pice, addatur cera, & ea liquefacta ponatur colophonia: tum ſtirax cum piſtillo calido trita fruſtatim imponatur. poſtea maſtice, & olibanum, deinde myrrha cum bdellio. & intervallo facto ponatur terebinthina & conſequenter alumen & lithargyrium: ad ultimum foenum graecum. & cum decoctum fuerit fundatur ſupra aquam tepidam, & ab aqua extractum manibus exprimatur, donec tota aqua inde exeat: deinde pulvis aloës ſuper marmor inunctum cum oleo laurino malaxetur: poſtremum croco pulverato, & inunctis manibus cum eodem oleo laurino magdaleones informentur. Emplaſtrum ceroneum, à cera dictum, praecipue valet ad omnem dolorem ſpatularum, & pectoris ex frigiditate: & ſi humor frigidus illuc fecerit diſcurſum mire ſolvit, & ſplenem remollit, valet ad hydropiſim de frigida cauſa hepatis, ſed eadem cauſa matricis frigiditati ſuperpoſitum multum reſiſtit. Emplaſtrum oxicroceum. Recipe picis navalis, croci, colophoniae, cerae ana unc. iiij. conficitur ſic: galbanum & ammoniacum aliquantulum contuſa ponantur in ſufficienti aceto per noctem, mane vero ponantur ſuper ignem ut eliquentur: & eliquata per caciam colentur & coquantur iterum, donec pars aceti conſumatur, & tunc pix navalis, bene colata addatur, & eliquata pice pone ceram. cera liquefacta, pone colophoniam, deinde terebinthinam, & facto intervallo ponatur maſtix, & olibanum, & myrrha, ſemper agitando cum ſpatula à principio ad ultimum. quum autem coctum fuerit, in aqua frigida ponatur, & ab aqua extractum manibus exprimatur ut tota aqua exeat, & ſuper marmor inunctum oleo, lavetur & pulvere croci ſuperpoſito malaxentur & fiant magdaleones. Emplaſtrum oxicroceum Nicolai in magno antidotario, ex aceto & croco nomen habet. Emplaſtrum oxicroceum valet praecipue ad fracturas oſſium, & ad membra quae dolore aliquo affliguntur, & apoſtemata dura in quacunque parte corporis fuerint, remollit & diſſolvit.

Emplaſtrum de Janua. Recipe ſucci betonicae, ſucci plantaginis, ſucci apii, ana lib. I. cerae, picis, reſinae terebinthinae, ana lib. ſſ. fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum gratia dei. Recipe terebinthinae libram ſſ. reſinae libram I. cerae albae unc. iiij. maſtiches unc. i. verbenae, betonicae, pimpinellae, an man. I. Herbae piſtentur, & in vino albo forti bulliant uſque ad conſumptionem tertiae partis, colentur, & inde ſubſtantia herbarum abjiciatur, & cera, reſina, & maſtix. cum colatura ponantur, bulliant agitando, donec optime incorporentur, & tunc deponantur ab igne, & addatur terebinthina. & totum agitetur cum ſpatula, & fiat emplaſtrum.

Emplaſtrum contra rupturam. Rec. picis navalis, aloës, ana unc. iij. lithargyrii, cerae rubeae, colophoniae, galbani, ammoniaci, ana unc. ij. viſci quercini unc. vj. utriusque ariſtolochiae, myrrhae gypſi, thuris, ana unc. vj. terebinthinae unc. ij. iſculi id eſt vermis terrae unc. iiij. gallarum unc. iiij. utriuſque conſolidae, boli armenici ana drach. iiij. ſanguinis humani lib. I. confice ſic, primo ponatur viſcus quercinus: & dimittatur diu bullire in aqua decoctionis pellis arietinae, ſic ut removetur ab ariete, quae debet decoqui per diem & noctem: Poſtea deponatur ab igne & ponantur terebinthina, lithargyrium, & colophonia, poſtea maſtix, thuris, iſculi, myrrha, & galbanum, & ammoniacum: paulo poſt conſolida major & minor, gypſus, & bolus armenus. poſtea ſuper ignem ponatur, & ponatur ſanguis humanus: conſequenter ariſtolochia longa & rotunda, & ad ultimum aloë, & ſemper agitari debet ſine intermiſſione fortiter cum ſpatula. ſignum decoctionis eſt, quando digitis non adhaeret. poſtea ponantur ſuper marmor unctum oleo violato, & manibus malaxentur. Poſtea teratur iterum in mortario aſſidue per duos vel tres dies, deinde uſui reſerva.

Emplaſtrum divinum. Recipe galbani unc. i. drach. ij. ammoniaci unc. iij. drach. iij. opoponacis unc. i. lithargyrii lib. ſſ. cerae novae unc. viij. olei olivarum lib. i. ſſ. olibani unc. i. drach. i. myrrhae unc. i. drach. ij. viridis aeris unc. i. bdellii unc. ij. ariſtolochiae unc. i. maſtiches unc. i. aymemis unc. iiij. miſce omnia ſicut decet & fiat emplaſtrum. Emplaſtrum pro matrice, Rec. radicis biſtortae lib. i. ligni aloës, ſandali muſcatelini id eſt citrini, nucis moſcatae, berberis antherae an. unc. i. cinamomi, cariophyllorum, ſchaeno anthos, florum chamaemeli an. unc. ſſ. thuris, maſtiches, aliptae moſcatae, galliae moſcatae, ſtyracis calamithae, ſtyracis rub. an. drach. iij. moſchi fini drach. ſſ. cerae lib. i. ſſ. terebintinae lib. ſſ. ladani lib. IV. picis navalis lib. III. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Emplaſtrum de minio, cujus deſcriptionem ponit Jo. de Vigo. Rec. olei roſacei odoriferi lib. I. ſſ. olei myrtei, unguenti populeonis an. unc. iiij. pinguedinis gallinae unc. ij. ſepi caſtrati & vaccini ana lib. ſſ. pinguedinis porcinae unc. vij. lithargyrii auri, & argenti an. unc. iij. ſſ. ceruſae unc. iiij. minii unc. iij. terebinthinae unc. x. cerae. q. ſ. & fiat emplaſtrum ſecundum artem tendens ad nigredinem. Emplaſtrum de minio valet ad ulcera mala & antiqua, quod probatum fuit & expertum à Joanne de Vigo. Emplaſtrum de

de ceruſſa. Rec. olei roſati lib. II. ceruſſae lib. IV. cerae albae, drach. vj. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Emplaſtrum de ceruſſa conveniens quibuſcunque malis complexionibus calidis factis caliditate ſolis, vel quomodolibet, & fricationi ſeu excoriationi cum calefactione mala. Emplaſtrum palmeum. Rec. lithargyrii auri lib. III. olei olivarum, pinguedinis porci recentis ana lib. I. ſſ. vitrioli viridis unc. iiij. extremitatum tenerrimarum palmae, ad libitum & ſemper agitando cum ſpatula palmae, & loco extremitatum palmae tu potes ponere radices cannae. Emplaſtrum palmeum valens ad vulnera ubi eſt ſanguis, & apoſtemata peſtilentialia, & exituras, & aduſtionem, & compreſſionem, & attractionem. Emplaſtrum triapharmacum. Rec. olei lib. IV. lithargyrii auri lib. II. aceti lib. ſſ. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Emplaſtrum triapharmacum faciens naſci carnem in vulneribus, & conſolidans ea. Emplaſtrum deſiccativum. Rec. lithargyrii auri unc. III. olei roſati, olei violati, ana lib. ſſ. cerae unc. xij. lapidis calaminaris, terrae ſigillatae, minii ana unc. iiij. camphorae, drach. i. fiat emplaſtrum in mortario ſecundum artem ut decet. Emplaſtrum deſiccativum rubeum eſt in uſu apud chirurgos ad deſiccandum ulcera mundificata. Praeter ejusmodi praedicta emplaſtra ſubſequens eſt ut alia etiam ad diverſas diverſorum membrorum aegritudines utilia ſubſcribamus, & primo. Emplaſtrum capitale ad puerorum ictus. Rec. farinae fabarum, farinae hordei an. unc. i. roſarum myrthillorum, balauſtium an. unc. ſſ. florum camamillae, betonicae ana drach. ij. abſinthii. drach. I. olei roſacei unc. ſſ. cum vino auſtero & modico aceto ſecundum artem fiat emplaſtrum. Emplaſtrum ad teſtium dolores. Rec. parietariae. man. I. ſulphuris unc. iij. roſarum rubearum, florum camamillae an. unc. i. cum vino ſtiptico fiat emplaſtrum. Aliud ad idem. Rec. cimini unc. i. ammeos, amyli, baccarum lauri, cyperi, farinae faenugraeci, dauci, olei cocti ana unc. ſſ. farinae lupinorum, farinae fabarum, ana unc. i. & ſſ. miſce omnia cum vino auſtero oleo anethino, oleo de ſpica. q. ſ. fiat emplaſtrum. Emplaſtrum ad mammas. Rec. ficuum num. iiij. piperis longi unc. ſſ. ſalis unc. i. ireos unc. iij. axungiae porcinae unc. iiij. miſce fiat emplaſtrum. Emplaſtrum omnes dolores ulcerum mitigans. Rec. olei communis unc. iij. foliorum ſambuci. m. 2. picis colophoniae unc. ij. terantur folia & ſecundum artem fiat emplaſtrum, Emplaſtrum digerens in apoſthemate calido. Rec. farinae triticeae vel hordeaceae partes duas, olei camamelini, & aquae. q. ſ. & fiat emplaſtrum. Emplaſtrum pro materia nimis calida. Rec. foliorum malvae quae decoquantur in aqua, poſtea exprimantur & conterantur, farinae triticeae, farinae foenugraeci ana unc. i. ſeminis lini unc. ſſ. floris camamelini pug. I. miſce & cum butyro vel oleo camamelino, oleo roſaceo, pinguedine capi & gallinae decoquantur, & ſecundum artem fiat emplaſtrum. Emplaſtrum ulcera ſine ferro vel quovis alio medicamento, ſive auxilio conſolidans. Rec. ſalis ammoniaci, lib. I. diſtilletur, ex quo detrahentur aquae unciae tres, ſucci plantaginis unc. iij. farinae hordei. q. ſ. miſce fiat emplaſtrum. Emplaſtrum breviter digerens. Rec. malvae, altheae, radicum liliorum alborum, pinguedinis gallinae, butyri, ſeminis lini, farinae faenugraeci ana unc. i. decoquatur althaea & malva in ſufficienti aqua: coquantur cepae ſive radices liliorum alborum ſub cineribus: terantur omnia & ſecundum artem fiat emplaſtrum. Emplaſtrum pro ulcere phlegmatico. Rec. radicum altheae & florum apii, ana partes aequales: decoquantur in aqua & fiat emplaſtrum. Emplaſtrum digerens ex arte materiam in carbunculo. Rec. ſucci apii, farinae triticeae, miſce pedetentim, pone ad ignem & ſecundum artem fiat emplaſtrum cum modico melle.

CAPUT VII.

DE UNGUENTIS.

Unguentum apoſtolorum Avicen. in quinto can. Rec. terebinthinae, cerae albae, reſinae ana drach. xiiij. opoponacis, floris aeris ana drach. ij. flammoniaci drach. xiiij. ariſtolochiae longae, thuris maſculi ana drach. vj. myrrhae, galbani ana drach. iiij. bdellii drach. 6. lithargyrii drach. ix. infundatur bdellium, ammoniacum & galbanum aceto bono, & ibi diſſolvatur, & decoquantur omnia in aeſtate cum duabus libris olei, & in hyeme cum tribus. Unguentum apoſtolorum Avic. v. canone, tractatu undecimo, quod in uſu eſt, rectificans cum facilitate fiſtulas difficiles, & ſcrophulas parvas, nec eſt aliquid ſimile ei, & mundificat vulnera ex carne mortua & pure, & conſolidat, & dicitur quod eſt medicina duodecim apoſtolorum. Unguentum roſatum. Rec. axungiae porcinae recentis quantitatem quam volueris, & lavetur in aqua calida novies & tantundem cum aqua frigida lotione ultima, deinde terantur cum ea roſarum rubearum recentium quantum ipſa eſt, & dimittantur marceſcere per dies ſeptem. deinde coquantur cum facilitate & colentur, & iterum tantundem roſarum terantur & dimittantur per alios ſeptem dies marceſcere, & fundantur ſuper, ſucci roſarum circiter part. ſſ. olei amygdalarum partes 6. Et iterum coquantur cum facilitate uſque ad ſucci conſumptionem: & quando disrumpitur in aqua roſarum

parum

parum opii & projicitur in decoctione, eſt mirabile. Unguentum roſatum ſedativum inflammationum, & eryſipilae, & ignis perſici, & confert ſodae calidae & inflammationi ſtomachi & hepatis. Unguentum baſilicum magnum. Rec. cerae albae, reſinae pini, ſepi vaccini, picis navalis, glutinis alunbath, ideſt glutinis piſcium, olibani, myrrhae, ana unc. vj. picis unc. iij. & aliorum omnium ana unc. i. ſſ. unguentum baſilicum magnum confert vulneribus, in quibus eſt calefactio, & proprie in vulneribus nervoſis: mundificat enim & incarnat ea. Unguentum baſilicum minus. Rec. reſinae, picis, cerae, olei quod ſufficit. Unguentum aureum. Recipe cerae citrinae uncias vj. olei boni lib. II. ſſ. terebinthinae uncias ij. reſinae colophoniae ana unc. i. ſſ. olibani, maſtiches ana unc. I. croci unc. i. & fiat unguentum. Unguentum aureum curat & conſolidat plagas, ſanum, & expertum. Unguentum populeum. Recipe oculorum populi lib. I. ſſ. papaveris nigri, foliorum mandragorae, cimarum rubri tenerrimarum, foliorum hioſciami, ſolatri, vermicularis, lactucae, ſempervivae, bardanae violae, ſcutum coeli, ideſt umbilicus ven. ana unc. iij. axungiae porci recen. ſine ſale lib. II. Omnes herbae piſtentur, & bulliant cum axungia, & fiat unguentum ſecundum artem. Unguentum populeum Nicol. taliter dictum, quia fit de oculis populi, & valet contra calorem febris acutae, & his qui dormire nequeunt, inunctis temporibus, & pulſibus, & plantis manuum & pedum. Unguentum martiatum. Recipe cerae albae lib. II. olei lib. VIII. roriſmarini, foliorum lauri ana unc. viij. rutae drach. vij. tamariſci unc. vij. esbrii, ſavinae, balſamitae, ideſt menthae aquaticae, lilifagi, ideſt ſalviae, ocimi, ideſt baſiliconis, polii ſiler montani, calaminthae, arthemiſiae, enulae, betonicae, brancae urſinae, ſpargulae, ſcilicet minoris, herbae venti, ideſt parietariae, pimpinellae, agrimoniae, abſinthii, herbae paralyſis, id eſt primulaveris, herbae ſanctae mariae, cimarum ſambuci, herbae craſſulae, ideſt fabae graſſae, millefolii, ſempervivae, chamaedrios, centaureae, foliorum fragulae, quinquefolii, herbae tetrahit, id eſt herbae judaicae ana unc. iiij. radicis eviſci, id eſt radicis althaeae, cimini, myrti ana unc. iij. foenigraeci unc. i. ſſ. butyri recentis unc. i. drach. ij. urticae, violae, papaveris rubri, mentae ſaracenicae, & alterius mentae, lapaceoli, polytrichi, cardum coeli, id eſt cardi benedicti, matriſilvae, id eſt caprifolii, herbae muſcatae, maturellae, id eſt valerianae alleluya, id eſt trifolii acetoſi, linguae cervinae, id eſt hemionitidis, criſpulae, id eſt oculi bovis: ſecundum compoſitorem, eſt herba cancri, camphorae, ſtyracis, medullae cervinae, ana unc. ſſ. adipis urſini, adipis gallinarum, maſtiches, ana unc. i. thuris unc. ſſ. olei nardini drach. ij. colligantur omnes herbae in menſe majo, & in uno die, aut in duobus, ſi poteſt, ab hora tertia uſque ad meridiem, & poſtea tere omnes herbas ſimul, & infunde ſeptem diebus in vino odorifero, octavo die coquantur lento igne, & quum vinum aliquantulum incipit conſumere, addatur ſupradictum oleum & bulliant, donec herbae incipiant diminui, deinde ſtudioſe cola, & projectis herbis iterum ſuper ignem ponantur: & quum bullire coeperint, ponatur ſtyrax: & cum modicum bullierint, ponatur butyrum, & axungia aliquantulum contuſa, & oleum nardinum, & maſtix, & olibanum, & poſtea cera: & cum cera liquefacta fuerit, ſemper cum ſpatula agitando ab igne deponatur, & cum coagulatum fuerit reponatur. Unguentum martiatum magnum à Martiano peritiſſimo medico dicitur, à quo fuit inventum, quod facit ad dolorem & frigiditatem capitis, pectoris & ſtomachi, & ſchliroſim ſplenis & hepatis, & ad ilii dolorem ad ſolem, vel ad ignem inunctum ſtatim ſubvenit. paralyticis, iſciaticis, nephreticis, podagricis prodeſt, tumores reprimit, duritiес remollit, ſpaſmaticis & tepide febricitantibus valet, & contra omnes dolores ex frigiditate. Unguentum aragon. Recipe roriſmarini, majoranae, radicis iarii, ſerpilli, rutae, radicis ſicydis, id eſt cucumeris anguini ana unc. iiij. foliorum lauri, ſalviae, ſavinae ana drach. iij. policariae majoris, policariae minoris, laureolae ana unc. ix. brioniae unc. iij. nepetae, foliorum ſicydis, id eſt folii cucumeris anguini, ſive ſilveſtris aſinini, ana unc. vj. maſtiches, olibani ana unc. vij. pirethri, euphorbii, zingiberis, piperis, ana unc. i. olei muſtelini, petrolei, unc. I. adipis urſini, olei laurini ana unc. iij. butyri unc. iiij. olei communis lib. v. cerae lib. I. unc. iij. herbae, & radices colligantur ut in martiato, in menſe tamen junii, & fortiter contuſae in mortario ponantur in oleo per ſeptem dies, octavo verò deſuper ignem ponantur, & coquantur, donec herbae detrudantur in fundum, poſtea per ſaccum colentur, & iterum ſuper ignem ponantur, & cum inceperint bullire, addatur oleum laurinum, butyrum, adeps urſinus & cera, qua liquefacta ponatur petroleum, & muſtelinum, poſtea maſtix, & olibanum, & ad ultimum zingiber, piper, pirethrum & euphorbium, & ab igne deponatur, & uſui reſerva. Unguentum aragon, ideſt adjutorium, valet ad dolorem ex frigiditate viri, & mulieris tali modo inunctum: in teſta ovi munda primum calefac ad ignem, deinde ſuperinungatur, & poſtea teſta calida ſuperponatur loco patienti: valet ad ſpaſmum & tetanum, & ad dolorem iliorum & renum tali ordine ut ſupra diximus: artheticis, & iſchiaticis multum prodeſt: & quartanariis ſi ſpina inungatur ante horam acceſſionis. Unguentum de althaea. Rec. radicis ibiſci, id eſt althaeae lib. II. ſeminis lini, foenigraeci ana lib. I. ſcyllae lib. ſſ. olei lib. IV. cerae lib. I. terebinthinae, gummi hederae, galbani ana unc. ij. colophoniae, reſinae ana lib. ſſ. radices

bene abluantur, & terantur ſimul foenumgraecum, ſemen lini, & ſcylla, & quum bene trita fuerint, poſtea totum in ſeptem libris aquae per tres dies ponatur, quarto die vero ſuper ignem bulliat, donec incipiat inſpiſſari, deinde paulatim ponatur in ſacco: & quum exprimere volueris, addatur aliquantulum aquae ferventiſſimae ad extractionem illius viſcoſi ſucci, tunc accipe de illo ſucco lib. II. & cum oleo ſimul bulliat uſque ad ſucci conſumptionem. poſtea addatur cera, & quum liquefacta fuerit, adde terebinthinam, galbanum, & gummi hederae, ad ultimum ponatur pulvis reſinae, & colophoniae, & cum coctum fuerit ab igne deponatur: & quum infrigidatum fuerit, conglutinatum diligenter colligatur & uſui reſervetur. Unguentum de althaea valens proprie ad dolorem pectoris ex frigiditate & pleureſi, & ſuper pectus inunctum ſanat omnia loca infrigidata, calefacit, mollificat, & humectat. Unguentum Agrippae. Recipe brioniae lib. II. radicis ſycidis, id eſt, cucumeris anguini lib. I. ſcyllae unc. vj. iridis unc. iij. radicis filicis unc. ij. radicis ebuli, tribuli marini ana unc. ij. radices ter vel quater abluantur, & terantur in pila marmorea. Et in lib. iiij. olei lentiſcini vel communis ponantur per duas dies: ſed ſi per ſex vel per ſeptem dimittatur plus valet, quia calorem, & odorem ſibi & efficaciam vendicat: tertio verò die ſuper ignem ponantur, & tamdiu bulliant, donec incipiant radices dimitti, poſtea ponantur in ſacco, & exprimendo colentur, & quum colata fuerint, iterum ſuper ignem mittantur. & quum bullire inceperint, ponantur unc. xv. cerae albiſſimae, & liquefacta cera ab igne deponatur, & cum infrigidatum fuerit, collige in vaſe & reſerva uſui. Unguentum Agrippae in magno antidotario Nicolai, quo Agrippa rex Judaeorum utebatur, valet hydropiſi, & omnibus tumoribus in quacunque parte corporis fuerint, & ad nervos indignatos: urinam provocat: & inunctum ſuper ventrem laxat: & dolori renum ex frigiditate optime facit. Unguentum pompholigos. Recipe olei roſati unc. x. cerae albae unc. v. ſucci granorum ſolatri unc. viij. ceruſae lotae unc. iiij. plumbi uſti, tutiae ana unc. ij. thuris, unc. i. pulverizentur, quae ſunt pulverizanda, ſicut alchool, id eſt ſubtiliſſime, poſt fac coqui ſuccum ſolatri, cum oleo roſato uſque ad conſumptionem ſucci. tunc adde ceram cum pulvere, & fac inde unguentum, & incorporetur in mortario. Unguentum palmeum. Recipe olei veteris, lithargyri ana lib. III. axungiae veteris purgatae à membranis & ſale lib. II. calciteos unc. iiij. ramos recentes palmae num. 3. liquatis igne axungia & oleo in vaſe ſtannato aſperge lithargyrium & chalcitim movendo continenter palmae ramis: & coque ad juſtam craſſitiem, injecto ipſi inter coquendum uno ramorum minutim conciſo. vel ſic. Recipe lithargyri, adipis porci purgatae à ſale & membranis unc. v. chalciteos viridis unc. iiij. ramis palmae, & radice cannae moveantur. Unguentum palmeum ad vulnera cruenta, tumores peſtilentes, & exituras, uſta, rupta, contuſa, & inde nata ecchinomata conficitur. Unguentum diaphaenicon. Recipe adipis cervinae antiquae mundae & colatae, ana lib. i. ſſ. chalciteos unc. iiij. olei antiqui, lithargyri puri, ana lib. III. ſegmentorum recentium palmae quantum ſufficit, chalcitis & lithargyrios laeviſſime trita, & cera cribro tenuiſſimo, poſt oleo paulatim affuſo ſimul terantur: addito deinde adipe igni lento coquantur ſemper movendo palmae ramis recentibus, & excorticatis, quorum extremum ubi ſiccius evaſerit novos ſubſtitue: injectis etiam tum ipſi unguento ſegmentis. Unguentum diachalciteos, ulcera cruenta, fiſtuloſa, pituitae ſalſae, maligna, & diſepulotrica glutinat: herpetas, tumores, peſtilentes, & qui ex humoribus variis conſtant, ſanat. Unguentum mirabile. Recipe myrrhae, aloës, ſarcocollae, ana unc. i. mellis deſpumati uncias. vj. vini albi boni quantum ſufficit, coque igne lento ad ſpiſſitudinem. Unguentum mirabile relatum ad Nicodemum, ulcera putrida & fiſtulas purgat, carne implet, glutinat, cicatrice tegit, putredinem arcet. & ſi ulceri caro ſupercreverit, adde unguenti chalciteos unc. ſſ. Unguentum aliud ejuſdem. Recipe myrrhae, aloës, an. drach. ix. vini albi quantum ſufficit, his tritis tenuiſſime vinum paulatim affunde, ſemper miſcendo uſque ad mellis craſſitudinem, utere. Addunt nonnulli chalciteos drach. i. ſſ. alii olei myrtini & vini portionem paucam viciſſim miſcent. Unguentum magnum ceraſeos. Recipe hammoniaci unc. i. bdellii, thuris maſculi, ariſtolochiae, ſarcocollae, ana drach. v. myrrhae, galbani ana unc. ſſ. lithargyri drach. xv. aloës, opoponacis ana drach. ij. ſſ. aeruginis drach. iij. reſinae drach. xiiij. cerae albae unc. ij. olei quantum ſufficit. lithargyrium tere, & cum oleo coque, donec liqueſiat. Tunc depone ab igni, & dum modice refrixerit, miſce hammoniacum, & bdellium aceto ſoluta: reddi igni, coque ad juſtam craſſitiem, tuncque reliqua permiſce. Unguentum magnum ceraſeos ulcera maligna, putrida, fiſtuloſa, ſorde & carne mortua purgat, carne implet, glutinat, & cicatrice tegit. Unguentum ceraſeos parvum. Recipe ariſtolochiae, ireos, ſanguinis draconis, hammoniaci, ſarcocollae ana unc. ſſ. lithargyri laevigatae unc. v. olei lib. I. coque lithargyrum, cum oleo, donec liqueſiat; tunc caetera, ut in priore miſce. Unguentum ceraſeos parvum, ulcera tam vetera, quàm nova terget, carne implet, glutinat, cicatrice claudit. Nam magis ſarcoticum eſt altero. Unguentum ciclamini magnum. Recipe ſucci ciclamini lib. III. ſucci cucumeris agreſtis lib. I. olei irini lib. II. butyri vaccini lib. I. pulpae colocinthidos unc. iiij. polypodii unc. vj. euphorbii unc. ſſ. ſagapeni aur. 5. myrrhae aur. 2. cerae unc. v. fellis vaccini aur. 5. ſcammonii, aloës, me-

mezerei, colocinthidos, turbith, ana aur. 5. euphorbii aur. 2. ſalis gemmae aur. 3. piperis longi, zingiberis, chamaemeli ana aur. 2. colocinthid. polypodium. euphorbium ſicca, tere, & macera dies octo ſuccis & oleis in vaſe vitreo anguſti oris bene obſtructo: poſt ſemel fervefac, cola: deinde ſagapenum & myrrham in aceto diſſoluta coque movendo ad ſuccorum prope conſumptionem. Tunc adde ceram, fel, & fervefac ſimul, donec cera liquatur. tunc inſperge reliquos pulveres. Unguentum ciclamini magnum, relatum ad Alexandrum, illitum ſtomacho, vomitum purgat: hipogaſtrio autem junctum alvum dejicit: ob id hydropicos mire juvat, ſeroſum excrementum large vacuando: vermes quoque necat & educit. adhibetur non potentibus ſumere medicamentum purgans. Unguentum ciclamini parvum. Rec. ſucci ciclamini, ſucci glutinoſi ex radic. filicis extracti, ſucci ebuli ana unc. viiij. ſucci ſummitatum tamaricis unc. ij. olei irini lib. II. aeſypi drach. v. hammoniaci, bdellii, ana drach. i. ſſ. aceti quantum ſufficit, cerae flavae unc. vj. corticum radicum capparis unc. i. ſſ. ſpicae nardi unc. ſſ. fiat ut prius. Unguentum ciclami. parvum ſplenis tumores etiam ſcirrhoſos diſſolvit & ſtrumas. Unguentum ex panno lineo. Recipe opoponacis unc. i. raſurae panni linei tenuis, puri, antiqui unc. ſſ. vini, mellis, olei roſati myrtini ana unc. v. lithargyri, aloës, ſarcocolae, myrrhae, ana drach. ij. ſſ. Ferè paulatim affundendo nunc vinum, nunc oleum, vel mel, adduntur quandoque chalciteos drach. ij. Unguentum hoc mirabile ad ulcera maligna, fiſtuloſa, carne implenda. Unguentum ex cantharidibus. Recipe cantharidum recentium drach. x. axungiae porci unc. v. ſſ. tere ſimul, dies ſeptem. marceſcant, poſt coque, cola, ſerva vitreo vaſe. Unguentum ex cantharid. cauſticum phaenigmon & veſicas excitat, ulcerat: alphos, pannos, lentigines, cutis maculas delet. Vnguentum ex bdellio. Recipe bdellii drach. vj. euphorbii ſagapeni, ana drach. iiij. caſtoris drach. iij. cerae drach. xv. olei jaſmini, leucoji lutei drach. x. bdellium & ſagapenum diſſolvantur aqua rutae agreſtis: caetera cum aqua calida uniantur & fiat unguentum. Vnguentum ex bdellio epilepſion, paralyſin, ſpaſmum, caeteros nervorum affectus frigidos, ac ſcirrhoſos juvat. Vnguentum alterum ad idem pollens. Recipe caſtorii drach. ij. pirethri, euphorbii, ſtaphidos agriae, zingiberis, ſinapis, ana unc. ſſ. ſucci radicum, ſucci aſphodeli, ſucci rutae ſilveſtris, ana uncias iiij. cerae unc. v. olei roſati unc. xx. cum ſuccis omnia uniantur: deinde coquantur cum cera & oleo ad ſuccorum conſumptionem. coletur, reponatur. Vnguentum philagrios. Recipe cerae unc. iij. oeſypi, ſucci rutae agreſtis ana unc. ij. euphorbii, piperis, ammoniaci, croci, thuris, caſtoris, terebinthinae, opoponaci ana drach. ij. ſtyracis, myrrhae purioris drach. ij. ſſ. Vnguentum philagrios ſpaſmum & paralyſim juvat. Vnguentum ex ceruſa. Recipe ceruſae lithargyri ana unc. vj. plumbi uſti, ſcoriae argenti ana unc. ſſ. maſtiches, thuris, ana drach. ij. ſſ. olei roſati, aceti albi ana quantum ſufficit. Tritis omnibus in mortario, affunde paulatim nunc oleum, nunc acetum, ſemper movendo, donec pingueſcant, velut nutrita. Vnguentum ex ceruſa ſanat ambuſta eryſipelata, ſcabiem ſiccam, & ulcera calida. Vnguentum tripharmacum. Recipe lithargyros leviſſime tritae, oleo viciſſim & aceto paulatim affuſis in mortario movetur ad juſtam craſſitiem. vel, Recipe lithargyri, aceti ana unc. i. olei unc. ij. coque igne lento ad craſſitiem, eſt enim ſarcoticum & epuloticum. Vnguentum pſoricum Alexandri ſecundum Meſ. Recipe ceruſae, litargyri pſorici, aloës, croci, cadmiae argenteae, argenti vivi extincti, ana portiones aequales, olei oleandri, aceti, ana quantum ſufficit. Hoc unguentum pſoram ſanat, impetiginem à pituita ſalſà, cutis aſperitatem, & alia cutis vitia terget. Vnguentum pſoricum aliud. Recipe lithargyri albi, calcanthi, ana partem unam, aeruginis partem dimidiam, aceti acerrimi quantum ſufficit. Terantur die uno in Sole aeſtivo paulatim affundendo acetum. Deinde in vaſe vitreo probe obſtructo condantur ſub fimo diebus quadraginta. Pſorium hoc medicamen compoſitum ad fiſtulas, cancros, ſcabiem ſiccam, lepram, carnis putridae incrementum. Vnguentum ulcera ſanans antiqua, diſepulotica. Recipe aloës myrrhae ana partes aequales, ſucci abſynthii, chelidonii, plantaginis, ana quantum ſufficit, aloën, & myrrham tere cum ſuccis ad mellis conſiſtentiam, ex linamento adhibe. Vnguentum enulatum. Recipe radicis enulae campanae, coctae cum aceto, & piſtatae, ut decet lib. I. axungiae porci, olei communis ana unc. iij. cerae novae unc. I. argenti vivi extincti, terebinthinae lotae ana unc. ij. ſalis communis pulverati unc. ſſ. incorporentur ut decet. Vnguentum pro ſcabie. Recipe axungiae porci: olei laurini, argenti vivi extincti, cerae mundae, maſtiches, thuris albi ana unc. ij. ſalis communis unc. viij. ſucci plantaginis, ſucci fumiterrae, ad libitum confice ſic, ceram, oleum laurinum, & axungiam pone ad ignem cum ſuccis, & bulliant, donec ſimul liquefiant, deinde adde ſalem, olibanum, maſtichem, & bulliant omnia ſimul uſque ad conſumptionem ſucci. poſtea deponantur ab igne, & addatur argentum vivum extinctum ut ſupra, & utere. potens eſt, ſed cave ne ob argentum vivum attingat prope membra principalia, addeque maſtichem ſyl. Hoc unguentum ſine argento vivo paratum comedas. Aliud pro pueris. Recipe terebinthinae bene lotae unc. iiij. butyri loti unc. ij. ſalis unc. I. ſucci citrangulorum, vitellos ovorum ana num. 3. olei roſati, unc. I. miſceantur omnia ſimul, & fiat unguentum. Vnguentum deſiccativum rubrum. Recipe lapidis calaminaris, ter-

rae ſigillatae ana unc. iiij. lithargyri auri, ceruſae ana unc. iij. camphorae drach. i. cerae unc. v. olei roſati, olei violati, ana unc. vj. fiat unguentum ſecundum artem. Vnguentum contra vermes. Recipe olei amygdalarum amar. unc. i. ſucci foliorum perſici, matricariae ana unc. ſſ. roſarum, farinae lupinorum, cornu cervi uſti ana, drach. i. aloës ſuccotrini drach. ij. quidam addunt de felle taurino drach. ij. modicum aceti, & cerae quantum ſufficit. Vnguentum reſumptivum. Recipe axungiae porci recentis unc. iiij. axungiae gallinaceae, axungiae anſeris, axungiae anatis ana unc. ij. hyſſopi humidae unc. ſſ. olei violati, olei chamaemeli, olei anethini ana unc. ij. mucilaginis tragacanthae, mucilaginis ſeminis cotoneorum, mucilaginis ſeminis lini, mucilaginis ſeminis biſmalvae, mucilaginis gummi arabici ana unc. ſſ. miſce & fac unguentum. Vnguentum album Rhaſis. Recipe olei communis lib. II. ceruſae ſubtilis lib. I. cerae albae unc. vj. & quidam addunt camphorae drach. ij. fiat unguentum ſecundum artem. Vnguentum nutritivum. Recipe lithargyri auri unc. iij. olei communis lib. ſſ. aceti unc. iij. fiat unguentum in mortario plumbeo ſecundum artem. Vnguentum Aegyptiacum. Recipe floris aeris aur. 5. mellis aur. 14. aceti fortis aur. 7. coque ſuper ignem donec inſpiſſentur, addunt aliqui thuris maſculi triti aureos. 2. ſſ. aureus apud modernos eſt drach. i. ſſ. Vnguentum Aegyptiacum confert ad vulnera antiqua, & fiſtulas quae indigent mundificatione; abſtergit enim, & mundificat ea à carne mortua & putredine. hoc in frequenti uſu eſt vulnerariis medicis, ſolentque unguentum de melle appellare. Vnguentum citrinum. Recipe boracis, drach. ij. camphorae drach. I. coralli albi unc. ſſ. amenti dulcis unc. i. umbilici marini, tragacanthae albae, amyli an. drach. iij. marmoris, cryſtalli, anthallis, dentalis, olibani albi, nitri ana drach. ij. marmoris albi, drach. ij. gerſae, ſerpentariae unc. i. ceruſae unc. vj. confice ſic: terantur tragacantha & umbilicus marinus in mortario marmoreo cum piſtillo ferreo inſimul. caeterae ſigillatim in eodem mortario terantur, & cum panno ſubtiliſſimo cribrentur, & cum axungiae porci recentis ſine ſale lib. I. ſſ. ſepi caprini unc. i. ſſ. axungiae gallinaceae unc. i. poſitis axungiis in cacabo, & cacabo poſito & pendente in caldario pleno aqua ſupra ignem, ita bulliat aqua illa, ut ex calore aquae axungiae liquefiant, & liquefactae per ſubtilem pannum album colentur in catino, & mox totus pulvis apponatur, praeter camphoram & boracem, ſemper agitando cum ſpatula, ut omnium fiat bona incorporatio: quo facto, pomo citrino. à duobus aut pluribus mittatur, ſimul miſceatur, ſemper cum ſpatula agitando, & ſic cum inceperit totum bullire, camphora cum borace apponatur, remotum ab igne donec incipiat frigeſcere agitetur, & cum infrigidatum fuerit, recondatur. & nota quod in una libra pulveris debent eſſe octo librae axungiae colatae. Vnguentum de cyclamino. Rec. ſucci cyclamini lib. III. ſucci cucumeris agreſtis lib. I. olei irini lib. II. butyri vaccini lib. I. euphorbii unc. I. pulpae colocynthidos unc. iij. polypodii. unc. vj. ſagapeni aur. 5. myrrhae prius in aceto diſſolutae aur. iij. cerae unc. v. fellis vaccini aur. 5. ſcammonii, aloes, cocci gnidii, colocynthidos, turbith. an. aur. 5. ſalis gemmae aur. 3. euphorbii, piperis longi, gingiberis, chamaemeli, cinamomi an. aur. 2. ſuccos, oleum irinum, butyrum, polypodium, pulpam, trita in vaſe vitreo anguſti oris octo dies ſimul reponantur probe obſtructo poſt hos ſemel ferveſiat, coletur, colato adde ſagapenum, myrrham: coque ſemper movendo rudicula, donec ſuccus prope omnis conſumptus erit: tunc adde ceram, fel, coque donec cera erit liquata: tunc reliqua pulverizata & addita in mortario permiſceantur. Vnguentum de cyclamino ventri, femori, ilibus inunctum alvum dejectione purgat: ſtomacho autem inunctum, vomitu aquas feroſas. idoneum hydropicis & à medicamento abhorrentibus: vermes quoque necat, & educit. Vnguentum de cyclamino alterum. Rec. ſucci cyclamini, humoris lenti ex radice filicis emulcti an. lib. I. ſucci ſummitatum tamaricis un. ij. olei irini lib. II. oeſypi un. xv. aceti un. ij. ammoniaci, bdellii. an. un. I. ſſ. cerae flavae unc. vj. Vnguentum hoc ex cyclamino duritiem ſplenis reſolvit etiam lapidoſam, & ſtrumas. Vnguentum neapolitanum Joan. de Vigo, alii gallicum vocant. Recipe olei chamaemeli, aneti, de ſpica, de lilio ana unc. ij. pinguedinis porcinae, pinguedinis vituli ana lib. I. euphorbii. drach. v. thuris drach. x. olei laurini unc. I. ſſ. pinguedinis viperae unc. ij. ſſ. ranarum virentium num. 6. lumbricorum lotorum in vino unc. iij. ſſ. ſucci radicum ebuli & enulae ana unc. ij. ſchaeno anthos, ſtaechadis, matricariae ana man. I. vini odoriferi lib. II. bulliant omnia ſimul uſque ad conſumptionem vini, deinde coletur, & in colatura adde lithargyrii auri lib. I. terebinthinae clarae unc. ij. cum cera alba fiat cerotum aut unguentum, addendo in fine cocturae ſtyracis liquidae unc. I. ſſ. deinde auferatur ab igne cum baculo agitando, donec tepidum fuerit: poſtmodum addatur argenti vivi extincti cum ſaliva unc. iiij. cum baculo agitando donec argentum vivum optime ſit incorporatum. aliud unguentum. Recipe olei de ſpica unc. i. olei tartari, olei laurini, olei petrolei ana unc. ſſ. axungiae porci unc. iiij. thuris unc. ſſ. euphorbii. drach. i. ſſ. unguenti de althaea, unguenti agrippae ana unc. I. argenti vivi unc. iiij. miſce ſimul & fiat unguentum ſecundum artem. Vnguentum Galeni. Recipe cerae albae lib. I. olei roſati lib. III. liquefiant omnia ſimul, deinde laventur cum aqua frigidiſſima lavationibus pluribus, uſquequo bene albeſcat, & quanto magis lavatur, tanto ſit perfectior, in fine vero conquaſſentur

ſeu

ſeu laventur cum pauco aceti boni. Unguentum mirabile ad omnia ulcera & vulnera, digerens materias crudas ac indigeſtas & dolores particulae affectae perſolvens, idque unica applicatione. Recipe pinguedinis vervecis unc. iij. pinguedinis taſſi unc. ij. pinguedinis cervi unc. i. pinguedinis muris montani, quem vulgus marmotam vocat, unc. I. ſſ. pinguedinis gallinae, cati ſilveſtris an. unc. ſſ. pinguedinis urſi unc. ij. ſſ. medullae boumae, dialtheae, agrippae an. unc. i. diaquilonis, diapoſtoliconis, ana drach. vj. cerae albae unc. vj. olei unc. iiij. butyri unc. ij. axungiae porci maſculi unc. v. reſinae pini unc. iij. terebinthinae unc. 2. farinae foenu graeci, farinae ſeminis lini, an. unc. i. aeruginis. drach. ij. lithargyrii unc. i. ſucci plantaginis, ſucci ſolani, ſucci violarum, ſucci betonicae, ana unc. ij. picis navalis unc. ij. fiat emplaſtrum commiſcendo primum ſuccos, poſtea pinguedines, & deinde quae ſubſequuntur. Unguentum capitale ad capitis ulcera & vulnera reſolvenda praecipue ubi fractum ſit os. Recipe betonicae, matriſilvae, pimpinellae, perforatae, cariophylatae, peloſellae ana unc. ij. imponantur virides in optimo vino ſtiptico ad libram per triduum, poſtmodum decoquantur ad tertias, exprimantur herbae per colum, & in decocto imponantur olei roſacei unc. iiij. bulliat aliquantulum, deinde addatur reſinae pineae, cerae novae ana unc. ij. cum praecedentibus liquefiant ac ſubjungantur terebinthinae albae unc. iij. & ſecundum artem fiat unguentum. Unguentum ad extrahendum fractum os, ex capite. Recipe lithargyri aur. lib. I. ammoniaci, calamithae, thuris, maſticis ana unc. ij. cerae rubeae, picis Hiſpanicae ana unc. vj. cerae albae unc. iij. terebinthinae, ſarcocollae, dictami, ariſtolochiae longae, radicis brioniae ana unc. i. ſucci radicum ireos unc. iij. olei veteris lib. III. fiat unguentum ſolidum. Unguentum ad extrahendum telum, lignum, vel quodcunque occluſum ſit in aliqua parte corporis. Recipe reſinae pineae unc. ij. galbani unc. iij. lapis calamithae unc. i. fellis bovini unc. i. ſſ. terebinthinae unc. iij. cerae novae unc. ij. primum coletur reſina, terebinthina, galbanum, & cera, poſtea miſceantur cum felle bovino, & tandem addatur pulvis lapidis calamithae, & ſecundum artem fiat unguentum. Unguentum ad mollificandum nervos contractos & obduratos. Recipe melliloti. drach. vj. floris camamillae, foenugraeci, lauri, altheae, radicis abſinthii. an. drach. iiij. ſinapi, agnicaſti, ireos, cyperi, carvi, ſpicae, caſſiae ligneae, ammeos, aniſi, an. drach. v. terebinthinae. drach. i. ficuum num. 12. adipis caprae q. ſ. ſecundum artem fiat unguentum. Unguentum ad roborandum nervos. Recipe myrrhae, thuris an. drach. viij. ireos drach. ij. mucilaginis radicum altheae, ſeminis foenugraeci, axungiae gallinae & anſeris ana drach. i. ariſtolochiae rotundae drach. ij. ſſ. opoponacis, ammoniaci, ſeminis rutae ana drach. i. ſpicae drach. ij. ſtyracis liquidae. drach. vj. ſſ. olei camaemelini & cerae quantum ſufficit. fiat unguentum. Unguentum ad ulcera & eorum dolores ſive recentia fuerint ſive antiqua: generat, conſolidat & prohibet malae carnis generationem, nec permittit ſaniem venire in ulcere: valet ad nervos inciſos, ad muſculos vulneratos, attrahit ferrum ex corpore, vel lignum, aut os dummodo poſſibilis ſit eorum extractio medicinarum auxilio: valet contra animalium venena, extrahit, expellit ac maturat: valet ad cancrum, fiſtulam, ſcrophulas, & alia apoſtemata, ſive ſint in hepate, ſive in liene ſi in doloris principio ſuperimponatur. Recipe pimpinellae, betonicae, verbenae ana man. I. eas contunde aliquantulum, deinde imponas in optima aqua vitae per integrum diem, poſtea fiat expreſſio, & in ſucco reſolvatur thuris unc. i. gummi olivae unc. vij. maſticis unc. ſſ. reſinae unc. vj. terebinthinae lib. I. cerae albae unc. ſſ. lactis mulieris quantum ſufficit, & fiat unguentum. Unguentum ad morſum canis rabidi, ſerpentis aut alterius venefici animalis, contra hepatis indiſpoſitionem, contra hydropem, contra morbos lienis, coli, & ventriculi. Recipe galbani opoponacis ana drach. i. ammoniaci, terebinthinae, cerae ana drach. i. ſſ. ſagapeni drach. ij. picis, drach. ij. ſſ. ponantur omnia in olla ſuper prunas cum modico igne, & opportune imponatur farinae fabarum aliquantulum, deinde lithargyrii, croci, bdellii ana drach. i. myrrhae, olibani ana drach. ſſ. maſticis ſcrup. iiij. foenugraeci ſcrup. I. bulliant omnia & confectentur, deinde adjungas, olei roſacei, ſeſamini ana drach. ij. ſecundum artem fiat unguentum.

CAPUT VIII.

DE CERATIS.

Ceratum oeſipatum Galeni ſecundum Meſue. Recipe cerae flavae unc. iij. olei chamaemelini, olei irini ana unc. vj. maſtiches unc. i. ſpicae nardi drach. ij. ſſ. croci drach. i. ſſ. terebinthinae unc. i. reſinae unc. ſſ. oeſipi drach. LXXX. oeſipatum Galeni emollit & digerit tumores duros hepatis, ſplenis, uteri, nervorum, juncturarum, & aliarum partium, eſtque anodinum. Ceratum oeſipi Philagri, ad eadem potens ſecundum Meſuem. Recipe croci drach. v. bdellii, maſtiches, ammoniaci, aloës, ſtyracis liquidi ana drach. vij. cerae flavae lib. I. ſſ. olei

olei nardini quantum ſufficit. bdellium, ammoniacum, aloë, diſſolvantur in aqua, foenumgraecum, & chamaemelum macerata, cum aliis miſceantur in unguentum. poſt phylargirum addiderunt, ſucci ſquillae unc. iij. ſepi vitulini drach. xv. thuris drach. i. cerae quartaria 3. Ceratum oeſip. Pauli idem pollens, ſecundum Meſue. Recipe ammoniaci drach. x. bdellii drach. v. ſtyracis liquidae drach. iiij. vel myrrhae ſtactes, croci drach. i. ſſ. aloës, maſtiches, thuris, ana drach. ij. ſſ. cerae drach. iij. ſepi, medullae vituli, ana drach. ij. oeſipi drach. xl. olei irini quantum ſufficit. Ceratum ſantalinum. Recipe roſarum drach. xij. ſantalorum rub. drach. x. ſantali albi, ſantali citrini, ana drach. vj. boli armenicae drach. vij. ſpodii drach. iiij. camphorae drach. ij. ſſ. cerae albae drach. xxx. olei roſati lib. i. cera & oleum ſi laventur fiet praeſtantius. Ceratum ſantalinum phlegmones, & intemperaturas omnes calidas ventriculi, hepatis, & partium aliarum potentiſſime extinguit. Ceratum Galeni ſecundum Meſue. Rec. cerae albae unciam unam, olei roſati ex omphacino facti unc. iiij. aquae fontis frigidiſſimae quantum ſufficit. aceti albi, clari modicum. ceratum multum diuque lava aqua fontis, tandem addito aceto ſubige. ceratum Gal. valentius refrigerat, febribus ardentibus, & cephalalgiae calenti, & cum pulſu dolorifico ſaluberrimum. Ceratum Gal. ſtomachicum ſecundum Meſue. Recipe roſarum maſtiches ana drach. xx. foliorum abſinthii ſiccorum drach. xv. ſpicae nardi drach. x. cerae unc. iiij. olei roſati lib. i. ſſ. aquae roſarum quantum ſufficit ad lavandum, vini veteris, & auſteri, ſucci cydoniorum, ana quantum ſufficit ad lavandum, aceti modicum, omnia tenuiſſime terantur: cera & oleum igne lento liquentur, & aqua roſarum diu laventur: liquentur iterum & laventur vino, ſucco & aceto: poſt miſce reliqua, & fiat ceratum. Ceratum ſtomachicum Galeni ventriculum & hepar roborat: horum dolorem à frigido lenit, appetentiam excitat, coctionem juvat. Ceratum diapente. Recipe cerae flavae unc. iij. ſtyracis liquidi drach. iij. terebinthinae unc. i. muccaginis ichthiocollae, gummi hederae, olei irini, ana quantum ſufficit. ceratum diapente ſpaſmum, & nervorum juncturarumque tumores duros, & nodoſos lenit. Cypheos Democratis compoſitio ſecundum Syl. Recipe uvae paſſae pinguiſſimae. cortex ac ſemen totum ſint exempta, carnis levigatae probae drach. xxiiij. Atticas, terebinthinae uſtae ſeu purgatae drach. xxiiij. & myrrhae ſchoenu anthos ana drach. xij. cinnamomi drach. iiij. lacryma bdellii, ſpicae nardi, caſſiae bonae, & purae, cyperi, baccarum juniperi, calami odorati, ana drach. iij. aſpalathi drach. ij. ſſ. croci drach. i. mellis, vini, ana modus mediocris. bdellium, myrrham, vinum in mortario tere ad mellis liquidi craſſitiem, melle ſuperaddito, uvam cum aliis tere, omnia ubi erunt levia injice, fac cyclos parvos. Cyphi naribus admovetur ut grato odore deſtillationes à capite in partes ſubjectas concoquat, & gravedine obſtructioneque nos liberet, & cerebri ventriculos purget, & peſtilentibus morbis reſiſtat. Sumitur etiam per os, cum ad haec, tum ad ea quae pectori inhaerent coquenda, nec non ad frigidos hepatis affectus. Miſcetur medicamentis praecipue epithematibus, & antidotis quae inde Cyphoidea vocantur. Ceratum Alexandri ſecundum Meſue. Recipe comarum abſinthii, thuris unc. x. ammoniaci, ſtyracis calamitae, ana drach. xij. ſpicae nardi drach. iij. cerae unc. iiij. olei chamaemelini quantum ſufficit. ammoniacum & thus vino horis 24. macerentur: oleum & cera liquentur igne: reliqua trita & creta inſpargantur. Ceratum Alexandri ventriculum & ventrem reliquum inferiorem roborat, ab hiſque duritiem diſſipat. alterum ejusdem. Recipe caſtorii, euphorbii, piperis longi & nigri, ana unc. i. ammoniaci, opoponacis, galliae ana unc. i. ſſ. medullae cruris cervi, medullae cruris vaccae ana unc. ij. terebinthinae unc. vj. ſtyracis liquidi unc. i. adipis gallinae, adipis anatis, adipis anſeris, adipis porci ana unc. i. ſſ. cerae lib. i. olei veteris, olei nardini, olei irini, olei laurini, olei camaemelini, olei leucoji lutei, olei naphthici an. unc. viij. olei balſami unc iiij. vini veteris quantum ſufficit ad macerandum, oeſipi unc. iij. ceratum hoc valenter ſcirrhos diſſipat, articulorum, & nervorum omnium dolores, & affectus diuturnos à frigido natos, & contractiones, & paralyſim, & torturam. Ceratum Andromachi ſecundum Meſue. Recipe ſtyracis unc. ſſ. maſtiches unc. i. ſſ. folii, ſpicae nardi ana unc. iij. ſſ. euphorbii drach. iij. cinnamomi drach. vj. cerae albae drach. xx. olei balanini unc. viij. olei balſami drach. xv. ceratum Andromachi ventriculum frigidum roborat, ne excrementa aliarum partium tam prompte recipiat; affectus nervorum & juncturarum frigidos, ut duritiem, dolores, tumores, quos diſſolvit, ſi digeri ſunt habiles: aut coquit, & ſuppurat, ſi maturare poſſunt. Ceratum de euphorbio. Recipe olei cinnamomi, aut olei antiqui lib. i. cerae flavae unc. ij. euphorbii recentis unc. i. fiat ceratum pro parte convulſa mirabile. Ceratum ad hernias ex pelle arietina D. Arnaldi de Villa nova. Recipe lithargyri auri, opii, ſedenegi, ſanguinis draconis, boli armeni, maſtiches, ammoniaci, mumiae, galbani, thuris, coſti, lumbricorum terreſtrium ana drach. ſſ. picis navalis, picis graecae, cerae albae rubrae ana drach. i. radicis ſoldaginis majoris, radicis ſoldaginis mediae, radicis ſoldaginis minoris ana drach. iij. & fiat ſecundum artem ceratum.

CAPUT IX.

DE OLEIS.

Oleum de Amygdalis dulcibus. Rec. ex amygdalis mundis ab utroque cortice, partem aliquam, & tere contritione ultima, & fac paſtones ex eis, & dimitte in loco calido per ſpatium quinque horarum. iterum tere, & pone in xainari, id eſt in torculari, & exprime, & manabit oleum. ſi autem in vaſe duplici per ſpatium horae coxeris, deiñde expreſſeris in torculari, emanabit abundantius, aut ſi amygdalis tritis ſaccellos impleveris, & ſub cinere calido, aut arena calida inter pannos ſepelias, poſtea exprimas, abundantius emanabit oleum. oleum amygdalarum dulcium Meſues, leniens aſperitatem gutturis, pulmonis, & partium omnium exteriorum, & omnes durities, & ſiccitates membrorum & juncturarum, & confert hecticis, & impinguat, & augmentat ſperma, & injectum confert ardori vulvae, & veſicae. Oleum amygdalarum amararum, ſic fit praeparatio amygdalarum amararum ſicut dulcium, oleum de amygdalis amaris eſt aperitivum opilationum, carminativum ventoſitatum, & reſolutivum, & confert dolori aurium, & ſurditati & ſibilo; lenit aſperitates, & delet pannum faciei, & confert doloribus nervorum, & duritiem eorum lenit. Oleum laurinum. Recipe baccarum lauri electarum & maturarum, & contritarum in aqua diu coquantur & colentur, cumque infrigidatum fuerit, illud pingue quod ſupernatat colligatur Oleum laurinum excalefacit vehementer, & emollit: ita ut ii qui ſcabie ſcatent, & aſperis impetiginibus obſidentur, illiti in balneo perſanentur, ſed eo convenit abſtinere, lichenibus, & pſoris inflammationem minantibus: in calidis quoque temperaturis & billioſis: ſiquidem frigidis corporibus, humidis & pituitoſis congruit: item iis quorum articuli algoribus, aut perfrictione affliguntur: iſchiadicis ſubſidio eſt, vermes & pediculos enecat, furfures capitis emendat, alopetias & ophiaſes corrigit. Uſus ejus, in lavacro intra: poſtea detergere oportet vino & melle, & foenigraeci farina: ſed cavendum eſt, ne capiti dolorem ſentienti, laurinum hoc oleum admoveatur. Oleum ſeſaminum. mundetur ſeſamum ab omnibus immunditiis, deinde roretur ſuper ipſum aqua cum ſale pauco, & confricetur manibus, iterumque roretur donec madefiat: poſtea expandatur ut exſiccetur, deinde aſſetur aſſatione modica, & ponatur in ſacculo panni aſperi, & fricetur multum donec excorticetur, deinde mundetur à corticibus, & molatur & trahatur oleum ſicut de amygdalis. Hoc modo fiunt olea de ſemine lini, de granis papaveris, de ſemine lactucae, praeterquam quod non oportet, ut excorticetur ſemen lini. Meſue in litera. olei ſeſamini, & ejus juvamenta ſunt, quia impinguat & addit in ſpermate, & levat duritiem & aſperitates, & clarificat vocem & lenit guttur, & eſt materia multorum oleorum. Oleum nardinum. Recipe ſpicae aromaticae, id eſt ſpicae nardi unc. iij. vini, aquae an. unc. ij. ſſ. olei ſeſamini lib. ſſ. decoquatur in vaſe duplici, lento igne quaſi per horas quatuor, & frequenter moveatur omni hora. vel ſic. Recipe ſpicae nardi unc. iij. ſampſuci unc. ij. xiloaloës, enulae, folii indi, calami aromatici, foliorum lauri, ciperi, ſchoenu anthos; cardamomi ana unc. i. ſſ. vini, aquae quantum ſufficit, olei ſeſamini lib. VI. antequam terantur vino, & aqua ſufficienti, & oleo ſeſamino mergantur, coque vaſe duplici igni lento horis ſex ſingulis horis movendo, vel ſic. Rec. ſpicae nardi unc. iiij. ſtyracis cariophyllorum ana unc. iij. nucis moſcatae unc. v. olei balſami unc. vj. olei ſeſamini lib. IV. coque ut prius horis quinque. oleum nardinum, eſt oleum benedictum, & prodeſt maxime ad omnes aegritudines frigiditatis & ventoſitatis nervorum, ſtomachi, hepatis, ſplenis, renum, veſicae, & matricis: & confert dolori capitis, & hemicraneae ſecundum omnem formam adminiſtrationis. Oleum de coſto. Recipe coſti amari unc. ij. caſſiae unc. i. extremitatum ſampſuci unc. viij. vini odoriferi quod ſufficit ad infundendum noctibus duabus, olei ſeſamini lib. iij. decoque ſicut oleum nardinum. oleum coſtinum Meſues, nervos laceratos calefaciens, & aperiens oppilationes eorum, & confortans omnia membra nervoſa, & confert ſtomacho & hepati, & confortat capillos & prohibet canitiem, & facit colorem & odorem corporis bonum. Oleum rutaceum. Rec. olivarum completarum lib. iij. foliorum rutae ſucci earum ana drach. iij. & fiat oleum ſecundum artem ut decet. Oleum rutaceum calfacit & reſiccat: quare deſtillationibus auxiliatur: doloribus cum thoracis, tum reliquarum partium, quae vim caloris deſiderent, remedio eſt; Oleum anethinum. Recipe olei communis lib. II. unc. iiij. florum anethi unc. x. drach. iij. flos anethi tribus diebus infundatur in oleo: quarta verò die lento igne modicum coquatur diligenter & extrahatur, & iterum decoctioni addantur florum anethi unc. iij. & ad Solem ſuſpendatur, & uſui diligenter reſervetur; Oleum anethinum Meſues ſedativum dolorum, reſolutivum, provocativum ſudoris, conferens rigori febris inuncta ſpina, provocans ſomnum, & confert dolori capitis; Oleum chamaemelinum. Recipe olei dulcis lib. II. unc. iiij. florum chamaemeli lib. I. fiat ſicut oleum anethinum, ut decet ſecundum artem. Oleum chamaemelinum Meſues benedictum, expertorum juvamentorum,

ſedatium dolorum, & reſolutivum, & eſt in eo prohibitio rurſus materiarum propter ſtipticitatem ejus modicam, & confortat nervos, & nervoſa omnia, & confert doloribus eorum. Galenus ei vim laxandi, non adſtringendi adſcribit. Paulus ſumit florum abſque albo, per naturalem diem ſiccatorum unc. ij. pro ſextario uno Italico, & tegit vas linteo ſimplici, ut tranſpiret, & exponit ſoli per quadraginta dies: poſt bene obturato vaſe reponit, ubi non habes flores virides, potes facere ex ſiccis, & coquere in vaſe duplici, ſed erit debilius: chamaemelinum oleum, ut inquit Actuarius, illitum per ſe vel cum temperato calore calefacit, longas maxime febres diſcutit: quod ſi ex mero calido, dolores omnium corporis membrorum illitu levat. Oleum myrteum. Recipe olei lib. III. myrtorum lib. I. confrangantur, vini optimi lib. II. miſce ſimul, bulliant uſque ad conſumptionem vini, deinde coletur & reſervetur. Oleum myrteum, refrigerat & adſtringit: Ideoque coliacis affectibus ſubvenit: ſanat igne ambuſta, puſtulas erumpentes illitu emendat: attritus hyeme concitatos & intertrigines, illitum corrigit; ſedis rimas, condilomata, laxatos artus perſanat, & ſudores coërcet. Oleum irinum. Recipe radicum iridis unc. ij. floris ejus unc iiij. aquae decoctionis radicum ejus lib. I. olei olivarum vel olei ſeſamini lib. ij. bulliant in duplici vaſe, uſque ad aquae conſumptionem, deinde cola, & permuta radices & flores, & aquam decoctionis, & hoc bis fiat, deinde cola & reſerva. In hunc modum communiter parant. Aliud vide apud Dioſcoridem quod certe magnarum eſſet virum ſi bene pararetur. Oleum irinum Meſues, abſterſivum, reſolutivum, maturativum, & ſedativum dolorum frigidorum, ſubtiliativum & maturativum materiarum in pectore & pulmone exiſtentium, & confert doloribus juncturarum, & lenit durities earum & apoſtemata dura, & ſcrophulas, & confert dolori & frigiditati matricis, & ſpaſmo & dolori auris, & foetori narium. Oleum roſaceum. Accipe oleum de olivis, aut oleum ſeſaminum recens, lavetur cum aqua fontis lotionibus pluribus, deinde accipe foliorum roſarum rubearum recentium contuſarum quantitatem ſufficientem, & ſepelias in oleo quod lavaſti, & obtura orificium ejus, & expone ſoli per dies ſeptem: deinde coque in vaſe duplici per horas tres: deinde fac permutationem foliorum roſarum, & utere aliis recentibus, & dimitte per alios dies ſeptem: deinde exerce coctionem in eo ſicut feciſti prius, & fac denuo permutationem foliorum roſarum: & projice ſuper illud aquae infuſionis deſcriptae in litera. I. ſicut eſt quantitas olei, & ſtringe orificium vaſis, & dimitte in Sole per dies quadraginta. alii non Soli exponunt, ſed in puteo ponunt. alii fodiunt ſub terra quadraginta dies. Oleum roſaceum Meſue, & eſt primus modus, confortativum & reſolutivum convenienter lenitivum, & ſedativum, rude verò eſt extinctivum inflammationum confortativum, aggregativum, & prohibitivum curſuum; propter quod potentiſſimum eſt potatum ad dyſenteriam, & ad fluxum materierum per corpus. & differt completum à rudi: quoniam materia completi eſt cum foliis roſarum completarum; materia autem rudis eſt, ex olivis quibus nondum accidit maturatio, & ex foliis roſarum non completarum. Oleum roſaceum habet frigidam & ſtipticam vim, & ideo ad dolores capitis ex febre, ſeu ex calore Solis optimum eſt: ardores autem & calores quos ſtomachus plenus ſua ventoſitate conficit in toto ſeu in parte aufert; & doloribus quandoque in capite toto vel in parte confert, ſi ex ipſo inungatur caput; confert etiam doloribus exiſtentibus in ſtomacho, ſeu in inteſtinis ex acredine humorum mixtum cum maſtiches unc. ij. & ſufficienti cera in ipſo ſolutum; & poſtea locis inunctis ad eryſipelas eſt utile. Oleum violaceum. Recipe olei olivarum lib. II. violarum unc. iiij. ſcilicet viridium contuſarum, exponantur in vaſe vitreo, & Soli exponantur per dies ſeptem; deinde bulliant in duplici vaſe per horas tres. poſtea colentur, & uſui reſerventur. oleum hoc iaton vocat Paulus, conficique dicit vel ex purpureis, vel ex croceis, vel leucojo, & modus operationis ut roſacei; non tamen tamdiu in Sole morari debet, ſed dies tantum decem; mutandasque dicit ter violas, exacteque claudendum vas ne tranſpiret; addendasque demum ſiccas violas. Oleum violaceum Meſues inflammationes ſedans ubicunque ſint, & lenit aſperitates pectoris, & pulmonis, & ſedat apoſtemata calida, & pleureſim. Oleum ex cotoneis. Recipe carnium cotoneorum tritorum cum cortice ſuo, quibus media accidit maturatio, ſucci eorum, ana partes aequales, olei ex olivis incompletis quod ſufficit. pone in vaſe vitreo per dies quindecim ad Solem, deinde coque in vaſe duplici per horas quatuor: poſt illud fiat mutatio cotoneorum & ſucci eorum, & fiat ſicut dictum eſt bis vel ter; deinde cola & reconde. oleum cotoneorum Meſues, ſtomachum et membra nutritioni confortans et nervos quibus accidit laxitas, et prohibet multitudinem ſudoris, magni uſus eſt etiam in ventris fluxibus. Vide aliam pulchriorem praeparationem Dioſcoridis. Paulus melinon appellat, et in hunc modum componit; cotoneorum bene deterſorum, et cum ſuis corticibus inciſorum accipit unc. iij. olei omphacini ſextarium unum, exponit Soli diebus quadraginta. Oleum maſtichinum. Rec. maſtiches unc. iij. olei roſati unc. xij. vini boni unc. viij. coque in vaſe duplici ut decet, oleum maſtichinum Meſues, ſecundum quod in uſu eſt, confortans ſtomachum, nervos, hepar, et juncturas, et lenit apoſtemata dura, et ſedat dolores. Oleum ex pomis mandragorae. Recipe ſucci pomorum mandragorae maturorum, olei ſeſamini, ana partes aequales, coque in vaſe duplici ad ſucci conſumptionem,

nem, ſucci tantundem ſuffice, coque ut prius: idem tertio fac & reconde. oleum ex mandragorae pomis inflammationem omnem extinguit, ſomnum conciliat. Oleum enulatum. Rec. radices enulae tuſas, ſucci aliarum enulae radicum, olei ſeſamini ana partes aequales, vini odori partem dimidiam. Coque atque confice, ut in oleo myrtino dictum eſt. oleum enulatum calfacit, tenuat, digerit; ob id affectibus nervorum, uteri veſicae frigidis prodeſt, ac febrium rigori, & colo à flatibus dolenti. Oleum ex ſtyrace. Recipe ſtyracis unc. iij. olei ſeſamini lib. I. Coque ut maſtichinum & colatum repone. oleum ex ſtyrace calfacit: ob id confert dolentibus à frigore renibus, veſicae, utero, nervis, muſculis, tendinibus, juncturis. Oleum ciprinum. Recipe florum cipri uncias iiij. olei veteris unc. x. coque ut roſatum, vel penuria florum, folia cum modico vino bis mutata, coque in dicta olei menſura. oleum de alkanna partes nervoſas roborat, capillos à canitie vindicat. Oleum de caſtoreo. Recipe caſtorei unc. i. olei lib. I. decoquatur caſtoreum in oleo uſque ad conſumptionem tertiae partis, & conſervetur oleum in pulvere caſtorei. Oleum de euphorbio. Rec. euphorbii unc. ſſ. olei de cheiri unc. v. vini odoriferi tantundem. coque ad vini conſumptionem & utere, vel ſic. Recipe ſtaphidos agriae, ſtruthii, ana unc. ſſ. pirethri drach. vj. ſucci calaminthes montanae unc. ſſ. caſtorii drach. v. coſti. drach. x. vini odori lib. iij. olei leucoji lutei, vel olei ſeſamini lib. I. ſſ. euphorbii recentis albi, & tenuiſſime triti unc. iiij. omnia trita triduoque in vino macerata ad dimidias coquantur: deinde frica multum diuque manibus & cola, colatum cum oleo, percoque ad vini reliqui conſumptionem: tum inſperge euphorbium. & miſcendo coque oleum de euphorbio. eſt medicina ſolennis ad aegritudines nervorum frigidas, & dolorem eorum, & dolorem juncturarum, & dolorem hepatis & ſplenis, & fit caput purgium, ex eo ad ſodam, hemicraneam & lethargiam. Galenus ex ſolo euphorbio & oleo parat, euphorbium vel augens, vel minuens, juxta majorem minoremve indigentiam. Vide lib. II. de compoſ. medic. ſecundum locos. Oleum vulpinum. Rec. vulpem integram tantum exenteratam, aquae fontanae, aquae marinae, ana ſext. I. olei antiqui clari ſext. 2. ſſ. ſalis unc. iij. aquae dulcis cui hyſſopi anethi, ana man. I. fit incoctus quantum ſufficit ad affuſionem, hyſſopi, anethi, ana lib. I. vulpem exenteratam reple aquis, oleo & ſale, coque ad aquarum conſumptionem, & vulpis artuum diſſolutionem. Poſtea aquam dulcem affunde vaſi, & cum dictis herbis ad hujus aquae conſumptionem recoque, vel vulpes in aqua fontana, & ſalſa, cum herbis dictis ſine oleo percoquatur, ad carnium vulpis, & artuum diſſolutionem. aqua haec ad fotum, vel balneum partium affectarum eſt efficax. vulpem vivam ſumit Paulus, & coquit in oleo. oleum vulpinum Meſues eſt medicamentum nobile ultimum ad arthriticam podagram, dolorem renum & dorſi. Oleum ex tartaro. Rec. tartari, id eſt vini albi lib. II. vel quantum volveris, pulveretur & involvatur in panno lineo, vel in ſtupis, deinde madefiat in aceto albo forti, ut totum ſit madidum, deinde coquatur ſub cineribus optime calidis quouſque bene nigreſcat, tunc iterum pulveretur & ponatur in catino inclinato in loco frigido, & ſtet ſic per octo dies, quouſque reſolvatur in oleum & fluat: & ſi non fluxerit exprimatur in vaſe vitreo, & reſervetur. Oleum ſcorpionum. Recipe ſcorpiones viginti, vel plus, vel minus, ſecundum quantitatem eorum, & pone in vaſe vitreo, & funde deſuper olei amygdalarum amararum libras duas, & ſtringe caput vaſis, & dimitte in Sole diebus triginta, deinde cola & utere. vel ſic. Recipe ariſtolochiae rotundae, gentianae cyperi, corticum radicis capparis, an. unc. i. olei amygdalarum amararum ſext. I. ſcorpionum num. à 10. ad 15. omnibus in oleo conjectis diebus viginti inſolenter in vaſe vitreo operculato: deinde ſcorpiones oleo injice, obtura, inſola iterum menſe uno. oleum ſcorpionum Meſues, lapidem in renibus & veſica frangit, & expellit eum, lumbis, pubi perinaeo illitum, & injectum per virgam. paratur tunc cum oleo antiquo, additis multis ſimplicibus medicamentis ad venena laudatis: eſtque mirabile in peſtilentia, & venenis omnibus. Oleum de lilio. Recipe olei olivarum lib. I. foliorum liliorum alborum ſive croceorum unc. iiij. fiat oleum, ſicut oleum chamaemelinum, vel ſic. Recipe foliorum lilii unc. viij. maſtiches, calami aromatici, coſti, carpobalſami, ana unc. i. cariophyllorum, cinnamomi, ana unc. ſſ. croci drach. iij. olei dulcis, vel olei ſeſamini lib. II. florum lilii quantum ſufficit, omnia praeter liliorum folia aqua ſufficiente viginti quatuor horis macerentur, ſemel aut bis ferveant. Tunc injice oleum, & additis floribus in vaſe vitreo inſola dies quadraginta: poſt colatum reponatur. oleum ex lilio calfacit, reſolvit. ob id à frigore dolores thoracis, ventriculi, coli, uteri, renum, veſicae, ſedat, lenit & coquit, muliebribus vitiis congruit, ulcera capitis manantia, furfures, varos, & fervidas eruptiones illitu emendat, & vitia à frigore contracta ſanat, omnes diſcutit inflammationem, cum croco perunctum: potum dejectionem bilis molitur: ſtomacho inimicum, & nauſeam parit. Oleum de floribus papaveris Meſue. Recipe florum foliorum & capitum papaveris viridium contuſorum, ana unc. iij. olei olivarum incompleti lib. I. unc. iij. fiat oleum ſecundum artem, ut decet. oleum de floribus papaveris Meſ. ſedans dolores calidos, & faciens principaliter ad ſomnum provocandum, quando cauſa vigiliarum eſt mala complexio calida ab aſcenſione vaporum acutorum ad caput, ſi ex ipſo inungantur tempora, nares, aures, & tota frons. Oleum de nenufare, Rec.

olei olivarum immaturarum lib. I. florum nenufaris viridium contuſorum unc. iiij. reponantur in vaſe vitreo & facias, prout de oleo violaceo tibi dixi, & de poſitione ad Solem, & de decoctione, & de permutatione florum, & de additione infuſionis. oleum de nenuf. Meſ. convenit ferè cum oleo de papavere, quum non ſit tantae ſtupefactionis: ſaepe tamen quum quaerimus ſomnum provocare, permiſcemus adinvicem oleum hoc cum oleo de papavere: eſt etiam alterativum malae complexionis calidae ubicunque reperiatur. Oleum menthae. Recipe foliorum menthae, ſucci ejus ana unc. iiij. olei olivarum completarum lib. III. Tria haec reponantur in vaſe vitreo et ſoli exponantur per dies quindecim, os vaſis obturando: deinde bulliant per quatuor horas, deinde colentur manibus fortiter exprimendo: et hoc idem ter reiteretur ſemper modo praedicto faciendo, deinde cola et reſerva. oleum menthae magiſtrale, ſtomacho debili, frigido et nauſeanti miro modo ſubveniens, ipſum refocillant, et omnem ejus injuriam detergens: nauſeam et vomitum ſedans, et digeſtionem confortans, et appetitum procurans, ſolvens duritiem apoſtematum. Oleum de abſinthio. Rec ſummitatum abſinthii, ſucci ejus an. unc. iiij olei olivarum lib. III. ex his facias prout ſuperius tibi monſtravi. oleum de abſinthio magiſtrale calefaciens, & confortans membra frigida, corroborans ſtomachum, & excitans appetitum mortuum, oppilationes aperiens, & morbos oppilationum à cauſa frigida curans, vermes interficiens, & educens ſi in unguentis & emplaſtris contra ipſos apponatur. Oleum lumbricorum. Recipe vermium terrae lib. ſſ. olei olivarum lib. II. vini unc. ij. bulliant omnia ſimul, & fiat oleum ut decet. oleum lumbricorum nervos infrigidatos confortat, utile eſt doloribus juncturarum. Oleum de cheiri. Recipe cheiri unc. xij olei olivarum lib. ij. flos cheiri tribus diebus infundatur in oleo: quarto vero die lento igne modicum coquatur diligenter, & extrahatur: & iterum decoctioni addantur florum cheiri unc. iij & ad ſolem ſuſpendatur, & uſui diligenter reſervetur. oleum de cheiri eſt reſolutivum, ſedativum dolorum qui fiunt in nervis, in juncturis, & pectore, renibus & veſica. Oleum ex thymelaea. Recipe foliorum thimelaeae unc. iiij. aquae, lib. I. olei ſeſamini unc. viij. lactis dulcis et recentis unc. vj. macera folia in aqua vigintiquatuor horis, poſt coquatur oleo, et lacte ad aquae, et lactis conſumptionem: colatum reconde. Oleum ex mezereo hydropi confert, ac ulceribus malignis, cutis faeditatem terget. Oleum de thymo Rec. thymi unc. iiij. gingiberis unc. I. ſſ. aquae dulcis, quantum ſufficit, ſucci extremitatum thymi unc. iiij. olei ſeſamini unc. xiiij. coquantur in vaſe vitreato, ad aquae et ſucci conſumptionem, vel ſic. Rec. ſucci thymi, olei ſeſamini, lactis vaccini recentis an. lib. II penidiarum albarum unc v. gingiberis albi unc. i. ſſ. coquantur ad lactis et ſucci conſumptionem. Oleum ſericinum renum, veſicae, ilium dolori confert: urinae difficultatem levat injectum in ſedem, vel meatum urinarium, poſterior compoſitio etiam dictas partes et juncturas roborat, earumque dolorem lenit, colorem bonum reddit, venerem excitat. Oleum de cucumere aſinino. Recipe ſucci cucumeris agreſtis maturi, olei ſeſamini partes aequales, coque ad ſucci conſumptionem, vel ſic. Recipe ſucci radicum cucumeris aſinini, radicum ipſius tritarum, ana lib. ſſ olei ſeſamini lib. I. coque ad ſucci conſumptionem. Oleum ſicionium epilepſiam, hemicraniam, et alios cerebri affectus frigidos naribus immiſſum levat, et ſtrumas et ſurditatem, pannum et cicatrices nigras delet. Oleum de pomis citreis vel arantiis. Recipe pomorum citreorum vel arantiorum maturorum num. 12. olei ſeſamini lib. II. aquae fontanae, aquae marinae ana quantum ſufficit, penidiarum albarum unc. viij. poma integra in vaſe vitreato cum aquis et oleo coque ad aquae conſumptionem: iterum in aquae dulcis lib. I. ſſ. cum penidiis coque ad aquae conſumptionem. Oleum de pomis citrangulorum ad juncturarum dolorem datur ab unc. i. ad unc. iij cum potu cibo obſoniis. Oleum croci Recipe croci unc. i. myrrhae purae unc. ſſ. aceti quantum ſufficit ad macerandum, cardamomi drach. viiij. olei lib. I. ſſ. crocum et myrrham diebus quinque aceto macerentur: die ſexto adde cardamomum: ſeptimo cum oleo coquantur igni lento ad aceti conſumptionem: loco aceti ſunt qui vinum ſupponant. Oleum croci nervos et uterum roborat, amborumque dolorem ſedat, durities diſſipat, coloris gratiam efficit. Oleum ex piperibus. Recipe trium piperum ana unc. iij. cepularum bellericarum, emblicarum, indarum ana drach. v. radicum apii, faeniculis ana drach. iij. ſſ. ſagapeni, opoponacis, hioſciami albi ana drach. ij. ſſ. turbith boni albi drach xij. gingiberis drach. iij. ſurculorum hyſſopi recentium, foliorum rutae virentium ana man. I. aquae lib XXIV. olei cicini heminae. 2. omnia parum trita coquantur ad tertiam partem. in aqua colentur, cum oleo cicino ad aquae conſumptionem percoquantur. Alii addunt ireos drach. vj. thapſiae drach. ij. aniſi, cardamomi, calami aromatici drach. ij. ſſ. ſpicae nardi drach. i. expreſſionis hyſſopi, expreſſionis thymi ſextarios. iij. poteſt poni loco cicini, oleum irinum, vel leuconii lutei, vel amygdalarum amararum, vel omnium ſimul quatuor, ana heminam dimidiam. Oleum ex piperibus juvat morbos nervorum frigidos, aut paralyſim, ſpaſmum, ſpaſmum cynicum, tremorem, epilepſiam: ad haec iſchiadem, et ceteras arthritidis differentias, ut uteri et coli, renum, veſicae, affectus frigidos: quia calefacit, tenuat, terget: obſtructiones aperit, calculum frangit. Oleum ex viperis. Recipe viperarum nigrarum integrarum lib. II. olei ſeſamini ſextarium. I. ſſ.

ad diſſolutionem carnium igne lento in vaſe vitreato anguſti oris exacte obturato, ne illius obnoxio vapore offendaris, percoque, & ubi refrixerit vitreo vaſe repone. Oleum de ſerpentibus cutim expurgat, impetigines ſanat, penna partibus affectis illitum. Oleum ex ranis. Recipe capitum ranarum antiquarum lib. ſſ. olei ſeſamini ſext. ſſ. coque capita cum oleo in vitreo vaſe bene obturato ad capitum diſſolutionem uti viperinum oleum. Oleum ex ranis refrigerat, ob id podagram & alias arthritidis ſpecies calidas mitigat, & incendium febrium ardentium fronti & temporibus illitum: quandoque etiam ſomnum conciliat. Oleum de ovis. Recipe vitell. ovorum elixando duratorum num. 30. aut circiter, manibus fricati in ſartagine terrea plumbata frigentur igne mediocri, movendo ligneo cocleari, aut ferreo, donec rubeſcant & oleum ab his reſolvatur, quod preſſi cocleari largius remittent, vel iidem vitelli elixando indurati mola frangantur, deinde in offas tundantur, & torculari exprimantur, quale in oleo amygdalino explicuimus; & oleum deſtillabit, vel ipſi vitelli corpulento vaſi imponantur, oleumque in capitellum ignis violentia tollatur qualiter oleum philoſophorum. Oleum de ovis probatum eſt cutim expurgare, impetiginem, ſerpiginem & alia cutis vitia perſanare, capillos regignere, ulcera maligna & ſcrufuloſa curare. Oleum ex frumento. Recipe frumentum quod inter laminas ferreas mediocriter ignitas preme, oleumque excipe, vel triticum excorticatum vaſe ſublimationis deſtilletur qualiter oleum philoſophorum. oleum ex frumento impetigines & cutis aſperitates curat. Oleum juniperi. Recipe ſarmenta juniperi tenuia in vaſe vitreo oris anguſti, conjice ac reple, laminam ferri tenuem foraminibus multis in cribri triticei modum pertuſam ori toti applica, luta eandem cum ore tum dicti vaſis, tum alterius minoris etiam vitreati oleum excepturi, quod terrae ubi infoderis igne luculento majus alterum juniperi fruſtula capiens, circunda horis duabus, ſicque oleum in vas minus deſtillabit. Oleum juniperi emendat cutis infectiones, ſerpiginem, cancrum, ulcera maligna, qualia quae in tibiis & cruribus quorundam. malum mortuum recentiores vocant. Oleum philoſophorum. Recipe lateres ex terra rubente multum antiquatos in fruſta comminutos, ac carbonibus non fumantibus accende donec igniti rubeant: tunc concha, oleo roſmarini, vel antiquo claro plena extingue, & quo ad ejus fieri poteſt, oleo imbue, ſicca per ſe in capſulis, poſt minutiſſime tere & vaſi per ſublimationem diſtillandum trade, tuto chimiſtarum capitello committe, carbonibus in fornace accenſis coque, donec oleum diſtillet in phialam vitream, naſo imo capitelli agglutinatam, quam exacte obſtructam reconde & ſerva: quanto enim antiquius, tanto valentius. Oleum philoſophorum artificiale (nam Naphtha minerale eſt) veterum omnium conſenſu effectibus ſecretis non paucis eſt efficaciſſimum: calfacit enim ſiccat, eſſentiae tenuitate in altum penetrat, digerit. Proinde materiam omnem excrementoſam conſumit, ob id epilepſiae, paralyſi, vertigini, oblivioni, & lienis renum, veſicae, uteri, nervorum, articulorum omnium, & reliquarum partium nervoſarum doloribus frigidis majorem in modum confert.

CAPUT X.

DE PULVERIBUS.

Pulvis violarum odoriferus quem pharmacopolae in officinis ſolent diſpenſare. Recipe iridis florentiae lib. ſſ. roſarum unc. iiij. ciperi unc. ſſ. majoranae, cariophyllorum ana unc. i. ſantali albi odoriferi, benioin ana unc. iiij. ſtyracis calamitae unc. i. Pulvis violarum odorus. Rec. radicis iridis florentiae lib. IV. majoranae ſiccae quart. I. calami aromatici unc. iij. roſarum, violarum ana unc. iij. cariophyllorum unc. i. ſſ. moſchi drach. i. Pulvis contra peſtem. Recipe radicum tormentillae, dictami, tunicis, ſcabioſae, radicis bugloſſae, ana unc. ſſ. ſeminis citri, ſeminis acetoſae ana drach. iiij. coriandri praeparati drach. ij. roſarum rubearum drach. i. ſeminis portulacae drach. ij. raſurae eboris drach. ij. coralli albi, coralli rubei ana drach. i. ſſ. terra ſigillatae unc. ſſ. boli armeni unc. ij. miſce & fiat pulvis. Pulvis electarii de bolo. Recipe omnium ſantalorum, galangae, ligni aloës, cinnamomi, coralli rubei, roſarum rubearum, ſeminis melonum ana drach. ſſ. radicis tunicis, radicis tormentillae ana drach. iij. raſurae eboris, cornu cervi ana drach. ſſ. nucis moſcatae num. I. maceros, cubebarum ana drach. i. aniſi, marathri, zingiberis ana gra. 15. ſeminis acetoſae, ſeminis citri, ſeminis juniperi, ſeminis coti, id eſt, bombacis, cariophyllorum ana drach. ſſ. boli armeni drach. ij. fiat pulvis, doſis ad peſtem, boli armeni drach. ij. cum aqua roſarum drach. ij. vini unc. ſſ. Pulvis contra lumbricos. Recipe ſeminis contra lumbricos unc. i. lupinorum unc. ſſ. abſynthii drach. ij. cornu cervi uſti drach. i. ſſ. miſce & fiat pulvis. Pulvis bezeardicus. Recipe boli armenici unc. ij. roſarum rubearum drach. i. ſeminis acetoſae, ſeminis citri mundati, cornu cervi aduſti, ſeminis rutae, doronici romani, carabae, ſeminis cardi benedicti ana ſcrup. 4. utriuſque coralli, ligni aloës, ſerici crudi, omnium ſan-

ſantalorum margaritarum perforatarum, oſſis cordis cervi ana drach. i. ſmaragdorum ſcrup. 2. pulvis diamargaritorum frigid. tormentillae, dictami, tunicis, ſcabioſae, coriandri, terrae ſigillatae ana drach. ij. camphorae ſcrup. 2. croci gra. 15. ambrae ſcrup 2. moſchi ſcrup. 4. fiat pulvis. Pulvis xiloaloës. Rec. ligni aloës unc. ſſ, galliae aur. 1. ſſ. ſacchari albi unc. i. ſſ. Pulvis ligni aloës ventriculi humiditatem immodicam ſiccat, flatus diſſolvit, coctionem juvat. potantur drach. iij. cum miva. Pulvis ligni aloës alius. Recipe xiloaloës drach. iij. cardamomi, menthae ſiccae, ſpicae, marrubii, ciperi, corticis citri ana drach. ij. galliae, ſchoenu anthos ana drach. i. maſtiches, aniſi, apii ana drach. ij. ſaccari pondus omnium. Hic pulvis cor & ventriculum roborat, oris odorem commendat, coctionem juvat datur cum miva. Pulvis diarrhodon. Recipe trochiſcorum diarrhodon, maſtiches ana drach. iij. ſuccini, menthae ſiccae, ligni aloës ana drach. i. ſſ. Pulvis diarrhodon intemperiem ventriculi frigidam corrigit, ob id dolorem inde natum ſanat, ipſumque roborat. Datur drach. i. cum vino odorifero. Pulvis aromatum. Recipe aniſi aur. 12. ſeminis foeniculi aur. 4. glycirrhizae, zingiberis ana aur. 3. cariophyllorum, macis, cinnamomi electi, galangae, galliae moſcatae ana aur. 2. ligni aloës, corticis citri ana aur. 1. ſl. moſchi boni drach. i. quartam, ſacchari albi ad pondus omnium, ſacchari candefacti dimidium pondus omnium. Pulvis arom. ventriculum roborat, coctionem juvat, flatus diſſolvit, habitus gratiam commendat. dantur aur. 2. cum vino bono. Pulvis impinguare expertus. Recipe farinae cicerum ter lacti dulci infuſorum, & ſiccatorum, & deinde coctorum unc. vj. oryzae frequenter lotae unc. ij. tritici, hordei exſiccatorum, & ſaepe lotorum, & excorticatorum: & ſaepe lacti infuſorum, & ſiccatorum ana unc. iij. amygdalarum dulcium unc. v. papaveris, panis albi biſcocti, ſevi ana unc. iiij. ſacchari albi lib. 1. tere, da ſorbendas in dies mane unc. iij. coctas cum lacte, aut aqua cicerum. Pulvis baccarum myrti. Recipe baccarum myrti, granorum granatorum acidorum toſtorum ana drach. xx. cymini carmani aceto vigintiquatuor horas infuſi, & ſiccati, coriandri ſicci, ſimiliter infuſi, ſiccati, & torrefacti, polentae, ſucci meſpilorum immaturorum, ceratiorum, Rhois, glandium ana drach. x. acaciae, hypociſtidos ana drach. v. Pulvis baccarum myrti ad ventriculi, & aliorum viſcerum imbecillitatem datur. Pulvis ad tuſſim & thoracis dolorem. Recipe amygdalarum dulcium, ſacchari ana unc. ij. ſeminis foeniculi unc. i. tere, da cum julep violato, & aqua adianti albi. Pulvis pro epithemate cordis. Recipe florum bugloſſi, borraginis, meliſſae ana man. ſſ ſantalorum omnium, roſarum rubrarum ana drach. ij. doronici, been albi & rubri, carabae, oſſis de corde cervi ana ſcrup. 4. corticum citri, ſeminis oxalidis, ligni aloës, cariophyllorum ana drach. i. ſſ. croci ſcrup. ſſ. margaritarum drach. ſſ. moſchi gra. 3. camphorae gra. 6. fragmentorum lapillorum omnium pretioſorum drach. i. coralli utriuſque, ſpodii an. drach. ſſ. trita per ſe miſce. Pulvis cordialis. Rec coralli utriusque, ſigilli lemnii veri ana unc. i. ſſ. raſurae eboris, cornu cervi ana drach. ij. margaritarum drach. i. coriandri praeparati, ſpodii, roſarum ana ſcrup. 2. ſeminis oxalidis, fragmentorum lapidum pretioſorum, oſſis à corde cervi ana drach. ſl. ſacchari unc. iij. folia auri, & argenti ana 25. per ſe trita probe ſerva, & utere ut artis eſt.

CAPUT XI.

DE TROCHISCIS, ET COLLIRIIS.

Trochiſci ex gallia moſcata confortant cerebrum, & cor, gratum odorem in ore faciunt, ac per univerſum corpus, aliisque compoſitis admiſcentur. Rec. ligni aloës crudi partes quinque, ambrae partes tres, moſci, partem unam, dragaganthi, aquae roſa. ana quantum ſufficit ad commiſcendum praedicta, & fiant trochiſci ad formam folii myrthini. Trochiſci diarrhodon. Rec. roſarum drach. iiij. ligni aloës drach. ij. maſtiches drach. i. ſl. abſinthii romani, cinnamomi, ſpichae, caſſiae ligneae, ſchaenanthos, ana drach. i. fac trochiſcos cum vino antiquo, & aqua decoctionis radicum communium, ut apii petroſelini, & ejusmodi. Hi trochiſci juvamentum praebent ad febres antiquas, & febres permixtionum, & febres phlegmaticas, & febres in quibus corrumpitur forma. Trochiſci diavi, ſive de violis. Recipe florum violarum albarum viridium drach. v. amyli drach. iij ſemin. papaveris albi drach. ij. ſcrup. 1. rhabarbari ſcrup. v. ſem. plantaginis drach. i. balſami ſcrup. aquae roſ. quod ſufficit, confice ad modum trochiſcorum praedictorum. Trochiſci diacorallion. Recipe corallii rubri, cinnamomi, myrrhae, amomi, papaveris ana drach. iiij ſchaenanthos, croci, ana drach. ij. calami aromatici, xilobalſami, caſſiae ligneae, folii, maſtiches, polii, phu, aſari, pedis columbini, ana drach. i. his omnibus pulveratis, fac trochiſcos cum vino. Ejusmodi trochiſci, ſanguinolenta excreantibus, dyſentericis, coeliacis, cibum faſtidientibus, mirè ſubveniunt. Trochiſci de alkekengi. Rec. gra-

granorum alchechengi drach. iij. ſemin. citri, cucumeris magni, qui anguria dicitur, cucurbitae, ana drach. iij. ſſ. boli armen. gummi arab. thuris, ſanguinis draconis, papaveris albi, amygdalarum amararum, ſucci liquiritiae, tragacanthae, amyli, granorum pini, ana drach. vj. ſeminis apii, charabae, boli, hioſciami, opii, ana drach. ij. fiant trochiſci cum mucilagine, quae exivit ex granis alchechengi. Trochiſci alchechengi mirabiliter conferentes ad ulcera in renibus & veſica, & ad dolorem quando mingitur. Trochiſci de myrrha. Recipe myrrhae drach. iij. lupinorum drach. v. foliorum rutae, mentaſtri, pulegii, cimini, rubeae tinctorum, aſſae foetidae, ſagapeni, opoponacis, ana drach. ij. fiant trochiſci ponderantes drach. ij. ex quibus detur unus in die cum aqua in qua ſemen juniperi coctum fuerit. Trochiſci de myrrha eſt medicamen adeo vehemens in provocandis menſtruis, ut etiam foetum excutiat, ſi qua eo ſaepe utatur. Ventoſae quoque ſub curvatura poplitis ſunt ponendae, & phlebotomia ex ſaphena facienda eſt: ac tandem ventoſae quoque foemori ſunt apponendae. Collirium, ſive ſief album, ophthalmiae, & doloribus oculorum mirifice confert. Recipe ceruſſae lotae drach. x. ſarcocollae drach. iij. tragacanthi drach. i. opii drach. ſſ. ex omnibus arte fiunt ad lentis ſimilitudinem parvulae formulae. Collirium ex thure. Recipe thuris drach. x. ammoniaci, ſarcocollae, ana drach. v. croci drach. ij. fiat collirium cum mucillagine foenugraeci. Ejusmodi collirium, oculorum ulceribus immaturis admovetur; ea enim velociter maturat. Collirium ex plumbo. Recipe plumbi uſti, antimonii, tutiae lotae, eruginis uſti, gummi arab. tragacanthi, ana drach. viij. opii drach. ſſ. fiat collirium cum aqua pluviali. Quod replet, & cicatrice obducit conſolidando oculorum ulcera. Collirium ex memite. Recipe ſucci herbae memitis, & ſub ſole exſiccato, donec commode paſtilli componi poſſint. Hoc collirium refrigerat, ac valenter adſtringit, optimumque proinde eſt medicamentum ad oculorum paſſiones, & praeſertim in morbi principio. Collirium viride. Recipe aeruginis drach. iij. vitrioli uſti drach. vj. arſenici rubei, ſpumae nitri, ſpumae maris, ana drach. i. ammoniaci drach. i. ſſ. ſalis ammoniaci drach. ſſ. Diſſolvatur ammoniacum in rutae aqua, & fiat collirium. Hoc utile eſt ad ſcabiem, pruritum, & ungulas oculorum. Collirium rubeum. Recipe lapidis hematites drach. iij. aeris uſti, myrrhae ana drach. ij. croci drach. i. piperis nigri drach. ſſ. aquae pluvialis quod ſatis ſit ad conficiendum collirium. Valet collirium rubeum ad ſcabiem oculorum. Collirium flavum. Recipe clymiae lotae in lacte humano, in quo prius infuſa ſit, drachmas decem, baccae lotae drachmas octo, ſquammarum ferri, drachmas quatuor, opii drach. duas, tragacanti, gummi Arab. ana drach. quatuor. fiat cum aqua pluviali ſecundum artem collirium. Quod variis oculorum affectibus mirifice prodeſſe ab omnibus praedicatur. Multorum multae adhuc autorum compoſitiones trochiſcorum, & colliriorum paſſim reperiuntur, ſed nos hoc loco eas potius repoſuiſſe volumus, quae magis ad artem chirurgicam facere viſae ſunt, de quibus ſatis dictum ſit.

De colliriis.

CAPUT XII.

DE MEDICAMENTIS CAUSTICIS.

Cauterium eſt remedium nobile, juvans ad alterandum diſpoſitionem membri, cujus complexionem volumus rectificare, & ad reſolvendum materias corruptas in corporis particulis contentas, & ad conſtringendum ſanguinis fluxum. Ex quibus quidem verbis commode colligere poſſumus, inter caetera medicorum utilia medicamenta cauſticum merito connumerandum eſſe, cum naturam alterare poſſit, rectificare, reſolvere, & immutare. Atque cùm in ſerie praedicta liquidò connumerari poſſit, abs re mihi minime videtur in ejusmodi tractatione, quae facto conveniunt brevibus enarrare, & primo quotupliciter dicatur, quibus rationibus adminiſtretur, cum reliquis ad ejusmodi doctrinam intelligendam apprimè neceſſariis. Dupliciter itaque intelligendum eſt cauterium, largo ſcilicet modo eum conſiderantes, cujusmodi omnis eſt coctura, quae fiat in corpore humano, ſive à re quapiam actuali, ut ferro, auro vel alio metallo, vel aqua, vel oleo ferventi, vel cauſtico medicamento comburente: ſive ſit ſimplex, ut cantharides, allium, chalcantum, ſublimatum, & reliqua, quae infra recenſebimus. Altero deinde modo, ſtricte dicitur cauterium, quòd vel ferro ſolum fiat, vel auro, argento, aqua, oleo, & ſimilibus propter cocturam artificialiter calefactis, atque hoc pacto, & lato ſumpto vocabulo, ac perſtricto uſus aliquando poſtulat cauterii nomine eſſe intelligendum, ut melius ſuo loco declarabimus. Dicimus praeterea cauterium à medicis dividi in potentiale, & actuale: atqui illud, quod cum medicamentis cauſticis fieri ſolitum eſt, unde potentia comburendi emanat, potentiale cauterium nuncupatur, quoniam calidum non eſt actu, neque comburit, niſi calor prius, qui in ejusmodi ſubſtantia reperitur compoſitus, à ſubjecti noſtri corporis calore moveatur, quemadmodum demonſtrabitur circa finem ſeptimi hujus operis

Cauterium quotuplex.

ris librum cùm de qualitatibus medicamentorum agemus. Etenim id eſſe poteſtate confirmabimus, quod quale dicitur, tale non dum eſt, ſed poteſt tale eſſe, ut exempli gratia, hominem qui nuper natus fuit, rationalem, & avem volatilem, ſcilicet quòd eorum unusquisque futurus ſit, hoc ceu jam idipſum ſit appellantes. Porrò quaecunque cauſtica medicamenta, calefacere noſtrum corpus, & comburere ſunt nata, eadem licet talia tangenti minime appareant, calida tamen poteſtate vocamus, quòd facile poſſint calida eſſe, quodque prompte in ignem vertantur. Illud verò quod cum rebus ipſum adurentibus exiſtit, praeter quàm quòd in ipſo corporis ſubjecti calor operatur, cauterium actuale dicitur. Actu ſiquidem unumquodque vel calidorum, vel frigidorum, humidorum, & ſiccorum, vel ex eo tale dicitur, quòd ſummam habeat hujuſcemodi qualitatem, vel quod vincat in eo id genus qualitatum aliqua, vel quod ad cognati generis mediocre aliquid, vel ad unum quodlibet à nobis ſit collatum. Modo ad relatam principio accedentes definitionem, vel dicamus deſcriptionem ab Avicenna depoſitam, videamus quid per ipſam colligere nobis liceat, an ſcilicet cauterium in alteratione cujuslibet membri temperamento poſſit adferre utilitatem, & quomodolibet, an potius alicui tantum ſingulari complexioni, quandoquidem quibusdam videtur manifeſte, quòd ex ſui natura multum conferat in frigido & humido temperamento, cum materia conjuncta, & ſine ipſa materia. Nam ex contrarietate, quam habere videtur cauterium, ignis ratione cum frigida illa materia, eam abſolvere vim habet: & per contrarietatem etiam, quam habere videtur cum frigido temperamento, & ſimul humido abſque materia in contrarium alterare poteſt. Quod quidem artificium directum eſſe dicitur ejusmodi intentionis: cum omnis curatio fiat per contrarium. Quae autem ut contraria adhibentur, talia re vera eſſe oportet, qualia dicuntur, non autem qualia apparent, hoc eſt, quae hac, illave qualitate à natura ſint donata, non autem adſcititia, & quae ſenſui ſoli talia apparent. Res enim natura calida apparere ſenſui poteſt, ſcilicet ab externo aliquo refrigerata: ea tamen affectum calidum tantùm abeſt, ut curare queat, ut etiam magnopere laedat. Non enim euphorbium nive refrigeratum inflammationem unquam curabit, ſed certè augebit. Porrò autem medicamentum, quod re vera tale eſt, quale dicitur, hoc eſt, calidum, frigidum, humidum, vel ſiccum, aut primariò per ſeque corpus immutat, aut certè ex accidente quodam. Primariò quidem, cum ab initio ad finem uſque magis magisque vim ſuam prodit, ut calidum calfaciendo, frigidum refrigerando, & reliqua pari modo. Ex accidente verò, cum ex eorum proprio, nativoque affectu alius affectus naſcitur curando morbo contrarius. Calidum, verbi gratia, primariò corpus calfacit, calefaciendo meatus aperit, materiamque digerit ac diſſipat, atque ita corpus refrigerat. Ad eundem modum frigus primariò refrigerat, ex accidente verò calfacit, cutem denſando, expirantemque materiam calidam cohibendo. Quod igitur calfacit, affectui frigido protinus, & quatenus tale eſt, adverſatur: calido verò ex accidente, & non quatenus calidum, ſed quatenus materiam calidam vacuant: qua ratione primò humoris multitudini eſt oppoſitum. Vacuatio enim & repletio contraria ſunt. Qui temperamento igitur calidi fuerint, quidam ex recentioribus dixerunt, quòd non ſine laeſionis periculo cauterium tale recipiunt, quamquam ſimplicitate ſuae bonae actionis minime nocere affirment, ſed caliditate ſua actuali, & ſiccitate ſua finali prohibitum ſit. Attamen ſi ad rectum ſtatum revocare velimus: quod ſupervacuum eſt, demere: quod verò deficit in morbis perpetuo adjicere oportet: ut ſi quis plus juſto incaluit, ad mediocritatem, ad idque quod ſecundum naturam eſt reducetur, adjiciendo quod deeſt, & detrahendo quod ſupervacuum eſt. In quo deſit autem frigus, & ſupervacuus calor adeſt, refrigerando igitur, quod deeſt frigus reſtitues: & qui ſupervacuus eſt, calorem immodicum depelles. Cum itaque cauſticum medicamentum ſimplicitate bonitatis ſuae actionis, omnem materiam in membris contentam, abſque laeſione reſolvat, qua reſoluta removetur etiam temperies illa calida, aut frigida, aut quaevis alia, quae à materia illa fovebatur, & in eſſe conſervabatur, & ideo huic etiam convenire conſentaneum eſt temperamento calido. Neque erit hoc loco impugnandum de contrario, aut per contrarium, de curatione facienda, evenit enim in hoc caſu, quemadmodum in curatione febris tertianae cum ſcammonio, quia per materiae remotionem conſimilis, diſpoſitio illa, quae quidem ab ea materia in eſſe ſubſtinebatur removetur. Atque dicitur modus iſte curationis per contrarium, nam ſi praeſentia alicujus materiae facit, ſeu fovet in eſſe diſpoſitionem, tunc remotio ejuſdem in cauſa fuerit deſtructionis illius diſpoſitionis, & praecipue id totum evenire proſpexeris in cauterio, quod fit cum igne. Modo ad illud cauterium, quod poteſtate fieri dicimus accedentes, ſeu quod fiat cum ſimplicibus medicamentis vel quocunque modo, aut alio poteſtatis vinculo, nullo pacto ipſum convenire affirmant nonnulli, niſi in materia frigida, & in temperamento frigido valde humido, quia ratione ejusmodi effectivae temperiei, formam, ac membri temperaturam deſtruit, & compoſitionem, niſi fortè contrarium inveniat, ut frigidum impreſſum ac intenſum in corpore humido cum materia frigida. Differt, poſt haec, potentiale medicamentum cauſticum, ab altero actuali propter bonitatem, & majorem ſimplicitatem, quoniam actuale non brevitate ſuae tantum operationis, & ſimplicitatis magis apud antiquos eſt eligendum, ſed etiam aliquo

modo

modo nobilius exiſtimatur. Paucos tamen eſſe medicos proſpexeris, hoc praeſertim tempore, apud quos actuale praedictum cauſticum uſui reperiatur, tum quoniam eum vident homines terrere, tum etiam propter particulae corroborationem. Et quamquam plerique ex majoribus noſtris ad ejusmodi opinionis tutelam id adferant exemplum, quòd aqua licet commixto quocunque frigidior reperiatur, plus tamen corpus laeditur à quampluri- mis compoſitis, quàm ab aqua, ſicut ab opio, mandragora, & ejusmodi ita frigidis. Quod quidem egregium argumentum, non nos admodum obligare, vel conſtringere videtur ad experientiam ſtatim accedendum, nam judicent recentiores noſtri quas vires prae ſe conducat, & hoc modo dementiam obligationis animadvertent; noſtrum ſiquidem magis utile inſtitutum eſſe videtur ea ab antiquis, quae ſunt meliora accipere, & reliqua ſilentio praetermittere. Recentiorum itaque medicorum uſus maxime poſtulat, ut actuale cauterium tantis à majoribus optimis operibus condonatum, potius dimittatur, quandoquidem in confirmandis eorum praeceptorum rationibus, unuſquiſque in cognitionem devenit eum excellentem modum aufugiendum quodammodo eſſe. Concedamus igitur quòd ignis propter ejusmodi ſimplicitatem notabiliter operetur: concedamus etiam quod actu, & ſuapte natura calidum in continenti ſuum perficiat opus, & ubi non inveniat materiam in qua agat, cito conſumatur, & cum inveniat nullam habens contrarietatem niſi materiam, unam ſolam efficiat operationem, ſcilicet conſumere: concedamus item quòd ignis dolorem non adferat niſi in ipſamet impoſitione, ſeu applicatione, vel valde modicum ultra, nec propter ejusmodi ſimplicitatem, & citam actionem laedat, niſi membrum tactu: & concedamus tandem quòd ex hoc actuali cauſtico infinitas quodammodo detrahamus utilitates atque concedant ſeniores noſtri quòd cauſticum medicamentum, quoniam corpus eſt compoſitum, & actu frigidum, plus à noſtro calore patiatur, & in corpus agat, & in illa pugna, quae eſt inter pharmacum & membrum ſit communis contrarietas, atque corpus in ea pugna, & membrum debilitatur, quid tandem aliud conſequetur ex actuali cauterio, niſi partis vel membri quaedam corroboratio. Quandoquidem cum noſtrum ſit inſtitutum in uſu cauterii humores potius promovere, ut ad ulcus quod facimus concurrant, non ergo indigere nos confirmabit quiſpiam medicamento, cujuſmodi ignis exiſtit, actuali, ut partem ſubjectam corroboret, ſed praeſtare potius dixerit membri debilitatem admittere, ut magis poſtea idoneum reddatur in excrementis ſuſcipiendis, quae quidem magnopere natura deſiderat, ut ad particulam, quam diximus, deducantur, atqui per ulcus effectum expurgentur. At ſi actuali cauterio uti nobis aliquando contingat, duabus id tantummodo occaſionibus evenire concludendum eſt, in capite ſcilicet, atque ſi aegri prius expurgari corpus minime poſſimus, ac depravatis humoribus vel corruptis repletum eſſet. In capite, inquam, merito cauterium imponemus, ignito nimirum igne: quandoquidem fieri neceſſe eſt, ut commodè materias divertamus, & catarrhum in nihilum reducamus, quod quidem humiditas exiſtit ad fauces defluens. Et idcirco ſi tale cauterium fiat cum igne (ut ajunt) vivo, propter ejusmodi, quam habet proprietatem exſiccandi, illud in quo apponitur, prodeſt ſatis commode ad praeenarratas ſuperfluitates diſſolvendas, humidas, & excrementitias deſcendentes: atque cum ſicca ejuſmodi caliditate, quam imprimit, auxilium innato corporis calori maxime praeſtat, ut valentius cutis meatus in capite dilatentur; unde facilius tandem materia illa ſuperabundans depravata tuto conſumi poteſt, & minor hac ratione catharri copia generatur. Cujus quidem caliditatis quamdiu veſtigia fuerint in illa particula combuſta impreſſa, corporis naturam promovent, ut ad locum praedictum tranſmittat, atqui hoc modo à particula jam oblaeſa divertere poſſumus: & licet caput ipſum roboremus, prodeſt tamen rationibus aſſignatis, ne ſcilicet adnaſcantur ſuperflua excrementa. Quod re vera minime operatur cauſticum medicamentum potentiale, ex quo nempe particula maxime debilitatur, & multo magis caput proportionatum efficit ad catharri propagationem. Jam ad ſecundum, quem diximus ſcopum accedentes, dicimus actuale, hoc eſt ex ipſo igne cauterium ſatis prodeſſe poſſe, ſi aeger aliquis in manus pervenerit, in quo minime corpus purgare valeas, repletumque nihilominus multis humoribus appareat. Quandoquidem cum cauſtico pharmaco, & locum debiliorem reddes, & particulam quodammodo mortificabis, quae poſtea divelli penitus non poteſt, niſi prius putrefiat, atque adhaereat viventi adhuc particulae conjunctae. Unde periculo maximo non vacat, in abundanti depravatorum humorum facili concurſu, ex quo inflammatio talis promoveri poterit, ut minime gangraenae generatio prohiberi queat, & magnum, per conſequens laborem aeger cum miniſtro ſuſcipiant. Quandoquidem gangraenam removere cogimur, in qua autem cum carnes praemortuae penitus non ſint, ſed adhuc morientes, aliquantulumque vitae ſenſuſque cum nigro colore retinentes, remotionem nullam adminiſtrabit ſine aegrotantis aliquo dolore. Quae quidem pericula ſatis commode quisque aufugiet, evitabitque, ſi corpus humoribus corruptis refertum cum ratione evacuabit: tunc enim per cauterium, quod convenit, mundificabitur, ac ejuſmodi diſpoſitionem quotidie in melius conſurgere neceſſum erit. Sciendum ergo erit quae cauterium eſt ſuper omnia medicamenta conſumptivum, dummodo ubi virtus ejus poſſit materiam conſumendam ſuperare impoſitum fuerit. Cauteria

teria itaque, quae vel ignis more corpus exurunt, alia eſſe diximus actu talia. ſ. ignea actu, alia poteſtate talia. Quae ſunt actu infinita quodammodo ſunt, & ſi non omnia in uſum apud medicos ſint: atqui ex his alia ſunt ex ſicca materia, atque dura, alia ex humida atque eliquata. Quae ex ſicca, vel ex metallo, vel ex vegetabilibus: & quae ex metallo, ex auro, argento, aere, ferro, chalybe: quae ex vegetabilibus, radix gentianae accenſae, ariſtolochiae, aſphodeli, lignum ex vite, lignum oleaginum, nucleus olivarum, & quae ſuperius appoſita ſunt. Quae verò ex humida materia, alia artificio facta, alia ſua natura talia ſunt: ex arte, ut ex ſulphure eliquato, plumbo eliquato, chalchanto eliquato, aerugine eliquata: ſua natura ex aqua fervente, oleo fervente, atque ejusmodi ſunt, quae ignem in ſe continentia actu, carnes eliquant, abſumunt, atque ſiccant, & ſunt in uſu apud medicos. Cauſtica autem quae poteſtate talia exiſtunt, verè cauſtica ſunt, & dicuntur: & omnia calida & ſicca in quarto gradu, ſed non ſunt unius generis tantum, differuntque inter ſe ſecundum magis & minus in caliditate & craſſitie ſubſtantiae, ac appellationibus. Quamvis enim omnia ſint calida in quarto gradu, & habeant craſſam, & viſcidam materiam, non tamen omnia aequaliter: nam calx viva calida eſt in quarto intenſiſſimo, ſquamma aeris in quarto remiſſiori. Item ſori eſt craſſarum partium, item & aes uſtum: contra anemone & ſinapi magis tenuium, id eſt minus craſſarum, ſed hoc magis, illud minus, atque pro varietate hac quatuor conſtituuntur genera cauſticorum, quorum unum eſt illud quod Graecis vocatur eſcharoticum, quaſi cruſtam inducens. Hoc medicamentum calidum eſt ſupra omnia medicamenta, & craſſiſſimum omnium: multum terrae in ſe continet, atque adſtringit, ac quamvis craſſitię partium non poſſit penetrare in fundum, tamen tanta eſt vis caloris atque conſtantia, ut tandem penetret ſubjecta corpora, ſed difficillime, & profundas partes exedat, hinc oritur dolor vehemens, primo ob calorem vehementem, atque copioſum introductum, ſecundo ob penetrationem difficilem. Unde impoſito hoc medicamento ſibi videntur à clavo aliquo infixo exuri homines. Secundum eſt illud paulò minus calidum eſcharotico, magis tamen tenuis ſubſtantiae, minuſque terreſtris, neque quicquam adſtringentis: facilius penetrat, ac non ita confertim, neque ita valde calefacit, & ob id non tantum dolorem excitat. & quamvis Galenus dicat lib. quinto de ſimpl. medic. facul. quòd aliquando nullum dolorem facit, vanus eſt eo loco Galenus, & mendax, nam hoc dolorem inducit, & per vices. atqui ſunt veluti diſcurrentes acus ignei, pungentes, qui tamen dolor ſtatim ceſſat. Utque ſuperiori medicamento pars corrupta ob ſiccitatem, atque ejus craſſitiem vocabatur eſcharoticum, ita cum caro ab hoc corrupta, non cruſtae ſimilitudinem, ſed potius putrefactae carnis habeat, atque ſit laxa, decolor, ac humectiſſima, hac ratione vocatur à Graecis ſcepticum, & reliquis medicis, hoc medicamentum, quale eſt arſenicum, quod auripigmentum nuncupatur. Tertium eſt genus medicamentorum, quae ut ſceptica calida ſunt, verum etiam magis tenuium partium, ita ut diſſolvantur, atque in cutim tantum poſſint, ut cauſtica agere, in profundioribus autem partibus, ut attrahentia. Unde cum cutim exurant, tantumque humorum attrahant, ut fluenter ad cutim, illam disjungant, ac in bullam efforment, veſicatoria vocata ſunt, idque agunt, quod aqua fervens ſi etiam vix tangat cutim, & ſicut ignis: nam cutis corrumpitur, cumque illa ſtatim non exurat, tamen relicta attrahit, & excitantur veſicae. Hoc autem veſicatorium, ac cauſticorum in tertio genere reconditum, & Graecis anemone appellatur, ac cantharis ac ſimilia de quibus ſuo loco abunde infra agemus. Quartum eſt genus & ultimum eorum, quae omnibus ſunt minus calida, ita tamen cauſtica, ut poſſint urere, ſed imbecilliter ac tardè, ut calida in quarto gradu & ſicca: ſed ſunt craſſarum partium & adſtringentia: unde ſubſtantia illorum ex ſui natura, neque ratione validi caloris poteſt penetrare, ſed ejusmodi medicamenta tantum ſuperficiem ipſam carnis abſumunt, & eliquant ſubjectam; ſiccant, ac veluti novacula ſummam partem deradunt, unde catheretica Graece dicuntur. Non magnum inferunt dolorem niſi acribus admiſceantur, quales ſunt ſquamma aeris, & praecipitatum, quae tamen ſi optime lota fuerint, relicta ſiccitate, & adſtringentia, caloreque extincto, epulotica fiunt, & ſarcotica: ſimiliter ſi abluantur ac temperentur, fiunt catheretica, & ſi magis abluantur, fiunt epulotica. Jam eſcharotica numeremus, quorum alia ſunt ſimplicia ſervata in officinis, alia compoſita, atque ex ſimplicibus alia ſunt ſicca ſubſtantia, ut chalcitis, myſi, ſori, atramentum ſutorium uſtum, & non cadmia exuſta, ac ſublimatum: humida ſunt ſimplicia, aqua, ſive oleum ſulphuris, oleum vitrioli, & quae ſupra diximus reliqua. Ex compoſitis, alia ſicca, ut capitellum cum opio, & cum arſenico, & ſine, trochiſci de minio Joannis Vigonii lib. oct. cap. 13. qui hoc modo componitur. Recipe medullae panis crudi bene fermentati, unc. iiij. ſublimati optimi, unc. i. minii, unc. v. tunc miſce, & tere, & formentur trochiſci, & pineoli, & ita tepido fumo ſiccentur, & uſui ſerventur. Aliia verò ſunt humidiſſima, ut aqua erodens, quae fit variis modis. Alia ſunt mediocria, ut cauſticum ductile ex aqua ſaponis erodente, & opio, & chalcantho: cauſticum ex aqua erodente & opio: unguentum Maſſae. Recipe argenti ſublimati drach. ii. ſſ. opii, lapidis haematitis, rutae ana ſcrup. ſſ. miſce cum ſufficienti quantitate unguenti populeonis, &

Galeni error.

Trochiſcorum de minio compoſitio.

& fiat unguentum: item Aegyptiacum Avic. cum alumine ac chalcantho. Sunt autem haec alia ſimplicia, alia compoſita: ſimplicia alia humida, alia ſicca. humida oleum arſenici, quod ex arſenico fit, ſale nitro, & ammoniaco, qui ſale ſublimatur. alia ſicca ex animalibus, pithiocampe: ex plantis, aconiti radix una, altera flammulae Jovis: ex metallis, auripigmentum, arſenicum criſtallinum, ſandaracha Graecorum, chriſocolla, reſegal. Ex compoſitis hoc habemus in uſu ad cancros, fiſtulas, ac omnes carnes ſuperfluas. Recipe arſenici criſtallini, citrini, ana drach. ſſ. ariſtolochiae, aeruginis aeris. ana drach. iij. opii ſcrup. 2. axungiae quantum ſufficit, tritis conterendis miſce pro unguento. Veſicantia ex ſimplicibus ſunt, & primo ex animalibus: cantharides, animalia in frumento reperta vario colore, luteis lineis, optimae; unius coloris non bonae: parantur ab Albucaſi in tertio tract. ſervit. cum oleo veteri, donec marceſcant: ſed aliter praeparantur à Graecis cum fumo aceti acris, quod melius eſt: nam ab oleo corrumpitur vis ipſarum: ab aceto mordacior fit. Recentiores medici utuntur tantum corpore reſectis pedibus, & alis, & capitibus tanquam veneno: autor tamen ille, ſive ſit Hipp. vel quisquis ille fuerit, in quar. regim. acutor. tex. 122. iis etiam utitur, quem uſum improbat Galenus, ſed pedes eſſe veluti antidota corporis aſſerere videtur: ſic & Aëtius id confirmat. Pro veſicatorio parando, hoc modo fit. aſſumitur paſta fermentata, & pro unc. qualibet paſtae, apponitur ſcrup. unus cantharidum, miſcentur aceto ſquillitico, addito croco: veſicat etiam ex plantis ſinapi, radix ranunculi, anemone, cortex intimus ſambuci: ex compoſitis, ut mixtum ex cantharidibus. Catheraetica pharmaca ex ſimplicibus, ſquamma aeris, aerugo aſphodeli, hermodactyli, alumen uſtum: ex compoſitis unguentum Damaſcenum, apoſtolicum iſis, Aegyptiacum, & ejusmodi. Si res igitur id exigere videatur, ut cauterium fiat ex igne vivo, tunc debemus ferreum inſtrumentum habere, quod in cuſpide retineat formam oſſis olivaris, hoc eſt ad ſimilitudinem oſſis olivae: poſtea ſubtiliſſima quaedam rotula quae vel ferrea ſit, vel ex alia materia admodum dura, & igni maxime reſiſtens, in cujus medio foramen rotundum tantae magnitudinis fabrefactum ſit, ut ferri cuſpis facile pertranſire poſſit, atque pervenire ad locum comburendum. His rite paratis aliquantulum prius inter manus excalefacta illa rotula, ne ob ejusmodi frigiditatem opus in membro impediat, loco imponatur, ita ut artifex commode cum ignito exacte ferro poſſit ſubjectam, quam vult particulam exurere, atque cauterium imprimere. Sed quoniam horridum hoc eſſe, ut plurimum ſolet opificium, neque aegrotus facile ſufferre, propterea, vel aſtantium viribus detineatur, vel ligulis quamplurimis deligetur, ne vel tantillum moveri queat, donec optime acies ignita ferri cum impetu tranſeat per foramen, & in ſubjecta cute quantum neceſſe ſit imprimatur. Extracto tandem inſtrumento, habitaque eſchara in ulcere, locus cum ejusmodi medicamentis curandus erit, quibus aduſtos igne curare ſolemus; pro quo infinita perſcribuntur pharmaca, ac variis modis adminiſtrata. Recentiores medici in hoc caſu frigidis medicaminibus occurrunt, & praecipue ovi albumine, & oleo roſaceo, quod minime convenit ubique, atque non ſine labore parari poteſt: quoniam ſi ſemel aut bis in die, (ut recentiores conſueverunt) permutetur, praeter id quod diximus, pharmacum eſt imperfectum, cum neque dolorem ſublevet, niſi eo temporis curſu, quo actu frigidum exiſtit, ac perdurat, atque id brevi curriculo perficitur. Quapropter ſaepiſſime admodum die, noctuque id medicamen permutare cogimur à prima incipientes die, donec immenſus extinguatur dolor, & maximus calor. Eo pacto conveniens eſſet, & ubique adminiſtrandum eſt, praeter in capite: quoniam repercutientes humores, prohibemus inflammationem, & aegrotus à dolore liberatur, atqui à futuro periculo gangraenae, cum non ſit corpus expurgatum, ut principio propoſuimus. Verum praeterquàm quòd moleſtus hic curandi modus exiſtit, nullo pacto in capite convenire dicimus; cùm enim ſine impetu minime repercutiat, in cauſa eſſe tandem poteſt, ut calor ille extraneus ad cerebri membranas perveniat, atque ibidem inflammationem excitet: ſive conſequens praeter debitum refrigeratio, eadem ad cerebrum deveniat, & major copia catarrhi ſuſcitetur, neque à refrigeratione vicinarum partium deſiſtere poſſumus ad ambuſtionem plus debito. unde cauſantur haud difficulter meatuum conſtipationes, & praeter ſpem intemperies. Quapropter uſus frigidorum medicamentorum tribus primis diebus à recentioribus comprobatus, nequaquam conveniens extat in capitis cauteriis, & ideo meliora exquirenda nobis ſunt, ne in eundem, quem diximus errorem incurramus. Nos verò ſuccum porri comprobamus, in quo neque frigiditas, neque repercuſſiva facultas reperitur, atque dolorem nihilominus reſolvit, & cùm hunc ſuccum non habeamus, ejus loco commode ſuccus caepae ſuccedere poteſt, quae magis eſt univerſalis, & eadem prorſus operatur: & cùm hic etiam vel deſit, vel propter ingratum odorem, quem prae ſe fert, non conveniat, ad aquae vitae uſum decurremus, quae calida quidem ac ſicca eſt, ac ſubtilium partium, atque idem maxime operatur in abſolvendo dolore, nam ſua ſubtilitate, admodum penetrat, & cum caliditate poros aperit, ab ipſa uſtione jam conſtipatos cum ſiccitate majorem humiditatis illius, jam factae alienae partem exſiccat, in qua humiditate impreſſus non naturalis calor manet, & per conſequens dolor ſublevatur, doloris cauſam reſolvendo: atque id totum abſque repercuſſione, quod valde utile, ac commodum

Veſicantia ex ſimplicibus.

Recentiorum error.

exiſtimari debet in hoc caſu, in quo humores habere curſum violentum non debent, ſed per modeſtum ad particulam exulceratam, non autem repercutiendi eoſdem ad partem oppoſitam, à qua maxime deſideramus revellere, unde cauterium fieri diximus. His omnibus rite adminiſtratis, reliquum eſt ut eſcaram ſeparemus, pro qua quidem multa in uſu haberi ſolitum eſt, cum unctuoſa omnia id commode praeſtare poſſit; attamen butyrum melle exceptum, nam obduratae, ac denſae ſunt ulceris partes circumpoſitae, mel verò eſt partium ſubtilium, neque difficulter penetrat, atque putredini reſiſtit, quod non operatur butyrum per ſe ſimpliciter, & ita utile eſt medicamentum in corporibus minime expurgatis, atque cùm abſtergendi vim poſſideat, ad eſcarae remotionem auxilio eſt. Pro unguento ſupra imponendo, optimum eſt unguentum ex calce, aut unguentum ſec. cortic. ſambuci: atque ſi gangraenae periculum immineat, melius & illud ex calce, quod ſimplex ſit, calx enim ſua natura gangraenae reſiſtit. Modus autem operandi talis exiſtit, ſtatim perforato loco cum ferro (ut diximus) ignito, ſupra ponatur linteum duplicatum, triplicatumve pro ratione ſubtilitatis, quod trium ſit digitorum ab omni parte, madefactum in ſucco vel porri, vel caepae, vel aqua vitae, ſtatimque imponatur, reponaturque iterum madidum per vices tres aut quatuor. ſi poſtea cauterium ſit in capite, addatur parvula ſpongia vino auſtero excepta, & ita ligetur locus. ſi verò in alia corporis particula, circa ulcus unguentum defenſivum conveniens eſt, atque ſuper ulcus praeter complicatum linteum ſucco madidum, idem extendere, ac circa ſtuppas albo ovi & aqua roſacea infuſas imponere: quod ſi dolor ſuperveniat, iterum idem medicamentum admovere neceſſum erit, donec dolor evaneſcat, ac reſolvatur. Sequenti verò die, ſi dolor adhuc aegrum infeſtet, iterum eodem modo curetur: ſi autem penitus quieverit, tunc ipſum ulcus butyro, ac melle curandum eſt, ſuperpoſito haederae folio, aut braſſicae. Atque ſi in capite ſuper locum foliorum addenda ſpongia eſt, quae vino auſtero ſit madefacta, in aliis particulis eadem ſpongia imponenda erit, ſed vini vice in poſca potius infuſa; & ſi ſpongia deſit, vel ea uti nolueris, triplicatum, aut quadruplicatum linteum eodem modo madidum ſuſcipito, idque uſque ad eſcarae diviſionem, quae quidem niſi ſeparetur exacte, addendum cum butyro praecipitati, aut aeruginis tantillum erit, quo pacto ſtatim eſcarae opus abſolvetur. Semota tandem eſcara, habitoque rite ulcere, in ejus medio cicer unus apponetur, vel parvulas cerae globulas, aut ex radice hederae, quo circa filamenta ſicca, aut mellis mundificativo excepta conjungenda diligenter erunt, & tandem unguentum, quod fit ex cortice ſecundo ſambuci ſuperponatur, vel aliud ex calce confectum, vel diapalma, idque quamdiu tantum novae carnis generatio fiat, quantum ad ſuccingendum, circumdandumque globulum ſit ſatis. Poſtea ſolus ille globus cum folio hederae relinquendus colligandusque erit, quamdiu apertus locus ſuſtinendus eſt, quotidie eundem mundando, folium item permutando, ac ab omnibus periculis ulcus praeſervando.

Recentiorum error.

Recentiorum quidam loco praedicti cerae, aut ciceris, aut hederae radicis globi, ut rei majorem autoritatem apportent, argenteum medium globulum apponunt, in medio perforatum, & ſupra argenteam ſubtiliſſimam rotulam. Quod quidem inventum empiricum eſt, & ſine ratione malum. nam cum argentum, comparatione noſtri corporis, frigidum eſſe ab omnibus confirmetur, ac ſiccum, vim habet procul dubio humores repercutiendi, qui maxime deſiderant, ut fluxio ad locum affectum fiat, & hoc pacto globulus ille majori pretio comparatus, continuo in contrarium operetur: atqui cùm vim conglutinandi poſſideat, temporis progreſſu in cauſa eſt, ut ulcus conſolidetur, & cicatrice obducatur. Idcirco relinquendum hunc modum eſſe exiſtimo, nec ultra tranſeundum eſt, niſi ad cerae, aut ciceris vel hederae radicis globulos antedictos, atque ego inter caetera maxime ceram extollo, praecipue in principio, & in ulceribus quae facilè exaſperant, quandoquidem cera emplaſticam facultatem poſſidet, atque debilem concoquendi vim habet ac emolliendi, ut maxime in hoc caſu nobis exquirendum eſt: praeterea ſequuntur ciceres, in quibus abſtergendi facultas adeſt, & cum ſicci in ulceribus imponantur, parvi ſunt, ita ut minime ulceris labra attingant, vel propterea dolorem adferant nullum, dum imponuntur, atque in recipiendis humoribus fluentibus, attrahunt, humectantur, & per conſequens tumefiunt, quod valet ut ulcus dilatetur, ac plurimas adferunt utilitates. Globuli verò qui ex hederae radicibus apponuntur interdum perutiles ſunt iis, quibus ulcus non debet dilatari, ſed eodem ſemper gradu conſervari, & cum ex hedera ſint, vim attrahendi habere eas multi opinati ſunt, idque non injuria, ut uſu quotidiano docemur. quae tandem enarrata, actuali cauterio finem imponemus. Aliud autem cauterium eſſe jam diximus ex medicamento, quod poteſtate exurat carnem, eſcaramque educat, ac tandem ulcus ſubſequatur. Uſus verò ejusmodi eſt, ut primo linteum ad quatuor digitos latum nobis paremus, unguento ceruſae cocto, vel quocunque alio refrigeranti, ac viſcido exceptum, ut optime adglutinetur cum cuticula ſuppoſita; quoniam dupliciter nobis auxilio eſt, nempè praeſervat medicamentum cauſticum loco impoſito, ne hinc atque alibi decurrat, ac humores repercutit, ne ad eundem locum decurrant. In lintei deinde medio fieri debet ad unius digiti magnitudinem foramen, adnotatoque loco in quo cauterium facere jam decrevimus, prius abradendus rite eſt locus, donec ad particulae ſubjectae rubedinem deveniamus, praecipue circa

lo-

locum cauterizandum, atque ita ſupraponendum erit linteum unguento coopertum, ita ut foramen ſupra locum deſignatum è regione reſpondeat. In eo autem foramine projiciatur cauſticum apparatum, donec panni quadruplicati craſſities integre oppleta ſit; quo facto aliud ſupra linteum eodem unguento refertum imponatur, ne evaneſcat aliquo. Conjunctis linteis eo modo quo diximus ne ab aliqua parte cauterium appoſitum decidat, tunc relinquendum erit per quatuor, aut quinque horas, donec locus enigreſcat. nam ſi ante partis ſubjectae denigrationem removeretur cauſticum, iterum imponendum eſſet, neque id ſine aegrotantis incommodo. At facta nigra particula, ſemotoque cauterio recentiorum quidam ſunt, qui ſtatim imponendum eſſe jubent unctuoſum aliquod medicamentum ad eſcarae ſublevationem, & ut plurimum butyrum accipiunt, cum folio crambes, vel hederae, nec aliud ultro, donec eſcara deciderit. Alii ſunt, qui ad ſcarificandam cutim accedunt, quae ex cauſtico impoſito ſenſum amiſit, ut facilius butyrum penetrare poſſit. Alii in circuitu ulceris loco butyri, accipiunt unguentum roſaceum, quoniam ſedat inflammationes, & eryſipelata, quod fortaſſe maxime timent. Verum univerſi diminuti ſunt, neque ſine maximo periculo aegrotantium opificium expleverunt, quandoquidem cùm jam emortua cutis ex cauſtico ſit, neceſſe eſt, ut inflammatio ſubſequatur, & antequam portio illa mortua ſejungatur, putrefiat. unde timendum eſt ne ad particulam tantum ſanguinis effluat (licet exactè corpus purgatum ſit) ut maxima admodum inflammatio oriatur, atqui, praeter aegrotantis dolorem, nativus calor ſuffocetur, nec à mortuo quod vividum eſt ſeparare poſſit, ſed per contagium emortuam partem proſequatur, & per conſequens ſtatim velox gangraena ſubgeneretur, vel dixerim putridum ac erodens ulcus, ut ſaepius eveniſſe optimis medicis vidimus. Unde cum optimi medici munus ſit non ſolum praeſentem morbum curare, ſed futurum etiam prohibere, poſtquam certum eſt, quod inflammatio ad locum ulceratum ſubventura eſt, non diminute, ſed complete eidem ſtatim occurrendum erit, ac perfectis remediis prohibenda gangraena eſt. Idcirco, ut haec omnia proculdubio conſequamur, quamprimum ſegregatum cauſticum ſit, cutis emortua juxta, x, graecorum diligenter excindenda eſt, idque profunde, ac late, pro rei evaſione, dummodo quod vivit intro minime tangatur, ut tota operatio haec ſine dolore nobis evadat. Poſtmodum forcipe diligenter unumquemque angulum excipere expedit, atque majorem carnis mortuae partem proſcindere, nam quanto minor portio remanſerit, tanto minor ſubſequetur putrefactio, & major eſt exitus, ut icores illi putridi, qui in ulcere generantur divellantur, nec diu ſuper viventem carnem conquieſcant, contagiumque promoveant. Imponendum poſtea erit butyrum in cavitate contracta, ut eſcara ſegregetur, atqui ſupra adjungenda folia ſunt vel hederae, vel ex crambe, vel lactuca, aut vitis, ut ſupra. Deinde inflammationi obviam eundum eſt quamprimum, quod tuto admodum fiet, ſi ſuperponantur lintea quatriplicata, & acido aceto madefacta cum paucula aqua commiſto, ut valenter repercutiatur, conſtringanturque partes, ne ſanguinis effluxionem recipiant, & hoc tandem modo procedendum erit, donec perfectè eſcara ſejuncta fuerit. Sed cum caro, quam oportet removere, putrida jam facta fuerit, admiſcendum cum butyro modicum vel praecipitati, vel aeruginis, ut penitus hac ratione abſumatur: quo facto imponendus jam globulus eſt; cum ſiccis filamentis, atque ad finem uſque, ut ſupra curandum eſt. At quoniam poſt abſolutum cauterium quaedam particularia ſymptomata ſubſequi ſolent, quae niſi rite curentur, ac removeantur, maximo eſſe ſolent aegrotanti incommodo, propterea de iis etiam pertractare conſentaneum eſſe exiſtimamus. Primo igitur communiter in omnibus cauteriis, aliquando caro ſupercreſcit, ut aegrotum doloribus & cruciatibus infeſtet. Secundo contingit interdum, ut pus nullum exeat, quod malum eſt. Aliquando cum dolore adeſt rubedo, & cum ambabus pruritus. Quarto interdum (praecipue in iis, quibus calidum hepar eſſe conſtat) generatur ſanguis exuſtus, ex quo fit ut ulceris labra corrodantur, & dolor intenſus procreetur. Quinto evenit interdum, ut labra denigrentur, & dolor maximus percipiatur. Ultimo in fundo ulceris aliquando apparent quaedam portiunculae hinc inde albi coloris, quae dolorem inducunt univerſo ulceri. Primo igitur ſymptomati, communiter omnes chirurgi cum alumine roccae uſtae ſtatim occurrere ſolent, ut ea caro exedatur ſuperflua, quod optimum quidem eſt medicamentum, quando recentia adhuc ſunt cauteria, ſed cum jam inveterata fuerint, quoniam in alumine roccae partes conſiſtant, ex quibus caro valenter conſtringitur, ex longo uſu, ita calloſum ulcus reddit, ut nequaquam ulterius liberum admittat humoribus, qui effluere deberent, tranſitum, & hoc pacto perpauca exit materia, & maxime tandem ſublaeditur aegrotus. Et quoniam cum apponitur ejusmodi medicamentum, nempe alumen roccae uſtum, propter ejus mordacitatem, ac caliditatem, ob ſuas, quas habet, craſſas partes, attrahit, ac promovet magnam materiae copiam, propterea quoſdam vidiſſe memini, qui idipſum dederunt, ac impoſuerunt, tanquam optimum medicamen ad pus attrahendum, ſed poſtea uſu perſpeximus, quod qui longo tempore hoc fecerunt, ut attraherent, ita labra ulceris exſiccata reddiderunt, ut jam omnia cicatrice obducerentur, nec quicquam expurgabatur ulterius. Quamobrem cogimur poſtea vel noſtro fruſtrari fine, vel iterum ad cauterium imponendum occurrere, & propterea non probatur aluminis hujus uſus niſi in recentioribus cauſticis, ubi ulceris

Recentiorum omnium error.

Ii ii ii i 3 caro

caro ſupra modum excreverit, ſed cùm inveterata jam ſint, ſi caro concreſcat, eadem nullo eſt praedita ſenſu, idcirco melius eſt eam excindere, quàm ad ejusmodi pharmacum decurrere, quoniam exit ſanguis putridus, ex quo magnum contrahit aegrotans auxilium, nec aliquem ſuſcipit dolorem in ſectione, vel nocumentum, cùm quod ſcinditur mortuum eſſe conſtat. Secundo ſi pus minime ex ulcere effluat, quod ſatis ſit, dolorque aegrum infeſtet, aut adeſt caro ſupra conveniens aucta, & tunc ſcindendo illam effluit ſanguis, & ſtatim rectificantur, aut non adeſt, ſed dolor labra occupet, & tunc ſi levis dolor adſit, tantillum olei amygdalarum dulcium in fundum ulceris projectum, ulcus rectificat. atqui cum illud non ſatis ſit, thus optime in pulverem tenuiſſimum redactum, ac prius impoſitum, poſtea oleum jam dictum: ſi magnus ſit dolor, neque hoc ſufficiat, ad emplaſtrum ex lacte humano, & farina triticea occurremus, id per noctem ſuper ulcus relinquentes, vel ad illud quod fit ex aqua, oleo, ac farina, vel ex ſapa & furfuribus, aut ex malvae foliis coctis. & ſi graviſſimus eſſet, qui aegrum infeſtaret dolor, quod raro accidit, emplaſtrum ex foliis ſolani hortenſis & lacte humano, optime probatur, dummodo ſemel unica nocte impoſitum ſit, poſtea per aliquot dies loco folii hederae adſit praeſto unguentum, quod diapalma nuncupatur. Tertio ſi rubedo reperiatur circa ulcus, cum pruritu, occurrendum quamprimum erit cum unguento populeone, vel cum unguento de ceruſa comp. ac lithargyrio nutrito in plumbeo mortario, & ſi id ſatis non ſit, ſubſequens medicamentum mirificè prodeſt, quod omnia ulcera cicatrice conducit, quae circa cauterium reperiantur, & pruritum cum rubedine maxime abſolvit. Recipe axungiae porcinae, adipis vervecis, aceti opti. ana unc. ij. mercurii unc. ij. ſſ. diſſolvantur pinguedines cum aceto ad ignem, ac bulliant tantillum, poſtea percolentur, & in mortario diligenter ſimul uniantur, ac tandem addantur mercurii unciae, prius cum ſucco limonis extinctae, & ſecundum artem fiat unguentum, ex quo inungatur locus. Quarto, ſi labra eroſa fuerint, ſumatur ſubtiliſſimus thuris pulvis, & ſuperponatur, & loco folii hederae, unguentum vel diapalma, vel de tutia dictum ſuperaddatur. Quinto, ſi labra nigra occurrant, pulvis ille, qui fit ex praecipitato, & communi papyro exuſto, primas ac maximas partes obtinet. Ultimo ſi ſupervenerint albi coloris portiunculae in ulceris fundo, oleum amygdalarum dulcium, & unguentum infra poſitum ejusmodi ſymptoma perſolvet, ſed eo uti loco folii continuo oportet, iis praecipue cauteriis, quae ſaepe ſaepius irritantur, vel quae hujusmodi putridas materias oſtendant, vel nigra habuerint labra, aut erodant. conſervat enim ab omnibus ſymptomatibus futuris, praeter à carne ſuperflua, ſine dolore ac ſenſu, quae, ut ſupra diximus, ſectione removenda erit, non autem hoc medicamento. Recipe unguenti diapalmae, diachylonis ſimplicis, pinguedinis gallinae, butyri recentis, ana partes aequales ad libitum linimenti ſimplicis ad quart. unius ſuperiorum partis, miſce, & arte fiat unguentum, & aeſtate minorem pinguedinis ac butyri quantitatem impone. & haec ſatis erunt ad cauteriorum exactam methodum, & rationem deſcribendam; ſi haec quoque adjunxerimus, quòd, quae ferro, vel igne vivo utenda ſunt, prius animadvertere oportet, ne quod vas inſigne, nervus, tendo, vinculum, ne quid nervoſum, quales membranae quaedam ſunt aut potius lati tendines convulnerentur: parcendum etiam quibusdam partibus, quae vegetius ſentiunt, & à quibus vis ignis ad principia tranſeat celerius. Cauteria periculoſa ſunt, occipitio, temporibus, & ubicunque calvaria eſt mollior, ubicunque vel exitus nervorum, vel aditus vaſorum eſt: nec ea ipſa oculus ſuſtinet. quibus rite enarratis, libro jam finem opportune imponemus.

LIBRI SEXTI, HOC EST ANTIDOTARII FINIS.

AN-

ANDREAE VESALII CHIRURGIAE MAGNAE, LIBER SEPTIMUS.

IN QUO DE SIMPLICIUM MEDICAMENTORUM SERIE TRACTATUR.

CAPUT I.

QUID SIT MEDICAMENTUM SIMPLEX, AC QUAE EJUSMODI DIFFERENTIAE.

Medicamentum id omne eſſe conſtat, quod naturam alterare poteſt, uti quod noſtram ſubſtantiam augere poteſt, nutrimentum, & profecto ita res habet. Quaecunque enim ſuis qualitatibus corpora noſtra afficere, alterare, immutareque poſſunt, medicamentorum nomine inſignienda ſunt: ob id enim, quòd neque augere noſtri corporis ſubſtantiam poſſunt, neque omnino à facultate vinci, medicamenta rectè dici merentur. Quo in genere non ſolum, quae alterationem quandam à corpore adepta afficere ipſa poſſunt, ſed & quae nulla ſubſtantiae ſuae mutata parte, ſed tota ſervata integra corpus afficiunt, medicamenta etiam dici merentur, ut Galenus lib. III. de temper. conceptis verbis affirmat. Sed hujus ordinis, quae ſunt, deleteria, & totum corpus corrumpentia jure dicuntur. Duplex autem in univerſum Gal. medicamentorum genus extat, alterum ſimplex, alterum compoſitum. Simplex verò (cum de compoſitis dictum jam abundè ſit) id dicitur, quod ſecundum naturam ſincerum eſt, hoc eſt nulla extraria miſtione concretum, ſed ea ſola quam à natura adeptum eſt. Nec autem & ſi omne ſimplex medicamentum, materia & forma conſtet, qualitatibusque elementaribus, caliditate, frigiditate, ſiccitateque ac humiditate, ob id compoſitum dici meretur. Non haec profecto compoſitio ea eſt, de qua nobis ſermo habitus eſt, quae tota extrariis remediis, ac rebus, non ingenitis conſtat, ſed ſincera naturae in ſimplicibus productio. Ita enim natura comparatum eſt, ut ex elementis omnia conſtent: nec ob id tamen compoſita dicantur, quae hanc miſcellam nacta ſunt. Ergo ſimplex id erit medicamentum, quod natura ſinceritate pollet, nec alienae ſubſtantiae contagio polluitur: cuique nulla alia ſubſtantia medici opera acceſſit. Compoſitum vero illud eſt, cum aliena quaedam ſubſtantia, arte & induſtria eſt admiſta: ſic enim compoſiti nomen in praeſens audire oportet: non prout quicquam vel ex elementis, vel ex materia & forma conſtat. Sic enim nihil quicquam ſimplex invenire liceat, cum omnia, autoribus Hippoc. lib. de nat. humana, Ariſtotele lib. I. phyſic. & lib. I. de gener. & corrupt. ac Galeno in commen. ad lib. de nat. huma. ex elementis conſtent, ſed ea naturae miſtio, quam rebus ipſis ea ipſa ingerat, alienis ſubſtantiis & extrariis minimè conſtat, ſed internis & ingenitis. Unde & ſi interdum ſimplex aliquod medicamentum, & pluribus, & inter ſe diverſis, atque contrariis viribus à natura conſtet (ut in aloë, rhabarbaro, alumine, chalcantho, chalcitide, roſa, agarico, abſinthio, ac plerisque aliis eſt videre) nemo tamen compoſita haec eſſe, ſed ſimplicia, unà cum Galeno, Dioſcoride, Paulo, ac tota medicorum ſchola dixerit. Iſthaec enim omnia, quae non aliam, quàm quae à natura miſtionem nacta ſunt, obtinent, ſimplicia vocare medici conſueverunt: quod ea miſtio non arte, ſed natura, non extrariis, & aliundè adjectis ſubſtantiis, ſed ingenitis, & internis, & à natura productis fiat. Nec ſolum haec vocare medici ſimplicia conſueverunt, ſed & quaedam etiam verè compoſita, ſi modo ejusmodi ſint, quae paucioribus ſimplicibus, quàm alia ejuſdem generis compoſita conſtent. Hac ratione diatrion pipereon quoddam ſimplex Galeni lib. IV. de ſanit. tuen. dicitur, quamvis conſtet trium piperum ana drachmis quinquaginta, & aniſi, thymi ana drach. viij. Minus idem fuerit ſimplex, ſi zingiberis etiam drachmas octo recipiat: compoſitiusque dicetur, ſi horum trium duplum pondus, compoſitionem ingrediatur. Quod autem diatrion pipereon compoſitum dicitur, praeter haec omnia recipit ammi, ſeſeli, libyſticum, enulam, ſpicam nardi, caſiam, & alia id genus, quae ipſum valde medicamen-

Medicamentum ſimplex quid ſit.

Compoſita medicam. quomodo ſimplicia dicantur.

mentoſum & compoſitum maximè facient. Sic Actuario, Meſueo, Nicolao, oximeli ſimplex quoddam, aliud compoſitum dicitur: ſic & oxiſacchar ſimplex, & compoſitum, multaque ejusdem generis ſimplicia medici vocare in uſu habent, quae re vera compoſita ſunt, & ex diverſis ſubſtantiis arte paratis, atque confuſis concreta. Quo modo vena, arteria, muſculus vocantur ſimplices, & primae, cum re vera ſint compoſitae: vena & arteria ex fibris & membranis: muſculus ex carne ſimplici, fibris nervorum, & ligamentorum, venis, arteriis, tunica. Ea igitur propriè ſimplicia medicamenta dicuntur, quibus miſtio nulla artificioſa à nobis acceſſit, etiam ſi ſint ex ſubſtantiis natura diverſis compoſita.

Quae partes in corpore humano dicantur ſimplices.

CAPUT II.

QUO MODO SIMPLEX MEDICAMENTUM VIM SUAM EXERAT, UT IN CORPORE OPERETUR, ET QUO NAM PACTO DICATUR AUXILIUM.

Quid ſimplex medicamentum ſit, ac quotuplex dictum jam abundè eſt, quomodo nunc vires ſuas exerere dicatur, & quo nam pacto in corpore agat, quomodoque auxiliari dicatur, dicendum hoc capite erit, quod ut perſpicuè doceri queat. ſciendum prius illud eſt, medicamenta omnia ſive qualitatibus ſuis corpus alterantia, ſeu naturae ſuae proprietate humores purgantia, non actu, ſed poteſtate talia eſſe, ut lib. III. de temper. primo item, atque ſecundo de ſimplic. med. facul. ex Galeno habetur. Poteſtate namque tale dicitur, quod quale dicitur non dum eſt, ſed poteſt tale eſſe, ut cum euphorbium calidum, cicutam frigidam dicimus, intelligere licet: non enim actu euphorbium calidum eſt, nec calfaciendi praeſentem vim habet, ut ignis, qui actu eſt calidus, & calfaciendi praeſentem poteſtatem, non aliunde quaeſitam habet nec cicuta, ut nix, aut glacies, frigida. Haec enim frigida actu dicuntur. Itaque cum ſint ſimplicia omnia poteſtate, in futuro talia exercere vim ſuam in corporibus nequeunt, in actu talia fiant, qualia poteſtate eſſe dicuntur, egentque principio aliquo aliunde petito, à quo in actum ipſa ducantur. Principium autem id, noſtri corporis nativus calor eſt, cujus ductu, & ope, medicamenta omnia vires ſuas in corporibus noſtris exerunt, attenuatis quidem & comminutis, quae intro ſumuntur medicamentis, atque nativo etiam calore noſtro excalfactis, unde eſt illud Galeni lib. iij. de temper. nihil miri eſſe, ſi medicamenta primum quidem in parva & tenuia frangi poſtulent, & ſecundo loco, ut tempore aliquo, tam & ſi minimo, corpori noſtro, quo calida fiant, ſint adjuncta. Et illud item, eorum quae in confeſſo eſt facultate eſſe calida, nullum omnino apparere, nos excalfacere priuſquàm in tenuia ſit comminutum: minimeque mirandum eſſe, ſi quaedam medicamenta, primae quidem mutationis principium à noſtro calore nacta, inde jam pergant eum qui mutabat ſuperare. Quae enim calida facultate medicamenta eſſe dicuntur, caloris ſui principium à nobis accipientia, partim ſimiliter nos recalfaciunt, partim etiam vehementius: idque jure ſanè optimo; quòd innata corporibus noſtris caliditas, intro medicamenta ad ſeſe attrahat, & comminuendo extenuet. At verò & ſi ſimplicia medicamenta cujusvis generis omnia, ſive calida, ſive frigida ſint, actionis ſuae potentiam, atque principium à nobis accipiant, à calore utique noſtro attenuata, comminuta, atque attracta, aliter tamen calida, aliter frigida in actum, vi caloris noſtri ducuntur: calida quidem non ſolum attenuationem, comminutionemque ſuſcipientia, ſed etiam non nihil caloris. Impertitur enim aliquid ſui nativus noſter calor calidis medicamentis, ut non ſolum ea attenuet, & in minima frangat, verùm caloris aliquid adjungat, unde & calidiora ipſa reddantur, ut lib. iij. de temperamentis, & lib. ſecun. de ſimpl. medic. facul. cap. 22. conceptis verbis expreſſit Galenus: tum multò expreſſius lib. III. cap. 19. cùm inquit. Medicamenta frigida quadantenus refrigerandi potentiam à nobis accipiunt, ſicut excalfaciendi calida, tam & ſi alio modo illa, alio iſta. Nam calida praeter deductionem, & in minima diviſionem calorem aliquantulum à calore noſtro nanciſcuntur: frigida non ſic, ut quae à calore noſtro deductionem ſolam, & diſtributionem, atque in minima diviſionem, non autem refrigerandi principium accipiant. Id enim naturae repugnare videtur, ut nativus noſter calor refrigerandi impertiatur potentia, ſecus in medicamentis calidis, quae praeter deductionem in corpus, juvantur etiam ab innato calore, in calfaciendo: refrigerandi autem potentiam, quam à nobis accipere medicamenta frigida, dixit Galenus lib. III. de ſimplic. med. facult. cap. 20. eſt, ipſa vi nativi noſtri caloris deductionem accipere, & in minima attritionem diſtribuente ſcilicet medicamentum nativo calore, non autem ullam ab eodem calore qualitatem, qua refrigerare ipſa poſſint. Generale (inquit Galenus) communeque utriſque eſt (hoc eſt calidis & frigidis medicamentis) nempè alterationis principium, ex paſſuro cor-

Poteſtate eſſe, quid.

Medicamenta poteſtate talia, ut in actum ducantur.

corpore in acturum medicamentum procedens. Nam quae poteſtate quidem ſunt calida (ſubdit) alterantur eo duntaxat, quòd incaleſcant à nobis: at quae frigida natura tum quòd comminuantur, tum quòd adſcititium accipiant motum. Cum itaque ipſis, tanquam frigidis agere abſque corporis patientis auxilio non licet, jure poteſtate frigida dicuntur: nam, ut actu nos refrigerent, non prorſus ex ſe ſe obtinent, verum à nobis prius perpetiantur, ut refrigerent, oportet: etenim in minuta conteri, & adventitium motum accipere, affectus ſunt medicaminum. Ex quibus ſanè verbis perſpicere eſt, quid à nobis medicamenta calida, quid frigida, ut operentur, accipiant. Illa quidem, & comminuuntur, & incaleſcunt à calore noſtro, haec, nempè frigida, comminutionem tantum & adſcititium motum, non autem ullum agendi principium, à caliditate noſtra innata ſibi aſſumunt: ſi enim unum aliquod agendi principium à calore noſtro ſuſciperent, praeter in minima diviſionem, & adſcititium motum, non aliud quàm calefaciendi omnino poſſent, cùm nativus calor, non aliud quàm ſimilem ſibi qualitatem, nempè calorem impartiri queat in rebus, in quas agit. Quamobrem oporteret frigida medicamenta quae ſunt, corpora noſtra calefacere, ſi principium ſuae refrigerationis, praeter memorata, à calore noſtro acciperent. Quod cùm naturae rerum repugnet, ut frigida quae ſunt per ſe calefaciant, ſequitur omnino medicamenta frigida, ut ſe ſe exerant, & id quod poteſtate ſunt, actu efficiant, atque operentur, non aliter id praeſtare, quàm ſola attenuatione, & in minima à calore noſtro facta attritione & in partes diſtributione: quae ubi à nativo noſtro calore peracta ſunt, ipſamet medicamenta frigida, per id quod in ſemetipſis habent, refrigerandi principium, ac facultatem, corpora noſtra adundè refrigerant. Atque ad hunc modum quae poteſtate talia ſunt in corpore operantur. Nunc verò quo nam pacto auxilia medicamenta dici merentur promovendum. Auxilium itaque dicitur, *Auxilium quid.* materia omnis, quae corpus quomodolibet alterans, aut etiam nutriens, juvat. Quo namque tempore unum aliquid, vel intro in corpus aſſumptum, vel foris admotum proficit, auxilium certè vocatur: unde meritò libri de medica materia à Dioſcoride inſcripti ſunt. Quae enim materiae intercedunt, morbo levando idoneae, auxilia haec proprie dici merentur, quod morbum pellant, quòd periclitanti naturae opera ferant, & auxilientur, unde id nominis ſortita ſunt. Ergo medicamenta omnia delectu certo quaeſita, & in tempore adhibita, dum juvant, auxilia planè & ſunt, & dicuntur. Fiunt autem interdum, quae in allevationem morbi exhibentur, morbificae cauſae, ut de ſanguinis miſſione conceptis verbis confirmat, lib. IX. methodi medendi Galenus, ſi ea aut immodicè, aut intempeſtivè fiat: idemque de purgatione divus Meſueus tradit. In ſumma, ut auxilium quippiam dici poſſit, multa in conſiderationem veniant oportet, natura morbi, aegri temperies, atque vires, coeli ſtatus, atque ambientis qualitas, & caetera hujusmodi. Adhaec enim inſpicientes, admovere praeſidia arte oportet, quae & ipſa, & morbo contraria, & naturae aegrotantis familiaria, & coeli ſtatui, aeriſque conditioni adverſantia eſſe convenit: alio qui certè auxilia non futura.

CAPUT III.

QUO PACTO SIMPLEX MEDICAMENTUM HUMORES EDUCAT, DELECTUQUE CERTOS EVACUET.

Illud hoc loco explicare ſancitum eſt, qua ratione ſimplex medicamentum ſolvens humores à corpore deducat, delectuque certos evacuare valeat. Quae quidem res, cum in abditiſſimis naturae ſecretioris receſſibus poſita ſit, magnam certè admirationem adfert, eſſe medicamenta, quae ſuapte natura unius attrahendi humoris non alterius cujuſpiam (niſi ſuperfluat purgatio) vim habeat, ut ſcammonium bilim, agaricus, pituitam, cyaneus lapis atram bilem attrahere, caeca quadam poteſtate, educereque dicantur. *Medicamenta delectu purgantia quo modo certos evacuent humores.* Nos id ex promptuario praejudicatae autoritatis, in medicina virorum explicare ſatagemus. Galenus ex profeſſo de ea re tractans, cùm in tertio de ſimplicium medic. facult. libro cap. 25. tum primo de natur. facultatibus, cap. 17. familiaritate & ſimilitudine quadam, medicamenta purgantia, aut hos aut illos trahere ſuccos adſtruxit. Ejus porrò haec verba ſunt: Demonſtratum (inquit) in commentariis de naturalibus facultatibus eſt, pleraſque perfici attractiones qualitatum familiaritate; proinde quamque ſigillatim animantis particulam familiare ſibi nutrimentum attrahere. At quam ſententiam, ſeu dogma (ſubdit) ſequitur medicamenta purgantia eſſe quidem detrahendis humoribus familiaria, verum quae attrahunt quodammodo eſſe efficaciora, valentioraque, ſicut lapis magnes ferro: quippe qui ad ferri naturam accedat, inque ferri metallis reperiatur, eique magnopere ſpecie ſimilis ſit, verum fortior eſt quodammodo, ut attrahere ſit aptior quàm attrahi. Quin nec cnicum quoque à pituitae natura alienum eſſe diffitendum eſt, uti colore ſuo prae ſe fert, ſed tamen calore ipſo quàm pituita valentior eſt, ut trahere quàm trahi, magis par ſit. Et paulò poſt, eodem ipſo capite. Sed quia attractiones ſubſtantiarum fieri ſimilitudine oſtendimus (demonſtratum

enim ſubinde eſt, in purgationibus attractionem eſſe eorum, quae purgantibus medicamentis ſimilia ſunt, haud verò omnium ſimul ſuccorum alterationem) ſimilitudinem ineſſe quandam utriſque ſubſtantiis, & ejus videlicet quod purgat, & ejus quod purgatur, neceſſe eſt. Divus Meſueus initio canonum univerſalium ſuorum, theoremate primo medicamentum purgatorium, non à temperamento, neque ut contrarium agens in contrarium, neque ut ſimile trahens, & evellens alterum, ſed quia talem, hoc eſt purgandi facultatem, coelitus ſit ſortitum, purgandi vim habere, humoresque certos attrahere dixit. Quod omnis res (ut Philoſophi produnt) duplici ſit dotata, & praedita facultate elementari quidem una, qua calefacit, refrigerat, humectat, ſiccat, non autem purgat: altera verò coeleſti, hacque vel communi, vel ſibi propria, & temperiem illam dirigente, & qua medicamentum hoc eſt purgatorium illud, hanc vel illam evacuationem provocat, aliud aliam, atque aliam habet virtutem. Quae omnia poteſt medicamentum, à coeleſti virtute ad temperaturam accedente. Rebus namque omnibus natura (ut inquit Plato) proprietates quaſdam indidit, quibus hae ipſae quod ſibi eſt proprium agunt: idque pro formae natura, & motione inſita, cum nullius rei actio propria eſſe poſſit ulla, niſi quam forma ipſa excitat, & dirigit. Abſurdum itaque fuerit exiſtimare (ſubdit idem) à ſimili trahi ſimile, abſurdius contrario: contraria enim mutuo ſe expellunt, non attrahunt. Poſuimus duorum principum medicinae (Galeni & Meſuei) adverſarias de medicamentorum purgantium actione ſententias, utra verior ſit, brevibus diſquirendum, & ſi id mihi non aſſumo, ut inter tantos duces, veluti arbiter aequus dari poſſim: aut pro uno adverſus alterum ſtans, ſiſtere me patronum in judicio queam. Verùm cùm pro veritate mihi nunc ſtandum eſſe videam, non verebor & ipſe alterius decreta tollere, ut alterius pro veritate firmem, ac ſtabiliam. Mihi quidem profectò divi Meſuei ſententia, quàm Galeni firmior, verior, ac his quae apparent conſentiens magis videtur. Equidem cum medicamentum purgatorium, abdita quadam vi, caecaque poteſtate humorem hunc, illumve trahat, conſtat omninò neque ſimilitudine, neque contrarietate, neque temperie ſua id facere. Medicamentum autem purgans caeca poteſtate humorem ſibi familiarem trahere, vel ipſiuſmet Galeni aſſertione firmari poteſt; qui totius ſubſtantiae ſimilitudine medicamenta purgantia humores trahere, lib. III. de ſimpl. medic. facul. cap. 25. ut paulo antea diximus, adſtruxit: ſubſtantiarum autem ſimilitudine, & ſympathia quadam, tacitoque naturarum conſenſu aliquid fieri, eſt caeca, abditaque poteſtate, occultaque vi procreari, ut cujus effectio in nullam patentium cauſarum, quae ſenſibus exploratae ſint, referri omninò poſſit: ſiquidem eſt tota rei ſubſtantia, perfectio & integritas, qua res una quoque conſiſtit. Ab hac in ſingulis rebus totius vocatae ſubſtantiae proprietates manant, atque oriuntur, quae neque in temperamentum, neque in materiam rejici verè poſſunt, ſed in ſpeciem & formam cujus ſunt. Nihil enim omnium congruentius, quàm ſpecies ipſa, & forma, poteſt tota vel praecipua rei ſubſtantia, eſſentia ve appellari, & quae ſubſtantiae totius proprietates nuncupantur, hae ad ſpeciem, & formam pertinere jure dicendae ſunt. Si ergo à tota ſubſtantia purgantia medicamenta quae ſunt, operari dicuntur, non profectò quatenus, vel purgandis humoribus ſimilia ſint, vel temperamento aliquo praedita id efficient, ſed (ut rectè Meſueus ait) quatenus coeleſti virtute, forma, proprietateque ad haec conſequente dotata, ea ſanè ratione id praeſtabant: unde agarico, & cnico vis deducendi pituitam, ſcammonio bilem, cyaneo lapidi atram bilem: firmiſſimumque illud haberi debet, quod eſt ab eodem autore proditum, rebus omnibus natura proprietates indidiſſe quaſdam, quibus ſingulae quod ſibi eſt proprium agunt, idque pro formae natura, & motione inſita, atque connata: ac proinde ut in plantis, animantibus, hominibus, varias eſt intueri formas, ſic & proprietates diverſiſſimas eſt iis invenire. Inde ſympathiae, ac diſpathiae, ſeu antipathiae rerum, inde conſenſus, atque nativa quarundam inter ſe rerum odia. Inter Herculeum lapidem atque ferrum, conſenſus quidam ſecretior eſt. Succinum paleas trahit: idem Herculeus lapis, ſi alii ſucco illinatur, ferrum trahere deſinit, vimque tractricem ſuam amittit: braſſicae, & rutae, in plantarum genere tanta inimicitia eſt, ut juxta ſeri non patiantur. Adiantum & ſi fontes & rivos amat, tamen aquam nunquam admittit, perinde, ut dipſacos: pullus milvum, vel longè conſpectum horret, agnus lupum, leo animalium fortiſſimus, gallum (praeſertim canentem) refugit, ac reformidat. Rurſus conſenſus in rebus quibuſdam admirabiles eſt intueri. Herculeo lapide cum ferro tantus eſt conſenſus, ut ferrum trahat: electrum ſurculos pari conſenſu trahit: pyxidis navigatoriae extremum apiculum magnete temperatum, incredibili diſtantia ad eas ſe partes perpetuò convertit quae polos aſpiciunt; miraculum ſanè antiquis ignotum. Uti & olea, atque populo amica conſenſio. Unde autem hi tanti in rerum natura aſſenſus, atque diſſenſus? certè à proprietate ſecretiore, quae rebus ineſt: proprietas autem haec formam ſequitur: formae verò, & poteſtates quae à forma ſunt, coelitus immittuntur, à coeloque (ut Plato in Timaeo retulit) manant. Formam namque cuique ſuam, Deus è coelo, propriis dotibus, atque viribus ornatam, in praeparatam materiam immiſit, gignendique atque agendi foecundam, quae juxta eas, quas à coelo deſumpſit vires, ac proprietates, variè item agit, ac proinde juxta Platonicorum omnium ſententiam, coelum veluti ſeminarium quoddam formarum omnium tum genitarum, tum

Animadverſio in Galeni ſententiam de med. purgantium attractu.

Tota rei ſubſtantia quid.

Admirabilis in rebus conſenſus.

tum etiam gignendarum intelligitur, cujus interior illa, & omnia vegetans facultas, ſeminales eorum, quae gignuntur omnium rationes comprehendit. Facultatem porrò hanc, animam mundi Platonici vocant omnes, à qua unicuique miſto materia ſua idoneè praeparata, & congrua elementorum attemperatione inſtructa, forma conveniens, qualem miſtum ipſum meretur, inditur. Haec nobiliſſima formarum omnium, & proprietates, & formas rebus, non ex elementari faece, nec de ſubjecti temperatione ſuſcitat, ſed integram, quaſi è ſinu ſuo confert praeparato ſubjecto, in quo juxta vim illi datam exercere munia ſua, in eoque illaeſa teneri, ſervarique poſſit. Et hoc fonte & forma ipſa, totaque ſubſtantia, & ſpecifica vocata proprietas defluit, quae quamquam accidens ipſa ſit, à propria tamen forma ſejungi, ſepararique nunquam poteſt: ut cujus ſit ingenita quaedam, & individua, perpetuoque haerens facultas, cujus ope, quaecunque ſua ſunt, hoc eſt formae, atque ſubſtantiae propria, omnia efficere poteſt. Itaque ab eo coeleſti principio, quod Plato mundi animam, Chaldaei datorem formarum, Ariſtot. univerſam naturam appellavit, ſecretiores & abditae poteſtates, atque effectiones omnibus rebus inſunt. Hinc efficitur, ut purgantia medicamenta (ea dico quae delectu trahunt) certos quosdam, & non alios trahant humores: ſcammonium bilem, cnicum pituitam, helleborus atram bilim. Cur? quod à coelo id virium habeant, eae ſit proprietas inſita, & ingenita ipſis, ut hoc bilem, illud pituitam attrahat. Quo poſito ceu firmiſſimo fundamento, conſtat Gal. ſententiam non ſatis firmam, aut rationi conſonam per omnia eſſe habendam. Medicamenta inquam purgantia, ſubſtantiarum ſimilitudine quadam, cum attrahendis humoribus, illos deducere, atque trahere. Nam & ſi detur aliquid conſentientis eſſe inter medicamentum attrahens, & id quod attrahitur, ſimilitudinem tamen ſubſtantiarum in utriſque ineſſe vix probare Galenus poterit. alioqui ſi ſimilitudine ſubſtantiarum attractus fiat, aurum aurum attrahere, ferrum ferrum, lapidem lapidem oportebit, ut rectè Avicennas fen. 4. primi cap. 4. adverſus Galenum probat. Medicamentum namque purgans, ſubſtantia ſua denſum, ſolidum, craſſum non raro eſt: humor verò trahendus, liquidus, tenuis, nihilque planè ſimile cum medicamento habens. Scammonium quod praeſtantiſſimum eſt, lacteſcens eſſe debet, atque colore ſubalbidum, bilis ipſa flava eſt: agaricus pituitam evacuare dicitur, at ſubſtantia ſua longiſſime à pituita diſtare videtur, ut qui (ſi optimus ſit) rarus, poroſus, frangi facilis, levis, dulcis primo guſtatu, mox amarus ſentitur: quid quaeſo praeter albedinem, commune cum hoc pituita habet? ut quae craſſa, compacta, viſcida, glutinoſa ſuapte natura ſit. Idem medicamentum, autore Meſueo, bilem flavam, & atram purgat: ſed quaeſo quid illi cum his humoribus ſimile? cum neque color, neque ſapor, neque ſubſtantia his reſpondeat: atraque bilis ſubſtantia craſſa ſit, colore nigra, ſapore acida. Agaricum ſubſtantia tenue, rarum, poroſum, ſapore ſubdulce, & amarum, colore album. In quo itaque ſimilitudinem ullam agarico cum atra bili eſſe dicemus, cum nec ſubſtantia, nec color, nec ſapor conveniant? Simile namque, vel Platonis in Parmenide ſententia eſt, cui aliquid idem accidit: atqui agarico cum atra bile nihil idem reperitur, non ſubſtantia, non color, non ſapor, non quicquam aliud. non igitur ſimilitudine atram bilem purgabit, cum eam tamen purgare Meſueus affirmet. Sed Galeni rationes, quibus ſimilitudine ſubſtantiarum attractiones fieri contendit, paulò adhuc ſeverius examinemus, ut ſi fieri poſſit, locus excuſationis aliquo pacto aperiatur. Is autem libro III. de ſimplic. medic. facult. cap. 25. & lib. I. natur. facult. cap. 13. exemplo à magnete deſumpto, tum medicamenta purgantia, tum partes corporis noſtri, convenientes ac familiares ſibi ſucco trahere, ac proinde quod pituitam trahit, pituitoſum eſſe oportere, longa ſerie affirmavit. Ob id cnicum à pituitae natura alienum non eſſe idem arbitratur, quod pituitam trahat: quodque colore illi perſimile ſit. Atque eae potiſſimum ſunt Gal. demonſtrationes. quibus attractiones ſubſtantiarum ſimilitudine fieri contendit: verum ſi varios attractionum modos nobis explicuiſſet Gal. non ſic abſolutè fortaſſe attractionem omnem ſubſtantiarum ſimilitudine fieri dixiſſet, cum non raro attractus fiant ab his quae diverſiſſima, ac prorſus diſſimilia ſunt ſubſtantia, cum his quae attrahuntur. Quod, ut planum faciam, varios attractionis modos ab Alexan. Aphrodiſaeo Peripatetico ſummo literis depromptos adferam. Is libro II. quaeſtionum natur. cap. 23. dum inquirit, cur Herculeus lapis attrahat ferrum, hos quidem adfert attractionis modos. Quaedam (inquit) vi, & tactu trahunt, & haec cum moventur, movent, ut quae tractoriae machinae vocantur, ut equi currui juncti. Nunquam enim machinae onera in altitudinem attollent, ni & onera impoſita tangant, & motu ab illis indito illa moveant. Atque tractus hujusmodi & violentus eſt, & impetu, atque molimine factus. Quaedam calore, quod intermedium eſt trahentia, conſequutione quaedam quod intermedio conjunctum eſt, trahunt: quo pacto cucurbitula per intermedium attractum aëra, carnem quoque ſuppoſita flamma attrahere conſpicitur: & electrum calfactum frictione diutina, ſurculos trahit. Trahunt & matrix genitale ſemen, & venae atque membra nutrimentum: trahit & omne concupiſcibile, & appetibile quod ſibi eſt uſui futurum, ſed longè ab aliis diverſiſſimo attractionis modo, nempè ingenito, naturali, motuque quodam blando, & naturae trahentis amico, quo membra, venae, uterus, quod ſibi conveniens eſt, & familiare ad ſe

Galeni ſententia notatur.

Simile quid ex Platone.

Attractionis modi varii ex Alexan.

ſe alliciunt, prout contrario motu, ea repellunt, quae moleſta, quae inimica, quae aliena ſunt. Atque hi ſunt omnes attractionis modi, ad quorum alterum referre oportebit humorum attractum, qui à medicamentis purgantibus fit. Referri autem jure optimo debet, ad priorem attractionis modum, qui ut & impetu fit. Quod Meſueus teſtari apertiſſimè videtur inquiens: Medicamentum purgans à noſtro calore in energiam reductum, motu violento vacuat. Neque enim vacuaret, niſi naturae vim afferret: medicamentaque propè omnia purgantia, & deleteria eſſe, & ſua violentia naturae noſtrae graviſſima, idem auctor affirmat. Quin & Hippocrates lib. IV. de morb. medicamenta purgantia turbulentum corporis motum facere, etiam ſi mitiora ſint: fortiora verò urere corpus, hoc eſt, vehementer calfacere, conceptis verbis eſt teſtatus. Quòd ſi ita eſt prout re vera eſt, an non medicamenta ſimplicia purgantia eo trahere humores dicemus, quòd eos vi, & impetu, & violento quodam motu à calore noſtro in actum deducta cieant, convellant, moveant, ut equi currum, machinae impoſita onera, trahere jure dicuntur? Quae autem ſimilitudine ſubſtantiarum trahunt, nunquam vim adferunt: non enim ſemini genitali vim matrix adfert, illud dum trahit, nec venae aut corporis particulae dum familiare ſibi ipſis alimentum trahunt, vim ullam inferre conſpiciuntur. Nunquam ſimile ſimili vim infert, nec ea quae hoc modo trahunt, cum his quae trahuntur, ſimilitudine ſubſtantiae conveniunt. Quae enim ſimilitudo inter equos & currum trahentes, & attractum currum? aut quae inter machinam onera ſublevantem, & quae attrahuntur onerum nulla me hercule, niſi valde remota, & generica. Ad quem ſanè modum medicamenta purgantia cum trahere humores dicantur, fatendum eſt, non ſubſtantiarum ſimilitudine id efficere medicamenta, verum tacita potius quadam facultate, & proprietate, quae in ipſis eſt, quam coeleſtem facultatem, virtutem, ac proprietatem Meſueus vocavit: Gal. ſubſtantiae ſimilitudinem appellandam cenſet, ſed quam rectè, viderit ipſe. Nec mihi ſatis ea Galeni ratio probatur, qua cnicum eo quod pituitoſum quid habeat, pituitaeque colore ſimile ſit (album enim eſt) pituitam trahat. Indigna mihi Gal. ea ratio ſemper viſa facit, quod ex colore ſolo ſimilitudinem in rebus deducere velit, nec in quibus pituitoſum quid ineſt, ea omnia trahere pituitam dicenda ſunt. Caſeus, pinguis, & mollis, albus, viſcidus, lentus, glutinoſus, inſtar pituitae eſt, multamque cum eo humore ſympathiam habet, at quis caſeum pituitam trahere, niſi inſanus, dicet? Scio hic quid mihi à Galeno reſponderi poſſit. Pituitoſi quidem plurimum in caſeo eſſe, ſed potentia, vincere pituitam non poſſe, atque ob id à caſeo pituitam non attrahi. At multa eſt invenire hujuſmodi talia, quae & lenta ſunt, & alba, & colore ſuo pituitam vincentia, quae pituitam tamen non trahunt. Pitydes (quos pinorum fructus, & nucleos pineos noſtri vocant) lentum quid in ſe habent, coloreque pituitam imitantur, & ad caliditatem declinant, nullus tamen eos pituitoſam unquam trahere dixerit. Cynoſorchis radix bulboſa, alba, lenta, & vehementer calida eſt, non tamen pituitam trahit, multaeque ſunt ejus generis. Non igitur cnicum ob id pituitam trahere dicendum eſt, quòd illi aut colore ſimile ſit, aut pituitoſum quid habeat, ſed quòd ea ſit facultate, coelitus illi impreſſa, praeditum. Quin mirari denuo ſubit, quid ſibi Gal. velit, pituitam pituitae eandem quidem eſſe, ſimilem verò non item, ac cnicum pituitae ſimile. Si enim pituitae, pituita eadem eſt, ſpecie, inquam, an non ſibi ipſi ſimillima erit? Quae enim ſpecie eadem ſunt, ipſa ſibi inter ſe, vel experientia duce, quam ſimillima eſſe ſolent. Ob id homo homini, equus equo, leoni leo, ovum denique ovo ſimillimum eſt. At quibus nam magis idem cum altero convenit, quam his quae ſpecie eadem ſunt? ut in quibus & ſubſtantiae identitas, & proprietates eae omnes, quae ſubſtantiam conſequuntur, inveniantur? ob id riſibilis omnis homo eſt, & hinnitum omnis equus edit, mugitum bos, grunitum ſus. Atque in his cum ſimilitudo conſiſtat, vel Platonis ſententia, quid magis ſimile alteri dicemus, quàm quod ſpecie cum altero idem eſt? Quamobrem cum pituita pituitae ſpecie omnis eadem ſit, non ſolum eandem pro Galeni mente pituitae pituitam, ſed ſimillimam quoque una cum Platone dicemus.

Galenus iterum decipitur.

CAPUT IV.

MATERIA SIMPLICIUM MEDICAMENTORUM, QUA CORPUS EXPURGAMUS.

Duplex eſt quae per pharmacum fit purgatio: una quae per dejectionem: altera quae per vomitum fit: atque haec vel ſimplicibus purgantibus medicamentis fit vel ex eiſdem compoſitis. Simplicia verò quae corpus purgare apta eſſe confirmantur quamplurima reperiuntur, de quibus mox ſeriem quandam, materiae loco aſſignare, ab ipſa bile exemplo ſuſcepto conſentaneum fore judicavi. Ea igitur ſimplicia, quae ex humano corpore bilem expurgare apta praedicantur, ſunt aloë hepatica, abſinthium, agaricus, helitropia, cynocrambe, polypodium, ſam-

Materia expurgans humorem bilioſum.

ſambuci folia, ebuli folia, chamaeleae folia, thlaſpi ſemen, lychnidis ſilveſtris ſemen, androſemi ſemen, clematidis acutae ſemen, ricini ſemen, cataputiae ſemen, cynocrambe decoctum, helitropiae decoctum, tragorigonon decoctum, mercurialis decoctum, elleborus albus, centaureum minus, parthenium, ſuccus radicum cucumeris ſilveſtris, atque cortex ejuſdem, tithymali lac, ſcammonium, pitiuſae radix, iridis Illyricae radix, picnocomi radix, & alia id genus ſimplicia. Quae verò pituitam expurgare apta ſunt, *Materia expurgans phlegma.* erit Illyricae iridis radix, mandragorae ſuccus, elleborus niger, licii Indi ſemen, cortex ulmi, cyclaminis radix, ſcyllae decoctum, hyſſopi decoctum, thymus, ſpondilii ſemen, ammoniacum, laureola, hypociſtidis folia, & ſuccus, epithymus, ſuccus brioniae, carthami ſemen, centaureae decoctum minoris, clematidis ſemen, ſeſamoidis ſemen, ricini ſemen, lathirii ſemen, cucumeris ſilveſtris ſuccus, tithimali lac, ſcammonii ſuccus, chamaeleae folia, thymelea, ſambuci, ac ebuli folia, apios radix, polypodium, cynocrambe decoctum, helitropiae decoctum, agaricus, & ejusmodi. Bilem atram optimè *Materia expurg. atram bilem.* expurgare dicuntur haec, ſuccus radicum mandragorae, epithymus, lactis ſerum, origanum, elleborus niger, ſpartium, & alia quamplurima ſimplicia. Atque ex his modo *Vomitum moventia.* etiam vomitum ciere expedit, modo ſub hac vel illa forma praedictos humores ab aliis elicere oportet, idcirco, quae vomitum movent, ſunt thlaſpis epotus ad bilem evomendam, mandragora epota ad atram bilem, ſuccus tapſiae, tithymali lac, radices apii, ſemina, & flores ſpartii, anagiris ſemen, betonicae radices, papaveris ſemen, ſtaphis agria, glans unguentaria, narciſſi radix, ricini ſemen, raphani cortex, tithymali lac, aes uſtum, antimonium praeparatum, praecipitatum, ut vocant, & alia id genus. Poſt haec occurrit materia enematis mollientis, ut ordo iſtius tractatus praecedentis libri ordine reſpondeat, in quo formae medicamentorum, & compoſitionum exempla deſcribuntur. Haec igitur materia mollientis enematis eſt, ut accipiantur radices ebuli, ſambuci, *Materia enematis mollientis.* altheae, malvae, biſmalvae, liliorum alborum, folia bugloſſi, cirſii, lactucae, acanthi, atriplicis, mercurialis, betae, helxines, oxalidis, bliti lapathii acuti, meliloti ſemin. lini, foenigraeci, hordei, malvae, altheae, fructus prunorum, ſebeſten, jujubae, caricae, tamarindi, flores chamaemeli, bugloſſi, violarum, mel roſaceum, aut violaceum, ſaccharum rubeum, butyrum, decoctum capitis vervecis, vitelli ovorum, ſucci ciclae, mercurialis, & parietariae; purgantia lohoch, de caſſia, diaprunon ſimplex, & compoſitum, hiera picra, benedicta, caſſia extracta, & ejusmodi. Materia purgantium bilioſorum humorum clyſteris haec eſt, ſcilicet radices lilii albi, biſmalvae, altheae, *Mat. clyſt. ad humores bilioſos.* malvae, folia violae helxines, achanti, oxalidis, cucurbitae, bugloſſi, cirſii, endiviae, cichorii fumariae, lupi ſalictarii, anethi. Fructus, uvae paſſae, tamarindi, pruna, ſemina cucurbitae, melonis, citrulli, cucumeris. Flores bugloſſi, violarum, nympheae, cirſii. Olea amygdal. dulcium, liliorum alborum, & violarum, & mel violaceum. Purgantia, caſſia, tamarindi, catholicon, diaprunon ſimplex, electuarium de pſillio. Materia clyſteris phlegma educentis. Radices acori, helenii, polypodii, *Clyſt. ad phlegma.* aſparagi, ruſci, petroſelini, faeniculi, apii. Folia betonicae, chamepityos, meliſſae, hyperici, ſalviae, lynozoſtidos, ſampſuci, calaminthae, origani, polii montani, quatuor emollientium. Fructus caricae pingues. Semina cumini, aniſi, foeniculi, carvi, urticae, rutae, cardami orientalis, ameos, dauci, apii, amomi. Flores ſambuci, ſtoechados, antheos, chamaemeli. Olea rutae, anacardiorum abſinthii, anethi, coſti, lauri. Mel roſaceum anacardinum colo transjectum, ſacchar. rub. ſal commune, ſal gemma. Purgantia, agaricum, hermodactylus, elleborus albus ad drach. tres. trochiſci dialhandal ad drach. unam, theodoricum indum majus, diaphaenicon, hiera picra. Materia verò clyſteris melancholiam evacuantis eſt haec, nempè. Radices quinque aperitivae, polypodii, ellebori nigri, ad drach. ij. in fine decoctionis. Folia abſinthii, thymi, epithymi, ſcolopendriae, bugloſſi, betae, malvae, biſmalvae, meliſſae, ſemina aniſi, foeniculi. Flores tres cordiales, ſtaechados, meliloti, chamaemeli. Olea anethi, abſinthii. Mel violaceum, mel anthoſatum. Purgantia, catholicon, & confectio Hamech. *Materia clyſter. ad Antig.* Adſtringentis clyſteris materia haec eſt, nimirum. Conſolidae majoris radices, tapſi barbati. Folia plantaginis, burſae paſtoris, equiſeti, polygonati, portulacae, roſae rubeae, myrti, lentiſci, ſumach. Fructus, baccae lauri, myrthi, lentiſci, gallae recentes. Terrae boli armeni, ſanguinis draconis ad drach. unam, & ſemis. Semina portulacae, hordei toſti, oryzae toſtae, acini uvarum. Succi ſorborum, plantaginis, ſumach. Aquae ferratae, lib. unam. Gummi tragacanthii, thuris, maſticis, arabicae ad drach. duas. Olea roſarum, myrtillorum, & ejusmodi. Materia flatus diſcutientis enematis erit ejusmodi, *Flatus diſcutien. materia.* ſcilicet radix galangae, folia mercurialis, calaminthae, origani, betae, abrotani: ſemina aniſi, carvi, foeniculi, agni caſti, rutae: flores chamaemeli, meliloti, anthos, mel anthoſatum: olea lauri, de ſemine lini, rutae, anethi: purgantia benedicta laxativa, diaphoenicon. Materia metrenchytarum menſes moventium ea eſt, videlicet: ruta, *Materia clyſteris ad menſes ciendos.* polium, roſmarinus, hypericon, ſerpyllum, ſeſeli, chamaedris, calaminta, daucus, ruſcus, ſabina, aſphodelus, abrotanum, eryngium, ſampſucum, foeniculum, ſmyrnium, valeriana, thymus, radix rubiae tinctorum, ſcordium, ſtyrax, ſagapenum, & alia quamplurima, quae nos docet Galenus lib. quin. de ſimplic. medic. fac. Materia me-

metrenchitarum menſes ſiſtentis eſt hyoſcyamus, fragaria, burſa paſtoris, cuminum, cornu cervi, lyſimachia, myrtus, nymphaea lutea, calyces glandium, balauſtia, uva paſſa cum acinis, thus, ſemen paeoniae, maſtiche, abſinthium. Materia metrench. flatus diſcutientis erit. origanum, petroſelinum, nigella, ſampſucum, cuminum, juniperis, daucus, helenium, apium, anethum, careum, aniſum, ſpica nardi, acorus, nux moſcata, cinnamomum, ſmyrnium, ruta, piper, vitex, ammi.

Glandium materia.

Supereſt modo, ut de materia omnium glandium breviter agamus, quae quidem eſt apprimè utilis, & in re medica neceſſaria. Dejiciunt itaque alvum pulveres euphorbii, colocynthidos, ellebori, ſalis gemmae, hierae picrae Gal. & Archigenis, grani gnidii: ſucci cyclamini, diagrydium: flatus diſcutiunt ſemina cumini, aniſi, foeniculi, carei, colocynthidos: dolorem ſedant opium, crocus, caſtorium, aſcarides enecant aloë, ſuccus abſinthii, abrotani, cum melle miſta: haemorrhoidas aperiunt ſuccus ciclamini, fel tauri, & aliorum animalium. Quod ſi aeger non ferat glandem, haec cum melle in formam fomenti flocco excepta ano admoveantur. Cum autem propria hominum officia ſint, agere, atque intelligere aliquid ſemper natura profeſſioneque ſua dignum (quorum alterum animi alterum corporis conſilio & imperio ejusdem animi ob temperantis, virtus eſt) ideo nos pro viribus, optimorum virorum, atque autorum volumina ſedulo diuque perſcrutantes, tandem id ſumus conſecuti, quod mortalium vitae prodeſſe poſſe & ſperamus, & valde cupimus.

Peſſum menſes evocans.

Materia peſſi menſes evocantis erit radices ireos, acori, aſphodeli, cyperi, cappar. ariſtolochiae, rubiae tinctorum. Folia abrotani, artemiſiae, abſinthii, calaminthae, hyſſopi, praſſii, origani, ſabinae. Fructus, orobi, baccarum lauri, piſtaciorum. Semina, aniſi, urticae. Flores, ſtoechados. Gummi, mirrha, laccha. Purgantia, hiera picra, benedicta ad unciam unam, trochiſci de mirrha ad drach. 1. pulpae colocynthidos ad ſcrup. 1.

Co hibens.

Poſt haec ſequitur materia peſſi menſes cohibentis, quae erit radices cyperi, ſymphiti. Folia abſynthii, burſae paſtoris, ebuli, equiſeti, hieracii majoris, menthae, meliloti, limonii, myrti. Fructus perſici, palmae nucis moſchatae. Semina orizae oxiacanthae, mori, cumini, thus, acacia.

Emolliens.

Subeſt materia peſſi emollientis, quae eſt radicibus altheae, lilii, malvae. Folia atriplicis, lauri, viſci quercini, fructus cupreſſi. Semini lini, nigellae, foenigraeci, crocus. Medullae cervi, vituli butyrum, ſtyrax, bdellium, galbanum, omnes reſinae, & adipes. Poſt eorundem medicamentorum materiam, conſequens eſt, ut de ſolidi errhini materia aliqua breviter dicamus, tum de errhini liquidi etiam pauca adferamus.

Mater. errh. ſolidi.

Materia igitur ſolidi errhini, erit piretrum, ſtruthium, radix acori, & radix ellebori albi, nux moſchata, carpeſia, piper album, cariophyllum, caſtorium, macis, gingiber, ſuccus betae, anagallidos, cucumeris ſilveſtris, & ejusmodi. Liquida conſtant ſolis ſuccis: dantur ad quantitatem ſemunciae, oppleto ore aqua. Succi ſunt ciclamini, betae, braſſicae: aqua ſambuci, aqua ſabinae, oleum de piperibus. His uti tutò poſſumus quando corpus expurgatum eſt, aut dejectione, vel venae ſectione. Poſt errhinos aliqua inſeremus de materia apophlegmatiſmi, ut ratio ejuſmodi ſeptimi libri aliquo pacto cum praecedenti reſpondere videatur.

Apophleg. materia.

Materia igitur apophlegmatiſmi erit pyretrum, piper, hyſſopus, origanum, ſinapi, gingiber, maſtiche, uvae tamineae, macis, cubebae, cortex radicis capparis, radic. acor. carpeſiae, piper album, ſtaphis agria, & alia id genus medicamenta.

Apozema ad bilim.

Sequitur modo, ut de materia apozematis, bilioſum humorem praeparantis verba faciamus, quae quidem eſt radix filicis, glycyrrhizae, cichorii, graminis, altheae, aſparagi, ruſci. Folia capillorum veneris, polytrichi, oxalidis, ceterach, ſcolopendriae, utriuſque cichorii, hepaticae, lactucae, betae, lupuli. Semina melonum, cucurbitae, cucumeris, citrulli, lactucae portulacae, endiviae, atriplicis, aſparagi, hordei, plantaginis, cidoniorum. Fructus, pruna, ſebeſten, tamarindi, berberis, ribes, uvae paſſae. Cortices capparis, ſalicis, tamaricis. Flores, roſarum, violarum, nimpheae. Quae ſequuntur, ſunt diuretica & tamen frigida. Radices, bugloſſi, utriuſque cichorii, oxalidis. Folia adianti, politrichi, ceterach, hepaticae, acetoſae, ſcolopendriae. Semina quatuor frigida majora, & minora. Fructus, pruna damaſcena, caricae. Serapia, acetoſum, oxyſaccharum ſimplex, & compoſitum, ptiſana. Aqua quinque capillarium, portulacae, & ejuſmodi. Quae verò materia apozematis pituitam praeparantis dicitur eſt, radices valerianae, dauci, ſaxifragiae, rubiae tinctorum, cappar. glycyrrhizae, iringii, aſparagi, foeniculi, apii, aſari, polypodii, peucedani, mei, pirethri. Folia ſmyrnii, organi, ſerpilli, hyſſopi, menthae, eupatorii, ſalviae, chamaedrios, betonicae, mentaſtri, calaminthae, nepetae, pulegii, thymbrae, polii, thymi. Fructus, caricae, piſtacia.

Aperientia calida.

Aperientia calida ſunt haec. radices lilii, cyperi, aſparagi, paeoniae, aſphodeli, dauci, cappar. Folia, ſcolopendriae, ſpicae nardi, coſti, rubiae tinctorum, hyſſopi, polii, fumariae, chamaedrios, pulicariae, calaminthae, apii, trifolii, leviſtici, eupatorii, praſii, abſinthii, ſambuci, abrotani, hyperici. Cortices, cinnamomi, xilobalſami. Fructus orobi, cubebae, piſtacia, lauri baccae, lupini. Semina aniſi, urticae, cappar. Flores ſtoechados, croci. Serapia abſinthii, fumariae. Aquae foeniculi, ſaxifragiae, petroſelini, aſparagi.

Craſſos humor. attenuantia.

Quae attenuant, & incidunt craſſos humores, ac viſcidos, ſunt radic. cyperi, cappar. foeniculi, petroſelini, ruſci, ſcillae: folia chamaemeli, calaminthae, cuſcutae, chamaedrios. abrotani, eupatorii, hyſſopi, polii, ſcolopendriae, ſabinae, mentaſtri. Cortices cinnamomi, flores ſtoechados, ſemina ammeos, urticae, erucae, coriandri: fructus,

ctus, pineae nuces, cappares, uvae paſſae, ciceres rubei, piper nigrum. Materia verò apozematis melancholiam educentis eſt, radices marathri, cirſii, petroſelini, graminis, aſparagi, apii, tamaricis, tormentillae, bugloſſi, filicis, cichorii, althaeae. Folia ſeriphii, abrotani, abſinthii, lupi ſalictarii, calam. orig. callitrichi, politrichi, ceterach, achanthi. Fructus caricae, uvae paſſae, ſebeſten, pruna damaſcena. Cortices tamaricis, ſalicis, cappar. radic. apii. Semina citri, citrulli, anethi, cardui benedicti, haederae, utriuſque cichorii. Flores meliloti, chamaemeli, violarum, roſarum, bugloſſi, cichorii; & omnia aperientia calida: de quibus jam ſuo loco diximus. Materia deinde apozematis ſanguinem ad mundificationem praeparantis, eſt radices aſphodeli, cichorii, polypodii: ligna, & cortices juniperi, fraxini: folia acetoſae, lupuli, adianti, meliloti, fumariae, ceterach, atriplicis, mercurialis: fructus caſſiae fiſtularis, tamarindi, paſſulae: flores, utriuſque ſtoechados, geniſtae. Materia apozematum bilioſi, & ſanguinei humoris partium diſſimilarium eſt ejuſmodi, videlicet, capitis, radices bugloſſi, cichorii: folia lactucae, cucurbitae, violarum, myrti, portulacae: ligna, & cortices ſalicis, ſandalorum: ſemina myrti, portulacae, cucurbitae: fructus berberis, ribes, myrti: flores utriuſque nymphaeae, roſarum, violarum: pulmonis & ſpatii thoracis, radix ungulae caballinae, utriuſque cichorii: folia citrulli, cucurbitae, melonis, quinque capil. bechii: fructus jujubae, mori, ſebeſten, amygdalarum dulc. ligna ſandal. ſemina quinque frigida majora, & minora, & oxalid. flores nymphaeae, violarum: cordis, radices utriuſque cichorii, oxalidis, ligna ſandalorum, folia lactucae, violarum, nymphaeae, oxalidis: fructus, myrobal. bellirici, mala cydonia, pruna acetoſa: flores roſarum, violarum, nymphaeae: ventriculi, radices utriuſque cichorii, folia lactucae, portulacae, plantaginis, ſumach, ſummitates vitis, vinacea: fructus pyra, limones, cucurbitae, citria, berber. malum granatum: ſem. cucurbitae, melonis, cucumeris, citri, ſcariolae: flores roſarum violarum: hepatis, radices ruſci, intybi, aſparagi, chondrillae, lign. ſandal. fructus, uvae immaturae, pruna, berber. ſemina intybi, atriplicis: flores roſarum, violarum nymphaeae: lienis, radices tamaric. valerianae, lilii, intybi ſativi: ligni ſandal. cortic. radicis tamaricis, ſalicis, geniſtae: folia hepaticae, bugloſſi, ſplenii, adianti, meliloti, violae, polytrichi, nymphaeae, barbae hirci: ſemina, lactucae, portulacae, ſcariolae: renum, & veſicae, radices ſymphiti, chelidoniae minoris: folia acetoſae, lactucae, virgae paſtoris, plantaginis, linguae cervi, endiviae, roſae. cortices radicis ſalicis: ſemina peponum, melonum, cucumeris, citrulli, coriandri: flores chamaeleontis, nenuphar. roſarum, violarum, ſalicis: matricis, radices ſabinae, ſimphiti, ſcariolae: folia, agni caſti, plantaginis, nimphaeae, ſalicis ſcolopendriae, poligoni, ſempervivi, acetoſae: fructus, gallae, ribes: flores, utriuſque ſtoechados, balauſtia: juncturarum, radices pentaphilli, utriuſque intybi: ligna, calamus aromaticus: folia myrti, nymphaeae, mercurialis, portulacae: fructus, pruna, pyra; ſemina, plantaginis, lactucae, portulacae. Materia verò apozematum humoris pituitoſi, & melancholici diſſimilarium partium haec eſt, nempè, capitis, radices paeoniae, chelidoniae, betonicae, foeniculi: folia origani, pulegii, ſalviae, pulicariae, menthae, verbenae, euphraſiae, ſileris montani, nucis moſcatae polii montani, abrotani, chamaedrios chamaemeli, hyſſopi, meliloti: fructus, cubebae, ſemina ſileris montani, abrotani, amomi, paeoniae; flores utriuſque ſtoechados, meliloti, roriſmarini chelidonii: lign. aloës, macis: pectoris, radices eringiorum, althaeae, glycyrrhizae: cortices zingiberis, cinnamomi, folia marrubii, malvae, meliloti, origani, thimbrae, calaminthae, hyſſopi, politrichi, pulegii: fructus, cubebae, ſemina ſileris montani, abrotani, amomi, paeoniae: flores utriuſque ſtoechados meliloti, roriſmarini, chelidonii: lig. aloës, macis: pectoris, radices eringii, althaeae, glycyrrhizae; cortices zingiberis, cinnam. folia marrubii, malvae, meliloti, origani, thimbrae, calaminthae, hyſſopi, politrichi, pulegii; fructus, caricae, uvae paſſae; ſemina urticae, naſturtii, flores chamaemeli, cichorii; cordis, radices ciperi, valerianae, bugloſſi, lign. aloës, calami aromatici; folia hyperici, roriſmarini, ſyſimbrii, betonicae, polii, abrotani, calaminthae, meliſſae; fructus, nux moſcata, cubebae; ſemina cardamomi, origani, calam. pulegii, ocimi; flores cirſii, bugloſſi; ventriculi, radices galangae, zingiberis; folia abſinthii, ſalviae, dauci, marrubii albi, hyſſopi, ſileris montani pulegii: ſtoechas utraque, thymum, careum; cortices & lign. cinnamomi, trium ſandal. calami aromatici, xiloaloës; fructus, baccae lauri, baccae juniperi, mirobal. chebul. hepatis, radices foeniculi, dauci, eringiorum, gramin. bruſci, aſparagi, zedoariae; folia betonicae, origani, pedis columbini, ſampſuci, eupatorii, fumariae, apii, leviſtici, abſinthii; lig. caſſiae, cinnamomi, calami aromatici; fructus, uvae paſſae, cubebae; flores, ſchoenantheos; ſemin. aniſi, aſparagi, bruſci. lienis radic. aſphodeli quinque aperitivae; folia chamaepitios, chamaedrios, aſari, ſcordii, rubiae utriuſque, fumariae, ſcabioſae, pentaphilli, lapathii, pulegii, ſileris montani, lavendulae, hyperici, meliſſae, meliloti, valerianae, chamaemeli; corticis ſambuci, fraxini, geniſtae; flores bugloſſi, geniſtae, thymi; renum, radices ſaxifragiae, petroſelini, ruſci, eringii, paeoniae, foeniculi; folia pimpinellae, betonicae, ſcolopendriae, tribuli marini, filipend. pentaphilli ſpicae celticae lentiſci, erucae, urticae, parietariae, lithoſpermi; fructus,

Apozema educens melancholiam.

Apozema bilioſi, & ſang. humoris.

Apozema pro hum. pituitoſo.

ctus, milia ſolis, baccae lauri, ciceris capparis; ſemina foeniculi, ſeſelios, urticae, petroſelini; flores geniſtae, hyperici; cortices cappar. tamaricis, radices liliorum alborum, utriuſque chelidonii, valerianae, galangae; cortices cinnam. lauri; folia, pulegii, artemiſiae, balſamitae, roriſmarini, ſileris montani, nigellae, cuſcutae, caprifolii, rubiae, utriuſque mentaſtri, ſabinae, nepetae, ammeos, chriſanthemi; fructus lupini, nux moſchata, baccae lauri, & juniperi; flores roriſmarini, ſchoenanthos; ſem. dauci, petroſelini, naſturtii, ſeſami nervorum, radic. aſari, lilii, cappar. folia chamoepitios, hyperici, eupatorii, origani, ivae, cortic. rad. cappar. & lauri: fructus, baccae juniperi, baccae lauri; ſemina naſturtii, capparis. & haec ſint ſatis pro materiae apozematum expoſitione.

Materiae elect. ſolidorum, ad pituitam.

Sequitur materia electuariorum ſolidorum in ſingulis partibus pituitam, & melancholiam coquentium, quae eſt capitis, pulver. gallae moſchatae, diambrae, confectionis diamoſchi; pectoris, pulveres diacapparis, diatragacanthi, diapraſii, diaireos, diacalaminthae; cordis, pul. electuarii de gemmis, laetificantis Galeni, dianthus, galliae moſchatae: ventriculi, roſatae novellae, trochiſci de ligno aloës, aromatici roſati, aromatici nardini; ſplenis, pulv. diacoſti, diacappar. trochiſcor. de berberis, de capparibus, diacalam. renum, electuarium ducis, diacalamin. matricis, diamb. elect. ducis; juncturarum, diazingiber, diacor. Aquae deſcriptae ſunt in catalogo ſerapiorum.

Materiae elect. ad bilem flavam.

Materia electuariorum, in ſingulis partibus flavam bilem coquentium, ejusmodi eſt, ſcilicet capitis, pulveres diacidonii; pectoris, pulver. diatragacanthi, frigidi, diapenidii ſine aromatibus; cordis, diamargar. diacorallii albi, trochiſcor. de ſpodio, trochiſc. de berberis, trochiſc. de ſandalis; ventriculi, diatrion ſandal. trochiſc. de ſpodio, trochiſc. de camphora; ſplenis, diarrhodon, trochiſc. de ſandal. juncturarum, diarrhod. Abbat. Aqaue leguntur ſuo loco. Poſt electuariorum materias, ſequuntur conditorum materiae, quae & ipſa ſaepè practicanti chirurgo uſu venire ſolent,

Conditorum materiae.

& primum erit materia conditi pro humore frigido cujusvis membri, & eſt, confectio de moſcho, confectio de citro, confect. de oxalide, trochiſc. de cappar. elect. de gemmis, ſemina calida majora, & minora, cortex citri, & ejusmodi. Materia conditi pro humore calido cujusvis membri eſt, conſerva nymphaeae, bugloſſi: ſacchar. violaceum, & roſaceum, trochiſc. de berberis, de ſpodio, pulveres electuarii, diamargariti, diatragacanthi frigidi, diapenidii: ſemina frigida majora, & minora. A conditorum materiis, ad potionum, & aliorum medicamentorum materias accedemus, & primum materia potionis choleram purgantis eſt, ſimplicium rhabarbari, drach. i. & ſemis. cum ſpica nardi, ellebori, drach. i. cum aniſo, mirob. flor. drach. iij. cum aniſo, ſcammon. drach. i. cum maſtiche. ſingul. cum decocto abſinthii, fumariae, lupul. roſar. violar. an. man. 1. Compoſita, diacath. drach. x. elect. de ſucco roſ. 3. 6. trypher. drach. x. diaprun. ſimpl. drach. x. diapru. ſol. drach. x. diama. drach. x. elect. de pſilio drach. x. hiera Gal. drach. vj. ſingul. cum ſerap. acetoſo ſimplici, ſerap. de endivia, oxiſacch. oxymel. ſimpl. aqua violarum, lactucae, cichorii.

Potio ad educen. melancholiam.

Materia potionis melancholiam educentis, ſimplicium eſt, turbith drach i. cum zingibere, ellebo. nig. drach. i. cum trag. mirob. cheb. drach. iij. cum aniſo, ſenae unc. i. cum zingib. lapid. lazuli drach. i. epithymi drach. iij. ſingul. cum decocto organi, bugloſſi, fumariae, thymi, lupuli, ana man. ſemis. Compoſ. diaſen. drach. vj. diacathol. drach. x. hiera Logod. drach. iij. hiera Ruf. drachmae iij. confect. Hamech drach. vj. trypherae Perſicae drach. x. ſing. cum ſerap. bugloſſi, ſerap. fumariae, ſer. adianti, ſerap. glycyrr. aqua lupul. aqua graminis, aqua cichorii.

Ad pituitam.

Materia potionis pituitam trahentis ſimplic. hermodactyl. drach. ij. cum cinnamo. mirob. emb. drach. ij. euphor. drach. i. cum tragacant. turbith drach. iij. cum maſtiche, epithym. drach. vj ſing. cum decocto hyſſopi, praſii, origani, menthae, an. man. ſem. Compoſ. elect. Ind. major. drach. v. benedict. laxat drach. v. diaphoen. drach. v. diacath. drach. vj. trochiſc. de alhand. drach. ſſ. cum ſerap. & aquis, ſerap. de cort. citri, ſerap. de mentha, ſerap. de calam. aqua ſampſuchi, praſii, hyſſopi.

Mat. potionis ad ſang mundandum.

Materia potionis ad ſanguinem mundandum, ſimplicium tamarind. unc. iiij. caſſiae unc. iij. mannae unciae iij. ſenae unc. ſſ. cum decocto prunorum, ſebeſten, fumar. bugloſſi, adianti, ana man. ſſ. Compoſ. diacath drach. x. diaſen. drach. ij. cum ſerap. de adiant. de cichor. aqua bugloſſi, fumariae, ſalviae. Materia decocti bilem flavam dejicientis, turbethi drach. vj. ellebori drach. iiij. rhabarb. drach. iiij. mirob. citrin. unc. i. rad. polipod. unc. i. ſſ. fol. ſenae unc. ij. ſingula coquantur cum prun. nu 10. thymi pug. 1. flor. viol. flor. roſ. flor. ſtoechad. an. pug. ſſ

Mat. decocti purg. melancholiam.

Materia decocti purgantis melancholiam, lapi. lazul. loti drach. iij. lap. armen. loti drach. iij. elleb. nigri drach. iiij. mirob. Ind. unc. i. epithymi unc. ij. ſenae unc. ij. ſingula coquantur cum bugloſſ. lupul. fumar. puleg. an. man. ſſ. flor. geniſtae, flor. ſtoechad. ana pug. 1. Materia decocti purgantis pituitam, rad. ireos tritae drach. iiij. agarici trochiſcati drach. iij. cartham. drach. vj. hermodactyl. drach. vj. mirob. bellir. unc ſſ ſingul. coquantur cum foliis lauri, rad. aſari, fol. ſiſymbrii, fol. ſmirnii, uvarum paſſarum, rad. polipod. Decocti ſanguinem mundantis materia, rhabarb. drach. iij. ſenae unc. i. ſſ. tamarindor. unc. iiij. caſſiae unc iij. ſing. coquantur cum jujubis, ſebeſten, prunis damaſcenis, adianto, fumaria, cichorio, bugloſſ oxalide. Materia diluti purgatorii ad flavam bilem purgandam, rhabar. drach. iiij. mirob. unc. i. tamarindor. unc. ij. cum aquis abſinthii, fumar. violarum, ſambuci.

Ma-

Materia diluti purgantis melancholiam, ſenae unc. i. ſſ. elleb. dr. iiij. lapid. armen. loti drach. iij. lapid. cianei loti drach. iij. macerantur in decocto uvarum paſſarum, puleg. origan. thymi, bugloſſi, polypodii. *Materia diluti purgantis pituitam.* Materia diluti pituitam purgantis, ſemin. carthami. drach. iij. turbith drach. ij. hermodactyl. drach. v. agarici trochiſcati drach. iij. macerantur in decocto florum ſambuci, radicum ebuli, radicum aſari, florum ſtoechad. fol. chamepiti. rad. diuret. Materiae infuſionis ad ſanguinem mundandum, rhabarba. drach. iij. ſenae unc. i. ſſ. tamarindo. unc. iij. macerentur in decocto ficuum, uvarum paſſarum, glycyrrhizae, violarum, ſebeſten, prunorum. *Mater. boli pur. flavam bilem.* Materia boli flavam bilem purgantis, caſſia, manna, tamar indi, pulver. rhabarb. mirobal. flav. ellebori nigri, electuarii è ſicco roſarum, elect. è pſyllio, diaprun. ſolut. diacaſſia. Haec ea dantur quantitate, & cum corrigentibus, de quibus egimus ſuo loco: praeterea cum his ſerapiis, de quibus meminimus, cum julapiorum, altero libro praecedenti, compoſitionem tradebamus. *Bolus melan. purgans.* Materia boli melancholiam purgantis, pulveres turbethi, mirob. Ind. epithymi, ſenae: confection. Hamech, diacidon. ſolut. hiera logodion. *Boli ad pituitam.* Materia boli pituitam trahentis, pulveres rad. polypod. quercini, hermodactyl. turbethi, diaphoenicon, benedicta diacartha. diacido nium ſolutivum. *Bol. ad purgan. ſanguinem.* Materia boli ſanguinem purgantis, pul. ſenae, rhabar. cathol. diaſen. ſacch. violaceum, è cichorio, è bugloſſo, è fumaria, & haec de bolis, atque eorum materiis. *Pilu. ad flavam bilem.* Materia pilularum ad flavam bilem educendam, pilularum aurearum drach. i. ſſ. pilul. aggreg. ſcrup. 4. pilul. de rhabarba. drach. ij. ſcammon. gra. 3. elaterii gran. 4. colocint. gra. 4. cum oxiſacch. & ſerap. de limonibus, de ſucco acetoſae, de roſis, de cichorio. *Pil. ad melancholiam.* Materia pilul. ad melancholiam educendam, pilul. de fumaria drach. ij. pilul. de lapide lazul. drach. ij. pilul. ind. drach. ij. ellebor. gra. 6. lapid. lazul. gra. 4. cum oximelite ſimpl. & compoſ. & ſerap. de byzant. de ſtoechad. de eupatorio, de calaminth. de duabus radic. *Pil. ad pituitam.* Materia pilul. ad pituitam educendam, pilul. de agarico drach. ij. pilul. cochiae drach. ij. pilul. hermodactyl. drach. i. ſſ. pilul. de hiera foetid. drach. i. pilul. lucis dr. ij. pilul. ſtomach. dr. iij. pilul. ſine quibus drach. ij. turbith. ſcrup. ſſ. euphorb. gran. 3. agaric. ſcrup. i. trochiſc. dialhand. gra. 4. cum ſerap. abſynthii, menthae, hyſſopi, praſii, ſtoechados, glycirrhizae, cortic. citri, calamint. *Pil. ad ſanguin. mundandum.* Materia pilul. ad ſanguinem mundandum, pilul. de cinogloſſa drach. ij. pilul. de fumar. drach. ij. aloës ſcrop. ſſ. rhabarb. ſcrup. i. cum ſerap. de fumaria, de acetoſa, de limonibus, de cichorio, de bugloſſ. de viol. & haec ſint ſatis de materiis pilularum, atque caeterorum medicamentorum, quae intra corpus propinantur, adminiſtranturque.

CAPUT V.

DE TOPICORUM MEDICAMENTORUM MATERIIS.

Quoniam ſuperioribus capitibus, omnem medicaminum intra corpus ſumendorum materiam expoſuerimus: ſupereſt nunc ad ea remedia convertamur, quibus noſtrae aetatis medici exterius ferè quotidie uti aſſueverunt: cujuſmodi ſunt plurimae materiae, quas in promptu miropolae, propter humanae vitae commoditatem retinent, initio ab emplaſtrorum materiis ſuſcepto, & primo. *Materia empla. repellentis.* Materia emplaſtri repellentis, ceruſſa, lithargyrium, chalcitis, bolus armen. cera alba, reſina pini, terebinthina, maſtiche, thus, oleum roſaceum, omphacinum, coſtinum, nardinum: ſucci hippociſtid. aloës, mandragorae, hioſciami, papaveris, plantaginis: folia abſynthii, polii, marrubii, ſalviae, centaurii, coriandri; calamus aromaticus, fructus cupreſſi, rubi, rhois; ſemina myrti, roſarum: malicorium, balauſtium, cinnamomum, adeps ſuillus: cerotum myrtinum, cerotum melmum: gummi helenii. *Mat. empl. emollientis.* Materia emplaſtri emollientis, lithargyrium, ceruſſa, ſquamma argenti, pyrites, molaris, ſilex infuſa cum aceto, bitumen, cera, propolis, ſtercus caprinum, olei faex, terebinthina, pix, galbanum, ammoniacum, bdellium, maſtiche, thus: oleum chamaemeli, amigdalarum, laurinum, ſampſuchi, irinum, adeps ſuillus, vitulinus, haedinus, caprinus, bubalinus, vulpinus, leoninus, urſinus, hircinus, taurinus, cervinus, anatinus, gallinaceus, fibris exemptis. vitellus ovi, medullae, caprae, ovis, cervi, vituli: ſucci opoponacis, ſeminis pſillii: acetum, radices malvae, cucumeris agreſtis, lilii, ficus, fabae; coccum cnidium, oryza, ſemen lini, foenograecum, ſtaphiſagria, althaea, fermentum, diachylon. *Mat. empl. reſolventis.* Materia emplaſtri reſolventis, corallium, ſal uſtus, ſalis flos, ſulphur, calx, mel, cera, propolis, laſerpitium, laringia, terebinthina, colophonia, pix arida, maſtiche, hammoniacum: olea anethi, ſicionium, liliorum, hyperici, ſambuci, hyſſopi: radices caepae, paeoniae, ciclamini, thapſiae: folia papaveris cornuti, chamaemeli, althaeae, abſynthii, polii, ariſtolochiae: ſemen urticae, foenograeci, orobi, axungiae porci, anatis. *Mat. ſuppurantis.* Materia emplaſtri ſuppurantis, radices ireos, caepae, lapathii, althaeae: folia malnae, caricae, uvae paſſae: ſemina hordei, lini, foenograeci, tritici: crocus, reſinae terebinthinae, lentiſci, ladanum, galbanum, ſtyrax, myrrha, pix colophonia, adeps ſuillus, vitulinus, anſerinus, medul-

dullae omnes, butyrum, vitellus ovi: olea, roſaceum, myrtinum, ſicionium, ſapa, panis. Materia emplaſtri vomicas aperientis, aurigmentum, aerugo, viride aeris, arſenicum, ſandaracha, chalcitis, chryſocolla, calx, pumex uſtus, cineres radic. braſſicarum, arundinis, teſtarum, cantharidum: propolis, canis ſtercus, & columbi, anacard. caricae: ſemina urticae, ſinapis, terebinthinae: ſuccus radicis aſphodeli, euphorbium, radicis brioniae, thapſia, lepidium, hermodact. medullae omnes, adipes ranarum viridium, axungiae, butyrum, cortex ſalicis uſtus, oleum antiquum. Materia emplaſtri ulcus abſtergentis, aerugo lota, ſquamma aeris, minium factitium, lithargyrium, arſenicum, calx lota, cineres oſtreorum, alumen ſciſſile, ſtercus caprinum, mel roſaceum, cera viridis, terebinthina, colophonia, galbanum, maſtiche, ammoniacum, thus, myrrha, aloë, ſarcocolla, manna, oleum roſaceum, ſuccus marrubii, alchali, panacis, radicis ireos, dracontii, ariſtolochiae, gentianae, ſolani folia, chelidoniae, plantaginis, ſcabioſae, ormimi, liguſtici, ſemina urticae, orobi, fabae, lupuli, ciceris, butyri. Porrò ſciendum eſt quod non emplaſtra ſolum repellunt, emolliunt, diſcutiunt, ſuppurant, abſtergunt, carnem generant, & ſimiles utilitates adferunt, ſed multa alia etiam medicamenta idipſum efficiunt, ut infra res patebit, cum fuſius de repellentibus aliis quamplurimis materiis, de attrahentibus, reſolventibus, emollientibus, ſuppurantibus, purgantibus, glutinantibus, ac aliis id genus agemus. In omnibus ſiquidem ejuſcemodi materiis adhibenda ratio eſt neque inconſulto, ac ſine occaſione adminiſtrandae perpetuo ſunt: nam (ut de repellentibus exemplum adferamus) neque ſemper ſatis eſt infirmo loco repellens medicamentum adhiberi: aliquando enim ſuperius collocandum; ut veluti praemiſſa manus vias intercipiat ne quid transfluat, ubi venarum ductus atque conjugia animadvertenda. Caeterum perpetuo repellere confirmandum eſt, quod frigidum eſt: frigidum aliud natura aqueum molli, ac ſoluta, aliud terrenum craſſiore materia: quod quia adſtringit & magis contrahit partes efficacius reprimit: aut certè ſolum id efficit, ſi quidem ab actionis vehementia repellentibus nomen inditum eſt. Adſtringenti ſimul atque repellenti auxilio vis efficacior eſt, ſi quid tenuium partium vel natura inſitum, vel ipſo artificio commixtum eſt: modo non mordeat. Materiae peſtifera nequaquam occurrimus, ubi in ſuperficiem divertit. ſed potius illicimus, atque rapimus vi majore, ſi tardius mota reſiſtit. Quae autem illinendi facultate praedita eſſe dicuntur, oppilantia ſunt, offarciunt, alias quidem dolorem leniunt, alias acrimoniam hebetant, atque vias intercipiunt: ex quibus nonnunquam etiam reprimunt oleum roſaceum, omphacinum, myrtinum, violaceum, ovi album, & ejusmodi. At gummi genera, reſina, gluten, farina piſtrinalis, gyris tritici, hidrelaeo, oxelaeo, rhodino, ſucco repellente: auſtero vino diſſoluta, non tam ſponte ſua, quàm adventitia facultate reprimunt. Calida adſtringunt, caſia, folium, ſpica, cinnamomum, crocus, aloë, ciperus, calamus aromaticus, ſalvia, myrrha, polium, abſynthium, marrubium, centaurium, vinaque auſtera.

Leniter repellentia. Leniter repellentia ſunt aqua, vinum, lactuca, polygonium, intiba, trifolium, auricula muris, lenticula paluſtris, pſillium, albumen ovi, umbilicus veneris, ſempervivum, portulaca. Potenter verò adſtringunt omphacium, ſolanum, rubus, vitium folia, capreoli, plantago, ſorborum, corniorum, meſpilorum, piraſtrorum, cidoniorum, myrtorum, ſpinorum fructus & folia, rhodina, roſarum capita, obeliſci: deinde, ſed minus ſemina, flores, & folia: oxiacantha mediocriter, malicorium magis, citinus, balauſtia, thus, acacia, bolus armenus, terra ſigillata, quercus, cupreſſi folia, germina, & nuces.

Vehementer refrigerantia. Vehementer refrigerantia dicantur, pomi mandragorae, papaveris ſuccus & hioſciami. Vinum aquae praeferendum eſt, & maxime auſterum, ubi reprimendum eſt. Acetum repellit, atque vehementer adſtringit: caphura repellit, & tenuitate partium facilè permeat. Gipſum repellit oxicrato maceratum.

De attrahentibus. Poſt repellentium varias, ac multas materias, conſequens erit ut de materiis etiam attrahentium aliquid inſeramus, cum haec uſu quidem repellentibus conferri poſſint, & ſi natura plurimum diſſideant, calida, tenui ſubſtantia, quaeque vi quadam rapiant quae in alto corpore poſita ſunt. Multiplicem eſſe attrahentium conſtat uſum, ſed varia tamen materia exiſtit. Viſcera ſiquidem exonerare apta ſunt, venena ad cutim evocant, rectè ſi adminiſtrentur, criticos abſceſſus accelerant, deſperatos pleuriticos relevant, inguinum tumores amplificant, quodque vel peſtiferum, vel nimis vitioſum medio corpore conceptum eſt, alio pertrahunt: tabidas, ac velut ſideratas partes vitae reſtituunt: perfrigeratas ſpiritu refovent, vitioſam ſaniem exhauriunt, quae nervis, & cuniculoſis ulceribus latet, ſquammas oſſium detrahunt, coxarios juvant, hydropicos exugunt, clavos, paxillos, ſpinas ac ſagittas revocant. Aliis ea facultas à natura inſita eſt, atque in ejuſcemodi modò manifeſta qualitas elementaris, modò occulta quaedam proprietas & naturae familiaritas attrahit. Aliud genus idipſum adventitia qualitate habet, ex putredine contracta acrimonia. Attrahunt cucurbitulae, ſanguiſugae, pyulcus, ſuctus dolor, vincula, frictio, cauteria, & alia id genus, pro ratione occaſionis, loci, temporis, aetatis, roboris, & ejusmodi. Sed in attrahentium uſu interdum, id quod contractum ſit, corpore excludimus: nonnunquam verò tantum attrahimus, non autem diſcutimus. Ceram, reſinam, picem, oleum, epiſpaſticis, argenti ſpumam antiqui commiſcuerunt, ut & temperarent,

&

& magis emplaſticum medicamentum conficerent: atque aliqui adſtringente materia obtundi voluerunt. In primo genere eſſe dicuntur dictamnus, propolis, poſtea ſagapenum, galbanum, ammoniacum, opoponax, calx viva, cinis è faece vini, vel aceti, ſtruthion, ariſtolochia longa, lepidium, ſinapi, naſturtium, tithimallus, dracontium, pirethrum, ranunculus, ſales, tum qui edi poſſunt, tum ammoniaci. Calore adventitio trahunt, fermentum, ſtercus anſerinum, gallinaceum, columbinum, arietinum, humanum, & quaecunque talia ſunt. Trahunt evidenter magnes, cancer fluviatilis, lacertae caput, rana ſummis partibus reſectis, cochlearum carnes, oſtrea viva, ſcorpio tritus & impoſitus, cucurbitula, hirundines, & alia id genus multa. Trahit oleum vetus, ricinum, ſinapinum, ſicionium, raphaninum, è terebinthina, larigna, ſtrobilina, pinea, picea, abietina, & ejuſmodi.

De reſolventibus.

Modo poſt materias eorum, quae attrahunt, ad reſolventium materias enarrandas deveniemus, quae mediae naturae vicina eo calore eſſe debent, quem humiditas temperet, ex quo minimè ſiccant, dolorem leniunt, cutem relaxant, corporis ſpiramenta rarefaciunt, partium tenuitate intrò penetrant, quodque parti inhaeſit liquefaciunt: hinc ex humore vapor fit, qui ſubinde expirat, dum locus omnino detumeat. Reſolventia ſunt, chamaemelum, lini ſemen, althaea, oleum vetus, ricinum, canabinum, anethinum, è roſmarino, majorana, zambace, leucoio, hyſſopo, & ejuſmodi. Item rhaphaninum, ſinapinum, melanthinum, terebinthinum, hypericon, radix brioniae, cnicum, galbanum, ammoniacum, daucus, caro, cuminum, ruta, braſſica, maſtix, fermentum, foenumgraecum, ſambucus, ebuli, & alia quamplurima, quae paſſim apud autores ſparſa reperiuntur. Mollientia verò ſunt, quae modicè calida nulla vi ſiccandi, vel humectandi manifeſta indurata corpora emolliunt. Butyrum, oeſypus, lana ſuccida oleo inſuccata chamaemelino, vel amygdalino, in quo lini ſemen, althaeae, foenigraeci, malvae, cucumeris agreſtis, & liliorum radix praecoxerint, atque illiquatum fuerit aliquid galbani, ammoniaci, bdellii, emolliunt manifeſtè. Lentiſcinum oleum quoque, terebinthinum, maſtichinum, vitelli ovum, crocus, cera pinguis, caricae, ſevum, adeps, galbanum, ladanum, propolis, ammoniacum, reſinae, chia, larigna, picea, abietina, terebinthina, & ſimilia. Suppurantium præterea materia, cum ab aliis remediis deſperamus, ac ferè majores phlegmones ſuppurant, pulſant, dolent. Modicè autem calida, & humida natura eſſe debet, cujusmodi eſſe dicitur aqua, temperatè calida, triticum, ſalivaque hominis, farina tritici, panis, butyro diſſoluta, vel oleo, vel aqua, farina hordeacea hidrelaeo, cocta, conſperſa oleo, butyro admixta, adeps ſuillus, vitulinus, taurinus, caprinus, leoninus, gallinaceus, anſerinus, pix, reſina, terebinthina, & lentiſcina, & alia ſimilia.

Medicamenta aperientia vomicas.

Medicamenta ſimplicia, quae vomicas aperiunt, praeter ſuperius enarrata, ſunt theriaca, urticae ſemen è vino tritum, caulium radices uſtae, tritae, ac veteri axungia exceptae, ita è radice cannae, volutis oſtracodermon, & teſtis prius crematis: adeps collectus è ranis viridibus arboreis: lac ficulneum, & tithimalli, cantharidum pulvis, batrachii caulis, & folia. caninum ſtercus album tritum: terebinthina, vel adipe vetere concorporatum, & alia quamplurima.

De purgantibus.

Aperta vomica ſequitur ut purgetur, & propterea de materiis purgantibus ſtatim ſubjungemus, ut ſunt linamenta melle trita, aridum mel, roſaceum mel, terebinthina, ſerum lactis, butyrum, iris, marrubii ſuccus, aerugo lota, ſtercus caprinum, draconthii radix, cicer, orobus, faba, hordeum, lupinus, erinacei cinis, amygdala, ſtaechas, anagallis, ariſtolochiae, radix gentianae, cyperi, urticae ſemen, & irionis, dipſaci radix, ſolani radix, cortex, herba, ſuccus, arſenicum, minium, & ejusmodi. Poſt purgantia, utimur iis, quae à Graecis ſarcotica dicuntur, hoc eſt quae carnem generant, nempè thus, ariſtolochia, anethum uſtum, cucurbita ſicca uſta, pompholix, lapis haematites, pini cortex, aloë ſicca, manna, ſtrobilina, cera, aerugo, thus, myrteum oleum, melinum, roſaceum, adipes, medullae, ammoniacum, alumen, ladanum, ovi album, cadmia lota, ceruſa, amylon, myrrha, ſtyrax, ſuccus ſolani, ſpodion, antiſpodion, oxymel, corallum, plantaginis ſuccus, cryſtallum, lignorum caries, & ſimilia.

De epuloticis.

Modò ad epuloticorum materias tranſeundum, nam plenum ulcus cicatrice clauditur, idque fit medicamentis ſiccantibus, adſtringentibus, & citra mordicationem reprimentibus, & quod in carne humidum eſt ſorbentibus. Hoc autem faciunt galla immatura, myrta, malicorium, aeris ſquamma, chalcitis, myſi, aerugo uſta, lota, aes uſtum, & elotum, plumbi ſcoria, ſtibia, ſemen eryſimi, erinaceorum, purpurarum, buccinorum, oſtreorum, calculorum marinorum, ſilicum, & ſimilium crematorum cinere, balauſtia, ceruſa, pompholyx, calx elota, bolus arme. terra ſigillata, & alia multa.

De glutinantibus.

Sequitur glutinantium materia, quae maximè ad opus chirurgi perficiendum neceſſaria exiſtit, & ſine qua fine ſuo procul dubio fruſtraretur. Particularis igitur materia glutinantium, eſt ebulus, ſambucus, ſymphytum, ſiderites, palmae cortex, plantago, fraga, equiſetum, pini tedae, tracontii folia recentia, anagallis, ſalix, androſaemon, aſtragalus, phlonunculus, araneae tela, ſpongia, lana ſuccida, linteolum expreſſa è frigida, vino, vel liquore qui contrahat, recens caſeus, & oxygalactinus, iſatis ſativa, pentaphylli folium, allia aſſata ac trita, myrrha, ſarcocolla, gummi genera, & reſinae quae non mordeant, nec ita detergeant, pix ſicca, hordeum uſtum, aloë ex aqua trita, herbae ſuccus & folia, quam ex India com-

portant, zambana ab illis dicta, ulmi cortex, ſorbus, meſpilus, piraſter, quercus, bolus armen. terra ſigillata, & ſimilia.

De pyroticis.

Sequitur materia pyroticorum, quae & ipſa non ſpernenda quidem eſt, nam calfacit, confirmatque partes, quae partim frigore, partim aſſidua fluxione elangueſcunt. Caricae igitur id efficiunt, oleum roſaceum, ceruſa, naſturtium, ſinapi, radix helenii, brioniae, lepidii, columborum fimus, maximè ſylveſtrium, caprillum ſtercus, ſcilla trita, tithymali lac, ficulneum, pulegium, cantharides, urtica, ranunculus, thapſia, euphorbium, faex uſta, lana ſordida bene carminata, carnes aſſae, ova, viſcus, melle, axungia veteri, terebinthina exceptus, mel anacard. fermentum, & alia id genus ſimilia.

De aliis diverſis materiis cuilibet membro convenientibus.

Poſt praecedentium materias, ſequuntur diverſarum aegritudinum materiae, quas etiam chirurgus utique prae manibus habere debet, cujusmodi eſt materia illa, qua cerebri inflammationes reſolvimus, nempè cortex cucurbitae recentis, cortices melonum, helyotropium, acetum. At capitis ulcera, thus in pulverem redactum, ficuum lac, orina, malva, cicerum farina, foenugraec. cineres allii, decoctum ciclamini, bulbi, melilotum, rubi folia, cineres radicum liliorum, adiantus. Ad convulſionem, decoctum acori, iris Illyrica, cardamomum, radix junci odorati, hoc eſt ſchaenant. coſtus albus, helenium, bdellium, juniperi baccae, cedri baccae, radix ſatirionis, vinum ſcilliticum, brionia, decoctum verbaſci ſerpillum, pſillium, ſimphitum, radix xiridis, folia betonicae, galbanum, ſagapenum, laſerum, chamedrii decoctum, clinopodium, peucedanum, radix roriſmarini, panax Hercul. decoctum radicis baccharae decoctum calaminthae, pulegium, radix eringii, origanum radix achantii, radix centaureae, & ejusmodi. Ad nervorum vulnera, radix narciſſi grana tinctorum, radix liliorum, radix poterii, folia dragontheae minoris, butyrum, vermes terreſtres, & ſimilia. Ad oculorum cicatrices, lapis hematites corallum, fex vini, urina humana, cedria, bitumen, myrrha, cancamus. Ad oculorum vulnera recentia, lac humanum ſanguis columbi domeſtici, ac ſilveſtris, turturae, ac perdicis, lapis hematites, & ejusmodi. Ad fiſtulas lachrimales, rubi folia, antimonium, aeris ſquamma, cadmia, aegylope, ſolani folia, chamaemelum, folia baccharae, auricula topi, plantago, malva, decoctum foliorum myrti, nuces communes. Ad oculorum inflammationes, amomum, fuligo thuris, ac piperis, nuces cupreſſi, myrthi baccae, flores mali cidonii, caſeus recens, ſaccharum, ſeſamum, portulaca, endivia, cortices cucurbitae recentis, radix anemonis, auricula muris, ſuccus gentianae, abrotanum, melilotum, folia baccharae, ſempervivum, appium, folia elatinae, opium, ſemen juſquiami, folia mandragorae, folia violarum purpurearum, folia ricini. Ad oculorum dolores, euphorbium, ſagapenum, ſuccus cyclamini, ſuccus caepae, farina fabarum, fel teſtudinis marinae, perdicis, aquilae, gallinae albae, caprae ſilveſtris, pinguedo viperae, fel ſcorpii marini. Oculorum fluxus prohibent lapis haematites, corallium, alumen, ſarcocolla, lac ex ſemine juſquiami, lapis galactites, ac ſamia, plumbum elotum, ſquamma aeris, folia elatinae, ſemen baſilici, fabae eſchoriatae, pompholix elota, amilus, fuligo butyri, cornu cervi, ſuccus foliorum olivae ſilveſtris, folia platani, fuligo picis, fuligo thuris, crocus. Ad aurium dolores, ſuccus baccarum lauri, ſuccus foliorum populi, ladanum, roſarum decoctum, ſuccus foliorum, & corticis ſalicis, vinum mali punici, opium, ſpolia ſerpentis, pinguedo pulmonis vulpis, vermes terreſtres, pinguedo anſeris, gallinae, vulpis, urina tauri, ac porci ſilveſtris, mel, ſemen ſeſamoidis, ſuccus betae, ſuccus plantaginis, ſuccus corticum recentium cucurbitae, ſuccus dragonteae, porri, ſuccus ſinapi, ſuccus hederae, abſinthium, ſuccus origani, ſuccus mentae, ſuccus meliloti, ſuccus rutae, ſuccus peucedani, ſuccus marrubii, ſuccus cannabis, ſuccus polygoni, ſuccus helſinae, ſuccus baſilici, lac ſeminis juſquiami, ſuccus foliorum cucumeris ſilveſtris, ſal, & ejuſmodi. Ad apoſtemata, quae occurrunt poſt aures, terra chimolia, oeſipus, ſolani folia, ſtercus caprinum, pſillium, ſemen lini, farina foenugraeci, radix altheae, hyſſopus, plantago. Ad aures pus procreantes, mirrha, thus, reſina terebinthina, laricina, abietina, fel taurinum, urina, umbilicus veneris, ſuccus radicum amphodilli, ſuccus caepae, abſinthium, aniſum, ſuccus florum ſpondilii, ſuccus poligoni, ſuccus pſilii. Ad fluxum ſanguinis è naribus, thus, ſuccus ſeminum porri, ruta, folia omnium urticarum, cuminum, flores galiopſis, midulla ferulae, liſimachia, ſuccus climeni, ſuccus caudae caballinae, chalcitis, acetum. Ad eas carnis excreſcentias, quas polipos naſii vocant, nuces cupreſſi, radices dragonteae, flos aeris, ſandaracha. Ad ulcera erodentia in ore, radix cyperi, decoctum aſpalthi, acacia, ſuccus plantaginis, decoctum capparum, ſuccus liquiritiae, ſuccus origani, camaemalum, ſuccus britannicae, ſuccus tribuli, decoctum radicum quinque folii, decoctum verbenacae, ſtaphiſagria, flores lambruſcae, alumen. Ad dentium dolores, decoctum foliorum pini, cedria, decoctum corticis platani, decoctum tamaricis, olei amurcae, decoctum foliorum mori, lac ficuum, ſpolia ſerpentis cocta in aceto, hepar lacerti, oleum vermium terreſtrium, decoctum rombicis, decoctum radicum aſparagi, ſuccus amphodilli, decoctum allii, decoctum radicum cappar. radices lepidii, radices ranunculi, ſuccus anagallidis, oleum roſaceum, decoctum chamaeleonis, decoctum ſpinae albae, decoctum abſinthii, decoctum hyſſopi, decoctum pirethri, decoctum nigellae, decoctum meliſſae,

de-

decoctum althaeae, decoctum bethonicae, decoctum radicum quinque folii, decoctum radicum juſquiami, decoctum ſolani, decoctum radicum ephaemeri, decoctum verbaſci, decoctum cucumeris ſilveſtris, decoctum colocinthidis, decoctum ſtaphiſagriae, lac thithimali, ſori, ſuccus peucedani, galbanum, radix polemoniae. Ad dentes corruptos erumpendum, cedria, amurca olei, radix ranunculi, radix chamaeleontis. Ad gingivas putridas, cancamus, ſuccus plantaginis, aloës, fructus utriuſque tribuli, cinis florum labruſcae, acetum, chalcitis, alumen, pumex. Ad gulae inflammationes, cinis hirundinum, lac, ranae oleo decoctae, mel, ſuccus origani, chalcitis, alumen, ſalaſſum, acetum, aloës, ſuccus britannicae, decoctum ficuum, & alia id genus. Ad uvulae inflammationes, decoctum foliorum pruni, acetum, flos aeris, uva immatura. Ad pulmonis apoſtemata, ſemen ciclaminis ſecundi, tragoriganum, tuſſilago. Ad mammarum inflammationes, thus, poma cidonia, cortices fabarum, radices & folia amphodilli, ſemen irionis, althaea decocta, lapis oſtracites, lapis geodes, terra ſamia. Ad mammas tumentes poſt partum, folia baccharae, folia epimedii, folia ricini, ſemen juſquiami. Ad ulcera mammarum, cinis unguis odoratae, radix aſclepiadis. Ad ventriculi inflammationes, hieracium majus, & minus, folia vitis, violae purpureae. Ad hepatis ulcera, ammoniacum, & ejusmodi. Ad ſplenis ulcera, poma cidonia, ſuccus ſicomori, braſſica, decoctum chamaedrios. Ad ſplenis inflammationes, iris Illyrica, acorum, ſpica celtica, nardus montanus, decoctum tamarigii, ſemen viticis. Ad inteſtinorum vulnera, radix, & folia caudae equinae. Ad ulcera inteſtinorum, lac, ſaphirus lapis. Ad ani ulcera, thus, ſuccus pomi punici, oeſipus, plumbum elotum. Ad ani apoſtemata, poma cidonia, vitella ovorum, aloës, cinis ſeminis anethi, libanotis, folia rubi, helſine, radices, quinquefolii, aerugo ferri, plumbum uſtum, ſandaracha, crocus. Ad ani inflammationes, lentes, ſuccus cicerbitae, melilotum, libanotis, radix althaeae, radix ſimphiti. Ad lapides renum, ſpica indiana, celtica, montana, folia lauri, aniſum, ſemen cimini ſilveſtris, decoctum arthemiſiae, decoctum chamamillae, decoctum radicum althaeae, decoctum aliſmae, decoctum utriuſque tribuli, decoctum radicum papaveris, folia parthenii, ſemen lini, farina oroborum, folia umbilici veneris, vinum abſinthii, adiantum, alcionium. Ad renum ulcera, lac, uvae paſſae, radices plantaginis, vinum melitite. Ad lapides veſicae, ſtercus topi, decoctum radicum rombicis, ſemen ſiſimbrii decoctum baccharae, ſemen apii, ſemen foeniculi, ſagapenum, decoctum adianti, gummi vitis, lithoſperma, ſaxifragia, decoctum graminis, ſemen thragii, lapis Judaicus. Ad ulcera partium genitalium, oeſipus, aloës, ſuccus poligoni, alumen, flos ſalis. Ad teſtium inflammationes, ciceres cocti, fabae coctae, folia, & flores ſenacionis, radices amphodilli, cimolia terra, melilotum, lapis geodes, ruta, ſal commune, cuminum, coriandrum, radices, liliorum, terra ſamia, ſemen juſquiami. Ad matricis inflammationes, radix althaea cocta, decoctum parthenii, radix anthillidis, decoctum arthemiſiae, opoponacus, melilotum, decoctum pulegii, agaricus, ſuccus cicerbitae, butyrum recens, decoctum ſeminis, & foliorum viticis, decoctum ſchoenanthos, decoctum nardi. Ad matricis ulcera, decoctum aſpalthi, lac, oeſipus, folia foenugraeci, folia aſclepiadis. Ad podagram, pinguedo pecudis, caprae, hirci, ac ſtercus horum animalium, lac humanum, pulmo marinus recens, cinis muſtellae, lac ficus, decoctum foliorum & corticis ſalicis, amurca olei, folia populi nigri, amomum, radices meu, decoctum radicum aſparagi, decoctum althaeae, naſturtium, ſemen irionis, ſemen capparum, folia, & radices lepidii, agaricus, rha Ponticum, ſemen androſemi, decoctum centaureae minoris, ſemen abrotani, radices rubiae tinctorum, pulegium, calaminthae, thymus, thimbra, ſemen rutae ſilveſtris, euphorbium, ſemen hyperici, folia chamaepithios, folia betonicae, radices polemoniae, radices xiridis, decoctum radicum quinquefolii, decoctum radicum papaveris, decoctum aethiopidis, folia chamaeciſſi, colocintidis, radices cucumeris ſilveſtris, ſcammonium, & ejusmodi. Poſt ejusmodi ſingulorum membrorum materias enarratas, ad materias diverſarum aegritudinum quoque accedemus. Ad phlegmones igitur, praeſto ſunt, glandes, folia arundinum recentia, ſuccus umbilici veneris, plantago, radices amphodilli, acetum, rha Ponticum, pulegium, folia tuſſilaginis, parthenium, lonchites, radices cannabis, poligonum, fructus tribuli marini, radices xiridis, achillaea, helſine, lichenes, folia verbenacae, folia papaveris, ſemen juſquiami, folia recentia mandragorae, folia brioniae, folia ſambuci, ſeſamoidis ſemen. Ad carbones, uva paſſa, lac tithymali, coriandri, ponace, porri, naſturtium, farina lupinorum, farina oroborum, ſtercus columbinum, nuces veteres, olivae immaturae, folia ſabinae, folia cupreſſi, pix liquida, folia liguſtri. Ad furunculos, radices amphodilli, folia ephemeri, folia utriuſque urticae, radices leontopodii, radices cucumeris ſilveſtris, ſuccus ſcammonii, ſuccus tapſiae, ſandaracha mineralis, lapis Aſiae, terra cimolia. Ad gangraenas, ſuccus pomi punici, nuces veteres, farina lolii, farina cicerum, lentes, farina orobi folia galyopſis, lac tithimali, radices bryoniae, uva paſſa. Ad eryſipelata, crocus, folia cupreſſi, folia rhamni, roſae, ſuccus acaciae, folia olivae ſylveſtris, folia myrti, ſanguis menſtruus, ſtercus caprinum, lentes, malva, portulaca, plantago, radices endiviae, folia iſatidis, ſuccus rutae, coriandrum, folia liliorum, folia tuſſilaginis, parthenium, polygonum, radix anchuſae, radix licoſſidis, flos rubi Idui, radix quinquefolii, verbena, capita papaverum, folia

De materiis diverſarum aegritudinum.

lia ſolani, radix mandragorae, ſuccus cicutae, ſuccus umbilici veneris, mucilago ſeminis pſilii, lentes paluſtres, folia ricini, ſempervivum, acetum, aerugo ferri, chalcitis, ſal. Ad formicas, ſuccus ſolani, ſuccus helſines, ſuccus acaciae, folia rubi, chelidonium, plantago, lentes, ſtercus caprinum, folia olivi ſylveſtris, folia myrti. Ad ſcrophulas, radix quinquefolii, radix, & folia capparum, radix iridis Illyricae, caro viperina, ſanguis muſtellae, cinis unguis aſininae, ſtercus bovinum, farina lolii, farina fabarum, lentes, lupini, plantago, radix plantaginis, ſinapi, naſturtium, piper, coriandrum, galbanum, folia meliſſae, althaea, laſerum, ſuccus umbilici veneris, folia recentia mandragorae, ſempervivum tertium, folia galiopſis, adiantum. Ad bubones, folia olivae, ficus, ſtercus bovinum, farina lupinorum, atriplex, plantago, folia iſatidis, eringium, abrotanum, ſemen, & flores panacis, coriandrum, ammoniacum, radix ſuperior gladioli, pſilium, folia mandragorae, folia, flores, & ſuccus galliopſis. Ad tumores abſolvendum, ſemen lini, farina foenugraeci, radix capparum, radix ſmirnii, ammoniacum, folia, & flores buphthalmii, folia recentia mandragorae, folia, ſemen, ac ſuccus galliopſis, aegylope, diphriges, lapis pyrites, lapis alabaſtrum, terra cimolia. Ad ſcirrhos, ſanguis taurinus, ſtercus bovinum, farina lolii, ſemen lini, hydropiper, radix cannabis. Ad cancros, ſemen irionis, urtica, folia ſemen ac ſuccus galliopſis. Ad omnes inflationes removendas, pinguedo porcina, crambe, cucurbita, ſemen xanthii, ſemen lini, ſemen foenugraeci, caepae, radix narciſſi, radix brioniae, folia iſatidis, radix ſmyrnii, menta, folia majoranae, dauci, radix libanotis, nigella, horminium, flores buphthalmii, radix althaeae, radix cannabis, folia anagyrium, poligonum, radix xiridis, radix quinquefolii, folia verbenacae, pſilium, folia ephemeri, folia cityſi, radix cucumeris ſilveſtris, chameſices, ſemen picnocomi, fex vini. Ad apoſtemata adipina, flores chriſanthemi. Ad melicerida apoſtemata, rombix, melilotum, uva paſſa. Ad ulcera erodentia, ac carnem depaſcentia, cortex pini, decoctum lentiſci, folia cupreſſi, folia utriuſque ſabinae, folia olivi ſilveſtris, olivae maturae, folia myrthi, amygdalae, fel teſtudinis, farina lolii, farina orobi, ſemen lini, raphanum, folia betae, plantago, radix dragontea, radix & folia amphodilli, anagallis, folia hederae, radix chelidonii, folia iſatidis, ariſtolochia, radix chameleonis, pulegium viride, marum, flores & ſemen panacis aſclepii, folia paſtinacae ſilveſtris, coriandrum, folia marrubii, lac tithymali, ſuccus cicutae, ſempervivum majus, ſpondilium, poligonum, berbena, folia ſolani, acetum, aeris ſquamma, flos ſalis, chalcitis, diphriges, alumen, lapis Aſiae. Ad ulcera chironia, flos cyſti, centaureum minus, radix panacis herculei, chamaedrium, ſuccus foliorum liliorum, ſcordium, radix anchuſae, verbenaca, radix aſtragali, folia lappaelae, ſpongia. Ad ulcera cachoethe, plantago, radix dragonteae, petaſites, pſillium, folia radices & fructus brioniae, radices filicis foeminae, cadmia, flos ſalis, flos lapidis Aſiae, lapis oſtrachites. Ad fiſtulas, & ulcera profunda, decoctum radicis iridis Illyricae, mel, ſuccus plantaginis, ariſtolochia, quinquefolium, lac tithymali, chalcitis, cadmia, ſpongia, gentiana. Ad ulcera calloſa, radix capparum, ſpongia, aerugo. Ad ulcera ſordida, folia marrubii, folia verbenae, folia olivi ſilveſtris, iris Illyrica, olivae immaturae, terebinthina, pix liquida, cinis purpurae, cinis ungulae odoratae, farina oroborum, radix & folia amphodilli, folia hederae, chelidonium majus, ariſtolochia rotunda, radix libanotidis, radix narciſſi, radix brioniae, aerugo, aes uſtum, urtica, radix peucedani, cadmia, mel, pompholix, alumen. Ad combuſtum ex igne, fructus platani, decoctum foliorum liguſtri, flores ciſti, gummi acaciae, folia myrti, folia mori, thus, ſtercus pecudis, columbinum, & gallinae, ſemen ſeſamoides, malva, folia viridia betae, lac lactucae, folia hederae, radices achanti, ſemen rutae ſilveſtris, folia althaeae, folia, & ſemen hypericonis, folia androſemi, radices anchuſae, folia papaveris, folia verbaſci, antimonium, alumen, ſal, terra cimolia, lapis Phrygius, ſanguis draconis, radix liliorum, folia cynogloſſi, folia ſambuci, radices narciſſi, oleum. Ad ulcera cuniculoſa, thus, pix liquida, pix ſicca, mel, cadmia, coralli, terra eretria, pumex, flos lapidis Aſiae. Ad ulcera cicatrizanda, cinis purpurae, aloës, folia agrimonii, radices filicis foeminae, cadmia, molybdena, lithargyrium, chalcitis, pumex, faeces vini, chalcina viva, corallium, flos lapidis Aſiae. Ad vulnera membranarum cerebri, butyrum. Ad vulnera ex telo cruento, ſuccus dictamni. Ad vulnerum inflammationes, ſtercus bovinum, folia pini, farina fabarum, farina lupinorum, millefolium, flores lambruſcae, aerugo. Ad extrahendum ſi quid in vulnere adſit, capita lacertorum, anagallis, radices narciſſi, ariſtolochia, dictamnus, radices gladiolae, radices xiridis, radices ſpinae acutae, radices arundinis, folia, ſemen & ſuccus tragii, ſemen picnocomi, ſinapi. Ad carnem ſuperfluam ſemovendam, cinis purpurae, cinis ungulae odoratae, cinis lanae, ſcordium, aes uſtum, plumbum elotum, lithargyrium, ceruſa, chryſocolla, diphriges, auripigmentum, pumex, corallum, flos lapidis Aſiae, lapis pyrites. Ad vulnera conſolidanda, folia cupreſſi, folia ulmi, ſuccus ſycomori, olei amurca, dactyli, ſemen viticis, thus, flores mali punici, cinis lanae, ſuccus glycyrrhizae, radicis centaureae majoris, folia centaureae minoris, achilleoe, radix ſmyrnii, aloës, ſarcocolla, polium, ſcordion, folia caudae equinae, folia lonchitis, althaea, folia ſideritis, chamepithios, poligonum, poligonatum, ſymphitum petreum, ſymphitum majus, ſuc-

Ad abſolv. tumores.

Ad inflam. removendas.

ſuccus climeni, ſemen baſilici, quinquefolium, grana tinctorum, verbena, lana ſuccida, folia dragonteae, folia iſatidis, millefolium, cadmia, plumbum elotum. *Ad oſſium fracturas.* Ad oſſium fracturas, decoctum foliorum myrti, decoctum verbaſci, decoctum foliorum, vel radicum ulmi, ariſtolochia, radix peucedani, euphorbium, radix xiridis, brionia, radix vitis nigrae. Ad fracturas internas ex violenti cauſa externa, decoctum acori, decoctum calami aromatici, decoctum radicum baccharae, decoctum verbaſci, cardamomum, radices helenii, bdellium, radices dragonteae, radices amphodilli, agaricum, ſuccus gentianae, ariſtolochia rotunda, radices centaureae majoris, radices acanthi, radices ſmyrnii, ſemen abrotani, origanum, folia, & radices caudae equinae, ſagapenum, galbanum, ſcordium, folia betonicae, ſymphitum petreum. *Ad luxata.* Ad luxata membra, radices narciſſi, radices acanthi, radices aſparagi, radices lappolae, radices arundinis, decoctum acaciae, ſemen viticis, ſtercus caprinum, folia majoranae, folia anchuſae, urtica, folia vitis nigrae, polypodium. *Ad morſus venenoſos.* Ad morſus omnium venenoſorum animalium, radices aſclepiadis, radices baccharae, rad gentianae, rad. iridis, ſemen ammeos, cuminum, ſemen aniſi, ſemen paſtinacae ſilveſtris, ſemen panacis herculei, ſuccus dictamni, pulegium, decoctum origani, ariſtolochia lunga, chamaedrium, rha Ponticum, agaricum, eryngium, piper, ſuccus porri, farina triticea, mel, coagulum leporis, agni, vituli, hoedi, capricorni, caprae ſilveſtris, cervi, cerebrum galli, lac ficuum, glandes, ſemen viticis, flores ericae, fructus platani, bdellium, decoctum radicum enulae, hoc eſt helenii, caſſia aromatica, cinnamomum, phu, nardus Celtic. cardamomum, laſerum, galbanum, clynopodium, folia trifolii, decoctum polii, folia betonicae, ſuccus polygoni, terra lemnia. Ad viperarum morſus, radix brioniae, folia anchuſae, decoctum radicum ſambuci, ſemen ocimoidis, ſuccus tribuli terreſtris, ſuccus radicum rubiae, ſuccus anagallidis, ſuccus meliſſae, ſuccus porri, ſuccus foliorum fraſſini, allium, farina ervi, virga cervi, camamilla, origanum, galbanum, abrotanum, folia lauri, caſſia aromatica, coſtum. Ad morſus aſpidum, caſtoreum, caro muſtelae, ranae, cimices, butyrum, ſtercus caprinum, mel, radices amphodilli, naſturtium, ſemen ſpinae albae, abrotanum, hyſſopus, nepeta, ſemen panacis aſclepii, euphorbium, folia liliorum alborum, meliſſa, folia marrubii, ſerpillum, ruta, radices ſmyrnii, radices roriſmarini, foeniculum, ſagapenum, ſcordium, coniza, clematis, folia agrimonii, folia, & radices verbenacae, radices mandragorae, radices nerii, decoctum adianti, terra ſamia. Ad puncturas ſcorpionum, cardamomum, amomum, lauri baccae ſuccus myrti, lac ficuum, mures domeſtici, ſtercus equinum, & aſininum, urina humana, farina triticea, ſemen lapatii, ſemen oxalidis, endivia, lactuca, ocymum, ſemen, & flores amphodilli, abrotanum, majorana, hieracium, laſerum, meliſſa, radices polemoniae, helytropium, ſulphur vivum, calamentum, galbanum, farina hordeacea, decoctum rutae, trifolium, folia cupreſſi, decoctum gentianae, decoctum pulegii, radices ariſtolochiae, ſal. Ad fuganda omnia animalia venefica, polium, galbanum, nigella peucedanum, calamentum, dictamnus, origanum, abrotanum, naſturtium, fructus cedri, medulla cervi, pinguedo cervi, cornu cervi, folia viticis, gagates lapis. Ad omnia venena, alyſma, ſcammonium, elleborus albus, radix cyclamini, decoctum radicum malvae, lac aſininum, terra ſamia, terra lemnia, acetum, ſuccus tribuli terreſtris, radices polemoniae, folia betonicae, folia marrubii, decoctum apii, ruta, ſemen abrotani, ſpina alba, radices chamaeleonis, agaricum, laſerpitium, ſemen irionis, decoctum foliorum, & radicum malvae, ſemen rutae, ſanguis anſerinus, anatis, & haedi, butyrum, eryngium, calamentum, caro muſtellae, caſtoreum, coagulum leporis, ſuccus radicum quinquefolii, nuces juglandes, cinnamomum, phu. Atque haec de chirurgica materia tandem dixiſſe nobis hoc libró ſint ſatis.

CAPUT VI.

DE MEDICAMENTORUM SIMPLICIUM QUALITATIBUS.

Medicamentorum ſimplicium qualitates noviſſe medicus chirurgus maxime debet, ſi rectè mederi velit, & ideo poſt diverſas antehac enarratas materias de ipſis hoc capite agamus. Aloë igitur calida eſt in ſecundo & ſicca in tertio gradu, agaricum calidum in primo, ſiccum in ſecundo, myrobalani bellirici, frigidi in primo, ſic. in ſecundo, caſſia humida in primo gradu, colocinthis, calid. in primo, ſic. in tertio, elleborus albus, calid. & ſicc. in medio, elleborus niger, calid. & ſiccus in tertio, euphorbium, calidum & ſiccum in quarto, hermodactylus, calidus ex ſecundo, ad tertium, iridis radix, calid. & ſicca in tertio, rhabarbarum, calidum, & ſiccum potius in ſecundo gradu, quàm primo, ſcammonium, calid. & ſiccum in tertio, ſena, cal. initio ſecundi, ſicca in primo, tamar indi frigidi, & ſicci in ſecundo, hermodactylus, cal. & ſicc. in ſecundo, fumuſterrae, frig. in primo, & quaſi ſicc.

in ſecundo, adiantum, ſeu capillus veneris, vel temperatum eſt, vel ad aliquam caliditatem, & ſiccitatem tendit, balanus myrepſica, cal. initio tertii, ſicc. in ſecundo, brionia, calid. in tertio, ſicca in tertio, aſarum cal. & ſicc. in tertio, ariſtolochia cal. in principio tertii, ſicc. in ſecundo, centaurium, cal. & ſicc. in ſecundo, cnicus cal. in primo, ſicc. in ſecundo, dracunculi radix criſpa, cal. in fine ſecundi, epithymum calid. & ſicc. in ſecundo, geniſta cal. & ſicca in ſecundo, eſula cal. & ſicca initio tertii, hyſſopus cal. ex ſecundo ad tertium, nitrum calid. & ſicc. initio tertii, opoponax calid. & ſicc. in tertio, pſyllii cortex frigid. & humid. ad tertias, polypodium calid. in tertio, ſicc. in ſecundo, roſae ſuccus frigid. ſarcocolla cal. & ſicc. in ſecundo, ſed minus ſicc. ricinus cal. & ſicc. in tertio, ſquilla cal. & ſicc. in tertio, ſerum lactis cal. primo uſque ad ſecundum, filix calid. & ſicc. in ſecundo, ſtoechas calid. in primo, ſicc. in ſecundo, thymelea calida & ſicca in quarto, triticum cal. & humid. temperatè, terebinthina cal. & ſicca, thymus cal. & ſicc. in ſecundo, bdellium cal. eſt in fine primi gradus, ac ulterius, turbith calid. in tertio, volubilis ſicc. in ſecundo, abrotanum cal. eſt in primo, ſicc. in ſecundo, agrimonium cal. eſt & ſiccum in ſecundo, borago cal. & humi. temperate, appium calidum in primo ſiccum in ſecundo, rubia tinctorum calida & ſicca circa tertium, allium calidum & ſiccum in quarto, flammula cal. & ſicc. circa quartum, gallitricum cal. & ſic. gypſum cal. & ſiccum, caſtoreum cal. eſt & ſicc. in ſecundo, cannabis ſemen cal. & ſiccum, cucumer aſininus cal. & ſicc. in ſecundo, foenugraecum cal. & ſicc. in primo, aniſum, & foeniculum cal. in tertio, ſicc. in ſecundo, anethum ſiccum in ſecundo, ammoniacum cal. in fine tertii, ſicc. in primo, butyrum cal. in primo, ac humidum, betonica cal. & ſicca in tertio, aſſa faetida cal. & ſicca in fine tertii, ac ulterius atramentum ſutorium cal. & ſiccum in tertio, chelidonium cal. & ſicc. in tertio, cyperum cal. & ſicc. in ſecundo, caepa cal. & ſicc. in tertio, cupreſſus cal. in primo, gummi cal. in ſecundo, ſic. in primo, gypſum calidum & ſiccum, hyſſopus cal. & ſicc. in tertio, juniperus cal. & ſicc. ladanum cal. & humi. in primo, marrubium cal. ſecundo & ſicc. in tertio, myrrha cal. & ſicc. in ſecun. maſtix cali. & ſicc. in ſecundo, mumia cal. in ſecundo, ſicc. in tertio, ipericon cal. & ſicc. orobi cal. in primo, ſic. in ſecundo, opoponacum cal. & ſicc. in tertio, ſemen lini cal. & ſicc. temperate, nardus cal. in primo, ſicc. in ſecundo, ſalvia cal. & ſicc. in ſecundo, ſcrophularia cal. & ſic. vinum cal. ſicc. & humidum, urtica cal. & ſicc. moderate, urina cal. & ſicca, vitrum cal. in primo, ſicc. in ſecundo, cynnabaris cal. & ſic. in ſecundo, aqua frigida, & humida, acetum frigidum in primo, ſiccum in tertio, acacia, frigi. & ſicc. in tertio, cydonia mala frigida & ſicca in ſecundo, cadmia frig. & ſic. ceruſa frig. & ſic. in ſecundo, balauſtia frig. & ſic. in ſecundo, corallium frig. in primo ſic. in ſecundo, burſa paſtoris frigida & ſic. verbena frigida & ſic. ſine exceſſu, chryſocolla frig. in tertio, humid. in ſecundo, amylus frig. & humid. in primo, argentum vivum frig. & humi. in ſecundo, antimonium frig. in primo, ſic. in ſecundo, cauda equina frig. in primo, ſic. in ſecundo, cardus ſanctus, infrigidat moderate, edera frig. & ſicca, hepatica frig. & humida, fabaria frig. & humida, juſquiamum frig. in tertio, margaritae, frig. & ſic. malva frig. & humida temperate, nenuphar frig. & humidum in ſecundo, meſpilus frig. & ſic. in tertio, mandragora frig. & ſic. in tertio, opium frig. & ſic. in quarto, hordeum frig. & ſic. in primo gradu, portulacae frig. in tertio, humid. in ſecundo, ſolanum frig. & ſic. ultra tertium, papaver frig. in ſecundo, humid. in primo, plumbum frig. & humi. in ſecundo ſempervivum frig. in tertio, ſic. in primo, viola frig. & humi. in primo, virga paſtoris frig. & ſic. temperate, ſandalum frig. & ſic. in ſecundo, atque haec ſint ſatis pro exemplo graduum medicamentorum ſimplicium, quae quanto futura auxilio ſint medico, ipſemet judicio maturo poterit exactè in actu (ut ajunt) practico percipere. Quaecunque enim ſuis qualitatibus corpora noſtra afficere, alterare, immutareque poſſunt medicamentorum nomine inſigniuntur: atque in compoſita ex ſimplicibus pro rei occaſione reducuntur, & ſi multoties ſimplicia ipſa inſervire dicantur, ut dum calculus, calculum expellit, lapis hematites ſanguinem ſiſtit, ſi in manu detineatur, auricula muris ſuccus recentia glutinat vulnera, & ejusmodi, quae ſimpliciter tantum, & per ſe haec omnia efficere dicuntur. Quod ut perſpicuè doceri queat, ſciendum prius illud eſt, medicamenta omnia ſive qualitatibus ſuis corpus alterantia, ſeu naturae ſuae proprietate operantia, non actu ſed poteſtate talia eſſe. Poteſtate poteſt tale eſſe, & idipſum dicitur, quod quale dicitur nondum eſt, ut cum euphorbium calidum, cicutam frigidam dicimus intelligere licet: non enim actu euphorbium calidum eſt, nec calfaciendi praeſentem vim habet, ut ignis, qui actu & calidus eſt, & calfaciendi praeſentem poteſtatem, non aliunde quaeſitam habet; ne cicuta, ut nix, aut glacies, frigida. haec enim frigida actu ducuntur. Quae autem calida facultate medicamenta eſſe dicuntur, caloris ſui principium à nobis accipientia, partim ſimiliter nos recalfaciunt, partim etiam vehementius: idque jure ſanè optimo, quod innata corporibus noſtris caliditas, intrò medicamenta ad ſeſe trahat, & comminuendo extenuet. At verò & ſi medicamenta ejus cujusvis generis omnia, ſive calida, ſive frigida ſint, actionis ſuae potentiam, atque principium à nobis accipiant, à calore utique noſtro attenuata, comminuta, atque attracta, aliter tamen calida aliter frigida in actum, vi caloris noſtri ducuntur: calida quidem non ſolum attenua-

nuationem, comminutionemque ſuſcipientia, ſed etiam non nihil caloris. Impertitur enim aliquid ſui nativus noſter calor calidis medicamentis, ut non ſolum ea attenuet, & in minima frangat, verum caloris aliquid adjungat, unde & calidiora ipſa reddantur. Medicamenta frigida quadantenus refrigerandi potentiam à nobis accipiunt, ſicut excalfaciendi calida, tam & ſi alio modo illa, alio iſta. Nam calida praeter deductionem, & in minima diviſionem, calorem aliquantulum à calore noſtro nanciſcuntur: frigida non ſic, ut quae à calore noſtro deductionem ſolam, & diſtributionem, atque in minima diviſionem, non autem refrigerandi principium accipiant. Id enim naturae repugnare videtur, ut nativus noſter calor refrigerandi impertiatur potentia, ſecus in medicamentis calidis, quae praeter deductionem in corpus, juvantur etiam ab innato calore, in calfaciendo: refrigerandi autem potentiam, quam à nobis accipere medicamenta frigida, ipſa vi nativi noſtri caloris deductionem accipere, & in minima attritionem, diſtribuente ſcilicet medicamentum nativo calore, non autem ullam ab eodem calore qualitatem, quae refrigerare ipſa poſſint. Generale communeque utriſque eſt (hoc eſt calidis, & frigidis medicamentis) nempè alterationis principium, ex paſſuro corpore, in acturum medicamentum procedens. Nam quae poteſtate quidem ſunt calida, alterantur eo duntaxat, quod incaleſcant à nobis: at quae frigida natura tum quod comminuantur, tum quòd aſcitium accipiant motum. Cum itaque ipſis, tanquam frigidis agere abſque corporis patientis auxilio non licet, jure poteſtate frigida dicuntur. Nam ut actu nos refrigerent, non prorſum ex ſeſe obtinent. Verum à nobis prius perpetiantur, ut refrigerent, oportet. Etenim in minuta conteri, & adventitium motum accipere, affectus ſunt medicaminum. Quamobrem oportet frigida medicamenta, quae ſunt, corpora noſtra calefacere, ſi principium ſuae refrigerationis, praeter memorata à calore noſtro acciperent. Quod cum naturae rerum repugnet, ut frigida quae ſunt, per ſe calefaciant, ſequitur omnino medicamenta frigida, ut ſeſe exerant, & id quod poteſtate ſunt, actu efficiant, atque operentur, non aliter id praeſtare, quàm ſola attenuatione, & in minima à calore noſtro facta attritione, & in partes diſtributione: quae ubi à nativo noſtro calore peracta ſunt, ipſamet medicamenta frigida, per id quod in ſemet ipſis habent, refrigerandi principium, ac facultatem, corpora noſtra abundè refrigerant. Atque ad hunc modum, quae poteſtate talia ſunt in corpore operantur, quae omnia accuratus ac doctus medicus apprimè noviſſe debet, ſi recte mederi velit. Neque enim ſatis eſſe arbitror, ad perfectum medicum chirurgum conſtituendum, capſulam pauculis alveis diſtinctam, ſatis pyxidiculam, vel uno atque altero remedio contentum eſſe, quae ſcilicet acceperit oraculo, nec ulli revelandum. Sed ſanitatis cuſtodem medicum, & morborum depulſorem eſſe convenit. Eſt enim medici finis, ſanitatis cuſtodia, ſeu adeptio: praecipuumque munus eſt morbos adimere. Quae quidem nulla ratione conſequi poterit, niſi per gradus à quamplurimis antehac auctoribus aſſignatos incedat. neque ſat eſſe conſtat hominum prima elementa noviſſe, temperamenta optimè diſtinguere, ac ejuſdem integram naturam percipere, tum functiones illaeſas, tum morbos, niſi remedia etiam morborum exactè poſſideat, quibus aegros liberare valeat. Unde poſt exactam praedictorum cognitionem, & nos ſequuti ſumus morborum remedia varia ex immenſa, omnibusque expoſita naturae ſylva & majorum hiſtoria, quae jam publica vel multorum fide conſtent, remedia depoſuimus, noſtraque admiſcentes, quae & ratione & experientia multoties fide digna comprobata fuere. Quod & ſi de eadem materia plurima Hippocrates, Dioſcorides, ac reliqui ſeniores memoriae tradiderint, quaedam etiam poſteritas adjunxit maxima tum diligentia, tum majorum praeceptorum obſervantia, quibus tandem accurate ſuperius enarratis ad aliud tandem caput noſtra ſeſe convertetur oratio, ut plantas tot enarratas, ratione ſua uti aliquando poſſimus.

CAPUT VII.

DE PLANTARUM DIFFERENTIIS, PARTIBUS, ORTU, DELECTU.

Caeterum quoniam de materia chirurgica longe ſatis locuti ſumus, reliquum eſt, ut de plantarum differentiis, partibus, ortu, delectu, in futurum verba faciamus. ſimiliter quo anni tempore: quibus locis: qua caeli conſtitutione, & qua omnino ratione herbae, flores, ſemina, ſucci, radices colligi, conſervari, atque in uſum medicum reponi debeant. Quae res maximo chirurgo futura eſt adjumento, cum & ipſe cogatur multoties; ex ſimplicibus compoſita medicamenta conficere, & in uſum aegrotantium eadem ſtatim redigere. Et quoniam fruſtra quicquid in agris, ac univerſo terrae gremio, à natura parente rerum omnium optimo, & locupletiſſimo, plantarum gignitur, humano generi eſſe poſſit, niſi rite quis operam in decerpendis, colligendis, ſervandis, ac reponendis ſingulis collocet, quae ab corruptela, marcore interim, atque omni prorſus vitio, integrae ſimul, & illaeſae perſiſtant:

ideo operaepretium mihi facturus videor, ſi pauca praecepta cum primis utilia, neceſſariaque, de eiſdem rebus conſtituam. Quod eo nunc accuratius eſt monendum, quo ſegnius hoc ſeculo, in officinis, plerique hic elaborant. Atqui priuſquàm id aggrediamur, praecipuas plantarum differentias, earundemque partes commemorare, mihi neceſſe viſum eſt, ut ante cognoſcamus, quàm in conſuetudinem vertamus. Sunt itaque primae plantarum partes, radix, caulis, ſive ſuffrutex, ramus, ſurculus. Radice alimentum attrahitur, quod in caulem, ſi increſcere, aut conſiſtere debeat, tranſmittitur. Eſt vero caulis, quod ſimplex, interdum lignoſis adnaſcentibus ramulis, foliiſque minutis, ſupra terram aſſurgit, ex quo deinde ſemen aut fructus editur. Rami, aliis modis vocati è caule multiplices hincinde ſparguntur, ex quibus ſurculi velut annotinum germen gignuntur. plantarum aliae ſativae, hominum induſtria inventae: aliae ſylveſtres, & ſpontè provenientes, quod genus naturae initium eſt. Hae citius; illae tardius germinant, florentque: ſimiliter hae plures: illae pauciores, ſed meliores fructus, temperatioremque ſuccum praeſtantes ferunt. Rurſus quaedam fructiferae, quaedam ſteriles: atque hic incredibilis pene differentia partium, formarum, ſaporum, odorum, colorum, ac qualitatum: quae omnia non eſt hujus inſtituti edocere, quando acutiſſimè ac abſolutiſſimè id immenſae ſubtilitatis philoſophus Ariſtoteles, & poſt eum Theofraſtus clariſſimus, ut reliquos mittam, praeſtiterunt. Nos verò breviter rem indicare volentes, praecipua quaeque, & cognitu neceſſaria recenſebimus. Ubi in primis hoc dicere non eſt intempeſtivum, quòd plantarum nonnullae hyemis injuriam perferentes, aſſiduo virore ornantur: non nullae ne minimam ſanè tolerantes, foliis atque, omni ornatu privantur. Sed univerſae inſitum quendam humorem caloremque poſſident, veluti etiam animantia: ac cortice veſtiuntur, qui ultima, exteriorque earum pariter, & fructuum pars eſt, à ſubjecto corpore ſeparabilis: quamquam ſubinde illo vacuae reperiantur: cujuſmodi ſunt fungi, & quae abſque radice inſuper naſcuntur. Ac in his non deeſt mutua pernicies (adeo nihil perpetuum natura eſſe voluit in terris) quia herba herbam ſaepe laedit, & planta plantam interimit. Siquidem quercus ac olea, ſi alterutra in alterius ſcrobe ponatur, emoritur. Quercui tantum eſt diſſenſionis cum juglande, ut in vicinia poſita, extinguatur. Vitis braſſicam refugit, & propinquum hoſtem declinat: eadem cyclamino, rutae, & origano, oppoſita, exareſcit. Orobanche ervum perimit, linodera foenugraecum. Lolium, & avena, tritico, & hordeo: lappa, lenti, aliaque aliis cladem inferunt. porrò quantum occaſione aëris, & ſolis varietate, in iiſdem diſcriminis ſit, jam olim à Theophraſto, Dioſcoride, Galeno, Plinio, aliiſque rei ruſticae ſcriptoribus, & à pleriſque doctis aetate inferioribus, dilucide expoſitum eſt. Etenim plantarum aliquae in paludibus, aliquae in lacubus, & ſtagnantibus aquis exiliunt, aliae fontium riguos, fluviorum ripas, & littora deſiderant: quaedam humidos, aquoſos, uliginoſoſque tractus amant, quaedam contra aquas ac paludes oderunt, & ob id campeſtria, ſaxoſa, arida montanaque ſequuntur: quibus potiſſimum locis, veneni qualitatem obtinentes naſci videntur. Nec deſunt quae opacis vinetis: & quae pratis, arvis, maceriis, ruderibus liberiſque locis delectentur: & quod mirandum atque abſurdum inſuper haberi poteſt, non nullae ex ſeminum plantarumque numero, pullulare in terra nequeunt, ſed arboribus innaſcuntur, & ab iiſdem alimentum ſuſcipiunt, velut agaricum, dryopteris, lichen, viſcum, ac polypodium, quae è quercubus maximè proveniunt. Sunt praeterea, quae ſine radicibus, in aliis herbis proſiliant, ut caſſutha, epithymum, & epitymbrum. Sunt quae per ſe naſcantur, ac vivant, abſque ulla radice, ut tubera terrae, quae Plinius lib. XIX. cap. 2. inter rerum miracula numerat. Quin, & pleraeque ſtirpes ancipitem vitam malunt, & extrema refugiunt, ceu vitex, chamaeleon niger, ſmyrnion, ſcordium, & ſmilax. Accidit quoque partem imam ſubinde optimam, & ſupremam vitioſam eſſe. In ſumma unaquaeque planta natale ſolum ejuſmodi quaerit, in quo vigere ſummopere poſſit: unde fertilitas ſterilitasve exultat, atque vehementiores efficacioreſque, ſive imbecilliores languidioreſque exiſtunt. Nec enim eadem felicitate, nec pari facultate, in ſicca ac ſqualente, aut humida, & lacuſtri proveniunt: quoniam omnes rerum exceſſu languent pereuntque: quamobrem diverſae qualitates, mutationes, & morbi (praeſertim quando turgeſcunt, germinare, ac fructum gignere incipiunt) ſingulis penè ſuperveniunt, docente idem quoque praeclariſſimo rerum naturalium inveſtigatore Ariſtotele, de plantis primo: ac. 5. hiſtoriae Animalium, cap. 11. imo frequentiſſime alterari, neque ulla crebro diligentia ali, aut conſervari poſſe, ſi in alienam terram transferantur: contra alias tranſlationes meliores grandioreſque aſſurgere, uſus quotidianus evincit. Quin, & aliae culturam amant, aliae eam aſpernantur, quales ſiccae, acres, amarae, ac ad ſummum venoſae, uſum medicaminis exhibentes, cenſentur: nam ejuſmodi ſublatis cultu viribus, hebetantur, ut fructum omnino parere nequeant, aut humidiorem ſaltem deterioremque producunt, quod ipſum ſeminibus (quae turgenti ſolo uſque concredere oportet) evenit. Turget vero ſolum, quando humectum juſta ac tepidum, & veluti ſtatum quendam aëris temperatum obtinet, quod vere eidem communiter tribuitur. Tunc etenim terra agilis, faecunda, idonea, ac laeta habetur. Quare Galenus, ver omnis exceſſus in medio, de temperamentis primo, decernit:

Plin. 21. cap. 15. & libro XXV. cap. 1.

Plantae in arboribus pullulantes.

&

& rectiſſimè Hippocrates, ſaluberrimum, minimeque morbis obnoxium, tertio Aphoriſ. conſtituit. Atqui hic monendum, ſylveſtres ac montanas plantas in univerſum vivaciores, ſolidiores, acriores, praeſtantiores, & odoratiores eſſe aquoſioribus, propter terrae denſitatem, & aëris tenuitatem, velut ad Cratevam Herbarium ſive Radiciſecam ſcripſit maximus Hippocrates, ac Theophraſtus. 4. cap. 14. Amplius de cauſis plantarum primo, cap. 19. Conſtant etiam ſylveſtres foliis minoribus, caulibusque ſcabrioribus, quàm ſativae, & ſucco potiſſimum acriori vehementiorique eodem teſtificante 7. plantarum cap. 6. cui adſtipulatur Plinius lib. XIX. cap. 12. & Oribaſius initio tertii collectorum libri de cibis. Ex his itaque manifeſtum eſt, omnem plantam, cum telluris qualitate ac coeli conſtitutione, tum nutrimento, cultura, & caeterorum forma, ut melior, ac deterior evadat differre: nam ſingulae ſingulam, imo naturae ſuae propriam terram, ſiccae ſiccam, humidae humidam poſtulant: ac paucae admodum voluntate atque arbitrio agricolarum generantur, aut excreſcunt. Nec tellus eadem fert omnia, dives abunde frugibus haec, vino fertilis illa ſuo eſt. Atqui celebre inſuper eſt Cyri regis Apophtegma, quo plantarum ſemina, hominum mores atque ingenia, ſimilitudinem regionum accipere, pronuntiavit. Sed revera non eſt ſatis plantas omnes, omnes frutices, herbas, flores, fructus, liquores, & alia medicamenta (quantumvis etiam ſingulorum vires in promptu habeamus) recenſuiſſe, niſi commodis, ut dixi, locis, & ſuis unumquodque temporibus decerpatur, arefiat, ac ſeponatur: quibus videlicet vires ſuas praeſtantiſſimas retineant: ſiquidem metallica diuturnitate quoque languent ac intereunt. Hujusmodi itaque ratione, ut autor eſt princeps herbariae medicinae Dioſcorides, ſimplicia aut viribus eximia ſunt, aut evanida nullo munere funguntur. Deligenda igitur in his carpendis ſerena eſt coeli conſtitutio, hoc eſt, quando nullis ferè nubibus obducta ſit: verùm adeò perſpicua, ut pro vulgarium opinione, aether ipſe conſpiciatur, ſudum Latini dicunt. Utilitas autem inde haec eſt, nam ſi pluvioſa nebuloſave fuerit, herbae extranea humiditate perfuſae, aut imbutae, facillime corrumpuntur. Rurſus ſi à nimio ſqualore legantur, ne id quidem probatur, cum exuccae, & naturali humido deſtitutae, protinus exareſcant. Et quamquam omnes herbae, ex Theophraſti lib. IX. cap. 22. ac Plinii ſententia 27. cap. ultimo. validiores effectus in frigidis locis, atque Aquiloniis ſiccisque, accipiunt, quàm meridianis: attamen majores noſtri, & praeſens quoque aetas, à Galeni uſque ſeculo initium ſumens, medicinalem materiam, ex meridie, quàm Aquilone petere maluit. Sed quemadmodum vehemens aeſtus herbarum vires comminuit, ſuccum in earum alimentum cedentem exhauriens, & attractricem foliorum, truncorum, radicumque vim depaſcens: ita immodica humoris copia noxia omnino habenda erit: quoniam haec earundem facultates retundit, & multa luxuria redolentiam, generoſitatem, ac incrementum impedit. Certe plantae calidae & ſiccae, in aëre eandem qualitatem obtinente praeſtantiores. Itidem de reliquis eſt ſtatuendum breviter, omnes herbas mediocritatem quandam efflagitare, atque ſingulas, pro ſuis temperaturis demetendas eſſe, cognoſcere oportet: nam gremium telluris inane eſt, & ſine fruge ſolum, niſi ſumat ab aethere vires. Hic tempeſtive mihi dicendum videtur, herbis (quibus peripatetici vegetabilem tribuunt animam, Anaxagoras, Plato, atque Empedocles adhuc ſenſitivam) quatuor ineſſe aetatis tempora veluti reliquis animatis: quod praeter alios naturalium rerum ſcriptores, Dioſcorides inſuper in praefatione ſua, diligenter innuit. Etenim quando primum è terra erumpunt, principium videri, & dici poteſt: deinde ubi paulatim adoleſcunt, ac frondes exerunt, augmentum- poſtea florentes, & fructus proferentes ſtatum. Ultimo in foliorum quodam deciduo, & fructuum privatione, declinationem ſive ſenium, haud imperite appellamus. Jam quod amplius ad eas decerpendas attinet, tempus eligendum, in quo vigeant, & tantum non floribus ac ſeminibus turgeant: quod potiſſimum in fruticoſis herbis obſervandum erit: quales ſunt, abſinthium, adiantum omne, aſplenum, abrotonum, anethi coma, betonica, carduus benedictus, calamintha, cicorium, centaurium parvum, chamedryae, chamaepytis, eupatorium, euphraſia, fumaria, hyſſopi coma, marrubium, majorana, mentha, origanum, polium, pulegium, ruta, roſmarinus, ſiſymbrium, ſalvia, thymum, thymbra, verbaſcum, & id genus aliae complures, quas ex induſtria praetermitto. Unde aeſtatis medio ejusmodi demetere ſolemus. Mox quicquid eſt terreni. haerentis ſpurcitiae, quiſquiliarum, decutiendum, ut prorſus ſincerae exiſtant, permaneantque. Deinde in umbra bene ſiccatae, reponuntur in annum, domunculis ſiccis, aut ſacculis ex corio, ne earum vires evaneſcant: nequaquam in linteis, ut paſſim fieri aſſuevit. Et hic cogitandum, herbam aliam alia diutius, aut brevius durare poſſe: ſiquidem Theophraſtus teſtatur, ac poſt eum Plinius. Elaterium ducentos annos probatum iri, veratrum utrumque triginta, chamaeleonta nigrum quadraginta, centaureum majus decem, aut duodecim, peucedanum, & Ariſtolochiam quinque vel ſex: ſed in genere ſimpliciterque, quò recentiores ſunt noſtrates herbae, eò plus virium habere creduntur: & quò facultate magis calida exuberantes, eò durabiliores: contrà eſt in frigidorum natura, quae quàm citiſſime reſolvuntur, ſi tantum extremè frigida excipiamus: qualia numerantur hyoſcyamus,

Nam quaſdam ferrum non admittere Plin. 19. cap. 10. ex teſtimonio Sabini Tyri ſcribit.

Theophr. lib. IX. cap. 14. Plin. 27. cap. ultimo.

mus, mandragora, opium. Verum hoc ſuccus eſt non herba. Conſtat igitur ex ſupra ſcriptis plurimas alterationes è terra enatis accidere. Nobis vero ſufficiat in praeſentiarum, quòd in media quadam coeli, regionis, & locorum temperie, neceſſaria congregemus, & in umbra, diligenti ſtudio, ſiccemus, mox ſacculis coriaceis, aut capſulis viliaceis, aut piceis reponamus. Similem quoque rationem in floribus, herbarum gaudiis poſtulamus, qui pleni veris, & anni renaſcentis ſunt indicia. Sed ò Deum immortalem, quanta fuit in effingendis tum coloribus, tum figuris ac delineationibus florum, naturae ſolertia ſimul, & ubertas? dum varia miſtura, atque opere multiplici, inexplicabili prorſus pictura, in certamen uſque luxuriant omnes: nam quidam colore candido, quidam rubro, ſubrubro, alii purpureo, & in purpureo albicante, interdum nigricante, conſpiciuntur. Sunt qui luteo, ſunt qui puniceo, qui aureo, caeruleo, hyacinthino, & aliis praeterea coloribus, admirabili opificio inſigniuntur. Ut mittam florem flori ſubinde innaſci, duplicemque videri, veluti in roſis chryſanthemo, buphtalmo, caltha, bellidis pariter, & betonicae ſpeciebus & pluribus aliis. Jam quid dicam quoſdam muccoſos, quoſdam inſtar umbellarum, radiantes eſſe? Alios inſuper lanugine quapiam obduci, & in pappos evaneſcere? alios corymbis ſimiles racematim cohaerere? alios echinatis capitulis recondi? alios ſtellarum ſolisque effigiem repraeſentare? Et inter hos omnes aliqui odori, aliqui inodori, non nulli urbani, non nulli agreſtes: quidam praecoces, quidam ſerotini reperiuntur. Porrò in his minimè ſilentio involvendum, coeli conſtitutionem ſiccam, ſiccosque tractus, ad odoris incrementum plurimum conducere, accedentibus quoque, ſtato tempore, aquae ventorumque commodis mutationibus. Hinc adeo liberae plantae in univerſum ſativis odoratiores: & flores primi poſtremis plerumque meliores, quando videlicet herbae ſucculentae vigentesque, nullam injuria noxam contraxerunt. Nam & in arboribus, quae quotannis bis fructum ferunt, priores cenſentur praeſtantiores: quod ipſum immenſi ingenii vir Ariſtoteles libro primo plantarum tradidit. Sed non omnibus plantarum partibus, odor, aut ſapor idem eſt. Sunt etenim quae in ſuprema, ſunt quae in ima, aut media, aut in alia quapiam parte, utrunque retineant, edantque, praeterea quae in frondibus, quae in foliis, floribus, ramorum ſummitatibus, fructibus, ſeminibus, in radicibus, alium atque alium ſaporem, & odorem praeſe ferant: at magis ille quàm hic ſedem mutat. Et quemadmodum ſapor in viridi vehementius, ita diuturnus odor efficacius in ſicco vigente, ſoloque ſimili exultat. Similiter venenoſae herbae validiorem conſtantioremque ex ariditate odorem vibrant, quia pars aquoſa penitus difflata abſumptaque eſt. Atqui & illud cognoſcendum odoratas plantas, flores inodoros, aut certè olentes exiguum praeferre: contrà, quibus flores odoratiſſimi, ipſa planta omni odore deſtituitur, ceu in violis, roſis, liliis, betonicae ſpeciebus, & pleriſque aliis deprehendimus: quorum alii exilem odorem ſpirant, & celeriter evaneſcentem: alii toto anno fragrantes conſiſtunt, cujuſmodi inprimis roſae rubrae diligenter ſiccatae, ac crocus numerantur. Sed flores omnes legendi ſunt, dum integri, & maturi erunt, coelo ſereno (roſas tantum pro ſaccharo parando hic excipio) antequam ſol meridianus eos ſiccet, aut alioqui ſponte ſua decidant: qui quidem ſiccandi, in locis temperatis, nunc magis, nunc minus pro diverſa ipſorum natura ſaepius revolventes. Quidam medicorum, donec una pars ex decem relinquatur, ſiccandos contendunt. Hactenus de herbis ac floribus, quantum ſeplaſiariis neceſſarium eſſe exiſtimavimus, loquuti ſumus, ubi dictionis affinitate illecti obiter quaedam de odoribus attigimus verius quàm abſolvimus, quia omnem odoramentorum doctrinam cognoſcere volentibus Theophraſti lectionem ſexto de plantarum cauſis, & Plinii libro XXI. cap. ſeptimo ſuademus, quibus ſanè locis, diligens lector ea conſequetur pleniſſimè, quae nos hic brevitatis cauſa praetereunda ſtatuimus. Venio ad fructus, qui omnes carne, nervo, cute, ſemineque conſtant. Caro pars fructuum interior dicitur. Nervus per ſe nomine caret, quadam tamen ſimilitudine animalium appellationes ſortitur: ſpectatur autem is continuus, fiſſilis, praelongus, ſed inſociabilis, germinisque infoecundus cum venis. Cutis & ſemen per ſe manifeſta ſunt: quod ad illorum delectum attinet, ii ex arboribus maturi decerpuntur, niſi adſtringentes fuerint ex legitima regione. Nunc deinceps ad ſemina progrediendum, quae finis omnium plantarum, & opus naturae praecipuum (ut in quo ſpes ei maxima propagandae ſpeciei ſuae ſit) merito judicantur. Propterea eadem pro vario facultatis diſcrimine, abſolutiſſima diligentia, ſede occultiore tutioreque natura repoſuit ac munivit. Nam quaedam cuſtodiae gratia, ſiliquis, glumis, echinis, corniculis modò aduncis, modò rectis, pelliculis, corticibus, lignis, umbellis, cruſtis, ac ſimilibus ſervantur, includuntur, & operiuntur, quaedam ſimplici quaedam duplici tunica: Alia lanugine ſive pappo veſtiuntur: Alia nuda ac conſpicua patent. Etenim natura ſemper, iis quae infirmiora ſunt, majorem tutelam impertivit. Sunt inſuper congeſta atque coëuntia, ſunt diſcreta atque diſtantia, ſunt valida, & invalida. Differunt etiam forma, colore, ſapore, odore, ac ſubſtantia. Et in his omnibus diligenter nova, aut ſaltem vigentia à veteribus diſtinguere oportet, dandaque omnino opera eſt, ne ſuperflua dulcedine humiditateque abundent (quae beſtiolarum innatarum origo eſſe ſolet) neve vetuſtate ſint exucta,

exucta, aut aliis peregrinis ſeminibus ſint conſperſa. Et inter haec calida frigidis natura diuturniora experiuntur: aeſtiva hybernis, nigra albis firmiora. Item quaecunque ſicca, amara, acria, oſſea, quaeque multiplici vagina, aut diverſa tunica veſtiuntur, ab animalium noxa ſunt tuta. Reliqua verò omnia celeriter vitiantur. Legere autem convenit, quando ſiccari coeperint, & antequam decidant, hoc eſt; ubi matura ac perfecta habentur, quod poſt Autumni aequinoctium evenire potiſſimum ſolet. Id tempus cenſetur, Sole Libram ſubeunte, nimirum decimooctavo Calendas Octobris, ſive decimoquarto die Septembris. Semen optimum, anniculum, & graviſſimum judicatur, quod naturae ſuae dotes retinet efficaciſſimas: bimum deterius, trimum ſterile, ſicut à Theophraſto lib. VIII. cap. II. ac Plinio 18. cap. 24. edocemur. Porrò quamvis ſaepe locus, & ſubſtantiae ipſius qualitas, robur, & diuturnitatem adjiciat, nulla tamen ſemina ultra quattuor annos durare poſſunt, Theophraſto etiam teſtificante ſeptimo plantarum, cap. ſexto. Quin univerſa, longioris temporis ſpatio ſeneſcere emorique neceſſe eſt: interea ſervabiliora in locis ſiccis, & editioribus exiſtunt. Breviter quo ad fieri poſſit, ex ejusmodi tractibus petantur, quae ab autoribus peculiariter celebrata ſunt. Praeterea modus, & ordo in ſingulis legendis, purgandis, ſiccandis, ac reponendis adhibeantur: ne ſquallorem, ſitum, aut interitum ullum patiantur, quae calore humoreque extraneo, haud difficulter ſuperveniunt. Siccantur autem difficillime, quae cortice reprehenduntur. Legumina cerealia vocata, validiora, vegetiora, ſuaviora, aut acerbiora, & ad uſum cibarium meliora deteriorave, pro locorum etiam natura, redduntur. Omnia verò agrum exigunt, pro alimenti convenientia, & aëris ratione. Etenim ſolum apricum, & maxime ſerenum, infirmioribus commodius eſt. Contrarium validioribus. Judicantur praeſtantiſſima, ſi aqua macerata quàm citiſſimè plurimumque turgeant, reſolvanturque. Coctiva ac mollia inſuper fiant. Evenit namque, ut quae in locis calidis, ſtercoroſis, tenuibus, ſolique expoſitis naſcantur, alimentum leve atque facile ſortiantur: ita etiam fructum rarum, dulcem, mollemque pariant. Quae id minus faciunt, peſſima ſunt, nimirum terra frigida, ſpiſſa, lenta, madida, & paluſtri exurgentia, quae etiam extinguuntur. Eadem puteali aqua cocta ſit, aut momentum ſinapi fuerit adjectum. Nam id ſi accidat, quamvis etiam aquam non reſpuunt, Theophraſtus ſecundo plantarum, cap. 5. & lib. V. cap. 7. ut coctiliora evadant, nitro macerari, & in ſicco ſolo ſeri praecipit: ut verò dulciora melle, aut lacte, pari ratione fermentari. Atque iſta in herbis, floribus, ſeminibus, ac ſerie mox continua exponendis diſcrimina, herbarum miniſtros, ac pharmacorum conſtructores expendere oportet, alioqui non ſegnitiam, ſed praeterea inſcitiam eorum ego conſtanter accuſavero. Nunc ad humorum (quos publico nomine ſuccos vocant) extrahendorum modum pervenio: qui ex herbis, floribus, fructibusque, ſanguis eorundem intelligi debet. Aut enim manibus, torcularibus, ſive aliis machinis (prius inciſis, mox contuſis) exprimitur, quod eſt veluti ſuccamentum. Aut per ſe exudantes, profluunt liquores, qui gummi ac reſinae etiam nominantur. Aut cortice, ſive caule, ſive trunco quopiam inciſo, lac ſeu lachrymae ſtillant. Speciatim autem ex papaveris nigri capitibus ſuccus colligitur, opium dictus. Et in illis exprimendis accidit, ut proprium ſucci colorem plantae aliquot admittant: aliis enim albus, aliis ſanguineus, aliis viridis, aliis luteus, aliis alius color ineſt: ſed principales ſeptem numerantur, velut odores, & ſapores, qui interdum manifeſtantur, interdum occultantur. Varie interim ex caulibus, caudicibus, ramis, fructibus, floribus, ac radicibus: nunc aquoſi, nunc lenti, gummoſi, ſalinoſi: nunc acerbi, acuti, amari, acres, dulces ſapores eruuntur (ut peculiaribus locis aperiemus) quorum genera ſeptem praecipua, Theophraſtus de cauſis plantarum ſexto, cap. I. & Plinius tredecim enumerat libro decimoquinto, cap. 27. ſupra haec tria ſunt mirabili maxime natura, quae apud eoſdem ſtudioſi invenient. Admittunt inſuper iſti ſapores innumeras mutationes, quemadmodum plantae, & fructus: nulla tamen planta ſalſum ſaporem edit. Atqui hanc diſputationem latius examinare atque inveſtigare deſino, ne longior quàm par ſit eſſe videar, ſed quaedam rudioribus indicaſſe, non fuerit inutile. Redeo itaque nunc unde primò digreſſus ſum, nempe ad ſeminum profluvium, & herbarum interitum, qui aetate deſinente exſpectandus eſt, quando viror ſimul ac virtus labefactatur: quod equidem fit, ubi plantae, & ſtirpes paulatim à ſummo ſupra terram pereunt, & quicquid eſt in toto caule potentiae, in ipſam radicem confluit transfunditurque, ac veluti in ventre ſuo retinetur. Unde neceſſariò valentiſſimae, & utiliſſimae radices (quae plantarum ſunt elementa) circiter hyemem evadunt. Quamquam alii aliter judicent, ac peculiarem aliquam in pleriſque doctrinam aſſignent, quemadmodum curioſus lector, in autorum libris obſervare poteſt: nos hic ſummam ejuſmodi tradere conſtituimus. Radices itaque omnes in ſolo, ac coelo naturae ſuae convenienti, integrae, quod fieri queat, effodiendae, expurgandae, abluendae, diſſecandae, & à lignoſa matrice ſegregandae erunt, pro multiplici earum imagine. ne luto aut terra obductae corrumpantur, vel triſti ſenſu guſtum offendant, vel medica pondera vitient: mox filo transfixae, & ex quibus, oportet dura matrice integre exempta, parvis intervallis, in umbra loco libero ac perflatili, haud quaquam humecto, ne ſeſe

Semina, quando legenda.

Succi, quot modis extrahantur.

partes mutuo contingant, omnino ſiccandae: poſt in capſulis ligneis extra vehementem ſolem, fumum, pulverem omnem, conſtituendae: parvae autem, tenues rarae, citra eliquationem reponendae: alias ſiquidem promptè ſitum contrahunt, & abominabilem pariter de ſe odorem praebent, niſi ad hunc modum perite tractentur. jam & hoc cognoſcendum, craſſas ac denſas diutius: tenues & raras brevius aſſervari. Avicennas ſupra tres annos durare negat. Atque in his, ſicut in earundem foliis, floribus, fructibus ac ſeminibus, varia recenſentur diſcrimina, quoniam interdum longae, magnae, & multae: interdum breves, parvae, & paucae reperiuntur, veluti omnes aeſtivae: fit etiam, ut una tantum ſingularis radix inveniatur. Sunt adhaec ſubinde molles aut durae, ſubinde craſſae aequales, ſubinde tenues diſtortae, quae aut in altum deſcendentes, vel ſummae terrae adhaerentes ſua natura aut loci inaequalitate contorquentur: praeterea lignoſae, carnoſae, ex carne corticeque conſtantes, ſurculoſae, nervoſae, capillatae, capitatae, geniculatae producuntur. Nulla tamen altius ſubire poteſt, ex opinione Theophraſti libro de cauſis plantarum primo, cap. 13. ac tertio, cap. quarto, quàm ſolis ardor pertingit, quod commentitium Plinius arbitratur. Unde colligitur terrae quoque varietatem hic, velut in aliis plantarum particulis, animadverti oportere. Quò enim illa rarior leviorque, eò radices majores atque altiores viſuntur: praeſertim quando ſol potenter agit, & nutrimentum conveniens accedit, & nihil ſaxei incrementum remoratur.

Plantarum inter ſe differentiae.

Earum etiam num ipſarum ſingulae, plurimis inter ſe differentiis diſtant. colore, odore, ſapore: nam aliae candidae, ſubcandidae, aliae nigrae, flavae, rubrae, ſubrubrae ex atro rubeſcentes, ex rubro purpuraſcentes, & herbacae nunc exterius, nunc interius apparent. Ad eundem modum quae odoratae. quae inodoratae, & graviter olentes deprehenduntur. ſimile in ſapore diſcrimen eſt, ut, quae radicum aliquae dulces, aliquae amarae, acres, atque inſipidae experiantur: quae vero dulces ſunt, niſi diligenter ſiccatae curentur, promptiſſimè vermiculis eroduntur. Amarae, & acres hujuſmodi vitio tutae habentur, & ſi inanitae viribus hebetentur. Si autem bulboſa ſit radix facilè ſiccatur, ſed ad durandum penitus imbecillis. In ſumma omnium diuturnitas eſt, pro multiplici earundem ſubſtantia, ac facultate. Eadem omnino eſt doctrina in corticibus ſiccandis, ac reponendis. Horum omnium uſque medicum, & creberrimè pharmacopolam meminiſſe neceſſe eſt. Et ſic quo ad fieri commodè potuit, plantarum partes, differentias, cultum, locorum diſcrimina, temporum varietatem, ac delectum propoſuimus: ſupereſt, ut qua peritia diu in vigore ſervari queant, breviter complectamur. Corruptela omnium rerum, aut alieni cujuſpiam admiſtione, aut proprii defectu, aut repoſitionis negligentia evenit. Proinde dum ſingula vigent integra, à luto, pulvere, ac ſordibus munda, diligenterque ab ſuperflua excrementoſaque humiditate ſiccata, in aedibus citrà ſolis fervorem, locis convenientibus, nimirum ſiccis perflatilibus, aëre ſublimi, paulatim, & ſparſim herbae, flores, ſemina, fructus, radices, & ſi quae ſunt ſimilia, ſiccari: deinde reponi concludique in capſulis ligneis, aut coriaceis loculis debent. Et hic vulgaris incogitantia noſtrorum hominum explodenda, qui ſupra pavimenta domus confuſim, ac confertim ſpargunt omnia: ubi frequenter à muſcarum, glirium, murium, felium, aranearum, & aliorum animalium ſtercore, ſordibus, pulveribus, ac excrementis contaminantur vitianturque: Aut à rigillorum guttis, ſive aedium vetuſtate pluviam per rimas admittentium ſitum contrahentia, corrumpuntur. Nec eos probo, qui in linteis ſacculis rarae texturae, aut canabinis: ſive per ſe ſiccata ſimplicia in faſciculos colligata, ad officinarum laquearia ſuſpendunt, ubi non ſolum brevi viribus deſtituuntur, ſed etiam in mille ſordium ſentinam deſciſcunt, vel aeſtivus aër in ipſa penetrans, quicquid ineſt boni abolet, atque abſumit. Quod ſtudioſe Galenus lib. III. per genera nos monet. Proinde quae annua, aut interdum diuturniori in officinis conſuetudine habentur, expendere animadvertereque oporteret, ut nihil à natura ſua alienum, in mortalium neceſſitatem uſurpetur, quod citius perdere quàm ſervare ea ratione poſſit. Ideo unum quemque in his omnibus ad monitum cupio, ut ejuſmodi occaſiones ſagaci diligentia, ſedulaque inſpectione obſervet. Herbae noſtrates quotannis permutentur, quae poſtquam probè, pro uniuſcujuſque natura, ſiccatae erunt in domunculis firmis, appoſitè collocentur propriis locis, aut aedium tignis appendantur. Fructus ſaepe corticibus, interdum zuccharo, aut melle conditi: aut ſuccus eorundem Sole vel igne coctus, atque inſpiſſatus, in vaſculis vitreatis operculatis, loco frigido reponatur. Liquidus verò quadam effervescentia per laneum colum transfuſus, in vitrea phiala collocetur, ſupra quem ex melle, aut oleo cruſta, haud multò poſt inducitur, atque ita in ſubterraneo penuario quàm diutiſſimè illaeſus ſine rancore. Flores jucundum odorem ſpirantes, arculis tiliaceis, aut vitris magnis: ſemina loculis interdum ſub abaco aut ſcamno ſupputario reconditis, & exemptilibus diſtinctis, interdum in chartis papiraceis involuta aſſerventur. Aromata, ut in frigidis humectiſque infeliciter, & novercante natura gigni nequeunt: ita in ſimilibus locis repoſita, durare non poſſunt: quod Theophraſtus libro primo plantarum cap. 6. ac de cauſis ſexto, cap. 22. teſtatur. ſed omnia in omnibus explicare eſt impoſſibile. Hoc unum in praeſens commonefeciſſe ſuffecerit, exquiſitam in primis anni qualitatem,

&

& peculiarem telluris conſtitutionem in odoriferis plurimum conferre, quae ſtudioſè etiam arefacta in arculis (docente Dioſcoride) tiliaceis obturatis, nullo ſitu obducti recondi debent, ut fragrantia incolumior aliquamdiu retineatur: quoniam ejusmodi tabulae promptiſſimè areſcunt, & propter mollitiem moderatam, neque fatiſcunt, neque rimas ducunt. Quare talibus concredita atque concluſa, à blattis tineisque facilius tutò cuſtodiuntur, quàm quae quibuſcunque indiſcriminatim reponuntur Meſue rheubarbari radices, ut viribus integris diutius perſiſtant, ſola cera, vel terebinthina miſta, circumlinit, vel pſyllio vel milio ſepelit. Idem agarici vires tuetur, zingibere, dauco, liguſtico, polypodio, quercino. Aloën cum aromatibus ſive bdellio vigorat. Haec atque ſimilia, ſtudioſi apud eundem in ſimplicibus invenient. Caſia fiſtularis vulgò nuncupata, integrius in theca ſua, ſabulo obruta, locis uliginoſis reconditur. Camphora, lini aut pſyllii ſepultura vindicatur ab injuria. Metallica, lapides, & ejuſmodi corpora dura ubilibet tutò ſervantur, abſque pulveribus tamen. Artifices noſtri multiplices pyxides aromatum diverſitate paratas habent, quibus ſine judicio res medicas recipiunt, quod vehementer damnandum eſt. Venio tandem nunc ad medicamenta compoſita, quae certè varia ratione reponi volunt. pulveres cordiales piramidalibus vitris anguſti oris, quamvis medicamentariorum pars, haud imperite coriaceis ſacculis, pyxidibus impoſitis rotundis ligneis ſervet. Alii errore magno tantum in vaſculis ex ligno. Eclegmata, Antidota, Electaria mollia, locoh, Robub, purgatoria, ſyrupi, conſervae: omnia haec poculis candidis, laevore alabaſtritem imitantibus, ac foris picturis variegatis, vel fictilibus, vel ſiliceis nitentibus ſeponuntur. Vidi frequenter, qui noxia conſuetudine, ſtanneis (quae Dioſcorides medullis deſtinat,) vidi qui teſtaceis vaſculis eleganter depictis reconderent: idem erat in chatarticis, & Antidotis uſus, ſed horum, non illorum ſtudium probo. Galenus nobilem Andromachi theriacen, argento, aut ſaltem pretioſo quopiam vaſe, reponebat, & frequenter detegebat, ut perſpiraret. Seplaſiarii quidam noſtri temporis, ligneis, cupreis, plumbeis, aut ineptioribus poculis, quod nulla excuſatione tolerari debet, omnia id genus medicamina conſtituunt, quando plumbum ceruſſam in ſeſe comprehendat. Et hoc quantopere humanis adverſetur, non habeo neceſſe demonſtrare, dabitur fortè occaſio, cum de ſtillaticiis aquis in plumbatis campanulis elici ſolitis, poſtremo nobis libro erit ſermo. Reſpondent, per Jovem, ingenia vaſis, & utrobique prioris, ac poſterioris pariter aevi, & ingenii diſſimilitudo pariter cernitur: nam ut tum erat aureum atque eruditum, ita nunc plumbeum, & craſſum eſſe ſeculum mihi videtur, in quo non ſolum negligitur, ſive potius contemnitur ejusmodi in rebus Medicis diligentia: verum abſurdum ac turpe, nonnullis in ſcholis uno aut altero, ſaepe nullo auditore, & tabernis ſubinde reſidentibus, atque ineptè de oleo, aut gramine percuntantibus, & Thraſonico interim faſtu, temporariam gravitatem, aut potius gravitatis umbram mentientibus, ac pertinaci invidia malevolentiaque bonis viris detractantibus, exiſtimatur: quando quiſpiam magno ſudore, accuratius pleroſque in arte medica errores expendens corrigit. Quapropter illi titulo qualicunque ſuperbientes, & purpuratis ſimiis ſimiles, magnifico cultu ſplendidi, tamen nihil aliud quàm ſimiae; nullam, aut vix trivialem herbarum cognitionem, medicamentorumque parandorum doctrinam adepti, neque ſibi, neque aliis utiles ſint, pravi ignavi philonides à Muſis, & Grajis alieniſſimi, omnem prorſus artis peritiam, indoctis herbariis, atque imperitis aliquot pharmacopaeis committendam arbitrantes, unam opinor excuſationem, ad malè ſtupideque agendum commenti delinquere. Non injuria miror, ejuſmodi ignavum pecus etiamnum in Academiis, & apud nobiles ac comites aliquot foveri, tolerari, ac ſuſpici: utinam exſplodere, & ſuis coloribus depictum, in theatrum omnium eruditorum ſibilis fugandum producere mihi liceat, ſed nunc moderatorum neſcio nimia prudentia, an negligentia in rebus publicis liberae linguae aut calami, carpendis vitiis eſſe non poſſunt: itaque deſino, cum ſatis ignavia ſua ſeſe prodant. Quòd vero herbaria induſtria, & pharmacorum conficiendorum cognitio, non tantum utilis medico, ad morborum inventionem, auxiliorum inſtitutionem, affectuumque curationem: verum ad totius artis dignitatem planè ſit neceſſaria, & plerique ante me doctiſſimi viri evidentiſſimè oſtenderunt, & ipſa veritas, indoctis ſemper odioſa, indubitanter evincit. Mihi igitur nunc ſatis ſit, ob immenſam herbariae medicinae commoditatem, quae ad omne genus mortalium pertinet, ſemel in univerſum iſta monuiſſe, ac quadantenus oſtendiſſe. Itaque pergo hoc inſtitutum meum breviter abſolvere, & quod reſtat, de reponendis medicaminibus adjicere. Electaria igitur ſicca, quadratis loculis ligneis hodie rectè includuntur. Catapotia, & Trochiſci, ſimiliter rotundis. Cerata, ac potiſſimum emplaſtra, in longas figuras undique rotundas (Magdaleones appellant) finguntur, & chartis papiraceis veſtiuntur, praeter extremorum media. olea, unguenta, & oeſypum, aptiſſimè alabaſtris ſervantur: poſſunt inſuper pixidibus lapideis, ſiliceis, ſtanneis excipi, ac locis ſiccis frigidisque condi. Adipes ſimul, ac medullae, humore aliquo competente ablutae, mox in vaſe duplici liquatae cinerum, ſolis, aut ignis tempore, per cribrum tenuiſſimum transfuſae, vaſculo terreo, in ſedibus

bus

bus frigidis, aut juglandium foliis, aut lauri recipiuntur. Atque in iſtis conſervandis, vehementes, & longi ſolis radii arcendi erunt. Praeterea conſtringendi coriaceo operculo, ab injuria incidentium, ſingula vaſa munienda, carnes animalium, à membranis ſordibusque primo diligenter purgatae, deinde frequenter aqua, poſt aceto, & vino auſtero lavantur, tunc in elibano leviter ſiccatae, ad uſum medicum aliquamdiu tuentur. Ocularìis medicamentis liquidis, aenea deſtinantur, quod illa acria, & propemodum mordentia imò ne multum quidem à corrodendi facultate aliena eſſe oporteat: quae ſanè tunc vires majores acquirunt, cum ejuſcemodi locis credita fuerint, quae in dies magis magisque eam vim augere queant. Proinde Galenos in aereis quoque ollulis coquit, & in aereis pyxidibus ejuſcemodi repoſitis utitur, libro per locos quarto, cap. 7. Nec tamen omnia ocularia medicamina talibus vaſculis indiſcriminatim committenda ſunt, ſed acria tantum: inſanus enim haberi poſſit, qui παρηγορικὰ, id eſt mitigatoria, ſeu conſolatoria aeri commiſerit. Et de iſtis nunc ſatis.

LIBRI SEPTIMI, HOC EST DE MATERIA CHIRURGICA,
AC TOTIUS CHIRURGIAE MAGNAE,

FINIS.

RERUM ET VERBORUM,

IN PRAECEDENTIBUS OPERIBUS MEMORABILIUM,

INDEX.

A.

ABarticulatio. 10
Abdomen *cur ſummus rerum opifex oſſe deſtitutum neceſſario creari voluerit.* 233
— *thoracis inferior pars.* 609
— *quid dicatur.* 920
— *quid contineat.* 1003
— *ejus muſculorum delineatio, oblique deſcendentis* 151. *adſcendentis* 153. *recti* 156. *transverſi* 156. 158
— *muſculi illius.* 230. 232. 282. 716. 786
— *muſculorum ejus octo deſcriptio.* 230
— *oblique deſcendentis.* 231
— *adſcendentis.* 231
— *rectorum.* 231
— *transverſorum.* 232
— *octo ejus muſculorum brevis enumeratio.* 230
— *muſculorum ejus venae ac arteriae.* 393
— *ejus muſculorum uſus.* 232
— *ejus recti muſculi pars, qua ſimiae & canes abundant.* 232
— *muſculorum ejus deſcriptio varia a Galeno tradita.* 232
— *ejus muſculorum functionem inepte medicorum vulgus aſſignare.* 233
— *ejus muſculos ſolos noviſſe videtur medicorum vulgus.* 233
— *ejus candidior linea.* 233
— *ejus muſculi transverſi a peritonaeo ſeparatu difficiles.* 232
— *muſculorum ejus adminiſtratio duplex.* 233
— *ejus muſculorum prior adminiſtratio fit a muſculorum oblique deſcendentis exortu.* 233
— *alter modus ab ipſorum terminis oblique deſcendentis.* 233
— *ejus muſculorum altera adminiſtratio verſus ipſorum initia oblique deſcendentis.* 234. *oblique adſcendentis recti & transverſi.* 234
— *ejus recti muſculi adminiſtratio.* 234
— *ejus transverſi muſculi adminiſtratio.* 234
— *ejus Arteriae.* 344
— *ejus membrana.* 413
— *ejus ſectio.* 476
— *muſculorum ejus arteriae.* 476
— *ejus muſculorum octo adminiſtratio.* 477
— *ejus muſculi ridicule quibusdam panniculi carnoſi vice habiti.* 636
— *ejus muſculorum hiſtoria.* 853
— *ejus ſuendi modus ex Galeno.* 1004
— *vulnerati ſigna.* 1003
— *vulnus quomodo curetur.* 943
Abductor *minimi digiti muſculus.* 146. 150
— *pollicis muſculus.* 148
Abhans *os.* 142
Abhaum *os.* 142
Abſceſſus *cur fiat in capite.* 942
— *unde gignatur.* 1044
— *a qua materia fiat.* 1070
— *quid.* 1070
— *quam materiam intra ſe contineant.* 1044
— *eorum formae variae quamplurimae.* 1070
— *ejus curatio.* 1071
Abſynthii *facultates.* 1103
Abſtructio *quomodo curetur.* 898
Acceptabulum. 9
Accidens *proprium cujusque corporis partis.* 894
Accidentium *cauſa quae.* 895
Accolarum *Alpium quae Stiriam ſpectant deformitas.* 17
Acetabulum. 9
— *an in utero muliebri detur.* 880
— *nomen ejus unde primo deſumtum.* 461
— — *Secundo.* 4670
— — *Tertio.* 467
— *ejus nomen ad tria relatum.* 647
— *nomine ejus quid intellexerit Hippocrates.* 647
— *femori articulando paratum.* 110
— *herba.* 67. 647
— *in coxendicis oſſe & humero.* 467
Achyna. 623
Acies *digitorum.* 143
Acoro *ſimilis Chyna radix.* 623
Acrochordones *unde oriantur.* 1035
Actio *naturalis quae.* 893
— *princeps.* 893
Actiones *animales quot.* 1024
— *ſenſiles quae dicantur.* 1024
Actionis *noxa quae.* 1023
Acuale *os.* 141
Acus *variae ſectionibus aptae cum earundem delineatione.* 140
— *imaginem ejus referens proceſſus.* 141
— *oſſeae geminae, appendices non proceſſus.* 697
— *pro ſuendis vulneribus qualis.* 981
Adaicon. 143
Adami *morſus os.* 142
Additamentum. 6
— *necatum.* 142
Adductor *pollicis muſculus.* 146. 141. 150
Adeps *ſeu pinguedo* πιμελή. 192
— *quid.* 192
— *ubi & quibus ſit copioſior.* 192
— *cur albeat.* 162
— *meſenterii.* 431
— *omenti.* 423
— *uſus.* 424
— *inteſtinis obductus.* 428
— *hominis cuti ſubſtratus, Galeno non obſervatus.* 635
— *inter cutem & carneam membranam repoſitus homini, Galeno ignoratus.* 643
— *cur albeſcat.* 676
— *quare non frangatur.* 954
— *eo nullum corpus humanum deſtitui.* 635
— *illum etiam carni paſſim attendi.* 182
— *in thoracis lateribus dorſoque occurrentem ne carnis loco eum habeamus cavendum.* 220
— *reponi inter cutem & tendinem volae.* 251
— *adminiſtratio ejus ſive reſectio.* 193
— *copia ejus quibus animalibus attributa.* 192
— *delineatio ejus.* 192
— *ejus uſus.* 192
— *inter ſimiam & hominem ejus diſcrimen.* 635
— *ejus examen.* 848
ἀδὴν. 308
Αδῆνες. 586
Αδηνοειδὴς παραστάτης. 450
Adhaerens *ſeu alba oculi tunica.* 559
Adminiculum *quid.* 962
Adoleſcens *juris ſtudioſus apud Patavinos, duos glandis obtinebat meatus, quorum alter ſemini, alter urinae erat deſtinatus.* 454
Adoren. 141
Adſenaſcem. 142
Adſtitum *glanduloſorum examen.* 878
Adſtringentia *potenter medicamenta quae.* 1142
Adjutorium *brachii.* 142
Adnaſcentia. 6
Adnatum. 6
Adnexus. 6
Aeger *quando parum alendus & quare.* 944
— *quid caveat in luxatis oſſibus.* 925
Aegidius Dux, *Medicus Bruxellenſis.* 761
Aegrotantium *ſigna mala.* 896
— *ſigna bona.* 897
Aegyptii *quomodo corpus humanum dividerent.* 608
— *quomodo corpus dividerent.* 919
— *eorum mos in virginibus proxime nupturis obſervatus.* 456
— *pudendi muliebris carunculas amputandi mos.* 456
Aër *per nares & os attrahitur.* 589
— *ſpiritus vitalis idonea materia.* ibid.
— *in vulneribus curandis quod tradat auxilium.* 945
Aeſtate *cur plurimi vulnerati moriantur.* 945
Aetatem *complentes dentes.* 142
Aethiopes *ſagittas qua radice inungant.* 996
Affectio *omnis calamitoſa.* 943
Affectiones *cutis quot ſint.* 1035
Affectorum *locorum notitia quem praebeat uſum.* 894
Affectus, *unde maxime imminet periculum, debet ante curari.* 988
— *qui vocetur.* 895
— *innominati oſſis.* 1043
Agarici *optimi, indicia.* 1135
Agglutinatio *vera ſola in carne perfici poteſt.* 938
— *vera quid requirat.* ibid.
Agis. 143
Agit *os.* 142
Agmina. 143
Agraſſo *chartom.* 142
Ἀγκὼν. 94. 142. 143
Αγκυροειδὴς *proceſſus.* 85. 142
Αιγίλωψ, *ut curandum.* 710
Ἄκανθα. 142
Ἀκρόχειρ. 98
Ἀκρώμιον. 142. 84. 85
Ἀκρωμίου ὀςέον. 142
Ala *in corpore humano quae pars ſit.* 920
Alacharam. 142
Alae *naſi.* 127
— *earum naſi muſculus.* 200
Alagas. 142
Αλάντοειδῆ. 823
Ἀλλαντοειδὴς *involucrum foetum amplectens.* 595. 753
Alba *oculi tunica.* 559
Albadaran *oſſiculum.* 107
Alberti *Magni de ſecretis mulierum indoctiſſimus liber.* 465
Albertus, Thomas, *Scotus de vermiformium proceſſuum uſu,* 550
— *de cerebri ventriculis.* 536
Albius *Anatomiae ſtudioſus.* 674
Alchatin. 142
Alexipharmaca *quae ſint dicenda.* 1062
Alfaik *os.* 142
Algorab. 142
Alhalm. 142
Alharta. 143
Alhoſos. 142
Ἀλινδρομοῦντες *nervi.* 371
Αλλαντοειδὴς *ſecundum foetus involucrum* 468. *cur ita veteribus appellatum.* 470

ʼΑλώπεκες *muſculi.* 246. 721
Alphos *quid.* 1035
Alpium *accolarum quae Stiriam ſpectant deformitas.* 17
Alraſafe. 143
Alrip. 143
Alſahad. 142
Alſlameet. 143
Alſelanuat. 143
Alſemſeminiae. 143
Alſochi. 143
Alterati *color in nutritione alteranti ſimilis.* 434
Alteratio *omnis duplici excremento notatur.* 1018
— *quotuplex ſit.* 1025
Althavorat. 142
Althoim *quis morbus.* 1082
Alveolorum *in malis & maxilla quae natura.* 701
ʼΑμαρυγαὶ. 194
ʼΆμβωνες. 9
ʼΆμνειος *ſeu* ἄμνιος *membrana cur veteribus ita dicta.* 468 470
ʼΆμνειος *membrana foetui proxime obducta.* 595. 754
ʼΑμνίον, *membrana.* 730
Αμνυιός. 823
Αμφιβληστροειδὴς. 366. 592
Amatus *in Canani ſententia de vena conjuge carente.* 795
Amygdalae *faucium.* 502
Anagallidis *facultates.* 998
Anatome *docenda & oſtendenda quis ordo ſervandus.* 475
- - *a Galeno non eſt abſoluta.* 833
- - *indies novis praeceptis illuſtratur.* 833
- - *humani corporis fabricae cognitionem docet* ibid.
- - *poſt Galenum a Veſalio mirum in modum exornata & aucta.* 834
- - *ad eam cujusmodi corpus adhiberi conveniat.* 476
- - *ejus ſtudium provehendum praefectorum Italicorum diligentia & amor.* 476
- - *ejus profeſſores ridicule hactenus rerum officium propoſuerunt.* 482
- - *propriis oculis debet intueri.* 892
- - *cur ſit neceſſaria Medicis.* 893
- - *ejus hactenus obſervata ratio inutilis* 131
Anatomici *operis & inchoandi & abſolvendi, qui nam Veſalio praecipui autores extiterint.* 32
- - *veteribus auditus oſſicula incognita fuiſſe.* 141
- - *eorum commentum qui bilem in ſuam veſiculam aſſervari docent ut jecur a putredine vindicet.* 437
- - *de cordis oſſe lapſus.* 81
- - *Inſtrumentorum delineatio.* 138
- - *de pylori ſitu error.* 418
- - *de venae cavae exortu prolixam eſſe diſceptationem.* 319
- - *de ventriculi cellulis error.* 418
- - *de ventriculi exteriore tunica nimis in fundo carnoſa error.* 419
- - *vulgatis placitis non leviter acquieſcendum.* 519
- - *de inteſtino caeco nugae.* 426
- - *veterum diligentia parum probe a Galeno reprehenſa.* 656
- - *noſtrae aetatis celebrium cur nulla a Veſalio facta mentio.* 675
- - *in orificiorum cordis numero recenſendo eos variare.* 512
Anchae *os.* 143
Anchorae *formis proceſſus.* 142
Andreae Joan. Albii *Hippocraticae Medicinae apud Bononienſes Profeſſoris clariſſimi hoſpitalitas.* 67
Andreas Marinus *Medicus Venetiis,* 760
Andreae Veſalii *opus Anatomicum abſolutiſſimum.* 687
- - *diligentia in legendo* Falloppii *Obſervationes.* 761
- - *examen de oſſium ſubſtantia & appendicum natura.* 761
- - *ſex fere annos diſſectionem corporum Patavii adminiſtravit.* 761
- - *primus qui dixit Galenum homines nunquam diſſecuiſſe.* 834
- - *falſe arguitur a Cuneo.* 836
- - *anatomen docendi gratia Piſas vocatur.* 862
- - *in ſcholam adductus ad ſecandum aliquam corporis partem rogatur.* ibid.
ʼΆνδρων. 143
Aneuriſma *quis morbus.* 1040
Angina *quis morbus.* 1074
Angli *cujusdam inepta Epitomes Veſalianae imitatio.* 619. 681
Anguli *oculorum ſunt commiſſionis termini.* 608
Ani *muſculi.* 724
Anima *mundi Platonici, quae.* 1135
- - *Galeno quid.* 492
- - *ejus facultates ac ſedem conſiderare medici quoque eſt.* 516
- - *ejus ſpecies tres.* 516
- - *earum immortalitatis atque eventus diſputationem ſolos Theologos ſibi vendicare.* 107
Animadverſio *in Galen. de Medic. purgantium attractu.* 1128
Animal *quando privatur reſpiratione, voce, ac motu.* 925
Animalia *quae tumorem excitant, qualia.* 1047
Animali *ſpiritui materiam vitalem ſuppeditare.* 535
Animellae *quae.* 502
Animi *affectus chyna utentibus quales competant.* 627
Annularis *digitus.* 143
- - *ejus, quo Turcae ſagittantes utuntur, effigies.* 129
Annulum *aureum imprudenter a quodam deglutitum, eundemque ſine noxa excretum, Galenus retulit.* 417
Annulus. 276
Anodyna *quibus affectibus admovenda.* 999
- - *quae proprie ſint.* 1061. 1063
Ανωκοιλία. 239
Ανομοιομερεῖς. 577
ʼΑνώνυμον *os.* 143. 578
- - *ſacri oſſis lateribus commiſſum.* 108
ʼΑντιάδες *faucium glandulae.* 502
Αντικνήμιον. 143. 117. 118 584
Αντιλόβιον *auris.* 709
ʼΑνθρωπὴ *aut* ἀνθρωπειὴ *dicta Herodoto cutis humana.* 190
Antonius Foſſanus *Veſalio invidus.* 833
- - Ponzanellus *Medicus Clariſſimus.* 722
- - Zuccha. 621
Anum *referens in cerebro orificium.* 549
ʼΑορτὴ. 340. 590. 732
Απάρθρωσις, *oſſium colligatio.* 10 695
Aperientia *calida, quae.* 1138
- - *vomicas medicamenta, quae.* 1143
Apertio *non eſt empiricis committenda ſupra ſuturam.* 949
- - *quomodo in calvaria adminiſtranda.* 949
Aperto *vulnere quae conſiderantur.* 947
ʼΑπευθυσμένον, *inteſtinum rectum.* 427. 586
Apichima *quid.* 942
Απηρθρῶσθαι *&* διηρθρῶσθαι *Hippocrati eadem.* 695
Apii, *radix.* 627
ʼΑπονεύρωσις, *id eſt enervatio.* 179
Apophlegmatiſmus *quod medicamentum eſt.* 1101
ʼΆπόφυσις. 6. 7
ʼΑπόφυσιν *cum* ἐπιφύσει *ſubinde ab aliis confundi.* 7
Apoplectica *arteria.* 338
Apoſtema *quid ſit.* 1039
- - *ex quibus rebus conſtet.* 1039
- - *quid Graecis dicatur.* 10 0
- - *calido quae conveniant.* 953
- - *ejus definitiones variae.* 1039. 1040
Apozematum *diverſos humores ad expulſionem praepar. exempla varia.* 1102
Appendices *in aetate provectioribus pertinacius adhaerere.* 6
Appendices *interdum oſſium capita Galeno dici.* 8
- - *non ſolum grandioribus oſſibus contingere.* 6
- - *& quibus potiſſimum.* ibid.
- - *ſinuum medullam continentes, non eſſe opercula.* 6
- - *oſſium parum recte a Galeno deſcriptae.* 649
- - *quomodo à reliquis ſuis oſſibus ſint diſtinguendae.* 763
- - *pro oſſium partibus non habentur.* ibid.
- - *interdum pro proceſſibus habentur.* 763
Appendicum *femoris, ilii oſſis, &c. delineatio.* 5
- - *& proceſſuum differentiae.* 7
- - *oſſibus datarum uſum non recte aſſecutus Galenus.* 666
- - *natura & ratio.* 843
Appendix. 6
- - *in dente ſecundae vertebrae examinata.* 763
- - *in interiori ſcapulae proceſſu.* ibid.
- - *in femoris rotatoribus.* 764
- - *in oſſium commiſſurarum ſpeciebus.* ibid.
- - *in capitis figuris.* 767
- - *in ſutura quibusdam per frontem ducta.* 768
- - *in puerorum occipitis oſſe.* ibid.
- - *in oſſis cribro aſſimulati circumſcriptione.* ibid.
- - *in mammillari proceſſu.* 769
- - *in oſſe auditus organi compoſitione.* ibid.
- - *in dentibus non datur.* 774
- - *in maxillae ſuperioris oſſibus.* 774
- - *in foraminibus capitis.* ibid.
- - *in oſſe referente.* ibid.
- - *in laryngis cartilaginibus.* 775
- - *in vertebris.* ibid.
- - *in oſſe ſacro & coccyge.* 776
- - *in coſtis.* ibid.
- - *in pectoris oſſe.* ibid.
- - *nulla talo in variis capitibus.* 776
- - *in ſcapulae cum clavicula articulo.* 777
- - *in humero aut brachii oſſe.* 778
- - *in ulna.* 778
- - *in brachialis oſſibus.* 778
- - *in brachialis ad ulnam nexu.* 779
- - *in digitorum oſſibus.* ibid.
- - *in oſſibus quae ſacri oſſis lateribus committuntur.* ibid.
- - *in patella.* ibid.
- - *in pedis oſſibus.* ibid.
- - *in ſeſaminis oſſiculis.* ibid.
Applantatio. 6
Aqua *in cordis involucro cujusmodi* 506. *ejus cauſa.* 507
- - *ſubter cutem laborantis lien cujusmodi.* 438
- - *cujusmodi ad chynae decoctum optima.* 625
- - *ad oculos rubentes, & lachrymantes.* 979
- - *mirabilis ad viſum clarificandum.* 980
- - *ejus in cordis involucro repoſitae, & cordis motuum examen.* 571
- - *novem libras in puellae cerebri cavitate repertas.* 16
Aquae ductus, *fiſtula.* 736
- - *quid Anatomicis.* 699
- - *calidae facultates.* 1020
- - *thermarum vires.* 1021
Aqueus *humor.* 559
Arabes *tres in pene meatus, quum unus tantum ſit, falſo enumeraſſe.* 454
- - *medici non prorſus ex ſtudioſorum manibus excutiendi.* 632
- - *eorum de carnea ſubſtantia manus internae regioni ſuperſtrata notata ſententia.* 252
- - *eorum copia in confictione nominum improbata.* 317
- - *doctrina de muſculis virilibus & muliebribus improbata.* 235
Arabica *oſſium nomina.* 140
Αραχνοειδὴς, *tunica.* 592. 756

Arangiae *Principis viſcera Veſalio inſpecta.* 675
Ἀρχὸν *inteſtinum.* 427
Arcualia *oſſa.* 141
Arcualis *ſutura.* 141
Areſſatu. 143
Ἄργεμος *quid Graecis.* 694
Ariſtolochiae *rotundae facultates.* 998. 1030
Ariſtoteles *feminarum veſicam, adeo in corporis alto repoſitam non vere arbitratus.* 275
. . *homini octo coſtas tribuiſſe.* 76
. . *falſo cordis involucro pinguedines tribuiſſe.* 506
. . *ejus locus de articulorum motu.* 59
. . *ubi de epiglottide agit, perperam ab interpretibus intellectum.* 130
. . *ejus libri de animalium hiſtoria.* 76
. . *de numero coſtarum in homine notatus.* 76
. . *quid ſub nervi nomine praecipue intellexerit.* 13
. . *de crurum in animalibus flexione dogma.* 121
. . *de auditorii organi meatibus lapſus.* 45
. . *ſententia de dentium numero notata.* 41
. . *ab Averroë contra Galenum defenſus.* 677
. . *de communibus ſtudiis multo melius quam Galenus, meritus.* 665
. . *perperam a Galeno reprehenſus,* 648. 658. 662
. . *ejus de quadrupedum pede placita cujusmodi.* 653
. . *eum calumniandi ſtudio nimis deditus Galenus.* 678
. . *ei omenti pars colon dorſo colligans, pro omento non habita.* 423
. . *ejus de lienis uſu ſententia expenſa.* 439
. . *de poſtbrachialibus oſſibus ſententia.* 101
. . *ejus de ſeminalibus arteriis ſanguine deſtitutis opinio rejecta.* 451
. . *de quadrupedum genu articulo lapſus.* 121
. . *de oſſium continuitate locus.* 14
. . *notata ſententia de ſenſu cutis.* 191
. . *de ſepto transverſo ſententia.* 240
. . *lapſus de ſuturarum in viris ac mulieribus differentia, deque canum calvariis.* 22
. . *de tertio cordis ventriculo lapſus.* 512
. . *de ventriculorum numero pro animalium mole variare ſolito.* ibid.
. . *nullam generandi ſeminis vim teſtibus tribuentis ſententia.* 452
. . *de mammillarum* τριχιάσει *ſententia.* 472
. . *de ſitu ratio, non omni ex parte vera.* 474
. . *locus de oſſium per clavum connexu & de ſitu tali.* 13
. . *de thorace ſententia.* 76
Armalia *oſſa.* 141
Armi *ſummi nomina.* 142
Ἀρμονία. 13
Armus *ſummus.* 142
Arquato *laborantis lien cujusmodi.* 438
Ars *ſecandi corpora quem praeſtet uſum.* 892. 893
Arſenicum *quid.* 991
Ἀρτηρία φλεβώδης. 589
Arteria *quid, & quis ejus uſus.* 306
Arteriae *ad inferiora coſtarum intervalla.* 443
. . *ad ſeptum transverſum.* ibid.
. . *ad lumborum vertebras & carnes abdominisque latera.* 344
. . Coronales. 340
. . *earumque deſcriptio & ortus.* ibid.
. . *renales.* 344
. . *umbilicales.* 345
. . *ſeminales.* 344
. . *earundem delineatio.* 339
Arteriae *ſeminales quando in ortu obſervandae.* 481
. . *ſeminales an ſanguine expertes.* 451
. . *ſupra ſacrum os diviſio delineata.* 339
. . *per crura diſtributio.* 340
. . *cur cavae ſolum jecoris ſede exporrecta.* 435
. . *ad humiliorem meſenterii ſedem.* 344
. . ἀορτὴ *Ariſtoteli quae.* 406
. . *dextri & ſiniſtri lateris ab umbilico in magnam exporecta.* 394
. . *brachium petens.* 342
. . *pubis oſſis foramen tranſiens.* 345
. . *Apoplectica, lethargica, ſomni ſubeteni, quae.* 338
. . καρωτὶς. 342
. . *foetui propria.* 590
Arteriae *femorales.* 345
. . *tibiales.* ibid.
. . *tunicae peculiares binae.* 306
. . . . *ascititiae.* 307
. . *tres ex altero latere calvariam ſubeuntes.* 349
. . *quae in primum durae membranae ſinum exhauriuntur.* 349
. . *tertiae calvariam petentis arteriae ſedes.* 352
. . *omnium delineatio.* 353
. . *ſeminales.* 739
. . *ſoporificae.* 730
. . *multis oſſibus inſeruntur.* 774
. . *mamillarum.* 797
. . *a jugulo deſcendentes.* 799
. . *caput petentes.* 799
. . *uterum accedentes.* 821
. . *ramis, cujus pulſum ante brachiale exploramus.* 342
. . *ejusdemque delineatio.* 338
. . *ac venae in muſculorum fabrica uſus.* 179
. . *ac venae ventriculum petentes.* 419
. . *gracilium inteſtinorum.* 426
. . *coli & recti inteſtini.* 427
. . *cavum jecoris & bilis veſiculam petentis figura.* 395
. . *in veſicam diſtributae ratio.* 444
. . *neque a cerebro neque ab extremis corporis partibus naſcuntur.* 340
. . *tertiae ſeries.* 352
. . magna, *ejusque ortus.* 512
. . magna, *unde principium ducat & in quos ramos ipſius pars adſcendens digeratur.* 338
. . magna, *quartum cordis vas ejusque orificium cujusmodi.* 512
. . *meſenterium accedens praecipua.* 344
. . *ſecta quibus curetur.* 899
. . *ſoporalis dextra.* 342. 347
. . *ſiniſtra.* ibid. 590
. . Venalis. 589
. . Venalis *pulmoni cur ſit utilis.* 505
. . *in corpore ratio.* 518
. . *uſus.* 505
. . *& venae arterialis motuum Examen.* 572
. . . . *ejusdemque orificii delineatio ubi quaerenda.* 511
. . . . *membranae cujusmodi.* 513
. . . . *& magnae membranularum uſus.* 519
. . . . *ad cordis baſim & pulmonem connexae delineatio.* 489
. . . . *pulmoni inſertae delineatio.* 492
. . . . *ejusque ortus.* 512
. . . . *quid.* 354
. . . . *appellatio & deſcriptio ejus* 512
. . . . aſpera *ex quibus conſtet.* 128
. . . . *cur primum ſimpliciter a veteribus fuerit appellata.* 496
. . . . *reſpirationis ac vocis inſtrumentum ac organum praecipuum.* 128
. . . . *ejus examen,* 824
. . . . *connexus.* 497
. . . . *forma.* 497
. . . . *natura ubi petractetur.* 128
. . . . *numerus.* 496
. . . . *ſitus.* 496
. . . . *uſus praecipuus.* 505
. . . . *uſus ratio.* 499
. . . . *conſtructionis ratio.* 499
Arteriae *cur pluribus tunicis quam vena conformatae.* 307
. . *conſtructionis ratio.* 307
. . *corpus quale & duae ipſius peculiares tunicae.* 306
. . *in femore ſeries.* 345
. . *axillam petentis.* 338
. . *ſoporariae utriuſque delineatio.* ibid.
. . *calvariam petens.* ibid.
. . *partis deſcendentis diſtributio delineata.* 339
. . *quae ad inferiora coſtarum intervalla ſeptum, jecur, bilis veſicam, ventriculum, lienem, duodenum colique partem.* ibid. 340
. . *ad renes.* ibid.
. . magnae *trunci amplioris deſcendentiſque in ſuos ramos ſeries.* 343
. . *truncorum diviſionis ſupra os ſacrum factae ſeries.* 345
. . *Omenti.* 423
. . *ſupra cavam adſcenſus diviſio.* 344
. . *per femur tibiam & pedem diſtributio.* 345
. . *& cavae venae diſtributionum ſub oſſe ſacro examen.* 483
. . *ſeries in peritonaei amplitudine quomodo obſervanda.* 481
. . *excurſus in meſenterium.* 430
. . *ſeu arterialis venae radicis figura.* 80
. . *cum corde ſitus delineatio.* 489
. . *ejusdemque orificium.* ibid.
. . *non idem cum ſtomacho per ſeptum foramen.* 415
. . *partis deſcendentis diſtributio.* 343
. . *quae ad inferiora coſtarum intervalla.* ibid.
. . *ad ſeptum transverſum.* ibid.
. . *ad omentum, jecur, bilis veſiculam, ventriculum, lienem, duodenum, colique partem accedunt portiunculae.* ibid.
. . *ad meſenterium & renes.* 344
. . *ad partem meſenterii humiliorem, & ad lumborum vertebras, ad carnes abdominisque latera.* ibid.
. . *ortus ſedes.* 340
. . *membranae cujuſmodi.* 513
. . *ortus diſceptationem apud Medicos & Philoſophos longe minorem eſſe, quam de venarum nervorumque principiis.* 340
. . *ortus non controverſus.* ibid.
. . *per thoracem, jugulum & collum diſtributionis examen.* 521
. . *caudicis bipartitio.* 341
. . *partis adſcendentis diſtributio, ac primum quae ad ſiniſtri lateris primam coſtam oblique tendit.* ibid.
. . *quae ſiniſtram axillam petit.* 341
. . *quae dextram.* ibid.
. . *major portio ſuperiora corporis petens.* 342
. . *ſoporalis ſiniſtra, dextra.* ibid.
. . *ſoporalis ad calvariam ſeries.* 342
. . magnae *per univerſum corpus delineata diſtributio.* 338
. . *bipartitio in duos truncos.* 338
. . *adſcendentis partis delineatio.* 338
. . *ortus.* 590. 914
. . *ortus & diſtributio.* 677
. . *rami* 915
. . Meſentericae. 344
Arterialis vena *ejusque ortus.* 512. 589. 730
. . *vena quid.* 354
. . *venae delineatio.* 353
. . *venae appellatio.* 512
. . *venae deſcriptio.* ibid.
. . *venae membranae.* 513
. . *venae membranarum orificii ratio.* 518
. . *venae membranarum ac orificii examen.* 523
. . *uſus praecipuus quis.* 505

Arterialis *venae uſus & ipſius conſtructionis ratio.* 517
. . *ejus pulmoni inſertae delineatio.* 492
. . *pulmoni cur ſit utilis.* 505
. . *in corpore ratio.* 518
. . *ad cordis baſim & pulmonem connexae delineatio.* 489
. . *a cava educta.* 659
. . *ejus orificium.* ibid.
. . *eius ortus.* 677
. . *orificium an magnae arteriae orificio minus.* 665
. . *ei nil prorſus cum jecore commune.* 678
Arteriae *Vitalem ſpiritum foetui deferentes.* 444
Arteriam Soporalem *non ferri per idem foramen cum tertio & quarto nervorum pari.* 445
. . *non integram in caput ferri.* 666
. . *eiusdemque foramen Galeno ignoratum.* ibid.
. . *admittens foramen.* 840
in Arteriarum *ac venarum natura artificium.* 307
. . *Anatomes ratio.* 479
. . *per abdominis muſculos repentium adminiſtratio.* 476
. . *per brachium & manum tendentium examen.* 566
. . *per crura.* 567
. . *diductibus ſubditae glandulae.* 551
. . *in jecur excurrentium ratio.* 435
. . *& venarum in animali numerus.* 307
. . *& venarum cerebri delineatio.* 347
. . *in inteſtinis ratio.* 429
Arteriarum *ad cerebri baſim plexus.* 648
. . *caudex à corde.* 677
. . *deſcriptiones aliquot falſae apud Galenum.* 658
. . *ſeminalium an par cum venis origo.* 663
. . *ex earum ſerie deſumpta loca quibus Galenum non ſecuiſſe homines colligitur.* 640
. . ſeminalium *exortus.* 877
Arterias *naturam recondere.* 342
. . *neque a cerebro neque extremis corporis partibus naſci.* 340
Ἀρτηριώδης φλέψ. 589
Ἄρθρον, *commiſſura ſine coalitu.* 10. 146. 691
Ἀρθρωδία, *ſpecies* διαρθρώσεως. 116. 692. 693
Ἄρθρωσις, ἄρθρων, *commiſſura.* 10. 694
Arthrodia. 649
. . *i. e. articulus motum edens.* 766
. . *eſt nexus planis ſuperficiebus ad motum factus.* 767
. . *planis & lubricis ſuperficiebus motus gratia fit,* 836
. . *quando eam conſtituerit natura.* 116
Articularis *morbi remedium ex chamaedrios decocto.* 629
. . *ei omnes corporis artus infeſtari.* 623
Articulatio. 11
. . *oſſis brachii.* 906. 907
Articuli *capitis motibus parati.* 95
. . *duplices quibus modis formentur.* 12
. . *oſſa mutuo eſſe contigua neque ab invicem abſcedere.* 60
. . 143
. . *aſcendentibus & deſcendentibus proceſſibus parati.* 51
. . *cur diverſa compoſitionis forma connectantur.* 11
. . *motibus ſunt praefecti.* 767
. . *oſſium commiſſurae.* 689
. . *commiſſurae oſſium ſine coalitu.* 691
. . *eorum compoſitionis triplex forma.* 11
. . *maxillae ligamenta.* 204
. . *motus non eadem ratio.* 11
. . *quibus digitorum oſſa invicem & conterminis oſſibus committuntur ratio.* 104
. . *omnes non iisdem agi motibus.* 11
. . *quid nominarint Hippocrates & Galenus.* 8
Articulus. 8. 11. 14
. . *vocatur compoſitio, quae motus nomine fit.* 764
. . *quot perficiatur formulis.* ibid.
. . *claviculae cum ſcapula.* 777
. . *ſedulo reponendus.* 923
. . *capitis ſolus deflexus hominem interficit.* 925
Artuum *capita non recte* ἐπιφύσεις *&* κονδύλους *a Galeno dici.* 8
Artus *quid.* 920
. . *in quibus non ſecandus.* 1082
Arundo *major cruris.* 143
. . *minor cruris.* ibid.
. . *major & inferior brachii.* 142
. . *minor brachii.* ibid.
Ἀρύταινα *ſeu* ἀρυταινοειδὴ *Cartilago tertia laryngis.* 129
Aſaid. 142
Aſcam. 142
Aſcites *quis morbus dicatur.* 1045
Aſeid. 142
Aſellaris *vena.* 317
Aſeth. 142
Aſoan. 141
Aſpera arteria. 589
Aſperae arteriae *ſitus ratio.* 499
. . *tunicae duae exterior.* 498
. . *interior.* ibid.
. . *appellatio quando coepta.* 306
. . *fabricae conſtructionis neceſſitas.* 499
. . *figura.* 127
. . *cartilaginum deſcriptio.* 128
. . *gratia homini collum datum.* 536
. . *ſubſtantiam membraneam oportuiſſe extrui.* 499
. . *pulmoni inſertae delineatio.* 992
. . *ſubſtantia quibus cartilaginibus conſtruatur.* 498
. . *tunicae aptiſſime ſunt exſtructae.* 500
. . *conſtitutionem cur cartilago ſubeat.* 499
. . *cartilaginum figurae.* 127
. . *cartilagines quomodo invicem colligentur.* 498
. . *cartilaginum coordinationis ratio.* 500
. . *commiſſa corpora.* 497
. . *ſuperficies exterior.* 497
. . *interior qualis.* 498
Aſſer *os.* 142
Aſſeres *vivis ſectionibus accommodi.* 140
. . *eorum nexus.* 13
Aſſiſtens *glandoſus.* 646
Ateroma *quis morbus ſit.* 1045
Athlantis *nomen a quibusdam ſeptimae duntaxat cervicis vertebrae attribui.* 142
Athlas *vertebra.* 142
Ἀστράγαλος *quid.* 122. 143. 963
Ἄστριος. 140
Atramenti ſutorii *vires.* 991
Atramentum ſutorium *quid praeſtet in fracturis cranei.* 942
. . *quomodo in fracturis cranei utatur.* 943
Attractionis *varii modi, & qui.* 1135
Attrahentia *medicamenta, quae.* 1142
Αὐχήν. 9. 142
Auditorius *meatus.* 143. 769
Auditus *organi examen.* 565
. . *oſſicula.* 30. 841. 844
. . *oſſicula quatuor.* 130
. . *oſſiculorum uſus.* 31
. . *harmonia.* 32
. . *organo parata cavitas magna, & foramina ab ipſa educta, ac demum quinti paris nervorum in illam ſeries* 31
. . *organorum conſtitutio.* 31
. . *ratio difficilior cognitu.* ibid.
. . *oſſiculorum unum incudi aut molari denti aſſimilatum, alterum malleolo, aut femoris oſſi comparatum.* 141
. . *oſſicula duo cur nominibus deſtituta.* ibid.
. . *oſſicula ejus anatomicis veteribus incognita fuiſſe.* 141
Auditus *Inſtrumentum.* 559
. . *Anatomicis parum probe cognitum.* 365
. . *organi compoſitio.* 769. 770
. . *inſtrumentorum uſus & officia ſunt incognita.* 772
. . *ſymptomata quae.* 1024
Averroi *defenſus a Galeni calumniis Ariſtoteles.* 677
Averſio *quotuplex.* 1054
Auguſtanae *mulieris textricis hiſtoria.* 438
Auguſtinus Gadalbinus, *medicus doctiſſimus.* 713
. . *Medicus praeſtans Venetus.* 760
Avicenna *quid prohibeat in luxatorum oſſium curatione.* 926
. . *ejus locus reſtitutus.* 946
Aurem *moventes muſculi.* 779
Aures *nonnullis hominibus moveri.* 199
. . *cordis cui inſerviunt.* 590
. . *an frangantur.* 952
. . *ejus cartilago.* 127
. . *cartilaginis uſus.* ibid.
. . *pinnula cur nullam cartilaginis portionem habeat.* ibid.
. . *utriuſque cartilago.* 131
. . *earum oſſa.* 141
. . *ſitus.* 15
. . *jecoris ſitus.* 432
. . *fractarum curatio.* 952
Auricula *cordis ſiniſtra.* 515
Auriculae *cordis duae.* 514
. . *cordis dextrae ſubſtantia & nexus.* 515
Auricularis *digitus.* 143
Auricularum *cordis ſitus.* 514
. . *forma.* 514
. . *ſubſtantia.* 515
. . *nexus.* 515
. . *muſculi.* 709
Auxilium *a medicis quid dicatur.* 1133
Axea *commiſſura.* 692
Axillaris *vena.* 31. 588. 727
. . *venae diverſa nomina a medicis poni.* 317
. . *venae adeuntis ordo.* 325
. . *venae in brachio conſiſtentis ſeries.* 329
. . *venae & humerariae per brachium, cubitum & manum ſeries.* 329
. . *venae in duos truncos praecipua diſtributio.* ibid.
. . *venam portionis cutem ſubeuntis ſeries.* ibid.
. . *ejus in duos truncos partitio.* 642
. . *eam priuſquam brachium ſubeat aliquot ramos ſpargere.* 326
Ἄξων. 60
Ἄζυγος. 587
Ἀζύγου *dictae venae ortus.* 323

B.

Βάλανος. 594
Balani *alvum dejicientis exemplum.* 1100
Balanus *ad flatus diſcutiendos.* ibid.
Baliſtae *os, ſeu nux.* 143
Balſami *artificialis confectio.* 983
. . *artificialis facultates.* 931. 983
Bandirola *quid dicatur.* 964
Barba *quae ſit corporis pars.* 920
Bartholomaeus Madius, *excellens Medicus.* 698
Baſilicum *unguentum quid praeſtet.* 900
Baſilica *brachii vena.* 317
Baſillare *os.* 141
. . *nomen, cuneiformi oſſi privatim inditum.* 141. *quamvis occipitis os ita etiam appelletur.* 141

Ba-

Baxi llare *os.* 141
Βαθμίδες. 96
- - *qui Hippocrati dicatur.* 91
Βάτος. 184
Belgarum *capita cur ſint oblonga.* 16
Bellicarum *rerum maxime tuta celeritas.* 619
Bello armati *inſignis Juris Conſulti hiſtoria.* 438. 674
Βελονοειδὴς *proceſſus.* 27. 141. 697
Bernardus Navagerius *Venetorum orator.* 621. 681
Biceps *cubiti muſculus.* 145
Bicornis *extendens muſculus.* 148
Bilis, *quis humor.* 1087
- - *quotuplex.* ibid.
- - *quid.* 587
- - *ejus meatus.* ibid.
- - *an deducatur in inteſtina.* 873
- *in inteſtina defluxus utilitas.* 437
- - *meatuum in jecore ſitus ratio.* 435
- - *ejus in ventriculum injectio.* 674
- - *ei excipiendae & emittendae meatus parati.* 435
- - *atra quotuplex reperiatur in corpore.* 1094
- - *flava quid.* 911
- - *flavae meatus cur inteſtinis & non ventriculo implantetur.* 437
- - *flavae natura & munus.* 436
- - *flavam quo expurgari conduxerit.* ibid.
- - *veſiculae examen.* 587. 811
- - *ejusdemque meatuum delineatio.* 399
- - *in ventriculum meatus.* 420
- - *in jecore.* 433
- - *eorumque ſitus ratio.* 435
- - *meatus cur duodeno inſertus.* 436
- - *an propaginem ventriculo offerat.* ibid.
- - *meatus portionem in ventriculum porrigi nullam vel minimam, praeterquam in uno triremium pontificis remige Veſalium animadvertiſſe.* ibid.
- - *ſitus.* 435
- - *forma.* ibid. 587
- - *ſubſtantia.* 435
- - *uſus.* 587
- - *arteriae.* 435
- - *venae.* ibid.
- - *nervi.* ibid.
- - *veſicula duorum pugnorum magnitudine.* 674
- - *ejus lapilli.* 674
- - *veſicula carentes quosdam reperiri ab Ariſtotele & Plinio memoriae proditum.* 437
Bilioſis *naturis quid ſit familiare.* ibid.
Βόθρια. 41
Boli *ad flavam bilem purgantis forma.* 1105
- - *eorum ad alios humor. purgant. exemplum.* ibid.
- - *ejus conſideratio.* ibid.
Blandiri *in morbis quid ſit.* 1025
D. de Boſſu. 623
Boum *ſcutiformis cartilago, ab hominis quantum variet.* 129
- - *penis a Galeno deſcriptus.* 645
- - *eorum tantum cerebra, non hominum, a Galeno inſpecta.* 648
Brachiale *os.* 142
- - *ab ulna dividens cartilago.* 96
- - *moventium muſculorum adminiſtratio.* 268
- - *primi.* 269
- - *ſecundi.* ibid. 270
- - *tertii.* ibid.
- - *quarti.* ibid.
- - *moventium muſculorum deſcriptio.* 161
- - *primi.* ibid.
- - *ſecundi.* 162
- - *tertii.* ibid.
- - *quarti.* ibid.
- - *moventium muſculorum delineatio.* 153
- - *primi.* ibid.
- - *ſecundi.* 151
- - *tertii.* 163
- - *quarti.* 166
Brachiale *octo oſſibus conſtrui inter ſe forma differentibus.* 99
- - *proprio motu in ſupinum & pronum non agi.* 262
- - *& poſtbrachiale quomodo differant.* 609
- - *quot muſculis agitur.* 582
- - *quae pars ſit in corpore.* 920
- - *oſſis nomina.* 142
- - *oſſium nomina.* 99
- - *oſſa quibus ſedibus, ligmentis & cartilagine obducantur.* ibid.
- - *oſſa quot aliis oſſibus contermina.* 100
- - *oſſa nectentium ligamentorum deſcriptio.* 266
- - *oſſium delineatio.* 98
- - *os quartum quae ſibi peculiaria vendicet.* 99
- - *cui oſſi committatur.* ibid.
- - *cui ordini adſcribendum veniat.* 100
- - *oſſis quinti proceſſus.* 101
- - *oſſis octavi proceſſus.* ibid.
- - *os rectum appellatum cujusmodi.* 100
- - *ad dorſum proportio.* 121
- - *cum radio articulatio.* 96
- - *cartilaginoſum os quid nam veteribus dictum.* 100
- - *cur duo oſſium ordines.* 99
- - *primum os quot oſſibus conterminum ſit.* 100
- - *quot ſecundum.* ibid.
- - - *tertium.* ibid.
- - - *quartum.* ibid.
- - - *quintum.* ibid.
- - - *ſextum.* ibid.
- - - *ſeptimum.* ibid.
- - - *octavum.* 101
- - *articulus ad radium ſolum relatus Galeno.* 668
- - *cum cubiti oſſibus articulus.* 641
- - *muſculorum uſus parum recte Galeno obſervatus.* 671
- - *oſſis conſideratio.* 635
- - *oſſa fungoſa, & medulla oppleta.* 652
Brachiaeus *internus muſculus.* 145. 148
Βραχίων *brachium.* 90. 142
Βραχίονα *quid appellat Hippocrates.* 85
Brachium *quid vocetur.* 920
- - *quibusdam humerus dicitur.* 609
- - *parvum.* 142
- - *totum manus Hipp. & Galeno dictum.* 98
- - *parvi nomina.* 142
- - *adjutorium.* ibid.
- - *canna.* ibid.
- - *focile majus.* ibid.
- - - *minus.* ibid.
- - *arundo major.* ibid.
- - - *minor.* ibid.
- - *cubiti & manus excoriatio.* 268
- - *motus & quot.* 11. 215
- - *motorum muſculus quiſpiam a Galeno deſcriptus, quo ſimiae & canes abundant.* 218
- - *homines carent.* 219
- - *ejusdemque deſcriptio.* ibid.
- - *& adminiſtratio.* 219
- - *motorum muſculus primus quo pacto duorum loco haberi poſſit.* 216
- - *motorum muſculus ſecundus perperam a Galeno in plures diviſus.* 221
- - *motorum quintus circumvertentiumprimus, a Galeno non deſcriptus.* 219
- - *ejus os.* 90
- - *ſeu humeri in omnibus animalibus ſcapulae inarticulari.* 82
- - *oſſis nomina.* 142
- - *totius ligamentorum deſcriptio.* 266
- - *adminiſtratio.* 268. 269
- - *fracti curatio.* 958
- - *oſſa quot modis frangantur.* ibid.
- - *ac ſcapulam moventes muſculi, in quibus animalibus ab homine maxime varient.* 221
- *attollens muſculus quis.* 145. 184. 217
- - *attollentibus muſculis deſcribendis Galenus varius.* ibid.
- - *circumagentes muſculi tres atque eorum ortus.* 219
Brachium *deorſum trahens muſculus.* 218
- - *quo ſimiae, canes, & alii permulti quadrupedum abundant.* 218
- - *movens quiſpiam muſculus male a Galeno aſſignatus.* 216
- - *moventium primus muſculus unde.* 215
- - *moventium primi muſculi fibras variare.* ibid.
- - *moventium tertius muſculus non recte a Galeno inter circumvertentes brachium relatus.* 217. 231
- - *moventium quarti muſculi ortus, ac functio non recte a Galeno tradita.* 218
- - *moventium ſecundi muſculi origo & functio.* 217
- - *moventium muſculorum adminiſtratio.* 220
- - *primi.* ibid.
- - *ſecundi.* ibid. & 221
- - *tertii.* 222
- - *quarti.* 221
- - *quinti.* } 222
- - *ſexti.* } 222
- - *ſeptimi.* } 222
- - *moventium muſculorum deſcriptio.* 215
- - *primi.* ibid.
- - *ſecundi.* 217
- - *tertii.* ibid.
- - *quarti.* 218
- - *quinti.* 219
- - *ſexti.* ibid.
- - *ſeptimi.* ibid.
- - *ejus motores muſculi.* 581. 669. 721 783
- - *moventium aliquot muſculorum conſideratio.* 655
- - *petentes nervi.* 383
- - *petentes arteriae.* 342
- - *pectori adducens muſculus quo ſimiae abundant.* 216
- - *item alius quem Galenus omnes qui illum praeceſſerunt latuiſſe jactitat.* 218
- - *ejus nervi.* 592. 593
- - *ejus Venarum appellationes variae.* 317
- - *axillaris.* ibid.
- - *aſellaris.* ibid.
- - *auris.* ibid.
- - *baſilica.* ibid.
- - *capitis vena.* ibid.
- - *cephalica.* ibid.
- - *communis.* ibid.
- - *corporalis.* ibid.
- - *cubiti interior.* 317
- - - - *exterior.* ibid.
- - *funis brachii.* ibid.
- - *humeraria.* 317
- - *jecoraria.* ibid.
- - *lienaria.* ibid.
- - *media.* ibid.
- - *mediana.* ibid.
- - *nigra.* ibid.
- - *oblique dictae venae.* ibid.
- - ὠμιαῖα. 317
- - *ocularis.* ibid.
- - *ſalvatella.* ibid.
- - *ſalubris.* ibid.
- - *ſpatularis.* ibid.
- - *ſyelen.* ibid.
- - *venarum obſervatio* vide *cubiti.*
- - *arteriarum examen.* 563. 816
Βρέγματος *oſſa.* 141
Βρόγχος *quid.* 498
Βρόγχια *quae.* ibid.
Brutorum *cerebri conſtructionem ab hominis non differre.* 536
Bruxellenſis *omentum plumae nomine dici.* 424
Bubo *Gallicus cur parvo eſt ſenſu praeditus.* 1073
- - *incipiens an ſecandus.* 1054
- - *eorum colores qui.* 1093
- - *peſtiferi ſigna.* ibid.
- - *quis morbus.* 1074
- - *quae inflammatio ſit.* 1146
Bucca *quae corporis pars dicatur.* 608. 920

Bucca *quot muſculis moveatur.* 904
. . *eas moventes muſculi.* 580. 781. 710. 851
. . *moventium muſculorum delineatio primi & ſecundi.* 150
. . *tertii & quarti.* 152
. . *quinti & ſexti.* 150
. . *ſeptimi & octavi.* 152
. . *& labra moventium muſculorum deſcriptio.* 198
. . *primi & ſecundi.* ibid.
. . *tertii & quarti.* 199
. . *reliquorum quatuor.* 200
. . *& labra moventium muſculorum adminiſtratio.* ibid.
. . *primi & ſecundi.* ibid.
. . *tertii & quarti.* 201
. . *reliquorum quatuor.* ibid.
Buccaferreus *Anatomiae Studioſus.* 674
. . *ejus pro Ariſtotele de ſanguificatione diſputatio.* 678
Bucella. 9

C.

Cacochymia *quid.* 1033
Caecum, *τυφλὸν Anatomicis quid.* 586
Caecum *foramen meatus auditorii, quare ita dictum.* 45. 773
. . inteſtinum *cujusmodi.* 426
. . . . *in cane.* } ibid.
. . . . *gliribus.*
. . . . *ſciuris.*
. . *unde primum dictum.* 427
. . *principium ducat.* ibid.
. . *ejus non unum, ſed duo ſibi proxima orificia eſſe quomodo ſit intelligendum.* 426
. . *Anatomicorum nugae.* ibid.
. . *ortum in cane & homine variare.* ibid.
. . *cur natura ei appendicem formavit.* 427
. . *a Galeno alicubi inter craſſiora referri.* 426
. . *ejus imago & ductus.* 396
. . *num ſit gracillimum.* 874
Caelii Rhodigini *lapſus.* 55
Cahabui. 143
Calami. 140
Calaminum *os.* 141
Calamo *aſſimulatus ab Herophilo cerebri ſinus.* 546
Calcar *capitis.* 141
. . *pedis.* 143
Calida *adſtrigentia, quae.* 1142
Calidum *quomodo corpus calefaciat.* 1124
Calloſi *corporis ac ſepti uſus.* 544
. . *initium, ſeu cum reliqua cerebri ſubſtantia continuitas.* ibid.
. . *ſedes & nomen.* 543
. . *ſinus lateribus adjacentes.* 544
. . *ſuperioris ſuperficiei examen.* ibid.
Calli *origo ex quibus.* 938
Callum *aggenerari quae indicent.* 957
Callus *in fracturis quibus tollatur.* 959
. . *in oſſe quomodo fiat.* 940
. . *unde generetur.* 1073
Calor, *qua ratione attrahat ex Ariſtotele.* 1060
. . *ingenitus corpori Galeno anima.* 492
Calva. 141
Calvaria. ibid.
. . *ad cerebri Anatomen qualiter aperienda.* 560
. . *cur non ſolido oſſe conſtet.* 22
. . *cur pluribus oſſibus efformata.* 10
. . *veluti galea & murus immobilis cerebro circumpoſita.* 76
. . *canina.* 22
. . *anterioris humanae & caninae figura.* 32
. . *ratio.* ibid & 42
. . *baſis interna ſedes.* 42
. . *baſim & palatum exprimens figura.* ibid. 33
. . *figurae.* 15
. . *internae ſedis pars ſuperior.* 42
. . *forma aptiſſima quae.* 15
Calvariae *nomina diverſa.* 140
. . *pars, in qua ſagittalis ſutura in coronalem incidit cur ſit molliſſima & rariſſima.* 25
. . *pars ſuperior, quae vocatur maxilla.* 34
. . *ſedes lapidoſa.* 141
. . *ſinus durae membranae vaſis cedentes.* 46
. . *arteriae tres.* 349
. . *ſquamae.* 18
. . *ſuturae cur?* 22
. . *tam integrae quam ſejunctae figura.* 18
. . *oſſa viginti.* 130
. . *ſenum ſuturis deſtitutae.* 23
. . *tabulae.* 18
Calvariam *a quibusdam eam capitis partem, quae crinibus ornatur, vocari.* 140
. . *ſuccingentis membranae externae deſcriptio.* 537
Calvaria *cerebri ſedes.* 577
. . *hominis Galeno non examinata.* 633
. . *ejus artificium parum recte a Galeno obſervatum.* 650
. . *ejus foraminum inter hominem & ſimiam diſcrimen.* 633
. . *foraminum uſum non aſſecutus Galenus.* 666
Calvariâ *contentorum deſcriptiones falſae apud Galenum.* 665
ex Calvaria *contentis rationes, non ſecuiſſe homines Galenum.* 6 8
. . *os unum & ſolidum.* 695
. . *ejus foramina in nervorum paribus diſtinguendis an obſervanda.* 733
Calvariae *hominum mirum in modum differunt.* 768
. . *obnatae ei membranae.* 828
. . *ejus terebratio quare interdum periculoſa.* 838
. . *pertuſa quid requirat.* 939
. . *quae habeat oſſa.* 901
Calumniandi *nimium quorundam ſtudium taxatur.* 675
Calx. 143
. . *ejus anterior pars qualis.* 123
. . *ejusdem internum latus quale.* ibid.
. . *externum quale.* ibid.
. . *ejus nomina.* 143
. . *os.* 143. 579
. . *oſſis ſedes terram ſpectans.* 123
. . *ejusdem ſuperior ſedes extra tibiae rectitudinem retrorſum ducta.* ibid.
. . *oſſis ſinus.* 122
. . *figura.* 120
. . *deſcriptio.* ibid.
Calces *duae.* 131
Camaroſis *quid.* 936
Cananus *Veſalio coaevus.* 794
Cancri *deſcriptio.* 1094
. . *ex quo humore ortum habeant.* ibid.
. . *occulti ſigna.* 1095
. . *ulcerati conſideratio.* 1096
Candidior *abdominis linea.* 233
Canales *a glande deducti.* 551
Canis *animal minime pituitoſum & exactiſſimo odoratu praeditum.* 44
. . *calvariae ejus foramina.* ibid.
. . *interna ſuperficie ſecus quam in hominis, latum tenueque os ſpectari.* 29
. . *eorum calvaria non abſque ſuturis.* 22
. . *& ſimiarum caudatarum ſuturam in fronte & maxilla manifeſtiſſimam eſſe.* 37
. *jecur quale.* 432
. . *renes cur altius ſiti.* 440
. . *jecoris ſitus.* 432
. . *& hominum colon differre.* 427
. . *πάγκρεας coloris diverſi.* 436
. . *omenti ratio & ad hominis diverſitas.* 422. 423
. . *eos colo & meſenterio ab hominibus differre.* 423
Canes *ab homine non paucis partibus variantes in muſculis thoracis.* 234. 238 242
. . *equos; boves in muſculis brachium moventibus ab hominibus variare.* 217
. . *& ſimias utrinque duobus thoracem moventibus muſculis abundare.* 237
. . *vivos involucri cavitatem & cordis ſuperficiem humectas habere* 506
. . *iis macilentius obtigiſſe meſenterium.* 431
in Canibus *nulla cum hominis oſſibus ſimilitudo.* 74
. . *iis & ſimiis cur magno intervallo a ſepto removeri.* 508
. . *iis & ſimiis omentum vix colo connaſci.* 422
. . *coecum inteſtinum ei multo quam homini eſſe amplius, neque ut in homine omnino inane reperiri.* 426
Caninae calvariae *figura.* 32. 42
Canini dentes. 141
. . *eorumque numerus.* 152. 40
. . *uteri delineatio.* 409
. . *& ſuilli uteri Hiſtoria.* 465
. . *item vaccini aut caprini.* 464
. . *renis ad humanum differentia.* 442
. . capitis *figura.* 32. 42
Canna. 142
. . *brachii.* 142
. . *major.* 143
. . *minor.* ibid
. . *domeſtica cruris.* ibid.
Cannula *pro ſuendis vulneribus qualis.* 981
Canulae. 140
Capparis *radix.* 624
Capitulum *oſſium.* 8
Capitula *occipitis oſſis primae vertebrae inarticulantur.* 58
. . *vertebrae ſecundae.* 55
Caprae *praegnantis uterus cujusmodi.* 468
Capredonus, *alter Herophilus.* 699
Caput. 8
. . *ad cerebri inſpectionem quî parandum.* 560
. . *humanum oculorum gratia formatum.* 15
. . *in oſſibus quid.* 8
. . *non potuiſſe ſupra primam vertebram in latus duci, neque etiam circumagi.* 601
. . *ſupra ſecundam vertebram cum prima circumagi neutiquam vero flecti & reflecti.* 59
. . *non potuiſſe ſuper ſecundam vertebram flecti & reflecti, neque in latus inclinari.* 60
. . *ſcapulae.* 142
. . *ſupra primam vertebram flecti & reflecti motu proprio non autem in latera, aut aliter duci.* 59. 142
Capita *Belgarum cur ſint oblonga.* 16
. . *Genuenſium, Graecorum & Turcarum cur globi imaginem exprimant.* 16
. . *Germanorum cur lata & compreſſo occipitio cernantur.* 16
. . *ſuturis deſtituta.* 25
. . *oſſium, cur etiam ἐπιφύσεις ſeu appendices a Galeno vocata.* 8
. . *oſſium an omnia appendice formentur.* ibid.
. . *virorum a mulierum non multum variare.* 12
. . *in oſſibus, alia prominentia, alia depreſſa.*
. . *in oſſibus differentiae.* 8
. . *uſus.* 9
. . *circumvertentium muſculorum deſcriptio.* 205
. . *adminiſtratio.* 206
. . *moventium muſculorum deſcriptio.* 226
. . *moventium muſculorum delineatio paris primi.* 168
. . . . *ſecundi.* 169
. . . . *tertii.* 171
. . . . *quarti.* ibid.
. . . . *quinti.* ibid.
. . . . *ſexti & ſeptimi.* ibid. 153

Caput moventium muſculorum poſteriorum deſcriptio. 226
. . par primum. ibid.
. . par ſecundum. 227
. . utriusque paris munus. 228
. . par tertium. ibid.
. . quartum. ibid.
. . quintum. ibid.
. . ſextum. ibid.
. . horum functio. ibid.
. . moventium muſculorum par ſecundum in homine a Galeni deſcriptione diverſum. 227
. . moventium muſculorum juxta ſeptem parium ordinem adminiſtratio. 229
. . moventes muſculi anteriores eorumque deſcriptio. 228
. . par omnium capitis motorum ſeptimum. ibid.
. . functio binis paribus poſteriorum oppoſita. 227
. . Therſitae φοξόν. 16
. . figurae aliquot non naturales. 16
. . non naturalium figurarum ſuturae. 23
. . figurarum non naturalium cujusmodi ſuturae. 22
. . figurarum variarum exempla. 16
. . ligamentorum ad cervicis primam ſecundamque vertebram deſcriptio. 230
. . adminiſtratio. ibid.
. . delineatio. 229
. . motus proprius quiſpiam contra Galeni ſententiam. 226
Capitis motum Galenum non recte aſſignaſſe. 54
. . lateralem colli beneficio fieri. 59
. . motus proprii duo. ibid.
. . & ſecundarii. 226
. . dupliciter fieri. 58
de Capitis motibus alia quam Galeni ſententia. 59
Capitis naturalis figura quae. 15. 16
. . olla, teſta, ſcutella. 140
. . oſſa qualibus ſuturis praecipue compingantur. 13
. . oſſibus, & aliis ſuturae communes. 24
. . ſtructurae ratio quotque ejusdem figurae. 15
. . ſuturae figura. 18
. . ſuturas etiam in interna calvariae ſede conſpici. 25
. . tabulae. 18
. . moles tota. 140
. . cum univerſa cervice motus parum recte Galeno conſideratus. 667
. . foraminum hiſtoria. 650
. . ejus in gyrum motus. 667
. . ejus motuum authores muſculi quid in hominibus & ſimiis differant. 636
in Capitis motibus deſcribendis lapſus Galenus. 669
Capitis oſſium aliquot deſcriptiones parum verae apud Galenum. 650
. . ejus ſuper primam vertebram motus proprius. 677
. . figurae naturales quatuor a Galeno effinguntur. 768
. . figura eſt vel naturalis vel monſtroſa. 838
. . motus. 841
. . muſculi. 715. 785
. . proceſſus mammillaris. 697
. . muſculi quot. 580
. . foramina dantur multa. 774
. . vulnera quomodo curanda. 971
. . quot modis vulnerari poſſit. ibid.
. . fracturae ſimplices, quae ad ſecundam laminam calvariae deveniunt, ſcalpellis anguſtis indigent. 950
Caput cur copioſiore evacuatione indigeat. 22
. . inſtar tecti domus calidae. ibid.
. . moventium muſculorum ſecundum par. 648. 853
. . conſtat ex pluribus oſſibus. 942
. . raro ſine ſuturis reperitur. ibid.
Carbonis curatio. 1078
. . quae ei admovenda. ibid.
Carbunculi ſigna unde petenda. 1078
Carbunculus ex quo humore oriatur. 1077
. . quando mortalis. 1078
Cardinata commiſſura. 692
Carina hominis. 142
Carinthia varia hominum & animo & corpore alit monſtra. 768
Carneae ſubſtantiae manus internae regioni ſuperſtratae ſententia notata Arabum. 252
Carnea ſubſtantia interiori digitorum regioni, ipſorumque radicibus & mediae ſedi volae ſuperſtrata. 251
. . portiones decimo muſculo femoris moventium attenſae. 288
Caro muſculorum praecipuum motus organum. 182
. . praecipua muſculi ſubſtantia. ibid.
. . in muſculo uſus. 179
. . illam, quam vaſis inter uterum, & exterius foetus involucrum de novo cum foetu progenitum circumnaſci aſtabilirique cernimus, an recte ab Hippocrate acetabula fuiſſe nuncupata, quidam contendunt. 468
. . eadem illa caro in mulieribus continua, in animalibus autem ſparſa cernitur. ibid.
. . eandem Galenus cervis & capris falſo adſcribit. ibid.
. . cur non frangatur. 954
. . generatio unde petenda. 988
. . glanduloſa in interno oculi angulo obvia. 826
. . glunduloſae duodeno adnatae Hiſtoria. 862
Carnoſae membranae adminiſtratio. 193
. . in abdomine adminiſtratio. 476
. . cujusdam ſubſtantiae exteriori foetus involucro obnatae neceſſitas. 469
Carnoſum quid. 1010
Carolus imperator cujusmodi prandio & coena uti ſolitus. 622
. . & chynae & Guajaci decocto uti ſolitus. ibid. 626
. . in bellicis occupationibus optime valere ſolitus. 622
. . ejus articularis morbus. ibid. 629
. . reſpirandi difficultas. 622. 626
. . ei fruſtra nimis multa a Medicis praeſcribi. 629. 630
Cartilago quid. 3
. . aut os in cerebro. 29
. . χόνδρος Graecis & Hebraeis Haſcechuſim dicitur. 140
. . brachiale ab ulna dirimens. 96
. . claviculae articulationis cum pectoris oſſe peculiaris. 87
. . epiglottalis. 142
. . cultralis. ibid.
. . glutinis vicem ſubiens. 46
. . oſſe ſequaciorem eſſe. 4
. . in articulis quibusdam tertia. 4
. . ξιφοειδὴς ſeu enſi comparata, vel pectoris. 79
. . ſeu enſiformis. 142
. . inter vertebras juxta Galeni ſententiam quid praeſtet. 249
. . inter vertebras triplex. 249
. . innominata. 129
. . ligamentorum ſubſtantiam ingrediens. 4
. . mucronata vel ξιφοειδὴς. 142
. . articulis omnibus communis. 39
. . ἀρύταινα ſeu ἀρυταινοειδῆ quae eſt tertia laryngis, Latinis gutturnium dicitur. 129
. . ſcapulae ſinum frequenter augens. ejusque figura. 83
. . ſpinarum apicibus obnata. 51
. . ejus in maxillarum articulo peculiaris effigies. 39
. . in oſſium connexu uſus. 14
. . nomina. 140
. . natura. 3
. . palpebrarum uſus. 4. 126
. . temperies. 127
. . uſus in articulis. 4
. . uſum communi oſſium uſui reſpondere. 3
Cartilaginem oſſe promtius dilatari & conſtringi. 4
. . aliquid continuo erigentes. 4
. . minorum natu, & ſenum quales. ibid.
. . naſi. 127
. . aſperae arteriae. ibid.
. . nudis & extantibus particulis adnatae. 4
. . quibus tibiae oſſis ſinus augentur. 118
. . earum aſperae arteriae a reliquis oſſibus diſcrimen. 4
. . differentiae. ibid.
. . coſtarum, cum pectoris oſſe ab ipſarum oſſibus liberatio. 520
. . numerus. 131
. . oſſium quae partes & ſedes diverſis nominibus appellari. 6
. . palpebrarum. 126
. . coſtarum. 75
. . harum ſubſtantia. 3
. . temporis ſucceſſu oſſeas fieri. 4
. . ſcutiformis boum ab hominis quantum variat. 129
. . harum aurium deſcriptio. 127
. . uſus. ibid.
. . in uno oſſe citius quam in alio obliteratur. 763
. . laryngis, κεγχοειδὴ a Falloppio vocatur. 775
. . radii ulnam a brachiali interdividens, Galeno neglecta, ut aliae quoque. 674
. . eam in junioribus ad ſymphyſin concurrere. 649
. . thyroidea. 601
. . cricoidea. ibid.
. . arytaenoidea. ibid.
. . ſecundum oſſa corporis duriſſima pars. 577
. . fracta non generatur, ſed caro circum ipſum increſcit. 952
. . ejus natura. 901
. . genu articuli privatae. 843
Cartilagines. 709
. . ſeipſas quare non moveant. 742
. . ſuperiorum coſtarum falſo oſſeae Galeno deſcriptae. 635
Cartilaginea cordis ſubſtantia. 131
Cartilagineae cordis ſubſtantiae examen. 523
. . vaſorum radices quo pacto inquirendae. 80
Cartilagineum in vertebris ligamentum. 49. 656
Cartilaginoſum ligamentum. 249
. . os brachialis quodnam veteribus dictum. 99
Caruncula in majori oculorum angulo conſpicua. 608
. . ἐγκανθὶς vel ἐπικανθὶς. 755
Caſei qualitates, quae. 1136
Caſſos os. 142
Caſtrata quoque animalia Venerem interdum appetere. 679
Cataplasmatis emollientis exemplum. 1078
Cataplasmata ex quibus fiant. ibid.
Cauda fracta quo pacto reponenda. 958
Caudae os. 142
Caudicis vena. 3 1
Cauſa quae dicatur. 895
. . antecedens tumor. praet. natur. quae. 1047
. . doloris quae ſit. 1061
. . efficiens prima tumorem quae. 1047
. . fiſtulae quae dicatur. 1073
. . formalis tumoris praet. natur. quae ſit. 1046
. . inflammationis quomodo tollatur. 999
. . primitiva quae dicatur. 1047
Cauſarum morborum cognitio quem praeſtet uſum. 697
Cauſae aegre ſpirandi quae. 894
. . inflammationum quot. 075
. . profluvii ſanguinis unde petendae. 989
. . ſanguinem intercipientes, quae. 990

Cauterium *quotuplex.* 1123
Cauteria, *quibus in membris fugienda.* 1130
Cauteriorum *ſymptomatis, quomodo occurrendum.* 1129
Cavae venae *in cordis dextrum ſinum adapertio.* 322
— *ad renis involucrum & ipſos renes.* 332
— *ad renis corpus.* ibid.
— *quo pacto portarum venae committatur & in jecur ramos diffundat deſcripta.* 320
— *ad jugulum inceſſus & ipſius inibi diſtributio.* 325
— *caudex in qua jecoris ſede conſiſtat ramoſque primum proferat.* 321
— *diſtributionis deſcriptionem a jecore eſſe incipiendam.* 321
— *& magnae arteriae diſtributionum ſub oſſe ſacro examen.* 483
— *& arteriae magnae ſeries in peritonaei amplitudine facta, quî obſervanda.* 481
— *& arteriae ad cordis baſim continuitas.* 489
— *in jecore ſeries.* 321
— *membranae.* 513
— *nomina.* 321
— *orificio praefectarum membranularum uſus.* 518
— *ortus à Galeno imbecilliter confirmatus, & quo pacto.* 317
— *ortus apud autores controverſus.* ibid.
— *ortus examen.* 523
— *partis ejus quae ſupra jecur conſiſtit, expoſita diſtributio.* 322
— *partem ſeptum tranſeuntem, quae ſub jecore ſita eſt, non eſſe arctiorem, contra Galenum.* 320. 322
— *per collum caputque ſeries.* 327
— *per ſeptum tranſiens, ac ipſius in ſeptum rami, & in cordis dextrum ſinum adapertio.* 322
— *portionis ad partes infra ſeptum tranſverſum locatas diſtributae ſeries.* 332
— *rami lumborum vertebris carnibuſque oblati.* 333
— *ramos calvariam ex altera parte ſubeuntes, ſex eſſe numero.* 349
— *ſoboles in crus digeſtae.* 334
— *ſupra jecur partis diſtributionis ſeries.* 322
— *ſupra os ſacrum bipertitae delineatio.* 317
Cava vena. 321
— *ejuſque ortus.* 511. 862. 863. 864. 865
— *a ſe tam grandem venam cur depromſerit.* 323
— *quomodo arteriae magnae ſupra ſacri oſſis initium ſubjiciatur & ipſius ſeries.* 333
— *initium.* 658
— *caudex & ramorum ſeries.* ibid. 659
— *orificium duplo amplius arteriae magnae orificio.* 665
— *ab ea propagines ventriculo, omento, meſenterio aut inteſtinis offerri, falſo proditum.* 662
— *eam ex jecore, non autem a corde pronaſci falſo a Galeno aſſeri.* 676. 677
D. Cavalius *Caeſaris medicus.* 621. 623
Cavilla. 141. 142
— *etiam talus dicitur.* 141
Cavitas *auditus organo parata.* 30
Cavitatem *inter duas ſquamas conſtituentes frontis os, cur nonnulli olfactus organum eſſe aſſerant.* 44
Cavum *vulnus quot indicationes habet.* 986
Cayſeles *dentes.* 142
C. Celſi *codex, ubi cervicis explicat vertebras, vitiatus.* 60
— *de poſtbrachialis oſſibus ſententia.* 101
— *locus de primis colli vertebris vitiatus.* 60
— *de pectoris oſſe lunato ſententia.* 79
— *de inferiori maxilla locus.* 38
— *de incerto brachialis oſſium numero ſententia.* 98
C. Celſus *in iis quae ad Anatomen pertinent ſaepe lapſus.* 130
— *laryngis operculum perperam linguam appellaſſe.* ibid.
Centaurii *majoris radix.* 630
Cento *appellatus Arabibus venarum concurſus.* 663
Cephalica *arida quae dicantur.* 948
— *Medicamenta quae?* 972
Cerae *facultas, quae.* 1128
Ceratum *oeſipatum Galeni.* 1115
— *oeſipi Philagrii.* ibid.
— *oeſipi Pauli.* 1116
— *ſantalinum.* ibid.
— *Galeni ex Meſue.* ibid.
— *Galeni ſtomachicum.* ibid.
— *diapente.* 1116
— *Alexandri.* ibid.
— *Andromachi.* ibid.
— *de euphorbio.* ibid.
— *ad hernias ex pelle arietina.* ibid.
— *ejus ex euphorbio compoſitio.* 1031
— *de betonica compoſitio.* 973
Cercopitheus *eandem eſſe muſculi brachium attollentis ſpeciem cum hominum muſculo.* 217
Cerebellum *quî cerebro ſit continuum.* 540
— *ejus delineatio unde ſit petenda.* ibid.
— *ſedes.* 26. ibid.
— *ſitus.* 16
— *deſcriptio.* 540
— *magnitudo.* ibid.
— *forma.* 541
— *implexuum ratio & ſpecies.* 542
— *durities.* ibid.
— *color & ſubſtantia.* ibid.
— *adminiſtratio.* 562
— *proceſſuum vermi formium deſcriptio.* 549
— *delineatio.* 549
— *decuplo fere minus cerebro.* 591
— *ejus conſtructio.* 665
— *ejus ſitus & conformatio.* 648
— *ei non recte attributi tot nervorum ortus.* 660
— *an ſit ſimplex.* 869
— *ejus anfractus & gyri.* ibid.
— *cui oſſi haereat.* 697
Cerebrum *cur nullis muſculis indigeat.* 76
— *univerſum cur oſſibus ambiatur, & cur illa ſint varia & ſuturis maxima ex parte commiſſa.* 22
— *rationalis ac principis animae locus.* 516
— *cujus animae facultatis ſedes.* ibid.
— *homini grandius datum ex proportione.* 433
— *nervorum principium.* 359
— *quo pacto mole in animalibus variet.* 536
— *rationis ſedes quale domicilium natura ſortitum.* 22
— *ejus arteriae.* 350
— *corpus calloſum.* 543
— *ejus initium, ſeu cum reliqua cerebri ſubſtantia continuitas.* 544
— *corpus teſtudinis fornicisve imagini comparatum ejuſque deſcriptio.* 547. 591
— *uſus.* 548
— *nexus.* ibid.
— *ſuperior ſedes.* ibid.
— *inferior ſedes.* ibid.
— *Delineatio unde petenda ſit.* 547
— *adminiſtratio.* 561
— *dura membrana.* 537
— *ejuſque adminiſtratio.* 560. 561
— *deſcriptio totius.* 540
— *numerus.* 540
— *magnitudo.* 541
— *forma.* ibid.
— *anfractus & horum uſus.* ibid.
. . *partes dextra & ſiniſtra.* 542
. . *ſectio & ratio cur ita fit.* ibid.
. . *quibus ſedibus continuetur.* 540
. . *durities & nervorum ortus.* 542
. . *color & ſubſtantia.* ibid.
. . *& quo pacto ab oſſium medulla differat.* ibid.
Cerebrum, *nutritioni quo pacto proſpectum.* 542
. . *ejuſque partium omnium adminiſtratio.* 560
. . *excrementorum in os deſcendentium receptaculum an Gargareon.* 503
. . *fabrica in brutis ab homine non differens.* 536
. . *figura.* 15
. . *galea.* 141
. . *glandis deſcriptio.* 548
. . *Infundibulum glandula, & pituitam excipientes ductus reliqui, deſcriptio omnium.* 550
. . *Delineatio unde petenda ſit.* 551
. . *membranae venarum modo cavae.* 349
. . *durae membranae ſinus cujuſmodi ſint.* 349
. . *quatuor ſinuum cavitates quales.* 350
. . *uſus ſinuum.* 349
. . *primi & ſecundi ſinus congreſſus.* 350
. . *tertius.* ibid.
. . *quartus ſinus.* ibid.
. . *quae a primo & ſecundo ſinu enaſcantur propagines.* ibid.
. . *quae a tertio.* 351
. . *quarto.* ibid.
. . *membrana tenuis.* 539
. . *& hujus adminiſtratio.* 561
. . *nervorum partium aliquot examen.* 524
. . *nervorum quinque ſurculi temporali muſculo oblati.* 29
. . *os cujuſmodi a Galeno traditum.* ibid.
. . *partium ac functionum brevis enumeratio.* 535
. . *examen.* 570
. . *pituita ad palatum per quos meatus eat.* 551. 552
. . *& in narium amplitudinem.* 552
. . *pituita per olfactus organa non expurgari.* 552
. . *plexus ſecundus referentis traditio.* 553
. . *plexuum reticularis & ſecundarum plexibus ſimiles deſcriptio.* ibid.
. . *delineatio ubi ſpectanda.* ibid.
. . *revolutiones inteſtinorum anfractibus eleganter ab Eraſiſtrato collatae.* 542
. . *teſtium ac narium deſcriptio.* 549
. . *delineatio unde petenda.* ibid.
. . *adminiſtratio.* 563
. . *torcular quid.* 351
. . *venae.* 349
. . *ventriculi, ſeu ſinus qui.* 364
. . *ventriculorum Anteriorum ductus.* 365
. . *delineatio,* ibid.
. . *& cerebelli figura prima.* 362
. . *ſecunda.* ibid.
. . *una cum earundem characterum indice.* ibid.
. . *meatus pituitae expurgandae parati.* 44
. . *oſſium frequens contextus ad quid conferat.* 22
. . *ſedes & partes in ſeptimo libro quî diſtinguantur.* 364
. . *ſinus ab Herophilo calamo aſſimilatus.* 546
. . *cerebro quid attribuatur.* 535
. . *& cerebellum vix propria eguiſſe forma.* 541
. . *oculorum gratia in capite locari.* 15
. . *ventriculi quot & qui.* 591
. . *inſignes tres cavitates habet.* 591
. . *ſeipſum quare non moveat.* 742
. . *ejus membrana durior.* 757
. . *mamillares proceſſus.* 732
. . *qua ratione duplex ſtatuerit Galenus.* 676
. . *quatenus continuum.* 665
. . *ejus os in homine nullum.* 650
. . *ejus revolutiones nutritionis ipſius gratia factae.* 676
. . *ejus vaſorum parum diligens apud Ga-*

MEMORABILIUM INDEX.

. . Galenum deſcriptio. 659
Cerebri ventriculorum conſideratio. 666
. . eorundemque membranae. ibid.
. . ejus ventriculorum deſcriptio. 660
. . ejus vaſa. 800
. . membranae ejusdemque vaſa. 828
. . motus Veſalio eſt nullus. 830
. . anfractus & gyri. 869
. . an ſit geminum. 869
. . forma. 882
. . ejus gyri & anfractus. 883
. . ventriculi. ibid.
. . ventriculorum incruſtationis examen. 884
. . cavitates. 915
. . figura. ibid.
. . membranae. ibid.
. . proceſſus. 916
. . ſubſtantia. 915
. . in omni convulſione eſt roborandum. 976
. . ubi reponatur. 915
Cerebra boum, non hominum, a Galeno inſpecta. 648
Cervi, canes, lepores animalia ſicca. 71
de Cervini cordis oſſe medicorum error. 80
Cervix. 9. 142
. . ejus flexioni praefecti muſculi. 228
. . & horum adminiſtratio. 244
. . motus alius peculiaris alius dorſo communis. 244
. . motorum muſculorum deſcriptio. 245
. . uſus. ibid.
. . adminiſtratio & ſub iisdem ratio. 228. 245
. . motuum differentiae quae. 226
. . vertebram primam ſecundae nectentis ligamenti deſcriptio. 230
. . adminiſtratio. ibid.
. . delineatio. 229
. . vertebrae. ibid.
. . cujusmodi. 52
. . harum delineatio. ibid.
. . quot numero. 53. 130
. . nomina. 141
. . primae & ſecundae vertebrae cum dente & ligamentis figura. 55
Cervicem uteri os muliebre pudendum vocari. 457
Cervices in oſſibus, qui potiſſimum dicantur. 9
. . ejus ſinus. 729
Cervix, meatus excipiens penem virilem. 749
. . quae corporis pars. 920
. . quot ſortiatur vertebras. 578. 902
Chaerades quis tumor. 1045
Chahab. 143
Chalaſtica quae dicantur. 1072
Χαλκοειδῆ oſſa. 143
Chamaedrys, humilis quercus. 629
Chamaedryos decoctum. 629
Chames. 413
Chane Hazeroha. 142
. . Hagadol. 143
. . Hachatoh. ibid.
Chaſchthii. 141
Chateph. 142
Chaze. ibid.
Χείλη. 9
Χεὶρ. 98
Checu. 141
Chederath hamoach. ibid.
Chelaphum. ibid.
Chelavum. 142
Chenio marhezz. 141
Chinichidion quid. 964
Chirurgia a quibus primo fuerit tentata. 892
. . inter artes mechanicas collocatur ab Ariſtotele, & quare. 892
. . in quibus particulis vim ſuam exerceat. ibid.
. . ejus effectus. 891
. . vetuſtatem quae oſtendant. 892
. . utilitates. ibid.
. . definitio. ibid.
. . finis. ibid.
Chirurgiae partes. 892
. . praxis. 901
. . theoria. ibid.
Chirurgi munia quae. 899
. . duplicia inſtrumenta, medicinalia, & manualia. ibid.
. . munus in vulneribus deſperatis 980
. . officia quot. 1097
. . in quibus periti medici conſilio uti debent. 899
. . quae privatim ei conveniant. 900
. . manualia eorum inſtrumenta. ibid.
. . praeſtantiſſimus qualis. ibid.
. . eorum unguenta. 899
. . valere doctrina debet. 901
. . ut tutò omnia curabit. 899
Chriſtiana religio quid abhorreat. 947
χοάνη. 551
χόνδρος. 140. 577
Chordae quare ſe non moveant. 742
χορίον & χώρημα commune involucrum nomen. 468. 595. 754
χοροειδὴς dicta membrana. 540
χοροειδὴς oculi tunica. 557
χοροειδὴς plexus. 351. 352. 553
χοροειδὴς cerebri plexus cur ita dictus. 528. 758
Chulioth. 142
Chyna qualis ad uſum ſeligenda. 623. 625
. . unde advehatur. 623
. . ubi reperiri ſolita. 624
. . quo ſucceſſu multi ſunt uſi. 621
. . ea utentes, aëre quoque ſubtepido uti debere. 626
. . ea utentium ſomnus & vigiliae cujusmodi. 627
. . item motus & quies & excrementorum cura. ibid.
. . ea utentibus cujusmodi victus ratio competat. 626
. . item quales animi affectus competant. 627
. . ea utentibus quis potus ex uſu ſit. ibid.
. . cur tam exigua quantitas in tam copioſa aqua elixari ſolita. 626
. . ejus decoctum facile corrumpi. 625
. . ejus decoctum in quibus à decocto Guajaci differat. 622
. . ejus decoctum quibus potiſſimum exhibendum. 624
. . & quomodo. 625
. . ejus decocti primi apparandi ſumendique modus. ibid.
. . item alterius. 628
. . ejus decocti color. 624
. . ejus decocti in ulceribus abluendis uſus. 628
. . ejus decocto primo quamdiu utendum. ibid.
. . ejus decocto uſus Caeſar. 621. 622
. . & quomodo. 622. 626. 627
. . & quantum eidem profuerit. 622
. . ejus decocto utentes etiam tentigine vexari. 628
. . ejus forma. 623
. . ei nimis multa ridicule adſcribi. 624
. . ejus primi decocti cujusmodi quantitas offerenda, & propinandi tempus. 625. 626
. . ejus propinandi modus Italico ſcripto propoſitus. 682
. . ejus hiſtoria. 623
. . de ejus radice ſcribendi occaſio. 621
. . ejus ſapor, aut odor, nullus. 624
. . ejus uſus in Italia minus celebris. 622
. . in ejus uſu minus neceſſariam eſſe temporis anni obſervationem, quam in uſu Guajaci. 626
. . in cibi pondere aegris permittendo quatenus liberum eſſe debeat medici judicium. 627
Chynna. 623
Cibi attractionem, retentionem atque expulſionem, non muſculis, ſed fibris ventriculi & inteſtinorum vere adſcribendum eſſe. 233
Cibo ac potui in corpore, concoquendis famulantia organa, earumque ratio. 412
Cibum potumque ventriculo deferentis viae nomina. 415
Cibus cur dentibus primo effractus. 910
. . qualis in luxata maxilla adminiſtrandus. 925
Cicatrices nigras quae tollant. 985
. . quomodo removendae. 985
Ciceri aſſimilatum oſſiculum, ac mira ejus vis. 107
Cicerum facultates, quae. 905
Ciceroni parum recte meſenterium, medium inteſtinum dictum. 430
Cicuta cur in vulneribus non imponenda. 987
Cilia. 126
Ciliorum uſus. ibid.
Cilia dicuntur oculorum pili. 608
. . quae partes ſint corporis. 920
Circumverſionis motus. 11
Citra vacuationem, fluxum ſanguinis commode quae trahant. 989
Clavale os. 141
Claves. 142
Clavium oſſa. 142
Claviculae à ſcapula liberatio. 226
. . ad ſuperiorum ſcapulae proceſſum nexus. 88
. . cum pectoris oſſe articulationis, privata cartilago. 87
. . mira curvitas. ibid.
. . ſubſtantia, tubera, ac aſperitates, levitates & foramina. 88
. . ſuperiorisque ſcapulae proceſſus uſus. 87
Claviculae. 142. 143
. . duae. 130
. . tuberculi articulatio. 84
. . earum ad pectoris os articulatio. 87
. . à pectoris oſſe liberatio. 520
. . curvitatis uſus. 87
. . effigies. 86
. . juguli nomina. 142
. . numerus. 87
Clavicula. 609
. . in corpore quae dicatur. 920
. . etiam ſimiam cum homine donari, praeter alia animalia. 635
. . cum ſcapula articulus. 777
Clinianae Bacchidis hiſtoria. 417
Clunes in cerebro. 201
Clunium oſſa. 142
Clypeus oris ſtomachi. ibid.
. . thoracis. ibid.
Clyſter ex quibus conſtet. 1099
. . in phlebotomia quando adhibendus. 1053
. . quando ante phlebotomiam immittendus. 1054
. . alvi excrementa emollientis forma. 1099
. . bilem purgantis exemplum. ibid.
. . conſideratio univerſa. 1053. 1054
. . cur aliquando non reddantur. 1100
. . facultates. 1054
. . melancholiam evacuantis forma. 1099
. . pituitam educentis deſcriptio. ibid.
Coalitus oſſium pubis. 143
Coarticulatio. 11
Coccyx avis, cuculus. 69
Coccygis os in homine, à Galeno dedita opera eſſe omiſſum, quibus argumentis everſores librorum ejus confirmare nituntur. 73
. . canini deſcriptio. 72
. . ejuſdemque foramina. ibid.
. . humani deſcriptio. 71
. . oſſis in parturientibus maximum momentum. 111
. . oſſis nomina. 142
. . oſſis oſſa quot. 131
. oſſis oſſicula quatuor. 130
. . quibus & quot conſtituitur oſſibus. 578
. . oſſis Galenum in libro de uſu partium nullam neque in ſimiis, neque in hominibus cognitionem habuiſſe. 634
. . ejus oſſis in homine & ſimia diſcrimen. 633. 634
. . quot conſtet partibus. 704

Cochlea, *cavitas.* 736
Cogitationis *oſſa.* 141
Cognitio *humanae fabricae eſt inſignis.* 761
Coitus *pruritus ac delectationis cauſae expenſae.* 451
Colatorii *os.* 141
Colera *Graecorum an ſit ſimilis cum noſtra.* 187
Coles *proprie quid ſit.* 921
Collum. 9. 142
. . *aſperae arteriae gratia datum homini.* 9
. . *homini pulmonum gratia datum.* 53
. . *vertebrarum undecim figurae.* 52
. . *eo carentia vocem non edere.* 53
Colla *avium quadrupedumque cur pluribus vertebris quam homini extruuntur.* ibid.
. . *quae corporis pars.* 920
. . *vulnera quomodo diſtinguuntur.* 985
Collyrii *ad oculum vulneratum deſcriptio.* 979
Collyrium *album,* 1123
. . *ex thure.* ibid.
. . *ex plumbo.* 1123
. . *viride.* ibid.
. . *rubeum.* ibid.
. . *flavum.* ibid.
Colum, Κῶλον. 586
. . *humiliori tantum ventriculi regioni attenſum, non ſuperequitare ventriculo.* 661
. . *inteſtinum.* 427
. . *in hominibus non adamuſſim ut in canib. teres eſſe.* ibid.
. . *inteſtini à recto differentia.* ibid.
. . *& recti venae arteriae, & nervi.* 427
. . *excrementorum velut promptuarium.* 429
. . *ejus cellulae.* 397
. . *in hominibus & canibus diſcrimen.* 427
. . *inteſtini circa tenuia ſitus.* 396. 397 427
. . *inteſtini ventriculi fundo exporrecti, &c. figura.* 395
. . *principium ubi.* 427
. . *ſitus ratio.* 428
. . *tunicae ac fibrae cujuſmodi.* 427
. . *venae & arteriae.* ibid.
. . *nervi.* 428
. . *meſenterii vice eſſe inferiorem omenti membranam.* 422
. . *ei confertum os.* 141
. . *inteſtinum nullam meſenterii partem in homine obtinere.* 640
. . *ejus hiſtoria.* 661
. . *ejus anfractus verſus umbilicum a Galeno praeteritus.* 644
. . *ſuper lienem revolutio.* ibid.
. . *inteſtini forma.* 873
Color *ruber quid indicet.* 1014
Colores *oculi explicantur.* 849
. . *depravati quando conſiderantur.* 1024
Columbus *civis Cremonenſis.* 710
Columnella *cur pro gargareone.* 502
Commiſſura *inſtar unguium.* 13
. . *temporum ſquammoſae.* 33
. . *earum oſſa jungentium typus, ac differentiae.* 13
. . *oſſium eſt varia.* 764
. . *alia vocatur ſutura, alia harmonia.* ibid.
. . *in capitibus.* 767
. . *oſſium vel fit coalitu, vel ſine eo.* 765
Communis *dicta vena* 330
Communitas *morborum quae.* 897
Compago *ſerrata.* 13
Comploſa. 141
Campoſitio *nervorum.* 801
Concupiſcibilis *animae ſedes jecur.* 433
Conditorum *diverſarum operationum exemplum.* 1103
Conditum *quod medicamentum.* ibid.
Conglutinationes *ſquamoſae quae.* 577
Conjectura *artificioſa unde ſumatur.* 893
. . *in urinis.* 893
. . *veriſimilis quibus conveniat.* ibid.
. . *quot ſint.* 893
Conjugalia *oſſa.* 141
Connexum *inſtar clavi, veteres etiam ad articulum contuliſſe.* 13
Conſenſus *in rebus qui.* 1134
Conſtrictor *muſculus.* 276
Contagioſa *cauſa ſemper malignitatem conjunctam habet.* 1015
Contextus *ſquammarum modo commiſſi.* 141
Continui *ſolutiones compoſitae quae.* 1010
. . *ſolutio in oſſe quo pacto reſtituatur.* 898. 899
. . . . *quid.* 1010
. . . . *quid poſtulet.* 969
. . . . *quis morbus.* 966
. . . . *quot modis diſtinguatur.* 934
. . *ſolutionis ſpecies quot.* 1010
. . *in illius ſolutione poſitum tertium morbi genus recte alio a veteribus, quam a Galeno reductum.* 681
Contrariorum *contraria ſunt remedia.* 1017
. . *natura quae ſit ex Platone.* ibid.
Contuſae *partes quomodo curantur.* 899
Contuſio *an ad ſenſum appareat.* 936
. . *& rima an differant.* ibid.
. . *in quibus partibus fiat.* ibid.
. . *quid dicatur.* 935
. . *quot modis dicatur.* ibid.
. . *quibus curetur.* 971
. . *vel manifeſta, vel immanifeſta, oſſis apertionem requirit.* 940
Contuſum *quot modis poſſit cedere loco.* 935
Convulſionis *ſigna.* 975
Convulſio *quando ſequatur.* 999
. . *quibus medicamentis curetur.* 975
. . *quibus tollenda.* 970
. . *quotupliciter fiat.* 974. 975
Convulſivus *motus quot modis fiat.* ibid.
Coracoyoideus *muſculus.* 142. 145
Coraxobrachialis *muſculus.* 145
Cor *cujus animae ſedes.* 516
. . *calidiſſimum viſcus merito cenſeri.* 507
. . *humanum vero oſſe deſtitui.* 80
. . *in thoracis medio Galenus contra veterum placita repoſitum eſſe contendit.* 508
. . *iraſcibilis animae ergaſtulum.* 516
. . *iraſcibilis, ſeu vindictae honorumque appetitricis animae ſedem eſſe, Hipp. Plat. Gal. Stoicis & Peripateticis conceſſum.* ibid.
. . *ſecundum Chryſippum, Poſſidonium & Theophraſtum, non modo iraſcibilis facultatis, ſed etiam ejus quae ciborum, potuum & venereorum concupiſcibilis eſt, quam Ariſtot. altricem, alii naturalem, alii concupiſcibilem vocant, eſſe.* ibid.
. . *arteriarum fons atque origo.* 340
. . *nervorum principium non eſſe.* 360
. . *quatuor vaſorum ad conterminas ſedes connexu ſuſtineri.* 81
Cordis *adeps.* 510
. . *auricularum delineatio ubi quaerenda* 514
. . *auricularum ſitus.* ibid.
. . *dextrae ſitus & forma.* 515
. . *ſubſtantia, nexus: item ſiniſtrae.* ibid.
. . *auris dextra, & ſiniſtra.* 489
. . *baſis ratio.* 516
. . *baſim cingens vena.* 522
. . *dextrum latus expreſſum.* 489
. . *item ſiniſtrum.* ibid.
. . *& arteriarum pulſus num par ſit examen.* 572
. . *auriculae duae.* 514
. . *dextrae auriculae ſitus & forma.* ibid.
. . *dextrae auriculae ſubſtantia.* 515
. . *nexus.* ibid.
Cordis *dextrae auriculae uſus, & ipſius conſtructionis ratio.* 518
. . *ſiniſtra auricula.* 515
. . *ſiniſtrae auriculae uſus.* 519
. . *caro.* 508
. . *fibrae.* ibid.
. . *carnis uſus.* 509
. . *carnem in mucrone quam in baſi ſpiſſiorem ſolidioremque apparere.* 509
. . *cartilagineae ſubſtantiae examen.* 523
. . *fibrarum uſus.* ibid.
. . *recte fibrae quae vocentur.* 509
. . *quae tranſverſae & obliquae.* ibid.
. . *rectarum fibrarum uſus.* 509
. . *tranſverſarum ſeu circularium & obliquarum uſus.* 510
. . *dilatatio quid.* 509
. . *figura.* 507
. . *formae ratio.* 517
. . *involucrum quibus vaſis & nervis implicetur.* 506
. . *ejuſdem uſus & conſtructionis ratio.* 506
. . *item cujuſmodi in illo aqua obſervetur.* ibid.
. . *involucri delineatio ubi quaerenda.* 505
. . *cum ſuo involucro & pulmone delineatio.* 488
. . *ab ipſius involucris prorſus liberi, delineatio.* 489
. . *involucri examen.* 521
. . *involucri forma.* 505
. . *initium.* 506
. . *ſitus, ſubſtantia, ſuperficies, & nexus.* ibid.
. . *involucri uſus.* 516
. . *ipſique ſubminiſtrantium partium examen.* 569
. . *membranae quae vocentur.* 513
. . *membranarum numerus.* ibid.
. . *motum eſſe naturalem, muſculorum arbitrarium.* 509
. . *mucronis ratio & uſus.* 517
. . *nervulus.* 510
. . *ejuſdem uſus.* 517
. . *omnes partes cui functioni famulentur.* 516
. . *orificiorum membranulae.* 513
. . *earumque delineatio ubi quaerenda.* 511
. . *de ejus orificiis Anatomicorum diverſa placita.* 512
. . *oſſis ſive cartilaginoſae ſubſtantiae delineatio.* 491
. . *ipſiusque partium functio, & uſus, ipſarumque conſtructionis ratio.* 516
. . *ipſique ſubminiſtrantium partium functionis enumeratio.* 492
. . *à pulmone liberi, & dextri ejuſdem ventriculi adaperti delineatio.* 490
. . *item ſiniſtri ventriculi.* 491
. . *pulſus in novo animali examen.* 510
. . *ſitus ac formae delineatio.* 507
. . *ubi quaerenda.* 508
. . *ſubſtantiae delineatio ubi quaerenda.* 508
. . *ſubſtantiae ſecundum ipſius ventriculos delineatio.* 491
. . *baſim cingens vena.* 322
. . *de ejus oſſe Anatomicorum lapſus.* 81
. . *per tranſverſum diſſecti delineatio.* 491
. . *vaſorum & orificiorum eorundem delineatio ubi quaerenda.* 511
. . *ventriculus dexter cur ſanguineus dictus.* 517
. . *ventriculus ſiniſter cur ſpirituoſus ſive aëreus appellatus.* 519
. . *ſinuum ſeu ventriculorum delineatio ubi quaerenda.* 510
. . *ſitus ratio.* 516
. . *ſitum medium eſſe, ut umbilicum, Galenus male aſſignat.* 517
. . *durioris ſeu oſſeae ſubſtantiae uſus.* ibid.
. . *ſubſtantiae peculiares venae & arteriae.*

teriae. 510
Cordis ſubſtantiae tunica obnata. ibid.
- - ſubſtantiae uſus. 517
- - ad ejus ſubſtantiam quae inſuper referantur. 510
- - ſuperficies qualis. 507
- - ſitus. 508
- - magnitudo. ibid.
- - vaſa quot, & quae. 511
- - ventriculorum numerus. 510
- - & ſitus. ibid.
- - ſuperficies. 511
- - dextri ventriculi & ipſius orificiorum membranarumque examen. 522
- - ventriculi dextri forma. 510
- - ſiniſtri forma. ibid.
- - dextri ventriculi uſus. 517
- - ſiniſtri ventriculi uſus, atque ejus conſtructionis ratio. 518
- - ei quid attribuatur. 535
- - triplex fibrarum genus cur à natura tributum. 508
- - duos ſinus vel ventriculos habet. 589
- - ſitus, forma & materia. ibid.
- - aures cui bono. 590
- - iraſcibilis animae fomes vitalisque ſpiritus fons. 608. 913
- - humanum nullo oſſe donatum. 635
- - ejus alius in homine quam canibus & ſimiis ſitus. 647
- - Galeno non commemoratus. ibid.
- - cervini oſſea ſubſtantia. 635
- - ejus conſtructio perfunctorie Galeno tractata. 632
- - ejus dextro ventriculo deſtituta animalia pulmone carentia. 678
- - ejus involucrum. 647
- - ſepto connatum. 640
- - ejus involucri & baſis deſcriptio cujusmodi apud Galenum. 665
- - ejus mucro cur craſſus, & inſigniter carneus. 676
- - ejus ventriculorum ratio. ibid.
- - & uſus quomodo Galeno comprehenſus. 675
- - ſedes. 877
- - ejus ventriculi. ibid
- - ejus involucrum. ibid.
- - nervi. 754
- - partium differentia examinata. 882
- - aures quem uſum habeant. 914
- - forma, ſedes, baſis, ſubſtantia. 913
- - vaſa. 914
- - ventriculi quot. 913
- - percuſſi ſigna. 1001
- - quare utatur aëre. 914
- - ſi affectum cerebrum ſentiat, afficitur. 921
Cornarii & Fuchſii mutua convicia. 675
Cornarium Galeni & Ariſtotelis loca a Veſalio notata, purgaturum aliquando, Dryandri teſtimonio. 675
Cornea oculi tunica. 558
D. Cornelius Caeſaris medicus. 621. 622
Cornix. 7
Cornua in utero cur dicta. 645. 646
Corona. 7
- - in oculo quid. 920
Coronale os. 141
Coronalis ſutura. 22
- - ejusque nomina. 141
- - venae, & concomitantium illam arteriarum uſus. 517
- - venae ortus. 659
Coronales venae an duae. ibid.
Corpus muſculorum ſectioni opportunum. 201
- - poſteriori ſua ſede, qua dorſalis incedit medulla, cur admodum excavetur. 54
- - ejus partium deſcriptione abſoluta, quid in ſequentibus capitibus ſit praeſtandum. 560
- - humani medium exactiſſimum quod. 516
- - humani oſſa & cartilagines quo artificio inſpectioni apparanda. 131
Corpus teſtudinis fornicisve imagini comparatum. 547
- - teſtudinis modo efformati examen. 562
- - cervicis vertebrarum contextus. 57
- - involucrum cur ſe non moveat. 742
- - olivare ſubſtantia nerveum, & colore carneum. 737
- - ubi quis vult purgare, quid agere debet. 962
- - humani partes duriſſimae. 577
- - humani partes vel ſimulares vel diſſimilares. 577
- - ſimulares ſimplices partes, quae. ibid.
- - diſſimulares partes quae. ibid.
- - humanum in quot partes ab Aegyptiis fuit diviſum. 608
- - humanum cur multis & non uno conſtituitur oſſe cauſae. 764
- - partes quem praebeant uſum. 893
- - partes vel ſimilares, vel diſſimilares. 901
- - ſimilares ſimplices partes quae. ibid.
- - univerſa ſuperficies in quot ſedes a primis inſtitutoribus dividatur. 919
- - nullum poteſt in ſe ipſo moveri quod non ſit fibroſum. 975
- - univerſi diviſio. 919
- - fluidum quale. 662
Corticales ſuturae. 141
Coſmus Thuſcorum dux praecipuus nunc denuo collabentium diſciplinarum Maecenas. 630
- - ejus adhuc pueri praecipitium. 620
- - ejus erga literarum cultores ſtudium. 619
- - ejus laus. ibid.
- - ejus in illuſtranda Piſarum Academia ſtudium. 663
- - ejus liberalitas. 620
Coſtae πλευραί. 142
- - νόθαι, q. d. ſpuriae illegitimaeque cur ita vocentur. 77
- - ſpuriae, nothae, vel mendoſae. 142
- - item verae ac legitimae. ibid.
Coſtarum oſſa in cartilagines finiunt. 4
- - ſpuriarum cartilagines in acutum mucronem, verarum non item, deſinere. 77
- - quomodo ſeriatim menſae imponendae. 137
- - viginti quatuor. 130
- - ad vertebras inaequalis inarticulatio. 78
- - aſperum tuberculum. ibid.
- - ſinus. 77
- - ſuperiorum cartilago in valde ſenibus, ſicut etiam in brutis quibuſdam animantibus intus oſſea efficitur. ibid.
- - cartilagineam ſubſtantiam non parem undique oſtendere ſpeciem. ibid.
- - cartilagines viginti quatuor. 131
- - arteriae. 343
- - cartilaginum cum pectoris oſſe, ab ipſarum oſſibus liberatio. 520
- - cartilaginibus & oſſibus, quae membrana communis. 243
- - ductus. 80
- - in compingendo ſceleto qualis obſervanda ratio. 137
- - laevitas & aſperitas. 77
- - longitudo impar. ibid.
- - nec par amplitudo. ibid.
- - numerus. 76
in - - octo inferiorum inflammatione an mittendus etiam ſanguis. 522
- - arteriae. 340
- - oſſeae ſubſtantiae delineatio. 74. 75
- - earumque deſcriptio & ortus. 77
- - oſſea ſubſtantia non ex omni parte ſibi ſimilis. 77
- - ſubſtantia & appendix. ibid.
- - ſingulis peculiaris tunica. 994
- - duobus nodis articulatas, duobus conſtare capitulis. 78
- - illegitimas cur nonnulli χόνδρους vocent. 77
- - octo homini Ariſtoteles attribuit. 76
Coſtas ſuccingens tunica. 493. 494
- - ſunt vel verae vel ſpuriae. 578
- - an omnes duobus ad vertebras articulis coarctentur. 633
- - earum nexus. 651
- - verarum cartilago oſſea in ſenibus tantum. 635
- - omnes a vena conjuge deſtituta in hominibus enutriri. 641
- - quot. 705
- - examen. 842
- - fractas, quo pacto reſtituamus. 960
- - quomodo franguntur. ibid.
Cotyledon quid ſignificet. 1089
Coxa. 143
Coxae. 108. 143
- - cum femore magna proportio. 689
- - quando excidit, quid ſignificet. 923
- - ſi diu extra locum ſteterit ob mucoris multitudinem quid mali inferat. ibid.
Coxendix. 108. 110
Coxendicis os. 143
- - oſſis acetabulum. ibid.
- - acetabuli ad uteri acetabula collatio. 467
- - acutus proceſſus. 111
- - appendix. ibid.
- - ejusque figura. 92
- - appendix anterior. 145
- - appendix poſterior. ibid. 148
- - appendix quatuor educit muſculos quorum uſus ſigillatim oſtenditur. 111
- - robori quomodo ſit proſpectum. 110
- - ſuperiori ſedi inſculptus ſinus. ibid.
- - ejuſdemque tubera. ibid.
- - in corpore quae ſit pars. 921
Craſſities muſculi gemini in utero foemineo. 750
Craſſum inteſtinum in colon & rectum dividi. 427
- - inteſtini ductus ſitusque. ibid.
- - inteſtinorum tunicae. ibid.
Craſſos humores attenuantia, quae. 1138
Cribro confertum os. 141
Cribri modo pervium os. 24
Cribratum os. 141
Criſis nomen unde deſumptum. 1015
Criſtatum os. 141
Crocodilorum imagine non autem magnitudine & geniculatis caude tuberibus, lacertam repraeſentare. 202
- - non idem motus maxillarum, ut reliquis animantibus. ibid.
Crocodilus quam maxillam moveat. 924
Crus 143
- - quid Celſo vocetur. ibid.
- - quot nominibus vocetur. 921
Cruris arundo major & minor. 143
- - domeſtica canna. ibid.
- - nervi quarti deſcriptio. 872
- - & femora qua ratione reponantur. 962
- - fracta quomodo deliganda. 961
- - arteriarum diſtributio. 340
Crurum in hominibus & quadrupedibus ſimilitudo. 121
- - venarum & arteriarum examen. 565
Cubi. 142
- - forme os. 143
Cubitus Celſo brachium. 142
- - flexus ratio. 91
- - nomina. 142
- - oſſium figurae. 92
- - ſedis internae muſculorum numerus. 268
- - externae ſedis. ibid.
- - in ejus ſede externa ligamentorum transverſorum adminiſtratio. 271
- - muſculus biceps. 145
- - ei adjacentibus muſculis obnatae membranae adminiſtratio. 268
- - eadem quomodo ſit obſervanda. 271
- - eum moventium muſculorum adminiſtratio. 271
- - extendens muſculus. 148
- brachiali nectentia ligamenta. 267

Cubitum *flectentium muſculorum.* 161
— *delineatio.* 158
— *ſecundi extendentium itidem primi.* 166
— *ſecundi.* 148
— *moventes muſculi in canibus.* 145. 146
— *moventium muſculorum deſcriptio.* 164
— *flectentium primus.* ibid.
— *ſecundus.* ibid.
— *amborum functio.* 265
— *extendentium primus.* ibid.
— *ſecundus tertius.* 266
— *adminiſtratio omnium.* 268
— *& manus vulnera quomodo inter ſe differant.* 998
— *luxati curatio.* 927
— *luxati repoſitio.* ibid.
— *luxationes variae, & curatu difficiles.* ibid.
— *oſſa quot.* 927
— *quare non flectatur in poſteriorem partem.* 932
— *quid dicatur.* 920
— *vocatur etiam ulna.* 578
— *muſculi.* 582
— *quibusdam brachium & ulna.* 609
— *venarum in plerisque diſcrimen.* 642
— *eum extendentes muſculi parum recte a Galeno obſervati.* 638
— *eum flectentium anterioris muſculi principium parum recte a Galeno deſcriptum.* 657
— *eum moventium muſculorum hiſtoria varie a Galeno tradita.* 671
— *moventes muſculi.* 858
Cubum *referens os.* 143
— *ejuſdemque deſcriptio.* 121
Cucullaris *muſculus.* 145
Cucurbitularum *differentiae quot.* 1059
— *facultates.* 989
Cultralis *cartilago.* 142
Cultri *buxei, aut e ligno Guajaco confecti.* 139
— *incurvati ac falcibus ſimiles, Anatomico reſpuendi.* ibid.
— *parvi quibus calami adaptantur.* ibid.
— *vulgares.* ibid.
Cunei forme *os.* 141
— *an ſit cavernulis obſitum, vel citra ſquamae levisve oſſis obductionem pumicis aut ſpongiae ſpeciem referat.* 27
— *cur* πολύμορφον *nuncupatum.* ibid.
— *oſſis circumſcriptio.* 24
— *quomodo haec a Galeno ſit facta.* 141
— *formis oſſis foramen Anatomicis ignoratum hactenus.* 43
— *formis oſſis interior ſinus quibus proceſſibus conſtet.* 27
— *formis oſſis medium neutiquam perforatum contra Galeni traditionem.* 44
— *formis oſſis media ſedes qualis.* 39
— *formis oſſis, proceſſus veſpertilionum alii aſſimilati, nomina.* 141
— *formis oſſis proceſſus alis ſimiles.* 28
— *formis oſſis ſinus.* 47
— *formis oſſis ſutura.* 24
— *quibus ſedibus occurrat.* ibid.
— *ejuſdemque intervallum.* ibid.
Curare *quid ſit.* 897
Curatio *cranei fracti.* 944
— *naſi fracti quot habeat intentiones.* 951
— *ejus definitio.* 897
— *indicationes unde.* ibid.
— *initium unum.* ibid.
— *quid proprie dicatur.* 1024
— *omnis a quibus incipienda.* 892
— *ſcopi qui.* 897
Curſoribus *liene eximi ſtulte perſuaſum vulgo.* 439
Cutaneae *venae.* 729
Cuticula *quid.* 191
— *ejus adminiſtratio.* 193
— *delineatio.* 191
— *Graecis* ἐπιδερμίδα *vocari.* ibid.
Cutis *quid ſit.* 190
Cutis *& membrana in fronte & pene ſcrotoque nullo adipe ſubſtrata cur.* 447
— *in homine* ἀνθρωπὴ, *aut* ἀνθρωπειὴ *dicta Herodoto.* 190
— *adipis, membranae carnoſae ac dein calvariae involucri illique ſubditae adhuc membranae examen.* 561
— *adminiſtratio.* 193
— *cuticulae adipis & carnoſae membranae in abdomine adminiſtratio.* 476
— *differentiae ſex.* 190
— *a connexu.* ibid.
— *a copia nervorum.* 191
— *a mollitie.* ibid.
— *a motu.* ibid.
— *a pilis.* ibid.
— *a foraminibus.* ibid.
— *membrana carnoſa cur ita dicatur.* ibid.
— *quae partes in homine moveantur.* 194
— *ſubſtantia.* 190
— *cur nonnulli ridicule ſentiendi vim adimant.* 191
— *per univerſum corpus ſubdita membrana carnoſa.* ibid.
— *venas, arterias & nervos porrigi ipſamque ſenſus eſſe compotem.* ibid.
— *Graecis* δέρμα *vocatur.* ibid.
— *homines quosdam in thoracis regione & alibi etiam in corpore movere poſſe cur ſit veriſimile.* 192
— *internam ſummae manus cujuſmodi parari decuit.* 250
— *eſt corporis nativum tegumentum.* 579
— *in fronte quo modo moveatur.* 904
— *operationis.* ibid.
Cycliſcorum *uſus quando accipiendus.* 950
Cycliſcus *quid.* 964
Cymbam *referens os.* 143
— *ejuſdem delineatio.* 120. 121
— *ejuſdemque ſinus.* 120. & 121. 123
— *ſedes.* ibid.
— *referentis oſſis per medium diſſecti figura.* 120
Cyna. 623
Cyphis *Damocratis.* 1116

D.

Δάκτυλοι. 143
Δάρσις *Herophilo quid ſit.* 193
Δαρτὸς. 448
Δαρθὸς, *aliis* ἐρυθροειδὴς. 594
Δαρτὸν, *tunica ſecunda teſtium.* 746. 813. 814
Dearticulatio. 10
Decoctum *ad vermes interficiendos in ulceribus.* 1628
— *catharticum ex quibus conſtet.* 1104
Decoctorum *diverſarum operationum exempla varia.* ibid.
Defenſivi *J. de Vigo deſcriptio.* 958
Defenſivum *quid proprie dicatur.* 1064
Deleteria *pharmaca quae ſint.* 1062
Deligatio *in luxationibus quo pacto adminiſtrari debeat.* 925
Delirium *quomodo curemus.* 970
Δελτοειδὴς *dictus muſculus.* 217. 581
Dens *ita vocatur ſecundae cervicis vertebrae proceſſus.* 763
— caninus. 141
— *proceſſus ſecundae vertebrae ſeu tuber.* 55
— *ſecundae vertebrae hominis canino aſſimilatur.* ibid.
Dentis *dicti oſſis ligamentum.* 230
— *alicujus effracti ex caſu portionem in pueris nunquam eſſe eruendam.* 41
— *proceſſus cum prima vertebra contextus.* 55
Dentes ὀδόντες *eorumque nomina.* 141
— *quot.* 140
— *aetatem complentes.* 142
— *canini.* 141
— *& horum nomina.* 142
— *cayſcles.* ibid.
— κραντῆρες. ibid.
— κυνοδόντες. ibid.
— *cur doleant.* 40
Dentes διχαστῆρες. 141
. . *duales.* ibid.
. . γελασῖνοι. 141
. . *genuini Ciceroni molares dicti.* 142
. . *ſcinaſim.* ibid.
. . *inciſorii.* ibid.
. . τομεῖς. ibid.
. . κτένες. ibid.
. . *riſorii.* ibid.
. . *quaterii.* ibid.
. . *hamechatechim.* ibid.
. . *quadrupli.* ibid.
. . *chelaviim.* ibid.
. . *metaleboth.* ibid.
. . μυλῖται. ibid.
. . γόμφοι. ibid.
. . *molares.* ibid.
. . *maxillares.* ibid.
. . *paxillares.* ibid.
. . *menſales.* ibid.
. . σωφρονιστῆρες. ibid.
. . ὀψίγονοι. ibid.
. . *ſenſus ac ſapientiae.* ibid.
. . *intellectus.* ibid.
. . *ſerotini.* ibid.
. . *naghiud.* ibid.
. . *neguegidi.* ibid.
. . *nanged.* ibid.
. . *alhalm.* ibid.
. . *tochanoth.* ibid.
. . *mordentes.* ibid.
. . . . *a quibusdam etiam riſorios vocari.* ibid.
. . *omnium oſſium cur duriſſimi.* 41
. . *qui poſt pubertatem fere creſcunt.* 142
. . *puerorum quales.* 41
. . *quomodo maxillis infigantur.* ibid.
. . *radicibus inter ſe variare.* ibid.
. . *ſenſu praediti.* 40. 3
. . *ſoli omnium oſſium nudi.* 3. 40
. . *ſoli cur vim ſentiendi obtineant.* 40
. . *ut plurimum triginta duo.* 130
. . *quot, & quomodo vocentur.* 578
. . *quando naſcantur & quot.* 702
. . *in quibus & quare ſentiant.* 701
. . *appendicibus non donantur.* 774
. . *quot numero ſint.* 902
Dentium *differentia a caeteris oſſibus.* 3. 40
. . *alveoli.* 39
. . *& foſſulae.* 41
. . *appendices.* ibid.
. . *cavitas.* ibid.
. . *dolori remedium optimum.* ibid.
. . *exceſſus praeſecandi aut exurendi mos.* 40
. . *frequentiam vitae longitudinem arguere.* 41
. . *numerum aliquando variare.* ibid.
. . *pictura, qui maxillis infiguntur.* 40
. . *praeſepiola.* 41
. . *puerorum appendices quales.* ibid.
. . *radicibus affixi nervuli.* 40
. . *utriuſque maxillae figura.* ibid.
. . *uſus.* 41
. . *cavitas quoque neglecta Galeno.* 650
. . *in eorum radicibus enumerandis non per omnia verum eſſe Galenum.* ibid.
. . *eorum differentia.* 840
. . *nomina.* 902
Derivatio *quid.* 989
Δέρμα *cutis dicta.* 191
Deſtructum. 142
Deus *curat immortalitatem noſtram.* 910
. . *ſolus tractare poſſet vulnera ſine dolore.* 945
. . *ei gratiae agendae quod nobis animam rationalem, quam cum Angelis communem habemus, largitus ſit.* 547
Diaphoreticum *quid.* 1069
Διάφραγμα. 239
. . τῆς Καρδίας. 589
Διαφράττοντες *membranae quae.* 495. 589
Διάφυσις *quid Hippocrati.* 695
Διάρθρωσις. 10
. . *qualis commiſſura & quotuplex.* 691

691. 694. 695
Diarthroſis ad motus obſcuros refertur. 764
- - eſt commiſſura motum obſcurum aut manifeſtum edens. 765
Διατείνειν quid Hippocrati. 695
Δίαυσις. ibid.
Διχαστῆρες dentes. 141
Dictamni facultates. 998
Δίδυμοι cur dicti in cerebro. 549
- - cur teſtes dicti. 448
Διηθεῖσθαι & προηθεῖσθαι Galeno eadem. 695
- - & ἀπηθεῖσθαι Hippocrati eadem. ibid.
- - & συνηθεῖσθαι Hippocrati oppoſita. ibid.
Digitus annularis. 143
- - auricularis. ibid.
- - cordis. ibid.
- - impudicus. ibid.
- - infamis. ibid.
- - magnus. ibid.
- - medius. ibid.
- - minimus. ibid.
- - parvus. ibid.
- - - - cujus beneficio potiſſimum extendatur. 97
- - tribus internodiis conſtat. 579
Digiti medii nomina. 143
- - quarti. ibid.
- - quinti. ibid.
- - δάκτυλοι Graecis dicti. ibid.
- - cur inaequales. 105
- - unguibus donati & cur. 126
- - pedis. 143
- - qui dicantur. 920
Digitorum acies & agmina quae. 143
- - in eorum articulis naturae ſcopi. 105
- - κόνδυλοι qui. 143
- - decens moles. 103
- - manus cuti internae nervoſa tenuitate ſubnati muſculi deſcriptio. 250
- - & adminiſtratio. 268
- - manus oſſa quot. 130. 903
- - pedis oſſa quot. ibid.
- - manus oſſium articulationis ratio & forma. 104
- - manus oſſium delineatio. 103
- - motus. 252
- - nomina. 143. 609
- - oſſa. ibid.
- - oſſa Galenus perperam medulla prorſus carere ſenſit. 104
- - oſſa in utroque pede quatuordecim. 130
- - oſſa perperam Galeno ſolida conſtituta. 3
- - oſſa qui ſupra & infra ab integris digitis forma varient & cujusmodi oſſium ſit ſubſtantia. 104
- - oſſa triginta. 130
- - oſſa Veſalius quindecim enumerat. 103
- - oſſium interna ſedes cujusmodi ſecundum longitudinem. 105
- - - - oſſium latera cujusmodi. ibid.
- - magnitudo & forma decentiſſima 104
- - - - tendines. 105
- - pedis figura. 5
- - oſſa, & eorum deſcriptio. 120. & 121
- - ratio. 125
- - φάλαγγες quae. 143
- - σκυταλίδες quae. ibid.
- - ſecundi & tertii quatuor articuli qui. 104
- - tendinum inſertiones. 232
- - tertii oſſis extremum & apex cujusmodi. 105
- - oſſa. 578
- - muſculi. 582. 583
- - in eorum articulis maximum diſcrimen. 652
- - flexionis authores tendines. 670
- - motus lateralis non obſervatus Galeno. 668
- - eorum oſſa falſo ſolida eſſe, Galenum prodidiſſe. 650
Digitorum oſſa non parem cum digitis formam obtinere. 652
- - eorum tendines. 656. 657
- - eos moventium muſculorum inſertio non recte a Galeno tradita. 652
- - eos pedum moventium muſculorum tendines. 639
- - connexus quotuplex. 930
- - munia quae. 960
- - nomina & poſitus. 920
Digitos flectentium muſculi ſecundi tendinum per primi tendines tranſitus. 253
- - moventes muſculi. 252
- - ſingulos tribus oſſibus merito efformari. 103
- - moventium muſculorum examen. 855
Δικτυειδὲς πλέγμα. 553
Diluti formae variae. 1105
Dimidium facti qui bene coepit habet. 950
Diphrygis genera quot. 1022
Diploa. 18
Directum in fracturis quid ſignificet. 955
Direzam. 141
Diſcraſia quid. 994
Diſſectionum Profeſſores de colo cur ſe tam miſere torqueant. 429
- - Profeſſores de jecoris forma, ac fibris, quas Graeci λοβὲς appellitant commentationes ſuas unde ſumpſerint. 432
Diviſio cavae venae juxta ſacrum os. 801
Δωδεκαδάκτυλον inteſtinum. 425
- - duodenum. 586
Domeſtica cruris. 143
Dolor coxendicum diuturnus quid mali adferat. 938
- - eſt validiſſimum ſymptoma ad vires proſternendas & mortem ciendam. 963
- - in fracturis quibus curetur. 958
- - ingens, inſperatam ſaepenumero mortem adferre ſolet. 963
- - in vertebris luxatis cur contingat. 925
- - omnis fluxionis eſt cauſa. 974
- - quibus ſedandus. 970
Doloris cauſa quae dicatur. 1061
Dolorem auferre cupienti, quae obſervanda. ibid.
- - vehementem quae abſolvant. 999
Doria Cardinalis. 629
Dormienti ſub luna quid accidat. 1091
Dorſalis medulla cerebrum longum vocatur. 377
- - ejusque deſcriptio. ibid.
- - quo pacto ab oſſium medulla differat. ibid.
- - quae ſint illi cum cerebro communia quae peculiaria. 378
- - cur ſit unica. ibid.
- - cur ſit facta. 377
- - quo pacto munienda in oſſibus & membraneis involucris. 378
- - & nervorum ab ipſa prodeuntium numerus. 377
- - ubi veluti e multis funiculis compingatur. 378
- - medullae delineatio. 372
- - cum cerebello coalitus examen. 563
- - medullae principium. 364. 542
- - - - examen. 568
- - - - nervorum octavi paris ſeu thoracis parium primi ſeries. 381
- - - - procreandi neceſſitas. 377
- - - - terminus ex oſſe prodeuns ſacro inter nervos non cenſetur. 378
- - - - portio. 51
- - - - ejus differentia ab oſſium medulla. 591
- - - - initium, & cum cerebello nexus. 660
- - - - involucra. 656
- - - - ortus. 665
Dorſum. 109. 142
- - cur ſit exſtructum. 50
- - homini quanta induſtria Natura creaverit. 50
Dorſum quot motibus agatur. 244
- - quot oſſibus conſtet. 50
- - moventium muſculorum delineatio. 159
- - paris primi. 259
- - - - ſecundi. ibid.
- - - - tertii. 1696
- - - - quarti. 171
- - - - quinti. 159
- - - - ſexti. 169
- - - - ſeptimi. 171
- - moventium muſculorum deſcriptio. 244
- - moventium muſculorum juxta ſingulorum parium ordinem adminiſtratio. 248
- - parium quatuor priorum. ibid.
- - quatuor poſteriorum, nempe quinti. ibid.
- - trium frequentium. ibid.
- - moventium muſculorum juxta octo ipſorum paria ſigillatim expoſitus uſus. 244. & 245
- - paris primi. ibid.
- - ſecundi & tertii uſus. ibid.
- - quarti, quinti, ſexti. ibid.
- - ſeptimi octavi. ibid.
- - moventium muſculorum par primum Galeno parum apte in plures diviſum. 244
- - uſus non recte aſſignatus. 245
- - moventium muſculorum par quintum a Galeno non recte deſcriptum. 246
- - moventes muſculi. 581. 788. 854
- - aut tergum eſt idem. 609
- - moventium muſculorum deſcriptio. 655. 656
- - eorundem uſus Galeno ignoratus. 670
- - in quot partes dividatur. 925
- - quem uſum praeſtet. ibid.
- - quot nominibus dicatur. 921
Dorſi ligamenta valida quaedam & eorum uſus. 249
- - ligamenta in ſpinarum intervallis poſita. 250
- - nomina. 142
- - oſſium copiae cauſa. 50
- - oſſium impar magnitudo. ibid.
- - latiſſimus muſculus. 145
- - oſſium ſpinae ſeu poſteriores proceſſus. 51
- - pars thoraci reſpondens, proprios flexionis muſculos cur non habeat. 246
- - vertebrae. 142
- - vertebrarum appendices. 4
- - ligamenta juxta Galeni placitum, ejusque improbatio. 249
- - vertebrarum ligamenta νευροχονδρώδη σύνδεσμα dicta. ibid.
- - vertebrarum ligamentis ſpecies canibus propria. 251
- - vertebras nectentium ligamentorum deſcriptio. 249
- - munus. 678
- - quot oſſibus efformatum. ibid.
Dothienes quis morbus. 1075
Dryandri ad Joannem Eccium literae. 675
Duales dentes. 141
Duodenum. 586
Duodeno inteſtino cur nulli anfractus. 428
Dura membrana. 537
- - oſſa. 14
Durae membranae proceſſus. 665
- - - - ad calvariam nexus & externae ipſius ſuperficiei ſpecies. 537
- - - - amplitudo qui examinanda. 561
- - - - interior ſuperficies qualis. 538
- - - - connexus cum tenui. ibid.
- - - - vaſa. ibid.
- - - - foramina. ibid.
- - - - ſinuum examen. 562
- - - - ſitus. 537

Durae membranae numerus. 537
. . . . magnitudo. ibid.
. . . . forma. ibid.
. . . . uſus. 539
. . . . conſtructionis ratio. ibid.
Durities in fracturis quomodo tollatur. 959

E.

Eccope quid. 936
Echina. 623
Edendo aliquid ſeſe oblectantes, infelices. 630
Egmondana comitiſſa. 664
Ἐκφύσεις. 7
Electuariorum facultas. 1103
. . diverſarum operationum exempla. ibid.
Elephantiaſis quis morbus dicatur. 1095
Elephantiaſi morbo affectorum color qualis. 438
. . laborantis lien major. ibid.
Ἔλυτρον. 448
Ἐλυτροειδής. 814
Ἐλυκοειδής. ibid.
Embrocatio quid. 1001
Ἐμφύσεις. 261
Empiricus qui dicatur. 897
. . eorum fortunae fides adhibenda non eſt. 947
Empiricorum ſecta quomodo curet vulnera. ibid.
Emplaſtri admirabilis Avicennae compoſitio. 1030
. . carnem generantis forma. 1107
. . duritiem mollientis ratio. 1106
. . diſcutientis forma. ibid.
. . mundicatiſi ad thoracis vulnera compoſitio. 1002
. . repellentis compoſitio. 1106
. . tumorem praet. natur. coquentis exemplum. ibid.
. . ulcera abſtergentis exemplum. 1107
. . vomicas aperientis exemplum. ibid.
Emplaſtrum ad coſtarum fracturas. 961
. . ad dolores leniendos in fracturis. 963
. . ad fracturam cranii quale. 944
. . ad teſtium dolores. 1110
. . ad ſtomachum & hepar. 1107
. . Andromachi. 1108
. . Avicennae ad inflammationes in vulneribus. 994
. . Avicennae ad fruſtula oſſium, & alia ex vulneribus extrahenda. 998
. . breviter digerens. 1110
. . capitale ad puerorum ictus. ibid.
. . cephalicum quot modis dicatur. 948
. . ceroneum. 1108. 1109
. . contra rupturam. ibid.
. . de betonica habet vim diſcuſſoriam. 944
. . de ceruſſa. 1110
. . de gallia. 1108
. . de granis lauri. ibid.
. . de janua. 1109
. . de meliloto. 1108
. . de minio. 1109
. . de mucilaginibus. 1108
. . deſiccativum. 1110
. . diachylon commune, ſive album. 1107
. . diachylon magnum. ibid.
. . diachylon parvum. ibid.
. . digerens materiam in carbunculo. 1110
. . divinum. 1109
. . filii Zachariae. 1108
. . Galeni ad nervos punctos. 999
. . gratia Dei. 1109
. . omnes dolores ulcerum mitigans. 1110
. . oxicroceum. 1109
. . palmeum. 1110
. . pro matrice. 1109
. . pro materia nimis calida. 1110
. . pro ulcere phlegmatico. ibid.
. . ſacrum quando accipiendum. 944
Emplaſtrum Tagautii ad oſſa laxata. 926
. . triapharmacum. 1110
. . ulcera ſine ferro conſolidans. ibid.
Emplaſtrorum forma quae. 1106
Emulgentes venae cur dictae. 332
Enarthroſis quando in ſimplici articulo. 11
Ἐνάρθρωσις. 11. 649. 693. 836
. . ſpecies διαρθρώσεως. 692
Enematis adſtringentis exemplum. 1100
. . flatus diſcutientis forma. ibid.
. . quot genera. 1105
Enervatio. 179
Engiſoma quid. 936
Ἐγκανθὶς vel ἐπικανθὶς. 755
Ἐγκέφαλος. 591
Enſi comparata cartilago. 142
Enſiformis cartilago. ibid.
Enſifoidis cartilago. ibid.
Ἔντερα. 424
Epherioma quod animal, & quis morbus. 1079
Epiceraſtica quae. 1071
Ἐπιδερμίς. 747
Ἐπιδερίς. 456
Ἐπιδίδυμις tunica quae. 448
. . membrana teſtium ſubſtantiam continens. 594. 814. 815
. . eminentia in teſticulis. 747
Epiglottalis cartilago. 142
. . cur ita vocetur. 80
Ἐπιγλωττὶς & γλωττὶς inter ſe quid differant. 211
Ἐπιγλωττίδιος delineatio. 210
Ἐπιγλωττὶς quid. 130. 211. 747
Ἐπιγλωττίδιος uſus. 130
Ἐπιγλωττίδα lingulam Theodorus Gaza in Ariſtotele malè vertit, cum Ariſtoteles laryngis operculum intelligat. 130
Ἐπιγονατίς. 143. 119
Ἐπιγουνίς. 707. 747
Ἐπιμυλίς. 143. 747
Ἐπινώτιον. 142
Epinyctides qui tumores ſint. 1045
Epiplocele quando fiat. ibid.
Ἐπιπεφυκὼς. 559
Ἐπιπλοκομιστή. 421
Ἐπίπλοος, ἐπίπλους, &c. 420. 586
Ἐπίφυσις. 6
Ἐπίφυσιν cum ἀποφύσει ab Anatomicis ſubinde confundi. 7
Ἐπιφύσεις, ſeu appendices, cur oſſium capita Galenus vocarit. 8
Ἐπιστροφεύς. 60
Ἐπωμὶς proceſſus. 142. 79
. . dictus muſculus. 217
. . dictus maximus ſcapulae muſculus. 84
. . quid. 58. 777. 784
. . quid Hippocrati. 706. 714
Epulides quis morbus. 1045
Epulotica medicamenta, quae. 1143
Equos, boves, & caetera animalia, quae claviculis carent, plurimum in brachium & ſcapulam moventibus muſculis, à ſimiis variare. 221
Eraſiſtrati de ſeminalibus arteriis ſanguine deſtitutis, opinio rejecta. 451
. . & Ariſtotelis opinio, qui ſeminales arterias ſanguine vacuas eſſe dixerunt, rejecta. ibid.
Eraſmum Rot. cum Plinio malleolos in hominibus talos perperam dixiſſe. 118
Errhinus quod medicamentum. 1101
Errhini ſolidi exemplum. ibid.
Eryſipelas cujus humoris ſit germen. 1044
. . exquiſitum quis affectus. ibid.
. . quid. 1087
. . ubi oriatur. 1088
. . cauſae quot. 1087
. . ſigna quae. ibid.
Ἐρυθροειδὴς, aliis δάρτος involucrum teſtium. 448. 549. 814
. . ἐλύτρου nomine antea vocatum. 448
Eſchara quid. 991
Ἠθμοειδὲς os. 141
Eugion. 457
Evacuationes communes quae dicantur. 1088. 1089
Eudemi de poſtbrachialis oſſibus ſententia. 101
Everardi, Veſalii avi, in Rhazen & Hippocratis Aphoriſmi commentaria. 681
Euripides temere a Galeno reprehenſus. 653
Examen a Veſalio in Anatomicas Falloppii obſervationes inſtitutum. 761
. . in oſſium ſubſtantia. ibid.
. . in appendicum natura. ibid.
. . in dente ſecundae vertebrae. 763
. . in interiori ſcapulae proceſſu. ibid.
. . in femoris rotatoribus. 764
. . in oſſium commiſſurarum ſpeciebus. ibid.
. . in capitis figuris. 767
. . in ſutura quibusdam per frontem ducta. 768
. . in puerorum occipitis oſſe. ibid.
. . in oſſis cribro aſſimulati circumſcriptione. ibid.
. . in mamillari proceſſu. 769
. . in oſſea auditus organi compoſitione. ibid.
. . in caeco foramine. 773
. . in oſſis cribro aſſimilati partibus. ibid.
. . in oſſe cuneum referente. ibid.
. . in maxillae ſuperioris oſſibus. 774
. . in dentibus. ibid.
. . in foraminibus capitis. ibid.
. . in oſſe υ referente. ibid.
. . in laryngis cartilaginibus. 775
. . in vertebris. ibid.
. . in oſſe ſacro & coccyge. 776
. . in coſtis. ibid.
. . in pectoris oſſe. ibid.
. . in ſcapula. 777
. . in ſcapulae cum clavicula articulo. ibid.
. . in humeri aut brachii oſſe. 778
. . in ulna. ibid.
. . in brachialis oſſibus. ibid.
. . in brachialis ad ulnam nexu. 779
. . in digitorum oſſibus. ibid.
. . in oſſibus quae ſacri oſſis lateribus committuntur. ibid.
. . in patella. ibid.
. . in pedis oſſibus. ibid.
. . in ſeſaminis oſſiculis. ibid.
. . in muſculis. ibid.
. . in aurem moventibus. ibid.
. . in frontis cutem movente. ibid.
. . in palpebram moventibus. 780
. . in naſi alas, labia & buccas moventibus. ibid.
. . in oculos moventibus. 781
. . moventibus inferiorem maxillam. 782
. . υ referenti oſſi propriis. ibid.
. . linguae. 783
. . laryngis. ibid.
. . brachium moventibus. ibid.
. . caput moventibus. 785
. . abdominis. 786
. . teſtium. 787
. . thoracem moventibus. ibid.
. . dorſum moventibus. 788
. . in lateſcente in vola tendine. 789
. . in muſculis in manu obviis. 790
. . in veſicae muſculo. 791
. . in arcti inteſtini muſculis. 792
. . femur moventibus. ibid.
. . pedem moventibus. 793
. . in venarum ſubſtantia. ibid.
. . in portae vena. 794
. . in ſepti transverſi venis. ibid.
. . in vena pari carente. ibid.
. . in humeraria vena. 796
. . in jugularibus. ibid.
. . in venis per abdominis cutem & muſculos digeſtis. 797
. . in mamillarum arteriis. ibid.
. . in umbilici vena ibid.
. . omnes corporum venas in foetu unius venae inſtar eſſe. 798
. . in foetus vaſorum circa cor unione. ibid.
. . in arteriis a jugulo deſcendentibus. 799

Exa-

MEMORABILIUM INDEX.

Examen *in arteriis caput petentib.* ibid.
. . *in cerebri vaſis.* 800
. . *in cerebri membranarum vaſis.* ibid.
. . *in cavae venae juxta ſacrum os diviſione.* 801
. . *in nervorum compoſitione.* ibid.
. . *in olfactus organis.* 802
. . *in primo nervorum pari.* ibid.
. . *in tertio & quarto paribus.* 803
. . *in quinto pari.* ibid.
. . *in ſexto pari.* 804
. . *in ſeptimo pari.* 805
. . *in nervulis juxta quintum par enatis.* 806
. . *Dorſalis medulla eundo gracileſcit.* ibid.
. . *in peritonaeo examinata.* ibid.
. . *in ſtomacho & ventriculo.* 808
. . *in inteſtinis.* 809
. . *in meſenterio.* 810
. . *in bilis veſicula.* 811
. . *in liene.* ibid.
. . *in renibus.* ibid.
. . *in veſica.* 812
. . *in teſtium vaſorumque ſeminarium tunicis.* 813
. . *in ſeminalium vaſorum juxta veſicae cervicem hiſtoria.* 816
. . *in pene.* 817
. . *in muliebri utero.* 818
. . *in pudendi lingulis.* 819
. . *in hymene.* ibid.
. . *in hermaphroditis.* 820
. . *in vaſis ſemen utero offerentibus.* ibid.
. . *in venis & arteriis uterum accedentibus.* 821
. . *in vaſis & involucris foetus occaſione in utero de novo pronatis.* 822
. . *in cordis nervis.* 824
. . *in fibris cordis.* ibid.
. . *in aſpera arteria.* ibid.
. . *in faucium glandulis.* 825
. . *in efformante palatum ſubſtantia.* ibid.
. . *in gargareone.* ibid.
. . *in glanduloſa carne in interno oculi angulo obvia.* 826
. . *num glandes oculo accumbant.* ibid.
. . *in oculo.* ibid.
. . *in membranis calvariae obnatis.* 828
. . *in cerebri membranis & earundem vaſis.* ibid.
. . *in cerebri motu.* 830
Examen a Cuneo in Apologiam Putei inſtitutum pro Galeno. 833
. . *hujus examinis ſcribendi occaſio.* ibid.
. . *Medicinam neque Anatomen a Galeno eſſe abſolutam.* ibid.
. . *locorum quibus Galenum homines ſecuiſſe perperam colligitur.* 834
. . *in oſſium ad ſe invicem conſtructionibus.* 836
. . *in capitis figuris.* 838
. . *in pituitae per cuneo comparatum os tranſitu.* ibid.
. . *in octavo capitis oſſe.* 839
. . *in meatibus pituitam in cerebri corpore deducentibus.* ibid.
. . *in maxillarum inter hominem & ſimiam differentia.* ibid.
. . *in illarum ſoliditate.* 840
. . *in inferioris maxillae oſſium numero.* ibid.
. . *in dentibus.* ibid.
. . *in foraminibus primum & ſecundum paria nervorum transmittentibus.* ibid.
. . *in foraminibus tertium & quartum par transmittentibus.* ibid.
. . *in foramine ſoporalem admittente.* ibid.
. . *in caeco foramine.* 841
. . *in auditus organi oſſiculis.* ibid.
. . *in capitis motibus.* ibid.
. . *in foramine transverſi proceſſus ſeptimae vertebrae cervicis.* 842
. . *in interioribus vertebris thoracis & lumborum vertebris.* ibid.
. . *in ſacro oſſe, & oſſe coccygis.* ibid.
Examen *in coſtis.* 843
. . *in digitorum oſſibus.* ibid.
. . *in privatis genu articuli cartilaginibus.* ibid.
. . *in appendicum ratione.* ibid.
. . *in patella.* 844
. . *in pedis oſſium numero.* ibid.
. . *in oſſe v referente.* ibid.
. . *in oſſiculis auditus organi.* ibid.
. . *in ſeſaminis oſſiculis.* ibid.
. . *in muſculorum & tendinum natura.* 845
. . *in carnoſa membrana.* 847
. . *in adipe.* 848
. . *in muſculis palpebras, & oculos moventibus.* ibid.
. . *in oculi coloribus.* 849
. . *in inferiorem maxillam moventibus.* 850
. . *in labri, buccas & labra moventibus.* 851
. . *in muſculis oſſis v referentis.* 852
. . *in quibusdam laryngis muſculis.* ibid
. . *in brachium moventibus.* 853
. . *in ſcapulam ducente ad pectus.* ibid.
. . *in ſecundo caput moventium pari.* ibid.
. . *in abdominis muſculis.* ibid.
. . *in intercoſtalibus muſculis.* 854
. . *in ſepti transverſi foraminibus.* ibid.
. . *in dorſum moventibus.* ibid.
. . *in tendine in vola manus dilateſcente.* 855
. . *in digitos moventibus.* ibid.
. . *in brachialis ad cubitum motibus.* 857
. . *in muſculis cubitum moventibus.* 858
. . *in veſicae muſculo.* 859
. . *in tibiam moventibus.* ibid.
. . *in muſculo in poplite latitante.* 861
. . *in portae vena.* ibid.
. . *in glandoſa carne.* 862
. . *in venae cavae exortu.* ibid.
. . *in vena ſine pari.* 866
. . *in humerariae venae ortu.* 867
. . *in nervorum cerebri parium numero.* ibid.
. . *in olfactus organis.* ibid.
. . *in viſoriorum nervorum meatibus.* 868. 883
. . *in ſecundi & tertii parium duritia.* ibid.
. . *in cerebri diviſione & cerebelli unitate.* 869
. . *in cerebelli ac cerebri anfractibus.* ibid.
. . *qui motus deperdito ſenſu in parte quapiam adhuc ſupereſt.* 870
. . *in quarto cruris nervo.* 872
. . *in peritonaeo.* ibid.
. . *in ventriculi ſitu,* 873
. . *in coli inteſtini forma.* ibid.
. . *in ventriculi venis.* ibid.
. . *in lienis vaſis.* ibid.
. . *in bilis veſiculae meatu.* ibid.
. . *in omenti magnitudine.* 874
. . *in portae venae propaginibus.* ibid.
. . *in caeco inteſtino.* ibid.
. . *in jecoris fibris.* ibid.
. . *in renum ſitu.* 875
. . *in lienis officio.* ibid.
. . *in cordis ventriculis.* 877
. . *in cordis involucro.* ibid.
. . *in venas coronalibus.* ibid.
. . *in ſeminis materia.* ibid.
. . *in glanduloſis adſtitibus.* 878
. . *in virili membro.* 879
. . *in uteri cornibus.* ibid.
. . *in acetabulis.* 880
. . *in foetus membranis.* 881
. . *in membranis foetus.* ibid.
. . *in maxillarum vaſis.* ibid.
. . *in mamillarum ſitu.* 882
. . *in cordis partium in denſitate differentiis.* ibid.
. . *in ſeptimo apologiae libro.* ibid.
. . *in cerebri forma.* ibid.
Examen *in cerebri gyris.* 883
. . *in meatibus pituitam cerebri deducentibus.* ibid.
. . *in cerebri ventriculis.* ibid.
. . *in cerebri ventriculorum incruſtatione.* 884
. . *in plexu reticulari.* ibid.
. . *in medullae dorſalis ortu.* 885
. . *in glande pineali.* ibid.
Exanthemata *qui tumores ſint.* 1045
Excrementa *quot proveniant in generatione carnis in vulnere cavo.* 986
Excrementorum *qualitates quid deſignent.* 894
Excrementum *crudum quid dicatur.* 1026
Exortus, *cur duodenum inteſtinum appellatum.* 517
. . *venae cavae qui.* 524
Exoſteſis *quis morbus.* 1040
Exotica *ſtulte domeſticis praeferri.* 624 629
Exſpiratio *naturalis & violenta.* 241
. . *quibus muſculis perficiatur.* 242
Exſpirationis *uſus.* 493
Exſpirationem *naturalem cur citra muſculorum opem perfici Galenus cenſeat.* 241
Extenſio *a qua materia in articulum fiat.* 921
Extenſor *carpi radialis.* 146. 148
. . . . *ulnaris.* ibid.
. . *digitorum pedis longus.* 147. 150
. . *pollicis pedis.* ibid.
. . . . *brevis.* 147
. . *digitorum brevis.* ibid.
. . . . *communis.* 148
. . *minimi digiti.* ibid.
Exterior *femoris proceſſus.* 143
Extrema *quid.* 920

F.

Facies *quaenam pars capitis.* 608
. . *eſt membrum decorans hominem.* 976
. . *quae pars corporis dicatur.* 920
Faciei *partes quae.* ibid.
Facultas *ſpecifica & eſſentialis.* 624
Faex *vide* Feces.
Falconis *mons Pariſiis.* 680
Farinae *hordeaceae facultates.* 1023
Faſcia *lata* 149
Faſciae *ad vulnera deliganda quales.* 993
. . *cur mundae, tenues, molles, leves, ſine ſuturis.* ibid.
. . *latitudo quae in vulneribus.* ibid.
. . *quomodo inter ſe differant.* ibid.
Faſciarum *materia qualis eſſe debeat,* 993
Faſcialis *femoris.* 146
Faucem, *Haly abbatis interpres quid privatim vocet.* 141
Faucis *oſſa.* 578
Fauces *quid,* 501
Faucium *glandulae trium generum.* ibid.
. . *organorum examen.* 524
. . *glandulae.* 665. 825
Favi *qui tumores ſint.* 1045
Febris *in vulneribus quomodo curanda.* 994
. . *quis morbus.* 1042
Feces *in ventre ſiccae retentae augent ſymptomata.* 945
Femen. 143
Femur. ibid.
. . *moventis muſculi deſcriptio.* 246
. . *moventes muſculi quot conſtituendi.* 288
. . *moventium muſculorum decem adminiſtratio ordine expoſita.* ibid.
. . *moventium muſculorum delineatio, primi.* 163
. . *ſecundi.* 164
. . *tertii.* 169
. . *quarti.* ibid.
. . *quinti.* 170
. . *ſexti.* 160
. . *ſeptimi & octavi.* 158
. . *noni, decimi.* 165
. . *moventium muſculorum quintus, to-*

tius corporis mole maximus. 285
Femur *moventium muſculorum deſcriptio.* 284
— *primi vel Glutaei majoris.* ibid.
— *ſecundi ſeu Glutaei medii.* 285
— *tertii ſeu Glutaei minoris.* ibid.
— *quarti ſeu iliaci interni.* ibid.
— *quinti ſeu Tricipis.* ibid.
— *munus omnium.* 286. 287
— *ſexti vel lumbalis, ſeu pſoae magni.* 286
— *ſeptimi ſeu Iliaci interni.* ibid.
— *octavi vel pectinaei.* 287
— *& horum munus.* ibid.
— *noni, ſeu obthuratoris externi.* ibid.
— *decimi vel obthuratoris interni marſupialis burſalis.* ibid.
— *decimo appenſae carneae portiones, marſupium gemelli.* 288
— *quadrupedibus noſtro proportionatum obtigiſſe.* 653
— *moventes muſculi.* 657. 792
— *eorundem in ſimiis & hominibus diſcrimen.* 638
— *fractum quomodo reſtauretur.* 961 962
— *fractum cur brevius fiat.* ibid.
— *maximum omnium oſſium.* 930
Femoris *ad coxendicis os ligamenta.* 298
— *appendices earundem delineatio.* 5
— *capita.* ibid.
— *duo inferiora capita, eorundemque ſinus.* 113
— *capita inferiora cur retrorſum producantur.* ibid.
— *humiliora capita quid commodi praeſtent.* ibid.
— *cervix cur ſtatim à coxendicis articulo foras porrigatur.* 114
— *ductus cur non recto tramite ferantur.* ibid.
— *figurae.* 112
— *motus.* 11. 284
— *proceſſus, rotatores.* 31
— *duo proceſſus, ſeu rotatores.* 143
— *exterioris proceſſus nomina.* ibid.
— *proceſſus externus cur* γλουτὸς *vocatus.* ibid. 113
— *duorum proceſſuum uſus.* ibid.
— *os magnitudine cunctis humanae fabricae oſſibus praeſtare.* ibid.
— *os, ſed valde perperam.* 143
— *oſſis capitum latera cur multis caecis foraminulis oppleantur.* 143
— *oſſis nomina.* 113
— *oſſis, una cum tibiae oſſe, & fibula, quibus ea ligamenta adhuc connata haerent, figura.* 174
— *poſterior pars cur ſima cavaque viſatur, anterior autem gibba.* 114
— *ſecundum ipſius longitudinem forma.* 113
— *ſuperius caput.* ibid.
— *proceſſus interior ſeu minor.* 143
— *os barbari etiam pro oſſe penis &c. appellant.* ibid.
— *acetabulum.* 110
— *os.* 579
— *muſculi.* 583. 584. 724
— *rotatores jure tum appendices tum proceſſus vocantur.* 763
— *luxati ſigna.* 930
— *luxati opiniones variae.* 930
— *poſitio.* ibid.
— *ſimilitudo cum aliis quibusdam oſſibus.* ibid.
Femore *luxato repoſito quamdiu decumbendum ſit.* 931
— *luxato repoſito, quid quam primum cavendum.* ibid.
Femori *articulando acetabulum paratum.* 110
Femoribus *luxatis mors timenda.* 931
Femora *duo.* 131
Femorales *arteriae.* 345
Feneſtratum *os.* 143
Ferula *in humero fracto quo pacto aptanda.* 956
Ferulae *quando ſolvendae.* 956. 957
Fibrae *venarum.* 305
Fibrae *rectae.* 305
— *obliquae.* ibid.
— *circulares.* ibid.
— *transverſae.* ibid.
— *venarum diverſae, earumque diverſa officia.* 725
— *muſculoſae, organum motus voluntarii.* 742
— *cordis aliter quam decebat a Veſalio conſideratae.* 824
Fibrarum *cordis & muſculorum ratio quatenus eadem aut diverſa.* 509
— *in fronte ſeries.* 194
— *in inteſtinis ratio.* 429
— *per ſuturas a dura membrana prorepentium uſus.* 539
— *quae naturali motui praeſunt, ab iis quae arbitrario famulantur, differentia.* 305
— *motibus naturalibus ſervientium ſpecies & functio.* 305
— *ſtomachi motus duplices.* 233
— *in veſica, ventriculo, & bilis veſicula ratio.* 444
— *uſus.* 517
— *hiſtoria.* 665
Fibras *non tantum ad ventriculorum cordis ſeptum, ſed etiam ad reliquam ventriculi mucronis circumferentiam adnaſci contra Galenum.* 513
Fibula. 116
— *quid Veſalio proprie vocetur.* ibid. & 142
— *quid à ſutura differat.* 116
— *ſecundum ipſius longitudinem triangula.* 118
Fibulae *ad tibiae os nexus.* 117
— *in qua parte de his dicatur.* ibid.
— *appendix.* 118
— *articulatio cum talo.* 117
— *excarnis pars.* ibid.
— *duae.* 130
— *ejus os.* 143
— *oſſis nomina.* ibid.
— *humero longior.* 651
— *quando uti non liceat.* 971
Fibuleus *muſculus.* 147
Figura *depravata cujus partis ſit morbus.* 1011
— *quando vitietur.* 898
Figurae *nuda oſſa proponentis index.* 595
— *quartae muſculos commonſtrantis index.* 597
— *cerebrum exprimentis index.* 598
— *tertiae muſculos oſtendentis index.* 599
— *ſecundae muſculos commonſtrantis index.* 602
— *primae muſculos oſtendentis index.* 604
— *venas & arterias commonſtrantis index.* 610
— *nervos oſtendentis index.* 614
Filum *ſectioni aptum.* 140
— *in ſuendis vulneribus quale.* 980
Fiſſura *oſſis quid.* 935
Flexor *carpi radialis.* 146. 149
— *ulnaris.* 146. 148
— *primi internodii minimi digiti.* ibid.
— *digitorum longus.* 150
Fluxus *eſt humorum paſſio.* 1018
Focile *majus & minus.* 142
— *eorum nomina.* ibid.
— *majus cruris.* 143
— *minus.* ibid.
. . *utrumque fractum qua ratione reſtituatur.* 958
Focilia *brachii quomodo frangantur.* ibid.
Foetus *bubali involucrorum figura.* 411
. . *canini exterioris involucri delineatio.* ibid.
. . *humani tunicarum ſeu involucrorum expreſſio.* 409
. . *involucrum primum ac extimum cujuſmodi.* 468
. . *quali ſubſtantia.* ibid.
. . *ſecundum* ἀλλαντοειδὴς *ob farciminis ſpeciem dictum.* 468. 470
. . *tertium* ἄμνιον *ob mollitiem & candorem ab agno nomen mutatum.* ibid.
Foetus *involucri extimi nomina.* 468
. . *involucra a mulieribus exuri vel defodi, ab animalibus vero rurſum deforari.* 471
. . *qui ſe habeant involucra pluribus ſimul exiſtentibus foetibus.* ibid.
. . *involucrorum examen.* 485
. . *in utero ſitus.* 409
. . *ſudor ac dein reliqua excrementa ubi eo acerventur.* 470
. . *urinae meatus.* 444. 470
. . *cur* οὐραχὸς *&* οὐρανὸς *appelletur.* ibid.
. . *itemque ſit ipſius ratio.* ibid.
. . *& quomodo inquirendus.* 485
. . *urina & excremento uteri cervicem irrigari atque diſtendi ad faciliorem partum.* 471
. . *quot involucris integatur.* 595
. . *involucra.* 664
. . *inter canem & mulierem diverſa.* ibid.
. . *de ejus generatione omnia obſcura, & dubiis plena.* 678
. . *ei peculiares arteriae ac venae.* 644
. . *quot membranis circumducitur.* 881
. . *lac ſugit e mammis, naturae artificio admirabili, poſtquam editus in lucem.* 919
. . *in utero, quot involucris integatur.* ibid.
Foetui *vitalem ſpiratum deferentes arteriae.* 444
Foetum *humanum & caninum & bubalum duobus ambiri involucris, ac dein quis exterioris involucri ad uterum ſit nexus quiſve uſus.* 468
. . *involvens membrana a quibusdam exſiccata, cur aſſervari ſolita, ejusque diverſa nomina.* 471
. . *involvens membrana falſo non omnibus pueris communis habita, & de ea mulierum ſuperſtitiones.* ibid.
Foetuum *examen.* 569
Foramen *ad excolandam in nare pituitam praecipue paratum.* 43
. . *coecum.* 46
. . *dorſali medullae paratum.* 70
. . *quo dorſali medullae aptum paratur iter.* 50
. . *in oculi ſede omnium maximum quod ſit.* 43
. . *quiſve ejus uſus.* ibid.
. . *orbiculare cur in ſedis oculi radice elatiſſimum & in cunei forme os inciſum.* ibid.
. . *primae vertebrae dorſalem transmittens medullam.* 54
. . *ſecundum par dorſalis medullae nervorum in poſteriora transmittens.* 55
. . caecum *meatus auditorii.* 773
. . *ſoporalem arteriam admittens.* 840
. . caecum *ubi.* 841
. . *ſepti transverſi ubi.* 854
Foraminis *dextrae oculi ſedis effigies.* 43
. . *maximo ſiniſtrae ſoporalis arteriae ramo parati effigies.* 45
. . *ejusque uſus.* ibid.
Foramina *auditus organi cavitatem ingredientia.* ibid.
. . *coeca in vertebrarum corporibus.* 62
. . *in poſteriori ſacri oſſis ſede cur minora quam in anteriori ſpectentur.* 71
. . *nervis emittendis parata.* 51
. . *nervos transmittentia, in dorſi oſſibus etiam caelari.* ibid.
. . *octavi oſſis capitis, & ſedes, quibus olfactus organa reponuntur, in hominibus & canibus variari.* 44
. . *capitis ſunt multa.* 774
. . *primum & ſecundum par nervorum transmittentia.* 840
. . *tertium & quartum par nervorum transmittentia.* 840
Foraminum *capitis ſeu calvariae deſcriptio.* 42
. . *octavi oſſis capitis uſus & figura.* 43
. . *ſacri oſſis ad nervorum emiſſionem deſtinata.* 71

Fo-

Foraminum in vertebris nervos in latera transmittentium natura. 57
Foraminula per calvariae ſuperficiem ſparſim obvia. 46
Forficula. 140
Forma humana quid. 1009
Fornicis ſeu teſtudinis in modum formati corporis ſitus. 547
. . ſubſtantia. 548
. . nexus. ibid.
. . inferior ſedes. ibid.
Fractae partes ad rectitudinem dirigendae. 954
Fractis oſſibus quae partes afficiantur. 938
Fractura cur in mollibus partibus non dicatur. 954
. . quibus curetur. 899
. . quid requirat. 954
. . quae morbi portio ſit. 934
. . vetuſta contumax redditur. 954
. . quatenus ad primum ſcopum non ſaneſcit. 938
. . quae in artuum vicinia eſt, curatu difficilis judicatur. 937
. . cur rebus tantum duris conveniat. 954
. . & vulnus in cranio magnam requirunt diligentiam. 944
. . oſſium adverſa valetudo dicitur. 934
. . omnis cum vulnere timorem adfert. 938
. . quid. 934
. . quae ex toto ſenſui appareat. 936
Fracturae callo curantur. 938
. . cauſae. 937
. . compoſitae differentiae. 935
. . quae conveniant. 960
. . curationis ſcopi quot. 954
. . prognoſtica. 937
. . ſigna. 936
. . ſecunda ſpecies quae dicatur. ibid.
. . ſpecies tertia quae ſit. ibid.
. . quae ſit prima ſpecies. ibid.
Fracturam oſſis inſignem quae indicent. 948
Fracturarum coalitionis tempus. 953
. . compoſitae ſpecies. 936
. . differentiae. 934
. . differentiae ſimplices. 935
. . genera quot ex Celſo. 954
. . medicamenta quae. ibid.
. . omnium victus qualis tribus primis diebus inſtituenda. 953
. . ſymptomata quae. 958
Franciſcus Campanus, Coſmi Thuſcorum Ducis Secretarius. 620. 674
. . Puteus anatomae manus nunquam adhibuit. 833
. . falſe aſſerit anatomen eſſe abſolutam. ibid.
. . apologiam pro Galeno in Veſalium inſtituit. ibid.
. . ignorantiae anatomes inſimulatur. 834
Frangibilia a comminuibilibus quibus diſtent. 954
Frangi ea tantum dici poſſunt, quae in magnas partes ſecari queant. ibid.
Frictio dura quibus conveniat. 1059
. . quomodo operatur. ibid.
Frictiones qua ratione calefaciant. ibid.
Frictionis modus qui. ibid.
Frictionum differentiae. 1059
. . facultates. 989
. . virtutes. 1059
. . tot commoda, quot differentiae. ibid.
Frigidum cerebro inimicum. 954
Frigus ſua natura nervis inimicum eſt. 999
Frons capitis totius pars anterior. 608
. . quae corporis pars ſit. 920
Frontis muſculoſa ſubſtantia. 194
. . muſculoſae ſubſtantiae adminiſtratio duplex. ibid.
. . prioris. ibid.
. . poſterioris. ibid.
. . cutem moventis muſculi delineatio ubi ſpectanda. 150
Frontis muſculi. 150
. . os. 141
. . ejusque circumſcriptio. 25
. . & figura. 32
. . os cum verticis oſſe cunctum cur ibi ſit craſſius. 25
. . oſſis nomina. 141
. . muſculus. 709
. . cutem moventes muſculi. 779
Frontem transverſis ſectionibus non eſſe tentandam. 194
Fuchſii & Cornarii mutua convicia. 675
. . de pituitae defluxu. 838. 839
Fulcrum os. 142
Functiones quae & quot. 893
Furcula pectoris oſſa. 79
. . ſuperior. 142
. . humilior. ibid.
. . inferioris medium. ibid.
. . pectoris quomodo frangatur. 955
. . quo pacto retrahi poſſit. ibid.
Furculae. 142
. . inferiores. ibid.
Fuſi oſſa. ibid.

G.

Gabe Haherva pubis os. 143
Gabriel Cuneus Mediolani & Ticini anatomen docuit. 833
. . Falloppius ante Veſalium mortuus. 760
. . . . in diſſectionibus corporum dexterrimus. 761
. . . . in diviſione commiſſurarum a Veſalio diſſenſit. 765
. . . . ſibi ipſi parum conſentit. 773
. . . . notatus. 833
Galea cerebri. 141
. . foetum involvens membrana quibusdam dicta. 471
Galenus ad ginglymon tribus oſſibus opus eſſe non animadvertit. 12
. . coccygis oſſa a ſacri oſſibus perite admodumque anatomice ex ſimiarum canumque fabrica diſtinxit. 73
. . cordis ſitum medium eſſe, ut umbilicum, male aſſignat. 517
. . cur de vena pari carente tam varie ſcripſerit. 324. 325
. . cur omentum modicis & laxis nexibus, idque ad dextrum tantum latus colo inteſtino committi prodiderit. 423
. . de cervicis veſicae muſculo notatus. 274. 275
. . de laterali capitis ſupra primam vertebram motu refutatus. 59
. . de penis nervis notatus. 454
. . de pituitae in cunei formi oſſe tranſcolatione defenſus. 27
. . de pituitae tranſcolatione notatus. 552
. . de ventriculorum cerebri praeſtantia varius. 547
. . de proceſſibus cerebri notatus. 538
. . de reticulari plexu ſub cerebro notatus. 553
. . de ſoporalis arteriae dextrae per unum foramen in calvaria ingreſſu notatus. 552
. . neque ut ipſe ſentit commune eſſe foramen cum tertio pari nervum. ibid.
. . naturae ſummus admirator. 427
. . nimium favens ſimiis, ſuturas frontis & maxillae homini ſimiles eſſe, plus ſatis ſibi perſuaſit. 37
. . omnes coſtas duobus internodiis articulari, male ſenſit. 64
. . penis muſculos non probe aſſecutus. 454
. . per obliquum motum quid intelligat. 97
. . quomodo ſacrum os & coccygis deſcripſerit. 71
. . ſimiarum venas ex profeſſo docens, hominum venas non perſequitur. 334
. . tertium cordis ſinum, cui Ariſtoteles arteriarum originem tribuit, ad dextrum cordis ventriculum male retulit. 348
Galenus tertium uſum peritonaei, quo id ſicci alimenti ſuperflua, ſepti transverſi accedente opera, propellere aſſerit, male aſſignat. 415
. . vertebrarum contextum ad ginglymon male retulit. 12
. . de tibiam moventibus muſculis notatus. 277
. . de transverſis thoracis proceſſibus confutatur. 63
. . de venae meatu notatus. 445
. . de venis meſenterii explicatus. 430. 431
. . de venis omenti notatus. 423
. . de ventriculi ſitu notatus. 416. & 485
. . de vermiformibus proceſſibus notatus. 550
. . de umbilici vena notatus. 337
. . diſſectionis ſtudioſorum facile praecipuus. 467
. . diſſectionum profeſſorum facile princeps. 553
. . dorſi motores muſculos quatuor poſtremos ignorans. 246
. . duo brachii ligamenta ignoravit. 129
. . eximium naturae miraculum, artificiumque. 207
. . ex ſimiis & canibus conjecturam faciens, etiam hominibus hunc lobum pulmonis, quo tamen deſtituuntur, attribuit. 495
. . in bonum diſſectione deluſus. 352
. . in cervicis vertebrarum hiſtoria confutatus. 58
. . in deſcribendis brachium attollentibus muſculis varius. 219
. . in deſcriptione dorſi muſculorum notatus. 244
. . in deſcriptione oſſis ſacri & coccygis notatus ac refutatus. 72
. . in deſcriptione venarum humerariae & axillaris partim verus, partim falſus, & quo pacto. 329
. . in lumborum muſculorum ſeu carnis enarratione, ab hominis compoſitione, ſuis ſimiis delectatus, aberravit. 286
. . in Pindaro irridendo magis, quam ſpectandis oſſibus occupatus. 122
. . in traditione muſculorum intercoſtalium varius. 242
. . in vaſorum mamillas petentium diſtributionis uſu explicando cur ſit admodum diffuſus. 474
. . male ſenſit, quod parem quaſi articulationem thoracis vertebris tribuerit. 62
. . maxillam non unicum eſſe os aſſerens, refutatus. 38
. . meatuum alterum ex cerebri tertio ventriculo eductum praeteriit. 551
. . in cavae venae per thoracem ſerie deſcribenda parum ſui memor. 641
. . quantum obſervetur a Veſalio. 665
. . ſibi ipſi interdum contrarius. 641. 655. 662. 668. 669. 270. 271. 272. 676. 677. 678
. . ſimiae hiſtoriam utcunque aſſecutus. 634
. . alicubi ſeipſum corrigit. 669
. . aliorum diſſectionis profeſſorum ſcriptis potius, quam rei inſpectione uſus. 680
. . Ariſtotelem calumniandi ſtudio magis quam ſectioni deditus. 678
. . Atticus. 645
. . multa in corporis humani fabrica ignoravit. 833
. . nec hominum corpora diſſecuit. 834
. . falſe arguit veteres Anatomicos vera prodentes. 835
. . cur tot volumina ſcripſerit. 934
. . nulli ſuorum librorum cur nomen ſuum non ſcripſerit. ibid.
Galeni varia abdominis muſculorum deſcriptio. 232
. . anatomica demonſtratio, qua glandoſum corpus ſemini parando non prae-

eſſe, confitetur. 452
Galeni ſententia de adipe inter cutem manus internae & tendinem illi ſubnatum, notata. 251
. . de trib. animae ſpeciebus aut partibus inter ſe natura diverſis, ſententia. 383
. . de arteriae magnae & venoſae orificiis lapſus. 512
. . locus de arteriae ortu. 340
. . ſententia de aſtragali ſitu notata. 12
. . ſententia de proprio brachialis motu improbata. 262
. . ſententia de motu brachialis in pronum & ſupinum notata. 176
. . locus de capitis motu in latus ſuper prima vertebra improbatus 59. & deinceps.
. . de capitis motibus ſententia refutata. 58
. . de caeco inteſtino ſententia. 426
. . deſcriptio de caeco inteſtino, cani rectius quam ſimiae accommodari poſſe. 426
. . de cerebelli duplicitate ſententia improbata. 542
. . vana ratio de cerebelli ſimplicitate. 543. 378
. . ratio de cerebri diviſione notata. 543
. . ſententia de cerebri revolutionibus imbrobata. 541
. . de cerebri torculari appellatio ambigua. 351
. . ſententia de cerebri ventriculorum ſuperficie, tenui membrana cincta, ejuſque improbatio. 546
. . dogmata non pauca de cerebri ventriculis notata, alia omiſſa. 545
. . erratum de tribus primis cerebri ventriculis, quos tenui membrana ſuccingi aſſerit, exponitur. 546
. . permulta dogmata de cerebri ventriculis parum eſſe vera. 545
. . ſententia, κώλων ſeu artuum capita ἐπιφύσεις & κονδύλυς vocari docentis, rejecta. 8
. . de cordis oſſe ſententia. 80
. . de coſtarum articulatione notata ſententia. 78
. . de coſtarum cartilaginibus ſententia. 77
. . loca, quibus inter cutem & tendinem adipem reponi negat notata. 251
. . defenſores de coccyge oſſe, à Veſalio refutantur. 73. & 74
. . defenſorum impudentia taxatur, quod eum homines magis quam ſimias deſcripſiſſe contendant. 72
. . opinio, de fibrarum, muſculorum, buccarum, labrorum, & naſi alarum ortu, notata. 198
. . de fibris ad ventriculorum cordis ſeptum adnatis erratum. 513
. . de foetus involucris dogmata quatenus cum veritate conſentiant. 571
. . de humeri tuberculo interiore & exteriore ſententia falſa. 91
. . de humero poſt femur omnibus oſſibus grandiore, ſententia. 90
. . opinio de laryngis operculi uſu, notata. 214
. . liber de Oſſibus, cum Sylvii editus commentariis, qualis ſit. 73
. . libri de Adminiſtrandis ſectionibus partem, in qua linguae muſculos recenſuit, una cum libris de Muſculorum reſectione, abſque dubio interiiſſe. 207
. . de Uſu partium libri notati. 379
. . librorum everſores notantur. 73
. . & aliorum philoſophorum de mamillarum ſitu ratio non omni ex parte vera. 262
. . locus de maſſeteribus muſculis notatur. 202
. . locus de maxillae ſuperioris ſuturis explicatur. ibid.
. . alius de eorundem oſſium conſtitutione. ibid.
. . loca aliquot de maxillae ſuperioris oſſium numero, ſuturis, refutata. 36 203. & deinceps.
Galeni locus de membranis proceſſus vermiformes continentibus notatur. 176
. . opinionem eſſe falſam, qua ſtatuit ſecundi muſculi moventium digitos, tendinem in primo internodio dilatari. 253
. . locus, muſculum inter ligamenta & nervum ponentis eſſe medium, improbatur. 180
. . locus de muſculo brachium attollente notatur. 216. 217
. . de quarto brachii motorum muſculo notata ſententia. 218
. . ſuper muſculo quopiam brachii motore, in hominibus autem non reperto, notata ſententia. ibid.
. . ſententia de muſculo tanquam brachium circumvertente notata. ibid.
. . de muſculo quopiam tanquam brachii motore notata ſententia. 216
. . ſententia de muſculo primo flectentium cubitum notata. 164
. . ſuper cartilagine inter vertebras dorſi repoſita, notata ſententia. 249
. . ratio, qua cerebellum ſimplex eſſe docet, varia. 378
. . de cordis oſſe ſententia. 80
. . de crurum in animalibus flexione, &c. dogma. 121
. . ſententia de cubiti flexionibus plane imaginaria, notata. 265
. . ejuſdem in numerandis muſculis harum autoribus varietas. ibid.
. . in cuneiformis oſſis deſcriptione lapſus. 28
. . de digitorum forma ſententia. 104
. . & articulatione. ibid.
. . item, an ſint medullae expertia digitorum oſſa. ibid.
. . placitis de dorſi motibus ſententia contraria. 65
. . de femoris ad coxendicis os motu lapſus. 115
. . de foetus involucris, atque ejus formatione dogmata, quatenus vera. 471
. . ſententia de foraminis ſecundum nervorum cerebri par transmittentis magnitudine improbata. 43
. . ſententia de foraminibus cribrum referentibus, ac pituitam cerebri expurgantibus, fictitia. 552
. . de glanduloſa carne ad inferius ventriculi orificium ſententia. 417
. . de muſculo quopiam tanquam ſcapulam movente, notata ſententia. ibid.
. . ſententia, de muſculo nervoſa ſua exilitate mediae volae & internae digitorum ſedis cuti ſubnato, improbata. 251
. . ſententia de quarto thoracis muſculo notata. 245
. . ſuper primo tibiam moventium muſculo notata ſententia. 278
. . ſuper ſecundo. ibid.
. . ſuper tertio. ibid.
. . ſuper quarto. 279
. . ſuper quinto. 280
. . ſuper ſexto, quem perfunctorie tantum attigit. ibid.
. . ſuper nono. 282
. . ſuper tendinibus tibiae muſculorum. ibid.
. . de quinto muſculo tibiam moventium ſententia. 280
. . in 2. de Adminiſt. ſect. ſententia cum vera muſculorum deſcriptione enarratur. 277
. . locus de numero muſculorum digitos moventium, reſtitutus. 257
. . ſuper muſculorum dorſum moventium pari primo notata ſententia. 244
. . & Ariſtotelis de mamillarum ſitu rationem non omni ex parte veram eſſe. 474
. . ſententia de tribus meſenterii an ſit veritati conformis. 430
. . & cujuſmodi. ibid.
. . de muſculi in poplite latitantis functione notata ſententia. 284
Galeni de muſculorum caput moventium pari ſecundo notata ſententia. 227
. . de quarto muſculorum pari, oſſi hyoidi propriorum, notata ſententia. 206
. . in deſcribendo quinto dorſum moventium muſculorum pari notata ſententia. 246
. . in deſcribendo ſexto dorſum moventium muſculorum pari notata ſententia. ibid.
. . opinio de muſculorum fibris notata. 186
. . de muſculorum intercoſtalium functione notata ſententia. 239
. . ſententia de primo radium moventium muſculo notata. 263
. . in muſculorum ſcapulam moventium traditione notata ſententia. 225
. . locus de muſculorum tendinibus notatus. 187
. . ſententia de muſculorum thoracem moventium numero expoſita. 234. 235
. . notata ſententia, qua muſculos, quibus oſſa moventur, tendinibus carere ſtatuit. 190
. . in deſcribendis abdominis muſculis varietas reprehenſa. 232
. . de muſculis cubitum moventibus figmenta. 164
. . loca pugnantia de muſculis manus digitos moventibus notata. 253. 254. 255. 256. & 258
. . locus de muſculis labra moventibus notatus. 198. & 199
. . ſententia de muſculis pollici praefectis notata. 260
. . ſermonem de muſculis pedem moventibus, ſimiarum fabricae, non hominis convenire. 293
. . ſententia de muſculis primis pedem moventibus notata. 291
. . de quarto muſculo. 292
. . de quinto. ibid.
. . de octavo. 294
. . de muſculis pedis digitos moventibus. 296
. . locus de naturali expiratione, quam citra muſculorum opem perfici aſſerit, declaratus. 241
. . de ſecundo pari nervorum brachium ſubeunte ſententia erronea. 384
. . error notatus, quod peculiaria oſſa, quibus inciſorii dentes infiguntur, in homine conſtituerit. 37
. . loca de oſſium inter ſe commiſſura, à veritate diſcrepantia, multis aliqua enumerata. 14
. . de ſynarthroſi oſſium pectoris erratum diluitur. 78
. . orationem in ſecundo de Adminiſtrandis ſectionib. obſcuram atque imperfectam eſſe, nec undique ſuis in tertio de Partium uſu placitis reſpondere. 289
. . ſententia de oſſis cunei formis conſtitutione ac uſu notata. 28
. . ſententia de oſſe cunei formi tanquam perforato inſtar ſpongiae, improbata. 44
. . & quod pituita illac non coletur. ibid.
. . locus de oſſe inter cerebrum ac cerebellum in canib. poſito, explicatus. 29
. . de oſſe maxillae inferioris tanquam gemino, notata ſententia. 24
. . de tertio quodam oſſe in ſummi humeri cum clavicula nexu ſententia. 85
. . ſententia, quod oſſa digitorum medullae ſint expertia, improbata. 104
. . loca de oſſium inter ſe ſtructura, à veritate aliena, e multis aliqua enumerata. 13
. . ſententia de oſſibus digitorum tanquam ſolidis improbata. 3
. . de patellae cartilagine lapſus. 119
. . de pedis & manus oſſium pari numero lapſus. 125
. . de pituita cerebri per olfactus canales

MEMORABILIUM INDEX.

les educenda lapſus. 364
Galeni *de portarum vena, ut ſanguinem conficiente ſententia varia.* 312
- - *de primo pollicis oſſe lapſus.* 125
- - *de acuto ulnae proceſſus quem ſtylo comparamus ſententia.* 96
- - *de proceſſu primae cervicis vertebrae anteriori notata ſententia.* 54
- - *de proceſſuum in cerebro vermiformium uſu notata ſententia.* 552
- - *de proceſſibus durae membranae tanquam duplicatis notata ſententia.* 538
- - *de quinto pulmonis in homine lobo error.* 504
- - *de quinto pulmonis lobo, cavam venam ſuſtinente notata ſententia.* 324
- - *de quadrupedum genu articulo lapſus.* 117
- - *ratio de renum ſitu minime approbanda.* 441
- - *reticularis plexus nunquam inventus.* 553
- - *ſuperque eo locus e libro de venarum & arteriarum ſectione.* ibid.
- - *de reticulari in calvaria plexu lapſus.* 449
- - *de ſacro oſſe & coccyge ſententia notata.* 71. 73. 74
- - *de ſeminalium venarum ortu & ductu ſententia.* 449
- - *de ſimiarum ad hominem differentia notata ſententia.* 290
- - *de ſinibus in dura cerebri membrana conſtitutis notata ſententia.* 349
- - *de ſtomachi cum arteria inceſſu ſententia.* 415
- - *ſententia de tendine lato, qui plantae cuti ſubnaſcitur notata.* 291
- - *ſententia de tendinibus xvij muſculi digitos moventium notata.* 258
- - *opinio de tendinibus proceſſus vermiformes continentibus notata.* 550
- - *ſententia de tibiae motuum differentiis notata.* 277
- - *de tibiae oſſis ſinibus ſententia notata.* 116
- - *ſententia de nervo paris tertii notata.* 367
- - *exploſa ſententia, quod nervorum alii ſenſui alii motui praeſint.* 386
- - *ſententia de nervorum opticorum foraminibus.* 366
- - *in nervorum traditione notata ſententia.* 388
- - *locus de nervis e primo de locis affectis notatus.* 383
- - *ejuſdem locus alter e libro tertio de Adminiſtrationibus Anatom.* 384
- - *locus de oculi tunica e decimo de uſu partium.* 557
- - *de omenti membrana, colon dorſo colligante ſententia.* 423
- - *ſententia de acutis oſſium proceſſibus notata.* 7
- - *placitis quae potiſſimum repugnent.* 14
- - *de poſtbrachialis oſſibus ſententia.* 101
- - *ratio de renum ſitu, qua dextrum ſiniſtro editiorem eſſe docet improbata.* 441
- - *ſententia in tradendo ſcapulae motorum primo, ſecundo & quarto muſculo notata.* 225. 226
- - *ſcripta in ſolis fere Anatomicis interpretem quam maxime deſiderare, cum ſibi non ſint ubique conſona.* 468
- - *locus de tendinum in digitos manus inſertione notatus.* 260
- - *contraria de his docens.* ibid.
- - *de venae ſine pari ortu ſententia.* 324
- - *de venae cavae per crus ſerie deſcriptiones variae & parum verae.* 336
- - *irrefutabilis demonſtratio de cavae venae ortu confutata.* 320
- - *argumenta de venae cavae exortu in Ariſtotelem non omnia ex tripode dicta.* 319
Galeni *de ortu venae ſine pari ſententias ſibi neutiquam conſtare.* 324
- - *ſententia, qua cavam venam, ubi jecoris gibbo connectitur, ampliſſimam eſſe ſtatuit refutata.* 322. 320
- - *dogma quo venam cavam ex corde prodire inficiatur, omnino reſpuendum eſſe.* 319
- - *locus, a vena cava priuſquam ad cor pertingat, venas in membranas thoracem intercipientes deduci diſtribui docens, rejectus.* 324
- - *ejuſdem alius de venae arterialis notatus.* ibid.
- - *de venarum ortu commentaria ſic eſſe legenda, ut magis veritas, quam ipſius in illis autoritas ſpectetur.* 423
- - *de tuberculo primae cervicis vertebrae attributo notata ſententia.* 54
- - *de numero proceſſuum vertebrarum cervicis erratum.* 57
- - *de cavae venae in omentum ductu error.* 423
- - *de cavae venae ortu irrefutabilis demonſtratio confutato.* 320
- - *de cavae venae principio ſententia exploſa.* 512
- - *de vena cava ventriculo ſubſtrata opinio.* 419
- - *de vena pari carente ſententia cur ſit tam varia.* 325
- - *de venis meſenterii ac inteſtinorum lapſus.* 430
- - *de umbilico corporis medio ſubſtantia.* 416
- - *de uteri cornibus notata ſententia.* 235
- - *de uteri Venis in mamillas ſeſe exonerantibus ſententia.* 474
- - *in aſſignatione aliquot in lumbis vertebrarum varietas notata.* 68
- - *ejuſdem ſententia lumborum vertebris proceſſum attingentis, ad imitationem ſimiarum ac canum, improbata.* 87
- - *proceſſum lumborum vertebris aſcriptum, in hominibus Veſalium nunquam reperiſſe.* ibid.
- - *ſententia de nexu corporum thoracis vertebrarum notata.* 55
- - *item de foraminibus vertebrarum nervos transmittentibus.* 63
- - *item de coſtarum ad vertebras articulatione.* ibid.
- - *idem de transverſis infimarum thoracis vertebrarum proceſſibus.* ibid. & 65
- - *Anatomicorum a Veſalio inter legendum Annotationibus illuſtratorum interitus.* 680. 681
- - *argumenta aliquot in Anatome parum valida.* 676
- - *ab ejus calumniis defenſus Averroi Ariſtoteles.* 677
- - *de Adminiſtrandis ſectionibus libros incendio periiſſe.* 669
- - *in Anatomicis lapſus.* 632
- - *laus.* ibid.
- - *de oſſibus liber.* 635
- - *de oſſibus liber quoties a Veſalio ſtudioſis praelectus, antequam ullum in ipſo erratum deprehenderet.* 681
- - *diviſiones aliquot in arte medicinali: ſuae ipſius methodo parum reſpondere.* ibid.
- - *in libro de oſſibus, nervorum deſcriptio ad ſimias, non homines referenda.* 643
- - *de uſu partium libri, ut eleganter ſcripti, ita multis erroribus referti.* 676
- - *locorum pugnantium, & alioqui Veſalio obſervatorum enumeratio.* 679
- - *ridicula de glandoſis aſtitibus argumentatio.* ibid.
- - *dubium de partibus medicinae.* 891
- - *jactantia.* 934
- - *nomen fictum.* ibid.
Galeno *ignotae venae axillaris diviſio quaedam.* 329
- - *in humani corporis fabricae cognitione nimium a plerisque tribui.* 467
Galeno *quid teſtis caput appellatum.* 448
- - *vaccinus caninusve uterus, non muliebris diſſectus atque deſcriptus.* 464
- - *umbilicus non recta corporis medium conſtitutus.* 416
- - *ignota non pauca capitis foramina.* 44
- - *non eſſe credendum, quod utcunque internum humeri tuber grande ſit, id externo grandius eſſe prodiderit.* 91
- - *minime aſſentiendum, maxillam ſuperiorem medullae expertem, durisque oſſibus, nec levitate indigentibus efformatam doceat.* 34
- - *praeteritus muſculus inter brachii motores quintus.* 261
- - *quid ſit peculiare.* 241
- - *tres ſecundum pollicis os flectentes muſculi ignorati.* 257
- - *ſacrum os, & coccygis os, ut in ſimia ſe habent, deſcripta.* 73
- - *venae axillaris diviſio ignota.* 325
- - *citra optimas rationes, non facile aſſentiendum.* 670
- - *etiam ſimiarum fabrica leviter obſervata.* 633
Galenum *in abdominis deſcriptione varium eſſe.* 232
- - *Ariſtoteli impoſuiſſe, quod tres ventriculos cordis conſtituerit.* 512
- - *axillaris venae diviſionem integram latuiſſe.* 330
- - *in brutorum animalium ſectione potius quam hominum verſatum eſſe.* 437
- - *canum inteſtina magis quam hominum inſpexiſſe.* 427
- - *de capitis ſupra primam vertebram, & primae ſupra ſecundam, & dein reliquarum cervicis vertebrarum motibus, longe ſecus quam Veſalium, ſentire.* 58
- - *rationem unitatis cerebelli parum apte deſignaſſe.* 542
- - *mirabilem illum reticularem cerebri plexum ſua imaginatione in hominibus confixiſſe.* 45
- - *cor in medio repoſitum eſſe, contra veterum placita contendere.* 508
- - *diſſectionibus mirifice oblectatum eſſe.* 290
- *diligentem & eruditum ſolertemque & induſtrium auditorem requirere, qui ea quae de capitis motibus in 12 de Uſu partium libro pertractarit, capere poſſit.* 58
- . *foramen ſiniſtrae ſoporali arteriae paratum latuiſſe.* 45
- - *de foramine dextrae oculi ſedis, aliter quam Veſalium, ſenſiſſe.* 43
- - *& genu cartilaginibus ligamentorum nomen indidiſſe.* 176
- - *de glandis cerebri uſu recte ſentire.* 548
- - *Hippocratem in Anatomicis nunquam eſſe lapſum, nimium audacter teſtari.* 433
- - *hominis anatomiam numquam aggreſſum eſſe.* 429
- - *hominis pedem nunquam diſſecuiſſe.* 293
- - *non hominis cor, ſed ſimiarum & canum aggreſſum eſſe.* 507
- - *non hominum, ſed ſimiarum muſculos deſcripſiſſe.* 286
- - *pro hominum anatome, ſimiarum nobis obtruſiſſe.* 292
- - *humani corporis anatomiam nunquam eſſe aggreſſum, unde Veſalius conjiciat.* 39. 329
- - *nervorum recurrentium inventorem ac ſummum admiratorem fuiſſe.* 379
- - *parem integrorum digitorum ac eorundem oſſium formam minus recte propoſuiſſe.* 105
- - *quaedam oſſa ipſi non viſa, tanquam in humano eſſent corpore, recenſere.* 29
- - *ſubinde dorſum & ſpinam, in ti-*

biam moventium muſculorum deſcriptione confundere. 109
Galenum veterum de homine deſcriptione ſuis ſimiis accommodaſſe. 73
— viſcera hominis oſcitanter, aut neutiquam ſpectaſſe: ſimiasque & canes deſcribentem, immerito veteres arguiſſe. 506
— humani penis fabricam nunquam ſpectaſſe. 453
— falſo humerum exterius gibbum, interius ſimum, &c. ſtatuiſſe. 91
— involucrorum hiſtoriam non vere propoſuiſſe. 471
— ut minimum duo ligamenta, anulorum modo tendines continentia, latuiſſe. 267
— neque II, neque 12 muſculorum dorſum moventium doctrinam recte tradidiſſe. 246
— in lumborum muſculorum, ſeu carnium enarratione, ab hominum compoſitione aberraſſe. 286
— omnes teretes tibiam moventium muſculorum tendines, ac ſi lati amplique eſſent, deſcripſiſſe. 282
— duos muſculos laryngis operculi latuiſſe. 213
— non ex omni parti ſibi conſentire. 277
— os tertium in ſuperioris ſcapulae proceſſu nunquam vidiſſe. 85
— vacuam oſſium articulorum ſedem finxiſſe, cum ſint potius mutuo contigua. 60
— penis corporum originem non recte aſſecutum eſſe. 274
— in proceſſibus ſcapulae non undique ſibi conſtare. 85
— ſibi haud conformia dicere. 296
— ſimiarum conſtructionem non hominum deſcripſiſſe. 216
— ſimiarum non hominum Anatomiam aggresſum eſſe. 504
— ſimiarum venas, non hominum, perſecutum eſſe. 312
— ſimiis nimium tribuiſſe. 423
— unicum tantum tendinem tribus pollicis oſſibus communem cognoviſſe. 259
— in quarundam uteri partium deſcriptione eſſe valde ancipitem, ſibique parum fidere. 465
— ſcilicet in uteri formae explicatione, muſculorum, cornuum, acetabulorum, venarum & arteriarum. ibid.
— item vaſorum ſemen deferentium. 466
— muliebrem uterum neque diſſecuiſſe, neque deſcripſiſſe. 464
— non muliebrem, ſed vaccinum caprinumve uterum deſcripſiſſe. 235
— de venarum arteriarumque ſectione ſibi neutiquam reſpondere. 346
— errare, quod venas membranarum interſepientium à cava, ubi ſeptum permeet, initium ducere aſſerat. 496
— excuſari potius quam taxari, cum ad ſimias illius deſcriptiones potius quam homines pertinere adſtruitur. 649
— non hominem, ſed ſimias diſſecuiſſe. 620. 636
— & hominis anatomen nunquam ſpectaſſe. 640
— eum homines non ſecuiſſe, ſed aliorum animalium hiſtoriam hominis loco docere. 632
— eum internas, & in alto latitantes brachii venas, in homine non vidiſſe. 642
— eum in partium hiſtoria non omnia recte tradidiſſe. 649
— eum plurimi fieri apud Italos. 632
— eum pleraque in Anatome ſcripſiſſe, quae nunquam vidiſſet, & falſa tantum imaginatione fingeret. 670
— eum Promethei more corporis fabricam, & illius partium uſus confinxiſſe. 676
— eum veteres temere reprehendiſſe, quod homines, non autem cum ipſo ſimias ſecuiſſent. 648
Galenum, in eo nihil fere arduum occurrere, praeterquam in Anatomicis. 679
— homines ſecuiſſe perperam ex quibusdam locis colligitur. 834. 835
Galli ſacerdotis Bononiae aqua intercutem in xenodochio mortui hiſtoria. 438
Gallicus morbus quae loca hominis potiſſimum infeſtet. 502
Gallico morbo laborantibus quatenus utile chynae decoctum. 624
Γαγγαμὼν. 423
Gangraena unde fiat. 1079
— quot nominibus confundatur. ibid.
— in fracturis quibus tollatur. 959
— in vulnere ſclopetorum cur fiat. 1079
— quid ejuſque cauſa. ibid.
— quis affectus. 1044
Gargar. 502
Gargareon. ibid.
— cur ἰσθμὸς à veteribus Graecis nuncupatus. 507
Γαργαρεὼν. 755
Gargareonis nomina. 502
— ejusdemque ſitus, forma, ſubſtantia uſus. ibid.
— praeſectio ſeu deroſio, quid incommodi pariat. ibid.
— ſubſtantiae explicatio. 825
— locus in corpore. 920
Gargareoni Gallicus morbus infeſtus. ibid.
Gargareonem temere à quibuſdam excrementorum cerebri receptaculum eſſe, confictum. 503
— ſoli inter animantia homini, & quibuſdam avibus obtigiſſe. 502
Γαργαρεῶνα, quid latine ſignificet. 1044
Gargariſma in fractura cranii. 944
Γαστὴρ unde dictus Graecis ventriculus. 416
Γαστροκνημία. 116
Gaſtrocnemius externus Veſalio. 147. 150
— Internus. 149
Γελασῖνοι dentes. 141
Geldricum bellum. 674
Gemelli muſculi. 148
— pars interior. ibid.
— cruris. 149
— dicti in cerebro. 549
Gemini dentes. 41. 141
Gena & mala unum idemque. 608
Genae quae ſint corporis partes. 920
Generationis organorum examen. 569
Γένος. 141
Genu rotula. 143
— oculus. ibid.
— utriuſque duae cartilagines. 131
— articuli examen, quale apud Galenum. 653
— velociter luxatur. 932
— quae pars corporis ſit. 921
Genuenſium, Graecorum & Turcarum capita, cur globi imaginem repraeſentent. 16
Genuinos dentes Ciceronem molares vocaſſe. 142. 41
Gerardi Weldwick ad Turcam legatio. 623. 630
— — ſingulare ſimplicium medicamentorum ſtudium. 630
Germani quare caput latius quam longius habeant. 838
Germanorum capita cur lata, & compreſſo occipitio cernantur. 16
Gharron. 142
Gheroni. ibid.
Gibberus ſive gibbus ulnae proceſſus. 94. 142
— quaenam pars humeri. 609
— quid dicatur. 920
Gingiber emplaſtica terra obduci ſolitum. 623
Gingivae quae corporis partes. 920
Γιγγλιμοειδὴς humeri orbita. 91
Γίγγλυμος. 12. 693
Ginglymus. 649. 836
Ginglymi formula. 767
Ginglymon minus luxationi ſubjici, quam inarticulationem. 652
Gladiolae facultates. 998
Glans quid ſignificet. 921
— pinealis. 885
— cerebri. 548
Glandes ſive glandoſum corpus meſenterio cur natura addiderit. 431
— hominis, quarum loco in bobus ſunt muſculi. 214
— inteſtinorum. 426
— laryngis radici adnatae. 499
— non omnes vaſorum diſtributioni accommodas, huic tantum numeri ſubſervire. 308
— num oculo accumbant. 826
— quot rebus conſtent. 1100
Glandis pineae nucis ſimilis, ſitus & conſtructio. 548
— uſus. ibid.
— pituitam excipientis hiſtoria. 551
— cerebri pituitam excipientis, ipſique accumbentium arteriarum examen ſeu adminiſtratio. 564
Glandium. 312
— genus ſecundum Hippocratem ſpongiarum nomen cur obtinuerit. 501
— in faucibus triplex genus. ibid.
— in faucibus poſitarum tertium genus. 502
— quot genera. ibid.
Glandoſae carnis duodeno adnatae examen. 862
Glandoſi corporis veſicae collo adnati uſus. 452
— corporis ad ventriculi orificium ſitu uſus. 673
— — duodeno inteſtino attenſi examen. 661
Glandoſum corpus vaſorum ſemen deferentium inſertionem excipiens. 450
— omenti corpus. 423
— corpus ad veſicae cervicem in viris poſitum, & ſi vaſorum inibi variae partitioni opem ferat, excipiendis tamen vaſis ſeminariis, & peculiari humore procreando, potiſſimum famulari. 309
— corpus ad veſicae cervicis initium, ſemen non generare, quomodo a Galenuo probatum. 679
Glandula parotis. 145
Glandulae cerebri teſtula incumbentis adminiſtratio. 562
— ejuſdem hiſtoria. 551
— delineatio unde ſpectanda. 550
— canales ab ea ducti. 551
— cui pituita influit, una cum pelvi & quatuor ductibus a glande aut ſinu potius, pituitam deducentibus effigies. 44
— cur, & quando vaſorum diſtributionibus immittantur. 308
— faucium cur παρίσθμια & ἀντιάδες vocatae. 502
— ſub aurium radice ad poſteriorem inferioris maxillae ſedem repoſitae. 145
— teſtibus incumbentes. 562
— vaſorum diductibus roboris gratia immiſſae adnexaeque. 308
— faucium. 825
Glandularum in mammillis ratio diverſa. 472
— & pinguedinis laryngis ratio. 500
— quae in faucium initio ſibi opponuntur, ac ſecundum genus conſtituunt inflammationes, Graecos ἀντιάδας, quae vero in faucibus παρίσθμια appellaſſe. 502
. . ſtomacho crebro adnatarum uſus. 416
. . quae vaſorum diſtributionibus immittuntur deſcriptio. 308
. . nomina. ibid.
. . uſus. 309
. . faucium infeſtus morbus Gallicus. 502
Glandulas frequentes ubi natura potiſſimum circumpoſuerit. 334
Glanduloſa caro non procul ab inferiori orificio diſtans. 417
. . caro in interno oculi angulo obvia.

via. 826
Glanduloſi *corporis in ipſa vaſorum diſtributione poſiti delineatio.* 398
Γλήνη. 8
- - *quid proprie vocetur.* 9
Γλήνης & κοτύλης *diſcrimen.* 8
Γλωοειδεῖς *ſinus.* 55
Glires *atque ſciuros coecum inteſtinum adeo amplum ſaepe nactos eſſe, ut amplitudini ipſorum ventriculi facile reſpondeat foecibuſque turgidum in ſectione obſervetur.* 426
Globuli *ex hedera, quibus conferant.* 1128
Γλωττὶς *quid* 130. 211. ἐπιγλωττὶς ibid.
- - *qualiter ſpectanda adminiſtranti.* 214
Γλωττίδος *etymologiae ratio.* 130
Γλωττίδα & ἐπιγλωττίδα *differre.* 214
Glutaeus *major.* 149
- - *medius.* ibid.
- - *minor.* 285
Γλουτία *dicta in cerebro.* 549
Γλουτός. 143
Γόμφοι *dentes.* 142
Γόμφωσις. 13
Gomphoſis. 837
Γόμφωσις, *conclavatio, oſſium qualis commiſſura.* 694
Glutinantia *medicamenta, quae.* 1143
Glutinum *in fracturis quid.* 938
Gracilis *muſculus.* 146
Graeca *oſſium nomina.* 140
Graecorum *impoſtura.* 649
- - *capita cur globi imaginem exprimant.* 16
Graecos διδύμους & γλουτία *nomina confudiſſe.* 549
Granatum *malum cartilago epiglottalis.* 143
- - *malum teſticulorum.* ibid.
Grandinoſum *os.* ibid. 124
Γραφοειδὴς *proceſſus.* 94. 141
Γραφοειδεῖς *acus.* 697
Grilli *magiſtri medicina quae.* 947
Guajaci *decocti propinandi tempus.* 625
- - *in ejus decocti aſſumptione cujuſmodi victus ratione utendum.* 623
- - *ejus decocto uſus Caeſar.* 622. 626
- - *ejus decocto utentibus cujuſmodi animi affectus competant.* 628
- - *ejus decoctum in quibus chynae decocto praeſtet.* 623. 626
- - *ei adjici ſolita medicamenta.* 628
- - *ei ſtulte chynam praeferri a quibuſdam.* 624
- - *decoctum quomodo fiat.* 1029
Gula. 415
- - 739
- - *quot modis vulneretur.* 988
Gulae *appellatio quibuſdam pro ſtomacho.* ibid.
Guloſis *atque timidis majus jecur datum.* 433
Gurgulio *quid.* 502
- - *particula pendula ante laryngis orificium.* 755
Gurgulionis *inflammatio quomodo vocetur.* 1044
Guſtus *inſtrumentum.* 560
- - *ſymptomata.* 1024
Gutturis *os.* 142
- - *ſitus in corpore.* 920
Gutturnium. 129

H.

Haachen. 143
Haboletim. ibid.
Hachanim. ibid.
Hacharſul. ibid.
Hachaton. ibid.
Hachlilii. 141
Haelion. 142
Haemorrhoidani *fluxus par ratio cum menſtruoſo ſanguine.* 463
- - *modus.* 314
- - *ſanguis unde profluat.* 463
Hagadol. 143
Haherva. ibid.
Halechi *habelioi.* 141
de Haluin *viſcera Veſalio inſpecta.* 675
Haly *Abbatis Interpres quid privatim vocet.* 141
Hamechatechim. ibid.
Hamuli. 139
Hamulos *unde Veſalius parare conſueverit.* ibid.
Hamud *Hatachton.* 142
Haosnaim. 141
Hareghel. 143
Ἁρμονία. 13
- - *oſſium commiſſura.* 700
Harmonia *oſſium quid.* 764
- - *eſt lineae deficientis ſutura.* 836
Harmoniae *formulae.* 767
Harmoniarum *coitus cujuſmodi.* 13
Harmonias *Galenus ſuturae nomine explicat.* 767
Harundinum *facultates.* 998
Haſcechuſim *cartilago Hebraeis.* 140
Haſin *hacateph.* 142
Hayn *au maghen habarcuba.* 143
Haxard. 142
Hazamoth *ghau.* ibid.
Hazedahim. 141
Hazomoth *Hazogh.* ibid.
Hazzamoth. ibid.
Ἥβητος. 142. 143
Hector *ab Achille circum Trojam tractus quo pacto.* 292
Helhana. 143
Ἑλικοειδὴς *tunica.* 747
Helthejaminiath. 143
Hemorrhagia *quid.* 1024
Ἕνωσις *oſſium, oſſium commiſſura* 690
Hepar *quare ſeipſum non moveat.* 742
Ἡπατικὴ *dicta Vena.* 321
Herba *acetabulum.* 467
Herbae *mollificantes quae dicantur.* 927
Hermaphroditus *Patavii a Veſalio viſus.* 819
- - *Veſalii de illis ſententia.* 820
Hernia *non ſimiae ſed canes & equi laborant.* 874
- - *inteſtinalis quis morbus.* 1040
Herodoti *cutis nomina.* 190
Herodoto *cutis in homine* ἀνθρωπὴ *aut* ἀνθρωπείη *dicta.* 190
Herophilus *muliebres uteros diſſecuiſſe creditur.* 879
Herpes *quotuplex.* 1044
Hezbahoth. 143
Hezem. 140
- - *Hamezzech.* 141
- - *Hachodchod.* ibid.
- - *Hahoreph.* ibid.
- - *potmii.* ibid.
- - *Chenaphii.* ibid.
- - *Bedelii rachauch.* 142
- - *Lhami aut Lemdii.* ibid.
- - *pi Hatabahath.* ibid.
- - *Hehace.* ibid.
- - *pi Hahoreuh.* ibid.
- - *Haſcave.* 143
- - *nipirath.* ibid.
- - *hacheſel.* ibid.
- - *Haiarech.* ibid.
Hiems *cur ſit commodior ventri.* 945
- - *in vulneribus capitis, laudatur propter digeſtionem non propter frigus.* ibid.
- - *in vulneribus praeſtantior eſt aeſtate.* ibid.
Ἱερὰ σύριγξ. 50 142
Ἱερὸν *os.* ibid.
- - *unde vocetur.* 69
Hippocrates *in Aphoriſmis, quid ſub acetabuli nomine intellexerit.* 467
- - *locus de ſecundo cervicis vertebrae nomine.* 55
- - *ſententia, de phlebotomia in pleuritide quae.* 325
- - *ſententia, de ſepto tranſverſo, notata.* 240
- - *de ſummo humero locus.* 84
- - *de temporalibus plagis locus.* 29
- - *de ſtomachi inceſſu ſententia notata.* 415
Hippocratis *locus perperam a Galeno intellectus.* 641
- - *ejus ſententia de ſummo humero hominibus tantum conceſſo.* 635
- - *ei contrarius Galenus.* 658
Hippocratis *praeceptum in oſſe ſecando.* 943
- - *ſecta quae.* 947
Hirundines *quando applicandae, & quibus praeceptis.* 1036
Hiſpani *cujuſdam in fallenda meretrice calliditas.* 417
Hiſtrionis *Tridentini in dentibus miraculoſum robur.* 203
- - *item cujuſdam hiſtrionis Turci & Mantuani.* ibid.
Homeri *locus.* 639
Ὁμιλία *oſſium, oſſium commiſſura.* 690
Homo *quibus locis a ſimia differre Galeno perſpectus.* 453
- - *cur reſpiret.* 236
- - *in ſenſu olfactus, brutis inferior.* 732
- - *in veneris negotio multus eſſe nequit.* 748
- - *ejus vita magni aeſtimanda.* ibid.
Hominis *glandes, quarum loco in bobus ſunt muſculi.* 214
- - *maxillae cur ſinus & cavitates medulla infarctae attribuantur.* 38
- - *maxillam cur duram eſſe oportuit.* ibid.
- - *Veſica diſſectionum rudibus cur ita imponat.* 477
- - *viſcera ad ipſorum fabricam diſcendam non inutiliter coqui.* 438
- - *a ſimia in vaſorum digeſtione ductuve variatio.* 640
- - *ei non longiſſimus, ſed breviſſimus pes datus.* 653. 668
- - *prudentis eſt primum eum qui ſervari non poteſt, non attingere.* 968
Hominem *pluribus oſſibus quam reliqua animantia, motus gratia conſtare.* 10
- - *producere immortalem materiae occaſione non licuiſſe.* 446
- - *pulmonis occaſione collo donari.* 53
- - *ut augeretur, diutiusque viveret, inſtrumentis eguiſſe variae nutritioni famulantibus: ac demum quae inſtrumenta nutritioni circa cibos potuſque verſanti privatim ſint extructa.* 412
Homines *frontis & maxillae ſutura deſtitui.* 36
- - *quoſdam veſicula bilis carere, ut Ariſtoteles & Plinius cum aliis enarrant, Veſalius hactenus ſe comperiſſe negat.* 437
Homini *maxillam fere unico oſſe extrui.* 38
- - *maxillam inferiorem eſſe breviſſimam.* ibid.
Hominibus *brevior thorax qui quadrupedibus a natura datus.* 323
Hominum & *canum* πάγκρεας *diverſi coloris.* 423
- - *fabricae ratio.* 446
Huarechom. 143
Humanae & *caninae anterioris calvariae figura.* 32
Humani *alimenti ad plantarum nutritivam vim differentia.* 420
Humanum *caput oculorum gratia formatum.* 15
Humerales *muſculi ſex.* 91
Humeraria *vena.* 327. 727. 796
Humerariae *venae juxta cubiti articulum ſeries.* 329
- - *venae ortus, & priusquam brachium ſubeat ſeries.* 327
- - *in hujus venae ortu erratum hactenus.* 642
Humerus *quid.* 142
- - *ſeu brachii os.* ibid. 578
- - *ſummus.* ibid.
- - *ejusque uſus.* 85
- - *ante diem ſeptimum non deligandus.* 927
- - *fractus qui reponatur.* 956
- - *in corpore quae pars dicatur.* 920
- - *magis quam alia membra luxationem incurrit.* 926
- - *quot modis vulneretur.* 995

Humeri oſſis figura anteriorem ſedem oſtendens. 5
. . etiam claviculae vocantur. 142
. . tuberculum externum. 91
. . internum. ibid.
. . motus. 11
. . orbita cui ulnae articulatur. 90
. . in ejus orbitae ſeu rotulae ſuperiori ſede, cur natura duos ſinus exſculpſerit. 91
. . appendix. 5
. . articulus 83
. . coſtis removeatur. 87
. . caput. 8
. . in anteriori ſede aſperitas ad quid parata. 92
. . externum tuber cui radius articulatus. 91
. . ab ejus externo tubere ſex muſculos enaſci. ibid.
. . figura & deſcriptio. 89
. . foramina in quibus locis appareant & quis eorum uſus. 92
. . inferioris ſedis internum tuber. 91
. . inferioribus proceſſibus nulli appendices. 7
. . orbita Hippocrati γιγγλιμοειδὴς dicta. 91
. . oſſis diſſecti figura. 2
. . partis ſuperioris Diſcriptio. 90
. . inferioris humeri partis deſcriptio. ibid.
. . item mediarum partium deſcriptio. 91
. . appendices pereunt. 778
. . ſecundum longitudinem ipſius apud Galenum deſcriptio. 635
. . ſummi appellatio. ibid.
. . ejus tuber interius & exterius. 651
. . eum poſt femur omnium oſſium maximum falſo Galenum adſtruere. ibid.
. . luxati curatio. 926
. . luxati in corpore vaſto difficultas. ibid.
. . luxati ſigna. ibid.
. . os raro frangitur in medio. 956
. . reponendi opiniones variae. ibid.
Humeri. 142
. . duo. 130
Humero excipiendo paratus ſinus. 83
. . repoſito quid agendum. 927
Humerorum ſcapulis in ſceleto conjungendorum ratio. 138
Humerum poſt femur non eſſe omnium oſſium grandiorem 90
. . ſcapulae nectentium ligamentorum deſcriptio. 222
. . adminiſtratio. 223
Humor Cryſtallinus. 556
. . aqueus quomodo a vitreo & Cryſtallino differt. 592
. . Cryſtallinus differt ab humore vitreo. ibid.
. . in articulis pituitoſus acervatus quomodo vocetur. 923
. . ſuperfluus quot modis tollatur. 1018
Humore concocto quid agendum. 962
Humores naturales qui dicantur. 1046
Humorum putredo quando incipiat. 949
. . varietas. 1045. 962
ὑαλοειδῆ. 756
ὑαλοειδὴς dictus oculi humor. 556
ὑδατοειδὴς humor. 559
ὑδατοειδὲς ὑγρὸν. 756
Hydrocele quis morbus dicatur. 1045
Hydrocephalus. 16
ὑγρὸν ὠοειδὲς. 756
ὑγρὸν ὑδατοειδὲς. ibid.
ὑγρότης λεπτὴ, ὑγρὸν λεπτὸν καὶ καθαρὸν, ὑγρὸν κατὰ τὴν κόρην. ibid.
Hymen. 192. 457
. . puellarum venule conſtituentes. 457
Ὑμὴν νευρώδης πρόσφυσις.. 747
Hymen in ſinu mulierum. 750
Hymenis hiſtoria. 819
Hymenaei appellatio. 663
. . ejus in puellis & adultioribus obſervatio cujuſmodi. 663. 664
ὑποχοριστικὰ. 747
ὑοειδὲς os. 81. 142
Hyoides os quomodo formetur ejusque uſus. 49
Hyoidis latera ſuperiora, & commiſſa ipſis oſſicula. ibid.
. . oſſis figura. 48
. . ſitus & nomina. ibid.
. . oſſis formatio & uſus. 49
. . oſſis medium oſſiculum. 48
. . latera humiliora ejusdem. 49
. . item ſuperiora, & commiſſa ipſis oſſicula. ibid.
. . oſſis quot oſſicula. 130
— oſſis muſculi. 712
Hyoſciamum cur vulneribus non imponendum. 987
ὑπνήνη. 200
ὑψιλοειδὴς ſutura. 141
. . os. 142
Hypolapathum pro rheobarbaro in hortis noſtratibus coli. 630
ὑποζωχὸς quid. 493
Hypſili. 141

I.

Jacobus Carpenſis, anatomicae artis primus reſtaurator. 698
. . Niger Patricius Genuenſis, Juris peritiſſ. 77
. . Scepperus. 619
Janitor ventriculi orificium. 417
Ἰατρικὸς. 143
Ichores boni & mali quomodo cognoſcantur. 1026
. . quid ſignificent. 1025
Jecoraria dicta venaque. 321
Jecur quid. 431
. . an crapula abſumatur. 433
. . anteriori peritonaei ſedi cujus beneficio connectatur. 434
. . ciborum potuumque & venereorum concupiſcibilis animae locus. 516
. . cujus facultatis animae ſedes. ibid.
. . homini grandius & quibus majus obtigerit. 433
. . humanum cur majorem ſui portionem in dextro latere extenſam habeat. 432
. . in fibras aliquo pacto diviſum, nunquam Veſalium inſpexiſſe. 433
. . magnum & craſſum organum fieri cur fuerit neceſſarium. 432
. . maxima ex parte coſtis ſuccingi munirique. ibid.
. . nulla peculiari eguiſſe forma. ibid.
. . quare ſanguine nutriatur craſſiori. 434
. . ſepto connectentium praecipuum ligamentum. 393
. . ſanguinis officina. 431. 432
. . ventriculus, lien, prius veluti in Thoracis cavitatem tracta quomodo deorſum decumbere poſſint. 478
. . ſangnificationis officina. 586
. . naturalis altricisve animae ſedes, ſanguificationisque officina. 608
. . hominis continuum corpus, neque in fibras diſſectum. 644
. . humanum Galeno non obſervatum. ibid.
. . in qua corporis parte. 920
. . quam ſedem occupet. 910
. . quem uſum habeat. ibid.
Jecoris delineatio cavi. 398
. . arteria. 395
. . aurium ſitus. 432
. . aut renum aut lienis, aut veſicae, officium in vivorum ſectione vix melius quam in mortuorum intueri poſſe. 569
. . carnis propriaeve ſubſtantiae ratio. 334
. . venarum ſeriei ratio. ibid.
. . examen. 523
. . fibrarum ridicula quorundam efficta nomina. 433
. . fibrarum ventriculum apprehendentium figmentum unde enatum. 439
. . focus. 433
. . forma varia. 432
. . gibbi poſteriorisque ſedis delineatio. 401
Jecoris cavae. 10
. . gibbus. 404
. . humani formam a canum & porcorum, & ſimiarum, jecoribus variare. 432
. . ligamenta, & ex illis pronaſcens tunica. 434
. . nervi. ibid.
. . nervorum tunicae & vinculorum ratio. 435
. . officium, ipſiusque ſtructurae ratio. 434
. . ſanguificatio quomodo perficiatur. ibid.
. . ſedis figura. 250
. . ſitus. 432
. . ejuſdem ſitus ratio. ibid.
. . & examen. ibid.
. . ſubſtantia. 433
. . ſubſtantia vaſis circumfuſa. ibid.
. . apud Galenum hiſtoria parum vera. 662
. . functione ſua aliquam diu deſtituti conſideratio. 674
. . in fibras diviſionis author an cenſendus Galenus. 662
. . in homine ad anteriorem peritonaei ſedem nexus. 644
. . lobi ventriculum amplectentes. ibid.
. . ſanguificationis munus. 678
. . ſcirrhus. 674
. . examinatio. 874
Iecori quid attribuatur. 535
. . an omnes venae communes. 678
Iejunum & ilium cur medium ventris juſtiſſime occupent. 428
. . inteſtinum quare cremorem citius transmittat. 429
. . inteſtinum quid. 425
. . ab ileo nihilo minus quam inanitione dirimendum. ibid.
. . νῆστις. 586
Iejuni inteſtini finis ubi conſtituendus. 426
. . inteſtini venae, & arteriae. ibid.
Ileum, ἴλεον. 586
Ileon inteſtinum cujuſmodi. 425
Ileum inteſtinum in craſſum inteſtini principium deſinere. ibid.
Ἴλι@. 425
Ilei & jejuni inteſtinorum nervi. 426
. . inteſtini initium ubi ſtatuendum ſit, Veſalius conjicere ſatis nequit. 425
Iliacus internus. 146. 596
. . externus, pyriformis &c. muſculus. 165
Ilium, mare, fames, &c. apud Poëtas cur ſacri nomine vocentur. 70
. . os. 108. 143. 579
. . oſſis appendix. 109
. . oſſis appendix quibus muſculis occupetur. ibid.
. . quibus interna ejus amplitudo. 110
. . oſſis figura. 2. 5
. . oſſis ſedes ſacro oſſi commiſſa qualis. 109
. . oſſis pars retrorſum magis quam ſacri oſſis transverſi proceſſus exporrecta. ibid.
Ilium oſſa cur in mulieribus ampliora. 111
. . oſſa, cum oſſe ſacro nectentium ligamentorum deſcriptio. 298
. . adminiſtratio. 300
Immoderatum omne eſt praeter naturam. 897. 1017
Impago quid. 1002
Imperitia quorundam in dignoſcendis partibus ſimilaribus, taxata. 220
Impetigo quid. 1035
Impudicus digitus. 143
Inciſio in tumoribus quomodo facienda. 1073
Inciſorii dentes. 141. 40
Incudi comparatum oſſiculum. 30
. . ipſius figura. ibid.
Index. 142
. . ejusdem nomina. ibid.
Indicatio a figura quid doceat. 897
. . aperiendi os unde ſumenda. 949
In-

Indicatio *a ſitu.* 898
. . *quae ſit.* 897
Indicatione *invenire quid.* ibid.
Indicium *a ſigno quomodo differat* 896
Induſium *quibuſdam dicta foetum involvens membrana.* 537
Ἶνες. 485
. . *fibrae.* 577
Infamis *digitus.* 143
Inflammatio *a quo humore oriatur.* 1051. 1052
. . *in fracturis qua ratione tollatur.* 958
. . *in quibus vulneribus expectanda.* 994
. . *quomodo levanda.* 928
Inflammationum *curatio unde petenda.* 994
Influxus *quibus medicamentis reprimatur.* 1033
Infraſpinatus *muſculus.* 149
Infundibulum *cerebri.* 540
Ingens *dolor quid portendat.* 963
Ingraſſius, *Siculus medicus a Veſalio laudatus.* 770
Inguinum *venae.* 730
Ἰνίου *os.* 141
Initium *curationis unum.* 897
Innocentum *coemeterium Pariſiis.* 680
Innominata *cartilago quae.* 129
Inſpiratio *quibus muſculis fiat.* 241
. . *naturalis & violenta.* ibid.
Inſpirationis *& expirationis neceſſitas atque uſus.* 236
Inſtrumenti *cujusdam figura, quo duriora oſſa levi negotio perforantur.* 135
Inſtrumenta *connectendis oſſibus idonea.* 140
. . *curationis quae.* 899
Inſtrumentorum *Anatomicorum delineatio.* 138
. . *triplicium nutritioni ſubſervientium neceſſitas.* 412
. . *quorundam nomina uſus & icones.* 966
. . *uſus in oſſibus fractis.* 950
Intellectus *dentes.* 142
Intemperatum *quid dicatur.* 1020
Intemperies *omnis an ſit morbus.* 1011
. . *quotuplex eſſe poſſit.* 1010
. . *ſine nomine quae.* 1042. 1043
. . *ulceris frigida quibus medicamentis tollatur.* 1020
. . *an ſit de tumoris eſſentia.* 1041
. . *calida a qua cauſa extrinſeca oriatur.* 1060
Intemperiei *frigidae ſigna.* 1020
. . *ſiccae notae.* ibid.
. . *ulceris calidae ſigna & curatio.* ibid.
Intercoſtales *muſculi.* 719
. . *muſculi utrinque triginta quatuor.* 238
. . *externi.* 239
. . *interni.* ibid.
Intercoſtalium *muſculorum deſcriptio & adminiſtratio.* ibid.
. . *externi ead. interni ead.* ibid.
. . *muſculorum munus.* ibid.
. . *muſculorum verorum ſex tantum eſſe numero.* ibid.
. . *muſculorum nullos aperiendo thoraci, deducendiſque invicem coſtis ſervire.* 677
. . *muſculorum uſus Galeno ignoratus.* 670
. . *examen.* 854
Internodia. 143
Interſcapilii *vertebrae.* 142
Inteſtinum *canum a Galeno pro hominis inteſtino deſcriptum.* 644
. . *princeps quod nam.* 427
. . *ἀπευθυσμένον.* 421
. . *ἀρχόν.* ibid.
. . *caecum à Galeno alicubi inter craſſiora referri.* 426
. . *caecum, canibus multo quam hominibus eſſe amplius, neque ut in hominibus omnino inane reperiri.* 426
. . *caecum cujusmodi.* ibid.
. . *caecum hominis unde principium ducat.* 427
Inteſtinum *caecum unde primum dictum.* 427
. . *caecum num ſit gracillimum.* 874
. . *caecum, cur ſic appellatum.* 910
. . colon. 427
. . . . *ab hominibus non ad amuſſim, ut in canibus, teres eſſe.* ibid.
. . *craſſum in colon & rectum dividi.* ibid.
. . *δωδεκαδάκτυλον.* 425
. . *duodenum.* 397
. . *duodenum à quibuſdam ἔκφυσιν, id eſt, exortum ſeu proceſſum, non inteſtinum vocari.* 425
. . *duodenum cur in nullos anfractus ducatur.* 428
. . *duodenum nervos ſi quos habet, à quib. aſciſcat.* 426
. . *jejunum.* 423
. . *jejunum cur incurabile.* 1004
. . *ἴλεον.* 397. 423
. . *longaon.* 427
. . *medium an rectè à Cicerone verſum pro meſenterio.* 430
. . *rectum.* ibid.
. . *princeps.* 427
. . *rectum, ἀρχόν.* 586
. . *rectum quot nominibus vocetur in orificio per ſedem prodiens.* 921
. . *arcti muſculi.* 792
. . *caeci, non unum, ſed duo ſibi proxima orificia eſſe, quomodo ſit intelligendum.* 426
. . *caeci, coli, rectique imago & ductus.* 396
. . *caeci in homine & aliis animantibus diſcrimen.* 644
. . *item in canibus & ſimiis caudatis.* ibid.
. . *coli à recto differentia.* ibid.
. . *coli & recti venae atque arteriae.* 427
. . *nervi.* 428
. . *craſſi ductus ſitusque.* ibid.
. . *gracilis ductus forma.* 425
. . *ſubſtantia.* ibid.
. . *tunicae duae.* ibid.
. . *ejusdemque in tria diviſio.* ibid.
. . *recti muſculi.* 204. 428. 583
. . *recti portionis cum ſuis muſculis figura, ejusque characterum index.* 204
. . *recti ſitus ratio.* 429
. . *recti anularis muſculi delineatio.* 272
. . *recti muſculorum examen.* 484
Inteſtino *caeco appendicem cur natura formarit.* 743
Inteſtina. 743
. . *à meſenterio quomodo reſecanda, & à corpore auferenda.* 480
. . *continuum quidem eſſe corpus, ſed pluralitatis numero variis nominibus diverſas ob cauſas donari.* 424
. . *cur forma tereti creata.* 419
. . *dum in ſcrotum deſcendunt, luxata eſſe improprie dicuntur.* 921
. . *vulnerata quomodo curanda.* 1004
. . *hominis Galenus canibus & ſimiis reſpondere arbitratus.* 644
. . *gracilia cur ſint anguſta.* 429
Inteſtinorum *adeps.* 428
. . *à ventriculo exortus, & gracilis ductus ſeu ſitus.* 424
. . *anfractus cur à natura comparati.* 428
. . *cava pars Anatomicis quae dicatur.* 426
. . *conſtructionis ratio.* 428
. . *item ſitus ratio.* ibid.
. . *item ſubſtantiae & tunicarum venarum ac arteriarum, item fibrarum.* 429
. . *item nervorum.* ibid.
. *formae ratio.* ibid.
. . *glandes.* 426
. . *hiſtoriae brevis enumeratio.* 424
. . *ductus longitudo quanta.* 480
. . *munera.* 428
. . *ac eorundem conſtructionis ratio & ſitus.* ibid.
. . *nomina quae Veſalius complectatur.* 424
Inteſtinorum *pars cava quae dicatur Anatomicis.* 426
. . *in ſcrotum deſcenſus.* 421
. . *ſedis figura.* 396
. . *primum, quod duodecim digitorum eſt longitudine, cur plerique exortum nominent.* 417
. . *ſitus examen.* 478
. . *ejuſdem ratio.* 480
. . *ſubſtantia.* 429
. . *tunicae duplices.* ibid.
. . *tenuium praecipuum munus.* 428
. . *tunicae cur partim transverſas, partim rectas fibras ſortiantur.* ibid.
. . *tunicam interiorem aliquando in aegris putreſcere, exteriore ſalva.* ibid.
. . *tunicae.* 397
. . *tunicae qui examinandae.* 480
. . *deſcriptio.* 585
. . *origo, ἔκφυσις.* 586
. . *principium in elatiſſima dexteri lateris ſede.* 661
. *nervoſa tunica cur ſe non moveat.* 742
. . *corpus quod.* 910
. . *ductus.* ibid.
. . *nomina.* ibid.
. . *origo.* ibid.
. . *vulneratorum ſigna.* 1003
. . craſſorum *exterior tunica, cur ſit graciliorum interiori durior.* 426
. . *craſſorum hiſtoria.* 426
. . *craſſorum tunicae.* 427
. . gracilium *interior tunica cur ſit interiori ventriculi tunica mollior.* 429
. . *exterior, cur ſit exteriori ventriculi tunica minus carnoſa.* ibid.
. . *gracilium venae & arteriae.* 426
. . *recti & coli arteriae & venae.* 427
. . *gracilium examinatio.* 809
Inteſtinis *adeps obnatus.* 428
. . *cur ſint tunicae à natura attributae.* 429
. . *nullas venas propagari à cava, contra quam Galenus tradit.* 430
. . *craſſis cur ſit magna amplitudo.* 429
Introductorii *ſeu Medici autor alius à Galeno.* 13
Inverecundum *os.* 141
Involucrum *χωρίον.* 468
. . *χώρημα.* ibid.
. . *ἀλλαντοειδής.* 468
. . *ἄμνιον.* ibid.
. . *ἀμνειός.* ibid.
. . *uteri exterius quod a farciminis ſpecie nomen obtinuerit.* 470
. . *cordis quibus vaſis ac nervis implicetur.* 506. 470
. . *foetus interius.* ibid.
. . *cur Latinis agnina, & amiculum veteribus ſit nuncupata.* ibid.
. . *cordis.* 589
. . *ἔλυτρον.* 747
. . *corporis cur ſe non moveat.* 742
Involucri *foetus exterioris ad uterum nexus in mulieribus alius quam in cane: & alius adhuc in bubula aut vacca, quam in muliere & cane ſpectatur.* 469
. . *uſus, & conſtructionis ratio.* 506
Involucra, *quae foetum mox cum ſanguinis quodam ob abſcedentia vaſa defluxu ſubſequuntur, mulieres ſale aſperſo fere exurere, aut aliquo defodere; bruta vero permulta, niſi ab aſtantibus praeripiantur devorare.* 471
. . *foetum in utero integentia.* 595
. . *in utero foetus occaſione de novo pronata.* 822
Involucro *cujusmodi aqua obſervetur.* 506
Involucrorum *veram hiſtoriam a Galeni placitis multum eſſe remotam.* 471
Jaochimi Roelants *primarii apud Mechlinienſes Medici inventio.* 462
Joannis Andreae Albii *commendatio.* 67
Joannes Baptiſta Cannanus *Ferra-*

rienſis medicus. 721
Joan. Baptiſta Gaſtaldus. 622
— — Recaſulanus. 620
— Centurio patricius Genuenſis, Juris peritiſſimus. 77
— Eccius, Colonienſis medicus. 675
— Guinterii medici laus. ibid.
— Medices memorabile factum. 620
— Paulus Guiducius Urbinas Veſalio amiciſſimus. 41
Joannes Philippus ab Ingraſſia Siculus Philoſophus. 698
— Veſalius Mariae Maximiliani imperatoris conjugis medicus. 681
Jocinoris vulnerati ſigna. 1003
Iraſcibili ſeu vindictae honorisque appetitricis animae ſedes, cor. 516
Iris oculi circulus quis. 197
— major oculi circulus. 592
— oculi. 608
. . in oculo quae pars. 920
Ἰσχίον. 111. 143. 298
— coxendix. 579
Ἰσθμός cur pro faucibus. 501
Italiae circumſcriptionem referens os. 2
Italicorum praefectorum ad anatomes ſtudium provehendum diligentia & amor. 476
Italorum in Galenum obſervantia. 632
— victus qui. 961
Ἴτυες. 9
Iudaei emplaſtrum, quomodo noſtris vocetur. 948
Iugale os. 29. 147
— os cur a Graecis ζύγωμα nuncupatum. 29
— os ex quibus conſtet. ibid.
Iugalis oſſis uſus. ibid.
Iugula. 142
Iugalia oſſa. 141
Iugum. 147
Iugulum pectoris oſſis. 79
Iuguli fracti curatio. 954
Iugulares venae. 727. 796
Iulapia ex quibus fiant. 1101
Iulii Pollucis lapſus. 55
Ἰξύος vertebrae. 142

K.

Καγκρός. 141
Καλλικρέας quid. 423
Καρδίας ὦτα, cordis aures. 590
Καρπὸς os. 98. 142
Καρωτίδεις. 730
Καρωτὶς arteria. 342. 590
Κατάδαρσις. 814
Κατακλεὶς proceſſus. 142
Καυλὸς penis. 594
Κενεῶνες. 231
Κέρατα uteri anguli. 594
Κερατοειδὴς oculi tunica. 558
Κερκὶς. 142. 93
— i. e. radius os brachii. 578
Κεφαλή. 8
Κεφάλαιον. ibid.
Κιγκλισμός. 837
Κίων cur pro gargareone. 502
Κιρσοειδὴς παραστάτης. 449. 450. 594
Κλεῖδες. 142
Κλητορίζειν. 749
Κλητορίς. ibid.
Κλινοειδής. 276
Κλιτορίς. 456
Κνήμη. 143
Κόγχη. ibid.
Κόγχος. 140. 143
Κοίλη φλέψ. 578
— μεγάλη dicta vena. 321
Κοιλία. 416. 585
— cur dictus Graecis ventriculus. ibid.
Κόλπος γυναικεῖος. 749
— vel κτεῖς. 595
Κόκκυξ, coccyx os quid. 142. 69
Κόκκυγος appellatio unde. 69. 71
Κόνδυλος. 8
Κόνδυλοι. 143
Κονδύλους non recte Galeno dici artuum capita. 8
Κορακοειδὴς proceſſus. 83. 85. 142
Κόρη. 592
Κορώνη, ſeu κορωνὶς, & κορωνόν. 7
Κορώνης appellatione quid Galenus intelligi voluerit. 59
Κορσῶν ſive κορρῶν oſſa. 141
Κορυφῆς oſſa. ibid.
Κοτύλη. 8 752
— quid proprie vocetur. 9
— quid Hippocrati. 692
Κοτύλης καὶ γλήνης diſcrimen. 9
Κοτυληδών. ibid.
— herba. 467
Κοτυληδόνες cur uteri acetabula dicta. 467
Κρανίον. 140
Κραντῆρες dentes. 142
Κρέα. 118
Κρέμαστηρ. 583. 594
Κρημαστῆρες dicti muſculi. 253
Κρικοειδὴ quid. 775
Κροταφίαι ſuturae. 141
Κροταφίτης, temporalis muſculus. 580
Κροτάφων oſſa. 141
Κρυσταλλοειδὴς humor. 556. 756
Κτεὶς. 143. 595
Κτένες. 141
Κτένιον. 143
Κυβιτον. 142
Κυβοειδὲς os. 143
Κυμβαλύτης & κυμβαλος. 467
Κυνόδοντες. 142
Κύστις χοληδόχος veſicula bilis. 587
Κυτὸς. 140
Κωδεῖα. ibid.
Κώλων capita non recte ἐπιφύσεις & κονδύλους a Galeno dici. 8
Κωνάριον, glandula forma nucis pineae. 591
Κωνοειδὴς glans, quae & κωνάριον. 548
— proceſſus. 55

L.

Λ Graecorum majuſculum referens ſutura. 141
Labia moventes muſculi. 781
Labiorum muſculi. 710
Labrum moventes muſculi. 851
Labra. 9
— moventes muſculi. 198
— & horum adminiſtratio. 200
— quot muſculis moveantur. 904
Labrorum conſtitutio, dein quatuor muſculi labris proprii, ſeu in altero latere tertius; & poſtea quartus vel omnium. 5. 6. 7. & 8. 200
— fungoſa ſubſtantia. 201
— muſculi. 580
Labyrinthus, cavitas in aure. 699. 736
Lac nonnullis viris per pubem exprimi & per ſuctum frequentiorem, crebramque ac multam contractationem prodiiſſe Ariſtoteles aſſerit: quod etiam Veſalius ſaepe vidiſſe teſtatur. 473
Lactis in mammillis generatio ejuſque ratio. 474
Lactes an recte pro meſenterio Gaza verterit. 430
Lacertorum capitum facultates. 998
Lachrymalis fiſtula. 755
Lacticinia quae. 502
Lactuca offendit caput. 944
Lactuca compeſcit vapores calidos. ibid.
Λαγόνες. 231
Λαγόνων os. 143
Λαμβδοειδὲς os. 142
Lamdii ſutura. 141
Λαμδοειδὴς ſutura. 22
Λ Imitans ſutura. 24
— additamenta. ibid.
— nomina. 141
Lapidoſa calvariae ſedes. ibid.
Lapidea ſive lapidoſa oſſa. ibid.
Larynx aſperae arteriae caput. 128
Λάρυγξ quatuor cartilaginibus conſtat. 703
Larynx cur pluribus cartilaginibus conſtet. 211
— etiam φάρυγξ dicta. 501
— quibus cartilaginibus conſtet. 498
Laryngis ac totius aſperae cartilaginum delineatio. 127
Laryngis bini muſculi. 213
— deſcriptio. 213
— prima cartilago. 128
— ſecunda. 129
— tertia. ibid.
— tres cartilagines. 131
— cartilaginum baſes. 129
— cartilaginum coordinationis ratio. 500
— cartilaginum motores muſculos eſſe. 212
— cartilaginum ſinus, proceſſus ac tubera. 129
— cartilaginum una cum muſculis. 13
— figurae & deſcriptio, earundemque characterum index. 210
— & ſtomachi mutui aſcenſus & deſcenſus ratio. 501
— glandes radici adnatae. 499
— γλωττὶς quomodo ſpectanda. 414
— ligamenta. 213
— lingula ſeu rima & praecipuum vocis organum. 130
— muſculi. 499
— muſculorum adminiſtratio ſex communium ordine propriorum duodecim ordine. 213. 214
— muſculorum delineatio. 210
— communium primi & ſecundi. ibid.
— tertii & quarti quinti ſexti. ibid.
— propriorum delineatio. ibid. & deinceps.
— muſculorum alios proprios, alios communes eſſe. propriorum numerus. 212
— deſcriptio & functio. 211
— communium qui ſex ſunt, deſcriptio & functio. 213
— muſculorum deſcriptio. 211
— examen. 525
— muſculos duodecim proprios eſſe, communes octo. 212
— operculum. 129
— — non eſſe vocis principaliſſ. organum, contra Galenum. 214
— operculum, trianguli, aut ſecundum Hipp. Hederae folii Imaginem exprimere. 130
— operculum unde oriatur. ibid.
— operculi duo muſculi Galeno ignorati. 214
— operculi duorum muſculorum adminiſtratio, qui e communibus non habentur. ibid.
— operculi muſculorum delineatio. 211
& deſcriptio. 212
— operculi ſubſtantia. 130
— operculi ſuperficies inferior concava, ſuperior convexa. 498
— operculi uſus. 500
— pinguedinis & glandularum ratio. 500
— rimae uſus. ibid.
— rimula ſeu lingula, quomodo ſpectanda. 214
Laryngis muſculi. 580
— communes muſculos octo perperam Galeno numerari. 65a
— cartilago, nomine deſtituto, quomodo a Falloppio nominetur. 775
— muſculi. 714. 783
— quidam muſculi. 852
— muſculi quot & qui. 905
Laryngi appoſitae glandulae. 214
Laryngem ſuccingens tunica, ſeu membrana. 213
— tribus cartilaginibus conſtitui. 128
in Laterali morbo quae vena ſecanda. 314
Latrunculorum uſus. 628
Latum os. 142
Laude ſutura. 141
— os. ibid.
Laxationes appendicum in pueris frequentiores quam articulorum. 22
Lazarus, Hebraeus de Frigeis. 140
Lemniſcus quid. 1073
Lenire quibus medicamentis dicatur. 939
Ληνός. 351. 530
— ſeu torcular cerebri. 351
Leopardorum pelles. 469

Λεπιδοειδῆ oſſa. 141
— προσκολλήματα. 23
Λεπιδοειδεῖς ſuturae. 141
Lepores, canes, cervi animalia ſicca. 71
Lepra quæ morbi ſpecies. 1035
- - quis morbus dicatur. ibid.
Lepræ curatio. 1036
Lethargica Arteria. 338
Lethargus eſt morbus raro curabilis. 948
Leva quid. 964
Levator Muſculus. 155
Liber primus. 1
- - ſecundus. 144
- - tertius. 304
- - quartus. 359
- - quintus. 393
- - ſextus. 487
- - ſeptimus. 526
Λιχανός. 143
Lichenes quid dicatur. 1035
Lien cur linguoſum viſcus appelletur. 437
- - cur riſus autor vulgo habeatur. 440
- - quid in Ventriculum eructet quove meatu. 439
- - locus partialis. 745
- - ſeipſum quare non moveat. 742
Lienis beneficio, an cor refrigeretur. 440
- - eximendi ratio. 480
- - nutritio, ejuſdemque ratio. 412
- - omenti membrana adhuc tecti figura. 395
- - omni ex parte conſpicui figura. 401
- - ſitus Examen. 478
- - ſitus forma. 437
- - ſuperficies. 438
- - color. ibid.
- - ſubſtantia. ibid.
- - tunica. 439
- - & ipſius nexus. ibid.
- - tunica quî obſervanda, ſimul cum ipſius ad ventriculum nexu & ſubſtantia. 481
- - Arteriarum, venarum & nervorum ſeries. 395
- - Vaſorum ſeries. 438
- - Venae arteriae & nervi unde ducantur. ibid.
- - uſus ac functio. 439. 673. 587
- - uſum ad ventriculi vim appetitricem incitandam vanum eſſe. 440
- - curſoribus eximi ſtulte Eraſiſtrato ex vulgi opinione perſuaſum. 439
- - hominis ab animalium liene differre. 437
- - non ad abdominis quaſi medium anterioraque prominere, neque etiam tactu admodum deprehendi poſſe. 437
- - cum ventriculo nexus. 662
- - ſitus. 661. 586
- - - - ad ventriculum nexus, Galeno ignoratus. 645
- - uſus Veſalio dubius. 811
- - officium. 875. 876
- - nutrimentum unde & quod. 911
- - vulnerati ſigna. 1003
Lienem ſuo calore innato ac frequentibus qui illum interſepiunt arteriis ventriculi concoctionem fovere. 440
- - jecoris officio interdum fungi. 674
- - quoque ſanguificationi præeſſe. 678
Ligamen ab interiori ſcapulæ proceſſu in ſuperiorem pertinens. 222
Ligamentum capitis transverſi denti obductum. 230
- - cartilaginoſum. 73
- - cartilagineum corpora vertebrarum intercedens. 51
- - Graecis σύνδεσμος, quid. 175
- - cervicis vertebram primam ſecundae annectens. 230
- - deſcriptio. ibid.
- - adminiſtratio. ibid.
- - delineatio. 229
- - inter ulnam & radium. 267
- - linguam faucibus colligans. 209
- - oſſis dentis dicti. 230
- - primam vertebram capiti committens. ibid.
- - ſecundam vertebram. ibid.
- - primam ſecundae colligans. ibid.
Ligamentum ſecundum linguae longitudinem oſſis vicem praeſtans. 209
- - cartilagineum ab interno malleolo in tali internum latus inſertum. 175
- - a fibula ad calcem porrectum. ibid.
- - cartilagineum fibulam talo colligans. ibid.
- - teres femoris os coxendicis oſſi jungens. 174
- - membraneum genu articulum ambiens. ibid.
- - transverſum. 146
- - in anteriori ſede tibiae locatum. 147
- - a tibia in calcem pertinens ibid.
- - teres a dente in occipitis os inſertum. 230
- - transverſum dentem in ſinu continens. 230
- - tendines & proceſſus cerebri dorſaliſque medullae, nervos generatim vocari. 359
- - ubi inveniatur. 585
- - jecur ſepto transverſo nectens. 644
- - quid. 904
Ligamenti deſcriptio, qua oſtenditur, caput ſuper vertebram ſecundam ad anteriora poſterioriave non moveri. 230
- - & nervi in muſculo neceſſitas. 179
- - & nervi in muſculis conſtituendis permixtio. ibid.
- - in tendinibus continendis uſus. 175
- - lateſcentis tendinis vicem ſubeuntis 301
- - ſubſtantia. 175
- - ab humeri cum ſcapula articulo ad extremam uſque digitorum aciem conſiſtentia. 266
Ligamenta aliis ſedibus quàm ad corpora vertebrarum poſita. 250
- - annulorum modo tendines continentia. 266
- - articulorum maxillae. 204
- - aut membranae ſinibus obductae ad quos muſculi reflectuntur. 176
- - caput humeri ſcapulae annectentia. 222
- - eorundem deſcriptio. ibid.
- - capitis, & primae ſecundaeque cervicis vertebrarum. 229
- - claviculae ad pectoris os. 242
- - digitorum manus. 267
- - dorſi vertebrarum. 249
- - ἐγκάρσια, id eſt tranſverſa, ſeu anularia. 175
- - foemoris ad coxendicis os. 298
- - fibulam tibiae oſſi committentia. 299
- - genu articuli. 29
- - humerum ſcapulae connectentia. 222
- - cæteris articulis commune ligamentum. ibid.
- - tria propria. ibid.
- - & horum adminiſtratio. 223
- - laryngis. 213
- - muſculorum manus conſtitutionem ſubeuntia. 268
- - nervi nomine vocitata. 249
- - νευροχονδρώδη σύνδεσμα, id eſt, ligamenta cartilaginea dicta. 248
- - oſſa colligantia. 175
- - tendines in ſuis ſinibus continentia. ibid.
- - oſſa invicem committentia. 267
- - oſſium acetabula augentia. 176
- - oſſium ſinus ſuccingentia. 176
- - propugnaculi vicem praeſtantia. ibid.
- - quae interſtitii loco ſunt. ibid.
- - muſculi conſtructionem ſubeuntia. ibid.
- - pedis alia; quibus oſſa tantum committuntur. 300
- - pedis transverſa. 299
- - propria canum. 250
- - quibus unicus tantum uſus, & quibus multiplex attribuitur. 176
- - ſacri oſſis, & ipſi adnexorum oſſium. 298
- - thoracis. 243
Ligamenta vertebrarum corpora committentia. 249
. . cur alba. 676
. . eorum hiſtoria Galeno in hominibus non obſervata. 637
. . in eorum hiſtoria aliquot non bene aſſignati uſus & functiones. 668
. . eorum materia muſculo ad quid data. ibid.
. . ligamentales nervi, quare ſe non moveant. 742
Ligamentorum ab uſu deſumptae differentiae quinque. 175
. . à prima. ibid.
. . ſecunda. ibid.
. . tertia. 176
. . quarta. ibid.
. . quinta. ibid.
. . adminiſtratio. 223
. . adhuc reliquorum adminiſtratio. 302
. . brevis enumeratio. 176
. . capitis adminiſtratio. 230
. . capitis ad cervicis vertebram primam & ſecundam deſcriptio. ibid.
. . adminiſtratio. ibid.
. . delineatio. 229
. . differentiae variae & ab ortu. 177
. . item à partibus quas connectunt. ibid.
. . partibus quibus committuntur. ib.
. . à ſubſtantia. ibid.
. . à ſitu. ibid.
. . à forma. ibid.
. . dorſi adminiſtratio. 250
. . in brachio, cubito & manu occurrentium, quae inſtar involucrorum habeantur. 266
. . in digitis adminiſtratio. 271
. . in externa & interna cubiti ſede adminiſtratio. 268
. . maxillam inferiorem ſuperiori nectentium adminiſtratio. 204
. . os ſacrum caeteris annectentium adminiſtratio. 282
. . ſacrum ilium oſſibus colligantium deſcriptio. 206
. . & adminiſtratio. 210
. . quorundam inſpectio. 289
. . ſubſtantiam ingrediens cartilago. 4
. . thoracis deſcriptio & adminiſtratio. 243
. . tranſverſorum ad digitos flectentium muſculorum tendines uſus. 256
. . tranſverſorum in externa cubiti ſede adminiſtratio. 270
. . viſcidus humor. 177
. . uſus. 568
. . varius uſus. 175
. . uſus in colligando præcipuus. ibid.
. . uſus, quae inſtar interſtitii ſunt. 176
. . item quae inſtar propugnaculi ſunt. ibid.
. . uſus, quae muſculi conſtructionem ſubeunt. ibid.
. . enarratio. 909
Ligamentis communia. 177
. . transverſis adſcribendae membranae. 176
. . oſſium & cartilaginum articulos colligari atque teneri. 175
Ligamentoſae cartilagines. 176
Ligans artifex quae conſiderare debet. 994
Ligatio in oſſe fracto quomodo adminiſtranda. 939
Ligatura agglutinatoria quibus vulneribus accommodetur 992
. . expulſoria quae. ibid.
. . in aure fracta qualis. 952
. . in vulneribus conſutis qualis. 981
Ligaturae quomodo fieri debeant. 955
. . retentricis uſus. 993
Ligaturarum facultates. 989
. . utilitates quot. 984
. . differentiae quot. 992
Ligures ἱππάπλευροι veteribus dicti. 77
. . navali terreſtrique pugna ſtrenui. ibid.
in Liguribus corporum ſymmetria opt. ibid.

Limborum *varia inſuitio.* 13
Linea *abdominis candidior.* 233
Lineam *inter & ſuperficiem eſt differentia.* 836
Lingua *cur muſculis egeat.* 207
. . *guſtatorum organum cujus beneficio efficiatur* 208
Linguae *cum ſuis muſculis figurae tres.* 207
. . *earundemque characterum index.* ibid.
. . *fibrarum delineatio.* ibid.
. . *officia.* 209
. . *in muſculis quid rarum obtigerit.* 208
. . *ligamentum.* 209
. . *oſſis vicem praeſtans.* ibid.
. . *magnitudinem juſtam eſſe, illamque muſculis regere, quorum cognitio perdifficilis eſt.* 207
. . *motus in libris de uſu partium, qualiter à Galeno tractetur.* ibid.
. . *muſculi.* 207. 713. 580. 657. 783
. . *muſculorum cognitio cur ſit difficilis.* 207. & 208
. . *muſculorum examen.* 524
. . *muſculorum novem evidentium deſcriptio ordine.* 208
. . *item eorundem adminiſtratio ordine.* 209
. . *novem muſculorum natura ac ſitus delineatus.* 207
. . *muſculorum ſectio apud Galenum interiit.* 525
. . *os.* 142
. . *pars ante ſectionem conſpicua, quibus particulis conſtet.* 208
. . *reliqui corporis adminiſtratio.* 209
Linguam *faucibus alligans ligamentum quale.* 209
. . *moventium muſculorum delineatio.* 207
Lingulae *in pudendo.* 819
. . *earum effectus.* ibid.
Linimentum *ad convulſionem ex ſiccitate.* 976
Linimenti *Archigenis ad vermes necandos compoſitio.* 1029
. . *pro dolore ſedando compoſitio.* 1072
. . *viſcidi pro vulnerum ſuturis confectio.* 981
Lippitudo *quis morbus.* 1074
Λιθοειδῆ *oſſa.* 141
Livor *in fracturis quibus curetur.* 959
Loculi *extimum foetus involucrum.* 468
Loliginum *acetabula.* 647
Longaon *Inteſtinum.* 426
Longus *muſculus.* 143
Longi *colli muſculi.* 161
Longiſſimus *femoris muſculus.* 163
Ludovicus Panizza *medicus.* 629
. . Sances *Siciliae regens.* 623. 627
Lumbalis *muſculus.* 146
. . *magnus.* 152
Lumbare *os.* 142
Lumborum *vertebrae numero quot.* 67
. . . . *quinque.* 130. 142
. . . . *quomodo foraminibus a cervicis vertebris varient.* 57
. . *vertebrarum delineatio.* 66
. . *vertebrae quomodo mutuo dearticulentur.* 65
. . *vertebrarum corpora cujusmodi ſint.* 67
. . . . *foramina.* ibid.
. . . . *aſcendentes ac deſcendentes proceſſus.* ibid.
. . . . *proceſſus quales.* 64
. . . . *transverſi proceſſus.* 67
. . . . *variae figurae & delineationes.* 66
de Lumborum *carnibus diverſa a Galeno ſententia.* 637
Lumborum *vertebrarum proceſſus.* 648
. . *vertebrae.* 842
Lumbricales *muſculi.* 158
Lumine *copioſo agitantur ſpiritus interni.* 945
Lunae *mons pars volae.* 721
. . *mons in vola cujusmodi muſculus.* 657
Luſitanorum *aſtutia in ligno guajaco.* 1029
Luſus *quales chyna aut guajaco utentibus conveniant.* 628
Lutetiae, *a Divi Jacobi porta ad eam uſque quae ſancti Martini dicitur, iter ſexies nomen ſuum variare.* 424
Luxata *pars ſi diutius ſteterit, quid contingat.* 924
Luxatis *partibus, ſi vulnus aut inflammatio, aut dolor ſuperveniat, quid oſtendant.* 924
Luxatio *humeri in alam quibus hominibus frequenter eveniat.* 226
. . *quid.* 921
. . *quot modis fieri dicatur.* ibid.
. . *ſi cum ulcere in aliquo majorum articulorum incidit quomodo curanda.* 935
Luxationis *cauſae internae quae.* 922
. . . . *quomodo inveniri poſſint.* ibid.
. . *differentiae.* 922
. . *examen.* 921
. . *judicia unde petenda.* 923
. . *ſigna univerſalia.* ibid.
. . *quot in univerſum cauſae.* 922
Luxationes *circa quas corporis partes verſari dicantur.* 921
Luxationibus *an contingat oſſa moveri.* 922
Lycus *antiquiſſimus anatomicus.* 711

M.

Magorum *& occultae Philoſophiae ſectatorum de oſſiculo Abbadaran ſuperſtitio.* 107
Magnitudinus *vitia quae.* 898
Mala *& gena unum idemque.* 608
Malae *quae vocentur.* 920
Malarum *ſuturae.* 701
Malleolus *exterior.* 118
. . *interior.* 117
Malleoli *exterioris figura.* 116
. . . . *deſcriptio.* ibid.
. . *interioris figura.* ibid.
. . . . *deſcriptio.* ibid.
Malleolo *non diſſimile oſſiculum.* 100
Malleolum *ab Anatomicis perperam pro talo uſurpari.* 143
Malleoli. ibid. 579
. . *in pede quid!* 609
Malleolorum *nomina.* 143. 921
Malleus. 140
Mallei *in auditus organo delineatio.* 30
Malum *granatum.* 142
. . . . *pectoris oſſis cartilago cur vocetur.* 80
. . *item teſticulorum.* 143
Mammarum *cum uteri cervice magna affinitas.* 729
Mammillae *an ex devorato a muliere pilo vexari τριχιάσει poſſunt.* 472
. . *cur homini elatius, caeteris animalibus demiſſius poſitae.* 473
. . *cum utero communionem habent.* 881
Mammillarum *cum genitalibus affinitas & utero.* 474
. . *examen.* 484
. . *forma.* 472. 595
. . *ſubſtantia.* 472. 595
. . *ſitus.* 473 882. 595
. . *formae ratio.* 474
. . *munus & conſtructionis ratio.* 473
. . *nervi unde ducantur.* ibid.
Mammillas *homini elatius, reliquis vero animantibus humilius reponi ex Ariſtotelis, Galeni, Philoſophorum & Medicorum ſuffragio, non omnino verum eſſe Veſalius declarat.* 474
. . *petentium venarum ſeries.* 473
. . *ſitus ratio parum ſcite a Galeno tradita.* 679
. . *arteriae.* 797
Mammillaris *capitis proceſſus.* 26. 141
Mammillares *cerebri proceſſus.* 732
Malva *quas facultates poſſideat.* 927
Manchar. 142
Mandibula. 141
Mandragora *in vulneribus cur non imponenda.* 987
Manus *quae ſit corporis pars.* 929
. . *repoſita quomodo conſervanda.* ib.
. . *colliculorum ſive montium apud Chiromantas fabrica.* 251
. . *Interior cutis cur ſit depilis.* ibid.
. . *delineatio.* 98
. . *digitorum lateribus addita, ſubſtantia carnea cur.* 253
. . *digitorum oſſa cujusmodi & quot ſiugulorum.* 103
. *eorum tendines.* 104
. . *digitorum regioni internae ſuperſtrata ſubſtantia carnea.* ibid.
. . *digitos flectentium muſculorum adminiſtratio.* 269
. . *primi.* ibid.
. . *ſecundi.* 270
. . *tertii.* ibid.
. . *octo ſequentium.* 271
. . *quinque ſequentium.* ibid.
. . *in obliquum motus.* 668
. . *motuum ad cubitus examen.* 857
. . *luxatae inveteratae curatio.* 929
. . *luxatae repoſitio.* ibid.
. . *quomodo Ariſt. vocatae.* 928
. . *quot modis luxentur.* ibid.
. . *fractae quomodo reponantur.* 959
in Manu *muſculi obvii.* 790
Marcum Antonium Genuam & *Wolfangum Herwortt Operis Anatomici & inchoandi & abſolvendi praecipuos autores Veſalio extitiſſe.* 32
Marini *quartum librum Anatomiae ſuae inter caetera glandulas tractaſſe.* 502
Marſupium *porci.* 769. 770
Marzilius Colla. 629
Mas *infantis primarium porrigit principium.* 594
Μασχαλαῖα. 588
Maſrech *Chaph hajad.* 141
Maſſeter *muſculus.* 147
etiam Manſorius *dictus.* 203
. . *hujus adminiſtratio.* 205
Μασσήτηρ *manſorius muſculus.* 580
in Maſſeteris *uſu & deſcriptione falſus Galenus.* 669
Maſſeteres *duos Hippocratem conſtituiſſe.* 203
. . *tres cur a nonnullis conſtituantur.* ibid.
Μασσητῆρες *malarum muſculi.* 712
Μαστοὶ *mamillae.* 595
Maſtoideus *muſculus.* 145. 148
Μαστοειδὴς *proceſſus.* 26. 141
Materia *expurgans humorem bilioſum.* 1136
. . *expurgans phlegma.* 1137
. . *expurgans atram bilem.* ibid.
. . *aenematis mollientis.* ibid.
. . *clyſterium ad humores bilioſos.* ibid.
. . *clyſteris phlegma educentis.* ibid.
. . *clyſteris melancholiam evacuantis.* ibid.
. . *adſtringentis.* ibid.
. . *aenematis diſcutientis.* ibid.
. . *clyſt. ad menſes ciendos.* ibid.
. . *metrenchitarum menſes ſiſtentium.* 442
. . *metrenchitae flatus diſcutientis.* 138
. . *glandium.* ibid.
. . *peſſi evocantis menſes.* ibid.
. . . *cohibentis.* ibid.
. . . *emollientis.* 1138
. . *errhini ſolidi.* ibid.
. . *apophlegmatiſmi.* ibid.
. . *apozematis ad bilem.* ibid.
. . . . *ad pituitam.* ibid.
. . . . *melancholiam educentis.* 1139
. . . . *ad mundificandum ſanguinem.* ibid.
. . . . *bilioſi & ſanguinei humoris.* ibid.
. . *apozematum humoris pituitoſi & melancholici.* ibid.
. . *electuariorum ſolidorum ad pituitam.* 1140
. . *elect. ad bilem flavam.* ibid.
. . *potionis melancholiam educentis.* ibid.
. . *potionis trahentis pituitam.* ibid.

Materia potionis ad ſanguinem mundandum. 1140
- decocti melanch. purgantis. ibid.
- - decocti purgantis pituitam. ibid.
- - diluti purg. flavam bilem. ibid.
- - diluti purg. melancholiam. 1141
- - diluti ad pituitam. ibid.
- - infuſionis ad ſanguinem mundandum. ibid.
- - boli purg. bilem flavam. ibid.
- - - - ad melancholiam. ibid.
- - - - ad pituitam. ibid.
- - - - ad ſanguin. purgandum. ibid.
- - pilularum ad flavam bilem. ibid.
- - - - ad melancholiam. ibid.
- - - - ad ſangu. mundandum. ib.
- - emplaſtr. repellentis. ibid.
- - - - emollientis. ibid.
- - - - reſolventis. ibid.
- - - - ſuppurantis. ibid.
- - - - vomicas aperientis. 1142
- - - - ulcera abſtergentis. ibid.
- - concurſus quo pacto reparetur. 958
- - tumorum, quotuplex. 1046
- - quot habeat terminos in defluxione & qui ſunt. ibid.
Materiae conditorum. 1140
- - potionum. ibid.
- - ad diverſas aegritudines. 1144
Matthias Guttich, Germanus, Medicus Venetus. 710
Maxilla ſuperior cur pluribus oſſibus conſtet, iiſque cavis & levibus. 34
- - inferior nullos appendices obtinet. 8
- - ſuperior praeter duodecim dentes quot habeat oſſa 577
- - ſuperior quae pars faciei. 608
- - inferior quot conſtet oſſibus. 577
- - ſuperior, & inferior quae ſint corporis partes. 920
- - inferior quot muſculis moveatur. 904
- - hominis breviſſima. 633
- - intra. 28. dies reformatur. 953
- - luxata qua ratione reponi debeat. 925
- - - - quomodo reponenda. 924
Maxillae alterius lateris primus muſculus ſeu temporalis. 202
- - duo utrinque proceſſus. 39
- - foramina. ibid.
- - inferioris figura. 5
- - item cervix. 9
- - inferioris binae figurae. 38
- - inferioris motus, quos octo complent muſculi. 202
- - inferioris ſecundus muſculus maſſeter. ibid.
- - inferioris os unicum. 130
- - in poſteriori ſede amplitudo, tenuitenitas, ſinus, aſperitates. 39.
- - oſſium brevis enumeratio. 34
- - primi oſſis hiſtoria. ibid.
- - ſecundum os. ibid.
- - tertium os. 35
- - quartum os. ibid.
- - quintum os. 36
- - ſextum os. ibid.
- - ſuperioris nomina. 141
- - ſuperioris univerſa oſſa eſſe duodecim 36. 38
- - ſuperioris duodecim oſſa privatis deſtituuntur nominibus. 141
- - ſuperioris oſſa. 774
- - pueruli ex duobus oſſibus per ſymphyſin coalitus. ibid.
- - in ejus ſuperioris deſcriptione, Galeno non acquieſcendum. 651
- - eam hominis inferiorem nulla coctione diſſolvi. 633
- - capita quomodo vocentur. 924
- - - - extrema quid oſtendant. ibid.
- - fractae ligatura. 953
- - - - repoſitio. ibid.
- - - - ſigna. ibid.
- - - - victus ratio. ibid.
- luxatae curatio. 924
Maxillae luxatae ſigna. 924
- - inferioris oſſa quot. 902
- - partes quae & quot. 701
- - motus quot. 712
- - hominis cur ſinus & cavitates medulla infarctae attribuantur. 38
Maxillam inferiorem homini breviſſimam obtigiſſe. ibid.
- - alterius lateris moventium quartus muſculus, aut omnium 7. & 8. 204
- - hominis cur duram eſſe oportuit. 38
- - homini fere unico oſſe extrui. ibid.
- - inferiorem ſuperiore quieſcente moveri. 201
- - inferiorem moventes muſculi. 782 850
Maxillae hominis & ſimiae differunt. 839
- - pro illarum ſoliditate. 840
- - pro inferioris maxillae oſſium numero. ibid.
Maxillarum muſculi. 580
Maxillis quomodo dentes infigantur. 40
Maxillare ſuperius os. 595
Maxillares dentes. 142
Meatus ex tertio cerebri ventriculo ducti. 546. 551
- - foetus urinam educens, & foetus peculiares arteriae veſicae commiſſae. 444
- - urinam foetus inter duo ipſius involucra perferens. 470
- - urinae ſeminique communis. 453
- - caecus quid Anatomicis. 699
- - auditorius. 143. 697. 769. 770
- - urinarii. 739
- - auditorius quouſque penetret. 950
- - viſoriorum nervorum. 883. 884
- - viſoriorum nervorum examinati. 868
- - pituitam cerebri deducentes. 883
Meatuum urinam e renibus in veſicam deducentium hiſtoria. 444
- - eorundem artificioſa inſertio. 445
- - alterum ex tertio cerebri ventriculo eductum, Galenum praeteriiſſe. 470
Medendi primus ſcopus in quibus conſiſtat. 935
Medianum pro meſenterio. 430
Mediaſtinum vulgo quid. 495
Medicamentum quid. 1131
- - purgans, unde humores attrahere dicatur, ſecundum Meſuem. 1134
- - ad nervos caeſim vulneratos. 999
- - ad vulnera thoracis interna curanda. 1001
- - recentiorum in cognoſcenda fractura cranii. 943
- - temperatum pro vulneribus quale dicatur. 987. 988
- - vulneri cavo admotum cur interdum non proſit. 987
- - ad oculos rubentes & lachrymantes. 980
- - ad oras vulneris conjungendas. 978
- - quale dici debeat. 1131
- - ad naſum fractum, quale. 951
Medicamenti ex ovi albo facultates. 977
de Medicamentorum formulis liber a Veſalio coeptus. 680
Medicamentorum ſimplicium qualitates omnes. 1147
Medicamenta diverſa, diverſis membris affectis convenientia. 1144
- - deleteria quae dicantur. 1062
- - in quibus morbis propinanda. 946
- - luxantia quae ſint. 1071
- - pro alteratione occultae qualitatis venenoſae qualia. 1062
- - pro inflammationibus qua ratione adhibenda. 1060
- - purgatoria agitant corpus. 946
- - repercutientia quid requirant. 1065
- - roborantia quae. 952
- - ſicca cur cephalica dicantur. 950
- - ſimplex quod. 1131
- - compoſitum quod. ibid.
- - ſtupefaciens quod. 1064
Medicamenta ad carnem ſupercreſcentem qualia. 1005
- - quotuplicia ſint. 1131
- - ad ſcabiem curandam quae. 1006
- - ad viſum debilitatum quae conveniant. 980
- - calefacientia & humectantia quibus morbis conveniant. 1025
- - capitalia, quae dicantur. 972
- - ſarcotica quam habere debent facultatem. 988
- - quae habeant vim ſiccandi in principio curationis in fractura cranii. 944
- - ſanguinem ſiſtentia. 991
- - ſtupefacientia quae. 975
- - topica quae dicantur. 1106
- - valde calida quae ſint. 273
- - ſarcotica pro vulneribus naſi quae. 983
? - delectu purgantia, quomodo certos evacuent humores 1133
- - pus moventia. 1023
Medicae artis partes quae ſint. 1
- - artis praecipuae partes quae ſint. 891
Medicina a Galeno non eſt abſoluta. 833
Medicum familiae ergà literarum cultores ſtudium perpetuum. 619
Medicus quo pacto de venenis tractet. 1007
- - miniſter naturae. 1054
- - debet in fracturis extenſiones directiſſimas facere. 958
- - eſſe debet eloquens. 945
- - futura praeſagiendo quos uſus comparet. 1050
Medici praecipuum munus, quod. 967
- - nomen qui adipiſcatur. 969
- - munus quale. 1019
Medico de animae facultatibus ac ſede, ad media opportune aegrotis invenienda, conſiderandum. 516
ad Medicum pertinere vel praecipue manus officium. 630
Medicorum commentum, quo ventriculum à jecore quinque fibris amplecti aſſerunt, unde enatum. 426
- - de urinae excolatione commentum duabus figuris expreſſum. 441
- - error, de curatione dentium, notatus. 41
- - & philoſophorum de cerebri anfractuum uſu, contentiones. 542
- - quorundam in ſectione venarum ridicula contentio. 331
- - quorundam vulgarium depravatum de eruditioribus judicium. 630
- - quatuor ſectae in curandis vulneribus. 947
Mediolo foemina quando utamur. 964
Mediolus quid. ibid.
Medius digitus. 143
Medulla oſſium nutrimentum proprium. 2
- - qua oſſium parte reponatur. ibid.
- - quamobrem non frangatur. 954
- - dorſalis ab oſſium medulla differt. 591
- - dorſalis eundo gracileſcit. 806
- - ſpinalis. 738
Medullae dorſalis exortus. 885
- - ſpinalis principium. 869
Μέγας pollex. 143
Melancholici tumores qui ſint. 1045
Melancholicum ſuccum per portae ramos purgari. 313
Meliceria mala & bona, quomodo diſtinguenda. 1026
Meliceris quis affectus. 1045
Melior eſt laeſio quam mors. 994
Mellis eſus chyna utentibus cujuſmodi conveniat. 626
- - eſus Caeſari hyeme familiaris. ibid.
Membrana. 305
- - altera coſtas ſuccingens quid. 494
- - carnoſa quae. 191
- - cur ſic dicta. 192
- - cerebri tenuis unde etiam χοροειδὴς dicta. 540
- - circum oſſalis. 249

Membrana *pubis oſſis foramen occupans* 298
— *muſculis obnata* 267
— *ſeu tunica coſtas ſuccingens.* 493
— *ſingulis coſtis peculiaris.* 494
— *abdominis.* 233
— *tenuis a dura quantum differt.* 591
— *cerebri ſubſtantiae viciniſſime obducitur.* ibid.
— *tenuis nervum viſorium inveſtit.* 592
— *lieni & ventriculo communis.* 662
— *carnoſa.* 635
— *muſculorum ſedibus adnaſcens, Galeno non obſervata.* 657
— ἀλλαντοειδής. 753
— κερατοειδής. 756
— *cerebri durior.* 757
— *cerebri cur ſe non moveat.* 742
— περικράνιος. 756
— *quae carnoſa dici meretur.* 847
Membranae *cerebri tenuis numerus.* 539
— *ſitus, exterior ſuperficies, uſus & conſtructionis ratio.* ibid.
— *coſtas ſuccingentis foramina.* 494
— *ſubſtantia.* ibid.
— *principium.* ibid.
— *coſtae ſuccingentis nomen & ſitus.* 493
— *magnitudo, figura.* ibid.
— *coſtis ſuccingentis ſuperficies, quales, quiſque earum ad alias partes nexus.* 494
— *coſtas ſuccingentis uſus, & ipſius conſtructionis ratio.* ibid.
— *exterius calvariam obcingentis creatio & uſus.* 539
— *praeter carnoſam muſculis in cubito obnatae adminiſtratio.* 268
— *interſepientes.* 495
— *quo pacto invicem diſtent.* ibid.
— *durae munus.* 591
— *carnoſae inter hominem, canem & ſimiam diſcrimen.* 636
— *ejus coſtas ſuccingentis uſus.* 673
— *ejus durae ſinus.* 659
— *eae cur albae.* 676
— *calvariae obnatae.* 828
— *cerebri.* ibid.
— *aliis panniculi vocantur.* 847
Membranarum *arterialis venae orificii ratio.* 518
— *cavitatem thoracis interſepientium nomenclatura.* 495
— *interſepientium conſtitutionem quae ſubeant.* 496
— *interſepientium numerus, ſitus, forma, magnitudo.* 495
— *interſepientium ſuperficies & connexus.* 496
— *ortus atque uſus.* ibid.
— *thoracis amplitudinem interſepientium examen.* 520
— *venalis & magnae arteriae uſus.* 519
inter Membranas *interſepientes quid reponatur.* 495
Membraneae *veſicae figura, quae quum foetus urina inter illius involucra vagans non defluit, ex meatu urinam per umbilicum deferente expanditur.* 470
Membrum *luxatum quibus rebus ſufſulciendum.* 926
Membri *extorſio quis morbus.* 1042
— *virilis fabrica.* 879
Membra *mollia quae intelligantur.* 892
— *quaedam cur amputata non uniantur.* 899
Memoria *rerum magno labore partarum jucundiſſima.* 680
Memoriae *os.* 141
Mendoſa *oſſa.* ibid.
Mendoſae *ſuturae.* ibid.
— *coſtae.* 142
Meninx *cum venis ejuſdem ſubſtantiae & telae.* 757
Menſales *dentes.* 142
Menſtruae *purgationes qui coacerventur, & unde fluant.* 463
— *purgationes in virginibus cujusmodi.* 664
Mentagra *quae morbi ſpecies.* 1035
Mentae *facultates.* 1103
Mentum *nonnunquam fovea ornatum.* 920
— *pectori quando adglutinetur.* 923
— *quae corporis pars.* 920
Menti *deſcriptio.* 608
Μηρὸν *femoris os.* 113. 143
Meri. 415
Μέσαι. 588
Meſenterium, *an recte medium inteſtinum Cicero verterit.* 430
Μεσεντέριον & μεσάραιον. 430. 586. 744
Meſenterii *adeps.* 431
— *glandes.* ibid.
— *binae membranae, cur in canibus difficilius quam in hominibus expendantur.* ibid.
— *natura qui indaganda.* 479
— *nomina.* 430
— *ſitus.* ibid.
— *ſubſtantia.* ibid.
— *forma & ortus.* ibid.
— *ſubſtantiae ratio ac uſus.* ibid.
— *venae, arteriae & nervi.* ibid.
— *hiſtoria.* 810
Meſenteria *tria Gal. poſuiſſe.* 430
Meſentericae *arteriae.* 344
Μεσόπλευροι. 582
Μέσος. 143
Metaleborh. 142
Μετακάρπιον. 101. 143
Μετάφρενον *vertebrae.* 142
Μετάταρσος. 143
Methodici *medici morborum cauſas aſſignant.* 967
Methodus *medendi per quae fiat.* 897
Μετώπου *os.* 141
Μήτρα *uterus.* 594
Metrenchitis *fluxus muliebres melancholicos educentis exemplum.* 1044
— *quid ſit.* ibid.
Mezues *quid zendech vocat.* 141
Michael *Scotus ineptiſſ.* 465
Μικρὸς. 143
Milotis *quid.* 964
Mirabalanorum *facultates.* 946
Mola. 143. 119
Molares *dentes.* 142. 40
Mollientia *medicamenta, quae.* 1143
Mondini *panniculus carnoſus.* 636
Monialis *ſectio.* 663
Montiſſelis *ſuſpenſi hiſtoria.* 438
Mordentes *dentes.* 142
Morbus *exacte incognitus non poteſt curari.* 968
— *minime cognitus, qua ratione curandus ſit.* 1052
— *non poteſt curari niſi adimatur prius cauſa.* 967
— *qualis potius debet interficere quam medicus.* 1080
— *regius unde naſcatur.* 1087
— — *cur ſic dictus.* 1035
Morbi *magnitudo cur cognoſcenda.* 1080
— *qui cum ulcere conjungi poſſunt qui ſint.* 1011
— *ſigna unde ſumantur.* 896
— *ſpeciem quid denotet.* 1074
— *ſtatus quid.* 1069
— *quot modis mutationem accipiant.* 1072
Morbi *communis ſimilaribus & inſtrumentariis partibus curatio.* 898
— *in numero differentiae.* ibid.
Morbis *quid commune.* 897
— *omnibus commune quid ſit.* 1017
Morborum *curatio quo pacto aſſequatur.* 891
— *materia quotuplex.* 1012
— *differentiae unde ſumantur.* 1010
— *ſpecies quot.* 1042
Morphea *quis morbus.* 1035
Morſus *Adami os.* 142
Mortuorum *ſectione quid diſcatur, quid item vivorum.* 567. 141
Moſcan *hamoach.* ibid.
Mothnaim. ibid.
Motio *capitis.* 841
Motus *quomodo retento ſenſu, perire queat, & contra, quaeſtio.* 673
— *cerebri Veſalio eſt nullus.* 830
Motus *an maneat, ſenſu in quapiam corporis parte abolito.* 870. & *ſeqq.*
— *voluntarius qui.* 893
— *& quies in omnibus morbis conſiderandi ſunt.* 945
— *voluntarii organum.* 742
Motuum *manus ad cubitum examinatio.* 857
Mucillago *ad oculorum dolores.* 979
Mucoſarum *membranarum uſus.* 256
Mucronata *pectoris cartilago.* 79. 142
Mucronatae *pectoris cartilaginis, enſi comparatae, nomina.* ibid.
. . *cartilaginis uſus.* 80
Muliebris *uterus an ſeptem cellulas ſeu loculos, ut quidam inepte confingunt, obtineat.* 465
. . *pudendi ſitus, ac nomen.* 921
Muliebres *teſtes virilibus multo minores eſſe.* 459
Muliebrium *teſtium forma.* 452
. . *teſtium involucra.* 460
. . *teſtium ſinus, & in illis contentus humor.* 459
Mulier *cur ſecus quam alia animalia menſtruis purgationibus teneatur.* 679
. . *ad quem uſum habeat uterum.* 919
Mulieri *ſanguinem vomenti menſes ſupervenites remedio ſunt.* 990
Mulieres *perinde ut viri hernioſae.* 738
Mulierum *quae ſit ſuperſtitio, ubi foetus aliqua ex parte obvolutus, in lucem egrediatur.* 471
. . *teſtes.* 459
. . *capita non multum a virorum differre.* 22
Mulieribus *ſeminaria vaſa cujuſmodi ſint.* 460
. . *utero gerentibus quomodo natura proſpexerit.* 111
Mures. 752
Muſculus *quid.* 179. 579. 181
. . *item quae ſit ejus compoſitionis ratio, ſecundum aliorum Anatomicorum ſententiam.* 179
. . *Myloyoideus.* 145. 147
. . *ſternoyoideus.* ibid.
. . *coracoyoideus.* ibid.
. . *Maſtoideus.* 145. 148
. . *ſternomaſtoideus.* 145
. . *ſternocleidomaſtoideus.* ibid. 600
. . *cucullaris.* 145. 148
. . *Trapezius.* 145
. . *pectoralis.* ibid.
. . *latiſſimus dorſi.* ibid.
. . *Ani ſcalptor.* ibid.
. . *ſerratus anticus.* ibid.
. . . . *major.* ibid.
. . . . *inferior.* ibid.
. . *Biceps cubiti.* ibid.
. . *Flexor radii.* ibid.
. . *Coraco brachiaeus.* ibid.
. . *Perforatus.* ibid.
. . *Brachiaeus internus.* 145. 147
. . *Flexor ulnae.* 145
. . *Longus.* 146
. . *Pronator teres.* ibid. 600
. . *Flexor carpi radialis.* 146
. . *Palmaris longus.* ibid.
. . *Sublimis.* ibid.
. . *Flexor carpi ulnaris.* ibid.
. . *Supinator longus.* ibid.
. . *Extenſor carpi radialis.* ibid.
. . *Bicornis.* ibid.
. . *Radiaeus externus.* ibid.
. . *Abductor minimi digiti.* ibid.
. . *Flexor primi internodii minimi digiti.* ibid.
. . *Adductor Pollicis.* ibid.
. . *Abductor pollicis.* ibid.
. . *Pectineus.* ibid.
. . *Lumbalis.* ibid.
. . ψόας *magnus.* ibid. 597
. . *Iliacus internus.* ibid.
. . *Faſcialis femoris.* ibid.
. . *Faſcia lata.* 146
. . *Membranoſus.* ibid.
. . *Vaſtus externus.* ibid. 599
. . *Rectus.* ibid.
. . *Vaſtus internus.* ibid. 599
. . *Biceps.* 146
. . *Tibiaeus anticus.* 147

Mu-

Muſculus *Extenſor digitorum pedis longus.* 147
. . *Tibialis anticus.* ibid.
. . *Extenſor Pollicis pedis longus.* ibid.
. . *Peronaeus.* ibid.
. . . . *primus.* ibid.
. . . . *anticus.* ibid.
. . . . *longus.* ibid.
. . *fibulaeus.* ibid.
. . *Gaſtrocnemius internus.* ibid.
. . *Soleus.* ibid.
. . *Perforans.* ibid.
. . *Profundus.* ibid.
. . *Flexor digitorum longus.* ibid. 599
. . *Tibiaeus poſticus.* 147. 599
. . *Extenſor Pollicis brevis Cowperi.* 147
. . *Extenſor digitorum brevis.* ibid.
. . *Maſſeter.* ibid.
. . *Buccinator.* ibid.
. . *ſternothyroideus.* ibid. 600
. . *Extenſor digitorum communis.* 148
. . *Infraſpinatus.* 149
. . *Sartorius.* ibid.
. . *Glutaeus major.* ibid.
. . . . *medius.* ibid.
. . . . *minor.* 599
. . *Biceps tibiae.* 149
. . *Semi nervoſus.* ibid.
. . *Semi tendinoſus.* ibid.
. . *Gracilis.* ibid.
. . *Triceps.* ibid. 599
. . *Extenſor digitorum pedis longus.* 150
. . *Semi fibulaeus.* ibid. 599
. . *Frontalis.* 150
. . *Zygomaticus.* ibid.
. . *Rectus.* ibid.
. . *Lumbalis magnus.* ibid.
. . *Pſoas.* ibid.
. . *Iliacus internus.* ibid.
. . *ſtyloyoideus.* ibid.
. . *ſtyloceratoyoideus.* ibid.
. . *ſerratus anticus minor.* 153
. . . . *ſuperior.* ibid.
. . . . *poſticus, ſuperior.* 598
. . *Cremaſter.* 153
. . *ſublimis flexor digitorum manus.* ibid.
. . *Tenſor Pollicis longus.* 154
. . *Biventer.* 155. 599
. . *Hyothyroideus.* 155
. . *Levator.* ibid.
. . *Patientiae.* ibid.
. . *Subclavius.* ibid.
. . *Tronchanter major.* 157
. . *Cruraeus.* ibid.
. . *Pterygoideus.* ibid. 599
. . *Subſcapularis.* 160. 600
. . *Supra ſpinatus.* ibid.
. . *Triangularis lumborum.* 160
. . *Quadratus.* ibid.
. . *Scalenus.* 161. 595
. . *obturator externus.* 161
. . *Triangularis ſterni.* 162. 596
. . *Plantaris.* 163
. . *Splenius.* 164
. . *Complexus.* ibid.
. . *Rhomboides.* ibid.
. . *Teres major.* ibid. 598
. . *Sacro lumbalis.* 164. 598
. . *Pyriformis.* 165
. . *Quadrigeminus.* ibid.
. . *Marſupialis.* ibid. 598. 599
. . *Burſalis.* 165
. . *Marſupium.* ibid.
. . *digitos moventium muſculorum delineatio.* 269. & *ſeq.*
. . *primi.* 158
. . *ſecundi.* 159
. . *tertii.* ibid.
. . *decimi ſeptimi.* 270
. . *decimi octavi.* ibid.
. . *reliquorum ad vigeſimum tertium.* ibid.
. . *ſex ultimorum.* 271
. . *octo quatuor digitorum primos articulos flectentium.* 160
. . *majoris primum pollicis os flectentium.* 153
. . *minoris.* 158
. . *decimi ſeptimi omnium.* 163
. . *decimi octavi.* 163
. . *decimi noni.* ibid.
. . *vigeſimi.* 146
. . . . *ſecundi & tertii.* 154
. . *Pollicem maxime adducentis.* 146
. . *abducentis.* ibid.
. . *quatuor muſculorum digitos quatuor pollici adducentium.* 165
. . *digitos moventium muſculorum deſcriptio.* 252
. . *numerus.* 253
. . *primus.* ibid.
. . *functio.* ibid.
. . *ſecundus.* ibid.
. . *tertius* 254
. . *functio amborum.* 256
. . *octo ſequentes primis quatuor digitorum oſſibus praefecti.* ibid.
. . *duo ſequentes pollicis oſſi primo praefecti.* ibid.
. . *qui ſecundo.* 257
. . *tres rurſus alii.* ibid.
. . *functio quae.* ibid.
. . *decimus ſeptimus.* ibid.
. . *decimus octavus.* 258
. . *decimus nonus.* ibid.
. . *functio omnium.* 259
. . *vigeſimus.* ibid.
. . *vigeſimus primus.* ibid.
. . *vigeſimus ſecundus.* ibid.
. . *functio utriuſque.* ibid.
. . *vigeſimus tertius.* ibid.
. . *ſex reliqui quorum duo pollici.* 260
. . *reliqui quatuor digitis praefecti.* ibid.
. . *digitos moventium muſculorum inſertiones ſimul collectae.* 261
. . *diviſio.* 98
. . *Extremae oſſa quot.* 118
. . *Ligamentorum deſcriptio.* 267
. . *quae tendines continent anulorum modo.* ibid.
. . *quae oſſa convertunt.* ibid.
. . *quae muſculorum conſtitutionem ſubeunt.* 268
. . *nomine quid Hippocrates & Galenus intelligant.* 98
. . *oſſicula ſeſamina cujusmodi.* 106
. . *pecten & pectus.* 143
. . *ſumma adnata caro, quid praeſtet.* 2 1
. . *ſummae cutem internam qualem parari decuit.* 251
. . *volae mediae nervoſa tenuitate ſua ſubnati muſculi deſcriptio.* 250
. . . . *adminiſtratio.* 181
. . *rectus major.* 597
. . *obliquus ſuperior.* ibid.
. . . . *inferior.* ibid.
. . *ſemiſpinatus.* ibid. 589
. . *ſacer.* ibid.
. . *peronaeus primus anticus.* 599
. . *peronaeus ſecundus, poſticus, ſemi fibulaeus.* ibid.
. . *pollicis flexor longus.* ibid.
. . *longiſſimus dorſi.* 598
. . *levator patientiae.* ibid.
. . *longus colli.* 595
. . *ſcapulam pectori adducens.* 655
. . *ejus definitio qualis apud Galenum.* 653
. . *ejus ſubſtantia praecipua caro.* 668
. . *eum non eſſe natura medium inter ligamentum & nervum.* 654
. . *a ſcapula in os* υ *referens inplantatus.* 669
. . *brachii motuum author falſo conſtiſtutus Galeno, qui.* 636
. . *carnea conſtans membrana, in homine deficiens.* 670
. . Δ *imaginem referens.* 655
. . *ex carnea membrana in axilla & thoracis latere efformatus.* 648
. . *Monachorum cucullam referens.* 655
. . *a Galeno in canibus, non hominibus obſervatus.* 636
. . *Graeco* Δ *aſſimilatus.* 777
. . *cutem frontis movens.* 779
. . *palpebram attollens Romae compertus.* 780
Muſculus *inferiorem maxillam movens.* 850
. . *ſcapulam ad pectus ducens.* 853
. . *ſpinalis côlli.* 169. 598
. . *Tranſverſalis colli.* 169. 597. 598
. . *quadratus.* 169. 596
. . *Triangularis lumborum.* 169. 597
. . *Poplitaeus.* 170. 598. 599
. . *ſubpoplitaeus.* 170
. . *ab inferiori maxilla in os,* υ *referens, inſertus.* 145
. . *a pectoris oſſe pronatus inſertus cum ſuo conjuge in os,* υ *referens.* ibid.
. . *a ſuperiori ſcapulae coſta in os,* υ *referens, inſertus.* ibid.
. . *a pectoris oſſa & clavicula implantatus in mammillarem oſſis temporis proceſſum.* ibid.
. . *a prima thoracis coſta in anteriorem tranſverſorum proceſſuum cervicis vertebrarum ſedem inſertus.* ibid.
. . *in octo ſuperiores thoracis coſtas inſertus.* ibid.
. . *latum tendinem in manum producens.* 146
. . *radium in ſupinum ducens.* ibid.
. . *brachiale extendens.* ibid.
. . *oſſibus pollicis inſertus.* ibid.
. . *ſub axilla reconditus.* 145
. . *cubitum extendens.* 148
. . *nervoſa ſua exilitate, volae & internorum digitorum ſedis cuti ſubnatus.* 250
. . *alarum naſi praeſentis capitis in altero latere* 5, *aut omnium* 9. & 10. 200
. . *item in altero latere* 6, *aut omnium* 11. & 12. 200
. . *brachium attollens quis.* 145. 148. 217
. . *brachium pectori adducens quo ſimia abundat.* 145. 216
. . *quiſpiam brachium movens male a Galeno aſſignatus.* ibid.
. . *motorum brachii, a Galeno deſcriptus, quo ſimiae & canes abundant, homines carent.* 218
. . *ejuſdem muſculi deſcriptio in ſimia, cane & bobus.* 219
. . *& adminiſtratio.* 220
. . *primus brachii motorum, quo pacto duorum loco habeatur.* 216
. . *primus brachium moventium unde.* 215
. . *ſecundus unde, & quae ejus functio.* 217
. . *brachium attollens ſecundus.* ibid.
. . *brachium deorſum trahens quo ſimiae & canes una cum aliis quadrupedibus quam plurimis abundant.* 218
. . *quintus brachium circumagens unde oriatur.* 219
. . *quae ſit ejus ſubſtantia.* ibid.
. . *& quae forma.* ibid.
. . *brachii motorum quintus circumvertentium primus a Galeno non deſcriptus.* 145. 219
. . δελτοειδὴς *dictus.* 217
. . *digitos moventium decimus ſeptimus.* 257
. . *digitos moventium decimus octavus.* 258
. . *decimus nonus.* ibid.
. . *vigeſimus.* 259
. . *vigeſimus primus.* ibid.
. . *vigeſimus ſecundus, & vigeſimus tertius.* ibid.
. . *dorſum movens decimus tertius & decimus quartus.* 247
. . *decimus quintus & decimus ſextus.* ibid.
. . ἐπωμὶς. 217
. . *orbiculatim inteſtino obductus.* 275
. . *primus alterius lateris faciei, vel ſimul omnium primus ac ſecundus.* 198
. . *ſecundus alterius lateris faciei, vel omnium tertius & quartus.* 199
. . *in ſuperiori pedis ſede locatus, & pollicem, treſque ipſi proximos digitos extrorſum abducens, & numero*

16. 297
Muſculus *in poplite occultatus, qui non recte a Galeno praecipuus tibiae flexionis habetur.* 284
- - *inter ſcapulam attollentes a Galeno perperam deſcriptus.* 225
- - *ſcapulam attollens, quo ſimia abundat.* 224
- - *tertius ſimiae ſcapulam attollens.* ibid.
- - *quartus ſcapulam attollentium, quae ſimiae privatim ſibi, ſecus quam homines, vendicant.* 225
- - *primus in altero latere thoracem moventium.* 236
- - *ſecundus canum thoracem moventium quo homines deſtituuntur.* 237
- - *tertius hominis, qui canum & ſimiarum, quartus eſt.* ibid.
- - *quintus canum quo humanus thorax deſtituitur.* ibid.
- - *hominis quartus, ſimiarum ſextus.* 238
- - *hominis quintus, ſimiarum ſeptimus.* ibid.
- - *hominis ſextus, ſimiarum octavus.* ibid.
- - *tibiam moventium primus.* 278
- - *ſecundus.* ibid.
- - *tertius.* 283
- - *quartus.* ibid.
- - *quintus.* 279
- - *ſextus.* 280
- - *ſeptimus.* 281
- - *octavus.* ibid.
- - *nonus.* 282
- - *veſicae virilis.* 274
- - *ac muliebris.* ibid.
- - *eorumque uſus.* ibid.
- - *cervicis veſicae.* ibid.
- - *veſicae.* 583
- - *veſicae examinatur.* 859
- - *uteri.* 583
- - *teſtis.* ibid.
- - *in poplite latitans.* 584. 861
- - *teſtis, κρεμαστὴρ dictus.* 594
- - *percuſſus mortiferus eſt.* 994
- - *quid.* 904
- - *ſcapulam ad pectus movens.* 906
Muſculi *caput.* 179
- - *caput tendine non ſemper tenuius eſſe.* 187
- - *ex carne caput tendine non ſemper eſſe tenuius.* 181
- - *finis ſeu cauda & tendo.* 179
- - *membrana.* ibid.
- - *nomen unde deductum.* 184
- - *ſtructurae depicta ratio.* 178
- - *venter.* 179
- - *venter deſignatus.* 178
- - *venter ubi reponendus proprie.* 187
- - *civilis adminiſtratio.* 236
- - *item muliebris.* ibid.
- - *primi brachium moventium adminiſtratio.* 220
- - *primi brachium moventium fibras variari.* 215
- - *ſecundi brachium moventium adminiſtratio.* 221
- - *primi & ſecundi brachiale moventium adminiſtratio.* 269
- - *primi digitos moventium.* ibid.
- - *ſecundi.* 270
- - *tertii digitos moventium.* ibid.
- - *tertii brachiale moventium adminiſtratio* ibid.
- - *decimi octavi & 17. digitos moventium adminiſtratio.* ibid.
- - *decimi noni adminiſtratio.* ibid.
- - *21. & 22. digitos moventium, & dein ejus qui in illorum deſcriptione 23 numeratur.* 270
- - *quarti brachiale moventium adminiſtratio.* ibid.
- - *tertii brachium moventium, ſubſtantia, forma, ortus, atque functio.* 217
- - *quarti brachium moventium ortus ac functio non recte a Galeno tradita.* 218
- - *quarti brachium moventium, ortus, ſubſtantia, atque officium.* 218
Muſculi *ejuſdem non eſſe ſimplicem motum, ſed varium pro fibrarum diſcrimine.* 218
- - *quinti brachium, circumagentis, Galenum non meminiſſe.* 219
- - *ſexti brachium moventium ſubſtantia atque origo.* ibid.
- - *ſeptimi brachium moventium ſubſtantia, origo atque peculiare munus.* 220
- - *primi ac ſecundi, parium capitis, officium.* 228
- - *prima 4. digitorum, oſſa, & primum ſecundumque pollicis flectentes, tredecim numero.* 256
- - *digitos moventium 23. munus non ad digitos pertinens.* 260
- - *3. 4. 5. 6. dorſum moventis munus.* 245
- - *maſſeteris adminiſtratio.* 205
- - *ejusdem deſcriptio.* 202
- - *maxillam deorſum trahentis, ac tribus illis ſuperadditi quartique deſcriptio.* 204
- - *in ore deliteſcentis adminiſtratio.* 204
- - *ejusdem deſcriptio.* 203
- - *tertii in ore latitantis origo.* ibid.
- - *penis parum a Galeno animadverſi.* ibid.
- - *in poplite latitantis.* 294
- - *ſecundi & tertii digitos moventium.* 295
- - *quem carnoſa membrana in ſimiarum & canum axillis conſtituit, examen.* 220
- - *recti abdominis adminiſtratio.* 234
- - *transverſi.* ibid.
- - *primi ſcapulam moventium adminiſtratio.* 225
- - *ſecundi.* ibid.
- - *tertii, quarti.* 226
- - *ſecundi ſcapulam moventium adminiſtratio, ut reliquos brachii ſcite aggrediaris.* 220
- - *temporalis adminiſtratio.* 204
- - *temporalis robur maximum ex hiſtoria.* 203
- - *primi thoracem moventis.* 242
- - *adminiſtratio ſecundi.* ibid.
- - *tertii canis muſculi adminiſtratio.* ibid.
- - *ſecundi.* ibid.
- - *tertii hominis, quarti canis.* ibid.
- - *quinti hominis, ſeptimi canis.* ib.
- - *quinti canis.* ibid.
- - *quarti hominis ſexti canis.* 243
- - *ſexti hominis, octavi canis.* ibid.
- - *veſicae cervicis ipſiusque veſicae fundi & cervicis examen.* 483
Muſculum *natura inter ligamentum, & nervum eſſe medium.* 179
- - *inter ligamentum & nervum natura non eſſe medium.* 180
- - *non aeque nervi ac ligamenti natura participare.* 179
- - *primum oſſi υ referenti commiſſum, caeteris omnibus validiorem, & craſſiorem atque bifidum eſſe.* 205
- - *qui ſcapulam antrorſum agit, à Galeno male pro brachii motore haberi.* 216
- - *quo brachium detrahitur, ſcapulam non movere.* 225
- - *volae ſuo tendine lateſcentem non ſemel deeſſe.* 251
Muſculi *abdominis.* 230
- - *articulorum motores primi, ſuperficiei proximi.* 185
- - *primos articulos flectentes, qui tertio muſculo in numero ſuccedunt, ac decem à Veſalio enumerantur.* 296
- - *brachium circumagentes tres, eorumque ortus.* 219
- - *brachium moventes.* 215. 581. 783
- - *moventes brachium atque ſcapulam in quibus animalib. ab homine quam maxime varient.* 221
- - *motuum brachialis opifices.* 261
- - *brachiale moventium primus.* ib.
- - *ſecundus.* 262
- - *tertius.* 262
- - *quartus.* ibid.
- - *quarti brachium moventium adminiſtratio.* 221
- - *item ſeptimi, quinti & ſexti.* 222
- - *buccarum, labrorum, & naſi alarum.* 198. 580. 710. 780
- - *caput moventes.* 226. 580. 785
- - *ſolius cervicis motib. praefecti.* 228
- - *κρεμαστῆρες dicti, nullum ſortiuntur muſculum contrarium.* 235
- - *in interna cubiti ſede.* 268
- - *in externa.* ibid.
- - *in brachio.* ibid.
- - *cubitum flectentes & extendentes.* 246. 858
- - *primus flectentium.* ibid.
- - *ſecundus, ſeu flectentium poſterior.* ibid.
- - *primi & ſecundi muſculorum munus.* 265
- - *extendentium primus.* ibid.
- - *carnoſa pars qua primus extendentium augetur, qua ſecundum conſtituere licet.* 266
- - *tertius extendentium.* ibid.
- - *quomodo in canibus cubitum agentes muſculi habent.* ibid.
- - *digitos moventes viginti octo.* 252
- - *primus.* 253
- - *ſecundus.* ibid.
- - *ſecundi muſculi tendinum per primi tendines tranſitus.* ibid.
- - *tertius muſculus.* 254
- - *ſex digitos moventes adhuc reliqui.* 260
- - *quatuor digitos quatuor pollici adducentes, ſeu.* 19. 20. 21. 22. 298
- - *pollicem verſus Indicis ſedem exporrecti.* 146
- - ἀλώπεκες. 246
- - ψόαι. ibid.
- - νευρομήτραι. ibid.
- - *abdominis transverſi.* 232
- - *a peritonaeo ſeparatu difficiles.* ib.
- - *dorſum moventes.* 244. 581. 788 854
- - *dorſum moventes ſedecim.* 244
- - *primus ac ſecundus, ſeu primum par.* ibid.
- - *tertius & quartus.* 245
- - *quintus & ſextus.* ibid.
- - *ſeptimus & octavus.* ibid.
- - *nonus & decimus.* 245
- - *undecimus & duodecimus.* ibid.
- - *decimustertius & decimusquartus.* 247
- - *decimusquintus & decimusſextus.* ibid.
- - *femur moventes.* 583. 584. 724. 284. 792
- - *primus femur moventium.* ibid.
- - *ſecundus.* 285
- - *tertius, quartus, quintus.* ibid.
- - *ſextus, ſeptimus.* 286
- - *octavus.* 287
- - *nonus & decimus.* ibid.
- - *femur moventes quot nam conſtitui poſſint.* 288
- - *an aliqui ſecundario femur flectant.* 287
- - *recti inteſtini.* 204. 793
- - *in anteriori lumborum ſerie qui nam occurrant.* 246
- - *in manu quot.* 268. 790
- - *os aperientes qui.* 203. 204
- - *à pectoris oſſe & claviculis in caput inſerti, atque in hujus capitis numero.* 13. & 14. 229
- - *pedis digitorum* 1, 2 & 3. *in ſimiis quomodo ſe habeant.* 296
- - *pedis digitos moventes.* 294. 584. 585
- - *primus pedis digitos moventium, item ſecundus & tertius.* ibid.
- - *decimusquartus.* 297
- - *decimus quintus.* ibid.
- - *primi & ſecundi pedem moventium.* 301
- - *tertii, quarti, item primi digitos moventium, decimiſeptimi, item deci-*

cimi octavi. 301
Muſculi *pedem moventes.* 291. 793
- - *primus Gaſtrocnemius internus.* ib.
- - *ſecundus Gaſtrocnemius externus.* ibid.
- - *tertius plantaris.* ibid.
- - *quartus ſoleus.* 292
- - *quintus tibiaeus poſticus.* ibid.
- - *ſextus tibiaeus anticus.* ibid.
- - *ſeptimus peronaeus primus anticus longus, Fibulaeus.* 293
- - *octavus peronaeus ſecundus poſticus ſemifibulaeus.* 294
- - *nonus pro parte extenſoris digitorum pedis longi vulgo habetur.* ibid.
- - *primi duo penis; acceleratores.* 273
- - *tertius & quartus, erectores.* ibid.
- - *peni peculiares.* 272
- - *duo, qui pollicis primo oſſi famulantur.* 256
- - *tres qui ſecundo pollicis oſſi famulantur.* 257
- - *tres, pollicis os flectentes Galeno ignorati.* ibid.
- - *radium in pronum & ſupinum agentes.* 263. 907
- - *quatuor radium peculiariter agentes.* 263
- - *primus pronator quadratus.* ibid.
- - *ſecundus ſupinator longus.* ibid.
- - *tertius pronator teres.* ibid.
- - *quartus ſupinator brevis.* ibid.
- - *ſcapulam hominis moventes quatuor.* 223
- - *primus ſerratus minor, anticus ſuperior.* ibid.
- - *ſecundus cucullaris, trapezus.* ib.
- - *tertius levator.* 225
- - *quartus rhomboides.* ibid.
- - *ſedem attollentes levatores ani.* 275
- - *temporum male affecti, quas noxas inferant.* 29
- - *tendinib. deſtituti, & undique carnoſi.* 182
- - *in poſteriori tibiae ſede quot conſiſtant.* 300
- - *item quot in anteriori tibiae ſede.* ibid.
- - *item quot in pede.* 301
- - *in tabulis depicti, quomodo intueri debeant.* 144
- - *lateſcentem tendinem educentes.* 269
- - *quo ordine à Galeno tradantur.* 250
- - *ſuum munus qualiter obeant.* 252
- - *veteribus, ac potiſſimum Ariſtoteli, carnis nomine appellati.* 14
- - *muliebris uteri.* 235
- - *alii ſunt longi, alii breves.* 579
- - *maxillam inferiorem moventes.* 580. 782
- - *ſcapulam moventes.* 581
- - *thoracis ſunt octuaginta.* 582
- - *cubiti.* ibid.
- - *radii.* ibid.
- - *brachialis.* ibid.
- - *digitorum.* ibid. 583
- - *inteſtini recti.* ibid.
- - *tibiae.* 584
- - *aliquot ſimiarum, a Galeno falſo etiam hominibus attributi.* 637
- - *oſſa moventes an tendinibus priventur.* 654
- - *aliquot eorum hiſtoria, in quibus temere veteres reprehendit Galenus.* 648
- - *horum aliquot dorſum moventium Galeno neglecti.* 656
- - *in eorum hiſtoria aliquot non bene aſſignati uſus & functiones.* 668
- - *abdominis.* 716. 582. 786
- - *ani.* 724
- - *auricularum.* 709
- - *in brachio & ulna.* 721
- - *capitis.* 715
- - *δελτοειδής.* 706
- - *dorſi.* 720
- - *frontis.* 709
- - *hyoidis oſſis.* 712
- - *intercoſtales.* 719
Muſculi *laryngis.* 714. 580. 783
- - *linguae.* 713. 580. 783
- - *occipitii.* 709
- - *oculorum.* 711. 579
- - *palpebrarum.* 710
- - *pollicis.* 722
- - *pedum.* 725. 584
- - *ſcapularum.* 714
- - *teſtium.* 718. 787
- - *thoracis.* ibid. 581. 582
- - *veſicae.* 723. 791
- - *habentur plures a Falloppio ac Veſalio.* 779
- - *aurem moventes.* ibid.
- - *palpebram moventes.* 780
- - *oculos moventes.* 781
- - *oſſi υ referenti proprii.* 782
- - *thoracem moventes.* 787. 906
- - *tibiam moventis.* 859. 860
- - *abdominis quot.* 906
- - *brachiale moventes.* 907
- - *cubitum extendentes quot.* 906
- - *in extrema manu quot obſerventur.* 907
- - *digitos manus moventium ortus.* 907
Muſculorum *abdominis adminiſtratio duplex.* 233
- - *prior, qui fit ab exortu muſculorum, oblique deſcendentis.* ibid.
- - *alter modus ab ipſorum terminis, oblique aſcendentis.* ibid.
- - *abdominis functionem medicorum vulgus inepte aſſignare.* 233
- - *abdominis uſus.* 232
- - *tertii & quarti brachiale moventium munus.* 262
- - *brachium moventium adminiſtratio.* 220
- - *primi.* ibid.
- - *ſecundi.* 221
- - *tertii.* 222
- - *quarti.* 221
- - *quinti ſexti & ſeptimi.* 222
- - *brachium, ſcapulam, thoracem, caput, dorſumque moventium examen.* 524
- - *buccas, labra & naſi alas moventium adminiſtratio.* 200
- - *caput moventium adminiſtratio.* 229
. . *primi paris adminiſtratio.* ibid.
. . *caput moventium ſecundum par, impenſe varium.* 227
. . *tertium par.* 228
. . *quartum, quintum & ſextum par.* ibid.
. . *capitis* 13 *&* 14 *munus.* ibid.
. . *capita maxime carnis expertia non minus quam tendinem ſentire.* 181
. . *capita caeſa convulſioni eſſe obnoxia.* ibid.
. . *primum par, aut caput, aut primam vertebram moventium ſplenii dicti.* 226
. . *omnium capitibus nervos non inſeri, aut alioquin attendi, etiamſi alias ipſorum ſubſtantiae nervus inſeratur.* 180
. . *carni adipem intexi contra quam alii affirmarunt.* 182
. . *etiam carni, non carni ſimpliciter, adipem intexi, boum Brabanticorum exemplo oſtenditur.* ibid.
. . *& mulierum quoque obeſarum.* ibid.
. . *colli veſicae & ani adminiſtratio.* 276
. . *eorundem in mulieribus adminiſtratio.* ibid.
. . *Differentiae quindecim.* 182
. . *a ſubſtantia.* ibid.
. . *ab ortu.* ibid.
. . *ab inſertione.* 183
. . *ab ea quae movetur particula.* ib.
. . *ab inſertione & ortu ſimul.* 184
. . *a forma.* 183
. . *a foraminibus.* 185
. . *a magnitudine.* ibid.
. . *a colore.* ibid.
. . *a ſitu.* ibid.
. . *a fibrarum genere.* 186
Muſculorum *differentiae a fibrarum genere & compactione.* 186
. . *ab ipſorum capitibus.* ibid.
. . *a ventribus.* 187
. . *a tendinibus.* ibid.
. . *a mutua muſculorum in officio oppoſitione.* 188
. . *a munere.* ibid.
. . *variae differentiae unde petantur.* 182
. . *digitos moventium* 22 *&* 23. *munus.* 260
. . *digitos moventium; inſertionum collectio.* 261
. . *tres digitos pollici adducentium, & prima quinque digitorum oſſa flectentium.* 302
. . *quinti pedem moventium, item ſexti pedem moventium.* ibid.
. . 14. *digitos moventium, una & noni pedem moventium.* ibid.
. . *decimi quinti.* ibid.
. . *dorſum moventium adminiſtratio.* 248
- - 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. ibid.
. . *effigies cur Veſalius in integras tabulas digeſſerit.* 144
. . *& ligamentorum brachium cubitum & manum occupantium adminiſtratio.* 268
. . *fabricae expoſitio totius.* 178
. . *ejuſdemque delineatio.* ibid.
. . *fabricae quid praeſtet ligamentum item quid nervus.* 179
. . *femur moventium adminiſtratio.* 288
. . *primi muſculi adminiſtratio.* ibid.
. . *ſecundi, tertii, quarti, quinti, ſexti, ſeptimi, octavi, noni, & decimi.* 289
. . *femur moventium, quem ordinem Galenus inſtituerit.* 288
. . *quinque, primorum femorum munus.* 286
. . *humeri, ſeu brachii os & cubiti oſſa commonſtrans ſecunda figura.* 178
. . *Impreſſiones.* 187
. . *recti Inteſtini examen.* 484
. . *labrorum, &c.* 5. 6. 7. 8. *adminiſtratio.* 200
. . *item.* 9. 10. *adminiſtratio.* 201
. . *item.* 11. 12. ibid.
. . *item,* 3. 4. ibid.
. . *laryngis alios proprios eſſe, alios communes, propriorum numero.* 12. *deſcriptio ordine.* 212
. . *functio.* 213
. . *communium qui ſex ſunt deſcriptio.* 213
. . *functio.* ibid.
. . *linguae ſectionem apud Galenum interiiſſe.* 207. & 208
. . *linguae cognitio cur ſit perdifficilis.* 207
. . *linguam moventium delineatio.* ib.
. . *novem evidentium, linguae natura & ſitus.* 208
. . *deſcriptio.* ibid.
. . *adminiſtratio.* 209
. . *manum occupantium adminiſtratio.* 271
. . *inferiorem maxillam moventium adminiſtratio.* 204
. . *motum eſſe arbitrarium, cordis vero naturalem.* 509
. . *nervea pars.* 185
. . *livida pars.* ibid.
. . *carnea pars.* ibid.
. . *numerus cur ab aliis diverſus ſtatuitur.* 188
. . *numerus unde petendus ut a fibris.* ibid.
. . *ab impreſſionibus.* 189
. . *a capitibus.* ibid.
. . *a tendinibus.* ibid.
. . *a mutuo connexo.* 190
. . *a concurſu.* ibid.
. . *numerum non prompte poſſe definiri.* 188
. . *oculi adminiſtratio.* 198
. . *ortus omnium juxta Galenum ab oſſe.* 182

Muſculorum *oſſis v deſcriptio.* 206
— *oſſis v propriorum paria quatuor.* 205
— *& deinceps non propriorum aſſignatio.* 206
— *adminiſtratio unde petenda.* ibid.
— *oſſis v propriorum juxta quatuor paria adminiſtratio.* ibid.
— *eorundemque functio.* 205
— *oſſis v per quartum ſcapularum motibus, non ſubſervire, ut Galenus ſenſit.* 206
— *oſſis v referentis par quartum quid peculiare ſibi vendicet.* ibid.
— *oſſa moventium non pauci tendinibus carent contra quam Galenus.* 187
— *palpebras moventium adminiſtratio.* 196
— *novem pedem moventium munus.* 294
— *penis officium.* 273
— *adminiſtratio.* ibid.
— *quamlibet corporis partem moventium hiſtoriam ſub cujuſque partium earum elemento initiali reperies velut eorum qui frontis cutem, qui palpebras, oculos, buccas, labra, naſi alas, maxillam inferiorem, linguam, larynga, brachium, ſcapulam, caput, abdomen, teſtes viriles, muliebrem uterum, thoracem, dorſum, manus, pedes. &c.*
— *qui a coxendicis oſſis appendice enaſcuntur.* 283
— *quorundam vaſorum adminiſtratio.* 520
— *ſcapulam moventium adminiſtratio.* 225
— *ſecandi ratio.* 193
— *tendines qualiter differant.* 187
— *teſtium adminiſtratio.* 236
— *thoracem moventium adminiſtratio.* 242
— *thoracem moventium numerus ac neceſſitas.* 236
— *thoracem moventium enumeratio, & quando illi ſuo fungantur munere.* 241
— *in tibia & pede ſedem obtinentium, & ligamentorum omnium, quae hactenus non reſecta ſunt, adminiſtrandi ratio.* 300
— *tres radices ab ulnae longitudine procedentes, quarum tertiae decimus nonus muſculus ſit pars.* 258
— *uſus & functio qui ſpectentur.* 568
— *natura.* 845. 846
— *quorundam in ſimiis & hominibus diſcrimen.* 636. 637. 638
— *inſertiones non recte a Galeno obſervatae.* 655. 657
— *labra & buccas moventium examinatio.* 851
— *quorundum laryngis examen.* 852
— *oſſis v referentis examinatio.* ibid.
— *brachium moventibus examinatio.* 853
— *intercoſtalium examen.* 854
— *caput moventium par ſecundum.* 853
— *palpebras & oculos moventium examen.* 848
— *abdominis examen.* 853
— *digitos moventium examen.* 855. 856 857
Muſculis *cur addita caro.* 179
— *cur additae venae & arteriae.* ibid.
— *nervi non omnibus in capitis exortu inſeruntur, & quomodo.* 180
— *quid nervi vere praeſtent.* 181
— *non omnibus nervum miſceri, & quibus.* 180. 182
— *omnibus unum tantum fibrarum genus Galenus attribuit.* 186
— *quando tendines annectantur.* 182
— *temporalibus natura quomodo proſpexerit.* 29
— *adnaſcens membrana Galeno non obſervata.* 657
Muſculos *non aequas portiones & nervi & ligamenti recipere & quomodo.* 179
— *non omnes ab oſſibus procreari.* 183
— *omnes a ſcapula in humeros uſque porrectos, Galenum in quinto de Adminiſtrandis ſectionibus mire confudiſſe.* 220
Muſculos *oſſi v referenti commiſſos, partim ipſi, partim aliis ſubſervire partibus.* 205
— *per animalem ſpiritum ſuis fungi muniis.* 181
— *tres cur natura ſecundo pollicis oſſi attribuerit.* 255
— *caput moventes a Galeno in ſimiis tantum eſſe diſſectos.* 636. 637
— *laryngi communes perperam a Galeno octo numerari.* 654
— *non omnes ab oſſe originem ducere* ib.
Muſcoloſa *frontis cutem movens ſubſtantia.* 194
Muſculoſae *frontis ſubſtantiae duplex adminiſtratio.* ibid.
Muſtacem *Latinos labri quandam portionem vocare.* 200
Muſtax *quae corporis pars dicatur.* 920
Mutatio *paulatim agenda.* 961
Mutilatum *Jureconſultorum quid vocetur.* 968
Μυλακρὸς. 143
Μύλη. ibid.
Μυλῖται. *dentes.* 142
Myloyoideus *muſculus.* 145. 147
Myringa *auris membranula.* 697
Μυρτὸν *quid.* 456

N.

Naghuid. 142
Nanged. ibid.
Narium *fracturarum ſigna.* 951
Naſus *artificioſus ex quibus muſculis fieri debeat.* 983
— *artificioſus quomodo fiat.* 982. 983
— *artificioſus quot diebus fiat.* ibid.
— *penitus abſciſſus nequit reſtitui.* ibid.
— *quae corporis pars.* 898
— *quot modis frangatur.* 951
— *quot modis laedatur.* 982
Naſi *alae.* 127
— *cartilagines.* ibid.
— *duae.* 131
— *cartilaginum motus tantum voluntarius.* 127
— *alas moventes muſculi.* 781
— *ſitus & ſtructura.* 608
— *ligatura quae conveniat.* 984
— *vulnera quomodo curanda.* 983
— *vulnera quomodo proſpicienda.* 982
— *vulnus transverſum quo pacto curetur.* 983
— *naſi muſculi.* 580. 710
Nates *muſculus quis?* 609
— *etiam magnus rotator.* 579
Natis *proceſſus.* 143
Natium *ſubſtantia.* 921
Natulae *in cerebro.* 549
Natura *contrariorum quae dicatur.* 1017
— *hominem nudum genuit.* 960
— *in vulneribus quid ſtatim abhorreat.* 995
— *juſtiſſima quae.* 958
Naturae *in nervis digerendis ſcopus.* 361
— *providentia in collocatione teſtium.* 482
— *ſolertia in ſtructura vertebrarum colli.* 56
— *ſolertia in pene, & utero.* 919
Naturam *arterias recondere.* 342
— *propagandae ſpeciei providiſſe.* 446
Navagerii *valetudo Veſalii curae commiſſa.* 681
Naviculare *os* 143
Navicularia *oſſa duo.* 130
Navicularis *oſſis anterior ſedes, & tres ipſius planae ſuperficies.* 123
— *oſſis ſinus.* ibid.
Naviforme *os.* 143
Nauſea *unde.* 962
Necatum *additamentum.* 142
Negnegidi. ibid.
Nerdi. 143
Nervalia *oſſa.* 141
Nervalis *ſutura.* ibid.
Nervus *dexter ſexti paris recurrens ſeu reverſivus.* 370
Nervus *ſiniſter recurrens.* ibid.
— *juxta quinti paris radicem principium ducens.* 369
— *primus brachium ſubiens.* 383
— *ſecundi nervi ingreſſus.* ibid.
. . *ſecundi cum tertio congreſſus.* 384
. . *reliqua ſecundi ſeries.* ibid.
. . *quib. partib. conſtet.* 360
. . *omnium maximus ubi.* 593
. . *omnium craſſiſſimus.* ibid.
. . *recurrens quis nam.* 592
. . *quomodo alias vulgo vocetur.* 579
. . *ejus deſcriptio.* ibid.
. . *ex oſſe aut cartilagine principium ducens.* ibid.
. . *auditorius.* 736
. . *cordis.* 754
. . *punctus humorum fluxionem accelerat.* 999
. . *transverſim vulneratus quomodo curandus.* ibid.
Nervi *in muſculis uſus.* 568
. . *nomen, quibus corporis partibus tribuatur, & quid proprie nervus vocetur, una cum ipſius differentia & uſu.* 359
. . *nomine quid veteres ſubaudierint.* 73
. . *tertii ad cubiti uſque flexum progreſſus.* 384
. . *quarti in brachium ingreſſus, ipſiuſque ſeries.* ibid.
. . *quinti in brachium ingreſſus, ipſiuſque ſeries cum tertio.* 385
. . *ſexti in brachium ingreſſus, ac ſeries.* 387
. . *cruris quarti deſcriptio.* 872
. . *ad animalem vim uſus.* 668
. . *portio ligamento minor.* 654
Nervum *nullum tactus ſenſu non praeditum eſſe.* 560
. . *ſingulis muſculis, ita ut aliis diſſectionum profeſſoribus viſum fuit, non miſceri.* 180
Nervi *in brachium à quibus paribus ducantur.* 383
. . *muſculis quid vere praebeant.* 181
. . *papillam petentes.* 282
. . *quatuor crus petentes.* 388
. . *primi nervi ſeries.* 389
. . *ſecundi ſeries.* ibid.
. . *tertii ſeries.* ibid.
. . *quarti ſeries.* ibid.
. . *quartus nervus, qui veluti pluribus funiculis conſtare videatur.* 390
. . *reverſivi cur facti credantur.* 371
. . *ventriculi.* 420
. . ἀλινδρομενταί. 371
. . νεῦρα. 732
. . *e triplici ſubſtantia conſtant.* 735
. . *quare ſe non moveant.* 742
. . *a dorſali medulla principium ducentes triginta paribus conſtant.* 592
. . *ſeptem paria vertebris cervicis tribuuntur.* ibid.
. . *thoracis vertebris duodecim.* ibid.
. . *quinque paria lumborum vertebris.* ibid.
. . *ſacro oſſi ſex paria.* ibid.
. . *ex lumborum vertebris progredientes.* 593
. . *viſorii.* 592
. . *brachii.* ibid. 593
. . *ſacri oſſis.* ibid.
. . *in femur progredientes.* ibid.
. . *oſſibus inſeruntur.* 774
. . *in ſiniſtro cordis ventriculo.* 824
. . *a cerebro quot.* 916
. . *contuſi quomodo curentur.* 999
. . *& tendines magno praediti ſunt ſenſu.* ibid.
. . *& tendinum punctura.* ibid.
. . *toti praeciſi curatio.* 196
. . *viſorii quot.* 916
Nervorum *compoſitio.* 801
. . *à dorſali medulla prodeuntium nudam ſeriem figura oſtendens.* 372
. . *cerebri initium unde.* 364
. . *cerebri quot paria.* ibid.
. . *cerebri ſecundum par.* 367
. . *tertium par.* ibid.

Ner-

MEMORABILIUM INDEX.

Nervorum cerebri quinti paris ſeries & ortus. 368
— cerebri ſextum par. 369
— cerebri ſeptimum par. 372
— cerebri ſurculos duos Veſalium, praeter tres Anatomicis notos, adinveniſſe. 29
— cur alius mollior aut durior reddatur. 360
— congreſſus ratio. 366
— craſſities. 387
— delineatio quae ſeptem parium nervorum, qui à cerebro & dorſalis medullae initio pronaſcuntur, ortus demonſtrans, & diſtributionem ſeriemque omnium parium quae à dorſali medulla in dorſi oſſib. complexa originem ducunt, pulcherrime referens. 392
— differentia ab originis forma. 361
— differentia à cavitate nulla. ibid.
— differentia à ſerie. ibid.
— differentia triplex. 359
— diſcrimen à mollitie & duritie. 360
— femur, tibiam & pedem adeuntium diſtributionis ratio. 388
— implexus brachium adeuntium. 383
. . in brachium ſeries quomodo citra ſectionem experiri poſſit. 386
. . in durae membranae baſi exiſtentium examen. 564
. . ortus à cerebro, non è dura ejus membrana, nec à corde. 360
. . ortus, partim à cerebro, partim à dorſali medulla. 359
. . paria, Graecis συζυγίας vocari. 364
. . paria, quot nam à cerebro & dorſalis medullae parte adhuc in calvaria conſiſtente, originem ſumant. 363
. . paria quot à dorſali diſcindantur. 378
. . parium examen. 563
. . quinque parium è lumborum vertebris prodeuntium ſeries. 387
. . è ſacro oſſe proſilientium ſeries. 388
. . duodecim parium dorſalis medullae, thoracis complexae vertebris, ſeries. 381
. . 30 parium, quae à dorſali medulla dorſi oſſibus contenta originem ducunt, nuda delineatio. 373
. . parium ſeptem è cervicis vertebris
. . proſilientium ſeries. 378
. . primi paris ortus. 366
. . primi paris in oculum ingreſſus, & in tunicam, quam reti comparamus, dilatatio. ibid.
. . primi paris via, dorſalis medulla. 54
. . primi paris inceſſus. 366
. . primo pari quam viam natura paraverit. 378
. . ſecundi paris egreſſus & ſeries. 379
. . item tertii. ibid.
. . quarti. ibid.
. . quinti. 380
. . ſexti. ibid.
. . ſeptimi. 381
. . tertii paris tenuioris radicis ortus ac ſeries. ibid.
. . craſſioris radicis origo, & diſtributionis ſeries. 368
. . tertii paris utrinque duplex radix. 367
. . quarti paris ortus. 221
. . quinti paris ad auditus organum ſeries. 31
. . ſexti paris in thoracis amplitudine reliqua ſeries. 371
. . ſexti paris in nutritionis organa ſeries. ibid.
. . noni paris ſeries. 381
. . parium reliquorum à thoracis vertebris proſilientium ſeries. ibid.
. . reliquum anterioris rami quinti paris. 380
. . per brachium, cubitum & manum ſeries. 382
. . propagines temporali muſculo quot nam offerantur. 369
Nervorum recurrentium examen, vociſque eorum ſectione abolitio. 570
. . recurrentium liberatio. 522
. . ſepti tranſverſi examen. 521
. . ſepti tranſverſi conſtitutio. 380
. . venarum & arteriarum uteri ratio. 462
. . ventriculi uſus. 420
. . viſoriorum coitus cui ſinui innitatur. 43
. . uſus examen. 568
. . cum tendine & ligamento diſcrimen. 654
. . differentiae parum recte a Galeno obſervatae. 643
. . ex eorum hiſtoria deſumptae aliquot non verae Galeni deſcriptiones. 660
. . in horum hiſtoria uſus & functiones non undique recte Galenum aſſignaſſe. 672. 673
. . par iſtorum interdum cum venis & arteriis ſeries. 654
. . alii molles, alii duriores. 732
. . diſtinctiones unde proveniant. 733
. . par primum. 732. 802
. . par ſecundum. 733. 802
. . par ſecundum an durius tertio. 660
. . par tertium. ibid. 803
. . par quartum. 735. 803
. . par quintum. 736. 803
. . par ſextum. 737. 804
. . ſexti paris plexus. 737
. . par ſeptimum. 738. 805
. . par octavum. ibid.
. . viſoriorum ſecundi & tertii parium duritia. 868
. . viſoriorum meatuum examen. ibid.
. . viſoriorum foramen. 660
de . . ſectione fragmentum an Galeno adſcribendum. 643
Nervis unde ſpiritus animalis praebeatur. 360
. . caeſis quae conveniant. 999
. . punctis quae utiliter remedia adhibeantur. ibid.
. . vulneratis quae conveniant. ibid.
Nervos a corde, ut Ariſtoteles opinatus eſt, nequaquam ortum trahere. 359
. a dorſali medulla ortos ipſa cute duriores eſſe. 191
. . cerebro id praeſtare, quod cordi arteria magna, & jecori cava vena. 535
. . conjugatim enaſci. 361
. . cutem ſubeuntes, non eandem ſemper proponere ſeriem. 383
. . non e dura cerebri membrana, ut Eraſiſtratus voluit oriri. 360
. . vulneratos quomodo cognoſcamus. 998
Nervoſarum partium vulnerum differentiae. 999
Nervuli juxta quintum par enatis. 806
Νῆσις quid. 425. 586
Νεῦρον unde. 359
Νευροχονδρώδη σύνδεσμοι. 249. 693
Νευρομήτραι muſculi. 246. 721
Nexus nervoſae tenuitatis oblique adſcendentis muſculi cum tranſverſo. 233
Nodus. 8
Nomenclatura externarum partium corporis humani. 608
Nothae coſtae. 146
Νόθαι ſive ſpuriae & illegitimae coſtae, cur vocentur. 77
Νωτιαῖος μυελὸς. 591
Νῶτον. 50
Νώτου vertebrae. 142
Novaculae. 139
Noviomagi Veſaliorum familiae monumenta. 681
Nutritionis inſtituendae praecipue cauſae. 412
. . organa ad quem uſum. 910
Nux ſeu os baliſtae. 143
Νυμφὴ quid. 334. 510. 595
Nympheae efformatio. 664

O.

Obturator externus. 161
. . muſculus femur moventium nonus. 170
. . internus decimus femur moventium muſculus. 168
Ὀβελιαῖα ſutura. 22. 141
Occiput quam nam ad partem ſpectat. 608
. . quae corporis pars dicatur. 920
Occipitis os, ſeu occipitii 26. 141. 695
. . os cur praeter laevitatem, etiam ſit aſperum & inaequale. 26
. . os primae vertebrae cur duplici articulo nectatur. 12
. . os ubi craſſiſſimum. 26
. . oſſis capitula quae primae vertebrae articulentur. 53
. . oſſis circumſcriptio. 26
. . oſſis nomina. 141
. . oſſis inter canem aut ſimiam, & hominem diſcrimen. 633
. . muſculi. 709
Ὀχετοὶ ductus qui. 757
Oculus è calvaria quomodo eximendus 198
. . ſcapulae proceſſus ſic dictus. 142
. . genu. 143
. . quem habeat humorem in centro. 916
. . quot muſculis moveatur. 904
. . quot nervos a cerebro recipiat. 916
. . ſubminiſtrat nobis ſigna fracturae. 937
Oculi adeps muſculis interpoſitus. 197
. . adminiſtratio 564
. . alia ejusdem adminiſtratio. 565
. . conſtructio qui enarranda. 556
. . involucrum ex nervi viſorii ſubſtantia ſolutum, & reti comparatum. 557
. . muſculorum adminiſtratio. 198
. . partium uſus. 559
. . quintus & ſextus muſculus. 197
. . ſeptimus muſculus. ibid.
. . ejus officium. ibid.
. . muſculorum prima figura. 196
. . ſecunda. ibid.
. . adhaerens ſeu alba tunica. 559
. . tunica ἀραχνοειδής. 556
. . humor cryſtallinus Graecis κρυσταλλοειδὴς dictus. ibid.
. . humor φακοειδὴς dictus. ibid.
. . tunicula cepis pelliculae modo pellucida, anteriorique humoris cryſtallini ſedi obnata. ibid.
. . humor vitreus. ibid.
. . tunica uvea a tenui cerebri membrana ſeparata. 557
. . pupilla. ibid.
. . tunica ῥαγοειδὴς & ῥῶγας. ibid.
. . tunica χοροειδής. ibid.
. . involucrum, ἀμφιβληστροειδὲς, Graecis dictum. ibid.
. . uveae tunicae colores. 558
. . tunica ciliis & palpebrarum pilis comparata. ibid.
. . Dura tunica a cerebri membrana educta Graecis σκληρότης dicta. ibid.
. . tunica cornea Graecis κερατοειδὴς dicta. ibid.
. . humor aqueus Graecis ὑδατοειδὴς dictus. 559
. . tunica ἐπιπεφυκὼς Graecis dicta. ibid.
. . tunica iris dicta. 558. 559
. . tunicae. 916
. . colorum in uvea tunica diſtinctio. 849
. . centrum humor cryſtallinus. 592
. . durae tunicae pars lucida. 826
Oculo num glandes accumbant? ibid.
Oculum moventes primi quatuor muſculi. 196
Oculi cur alta ſede eguerunt. 15
. . bovini cur potius quam humani ad inſpectionem adhiberi ſoleant. 669
. . quae ſint corporis partes. 920
. . quot muſculis moveantur. 978
Oculorum colores ex humorum aut ſpirituum copia non evariari. 558

Oculorum *figurae novendecim expreſſae.* 554. 555
- - *gratia caput efformatum.* 15
- - *gratia cerebrum in capite locari, dein cerebri nomine & reliquos ſenſus.* ibid.
- - *ſitus.* ibid. 556
- - *muſculi, qui poſt ſex priores recenſetur a Galeno, uſus.* 669
- - *ſedes in hominibus a Galeni deſcriptione multum differre.* 633
- - *muſculi.* 711
- - *muſculi ſunt ſeptem.* 579
- - *pili ſerie ſunt poſiti.* 608
- - *colores explicantur.* 849
Oculos *motu voluntario moveri.* 196
- - *quî muniverit natura.* 15
- - *moventes muſculi.* 781
- - *moventium muſculorum examen.* 848
Ὀδόντευς. 141
Ὀδοντοειδῆ & ὀδόντα *Julius Pollux, & Caelius Rhodiginus, diſſectionum imperiti, male primam vertebram nuncuparunt.* 55
Ὀδοὺς & ὀδοντοειδὴς *ſecundae vertebrae tuber.* 55
Oedema *cujus humoris ſit germen.* 1044
Οἰσόφαγος. 415. 739. 585
- - *ejus ſitus.* ibid.
Ὠλέκρανον. 94. 142. 578. 708
Ὠλένη. 142
Ὠλενον. ibid.
Oleum *de amygdalis dulcibus.* 1117
- - *amygdal. amarar.* ibid.
- - *laurinum.* ibid.
- - *ſeſaminum.* ibid.
- - *nardinum.* ibid.
- - *de coſto.* ibid.
- - *rutaceum.* ibid.
- - *de anetho.* ibid.
- - *chamaemelinum.* ibid.
- - *myrteum.* 1118
- - *Irinum.* ibid.
- - *roſaceum.* ibid.
- - *violaceum.* ibid.
- - *ex cotoneis.* ibid.
- - *maſtichinum.* ibid.
- - *ex pomis mandragorae.* ibid.
- - *enulatum.* 1119
- - *ex ſtyrace.* ibid.
- - *Cyprinum.* ibid.
- - *de caſtoreo.* ibid.
- - *de euphorbio.* ibid.
- - *vulpinum.* ibid.
- - *ex tartaro.* ibid.
- - *ſcorpionum.* ibid.
- - *de lilio.* ibid.
- - *de floribus papaveris.* ibid.
- - *de nenufare.* ibid.
- - *mentae.* 1120
- - *de abſynthio.* ibid.
- - *lumbricorum.* ibid.
- - *de cheiri.* ibid.
- - *ex thymelaea.* ibid.
- - *de thymo.* ibid.
- - *de cucumere aſinino.* ibid.
- - *de pomis citreis.* ibid.
- - *croci.* ibid.
- - *ex viperis.* ibid.
- - *de ranis.* 1121
- - *de ovis.* ibid.
- - *amygdalarum dulcium quare infractura cranii injiciatur in aures.* 944
Olei *omphacini completi facultates.* 973
- - *roſacei vires.* 972
- - *Sabini facultates.* 999
Olfactus *organum.* 364. 660. 802. 867
- - *ſymptomata.* 1024
de - - *organo multiplices ſententiae.* 364
- - *organo falſa Galeni ſententia.* 676
Olfactus *organa unde.* 28
Olivare *corpus ſubſtantia nerveum & colore carneum.* 737
Olla *capitis.* 141
Ὠμαῖα, *aut* κεφαλική. 587
Omentum, ἐπίπλοον *Graecis.* 421
- - *Implicantes venae.* 423
- - *canibus & ſimiis colo vix connaſci.* ibid.
Omentum *Bruxellenſi idiomate plumae nomen meretur.* 424
- - *quî divellendum, ipſiusque ortus inveſtigandus, una cum vaſis illo ſuffultis.* 478
- - *non reliquis animantibus majus obtigiſſe homini.* 643
- - *propago peritonaei.* 738. 743
Omenti *arteriae.* 423
- - *nervi.* ibid.
- - *adeps.* ibid.
- - *glanduloſum corpus.* ibid.
- - *uſus.* ibid.
- - *cum colo nexus.* 422. 643
- - *fabricam ſuis uſibus reſpondere.* 424
- - *ortus ac nexus.* 422
- - *ſitus.* 421
- - *figura.* 422
- - *ſitus obſervatio.* 477
- - *ſubſtantiae brevis enumeratio.* 422
- - *in homine ſitus a ſimiis diverſus.* ib. 644. 661
- - *magnitudinis examen.* 874
Ὁμοιομερεῖς *partes ſimilares.* 577
Ὠμοπλάτη. 142
Ὦμος. 84. 142. 217
- - *Hippocrati quid.* 706
Ὀμφαλὸς *umbilicus.* 595
Ὄγκος *quid ſignificet.* 1038
Operatio. *medici unde incipiat.* 1017
Ὀφρύες. 9
Opifex *rerum quas partes aëreae ſubſtantiae reficiendae fabrefecerit, & quae privatim ſpiritui vitali ſubminiſtrent.* 492
- - *rerum ſummus in quem modum univerſa reſpirationis organa extruxerit.* 505
Opificis *rerum in ſtructura aſperae arteriae ſolertia.* 500
- - *rerum in thorace creando induſtria.* 76
Opinio *de pharmaco exhibendo.* 946
- - *eorum qui venam ſecant in fractura cranii.* 945
Opiniones *variae circa oſſis calvariae fracti curationem.* 943
Ὀπισθία, πρόσφυσις. 747
Oporini *erga Veſalium amor ac ſtudium.* 619
Oporinianae *officinae non parum ornamenti ex Veſalii Anatomicorum librorum editione acceſſiſſe.* ibid.
Ὀψίγονοι *dentes.* 142
Ὀρχεῖς *teſtes.* 594
Ordo *in docenda oſtendendaque Anatome quis ſervandus.* 475
- - *in reliquorum adhuc muſculorum tractatione obſervandus.* 289
- - *curandi cava vulnera qualis.* 988
Organum *nervi nomine privatim nuncupatum.* 359
Organa *in cava jecoris ſede poſita quomodo ſpectanda.* 479
- - *nutritioni famulantia ſunt multifaria.* 585
- - *nutritionis quem uſum habeant.* 910
- - *ſpeciei propagandae famulantia.* 594
- - *olfactus.* 802. 867
Organis *jecori famulantibus cur non tale ſeptum, ſicut thoraci, circumpoſitum.* 76
Organici *morbi qui.* 1010
Ὀργανικά, *inſtrumentariae partes.* 577
Oris *apertio, organorumque in faucibus poſitorum examen.* 524
Ore *quae contineantur.* 920
Ὀρροπύγιον. 71. 142
Os ἀνώνυμον, *ſacri oſſis lateribus commiſſum.* 108
- - *baſillare.* 141
- - *& baxillare.* ibid.
- - *brachialis cartilaginoſum quodnam veteribus dictum.* 100
- - *brachialis rectum appellatum cujuſmodi.* ibid.
- - *primum brachialis quot oſſibus conterminum ſit.* ibid.
- - *quot ſecundum.* ibid.
- - *quot tertium.* ibid.
- - *quot quartum.* 100
- - *quot quintum.* ibid.
- - *quot ſextum.* ibid.
- - *quot ſeptimum.* ibid.
- - *quot octavum.* ibid.
- - *quartum brachialis quae ſibi peculiaria vendicet.* 99
- - *brachialis cui oſſi committatur.* ibid.
- - *brachialis cui ordini adſcribendum veniet.* 100
- - *cunei forme an cavernulis obſitum ſit, vel citra ſquamae laeviſve oſſis obductionem pumicis aut ſpongiae ſpeciem referat.* 27
- - *cunei forme cur* πολύμορφον *nuncupatur.* ibid.
- - *femoris in homine cunctis aliis magnitudine praeſtare.* 113
- - *genu articulo praepoſitum.* 100
- - *frontis cum verticis oſſe junctum, cur ibi ſit craſſius.* 25
- - ὑψιλοειδὲς. 142
- - *ilium.* 143
- - *in cerebro a Galeno traditum quale.* 29
- - *Jugale.* ibid.
- - *ex quibus conſtet.* ibid.
- - *cur a Graecis* ζύγωμα *nuncupatum.* ibid.
- - *latum.* 142
- - *laude.* ibid.
- - *linguae.* ibid.
- - *lumbare.* ibid. 143
- - *maxillae primum.* 34
- - - - *ſecundum.* ibid.
- - - - *tertium.* 35
- - - - *quartum.* ibid.
- - - - *quintum.* 36
- - - - *ſextum.* ibid.
- - *morſus Adami.* 142
- - *occipitii ſeu occipitis.* 26
- - *occipitis cur ſit cum levitate ſimul aſperum & inaequale.* ibid.
- - *ubi craſſiſſimum.* ibid.
- - *palati.* 141
- - *pectoris.* 76. 142. 705. 578
- - *pectoris quot oſſibus efformetur.* 776
- - *pectoris utrinque lunatum.* 79
- - πλατὺ. 142
- - *prorae.* 141
- - *pubis.* 143. 108. 579
- - *cur maximo foramine pervium, & dein ipſius ſinus & tubera.* 111
- - *in viris cur teres & craſſum ſit.* 112
- - *ſpongiae confertum.* 141
- - *ſenſus communis.* ibid.
- - *puppis capitis.* ibid.
- - *quadratum,* 143
- - *ſacrum.* 142. 579
- - - - *ſeu amplum quid.* 69
- - *ſagittale.* 141
- - *ſincipitis.* ibid.
- - σκαφοειδὲς. 143
- - *palmae.* 142
- - *Raſegh.* ibid.
- - *Raſcha.* ibid.
- - *raſeta.* ibid.
- - *Althavorat.* 143
- - *Alharta.* ibid.
- - *Anchae.* ibid.
- - μηρόν. ibid.
- - *Alrip.* ibid.
- - *Alſelameet.* ibid.
- - *alfaic.* 142
- - *acuale.* 141
- - ἀνώνυμον. 143
- - ἥβης. ibid. 708
- - *penis.* 143
- - *pudibundum.* ibid.
- - *feneſtratum.* ibid.
- - *pectinis.* ibid.
- - *hazamoth ghau haberva.* ibid.
- - *calaminum.* 141
- - *clavale.* ibid.
- - *colo confertum.* ibid.
- - *coronale.* ibid.
- - *cribro confertum.* ibid. 768. 773
- - *cuneo comparatum.* 141. 838. 773

MEMORABILIUM INDEX.

Os malleo aſſimulatum. 772
. . Δ Graecorum literae ſimile. 770
. . areſſacii. 143
. . femoris. ibid. 708. 579
. . frontis ejuſque nomina. 141
. . fulcrum. 142
. . fibulae. 143
. . agis. ibid.
. . anchae. ibid.
. . cruris. ibid.
. . ἰνίου. 141
. . inverecundum. ibid.
. . ἰσχίον. 143. 708
. . lamdii aut Hezem lhami. 142
. . memoriae. 141
. . μετώπυ. ibid.
. . λαμδοειδὲς. 142
. . πολύμορφον. 141. 696
. . quot conſtet vertebris. 704
. . patellae. 143
. . παραστάτης. 142
. . φαρύγετρον. ibid.
. . claviculae. ibid.
. . ſcapulae. ibid.
. . ὠμοπλάτης. ibid.
. . ἐπινώτιον. ibid.
. . πλάτης. ibid.
. . ὦμυ. ibid.
. . alugas. ibid.
. . agit. ibid.
. . σφηνοειδὲς. 141. 24. 690. 700
. . σπογγοειδὲς. 141. 699
. . tertium a Galeno in ſuperioris ſcapulae proceſſus cum claviculae nexu recenſeri. 85
. . tertium in ſuperioris ſcapulae proceſſu, Galenum nunquam vidiſſe. ibid.
. . tibiae. 116. 143
. . cur ſpina appellatum. 118
. . tribus in ſimiis & canibus efformatum oſſibus, quod ſacrum vocamus. 72
. . υ aut Λ imaginem referens. 142. 651
. . Galeno in homine non viſum. 633
. . υ imaginem referens varie augetur. 774. 775
. . υ referens raro liberum. 49
. . cerebri. 29
. . ἀκρόχειρ. 98
. . Graecis ὀστέον dicitur, Haebraeis Hezem. 140
. . κράνιον. ibid.
. . κόγχος. ibid.
. . κυτος. ibid.
. . κωδεια. ibid.
. . σκαφίον. ibid.
. . calvae. 141
. . cerebri galea dictum. ibid.
. . tkech hamoah ſeu chederath hamoach. ibid.
. . aſoan. ibid.
. . verticis. ibid.
. . haboreph. ibid.
. . Galeno κατὰ τὴν ὑπερώαν ὀστοῦν dictum. ibid.
. . moſcan hamoach. ibid.
. . σιάγων. ibid.
. . γένος ſeu γένος. ibid.
. . ῥαχίς. 142
. . ἄκανθα. ibid.
. . νῶτον. ibid.
. . ἱερὰ σύριγξ. ibid.
. . ſiminea. ibid.
. . adſenaſcem. ibid.
. . ſenajem. ibid.
. . abhans. ibid.
. . abhaum. ibid.
. . vetula. ibid.
. . oſamium. ibid.
. . oſanum. ibid.
. . humeri. ibid.
. . brachii. ibid. 578. 707. 778
. . ulnae. 142
. . thoracis. ibid.
. . cuſtos. ibid.
. . στέρνον. ibid.
. . στῆθος. ibid.
. . hebace. ibid.
. . aſſer. ibid.
. . ſcutum cordis dictum. ibid.
Os ὀρροπύγιον. 142
. . coccygis. ibid.
. . coccygis tribus vel quatuor compingitur oſſiculis. 776
. . κοκκυξ. 142
. . σπονδύλιον. ibid.
. . οὐραῖον. ibid.
. . caudae. ibid.
. . alhoſos. ibid.
. . bregmatis. 141
. . calcis. 143. 579
. . capitis octavum. 141
. . colatorii. ibid.
. . coxae. 143
. . coxendicis. ibid.
. . cribratum. 141
. . criſtatum. ibid.
. . cubiforme. ibid.
. . cubum teſſeramve referens. 143
. . ἠθμοειδὲς. 29. 142. 699.
. . grandinoſum, varium. 143
. . gutturis. 142
. . ἱερὸν unde vocetur. 70. 142
. . ὑοειδὲς. 48. 142. 703
. . Hyodes quomodo formetur. 49
. . ejusque uſus. ibid.
. . ſacrum ſex oſſibus efformatur. 776
. . nonnullis quinque. ibid.
. . jugale. 577
. . tarſo. 579
. . λαγόνων. 708
. . acutum juxta mammillarem proceſſum. 689
. . maxillare ſuperius. 595
. . coctum in aliquot partes divellitur. 762
. . aegri in maxilla luxata quomodo locandum. 924
. . baliſtae quid. 963
. . capitis non dicatur imbecillum. 939
. . fractum in cranio cur ſecandum. 943
. . fractum niſi ſuccurſum eſt, gravibus inflammationibus afficit, ac difficilius poſtea tractatur. 942
. . fractum quomodo cognoſcatur. 936
. . nihil quot humectet, aut refrigeret requirit, ſed exſiccantia praeter modum. 948
. . pectoris raro ſeptem oſſibus extruitur. 902
. . quando aperitur tres requirit conditiones. 948
. . quando non ſit aperiendum. ibid.
. . quae ſit corporis pars. 920
. . quot modis detegant. 971
. . capitis fractum non poteſt conglutinari, niſi vindicetur ab inflammatione. 940
Oſſis coccygis deſcriptio. 71
. . coccygis examen. 842
. . coxendicis acetabulum. 9
. . coxendicis acutus proceſſus. 111
. . appendix & muſculorum ipſius quatuor uſus. ibid.
. . robori quomodo ſit proſpectum. 110
. . ſinus ſuperiori ſedi inſculptus. ibid.
. . ejusdemque tubera. ibid.
. . cubi formam referentis nomina. 143
. . cunei formis circumſcriptio. 24
. . item interior ſinus quibus proceſſibus conſtet. 28
. . ejusdem nomina. 141
. . cunei formis media ſedes qualis. 27
. . . . proceſſus alis ſimiles. 28
. . cymbam referentis nomina. 143
. . cymbam referentis ſinus. 123
. . cymbam referentis ſuperior ſedes. 124
. . item inferior. ibid.
. . frontis circumſcriptio. 25
. . . . forma. ibid.
. . . . nomina. 141
. . Ilium appendix quibus. 109
. . dorſi lineae & quibus id muſculis occupetur. ibid.
. . interna amplitudo quibus muſculis occupetur. 110
. . pars retrorſum magis quam ſacri oſſis transverſi proceſſus exporrecta. 109
Oſſis ſedes, ſacro oſſi commiſſa, qualis. 109
. . jugalis uſus. 29
. . linguae nomina. 142
. . natura. 1
. . navicularis anterior ſedes, & tres ipſius plana ſuperficies. 123
. . navicularis ſinus. ibid.
. . nomina. 140
. . octavi capitis cribro aut colo aut ſpongiae comparati nomina. 141. 839
. . pectoris humani deſcriptio. 79
. . . . ad enſem comparatio. ibid.
. . . . ſubſtantia. 80
. . . . uſus. ibid.
. . penis nomina. 143
. . poſtbrachialis nomina. ibid.
. . primae maxillae hiſtoria. 34
. . primi ipſius pollicis & poſtbrachialis oſſium ad brachiale contextus. 100
. . pubis foramen cur θυροειδὲς vocatum. 111
. . hiſtoria. ibid.
. . ſacri examen. 842
. . ſacri anterior ſedes cujusmodi. 71
. . deſcriptio. 69
. . foramina nervis emittendis parata. 71
. . latera cujusmodi. 70
. . poſterior ſedes cujusmodi. ibid.
. . item cur inſigniter aſpera ſit, ac veluti carioſa. ibid.
. . ſex oſſa. 130
. . ſpinas omnes deorſum ſpectare. ib.
. . ſuperior ſedes cujusmodi. 70
. . item inferior. ibid.
. . temporis proceſſus ſtyli acusve imaginem referentis nomina. 141
. . item uberis papillam repraeſentantis nomina. ibid.
. . tibiae ſecundum ipſius longitudinem figura. 118
. . . . ſinus & tubera quibus talo articulantur. 117
. . brachialis quintus proceſſus. 101
. . . . octavus. ibid.
. . verticis nomina. 141
. . υ referentis duae figurae. 48
. . ſitus & nomina. ibid.
. . item latera humiliora. 49
. . latera ſuperiora. ibid.
. . ipſius uſus. ibid.
. . υ referentis nomina. 142
. . υ referentis oſſicula fere undecim. 130
. . υ referentis muſculi. 782. 852
. . υ referentis examen. 844
. . Hyoidis baſi ipſa muſculoſa linguae moles adcreta. 155
. . temporis cavitas. 26. 771
. . . . proceſſus. 27
. . occipitis circumſcriptio. 26
. . . . capitula. ibid.
. . cunei formis media ſedes. 27
. . . . circumſcriptio. 24
. . frontis circumſcriptio. 25
. . detectio per duas horas, ab aëre afficitur, refrigeratur, & exſiccatur. 971
. . fracti cognitio ab ejus qualitatibus auſpicanda. 939
. . imbecillitas ex quibus oriatur. 940
. . naſi fracti curatio. 951
. . noxa quotuplex eſſe poſſit. 936
. . pars, quae adhuc vivit, ſemper a non vivente eſt ſeparanda. 972
. . corrupti ſigna. 1029
Oſſi ſacro quinque oſſibus tantum extructo, quid eveniat. 71
de Oſſe denudato, quae contingant. 939
in . . aperiendo praeceptum antiquorum. 964
. . calvariae fracto, & integra cute apparente, quo ſuccurrendum. 942
Oſſa emundate quomodo jungenda. 135
. . inter ſe contigua. 10
. . lapidea ſeri lapidoſa. 141
. . λιθοειδῆ. 30. 141
. . lateribus ſacri oſſis commiſſa in pueris ex tribus oſſibus formari. 13
. . λεπιδοειδῆ. 14

Oſſa manus utriusque octo. 130
— maxillae ſuperioris duodecim. 36. 37
— omnia praeter dentes tacta. 3
— paria ſive paris. 141
— parietalia. ibid.
— pectoris humani in adultis qualia. 79
— pectoris humani ſeptem a Veſalio nunquam occurriſſe. ibid.
— nec ſemper eodem numero cerni. ibid.
— quae ad diſciplinam ſint utiliſſima. 135
— pectoris tria ſimul inventa, manubii alicujus gladii imaginem referre. 108
— poſtbrachialis quatuor a Veſalio numerantur ab aliis plura. 101
— poſtbrachialis quatuor cujusmodi ſint. 102
— item in appendicibus & mutuo nexu. ibid.
— poſtbrachialis qui muſculis cedant & adaptentur. 102
— poſtbrachialium octo. 30
— praerupta rupi ſimilia. 130
— quadrangularia quae. 1
— quibus commiſſurarum differentiis inter ſe jungantur, & quae harum motum edant. 10
— quomodo ſentiant. 3
— quorum beneficio invicem connectantur. 13
— rationis. 141
— S. noſtrum referentia quae. 2
— capitis. 141
— nervalia. ibid.
— Hachodchod dicta Hebraeis. ibid.
— Hazedahim. ibid.
— Hazzamoth haosnaim. ibid.
— jugalia. ibid.
— enſi formia quae. 2
— κροταφῶν. 141
— grandia quae dicuntur. 1
— jugi formia. 2
— laevia quae. 1
— κορσῶν. 141
— κοῤῥῶν. ibid.
— κροταφίαι. ibid.
— λεπιδοειδεῖς. ibid.
— mendoſa. ibid.
— nervalia. ibid.
— parva quae dicuntur. 1
— jugi formia. 2
— ζυγώματα. 141
— ζυγῶδη. ibid.
— συζυγωδῆ. ibid.
— καγχρὸς. ibid.
— Hazamoth hazogh. ibid.
— vertebrae lumborum dicta. 142
— Interſcapilii. ibid.
— ὀσφύος. ibid.
— ψοιῶν. ibid.
— renum. ibid.
— ἰξύος ibid.
— mothnaim. ibid.
— Alchatin. ibid.
— claviculae dicta. ibid.
— claves dicta. ibid.
— jugula dicta. ibid.
— raſetae pedis. 143
— ſacri oſſis lateribus commiſſa duo. 130
— — — invicem in pube coaleſcere. 13
— ſpongitamia quae. 2
— tarſi in utroque pede quatuor. 130. 708
— ſincipitis. 141
— temporum. ibid.
— tymparum. ibid.
— thoracis. 142
— tibiarum duo. 130. 579
— triangularia quae. 1
— υ referentia quae. 2
— ζυγοειδῆ. 141
— verticis utcunque mollia cur duris temporum oſſibus committuntur. 10
— δακτύλων. 143
— humeri dicta. 142
— ſecchem dicta. ibid.
— Furculae dicta. ibid.
Oſſa λαγόνων. 143
- - cavillae. ibid.
- - cahabin. ibid.
- - auditus veteribus anatomicis fuiſſe incognita. 141
- - duo cur natura interdum pluribus articulis commiſerit. 12
- - fuſi. 142
- - coſtarum. ibid.
- - ad diſciplinam utiliſſima habeantur. 135
- - ampla quae dicuntur. 1
- - auguſta gracilia & longa quae. ibid.
- - aurium. 141
- - aſpera quae. 1
- - armalia. 141
- - arcualia. ibid.
- - dura. ibid.
- - clunium. 142
- - clavium. ibid.
- - cribri formia quae. 2
- - articulis mutuo eſſe contigua neque ab invicem abſcedere. 60
- - brachialis quibus ſedibus ligamentis, & cartilagine obducantur. 99
- - brachialium ſedecim. 130
- - calvariae viginti. ibid.
- - capitis qualibus ſuturis magna ex parte compingantur. 13
- - χαλκοειδῆ. 143
- - cogitationis. 141
- - conjugalia. ibid.
- - corporis humani poſteriori facie propoſita. 140
- - cunei formia quae. 1
- - cur circa connexum molliora. 6
- - decem ſub lumborum vertebris quibus reliqua dorſi pars a lumbis ad anum pertinens conſtituit. 70
- - digitorum. 143. 579. 708. 960
- - - - in utroque pede quatuor decim. 130
- - - - perperam Galeno ſolida conſtituta. 3
- - - - triginta. 130
- - male ferruminata quomodo curantur. 959
- - digitorum vix appendicibus donantur. 779
- - tarſi cava & antroſa. 697
- - carpi. 708
- - ſeipſa quare non moveant. 742
- - quaedam in puerulis bina in ſenibus ſimplicia apparentia. 577
- - adultorum quomodo apparent. 761
- - quam nam ſubſtantiam intus commonſtrant. 762
- - varias & amplas cavernas habent. ibid.
- - quae magnum ſinum medulla plenum habent. ibid.
- - quae dicuntur vertebrae. 578
- - cartilaginis naturam ſenſim perdunt. 762
- - vertebrarum pro menſium fere numero variant. 775
- - faucis. 578
- - maxillae ſuperioris. 774
- - non frangibilia tantum ſunt, ſed friabilia. 954
- - ob humorum influxum luxata quomodo vocentur. 921
- - quae ſupra genua fracturam ſenſerunt, ut deſperata cur non ſint contingenda. 938
- - quomodo ſuis ſedibus, moveantur. 921
- - ſuperioris maxillae quot & quae. 902
- - valde comminuta ſunt auferenda. 951
Oſſium appendices. 2
- - proceſſus. ibid.
- - digitorum tendines. 105
- - dorſi ſpinae ſeu poſteriores proceſſus. 51
- - dorſi contentum poſteriori facie, & univerſam dorſalis medullae nervorum ſeriem commonſtrans figura. 373
- - ejusdemque characterum Index. ib.
Oſſium dorſi impar magnitudo. 50
- - capita. 2
- - ſupercilia. ibid.
- - ſinus. ibid.
- - tubercuti. ibid.
- - dorſi transverſi proceſſus. 51
- - & cartilaginum articulos ligamentis colligari atque teneri. 175
- - & cartilaginum uſus in vivo animante qui videndus. 567
- - humani corporis ex latere delineatio. 140
- - ſubſtantia. 2
- - conſtitutio. ibid.
- - foramina. 3
- - ſenſus. ibid.
- - pectoris in canibus & ſimiis cujusmodi ratio. 78
- - pedis dextri delineatio. 5
- - pedis figurae. 120
- - per coctionem parandi modus. 132
- - poſtbrachialis intervalla. 102
- - proceſſus. 7
- - pubis anterior ſedes cur ſit aſpera. 111
- - pubis ſuperior pars quae invicem committuntur, cur exaſperetur. ib.
- - quibusdam ſedibus perinde ac ſi undique circumſcriberentur, nomina imponi. 29
- - ſacri oſſis lateribus commiſſorum effigies. 107
- - - - commiſſorum uſus. 109
- - - - inter ſe connexus. 69
- - ſacro oſſi nexorum in viris & mulieribus differentia. 111
- - ſinus & capita cur ſint conſtituta. 9
- - temporum anſae. 141
- - - - circumſcriptio. 26
- - - - nomina. 141
- - tibiae figurae. 115
- - verticis circumſcriptio. 25
- - forma. ibid.
- - pubis coalitus. 143
- - omnium humani corporis delineatio. 606
- - partes quae. 708
- - commiſſura quot modis fiant. 690
- - commiſſurae, proportio & finis conſideranda. 689
- - ſubſtantia examinatur. 761
- - temporum proceſſus. 769
- - natura. 901
- - vulnera quomodo curanda. 1006
- - vulnera quae dicantur. ibid.
- - digitorum examen. 843
- - conſtructionis differentia. 649. 650
in - - deſcriptione Galenum ſimiarum, non hominum hiſtoriam docere. 632. 649
- - functionibus referendis non ſemel lapſus Galenum. 666
- - ſymphyſis. 649
- - ſeſaminum manus adminiſtratio. 271
- - ſeſaminorum uſus. 1
- - humani corporis ſimul compactorum anterior facies. 140
- - in calce macerandorum, ac dein in flumine emundandorum ratio. 131
- - omnium numerus. 130
- - jugalium nomina. 141
- - liber, prae caeteris Anatomicis libris Galeno tribuendus. 74
- - maxillae brevis enumeratio. 34
- - mutui contextus duplex ratio. 11. & 12
- - naturalis compoſitio cur facta. 10
- - nutrimentum proprium medulla. 3
- - partes, ſedesque diverſis nominibus appellari. 6
- - nomina. 141. 577. 578. 579
- - differentiae ratio in pueris ac adultis. 762
- - differentia. 1
- - - - a magnitudine. 1
- - - - a forma. 1
- - - - ab appendicibus. 2
- - - - a proceſſibus. 2
- - - - a capitibus. 2
- - - - a ſuperciliis. 2

Oſſium differentia a ſinubus. 2
. . . . . a tuberculis. ibid.
. . . . . a commiſſuris. ibid.
. . . . . a cartilagine. ibid.
. . . . . a ſubſtantia. ibid.
. . . . . a conſtitutione. ibid.
. . . . . a foraminibus. 3
. . . . . a ſenſu. ibid.
. . . . . ab occultatione. ibid.
. . . . . a membrana oſſa circumcingente. ibid.
. . uſus. 1
. . brachialis cur duo ordines. 99
. . . . delineatio. 98
. . . . nomina. 99
. . capitis & maxillae ſuperioris foraminum deſcriptio cur inſtituta. 42
. . capita pleraque ſine appendice. 8
. . cartilaginumque inter ſe ſtructura & contextus. 10
. . cerebri frequens contextus ad quid conferat. 22
. . commiſſurae. 3. & 4
. . cartilagines. ibid.
. . craſſorum ſubſtantiae cur vaſorum ſurculi inſinuentur. 62
. . magnitudo. 1
. . forma. ibid.
Oſſibus non ſolum grandioribus appendices contingere. 6
. . luxatis, quae applicanda. 925
Oſamium os. 142
Oſanum os. ibid.
Ὄσχεον quid. 447.
. . ſcortum. 594. 747
Oſculum vaſis quomodo obſtruatur. 990
Ὀσφύος vertebrae. 142
Oſſagrae quid. 964
Oſſiculum Albadaran. 107
. . adnexum quarti poſtbrachialis oſſis cum brachiali repoſitum. 101
. . incudi aut molari denti comparatum. 31
. interius duorum, quae ad primum pollicis pedis ſpectantur articulum omnia magnitudine & duritie vincere. 107
. . malleolo non admodum diſſimile. 31
. . medium oſſis υ referentis 48
. . auditus incudi, aut molari denti comparatum. 31. 141
. . item malleolo non admodum diſſimile. 141. 31
. . magis & occultae philoſophiae ſectatoribus obſervatum, quale. 107
Oſſiculi ſecundi auditus ad femoris os comparatio. 31. 141
Oſſicula auditus organi. 30
. . auditus organi quatuor. 130
. . duo auditus cur nominibus deſtituta. 141
. . auditus priſcis Anatomicis fuiſſe incognita. ibid.
. . belthesamimath. 143
. . Aeſem ſeminia. ibid.
. . in ſimia & cane ſub ſacro oſſe cujusmodi occurrant, adeoque ipſorum coccygis oſſis deſcriptio. 72
. . ſeſamina σησαμοειδῆ. 98. 143
. . ſeſamina pedis. 121
. . ſeſamina quibus ſedibus reponantur. 106
. . in manu. ibid.
. . in pede. 107
. . ſeſamina quot. 130
. . ſeſamina cujuſmodi ſint. 106
. . & cujuſmodi adnumerari poſſint. 107
Oſſiculorum quae ſeſamo ſemini comparantur effigies. 106
. . ſeſaminum nomina. 143
. . ſeſaminis examen. 844
. . auditus organi uſus. 31
Oſtagra quid. 950
Ὀστέον. 140
Ὀστέον τοῦ ἀκρωμίου. 142. 707
Ὀστοῦν κατὰ τὴν ὑπερῴαν, Galeno σφηνοειδὲς os circumſcribitur. 141
Ὀστοῦν μετώπου os frontis. 577
. . ἰνίου os occipitii. ibid.
Ὀστοῦν βρέγματος vel κορυφῆς os verticis. ibid.
. . κροτάφου. ibid.
. . μαστοειδής. ibid.
. . στυλοειδής, vel βελονοειδὴς aut πλῆκτρον. ibid.
. . ζύγωμα. ibid.
Ovis praegnantis uterus cujuſmodi. 467
Οὐραχός. 595. 739
Οὐρητῆρες a Celſo propter venarum ſimilitudinem, albas venas nuncupari. 445
. . meatus, qui & οὐρανάι & οὐρητικοὶ πόροι dicuntur. 445. 750
Oxicraton quid ſignificet. 1076
Ὀξυκέφαλος. 16
Ὀξύβαφον. 9

P.

Παχεῖα μῆνιγξ. 591
Palatum quae corporis pars. 920
Palati os. 141
. . ſubſtantia. 825
Palato infeſtus morbus Gallicus. 502
Παλινδρομῶν, nervus recurrens. 592
Palma. 101. 142
. . a quibusdam pectus vocatur. 609
. . luxata quomodo reponenda. 930
. . manus qua parte luxata ſit quomodo dignoſci poſſit. 929
. . quid dicatur. 920
. . quot modis luxetur. 929
Palmae luxatae ſigna. ibid.
Palpebra inferior immobilis. 196
. . ſuperior unde moveatur. 904
. vulnerata quo acu ſuenda. 980
Palpebrae duo muſculi. 195
. . ſuperioris figura. ibid.
. . inferioris. ibid.
. . ſuperioris uſus. ibid.
. . utriuſque una cartilago. ibid.
Palpebram attollens muſculus. 780
. . moventes muſculi. ibid.
Palpebrarum cartilaginis uſus. 4
. . ſuperiorem cur moveri oportuerit. 195
. . muſculi & horum conſtitutio. ibid.
. . muſculos, eorumque uſus deſcribens varius Galenus. 668
Palpebras moventium muſculorum difficilem eſſe cognitionem. 195
. . muſculorum moventium delineatio unde petenda. ibid.
. . adminiſtratio. 196
. . deſcriptio. 195
. . moventium muſculorum examen. 848
Panis ſaliti facultates. 1072
Πάγκρεας, vel καλλίκρεον. 423. 586. 744
Panni impenſe calidi in curatione oſſis luxati quid efficiant. 926
Panniculus carnoſus. 192. 636
. . . . an ſint octo abdominis muſculi. ibid.
Papilla θηλή. 472
. . cur ſit tenera & prominens. 474
. . cur ſenſu exactiore & nervorum ſurculis abundet. ibid.
Papillae ſubſtantia cur ſit glanduloſa. ibid.
. . conſtructionis & totius ſubſtantiae ejuſdem ratio. ibid.
. . ſubſtantia. 473
Papillam uberis referens proceſſus. 141
Papillae in medio mamillae. 609
. . quae mammarum ſint partes. 920
Παρακνήμιον. 143
Παραμέσος. ibid.
Παραφύσεις. 261
Παραπήχιον. 142
Παραπὶς. 239
Παρασφαγὶς. 87
Παραστάτης. 48
Παραστάτη os. 142
Παραστάτης κιρσοειδής. 48. 450
. . ἀδενοειδὴς Herophilo. 481. 450
Παραστάται κιρσοειδεῖς. 748
Parathrima quis affectus ſit, & quomodo latine dicatur. 921
Παρέγχυμα. 438
Παρέγχυμα quid. 344
Παρέγχυμα ejuſque uſus. 434
. . lienis. 438
Παρεγκεφαλὶς. 591
Parietalia oſſa. 141
Paris, ſive paria oſſa. ibid.
Παρίσθμια, faucium glandulae cur. 502. 589. 755
Parotis glandula. 145
Partem affectam quae oſtendant. 895
Partes diductas quomodo cogamus. 899
. . quae ex ſemine ſunt, ſi unitatis ſolutionem admittant, uniri nequeunt. 983
. . corpus humanum ſuffulcientes. 577
. . humani corporis ſimplices dictae, quae ſint. 577. 1132
Partium dictarum adminiſtratio in viris, cujusmodi ſit in muliere. 484
. . ad pituitae defluxum praecipue famulantium, brevis enumeratio. 551
. . pituitae expurgandae ſubſervientium
. . uſus, & conſtructionis ratio. 552
. . functiones naturales aliae per fibras fiunt, aliae abſque illis. 304
. . generationi ſubſervientium brevis enumeratio. 446
. . contuſarum curatio. 899
in . . functionibus & uſibus deſcribendis non omni ex parte integrum eſſe Galenum. 666
Particulae ſicciores quae ſint. 988
Parturientibus non recludi pubis oſſa. 111
Parvus digitus. 143
Paſtilli Fauſtini compoſitio. 1022
Patavini cujuſdam hiſtoria. 438
Patella. 119. 143
. . quî femoris oſſi connectatur. 119
. . genu, ad quem uſum. 932
. . quid. 963
. . durior quam ut cartilagineum os dici debeat. 653
Patellae figurae & deſcriptio. 119
. . ſitus & forma. ibid. 844
. . nomina. 143
. . ſubſtantia. 119
. . uſus. 120
Patellam cartilaginoſum os male dici. 119
. . non eſſe cartilaginoſam, ut Galenus atque Marinus ſenſerunt. ibid.
Patellae duae. 130
Paxillares dentes. 142
Paxillum. 141
Πῆχυς. 93. 142
. . ulna, etiam vocatur cubitus. 578
Pecten. 143. 124
. . & pectus τὸ μετακάρπιον quibuſdam. 101
. . quae pars dicatur. 921
. . quid. 961
Pectinis os. 143
Pectoralis muſculus. 145. 149
Pectus. 76. 143
. . manus. ibid.
. . & pecten pedis. ibid.
. . quid proprie ſit. 920
Pectoris cartilago enſi comparata. 142
. . humani oſſis deſcriptio. 78
. . humani oſſa in adultis qualia. ib.
. . humani oſſa non eodem ſemper numero cerni. ibid.
. . humani ſeptena oſſa Veſalio nunquam occurriſſe. ibid.
. . inferiorem partem à quibuſdam στῆθος vocari. 142
. . mucronata cartilago. 78 142
. . mucronatae cartilaginis nomina. ibid.
. . os. 76. 578. 142
. . quale in quadrupedibus. 78
. . ejuſdem ſynarthroſis. ibid.
. . os utrinque lunatum. 79
. . oſſis ad enſem comparatio. ibid.
. . oſſis à cartilaginibus coſtarum liberi delineatio. 75
. . oſſis cum cartilaginibus, &c. adminiſtratio. 520
. . oſſis una cum ipſi coarctatis cartilaginib. interior ſuperficies expreſſa. 488

Pectoris *oſſis cartilago, cur malum granatum vocetur.* 80
- - *oſſis furcula, jugulum, σφαγὴ.* 79
- - *oſſis nomina.* 142
- - *oſſis ſubſtantia.* 80
- - *& uſus.* ibid.
- - *oſſis ſuperiorem duntaxat partem à nonnullis στέρνον dici.* 142
- - *oſſis quot oſſa.* 130
- - *oſſium in canibus & ſimiis cujusmodi ratio.* 78
- - *tria oſſa ſimul juncta, manubrii alicujus gladii imaginem referre.* 79
- - *ſcutum.* 142
- - *vertebrae.* ibid.
- - *os gladio comparatum.* 648
- - *in cane & homine quomodo differat.* 634
- - *oſſa quandoque tria in homine.* ibid.
- - *os quot oſſibus efformetur.* 776
Πέδιον. 124. 143
Pedium *quinque oſſibus conſtat.* 125
Pedii *ad digitos articulatio.* ibid.
- - *ad tarſum coarticulatio.* ibid.
- - *hiſtoria.* 124
- - *oſſis nomina.* 143
- - *oſſa in utroque pede quinque.* 130
- - *oſſa quot.* ibid.
- - *eorundem appendix.* 7. 8
- - *capita.* ibid.
- - *oſſium intervalla.* 125
- - *oſſium figura & deſcriptio.* 5
- - *pecten.* 124
- - *oſſa.* 579. 652
Pelopis *ſententiam de venarum, arteriarum & nervorum exortu, falſam eſſe.* 340
Pelvis *aut cyathus, in quam cerebri pituita defluit.* 551
Penis *conſtitutio.* 273. 746
- - *conſtructionem ſubeuntia penis.* 453
- - *corporum examen.* 484
- - *corporum ortus, & venarum, arteriarum & nervorum huc pertinentium examen.* 483
- - *cutis carnea membrana & muſculi.* 454
- - *fabricae totius delineatio.* 272
- - *figurae, & quae ipſi adjuncta, quartae figurae cum earundem characterum indice.* 272
- - *glans.* 453
- - *ipſius duo praecipua corpora.* 453
- - *muſculi parum à Galeno animadverſi.* 274
- - *muſculorum examen.* 483
- - *muſculorum officium.* 273
- - *adminiſtratio.* ibid.
- - *os à barbaris ſubinde femoris os appellari.* 143
- - *oſſis nomina.* ibid.
- - *potiſſima ſubſtantia.* 453
- - *ſitus.* ibid.
- - *ſtructurae ratio.* ibid.
- - *venae arteriae & nervi.* 454
- - *unum tantum eſſe meatum, non tres, ut Arabes imaginantur.* ibid.
- - *humani fabricam Galenum nunquam ſpectaſſe.* 453
- - *meatus urinae ſeminique communis.* ibid.
- - *deſcriptio.* 594
- - *quid proprie ſit.* 921
- - *muſculi.* 657. 583
- - *hiſtoria.* 817
- - *hiſtoria parum recte a Galeno tractata.* 645
Penem *efformantia corpora.* 594
Pentaphylli *in Gallico morbo uſus.* 629
Pera *vituli.* 769. 770
Perforatus *muſculus.* 145
Περικάρδιον *involucrum cordis.* 589
Περικράνιος *membrana.* 539
Περικράνιον *involucrum cerebri.* 591
Pericranium *cur ſeparetur in fracturis capitis curandis.* 947
Periculum *cur pronunciandum in oſſe fracto.* 937
Περιγραφαὶ. 187
Περίδρομος. 141
Περιόστεον. 3. 243
Περιόστεος *membrana.* 539
Peripneumonia *quis morbus.* 1074
Περιτόναιον. 413
- - *quare ſe non moveat.* 738
Περιτόναιος, 413
Περιτόναιον σκέπασμα. ibid.
Περιτόναιος ὑμὴν. ibid.
- - χιτών. ibid.
Peritonaeum *quid.* 587
- - *non undique aequaliter craſſum.* 414
- - *quib. partibus pervium ſit.* ibid.
- - *quibus vaſis ac nervis implicetur.* ibid.
- - *tactus ſenſu etiam praeditum.* ibid.
- - *transverſis abdominis muſculis pertinaciter adhaerere.* 232
- - *in ſimilarium partium eſſe numero.* 413
- - *examinatum.* 807
- - *nullo pollet motu.* 872
Peritonaei *à partibus extrinſecus ipſis commiſſis liberatio.* 477
- - *ad veſicae fundum nexus.* 394
- - *apertio, & una vaſorum umbilici adminiſtratio.* 477
- - *figura.* 393
- - *& deſcriptio.* ibid.
- - *laterum venae.* 393
- - *magnitudo & ſitus.* 413
- - *connexus, ortus, forma, ſuperficies.* ibid.
- - *nomina.* ibid.
- - *ortus examen.* 484
- - *uſus.* 414. 673
- - *proceſſus.* 413
- - *ſuperficies cujusmodi.* ibid.
- - *nervi.* 414
- - *vulnerati ſigna.* 1003
Peritonaeo *medicos ridicule admodum tactus ſenſum adimere.* 414
- - *quae continentur functionum examen.* 569
- - *contenta quomodo ſint reſecanda.* 236
- - *contentarum partium aliquot deſcriptiones parum verae.* 660
- - *inde earundem rationes, a Galeno recte animadverſae.* 643
- - *contentorum uſus parum recte a Galeno ubique traditus.* 673
Περιτόνιον. 413
Περόνη *quid.* 143
Pes. ibid.
- - *homini quadrupedibus brevior eſt.* 579
- - *totidem ac manus oſſicula habet.* ibid.
- - *de internodio ejus Philoſophi quid fabulentur.* ibid.
- - *homini non longiſſimus, juxta Galenum, ſed breviſſimus datur.* 653
- - *quadrupedum proprie quid, & ubi incipiat.* ibid.
- - *ſimiae quam homini longior.* 639
Pedis *dextri oſſium delineatio.* 5
- - *digiti.* 125. 143
- - *digitorum figura.* 5. 6
- - *amplitudinem ſubeuntis ligamenti deſcriptio.* 290
- - *adminiſtratio.* 301
- - *ac digitorum motibus famulantium muſculorum alii in tibiae ſede anteriore conſiſtunt.* 300
- - *alii in poſteriori.* ibid.
- - *alii in pede.* 301
- - *& quot ſigillatim.* ibid.
- - *calcar.* 143
- - *cruris cavitas, per quam trajecto fune Hector ab Achille circum moenia Trojae actus.* 292
- - *digitorum motus.* 294
- - *muſculi.* 584
- - *digitos moventes muſculi.* ibid. 585
- - *digitorum moventium muſculorum numerus.* 298
- - *digitorum ratio.* 124
- - *digitos muſculorum moventium adminiſtratio.* 301
- - *primi, ſecundi, tertii, quarti, decimiſeptimi & decimioctavi.* 301
Pedis *decimiquarti & decimiquinti, item decimiſexti, & reliquorum quatuor.* 302
- - *digitos moventium muſculorum delineatio, primi.* 172
- - *ſecundi.* ibid.
- - *tertii.* ibid.
- - *eorum qui primos digitorum articulos flectunt, & ſunt decem.* 173
- - *decimiquarti.* 154
- - *decimiquinti.* 157
- - *decimiſexti.* ibid.
- - *decimiſeptimi.* 151
- - *decimioctavi.* 150
- - *quatuor muſculorum digitos quatuor pollici adducentium.* 172
- - *digitos moventium muſculorum deſcriptio.* 294
- - *primus, ſecundus, & tertius.* 295
- - *qualiter in ſimiis ſeſe habeant.* 296
- - *decem ſequentes primis digitorum articulis praefecti.* ibid.
- - *decimusquartus & quintus.* 297
- - *decimusſextus pollicem ac tres proximos digitos abducens.* ibid.
- - *decimusſeptimus & octavus.* 298
- - *reliqui ad 22. uſque digitos quatuor pollici adducentes.* ibid.
- - *ligamentorum tranſverſorum deſcriptio.* 299
- - *alia, oſſa pedis committentia.* 300
- - *adminiſtratio.* 300
- - *motus.* 291
- - *oſſium figurae.* 120
- - *oſſium numerus.* 125
- - *oſſium delineatio.* 120
- - *oſſium quibus in manu nullum reſpondeat.* 124
- - *pars* στῆθος *dicta.* ibid.
- - *unius ſeſamina oſſicula duodecim.* 130
- - *plantae cuti ſubnati tendinis lati deſcriptio.* 290
- - *nomine quid intelligendum.* 653
- - *fracti repoſitio.* 963
Pedem *à manu uno oſſe, contra Galeni placitum, ſuperari.* 125
- - *moventes muſculi.* 793
- - *moventium muſculorum adminiſtratio.* 300
- - *primi & ſecundi, tertii & quarti.* 301
- - *quinti, ſexti, ſeptimi & octavi, noni.* 302
- - *moventium muſculorum deſcriptio.* 291
- - *primus, ſecundus, tertius.* ibid.
- - *quartus, quintus, ſextus.* 292
- - *ſeptimus.* 293
- - *octavus, nonus.* 294
- - *munus omnium.* ibid.
- - *hominis uno oſſe a manu ſuperari.* ibid.
- - *moventes muſculi quomodo Galeni hiſtoriae conveniant.* 638. 639. 640
Pedes *ac digitos moventium muſculorum traditio apud Galenum obſcura & imperfecta.* 289
Pedum *petentes nervi.* 388
- - *ac manuum digitorum fabricae ratio.* 125
- - *in quadrupedibus & hominibus ſimilitudo.* 121
- - *digitos moventium tendinum functio.* 671
- - *in homine & quadrupedibus, quae ratio.* 653
- - *muſculi.* 725
πῖσα. 143
Peſſus *quod ſit medicamentum.* 1101
Petroſus *proceſſus oſſis temporis.* 771
Petroſorum *oſſium appellatio unde.* 30
Petrus Veſalius *medicus.* 681
Φακοειδὴς *dictus humor.* 556
Pharmacum *pro curandis vulneribus cavis quale.* 988
- - *quare exhibeatur in vulneribus curandis.* 946
Φαρύγγετρον ος. 48. 142
Φάρυγξ *veterib. quid vocatum.* 501
Φάτνια. 41

Phigetla *quae affectio.* 1074
Phlegmone *cujus humoris ſit germen.* 1044
. . *oedematoſa & ſcyrrhoſa quae.* 1974
. . *eryſipelatodes quando dicatur.* ibid.
. . *vera quae dicatur.* 1044
Phlegmonis *differentiae quot.* 1074
. . *ſignificationes.* ibid.
Phlegmonum *curatio unde petenda.* 1075
Phlegmonoſi *affectus qui dicantur.* 1044
Φῶς *in mammillis quid.* 473
Φοξὸν. 16
Φρένες 239
Phrenitis *non ſemper tollitur* 948
. . *quis morbus.* 1074
Phyma *quis affectus.* ibid.
. . *quis morbus.* 1038
Picnocomi *facultates.* 998
Pili *oculorum ſunt ſerie poſiti.* 608
Pilulae *ex quibus componantur.* 1105
. . *quando exhibendae.* ibid.
Pilularum *pro flava bile exemplum.* 1105
. . *ad melancholiam educendam forma.* ibid.
πιμελή. 192
Pinguedo. ibid.
Pinguedinis *humanae uſus.* 292
Pinnula *auris cur nullam cartilaginis portionem habet.* 127
S. Piſani *caemiterium Piſis.* 663
Piſarum *academia a Coſmo duce illuſtrata.* 619
Piſcis *muſculi, quem & mytulum vocant, forma.* 183
Pituita *in palatum per quae foramina decumbat.* 552
. . *leviſſima cur foraminulis octavi oſſis capitis excoletur.* 44
. . *quomodo ex cerebro deſcendit.* 591
Pituitae *cerebri purgandae parati meatus.* 27
de . . *fluxu falſa Galeni ſententia.* 676
. . *ductus parum recte Galeno obſervatus.* 651
. . *excolatio.* 660
. . *per cuneo comparatum os tranſitus.* 838
Pituitam *cerebri excipientes ductus.* 551
. . *nulla ſecundum naturam excretione per olfactus organorum ſedem, octavum ve capitis os expurgari.* 552
. . *per cuneiforme os longa mora, & exiguis foraminibus non colari.* ibid.
. . *in cerebri corpore meatus deducentes.* 839
. . *cerebri deducentes meatus.* 883
Pixis *os.* 143
Placenta *uteri.* 751
Planta *pedis.* 143. 124
Plantae *appellatio.* ibid.
. . *cuti ſubnatus lateſcens tendo.* 289
. . *pedis ortus.* 933
. . *oſſa quomodo luxata condantur.* ibid.
Plantarum *e ſemine procreatio.* 676
. . *differentiae, quae.* 1149
Planum *pedis.* 124. 143
πλάτη. 142
Platonis *de generationis amore à Deo nobis ingenito, ſententia.* 446
. . *de ſepto tranſverſo ſententia.* 240
Platonem *& Ariſtotelem muſculorum rationem penitus latuiſſe.* 182
πλατὺ *os.* 69. 142
πλύτυσμα μυῶδες. 709
πλεκτάναι. 752
πλῆκτρα, *oſſeae geminae, appendices, non proceſſus.* 697
πλῆκτρον. 141. 27
Plethos *quid ſignificet.* 1032
πλευραὶ *coſtae.* 142
Pleuritis *quis affectus.* 1074
Plexus *in prioribus cerebri ventriculis occurrens.* 553
. . *in prioribus cerebri ventriculis conſtitutio.* 352
. . *reticularis Galeni quid.* ibid.
. . χωροειδής. 758
Plexu *reticulari an homines donentur.* 884
Plinii *in appellatione tali lapſus.* 118
. . *de menſtrui ſanguinis pravitate & graveolentia error.* 462
Plumaceolorum *figura.* 1002
Plumbi *lamina quando uti liceat.* 926
Plumae *nomina omentum apud Bruxellenſes vocari.* 424
Pollex. 143
. . *duobus conſtat oſſibus.* 579
Pollicis *nomina.* 143
. . *primi oſſis & poſtbrachialis oſſium ad brachiale contextus.* 100
. . *os flectentes muſculi tres, Galeno ignorati.* 257
. . *os ſecundum, vix extra rectam lineam extendi.* 105
. . *oſſis primi ad brachiale contextus.* 104
. . *ſecundum os, quî tertio articuletur.* 105
. . *ſecundo oſſi cur tres muſculos natura attribuerit.* 255
. . *fluxioni ſervientes muſculi Galeno ignorati.* 640
. . *verſus volae medium flexus ratio parum recte Galeno expenſa.* 637
. . *muſculi.* 722
Polus. 143
πολύμορφον *dictum cuneiforme os.* 124
. . *dictum os cuneo comparatum.* 141
. . 143
Polypus *quis morbus.* 1045
Ponderum *in exhibendis remediis non aequalis ſemper ratio, & quomodo ea varianda.* 627
Poplitis *utriuſque ſeſamina oſſicula duo.* 130
Porcorum *jecur quale.* 432
Porcinum *roſtrum.* 142
πόροι ὀπτικοί. 366
. . χοληδόχοι. 587
. . σπερματικοί. 739. 748
πόρος οὐρητήρ. 587
. . σπερματικὸς *ſeminis vas.* 594
. . ἀκουστικός. 697
Portae *ad bilis veſiculam.* 311
. . *ad ventriculi humilius orificium.* ibid.
. . *caudicis extra jecur diſtributio.* 311
. . *caudicis in duos praecipuos truncos ſectio.* ibid.
. . *ad dextram ventriculi fundi ſedem, & ipſi proximam omenti partem.* ibid.
. . *ad duodenum inteſtinum.* ibid.
. . *dextri caudicis trunci ſeries.* 313
. . *venae diſtributionis ratio.* ibid.
. . *venae integra delineatio.* 310
. . *nomina.* 313
. . *venae nudae delineatio, & ejusdem characterum index.* 309
. . *venae officium.* 434
. . *venae omenti membrana fultae figura.* 395
. . *venae rami una cum arteriis & nervis illis attenſis, quî examinandi.* 479
. . *venae ramorum officium.* 412
. . *venae propagines in inteſtina cur inſertae.* 431
. . *venae propaginum ſeries.* 309. 874
. . *ramorum in jecoris ſubſtantia ſeries.* 311
. . *venae ramos priuſquam jecori ſucculentum id porrigant, rudem aliquam ſanguinis formam, ut Galenus opinatur, nequaquam conferre.* 434
. . *venae alia in homine quam in ſimia ramorum ſeries.* 640
. . *venae initium.* 658
. . *venae officium.* 861
. . *ſiniſtri trunci ſeries.* 311
. . *venam ſanguinem non conficere.* 314
Poſitus *quid declaret.* 895
Poſtbrachiale. 101. 143
Poſtbrachialis *oſſis nomina.* 143
. . *voce utendum.* 101
. . *oſſa.* 652
. . *oſſa nectentia ligamenta.* 102
. . *oſſa quatuor cujuſmodi ſint.* ibid.
. . *item in appendicibus & mutuo nexu.* ibid.
. . *oſſa qui muſculis cedant & adaptentur.* ibid.
. . *oſſa Veſalius quatuor enumerat.* ib.
. . *oſſium & primi pollicis oſſis ad brachiale connexus.* 100
. . *oſſium intervalla.* 102
Poſtbrachialium *oſſa octo.* 130
πόσθη, *penis cutis.* 594
Poteſtate *eſſe, quid.* 1132
Potiones *quo tempore dandae.* 1098
Potionum *diverſarum facultatum exempla.* 1104
Praecordia *aliis ſeptum transverſum.* 609
Praecordia *dicta quae.* 239. 920
Praegnantis *vaccae, caprae, cervae aut ovis uterus cujuſmodi.* 467
Praegnantium *uterus cujusmodi.* 457
. . *fundi uteri os cujusmodi.* 646
. . *earundem coitus.* ibid.
Praegnantibus *uteri os quale.* 457
Praeputium. 454
. . *quomodo vocatum.* 921
Praeſagium *quid.* 1051
Praeſepiola *dentium.* 41
Praxagoras. 645
Primarius *noſtri ortus.* 918
Princeps *inteſtinum.* 427
Principes *etiam in medicinam ſibi imperium vendicare.* 623
Principia *hominem diſpenſantia tria eſſe.* 76
Principii *tumoris praet. nat. nota unde ſumenda.* 1050
πελονοειδὴς *commiſſura.* 694
Proceſſus. 7
. . *anchorae formis.* 142
. . ἄγκων. ibid.
. . βελονοειδής. 77. 141
. . γραφοειδής. ibid.
. . *a quarto ſinu cerebri ventriculos petens.* 351
. . χονοειδής. 55
. . *ſecundae vertebrae dens appellatus.* 54
. . *mammillaris.* 141
. . μαστοειδής. ibid.
. . *ſcriptorio ſtylo ſimilis.* ibid.
. . *temporis oſſis portionem jugalis oſſis conſtituens.* 27
. . *vertebrarum.* 7
. . *femoris exterior.* 143
. . *interior & minor.* ibid.
. . πτερυγοειδεῖς. 141
. . *Hezem potmii.* ibid.
. . *ſcapulae ſuperior.* 142
. . ἀκρώμιον. ibid.
. . ἀγκυροειδὴς *Galeno.* 85. 142
. . *uberis papillam referens.* 141
. . *femoris rotator.* 143
. . *natis.* ibid.
. . *ſtyli acuſve imaginem referens.* 141
. . στυλοειδής. 142
. . *ſchemo marchezz.* 141
. . κατακλεὶς *Galeno.* 142
. . ἐπώμις *Galeno.* ibid.
. . *ſcapulae interior vel inferior.* ibid.
. . σιγμοειδής. ibid.
. . ὠλέκρανον. ibid.
. . κύβιτον. ibid.
. . ἀγκῶνα. ibid.
. . *gibber.* ibid.
. . *gibbus.* ibid.
. . *osſium.* 7. 689
. . *quem Galenus ex abundanti lumborum vertebris adſcribit.* 67
. . *ſuperioris ſeu ſummi humeri diligens deſcriptio.* 84
. . *a peritonaeo enati.* 413
. . *appendicibus donati alii.* 7
. . *alii non.* ibid.
. . *gallorum criſtae comparati.* 29
. . *transverſi colli vertebrarum in animalibus quales.* 64
. . *primae vertebrae.* 54

Proceſſus *vertebrarum.* 7
. . *ſuperiorum thoracis novem.* 64
. . *veſpertilionum alis comparati.* 28. 141
. . πλῆκτρον. ibid.
. . *chemo marhezz.* ibid.
. . *chenaphii.* ibid.
. . *Haſin Hacateph.* 142
. . *brachialis oſſis quinti.* 101
. . . . *octavi.* ibid.
. . *Anatomicis partes oſſium, rectius appendices.* 689
. . *cerebri mammillaris.* 732
. . *capitis mamillam referens.* 597. 769
. . *ſecundae vertebrae dens vocatur.* 763
. . *aliqui diu cartilaginei permanſi tandem oſſei fiunt.* ibid.
. . *ſcapulae inferior modo cartilagineus modo oſſeus.* ibid.
. . *appendicibus donatos appendicis nomine non undique merito explicari.* ibid
. . *temporum oſſium.* 769
. . *in appendicum ſeriem non eſt recipiendus.* ibid.
. . *petroſus oſſis temporis.* 771
. . *transverſus ſeptimae vertebrae cervicis.* 842
Proceſſuum *aſcendentium natura.* 56
. . *deſcendentium natura.* ibid.
. . *& appendicum differentiae.* 7
. . *femoris maxillae & aliorum delineatio.* 5
. . *numerus.* 57
. . *qui aut olfactus organum ſunt, aut ipſi praecipue ſubminiſtrant, ortus.* 365
. . *transverſorum cervicis vertebrarum natura.* 56
. . *transverſorum colli vertebrarum ductus.* 64
. . *transverſorum foramen.* 56
. . *temporum nomina.* 141
. . *uſus.* 7
προκνήμιον. 143
Prognoſtica *quae dicantur.* 896
. . *unde ſumuntur.* 968
Promanus. 143
προμετωπίδιον. 194
Prominentiarum *differentiae quot.* 1038
Propagines *a* 1. *&* 2. *ſinibus durae membranae enatae.* 350
. . *a tertio.* 351
. . *a quarto.* ibid.
προπήχιον *os.* 142
Propolis *uſus quibus conveniat.* 999
Prorae *os.* 141
. . *ſutura.* ibid.
προσάρθρωσις, *oſſium colligatio.* 695
προσηρθρῶσθαι *&* διηρθρῶσθαι *Galeno eadem.* ibid.
προσκολλήματα λεπιδοειδῆ. 25
Proſperi Martelli *patricii Florentini a Veſalio diſſecti hiſtoria.* 674
. . Martelli *obitus.* 438
Pruritus *in fracturis quomodo curetur.* 958
Ψαλλιδοειδὲς *corpus.* 548
. . *cerebri ſubſtantia cur ita vocata.* 543
Ψόαι *muſculi.* 246. 721
Ψόας, *muſculus.* 789
Pſoas *magnus.* 596
Ψοιῶν *vertebrae.* 142
Pſora *quae morbi ſpecies dicatur.* 1035
Pſorae *curatio.* ibid.
Pſydraica *quis morbus.* 1045
πτέρνα. 123. 143
πτερυγοειδεῖς *proceſſus.* 28. 141
πτερυγώματα. 595. 750
Pubes *quid dicatur.* 921
Pubis *os.* 143
. . *os cur maximo foramine pervium, & dein ipſius ſinus & tubera.* 111
. . *os in viris cur teres craſſumque ſit.* ibid.
. . *oſſis foramen cur* θυροειδὲς *vocatum.* ibid.
. . *oſſis hiſtoria.* ibid.
. . *oſſa qui dirimenda.* 483
Pubis *oſſium anterior ſedes cur ſit aſpera.* 111
. . *oſſa an uſquam puellis nupernatis disjungantur, facilioris partus gratia.* ibid.
. . *oſſa mulieribus in partu non recludi.* ibid.
. . *oſſium pars ſuperior, quae invicem committuntur, cur exaſperetur.* ib.
. . *oſſium coalitus.* 143
Pudenda *viri quomodo dicta.* 921
Pudendi *muliebris rima, cervicis utero orificium.* 609
Pudibundum *os.* 143
Puellae *ſex annorum ſectio.* 663
. . *item alterius gibboſae.* 664
Puellarum *duarum non vulgariter nobilium hiſtoria.* 460
Puellis *cur uteri fundus multo minor quam praegnantibus, & qui jam diu coierunt vel aliquando uterum geſſerunt.* 458
Puerorum *dentes quales.* 41
Pueris *quomodo dentes eruendi.* ibid.
Pueros *domi ſedulo diſſecandi rationem veteres olim docuiſſe.* 6
. . *quoque interdum Venerem appetere.* 679
Pulmo *cur inſtar promptuarii cordi circum ponatur.* 517
. . *in quot lobos ſeu fibras dividatur.* 504
. . *deſcribitur.* 589
. . *totius corporis maximum membrum.* 659
. . *ejus lobus, ſeu fibra.* 640. 641. 647. 649
Pulmonis *anterioris ſedis delineatio.* 492
. . *poſterioris.* ibid.
. . *cauſa hominem collo donari.* 55
. . *cordi involuti delineatio.* 488
. . *ſuperficies qualis.* 504
. . *connexus.* 504
. . *ſubſtantia.* 504. 914
. . *vaſa.* 504
. . *tunica.* ibid.
. . *nervi.* 505
. . *examen.* 520. 523
. . *fibrarum ſeu loborum delineatio.* 489. 492
. . *lobum in homine nullum cavae caudicem ſuffulcire.* 504
. . *vaſorum ratio.* ibid.
. . *dilatatio quid.* 499
. . *forma.* 503
. . *flaccidi forma.* 504
. . *inflatio.* 522
. . *motuum examen.* 571
. . *ſitus.* 503. 914
. . *numerus.* 503
. . *uſus.* 505
. . *conſtructionis ratio.* ibid.
. . *percuſſi ſigna.* 1001
Pulmonem *thoracis ſequi figuram non thoracem pulmonis.* 76
Pulmone *carentia animalia etiam dextro cordis ventriculo carere.* 519
Pulſus *inaequalitas quid indicet.* 894
Pulſuum *autor cor.* 516
Pulvis *violarum odoriferus.* 1121
. . *contra peſtem.* ibid.
. . *electuarii de bolo.* ibid.
. . *contra lumbricos.* ibid.
. . *bezeardicus.* ibid.
. . *xyloaloes.* 1122
. . *diarrhodon.* ibid.
. . *aromatum.* ibid.
. . *baccharum myrti.* ibid.
. . *inpinguare expertus.* ibid.
. . *ad tuſſim, & thoracis dolorem.* ibid.
. . *pro epithemate cordis.* ibid.
. . *cordialis.* ibid.
Pulveris *incarnativi confectio.* 977
Pulvillus *quot modis vocetur.* 1002
Pulvillorum *materia.* ibid.
. . *uſus.* ibid.
Pupilla. 557
. . *quid.* 592
Puppis *capitis os.* 141
. . *ſutura.* ibid.
Purgatio *in quibus vulneribus conveniat.* 970
— *particularis quae dicatur.* 1099
— *quid.* 962. 1097
— *per pharmacum quotuplex & quae.* 1136
Purgationes *qui ferant.* 1098
Purgantia *medicamenta, quae.* 1143
Pus *quid, & unde oriatur.* 1026
— *optimum, & pejus quomodo diſtinguantur.* ibid.
— *unde moveatur.* 1071
Puris *conditiones quae ſint.* 1026
Putredo *eſt differentia, ac veluti forma ulceris.* 1015
πυγών. 142
πύελος. 551
πύλης φλέψ. 586
πύλωρος. 417
— *ventriculi orificium inferius.* 585. 748
Pylori *ſitus error anatomicorum.* 418
πύρινος *proceſſus.* 55
πυρινοειδὴς *proceſſus.* ibid.
Pyrotica *medicam. quae.* 1144
Pytides, *quid ſint & quibus polleant facultatibus.* 1136
πυθμήν. 748
Pyxis *os.* 141

Q.

Quadrangulare *tuber tali.* 122
Quadratum *os.* 143
Quadrupedum *cum hominis cruribus ac pedibus ſimilitudo.* 121
Quadrupli *dentes.* 141
Quae *conſideranda in fractura.* 937
— *ex ſemine ſunt quomodo uniri dicantur.* 969
— *hominum genera purgare non licet.* 1097
— *ſecundum naturam ſunt, ſimilium ſibi indicativa ſunt.* 987
— *ulcus ſordidum faciant.* 951
Quaeſtio *an percuſſa una parte cranii, contrahatur rima in altera.* 941
Qualitas *venefica quotuplex.* 1061
Qualitate *quid noceat.* 1024
Qualitatum *occultarum veneficarum facultates.* 1062
Quando *contunduntur partes, in qua ſignificatione cedant loco.* 935
— *cum fractura adſit vulnus, quid agendum.* 959
Quantitas *oſſis auferenda in ſutura, unde ſumatur.* 950
Quantitate *quae obſint.* 1024
Quare *vas contuſum in una parte, rumpatur alia.* 941
Quaterii *dentes.* 141
Quatrio *tali tuber cur dicatur.* 122
Qui *homines facilius ſaneſcant.* 995
Quod *ſeorſum ac per ſe ſiſtere poteſt nunquam alterius erit differentia.* 935
Quoties *aliquid contunditur, neceſſarium eſt, ut loco cedat corpori contundenti.* ibid.
— *in fracturis eſt pellis ablata, vel corium, quid agendum.* 943

R.

Ῥαβδοειδὴς *ſutura.* 141
Rabinos *ſaccoſos coecoſque, amplum illud coli inteſtini initium ſaccum, vel ut ipſi loquuntur orbum & monoculum neutiquam eſſe, turpiſſ. contendere.* 426
Ῥάχις. 142
Radicus *quid.* 958
Radius. 63. 142
— *cur motu laterali deſtitutus.* 11
Radius *quot muſculis ducitur.* 528
Radii *ad humerum articulatio.* 94
— *ad ulnam.* 96
— *cum ulna & humero motus.* 11
— *ad brachiale articulatio.* 96
— *duo.* 130
— *& brachialis externa ſedes qualis.* 97
— *& brachialis externae ſedi cur multi*
&

MEMORABILIUM INDEX.

& varii ſinus inſculpti. 97
Radii partis inferioris hiſtoria. 96
. . nomina. 142
. . per ipſius longitudinem levitas & aſperitas. 96
. . ſinus deducendis locandiſque muſculis, & ipſorum tendinibus apti. ibid.
. . flexor muſculus. 145
. . obliquitas. 95
. . cum ulna articulatio. 652
. . ſinuum appendicis, muſculorum ac tendinum examen. 657
Radium ab ulna in hominibus & animalibus brutis multum diſtare. 96
. . brachiali nectentia ligamenta. 96
. . cum humero nectentia ligamenta. 268
. . in pronum ac ſupinum moventium muſculorum deſcriptio. 263
. . primus. ibid.
. . ſecundus. ibid.
. . tertius. ibid.
. . quartus horum adminiſtratio. 105
. . pronum & ſupinum conſtituentium muſculorum delineatio primi. 160
. . ſecundi. 158
. . tertii. 160
. . quarti. 170
. . moventium muſculorum adminiſtratio. 271
ῥαγοειδὴς tunica. 557
Raia piſcis. 184
Ramices molles, quos carnoſos vulgus appellitat, ex omenti prolapſu incrementoque potiſſimum progigni. 421
ῥαφαί. 141
ῥαφή. 13
. Sutura 694
Raſceta quid. 959
Raſcha. 142
Raſeta. ibid.
Raſegh. 142. 143
Raſeta pedis. 143
Raſetae oſſa. 142. 143
Raſga. 143
Rationis oſſa. 141
. . ſedes cerebrum. 516
Recentiorum medicamenta in cognoſcenda fractura cranii 943
Rectitudo quid proprie dicatur. 1056
Recrementum duplex in Jecoris ſanguificatione. 434
Rectus major muſculus. 597
Rectum inteſtinum. 427
. . . . attollentibus muſculis nullus apponitur. 275
. . . . quot & cujusmodi. 427
Recti inteſtini a colo differentia. 427
. . . . tunicae ac fibrae, venae, arteriae ac nervi. 427
. . . . ſitus ratio. 428
. . . . muſculorum deſcriptio. 275
. . . . ſedem attollentium. ibid.
. . . . orbicularis. ibid.
. . . . adminiſtratio. ibid.
. . . . delineatio. ibid.
. . . . muſculi. 428
. . . . muſculorum examen. 484
Reducta parte fracta, quid inſpiciendum. 955
Reflexus validior quomodo cogneſcatur. 942
Refrigerantia vehementer quæ. 1142
Regio morbo confecti anatome cujuſmodi. 674
Regiones circa articulum genu quot. 932
Remedia ad dolorem excitatum a venenoſa qualitate. 1063
. . unde expiſcantur. 1032
Remediorum principium unde. 897
. . novorum nullus apud quoſdam laudandi finis. 622
Renis canini & caprini ad humanum differentia. 442
. . hiſtoria. 811
. . portæ. 746
Renem dextrum ſiniſtro elatiorem eſſe, quomodo a Galeno traditum. 678
Renes. 745
Renum arteriae. 344
. . cum alter altero elatior. 440
. . fabrica negligentius ab Anatomes profeſſoribus expenſa. 441
. . officium hactenus anatomes profeſſores propoſuiſſe ridicule. 482
. . forma. 441
. . in internis ſedibus conformatio. ib.
. . magnitudo, ſubſtantia. ibid.
. . munus. 443. 587
. . numerus. 440
. . ſitus. ibid. 875
. . uſus. ibid. 911
. . ſinus cujuſmodi. 377
de . . ſinibus falſa quorundam perſuaſio. 441. 442
. . ſitum eſſe plerumque varium. 332
. . tunicae ac nervi. 443
. . tunicarum, totiuſque adeo eorundem fabricae examen. 481
. . vertebrae. 142
. . fabrica a Galeno parum integre tractata. 663
. . vulneratorum ſigna. 1003
Renibus oblatae Venae & Arteriae. 441
Repellantia leniter medicam. quæ. 1142
Repercuſſio vera quæ ſit. 1065
Repercutientia medicamenta quid requirant. 1065
Reſolventia medicamenta, quæ. 1143
Reſpiratio naturalis quomodo fiat. 492
. . non naturalis vulgo quae vocetur. 492
Reſpirationis & pulſus idem uſus. 493
Reſpirationem homini cur ſummus rerum Opifex conceſſerit. 236
Rete & reticulum. 423
Reticularis plexus Galeni. 651
Reticularem plexum ſub cerebro, uti Galenus illum deſcribit nullum eſſe. 553
in Reticulari plexu deſcribendo multi lapſus Galeni. 666
Reticulari plexu an homines donentur. 884
Retorta. 193
Revulſionis quot genera. 1056
Rha Dioſcoridis, ſive rhapontici veri magnus in Gallico morbo uſus. 630
. . ejuſdem deſcriptio. ibid,
Rhaponticum vulgare. ibid.
Rhazes decem ad Almanſorem librorum paraphraſis a Veſalio facta quomodo perierit. 680. 681
Rima apparet ad ſenſum, contra Vidium. 936
. . & contuſio quomodo differant. ibid.
. . quid ab Hippocrate dicatur. ibid.
. . differentiæ. 936
Riſorii dentes. 141
Riſus autor cur lien vulgo dicatur. 440
Roelants primarius apud Mechlinienſes Medicus. 462
Rogerii unguentum ad convulſionem. 976
Roſtrum porcinum. 142
Rotator proceſſus. 143
. . magnus. 579
. . minor. ibid.
. . proprie quid dicatur. 921
Rotatores femoris proceſſus. 31. 7
Rotula genu. 143
Rotulae fractae curatio. 963
Rubertus Phinch, auditor Faloppii, medicus Reginae Poloniae. 710
ῥωαί. 142
ῥὼξ oculi tunica. 557

S.

Sacrum os ἱερόν. 142
. . ſeu amplum os quid. 69
. . os dorſalis medullae gratia exſculptum. 634
Sacri nomine cur Poetae Ilium, mare, famem &c. vocent. 69
Sacri oſſis anterior ſedes cujuſmodi. 70
. . appellatio. 74
. . conſtitutio. 50. 51
. . deſcriptio. 69
Sacri oſſis & coccygis figurae. 68
. . & ipſi adnexorum ligamenta. 298
. . foramina nervis emittendis parata. 71
. . latera cujuſmodi. 70
. . item ſuperior & inferior ſedes cujuſmodi. ibid.
. . lateribus commiſſa oſſa in pueris tribus oſſibus formari. 13
. . lateribus oſſa commiſſa invicem in pube coaleſcere. ibid.
. . oſſium inter ſe connexus. 69
. . poſterior ſedes cujuſmodi. 70
. . poſterior ſedes cur inſigniter aſpera ſit, ac veluti carioſa. ibid.
. . ſex oſſa. 130
. . ſpinas omnes deorſum ſpectare. 70
. . oſſis in homine & ſimia vel cane diſcrimen. 633. 634
Sacro oſſi quinque oſſibus tantum extructo quid eveniat. 71
Sacrum os & coccygis quomodo Galenus deſcripſerit. ibid.
σαγήνη. 423
Sagitta apparens quomodo extrahatur. 979
. . cur cito extrahenda in vulneribus. 995
. . minime apparens quomodo extrahenda. 979
Sagittale os. 141
Sagittalis ſutura. 141. 768
. . ſuturae nomina. 141
Sanguificationis in jecore modus ac ratio. 411. 434
Sanguis an mittendus in coſtarum fracturis. 961
. . bonus qui dicatur. 986
. . mittendus quid poſtulet. 1056
. . optimus quis. 1074
. . quando calidior & ſpirituoſior fiat. 1048
. . quo pacto creſcit, & refrigeratur: 1058
. . qua hora commodius mittatur. 1056. 1057
. . ſenibus & pueris exiguus mittendus, juvenibus multus. ibid.
. . ubi gignatur. 1052
Sanguinis in jecore generatio cujuſmodi 412
. . vox quid aliquando ſignificet. 1046
. . columbini vires. 973
. . eliquationis cauſae quot. 1058
. . fluxio, quomodo impediatur. ibid.
. . in ventrem effuſi praeter naturam ſigna. 1001
. . miſſioni quae obſtent. 1056
. . mittendi ſcopi quot. 1054
. . naturalis, & nonnaturalis cognitio unde petenda. 1074
. . profluvium quae tollant. 970
. . profluvium unde. 989
. . quantitas evacuanda unde petatur. 1056
Sanguinem quomodo tutius ſiſtamus. 991
. . cohibentia quae. 990
Sanguine emiſſo ſomnus prohibeatur. 1057
. . in mittendo obſervanda eſt regio. ibid.
. . in mittendo quomodo conſtituendus ſit aeger. ibid.
Sanguineus cordis ventriculus dexter cur appellatus. 517
Sanies in fractura cranii quare uſque ad quatuordecim dies aliquibus expuatur. 944
. . mala quae dicatur. 1026
. . olida, quid, & unde oriatur. ibid.
Sanitatis ſigna quae. 896
Saphenae, venae. 729
Sapientiae dentes. 142
Sarcocele quis tumor. 1045
Sarcotica in oſſe quae debeant eſſe. 972
. . medicamenta quae ſint. 1020. 1143
Scabies quae morbi ſpecies. 1035
. . quis affectus ſit. ibid.
Scabiei curatio. 1036
Scalenus, muſculus dorſum movens. 595

Scalprum *quid.* 964
Scalprorum *genera quot.* ibid.
Scammonii *optimi, indicia.* 1135
Scapham *referens os.* 143
σκαφίον. 140
σκαφοειδὲς. 123. 143
Scapula. 142
— *differt ab humero.* 578
Scapulae *deſcriptio.* ibid.
— *anguli tres, ac laterum ejus plenior deſcriptio.* 82
— *anterior ſeu coſtis proxima ſedes.* 83
— *Baſis.* 82
— — *appendices.* ibid.
— — *cartilago.* ibid.
— — *utriusque cartilago.* 131
— — *qua appendicibus decoratur ſubſtantia.* 85
— *caput.* 142
— *cervix.* 83
— *cervicis longitudo.* ibid.
— *forma triangularis.* 82
— *interioris & inferioris proceſſus nomina.* 142
— *nomina.* ibid.
— *oculus.* ibid.
— *poſterior ſedes ſeu dorſum.* 84
— *ſpina.* ibid. 142
— *ſinus cur non admodum celetur: nec ejus longitudo & amplitudo, humeri capitis longitudini & amplitudini reſpondeat.* 83
— *ſuperior proceſſus, qui ſummus humerus dicitur, quibus tantum animalibus obtigerit.* 85. 142
— *ſuperioris inferiorisque laterum differentia.* 82
— *ipſiusque proceſſuum examen.* 635
— *ejus motores muſculi.* 669
— *quid in homine & ſimiis differant.* 636. 637. 638
— *cum clavicula articulus.* 777
— *figurae.* 903
Scapulam *in hominibus, & quae claviculis donantur animalibus, ligamentorum auxilio claviculae contexi.* 82
- - *moventes muſculi.* 581
— *ad pectus ducens muſculus.* 853
— *eam attollentes muſculi duo in ſimiis abundare.* 648
— *eam pectori adducentis muſculi munus, non recte Galeno cognitum.* 655
Scapulae *duae.* 130
Scapularum *quatuor figurae.* 81
— *deſcriptio.* ibid.
— *ſitus & nexus.* 82
— *varius uſus.* ibid.
— *muſculi.* 714
— *vulnera quomodo judicantur.* 992
Scarificatio *quid.* 1069
Scarificationis *genera quot.* ibid.
Scechem. 142
Scefodii *ſutura.* 141
Scelavim. ibid.
Σκίλλος *Galeno quid dicatur.* 143
Scete *hamudim.* 142
Schola *Patavina totius orbis laudatiſſima.* 761
Scidra. 142
Scinaſim. 141
Σκληρότης *oculi tunica.* 558
Scoch. 143
σκωληκοειδὲς *cerebri proceſſus.* 549
Scopi *curationis qui.* 897
Scoptula. 142
Scoptulum *opertum.* ibid.
Scorpionum *qualitates quae.* 1062
Scriptorio *ſtylo ſimilis proceſſus.* 26
Scrophae *quis morbus.* 1041
Scrotum *quae corporis pars.* 921
— *ſive ſcortum quid.* 447
— ὀχεὸν. 747
σκυταλίδες. 143
Scutella *capitis.* 141
Scutiforme *os.* 143
Scutiformis *cartilago.* 128
Scutiformem *cartilaginem, in viris praeſertim, geminam obſervari.* ibid.
Scutum. 142
— *cordis.* ibid.
— *pectoris.* ibid.
Scyrrhus *cujus humoris ſit germen.* 1044
Schyrrhus *quam habeat materiam.* 1092
— *quando curationem non recipiat.* 1045
— *quis affectus.* 1092
Sectio *magna in abſceſſu quot praebeat incommoda.* 1073
- - *per longum quomodo curanda.* 974
Sectionis *inter cutem & carnoſam membranam diſcrimen, & dein inter carnoſam & ſubditos illi muſculos.* 193
— *ordinem pro cadaverum opportunitate eſſe variandum.* 476
Secunda, *ſeu ſecundina quid.* 468
Secundina *quid.* 919
— *ejus uſus.* ibid.
Sedes *calvariae, lapidoſa dicta.* 141
— *cui femur ad tibiam articulatur.* 116
— *inferior.* 142
— *inter naſum & malas qui vocentur.* 920
— *in quas tela infiguntur, quae.* 997
Sella *muliebris quae ſit.* 924
— *glandula.* 757
Semen *an foetus effectivum ſimul & materiale principium.* 676
— *quando ſine voluntate emittitur.* 923
— *muliebre cur ſit humidius atque frigidius virili.* 462
Seminis *involuntario fluxu laborantes, qua ſede ulceribus potiſſimum infeſtentur.* 454
— *maris conceptaculum.* 594
— *materia.* 877
in — excretione titillationis cauſa an recte a Galeno obſervata. 675
Seminales *arteriae.* 344
— *arteriae qui in ortu obſervandae.* 481
— *venae, pori, arteriae.* 739
— *arteriae an ſanguine expertes ſint.* 451
Seminalium *dextram venam à dextri renis vena, ſiniſtram ex cavae caudice nequaquam enaſci.* 448
— *vaſorum in muliere examen.* 484
— *venarum in viris & mulieribus ſeries.* 332
— *arteriarum an par cum venis origo.* 663
- - - - *delineatio.* 339
— *vaſorum in uterum ingreſſus.* 646
— *vaſorum juxta veſicae cervicem hiſtoria.* 816
Seminaria *vaſa mulieribus cujuſmodi.* 460
Senan. 141
Senaſem. 142
Senes *cur minus dorſum moventes & extendentes, adeo incurventur.* 58
Senum *calvariae ſuturis deſtitutae.* 22
Senſus *an ſuperſit, motu deperdito.* 870 871
— *communis os.* 141
— *dentes.* 142
— *organa, cur mollioribus nervis opus habeant: reliqua vero, quae moveri neceſſum eſt, durioribus.* 360
Senſum *ſervato motu perire, & contra.* 386
Sephinachotena. 143
Sepiarum *acetabula.* 647
Septum, *ejuſque foramen, non eſſe obſtaculo, quo minus cibus è ventriculo ſuperiora reperta.* 416
— *transverſum, ſeu muſculus utrique lateri communis.* 239
— *transverſum ubi.* 608
— *narium ad cribro aſſimulatum os refertur.* 773
Septi *tranſverſi figura qualis.* 184
— *tranſverſi foramina.* 240
— *foramina Galenus ex Hippocratis ſententia duo, Veſalius autem tria ſtatuit.* ibid.
— *tranſverſi functionis examen.* 571
— *tranſverſi munus.* 240
— *tranſverſi arteriae.* 343
— *tranſverſi venae.* 794
— *tranſverſi vulnerati ſigna.* 1001
Serapia, *& aquae melancholiam praeparantia quae.* 1102
— *& aquae alios humores praeparantes quae.* 1102
Serotini *dentes.* 142
Serra. 140
Serrata *compago.* 13
Serratus *anticus muſculus.* 158
— *major.* ibid.
— *inferior.* ibid.
Σησαμοειδῆ *oſſicula.* 143
Seſamoida *oſſicula Galeno praeterita.* 652
Seſaminis *oſſicula cujuſmodi adnumerari poſſunt.* 106
— *oſſiculorum examen.* 844
Seſamina *oſſicula.* 143
— *oſſicula in ſingulis manibus ut minimum duodecim occurrere.* 130
— *oſſicula cujuſmodi ſint.* 106
— *quot in manu occurrant.* ibid.
— *quot in pede obſerventur.* 107
Seſaminis *oſſibus in tendinibus digitos pedis & manus extendentibus reſpondentium ſedium examen.* 302
— *ſeptimi & octavi pedem moventium.* ib.
— *decimiſexti digitos moventium.* ibid.
Seta *porcina.* 140
Sete *chezzavoth haboletrim miſcene hachnaim.* 143
Si *caput percutiatur quid eveniat.* 942
— *luxatum cubitum dolor, vel phlegmon opprimat quid agendum.* 928
σιάγων. 141
Sibilus *pro gargareone.* 502
Σιγματοειδὴς *proceſſus.* 83
Σιγμοειδὴς *proceſſus.* 142
— *ſinus.* 94
Συγμοειδεῖς *cartilagines quae.* 498
Signum *quid.* 896
— *ab indicio quomodo differat.* ibid.
Signa *aegritudinis.* 896
— *fracturae unde petenda.* 936
— *inflammationum quae, & quot ſint.* 1075
— *in morbis unde petantur.* 896. 897
— *retentionis ſaniei quae ſint.* 948
— *tumorum praet. natur. unde petenda.* 1049
- - *venarum & arteriarum inciſarum unde petenda.* 989
- - *vulnerum unde.* 968
Signorum *differentia.* 896
- - *genera quae ſint.* ibid.
- - *indagatio quem tradat uſum.* 968
- - *natura quem tradat uſum.* 896
- - *utilitates quot.* 1049
Simiae *ab homine in tendine pedi ſubnato differentia.* 290
- - *ad hominem differentia.* ibid.
- - *ſceleton Veſalius Joanni Andreae Albio Bononiae confecit.* 67
- - *pedem humano oſſe multo longiorem.* 653
- - *caudatae lumborum vertebram dextra facie expreſſam habent.* 67
- - *aliae caudatae, aliae non caudatae.* 701
Simiarum & *canum oſſa ſub lumborum vertebris repoſita, deſcribuntur, ut Galenum bruta potius quam homines ſecuiſſe patefiat.* 72
- - *aliquot muſculi a Galeno etiam hominibus falſo attributi.* 636
- - *earum non hominum hiſtoriam in oſſibus Galenum tradere.* 632
Simiis & *canibus pauciores quinque in lumbis eſſe vertebras.* 55
- - *nullum adipem, ſicut hominibus, inter membranam & cutem intervenire.* 192
Simias *nimium ſimiles hominibus Galenum exiſtimaſſe.* 649
Similares & *inſtrumentariae corporis partes cujuſmodi.* 475
- - *morbi qui dicantur.* 1010
Similarium *partium natura quae ſit.* 1043
Siminea. 142
Sinapi *vires.* 998
Sinciput *quid.* 608
- - *quae corporis pars.* 910
Sincipitis *os.* 141
Sincopen *quibus remediis tollamus.* 970
Sine *cauſa nihil fit.* 895
Sinus, *ad quem decimus femur moventium muſculus volvitur.* 111

Sinus *humero excipiendo paratus.* 83
- - *inter anteriorem & poſteriorem coxendicis regionem, quo craſſiſſimus corporis nervus fertur.* 110
- - *inter tali cum calce commiſſuras apparens.* 122
- - *oſſibus quibuſdam peculiaris.* 2
- - *quibus occipitis os inarticulatur.* 54
- - *cerebri.* 757
- - *cervicis.* 729
- - *quis affectus Galeno dicatur.* 1044
Sinus *cervicisque ſcapulae ſuperior pars, cur procerius quam inferior extuberet.* 83
- - *cordis forma.* 589
Sinus *articulationis cauſa non parati.* 10
- - *ad calloſi corporis latera obvii.* 544
- - *& capita oſſium articulorum cauſa conſtitui.* 9
- - *in thoracis vertebris quales.* 57
- - *in lumborum vertebris quales.* ibid.
- - *in cervicis vertebris quales.* ibid.
- - *primae vertebrae, capitula ſecundae excipientes.* 68
- - *quibus coſtae ad vertebrarum articulantur corpora.* 62
- - *ſeu acetabula in oſſibus quae.* 9
- - *vertebrarum impares.* 57
Sinuum *in oſſibus uſus.* 9
- - *ac differentiae.* ibid.
- - *medullam continentes appendices, non eſſe opercula.* 6
Sipho. 140
Σκληρότης. 592
Sol *quomodo liquare ſanguinem poſſit.* 1058
Solutio *omnis continui quid quaerat.* 898
Somni *operationes quae.* 1085
σωφρονιστῆρες *dentes.* 142, 702
Soporalis *arteria.* 590
- - - - *dextra.* 342. 347
- - - - *ſiniſtra.* ibid.
Soporalem *arteriam commune foramen cum tertio pari nervorum nequaquam obtinere.* 445
- - *arteriam dextram calvariam petentem, per unum foramen indiviſam non ingredi.* 553
Soporales, *ſoporariae, ſoporificae arteriae.* 730
Sordes *quid, & unde oriatur.* 1026
Sparta parilla *quid.* 629
- - *ejus uſus in morbo Gallico.* ibid.
- - *ejus deſcriptio.* 628. 629
- - *& propinandi modus.* 628
- - *ejus decoctum Hiſpanico ſcripto comprehenſum.* 682
Sparadrapum *quid.* 1081
Spatula. 142
Species *prima oſſis fracti quae dicatur.* 936
- - *ſecunda fracturae quae ſit.* ibid.
σπερματικὸς πόρος. 450
Sphacelum *partis quid ſignificet.* 968
σφαγὴ *pectoris os, ſeu jugulum.* 79
σφαγίτις κατὰ βάθος. 587
σφηνοειδὲς *os.* 141. 24
- - *quomodo a Galeno circumſcribitur.* 141
σφιγκτήρ. 276. 742. 583
σφυρά. 118. 143
σφυρὸν *malleum,* τὰ σφυρὰ *talos ab Anatomicis vocari.* ibid.
Spina. 109. 142
- - *cur appellatum tibiae os.* 118
- - *ſex humiliorum cervicis vertebrarum.* 557
- - *vertebrarum lumborum qualis.* 67
- - *ſcapulae.* 142
- - *ſcapulae, corvino noſtro ſimilis, appendicibus donatur.* 763
- - *medullae.* 703
Spinae *fractura cur periculoſiſſima.* 957
Spinarum *& tranſverſorum proceſſuum ductu cur animalia ab homine diſcrepent.* 64
Spinalis *medulla.* 738
- - *medullae principium.* 869
Spondilia *quae dicantur.* 925
σπονδύλοις. 142
σπόνδυλος. 8
σπονδύλιον *os.* 142
σπογγοειδὲς. 29
- - *os.* 141
Spongiae *confertum os.* ibid.
Sponte *corpus evacuari quid.* 962
Spuriae *coſtae.* 142
Squamam *anteriorem frontis oſſis Gallico morbo eroſam, aut vulnere perfractam, ex cavitate ſua tantum aeris emittere, ut candelae lumen extinguat.* 44
Squamaeformes *ſuturae.* 141
Squamoſae *conglutinationes cur potius in temporibus quam ſuturae occurrant.* 23
- - *temporum commiſſurae.* ibid.
Stapedes *ſuperiorum temporum quales.* 698
σταφυλὴ *cur pro gargareone.* 502
Status *morborum qui dicatur.* 1069
- - *tempora quot.* ibid.
Steatoma *quis morbus.* 1045
στεχειαῖα *dicta vena.* 321
στεναρθρωδία *quid.* 693
στεφάνη. 141
στεφανιαῖα. 141. 587
Stephanus Sala *Caeſaris chirurgus* 629
στέρνον. 76. 142 143
Sternoyoideus *muſculus.* 145. 147
Sterno-Maſtoideus *muſculus.* 147
Sterno-Cleydo Maſtoideus. 145
Sterno Thyroideus. 147
Sternutatoria *omnia vitanda in curatione auris fractae.* 953
στῆθος. 76
- - *penis.* 124 142
στολίδες. 194
στόμαχος. 415
Stomachus *cur duabus tantum fibrarum differentiis, ſcilicet rectis atque tranſverſis, indiguerit.* 415
- - *cur non obliquis fibris indigeat.* ibid.
- - *cur non dextram ſepti ſedem perforet, rectaque in ventriculum ex dextro dorſi latere porrigatur* ibid.
- - *juxta quintam thoracis vertebram, cur potius ad dextra arteriae quam ad ſiniſtra explicetur.* ibid.
- - *an in connexu ad ventriculum anguſtior.* 661
Stomachi *examen.* 523
- - *anterior facies.* 399
- - *poſterior facies.* 400
- - *fibrae cur duplices ſolum.* 415
- - *ſitus & inceſſus.* ibid.
- - *ductus obliquus, cur nervis etiam accommodus ſit.* 416
- - *oris clypeus.* 141
- - *ſubſtantia.* 415
- - *forma.* ibid.
- - *tunica.* ibid.
- - *non idem cum magna arteria foramen.* 660
- - *peculiare a ſepto tranſverſo foramen.* 655
- - *cum magna arteria nexus.* 660
- - *neque ductus neque ſitus recte a Galeno deſcriptus.* ibid.
- - *examinatio.* 808
- - *vulnerati ſigna.* 1003
Stomacho *cur glandulae crebro adnatae.* 416
Stomachum *non eodem cur arteria magna uti foramine ſepti.* 415
- - *non eſſe anguſtiorem qua ventriculo continuatur quam in cervice.* 416
Styli *imaginem referens proceſſus.* 141
- - *diverſi.* 140
στυλοειδὴς *proceſſus.* 27. 94. 141. 142
στυλοειδὲς *acus.* 697
Styria *varia hominum & animo & corpore alit monſtra.* 768
Sublimati *facultates.* 991
Subſtantia *tota rei quid.* 1134
- - *oſſea augetur.* 762
- - *cartilaginoſa obliteratur.* ibid.
Succingens *membrana quare ſe non movet.* 742
Sudoris *eliciendi ratio cujusmodi.* 625
Sumen *pars thoracis ſub umbilico.* 609
Summus *armus.* 142
Summus *humerus.* ibid.
Summi *humeri appellatio.* 84. 85
- - *uſus.* 87
Supercilia. 9. 608
- - *in coxendicis oſſis ſinu cur altiſſima, & maxime prominentia conſpiciantur.* 9
Superficies *temporis oſſis cava.* 771
Superficiem *inter & lineam eſt differentia.* 836
Suppurantia *medicamenta, quae.* 1143
Sura *quid.* 143. 116
- - *tibiae venter.* 143
Suram *conſtituentes muſculorum ventres.* 291
Suſpenſi *cujusdam Patavii Hiſtoria.* 450
Suis *vivae aſſeri alligatae ſectio.* 571
Sues *& boves lienem magis albicantem habere homines vero nigricantem, canes denique ſplendidius ipſo jecore rubentem.* 438
Sutura. 13. 764. 836
- - *coronalis.* 22
- - *ejuſque nomina.* 141
- - *cuneiforme os circunſcribens, quibus ſedibus occurrat.* 24
- - *ejuſdem intervallum.* 25
- - *frontis & maxillae homines deſtitui.* 36
- - *frontis os a maxillae oſſibus dirimens.* 25
- - *omentum anterioris ventricula fundo committens.* 394
- - *inſtar teli, veru aut virgae ſecundum capitis longitudinem prorepens.* 141
- - ὀβελιαῖα. 22
- - *arcualis.* 141
- - Λ *Graecorum majuſculum referens.* ibid.
- - *prorae.* ibid.
- - *puppis.* ibid.
- - *ſagittalis.* ibid. 695. 768
- - *nervalis.* 141
- - ὑψιλοειδὴς. ibid.
- - ῥαβδοειδὴς. ibid.
- - *checu.* ibid.
- - *ſcefodii.* ibid.
- - *Hachlilii.* ibid.
- - *chaſethii.* ibid.
- - *lamdii.* ibid.
- - *laude.* ibid.
- - *Hyſili.* ibid.
- - *cum ſua conjuge.* ibid.
- - *agglutinatoria quibus vulneribus conveniat.* 980
- - *auget imbecillitatem.* 940
- - *in vulneribus quem uſum tradat.* 981
- - *ſicca in vulneribus quem locum obtineat, & quibus fiat.* 970
- - *in vulneribus quando commode fieri poſſit.* 990
- - *nimis crebra cur aegrum vulneratum laedat.* 981
- - *quae labia vulnerum in unum contracta conſervat quomodo fieri debeat.* 982
- - *quid comprehendendum.* 981
- - *quid ſit in corpore.* 921
- - *quomodo removenda.* 982
- - *inter caninum dentem & proximum ipſi inciſorium.* 633
- - *oſſium ſuperioris maxillae.* ibid.
Suturae *capitis figura.* 18
- - *intervallum cuneiformi & frontis oſſi commune.* 24
- - *nomina.* 141
- - *non naturalium capitis figurarum.* 23
- - *formulae.* 767
- - *agglutinatoriae confectio.* 981
- - *ac fibulae quando applicandae.* 982
- - *faciunt ad robur capitis.* 941
- - *in ſenioribus aliquando ſunt in ſuperficie obliteratae.* 942
- - *quomodo Hippocratem deceperint.* 941
- - *ſanguinem ſiſtentis in vulneribus confectio.* 982

Suturae *ſpatium quale.* 980
- - *uſus.* 941
Suturam *frontis & maxillae in canibus caudatisque ſimiis manifeſtiſſimam eſſe.* 36
- - *inter dentium praeſepiola in canibus aut ſimiis ductam a ſuperciliorum medio deorſum continuo progreſſu minime ferri.* 37
Suturae *λεπιδοειδεῖς.* 141
- - *κροταφίαι.* ibid.
- - *temporales.* ibid.
- - *ſquamae formes.* ibid.
- - *chelaphim.* ibid.
- - *corticales.* ibid.
- - *mendoſae.* ibid.
- - *capitis oſſibus & aliis communes.* 24
- - *Λ imitantis additamenta.* ibid.
- - *octavum capitis os circumſcribentes.* ibid.
- - *malarum.* 701
Suturarum *capitis delineatio.* 20
- - - - *ratio.* 10
- - *coitus qualis.* 13
- - *ſquamae formium nomina.* 141
- - *voce pleroſque etiam harmonias complecti.* 13. 23
- - *uſus,* 22
- - *ductus neque in ſimiis recte a Galeno deſcriptus.* 651
- - *earum ſuperioris maxillae hiſtoria.* 648
- - *compage bruta minus quam homines donantur.* 767
- - *in vulneribus modi quot.* 980
Suturas *& harmonias nullius corporis interventum committi.* 13
- - *capitis etiam in interna calvariae ſede conſpici.* 23
Suturis *capita quaedam deſtitui.* ibid.
Sylvius (Jacobus) *Veſalium haereticum pronuntiat.* 851
- - - - *noſtrae aetatis medicorum decus.* 631
Sylvii *ad Veſalium, Galeni errores excuſantis, literae.* ibid.
- - *diſcipuli in Veſalium acuentes ſtylum, qui* 680
- - *literarum occaſio, quibus a Galeno nihil prorſus perperam ſcriptum indicabatur.* 631
- - *ſententia de foraminibus in oſſe cribrum referente.* 838
Sylvium *quoque ſuſpicari in Galeno non omnia eſſe ſana.* 680
Sylvio *praeceptore uſus Veſalius, in librorum Galeni de partium uſu praelectione.* 667
σύμπηξις εἰς ὄνυχα *commiſſura oſſium.* 694
σύμφυσις *commiſſura oſſium.* 690
Symphyſis. 13. 649. 765. 837. 838
Symphiſis *& unio inter ſe differunt.* 765
Symptoma *eſt veluti morbi germen.* 1025
- - *quot modis dicatur.* 1023
- - *ut tale eſt, an recipiat curationem.* 1024
- - *in genu fracto cur dira occurrant.* 962
Symptomatis *ſignificatio.* 1023
Symptomata *in fracturis evenientia, quae & quomodo eis ſuccurrendum.* 958
- - *in vulneribus, quibus corrigantur.* 970
- - *magis timenda quae ſint.* 1025
- - *varia, varium victum requirunt.* 961
Symptomatum *omnium cauſae affectus ſunt.* 1024
- - *vera ablatio quid.* 1025
συναρθρώσεις. 10. 14
Synarthroſis *motus qualis.* ibid.
- - *qui a diarthroſi differat.* 649
- - *ſpecies articuli.* 691
- - *commiſſura oſſium ſine medio.* 700
- - *differt a ſutura harmonia & gomphoſi.* 836
- - *pertinet ad articulos obſcurum edentes motum.* ibid.
- - *dicitur nexus nullo modo praeditus.* 766
Synarthroſeos *vox ad motus manifeſtos refertur.* 764
- - *vocem quomodo Galenus acceperit.* 20
Synarthroſi *quae comprehendat Galenus.* 649
συγχόνδρωσις. 14
- - τροχοειδής. 693
- - *concartilaginatio.* ibid.
Synchondroſis *dicitur nexus, in quo cartilago intervenit.* 765
σύνδεσμος *Graecis ligamentum,* 175. 577
συνηρθρῶσθαι & διηρθρῶσθαι, *Hippocrati oppoſita.* 695
συννεύρωσις, *dearticulatio nervea.* 692. 13
Synſarcoſis *ad oſſium ſtructuram refertur.* 847
συσσάρκωσις. 14
σύνταξις *oſſium, oſſium commiſſura.* 690
σύνθεσις, *oſſium commiſſura.* ibid.
συσσάρκωσις, *ſpecies* διαρθρώσεως. 693
- - τροχοειδής. ibid.
Syphones. 140
σύριγξ ἱερά. 50
σύζευξις, *oſſium, oſſium commiſſura.* 690
συζυγώδη. 141

T.

Tactus *cur toto corpore aequaliter fuſus.* 15
. . *Inſtrumentum.* 560
. . *ſymptomata.* 1024
Tagautii *error in telorum extractione.* 996
Talus ἀστράγαλος, & ἄστριος. 141. 143
. . *appendice caret.* 8
. . *eandem ſedem in homine ac in quadrupedibus obtinet.* 579
. . *in quadrupedibus cujusmodi.* 654
. . *in variis capitibus nullam habet appendicem.* 776
. . *quae corporis pars dicatur.* 933
. . *quot modis luxari poſſit.* ibid.
Tali *ad calcem contextus.* 122
. . *Cervix.* 5
. . *cum calce commiſſurarum ſinus.* 122
. . *cum oſſe cymbam referente articulus.* ibid.
. . *delineatio.* 4. 5.
. . *hominis tuber cur* τέτρωρον *vocetur.* 122
. . *hominis ſitus, ac ipſius cum tibiae oſſe & fibula articulationis ratio.* ibid.
. . *nomina.* 143
poſterioris ſinus quibus tendines deducit. 122
. . *ſinus, quibus a tibiae oſſe & fibula ligamenta aſſumit.* ibid.
Talum *ante ſectionem tactui non occurrere.* 118
. . *falſo appellari a quibuſdam exteriorem malleolum.* ibid.
Tali *duo.* 130
Tarſus. 124. 143
. . *cur non ſit mollis perinde ac reliqua palpebra.* 195
Tarſi *deſcriptio.* 124
. . *os.* 579
. . *oſſa.* 654
. . *ad brachialis conſtructionem proportio.* 124
. . *nomine quid Graeci intelligant.* ibid.
. . *nomina.* 143
. . *oſſa in utroque pede quatuor.* 130
. . *tria oſſa interiora.* 124
. . *oſſium formam & quantitatem variam eſſe.* ibid.
. . *oſſium ſtruem Latini plantam minus proprie appellarunt.* ibid.
. . *quartum & extimum os.* ibid.
Ταρσῶν *appellatio.* 126
Taurus *pars penis.* 609
Telum *in membro defixum quando extrahendam.* 996
Teli *inſtar ſutura.* 141
Telorum *differentiae quot.* 995
Temperamentum *nonum ex Chryſippo ſumptum.* 681
Temperatum *quid dicatur.* 1020
Temperies *quid.* 1010
Temporalis *muſculus.* 147
in . . muſculi uſu lapſus Galenus. 669
. . . *& maſſeteris examen.* 524
. . . *muſculi adminiſtratio.* 204
Temporales *plagae cur ſoporiferae Hippocrati dictae.* 29
. . . *ſuturae.* 141
Temporalium *muſculorum laeſione quae mala inducantur.* 29
Temporalibus *muſculis quomodo Natura proſpexerit.* 29
Tempus *ubi.* 608
- - *quae corporis pars ſit.* 920
Temporis *oſſis Cavitas.* 26
- - *proceſſus, jugalis oſſis portionem conſtituens.* 27
- - *proceſſus ſtyli acuſve imaginem referentis nomina.* 141
- - *proceſſus uberis papillam referentis nomina.* ibid.
Temporum *muſculi male affecti quas noxas inferant.* 124
- - *oſſa.* 141
- - *eorumque circumſcriptio.* 26
Temporum *oſſa qualia eſſe oportuerit.* 23
- - *oſſium anſae.* 141
- - *& nomina.* ibid.
- - *oſſa cava & antroſa.* 697
- - *oſſis cavitas a Galeno praetermiſſa.* 650
- - *vulnera curandi modus.* 971
Tendo *quid.* 579. 904
- - *lateſcens cuti plantae ſubnatus.* 289
- - *gemelli.* 599
- - *in vola lateſcens.* 789
- - *ejus verus uſus obſcurus eſt.* ibid.
- - *in omnibus hominibus non ſemper eadem apparet ſeries.* ibid.
- - *praecipua muſculi pars.* 845
Tendinis *in vola manus dilateſcentis examinatio.* 855
- - *a ligamento diſcrimen.* 654
- - *duorum primorum pedem agentium muſculorum obſervatio.* 639
- - *item quarti & ſexti.* ibid.
- - *natura & uſus.* 654
- - *ſub extremae manus cute deliteſcentis deſcriptio.* 656
- - *ſub pedis planta lateſcentis diſcrimen in homine & ſimiis.* 638
Tendinem *capite muſculi cur nonnulli craſſiorem eſſe dicant.* 181
- - *ligamento, non autem nervo reſpondere.* 180
Tendines *& enervationes quando muſculis dentur.* 182
- - *quibus vermiformes proceſſus continentur.* 550
- - *vermiformium proceſſuum apud Galenum nihil aliud eſſe, niſi tenuis membranae portiones.* 550
- - *cur albi.* 676
- - *muſculorum pedis digitos moventium.* 639
Tendinum *digitorum inſertiones.* 260
- - *natura.* 845. 846
- - *differentiae.* 904
- - *aliquot in hominibus & ſimiis diſcrimen.* 637
- - *hiſtoria parum diligenter Galeno perſpecta.* 656. 657
Tenon *vertebra.* 142
Tenſor *pollicis longus.* 154
Tentae *in naſi fracti curatione, quales.* 951
Tentigo *in pudendo muliebri.* 749
Tenuis *membrana in cerebri revolutionibus avulſio.* 561
- - *membranae detectio.* ibid.
Teredo *quid dicatur.* 1009
Teres *major ductus muſculus.* 149. 160
- - *minor.* ibid.
Tergum. 142
- - *eſt idem cum dorſo.* 609
Teſſeram *referens os.* 143
Teſta *capitis.* 141
Teſticulorum *malum granatum.* 143
Teſtis *utero faeminae accumbens.* 595
- - *caput quid Galeno.* 448

Teſtis *involucrum intimum cujuſmodi.* 447
- - *muſculus exteriori ipſius involucro innatus.* ibid.
- - *nervulus.* 449
- - *tunicae exterioris apertio, vaſorumque ſeminalium detectio.* 482
- - *virilis muſculus.* 235
- - *muſculus.* 583
Teſtem *interdum unum tantum, interdum tres in homine reperiri.* 447
- - *ſiniſtrum petentium vaſorum examen.* 482
Teſtes *ovorum nomen, & praecipue ab Arabibus, inveniſſe.* 447
- - *mulierum cujuſmodi.* 459
- - *muliebres, virorum multo minores eſſe.* ibid.
Teſtium *conſtructionis ad jecur collatio.* 386
- - *muliebrium ſitus delineatio.* 406
- - *in mulieribus muſculorum deſcriptio.* 235
- - *& adminiſtratio.* 236
- - *cum ſuis muſculis delineatio.* 403. 594
- - *ſingulorum privata involucra.* 447
- - *ſubſtantiae inſertae venulae.* ibid.
- - *vaſa duplicia cujuſmodi.* 446
- - *& vaſorum ſeminalium examen.* 483
- - *venae cujuſmodi, earumque ortus.* 448
- - *& cum arteria connexus.* 449
- - *in viris muſculorum deſcriptio.* 235
- - *eorum uſus.* ibid.
- - *adminiſtratio.* 236
- - *virilium ratio.* 446
- - *muliebrium & vaſorum ſeminalium ratio.* 462
- - *muliebrium forma.* 459
- - *& involucra.* 460
- - *muliebrium ſinus, & in illis contentus humor.* 459
- - *& natium cerebri examen.* 563
- - *& natium cerebri numerus, ſitus, ſubſtantia, forma, uſus.* 549
- - *& penis à ſuis involucris detectio.* 482
- - *involucra utriſque teſtibus communia.* 447
- - *privata utriuſque.* 448
- - *muſculorum adminiſtratio.* ibid.
- - *partium conſtructionis ratio.* 451
- - *ſitus ac numerus.* 447. 918
- - *forma & ſubſtantia.* ibid.
- - *ſubſtantia an ſeminis facultate ſibi ingenita ſit procreatrix.* 451
- - *ſitus examen.* 482
- - *fabrica negligentius tractata Galeno.* 663
- - *muſculi.* 718. 787
- - *tunicae.* 756
- - *cutis unde.* 907
- - *vulneratorum ſigna.* 1003
Teſtes *involventium tunicarum hiſtoria.* 813
Teſtibus *ſanguinem ac ſpiritum deferentium vaſorum numerus & ortus* 448
Teſtudinis *cameraeve in modum formatum corpus quid.* 547
- - *ejuſdem ſitus, ſubſtantia, nexus, inferior ſedes.* ibid.
- - *ſuperior ſedes & uſus.* 548
- - *modo efformati corporis examen.* 562
Τίτρωρον, *tali tuber cur vocetur.* 122
Tharuca. 14
Theca *capitis.* 141
Theek hamoah. ibid.
Θήλη. 472
Therebinthinae *uſus.* 629
Therſitae *caput* Φοξὸν *cur.* 16
Θωρακός. 142
Thorax *quid.* ibid. 76
- - *cur tot oſſibus conſtet.* ibid.
- - *quot obtinet vertebras.* 578
- - *ab Aegyptiis corporis truncus dicebatur.* 608
- - *quae corporis particula dicatur.* 920
- - *quid contineat.* 1000
- - *quot ſortiatur vertebras.* 902
Thoracis *clypeus & ſcutum.* 142
in Thoracis *fabrica rerum Opificem ad quatuor potiſſimum ſcopos attendere oportuit.* 76
. . *figura ovalis.* ibid.
. . *figuram ſequi pulmonem non thoracem pulmonis.* ibid.
. . *ligamenta.* 243
. . *eorumque adminiſtratio.* ibid.
. . *motus cauſa.* 76
. . *motum jure arbitrarium eſſe.* 236
. . *nomine quae ſignificentur.* 508
. . *oſſei neceſſitatem teſtudines pulcherrime edocent.* 76
. . *oſſa.* ibid.
. . *oſſium variae figurae.* 74. 75
. . *prima vertebra cum* 11 *&* 12 *quid habeat proprium.* 62
. . *ſitum cur elatiorem eſſe quam ſtomachi oportuerit.* 415
. . *vertebrae* XII. 130. 142
. . *vertebrarum corpora quomodo inter ſe diſcrepent.* 62
. . *vertebrarum corporibus quid commune.* ibid.
. . *vertebrarum corporibus etiam ſubſtantiae ratione quandam accedere differentiam* ibid.
. . *motum an muſculi brachium aut ſcapulam moventes adjuvent.* 241
. . *motorum muſculorum deſcriptio.* 236
. . *primus in altero latere thoracem moventium.* ibid.
. . *ſecundus.* 237
. . *tertius canum thoracem moventium, quo homines deſtituuntur.* ibid.
. . *item tertius hominis, qui canum & ſimiarum quartus eſt.* ibid.
. . *quartus hominis, ſimiarum ſextus.* 238
. . *quintus hominis, ſimiarum ſeptimus.* ibid.
. . *item quintus canum, quo humanus thorax deſtituitur.* 237
. . *ſextus hominis, ſimiarum octavus.* 238
. . *muſculi intercoſtales.* ibid.
. . *muſculis ſeptum quoque adnumeratur, & ejus traditio tota.* 239
. . *vertebrarum foramina.* 57
. . *vertebrarum figurae.* 60. 61
. . *item, quot numero plerumque.* 62
65
. . *vertebrarum proceſſuum numerus.* ibid.
. . *vertebris transverſi proceſſus cujuſmodi.* 63
. . *coſtae.* 142
. . *muſculi.* 581. 582
. . *deſcriptio.* 609
. . *cavitas in homine & ſimiis, vel canibus diverſa.* 647
. . *vertebrae an transverſis proceſſibus deſtitutae.* 667
. . *vertebrarum contextus.* 651
. . *muſculi.* 718
. *vulnerum ſigna.* 1000
. . *vertebrae inferiores.* 842
Thoraci *cur muſculi interponantur.* 76
. . *aperiendo nullos intercoſtalium muſculorum ſervire.* 670
Thoracem *moventium muſculorum adminiſtratio.* 242
. . *eorundem delineatio: primi.* 155
. . *ſecundi.* 145
. . *tertii,* 166
. . *quarti.* ibid.
. . *quinti.* ibid.
. . *ſexti.* 162
. . *intercoſtalium muſculorum delineatio.* 157
. . *moventium muſculorum numerus ac neceſſitas.* 236
. *ut Ariſtoteles dixit, non eſſe univerſum corporis truncum, quem à jugulo ad pubem uſque metimur.* 76
. . *moventes muſculi neceſſario ad thoracis dilatationem & compreſſionem facti, & eorundem ratio.* 236
. *moventium muſculorum enumeratio, & quando illi ſuo fungantur munere.* 241
. . *moventium muſculorum numerus univerſus.* 241
Thoracem *& quando ſinguli functionem obeant.* ibid.
. . *moventium muſculorum ſex, non intercoſtalium functio.* 236
. . *primi, ſecundi.* 237
. . *tertii.* ibid.
. . *quarti.* 238
. . *quinti, ſexti.* ibid.
. . *moventes.* 787
. . *agentium muſculorum in hominibus & ſimiis aut canibus diſcrimen.* 637
. . *eorundem uſus non recte Galeno obſervatus.* 670
. . *moventium muſculorum quartus.* 655
Thorace *contentarum partium deſcriptiones aliquot Galeni parum verae.* 664
Θυμός. 325
Θυρεοειδὴς *cartilago* 128
Thus *in qua corporis natura carnem generare poſſit, in qua non.* 987
Thyroidea. 155
Tibia. 116. 143
. . κνήμη. 708
. . *alias crus nominatur.* 609
Tibiae *appendix.* 118
. . *motus quot.* 277
. . *os.* 116. 143
. . *os cur ſpina appellatum.* 118
. . *os quid Veſalio proprie vocetur.* 116
. . *os quomodo femori articuletur.* 117
. . *oſſis & fibulae appendices.* 116
. . *oſſis ſecundum ipſius longitudinem figura.* 118
. . *oſſis ſinus & tubera, quibus talo articulantur.* 117
. . *oſſium figurae.* 115
. . *venter, ſura.* 116
. . *oſſis arteriae.* 345
. . *muſculi.* 584
. . *oſſa.* 579
. . *os in quadrupedibus cujuſmodi.* 653
. . *motus non recte Galeno obſervati.* 671
. . *item tibiae oſſis ſinus.* 652
. . *anterioris a poſteriori diſcrimen.* 921
Tibiam *moventium muſculorum adminiſtratio.* 282
. . *primi.* ibid.
. . *ſecundi.* 283
. . *tertii, quarti, quinti, ſexti, ſeptimi & octavi.* ibid.
. . *noni.* ibid.
. . *Eorundem delineatio: primi.* 151
. . *ſecundi.* 140
. . *tertii.* 165
. . *quarti & quinti.* ibid.
. . *ſexti.* 151
. . *ſeptimi.* 158
. . *octavi.* ibid.
. . *noni.* 154
. . *moventium muſculorum deſcriptio.* 277
. . *primus.* 278
. . *ſecundus.* ibid.
. . *tertius.* ibid.
. . *quartus, quintus.* 279
. . *quintus juxta Galeni ſententiam.* 280
. . *juxta veritatem.* ibid.
. . *ſextus.* ibid.
. . *ſeptimus & octavus.* 281
. . *nonus.* 282
de . . *moventibus muſculis Galeni ſententia varia.* 280. 281
. . *moventes muſculi.* 657. 859. 860
. . *eorundem uſus; non recte a Galeno deſcriptus.* 672
. . *moventium muſculorum in hominibus & ſimiis diſcrimen.* 638
Tibiarum *oſſa duo.* 130
Tibiaeus *poſticus.* 150
. . *anticus.* 147
Tintinnabulum *pro gargareone.* 502
Τιτθοὶ *papillae.* 595
Τομεῖς *dentes.* 141
Τόνος *unde.* 359
Tonſillae *earumque uſus.* 416
. . *faucium quae.* 501

Tonſillae, παρίσθμια. 589
- - *quae partes ſint.* 1044
Tonſillarum *examen.* 524
Torcular. 530
- - *cerebri quid.* 351
Tormentillae *uſus in Gallico morbo.* 629
Tormina *unde.* 962
Tothanoth. 142
Trachametra *major.* 143
Τραχεία ἀρτηρία. 589
Τράχηλος. 9. 142
Tragii *facultates.* 998
Transverſalis *muſculus colli.* 169
Trapanum *quid.* 964
Trapezius *muſculus.* 145
Τριχίασις *id eſt pilaris morbus mamillarum, cur parum recte ab Ariſtotele ſit aſſignata.* 472
Tremor *unde proveniat.* 941
Triangularis *muſculus ſterni.* 238. 596
- - *lumborum* 169. 596
Triapharmacum. 629
Triceps *muſculus.* 149
Τριγλώχινος *proceſſus.* 513
Τριόρχεις. 748
Τροχαντὴρ *in femore potius appendix quam proceſſus* 689
- - *μείζων vel μείων.* 690
Τροχαντὴρ μέγας. 143
Τροχαντῆρες *femoris proceſſus.* 114
Trochanter *major.* 159
Τροχοειδὴς *commiſſura.* 692
Trochiſci *ex Gallia moſcata.* 1122
- - *diarrhodon.* ibid.
- - *diavi.* ibid.
- - *diacorallion.* ibid.
- - *de alchechengi.* 1123
- - *de myrrha.* ibid.
Trochlea, *cartilago.* 712
Tronus *medicus Mediolanenſis fuit in eadem, qua Falloppius ſententia.* 833
Tuba *uteri.* 750
Tubercula *illa quae ſubflava, & dimidiata piſae ſimilia ſunt, in muliebri aut aſinae utero nulla reperiri, ſed in vaccino, & aliis quibusdam animalibus.* 467
Tumor *pallidus quid indicet.* 1052
- - *praeter nat. quis affectus.* 1043. 1046
- - *praeter natur. quis morbus.* 1041
- - *quae ſit magnitudo.* 1043
- - *quid ſignificet.* 1038
Tumoris *podagrici natura quomodo cognoſcenda.* 1052
- - *praeter natur. principia quot.* 1066
Tumores *a quibus humoribus creari poſſint.* 1044
- - *atrabilioſi qui dicantur.* 1045
- - *e fluxione cur vehementer doleant.* 1052
- - *ex quorum arborum mala qualitate fiant.* 1047
- - *omnes quomodo appellat Hipp.* 1045
- - *quando fiant ex infecto aëre.* 1047
- - *praeter naturam unde excitentur.* 1011
Tumorum *differentiae quot.* 1038. 1043
- - *materia quotuplex.* 1046
- - *praeter natur. curatio quibus diſtinguenda.* 1051
- - *praeter natur. tempora quomodo diſtinguenda.* 1050
Tunica *coſtas ſuccingens quid.* 493
- - *ejusdem nomen, ſitus, magnitudo, figura.* ibid.
- - *ſuperficies qualis, quisque earum ad alias partes nexus.* 494
- - *coſtas ſuccingens altera veteribus dicta quae.* ibid.
- - *oculi adhaerens, albave.* 559
- - *oculi dura, a cerebri dura membrana educta.* 558
- - *vaſa ſeminalia & teſtes involvens.* 146
- - ἀμφιβληστροειδής. 366
- - ἀραχνοειδής. 556
- - *uvea.* 557
- - ῥαγοειδής. ibid.
Tunica χοροειδής. 557
- - ῥωγα. ibid.
- - *cornea.* 558
- - κερατοειδής. ibid.
- - ἐπιπεφυκώς. 559
- - σκληρότης *dicta.* 558
- - *ſclerotica.* ibid.
- - *uteri interior.* 458
- - *exterior.* ibid.
- - *ciliis & palpebrarum pilis comparata.* 558
- - *coſtas ſuccingens.* 589
- - *oculi dura.* 592
- - *dura oculi perlucida.* 826
Tunicae *coſtas ſuccingentis ſecundae examen.* 524
- - *coſtas ſuccingentis uſus ejusdemque conſtructionis ratio.* 494
- - *ſuccingentis coſtas foramina.* ibid.
- - *ſubſtantia.* ibid.
Tunicarum *teſtium vaſorumque ſeminarium hiſtoria.* 813
Tunicula *cepis pelliculae modo pellucida anteriorique humoris criſtallini ſedi obnata.* 556
Turdulorum *gentis quosdam Ariſtoteles ſeptenis coſtis creari dixit.* 77
Turunda *quid.* 979
Turundae *ex qua fiant materia.* 1002
Turundarum *forma.* ibid.
- - *uſus.* ibid.
Turundis *in quot vulnerum generibus utamur.* ibid.
Τυλοειδὴς *cerebri ſubſtantia.* 543
Tympanum *cavitas auris major & prima.* 697. 736
Tympanorum *oſſa.* 141
Τύφλον, *coecum.* 586
- - *foramen.* 46
- - *inteſtinum cujusmodi.* 426

V.

Vaccae *praegnatus uterus cujusmodi.* 467
Vaccini *aut caprini uteri hiſtoria.* 464
Vavium *os.* 143
Vacuatio *unde petenda.* 962
Vacuum *nullum datur a natura.* 922
ὑαλοειδὲς ὑγρὸν. 592
Valverdae *opus anatomicum.* 710
Vapores *acres & maligni unde oriantur.* 1067
Varices *an ſint curandae.* 1027
- - *circa quas corporis partes fiant.* ibid.
- - *quid ſignificent.* ibid.
Varicum *cauſae quae.* ibid.
- - *ſigna.* ibid.
Vas *ſemen deferens Herophilum* σπερματικὸν πόρον *appellaſſe.* 450
- - *contuſum in una parte cur rumpitur in alia.* 941
Vaſis *ſemen a teſte ad veſicae cervicem deferentis hiſtoria.* 449
- - *ſemen deferentis ſtructurae ratio.* 451
- - *radix quae dicatur.* 991
- - *vitrei percuſſa una parte tunditur oppoſita.* 941
Vaſa *& nervi quibus peritonaeum implicatur.* 414
- - *ſeminalia quot.* 918
- - *cerebri.* 800. 828
- - *cerebri membranarum.* ibid.
- - *ſemen utero offerentia.* 820
- - *& involucra foetus occaſione in utero de novo pronata.* 822
Vaſorum *corporis robori quomodo natura proſpexerit.* 309
- - *per lienis corpus ſeries.* 438
- - *ſeminalium circa teſtem ac ipſius adeo teſtis examen.* 483
- - *ſeminalium ſiniſtrum teſtem petentium ortus examen.* 482
- - *teſti materiam deducentium ortus ratio.* 451
- - *teſtibus ſanguinem ac ſpiritum deferentium numerus & ortus.* 448
- - *ad teſtes ductus.* 449
- - *foetus circa cor unio.* 798
- - *ſeminalium juxta veſicae cervicem hiſtoria.* 816
Vaſtus *internus.* 149
- - *externus.* 146
Uberis *papillam referens proceſſus.* 141
ὑδατῶδες. 592
Vectes *chalybei quid.* 964
Velutum. 739
Vena *quid.* 304
- - *& qualiter a membrana corpus ejus differat.* ibid.
- - *ab umbilico jecori deducta qua foetus nutrimentum accipit, quaeque poſt partum exſanguis inutilisque efficitur.* 421
- - *abſque conjuge, & paris expers dicta.* 512. 642. 794
- - *arterialis ejusque ortus.* 512
- - *axillaris.* 316
- - ἄζυγος *dicta.* 323
- - *ejuſque ortus.* ibid.
- - *per pubis oſſis foramen femur petens.* 333
- - *ſuperiora coſtarum intervalla petens.* 325
- - *caudicis.* 321
- - *cordis baſim cingens.* 323
- - *coronalis.* 324
- - *craſſa.* 301
- - *craſſa dicta Hippocrati.* 317
- - *jecoraria.* 321
- - *inferiori abdominis ſedi exporrecta.* 334
- - *jugularis interior, ejuſque ſeries.* 327
- - *exterioris ortus atque ſeries.* ibid.
- - *jugularis interna quibuſdam falſo dicta.* 328
- - *magna.* 313. 321
- - *mediana ſeu media, cur communis vocetur.* 330
- - *ſeminalis dextra.* 317
- - - - *ſiniſtra.* ibid.
- - *humeraria, a quibus partibus evacuet.* 1057
- - *frontis quando ſecanda.* ibid.
- *malleoli externa ſecta quibus doloribus conferat.* ibid.
- - *ſecta quibus curetur.* 899
- - *portae.* 794
- - *cava.* 321
- - *cava ejuſque ortus.* 511
- - *cava quomodo arteriae magnae ſupra ſacri oſſis initium ſubjiciatur, & ipſius ſeries.* 333
- *cava quo pacto portae committatur, & in jecur ramos diffundat deſcripta.* 320
Venae *communis ſeries.* 331
- - *compoſitionis uſus.* 305
- - *corpus in quonam à membrana differat.* 304
- - *cum arteria commixtio & implexus.* 449
- - *& arteriae in muſculo neceſſitas.* 179
- - *& arteriae in primum durae membranae ſinum exhauſtae, ipſiusque ſinus ſeries.* 350
- - *ac arteriae in teſtis ſubſtantiam, ipſiusque proximum involucrum inſertio.* 449
- - *tunica.* 304
- - *tunica aſciticia, & non peculiaris.* 305
- - *majoris femoris ſeries.* 334
- - *arterialis pulmoni inſertae delineatio.* 492
- - *ad cordis baſim & pulmonem connexae delineatio.* 496
- - *motuum examen.* ibid.
- - *quid.* 354
- - *appellatio.* 512
- - *deſcriptio.* ibid.
- - *membranae.* 513
- - *uſus praecipuus quis.* 505
- - *& ipſius conſtructionis ratio.* ibid.
- - *arterialis membranarum orificii ratio.* 518
- - *axillaris diverſa nomina a medicis poni* 317
- - *axillaris & humerariae per brachium cubitumque & manum ſeries.* 329

MEMORABILIUM INDEX.

Venae *axillaris in brachio conſiſtentis ſeries.* 330
— *axillaris in duos truncos praecipua diſtributio.* ibid.
— *axillam adeuntis ortus.* 325
— *axillaris portionis cutem ſubeuntis ſeries.* 330
- - *cavae ad jugulum inceſſus, & ipſius inibi bipartitio.* 325
— *cavae caudex in qua jecoris ſede conſiſtat ramoſque primum proferat.* 321
— *cavae diſtributionis deſcriptionem a jecore incipiendam eſſe.* ibid.
— *cavae exortum & ad. jecoris gibbum in duos truncos diſtributionem, ridicule & nugaciter hactenus a quibusdam Anatomicis literis proditam eſſe.* 433
— *cavae in jecore ſeries.* 321
— *cavae liberae & ab omnibus partibus integrae delineatio.* 314
— *cavae membranae nomina.* 321. 513
— *cavae orificii in cor pertinentis uſus.* 517
— *cavae ortus apud authores controverſus.* 317
— *cavae ortum e jecore eſſe imbecilliter a* Galeno *confirmatum.* ibid.
— *& quo pacto.* deinceps.
— *cavae partis quae ſupra jecur conſiſtit, diſtributionis ſeries.* 322
— *cavae partis ejuſque ſupra jecur conſiſtit, expoſita diſtributio.* ibid.
— *cavae partem ſeptum tranſeuntem illa quae ſub jecore conſiſtit, non arctiorem eſſe.* ibid.
— *contra* Galenum. 320
— *cavae per collum caputque ſeries.* 327
— *cavae per ſeptum tranſitus ac ipſius in ſeptum rami & in cordis dextrum ſinum adapertio.* 322
— *cavae portio expreſſa.* 305
— *cavae portionis ad partes infra ſeptum transverſum locatas diſtributa, ſeries.* 332
— *ab venis involucrum ad renes ipſos.* ibid.
— *cavae rami lumborum vertebris carnibusque oblati.* 333
— *cavae ramos calvariam ex altera parte ſubeuntes, ſex eſſe numero.* 349
— *cavae ſoboles in crus digeſtae.* 334
— *cavae ſoboles quo pacto in jecoris ſubſtantia portae venae propaginibus committantur quaque ratione vena cava jecori eas ſoboles offerat.* 319
— *cavae ſupra os ſacrum bipartitae delineatio.* 318
— *cavae totius characterum delineationis Index.* 314
— *cavae deſcriptio.* 587
— *cavae ſeries.* 911
— *cavae diviſio.* ibid.
— *cavae juxta ſacrum os diviſio.* 801
— *cavae exortus inquiſitio.* 862. 863. 864. 865
— *cavae ad cor diſtributio.* 659
— — *alius in homine quam cane aut ſimia ductus.* 640. 641
— — *conjuge carentis venae.* ibid.
— — *orificii amplitudo.* 677
— — *per ſeptum tranſverſum ductus.* 649
— — *principium.* 658
— — *caudex, & ramorum ſeries.* ib.
— *humerariae ortus, & priuſquam brachium ſubeat, ſeries.* 327
— *humerariae juxta cubiti articulum ſeries.* 329
— *humerariae exortus.* 867
— *portae deſcriptio.* 310
— *ramorum in jecoris ſubſtantia ſeries* 311
— *extra jecur diſtributio.* ibid.
— *ad bilis veſicam.* ibid.
— *ad ventriculi humilius orificium.* ibid.
— *ad inteſtinum duodenum.* ibid.
— *in duos praecipuos truncos ſectio.* ib.
— *ad dextram fundi ſedem, & ipſi proximam omenti partem.* ibid.
Venae *portae trunci ſiniſtri ſeries.* 311
— *dextri caudicis portae trunci ſeries.* 313
— *diſtributionis totius ratio.* ibid.
— *portae integra delineatio.* 310
— *portae nudae delineatio ejuſdemque characterum index.* 309
— *portae propaginum ſeries.* 308
— *portae diviſio.* 910
— — *ortus.* 911
— — *uſus.* ibid.
— - - *caudex & ſoboles.* 586
— *portae uſus non per omnia bene Galeno conſideratus.* 672
— *portae officium.* 861
— *tertiae calvariam petentis ſeries.* 352
— *pari carentis varia ſeries.* 323
— *pari carentis ſeries expreſſa.* 324
— *ſine pari originis examinatio.* 866
— *ſectio quibus morbis conveniat.* 1057
Venam *conjugis expertem quo pacto à cava educi oportuerit.* 323
— *pari carentem unde enaſci oportuerit.* 325
— *non unam, ſed plures, à liene in ſuperius ventriculi orificium perferri.* 419
— *axillam petentem priuſquam brachium ſubeat aliquot ramos ſpargere.* 326
— *a liene in ſuperius ventriculi orificium porrigi, an vere ab aliis traditum.* 662
— *ſine pari ſub corde oriri, non recte a* Galeno *traditum.* 677
— *cavam idem praeſtare jecori, quod magna arteria cordi, nervi cerebro.* 535
Venae *omentum implicantes.* 423
— *emulgentes cur dictae.* 332
— *quatuor in maximum numerum redactae.* 307
— *ſub pectoris oſſe deorſum repentes.* 326
— *è quibus falſo virginibus menſtruae purgationes manare creduntur.* 333
— *ſeminales an à renum venis oriantur.* 448
— *earumque ductus.* 449
— *cutaneae.* 729
— *ſeminales.* 739
— *umbilicales.* 730 797
— *arterialis.* ibid. 589
— *axillaris.* 727. 588
— *humeraria.* ibid. 796. 587
— *jugulares.* 587. 757. 796
— *ſine pari.* 726
- - *omnes corporum in foetu unius venae inſtar eſſe.* 798
— *per abdominis cutem & muſculos digeſtae.* 797
- - *transverſi ſepti.* 794
- - *uterum accedentes.* 821
- - *a brachio ſecari ſolitae quae.* 1057
- - *ſub lingua quando ſecetur.* ibid.
- - *teſtium.* 594
- - *cur ſeſe non moveant.* 742
- - *multis oſſibus inſeruntur.* 774
Venarum *in animali numerus.* 307
- - *cerebri delineatio.* 347
- - *per abdominis regionem inter cutem & carneam membranam excurrentium adminiſtratio.* 476
- - *arteriarumque omnium integra delineatio.* 356
- - *arteriarumque ſimul commiſſarum ſeriem octo figurae commonſtrantes.* ibid.
- - *& arteriarum ſimul aut citra conſortium excurrentium hiſtoria unde ſit petenda.* 354
- - *arteriarum, & nervorum brachii examen.* 565
- - *arteriarumque cerebri ſeries.* 347
- - *arteriarum, & nervorum cruris examen.* 567
- - *arteriarum & nervorum per abdominis muſculos repentium adminiſtratio.* 476
- - *& arteriarum in inteſtinis ratio.* 429
- - *nervorum ratio.* ibid.
- - *arteriarum & nervorum, quibus membrana coſtas ſuccingens committitur, uſus.* 495
Venarum *& arteriarum numerus.* 307
- - *brachii, cubiti & manus cutem perreptantium varia nomina.* 317
- - *examen.* 568
- - *jecoris ſeries.* 433
- - *mammillam petentium ſeries.* 473
- - *manus cutem implicantium variam eſſe ſeriem.* 331
- - *quae inter pollicem & indicem, inter annularem & minimum habentur, ignorata ſeries apud medicos.* ibid. 331
- - *quintae ac ſextae calvariam petentium ſeries.* 352
- - *radices quot femur petant.* 334
- - *ſeriei ratio, & uteri cum nonnullis conſortium.* 474
- - *ſeriem crebro variare.* 331
- - *ſex calvariam ingredientium deſcriptio.* 349
- - *earum quae in primum durae membranae ſinum una cum arteriis exhauriuntur.* ibid.
- - *tertiae venae ſeries.* 352
- - *quintae ac ſextae.* ibid.
- - *omnium delineatio.* 347
- - *ſeminalium ſeries in viris.* 332
- - *ſiniſtrae & dextrae.* ibid.
- - *in mulieribus.* ibid.
- - *veſicae diſtributarum ratio.* 444
- - *ventriculi munus.* 419
- - *uſus.* 306
- - *uteri fundi humiliorem ſedem & cervicem petentium.* 484
- - *quae per brachium diſtribuuntur appellationes variae.* 317
- - *axillaris.* ibid.
- - *aſellaris.* ibid.
- - *baſilica.* ibid.
- - *auris.* ibid.
- - *capitis vena & cephalica, & communis.* ibid.
- - *corporalis.* ibid.
- - *cubiti interior & exterior.* ibid.
- - *funis brachii.* ibid.
- - *humeraria.* ibid.
- - *jecoraria.* ibid.
- - *lienaria.* ibid.
- - *media.* ibid.
- - *mediana.* ibid.
- - *nigra.* ibid.
- - *obliquae dictae venae.* ibid.
- - ὠμιαῖα. ibid.
- - *ocularis.* ibid.
- - *ſalvatella.* ibid.
- - *ſpatularis.* ibid.
- - *ſalubris.* ibid.
- - *ſyelen.* ibid.
- - *in Inteſtinis ratio.* 429
- - *compoſitionis uſus.* 305
- - *examinatio.* 793
- - *fons hepar.* 725
- - *quae facultates,* 742
- - *fibrae diverſae earumque diverſa officia.* 725
- - *cubiti & extremae manus ſerie pleroſque homines inter ſe differre.* 642
- - *deſcriptiones aliquot falſae apud* Galenum. 658. 659
in - - *hiſtoria* Galenum *non undique uſus & functiones recte aſſignaſſe.* 672
de - - *hiſtoria* Galeni *argumentum rhetoricum.* 678
- - *in brachiis & jugulo ſeries.* 659
- - *nullam praeter portae propagines ventriculi inſeri.* 661
de - - *ortu* Galeni *argumenta parum firma.* 676
ex - - *ſerie deſumpta loca quibus* Galenum *non ſecuiſſe homines colligitur.* 640
- - *coronalium exortus.* 877
Venas *cerebri ſubſtantiae non innaſci, ſed ipſius membranis implicari, membranaſque venarum modo cavari* 349
- - *& arterias quando incidamus.* 990
Venalis *arteria cur ſit pulmoni utilis.* 505
- - *arteria ejuſque ortus.* 512

Venalis *arteride corporis ratio.* 518
. . *arteriae & magnae arteriae membranarum uſus.* 519
. . *arteria an jecori conveniat.* 678
. . *arteriae ortus.* 677
Venenum *imbibitum extrinſece in parte aliqua quomodo extrahatur.* 1063
. . *proprie quale ſit.* 1061
Veneni *natura quae.* 996
Venena *non guſtu, ſed in vulnere nocent.* 998
Venter. 416
Ventris *mappa.* 421
Ventriculus *cur* γαστὴρ *&* κοιλία *Graecis.* 416
. . *cur ſit rotundus & oblongus.* ibid.
. . *lien, omentum & meſenterium quî ſimul eximenda, & quae in eo opere obſervanda.* 480
. . *ſub thorace locatus.* 415
. . *cordis dexter cur ſanguineus appellatus.* 517
. . *ſiniſter, cur ſpirituoſus aëreuſve appellatus.* ibid.
. . *dexter unde ſanguinem trahat.* ibid.
. . *ſiniſter unde aërem hauriat.* ibid.
Ventriculus. 739
. . *eſt quaſi promptuarium.* 585
. . *an venas habeat.* 873
Ventriculi *glandulae.* 416
. . *arteriarum munus.* 420
. . *capacitas maxima.* 481
. . *capacitatis & tunicarum examen.* ibid.
. . *cavitatem reſpiciens interior tunicae pars cur plurib. rectis fibris donetur.* 419
. . *anteriorem ſedem omento nequaquam integi.* 420
. . *exteriorem tunicam in fundo non eſſe impenſe carnoſam.* 419
. . *concoquendi facultas quib. auxiliis roboretur.* 421
. . *forma.* 416
. . *ſitus.* ibid. 585
. . *hiſtoria.* ibid.
. . *munus quomodo ſubſerviant partes ipſi accumbentes, atque ita illius ad alias partes contactus.* 420
. . *nervi.* ibid.
. . *eorumque uſus.* ibid.
. . *orificia duo.* 417
. . *inferius orificium cur ſuperiore ſit arctius.* ibid.
. . *orificiorum non par amplitudo.* ib.
. . *in orificiis protuberans ſubſtantia.* 418
. . *os inferius ſeu dextrum.* 417
. . *ſubſtantia quibus tunicis formetur.* 418
. . *ſuperficies & quantitas.* ibid.
. . *ſuperiorem partem carnoſiorem eſſe inferiore.* ibid.
. . *totius munera.* 420
. . *cerebri Galeno nunc medius, nunc poſtremus praeſtantior dictus.* 547
. . *cerebri anteriores non ſunt olfactus organa, ut putabat Galenus, & quaedam alia.* 545
. . *cerebri anteriorem partem obtuſam & rotundam eſſe.* ibid.
. . *tertii ipſius cerebri cum meatibus examen* 562
. . *quarti ipſius cerebri hiſtoria.* 546
. . *cerebri examen.* 563
. . *venae.* 419
. . *venarum uſus.* ibid.
. . *dextri cordis forma.* 510
. . *ſiniſtri.* ibid.
. . *dextri cordis uſus.* 517
. . *jecoris & lienis ſitus examen.* 478
. . *cerebri quot.* 591
. . *fundum cujuſmodi.* 661
. . *in ipſius orificiis ſubſtantia.* ibid.
. . *orificium ſuperius an a ſepto tranſverſo claudi recte ſit traditum.* 673
. . *orificio inferiori claudendo aperiendove non praeeſſe glandoſum corpus, eidem attributum.* ibid.
. . *orificiorum hiſtoria.* 655. 661
. . *ſitus & forma.* ibid.
Ventriculi *examinatio.* 808
. . *ſitus.* 873
. . *os.* 739
. . *tunicae.* ibid.
. . *inteſtina* 743
. . *venae ſugentes.* 740
. . *figura.* 910
. . *quis uſus.* ibid.
. . *ſedes.* ibid.
Ventriculo *interiori cur etiam obliquae fibrae additae.* 418
. . *nullam venarum a cava ſobolem offerri.* 661
Ventriculum *cur natura proxime ori ſubjunxerit.* 415
. . *petentes arteriae & venae.* 419
. . *cum arteria magna non eodem foramine ſepti uti.* 415
. . *ſiniſtram corporis ſedem magis opplere quam dextram.* 661
Ventriculorum *cerebri adminiſtratio primorum.* 562
. . *tertii.* ibid.
. . *quarti.* 563
. . *cerebri delineatio ubi quaerenda.* 545
. . *cerebri deſcriptio.* ibid.
. . *eorundemque numerus.* ibid.
. . *dexter & ſiniſter.* ibid.
. . *communis amborum concavitas, quae tertii ventriculi nomen obtinuit.* ibid.
. . *quarti ventriculi hiſtoria.* 546
. . *meatus a tertio ventriculo educti.* ibid
. . *quid ſingulis inſit ventriculis.* ibid.
. . *quis ſit uſus.* 547
. . *tres priores cerebri ventriculos tenui membrana non ſuccingi.* ibid.
. . *cerebri ſeptum.* 546
. . *ejuſdem deſcriptio.* ibid.
. . *uſus.* ibid.
. . *dextri & ſiniſtri ſepti examen.* 562
. . *dextri & ſiniſtri & vaſorum in ipſis conſiſtentium examen.* ibid.
. . *cerebri dextri & ſiniſtri apertio.* ibid.
. . *cordis numerus.* 510
. . . . *ſitus.* 510
. . . . *ſuperficies.* 511
. . *cerebri numerus.* 442. 545
. . *dextri ſiniſtrique ſepti hiſtoria.* ib.
. . *& ſinuum cerebri numero, animantia bruta homines non modo aequare, ſed etiam caetera omnia cum ipſis habere ſimillima.* 536. 547
de . . *cerebri confutata recentium opinio* 536
Veneris *hortus, ſeu umbilicus herba.* 467. 647
. . *mons in vola apud chiromanticos quid.* 637
. . *ſex muſculis conſtans.* 657
Venerea, *chyna utentibus quatenus prohibita* 628
Vermes *in ulceribus unde oriantur.* 1028
Vermicularium *cerebri proceſſuum uſus non recte a Galeno traditus.* 680
Vermiformes *proceſſus cujuſmodi.* 550
Vermiformium *proceſſuum examen.* 563
. . . . *uſus qui a Galeno in 8 de uſu partium traditus.* 550
Verpus *digitus.* 143
Vertebra *& vertebrum.* 8
. . *prima in ſuo corpore excavata, cur proceſſu quodam, & tuberculo anteriori ſede augeatur.* 54
. . *prima ſpina caret.* ibid.
. . *thoracis cum 11, & 12. quid habeat proprium.* 62
. . *Athlas.* 142
. . ἄξων. 60
. . ἐπιστροφεύς. ibid
Vertebrae *nomine quid veteres intelligi voluerint.* 60
. . *lumborum quot numero.* 67
. . *lumborum quomodo mutuo dearticulentur.* 65
Vertebrae *alicujus cervicis undecim proceſſus a Galeno aſſignantur, quibus a Veſalio adhuc duo adjecti.* 57
. . *primae tranſverſi proceſſus.* 54
. . *primae cum capite articulationes quales.* 59
. . *primae foramen, dorſalem tranſmittens medullam.* 52
. . *ſecundae proceſſum dentem appellari.* 54
. . *ſecundae dens.* 55
. . *thoracis inſigniuntur.* 142
. . *cervicis ſeptimae proceſſus tranſverſi ſemper forati.* 633
Vertebram *primam cum capite ſupra ſecundam duntaxat circumagi, contra Galenum.* 12
. . *in pueris pluribus conſtare oſſibus.* 58
. . *unam in dorſi medio cur utrinque ſuſcipi oportuerit.* 65
. . *thoracis decimam tranſverſis proceſſibus non deſtitui.* ibid.
. . *item undecimam & duodecimam.* ib.
Vertebrae. 703
. . ψοιῶν. 142
. . *renum.* ibid.
. . *in minorum oſſium numero recenſendae.* 649
. . *thoracis inferiores.* 842
. . *lumborum.* 842
. . *luxatae ſi curationem admittant, quomodo curandae.* 925
Vertebrarum *in ſenibus nexus.* 58
. . *ligamenta.* 249
. . *lumborum corpora cujuſmodi ſint.* 67
. . *lumborum delineationes.* ibid.
. . *lumborum variae figurae.* 66
. . *lumborum foramina.* 67
. . *lumborum proceſſus quales.* 64
. . *lumborum proceſſus aſcendentes.* 67
. . *lumborum proceſſus deſcendentes.* ib.
. . *lumborum ſpina qualis.* ibid.
. . *lumborum proceſſus transverſi.* ibid.
. . *nexus varius.* 12
. . *omnium quae ſupra ſacrum os habentur articulationum, quae iſtis conſtent proceſſibus, quae ſit ratio.* 64
. . *proceſſus.* 8
. . *thoracis corpora quomodo inter ſe diſcrepent.* 62
. . *thoracis corporibus etiam ſubſtantiae ratione quandam accedere differentiam.* ibid.
. . *thoracis corporibus quid commune.* ibid.
. . *thoracis figurae.* 61
. . *item quot numero plerumque.* 62. 64
. . *ſuperiorum thoracis proceſſus tranſverſi novem.* ibid.
. . *thoracis proceſſuum numerus.* 65
. . *appendices.* 8. 58
. . *colli proceſſus tranſverſi in animalibus quales.* 64
. . *colli proceſſuum tranſverſorum ductus.* ibid.
. . *colli undecim figurae.* 51. 52
. . *corpora & quis eorundem uſus.* 51
. . *corporibus quae exporrigantur examen.* 524
. . *thoracis ſpinae.* 61
. . *ligamenta ſive nexus & cartilago.* 656
. . *membrana.* ibid.
. . *appendices.* 775
. . *luxatio mortem momentaneam aliquando adfert.* 925
Vertebras *lumborum peculiari proceſſu deſtitui in homine.* 633
. . *parum anatomice à Galeno adginglymon referri.* 650
Vertebris *quibus natura motum lateralem conceſſerit.* 60
. . *thoracis tranſverſi proceſſus cujuſmodi.* 61
Vertex *eſt quaſi centrum circuli crinium originem circumſcribentis.* 608
. . *quae pars corporis dicatur.* 920

Ver-

Verticis oſſis nomina. 141
- - oſſa utcumque mollia cur duris temporum oſſibus committantur. 10
- - oſſium circumſcriptio. 25
- - forma. ibid.
Verticulum. 8
Verticuli. 142
Verticulorum oſſibus fuſorum quo in poſteriori ſede acutum educunt proceſſum nomina. ibid.
Vertigines unde. 962
Veſalia Cliviae urbs, unde oriunda Veſaliorum familia. 681
Veſalius in ove, quae non ita diu uterum geſſerat, quid vere ſint uteri acetabula primum inſpexit. 467
- - in ventriculo ſiniſtro cordis alicujus viri nobiliſſimi atque doctiſſimi, duas glanduloſae carnis, & ſubnigricantis, libras reperit. 17
- - quas mulieres ſecuerit. 463
- - nullo in Anatomicis praeceptore uſus. 675
- - ſuarum in Galenum Annotationum ubi meminerit. 680
- - Sylvii in Medicina diſcipulus. 631
Veſalii annotationes in Galeni Anatomica. 266
- - Annotationum in Galenum, &c. interitus. 680
- - Annotationibus in Galenum quae praecipue fuerint tractata. 681
- - in ejus de Humani corporis fabrica libris nihil dum, quod mutari debeat, reperiri. 674
- - de Humani corporis fabrica libri non ex aliorum ſcriptis deſumpti. 681
- - epiſtola de venae cubiti in laterali morbo ſectione. 672
- - epiſtolae, de diverſorum affectuum curatione conſilia. 632
- - Epitomes figuras parum dextre quidam in Anglia imitati. 681
- - in Anatomica Galeni Annotationes quam fuiſſent utiles, & quam parum ſint poſthac exſpectandae. 679
- - decem Razis ad Almanſorem libros paraphraſis. 680. 681
- - literarum ad Sylvium, hic recenſendarum occaſio. 632
- - parentes fere magna parte Medicinae ſtudio clari. 681
- - quantum fuerit in inquirendis Anatomicis ſtudium. 680
Veſalio melius viſam novam humani corporis hiſtoriam ſcribere, quam in Galenicam aliquid annotare. ibid.
- - octingentorum coronatorum ſtipendium a Coſmo Thuſcorum duce oblatum. 630
Veſalium non ſatis aſſequi poſſe, quid ſibi Galenus velit, quod inteſtinis, ipſique adeo meſenterio venas offerri teſtetur. 430
Veſaliorum familia non parum ornamenti acceſſiſſe ex libris de Humani corporis fabrica editis. 619
Veſcet. 415
Veſica cur membraneo nerveove corpore conſtet. 445
- - urinae receptaculum. ibid. 746
- - urinaria. 742
- - humana Galeno non obſervata. 644
- - ejus ad peritonaeum coalitus. ibid.
- - ejus cervicis, urinariique meatus anguſtia. 671
Veſicae cervix. 445
- - cur muſculus orbiculatim circumducatur. ibid.
- - forma, ſubſtantia ac fibrae. 444
- - meatus licet viris ac mulieribus idem ſit, viris tamen ad ſeminis quoque ejaculationem ſubſervire. 445
- - ſitus. 443
- - tunica cur durior. 444
- - venae, arteriae ac nervi. ibid.
- - hiſtoria. 812
- - cervici unus eſt muſculus. 583
- - ſitus, forma, & munus. 587
Veſicae muſculus. 723
Veſicae muſculus examinatur. 859
- - muſculi. 791
- - urinariae cur ſe non moveat. 742
- - ſeminariae. 748
- - tunica. 911
- - bilis hiſtoria. 811
Veſicam cur ſua eminentiore parte oblongiorem rerum opifex extruxerit. 444
- - ex triplici fibrarum genere intertexam eſſe. ibid.
Veſicula bilis, homines quoſdam carere, ut Ariſtoteles & Plinius cum aliis aſſerunt, Veſalius hactenus nondum comperit. 437
Veſiculae bilis meatus, cur duodeno inſertus. 436
- - bilis meatus inſertionis in duodenum ratio. 429
- - bilis meatum in ventriculo rariſſimum eſſe. 420
Veſpertiliones. 752
Veſtigium. 124
Veteres pueris domi Anatomen propoſuiſſe. 468
Veterum pleroſque, perinde ac Galenum, multorum animalium anatomiam, confuſam propoſuiſſe. 29
Vetula os. 142
Via cur pro gargareone. 502
Viae cibum potumque ventriculo deferentis nomina. 415. 417
— initium. ibid.
— ſubſtantia. ibid.
— forma. ibid.
— tunica. ibid.
— inceſſus. ibid.
Victus in fractura naſi quis adminiſtrandus. 952
- - qualis in vulneribus oculorum. 979
- - ratio in curatione oſſis fracti calvariae cum vulnere. 944
- - ratio in vulneribus quae. 970
- - vilis qui ab Hippocrate dicatur. 944
Victu omnibus ex aequo morbis medemur. 953
Vigiliae quando nocuae. 1084
Vincula unde nomen ſumant. 993
Vinum omnis ulceris optimum medicamentum exiſtit. 977
Viperae qualitas quae. 1062
Virga in pudendo muliebri. 749
Virginale clauſtrum. 750
Virginibus proxime nupturis, prominulas in cervicis orificio carunculas, ne longius exerantur atque propendeant, amputare Aegyptios conſueviſſe. 456
Virginum carnea membrana, inſerta collo veſicae, interius hymen & eugion appellata. 455
- - cur mulieribus frangatur, & aboleatur. ibid.
Virorum capita à mulierum non multum variare. 22
Viris ac mulieribus idem coſtarum numerus. 76
- - an mulieribus plures dentes recte aſſignentur. 41
Virilis membri peniſve ſtructura. 453
- - muſculi adminiſtratio. 236
- - teſtis muſculus unde enatus. 235
Virilium teſtium muſculi. ibid.
Virus & virulentia quid. 1026
Vis ratiocinandi an ſoli homini recte tribuatur. 547. 53
Viſorii nervi. 592
- - nervi num ſint perforati. 366
Viſoriorum nervorum à cerebro diviſio. 563
- - nervorum coitus cui ſinui innitatur. 43
- - nervorum foramen. 660
- - nervorum meatus. 883. 884
Vitalis ſpiritus in quibus cerebri ventriculis copioſiſſimus habeatur, & quomodo in ipſis feratur. 535
Vitalem ſpiritum, animali ſpiritui materiam ſuppeditare. ibid.
Vitiligo quis morbus. 1035
Vitreus humor. 558
Viva ſectio, qua Anatomes ſpeculationi in ſcholis colophon adhiberi ſolet. 570
Vivere diu qui non poſſint. 989
Ulcus compoſitum quot modis intelligatur. 1018
- - cum duritie quomodo ſanandum. 904
- - cur replendum ſit carne. 1017
- - exſiccantia medicamenta exquirit. ibid.
- - & vulnus unde dicta. 1009
- - in fracturis quae remedia deſideret. 958
- - omne quid potiſſimum requirat. 1034
- - quid vocetur. 1009
- - tumore manente nunquam ſanatur. 1023
Ulceris definitio. 1010
- - frigidi, vel calidi ſigna. 1016
- - variae definitiones. 1009
- - varicoſi curatio. 1027
Ulcera contuſa quid ſtatim poſtulent. 1025
- - cum intemperie quomodo curanda. 1020
- - dyſepulotica quae ſint. 1032
- - mortalia unde cognoſcenda. 1016
- - occulta per quae ſigna cognoſcantur. 1014
- - pedum unde oriantur. 1012
- - verminoſa quomodo curanda. 1028
Ulcerum cauſae quot. 1012
- - curatio quot capitibus diſtinguatur. 1017
- - differentiae unde ſumantur. 1011
- - excrementorum ſigna bona & mala. 1026
- - finis à quibus petendus. 1016
- - malignorum ſcopus curationis quis. 1033
- - nomina, & qualitates. 1014
- - prognoſtica unde petenda. 1015
- - ſedes à quibus cognoſcantur. ibid.
- - tempora unde petenda. 1014
- - ſigna unde petenda. 1013
- - ſpecies quot. 1011
Ulna. 93. 124. 958.
Ulnae ad brachiale ductus, & inferioris ipſius ſedis hiſtoria. 94
- - oſſis nomina. 142
- - proceſſuum & ſinus deſcriptio. 93
- - ſecundum ipſius longitudinem forma, & utilitas. 95
- - flexor muſculus. 145
- - proceſſus acuti deſcriptio cujuſmodi apud Galenum. 668
- - muſculi. 721
- - & radio, cur nulla foraminula notatu digna, obtigerint. 97
- - a Galeno nullo appendix attribuitur. 778
- - duae. 130
Umbilici vaſorum examen. 485
- - vaſorum praeſectio. 477
- - vena quid appelletur. 337
- - arteriarum ſeries. 345. 337
- - venae initium unde exurgat, quaeve ſit ipſius ſeries. ibid.
- - humani jecoris vinculum. 644
- - vena. 678. 797
Umbilicales arteriae. 739
- - venae. 736
ὑμὴν membrana. 577
Undimia quis morbus. 1090
Unguentum pſoricum. 1113
- - reſumptivum. 1114
- - roſatum. 1110
- - Theodorici ad convulſionem. 976
- - triapharmicum. 1113
- - ulcera ſanans antiqua, dyſepulotica. ibid.
- - ad eſcharam removendam. 1144
- - ad morſus venenatos. 1007
- - ad vulnera capitis explenda. 973
- - Aegyptiacum. 1114
- - Agrippae. 1112
- - Apoſtolorum. 1110

Unguentum *aragon.* 1111
— *aureum.* ibid.
- - *album.* 1114
— *baſilicum magnum.* 1111
— *ciclamini magnum.* 1113
— *ciclamini parvum.* ibid.
— *citrinum.* 1114
— *in fractura cranii curanda.* 944
— *de althaea.* 1111
— *deſiccativum rubrum.* 1114
— *diachalciteos.* 1112
— *diaphoenicon.* ibid.
— *contra vermes.* 1114
— *enulatum.* 1113
— *ex bdellio.* ibid.
— *ex cantharidibus.* ibid.
— *ex ceruſſa.* ibid.
— *ex panno lineo.* ibid.
— *magnum ceraſeos.* 1112
— *martiatum.* 1111
— *noſtrum ad materias infixas in vulneribus extrahendas.* 998
— *nutritivum.* 1114
— *mirabile.* 1112
— *palmeum.* ibid.
— *parvum ceraſeos.* ibid.
— *philagrios.* 1113
— *pompholigos.* 1112
— *populeon.* 1111
— *pro ſcabie.* 1113
Unguenti *forma qua ratione ab emplaſtrica differat.* 1107
— *noſtri ſarcotici deſcriptio.* 988
— *carnem generantis exemplum.* 1107
Unguenta *quae deferre debeat Chirurgus.* 900
Ungues *inter partes ſuffulcientes referuntur.* 579
Unio *in oſſium commiſſurarum recipienda numerum.* 765
— *quomodo a Falloppio utitur.* ibid.
— *& ſymphyſis inter ſe differunt.* 765
Univerſum *os.* 143
Vola *interior manus ſedes.* 609
— *quid ſit.* 920
Volvulus. 425
Vomitorii *ad pituitam educendam forma.* 1099
Vomitum *moventia, quae.* 1137
Vox *qualiter fiat.* 500
οὐρηχὸς & οὐρητὴς meatus quid. 470
Urina *cujuſmodi chyna utentibus.* 627
Urinae *peculiare inter duo involucra foetus receptaculum.* 470
— *ſudoriſque, ac involucrorum cujuſmodi in partu egreſſus.* 471
— *egerendae deſtinati muſculi.* 671
— *ſalſedinis pruritus.* 675
— *voluntariae retentionis cauſa.* 671
— *& ſeminis meatus eſt idem.* 609
— *conjecturae, quae.* 893
— *humanae facultates.* 1021
Urinarii *meatus.* 739
— *meatus initium unde pendeat.* 443
Urinariorum *meatuum ad veſicam, & vaſorum ſemen deferentium ad glandoſum veſicae corpus uſque examen.* 463
— *meatuum examen.* 484
Uſus *ligaturarum quis.* 994
Utendi *appetitus, generationis organis adjectus.* 446
Uterus *qualis in non praegnantibus.* 441
— *in impraegnatis qualis.* ibid.
— *muliebris & aſinae, acetabulorum expers.* 467
— *quibus partibus adnaſcatur, & quas ſolum tangat.* 461
— *in quem modum à peritonaeo ligatus pendeat.* 458
— *muliebris.* 750
— *cum mamillis communionem magnam habet.* 881
Uteri *ac veſicae ſitus qui obſervandus.* 484
— *acetabula quid vere ſint, & quae primum ita fuerint nuncupata.* 467
— *arteriae & venae.* 460
Uteri *canini & ſuilli hiſtoria.* 465
— *canis non praegnantis expreſſio.* 409
— *cervix in puellari aetate cur ſit reliquis mollior.* 458
— *cervix quibus de cauſis induretur.* ibid.
— *cervicis cavitas, nullibi neque virginibus neque mulierib. coitu exercitatis anguſtior, ſed aeque capax, qua fundo contineatur, & qua in pudendum ceſſat.* 457
— *cervicis delineatio.* 595
— *cervicis internae ſuperficiei laterum ad invicem nullum eſſe in virginibus connexum.* 457
— *cervicis ratione diſtenſionis non eadem latitudo.* 458
— *interna cervicis ſuperficies.* 456
— *externa.* ibid.
in — *cervicis orificio prominulae carunculae.* ibid.
— *cervicis ratio.* 461
— *cervicis ſubſtantiae.* 459
— *cervicem pro mulieris libidine turgidiorem, anguſtiorem & directiorem effici.* 458
— *diviſio in fundum & cervicem.* 455
— *forma.* 456
— *formae ratio.* 462
— *item magnitudinis, ſubſtantiae, fibrarum, ſuperficiei, & nexui orificii fundi.* ibid.
— *uteri fundus cur puellis multo minor, quam praegnantibus, & qui jam diu coierunt, vel aliquando uterum geſſerunt.* 458
— *fundi orificium.* 457
— *praegnantium quale.* ibid.
— *fundi orificium quoties dehiſcit, orbiculare, ut & cervicis orificium, reddi.* 458
— *fundi orificium ſi ita ut cervicis orificium ex mulieris arbitratu aperiri poſſet, quae noxa in de conſequeretur.* 457
— *fundi cerviciſque parem in non praegnantibus longitudinem ſtatuere, abſurdiſſimum eſſe.* 458
— *fundus cur levi opera deorſum ac ſurſum agi poſſit.* 455
— *fundi ſinus.* 456
— *cujuſmodi.* ibid.
— *fundi ſubſtantia.* 458
— *fundi tunica ubi ſit craſſiſſima.* 459
— *fundi interior tunica.* ibid.
— *muliebris magnitudo.* 458
— *item à corpore exempti, figura.* 408
— *nervi.* 461
— *officium ipſiusque conformationis ratio.* ibid.
— *ſitus ratio.* ibid.
— *orificium in coitu non ſemper aperiri, neque penem eo excipi.* 458
— *os, num ſecundum Hippocratis ſententiam, omento in admodum obeſis ita comprimi poſſit, ut conceptum impediat.* 421. 455
- - *os praegnantibus quale.* 457
- - *os quibus de cauſis aperiatur.* 458
- - *ſitus, & cum accumbentibus ipſi partibus contactus.* 455
- - *ipſius ſcrobes, & veſicae colli in illum inſertio.* 457
- - *duarum tunicarum exterior unde principium ducat.* 458
- - *una cum illum peritonaeo alligantibus membranis à corpore exſecti, delineatio.* 408
- - *muſculus.* 583
- - *uſus.* 919
- - *forma, ſitus & ſubſtantia.* 594
919
- - *munus.* 594
- - *muliebris hiſtoria.* 818. & *ſeqq.*
- - *muliebris & vaccini diſcrimen.* 879
- - *muliebris cornua.* ibid.
- - *tunica non praegnantibus inſigniter craſſa.* 595
Uteri *tuba.* 751
- - *placenta.* ibid.
- - *cervicis & mammarum magna affinitas.* 729
- - *acetabula.* 647
- - *cervicis ſeptum in puellis.* 664
- - *cornua.* 645
- - *fundus.* 646
- - *magnitudo.* ibid.
- - *cervicis longitudo.* ibid.
- - *humani a vaccino diſcrimen.* 645. 646
- - *muliebris cervicis longitudo unde aeſtimata Galeno.* 645
- - *venae quomodo Galeno conſideratae* 679
- - *quadrupedum cervix longiſſima.* 645
- - *qualis conſideratio apud Galenum.* ibid.
- - *ſinus ac tunicae.* 646
- - *ſitus, forma, nexus, ſubſtantia. &c.* 645
- - *ſtrangulatus, ex turgidis admodum teſtibus.* 664
- - *vaccini, non humani, propoſita a Galeno deſcriptio.* 663
Utero *levius gerendo, & facilius etiam pariendo, quomodo natura proſpexerit.* 111
- - *ſemen offerentia vaſa.* 820
Uterum *ad generationis appetitum, ad penis ſummum tanquam animal quoddam, ex Platonis ſententia, hiare.* 458
- - *humanum nunquam ſpectaſſe, Galenum, nedum diſſecuiſſe, quibus rationibus probari poſſit.* 464. 465. 466. 467
- - *humanum à Galeno non eſſe ſectum.* 645
- - *petentes venae & arteriae.* 646. 812
Uterorum *atque involucrorum animalium magnam eſſe differentiam.* 411
Uva *ſeu ςαφυλὴ cur pro gargareone.* 502
Uvea *tunica à tenui cerebri membrana parata.* 557
Uveae *tunicae colores.* 558
*V*ulneratus *nunquam relinquendus eſt ſine auxilio etiamſi ad extremum vitae adiret.* 980
*V*ulnerati *fame ſunt affligendi.* 970
*V*ulneratis *cur prohibeatur copioſus aër.* 945
*V*ulnus *ab ulcere quibus rationibus differt.* 966
- - *cavum quid primo deſideret.* 986
- - *difficile curatur, in quo ſubſtantia aliqua extranea diutius detineatur.* 995
- - *effluente ſanguine ſiccius fit.* 976
- - *& ulcus quo humidius fuerit, eo medicamento, quod magis ſiccet, indiget.* 987
- - *in corde quid portendat.* 1000
- - *in ſubſtantia ſtomachi cur mortale.* 989
- - *omne ſiccari poſtulat.* 970
- - *quid.* 1021
- - *tracheae arteriae mortale.* 1000
Vulneris *capitis ſpecies.* 971
- - *conjunctio quibus fieri debeat.* 969
- - *inflammati definitio.* 1009
Vulnera *capitis cur periculoſiſſima.* 968
- - *capitis profunda quid requirant.* 972
- - *cum deperdita ſubſtantia quae.* 976
- - *cur diligenter mundanda.* 977
- - *in genu apud rotulam mala.* 1006
- - *lethalia quae dicantur.* 968
- - *magna grave periculum adferunt.* ibid.
- - *mortalia quae dicantur.* 1000
- - *gulae cur omnia timenda.* 988
- - *oculorum cur periculoſa.* 978
- - *periculoſa quid ſignificent.* 968
- - *quae glutinari debent, quid deſi-*

de-

der ant. 987
Vulnera *quot modis gravia dicantur.* 968
- - *quomodo ſuantur.* 981
- - *thoracis, an debeant conſui.* 1000
- - *vulnerata, quomodo cognoſcenda.* 1007
Vulnerum *cauſae cur cognoſcendae.* 967
- - *cauſae quae.* ibid.
- - *differentiae.* 966
- - *prognoſtica unde petenda.* 968
- - *prima curatio, unde.* 969
- - *ſigna unde ſumantur.* 968
- - *thoracis differentiae.* 1000
- - *venenatorum ex morſu, vel ictu curatio.* 1007
Vulneribus *capitis curandis a quibus procedendum.* 971
de - - ut pro teſtimonio medicis dicendum ſit. 968
Vulvae *vulneratae ſigna.* 1003

W.

Witingorum *familiae monumenta.* 681
Wolfgangi Herwort *patricii Auguſtani laus.* 32

X.

Xιφοειδὴς *in pectore locatum os.* 79
- - *cartilago.* 142
- - *cartilago ab infima pectoris oſſis ſede educta.* 79
Xiſtires *quae inſtrumenta chirurgorum dicantur.* 964
Xύῤῥοια μία, ξύμπνοια μία, ξυμπαθέα πάντα. 730

Y.

Yαλοειδὴς *dictus humor.* 556
ὑδατοειδὴς, *Latinis aqueus, vel albugineus dictus humor.* 559
υ *referentis oſſis figura.* 48. 141
ὑοειδὲς *os.* ibid. 578
ὑπύνη. 200
ὑποζωκὼς *tunica Graecis dicta, quae.* 493
ὑψιλοειδὲς. *os.* 48. 142
ὑψιλοειδὴς *ſutura.* 141

Z.

Zavor. 142
Zelahoth. ibid.
Zandin. ibid.
Zeroha. ibid.
Zeudech *Mezuae.* 141
Ziphac & Zimphac. 413
Zirbus. 421
ζυγοειδὴ *oſſa.* 141
ζυγώδη. ibid.
ζυγώματα. ibid.

FINIS.